CONCILIA GERMANIÆ,

QUORUM COLLECTIONEM

CELSISSIMI PRINCIPIS

JOANNIS MAURITII,

GLOR. MÆ MEM. ARCHI-EPISCOPI PRAGENSIS

SUMPTU,

CL. JOANN. FRIDERICUS SCHANNAT

PRIMUM COEPIT,

P. JOSEPHUS HARTZHEIM SOC. JESU P. M.

CONTINUAVIT, ET PRELO DEDIT.

TOMUS VIII.

EJUSDEM CELSISSIMI PRINCIPIS MUNIFICENTIA

EX HARTZHEMIANIS COLLECTIS

EDITUS, AUCTUS, ET NOTIS ILLUSTRATUS

A P. HERMANNO SCHOLL EJUSDEM SOCIETATIS.

COMPLECTITUR CONCILIA

AB

ANNO MDLXXXIX. AD MDCX.

COLONIÆ AUGUSTÆ AGRIPPINENSIUM,

TYPO VIDUÆ JOAN. WILHELMI KRAKAMP, ET HÆREDUM

CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolarum.

ANNO MDCCLXIX.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

PERPETUÆ. GRATISSIMÆQUE.
MEMORIÆ.

REVERENDISSIMI. ET. CELSISSIMI.
DOMINI. DOMINI.

JOANNIS.
MAURITII.
GUSTAVI.

DEI. GRATIA. ARCHI-EPISCOPI. PRAGENSIS.

SEDIS. APOSTOLICÆ. LEGATI. NATI.
S. ROMANI. IMPERII. PRINCIPIS.

COMITIS. DE. MANDERSCHEID-BLANCKENHEIM.

ET. GEROLDSTEIN.
LIBERI. BARONIS. IN. JUNCKERATH.
DOMINI. IN. BETTINGEN. DAUN. ET. ERP.
UTRIUSQUE. SACRÆ. CÆSAREÆ. NEC. NON. GERMANIÆ. HUNGARIÆ. ET. BOHEMIÆ. REGIÆ. MAJESTATIS.
CONSILIARII. INTIMI. ACTUALIS.
INCLYTI. REGNI. BOHEMIÆ. PRIMATIS.
ECCLESIARUM. METROPOLITANÆ. COLONIENSIS. ET. CATHEDRALIS. ARGENTINENSIS. RESPECTIVE.
PRÆPOSITI. SENIORIS. AC. THESAURARII.
ILLUSTRIS. ECCLESIÆ. COLLEGIATÆ. AD. S. GEREONEM. PARITER. PRÆPOSITI.
NEC. NON. UNIVERSITATUM. COLONIENSIS. ET. CAROLO-FERDINANDEÆ. PRAGENSIS.
CANCELLARII. PERPETUI. ET. PROTECTORIS. &c. &c.

OPERIS. HUJUS. PRIMI. AUTHORIS. ET. MUNIFICENTISSIMI. ETIAM. POST. FATA.
MÆCENATIS.
TOMUM. HUNC. OCTAVUM.
D. D. C.

Hermannus Scholl S. J.

REVERENDI PATRIS HERMANNI SCHOLL
E SOCIETATE JESU SACERDOTIS,
Qui Tomos Conciliorum Germaniæ Vtum, VImum, & VIIvum
EX HARTZHEMIANIS COLLECTIS
edidit, auxit, & Notis illustravit,

BREVE ELOGIUM.

QUa P. *Josephus Hartzheim* sex abhinc annis occubuit, eadem extinctus fati ratione videtur P. *Hermannus Scholl.* Ille post Tomi CC. Vti; hic post VIIIvi hujus partem fere dimidiam typis excusam: tactus apoplexia ille; hic defectione virium, natoque inde lethargo obrutus: tridui spatio absumptus uterque & calamum & vitam posuit. Cœperat pridie Calendas Majas habere pejuscule P. Hermannus, brevique trium duntaxat dierum intervallo nosocomium tenuit, cum, mediis frustra adhibitis, sacrisque, ingravescente malo, Sacramentis munitus, ipsa, quæ ab Inventione Ss. Crucis nuncupatur, festa luce sub horam IV. matutinam placidissime in Domino exspiravit Vir, sive solidam requiras virtutem, sive vastam scientiam, insigni conjunctam cum prudentia, solertia, diligentiaque spectes, sane egregius.

Primis illum cunis Confluentia anno MDCCVI. exceperat. A parentibus, Adamo Andrea patre, matre Anna Sophia Hirsch, ad omnem morum honestatem a teneris compositus, atque ad sanctum Dei timorem & amorem gnaviter formatus, teneram adeo conscientiam induit, ut in omni deinceps vita a levioribus etiam piaculis quam qui maxime abhorreret. His accessere pia ac solertia Moderatorum subsidia, quibus adolescentem in natalis Urbis Gymnade disciplinæ suæ commissum ita instituerunt, ut non amœnioribus solum Musis ac Philosophicis Studiis darent quam optime imbutum; verum etiam, quod rei caput est, ad majores indidem in via virtutis & solidæ pietatis progressus sedulo pro parte sua proveherent. In utroque autem genere ita excelluit, ut habitus fuerit longe dignissimus, qui nostram in Societatem, quam summis antea votis expetierat, ingenti suo solatio cooptaretur.

Tironem eum se præstitit, qui cum cæteris de pietatis, legumque nostrarum observantiæ non minus, quam de politioris ac Philosophicæ scientiæ, dum pro more literarum studia repetebat, Laurea concertavit. Juventuti Trevericæ Præceptor datus, integro eam sexennio ad omnem humanitatem & eruditionem tam probe excoluit, ut, quod proprium docentibus nobis officium esse noverat, ad amussim explendum ratus, una cum literis pietatem, timorem Numinis, virtutisque cultum tenellis animis perquam solicite instillaret.

Sacratioribus exinde scientiis se adplicare jussus, nova indies præstantis ingenii & profectus specimina dabat: quibus commoti Superiores ad varia ipsum Societatis munia, emissa quatuor votorum professione, destinarunt. Multis Oratorem Academicum annis Trevirorum in palæstra egit; multis in Ubiorum. Ibi strenuam in promovendis ad prelum sex Tomis *Hunoldianis* operam collocavit, additis, quæ postremo in Tomo desiderabantur, varii argumenti dictionibus; in quibus tam quidem dextere stilum operi attemperavit reliquo, ut ab Hunoldio ipso alium non spirarent, operosumque esset, Schollii lucubrationes a nisu celeberrimi in Germania nostra Authoris & calamo secer-

nere. Hic Coloniæ ad fermones Academicos provinciam Ignatianæ Afcefeos tum triduo, quod ferias Pafchales, ad Gymnafii Tricoronati Alumnos; tum, quod Pentecoften antecedit, octiduo ad Dominos utriusque fori literatos obeundæ fat difficilem longa annorum ferie adjunxit, Mariani etiam Sodalitii majoris Præfes: quam avide femper ubivis, tam quoque, uti vix dubitare licet, auditus utiliter; quippe qui fermonis Latini, quo cultiffimo, ornatiffimoque utebatur, elegantia facile alliceret omnes, & rationum e Sacris Paginis, ac Ss. Patrum monumentis conquifitarum pondere fuperaret. Mirandum profecto fuit, hominem gracili corpufculo, quotidianis & illis peracutis capitis doloribus, fomnum non raro impedientibus, cruciatum in tam diverfa intendere animum potuiffe, quin fuccumberet. Mirandum id ipfum magis, quod nervos adhiberet omnes, ubi vel de fua vel de proximi falute rem agi cognofceret. Avulfum a femetipfo dixiffes, eum meditationi matutinæ de genibus vacabat, aut Chriftum adorabat Euchariftícum. Fuit, qui reducis aliquando ex aula Gymnafii, ubi de inferni cruciatibus differuerat, inflammatam facris ignibus faciem, genasque multa lacryma perfufas obfervaret.

Scientiarum genus propemodum omne in Patre Hermanno non ita refplenduit, quam, volente temperantia, & exiliter de fe ac parce exiftimandi fobrietate, latuit. Ut de Hiftorice, Grammatica, Poëfi, Rhetorica, Philofophia, Theologia Dogmatica æque ac Morali nihil dicam, erat in Geographia, Chronologia, Hiftoria Ecclefiaftica & Diplomatica apprime verfatus. Norunt duntaxat ii, qui lucis in dubiis fuis, fubfidiive petendi caufa ipfum adibant, vel promentem modefte fuam de libris, quorum fingularem prorfus notitiam fibi paraverat, crifin aufcultabant. Unica illa, quam pro Digreffione ad Sæculum XV. fub finem Tomi Vti adnexuit, de S. R. E. Conciliis Differtatio, quantus Theologus, quantus Hiftoricus fuerit, Orbi erudito pandit.

Prudentiam, fine qua vaftæ licet fcientiæ parum aut nihil habuerunt unquam apud æquos rerum æftimatores ponderis, fufpiciebant in illo & Exteri & Domeftici. Hos, Miniftri fungens munere, mira pietate, fuavitate, cura ac folicitudine five valentes, five ægros juvabat: illos doctiffimo literarum commercio, & delatis, ubicunque erat opus, præftitisque obfequiis fibi reddebat addictiffimos. Mifit epiftolas humanitatis pleniffimas in Bohemiam, Poloniam, Saxoniam, Belgium, Trevirenfem in patriam ac Leodienfem, aliasque per Orbis plagas, ut, qui Collectioni Conciliorum auxiliatricem porrigerent manum, e DD. etiam Proteftantibus viros animaret. Nil loquebatur, nifi quod tacitus ante fecum, quam ad linguam deferretur, ad limam revocaffet. Moderate agebat ipfe & convenienter fini omnia: fi quid fecus fieri in alio fors notaret; vel diffimulabat prudentum ex more, vel amice adeo comiterque cenfebat, ut afper aut moleftus nullo modo videretur, blandus erga omnes, erga Sacerdotes reverentiffimus.

Porro quam fuerit laborum amans & tenax, inde conjicias, quod præter editum Treviris elegantem de animæ pretio libellum, relictamque hic Coloniæ opulentam Orationum, Meditationum, & Confiderationum latinarum fupellectilem typo digniffimam, tribus omnino Tomis Conciliorum Collectionem auxit, Illuftravitque. Audivi eundem fupremo ante mortem triduo de eodem Collectionis opere mecum agentem, fibique fpem, fine iftud optato coronandi facientem: ita ut laboribus, curisque immortuus merito videatur. Rapuit hunc nobis virum mors V. Non. Maj. anno ætatis LXIII., Æræ Chriftianæ MDCCLXVIII. fed defiderium Viri tam docti, tam prudentis, tam induftrii nobis, mihi inprimis ejus Succeffori nunquam rapiet.

FA-

FACULTAS REV. P. PROVINCIALIS
CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

CUm Vidua JOANNIS WILHELMI KRAKAMP, & Hæredes CHRISTIANI SIMONIS, Bibliopolæ Colonienſes, typis vulgare deſiderent Tomum Octavum *CONCILIORUM GERMANIÆ, ex Hartzhemianis Collectis a P. Hermanno Scholl, Soc. noſtræ Sacerdote, editum, auctum, & Notis illuſtratum;* Ego infra ſcriptus, ejusdem Societatis in Provincia Rheni Inferioris Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi facta ab Adm. R. P. N. LAURENTIO RICCI, Univerſæ Societatis JESU Præpoſito Generali, iisdem ad primam hanc duntaxat prædicti Tomi editionem facultatem impertio; ſimulque communico Jus Privilegii Cæſarei, quo Bibliopolis ac Typographis interdicitur, ne quis Librum ullum a Societatis noſtræ Patribus conſcriptum, citra conſenſum Superiorum recudere, aut alibi recuſum, intra fines S. R. Imperii inferre præſumat. In cujus rei fidem has iis manu propria ſubſcriptas, ac conſueto officii mei Sigillo munitas, dedi. Coloniæ 22. Martii 1769.

(L.S.)

HIERONYMUS DE WYMAR, Soc. JESU
ad Rhenum Inferiorem p. t.
Præpoſitus Provincialis m.pp.

DI-

DIGRESSIO AD SÆCULUM XVI.

INDEX

INDEX CHRONOLOGICUS
TOMI VIII.
CONCILIORUM GERMANIÆ ET EPISTOLARUM &c. AD CONCILIA PERTINENTIUM.

SÆCULO XVI.
AB ANNO MDLXXXIX. AD ANNUM MDCX.
SÆCULO XVII.

FINIS INDICIS CHRONOLOGICI.

INDEX

INDEX ALPHABETICUS
CONCILIORUM GERMANIÆ
SÆCULI XVI.
AB ANNO CHRISTI MDLXXXIX. AD MDC.

ET

SÆCULI XVII.
AB ANNO CHRISTI MDC. AD MDCX.

Synodus Atrebatenſis, de qua facta eſt ſub initium Tomi præced. pag. VII. mentio, a Matthæo Moulartio A. 1584. *celebrata, hucusque deſideratur. Neque aliarum aliquot ex Sæculo XVII. Synodorum copia mihi fuit; quemadmodum notavi. Quod ſi nomine illas ſuo hic rurſus nuncupem, futurum ſpero, ut Viri eruditi, quorum non paucos etiam nunc favere gratus experior, ad novum in iis mecum conquirendis ſtudium ſe peramice invitatos & ſentiant & gaudeant. Sunt vero duæ ejusdem anni* 1609. *altera Petri Damantii, Gandavenſis Epiſcopi; altera Diæceſana Matthiæ Hovii, Archi-Epiſcopi Mechlinenſis* (v. pag. 796.). *Tertia eſt, quam Carolus a Lotharingia, S. R. E. Cardinalis habuiſſe, in penultima hujus Tomi Synodo Metenſi notatur* pag. 947. *Dabo eas, ut primum ad me pervenerint.*

CATALOGUS ROMANORUM
PONTIFICUM
AB ANNO CHRISTI MDLXXXIX. AD ANNUM MDCX.
SÆCULO XVII.

Nomen & Natio.	*Ordo Successionis a S. Petro.*	*Adit Pontificatum.*	*Sedit in Cathedra S. Petri.*	*Obiit.*
Urbanus VII. *antea Joan. Bapt. Castaneus, Romanus.* (*)	CCXXX.	Anno Christi MDXC. XVII. Kal. Octobr.	Dies XIII.	Anno Christi MDXC. V. Kal. Octobris.

Pontifex, a quo optima quævis, si per ætatem ac valetudinem vivere diutius licuisset, sperabant boni omnes. (a) *Maximus sane, dum jamjam erat occubiturus. Diem enimvero, quem supremum sibi instare advertebat, adeo non timuit, ut insolita etiam animi vere Christiani fortitudine eundem exciperet; diemque salutis cognominaret; in quo, missis cæteris, curæ sibi omnes desigendæ essent. Legavit, quidquid bonorum possidebat (triginta aureorum millia) Sodalitati B. M. V. Annuntiatæ, in calamitosarum Virginum dotes conferendum.* (b)

Gregorius XIV. *antea Nicolaus Sfondratus, Mediolanensis.*	CCXXXI.	Anno Christi MDXC. Non. Decemb.	Menses X. totidemque Dies.	Anno Christi MDXCI. Idib. Octob.

Paucorum mensium intervallo non pauca statuit, fecitque memoratu digna.

(*) Cl. Christian. Wilh. Franc. Walchius Theol. Doct. & Prof. Ord. Götting. in libro germanice edito, sub Titulo: *Idea completæ Historiæ Romanorum Pontificum*, Genuensem vocat.

(a) Spondan. *Annal. Eccles. ad h. a.*

(b) Natal. Alexand. *Hist. Eccl. Tom. VIII. pag.* 69. In defuncti Pontificis laudes sic excurrit *Pompejus Ugonius*: " Jam aditum ad se omnibus, etiam infima de plebe hominibus aperuerat; jam ad subveniendum egentibus manum porrexerat; jam virtuti, doctrinæ, honestisque laboribus præmia ostentabat; jam severitatem nimiam, asperitatemque imperii cedere pietati & clementiæ jusserat &c. Jam Religionem amplificare, Justitiam tueri, misericordiam exaltare; verbo: cunctas optimi Pastoris ac Principis partes explere decreverat: cum ecce (ut abstrusa sunt Divina mortalibus consilia) mors inopina, hæc omnia conantem intercepit, penitusque prostravit.

Nomen & Natio.	*Ordo Successionis a S. Petro.*	*Adit Pontificatum.*	*Sedit in Cathedra S. Petri.*	*Obiit.*

digna. Nobiliora ob oculos pono Constitutionem Pii V. de non alienandis Romanæ Ecclesiæ terris, aut fiducia earum accipienda renovavit; temperavit illam, quam Sixtus V. contra procurantes abortum ediderat. Societatis JESU Institutum rursus confirmavit, eique, ut, forma Sixtinæ non servata, tirones reciperet, permisit. Urbem, annonæ difficultate laborantem, profusa sublevavit benevolentia, omnesque, quæ frequentes oppido tunc erant, de vita, morte, & futura electione Pontificis aut Cardinalibus creandis, sponsiones damnavit ac prohibuit.

Quotidiana Cives Brundusinos inter & Uritanos jurgia compositurus, novum his Episcopum sub Tarentino Metropolita, Philippo II. Hispaniarum Rege exposcente, concessit, relicto illis veteri Archi-Episcopatus titulo.

In bellum, quod contra Fidei orthodoxæ hostes suscepit, præter 40. aureorum millia ex suo ære collata, quinquies centena millia insumpsisse fertur. (c) *Quæ contra Henricum IV. Galliæ Regem diplomata misit, probata nullatenus fuere Præsulibus, ab Rege stantibus.* (d)

P. Camilli de Lellis, a Benedicto XIV. PP. fastis Sanctorum postea adscripti, religiosum cœtum, difficili infirmorum ministerio consecratum in Religionem erexit, amplissimisque favoribus cumulare non destitit.

Alvi fluxu & calculi doloribus confectus piissime obiit XV. Octobris, anno MDXCI. ætatis LVII., habita paulo ante ad Purpuratos Patres insigni oratione, qua eos, ut optimum statim a morte sua dignissimumque Pontificem eligerent; in Domino obtestabatur Præsul castissimæ vitæ laude & Christiana modestia spectatissimus.

Innocentius IX. *antea Joan. Anton. Fachinettus, Bononiensis.*	CCXXXII.	Anno Christi MDXCI. IV. Kal. Novemb.	Menses II. vix integros.	Anno Christi MDXCI.

Altera mox Comitiorum die summo Patrum consensu electus, summa vir erat integritate, pari in omnibus fere Facultatibus eruditione, ætate insuper & usu doctus: (e) *quocum ad solium Pontificium evecto, quæ sopita ac pene emortua jacebant literarum studia revi-*

(c) Ciaconius *in vit. & gest. Summ. Pontificum.* Georg. Jos. ab Eggs *Pontificium doctum.*
(d) Fuse de his Diplomatibus Nat. Alexander cit. ita narrationem suam claudens: "Hæc " ad Historiam GREGORII XIV. & jactorum ab eo fulminum illustrandam ob- " servare operæ pretium fuit.
(e) Sandinus *in vitis Pontif. Roman.*

Nomen & Natio.	Ordo Successionis a S. Petro.	Adit Pontificatum.	Sedit in Cathedra S. Petri.	Obiit.

revivi∫cere, uberrimosque fructus ad communem Christianæ Reipublicæ utilitatem producere visa sunt. Unde factum, ut, quidquid elucubrationum politarum in lucem prodiret, nonnisi eruditissimo huic Literatorum Mæcenati inscriberetur.

Adito Pontificatu, de Ethnicis ad fidem Catholicam convertendis, de evellendis Sectarum erroribus, de Japonum Ecclesia ab immani Tyranno vindicanda, consilia agitabat; aliaque in Ecclesiæ bonum volutabat animo quam plurima. Byzantii fundare Collegium, & Turcarum conversioni & Christianorum solatio futurum decreverat.

Ad Ecclesiastica Beneficia probatissimos duntaxat viros, a pietate, prudentia, doctrinaque conspicuos promoveri voluit, probe conscius, quantum in alios inde redundaret commodi. Mors, quam suis in negotiis consulebat, & cujus persæpe refricabat duabus e tabulis, assiduis quasi Comitibus suis, memoriam, intercepit Principis optimi molimina, eumque permagno Urbis & Orbis luctu in tumulum præcipitavit die Decembris XXX. anni MDXCI.

Clemens VIII. *antea Hippolytus Aldobrandinus, Florentinus.*	CCXXXIII.	Anno Christi MDXCII. III. Kal. Febr.	Annos XIII. Mensem I. Dies III.	Anno Christi MDCV. V. Non. Martii.

Supremæ inter mortales dignitati jam pene ab adolescentia, tum Pauli IV. P. tum Alexandri Cardinalis Farnesii præsagitione (f) destinatus fuerat. Haud vanam eandem fuisse, lapsis quatuor circiter & triginta annis, eventus docuit. Cum enim ob excellentes naturæ dotes, resque variis in Legationibus praeclarissime gestas amorem sibi omnium atque existimationem comparasset, facile omnium Electorum vota tulit XXX Jan. anno 1592.

Pontifex renuntiatus, sacrorum, quotquot in Urbe & quocunque sub nomine censentur, locorum Visitationem XIIX. Cal. Julii instituit, ipsosque novem continuos dies ingenti cum fructu & morum emendatione, ut testis est in Commentario suo, hac super Visitatione edito, Augustinus Valerius, produxit. Rectores, Præfectos & Alumnos Seminariorum Collegiorumque, pia munificentia erectorum, officii sui gravi oratione admonuit.

Disciplinæ inter Religiosos vel conservandæ, vel restaurandæ mirum in modum studiosus, varia publicavit Decreta. In tribus Ordinis

(f) Eggsius *in Pontificio docto.* Oldoinus *in additionibus ad Ciaconium,* & ex illo Palatius.

nis S. Basilii Monasteriis tria per Italiam Seminaria, unum in Sicilia, in Regno Neapolitano alterum, tertium in Crypta Ferrata agri Romani per Clementem consurrexere.

Roma præ reliquis pietatem Pontificis ac liberalitatem experta. Ibi celeberrimum Juventuti Illyricæ Collegium, quod hodieque ab autore suo Clementinum *audit; alterum Nationi Scoticæ excitavit. Ibi geminas Basilicas Urbis Principes, Lateranensem & Vaticanam superbe adeo ornavit, ut cultum suum ac nitorem, maximam Clementi partem ambæ debeant.* (g)

Alia quæ bono publico confecit Clemens, paucis indicabo. Ruthenos fidem Catholicam professos in gratiam communionemque Romanæ Ecclesiæ admisit; Regem Galliæ, Henricum IV. errores suos, non sine maxima prudentiæ laude ejurantem, (h) *anno* 1595. *Orthodoxorum cœtui ac felicitati reddidit; Ferrariam, ab obitu Alphonsi II. Estensis, Sedi Pontificiæ recuperavit anno* 1598. (i) *Hortatu illius Henricum IV. inter & Philippum III. Galliæ Hispaniæque Reges, magna totius Europæ lætitia pax coaluit. Anno Jubilari* 1600. *affinem Joannis Calvini, novæ Sectæ in Gallia parentis, ad meliora Dei beneficio reductum, Confirmationis Sacramento Ipse Romæ insignivit Pontifex.*

Sub Eodem Sacrorum Bibliorum Vulgatæ Versionis Latinæ Opus quam emendatissimum prodiit: (k) *Controversia etiam de Confes-sione*

(*g*) Eggsius cit. non pauca id genus ornamenta recenset.

(*h*) Literis, officii ac reverentiæ plenis, manu exaratis propria, Rex immortales Clementi gratias pro beneficio egit. Exemplar Italice redditum a *Silvio Antoniano.* Pati hic, ut mitissime loquar, humani aliquid jure videatur *Cl. Walchius* cit., dum reconciliationem istam Henrici cum Pontifice, parum honestam Regiæ Majestati fuisse scripsit. Aliter judicavit Rex ipse; aliter Regis Procuratores Perronius & Ossatus; aliter Proceres, urbesque ad Henrici fidem certatim redeuntes. Redire cum Patre in gratiam, hoccine minus honestum filio? Supremo se Capiti rursus jungere, id membro non satis honorificum? Saluti suæ consultum ire, an virum? an Principem? an Regem, Cæsaremve dedeceat? Illud enimvero cogitare velle, ne dicam, typis vulgare, minus profecto honestum, minus congruum sanæ rationi foret.

(*i*) Baronius ad Clementem: Accidit quasi miraculum a Deo, (*his libenter utar Divinæ Scripturæ verbis* 1. *Reg. XIV.* 15.) ut Ferraria, ferrea plane civitas, sine ferro fuerit expugnata. *Sandin.*

(*k*) Advertit idem Cl. Walchius, Editionem vulgatæ Latinæ Clementinam, a Sixtina admodum discrepantem, quæ Anno 1592., (*non* 1532., *quod typi errorem lubens interpretor*) Romæ prælo exiit, argumento Orbi esse luculentissimo, quod contradicere sibi, etiam in rebus Fidei, duo Pontifices queant. Verum & hic accidisse viro quidquam humanitus, si Orbi manifestem, operæ pretium erit. Ajo itaque 1. probatam a Tridentina Synodo illam Editionem fuisse, quæ olim erat *vetus & vulgata & longo tot Sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata.* 2. Nec Pios IV. & V., nec Sixtum V., nec Clementem VIII. deprehendisse aut emendasse menda palmaria, substantiam verbi Divini vitiantia, sed leviores duntaxat præli nævos, vel describentium vitio, vel alia humana infirmitate textui aspersos: ut testis est auctor Præfationis in *Vulgatam* hodiernam. 3. Emendationem Clementinam, in substantia sensus a Spiritu S. intenti, a Sixtina non differre: quod contra *Thomæ Jamesii* in L. *Bellum Papale* ineptias invicte & κατ' αὐτοψίαν ostendit Henricus Buckentopius *Lucis de Luce* Lib. 3. Cap. 1. 4. Plura id genus vitia transscribentium atque Libra-

Nomen & Natio.	*Ordo Successionis a S. Petro.*	*Adit Pontificatum.*	*Sedit in Cathedra S. Petri.*	*Obiit.*

sione absenti Sacerdoti facta & absolutione ab eodem absente impertita (l) *ad examen vocata, atque ab illo decisa fuit.*

Disputationum de Auxiliis Divinæ gratiæ & spectatorem agere voluit & auditorem. Viros scientiis, virtutibusque claros singulari semper favore prosequebatur, sacrumque in Collegium adlegebat. (m) *E vivis excessit Princeps vere magnus & Pontifex sane optimus, Anno ætatis LXIX.*

Leo XI. *antea Alexander Mediceus, Florentinus.*	CCXXXIV.	Anno Christi MDCV. Kal. Aprilis.	Dies XXVI.	Anno Christi MDCV.

Natus anno a partu Virginis 1535., *parentes nobilissimos Octavianum Mediceum, & Franciscam Salviatam, generis claritate maximis Europæ Principibus affines, habuit. Non vulgari excultus doctrina, militiæ primum; tum disciplinæ Ecclesiasticæ se dabat. Renuntiatus postea Episcopus Pistoriensis, & mox Florentinus Archi-Episcopus mira semper claruit Religione ac prudentia, quam sub Henrico Magno, cum Legatum Pontificium jam Cardinalis ageret, Gallia universa suspexit.*

Sexaginta, ut memorant aliqui, & unius Purpuratorum Patrum suffragiis ad Apostolicæ Sedis apicem evectus, summa iisdem Patribus humanitate, nihil, quod Deo placeret, aut conscientiæ non repugnaret, petentibus se negaturum spopondit.

Obiit brevissimi temporis Pontifex anno ætatis LXX.; Victor, Baronio teste, (n) *ac Triumphator amplissimus, utpote quem nec Romani Proceres, nec Principum Legati, nec Vaticani Senatores, precibus licet ab illo contenderent quam diligentissimis, flectere potuerunt, Pronepotem suum, modestissimum adolescentem, quem unice diligebat, sacra ut Purpura donaret.*

Successit PAULUS *V.*, (*) *cujus annum sextum Synodus Tomi hujus postrema attingit.*

IMPE-

Librariorum in Editione per Clementem facta, remansisse non diffiteor: tum quia Vulgatam nunc omnibus numeris absolutam esse pro humana imbecillitate Clemens ipse affirmare non audet; tum quia diserte asserit, aliqua, quæ immutanda (*mutanda*) videbantur, immutata (*non mutata*) relicta ad evitandam offensionem populorum. *Vid.* P. Hermann. Goldhagen S. J. *Introductio in Sacram Scripturam* P. I. Lect. II. Q. X. edit. Moguntiæ typis Hæffnerianis anno 1765.

(*l*) Nat. Alexand. cit. Bullar. Rom. Tom. III. pag. 132.: cui & aliæ attextæ sunt Clementis VIII. Constitutiones, quarum centum & viginti tres enumerat Christoph. Ottus S. J. in *Roma* sua *Gloriosa*.

(*m*) Illustrium Virorum, in Sacrum Collegium a Clemente adlectorum, quos inter eminent Baronius & Bellarminus, seriem bene longam videre est in eod. Nat. Alexand.

(*n*) Tom. XII. *Annal. Eccles.*

(*) De Paulo V. scribam Tomo sequente.

IMPERATORES OCCIDENTIS

AB ANNO MDLXXXIX. AD MDCX.

RUDOLPHUS II.

MAXIMILIANO II. ex Maria Caroli V. filia genitus, erecti, vividique ingenii, vastæ rerum peritiæ, & acerrimi judicii Princeps XV. Cal. Augusti anno MDLII. primam lucem adspexit; Legibus deinceps ac moribus Philippi II. maximi Hispaniarum Monarchæ, cum per ætatem liceret, in Aula ejusdem ad omnem virtutis normam, optimam gubernandi rationem quam solertissime institutus. Aliis bene ut imperaret, nunquam se ad imperata difficilem præbuit, mature jam tum perspiciens, ipsam imperandi artem parendo disci.

Ex Hispaniis in Germaniam redux, anno MDLXXII. XXIX. Septembris adhuc adolescens, Regni Hungarici fasces, sibi insolita magnificentia a Pannoniis Possonii delatos vidit. Spes erat una omnium, fore, ut non frangeret modo contereretque jugum Ottomannicum, sed prorsus etiam fatalem a Regno Lunam averteret.

Anno MDLXXV. XXII. ejusd. mensis Casurgi Rex Bohemiæ, prima vero Novembris in Comitiis Ratisbonensibus Rex Romanorum salutatus fuit; & Maximiliano patri, iisdem in Comitiis mense Octobri celebratis occumbenti, Imperator anno MDLXXVI. successit, pace, ut quidem videbatur initio, optatissima fruiturus.

Quo pacis beneficio alias quoque Provincias & Urbes recreare studuit. Postquam enim anno MDLXXVII. Deputatorum Comitiis Francofurti obitis, novam Politiæ in Imperio, elegantioremque faciem effinxisset; ad sedandos Belgii tumultus animum adjecit. Designati eum in finem e Wormatiensi Procerum Conventu anno MDLXXVIII. Viri Illustrissimi, qui Cæsaris nomine de gravissimi momenti re arbitrium facerent. Erant, qui personam Imperatoris gesturi Coloniam Agrippinensium anno MDLXXIX. venerant Jacobus Trevirensis & Gebhardus Coloniensis Septemviri, Julius Antistes Herbipolensis, Otto Henricus Comes Schwartzenburgicus, & pro Wilhelmo Juliæ Duce, qui absentiam excusarat, Wernerus Gimnichius, Archisatrapa Juliacensis, Joannes Lowermannus & Hermannus Richius ICti. Actores hinc pro Rege Catholico Philippo II. ejus Legatus, Carolus Arragonius Terrænovæ Dux; inde pro Ordinibus Philippus Croyus Dux Arescoti una cum multis aliis ab Archi-

Duce Matthia, fœderatisque Provinciis miſſus. Poſt ſolennis ſupplicationis Religionem agi cœptum Nonis Maji, ipſoſque ſeptem menſes conſultatum: at vero effectum nihil, Orangio, pacem ne admitteret, miris rem omnem artibus involvente. (*a*)

Anno MDLXXXI. Aquisgrani gliſcens ſub cineribus flamma in apertum erupit incendium. Exules, Duce Albano jubente, Belgæ heterodoxi, Arteſii præprimis & Hannonii, qui per Magiſtratus Aquenſis, plus juſto indulgentis ſocordiam ſedes ibidem fixerant, nihil habebant antiquius, quam ut imbutis, quotquot poſſent, ſuo dogmate veteribus inquilinis, rerum potirentur. Quare in ſuggeſtum educere novi Evangelii Præcones, rudem plebeculam in partes ſuas trahere, ſanctiſſimas Religionis noſtræ leges palam explodere ſecus ac promiſerant, non formidarunt. Monitus de petulantia Rudolphus, ſeveriſſimis quamprimum literis urbi mandavit, opponeret ſeſe Novatorum audaciæ, ac peſtem ſuis e mœnibus actutum ejiceret. Quin & Erneſtò Bavariæ Duci, electo nuper Leodienſi Epiſcopo, & Wilhelmo Clivenſi, ut civitati graviter periclitanti ſubvenirent, negotium dedit. Sed incaſſum omnia. Fabula ſurdis cantabatur. In novos inſurrexere conatus factioſi, & quanti literas Imperatoris, quanti mandata, minasque facerent, vel ex eo conjicias, quod Conſul eorum de grege, fax turbarum & auctor (*Lomenium vocat Cl. Noppius in Chron. Aq.*) dixiſſe feratur: " Etiamſi Imperator mulum Clitellarium, literis mandatisque prægravatum mitteret; ſe tamen idcirco ab inceptis minime abſtituros.

Tum vero Cæſar pridie Kalendas Julias anno MDXCVIII., quo uſque cauſam ſuam ſeditioſi protraxerant, Cives perduellionis reos ac proſcriptos, urbemque prædæ expoſitam, pronuntiavit. Tam violento perculſi fulmine, diffugere primores; cæteri, quam ſupplices flagitabant, pœnæ gratiam obtinuerunt. (*b*)

Sub eadem fere tempora majores excitarunt motus; tum *Formula Concordiæ* ab Heterodoxis Anno MDLXXX. cuſa, tum *Calendarium Gregorianum* a Proteſtantibus aliquot repudiatum (*Vid. Tom. præc. pag. XIII.*) tum denique Gebhardi Truchſeſii Colonienſis Archi-Epiſcopi infelices nuptiæ, ac deploranda ab avita fide defectio, anno MDLXXXII. conſecuta. Tempeſtatem non ab urbe ſolum, ſed a toto etiam Archi-Epiſcopatu Colonienſi quantis curis, quantaque prudentia, ac felicitate Rudolphus averterit, ſatis loquuntur variarum Legationum, ad Truchſeſium directarum capita, quæ *b. Tom. pag.* 534. adtulimus.

Anno MDLXXXIV. induciæ octo annorum, quas adita Imperii poſſeſſione cum Ottomannis Rudolphus pepigerat, in novem prorogatæ annos fuere. Erexit nihilominus Cæſar Carolipolim in Illyrico, munitiſſimum adverſus

(a) *Struv. Corp. Hiſt. Germ. Sect. VII. de Rudolpho.*
(b) *Kevenhüller Annal. Tom. I. pag.* 192. &c. *Fullon. Hiſt. Leod. in Erneſto.* &c.

versus Turcarum incursiones propugnaculum; Augustamque Comitia indixit: in quibus quid actum, quid decisum fuerit, explicant Struvius, aliique. (c)

Anno MDLXXXVI. ineunte, Comitia Wormatiæ celebrata, dissidiaque inter Sigismundum Sueciæ Principem & Maximilianum Rudolphi fratrem de Corona Polonica decertantes, anno proximo composita.

Anno MDXCII. nova belli tempestas a Turcis in Croatiam incubuit. Vitiscum, regionis illius caput, aliaque oppida vi expugnata. Jamque Sisacum arctissima premebatur obsidione, cum Prætor Croatiæ paucas Hungarorum reliquias collegit, quæ tam secundis in barbarum auspicis sese effuderunt, ut LX. Turcarum millia a manu Hungarorum non oppido magna partim caderent, partim in fugam converterentur. Excitus insolitæ hujus victoriæ fama Hungarus, totoque e Regno proruens, supremo exercitus Cæsarei ductore Maximiliano, Novigradum, Zabaticam, Filecum, Deniniam diræ XXX. annorum servituti Turcicæ eripuit, tantaque hostem adfecit clade, ut Regni totius pristinam in libertatem vindicandi spes amplissimas Orbis Christianus conciperet, sibique de felici illo armorum progressu gratularetur.

Verum spes in solicitudinem; gratulationem in luctum mox vertit annus MDXCIII., Sina Amurathis Prætore cum immenso Turcarum exercitu Hungariam ingresso, & Javarinum non tam armis, quam auro proditum occupante. Quæ res novum Germaniæ simul atque Italiæ terrorem incussit, paucis post annis dispulsum, cum e manibus hostium Adolphus Schwarzenbergius Comes, Dux Rudolphi clarissimus urbem denuo eriperet, tanta admiratione omnium, ut, immanis victoriæ nuncio qui fidem haberet, vix unum repereris. Emolumentum illius fecisse, comprecatio DEI O. M. solennis a Clemente VIII. Pontifice instituta creditur.

Varia dein fortuna pugnatum ad annum Sæculi XVII. quintum, quo cum Rudolpho in vincennales inducias Turca descendit.

Hæc a Turcis passus Imperator: cui tamen acerbius nihil, graviusque accidit, quam ingravescentia in dies Religionis sibi carissimæ pericula, quæ, Sectis heterodoxorum per Germaniam ac Bohemiam serpentibus, prorumpebant.

Post turbas a Donawerda, Boici olim juris ad Danubium civitate anno MDCVI. Idibus Aprilis excitatas (d) luctuosissimæ belli tricennalis, de quo alibi differendi locus erit, historiæ prælusum Anno MDCX. tum *Correspondentium Unione*, (e) tum *Liga Catholicorum*. (f) Causam belli fuisse memorant Historici diploma (*Literas Majestatis* vocabant) Rudolpho a Sectariis extortum, quo publicum professionis suæ exercitium iis indulgebatur. Rudolphus ut ne

(c) *Struv. l. cit.*
(d) Causam Donawerdanam exhibet *Josephus Biner S. J. in Apparatu Eruditionis P. VIII. L. I. Cap. I. Art. I.*
(e) *Kevenhüller Tom. VII. Londorp. Tom. I. Imperat. Occident. Tom. VIII.*
(f) *Dumont Tom. V. P. II.*

ne initia quidem mali intueri cogeretur, Anno Chriſti MDCXII. ætatis quinquageſimo nono, Imperii ſexto & trigeſimo Pragæ X. Januarii e vita migravit, Bohemiæ & Hungariæ Regnis ante translatis in Matthiam fratrem, cui ſeptemdecim florenorum Myriades in ærario reliquiſſe dicitur. Imperatori Religionis ſtudioſiſſimo, ſex linguarum peritiſſimo, (g) Pacisque & Literatorum, Mathematicis præſertim diſciplinis addictorum amantiſſimo ſucceſſit idem germanus

M A T T H I A S

Electorum omnium (Brandenburgico excepto) ſuffectus votis, provectiore jam ætate Princeps, cujus res geſtas Tomo ſequente exponemus.

FINIS CATAL. IMPER. OCCIDENT. TOM. VIII.

DI-

(g) *Corbinianus Khamm in Hierarch. Auguſtana P. I. Cap. VI. Claſſ. IV. Sect. VIII. pag.* 371. Addi poſſunt AA. cit. *Spondanus*, *Brachelius*, *Adlzreiterus*, *Thuanus*, *Maſenius*, *Schwarzius*, *Lymnaus*, *Hortenſ. Pallavicinus & alii.*

DIGRESSIO
AD SÆCULUM XVI.
BREVIS EPITOME RERUM, in causa LUTHERI, & Sectatorum ejus toto eo Sæculo gestarum.

Fidem, sub initium Tomi CC. VI. in adnotatione datam, nunc liberaturus, brevem Lectori meo rerum, toto eo Sæculo in Lutheri, ejusque Sectatorum causa gestarum, exhibebo epitomen, quam vel ipsis DD. Protestantibus amœnam lectu, certe non molestam fore confido. Veritatem in illa reperire erit a genuino Historiæ candore, cultuque verborum simplici, quo, fucum perosa & rutas, delectari ipsa maxime solet, erudito huic nostro ac delicato Sæculo comprobandam. Ea utar moderatione scribendi, ut, ne vox quidem acerbior conscio mihi elapsura sit; ea brevitate, ut etiam ubi, quod superioribus sparsim in Tomis expressum modo fuit, inveniri possit, ne idem repetam, Lectori benevolo sim indicaturus. Nec satyram paro, nec absolutam numeris suis Historiam, sed Historiæ vastissimæ compendium; quod quidem in duo duntaxat Capita dispertio: quorum primum de Secta Hussitarum, tanquam infelice, unde Lutheranismus per Germaniam nostram emicare utplurimum cœpit, ovo; alterum de Lutheranismo ipso aget. Interim censebo dictum mihi, quod monuisse Tullius Lib. 2. de Orat. videtur Scriptorum quemlibet: *ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri dicere non audeat; ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis.*

CAPUT I.
De Secta Hussitarum.

§. I.
Origo Sectæ.

In florentissimum Bohemiæ Regnum adtulerat secum ex Anglia ceu pretiosum quendam thesaurum, Joannis Wicleffi libros, Bohemus primum, Vir ex domo, quam *putridi piscis* vocant, conspicuus; dein *Petrus Payne*, Wicleffi olim discipulus. Exempla per ipsam Regni Metropolim mox volitabant descripta non pauca: Legit ea, relegitque avidius *Joannes Huss*, ex villa ejusdem nominis, quod *anserem* lingua patria significat, ortus & cognomentum mutuatus; atque illico latius ista divulgandi studio exarsit. Vir erat Hussus ingenio peracri, sed opinionum heterodoxarum cupidissimo: facultas dicendi gravis & copia ipsum commendabant. Vitæ etiam mundioris fama haud exiguam illi apud cives auctoritatem comparaverat. His subsidiis, non Presbyter modo, sed Pragensis etiam Academiæ Rector facile, quod animo suo propositum conceperat, in lucem edidit. Nec sane diu fuit, cum, dilapsis Praga Lipsiam Germanis, defensoribus avitæ Religionis imperterritis, doctrina Wicleffi ore simul & calamo ab Husso propagaretur, tanta quidem cum pernicie (verba sunt Cochlæi) "ut neque Summi Pontificis, neque Archi-Episcopi Pragensis instantissima cura... potuerit semel conceptum... virus e cordibus hominum eradicari aut extingui." Memorandi inter Hussi Sectatores, primi veniunt *Hieronymus Pragensis*, *Petrus Dresdensis*, & *Jacobellus Misnensis*.

§. II.
Hussi, Hussitarumque errores.

Ab Indulgentiarum cavillatione telam suam orsus videtur Joannes Hussus, ingentemque contra Sacerdotes, ac familiarum Religiosarum viros tempestatem excitavit. Ad alios deinde errores deflexit, quos passim apud AA. Tenor illorum extat *Tom. V. CC. a pag. 86.*

§. III.
Hussi & Hieronymi Pragensis damnatio.

Utrumque in erroribus suis pertinacem ac flecti nescium damnavit Constantiensis Synodus: hunc Sess. 21., illum Sess. 15. Diarium Hussiticæ damnationis & complicum vide *Tom. V. cit. pag. 94.*

Animadversio.

Juvat hic paucis refellere tum eos, qui cum *Guilielmo Cave* in sua Historia literaria ad Sæculum XV. judicant, peccatum illa damnatione contra fidem publicam & justitiam fuisse; tum istos, qui Hussum perinde ac

ac Pragensem adcensendos Divis Christi Martyribus hodieque existimant.

Hallucinantur primi: nam neque Joannes XXIII. P., neque Patres Concilii Constantiensis Salvum, ut vocant, Conductum seu literas, commeatus liberi testes, Husso dederant: id quod ex epistolis ab ipsomet Husso ad familiares Constantia datis arguitur. *Veni in Constantiam*, scribit epist. 5., ... *sine omni nocumento*... *Venimus sine salvo conductu*. Adnotarunt Hussitæ: *Intelligit PAPÆ*. Et epist. 6.: *Veni sine salvo conductu PAPÆ ad Constantiam*. In aliis, 18, præsertim & 19. etsi de multis queratur capitibus sibi injuriosis, de violata a *SYNODO* fide Salvi conductus altum tacet. Nihil etiam de ejusmodi perfidia contra quenquam e *CONCILII PATRIBUS* in medium protulit, jamjam supplicio afficiendus. Ad *SIGISMUNDUM* Imper. quod spectat, munitum ab eo publici liberique per omne iter commeatus præsidio Hussum fatemur: sed enim a Concilii jurisdictione piissimus Cæsar, ut patet ex literis, (*apud Goldastum*) 18. Octobris anno 1414. ab eodem Spiræ datis, hominem non exemit; voluit potius, ut judicio Ecclesiæ sese submitteret, pacem non turbaret publicam, nec novis se criminibus illaquearet. Hussus e contrario vel egit vel animo saltem versavit alia prorsus omnia. Sola enim, quam modo arripuerat, fuga, licet ex eadem retractus, certo velut indicio se prodidit. Tentabat nimirum Synodi examen contra Imperatoris mandata, contra suammet sponsionem subterfugere, atque ad evertendam tota Bohemia, Moravia & Polonia fidem revolare. " Non igitur Religiosissimo Principi, *infert* " *Cochlæus*, debet imputari, si Concilium, " exigente justitia, in pertinacem (*Hussum*) " secundum jura sententiam protulit.

Porro quisquis gravissima Hussi flagitia sinistro duntaxat oculo obiverit; sententiam Concilii ab omni injuriæ specie vindicandam censebit.

Profecto Sigismundus Imp. omnes Hussi errores, quin & singulos morte dignos, coram Concilii Patribus enunciavit. Errant itaque, qui Concilium aut læsæ tune fidei, aut injustitiæ insimulant.

Labuntur errore & alteri, eoque gravissimo: Nam quis inter Sanctos Christi Martyres, ob edita quædam constantiæ & fucatæ pietatis signa homines numerandos putet a vera Christi Ecclesia avulsos, suisque sceleribus quasi per triumphum immortuos? *Multi latrones*, Magni Augustini oraculum est Serm. 274., *patientissime torquentur; & non cedentes, & tortorem vincentes, postea æterno igne puniuntur. CAUSA discernit Martyrem a patientia, imo duritia sceleratorum*. Et nunquid 1. Cor. 13. Apostolus: *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*? Plura hac super re congessit *Cochlæus* Hist. Huss. Lib. II. pag. 95, seqq.

CAPUT II.

De Lutheranismo.

§. I.

Lutheri ortus, ingenium, mores.

Author Lutheranismi & Princeps *Martinus Lutherus*, primam aspexit lucem Islebii, Mansfeldensis in Saxonia Comitatus oppido Anno 1483. die 22. Octobris, aut (juxta alios) pridie D. Martini, patre *Joanne Lotter*, & *Margaretha Lindermanna* matre. Nomen familiæ, quod ex lingua vernacula *scurram*, *scortumve* redolet, in *Luther*, quod *purum* sonat, commutavit. Literis humanioribus Magdeburgi & Isenaci imbutus, Erfordiam petiit, ubi ob insignem in disciplinis Philosophicis profectum Lauream Magisterii, anno ætatis suæ vigesimo consequebatur. Jurisprudentiam ibi a limine vix salutaverat, cum fato socii sui, fulmine ante pedes extincti perterritus, amplectendæ Religionis votum nuncupavit, moxque Sacro Eremitarum D. Augustini Ordini nomen dedit Anno 1504.

Initiatus Sacerdotio A. 1507., Wittenbergam a *Joanne Staupitio*, Generali Augustinianorum per Germaniam t. t. Vicario, missus fuit, ubi & Doctoris Theologiæ prima retulit insignia & sacram aliis doctrinam publice explanavit.

Dissimulari non potest, inquit apud Flor. Ræm. *Gesnerus* Lutheranus, Lutherum ingenio fuisse vehementi, & qui neminem, qui cum ipso non sentiret, ferre posset. En genuinam hominis imaginem ex Pallavicino: (*a*) " Acuto vividoque (*Martinus* " *Lutherus*) fuit ingenio, propensus ad studia " literarum, & in iis corpore & mente in- " defessus. Cum inops literaturæ non esset, " longe ditissimus sibi videbatur; quippe " cui in lingua, tanquam in numerato, sua " omnia in promptu erant... Hæ dotes re- " plebant animum mira superbia, & apud " vulgus opinionem, quæ illam aleret, pro- " vocabant &c.

§. II.

(*a*) *Hist. Conc. Trid. L.* 1. *C.* 4. Plura *Cochlæus*, *Flor. Ræmundus*, *Ulenbergius*, *Hazartus*, *Desingius & alii.*

§. II.

Initia Lutheranismi.

HÆc Tom. nostro VI. CC. pag. 149. cum expressa sint, eo Lectorem nostrum remittimus. Eadem refert ad annum Christi 1517., Leonis X. PP. 5., Maximiliani I. Imp. 24., Hermanni V. Colon. Archi-Ep. 3. in Chronico suo MS. *Wilmius* ex *Bernardo Wittio*, Scriptore coævo, testemque rei gestæ oculatum, Joannem Oldecopium, Hildesii natum, Collegii ad S. Crucem postea Decanum, Lutheri olim in Universitate Wittembergensi discipulum producit.

§. III.

Lutheri dogmata.

PRomiserat Lutherus, qui Thesibus primum, anno 1517. toti Germaniæ luctuosissimo, contra Indulgentias editis, aliisque mox scriptis tumultuari adversus Pontificem & Ecclesiam cœpit, Hieronymo Sculteto, Brandenburgensi Episcopo, Præsuli suo, saniora suadenti, se obtemperaturum; (*Tom. VI. nostro cit. pag.* 136.) sed, stimulante livido fastu, ad ingenium rediit, erroresque ex aliis alios per intervalla protrusit. Eorum aliquos reperire est in Bulla Apostolica LEONIS Papæ X. anno 1520. 17. Maji data, quam vide *Tom. eod. pag.* 171. Analysin illorum exhibet Hist. Eccles. Sæc. XV. & XVI. pag. 101. sqq. Tom. VIII. *Natalis Alexander*, atque ad pleniorem Operum Lutheri cum Latinorum, tum Teutonicorum Indicem, ex Joanne Cochlæo perspiciendum relegat. *Florim. Ræmundus* de Origine *Hæreseon Lib. I. Cap. XVI.* Lutheranismus ex quibus conflatus sit erroribus, pereleganter diducit. Systema suum, inquit in Prodromo ad Theologiam Dogm. Scholasticam Diss. II. Cap. IV. art. II. n. 310. *Josephus Gautier*, ut fabricaret Lutherus, duo primaria Fidei Catholicæ fundamenta, Scripturam & Traditionem quatere & subvertere molitus est; bina item stabilire principia, ad morum subversionem haud oblique tendentia: Primum, quod extinctum diceret liberum hominis arbitrium; alterum, quod facultatem, etiam cum gratia Dei mandata ejus servandi, nobis in hac vita degentibus negatam assereret.

§. IV.

Lutheri progenerantis tale Systema, ac nutrientis scopus.

IN Ecclesia, quam Christus JESUS, Patris æterni æternus Filius in terris fundavit, sacrum quendam splendidumque Principatum seu *Hierarchiam*, eamque tam *Ordinis*, ut loquimur, quam *Jurisdictionis* agnoverunt semper, quotquot religiose ac sobrie sentiebant Viri cordati, & summis prosecuti honoribus fuerunt. Probant id satis perhonorifica antiquissimorum Patrum, non modo Ordinem Clericalem a Sæculari, verum etiam ipsos inter Clericos Ordinem ab Ordine distinguentium, testimonia vix non innumera, quæ adferre nec licet brevitatis studioso mihi, nec libet. Videri possunt bene multa apud *Thomassinum Tom. I. Lib. I. Cap. LI.* Unum audiamus de Hierarchia ista Ecclesiastica scribentem S. Cyprianum: *Una*, inquit, est *a CHRISTO per totum mundum in multa membra divisa Ecclesia; Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus.* (b)

Hanc porro Hierarchiam tam ordinatam & magnificam, quæ juxta eloquium Doctoris melliflui (c) *Deum habet auctorem, & de cælo ducit originem*, (d) non labefactare modo voluit, sed penitus subvertere *novi Systematis parens & egregius, si Superis placet, Ecclesiæ Reformator Lutherus.* Eo gesta ipsius collimabant, scriptaque propemodum omnia. Romanum Pontificem e toto Orbe Catholico proscribendum curabat. Testes Literæ ad Carolum V. Imperatorem anno 1519. datæ, (e) quibus asseruit, nihil Romanorum Pontificum tyrannide in Germaniam, ejusque Principes hactenus fuisse intolerabilius; Testis Libellus germanicus (f) ejusdem nominis Nobilitati, cujus blandiorem, in se auram sentiebat, anno 1520. inscriptus; testis audacia illa & furor, quo æstuans jus Pontificium, cum ipso Leonis X. novam doctrinam condemnantis diplomate, Eccique & Emseri commentariis non procul Wittenbergensi ab urbe publice Vulcano tradidit; testes denique libri varii, a Flor. Ræmundo (g) non libri, sed plaustra infamibus conviciis & injuriis onusta, quas plena inde manu Lutherus spargit, jure appellati. Certe non aliam habuisse Lutherum præfixam sibi metam, quam ut insignem illam disturbaret Ordinis Hierarchici structuram,

(b) *Epist.* 52. *ad Antonianum.*
(c) *Lib.* 3. *de consider. ad Eugen. C.* 4.
(d) *Vid. præter Thomass. l. c. Bellarm. de Potest. Summi Pontif. Petav. de Eccles. Hier. Melch. Canus de Rom. Eccl. Auth.*
(e) *Jac. Masenius Anim. Histor. de Car. & Ferd. Lib. I. pag.* 47.
(f) *Tom. I. Jen. Germ. fol.* 288.
(g) *De Orig. hæres. Lib. I. C.* 9. *pag.* 74.

ſturam, & poſſeſſiones Epiſcopatuum cum omni jure in Sacra, Principibus ſæcularibus transſcriberet, eventus docuit. Id loquuntur ſatis tot ditiones Eccleſiarum tum Metropoliticarum, tum Cathedralium ab Hierarchia Eccleſiaſtica avulſæ & profanis a Magiſtratibus occupatæ, tot Monaſteria plane diruta, tot everſæ aræ ac templa. Id loquuntur Pax Religioſa & Weſtphalica.

Noverat nimirum homo ab ingenii vafritie inſtructiſſimus, & projectus ad audeodum, opus ſibi eſſe potentia virium, Magnatum præſidio, Principum auxilio io armis etiam, dum res poſtulaverit, quærendo. His ſioe nervis effecturum ſe nihil, bruta duntaxat fulmina miſſurum, caſſas fore ſpes ſuas, molitiooesque omnes, quas Procerum authoritas, favor ac ſuppetiæ noo ſuſtinerent, firmarentque. Sed enim illorum expugnare animos, & ſuas in partes trahere qua via poterat facilius, quam ſi præter enormem, quidquid allubeſcit, credendi licentiam ipſis propoſitam & commendatam, eorum ampliaret facultates, æraria locupletaret, integros adjiceret principatus, extenderet ultra Orbis Catholici limites jura, atque immenſam jurium Epiſcopalium multitudinem in eos transfunderet. Hæc, aliaque id genus plurima quid tandem ſpectaverint, nemo non videt. Tam dulci eſca, ut hamo piſces, Nobilitatem, Eccleſiaſticorum bonis jamtum inhiantem, capere, ſuamque efficere, operoſum Luthero non erat. Rem ipſam putavit Cl. Hunius JCtus, cum ad Joannem Adolphum Fuldenſis Eccleſiæ Abbatem ſcriberet, *(h)* duo eſſe, per quæ tantum Lutheraniſmus tam brevi tempore incrementum ſumpſerit, ut totum prope Orbem Chriſtianum perrepſerit, ſummosque Reges ac Principes applauſores & Patronos invenerit: *vivendi* nimirum *libertatem & bona Eccleſiæ diripiendi immunitatem.*

§. V.

Sectatores Lutheri præcipui.

Recenſendi hos inter, & qui, qualesque fuerint, depingendi ſequentes.

I. ANDREAS BODENSTEIN, natus *Carloſtadii*, Franciæ Orientalis oppido, unde & ipſi nomen: *Carloſtadius*, Archi-Diacoous Wittenbergenſis, primus fuit, qui Chriſtiani Sacerdotii dignitatem nuptiis ſacrilegis, non ſine magno Orthodoxorum ſcandalo palam anno 1525. celebratis, polluit; & tanquam ſi facinus patraſſet memoria ſempiterna dignum, carumque ſuperis, Encomiaſten Lutherum ipſum habuit, Wittenbergamque adeo ſibi faventem, ut Miſſam propriam, cujus exemplar habet Flor. Ræmundus, *(i)* inauditum ante illum diem impietatis (auſimoe cum Nat. Alexandro *(k)* loqui?) & laſciviæ impudentiſſimæ monumentum eam in rem cives ediderint.

Non tulit ætatem, quæ Lutherum inter & Carloſtadium maxima intercedere videbatur, amicitia: vix enim hic, abſente illo & inconſulto, abrogare Miſſam, imagines e templis ejicere, aliam de Euchariſtia opinionem in vulgus ſpargere, ac ſepultos olim excitare Sacramentariorum errores; & ecce tibi! tam vehemens inter binos hoſce pacis, concordiæque Apoſtolos exarſit diſſenſionis & iracundiæ ignis, ut horrendis alter alterum modis proſcinderet. Triumphante nihilominus Luthero, pulſus e Saxonia Carloſtadius palari cum conjuge oobili & liberis eousque debuit, dum a Tigurinis in Helvetia primum Diaconi, poſt a Baſileenſibus Miniſtri, unde vitam toleraret, munus ipſi obtigerit. Diem clauſit Baſileæ anno 1541. De fati genere variant Authores. Sunt, qui peſte conſumptum putent. Lutherani a Diabolo ſtrangulatum aſſeverant, teſtiumque nubem ex ipſo Baſileenſium Miniſtrorum cœtu proferunt. *(l)* Fuit Carloſtadius homo præceps, inflatus & turbulentus, quos ille affectus ſcintillantibus oculis prodidit. Quod ſi nemo eſſet, quicum litigaret, ſecum ipſe litigabat. *(m)* A Melanchthone male, *(n)* peſſime a Luthero audit.

II. HULDRICUS ZWINGLIUS, e Milite, ut vult Florim. cit., Canonicus Conſtantienſis, vel, ut aliis placet, e Glaronenſi primum, tum Eremitano Paſtore, in urbe Tigurina Parochiæ Adminiſtrator anno 1518. effectus, impia ſenſim per Helveticos Pagos (*Cantones*) Religionis mutandæ conſilia ſparſit. Ortus erat Wildenhuſii, Doggiorum pago in Helvetia anno 1487. *(o)* Cal. Januarii. Studiorum ſuorum curriculum emenſus eſt Baſileæ & Bernæ, geminis Helvetiæ urbibus, & Viennæ in Auſtria. Vix ullum viri probi, Sancti & Apoſtolici veſtigium; integra vero libidinum, aliorumque ſcelerum examina in illo ootaſſes. Vivis eum coloribus adumbrant *Hazartus* & *Gretſerus*, *(p)* legi etiam meretur *Hartmannus* in Annal. Eremi Deiparæ ad ann. 1517.

Cum

(h) *XII. Præjud. & Reſponſ. Lutheran. & Calviniſt. &c. Colon. Agripp. typis Metternichianis anno* 1633.
(i) *Lib. II. Cap. 7. n. 6. pag. 193.*
(k) *Hiſt. Eccleſ. Tom. VIII. pag. 114.*
(l) *Hiſt. Conf. Aug. fol. 41. Flor. Ræm. L. 2. c. 7.*
(m) *Flor. l. c. Hazart de German. Part. 4. C. 1.*
(n) *Epiſt. ad Frider. Myconium.*
(o) *Dictionnaire Hiſtorique-Portatiſ Tom. II.*
(p) *Haz. in Hiſt. Eccl. Germ. Part. 5. C. 1. Gretſ. Tom. 13. pag. 251. & aliis.*

Cum Carlostadio, quo usus Magistro Zwinglius fuerat, veram negavit Corporis Christi in Eucharistia præsentiam. Sermonibus suis, quos atro passim conviciorum adversus Indulgentias, invocationem Sanctorum, Sacrificium Missæ, Leges Ecclesiasticas, vota, & Rom. Pontificis Primatum, aliasque res sacras congestorum veneno imbuebat, Tiguri quadriennio habitis, & Pseudosynodis anno 1523. XXIX. Jan. ibidem & anno 1529. Bernæ celebratis eo S. P. Q. Tigurensem, Bernensemque detorsit, ut suam in sententiam abirent, & sectam amplexarentur. Quos deinde secuti Constantienses, Basileenses, Schafhusiani, Santgallenses, Mulhusani & Bielenses, (*q*) Joanne Fabro, Constantiensis Episcopi Vicario Generali frustra pro fide Catholica perorante; ipsis Rmis Episcopis Basileensi, Constantiensi & Lausannensi sese incassum opponentibus.

Occubuit Zwinglius in acie contra Catholicas Helvetiorum Tribus die XI. Octobris anno Ch. 1531, ætatis 48. Scribit de fato miselli tam vere, quam eleganter Eminentissimus *Hosius* in judicio & censura de adoranda Trinitate.

III. JOANNES OECOLAMPADIUS, fidus Zwinglio Achates, linguarum peritia clarus, famosus Basileensium Apostolus pari vitæ parem ferme etiam finem imposuit. Ex Ordine S. Brigittæ profugus, solennium votorum vinculum rupit, sibique viduam juniorem matrimonio junxit. Eundem, quem Zwinglius, Basileæ venditavit, sub alio licet explicationis involucro, errorem, eod. anno Christi 1531. & ætatis 49. ibi e vivis ereptus. Quo modo, non tenetur. (*r*)

IV. PHILIPPUS MELANCHTHON, magnum inter Protestantes nomen & vir inter eruditissimos Sæculi XVI. numerandus, Brettæ, Electoralis Palatinatus oppido, XVI. Februarii anno 1497. Georgio *Schwarzerd* (græce *Melanchthon* sonat) patre admodum probo ac religioso genitus, postquam in variis Germaniæ locis cum varia edidisset ingenii ac scientiæ multiplicis specimina, tum viros id ætatis præstantiores de via salutasset, anno 1518. Luthero se adjunxit.

Inter cætera, quæ scripsit, notatur ab Historicis 1. Apologia pro Luthero contra Theologos Parisienses. 2. Loci communes in sacras Literas, methodica ratione digesti, invictum Luthero & incomparabile visum opus. 3. Commentaria in Epist. ad Rom. 4. Celebris illa *Confessio Augustana*, de qua mox agetur. (*s*)

Variis interfuit Conventibus & Colloquiis, tandemque vivere desiit Wittenbergæ 19. Aprilis 1560. ætatis suæ 64.

V. MARTINUS BUCERUS, Argentinæ ex Patre Judæo natus anno 1491., Ordinem S. Dominici postea amplexus, sed turpis ejusdem desertor Sanctimonialem sibi connubio copulavit, Luthero scientia linguarum superior, Argentoratensis per plures annos Minister, pacis Sacramentarios inter & Lutheranos frequens interpres. Hermannum Coloniensem Archi-episcopum erroribus suis fascinavit. Obiit in Anglia XXVII. Febr. anno 1551. æt. 60. homo levissimus & Proteo ipso mutabilior, dignus tamen a Seren. Landgravio Hassiæ Philippo habitus, quem ad Lutherum, aliosque Doctores Protestantes mitteret, explorandi gratia, eosque ut totidem Oracula consulendi, annon adsciscere sibi alteram tori sociam, (*cur non & tertiam, quartam, pluresve?*) prima conjuge adhucdum vivente, per novi Evangelii Canones liceat? (*t*)

VI. GASPAR SCHWENCKFELDIUS, Nobilis Silesius, non Bibliis Sacris, ut quæ Verbum Dei haud essent, verum privatis tantummodo visionibus ac revelationibus docuit esse credendum, fortissimum, quo opinionem suam tegebat, clypeum ex 1. Cor. 3. *Litera occidit*, stolidissime depromens. Alios præterea errores innovavit. Plurimos edidit contra Lutherum, cui totus vilescebat, libellos; plurimis vicissim a Lutheranis exagitatus. (*u*) Post viginti & octo annorum turbas obiit anno 1554.

VII. JOANNES AGRICOLA, idem cum Luthero natale solum habuit, eosdem initio propugnavit errores, quos inter primum facile locum sibi vindicet nobile illud: *Quidquid libet, licet: modo in Christum credas*, haud certe alienum ab hac Lutheri pronunciatione: *Pecca fortiter; sed fortius fide.* Dictus *Antinomorum* parens, quod Legi adversaretur ipse, & eandem Christianis prorsus inutilem esse affirmaret. Concessit fatis anno 1566.

VIII. ANDREAS OSEANDER, (*x*) juxta Nat. Alexandrum Guntzenhusii in Marchionatu Brandeburgico natus, literis qua Wittenbergæ, qua Norimbergæ comprehen-

(q) *Nat. Alex. Histor. Eccles. Tom. VIII. pag.* 115. (r) *Luther. de Miss. priv. Simon Grynæus in vita.* (s) *Cl. Ulenberg. Histor. de vita, moribus &c.*
(t) *Bossueti Histor. variat. Eccles. Protest. gallice edit. Parisiis anno* 1740. *Tom. I. Lib.* 6. *pag.* 249. *sqq.* (u) *Leg. Conrad. Schlusselburg. Catalog. Hæreticorum Lib. X.*
(x) *Card. Hosius Lib. I. de Hæres. nost. temp.*

prehensis, Lutheri aliquamdiu probavit dogmata, de iisque verba fecit; omnium mox fabula & ludibrium, cum alterum se jactaret Henochum ac mira de hominis justificatione deliramenta, nugasque nugacissimas circumferret. Paroxismo epileptico e vivis sublatus est XVII. Octobris anno 1552. ætatis 52.

IX. JOANNES BRENTIUS, Patria Suevus, erroribus Lutheri inter alios hunc adjecit, quod Christi Corpus in vi unionis Hypostaticæ assereret esse ubique, nuncupatus idcirco *Ubiquistarum* parens: in eandem prolapsus est Apostasiæ & Sacrilegii labem, dum e Senatu Canonicorum Wittenbergensium ac Sacerdotum ad turpes nuptias secunda etiam vice transilire non erubescebat. Egit Theologiæ Professorem Tubingæ, Ducique Wittenbergensi a consiliis fuit, mortuus X. Septemb. anno 1570. æt. 72. Eruditis illum scriptis excepit, retuditque *Petrus a Soto*, vir ex Ordine S. Dominici egregius.

X. MATTHIAS FLACCUS, ab Illyrici finibus, ubi III. Martii 1520. nascebatur, dictus *Illyricus*, suos primum a Luthero & Melanchthone errores Wittenbergæ hausit, quorum perosus molliriem, ad aliud fecessit institutum, multosque pertraxit: unde *Flaccianorum* secta ducit originem. Disputatum ab eo vehementer cum Confessionistis de ritibus externis, de libero arbitrio, & aliis capitibus. Finxit peccatum Originale ipsammet esse hominis substantiam, penitius fauciatam, atque inevitabili quadam necessitate in malum propensam; contra Victorinum Strigelium, Professorem Jenensem, aliter de noxa originis sentientem, acriter pugnavit; & maxima illius in compilandis Centuriis Magdeburgensibus pars fuit. Obiit Francofurti ad Mœnum XI. Martii 1574. ætat. 55. Stilo Wittenbergensium Scholasticorum mordacissimo probrosissimoque confixus. (y)

XI. NICOLAUS STORKIUS, etiam pro temporum istorum usu *Pelargus* ex græco nominatus, ortu Silesius, Sectæ *Anabaptistarum*, quæ anno circiter 1522. caput extulit, autor fuisse tum Bullingero, tum Melanchthoni videtur. A Luthero, cui primum adhærebat, postea defecit, jactansque insolitas revelationes, pulsus Wittenberga fuit, & incertis diu sedibus per Thuringiam circumforaneus, ementitæ sanctitatis specie plebem rusticam insigniter lusit, persuasitque, ut libertatem profiterentur Evangelicam, & se rebaptizari finerent. Monasterii in Xenodochio miser hic enthusiasta occidit. Discipulum se illi adjunxerat THOMAS MüNZERUS, Sacerdos Apostata, Zwickaviæ Misnensi in Marchionatu ortus, infaustum terræ portentum, ut ait Flor. Ræmundus, qui, perlectis aliquot Lutheri libris, primus Germaniæ solum seductorum a se simpliciorum sanguine rigavit. Turbulentissima enim fax belli, Cochlæo teste, seditionisque fuit; cum, peragratis Evangelii sui causa Bohemiæ, Marchiæ, Saxoniæque urbibus Mülhusium tandem, imperiale Thuringiæ oppidum, & circumjacentes pagos seditionibus impleret. Rustici, qui suasore illo, præcipites magno numero confluxerant, jamque horrendis non uno in loco adfecerant Germaniam ruinis, inito prope Franckenhusium prælio, a Georgio Saxoniæ Duce, sex millia & amplius fusi, rebellionis suæ pœnam dedere, Antesignanis eorum Münzero & Pfeiffero (alias *Fistulatore*) anno 1525. capite plexis. (*Tom. nostro CC. VI. in Serie Regum Roman. pag. XXVII.*) Oppressorum victricibus Principum armis, perduellium Rusticorum numerus ad centum & triginta, imo quorundam ex calculo ad ducenta millia fertur excurrere. (z)

XII. JOANNES CALVINUS, ut Lutherus Lutheranismi, sic Calvinismi autor, Novioduni Veromanduorum X. Julii anno 1509., patre Gerardo Cauvino, matre Joanna Franka, parentibus obscuris, at Catholicis natus, absolutis Lutetiæ Parisiorum humanioribus Philosophicisque studiis, Avarici, quo Andream Alciatum JCtum ætatis suæ facile principem auditurus venerat, amicitiam iniit cum Melchiore Wolmaro, Germano, Græcarum literarum Professore, ab eoque doctrinam Luthericam hausisse creditur.

Cœpit anno 1534. Pictavii in Gallia virus suum effundere, ubi præ reliquis Antonium Dugium, Philippum Veronium, Albertum Babinotum & Joannem Vernovium amicos sibi & fidos in propagandis Sectæ suæ novitatibus adjutores habuit. (a)

Ab Joanne Morino, judice rerum capitalium æquissimo & inprimis Catholico male sibi metuens, e Regno illo Basileam se contulit, enixus ibidem Cal. Augusti anno Chr. 1535., ætatis 26. partum compluribus Orbis Catholici regionibus, quo penetravit, exitialem 4. libros *Institutionum Christianæ Religionis*, ut vocat, primum gallice, dein latine conscriptos, atque ex Lutheri, Oecolampadii, Melanchthonis, & aliorum Sectariorum penu maximam partem depromptos, sed nova methodo ac purioris Latinitatis

(y) *Ulenberg in vita pag. 448. sqq. Anabaptist. Fabricio Origg. Saxon. Muncerus Stolbergæ in Herciniis.*

(z) *Cochl. Nat. Alex. & Meshovius in Histor. Lib. VII. pag. 265. apud Struvium natus fuit*

(a) *Spondanus Annal. Eccles. Tom. II. pag. 424.*

taris elegantia, ceu veste melius sedente, exornatos, eleganti Præfatione ad Franciscum I. Galliæ Regem addita.

Mox in Italiam profectus ad Renatam, Ferrariensis Ducis conjugem, Novatoribus impensè faventem; ex Italia Genevam, Geneva Argentoratum, ubi, suasore Bucero, viduam Anabaptistæ, idoletam Buream (*de Bure*: Catharina *de Bore* Lutheri fuit) Matrimonio sibi junxit anno 1537. Comitiis Wormatiensibus, ac Ratisbonensibus interfuit. Redux anno 1541. ad Geneveoses sibi conciliatos, & summo totius urbis plausu exceptus, ita insolescere, ut leges præscriberet, a quibus discedere nemini liceat, suoque ex arbitrio ageret, flecteretque omnia, dictus idcirco a quibusdam *Papa Genevensis*. Obiit hac in urbe post molestum cum variis morbis septem annorum conflictum anno 1564. ætat. 55. Maji 27.

De genio, vitiisque Calvini scripsere Maimburg. *de Calvinismo Lib.* 4. *ad a. cit.* Nicolaus Romæus *in Libro*, cui titulus: *Joannis Calvini, Noviodunensis nova effigies, centum coloribus ad vivum expressa*. Flor. Ræmundus L. 7. &c.

De Sectæ Calvinisticæ erroribus nemo diligentius, quam *Franciscus Feuardentius*, Clmum Ordinis Minorum lumen, Theologus præstantissimus in sua *Theomachia Calvinistica*, ubi excussit mille & quadringentos errores, ac strenue refutavit. (*b*)

En præcipuos Lutheri Sectatores, quos compendio expressi, & sine fuco, sine felle Lectoribus hic propono, veluti per transennam adspiciendos: partim ne manca sit, quam institui, mutilaque narratio; partim ne continuo, atque in Comitiis, aut colloquiis meotio eorundem virorum ingeritur, ad aliorum volumina, e quibus, quales fuerint novi Dogmatistæ, intelligi possit, non sine molestia recurrendum. Interim plura qui cupit, præter AA. memoratos, Staphylum, Pistorium, Forerum, Bolsecum, Vetterum, & laudatum *pag.* 7. *Opusc. de Sanctitate Ecclesiæ*, a Bioero nostro Cl. Weislingerum consulat.

§. VI.

Comitia, in causa Lutheri & ejus Sectatorum ab anno 1521. ad 1546. celebrata.

Annorum quamor & viginti spatio quatuordem habita sunt in causa Lutheri & ejus Sectatorum, ut mali principiis obsisteretur, Imperii Comitia: in quibus quid actum sit, chronologice hic loci, propositæ mihi brevitatis memor, exponam.

Anno 1521. ineunte, Carolus V. Imperator, qui flammis opera Lutheri jamtum Lovanii, Coloniæ, Moguntiæ, Treviris, Halberstadii, Misnæ & Mussenburgi publice absumi jusserat, (*c*) prima Wormatiæ celebravit Comitia, ad quæ præter Electores omnes, permagno Principes, Comites, Baronesque numero confluxere. Adfuit quoque Leonis X. Pontificis Legatus *Hieronymus Aleander*, vir doctus & eloquens, qui sub ipsa Comitiorum primordia gravi Cæsarem, & Proceres oratione (*d*) imminentis Ecclesiæ simul, & Imperio a Lutheri molitionibus periculi commonefecit, ostenditque doctrinam illius a Sede Apostolica damnatam, Cæsareo pariter edicto una cum autore suo esse proscribendam. Quod Cæsari & Principibus reliquis placebat consilium, displicere Friderico præprimis, Electori Saxoniæ visum, qui, ut ictum ab amplissimo cætu declinaret, multa ajebat in Lutherum per invidiam congeri, assertionesque illas ab Aleandro productas, Lutheri esse pernegabat: inauditum jure damnari non posse.

Accitus igitur fide publica ad Conventum Lutherus, cum Schruffio, Jona, & Amsdorffio tribus sibi adjunctis sociis, in urbem venit XVI. Aprilis. Postridie ad consessum Principum introducto, Cæsaris Orator Joannes Eckius, JCtus, Archi-Episcopi Trevirensis Vicarius, duo proposuit brevi, planoque responso excipienda: primum, an libros, suo vulgatos nomine, tanquam suos agnosceret; alterum, tuerine, quam continent, doctrinam, an revocare vellet? Affirmavit primum; ad alterum, quod gravioris momenti esset, moram deliberandi sibi, gratiamque fieri petiit: quam & ex singulari Imperatoris clementia in proximum usque diem impetravit. Reversus deinde, cum longo inutilique verborum ambitu & implexa distinctione tria commemoraret librorum suorum genera, atque ipsum quæstionis caput declinare velle videretur; ab Eckio, ut *simplex daret, pressumque responsum*, urgebatur. Tum Lutherus, quoniam ita Cæsarea Majestas ac Principes velint, daturum se, inquit, responsum, quod nec cornutum sit, nec dentes habeat. Nisi manifestis Scripturæ Sacræ testimoniis aut evidenti ratione convincatur erroris, non posse revocare se, quæ suis in libris docuit, nec velle. Errasse Pontificem, errasse Concilia, aut certe errandi periculo subjacere &c.

Bilem

(b) *Spondanus cit. pag.* 425. (c) *Nat. Alexander cit. pag.* 121.
(d) *Masen. Histor. Caroli V. & Ferd. L.* 1. *pag.* 48. *sqq.*

Bilem Cæsari movit responsi ferocitas adeo, ut, intercisο hominem colloquio e conventu dimitteret, Ordinibus ad audiendam Imperatoris sententiam altero mane redire jussis. Sententia, Carolo dignissima, lecta in Comitiis XIX. Aprilis, probataque fuit. Ejusdem argumentum ob præstantiam suam ex *Masenio cit.* adnectendum putavi. " Cæsar, *scribit ille*, quod pertinaciam hominis (*Lutheri*) perfracte obsistentis frangendam desperasset, ipse non est reversus; sed animum suum, scripto manu propria exarato, Ordinibus in hanc sententiam exposuit: *Genus se ducere a Christianissimis Germanicæ Nationis Imperatoribus, a Catholicis Hispaniæ Regibus, Austriæ Archi-Ducibus, Burgundiæ Ducibus, quorum in Ecclesiam Romanam fida & constans voluntas, Orthodoxæ Religionis, sacrorum rituum, legum, morumque indefessa propugnatio, suis monumentis Orbi etiamnum sit nota. His quidem fato functis, possessionem non minus Regnorum, quam avitæ Religionis adse curam pervenisse. Decretum sibi esse viventi, morientique laudatis Majorum vestigiis insistere, neque degeneri consilio a recte cœpta Religione deflectere, aut Constantiensis, aliorumque Conciliorum placitis adversari. Cum fratrem unum, suo obstinate ingenio fisum, hallucinari, multo sit evidentius, quam tot ante nos sæculorum viros religiosissimos, prudentissimosque, a quibus tanto intervallo opinionum abeat; ut necesse sit, aut omnes retro Majores nostros, a primis susceptæ Religionis nostræ incunabulis, atque universum nomen Christianum erroris condemnare, aut Lutherum non absolvere. Eam ob rem deliberatum sibi esse, omnes tam impiis conatibus vires objicere, Regna, Imperium, amicos, corpus, sanguinem, vitam denique ipsam impendere; ne cœpta animorum contagio longius serpat. Neque enim ferendam hanc ignominiæ labem, quæ suo, Principumque nomini per omnem deinde posteritatem adhæsura esset, si, aliqua illorum negligentia aut pravitate hæresis Germaniam occupasset. Pœnitere jamnunc lenitatis, qua perditissimo homini veniam hactenus, tempusque dederit, quo perfidiæ robur adderet. Non audiendum abs se inposterum: curandumque, ut quamprimum urbe facessat, neque fidem sibi datam, prohibitis in via concionibus, primus violet. Hostis porro, ac perfidiosi hominis loco sibi illum futurum: a Principibus vero expectare, ut æquitati ac Christianæ dignitati convenientia statuant, ne indultæ perfidiæ animum, viresque indulgendo faciant.* (e)

Varios ea res animorum motus concitare videbatur Principibus. Quare, ne malum, post adhibita incassum media augesceret, Cæsarem rogarunt, copiam sibi faceret, privatis colloquiis num frangere Lutheri contumaciam possint, tantisper experiundi.

Triduum duntaxat, idque ægre concessum: spatio cujus bini Electores Richardus a Greiffenclaw, Archi-Episcopus Trevirensis, & Joachimus Marchio Brandeburgicus, aliique e Germanis Proceribus selecti, omnem quidem lapidem moverunt, ut homini saniora persuaderent: sed frustra: omni enim lapide duriorem se exhibuit Lutherus, atque Imperatoris jussu XXVI. Aprilis Wormatiam deseruit, symboli sui tenacissimus: CEDO NEMINI. Promulgatum deinde contra illum iisdem in Comitiis VIII. Maji Edictum Cæsaris, quod videre est *Tomo nostro CC. VI. pag.* 182. *seqq.*

Præclara hæc laudatissimi Imperatoris Constitutio tam parum in nascentibus illis Germaniæ turbis compendii quod adtulerit, non mirabitur, quisquis non pauca, quæ tum temporis erant, obstacula in animum revocaverit. Natæ in Hispania seditiones & gerendum cum Francisco I. Galliæ Rege bellum requirebant Carolum; relinquenda penes duos VIIvirorum, Saxonem & Palatinum, fautores Lutheri ac defensores, administrano Imperii erat. Nobilitatis etiam, ac promiscuæ multitudinis in eundem Lutherum aperta satis benevolentia & favor pessimi augebant eventus metum: sed nec ætas potestasque adhuc in Imperatore maturuerant. Quanquam non desunt, qui in Catholicos Germaniæ Proceres, nec consilio, ut par erat, nec auxilio Cæsarem juvantes, maximam admissi tunc piaculi partem conjiciendam esse arbitrentur. (*f*)

Damnaverant sub idem fere tempus articulos Lutheri, Lipsiæ discussos Academiæ seu Facultates Theologicæ Lovaniensis, post & Coloniensis, filiam, ut habet *Wilmii Chron. MS.*, secuta mater. Ex eodem transcripta Coloniensium Theologorum verba cum Lectoribus communico:

Universis & singulis has literas nostras visuris & audituris Decanus & Facultas Sacræ Theologiæ universalis Studii Coloniensis cum sincera commendatione salutem.

TAmetsi omnes, ubilibet consistentes fideles ad communis fidei defensionem nedum cum rerum, verum etiam cum propriæ vitæ dispendio teneantur; præcipue tamen eos ad id muneris arctius obstrictos constat, qui pro titulo

(e) *Masen. cit. & Cl. Ulenberg. pag.* 94.

(f) *Masen. & Ulenberg. citt.*

tulo professionis ab Ecclesia ad id præ ceteris deputati æstimantur Sacræ Theologiæ Magistri, quorum [ut Scriptura ait] unicujusque ensis super femur ejus esse debet, propter timores nocturnos, errores & hæreses, quos, procurante universorum zizaniorum satore diabolo, studio pravorum, pseudoque Catholicorum in Ecclesia per tempora dormientibus hominibus contigit pullulare. Cum itaque ante aliquot hos dies Venerandi Eruditissimique Domini Decanus, & Facultas Sacratissimæ Theologiæ insignis Studii Lovaniensis Confratres nostri fidei zelo succensi, per proprium suum Nuntium Sacræ Theologiæ Baccalaureum librum quendam sub titulo cujusdam Fratris MARTINI LUTHER impressum, ad nos transmiserint, expetierintque quatenus charitatis debito, eundem librum, quem multorum Christi Fidelium aures graviter offendisse accepissent, quod nova, insolita, & noxia quædam dogmata, in fide erronea lectoribus ingereret, perlustrare, & examinare dignaremur, atque si ita mereretur, reprobationis nostræ censurans doctrinaliter adhiberemus. Nos tam sanctis desideriis Confratrum nostrorum merito inclinati, præmemoratum librum, quadringentas, & octuaginta octo paginas in se juxta numerum illis impressum continentem videndum, revisendumque nonnullis ex gremio nostro Magistris commisimus. Et quoniam post illorum examen, talem eum palam comperimus, qui quoad tractatus & materias per Fratrem Martinum Luther editas, atque in lucem (ut fertur) datas, varios in fide & moribus errores, alienaque a Sanctis Doctoribus contineret; & speciatim sancta, vitæque æternæ meritoria humana opera infamet, & reatum eis injiciat, quasi sine culpa fieri non possint, Sacras Scripturas, Sanctorumque Patrum sententias pervertens in sensum pernitiosum contorqueat; Pœnitentiæ Sacramentum dogmatibus pernitiosis annullet, circa contritionem scandalosos errores inducendo, circa Confessionem contra universalis Ecclesiæ veterem doctrinam perversa consilia ingerendo, omnem satisfactionem mortali culpæ remissæ debitam cassando, cum Deus [ut ipse ait] cui mortalem culpam, semper etiam & meritam pœnam remittat. Thesaurum Indulgentiarum, quas ab olim non solum Patrum Decreta, sed etiam sacra approbaverunt Concilia, ex frivolis irrationabilibus fundamentis, per propositiones in Sanctos, & Sanctorum merita impias, & blasphemas pertinaciter annullet. Circa pœnas Purgatorii, & statum Animarum post hanc vitam ex vanis motivis abominabiles errores disseminet; utpote quod in Purgatorio nulla Anima quippiam pro mortalibus patiatur, sed duntaxat pro venialibus patiatur peccatis, quod Animæ in Purgatorio Deum vitiose culpabiliterque diligant, ac sine intermissione illic peccent, & quæ sua sunt, quærentes plus, quam Divinæ voluntatis impletionem, quod (ut ipse inquit,) est contra caritatem; quod mortui fere non minus, quam vivi in statu sint merendi vitam æternam. Item contra privilegium & primatum Romanæ Ecclesiæ supra Ecclesias ceteras per orbem, erroneas assertiones ab olim pro hæreticis condemnatas auribus Christi Fidelium refricet, & ingerat. Sedem Apostolicam irreverenter palam, & scandalose taxet. Auctoritatem Summi Pontificis impudenter attenuet, utpote qui solam pœnam canonicam seu arbitrariam, nullam autem pœnam secundum Divinam Justitiam peccatis debitam, Divinitus sibi data Potestate remittere possit, cum (ut ait ipse) tales pœnas remittere esset Divinum jus mutare, mandatum Dei irritum facere, & in Deum impiissimum adversarium esse; innumeraque talia scandalosa his non absimilia, imo graviora & pernitiosiora in se habeat. Quocirca nuper die Martis penultima mensis Augusti super hoc legitime omnes & singuli convocati, in Congregatione nostra publica, more solito, in Conventu Prædicatorum servata & habita, matura pensiculatione præmissa, concorditer censuimus & doctrinaliter judicavimus, præfatum librum tantis scandalis, erroribus, hæresibusque ab olim damnatis refertum, tanquam Communitati Fidelium noxium, jure de medio tollendum, usum ejus inhibendum, supprimendum, & per eos, ad quos id spectare dignoscitur, igni publice cremandum, auctorem etiam ejus merito ad revocationem publicam compellendum. In quorum omnium robur ac fidele testimonium hanc nostram sententiam per Notarium nostrum juratum prædicto libro asscribi, & Sigilli Facultatis nostræ (quemadmodum & has nostras literas) jussimus appensione communiri. Datum & actum Coloniæ anno salutis Christianæ supra Millesimum, quingentesimum, decimo nono, penultima die mensis Augusti. Per me Henricum de Vorda de Colonia Notarium publicum, & supradicti generalis Studii Coloniensis Pedellum juratum. Hæc communi nomine Theologi Colonienses.

Idem fecerant & Parisienses. Calamum quoque adversus novitii systematis fabrum generoso conatu strinxerat Henricus VIII. Angliæ Rex, titulo DEFENSORIS FIDEI a Leone Pontifice, & amplissimo Purpuratorum Præsulum Senatu eam ob rem insignitus. *(g)*

Sed frustra adversus obfirmatæ sententiæ hominem pugnabatur. Cibi etiam saluberrimi corrupto in stomacho morborum plerumque fiunt alimentum.

Rugiebat ex castro Wartburgensi Lutherus tanquam e Pathmó & eremo sua (ut ipse vocitabat) frementis instar leonis, & Parisiensium læsus spiculo, quam Facultatem antea dixerat *primam totius Orbis & scientiarum Matrem*, inauditis post convitiis ceu *meram lepram capitalis hæreseos, matrem omnium errorum in Christianitate, Papæ veri Antichristi maximam fornicationis cubiculum* onerabat. *(h)*

Anno 1522. e Pathmo sua post novem menses ob Carlostadii ausus erumpens Wittenbergam, ineunte Martio, libellos edidit [*verba sunt Strunckii (i.)*] omni spurcitia & scurrilitate refertissimos. 1. Contra Sedem Pontificiam. 2. Contra Statum Ecclesiasticum. 3. De vita conjugali, in quo Sacerdotes, Monachos & Sanctimoniales omnes ad ineundas nuptias adhortatur. Quo factum, ut e Monasteriis suis ad sacrilega conjugia plures, nulla habita votorum ratione, petulci transilirent, querente licentiam illam atque intemperiem Hadriano VI. Papa, cum ad Fridericum Saxonem scriberet, his verbis: *Tibi debemus omnes, quod nunc passim ab unitate Matris Ecclesiæ receditur: quod indoctum vulgus mille præstigiis ac fascinationibus retrahatur a fide, quam suxit ab ubere materno: quod Basilicæ sint sine plebe, plebs sine Sacerdotibus, Sacerdotes sine debita reverentia, & sine Christo denique Christiani* &c. *(k)*

Responsum Lutheri, quod ad Angliæ Regem, doctissime scriptis ejus involucra detrahentem, dedit, fescenninum est, atque in novo Augiæ stabulo, superbia, impudentia, & rabie obstetricibus, generatum videtur. Spurcissima, quæ plenis in eo buccis crepat, referre Spondanum aliosque & piget & pudet.

In Comitiis eodem anno Norimbergæ cœptis, & in annum 1523. protractis, Franciscus Cheregatus, Hadriani VI. Nuncius Apostolicus varia proposuit, quæ si æquis excepta auribus animisque, a partium studio immunibus fuissent, persanatura malum videri poterant. Alia ad Principes in obortæ novitatis excidium animandos spectabant; ad spem defectus quosdam emendandi, ab ipsomet Pontifice liberalius forte, quam res ferrent, Ordinibus factam alia. *(l)* Quibus cum sua Lutherani objicerent *centum Gravamina*, deinceps *Norimbergensia* dicta, executionem tum Bullæ Leonis X., tum Wormatiensis edicti, in novum idque haud exiguum factionis & periculi robur, impediere.

De famosis istis centum gravaminibus quid senserint Gretserus, *(m)* Surius *(n)* & Cochlæus, illius temporis Scriptor, *(o)* quid Maimburgus, Curiæ Romanæ non admodum addictus, & alii; quid porro sentiendum ex æquo sit, legesis apud *Josephum Binerum* S. J. *(p)*

Anno 1524. Imperialia rursus Norimbergæ Comitia habebantur. Misit illo Clemens VII., defuncti XXIV. Septembris Hadriani Successor, Laurentium Campegium, Cardinalem, virum pietate, prudentia, doctrinaque non vulgari præditum, ab omnibus fere Principibus; ipso etiam Cæsaris absentis fratre & Vicario Ferdinando Archi-Duce obviis perquam benigne exceptum, qui ad Senatum Consessumque Principum admissus, gravi mox oratione omnibus rogando institit, gliscenti Lutheranorum pesti, quæ non Religioni modo ac Sedi Apostolicæ, verum universæ etiam Reipublicæ, legibus licet optimis temperatæ, machinaretur ruinam, fortiter sese opponerent, & Papæ, Cæsarisque sententiam sincere, graviter, & strenue exequerentur. Secuta ingens dierum aliquot inter Principes ea super re consultatio, quam XVIII. Aprilis hoc tandem Decretum excepit: *Wormatiense edictum Cæsaris in omnibus Germaniæ terris exequendum esse, quantum pro ratione temporis & circumstantiarum fieri potest. Romanum Pontificem rogandum, ut ad examinanda Lutheri dogmata Generale Concilium in Germania convocet, quamprimum potest. Examinandos interim Lutheri libros a viris doctissimis, & nova Spirensi in urbe Comitia cogenda, in quibus, quid agendum ad usque Concilii Generalis eloquium, quid in rebus Divinis credendum sit, definiatur.*

Multa

(g) *Spondan. Annal. Eccles. Tom. II. pag.* 339. (h) *Flor. Ræmundus Lib. I. Cap.* 15.
(i) *Annal. Paderborn. Lib. XIX. ad annum Chr.* 1522.
(k) *Hadriani epist. sub nomine Brevis extat Tom. CC. nostro VI. pag.* 190. *seqq.*
(l) *Masen. cit. Lib. II. pag.* 84. (m) *In defens. Bellarm. de translat. Imp.*
(n) *In Commentar. ad ann.* 1523. (o) *Act. Luth. ad eund. ann.*
(p) *Apparat. Erudit. Part. VII. Art.* 4. *a pag.* 84. *ad pag.* 92.

Multa adversus Decretum illud Legatus Pontificius; sed a plerisque vix auditus. Tandem Imperator Carolus inane ipsum ac frivolum declaravit, repudiavitque, ut ex signata Burgis in Castilia die XV. Julii ann. 1524. sat longa epistola constat. (q)

Opposuerunt & aliud Decretum Principes Catholici, quo una cum Legato Pontificis (*cujus Constitutio ad removendos abusus Tom. CC. VI. cit.*) Ratisbonæ statuerunt, Imperiale edictum exacte penitus observandum & sine mora executioni dandum: ut novitia doctrina funditus eradicetur. Recensentur isti Principes apud Cochlæum & Khammium *in Hierarchia Augustana.*

Spirensia Comitia a Luthericis quidem omissa; Edictum Cæsaris observatum nunquam, Luthero interim Wittenbergenses intra muros, doctrinæ suæ in Ducatum Luneburgicum & Mechlenburgicum, in Pomeraniam & Holsatiam, in Prussiam & Livoniam per adjutores suos transferendæ quam studiosissimo.

Horrendum postea seditionis rusticanæ incendium tristis Germania conspexit, hominibus efferatis vel una in Franconia ducenta & amplius Monasteria & Nobilium castra mense Majo diruentibus ac flamma absumentibus. *Vide supra §. V. n. XI.*

Anno 1526. convocati a Ferdinando, Cæsaris jussu Spiram ad Conventum Principes Imperii & Status nihil, quod postulabatur, ob animorum dissensiones perfecerunt; cum Lutherani ad mutua sese fœdera contra Catholicos pararent.

Anno 1529. Conventus Principum, aliorumque Ordinum S. R. I. & Statuum Spiræ easdem, quibus ante triennium, ob causas iterum coactus. Decretum a Ferdinando & majore Procerum Civitatumque Imperialium parte in negotio Religionis conditum, sex Principibus, & quatuordecim Urbibus Imperialibus haud sapuit. Quare contra ipsum illico protestati: unde nomen *Protestantium* suam habet originem. Nec quidquam ab iis, quo Turcarum coerceretur audacia, subsidii datum: imo protestationem hanc suam Carolo Cæsari Placentiæ moranti significare, ac liberum Religionis exercitium, dum Concilii cujusdam, in Germania celebrandi authoritas rem decideret, XII. Septembris expostere non dubitarunt. Ussit petitio Cæsarem avitæ Religionis tenacissimum, & quantopere ista paucorum Statuum protestatio sibi displiceret, acuminato ipsis responso haud obscure ostendit: qui ad fœdus, quo se communirent, inclinarunt animum, eamque ob causam Smalcaldæ primum, dein Norimbergæ anno 1530. Conventus egerunt.

Idem hic annus erat, quo Augustæ Vindelicorum obeunda ad VIII. Aprilis Comitia Augustus indixerat, tum sponsione liberi tutique commeatus, ut metus omnis ac mali suspicio abesset, tum facultate, suæ capita Religionis palam proponendi, Ordinibus facta. Frequentissimus fuit celeberrimusque Conventus, ad quem non Lutheranos modo, sed Zwinglianos etiam nota Caroli, coram præfuturi clementia & amor publicus facile adduxerat: causa, quæ non semel alias, gemina: componendum videlicet tandem aliquando Religionis dissidium, & certa in bello Turcico norma communi calculo statuminanda.

Exceptus magnifico apparatu XV. Junii Cæsar, (r) postridie, cum festum CORPORIS CHRISTI incideret, solenni ipse supplicationi cum omnibus Principibus Catholicis interfuit, Lutheranis præsentiam excusantibus.

Die Junii XX. prima Conciliorum habita est conventio: in qua adventus Cæsarei causa publice ex scripto, ut mos obtinebat, recitata. (s) Quatriduo post Legatus Pontificius Campegius, vel, ut scribit Cochlæus, Campegii loco Vincentius Pimpinella, Rossanus Archi-Episcopus Oratione latina & Cæsaris laudavit voluntatem & cohortatus Principes est, *ut fœdum Religionis dissidium cum tanta sui nominis labe & Reipublicæ pernicie susceptum deponerent, nec paucorum, malo ingenii, affectionisque vitio, dissentientium opinionibus, contra Europam, atque adeo antiquitatem universam adhærescerent: tutiorem viam esse, tot prudentum, Sanctorumque, tum Majorum nostrorum, tum æqualium tritam vestigiis* &c.

XXV. ejusd. mensis oblata Imperatori Lutheranæ doctrinæ CONFESSIO, a loco postmodum AUGUSTANA dicta, celebris ille Torgensis fœtus, quem Lutherus, ut placet Ulenbergio, (t) informem quasi & crudiorem edidit; sed reformavit lambendo Philippus Melanchthon, sibique vendicavit. Porrexerunt & Zwingliani suam. Utramque Theologis examinandam commisit Imperator.

Rejecta communi Principum suffragio formula Zwinglianorum, cum Lutheranis *unio* Religioonis facienda prima fronte videbatur. Sed concordiæ spes, Luthero in alia

(q) *Ex Cochlæo Struvckius cit. ad illum ann.*
(s) *Masen. ex Goldast. Constit. Imp. Tom. I. Digressio ad Sæcul. XVI. Tom. VIII.*
(r) *Cochl. in act. Luth. Corbin. Khamm.*
(t) *Vit. & gest. Luth. Cap. 21. n. 1.*

alia prorfus tonfilia ruente, omnis decollaverat. " Poft multas collationes, *inquit* " *Spondanus*, (u) & difputationes fingulis " illis numeris (1. *inter feptemdecim.* 2. *inter* " *feptenos.* 3. *inter ternos*) factas ufque ad " finem Augufti, cum in nonnullis conci- " liari poffe doctrinam, vifum effet (Me- " lanchthone pro ingenio fefe ad concor- " diam faciliorem exhibente, & maxime in " reftituenda Epifcopis fua jurisdictione; " unde & peffime tanquam fere defertor " apud alios audivit) res tamen demum ad " nihilum redacta eft, obftante Luthero, qui " literis fuis vetuit, ne quid adverfariis con- " cederetur; fed miffa actione domum re- " diretur."

Emanavit igitur pro coronide tanti Conventus ab Imperatore edictum, ut prifca Ecclefiæ fides inconcuffa fervaretur, donec in *Concilio Oecumenico* (quod urgere tum quidem ac flagitare DD. Proteftantes videbantur) non diu differendo definirentur lites, & Religionis diffidia abolerentur. Decreto huic 1530. die X. Novembris fubfcripfere, five per fe ipfos, five per Legatos fuos CAROLUS V. CÆSAR, QUINQUE ELECTORES, PRINCIPES ECCLESIASTICI 30., SÆCULARES 23., ABBATES 22., COMITES & BARONES 32., CIVITATES LIBERÆ 39. (x)

Cæterum res in illo Conventu geftas narrant diligentiffime Cochlæus, qui aderat, & Ulenbergius *in Actis & Vita Lutheri*; Pontanus *in Rebus memorabilibus*; Surius *in fuis Commentariis*; Goldaftus *in Conftit. Imperial.*, Georgius Cæleftinus *in locupletiffima Comitiorum Auguftanorum Hiftoria*, quatuor Tomis anno 1576. edita. (y) De Confeffione Auguftana examen Polemicum inftituit P. Vitus Pichler S. J. *in Curfu Theologiæ Polemicæ.* (z)

Anno 1532. menfe Martio, Cæfar, glifcentem majoribus in dies incrementis peftem fine ferro flammisque fanaturus, Conventum totius Germaniæ Ratisbonam evocavit, ut collecti ibidem Principes metuenda Turcarum tentamina propinquiore e loco obfervare poffent. Adfuere Orthodoxorum Proceres, & Legati bene multi, quorum feriem habet ad a. h. Cochlæus: Proteftantes vero, novi *Confeffioniftæ* ab Ordinibus tunc primum avulfi, Sweinfordiæ ad Mœnum, poft Norimbergæ menfe Junio coiere: a quibus Albertus Archi-Epifcopus Moguntinus, & Ludovicus Palatinus Elector, qui quidem permiffu Cæfaris eos convenerant, operam contra Turcas adjungendam ante impetrare non potuerunt, quam, fufpenfis tantisper ad futurum Concilium Wormatienfi & Auguftano edictis, Religionis interim fuæ exercitium Imperator Lutheranis permitteret. Permiffum illud eft, moxque fuppetias adverfus Solimannum omnes quam liberaliffime Smalcaldici Fœderis Socii detulerunt.

Anno 1540. reverfus ex Hifpaniis Carolus integro apud Belgas anno ob Gandavenfium tumultus conftitit, irretortis quafi oculis, quo rerum Germanicarum turbæ fe tandem verterent, circumfpectans.

Salutaverant non ignobili Legatione Smalcaldienfes fœderati Auguftum, & animis (fictene? an candide? non difputaverim) fubmiffis ab eo petierant, adnotante *Surio*: (a) " Primum ne in eos vi & inopino " aggreffu rueret; deinde vero, ut omnes " Judicii Imperialis actiones, quæ contra " bonorum Ecclefiafticorum direptores in- " ftitutæ fuerant, penitus aboleri fineret: " ex his enim omnia Germanicorum Princi- " pum diffidia profluxiffe, & fine earum ab- " olitione priftinam Germaniæ quietem re- " ftitui non poffe."

Reddidit poftpaulo per Nuenarium Comitem Imperator Clementiffimus refponfum, in Germaniam non veniffe fe animo hoftili, fed Religionis concordiam modo, quo poffet, æquiffimo ut revocaret: propterea, quid concedere Catholicis velint, quid contra tueri, edifferant. Re diu multumque cum Melanchthone, Bucero, aliisque Theologis fuis verfata, refponderunt Legato Comiti: " Studium concordiæ fibi maxime " cordi effe: cavendum vero, ne per eam " intelligatur (b) ulla rejectio doctrinæ, in " Auguftana Confeffione, vel ejusdem apo- " logia quondam exhibitæ: in hac enim fefe " mordicus perfiftere velle; folumque pe- " tere, ut illius fundamenta in Cominis " publicis per viros idoneos difcutiantur."

Poftulationi facturus fatis amantiffimus quietis Germanicæ Carolus, Spiræ Comitia in XXIII. Maji haberi voluit, mox inde, graffantis metu contagionis, Hagenoam translata: quibus a Carolo Cæfare, aliis diftento negotiis, Ferdinandus frater præfuit fructu penitus nullo, cum ad Auguftanam fuam Profeffionem, tanquam ad faxum polypi, Lutheranorum Theologi adhærerent. Id quod jam ante monuit Carolum vates minime infelix Farnefius a Pontifice legatus, fic, uti fertur, Cæfarem allocutus: " Votum Pauli

(u) *Annal. Ecclef. Tom. II. pag.* 404.
(x) *Khamm. loc. cit.*
(y) *Spondan. ad annum* 1530. *n.* 6.
(z) *Part. II. Append. a pag.* 668. *ad* 796. *Typis Joann. Mauritii Körneri Augufta Vindel. anno* 1713.
(a) *Comment. rer. geft.*
(b) *Chytræus Lib.* 15. *Saxon.*

" Pauli Pontificis nostri, a tam noxiis seditionibus divulsa Germaniæ membra in sanum integrumque corpus restitui; sed idoneam medicinam respuentium, suaque amantium vulnera, difficillima futura curatio est, inconstantis vitii morbus est, qui neque nomen certum, neque Medicum tam facile habere possit. Polypo omni mutabiliores hæretici, novum indies vultum induunt, quæ nuper in Comitiis Augustanis tanquam oracula Divinæ Sapientiæ amplexi sunt, nunc fastidiose negligunt, novamque in formam toties humanasque leges transformant, ut sine lege, sine forma certa, sine constantia, sine fide fidem habeant, & ab his quid tandem sperare poteris, cum Orthodoxis, uni semel assertæ veritati insistentibus commune? quid? ut illi nobiscum conveniant, quibus adeo inter se non convenit; ut novis quotidie sectionibus in diversa abeant, mutuoque errores exprobrent? Ut vero illos indulgentia aliqua emolliendos speres, quos hactenus tua exacerbavit clementia, non est. Quidquid concesseris, satis esse nequit, omnia sibi tribui postulantibus. Suo illi arbitrio de fide statuere, non alieno, jam pridem decretum habent, universalis Concilii sensum, censuramque subterfugient, ac tergiversatione deludent, privatis vero conciliabulis ad fidei imperiique ruinam, bellique, non pacis artibus utentur. Quid enim hactenus congressibus omnino impetratum? quid deinde illis etiam legibus, quibus se tibi obstrinxerunt, hucusque confectum? an quisquam tam inter rebelles parum audax repertus est, qui Legum, Decretorumque tuorum septa non transiliret? quid Schweinfurti, quid Noribergæ pactis inducits constitutum fuerit, meministi. Receperunt, nullis se deinde locis Religionis formam mutaturos, aut quemquam suæ societati adjuncturos, pœna in prævaricatores constituta: qua fide ista præstiterint, docent tentati Legationibus Veneti, Angliæ, Galliæque Reges; docent liberæ Urbes, Dux Wittenbergicus, Daniæ Rex, in communionem fœderum adducti. Nunc porro illud agunt, ut summum Spiræ judicium evertatur, ne quos inpostorum suorum scelerum patiantur arbitros, & bonorum Ecclesiasticorum jura sine judicis aut pœnæ timore violent. Vides, opinor, quantum his, noxiæ libertatis præconibus, concedendum sit, ut tuarum illos partium habeas. Tuæ illi voluntatis non aliter futuri sunt, nisi illorum prius voluntati te adjunxeris. Quantum vero in Religionis articulis, illis accesseris, tantum a veritate deflectas, necesse est. Inconcussa fidei nostræ fundamenta, suæ innixa petræ, steterunt hactenus, neque dimoveri, sine veritatis ruina, loco possunt. Hæc te, o Cæsar, ad levissimorum hominum arbitrium transferre, neque ratio, neque Religionis nostræ sanctitas patitur. Si quid tamen in rebus fidei controversum inciderit, non ignorabis alieni esse judicii, neque tuo arbitratu definiri posse. Romana hoc sibi Ecclesia, inter recte sentientes, officium postulat; qua sine Concilia aut indicere, aut inire, negotium est, quod parum æquitatis, periculi multum habeat; apud illos præsertim, qui Apostolicam Sedem suis eversam fundamentis obsirmate cupiant. Quocirca alio tibi consilia ad Germaniæ quietem certius possidendam vertenda sunt, ut & majori vacet Religio periculo, & firmiori opere pax instruatur. Rex Galliæ ad pacis armorumque consortium tibi erit admittendus. Quo, uti pronus est, admisso, generali Orbis Christiani Concilio Religionis dissidia sunt componenda. Rebelles ad obsequium aut ratione, aut bello revocandi. Hoc nisi feceris, in re tanta, post impensas frustra cogitationes & vires, laboris fructum te denique amisisse senties, neque promovisse quidquam, nisi ad majorem Imperii labem ac ruinam. Etenim nihil est, cur placidis eos consiliis regendos speres, qui, licet imbelles hactenus, & parvis orti principiis, adeo tamen insolenter in tuum Pontificiumque nomen grassati sunt, ut si illi cœlo dilapsi, nos tanquam terræ filios despicerent, hos, ut levi conciliationis momento a jurata perfidia abducendos existimes, id vero erit ex pumice aquam expectare. Denique omnis mora, tot conciliabulis impensa prorsus ad majus Religionis excidium nefariis hominibus profuerit. Quin eam rescindis, Maxime Cæsar, ne denique tot Principum viribus aucti non Germaniæ modo, sed & vicinis nationibus metuendi existant." Hæc *Farnesius*. (c)

Anno 1541. Ratisbonam iter maturavit Cæsar, novumque ibi in Aprili Conventum, a se multisque Episcopis, Principibus Catholicis ac Protestantibus, nec non utriusque partis Doctoribus insignem habuit. Spem componendi aliquando fatalis dissidii adferre visus Legatus Pontificius, *Gaspar* Cardinalis *Contarenus*, Vir summa literarum eruditione, morum probitate, ac rerum prudentia conspicuus. (*d*) Limavit is XXII. Articulos a Bucero compositos. Imperator omnes ad concordiam adhortatus, XIII. Aprilis trium utraque ex parte Theologo-

G 2

(c) *Mafen. cit. Lib. V. n.* 79.

(d) *Spondan. ad h. a.*

logorum examini rem subjiciendam statuit. Delecti ex Catholicis *Julius Pflugius*, *Joannes Gropperus* & *Joannes Eckius*: ex Protestantibus *Melanchthon*, *Bucerus* & *Pistorius*. Tres quoque testes adjuncti, qui & audirent diligenter omnia, & quid actum utrimque ab Theologis, quid conventum fuerit, testari fideliter possent. Præsides constituti istius disputationis Fridericus Princeps Palatinus & Nicolaus Granvellanus, qui sua, dum opus foret, authoritate frænum injicerent linguis, scholasticumque furorem, in severis ejusmodi congressionibus subortu facilem, coercerent. Mensem disputatio tenuit, aut eo etiam amplius; (e) sed actum, quod optatam ad concordiam faceret, nihil, Protestantibus Lutherum suum, ceu missum e cœlo oraculum, semper audientibus. Igitur rejecta & hac vice ad Concilium generale actio, his tamen, ne majora interim vulnera Religioni Catholicæ infligerentur, adstipulante Principum Collegio, die XXIX. Julii articulis ab Cæsare decretis: 1. *Ut ante Concilium proximum futurum nemo aliquid in posterum doceat contra articulos, a Theologis utriusque partis unanimiter admissos.* 2. *Ut omnes actiones & processus Camerales, qui hucusque adversus Ordinum Protestantium causa in Tribunali Cæsareo instituti vel agitati fuerant, conservandæ pacis causa usque ad idem Concilium suspendantur.* 3. *Ut inconcusse ac firmiter in posterum observetur pacificatio Norimbergensis de anno 1532.; ideoque nulli Principum ante finem Concilii prædicti liceat, alium Principem bello aggredi, infestare, premere, vel despoliare, non solum ex causa diversæ Religionis, verum etiam ex alia qualicunque. Sin vero aliter a quoquam actum vel attentatum fuerit; liceat oppressæ parti ad Camerale Tribunal se recipere, & ab eo justitiam ac pœnalia mandata contra hujusmodi invasorem petere.* (f)

Anno 1542. bini celebrati per Ferdinandum Rom. Regem, Cæsaris denuo vices gerentem Conventus, Spiræ in Februario alter, alter Norimbergæ mensibus Julio & Augusto. Actum in utroque cum de mittendis contra Turcam auxiliis, tum de Concilio generali tandem inchoando, quod ante Carolus, quam in Africam trajecit, Paulo III. Pontifici festinandum, summo quo potuit studio commendaverat.

De Concilii loco, quod Tridentum erat situm ad Germaniæ fines oppidum idque sat opportunum, inter Catholicos Principes, Cæsarisque Legatos jamtum convenerat, authore Joanne Morono, Mutinensium Episcopo, Pontificis Legato. Protestantibus, vel quod diffiderent, se posse in ea causa consistere; vel quod facti audaciores, semet & Dominos & arbitros facere vellent, nec locus ille, nec antiqua Concilium per Papam indicendi consuetudo probabatur. Paulus interim haud segnis operum, vulgato XXII. Maji ejusd. anni per Europam Diplomate (*g*) inchoandam decrevit Synodum festa Omnium Sanctorum luce, qua ante annos quatuor & viginti suos Wittenbergæ errores docendi initium Lutherus fecerat. Verum recrudescente Cæsarem inter & Franciscum I. Galliæ Regem bello & Turca Hungariam devastante, revocandi, quos Tridentum suos jam intra muros salutaverat, Cardinales Legati, & Synodus aliud rursum in tempus differenda. (*h*)

Anni 1544. Januario mense celeberrimum Spira vidit Imperii Conventum, cui præter ipsummet Cæsarem, & Ferdinandum Rom. Regem, Electores (quod raro alias) ad unum omnes; plerique etiam, unum alterumve si exceperis, Principes interfuerunt. (*i*) Ubi, cum plus Protestantibus Cæsar, quam per Pontificia in Ecclesia authoritatem, fideique Catholicæ liceret integritatem, dedisset, quo suam faciles in petitionem efficeret; hos quidem sensit facillimos; Pontificem contra non leviter offendit. Decretum conciliandis sibi Protestantium reliquis, X. Junii a Carolo interpositum hujus fere argumenti erat: (*k*) *Augustani leges edicti usque ad œcumenici vel nationalis Concilii, aut certe, his deficientibus, usque ad autumnalem, brumalemve Principum Conventum suspensæ hæreant, ubi doctorum virorum judicio de pace Religionis consultetur, quæ suo interim pede, citra litem ob bona Ecclesiasticorum occupata, & Imperialis judicii interminationem subsistat: ac promiscue ad hujus judicii subsellia utriusque Religionis viri idonei Spiræ recipiantur. Ludimagistri quoque & Ecclesiastæ Protestantium admittantur* &c.

Hujus porro Decreti certior Pontifex factus, prolixas ad Carolum literas XXIV. Augusti exaravit: de quibus ita Spondanus: (*l*) "Iis benigne Pontifex Imperatorem monuit, Decreta Spirensia tam ad ipsius animæ periculum, quam ad maximam Ecclesiæ perturbationem tendere. Minime esse ab Ecclesiæ ordine & institutis discedendum; quibus præcipitur, ut, quoties de his,

(e) *Pallav. Histor. Conc. Trid. Lib. IV. Cap. 14. n. 5. & seq.*
(f) *Vid. Recess. Imperii edit. Ratisbonæ.*
(g) *Extat Tomo nostro CC. VI. pag. 808. seqq.*
(h) *Spondan. cit. pag. 477.*
(i) *Nomina Principum vid. in Annal. Paderb. Strunckii cit. Lib. XX. ad h. a.*
(k) *Sleidanus Lib. XV. pag. 446. apud Struvium.*
(l) *Annal. Eccles. Tom. II. pag. 482.*

" his, quæ ad Religionem pertinent, discep-" tatur, ad Sedem Apostolicam omne judi-" cium semper referatur, nihilque, illa in-" consulta, statuatur. Ipsum tamen Impe-" ratorem ita rem Spiræ egisse, ut, nulla " habita ratione aut mentiooe Pontificis, cui " Divina & humana jura supremam cum " cogendi Concilia, tum statuendi de his, " quæ ad Ecclesiæ unitatem, utilitatemque " spectant, authoritatem dederunt, de Con-" cilio Generali vel Natiooali, seu etiam de " futuro Imperiali Conventu, io quo de Re-" ligione tractaretur, statuerit : idiotis & " hæreticis judicium de illa permiserit, de " bonis sacris pronunciarit, damnatos ab " Ecclesia pristinis honoribus restituerit, non " assentientibus iis, qui veterem & religio-" sam observantiam præstarent. Existima-" re se, non ex ipsius hæc esse profecta sinu, " sed malevolorum, cum quibus amicitiam " ioiit, consilio facta, ut aliquam abalienati " animi significationem daret. In Sacra " Scriptura plurima extare exempla vindictæ " Divinæ in eos, qui Summi Sacerdotis " munera sibi vendicare ausi essent. Io Ec-" clesia Christiana Deum Principes ac Popu-" los Sedi Romanæ, cæterarum Ecclesiarum " principi fideles, summis beneficiis ampli-" ficasse; ejusdem vero hostes gravissimis " pœnis afflixisse. Ideo magis esse ipsi Im-" peratori verendum, quod originem du-" ceret ab iis Imperatoribus, qui non plus " honoris Ecclesiæ Romanæ detulissent, " quam ab ea recepissent. Quod Ecclesiæ " emendationem cuperet, & controversia-" rum conciliationem, id esse inprimis lau-" dandum, petereque se, ut in eo suam ope-" ram sibi præberet, cui ministerium hoc " atque curam Deus commisisset. Adjuto-" rem ipsum posse ferre; Rectorem atque " Caput non posse. Obtemperaret ergo suis " monitis, & cum esset primogeniti filii lo-" co, parentem salutaria consulentem am-" plecteretur; positis armis paci studeret; " aut si pax coire non posset, controversiam " omnem & belli causas Concilii a se jam " indicti & rursum indiceodi disceptationi " submitteret. Postremo quæ Romanæ Ec-" clesiæ adversariis nimia quadam lenitudine " concessisset, ea penitus rescinderet: alio-" qui namque futurum, ut severius agere " cum ipso cogeretur, quam vel consuetudo " sua, vel natura, vel etiam voluntas ferret. " Hæc & alia permulta in eundem sensum " Paulus." Hucusque *Spondanus.*

Literas has, quas Papa calamo scripsit, (cum Masenio loquor) felle juxta ac melle illito, ut sine ulla animi exulcerati testificatiooe per Odatium Legatum Imperator accepit: ita tulit acerbe novus Saxonum Apostolus, contra eas ut librum Teutonice scriptum juris publici faceret, qui sine pudore nec recitari, nisi ab impudentissimo, nec legi possit.

Anno 1545. pace Carolum inter & Franciscum summa totius Orbis Catholici & præsertim Pontificis lætitia, plausuque Crespiaci in Suessionibus jam sancita, Ferdinandus Rex & Cardinalis Otto Truchsesius, Episcopus Augustanus, Cæsare per invaletudinem nonnihil impedito, in Comitiis Wormatiensibus XXIV. Martii, quid præcipue causarum sit, cur convenerint, indicabant: nimirum ut Religio, jus, paxque per Imperium constitueretur, & pro bello Turcico justa perurgerentur subsidia. Pacem Crespiacensem utrumque pro scopo habuisse, probatam ab Rege Galliæ Tridentinam Synodum, & auxilia adversus Turcam promissa, remittendum ad illud Concilium modo indictum, quidquid de Religione inter se partes controversentur; morem decretis istius Concilii omnino esse gerendum. Annuentibus propositioni Catholicis, Lutherani Principes, Saxo inprimis & Landgravius per Oratores suos publice declararunt, nihil a se pro bello Turcico contributum iri, (m) nisi per edictum Cæsareum & a subjectione Cameralis judicii & præstanda Concilio Tridentino obedientia Lutherani omnes eximerentur: pro nullo a se haberi illud Concilium, semperque habendum.

Pupugit Imperatorem, qui serius ad diem XVI. Maji Wormatiæ advenerat, ea Vllvirorum suorum paucitas, ut par erat, graviter; verum multo gravius Lutheraoorum Principum insolens obstinatio, qui a proposito suo nullis ejus monitis, adlatisque rationum momentis removeri se paterentur, ausi adeo Francofurti cogere Coeventum, in quo *de Brunsvicensis belli sumptibus, cujus Principatus Ducem Henricum, possessionibus ejectum ob æmulationem ex Religione & bonis Ecclesiasticis natam, vinculis cum filio attinebant, de auxiliis Coloniensi Archi-Episcopo* (Hermanno a Weda) *contra Cæsarem sufficiendis, de prorogando fœdere Smalcaldico inter Sacramentarios, Lutheranosque inito, de repudianda denique Tridentini Concilii societate statuerunt.* (n) Perspiciens igitur sapientissimus & æquissimus Cæsar, quo ista Protestantium molimina collimarent, antequam curando ulceri applicaret ferrum, dissolutis Comitiis Wormatiensibus, alia Ratisbonæ celebraoda duxit: quamvis suæ idipsum authoritati adversari putantes Tridentinæ Synodi Proceres, consiliorum Pontificis

(m) *Chytræus Lib. XVI. Saxon.* (n) *Masen. Lib. VI. pag.* 281.

ficis, Cæsarisque haud satis gnari resisterent, ac desperatum dicerent adversarios conciliandi studium.

Anno 1546. non Principes Lutherani, ut Cæsar jusserat, sed eorundem Legati Ratisbonæ convenerant de rerum summa acturi. Egerunt utriusque partis Theologi complurium intervallo mensium pro more nihil, varias in opiniones versi: Stabant a Catholicis *Petrus Malvenda*, Dominicanus, *Erardus Billichius*, Carmelita, *Joannes Hoffmeisterus*, Augustinianus, cum celeberrimo Doctore, Lutheri malleo, *Joanne Cochlæo*. Pro Acatholicis pugnabant *Martinus Bucerus*, *Joannes Brentius*, *Georgius Major*, & *Erardus Schneppius*. Tridentinam Synodum rejiciebant hi; laudabant isti ac persuadere modis omnibus connitebantur. Cæsar abruptum Ratisbonæ colloquium & desertum a Protestantibus, invenit.

" Sed quis afflictissima membra, *inquit* " *Spondanus*, (o) condemnaverit, si, capite " sublato, torpuerint? Unde illis respira" tio post vitalia suffocata? Magis certe mi" randum, quod tam diu sese regere potue" rint, delapsa, qua suffulciebantur, co" lumna. Mortuus enim hoc anno XVIII. " Februarii MARTINUS ille LUTHE" RUS, qui in oppugnanda Ecclesiæ Catho" licæ doctrina & ritibus, Schismaticis om" nibus posteriorum horum sæculorum " viam aperuit, atque arma, quibus & sese " &, qui eis adhærerent, confoderent, sub" ministravit."

Porro de morbi perinde ac mortis genere non eadem est Historicorum sententia. Aliter scripsere de illo Catholici; (p) aliter Protestantes: (q) quos, cui lubet, adire poterit. Obiit Islebii in patria sua Lutherus, quo controversias aliquot componendi causa a Comitibus Mansfeldicis evocatus fuerat, anno ætatis climacterico 63. Ordinis sui religiosi & avitæ fidei desertor, errorum, ex aliarum ætatum tenebris erutorum Magister, & novi Evangelii parens, qui cum *Simone Mago* ac *Manichæis* humani arbitrii libertatem, operumque bonorum mercedem impugnare aggressus est: cum *Montanistis* rectum pœnitentiæ usum, cum *Donatistis* sacrificandi ritum subvertit: jejunia cum *Eustachianis*, funebres comprecationes cum *Arianis* damnavit: cum *Eunomio* soli fidei scelerum expiationem tribuit; cum *Joviniano* religiosam proscripsit continentiam; cum *Nestorio* Patrum scripta, Conciliorumque placita errorum plena arguit; cum *Photio* castitatis meritum, Presbyterii dignitatem, ac Pontificii nominis authoritatem conculcavit; cum *Berengario* in Eucharistia substantiam panis vinique admisit; cum *Waldensibus* indulgentias aspernatus est, Sanctorumque miraculis fidem derogavit; cum *Wicleffo* & *Husso* pleraque Ecclesiæ Sacramenta, summumque ejus Caput Pontificem execratus est. (r)

Ob eundem hunc Lutherum, sparsamque ab eo per Germaniæ terras doctrinam & hæc Ratisbonensia Comitia Imperii habita, sed suo, ut priora alia, fructu caruerunt.

Tum vero Cæsar, præcisas a Lutheranis, pro fœdere Smalcaldico quasi pro Palladio suo decertantibus, omnes pacis reducendæ vias intuitus, quo rebelles compesceret, cum Pontifice, Principibus Catholicis, nonnullis etiam Lutheranis, *Mauritio* & *Augusto* Saxoniæ Ducibus, *Alberto* & *Joanne* Marchionibus Brandeburgicis, fœdus iniit, vi armisque domiturus, quos clementia hactenus & sanis rationibus & conditionibus æquissimis non potuit.

" Neque enim bellum Religionis causa, " ut refert *Binerus* noster, (s) paratum vi" deri voluit; ut quosdam Lutheranos ad se " pertraheret: sed in læsæ Majestatis Divinæ " & humanæ reos se moturum, qui, falso " Religionis prætextu incisis nervis ac nexi" bus, Rempublicam, totamque Imperii " molem conentur evertere, despecta pote" state Cæsarea, omnibusque viis pacem in " Germania per tot Comitia stabiliendi pro" terve abjectis: contra Imperatorem Con" ventus cogi, & cum exteris Principibus " pangi fœdera: relicto judiciorum ordine, " privata illa atque truculenta diffidationum " jura suscitari denuo, in perniciem quietis " & tranquillitatis publicæ. Subditos Im" perii impune jam toties armis invasos, at" que vi injusta Principes etiam Provinciis " suis dejectos: Henricum Brunsvicensem " a Landgravio urbibus suis spoliatum, ad" huc dum vinctum teneri, & in carcere " squalescere: ipsas Imperii bases prope" diem eversum iri, ni Caput invigilet, & " turbulentis conatibus obviam eat."

Hæc belli, a fœdere Smalcaldico nomen mutuati, initia: quod qua fortuna gestum ab Imperatore confectumque sit, cum Tom. CC. VI. in Serie Regum Romanorum pag. XXIX. legi queat, hic supersedeo; quin tamen omittendum videatur, quod de bello isto adnotat Cl. Benedictus Schmidtius JCtus

(o) *Annal. Eccles. Tom. II. n.* 11. (p) *Cochl. Ulenberg. Flor. Ram. & alii.*
(q) *Sleidan. Jonas cum pluribus aliis, quos citat Struvius Period. X. Sect. IV. de Carolo V. pag.* 1042. (r) *Masen. Histor. Carol. V. & Ferdin. L. VI. pagg.* 283. *&* 284.
(s) *Apparat. Erudit. Part. III. Cap. IV. de Concil. Trid. pag.* 323.

JCtus (t) Sect. V. §. II., nimirum vel solam ejus belli recordationem adeo esse atrocem ac tetram, ut horrore facile quemvis percellat: quis enim non obstupescat cum *Oertelio*, per varias Europæ partes ab anno 1550. ad annum 1558., grassantibus ejusmodi Religionis dissidiis, ac violentis schismatis, 39. Principes, 148. Comites, 285. Barones, 147518. Nobiles & 700000. Plebejos, excepto etiam bello Suecico deinceps confecto, fuisse interemptos: non detrectare se amplius, Viri CARISSIMI nomine compellare D. Doctorem Lutherum, utpote qui sanguine humano tam copioso stetit. *In hanc ferme sententiam Bambergensis Profess. jurium Ordin. & Publ.*

Vidimus, quæ acta sunt in causa Religionis Luthero vivente: nunc post ejus obitum eadem in causa quæ annis reliquis ad finem Sæculi XVI. discussa potissimum ab Imperii Magnatibus & pertractata fuerint, consideremus, a me, brevitatis rursum memori, explicanda.

§. VII.

Discussa & pertractata in causa Religionis post Lutheri obitum ad finem Sæculi XVI.

PRincipem haud dubie locum inter ea, quæ post mortem Lutheri in Religionis negotio evenere, merentur famosum Interim, Forma Reformationis, Concilii Tridentini Suspensio, Transactio Passaviensis, Pax Religionis, Reservatum Ecclesiasticum, Colloquium Wormatiense, Liber Concordiæ, quibus adnectere juvat quæstionem, cur DD. Protestantes Concilio Tridentino obedire noluerint. Suo istbæc capita ordine Lectori benevolo ob oculos pono.

I. *Famosum INTERIM.*

EST hoc aliud nihil, quam edita Augustanis in Comitiis anno 1548. & a Carolo V. Imp., Smalcaldicorum recens profligatorum Victore gloriosissimo proposita Imperii Ordinibus *Declaratio, quomodo in negotio Religionis per Imperium usque ad definitionem Concilii Generalis vivendum sit.* Hanc alii dixere *Interreligionem*; alii famoso vocabulo *INTERIM*; alii demum, Spondano teste, (u) propius ad rem & nomen *Interitum* appellavere. Plures istius tituli apud Struvium, (x) cui prælusum videtur in Colloquiis Augustæ, Wormatiæ, & Ratisbonæ quondam habitis. Edendæ porro Declarationis *Interimisticæ* ac publicandæ hæc ansa fuit, hæc occasio:

Proposuerat in amplissimo, frequentissimoque Procerum Germaniæ ferme omnium Senatu, Augustam Vindelicorum Ulma ad Cal. Sept. translato Cæsar, bellorum, quotquot Germanorum terras miserandum in modum hactenus lacerassent, & calamitatum agmina ex solo Religionis dissidio tanquam Pandoræ pyxide prorupisse. "*Porro nullum duraturæ quietis superesse remedium, nisi crescentis odii, seditionisque venenum ipso in fonte exsiccetur, & infecta perfidiæ tabe membra ad sanitatem mature revocentur. Prudentium virorum judicio illam vulgi temeritatem adstringendam esse... Huic rei Generale totius Europæ Concilium, ad quod rerum Divinarum sapientissimi quique adhibeantur, perquam videri opportunum. Procerum illud Germanorum voluntate, Tridenti nuper coactum esse, ad cujus arbitrium, non minus ex humana ratione, quam veteris Ecclesiæ instituto æquum sit accedere.* Hæc ex Masenio. (y)

Et sane oratione sua tantum effecerat Augustus, ut & Elector Palatinus & Mauritius Saxo Lutherani, & Civitatum Legati, (z) Concilii Decreta pro sacrosanctis se habituros promiserint.

Sed enim spem Imperatoris & optimos conatus unica remorabatur Concilii sedes. Tridentum volebat redire Patres, atque a Paulo III. Pontifice per Madruccium Cardinalem & Mendozam Legatum suum flagrantissime postulabat. Nec itum in sententiam Caroli a Paulo, nec a Patribus Bononiensibus. (a) Quod cum Cardinalis primum, dein Legatus ad Cæsarem scripsissent, malum is longiori ex mora metuens, imponendam Theologis Provinciam censuit, ut Formulam quandam Confessionis communi opera conciperent, quæ *INTERIM*, donec a Concilio Generali dogmata Fidei definita fuerint, ab omnibus observaretur. Delecti in istum laborem *Julius Pflugius*, Episcopus Naumburgensis, *Michaël Heldingus*, Episcopus Sidonius, Moguntini Archi-Episcopi Vicarius, & *Joannes Agricola*, Islebius; quibus apud Flor. Ræmundum adjunguntur *Brentius*, *Bucerus* & *Melanchton*. Hi post longam disputationem libellum conscripsere, sex & viginti articulos de præcipuis Religionis Christianæ dogmatibus com-

 ple-

(t) *Tentam. & declaratio Histor. Imper. & Fundam. Legalis de Cæsar. jure Eccles. in Statum Eccles. Protestant. Germanice edit. Francofurti & Lipsiæ* 1754.
(u) *Annal. Eccles. Tom. II. pag.* 515. (x) *Corp. Hist. Germ. Tom. II. Period. X. Sect. IV. pag.* 1056. (y) *Lib. VII. ad ann.* 1547. (z) *Flor. Ræm. Lib. III. Cap.* 17. *n.* 2.
(a) *Ex Pallav. & Spondan. Maimburg. Hist. Lutheranismi. Lib. IV.*

plectentem, eumque Cæsari obtulerunt: qui convocatis Imperii Ordinibus, XV. Maji librum proposuit, & Imperiali postmodum Edicto sanxit. Hic liber, hæc Constitutio est INTERIM illud famosum, de quo varii varia.

Scriptis impugnarunt illud *Robertus Cenalis*, Episc. Abrinceosis, *Franciscus Romæus*, Ord. Prædicatorum Generalis, & *Nicolaus Bobadilla*, ex primis nascentis nostræ Societatis Collegis, Hispanus.

Inter heterodoxos *Gaspar Aquila*, *Philippus Melanchthon*, sed mitius; acerrime *Joannes Calvinus*. Paucis: neutri parti ex integro probabatur INTERIM.

" Orta est, scribit *Binerus* noster, (b) " occasione istius Constitutionis Cæsareæ " nova Lutheranorum divisio: Alii enim, " qui cum Illyrico & Amsdorffio eidem ob- " luctabantur, nullam admittentes in doctri- " na Lutheri mutationem, Lutherani *rigidi* " dicebantur; alii vero, qui cum Melanch- " thone tempori serviendum putabant, Lu- " therani *molles*, *Adiaphoristæ* & *Interimistæ* " sunt appellati: alii rursus *Interimistæ Imperiales*, alii *Interimistæ Lipsienses*. Ut " adeo Lutheranismus, qui tempore Condi- " toris sui in 34. Sectas jam fuerat divisus, " post ejus mortem in plures, quam cente- " nas, sit dissectus."

Notiores ex illis recenset ordine alphabetico *Godefridus Wejerus* item noster, in libello germanice edito Coloniæ typis Widenfeldicis anno 1681., quem *breve Chronicon de Ortu & Occasu Evangelii Lutherani & Augustanæ Confessionis* inscripsit.

II. *FORMA REFORMATIONIS.*

DE hac ita Wilmii Chronicon MS.: " Ut " Imperator (*Carolus*) offendicula hæreticorum, quæ ex pravis Cleri moribus " nata fuerant, e medio pariter tolleret, " FORMULAM REFORMATIONIS, a " piis & doctis viris conceptam, diuque " examinatam tradidit Ecclesiastici Ordinis " Statibus: qui salva Summi Pontificis au- " thoritate, juxta eam se suosque reforma- " turos promiserunt. Injunctum illis, ut " Synodos Diœcesanas singuli ante Martina- " lia celebrarent; Provinciales vero ante " Quadragesimam sequentem." FORMULA hæc REFORMATIONIS tam antiquior anni 1549., quam revisa sub Ferdinando Imp. anno 1559. suis cum adjectionibus, extat *Tom. nostro CC. VI. pag.* 742. & *seqq.* Idem Imperator Carolus, iisdem in Comitiis & pacem publicam decrevit servandam, & Ecclesiasticos omnes Concilio Tridentino mox redintegrando, interesse voluit. (c) Vide, quod promissum est *Tomo CC. VI. cit. pag.* 415.

III. *CONCILII TRIDENTINI SUSPENSIO.*

PAulo III., clarissimæ recordationis Pontifici, datus Successor fuerat *Julius III*, antea *Joannes Maria de Monte*, Aretinus, ad diem VIII. Febr. A. 1550. electus tanto majori omnium admiratione, quod eundem Galli crederent a Cæsare aversum (utpote quo authore & Tridento abierant Patres, & Bononiæ subsistiterant) mox tamen hic, verso in favorem, per *Cosmum*, Ducem Florentinum Carolo, ejusdem nutu e 50. Cardinalibus, Conclave ingressis ad supremam Orbis Catholici dignitatem evocaretur. Anno jubilari, in sui primordia regiminis cadenti, more solemni celebrando primas Pontifex curas impendit; secundas Concilio, quod pro Bononia stans, ante damnaverat, Tridenti nervis omnibus restituendo: pro rerum officiiq; mutatione suam quoque mutare sententiam & studia, viri prudentis esse arbitratus.

Adducto igitur in vota sua, idque arte non mala (d) Henrico Galliarum Rege, hortabatur Carolum, ut in Comitiis, quæ Augustæ Vindelicorum tunc rursus fervebant, Protestantes, ad petendum una cum aliis Imperii Ordinibus a Pontifice Concilium Tridentinum, induceret, quo quandam sibimet parendi necessitatem imponerent Concilio, ipsis postulantibus concesso. Ita subtilis ingenii perspicacia suo diversos Principes, tanquam horologia pondere moderabatur Julius.

Nec mora: impetratum de Concilii institutione Diploma Pontificium, anno 1551. prælegi in Conventu Augustano jussit Cæsar, ad omnesque Imperii Ordines, cum mandato Tridentina in Synodo comparendi destinavit. Cautum ad hæc omnibus fide publica de via, loco, officioque in promenda sententia libere obeundo. Miserat jam Tridentum Legatos suos Pontifex, *Marcellum Crescentium*, *Sebastianum Pigbinum*, & *Aloysium Lipomanum*. Miserant & suos Deputatos Elector Brandeburgicus *Joachimus II.*, Dux Wittenbergicus, Argentina, aliæque urbes. A Mauritio Saxoniæ Electore Philippus Melanchthon venerat. Habitæ etiam sex sub Julio Sessiones; atque, ut refert *Sleidanus* (e) numerati sub ista tempora Tridenti præter Legatos Pontificis & Cardinalem Tridentinum, Episcopi 62. ex iis Germani 8., Hispani 25., Sardi 2., Siculi 4., Hun-

(b) *Appar. Erudit. Part. III. C. IV.* §. 7. *pag.* 330.
(d) *Masen. cit. Lib. VII. ad ann.* 1550. *n.* 60.
(c) *Spondan. cit.*
(e) *Lib. XXIII. pag.* 771.

Hungarus unus Agriensis, reliqui Itali: Theologi vero 42. Verum, surgentibus novi belli flammis, suspendendum rursus Concilium fuit: quæ quidem suspensio non sine novis decumanisque Religionis Orthodoxæ vulneribus in ipsum usque decennium ad annum fere 1562. cur tenuerit, operæ pretium erit, paucis e Binero nostro (f) huc transcribere.

" Carolo V. Imperatori anno 1552. " bellum subito gravissimum illatum est ab " eo, quem inter primos amicos suos censebat, grandibus & recentibus adhuc beneficiis sibi devinctum: a Mauritio videlicet, quem post confectum bellum Smalcaldicum, capto & exauthorato Joanne Friderico, Saxoniæ Electorem constituerat, translata ab Ernestina stirpe ad Albertinam dignitate, cum potissimis Saxoniæ ditionibus.

" Hic Princeps, fidus in bello Smalcaldico Cæsari, quin & Socius, Protestantium odium incurrerat, non obscuro murmure perstrepentium, quod Joannem Fridericum captivum in Cæsaris manibus relinquat, ut spoliis ejus impinguescat. Ut igitur eorum in se amorem ac studium transferret, Ducem adversus Cæsarem constituere se jam pridem tacite meditabatur, ut Lutheranos ab obedientia, Concilio Tridentino præstanda, vi illata exsolveret, Sectamque Novatorum in Romano Imperio donaret civitate; quod votis omnibus exoptabant.

" Causa altera defectionis erat Philippus Landgravius Hassiæ ipsius socer, quem libertati restitui frustra sæpius a Cæsare petierat: jam ab eo tempore ultionem tacite excoquens, quo Cæsar eundem captivum abduxit.

" Opportunum consiliis locum dedit ipsa Provincia, quam Imperator ei demandaverat, compellendi videlicet armis ad deditionem, & obsequium Magdeburgum, quod acceptandæ Constitutioni INTERIM pertinaciter repugnaret, & Sacerdotium juribus suis vi dejiceret. Validas ad hunc finem a Carolo acceperat copias; quas hoc fuco tectas identidem auxit, protracta de industria in annum obsidione. Quo tempore Protestantium Principes, Brandeburgum, Palatinum, Wirtembergicum, Bipontinum, Mechlenburgos, Badensem cum Guilielmo Hasso, captivi Filio tacito fœdere in partes suas pertraxit.

" Utque illas magis adhuc firmaret, externa etiam respexit auxilia, pertracto in armorum societatem Henrico II. Rege Galliæ: qui ad vindicandam, ut ferebat, Germaniæ libertatem, numeroso cum exercitu vere ingruente venturum se promisit, Cameracum, Tullum, Metas, Virodunum pro se pactus. Hæcque tanta fœdera tam secreto fuerunt conflata, ut Cæsar prius viderit bellum, quam crediderit. Adeo namque fidebat Mauritio, tot nominibus, ut rebatur, suo, ut Moguntioi, aliorumque sincera monita tanquam vana & importuna abjiceret: Etiam tunc, cum Mauritianæ copiæ Electorum Ecclesiasticorum terras jam devastarent, ipsique Tridento ad propria defendenda recedendi facultatem a Cæsare frustra peterent. Mauritius rebus suis cum Protestantibus & Galliæ Rege clam compositis, dedito per collusionem velut in Cæsaris potestatem Magdeburgo, adjectoque copiis suis, qui urbi præsidio impositus fuerat, milite, scripto publico se vindicem obtulit libertatis conscientiæ, ac Lutheranismi in Imperio stabiliendi, atque sub finem Martii exercitum Augustæ admovet, intra quatriduum ad deditionem vel compulsæ, vel compelli se simulanti. Inde vero ad Ulmam obsidendam progreditur.

" Carolus Imperator bello Parmensi implicitus, præter eas legiones, quæ sub signis Mauritii militabant, vix aliquas in Germania, quam undique pacatam crediderat, habebat copias. Quare cum se proditum ab amico, & inermem Oeniponti, ubi tunc degebat, videret, per Ferdinandum Fratrem pacis conditiones iniri posse sperabat.

" Convenerunt proin Lincii Ferdinandus Rex & Mauritius, qui fœderatos suos consulendos dicebat, ut Passavii deinde pax iniri posset: Pactusque 15. dierum inducias, ad suum ad Ulmam exercitum accurrit. Atque ut Cæsarem inermem Oeniponti interciperet, cum toto suo exercitu movit Abudiacum, urbem ad Licum amnem & Alpium pedem sitam, eaque intra biduum occupata, depulsisque, qui claustrorum aditus obsidebant, Ehrenbergensem arcem, & situ & opere munitam, cepit.

"Carolus Imperator percepto tristi hoc nuntio, cum Ferdinando fratre, qui expositurus, quid cum Mauritio Lincii egisset, quidque ulterius agendum, cum Cæsare consulturus, Oenipontum advenerat, Villacum in Carinthiam profugit, comitante eum etiam Joanne Friderico Saxone, licet ab Imperatore liber esset dimissus. Mauritius

(f) *Appar. Erudit. Part. III. C. IV. §. 9. pag. 339. & seqq. Digressio ad Sæcul. XVI. Tom. VIII.*

" ritius autem Ocniponrum ingressus ea, " quæ Cæsaris erant, militum licentiæ permisit, intactis iis, quæ ad Regem Ferdinandum aut cives pertinebant. Cumque " induciæ, Lincii sanciтæ pro incunda pace " appropinquarent, Passavium se recepit." Hucusque *Bincrus*. Facta ibidem, atque a loco nuncupata

IV. *TRANSACTIO PASSAVIENSIS.*

HAnc II. Augusti eod. A. 1552. extorsit Mauritius. Conventum in ea fuit, ut intra semestre celebrarentur Imperii Comitia, in quibus de via componendi dissidia Religionis per Concilium Generale aut Nationale &c. deliberaretur: interim Augustanæ Confessioni addictis nulla in Imperio molestia, violentia, aut contemptus propter Religionem inferretur, sicut vicissim nec illis, qui veteri Religioni adhærerent. (g) Conditiones illius *Transactionis* cæteræ extant apud Chytræum, (h) Sleidanum, (i) Struvium (k) & alios. Gravamina, in isto Passaviensi Conventu a Maurirío adversus Imperatorem proposita, legi apud Hortlederum possunt. (l) Eadem illa Pace *Mauritiana*, seu Passaviensi Constitutione interemptum fuisse illud *Interim*, cujus causa tot & tanti concitati fuerant motus, quodque nihilominus paucis locis obtinuerat, ad nihilumque recidisse, monet Spondanus. (m)

V. *PAX RELIGIOSA*, *in qua RESERVATUM ECCLESIASTICUM.*

SAturati nondum ejusmodi bolis fat pinguibus *Confessionistæ*, quo plus acciperent, nova, nescio quæ gravamina, ceu totidem Eridis poma, in medium projecere, Comitia iterum clamitantes cogenda. Indicta hæc ab Imperatore Ulmæ primum XV. Aug. ann. 1553. deinde V. Febr. ann. 1555. Augustæ Vindelicorum. Præses pro Carolo, qua morbis, qua negotiis aliis impedito, Ferdinandus Romanorum Rex duas, in quibus totius cardo negotii vertebatur, quæstiones Magistratibus conscriptis proposuit: alteram, quo modo componenda Religionum dissidia, e quibus tot tantaque mala hactenus in nationem Germanicam fluxerant; alteram, qua ratione pax communis & securitas stabilienda. Prima, quod gravioris esset momenti & longiorem indagandi moram exposceret, communi statim, ot videbant omnes, calculo in alium rejecta est Imperii conventum. Ad secundam quæstionem quod spectat, post longas multorum mensium altercationes factum, vel Caroli gravissimis alibi curis impliciti senescente in res Germanicas & remittente studio, vel nimio Ferdinandi, pejora ab Adversariis sibi effor-mantis metu, ut descensum in duos & viginti articulos fuerit XXV. Septembris. Omnes exhibet Recessus Imperii de anno 1555. (n) En præcipuos:

1. Nullus Imperii Status propter Augustanam Confessionem vim, aut contemptum patiatur. 2. Controversiæ Religionis mediis Christianis & amicabilibus componantur. 3. Ordines Augustanæ Confessioni addicti sinant Status Catholicos, eorumque Clericos avita Religione, Bonis, Juribus, Redditibus &c. absque ulla molestia uti ac frui. 4. Exclusi sint ab hac Concordia, qui neque Religioni veteri, neque Augustanæ Confessioni adhærent. 5. *Prælati Ecclesiastici, a veteri Religione discedentes, sua dignitate & Beneficiis excident, honore & existimatione salva.* 6. Dispositio de Collegiis, Cœnobiis ac Bonis Ecclesiasticis ante Transactionem Passaviensem ad alios usus per Protestantes facta, firma persistat. 7. Jurisdictio Ecclesiastica, salvis redditibus, aliisque juribus, adversus Augustanam Confessionem suspensa esto: exerceatur tamen more recepto circa ea, quæ isti Confessioni non sunt contraria. 8. Nullus Status alium Constatum, ejusve subditos ad suam Religionem vi aut arte pertrahat, aut hos contra proprium Magistratum tueatur. 9. Conceditur subditis utriusque Religionis jus emigrandi. 10. In Civitatibus liberis Imperialibus, ubi utraque Religio viget, incolæ vivant pacifice, nullusque alterum in exercitio Religionis suæ turbet. 11. Integrum sit cuilibet Statui jus sæculare, quod ante dissidium Religionis habuit in aliquos proventus, in territorio suo constitutos; ita tamen, ut ex iis sustententur Ministeria templorum, Parochiæ, Scholæ, Hospitalia, prout moris erat, absque discrimine Religioois. (o)

Atque hæc est illa PAX RELIGIOSA seu RELIGIONIS, Lex in Imperio fundamentalis deinceps habita, pluribus etiam firmata in Comitiis, cui teste Cardinale Hosio, Ferdinandus non nisi lacrymantibus oculis subscripsisse fertur: Carolus Imperator subscripsit nunquam. Vocat eam suo in Chr. Ms. Wilmius *perpetuarum litium Seminarium*, & Magnif. P. Gregorius Zallwein, (p) *rebus Catholicis inimicissimam, jurisdictionis Ecclesiasticæ*

(g) *Vid. Præcognita Juris Canon. P. Franc. Xav. Zech S. J. Tit. XIX.* §. 392.
(h) *Saxon. Lib. XVII.* (i) *Lib. XXIV.* (k) *Histor. Imp. Period. X.* §. 94.
(l) *Tom. II. Lib. V. Cap.* 13. (m) *Annal. Eccles. Tom. II. pag.* 542.
(n) *Vid. Joann. Jac. Smausii Corpus J. P. pag.* 160. *& seqq.*
(o) *Zech cit. eod. Tit.* §. 393. (p) *Princip. J. E. Tom. III. Q. IV.* §. *VI. pag.* 326.

siasticæ eversivam, litium, gravaminum ac bellorum matrem fœcundissimam, Germaniæ summe exitiosam, avitæ Religionis excidium supremum, Protestanticæ vero lapidem angularem, ac fundamentum primarium.

Scriptores de Pace Religiosa *Struvius* in Bibliotheca Juris selecta; *Schilterus*, *Limnæus*, *Cortreius*, *Lehmannus* &c.

VI. *RESERVATUM ECCLESIASTICUM*

Quintus in illa Religionis Pace articulus, quo statuitur, ut, si quis Episcopus, Prælatus, aut alius quispiam Ecclesiastici Ordinis a Catholica fide deficiat, Episcopatum, Prælaturam, aut Præbendam cum omnibus redditibus & proventibus Ecclesiasticis illico amittat, novusque ex Catholicis substituatur, cui omnia jura obveniant. Mirum est, quo animorum æstu de eodem in Comitiis Augustanis, atque aliis deinceps temporibus ad usque Pacem Westphalicam fuerit disceptatum. Plenæ sunt historiæ, plena Acta publica. Congesta a DD. Protestantibus adversus illud integra gravaminum plaustra. Æquumne sit, an vero iniquum, examinarunt Cl. *Burckardus* Coloniensis Cancellarius in sua Autonomia, & *Scriptores* Pacis Compositionis *Dilingenses* anno 1629.: quibus se ex parte Protestantium opposuit *Lampadius*, sub nomine *Scipio Aretinus* & plures alii. *Binerus* noster (q) Reservatum illud nititur ostendere, esse æquissimum, conforme Verbo Dei, & juri naturæ, non servatum ab Acatholicis.

VII. *COLLOQUIUM WORMATIENSE.*

Carolo V. Imperatore privatam apud Hispanos in Monasterio S. Justi, cui se maximus ille Orbis Domitor incluserat, vitam agente, Ferdinandus Rex Romanorum, nomine illius tantisper ad clavum Imperii residens, cœpta anno 1556. Calendis Septembribus Comitia ad æquinoctium vernum, sub quod finem habuere, Ratisbonæ prosequebatur. In iis *Pax Religionis* confirmata est, & repudiata illorum Protestantium opinio, qui aut Nationali quodam Concilio, aut generali Ordinum Conventu omnem in negotio Religionis nodum discordiæ solvendum esse judicabant; Catholicis cum Ferdinando Rege Proceribus in Oecumenicum Concilium, usurpatum priscis Sæculis in ejusmodi causa medium, convenientibus. Quod assiduis dolerent bellorum turbinibus interruptum, id revocandum, omnino se arbitrari. Integrum fore in illo, quod quique crederent, sine metu aperire. Vadum interea amico Catholicos inter & Lutheranos colloquio tentandum prius. Decretum igitur, ad XIV. Augusti anno 1557. ut ipsum Wormatiæ haberetur.

" Quia vero, *inquit Cl. Ulenbergius*, (r) " Lutherani fœde distracti, gravissimis inter " se dissidiis laborabant, ante congressum " publicum domesticas primum concertationes sopiendas censuerunt: ne, si Wormatiæ manipulatim disjuncti prodirent in " scenam, ludibriis & sannis ab adversariis " exciperentur.

" Itaque Concionatores aliquot Principum & Civitatum Lutheranæ professionis " in Germania superiore Francofurtum convenerunt ad Mœnum; ubi duabus de rebus potissimum instituta fuit consultatio: " de Colloquio nimirum, quod Wormatiæ " cum Catholicis habendum erat; quomodo " scilicet adversariis in eo congressu sit occurrendum: tum de generali Lutheranorum Synodo post Colloquium indicenda, " in qua de controversiis domesticis, de disciplina, deque instituenda rituum Ecclesiasticorum conformitate deliberatio susciperetur. Cæterum quia non ignorabant, " quam turpiter inter se dissiderent ii, qui " Confessionis Augustanæ doctrinam profitebantur, duabus septimanis ante diem, " inchoando Colloquio destinatum Wormatiæ conveniendum statuunt, tentandumque, an sopire possent domesticas concertationes, vel easdem instituto syncretismo " tegere saltem ad tempus, priusquam cum " Catholicis congrederentur. Videbant " enim, nisi dissidia, quæ gliscebant, quoquo pacto vel in speciem componerentur, " sese non Catholicis modo, sed & universæ Germaniæ ludibrio futuros. Quod & " postmodum evenit, ubi per Flaccianos " detecta fuit ipsorum turpitudo." *Ita Scriptor doctissimus.* Eventum spectaturi *risum teneamus*, Lectores benevoli!

COLLOQUIUM illud WORMATIENSE ab Ordinibus delatum viginti quatuor Viris Theologis, paribus ab utraque parte numero. Præsidem Colloquii nominarat Ferdinandus *Rudolphum* Episcopum Spirensem, pro quo designatus postea *Julius Pflugius*, integerrimus fidei orthodoxæ cultor. Huic adjuncti Assessores *Joannes* Archi-Episcopus Trevirensis, *Michaël* Archi-Episcopus Salisburgensis, *Augustus* Elector Saxoniæ, & *Christophorus* Dux Wirtenbergicus. (s) Collocutores erant Catholici Mi-

(q) *Part. III. Art. XIII. toto pag.* 153. & *seqq.* (r) *In vit. & reb. gestis Philip. Melanchth. Cap.* 23. *pag.* 344. (s) *Strunck. Annal. Paderborn. Lib. XXI. pag.* 343.

Michaël Episcopus Mersburgensis, *Delphius* Suffraganeus Argentinensis, *Petrus Canisius* S. J., *Fridericus Staphylus*, & duo Theologi *Lovanienses*. Confessionistæ *Melanchthon*, *Schnepfius*, *Brentius*, *Rungius*, *Cargius*, *Pistorius* &c.

Inchoatum mense Septembri, quo ineunte Theologi Electoris Saxoniæ primum appulerant, Colloquium. Agebatur primo statim in confessu de norma certa ac regula, ad quam controversæ res exigantur; tum de peccato originis. Facile notabant Catholici non eadem Confessionistas chorda incedere: monuerunt igitur, declararent sese adversarii, a quibus faciant, ac Zwinglianos, Oliandristas, Synergistas, aliosque Augustanæ Confessioni non addictos rejicerent. Solis enim hujus Confessionis Sociis pax fuerat ab Imperio concessa, cum iisque solis præsens institutum colloquium.

Mirum visu! gravissimæ inter Collocutores Protestantes subito oriebantur discordiæ, aliis Augustanæ Confessioni renunciantibus, aliis eandem huc, aliis illuc ferræ instar trahentibus, retrahentibusque. Damnandos ajebant, Sectarios alios quini; negabant septeni. Illis fuga elapsis, hisque ad Sectas, in Imperio Romano non toleratas propendentibus, negotium abruptum est cum ingenti Catholicorum gloria, quos inter ut una est veritas: ita sententia una & una vox fuit. (t) Frustra, ubi fundamenta veritatis subrui vides, linceram recte sentiendi rationem te initurum speraveris.

VIII. *LIBER CONCORDIÆ.*

Si quis præcipuos duntaxat Conventus, ob Religionis dissidia ab ipsismet novi Evangelii filiis actos, secum perpenderit; facile, quod olim de Gente Romana protulit epiphonema Andinus vates, mutatis vocibus huic libro tribuendum putabit, nimirum:

Tantæ molis erat *Concordem* condere *Librum*.

Adeo operosi illi ac numero frequentes exstiterunt. Anno 1519. erumpente e gliscentibus favillis trilli incendio, celebratus *Lipsiæ* primus: dein *Wormatiæ* a. 1521., *Norimbergæ* a. 1523., *Lucernæ* a. 1524. contra *Zwinglium*, *Halæ* 1525., in quo *Oecolampadius*, & *Badenæ* eod. a., ubi *Zwingliani* damnabantur. *Bernæ* a. 1528. *Sacramentarios* inter & *Catholicos*. *Marpurgi* in Hassia a. 1529., cum altercationi inter *Lutherum*, *Zwinglium* & *Oecolampadium* pro aqua non nisi oleum Landgravius adfunderet. Eod. a. *Smalbaci* inter *Evangelicos*, in quo rursus, cum tentaretur concordia, sese discordia ingessit. *Augustæ Vindelicorum*, loco *Confessionis Augustanæ* natali, a. 1530. *Smalcaldiæ* a. 1531. ubi in mutua Protestantes fœdera coierunt. *Francofurti* eod. a. *Constantiæ* a. 1534. *Bucero* concordiam inter *Lutherum* ac *Zwinglium* frustra tentante. *Tiguri* anno sequenti. *Arbonæ* & *Isenaci* eod. a. Postea a. 1536. *Wittenbergæ*, ubi de *Augustana Confessione* vehementer disceptatum. Eod. a. *Bernæ*. *Smalcaldiæ* a. 1537. *Bernæ*, *Niedesburgi* in Moravia, iterum *Smalcaldiæ* eod. a. *Tiguri* a. 1538. *Francofurti* eod. a. hanc Duce Saxoniæ sententiam proferente: *Malle se de Epistolarum S. Pauli*, *quam de Augustanæ Confessionis veritate dubitare*. A. 1540. rursus *Smalcaldiæ*. A. 1541. *Ratisbonæ*. A. 1542. *Spiræ* & *Norimbergæ*. A. 1544. *Wormatiæ*, qui animum Protestantibus addidit Concilio se opponendi. Denuo celebris ille, de quo supra, *Ratisbonæ* a. 1546. *Lipsiæ* a. 1548. *Bernæ* a. 1554. *Francofurti* & *Wormatiæ* a. 1556. In *Saxonia* a. 1559. e quo eluctatus est liber ille, cui titulus: *Victoria veritatis & ruina Papatus Saxonici* &c. A. 1561. *Norimbergæ*. A. 1562. *Halberstadii*. Eod. a. *Luneburgi*. A. 1564. *Maulbrunnæ*. (u) A. 1571. *Dresdæ*, quem *Augustus* Saxoniæ Dux die X. Octobris ad gravissimas de *corpore doctrinæ Philippi Melanchthonis* controversias sopiendas indixerat. Scripta ibidem a præstantissimis Protestantium Theologis *Consensus formula*. Quam cum improbarent, imo impugnarent plerique, habitus ejusdem Septemviri jussu alius a. 1574. Conventus *Torgæ*, ubi edita quindecim Theologorum judicio *Formula Concordiæ*, quotquot ab *Augustana Confessione* dissidebant, damnati rejectique fuerunt. Verum nec iste partus ex asse placuit. Quare a. 1577. die XII. Maji *Bergæ* (x) convenerunt *Musculus*, *Selneccerus*, *Kemnitius*, *Chytræus*, *Cornerus*, & *Schmidelinus*, a quibus prior formula ad incudem revocata fuit. Proditque tandem ex officina maxime *Jacobi Andreæ*, alias *Schmidelini* famosus ille LIBER CONCORDIÆ, anno 1580. publicatus, postquam, *Struvio* teste, (y) a tribus Electoribus, *Augusto* Saxone, *Ludovico* Palatino, & *Joanne Georgio* Brandeburgico, 21. Principibus, 22. Comitibus, 4. Baronibus, 35. Urbium primariarum Magistratibus, & plusquam 8000. Ecclesiarum & Scholarum Ministris fuisset receptus & subscriptione firmatus. Complectitur porro Liber iste relatam in unum corpus *Confessionem Augustanam*, cum ejus-

(t) *Sacchin. in Hist. Soc. JEsu P. II. Lib. I. n.* 102. (u) *Flor. Ræm. de Orig. Hæres. P. II. Lib.* 5. *C.* 10. (x) *Natal. Alexand. Hist. Eccles. Tom. VIII. art. X.* §. 4. *n.* 27. (y) *Hist. Germ. Period. X. Sect. VII. de Rudolpho II.*

ejusdem *Apologia*, *Articulos Smalcaldicos*, *Catechismum Majorem & Minorem Lutheri*, & *quæstionum inter ipsos Lutheranos controversarum declarationem*.

Circumfertur in illum Concordiæ librum distichon satis argutum:

R habet Ausonium liber hic, R habetque Pelasgum,
R habet Hebræum, prætereaque nihil.

Lege, mi Lector, *Hospinianum*, (z) *Lindanum*, (a) *Bellarminum*, (b) & *Stanislaum Socolovium*. (c)

Ex Bellarmino sex gravissimos Libri illius errores recenset Nat. Alexand. cit. " Primus est, *inquit*, quod Christus non " solum ut homo, sed etiam *ut Deus*, Patri " fuerit obediens. 2. Quod Christus fuerit " perfunctus munere Mediatoris & Pontifi" cis, non solum per humanam naturam, " sed etiam *per Divinam*. 3. Quod natura " *humana* Christi sit ubique vere & realiter. " 4. Quod Christi *Humanitati* sint collata " vere & realiter multa *attributa Divina*, " ut *omnipotentia*, *omniscientia*, *omnipræsentia*, atque adeo ipsa *Divina Majestas*. " 5. Quod *unio hypostatica* consistat in *communicatione Divinorum attributorum*. 6. " Quod *totus* Christus *Deus* & homo *ad inferos* descenderit."

Adnectitur

QUÆSTIO,
CUR DD. PROTESTANTES CONCILIO TRIDENTINO OBEDIRE NOLUERINT.

Petitum olim a DD. Protestantibus Generale aliquod Concilium, atque ad ipsum, ceu idoneum rebus fidei controversis eloquio suo decidendis judicem, provocatum fuisse, nemo, nisi penitus in Lutheranismi historia rudis, & hospes in publicis illorum temporum Actis, inficiari potest. Quid enim offerentes Carolo Imperatori Confessionem suam, reliqui cum Joanne Saxoniæ Duce Electore Principes palam Augustæ declararunt? nonne comparituros se & in *generali libero & Christiano Concilio* causam dicturos? *Ad cujus etiam*, inquiebant, *Generalis Concilii conventum*, *simul & ad V. Cæs. Majest. in hac longe maxima & gravissima causa*, *jam ante etiam debito modo & in forma juris provocavimus & appellavimus*, ann. præced. Spiræ in Comitiis: *cui appellationi ad V. Cæs. Majest. simul & Concilium adhuc adhæremus*, *neque eam ... deserere intendimus aut possumus*. Quid ista ejusdem Ducis Electoris ac Philippi Landgravii apud Sleidanum (d) verba: *Sperare se*, *ut Cæsar illud* (Concilium) *quamprimum in Germania procuret?* Annon liberalia id genus Protestantium promissa Cæsarem, pacis cupidissimum impulere, ut *ad usque Concilium Generale* liberum ipsis permitteret Religionis exercitium? Et quid tandem de ipsomet *Tridentino* DD. Protestantes? Dolebant una cum Statibus Catholicis (quod libellus in Comitiis Augustanis a. 1548. porrectus haud obscure loquitur) diutius Concilium illud protrahendum: quandoquidem UNIVERSA Germanica Natio TRIDENTI cœpto se CONCILIO submisit. Supplicabant Cæsari, modos provideret, quibus CONCILIUM TRIDENTI, in quod OMNES unanimiter jam ante consenserant, quamprimum institui ac continuari possit. De hoc ipso communi Statuum consensu ita eorundem Comitiorum Recessus: *Sicut & Electores*, *Principes & Status*, *nec non absentium Legati ac Consiliarii communiter se cœpto huic Concilio submissuros*, *ejus decisiones expectaturos*, *ac parituros dicto modo humiliter consenserunt*, & *receperunt*, & *in hac re Nobiscum unanimes convenerunt* &c.

Igitur petitum, desideratum, probatumque a DD. Protestantibus *Concilium Generale* & hoc quidem *Tridenti* institutum. Cur porro eidem obedire tandem noluerunt? Hic Rhodus, hic Saltus. Integrum gravissimarum, si Superis placet, rationum exercitum educit Cl. Lunigius; (e) e quibus tres, me judice, primam in acie stationem obtinent. Prima contra *Romanum Pontificem*; altera contra *normam decidendi*, tertia contra *ipsummet Concilium* depræliari videtur. Non oportuit præesse Concilio Papam, hoc primum: Lites non aliunde dirimi, quam ex puro Dei verbo debuerunt, hoc secundum: Concilium non fuit liberum, hoc tertium absentiæ suæ ac negatæ obedientiæ caput adferunt DD. Protestantes.

Bene est. Tentemus prælium, & quid contracta in hunc locum rationum mearum momenta contra partem adversam valeant, periclitemur. I. *Non debuit præsidere Synodo Papa*; contendunt DD. Protestantes. Cur non? Ut convocandi Synodos jus Pontifici; ita & illis præsidendi competit. (*Legatur Digressio ad Sæc. XV. Tom. CC. nost. V. Cap. I. §§. 3. & 4.*) Parituros se Concilio TRIDENTINO spoponderant, cujus probe noverant Præsidem jamjam esse Pontificem. Et quid? nonne Nicænam Synodum *Arius*, Constantinopolitanam *Macedonius*, Ephesinam

(z) *Lib. Concordia discors.* (a) *Concordia discors Protestantium.*
(b) *Judicium de libro Concordiæ Lutheranorum.* (c) *Censura Orientalis Ecclesiæ.*
(d) *Lib. VIII. a.* 1531. (e) *Spicil. Eccles. Contin. III. pag.* 72. & *seqq.*

nam *Nestorius*, Chalcedonensem *Eutyches* ac *Dioscorus*, & alias alii errorum Magistri eodem jure aversari, & tanquam illegitimas rejicere potuissent? Provocant ad Conventum generalem e Statibus Imperii aliquot contra Rom. Cæsarem de jure quodam, cujus quieta is possessione mille annos & amplius gaudet, acturi. Quid? Ergone adempta eam ob rem Cæsari potestas & convocandi istum Conventum, & eidem vel per se vel per Legatos suos præsidendi? Ergone quæ in ejusmodi Conventu Decreta fiunt, robore careant, aut irrita censeantur? Absit.

Profecto nulla juxta Catholicos subsistit, sine Pontificis viventis authoritate, in Ecclesia Catholica Synodus: uti nullus in Romano Imperio Conventus, cui Imperator cum potestate, supremo Capiti debita, non præsit.

II. *Non sunt decisæ lites ex puro Dei verbo.*

Undenam igitur? *Ex suffragiorum pluralitate*, respondent DD. Protestantes: *id quod fieri non debuerat.* Quasi vero mos alius a Majoribus nostris, alia ab antiquitate universa, omnibusque Synodis consuetudo esset servata: quasi hæc ex plurium calculo decidendi ratio fini Synodorum minus responderet, ad eumque faceret.

Dirimendæ erant inter partes, quarum utraque Sacram Scripturam sibi favere ac suam esse affirmabat, controversiæ: quibus dandum aliquando finem, sine votis complurium ac sententia, frustra sperasses. Quanquam communi tandem consensu Patres pronunciasse dicendi sunt.

Adde, quod sola ex Scriptura, quæ vera & genuina sit, discerni nequeat. Multa præterea a primis quatuor Conciliis Oecumenicis, quæ DD. Protestantes pro legitimis habent, statuta, præscriptaque fuerunt, quæ cum in verbo Dei ad literam non extent, neque arbitrari ex eodem solo Patres potuere. Et cur amabo DD. Protestantes variis in Conventibus doctissimos consulebant, peritissimosque Theologos, & eorum judicium requirebant? quid ni lites, quotquot erant, in dubiis fidei capitibus ex *solo* composuerunt *Dei verbo*? Probum denique verborum S. Scripturæ ac sententiarum sensum qui, sola Scriptura duce, reperies? Quomodo ab obscuro obscurum illustrabitur. Sed enim queruntur DD. Protestantes:

III. *Concilium Tridentinum non fuit liberum.*

Superi! a quo ablata libertas? quibus ablata est? quo modo ablata est? Non ablata DD. Protestantibus a Pontifice aut Episcopis, qui ter invitatis ad ipsum Concilium omnem faciebant eloquendi & gravamina sua proponendi copiam. Non ablata a Pontifice ipsis Patribus: qui maxima sane usi sunt, cum suam pro se quisque sententiam, suum suffragium tulerit. Non ablata vi, non jussu, non exhortatione minis promissisve armata. Quis eandem interposuit? quis interpositam sensit. Nihil de illa conquesti unquam 8. Cardinales, nihil 3. Patriarchæ, nihil 34. Archi-Episcopi, nihil 238. Episcopi, nihil 10. Principum Legati, nihil denique 148. eruditissimi atque in scientia dogmatum Catholicorum versatissimi Doctores, Viri lectissimi, qui Concilio interfuere. En rationum mearum momenta, quæ exponerem hic prolixius, nisi vererer, ne justos vel ob solam hanc quæstionem propositam limites Digressio transiliret. Satis ergo sit, armamentarium indicasse, unde, quibus exercitus ille a DD. Protestantibus in campum eductus, superari valeat, sint hastæ plures, telaque alia repetenda. Vid. *Pallavicinus*, (f) *Nat. Alexand.* (g) *Pacis Compositio Lipsiensium*, (h) *Biner.* (i) *Franc. Xav. Pfyffer.* (k) & *Franc. Neumayer.* (l)

FINIS DIGRESSIONIS AD SÆCULUM XVI.

CON-

(f) *Hist. Conc. Trid. Lib. 24. Cap. 14.* (g) *Hist. Eccles. Tom. VIII. Dissert. XII. art. 16.* (h) *Cap. 2. Quæst. 11. & Cap. 3. Quæst. 18.*
(i) *Appar. Erudit. Part III. Cap. 4. §. 12.* (k) *Opusculum germanice edit. typis Wolfianis Augustæ Vindelicorum an. 1739., ubi tota illa quæstio clare graviterque agitatur.*
(l) *Tom. I. Sacr. Controvers. Edit. German. ibid. anno 1757. in pag. 415. & seqq.*

CONCILIA GERMANIÆ

A SÆCULI XVI. ANNO LXXXIX.

Præmittuntur aliquæ Synodi, quæ in Tomo præcedente desiderantur.

SYNODUS PROVINCIALIS BISUNTINA

Anno Christi MDLXXI. Pii V. Papæ VI. Maximiliani II. Imp. VIII.

SUB CLAUDIO A BAUMA, (*) ARCHI-EPISCOPO BISUNTINO.

PROOEMIUM.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, AMEN.

CLAUDIUS A BAUMA, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA, Archi-Episcopus Bisuntinus, Sacrique Romani Imperii Princeps, universis & singulis Abbatibus, Decanis, Archi-Diaconis, Præpositis, Prioribus, Collegiorum Præfectis, Canonicis, Curatis, Capellanis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Acoluthis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Cantoribus, Fabriciariis, Hospitalium Rectoribus, Religiosis Conventualibus & mendicantibus Monachis & Monialibus, Ludimagistris, & Scholaribus, Doctoribus, & Graduatis, cæterisque Clericis sæcularibus & regularibus, per Civitatem & Dioicesim nostram Bisuntinam constitutis, præsentibus & posteris, Salutem & DEI gratiam.

VEra est illa Prophetæ, nec inaudita, sed nostris in Synodis sæpe jacta vox: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam: & legem requirunt de ore ejus. Neque enim apud nos, ut apud Ethnicos (inquit Firmianus) alii sunt sapientiæ Professores, alii religionis Antistites: sed iidem sunt Doctores sapientiæ, qui & Dei Sacerdotes. Addit vocis suæ causam idem

(*) Claudium a Bauma, illustri apud Burgundos familia natum, cum quatuordecim duntaxat annorum esset, Petrus a Bauma, Patruus, Cardinalis & Archi-Episcopus Bisuntinus, Coadjutorem sibi, & in Metropoli regenda Successorem dixerat anno 1543. Nominatio hæc, favente, probanteque Carolo V. Cæsare, mox quidem a Rom. Pontifice Paulo III. rata habita, sed tanto simul studio celata fuit, ut Metro-

 Poli-

idem (ut putatur) Scriba velox: quia Angelus Domini exercituum est: id est, Nuncius DEI Omnipotentis. Dei quidem Angelus est Sacerdos, cum internuncium agit in terris, & tanquam legatione suscepta, voluntatis ejus interpretem: & de rerum causis, legumque æquitate homines instruit, & arcana Dei mysteria revelat. Una est enim (quod Philosophi non negant, & Theologi Divinitus edocti professi sunt) æquitatis, ac justitiæ norma: ratio summi Jovis: voluntatem dicimus nos Dei Omnipotentis: cui, nisi quæ consona lex est,

---

politani Collegii Bisuntini Canonicis nihil de illa innotesceret prius, quam cum in locum Petri, anno 1544. defuncti, Franciscum Bonvallot, Jurium Doctorem, Canonicum Ecclesiæ Bisuntinæ ac Thesaurarium, elegissent. Ea res cum apud Pontificem, Cæsaremque in contentionem adduceretur; sic dein utrimque conventum: ut administratio Archi-episcopatus una cum 3tia parte proventuum penes Franciscum esset eo usque, dum Claudius vigesimo quinto ætatis anno completo, Ecclesiæ regimini suscipiendo aptior evasisset. Suscepit illud 3tia Aprilis anno 1556. Decennio fere Metropolim tenuerat, cum S. Pius V. Papa, ob dilatam a Claudio in alterum annum Concilii Tridentini receptionem, promulgationemque publicam, has ad eum literas dedit, quas integras ex Jacobi Laderchii Continuatione altera Annalium Ecclesiasticorum hic describimus:

Ven. Fratri, CLAUDIO, Archi-Episcopo Bisuntino *PIUS PAPA V.*

VENER. FRATER, SALUTEM &c.

ALlatum jam esse ad Te non dubitamus, de Sedis Apostolicæ regimine, quod, sicut Altissimo placuit, Nobis, licet tanto loco indignis, delatum fuit. Sane a tanto onere subeundo deterrebat Nos virium nostrarum infirmitas; sed Divinæ gratiæ ope, auxilioque confisi, id suscepimus. Quia vero ad aures nostras pervenit, nondum susceptum a te fuisse Sacrum Generale Tridentinum Concilium; sane mirati sumus, cur id suscipere distuleris, quod scias Apostolicæ Sedis Authoritate comprobatum fuisse, & ab omnibus, & ubique jussum suscipi, atque servari. Quocirca Fraternitatem tuam monemus, & districte præcipiendo mandamus, ut id sine recusatione, & mora, & devote suscipias ipse, ac fideliter observes, & a Suffraganeis tuis pari devotione ac diligentia suscipiendum, atque observandum cures. Nihil facere potes, quod ad officium tuum magis pertineat, non mediocriter Nos, & Catholicos omnes offensurus, si (quod absit) cunctatus diutius fueris; nec vero Nos id ferre, aut dissimulare possemus. Illud quoque Fraternitatem tuam hortamur & monemus, ut quoniam tantis hæresibus causam præcipuam constat Pastorum incuriam & negligentiam præbuisse, & Cleri vitia, moresque corruptos; memor officii tui, & cogitans, reddendam abs te rationem fore in judicio districto, Æterno illi, Summoque Pastori; commissum tibi gregem debita diligentia pascas, atque custodias: hæreticorum, tanquam luporum, insidias ab eis pervigili cura arceas: Clerum, ut honeste, caste, pie vivat, & exemplo vitæ tuæ excites, & arguendo, obsecrando, increpando, &, si opus fuerit, severius agendo, cures. Correctis enim Cleri vitiis, sperari poterit, Laicos quoque honestius & religiosius esse victuros. Cum reliqua vero omnia Concilii Decreta tibi exequenda sint, tum illud primo quoque tempore, de Seminario instituendo, ex quo mirifica utilitas ad unamquamque Ecclesiam perventura esse speratur. Illud quoque diligenter & sedulo curare te volumus, ut notitiam habeas Clericorum, non solum Civitatis, sed etiam Diœcesis tuæ, quos constet esse Catholicos, quique vitæ, & morum honestate & doctrina ad serviendum Deo, & huic Sanctæ Sedi sint idonei: ac delectu quodam eorum cum fide, & sine personarum acceptatione habito, Nobis indicem, sigillo tuo obsignatum, & manu tua subscriptum, cum eorum nominibus, & locis, ubi habitant, mittas. Nos enim, ut communis omnium parens, proborum virorum, ubicunque sint, rationem habere decrevimus, & eorum opera uti, cum occasio oblata fuerit, ad eas res, quæ ad Dei & hujus Sanctæ Sedis obsequium pertinebunt. Te ipsum vero a Nobis expectare volumus, quidquid pro loco, in quo Dominus Nos constituit, opis & auxilii tibi, ad munus tuum laudabiliter obeundum, ferre poterimus: & si vigilare te ad salutem commissarum tibi ovium, & eam, quam debes, Sanctæ huic Sedi devotionem præstare viderimus, habebis Nos propensos ad omnia, quantum cum Deo licuerit, quæ ad commodum & honorem tuum pertinebunt.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXII. Januarii MDLXVI. Pontificatus Nostri anno primo.

Literis

est, nec æqua, nec justa, quibuscumque in oris regionibusque observetur, haberi potest. Nam sive in commutandis rebus jus dicatur: sive in distribuendis honoribus merita pensentur: sive in sumendis pœnis publica tranquillitas: jus insitum nobis a natura fuit, non ab arte. Quod sane decalogus sic interpretatur, ut tergiversari nemo possit, aut lumen Divini vultus, quod super nos signatum est, obscurare: expressis verbis contestata, atque promulgata, justitiæ omnis ratione, atque æquitatis. Scientiarum autem humanarum, atque ingenuarum principia, nisi a Deo, unde repetamus? Unde vis illa rationis, qua causæ rerum atque exitus cognoscuntur? Quis posuit in visceribus hominum scientiam? inquit Job: Quis conclusit ostiis mare? Quis præparavit corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum? Ergo qui legem Dei exponunt, & doctrinæ sanæ scientiam tradunt, hi vere Angeli sunt, & dici debent: Nuncii, inquam, & spiritus ministri, & interpretes Dei Sabaoth. Sed quanquam premimur calumniis, non modo vulgi, sed & hominum leviter eruditorum: qui, quæ ipsi non capiunt, hæc ab omnibus rejici, & quasi explodi vellent: & qui tanquam artem ab artifice, sic officium a ministro separari non putant: licet falso nomina hæc usurpari, aut minus proprie frequentari videamus: non est hic opus multis. Tantum hoc sciri

Literis his Pontificiis cum non illico respondisset Bisuntinus Præsul, variaque præterea de moribus ejus, ac liberiore, quam Archi-Episcopum deceret, vita ad S. Pium Papam perlata fuissent, hic elapso nondum toto bimestri, acriores multo literas prioribus subjunxit, quas e Laderchio pariter referimus:

Ven. Fratri, CLAUDIO, Archi-Episcopo Bisuntino
PIUS PAPA V.

VEN. FRATER, &c.

AD aures nostras jam dudum, multorum fide dignorum literis, & relatione, non sine magno dolore pervenit, te multis in rebus diligentis & boni Pastoris erga commissum tibi gregem officia prætermittere, & vita & moribus tuis Clerum ac populum graviter offendere: quibus, si salutis & officii tui meminisses, pie, honesteque vivendi exempla præbere deberes: Nec suscepisse adhuc Concilium Tridentinum, tametsi non ignores, ejus Decreta Apostolicæ Sedis authoritate confirmata, & ab omnibus suscipi & observari jussa fuisse: ac plane ita te gerere, ut hæreses, quas sedulo extirpare deberes, incuria & negligentia tua, vitæque licentia potius alas, atque confirmes, quæ vehementer cuperemus, falso de te vulgata fuisse. Sed cum tuæ provectionis initia recordamur, veremur, ne nimis vera sint. Etsi autem aliis literis nostris te officii tui diligenter admonuimus; tamen Divini honoris, & Catholicæ Religionis zelus, & solicitudo, atque angor, qui cordi nostro insidet, propter salutis tuæ, & commissarum fidei tuæ animarum periculum, impulit Nos, ut illo officio non contenti, mitteremus isthuc Ven. Fratrem, Julium, Archiepiscopum Surrentinum, virum fidei, integritatisque spectatæ, Nostrum & Sedis Apostolicæ Nuntium, & Commissarium, ut harum rerum veritatem diligenter inquirat, & quæ corrigenda, & emendanda in te compererit, corrigat & emendet, & præter cætera curet, ut ipsius Tridentini Concilii Decreta suscipias, exequaris & serves. Proinde Fraternitatem tuam in virtute sanctæ obedientiæ monemus, atque præcipimus, ut ei super omnibus rebus, de quibus nostro Nomine te monuerit, pareas atque obedias: alioquin sententiam, quam in te tulerit, suspensionis, interdicti, sive etiam excommunicationis, ratam habebimus, & faciemus, Deo authore, inviolabiliter observari.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die XVIII. Martii M.D. LXVI. Pontif. Nostri anno primo.

Jacob. de Laderchio in Continuat. altera Annalium Ecclesiasticor. Cardin. Cæsaris Baronii.

Verum priusquam posteriores hæ literæ Vesontionem pervenissent, Claudius Archi-Episcopus, Summi Pontificis iram forte subveritus, ut eundem sibi tanto certius coram placaret, iter Romam instituit cum Antonio Lullo, quo ante aditam dignitatem instructore, ac dein Vicario Generali utebatur: commendata interim Ecclesiæ Bisuntinæ administrandæ cura Francisco de Grandmont Majori Decano. Quinquennio tenuit ea peregrinatio, qua durante tam copiose a Claudio Antistite satisfactum Sanctissimo Pontifici fuit, ut hic eum & solennibus cæremoniis Archi-Episcopum consecrarit, & Pallio donaverit.

sciri volumus: neque ferendum omnino Sacerdotem, qui ultro scientiam abjecerit: neque omnem in omni Sacerdote scientiam esse requirendam: sed sufficere juxta ordinum gradus, sic ordinis etiam peritiæ cujusque modum. Nam si ea, quæ de Angelis dicuntur, recipimus; nec inter eos par ponitur omnium virtus intelligentiæ: sed alii ab aliis illuminantur, & aliis subsunt, atque parent. Ac quidem ubi rerum omnium naturas considerabimus, nullam reperias, quæ non habeat in suo genere res complures, dissimiles inter se, sed quæ tamen consimili laude dignentur. Sed exponamus adhuc, quænam hæc tanta similitudo, ut Sacerdos dicatur a Malachia Angelus Dei. Altior quidem natura mentium, de qua loquimur, est, quam ut a nobis, terræ immersis, corporisque mole pressis, sensu possit aut cogitatione comprehendi. Jure enim huc ac commodari posset ille apologus: Cum talpa aliquando juxta loquentes homines percepisset: excita desiderio audiendi sermonis, rupto cespite, egestaque tacite gleba, caput extulit modice, ne videretur: sed captum oculis. Loquebantur autem illi de structura, & spectaculis Romani amphitheatri, & de magnificentia atque splendore apparatus convivii, quod Assuerus dederat in hortis Susanæis. Retulit illa statim ad contubernales, quæ audivit. Sed quia neque ipsa se, neque aliæ loquentem intelligebant: ex contentione rixa, & ex rixa tumultu subtus terram excitatis, homines illos, spiritus subterraneos adesse suspicantes, in fugam egerunt. Vero quidem simillimum est, cum illa scenicum apparatum, signa theatri, pendentia aulea, vestes peregrinas personarum, & caveæ capacitatem, ordinesque spectatorum, recenseret, pro colisæo omnes suas cavernulas cogitasse, pro signis & alio apparatu, radiculas arborum & herbarum: aut lapillos, quos fodiendo in speluncis suis offendunt. Sic re vera afficiuntur homines, maxime carnales, ubi

---

Quantum porro Claudius ex haustis a Pontifice Sacris Institutionibus acceperit emolumenti, ab illius in Patriam reditu compertum fuit: nam continuo Synodum Provincialem in diem Octobris 24. anni 1571. indixit, in qua una cum Revmis Episcopis Suffraganeis, Cleroque congregato Sacri Tridentini Concilii Canones ac Decreta recepit, receptaque juramenti Sacramento sancivit. Ad urgendam vero, promovendamque ejusdem Generalis Concilii Decretorum executionem illud simul eadem in Synodo Provinciali ordinatum fuit, ut prioribus Bisuntinæ Provinciæ Statutis, ad Concilii Tridentini Sanctiones reformatis, doctrina aliqua atque institutio, juxta ipsorummet Statutorum ordinem & argumenta, ex consilio, sententiaque doctissimorum virorum, qui una cum Archi-Episcopo ad id opus deputati fuere, pro Cleri totius instructione concinnaretur, & in lucem ederetur: Ex quorum dein lucubrationibus ingens istud Statutorum Synodalium Provinciæ Bisuntinæ volumen, quod hic exhibemus, conflatum fuit, & anno 1575. typis Lugdunensibus vulgatum. In quo cum multa admodum erudite conscripta sint, varia tamen hinc inde Institutionum, Statutis adjectarum, Tractatibus inspersa reperiuntur, quæ prudenti interpretatione indigent, quod & alibi monuimus: Atque ipse Claudius Archi-Episcopus, dum Statutis in eorundem fine subscriberet, & illa Archi-episcopali sua auctoritate firmaret, istud provide adjecit, quod Institutionibus hisce non plus ponderis tributum vellet, quam ipsa contentæ in illis doctrinæ capita merentur. *Aliis*, inquit, *præceptis doctrinæ, quæ ab ipsis Statutis & Ordinationibus literarum forma & charactere distincta sunt, & separantur, in suo genere, [doctrinæ scilicet loco tantum] relictis.*

Cætera Claudii gesta damus ex Joannis Jacobi Chiffletii, Patritii, Consularis, & Archiatri Vesontini, Libro, cui titulus: *Vesontio Civitas Imperialis Libera, Sequanorum Metropolis.* " Anno 1575. die 21. Junii, inquit, hæretici Bisuntinam civitatem " subito conatu adorti, ... magnum civibus terrorem incusserunt: in quibus pro- " pulsandis, ut totius Civici Magistratus, & Francisci de Vergeio, Comitatus Bur- " gundiæ Gubernatoris, qui tunc Vesuntione; sic & Claudii a Bauma egregia eni- " tuit vel prudentia, vel fortitudo. Qua de re cum accepisset Gregorius XIII., " anno 1578. Pontificatus VI. die Veneris IX. Cal. Martii, cum quinto Cardinales " eligeret, absentem Claudium a Bauma, Romæ creavit Presbyterum Cardinalem " S. Pudentianæ, Tit. *Pastoris*: cujus tituli memor Claudius, & Pastoritii mune- " ris, Romanam Curiam non adiit, ne in tantis Galliæ ac Germaniæ tumultibus, " & hæreticæ impietatis, quæ per ea tempora quaquaversum spargebatur, peri- " culis, suo ipse gregi deesset: in eaque cura tam diu perstitit, donec anno 1584. " die Jovis, 14. Junii, Pastoris officio simul & vita cessit Arbosii, quo loco sepe- " liri voluit in Ecclesia S. Justi, prope Claudium parentem suum, Equitem Velle- " ris aurei, & Mareschallum Burgundiæ, ac Petrum a Bauma, patruum suum, " Cardinalem & Archi-episcopum Bisuntinum. *Hæc Chiffletius, quem vide, & Jacobi Laderchii Continuat. alteram Annal. Ecclesiasticorum Card. Cæs. Baronii.*

ubi quis de Deo, rebusque cælestibus, verba facit. Sed qui Divinitus edocti sunt, talem putant naturarum omnium conditorem Angelicæ vim, facultatemque dedisse, qualem censuit maxime gloriæ suæ, Majestatique convenire. Fecit ergo spiritualem: quia reliqua sunt corporea, quæ creavit. Fecit incorruptibilem: quia ante Omnipotentis thronum esse semper debuerant. Fecit absque corpore: ut ad omnia obeunda mysteria, quocunque mitterentur, essent paratiores. Ideo & per se intelligentem quoque: ut sensu non egerent corporeo, sicut nos miseri mortales, & tardi ad credendum. Atque hæc quidem omnia, ut theatrum suum Creator universi spectaculorum omnis generis, & formarum varietate decoraret. Sed quid horum simile, inquies, in Sacerdotibus? Multum quidem per omnem modum. Nam sicut illi spirituales sunt & incorporei, & accensi instar flammæ ignis, & actus puri: sic etiam nos decet, licet in terra degentes, a terrenis caducisque rebus animum subducere, & spiritu opera carnis mortificare: aliisque virtutibus prælucere, charitate præcipue accensos. Quod si quando usu postulante, infirmitati nos accommodantes aliorum, humanum aliquid agere videamur: tanquam assumpto alieno corpore id agamus, ne absorbeatur a corpore spiritus Divina vis. Sic Angeli humana specie non raro apparuerunt, assumptis ex aere, vel aliunde, non propriis corporibus: ut cum hominibus possent facilius inire familiaritatem. Videbar, inquit Raphael ad Tobiam, manducare & bibere: sed ego alio cibo & potu utor invisibili. Sicut illi præterea actus puri sunt, sic otio torpere non decet Dei Ministrum, aut ignavia. Nam Sacerdos dives, & honoratus, nisi in actu semper sit, non differt ab idolo. Habent idola oculos, & non vident: aures, & non audiunt: pedes, & non ambulant: nihilominus auro onusta, & pretiosis rebus ornata, coluntur, atque adorantur ab stultis. Quamvis hoc in pœnam sæpe fieri populorum consuevit: ne sibi blandiantur plebes. Ecce ego suscitabo Pastorem (dicit Dominus per Zachariam) qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id, quod stat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum dissolvet. O Pastor & idolum derelinquens gregem, &c. Et contra eum, qui scientiam contemnit, per Oseam sic loquitur: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi. Non quod oporteat omnes æque doctissimos esse. Nam intelligentiæ illæ gradus habent: & in ordine nostro, uti diximus, gradus sunt: ut ab eo plus exigatur, cui plus creditum fuerit. Sed tamen unusquisque pro suo merito mercedem accipiet: sive qui docet in doctrina: qui exhortatur in exhortando: qui tribuit, in tribuendo: qui præest, in solicitudine: qui miseretur, in hilaritate. Superest, quod imprimis convenit nostro huic negotio: ut quemadmodum in Angelo duplex cognitio ponitur, (matutina & vespertina) eadem servata analogia quæramus hæc in Sacerdote. Augustinus quidem auctor, ut creditur, hujus sententiæ, matutinam cognitionem eam definit, qua res omnes contemplantur Angeli in verbo æterno: quatenus autem in sua natura singulæ consistunt, harum cognitionem vocat vespertinam, a rebus ipsis, quæ scilicet a tenebris non procul absunt, desumptam. Non aliter in Prælato si muneris rationem habebimus, duplicem ponemus, & requiri censebimus scientiam: unam scilicet ex Verbo Dei, alteram ex rebus creatis. Illa est fidei, & mysteriorum ejus: quam vel ex literis sanctis, vel ex Patrum traditionibus, vel ex revelatione speciali acquirit. Altera quæ ex præceptis & doctrina Philosophiæ petitur: moralis, aut rationalis, aut naturalis: Per quam & cum hominibus sine querela vivamus, & hæreticos paralogizantes ex suamet ipsorum Philosophia, refellamus: & in contemplatione atque admiratione operum naturæ, Deum auctorem agnoscamus, amemus atque veneremur. Idcirco enim præceperat Dominus (quia omnia in figuris contingebant) ut Pontifex Judæorum in pectore gestaret rationale, cum duobus hisce verbis, DOCTRINA, & VERITAS: *nimirum ut potens esset (quod Paulus cupit) exhortari in doctrina sana, & contradicentes coarguere. Populum meum docebunt [inquit apud Ezechielem] quid sit inter sanctum & pollutum: & cum fuerit controversia, stabunt in judiciis meis, & judicabunt. An corruptibiles judicare poterunt? nequaquam recte. Non sine causa igitur in exhortandis Pastoribus frequens usurpatur hæc sententia: labia Sacerdotis custodiunt scientiam: & legem requirunt de ore ejus: quia Angelus est Domini Sabaoth. Decet enim Dei Ministrum, eum qui populo præest, notitiam habere rerum & Divinarum, & humanarum: tam ut instituta bene vivendi docere queat, quam fidei atque spei documenta: quia Angelus Domini est. Nos autem, quos Dei benignitas, atque patientia, immeritos licet, in hac Sede collocavit, & præire multis ac prælucere voluit, librum hunc compilandum bona fide, nullo ambitionis vitio curavimus: ut qui sub administratione nostra ac cura degunt, quovis illi munere in Ecclesia fungantur aut ordine, inter fideles positi sint, legem habeant & scien-*

ſcientiam: non utique verum omnium, ſed earum potiſſime, quæ ſolent hac noſtra tempeſtate tractari, atque deſiderari. Nam Dei gratia, accepto in urbe a bonæ memoriæ PIO V. Pontifice munere Conſecrationis, & Pallio, reverſi in Patriam (quod omnes ſcitis) Synodum Provincialem, ad diem XXIV Octobr. anni M.D. LXXI. in Eccleſiam Metropolitanam indiximus, & convocavimus. Ubi Dioiceſanis noſtris, cum Reverendiſſimis Epiſcopis Comprovincialibus & Suffraganeis, in Spiritu Sancto legitime congregatis, officioque Divino cum indulgentia plenaria ejusdem Patris Sanctiſſimi celebrato: Synodum ritu ſolenni aperuimus, ac deinceps Concilii Tridentini Sacroſancti Canones ac Decreta, lecta & publicata, palam & publice cum univerſo Clero, recepimus ac juravimus. Sed quoniam ad eorum executionem nonnulla videbantur eſſe in Dioiceſi noſtra conſtituenda: decretum fuit, ut reformatis ex ipſo Concilio paucis aliquot Statutis ex prioribus, juxta materiam & argumenta ſingulorum, doctrina aliqua atque inſtitutio Clericis omnibus pro tempore neceſſaria, ex conſilio ſententiaque Virorum Doctiſſimorum, qui Nobiscum ad hoc opus deputati fuerunt, conciperetur, atque ederetur. Hoc opus Dei beneficio abſolutum, typisque excuſum, vobis jam modo præſentamus. Accipite igitur Patres & Fratres in Chriſto Chariſſimi, ad unius DEI Omnipotentis cultum, & honorem Virginis MARIÆ Matris DEI Glorioſiſſimæ, Beatorumque Apoſtolorum Petri & Pauli, Joannis Evangeliſtæ, & Stephani Protomartyris, Sedis noſtræ Archi-Epiſcopalis Patronorum, ac Sanctorum Martyrum Vincentii, Ferreoli & Ferrucii, atque Irenæi, Epiphanii & Iſidori, aliorumque ejusdem Eccleſiæ protectorum, omniumque Sanctorum, ad fidei ſtabilimentum: ad utilitatem Cleri, Civitatis & Dioiceſis: ad defenſionem libertatis, juriſdictionis & ſtatus Eccleſiaſtici: ut omnia ſuo gerantur ordine, quæ cuique in ſuo gradu & tempore fieri debent. Accipite, inquam, ſequentes Conſtitutiones, ſive Statuta: partim ex ipſo Concilio Triden., Patrumque Decretis: & Eccleſiaſtici Juris legibus: partim ex Prædeceſſorum noſtrorum Archi Epiſcoporum Biſuntinenſium Statutis Synodalibus deſumpta: partim etiam a Nobis in proximis Synodis jam rogata & publicata, & denuo in dicta Provinciali recepta. Hujus autem Libri pars una commentarium eſt doctrinæ, ad cuſtodiendam aliquam ſcientiam in labiis Sacerdotum. Altera collectionem continet Statutorum: ſi quis legem requirere velit ex ore noſtro, quomodo verſari vos, vobisque ſubditos oporteat in Eccleſia Dei, quæ eſt columna & firmamentum veritatis. Faxit Chriſtus JEſus, ut labor hic noſter nec inanis, nec ſine fructu reperiatur in die judicii.

CATECHISMUS,

Qui pro Indice ſervire poterit horum Statutorum Synodalium.

CUm ſit finis & ſcopus Congregationum Eccleſiaſticarum atque Synodorum, ut in Clero & in populo integra retineatur Fidei doctrina & morum: operæ pretium eſt, ut in fronte hujus operis Capita proponamus Doctrinæ Catholicæ. Is ergo erit brevis Catechismus: qui & pro Indice etiam ſumi poterit materiarum, quas continebit hæc doctrina Cleri noſtri. Continetur autem omnis doctrina Catholica in tribus virtutibus Theologicis, Fide, Spe, & Charitate: de quibus ſuis locis tractabimus. Nunc ſcire oportet Catechismum inſtructionem eſſe Catholicam, quæ per interrogationem fit & reſponſionem. Dictio græca eſt, & deducitur ab Echo, id eſt, reſonantia, illa ſcilicet, quæ inter montes in profundis vallibus reſpondet. Et quidem merito. Nam fides ex auditu eſt: Echo autem ultimas tantum ſyllabas vocum refert, ſicut a catechumeno (rudi adhuc, & lacte, non jam ſolido cibo indigenti) principia tantum, rudimentaque Religionis tradita voce, verbisque concepta exigimus. Sed ſapientiam, inquit Apoſtolus, loquimur inter perfectos. Et quia perfectiores in Eccleſia habentur Clerici (quos decet non ſolum verbo, ſed opere etiam præire cæteris) idcirco non ſolum de vita, & honeſtate eorum, præcepta dabimus: ſed & de modo conveniendi ad ſuſcipiendam, atque tractandam diſciplinam Eccleſiaſticam. Vocatur hæc Congregatio Syoodus.

Quænam celebrantur Synodi in Dioiceſi Biſuntina? Pag. 9

Duæ: Provincialis, ſeu Generalis: & Dioiceſana.

Vitam Clericorum, quæ ſunt, quæ maxime faciunt honeſtam? 12

Continentia, morum ſimplicitas, & ſcientia.

Scientia quorum eſt?

Virtutum, Scripturarum, & Rituum.

Virtutes quæ ſunt?

Theologicæ, & morales.

Quot ſunt virtutes Theologicæ? 15

Tres: Fides, ſpes, charitas.

Morales quæ? 17

Prudentia, temperantia, fortitudo, & prudentia: & quæ ſub his continentur.

Senſus exteriores? 20

Quinque: Viſus, auditus, guſtus, odoratus, tactus.

Poten-

Potentiæ animæ quot sunt? Pag. 21
Tres: Memoria, intellectus, & voluntas. Liberum arbitrium additur voluntati.
Fidei professio, quotuplex? 25
Explicita, atque articulata, Symbolum: implicita, signum crucis Christi, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.
Symbolum Apostolorum quod? 27
Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ, &c.
Fides unde est?
Ex auditu: Auditus autem per verbum Christi.
Verbum Dei quomodo in nobis fit? 33
Per inspirationem Dei intrinsecus: & extrinsecus per os Dei, & per traditionem & per Scripturam Sanctam.
Libri Canonici qui sunt? 35
Vetus testamentum, & novum.
Libri prohibiti? 36
Hæresiarcharum omnes: aliorum quoque hæreticorum, qui de religione tractant: & præterea superstitiosi & impudici.
Hæreticus quis? ibid.
Qui fidem, quam antea professus est, in aliqua parte tenet, in alia errorem pertinaciter defendit.
Oratio Dominica, quæ? 39
Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur &c.
Salutatio Angelica? 44
Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, &c.
Præcepta Decalogi quot sunt? 47
Decem. Unum crede Deum: ne jures vana per ipsum.
Sabbata sanctifices: habeas in honore parentes.
Ne sis occisor, mœchus, fur, testis iniquus.
Alterius nuptam, nec rem cupias alienam.
Præcepta Ecclesiæ? 53
Festa cole, atque jejunia: Christum in Paschate sume.
Crimina Pastori narra: Missamque frequenta.
Sed decimas solves, collectis lætus aristis.
In Missa quænam sunt? 54
Confessiones, preces, exhortationes, gratiarum actiones, oblationes, sacrificium, communio, cantus.
Festum quotuplex? 57
Duplex: Mobile, & immobile.
Computus Ecclesiasticus quænam docet?
Quantitatem anni & mensium, literam Dominicalem, aureum numerum, Pascha, & alia Festa mobilia atque immobilia.
Sunt ne omnia opera peccata? 71
Non, sed quædam bona, quædam mala, quædam indifferentia.
Opera satisfactoria, & meritoria quæ sunt? 72
Oratio, jejunium, eleemosyna.
In Rosario Mysteria meditanda quindecim? 77
Læta quinque, tristia quinque, gloriosa quinque.

Septem opera misericordiæ corporalia quæ? Pag. 79
Visito, cibo, poto, redimo, tego, colligo, condo.
Septem opera misericordiæ spiritualia? ibid.
Consule, suade, doce, solare, remitte, fer, ora.
Consilia Evangelica? 81
Paupertas, castitas, obedientia. Propria sunt hæc Monachorum & Monialium.
Votum quotuplex? 86
Solenne, & simplex.
Dispensatio quorum est? 87
Voti, juramenti, præcepti, & prohibitionis.
Indulgentia quotuplex? 89
Duplex: Plenaria, & determinata.
Peccatum quotuplex est? 96
Triplex: Mortale, veniale, originale.
Peccata mortalia, seu capitalia quot sunt? 98
Septem: Superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, accidia.
Peccata clamantia in cœlum? 103
Quatuor: Homicidium, sodomia, oppressio pauperum, merces operarii detenta. Addunt etiam usuram.
Peccata in Spiritum Sanctum? 107
Sex: Præsumptio, desperatio, impugnatio veritatis agnitæ, invidia fraternæ gratiæ, obstinatio, finalis impœnitentia.
Gratia Dei quotuplex? 108
Duplex: Gratia data, & gratum faciens. Gratia quoque prædestinationis, & ejus signa quæri possunt.
Septem dona Spiritus S. quæ sunt? 117
Spiritus sapientiæ, & intellectus: Spiritus consilii, & fortitudinis: Spiritus scientiæ: Spiritus pietatis & timoris Domini.
Fructus Spiritus? 118
Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.
Octo beatitudines quomodo explicantur. ib.
Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipsi Filii Dei vocabuntur. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.
Quatuor novissima, quæ sunt? 119
Mors, dies judicii, infernus, vita æterna.
Morientibus necessaria officia, quæ? 127
Ante mortem, testamentum (vel cessio bonorum) doctrina bene moriendi, & Sacramenta: post mortem, sepultura, utriusque testimonium de bono statu.

Tres

STATU-

STATUTA SYNODALIA
BISUNTINÆ DIOECESIS.

DE SYNODO.

CUm multa Divinitus a Majoribus nostris, Ecclesiæ Bisuntinæ Patribus, instituta sint & tradita, per quæ nos in studio & perfectione Evangelicæ Professionis continerent, illud inter cætera maxime necessarium Reipubl. nostræ statuerunt, ut Sacerdotes frequenter in unum convenirent, & Ministrorum Ecclesiæ fieret bis in anno quædam veluti recitatio & consessus, quam Synodum Græco vocabulo appellarunt. Nam sive errores suppullulent in doctrina, sive scandala ponantur in moribus, sive ritus depraventur in ministerio, sive contemptus & inobedientia notetur in delictis, & contumacia in obstinatione: hac Sancta Synodo (veluti ab equis pluribus, in area super spicas, & messem circumactis, decussa gleba, & tritis aristis) sic omnia depurgantur & restituuntur, ut minimo flatu auræ principalis favoris, disciplina Ecclesiastica, Deique cultus, in pretio sint, & grana tritici in horreum Dominicum recondenda, pietatis operibus omnis generis niteant, & splendescant. Hic conferunt Patres inter se de doctrina Fidei: nunc uno interpretante, & cæteris aliis tacentibus: nunc respondente uno, & cæteris interrogantibus: & quod Fidei Catholicæ, Patrumque præceptis consonare videtur, id unum confirmant, corroborant, & profitentur. Hic de moribus populi sui quisque refert, quod animadversione dignum putat: ut ejus rei causa admonitiones populares, si opus sit, concipiantur in Synodo. Hic Ministri Sacramentorum sigillatim examinantur & probantur, num recte teneant & exequantur, quæ sunt sui officii: & qui deprehenduntur indigni, gradu suo moventur ab Antistite, aliis in locum eorum suffectis. Hic referuntur a suis Pastoribus quicunque ex plebe incorrigibiles, tanquam membra putrida debent ab Ecclesiæ corpore rescindi: hæretici, usurarii, blasphemi, incantatores, & quicquid aliud correctione indiget, tum in Clero, tum in populo, refertur palam, vel paucis adhibitis ex Synodo primoribus: ut si res postulat, advocato Brachio sæculari, malum tollatur ab Ecclesia. Atque hæc quidem primum. Dehinc pro usu & necessitate, atque occasione Leges, ac Statuta rogantur: & in ultima Concione promulgantur, cum Decreto & auctoritate Antistitis. Quanquam doctrinam quidem rerum credendarum eandem semper manere necesse est: nec licet Nobis quicquam in ea novi statuere, vel deliberare. Si Nos ipsi (inquit Apostolus) vel Angelus de cœlo prædicaverit vobis Evangelium, præter id, quod prædicatum est vobis, anathema sit. Verum in rebus agendis, & disciplina Ecclesiastica mutari pro ratione temporum & locorum, ac personarum multa possunt. Nam Decretum, quod cum B. Paulo (*a*) cæteri Apostoli propter diffidium Judæorum & Gentium condiderant, de non edendo idolothyto, idem Paulus postea scribens Corinthiis, sublata illa causa rescidit. Quicquid in macello vænit (inquit) edite, nihil interrogantes. Et contra ethnicam libertatem circumcidit Timotheum (*b*). Idemque ad Galatas, si circumcidimini (ait) Christus vobis nihil prodest. Neque tamen propterea licet nobis, quæ ab Ecclesia universali, & in Generalibus Conciliis (etiam circa res agendas & disciplinam Ecclesiæ, atque exercitationem corporalem) constituta sunt, nostra auctoritate abrogare, vel abolere: quamvis in multis dispensemus ex causa justa, multaque commutemus, veluti obligationem unius operis pii, in

(*a*) Act. 15. (*b*) Act. 16.

in aliud eodem modo pium, convertentes. Nam quod a Majoribus dignitate & auctoritate præceptum, sancitumque est, inferiores observare, non contemnere, vel abrogare decet. Sed quoniam non omnia Patrum Decreta omni tempore æque necessaria habentur: idcirco fit, ut variis Synodis varia etiam Statuta ferantur, non quasi nova quidem, sed (ut ita dicamus) renovata. Cujus rei necessitatem cum crebro experti sint Majores nostri: hac certe infœlici tempestate adeo Nos urget, ut non sine lachrymis & gemitu referamus. Eam igitur ob causam, ut omnes intelligant, quo ritu haberi Synodus debeat Ecclesiæ nostræ: Statuta de Synodo, quæ ab omni tempore observata a Majoribus nostris fuere, proponemus.

STATUTA DE SYNODO.

STATUTUM PRIMUM.

Sanctorum Patrum (c) vestigiis insistentes bonæ memoriæ Prædecessores nostri, hujus Sanctæ Sedis Bisuntinensis Archi-Episcopi, celebrare duas Synodos singulis annis consueverunt. Primam quidem in septima & ultima hebdomada Paschalis solennitatis, in die videlicet Martis ante festum Pentecostes: alteram vero in mense Octobri, die Mercurii post festum B. Lucæ Evangelistæ.

II.

Prima igitur, quæ dicitur Maji, incipit die Lunæ ante solennitatem Pentecostes, in Aula nostra Archiepiscopali, in qua fit primus sermo ad Clerum, & collatio de rebus, quæ pro tempore occurrunt tractandæ: semotis laicis, qui concioni tamen poterunt interesse. In crastino (videlicet die Martis) in Ecclesia nostra Cathedrali primo fit officium Missæ de Sancto Spiritu: deinde celebratur Synodus: & in ea habetur ultimus sermo ad Clerum: tandem, quæ statuenda visa fuerunt, publicantur.

III.

Secunda Synodus dicitur Autumni, & incipit post Vesperas dici Martis: & die Mercurii post Festum Sancti Lucæ celebratur, & finitur sicut illa Maji.

IV.

Suadente autem necessitate, vel aliqua causa rationabili, potest a Civitate transferri Synodus, & in loco aliquo Dioicesis congruo & commodo (deputando per Archi-Episcopum) convocari, congregari, & celebrari. Quam tamen translationem, congregationem & loci deputationem, tempestive facere debet Archi-Episcopus, ut ad eorum omnium notitiam perveniat, quorum interesse possit.

V.

Quando causa rationabilis quidem existit, ut universi Ordines Ecclesiastici convocentur ab Archi-Episcopo ad Synodum, non solum Rectores animarum & Presbyteri, sed Abbates & Reverendi Episcopi, omnes Suffraganei interesse debent. Verum singulis Synodis Dioicesanis, quæ bis in anno celebrantur, non alii coguntur intercsse, quam ii, quibus cura populi commissa est (sive Abbates fuerint, sive Priores, sive Capitula & Collegia) per se, vel per suos Vicarios: reliqui exempti sunt ab eo onere.

VI.

Tenentur tamen in hac Dioicesi Bisuntin. in omnibus Synodis comparere cum Fratribus nostris Ecclesiæ Metropolitanæ Canonicis Venerabiles Abbates, Sancti Vincentii Bisunt. Civitatis, & Sancti Pauli ejusdem Civitatis: Abbas Montis benedicti: Abbas de Golia: Abbas de Corneolo, & Abbas de Bello-Campo, in habitibus quidem suis regularibus in priori collatione, quæ fit post Vesperas, uti dictum est: mane vero Abbates mitrati cum cappis sericeis, & mitris, & crossis, alii non mitrati, cum similibus cappis & almutiis, prout ab antiquo observatum est. & præterea quatuor Archi-Diaconi nostræ Diœcesis cum suis Decanis: scilicet: Archi-Diaconus de Salinis, Archi-Diac. de Faulverneyo, Archi-Diac. de Grayaco, & Archi-Diac. de Luxonio.

VII.

(c) Canon. 38. Apost. Conc. Nicen. can. 5. Antioch. c. 5.

VII.

Decani Christianitatis (quos rurales vocamus, alii Archi-Presbyteros) aut eorum Subdecani, compareant in utraque collatione in vestibus honestis, cum superpelliciis albis, mundis & honestis: similiter & Curati, seu eorum Vicarii, cum superpelliciis (præsertim in Synodo matutina) diligenterque attendant ad verba sacræ cohortationis, & ad alia, quæ eis dicentur, ac mandabuntur: nec recedant ab ipsa Synodo absque nostra, aut Vicarii nostri Generalis licentia.

VIII.

Venientes ad Synodum, honestam sibi eligant societatem, honesta hospitia: ubi graviter, modeste, pacifice, se gerant: sobrie vivant: vana colloquia, & fœda, cantilenas, choreas, meretrices, & suspecta omnia devitantes: potius orationibus & jejuniis, exemplo Apostolorum, vacent, & de rebus Ecclesiasticis meditentur.

IX.

Curati, qui nequeunt personaliter interesse propter causam legitimam, dent Decanis suis excusationem suam in scriptis, quam Decani Nobis præsentare tenebuntur in ipsa Synodo: alias contumaces reputabuntur. Præcipimus autem Receptori Cameræ nostræ, ut diligenter exigat pœnam contumaciæ absentium omnium, qualis in quaque Synodo declarata fuerit.

X.

Antequam vero se itineri committant, visitent gregem suum, ac dispiciant: & si quos morbo gravatos habuerint, eos hortentur ad susceptionem Sacramentorum. Similiter hortentur mulieres partui proximas, ad Confessionem, & Sacrosanctam Communionem: ne ipsis absentibus contingat eas ab hac luce decedere absque illis Sacramentis.

XI.

Quod si commode non possint, relinquant Presbyterum aliquem, qui eorum vices gerat: & rebus ita ordinatis, ad Sanctam Synodum properabunt.

Nomina Decanatuum hujus Dioicesis Bisuntin. in quos tanquam particulares Dioiceses dividitur, hæc:

De Sexta,	De Montana,
De Faulverneyo,	De Neublanco,
De Treva,	De Varesco,
De Luxonio,	De Saliuis,
De Ledonesalverii,	De Dola,
De Grayaco,	De Grangiis,
De Palma,	De Rubeomonte,
De Atoya,	

XII.

Tenentur Decani rurales in singulis Synodis referre nomina Beneficiatorum (præsertim Curatorum) non residentium in suis Ecclesiis Parochialibus, idque in scriptis.

XIII.

Item nomina excommunicatorum, qui per annum & diem sententiam excommunicationis sustinuerint.

XIV.

Item nomina adulterorum, concubinariorum, & usurariorum publicorum & manifestorum.

XV.

Item nomina hæreticorum, conventicula celebrantium, seu a communi conversatione fidelium vita & moribus diffidentium.

XVI.

Item nomina sortilegorum, divinorum & receptorum eorundem, & blasphematorum Dei, Virginis Mariæ & Sanctorum.

XVII.

Idcirco diligenter debent hæc inquirere tam in populo, quam in Clero, & prudenter: ut fideliter referre possint in Synodo.

XVIII.

Item referre debent, si qui in Beneficia Ecclesiastica absque Canonica institutione se intruserint.

XIX.

Item si qui incorrigibiles fuerint in Clero, aut minus idonei Rectores Ecclesiarum in Decanatibus ipsorum.

XX.

Item referre debent nomina eorum, si qui sint, qui beneficia sub injusto titulo habent in confidentiam.

XXI.

Item referre debent nomina hæredum, qui defunctorum testamenta non publicant: & exequutorum, qui pias eorundem dispositiones non exequuntur.

XXII.

Decani rurales post nostram Synodum, cum Curatis suorum Decanatuum compareant annuatim in locis & diebus consuetis ab antiquo ad celebranda sua Concilia, seu Conventus, ibique orationem per se, vel per alium habeant de moribus & honestate Clericorum, & Statuta nostra Synodalia recitent & exponant, invocato prius per Missam & Processiones devotas Spiritu Sancto: deinde conferant cum Curatis ipsis de rebus Ecclesiasticis, pro ut suo incumbit officio, honeste, pacifice, & modeste, sine murmure, sine contentione: & quæ invicem conferentes, expedire duxerint ad tranquillitatem, libertatem, authoritatemque Ecclesiæ, illa in proxima Synodo referant Nobis, vel verbo, vel scripto.

XXIII.

Recedentes Curati, vel Vicarii eorum a Synodo Maji, accipiant Sanctas Unctiones recentes, & honeste deferant, non committentes eas laicis hominibus. A Synodo vero Autumni tabulam Calendarii & Officii sequentis anni, si quæ factæ fuerint, accipient: & utrumque gratis dabitur.

DE VITA ET HONESTATE Clericorum

QUi aliis prælucere debent, si ipsi tenebræ sint: (*d*) aut qui sal, ipsi sint infatuati; quis ab eis vel illuminari, vel saliri velit? Ergo ut Sacerdotes exemplo sint fidelium, nec vita destruant, quod doctrina possent ædificare: De vita & honestate Clericorum præcepta jam tradamus. Nam ut conscientiam puram apud Deum nos habere oporteat: tamen & apud homines famam optimam custodire convenit, ut juxta præceptum Apostolicum, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus vitæ sanctæ testimonium habeamus. Qui vitam agit doctrinæ contrariam, plus exemplo destruit, quam verbo ædificet. Quare Beatiss. Paulus Apostolus Ministrum Ecclesiæ instituturus, exemplo (inquit) esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. Et ad Titum secundo, Nemo te contemnat. Nihil vero perinde Ordinem Ecclesiasticum commendat populo, quam vitæ simplicitas & continentia. Contra vero luxus & ambitio, Deo & hominibus odiosa sunt. De vita igitur atque honestate Clericorum hæc præcepta teneant, quæ sequuntur:

STATUTUM I.

CAveant sibi Sacerdotes ab omni luxu profano, (*e*) fastuoso, & carnali, tam in victu, quam in cultu: & ab omni specie mali abstineant: decorumque conditionis suæ atque status servent, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus: ne occasionem dent adversario maledicendi.

II.

Sit habitus Clericorum (sicut jure cavetur) honestus, & simplex: non discissus, aut acu pictus, aut militari more affectatus: mundus tamen. Superior vestis Presbyterorum sit talaris, nec nimia longitudine, nec nimia brevitate notabilis: Et pileus, qualem cæteri Ecclesiastici pro tempore reformati gerunt. (*f*) Et Professionem Sacerdotalem habitus atque incessus probent. Clerici alii simplices Beneficiati, non ferentes habitum Clericalem, privabuntur suis beneficiis post monitionem.

III.

Sumentes cibum benedicant mensam in principio, facto-signo Crucis supra epulas decenter: (*g*) & in fine gratias Deo agant, & eodem signo Crucis se signent.

IV.

Non ferant arma, [*h*] quorum arma sunt orationes & lachrymæ: & quos vitæ sanctimonia tutos & venerabiles reddere debet.

V.

(*d*) Malach. 2. (*e*) Trid. Sess. 25. c. 1. (*f*) Dist. 23. Non liceat. Conc. Carth. 4. c. 45.
(*g*) 1. Cor. 10. Coloss. 2. (*h*) De vita & honest. Cler. c. Clerici.

V.

Non barbam ferant, (*i*) neque molliter comam colant: sed tonsura in vertice, juxta Ordinem suum, coronam efficiat congruentem: qua se in regale Sacerdotium assumptos, nihil jam plebeum, aut humile sapere, præ se ferant.

VI.

Non ferant annulos in digitis: nisi quibus competit ex officio dignitatis. (*k*)

VII.

Turpibus (*l*) & obscœnis spectaculis, aut confabulationibus ne intersint. Quia corrumpunt bonos mores colloquia prava. Minus ergo licebit spectacula ipsa exhibere, & histrionum habitu prodire in theatrum, fabulasque recitare scenicas.

VIII.

Nec in comessationibus & ebrietatibus, juxta Pauli (*m*) Apostoli præceptum: quod in vulgo etiam damnant Sacræ Literæ. Quoniam luxoriosa res est vinum, (*n*) & contumeliosa ebrietas. Et Propheta: Væ qui potentes estis ad potandum vinum, (*o*) & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Vino & cicera lex vetus (*p*) interdicebat ministrantibus in templo: & Canones antiqui (*q*) ab officio & beneficio in longum tempus suspendebant, quem ebrium fuisse constaret.

IX.

Nec aleæ vacent, aut ludis vel prohibitis, vel publicis: quibus simplex populus scandalizatur. (*r*)

X.

Nec duellis aut certaminibus periculosis intersint, unde irregularitas incurri potest. (*s*)

XI.

Neque executioni sententiæ sanguinis damnatorum hominum assistant, multo minus eam scribant, aut dictent: quia fierent irregulares. (*t*)

XII.

Nulli Clerico liceat, tabernam, aut ergasterium (id est, officinam publicam) habere. Si enim hujusmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis aliis ministrare in ea? Officina autem Sacerdotis, si qua esse videtur, Ecclesia sola est. Ne igitur tabernas ingrediantur cibi aut potus causa, nisi coacti necessitate. (*u*)

XIII.

Nec licere sibi putent exercere Medicinam, aut Chirurgiam: nisi forte apud miseras, & sibi necessarias personas in necessitate: & ubi non est periculum mutilationis membrorum, aut mortis, nec requiratur adustio, vel incisio. (*x*)

XIV.

Quibus tamen non sufficiunt reditus beneficiorum suorum, vel proventus patrimonii, possunt ex artificio honesto victum quærere: puta scribendo libros, aut notando, aut religando, aut hujusmodi. Non autem exercendo lanienam, proxeneticam, aut alias artes, ignominiosas & Sacerdote indignas: propter quas amitti solent privilegia Clericorum. (*y*)

XV.

Multominus ergo usuras: quas qui accepisse Clericus detegeretur, degradari olim ab Ordine statutum est. (*z*)

XVI.

Clerici non exerceant (*a*) aut gerant officia Dominorum temporalium, propter quæ teneantur ad rationem red-

(*i*) Eod. c. Clerici. c. Si quis. (*k*) Statut. vetus.
(*l*) Conc. Agath. Laodicen. Carthag. 3. & 4. distin. 23. Clerici. (*m*) Rom. 13.
(*n*) Prov. 20. (*o*) Levit. 10. (*p*) Num. 6. (*q*) Dist. 35. Ante omnia. c. Episcopus.
(*r*) Ead. dist. (*s*) De vita & honest. Cleric. c. Clerici.
(*t*) C. Sententia sanguinis. Ne Clerici vel Mon. Paul. ibi. Angelus, Sylvester ver. Clericus.
(*u*) Distin. 44. c. Nulli. Conc. Laodic. c. 24. Carth. 3. c. 27. African. c. 7.
(*x*) C. Tua. de homin. Sylvester verbo Medicus. Stat. vetus.
(*y*) C. Clerici. de vita & honestat. Cleric. & ca. 2. Ne Clerici vel Monachi.
(*z*) Conc. Nicæn. c. 18. Eliber. c. 20. Arelat. 2. c. 14.
(*a*) Stat. vetus. Bal. in addit. ad Specu. tit. de Cleric. conjug.

reddendam ipsis Dominis temporalibus. Alioqui non juvabuntur privilegio & beneficio juris adversus dictos Dominos, si arrestentur aut detineantur ab eis in persona: aut si eorum bona occupari continget pro ratione reddenda, & solutione debiti facienda.

XVII.

Non advocationis, vel procurationis officium coram Judicibus laicis: nisi pro causa sua, vel Ecclesiæ suæ, vel suorum, aut miserabilium personarum. (a)

XVIII.

Tandem juxta dictum Apostoli, (b) qui militat Deo, ne implicet se negotiis sæcularibus, ut illi placeat, cui se probavit. Cujus conditionis maxime sunt Clerici omnes, tanquam in sortem & hæreditatem Domini assumpti. Et inter hos tanto magis quisque est, quanto Superior in ordine Ministrorum Ecclesiæ reperitur.

Quanto igitur indignius, Ministrum Christi, vas electum Dei, templum Spiritus Sancti: eum, qui ad sanctificandum alios destinatus est, scortationibus indulgere, & ludibrio voluptatum corpus suum tradere, quod Deo dicatum est per impositionem manuum Episcopi? Qui adhæret meretrici (inquit B. Paulus) unum corpus cum ea efficitur. Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis?

Tantam indignitatem in Clero magna pœnarum severitate veteres ulti sunt. Nam Concilium Neocæsariense [c] (quod fertur Niceno antiquius) statuit, Presbyterum, qui uxorem duceret, ab Ordine deponendum: si fornicaretur autem, vel adulterium committeret, etiam extra Ecclesiam abjiciendum, & ad pœnitentiam inter laicos agendam redigi debere. Sequentia quoque Concilia omnia (quoniam hinc multa impendent mala) plurimam in hanc partem medicinam adhibere tentarunt.

Ut autem facilius cum Dei gratia immunes Clerici esse possint ab hac culpa, & mundos se servare in hoc sæculo: hortamur, ut præceptum Divi Hieronymi sequantur, Sacrarum Literarum lectionibus vacantes, & orationibus: fugiant otium, postulentque a Deo (d) [qui dat omnibus affluenter, & non improperat] sapientiam, & castitatem. Vitent quam maxime occasiones & consuetudinem fœminarum suspectarum. Nam qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Eccles. 13. Et de vestimentis mulieris procedit tinea. 24. Habentur (e) autem suspectæ omnes hæ: Juvenculæ formosæ, lascivæ, cultæ, procaces, imperiosæ, otiosæ, impudentes, curiosæ. Contra vero suspicionem fugient annosæ [quæ quadragesimum annum superarunt,] verecunda, sobria, pudica, inculta, laboriosa, severa: & quæ publico testimonio casta est, vidua, vel virgo senex. Sed neque cum talibus quidem familiaritas nimia est habenda: nam & consuetudinis ipsum nomen crimen habet. (f)

XIX.

Caveant igitur sibi Ministri Altaris a contubernio & consuetudine fœminarum, maxime suspectarum. Nec domi habeant subintroductam, aut suspectam, sub pœnis a jure, & a Concilio Tridentino (g) constitutis.

Sed hæc omnia respectu hominum præcipiuntur, ut luceat lux nostra coram hominibus, ut videntes opera nostra bona, glorificent Patrem nostrum, qui in cœlis est. Sed si quis peccaverit adversus Deum, quis orabit pro eo? [h] Idcirco Clericorum conscientias admonemus, ne per ignorantiam Legum Ecclesiasticarum in laqueos incidant diaboli.

XX.

Omnes, cujuscunque Ordinis fuerint, Viri Ecclesiastici scire debent, se excommunicatos esse, si per Symoniam obtinuerint beneficia Ecclesiastica: nec jus aliquod habere ad ipsa, sed teneri ad restitutionem, tam fructuum percepturum, quam ipsorum beneficiorum. Ad hæc qui duo incompatibilia obtinuerit sine dispensatione sufficienti (ita ut adeptus possessionem secundi, non renunciaverit priori intra tempus) utrumque amittere, inhabilemque se reddidisse, ad alia obtinenda, & ad suscipiendos Ordines Sacros. (i)

XXI.

(a) Idem Concil. Carth. 1. c. 6. & 3. c. 15. Conc. Chalc. c. 3. act. 15. 14. & 5. c. Denique. & c. Sacerdotibus. extr. Ne Cler. vel Mon. (b) 2. Tim. 2.
(c) Distin. 28. Presbyteri. (d) Jacob. 1. (e) Form. Reform. sub Carolo V.
(f) C. Clericus. 81. dist. cum cc. seq. Ext. Monasteriis. de vita & honest. Cler.
(g) Sess. 25. c. 14. (h) 1. Reg. 2.
(i) Paul. 2. in extr. de Sim. Concil. Constant. Sess. 43. Conc. Chalcedon. can. 10. Act. 15. Latera. part. 2. Tho. quodl. 8. & 9. glos. in c. Dudum. 2. de Elect. & alii in c. conquereote de Cler. non resid. & in c. De multa. de probat. & dign.

XXI.

Item qui beneficium in confidentiam tenet alterius, excommunicatum esse, & in eum sicut solet in hæreticum inquiri debere. (*k*)

XXII.

Item qui natus ex illegitimo thoro. Et qui ante vigesimum quintum annum beneficium curatum obtinuerit, nullum jus habere ad beneficium: sed teneri ad restitutionem: quoniam nulla est ea collatio, sicut neque ea, quæ facta fuerit irregulari, aut excommunicato, aut interdicto. (*l*)

XXIII.

Item qui habens beneficium curatum, non suscipit Ordines Sacros intra annum: & qui non residenc in suis beneficiis absque justa causa atque excusatione, beneficia amittunt. Nec illa causa videtur eos excusare a visitatione ovium suarum, quando vacat, Pastoris officium maxime diebus solemnibus impendere. (*m*)

XXIV.

Qui præterea Horas Canonicas dicere neglexerit, vel in Choro, (vel extra Chorum, quando est occupatus) peccat: & post sex menses, qui ad ediscendum eas præfigitur, restituere compellatur fructus omnes ex beneficio perceptos, eosque erogare in pios usus: quin etiam testari prohibetur de iis, quæ ex fructibus beneficiorum acquisierit. (*n*)

XXV.

Omnino autem interdicitur ex bonis Ecclesiæ augere suos consanguineos vel familiares. Sed si pauperes illi sint, tanquam pauperibus bene fiat: non aliter.

Quæ omnia cum sint Sacris & Canonicis sancita Constitutionibus, observari serio debent ab omnibus Ecclesiasticis: aut in quibus dispensationi locus est, dispensari secum in tempore unusquisque procuret. Atque hæc quidem in universum omnibus Ecclesiasticis, quique militiæ Clericali ascripti, beneficiis & honoribus Ecclesiæ frui, potirique desiderant.

DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS, Fide, Spe, & Charitate.

SIcut numero septem invenimus esse peccata seu vitia capitalia, sic & septem numerantur virtutes primæ & principales. Quarum tres dicuntur Theologicæ, Fides, Spes, Charitas: quatuor morales, scilicet, Prudentia, Justitia, Fortitudo, Temperantia. Hic tamen de Theologicis agemus primum.

Dictæ sunt tres Theologicæ, & aliæ morales, quia cum quatuor aliæ a Philosophis moralibus tradantur, hæ tamen per Dei verbum discuntur. Unde Jo. 6. Esa. 54. Erunt omnes docibiles Dei. Nam quod fide tenemus, spe optamus, charitate etiam inimicos diligimus, humana Philosophia nunquam docuit. Ergo in Fide, Spe, & Charitate tota Theologia (id est Divina doctrina) continetur. Nam si compendio aliquo scire desideras, quomodo colendus sit Deus: respondebit Divus Augustinus, Fide, Spe, & Charitate. Cor. 13. Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas: Tria hæc.

Virtutes hæ Theologicæ, etiam nobis a Deo supernaturaliter conferuntur, ut per Baptismum parvulis: & dicuntur infusæ. Generantur etiam ex prædicatione Verbi Dei in adultis, & in Schola dicuntur acquisitæ: sed non sine Dei gratia præveniente & adjuvante acquiruntur. Unde & Dei donum est fides. Sed infusæ, a Deo solum supernaturaliter conferuntur.

De Fide.

FIdes, est credere, quod non vides. Sed nos de ea fide loquimur, cujus vi assentitur homo iis, quæ tradita sunt Divinitus, & sine qua impossibile est placere Deo. Hanc Apostolus definit ad Hebræos 11. Fides est substantia (Græce hypostasis) rerum sperandarum, argumentum non apparentium, id est suppositum & fundamentum, in quo spes subsistit nostra futurorum bonorum: argumentum (Græce elenchos) non apparentium, id est probatio, qua assentimur rebus iis, quæ a sensu nostro, vel experientia pro-

[*k*] Bulla Pii V.

(*l*) C. 1. & 2. de fil. Presbyter. lib. 6. c. Cum in cunctis. de Elect. c. Execrabilis. §. Interiora. ca. Cum inter. de Elect. c. Postulasti. & c. Si celebret. de Cler. excomm. min. C. Licet cau. de Elect. lib. 6. c. Cum ex eo. c. Extirpandæ. §. Qui vero. de Præb. Conc. Agath. c. 64. Leo Pap. Epi. 84. Conc. Arelat. 2. c. 13. Ca. Apost. 57.

(*m*) Vide librum Caranza de necessaria Resident.

(*n*) Conc. Lateran. Sess. 9.

procul sitæ sunt. Omnis enim cognitio a sensu dependet: & omnes scientiæ humanæ a sensibus quidem suas demonstrationes auspicantur: sed Divinarum rerum doctrina a fide sumit probationem. Hinc fides pro argumento est, & pro demonstratione sufficienti earum rerum, quas non videmus. Nam sicut in scientiis humanis principia per se nota, aut aliunde demonstrata, fundamentum sunt, in quibus continentur, & quasi subsistunt conclusiones: sic in fide spes earum rerum, quas speramus. Utramque rationem fidei per varia exempla demonstrat ibidem Apostolus.

Fides est duplex. Mortua, seu historica, quæ tantum assentitur historiæ rerum credendarum: & credit, quæ credenda sunt, sed sine aliquo affectu pio in Deum, spei scilicet, vel charitatis. Hæc sola non justificat: quod hanc etiam habent dæmones, qui credunt & contremiscunt. Et peccatores, quos licet credentes, tamen excommunicari jubet Apostolus.(o) Alia est viva & justificans: quæ sic credit & assentitur historiæ rerum credendarum, quæ a Deo vel ab Ecclesia proponuntur, ut etiam per charitatem vigeat, & operetur, dicitur aliter fides formata, alia vero informis. Et de fide formata intelligenda sunt verba Sacræ Scripturæ, quoties justificatio ei tribuitur. Corde, inquit Apostolus, creditur ad justitiam. Cor autem voluntatis affectum, non solum mentis assensum, significat. Ideo dicebat B. Joannes, qui non diligit, non novit Deum. Perinde enim est, ac si non nosset, qui, quem novit, non diligit, cum sit omnino diligendus & audiendus.(p) Quare falsum dicito, quod nonnulli asserunt, sola fide homioem justificari: licet apud plures Authores phrasim hanc legas. Intelligendum enim est, fidem esse cum dilectione, & quæ per charitatem vivit.

De Spe.

Spes definiri potest certa futuræ beatitudinis (vel rerum bonarum & futurarum, quas a Deo promissas, fide indubitata credimus) cum patientia expectatio ex Dei gratia & præcedentibus meritis provenieos. Docet B. Paulus: (q) Justificati ergo (ioquit) ex fide, pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum JEsum Christum: per quem habemus accessum per fidem, in gratiam istam, in qua stamus & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Gloriamur etiam in tribulatione, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia probatiooem, probatio vero spem: spes autem non confundit.

Videtur enim Apostolus, (r) veluti finem ostendere, quo spes (anchora salutis nostræ) continetur, jacta usque ad intariora velaminis, ut ipse loquitur. Veruntamen principalis causa spei est Dei gratia, non merita nostra. Quia opera nostra nisi per Dei gratiam, vitam æternam mereri non possunt. Nam & si fecerimus omnia, quæ præcepta sunt nobis, adhuc servi inutiles (s) sumus: quod debuimus facere, fecimus. Sed cum Dei gratia, & propter promissionem ejus, certe mereri possunt nostra bona opera: quibus promisit suam gratiam. Beatus vir, qui suffert tentationem: [inquit alius Apostolus (t)] quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Et Joannes: (u) Si confiteamur peccata oostra, fidelis est Deus & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet conscientiam nostram ab omni iniquitate. Idem in Apocalypsi (x): Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique, secundum opera sua. Et Paulus, (y) Itaque fratres stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere Domini semper, scientes, quod labor vester noo est inanis in Domino. Et David: (z) Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino.

Sine meritis vero propriis omnino vitam sperare, præsumptio dicitur a quibusdam. [a] Justus enim Deus est: & qui fecit te sine te, non salvabit, sine te, teste Aug. Nec tamen propterea desperare debent, qui nullius benefacti, sed peccatorum recordatione in mortis articulo turbantur: sed exemplo potius illius boni latronis bene sperare: modo pœniteant & conterantur de peccatis suis in Christo Jesu, qui sufficienter nobis meruit, & in quo nobis omnibus copiosa facta est redemptio. Et hæc quidem contrino pro merito reputabitur, gratia Dei ornata, & Sacramentis Ecclesiæ confirmata: Quin etiam precibus Mariæ Virginis, atque aliorum Sanctorum adjuta, spem augebit, nec confundetur.

De Charitate.

Charitas est dilectio, qua diligitur Deus propter se, & proximus propter Deum, vel in Deo. [b] Deum, inquam, propter se, quia summum bonum & finis summus, ad quem omnia bona diriguntur & tendunt: proximum autem propter

(o) Jacob. 3. Gal. 3. 1. Cor. 13. Cypr. ad Quir. 2. 3. c. 5.
(p) Aug. serm 68. de temp. Hilar. c. 9. in Matth.
(q) Rom. 5.
(r) Heb. 6.
(s) Luc. 17.
(t) Jacob. 1.
(u) 1. Joan. 1.
(x) Apoc. 22.
(y) 1. Cor. 15.
(z) Psal. 4.
(a) Magister lib. 3. dist. 26.
(b) Magist. lib. 3. dist. 27. Aug. lib. 1. de Doct.

ter Deum, quia charitas proximi a Dei charitate ortum habet, & ad eam tanquam ad certam regulam dilectionis dirigenda est. Nam qui amat patrem, aut matrem plus quam me, [c] non est me dignus.

Itaque in charitate duo præcepta maxima Legis Divinæ continentur, dilectio Dei, & dilectio proximi. [d] In quibus duobus tota lex pendet & Prophetæ. [e] Quare Apostolus, [f] Finis [inquit] præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. (g)

Inter fidem, spem & charitatem maxima est charitas: Nam fides sine operibus mortua [i] dicitur, & spes inanis, & alia omnia quæcunque sunt charismata, prorsus, nisi adsit charitas, nihil prosunt. Qui vero manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Nec charitas esse potest in hac vita, nisi adsint fides & spes: nam a fide generatur spes: charitas ab utraque.

Proprietates charitatis enarrat Apostolus, (k) ut quivis inde considerando seipsum possit judicare, an sit in charitate, nec ne: his verbis: Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet: charitas nunquam excidit. Hæc Apostolus. De signis autem hujusmodi vide infra Tit. De gratia.

Charitatis ergo duplex præceptum habemus. Unum, ut diligamus Deum ex toto corde, tota anima, tota mente: (l) hoc est, intellectu, voluntate, memoria, quantum in hac mortali vita possumus. (m) Nam ex parte nunc cognoscimus: sed quando venerit, quod perfectum est; evacuabitur, quod ex parte est: [n] & manebit charitas perfecta & dilectio Dei, aucta visione gloriæ ejus.

Alterum præceptum in charitate est dilectionis proximi: (o) quod Salvator noster simile priori dicit esse: Diliges proximum tuum sicut te ipsum, (p) id est: ad quod, & propter quod te ipsum diligere debes. Et hoc est mandatum novum, quod Christus dedit, ut diligamus invicem, sicut ipse dilexit nos. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, (q) si dilectionem habueritis invicem. Dilexit autem nos Christus, sicut medicus ægrotos: salutem nostram desiderans, non morbum. Et quod vulgo proverbio jactatur: (Charitatem bene ordinatam incipere a se ipso) Ecclesiasticum non est: licet videri posset ex illo sumptum Cantic. 2. Ordinavit in me charitatem. Magis enim docet Apostolus, ne quæramus nobis placere. Sed dictum hoc ex legibus humanis, l. Præses. c. De servi. & aqua, sumptum videtur.

STATUTUM I.

Quod cum ita sit, totis viribus debent Pastores commendare hanc dilectionem, & admonere suos, ut considerent secum & perpendant, an discipuli Christi sint, qui odiis, litibus, rixis, contumeliis & injuria proximum quotidie afficiant: & quam spem possint habere vitæ æternæ, qui contra maximum præceptum (unde vitam sperare debemus) committant. Quomodo credunt vera esse, quæ Christus dixit, qui non solum amicos, sed etiam inimicos diligendos esse docuit? Quod si quis dixerit. Quoniam diligo Deum, & fratrem odit, mendax est, inquit B. Joannes. (r)

DE VIRTUTIBUS CARDINAlibus & moralibus.

De Virtutibus Theologicis, Fide, Spe & Charitate egimus: nunc de moralibus pauca referamus. Genera hæc eo differunt, quod Theologicæ non solum Dei verbo discuntur, sed etiam Deum habent pro objecto & fine ultimo: & supernaturales cum sint, supernaturaliter etiam disponunt animum nostrum ad Deum. Sed morales & aliæ intellectivæ, secundum proportionem naturæ humanæ ad aliquid, quod ratione naturali comprehendi potest.

Cum autem vitia virtutibus ipsis notiora sint, & observata magis, non absre illas definiendo, ita cecinit Horatius:

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima,
Stultitia caruisse.

Et iterum:

Virtus est medium vitiorum utrinque redactum.

B. Au-

(c) Matth. 10. Luc. 14. (d) Catech. Rom. (e) Matth 2. (f) Rom. 13. Gal. 5. (g) 1. Tim. 5. (i) Jacob. 3. (k) 1. Cor. 13. (l) Deut. 6. (m) Aug. de pe. hum. (n) 1. Cor. 13. (o) Lev. 19. (p) Matth. 22. Aug. de Doct. lib. c. 22. (q) Matth. 13. 15. (r) Joan. 13.

B. Auguſtinus (s), virtus, ait, eſt bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur: quam Deus in nobis ſine nobis operatur. Et in libro de quantitate animæ: Virtus eſt æqualitas vitæ, rationi undique conſentiens. Ariſtoteles tamen, interea omiſſis aliorum definitionibus, in 2. Ethic. veram virtutis definitionem ex omnibus, quæ de ea dicuntur, cum expreſſiſſet, habitum eſſe docet electivum, in mediocritate [vel medietate] rationis conſiſtentem. Medium hoc inter vitia ponitur, quorum alterum per defectum peccat, alterum per exceſſum. Nam liberalis inter prodigum & avarum incedit. Ille quidem modum in largiendo excedit: avarus autem deficit. Fortis inter audacem & ignavum medius eſt: temperans inter luxurioſum & agreſtem.

Hinc illa virtutis comparandæ tanta difficultas, quod medium attingere & ſcopum, tam difficile eſt: ab eo recedere facillimum. Hinc quoque tanta virtutis laus: quia ut proverbio fertur, Difficilia quæ pulchra. Virtutem ſymbolo expreſſit Pythagoras, cum collatione vitii, in litera illa bicorni Y:

Nam via virtutis rectum petit ardua callem. &c.

Quod Heſiodus in primo Operum ac dierum expoſuit: & Xenophon in luculenta illa narratione adoleſcentiæ Herculis, ex Prodico Chio, ſophiſta. Et Dominus noſter JEſus Chriſtus, Matth. 7. Intrate, inquit, per anguſtam portam, quia lata eſt porta & ſpatioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam. Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam! & pauci ſunt, qui inveniunt eam.

Inter virtutes morales quatuor inveniuntur principales, quas Cardinales appellant: Prudentia, Juſtitia, Temperantia & Fortitudo. His B. Ambroſius (t) quatuor Beatitudines contineri docet apud Lucam, ſcilicet Temperantia, cordis munditiam: Juſtitia, miſericordiam: Prudentia, pacem: Fortitudine, manſuetudinem.

Quod vero inter omnes ponendæ ſunt iſtæ quatuor principales, docet S. Thomas (u) hoc modo: Principium formale virtutis humanæ eſt bonum rationis: hoc autem duobus modis conſiderari poteſt. Uno modo, ſecundum quod in ipſa conſideratione rationis conſiſtit: & ſic erit una virtus principalis Prudentia. Alio modo, ſecundum quod rationis ordo circa aliquid adhibetur. Hoc autem vel circa operationes ponitur, vel circa paſſiones. Paſſiones duæ ſunt rationi repugnantes: Concupiſcentia voluptatum, (hæc ad aliquid ſemper impellit faciendum, & ſæpe numero, quod contrarium eſt rationi rectæ) & timor periculorum ac laborum, qui ab eo, quod ratio dictat, retrahere ſolet, atque dehortari. Itaque concupiſcentiam reprimit temperantia: &, ut firmetur homo in eo, quod ratio ſuadet, contra timores ſubſidio eſt fortitudo. Opera denique, quæ ad proximum referuntur, Juſtitia certe moderatur ac dirigit.

Tota ergo boni operis ſtructura, ut ait Greg., in quatuor hiſce virtutibus conſurgit. Et in libro Sapientiæ ſcribitur: Labores ejus magnas habent virtutes: Sobrietatem enim & prudentiam docet, & juſtitiam & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus. Nota, virtutem hic pro fortitudine ſumi ex more Sacræ Scripturæ. Vix enim aliter in ea nomen virtutis acceptum invenias, quam pro ea, quam Græci dynamin, id eſt, vim & vires, potentiamque ac fortitudinem, dicunt. Pro ea vero, quam nos hic, & Philoſophi morales, virtutem vocamus, nomen ponitur juſtitiæ & ſapientiæ. Neque id quidem ab re. Nam Prudentia rationis eſt virtus, quæ virtutes omnes regit. Juſtitia etiam in ſe virtutes continet omnes, ut author eſt Theognis. Jam Cicero lib. 1. de Legibus: Virtus eſt (inquit) in ſe perfecta & ad ſummum perducta natura. & Ariſtot. 2. Eth. Virtus habentem perficit, & ejus opus bonum reddit: veluti bonus habitus oculi. Nos ergo de morali hic agimus, non de naturali: pro qua nomen virtutis ſumitur in Sacris Literis.

Cur autem a cardine nomen habeant hæ, quanquam apud claſſicos non reperias, ideo eſt, quod ſunt veluti cardines quidam, & limites omnium virtutum moralium: nec extra eas dari aut inveniri ulla poteſt. [x] Quin etiam ipſæ inter ſe quatuor ſic connexæ omnes ſunt, convolutæ: ut ſi bene examinentur, ſingulæ in omnibus aliis, & omnes in ſingulis ſupponantur.

Porro autem Ariſtoteles decem quidem morales numerat cum juſtitia, & prudentia. Sunt illæ: fortitudo, temperantia, liberalitas, magnificentia, magnanimitas, philotimia (id eſt honoris amor) manſuetudo, amicitia, veritas, eutrapelia: quæ in ſermonibus & in actionibus lepidi & faceti hominis apparet. Sed nos Chriſtiani nec eutrapeliam, (quam vertit latinus Eph. 5. ſcurrilitatem) nec philotimiam [etiamſi bene aliquando fieri poſſint] ponemus inter virtutes: quia ad rem non pertinent, & in his peccatur aliquando.

(s) Lib. 2. de lib. arb. (t) In Lucam. c. 6. (u) S. Th. 1. 2. q. 61.
(x) Greg. 22. moral.

quando. Atque etiam præter eas multas addemus ignotas paganis, quas Christus noster & Apostoli docuere: velut Humilitatem, virginitatem, devotionem, orandi, pœnitendi, jejunandi, & id genus alia agendi consuetudinem. Sed neque hæ, neque illæ, sine fide aliquid sunt: omnisque justitia sine fide similis est humano corpori, caput non habenti: cui cum desit id, quod est omnium principale, & vita & sensu caret, ut loquitur Lactantius. (*y*)

Prudentia (quasi providentia) est recta ratio agendorum: per quam scilicet recte consultamus, atque deliberamus. Hæc itaque, si aliis virtutibus non sit conjuncta, facile perturbata passionibus deficit. Idcirco seni potius tribuitur, quam juveni: quem multarum expertem rerum sæpius motu tum concupiscibilis, tum irascibilis facultatis sanguinis ferventis calor agitat. Agamemnon apud Homerum [ut obiter maximum Græcorum Poetam non omittamus] citius se rem Trojanam ait posse evertere, si decem Nestoras haberet in concilio, aut decem Ulysses, quam decem Ajaces, aut Achilles dimicantes fortiter. Non enim viribus corporis, aut celeritate, aut velocitate, res magnæ geruntur: sed consilio, authoritate, sententia. Prudentiæ quidem multa præcepta tradidit Aristoteles dialectice in lib. Topicorum, & Pontanus paradigmatice in lib. de Prudentia: sed ut paucis omnia comprehendamus, capita consultationum sunt hæc: honestum, utile, jucundum, facile: & horum contraria, secundum magis & minus. Nam magis utile, quam minus, optabilius est: & quod facilius factu, quam quod difficilius.

Prudentia cum in malam partem sumitur, malitia est aut calliditas: improprie tamen sumpta prudentia.

Justitia est, qua unicuique datur, quod suum est. Duplex reperitur. Una dicitur commutativa, qualis in emptionibus & venditionibus, aliisque contractibus exigitur. Altera distributiva, qua utitur Princeps in honorum distributione & præmiorum. Quando enim Imperator agros, vel hostium spolia distribuit in milites suos: non opus meriti simpliciter spectat, sed cum eo etiam personæ qualitates: Nam facinus idem, ab obscuro milite atque illustri perpetratum, iniquum fit, eodem præmio donari, & in infligendo supplicio mitiorem esse Judicem erga bene meritos de virtute atque republ. leges municipiorumque statuta jubent. Judicis autem est, in litibus nec divitis, nec pauperis personam respicere. Quocirca eum decet esse gravem, sanctum, reverendum, severum, incorruptum, inexorabilem: contra improbos, nocentesque immisericordem; rectum, arduum, & potentem: vi ac majestate æquitatis, veritatisque terribilem. Hæc non a nobis primum dicuntur. Omnia Chrysippus Philosophus apud Gellium (*z*) suaderi a pictoribus docet: qui justitiam depingunt, forma virginali, aspectu vehementi & formidabili, luminibus oculorum acribus, neque humilis, neque atrocis, sed reverendæ cujusdam tristitiæ dignitate. Respicit namque Judex ad legem: arbiter ex æquo & bono sæpe judicat. Illi non licet ab scripto recedere: hic, ut litium mala amoveat, a jure summo plerumque recedit. Electores ergo Magistratuum videant hæc: nec contra conscientiam dent suffragia cuiquam. Nam iniquitatum omnium, quas iniquus Judex commiserit, rei ipsi erunt apud Deum. Sed hæc quidem Judicum & Magistratus, propria sit: cujusque autem sua justitia partes habet differentes. Namque est erga Deum religio, erga suos charitas, in rebus creditis fides, in amore mutuo amicitia. [*a*]

Temperantia est virtus, modum ponens in voluptatibus corporis. Reducuntur ad temperantiam continentia, & castitas, & multæ aliæ: de quibus Primasius in Paulum, ad Gal. 5. Continentiam pro tempore esse tradit, sed castitatem perpetuam. Quamquam re vera Philosophus [*b*] inter intemperantem & incontinentem ita distinxerat: quod ille affectui habet astipulantem rationem, (Pravam nimirum) hic repugnantem. Ex quo fit, ut incontinens facilius resipiscat, quam intemperans. Epictetus Philosophus sanctissimus apud eundem Gellium docet, si quis duo verba cordi habeat, eaque sibi imperando atque observando curet: eum fore pleraque impeccabilem, vitamque victurum tranquillissimam. Verba illa duo sunt, PATERE ET ABSTINE. Namque duo vitia omnium gravissima & teterrima esse dicebat intolerantiam, & incontinentiam: Sed tu tolerantiam non intemperantiæ, sed fortitudinis in limite collocabis, de qua statim. Interea memineris, quod Tertullianus tradit, gravitatem esse adjutricem, & sociam, & instrumentum pudicitiæ. Impudicum ostendunt incessus mollis, manuum motus inconsideratus, unicum aliquando responsum, (Quoniam ex abundantia cordis os loquitur) relatus ad caput digitus, vel ad faciem, flexus oculorum petus.

Fortitudo animi magnitudo dicitur. (*c*) Proprium ejus nil extimescere: omnia humana

(*y*) Lib. 7. c. 9. (*z*) Lib. 14. c. 4. (*a*) Cic. in Par. (*b*) Arist. 2. moral. (*c*) Cicer. offi. 3.

mana despicere: nihil quod homini accidere possit, intolerandum putare: modum tenet in aggrediendis vel fugiendis periculis & laboribus, sicut oportet. Quare si a justitia recedat, furor fit.

In vitium ducit vitii fuga, [inquit Flaccus]
Si caret arte.

Et necessaria fortitudo est justo: necessaria temperanti: necessaria prudenti. Nam timor electionem rectam elidet: dolor, voluptatis desiderium augebit: & personarum respectus, jus omne pervertet. Cum sit ergo martyrium fortitudinis excellens opus: videant non solum imbecilles animo, & viribus destituti, sed rerum Divinarum imperiti, ne fiduciam suam temeritate regant. Nam sicut Cyprianus in multis locis tradit, Martyrium non supplicium, sed causa facit. Hæreticos videas non minori animo ad tormenta ire, quam fideles. Imbecillibus parcit lex martyrii, ne ultro ad agonem procedant: cum vero præsentes sunt, ne subterfugiant. Ita docet Nazianzenus. Hoc enim ignaviæ est: illud audaciæ. Custos denique virtutum omnium & altrix verecundia est. Sita quidem in fugiendo dedecore, laudeque consequenda. Sed cernenda diligenter: ne fallant ea nos vitia, quæ virtutem videntur imitari. Namque & prudentiam malicia simulat, & temperantiam immanitas, & animi magnitudinem superbia, liberalitatem effusio, fortitudinem audacia, justitiam acerbitas, lenitatem mollicia, religionem superstitio, verecundiamque timiditas: denique quæcunque cum studiis bonis similia videantur, tamen nimia sunt in eo genere, ea omnia tanquam virtutum corruptionem, & ementita officia, inquit Cicero, condemnabimus.

DE QUINQUE SENSIBUS.

SEnsus vocamus potentias animæ notitiam facientes. Qui in interiores & exteriores partiuntur. Exteriores quidem in corpore sunt organico: interiores in anima. De amborum natura, si placet, pauca accipe: non utique velut in pronis jactanda populo, vel in confessionibus disputanda cum pœnitente: sed ad hoc tantum, ut a laicis & idiotis aliquando de his interrogatus, ne ignorare ea deprehendaris, quæ scitu sunt non omnino injucunda. Facit quoque ad Divinæ potentiæ, summæque rationis gloriam ea contemplatio. Hinc Propheta: Mirabilis facta est scientia tua ex me, id est, ex membrorum mei corporis harmonia, mentisque meæ vi & sapientia.

Visio fit in pupilla oculi. Ad hanc enim terminantur pyramidis radii visuales per rectam lineam emissi [quæ dicitur catetus.] Recta quidem linea semper est catetus: nisi frangatur in superficie corporis diaphani. Tunc certe res alio in loco se ostendunt, quam re vera sint. Unde fit, ut remi videantur fracti in mari: & per conspicilia polyhedra, unum fiat plura.

Pyramidis ergo hujus basis est in re visa, lumine illustrata, ad justam distantiam posita: Conus autem in pupilla: ubi humor chrystallinus speculi naturam gerit. Ipsa pyramis per corpus diaphanum protensa [qualis est aer & aqua, & vitrum, ac similia transparentia] quanto longius protenditur, tanto rem minorem esse facit: propterea quod angulus acutior fit, qui altior supra eandem basim. Niobe in monte Syphilo (*d*) statua est, quam si cominus aspicias, aliud non videas, quam saxum & rupem præcipitem, nullam prorsus mulieris effigiem præferentem, aut mœroris formam. Quod si procul abcedas, intueri videaris flentem, & mœsto vultu mulierem. Hæc Pausanias. Siquidem positis juxta rupem hanc vastissimam hominibus mutæ bases ex utraque parte latent: quæ procul aspicientibus apparent, & in unum veluti corpus conjunctæ, in angulis minoribus gignunt, & repræsentant mulieris ideam. Ergo objectum visus proprium color est: sed sine lumine color non videtur. Ideo Paulus Apostolus (*e*) [sicut reddidit latinus interpres,) omne quod manifestatur, lumen est. Revera namque, nisi lumine color informetur (tanquam materia nuda) nullam de se speciem prebeat visioni. Est enim lumen actus coloris: unde fit, ut ignis (in quo certe plurimum continetur luminis) quantumvis a nobis remotus, suo tamen statim splendore ad se oculos trahat. [*f*]

Sicut ergo visus est in humore oculorum chrystallino: sic auditus in aere incluso in auribus, ad quem nervi e cerebro manantes perveniunt, & sonum capiunt. Sonus enim aer est, vel aeris affectus. Sicut etiam visui rerum species occurrunt per pyramides: sic auditui per orbes. Nascuntur enim a re sonora orbes in omnes dimensiones exuberantes, donec deficiant: feruntur que in aere sonus, & vox non aliter, quam circuli in aqua stagnante ex ictu lapidis, in omnem partem crescentes, donec ad ripam (si nihil interea obstet) deficiant. Hinc disce, quomodo fit Echo. Circuli enim illi sonori & vocales, si extrema vallis alicujus sua circumferentia omni ex parte ad unguem contingant, ab aere concluso in valle & ab

(*d*) Euclid. lib. 1. (*e*) Ephes. 5. (*f*) Arist. 3. de Anima.

ab ipsis compresso, sic repelluntur, ut integri ad aurem nostram recurrant, & redire compellantur. Alii vel ab objectis obicibus dissipati, vel in via deficientes, percunt. Disce quoque ex his, unde est, quod Concionatores melius intelligimus sub dio, quam in Ecclesiis, & in ædibus alta voce sermocinantes. Nimirum quia multis ex utraque parte objectis parietibus & fornicibus in Templo, repercussa vox, cum venientibus aliis vocibus occurrit, omnia commiscet, & conturbat. Et quanto altius clames e pulpito, tanto minus, percipiaris, quia celerius fiat vocum confusio. Itaque auditur quidem clamor, sed nulla oratio. Eam ob rem architecti plurimum olim attendebant ad partium templi proportiones, & ad collocationes æris sonori in theatris.

Inter sensus omnes igitur honestissimi sunt visus & auditus: cum quod Spirituales omnino, tum quod prope soli faciant ad comparandam sapientiam. (*g*) Catone enim authore, qui velit bene sapere, multa videat, oportet, multa audiat, & multa legat. Alii omnes ad corporis commoditates tantum dati sunt, ut utilia ab inutilibus secernerent: & aliorum quidem voluptates omnes sordidæ sunt, indignæque habentur homine libero, eoque magis certe, quo magis ab Spiritualibus hisce recedunt: ut edere, bibere, sudare, scalpi. Quin hoc mirum est, quod natura in auribus & oculis animi motus prodi voluit, vel invitis nobis: Nam pudefactis aures rubent, iratis oculi. Causam dat Aristoteles in problematis sect. 31. & 32.

Medius inter gustum & auditum, est olfactus: nec ab aere puro factus, sicut auditus, nec ab humore, sicut gustus, sed ab utroque: a vapore, inquam, per nares inspiratione attracto, qui extrema priorum ventriculorum cerebri, quæ in meatus narium incumbunt, subit ac penetrat. Hic Aristoteles [*h*] opercula quædam posita esse dixerat, quæ inspiratione aperirentur, & odoribus viam facerent. Sed eam sententiam reprehendit Galenus multis modis: præsertim in lib. De instrumento odoratus.

Gustamus lingua potissimum, instrumento humido & spongioso. In hanc nervi tenues & cerebro missi sensum percipiunt.

Per totam denique cutem corporis dispersis nervis tenuibus & iitis durioribus, sensus fit tactus: exactissimus quidem in summis digitis propter exactam temperiem, quæ in his cernitur, duri & mollis, lenis & asperi, calidi & frigidi, qualitatum tactilium: obtusior in aliis partibus.

Ex his, quæ hactenus dicta sunt, Aristotelis & Peripateticorum sententia plurimum probari potest, qui sensum omnem patiendo fieri docent, etiam visionem: (*i*) Quamquam Stoici & Euclides, ex oculis missiles quasdem producant in aerem qualitates extrinsecus: & Galenus multis in locis Aristotelem hanc ob causam suggillet. Verum hic in libris De usu partium, nervos sensorios molliores factos oportuisse tradit, quod pati eos oporteret: & a coloribus aerem alterari ait usque ad oculum. Quæ si vera sunt, passionem sensuum non potest negare. Verum ut tantos authores conciliemus, dicito, sensum non esse proprie alterationem organi sensorii, sed alterationis dignotionem. Alteratur enim manus a calore, vel pupilla a colore: sed dignotio fit ab una alia facultate communi & principe, quæ a cerebro in sensus omnes influit, & quid in his singulis fiat, tanquam perscrutatur. Hinc fit, ut sæpe notos nobis anteoculos transeuntes non videamus, & amantes videri se non putant, cum maxime ab omnibus rideantur: quoniam vis illa cognoscens, alibi occupata se torquet, nec ad rem præsentem advertit.

Sed de his quidem Physice plus satis. Tu vero Deum time, & mandata ejus observa: hoc est omnis homo, inquit Ecclesiastes. [*k*] Custodi omni diligentia sensus tuos, ne mors per eos, tanquam per fenestras, ut Propheta loquitur, [*l*] intret. Averte oculos tuos, ne videant vanitatem. Nisi laxasset oculos suos David ad contemplandam uxorem Uriæ, nunquam in eas incidisset calamitates, quas narrat historia Sacra. Præstaret quoque sæpenumero basiliscum videre, vel audire in sylvis, quam fœminæ impudicæ molles cantus & sermones. Hos sensus nobis a Deo datos putemus, tanquam talenta quædam, quæ non convenit, ut in terram, tanquam servi inutiles & ignari, defodiamus: id est, in affectus terrenos convertamus: sed in eas causas exponamus, unde usuris aucti regnum redimere queamus sempiternum.

DE TRIBUS POTENTIIS animæ interioribus, & libero arbitrio.

PRætermissis multorum opinionibus, qui de Potentiis animæ philosophati sunt, quod

(*g*) Vitruvius lib. 4. 5. (*h*) De anima, lib. 2. & de sensu & sensato.
(*i*) Gellius lib. 5. Lib. 7. de placitis Hipp. & Plat. (*k*) Eccl. ult.
(*l*) Jer. 9. Thren. 3.

quod ab omnibus receptum est, nos hoc loco constituamus, tres esse interiores animæ nostræ potentias & facultates, in quibus Divinitatis summæ atque trinæ Imago posita est a D. Augustino [*m*] & aliis multis Theologis: Memoriam scilicet, Intelligentiam seu Intellectum, & Voluntatem. In memoria reconduntur rerum notitiæ tam abstractæ ab aliis notitiis, quam intuitivæ præsentium objectorum. Hac qui natura multum valent, & in dicendo quoque multum valere solent. Etenim thesaurus eloquentiæ, & scientiarum omnium, memoria. Hæc excolendo augetur: arte quoque juvatur, cum locis pluribus, pro charta comparatis, ac propositis, imagines insignes aliquot & simulacra per ordinem, tanquam literas imaginatione factas, pro rebus ac verbis collocamus nostro arbitratu. Non contemnenda profecto ars. Nam subsidio sæpe adest præsentaneo occupatis Concionatoribus, & iis, qui parum felici sunt memoria. Imaginari siquidem possumus quæcunque volumus, [ut chimæram, hyppocentaurum, & absurda quævis] quanquam certe non opinari, nisi quæ vera, vel falsa videantur.

Altera potentia est Intellectus. Hic rerum ideas [*n*] concipit præsentium oculis & sensibus, quas intuitivas vocamus & evidentes: & absentium, quas abstractas. Ex his namque phantasmatibus, quæ in sensu communi, vel in memoria videt, vel ipsa sua vi imaginatur, varias solet producere rerum ideas, & concipere. Facultate hac homo ratiocinatur, disserit, colligit, & separat, affirmat vel negat, probat vel condemnat.

Sunt ergo in intelligentia, seu mente hominis actu vel potentia hæc: Idea, vel notitia rei individuæ, vel genericæ, cogitatio, opinio, fides, experientia, scientia, sapientia, ars. Notitia phantasmata speculando facit. Phantasmata alia in communi sensu, alia in memoria contemplatur, & luce sua veluti illustrat: alia vi sua fingit & imaginatur. Cogitatio ex multis notitiis fit quædam [ut Plato ait] oratio. Cui si assentiatur intellectus, opinio fit: si non assentiatur, tantum imaginatio manet. Si timide assentitur, suspicio dicitur, Græce hypolepsis. Rursus opinio alia vera, alia falsa est. Utraque opinandi habitum gignit, si frequenter habeatur. Ex vera fiunt experientia, fides, & ars. Nam si solo sensu edocta [veluti quod Eurus pluviam adducat, quod canes promissis auribus sint sagaciores:] atque id mens sæpius experta, habitum sic existimandi fecerit: experientia dicitur. Sin vero hominis alicujus authoritate (quam Græci vocant eudociam) persuasi: ex hac persuasione fides exiftit. Est enim eudocia affectio erga aliquem, ut cujus magis, quam alterius verbis credamus, & fidem adhibeamus. Hinc Apostolus Paulus fidem Christianam explicans, ait, Fides ex auditu est, auditus autem per verbum Christi. Ars autem aliquando ab experientia, aliquando a fide comparatur, aliquando a fide simul & experientia. Pictura enim imitatione constat: grammatica fide: citharistica utroque. Nam qui legere atque scribere discunt, Magistro opus est fidem adhibeant, qui hanc Alpha, illam Vita nuncupandam dicit. Citharœdus autem nisi Præceptore utatur, nunquam rite tonos examinabit, quamvis natura multum juvetur. Quare ars habitus erit perceptionum, quas ratio invenit ad agendum aliquid vel cogitandum, exercitatione comparatus. Falsa autem opinio tunc est, & animus decipitur, cum duo extrema phantasmata cogitatione ostensa, male conjungimus in problemate: & tanquam alienos calceos, figuram unius, alteri accommodamus, non satis acute remintuentes, ideo quod figuræ atrinæ sint, exolescentesque, aut inversæ: ut in cavis fieri speculis videmus, ubi quæ sursum sunt, deorsum apparent. Quid jam vocas scientiam? Non certe cogitationem, quæ adeo varia est. An opinionem veram? Non omnem. Nam qui recte opinatur de literis, & scribit, ut oportet; (& si ratione utitur) non ideo tamen dicitur habere scientiam, sed potius artem, vel usum. Sit ergo opinio vera, non rei gerendæ, sed contemplandæ: veluti quod subtendens rectum angulum æquum producit duobus quadratis, quorum lateribus continetur angulus. Hæc quidem proprie scientia est. Quanquam cantare, & scribere, & pila ludere, & alia hujusmodi, & scire & nescire dicimur: sed improprie. Sed qui illam habet opinionem de subtendente per demonstrationem, is scientiam habet: non utique, quod opinio sit scientia. Sed quoniam scientia, id est, quod ex demonstratione generatur in intellectu: nempe promptitudo assentiendi illi conclusioni, quam ex causis primis & per se, investigando tandem assequuti sumus. Tunc enim scire nos arbitramur, cum causam cognoscimus, per quam res est, & quia ejus rei est causa. (*o*) Quare, si antequam demonstratio adhiberetur, tu jam putabas æqualem esse potentia subtendentem duabus: vel quia oculus ita judicabat, quæ est opinio: vel quia viro in ea re perito credebas, quæ est fides: non dum tamen te scire poteras arbitrari, cum causam ignorares. Sed quid sapientia? Sapientia est Divinarum atque humanarum rerum scientia. Et capacius quidem nomen est, quam prudentiæ:

(*m*) De Trinitate lib. 14. (*n*) Arist. 3. de Anima. (*o*) Arist. lib. Posterior. 1.

tiæ: siquidem prudentes quasi providentes, in actione magis deprehenduntur, quam in oratione. Adeo ut videantur, qui sunt prudentissimi, instinctu magis naturæ tales esse, quam doctrina: sicut & muta animalia admiramur, quæ natura docuit providentiam. Prudentes ergo facit ex memoria rerum præteritarum,& collatione circumstantiarum rerum præsentium prompta electio bene agendarum. Atque hæc quidem hactenus, ut intellectivæ facultatis naturam explicemus. Si cui minus probantur, licet ei alios legere. Non moramur: quia non hic sita est salus animæ, quam optamus.

Voluntas ergo, sicut & appetitus ad bonum fertur. Sed hic quidem tantum ad delectabile, quod a sensu percipitur: voluntas & honestum, & utile, & delectabile appetit, quale fuerit ab intelligentia propositum. Malum vero statim odit ac refugit. Hinc dici solet, quod voluntas non fertur in incognitum: neque aliud appetere potest, quam quod speciem boni habeat.

Cumque diversa ei sub specie boni proponantur, libera est & sui arbitrii in eligendo: quamquam in exequendo non item, quia impeditur partim intrinsecus a passione propria & ignorantia, ne rem perficiat: partim extrinsecus, ut non semper, quod velimus, agamus bonum, sed, quod odimus, faciamus aliquando malum. (*p*) Lex enim homini carnali ex prohibitione cupiditatem accendit male agendi. Sed qui in gratia est, mundo mortuus est & peccato.

DE LIBERO ARBITRIO.

Liberum ergo arbitrium, quasi liberum judicium dicitur. Cum autem vis ejus in eligendo sit: electio autem, a voluntate fiat, merito Aristoteles lib. 6. Ethicorum sub dubio relinquit, utrum libertas hæc electionis principalius sita sit in virtute appetendi, an in cogitandi. Vel est (inquit) intellectus appetitivus, vel appetitus intellectivus. Sed Sanctus Thomas in prima parte, q. 83. sequutus Damascenum (qui aliud esse liberum arbitrium, quam voluntatem negavit) arbitrium non esse potentiam distinctam a voluntate docet. & Scotus in 1. d. 38. libertatem arbitrii primo quærendam in voluntate ait: quia intellectus naturaliter agit non libere. Quod contra Scotum philosophatur Cajetanus, nimis subtile est, nec ab Scoto recedet. Quare distinguendæ res sunt, quæ agunt in omni natura. Inter has quædam agunt sine judicio: (ut arbor fructum profert, & lapis deorsum cadit) aliæ cum judicio, sed non libero (ut animalia bruta) quæ non electione, sed solo instinctu ad unum aliquid determinatum agunt. Ovis enim hoc modo lupum fugit, & gallina ovis incubat. Formica natura duce hyemem suspicatur, idcirco laboriosa in æstate futura sibi alimenta recondit. Sed homo primum inquiit nimirum collatione facta per intellectum & rationem: & consultat in particulari circa ea, qua facienda, & non facienda videntur: non dum ad aliquid unum determinate. (*q*) Licet itaque voluntas semper feratur in bonum, (in bonum inquam, quod ab intelligentia vel ratione proponitur) tamen aliquando honestum præfert delectabili, & rursum delectabile honesto, & minus delectabile (si alia ratione videtur majus bonum) magis delectabili. Atque in hoc quidem libera est, & sui arbitrii. Sed cum de repugnantia sensualitatis conqueruntur Viri Sancti, quæ contra spiritum semper militat: exequutionis causa conqueruntur, quæ propter vim magnam carnalis concupiscentiæ, Dei ope indiget. Tanta est enim difficultas in nobis ex peccato originali: ut ratio sæpissime victa cedat appetitui. Id est, quod dicebat Apostolus in persona hominis viatoris, Velle mihi adjacet, perficere autem bonum non invenio. Et hoc quidem est internum impedimentum. Extrinsecus quoque, nisi Deus impedimenta tollat, parum homo potest. Ideo dicebat Hieremias (*r*), Non est in homine via ejus: nec viri est, ut ambulet & dirigat gressus suos. Quæ verba nullo modo de libertate arbitrii facta sunt, ut caput illud legenti non erit obscurum. Ob easdem causas & Paulus, (*s*) Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Non enim, quod volo bonum, hoc ago, sed quod, odi malum, illud facio: quia sine Dei gratia fomes peccati vi sua ad malum propellit, ipsumque arbitrium quasi transverso collo rapit. Nam qui servit peccato, servus est peccati. Sapientiæ Divinæ verbum hoc est. Hoc sapientes Philosophi quasi per transennam viderunt: & admonuerunt sæpenumero, caveremus nobis a voluptate & passionibus cunctis. Demulcetur aliquando animus voluptatum illecebris: aliquando falsa bonorum opinione fallitur: sæpe motibus vehementioribus iræ concutitur. Unde ajunt a natura datos virtutum igniculos extingui, pravis, inquam, moribus & falsis opinionibus. Sed idem sæpe Deus tanto gratiæ suæ lumine illustrat, ut ad bonum præter expectationem omnino converti faciat. Sic dicitur, Proverb. 21. Cor regis in manu Dei est: quocunque voluerit, inclinabit illud. Sancta vis hæc & beata in conversione Pauli facta fuit.

Ergo

(*p*) Rom. 7. (*q*) Arist. lib. 10. Meto. (*r*) Hier. c. 10. (*s*) Rom. 9.

Ergo de se liberum est hominis arbitrium. Id quisquis negat, eum Catholicum non esse, pronunciat D. August. in lib. hypognost. & omnes Doctores Sacri a primo ad ultimum cum sacris literis astruxere. Hoc ut saucium relictum ex peccato primi parentis: attamen Samaritanus ille gratiæ suæ fasciis ligatum, & oleo consolationis, atque vino compunctionis delibutum, sanat quotidie & ad libertatis suæ valetudinem restituit. Sic dicebat Apostolus, Omnia possum in eo, qui me confortat. Et sane, nisi homo liberi esset arbitrii, jaceret omnis Philosophia, jaceret pietas: nulla esset laus virtutis, nullus fructus laborum, nec puniendi improbi, nec admirandi boni. Frustra essent consilia & exhortationes, & præcepta, & prohibitiones, & pœnæ & præmia. Qui enim non libera voluntate, & nostra sponte susceptis laboribus, sed necessitate vel fati, vel naturæ fieri hæc dicunt, hi non solum contra fidem Catholicam loquuntur, sed principia omnia evertunt moralis Philosophiæ: non secus ac ille, qui in Philosophia naturali negaret motum. Nam præsupponit moralis doctrina, (*t*) hominem esse Dominum actionum suarum. Contra negantem autem principia non est disputandum. Constituit Deus hominem ab initio, & reliquit eum in manu consilii sui, id est, liberi arbitrii, ut habet Glossa Ecclef. 15. Et ad Cain dicit Dominus: Si bene egeris recipies, sin autem male, statim in foribus erit peccatum tuum. Sed sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Deuteron. 30. Testem invoco hodie cœlum & terram, quod proposuerim vobis vitam & bonum, maledictionem & benedictionem. Elige ergo vitam, ut vivas. 3. Reg. 3. Propositum fuit Salomoni, ut eligeret, &c. Esa. 1. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Act. 2. Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? 1. Corinth. 9. Si volens hoc ago, mercedem habeo: sin autem invitus, &c. 2. Corint. 8. Si voluntas prompta est, secundum id, quod habet, accepta est. Alia multa loca Scripturæ voluntatis libertatem docent. ut 2. Corinth. 7. 1. Petr. 2. Rom. 12. Ephef. 6. Coloss. 3. Tit. 3. & similia: ex quibus nugari profecto argueretur Scripturæ author, nisi libera esset nostra voluntas. Nam si possumus bene agere, ergo & male: & si male, etiam & bene. Hæreticorum est illud, quod olim notavit Ennodius, libertatem ad alteram partem tantum datam esse: ad malum scilicet, non autem ad bonum.

Contra vanitatem vero quorundam Philosophorum, qui fieri omnia ex necessitate, persuadere volebant, vel ex fato, vel ex Dei præscientia, vide Eusebium in lib. 6. De præparatione Evangelica. Nam de fato persuasio a Diabolo profecta est patre mendacii, qui oraculis suis homines olim dementavit: cum fatum nihil sit, sed omnia Dei voluntate fiant. Disputatio autem de rebus futuris ex Dei præscientia, eadem est, quæ de futuro contingenti, quæ capitis vertiginem Ciceroni [ut constat] & multis immisit Philosophis: a piis mentibus omnino expellenda. Sicut & illa de prædestinatione non ita dudum ab hæreticis evulgata, impia blasphemia, & nimius perniciosa: peccatorum unicum Deum causam omnium faciens, & authorem malorum: quæ aliis spem vanam, aliis meram desperationem suasere. Paulus Apostolus (*u*) serio nos dehortatur ab his cogitationibus & difficultatibus, quæ homini sunt inextricabiles. Pietatis tantum studia sectemur, & Deum timeamus. Ejus judicia abyssus multa. Sed de Prædestinatione inferius.

Gaspar Contarenus nostra ætate vir non parum celebris subtilissimo quodam tractatu de hac re disserens, tam diu liberi esse arbitrii hominem sentit, quam diu Deo adhæret: qui bonum est maxime universum & generale, omnia in se bona ineffabili modo complectens, & rerum omnium naturam: contra vero, si ab eo discesserit, & finem suum alia in re collocaverit, relicta amplitudine summa, in angustias se redigens: (quia cætera omnia angustiora sunt infinitis partibus Deo) a summa libertate se transferre in servitutem. Posse autem declinare a Deo & peccare, non facultatis est, sed impotentiæ: sicut lædi posse, & claudicare posse, impotentiæ est. Hæc ille: Quæ probare tentat hoc modo. Sicut servus est, qui sui juris non est, sed in illis actionibus, quæ servorum sunt, non sua sponte, sed Domini voluntate & imperio movetur: sic liber dicitur is, qui sui, non alieni juris est, & sua ad agendum voluntate movetur, non aliena. Hinc alius alio liberior esse potest: quanto in pluribus, vel paucioribus, parere cogitur alieno imperio. Unde si lapis sursum mittitur, minus libere, quam deorsum fertur: quia vis externa hic operatur. Bruta arbitrio videntur uti, quia cognoscunt, quæ agunt: Sed non libere: quia finem ignorant, & mediorum relationem ad finem. Et quia idem agunt semper, argumentum est, non proprio judicio, sed extrinseco principio moveri. Sibi etiam duo concedi postulat Contarenus. Unum est, quod qui vere liberum habet arbitrium, res omnes, & rerum omnium naturam, & bonitatem, & inter eas proportionem agnoscat. Alterum, ut totius boni atque uni-

(*t*) Arist. 3. & 6. Ethi.

(*u*) Rom. 11.

universi capacem habeat appetitionem: non unius boni particularis tantum. Alioqui enim in angustias, veluti carceris, redacta voluntas, libertatem amittet. Itaque homo cum habeat late patentem intellectum: sic & voluntate præditus est, quæ ad omnia illa extendi possit: tam, inquam, ad finem, qui Deus est, quam ad media (eligendo media proportionata ad finem.) In hoc est natura liberi arb. Sed si pro fine appetit particularia: in angustias se conjiciens, libertatem amittit. Quare infertur naturam hominis liberi esse arb., quia proprio judicio amplo, nullo termino definito, voluntas & intellectus extenduntur ad finem, & ad media, id est, ad bonum ipsum universum, & omnia bona. Conservatur ergo liberum arb. quam diu homo fini ultimo & summo bono (qui Deus est) adhæret. Amittitur autem, quando relicto summo bono, ad particularia deflectit. Et licet tunc maneat illa facultas naturalis, & cognitio, & ad bonum universum propensio: (quod liberum arb. vocamus) tamen ita imminuta remanet, ut in servitutem quodam modo dicatur positum lib. arbitrium. Et sic quæ agit homo, cum proprio judicio agat, libere agere dicitur: licet in servitute degens. Quia qui servit peccato, servus est peccati. Hæc sententia optimi illius Cardinalis: quæ cum verbis Scripturæ Sacræ non parum convenit. Licet omnibus forte non satisfaciat, nec pro certa huc allata. Sed notanda sententia illa D. Augustini: (x) Qui creavit te fine te, non salvabit te fine te. A creandis enim, inquit, hominibus nihil exegit Deus. Quid enim exigeret ab iis, qui nondum erant? In reformandis autem & justificandis hominibus, passim in scripturis exigit, ut credant, resipiscant, pœnitentiam agant. Quare nec gratia Dei fine nobis aliquid agit, neque fine Dei gratia nos. Sed omnia possum, inquit Apostolus, in eo, qui me confortat. Malas quoque voluntates non facit: sed eis utitur (ut idem docet (y) Aug.) ex quo sequitur, neque invitum Deum mala permittere, neque negligentem: quia novit ad meliora ordinare cuncta solus. Nisi Deus adjuvet, infirmitas nostra non modo vincere, sed neque pugnare potest. Itaque velle naturæ est, bene velle Dei. Utrunque etiam a Deo. A Dei gratia excitatur voluntas ad bonum: & adjuvatur, ut recte velit, & perficiat. Philip. 2. Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere. (z) Ideo dicimur etiam nos cooperatores Dei: quia sufficientes non sumus ex nobis. 2. Cor. 7. Conatus voluntatis nostræ, & secundum Dei gratiam est, & secundum naturalem potentiam. Debemus gratiæ, quod vocamur: debemus etiam gratiæ, quod occultis itineribus, nisi resistamus, sapor nobis vitalis infunditur. Nostræ tamen electionis est, quod beneficia demonstrata sectamur.

DE PROFESSIONE FIDEI.

Ut qui mundanæ militiæ se dedunt, fidem ante omnia duci suo dant, & hostium ejus hostes se fore promittunt: deinde armis induuntur, quæ sibi ille præscribit: tesseram quoque in prælio accipiunt, quo inter se dignoscant: sic qui Christianæ militiæ ascribuntur per Baptisma, fidem Christo Domino dant, & renunciant Satanæ: de iis, quæ agenda sunt vel fugienda, diligenter admonentur, exorcizantur, catechizantur, unguntur tanquam athletæ, armantur donis gratiæ, & signo Crucis Christi, Principis & Domini sui, quod pro Symbolo etiam belli spiritualis habent. Rursum etiam, qui in Ecclesiastica authorandi sunt, [maxime qui futuri sunt aliorum Duces] quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus spirituales nequitias in cœlestibus; eos ante omnia fide astringi decet suo Imperatori, Christi Vicario: hæreticis autem, atque hæresibus nuncium remittere, legesque militiæ suæ certas accipere, ne victus aliquando dicat, Non putaram.

Idcirco Sacrosancta Generalis Tridentina (a) Synodus explicitam Professionem Fidei facere jubet, cum primum ii electi fuerint: tam ut jurejurando ad rite obeundum munus suum obligentur, quam ut in confessione veræ fidei & Catholicæ, armaturam habeant: scutum scilicet fidei, & galeam spei salutis, cum gladio spiritus, quod est Verbum Dei.

Primum autem & ubique obvium Fidei, Professionisque Christianæ Symbolum, est signum Crucis Christi: quo nos signamus, & nostra omnia: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Hic implicite continentur omnia fidei nostræ mysteria. Hoc spem & fiduciam, quam in Christo habemus, Redemptore nostro, & in potentia Majestatis Dei declaramus. Erga Deum & proximum chari-

(x) Ser. 15. de verb. Apost. (y) Ad Jul. lib. 5. (z) Aug. de corr. & grat. c. 7. & 10.
(a) Sess. 24. c. 1. & 12.

charitate accendimur, qui nos ad mortem usque dilexit, & proximum diligere præcepit.

Tres enim hic personas distinctas in Deo profitemur: & per passionem Crucis, reliqua intelligimus, quæ in carne gessit Dominus Jesus: unde spe erecti, non confundimur; sed ad Dei Majestatem adorandam, & pro beneficiis acceptis, ad gratias agendas inducimur. Quare non immerito fidei atque professionis Christianæ Symbolum vocabimus signum Venerabile Crucis: quo semper se signare solitos, ait D. Basilius [b], eos, qui in Christum spem collocassent. Et Tertullianus vetustissimus author: Ad omnem progressum (inquit) atque promotum: ad omnem exitum & aditum, ad vestitum & calceatum, ad lavachra, ad mensas, ad cubicula, ad lumina, ad sedilia: quæcunque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus. Tertullianum suum (c) secutus Cyprianus, asserit, per hoc signum Crucis salutem positam omnibus, qui in frontibus notantur. Quod probat ex multis locis testamenti utriusque. Signum hoc solvit terrores, tetra fugat spectra, morbos sanat, dæmones expellit: in periculis præsidio est, & in rebus lætis securitati. Vide plura ejus Epith. apud Chrysostomum in Joan. August. in multis locis, ut de Civit. Dei l. 22. c. 13. De visit. infir. l. 2. c. 3. De Symbol. c. 1. De temp. ser. 130. Contra Faust. l. 12. c. 30. De Sanctis. ser. 19. &c.

Sed ut amplius intelligas Crucis mysterium, considera nos hic Trinitatem Sanctissimam invocare. Invocamus Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: tres quidem Personas distinctas, sed unum Deum, unam substantiam, sive essentiam; unam potentiam, unam voluntatem: Patris, qui a nullo genitus est: Filii, qui ante omnia sæcula a Patre genitus: Spiritus Sancti, qui itidem, ab æterno ex Patre & Filio procedit. Pater est prima Persona. Non utique, quod in Trinitate hæc sit aliquid prius, aut posterius: majus aut minus. Absit hæc a fidelium mentibus impietas: cum eandem gloriæ Majestatem in tribus Personis Christiana Religio prædicet. Sed Patrem propterea, quod ipse sit principium sine principio, primam Personam vere dicimus. Quæ quidem uti Patris proprietate relativa distincta est, ita in unam illam præcipue hoc convenit, quod Filium ab æterno genuit: Et in Filii Personam proprietas alia hæc congruit, ut a Patre generetur: quam Theologi filiationem vocant: & in Spiritus Sancti (quam spirationem passivam) ut ab utroque procedat. Atque in hunc modum Divinæ Trinitatis simpliciter confiteamur unam essentiam, cum personarum perfecta distinctione: retinentes cum timore hæc essentiæ & personarum vocabula: ne in rei altissimæ, atque difficillimæ perscrutatione periclitemur. Quod si forte apud aliquem Sanctum legas, plures substantias: existimato, improprie eum loqui: nam neque Divinitati, tam convenire nomen substantiæ, quam essentiæ, tradit August. Imo nec personæ nomen, inquit, placuit, quod Scriptura dicat, sed quod non contradicat. (d) Quoniam igitur dictio Græca hypostases, pro qua nos aliquando suppositum, aliquando substantiam reddimus, sæpe in plurali ponitur, interdum etiam in singulari, una hypostasis & tres hypostases. Ideo unam substantiam plerique, rari plures: id est, tres res, vel tria supposita: ut hæresin Sabellianorum everterent, qui personarum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nomina tantum distincta dicebant, non autem res. Sed nobis ita distinguuntur personæ sive supposita, ut alius sit Pater a Filio, alius ab Spiritu S. non autem aliud in genere neutro, quia essentiam significat substantivatum nomen in Divinis.

Amen quoque vox Hybraica Symbolum credentium est. Hanc Græci interpretati sunt γένοιτο, id est, fiat, vel utinam fieret. Proprie idem significat, quod fides vel veritas, vel (adverbialiter) idem, quod fideliter & vere: & cum voto quodam fere assumitur. Nam cum Christus ea sit usus frequenter: non id quidem semper voluit, quod multi reddunt Gallice: *Ainsisoit il.* Nos interpretabimur ita: Credo, & Confiteor & affirmo, & lubenter suscipio, quod dictum est: & fiat Credo, ita fieri opto. Hieronymus signaculum veritatis appellat. Est enim confirmatio dicti & consensus. Quotquot enim promissiones Dei sunt, inquit Apostolus, in illo (scilicet Filio Dei) est. Ideo & per ipsum Amen, id est, in ipso Filio Dei affirmationem consequuntur, & confirmationem cum voto fidelium. Nemini ergo liceat, sanctam vocem hanc fidei Symbolum in linguam Gallicam transferre pro suo arbitrio. Nam & D. Augustinus ad Pascentium sic loquitur. Nam sciendum est, Amen, & Alleluya (quod nec Latino, nec Barbaro licet, in linguam suam transferre) Hebræo cunctas gentes vocabulo decantare. Propter sanctiorem enim authoritatem, quamvis interpretari potuissent, (ait idem in libro de Doctrina Christiana) servata tamen est antiquitas. Hoc sufficiet iis, qui omnia habere volunt in lingua vernacula: nec

(b) Basil. de ser. 5. c. 17. (c) Tertul. de corona Mili. Cyp. ad Qui. lib. 2.
(d) Aug. lib. 7. de Trinit. c. 5. & 6. Greg. Naz. oron. 2. & 8. Damas. de Fide 1. c. 10. & 11.

nec nomen Baptiſmi admittunt, nec Diaconi, nec Chriſmatis: quod latina non ſint hæc. Quod autem Amen, Symbolum fuerit ſemper credentium in Eccleſia, colligi poteſt ex 14. cap. 1. ad Corinthios, Quis ſupplebit locum idiotæ? quomodo dicet Amen ſuper tuam benedictionem? quoniam quid dicas, neſcit.

JESUS.

ADdimus aliquando, per invocationis modum, Jesus, nomen Domini noſtri benedictum: in quo uno oportet nos ſalvos fieri. Vox quidem Hebraica eſt, quam a verbo Heb. deduci jaſa (id eſt, ſalvare vel ſervare) Angelus docuit Matth. 1. Vocabis (inquit) nomen ejus Jesum: Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Apoſtoli tamen Græce ſcripſerunt Ἰησοῦς: non utique Jehoſua, nec Jehoſue, nec Joſue. Quin etiam Rabbini ipſi Hebræi in ſuis commentariis ſcribunt Jeſu, vel Iſu. Unde conjicimus, proferri ſemper ſolitum fuiſſe cum accentu in ultima diſſyllabum; licet Græce videatur triſyllabum. Hinc diſces, illud ΙΗΣ. Græcam eſſe ſcripturam veram: ſed hanc Ihs corruptam ab iis, qui vocalem Græcam H putant eſſe aſpirationem. Sicut & χρς pro χριστὸς ſcribentes: pro χ Ch, ponunt X: & pro R, P. propter ſimilitudinem literarum.

DE SYMBOLO APOSTOLORUM.

TRiplex celebratur in Eccleſia Catholica Symbolum. Unum eſt Apoſtolorum, *Credo in Deum Patrem Omnipotentem, &c.* Alterum dicitur Magnum & Nicenum. Licet nonnulli Conſtantinopolitanum appellent, propterea quod Niceno additum fuit in Concilio Conſt., id quod ſequitur poſt hæc: *in Spiritum Sanctum*, Eccleſia quoque latina illud adjecit, *Filioque.* Sed vulgo nos Nicenum vocamus a prima ejus editione. Eſt tertium Athanaſii, quod ſingulis diebus cantamus ad Primam. Magnum illud, ſive Nicænum in Miſſa tantum canitur. Hoc Apoſtolorum non canitur, ſed tacite dicitur ad Primam & ad Completorium ante confeſſionem generalem: quia corde creditur ad juſtitiam, (e) ore autem fit confeſſio ad ſalutem. Dividitur in 12. Articulos, ſecundum numerum Apoſtolorum, a quibus creditur compoſitum. Quamquam non conſtat, ſintne ſinguli a ſingulis, an omnes ab omnibus ſemel concepti. Dividitur etiam in 14. Articulos, ſecundum credibilium differentias. Septem enim ſpectant ad Divinitatem: & alii ſeptem ad Chriſti humanitatem. Poſſunt etiam in tria Capita ſeparari. Nam in una parte tractatur de Creatione, in altera de Redemptione, in tertia da Sanctificatione. Et in hac diviſione reſpiciunt tres Perſonas, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum.

DE CREATIONE.

I.

CRedo in DEUM Patrem Omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.

DE REDEMPTIONE.

II.

Et in JEſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum.

III.

Qui Conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

IV.

Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus.

V.

Deſcendit ad inferna. Tertia die reſurrexit a mortuis.

VI.

Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

VII.

Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos.

DE SANCTIFICATIONE.

VIII.

Credo in Spiritum Sanctum.

IX.

Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem.

X.

Remiſſionem peccatorum.

XI.

Carnis reſurrectionem.

XII.

Vitam æternam, Amen.

LE

(e) Rom. 10.

LE SYMBOLE DES APOSTRES declaré en vulgaire.

CRedo in DEUM.) *C'est à dire, Je croy en Dieu. Je mets toute ma foy, mon esperance, & mon amour en un Dieu.*

Patrem.) *Pere. Je crois en un Dieu, qui est en trois personnes (Pere, Fils, & S. Esprit) mais une seule substance, une Deité, & une puissance indivise. Je l'appelle Pere à bonne raison, pour cause de l'eternelle generation de son benoist fils JEsus Christ, selon la Divinité. Et aussi, pource qu'il nous a faict ses enfans, par adoption, & heritiers du Royaume celeste, par le merite de fondict Fils.*

Omnipotentem.) *Tout puissant. Car rien ne luy est difficile à faire: Aussi ne seroit il à deffaire & ruiner, s'il luy plaisoit. Et n'y a chose, qui puisse empescher sa volonté. Dont je me sens bien fort: veu que j'ay un Pere tout puissant. Car comme Pere, il m'ayme: & comme tout puissant, ne scauroit faillir. Aussi le tiens je en si grande reverence, veu que plusieurs de ses œuvres excedent ma capacité, que je n'y fais point du curieux: ains m'en rapporte du tout à sa Parole, à laquelle rien est impossible.*

Creatorem cœli & terræ.) *Createur du ciel & de la terre. Il est seul autheur de toute creature, visible & invisible. Parquoy il n'y a substance, ou nature, qui de soy soit mauvaise ou immonde: veu qu'il est tout bon & sainct. Aussi nous faut penser, qu'il ayme sa creature, & la gouverne pour sa gloire. Dont je l'ayme comme celuy, duquel je recois tout mon bien: mesmes pour l'amour de luy je prens en patience les adversitez, comme profitables pour mon salut.*

Et in JEsum Christum.) *Et je crois en JEsus Christ. Je l'appelle JEsus: qui en langue Hebraique signifie Sauveur & salutaire. Car il nous a sauvé, & racheté par son precieux sang. Et n'y a autre nom soubs le Ciel, auquel il faille avoir esperance de salut. Aussi l'appelle je Christ, qui signifie en langue Greque, Oinct (lequel nom estoit des Roys, & des Prestres, & Prophetes) pour autant, qu'il est le vray Messias [qui pareillement est a dire Oinct] promis en l'ancien Testament.*

Filium ejus unicum.) *Son fils unique. Dieu, filz de Dieu. Il est seul & unique filz de Dieu le Pere, trescher & bien aymé. Car si nous sommes filz de Dieu, ce n'est pas par nature, ains par adoption & grace. Mais luy est d'une mesme substance avec son Pere: procedant d'iceluy par la generation eternelle, comme lumiere d'une lumiere. Il est aussi unique, je dis une seule personne, & suppos: non pas deux: combien qu'il soit Dieu & homme, & qu'il ait deux natures, Divine & humaine. Car le Verbe Divin (qui est le vray suppos & chef, en ceste disposition) a print & a uni à soy la nature humaine, par une maniere à nous indicible: de sorte que la nature humaine ne se soustient en soy, mais au verbe Divin. A ce fils donc de Dieu naturel, le Pere communique par la generation eternelle, sa nature, sa puissance, & toute sa gloire.*

Dominum nostrum.) *Nostre Seigneur. Et combien que JEsus Christ est nostre frere, il est aussi nostre Seigneur: nous ayant rachetté de la servitude du diable, non par or, ou argent: mais par son sang precieux. Et pourtant je veux obeir en tout & par tout, à ses commandemens, m'en donnant la grace.*

Qui conceptus est de Spiritu Sancto.) *Qui a esté conceu du Sainct Esprit. N'a pas esté engendré de semence d'homme: mais le Sainct Esprit a formé divinement & miraculeusement son corps au ventre virginal de la Vierge Marie, de pur sang & substance d'icelle. Et par ainsi il a esté engendré vray Dieu & vray homme, & selon la diversité des deux natures il a faict diverses actions en sa vie, Selon l'affection de son humanité il craignoit la mort: selon la Divinité il faisoit les miracles.*

Natus ex MARIA Virgine.) *Nay de la Vierge Marie. Vierge avant le part, au part, & apres le part. Pource qu'il convenoit qu'elle fust ainsi, pour l'honneur de si grand mystere. D'out vient à noter, que Dieu a faict naistre en quatre sortes. Adam nasquit sans pere ny mere: Eve de la coste d'Adam: nous de pere & mere: nostre Seigneur de la seule mere.*

Passus sub Pontio Pilato.) *A souffert soubs Ponce Pilate. Du temps que Ponce Pilate Romain avoit le gouvernement de la Judee soubs Tibere empereur des Romains, il a enduré la mort ignominieuse; lié comme un larron: battu, flagellé, soufleté, crachė, mocqué, & mespris, tant des Soldats de Pilate, que des Pontifes, leurs Ministres, & d'autres, jusques à estre crucifié: le tout pour mon salut. Ce qui m'apprent estre patient aux injures & mespris*

spris, que je reçois en ce monde: veu que mon Seigneur, & mon Dieu, la gloire eternelle, s'est ainsi demis, & a esté si patient pour l'amour de nous, ses pauvres creatures.

Crucifixus.) *Crucifié. Comme un criminel & meschant homme, a esté attaché en un gibbet faict en forme de Croix & supplice, celuy, qui ne feit oncques peché: ains qui estoit venu pour effacer tous pechez, & nous delivrer du supplice eternel. Pourtant je l'ay tousiours devant mes yeux, ainsi estandu, & cloué cruellement en la Croix. Ce qui me romp le cœur. Et à grand peine y pense je sans larmes. Et comment par ceste grande patience il a vaincu le diable: à ceste cause je fais souvent le signe de la Croix sur moy, pour me fortifier, & munir contre toutes tentations & dangers: & quant & quant sur toutes choses (en forme de benediction) que je desire bien venir, & succeder pour nostre usage.*

Mortuus & sepultus.) *Mort & ensevely. Son ame à la fin par les cruels tourments a esté separée de son corps. Et le corps enveloppé de linges, à la façon des Juifs mis au sepulchre. Par la mort il a suffisamment payé nostre rançon. Car par le peché d'Adam nous estions faicts serfz du peché, & du diable: obligez à la mort. Par sa mort il a estainct ceste obligation, & effacé le debt, que nous feit nostre premier pere. Cecy me faict l'aymer sur toutes choses, & prendre exemple en luy de forteresse, & de non craindre la mort pour son service. Et je prie destre ensevely avec luy: à fin que le peché ne me puisse trouver vivant en iniquité.*

Descendit ad inferna.) *Il est descendu aux enfers. A savoir son Ame. Car il a voulu consoler les Peres decedez, qui estoyent detenus au limbe: & acertener de la gloire, à eux des long temps preparée, par sa presence: les tirant de la prison, où ils estoyent privés de la vision de Dieu. Pour ceux là est descendu JEsu Christ aux enfers: non pas pour les reprouvez. Car la Justice Divine par raison doibt donner crainte aux meschans de la peine eternelle, & espoir aux bons, d'estré delivrés à la fin du mal.*

Tertia die resurrexit a mortuis.) *Le tiers jour est resuscité des morts. C'est article de foy, le plus recommandé par les Saincts Apostres, m'asseure, que je resusciteray une fois, pour resembler du tout à mon Chef: lequel est resuscité. Et en ceste vie mortelle je recouvreray une autre vie, que telle, que j'ay tenu par cy devant en peché. Car j'espere de vivre, par sa justice & grace, mortifié à toutes iniquitez. Quant au nombre des jours que mon Dieu a esté au sepulchre, l'Evangile monstre, qu'il faut prendre les parties du Vendredy & du Dimenche, pour deux jours: & le Samedy entier. Aussi estoit il nommé en Hebrieu Sabbath, qui signifie tant comme repos.*

Ascendit ad Cœlos.) *Est monté ès cieux. Ne convenoit poinct, que son corps glorifié demourast en la terre immunde & subjecte à corruption. Et j'apprens de ceste Ascension, que ma demeurance doit estre au ciel avec luy: car c'est mon chef, qui est descendu du ciel: & faut que le corps soit avec luy: lequel combien que visiblement nous ait delaissé sur la terre, il ne delaisse pourtant d'estre avec nous invisiblement par sa grace, faveur, & presence reelle au Sacrement de l'autel. Car il est tout puissant comme s'ensuit. Et ne faut doubter de sa parolle.*

Sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.) *Sied à la dextre de Dieu le Pere tout puissant. Je croy par ce l'eternité de son Royaume, & la puissance qu'il a sur toute creature, avec une gloire infinie, egal a Dieu son Pere. Ceste phrase d'estre assis à la dextre, est declarée par le mot y adjousté, Omnipotent. Car autrement Dieu le Pere n'a corps aucun propre, pour avoir main dextre ou senestre. C'est un Esprit incomprehensible, contenant toutes choses: non pas contenu, ny definy.*

Inde venturus est judicare vivos & mortuos.) *Dont il doit venir juger les vivans & les morts. Quant je pense au jour, qu'il a choisy pour faire rendre compte devant son throsne à tous ceux, qui auront jamais eu nom d'homme, (sans en excepter aucun, soit vif ou mort) je me console grandement, & prens courraige à bien faire. Combien que non du tout sans crainte: car mon imperfection m'est suspecte, & danger est que ne soys surprins à l'improveu: soit par l'heure de la mort, [lors que se faict le premier jugement] soit par le jour du dernier jugement: où seront revelees toutes meschancetez & fautes, à la confusion des pecheurs, & gloire des bons. Et iront ceux qui auront bien faict, ou Royaume eternel: & les autres au feu d'enfer avec le diable pour jamais.*

Credo in Spiritum Sanctum.) *Je croy au Sainct Esprit. La tierce Personne de la Trinité egal en bonté, puissance & majesté, avec le Pere & le Fils: desquels eternellement il procede: de mesme essence, & nature. Ceste confession de la Deité du Sainct Esprit, que je fais, est comprinse en ces mots,* Credo in Spiritum Sanctum. *Car par iceux je confesse, que je mets en luy tout l'espoir de mon salut. Et comme n'y a point plusieurs Dieux, je croi que le Pere, le Fils, & le Sainct Esprit, n'est qu'un Dieu, procedont le Fils du Pere par generation: Et le Sainct Esprit du Pere & du Fils, par inspiration & amour. Ce sont choses difficiles à comprendre: mais la foi me conduira à la vraie cognoissance, Dieu aidant. Nous appellons ceste troissieme personne, Esprit, pourtant que luy attribuons estre cause de la vie de toutes choses: & mesmes de celle de nos ames par grace: Aussi l'appellons Sainct, pource que de luy procede toute sanctification.*

Sanctam Ecclesiam Catholicam.) *La Saincte Eglise Catholique. Je confesse & croy, qu'il y a une Eglise Saincte & Catholique, en laquelle j'ay esté regeneré par le Sainct Baptesme. Je nomme Eglise, comme une famille de plusieurs vivants en communion, une congregation, un peuple, une republique, conduyte & gouvernée par le Sainct Esprit. Et pourtant elle ne peut errer en chose qui concerne nostre salut. Et combien que elle soit desia en portie avec JEsus Christ en la gloire celeste, en partie icy fluctuant aux ondes de ce monde, & combatant contre ses ennemis, si est elle une: car son chef n'est qu'un, JEsus Christ, duquel elle reçoit toutes sainctes influences de vie & bonnes actions. Je l'appelle souvent ma mere: pource qu'en icelle j'ay esté regeneré par le Sainct Baptesme. Elle est Saincte, comme espouse de JEsus Christ. Car combien que tandis qu'elle chemine par ce monde, les bons y soyent parmy les meschans: moyennant que ceux icy retiennent la foy, ils n'en sont dehors. Le jour du jugement en fera la separation. Et lors on verra un troupeau, & un Pasteur. Maintenant que je suis au monde, j'obeiray à mon Pasteur, & à iceluy qui est constitué sur les autres Pasteurs, qui est nostre Sainct Pere le Pape. Car non seulement le commandement de nostre Seigneur le veut ainsi: mais la raison le dicte, qu'il faut un chef en toutes choses, ainsi qu'il y a un seul Dieu de tout. Elle est saincte comme espouse de JEsus Christ, & Catholique, c'est à dire universelle: pource qu'en tous temps & en tous lieux, les bons Chrestiens ont tenu une mesme foy & doctrine des choses concernant nostre salut. Donc je renye & deteste toutes assemblées d'heretiques & schismatiques: & me tiens au giron de ceste Eglise ma bonne Mere.*

Sanctorum communionem.) *Communion des Saincts, (ou, de choses Sainctes.) Il n'y a difference en ceste Eglise de personnes, riche ou pauvre, gentil ou villain, tous participans des graces de JEsus Christ nostre chef, comme membres d'un mesme corps mysticque (chacun en sa vocation) nous communicans mutuellement nos prieres & bienfaicts, & principalement receuans un mesme Sacrement de son benoist Corps & Sang, qui nous faict estre un avec luy, & unys avec nous autres. Et pour non perdre ce bien, je me garderay songneusement de luy estre desobeyssant, à celle fin que ne soys dejetté d'icelle, & excommunié. Car hors l'Eglise nul pourra estre sauvé non plus, que ceux qui ne se trouverent en l'arche de Noé au temps du deluge.*

Remissionem peccatorum.) *Remission des pechez. Je croy, que par la Passion de mon Redempteur JEsus Christ, le pardon de nos pechez nous a esté obtenu. Lequel m'est appliqué par le mistere & vertus des Clefs, qu'il a mis en la main des Pasteurs, & Prelats de l'Eglise. Par le Baptesme m'a esté pardonné le peché original, avec lequel j'estois né: & par le Sacrement de Penitence, tous les autres, que j'ay commis par apres. Et comme apres ledit Sacrement, ou une vraye contrition (combien que la coulpe de mon peché soit remise) toutes fois encores reste souvent une obligation à quelque peine, qu'il faudra payer en purgatoire, (car justice le commande;) J'espere, qu'elle me sera effacée par les merites de JEsus Christ & de tous les Saincts, vray thresor de l'Eglise, m'estant appliqué par quelque indulgence de nostre Supreme Prelat & Pasteur.*

Carnis resurrectionem.) *La resurrection de la chair. Si j'ay travaux, peines & douleurs en ce monde, je me console, que mon corps, qui est maintenant mortel & corruptible, resuscitera, & ne sera plus subject à corruption, mais sera glorifié à la semblance de celuy de JEsus Christ, clair, resplendissant, subtil, & agile, surmontant la clarté du soleil, & des estoilles. Mais les mauvais Chrestiens*

stiens & infideles, combien qu'ils resusciteront, ce sera toutesfois pour aller aux tenebres, & peines perpetuelles d'enfer.

Vitam æternam.) *Vie eternelle. C'est la fin de nos labeurs. Le comble de tout bien, preparé à ceux, qui en ce monde auront vescu selon la doctrine, que nostre Seigneur nous a donné.*

Amen.) *Amen. Je le confesse ainsi: je le croy ainsi: & prie Dieu, qu'ainsi soit il.*

FIDEI PROFESSIO TRIDENTINA.

PRopter hæreticorum pertinaciam coacti fuerunt olim Patres aliquam formam confessionis fidei Catholicæ concipere : ne subdola interpretatione Scripturarum , vel traditionum, veritatem verbis corrumperent falsi fratres. Nostra pariter tempestate idem fieri oportuit, excitatis ab hæreticis,& tamquam ab inferis revocatis multis erroribus , atque blasphemiis: quæ priscam Patrum illorum simplicitatem cum aliis acrius depugnantem, non ita monebant. Hanc tradidit bonæ memoriæ Pius IV. Pontifex Maximus: cujus auspiciis Tridentina Synodus finem Deo propitio fœlicem adepta est. Addit autem is ad magnum Symbolum articulos aliquot, ex Canonibus Concilii desumptos. Et confessionis quidem hujus forma hæc est.

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet : Credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, Factorem cœli & terræ, Visibilium omnium , & invisibilium : Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, Et ex Patre natum ante omnia sæcula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: Genitum non factum, consubstantialem Patri,per quem omnia facta sunt : Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis : Et incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine: Et homo factus est: Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato: Passus & sepultus est : Et resurrexit tertia die secundum Scripturas : & ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris: Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos. Cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem , Qui ex Patre Filioque procedit : Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur : Qui locutus est per Prophetas. Et unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, Et vitam venturi sæculi, Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes & constitutiones firmissime admitto, & amplector. Item Sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Sacrarum Scripturarum , admitto : nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum accipiam , & interpretabor. Profiteor quoque septem esse vere & proprie Sacramenta novæ legis a Jesu Christo , Domino nostro instituta , atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum , Confirmationem, Eucharistiam , Pœnitentiam , Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaque gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus , in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto : Omnia & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio: Profiteor pariter in Missa offerri Deo, verum,proprium, & propitiatorium sacrificium, pro vivis,& defunctis , atque in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse, vere, realiter , & substantialiter Corpus, & Sanguinem, una cum anima, & divinitate Domini nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem: quam conversionem Catholica Ecclesia transsubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum , verumque Sacramentum sumi. Constanter teneo, Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari. Similiter & Sanctos una cum Christo regnantes, venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas: firmissime assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis , nec non aliorum Sanctorum habendas & retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem , a Christo in Ecclesia relictam fuisse , illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum Matrem, & Magistram agnosco : Romanoque Pontifici, Beati Petri Apostolorum Principis , Successori, ac Jesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac ju-

ro.

ro. Cætera item omnia a Sacris Canonibus, & Oecumenicis Conciliis, ac præcipue a Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio atque profiteor, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque, ab Ecclesia damnatas & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio & anathematizo: Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & inviolatam, usque ad extremum vitæ spiritum, constantissime (Deo adjuvante) retinere & confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, voveo, ac juro, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

STATUTUM I.

STatuitur igitur & ordinatur, ut quicunque in Episcopum, vel Archi-Episcopum eligetur, in prima post suam creationem vel electionem Provinciali Synodo, cui ipse intererit, veram obedientiam Summo Romano Pontifici spondeat, fideique professionem faciat, juxta formam hanc a Pio IV. Papa traditam. Provisi etiam de beneficiis quibuscunque, curam animarum habentibus, eandem obedientiam spondere & fidei publicam confessionem facere teneantur in manibus Episcoporum suorum, vel Vicariorum Generalium: Provisi autem de Canonicatibus, vel dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo suo, seu Vicario, sed etiam in Capitulo: Abbates coram Episcopo, a quo benedictionem accipient, & coram toto Conventu: Alii vero de Monasteriis provisi, coram Conventu, tantum. Item Universitatum & Studiorum Generalium Magistri & Doctores publice profitentes, singulis annis in prima quaque prælectione sua solemni se juramento spondeant, nihil docere, vel interpretari velle, quod huic fidei Catholicæ repugnet.

II.

Quoniam vero impossibile est, sine fide placere Deo: idcirco Curati doceant frequenter articulos fidei, sicut in Symbolo Apostolorum continentur: distincte pronunciando, & simpliciter lingua vernacula aliquando declarando. Hortentur quoque Parochianos suos, ut memoriter illos teneant, & frequenter recitent cum Oratione Dominica: quoniam qui id non agunt, non possunt reputari Catholici.

III.

*Quod si declarationem velint ampliorem facere populo, (veluti in diebus solemnibus, qui articulorum aliquam interpretationem requirant) eam ex Catechismo Romano maxime desumant, & authoribus tantum Catholicis: neque ex suo sensu aliquid tradant, ne ab orthodoxæ fidei doctrina alienum quid per imperitiam afferant, vel per temeritatem affirment.

IV.

Doceant Curati adolescentes & mulierculas, facere signum Crucis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Idque protensa manu tota, cum decoro, a fronte ad umbilicum, & ab humero sinistro ad dextrum. Et pollice aliquando manus dextræ in fronte, & in ore, & in pectore. Quia Symbolum est, & fidei, & spei, & charitatis, in Deum & Dominum nostrum Jesum Christum: quo non solum in periculis subeundis, sed in omni actione suscipienda muniri sanctum est, & prodest.

V.

Scribit quidem Petrus Apostolus in prima Canonica, ut simus semper parati ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea, quæ in nobis est, Spe & Fide, sed cum modestia & timore. Cæterum, quia deprehendimus subornatos multos ministros Satanæ per varia loca discurrere, & sub specie pietatis quæstiones varias Curatis & Presbyteris parum in ea re exercitatis, coram populo proponere: quibus ipsi Presbyteri non sane ex B. Petri doctrina, cum modestia & timore respondentes, sed cum præsumptione loquentes, quæ non intelligunt, sæpe contingit, ut non solum auditores, sed & se ipsos etiam scandalizent: juxta Patrum Constitutiones omnibus nostræ Dioicesis

cesis prohibemus (maxime vero Presbyteris) ne cum hujusmodi hominibus disputationes de Fide, vel doctrina Ecclesiastica committant, aut disputare audeant, nisi ad Theologiæ gradum aliquem assumpti sint. Sed si a peregrinis interrogentur, & respondere oporteat: Respondeant tantum de suo officio, quod facere tenentur, scilicet administrare Sacramenta secundum formam sibi præscriptam, orare & offerre, pro se & pro populo: declarare simpliciter & absque contentionibus Articulos fidei, Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, opera charitatis, & similia. Quod si quam in his, & aliis similibus rebus difficultatem habuerint, consulant Superiores suos, vel Doctores Viros Catholicos, cum charitate.

DE VERBO DEI.

Fides igitur duplex est: Actualis, & habitualis. Et hæc quidem etiam in duplici ratione subsistit. Nam alia infusa dicitur, uti quam puer rationis adhuc expers, Spiritus Sancti gratia assequitur per Baptismum, cum aliis virtutibus & donis. Acquisita autem ex pluribus credendi actibus generatur: sive illius hæc incrementum sit [quia ab Spiritu Sancto quoque procedit] sive quid aliud, non refert. Nam Marc. ult. prædicabant Apostoli Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Ex prædicatione Verbi Dei fit Actualis fides, quod dicimus credere. Id docet Apostolus illa eleganti gradatione Rom. 10. Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audiverunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes Evangelizantium pacem, Evangelizantium bona! Sed non omnes obediunt Evangelio. Esaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo Fides ex auditu: Auditus autem per Verbum Christi. Hæc Paulus. Ex quibus patet, fidem de Christo (Actualem scilicet) non esse unquam, nisi audiatur Verbum Christi. Est autem auditus quidam interior per inspirationem, vel revelationem occultam, de qua David: Audiam, quid loquatur in me Dominus: alius exterior. Ad exteriorem hunc fit Dei Verbum tribus modis. Uno per Deum ipsum loquentem homini: ut quando Verbum Domini factum fuit ad Adam, Cain, Abraham, Mosen, & alios. Alio modo per Dei Ministros: ut cum Prophetæ ea referebant, quæ a Deo acceperant. Dicebant enim: Audi Israel, hæc dicit Dominus. Sed hoc Dei Verbum nobis administratur duobus etiam modis: per Scripturam Sacram: & per traditionem Ecclesiæ non scriptam, Ubi doctrina fidei, & eorum, quæ nobis necessaria sunt ad salutem, tanquam per manus tradita absque literis, inde ab Apostolis, & primis Ecclesiæ Ducibus ad nos pervenit. Itaque nisi Scripturis Sanctis credamus, & Ecclesiæ Matris nostræ traditionibus; salvi esse non possumus.

SCRIPTURÆ SACRÆ.

Dicitur Scriptura Sacra Verbum Dei, quoniam Spiritu Dei facta est: sicut verbum hominis dicimus, quod Spiritu hominis fit. Jerem. 1. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Et Evangelistæ solent ita loqui: Sicut dictum est a Domino per Prophetam. 2. Petr. 1. Non enim humana voluntate allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, loquuti sunt Sancti Dei homines. Scripturæ ergo Sanctæ, seu Canonicæ sunt, quæ Spiritu Sancto dictante exceptæ sunt. Psalm. 44. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Sed earum multiplex sensus esse solet. Primo literalis: ut qui vel ex proprietate verborum, vel usitato tropo, se statim offert, alius spiritualis, vel mysticus: quem Hieronym. allegoricum nominat. Alii Doctores mysticum hunc, sive spiritualem, in tres separant, & horum unum vocant Allegoricum, quando scilicet res novi Testamenti significatur in veteri, aliqua metaphora: Anagogicum, qui de futuro regno præfigurat: Tropologicum, qui mores instruit.

Dicuntur autem Scripturæ Sanctæ, sicut & sanctæ Leges, & sancti muri: quæ violari non debent. Ideo Deuteron. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. & c. 12. Nec addas quicquam, nec minuas. Nihil tamen prohibet, quin Scripturæ mens declarari possit per libros alios. Nam Exod. 12. 20. 23. 24. Quædam addita reperimus a Mose, veluti de fasciculo hyssopi, & aspersione: de igne non accendendo die Sabbati, de pœna mortis violanti Sabbatum: & (quod non erat in decalogo) addidit, Deum tuum timebis, & illi soli servies, & per nomen illius jurabis. Hæc enim, & alia invenias exposita, quæ non erant scripta prius: sed non erant præter illa, quæ didicerat a Deo Moses. Sic auctum fuit volumen Bibliorum paulatim. Quia non simul & semel omnia revelata fuerant Ecclesiæ Dei. Et multa quoque sunt in Literis Sanctis obscura, quæ non licet cuiquam pro suo arbitrio

trio interpretari. 2. Petr. 3. Sicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus Epiſtolis, loquens in eis de his. In quibus ſunt quædam difficilia intellectu: quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem. Hanc igitur ob cauſam dicitur, ſcripturas eodem Spiritu eſſe interpretandas, quo conditæ ſint: nempe Dei, & Prophetico. Quare & in Eccleſia primitiva interpretes ejus dici conſuevere, Prophetæ. 1. Corinth. 14. B. Clemens Epiſt. 4. ad Eccleſiam Hieroſol. monet, ut Lex Dei, cum legitur, non ſecundum propriam ingenii virtutem, aut intelligentiam legatur, vel doceatur. Nam hæretici omnes ex Scripturis fundamentum ſuorum errorum petunt: Diaboli exemplo, qui Dominum authoritate Scripturarum ſeducere tentavit. Timotheum ſuum Apoſtolos alloquens: Qui ab infantia, inquit, Sacras Literas didiciſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem per fidem, quæ eſt in Chriſto JEſu. Quaſi dicat, ſine fide non proſunt ad ſalutem: nec ſine lumine fidei intelligi poſſunt. Niſi credideritis, inquit, Eſa. 6. non intelligetis. Faciles ergo ſunt, cum a Deo declarantur. Hinc impudentia coarguitur hæreticorum. Nam ſi adeo faciles ſunt: quæro, cur inter ſe ſuper eis diſſentiunt ipſi? Non ſic profecto Petrus Apoſtolus, 2. Pet. 3. Nemo igitur proprio ſenſu has interpretetur. Verum ubi difficile quid acciderit, referat ad Eccleſiam. Ita juſſerunt Patres. Clem. ad Jacob. c. 7. Tertull. de præſcrip. Hieron. ad Damaſum, Aug. contra Ep. funda. Et res patet ex Exod. 18. Deuter. 7. Matth. 10. 22. Malach. 2. 1. Timot. 3.

Dicuntur nonnunquam etiam ſcripta Pontificum & Doctorum Sanctorum, Sacræ Scripturæ: ſed ad hoc, ut diſtinguantur a prophanis. Sic Jus Canonicum lex Divina, Imperatorium vero Civile, a Juſtiniano in Auth. (*f*)

TRADITIONES.

NOn ſemper intrinſecus illuminatione Deus inſpirat, quæ nos ſcire vult, nec omnia in Literis Sacris reperiuntur explicita: ſed per aliorum ſæpe nos doctrinam inſtruit: ut aliis acceptam feramus noſtram inſtitutionem. Sic Moſen a ſocero doceri voluit: Paulum ab Anania: Cornelium a Petro: Eunuchum Candacis a Philippo. Multos etiam per afflictiones admonet, reſipiſcentiæ: ſed hoc non ſine illis aliis. Nam ad diſcernendum Verbum Dei, requiritur primo lumen fidei, quod ab Spiritu Sancto datur: Miraculorum certitudo: Eccleſiæ conſenſus. Nam ſi contra, quam tenet Eccleſia, doceat, qui miracula operetur, explodendus erit. Et qui novam doctrinam in religione adferunt, ſine miraculorum certitudine, explodendi. Moſes enim quantis cum miraculis legem ſuam tulit? Noe ſuam, quæ tamen lex naturæ erat, liberatis a diluvio filiis accepit. Et Abraham circumciſionis, concepto miraculoſe Iſaac. Chriſtus, Si opera, inquit, non feciſſem, quæ alius nemo poteſt facere, peccatum non haberent. Chriſti Lex præterea legem Moſaicam perfecit, in quo erat infirma. Hæc naturæ munimen fuit: concupiſcentiam enim neſciebam, niſi lex diceret, Non concupiſces. Naturæ denique lex Divinæ rationis imago eſt: Nunc ergo ſi vel authoritate magna Angelus de cœlo, vel miraculis editis quibuscunque alius, contra traditam ab Apoſtolis & a Chriſto doctrinam, evangelizet, Anathema eſto. Miracula enim fiunt a Deo in confirmationem veritatis: quia Deus mentiri non poteſt. Ergo falſa exiſtimato miracula, & illuſiones, fraudesque diaboli, vel malorum hominum, ſi contra quam accepimus ab Eccleſia, tibi quis per res ſtupendas perſuadere aliquid moliatur. State, inquit, & tenete traditiones, quæ didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam. Et alibi: Laudo vos fratres, quod mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis præcepta mea, teneatis. Hinc patet, inquit Chryſ., non omnia per epiſtolam, ſed multa etiam ſine literis Apoſtolos Chriſti tradidiſſe. Eadem vero fide digna ſunt tam illa, quam iſta. Et ſubdit Ambroſii ſententiam Traditio eſt: nihil quæras amplius. Origenes in Epiſt. ad Titum, Hæreticum eſſe, ait, qui Chriſto credere ſe profitetur, & tamen aliud credit, quam traditio Eccleſiaſtica habeat. Traditiones Apoſtolus (Tertulliano interprete de præſcrip.) depoſitum vocat. O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ. Eſt itaque traditio hæc, de qua loquimur, doctrina Eccleſiaſtica Verbi Dei: tanquam per manus viva voce, de animo in animum transfuſa, & communi fidelium conſenſu recepta. Et quanquam Scriptura Sacra poſſit traditio appellari: nos tamen doctrinæ causa diſtinguimus, ſicut & Sancti Doctores diſtinxere. Commendatur nobis, Hierem 31. Tradam in cordibus eorum, &c. Eccl. 8. Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt a Patribus ſuis. Proverb. 22. Ne tranſeamus terminos antiquos. 2. Theſſal. 2. State & tenete traditiones. 1. Corinth. 11. Ritum orandi & Euchariſtiæ traditionibus contineri docetur. Cæ-

(*f*) Auth. l. Ut Clerici. de Juramento calum. c. 1. c. Cum diverſis. de Privil. in 6. glo. c. Ex diligenti. de Simonia.

Cæterum doctrina sic per manus tradita, & de animo in animum [ut loquitur Dionysius] transfusa, duplex invenitur. Una Fidei est, altera consuetudinis. De hac Tertullianus antiquissimus, in lib. De corona militis. Objicientibus, inquit, nobis hæreticis, quonam scripturæ loco demonstremus hæc (scilicet Eucharistiæ Sacramentum non de aliorum manu, quam Præsidentium sumere: Oblationes pro defunctis, Pro natalitiis annua die facere: Dominico die jejunium nefas ducere, vel geniculis adorare: eadem a Paschate ad Pentecosten jejunii immunitate gaudere: ad omnem progressum atque promotum frontem signaculo Crucis terere) & horum, & aliarum disciplinarum, si legem Scripturarum postules, invenias nullam. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix. Traditio est, [ait etiam Basilius] nihil quæras amplius. Multa enim tradi oportuit Prælatis Ecclesiæ, & Successoribus, quæ literis non expediebat mandare: ne margaritas projicerent ante porcos. Prodita quidem vulgo nimium tremenda mysteria, in contemptum jam venere. Propter ritus itaque ab Ecclesia huc usque servatos, legendi sunt Patres antiqui: si non ad authoritatem, saltem ad antiquitatem, ut loquitur Hieronymus. De rebus autem credendis prior fuit traditio, quam scriptura: quia Ecclesia aliquando sine scriptura fuit. Ante Mosen Patriarchæ fidem Dei coluerunt, & sacrificia obtulerunt. Christus Dominus nihil scripsit. Et Apostoli ante descripta Evangelia viva voce Christum prædicarunt. Luc. 1. Sicut, inquit, tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt. Nec nunc quidem omnia sunt expressa Sacris Literis, quæ Christianam doctrinam spectant: ut de Baptismo parvulorum: de Mariæ perpetua virginitate: de processione Spiritus Sancti a Filio: de Trinitatis personarum una essentia: & aliis multis, quæ non negant nunc, nisi hæretici. Quærit D. Augustinus, (g) Si consuetudo adversatur Sacræ Scripturæ, quid agam? Respondet idem, Scripturam sequendam. Non enim dixit Dominus, Ego sum consuetudo, sed: Ego sum veritas. Sed tu Pastor Ecclesiæ, si quid tale tibi accidat, refer ad Prælatum, vel ad Synodum. De variis etiam particularium Ecclesiarum ritibus interrogatus ab eodem Augustino Ambrosius, nullam esse meliorem disciplinam, respondit, quam, ut eo modo agamus, quo agere viderimus Ecclesiam, ad quam venerimus: ne cui simus offendiculo. Sunt enim traditiones aliæ generales totius Ecclesiæ universalis: aliæ particulares singularum, aliæ quoque multarum. Author est idem Aug. lib. 3. de Bapt. parv. & Epist. 18. cont. Donat.

DE LIBRIS CANONICIS, & de prohibitis.

Necessarium omnino duxerunt Patres (ut tanquam a tritico separarent zizania) librorum catalogum, solenni more Ecclesiæ, describere, tam veteris, quam novi Testamenti: idem nobis hic faciendum censemus, ut in promptu habeant Viri Ecclesiastici, & distincte, omnes & singulos, quos pro Sacra & Canonica Bibliorum scriptura Synodus Tridentina suscepit. Sunt autem infra scripti Testamenti veteris: Quinque Mosis, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Josue postea, Judicum, Ruth, Quatuor Regum, Duo Paralipomenon, Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias, Tobias, Judith, Hester, Job, Psalterium Davidicum centum & quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias, [cum Baruch] Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id est, Ozea, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Naum, Abacuch, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Maccabæorum, primus & secundus.

Testamenti novi sunt: Quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti, Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli.

STATUTUM I.

Horum Librorum Sacrorum veterem ac vulgatam editionem solum veneramur, & in Officio Ecclesiastico, publicis lectionibus, & expositionibus, pro Authentica habendam declaramus: Cæteras vero eorum voluminum integras versiones in vernaculum, vel latinum idioma, sic prohibemus, ut nisi licentia in scriptis obtenta, nemo habere audeat Biblia vernacu-

(g) Aug. lib. 3. de Bapt. parvul.

nacula, vel ab aliquo alio traducta, sub pœna excommunicationis: quia omnes depravatæ sunt ab hæreticis.

II.

Hæresiarcharum libros omnes, cujuscunque argumenti vel tituli fuerint, prohibemus: veluti Lutheri, Stançari, Serveti, Zuinglii, Calvini, Pacimontani, Zuenfeldii, Buceri, Davidis Georgii, Rinchii, Petrobusii, Valdonis, Brentii, & similium, qui hæreticorum duces fuere. Aliorum quoque hæreticorum libri, qui de Religione ex professo tractant, omnes damnantur. Sed qui aliis de rebus, & non de Religione: Authores autem eorum hæreticos fuisse constat, sine licentia in scriptis obtenta nemo habeat.

III.

Prohibemus libros omnes incantationum, vel sortilegiorum, atque superstitionum. Item qui res lascivas, atque obscœnas ex professo narrant, aut docent. Ab Ethnicorum autem hujusmodi prælectionibus (licet doctorum & elegantium) arceatur ætas puerilis.

IV.

Libros de rebus sacris sine nomine Authoris, nisi examinatos prius, probatosque ab Ordinario, edere, vendere, aut apud se retinere, nemo audeat, sub pœna anathematis. Eosdem in locis suspectis impressos prohibemus, eadem pœna.

DE HÆRESI & HÆRETICIS.

IN multis rebus errare nullum, aut minimum peccatum est, ut ait Augustinus [b]: Sed hæresis gravissimum peccatum est. Melius erat illis, inquit Petrus Apostolus, (i) non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Dicendum ergo, quid sit hæresis, quis hæreticus vel schismaticus, quæ propositio hæretica, quæ sapiens hæresim, quæ scandalosa, blasphema, temeraria, erronea, absurda. Quin etiam quo modo vitandi hæretici, atque agnoscendi. Sunt namque hæc omnia Pastoribus scitu valde necessaria, non solum Prælatis majoribus, sed etiam aliis Viris Ecclesiasticis.

Hæresis Græce, (id est, electio) Latine secta dicitur. Quales præcipuæ fuerunt olim quatuor Philosophorum: scilicet Stoicorum, Epicureorum, Academicorum, & Peripateticorum. Horum namque unusquisque suam eligebat opinionem & doctrinam, quam pertinaciter tuebatur. Hinc merito factum, ut inter Christianos, si quis contra communem opinionem omnium credentium obstinate sentit (hoc est contra fidem Catholicam) hunc hæreticum, id est, sectarium, & factiosum nominamus. Definiunt ergo Doctores, hæresim, dogma falsum, fidei Catholicæ contrarium. Sed ne Judæos, Mahumetanos, & Paganos (qui omnes contra fidem Catholicam sentiunt) inter hæreticos ponamus, qui potius infideles, quam hæretici dici solent: addendum aliquid est huic definitioni, nimirum, In eo, qui Christianam fidem professus est. (k) Itaque, nisi Religionem Christi professus fuerit quis, hæreticus dici non possit. Quare deductis omnibus jam proprietatibus, sic definiemus hæreticum, Qui post susceptam Religionem Christianam, Christi fidem in genere profitendo, aliquam in specie opinionem Catholicæ fidei contrariam pertinaciter tenet.

Ex his habemus, quinque requiri, ut quis proprie hæreticus dici possit. Primum, quod sit fidem Catholicam professus, non Paganus, vel omnino infidelis. Secundo, quod credat aliquid fidei nostræ Christianæ contrarium. Nam si omnia post veritatem agnitam neget, apostata vocatur. Is fuit Imperator ille nefandus Julianus. Tertium, quod errorem habeat in intellectu. Alioqui enim agens aliquid, vel proferens impium, & contra veritatem Catholicam, non ex errore opinionis, sed vel ex ira, vel libidine, vel metu, vel alia passione motus, non statim dicitur hæreticus, licet gravissime peccet. Quamquam certe posset tanquam hæreticus aliquando puniri, ob aliquas circumstantias. Ut Judæus, si post Baptisma susceptum redeat ad cæremonias Judaicas: & qui semel hæresim abjuravit, si eandem deprehendatur affecrere: omnes hujusmodi, quod hæresim in opinione habere adhuc videantur [non enim passione moti videntur magis sensitivæ partis, quam opinione intellectivæ) tanquam hæretici condemnantur. Quarto requiritur, quod sit de his, quæ sunt fidei vel bonorum morum ad assequendam vitam æternam. Nam in aliis si quid aliter, quam se res habeat, sentia-

(b) Aug. encher. cap. 20.
(i) 2. Petr. 2.
(k) Car. de turre crem. lib. 4. de pot. Pap. S. Th. 2. 2. q. 11.

sentiamus, non magnum periculum est. Quinto & ultimo, quod errorem pertinaciter defendat. Eam ob rem dicebat idem B. Augustinus (k): Errare potero, hæreticus non ero. Namque hæresis electio est: & hæreticus privatæ adhæret opinioni, peculiaremque sententiam tuetur, contempta communi. Unde & paradoxon etiam Græce vocari potest hæresis, id est, admirabile: nam & admirabile hoc, quod Paradoxum dicitur, contra communem opinionem est. Cæterum licet parum inter se differant: tamen aliis in rebus inveniri potest Paradoxum, quam in fide. Quod si in fide aliquando etiam contingat, non statim hæresis dicitur: nisi voluntaris electio subsit. Id significare voluit Cicero (l), Cato, inquit, perfectus mea sententia Stoicus, ea sentit, quæ non sane probantur in vulgus: & in ea est hæresi, quæ nullum sequitur florem orationis.

Inter schisma vero & hæresim hoc interest, quod hoc perversum dogma habet: schisma autem separationem facit ab unitate Ecclesiæ, & unius obedientia Prælati. Dictio enim Græca est, id est, scissura, sectio, divisio, dissidium, dissensio. At vero schismaticorum quidem hæc natura esse dicitur, ut hæresim illico aliquam excogitent, quo ab Ecclesia videantur jure recessisse. Ita nos docuit D. Hieronymus (m), & experientia didicimus nostra hac tempestate: & in Jeroboam (n), Rege Israel, exemplum habemus evidentissimum.

Sed ut caput hoc concludamus, apponenda est sententia D. Augustini in lib. de Baptismo contra Donatistas. Si aliquis, inquit, jam hoc sentiat de Christo, quod Photinus opinatus est, & in Ecclesia Catholica baptizatur, & hoc credit esse fidem Catholicam: nondum dico esse hæreticum, nisi manifesta doctrina Catholicæ fidei resistere maluerit, & illud, quod tenebat, elegerit. Ex his inferunt, ne peccare quidem idiotam, quem ignorantia excusat. Quod non omnes æque teneantur ad omnia intelligenda. Plebi rudi sufficit articulos Symboli explicite credidisse: non item aliis.

DE PROPOSITIONE HÆRETICA, & ejus differentiis.

Est ergo veritas fidei nostræ Catholicæ revelata a Deo, in se primum, vel in suo antecedente. In se quidem, ut Sacra Biblia: in suo antecedente, ut quæ ex Bibliis Sacris necessariæ deducuntur. Quamobrem non in eodem gradu veritatis Catholicæ necessario credendæ est, quod ex verbis sacris deducitur, atque id, quod est in ipsis expressum. Et ideo quicquid directe & per se contradicit Sacræ Scripturæ, (novi vel veteris Testamenti) hæreticum est in primo gradu. Sunt in alio gradu traditiones a temporibus Apostolorum receptæ, Deinde Conciliorum universalium in fide definitiones: tum si quæ sunt similes Sedis Apostolicæ: ac denique Doctorum Ecclesiæ, ubi inter se conveniunt. Contra hæc omnia sentire, hæreticum est in suo gradu. Dicuntur enim Pontificum & Doctorum Sacræ Scripturæ, ut supra docuimus.

Sapere autem hæresim, dicitur illa propositio, quæ adjuncta alia propositione vera, vel quæ negari non possit, infert propositionem vere hæreticam. Ut si quis dicat Gregor. XIII. non esse Papam, saperet hæresim: quia Gregorius habetur rite electus a Collegio. Qui autem rite electus est, vere est Papa. c. In nomine Domini, 23. 4. dist. c. De evitanda. De elect. c. Ubi periculum. eo. lib. 6.

Propositio impertinens dicitur, quæ nec sequitur necessario, nec repugnat veritati Catholicæ. Exempli causa, Si quis asserat vel neget B. Joseph fuisse mortuum tempore Passionis Domini. Hoc enim nihil refert ad fidem Catholicam. Et ea de re disputant aliquando Doctores inter se. Quamquam certe impertinens omnis illa dicitur, quæ nec infertur ex ante dictis, nec aliquid ante dictorum infert.

Propositio temeraria est, quæ nulla ratione vel authoritate subsistit. Ut si quis dicat, anno proximo futurum esse finem mundi. Erronea, quæ falsa tanquam vera asserit vel negat: ubi qui asserit vel negat se verum loqui putat. Ille enim proprie errare dicitur, qui se scire æstimat, quod tamen nescit. c. Quamvis. 38. dist. Qui error, si contra fidem esset, tunc hæresis diceretur, non solum error.

Propositio injuriosa, seu contumeliosa, quæ honori vel dignitati personæ, vel ordinis & gradus alicujus detrahit.

Scandalosa, seu piarum aurium offensiva, quæ præbet auditoribus occasionem ruinæ, & casus in hæresim, vel in peccatum mortale. Hujus generis sunt, quæ quamvis cum determinatione aliqua, vel restrictione veræ sint: tamen simpliciter & absolute sumptæ, videntur favere hæreticis, cum aliter loqui soleant Catholici. Ut si quis diceret simpliciter, Patrem majorem esse Filio in

(k) August. de lib. arb. l. 3. & Ench. c. 13. (l) Parad. c. 1.
(m) Hier. in ep. Tit. c. 3. (n) 3. Reg. 12.

in Divinis. Furari non esse magnum peccatum.

Schismatica, quæ ad seditionem & inobedientiam spectat.

Impia, quæ contra charitatem Deo debitam, vel Sanctis, vel patriæ, vel parentibus.

Blasphema, quæ contra honorem Dei: ut quæ directe vel indirecte contumeliam Deo infert, vel Sanctis ejus, vel Sacramentis Ecclesiæ. Et etiam omnis illa, quæ Deo tribuit, quæ non conveniunt, vel demit ei, quæ conveniunt, vel creaturæ tribuit, quod Dei proprium sit. Blasphemia enim Græce, contumelia est latine. Pœna autem blasphemi, mixti fori est, nisi hæresim habeat admixtam. Quia si contra fidem Catholicam aliquid proferatur: jam juris Ecclesiastici fit, & ad Inquisitores pertinet.

Absurda denique erit, quæ a sensu communi abhorret.

Eadem autem simul & male sonans esse potest, & sapiens hæresim, & blasphema, & schismatica, & temeraria, & scandalosa, & absurda.

QUOD VITANDI SUNT HÆretici, & revelandi.

EX jure Civili, pertinacium hæreticorum pœna capitalis est, seu mortis. l. Arriani. C. De hæreticis. l. Ultimum supplicium. ff. De pœnis. Jure autem Canonico & Divino excommunicati sunt, & ab omnibus vitandi. Id docet Apostolus Paulus multis in locis. Ad Tit. 3. Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita. Rom. 16. Rogo vos fratres, observetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt: & declinate ab eis. 2. Thess. 3. Denunciamus vobis in nomine Domini, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. 1. Corinth. 6. Si quis non obedit verbo nostro, per Epistolam hunc notate: & ne commisceamini cum illo. 2. Corinth. 6. Nolite jugum ducere cum infidelibus. Esa. 52. Recedite, recedite, & pollutum nolite tangere. Narratur historia in lib. 3. Regum (o) notanda, de Viro Dei & Propheta, qui missus a Deo ad Jeroboam Regem Israel schismaticum, cum contra Dei præceptum, panem in terra Israel comedisset, rediens, a Leone interemptus in via est. De Beato Antonio scribit Athanasius, nunquam se miscuisse schismaticorum conviviis, nec Manichæis, aut aliis hæreticis verba amice largitum, nisi quæ possent eos ab errore revocare: dicens, tales amicitias esse animæ perditionem. Leo primus, in Ecclesia celeberrimus Pontifex multa scripsit (p) de vitandis hæreticis. Cyprianus Martyr constantissimus, Nulla cum talibus commercia copulentur, inquit, convivia vel colloquia misceantur: & simus ab eis tam separati, quam de Ecclesia sunt profugi. Qui unitati & paci Christi inimicus est, nobiscum non potest cohærere. Si cum precibus & satisfactionibus veniant, audiantur: si maledicta & minas ingerant, respuantur. Apostolus Tito (q) scribit, ut tales devitet, cum sint proprio judicio condemnati. Cætera vitia (inquit Hieronymus in hunc locum) & criminosi reliqui per Sacerdotes ab Ecclesia repelluntur: hæretici sententiam ipsi in se ipsos ferunt, suo arbitrio ab Ecclesia recedentes: quæ recessio, propriæ conscientiæ videtur esse damnatio. Ideo videtur Joannes (r) dicere: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Et Paulus, (s) Non sumus nos filii subtractionis, in perditionem: sed fidei, in acquisitionem animæ. Plura ad Constantium Lucifer Episcopus.

Ex his omnibus probatur, non ab re pro excommunicatis haberi omnes, qui cum hæreticis participant, non solum manifestis, sed etiam suspectis de hæresi: qui vocati scilicet, & ad arbitrium Episcopi purgari noluerint. Et excommunicantur illi, qui scienter tradunt Ecclesiasticæ sepulturæ fautores hæreticorum, & defensores, receptatores, credentes. Dicuntur autem credentes, qui hæreticorum doctrinam implicite laudant, aut personas. Nam si explicite doctrinam probent: jam non tantum credentes hæreticis, sed vere hæretici dicentur. Receptatores vocamus, qui hæreticos recipiunt in domibus suis, vel terris, semel vel pluries, publice vel occulte, ne videantur a populo, vel capiantur. Non autem, si causa hospitii, vel convivii publice. Fautores vero, qui publica authoritate fungentes, punire, vel expellere condemnatos ab Ecclesia negligunt. Privati autem, si celant eosdem hæreticos, postquam juraverint judicare, sunt excommunicati. Sed in Hispania statutum est, omnes scientes, & non revelantes, esse excommunicatos, & reos criminis. Excommunicati sunt etiam a jure, qui eos laudant, vel excusant, alunt, fovent. Defensores sunt, qui resistunt, ne in manus Judicum deveniant, puniendi ob hæresim, vel examinandi. Omnes hi excommunicati sunt ipso facto.

Non

(o) 3. Reg. 13. (p) Lib. Epist. 3. & 4. (q) Tit. 3. (r) 1. Joan. 2. (s) Heb. 10.

Non immerito igitur Leo idem Sanctissimus, non solum vitandos esse docuit, sed etiam Presbyteris prodendos. Quia, inquit, qui tales non prodendos putant, in judicio Dei invenientur rei de silentio, etiam si non contaminentur assensu. Et idem sermone 4. De collectis: Magna pietas est prodere latebras impiorum: & in eis debellare diabolum, cui serviunt. Contra quos omnem terrarum orbem, & totam ubique Ecclesiam decet fidei arma corripere. Cavendi sunt, ne noceant: prodendi, nequa civitatis nostræ in parte subsistant, &c.

Sed hæc omnia intelligenda sunt de nominative expressis, & notoriis: quia vere hæretici difficile dignoscuntur. Veniunt [inquit Salvator] in vestimentis ovium: intus autem sunt lupi rapaces. Sed ut eos cognoscamus, subdit: Ex fructibus eorum, cognoscetis eos. Interrogare posset quis ex verbis Christi, Quid? an ex operibus secundum vitia vel virtutes? veluti continentiæ, charitatis, devotionis: ut si hæc præ se ferant bonæ, sanæque esse doctrinæ arbitremur? Nequaquam. Quoniam Pelagius hæreticus nobilissimus præter cæteros, opera ostentare poterunt perfecti hominis in vita sua: Sed quid ait Christus? Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Ex verbis his Domini suspectos habere debemus omnes eos, qui novitates docent in fide. Siquidem hi non Christum, sed se ipsos prædicant: & gloriam propriam quærunt. Ideo ex se ipsis loquuntur, id est, suam, non Dei, doctrinam tradunt. Nota quæso: & mali cum ipsi sint, omnisque homo mendax: sequitur & arborem & fructum malos esse. Non enim producunt spinæ uvas, nec humana ambitio Dei sapientiam Dicebat Salvator Dominus: Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit: mea doctrina non est mea: sed ejus, qui misit me [*t*]. Hæc Christus. Sed isti, quid? ita Chrysostomus, vel Augustinus: sed ego aliter. Hactenus ita senserunt idiotæ: sed ego tenebras excutiam. Verum Apostolus novatores istos procul abigendos censuit, & a novitate doctrinæ dehortatur Timotheum suum. (*u*) Depositum, inquit, custodi, devitans profanas vocum novitates. Huic quidem novo, maloque fructui junctus est alius: licentia nimia in sententiis suis. Contra hanc Jacobus Apostolus (*x*): Si quis putat se Religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. Junctus & alius est non minus malus: Impatientia reprehensionis. Neque enim se corrigi sustinet hæreticus, ut patet ad Tit. 3.

Noverint ergo Ecclesiarum Pastores, hoc differre fidei doctrinam ab humanis & sæcularibus disciplinis, quod in his rerum novarum inventores in pretio sunt: in præceptis & doctrina pietatis, omnis novitas suspecta habetur. Cæterum ne temere quemvis de hæresi accusent: regulas observanto supra positas. Et quod propter solam mentalem hæresim neminem putent excommunicatum, nisi extrinsecus illa appareat. Nam occulta illa est per se. Nec de ea loquitur Concilium Trident. cum solum Episcopum posse absolvere determinat: verum de ea, quæ probari non potest. Alioqui de per se occulta quilibet Sacerdos potest.

DE ORATIONE DOMINICA.

Pater noster.

Sicut Fides Symboli frequenti meditatione confirmatur: sic Spes Orationis Dominicæ frequenti usu. Nam si nomen spectes Patris, quod in præfatione positum est: quis non in spem erigatur, omniaque & regnum (etiam ipsum Patris) tanquam filiis præparatum, non speret? Reliqua etiam, quæ Salvator nos postulare docet, magnam in ea fiduciam esse collocandam innuit. Idcirco eam semper in ore tenebimus, & in corde. Qua de causa Patres eam quotidianam appellarunt. Delet enim hæc (ut eorum verbis utamur [*y*]) minima & quotidiana peccata. Delet & illa, a quibus vita fidelium, etiam scelerata gesta pœnitendo in melius discedit mutata. Ad ejus ergo declarationem pergamus. De oratione autem generaliter suo loco dicemus. Nomen Patris ideo Deo convenit, quia Creator noster est, & Rector & Redemptor. Hæc pro populo fideli Sacerdos in Missæ Sacrificio agnoscens, cantat alta voce: Præceptis salutaribus moniti, & Divina institutione formati, audemus dicere: Pater noster. Nam Apostolus ad Rom. 8. Non accepistis Spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater. Joan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, & 1. Joan. 3. Videte qualem Charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemus, & simus.

Qui es in Cœlis.

Quanquam Deus præsens adest locis omnibus & rebus, nullis terminis definitus: (dicit enim per Prophetam, Nunquid non cœlum & terram ego impleo? Et in Psal-

(*t*) Joan. 7. (*u*) 1. Timo. 6. (*x*) Jacob. 1.
(*y*) Conc. Tolet. 4. cap. 9. ex August. in Enchir.

Psalmis, Si ascendero in cœlum, tu illic es: Si descendero in infernum, ades) tamen in Divinis Scripturis sæpe dicitur habere sedem suam in cœlo: quod cœli sint nobilissima pars mundi, in sublimi orbe positi, nullique corruptioni obnoxii, sed constantes, & inferiora hæc influxu, cursuque suo gubernantes, incorruptibiles, vi & pulchritudine, magnitudineque præstantes. In quibus elucet maxima ejus potentia, sapientia, & majestas, sicut interpretatur Salomon 2. Parilip. 6. Tu exaudies de cœlo, de sublimi scilicet, inquit, habitaculo tuo. & rursum: Exaudies de cœlo, hoc est, de firmo habitaculo tuo. Cumque omnia, quæ a Deo postulamus, cum bonis cœlestibus jungenda sint, & ad eum finem dirigenda, sicut scribit Apostolus ad Coloss. 3. Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, quærite, non quæ super terram. Nam terrena & corruptibilia contemnentes, ad Deum, qui Spiritus est incorruptibilis, aspiramus. Ideo cœlum Dei sedes dicitur: & nos orantes Deum ad cœlum oculos tollimus, quia cœli supra hæc omnia positi cernuntur, sicut & Deus super omnia est immotus in se permanens.

Sanctificetur nomen tuum.

Observanda diligenter est forma orandi hæc, quam Dominus noster & Advocatus Dei Filius, Verbum Patris, & Sapientia summa, quique semper exauditus est pro sua reverentia, præscripsit. Invenias hic partes omnes, & qualitates perfectæ orationis, quas viri contemplationi dediti retinuerunt. Quibus, si animum intendas, maximum accipies fructum ex oratione. Sunt autem hæ: Gratiarum actio, meditatio, oblatio, postulatio, contritio, deprecatio: cum charitate, fide, spe, & perseverantia. Et Gratiarum quidem actio his est: *Sanctificetur nomen tuum*: Meditatio, *Adveniat regnum tuum*. Et quia in orando multa meditari oportet, ideo iteratur meditatio in illis verbis: *Sicut in cœlo & in terra*. Tertia est oblatio: *Fiat voluntas tua*. Quarta postulatio, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Quinta est contritio & pœnitentia de peccatis: *Dimitte nobis debita nostra, &c.* Sexta deprecatio: *Ne nos inducas in tentationem, &c.* Charitas erga Deum in tribus illis articulis exprimitur, per quos Dei gloriam postulamus: Videlicet, sanctificationem nominis Dei, adventum regni ejus, & obedientiam exhibendam ab omnibus voluntati ejus. Fidem & fiduciam, sive spem in præfatione profitemur, Pater noster: Deprecatio denique illa, quæ in fine facta est [*Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo*] perseverantiam docet esse necessariam, ut oratio nostra impetret, quæ postulemus. Omnia hæc sub orandi forma paraphrastice & lingua vernacula, habes in libello a nobis correcto Officii Beatæ Mariæ, vulgo: *Heures de nostre Dame à l'usage de Besançon*. Charitatis ergo ordo postulat, ut Dei gloriam primo, & ante omnia desideremus. Quoniam supra omnia Deus diligendus est. Gloriam, inquam, non qua beatus in se ille est, (hoc ei non deest) sed ut ab hominibus colatur, magnificetur, glorioſus agnoscatur, & prædicetur. Hoc enim significat Verbum sanctificare in hoc loco, honorare, glorificare, pio cultu & solemni celebrare. Ut Levit. 10. Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi. Cultus iste latriæ dicitur & exhibetur, primo quidem fide, spe, & charitate: deinde voce, ut hymnis, canticis, & orationibus: tertio corpore, ut genu flectendo, erigendo, adorando: quarto bonis externis, ut thurificationibus, luminaribus, corollis, donariis, decimis, & similibus rebus, animi pietatem coram Deo & Angelis ejus atque hominibus, contestantibus. Considerantes igitur beneficia, quæ a Deo accepimus, gratias agendo, votis omnibus desideramus, ut pro dignitate sua laudetur & glorificetur ab hominibus: ut gentibus omnibus innotescat nomen Dei nostri: ut ad fidei Christianæ confessionem nationes omnes conveniant: ut virtute Sancti Nominis ejus, quod invocatum est super nos, mundentur peccatores ab impuris cogitationibus & operibus malis, & sancti sint sicut ipse sanctus, id est, purus & mundus est. Denique ut luceat lux nostra coram hominibus, ut videntes opera nostra bona, glorificent Patrem, qui in cœlis est. Considerantes enim conversationem nostram bonam, quam habemus inter gentes, glorificabunt Deum.

Adveniat regnum tuum.

Hic contemplatio fieri debet ex consideratione futuræ fælicitatis. Cui si calamitosam hujus vitæ conditionem opponamus: sic ut ex una parte status nostri miserias, ex altera summam illius Patriæ cœlestis & paternæ domus beatitudinem, bonorumque omnium inenarrabiles divitias, meditemur: mirum concipiemus amorem & desiderium Regni cœlestis. Ex meditatione autem hac, devotio generatur: sine qua muta est, & sine sensu oratio. Sed de oratione & devotione quidem postea. Nunc discant simplices Clerici, verbum hoc: Regnum Dei, varia significare in Scriptura Sacra. Significat Dei potentiam & providentiam, quibus omnia ille regit & moderatur. Sic dicitur Ester 13. Domine Deus Rex omnipo-

nipotens: in ditione enim tua cuncta sunt posita. Significat singularem illam curam & providentiam, qua Deus tuetur specialiter pios ac sanctos homines. Sic dicitur Psal. 22. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Et Isaiæ 33. Dominus Rex noster, ipse salvabit nos. Regnum hoc Christus dicit Pilato non esse de hoc mundo: quia non a mundo acceperat, sed a Deo Patre. Psal. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem Sanctum ejus: & sequitur, Prædicans præceptum ejus. Namque Regnum hoc Dei [ut inquit (z) Apostolus] est justitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto, id est, fides, spes, charitas: per quas virtutes, regni ejus participes efficimur, Deo subjecti in omnibus, & consecrati per sanctam religionem & gratiam. De hoc regno (quod justitia justificatorum est) dixit Christus: Regnum Dei intra vos est. Itaque qui in gratia Dei sunt per justitiam & gratiam gratum facientem: illi in regno Dei sunt. Quanquam & per fidem regnat Christus in omnibus, qui in gremio Ecclesiæ Catholicæ manent. Ergo gratia Dei regnum Dei dicitur, & fides etiam regnum Dei est. Sed per excellentiam regnum Dei gloria æterna: de quo Christus, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. & Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Et, Domine memento mei, quum veneris in regnum tuum. Petimus ergo uno modo, ut regnum Dei, quod est Ecclesia Christi, propagetur: conversis ad fidem Catholicam infidelibus. Petimus etiam, ut regnum Dei (id est, gratia) veniat ad eos, qui per peccata sua ab Deo distracti sunt. Petimus denique, ut foris regnet in nobis in gloria æterna & felicitate, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit.

Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra

HÆc est tertia pars Orationis Dominicæ, in qua oblatio fit omnium actionum nostrarum animi, & corporis, & rerum: atque adeo nostri: ut his omnibus Deus utatur pro sua voluntate, non nostra, nisi grata sibi fuerit. [a] Non enim alii intrabunt in regnum cœlorum, nisi qui fecerint voluntatem Patris cœlestis. Si quid igitur in nobis boni est, cum a Deo sit, Deo offeramus, ut in eo fiat voluntas Dei. Si pauper sis, infirmus, ignobilis, abjectus, feras æquo animo: judiciumque tuum Divinæ subjiciens voluntati, dicito: Fiat voluntas tua. Consilium capiens in rebus agendis, invoca Dei auxilium, & dicito: Fiat voluntas tua. Orans pro te, vel alio quocunque, ut exaudiaris, dicito: Fiat voluntas tua. Meditans vel creationem, vel redemptionem nostram, vel justificationem, sic hæc omnia accepta refer Deo cum gratiorum actione, ut frustra nunquam collata tibi videantur: sed sicut ex Dei voluntate facta sunt, sic & facta esse gaudens, & in his conservari cupiens, dicito: Fiat voluntas tua. Fiat quoque voluntas tua per universum orbem terræ, sicut fieri creditmus in cœlo. Hoc est, optamus, ut tibi sic obediatur ab hominibus in hac vita mortali, sicut in cœlesti patria coleris ab Angelis & beatis animabus. Quemadmodum illi sponte & cum gaudio tibi obtemperant, sic omnes mortales tibi pareant in hoc mundo, te colant & adorent non inviti. Particula hæc meditationis denuo materiam præbet, ut in consideratione officiorum, quæ Deo Sancti exhibent in cœlo, & peccatorum, quæ committunt homines in terra commorantes, cum oramus, devotionem in nobis augeamus & spem. O quam clarus est (canit Ecclesia nostra) sydereus locus Paradisi, in quo Sanctorum animæ gaudentes, triumphant cum Angelis, & alternis vocibus concrepantes, jubilant collaudantes Deum.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

HÆc jam mera postulatio est. Postulandi autem ea, quæ nobis necessaria sunt, formam hinc habemus, cum dicitur: *Da nobis hodie*. Primo quidem, ut non de nobis solum solicitos esse debere sciamus, (cum quid a Deo poscimus:) sed etiam de aliis. Ut in cura propriæ utilitatis, unusquisque de proximo suo etiam laboret. Mandavit enim Deus unicuique de proximo suo. [b] Bona queque temporalia, quæ a Deo accipimus, in pauperum usus partienda putemus. Esurientium namque panis est [inquit Ambrosius] quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu recludis. Discimus deinde memores esse nostræ infirmitatis. Quid enim magis vanum? ut in dieculam vitam traducamus, egere cibo continuo! Docemur etiam, non esse curandum de crastino. Sufficit enim diei malitia sua. Aviculæ, licet solicitæ cibum quærant pro tempore necessarium: securæ tamen sunt futuri. Et formica exemplum præbet prudentiæ. Quæ colligere ac servare datur, ea bona non negligit: Pigri atque ignavi, illa eadem perire sinunt.

Per panem ergo nostrum primo intelligimus cibum, & potum, & vestitum, & domum,

(z) Rom. 14 (a) Matth. 7. (b) Eccl. 17.

domum, & medicinam, & alia omnia, quæcunque ad tuendam, tolerandamque vitam corporis nostri necessaria habentur. *Nostrum*, enim nobis necessarium significabit. Ut Proverb. 30. Tribue tantum victui meo necessaria. Significabit etiam non fraude, furto, vel injuria quæsitum: sed jure. Nam quæ malis artibus parta sunt, illa nostra non sunt: cum sint restitutioni obnoxia. Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es (inquit David) & bene tibi erit. Quotidianum, id est, communem, non exquisitum, non nimis delicatum, non multiplicem: qui magis ad luxum, quam ad replendam indigentiam conducat. Nostri enim corporis natura fluida cum sit, & caduca, ad substantiæ suæ reparationem alimento indiget assiduo: ciboque ac potu refici optat quotidie. Hunc sensum dictio Græca declarat ἐπιούσιον, quasi diceret reparandæ substantiæ (quæ assidue defluit) apponendum. Sed hactenus de pane corporali dictum sit. Est alius panis, qui de cœlo descendit: Corpus Christi in Eucharistia: quo pasti ac saginati in hoc mundo, ad vitam resurgemus æternam. Dici autem potest quotidianus, quod quotidie in Ecclesia conficitur: vel quod frequenter sumendus veniat. Idcirco D. Ambrosius parum devotos increpat his verbis: Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? Aliter adhuc spiritualis cibus est Verbum Dei: proprium ac peculiare alimentum fidei & animæ: cujus sæpe fame vexantur homines propter peccata sua: ut est apud Prophetam (*c*) Amos. Emittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi Verbum Domini.

Et dimitte nobis debita nostra.

ET si dolor de peccatis præparatio est ad orationem: non contra naturam orationis tamen est, si & in principio, & in medio, & in fine meditationum omnium piarum resumatur: cum memoria delictorum nostrorum subinde recurrat, nec quisquam sit, qui ab ea eximi possit. Omnes enim peccavimus: (*d*) nec est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Quis potest dicere, Mundum est cor meum: Purus sum a peccato? Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, inquit B. Joannes. Sed bene speremus, fideles. Nam qui peccata dimittit, ipse idem postulare veniam docet. Chirographum decreti, quod contra nos erat, sublatum est. Christus ipse peccata nostra tulit. Debita nostra ipse exolvit. Dicit enim per Prophetam: Quæ non rapui, tunc exolvebam. Sed postulanda venia cum contritione: alioqui hæc nunquam obtineatur. Ad contritionem autem habendam hæc facient: Consideratio turpitudinis atque fœditatis peccati: indignitas conditionis humanæ. Quam, inquam, indignum facinus, quod homo (cinis, lutum, putredo, fœtor, & fœditas) incomprehensibilem Dei Majestatem audeat offendere: a quo procreati & liberati sumus. Ex alia parte vero consideremus, in cujus Domini nos servitutem peccando addiximus. Diaboli, principis tenebrarum, regis superbiæ, patris mendacii. Vide, inquit apud Jeremiam (*e*), quia malum & amarum est, reliquisse Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum. Considerabimus denique, quod cum debitores nos ipsi constituerimus per peccatum, tamen solvere per nos non possumus. Ideoque ad fontem misericordiæ confugiendum Divinæ: & per Passionem Domini nostri veniam petendam ex imo corde dicendo: Dimitte nobis debita nostra.

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

VIde hanc conditionem, Pastor, ut odia & simultates dissuadeas plebi tuæ. Nam veniam a Deo petimus: injuriam igitur nostram proximo condonemus. Si [*f*] dimiseritis (ait Dominus) hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: quid aliud sequitur, nisi nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra? Tanti officii necessitatem demonstravit Christus Salvator noster in illa, quæ est apud Lucam (*g*) luculentissima parabola hominis regis, & duorum servorum, quibuscum Rex ponere rationem voluit: horum enim unus, cui omnia remiserat Rex, alterum suffocabat, exigendo decem denarios sibi debitos. Ob quam inhumanitatem in carcerem missus fuit. Quin etiam proprium hoc legis est Evangelicæ mandatum, ut diligamus inimicos nostros: ut si esurierit inimicus tuus, cibes illum: si sitierit, potes. Et apud Marcum: Cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem, ut & Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. Et Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum. Observent hæc, oro, Ministri omnes altaris. Caveant, obsecro, dissidiis assueti, ne absque reconciliatione cum fratre

(*c*) Amos 8. (*d*) Eccle. 7. Prov. 20. 1. Joan. 1. (*e*) Jerem. 2.
(*f*) Matth. 6. (*g*) Luc. 18.

fratre accedant ad altare. In Concilio siquidem Carthaginensi oblationes diffidentium fratrum neque in Sacrario, neque in Gazophylacio recipiendas esse, statutum fuit. Quanto ergo minus ferendum, quod ad Sacrificium tremendum Christi venias, vix dum efferverscente rixa? In dilectione proximi, similitudo efflorescit Divinæ bonitatis. Ille enim morte Filii sui unigeniti, reconciliari sibi genus hominum elegit. Sic Matth. 5. hortatur Dominus: Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis Filii Patris vestri, qui in cœlis est.

Et ne nos inducas in tentationem.

ULtima Orationis Dominicæ pars deprecationem continet periculorum, & malorum omnium, pœnæ & culpæ, quibus vita undique nostra obsidetur. Nam qui omnibus momentis in periculo tentationis versamur, æquum est, ut assidue oremus: *Ne nos inducas in tentationem.* Si namque vel momentum unum a Dei præsidio, & Angelorum ejus deseramur, mox incidemus in manus diaboli, qui tanquam leo rugiens, circuit, quærens, quem devoret. Infirmitas nostra magna est: caro infirma: infirma memoria: infirma intelligentia: infirma voluntas: infirmi sensus: infirmæ vires omnes, quas natura dedit. Quare necesse est cadere in tentationibus multis hominem destitutum ope Divina. Exemplo nobis sunt Apostoli. Et Petrus ipse. Omnes ante tentationem animosi: sed Christi corporali præsentia destituti in illius passione, ad minimam tentationem defecere.

Non docet autem hic petere, ne tentemur (*b*): sed ne in tentationem inducamur. Nam tentatio sæpe utilis est. Beatus vir, inquit (*i*), qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Videndum ergo hoc loco est, quid tentatio sit, & quid induci in tentationem. Tentare (ut est in usu) est periculum facere de aliquo, ut ab eo exprimamus aliquid, quod scire cupimus. Sed hic tentandi modus non cadit in Deum: quia omnia nuda sunt & aperta oculis ejus. Est aliud tentandi genus, cum de longe progrediendo, aliud quid quæritur oblique, ut aliud obtineatur. Idque potest & in bonam & in malam partem fieri. Ut in bonam quidem, quando tentatur virtus alicujus ad hoc, ut illa cognita & præmio donata, exemplo esse possit aliis, unde laudem consequantur & virtus, & virtutis remunerator. Hoc modo Deus tentat aliquando. Ut Deut. 13. Tentat vos Dominus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non. Hoc modo tentavit Dominus (*k*) Abraham, quando filium immolare jussit. Sed in malam partem tentantur homines, cum ad peccatum vel exitium aliquod inde impelluntur. Quod proprium diaboli est: (*l*) Deus autem intentator malorum est. Tentat autem diabolus multis modis. Nunc intrinsecus animi affectus & passiones accendens: nunc extrinsecus, res ad easdem animi commotiones idoneas subministrans, jucundas vel molestas. Uti nunc per malos homines, nunc per res alias naturales occasiones suggerens cadendi. Quales sunt hæretici, falsi doctores, inimici, lenones, meretrices, sicarii, latrones, parasiti, adulatores, delatores, cupediarii, proxenetæ, & alii id genus. Induci autem dicimur in tentationem (id est, tentationi succumbere) duobus modis. Primo, cum in id ruimus malum, in quod, tentando nos, aliquis impellit. Atque hoc quidem modo Deus neminem tentat. Secundo, cum is, qui impedire potest, ne succumbas, non impedit. Hoc modo Deus tentari sinit & bonos & malos: Sed sua gratia quosdam non deserit, alios interdum justo judicio (sceleribus ipsorum id exigentibus) sibi ipsis relictos cadere permittit: ita ut peccatum pœna peccati dicatur. Tertio, inducere nos in tentationem dicitur Deus, quando beneficiis, quæ nobis ad salutem ille dedit, nos ad perniciem nostram abutimur, illo permittente: ut dotibus ingenii, bonis corporis, & fortunæ. Sic Exod. 47. Indurabo, inquit, cor Pharaonis. Esa. 6. Excæca cor populi hujus. Rom. 1. Tradidit illos in reprobum sensum: id est, permisit indurari, excæcari, tradi. Atque hæc quidem hactenus ex Catechismo & Doctoribus Scholasticis. Alia quædam in eodem Catechismo invenies, facientia ad exhortationem & consolationem infirmorum agonizantium, & in tentationibus quibuscunque.

Sed libera nos a malo, Amen.

POtest in hoc ultimo articulo Orationis Dominicæ, tanquam in Epilogo deprecatio fieri omnium malorum, quæ nobis accidere possunt. Quam etiam cum Christus Magister noster, doceat: eam habere semper debemus in ore, atque in mente, ubicumque mali quid immineat: sive ab aqua, sive ab igne, sive a fulgure, a grandine, bello, peste, fame, ab insidiis, a criminibus, ab inimicis, & aliis quibuscumque: a quibus omnibus liberare invocantes se, solet Deus omnipotens. Et inter alia magnæ consolationi

(*b*) Ex Catech. Rom. (*i*) Jacob. 1. (*k*) Gene. 22. (*l*) Jacob. 1.

tioni sunt afflictis Psalmi Davidici, ut Psalm. 33. Benedicam Dominum in omni tempore. Et Psalm. 106. Confiteantur Domino omnes misericordiæ ejus. In hoc Psalmo graphice enarrat David, quomodo liberare soleat suos Deus a periculis & tribulationibus quibuscumque: veluti ab errore viæ, a carcere, ab infirmitate, naufragio, exilio, sterilitate terræ, a tyrannide malorum Principum. In quibus (inquit) clamaverunt ad Dominum cum tribularentur: & de necessitatibus eorum liberavit eos. Confiteantur Domino misericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum. Cæterum, quia in principio hujus expositionis diximus commorationem fieri in hoc membro: unamque esse deprecationem in tota hac diastole, Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo: ut hujus sententiæ causas intelligas, scito vocem Græcam esse ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Gallice: *Du mauvais & meschant*. Ideo & magnus Basilius, & Chrysostomus, & Augustinus, & alii de diabolo interpretantur & intelligunt: de malo, inquam, dæmone, qui nobis usque insidiatur & male cupit. Quare cum generaliter dixerimus, Ne inducas nos in tentationem: (quia maximæ quæque tentationes nobis fiunt a dæmone) non immerito certe in eadem sententia & oratione perseverantes addimus, Sed libera nos a malo, hoc est, a malo diabolo, malorumque authore, Amen. De voce (Amen) supra in Symbolo signi Crucis. Atque hæc quidem satis hoc loco: plura de oratione & devotione suo loco.

STATUTUM I.

Statuimus igitur, & ordinamus, ut Pastores doceant diligenter, & exponant frequenter Orationem hanc Dominicam: hortantes omnes (a maximo usque ad minimum) ut teneant eam memoriter. Et sciant veram esse orandi formam traditam nobis a Christo. Alioqui pro Catholicis non esse habendos, qui quotidie eam non dixerint.

DE SALUTATIONE ANGELICA.

MARIA Virgo DEI Genitrix, Mater Christi Beatissima, compellari solet spes nostra: non sane, ut cui salutis nostræ meritum adscribamus, (hic enim solus est Christus JEsus, qui salvum facit populum suum a peccatis eorum) sed qui peccatorum conscientia deterriti non audemus aliquando sine intercessore Deum interpellare: ejus gratia confisi, qua apud filium valet, non veremur petere veniam delictorum: sperantes nos ejus precibus & meritis juvari, & apud filium admitti: ut quam sibi Matrem electam, præ omnibus ille dilexit, & magnificavit.

Gratissima igitur Salutatione Gabrielis Archangeli frequenter veteri more Ecclesiæ Virginem Sacratissimam [gratias agentes Deo de Filii sui Incarnatione] alloquamur: *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus*. Ex verbis Elizabeth adjicientes, *Et benedictus fructus ventris tui*. Et ex Ecclesiæ ritu, *JEsus Christus, Amen*.

Et quamvis hac Salutatione sufficienter petitur, quicquid impetrare cupimus ab eo, qui vota nostra & cogitationes novit: tamen addi solet, non absque pietate, *Sancta Maria, Dei Genitrix Virgo, ora pro nobis peccatoribus, Amen*. Nec raro experti sunt Christiani Divinum auxilium contra hostes fidei per hanc orationem, quam fideles genibus flexis dicere consueverunt ad signum campanulæ sub noctem.

Hac oratione fidem profitemur Incarnationis Filii Dei: in spem erigimur veniæ peccatorum nostrorum per Christum: & laudes Mariæ magnificantes, in amorem Divinæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti accendimur. Contra hæreticos etiam confitemur ejus virginitatem & partum, & gratiam, qua valet apud Deum Patrem: ut merito a nobis invocari soleat.

STATUTUM I.

Statuimus igitur, & ordinamus, atque præcipimus, ut Curati doceant & hortentur suos Parochianos dicere Salutationem hanc Angelicam singulis diebus cum aliis suis orationibus: maxime vero, quoties audierint dari signum per campanulam hora vespertina.

L'ORAISON DOMINICALE, exposée en vulgaire.

Pater noster.) *Nostre Pere. O Dieu tout puissant, je t'apelle Pere, ainsi que nostre Seigneur JEsus Christ m'a enseigné de prier: non seulement pour recognoistre vrayement, que Tu es vostre Createur, qui nous as*

engendre, & faict de rien: mais encore à celle fin, que mes prieres soyent accompagnées de foy, d'esperance, & charité. Car si Tu es nostre Pere, ne refuseras ce que scais estre pour le proufit de tes enfans. Et je l'espere ainsi. Nous serions aussi meschans enfans, & desprouveuz de sens, si ne t'aimious de bon cœur, estant nostre Pere. Et si n'avions l'amitié à nostre prochain, que bons enfans d'un mesme Pere doivent avoir entre eux: comme oserions nous Te prier avec asseurance? Tu nous rejecterois, comme enfans supposez, ne Te resemblans en rien. Doncques puis que Tu es nostre Pere, & nous sommes Tes enfans, nous Te supplions, au nom de JEsus Christ ton filz naturel & nostre frere par adoption: ne refuse point nostre priere.

Qui es in cœlis.) *Qui es és cieux. Je leve mes yeux, & mes mains au ciel: & là je contemple Ta majesté: bien que par essence, puissance, & presence Tu sois par tout. Car je ne veoy en ce monde lieu plus noble, ne creature plus admirable, que le ciel. Duquel outre sa resplendeur & mouvemens admirables, toutes choses corporelles nous voyons estre gouvernées cy bas.*

Sanctificetur Nomen tuum.) *Ton nom soit sanctifié. Pour les biens, que recevons de Ta grace & bonté, je Te rens graces: desirant, que Ton nom & honneur soyent celebrés par tous les hommes. Pour certain Tu es sainct, & la fontaine de toute saincteté: mais les hommes n'entendans la verité, souvent Te blasphement & deshonnorent. Ceux qui sont deputez pour le Divin service, ne font rien moings: nostre meschante vie Te faict estre mesprisé, & Ta doctrine en est calumniée entre les infideles, superstitieux, heretiques & mescreans. Fais doncques, que Ton nom soit honoré & beny par tout, avec la cognoissance que Ton Esprit Sainct donnera de Ta majesté & gloire.*

Adveniat regnum tuum.) *Ton royaume advienne. Quand je pense aux miseres de ce monde, & d'autre costé je considere la beatitude & royaume du ciel, que nous as preparé, & promis: je suis ravy du desir de le veoir. Commence doncques par Ta grace, regir & gouverner nos cœurs en ce monde, nous delivrant de la tyrannie du peché, à celle fin que puissions bien tost parvenir au royaume de la vie eternelle: & r'amene au troupeau de Ton fils JEsus Christ tous ceux, que Tu as preparé à iceluy.*

Fiat voluntas tua.) *Ta volonté soit faicte. Je T'offre mon ame, mon corps, tous les biens, que Tu m'as donné: les remettant tous à Ta disposition & bonne volonté. Enseigne moy ce que Tu veux, que je face.*

Sicut in cœlo & in terra.) *Ainsi en la terre comme au Ciel. Retournant à contempler la gloire de Ton royaume celeste, & considerant l'honneur, l'obeissance, la charité, que les Anges & esprits bienheureux Te portent: & d'autre part les pechez & desobeissance, que je cognoy au monde: O que je vouldrois, que Tu fusses obey par tout l'univers, comme Tu es au Ciel.*

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.) *Donne nous aujourd'huy nostre pain quotidian. Or je Te prie & demande, non pas pour moy seulement, mais pour mon prochain aussi: ny Te demande chose par curiosité, ou volupté superflue, mais ce qui nous est necessaire au jour la journée, c'est nostre nourriture simplement, & ce qu'il faut pour nostre vie corporelle & debile: tant qu'il Te plaict, que nous arrestions en ce mortel monde. Et comme nostre ame aussi a besoin d'estre souvent repue spirituellement: donne luy souvent Ton pain mysticque. Donne nous, dis je, la grace de recevoir souvent le Sacrement de ton Corps precieux, duquel nous prenons l'estre supernaturel. Oste nous aussi la faim de ta parolle, par bonne & saine doctrine: qui est une autre norriture de nostre esprit.*

Et dimitte nobis debita nostra.) *Et remect nous nos debtes. Avec repentences, & douleurs, je m'accuse de tant d'offenses, & pechez, que j'ay commis contre Toy & Ton honneur. Je declare mon ingratitude. Je n'ay rendu le fruict des graces & biens, que Tu m'as faict. Je confesse mon debt. Je suis tenu justement à reparation condigne. Mais, helas! Je n'ay moyen d'y satisfaire, ny personne de nous. Pardonne nous: use envers nous de misericorde.*

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.) *Comme nous les remettons à nos debteurs. Nous pardonnons à Tous ceux, qui pareillement nous sont obligez, & les quictons de leur offense pour l'amour de Toy: Nous le Te promettons. Nous ne serons cruels exacteurs, ny oppresseurs de pauvres: car leurs clameurs montent au ciel. Nous ne chercherons point nostre vengence: car Ton benoit Fils JEsus, nous a dict plusieurs foys, que si ne*

si ne pardonnons à autruy, Tu ne nous pardonneras point. Et a commandé, que nous aymissions, non seulement nos amys, mais aussi nos ennemys: & qu'en ce faisant, nous monstrerions, que sommes Tes vrays enfans. Je pense bien souvent en cela: & propose me reconcilier à mon frere Chrestien: mesmes avant que faire aucune offrande ou oraison, si je m'apperçois, qu'il ait juste querelle contre moy.

Et ne nos inducas in tentationem.) *Et ne nous induy point en tentation. Nostre vie est environnée de tant de dangers, [je dis tant spirituels, que corporels] que si un seul moment Tu nous delaisses, incontinant trebucherons en peché, ou en quelque malheur. Le diable veille nuict & jour, pour nous surprendre: Nostre chair est foible: les vanitez du monde se presentent à tout instant: qui ne tombera doncques? Qui se pourra garder de peché, si de Ta grace ne nous soustiens? Ne permets donc, que les mauvaises tentations nous surmontent: ne nous laisse succomber en icelles, ou tomber aux perils d'icelles.*

Sed libera nos a malo.) *Mais delivre nous du mal. En somme, mon Dieu, je Te prie contregarde de tous dangers & inconveniens nostre ame & nostre corps, nostre bonne renommée, & tous les biens que de Ta liberalité nous as donné. Et pource que par la malice du diable (nostre capital ennemy) toutes sortes d'escandales nous sont proposez: nous Te supplions, delivre nous des mains de ce meschant, cauteleux & mauvais Satan.*

Amen.) *Amen. Je le dis de bon cœur, & en verité: & t'en requiers, par ton benoit fils JEsus Christ, (lequel est la mesme & infaillible verité) exauce ma priere: qu'il soit ainsi, comme nous en avons la confidence.*

LA SALUTATION ANGELIQUE.

AVE MARIA.) *Salut & joye Marie. Je Te salue volontiers & honore, des mesmes parolles que l'Ange Gabriel usa, quand envoyé de la part de la Saincte Trinité, t'annoncea l'Incarnation du Fils de Dieu, le Verbe eternel. Car je tiens que m'adressant à toy, je ne sçaurois dire mot plus agreable, que celuy, par lequel toute joye, & tout bien, est venu au monde.*

Gratia plena.) *Pleine de grace. Non sans cause l'Ange Te salua par un tel mot. Car Tu es pleine de grace, & liesse: Tu es toute belle & gratieuse. Il n'y a faute en toy aucune, ne peché. Et pource Dieu justement t'a choisie pour son espouse, & a voulu que son Fils unique fust conceu en toy. Le Sainct Esprit t'a sanctifiee, & si ramplie de ses dons de grace, que je ne pense trouver creature, qui fust plus agreable à Dieu, que toy. Et si JEsus Christ, autheur de ta grace & justice, est en ton sainct ventre: qui m'empeschera de t'appeller pleine de grace?*

Dominus tecum.) *Le Seigneur avec toy. Nostre Seigneur est par grace en ton ame: & il sera corporellement en ton corps sanctifié: & t'assistera en toutes choses. Pource je Te salue de rechef en ceste façon, (accoustumee aux Patriarches & Prophetes) comme desirant que Dieu soit tousiours avec toy, ainsi qu'il est.*

Benedicta tu in mulieribus.) *Tu es benite entre les femmes. Tu es bien heureuse sur tout le gendre fæminim. Et bien heureuse Te diront toutes les generations.*

Et benedictus fructus ventris tui.) *Et beny le fruict de ton ventre. Jusques icy j'ay recité les paroles de l'Ange. Maintenant j'useray de celles, que Te dict ta parente, Saincte Elizabeth. Tu es benite, & benit est le fruict de ton ventre, qui est JEsus Christ nostre Sauveur. Je le benys, glorifie, & adore, comme mon vray Dieu.*

Sancta MARIA Mater DEI.) *Saincte Marie mere de Dieu. Je t'invoque Marie mere de Dieu. Combien que ton fils selon la Divine nature n'a point de mere: (seulement son Pere celeste) toutesfois, pour l'union de la nature humaine avec la Divine [estant Dieu & homme] nay de ta personne, il t'a meritoirement honoree de ce nom de mere de Dieu.*

Ora pro nobis peccatoribus.) *Prie pour nous pecheurs. Par ceste tant magnifique Salutation nous pouvons demander à Dieu toutes choses: [qui entend saus paroles aussi bien, que par paroles, nostre intention & desir] neanmoings selon l'ancienne coustume & louable de l'Eglise, je te requiers aussi, que Tu pries pour nous pauvres & miserables pecheurs. Car comme honteux de nostre infamie, n'osons nous approcher de Dieu, craignans son ire: mais toy qui luy es si agreable, soys nostre advocate. Propose nostre demande devant sa majesté, Amen.*

DE

DE PRÆCEPTIS DECALOGI.

Sicut diximus fidem augeri & ſtabiliri frequenti meditatione Symboli, & ſpem Oratione Dominica : ſic etiam charitatem ſervare cupientes, aſſidue meditari nos oportet in Præceptis Decalogi. Finis enim legis eſt charitas. (*m*)

Hæc decem Præcepta Dei in veteri teſtamento data fuerunt Moyſi & populo Iſraëlitico in monte Sinai, in duabus illis tabulis lapideis, de quibus in Exodo & Deuteron. [*n*] In prima tabula numerant Sancti Doctores tria præcepta, quibus docemur, quales nos præſtare debemus erga Deum : in ſecunda vero ſeptem, quales erga proximum. Quanquam Hebræi ultimum ex duobus faciunt, & primum ſeparant in duo : videlicet, Ego ſum Dominus, eſt præfatio. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. &, Non adorabis Deum alienum, primum præceptum. Secundum, Non facies tibi ſculptile, ut adores, &c. Sic numerant quatuor in prima tabula, & ſex in ſecunda. De vi autem, & utilitate, atque neceſſitate hujus legis, lege Catech. Romanum. Sed tu in lege Moſaica ſcito, præcepta quædam fuiſſe moralia, quæ naturalis ratio nos docet, & naturæ leges appellamus : qualia ſunt Decem hæc. Alia erant cæremonialia, de ritu colendi Dei : quæ antiquata ſunt. Alia judicialia, quæ in judiciis obſervabant Judæi.

PRIMÆ TABULÆ PRÆCEPTA.

PRIMUM.

Ego ſum Dominus DEUS tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, neque ſimilitudinem, &c. non adorabis ea, id eſt, ut adores ea.

II.

Non aſſumes nomen Dei tui in vanum.

III.

Memento, ut diem Sabbati ſanctifices.

SECUNDÆ TABULÆ PRÆCEPTA.

IV.

Honora Patrem tuum & Matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram.

V.

Non occides.

VI.

Non mœchaberis.

VII.

Non furtum facies.

VIII.

Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

IX.

Non concupiſces uxorem proximi tui.

X.

Non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa, quæ illius ſunt.

Primum Præceptum declaravit Chriſtus: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Et rurſum, Spiritus eſt Deus, & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Apoſtolus quoque: Scimus, quia nihil eſt idolum in mundo, & quod nullus eſt Deus, niſi unus. Prohibetur hoc præcepto omnis idololatria, & ſuperſtitio Deorum vanorum.

Item prohibentur obſervationes omnes ſuperſtitioſæ, & artes magicæ, atque divinatoriæ : ut ariolorum, aruſpicum, & quorundam aſtrologorum, qui juxta vias gentium a ſignis cœli metuunt. In his ſiquidem omnibus ſuperſtitioſi relicto Deo, (quem tota mente colere deberent per Fidem, Spem, & Charitatem,) Fidem adhibent authori, patrique mendacii diabolo, cui in Baptiſmo renunciarunt.

Item exigitur a nobis hoc præcepto, ut nullam prorſus creaturam, quantumvis excellentem, pro Deo habeamus : ſolum autem unum, verum, æternum, immenſumque Deum credamus, & confiteamur: cui ſummus honor, & ſingularis ille cultus latriæ tribuitur : hoc eſt, in quem credimus, in quem ſperamus, quem ſupra omnia (ut ſummum bonum) diligimus.

Hunc ergo ſupra omnia colamus, invocemus, adoremus, amemus, & revereamur: unum quidem in ſubſtantia, ſed trinum in perſonis, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Sanctos tamen colimus veneratione duliæ: & invocamus abſque peccato idololatriæ : veluti amicos electos Chriſti, qui noſtra fœlicitate gaudent, & pro nobis orant: ut ſunt Angeli, & Sanctorum animæ in cœlo. Nam (ut tradit D. Auguſtinus) populus Chriſtianus memorias Martyrum religioſa

(*m*) 1. Timo. 1. (*n*) Exod. 20. Deuter. 5. Exod. 32. 34. Deuter. 9. 10.

giosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur. Non ergo ethnicorum more adoramus Sanctos, tamquam Deos: quamquam etiam Dii appellantur aliquando. Sed unum scimus Sanctum Sanctorum Deum, Omnipotentem, qui in Sanctis suis vult honorari: qui per Sanctos, & propter ipsos multa largitur mortalibus, & parcit sæpe immerentibus, ut patet de Abraham, Isaac, Jacob, David, Hieremia: quos etiam defunctos profuisse vivis legimus. Quare non immerito Doctores Ecclesiæ, Sanctos appellant Patronos, Intercessores, Suffragatores, & similibus epithetis. Dicitur enim Apocalypf. 8. Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum. & c. 5. Habentes citharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum, quod declaravit Raphael, Tob. 12. Cum orabas, inquit, orationem tuam ego offerebam Domino. Invocavit quoque Angelos Jacob, Genef. 48. & Genef. 32.

Corpora quoque Sanctorum, quæ Templa fuerunt Spiritus Sancti, & Reliquias alias, deosculamur, & veneratione prosequimur, non aliter, quam ex amoris abundantia solet sponsi absentis nova nupta vestes, & res alias ab eo missas, vel relictas: quod & sponso gratissimum esse solet, quando tam multa cognoscit amoris signa. Sic & Deus multos exaudivit ad sepulchra Martyrum se invocantes: multa edidit miracula in gratiam Sanctorum: ita ut dæmones expellantur, infirmi sanentur, corpora Sanctorum tacta vel venerata (ut D. Nazianzenus loquitur) eadem præstent, quæ & sanctæ animæ.

Usum quoque imaginum Apostolica traditione acceptum instar librorum laicis & idiotis esse Sancti Patres tradiderunt, ubi Redemptionis nostræ mysteria, & Sanctorum facta leguntur: ita ut quæ sensibus non percipimus, pia mente veneremur: non ipsos quidem lapides, aut ligna (nullo sensu prædita) sed prototypum ipsum, & id, quod per imaginem repræsentatur. Si quærat aliquis, ubi invenitur adorandam esse imaginem Christi? responde: ubi dicitur, Adorent eum omnes Angeli ejus. Siquidem imago & prototypon, unum sunt: non utique natura, sed relatione & σχέσει, id est, habitu. Nam licet æquivoce dicantur nomina rerum atque imaginum: nomina tamen sunt eadem. Et in imagine Regis, Regem quasi intuemur. Et Deum verum in crucifixi forma adoramus. Jam enim qui Dei nullam similitudinem facere poteramus, postquam Deus homo factus est JEsus Christus: nihil prohibet quominus Christi imaginem nunc faciamus, & adoremus. Audito nomine JEsu, omne genu flectitur: [quia Christo debetur ille honos] ita visa ejus effigie, & alio passionis ejus pariter certo monumento, humiliamur. Audito nomine Cæsaris, caput aperimus: cur non item conspecta Virginis gloriosæ imagine? Si Philosophis præcellentibus & ducibus fortissimis, viris & mulieribus claris, tabulæ atque statuæ ponuntur: quid minus meruere Martyres & Virgines sacræ, ac Confessores alii, quorum exemplis Ecclesia Christi ad hunc usque diem decoratur?

Non profecto simpliciter prohibentur hoc loco imagines: sed imagines gentilium Deorum, ut colantur. Non tulit Deus præceptum contra præceptum, nec in eo fuit unquam, est, & non: quod certe fecisset, si omnino atque simpliciter, rerum imagines prohibuisset. Siquidem, Num. 21. serpentem æneum in deserto fieri jussit, quem Moyses exaltavit in figuram Christi, ut Joannes docet ipsius Christi testimonio. Et Exod. 25. Duo Cherubin fieri mandat, de medio eorum responsa daturus. Salomon Dei jussu bovis & aquilæ, & hominis, & Cherubin simulachra conflavit: Si idololatriæ causa essent omnes imagines, putas mandaturum DEUM?

STATUTUM I.

Statuimus, & ordinamus, ut Curati singulis diebus Dominicis declarent excommunicatos omnes ariolos, sortilegos, divinos & magicos: qui artes a dœmone inventas exercent. Item omnes hæreticos & schismaticos, & fautores eorum. Et in crimine hæresis occultæ, solis Episcopis esse reservatam absolutionem, non etiam Vicariis.

II.

Curati doceant populum, solum Deum adorandum adoratione latriæ: Sanctos vero dulia colendos, qui non sunt ipsi Deus, sed servi Dei, & creaturæ ejus: quorum intercessione & suffragiis juvari possumus, & postulamus.

III.

Imagines quoque doceant Curati & Pastores non esse superstitiose colendas: luminaria, thurificationes, genuflexiones, & similes honores, qui exhibentur ipsis, in prototypum referendos

dos esse: sicut Sancta Generalis septima Synodus & Patres docuerunt.

IV.

Inventas de novo Reliquias venerari non liceat, nisi a Sede Apostolica, atque Ordinaria approbatas. (o)

SECUNDUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non assumes Nomen Dei tui in vanum.

HOc secundum Præceptum declaravit Salvator, quando præcepit non jurare omnino, neque per cœlum, neque per terram, neque per Hierusalem, neque per caput nostrum: sed tantum ut sit sermo noster, est est, non non. Nam quod his abundantius est, a malo est. Quæ Christi verba faciunt Judæorum falsam opinionem fuisse, ut putarent, quocunque modo bonum esse jurare, etiam in familiari sermone, dummodo id citra mendacium fieret. Sed fallebantur. Nam præceptum Dei est: Non assumes nomen Dei in vanum: id est, temere, sine consilio, vel contra veritatem. Magna enim irrogatur injuria Deo, quem vanitatis tuæ testem profers: putans eum vel latere, quæ dicis, quæ inscitiæ nota est: vel probare, quæ est improbitatis.

Itaque quatuor modis contra hoc præceptum peccatur. Primo quando nomen blasphematur per execrationes Dei, Mariæ Virginis, & Sanctorum: ut in gravi dolore, & in ludo fieri videmus, cum injuria maxima Divinitatis: cum tamen in Oratione Dominica, ut sanctificetur nomen Dei postulamus: & Sacræ Literæ adeo ab hoc scelere abhorrendum innuant, ut ne verbum blasphemare quidem aliquando ponant, sed pro eo contrarium, nempe benedicere, ut Job. 1. & 2. 3. Reg. 21.

Item quando quis jurat per diabolum, vel per Mahometem, vel per idolum, aut Deum gentium: blasphemiam committit: quia cultum latriæ Deo debitum, per juramentum impendit creaturis. [p] Secundo peccatur, quando cum juramento falsum aliquid affirmamus, vel negamus. Item peccant in hoc præceptum, qui temere absque consideratione jurant, & se devovent diabolo. De quibus Sapiens: Non assuescat os tuum jurationi. (q) Vir enim multum jurans replebitur iniquitate, & a domo ejus non recedet plaga.

Peccant & in hoc præceptum, qui vota Deo facta, aut fidem proximo datam, non servant: quia nomen Dei in vanum acceperunt. Displicet Deo infidelis & stulta promissio, inquit idem Sapiens. (r)

Peccant & qui Sacram Scripturam, in qua nomen Dei celebratur, ad sensum prophanum vel hæreticum detorquent. Non pollues nomen Dei tui. Levit. 19.

Non damnatur tamen jusjurandum omnino: maxime si habeat illas conditiones, quas requirit Propheta Hieremias, nempe ut fiat in judicio, justitia, & veritate, omnis enim controversiæ finis ad confirmationem & juramentum: & Psal. 62. Laudabuntur omnes, qui jurant in eo. Est jusjurandum (teste (s) Cicerone) affirmatio religiosa. Quod autem affirmate, quasi Deo teste, promiseris, id tenendum est. De dispensatione juramenti infra.

TERTIUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Memento, ut diem Sabbati sanctifices.

PEr Sabbatum intelligimus in lege Evangelica, non feriam septimam, & ultimam hebdomadis, [ut in lege Mosaica, quod fuit cæremoniale] sed diem Dominicam, in qua Christus resurrexit: quæ prima erat feria post Sabbatum, & primum Sabbatum, vel prima Sabbati appellata. In hoc debet animus noster curis hujus mundi vacuus, ad cultum Dei interiorem & exteriorem se transferre: illic quiescere: Divina meditari, & Sacra tractare: Missam audire & Concionem: Eucharistiam devote sumere, & Deum per pœnitentiam & orationem demereri. Nam quomodo observari debeat hoc præceptum, & quomodo in ipsum peccetur, voces ipsæ declarant. Nam Sabbatum quietem significat Hebræis, ac cessationem: & sanctificare est sancte, religiose, devote, pieque celebrare, atque adimplere.

Peccatur ergo contra hoc præceptum duobus modis: primo per quodcunque opus servile absque necessitate factum: puta opus mechanicum, & per negocium sæculare, tam in foro judiciali, quam mercatorum. (t)

Deinde peccatur, quando in diebus Festis, & ad pietatem institutis [in quibus toti debe-

(o) Innoc. III. de Reliq. & Ven.
(p) S. Thom. 2. 2. q. 13. & q. 89.
(q) Ecclef. 23. (r) Ecclef. 5.
(s) 3. Offic. (t) Levit. 23.

debemus ad animæ falutem attendere] luxuriæ, ebrietati, ludo, maledictis, rapinis, cædibus, fraudibus & dolis, aliisque vitiis & peccatis indulgetur. Nam per hæc non fanctificatur Sabbatum, fed potius polluitur. (*u*)

Cum fit vero nomen Sabbati etiam generale, per ipfum nos intelligimus quoque Fefta omnia, ab Ecclefia inftituta & præcepta, tam ad honorem Sanctorum, quam ad memoriam noftræ Redemptionis: in quibus populus in Ecclefiam convenire debet ad audiendum Verbum Dei, pfallendum & facrificandum Deo, orandum, & opera charitatis exercendum omnis generis. Multum enim facit ad charitatem augendam in populo ipfa fefti celebritas, & fidelium cœtus: ubi fe mutuo vident, falutant, alluquuntur, una Deum orant, & quafi communi voce compellant: Coimus [inquit Tertullianus] in cœtum & aggregationem, ut ad Deum quafi manu facta precationibus ambiamus. Sanctorum fefta celebrare hurtatur Apoftolus Heb. 13. Mementote Præpofitorum veftrorum, qui vobis loquuti funt Verbum Dei: quorum intuentes exitum, converfationis imitemini fidem. Sed de Feftis & computo Ecclefiæ, infra in 4. Præcepto Ecclefiæ.

QUARTUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Honora Patrem tuum & Matrem tuam, ut fis longævus fuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

HOc primum eft præceptum fecundæ tabulæ, in qua ponuntur ea, quæ ad charitatem proximi pertinent, & ad tuendam humanam focietatem. Nam fuperiora eo fpectant, ut verum Deo cultum exhibeamus, interiorem & exteriorem, privatim & publice: fequentia, quo modo nos erga homines habere debeamus.

Declarat autem Chriftus, quis eft hic honor, quem parentibus debemus. Non fane verbo tenus honorare, revereri, & obedire jubemur: fed curam etiam habere eorum, & eos alere. Exemplo quoque fuo docuit, quando fubditus fuit eis: ut teftatur Lucas Evangelifta. (*x*)

Hoc præcepto commendatur nobis pietas, & obfervantia erga parentes noftros, & omnes eos, quibus debemus obedientiam: quales funt Prælati Ecclefiæ, & omnes, quos vocamus Patres Spirituales: Superiores quoque temporales, quacunque in dignitate conftituti funt: & qui privatim noftri curam gerunt, ut tutores, pedagogos, maritum uxor.

Hoc folum præceptum habet adnexam repromiffionem. Nam & e contrario qui parentibus fuis non obedierunt, infælices multos habemus in Sacris Literis. Ut Cham, qui patrem fuum derifit, maledictus fuit in femine fuo. Ruben quoque maledictus. Filii Heli, qui patris monita noluerunt audire, mox bello interfecti funt. Abfalon, qui patrem eft perfequutus, male periit. Filii duo Sennacherib parricidæ, non pervenerunt ad regnum Patris. Benedictiones autem, quas confequuntur, qui pietatem erga parentes colunt, lege Eccleli. 3. cap. Et maledictiones quoque, Levit. 20. Deut. 27. & Proverb. 19. 20. 28.

Ad amandum parentes noftros inducunt hæc. Quod ab iis vita nobis data eft: iis Deus ufus eft, uti nobis animum, mentemque impertiret: ab iis ad Sacramenta deducti fumus & ad religionem: ad humanum cultum & civilem inftituti: ad morum integritatem erudiri. Item quod tanto nos ipfi amore profequuti fint & affectu, ut nullum laborem, nullum periculum, nullam moleftiam pro nobis detrectaverint. Et ficut filii debent obedire parentibus per omnia [ut B. Paulus docet] fic etiam parentes debent erga filios paternam charitatem oftendere, bona eorum procurare, fpiritualia & corporalia: nec eos ad iracundiam nimium provocare, & maritus fuam uxorem, ut carnem fuam diligere tenetur. (*y*)

Patet ex his, quomodo peccetur contra hoc quartum præceptum: nimirum non fubminiftrando neceffaria, non obediendo, non honorando, non amando: & contra offendendo, exacerbando, mœrore afficiendo (verbo & facto) occafionem dando peccandi.

QUINTUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non occides.

DEclaravit hujus præcepti vim Salvator nofter, quando non folum homicidium, fed convitium & iram, & odium omne, & vindictæ cupiditatem prohibuit. Qui odit fratrem fuum, homicida eft, inquit B. Joannes (*z*): & Paulus: Nulli malum pro malo reddentes. (*a*) Item, Non vos defendentes, chariffimi: fed date locum iræ. Scriptum

(*u*) De Feriis. c. 1. & c. fin. S. Antonin. 2. part. tit. 9. c. 7. (*x*) Luc. 2.
(*y*) Coloff. 3. Ephef. 6. 1. Cor. 12. (*z*) Joan. 3. (*a*) Rom. 13.

tum est enim: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.

Ex quo facile inferuntur duo: unum, quod per hoc præceptum non adimitur gladius Principi sæculari, & Magistratui: qui non odio, vel ira, propriam injuriam ulciscitur, sed Reipublicæ studet & tranquillitati communi. Magistratus enim, vel Princeps, noxios occidendo, maxime observat præceptum hoc: Non occides; quia suppliciis nocentium tutior fit innocentium vita. Psalm. 110. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. Similiter & milites in bello, qui hostibus reipub. & pacis perturbatoribus vitam adimunt, præcepto obtemperant.

Alterum est, quod omnis læsio corporalis sibi, vel proximo illata, privata authoritate, & ex odio vel tædio privato [sive id fiat opere, sive consilio] peccatum est contra legem Dei.

Est peccatum homicidii unum ex iis quatuor, quæ dicuntur clamare in cœlum. Dicuntur autem clamantia in cœlum, quia præ aliis fere semper manifeste hæc ulciscitur Deus, de cœlo mittens vindictam, cladibus, bellis, vastationibus, eversionibus urbium ac regionum: & viri sanguinum fere, non dimidiant dies suos.

Homicidam voluntarium, qui sæculi leges evasisset, circa vitæ finem tantum volebant Patres ad communionem admitti: *(b)* & eousque pœnitentiam agere, quoad pœnitentia crimen diluisset. Lex autem civilis mori jubet. l. Qui cædem. ad leg. Juliam, de sicar.

STATUTUM I.

CUratus ideo non absolvat in confessione sine nostra licentia eum, qui hominem occiderit: nec etiam cum nostra licentia, nisi is omne damnum restituerit filiis, vel hæredibus occisi, aut velit restituere. Eodem modo tenetur ad restitutionem, qui vulneravit, licet non occiderit. Damnum a Judice æstimatur, vel a bono viro.

SEXTUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non mœchaberis.

HOc præcepto non solum prohibentur crassæ illæ, ac fœdæ libidinum species (quas supra enumeravimus) fornicatio, adulterium, stuprum, raptus, incæstus, & (quod vel dictu horrendum est) peccatum contra naturam: sed etiam omnis carnalis immunditia. Eph. 5. Et cogitationes, aspectus, tactus, sermo, habitus, incessus: & quicquid incitare potest ad libidinem. Fornicatio (inquit Apostolus) & omnis immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas. Et B. Petrus ad conjugatos: Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem.

Quam grave peccatum sit scortatio, ex eo patere potest, quod Apostolus cum fornicariis Christianis prohibet cibum sumere, aut consuetudinem habere, tanquam excommunicatis. Facit amor carnalis hominem apostatare a Deo, & instar pecudis, sensui obedire, rationis judicio obsesso a passione. Exempla habes in Davide & Salomone præter alios. Adulterium vero leges Civiles *(c)* capite censuerunt plectendum. Jam quid censendum de illo peccato est, quod non solum rectæ rationi & justitiæ repugnat, sed etiam ordinem naturæ pervertit? Plura quære in titulo de Peccatis.

STATUTUM I.

COnfitentem de enormi peccato, & nefando, remittat Curatus ad Pœnitentiarium nostrum.

SEPTIMUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non furtum facies.

EX definitione furti forte intelligi possit omnis hujus præcepti vis & materia. Definitur: contrectatio rei alienæ, invito Domino: addunt quidam, dolosa, vel fraudulenta, ad acquirendum Dominium, seu proprietatem, vel possessionem, vel usum. *[d]*

Sed uno verbo complexus est Christus, qua maxime ratione hoc præceptum adimplere queamus. Omnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Et Apostolus, Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est: ut habeat, unde tribuat necessitatem patienti. Quantum ergo abest a lege Christi & Dei, qui non tantum non elargitur sua, sicut tenetur, sed rapit aliena? Pro-

(b) Conc. Ancyr. & Agathen. & Turon. *(c)* L. Patri. ad leg. Juli. de adult.
(d) L. 1. ff. de fur. in initiu. de oblig. quæ ex delict. nasc.

Prohibetur per hoc præceptum omnis rei alienæ contrectatio, & usurpatio: sicut per furtum, rapinam, usuras, lucra injusta, dolum malum: & per quosvis contractus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus fraude circumvenitur: quocumque titulo pallietur contractus.

Et tenetur ad restitutionem quicumque rem alienam ita retinet. Quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. (e) Propter quod periculosum est hoc peccatum, ubi semel commissum est: quia difficile potest Confessor extorquere restitutionem a pœnitente, postquam is in suos usus converterit rem alienam. Quamquam non semper oportet eandem restituere, modo satisfiat læso. Contingit enim sæpenumero, rem non esse amplius in potestate ipsius, qui cepit: sæpe etiam, ut læsus condonet, & remittat, aut acceptum ferat.

Contingit autem, ad restitutionem nos teneri, quando rem alienam injuria ceperimus, & quando debemus ex contractu, ex lege, vel statuto, ex sententia Judicis, ex testamento, vel ultima voluntate: ex delicto, vel quasi delicto. Quæ omnia prudentiæ Pastoris relinquenda sunt, ne omnia persequamur. Plura quære in titulo de Peccatis avaritiæ.

OCTAVUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

PRohibuit Deus, ne proximum offendamus in corpore, per quintum mandatum: ne in personis necessariis, per sextum: ne in bonis & opibus, per septimum: hic, ne in fama etiam, prohibet. Quamquam per præceptum hoc proprius intelligendum est prohiberi damnum omne, quod proximo infertur, præstando falso testimonio in judicio, vel omittendo præstari: sed ex consequenti intellige omne mendacium, detractionem, susurrationem, derisionem, contumeliam, judicium temerarium. Lingua modicum quidem membrum est, sed magna exaltat. Ecce quantus ignis (f) quam magnam silvam incendit. Non erit criminator, neque susurro in populo, ait Dominus. De assentatione Psalm. 140. Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Detrahere autem, vel detrahentem audire, utrum damnabilius sit, non facile constat. Et tenetur, qui sic nocuerit proximo, ad restitutionem: sive in bonis nocuerit, sive in fama. Et magis etiam ad restitutionem famæ, quam pecuniæ: quia melius nomen bonum, quam divitiæ multæ. Contra præceptum hoc etiam peccat, qui de seipso detrahit, cum sit sibi quisque proximus, & Ecclesiam iste lædit, cujus membra sumus omnes. Quare fugiendum est omne genus mendacii, cujus pater diabolus est. Perdes omnes, inquit, qui loquuntur mendacium. Nec se excusare quisquam putet, quod prodesse velit per mendacium: quia hæc prudentia carnis mors est. Primum, inquit Dominus, quærite Regnum Dei, & justitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis. Ideo nunquam mentiendum: multo minus cum damno proximi.

STATUTUM I.

DEbet ergo, qui famæ alterius detraxerit per mendacium, reparare, confitendo de suo mendacio. Quin etiam si verum dixerit, debet tamen retractare aliquo modo, ne proximum infamet. Secus est in denuntiatione, vel accusatione juridiciali: in qua ratio habetur utilitatis publicæ & animarum: non solum privati commodi, aut compendii alicujus.

NONUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non concupisces domum proximi tui.

DECIMUM PRÆCEPTUM DECALOGI,

Non desiderabis uxorem ejus.

DIfferentia horum duorum præceptorum in hoc consistit: quod nonum utilitatis & commodorum desiderium reprimit: decimum voluptatis. Quare ex iis, quæ bona dicuntur a Philosophis [ut honestum, utile, delectabile,] solum honestum licet appetere semper: reliqua non item. Non utique quod mala sit omnis concupiscentia: siquidem cibum & potum appetimus naturaliter: & cum frigemus, calefieri: nec in his peccamus, nisi ea concupiscamus, quæ spiritui & rationi repugnent, vel legi Divinæ.

Duo hæc præcepta non solum manum cohibendam docent, sed etiam animum. Quod proprium legis Divinæ est. Humanæ enim leges opus tantum externum prohibent, & pœnam tantum corporalem infligunt: sed Divi-

(e) Aug. Epistol. ad Macedo. c. 14. q. 6. c. Si res. c. Sæpe. de rest. spol. (f) Jacob. 3.

Diviore, æternæ mortis reatum. Quia radix & semen mali operis est concupiscentia, ut Salvator inquit. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.

In sexto mandato prohibetur actus exterior carnis: hic interior concupiscentia. Qui enim viderit mulierem ad concupiscendum eam, [g] jam mœchatus est in corde suo. In septimo prohibetur rei alienæ usurpatio, & detentio; hic usurpandæ atque habendæ cupiditas: quoniam radix omnium malorum est cupiditas, & philargyria: quam quidam appetentes erraverunt a fide, [h] & inseruerunt se doloribus multis.

Quapropter omnes actiones, tendentes vel ad adulterium, vel ad furtum, his duobus præceptis damnantur, etiam si finem non fuerint consequutæ: ut solicitatio pudicæ mulieris, [vel alteri jam desponsatæ] lenocinium, saltationes, & momi propter ea tantum facti. Possunt enim recreationis honestæ causa sine peccato mortali fieri choreæ, & lusus alii. Item cibi & pharmaca ad explendam Venerem sumpta: & alia similia, quæ ex fine rationem accipiunt boni & mali. Idem esto judicium de actionibus, a cupiditate rei alienæ procedentibus. Quare non sine justa causa prohibita est Clericis alea. Raro enim contingit, ut expers fiat avaritiæ: præter alia mala, quæ secum defert. Prohibitæ eisdem etiam artes sordidæ omnes, ut perfectioris doctrinæ exemplum præbeant.

Omnia secundæ tabulæ præcepta uno verbo complectitur Salvator (i): Omnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Quod tanquam legi naturali consonum, Tobias [k] jam antea dixerat: Quod tibi ab alio fieri non vis, alteri ne feceris.

STATUTUM I.

Statuimus, & ordinamus, ut singulis diebus Dominicis Curati populo enarrent decem hæc Præcepta Dei, lingua vernacula, ut ab omnibus intelligi queant.

II.

Exponant etiam, quando res postulaverit, pœnam simul & præmium, quæ Dominus proposuit, cum hæc præcepta daret. Dixit (l) enim: Ego sum Dominus Deus tuus zelotes, visitans iniquitatem Patrum in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me: & faciens misericordiam in millia iis, qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea. Cujus loci declarationem in eodem Catechismo Romano invenient.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

In virtute obedientiæ, quam ex Christi præcepto (m) debemus Prælatis nostris, [Nam qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit, inquit.] & ex consuetudinis Ecclesiasticæ observantia [Perambulabat enim Paulus Syriam & Ciliciam, confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorum] Christiani omnes tenentur adimplere præcepta Ecclesiæ: ea, quæ ab Apostolis tradita, tanquam per manus accepimus a Majoribus nostris: & ea, quæ pro tempore videntur, judicio Prælatorum necessaria, vel utilia populo Christiano. Sed dixerit aliquis, Apostolus contra docet: Pretio empti estis: nolite fieri servi hominum. Sunt hæc hominum traditiones contra libertatem Evangelii. Responde ad hæc & similia, libertate nos donatos a Christo: non carnali, sed a peccato. Alioqui nec præcepta Decalogi nos servare oporteret: nec servos Dominis suis obedire. Hoc est velamen maliciæ, habere libertatem, ut B. Petrus loquitur: Nolite fieri servi hominum. Non more humano servos esse, jubet Apostolus, qui metu pœnæ obediunt: sed servos spirituales Dei: justitiæ ex charitate servientes. Sic enim Christus dilexit nos, ut proprio sanguine redemerit. (n)

Sunt autem quinque proposita omnibus fidelibus generaliter, quæ vulgo appellantur quinque Mandata Ecclesiæ. Unum est de audienda Missa diebus Festis: Alterum de observatione Festorum: Tertium de observandis Jejuniis: Quartum de Confitendo semel saltem in anno: Quintum de sumenda Communione, saltem in Paschate. Addunt de solvendis Decimis: atque etiam de non celebrandis Nuptiis tempore prohibito. Sed illa quinque, ut magis decantata sunt, ita inculcanda magis.

Brevis

(g) Matth. 5. (h) 1. Tim. 6. (i) Matth. 7. (k) Tob. 4.
(l) Exod. 20. (m) Matth. 10. Luc. 10. Joan. 13.
(n) 1. Corin. 7. 1. Petr. 3. Ephes. 6.

Brevis expositio Mysteriorum Missæ.

PRæceptum Ecclesiæ primum ponit hic de audienda Missa integre omnibus diebus Dominicis, & Festis: nec sine magna ratione: quoniam cum sint isti dies cultui Divino dedicati, in ipsis nos debemus orationi vacare, & contemplationi: pœnitentiæ quoque, operibusque pietatis exerceri. Sed ut simplices aliquam hujus rei notitiam assequantur, pauca hic ex mysteriis Missæ recitabimus, secundum ritum Ecclesiæ Occidentalis, nostræ communem. Nam Græci a nobis differunt: & a Græcis Æthiopes: & Mediolani alium servant ordinem atque rituum cæremoniarum a nostro: & Toleti, in officio Muthzarabe (o), ab utroque multum dissimilem invenias: in accidentalibus quidem, sed non in essentialibus. Per nomen autem Missæ, quod novum non est in Ecclesia, [ut patet ex Concil. Carthag. 4.] intelligimus oblationem, & sacrificium Corporis & Sanguinis Domini, in mysterium factum: sive nomen sit Hebraicum Missah, quod significat munus & oblationem, & elevationem, Deut. cap. 16., sive Latinum. Et posset quidem esse verbale, Missa, pro missio, sive dimissio: sicut olim remissa, & remissio, dicebant Patres. Nam Apuleius morem etiam fuisse ait idolorum cultoribus, ut peracta re divina, conversus ad plebem Sacerdos diceret: λαοῖς ἄφεσις, id est, populis missio. Sic sentit Isidorus. Potestque esse participium, ut recitat Magist. sentent. 4. dist. 13. vel quod ex veteri ritu Ecclesiæ facta Communione, Diaconus alta voce pronuncians munera illa Sacra a Sacerdote missa esse jam ad Deum, vel ad eos omnes, qui erant communicaturi, dimitteret populum in pace. Nam Justinus in 2. Apolog. dari per Diaconos Eucharistiam dicit iis, qui aderant: ad absentes autem per eosdem deferri. Græci vocant liturgiam: ex cap. 13. Act. Apost. ubi legimus: λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. id est, Ministrantibus autem illis Domino & jejunantibus, dixit Spiritus Sanctus, segregate, &c. Itaque liturgia diceretur ministerium publicum, Divinus cultus, rei Sacræ publica administratio, ex C. 13. & 15. ad Rom. Hebr. 8. Dionysius vocat hierurgiam. Ignatius Thysiam, id est, Sacrificium. Idem Ignatius, & Eusebius, & Justinianus, sanctam Proscomidem, id est, Oblationem. Malach. 1. legitur: Ab ortu Solis, &c. & Psalmo 39. Sacrificium & oblationem, pro oomine, oblatio. Hebræa habent minha: quod dicunt significare oblationem factam ex farina. Irenæus autem, & Justinus, locum Malachiæ de Missa absque dubio intelligunt. Ignatius meminit hujus Sacrificii in ep. ad Eph. Dionysius in multis locis. Cypr. lib. 1. ep. 2. & 9. Concil. Nicœn. c. 14. Iren. li. 4. Just. contra Appia. August. De ejus ordine multa in epistola ad Paulinum. Paulus promisit se traditurum. 1. Corint. 11. Clemens lib. 2. & plenius lib. Const. Apostol.

Quandoquidem Missa est quædam repræsentatio, & expressio Passionis Christi: ideo contemplanda in primis indumenta, quibus ornatus Sacerdos prodit ad celebrandum. Amictus, velamen significat, quo faciem JESU venerandam operiebant Judæi, illudentes ei in domo Caiphæ, & dicentes: Prophetiza nobis, quis est, qui te percussit. Alba vestis illa est, cum qua remisit Herodes illum, tanquam innocentem & stultum: Cingulum, vincula significat: Manipulus, cathenas: Stola (seu orarium) Crucem, quam humeris sustulit. Planeta, seu casula, vestem purpuream, & Mitra, seu thiara, coronam spineam. Usos autem fuisse in primitiva Ecclesia Sacerdotes mysticis indumentis, docent Petalon Joannis, Infulæ Tertulliani, Colobion Jacobi, & Stephani, & Euphromii, Stolæ Macharii.

Progressus ad gremium Altaris Sacerdos, Confessionem generalem facit omnium suo-

(o) Hoc nomine illud intelligitur officium, quod Mozarabicum, seu Mosarabicum passim appellatur. Hanc illi denominationem tunc inditam credunt, quando Mauri Hispanias invaserunt. Cum enim eo tempore Christiani, qui sedes suas noluerunt deserere in locis, quos Mauri occupaverant, mixti Arabibus viverent, sua illis tributa pendentes, Mixtarabes, itemque Muzarabes & Musarabes dici cœpere, ut quidam volunt.

Reipsa illud officium Gothicum fuit, quo utebantur Christiani, Arabum dominio subjecti. Unde & inscribi solet *Officium Gothicum, sive mixtum secundum Regulam B. Isidori.*

Vide *Glossar. du Cange Tom. II.* & *Dissertationem P. Emmanuelis de Azevedo e Soc. JESU, de antiquis Ecclesiarum Occidentis ritibus* &c. quam refert *P. Francisc. Anton. Zaccarias* ejusd. Societ. in edita a se *Claudii Fleury Disciplina Populi Dei in novo Testamento.* Tom. I.

Cujusmodi autem fuerit Mozarabicum illud officium, docent præ cæteris *Alvarus Gomezius L. 2. de rebus gest. Cardinal. Ximenii*, & *Cardin. Bona L. 1. rerum Liturgicarum C. 11.*

suorum peccatorum: & eodem modo populus suorum quoque peccatorum: postulantque hi, ut Sacerdos pro se oret, & omnes Sancti, Sacerdos vero absolutionem in Christi merito impendit omnibus.

Chorus & populus cantant Introitum, significantes voces & prædictiones Prophetarum de adventu Christi. Ideo hæc fere ex Propheta aliquo sumitur cum Psalmo Davidis, & versiculo illo: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Ex quo facile credas, olim Psalmos integros cantari solitos, dum populus conveniret ad officium hoc. Hic interea incensum adoleri, testis est Dionysius.

Deinde populus advenienti jam Christo, alta voce supplicat, Græco sermone utens: *Kyrie eleison, Christe eleison*, triplicando: *Domine miserere, Christe miserere.*

Et tanquam exauditus, gratias agens alta voce cantare incipit: *Gloria in excelsis Deo*, quod tamen non ante cantat Chorus, quam a Sacerdote excitatus, & quasi admonitus de Christi adventu: ab Angelis namque Pastores certiores facti fuerunt de nato Christo.

Hoc Hymno dicto, Sacerdos orationem unam vel plures facit ad Deum Patrem per JEsum Christum Dominum nostrum: salutato prius populo, *Dominus vobiscum.* Cui populus respondet simili resalutatione: *Et cum spiritu tuo.* Et hortatur populum, *Oremus.* Finita oratione respondet populus dictione Hebraica, *Amen.* Et dicuntur istæ orationes, Collectæ: propterea, quod sub istis fiebant collectæ pecuniæ, & eleemosynæ, quæ dabantur a fidelibus, diebus Dominicis in usus pauperum Ministrorum Ecclesiæ, sicut dispofuit Apostolus Paulus. Nam panis & vini oblatio ad mysteria, in Offertorio fieri debet, ubi aliud offerri prohibitum est Can. 28. Sextæ Synodi.

Per lectionem Epistolæ, doctrinam accipimus disciplinæ Christianæ, & pietatis, tam ex veteri aliquando Testamento, quam ex novo, quam populus auscultare debet attente, & memoriæ mandare.

Cantatur (veluti acclamatio quædam a populo) Responsorium cum versu, & lingua Hebraica, *Alleluja*, (id est, *Laudate Dominum*) vel Tractus in diebus jejunii: quod meditationem habet Divinæ Legis: & dicitur Graduale, a cantus genere.

Post cantus istos Diaconus legit Evangelium alta & intelligibili voce: in quo continetur historia vitæ, mortis, & resurrectionis Christi.

Recitato Evangelio, incipit Sacerdos Symbolum Fidei, & populus prosequitur Fidei confessionem, *Credo in unum Deum*, &c.

Hactenus omnia ad præparandum populum in devotione geruntur: quæ vero sequuntur, ad Sacrificium maxime spectant, quamquam certe de Sacrificio esse omnia dicuntur, quæ circa illud fiunt. Est autem Missa Sacrificium, non solum Sacramentum. Incruentum quidem: quia in commemorationem fit illius Sacrificii, quod semel factum est in ara Crucis, cum sanguinis effusione. Dominus enim cum Corpus suum daret discipulis, dixit: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis traditur: hoc facite in meam commemorationem.* Itaque Corpus Domini, quod accipiebant tunc Apostoli, prius fuit pro peccatis oblatum, & deinde pro alimento Spirituali, & Sacramento manducatum. Nos ergo facientes, quod jussit Dominus, idem offerimus prius, & deinde manducamus: quod est proprium Sacrificii. In Sacrificio enim primo offertur hostia: deinde mactatur, & intingitur: postea distribuitur iis, qui participes esse debent Sacrificii. Christus semel mactatus est pro nobis, & sanguine tinctus. Nos mactationis ejus memoriam in mysterio hoc tremendo celebrantes, hostiam eandem offerimus: & in actione tanquam mactamus, incruentam tamen, sicut & incruentam manducamus ac bibimus. Qui ergo sine oblatione & sacrificio manducant panem, & bibunt vinum in suis cœnis, illi non sane faciunt, quod Dominus instituit: quia non vere sacrificant, nec offerunt corpus ejus Deo Patri. Adde, quod facere, sacrificare est, tam in Literis Sacris, quam profanis.

Rursus ergo Sacerdus salutat populum, & ad orandum hortatur, *Dominus vobiscum, Oremus.*

Et cantantibus Ministris chori Tractum ex veteri vel novo testamento (quod dicitur Offertorium) populus offert Deo, & præsentat Sacerdoti (vel ejus Ministro) oblationem suam panis & vini, vel (quod jam fieri nunc solet) pecuniæ, pro cujusque devotione.

Facta oblatione, & paratis super altare pane, & calice, Sacerdos manus abluit, ad tanti mysterii se præparans celebrationem, & offert: & deinde conversus ad populum postulat, *Orate pro me, ut meum ac vestrum Sacrificium acceptum fiat apud Dominum:* Et magno cum silentio omnium, secrete orat. Orationis secretæ fine silentium rumpit, *Per omnia sæcula sæculorum:* & respondet populus, *Amen:* ea voce vota sua cum orationibus Sacerdotis jungi desiderans. Hic tertio salutat ad excitandum populum ad attentionem: & postulat, ut animum elevent

ad

ad Deum, & gratias agant. Populo igitur annuente, jam quasi Spiritu Dei plenus Sacerdos, elatior fit, & congratulando alta voce manibus & oculis in cœlum sublatis incipit: *Vere dignum & justum est, æquum & salutare.*

Præfationem istam excipit statim populus, vel chorus pro populo (Angelorum primum referens cœlestes cantus) *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*, id est, Deus exercituum: deinde puerorum Israelitarum, qui Salvatori ingredienti urbem Hierusalem acclamabant: *Osanna in excelsis.* Quæ vox erat ovationis & triumphi, apud Hebræos.

Hinc iterum silente populo, Sacerdos mysteria peragit Consecrationis, quæ vocatur actio: omnia agens & dicens cum timore, voce submissâ, tanquam secrete: ne ab omnibus intelligatur. Sunt enim hæc mysteria tremenda: nec revelanda omnibus: non paganis infidelibus, non excommunicatis, non catechumenis, non energumenis: sed fidelibus tantum, rite in Christo initiatis: ut docuit olim magnus ille Dionysius Areopagita. Prius tamen Sacerdos commendat Deo Prælatos, & Principes, & specialiter, quos sibi videtur: & generaliter omnes assistentes, & omnes fideles Christianos, *quorum fides Deo cognita est, & nota devotio:* pro quibus sacrificium offert, & qui offerunt communicando, & memoriam venerando Beatissimæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum. Post consecrationem quoque pro Defunctis orat, qui sunt participes mortis Christi, quæ in hoc Sacramento annunciatur. Pro se etiam orat Sacerdos, & pro omnibus peccatoribus famulis Dei, in misericordia Dei sperantibus, memoriam repetens Apostolorum quorundam, & Martyrum: omnia tamen per Christum, & cum Christo, & in Christo. Quare ut oratio a Deo exaudiatur, formam orandi a Domino præscriptam, alta voce, silentium denuo rumpens, cum fine orationis secretioris adjungit: *Pater noster*, quam populus absolvit, sequutus tacite præeuntem Sacerdotem.

Crucem super Sacramentum ante & post consecrationem, multis modis facit: in mysterio Trinitatis, Deitatis, & Humanitatis, Incarnationis, Nativitatis, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini. Et quia in actione hac potissimum mactationis mysteria repræsentantur: ideo fiunt Cruces in memoriam plagarum quinque, & rursum quinque effusionum sanguinis. Tollit in altum Sacramentum: & ut Patri hostiam Filii sui offerat, & ut sub speciebus ipsis, tam ipse Sacerdos, quam alii omnes assistentes, Christum Deum & hominem, Salvatorem nostrum, adorent. Idcirco Sacerdos oculos in cœlum levat: & populus pectora sua tundendo, pro peccatis suis offerri hostiam profitetur, accusans culpam propriam, & veniam poscens ab eo, quem tamquam in Cruce sublatum adorat. Morem vero hunc ostendendi assistentibus Sacramenti, a primitiva Ecclesia acceptum esse, constat ex Dionysio Areopagita.

Post hæc hostiam in duas partes dividit, quia per mortem separata est anima a corpore. Quia vero in Christo Divinitati fuit semper juncta humanitas, ideo iterum tribus partibus factis ex hostia [quibus significantur Divinitas, anima, & corpus] unam in calicem mittit, ut panis vino intingatur. Fuit namque mos olim, pueris & infirmis dare intinctum panem consecratum: nunc duplici videtur fieri mysterio. Nam & Corpus significare potest, quod in Cruce sanguine proprio & aqua tinctum fuit, & animam, quæ descendit ad inferos. Sergius quoque Papa aliam causam assignat. Hoc faciendo (tanquam Patres in limbo positos) populum salutat Sacerdos, triplici Cruce benedicens: *Pax Domini sit semper vobiscum.* Populus quoque sub persona Patrum, qui erant in limbo, Christum alloquitur: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.*

Hoc loco Sacerdos Communionem sumit, & alii, qui parati sunt, & volunt Sacrificii participes fieri Sacramentaliter: idque cum silentio.

Communione facta, Sacerdos tertium silentium rumpendo, excitat populum ad gratias agendum Deo, per orationem, quæ dicitur Postcommunio. Quibus actis, rursum salutat & dimittit populum.

Itaque in Missa, & Sacramentum fit, & Sacrificium. Sacrificium vocat Ignatius, uti diximus. Et Apostolus mensam, altare: Græce thysiasterium. Habemus altare, de qu , &c. Heb. 2. Et in fragmentis Nicœni Synodi poni dicitur in Sacra hac mensa Agnum Dei sine mactatione mactatum a Sacerdotibus. Immolatur ergo agnus, ut in Sacrificio: & Sacra peraguntur in mysterio, id est, Sacramento. Alterum Dominicæ cœnæ symbolum est: alterum mortis. Qui cœnæ tantum figuram faciunt, illi non faciunt, quod Dominus jussit. Quia si cœnam tantum adnunciant, non tamen mortem Domini. At mortis memoriam fieri jussit. Hanc facit Ecclesia. Siquidem hostiæ illius immensæ virtutis, quam Christus in Cruce obtulit, symbola lignaque fuerunt Sacrificia veteris testamenti: Novi autem, Sacrificium hoc incruentum, quod non modo Eucharisticum est, sed &

& Propitiatorium: id est, quo Deum nobis propitium, placatumque reddimus. Idemque Sacrificium pro gratiarum actione fit, & pro peccatorum remissione. Omnis enim Sacerdos constituitur, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis, inquit Apost. Heb. 5. Nec tantum pro vivis (docet Chryf.) sed etiam pro defunctis. Hom. 69. ad pop. Antioch. & ex verbis Lucæ 22. patere potest. Dicit enim, quod accepto pane gratias egit, & fregit, deditque eis, dicens: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur*: (id est, offertur, Eph. 5. *Qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam*) & sequitur: *Hoc facite in meam commemorationem*, (nempe quod ego facio: scilicet gratias agite, frangite, offerte & sumite] pro vobis. Si ergo facere jussit pro nobis, certe non tantum vivis, sed etiam defunctis fidelibus. Nam pro omnibus mortuus est Christus, & vivis & defunctis.

Hæc summatim decerpta ex aliis multis & inenarrabilibus, hujus tremendi Sacrificii mysteriis, vobis Curatis expolita volumus, ne prorsus ignari tanti muneris, nihil vos magni agere posthac arbitremini, & negligenter Sacra faciatis: cum sit nihil hic sine maxima ratione ordinatum, ad repræsentandam Passionem Christi, vel dispositionem Corporis ejus mystici, cui applicatur: vel ad reverentiam & devotionem tanti Sacramenti. Quanquam enim pauca sunt de essentia ejus a Christo tradita, & multa ante & post Consecrationem, a Patribus & Apostolis addita ad instructionem populi, & excitandam devotionem assistentium: omnia tamen cum reverentia, quam maxima possumus, & timore agenda censeo. Reliqua quære in Sacramento Eucharistiæ. Nunc hortabuntur suos Curati, ut Sacrificio huic tremendo reverenter assistant, meditantes aliquid vel de vita Christi, vel de peccatis propriis, vel de gloria cælesti, de Sanctorum victoriis, malorum pœnis, & aliis similibus rebus devotis.

STATUTUM I.

OB reverentiam tanti Mysterii amoveri jubemus subsellia mulierum a Presbyterio & a Choro, si qua inveniantur in Ecclesiis, hoc est, juxta Altare majus, vel intra cancellos Chori.

II.

Expectent, si fieri potest, benedictionem Presbyteri, ne Ecclesiæ ordinem perturbent: (*p*) non enim interfuisse Mysteriis videtur, qui antequam dimittatur, recessit. Nec spiritualem Communionem recepit, qui Communionem Sacramentalem Sacerdotis non expectavit.

SECUNDUM ET TERTIUM PRÆCEPTUM ECCLESIÆ.

SAcerdoti proprio annis saltem singulis peccata tua confitetor. Et Sacrosanctam Eucharistiam, ad minimum semel in anno, circa festum Paschæ sumito. (*q*)

ECclesia eos, qui in Paschate, Pentecoste, & Natali Domini, non communicassent, ne inter Catholicos quidem habuit aliquando (*r*): sed nunc indulgentior (quando charitas refrixit) sufficere arbitrata est, modo semel in anno omnes utriusque sexus, usum rationis habentes, peccata sua Parocho, aut ex illius permissione, alii idoneo Sacerdoti, confiteantur: datam & acceptam pœnitentiam adimpleant: & ad minimum in Paschate Sacramentum Eucharistiæ sumant: nisi forsan ex consilio, ob aliquam causam rationabilem, aliquantisper ab hujusmodi sumptione abstinendum putaverint.

STATUTUM I.

HÆc negligentem, dum vivit, ab Ecclesiæ communione, & mortuum Ecclesiastica sepultura arcendum esse, statuimus.

QUARTUM PRÆCEPTUM ECCLESIÆ,

De Festis, & Computo Ecclesiastico

DE quarto Præcepto Ecclesiæ, quo tenentur omnes fideles, etiam Divina lege, Festa colere, dictum abunde est supra in tertio Præcepto Decalogi. Sed quam necessaria sit Sacerdoti cognitio dierum Festorum, & Calendarii, vel unum verbum docet in lege: *Memento*, (inquit) *ut diem Sabbati sanctifices.* Quasi velit: Meditare, idque frequenter, & cogita diligenter, antequam feriæ, quas

(*p*) Ex Concil. Ancyran. c. 2. & Apostolorum c. 9.
(*q*) Ex Conc. Later. c. 21. & de Pœnit. & Remiss. c. Omnis utriusque sexus.
(*r*) Concil. Agath. Conc. Eliber. Conc. Turon. De cons. distin. 2.

quas observari oportet, veniant: ne per incuriam, aut oblivionem tuam, dies Divino cultui destinati, prætermittantur. Licet enim natura ipsa doceat, Deo aliquem aliquando cultum præstandum esse: quando autem, quibusve diebus præstandus sit, non præscripsit. Qui vero politi a Majoribus sunt, excidere solent. Quotus enim quisque est, qui non hic fallatur? quis non frequenter diem Jovis, pro die Mercurii accepit? aut alium pro alio? Quod si hac in re Sacerdos aberret: populus, qui aliud agit, a quo reducetur? Hæc causa est, cur apud omnes gentes in more semper fuit, ut penes Sacerdotes tantum judicium relinqueretur Fastorum & nefastorum dierum: mensiumque, & annorum fines a Sacerdotibus ponerentur.

Hoc est, cur computum tradimus Ecclesiasticis. Regulas, inquam, Calendarii Ecclesiastici. (s) Nempe, ut docere populum sciant Festos, ac non Festos dies: & ad munera multa in victu quotidiano & societate hominum necessaria, admonere populum de temporum vicibus atque revolutione. Accedit ad hanc causam obligatio Horarum Canonicarum. Cujus etiam hæc vis est, atque utilitas: ut quamvis officium Ecclesiasticum tradi potuerit continuum, & uniforme: tamen ut memoriam coleremus assiduam dierum, & mensium, & temporum anni; sic ordinarum suis ubique locis est, ut & preces, & lectiones, & cantica, & cantus, & modi, pro diebus & horis distinguerentur, & varia subinde fierent: ut attentiores redderemur ad rem, quæ facile excidit, & elabitur. Si enim pensum idem, vel eodem modo, quotidie persolvere sufficeret, nulla varietate percepta: sane anni recurrentis dies sæpe oscitando prætercurreremus. Nunc varietas & obligatio, attentos reddunt.

Sed dicet forte aliquis: Paulus (t) dies prohibet observari, & menses, & tempora, & annos. Prohibet quidem superstitiose observare: ut stulti nunc multi Almanachistæ faciunt: qui atros dies, & infelices ducunt, Idibus aut Calendis proximos. Certe Ovidius ipse ab eventu dicit, non a natura, istos omen accepisse:

— Illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristia Marte tulit.

Nos autem & dies & menses, Solisque & Lunæ motus, sic observamus, sicut a Deo creata sunt: ut essent in signa, & dies, & tempora, & annos.

Computus ergo, utcunque Latina vox, a computare usurpatum est, pro arte inveniendi Festa mobilia præcipue. Immobilia enim singulis anni diebus ascripta sunt in Calendario. Quamquam & horum quoque versus quidam traduntur, memoriæ causa: sed alii ab aliis. Et eorum ratio atque ars est, cum litera Dominicali investigare quoto die mensis, & qua feria hebdomadæ, veniat Festum: quoniam syllabæ numerant dies mensium, & invento die, litera diei feriam demonstrat hebdomadis. Vulgo fiunt versus, Cisio Janus Epi. &c.

In anno solari sunt 365. dies cum sex horis. Ideo quarto quoque anno addimus diem unum sexto Calendas Martii [id est, 24. Februarii) unde dictus bissextus: quia eo anno sub eadem litera F. numeramus bis, sexto Calendas Martii. Et fiunt tunc dies anni 366. Et mutatur litera Dominicalis. Datur enim eidem literæ F. feria etiam sequens.

Menses sunt duodecim: sed numerus dierum mensium non idem est. Siquidem Februarius habet dies 28. & in bissexto 29. Quatuor hi: Junius, Aprilis, September, & November 30. Reliqui, videlicet, Martius, Majus, Julius, Augustus, October, December habent 31. Quare sufficit meminisse illorum quatuor, hoc versu:

Junius, Aprilis, Septem, Novemque trigenos.

Diem incipiunt Astrologi a meridie: Babylonii ab ortu Solis: Hebræi ab occasu: nos in omnibus eum metimur a media nocte: sed Festivitates a primis Vesperis incipimus. Romani, & plerique Itali, horas numerant 24. ab occasu Solis ad alterum occasum.

Prima dies mensis dicitur a Latinis Calendæ, a calata (id est, vocata) plebe: Græcis est Neomenia, id est, Novilunium. Incipiebant enim pleræque nationes olim menses a prima Luna post conjunctionem. Plenilunium Græca voce appellarunt etiam Latini Idus: tanquam speciei, & formæ Lunæ perfectæ diem. Nonæ vero significant nonum diem ante Plenilunium. Sed hæc nomenclatura, cum ad menses solares translata sit, a prima certe nominum ratione deflexit. Vocamusque Calendas, & Nonas, & Idus, non ad Lunæ formam vel motum, sed ad dierum numerum mensis cujusque solaris respicientes.

Primum mensem anni Romani faciunt Januarium: & vulgus hunc ordinem tenet. Sed Astrologi Martium, quia ab æquinoctio verno auspicantur. Galli morem Ecclesiæ antiquum retinentes, a Paschate ordiuntur: & hactenus nos sequuti sumus in nostra Dioicesi.

(s) De regulis his monendus es Lector, ut observes, easdem traditas fuisse ante Gregorianam Calendarii emendationem. Synodus enim hæc celebrata est anno 1571: Calendarii vero emendatio Gregoriana secuta fuit anno 1582. *Vide, quæ de anno & ejus partibus prænotata sunt in Parte Hiemali Breviarii Romani.*

(t) Gal. 4.

cefl. Sed ex hac differentia fit, ut non fit idem annus omnibus biſſextilis: quoniam cum dies biſſexti cadat inter Januarium & Februarium, idem iis, qui annum a Januario inchoant, biſſextilis erit, aliis non biſſextilis. Quod ignorare non oportet.

Cyclus Literæ Dominicalis.

g	f	e	d	b	a	g	f	d	c	b	a	f	e	d
			e				e				g			

c	a	g	f	e	e	b	a	g	e	d	e	b
b				d				f				a

Literæ Dominicales ſunt ſeptem A. b. c. d. e. f. g. quia ſeptem ſunt dies in hebdomada, hiſce 7. literis notati. Septem Planetis dedicabant gentiles, Soli, Lunæ, Marti, Mercurio, Jovi, Veneri, & Saturno. Nos diam Dominicam appellamus primam, ab Apoſtolis edocti: & Romana dictione, 2. 3. 4. 5. 6. ferias: nimirum ut a peccatis, & operibus iniquis, feriemur ſemper. Septimam autem, Hebraice, Sabbathum. Sed ſingulis annis mutantur harum literarum dies. Nam quæ hoc anno notabat diem Dominicam, ſequenti anno indicabit diem Lunæ. Ad inveniendum ergo, qua litera quovis anno dies Dominica ſignetur, circulus factus eſt ipſarum literarum, qui conſtat ex 28. partibus. In quibus literas ſic collocamus, ut quarto quoque loco binæ reperiantur. Retrocedendo tamen. Nam & ſingulis annis retrocedunt hæ a ſuis feriis: propterea quod ultima Decembris eadem eſt, quæ prima Januarii, ſcilicet A. Facilitatis cauſa in 28. manus ſiniſtræ articulis diſponito, incipiendo in baſi auricularis digiti, intrinſecus, ut in figura.

Manus interior.					Manus exterior.			
13 f	14 e	15 d	16 e b					
17 a	18 g	19 f	20 e d		12 g a	11 b	10 e	9 d
21 e	22 b	23 a	24 g f		8 e f	7 g	6 a	5 b
25 e	26 d	27 c	28 b a		4 c d	3 e	2 f	1 g

Ad inveſtigandum autem quolibet anno quæ ſit litera Dominicalis, ponamus finem hunc in anno Domini 1564. qui biſſextilis fuit. In prima autem ſede diſponendo literas in manu: numero annorum Chriſti additis 4. aggregatum divide per 28. Quod reliquum eſt, ordinato per articulos manus, incipiendo nunc ab ultima ſede: locum inventum preme pollice ejusdem manus, donec literas diſponendo (uti juſſimus) ad eum articulum perveneris, quem premis pollice. Litera ſic Dominicali inventa, diem alium quemlibet menſis noveris. Nam ſi ſit ea (verbi gratia) A: cum prima menſis Januarii ſit A: ſequitur dati anni primam Januarii eſſe Dominicam: ſecundam Lunæ, &c. Sed expedit memoria tenere menſis cujusque primam literam. Hoc docebunt primæ literæ ſyllabarum harum, *Adam degebat eger coſia defert.*

Cyclus Aurei numeri Decemnovenalis.

Alter Cyclus dicitur Aurei numeri, quod aureis literis, ob dignitatem, & uſum inveſtigandi Novilunia, diſtributus fuit in Calendario. Sic enim diſpoſitus eſt, ut ubicunque anni currentis numerus eſt, illic Lunæ conjunctionem cum Sole fieri declaret. Quamquam certe jam, labentibus annis, antiqua ejus diſpoſitio multum a veris conjunctionibus defecit. Ad inveſtigandum autem hunc numerum divide numerum annorum Chriſti, (uno addito) per 19. quod reliquum eſt, numerum anni aureum notabit. Sufficieique nunc abjeciſſe 1500. diviſo reliquo. Nam æquatum fuit cum 1500.

Quoniam igitur numerus iſte ſic in Calendario diſtributus eſt, ut cujuslibet anni ſignet Novilunia: fueritque præceptum a Domino in lege, ut 14. Luna primi menſis manducaretur Agnus Paſchalis: nos Canonem Concilii Nicæni retinentes [qui æquinoctium in menſe Martio jam declinante poſuit] quærimus primo Aureum numerum anni currentis, in Martio: & ab eo loco numeramus 14.; ſequenti quidem die Dominico Paſcha noſtrum eſſe deberet: ſed ne cum Judæis impiis ſolennitatem hanc celebremus, ſi Luna 15. ceciderit in Dominica, transferimus celebritatem in proximam Dominicam ſequentem.

Quamquam autem invento die Paſchatis facile eſt reliqua mobilia Feſta reperire: tamen Septuageſimam primum ſolemus inveſtigare: venit enim ſtatim in anni principio, nempe vel in Januario, vel in Februario: unde & ſolennitates aliæ aperiuntur. Quæramus igitur, antequam finiatur annus Aureum numerum, qui proxime præcedit feſtum Epiphaniæ: (hic enim plerumque eſt anni præcedentis) ab eo numero dies 40. Dominica ſequens hos dies 40. erit Septuageſima, niſi annus ſit biſſextilis. In biſſexto enim oportet numerare 41. Dominicæ ſequentes Septuageſimam ſunt Sexageſima, Quinquageſima, Quadrageſima, [quæ dicitur

Brandonum] Dominica ſecunda Quadrageſimæ, quæ Reminiſcere: tertia, quæ Oculi: quarta, Lætare: quinta, quæ In paſſione: ſexta, quæ In ramis Palmarum. Hinc Paſcha. Et a Paſchate prima Dominica Quaſimodo, vel in Albis: ſecunda, Miſericordia: tertia, Jubilate: quarta, Cantate: quinta, Vocem: & hæc quidem eſt ante Aſcenſionem. Sequitur enim Aſcenſio die Jovis. Poſtea Dominica intra octavas Aſcenſionis: deinde Pentecoſtes. Sequitur Feſtum Trinitatis, & intra octavas Trinitatis, feria quinta, Feſtum Euchariſtiæ. Intra vero octavas Euchariſtiæ, Dominica incidens, dicitur Dominica prima poſt Trinitatem: & alio etiam nomine [licet improprie] Dominica prima poſt octavas Euchariſtiæ. Sed Dominica prima Adventus ſemper proxima eſt feſto Sancti Andreæ, ſive ea in Decembri veniat, ſive in Novembri.

Eſt alius adhuc tertius Cyclus, quem vocant Indictionis: locorum 15. Incipit a Septembri 1 nempe ab æquinoctio Autumnali. Hunc invenies, additis 3. numero annorum Chriſti. Nos tam literæ Dominicalis, quam numerorum, Aurei, & Indictionis, finem ponamus in anno 1564., qui ſublatus 1500. relinquit 64. Ergo anno Domini 1564. fuit annus biſſexti, literarum AB: Cyclus Lunæ 7. & idem Indictionis.

Atque hæc quidem hactenus Curatis, & Eccleſiarum Rectoribus ſcitu neceſſaria tradidimus. Verum ut aliis quoque, quantum hic opus eſt, & res patitur, pro more noſtro ſatisfaciamus: licet curioſa quis ea ducat, & nimium exquiſita: non tamen omnino vel inutilia, vel impertinentia, trademus, ſi quem juvat cœleſtium orbium motus noſſe. Quæ ſigna ſunt diei Feſti & ævi.

Canon Feſtorum mobilium.

Componitur tabula hac modo. Prima columna datur Septuageſimæ, a 18. Januarii ad 21. Febr. cum ſuis literis Dominicalibus Calendarii. Nam currente numero aureo XVI. & litera D: Paſcha fit 22. Martii, & Septuageſima 9. hebdomadibus ante fit 18. Januarii. Altera columna datur diei Cinerum, a 4. Febr. ad 10. Mart. Tertia Paſchati, a 22. Mart. ad 25. Aprilis. Quarta Aſcenſioni, a 30. April. ad 3. Junii. Diſpones autem ſemel Aureum numerum, ſic ut ad primam literam, quæ eſt D. ponatur V. & ſupra hunc, XVI. Reliquus eodem ordine repones, quo diſpoſiti inveniuntur ubique. Facta in hanc formam tabula, quære numerum aureum anni, & ſubtus eum literam Dominicalem ejuſdem anni: non eam quidem cui numerus appoſitus eſt, ſed quæ proxime ſequitur. Huic reſpondent e regione Feſta anni, niſi is biſſextilis fiet: Tunc enim literam ſecundam anni accipies, propter Feſta, quæ poſt diem biſſexti veniunt.

		Septuageſima.	Cinerum.	Paſcha	Aſcenſio.	Pentecoſte.
xvj.						
v.	d	18. Jan.	4. Fe.	22 Ma.	30 Ap.	to Ma.
	e	19	5	23	1 Maji	11
xiij.	f	20	6	24	2	12
ij.	g	21	7	25	3	13
	A	22	8	26	4	14
x.	b	23	9	27	5	15
	c	24	10	28	6	16
xviij	d	25	11	29	7	17
vij.	e	26	12	30	8	18
	f	27	13	31	9	19
xv.	g	28	14	1. Apr.	10	20
iij.	A	29	15	2	11	21
	b	30	16	3	12	22
xij.	c	31	17	4	13	23
j.	d	1. Feb.	18	5	14	24
	e	2	19	6	15	25
ix.	f	3	20	7	16	26
	g	4	21	8	17	27
xvij.	A	5	22	9	18	28
vj.	b	6	23	10	19	29
	c	7	24	11	20	30
xiiij.	d	8	25	12	21	31
iij.	e	9	26	13	22	1. Jun.
	f	10	27	14	23	2
xj.	g	11	28	15	24	3
	A	12	1 Mar.	16	25	4
xix.	b	13	2	17	26	5
viij.	c	14	3	18	27	6
	d	15	4	19	28	7
	e	16	5	20	29	8
	f	17	6	21	30	9
	g	18	7	22	31	10
	A	19	8	23	1. Jun.	11
	b	20	9	24	2	12
	c	21	10	25	3	13

Cum in Calendariis ita diſpoſitus inveniatur numerus Aureus, ut Lunæ locum non amplius monſtret: (Lunationes enim quinque jam dies anticipantur.) Primum quæret aliquis, unde hæc mutatio? Deinde, unde fit, ut menſes noſtri non conveniant, neque cum Græcis, neque cum Arabicis, neque cum Ægyptiacis, neque cum Judaicis? ac ne cum Romanis quidem antiquis? An quia æquinoctia tranſlata temporibus ſunt? æquari namque cum altero non poterit, quocum in principio, & fine non convenit. An quia Lunæ motus non congruit omnino cum Aureo numero? Nam ſi lunatio-

tiones non redeunt eædem, nec anni lunares fient iidem: nec menses ipsi, quibus anni definiuntur lunares. Hic error, paulatim surrepens, magnas in Ecclesia olim excitavit difficultates: quando alii alio tempore Pascha celebrarent. Sed decretum fuit tandem in Niceno Concilio, & in Romano, sub Constantino Imp., celebrandum id fore semper a 14. Luna primi mensis usque ad 21. ut Dominica dies coruscaret. Et quia eo tempore [circa annum scilicet 325.] æquinoctium erat in 21. Martii: Ideo proximam illi diei Lunam semper postea sumpsere. Et Eusebius (vel quisquis fuit ille, cui mandatum fuerat negotium) numerum hunc in Calendario disposuit cum Ægyptiis. Sed error sub Theodosio seniore rursum apparuit. Quare Theophilus Alexand. Episcopus, circulum alium cœpit Ogdoadum, incipiens a consulatu Antonii & Syagrii. Sed neque hic satisfecit [ut constat ex Leone I.] & ad Cæsareum reditum est. Anno igitur 532. sub Justiniano, cognito errore primo ex eo, quod cum Ægyptiis & Hebræis (qui annum inchoarent ab æquinoctio autumnali) disposuisset cyclum, non cum Romanis: data fuit denuo Provincia Dionysio exiguo, Abb. Rom. Is aliud nihil egit, quam quod remisit initium hujusce numeri, ab æquinoctio Autumnali, ad Vernum. Atque in hunc modum dispositus hucusque remansit. Quamquam in Breviario Pii V. reductum invenias nunc ad locum conjunctionum nostri sæculi, a Januario inchoando.

De annis ergo, & mensibus, pauca accipe: plura enim & quæsitiora apud alios invenias. Annus noster Romanus, secundum motum Solis per Zodiacum accipitur. Hujus circuitus fit diebus 365. & quadrante: non tamen præcise. Nam si ad amussim finiretur, non mutarentur Æquinoctia. Atqui reperitur noster communis Alfonsino major, & Ptholemaico: [t] ut in 134. communibus annis, demendus veniat dies unus. Hinc est, quod nunc æquinoctium, quod tempore Nicæni Concilii in 22. Martii ponebatur, fiat 10. Mar. in anno bissextili, & in aliis 11. Quin etiam compertum fuit, quod cum anni medii signent æquinoctium in ingressu signi Arietis: jam tamen verum æquinoctium dies aliquot præterlabatur: nimirum quando Sol est in sectione Æquatoris & Eclipticæ. Nam nostris temporibus, ob titubationem octavi orbis, sectio hæc in 26. gradu Piscium est: & æquinoctium nunc verum inter 5. & 6. Martii accidit. Fitque ex motu octavæ Sphæræ, ut annorum quantitas etiam ipsa varietur, licet modice. Major enim aliquando est, aliquando minor, & in 3500. annis Romanis addere oportet dies 16. quia minores sunt totidem veris, ex quo cœpit caput Arietis ascendere a latitudine Boreali. Sequitur ex his, quod ad retinendum perpetuo diem ingressus Solis in Arietem, oportet in anno 134. omittere bissextum. Hoc enim die majores sunt anni 134. communes, totidem veris.

Hæc de anno solari. Annus autem lunaris minor solari est, diebus undecim, quas vocant Epactas. Constat enim 12. Lunæ circuitibus, seu lunationibus, quas menses, a Mene, [id est, Luna] etiam Latini dixerunt. Cum redeat enim Luna ad Solem diebus 29. horis 12. minutis 44. & secundis 3. duodecies sumpta quantitas hæc (omissis interea minutis) dies complet 354. Atqui solaris annus, uti diximus, habet dies 365. hor 6. ergo diebus 11. minor hic erit annus, vero. Quare, ut æquentur ambo, mos est his, qui lunares tenent, tertio plerumque anno mensem unum addere lunarem. Sic tertius annus habet 13. menses: & vocatur Embolimæus, vel embolimicus: dierum 384. & mensis additus, dicitur Græce quidem Embolimicus, Habraice autem adjectus Adar. Nam Adar ultimus est mensis. Ergo lunarium quantitatem ut æquarent, tam Græci, quam Arabes, & Hebræi, aliis 29. dies, aliis 30. dedere, alternatim. Et hos quidem plenos, illos cavos appellarunt Latini: sicut & annos 154. dierum, Synodicos, alios Embolimæos Græci. Sed Ægyptii, qui solari anno utuntur, 12. menses anni, faciunt 30. dierum singulos: addentes ultimo dies 5. ut fiant 365. Elegerunt tamen Romani potius alternatim plenos & cavos: nempe alios 30. dierum, alios 31. Excepto Februario [ut diximus] 28. dierum: in cujus fine quarto quoque anno addatur dies unus, propter quadrantem reliquum. Alioqui enim, si prætermitteretur intercalatio, non redirent menses iidem ante annum 1465., quem magnum antiqui vocarunt, & cynicum, id est, canicularem, ut refert Censorinus.

Scito tamen, in Scriptura Sacra annos fieri dierum 360. & menses 30., quod patet ex Genes. c. 7. & 8. & Apoc. 11. Author etiam est Philo lib. de Opif. mundi. & Origen. hom. 4 super Num. & Hippolitus lib. de Confir. mundi. Sed profecto contemplanda hic vis illa Divina Septenarii primi numeri pleni: cujus cuncta periodo tempora definiuntur. In cyclo 19. facere coguntur Hebræi 7. embolimicos, restantibus diebus 4. hor. 8. helakim 876. hujusmodi momentis constat hora 1080. Jam in tekupha 91. dies finiuntur, & 7. horæ cum dimidia, at 91. per 7. dividuntur. Rursum 4. hebdomadis in mense abjectis, restant 1. 12. 793. multiplica in menses 12. relictis hebdomadibus, restant 4. 8. 476. e cyclo 19. ablatis hebdomadibus, restant 2. 16. 595. Cyclus autem Solis major est,

(t) Habet enim Alfonsi dies 365. ho. 5. min. 49. 2'. 16. Ptholomæi autem 365. 5. 55. 12.

eſt, quam Lunæ hora 1.485. & ablatis e cyclo Solis hebdomadibus, reſtant dies 19. dici 12 hor. 6. ſuntque reliqui 2. dies 18. horæ. Collectis omnibus cyclis, & diebus, & horis, & momentis, abjectisque hebdomadibus, ſemper redeunt lunationes & tekuphæ. Merito ergo finitur Sabbatum diebus 7., & olim Jubilæum annis 7., & magnum Jubilæum 7. hebdumadibus annorum. Nam & ſeptimo anno dierum 360., ſi 7. ſextas menſis, & dies 7. (qui ex quadrantibus 7. paulo minus excreverunt) addas: fient in eo menſes 13. & dies 7. ſolennitatis. Qui adhuc quia major eſt 6. horis fere: omiſſis horis aliquot, quæ ex minutis illis colliguntur, quibus annus communis major eſt vero: demendo in ſingulis quinquageſimis diem unum, fiet, ut poſt annum 350. redeant iidem dies: quæ eſt alia hebdomas. Et forte anno 700. omnia exequantur. De anno magno variæ ſunt ſententiæ. Omnes fere reditu omnium Stellarum ad locum aliquem definiri voluere. Ariſtarchus annis finit 2484. Arretes Dirrachius 5552. Herodotus 10800. Dion 13984. Orpheus 120000. Caſſandrus 3600000. Alii nunquam in ſe reverti putant.

Menſes ergo ante captivitatem Babylonicam Hebræi numeris tantum notarunt, ab æquinoctio Verno. Et Romanis de patre ſuo Romulus Martium primum indixit anni menſem. Docet nomenclatura horum: Quintilis, Sextilis, September, November, December. Addidiſſe fertur Numa Pompilius Januarium & Februarium: & anni initium in bruma poſuiſſe. Ex quo nata controverſia apud Scriptores Latinos de menſium Romanorum numero. Alii enim decem a principio fuiſſe ajunt: ut Varro, & Suetonius. Alii duodecim, ut Feneſtella & Licinius Macer. Nec mirum videri debet, quod inter Authores, in componendis peregrinis menſibus cum Romanis, raro conveniat. Multæ enim cauſæ ſunt. Tres tamen præcipuæ. Una, quod alii Solares ſumerent, alii Lunares menſes: & embolimicos confunderent cum ſynodicis. Altera, quod non ab eodem cardine omnes inchoarent annum. Tertia, eſt cardinum mutatio: hoc eſt, æquinoctiorum & ſolſtitiorum. Adde, quod ex Sacris Scriptoribus alii Macedonicos (qui cum Hebræis multum convenirent) uſurparunt: alii Alexandrinis atque Ægyptiacis uſi ſunt. Ex his factum eſt, ut bruma, quod olim ante Chriſtum natum quingentis annis, erat initium Januarii, nunc ſit 11. Decembris: & quod Aprilis initium, ſit nunc 10. Martii: Hæc ratio eſt, cur Epiphanius contra hæreſes l. 1. Auguſto apponit Thyrſi Hebræorum, & merſſori Ægyptiorum, & gorpieona Macedonum, & appelleona Græcorum. Chriſtiani nunc in civilibus negotiis initium pleríque faciunt a Nativitate Domini: Alii a Reſurrectione, ut Galli, & nos in Dioiceſi noſtra hactenus. Sed officium Eccleſiaſticum omnes ordinamus ab Adventu. Et ſane, ſi rem attentius conſideremus, veriſimilius eſt Apoſtolos, recenti memoria tenentes Chriſti paſſionem, mortem & reſurrectionem, a paſſione & reſurrectione tempora prædicationis ſuæ, & apoſtolatus, rerumque aliarum ordinem deduxiſſe, quam a nativitate. Nam & mos idem diu perſeveravit: fuitque curæ multis in Eccleſiis, ut in die Epiphaniæ indiceretur Paſcha. Quin & in formatis diem hunc, quaſi ſymbolum communionis, poni aliquando voluerunt. Patet diſt. 13. Siquidem creatum eo die mundum: & eo in virginali utero conceptum Dei Filium arbitramur, licet aliter Judæi: & ſtata dies myſterio ſit Incarnationis, 25. Martii. In Cancellaria Rom. ab Incarnatione numeratur. Sed undecunque incipiamus, profecto neceſſe eſt alterutros deficere: nimirum quanta fuit Domini noſtri ætas in paſſione. De annis mundi non una eſt ſententia. Judæi a creatione ad Chriſtum ponunt annos 376.(*u*) dies 4. Sed ex Joſepho aliter ſentiant.

Paſſum autem Dominum, Patres Eccleſiæ in Nicæno Concilio tenuerunt 8. Cal. Aprilis. Idem Tertullianus, Cyrillus, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Caſſiodorus. Sed Lactantius lib. 4. cap. 10. de vera Sapientia, de Tiberio loquens: Cujus anno, inquit, xv. id eſt, duobus Geminis conſſ. ante diem x. Cal. Aprilium Judæi Chriſtum cruci affixerunt. Epiphanius autem xiij. Calen. April. crucifixum, ſed natum 5. Januarii. Paulus Mittelburgenſis paſſum colligit Prid. Calen. Aprilis. Paulus Burgenſis, iij. Nonas Aprilis. Videtur enim anno illo ſumptum diem Paſchatis ex aureo numero præcedentis anni, qui in principium Aprilis mittebat Plenilunium. Tradit autem idem Burgenſis Dominum feciſſe Paſcha eo anno, uno die antequam Judæi fecerint. Rationes adducit has. Quod Plenilunium contigerit feria 5. (*x*) hora 19. cum minutis aliquot: Solere

(*u*) Manifeſtus hic error eſt, ut conſideranti patet. De vera ratione annorum, qui a creatione Mundi uſque ad diluvium, indeque uſque ad Chriſtum interceſſere, vide interpretes. Tirinus ab Orbe condito ad diluvium annos numerat 1656., uſque ad Chriſtum varo annos 4000. *Vide Chronicum Sacrum Tirini Cap.* 7. 8. & 47. *ante Tom. I. Comment. in Vet. & Nov. Teſtam.*

(*x*) Erat hæc 14. Luna: in cujus veſpera præcedente, id eſt, Jovis, quæ in diem Veneris incidebat (a veſpera enim dies inchoabant) cœnavit cum Diſcipulis juxta legis præceptum. Die autem 15. quievit in ſepulchro: & 16. reſurrexit.

Solere autem Judæos transferre tunc ſolennitatem in diem ſequentem, quoties ſuperaret horas 18. Diebus quoque Veneris, & Mercurii, & Lunæ, prohiberi Feſtivitatis magnæ celebrationem. Quare cum veniſſet eo anno Paſcha die Veneris, dilatum fuit in Sabbatum. Azymorum tamen ſolennitas incepit die Jovis, ad veſperam: in quà licet Judæi non manducaſſent agnum, nihilominùs diligentia magna (ut Divino parerent præcepto) & lucernis accenſis, panis fermentati quicquid eſſet in domibus, eliminabant. Hæc haberi dicunt ex traditione Patrum: in quo certe irritam fecerunt legem Dei. Quæ ſi vera ſunt, magna afferunt myſteria. Nam ſi ſic eſt, profecto Salvator non ſolum Paſcha fecit ſecundum legem Moſaicam Luna 14., ſed etiam ſe ipſum obtulit (Agnum certe verum, in lege figuratum, pro peccatis mactandum) eo ipſo die, quo Judæi in figura eundem comedebant. Sabbato quoque quievit in ſepulchro. Quies enim in Sabbato jubebatur. Primaque Sabbati (id eſt, die Dominica) reſurrexit, ut legis antiquæ completa hebdomada, novam inchoaret. Cæterum Epiphanius multo aliter. Ait enim Judæos anticipaſſe Paſcha eo anno, videlicet tertiam veſperam, pro quinta celebrantes. De conſulibus etiam, ſub quibus paſſus eſt Dominus (unde & magna incertitudo de ætate ejus) aliter ſentit, quam cæteri omnes. Res autem videtur ſic habere. Quoniam anno decimo quinto Tiberii Cæſaris, conſolatus duorum Geminorum ſucceſſit (hos fuiſſe dicunt C. Rubellionem, vel Rutellium, & C. Rufum) & eo anno, hoc eſt, ætatis Chriſti 30. Chriſtum paſſum fuiſſe dixerunt antiqui Tertullianus, Julius Africanus, & Lactantius : Hinc factum eſt, ut Auguſtinus, & Oroſius, & alii plerique, paſſum ſub Geminis affirmarint. Sed Epiphanius contra, poſt conſulatum Geminorum, atque etiam Rufi & Rubellionis, ſub Vinitio, ſcilicet, & Longino Conſulibus, paſſum, uti diximus, natumque annos 32. & dies 74. nondum completo anno 33. Sic paſſus eſt Dominus, ex hac ſententia, anno Tiberii 18. Hanc ſequuntur Euſebius, Eutropius, Caſſiodorus, Honorius Auguſtudunenſis, Beda, Joannes Monachus, Jornandes, & alii. Conſtat enim ex Evangelica hiſtoria, tribus feſtivitatibus Paſchalibus ſupervixiſſe Dominum poſt Baptiſmum Joannis. Non ergo mortuus fuit anno 30. quo baptizatus fuerat. Hanc difficultatem attulit conſularium annorum incertitudo.

Sed ſatis de numero, & initio annorum Chriſti. Redeamus ad Lunares annos. Dictum quidem eſt, annum Solis, qui 365. diebus cum quadrante conſtet, majorem eſſe, quam Lunarem, Epactis 11. Cumque per Epactas æquari non poſſint exacte, (redit enim Luna ad Solem diebus 29. hor. 12. m. 44. ſec. 3.) idcirco quamvis tertio quoque anno addito uno menſe embolimico videantur coire: tamen deprehenſum fuit olim longius eſſe procedendum : & periodi finem fieri viſum eſt anno nono. Circulum vocarunt henneaterida, id eſt, novennalem. Hujus ultimo anno appellente, Pithia agebantur Delphis. Simili namque ritu in Elide, quarto quoque anno (cui noſter biſſextilis ſucceſſit) agon fieri ſolebat Jovi Olympico, [unde Olympiades] & Romæ Capitolino, ludi ſeculares. Hunc circulum lunarem, novennalem tenuerunt multo tempore Romani, & etiam Hebræi : ſed accepto a Chaldæis, ſub Julio Cæſare, decemnovennali aureo numero, valere alterum ſiverunt. Et Judæi cum lunaribus annis utentes, Novennali ſæpius deciperentur : uſurpare quoque poſtea coacti ſunt decemnovennalem. In qua periodo annis his intercalare ſolent embolismos, 3. 6. 8. 11. 14. 17. 19. Ea enim videtur fuiſſe cauſa, cur celebrarent non raro Paſcha ante æquinoctium, ſicut & eorum error ab Eccleſiæ Prælatis ſæpe damnatus eſt. Ægyptiorum poſtea & Chaldæorum inventus eſt circulus 25. annorum, ut refert Ptholomæus, lib. 6. cap. 3. mag. Conſt. Quo ſpatio fiunt Lunationes 309. reſtante hora 1. m. 8. 2'. 18. Ob has minutias, ne hic quidem circulus ſtare poteſt. Arabes ergo, qui & ipſi lunaribus aonis utuntur, Cyclum faciunt 30. annorum : intercalantes tertio quoque anno, menſem ex Epactis 11. Hoc circuitu fiunt Lunationes 360. diebus 10631. M. 18. 2'. 15. Quare neque hic numerus Lunæ coitum demonſtrat exacte. Nos Romanum ſemper tenemus aureum 19. Quem licet præcedant Lunationes 235. hora una, M. 28. 2'. 3. 3'. 15. (non enim complentur horæ 18., ſed 16 m. 3. 2'. 56. 3'. 45. ſicut obſervatum fuit ſæpius in meridiano Alexandrino) tamen addito alio circulo 16. aureorum circulorum, quo dies unus remittatur : item alio biſſextilium, ut anno 134. omittatur intercalatio biſſextilis : certe in longum tempus ſervari poterit henneadecateris Romana, & Eccleſiaſtica. Cum fiant enim Luoationes 235. diebus 6939. hor. 16. m. 31. 2. 56. 3'. 45. anni autem 19. Romani, diebus 6939. hor. 18. ſequitur neceſſario differentiam exceſcere in 16. periodis, in diem unum. Quare non ſine cauſa in annis 304. repertus eſt receſſiſſe Aureus numerus die uno, a locis ſuis. Auferamus ergo nos in 304. annis diem unum, ob Lunæ motum, & in 134. alium, ob motum Solis medium : abſque dubio Luminarium conjunctiones habebimus : & ex conjunctionibus, ætates alias Dianæ. Ergo licet Arabum cyclus exactior cæteris

teris fit: nos, qui Romanis utimur ubique annis, retinere possumus Aureum numerum, nec unquam fallemur.

Regula inveniendi ætatem Lunæ per Epactas, memoriter quovis tempore.

MUltiplica anni tui currentis numerum aureum per xi. multiplicationi adde quotus est mensis tuus a Martio: (ab hoc enim mense incipiunt Astrologi) ab aggregato rejice xxx. quoties potes. Residuum indicabit tibi diem veræ conjunctionis. Nec unquam falleris, modo teneas memoria anni currentis numerum aureum. Si vero diem scire cupis Novilunii Ecclesiastici, sive Nicæni, ex quo deducuntur Festa mobilia: adde quinque dies inventis. Est enim hic tardior vero.

Nomina Mensium, & ordo, apud Nationes aliquot.

Romani incipiunt a Bruma menses Solares.

1 2 3 4
Januarius, Februarius, Martius, Aprilis,
5 6 7 8 9
Majus, Junius, Julius, Augustus, September,
10 11 12
October, November, December.

Ægyptii Solares, ab Æquinoctio Autumnali ordiuntur.

1 2 3 4 5
Thoth: Phaophi: Athyr: Choiac: Tybi,
6 7 8 9
Mechir: Phamenoth: Pharmuthi: Pachon:
10 11 12
Payni: Epiphi: Mesore.

Hebræi Lunares ab Æquinoctio Verno.

1 2 3 4 5 6
Nisan: Aiar: Civan: Thamuz: Ab: Elul:
7 8 9 10
Thisri: Maresvan: Cisliu: Tebeth:
11 12
Sebat: Adar.

Macedones Lunares, sicut Hebræi, ab Æquinoctio Verno.

1 2 3
Xanthicus: Artemisius: Deytius, & Dæsius:
4 5 6 7
Panemus: Lous: Gorpiæus: Hyperberetæus:
8 9 10 11
Dius: Apellæus: Audynæus: Peritius:
12
Dystrius.

Athenienses, Lunares annos a Solstitio Æstivo inchoabant.

1 2 3
Hecatombeon: Metagitnion: Bœdromion:
4 5 6
Mæmacterion: Pyanepsion: Anthesterion:
7 8 9
Posedeon: Gamelion: Elaphebolion:
10 11
Mounychion: Thargelion:
12
Scirrophorion.

ORdinem hunc a Theodoro Gaza sumptum imprimis habe: licet is cum Romanis non satis congruat. Sed si rationem habes initiorum, facile erit omnes inter se componere. Illud quoque scire oportet: apud Authores antiquos alios sæpe cum aliarum gentium aliis mixtos fuisse. Nam Pyanepsion dictus est Bœotice apud Hesiodum Damatrios: & Mæmacterion, Alalcomenos: Metagitnion, Panemos: Hecatombeon, Cronios, & Hippodromios: Thargeleon, Physios: Posseodeon, Lenæon, & Buceros. Et idem Macedonibus dictus Audynæos, & Nechion: & Beotice, Harmæos, & Athice, Gameleon. Elaphebolion apud Thucydidem Gerestios, unde & Macedonibus, Geritios.

Satis multa de Calculo: nunc de Festis immobilibus nostræ Diœcesis, quæ de præcepto coluntur, hæc accipe.

IN JANUARIO.

A 1 Festum Circumcisionis Domini.
F 6 Epiphania.
C 17 Antonii Abbatis.
A 22 Vincentii Martyris.
D 25 Conversio S. Pauli.

IN FEBRUARIO.

E 2 Purificatio Beatæ Mariæ Virginis.
D 22 Cathedra Sancti Petri.
F 24 Matthiæ Apostoli.

IN MARTIO.

G 25 Annuntiatio Dominica, quæ facta est B. Mariæ Virgini, de Incarnatione Domini.

Si Festum hoc venerit in die Jovis hebdomadæ Sanctæ, vel sequentibus, usque ad Quasimodo, transfertur ejus officium post octavas Paschæ: quia toto isto tempore non fit officium de aliquo Sancto, licet Festum celebretur a populo.

IN

IN APRILI.

A 23 Georgii Martyris.
C 25 Marci Evangelistæ.

Pascha frequenter venit in hoc mense: & habet octavas, nec fit de aliquo Sancto infra octavas.

IN MAJO.

B 1 Philippi & Jacobi Apostolorum.
D 3 Inventionis S. Crucis.
F 5 Dedicatio Ecclesiæ S. Joannis
G 6 Joannis ante Portam Latinam.

Festum Dedicationis Ecclesiæ S. Joannis celebratur in Ecclesia Cathedrali, & in Ecclesiis nondum dedicatis, quæ sunt in Dioicesi nostra: aliæ vero dedicatæ, suas Dedicationes celebrent. Et habet octavas.

Festum Ascensionis frequenter venit in hoc mense, & habet octavas: fit tamen de Sanctis occurrentibus infra dictas octavas. Litaniæ (sive Rogationes) fiunt diebus Lunæ, Martis, & Mercurii ante Ascensionem, & abstinetur a carnibus: & in die Lunæ sequenti post Ascensionem, incipit Synodus, quæ dicitur Maji.

Frequenter quoque venit Festum Pentecostes, quod celebrari debet cum duobus diebus sequentibus. Habet octavas: nec fit de aliquo Festo infra octavas, sed transferuntur Festa novem lectionum.

Diebus Mercurii, Veneris & Sabbati post Festum Pentecostes, celebrantur jejunia Quatuor Temporum. Et Dominica prima post Pentecosten fit Festum Sanctæ Trinitatis.

Et die Jovis post Festum Trinitatis, fit Festum de Sacramento Corporis Christi, quod habet octavas. Et nota, quod dies Dominica post Festum Corporis Christi, tamen ipsa computata, est hactenus prima Dominica post octavas Eucharistiæ: quantum attinet ad Evangelia, & historias, usque ad Adventum.

IN JUNIO.

C 6 Claudii Archi-Episcopi Bisunt.
A 11 Barnabæ Apostoli.
G 24 Ferreoli & Ferrucii Martyrum Passio.
G 24 Nativitas B. Joannis Baptistæ.
E 29 Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum Passio.

IN JULIO.

G 22 Mariæ Magdalenæ.
C 25 Jacobi Apostoli.

IN AUGUSTO.

C 1 Petri ad Vincula.
E 3 Inventio B. Stephani Protomartyris.
E 10 Laurentii Martyris.
C 15 Assumptio B. Mariæ Virginis.
E 24 Bartholomæi Apostoli.
C 29 Decollatio Sancti Joannis Baptistæ.

IN SEPTEMBRI.

E 8 Nativitas B. Mariæ Virginis.
E 14 Exaltatio S. Crucis.
E 21 Matthæi Apostoli & Evangelistæ.
F 29 Michaelis Archangeli.

In hoc mense Septembri diebus Mercurii, Veneris & Sabbati, post Exaltationem S. Crucis, celebrantur jejunia Quatuor temporum.

IN OCTOBRI.

D 4 Sancti Francisci.
D 18 Lucæ Evangelistæ.
G 28 Simonis & Judæ Apostolorum.

In hoc mense Octobri celebratur Synodus Autumni, die Mercurii post Festum S. Lucæ, & incipit die Martis.

IN NOVEMBRI.

D 1 Solemnitas Omnium Sanctorum.
E 2 Commemoratio Defunctorum, celebratur usque ad meridiem.
G 11 Martini Episcopi.
E 30 Andreæ Apostoli.

Si Festum Omnium Sanctorum veniat in die Sabbati, tunc Commemoratio Defunctorum fit die Lunæ, juxta ritum Ecclesiæ Romanæ.

Notandum quoque, quod primam Dominicam Adventus dat nobis festum

S. Andreæ, eam scilicet, quæ proxima reperitur, sive præcedat hæc, sive sequatur. Eandem Dominicam investigant alii a die XXVI., quæ Crastina S. Catharinæ: sequentem Dominicam accipientes, & hoc facilius est.

IN DECEMBRI.

D 6 Sancti Nicolai.
F 8 Conceptio Beatæ Mariæ Virginis.
C 21 Thomæ Apostoli Passio.
B 25 Nativitas Domini.
C 26 Stephani Protomartyris Passio.
D 27 Joannis Evangelistæ natalis.
E 28 Sanctorum Innocentium Passio.

In hoc mense Decembri, diebus Mercurii, Veneris & Sabbati, post festum S. Luciæ (quod est XIII. mensis) celebrantur jejunia Quatuor temporum.

Generaliter in omni mense.

Omnes dies Dominici, festum Patroni cujuslibet Ecclesiæ in sua Ecclesia, & Dedicationes particulares Ecclesiarum, in suis Parochiis duntaxat. Alia vero Festa, quæ consueverunt fieri ex devotione, annunciabunt Curati, ut scire possint Parochiani, quando illa venerint, & ea celebrare, si voluerint.

V. PRÆCEPTUM ECCLESIÆ. De Jejunio.

STATUTUM I.

Jejunia ex Præcepto Ecclesiæ observanda in hac Diœcesi sunt hæc. Primum in singulis hebdomadis abstineatur ab esu carnium diebus Veneris & Sabbati, in memoriam mortis & sepulturæ Christi.

II.

Jejunandum in feriis Quatuor temporum usque ad horam nonam, vel usque ad meridiem: abstinendumque ab esu carnium. Sunt autem feriæ istæ dies Mercurii, Veneris & Sabbati sequentes Dominicam secundam Quadragesimæ, quæ dicitur Brandones, festum Pentecostes, Exaltationis S. Crucis, & S. Luciæ.

III.

Eodem modo jejunandum in Vigiliis Nativitatis Domini, Pentecostes, Assumptionis B. Mariæ Virginis, Omnium Sanctorum, Nativitatis Beati Joannis Baptistæ, Passionis Petri & Pauli, Matthæi, Andreæ, & Laurentii Martyris, Simonis & Judæ Apostolorum. Unde versus:

Petrus & Andreas, & cum Laurente Joannes,
Simon, Matthæus abstineant dapibus.
Omnes Sancti, Assumptio Virginis, natus JESUS,
Et Pentecoste, temporibusque quater.
Tempora sume faces, Crux ebria, Lucia, Pneuma,
Inde tribus feriis, dicito jejunium.

IV.

Jejunium Quadragesimale debet observari, abstinendo ab ovis & lacticiniis, & carnibus: in aliis autem jejuniis licet uti ovis & lacticiniis. Sed generaliter in omnibus jejuniis abstinendum est a carnibus.

V.

Jejuniorum tempore sumenda est refectio semel in die duntaxat, hora nona, quam meridianam nunc interpretamur, vel circa illam horam.

Hora nona naturalis, & juxta Sacram Scripturam, tertia est post meridiem, qua olim fideles cibum capiebant. Sed tendente mundo ad finem, cum charitas frigescat, multa remittuntur de rigore veteris observantiæ.

VI.

Diebus Dominicis prohibitum est jejunare: quia superstitionem saperet gentilium. Eodem modo, tam jejunia, quam Festa superstitionis Judaicæ, vel Mahometicæ, prohibentur sub excommunicationis pœna.

Sed de Jejunio amplius infra.

Cum proposita fuisset quæstio in collatione quadam Synodali, quid sentiendum videretur de iis, qui per nostram Dioicesin, non sine superstitionis nota, diem Sabbati post meridiem, in honorem (ut ajebant) B. Ma-

B. Mariæ in otio observarent: Sabbatum enim colere judaizare est: in honorem autem B. Virginis (si Ecclesiæ traditionem sequi vellent) non sero, sed mane officium facit Ecclesia diebus Sabbati: sed cum a Majoribus suis accepisse se ritum hunc contenderent: qui certe non ut Sabbatum in honorem Mariæ colerent, sed ut diei Dominicæ festum inchoarent, (qui est Ecclesiæ ritus solennis) ante vesperas ab agro redibant, ut solennitatibus Festorum interessent, quæ omnes a primis incipiunt vesperis: Nos ut superstitionis causam tolleremus, quando per mulierculas fraude submissas, & fanaticos homines, populus noster seducebatur, statuendum duximus, sicut sequitur:

VII.

Statuimus & ordinamus, custodiendam omnino esse eorum, inter quos vivimus, inoffensam societatem. Et quod B. Augustinus in Epistola ad Casulanum de jejunio diei Dominicæ tradidit, hoc nos ad otium Sabbati transferamus. Nam sicut malum est homini, qui per scandalum manducat: (ut docet Apostolus) ita malum est homini, qui per scandalum jejunat. Et sicut malum est homini, qui per offensionem operatur: ita malum est homini, qui per offensionem vacat. Quare his diebus quando per somnia, & vanas revelationes quarundam fœminarum, superstitiosi aliqui nostræ Dioicesis sine causa dogmatizare ceperunt, quod quasi sacra solennitate statuta otium observari debeat in pomeridiana parte Sabbati: (etiam si suam hanc observationem a Judaismo alienam esse contendant) tamen, ne majus malum incurratur in scandalo, quam bonum percipi posset ex merito, Prohibemus omnibus & singulis nostræ Dioicesis, ne quis post hac vacandum esse asserat, aut studiose sic vacet in Sabbato: nisi cum Festa celebrat Ecclesia. Laudamus tamen omnes eos, qui in honorem diei Dominicæ, Vesperis & Officio Ecclesiastico Sabbati, & aliorum Profestorum dierum, intersunt cum Catholicis.

DE DECIMIS ET OBLATIONIBUS.

Inter præcepta Ecclesiæ ponunt plerique mandatum de solvendis Decimis. Sed multis Canonistis videntur Decimæ esse de jure Divino: ex verbis illis Decreti, 16. q. 1. Decimas Divinæ legis sanxit authoritas, Sacerdotibus & Levitis esse reddendas. Et ex c. Parochianos. ext. de Decimis. Scribitur enim Levit. 27. Omnes Decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt. Et postea: Omnium Decimarum ovis, & bovis, & capræ (quæ sub Pastoris virga transeunt) quicquid Decimum venerit, sanctificabitur Domino.

Sed hujus quæstionis difficultatem solvit D. Thomas in diversis locis. Ejus verba subjiciamus ex 2. 2. q. 88. art. 1. Decimæ, inquit, in veteri lege dabantur ad sustentationem Ministrorum Dei. Unde dicitur Malach. 3. Inferte omnem decimationem in horreum meum: ut sit cibus in domo mea: unde præceptum de solutione Decimarum partim quidem erat morale, (indictum naturali ratione) partim autem judiciale, ex Divina institutione robur habens. Quod enim eis, qui Divino cultui ministrabant ad salutem populi, populus necessaria victus ministraret, ratio dictat naturalis: sicut & iis, qui communi utilitati invigilant: scilicet Principibus, & militibus, & aliis hujusmodi, stipendia victus debentur a populo. Apostolus hoc probat. 1. Corinth. 9. Per humanas consuetudines, dicens: Quis militat suis stipendiis unquam? Sed determinatio certæ partis exhibendæ Ministris Divini cultus, non est de jure naturali: sed est introducta institutione Divina, secundum conditionem illius populi, cui lex dabatur: qui cum in 12. tribus esset divisus, undecima tribus, (scilicet Levitica Ministeriis Divinis mancipata) possessiones non habebat. Quare æquum erat, ut undecim aliæ tribus decimam partem suorum proventuum Levitis darent, ut hi viverent honorabilius. Fuit quoque determinatio hæc decimæ partis, judicialis, propter transgressores præcepti: non cæremonialis. Cæremonialia namque solum ad significandum aliquid futurum instituta fuerunt, quæ jam cessarunt: judicialia autem de novo constitui possunt. Ita determinatio decimæ partis solvendæ tempore novæ legis instituta est secundum quandam humanitatem, authoritate Ecclesiæ: ut scilicet non minus populus novæ legis, Ministris novi testamenti exhiberet, quam populus veteris exhibebat: cum populus novæ legis ad majora obligetur, secundum illud Matth. 5. Nisi abundaverit justitia vestra: & cum Ministri novi testamenti sint majoris dignitatis, quam Ministri veteris: ut probat Apostolus 2. Corinth. 3. Sic ergo patet, quod homines tenentur ad solutionem Decimarum, partim quidem ex naturali, partim etiam ex institutione Ecclesiæ: quæ pensatis opor-

oportunitatibus temporum & personarum, possit aliam partem determinare solvendam. Hæc Thomas. Addit etiam in argumentis, præceptum de solutione Decimarum, quantum ad id, quod erat morale, datum fuisse in Evangelio, Matth. 10. Dignus est operarius mercede sua. & 1. Corinth. 9. Quis militat suis stipendiis unquam? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si carnalia vestra metamus? Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt: & qui altario deserviunt, cum altario participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Et Galat. 6. Communicet autem is, qui catechizatur verbo, & qui se catechizat, in omnibus bonis. Nolite errare: Deus non irridetur. Addit idem: Debent autem Ecclesiæ Ministri majorem curam habere spiritualium bonorum in populo promovendorum, quam temporalium colligendorum. Apostolus enim noluit uti potestate sibi a Domino tradita accipiendi illa stipendia sui laboris: ne daretur aliquod impedimentum Evangelio. Ait enim, Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. Sic Ministri Ecclesiæ, si sine scandalo exigere Decimas non possunt, [ut propter desuetudinem, aut aliam causam interceptas] non requirunt. Nec tamen sunt in statu damnationis, qui non solvunt in locis illis, in quibus Ecclesia non petit: nisi forte propter obstinationem animi. Ut si haberent voluntatem non solvendi, etiam si ab eis peterentur. Tunc enim peccant, subtrahentes Ministris Dei necessaria, & Deo universalis Dominii causa debitum tributum.

Primitias enim, atque Decimas Deo offerunt Christiani, non solum gratitudinis causa, pro iis, quæ ab eo acceperunt, (tanquam bonorum omnium datori) sed etiam in signum universalis Dominii, quod supra nos ille gerit Deus Omnipotens. Ut ergo omnia ei accepta referant homines: certe alia pars dari non conveniebat, ut videtur, qua gratitudinem erga datorem ostenderent magis, quam sit Decima. Denarius enim numerus universalitatem notat: quoniam aliorum numerorum limes est, & cardo, in quem omnes alii numeri revolvuntur. Ubi si tertiam, vel quartam partem redderent, non omnia se debere profiterentur. Sed hac in re consuetudo loci approbata sequenda est ubique, ne quis infirmorum scandalizetur.

Sequitur ex his, quæ dicta sunt, solis Clericis curam animarum habentibus, per se competere jus hoc percipiendi Decimas, & oblationes. Quoniam jus hoc spirituale est. Consequitur enim debitum illud, quo Ministris debentur sumptus de ministerio Sacramentorum, & doctrinæ, & hospitalitatis: quæ ex officio Clerici curam animarum habentes dispensare tenentur. Idcirco etiam oblationes omnes, quæ Capellis, vel Cruci, aut imagini fiunt, Curati Ecclesiæ Parochialis sunt: non Capellani: ac multo minus laicorum: nisi Episcopus ipse celebret in Parochia. Tunc enim Episcopi erunt, non Curati. Doctores in c. Pastoralis. De iis, quæ fi. a prel. & glo. in l. Statuæ. ff. de usuf.

Sed res ipsæ, quæ nomine Decimarum dantur, quia corporales sunt, nihil prohibet etiam Laicis, nedum Religiosis, posse deberi: debito jure manente Ecclesiæ. Hinc factum est, ut in Lateranensi Concilio sub Alexandro III. Papa, Anno 1180. Multæ Decimæ datæ fuerint per orbem Christianum generosis militibus, propter bellum, quod gerebatur tunc temporis cum infidelibus Mahometanis. Capitula quoque Ecclesiarum Cathedralium ex eo videntur esse capacia juris Decimarum: quod eorum Canonici in ministerio sint assiduo, Coadjutores Episcoporum.

Ex his sequitur, Decimas nullo modo præscribi posse a laicis. De præscrip. cauf. Nec a Clericis, Parochiam non habentibus. eo. De quarta. Nec a Religiosis, Parochiam non habentibus. 16. q. 1. Placuit. Quod si præscribantur contra Parochiam unam ab alia, in aliquo prædio: non extenduntur propterea ad aliud, quod de novo colitur. ext. eod. Cum contingat. ff. de pact. l. Si unus. §. Ante omnia.

Sequitur etiam, quod qui Decimas tenent in feudum, non recipiunt Decimas novalium, quia debentur Ecclesiæ Parochiali: nisi forte sint Religiosi, ex privilegio Decimas recipientes. ext. eod. Tua nobis. ex parte. &, Cum contingat.

Sequitur insuper, quod pauper laicus tenetur solvere etiam diviti Clerico habenti, unde sustentetur: quia jam debitum factum est. Ita idem S. Thomas quol. 6. art. 10. Nec propter opinionem, quam quis habere potest de vita reprehensibili Sacerdotis, ideo eas debet retrahere. ext. eod. Tua nobis. Si vero scienter solvat ei, qui violenter Ecclesiam occupat, non excusatur: nisi vel metu id agat, vel ille, qui Ecclesiam occupat, a Prælato toleretur, non contradicente.

Si igitur quæras, quinam tenentur ad solvendum Decimas, & quando, & de quibus rebus, & in qua quantitate: dicimus consuetudinem in his potissime observandam in uno quoque loco. Sed distinguendum.

dum. Siquidem aliæ ſunt perſonales, aliæ prædiales. Et prædiales quidem de iis dantur, quæ in prædiis proveniunt: Ut ex vino, tritico, & aliis. Perſonales, quæ ex opera vel induſtria perſonæ: Ut ex artificio, militia, venatione, & ſimilibus. Mixtæ ſunt, quæ ex aoimalibus: quia partim ex paſcuis, partim ex cura Paſtorum exiſtunt.

Ubi ergo non ſunt prædiales, dantur perſonales. Sed non recipiantur de rebus reſtitutioni obnoxiis: Ut quæ ex furto, vel uſura partæ ſint. Nam immolantis ex iniquo, (ait ſapiens Eccleſiaſt. 34.) oblatio eſt immunda. Neque ex turpi quæſtu, ut de meretricio, hiſtrionatu, & ſimilibus, (Deuteron. 23. Non offeres mercedem proſtibuli.) quando ex peccato notorio quæſtus provenit: ne videatur Eccleſia velle approbare peccatum. Ideo ſi a peccato deſtiterint hi, & pœnituerint: licebit accipere. Thom. 2.2. q. 88. art. 2.

Et perſonales quidem dari oportet Eccleſiæ Parochiali, vel baptiſmali, in qua Divina recipis Sacramenta. 16. q. 1. Prædiales autem, in cujus Parochiatu prædia ſita ſunt. De Paroch. c. ult. 16. q. 1. De Decimis.

Hilari vultu dantor. Nam Eccleſiaſt. 35. dicitur: In omoi dato, fac hilarem vultum tuum: & in exultatiooe ſanctifica Decimas tuas.

Mox quoque collectis frugibus. Nam ſi tardaveris, peccatum erit. ext. Cum homines. Et, Tua nobis. Et Aug. ſerm. 219. Exod. 22. Decimas, & primitias tuas non tardabis offerre Domino.

Cumque jus Decimarum ſit morale, & a natura inditum, teneotur omnes laici ad eas: niſi ſe immunes oſtendant. c. A nobis. Et quaſi ex debito compelli poſſunt per cenſuras. Judex autem ſummarie, & de plano procedet. c. Diſpendioſam. de Judiciis. in Clem.

Differunt ergo hæc nomina inter ſe: Decimæ, Primitiæ, & Oblatio. Namque oblationes Deo immediate fiunt, & voluntariæ ſunt. Primitiæ autem, in quantum offeruntur, quoque voluntariæ ſunt in quantitate: licet, ut Hieronymus refert in Ezech. & Malach. 3. Magiſtri Synagogæ intra Quadrageſimam, & Sexageſimam, primitias redegiſſent. Sed & oblationes, & primitiæ, nunc, quamvis de ſe liberæ ſint: tamen, ut Theologi docent, ſob præcepto poſſunt aliquo modo venire aliquando. Veluti bonus denarius quem vocaot, & panis benedictus per turnum, mortuaria, & ſimilia. Verum, uti diximus, in omnibus his ſtandum eſt conſuetudini approbatæ. Nam conſuetudo vim præcepti habet.

STATUTUM I.

PRæcipit igitur Sancta Synodus omnibus, cujuſcunque gradus, & conditionis ſint, ad quos Decimarum ſolutio ſpectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in poſterum Cathedrali, aut quibuſcumque aliis Eccleſiis, vel perſonis, quibus legitime debentur, integre perſolvant. Qui vero eas aut ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur: nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſolvantur.

SERMON DE S. AUGUSTIN Des Diſmes.

FReres treſchers, par la grace de JESUS Chriſt les jours des moiſſons ſont venus. Pource rendant graces a Dieu, qui les nous a donnez, penſons aux diſmes, qu'il nous faut offrir. Que dis je, offrir? ains qu'il nous faut rendre. Car Dieu ne deſdaigne point repeter de nous un dixieme, nous ayant donné le toutage, qui n'eſt pas pour luy toutesfois, mais pour nous. Ainſi l'a il promis par le Prophete, diſant: Pourtez en mes greniers tout le diſme: à fin qu'il y aye du vivre en ma maiſon. Et eſpreuvez moy en cela, dict le Seigneur, ſi je ne vous ouvre les cataractes du Ciel & ne vous donne du fruict en abondance. Voyla comme nous avons preuve, que les diſmes profitent plus a nous, qu'à Dieu. O hommes fols & inſenſez, commanda jamais Dieu choſes meſchantes? Vous a il dict choſes pourquoy ne doive eſtre oy? Il dict, Tu ne tarderas de m'offrir les premiers fruicts de ta grange & de ton preſſoir. Donc ſi c'eſt un peché, donner tard les diſmes, de combien ſera il plus grand, n'en donner point? encores dict-il, Honore ton Seigneur Dieu de tes juſtes labeurs: offre luy des fruicts de ta juſtice: à fin que tes greniers ſoyent remplis de froment, & tes preſſoirs auſſi abondent de vin. Tu n'acomplis cecy pour rien: veu que tu le recevras bien toſt avec uſure. Tu me demanderas paravanture, à quoy profite ce que Dieu reçoit pour rendre? Tu demanderas encores à quoy profite ce, que lon donne aux pauvres? Si tu me croys, c'eſt pour toy. Sy en fais doubte, tu l'as perdu. Les diſmes (croyez moy, freres) c'eſt un tribut de pauvres ames. Rendez donc le tribut aux pauvres: & offrez

aux presbtres les libations. Et si tu n'as disme de fruicts terriens, comme un laboureur: Dieu attend dismes de tout ce, qui te nourrit. Car tout ce que ton esprit gaigne, est à Dieu, soit en guerre, soit en negotiation, soit en artifice ou mestier. Autre chose nous payons pour la terre: autre pour recompence de l'usage de nostre vie. Rens le donc, ô homme, pource que tu le possedes: rens le pourtant qu'as merité naistre. Car il dict, Donneront chacun d'eux la rançon de leurs ames: Et n'y aura en eux ny maladie, ny desastre. Voyla comme pourras apprendre des sainctes escritures les cautions de ton Seigneur, par lesquelles il te promet, que si donnes les dismes, non seulement tu recevras abondance de fruicts, mais encores tu obtiendras la santé du corps. Tes granges seront remplies, dict il, de froment, & tes pressoirs d'abondance de vin espaucheront. Et n'y aura maladie, ny desastre. Si rendant les dismes tu peux meriter les choses terriennes & celestes: pourquoy te desfraudes tu par avarice de double benediction? Escoute donc homme mortel & indevot: Tu scais bien que tout ce, que tu reçois, vient de Dieu, & tu ne l'accommodes point des choses, qu'il a creees? Le Seigneur Dieu n'en a pas besoing. Il ne demande premiation, mais l'honneur. Il ne demande rien du tien que tu luy bailles. Il ne desdaigne poinct demander les premices & dismes: & tu les denies, avaricieux? Qu'est ce que tu ferois, si luy prenoit les neuf parties, & te laissoit seullement la dixieme pour toy? Certes cecy est desia advenu, puisque tes moissons sont faillies, pour avoir Dieu retiré sa benediction: & la gresle a abattu ta vigne, ou elle a esté coulée du maguin. Comme comptes tu, avaricieux? Tu as perdu les neuf parties, pour n'avoir voulu donner la dixieme. On scait bien ce que tu n'as point donné. Toutesfois Dieu le demande. C'est la coustume de Dieu nostre Seigneur tresjuste, que si tu ne luy bailles le disme, tu seras remis à la dixieme partie. Car il est escrit, le Seigneur dict, Pource que les dismes de vos champs, les premices de la terres sont avec vous: mais je le voy & vous me pensez tromper: la direption sera en vos tresors & dedans vos maisons. Tu seras contraint donner au Soldat sans pitie ce que tu refuses aux presbtres. Dict encores nostre Seigneur tout puissant, Convertissez vous a moy, & je vous ouvriray les Cataractes du ciel, & espaucheray ma benediction sur vous, & ne corrompray point les fructs de vostre terre, ny la vigne sera malade en vostre champ: & serez benys entre toutes gens. Dieu est prest tousiours pour faire du bien: mais il est empesché par la malice des hommes, qui veullent bien, que Dieu leur baille tout, & eux ne veullent rien offrir de ce qui leur semble, qu'ils doivent tenir & posseder. Que ferez vous si Dieu disoit, L'homme, que j'ay faict, est à moy: mienne est la terre, que tu laboures: la semence, que tu y mets, est à moy: les bestes, que tu fais travailler, sont miennes: les pluyes, les vens, la chaleur du Soleil, tout cela est à moy. Puis que tous les elemens, qui te font vivre, sont à moy: tu qui ne fais autres chose, qu'y mettre la main, ne meritois à grand peine encores la dixieme partie. Toutesfois pource que Dieu Omnipotent par sa bonté nous paist, il donne au laboureur pour recompence un present tresample. Il luy donne tout: & se reserve seullement le disme. Trompeur ingrat & desloyal, je te conviendray par la voix de Dieu. Voicy l'an desia fini: rens au Seigneur le loyer de ce, qu'il a faict plouvoir. Rachepte toy homme pendant que tu vis. Rachepte toy toy mesme pendant que tu peux. Rachepte toy (dis-je) pendant que tu as en tes mains le pris. Rachepte toy, à fin que quant la mort avaricieuse te prendra, tu ne perdes le tout ensemble, assavoir la vie & le pris. Tu n'as point de cause de laisser cecy à ta femme, qui peut estre prendra un autre mary, Et toy femme n'as cause de le laisser à ton mary: car il desire avoir une autre femme. Tu recommandes en vain tes soucis à tes parens & amis: personne d'eux ne te rachaptera fidelement apres la mort, puis que tu n'as voulu te rachepter toy-mesme en ta vie. Mets en bas de sur tes espaules le fardeau d'avarice. Mesprise ceste maistresse avarice trescruelle: laquelle te pressant d'un joug tresdur, ne permet que tu reçoives le joug de JEsus Christ. Car comme le joug d'avarice deprime la personne à l'enfer: ainsi le joug de JEsus Christ l'esleve au ciel. Les dismes sont requis d'obligation: & qui ne les veut donner, il invahit le bien d'autruy: & taut de pauvres, qui meurent de faim au lieu où tu habites, pour non leur avoir faict du bien, de taut d'omicides seras coulpable devant le tribunal du juge eternel, pource que tu as retenu à ton prouffit ce que Dieu a laissé pour les pauvres. Donc qui desire gaigner le pris, ou pardon de ses pechez, qu'il rende le disme, & des neuf parties qu'il mette son estude à donner l'aumosne aux pauvres, de telle sorte toutesfois, que tout ce qui restera, excepté son

vivre

vivre moderé, & vestement raisonnable, ne soit reservé à dissolution, mais qu'il soit remis au tresor celeste par aumosnes des pauvres. Car tout ce, que Dieu nous a donné de plus qu'il ne faut, il le nous a envoyé pour distribuer aux autres, non pas pour nous seullement. Et si ne le donnons, nous invahissons le bien d'autruy.

DE OPERIBUS SATISfactoriis, & Meritoriis.

De Satisfactione, tertia scilicet parte Pœnitentiæ, quæ a Sacerdote imponitur confitenti, suo loco dicemus: nunc opus satisfactorium appellamus illud, quodcumque pro peccatis commissis persolvimus Deo: & quo radices peccatorum, causasque quasi excidimus. Est autem notandum, quod peccata nostra duo consequuntur: macula & pœna, id est, culpa, [qua Deus offensus manet] & reatus, id est, obligatio ad pœnam. Culpa si remittatur, remittitur & reatus, quantum ad pœnam æternam inferni: sed non statim pœna omnis, quin reparatio aliqua fieri debeat illatæ injuriæ: quia nec bonum irremuneratum, nec malum ullum a Deo impunitum esse potest, qui justus est & justitias dilexit. Non satis est, sagittam e corpore extrahi, sed plaga quoque a sagitta inflicta sananda est. Sic ab anima nostra per pœnitentiam culpa amota, necesse est ad plagam & reliquias peccati, curam adhiberi. Itaque pœnam temporalem sponte sumimus de nobis ipsis in hoc mundo, ne in æternum damnemur. Nam si nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur a Domino. Unde & meritoria dicimus hæc opera vitæ æternæ, quatenus cum Spiritus Sancti gratia juncta sunt. Joan. 4. Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Esse autem bona opera, meritoria, tam spiritualium, quam corporalium bonorum, sensus ipse communis docet, & ea fuit semper opinio in Ecclesia Catholica. Quamvis enim ex propriis viribus nostris sine Dei gratia nihil valeamus, sed Deus det nobis velle & perficere pro sua voluntate, & sint omnes justitiæ nostræ (si cum Dei justitia comparentur) tanquam immundiciæ: & cum fecerimus omnia, quæ præcepta sunt nobis, (a) necesse sit fateri, quod servi inutiles sumus, quod ea tantum, quæ debuimus facere, fecimus: nec condignæ (b) sint passiones hujus mundi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis: multaque alia adferantur contra hanc doctrinam: tamen adeo multa extant testimonia Sacræ Scripturæ in contrarium, ut necesse sit cum B. Augustino (c) sentire, quod quando Deus opera nostra remunerat, tunc sua dona coronat. Quapropter soli Deo debetur gloria. Si quid quoque nobis propter opera nostra confert boni Deus, vel temporalis, vel spiritualis, hoc ex gratia sua & mera liberalitate confert, non ex obligatione alia, quam quod ita promiserit. Qua ex doctrina fidem nostram, & spem, & charitatem, bene agendo confirmamus, & animum mirum in modum consolamur, & quietum reddimus, scientes, Deum fidelem esse in verbis suis, & justum in omnibus operibus suis. Gratia quoque Dei, qua opera nostra ornata sunt, & ex qua procedunt, vita æterna est. Hic est fons ille aquæ vivæ salientis in vitam æternam, uti diximus.

Quare non solum meritoria sunt apud Deum nostra opera in fide & charitate facta: sed cum spe mercedis & præmii fieri possunt ab homine: quanquam non prima, sed secunda intentione. Prius enim ad honorem Dei omnia agere debemus, sive manducantes, sive bibentes, ut docet Apostolus. (d) Hanc expectat fidelis, non tanquam servus: servus enim non manet in domo in æternum, sed tanquam filius & hæres, qui in timore salutem suam operatur, ne a paterna gratia effluat. Servus temporalem mercedem ex officio suo expectat, vel certe ex inobedientia plagas & verbera: gratiæ herilis non adeo cupidus. Idcirco Theologi meriti duplicem rationem ponunt. Aliud enim vocant de condigno, aliud de congruo. Et in illo quidem justitiæ intelligunt, quasi commutativæ, exactam rationem. Et hoc modo indignæ passiones nostræ sunt: nec quisquam hominum sic meretur apud Deum. De congruo autem meremur: quia Deus liberalis est, & se ipsum negare non potest, qui mercedem pro bonis operibus promisit.

Loca Scripturæ, quæ ad hanc rem faciunt, ut in promptu habeat Curatus, si opus fuerit, aliqua afferamus.

Abundate in omni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri. 1. Corint. 15.

Matth. 10. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

16. Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis: & tunc reddet unicuique secundum opera ejus.

25.

(a) Luc. 17. (b) 1. Cor. 3. Philip. 2. (c) Ad Sextum Presb. (d) 1. Cor. 10.

21. Venite Benedicti, &c. Esurivi enim, & dedistis mihi, &c.

Act. 10. De Cornelio dicitur, quod ascenderunt orationes ejus & eleemosinæ in memoriam in conspectu Dei.

Matth. 6. Docet Dominus orare non in publico, sed in abscondito, ut Pater, qui videt, reddat tibi.

7. Qui facit voluntatem Patris mei, ipse intrabit in regnum cœlorum.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

19. Sunt, qui se castraverunt propter regnum Dei. Et omnis, qui reliquerit patrem, aut matrem, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.

Rom. 2. Gloria & honor omni operanti bonum, &c. Qui reddet unicuique secundum opera sua.

Phil. 2. Cum metu & tremore, vestram operamini salutem.

2. Tim. 4. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, justus Judex.

Heb. 6. Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.

10. Ut facientes voluntatem Dei, reportetis repromissionem.

Jacob. 1. Si permanserit in lege, &c. Factor operis, &c.

Jacob. 2. Videns, quod ex operibus justificatur homo?

2. Pet. 1. Hæc si vobis adsunt, non vacuos constituent vos in Domini cognitione.

Ps. 119. Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retribunonem.

Psal. 7. Secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi.

Psal. 18. Servus tuus custodit ea, & in custodiendis illis retributio multa.

Ezech. 8. Justitia justi super eum, & impietas impii super eum. In justitia, quam operatus est, vivet.

Daniel. Peccata tua eleemosynis redime. Sed hæc sufficiant.

Cum ergo omne, quod est in mundo, sit vel concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ: ad cujuscunque peccati extirpandas radices, tria inveniuntur opera aptissima, *Oratio*, *Jejunium*, & *Eleemosyna*. Nam bona, quæ concupiscimus, vel sunt animi, vel corporis, vel (ut loquuntur) fortunæ, id est, commodorum externorum. Contra carnis petulantiam medicina est jejunium. Contra superbiam, Oratio. Contra pleonexiam Eleemosyna. Præterea si eos etiam, qui peccatis nostris offenduntur, spectemus: Deum oratione placabimus: proximo eleemosyna satisfaciemus: nos ipsos jejunio castigabimus. De his ergo paucis jam dicendum est: & primum de Jejunio.

De JEJUNIO.

JEjunii nomen parum in usu fuit Scriptoribus prophanis: ideo non mirum, si aliqui falluntur, idem existimantes Jejunium, quod sobrietatem. Sed potest quidem sobrius quis esse, qui tamen non erit jejunus.

Propter multas causas, & gravissimas, Ecclesia præcipit jejunari. Primo enim peccatorum veniam per jejunia nos castigantes meremur. Si nos ipsos [inquit (e) Apostolus] judicaremus, non utique judicaremur. Et apud Joelem (f) Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, &c.

Secundo prodest ad mortificationem carnis, ne peccato obediamus: sicut Paulus [g] ait, Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar.

Tertio, ut mens a desideriis carnalibus libera ad Deum facilius elevetur: & obtineat, quæ petierit. Sic (h) Daniel per jejunium meruit exaudiri.

Quarto, ut nostra parcimonia pauperum necessitatibus subveniamus. Bona est oratio cum jejunio & eleemosyna, quam congregare Thesauros. Tobiæ 12.

Fit etiam naturali quodam modo, ut solennitates Festorum, quas læti agere debemus, ut Paschæ, & aliorum, post ipsa jejunia agamus multo lætiores.

Itaque Apostoli nihil pene arduum, & sanctum sine hujus sanctæ virtutis exercitio auspicati leguntur. Cum jejunio dimiserunt Paulum & Barnabam: (i) Paulus & Barnabas cum ordinassent Presbyteros Lystris, & Lycaoniæ: & Paulus de se loquitur [k], in fame, & siti, & jejuniis multis. Centurionis

(e) 1. Cor. 8. (f) Joel. 2. (g) 1. Cor. 9. (h) Dan. 12.
(i) Act. 14. (k) 2. Cor. 11.

nis jejunia leguntur in Actis (l) Apostolorum. Petrum Apostolum frequenter jejunasse, & baptizatis a se jejunare triduo præcepisse, tradit S. Clemens. Non est ergo sola sobrietas jejunium.

Magnum & generale jejunium D. Augustinus vocat, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus.

Sed Ecclesiasticum, de quo loquimur, est abstinentia ad tempus a licitis cibis: non quidem aversione creaturæ Dei, quæ bona est, si cum gratiarum actione sumatur: sed pietatis causa, ad domandam carnem, ut spiritui subjiciatur: ad fructus dignos pœnitentiæ præstandos: ad exercendam obedientiam: ad Dei gratiam demum consequendam. Non enim dixit Apostolus, nihil rejiciendum simpliciter: sed quod cum gratiarum actione sumitur. Quod si non sumatur cum gratiarum actione, & obedientia, rejiciendum est.

Abstinentia carnium diebus Veneris & Sabbati quoddam est jejunium, quod Tertullianus vocat portionale. Abstinentia omnis cibi usque ad horam meridianam in Quadragesima, Quatuor temporibus, & Vigiliis solennitatum, majus est jejunium. Quale faciebat Daniel, etiam majus est jejunium.

Majus est illud Heliæ. Et majus illud Salvatoris, quadraginta dierum spatio nec edentis, nec bibentis. Sed hoc Christi jejunium supra vires nostras imitari non quimus. Alia nihil prohibet. Et nos nimium delicatos, quos neque Joannis Baptistæ abstinentiæ, nec Patrum ξηροφαγίας (id est, aridi cibi) nec Græcorum vigiliarum exempla movent. Sed disputationem de jejunio majorem, contra Centuriatores habes lib. 5. Turriani.

DE ORATIONE ET DEVOTIONE.

ADEO multi hucusque de Oratione scripserunt veteres ac novi Authores; ut merito dubitare debeamus, num præstet nihil de ea hic scribere, ne minus pauca narrando, expectationem piorum hominum fallamus, cum multa dici possent: an potius, pauca referre, ne nihil habeant ii, in quo se exerceant, quibus aliorum non vacat legere monumenta. Sed bene est. Nam labor, quem in compilando libro hoc suscepimus, eo respicit, ut summa capita tantum tradamus, & præcipuæ doctrinæ Ecclesiasticæ.

Quam vero necesse sit, ut Pastores tradant orandi formam atque doctrinam; & cura salutis ovium, & Christi, atque Apostolorum exempla, atque lex, suadere debent. Obsessis enim nobis undique tot periculis, quæ hostes assidui intentant, [Diabolus, Caro, & Mundus] in oratione sola salutem positam habemus. Propterea Dominus noster JEsus Christus, suos, quos diligebat, in angustia animi constitutos hortatur; Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem (m). Inter opera autem meritoria gratiæ & vitæ æternæ: quid majus? quid præstantius, quam oratio? Est oratio Dei cultus maxime proprie, & religionis actus. Per orationem memoria tenet opera Christi. Oratione accenditur Dei amor, vitæque hujus contemptus roboratur. Orationis quasi lumine, mens humana illustratur; & ad adorandam Majestatem DEI Omnipotentis tanquam manu ducitur. Hic Fides, hic Spes, Charitas, timor Domini, pœnitentia peccatorum, gratiarum actio; notitia sui ipsius, voluptatum fastidium, propositum vitæ melioris,. desiderium etiam patiendi omnia pro Christo. Quas non in oratione invenias summas, atque heroicas virtutes: si hominem deificat, & ob consuetudinem cum Deo, Deo similem facit? Sicut ex doctorum & sapientum, atque elegantium virorum familiaritate, etiam rustici & rudes elegantes in sermone, victuque evadunt: & quod natura negavit, consuetudo docet: sic qui frequenter orat, quia cum Deo frequenter est & loquitur, Deique utitur quasi familiaritate: unus spiritus efficitur cum eo. Nam qui adhæret Domino, (inquit (n) Apostolus) unus spiritus est.

Adde, quod oratio machinæ instar attractricis est, ad impetrandum omnia, quæ cupimus. Nam si Deus natura benignus est, ut credimus, & bonorum omnium largitor liberalis: accedentem ad se, paratum agere, & optantem quæcunque jusserit: confitentem quoque de infirmitate sua, & Dei Majestatem suspicientem: ad fores Divinæ pietatis prostratum, cum perseverantia clamantem, & cum Chananea petentem aliquid de micis, quæ cadunt de mensa largitatis ejus: nonne exaudiet? Si cum inimici essemus, pro nobis mortuus est: quid negaturus est iis, quos justificavit? Si Patres etiam mali, norunt bona dare filiis suis: quidni Pater cœlestis? Si Judices iniqui, victi importunitate, causam pauperis agnoscunt: quid non faciet Deus, cui grata est justitia? Oculi Domini super justos, & aures ejus ad preces eorum. Porro autem de voluptate, quæ in ora-

(l) Act. 10. (m) Marc. 14. Luc. 21. (n) 1. Cor. 6.

oratione est, lege D. Aug. in Solilo. c. 25. & Bernardum in cant. serm. 35. & ad Eugenium lib. 1.

Superest Satisfactio. Siquidem proprietas hæc causa est, ut de oratione agamus hoc loco. Sicut peccata, quæ in corpore contraximus, jejunio vindicamus, & aliis laboribus: quæ contra charitatem proximi, restituit eleemosyna: sic quod mente & animo in Deum deliquimus, oratione jubemur reparare. Estque non aliter Oratio fructus animæ Deo Domino debitus: quam corporis est jejunium, & opum eleemosyna. Jubemur enim Deum, a quo omnia habemus, ex toto corde, totis viribus, ex tota substantia honorare. Jubemur Deo gratias agere; fidem apud eum testari, effundere spem coram eo, & charitatem charitate demereri. Oratio omnia hæc facit. Sed hæc sufficiant. Qui plura desiderat, legat Bonaventuram.

Teneamus ergo orationem opus esse, & meritorium, & satisfactorium, & impetratorium.

Sed dicet aliquis: Quid vocas orationem? plerique enim elevationem mentis in Deum esse tradunt. An non orationes dicuntur illæ Sacerdotum, quæ fiunt in Ecclesiis? Cum quis absque animi attentione dicit Orationem Dominicam, an non orat? Respondeo duplicem esse; & eam quidem, quæ mente fit ad obtinendum aliquid a Deo, maxime hanc esse. Quæ vero sola voce absque ulla attentione, in actu vel habitu, a Propheta reprehenditur. Populus, inquit, hic labiis me honorat, cor eorum autem longe est a me.

Ergo ut cum fructu oremus, multa requiruntur. Necesse est primum, ex corde preces prodeant: non ex labiis tantum, ut videantur ab hominibus. Hoc certe hypocritæ faciunt. Præcipiebat Dominus, Matth. 6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito. Non utique prohibet orationes publicas, quæ in templo fiebant: sed ut cum fructu oremus, excludi cogitationes vanas jubet, quæ attentionem distrahunt. His fores cordis nostri occludi volebat. In conclavi soli cum solo loquamur. Si ergo in foro, vel in via, nihil aliud, quam Deum cogitemus: in cubiculo profecto orare dicemur.

Cæterum, quia imbecillitas humana non sustinet longam attentionem in actu: ne abjiciamus propterea spem. Habitualis omnia supplebit. Eam ob rem Ecclesia Catholica Horas Canonicas inchoat hoc modo: *Deus in adjutorium meum intende.* Et Ecclesiast. 18. Ante orationem præpara animam tuam: & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Hujus nulla potest tam brevis esse oratio, quin de multiloquio contemnatur. Longa vel brevis non ex verborum numero, sed ex devotione & affectu judicatur. Christus prolixe oravit: imo in oratione pernoctavit. Idem tamen ait: Cum oratis, nolite multum loqui. Fratres in Ægypto, frequentes potius, quam longas faciebant orationes, ne attentio in longis deficeret. Ut enim corporalis cibus tunc maxime prodest, cum fames præcedit: sic oratio cum devotio accedit. In Ecclesia post Psalmos, Lectiones in omnibus horis adhibemus: post Lectiones, chori cantus; post hæc tandem orationes, & gratiarum actiones: neque has quidem absque præfatione ad attentionem, cum Sacerdos ait, Dominus vobiscum, Oremus.

Cum igitur hæc ita sint, dicendum aliquid etiam nobis est de Devotione.

Est devotio propensio quædam voluntatis, ad se, suaque omnia offerendum in Divino cultu. Hæc ex oratione & consideratione generatur. Docet enim experientia, ex oratione profundiore prodire hominem lætum, alacremque; paratum ad omnia agenda, vel subeunda, etiam extrema propter Deum. Unde devotionem possis etiam promptitudinem dicere, atque alacritatem ad bene agendum. Contemplationis autem (sive considerationis) duo proponuntur objecta opposita, in quæ mentis acies fixa sæpius, virtutem hanc parit, quam vocamus devotionem. Unum ex parte Dei est, alterum ex nostra. Et in illo quidem Deum intuemur per se, vel ejus beneficia collata nobis. In nobis autem mœsti consideramus imperfectiones nostras.

In Deo itaque primo se offerunt Bonitas ejus immensa, Misericordia, Justitia, Charitas, Claritas, Pulchritudo, Potentia, Sapientia, Æternitas, Perfectio, Gloria, atque alia attributa, & notiones: quibus te gaudere pium est. Et beatus sane est, qui ex animo dicere possit: *O le grand bien, que je possede, veu que mon Dieu possede une gloire immense & tant de bien! car je le tiens pour mien: comme je l'aime plus que moy mesme.*

Deinde se offerunt beneficia, quæ nobis confert: veluti Creatio, Redemptio, Passioque Christi, Baptismus, Corporis & Sanguinis mysterium, inspirationes sanctæ, & vocationes assiduæ; Longanimitas & Patientia erga delicta nostra: quod nos a periculis aliquando imminentibus præservarit: quod ab angustiis animi, & magnis sollicitudinibus præter spem liberarit: quod Angelorum nos custodiæ nobilissimæ commiserit. Atque hæc quidem & similia ex Deo considerationis objecta sunt. Ex

Ex nobis autem unum eſt, Noſce teipſum, veluti conſiderare miſeriam noſtram, imperfectiones animi & corporis. Incolatum noſtrum procul a Patria cœleſti: delicta tam præterita, quam præſentia: promptitudinem ac facilitatem peccandi: impotentiam animi: corporis fœdos motus. Perpendimus appetitus noſtri perverſitatem, qui non tam moveri ſolemus commodis vel incommodis ſpiritualibus, quam corporalibus: virtutum tantam inopiam, & vitiorum copiam; ut tanquam nullo, vel homine, vel Angelo ſpectante, vivamus. Adde his vulnera liberi arbitrii: quæ ſunt cæcitas, debilitas, concupiſcentia. Quantus in judicio ſtupor & in ſenſu? quod perinde, ac ſi nihil ſentiremus, nihil horreſcimus fœtores peccati: non cernimus tenebras ignorantiæ: non guſtamus acerbitatem Divinæ indignationis: nec ad vocem Paſtoris aures adhibemus, nos admonentis aſſidue, & ad oſtium cordis noſtri pulſantis, ut expergiſcamur.

Et quod maxime meditatione dignum eſt, quod Dei inimicitias gratiæ prætulerimus peccando: aliumque Deum in locum ejus collocando: ventrem ſcilicet, vel opes, vel honores, vel delitias hujus mundi.

Meditationes ergo hæ, cum oratione conjunctæ, devotionem pariunt, matrem virtutum maximarum. In his profecto exerceri convenit Religioſos. Non in curis ſæculi, [quia ſe a ſæculo ſequeſtrarunt] neque in jactantia generis: qui cuculla, & habitu univerſo, ſe alios eſſe profitentur, quam nobiles. Neque in ſapientia: quia pro ſtultis [imo pro abjectamentis hujus mundi] haberi velle ſe promittunt. Aut certe fateantur apoſtaſiam: quia fidem & profeſſionem, ſuam fefellere. Exiſtiment indignum eſſe nomine religioſi, vel ſpiritualis, qui vel ſemel tantum in die non meditatur. Sed hæc ad Regulares. Clerici autem alii, qui quotidie teneotur ad Horas, (ne ſine fructu cantent) meditentur quoque ipſi aliquid in ſingulis Horis. Sanctæ quoque mulieres, [quando ad Roſarium preces multiplicant] meminerint aliquid meditari ſanctum oportere, quo devotio augeatur in eis. Denique quisquis ad perfectionem vitæ ſpiritualis pervenire deſiderat, ſi ſingulis diebus horam aliquam ſelectam det contemplationi: & in eo conſilio perſtet aliquo tempore: fiet absque dubio, ut cum conſolationis quadam ſingulari ſuavitate, mortificatis perturbationibus omnibus, in virum perfectum evadat, Angelorum vita cœleſti fruens jam in hoc mortali mundo. Nam conſideratio clavis eſt cœli & inferni. Hic pœnas damnatorum patefaciendo, timorem Dei docet: illic gloriam beatorum contemplantes ad bravium æternæ retributionis agit, atque ſtimulat. Meditatio ergo amorem & timorem gignit. Amorem ex bonitate Dei: timorem ex periculo damnationis. Et utrumque præſtat, ut in vitæ innocentia perſeveremus. Ne abſit igitur orationi, nec Sacramentis, nec Sacræ Lectioni, nec Pſalmodiæ devotio. Et puta, quod ob hanc rem pro foribus Eccleſiæ aqua benedicta propoſita eſt: nimirum ut per pœnitentiam cogitemus illico de peccatis noſtris, antequam ad orandum accedamus. Sed de partibus Orationis ſupra in *Sanctificetur nomen tuum*.

Devotionis internæ ſigna ſunt & effecta, elevatio manuum, pectoris percuſſio: & honeſtus omnis, ac decorus habitus, geſtusque corporis ſupplicantis.

Ex his, quæ dicta ſunt, reſponde ad illas quæſtiones: Quis orandus ſit, & quo tempore orandum, quo loco, quo modo, qua de cauſa.

Quis orandus.

Cum omne bonum a Deo ſit: ad Deum tanquam bonorum omnium datorem, dirigenda oratio noſtra eſt primo. Nam licet natura ſit immutabilis Dei, nec prece noſtra moveri poſſit a natura ſua: diſponit tamen nos oratio: & ille præveniendo aſpirat. Quia, quid oremus, neſcimus: ſed Spiritus Sanctus docet nos, ut Apoſtolus Rom. 8. Quare oratio diſponit nos ad hoc, ut dona Dei recipiamus & gratiam. Pſalm. 80. Dilata os tuum, & implebo illud. Quidam funi nautico compararunt. Dum namque littori alligatum funem ad ſe trahunt nautæ, ipſi ad litus appellunt, littoris columna ſtante immota.

Non ergo orandi Sancti, [dicet aliquis] ne Deo honorem detrahamus. Unde hæc concluſio? Nos gratiam & dona a Deo impetramus ſæpe per Sanctos. Si quia Deus immutabilis eſt, ideo fruſtra Sanctos interpellamus: fruſtra etiam Deum oremus, quia ſemper immutabilis eſt. Abſit blaſphemia. Sancti Dei amici ſunt. Multa in illorum gratiam, & honorem, facta tenet Eccleſia; & fieri etiam quotidie videmus. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Dare quoque potuit veſtibus & oſſibus Sanctorum, ut tacta morbos ſanarent, & dœmones expellerent applicata. Exemplis hujus rei plena eſt hiſtoria. Deum ergo orando dicimus, *Miſerere nobis*: ſed Sanctos, *Ora pro nobis*: & aliquando, ut miſericordia moti intercedant pro nobis. Ipſi quoque orationes noſtras Deo repræſentant nobiſcum orantes. Apocalyp. 8. Data ſunt Angelo incenſa multa, ut daret de orationibus Sanctorum: & aſcendit fumus incenſorum de orationibus Sancto-

rum de manu Angeli coram Deo. Si ergo orans coram Sancto aliquo Orationem Dominicam dixeris: puta te a Sancto petere, ut orationem tuam Deo ille offerat, & repræsentet.

Quo tempore.

Quæris adhuc, quo tempore orandum. Semper: sicut docuerunt Christus & Apostoli. Ope Divina semper indigemus: & cum sit oratio Dei cultus veræ latriæ, dicebat Psalmographus, Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo. Et Paulus 1. Corinth. 5. Semper gaudete; sine intermissione orate, id est, beatam vitam sine intermissione desiderate. Sic interpretatur D. Augustinus Epistola 121., ubi addit: Sed ideo ab aliis curis & negotiis, quibus desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus: verbis orationis nos ipsos admonentes in id, quod desideramus intendere: ne quod tepescere ceperat, omnino frigescat: & ne penitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur. Hæc ille. Sic diebus festis & jejuniorum potius ad orandum convocat suos Ecclesia; & Horas Canonicas instituit: in quibus tanquam ad judicium) causam dicturi accedimus, & vitæ nostræ rationem reddituri.

Quo loco.

Nec aliter quidem respondendum est de loco. Nam licet Deus in omni loco orantes audiat, qui omnia complet: distinguendum tamen est, num de privata quæris oratione, an de publica. Hanc in loco orationi dedicato fieri convenit & communi. Nam & Christus & Apostoli, in Templum ascendebant oraturi. Privata autem, facta in Ecclesia ideo commendatur, quod & exemplo aliorum deprecantium augetur devotio, & aspectu Imaginum, Reliquiarum, & Corporis Domini præsentia, & Spiritus Sancti assistentis gratia, ut S. Maximus docet in lib. de Ecclesiastica Mystagogia. In Templo quoque rariora occurrunt rerum mundanarum objecta. Propterea Domus Orationis vocabitur. Nullus tamen locus est tam publicus, nec forum tam frequens, nec tempus tam occupatum, nec occupatio tam insolens: in quibus nequeas, si velis, mentem elevare ad Deum, & de Deo, rebusque sacris meditari. Quod est oratio.

Qua lingua.

Idem de idiomate, vel lingua dicendum est. Novit enim Deus, quæ postulare decernimus, antequam postulemus: imo etiam antequam cogitemus. Quare intelligentia verborum non sic necessaria est, quasi ad persuadendum Deo: sed intentio requiritur. Quamquam augetur hæc sæpenumero intelligentia. Et nisi satietatem sane parerent idiotis, & contemptum, lingua vernacula sæpius repetita: facile pateremur utramque, & Dominicam *Pater noster*, & Salutationem, *Ave Maria*, in eandem versa tradi: quoniam a plurimis expetuntur. Sed religio est. Tanta enim debetur his reverentia atque religio, (cum propter mysteriorum copiam, tum propter authoris dignitatem) ut in ipsa eadem lingua pure, in qua primum Ecclesiæ nostræ Latinæ tradita sunt, nisi paraphrastice in his meditemur, usque in finem sæculi retinenda potemus: ne quid novitas verborum, afferat, quod pietas antiquæ traditionis non admittat. Nam-neque a Deo vocalis tantum oratio intelligitur: quin imo Anna, 1. Reg. 1. Exaudiebatur, cum labia solum moveret. Orandom namque est in spiritu, & veritate, ut tradidit (o) Salvator noster Samaritanæ: & pauper citharœdus ad fores nostras mendicans: sono sambucæ petit eleemosynam, & intelligitur.

Quo gestu.

Gestum, atque habitum corporis devotio præscribit. Genuflexio tamen maxime propria videtur ex eo, quod latriæ opus sit oratio. Scriptum est enim, (p) Vivo ego, dicit Dominus, Mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo. Philip. 2. In nomine Jesu omne genu flectatur. Sic de S. Jacobo fratre Domini legitur, ob assiduum orandi usum, genua illi in camelorum speciem occalluisse: Dominus tamen aliquando humi prostratus oravit: aliquando oculis in cœlum sublatis: aliquando & manibus. Publicanos apud Lucam stans a longe, nec oculos levabat ad cœlum, sed percutebat pectus, dicens: Propitius esto. Daniel (q) in jejunio, & sacco, & cinere, humiliatus, faciem vertebat ad Dominum. David [r] decumbens, lachrymis rigabat stratum suum & lectum. Helias sedens, pluviam orando (s) impetravit. Et Ecclesiæ ritu solemni post Dominicam Resurrectionem, & in omnibus diebus Dominicis, stantes oramus, traditione Patrum vetustissima: quia tempus illud est lætitiæ. Sed levamus in cœlum manus, ne confundamur propter opera nostra: auxilium & misericordiam implorantes. Nam manus junctæ, & in cœlum extensæ, magnæ devotionis testes atque humilitatis fiunt: separatæ palmæ fiduciæ, speciem præbent. Hoc gestu Christum in Cruce repræsentans canit antistes hym-

(o) Joan. 4. (p) Rom. 14. (q) Dan. 9. (r) Psalm. 6.
(s) 3. Reg. 17.

hymnum illum in Missa, quem dicimus præfationem. Tundere autem quid est (inquit (t) Augustinus) nisi arguere, quod latet in pectore: & evidenti pulsu occultum castigare peccatum? (u) Ad Orientem convertimur, unde cœlum surgit, ut admoneatur animus ad naturam excellentiorem se convertere, id est, ad Dominum.

Qualitas.

Superest qualitas maxime requisita: ut cum fiducia fiat obtinendi, quæ poscimus: (Matth. 21. Omnia quæcunque petieritis credentes in oratione, accipietis) vel certè aliquid aliud magis necessarium nobis. Quæ res facit, ut in oratione perseveretur. Nam si non statim annuit Deus: in causa aliquando est, quod injuste petamus, aliquando probare vult patientiam nostram: aliquando exercere nos contra ignaviam. Et sicut docet D. Augustin. quædam negat propitius Deus, quæ concedit iratus.

Causa.

Causa, si simpliciter bona est, simpliciter postuletur: ut gloria Dei, peccatorum remissio, Dei amor, fidei incrementum, & similia. Hæc enim Deo grata sunt. 1. Joan. 5. Hæc est fiducia, quam habemus ad Deum: quia quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. Si vero indifferens, (ut sunt sanitas, divitiæ, scientia, aeris serenitas) cum conditione petenda est: sicut Christus oravit, Matth. 26. Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Cumque nihil optandum sit, quod Deo gratum non sit: ita nihil petendum, nisi quod Deus velit. Dic: Domine Deus, da mihi, quod vis.

Ut ergo exaudiamur, Oremus cum humilitate: quia oratio humiliantis se nubes penetrabit: Ecclesiast. 37. Oremus cum fide, nihil hæsitantes: quia, qui hæsitat, similis est fluctui maris. Jacob. 1. Oremus cum spe, credendo quod accipiemus. Marc. 2. Oremus cum Charitate: quia qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, (x) & ipse orabit, & non exaudietur. Sine operibus Charitatis arida dicitur oratio a Cypriano. Bona est oratio cum jejunio & eleemosyna: Tob. 12. Oremus sine ira, & disceptatione: impedit enim ira charitatem. Oremus cum perseverantia, qua etiam mali vinci solent. Luc. 18. Et pœniteat nos peccatorum: quia qui ad iniquitatem respicit, non exaudietur. Psal. 63. Esa. 1. Job. 35. 1. Joan. 3.

Cæterum orandi & meditandi exercitationem non parum utilem discere poteris ex proculis, & entologiis, & aliis operibus Ludo. Blosii, & Petri de Alcantara, & de Granata Hispanoruum, quas horis Beatæ Mariæ nuper impressis nos adjecimus.

STATUTUM I.

Juxta Patrum Statuta prohibemus omnibus Curatis, Presbyteris, atque aliis in Ordine Ecclesiastico constitutis, sub gravi pœna arbitraria: ne in Ecclesia novis orationibus, aut collectis a se, vel ab alio excogitatis, & inventis, ullo modo utantur. (y) Sed his solum, quas Prædecessores tradiderunt, vel quæ ab Illis, vel a Nobis probatæ fuerint, & admissæ: ne sub specie pietatis, contra fidem Catholicam aliquid inducatur in Ecclesiam Dei.

DE ROSARIO, SIVE CORONA B. MARIÆ.

Rosarium B. Mariæ, ejusque usum, qui ad pie meditandum inventus fuit, ignorari a Clericis non decet. Turpe enim est, eos latere, quod ex plebe multi sciunt. Maxime nunc, qui in ea tempora incidimus, quando pietatis omnia exercitia a carnalibus hominibus irridentur. Sed carnalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Rosarium ergo nostrum ex baccis constat pluribus, in modum coronæ consertis, atque ordinatis. Et harum quidem quinquaginta minores bacculæ per decades connexæ sunt, aliis quinque majusculis distinctæ. Hinc coronæ nomen apud multas gentes Galli vocant *Chapellet*. Triplex quidem fingitur hæc corona: una frondium virentium, atque lætantium: quales olim plectebantur bene meritis, ex lauro, vel hedera, vel myrto. Altera Spinarum, molestior erat: veluti civica ex pino, junipero, quercu. Tertia est rosarum, & liliorum: plena delitiarum, & gloriæ. Hinc nomen Rosarii dictum est.

Ex tribus hisce coronis (si jungantur simul) fient xv. decades baccularum, hoc est, CL. globuli. Qui numerus, cum sit idem cum numero Psalmorum in Psalterio David, formam orandi in Rosario, dicere solemus, Psalterium Beatæ Mariæ.

Ut igitur numerorum hujusmodi rationem teneas: quamquam meditationis materia generaliter, & proprie in mysteriis venia-

(t) Aug. de ver. Domini, ser. 8. & hom. 50. c. 8. (u) Idem de ser. Domini, c. 9.
(x) Prover. 12. (y) Conc. Mileu. c. 12.

veniatur, quæ continentur in Symbolo fidei, quæ & a piis atque ſpiritualibus hominibus ad uſum Roſarii, ſæpe applicantur: tamen Virgini Sacræ devoti, quales plerique ſunt Chriſtiani, ſciant pro xv. decadibus, xv. proponi nobis cogitanda myſteria, ex quibus Dei Mater Benedicta varie affecta diverſis temporibus fuit, præter alia. Quinque læta ſunt. Hæc repræſentantur per frondium coronam. Alia quinque triſtia, quæ per alteram. Alia glorioſa, quæ per roſas, & flores.

Itaque dicendo ſemel *Pater noſter*, & decies *Ave Maria*, interea dum verba hæc, os, linguaque tua, voce ſubmiſſa, formant, (ſive id continenter, ſive intermiſſe fiat) cogitato myſterium Annunciationis: quando Gabriel Angelus ſalutavit Virginem Mariam. Conſidera gaudium illud Mariæ: Et cum ea gaude etiam tu, ſi eam amas. Gratias quoque Deo age de beneficio nobis collato per Incarnationem Filii Dei. Atque hoc quidem eſt primum myſterium ex jucundis. Alterum eſt Viſitationis. In hoc ſecundo recoles ſancta illa colloquia, quæ inter ſe miſcebant Maria & Elizabeth. Dicebat hæc: Benedicta tu inter mulieres. Et Maria canebat: Magnificat anima mea Dominum, &c. Tertium eſt, Nativitatis Domini, ubi ſe offerunt contemplanda multa: ut erga infantem natum officia Angelorum, & Joſeph: Paſtorum colloquia, & concurſus: cantus gloriæ cœleſtes: paupertas tugurii: Magorum adventus, & alia. Quartum eſt, Præſentationis infantis in Templo: quando ſenex ille Sanctus Simeon, accipiens puerum in ulnas ſuas, cecinit ore prophetico: Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, &c. Quintum, quando Maria filium ſuum, XII. annos natum, invenit in Templo diſputantem cum legis Doctoribus. Hæc igitur quinque vocantur jucunda myſteria. In quibus comprehendes reliqua vitæ Chriſti.

Alia quinque Paſſionem Chriſti habent, & mœroris plena ſunt. Primum quidem, quando Dominus in horto Oliveti pernoctans in oratione, antequam caperetur, præ dolore triſtitiaque ſudorem emittebat ſanguinis decurrentis uſque ad terram. Secundum autem, quando flagellabatur ab impiis ſatellitibus & Judæis. Tertium, quando ſpinis coronantes caput ejus, atque arundine percutientes: faciemque colaphis ac ſputis deſœdantes, Miniſtri Sacerdotum, omnis generis probra excogitabant, ut Filium Dei Omnipotentis glorioſum, populo irridendum, contemnendumque redderent, atque exhiberent. Quartum, quando bajulans ſibi Crucem ductus fuit Agnus ille manſuetus extra civitatem: cui in via occurrerunt mulieres flentes ac lamentantes: inter quas creditur Mater fuiſſe, juſto affecta dolore. Quintum, quando in monte Calvariæ crucifixus eſt, mortuus, & ſepultus. Hic meditari licet, quanta fuit peccati primi gravitas, quod tali ſupplicio oportuit expiari: quantaque ingratitudo noſtra, quos Dei charitas non movet. Atque deinceps de peccatis noſtris, de inferno, de judicio, & ſuppliciis, quæ diabolo & peccatoribus parata ſunt, licebit cogitare aliquid ad ſalutem.

Alia quinque Glorioſa dicimus: atque ideo tanquam ex roſis plectimus hanc coronam. Inter ea primum ſe offert Reſurrectio Chriſti glorioſa. Deinde, Aſcenſio. Tertio, miſſio Spiritus Sancti, in die Pentecoſtes. Quarto, Virginis Beatæ Aſſumptio. Poſt omnia denique beatitudo illa ſuprema, tam ipſius Virginis, quam Sanctorum omnium, in vita æterna.

Formam hanc, orandi ſimul & meditandi acceptam ferimus Beato Dominico: qui Vir Sanctiſſimus, quantum valeret aſſidua oratio cum meditatione, perpendens; primo loco Orationis Dominicæ, ac Salutationis Angelicæ vices, ordine numeriſque diſtinxit: ut ſine ſatietate poſſes orando perſeverare. Sed ne ore tantum, & non ex corde etiam iſta fierent: exempla adjunxit meditationum: quæ ad certum hunc numerum, ordinemque redegit, atque diſtribuit. Spiritualis hæc exercitatio magni momenti eſt ad devotionem. Sic enim ſubſidio ſibi ſunt, meditatio orationi, & rurſum oratio meditationi: ut cum orando myſteria cogitamus, illa cogitando propenſius oremus. Juvat viciſſitudo temporum, numero hoc verborum commenſurata. Orationis autem Dominicæ, atque Salutationis Angelicæ, ſi verba aliunde aſſumenda erant, quæ invenias, quam illa, pretioſiora? quæ aptiora? Memoriam natura ſua confirmant ordo & numerus: Intellectum ad attentionem excitant verba: conſideratio autem beneficiorum Dei, tam multorum, tum charitatem erga Deum accendit, tum etiam amorem erga Matrem ejus glorioſam alit. Qua conſolatione animi quæ major eſſe poteſt?

Non immerito igitur Pontifices multi Roſarium hoc Indulgentiis donarunt. Nam ſi librorum multorum lectio, ſi Imaginum Sanctarum aſpectus, ſi Templorum viſitatio, ſi Reliquiarum veneratio, & aliæ multæ dari occaſiones abſque Roſariis poſſunt, quibus humana mens ad pie meditandum induci ſoleat: nulla tamen ſic ubique, ſemperque in promptu eſſe poteſt, atque Roſarium.

Docebunt ergo Curati uſum illius: maxime eos, qui literas non norunt: ut Chriſtiani

ſtiani omnes frequenter orent, & pie meditentur. Erunt hæ veluti alæ duæ, quarum remigio facile evolabimus in cœlum.

DE ELEEMOSYNA.

NOn diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. (z) Nam qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? (a) Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Jucundus homo, (b) qui miſeretur & commodat.

Signum dilectionis, exhibitio eſt operis. Opera iſta charitatis dicuntur Eleemoſyna, id eſt, miſericordiæ opera. Et alia quidem ſpiritualia ſunt, alia corporalia: utraque ſeptenario numero comprehenſa ſunt.

Septem opera miſericordiæ corporalia hoc verſu continentur:

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

1. Sed D. Baſilius primum opus miſericordiæ ſtatuit, *Paſcere eſurientem.* Et certe neceſſitas maleſuadæ famis, ſævior eſt ferro, & ad multa compellit hominem, quæ alias non eſſent licita.

2. *Potare ſitientem.* In quo etiam calix aquæ frigidæ ex charitate datus, mercedem habebit.

3. *Veſtire nudos.* Ad hoc etiam natura compellimur, cum ob noſtræ carnis infirmitatem, nos pudet turpitudinis alienæ. Cum videris nudum, operi eum, (inquit (c) Propheta) & carnem tuam ne deſpexeris.

4. *Redimere captivos*, præcipue Chriſtianos, quos infidelium ſævitia captos detinet: in quo Filium Dei imitamur, nos a ſervitute diaboli redimentem.

5. *Colligere hoſpitem*, hoc eſt, pauperes, & peregrinos hoſpitio excipere: exemplo magni Patriarchæ Abraham, juſti Loth, Raab meretricis. Quod intelligendum, ſicut & alia pro qualitate perſonarum & neceſſitate, & facultatibus propriis.

6. *Viſitare infirmos*: nempe ut eos re & verbo conſolemur, & de ſalute moneamus: quoniam in magna infirmitate ſenſibus & ratione debilitatis, homo indiget conſilio, & conſolatione majori.

7. *Sepelire mortuos*, quam ſit laudabile oſtendit Raphael Archangelus Tobiæ 12. & David 1. Reg. 2. & natura ad hoc nos incitat, ut mortuorum corpora religioſe condamus. Sed de ſepultura & ſuffragiis pro defunctis infra, in 4. noviſſ.

STATUTUM I.

CUrati hortentur fideles, ut eleemoſynis redimant peccata. Nam ſicut aqua extinguit ignem, ſic eleemoſyna reſiſtit peccatis. In imponendis quoque pœnitentiis, eleemoſynam commendent, cum oratione & jejunio. Quia oratio cum jejunio, & eleemoſyna a morte liberat: & ipſa eſt, quæ purgat peccata.

OPERA MISERICORDIÆ *Spiritualia.*

CUm duplicis naturæ ſimus (corporeæ ſcilicet & ſpiritualis) omnes illas ſpecies charitatis erga proximum bifariam, hoc eſt, non ſolum corporaliter, ſed ſpiritualiter implere debemus; ſi ſinceram charitatem præſtare volumus, & filii Dei nuncupari. Hæ verſiculo continentur:

Conſule, ſuade, doce, ſolare, remitte, fer, ora.

1. Primum ergo, Conſilio juva proximum ſalutari. Si tibi intellectus eſt, (inquit Sapiens) reſponde proximo.

2. Doce ignorantem. Qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi Stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates. Daniel 12. vide Jac. 5.

3. Suade, id eſt, corripe delinquentem. Nam ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Matth. 18. Sed corripe, ut fratrem, & noli quaſi inimicum exiſtimare. 2. Theſſ. 4.

4. Conſolare poſitos in anguſtia & tribulatione, exemplo Chriſti. Luc. 4. 2. Cor. 1.

5. Remitte offenſam, & acceptam injuriam delinquenti. Chriſtus ita nos admonet: Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cœleſtis delicta veſtra: Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Vide Matth. 6. & Marc. 11. Epheſ. 4. Coloſ. 3. Et Patres in Concilio Carthaginenſi quarto, oblationes diſſidentium fratrum neque in Sacrario, neque in gazophylacio recipi voluerunt. Qui accipit myſterium unitatis, (inquit B. Aug.) & non tenet vinculum pacis: non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe. Serm. de infant.

6. Fer

(z) 1. Joan. 3. (a) Luc. 16. (b) Pſal. 111. (c) Eſa. 58.

6. Fer patienter fratris infirmitatem atque imperfectionem. Debemus nos firmiores (inquit Apostolus Rom. 15.) imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Et Christus Matth. 5. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in maxillam tuam dexteram, præbe illi & alteram.

7. Orate pro persequentibus vos & calumniantibus. Denique benefacere iis, qui oderunt nos, Christus monet Matth. 5. ut simus filii Patris nostri, qui in cælis est. Et exemplo docuit in Cruce, orans Patrem, ut ignosceret iis, a quibus crucifigebatur. Et Stephanus plenus gratia & Spiritu Sancto, & charitate magistrum imitatus est. Act. 7.

FORMULA CONSOLATIONIS Gallice.

Inter spiritualis officia misericordiæ consolatio potissima est. Cum quia sæpissime suscipienda, tum quia alia in se recipit. Idcirco formulam ejus vulgari idiomate accipe, pro negotio commutandam.

Celuy auroit le cœur bien dur, ou le sens bien stupide, qui ne sentiroit en son cœur le desastre, inconvenient au dommage, &c. Car il est grand: pour telle & telle raison, (quas deducet.) *Et s'il y a personne qui s'en doive resentir, ce sera moy, pour telle & telle raison. Mais quand je considere, qu'il n'y a en ce monde que miseres & calamitez, & que nostre vie n'est qu'une fumee, ou une petite nuee transportee par les vents en l'air: il faut que je me console. Car il me semble que nous devons tousiours estre resolus de n'avoir jamais rien de bien en nostre vie: ains tout mal, tribulations, troubles, agitations, malheur & misere. Par ainsi ne nous esbayrons de chose qui nous advienne.*

De sorte qu'à bien considerer n'y a rien plus miserable que la vie de l'homme, si n'estoit l'espoir qu'il a de la vie eternelle. Je voudrois sçavoir s'il y a homme au monde de bonne souvenance, qui me puisse dire, qu'il ayt passé un jour entier en toute sa vie sans regret, là où nous en passons tant & tant sans joye.

Et ne faut dire, que ceux que l'on repute bien heureux, le soyent pour cela: he qu'ils diroyent bien autrement s'ils estoyent interroguez à part. Ny que ce soit à un ou deux que les grands maux advienent. Car il n'est homme se reputant si miserable, que s'il luy estoit proposé de mettre tous les maux de ceux qui sont en la ville en un monceau avec les siens, pour les distribuer, puis apres egalement à tous: il n'aymast mieux se garder les siens, que d'en estre pourveu à sa part en portion du monceau commun. Personne n'est reputee heureuse, ou malheureuse, que par comparaison. Par comparaison, dis je, à d'autres plus ou moins heureux ou malheureux. Pourtant il nous faut prendre tout en bonne part. Mesmes que les tribulations & persequutions qui nous tourmentent, sont vrays indices de l'ire de Dieu contre nos pechez. Car pour autant que Dieu ne nous veult perdre, il nous envoye des advertissemens pour nous convertir à faire penitence en ce monde, à fin que ne soyons damnez en l'autre. Et nous punit icy temporellement, à fin qu'il ne treuve en nous qu'il doive punir eternellement, ou en purgatoire. Il est coustumier d'exercer la discipline, avant que proceder au jugement. Et par ainsi bien souvent il donne du fouet à celuy, qu'il ayme.

L'on s'abuse pensant, que Dieu punit indifferemment les justes & injustes, bons & mauvais: comme si Dieu fust injuste. Mais comme il n'y a personne, qui se puisse venter d'estre sans peché, il nous faut aussi penser, que si nous avons quelque adversité, (pour grande qu'elle soit) encores est elle moindre, que n'est l'iniquité de nos pechez: estant la Majesté Divine que nous mesprisons & offensons, digne d'honneur & crainste infinie.

Et faut aussi penser, que les adversitez & afflictions des gens de bien servent d'exercices. Et quant Dieu faict, ou permect, que nous soyons affligez, il monstre qu'il est misericordieux. Car vous trouverez tousiours qu'il ne denie pas son ayde, ny nous envoye jamais tentation, que nous ne la puissions surmonter avec la confidence de sa grace. Par le contraire quant nous sommes elevez en ceste vie mondaine par les biens, faveurs, & plaisirs du monde, & que nous nous enyurons de nos delices: lors oubliez de nostre bon Pere, tombons communement aux abysmes de tous vices & pechez. Car comme aveuglez d'une fumiere de gloire, ou ravis de passion charnelle, ou regardans ailleurs, & pourchassans d'accroistre nos biens temporels, ne voyons point devant nous la fosse & la place de nostre ruine & malheur.

Il s'ensuit donc, que les miseres & tribulations de ce monde, sont les apprentissages de

de ceux, que Dieu veut sauver: & nous faut croire, qu'il n'est jamais plus pres de nous, que quant nos maux nous sont intollerables. Et quant tout sera dict & rabbatu, encores personne de nous n'a souffert pour ses pechez ce que nostre bon JEsus a pour les nostres. Contemplons, je vous prie, sa dure passion, sa croix, ses opprobres, son innocence & sa charité, & ne trouverons mal que ne doivions pour l'amour de luy porter patiemment. Nous ayme il plus, que ses Saincts Martyrs? S'il n'a pardonné à ses principaux amys, quelle impatience est la nostre pauvres pecheurs? Et pourtant nous nous devons consoler en toutes nos tribulations, pensans que par la patience & bon espoir ne serons jamais confus, moyennant que nous prenions la patience par le bon but: c'est à sçavoir avec foy & charité cordiale: car c'est le chemin d'aller à la gloire eternelle, que nostre Pasteur JEsus Christ nous a monstré. Et si les miseres & calamitez que nous souffrons en ce monde, sont enseignement de l'assistence de Dieu pres de nous: ceux qui n'ont adversité aucune, doivent bien craindre, qu'ils ne soyent bien loin de luy. Il nous exorte à porter nostre croix, & de le suivre. Suivons le doncque, & portons nostre croix, & prenons patiemment les tribulations venans de la main de Dieu pour nostre bien. Faisans autrement, nous serions semblables aux frenetiques, qui jettent par terre tout ce que les medecins leur portent pour leur salut. Mettons nostre espoir & confidence entierement en Dieu. C'est nostre Pere: il nous ayme plus, que nous ne sçaurions entendre, ni penser. Tout ce qu'il faict, il le faict pour le mieux. Et prions nostre bon Patron Sainct N. d'estre nostre intercesseur vers luy: pour certain Dieu nous aydera. Dequoy je le supplie.

Versibus res hæc comprehensa olim est, cur tribulationes mittantur.

Ut probet, aut purget, vel puniat, aut mereatur,
Aut Christi ut pateat gloria, pœna datur.
Job probat, inclinat Paulum, sese manifestat
In cæco, purgat Mariam, sed punit Herodem.

DE CONSILIIS EVANGELICIS.

Consilium apud Theologos, est suasio melioris boni, ad quod alioqui non obligamur: eoque differt a præcepto. Nam sicut docet Hieronymus contra Jovinianum, & ad Eustochium de custodienda virginitate, ubi consilium datur, offerentis arbitrium est: ubi præceptum, necessitas est servitutis. In lege veteri data sunt præcepta: in Evangelica superadduntur consilia: quia perfectorum sunt hæc, ut a Christo didicimus. Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, &c. Nos præcepta revocant a rebus illicitis: sed consilia etiam a concessis. Nam si diligenter expendas, consilia de iis dantur, quæ neque lege præcepta sunt; neque in alteram partem determinata; sed quæ media dici consueverunt, multum conducentia ad melius quippiam: ad hoc scilicet, ut homo prorsus Deo serviat, & sine impedimento eidem obsequatur.

Sunt autem tria consilia præcipue, scilicet castitatis, paupertatis & obedientiæ. Primum adversatur concupiscentiæ carnis: alterum concupiscentiæ oculorum: tertium, superbiæ. Ac de castitate quidem primo agamus, & de cælibatu Sacerdotum.

DE VOTO CASTITATIS.

Castitas est religiosa munditia, ac puritas a rebus venereis. Et triplex quidem invenitur: Virginalis: vidualis, & conjugalis. De hac ultima Horatius: Metuens alterius viri certo fœdere castitas. Castitas a continentia etiam differre videtur apud Paulum Gal. 5. ut Primasius docet, quod continentia pro tempore sit: castitas perpetua. Pudicitia significat animi constantiam adversus aphrodisia. Qua ratione merito Tertullianus æditum & antistitem Templi Spiritus Sancti, (quod sumus nos) appellat pudicitiam. Virginalis castitas est continentia atque integritas corporis & animi: Vidualis autem, antea experta venerem fuit. De quibus Christus: Sunt eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Dei, id est, sua sponte (simpliciter, vel voto,) se addixerunt ad eam vitæ rationem atque statum, qui non admittit generandi usum. Hoc vitæ genus Latini cælibatum vocant. Est enim cælebs, tam qui semper uxore caruit, quam qui nunc caret.

De servanda castitate ac cælibatu consilium habetur Matth. 19. cum dixissent Apostoli: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. Respondit JEsus, Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlo-

rum. Qui potest capere capiat. Paulus in prima ad Corinth 7. Bonum est homini, mulierem non tangere. Et certe si bonum non esset, mulierem non tangere; non exegisset Achimelech (*d*) a David, num mundi essent pueri ejus a mulieribus. Et Exod 19. ait Moyses ad populum: Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris. Ingressuro quoque Sacerdoti ad Dominum per vices suas, ab uxore sequestrabatur. Ergo bonum est homini, mulierem non tangere: nec solum Sacerdoti id bonum absolute est.

At dices, Genes. 2. habetur: Non est bonum, inquit Deus, hominem esse solum: & rursum: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Ad haec omnes Sancti Doctores respondent, terram tunc replendam fuisse in exordio mundi: nunc per Christi doctrinam cœlum. Sed adjicies, Lex 12. Tabularum habet, Cælibes esse prohibento. Ergo naturalis hoc ratio dictat. Respondeo, Tanquam reipub. pestes equidem putarem a repub. ejiciendos, quos videmus multos in cælibatu turpiter atque impudice vivere. Contra istos condita illa lex, quam & Evangelica eatenus confirmat, dicens: Melius est nubere, quam uri. Addes adhuc: Quis potest capere verbum hoc? Nam Salomon ait: Continens esse non possum, nisi Deus dederit. Respondeo, Si donum Dei est, petas ab eo: quia dat omnibus affluenter, & non improperat Deus. Jacob. 2. Si pergas adhuc: Sanctum est conjugium & torus immaculatus. Respondeo, Sanctior est virginitas. Nam lucerna, quamvis lucida sit de se, tamen Soli comparata, obscura est & tenebrosa. Deus autem sicut prohibet mala, sic præcipit bona, & consulit meliora.

Et bonum absolute, quia absolute optabile propter multas utilitates, quas affert in eodem loco Apostolus. Joan. in Apoc. c. 14. Virgines extollit & agnum sequi ait: quia virgines fuerint, nunquam cum mulieribus coinquinati. JEsus Christus Agnus merito appellatur latina voce, quæ Græce significat purum & castum. Et virgo fuit, & virginis filius. Et Præcursorem virginem habere voluit. Et Clarissimos in veteri Testamento reperimus Heliam, Heliseum, Danielem, & quos inter virgines quoque numerat D. Ignatius (*e*), Melchisedech, Josue, Jeremiam. Et post Christum, ut ait Hieronymus ad Pammachium, Apostoli vel virgines fuerunt, vel saltem post nuptias continentes. Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut post consecrationem pudici perseverant. Ergo licet melius sit nubere, quam uri: melius est tamen continere, quam nubere. Consilium autem de re meliore datur ei, qui capere potest.

DE CÆLIBATU SACERDOTUM.

Quam necessaria res sit in Divino ministerio cælibatus, duabus rationibus efficitur: Una est munditics corporis, quam ministratio requirit. Mundam, ait (*f*) Tertullianus, proponi oportet aram Domini. Altera animi tranquillitas & quies a curis, & a solicitudine hujus mundi: vacuum sane esse decet eum, qui rerum cælestium Doctor est & Procurator. At qui uxorem habet, divisus est, ait Apostolus. Propter illam dicitur Esaiæ 5. Mundamini, qui fertis vasa Domini: atqui cohabitatio illa uxoria non potest fieri sine libidinis fœditate, atque immunditia. Ergo impedimento erit uxor Ministro Ecclesiæ, ne semper fungi possit ministerio. Item 1. Reg. 21. Non licuit de panibus propositionis sumere, nisi iis, qui a mulieribus mundi erant. Et Apostolus, ut orationi quis vacare possit, jubet ab uxoris consuetudine cessare ad tempus. Quanto magis ergo decet, ut qui ad mysterium Corporis & Sanguinis pretiosi Domini nostri assistunt & orant, (imo & conficiunt, dispensant, & sumunt) mundos esse a mulieribus: & vasa sua in sanctificatione & honore servare, non in desiderii potestate? Ideo lex Mosaica (*g*) jubebat Agnum Paschalem edere lumbis præcinctis: & Levitas tempore vicis suæ in templo manere seorsum ab uxoribus & familia. Ad alteram rationem facit, quod Apostolus Petrus (*h*) Presbyteris & Pastoribus omnem solicitudinem jubet deponere. Paulus autem 1. Corinth. 7. Curas & solicitudines in conjugio esse docet: quas qui enumerare velit, numquam profecto finem faciet: præter pericula Sacrilegii, Simoniæ, & sexcentorum scelerum, quæ liberorum horum curam sequerentur, si Sacerdotibus nune liceret liberis dare operam. Nam Levitici Sacerdotes, qui suis succedebant parentibus, nihil in partem hanc peccare poterant: ne quis veteris exemplo legis nobis obstrepat, sed exemplo potius sapiat, miserabilis Ecclesiæ Græcorum: quæ cælibatum renuncians victa sua nativa incontinentia, nunc squalida gemit sub infidelium tyrannide. Quare non immerito Ecclesia Latina hactenus cælibatum coluit. Et inde ab Apostolis, tanquam per manus trai-

(*d*) 1. Reg. 21. (*e*) Epistola 5. ad Philadel. (*f*) Tertul. lib. 1. ad uxorem.
(*g*) Levit. 8. (*h*) 1. Petr. 5.

traditione accepta, nullum ad Sacros Ordines admittit, qui continentiam servare non voveat, atque expresse vel tacite pudicitiam mentis & corporis DEO Opt. & Christo Domino in manibus Episcopi non consecret. Nec unquam in Ecclesia Catholica concessum fuisse invenias, ut Sacerdotes post susceptum Ordinem Matrimonia celebrarent: licet propter penuriam Ministrorum aliquando conjugati, promoti fuerint. Qui tamen uxoribus postea utebantur, non nisi tanquam sororibus.

Et quia sunt, quibus novum & inutile videtur mandatum hoc; lege authores, quos hic citabimus. Præter alios Sixtus II. Pontifex lib. 1. de Castitate, c. 7. ait: Omnes Discipuli Domini aut continentes fuerunt, aut virgines. Sed antea Clemens, Petri Discipulus Epist. 2. ad Jacobum fratrem Domini: Si post ordinationem contigerit Ministro, proprium cubile uxoris invadere, Sacrarii non intret limina, nec Sacrificii portitor, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausta oblationem suscipiat: nec ad Dominici Corporis portionem accedat. Epiphanius adversus Catharos: Sed omnino dices mihi: In nonnullis locis Sacerdotes, Diaconos, Hypodiaconos dare adhuc operam liberis: at hoc non ex Canone (scilicet Niceni Conc.) sed ex vitio, atque ignavia hominum ejus temporis profectum est. Eusebius lib. 1. demonst. Secundum leges novi testamenti non omnino prohibitum est dare operam liberis: verum qui sunt Sacri Ordinis & Monachi, abstinere debent a concubitu uxorum. Idem docet Gregorius Nissenus in lib. de Virginitate. Origenes in 3. c. Joelis. Illius tantummodo offerre indesinens Sacrificium, qui indesinenter & perpetuo se voverit castitati. Idem Homil. 33. in Num. Chrysost. Homil. 2. de patientia Job, & Hom. 7. in Matth. cap. 2. Cyrillus, Ephrem Syrus, Arator, Dionysius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Maximus, Leo I., Innocentius I., Historici omnes, & Concilia innumera: ut Canones Apostolorum, cap. 2. Agathense Conc., Conc. Romanum sub Sylvestro, Elibertinum, Chalcedonense, Arelatense, Chartaginense 2. & 3., Bracharen., Antissiodoren., Toletanum 4. & 9., Meldense, Africanum, Neocæsarien. &c.

Quod si aliqua ex his & aliis, quæ afferri possunt, eludant suis sophismatis hæretici, nunquam tamen omnia. Quoniam hæc est doctrina Ecclesiæ & Spiritus Sancti. Alia, dæmonum impurorum, & Nicolaitarum hæreticorum.

Sed inquiunt, apud Græcos non servatur cælibatus iste. Respondemus, elanguisse continentiam apud eos, quam Majores rigide observarunt, ut ex Græcis Doctoribus & Historiis fit manifestum. Ab initio non fuerat sic. Et hinc est, quod in aliis a Catholica Ecclesia cum defecerint, tanquam schismatici audiendi non sunt, nec imitandi. Nam nec Basilii & Patrum temporibus fiebat.

Addunt Sapient. 8. Nemo continens esse potest, nisi Deus dederit. Qualis hæc argumentatio? Ergo nemo potest? Fides Dei quoque donum est, nec quisquam credere potest, nisi Deus dederit: ergo nemone potest fidelis esse? Excusationes sunt hæ in peccatis. Contra eos, qui dicebant esse contra naturam, acriter pugnavit olim S. Sixtus Pontifex III. Respondemus gratiam non deesse facienti, quod in se est. 1. Corinth. 1. In omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ut vobis nihil desit in ulla gratia. Philip. 4. Omnia possum in eo, qui me confortat. Non ego, sed gratia Dei mecum. Jacob. 1. Deus dat omnibus affluenter, & non improperat. Petite igitur sapientiam, & dabitur vobis. Ambrosius (*i*) contra eos, qui propter infirmitatem putabant, non esse vovendam castitatem, inquit: Ergo nemo militet, ne aliquando vincatur: nec pedis utatur beneficio, qui gradiendi periculum reformidat. Augustinus: (*k*) Casti non sumus, non quia non possumus, sed quia non volumus. Et in Psalm. 131. Qui te hortatur, ut voveas, ipse adjuvabit, ut reddas. Oratio illa Saræ, Tob. 3. magnæ consolationis erit, ubi dicitur: Hoc pro certo habet omnis, qui colit te, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur; si autem in tribulatione, liberabitur: & si in corruptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit.

Si omnes velint, [inquiunt] a concubitu abstinere: unde subsistet genus humanum? Respondet Aug. (*l*) Utinam omnes hoc velint, duntaxat in fide & charitate: quia multo citius Dei Civitas impleretur: & accelerаretur terminus sæculi.

Fortissime (ut videntur) dissuadeant legem de cælibatu libidines fœdæ, ac nefandæ Sacerdotum. Sed dic mihi: Quodnam est tantum scelus, quod non contra legem Dei committatur? Abrogentur ergo leges Dei: quia multi sunt perjuri in orbe, homicidæ, adulteri, fures. Lex bona & sancta est: malus, qui contra agit.

Urgent

(*i*) Lib. de Viduis. (*k*) Lib. 2. c. 17. de Meritis & peccator. remiss.
(*l*) Lib. de bono conjug.

Urgent ex Can. 13. Sextæ Synodi, ubi damnantur, qui hæc Sacerdotum conjugia prohibebant. Responde, Canones illos non esse Sextæ Synodi, ut patet ex primo cap. sed multo post Synodum illam confectos fuisse ab hostibus Ecclesiæ Romanæ. De Triburienti autem Concilio non est curandum, quia solum est, & nullius authoritatis.

Restat Paphnutii magnum elogium, & maximi momenti [ut existimant] chria: qui cum ipse a nuptiis semper longe abhorruisset: tamen pro conjugio Saderdotum in Concilio Nicæno peroravit, ut est in hist. Tripartita apud Socratem & Sozomenum.

Sed primo fides hujus historiæ sit penes authores, quorum hic ab Ecclesia Catholica rejicitur, ut author est (*m*) S. Gregorius. Socrates autem se Novatianum esse profitetur. Deinde, si ita sensisset Paphnutius, (ut isti existimant) contra Concilii Decreta sensisset: in cujus Canon. 3. prohibetur, ut ne Episcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque ulli prorsus Clerico liceat, habere mulierem in domo, nisi forte matrem, aut sororem, aut materteram, aut eas solum personas, quæ ab omni suspicione alienæ essent: uxores autem nullo modo, sicut docet Basilius in Epistola ad Gregorium Presbyterum. Tertio etsi historici illi verum narrent: nihil tamen ad nos, ut docet Claud. D'espenseus Gallus. Nam Paphnutius expresse sentit, non esse permittendum, ut nuptias inirent ii, qui in Ordine Sacro jam essent constituti: aliis autem, qui uxores jam haberent, quando tempus illud de continentia antiqua multum jam remiserat, cum juberent Patres severiores separari jam maritos a suis uxoribus, ne majus malum sequeretur ex incontinentia, retineri uxores debere censuit iis, qui uxoribus uti antea solebant. Atque idem fortasse concessit Gregorius, [quando Septentrionales multæ nationes, opera Bonifacii Episcopi, & Irtelli Lulli Presbyteri ad fidem converterentur] ut indulgentia hac erga Ministros Ecclesiæ, tenellas in fidei doctrina plantas conservaret.

STATUTUM I.

Ergo si quis dixerit (*n*) Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares, castitatem solemniter professos; posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante Lege Ecclesiastica, vel voto: & oppositum nihil aliud esse, quam damnare Matrimonium: posseque omnes contrahere Matrimonium, qui non sentiunt se castitatis (etiamsi voverint) habere donum, Anathema sit: cum Deus id certe petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.

DE PAUPERTATE EVANGELICA.

Dei Doctrina vel prohibet mala (ut in omnibus præceptis negativis,) velut; Non mœchaberis. Non furtum facies: vel præcipit bona, (ut in affirmativis,) Honora Patrem; Memento, ut diem Sabbati sanctifices: vel consulit meliora, ut: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, &c. Cum enim juvenis ille [qui Dominum consulebat, quid agendo vitam æternam possideret] mandata Dei affirmativa & negativa omnia se custodisse (*o*) respondisset: JEsus intuitus eum, dixit ei, Unum tibi deest: (& apud Matthæum, ait illi JEsus: si vis perfectus esse) vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me. Cum audivisset autem adolescens verbum, abiit tristis; erat enim habens multas possessiones. JEsus autem dixit Discipulis suis: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt: id est, qui confidunt in pecuniis. Marcus enim interpretatur, facilius Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.

Ergo ut ab hac difficultate nos extricemus, consulit, ut a nobis abdicemus omne studium divitiarum. Nam, qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes multas. Radix enim omnium malorum est avaritia, pecuniæque cupiditas. Cumque radicem hanc nemo facilius extirpare possit, quam qui nihil habere proprium decreverit; Luc. 14. dicit Dominus: Qui non renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Hinc est, ut qui perfectionis doctrinæ Evangelicæ normam tenere volunt: ii faciant votum paupertatis. Quod multitudo credentium in Christum mox post Christi Ascensionem suscepit, Act. 4. & 5. omnia bona sua conferens in commune: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Divitiæ spinis comparantur a Domino, quæ suffocant bonum semen. Sed audiamus D. Hieronymum ab Demetriadem epist. 8.

Dicunt

(*m*) Lib. 6. Epistolarum. (*n*) Conc. Trid. Seff. 24. c. 9.
(*o*) Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18.

Dicunt Apoſtoli omnia, quæ ſua fuerant, ſe reliquiſſe, & mercedem pro hac virtute audacter expoſcunt. Quibus reſpondit Dominus: Omnis, qui relinquit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. O quanta beatitudo, pro parvis magna recipere, æterna pro brevibus, pro morituris ſemper viventia: & habere Dominum debitorem! Si qua autem vidua habet liberos, (& maxime ſi nobilis familiæ eſt) egentes filios non dimittat, ſed ex æquitate eos juvet, ut & meminerit primum animæ ſuæ, & ipſam putet eſſe de filiis, & partiatur potius cum liberis, quam omnia filiis derelinquat. Imo Chriſtum liberorum ſuorum faciat cohæredem. Reſpondebis, Difficile eſt: durum eſt, & contra naturam. Sed Dominum audias tibi reſpondentem. Qui poteſt capere capiat: & ſi vis eſſe perfecta: non tibi jugum neceſſitatis imponit, ſed poteſtati tuæ liberum concedit arbitrium. Vis eſſe perfecta & primum ſtare veſtigio dignitatis, fac, quod fecerunt Apoſtoli: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ſequere Salvatorem: & nudam, ſolamque Crucem, nuda ſequaris & ſola. Non vis eſſe perfecta, ſed ſecundum vis tenere gradum virtutis: dimitte omnia, quæcunque habes, da filiis, da propinquis: nemo te reprehendit, ſi inferiora ſecteris, dummodo illam ſcias tibi jure prælatam, quæ elegerit prima. Dices, Hoc Apoſtolorum eſt & virorum: mulierem autem nobilem non poſſe omnia vendere, quæ multis adjumentis hujus vitæ indigeat. Audi igitur Apoſtolum commonentem: Non ut aliis refrigerium, vobis autem tribulatio: ſed ex æqualitate: veſtra abundantia illorum ſuſtineat inopiam, (*p*) ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum. Unde inquit Dominus, Qui habet duas tunicas, (*q*) det alteram non habenti. Ananias, & Saphyra, (*r*) Apoſtoli meruere ſententiam, quia ſua invide reſervarunt. Ergone (inquies) puniendus eſt, qui ſua non dederit? Minime. Ideo enim ii puniti ſunt, quia mentiri voluerunt Spiritui Sancto: & reſervantes neceſſaria victui ſuo, quaſi perfecte ſeculo renunciantes, vanam gloriam ſectabantur. Alioqui licebat libere dare, vel non dare. Quanquam ei, qui cupiat eſſe perfectus, præſens paupertas futuris divitiis compenſanda ſit. Hæc Hieronymus.

Auguſtinus ad Hilarium, Quibus autem non provenit corona martyrii, neque illius perfectionis de vendendis rebus ſuis conſilium tam grande, tamque præclarum receperunt, & tamen a damnabilibus immunes criminibus, eſurientem Chriſtum paverunt, ſitienti potum dederunt, nudum veſtierunt, peregrinantem ſuſceperunt: non ſedebunt quidem cum Chriſto ſublimiter judicaturi, ſed ad ipſius dexteram ſtabunt, miſericorditer judicandi. (Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur: & judicium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam) ſuperexaltat autem miſericordia judicium. Proinde iſti deſinant contra Scripturas loqui; & in ſuis exhortationibus ad majora ſic excitent, ut minora non damnent. Et in 17. lib. De civitate Dei, c. 4. de terra ergo ſuſcitatus eſt ſupra omnes divites ille pauper, & de illo ſtercore erectus eſt ſupra omnes opulentos ille inops, ut ſedeat cum potentibus populi, quibus ait: Sedebitis ſuper duodecim ſedes: & ſedem gloriæ hæreditatem dans eis. Dixerant enim potentes illi, Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. Hoc votum potentiſſimum voverant. Sed unde hoc eis, niſi ab illo, de quo hic continuo dictum eſt: Dans votum voventi? Alioqui ex illis eſſent potentibus, quorum infirmatus eſt arcus. Dans, inquit, votum voventi. Non enim Domino quiſquam, quicquam ratum voveret, niſi qui ab illo acciperet, quod voveret. Hæc Aug.

Ex duabus his authoritatibus doctrinam capere poterit Curatus, quoties conſuletur ſuper hac voluntaria paupertate ſuſcipienda propter Chriſtum.

DE OBEDIENTIA & STATU Monachorum

Obedientia eſt ſpontanea adimpletio voluntatis alienæ. Sed hujus votum abnegatio propriæ voluntatis deliberata, Deoque promiſſa. Duo autem ſunt, quæ præter cætera votum obedientiæ ſuadent. Primum pietas & erga Deum amor. Nam ille, qui omnibus in rebus obedire Deo decrevit, quia non ſemper de voluntate ejus nobis conſtat, loco Dei hominem ſibi proponit; ad cujus imperium, tanquam Dei oracula, arbitrii ſui voluntatem aſtringit: adeo ut in rebus adiaphoris [id eſt, quæ de ſe, nec bonæ, nec malæ ſunt] nihil agere, quod ille prohibeat, nec omittere, quod jubeat, velit. Magnum quidem perfectioris vitæ argumentum. Quid enim majus, quam nihil agere pro ſua voluntate? In hac una virtute ſita eſt humilitas, virtutum omnium fundamentum. Hoc eſt Chriſti conſilium, Matth. 16. Marc. 8. Si quis vult me ſequi, abne-

L 3

(*p*) 2. Cor. 8. (*q*) Luc. 3. 6. (*r*) Act. 15.

abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Hoc est seipsum denegare, ut non quæcunque volumus, illa faciamus. Ex Philosopho namque integerrimo, Epicteto, didicimus, nihil esse hominis proprium, nisi mentem atque voluntatem: reliqua, quæ extra nos sunt, nostra non sunt. Quæ melior adhuc victima Deo offerri potest? In aliis caro aliena mactatur, hic nos ipsos Deo sacrificamus. Quamquam re vera voluntas nostra, nostra esse non debet, sed Dei, qui eam creavit. Quare quisquis voluntatem suam servat, ut suam, is Deo surripit, quod jure Dei est.

Sed notandum ex D. Bernardo (r), quod quædam sunt pure bona, quædam pure mala. In his nulla debetur obedientia, quoniam nec illa omittenda sunt, etiam si prohibeantur: nec ista, vel cum jubentur, committenda. Interea sunt media quædam, quæ pro tempore, vel persona, & mala possunt esse, & bona. In his lex est obedientiæ. Pure bona sunt Fides, Spes, Charitas. Pure mala furtum, sacrilegium, adulterium. Media sunt vigilare, scribere, legere, & similia. Cæterum eorum, quæ media dicimus, quædam in purorum malorum, vel bonorum conditionem aliquando transeunt. Nam conjugium, cum & fieri liceat, & non fieri: tamen factum tenet, nec solvi potest. Et propria possidere sæculari homini medium est: sed Monacho purum malum.

Altera ergo voti obedientiæ causa, est timor delinquendi. Scimus enim, quia non est in homine, [s] ut dirigat gressus suos. Idcirco diffidentes nostris viribus & judicio nostro, malumus ex ejus præscripto agere, qui Dei locum teneat, quam ex nostro arbitrio: ne cum venerit severus Judex, causam vitæ a nobis nostro arbitrio gestæ dicere districtius cogamur. Quare non immerito Hieronymus (t) primam in Monachis confœderationem dicit esse, obedire Majoribus. Nam Monasteriorum omnium instituta, absque obedientia corruunt: vitam cælibem potest quivis domi suæ colere, potest & paupertatem: sed virtutem obedientiæ, non nisi qui sub antistite aliquo & communi capite degat.

Cæterum & si plura alia inveniantur consilia Evangelica, veluti de dilectione inimici, (intellige cum Theologis, quantum ad effectus amicitiæ voluntarios): de mansuetudine, & patientia: Si quis te percusserit in unam maxillam, præbe & alteram. De cessione sui juris: Qui vult tecum in judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et de liberalitate, Qui petit a te, da ei: & volenti mutuare a te, ne avertas. Et de simplicitate sermonis, Sit sermo vester, est, est, non, non. Et de eruendo oculo, si scandalizet nos: de justitia facienda secreto: de vitanda solicitudine in victu procurando: de correctione fraterna: & si alia sunt præterea, tamen his tribus consiliis, quæ declaravimus, facile omnia comprehendas: videlicet de Obedientia, Castitate, & Paupertate. Horum disciplina Monachorum Collegia instituit: non nunc primum quidem, sed a tempore Apostolorum. Hujus rei testis est locupletissimus Philo Judæus, quem citant Eusebius l. 2. histor. cap. 17. Hieronymus de viris illust. Nicephorus lib. 2. cap. 16. ut facile cernas in Monachorum reformatorum vita Ecclesiam eorum, qui primo crediderant in Christum, [u] ubi nihil cujusquam proprium sit; nullus inter eos dives, nullus pauper, patrimonium egentibus dividatur, orationi vacetur & psalmodiæ, doctrinæ quoque & continentiæ. Sane si hujus instituti altius primordia repetamus, Filii Prophetarum appellati sunt 4. Reg. 6. qui locum sibi ad habitandum construere petierant ab Elisæo. Sed Dionysius Areopagita c. 6 Hierar. ordinem Monachorum sublimiorem initiandorum vocat: & professionis formam describit, quam fraciebant jam eo tempore Religiosi. Quamquam tempore D. Augustini nomen Monachorum explodere, atque ab Ecclesia eliminare conati sint etiam hæretici. Ad quos ille respondit: [x] Sunt & Monachi falsi, & nos tales novimus: sed non periit pia fraternitas propter eos, qui profitentur, quod non sunt. Tam, inquit, sunt Monachi falsi, quam & Clerici falsi, & fideles falsi.

Tria distinguit Isidorus genera Monachorum; cui ideo fidem adhibendam censemus, quod ejus ætate plurimum vigeret hoc institutum: Unum Cœnobitarum, id est, in commune simul viventium. Secundum Heremitarum, qui procul ab hominum consuetudine, loca deserta & vastas solitudines incolebant, herbis victitantes, vel pane solo & aqua. Tertium genus vocat Anachoritarum, qui antea probati in cœnobio, postea permittebantur soli degere in locis remotis. Videtur ab his Prioratus nostros rurales habuisse originem & honorem primum. Sed o Deus bone! quam nunc aliter hæc.

DE VOTO.

Deuter. 23. dicitur: Cum votum voveris Deo tuo, non tardabis reddere. Si

(r) Epist. 7. ad Oldam Monach. (s) Prov. 20. (t) Ad Eustoc. Epist. 22.
(u) Act. 4. & 5. (x) In Psal. 131.

Si nolueris polliceri, sine peccato eris: Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis. Liberum ita est vovere; sed reddere, postquam voveris, necessarium. Ananias & Saphyra mortem meriti sunt, quia, quod voverant, non reddiderunt. Vovere, est Deo sancte promittere: unde & votum voluntatem, & desiderium aliquando significat, quod ea maxime optamus, propter quæ Deo vota facimus. Sed definitur: promissio facta Deo, cum deliberatione, de bono aliquo, vel meliori bono. Et vocatur bonum hoc, supererogationis: quia non sub præcepto cadat, sed sub consilio. Quare votum de malo non solum non obligat, sed etiam grave peccatum est. Et requiruntur præterea tria ad hoc, ut votum teneat: deliberatio, propositum, & promissio. Factum sine deliberatione, non obligat, nisi forte ex congruo, si res bona sit: non quale illud Jepthe (y) indiscretæ promissionis: & cujusvis temulenti hominis. Quod propter metum illatum ab hominibus fit, quia proposita voluntate caret, non obligat. Secus si timor esset a casu, vel a natura: ut in infirmitate gravi, & in magna maris tempestate. In illis igitur, in quibus electio imperfecta fuerit, tutius est, dispensationem obtinere. Nam licet plena non sit deliberatio, non ideo sine electione fuerunt. Alioqui non diceretur peccare ebrius, vel alius, qui vel ex ebrietate, vel ira hominem occideret. Imperfecta enim electio, electio tamen est. Ideo adeatur superior, si adiri possit, quandocunque commutatio vel dispensatio facienda videtur. Propria enim authoritate facienda non est. Non enim liberatur debitor, solvens rem meliorem, nisi solvat, quod debet. Sed si certum sit, rem esse malam, vel inutilem, vel impedientem majus bonum, poterit. Deut. 23. dicitur: Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

Regula Sanct. Thomæ [z] est tenenda hic: Quicquid votum faciendum impediret, si prius fuisset: voto facto, obligationem tollit. Item illa, quæ in omni voto intelligitur, conditio: Si potero.

Quare ejus, qui vovet, quod sine alterius licentia complere non potest, irritatur promissio ab eo, a quo dependet: ut si Clericus longam peregrinationem voveat sine consensu Prælati. Sic Religiosi vota omnia irritare potest Prælatus ejus: filiorum impuberum pater, & tutor: uxoris maritus: servi Dominus. Quod si semel irritum factum fuerit votum, nunquam de cætero obligat: propter regulam illam: Obligatio semel extincta, non reviviscit. C. De remiss. pign. l. Cum ex causa.

Impubes votum religionis suscipere non potest: ne de consensu quidem patris. Quod si fecerit, non tenetur, ne post ipsam quidem postea pubertatem.

Religiosus observare vovens regulam sui ordinis, ita eam observare tenetur, sicut illa habet: hoc est, præcepta ut præcepta, & consilia ut consilia.

Alter conjugum rato, & non consummato Matrimonio, vovere potest, atque ingredi religionem, sine consensu sponsæ: non autem consummato.

Votum insuper aliud solenne est, quod cum solennitate fit, ut professio Religionis & Ordinis Sacri. Aliud simplex, quod sine solennitate aliqua. Item aliud absolutum, aliud conditionatum, Si Deus tibi aliquid, quod optas, concesserit.

Causæ dispensandi in votis tres assignantur. Prima, si id sit malum, vel inutile, vel majoris boni impeditivum. Commutandi vero in aliud causa est, impossibilitas exequendi, vel major utilitas.

Absolvit ergo Sacerdos de transgressione voti cujuscunque: sed non dispensat, nisi qui potestatem habet majorem in Ecclesia.

Papa dispensat in omni voto, nisi per quod sit aliquis consecratus Deo, quale est votum solenne Religionis: (a) quia quod semel Domino consecratum est, non potest in alios usus converti. Episcopi autem dispensare possunt in aliis votis omnibus, demptis quatuor, quæ Papæ reservantur: videlicet Continentiæ perpetuæ, ac Religionis, & tribus aliquando votis peregrinationum, nempe terræ sanctæ (ubi cum infidelibus bellum geritur) liminum Sancti Petri & Jacobi in Compostella. Hæc amplius videris in Summa Sylvestrina.

DE DISPENSATIONE.

Ex his, quæ dicentur, apparebit dispensationem indulgentiam esse largo modo sumpto vocabulo: præterquam quod indulgentia propter commissa delicta dispensatur: Dispensatio autem ad hoc indulgetur, ut non imputetur ad peccatum, quod committitur. Est enim dispensatio licentia, seu permissio contra rigorem juris: juris inquam præcipientis vel prohibentis aliquid. Veluti jubet lex festum celebrari vel jejunium. Item

(y) Jud. 12. (z) S. Tho. 4. distinct. 38. (a) De stat. Monachorum, c. Cum ad Monasterium.

Item prohibet ordinari homicidam. Contra hæc fieri posse facit dispensatio. Vovit quis castitatem: dispensat Pontifex alicujus utilitatis vel necessitatis causa. Juravit alius in stipulando servare contractum: dispensatur, si læsio enormis videatur, vel contra jus facta. Prohibentur nuptiæ in gradibus nonnullis ultra legem naturæ, ut charitas Christiana necessitudinibus augeatur. Prohibentur diebus jejuniorum, & quibusdam solennibus: quod vacandum tunc sit orationi. Sed relaxatur prohibitio ob urgentem aliquam necessitatem. Caveat ergo Dispensator, ne temere legem relaxet. Namque Apostolus (*b*) Timotheum contestatur coram DEO & Angelis ejus, ut hæc custodiat sine præjudicio, nihil faciens, in alteram partem declinando.

Sed ut licita sit dispensatio, duo requiruntur: (*c*) unum ex parte dantis, nempe potestas: alterum ex parte petentis, scilicet causa justa. Quare si impetratur ob falsam causam, vel tacita veritate, nulla est dispensatio. c. 2. De filiis Presb. & c. Non potest, de Præben. libr. 6. Quæ vero sint causæ justæ, regula dari non potest generalis [inquit Sylvester] quoniam dari oporteret innumeras. Ideo standum esse dicit judicio boni viri. Sed causæ duæ generales attendi solent: necessitas & utilitas. His duabus remittuntur leges omnes. Ambrosius sane, & Cyprianus neophyti ordinati fuerunt contra legem: quia non deerat humilitas; nec metuendum erat, ne in superbiam elati in judicium inciderent, quo diabolus judicatus est. Cum Sacerdote, ut Matrimonium contrahat, dispensatum fuit ex causa publicæ utilitatis: (ut ait Cajetanus in quodl. 12.) cum Remigio Monacho & Sacerdote. Unde nata Petronilla, hæres regni Aragoniæ, quæ nupsit Raymundo, Comiti Barchinoniæ. Celestinus quoque tertius dispensavit cum Constantia, filia Rogerii, Sanctimoniali quinquagenaria Panormi, quæ nupsit Henrico V. unde natus Fredericus II. Et Alexander VI. cum filio suo. Disputant de hac re Canonistæ. Bal. in l. rescripta. C. de preci. imp. off. glos. c. de illo. 32. dist. Inn. in c. Placet. de conver. conjug. Abb. in c. Cum olim. de Cler. conjug. &c. Quapropter si sola Principis voluntas sufficit ad dispensandum: in inferiore necessaria est causæ cognitio. Alioqui enim non dispensatio, sed dissipatio fiet: & puniendus veniet dispensator: Licet dispensatio teneat, quamdiu non revocabitur a Superiore.

Quæri solet, an dispensati sine causa legitima sit tuta conscientia quoad Deum? Respondent Doctores cum distinctione. Si dispensans sit inferior, conscientia dispensati tuta non est, nec quoad Deum, nec quoad Ecclesiam: quia dispensatio facta sit sine cognitione causæ. Sed Papa quidem in his, quæ sunt juris positivi, sine causa dispensare potest: non autem in illis, quæ sunt juris Divini: ut in voto, juramento, & similibus. Justa tamen causa dispensante Summo Pontifice, tenet dispensatio, etiam tuta conscientia dispensati.

Est ergo primum dispensatio relaxatio præcepti aliquid injungentis Superioris, vel prohibentis: deinde obligationis Deo factæ, ut voti: tertio obligationis cum jurejurando factæ proximo.

Cum autem dispensandi facilitate, eo ventum sit in nostra Diœcesi, ut contractuum jam sit prope nulla fides: nulla pacta non irritentur, modo quis se læsum fuisse asserat, sæpe rei veritate tacita: nec simplices modo, & idiotæ huc confugiant, sed etiam, tanquam ad subterfugium cuilibet paratum (æquis & iniquis etiam omnibus) senes, potentes, Sacerdotes, Doctores juris, pacta & conventa, opportunitate dispensationum rescindant: (quod non ad decipientium, sed ad deceptorum salutem inventum est) iniquitatis dicentes vinculum esse non debere jusjurandum. Quasi iniquitas sit ei, qui vult tecum in judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimittere ei & pallium, ut tollatur amplius occasio agendi inique;

STATUTUM I.

STatuimus & ordinamus, & in posterum agere decrevimus, quod dispensationes juramenti minoribus ætate, & simplicibus atque idiotis personis, de quarum simplicitate nobis fides facta fuerit, dabuntur in forma jam solita & usitata. Sed literatis & divitibus (quos non ita facile decipi posse judicaverimus) non nisi vocata parte summarie, vel communicato libello supplici: sine strepitu judicii, re considerata pie, ex æquo & bono. In juramentis quoque temerariis & iniquis, quæ fas non est servare, vel servari omnino non possunt, (ne quis in lege Evangelica Christi perplexus esse dicatur) injungetur salutaris pœnitentia ante absolutionem vel dispensationem, ne jurisjurandi maneat impune violata Religio. In iis autem, quæ propter nuptias & Matrimonia cele-

bran-

(*b*) 2. Tim. 3. (*c*) Trid. 24. c. 18. cap. 1. de Voto.

branda, aut res alias ſanctas facta fuerint (quoniam ſi peccaverit vir in virum, placari poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?) ſatisfactio imponetur aliqua in Dei honorem, vel Eccleſiæ utilitatem.

II.

Voti diſpenſationem ſolemnis, ad Sedem Apoſtolicam remittimus.

III.

Licet Epiſcopi (*d*) poſſint in irregularitatibus illis & ſuſpenſionibus diſpenſare, quæ proveniunt ex delicto occulto: non tamen in ea, quæ ex homicidio voluntario: nec in ea, quæ ad forum jam contentioſum ducta ſit.

IV.

Si quis intra gradus prohibitos (*e*) ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur: & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat.

V.

Declarat Concilium (*f*) Trid. diſpenſationes gratioſas non prius ſortiri debere effectum ſuum, quam cognitum ſit ab Epiſcopis, eas non ſubjacere vitio ſubreptionis. (*g*) Idem de commutationibus ultimarum voluntatum, & de gratiis obtentis.

DE INDULGENTIIS.

QUamvis nomen Indulgenriarum non ita dndum innotuerit; res tamen ipſa ſemper uſitata fuit in Eccleſia, a primordio ejus: & qui eas inutiles eſſe dixerit, vel easdem concedendi poteſtatem, in Eccleſia negaverit, anathemate damnatur in Concil. Trid. Cujus rei cognitio cum ſit maxime neceſſaria Paſtoribus: præſertim hoc tempore, quando tantam inde videmus iliadem malorum prodiiſſe (authore Martino Luthero in Germania) & incendium, cui extinguendo ſolam e cœlo opem ſperare liceat; nos paucis & dilucide, quaotum io nóbis eſt, [Deo juvante] de nomine, vi, uſuque earum dicamus: relictis in medio difficultatibus aliis, quæ parum faciunt ad ædificationem.

Nomen Indulgentiæ unde.

INdulgentia dicta eſt ab indulgere, id eſt, blande permittere, concedere, condonare: Græce χαρίζεσθαι. Quo verbo uſus eſt Apoſtolus multis in locis. in 2. Cor. 2. Nam ego ſi quid donavi (εἴ τι κεχάρισμαι) in perſooa Chriſti propter vos. & eodem cap. Ut e contrario magis donetis, & conſolemini: id eſt, non ſolum indulgeatis, & patienter feratis alios, ſed & conſolemini, & ad ſpem veniæ erigatis. Et c. 12. Donate mihi hanc injuriam: id eſt, ignoſcite, iodulgete. Et Coloſſ. 2. Donans vobis omnia delicta, delens, quod adverſum vos erat chirographum decreti. Et c. 3. Supportantes invicem, & donantes vobismetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donavit vobis. Et Eph. 4. Donantes invicem, ſicut Chriſtus donavit vobis. Et Chriſtus Luc. 7. Non habentibus illis unde ſolverent, donavit utriſque: ubi de remiſſione peccatorum loquitur Evangeliſta. In omnibus his locis verbum eſt χαρίζεσθαι, a gratia deductum. Ex quibus colligi poteſt indulgentiam merito ſumi ab Eccleſia pro venia & remiſſione peccati, relaxationeque cujuscunque obligationis, quæ ex gratia fit, oon ex merito. Nec ab ea differt, quod Quintilianus (*h*) ait, Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes & mentis, & corporis frangit. Nam in molli educatione illa, omnia condonamus, ad quæ tenerentur pueri, ſeverius aliquanto inſtituendi. Nec ſi blanda Patrum ſegnes facit indulgentia natos, atque ideo injuſta eſt: ideo & indulgentia Dei injuſta. Noo enim ſicut videt homo, & Deus videt.

Ubi Sacra Scriptura docet uſum Indulg. & virtutem.

SEd ex omnibus his locis maxime facit ad rem noſtram cap. illud. 2. Cor. 2. Cum enim Apoſtolus juſſiſſet inceſtuoſum illum fornicatorem excommunicari, tradique Satanæ, (ſicut habetur ex priore Epiſtola ad eosdem Corioth. c. 5.) hic, ut videtur, factus certior de ejus pœnitentia, conſolatur Corinthios, & gratulatur eis, quod bene acceperint ſuam correptionem. Quare & ipſe in gratiam eorum, qui illi indulgeri voluerunt, veniam dat reſipiſcenti. Idque non propria quidem authoritate, ſed in perſona Chriſti, tanquam Chriſti Miniſter. Sic enim in hac eadem 2. cap. 5. dicit: Quoniam quidem Deus erat io Chriſto mundum reconcilians

(*d*) Trid. Seſſ. 24. cap. 6. (*e*) Ead. 24. c. 5. (*f*) 24. c. 5.
(*g*) 13. cap. 5. (*h*) Lib. 1.

cilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum: & posuit in nobis verbum reconciliationis. Jam hic non reputare alicui peccatum, aliud non est, quam indulgere: & ponere in nobis verbum reconciliationis, ex phrasi Hebraica, quid, quam dare nobis potestatem reconciliandi alios? partim quidem exhortando, (sicut sequitur) Deo exhortante per nos: partim etiam puniendo, sicut in eodem Cap. Epistolæ primæ: Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri JEsu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri JEsu tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri JEsu Christi. Et in 2. Cor. c. 10. In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. Patet ergo, qua authoritate usus fuerit Paulus tam puniendo, quam indulgendo, erga fornicatorem Corinthium. Jam ergo hic c. 2. posterioris Epistolæ rogat, ut in bonam partem accipiant severitatem, qua in illum usus erat: quoniam justo dolore motus fecerat, non ut contristaret eos, quin potius ut partem in se susciperet mœroris ipsorum, & eos mœstitia levaret aliquo modo. Et ut recipiant ad communionem eundem illum, subdit: Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus. Quasi diceret: Satis pœnarum dedit: indulgete, & consolamini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur. Nam & ego donavi (id est, indulsi) propter vos. Et confirmate eum in charitate: ne circumveniamur à Satana, cui traditus ille fuit. Ne a Satana usurpemur, qui plura semper occupare cupit: nec his contentus esse solet. Scimus enim, quid tentator ille cogitet diabolus. Atque hic quidem sensus verborum Pauli. Jam discamus ex hoc loco usum indulgentiarum. Si Corinthius ille non fuisset conversus a peccato per pœnitentiam: non dedisset profecto ei Paulus veniam: quia pœna ei debebatur ex justitia. Cum igitur condonet ei peccatum, sequitur dimissa culpa peccati, restitisse pœnam sublatæ culpæ debitam: quam condonat Apostolus in persona Christi: id est, ac si Christus ipse donasset, ut dicit gl.

Ecclesiæ Minister remittit peccato debitam, commutando.

Cum sit igitur data potestas a Christo remittendi peccata, Matth 17. & 18. per peccatum autem homo duo hæc incurrat, culpam, & reatum, seu obligationem ad pœnam aliquam: culpam vero solus dimittat Deus, qui solus dat gratiam: pœnam aliquando solvat peccator per satisfactionem, quæ pars est pœnitentiæ: sæpiusquoque solvendo non sit, vel propter gravitatem peccati, vel quod morte intercipiatur: Potest ergo Minister Ecclesiæ culpam, Deo authore, remittere, & pœnam condonare. Nam si homo, quamdiu pœnæ obnoxius est, a Cœli gloria excluditur: nisi impedimentum hoc tollatur, nunquam Cœlum ingredietur. Sed Petro datæ sunt claves regni cœlorum: ergo potest Petrus & Successores Petri impedimentum hoc auferre virtute clavium, & pœnam condonare. Jam si pergamus, culpa mortalis peccati virtute Sacramenti pœnitentiæ deletur. (Quorum remiseritis, inquit, peccata, remittuntur eis) pœnam vero non omnino remitti justum est, ne peccetur impune) sed quæ æterna est, in aliam temporalem commutari convenit, persolvendam vel in hoc sæculo, vel in alio. Sic Sacerdos pœnitenti peccatori opus aliquod imponit pium, in satisfactionem delicti, & injuriæ Deo, vel proximo illatæ: non utique pro merito culpæ commissæ, cui æterna debetur, (ob offensionem Divinæ Majestatis, infinitæ & inæstimabilis) sed per indulgentiam, commutando in aliam tolerabiliorem, confisus de Christi misericordia, & merito infinito: cujus legatione & vice fungitur super terram; potestatem gerens aperiendi, & claudendi regnum cœlorum, juxta clavem scientiæ suæ: & dispensandi de pretio immenso passionum ejus: quas tanquam in thesauro quodam repositas ad subveniendum miseris omnibus servat Ecclesia, Sponsa Filii Dei dilectissima: additis etiam iis, quæ Sancti in vita sua passi sunt, plus quam peccata eorum commeruissent.

De Thesauro Ecclesiæ.

Unde Doctores Theologi, & Canonistæ omnes, dicunt, quod pœnitentiæ nostræ compensantur per pœnas Christi & Sanctorum; dum ex thesauro illo conceditur alicui, quasi pretium pœnale, unde solvat Deo debitam pro suis peccatis pœnitentiam. Sunt quidem passiones Sanctorum consumatio passionum Christi, ut ex Paulo discimus Coloss. 1. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia: cujus factus sum ego Minister secundum dispensationem Dei. Ex hoc loco D. Augustinus in Psalm. 61. Thesaurum Ecclesiæ intellexit, quem vocat paratoria, dicens: Passiones Christi non in solo Christo. Si enim Christum intelligas caput & corpus; passiones Christi, non in solo Christo: imo passiones Christi, non nisi in Christo. Si autem Christum intelligas solum

lum caput: passiones Christi non in solo Christo, imo in solo capite: unde dicit quoddam membrum ejus Paulus Apostolus: ut suppleam, quæ desunt pressurarum Christi in carne mea? Si ergo in membris Christi es, &c. quicquid pateris ab eis, qui non sunt in membris Christi, deerat passionibus Christi, qui passus est in capite nostro, & patitur in membris suis, id est, in nobis ipsis ad communem hanc quasi rempublicam: nam quisque pro modulo nostro exolvimus, quod debemus: & pro posse virium nostrarum, quasi canonem passionum inferimus paratoria plenaria. Hæc S. Augustinus. Nam quod Sanctorum merita aliis prosint, patet, Genes. 26. Abraham profuit Isaac: & Jacob docuit invocare nomen suum nepotes. Gen. 48. Et Moyses, Recordare, inquit, Abraham & Isaac & Jacob. Deut. 32. & David, 3. Reg. 12. 4. Reg. 19. Esa. 37. Ezech. 14. Sed hæc merita sunt particularia: nos de illis loquimur, quæ in commune, cum Christi merito, servantur ad Ecclesiæ ædificationem. Ergo notandum, quod supra diximus, justum non esse, ut pœna omnis peccatu debita gratis omnino condonetur. Christus enim pro nobis ideo passus est, ut justitia Dei impleretur in nobis: factusque est pro nobis hostia, ut pro iniquitatibus nostris satisfaceret, quæ impunitæ manere non debuerunt. Nihilominus tamen gratiæ suus locus relictus est. Nam non tantum passus est, ut nos Patri reconciliaret, & in gratiam ejus reduceret, cujus antea inimici eramus: (plenus ipse gratiæ & veritatis) sed etiam ut auferret chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, id est, obligationem ad pœnam æternam. Et fuit ejus meritum infinitum: quia non pro nostris tantum passus est peccatis, sed etiam pro totius mundi. Hæc merita dicuntur thesauri spirituales Ecclesiæ per metaphoram.

In quibus etiam merita ponuntur omnium Sanctorum, qui pro Deo majores pœnas dederunt, quam pro delictis suis, ab Abel justo, ad nos usque. Siquidem justi plures extiterunt: qui quod nulla, vel pauca, atque ea minima deliquerint: vel nulli, vel certe minimæ, obnoxii fuisse pœnæ putandi sunt. Utinam appenderentur peccata mea, (dicebat (*i*) Job) quibus iram merui; & calamitas, quam patior, in statera: quasi arena maris hæc gravior appareret. Maria Virgo nihil commisit: at quantos illa dolores toleravit? Joannes ab utero matris sanctificatus, quam vixit austere? Paulus adimplet in carne sua, quæ deerant passionum Christi. Mariæ Magdalenæ dimissa fuerunt peccata, ut testatus est Christus: sed postea quam austere vixit in solitudine. Ergo cum scimus omnes unum corpus in Christo, membra corporis ejus, cujus communionis ratione participes omnes sumus, alter alterius meritorum: non dubium est, posse aliorum merita aliis applicari, quæ satisfactoria fuerunt: non utique ad merendam gratiam, (hoc Christi proprium est, de cujus plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia) sed ad satisfactionem debiti, & noxæ solutionem.

Atque hæc est communis opinio Theologorum, & Canonistarum, in c. Indulgentiæ. de Pœnit. & rem. lib. 6. & Clem. unica de Reliq. & ven. Sanctor. & in c. Quod autem. Nec obstat, quod objiciunt Angelus in sua Sum. cum Fran. de Mairo. & Durandus, & Lutherani, Quod non sunt condignæ passiones hujus mundi ad futuram gloriam: nam Petr. de Palude jam ante dissolverat hoc argumentum. Opus enim pœnale justi hominis considerari potest dupliciter: ut meritorium. Et sic non transit personam merentis, quia solus Christus pro aliis meruit: cæteri plus acceperunt, quam meruerunt. Aliter ut satisfactorium. Et sic sunt multi plus passi, quam meriti: plusque satisfecerunt, sive exolverunt, quam debuerunt. Horum certe passiones communicari possunt aliis: non modo propter communionem ejusdem corporis & sympathiam, sed etiam propterea, quod ita volebant Sancti: ut docent verba Pauli Coloss. 1. Et ita determinatum fuit a Clemente Sexto in Extr. Unigenitus. Et de potestate dispensandi hujus thesauri, Conc. Trid. in fine, & Later. & Vien. & Basil.

Nomen Jubilæi, & Cruciatæ & veniæ.

CUm esset igitur olim in Ecclesia certæ definitæ atque constitutæ singulis criminibus, & delictis pœnæ, seu pœnitentiæ; veluti pro uno mortali septem annorum; imo & aliquibus totius vitæ; (ut videre est in antiquissimis Conciliis) videntesque aliquando Patres, eorum, qui damnati erant, & pœnitentiam agebant, obedientiam, & contritionem, soliti essent eos ad Communionem recipere ante tempus per indulgentiam, & quasi per acceptilationem a debito absolvere; remittebant obligationem injunctæ pœnitentiæ totius, vel in parte. In pœnitentia, inquit Augustinus, non tam mensura temporis, quam doloris attendenda est: &

(*i*) Job. 6.

& Nicænum Conc. digne pœnitentes humanius voluit tractari. Et si moderni Pontifices antiquorum rigorem Canonum super lapsos Sacerdotes remittere nequirent, Christiana Religio officio Sacerdotum destitueretur: cum nisi lapsi pene nulli Sacerdotes reperiantur, quos antiqui Canones deponebant, Hincmarus Archi-Episcopus Remensis ait. Hinc ergo cepisse videtur nomen Indulgentiæ, quo nunc utimur. Hinc usus ille Indulgentiarum annorum & dierum. Hinc nomen veniæ, [quam vulgo perdonanciam Itali] quod venia daretur de reliquo tempore. Hinc & nomen Jubilæi: quod instar liberationis a servitute, & remissionis debitorum omnium, (qualis in lege Mosaica septimo quoque anno atque Quinquagesimo fiebant.) Pontifices Romani Apostolorum limina visitantibus, omnium indulgebant veniam peccatorum: id est, omnium pœnitentiarum injunctarum pro peccatis. Quod primum fecisse traduut Bonifacium octavum, & perpetuum constituisse in centesimum quemque annum: ut habetur Extr. c. Antiquorum. Sed postea Clemens sext. ad Quinquagesimum reduxit: Ext. Unigenitus. Denique Paulus secundus, ob hominum vitæ brevitatem, ad vigesimum quintum. Neque vero tantum pœnitentiæ injunctæ condonari ceperunt in Jubilæo, sed etiam censuræ a jure illatæ, & vota emissa, & obligationes quædam Ecclesiasticæ: ut celebrandi in loco privato, edendi lacticinia diebus prohibitis, & similia. Hinc & Cruciatæ dictæ: quod ut ad ferendum subsidium Christianis in terra sancta, bellum contra infideles gerentibus, multos animarent; indulgentias hujusmodi dabant Pontifices omnibus, qui illi militiæ se ascriberent. Eratque militiæ ejus signum & tessera, Crux vestibus assuta, alicujus coloris diversi a veste. Sed postea sub Leone X. cruciatam vocari vidimus indulgentias similes, concessas omnibus, qui certam pecuniam elargirentur in bellum contra Turcas. Hæ latratus horrendos excitaverunt in Germania, contra Pontificem, propter Quæstorum abusus. Et quia necdum abusus illi Quæstorum amoveri potuerunt: Conc. Trid. ne nomen quidem audiri posthac Quæstorum jussit.

Definitio Indulgentiarum.

Ex his, quæ hactenus probavimus, elici potest definitio Indulgentiæ hæc: Dispensatio thesauri Spiritualis Ecclesiæ, in remissionem pœnarum temporalium, quæ debentur vel ex peccato, vel ex voto, vel ex præcepto. Nam quod quidam definiunt, Remissionem pœnæ temporalis pro actualibus peccatis debitæ extra Sacramentum factam ex thesauri Ecclesiæ dispensatione; non probaretur S. Thomæ: qui non tam remissionem esse vult, quam commutationem. Alii Relaxationem dicunt: sed neque id probatur: quia licet a pœna non omnino absolvat (quando opus aliquod injungit) tamen Indulgentiæ plenariæ ad omnes pœnas peccato debitas conferuntur. Sylvester definit donationem alicujus sumpti de thesauro Spirituali Ecclesiæ, factam peccatori, ut inde satisfiat Deo pœnarum creditori. Sed neque hæc probatur, ut omittam, quod nemo Latinus eam intelliget. Nam potius condonatio pœnæ est, facta per dispensationem, quam relaxatio, & in definitione differentiam sumit author pro genere. Quin etiam dari posse non subditis suaderet: quod est contra Alexand. III. qui non prodesse autumat, nisi de licentia Judicis. Cajetanus in opusculis definitionem non infeliciter traxit ex verbis ejusdem Alexandri & Innocentii, Ext. de Pœn. & rem. c. Cum ex eo, & c. Quod autem. In quibus videtur Indulgentiam esse absolutionem, sive remissionem judicialem, pertinentem ad forum pœnitentiæ, & de pœnitentiis injunctis. Est, inquit, absolutio ab injuncta pœnitentia in foro pœnitentiali. Sed neque per hanc definitionem omnem vim complexus est Cajetanus Indulgentiarum, quæ in usu sunt: quoniam vota sæpius commutant; & multa permittunt, quæ alioqui non licerent. Unde & proprie nomen acceperunt Indulgentiæ. Neque enim pro peccato solum & semper, pœnam debitam compensant: quamvis ad eam principio respexerint. Quare possumus & absolutionem, & compensationem, & distributionem, & dispensationem, & relaxationem, & commutationem, & communicationem, & condonationem, & veniam, & remissionem: ac pari ratione potestatem remittendi, commutandi, relaxandi, ac similem, (juxta Bullæ verba atque formam) vel peccata, vel vota, vel obligationem. Sed quia primum & principale officium earum est, remittere pœnam debitam peccatis: votorum autem commutatio, electio Confessoris, absolutio a censuris (& similia) secundario tanquam adnexa concedi solent: primusque Indulgentiarum usus fuit condonandi pœnitentias injunctas a Sacerdotibus: ideo sufficere poterit hæc diffinitio; Absolutio vel remissio a pœnis peccatis debitis in foro pœnitentiali: id est, quæ debentur in foro pœnitentiali: sive per Sacerdotem injunctæ fuerint, sive a jure præscriptæ, sive ex æquitate & justitia Divina præscribendæ.

Indul-

Indulgentiæ plenariæ & perpetuæ.

HAbes etiam ex his alias esse perpetuas, alias ad tempus: & alias plenarias, & alias determinatas in parte: omnino secundum Bullæ, qua conceduntur, verba & formam. Nam si de injunctis tantum pœnitentiis loquatur; non extendes ad alias. Et si de peccatis confessis, nun de non confessis putato te absolutum. Quia tantum valent, quantum sonant Indulgentiæ. Plenaria simpliciter & absolute concessa, absolvit ab omnibus, & in hoc & in futuro sæculo. Cum ergo ponitur in Bulla numerus annorum, vel dierum: & præterea etiam quarentenæ aliquot: intellige per quarentenas, numerum dierum illorum, in quibus acerbior aliqua pœnitentia imposita erat: veluti quod feria sexta, vel quarta, a vino vel sale abstineretur. Si sine restrictione loquantur, valent Indulgentiæ & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad forum Dei, ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem & confessionem, & absolutionem: sive sit injuncta, sive non. Et ita docet Sylvester ex Thom., & omnibus Doctoribus, præter Cajetanum.

Nec verum est, quod vulgo putant, si cui imposita sit pœnitentia x. annorum, quam non impleat in hoc mundo: torquendum eum relinqui in purgatorio eodem spatio decem annorum. Siquidem purgatorii dolores eo majores multo sunt, quam hujus sæculi: tum ex sensus, tum ex desiderii visionis Divinæ intensione majori.

An prosint defunctis per modum suffragii.

SAnct. Thomas in 4. distinct. 45. docet Indulgentias prodesse defunctis in purgatorio, si id in Bulla ipsarum continetur, non aliter. Sed quæri solet, quomodo prosint defunctis, extra statum positis merendi? Propter argumentum hoc dicunt Doctores, vivis dari per modum absolutionis: sed mortuis per modum suffragii. Certe Latinis suffragium (translatum a posterioribus pedibus quadrupedum) illa sententia dicitur, vel votum, quod in favorem, alicujus datur: juvando, confirmandoque alterius sententiam, qui prior dixit. Sed Theologi rem similitudine declarant. Si quis propter debitum (verbi gratia, centum aureorum) detineatur in carcere, vel in triremi: amicus autem ejus, sumpta pecunia ex thesauro publico, cujus administrationem habet, solvat pro eo: liberatur quidem ille e carcere: quia pro debito satisfactum est. Sed diversis rationibus, a Judice quidem per justitiam, potestate jurisdictionis: ab amico autem per suffragium, id est, per subventionem favorabilem. Simili modo Papa, ut Judex, liberat viventem in sæculo, absolvendo eum a reatu pœnæ: sed mortuum per modum suffragii, offerendo id pro mortuo, quo liberatur a pœnis purgatorii, tanquam dispensator publici thesauri. Vivi quoque per modum suffragii, prosunt mortuis: quia faciendo id, quod Indulgentiæ Bulla jubet, ipsi ex thesauro eodem sibi concessum præmium largiuntur liberaliter, & ex charitate pro mortuis. Sic in Indulgentia agnoscimus justitiam & gratiam. Justitiam, inquam, in satisfactione: sed gratiam in acceptatione. Sed controversia est, an existens in peccato mortali possit pro mortuis impetrare indulgentiam. Gabriel affirmat: alii negant. Sed ratio hujus est, quia opus id, cum sit satisfactorium, & fiat nomine Ecclesiæ, quæ semper est in gratia, licet Minister sit extra gratiam, sufficit gratia Ecclesiæ. Sicut si servus eleemosynam pro Domino dederit cum peccato, non obest Domino jubenti cum charitate.

Quæ requiruntur, ut valeant Indulgentiæ.

IDeo videndum, quæ requiruntur ad hoc, ut Indulgentiæ validæ sint. Sunt hæc tria: Authoritas conferentis, charitas accipientis, & causa pia, id est, Dei honor, & Ecclesiæ ac proximi utilitas. Si unum aliquod ex his desit, frustra conceduntur, & indiscretæ vocantur ab Alexandro III.

Quis potest conferre.

SOlus Papa potest Indulgentias dare ex plenitudine potestatis. Quoniam ei soli commissa est universalis Ecclesiæ cura. In hac enim, & non in particularibus Ecclesiis servatur indivise thesaurus meritorum Christi. Est enim Christus Caput Ecclesiæ universalis, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Episcopi autem Indulgentias dant ex commissione tantum, & non nisi in sibi subditos: nec majores, quam 40. dierum, & in Dedicationibus Ecclesiarum, unius anni. Archi-Episcopus potest easdem in tota sua Provincia. Hæc habentur Ext. c. Cum ex eo. c. Modo. c. Nostro. 24. q. 1. quodcunque de excessib. Prælat. c. Accedentibus.

Quale esse debet opus Indulgentiæ.

ALterum, quod requiritur, est, ut causa, propter quam conceduntur Indulgentiæ,

tiæ, sit pia. Omnis enim potestas Ministrorum Ecclesiæ data est ad ædificationem. Cum ergo datur aliquid, [veluti in fabricam Ecclesiæ] ne existimes dari temporale pro spirituali: quoniam causa finalis spiritualis est, nempe honor Dei. Et quando in Hospitale, subventio proximi indigentis respicitur. Nec esse debet opus, quod imponitur alias necessarium. Nam nemo Indulgentiam mereatur ex eo, quod injuriam remittat sibi illatam: quia tenetur jam ad hoc ex præcepto Christi.

Illud quoque tradunt Doctores, quod si indeterminate aliquid injungatur ab Indulgentia, [veluti si dicant, Porrigentibus manus adjutrices fabricæ Ecclesiæ] intelligendum est, sicut congruit. Namque si pauper dando obolum, totam consequitur, non ita dives: non enim videtur dives auxilium dedisse, dando obolum tantum. Lucrabitur tamen pro tanta parte. Secus esset, si determinassent quantitatem. Ita sentiunt Thomas & Bonavent. quanquam aliter alii: quia vicini urbis cum minori difficultate veniunt ad Jubilæum, quam peregrini alii: nec minorem consequuntur Indulgentiam, licet mereantur minus.

Cum certum, quid præcipitur, [veluti visitare Ecclesiam a vespera in vesperam] semel tantum Indulgentia potiere. Sed si perpetua esset: tunc quoties eandem Ecclesiam visitabis. Ita sentit Thom. & Doctores Canonici, in c. fi. de Pœn. & re. lib. 6. & Ab. & Fel. in tract. de Indulg.

An existens in peccato mortali possit eas obtinere.

TErtium, quod requiritur, est, ut simus in charitate: nam existenti in peccato mortali non prosunt. Idcirco in omni fere Bulla ponuntur verba hæc: Vere pœnitentibus. Ratio est primum, quia oportet pium esse opus, quod imponitur (ut dictum est) ergo ex charitate: alioqui non esset causa legitima Indulgentiæ. Deinde esse debet idem etiam meritorium: nam ex eo veniam speramus pœnæ debitæ pro peccatis. Atqui sine charitate nemo mereri potest. Tertio Indulgentiæ ad forum spectant pœnitentiale, sicut dictum est. Sed partes pœnitentiæ sunt contritio, confessio & satisfactio: quarum hæc [satisfactio] per dispensationem Indulgentiæ suppletur: confessio fieri ante & postea potest. Restat ergo contritio necessaria, ut culpa deleatur. Atqui deleta culpa, charitas infunditur. Itaque charitas necessaria est, tam ut finis operis, quam ut forma meriti: & ex parte causæ efficientis, quæ contritionem exigit, requisita: Quin & ex parte subjecti præsupposita. Siquidem pœna, quæ per Indulgentiam remittitur, non æterna est, [mortali peccato debita] sed temporalis, quæ vel deleta culpa relinquebatur pro mortali: vel certe pro veniali culpa reservata erat. Ergo charitas necessario requiritur ad obtinendam Indulgentiam.

Sed disputatur a Sylvestro, an requiratur charitas actualis. Et tandem cum Archi-Diacono sentit, pium esse credere, quod recedente fictione, possimus consequi effectum Indulgentiæ. De confessione idem omnes sentiunt, ut cum in Bulla dicitur, Pœnitentibus & confessis, sufficiat satisfecisse nos Ecclesiastico præcepto de confitendo semel in anno, cum proposito semper satisfaciendi: nisi tamen expresse jubeatur in Bulla, ut confiteamur, vel interpretative: Ut cum sumere jubemur Eucharistiam. Et ratio quidem horum est; quia Indulgentia præsupponit, remissam esse culpam, saltem per contritionem. Neque hoc principaliter intendunt semper Indulgentiæ, scilicet, ut confiteamur, sed potius, ut opus aliquod agamus pium, propter quod datæ sunt. Atque hæc quidem est communis opinio Theologorum & Canonistarum: quamquam Cajetanus objiciat sequi ex hoc, quod eodem modo sufficeret semel pœnituisse, sicut & semel confessum esse. Utrumque enim affirmativum præceptum est, quod non obligat pro semper. Item sequeretur, quod qui aliquo ex annis elapsis confessus non fuisset, privaretur spe consequendæ Indulgentiæ: non enim confessus est secundum juris formam. Cæterum utcunque requiratur confessio, vel non: certe contritio semper necessaria, non solum de peccatis mortalibus, sed etiam de venialibus. Quoniam nunquam condonatur pœna, nisi remissa culpa, quæ sine contritione non remittitur: ne venialium quidem. Licet hæc deleri dicantur per Orationem Dominicam, per confessionem generalem, per aquam benedictam, per benedictionem Episcopi, & similia: sed non sine contritione omnino.

Ex communi opinione sequitur fieri posse confessionem laico, si aliter Bulla non loquatur. Sequitur etiam nullam esse certam formam absolutionis: quia sine forma & sine Ministro obtineri talis Indulgentia posset. Confessor tamen, si velit, potest hac forma uti:

Authoritate Apostolica mihi commissa, concedo tibi Indulgen-

gentiam omnium peccatorum tuorum. (†)

An durent post mortem concedentis.

DAta Indulgentia durat post mortem concedentis, etiam si particulari personæ data sit. Probant Canonistæ per reg. Decet a Principe beneficium esse mansurum, lib.6. Innoc. III. c. Quod translatum. de off. leg. & alii c. Cum ad hoc. de Cler. non resid.

Conclusio.

ATque hæc quidem hactenus didactice: pro more, & stylo eorum, a quibus sumpta sunt. Nos autem, ne simus in eis nimium curiosi. Credamus nos omnes in peccatis esse: ideoque gratia Christi indigere.

(†) Eruditus Lector facile perspiciet, varia in hac sectione referri, quæ declarationibus Pontificum, communi hodiedum Doctorum Catholicorum sensui, praxique fidelium repugnent. Similia alibi sparsim in Institutionibus, quæ Synodalibus his Statutis Bisuntinis adjectæ sunt, reperiuntur: quod semel, ne nimium illis tribuatur, monuisse sufficiat.

De instituenda, cujus supra facta est mentio, pro impetrandis Indulgentiis, confessione, subjungo Decretum duplex, a Sacra Congregatione, Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita editum: primum quidem anno 1759. alterum vero anno 1763. utrumque sub SSmo Domino Nostro Papa Clemente XIII. Quæ vero de Confessione Laico facienda dicuntur sub finem, certum est apud Catholicos, quod neque de Confessione necessaria, neque de Sacramentali intelligi possint.

D E C R E T U M

Sacræ Congregationis, Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præpositæ.

UT Christi fideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis, in sententiarum varietate super intelligentia verborum: qui vere pœnitentes, confessi, ac Sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint; *quæ Indulgentiarum Brevibus inseri solent: In Sacra Congregatione, Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, discussis die* 31. *Martii proximi præteriti nonnullis dubiis, eadem Sacra Congregatio fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere, etiam ab iis, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt; nec non præfatam confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse sive ante, sive post aliorum piorum operum implementum.*

Factaque de iis per me infra scriptum ejusdem Sacræ Congregationis Secretarium relatione SSmo Domino Nostro; Sanctitas Sua ejusdem Sacræ Congregationis Votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscunque in contrarium facientibus non obstantibus. *Datum die* 19. *Maji* 1759.

Fr. J. Card. PORTOCARRERO Præfectus.

A. E. Vice-Comes Sacræ Congregat. Indulgent. Secretarius.

ROMÆ M. DCCLIX.

Ex Typographia Reverendæ Cameræ Apostolicæ.

D E C R E T U M

Sacræ Congregationis, Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præpositæ.

QUum Sacra Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita, die 31. *mensis Martii anno* 1759. *fuerit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiæ consecutione, peragi omnino debere, etiam ab his, qui sibi Lethalis peccati conscii non sunt; nec non præfatam Confessionem suffragari etiam posse, si in vigilia Festivitatis expleatur, Votumque Congregationis Sanctissimus D. N. CLEMENS Papa XIII. benigne approbaverit, illudque typis publicari sub datum* 19. *Maji prædicti anni mandaverit*

re. Credamus in Ecclesia claves esse regni cœlorum; easque commissas Petro. Sectemur charitatem, quæ omnia credit, omniaque sperat. Nam si Patrem habemus Deum; si ejus dilectionem ambimus, qui bonorum omnium fons & origo est: plura ab eo sperare profecto licebit, quam mens humana cogitet.

DE PECCATIS.
Et primo de Originali.

QUoniam Sacramenta Ecclesiæ tanquam remedia quædam contra peccata instituta sunt: scire debet Pastor Ecclesiæ, quid sit peccatum, & quæ ejus genera, ut medicinam faciat juxta morbi qualitatem. Est peccatum iniquitas: & omnis, qui peccatum facit, iniquitatem facit, teste B. Joanne (*k*). Deflectit enim a justitia, & regula legis æternæ, quæ est Dei voluntas. Hinc D. Augustinus (*l*) ex lege Dei definitionem peccati dedit: Quod peccatum est, dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei.

Peccati genus duplex est, aliud dicitur actuale, aliud originale. Peccatum actuale, in actione, vel omissione consistit: ut furtum, adulterium, negligentia, inobedientia.

Peccatum vero originale illud appellatur, quod per originem ex peccato primi Parentis omnes contraximus. Deus enim hominem ab initio rectum creavit, ad imaginem & similitudinem suam, cum gratia, & justitia originali: per quam ratio, & intellectus ejus, & voluntas, atque appetitus, omnes denique facultates, tanta inter se concordia, consensuque constabant, ut inferiores superioribus parerent; caro spiritui non repugnaret, & mens tota in Creatorem suum conjecta, obedientiam perfectam ultro libereque præstaret.

Verum primus ille noster Parens, [*m*] contempta lege Dei & præcepto, quod Deus sibi dederat, ne ex ligno scientiæ boni & mali vesceretur, & decepta a serpente Eva, arbitrii libertate peccavit, & Deo Creatori suo inobedientem se præstitit: quapropter justitiam illam originalem, & gratiam, qua orna-

daverit; quam plures supplices Libelli tum Regularium Communitatum, & præsertim Monialium, tum etiam Parochorum, & nonnullorum Episcoporum pro suis Diœcesibus porrecti sunt, quibus maxima exponebatur difficultas, quæ interdum, imo persæpe incidit pro Sacramentali Confessione, sive in Festo, vel ad minus in vigilia peragendo. Quamobrem, ut adeo proficuus Indulgentiarum thesaurus reddatur fidelibus accommode comparandus, enixis precibus supplicabant Sanctitati Suæ, ut opportuno aliquo remedio de Apostolica Benignitate providere dignaretur: Quibus precibus ad prædictam Sacram Congregationem remissis, propositum in ea fuit dubium An, & quomodo sit consulendum SSmo super præfati Decreti executione, vel declaratione in casu &c. Et responsum fuit, Consulendum Sanctissimo D. N., ut concedere dignetur Indultum omnibus Christi fidelibus, qui frequenti peccatorum Confessione, animam studentes expiare, semel saltem in hebdomada ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, nisi legitime impediantur, consueverunt; & nullius lethalis culpæ a se post peractam ultimam Confessionem commissæ, sibi conscii sunt: ut omnes, & quascunque Indulgentias consequi possint, etiam sine actuali Confessione, quæ cæteroquin juxta præfati Decreti definitionem ad eas lucrandas necessaria esset. Nihil tamen innovando circa Indulgentias Jubilæi tam ordinarii, quam extraordinarii, aliasque ad instar Jubilæi concessas, pro quibus assequendis, sicut & alia opera injuncta, ita & Sacramentalis Confessio, tempore in earum concessione præscripto peragantur.

Et facta per me infra scriptum Ejusdem Sacræ Congregationis Secretarium de præmissis omnibus Sanctissimo Dno Nostro relatione, Sanctitas Sua piis bonorum desideriis ac votis satisfacere, & Indulgentiarum gratias, iis potissimum, qui pie, sancteque vivendo, donis Divinæ Misericordiæ digniores efficiuntur, elargiri quam maxime cupiens, benigne annuit, & præfatum Indultum in forma supra scripta expediri, & publicari mandavit, quibuscunque in contrarium non obstantibus.

Datum ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum die nona Decembris MDCCLXIII.

N. Cardinalis ANTONELLUS Præfectus.

J. de Comitibus Sacræ Congregationis Indulgentiarum Secretarius.

ROMÆ ex Typographia Rev. Cameræ Apostolicæ MDCCLXIII.

(*k*) 1. Joan. 3. (*l*) Aug. ad Bonif. & Con. Epi. (*m*) Genes. 2.

ornatus ipse erat, & filios cum eodem ornamento geniturus, misere, fœdeque amisit. Itaque aversus a Deo summo bono, & ad creaturas conversus, Dei amorem exuens, amorem sui induit, factus propensus & pronus in omne malum, per naturæ suæ corruptionem, hoc est, per ignorantiam in mente, & concupiscentiam in carne, legi Dei repugnantem, & captivantem eum in lege peccati.

Vitium ergo hoc & malum, in nos ita transmissum est, ut sicut futuri eramus per nativitatem hæredes justitiæ, & rectitudinis illius paternæ: sic nunc privati eadem gratia, obnoxii maneamus peccato illius, amissa spe hæreditatis æternæ & gloriæ cœlestis: cum virium naturalium magna perturbatione, ut superioribus facultatibus inferiores (quæ parere debuerant) sæpius rebellent, imo etiam imperent & dominentur in nobis, nisi gratia Dei præveniamur.

Sic præter sitim, famem, dolores, morbos, & mortem, alia duo contraximus ex peccato primi parentis: carentiam justitiæ originalis, quam habere debueramus: & concupiscentiam, quæ rationi rectæ contrariatur: quam & alio nomine fomitem peccati appellamus. Hac causa dicimur nasci omnes filii iræ, concipi in iniquitatibus & peccatis. Nam per unum hominem peccatum in mundum intravit, & per peccatum mors.

Sed per Christum JEsum reconciliationem accepimus, (*n*) qui nos Deo Patri reconciliavit in Sanguine suo, factus nobis justitia, sanctificatio, & redemptio: qui passione sua delevit chirographum illud decreti, quod erat contrarium nobis. Delctur enim per Baptismum hoc peccatum originale, ita ut gratiam Dei consequamur: & rebellio illa membrorum non imputetur ad peccatum, nisi consentiamus ei. Nam concupiscentia, seu fomes non alia ratione dicitur peccatum ab Apostolo, quam quod ex peccato est, & ad peccatum inclinat.

Ergo omnes (etiam unius diei infans) indigent gratia Dei, & per aquam & Spiritum renasci: quia omnes illius primi peccati causa morti obnoxii, & peccatores constituti fuimus apud Deum. Et nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poterit intrare in regnum Dei.

DE PECCATO MORTALI & *Veniali.*

Peccatum actuale (seu personale) a nobis committitur, & nostra culpa. Unde peccatum adeo voluntarium esse dicitur, ut si non esset voluntarium, non esset peccatum. (*o*)

Hoc duplex invenitur, Mortale scilicet, & veniale. Dicitur quidem mortale, quia, qui talia agunt, digni sunt morte, nec regnum Dei possidebunt. Et quia etiam per peccatum mortale gratia Dei & charitas amittitur, per quam vivit anima. Veniale vero, quia venia non caret, & si pœna dignum sit.

Sunt ergo peccata non quidem æqualia omnia, ut quidam Stoici hæretici arbitrantur: sed alia aliis graviora, quanto magis vel minus committuntur contra charitatem Dei, vel proximi. Docet Christus Matth. 5. Qui dixerit fratri suo Racha, &c. Et B. Jacobus, [*p*] Unusquisque tentatur, a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem. Et B. Paulus, (*q*) graviora ab aliis sejunxit, cum dixit: Fornicatio autem, & omnis immunditia, & avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent: sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitus) non habebit hæreditatem in Regno Christi & Dei.

Consistit quidem peccatum mortale in offensa Divinæ amicitiæ: quia dum peccator mavult suam voluntatem explere, quam Dei, Dei amicitiam rejicit, nec pro ultimo fine & summo bono eum agnoscit, & retinet. Qui non diligit, (inquit B. Joannes) manet in morte. Idcirco dicebat David: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci. Contra vero, homo in Charitate Dei manens, Deum rebus omnibus amandis proponit, & præfert, quantum humanæ datur infirmitati: imo præ charitate Dei, omnia pericula & adversa contemnit, in Dei charitate manere desiderans.

Veniale autem non dirimit, aut solvit Divinam amicitiam: quia (ut plerique Theologi tradunt) non contra, sed potius præter Divina præcepta & voluntatem Dei fiunt: quando scilicet peccamus, non deserendo principium & finem, qui Deus est, nec excludendo ejus charitatem, sed remittendo dilectionis ejus fervorem, & prætermittendo modum rectitudinis colendi Dei. Inter hæc ponuntur motus illi appetitus sensitivi, qui non statim reprimuntur: item risus immodera-

(*n*) Rom. 5. (*o*) August. de Ver. releg. lib. 14. & lib. 1. retra. c. 13.
(*p*) Jacob. 1. (*q*) Eph. 5.

derator: joci vani & inutiles: cibus & potus supra necessitatem naturæ: dormitatio in dicendis horis, & in orando: lites non justitiæ aut pietatis causa susceptæ: & similia innumera, propter quæ non offenditur charitas Dei, nec proximi, nec sui ipsius. Unde fornicatio peccatum mortale est: nam qui fornicatur, in corpus suum peccat, teste (*r*) Apostolo. Peccat etiam in Christum omnis Christianus, qui contumelia afficit corpus suum: quoniam membra corporis Christi sumens, tradit ea meretrici, & ludibrio Satanæ. Non sumus nostri, inquit Tertullianus, sed pretio empti sanguine Dei. Lædentes igitur carnem istam, eum lædimus. Ad uxor. lib. 2.

Et considerandum Curato, quod eadem peccata, vel ejusdem generis, quæ natura levia sunt, & venialia, possunt mortalia fieri, propter circumstantias loci, temporis, personæ, causæ, modi: & quando contra conscientiam. Nam talis intentio est, quæ avertit a Deo. Item quando placent, & crebro iterantur, peccata venialia fieri possunt mortalia: (*) ut docet B. Augustinus in Enchiridio: & Ecclesiasticus, Qui modica spernit, paulatim decidet.

Cum sit ergo peccatum omne iniquitas, ut ex B. Joanne didicimus: sequitur, quod nunquam licet peccare. Nam si liceret, malum non esset. Nec propter bonum quidem: Nam non sunt facienda mala, ut veniant bona. Sed dices forte, Ex duobus malis, minus est eligendum, teste Arist. in Top. & docet Gratianus distin. 13. & Chryso. homil. 27. ad pop. Antioch. Loth quoque, vir justus, filias exposuit libidini Sodomitarum, ut eos a nefando scelere reduceret. Lupanaria permittuntur in civitatibus, & jurare per falsos Deos, infideles: quia minus malum rationem habet boni. Respondetur ex communi opinione Theologorum, nunquam licere tibi male agere, neque ut majus bonum assequaris, neque ut majus malum vites. Nec tantummodo admittendum peccatum non est, ut majus in te vites peccatum: sed neque ut in alio. Huc pertinet (*s*) Pauli sententia, non esse facienda mala, ut veniant bona. Sed controversia est, num liceat alteri consulere minus malum, ut vitetur majus. Videretur enim malum non esse, si liceret. Ex altera parte dicitur, minus malum rationem habere boni. Dominicus Soto restrictionem adhibet: nempe, quando quis certo animo constituit peccatum gravius admittere: nec alia [**] potes eum a peccato avertere, quam oblato alio minori peccato: tunc licet minus offerre. Tibi autem nunquam licet, in gratiam cujusquam committere peccatum. Sed uti alieno peccato in bonum finem etiam Deus solet. Itaque docet idem Soto, quotiescunque tu id, quod petis, juste ab alio fieri potest, & bona causa petis; (quamquam scias alterum male esse acturum) licet tibi tuo jure uti. Si vero ille non potest illud idem bene agere ac juste: non licet tibi. Exemplum prioris esto in usura. Potest namque fœnerator tibi mutuare suam pecuniam, si velit, sine fœnore. Exemplum alterius: si peteres ab amico, ut furetur, quo tibi subveniat, vel ut inimicum tuum occidat. Hæc enim bene fieri non possunt. Factum vero Loth excusare vix audent Theologi. Licet Ambrosius (*t*) zelum ejus excuset, & Petrus eum justum dicat. Neque enim decebat illud, quod proposuit, cum filiarum suarum charissimarum dedecore admitti. Idcirco B. Augustinus perturbationi censet, non consilio, tribuendum. 14. distin. cap. Quod.

DE SEPTEM PECCATIS *capitalibus.*

SEptem a D. Gregorio (*u*) enumerantur vitia, seu peccata mortalia, aliter etiam capitalia nuncupata, quod ab his (tanquam ex fontibus quibusdam) alia peccata emanent & nascantur: vel quod ad hæc alia omnia referantur, & sub ipsis contineantur, tanquam sub generibus suis. Siquidem fornicatio, adulterium, stuprum, immundus sermo, morosa cogitatio, ex uno fonte libidinis procedunt, qui dicitur luxuria: & sub uno nomine continentur luxuriæ.

Itaque potest esse hoc nomen luxuria, nomen vitii, in animo, & habitus naturalis, vel acquisiti: & potest esse nomen generale peccati libidinis, quod committatur opere, ore, vel cogitatione. Unde sequitur, quod potest peccatum luxuriæ esse aliquando veniale: licet frequentius sit mortale. Nam in conjugio (ut D. Augustinus docet) commiti solent hujusmodi venialia.

Sunt peccata capitalia hæc: Superbia, Invidia, Ira, Avaritia, Luxuria, Gula & Acedia, id est, Pigritia. Quorum memoriam ordine tenebit simplex Sacerdos, si in fronte ponat superbiam, in oculis invidiam, in ore gulam, in corde iram, in renibus luxuriam, in manibus avaritiam, & in pedibus pigritiam.

Hæc ordine nosse debet, & eorum differentias scire: ut sibi cavere possit Deo auxi-

(*r*) 1. Cor. 9. (*) Intellige, quod disponant ad mortalia. (*s*) Rom. 3.
[**] *Supple*: via, vel ratione. (*t*) Amb. lib. de Patriarch. (*u*) Greg. lib. 30. mor.

auxiliante, & alios etiam docere, quomodo cavere possiot. Quare ut nihil a nobis desiderent simplices Parochi Sacerdotes, singula peccata hæc ita tractabimus, ut primo loco sententias aliquot paræneticas ex Sacris Literis proponamus, quas in ore semper habere possint. Deinde definitionem ipsius peccati ex communi Schola Theologorum. Tertio filias, quas vocant. Quarto ad detestationem vitii, similitudinem aliquam, qua peccati turpitudo exprimitur. Denique consilium familiare, quod in confessione dabunt Sacerdotes confitentibus sibi, ut vitium vitare facilius queant. Quanquam unum est & optimum consilium, Christi vitam Salvatoris nostri semper præ oculis habere, & assidue meditari. Verum propterea, quod non a Deo sumus omnes spirituales: visum est crassiori doctrina utendum.

SUPERBIA.

INitium omnis peccati superbia est. Eccles. 10. Odibilis coram Deo & hominibus est superbia. Ibidem, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Jacob. 4.

Ideo Christus JEsus humilitatem merito nobis præter cætera commendavit.

Definitio superbiæ.

SUperbia est amor inordinatus propriæ excellentiæ: vel [ut clarius dicamus] Superbia est vitium inclinans ad amorem propriæ celsitudinis, & excellentiæ, perverse: veluti ad desiderium honoris, quæ est ambitio: officiorum, quæ est præsumptio: gloriæ, quæ dicitur vana gloria: atque hæc omnia perverse, hoc est, sine meritis propriis aut virtutibus, & cum contemptu legis Divinæ. [x]

Filiæ superbiæ.

HInc filiæ superbiæ nascuntur: inobedientia, contentiones, pertinacia, discordiæ, curiositas, hypocrisis, jactantia. Et quidem cætera, quæ desiderantur ab hominibus, aliquid habere videntur secum utilitatis & commodi: Superbia vero nil, nisi curas, labores, pericula, vanitatemque promittit: & in acquirendis iis, quæ cupit, atque retinendis, pari afficit molestia.

Similitudo.

Est dulce venenum gloria, & speciosus fumus: in quem cum ingrederis, obcæcaris. Est & gloria crocodilus: fugientem sequitur, & sequentem se fugit, sicut etiam umbra corpus.

Consilium contra superbiam.

COnsilium contra superbiam est, considerare naturæ nostræ conditionem, & infirmitatem: quorum vita sit adeo brevis, adeoque multis obnoxia casibus & miseriis. Deinde quam multi præstent nobis ingenio, genere, forma, viribus, divitiis, & aliis rebus unde gloriamur, & insolescimus. Contra vero, quam multa habeamus mala & vitia, quæ a multis ignorantur.

INVIDIA.

PUtredo ossium invidia. Prov. 14.

Invidia diaboli, mors introivit in orbem terrarum. Imitantur autem illum, qui sunt ex parte ipsius. Sap. 2. Cain, qui ex maligno erat, occidit fratrem suum, scilicet, Abel. Propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus justa. 1. Joan. 3.

Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Prov. 17.

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Matth. 20.

Definitio invidiæ.

INvidia definitur: Odium fœlicitatis alienæ: & a Damasceno: Tristitia de bonis alienis. Habet vitium hoc odium proximi, quatenus eo se putat inferiorem esse honore, opibus, scientia, gratia, & virtute aliqua. Instigat & ad detrahendum famæ ejus, tum secreto, tum etiam publice, & coram omnibus: unde fit, ut doleat de fœlici successu proximi, & lætetur de infœlici: peccatum sane oppositum ex diametro charitati proximi.

Filiæ invidiæ.

Itaque invidia parit odium, susurrationem, detractionem, lætitiam de adversis, & afflictionem ac mœrorem de rebus prosperis suorum æqualium.

Similitudo.

SImilem nonnulli faciunt anguillæ, alii hydræ, quod utrumque horum ignavum est animal, degens in luto & cœno palustri: luto pascitur, bullasque ex profundo emittit, & vaporem atque halitum pestiferum. Sic invidus animo est abjecto, & vili, ex imo corde verba proferens cum veneno pestifero. Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: Venenum aspidum sub labiis eorum. (y)

Con-

(x) S. Thom. 2. 2. q. 162. art. 1. (y) Psal. 13.

Consilium.

CONsulet Sacerdos, ut peccator multorum hominum conditiones consideret, quos adversa fortuna indigne premit: non autem fœliciores. Sic fiet ex comparatione sui (quod innumeros se infœliciores viderit, ut pauperis surgant animi jacentes. (z)

IRA.

IRa viri justitiam Dei non operatur. Jacob. 1.

Fatuus statim indicat iram suam. Proverb. 12.

Homo iracundus incendit litem. Eccle. 28.

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio: qui dixerit racha, reus erit concilio: qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Matth. 5.

Irascimini, & nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Ephes. 4.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, & tardus ad iram. Jacob. 1.

Molle verbum frangit iram: sermo durus suscitat furorem. Prov. 1.

Definitio iræ.

IRa appetitus est inflammatus ad vindictam. Potest passio naturalis esse in facultate irascibili: nec erit peccatum, si legi Dei non repugnet aut rationi. (a) Sed peccatum est, quando contra rationem, vel perverse vindictam appetit. Itaque hoc vitium damnatur, quatenus inclinat ad sumendam vindictam inordinate: vel ad negandum colloquium, per quendam mentis tumorem: vel ad convitium proferendum, & vel etiam cum Dei blasphemia excandescendum.

Filiæ

ITaque ejus filiæ fiunt, clamores, blasphemiæ, contumeliæ, rixæ, indignatio, tumor mentis, ita quod loqui dedignetur iratus, & inflatus contra proximum incedat. Peccata omnia contra charitatem proximi & Dei. Quia Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur &c. omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. (b)

Similitudo.

IRa furor brevis est: animum rege. Qui nisi paret, (c) *Imperat.* Ea mentem etiam sapientis ita perturbat, ut nisi advertas antea, nihil differas ab stulto. Nam ubi semel Iracundia animum occupaverit, ratio omnis & judicium confunduntur. Et veluti, quum magno fumo obruta est domus, portæ & exitus non apparent, qua incendium evadatur: sic obsidente ira mentem hominis, nulla patet via judicio rationis ad reprimandum furorem.

Consilium.

IDeirco cavendum multo ante, ne ira in mentem irrumpat, & consilium videtur optimum contra iram, (præter multa, quæ Plutarchus, & alii tradiderunt) ut assuefias, quoties irasceris, cogitare tantum hoc: *Ego irascor.* Nam si istud memineris, nihil ages, vel loqueris, vel certe, si quid egeris, non erit cum magna impotentia. Sed præstat nihil agere aut loqui, quando irasceris.

GULA.

PRopter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. Eccl. 27.

Qui diligit epulas, in egestate erit. Qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Proverb. 21.

Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus sæculi. Luc. 2.

Sicut in die, honeste ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus. Rom. 13.

Definitio gulæ.

SIcut de ira dictum est, potest etiam appetitus cibi & potus non esse peccatum, si naturæ & rationi non dissentiat: sed si immoderatus sit, hoc est, si ad edendum, vel bibendum immodice inclinet; tunc multa ex se mala gignit: aut si in cibo & potu quis fœlicitatem constituat, [quales quidam Epicuri de grege porci, quorum Deus venter est, (d) & gloria in confusione ipsorum] certe peccatum est mortale. Tales enim Dei præcepta non verentur transgredi, & violare: modo gulæ satisfaciant & abdomini.

Filiæ gulæ.

EX crapula & ebrietate quam multa mala sequantur, nemo non novit: præter illa, quæ passim videmus, ineptam lætitiam, stultiloquium, scurrilitatem, immunditiam, sensus hebetudinem.

Simi-

(z) Seneca. In Hecuba. (a) S. Tho. 1.2.q.23.art.3.& 4.& q.42.
(b) 1.Cor.13. (c) Horatius. (d) Phil. 3.

Similitudo.

Nutriendum est corpus nostrum tanquam jumentum, ut spiritui serviat: non ut lascivia excutiat sessorem. Nam sicut in pugna, si quis alteri auxilio veniat, illi victoriam parit: sic caro carni addita, & sanguis sanguini, facile spiritum expugnant, & rationem Deo obedire præcipientem prosternunt.

Consilium

Unum consilium superest, Vitare comessationes: & in mensa recordari, quod debemus cum gratiarum actione cibum sumere, & pauperum Christi misereri.

LUXURIA.

Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur. 1. Corinth. 6.

Nescitis, quia corpora vestra membra sunt Christi. Ibidem.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. Osee 4.

Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta sua non ardeant? Proverb. 6.

Pretium scorti vix est unius panis, & animam viri pretiosam capit. Prov. 3.

Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via ab omnibus prætereuntibus conculcabitur. Ecclesiast. 9.

Fugite fornicationem. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus suum est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.

Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Matth. 5.

Definitio luxuriæ.

Luxuria, vel luxus nomen generale est apud morales Philosophos, ad omnem superfluitatem, ut venereorum, cibi, potus, vestimentorum, & rerum aliarum. Sed hic sumitur pro vitio & peccato Veneris tantum. Estque luxuria actus, vel inclinatio inordinata in rebus venereis: & potest esse inordinatio in circumstantiis, vel in ipso genere actus. Propter circumstantias quidem peccare possunt venialiter conjugati: sed in genere quædam sunt semper mortalia: ut fornicatio, adulterium, stuprum, raptus, incestus, peccatum contra naturam.

Filiæ luxuriæ.

Qui adulter est [inquit (e) Salomon] propter cordis inopiam, perdet animam suam: turpitudinem & ignominiam congregabit sibi: & opprobrium illius non delebitur. Unde hujus peccati luxuriæ filiæ appellantur cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, amor præsentis sæculi, desperatio futuri.

Similitudo.

Omnem voluptatem corporalem Philosophi similem esse tradiderunt monstris quibusdam, quæ Poetæ vocant Sirenes quod hæ pulchra facie & cantu suavissimo adblandientes, posteriora corporis haberent fœdissima: & homines cantu allectos misere devorarent. Sed præcipue vitium hoc luxuriæ, primum facie arridet, multa suavitate; sed posteriora ejus (id est, finis) plena sunt amaritudine; hoc est, infamia, periculis, infirmitatibus, & miseria.

Consilium.

Consilium erit optimum, ut jejunio interficiat hanc belluam, sicut jejuni saliva dicitur extinguere serpentes. Deinde ut amoris oblivionem, quacunque ratione possit, quærat. Quod fiet, si mutato loco alio procul recedat: si consuetudinem habeat cum hominibus ab amore alienis: numquam sit solus, cum amoris est adhuc recens memoria, nec otiosus; sed lectione vel negotiis semper occupetur. Literas, & omnia monumenta, per quæ possit in memoriam revocari amor, comburat, aut aliter perdat. Quod facile factu erit, si consideret fraudes, mendacia, perfidiam, & alia, quæ in ea, quam amat, expertus est. Item si consideret imperfectiones corporis, vel animi, vel fortunæ illius, & conditionis. Denique orationibus postulet a Deo (f) sapientiam & castitatem: sine quo casti esse non possumus.

PIGRITIA.

Multa vitia docuit otium. Ecclesiast. 7.

Vade ad formicam, o piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam. Proverb. 6.

Vult & non vult piger. 13.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate. 20.

Regnum cœlorum vim patitur. Matt. 11.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum. Joan. 15.

Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Matth. 25.

Definitio pigritiæ.

Acedia, ut nomen Græcum sonat, proprie incuria est & negligentia: sed si- N 3 cut

(e) Proverb. 6. (f) Sapient. 8.

cut huic loco convenit, est tristitia, vel tædium de mandato Dei implendo: ita ut sit quidam langor, seu fastidium & dejectio animi in exercitatione virtutum. Quapropter cum aliquis fastidit præcepta Dei, aut tristatur audiendo, quod Deus vult nos per multas tribulationes ingredi regnum cœlorum, aut aliud simile, peccatum committit mortale & gravissimum, & (ut quidam dicunt) proximum odio Dei. Si negligentia sit in adimplendis mandatis Divinis, tunc peculiariter peccatum erit contrarium illi mandato, quod negligitur, sed a fonte manans hujus pigritiæ, vel acediæ.

Filiæ.

HUjus filiæ sunt desperatio, pusillanimitas; torpor, malitia, id est, voluntas machinandi malum. [f] Homo enim ignavus, dum victu indiget, expectans vanam spem, [ut ait Hesiodus] multa mala & flagitia animo concipit, unde vitam trahat. Indignatio, seu rancor, id est, inveteratum odium contra eos, qui virtutem laudant, & ad bona spiritualia hortantur. Evagatio mentis, ad res cogitandum & agendum illicitas. Quia cum necesse sit, ut animus aliquid agat semper, ne a motu vacet, in otio desidens, statim delabitur ab honestis cogitationibus ad turpes.

Similitudo.

IGnavi homines & pigri, similes dicuntur chamæleonti, qui oscitans vescitur, & follicans ruminat de vento cibos. Alii alinis comparant, qui nisi fultibus compulsi, nihil agunt.

Consilium.

IGnavis & desidibus, præcipiebant nasturtium: forte ut eorum dormitantem animum & frigiditate torpentem, excitarent. Sed hoc proverbium fortasse per allegoriam inventum est. Illud magis probandum, quod quidam Philosophi præcipiebant, in optimis quibusque rebus nos exerceri debere, quamvis initio videantur difficiles: quia assuefactione fiant faciles. Sed in rebus spiritualibus adimplendis, imploranda semper Divina gratia, ut det nobis velle & perficere pro sua voluntate.

AVARITIA.

AVaritia est idolorum servitus. Ephes. 5. Radix omnium malorum est cupiditas. 1. Tim. 6.

Beatus dives, qui inventus est sine macula. Ecclesiast. 31.

Ignis in domo impii, thesauri iniquitatis. Mich. 6.

Avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos. Corinth. 6.

Fornicatores, adulteri, & avari regnum Dei non possidebunt. Ibidem.

Definitio avaritiæ.

AVaritia est immoderatus amor habendi. Et in duos actus fertur vitiosos: Vel enim deficimus in dando, vel excedimus in accipiendo (g). Et peccatum est mortale, quoties admittitur cum injuria proximi, vel contra charitatem Dei: veluti contra præceptum charitatis erga proximum, quia non satis est nihil alienum rapere, sed opus est etiam indigentiam proximi sublevare. Esurivi [inquit (h) Christus] & non dedistis mihi manducare. Concupiscentia etiam inordinata rei alienæ peccatum mortale est, & contra legem Dei: Non concupisces rem proximi tui. Tesaurizatio etiam supra, quam necesse sit, aut in malum finem. Potest tamen aliquis sine peccato thesaurizare, ut parentes filiis & futuræ necessitati: quod opus est prudentiæ. Quin etiam ut in statu altiori possit Deo melius servire, juxta sibi datum talentum. Qui opes desiderat vel colligit, potest fieri, ut non peccet. Voluptas nimia & gloriatio in divitiis, peccatum est mortale, & idololatria, quam vocat Apostolus. Nam qui sic affectus est, (quoniam fidem, spem & dilectionem, quam Deo debemus, in pecunia collocat] pecuniam pro Deo habet. Quod cum plerumque contingat: ideo difficile est divitem intrare (i) in regnum cœlorum. Cæterum licet prodigalitas avaritiæ opponatur, nihilo tamen minus peccatum mortale est prodigalitas: ut cum quis sine ratione, & cum damno alterius, & obligatione [qua ad aliud tenetur] neglecta, pecuniam effundit: sicut quidam Beneficiati, qui bona pauperum, quorum curam habere deberent, in vanus usus prodigunt, peccant mortaliter.

Filiæ.

EX mala hac, corruptaque radice, mali fructus producuntur, nempe obduratio cordis, hoc est, inhumanitas & immisericordia erga egenos, inquietudo mentis, hoc est, desiderium acquirendi irrequietum, violentia, fraus, fallacia, perjurium, proditio. (k)

Simi-

(f) Greg. lib. 31. mor. (g) Vide S. Tho. 2. 2. q. 118. & 119. & ejus com.
(h) Matth. 6. (i) Matth. 19. (k) Greg. 31. d. S. Tho. 2. 2. q. 118. art. 17.

Similitudo.

MOrbus hic avaritiæ (qui in acquirendo insatiabilis est) comparatur hydropisi: in qua quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ. Quatenus vero in erogando deficit, nec partis uti audet: avari opes similes habentur cœnæ pollincturæ, ubi cum sint omnia lauta & splendida, & abunde apposita: sola tamen deest lætitia, propter quam parari solent epulæ copiosius. Quis enim sanæ mentis rideat in funere?

Consilium.

UT ergo cura hac & lethali morbo liberis, Christus monet, Luc. 12. Videte & cavete ab avaritia, quia non est vita cujusquam in abundantia eorum, quæ possidet. Scito, quod nihil attuleris in hunc mundum: nihil etiam auferes. Considera etiam, quod te Ecclesiasticus [*l*] monet: Multos perdidit aurum, & in specie ipsius perditio illorum. Nam qui volunt divites fieri [inquit (*m*) Apostolus] incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa & nociva: quæ mergunt homines in interitum. Sed conare tantum in arte tua, & professione te diligentem præstare, & justum, & sine fraude: nihil tibi deerit. Filios tuos arte aliqua instrue: disciplinam, existimans certam & solidam hæreditatem. Fuge aleam & concertationes fortis. Si mercaturam exerces; scito pondus, & pondus, hoc est, imposturam omnem, odibilem esse Deo: quin & deprehensam ab hominibus exitio magno esse autori suo. Potest tamen mercator propter utilitatem communem, & ad finem honestum (puta ad sustentationem domus suæ, vel pauperum) suam artem exercere, & tanquam pro stipendio laboris, vilius emere, & carius vendere; dummodo vitet monopolia, nec excedat rationem, quam dare potest tempus & locus: quia res una potest pluris æstimari, & minoris propter varias causas, si non excedatur communis & solitus valor: quem habere certum est aliquam latitudinem, nec in indivisibili consistere. Nam propter penuriam rei necessariæ ad vitam humanam (ut cibi, vestimenti, habitationis & similium) pretium augetur. Res non necessarias, & ad solam voluptatem emptoris comparatas, & quas emptor non ignoret aliunde posse haberi (quia nulli fit injuria nec privatim, nec publice] vendi licet, quanti maximi possunt: alioqui enim, si aliunde haberi res possit minoris multu, (quia emptor deceptum postea se existimat) certe alteri fecisti, quod tibi factum nolles. Item propter damnum, quod accipit ex venditione venditor, ut gratificetur amico, potest rem suam pluris facere: ne ex beneficio damnum faciat, re sua postea indigens. Turpe Lucrum etiam putato, si sine necessitate, sed sola cupiditate, tempore messis aut vindemiæ vilius emas, venditurus carius. Vocatur hoc monopolium. Denique abstineas ab omnibus illis contractibus, ex quibus solent homines ex divitibus & opulentis, fieri pauperes & egeni. Tales enim omnes sunt illiciti agentibus ex se, & patientibus damnosi. Hoc consilio fugies, usuram, versuram, cambia sicca, figuratas seu fictas venditiones, & similes omnes hirundines patrimoniorum.

PECCATA CLAMANTIA in Cœlum.

SUnt quædam peccata, quæ ob insignem, manifestamque præ cæteris nequitiam ac perversitatem, clamare dicuntur in cœlum: quasi iram, ultionemque Divinam accersentia. Ac neque unquam impune fiunt: nam clades omnes, bella, vastationes urbium, & populorum, in vindictam eorum, qui talia agunt, e cœlo mittuntur. In Sacris Literis quatuor invenias. Sunt hæc: Homicidium voluntarium: peccatum Sodomiticum: oppressio pauperum: merces operarii retenta. De homicidio quidem Genes. 4. exemplum habes. Occiso a Cain fratre, dixit Dominus ad Cain, Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: de Sodomia autem Gen. 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum, &c. De pauperum oppressione, Exod. 22. Advenam non contristabis, neque affliges, &c. Viduæ & pupillo non nocebis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego exaudiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, &c. De mercede denique retenta operarii, Deut. 24. Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante Solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Deum, & reputetur tibi in peccatum. Jacob. 5. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth.

Homicidium nunquam relinquitur inultum. Unde scriptum est: Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. Et Christus Matth. 26. Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt. Viri

(*l*) Eccli. 8. & 31. (*m*) 1. Tim. 1.

Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Erat olim in Eccleſia conſtitutum pœnitenti homicidæ, ut niſi in exitu vitæ, non admitteretur ad communionem: ſed in perpetua pœnitentia vitam tranſigeret. Sed poſtea relaxata fuit aliquantulum propter hominum infirmitatem ea pœna: & in Concilio Triburienſi, 40. dierum pœnitentia injungitur, nempe 40. illis diebus in pane & aqua & ſale vivere: nudis pedibus incedere: lineis veſtibus non uti: uxorem non tangere: vehiculo non ferri: cum aliis Chriſtianis non communicare. Peracta hac pœnitentia, adhuc annum expectare oportebat, ut ad Eccleſiam accedere poſſet pœnitens. Nec ideo etiam ad Communionem admittebatur ſtatim poſt annum: ſed expectare rurſum oportebat ſeptem annos. Tum demum, ſi obediens inventus fuiſſet, Communione Sacræ Euchariſtiæ frui dabatur, facta ſolenni reconciliatione. (*n*)

Sodomia, nefandum flagitium, quod natura etiam belluarum abhorret, non modo Lex (*o*) Divina, ſed etiam Civilis [*p*] morte condemnat: Qui dormierit cum maſculo coitu femineo, uterque operatus eſt nefas: morte moriatur. Sit ſanguis eorum ſuper eos. Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur. Pecus quoque occidite. Mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet jumento, ſimul interficietur cum eo. Sanguis eorum ſuper eos. Hæc in lege Moſaica. Nunc igni traduntur, ne corpora eorum remaneant in natura, qui corporis naturam ſceleris abominatione corruperunt. Mollicies & immundicia omnis, grave peccatum eſt. Onam filius Judæ, qui ne prolem ſuſcitaret fratri ſuo, ſemen fundebat in terram, pœnas dedit pro ſcelere: Gen. 38. Niſi Philoſophorum quidam Cynicus extitiſſet (inquit (*q*) B. Hieronymus) qui doceret omnem ſtillationem carnis, & fluxum ſeminis, in qualicunque attritu, tactuque venereo, in tempore non vitandum: & nonnulli ſapientes ſæculi in hanc turpem & erubeſcendam hæreſim conſenſiſſent: nunquam Apoſtolus ad fornicationem etiam omnem immundiciam copulaſſet, Epheſ. 5.

Pauperum oppreſſio Judicum perverſorum crimen eſt maxime, & omnium eorum, qui erga pauperes ſe reddunt immitiores, negando debita, vel exigendo crudelius. Contra quam inhumanitatem univerſa declamat Scriptura. [*r*]

Merces operarii retenta, effuſioni ſanguinis comparatur. Eccleſiaſt. 7. & c. 34. dicit: Servus ſenſatus ſit tibi dilectus, quaſi anima tua. Non defraudes eum libertate: neque inopem derelinquas. Et Tob. 4. Non morabitur opus mercenarii tui apud te uſque mane.

STATUTUM I.

HOmicidam ſine noſtra, vel Pœnitentiarii noſtri reconciliatione, nullus Presbyter ad Communionem admittat.

II.

Infantem qui opprimendo, vel aliter, extinxerit, mittatur in die Cinerum ad Eccleſiam Metropolitanam.

III.

Nefando flagitio Sodomiæ corruptos, ne quis tentet abſolvere: ſed remittantur ad Ordinarium.

DE USURA.

QUintum inter peccata clamantia in cœlum nonnulli ponunt uſuram. Scribitur enim eodem c. 22. Exod. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quaſi exactor, nec uſuris opprimes. Si pignus acceperis a proximo veſtimentum ejus, ante Solis occaſum reddes ei: ipſum eſt enim ſolum, quo operitur, indumentum carnis ejus. Si clamaverit ad me, exaudiam eum: quia miſericors ſum. Deteſtantur autem Sacræ Literæ Uſuram multis (*s*) in locis: & gentibus omnibus inviſa ſemper fuit. Fur apud Romanos cum dupli pœna puniretur, fœnerator quadrupli ficbat reus, Catone teſte, qui & apud Ciceronem, hominem occidere, eſſe ait fœnerari.

Dicitur uſura ab uſu, reſpectu quidem ejus, qui re mutuo accepta utitur: Fœnus autem, a fœtura, (quaſi fœnum) reſpectu fœneratoris. Namque ſicut dormienti Domino fœnum in prato ſuccreſcit; ſic dormienti fœneratori fœnus in uſura. Græcis dicitur τόκος, a gignendo. Quod cum contra rei naturam ſit, ut metalla pariant: non mirum videri debet, quod ſemina nunc terræ nihil producant, vigentibus paſſim in populo uſuris. Hæc eadem dicitur Hebræis neſech, id eſt, morſus. Quam metaphorum videtur non ignoraſſe Græcus Ariſtophanes

(*n*) Conc. Ancyr. c. 22. Epan. c. 31. Conc. Tribur. c. 54. 55. 56. 57. 68.
(*o*) Lev. 20. Exod. 22. (*p*) L. Cum vero nubit. ca. Ad leg. Juliam de adul.
(*q*) Hier. in c. 5. ad Eph. (*r*) Eſa. 1. Zac. 7. Jer. 27. 29. Pſal. 95.
(*s*) Exod. 22. Levit. 25. Deut. 23. 29. Nehem. 5. Pſal. 14. 54. 71. Prov. 28. Ezech. 18.

phanes; quando Strepsiadem, fœnore pressum, inducit subinde exclamantem in lecto, mordeti se ab usuris, & excitari a somno. D. Chrysostomus pariter in Matth. c. 5. Similem esse ait morsui Aspidis. Nam qui ab aspide percutiuntur, præ voluptate somno se dedunt, & cum suavitate soporis moriuntur, veneno serpente per membra omnia dormientis; sic qui mutuum accepit sub fœnore, beneficium quidem aliquamdiu sentit, sed usura per ejus facultates interea grassando, omnes consumit, & in se convertit. Sed ut Curati miseros ab hoc ære alieno deterreant, legant Homil. Basilii, in Psal. 14.

Verum quia ignorare non decet eosdem, an liceat dare unquam sub usura, vel censu aliquo: scito aliter paulo sumi hoc nomen a Theologis (præsertim Scholasticis) quam a legum Professoribus. Hi quidem largius accipiunt, pro accessione, vel augmento successive apposito sorti principali pecuniæ (vel rei alterius) debitæ secundum proportionem sortis, & temporis, seu moræ, sub qua ratione reditus & pensiones omnes collocant. Theologi autem omne pretium constitutum pro mortuo (sive semel solvendum, sive successive, id est, sive præstituta die, sive non præstituta) usuram vocant, eamque generaliter condemnant. Dicitur enim in Conc. Agath. usuram esse, ubi amplius requiritur, quam quod datur. Et August. in Psalm. 36. Si plus quam dederis, expectes accipere, fœnerator es: quicquid illud sit, sive pecunia, sive vinum, sive triticum. Negare autem hujusmodi usuram non esse peccatum, hæresis est jam damnata in Conc. Vien. sub Clemente V. Nam ratio justitiæ vetat, ut pretium de nihilo accipias: de usu scilicet rei, quæ usu consumitur. Qui equum locat, vel domum, rei locatæ usum tradit, sed non dominium: ideo potest pro usu earum rerum aliquid exigere. Qui vero pecuniam, vel rem aliam usu absumendam; sibi nihil reservat. Perit enim res ipsa cum usu suo, & usus una cum re ipsa. Et fieri quidem necesse est, ut qui acceptis decem aureis (verbi gratia) obligatur ad reddendum ultra sortem, quinque: is obligetur ad reddendum eandem summam bis: quod iniquum est. Si dices, gratiam referendam esse pro beneficio, concedo: sed gratis referendam, non pacta mercede: alioqui certe gratia non erit, sed mercatura perversa, & rapina. Tantum hoc distat a consilio Christi, [t] ut ne idem, vel æquale ejus quidem, quod mutuo dederis, expectandum consulat. Nam & Ethnici hoc faciunt, æqualia tantum expectantes. Tu gratiam vendis? Ubi Christiana perfectio? ubi charitas? Dices adhuc: Si malum esset ex se, non permitteretur in lege [u] Mosaica, ut extraneis fœnerarent Judæi. Hoc argumentum se ipsum evertit. Nam quod permittit lex, de se bonum non videtur. Permisit libellum repudii: permittuntur in civitate lupanaria: sed ad evitandum majora mala. Dices adhuc; Gratiam referre vult amicus. Potes accipere: sed vide, ne vel ille referat invitus; vel tu remunerationis spe mutuaveris. Nam si sic, non evades crimen usuræ: saltem mentalis. Sit regula generalis: Si contractus habet rationem mutui, propter quod promittatur aliquod pretium: dicito usurarium. Sed aureorum summam potes commodato dare amico, ad ostentationem, vel ad alium usum, constituto pretio: non tamen erit mutuum; quia non transtulisti ejus dominium. Contractus quoque societatis non transferunt dominium: quoniam societatis pecunia sociorum periculo perit. Ob hanc causam non licebit tibi pecuniam conferre in societatem, ea conditione, ut tibi salva maneat capitalis. Videlicet, ut non exponatur tuo periculo, sicut sociorum. Sic enim non societas esset, sed mutuum. Eadem causa, si oves vel armenta des in societatem, & Pastori imponas subire periculum earum, usurarius diceris.

Atque hæc quidem hactenus Theologice. Legistæ autem census etiam omnes & reditus, sub usuris ponunt. Horum alii reales sunt (ut qui supra rem certam fundati: vulgo vocant fonceri as rentas) alii personales: qui personæ generali obligatione bonorum contrahuntur. Hos nostri vocant rentas viagerias, alii vagas, alii volantes. Alii sunt fœneratorii reditus omnino: qui supra pignus constituuntur. Quanquam vero legibus Civilibus non prohibeantur absolute atque simpliciter usuræ: non permittuntur tamen omnes, nec omnibus eædem. Quin infames habentur, qui usuras usurarum sumunt, vide propterea ff. de Usuris. l. Placuit. & l. Uti nullo. C. & l. Improbum. & l. Quibus causis. & l. Eos.

Genus hoc superfœtantium usurarum, lex Civilis improbum fœnus nominat: Græci ἀνάλωσμον: nostri tocomoron, Græce: id est, usuræ insaniam: peccatum sane gravissimum, & in republica non ferendum omnino.

Erant autem licitæ usuræ centesimæ, quæ & dragmales dicebantur: pendentes videlicet singulis mensibus unum, pro centum mutuo acceptis. Fructificabant hæ 12. pro 100.

(t) Luc. 6. (u) Deut. 23.

100. in annos ſingulos. Sed non concedebantur, niſi in negotiis trajectitiis: tanquam præmium periculi perdendæ ſortis in mari. Cenſebantur enim graviſſimæ omnium: idcirco finito negotio, ceſſabant. Mercatoribus autem, actu mercaturam facientibus (lucri ceſſantis cauſa) concedebatur centeſimæ hujus, bes: nimirum, quæ in annos redderet 8. pro 100. Nobilibus vero, triens tantum, id eſt 4. aliis ſemis, id eſt, 6.

Perſonarum diſtinctio optimo jure facta fuerat. Siquidem mutuandi inter cives liberalitas, atque beneficentia, optanda eſt in ſocietate humana. At vero æquum non eſt, alterum alterius damno ditari. Quod ſane fieret, niſi pro damno, & (ut vocant) intereſſe creditoris, aliquid debitor refunderet. Penſanda igitur fuit perſonarum differentia: & quibus præſentis pecuniæ uſus magis neceſſarius eſt, (vel damni emergentis cauſa, vel lucri ceſſantis) his plus debeatur, quam aliis. Exemplum eſto damni emergentis: Paratam ſi habeo pecuniam ad reparandum ædes meas, quæ ruinam minantur, vel ad comparandum triticum, alendæ familiæ neceſſarium: tuque interea precibus a me extorques mutuam illam pecuniam: & ædes ruunt, vel annona fit carior: beneficium certe meum mihi in damno erit. Pariter lucrum mihi ceſſabit, niſi pecuniam reddas in tempore, quo mercaturam ſum facturus. Nemo autem tenetur de proprio facere beneficium, & ex ſuo damno commoda facere aliena. c. Precariæ. 10. qu. 2. & 2. Cor. 8. Non ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio.

Ex definitione igitur Legiſtarum colliges, quid differat uſura Theologorum a legali. Hæc ſiquidem ſucceſſive debetur ſecundum proportionem ſortis capitalis & temporis, uti diximus: ſive annuatim, ſive menſtruatim. Et duplex quidem reperitur: una, quæ jam pene exolevit, licet conceſſa olim: altera, quæ nunc in uſu eſt, vocatur cenſus, & reditus, & renta vulgo. In illa obligabatur debitor ad reddendam ſortem cum uſuris: in cenſu, ad ſolvendas uſuras tantum: non ſortem, niſi velit redimere obligationem: quia pecunia ſortis integre alienatur hic per emptionem cenſus. Item uſuræ illæ, cum primum æquabant ſortem, ceſſabant; cenſus ſunt perpetui.

Hinc orta quæſtio inter Doctores, an liciti eſſent cenſus iſti perſonales, & rentæ volantes. Fuerunt enim, qui damnarent: videntur enim non minus iniqui, quam contractus alii uſurarii: quia non minus contra naturam pecuniæ in his nummi emuntur nummis, & pecunia pro pretio pecuniæ datur, quam in illis. Imo (quod gravius eſt) in his acceſſio procedit infinite: in illis æquata ſorte finitur. Cæterum Martinus V. & Calixtus III. Pontifices Romani, licitos reſponderunt. Nam ſi obligare me poſſum ad ſolvendum penſionem aliquam: cur vendere obligationem non potero? Si cum pacto redimendi ſortem obligarer, non venditio certe eſſet, ſed mutuatio cum fœnore. Cum igitur compertum fuerit expedire reipub. ut aliquid detur mutuantibus ad compenſationem uſus alienæ pecuniæ: cenſus hæc obligatio, (uſuræ honeſtior ratio) inventa eſt: per emptionem, & venditionem reditus annui, redimibilis perpetuo a debitore. Sed cave tu lector, ne hinc pallium ſumas improbæ uſuræ. Deus videt omnia. Leges quoque municipales, ne licentia hæc emendi cenſus perpetuos, alimentum daret avaritiæ, limites poſuere, quos impune non tranſibis. Carolus V. Imperator memoriæ æternæ, ne excederet 8. pro centum, cavit in Burgundia. Antea definiti fuerant in Francia ad duodecimam ſortis.

Frumentarios autem cenſus, qui pro pecunia conſtituti fuerunt; quia variante ſubinde caritate, varie taxari contingebat a Judicibus, ut intra limites legis determinarentur: ſancitum fuit in Gallia, ut optio ſit debitoris ſolvere in ære ad duodecimam partem ſortis; vel in tritico, quantum tritici eſt in obligatione. Apud alios remiſſa eſt ad decimam quartam. Quod ſi debitor per aliquot annos ceſſaverit ſolvere: non propterea tenetur ad pœnam quanti plurimi: (fieret enim nova acceſſio in rebus acceſſoriis, quod lex vetat) ſed reductio fiet ad communem æſtimationem totius temporis moræ.

Ex his Curati decident multos caſus conſcientiæ. Uſurarium dicent eum, qui emendo cenſum 8. librarum pro centum, ſtatim retinet octo, primæ penſionis. Nam tanto minoris emit, quam lex permittit.

Omnis quoque conditio redimendæ ſortis intra tempus certum (quomodocunque coloretur) uſuraria eſt: & in ſortem numerari facit ſoluta jam arreragia. Paciſci tamen cum debitore, quod niſi præſtito die ſortem reſtituat, teneatur ad cenſum (modo id ne fiat in fraudem tegendæ uſuræ) nihil prohibet. Non tenetur enim cum injuria, pecunia ſua carere creditor invitus. Quare diſtinguere ſolent hic Doctores: Si lucratoria eſt uſura, vel compenſatoria, vel punitoria: Lucratoriam damnant: quia lucri tantum cauſa contrahitur. Compenſatoria juſta eſt, ſi lucri ceſſantis vel damni emergentis juſta inſit cauſa. Punitoria vero non ob lucrum creditoris, ſed propter moram debitoris infligitur.

Si

Si rem fructiferam pignori accepisti, teneris fructus reddere, deductis tamen expensis. (*x*) Parum namque differt a turpissimo, Judaicoque fœnore, quo pignore dato pecunia sumitur ad usuram.

Vendere carius justo, expectandæ solutionis causa: vel vilius vendere, anticipatæ: usura est: si non formalis, at certe interpretativa. (*y*) Sed pretia rerum scito non consistere in indivisibili: ne temere hic Judices de justitia vel injustitia pretiorum.

Uno igitur verbo dices omnes contractus usurarios quocunque pallio regantur, qui vel censum majorem imponunt debitori, quam de jure emi concessum est: vel ad restitutionem obligant sortis, nullo damno emergente, vel lucro cessante creditori.

De monte pietatis dubitarunt nonnulli: nam a formali usura non videtur differre. Sed Pius II. Papa, & Concilium deinde Lateran. sub Leone decimo approbarunt. Et habita quidem fuit ratio tenuitatis usurarum, quæ sunt unum pro viginti: deinde, quod nihil hic lucri faciat creditor. Omnes enim fructus in hospitalis, & pauperum usum insumuntur. Sed ut intelligas hæc, Præfecti hospitalis pecuniam pauperum his duabus conditionibus locant. Prima, ut debitor pignus det sufficiens: altera, ut id vendi possit intra tempus. Et usuræ currunt menstruæ, duodecimæ partis vigesimæ.

Dicet forte aliquis: Si peccatum est in his, peccabit ergo, qui mutuum accipit. Causam namque peccandi dat: qui autem consentiunt facientibus, non modo qui agunt, digni sunt morte. Rom. 10. Ad hanc quæstionem distinguunt aliqui, Si alter paratus non est dare fœnori, non licet eum ad hoc inducere: si vero paratus est, licet. Quia uti alieno peccato in bonum non prohibetur. Sicut Judex juramento per falsos Deos utitur hominis infidelis. Urgebis forte adhuc, Non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Ad hoc respondimus supra, Tit. De peccato. Pœnas porro usurariorum habes apud Sylvest. usura.

STATUTUM I.

Usurarii ne absolvantur, nisi facta prius restitutione lucri excedentis & iniqui: vel certe serio promissa.

DE PECCATO IN SPIRItum Sanctum.

Peccatum in Spiritum Sanctum gravissimum est, quod Salvator noster, nec in hoc sæculo, nec in alio dicit remitti: & Joannes: Est peccatum ad mortem: non pro illo [inquit] dico, ut roget quis. (*z*)

Sex ponuntur species peccati in Spiritum Sanctum, quæ & peccata Blasphemiæ appellantur, & irremissibilia: non quod remitti non possint, aut quod omnino non unquam remittantur a Deo, si quis perfectam de his contritionem habeat: [Deus enim nemini suam misericordiam negat contrito] sed ideo dicuntur irremissibilia, quia ex se peccata hujusmodi contra causam & rationem veniæ pugnant, quæ est pœnitentia: & Spiritui Sancto, qui fons est misericordiæ, adversantur. Sunt autem hæc:

1. Præsumptio: qualis hæreticorum, qui putant se absque ullis meritis salvari: Deo justitiam detrahentes.

2. Desperatio de misericordia Dei: qualis Judæ proditoris, & Cain.

3. Impugnatio veritatis agnitæ: qualis fuit Judæorum, qui opera Christi manifestissima tribuebant principi dæmoniorum. Talis etiam fuit Jamnæ & Mambræ, qui Mosi restiterunt: talis etiam hæreticorum, qui nolunt veritatem intelligere.

4. Invidentia fraternæ gratiæ. Hac primus Cain diabolum (cujus invidia peccatum in mundum introivit) imitatus est, moleste ferens fratrem suum a Deo diligi. Saul contra Davidem: quia videret, quod esset Dominus cum David. Item omnes, qui piorum hominum sanctam conversationem criminantur, & quæ dona Spiritus sunt Sancti, perverse & malitiose interpretantur.

5. Obstinatio in peccato: ut qui perseverant in peccato, & statuunt ab eo, non desistere in futurum rejectis omnibus admonitionibus: ut populus Israeliticus, quando ductus est in captivitatem. 4. Reg. 14.

Item Sedechias, qui non erubuit faciem Prophetæ, loquentis ex ore Domini. 2. Paral. 36.

6. Finalis impœnitentia. Hæc nunquam de peccato pœnitere statuit, ut qui gloriantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Hos solet mors cum æterna

(*x*) C. 1. de Usu. (*y*) S. Tho. 2. 2. q. 78.
(*z*) Theod. in 2. Sent. d. 43. Matth. 2. Marc. 3.

na damnatione intercipere. Talis forte Herodes Agrippa, Act. 12.

Ex his patet unum esse proprie, & per se, peccatum irremissibile, finalem impœnitentiam: reliqua, non nisi in quantum ad hanc pertinent, & in hanc definiuntur, vocantur irremissibilia. Illa enim ante vitæ finem deleri possunt per pœnitentiam: quamquam difficulter, quia, uti diximus, contra causam veniæ pugnant, atque ab ea longe recedunt, quæ est pœnitentia. Siquidem peccatum ex ignorantia (quod contra Filium Dei committi dicitur) remissibile est: quia errore cognito, sequitur pœnitentia. Quod ex passione, & animi impotentia contra Patrem patratum est: extincta passione, & quasi luce Solis depulsa caligine, damnat recta ratio. At vero, ubi hæc desunt, in Spiritum Sanctum peccatur: & pœnitentiæ raro locus conceditur. Quoniam melius hic nihil videtur: & resipiscentiæ viæ omnes fere obstruuntur ei, qui ex certa scientia male agit, nec facinoris sui damna sentit.

DE GRATIA SPIRITUS *Sancti.*

GRatia Dei, inquit D. Aug. (*a*) donum Dei est: donum autem maximum ipse Spiritus Sanctus est: & ideo gratia dicitur, quia gratis datur. Sed duplex gratia ponitur a Theologis. Una dicitur gratis data, alia gratum faciens. De illa dicit Apostolus, (*b*) Divisiones gratiarum sunt: idem autem Spiritus. Et sequitur: Alii quidem datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii Prophetia, alii discretio spirituum, alii gratia linguarum, alii interpretatio sermonum: hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

Alia, quæ dicitur gratum faciens, Dei charitatem significat, & benevolentiam: per quam homo justus fit, & regno cœlorum dignus. Huic peccata omnia mortalia cedunt. Hanc arrhabo Spiritus Dei dicitur ad Corinthios, (*c*) id est, pignus futuræ gloriæ. Et ad Rom. 5. Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.

Datus autem Spiritus Sanctus est in die (*d*) Pentecostes visibiliter. Datus nobis est deinceps singulis, in Baptismo, & Confirmatione. Datus etiam Apostolis (*e*) post resurrectionem: quando insufflavit, & dixit: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Verum cum sit Spiritus Sanctus Deus, (Credimus enim in Spiritum Sanctum, qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre & Filio simul adoratur: & ita definitum in magnis illis 4. Conciliis fuit, Nicæno, Constant., Ephesino, & Chalcedonensi: quia baptizari nos Christus jussit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: & Ananiam mentitum Deo pronunciavit Petrus (*f*): & 1. Cor. 3. corpora nostra Templa Spiritus Sancti dicuntur) quæstio aliquando mota fuit, quomodo datus nobis est Spiritus, in substantia suane, an in donis suis, & charismatibus?

Bessarion Cardinalis, genere Græcus, Latine doctissimus, plurimis Sanctorum Patrum authoritatibus & scriptis probare nititur, eum ipsum Spiritum Sanctum, quem tertiam in Trinitate personam credimus, vere & realiter habitare in nobis, non tantum per charismata, sed per substantiam. Et adfert præcipue verba Cyrilli in epistola septima ad Hermiam, qui ad gratiam Spiritus omnia referebat, quæ de hac re dicuntur. Et inter alia verba Patris Cyrilli, hæc subdit: Si gratia esset distincta a substantia Spiritus, dixisset sane Moyses: Sufflavit Creator omnium gratiam per Spiritum vitæ: & Christus dixisset, Accipite gratiam per mysterium Spiritus. Sed illic dictum est, Spiritus vitæ: hic vero per Salvatorem: Spiritus Sanctus, ipsum procul dubio Spiritum credentium animabus emittentem. Postea, Templa vero Dei, nec non dii & vocamur & sumus: Qua de causa quæras ab adversariis: si gratia participamus nuda & non subsistente? At non ita se veritas habet. Templa namque existentis & subsistentis Spiritus sumus. Idem in Joan. c. 1. Si Deus ex Deo secundum naturam, & Spiritus, quo & per fidem in Christo participamus, dii nos etiam efficimur, tanquam jam in nobis habentes Deum, secundum illud, Inhabitabo & inambulabo in eis. Quo namque modo Templa Dei essemus, nisi Spiritus natura Deus esset? Hæc ex Bessarione. Videntur autem & plerique antiquorum in hac fuisse sententia: maxime Basilius, quem idem Bessarion adfert dicentem, insufflatum Spiritum a Christo discipulis, qui & cum Patre & Filio commorabatur in creatione. Et libr. 3. contra Eunomium: Principatus, & Potestates, & omnis creatura, cum ex attentione & diligentia sanctificatæ sint, non jure naturæ sanctæ dicerentur. Appetentes enim bonum secundum amoris, quem

(*a*) De verb. Domini. ser. 61. & de gratia & lib. arb. cap. 9. (*b*) 1. Cor. 12.
(*c*) 2. Cor. 5. (*d*) Act. 1. (*e*) Joan. 20. (*f*) Act. 5.

quem ad Deum habent, proportionem, ſanctitatis menſuræ participant: & ſicuti ferrum, quod in medio ignis jacet, ferri naturam non amiſit, vehementi tamen ignis actione ignitum, cum univerſam ignis naturam in ſe ipſum acceperit, & colore & actione ad ignem tranſit: ſic ſanctæ. Virtutes ex communicatione, quam cum illo habent, qui natura Sanctus eſt, per totam ſuam ſubſtantiam acceptam jam & quaſi innatam ſanctificationem habuit: diverſitas tamen ipſius a Spiritu Sancto eſt, quod Spiritus natura Sanctus eſt: illis vero participatione ineſt ſanctificatio. Poſtea pergit probare Spiritum Sanctum eſſe Deum, ex eo, quod D. Joannes (*g*) ſcribit: Ex hoc ſcimus, quod in nobis eſt, ex Spiritu, quem dedit nobis. Nam ſi Deus dicitur habitare in nobis per Spiritum, non eſt ergo expers Divinitatis Spiritus. Similia multa reperias apud eundem: Et quidem niſi diligenter & cum judicio rem tractes, error videatur Eunomii, & eorum, quos vocarunt pneumatomachos: qui Spiritum Sanctum dicebant eſſe creaturam, non Deum, niſi abuſive, propter energiam, id eſt, efficaciam. Dicebant enim hæretici illi ſolam eſſe virtutem ſanctificativam. Refert Epiphanius, qui etiam locis quibusdam dari nobis Spiritum Sanctum opinatur, Deum verum adorandum, & per Spiritum ipſum dona: veluti ſcientiæ, ſermonis, ſanitatum, prophetiæ. Hæreſi enim 74. lib. 3. ſic loquitur de Spiritu Sancto: Non alienus ſanctificationis, non diſtans nomenclatura, non alienus doti: Sed unus Deus, una fides, unus Dominus, &c. D. Auguſtinus (*h*) ejusdem plane videtur fuiſſe ſententiæ: maxime in lib. de Trinitate. Cujus authoritate ſubnixus (*i*) Magiſter ſent. eum ipſum ſenſit Spiritum Sanctum (qui a Patre, Filioque procedit) noſtram eſſe charitatem, & dilectionem; qua Deum diligimus. Loca vero Scripturarum, quæ pro hac faciunt, multa ſunt: maxime 2. Corint. 6. Quis autem conſenſus Templo Dei cum idolis? vos enim eſtis Templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus. Id enim niſi de Spiritu Sancto nequit intelligi. 1. Joan. c. 4. In hoc cognoſcimus, quia in ipſo manemus, & ipſe in nobis, quia de Spiritu ſuo dedit nobis. Item, Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum, quoniam major eſt, qui in vobis eſt. Et rurſum, Deus enim charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet. Joan. 7. Nondum erat Spiritus datus, quia nondum JEſus erat glorificatus. Et c. 14. ubi loquitur de Spiritu Paracleto: Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Rom. 8. Non enim accepiſtis Spiritum ſervitutis iterum in timore, ſed Spiritum adoptionis Dei, in quo clamamus Abba Pater: & ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus, &c. Atque hæc quidem ſatis pro illa ſententia.

Ambroſius (*k*) autem aperte docet Spiritum pro gratia ſpirituali poni: ſicut Apoſtolus dicit, Spiritus poſtulat pro nobis, &c. Licet idem habitare dicat in nobis Deum Patrem, & Deum Filium: ſicut dicitur, Ad eum veniemus, & apud eum manſionem faciemus. Chryſoſt. hom. de Spiritu Sancto, ait: Quando Spiritus Sanctus dicitur mitti, non de Divinitate eſt ſermo, ſed de donis ejus: non enim mittitur Divinitas, nec Filius dicitur miſſus a Patre ſecundum Deitatem. Probat ex Luc. 24. Manete in Hieruſalem, donec induamini virtute ex alto. Hieronym. ad Hedibiam prorſus de gratiis Spiritus Sancti ea intelligenda putat: ut cum Apoſtolus dicit, Spiritum nolite extinguere, & ſimilia. Nec alium modum agnoſcit ſchola. Nam ſi dicitur nobis datus Spiritus Sanctus, aut procedere in creaturam: creatura certe non habet rationem ſubjecti: ut ſic nobis detur, vel ponatur in nobis, ſicut calor in corpore. Cum ſit enim Chriſtus Sanctus ipſe ſuppoſitum, & res per ſe ſubſiſtens, nec in ſubjecto dicitur, nec datur in unitatem ſimplicitatemque ſuppoſiti: Quid enim id aliud eſſet, quam alia Spiritus Sancti incarnatio? Datur ergo nobis Spiritus, per donum aliquod ſpirituale: & merito eſt rejecta opinio Lombardi, (*l*) qui Deum ipſum eſſe ſenſerat charitatem & dilectionem, qua Deum diligimus: cum ſit Dei donum potius, & doni donum, ut Aug. loquitur 15. de Trin. c. 19. Quia Spiritus Sanctus donum dicitur. Datur autem Spiritus Sanctus, rei amatæ director, & gubernator, & protector: qui cuſtodit, dirigit, protegit, docet, tanquam tutor pupillum, quem ſuſcipit. Sic datur nobis. Et uno quidem modo per gratiam, alio per auxilium externum, & favorem. Priori modo Beſeleel (*m*) architectus tabernaculi, impletus fuit Spiritu Dei, ſapientia, & intelligentia. Per favorem Chriſtus nobiſcum eſt uſque ad conſummationem ſæculi. Utroque modo fuit cum Stephano, qui plenus gratia, & Spiritu Sancto, faciebat &c. Habitat etiam per fidem (*n*) in cordibus noſtris: tam quia fides Dei donum eſt, quam quia per fidem recolimus Dei memoriam in animis noſtris, ſicut habere in animo dicimur, quem amamus. Ac de hac quidem quæſtio-

(*g*) 1. Joan. 3. & 4. (*h*) Lib. 7. c. 7. (*i*) Magiſt. lib. 1. d. 17.
(*k*) Ambr. lib. 3. de Spir. S. cap. 12. Tom. 5. (*l*) Diſt. 17. l. 1. ſent.
(*m*) Exod. 31. (*n*) Epheſ. 3.

quæſtione hactenus. Et Sanctos illos Patres, qui aliter videntur loquuti, puta ad aſſerendam Spiritus Sancti Divinitatem ea attuliſſe. Non quod ſentirent, donum Spiritus Sancti eſſe Deum: ſic enim creatura eſſet, non Creator.

Eſt ergo gratia qualitas quædam ſpiritualis, a Deo creata in anima noſtra, & habitus infuſus a Deo in animæ potentia. Nam ſi ex odio in amorem, vel ex amore in odium veoimus Dei: id non mutatione aliqua fit Dei, ſed noſtri. Ego Deus, [o] inquit, & non mutor. Vocatur hæc gratum faciens juſtitia: quia per eam juſtificatur homo formaliter. Dicitur pignus vitæ æternæ: quia gratia Dei vita æterna. Et quia ſolus Deus eſt, qui juſtificat impium per gratiam: ideo & a ſolo Deo gratia confertur. Gratiam & gloriam dabit Dominus, inquit [p] David. Ex quo fit, ut opera noſtra in gratia facta, meritoria ſint vitæ æternæ. Dicunt non differre a charitate realiter, quia Dei amor eſt: & Deo charum reddit, qui eam habet. Dicitur libertas, quia liberat a ſervitute Diaboli, & peccati. Dicitur, ſicut ſupra docuimus, Spiritus Sanctus, quia donum eſt appropriatum tertiæ perſonæ in Trinitate. Unde & Templa efficimur Spiritus Sancti. Quare cum peccato mortali eſſe nunquam poteſt: quis enim conſenſus Dei cum idolis? Alia dona poſſunt. Quo fit, ut docet Aug. [q] ut quidam indigni vita æterna & regno cœlorum, aſpergantur tamen quibusdam Spiritus Sancti muneribus, non habentes charitatem: ſed nihil eis proſunt.

Dividitur rurſum Gratia Dei a D. Auguſtino [r] in prævenientem, & ſubſequentem, ſeu cooperantem. Nam ſine Deo nihil boni poſſumus, inquit, neque incipere, neque perficere, ut incipiamus, enim dictum eſt: Miſericordia ejus præveniet me: ut perficiamus, dictum eſt: Miſericordia ejus ſubſequetur me. Bonum propoſitum hominis adjuvat ſubſequens gratia: ſed nec ipſum eſſet, niſi præcederet gratia. Eſa. 26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine. 1. Cor. 15. Non ego, ſed gratia Dei mecum. 1. Cor. 3. Dei enim Coadjutores ſumus. 1. Cor. 2. Nemo poteſt dicere JEſus, niſi in Spiritu Sancto. 1. Cor. 3. Non quod ſimus ſufficientes aliquid cogitare ex nobis. Joan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum. Rom. 10. Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. Sequitur ergo, ut poſtquam ex Dei gratia boni quippiam agere cœperimus: ſine ejus gratia, ſpecialique auxilio, non poſſimus in bono perſeverare. Idcirco idem Apoſtolus, Phil. 2. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro ſua voluntate. Atque hæc eſt Catholica doctrina.

Sed inſurgunt hic male ſani homines, Si ſine Dei gratia bene agere non poſſum; fruſtra ergo quæritur. Nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt. Quaſi vero non paratus ſemper ſit Deus ad ferendam opem. Ego ad oſtium ſto, & pulſo, ait, Apoc. 3. & Proverb. 1. Vocavi, & renuiſtis: deſpexiſtis omne conſilium meum. Dic ſodes, ſi in foveam imprudens delapſus eſſes, ex qua non poſſes exire per te ipſum: alio quopiam tibi porrigente manum, per quem poſſes: opem reſpuendo, nonne eſſes accuſandus? Si Divinæ admonitioni, vel inſpirationi, vel attractioni non conſentis: per te profecto ſtat, quo minus recte agas. Perditio tua ex te Iſrael, tantum auxilium tuum ex me. (s)

Nec ſi indurare aliquem aliquando dicitur Deus, id per ſe & proprie interpretemur. Deus enim intentator malorum eſt. Alioqui peccaret ipſe, qui cauſa peccandi eſſet: & culpa careret homo, qui non libera voluntate ageret. Verum indurare corda ſic dicitur, ſicut Indulgentia nimia parentes ſæpe faciunt deteriores ſuos liberos. Et ſol eodem calore indurat lutum, & emollit ceram. Hæc ſententia eſt (t) Origenis, Baſilii, Chryſoſtomi, Hieronymi, atque aliorum. Quanquam peccatorum tanta aliquando exiſtit gravitas, ac multitudo: ut gratiæ mereatur omne auxilium amittere. Eam ob rem tradi deprehenduntur aliqui in reprobum ſenſum: quia ſublata gratia [quaſi liberi habenis] in omne flagitium ruunt præcipites. Pſalm. 80. Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum: ibunt in inventionibus ſuis. Tertull. contra Marcio. l. 2. Greg. in Job. 30. c. 11. & Aug. paſſim.

DE GRATIA PRÆDESTINAtionis, & Reprobatione.

Diſputationi de gratia juſti hominis, & obdurationi peccatoris proxima eſt de prædeſtinatione ac reprobatione. Locus ſane arduus & difficilis, nec parum periculoſus. Sed quia hac tranſeundum nobis eſt, eum nos cum Dei auxilio ita prætercurremus, ut quæ tuto dici poſſint, in illis ſententiam libere ponamus: cætera ad Eccleſiæ deter-

(o) Malach. 3. (p) Pſal. 83. (q) Auguſt. ad Simpl. lib. 2.
(r) Aug. lib. 2. contra epi. Pelag. c. 9. (s) Hiere. 17.
(t) Orig. Periarch. lib. 3. Baſil. hom. 9. Hexa. Chryſ. in 9. c. Ro. Hieron. in 7. Eccleſi.

determinationem remittamus: cujus eſt de dubiis certos reddere credentes. Ac tota quidem hujus rei difficultas, ex duabus ſententiis exiſtit. Una eſt, quæ cauſam nullam agnoſcit in homine, vel ſalutis, vel damnationis. Altera ex diverſo, merita eſſe prævifa ab æterno tenet, cur a Deo alii electi fuerint, alii reprobati. Quæ autem ſuadent priorem, multa ſunt. Probant enim nos eſſe in manu Dei, non ſecus quam lutum in manu figuli. Sed multa ſecum fert incommoda ea opinio. Tollit enim liberum arbitrium: acceptionem perſonarum in Deo probat: obſcurat Dei miſericordiam: inducit denique Atheiſmum, & Epicuræorum impietatem confirmat. Ex altera reſurgit Pelagiana hæreſis. Namque ſalutis, ac damnationis cujusque cauſam refert ad liberum hominis arbitrium, ut ille.

Pro illa tamen ſtant, quæ ſcribit Apoſtolus ad Rom. 9. De Jacob & Eſau: qui antequam nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, dictum eſt, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Et Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Nam quos præſcivit & prædeſtinavit, &c. & ſequitur epiphonema: Si Deus pro nobis, quis contra nos? cap. 9. Nunquid dicit figmentum ei, qui ſe fingit, Cur me feciſti ſic? idem Deuteron. 33. & Hierem. 8. Item Rom. 11. Reliquiæ ſecundum electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt. Epheſ. 1. Elegit nos ante mundi conſtitutionem. 2. Timoth. 1. Vocavit nos, &c. non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum propoſitum, &c. & c. 2. Firmum fundamentum Dei ſtat, novit Dominus, qui ſunt ſui. Exemplum quoque de vaſis aureis & fictilibus, quam vim habet apud aliquos? quamquam ſimilitudo illa parum juvat, ſi legas, quod ſequitur: Si quis mundaverit ſe ab iſtis, fiet vas in honorem. Addunt c. 1. ep. 1. Petri: Benedictus Deus, qui, &c. Matth. 11. Ita Pater: quia ſic placitum ante te. & 13. Ut videntes non videant. Joan. 6. & 8. Omne, quod dat mihi Pater, &c. & 15. Non vos me elegiſtis, ſed ego, &c. & 17. Manifeſtavi iis, &c. nec orat, niſi pro iis, quos &c. Exod. 4. Et ſequentibus narratur obduratio Pharaonis. In Pſalmis multa ſunt & in Eſaia. [u] Eccleſiaſt. 7. Nemo poteſt corrigere, quem Deus deſpexerit. Proverb. 16. Omnia propter ſe operatus eſt, etiam impium. Sapien. 4. Raptus eſt, ne malitia, &c. Alia multa præter hæc afferri poſſunt, quia voluntati ejus quis reſiſtit?

Sed ex altera parte ubique clamant Scripturæ non eſſe perſonarum acceptorem Deum. Quod ſi ſic, cur hunc magis, quam illum eligit? Item 1. Timoth. 2. dicitur velle omnes homines ſalvos fieri. Et additur ratio, quia unus Deus, unus & mediator Dei & hominum, Chriſtus JEſus. Ergo ſi multi pereunt, peccatum in cauſa eſt, cum ſit ſtultorum infinitus numerus. Matth. 23. Quoties volui congregare, ſicut gallina pullos ſuos, & noluiſti. Luc. 19. Venit ſalvum facere, quod perierat. 2. Petr. 3. Non tardat Deus promiſſionem ſuam, ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire. Geneſ. 4. Si bene egeris, recipies: ſi autem male, &c. & c. 14. Propter decem juſtos peperciſſet civitati. Exod. 33. Qui mihi peccaverit, eum delebo. Eſa. 65. Expandi tota die manus, &c. Hierem. 7. Vocavi, & non audiſtis, & 18. Si pœnitentiam egerit, &c. Ezech. 18. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur. Juſtitia juſti ſuper eum. & 33. Nolo mortem peccatoris. Oſee 13. Perditio tua ex te. Jon. 4. Tu doles ſuper hedera, & ego non parcam Ninive civitati? Proverb. 1. Vocavi, & renuiſtis, ego quoque in interitu veſtro ridebo. Sapien. 12. Misereris omnium, diſſimulans peccata: & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Eccleſiaſt. 15. Non dixeris per Deum abeſt. Non dicas ille me explanavit: non enim neceſſarii ei ſunt impii. Et ſequitur: Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilii ſui.

Sequitur itaque (ſi Deus non eſt acceptor perſonarum) & prædeſtinationis, ſive electionis, & reprobationis cauſas in hominibus fuiſſe prævifas a Deo, propter quas alii ad vitam, alii ad mortem deſtinati fuerint ab æterno. Nam parabola de ſemente juxta terræ, in quam ceciderat, naturam, fructum docet proveniſſe. Et paratum, ait Dominus, regnum iis, qui opera charitatis exhibuere: aliis in ignem mittendis. Et videtur quidem Paulus ad Rom. 8. Ideo dixiſſe, quos præſcivit & prædeſtinavit: id eſt, illos prædeſtinavit, quos præſcivit: id eſt, quorum opera bona prænovit.

In hanc ſententiam inclinaſſe videntur antiqui. Juſtinus martyr Deum ait prænoviſſe improbos obſtinato fore animo: Quin etiam Dei præſcientiam non eſſe cauſam rerum futurarum, ſed e diverſo. Idem Origenes, ad Rom. 8. 12. 9. Chryſoſtomus hom. 16. in ep. ad Rom. & aliis locis aperte tradit Deum prænoviſſe eos, qui digni ſunt corona vel ſupplicio. Item Damaſcenus & Theophylactus. D. Ambroſius per hanc rerum præſcientiam vindicari vult Deum ab acceptione perſonarum. Hieronymus in eandem, ſi ejus eſt opus, & ad Galatas, expreſſiſſime docet Deum hunc diligere, quem ſcit futurum eſſe juſtum, odiſſe vero, quem peccatorem.

(u) Pſal. 32. 43. 46. 77. 148. Eſa. 4. 6. 14. 45.

rem. Placuit hæc eadem sententia etiam nunc multis: & ideo dilectum fuisse ajunt Jacob, odioque habitum Esau, quia prænoverit Dominus, quales futuri essent. Et ad illa tam multa, quæ in Biblis videntur, tribuere omnia Dei præscientiæ ac prædestinationi: respondent illa velle innuere, quod Deus falli non potest in iis, quæ ab æterno novit: ut neque plures, neque pauciores salventur, quam ipse vidit. Et vas, quod dicitur in manu figuli: Hierem. 18. citra figuli voluntatem dissipatum videri. Et quamvis Apostolus non respondeat interrogationi illi (cur adhuc quæritur?) propterea quod reprimere volebat audaciam importuni interrogatoris: tamen ad Timoth. 1. c. 1. satisfecit, cum ait: Misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci. Et eodem modo respondit Deus Moysi: Miserebor (*x*) cujus miserebor. Quasi dicat: Noo tuum est hoc scire. Non semper expedit, ut servus sciat Domini sui consilia. Sic Sancti illi Ambrosius & Chrysostomus.

Collidentibus itaqoe inter se duabus his sententiis B. Augustinus, (*y*) suo more medius incedens, rem distinxit: & salvari qoidem prædestinatos ait Dei gratia, quam dat electis suis: reliquos autem juste damnari: quod cum in illa peccatorum massa ex primi parentis peccato culpabiles inveniantur, queri non debeant, si aliis electis, alii sibi relinquantur. Tali eoim res humanas agitare Deum judicio, ut debitas pœnas aut juste reddat, aut misericorditer donet: nec audere debitor potest creditorem arguere iniquitatis, si alteri donans, ab eo, quod debebat, exegerit. Sic Aug. multis in locis ad peccatum origioale refereos, quod multi non fiot electi.

Sed subsistit adhuc eadem quæstio. Quæratur enim; Cur hunc potius, quam illum ex eadem massa eligit? cur dicitur velle omnes salvos fieri? cur addita ratio ab Apostolo rei hujus est, quod est unus Deus, si non idem est omnibus? Præterea Angelorum alii electi fuerunt, alii reprobati: ergo reprobationis causa non est peccatum originale, quia non erat hoc in Angelis. Imo etiam ex iis, qui a peccato originali per Baptismum inundati sunt, multi damnantur. Non ergo reprobati propter illud peccatum. Ergo acceptionem personarum non potes evadere: quoniam omnibus io eadem conditioοe peccati prævisis, hic eligitur, alter reprobatur.

Sanctus Thomas in opere contra geotiles, Deum perpetuo pulsare ad januam cordis nostri, ait: eosque ad salutem perducere, qui sibi aperiunt: reliquos in cæcitate relinquere. Quare sua culpa, non tantum originali, sed etiam actuali hac (quia non aperiunt) damnari. Nam licet omnium corda sic moveat Deus, ut duritiam mollire possit: tamen sunt, qui novam adhuc duritiam apponunt. Hi dicuntur præsciti: quia supplicio æterno obnoxii præsciuntur. Alii ad salutem deliguntur: non propter opera sua, vel voluntatem: sed Dei gratia, quæ voluntates eorum anteit. Et sane Patres omnes antiqui (*z*) sic de Dei providentia senserunt, ut auxilium & gratiam dari omnibus putarint, necessariam ad salutem. Nam qui præcepta posuit sub pœna observanda, nisi ea concedat, sine quibus observari illa nequeunt, vel condonare oportet omitteuti, vel iniquum esse, si infert iram. Quo pacto volabit avis, si alas detrahis? D. Hieron. (*a*) vel etiam perditis ipsis ait dari gratiam. Namque & Deus proprio Filio suo non pepercit. Sed uti diximus B. Aug. non omnibus dari sufficientem ad salutem prædestinatorum sensit: nec teneri Deum, ut det alicui. Quis enim prior illi dedit, & retribuetur ei? ad adimplenda vero præcepta sua, omnibus præsto adesse, non negat. Sed non hæc illi est gratia prædestinationis. Prædestinatio illi est Dei voluntas & propositum dandi vitam æternam, & media omnia conducentia ad illam: non omnibus quidem, sed iis, quos ex illa massa corruptionis elegit. Itaque electio prior est prædestinatorum, deinde prædestinatio, post hæc prædestinationis illorum prævisio.

Doctrinam Sancti Thomæ de addita duritia Contarenus Cardinalis similitudine declaravit. Sicut lateres ad ædificium præparati, quia graves natura sunt, nunquam sua apte vi ascendant in murum, nisi ab aliquo tollantur: si vero præditos judicio fingamus & voluntate quadam, ut ascendere nolint, & ne attollantur, nova gravitate resistant: Sic licet ex nobis sine Dei ope nihil possumus, adjuti tamen Dei gratia omnia possumus: sed si resistamus Spiritui Sancto, & duritiei nostræ, duritiam addamus, culpa nostra fuerit. Rem hanc in colluctantibus experimur adhuc evidentius. Nam, ut uterque gravis sit: tamen ab Hercule sublatus Antheus, in altum vincebatur: qui si majorem gravitatem potuisset addere, non fuisset a matre terra evulsus, neque ab Hercule victus, ut est in fabulis. Utimur re fabulosa ad argumenti evidentiam.

Sed

(*x*) Exod. 33. (*y*) De prædestin. c. 3. & epist. 105.
(*z*) Chrysost. hom. 32. in 19. Matth. Ambros. in Psal. 118. & de vocat. gent. c. 9. Cypr. lib. 4. ep. 7. Origen. 1. Periarch. Basil. hom. Quod Deus.
(*a*) Hieron. in Eccles. 7.

Sed neque similitudo hæc satisfacit. Extat enim adhuc duplex difficultas. Utramque docet idem Contarenus. Una est, quod videtur in electis, qui novam duriciam non apponunt, actus aliquis motionem præcedere gratiæ Dei; saltem privativus. Nam cum possint resistere, non resistunt. Hoc repugnat iis, quæ de gratia Dei dicta sunt, ut videtur. Altera, quod voluntas Divina minus efficax in juvandis reprobis, quam electis videretur, quod impium est: vel certe redit eadem personarum acceptio.

Joannes Damascenus, quem sequuntur multi, duas voluntates in Deo ponit: unam vocat antecedentem, alteram consequentem. Antecedens est, qua vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: quæ Divinæ gratiæ operatio est in nobis sufficiens ad consequendam salutem, si ei non resistatur. Per consequentem condemnat eos, qui gratiam hanc repudiant: servat autem eos, qui recipiunt, & cum ea fructum faciunt. Aliter eædem voluntates dicuntur, signi, & beneplaciti.

Sed neque hæc explere possunt animum hominis multa sciscitantem. Insurgit enim hic humana arrogantia, & urget: si prædestinatus es, quid satagis? nonne quicquid agas, salvabere? & si reprobatus, quid prodest virtus? vana est solicitudo. Fruere bonis præsentibus. Nam quæ semel in illa Divina, simplicique sapientia, atque immutabili, definita, constitutaque sunt, non amplius consilio subjacent hominis, vel providentiæ. Hæc est, lector optime, hæreticorum ratio. Græce dicamus ἀργὸς λόγος: qua nec ægrotus medicum accerset, nec agricola sementem faciet, nec ardentibus quis ædibus incendium extinguere curabit. Definitum enim in Divina præscientia dicet, an extinguetur incendium: & quos fructus sit, vel non sit percepturus agricola: & lectone surget, vel non surget ægrotus. Et alia multa, quæ afferre solita fuit apud Philosophos, quæstio de futuro contingenti. Equidem, nisi hac tempestate talia apud plebem scandala disseminata fuissent: ut etiam sint, quos non pudet affirmare prædestinatum peccare non posse: imo quod etiam absurdius est, ejus peccata Deo placere, præter alias horrendas plurimas blasphemias: abstinuissemus sine dubio ab hac de prædestinatione, disputatione. Nam temeritatis maximæ est, ea in vulgus asserere, quæ non intelligas: & vanitatis extremæ, ea publice tradere, quæ vulgus percipere non possit. Sed ut teneant Pastores nostri, quibus resistant vicinis quibusdam importunis, pauca hæc accipiant, sub censura tamen Sedis Apostolicæ. Tenendum pro certo est, Deum rerum omnium principium, simplici unaque actione omnia, quæ sunt, producere, atque conservare: ejusque actionem idcirco nullo tempore, nec temporis parte aliqua contineri. Namque in illa naturæ Divinæ Majestate non est, quod quæras, vel fuit, vel erit: tantum invenias esse & est nullius temporis vicissitudine comprehensa. Quam ob rem B. Augustinus, Divinitas, inquit, omnibus rebus & antiquior est, & junior. Antiquior quidem, non quod fuerit, sed quia est ante res omnes: junior vero, quia est, non erit post res omnes, ad extremum ultimi judicii diem. Dei ergo effectrix rerum ratio simplicissima est, una, immutabilis, & infinita: quæ in æternitate operatur omnia, quæ sunt, fuerunt, atque erunt. In illo EST, Divinæ causæ, continentur omnes causæ, necessariæ, contingentes, liberæ, coactæ, certæ, casuales. Sed ad esse Dei hoc ineffabile, intellectus humanus ex se ipso non potest attolli: quod rebus corporeis & sensibilibus immersus, omnia cum tempore & materia & loco cogitat, & cognoscit. Ac sumus quidem in hoc mundo visibili non dissimiles fratribus illis, qui apud Platonem sibi adnexi sedebant in antro Trophonii. Qui cum umbras rerum solum in antro viderent, reliqua quæ sub cælo fieri, atque esse narrabantur, omnia umbras esse putabant: & insanire alios dicebant, qui aliter sensissent: Sic certe sumus nos, cum de Divinis, supernisque disserimus, sic de illis loquimur atque cogitamus, atque de his, quæ in mundo inferiori, ac materiali fiunt. Quare cum quis de prædestinatione verba facit, illico ad res notas respicimus: & de Divina virtute (licet immensa) perinde putamus, atque de ea, quæ ad determinatos effectus naturæ ordine procedit. Dicimus quidem in sensu composito (quod verum est) unum aliquem hominem, quem digito ostendimus, vel salvandum, vel damnandum esse: sed neque salvum adhuc, neque damnatum audemus affirmare. Et tamen EST illud Divinum, æternumque, in quo salus illius hominis decreta est, omnia, quæ sunt, & fuerunt, & quæ erunt, complectitur, & excedit: nullo ipsum comprehensum tempore. Et quia in verbo hoc prædestinationis aliquid prius cogitamus, & aliud posterius, [qui nos elegit, inquit Apostolus, ante mundi constitutionem, ut essemus, &c.] & in causis, quarum definitus est effectus, necessitatem naturæ ponere solemus, in aliis contingentiam: ideo in prædestinatione necessitatem Divini decreti, cum libertate arbitrii conducentes, tanquam in præcipitium aliquod deducti, & barathri voraginem intuiti, tanta vertigine corripimur: ut in terram quasi prostrati, solam terram cogitemus. Hac ideo voragine deterri-

territus Apostolus, exclamat: O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Nam si sine pœnitentia sunt dona Dei & vocatio: certe igitur, qui prædestinati sunt, finem consequentur. Si vero liberum arbitrium: ergo peccare possunt, & a fine illo decidere: aut certe peccatum eis non imputabitur.

Tenendum igitur secundo est, primam illam, æternamque rerum omnium causam, singulis suos fines præscripsisse, & ad eos consequendos media dedisse commoda, & conducentia. Sic quos prædestinavit & vocavit, inquit Apostolus. Rebus etiam quibusdam fines & media proposuit excellentiora, & supra naturam earum, ut in animantibus quibusdam videmus mirabilia. Ut docentur equi, & canes, & elephanti quædam agere, quasi ratione utentes, quod supra naturam brutorum est. Produxit quoque Deus hominem rectum. Addidit autem (quod supra naturam hominis erat) gratiam, qua Deo charus erat: justitiam originalem, qua inferiores animæ facultates rationi parebant. Dedit scientiam rerum omnium naturalium: dedit prophetiæ Spiritum, & multa alia. Quin & capacem fecit Divinæ atque æternæ fœlicitatis. Ad hæc enim, nisi collata a Deo specialiter fuissent, non poterat vi sua pervenire natura primi hominis Adam. Quin etiam hic, qui cum perfectione maxima naturæ humanæ creatus fuerat, ingratus tantis beneficiis, non solum illa amisit, quæ supra naturam acceperat: sed etiam in iis, quæ naturæ propria erant, damnum fecit maximum. Nam relicto summo fine, qui Deus est, ad res caducas animum convertit: ad quas mutæ instar pecudis inhians, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est eis. Licet enim libero simus a natura arbitrio, ægro tamen adeo, & tanquam saucio; ut ad bene agendum semper indigeamus gratia Dei.

Tenendum tertio, quod licet uni tantum fini addictam & infixam voluntatem quis habeat [veluti Angeli boni, summo bono: diabolus & damnati, malo] non ideo tamen libertate arbitrii, vel ii, vel illi privati sunt: quia utrique proprio impulsu, proprioque judicio, atque electione, non alieno agunt: & ex multis & variis finem consequendi rationibus, eam tenent & consectantur, quam maxime probant. Hæc optime persequutus est idem Contarenus.

Ex his igitur tria eliciemus fundamenta doctrinæ præsentis. Primum, quod liberum est hominis arbitrium, potest quivis sanæ mentis non solum male, sed etiam recte agere cum Deo, si velit. Hoc enim subruto fundamento, quis vitam instituet ex Christi legibus, & doctrina? Majorem locum habeant, necesse erit dogmata Epicuri, aut Philoxeni: quam Christi, aut Apostolorum. Secundum est, quod cum libertate arbitrii non pugnat non posse peccare. Secus enim non fuisset suæ voluntatis Salvator noster JEsus Christus. Tertium est, quod perire nequeunt (id est, infallibiliter salvabuntur) omnes illi, qui secundum Dei æternum propositum electi & vocati sunt. Iis enim omnia cooperantur in bonum. Roman. 8. Fundamentum, inquit 2. Timot. 2. firmum stat: novit Dominus, qui sunt sui. Et Joan. 10. Non peribunt in æternum, & non rapiet eos quisquam de manu Domini. & 17. Pater sancte, serva eos in nomine tuo. Et alio loco: Ex nobis exierunt, quia non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Quartum, quod sunt nonnulli electi & prædestinati: quibus ut vasis misericordiæ Deus uti voluit, ad ostendendum suæ gloriæ, & Majestatis immensæ divitias. Ideoque sine ullis operibus electi sunt, & sine meritis prædestinati. Ephes. 1. Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in charitate: qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per JEsum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo. Et Christus: Multi sunt vocati, pauci vero electi. *(b)* Quintum, quod qui prædestinatus est, potest peccare. Peccavit enim Paulus, persequens Ecclesiam Dei. Peccavit David, & extra Dei gratiam fuit. Nam gratia Dei donum est in homine: non in Deo passio, vel motus aliquis, qui immutabilis est. Sextum, quod neminem Deus ab spe fœlicitatis & gloriæ prædestinatorum, quam diu in hoc mundo sumus, abjecit. Quinimo dedit omnibus hominibus, quæ necessaria sint & conducentia ad hunc finem. Quanquam non omnibus eadem, vel æqualia, quoniam multos reliquit tanquam in communi grege, in naturæ communi ordine & ratione: omnia tamen ad gloriam suam dirigendo. Universa, inquit Sapiens, propter semetipsum operatus est Dominus *(c)*: impium quoque ad diem malum. Quia pœna impii in gloriam justitiæ Divinæ cedit. Neque enim justum est, nec decet, ut omnes eodem honore subditos dignetur Princeps: quia Majestas in distinctione graduum, dignitatumque cernitur. Et in magna domo multa vasa. Atque hoc nunc erit septimum postulatum. Ultimum sit, quod nomen prædestinationis, ordina-

(b) Matth. 20. *(c)* Proverb. 16.

dinationem notat ad aliquid, quod in intentione prædestinantis est, antequam fiat. In gratia ergo prædestinationis duo consideran- tur. Unum est, æternum Dei propositum, de quo jam egimus: alterum sunt media conducentia ad beatitudinem. Deus dare solet hæc electis suis; ut sunt vocatio, justificatio, perseverantia, & similia. Non omnes autem quicunque vocati sunt, sunt etiam electi: nec omnes in accepta justitia perseverant usque in finem. Quapropter licet in proposito Dei æterno multi ad Christi gratiam & fidem (qui status electorum est) sint prædestinati: non omnes tamen ii sunt ad fœlicitatem æternam. Quia ex iis, qui fidem Christi receperunt, & charismatum ejus dona, quique filii Dei, secundum præsentem (ut dicitur) justitiam, facti fuerunt: non aliter multi ad vitam æternam prædestinati sunt, quam si compatiantur Christo, & in fide permaneant, nec indignos se reddant hæreditate paterna. Huc pertinet illud Apocalyp. 3. Tene, quod habes, & nemo accipiat coronam tuam. Si namque omnia (ut quidam volunt) necessitate, ex illo Dei proposito evenirent: quis, rogo, huic quæstioni respondeat: Hic prædestinatus est, ergo timere nihil debet, ne coronam sibi quis accipiat? Quod si non est prædestinatus: quorsum hortatur, Tene, quod habes? nihil namque habet. Ergo utrumvis dicas (vel prædestinatum, vel non prædestinatum) nugatoria esset admonitio, Tene, quod habes.

Quare recens quidam author (*d*) non male sentiendum putat, quod Deus neminem, antequam delictis propriis pœnam commerentem viderit, supplicio præpararit æterno: vel (ut loquimur) præsciverit, aut reprobaverit. Quamquam gratis omnino multos ad gloriam suam prædestinavit: & ex non prædestinatis simpliciter, multos rursum coronabit: quos scilicet non speciali illa prærogativa, gratiaque elegit. Sic author hic particularem prædestinationem, simplicem & absolutam ponit: universaliorem, sub conditione. Doctrinam hanc, quia nondum sit [quod sciam] a Sede Apostolica approbata (cui omnia nostra subjicimus, & a cujus regula ne latum quidem unguem declinare velle protestamur) non equidem, ut ratam atque infallibilem afferimus hoc loco: sed tantum, ut Epicureis illis, & eorum Sophismatis, quod respondere possis, habeas: sicut agimus in Scholis, quando argumenti fallaciam prodimus data instantia. Qui ergo sic respondendo, prædestinationem generalem, ad adoptionem filiorum Dei, & particularem, ad gloriam æternam referant: ii non sumunt verbum prædestinationis simpliciter & absolute, sicut sumi solet a Theologis pro proposito Divino dandi fœlicitatem, & media ad eam: sed determinate ad aliquid: ut certe nomen ipsum importat; & in Sacris Literis semper ad aliquid refertur. Itaque generalis illa erit; Qui prædestinavit nos, ut essemus sancti & immaculati: quamquam non omnes in sanctitate permansuri simus. Nam quemadmodum nec populus Israel simpliciter electus, nec omnes simpliciter progenies Abrahæ: sic nec omnes Christiani simpliciter electi sunt: sed qui compatientur Christo, & in fide ejus perseverabunt, salvabuntur. De populo Israel dicit Apostolus: Non omnes, qui sunt ex Israel, ii sunt Israelitæ: nec qui sunt semen Abrahæ, omnes filii. Idem tamen Paulo ante innuit omnibus factas esse promissiones. Optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis, inquit, (*e*) qui sunt cognati mei secundum carnem: qui sunt Israelitæ: quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa. Hic enim Judæorum sortem deplorat: ut quibus essent factæ promissiones, indigni tamen reperirentur promissionibus, & adoptione: quamvis non taliter fecerit omni nationi. Namque populus ille, licet habuerit hanc electionis gratiam, atque adoptionis, non omnes tamen consequuti sunt effectum adoptionis. Quia alia fuit electio, & adoptio totius populi illius in generali, [quem multis beneficiis & prærogativis gratiis prosequutus Deus est] alia singulorum ex populo. Eodem modo Corinthios (uti Christianos jam) sanctos appellat: In quibus tamen erant peccatis gravissimis obnoxii nonnulli. Particularis autem illa est, de qua dixit Dominus: Non peribunt in æternum. [*f*] Et: Pater sancte, serva eos, [*g*] & Apostolus: Omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt, (*h*) &c. Et, Fundamentum firmum stat: novit Dominus, qui sunt sui. Et de utrisque dicitur: Ex nobis exierunt, quia non erant ex nobis. Sententia quidem hæc non abhorret a sensu communi, neque a Sacra Scriptura: & pacem atque tranquillitatem aliquam afferre potest animo multa sciscitanti. Sed, amice, te etiam atque etiam monemus, ne plus sapias, quam oportet sapere. Puta Dei sapientiam ineffabilem esse, tuique ingenioli angustiis comprehendi non posse. Quid ni? qui ne ea quidem, quæ quotidie cernimus, atque adeo manibus tractamus, assequitur? Non dicam nostram ipsam mentem, qua sapimus, qua providemus, qua hæc ipsa agimus, quæ nunc legis.

(*d*) Cathar. Polytus. (*e*) Rom. 9. (*f*) Joan. 10, 17. (*g*) Rom. 8.
(*h*) 1. Tim. 2.

legis. Hanc enim, quis videt? aut plane qualis, aut ubi sit, quis sentire potest? Omitto illa, quæ a nobis remota, magno cum miraculo fiunt in cœlo, in aere, in mari. Cujus Philosophi sententia dum probata manet, de ratione visus? Quis demonstravit hactenus Magnetis illam tam conspicuam vim? quis animorum motus? Quis motus corporis nostri? Quis gravitatem lapidis? Quis causam ejus impetus, quo procul a projiciente defertur jaculum? Omitto disputationes de republica, de bello, de moribus, de officiis. Omitto incrementa Synapii, & differentias formarum. Omitto denique, ne aliud dicam, calcei tui attritionem. Nam neque hoc quidem satis notum est? Quid magis nosse existimamur, quam objecta ipsa sensuum? Ea, inquam, quæ ipsa per se naturalibus facultatibus percipiuntur? Hinc, velut e prima scaturigine, demonstrationes humanæ sapientiæ sua exordia sumunt, & inde auspicantur. At vero, quid obscurius? Quid incertius, si Pyrronicas illas, & aliorum Academicorum disputationes nosti? Quid magis obnoxium contradictioni? Si album quid dixeris, ille falli oculum tuum argumentabitur. Si sphæricum, ostendet ille angulosum. Cum videberis tibi quiescere, motu agitaberis. Quæ videbuntur tibi circumduci, ea maxime stabunt. Quid ergo demens? minimam naturæ lucem ferre non possumus: & miraris, si ad immensam caligant oculi? Age ergo. Missam faciamus inquirendi curiositatem. Timeamus in Esau severitatem judicii: in Jacob electionis gratiam agnoscamus. Sinamus justum Abel occidere: servari Cain parricidam: Irum in mendicitate agere: Crœsum opibus gravari. Nam & qui apibus dedit solertiam: idem muscas & fucos condidit inertes. Quorum omnium, & si causæ nobis ignotæ sunt: nihil tamen sine Dei nutu, sineve æquitate summa, summaque ratione contingit. Itaque pro iis, quæ discis, gratus esto; ob ea, quæ ignoras, ne sis ægro animo: compertum habens, nihil citra rationem accidere, etiam si rationes hujusmodi te lateant. Dei mysteria [quantum ad captum nostrum attinet] duorum videntur esse generum. Unum eorum, quæ necesse est pro salute nostra, ut cognoscantur: Alterum arcanum, reconditum, & minime scitu necessarium. Quæ etiam duo ita sapientissimus dispensavit: ut quæ sciri necesse est, ea sine magno studio nostro aut labore discantur: alia autem (id est, non necessaria) a nostro conspectu remotissima sunt. Nec modus tamen in inquirendis his, nec finis ullus invenitur. Non dissimile fit in victu. Nam quæ natura corpori maxime necessaria produxit, ea in promptu cunctis proponuntur animantibus, cœlum, terra, aer, aqua, fruges: supervacua vero, & quibus sine magno detrimento carere licet, longissime a nobis posita absunt. Adeo ut nisi cum vitæ periculo ad victum nunquam perquirantur: raræ aves, feræque, & pisces admirandæ magnitudinis: purpura, gemmæ, & in terræ visceribus delitescens aurum. Cogitanti aliquando Divo Antonio [ut referunt] de statu mundi: quomodo alii fideles essent, alii infideles, responsum fuit: Antoni, Antoni, cogita de salute tua: Deus satis potens est & sapiens, ut mundum regat absque te. (*bb*)

STATUTUM I.

Gratiam Dei prædicabunt Curati, & commendabunt populis: ut ab ea in omnibus rebus semper dependeant: de prædestinatione autem & præscientia Dei æterna, ne loquantur ad plebem.

DE SIGNIS GRATIÆ DEI

Nemo debet de Prædestinatione sua, vel gratia præsumere: nec etiam de salute desperare. Quanquam esse possint aliqui certi de ea, ex privilegio Dei. Quantum ad primum dicitur Ecclesiastici 9. Nemo scit, odio, an amore dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta. Job. 9. Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam. Idem: Si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Nam Luc. 17. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite adhuc, quia servi inutiles sumus. Quia (Rom. 8.) non sunt condignæ passiones hujus mundi. Et Psal. 142. Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Ex his sequitur, quam sint perniciosæ hæreses nostri temporis. Sunt enim quidem schismatici, qui certos de prædestinatione esse jubent omnes eos, qui secum a Fide Ecclesiæ Catholicæ Romanæ deficiant. Debuerant potius de damnatione. Nam quæ ipsi faciunt, indicia sunt reprobationis. Docemus autem nos, credendum esse verbo Dei: non utique securos esse vel gloriari, sicut ille Pharisæus, (*i*) qui alios præ se peccatores ducebat. Beatus Petrus satagere nos potius, & solicite quærere salutem per bona opera consulit: quod faciendo, inquit, [*k*] non pecca-

(*bb*) Gerson. I. Serm. de S. Ant. (*i*) Luc. 18. (*k*) 2. Pet. 1.

peccabitis aliquando. Cæterum nihil prohibet, quin possit aliquis per revelationem certus fieri. Paulo enim dictum est: Sufficit tibi gratia mea. (l) & ad Timoth. scribens, ait: Scio cui credidi: & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illam diem. [m] & 2. Cor. 13. Nunquid experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus?

Verum ad confirmandos in spe animos fluctuantes metu: tum etiam ad meliora semper incitandos; Caput hoc unum lege libri De perfectione charitatis Dionysii Cartusiani, quod Gallice quidam reddiderunt.

Signes par lesquels on conjecture si quelqu'un est en charité.

PAR la Loy commune personne ne peut sçavoir ces signes, pour en avoir une certitude. Ce neantmoins il y a quelques exercices spirituels, par lesquels on peut conjecturer, que celuy qui est frequent & assidu en iceux, & y persevere jusques à la fin, est en Charité. Pour exemple: Considere soigneusement en toy, si tu as tousiours, ou au moins le plus souvent Dieu devant tes yeux, en toutes tes pensées, parolles & actions: le croyant present en tout lieu, & scrutateur, & sondeur des reins & des cœurs (n) *de toutes personnes, à raison dequoy tu luy portes humblement honneur & reverence en toute place: cela est un tresbon signe, que tu n'es sans charité.*

De rechef, c'est un bon signe que tu as quelque estincelle de charité, & que tu n'es hors de la grace de Dieu, si tu parles volontiers à Dieu, par devotes prieres & meditations: si tu prens plaisir à parler de luy en toute compagnie: si tu oys volontiers parler de luy en predications & leçons. Plus si tu contemples & regardes volontiers Dieu en ses œuvres admirables, & au Venerable Sacrement de l'Autel, luy en rendant graces. Si pareillement tu visites volontiers les lieux, esquels Dieu est le plus souvent trouvé, comme es Eglises, Chapelles des Saincts, & autres lieux sacrez. Outre si (selon la coustume d'amis) tu envoyes souvent au Seigneur ton Dieu presens de Saincts souspirs, gemissemens, & larmes de devotion, & ferventes oraisons. Et si d'autre part, tu reçois gracieusement les dons, desquels il honnore coustumierement les siens, c'est à savoir, reprochet, injures, moqueries, travaux, douleurs, maladies, & toute sorte d'adversité corporelle ou spirituelle: attendu que ce n'est grande œuvre de rendre grace par benefices & prosperitez, veu que mesmes les Gentils & Idolatres ont ceste coustume de n'estre ingrats des biens, qu'on leur a faict: ains recognoissent & remercient leurs amis & bienfacteurs. Ce pendant tu pourras avoir ceste confiance, que tu n'es entierement sans la grace de charité. Pareillement si tu as joye & liesse, quand tu oys louer Dieu par ses fidelles: & d'ailleurs es merveilleusement desplaisant & fasché, quand tu le vois deshonnorer par les pecheurs: cela est un grand argument, que tu as quelque chose de charité.

Semblablement si tu te resiouis de bon cœur, du bien & prosperité de ton prochain, comme de ta propre felicité: & que tu ayes dueil & compassion de la misere d'autruy, tant corporelle que spirituelle, à savoir de ses maladies, infirmitez & tentations comme des tiennes propres: cela te soit en bon signe que tu n'es du tout vuide de charité. De rechef si tu es zelateur du salut des ames, attirant à Dieu tous ceux, que tu peux par oraison, parole & bon exemple, tantost les reprenant, tantost les priant & suppliant, à ce que Dieu soit loué en tous: c'est un argument de quelque charité qui est en toy. D'avantage si tu t'efforces (selon ta puissance) de suivre JEsus Christ en vertus, mesmement en celles qu'il t'a enseigné de parole & d'exemple, savoir est, mansuetude & humilité: c'est un evident signe, que tu es son Fils; attendu que les Enfans doivent ressembler à leurs Peres: & cela ne se faict sans notable grace de charité. Et si outre les signes precedens, tu sens encores en toy celuy qui s'ensuyt, c'est à savoir, que pour l'honneur de Dieu tu aymes de vray amour & non feinct ne simulé ton ennemy: ne te ducillant ny resentant des torts & injures qu'il t'a faict: mais que plustost estant passionné du danger auquel il est, (pour l'offense à toy faicte) tu pries de cœur affectionné pour la remission de son peché: tu pourras avoir grande esperance, que tu n'es du tout sans charité.

DE SEPTEM DONIS SPIRITUS SANCTI.

SEptiformis Dei Spiritus Sancti dona per Esaiam Prophetam enumerantur. Quæ con-

(l) 2. Cor. 12. (m) 2. Tim. 1. (n) Psal. 7.

contra septem peccata capitalia generaliter nos corroborant & munire possunt. Egredietur, inquit, (o) virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet: & requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus: Spiritus consilii, & fortitudinis: Spiritus scientiæ, & pietatis: & replebit eum Spiritus timoris Domini. Hæc dona Dei sunt: quæ veluti septem lucernæ ab Austro ardentes, Aquilonares tenebras (inquit Hieronymus) expellunt in tabernaculo Domini. Hæc nemo utiliter accipit, nisi in Ecclesia Catholica, quæ Corpus Christi est. Nam sine charitate nihil prosunt: qui Ecclesiæ unitatem non tenet, in charitate non est.

Itaque contra superbiam postulemus Spiritum timoris Domini: contra invidiam, Spiritum pietatis: contra iram, Spiritum scientiæ: contra pigritiam, Spiritum fortitudinis: contra avaritiam, Spiritum consilii: contra gulam, Spiritum intellectus: contra luxuriam, Spiritum sapientiæ.

Comparat septem hæc dona Spiritus, cum septem beatitudinibus Augustinus in sermone de Sanctis, 17. & docet, quomodo timor Domini, qui in ultimo loco positus est, (respondens tamen primæ beatitudini) sit initium sapientiæ. Sed Bernardus copiosius in tractatu de donis Spiritus Sancti. Quamquam numerus beatitudinum non respondet: nam Spiritus Sancti dona septem apud Esaiam invenit Origenes: in Hebræo nunc non invenitur nomen pietatis. Et sex tantum eo loci, conjugatione tripla numerantur.

Sapientia lumen mentis est, quo illustrati Deum cognoscimus & veneramur. Intellectus facilitas ad percipiendum omnia, quæ nobis necessaria sunt ad salutem. Fortitudo constantia animi in periculis & persequutionibus, quam consilium, id est, consultandi vis prudens a Deo data moderatur & regit. Scientia ascensus erga ea, quæ doctrina continet pietatis. Pietas autem affectus ad cultum Dei. Initium his omnibus præbet timor Dei. Sed quia nihil horum sine Christo habere possumus: (in quo fuit plenitudo Divinitatis) ideo in eo dicitur Spiritus horum donorum dator manere.

Porro autem donorum Spiritus Sancti ea vis est, ut per illa virtutes omnes facilius exerceamus Spiritui Sancto. Sunt enim habitus in anima, quibus homo perficitur ad obediendum prompte. Qui credit in me (inquit) flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. (p) Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum, id est, de donis gratiæ Spiritus Sancti. Ex hisce donis spirituales efficimur & filii Dei. Nam qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. (q)

Fructus Spiritus Sancti.

Ex his Spiritus Sancti donis fructus sequuntur Deo grati & suaves. Videlicet, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hæc non est lex. Contra vero opera carnis sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissentiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia. Hæc Paulus. (r) Cum ex fructu cognoscatur arbor, jam unusquisque sodes scrutetur in se, num sequatur magis carnem, an Spiritum Dei: ut si secundum carnem se vivere deprehendat, mutet mores: alioqui morietur. Si enim (inquit Apostolus) secundum carnem vixeritis (s), moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Paulo ante dedimus signa gratiæ: eadem ex fructibus his Spiritus Sancti sumimus, & ex fructibus carnis. Cæterum aliter vivere secundum carnem definire potes, facere quicquid lubet. Ut dormire quando vis, & quantum vis: edere & bibere, quod vis, & quando vis: vestiri quomodo vis, &c. Sed Christus non venit, inquit, facere voluntatem suam.

De octo Beatitudinibus.

Matthæi 5. scribitur Dominum in monte docuisse discipulos suos his verbis: Beati pauperes, &c.

Lucæ autem 6. quatuor tantum ponuntur; Beati pauperes, Beati, qui nunc esuritis, Beati, qui nunc fletis, Beati eritis, cum vos oderint homines &c. sed in his quatuor ille octo continentur, ut docet Ambrosius.

Beatum dicimus eum, qui summo bono opinione nostra fruitur: unde divites vulgus beatos nominat, & intemperans, eos, qui corporis voluptatibus pro libidine potiuntur. Sed falluntur. Vera beatitudo in visione Dei est, & Christi ejus, quam in regno cœlorum sperare possunt, non qui rebus optatis in hoc sæculo potiuntur, sed magis, quos miseros vulgus existimat in hac vita.

Sed ne quis fallatur, non omnis, qui ea, quæ hic narrantur, patitur, felix erit: sed qui pro Christo in fide. Nam multi hære-

(o) Esa. 11. (p) Joan. 7. (q) Rom. 8. (r) Gal. 5. (s) Rom. 8.

hæretici nomine Christiano, animas decipientes, multa talia patiuntur: sed ideo excluduntur ab ista mercede, quia non dictum est tantum, Beati, qui persequutionem patiuntur; sed additum est, Propter justitiam. Ubi autem sana fides non est, non potest esse justitia: quia justus ex fide vivit. (*t*)

Doctrinam hanc beatitudinum ideo tradere debent Curati, ut intelligat populus primum, nobis propositam esse vitam beatam, si Christi sequamur vestigia: deinde quod corona proponitur & merces, non si credamus tantum, sed si laboremus & compatiamur Christo. [*u*] Quoniam, ut S. Jacobus docet, Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.

De gloria & vita æterna plura inferius dicentur.

DE QUATUOR NOVISSIMIS, Morte, Judicio, Inferno, & Vita æterna.

Ecclesiasticus cap. 7. In omnibus (inquit) operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

Ultima hæc (sive novissima) a Theologis plerisque ponuntur quatuor: Mors, Judicium, Infernus, & Gloria cœlestis. Hæc sæpius repetita memoria cum teneant hominem inter spem, metumque dubium: cautiorem in vita reddunt, & sibi magis attendentem, nec prosperis efferri, vel rebus sinunt adversis frangi, sed ubique decorum servare, officiumque tueri faciunt.

Hinc enim [ut de Morte primum agamus] si valetudo, vel ætas spem promittunt vitæ longioris: illinc tamen casus innumeri, quos subiri omnino in horas videmus, mortis mille species proponunt ob oculos. Quare cogitatio de Morte digna Philosopho semper habita est: imo vera Philosophia, si credimus (*x*) Platoni. Quis enim adeo felix, vel contra miser, sub hoc cœlo degit, qui cum vitæ annos consideraț, moriendique necessitatem, non protinus utrumque, & fœlicitatem & miseriam perinde ducat momentaneam nescio quid, nec ulla ex parte firmum? Ubi, quæso, sunt Imperatores illi tam multi? Somnium: quanquam Imperatorum [umbrarum dico] catalogus descriptus extat apud multos. Ubi sunt illi tam multi Reges Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Ungariæ, Italiæ, Africæ, Ægypti, Syriæ, Ponti? Ubi illorum opes? ubi exercitus? ubi gloriæ? Nemo illa nostrum vidit. Instar fabulæ est, quod de uno aliquo narratur. Descende paulatim ex illis ad Principes, cives, agricolas: omnes hi ad mortem, tanquam flumina ad mare, cursu præcipiti properando devenerunt. In quo & formam, & nomen non aliter amiserunt, quam in mari flumina tam magna, quam parva solent. Homo vanitati similis factus est: dies ejus sicut umbra prætereunt. Rex hodie est, & cras morietur. Et cum morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes.

Cum sit autem morte nihil certius: tamen hora mortis nihil incertius. Vigilate ergo [ait Dominus] & estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Et certe cæcitas illa multorum reprehendenda sæpe venit a Pastoribus: qui ad extremum vitæ spiritum differunt tam de anima sua & corpore, quam de bonis acquisitis disponere: quando nec sensus integri recte deliberare, nec assistentium inhiantium hæreditatibus importunitas libere quicquam constituere patiuntur. Quantas vero turbas relinquunt hæredibus, qui decedunt intestati? Quantas quoque lites, qui male testati? Simile quid patimur circa mortem, quod pueri circa somnum. Iis licet necessarius sit somnus, tamen nisi victi & pene prostrati somno, nunquam lectum petunt: sic licet mors necessaria nobis sit, & ad quietem malorum & ad gloriæ fruitionem, tamen nisi morbo victus extremo, & prope animam agens, ad bene moriendum nemo se comparat. Sed de meditatione mortis, in libello precum scriptum est.

Tria igitur hoc loco circa infirmum agenda, antequam vita defungatur, quæ Curatos scire oportet: videlicet formam testamenti, leges servandas in cessione bonorum, & doctrinam bene moriendi. Post hæc Statuta reponemus de Sepulturis. Nam de forma administrandi Sacramenti Pœnitentiæ infirmo, & Sacræ Eucharistiæ, atque Unctionis extremæ, omnia suis locis descripta invenies.

DE JUDICIO EXTREMO.

De Judicio extremo [quod alterum novissimorum est] ita loquitur Dominus Matth. 16. Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis. Tunc reddet unicuique secundum opera ejus. Et Apostolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari opor-

(*t*) August. in libr. 1. c. 9. de sermone Domini in monte. (*u*) Rom. 8. Jacob. 1.
(*x*) Plat. de anima.

oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Et 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

Sed notandum, quod in Scripturis Sacris duplex invenitur adventus Domini, & duplex etiam Judicium. Unus adventus est, cum salutis nostræ causa carnem assumpsit. Alter erit in consummatione sæculi, quando ad judicandum homines veniet. Hic adventus dicitur: Dies Domini. Qui quidem dies ut impiis & iniquis horrendus erit, sic Sanctis optabilis, expectantibus beatam spem & adventum gloriæ magni Dei, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Sed duo tempora sunt, in quibus unumquemque nostrum necesse est in conspectum Domini venire, & singularum tam cogitationum, quam operum & verborum rationem reddere, & judicis sententiam subire. Unum est, cum unusquisque migrat e vita. Mox enim sistitur ad Dei tribunal, ubi de omnibus, quæ gessit, quæstio justissima habetur. Hoc privatum judicium vocatur. Alterum est generale & extremum, quod in fine sæculorum de omnibus fiet hominibus, ut omnes intelligant Dei summam justitiam & æquitatem, & causas cognoscant, quarum ignoratione multi, de Dei justitia hæsitant, videntes bonis aliquando male, malis autem bene esse. Sunt multa delicta, quorum autores fuisse jam vita defunctos non debet impune esse, ut hæreses, & alia, quæ post mortem inventorum non statim adimpleri solent. De hoc extremo judicio Psal. 95. Esa. 3. Daniel. 12. Paulus Timot. 4. & Christus Matth. 25. abunde loquutus est.

Quis Judex.

CHristo Domino non solum ut Deo, sed etiam ut homini, hoc judicium datum esse Sacræ Literæ declarant. Quamvis enim judicandi potestas omnibus Sanctæ Trinitatis personis communis sit; præcipue tamen Filio tribuimus, cui & sapientiam convenire profitemur. Quod autem ut homo mundum judicaturus sit, docet Joan. 5. Sicut, inquit, habet vitam in semetipso, & potestatem dedit ei, judicium facere, quia Filius hominis est. Et æquum est, ut Judicem oculis videant judicandi, & audire auribus possint, & ut, quem iniqui opprobriis affecerunt, judicantem cum Majestate agnoscant. Quia ipse est, qui constitutus est a Deo Judex vivorum & mortuorum. Tunc erit Judex causæ tuæ, qui nunc est testis vitæ tuæ.

Qui judicandi.

DUæ sunt differentiæ, vel ordines hominum in hoc extremo judicio, scilicet electorum & reproborum. (y) Qui tamen in quatuor dividuntur. Nam perfectorum ordo unus cum Domino judicabit: alius judicabitur: sed uterque regnabit postea cum Christo. Ordines quoque reproborum duo erunt. Nam qui in Ecclesia nunc sunt mali, judicandi venient & damnandi: qui vero extra Ecclesiam reperti fuerint obiisse, non judicandi erunt, sed solum damnandi. Ergo qui nunc nequiter opprimuntur, (inquit B. Greg.) tunc super oppressores suos Judices erunt. Judicium pauperibus tribuit Job. Et Matth. 19. Amen dico vobis, quod vos, qui reliquistis omnia, & sequuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in Sede Majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Judicandi autem & damnandi ex altera parte venient illi, quibus dicetur a Domino: Esurivi, & non dedistis mihi manducare; sitivi &c. Qui peribunt non judicandi, sunt illi, de quibus Propheta ait: Non resurgunt impii in judicio: & de quibus Dominus, Qui autem non credit, jam judicatus est: & Paulus, Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Itaque resurgent omnes infideles, sed ad tormentum, non ad judicium. Professionem vero fidei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguentur & peribunt. Qui denique nec fidei Sacramenta tenuerunt, increpationem Judicis in extrema examinatione non audient: quia præjudicati infidelitatis suæ tenebris, ejus, quem despexerunt, redargutionem non merentur.

Tempus judicii extremi.

QUando futurum sit, omnino ignoratur. Sic enim ait (z) Dominus: De die autem illo nemo scit, neque Angeli, sed Pater solus. D. Augustinus (a) ait: Frustra annos, qui huic sæculo remanent, computare ac definire conemur, cum hoc scire non esse nostrum, ex ore veritatis audiamus: quos tamen alii quadringentos, alii quingentos, & alii etiam mille ab Ascensu Domini ad ejus ultimum adventum compleri posse dixerunt. Sed conjecturis utuntur humanis: non ab eis certum aliquid de Scripturæ Canonicæ veritate profertur. Hæc August. Quæ omnia vir eruditissimus non sine causa attu-

(y) Isidor. lib. 1. c. 30. de summo bono.
(a) Civit. lib. 18.

(z) Matth. 15. 24.

attulit: nam antiqui illi Patres & Scriptores Ecclesiastici, ut Tertullianus, Lactantius, Irenæus &c. instare suo tempore omnes putabant diem judicii. Quod Irenæus libr. 5. multis probare nitebatur. Cum enim mundum sex diebus creatum sciret, & mille anni sint in conspectu Dei (*b*) sicut dies unus: horam pro quingentis annis sumendam existimabat. Methodius, Eusebius, Beda, & alii idem senserunt.

Fabulosi quoque Judæi ex libro suo Seder olam 6000. dant durationi mundi. Cumque anno Christi nuper elapso 1502. a fabulis suis fascinati, omnes cujuscunque ætatis & sexus jejuniis afflixissent, ludibrio omnibus gentibus fuere: quia nihil eorum accidit, quæ sperabant.

Has Judæorum fabulas Germani quidam Semijudæi pro Prophetia Eliæ acceperunt. Et ignorantes earum, non Eliam Thesbitem Prophetam, sed Thalmudicum authorem esse: durationi mundi sex millia tribuunt, sic distincta, ut legis naturæ fuerint duo millia, Mosaicæ alia duo, & Christi alia duo. Astrologi quidam septem millia ex motu parvi circuli octavæ Sphæræ conjectant: sicut alii multo majorem numerum. Alii rursum magis mystice philosophantes, a nativitate Christi ad mundi finem numerant 1700. annos, sicut a creatione ajunt ad diluvium 34. Jubilæa enumerantur ex Philone, ut sicut per aquam fuit olim iniquitas mortalium in 34. Jubilæo post primum Adam: ita delebitur per ignem trigesimo quarto Jubilæo post secundum Adam. Nam Christus, inquiunt, de die judicii loquens, remittit ad Danielem Prophetam: Daniel autem c. 12. prædicit maledictionem ultimam post dies 1335. ab egressu verbi. Ait enim: Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus, qui expectat & pervenit ad usque dies mille trecentos triginta quinque. Dies isti (ut putant) pro annis sumpti eam faciunt summam annorum.

Sed frustra torquentur omnes, qui hæc investigare hactenus conati sunt, & in errores plurimos inciderunt: quia, quod sciri nefas est, inquirere tentarunt. Deus enim in sua hæc posuit potestate: & Danieli dictum est: Vade Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad præfinitum tempus. Ideo præstat nos semper paratos exhibere, ut semper vigilemus: quam ad tempus aliquod, tanquam certum, respicientes, cum aliis multis insanire. Hoc ignorari voluit Deus, ut semper parati essemus. Nec si dicatur cito venturus dies judicii, ideo falsum putemus, si non cito videatur venire: quoniam si ad æternitatem respiciamus, mox erit, quandocunque erit.

Tamen ante judicium generale hæc tria inter alia præcipue veniunt notanda: prædicatio Evangelii per universum mundum: discessio (id est, apostasia) ab Ecclesia, vel ab Imperio Romano, & Antichristus. Per fidei prædicationem convertentur Israelitæ in fine sæculi. De Antichristo, & Apostasia dicit Apost. 2. Timoth. 2. Nisi venerit discessio primum, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur & extollitur supra id, quod dicitur Deus: cujus adventus secundum operationem Satanæ in omnibus signis, &c. Et Matth. 24. Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me: Veniet alius in nomine suo, & illum recipietis. De origine autem Antichristi, & aliis rebus ejus contrariis omnino Christo, Damascenus lib. 4. c. 27.

Venient & Elias Thesbites, & Enoch: quos, ut Theologi contemplatores ajunt, occidet Antichristus. Sed ipse occidetur spiritu oris Christi. Fiet separatio bonorum a malis, tanquam agnorum ab hœdis: & orbis universi conflagratio. Nam elementorum qualitates, quæ corporibus nostris corruptibilibus congruebant, ardendo penitus interibunt: atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus convenient. Ante omnia hæc, fides multorum deficiet, ut docet Christus Luc. 18. Matth. 24. & Paul. 1. Timoth. 4. Magna erit bellorum commotio. Matth. 24. Marc. 13. Luc. 21. Tertio fames: Quarto pestis: Quinto terræ motus. Hæc oportet fieri, sed non statim finis. Erunt enim etiam signa in Sole, & Luna, & Stellis: & ignis denique conflagratio.

Quo loco.

JOelis 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Josaphat, & disceptabo cum eis, &c. Infra, Consurgant & ascendant gentes in vallem Josaphat: quia ibi sedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu. Ex his verbis locum judicio extremo putarunt designatum in Judæa. Sed sicut tempus nemo novit, nisi Deus, sic neque locum quis temere definire debet. Nam & dictio Hæbraica Josaphat, sonat, Judicium Domini: & inferius eodem capite dicitur: Juxta est dies Domini in valle concisionis Heb.

Quale

(*b*) Psal. 89.

Quale & quomodo fiet Judicium.

SOphoniæ 1. Juxta est dies Domini magnus, juxta est, & velox nimis. Vox diei Domini amara: tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Et Dominus apud Matthæum: Cum venerit Filius hominis, &c. (c)

Notanda sunt ergo quatuor judicii generalis mysteria. Primum est trina citatio: sed bina jam præcessit. Per Prophetas enim vocavit Proverb. 11. Vocavi, & renuistis. Deinde per Apostolos Luc. 14. Misit servos suos hora cœnæ. Tertia erit, in voce tubæ peremptoria: de qua B. Hieronymus dicebat: Sive comedam, sive bibam, sive quid aliud faciam, semper insonare videtur auribus meis illa terribilis tuba, & verba, Surgite mortui, venite ad judicium. Secundum mysterium est separatio, quæ fiet tanquam ovium ab hœdis, bonorum a malis. Tertium, examinatio & discussio omnium actionum singulorum. Ultimum, retributio pro meritis singulorum.

In die Judicii extremi nihil, nisi opera nostra bona juvabunt: Funurum est enim, ut unusquisque nostrum & actus suos, & cogitationes ante tribunal Judicis tremendi afferat. Contremiscit cor, & renes mei resolvuntur, quoties cogito revelandas esse cogitationes meas, & sermones atque actiones meas in illo die. Sicut arbores fructiferæ primo fructum concipiunt intra se, postea proferunt extrinsecus secundum propriam cujusque naturam & folia & fructus: sic in die illa terribili omnes homines quæcunque bona vel mala gesserunt in hoc sæculo occulte, ibi quasi fructus proprios ante Tribunal Domini proferent. Justi quidem bonos & jucundos: Sancti similiter suavissimos, & omnibus gratiarum floribus ornatos: Martyres vero suppliciorum & pœnarum fructus patientiæ gloriosos: Monachi autem sanctæ conversationis suæ, id est, continentiæ, humilitatis, vigiliarum, orationum, & obedientiæ immarcessibiles fructus. Peccatores vero impii ac prophani proferent turpissimos & execrandos, cum confusione, & ululatu, & luctu. Tremendum est judicium, in quo sine testibus omnia manifesta erunt. Ibi assistent millia millium Angelorum & Archangelorum: ibi justorum chori Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Virginum, & omnium omnino agmina Sanctorum. Beatus homo, qui invenerit fiduciam in illa hora, & qui audierit vocem illam: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Apparebit Crux lucidissima in cœlo adventum Christi significans ad judicium, quæ inimicos quidem Crucis terrore & confusione replebit, fideles autem gaudio atque lætitia. Accedent tubæ, quarum sonitu terribili, omnes, qui in monumentis sunt, excitabuntur. Cœlestis jussu Regis terra mortuos suos reddet: mare itidem. Quicquid humanorum corporum vel bestia rapuit, vel piscis voravit, vel avis discerpsit, in statum suum pristinum renovabit. Omnes in ictu oculi resurgent, & ante tribunal sistentur. Qui status erit mentis miseris, [fratres] cum viderint igneum fluvium ab ortu Solis ad occasum, procumbentes montes & culmina devorantem, omniaque, quæ in terris sunt, consumentem? cum sidera de cœlo cadent, cum Sol & Luna deficient & in sanguinem vertentur? cum cœlum sicut liber aliquis complicabitur? cum viderint Angelos huc atque illuc cursitantes cum festinatione, & electos Dei ex quatuor angulis mundi congregantes? Cum viderint solium sublime Judicis terribilis & severi? cum viderint aperiri libros illos, in quibus descripta sunt cujusque hominis facta, verba, atque cogitationes? O quantus erit gemitus, quam miserabiles lacrymæ, cum oculis nostris videbimus hinc cœlorum regnum, illinc æterna inferni supplicia. Tunc separabuntur boni a malis, sicut oves ab hœdis, Episcopi ab Episcopis, Presbyteri ab aliis Presbyteris, uxor a marito. Ingemiscent Principes & Reges, nudi & miseri discurrent: namque opes & majestas nulla illic Principum movebit Judicem æternum. Quæ in corpore existentes gesserint bona vel mala, recipient. Dicet enim Dominus: Ego te, o homo, de limo terræ manibus meis formavi: ego animi & corporis bonis ornavi: pro te passus sum: irridentium palmas & sputa suscepi: acetum cum felle bibi: flagellis cæsus sum, spinis coronatus, cruci affixus, vulnere perfossus: ut tu eripereris morti, animam in tormentis dimisi. En clavorum vestigia, quibus affixus pependi. En perfossum vulneribus latus. Suscepi dolores tuos, ut gloriam tibi darem. Cur quod pro te pertuli, perdidisti? Cur ingrate redemptionis tuæ munera renuisti? Et quia ad medicamenta pœnitentiæ confugere noluisti, ab auditu malo non mereberis liberari: Ite maledicti in ignem æternum, &c.

Ut ergo hæc tam dura & tam terribilia ante illud tribunal æterni Judicis audire non merea-

(c) Jerem. 20. Joel. 2. Amos 4. Matth. 25.

mereamur, dum adhuc licet, & cum Dei adjutorio in potestate nostra est, consideremus conscientias nostras, & si aliqua criminna, vel peccata capitalia, nec dum eleemosynis vel orationibus purgata, nobis adhuc dominari cognoscimus: portum pœnitantiæ, devictis peccatorum fluctibus, Christo juvante, intrare festinemus. An ignoras, eos, qui Judicem mitigare volunt, non ipso in examine causæ, sed priusquam judicii ingrediatur locum, benevolum sibi faciunt? Ergo præoccupemus faciem ejus, & dicamus: Ne intres in judicium cum servo tuo, Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi apparebunt?

STATUTUM I.

PRohibemus prognosticationes de die judicii extremi, quas ad dementandos homines, falsi sæpe Prophetæ ex Sacris Literis, in suum sensum detortis, vel ex motuum cœlestium calculatione, nescio, qua comminiscuntur.

DE INFERNO, ET POENA *Damnatorum.*

SI esse Sanctorum animas in cœlo credimus, oportet omnino, credamus & iniquorum animas esse in inferno: quia ex retributione æternæ justitiæ, ex qua justi glorientur, necesse est, ut & injusti crucientur. Ideo Matth. 23. Christus monet nos extremi judicii, quando dicetur iis, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus. Et ibunt hi in supplicium æternum: justi autem in vitam æternam.

Inferorum locus creditur esse sub terra, secundum illud Esaiæ 41.: Infernus subter conturbatus est in occursum adventus ejus. Et c. 7. Pete tibi signum a Domino in profundum inferni, vel in excelsum supra. Quanquam omnis locus reprobis est pœnalis, qui semper secum deferunt cruciatum, & ubique contra se tormentum incurrunt. Hieronym. super illud Matth. 12. Sicut fuit Jonas in ventre ceti, &c. dicit infernum esse in medio terræ, sicut cor est in medio animalis. Quare sentiunt pii Doctores, terram in medio sui cavam esse, ibique habere plura receptacula: præsertim vero quatuor. Unum intra alia, qui damnatorum locus sit. Alterum, puerorum limbum, qui sine Baptismate vel circumcisione decesserunt: quem ideo limbum vocarunt, quod instar limbi planisperii ambiat pœnarum locum. Tertium, Purgatorii. Quartum, Patrum veteris testamenti, quem Christus post mortem suam evacuavit.

De pœnis autem inferni ex rerum corporalium, quas videmus in hoc mundo comparatione & similitudine Sancti Doctores multa tradidere: ut horrore intolerabilis supplicii nos a peccatis & impietate revocarent. Sed putandum minora profecto esse, quæ dicuntur omnia, quam res ipsa habeat, cum & Sacræ Literæ supra terribilia omnia eas exaggerarint. August. (*d*) Hujus pœnæ & ignis illius potentiam nulla vox exponere, nullus poterit sermo explicare. Nihil est enim in rebus corruptibilibus, quod conferri possit incorruptibilibus, sive bonis, sive malis.

Idem tamen duo principalia dicit esse tormenta in inferno: frigus intolerabile, & calorem ignis inextinguibilem. Unde in Evangelio dicitur: Illic erit fletus & stridor dentium. Et Job. 24. De aquis nivium transibunt in calorem nimium. Innocentius III. in lib. De contemptu mundi: Prima pœna, inquit, est ignis: secunda frigoris. De eo dixit Dominus: Ibi erit fletus & stridor dentium, propter frigus. Tertia erit fœtor. De his tribus dicitur in Psalmo, (*e*) Ignis, sulphur & Spiritus procellarum, pars calicis eorum. Quarta, vermes indeficientes. Unde Esaias, (*f*) Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Quinta, mallei percutientes. Unde (*g*) Salomon: Parata sunt damnationis judicia blasphematoribus, & percutientes mallei stultorum corporibus. Sexta, tenebræ palpabiles exteriores & interiores. Unde (*h*) Job: Terra miseriæ & tenebrarum: ubi umbra mortis, &c. Vadam ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. Septima confusio peccatorum. Tunc enim (ut legitur in Daniele) libri aperti: id est, conscientiæ hominum erunt omnibus manifestæ. Octava, horribilis visio dæmonum. Nona, igneæ catenæ, quibus impii constringentur. Singula enim membra pro suis peccatis sustinebunt sua tormenta: ut in eo puniantur, in quo peccaverunt. Scriptum est enim: Per quæ peccat homo, per ea puniatur. Nec erit æqualis omnium pœna: sed sicut sunt pecca-

(*d*) Serm. de temp. 181. (*e*) Psal. 10. (*f*) Esai. ult. (*g*) Prover. 19.
(*h*) Job. 10.

peccatorum differentiæ, sic erunt & cruciatuum. Aliter cruciatur adulter, aliter fornicator, aliter homicida, aliter fur, aliter ebriosus, aliter mendax, aliter perjurus, aliter hæreticus, aliter apostata. Unus est gehennæ ignis, ait Gregorius, sed non uno modo cruciat peccatores. Uniuscujusque, quantum exigit culpa, tantum illic sentitur pœna. Ut ergo in summa dicamus, triplici pœna puniuntur damnati in inferno, etiam ante judicium extremum: prima dicitur pœna damni, quia privantur visione Dei beatifica. Secunda sensus, quia licet animæ illic sensus corporeos non habeant, sentiunt tamen ab igne impressionem qualitatis cujusdam afflictivæ secundum qualitatem peccati. Tertia dicitur vermis, quem remorsum conscientiæ vocamus. Vexantur enim damnati assiduo illo tortore conscientiæ, pœnitentes, sed frustra, quod ita se a Deo averterint in vita sua, & ad malum converterint, nec de peccato pœnitentiam, cum poterant, egerint. Post judicium autem universale, quando corpora receperint, multo majore cruciatu afficientur: quia in singulis sensibus corporeis patientur. Nec tamen deficient. Ignis enim inextinguibilis erit: quia non ipse extinguetur, nec eos, quos suscipiet, extinguet, aut perimet: talis a Deo creatus ab origine mundi, qui nec lignis alitur, nec flatu indiget, ut succendatur. Scriptum est enim: (i) Devorabit eum ignis, qui non succenditur. Ardebit autem, & non lucebit ultrix flamma illa vitiorum, inquit B. Gregorius: Concremationem habet, & lumen non habet. Hinc est enim, quod Veritas dicit: Discedite maledicti in ignem æternum. (k) Et: Ligate ejus manus, & projicite in tenebras exteriores. Quanquam, ut sentit Isidorus, eatenus lucere poterit, ut ostendat impiis, unde doleant, non unde gaudeant.

Sed quæras adhuc, qui fieri potest, ut rem incorpoream ignis corporeus teneat? Respondet idem Gregorius: (l) Si viventis hominis tenetur in corpore incorporeus spiritus: cur non post mortem corporeo igne teneatur? Et si spiritus malus, qui incorporeus est, ab igne torquendus reservatur, cur non & anima?

De pœna autem dæmonum sic Theologi tradunt. Quod in supplicio semper sunt: nec si post judicium majori pœna essentiali punientur, accidentali tamen graviore non torquebuntur; eo quod omnes, qui modo sunt in aere caliginoso, & aliis locis, ubi hominum genus vexant, post judicium detrudentur in tartarum in perpetuum, quod gravissimum erit eis, propterea quod non licebit eis nocere amplius hominibus. Hoc enim, ut videtur ex cap. 8. Matth. maxime torquet eos. Clamabant enim: Fili David, quid tibi & nobis? Venisti ante tempus (scilicet judicii) torquere nos: cum aliud supplicium de illis non sumeret Dominus, quam quod impediebat energiam eorum. Erunt tamen executores judicii extremi, sicut interpretatur Hieronymus illud Matth. 13. Exibunt Angeli (hoc est, dæmones executores) & separabunt malos de medio justorum. Justum est enim, ut cum homines peccatores ipsi se dæmonibus subdiderint peccando, subjiciantur etiam eisdem in pœnis peccatorum.

Apud inferos ponitur limbus puerorum, qui sine Baptismate (ut diximus) decedunt. Sed pœna horum est tantum pœna damni; quod visione Dei beata privantur. Sensus nulla pœna torquentur: propterea quod actu propriæ voluntatis caruerunt. Fruentur quidem (ut quidam volunt) contemplatione rerum naturalium, sed procul a regno Dei, & hæreditate Christi.

Purgatorium quoque dicitur infernus, cum canit Ecclesia: Libera animas fidelium defunctorum a pœnis inferni, & de profundo lacu. Sicut etiam limbus Patrum, ad quem Christus descendit, dicitur infernus, vel inferi: ut articulo fidei confitemur descendisse eum ad inferos.

Probant autem Theologi purgatorium esse, primum universalis Ecclesiæ consensu, deinde hac ratione: Cum contingat aliquando existentem in gratia Dei, defungi vita, non soluta pœna temporali peccatis antea commissis debita: necesse est locum vel tempus restare, ut satisfaciat, antequam ingrediatur civitatem sanctam Hierusalem: in qua nihil inquinare potest coinquinatum. Alias enim injuria fieret Divinæ justitiæ: vel enim maneret peccatum impunitum, vel existens in gratia Dei sine novo peccato excluderetur a regno Dei. Hæc est Ecclesiæ Catholicæ doctrina multum pia & utilis populo Christiano: quam post alia Concilia, Oecumenicum Tridentinum confirmavit. Nam & Sacræ Literæ eam probant & Doctores Sancti. Malach. 3. Ecce venit, (in hora mortis scilicet) & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: & sedebit conflans & mundans argentum, & purgabit filios Levi. 2. Maccab. 12. Sancta & salubris est, &c. Matth. 12. Verbum, quod quis dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittitur nec in hoc sæculo, nec in alio. 1. Pet. 3. In quo iis, qui in carcere erant, Spiritu veniens prædicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe. Non enim

(i) Job. 20. (k) Matth. 25. (l) Greg. lib. 4. dialo.

enim de damnatis hoc dicitur: ad eos enim non descendit Christus. Nec de sinu Abrahæ: quia non increduli fuerunt. Ergo de purgatorio. Apocal. 5. Joannes vidit subtus terram animas benedicentes Deum. Quod non potest de damnans intelligi, quia superbia eorum ascendit semper: neque de Patriarchis, quia non erant amplius tunc sub terra: neque de pueris, quia non cognoscuot Christum. Ergo de iis, qui sunt in purgatorio. Paulus ad Corinth. Fundamentum aliud nemo potest ponere, quam quod positum est, quod est Christus JEsus, &c. Sequitur, Uniuscujusque opus quale sit ignis probabit, &c. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Hæc verba Pauli licet principaliter de doctrina fidei intelligantur: Hieronymus tamen contra Jovinianum, (*m*) aurum & argentum & lapides pretiosos ad bona opera: lignum & stipulam ad mala refert. Et Theodoretus in eum locum inquit: Hunc ignem credimus esse purgatorium, in quo animæ tanquam aurum in conflatorio purgantur. August. in sermone de Sanctis loquens de peccatis venialibus: Quicquid de istis peccatis a nobis redemptum non fuerit, illo igne purgandum est, de quo inquit Apostolus: Quia in igne purgabitur. Ambrosius in hunc locum: Ideo autem dixit, sic tamen quasi per ignem, ut salus hæc non sine pœna sit. Ostendit salvum quidem illum futurum, sed pœnas ignis passurum, ut per ignem purgatus fiat salvus: & non sicut perfidi æterno igne in perpetuum torqueantur. Locum Zachariæ, c. 9. Basilius de purgatorio interpretatur, ubi dicitur: Eduxisti eos de lacu, in quo non erat aqua. Nec prodest negantibus purgatorium, quod Apocal. 14. dicitur: Beatos esse, qui in Domino moriuntur, quod requiescant a laboribus: requiescent enim aliquando. Nec argumentum valet: Omnes nos manifestari oportet, &c. Ergo si liberarentur orationibus vivorum, locus esset merito. Nam August. eos meruisse ait, ut precibus vivorum juvarentur, quod intellige, quando a Sacerdotibus absolutionem petierunt: ut infertur ex Dionysio.

Falsum est, quod hæretici, ut suum errorem tueantur, ajunt, D. Augustinum dubitasse, an esset purgatorium: id nusquam inveniant, nisi in suis fortasse falsis indicibus. Nam Augustinus (*n*) passim docet in suis libris, rem serio tractans, aliam sententiam. Falsum quoque, quod ajunt, Græcos negare purgatorium. Non negant Græci purgatorium: sed per ignem fieri, & ignem esse, quo animæ in purgatorio affligantur: hoc contra Latinos negant aliqui ex eis, sicut elici potest ex actis Conc. Florentini. Et Ugo quidem de S. Victore nullum admittit locum determinatum esse purgationi animarum: sed esse probabilius, ait, ut in iis potissimum locis pœnas sustineant illæ animæ, in quibus culpam commisere: sicut multis id documentis probatum esse ait. Et Gregorius in 4. Dialogorum scribit de Paschasio Cardinali, quod in thermis pœnas purgatorii sustineret. Sed Ricardus de media Villa hanc difficultatem sic componit, quod de lege communi, animæ fidelium in gratia Dei defunctorum, pro peccatis venialibus, & etiam pro illis mortalibus, quorum sufficientem pœnitentiam non egerunt, in loco ad hoc deputato pœnas luunt: licet ex aliquibus causis specialibus, alii alibi purgentur, ut viventibus aliquid nuncient, vel ut suffragia pro se impetrent: & ut patiendo, ubi peccaverunt, Dei justitiam sensibiliter manifestent. Vide Petrum de Palude, 4. d. 21. q. 1. & Bonaventuram 4. d. 20. ar. 1. q. 2.

Sed hæc forte, ut curiosa nimis sciri licet a Curato, non omnia expedit exponi populo. Illud curæ erit, quicquid ad ædificationem facit: quibus rationibus charitas augeatur erga fideles defunctos: quibus pœnarum, præmiorumque fides fiat simpliciter: quibus resurrectionis omnium spes confirmetur. Hæc sunt nostri muneris. Quæstiones autem nondum ab Ecclesia decisas, devita.

DE INCOMPREHENSIBILI gloria beatitudinis æternæ.

Perfecta beatitudo [*o*] in eo sita est, ut post hoc exilium, in Dei gloriam translati & assumpti, Deum clare videamus, amemus, ac æterna fruitione possideamus. Etenim supra omnia Deus ipse essentiale præmium est: quod ubi nacti erimus ac possederimus, tunc omnia summo ac excellentissimo modo perfecta & consummata erunt. Tunc Deum in perenni charitate cognoscemus, & intima cum delectatione amabimus, & sine ulla defatigatione laudes, gratiasque ei semper agemus. Singuli autem Sancti speciale suum habebunt præmium pro dignitate & sanctitate sua. Quilibet de aliorum beatitudine perinde, ut de propria, gaudebit ac gratulabitur. Erit autem in illa beata vita omnimoda sapi-

(*m*) Lib. 1. (*n*) Tom. 2. fol. 110. Tomo 4. de cura pro mor. c. 1. & q. 11. Ad dulci. Tom. 10. de verb. Apo. 34. Lib. 2. de Sacramentis. par. 15. c. 7. 4. Seot. d. 21. art. 1. q. 3. (*o*) Ex Joanne Rusbochio.

ſapientia, omnimoda poteſtas: quandoquidem Reges erimus & filii Dei, & quicquid libuerit, faciemus. Erit omnigena opulentia, eaque longe ultra, quam capere poſſumus, abundabit. Ad hæc erit pulchritudo ſempiterna & immarceſſibilis: Itemque æterna & imperturbabilis pax. Denique erit ibidem omnium affluentia divitiarum, omnigenarum influxus deliciarum, omnis boni acceſſus, atque florida juventus omnis expers mortalitatis. Nihil ibi erit, quod quemquam male habere, aut moleſtia afficere queat: abundabit autem, quicquid poſſit adferre lætitiam. Atque illud gaudium, iſta beatitudo, tam multiplex erit, ut nec enumerari, nec menſura comprehendi, nec cogitari, nec verbis exprimi, nec ulla demum ratione ſatis oſtendi queat. Major eſt enim & cumulatior, quam vel ſpe, vel deſiderio, vel cunctis ſimul viribus noſtris capere queamus. Enimvero Deus ipſe incomprehenſibilis, & immenſus noſtrum vult eſſe præmium, noſtrum gaudium. Contuebimur Divinæ ſapientiæ ſpeculum, in quo quicquid unquam factum eſt, quod nos exhilarare queat, relucebit. Contemplabimur corporalem, gloriſamque faciem ipſius Domini JEſu, & ejus gratiſſimam vocem audiemus, unde cor, omneſque ſenſus noſtri illius gloria complebuntur: atque ita præ gaudio & amore nos in eum, & ipſe in nos colliqueſcet. Conſpiciemus & beatiſſimam, dulciſſimamque ejus Genitricem Virginem Mariam, unaque Spiritus Angelicos, & omnes Sanctos, qui nobiscum perenni Deum laude, atque amore proſequentur. Præclariſſimus Sancti Spiritus odor nos penetrabit, omni balſamo & quibuscunque aromatibus longe ſuavior: qui etiam nos extra nosipſos in æternam Dei trahet & rapiet charitatem. Guſtabimus ſempiternam bonitatem Dei omni melle dulciorem, eaque paſcemur ac cibabimur, & ejus perpetua fame ac ſiti tenebimur: ſicque fiet, ut perennem eſuriem etiam perpetua cibatio comitetur, ſemperque renovetur; quæ eſt vita æterna. Amore comprehendemus, & ab amore comprehendemur, denique poſſidebimus, & viciſſim a Deo poſſidebimur in unitate, Deoque perfruemur: & illi uniti in beatitudine quieſcemus. Quæ quidem fruitio & quies in ſupereſſentiali Divinitatis ſubſtantia, altiſſimum beatitudinis fundum eſt: ſiquidem hic ſupra famem in ſatietatem abſorbebimur.

Atque hæc quidem hactenus ex pio quodam viro.

Supereſt, ut pauca ſolita methodo tradamus: præterea, quæ ſupra de octo beatitudinibus, quibus loca Scripturæ Sanctæ de hac re interpretando, populum poſſint in ſana Eccleſiæ doctrina Paſtores inſtituere. Beatitudo ſumitur aliquando pro via & diſpoſitione ad beatitudinem, ut: Beati pauperes ſpiritu, &c. Beatus vir, qui non abiit in concilio impiorum. Et fides hoc modo dicitur aliquando vita æterna. Joan 3. Qui credit in Filium, habet vitam æternam, & (juxta interpretationem Cyrilli & Hilarii) Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti JEſum Chriſtum. Alio modo proprie, ut: Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Beatitudinem definit Boetius, ſtatum omnium bonorum aggregatione perfectum. Ambroſius, Claram notitiam cum laude. Auguſtinus lib. 1. de Trinitate dicit, contemplationem præmitti, quæ actionum omnium finis eſt, atque æterna perfectio gaudiorum.

Ex his dicimus, Sanctorum fœlicitatem claram Dei viſionem eſſe cum laude. Unde duplex gloria infertur eſſentialis & accidentalis. Eſſentialis eſt viſio Divinæ eſſentiæ, qui & denarius diurnus [o] appellatur. Accidentalis in multis aliis bonis conſiſtit pro meritorum cujusque ratione. Sic eſſentialis appellatur aurea corona. Accidentalis aureola, & dotes tam animæ, quam corporis, quæ ab eſſentiali illa eſflorescunt.

Duabus autem de cauſis dicitur corona. Prima eſt dignitatis Regiæ, qua beati donantur. Et hæc eſt aurea. Altera victoriæ, qua nemo coronabitur, niſi qui legitime certaverit. Et laurea dici poteſt: quia victores in triumpho coronati incedunt. Ferunt victores quoque in manibus ſuis palmas, induti veſte candida. Ideo dicitur Apoc. 7. Poſt hæc vidi turbam magnam, &c. amicti ſtolis albis: & palmæ in manibus eorum. Nec ſolum victoriæ lignum eſt veſtis alba, ſed etiam innocentiæ, quam in Baptiſmo mundati ab omni peccato accepimus. Virginum corona (aureola appellata) gloria eſt de incorruptione corporis, atteſtante mentis integritate. Martyrum, de victoria tormentorum pro Chriſti nomine. Prædicatorum vero, de victoria doctrinæ Catholicæ. Sic propter tres potentias animæ [concupiſcibilem ſcilicet, & iraſcibilem, & rationalem] heroice, fortiterque domitas, atque exercitas, tres coronæ propoſitæ ſunt piis hominibus. Quod ſi pro meritis dari coronas putamus, non ita ſentiemus, ut meritum reſpondeat generi operis, ſed radici charitatis: quoniam non ſunt condignæ paſſiones hujus mundi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Ideo Chriſtus ad opera charitatis ſpectans, dicet: Venite benedicti Patris mei, poſſi-

(o) Matth. 20.

possidete regnum. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.

Dotes ergo gloriæ aliæ erunt corporis, aliæ animæ. Et corporis quidem sunt quatuor: claritas, agilitas, subtilitas, & impassibilitas. De quibus loquitur Apostolus 1. Corinth. 15. Seminatur corpus in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Vide reliqua in illo cap. Et Sap. 3. Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Si quæris, cur vocentur hæc dona gloriæ, dotes; duæ causæ sunt, una, quod bona post resurrectionem ornabunt nos, sicut ornari dicimur in hac vita bonis naturæ, ut forma, viribus judicii, ac memoriæ fœlicitate. Altera, quod sicut mulier nuptui data, quo majorem affert dotem marito, eo honoratior est: ita erit fidelis anima in regno cœlorum. De claritate corporum gloriosorum, præter alia loca, habes Matth. 13. Fulgebunt justi, sicut Sol. Esa. 30. & 1. Cor. 15. Stella differt a stella in claritate: sic & resurrectio mortuorum. Hanc declaravit Dominus noster Matth. 17. in Transfiguratione. De agilitate autem exemplum dedit ambulando super mare, Marc. 6. De subtilitate, quando clauso sepulchro resurrexit, & integra virginitate matris natus est, Luc. 2. Impassibilem quoque se docuit, quando se manducandum tradidit discipulis, Matth. 26. &c.

Dotes animæ sunt tres, in quibus vera sita est beatitudo: Cognitio Dei, dilectio, & fruitio. De cognitione dicitur 2. Cor. 13. Tunc cognoscam, sicut cognitus sum. Cognoscemus enim clare Dei naturam, sapientiam, potentiam, bonitatem: & in eo omnia alia. Hæc Dei cognitio nos mirum in modum trahet in ejus amorem. Quare Joan. 17. dicebat Christus, Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum. Psal. 16. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Videbimus autem clare & evidenter, quæ nunc in hac vita tantum credimus, & in ænigmate cognoscimus: veluti quomodo æternus est, unus in substantia, trinus in personis: quomodo Filius a Patre nascitur, & Spiritus Sanctus ab utroque procedit: quomodo Divinitas immensa cum humanitate Christi unita fuit. Cognoscemus omnia, quæ lumine supernaturali revelabuntur nobis opera Dei, & judicia, & rerum naturalium causas atque effectus; de quibus anxie se torquent Philosophi in hac vita. Omnia denique, quæ nunc latent, in gloria patebunt nobis: idque cum voluptate, & lætitia inenarrabili. Et cognoscemus quidem omnia hæc in Deo, per Deum ipsum, qui lumen intellectus nostri erit. Psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen, id est (ut interpretantur aliqui) Deum Patrem in Deo Filio, & Filium in Patre Deo, & Spiritum Sanctum in utroque. Dicit enim Apostolus: Tunc cognoscam, sicut cognitus sum. (p) Deus autem cognoscit nos per se: Sic ergo Deum cognoscemus per Deum ipsum. Hæc est gloria & fœlicitas summa. Jere. 9. Qui gloriatur, in hoc glorietur, se scire & nosse me. Joan. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscam te solum Deum, id est, videam, ut communiter accipitur.

Beati ergo diligunt Deum perfecta charitate, non qua nunc diligimus imperfecte. Quem cum habeant, eo fruuntur. Nam frui, aliud non est, quam rem amatam possidere, & in ipsa quiescere. Propterea Christus, cum de dilectione verba fecisset Joan 15. subdit: Hæc loquutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur. Gaudium namque filii Dei est, Patrem suum amare, & ab eo mutuo amari, in quibus & amans, & amatus, & amor ipse idem sunt, una essentia, una natura, una voluntas. Sic Deum amando anima beata ad Deum trahitur, & Deum ad se trahit. Quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo: (q) quoniam Deus charitas est. Ergo ex dilectione hac fit beata fruitio: id est, delectatio & voluptas suavissima ex conjunctione intellectus nostri & affectus omnis cum Deo. Complacebit sibi tenerrime anima beata contemplando charissimi sui Dei immensam gloriam, admirabilem pulchritudinem, summam bonitatem, inexhaustam sapientiam, ac denique præcipuam erga se charitatem atque amorem. Laudabit Deum, gratias agendo, cum se viderit in cœtu, atque concilio Sanctorum, liberam ab eorum, qui in inferno sunt, damnatione. Gaudebit de gloria & felicitate non solum sua, sed etiam aliorum omnium Beatorum. Ad quam nos perducere dignetur Dominus noster JEsus Christus, cum Patre & Spiritu Sancto regnans in sæcula sæculorum, Amen.

DE OFFICIIS MORIENTIBUS necessariis.

MOrti proximis omni ope subveniri decet. Tunc enim consilio, si unquam, indigent quam maxime. Hinc enim morbi doloribus, illinc solicitudine eorum, quæ relinquunt in mundo, vexati, vix quæ agenda sunt, vel pro salute animæ, vel pro suis, advertunt. Ideo dum sensibus sunt integris ad

(p) 2. Cor. 13. (q) 1. Joan. 4.

ad diſponendum de bonis ſuis, inducendi ſunt ad teſtamenti confectionem: aut certe ſi alieno ære onuſti ſint, cedant bonis, ne excommunicari decedant ex hoc mundo. Hoc enim miſeris remedium unum reſtat, ne contumaces erga Eccleſiam habeantur & iniqui. Poſt hæc, ſepoſitis curis omnibus ſæculi, ad meditandum deducantur de ſalute animæ, & ad ſuſcipienda Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, atque Unctionis extremæ. Sed primum de Teſtamento agamus. Et ut idiotæ etiam rem intelligant, lingua omnia trademus vernacula.

DU TESTAMENT.

POur la validité d'un Teſtament nuncupatif, eſt requis le nombre de ſept teſmoings maſles & majeurs de quatorze ans, avec le Notaire, leſquels (Notaire & teſmoings) convient eſtre priez & requis par le Teſtateur: & le doit dire le Notaire en la fin de ſon inſtrument dudit teſtament, ainſi: Teſmoins à ce priez & requis.

Et ſi c'eſtoit en temps de peſte, le Curé ou Vicaire du lieu (à faute de Notaire) pourroit recevoir ledict teſtament, y appellant trois teſmoins, ſi plus il n'en peut avoir: car en ce cas vaudroit le teſtament.

Auſſi eſt il requis que le Teſtateur face inſtitution d'heritiers: & qu'il nomme de ſa bouche ſon heritier, ou ſes heritiers.

Item que ſ'il y a enfans, un ou pluſieurs, que à un chacun d'iceux ſoit donné & legué quelque choſe à tiltre d'inſtitution, au cas que le teſtateur ne les feroit (ou aucun d'eux) heritiers univerſel ou univerſels. De meſme en ſera, ſ'il y a poſthum, ou poſthumes: car il en faut uſer comme des deſia nez, pour la validité dudict teſtament.

Du Teſtament nuncupatif peut eſtre la forme ſuyvante.

AU nom de la Saincte & Indiviſee Trinité du Pere, du Fils, & du Sainct Eſprit, Amen. Je N. de N. laboureur (ou marchant, ou de meſtier, qu'il eſt) conſiderant que par tribut de nature, convient à un chacun mourir & rendre l'eſprit à ſon ſouverain Createur, pendant que de ſa grace je ſuis ſain, de ſens, & de penſee, combien que je ſois conſtitué en griefue maladie du corps, deſirant non deceder de ce monde en l'autre, ſans avoir teſté & diſpoſé des biens, qu'il a pleu à mon ſouverain Createur & Redempteur me preſter: Je fais mon teſtament & ordonnance de derriere volonté, comme ſ'enſuit. Premierement je rends & recommande mon ame à mon ſouverain Createur & Redempteur des maintenant, & quant elle ſortira de mon corps, à ce que par le merite de la Saincte Paſſion de Jeſus Chriſt, & par l'interceſſion de la benoiſte & glorieuſe Vierge Marie, & de tous les Saincts & Sainctes de Paradis, il luy plaiſe la recevoir en ſon Royaume de Paradis. Item j'eslis la ſepulture de mon corps en l'Egliſe, ou cimitiere dudict N. au lieu & place où ſont inhumez mes Predeceſſeurs. Item je donne & legue à N. Hic ponuntur legata, quæ teſtator fieri jubet, ſive pia, ſive alia: & poſt ipſa legata dicetur: *Et au demeurant de tous & ſinguliers mes biens, deſquels je n'ay teſté ou diſpoſé, teſteray ou diſpoſeray cy apres, je fais, nomme de ma propre bouche & inſtitue mon heritier univerſel (ſ'il n'y a qu'un heritier) ou mes heritiers univerſels, chacun par egale part, & portion (ſ'il y en a deux ou pluſieurs) moyennant qu'ils ſeront tenus appaiſer & payer mes debts, & accomplir tout ce mien teſtament, duquel je nomme Executeur N. Et veux que mondict preſent teſtament ſ'il ne vaut par forme de & comme teſtament nuncupatif, vaille comme codicille, ou autrement par les meilleurs voyes, droit, forme, & maniere qu'il peut & doit mieux valoir: remettant ſur ce toute rigueur du droit civil, & implorant la benignité du droit Canon. Ce fut faict & paſſé audict lieu de N. en la maiſon de moy teſtateur, en la chambre regardant ſur N. par devant diſcrete perſonne N. Notaire de la Court dudict Seigneur Official de Beſançon, & en preſence de N. N. N. N. N. N. N. teſmoins à ce ſpecialement priez & requis: le... Jour du mois de N. l'an, &c.*

STATUTUM I.

QUoniam Epiſcopi executores ſunt omnium piarum voluntatum, ideo ne pia decedentium legata per hæredum iniquitatem maneant inutilia: cum quis facto teſtamento obierit, Curati moneant hæredes de publicatione teſtamenti. Quod ſi neglexerint, referent Procuratori noſtro, vel Decano rurali.

De

DE CESSIONE BONORUM, *aut cautione, quæ fit ab infirmis in articulo mortis.*

STATUTUM I.

CUrati, si quos habeant Parochianos infirmos excommunicatos, qui in infirmitate volunt confiteri & absolvi, mediante cessione bonorum suorum ad opus creditorum suorum, aut interveniente cautione idonea: ministrentur eis Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis.

II.

Infirmus igitur, qui est excommunicationis sententia innodatus a Canone, sive a jure, si petat humiliter & devote absolutionem, debet absolvi sub hac forma, ac præcepto, quod si Dominus dederit ei vitam, statim, & quam cito potuerit, post recuperatam sanitatem, ibit ad illum, a quo erat absolvendus, suscepturus mandatum ejus super illis, pro quibus erat excommunicatus. Quod si non fecerit, statim relabetur in pristinam sententiam.

III.

Infirmus excommunicatus a Judice, sive ab homine, pro delicto seu debito, si petat humiliter & devote absolutionem a prædicta sententia, debet absolvi: ita tamen, quod primo det pignora, vel cautionem idoneam, videlicet responsalem sufficientem vel juratoriam, quod parebit mandatis Ecclesiæ & satisfaciet creditoribus, seu his, ad quorum instantiam excommunicatus erat.

IV.

Si pignora dederit infirmus, illa recipiat Sacerdos Parochialis ad manus suas, & fideliter describat, ut de eis rationem reddere possit tempore debito ad opus illorum, quorum intererit: & illum absolvat: injungendo ei (ut supra dictum est) quod si supervixerit, satisfaciet Ecclesiæ & suis creditoribus. Alioquin eo ipso, postquam evaserit mortis periculum pro illa vice, (licet infirmitas longius duraverit) in pristinam sententiam relapsus sit: & pro tali relapso habeatur & teneatur.

V.

Si infirmus cautionem (id est, responsalem) pro debito dare voluerit, Sacerdos non recipiat, nisi talis responsalis idoneus sit, & potens pro satisfaciendo: quia alias facile esset illudere creditoribus.

VI.

Is, qui cautionem, seu responsalem se constituerit pro debitore infirmo excommunicato, moneatur sub excommunicationis pœna, ut infra quindecim dies post decessum infirmi (si ex illa infirmitate moriatur) satisfaciat creditoribus, qui illum tenebant excommunicatum. Quod si non fecerit, elapsis dictis quindecim diebus, talis responsalis denuncietur excommunicatus pro debito dicti infirmi, ad instantiam dictorum creditorum.

VII.

Sive cautionem præstiterit infirmus, sive cessionem bonorum fecerit, repræsentetur illa in scriptis in forma debita per Sacerdotem Parochialem; qui illam receperit, infra quadraginta dies a die obitus dicti infirmi excommunicati, Officiali Curiæ nostræ Bisuntinensis, sub pœna arbitraria, si negligens fuerit.

VIII.

Si infirmus, post cautionem, vel cessionem præstitam in forma prædicta, humiliter & animo contrito petierit Sacram Eucharistiam sibi dari: illam recipere poterit.

IX.

Si vero Infirmus usum loquendi perdiderit, ita ut cautionem, seu cessionem prædictam præstare non possit, tamen signa contritionis ostendit, elevando manus junctas ad cœlum, percutiendo pectus, & alia hujusmodi signa contritionis faciendo, absolvi debet a prædicta sententia excommunicationis, & Eucharistia Sacra sibi dari, atque etiam sepultura: sed hæc, dummodo parentes, liberi, aut amici ejus, ad quos

quos bona ejus venire debent, dent pignora, fidejussores, aut idoneos responsales de satisfaciendo illis, ad quorum instantiam dictus infirmus excommunicatus erat, si pro tunc decesserit ab humanis.

X.

Si autem dictus infirmus nihil intelligat, sed amiserit usum rationis: veruntamen si constet Sacerdoti, quod in eo signa contritionis & pœnitentiæ præcesserint, debet absolvi & communicari: recepta prius cautione per pignora, vel fidejussores, aut responsales idoneos de satisfaciendo, ut in proximo præcedenti articulo dictum est.

XI.

Statuta Prædecessorum nostrorum Archi-Episcoporum Bisunt. contra sustinentes sententiam excommunicationis per annum & ultra, confirmando, &, quatenus opus est, innovando, prohibemus districte sub gravi pœna arbitraria eleemosynæ nostræ applicanda, ne excommunicati, qui per annum continuum & ultra sententiam excommunicationis sustinuerint, si decedant, sepeliantur in Ecclesiis, aut Cœmiteriis: licet in infirmitate cessionem bonorum suorum fecerint, aut cautionem dederint, ut supra: nisi prius absolutionem meruerint, de consensu creditorum suorum, & de nostra, aut Vicarii nostro Generalis licentia speciali processerit. Ut per hoc magis timeatur Ecclesiastica censura, & creditoribus satisfiat de debito, & ipsi excommunicati in vita procurent absolvi: ne post eorum obitum creditores affici videantur injuria. Nec literæ aliæ de non obstante sufficient, quæ aliquando obtineri solent subreptitiæ: sed fiant sub sigillo Cameræ nostræ, in cera rubra.

DOCTRINA MORIENDI IN DOMINO.

MAgni meriti opus est, infirmos visitare: majus opus adhuc, eis opem ferre. Quod si ad vitam æternam consilio tuo perducas, quid esse potest Deo gratius? nam Dei charitas in tali opere regnat præcipua. Igitur extremum hoc officii doceamus. Joannes Gerson quatuor doctrinæ moriendi capita dedit; quæ quia magnæ energiæ videntur, summatim nos Gallice reponemus. Ea sunt exhortationes, interrogationes, orationes, & observationes: quas prudens Pastor, & alius quivis consolator, habita ratione personæ & temporis, contrahet, vel dilatabit pro suo judicio. Habebit autem cautionem hanc semper, ut a caducis rebus & temporalibus laborantem avertat, & ad Deum, atque ad cœlestis patriæ desiderium convertat: ut desideret, quantum obtineri possit, Deo ac Domino suo dulcissimo gratias agere, eundemque perpetuo in cælis laudare, & perfecte amare.

Exhortations au mourant.

COnsidere, mon bon ami, la condition de nostre pauvre vie, comme tous sommes en la main de Dieu.

Quant il luy plait, il nous appelle, & quant il luy plait nous laisse, &c. Encor nous faict il plus grande grace, quand il nous oste de ce monde, auquel n'a autre chose que douleurs, soucis & larmes.

Tenez pour certain, que ne sommes, que pelerins en ce monde, & n'avons que nostre passade, pour y faire ce que Dieu nous commande, & quelque œuvre digne de louange envers Dieu, &c.

Rendez graces à Dieu, qui vous donne congnoissance de luy, & ne vous a laissé surprendre de la mort, devant que, &c.

Souvenez vous, que vous avez commis beaucoup de pechez: De quoy vous repentez, pour avoir offensé Dieu, vostre doux & gracieux Pere, &c.

Priez Dieu, qu'il prenne en remission de vos pechez ceste maladie qui vous tient en si grande peine, à celle fin que ne soyez damné en enfer. Car tous les maux & douleurs de ce monde ne sont à comparer, &c. Et si vous les prenez en patience pour l'amour de luy, croyez qu'il vous pardonnera. Autrement si vous vous despitez, il y a danger que vous ne le faschiez &c.

C'est maintenant l'heure, qu'il vous faut penser au salut de vostre ame, &c. Car vous n'estes certain d'avoir le loysir d'y penser apres ce peu de temps, que Dieu vous donne de bon sens, &c.

Laissez à part tous autres pensemens & tous autres soucis &c. car il vous faut à ceste heure laisser toutes choses, &c.

Re-

Recommandez vous à Dieu, & recommandez luy tous vos affaires: car il est bon & saige pour vous y satisfaire, &c.

Ne voulez vous prier les assistans icy qu'ils prient Dieu pour vous?

Or mettons nous tretous à genoux, & prions Dieu, &c.

Interrogations au mourant.

VOulez vous vivre & mourir en la confession de la foy Catholique? Ne demandez vous pas pardon à Dieu de vos pechez, &c.

N'avez vous pas propos de changer vostre vie, si Dieu vous laisse? &c. Et ne priez Dieu qu'il vous maintienne par sa grace en tel propos & bonne volonté? &c.

Avez vous encores quelque remords de conscience pour quelque peché, que n'ayez confessé? &c.

Voudriez vous bien vous souvenir de tout pour le confesser? &c.

Ne voulez vous rendre & restituer tout ce, que pouvez avoir de l'autruy? Et si ne pouvez, il faut ceder. Voulez vous faire cession? &c. Mais il faut crier mercy à Dieu & aux hommes, ausquels avez porté interest.

Ne pardonnez vous de bon cœur à tous, &c. & ce pour Dieu?

Ne demandez vous pardon à tous, &c.

Observationes in moriente.

SI infirmus nondum recepit Sacramentum Eucharistiæ: vide, an velit recipere.

Si non responderit sufficienter interrogationibus factis: instabimus admonendo.

Si sit excommunicatus, submittat se ordinationi Ecclesiæ, & absolvatur juxta Statuta.

Si non instet hora mortis, legantur coram eo historiæ piæ, vel orationes, quibus antea delectari solebat, vel interpretationes Præceptorum Dei: ut meditetur in eis, vel si quid oblitus sit, ut confiteatur factus memor.

Consulemus tandem, ut meditetur de gloria Dei & Sanctæ Trinitatis, & Angelorum, & Sanctorum, qui sunt in cœlo: meditetur de vita & morte Christi cum delectatione.

Præsentetur imago Crucifixi.

Removeantur amici carnales.

Nec fiat mentio absentium amicorum, vel inimicorum.

Non detur spes nimia vitæ, aut convalescentiæ.

Nec permittatur cum Diabolo disputare confidens in Christi passione & misericordia, quæ major est, quam sint iniquitates omnes.

Orationes morientis.

MOn Dieu tout puissant, tout misericordieux, ayez pitié de moy.

Pere celeste, je vous crie misericorde.

In manus tuas commendo spiritum meum.

Mon doux JEsus aidés moy.

Sauveur du monde, Fils de Dieu, mon Redempteur, par le merite de vostre benoiste Passion recevés moy au nombre de vos esleuz.

O mon Seigneur & mon frere, je me donne à vous, ne me refusez point: je recours à vous, ne me rejettez point.

Donnez moy vostre paradis, vous n'en serez plus pauvre, ny vostre royaume plus estroict, ny vos amis moins honorez.

Roy des Roys, je vous demande paradis, non pas par mes merites, mais par le merite de vostre Passion. Vous avés rachetté ce pauvre & miserable serf de peché, & esclave de malheur.

Vous m'avés acquis par vostre pretieux sang le Royaume: baillés le moy donc, & bien tost.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

O Sainct Esprit, fontaine de grace Divine, vray consolateur, aidés moy. C'est l'heure maintenant, que j'ay grand besoin de vostre grace. Secourés moy, que le malin Esprit ne me surmonte. Sanctifiés moy. Allumés mes entrailles du feu de vostre amour. Donnés moy ferme foy, & esperance avec charité perfecte.

Ne permettés point, que je sois puni & tormenté, selon mes demerites: car je serois damné eternellement sans le grand abisme de vostre misericorde.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Ad Mariam Virginem, & Sanctos.

O Royne glorieuse, je vous salve.

Je vous recommande mes prieres.

Soyés mon Advocate vers vostre benoist Fils JEsus.

O Anges de Dieu, Esprits bien heureux, assistés moy.

Defendés moy de Sathan & de ses embusches.

O mon bon Ange, ne m'abandonnés point. Et pardonnés moy, si je n'ay suivi vos bons admonnestemens.

O Sainct N. mon bon Patron & Advocat, je vous ay souvent invoqué en ma vie, c'est l'heure maintenant plus que jamais, que je vous prie.

Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me festina. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

DE SEPULTURA ET EXEquiis Defunctorum. (r)

SAncte ac religiose sepeliendi mortuos ritus solennis tam in novo, quam in veteri Testamento commendatur. Saram uxorem suam magnifico condidit sepulchro Abraham Genes. 23. Et de sepultura Abrahæ scribitur Genes. 25. De Jacob Genes. 49. De Moyse Deuteron. 34. De sepultura Saulis laudat David viros Jabes 2. Reg. 2. Laudat Tobiam Angelus de sepultura, quam ille impendebat defunctis, Tob. 12. In novo Testamento exponitur ab Evangelistis (s) diligenter officium hoc Christo Domino exhibitum a Nicodemo & Josepho ab Arimathia, qui corpus illius in sindone munda, & centum libris aromatum, in sepulcro novo de petra exciso sepelierunt. Et Magdalenam laudat Christus Matth. 26. Quod unguentum pretiosum illud servasset ad sepeliendum se. Beatus Dionysius, c. ult. Ecclesiasticæ Hierarchiæ recitat ritum & cæremonias, quas servabant Apostoli sepeliendo suos. Historiæ denique Sanctorum Martyrum curam hanc sepeliendorum mortuorum aperte docent. Quare & nos pietatis officium hoc commendamus. Ait enim Augustinus (t): Solennitatem sepulturæ observatam fuisse propter vivos & mortuos. Propter vivos quidem quadruplici ratione. Prima est naturalis horror: quando ex aspectu corporum hominum tabescentium oculi offenduntur, & fœtore inficiuntur sani. Secunda ratio est Fidei professio nostræ, qui resurrectionem speramus. Nam sicut, qui locum aliquem, aut rem, se recuperaturum aliquando sperat, is diligenter eam notat & curat: sic Sancti Patres fidem atque spem resurrectionis quam habebant, hoc officio ostendebant, curantes diligenter & cum honore fidelium suorum sepulturam. Unde idem Augustinus 1. de Civit. docet, Jacob & Joseph, aliosque Patres veteris Testamenti voluisse in terra promissionis sepeliri, ubi credebant Christum nasciturum, cujus & resurrectio esset causa resurrectionis nostræ. Tertia ratio est, ut honore justo afficiamus instrumenta misericordiæ. Nam corpora Sanctorum templa fuerunt & vasa Spiritus Sancti. Quarta est utilitas viventium: quando occasio datur multis accedendi ad monumentum, ubi conditionis humanæ admonemur, ex memoria defuncti. Alloquitur enim quodam modo viatorem sepultus, cum Ecclesiastico: (u) Mihi heri, & tibi hodie. Præter hæc etiam sepultura inter alia opera misericordiæ merito recensetur, quod in ea preces & suffragia fiunt pro defuncto, & eleemosynæ dantur pauperibus. Unde Damascenus in Sermone de Innocentibus verba Athanasii referens, ait: Licet in arca, qui in pietate consummatus est, positus fuerit, ne renuas oleum & ceras, Deum in sepulcro invocantes: accepta enim sunt ista Deo, & multam ab eo recipientia retributionem. Et Augustinus (x) docet, quod quodam vitæ genere acquiritur, dum in hoc corpore vivimus, ut aliquid juvent ista nos defunctos, secundum ea, quæ per corpus gessimus in vita.

Sed quærat aliquis, quomodo liberari possint animæ defunctorum a pœnis purgatorii? Respondet Card., eas liberari duobus modis, vel per satisfactionem propriam (adimpleta scilicet pœna pro peccatis, a justitia Dei imposita) vel per suffragia vivorum. Sed hæc quidem quatuor modis, ut docet B. Gregorius in 4. Dialogorum, Oblationibus Sacerdotum, precibus Sanctorum, eleemosynis amicorum, & jejunio cognatorum. Idem tamen Cardinalis quatuor hæc ad duo reducit, scilicet, ad modum meriti, & ad modum suffragii: quæ nimirum inter se multum differunt. Nam meritum innititur justitiæ, suffragium vero liberalitati. Per modum ergo meriti suffragia vivorum prosunt animabus defunctorum vel ad expiationem pœnæ, vel ad augmentum gloriæ, seu præmii. Juxta illud, (y) Particeps ego sum omnium timentium te. Nam & Sancti gaudent

(r) Ex Card. Aræ cœli de Pœnitentia. (s) Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 19. (t) Lib. de cura pro mor. ag. (u) Eccli. 38. (x) Eod. de cura. pro mor. (y) Psal. 118.

dent ob salutem nostram, Luc. 15. Ad expiationem ergo pœnæ defuncti prosunt pia opera viventium facta in Dei gratia, quando qui ea faciunt, ad remedium defuncti applicari intendunt, & ita pro defuncto illa faciunt. Sic enim opera vivorum fiunt propria defunctorum, pro quibus fiunt. Hujus argumenti fundamentum sumitur ex 1. Corint. 12. ubi Paulus Ecclesiam dicit esse unum corpus in Christo. Nam sicut in corpore sunt multa membra, quorum alterum alteri suffragatur, & operam suam præstat: sic fideles omnes per gratiam & charitatem Christo conjuncti, & ab eo tanquam capite, vitam spiritualem accipientes, aliis fidelibus, eidem capiti Christo unitis, mutuam operam præstant, & suffragantur. Animæ autem in purgatorio positæ, nequaquam separatæ sunt a capite Ecclesiæ, nec a corpore. Permanent enim in fide, spe, & charitate Christi, ferentes patienter pro suis delictis Divinam justitiam: quæ certe non est rigorosior, quam humana esse solet. Si ergo inter homines captus aliquis pro debito est, alius pro eo potest satisfacere: quidni igitur existens in gratia obtineat amico suo, sicut & sibi obtineret, veniam? Nec refert, viventes sint, aut mortui illi, quibus applicantur: dummodo juncti sint in charitate, quæ nunquam excidit. Nec suffragia modo facta ab iis, qui sunt in gratia, prosunt defunctis, sed etiam Ecclesiæ suffragia, quæ fieri solita sunt ab iis, qui sunt in gratia, facta per Sacerdotes & Ministros in peccato mortali existentes, quæ non ut peccatores exequuntur, sed tanquam Ecclesiæ Ministri, cujus personam gerunt, veluti celebrando Missam, vel Vigilias decantando, & exequias persolvendo: ille enim facere intelligitur, in cujus nomine faciunt, ut ait Dionysius in lib. Ecclef. Hierar. Peccatum enim servi non impedit meritum Domini, cujus nomine & jussu eleemosynam ille facit. Atque hactenus quidem tractavit Cardinalis suffragii meritum. Sed per modum suffragii suffragia prodesse, & vivis & defunctis tradit: quando orationes Sanctorum, qui sunt in Patria cœlesti, atque etiam vivorum, applicantur defunctis, vel etiam vivis: atque indulgentiæ. Sed de Indulgentiis infra agemus.

Superest, ut reliqua Ecclesiæ præcepta de Sepulturis exequamur. Primum, quod quilibet, tam masculus, quam fœmina, ætatis sufficientis, non professus religionem, habens usum liberi arbitrii, potest sibi eligere sepulturam: etiam uxor sine consensu viri, & filius, vel filia sine consensu parentum. Servis autem & filiis impuberibus & uxori, Domini & parentes & maritus eligunt, etiam si post annos pubertatis moriantur, non electa sepultura. Electio autem sepulturæ non potest fieri extra Cæmeterium, vel Ecclesiam. Probatio quoque electionis fieri potest per testes, & per signa. Nam si Pater filio elegerit, & ipse nulla facta electione moriatur, censetur eandem sibi elegisse. [z]

Secundum est, quod si quis testamento elegit sepulturam, & ratione ejus aliquid lagaverit Ecclesiæ, in qua sepeliri decreverat, veluti ornamenta, aut alia ad exequiarum cultum pertinentia, ut oblationes, & similia; si postea mutet sepulturam non mutato testamento, censetur mutasse etiam legatum illud.

Tertium, quod non debet vendi, vel aliquid exigi pro ea, nec pro actu, seu officio Clericorum; propter suspicionem Simoniæ: gratis tamen oblata recipi possunt. Licet locus sepulchri, sicut & calix consecratus materialiter vendi possunt: nihil tamen pro benedictione, aut consecratione recipere fas est. Abraham enim emit agrum speluncæ duplicis in possessionem sepulchri, Gen. 23.

Quartum est, quod jus sepulturæ competit Ecclesiis Parochialibus, licet ex privilegio concedatur domibus Mendicantium. Clem. Dudum, de Sepulturis.

Quintum, quod hæretici, & infideles, & filii Christianorum non baptizati, sepeliri non debent in loco sacro: nec mortui in torneamentis, aut desperati, vel raptores. Suspensi vero, aut aliter supplicio extremo affecti, qui non mortui fuerint impœnitentes, de licentia Judicis possunt. Leprosi Christiani de consuetudine sepeliuntur in cæmeterio separato, benedicto tamen. Excommunicati, donec obtinuerint absolutionem, in terra prophana sepeliuntur: post adeptam vero absolutionem, si videtur Prælato, transferri possunt in locum benedictum.

STATUTUM I.

Si quis intestatus decesserit, vel non electa sepultura: apud Ecclesiam suam Parochialem; in qua vivens recepit Ecclesiastica Sacramenta, sepeliatur.

II.

Defunctus, qui elegit sepeliri apud aliam Ecclesiam, quam apud Ecclesiam suam Parochialem: repræsentetur in Ecclesia Parochiali, in cujus Parochiatu defunctus est, & in qua Sacramenta Ecclesiastica suscepit, ut in ea ultimum vale faciat,

(z) C. Licet. de Sepul. in 6. C. Nullus. & c. Non æstimemus 13. q. 2.

faciat, antequam deferatur in Ecclesiam, in qua elegit sepeliri: quæcunque fuerit illa Ecclesia, in qua elegit sepulturam, sive sit sæcularis, vel regularis cujuscunque ordinis, sive mendicantium, sive non mendicantium. Alioqui interdicta sit per præsentes Ecclesiastica sepultura tali defuncto, & facultas Ecclesiæ, in qua elegit sepeliri, illum sepeliendi: sub pœna interdicti Ecclesiastici.

III.

Sepultura non denegetur defuncto per Sacerdotem Parochialem propter non solutionem jurium funeralium: sed sine mora aut contradictione devote secundum ritum Ecclesiæ impendatur.

IV.

Et si eidem Sacerdoti secundum piam & laudabilem consuetudinem debitum fuerit, sine strepitu & figura judicii, nostra auctoritate, seu Vicarii nostri Generalis, & Officialis consequi poterit: si per hæredes defuncti negatum fuerit ei.

V.

Idem statuimus & ordinamus observandum fore in aliis Sacramentis Ecclesiasticis, & pro administratione eorundem.

Forma literarum Testimonialium de bono Statu.

Constitutum fuit in Laodicensi Concilio, ne quis laicus (ne dum Clericus) ad peregrinandum proficisceretur sine licentia & formatis, id est, dimissoriis literis. Harum conceptio tradita fuit in Concilio Niceno. Differunt tamen formatæ a commendatitiis & pacificis, quod formatæ a solis Episcopis dantur: & vocantur dimissoriæ. [a]

Curatus Ecclesiæ Parochialis de Abbenanco, in Decanatu de Rubeomonte Bisuntinn. Dioicesis, Omnibus Curatis & Presbyteris, curam & regimen animarum habentibus, ad quos præsentes literæ pervenerint, Salutem & Dei gratiam. Probus atque honestus vir N. profectionem suscepturus, & iter ad Sanctum Claudium religionis ergo; a nobis postulavit testimonium de suo statu: quod nos per præsentes damus, fidemque vobis facimus, quod nullo est excommunicationis sententiæ vinculo innodatus, sed est bonæ famæ & conversationis: nec scimus in eo aliquod impedimentum Canonicum, propter quod debeant ei denegari Ecclesiastica Sacramenta, aut sepultura, vel omnino detardari. Quare vobis dictum N. commendamus per Christi charitatem, ut eundo vel redeundo, cum ad vos diverterit, eum excipiatis tanquam vere Christianum & Catholicum: eique Sacramenta & & sepulturam, si petierit, impendatis, excepto Matrimonio. Datum die . . . mensis . . . Anno, &c.

DE TRIBUS HOSTIBUS NOstris, Carne, Mundo & Diabolo.

C A R O.

Canitur in Ecclesia diebus festis Martyrum & Confessorum:

Caro, Mundus, Dæmonia:
Diversa movent prælia:
Incursu tot phantasmatum
Turbatur cordis Sabbatum.

Cum tribus bis nobis certamen est assiduum: quibus cum Dei gratia superatis, proposita est nobis corona gloriæ. Conjurant autem hæc in perniciem animæ hominis; sic ut unum illorum aliquando solum ab arce mentis ac rationis deturbet hominem, aliquando duo, aliquando tria: quamquam semper omnia concurrunt in consummationem peccati. Res autem tota sic procedit. Appetitus noster depravatus jungi optat cum aliqua voluptate hujus mundi, quæ se menti nostræ offert instar meretricis prostitutæ. Diabolus autem veluti leno quidam, solicite procurat eorum cum peccato conjunctionem: non ob aliam mercedem, quam mortem hominis, quam expectat ex tali lenocinio: sive id pollicitationibus agat, sive terroribus. Per carnem igitur intelligimus concupiscentiam & fomitem peccati, qui ad Divinæ legis prævaricationem assidue nos stimulat, & impellit hostis domesticus. De hoc Apostolus Rom. 7. Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato: quod enim operor, non intelligo. Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Et iterum, Scio enim, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum, non invenio. Et iterum, Video aliam legem in membris meis,

(a) De Conf. d. 5. c. Non oportet. dist. 73. 68. d. c. Ecclesiis.

meis, &c. Infœlix ego homo, quis me liberabit a corpore mortis hujus. Gratia Dei per JEsum Christum Dominum nostrum.

MUNDUS.

PEr mundum intelligimus, opes, honores, voluptates, prospera atque adversa, quæ mundus habet, & propter quæ homo insipiens legem Dei prævaricatur. Quibus certe nihil vanius est, si ad futurum sæculum, quod nos post hanc vitam manet, respiciamus: nihil miserius, si ad calamitates, quibus obruitur: nihil detestabilius, si ad scelera, quæ in eo committuntur. Mundi amatoribus hæc bona videntur, comessationes, concubitus, ludi, choreæ, cantus, sales, plausus, spectacula, venationes, luctæ, lavacra, deambulationes, unguenta, honores, dignitates, victoriæ, triumphi, salutationes, præeminentiæ, lucra, divitiæ, possessiones, & similia: quæ tamen trahunt post se malorum ingentium iliadem. Sequuntur enim hæc, ebrietates, fornicationes, stupra, adulteria, incæstus, veneficia, homicidia, proditiones, animositates, mendacia, furta, rapinæ, usuræ, fraudes, invidiæ, vindictæ, rixæ, odia, simultates, contentiones, vulnera, lites, sectæ, falsa testimonia, sacrilegia, oppressiones, detractiones, æmulationes, & alia. Inopinati jam casus ex altera parte terrent: infamia angit, infirmitas atterit, fames & frigus cruciant, frangit egestas, dolores torquent, mortis timor exanimat. Age jam, nisi omnino desipiens, quis mundum hunc amet? Quis non potius pietatis studia sectetur? Vis scire, quid spiritalis vita ferat? Audi Apostolum: fructus autem spiritus sunt, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.

Sciens ergo Dominus noster JEsus superbenedictus, mundum hunc visibilem in maligno positum esse, & laudabiliter in Deo vivere volentibus esse contrarium, ad ejus contemptum, primum exemplo suo, deinde proposita mercede hortatus est. Primo nullam ejus habere dignatus est substantiam in vita sua, non agros, non vineas, non oliveta, non possessiones, non aurum, non gemmas, non ad commorandum ædes. Mercede autem duplici, quando Matth. 19. dicit: Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, vel sorores, vel patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Nolite diligere mundum [inquit (b) B. Joannes] neque ea, quæ in mundo sunt. Mundus transit & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Et (c) Paulus, Nolite conformari huic sæculo: sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei. Et alibi: Christus mihi crucifixus est, & ego mundo. Mundus fallax est: multa promittit, sed nihil præstat. Filii hominum [inquit Propheta David] usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quicquid enim in mundo est, vel est concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ. Hæc autem omnia vanitas, (d) & afflictio spiritus. Avarus non repletur pecunia: gloria fugientem sequitur: voluptas concupita anxietatis plena est; sanata, pœnitentiæ: ut omittamus malorum lernam, quam secum omnia hæc, dum petuntur, ferunt. Unde & sapientiores Philosophi plurimi, ac Poetæ, in bonis reponenda hæc non putarunt, quæ incerta essent, & quæ nec bonum habentem se facerent, nec beatum; sed miserum sæpius & infœlicem. Hæc dicuntur a Philosophis bona fortunæ: quæ vitrea certe est: nam cum splendet, frangitur. Munera fortunæ insidiæ sunt. Christi consilium, quod tutius est, accipiamus: Ne soliciti sitis animæ vestræ, (e) quid manducetis; nec corpori vestro, quid induamini: scit enim Pater vester, quia his indigetis. Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis. Videntur mundo fœlices esse divites, quasi rerum omnium copia affluentes: At, inquit Ambrosius (f), tu, quantis abundent, vides; quantis egeant, non vides. Non opibus mentes hominum, curæque levantur. Quocirca vir sapiens nec extollitur, si bona hæc fortunæ adsint: nec deprimitur valde, si absint. Quoniam magis opinione, quam re vera, bona sunt, quæ bona videntur stultis.

DIABOLUS.

AUctor, & princeps omnium peccatorum, diabolus est, teste Augustino contra duas Epistolas Petiliani. Et Sap. 2. Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. Unde autem tanta iniquitas in diabolo, accurate Laurent. Justinianus, in fasciculo (g) amoris. Ex originalis, inquit, causa delicti tenebrarum princeps suum in mundo dilatavit imperium, solis tantummodo Divinæ legis prævaricatoribus præsidens: quia in justorum sede, coæterna Deo sapientia præsidet. Hinc livore succensus inimi-

(b) 1. Joan. 2. (c) Rom. 12. (d) Eccl. 1. (e) Matth. 6.
(f) 6. Hexam. c. 8. (g) Cap. 11.

inimicatur eidem: & cum sentit aliquem, justitiæ semitas ingredi velle, diro certamine tentationum illum appetit. Confunditur etiam, cum in carne passibili videt hominem inter tot mundi discrimina custodire conditoris sui obedientiam, quam in cœlo positus ipse servare neglexit. Implacabili quoque odio & livore tabescit, quoties illuc homines ascendere conspicit, unde turpiter ipse superbiendo descendit.

Paret igitur se ad diaboli perferendas insidias, quisquis legi Dei parere decrevit. Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore: & præpara animam tuam ad tentationem, inquit (b) Sapiens. Quis ergo tam demens, qui pacem in hoc mundo sperare velit? Mundus, (hoc est, mundi amantes) membra sunt diaboli: nos ergo odio habebunt, & usque persequentur. Ipse diabolus, ut Dei laudes e mundo procul eliminet, in justos omnes debacchatur, per quos Dei laudes celebrantur: persequitur in servis Dominum, & in fidelibus Christum. In professoribus veritatis, &c. Hactenus ex Justiniano.

Quin etiam si veterum monumenta legas, illorum præsertim Philosophorum, qui dæmonum sunt diligentius scrutati mysteria; invenies profecto eos in hac sententia, ut in perniciem hominum omnia moliri dæmones putent: nunc illecebris voluptatum, nunc mendaciis oraculorum, nunc etiam vi manifesta. Unde Porphyrius (i) apud Eusebium: Dæmones vitiis dediti, quicquid mali excogitare, atque efficere possunt, libenter aggrediuntur: violenti equidem omnino, atque simulatores cum sint, privatique luce meliore, insidiose aggrediuntur: nunc occulte adulantes, modo manifeste cogentes. Et paulo post: Alliciunt enim multos ardore cupiditatum, divitiarum, potentiæ, voluptatum, inanis præterea appetitu gloriæ. Unde seditiones, rixæ, bellaque nascuntur. Hæc ille.

Reges & Principes ad sibi, non solum servos, sed filios etiam charissimos sacrificandum atque jugulandum inducebant: tanta hominum cæcitate atque vecordia, ut quamvis scirent, eos in responsis suis (vel quod conjectura consequi futura non possent) mentiri, vel (quod aliud non possent) de sua ignorantia fateri: tamen ad scelerata delubra, lucos, atque speluncas, rerum cognoscendarum spe futurarum, turmatim ventitarent gentiles, superstitionibus nefandis dementati.

Atque his etiam omnibus modis, quos enarravimus, mendacissimus ille diabolus Filium Dei ipsum (k) tentavit. Primum sceleftus ille veterator veritus non fuit, JEsum Dominum, in aera sublatum, transferre in pinnaculum templi; & rursum in montem excelsum valde: quod ei permisit Deus ad nostram instructionem. Illecebris ad voluptatem, sicut alios de vulgo solet, etiam Dei Filium illicere conatus est. Si Filius Dei es, [inquit] fac, ut lapides isti panes fiant. Quasi more meretricio diceret: Cur voluptati non indulges? cur te fame conficis? cur te maceras? Depone istam religionem. Indulge genio. Potes enim: & te decet: & res postulat. Ecquis reprehendet Dei Filium famescentem, rebus uti concessis? Hoc diaboli lenocinium fuit. Rursum inanis gloriæ vento tentavit præcipitare. Sic enim etiam solet multos in pericula mittere sola inanis gloriæ ostentatione. Magni Filius Dei es, inquit; age igitur, quæ te decent: magna scilicet, heroica: stupenda, horrendaque, quæ videantur cæteris. Projice te deorsum. Nihil time. Degeneres animos timor arguit. Famuli etiam patris tui, & tota familia auxilio erit. Non patientur te cadere. Pro te pectora sua objicient periculo. Manibus suis portabunt te. His, ac similibus oraculis fulebant dæmones ad nefanda quæque atque horrenda incitare olim mortales: quibus plenæ sunt Poetarum tragœdiæ. Restabat superstitiosa idololatria: Hac etiam Dei Filium improbus tentator, sicut olim genus hominum fere universum induxerat, ad se adorandum (o facinus audax) tentare non erubuit. Siquidem cupiditate rerum accensos quam multos inflammavit? Quot hominum myriades ad idolorum servitutem & impietatem traxit? Quid non promisit, ut pro Deo haberetur Dei hostis? ut pro benefico maleficus?

Dicimus ergo diabolum lenonis instar ad voluptates appetendas solicitare, sed non gratis utique. Mundi namque commoda quam maxime potest, fucata, & quasi corollis ornata, ostentat, & promittit, modo velimus ea agere, quæ ipse requirit. Si vis, inquit, illas ædes obtinere, suppone falsum testamentum: si potiri illa muliere, occide virum. Hæc merces lenocinii. Quanquam certe tanto flagrat odio in hominem diabolus: ut licet ea omnia facias, quæ ille consulit, raro tamen potiaris re concupita: quod hanc etiam tibi infensus ille hostis invideat voluptatem. Atque hic unus est nocendi modus. Aperta autem vi, instar feræ truculentæ hominem sæpe aggreditur & vexat: ut cum arreptitios, seu dæmoniacos, torquet: cum corpora morbis affligit: cum bonis omnibus spoliat, vel fama, vel amicis, vel etiam vita: cum grandines & fulgura concitat: cum mare turbat, montes ex imo

(b) Eccli. 2. (i) De Præpa. l. 4. c. 11. (k) Matth. 4.

imo evertit: incendia & ſtrages facit. Quanquam nihil horum ſine permiſſione & juſſu Dei. Pſal. 77. Miſit in eos iram indignationis ſuæ: indignationem & iram & tribulationem, immiſſiones per angelos malos. Diabolus enim, licet inemendabilis ſit, & omnino malus: tamen juſſu Dei, tanquam lictor & carnifex, peccatoribus pœnas infligens, occaſionem dat aliis, ut recte vivant. Eſt ergo executor Divinæ juſtitiæ. Ob hanc vim tantam atque potentiam, quam habet in hoc mundo, dicitur mundi Princeps, Deus hujus ſæculi, 2. Cor. 4. Fortis armatus, Luc. 11. Paulus & Sancti ſæpe tanquam mancipio, utuntur diabolo. Unde mos tradendi Satanæ fuit in Eccleſia primitiva magni terroris contra inobedientes. Quos (l) tradidi, inquit Satanæ, ut diſcant non blaſphemare. Ejusdem quoque expellendi poteſtas, quæ Apoſtolis & Diſcipulis data fuit a Domino, (m) magnam comparavit Chriſti fidelibus authoritatem. Hæc omnia ſciunt plerique veſtrum, [inquit (n) Arnobius] dæmones de ſe fateri, quoties a nobis, & meritis verborum, & orationis incendiis, de corporibus exiguntur, victi dolore, quod ſunt, loquuntur. Et Cyprianus Demetrio, O ſi audire eos velles & videre, quando a nobis adjurantur: torquentur ſpiritualibus flagris, verborum tormentis de obſeſſis corporibus ejiciuntur, ejulantes & gementes voce humana: veni & cognoſce vera, quæ dicimus. (o) Tertullianus: Dæmonas, id eſt, genios adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus. Et alibi: (p) Enimvero cur dæmonia affirmamus eſſe? quaſi non & probemus, qui ea ſoli de corporibus ejicimus? Lactantius, (q) Maximis ſæpe ululatibus editis verberari ſe & ardere, jamque exire proclamant. Negantibus Arrianis (ſicut & nunc nonnulli negant) dæmonum ad monumenta Sanctorum, & ſuffragia, clamores & confeſſiones vera eſſe tormenta, ſed ficta, compoſitaque ludibria afferentes, S. Ambroſius (r) ſic loquitur: Audivi multa componi, hoc unquam nemo finxit, aut dæmoniacum eſſe ſe ſimulavit: quid illud, quod ita eos exagitari videmus, quibus manus imponuntur? ubi hic locus fraudi? ubi ſuſpicio ſimulandi?

Confitendum igitur eſt, Satanam poſſe multa incommoda ferre hominibus: qui, ut loquitur (s) Auguſtinus, animam invadit extrinſecus, ſenſusque conturbat, & hominibus furores infert. Poteſt tempeſtates & procellas in aere movere, ut patet Job. 1. & 2. ubi impetrata licentia a Deo (poſtquam Sabæi 500. juga boum & 500. aſinas abegiſſent) ignem de cœlo miſit, qui ſeptem millia camelorum conſumpſit: & ventum, qui ruina domus filias ſeptem, & tres filios Job, cum famulis oppreſſit. Hæc narrantur in Scriptura Sacra: licet enim corporea natura non obediat ad nutum Angelis (neque bonis, neque malis) ad ſuſceptionem formæ eſſentialis, ſed Deo ſoli, qui creavit eam: tamen ad motum localem ſpirituali paret naturæ. Indicium ſumas ex homine. Membra enim hominis ad ſolum imperium voluntatis moventur. Venti ergo, & grandines, ex vaporibus coeuntibus cum generentur: poteſt ea procurare dæmon, adductis ex variis locis terræ exhalationibus, vel vaporibus multis, in unum locum. Ex his etiam ſequitur, non eſſe omnino pro fabulis habenda, quæ ab ſtrigis & maleficis [quæ membra & vaſa diabolica ſunt] dicuntur fieri. Nam Deo propter juſtas cauſas, & ſibi notas, permittente, & omnia diabolo ſua opera perpetrante, lædere poſſunt homines in corpore, & in bonis, in uſu rationis, & in vita, & in fama. Hæc enim omnia poteſt dæmon, ut patet Job. 1. & 2. In fama, ut cum ſcelera occulta manifeſtat malorum hominum: vel juſtis infamiæ notam inurit fraudulenter: [t] ſicut quando ſe Sanctum Epiſcopum Silanum eſſe mentiebatur, cum impudica muliere cubantem, ut Virum Sanctum de impudicitia traduceret apud populum.

Uſum rationis perturbare docent arreptitii, ſeu energumeni, de quibus ſupra, & in hiſtoria Evangelica frequens mentio. Quod vita privent homines Deo permittente, patet Tob. 6. quando ſeptem viros indignos conjugio Saræ malus genius ſuffocavit. Quod in corpore animalis loquatur, docet ſerpentis tentatio in Geneſi: & quod ſub diverſorum animalium figuris appareat, tentationes Sancti Antonii.

Quæ igitur patrare dicuntur maleficæ mulieres, dæmonis opera ſunt, ad mulierum illarum preces obtemperantis. Quanquam & ipſæ propriis manibus infantes necare poſſunt, & faſcinare oculis. Nam naturalis etiam aſpectus malevolæ anus noxius eſt: ut tradit S. Thomas 1. q. 117. art. 3. quoniam ex forti imaginatione animæ immutantur ſpiritus, quorum ex oculis fluxus eſt plurimus. Unde, rogo, fit, ut morbo oculorum laborans, aliis ſæpe morbum communicet: & menſtruatæ inficiant ſpecula? Pueri autem,

(l) 1. Tim. 1. (m) Matth. 10. Luc. 10. Marc. 3. 16. (n) Lib. 8. contra gentes.
(o) In Apolo. 1. 32. 37. (p) De anima c. 33. (q) Lib. 2. ca. 6. 18. lib. 4.
(r) Serm. 91. (s) Lib. de vita beata. (t) In vita D. Hieronym.

tem, utpote teneri natura facile afficiuntur. Est aliud genus fascioi: ludificatio sensuum: ut cum pro homine lupum, vel aliud quid oculis ostendit dæmon. Idque duplici potest modo agere: uno intrinsecus immutando phantasiam hominis, & sensus: alio extrinsecus, adaptato corpore aliquo simili, aut ex aere formato. Vide Aug. l. de Civit. 18. c. 17. 18. De hac fascinatione loquitur ad Galatas Apostolus: Quis vos fascinavit, inquiens, veritati non obedire? Hoc modo visiones multæ Sanctis Viris, & sceleratis etiam factæ sunt a diabolo: qui se aliquando (u) transfigurat in Angelum lucis. Sic maleficæ illæ Strigæ, Lamiæ, & Bruxiæ, invisibiliter feruntur, quando Deus id patitur in majorem ipsarum damnationem. Portantur aliquando per aera. Neque enim digniores sunt, quam Dominus ipse, qui se portari passus ab illo est super pinnaculum templi. Reddunt aliquando impotentes viros ad Venerem, ex pacto, quod cum diabolo fecere. In quo ille quidem promissis stare non differt, non studio veritatis ac bonæ fidei, (qui mendax est & perfidus ab initio) sed ut ad eadem fœdera nefanda alios alliciat, cum promissis stare comperiatur. Et quia pactum hujusmodi cum signis quibusdam fieri solet, (veluti imagine cerea, vel acu curvata, vel simili) ideo docet Scotus curandum esse, ut tale signum quam citissime destruatur. Et addit ad hæc Gabriel Biel, dæmones habere cum maleficis sic pacta sua, ut dum verba aliqua proferuntur tali modo, vel tali tempore, vel loco, acum incurvent, vel aliud quid simile agant, ad quod sequatur effectus: non vi verborum, vel rerum, quas tractant malefici, sed dæmonis, qui ut leo discurrit per elementa omnia, omnesque naturas, ad rem illam facientes, per glossam in c. 7. Exodi. Non caret enim ille peritia rerum naturalium: ut plantarum, lapidum, metallorum. Nec si hæc omnia fiunt a diabolo, ideo impune esse debet ipsis maleficis: Quinimo legibus Civilibus plectuntur propter perfidiam, & opus diabolicum, cui inserviunt. L. fin. C. de Maleficiis.

Præterea ut omni ex parte malas istas mulieres corrumpat hostis ille humani generis: sub assumpto virili corpore & figura, eas sibi supponit, & quasi constuprat. (x) Qua de improbitate Aug. lib. 15. de Civitate, c. 23. loquens, non negat Sylvanos & Faunos (quos vulgo Incubos vocant) improbos sæpe extitisse mulieribus: & earum appetiisse, & peregisse concubitum. Et quosdam dæmones, quos dusios Galli nuncupant, hanc assidue immunditiam, & tentare & efficere, plures, talesque, inquit, asseverant, ut hoc negasse impudentiæ videatur.

Sed putant multi, quæ de Strigis dicuntur, omnia vana esse, imaginaria, & phantastica, nec omnino credenda: ut quod fere idiotæ fiot hæ mulierculæ, mania potius, aut melancholia laborantes, quam judicio præditæ. Tum vero præcipue, quod in c. Episcopi, 26. q. 5. hæreticum esse dicatur, fidem his adhibere mulieribus, quæ dicunt se cum Diana, & Herodiade, nocte equitare super bestias quasdam, multaque terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire: eaque illusiones esse & phantasmata, a diabolo irrogata: atque ideo in spiritu, non in corpore geri. Eadem Aug. lib. de Spiritu & anima. c. 28.

Verum quando experientia harum rerum sæpe a viris sapientissimis comprobata est, potius negare oporteret & dæmones esse, & Angelos, more Saducæorum. Non desunt enim etiamnum Saducæi. Verum, ut Arnal. Alberti [y] declarat, caput illud causæ 26 q. 5. impietatem damnat, quam malæ illæ mulieres astruebant: nempe Dianam esse deam, cum idolum nihil sit: & Herodiadem, scelestam illam mulierem, quæ in tartara conjecta est, ad lusus cum hisce venire: & quod creaturam dicerent a diabolo mutari in speciem aliam. Hæc enim omnia falsa sunt, & mera somnia.

Ex hoc tamen capite colligere licet, multa sæpe hujusmodi mulieres maleficas pati in phantasia, quæ re vera non fiunt in corpore: ut duplici errore plectantur impiæ illæ. Aliæ causæ ad exsulationem cujuscunque maleficii facere possent: sed magis credendum probationibus evidentissimis, quam dubitationibus incertissimis.

Superest quæstiuncula una, Utrum liceat uti colloquio, vel opera dæmonum ad aliquid non malum, nec ad malum finem? Ex Cajetano in quæstionem 90. Sancti Thomæ 2. 2. sic dicemus. Cum Apostolus scribit (z): Nolo vos fieri socios dæmoniorum: nec invocare, nec venerari dæmones, nec ullo modo cum illis nos pacisci voluit. Cum autem contingat cum arreptitiis aliquando bonos viros loqui; & idem Thomas secunda secundæ quæstione 95. artic. 4. dicat, inquirere aliquid a dæmone sponte occurrente, quandoque licere propter utilitatem aliorum: distinguendum est: Tanquam cum hoste nostro si agamus, peccatum non erit: quia hostiliter ad eos nos semper habere oportet. Sic in exorcismis & orationibus alloquimur diabolum: Ergo maledicte diabole &c. Compellendo etiam Divina potestate alloqui possu-

(u) 2. Cor. 11. (x) De incubis & succubis glo. in Cle. 18.
(y) De asser. 1. ath. & here. 4. 25. (z) 1. Cor. 2.

possumus, aut præcipiendo, ut se prodant, ut loquantur &c. sicut discimus ex B. Cypriano, (*a*) & aliis Sanctis, qui vel ex revelatione, vel speciali instinctu aliquid imperarunt diabolo. Ut Beatus Jacobus per dæmonem legitur venire fecisse ad se Hermogenem. Et de S. Antidio multa hujusmodi traduntur: cui gratia data fuit supra spiritus malignos: quoniam Deus & Angeli boni dæmonibus utuntur tanquam servis & captivis suis. Aliter vero, id est, non tanquam hostibus, nulla sit conventio. Est enim hostis Dei, & patriæ cælestis, & noster: qui ab obstinata voluntate inimicitiarum nunquam recedit. Potest tamen peccatum fieri veniale: veluti, si quis ex levitate, vel curiositate, non credens, se Divinam offendere Majestatem, vel charitatem, cum occurrente dæmone in assumpto corpore, vel arreptitio homine per modum transeuntis loquatur, inquirat leve aliquid leviter: credendo eum esse semper mendacem. Unde colligitur, cur Dominus tacere jussit, Luc. 4. Mar. 13. ut ne etiam vera dicentibus credamus.

Spiritus sunt erroris 1. Joan. 8. astutia seducentes. 2. Cor. 11. Ministri mendacii. 3. Reg. 2. 3. & 2. Paral. 18. Vanum autem omnino est, putare eos cogi per superstitiones vanas & observationes: quoniam liberæ voluntatis sunt: non per lapides vel herbas, vel etiam verba: quamvis se cogi fingant per incantationes, & alia deliramenta hominum perditorum. Sed nemo cum diabolo unquam commercium habuit, qui non tandem ignominiose deceptus sit. Exemplum habes in Saule, Josia, Juliano apostata. Et contra in Sancto Antonio, antagonista diaboli invictissimo.

DE CÆREMONIIS, SEU *Ritibus Sacris.*

OMnis approbata consuetudo ac mos, dicitur ritus: quasi ratus, id est, certus, firmus, & constans: Sed Sacros Latini appellarunt cæremonias, sive a carendo, ut tradit (*b*) Gellius, sive a Cære oppido, ut Livius. Hinc D. Augustinus (*c*) retractavit, quod voce hac aliquando usus fuerit, quæ in Literis Sacris non inveniretur. Quanquam si a carendo deduceretur, nihil deprecatur. Sed nomen usu jam tritum est & factum familiare, undecunque deductum sit.

Quicunque autem cæremonias in Ecclesia damnant, plane desipiunt. Res est, qua religio fovetur: quaque sublata oblivioni tradatur pietas necesse sit. Figuræ etenim & similitudines rerum visibilium, ad invisibilium amorem & considerationem excitant: veluti eloquentia quædam doctrinæ salutaris, ut docet Aug. (*d*) Deus enim vel sacrificiis, vel Sacramentis olim non egebat, nec modo eget ullo modo: sed ea voluit, ut signa salutis celebrantes, utilia nobis officia salutis exerceremus. Sic genua flectimus: orantes manus in cælum tendimus: solo etiam prosternimur: licet Deo nota sit alioqui voluntas nostra. Sed per hæc excitatur homo ad orandum humilius, atque ferventius. Et mirum est, cur non omnia simul Sacramenta tollant, qui cæremonias tollendas putant. Namque Sacramenta ritus sacri sunt. An confertur apud ipsos Baptisma sine ritu; an cœna? anne orantes flectunt genua? anne conventus faciunt solemnes? Sed excæcantur odio: & quæ sensu percipiunt, mentis oculo non vident. Nos autem Ecclesiæ ritus observabimus. Hos nobis tanquam per manus tradidere Apostoli. Nam ut multos acceperint a Sacris Bibliis olim Patres: ad bonam eorum partem usu atque imitatione constituerunt, quæ tenere ac revereri decet, sicut diximus de traditionibus. Jubet Apostolus, puras levare manus in orationibus: ut stantes autem aliquando oremus, nusquam præcipit. Per manus impositionem Ministros constitui, in multis locis docet Scriptura: Chrisma Sanctum in Ecclesia consecrare, traditionis habetur Apostolicæ. Nec tamen Chrismatis consecratio, vel ostiorum oratio non magis, quam manuum impositio, vel levatio, quamdiu Christi Ecclesia in terris peregrinabitur militans, abrogabuntur.

E C C L E S I A.

ΕΚκλησία Græce, Latine est evocatio, concio, convocatio, congregatio, cœtus. Sumitur non raro pro templo ipso & loco, ubi fit congregatio: ut Judith. 6. Sæpe etiam pro toto Clero & Ministris Ecclesiæ, quod sit ea pars Ecclesiæ potissima: ut Deut. 23. Definitur ergo Ecclesia, congregatio fidelium: vel universitas credentium in Christum, qui sub iisdem Sacramentis, & eadem doctrina Apostolica degunt. Cyprianus (*e*) definit: Plebs Sacerdoti adunata & Pastori suo grex adhærens. Olim sub lege dicebatur Synagoga, id est, congre-

(*a*) Ad Demetrium Cecilium. (*b*) Gell. lib. 4. c. 9. (*c*) S. Aug. retra. lib. 2. c. 37.
(*d*) Aug. Epist. 119. ad Janua. c. 7. Idem ad Marcell. Epist. 5. Idem de cura pro mortuis. c. 5. (*e*) Cyp. libr. 4. epist. 9.

congregatio, seu coadunatio: verum per Christum ipsum in libertatem Evangelii vocata, non amplius Synagoga, sed Ecclesia, id est, evocatio dicitur. Vocati enim sumus in spem & adoptionem filiorum Dei, per Christum, per Apostolos, per Spiritus Sancti inspirationes. Paulus ideo multis in locis vocationis verbo usus reperitur. Gal. 5. Vos in libertatem vocati estis. 1. Cor. Vocatis Sanctis. Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona Dei & vocatio.

Hæc igitur Dei Ecclesia dicitur in Symbolo, Una, Sancta, Catholica, & Apostolica. Ac primum quidem una: quia unus Deus, una Fides, unum Baptisma. Una est columba mea, una est speciosa mea. Cant. 6. Hujus unum Caput Christus est: invisibile nunc nobis, sed visibile est Petri Successor Pontifex: quem Christus Dominus suæ potestatis Vicarium atque Ministrum visibilem visibili Ecclesiæ præfecit. Hic sedem suam Romæ posuit. Ex quo primatum Romanæ Ecclesiæ Patres agnoverunt in Conc. Niceno, c. 6. & antea Can. Apost. 34. & omnes Catholici a primo ad ultimum. Ad Sedem Romanam referunt Ecclesiarum omnium Prælati causas, controversiasque omnes doctrinæ. Et merito quidem. Namque dictum Petro fuit (cum fidei mirabilem illam confessionem fecisset: Tu es Christus, Filius Dei.) Tu es Petrus: & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum &c. Et Luc. 22. Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Ob hæc dicunt Doctores Catholici, Ecclesiam Christi fundatam esse supra petram hanc. Si namque Petrus confirmare debuit fratres suos: qui potestatem habet confirmandi, nonne fundamentum est? Certe in fundamento firmatur ædificium. Ad hanc similitudinem alludens Dominus Joan. 1. nomen ejus, quod fuerat ante Simon, mutavit in Cephas, id est, Petra, seu Petrus, Chaldaice. Et in loco citato Matth. 16. cur Petram vocarit, causam subdit: Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Nec obstat, quod Paulus ait: Fundamentum aliud nemo potest ponere, quod est Christus JEsus. Alioqui enim neque lucis nomen, neque Sacerdotis alii competere posset, quam Christo, neque claves habere: quod falsum est. Donat quidem Christus dignitates suas: non quod inde maneat ipse exhaustus & vacuus: sed habens largiter: de plenitudine ejus omnes accipiunt. vide Basil. in serm. de Pœnitentia, & recentiores multos. Ergo sicut largitus est Petro claves regni cælorum propter confessionem illam sublimem fidei, quam nec caro, nec sanguis ei revelaverat: sic & Ecclesiæ suæ petram & fundamentum posuit: supra quam Ecclesiæ omnes, quæ ædificatæ non fuerint, corruent omnino, nec Ecclesiæ Christi esse poterunt. Hæc hactenus. Ergo Ecclesia unum corpus in uno Spiritu dicitur Ephes. 4. Nec alia est nunc, quam quæ fuit olim, ac erit post mundi consummationem, sicut una est arbor, & una vinea, & una civitas: licet alii aliis cives succedant, & arboris rami. Sicut nec alius homo est, qui fuit antea infans, deinde puer, nunc autem vir.

Dicitur deinde Sancta, non quod Sancti & Electi solum, aut justi in ea, non etiam peccatores inveniantur: sed quia Deo consecrata est in Sanguine Christi, & sanctificata: & quia Caput habet Christum ipsum, Sanctum Sanctorum, & thesaurum meritorum ejus: & quia extra eam non est salus, nec sanctitas. Sola enim hæc legitimum servat Sacrificii cultum, & justificationem Sacramentalem. Non ab re igitur similis facta est sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti; & areæ, in qua triticum cum paleis mixtum est; & decem virginibus, quarum quinque fatuæ erant; & arcæ Noe, in qua munda & immunda animalia contenta fuere; & magnæ domui, in qua sunt vasa aurea, & argentea, sicut August. & Cyprianus, & alii interpretati sunt. Quod si aliquando in sacris eloquiis vocatur munda, sine macula, sine ruga, tota pulchra: de illa ejus parte intellige, quæ cum Christo jam regnat, & quæ post mundi consummationem in æternum regnabit: cum tradiderit Dominus regnum Deo & Patri: quæ & ideo triumphans appellatur, quod superatis hostibus suis, scilicet carne, mundo, & diabolo, secura pace, gloriaque immortali potitur. Sed quæ in hoc mundo versatur, purgationem faciens quotidie veterum delictorum, cui semper pugnandum est, militans dicitur. In hac parte sunt, ut diximus, mixti cum bonis mali & peccatores. Et sicut in vite non omnes palmites fructum ferunt: & in corpore membrum esse potest aridum, vel sine sensu: sic nec omnium, qui intra Ecclesiam sunt, opera bona invenientur in die judicii: cum sit ta men Christus ipse vitis, & nos palmites: sed extra Ecclesiam nulla inveniantur opera, digna vita æterna. Psalm. 28. Adorate Dominum in atrio sancto ejus. Extra atrium sanctum (ait Basilius) non oportet adorare Dominum, hoc est, non excedere congregationem Ecclesiæ, & per seipsum Synagogam, aut sectam auspicari, qui vere Divinum cultum debet perficere. Sed quærat forte aliquis: Qui sunt extra Ecclesiam? Responde: Primo infideles: ii intra Ecclesiam nunquam fuerunt. Deinde hæretici: hi ab

Ecclesia sua sponte recesserunt. Tertio excommunicati: hi ab ea ejecti sunt. Sequitur ex his, quod etiam si Pastores Ecclesiæ mali sint, & iniqui, non ideo desinunt esse membra Ecclesiæ, & vere Prælati, nisi ab Ecclesia separentur.

Dicitur tertio in utroque Symbolo: Catholica græce, id est, universalis, & perpetua, sicut vocem interpretatu Quintilianus. Notat autem universitatem & nationum, & sæculorum. Psalm. 144. Regnum meum regnum omnium sæculorum, & Dominatio mea in omni generatione & generationem. Et Psalm. 21. Apud te laus mea in Ecclesia magna. Augustinus: Ecclesia magna quid est, Fratres? nunquid exigua pars orbis terrarum Ecclesia magna est? Ecclesia magna totus orbis est. Omnes fideles, qui ab Adam fuerunt, & futuri sunt, ad hanc Ecclesiam pertinent, quæ super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum fundata est in illo lapide angulari, qui fecit utraque unum, & pacem iis, qui prope, & iis, qui longe. Et contra Petilianum, ideo Catholicam dici, ait, quia palmites suos in omnia tempora, in omnia loca, omnemque nationem extendat.

Dicitur denique in Symbolo majori: Apostolica. Hæc ei proprietas ideo competit, quod inde ab Apostolis revelata Christi gratia ad hæc usque tempora, legitima successione Ministrorum pervenit. Primo enim post Christi ascensionem Spiritus Sanctus, qui Ecclesiam gubernat, Apostolis datus est. Deinde & credentibus per ipsos Apostolos. De eo, quod additur (Sanctorum communionem) infra agemus in titulo de Sententia excommunicationis.

Ex his quatuor Ecclesiæ proprietatibus duo licet colligere. Unum est, quod Ecclesia errare non potest, intellige in fidei doctrina & morum: regitur enim ab uno Spiritu Sancto, ubicunque fuerit. Eo duce quis erraverit? Quare obediendum Ecclesiæ est, nisi velis tanquam ethnicus reputari. Proverb. ultim. Conserva, fili mi, præcepta Patris tui, & ne dimittas legem Matris tuæ. Christus ad Apostolos, tanquam Ecclesiæ Prælatos, ait: Qui vos spernit, me spernit: & qui vos audit, me audit. Et Paulus: (*f*) Scitis, quæ præcepta tradiderim vobis: itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum. Et Dominus: (*g*) Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, quæ dicunt, facite, secundum opera illorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. Idcirco scribebat Paulus (*h*) Timotheo: Si tardavero, ut scias, quomodo oporteat te in domo Domini conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Dicunt Doctores Ecclesiam in iis, quæ juris sunt, pertinentia ad fidem, & bonos mores, errare non posse: sed in iis, quæ facti, nihil prohibet. Hinc fit, ut cum secundum allegata, & probata judicet, rem aliquando vel personam ei adjudicet, cui non debeatur.

Alterum, quod ex illis quatuor proprietatibus discas, est, quod Ecclesia non est [ut quidam falluntur] res ficta, & imaginaria tantum; sed visibilis & cognita, [alioqui enim quomodo referrentur ad eam, quæ referri oporteret? quomodo obediretur ei, quam nemo sciret?] ut ne pro vera Ecclesia sequaris Synagogas schismaticorum. Habes enim hic signa certa veræ Ecclesiæ. Sed audi, quam disertis hoc ipsum verbis docuit Beatus Augustinus in libro contra epist. Fundamenti, cap. 9.:

Ut ergo omittam sapientiam, quam esse in Ecclesia Catholica non creditis: multa sunt alia, quæ in ejus gremio me justissime teneant. Tenet consensio populorum, atque gentium. Tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli (cui Dominus pascendas oves suas post resurrectionem commendavit) usque ad præsentem Episcopatum, successio Sacerdotum. Tenet postremo ipsum Catholicæ nomen: quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia obtinuit: ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum Basilicam suam, vel domum audeat ostendere.

Vides, quam diserte Augustinus quatuor illas proprietates (Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam) per consensum, authoritatem, universitatem, successionem exposuit: quibus vera Ecclesia a falsis dignoscatur. Quoniam igitur hæreticis in more semper fuit, usurpare sibi nomen Ecclesiæ: dicentibus, Hic est Christus, non illic, sicut jam futurum prædixerat Dominus, Matth. 24.; ideo observanda hæc, quæ tradit Augustinus. Quæ licet sufficere possint singula: tamen præter cætera, successio Pastorum legitima, atque Ministrorum (quam ante Augustinum, etiam [*i*] Irenæus, & Tertullianus objecerunt suis hæreticis) continuata ab Apostolis, & a Christo, ad nostra usque tempora, sine intermissione ordinantium & ordinatorum, obturare poterit omnium obloquentium, & contradicentium ora. Quare rejiciendus omnis homo, qui

 non

(*f*) 1. Thess. 4. (*g*) Matth. 24. (*h*) 1. Tim. 3.
(*i*) Iren. lib. 1. c. 15. & 4. & l. 4. c. 42. Tertul. de præs. Ang. col. 3. diei.

non legitime vocatus, nec a superioribus Ordinariis missus, nomen sibi Pastoris, aut Doctoris Ecclesiæ usurpaverit. Canticorum primo rogat sponsum suum Ecclesia: Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Et respondet: Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres: egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce hœdos tuos juxta tabernacula Pastorum. De aliis dicitur: Ego non mittebam eos, & ipsi currebant. Et Apostolus Rom. 10. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Nam si qui mittunt, potestatem mittendi non habent: quomodo dignoscentur a legitime electis, intrusi?

Dantur alia signa veræ Eccesiæ: veluti continuum Missæ Sacrificium, quod prædictum erat a Malach. cap. 1: Continua prædicatio Evangelii, sicut promiserat Dominus Joan. 17. & Matth. 28. Dissidia hæreticorum, qui, ut Jerem. 2. foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas: Apostasia multorum. 1. Petr. 1.: Persecutio, quam patitur ab Agar, id est, Agarenis, Turcis & Arabibus Mahometistis: de qua Paulus Galat. 4.: Invidia & odium Judæorum, de quibus Deuteron. 32. & Rom. 10.: Latibula hæreticorum, cum sit Ecclesia supra montem posita, & lumen super candelabrum, Luc. 2. De miraculis meminit August. jam supra & lib. 9. cap. 7. confess. & de Civitate lib. 22. cap. 9.

Sacramentorum denique usus separat vere Catholicos ab schismaticis, & hæreticis, præsertim in iis, quæ sunt essentialia. Unde merito quidam tria esse tradit, quæ perseverare aliquem in Ecclesia Catholica docent: Confessionem rectæ fidei, Sacramentorum communionem, & consensum in ordine hierarchico juxta instituta tradita divinitus.

Ex jam ergo expositis proprietatibus nomina sortita est varia Ecclesia Christi. Dicitur enim Corpus Christi. Ephes. 1. Coloss. 1.: quia in Spiritu Christi coaluit. Dicitur regnum Dei, propter leges & politiam ejus, Matth. 5. 23. Dicitur Sponsa Christi, propter fidem mutuo datam, & prolem in ea susceptam, Ephes. 5. Dicitur amica ejus, Cantic. 1. dicitur columba, propter simplicitatem & gemitus assiduos: turtur, propter castitatem: civitas, exercitus, hortus, vinea, mons. Etiam Apocalyp. 12. Mulier amicta sole, &c. ubi militantis hujus describuntur labores: & cap. 21. Civitas Sancta Hierusalem, descendens de cœlo, triumphans proponitur.

DE TEMPLO.

TEmplum, quod Ecclesiam vocarunt Patres, quod domus Dei est, quod domus orationis a Christo dictum est, ut locus re vera sanctus, devote adeundum est, teste Augustino, (k) ideo magna cum religione dedicari oportet: non a quocunque, sed ab Episcopo: ædificari autem sic, ut ad altare orantes, convertantur ad orientem, ad Christum scilicet, solem in animabus nostris orientem, quique ascendit ad orientem. Formam quoque ut plurimum navis damus ex Clementis Decreto, ut admoneamur, nos tanquam navi vectos in Ecclesia assidue fluctuare. Templi Salomonis ostium ad orientem spectabat, & in æquinoctio Sol oriens mane subito illud illustrabat usque ad Sancta Sanctorum. Sed nos alio respicimus. Cœmeterium (l) non debet majus esse, quam laterum quatuor quadragenorum passuum: nec minus, quam trigenorum: nec fine altari: (procul ab Ecclesia si fuerit) ut vere religiosus esse locus possit: & in ea re Sanctorum exempla sequamur, qui ad sepulturas Martyrum Ecclesias ædificabant.

Jure idcirco optimo tanta immunitate gaudet Ecclesia, & libertate: quam qui violant, excommunicantur a jure. Sed scito immunitatem dici exemptionem loci sacri: libertatem vero personæ, in se, & in iis, quibus libere utitur, docet Benedictus xi. in ext. c. Inter cunctas. Sed Canones libertatis Ecclesiæ invenies in Summula Cajetani, de excommunicatione.

Si scire vis, quoties ædificatum fuit templum in Hierusalem: Primum a Salomone in Monte Moria: deinde post reditum a captivitate Babylonica restauratum a Zorobabel. In cujus reædificatione consumpti fuerunt 46. anni. Antiochus hoc profanavit: sed purgatum fuit a Maccabæo, reposito altari, sicut erat prius. Deinde dirutum & reædificatum ab Herode: factumque multo magnificentius, quam esset antea: ad similitudinem illius primi Salomonis, ut ipse ajebat. Hujus lapides & structuram, mirabundi ostendebant Christo discipuli ejus, cujus ne lapidem quidem mansurum super lapidem respondit. (m)

STATUTUM I.

UBi ob locorum distantiam, vel difficultatem populus ægre potest ad Ecclesiam Parochialem convenire,

(k) August. ad Cresc. l. 4. c. 40. & Ep. ad Bonifac. 187. De dogm. Eccles. & aliis in locis Conc. Hipp. De cons. d. 3. (l) Part. 1. leg. Hisp.

(m) 3. Reg. Agge. 1. Esd. 1. 4. Joan. 6. Macca. 2. cap. 10. Josep. 2. 14. Matt. 24.

nire, novas Parochias etiam invitis Rectoribus erigemus. In quibus vero populus numerosior est, cogentur Rectores secum alios Presbyteros assumere, qui sufficiant Sacramentis administrandis, & cultui Divino celebrando. Et ubi magna erit Ecclesiæ paupertas, plures in unam convertemus, sed sine præjudicio tamen obtinentium.

Transferemus quoque Beneficia simplicia ex Ecclesiis, quæ vetustate, vel alias collapsæ, nequeant restaurari, in alias, cum eisdem oneribus & emolumentis. Sed Parochiales refici procurentur ex fructibus ipsarum Ecclesiarum, vel Parochianorum. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad viciniores, vel matrices transferantur.

SUPER ECCLESIIS POLLUTIS *Anno* 1569.

CAlamitatis recens memoria, quam a nonnullis exercitum Volfangi Gemini pontis, Ducis Palatini sequentibus in mense Martio proximo accepimus, omnes movere debet: præcipue vero nos Ecclesiæ Ministros, quorum odio flagrantes hæretici bonam Bisuntinæ Dioicesis partem, cæde, incendio, atque ruina devastarunt. Nullum namque exemplum ab his prætermissum est sævitiæ in Dei Ministros. Et videntur certe in hoc tantum convenisse, ut memoriam Christi omnem extinguant. Nam JEsu Christi Redemptoris, & gloriosæ Matris ejus, atque Sanctorum, imagines contumeliose fregerunt: Ecclesias, & domos Divino cultui dicatas incenderunt: Sacerdotes trucidarunt: Altaria diruerunt: Sepulchra everterunt: Sacra omnia profanarunt. Et, quod horrendum dictu est, nefariis manibus suis Sacrosanctum JEsu Christi Domini nostri Corpus arripientes, perque pavimenta projectantes, pedibus insultando conculcarunt. Et ne quid etiam omitterent impietatis, Baptisteria (quæ ad ablutionem peccati & munditiam animæ in Ecclesiis præparantur) in usus illi non tantum sordidos verterunt, sed & stercore repleverunt & sordibus. Hæc illi. Sed eorum mens, & conscientia cum sordida sit, & immunda, polluere ipsos tantum authores tantorum scelerum potuit: Ecclesia Sancta, Christi Sanguine mundata, quanto majora ab infidelibus probra sustinet, tanto gloriosior evadit: & quanto magis conculcatur ab hostibus, tanto nitidior solet ac fulgentior consurgere. Isti occidunt corpus, sed animam non possunt occidere. Ecclesias violant, sed Templi Dei violatoribus nunquam prospere successit. Cæterum quia super hoc tanto scandalo maxima pars Dioicesis nunc turbata est: & in multis incerti, quid agere debeant Viri Ecclesiastici remedia poscunt, & Prælati sententiam;

STATUTUM I.

IDcirco Pastores omnes, & Ministros Ecclesiarum nostræ Dioicesis monemus, & hortamur in Domino, ut plebes suas, & populos sibi subditos, tum in concionibus, tum in privatis confessionibus, hæc doceant, & similia, prout Spiritus Sanctus dabit: Hortentur omnes in fidei constantia manere: a vitiis abstinere, & peccatis: maxime vero mortalibus, propter quæ venit ira Dei. Perpendentes secum singuli, & conscientiam quisque suam examinantes, quod si pro commissis nostris nos punire Dominus decrevisset: multo graviora his commeruimus. Sed speremus magis in eo, & in Christo JEsu: qui lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, ut simus sancti & immaculati in conspectu ejus.

II.

Prohibemus ergo imprimis, ne Missæ in altaribus fractis, nec in Ecclesiis, ruina vel incendio vastatis, aut pollutis, Divina celebrentur: nec in earum Cœmiteriis sepeliantur fideles, donec reconciliata hæc omnia sint Episcopali benedictione. Reconciliationem autem per omnia illa loca brevi facturus est R. D. Suffraganeus, visitando sicut incepit, & sine sumptu, quantum poterit.

III.

Pollutas autem Ecclesias declaramus, & Cœmiteria denuo consecranda, in quibus hæretici, vel excommunicati (quales sunt isti hostes fidei Catholicæ) sepulti fuerint: deinde in quibus cædes factæ, vel sanguis violenter effusus, vel Veneris quæcunque opera perpetrata. Quarum quoque altare loco motum est, vel altaris reliquiæ extractæ: omnes hujusmodi reconciliatione

tione indigent. Sed in quibus equi, boves, ſues, aut alia animalia, ſtabulata fuerint: vel in quibus ipſi milites, ſive propter ſuas neceſſitates, ſive in contumeliam loci ſacri turpe, aut fœdum quidvis commiſerint: hæc poterunt pro hac vice tantum Sacerdos, Curatus, vel Decanus, & Abbas, vel Prior in Regularibus, propter populi ſcandalum expiare cum aqua Gregoriana, ſeu exorcizata.

IV.

Ciboria & fontes Baptiſmi mundentur diligenter: hoc enim ſufficiet,niſi populus nova malit facere. Quoniam ſicut hæc ipſa non conſecrantur ab Epiſcopo, ſic neque polluta declarantur ab Eccleſia. Super altare autem fractum poterit tabula marmorea conſecrata (altare vocant portatile) parari, atque in ea Miſſa celebrari, donec Eccleſiæ ipſæ reſtaurentur: & ubi pollutum ſit Cœmeterium, non polluta Eccleſia; permittitur nunc,ut in Eccleſia ſepeliantur fideles, qui hinc ad duos menſes vita deceſſerint.

V.

Atque hæc quantum ad reconciliationem locorum Sacrorum. Pro adminiſtratione autem Sacramentorum, quam ceſſaſſe hoc vaſtationis tempore in multis locis dolendum eſt: hæc, quæ ſequuntur, obſervanto.

VI.

Imprimis parvuli (qui baptizati non ſunt) baptizentur ſtatim, vel in propria Eccleſia, vel in alia, niſi polluta ſit. Et communicabunt ſibi mutuo Curati non ſolum Eccleſias, ſed alia omnia ad hæc neceſſaria,benigne & ſine ſpe ulla quæſtus. Ubi vero vaſtati ſunt Sacri Fontes, poterit nihilominus benedictio ſolemnis fieri in vaſe mundo, ſuper altare, vel loco convenienti, intra Eccleſiam ſervando.

VII.

Euchariſtiæ quoque & Pœnitentiæ Sacramenta, qui in hoc Paſchate propter eadem impedimenta non receperunt, confiteantur jam propriis Sacerdotibus: & Dominica proxima communicentur: niſi majoris excommunicationis ſententia ſint innodati. Alias enim expectandum eis erit remedium ſalubre abſolutionis, vel ſuſpenſionis. Cumque dies quadrageſimalis jejunii jam omnino tranſacti nunc ſint, & jejunium ſolverit ubique Eccleſia: declaramus, licuiſſe his veſci carnibus, & aliis omnibus, licet adhuc confeſſi non fuerint. Quamquam decebit maxime, qui confiteri deliberant, ut ob reverentiam ſuſcipiendi Corporis Domini, die aliquo ſe præparent antea cum jejunio.

VIII.

Matrimonii denique benedictio in Eccleſia fiat non polluta, ſicut res aliæ omnes ſacræ.

IX.

Intelligant autem Curati, quod Eccleſia polluta, pollutum quoque habetur cœmeterium, non contra; quia pollui poteſt cœmeterium, non polluta Eccleſia. Quare ſi qua eſt Capella, vel ædificium aliud honeſtum, quod hujusmodi ſacrilegorum manus, vimque evaſerit: poterunt Venerabiles Abbates, & Religioſi, ac Curati, & Cappellani, atque alii ad Divinum officium deputati (viri, atque fœminæ) Horas Canonicas, & preces facere in eo. Non autem in polluta.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

SAcramentum Latine, Græce dicitur Myſterium. Et hoc quidem generaliter ſignificat, quicquid ſub figura rem continet admirabilem: ut Dan. 2. Eph. 1. & 5. Col. 1. 1. Tim. 3. Apoc. 2. Nos arctius accipimus, pro ſigno rei Sacræ. Eſtque Sacramentum (ut ex Divo Auguſtino, & aliis ſumpſerunt Theologi) inviſibilis gratiæ viſibilis forma. Dominus enim noſter JEſus Chriſtus novum ſuum populum non ſolum notis quibusdam exterius, colligari in unam ſocietatem & congregationem voluit, numero pauciſſimis, obſervatione faciliimis, ſignificatione præſtantiſſimis: ſed etiam myſteriis, hoc eſt, cæremoniis, & ſignaculis ſanctificantibus, ſibi devotos initiari, atque dedicari ſibi: Sanctificantibus, inquam, non propria quidem rerum externarum virtute, aut meri-

merito Ministri: sed Domini instituentis, atque secretius operantis. Itaque quamvis deceat bonum esse Sacramentorum Ministrum: tamen malus potest ea utiliter, digne suscipientibus, dispensare, faciens ea, quæ ex Christi institutione Ecclesia declaravit. Atque hoc est, quod dicunt ex opere operato gratiam conferre: non operatoris Ministri vi, vel suscipientis. [n]

Sunt Sacramenta Ecclesiæ Catholicæ septem: scilicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium. Et unum quodque horum suæ institutionis causam habet: vimque suam rebus, quibus conficitur, velut in ænigmate ostendit. Siquidem Baptismum instituit Christus, ut per illud regeneremur in novam creaturam, qui antea eramus filii iræ: & sit lavacrum nostræ regenerationis, abluendo nos a sordibus peccati originalis. Per Sacramentum Confirmationis datur Spiritus Sanctus ad robur & constantiam, & conservationem gratiæ acceptæ in Baptismo. In cujus rei signum unguntur veluti athletæ, & in mala percutiuntur. Eucharistia nos pascit alimonia Corporis & Sanguinis Domini. Pœnitentia in remedium instituta est, si quando in crimen & peccatum incidimus: ut hac, veluti in naufragio secunda tabula apprehensa, salvemur. Per extremam Unctionem subsidium animæ, & corpori habemus in articulo mortis (tempore illo periculosissimo) contra hostis iniqui tela ignita: & si in peccatis sumus, remittuntur nobis. Ordinibus Sacris gratiam quoque accipimus, qua ad ministeria Ecclesiæ obeunda apti efficimur, habiles & idonei. Matrimonium honorabile, & thorus immaculatus: si in Christo fiat, gratiam confert, & efficit, ut ipsis conjugibus legitimus congressus non imputetur ad culpam. Nullum denique est, cujus virtus, vel justitia non esse incipiat in, sumente absque impedimento, vel non augeatur incepta, vel non reparetur amissa. Atque hæc quidem vis est Sacramentorum. Multæ dantur præterea causæ congruentes a Theologis institutionis Sacramentorum, quæ brevitatis causa omittimus.

Ex quo patet, non tantum duo esse ponenda Sacramenta: licet D. August. Epist. 118. & lib. 3. de doctr. chr. c. 9. aliter videatur quibusdam sentire. Nam de duobus Baptisma & Eucharistia, ita sæpe loquitur, ut duo hæc necessaria omnibus affirmet, etiam infantibus. Nec in his locis alia seclusit, dicendo: Et si quid aliud in Script. Can. commendatur, &c. Hoc uno verbo dictum sit contra adversarios Ecclesiæ.

Nec illud repetamus, quod in unoquoque Sacramento duo sunt spectanda. [o] Unum est, externum Sacramenti signum, influens oculis & auribus: alterum vero res Sacramenti, hoc est, Divina & spiritualis illa vis, quæ per Sacramentum efficitur, & significatur. In signo rursum duæ res adhibentur: una materialis, analogiam aliquam habens ad id, quod fieri per Sacramentum creditur: altera est verbum, quod id ipsum significat expresse. Ut in Baptismo [quo a peccato tanquam lavamur] aqua est materiale signum: verba sunt hæc: Ego te baptizo &c. quæ tanquam forma addita materiæ Sacramenti substantiam perficiunt. Effectus est in Baptismo mundatio a peccato, & character impressus: quanquam certe non omnia Sacramenta imprimunt characterem, ut neque omnia reiterari possunt.

Et quanquam Sacramenta salutem operantur, quam fieri significant: non ideo tamen Catholici in Sacramentis ipsis acquiescimus, sed in Christo, qui Sacramentorum author existit. Ea nos pro instrumentis habemus, & vasis quibusdam, per quæ Dei gratia & Christi meritum, applicantur. Applicantur, inquam, via ordinaria: nam & sine Sacramento res Sacramenti dari a Deo potest, per privilegium: & signum visibile fieri absque vera sanctificatione in ponente obicem peccati, vel ficte accedente. Doctrina est D. Augustini in multis locis. Nec desinunt propterea esse Sacramenta, quod effectu careant: nam qui non dijudicat Corpus Domini, non tamen non manducat illud.

De differentia porro Sacramentorum novæ legis atque veteris, sic loquitur Aug. in Psal. 73. quod illa salutem dant, hæc Salvatorem promittebant, quia umbra erant, corpus autem Christi. Ideo dicimus nos Sacramenta novæ legis ex opere operato justificare: illa per fidem: quia opus erant perfectæ religionis.

Ex hoc igitur, quod actus essent ex virtute veræ religionis, meritoria censenda fuerunt. August. quoque lib. de pecc. orig. cap. 30. datam ait circumcisionem ad abluendum peccatum orig. sicut Baptismum. Idem ait Greg. lib. 4. Moral. c. 2. An vero ex vi sua peccata eluerent, hoc opus hic labor est. Justinus argumentatur: Si ex vi sua circumcisio dedisset gratiam, non fuisset data solis masculis, sed etiam fœminis. Quare in signum tantum datam fuisse ait, non in salutem. Idem Origenes, Tertul., Cypr., Chry. Nam carnalia erant, & egena, & infirma elementa, & umbra, quæ neminem ad

(n) Cypr. serm. de Cœna. Aug. lib. 3. contra Donat. c. 10. & lib. 5. c. 19.
(o) Aug. Epist. 23. & de Catech. rud. c. 26.

ad perfectum adducere potuerunt, ut Apostolus testatur. Ministri quoque eorum literæ occidentis erant, nos vero Spiritus vivificantis. Atque hæc quidem obiter. Nunc ad propositam materiam redeamus, & ad ea, quæ requiruntur in administratione Sacramentorum.

Intentionem requiri intellige non actualem semper, sed sufficit virtualis: quæ tunc adesse dicitur, cum actio nostra ab alia intentione præcedente procedit. Ut si quis Missam celebrare, & pro aliquo orare decrevit: omnia, quæ ab hac deliberatione postea sequuntur, & si actuali intentione ac voluntate careant, non tamen virtuali, quæ satis est.

Quantum vero ad cæremonias, & ritum attinet, quoniam Ecclesia sola est, quæ a Christo Sacramentorum thesaurum accepit, & verum ac legitimum usum eorum tenet, & novit: idcirco Minister in omnibus se Ecclesiæ conformabit, non solum in iis, quæ sunt essentialia Sacramentorum: sed etiam in accidentalibus, quæ plerumque significationis causa, aut pietatis excitandæ gratia, instituta sunt, aut ex veteri traditione Apostolorum accepta: & aliquando etiam mutata, pro ædificatione fidelium. (p)

STATUTUM I.

Debet Minister Sacramenti intentionem habere agendi illud, quod Christus instituit, & Ecclesia facit.

II.

In his omnibus, quæ ad ritum & cæremonias pertinent, mutare aliquid nemo privatus audeat, sub pœna suspensionis ab Ordine: si id ignavia, vel ignorantia, aut alio vitio commiserit. Nam ex pertinacia hoc faciens, tanquam schismaticus punietur; quod Ecclesiæ sensum perturbet.

III.

Quia igitur in Sacramentis aliud videtur oculis, atque aliud agitur Divina gratia secretius; ne tanta Dei beneficia ignorentur, aut putentur otiosa esse spectacula, nec suo habeantur in honore, aut indigne tractentur: instruendus est populus in cujuslibet administratione, ubi commode fieri poterit: frequenter etiam docendus in concionibus, ubi inciderit locus: quid in Sacramenti cujusque collatione agatur: quis sit ejus fructus: quid velint signa externa: quomodo Dei virtus præsens invisibiliter eis adsit: quomodo etiam digne vel indigne percipiantur, & similia.

DE BAPTISMO.

Sacramentum Baptismi, janua dici solet omnium Sacramentorum: quia nullum confertur aliud Sacramentum ante Baptismum: institutum quidem a Christo, ut ablueret nos a peccatis, sanctificaret, & justificaret. Hoc Sacramentum facit, ut consequamur remissionem peccatorum nostrorum, originalis, scilicet, & actualium, si actuale aliquod commiserit quis ante Baptismum. Per hoc nos Christum induimus: per hoc filii efficimur Dei, & fratres Christi per adoptionem, atque hæredes regni cœlorum. Nec sine Baptismo quis salutem consequi potest, sive adultus sit, sive parvulus. Alios multos effectus recenset Aug. lib. contra Jul. c. 2. & Chrys. de Bapt.

Baptismus tamen triplex est: flaminis, fluminis, & sanguinis. De Baptismo autem fluminis hic intendimus tractare, & non de aliis: quia alii per analogiam ad hunc dicuntur. Unus enim Deus est, una fides, unum Baptisma. Martyrum passio, Baptismus dicitur sanguinis. Flaminis est Spiritus Sancti. Act. 1. cap. Baptismi autem fluminis, sive aquæ, nomina multa recitat Chrys. hom. 4. ad baptizandos.

In hoc Sacramento Baptismi quædam sunt de substantia: alia de solennitate solum: quæ si omittantur, nihilominus verus esse potest Baptismus: licet peccet mortaliter, qui ea omittit, ut supra dictum est. Sine substantialibus autem esse non potest Baptismus.

De substantia hujus Sacramenti sunt quinque, & necessaria omnino. Primum expressio formæ vocalis, quæ est hæc: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Vel lingua vernacula ab idiotis: *Je te baptize au nom du Pere, & du Fils, & du Saint Esprit.*

Secundum est ablutio vel elementum aquæ fontis, vel fluminis, vel putei, vel pluviæ, vel nivis resolutæ, vel maris, vel paludis, vel lacus, sive frigidæ, sive calidæ: quæ ablutio fiat vel in toto corpore, vel in parte corporis digniore scilicet, ut in capite.

Tertium est, quod ablutio ista fiat uno & eodem tempore, quando forma verbo-rum

(p) Tertul. l. de Baptis. Refor. Cler. sub Carolo.

rum supradicta exprimitur: non ante, nec post, neque sic, ut unus puerum abluat, alter verba proferat: sed unus & idem teneat, altera manu puerum & abluat, & verba proferat.

Quartum est intentio faciendi id, quod facit Ecclesia: & specialiter hic in Baptismo est, ut baptizandus abluatur a peccato originali, & aliis omnibus peccatis, si adultus fuerit. In quo etiam (adulto scilicet) requiritur similis intentio: quoniam ab invitis non recipitur aliquod Sacramentum. Quapropter quæri solet, an possint invitis parentibus, in quorum potestate sunt, baptizari pueri. Communis opinio est, non debere fieri, sed factum tenere.

Quintum est fides explicita, vel implicita ipsius baptizandi: quoniam in adultis requiritur fides propria: in parvulis vero fides aliena sufficit, scilicet susceptorum, qui totius Ecclesiæ nomine pro eis abrenunciant, credunt, & spondent. Quanquam videtur nonnullis non magis requiri fidem in susceptore, quam in baptizatore.

Parvuli enim in fide Ecclesiæ baptizantur. Sed Christus JEsus respiciens fidem offerentium infantes, ut eos tangeret, complexatus, dixit illorum esse regnum cœlorum. Ex hoc videtur (q) Justinus, qui Augustino dicuntur semper Susceptores, vocasse Offerentes: Tertull. (r) Sponsores: Nos vulgo Patrinos, a Dionysio (s) sumpto vocabulo, quasi genitores secundarios appellamus.

Atque hæc quidem omnia necessaria sunt ad verum Baptisma. Sunt alia octo de solennitate, significantia res, quæ in Baptismo fiunt. Unde Versus:

Chrisma, sal, atque oleum, cereus, chrismale, saliva,
Flatus, crux: virtus baptismatis inde notatur.

Siquidem ex veteri traditione, & ritu Ecclesiæ, duo præcedere debent Baptismum: Catechismus, & exorcismus. Antequam enim baptizandi sisterentur ante fontem baptismalem, [quod fieri solebat in Sabbato Sancto Paschæ, & Pentecostes] aliquo tempore antea, ante fores Ecclesiæ instituebantur, ac docebantur rudimenta fidei, elementaque doctrinæ Christianæ, & vitæ melioris: quæ institutio dicitur Catechismus: & ipsi, qui edocti baptizari postulabant, competentes & catechumeni: id est, audientes: & pœnitentes, seu resipiscentes propter vitæ conversionem, & jejunia, & orationes, quibus vacabant. Dicebantur etiam signati, quod signo Crucis frequenter signarentur.

Dant hic baptizandi sua nomina, tanquam novæ militiæ se Sacramento obligantes: abrenunciant diabolo, & pompis, atque operibus ejus, tam verbo, quam gestu exsufflantes in illius detestationem: & signaculo crucis sæpius impresso, armantur contra diabolum: qui virgam, qua percussus est, semper timet. Salem dabat Minister catechumenis inter solennes Paschales dies: (non Sacramentum) quia sapientia condiri oportet deinceps actiones, & cogitationes hominis Christiani, quem Baptismus a corruptione, & fœtore peccati liberavit. Dabatur quoque panis benedictus, sive sanctificatus, qui panis dicebatur catechumenorum, & figura corporis Christi: sed non corpus ipsum.

Exorcismo, id est, adjuratione, (qui sermo increpatorius est spiritus immundi) per manus impositionem & Crucis signum, tanquam flagello, expellitur diabolus: in cujus potestate eramus propter peccatum. Et licet nunc orationes, adjurationesque simul mixtæ habeantur cum Catechismo: tamen olim fiebant per totam Quadragesimam: maxime vero quarta feria post Dominicam Quadragesimæ de Lætare: & quinta feria majoris hebdomadæ fidem reddebant verbis conceptis, sicut didicerant. Alii etiam octo diebus ante Pascha. Vocabant mysterium hoc, apertionem aurium: quia in hoc tangit Sacerdos luto ex saliva aures, & nares: ut catechumenus præparetur ad audiendum legem Domini, & orandum. Ubi rursum abrenunciant Satanæ, facta renunciatione convertuntur ab occidente in orientem, quasi a diabolo ad Christum.

Exorcismis factis, introducuntur baptizandi in Ecclesiam, & unguntur oleo catechumenorum in pectore, tanquam athletæ Christi: & inter scapulas, ut patienter ferre possint labores & ærumnas hujus vitæ pro Christo. Et rursum, antequam baptizentur, dant sua nomina: rursumque profitentur fidem, juxta interrogationem Sacerdotis. Sic fieri solet, quando recensentur milites post magnum certamen.

Paratus ergo Sacerdos abluere, interrogat semel, iterum, & tertio: Vis baptizari? quia nemo invitus baptizari debet. Quod si velit, abluitur in nomine Patris, &c. Post hæc tandem ungitur Chrismate in vertice, tanquam in Regem & Sacerdotem, & veste candida induitur: quia quicunque in Christo baptizati sunt, Christum induerunt. Et lampadem accipit offerendam mysteriis: ad significandum lumen fidei, qua illuminatus est per Baptisma. Quare Sancti Patres (præsertim Græci) Sacramentum Baptismi, præter

(q) Justin. q. 56. (r) Tertull. de Baptism. (s) Dion. de Bapt.

ter alia nomina, quæ recitat Chryſoſt., ſæpe Sacramentum luminarium appellarunt; & Paulus illuminatos, baptizatos: quia Baptiſmus in nocte Sancti Paſchæ, cereo Paſchali, & multis luminibus illuſtrata celebrabatur, quando magna ſolennitate fontem baptiſmalem, cum ſanctis precibus, & cum cereo Paſchali, invocatione Sancti Spiritus, & cum Chriſmate conſecrabant. Quod etiam obſervavit ſemper Eccleſia, inde ab initio, ad noſtra uſque tempora. Chriſmate enim ſignificatur Spiritus Sancti gratia: ut intelligamus (ſicut Sanctus Hieronymus ait) non aquam eſſe, quæ lavat animam, ſed lavari eam potius a Spiritu Sancto, ut alios lavare ſpiritualiter poſſit. Et ideo Auguſtinus: Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo? Non quia dicitur, ſed quia creditur. Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens. Per cereum Paſchalem accenſum & deductum ſuper fontem in Crucis modum, ſignificatur hoc vere agi in Baptiſmo, quod præfiguratum Apoſtolus tradit fuiſſe, in tranſitu maris rubri, per columnam nubis, quæ interdiu velamento erat contra ardorem Solis, & noctu ſyderei ſplendoris vicem gerebat peregrinis.

Fiebant adhuc plures olim cæremoniæ in Baptiſmo, ut majoribus, pluribusque actionibus devincerentur, devinctosque ſe eſſe agnoſcerent baptizati. Lavabantur ſiquidem eorum pedes: dabatur eis lac & mel, tanquam infantibus recens natis. Ad quod reſpexiſſe videtur Apoſtolus Heb. 6. & 10. ubi renovari poſſe negat aliquem per pœnitentiam: id eſt, baptizari denuo. De trina immerſione uſus apud nos abolevit, non item apud Anglos. Fiebat autem in myſterium Trinitatis, ut docet Baſilius. Videtur hic ritus primum ceſſaſſe in Hiſpania, propter Arrianos, qui tres naturas in Trinitate per trinam immerſionem ſignari volebant.

Fontem baptismalem nos Baptiſterium, a Græcis vocamus. Qui etiam aliter nominant κολυμβήθραν: id eſt, lavatorium, vel natatorium. Dionyſius, μήτρα τῆς υἱοθεσίας, matrem adoptionis. Alii φωτιστήριον, ab illuminatione. Ambroſius regenerationis Sacrarium.

De Baptiſmo Joannis, & Circumciſione, & de pueris ſine Baptiſmo decedentibus.

CÆterum hic duæ exiſtunt res examinandæ: Baptiſmus Joannis, & Circumciſio: habent enim affinitatem magnam cum Baptiſmo Chriſti. Ac primum quidem quæritur, quo differat ab hoc, Joannis Baptiſma: quid quoque valebat Circumciſio: & quæſtio ex his emergens, quid dicendum de pueris ſine Baptiſmo decedentibus. Quanquam perplexæ quæſtiones ſunt, & quibus implicari curioſius non expedit Curatos: tamen ut ſapientibus & inſipientibus morem geramus, quia lectorum non idem genius unquam reperitur; Ad primam dicimus: Sicut fuit Joannes præcurſor Chriſti: ſic ejus Baptiſma fuiſſe veluti Catechiſmum quendam, præparantem diſcipulos ejus ad Chriſti Baptiſmum: nec gratiam contuliſſe, nec abſtuliſſe peccata. Ego [inquiebat] baptizo in aqua. Et ſequitur: Qui miſit me baptizare in aqua, ille dixit mihi: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto. Quaſi dicat: Ego corpus lavo: ſed ille ſpiritum mundabit. Et Dominus JEſus: Joannes quidem baptizavit aqua: vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. Ergo gratiam non conferebat, ſed præparabat ad gratiam: & pœnitentiæ proteſſionem in illo faciebant baptizati, in remiſſionem peccatorum, quam obtinere ſe ſperarent per Chriſtum. Quare & Baptiſmus pœnitentiæ dictus eſt, ſicut etiam Chriſti Baptiſmus: ſed diverſa ratione. Ille ad pœnitentiam invitabat: id eſt, non ſolum ad mutandam vitam in melius, ſed ad agendum fructus dignos pœnitentiæ. Hic autem antequam recipiatur, pœnitere oportet candidatos. Hic quoque in remiſſionem ſumitur: quia in eo peccata omnia remittuntur. Ille quoque ideo in remiſſionem, quod hortaretur ad pœnitentiam, ut remiſſionem obtinerent. Quare nec Sacramentum exiſtimandum volunt: licet quidam aliter ſenſerint. Ex his multum probabile colligitur, baptizatum fuiſſe Joannem a Chriſto, poſtquam Chriſtum ipſe baptizaſſet. Dicit enim: Sine modo: quaſi velit: Poſtea ego, quod meum erit, faciam. Siquidem Apoſtoli, quos in Joannis Baptiſmo tantum baptizatos intellexerunt, baptizarunt in nomine Domini JESU. Act. 19. Aliis tantum manus impoſuerunt, qui in nomine JEſu baptizati erant. Act. 8. Ob hanc rem proprie appellatur Baptiſmus Chriſti lavacrum regenerationis: illud Baptiſma pœnitentiæ. Scripſerunt multi de hac materia: Cyrillus in Joan. c. 1. Auguſt. contra Donat. lib. 5. c. 9. & ſeq. contra epiſt. Petil. l. 2. c. 37. Hieron. in Joel. c. 2. & contra Lucif. Damaſcenus lib. 4. Theol. c. 10. Chryſ. in Matth. hom. 14. Beda in Matth. 3.

Quando ergo Apoſtoli baptizati fuerint a Chriſto (renaſci enim & ipſos oportuit) variant ſententiæ. Vide Tertull. de Bapt. Aug. de orig. animæ. lib. 3. c. 9. lib. 5. contra Donat. c. 10. Chryſ. in Act. c. 1.

Ad

Ad quæſtionem igitur de pueris non baptizatis, reſpondet (*t*) D. Auguſtinus: Quisquis dixerit, quod in Chriſto vivificabuntur etiam pueri, qui ſine Sacramenti ejus participatione de hac vita exeunt: hic contra Apoſtolicam prædicationem venit, Rom. 4. Judicium ex uno in omnes in condemnationem. Cæterum ne quis putet iniquiorem fuiſſe Auguſtinum erga pueros ſic decedentes, videat, quæ antea Origenes lib. 6. in Epiſt. ad Rom. & Dionyſius Hierar. c. ult. Pelagiana hæreſis eſt dicere, quod pueri etiam ſine Baptiſmatis decedentes gratia poſſint præmiis vitæ æternæ donari. Nam illud palam eſt, quod loquitur [*u*] Chriſtus: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei. Si fides parentum (ut hæretici arbitrantur) liberaret nunc a peccato & a morte liberos eorum: liberaſſet profecto eadem ratione & filios Abrahæ non circumciſos. Sed aliter docet Scriptura: Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit de populo meo. At [inquiunt] ſi parentes ſancti ſunt, & filii ſancti erunt, ut videtur ex 1. Cor. 7. O argutam rationem! Quaſi vero unius ſemper modi dicatur ſanctificatio. Primi Reg. 21. Vaſa puerorum David ſancta dicuntur: id eſt, munda ab ea re, qua de Sacerdos loquebatur. Sic ſanctum dicimus, quod ſine macula, vel nota eſt. Sic filios illic ſanctos, id eſt, ſine nota vel macula illegitimorum intellige: & virum infidelem a muliere fideli ſanctificari, ut in honorem conjugii, non obſit fideli conſuetudo infidelis: & catechumeni ſecundum modum quendam ſanctificantur: & quod accipiunt, inquit B. Auguſt., quamvis non eſt corpus Chriſti, ſanctum tamen eſt: & cibum ſanctificari verbo Dei author eſt Apoſtolus. Quare Apoſtolus (*x*) illic non de juſtitiæ ſanctificatione, aut gratiæ Dei loquitur: neque enim filii eo loco ſancti magis dicuntur, quam vir infidelis [quem ſanctificari per mulierem docet] niſi fidem habeat in Chriſto. Poteſt quidem ſalvare omnes Deus: quoniam virtus ejus Divina non eſt alligata Sacramentis. Sed quamdiu legitur Chriſti Evangelium [niſi aliter revelatum fuerit] perire omnes pronunciabimus, quos ſine lavacro regenerationis mors intempeſta occuparit. At, inquies, quod apud nos valet aqua Baptiſmi, teſte magno Gregorio, hoc agebat apud veteres, vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus ſacrificii, [ſive oblationis] vel pro his, qui ex Abrahæ ſtirpe prodierant, myſterium circumciſionis: Ergo a fortiori nunc, qui ſub gratia, ſi deeſt Baptiſmus, fides ſufficiet parentum. Namque remedium nunquam defuit contra peccatum orig. In Lege naturæ Sacrificia & Oblationes erant: in Moſaica Circumciſio: in Evangelica Baptiſmus. Ergo in utero periclitantibus nullum ne erit ſolatium? Reſponde cum Paulo (*y*): Quam incomprehenſibilia ſunt judicia Dei! Sanctificavit certe aliquos Deus ex utero: ſed privilegio paucorum. Dictum Gregorii, quod citavit Gratianus, (z) non magni fit a Durando: qui Judæorum filios opinatur ante circumciſionem ſalvari: non per ſolam fidem tamen parentum, ſed per fidem, & ſignum aliquod exterius. [*a*] Sequi videtur is Alexandrum de Ales. Eum ſequitur Adrianus ſextus: hunc etiam (*b*) Cajetanus. Hanc ſententiam refert S. Thom. in quodlib. 6. art. 4. Sed non ſubſiſtit: quia non invenitur præceptum aliquod ſignum fuiſſe aliud, præter circumciſionem. Idem Bonavent. & Richard. Biel. (*c*) Soto autem acriter hic pugnat cum Cajetano: aliis licet parcens. (*d*)

Idem S. Bonaventura rem hanc ingenioſe diſtinguit. Proponit enim conſiderandum triplicem hominis ſtatum. Unus eſt in utero matris: alter extra uterum, in infantia: tertius in ætate jam adulta. In primo, ſoli Deo notus eſt: in ſecundo, notus eſt Deo & Eccleſiæ: in tertio, & Deo, & Eccleſiæ, & ſibi ipſi. Exiſtens in primo ab uno Deo ſolum ſalvari poteſt, cui ſoli notus eſt: in ſecundo, per Eccleſiæ Sacramenta: in tertio etiam per fidem propriam, ubi copia deeſt Sacramenti. Sed requiritur in adulto præter Sacramentum etiam fides propria, quæ in puero ſufficit aliena: nempe Eccleſiæ cum Sacramento.

De Circumciſione autem hæc ſcire convenit. Data fuit circumciſio Abrahæ in ſignum juſtitiæ fidei, & in fœdus, quod percuti Deus voluit cum eo: ut eſſet memoriale fidei, per quam meruerat Abraham, adhuc in præputio exiſtens, ut ſibi ſervarentur promiſſiones. Rom. 4. Signum accepit circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei, quæ fuerat in præputio. Gen. 17. Circumdetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum fœderis inter me & vos: eritque pactum in carne veſtra in fœdus æternum.

Habes inſtitutionem & originem Circumciſionis: ſed cur in ea parte fieret, multæ dantur cauſæ. Una eſt, ut per occultum membrum, in quo figura quædam cordis occulta eſt, occulta mentis atque cordis circum-

(*t*) De fide ad Pet. (*u*) Joan. 3. (*x*) 1. Tim. 4.
(*y*) Rom. 11. (z) 4. Sent. d. 1. q. 8. (*a*) 4. de Sacramentis.
(*b*) In 3. part. S. Thom. q. 68. 4. Sent. d. 1. art. 11. (*c*) Biel. 4. d. 4. q. 2.
(*d*) Soto. libr. 2. de natura & gratia. cap. 10. 4. d. 5. q. 1.

cumcisio signaretur. Sic enim Apostolus: Non quæ in carne est circumcisio, sed circumcisio cordis In Spiritu, non litera. Altera, quod sicut per circumcisionem expiabatur tunc peccatum originale: sic fieret in ea parte signum ejus, & tanquam cauterium imprimeretur, unde propagationis morbus sumit originem. Atque ob hanc causam fœminæ ejus non fuerunt capaces. Quia generandi vis in viro est maxime, non sic in fœmina. Quare etiam illud factum est, ut succedente Baptismo Christi, nocua sit circumcisio. Galat. 5. Si circumcidimini, Christus vobis nihil prodest. Fuit & alia causa. Dei namque populum electum symbolo aliquo distingui oportuit, cum in bello ab hostibus, tum a cæteris gentibus in pace. Quapropter in deserto, cum soli agerent Israelitæ, circumcidi cessarunt 40. annis. Nulla vero pars corporis notam poterat accipere, quam hæc, vel cum minori incommodo, vel cum minori turpitudine: quæ semper seposita servatur sollicite ab hominum aspectu. Turcæ adhuc, & Mahometani omnes, se ab Abraham & Sara oriundos jactantes (unde Saraceni) circumciduntur: non octavo quidem die, sed pubertatis anno primo. Porro id ne ignorent idiotæ, nos circumcisos vocamus, a recisa pelle, recutitos: Horatius ut pelle diminutos, vocat apellas, & curtos.

SEQUUNTUR CAPITA QUÆdam ex veteri Statuto in tit. de Baptismo.

STATUTUM I.

Baptismus, Confirmatio, & Ordo nunquam iterantur, id est, non conferuntur uni personæ singulari nisi semel, seu unica vice: quia quodlibet ipsorum imprimit characterem indelebilem in anima.

Character in præsenti proposito, est quædam qualitas & facultas spiritualis: per quam suscipiens Sacramentum potest aliquid facere vel recipere, quod non poterat antea. Et ideo dicitur signum spirituale, distinguens eum, qui Sacramentum accepit ab aliis. Meminit D. Augustinus characteris in multis locis, præcipue contra Donatistas. Et videtur Ecclesia notionem accepisse hujus rei ex c. 1. Epist. 2. ad Cor. 1. & 4. ad Eph.

II.

Baptismi materia, qua utimur in Ecclesia, est aqua, simplex, naturalis (seu elementalis) benedicta, seu sanctificata solenniter, secundum ritum Ecclesiæ in Sabbato Sancto Paschæ, & Sabbato Pentecostes.

III.

Baptismus tamen administrari potest in casu necessitatis aqua naturali, elementali, pura & simplici, non benedicta seu sanctificata solenniter.

IV.

Baptismus non debet fieri in saliva, in aqua rosacea, ardenti, vel alia artificiali, nec in cervisia aut vino: sed in lixivio fieri potest, si alia aqua non posset inveniri, quia aqua est naturalis colata per cineres: sicut in aqua naturali & pura, quæ per venas sulfureas transit.

V.

Baptismi forma hæc est: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Quæ omnino debet observari, nihil addendo, minuendo, transferendo vel immutando de eadem: ut tollatur omnis dubietas, vel opinionum diversitas. Ea uno contextu debet proferri, ita ut non fit, aut fiat interruptio notabilis per longam pausam, & moram temporis. Quanquam verborum corruptio non vitiat Sacramentum, modo sensus maneat: virtus enim verbi tanta est (Augustino teste) ut justum faciat, non quia dicitur, sed quia creditur.

VI.

Minister Baptismi proprius, specialis, & ordinarius, est Sacerdos, extra casum necessitatis: sed in casu necessitatis, omnis alia persona sive fuerit vir, sive mulier, sive fidelis, sive infidelis, Judæus, Paganus, hæreticus, possunt baptizare: dummodo baptizent in aqua, & verba debite proferant, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.

Ecclesiastici olim Canones non nisi Episcopo & Presbytero dabant hoc ministerium: propter Ecclesiæ honorem: quo salva

pax

pax eſt, inquit Tertullianus. Sed in neceſſitate Eunuchus a Philippo Diacono baptizatus fuit, & a Laurentio multi. Ananias quoque Paulum baptizavit. Ab hæreticis baptizatos, non eſſe baptizandos iterum, definivit Conc. Nicænum. Quare non refert qualem doctrinam is habeat, modo in nomine Patris, &c. Auguſt. contra Donat. li. 3. c. 14. licet dubitaverit aliquando antea de eo Miniſtro, qui ipſe baptizatus non eſſet. [e]

VII.

Pater & mater infantis in extrema neceſſitate poſſunt baptizare infantem ſuum : ſi non ſit alia perſona præſens, quæ baptizare ſciat, aut poſſit, & non alias.

VIII.

Doceant Curati obſtetrices & ſuos Parochianos, integre, fideliter, & devote proferre verba formæ Baptiſmi in vulgari ſermone, *Je te baptize au nom du Pere, & du Fils, & du Sainct Eſprit*, Amen: ut miniſtrare poſſint illud in forma Eccleſiæ, ſi caſus neceſſitatis emerſerit. Et doceant eas, quod ſimul cum prolatione verborum debent tenere infantem, & immergere illum in aquam ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ, & quod habeant intentionem baptizandi ſecundum ordinationem univerſalis Catholicæ Eccleſiæ.

IX.

Conſuetudo Eccleſiæ eſt obſervanda in Baptiſmo, quo ad immerſionem vel aſperſionem; videlicet, quod ubi eſt conſuetudo, quod puer immergatur in aquam, debet immergi: niſi timor eſſet de vita ex cauſa rationabili & evidenti. Et ubi eſt conſuetudo, quod aſpergatur, ſive effundatur aqua ſuper caput ſine immerſione, illa etiam obſervanda eſt.

X.

Si puer dolore partus appareat vivus eſſe in utero matris, nec poteſt exire totus, ſed apparet una pars corporis: Si caput apparet, debet baptizari, quia in capite vigent omnes ſenſus hominis exteriores & interiores. Si autem pes & manus appareant, & non caput, (ſi conſtet de vita, & periculum ſit de expectatione totius ab utero) debet baptizari, ſecundum communiorem & humaniorem ſententiam Doctorum.

XI.

Si mulier præ anguſtia pariendi moriatur, & appareat partus in utero vivus: debet os ejus teneri apertum, ne ſuffocetur partus: & per probatum atque expertum chirurgum, aut inciſorem, debet cum diligentia venter matris aperiri, & infans inde extrahi, ac baptizari.

Adde hinc veteri Statuto, ad majorem declarationem, quod ſi certum ſit infantem non vivere, non ſcindatur mater: ſed una cum infante ponatur in terra benedicta, quia corpus infantis quamdiu in utero eſt, cenſetur pars eſſe viſcerum matris.

XII.

Sacerdos interroget diligenter obſtetrices, & alias perſonas, quæ deferunt infantes ad baptizandum: ſi propter aliquod periculum vitæ infantis, de quo dubitaverint, illum baptizaverint, an non. Si reſponderint, quod non: procedat ad exorciſmos, & alia per ordinem, prout in libro manuali continetur. Si vero infans baptizatus fuerit: interroget de forma verborum prolatorum. Quæ ſi integre & debito modo prolata fuerint, non erit infans ulterius baptizandus: quia Sacramentum eſt non reiterabile, ut dictum eſt. Debet autem catechizari & exorcizari, ut ritus Eccleſiæ ſervetur. Si vero re diligenter perquiſita dubitet Sacerdos probabiliter, quod verba & alia neceſſaria non fuerint prolata & obſervata: baptizet ſub hac forma: Si tu es baptizatus, ego non baptizo te: ſed ſi tu non es baptizatus, ego baptizo te; In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Aliter vero nunquam ei fas erit.

XIII.

(e) Clem. lib. 3. c. 10. 11. & lib. 11. & 8. Epiph. heref. 79. Tertull. de Bapti. De Conſ. d. 4. c. Romanus. c. Quod eſt. c. Mulier. Conc. Carth. 4. c. 99. Aug. contra opin. Parm. c. 13. & lib. 2. cont. Don. c. 53. Hieron. cont. Lucif.

XIII.

Infans, qui reperitur expositus, nec scitur a quo, nec apparent signa, vel testimonia, sitne baptizatus, nec ne: debet baptizari sub conditione, videlicet: Si tu es baptizatus, ego non intendo te baptizare: sed si tu non es baptizatus, ego baptizo te, &c. Et Gallice, si Laicus hoc faciat, dicat: *Enfant, si tu es baptizé, je n'entens pas de te baptizer: mais si tu n'es baptizé, je te baptize au nom*, &c.

XIV.

In parvulis, qui baptizantur, sufficit fides & intentio recta illorum, qui ipsos offerunt ad Baptismum: quorum fidei professio parvulum obligat ad observantiam, quia pro salute ejus fit obligatio.

XV.

Levantes puerum de Sacro Fonte, debent eum docere Orationem Dominicam, Pater noster: Salutationem Angelicam, Ave Maria: Symbolum Apostolorum, in quo continentur articuli fidei: scilicet, Credo in Deum Patrem omnipotentem, & Credo in Spiritum Sanctum: justitiam servare, charitatem tenere, & castitatem custodire.

XVI.

Quia in Baptismo contrahitur cognatio spiritualis inter plures personas, propter quam multa Matrimonia impediuntur fieri: idcirco non admittantur plures, quam duæ personæ: videlicet, unus vir, & una fœmina, in levatione unius infantis ad summum. Sciscitetur autem Parochus diligenter, antequam ad Baptismum accedat, quisnam electus sit ad suscipiendum infantem de Sacro Fonte: ne alius se pro Patrino gerat, licet puerum tangat, vel teneat.

XVII.

Deinceps Sacerdotes Parochiales habeant librum, seu registrum, in cujus principio scribant annum, in quo inchoabitur, & consequenter mensem & diem Baptismi cujuslibet infantis, nomen ipsius, & nomina genitorum ipsius, nomina patrinorum & matrinarum; sic scribendo:

Petrus, Filius Joannis & Mariæ, natus die tertia Maji, baptizatus die vigesima ejusdem mensis. Cujus patrini fuerunt Gerardus talis & Catharina talis.

XVIII.

Religiosi non debent pueros in Baptismo tenere, neque commatres habere, dum alii reperiri possunt.

XIX.

In plerisque locis nostræ Dioicesis (ut accepimus) Sacerdotes quidam male docti baptizare præsumunt infantes mortuos ab utero matris: quos quædam vetulæ mulieres ebriosæ & modicæ conscientiæ, in Ecclesiis per duos, tres, vel plures dies observant, & postea testificantur signa vitæ in eis apparuisse, & post hæc in loco religioso & sacro sepeliunt: cum præmissa (si vera essent) miraculosa deberent merito dici. Ad quorum approbationem major indagatio & verificatio requiritur, quam sit testimonium vetularum. Cum igitur cum fidelibus nisi fideles sepeliantur; ideo, ne talia de cætero fiant, sine nostra, aut Vicarii nostri Generalis, seu Officialis, licentia, omnino prohibemus. (*f*)

XX.

Baptizati inungantur in locis ordinatis Chrismate novo: id est, consecrato illo anno: & non Chrismate veteri. Sed illud comburatur in Ecclesia: & cineres in piscina aut juxta altare recondantur.

XXI.

Baptismus celebretur in Ecclesia, & non extra: nisi in casu necessitatis. Et tunc fiat, ut supra dictum est, aut alio casu permisso a jure: & non alias.

Hactenus ex veteri Statuto Capitulorum, ordine parum immutato. Quibus hoc solum addimus.

XXII.

Si baptizatus a Sacramentariis, aut aliis hæreticis, Ecclesiæ Catholicæ reconci-

(*f*) De Consec. dist. 1. c. Infideles, cum sequenti. Lappus in alleg. 83.

conciliationem postulet, & vere baptizatum esse constet, adeat Episcopum. Per eum injuncta pœnitentia reconciliabitur. Si vero facta inquisitione diligenti, dubitetur esse baptizatum, & baptizari secundum ritum Ecclesiæ Romanæ velit: eadem observabuntur illa, quæ supra diximus facienda circa illos, qui a laicis personis non certo baptizati offeruntur in Ecclesia. Quia licet hæretici plerique nostri temporis vere baptizent: a cæremoniis tamen nostris, & Ecclesiæ Romanæ dissentiunt. Quo fit, ut aliqui se baptizatos vere dubitent. Quod facere non debent, si de forma & materia adhibita certi sint. Quare interrogabuntur ipse baptizandus & Patrini, de modo & forma, quibus ab hæreticis baptizatus fuerit. Si vero dubitetur de forma: tunc utetur forma conditionali superius tradita: *Si tu es baptizé, je ne te baptize pas: & si tu n'es baptizé, &c.* Et cæteris, ut dictum est, peractis, indutus baptizatus suis indumentis, audiet Missam tenens facem accensam in manibus, quam offeret in Offertorio. Patrini vero levantes offerent panem & vinum: & accepta Communione & benedictione Sacerdotis, dimittentur in pace.

XXIII.

Curati scire debent, quod ex Ecclesiæ Statuto (*g*) cognatio spiritualis contrahitur in Baptismo, & in Confirmatione, quæ impedit Matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: nempe baptizans & suscipiens (vel levans de fonte) cum suis uxoribus, & maritis jam cognitis dicuntur compatres parentum, id est, genitorum baptizati: & iidem patrini parentes spirituales sunt ejusdem baptizati. Filii quoque baptizantis & levantis fratres spirituales ejusdem baptizati dicebantur hactenus. Cæterum in Concilio (*h*) Trident. prohibitionum multitudinem contrahentes Patres, statuerunt, ut posthac inter levantes & baptizatum ipsum, & hujus patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, spiritualis cognatio contrahatur tantum, quæ impedimento sint Matrimoniis.

XXIV.

Pro Baptismo nihil exigatur, sed si quid offeratur, illud accipiat Sacerdos secundum laudabilem consuetudinem, quæ observanda erit. (*i*)

XXV.

In horum conviviis modestia agnoscatur, luxu superfluo rejecto: maxime vero Presbyteri in his ab omni sermone abstineant impudico & vano.

XXVI.

Fontes post solennem ipsorum benedictionem, & Chrisma, & Sanctum Oleum, sub clave & seratura custodiantur diligenter, & aqua ipsorum renovetur in Paschate & Pentecoste (*k*): quin etiam (quod absit) si casu aliquo corrupta fuerit, (ne quis ob corruptionem scandalizetur) renovari poterit: nec permittat Sacerdos, postquam Sacrum Chrisma admiscuerit, de aqua quenquam accipere, quia multa sortilegia & maleficia ex diabolica suggestione fieri & procurari cum aqua hujusmodi, docuit experientia. Curatus autem circa hanc custodiam negligens, etiam si nihil nepharium inde contigerit, tamen suspensionis pœnam a jure incurret.

XXVII.

Chrismalia infantium, & aliorum baptizandorum, munda & nova habeantur, & tam magna & lata, ut loca Sacro Chrismate & Oleo Sancto illita, tegi omnino possint, ne alii panni eo pertingant.

XXVIII.

Illi vero, qui in die Cœnæ, vel alias mittuntur ad Ecclesiam Cathedralem Sacrum Chrisma & Oleum petituri, in Sacris, vel minoribus Ordinibus sint constituti; ne indigni habeantur rem tam sacram deferre, & sciant di- scer-

(*g*) S. Thom. 4. d. 42. & alii Theologi c. Contracto. de cognat. spirit. & eodem titul. lib. 6. 30. q. 1. & 2. 3. 4. (*h*) Sess. 24. c. 2.

(*i*) 1. q. 1. Baptizandis, c. Ad Apostolicam. de Simon. (*k*) De celebr. Miss. c. Sane.

ſcernere vaſa, ubi Chriſma, & ubi Oleum Sanctum contineatur, & caute in via, & in hoſpitiis cuſtodiant. (*l*)

Quando videbitur expedire, ut offerentes puerum, vel adultum ad Baptiſma, exhortatione aliqua admoneantur, & de Sacramento ipſo doceantur: (veluti quando magna eſt multitudo populi congregata) poterit Curatus, omnibus ante ſeepoſitis, ante valvas Eccleſiæ lingua vernacula hæc recitare, vel memoriter, vel ex libro.

MEs Freres & Seurs en JEſus Chriſt, combien que je ſcay, que pluſieurs de ceſte compagnie n'ignorent la raiſon du myſtere, pour lequel nous ſommes icy: toutesfois pour ſatisfaire à tous, je vous dis, que nous ſommes aſſemblez icy avec la compagnie des Anges pour adminiſtrer le premier Sacrement de l'Egliſe de JEſus Chriſt noſtre Seigneur: ſans lequel nul des autres peut eſtre receu. Nous ſommes icy, pour lauer ceſte creature du peché originel: pour l'oſter du pouvoir du diable, & tirer de l'eſtat de perdition, & la rendre pure & nette par le moyen de la grace du Sainct Eſprit, & la faire enfant de Dieu. Car par la deſobeiſſance de noſtre premier pere Adam nous, qui ſommes deſcendus de luy, avons eſté conceus en peché & corruption, & ſortons du ventre de nos meres, enfans d'ire, de malediction, & enclins à mal faire. Mais noſtre Seigneur Dieu par ſa grande & exceſſive charité, ne nous a voulu laiſſer en ceſte miſere, & damnation: ains pour nous en tirer, nous a envoyé ſon benoiſt Fils JEſus Chriſt, unique & ſeul remede de noſtre ſalut, qui a prins au ventre de la benoiſte Vierge Marie, humanité toute ſemblable à la noſtre, excepté qu'en luy n'y avoit point de peché: & avec ſa mort nous a rachepté de la mort eternelle, à laquelle nous eſtions condamnez, & avec l'effuſion de ſon ſang, qu'il a eſpandu en la croix, a nettoyé & lavé noz ames, & effacé la ſentence, qui avoit eſté donnee contre nous d'eſtre damnez eternellement: & a voulu, que nous qui deſirons eſtre participans du fruict de ſa mort, ſoyons baptizez au Sainct Bapteſme, au nom du Pere, & du Fils, & du Sainct Eſprit. Lequel Bapteſme eſt comme un pacte qui ſe faict entre Dieu & nous. Noſtre Sauveur qui ne peut mentir, accepte pour ſien celuy, que vous voyez baptizer: l'incorpore, le conjoinct & unit à ſon corps, qui eſt la Saincte Egliſe. Et comme vous voyez, que l'eau lave la ſaleté & ordure, qui eſt au corps: auſſi noſtre Sauveur lave & repurge l'ame par le Bapteſme en vertu de ſon ſang: efface le peché, qu'il trouve en luy, le juſtifie, & le rend participant de ſes graces & de tous ſes biens & merites.

D'autre coſté, celuy que vous preſentez au Sainct Bapteſme, ſe dedie, & vous pour luy le dediez entierement au ſervice de JEſus Chriſt: renonce au diable, à ce monde, & à toutes les vanitez: s'oblige de non recognoiſtre, tant qu'il vivra, autre Dieu, autre Maiſtre & Sauveur, que JEſus Chriſt, au nom duquel il ſera baptizé. S'oblige auſſi, quant il ſera en eage de garder les commandemens de Dieu, de mortifier ſa chair: aſſavoir de n'obeir à ſes affections deſordonnees, & mettre peine de ſuyvre, tant qu'il luy ſera poſſible, la purité & innocence de vie, que Dieu demande de nous, pour eſtre ſes enfans. Et en promettant pour luy, ſouvienne vous auſsi de ce, qui a eſté promis pour vous en voſtre Bapteſme: parquoy ſoyez attentifs & aſsiſtez à ceſte ſaincte œuvre, avec reverence & honneur, & prions tous noſtre Seigneur, qu'il donne grace à ceſt enfant, & à nous auſsi, que nous ne perdions par noſtre infidelité & mauvaiſe vie, le fruict des biens, que Dieu nous faict en ce Sainct Sacrement.

Hoc facto procedet ad opus, juxta id, quod habetur in libro Manuali.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

IN Confirmatione, ſicut didicimus ab exemplo Apoſtolorum, & ex Chriſti inſtitutione, Epiſcopus baptizatis imponit manum: & ex Eccleſiæ traditione, eorum frontibus cum Chriſmate crucem imprimit. Quo ſignificatur, quod Spiritum (quem accepimus in Baptiſmo ad purificationem, & regenerationem) in Confirmatione accipiamus ad robur & augmentum gratiæ, ad tutelam, defenſionem, & ad conſolationem. Idcirco dat Epiſcopus confirmato alapam, dicens: Pax tecum; ut meminerit ſe paratum eſſe debere, in patientia ſua poſſidere animam ſuam, & percutienti maxillam præbere & alteram: denique gloriari in Cruce Domini noſtri

---

(*l*) De Confec. diſt. 1. c. In ſancta. & c. Veſtimenta.

noſtri JEſu Chriſti, qui conſolatur nos in omni tribulatione.

Vocarunt Sancti Patres hoc Sacramentum, Ambroſius quidem Confirmationem: Auguſtinus Sacramentum Chriſmatis, & Operationem Spiritus Sancti: Cyprianus, Signaculum: Clemens Rom. Sigillum promiſſionum, & Confeſſionis confirmationem: Dionyſ. Perfectionem. Nam ſine eo perfectus eſſe non cenſebatur, nec Euchariſtiam accipere poterat, nec inter perfectos ſedere, niſi poſteaquam regeneratus eſſet quis, & ſeptiformis gratiæ Spiritu ab Epiſcopo confirmatus, ut patet ex Clemente, Epiſt. 4. & eodem Dionyſio. Unde Cornelius ad Fabium ſcribit apud Euſebium, lib. 6. c. 44. Hiſt., Novatum nunquam fuiſſe perfectum Chriſtianum, quia non fuerat ab Epiſcopo confirmatus. Solebant olim ſtatim a Baptiſmo offerri Epiſcopo baptizati. Dominus enim noſter mox a Baptiſmo in deſertum aſſumptus eſt, ut tentaretur a diabolo, ut doceret nos paratam illico nobis eſſe tentationem, poſtquam nati per Baptiſmum ſumus. Ob hanc igitur cauſam, die Jovis in Cœna Domini conſecrabatur Chriſma, ut præſto eſſet in die Paſchali: ut ex Fabiano didicimus, Ep. 2. Et Cypriano lib. de conſecratione Chriſmatis. Dari quoque conſuevit hoc Sacramentum iis, qui ab hæreticis baptizati eſſent. Aug. ep. 39. & 42.

Forma hujus Sacramenti eſt: Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, &c. Ambroſius: Conſignavit te Deus Pater, confirmavit te Chriſtus. c. 7. De iis, qui.

Miniſter Confirmationis, ordinarius quidem eſt Epiſcopus. Nam in Actis Apoſtolorum invenimus, remiſſos eſſe baptizatos ad Apoſtolos, ut ab eis per impoſitionem manuum acciperent Spiritum Sanctum. Et ne Presbyteri hoc agerent, prohibuit olim Euſebius Papa Ep. 3. & Conc. Hiſpal. c. 7. & Greg. lib. 3. ep. 9. Sed idem Greg. eam poſtea facultatem dedit Presbyteris Sardiniæ, lib. 3. ep. 25. Licet enim in Baptiſmo Presbyteris pueros ungere Chriſmate: ſed non in fronte, ut ſolent Epiſcopi, verum in vertice.

STATUTUM I.

In Confirmatione contrahitur cognatio ſpiritualis ſicut in Baptiſmo, impediens Matrimonium contrahendum, & dirimens contractum: & non debet admitti, niſi una perſona ad tenendum confirmandum.

II.

Mutus, in quo apparent ſigna confeſſionis, poteſt & debet confirmari.

III.

Suſcipientes Sacramentum Confirmationis, ſi ſint adulti, debent eſſe confeſſi, ut illud digne ſuſcipiant: & de honeſtate debent eſſe jejuni.

IV.

Pueri confirmandi debent ſecum portare bandellos lineos, mundos, ſeu faſciolas albas, quibus circumligentur frontes eorum, poſtquam Chriſmate Sancto fuerint conſignati, propter reverentiam Sacramenti: ne manibus pollutis frontem detergant, & ſordes contrahant.

V.

Sacramentum Confirmationis nec reiteratur, nec ſumi debet, niſi ſemel in vita.

VI.

Laici admoneantur, ut pueros ſuos ad Epiſcopum adducant, quando eum prope eſſe intellexerint.

VII.

Decorum eſt, bandellos per triduum portent: & poſt triduum ad Eccleſiam deferant: & in fronte, ubi ſunt Chriſmate liniti, ſale & aqua laventur: & aqua in loco mundo effundatur, ubi nequeat conculcari pedibus.

VIII.

Pueris non conferatur, donec memoriam habeant competentem, ne ignorantes ſe eſſe confirmatos, faciant ſe denuo confirmari. Ideo admoneantur de alapa, quam daturus eſt Epiſcopus, ut ex eo metu ſe recepiſſe recordentur hoc Sacramentum. (*m*)

DE

(*m*) Archid. & gloſſ. ma. de Conſ. d. 5. c. Spiritus Sancti.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

EUchariftiæ Sacramentum inftituit Chriftus fub fpecie vifibili panis & vini: quo verum Corpus fuum & Sanguinem nobis præbet, & fpirituali hoc cibo nos fibi unit, veluti capiti & membris corporis fui myftici: ut in ipfo nutriamur, & augefcamus, in communione Sanctorum per gratiam & charitatem.

Eft enim triplex hujus Sacramenti vis. Primum per hoc Chrifto arctiffimo & naturali quodam modo, non tantum fpirituali conjunctione copulamur: participes effecti veræ vivificatricis carnis & fanguinis ejus pretiofi. Quæ fumpta faciunt (ut D. Hilarius (*n*) inquit) ut & Chriftus in nobis fit, & nos in Chrifto, non animum tantum reformante, fed & carnem noftram ad vitam, incorruptionem & immortalitatem præparante. (*o*) Secundo hoc eodem Sacramento corpori myftico (quæ eft Sanctorum omnium focietas) arctiffime conjungimur; participes bonorum omnium, quæ hæc fancta focietas poffidet, & unum corpus, veluti unus panis ex multis granis conficitur. Tertio accendimur ad dilectionem & charitatem Chrifti alendam, qui nobis tantum beneficium conferat, Sacramenti virtute & efficacia. Idcirco dicitur Communio, per antonomafiam: & excommunicati, extra Ecclefiam pofiti, maxime hinc agnofcuntur, quod arceantur ab hac menfa cœlefti. Dicitur eadem ratione a Græcis Synaxis: quia nos Deo conciliat, & cœtui fidelium, ad participationem hujus Sacramenti congregatorum. Dicitur imprimis Euchariftia, id eft, bona gratia, & gratiarum actio. Primum, quia per hanc ad amandum Deum, & proximum accendimur, & Dei amorem in nos provocamus propter memoriam paffionis ejus (quæ fit in hoc Sacramento) per quam liberati fumus. Gratiarum vero actio proprie duabus de caufis: Prima, quia in ejus inftitutione Chriftus Dominus gratias Deo Patri egiffe legitur. Altera, quia gratias Deo agere debemus pro tanto beneficio. Et ita Sacerdos ex antiquiffimo ritu Ecclefiæ, poft Communionem, gratiarum actione Miffam finit. Ex his omnibus fequitur merito dictum effe a Juftino Martyre εὐχαριστηθέντα ἄρτον, καὶ οἶνον, quafi dicas, cum gratiarum actione factum. Sed de Miffa nos alio loco tractavimus proprio.

Materia hujus Sacramenti eft panis & vinum. Panis quidem debet effe ex farina tritici, non fermentata: quia Chriftus in azimo fecit, ut ex novi & veteris Teftamenti colligitur hiftoria. Vinum autem de vite, non alio: quia & vitis meminit Chriftus: nec in aceto (quod omnino acetum eft) nec in agrefta fieri poteft hoc Sacrificium: quia hæc alterius fpeciei funt. In mufto non decet, ut fiat, propter ejus impuritatem, & fæcis copiam; nifi defæcatum fit: quare in eo poteft, fi aliud non habetur.

Vino debet admifceri aqua, fed in parva quantitate, refpectu vini. Et licet aqua non fit de fubftantia hujus Sacramenti: tamen graviter peccaret, qui omitteret, propter myfterium, quod in hac miftione notatur.

Et quanquam poft confecrationem non maneant fubftantiæ panis & vini, fed eorum fpecies & accidentia, ficut definitum eft ab Ecclefia: tamen nomine panis & vini (ex quibus fit Sacramentum) appellari folent in Sacris Literis & Sanctorum Patrum: non aliter, quam virga Aaron dicitur devoraffe virgas Ægyptiorum, quæ tamen verfa erat in colubrum, nec amplius erat virga. Sed nunc propter hæreticos non eft ufurpandus paffim talis fermo.

STATUTUM I.

MInifter hujus Sacramenti eft Presbyter, rite & Canonice ordinatus, qui poteft & debet Miffam celebrare.

II.

Hæretici, fchifmatici, excommunicati, notorii fornicatores, Simoniaci, apoftatæ, & hi, quibus a fuis Superioribus prohibetur ex caufa, non debent celebrare.

Forma autem hujus Sacramenti funt verba illa folennia, quæ Chriftus ipfe dedit: *Hoc eft Corpus meum.* Et iterum: *Hic eft enim Calix Sanguinis mei, novi & æterni teftamenti myfterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiffionem peccatorum.* Quibus verbis nihil debet addi, vel detrahi.

Quamvis autem ex virtute verborum Sacramentalium confecrationis Corporis Chrifti fub fpeciebus panis fit tantum Corpus Chrifti, eft tamen etiam ibi fanguis, ex naturali quadam concomitantia. Et fimiliter, licet fub fpeciebus vini ex vi verborum confecrationis, fit tantum fanguis Chrifti: ex concomitantia tamen eft ibi corpus: quia non

(*n*) Hilar. de Trinit. lib. 5.

(*o*) Cyrill. in Joan. c. 6. Irenæ. lib. 4. & 5.

non est corpus sine sanguine, nec sanguis sine corpore. Et sane Christum crucifigunt iterum [ut nobis videtur] hæretici, putando se in speciebus panis, corpus sine sanguine sumere: & in speciebus vini, sanguinem sine corpore: ab ejus corpore sanguinem iterum educentes falsa sua opinione.

Et ideo credendum est, hoc Sacramentum etiam sub una specie sumptum prodesse sumenti ad salutem:. juxta verbum Christi: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Et: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ipse etiam Christus suum corpus porrexit duobus discipulis in Emaus, sub specie panis tantum, ut communiter tenetur.

III.

Hoc Sacramentum sumi debet a jejunis, (*p*) (id est, ante cujuslibet alterius rei cibum vel potum) exceptis Infirmis, & in necessitate constitutis: in quibus periculum est de vita. Quia talibus, si humiliter petant, debet ministrari, sive ante prandium, sive post, sive de die, sive de nocte, nisi sit periculum, quod statim post sumptionem illud evomant: quia tunc non esset dandum.

IV.

Mutus, in suis negotiis discretus, potest recipere Corpus Christi, si petat, & in eo appareant signa devotionis & fidei. (*q*)

Accedentes (*r*) ad sumptionem Corporis Christi, moneantur: Primo, ut veniant cum conscientia mundata & purgata ab omni peccato mortali. Secundo, quod remittant de corde suo omnem rancorem & odium. Tertio, quod nullus excommunicatus, vel interdictus sumere præsumat. Quarto, quod ab uxoribus abstineant per aliquot dies [scilicet duos, vel tres ante & post] sicut consuluerunt Sancti Patres. Quinto, quod post sumptionem Corporis Christi, non spuant in loco immundo, neque in loco alio, qui possit pedibus conculcari: præsertim antequam alium cibum comederint, vel digestionem factam esse putaverint., Et, quod se servent, quantum poterint, a vomitu & nausea. Sexto addimus, ut antequam in os Sacramentum accipiant, supplices adorent Christum in ipso Sacramento præsentem, & se ipsis exhibentem.

Debent ergo tria habere communicaturi. Primum fidem verbis Domini dicentis: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Deinde timorem ex verbis Apostoli dicentis: Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Tertio dilectionem & charitatem erga Deum, qui Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum: & cum gratiarum actione denique hoc Venerandum Sacramentum manducare, quod est Eucharistia.

Quando datur Eucharistia infirmo, dici poterunt hæc, vel similia a Sacerdote, lingua vernacula, præmissa Salutatione aliqua, & alia præfatione, aut exhortatione.

Et avant le vous distribuer, suyvant la doctrine de l'Apostre, je vous admoneste d'examiner vostre conscience, recognoistre & confesser, que vous avez tant offensé Dieu, mesprisé & oublié, que s'il avoit esgard à vostre mauvaise vie, il vous rejetteroit, comme indigne du fruict de ses Saincts Sacrement, de sa misericorde, & de sa grace: mais vous esperez, que JEsus Christ vous rendra digne de le recevoir, par le merite de sa Passion & du Sacrifice, qu'il a faict de son Corps en la croix, où il a souffert mort honteuse & ignominieuse, pour vous racheter de la mort & damnation eternelle, & vous reconcilier avec Dieu son Pere.

Vous supplierez donc à Dieu, qu'il luy plaise, avec le Sang de JEsus Christ effacer tous vos pechez, & preparer vostre ame à dignement recevoir vostre Createur, & gouster le fruict de ce Sainct Sacrement: & avec la reverence, qu'il vous est possible, adorer le precieux Corps de JEsus Christ, que je vous porte, & presenteray tantost.

Mais tout ainsi que de bon cœur & humblement vous suppliez Dieu, qu'il vous pardonne, & vous aussi pardonnez à tous ceux, qui vous ont offensé: & remettez toute rancune & vengeance. Vous demandez aussi pardon à tous ceux, que vous pourriez avoir offensé, soit de faict, ou de parolles. Et s'il y a quelqu'un, qui ait esté injurié par vous, dont V 3 *vous*

(*p*) Statut. vetus. (*q*) Statut. vetus. (*r*) Statut. vetus.

vous ayez souvenance, me donnez vous charge de luy demander pardon de vostre part? & de l'amener icy devers vous, si faire se peut, pour vous en acquiter vous mesmes? Ouy.

Croyez vous pas que nostre Sauveur JEsus Christ, outre qu'il a sacrifié soymesme pour nostre salut, il a ordonné & institué ce Sainct Sacrement, auquel il est contenu vrayement & realement soubs les especes visibles de pain & de vin?

Croyez vous pas cela? Ouy. Pensez aussi mon amy & contemplez, que le recevant nous renouvellons la souvenance de sa passion & de sa mort jusques à ce, qu'il viendra, pour nous juger. Et il nous donne son precieux Corps & son Sang pour nourrir & alimenter nos ames, nous unir & conjoindre à soy, comme membre de son Corps mystique, à celle fin, qu'au jour de la Resurrection nous puissions estre vestus de l'immortalité, qu'il nous a promis, & estre participans de son Royaume eternel. Au regard de quoy personne ne se doit decourager, s'il se sent membre, infirme & debile: car nous avons un chef tout puissant, qui est nostre Sauveur & nostre Dieu. Or dictes vostre Confiteor.

Adorez vostre Redempteur, car c'est celuy, que les Anges adorent: & en joignant vos mains corporelles, humiliant vostre cœur devant luy, recongnoissez (en luy remerciant) le bien, qu'il vous faict. Dictes: Mon Createur; mon Redempteur, je ne suis digne, que vous entrez chez moy, mais dictes seulement vostre saincte Parole, & mon ame sera sauvée. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Post Communionem dicet infirmo:

Or mon frere vous avez receu le pain des Anges & ceste doulce viande celeste, qui est JESUS CHRIST nostre Seigneur, qui donne la vie à toutes choses: & à ceux, qui l'ayment & qui mettent leur esperance en luy, les delivrant des miseres de ce monde, il leur donne la vie perdurable & joye & repos sans fin. Pour autant remerciez luy de bon cœur de ce qu'il vous a faict digne de le recevoir. L'ayant receu il est en vous, & vous en luy. Donc vous pouvez dire avec David: Si ambulávero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.

Mon amy, nostre Createur a le pensement & soing de vostre ame, & aussi de vostre corps: a vostre vie & vostre mort en sa puissance. Vous estes sa creature, & ne debuez desirer, sinon ce qu'il luy plaira ordonner. S'il luy plaist vous rendre la santé, sa volonté soit faicte: s'il luy plaist vous appeller à soy, il fera beaucoup pour vous: car il vous ostera du lieu, où vous estes tousjours en peine, & vous mettra en un perpetuel repos. Il vous ostera du lieu, où vous offensez tous les jours, & vous mettra avec JEsus Christ, en la compagnie des Anges & des ames de ses saincts esleuz, pour luy rendre tousjours honneur, gloire & louange. Toutesfois remettez le tout à son bon plaisir: car il sçait bien ce qui vous convient & qui vous est proffitable. C'est nostre Dieu, nostre Pere, Seigneur & Maistre. Recommandez vous à luy devotement, & mettez en sa main & en sa garde vostre ame, vostre corps, vostre vie, & vostre mort, & tout, tant qui est de vous: luy suppliant, que par sa pitié & clemence il vous pardonne vos pechés, & vous vueille recevoir au nombre des siens.

La grace du Sainct Esprit soit avec vous & y demeure tousjours, Amen.

DE SACRAMENTO *Pœnitentiæ.*

QUoniam contingit, ut homines per Baptismum, & alia Sacramenta gratiam adepti, sæpenumero tamen in gravia peccata incidant: [Quis enim est, qui non peccet?] ne sublata penitus spes salutis, aut contra pericula mortis æternæ omne remedium detractum esse; (quoniam Baptismus iterari non potest) instituit Christus Redemptor noster Sacramentum Pœnitentiæ, quod post Baptismum sit nobis instar secundæ tabulæ in naufragio. In hunc enim usum tradidit Apostolis suis claves, id est, potestatem solvendi & ligandi, dicens: Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et Petro: Tibi dabo claves regni cælorum: quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlo, &c.

Est autem quædam pœnitentia ante Baptismum in adultis, ad detestationem quidem prioris vitæ, quæ non requirit Sacramentalem confessionem, nec aliam satisfactionem, quo ad Deum. Pœnitentia vero post Baptismum exigit, Nam illic omnia peccata remittuntur nobis gratis: cum per Baptismum Christo morimur, & ad vitam resurgimus spiri-

ſpiritualem, virtute mortis & reſurrectionis ejus. Hæc vero ſecunda tabula non ſolum deteſtationem vitæ prioris exigit, & confeſſionem delictorum: ſed etiam ſatisfactionem, & fructus dignos pœnitentiæ: ut memores, unde exciderimus, faciamus prima opera. Juſtus enim Dominus, & juſtitias dilexit; & juſtum eſt, ut qui Divinam Majeſtatem opere, verbo, vel cogitatione offendimus, vel populum ſcandalizamus: ſic opere, verbo, vel cogitatione, quantum in nobis eſt, offenſionem vel ſcandalum reparemus. Si nos (inquit Apoſtolus) judicaremus, non utique judicaremur, a Domino: dum judicamur, a Domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur.

Fructus autem Pœnitentiæ, ſi noſſe deſideras, enarrat Apoſtolus in 2. Cor. 7. Qui ſunt: ſolicitudo atque anxietas de propria ſalute: indignatio contra peccatum: timor iræ Dei: deſiderium veniæ: zelus provocandi alios ad ſalutem: vindicta de propriis delictis in corpore ſuo: & denique emendatio vitæ. Eadem deſcribuntur a Luca, c. 3. in vita Joannis Baptiſtæ: ut cognoſcas, quam Scriptura Sacra ſecum congruit. Interrogabat enim ille: Quis docuit vos fugere a ventura ira? illi autem anxii interrogabant, Quid faciemus, &c. Afflictionem, & vindictam, ſumendam de ſe, exemplo ſuo docebat, non manducans, neque bibens: indutus pilis camelorum, deſerta colens. Hæc non probantur profecto Epicureis. Sed arcta eſt via, quæ ducit ad vitam. Et violenti rapiunt cœlum. Ninivitæ præcedent eos: & David in ſacco & cinere coarguet.

Pœnitentiarum alia eſt ſolennis, alia publica, alia privata. Pœnitentia ſolennis ideo dicitur, quod, cum quadam ſolennitate a jure introducta, imponitur pœnitenti per Epiſcopum: ut cum hæretico, abjuranti, imponitur habitus deferendus ſemper: vel frenum in ore coram populo: vel, ut pedibus nudis, & flexis genibus expectet pro foribus Eccleſiæ: maxime in capite jejunii: qua die omnes, quibus talis pœnitentia imponenda eſt, debent comparere perſonaliter ante fores majoris Eccleſiæ Biſunt., & ibi expectare, donec introducantur per Epiſcopum, vel ejus commiſſum, ſicut ab Eccleſia ordinatum eſt. In his omnibus non ſolum pœnitentia populo manifeſta fit, ſed etiam peccatum ab Eccleſiæ Miniſtro declaratur.

Pœnitentia ſolennis imponi debet pro gravi & enormi crimine, quod totam urbem vel communitatem commovit, & ſcandalizavit. Idcirco, ne ſimplex Curatus in hoc erret, cum audierit aliquod grave crimen a confitente commiſſum, remittat illum ad Ordinarium: is diſcernet, qualis pœnitentia imponenda fuerit. Caſus reſervatos tam Papæ, quam Ordinario, invenies infra.

Pœnitentia publica eſt illa, quæ fit in facie Eccleſiæ, non cum ea ſolennitate, de qua in præcedenti dictum eſt: ſicut quando injungitur peregrinatio cum baculo cubitali, vel cum aliqua veſte, vel cum aliquo ligno diſtinctivo pœnitentis ab aliis. Et tutius eſt, ut per Epiſcopum imponatur (qui debet cognoſcere de gravibus criminibus) quam per ſimplicem Sacerdotem.

Pœnitentia privata eſt illa, quæ fit ſingulariter & ſecrete. Hæc frequentanda venit. Qualis, cum quis peccata ſua Sacerdoti ſecrete confitetur: & pœnitentiam hanc ſimplex Curatus imponere ſolet.

Pœnitentiæ ſunt tres partes: videlicet cordis Contritio, oris Confeſſio, & operis Satisfactio.

CONTRITIO.

Contritio, eſt illa triſtitia ſecundum Deum, quæ juxta Apoſtoli (s) Pauli ſententiam, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Dolor hic eſt vel triſtitia voluntarie ſuſcepta, qua nos pœnitet peccaſſe: hoc eſt, nollemus peccaſſe, & Deum (qui eſt ſumma Bonitas) offendiſſe: propoſitum habentes (ſaltem virtuale) & voluntatem confitendi & ſatisfaciendi, nec amplius poſthac peccandi mortaliter. (t)

Et admonendi ſæpius ſunt fideles, ut cupiant potius omne malum pati, quam offendere Divinam Majeſtatem: quoniam illic apparet vera charitas, ſine qua nemo poteſt dici vere contritus. Debetque vere contritus ſemper dolere, & diſplicentiam habere, quandocunque recordatur ſe offendiſſe Deum per peccatum ſuum: licet non ſemper actu defleat peccatum ſuum. Et admonendi ſunt omnes, ut ſimul ac cognoverint ſe peccaſſe mortaliter, conterantur: quia poſſunt gratiam Dei & veniam mereri per contritionem ipſam, quæ propoſitum habeat confitendi, & ſatisfaciendi; etiam ſi non ſtatim confiteantur, nec ſatisfaciant, ut eſt communis opinio Theologorum. Voluntas enim grata eſt ſecundum id, quod habet, dicit Apoſtolus. Nec negligere aut differre debemus pœnitentiam: quia periculoſum eſt: & dubitat D. Auguſtinus de ſalute eorum, qui

(s) 2. Cor. 7. (t) Ex Ambroſio, Auguſtino, Chryſoſtomo, Magiſtro ſententiarum, Thoma, Scoto, Antonio, & aliis.

qui pœnitentiam differunt, donec positi in extrema necessitate ægritudinis, non ipsi peccata, sed peccata ipsos derelinquant.

Ad pœnitendum de peccato, veniunt hæc consideranda a peccatore: vilitas & turpitudo ipsius peccati, pudor noster. Quem fructum (inquit Paulus) habuistis, in quibus nunc erubescitis? Item timor extremi judicii: amissio gloriæ cœlestis: offensio Divinæ Majestatis: & spes denique consequendi veniam & gratiam Dei, ac post hanc, vitam æternam. Hactenus de Contritione.

CONFESSIO.

SEcunda pars Pœnitentiæ est Confessio vocalis & Sacramentalis. Estque legitima peccatorum coram Sacerdote, qui claves Ecclesiæ habet, & potestatem absolvendi, declaratio, & accusatio. (*u*)

Confessionem instituit Christus; non homo aliquis purus, aut Ecclesiæ consuetudo: debet enim accusatio præcedere, & delictorum enumeratio, super quibus Sacerdos judicium ferat, qui a Christo potestatem accepit ea remittendi, atque etiam retinendi. Hæc ratio evidens est. Inducunt aliqui locum Jacobi 5. Confitemini alterutrum peccata vestra: ex eo, quod præcedit: Infirmatur quis: inducat Presbyteros. Et sequitur: Multum enim valet deprecatio justi assidua. Et postea: Si quis converti fecerit ab errore viæ suæ peccatorem, salvabit animam ejus. Ex his namque apparere possit, sermonem esse de confessione, quæ fit Presbytero: in quo duæ claves requiruntur, scilicet scientiæ & potestatis. Potestas in oratione intelligitur: scientia in conversione peccatoris. Joannes in prima Can. c. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. De hac auriculari confessione intelliges, quæ Basilius in regula Monachorum, cap. 21. & Leo ad Episcopos per Campaniam & Picenum: & Hieron. in regula ad Eustochium. Clemens Roman. in Epistola Petri, nauseantibus in mari comparat confitentes peccata sua. [*x*]

Confessio fructuosa debet habere conditiones contentas in versibus sequentibus:

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,

Atque frequens, nuda, discreta, lubens, verecunda,

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,

Fortis & accusans, & sit parere parata.

Quorum sensus est, SIMPLEX, id est, ut facile intelligi possit: non generalis, nec ambigua. HUMILIS, qualis illa Publicani, qui non audebat oculos levare in cœlum. PURA, quæ nihil habeat admistum superflui, & rerum impertinentium. FIDELIS, id est, verax, non ficta, nec a fide Catholica dissentiens, (qualis hæreticorum) & sub spe veniæ. FREQUENS, quia, qui frequenter recidunt in peccatum, frequenter etiam remedium quærere debent: NUDA, ore proprio, non per literas aut nuncium: nec peccatorum circumstantiæ palliari debent, aut actu aliquo tegi & velari. DISCRETA, verbis honestis & decentibus, & neminem offendentibus. LUBENS, id est, voluntaria, ex contritione peccatorum magis procedens, quam ex peccato alio. VERECUNDA, non jocosa, veluti rem narres levem, aut ludicram: sed cujus te pudeat, & vultu demisso. INTEGRA, omnia peccata (saltem mortalia,) quorum memineris, uni Confessori recites: non dividendo, nec aliquod subticendo. SECRETA, ne quem scandalizet. LACHRYMABILIS, ut signa præ se ferat contriti animi. ACCELERATA, ne differatur in longum tempus post commissum peccatum. FORTIS, ne timore vel pudore revoceris a confessione. ACCUSANS, debet confitens se ipsum accusare & suam malitiam, non alios: neque excusationes quærere in peccatis. PARERE PARATA. Debet paratus esse confitens ad obediendum judicio Sacerdotis, quicquid ille sibi injunxerit pro salute animæ suæ. Nemo autem adeo rudis est, qui peccata sua, saltem mortalia, non possit nisi interrogatus, recitare. Quis enim nesciat, an sequutus ipse sit hæreticos? an concionibus vel conventiculis eorum interfuerit? Quis nesciat, an nomen Dei blasphemaverit? Quis nesciat, an Festa Ecclesiæ non servarit? an parentes injuria affecerit? an cædem fecerit, vel facere voluerit, vel aliquem percusserit injuria? an opus libidinis patrarit? an furto quid ceperit, vel alienum retinuerit? an falsum testimonium dixerit? an denique vanis cogitationibus mentem & animum occupaverit, & desideriis impudicitiæ, vindictæ, avaritiæ, & impietatis? Dic igitur simpliciter: Ego hæc & hæc feci, & me pœnitet. Nec puta, excusando te meliorem existimari a Confessore: imo nequiorem & vere hypocritam, quando te justificas. Scimus enim, quod nemo sit sine peccato: & ad confessionem venimus, non ut justificemus nos, sed ut accusemus, & veniam ex Christi merito atque justitia postulemus.

STA-

(*u*) Stat. vetus. (*x*) V. S. Tho. 3. par. q. 64. art. 2. & communis opin. in 4. dis. 17. & in Conc. Trident. & Colon.

STATUTUM I.

OMnes utriusque sexus homines habentes annos discretionis, teneantur semel saltem in anno in Quadragesima (ut possint Christi Corpus in Paschate recipere) confiteri proprio Curato, seu Pastori. In periculo quoque mortis probabili, quilibet confiteri tenetur: & quando quis accepturus est Eucharistiam vel Missam celebraturus, sicut tenet communis opinio. (y)

II.

Mutus potest per signa confiteri, (z) & homo linguæ extraneæ potest confiteri per interpretem, qui linguam utramque calleat: ut inter utrumque sedens, referat utrique, quicquid sibi dictum fuerit: & talis interpres secretam tenere debet confessionem, sicut Sacerdos.

SATISFACTIO.

TErtia pars Pœnitentiæ Satisfactio dicta est: propria autem satisfactio & vere propitiatoria pro nostris & totius mundi peccatis, Christus dicitur. Satisfactio vero hæc Sacramenti pœnitentiæ, vindicta est quædam, de nobis suscipienda propter peccatum: & recompensatio ex præscripto Sacerdotis (veluti Medici spiritualis) nobis injuncta & præcepta. Per hanc Deum placamus, causas & reliquias peccatorum excindimus: pœnas peccatis nostris debitas aut redimimus, aut mitigamus: & Ecclesiæ nostro malo læsæ, contrario exemplo satisfacimus. Itaque non solum proximo est satisfaciendum, quem injuria affecimus; sed etiam Deo, quem inobedientia mandatorum ejus offendimus: etiamsi alteri nihil nocuissemus. Quocirca non immerito D. Augustinus, jejunium, eleemosynam, & orationem, tres istas res (quibus pœnitentiæ satisfactio imponi solet) justitiam hominis in hac vita esse dixit. Sed contra errorem eorum, qui partem hanc pœnitentiæ negant, lege cap. 8. Seff. 14. Conc. Triden. Et Turrianum Jesuitam lib. 4. de dogmat. charact. & lib. 4. pro Epist. Pont. ubi ex loco Pauli 2. Cor. 7. satisfactionem pœnitentiæ deducat apertissime, & nomen satisfactionis in Act. 17. & 2. Cor. 7. reperiri contra Lutherum, *ικανὸν*.

Satisfactio tribus modis fieri solet: oratione, jejunio, & eleemosyna. Quæ tribus contrariis peccatis, mortalibus & capitalibus [in quibus alia continentur] opponi possunt: nempe oratio superbiæ: eleemosyna avaritiæ: jejunium luxuriæ. Nam quicquid est in mundo, vel est concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ. Reliquæ omnes satisfactiones ad illas tres reducantur: veluti ad jejunium, vigiliæ, peregrinationes, &c. ad eleemosynam omnia opera misericordiæ corporalis: ad orationem opera misericordiæ spiritualis. Sed de his supra Tit. De operibus satisf.

MINISTER POENITENTIÆ.

MInister Sacramenti Pœnitentiæ est proprius Sacerdos, hoc est, Presbyter, habens jurisdictionem actualem, ordinariam vel delegatam. Licet enim Presbyteri omnes potestatem habeant remittendi peccata: non omnes tamen habent ejus potestatis executionem, nisi Pastores ordinarii: videlicet, Curatus, Episcopus, Summus Pontifex, & qui ab his delegantur vel committuntur. Nec refert, quo tempore velis, Quadragesimæ, vel alio: nisi in periculo mortis. Quo casu omnis Sacerdos potest non solum a peccatis omnibus absolvere, sed etiam ab omni excommunicatione.

Quamvis, ut perfecte officio suo possit fungi Confessarius, seu Confessor, distinguendi inter lepram & lepram, scientiam habere debeat perfectam, propter difficultates rerum, quæ in confessione possunt occurrere: tamen ut idoneus haberi possit, sufficit, ut sciat Constitutiones Synodales loci, ubi audiet confessiones, & quæ peccata sint mortalia, quæve venalia inter ea, quæ plurimum committuntur ab hominibus ejus loci, cum circumstantiis aggravantibus peccatum, quas confiteri oporteat. Item quæ peccata habeant adnexam excommunicationem aut irregularitatem, & quæ sint reservata Superiori: de quibus infra titulo De Sententia Excommunicationis, & in fine hujus tituli De Pœnit. Item quæ restitutionem postulent. Quod si dubitet super his, consulat peritiores.

III.

Sacerdos requisitus ab aliquo ad audiendum confessionem, debet statim ani-

(y) C. Omnis. de Pœn. & Remiss. Theo. in 4. distin. 18. Pan. in ca. Pastoralis. de offic. Ordin. Glos. in c. De homine. de celeb. Miss. (z) Stat. vetus.

animo ad Deum converti, & devote orare: ut Deus sibi det virtutem & constantiam, ne moveatur desiderio rei turpis aut malæ, aut vanæ gloriæ: sed salutis ipsius confitentis tantum & gloriæ Divinæ, dicendo:

COR mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua, & Spiritum Sanctum ne auferas a me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.

IV.

Sacerdos excipiat confitentem (*a*) vultu gravi,& blandis benignisque verbis, exhortans eum cum pietate, ut vulnera sua,tanquam Medico spirituali, fiducialiter & integre revelet, cum spe veniæ & salutis, quia Deus semper recipit peccatores ad se conversos quantumcunque peccaverint enormiter: ut David, Petrum, Paulum, Mariam Magdalenam, Latronem in Cruce, & alios innumeros.

V.

Si peccator titubet, (*b*) aut dubitet adhuc confiteri peccatum suum, nec istis exhortationibus induci possit: declaret ei Confessor terrorem judicii extremi, pœnas inferni, perpetuitatem damnationis: totis viribus eruat animam peccatoris a faucibus inimici.

VI.

Audiens vero confessionem Sacerdos, non aspiciat confitentem in facie (*c*): multo minus etiam aspiciat mulierem: nec signum aliquod faciat audiens peccatum confitentis, quo videatur detestari & abominari peccatum, quod audit: ne per hæc retrahantur, aut terreantur a confessione integra peccatorum.

VII.

Sacerdos non audiat confessiones in domo sua, aut camera, nisi confitentes sint infirmi, sed in Ecclesia, & in loco omnibus patenti: & non in angulis, aut loco obscuro: ut tollatur omnis occasio malignandi & obloquendi.

VIII.

Nec audiat Sacerdos confessionem alicujus personæ, de quo peccato ipse sit agens, vel consentiens: sed talem personam remittat ad alium Confessorem, data licentia, si opus sit.

IX.

Sacerdos discrete interroget confitentem secundum conditionem & statum ipsius. Quia alia interrogatoria facienda sunt Religioso, alia Militi, alia Sacerdoti, alia agricolæ, alia Advocato, alia mercatori, alia diviti, alia pauperi, alia seni, alia juveni, alia viro, alia mulieri: ut nihil impertinenter quærat, sed juxta cujuscunque statum, gradum, sexum, & qualitatem. Cujus conditionem & statum si ignoraverit Confessor, petet ante omnia ab eo.

X.

Præstat, ut ipse pœnitens enarret sua peccata, quam Sacerdos. Ideo facta confessione generali, vel si nesciat confessionem, si ipse incipiat peccata sua enarrare, permittatur: sive ordine agat, sive absque ordine. Tantum admoneatur, ut nullam personam accuset in confessione, quam se ipsum: & sua tantum, non aliena peccata, revelet: alioqui peccaret sic revelando peccatum alterius. Postea poterit Sacerdos diligentius eum examinare: sed discrete, ne eum scandalizet, & seipsum.

XI.

Cavebit Confessor, ne inquirat (*d*) de omnibus, quæ potuit pœnitens commisisse: sed tantum de iis, quæ solent frequentius fieri ab hominibus illius conditionis, vel status.

XII.

Secundo, ne de aliis peccatis inquirat, quam de iis, quæ passim & vulgo fiunt, quæque nota sunt omnibus: ut de transgressione mandatorum Dei: de septem peccatis mortalibus.

(*a*) De pœn. d. 6. S. Tho. 4. d. 17. (*b*) Stat. vetus. (*c*) Idem Stat. vetus.
(*d*) Manual. Confess.

bus. Interroget de articulis fidei, de Sacramentis, quomodo hæc susceperit: de operibus misericordiæ: de quinque præceptis Ecclesiæ. Non autem inquirat (nisi fortasse quam prudentissime) de occultis, quæ malitia hominum excogitavit: sed illa relinquat nudæ confessioni pœnitentis: hortando tamen, ne quod prætermittat peccatorum.

XIII.

Tertio, in peccatis luxuriæ, seu carnis non descendat nimis ad particulares circumstantias, minutim omnia & singula examinando, quando conscientia horum ipsa de se multam pœnitentiam habet, & exponendis istis adeo diligenter, nec pœnitens melior, & Pœnitentiarius deterior, fieri possunt.

XIV.

Inquirat vero diligenter de his quinque, quibus plerique teneri solent. Primo de excommunicatione. Quia si confitens est excommunicatus majori excommunicatione, remitti debet ad Superiorem, instruendus tamen ab ipso Sacerdote, quomodo agendum ei sit, ut absolutionem consequatur. Secundo de ira, seu odio, & rancore, quem homines frequenter invicem gerunt. Ii multum hortandi sunt, ut parcant aliis offensas, sicut petunt in Oratione Dominica: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, &c. Alioqui Deus nunquam dimittet eis. Tertio interrogetur pœnitens, an aliquid retineat alieni. Si retineat, injunget, ut illud restituat, cum primum poterit. Quarto interrogetur de sortilegiis & observationibus, divinationibus, & similibus superstitionibus. Quod si quid in eo peccaverit, admonendus erit, quomodo non est danda fides hujusmodi rebus, quas diabolus suggerit ad decipiendum homines exiguæ fidei: sicut videmus omnes tales esse miserrimos: sed Deum timendum & amandum ex toto corde & tota anima, & fidem ejus tenendam. Quinto interrogetur de votis emissis, quomodo ea adimpleverit: & quomodo satisfaciat officio suo, ad quod se obligavit (sive sit onus spirituale, sive temporale) & monebitur, ut fideliter exequatur officium suum.

XV.

Si in confessione occurrat aliquis casus reservatus, si persona est juvenis (maxime vir) non multum distans a civitate: remittat eum Sacerdos ad Vicarium Generalem, vel Pœnitentiarium nostrum reclusum. Sin vero sit mulier nupta (contra quam posset oriri suspicio & periculum a marito) vel persona debilis, vel pauper: tunc Curatus ipse veniat, vel mittat per literas & Nuntium ad civitatem, ad obtinendum pro illis personis dispensationem & licentiam absolutionis. Quam tamen postulabit in generali sic: Confessus est quidam mihi peccatum vobis reservatum, peto, ut placeat vobis licentiam mihi dare absolvendi, quia pœnitens commode non potest isthuc se transferre.

Audita confessione (e) pœnitentis, Sacerdos prudens, habita ratione qualitatis ejus, utetur levitate, vel severitate. Alii enim hortandi sunt ad majorem contritionem: alii excitandi ad spem: alii consolandi: alii commemoratione Divinæ Bonitatis laudandi: alii docendi: alii (videlicet docti & timorati, ut quidam Sacerdotes) tantum absolvendi injuncta pœnitentia.

XVI.

Postulabit Sacerdos ante absolutionem, an pœniteat eum de peccatis, & an proponat abstinere cum Dei gratia ab iis, quæ confessus est, & ab alio omni peccato mortali. Si affirmet, absolvetur perficiendo confessionem, hoc pacto, vel simili: In quibus omnibus, & aliis multis, quorum non recordor, ego miser peccator peccavi corde, verbo, opere, & omissione, mea culpa, mea maxima culpa: ideo deprecor te (Gloriosissima Virgo MARIA) & vos omnes (Sancti Dei,) & te (Pater) orare pro me ad Dominum DEUM, ut ipse misereatur mei. Vel idem

(e) Manuale Confess.

idem dicat lingua vernacula, si vernacule tenuerit.

XVII.

Si vero non pœniteat, nec velit vitam emendare: veluti relinquere aliquod impedimentum, propter quod non debeat absolvi, (ut si habet concubinam, quam nolit relinquere: si est usurarius, nec velit ab eo lucro desistere: si odium gerit capitale, & voluntatem offendendi proximum, nec velit illud deponere: si Ecclesiasticus habeat plura beneficia incompatibilia sine dispensatione; nec velit dimittere, & alia pro conditione & statu pœnitentis) in hoc casu si confitens nolit mutare vitam, & desistere ab his, quæ non potest sine peccato retinere, non absolvetur, quantumvis requirat: sed poterit ei Sacerdos dare consilium, & injungere aliquam pœnitentiam, declarando ei, quod propter hoc non est absolutus; nec satisfecit mandato Ecclesiæ: & admonebit, ut frequenter audiat sermones, vel legat pios authores, eleemosynis, & orationibus, & aliis bonis operibus nitatur obtinere, ut Deus convertat cor ejus ad contritionem, & veram pœnitentiam.

XVIII.

Non debent absolvi (nea Superioribus quidem suis) excommunicati propter offensam notoriam, nisi antea satisfecerint: neque incendiarii injusti: neque mutilatores membrorum: neque violatores Ecclesiarum: neque usurarii manifesti: neque injuria notabili afficientes personas Ecclesiasticas, arma non deferentes.

XIX.

Si confitens sit excommunicatus, & Confessor habeat potestatem absolvendi eum a tali excommunicatione: Confessor debet eum prius absolvere ab excommunicatione, quam a peccatis, sive hoc faciat in principio confessionis, sive in fine. Sed hic non satis est, quod promittat pœnitens, quod non amplius committet illud: sicut in absolutione a peccatis sufficit; sed requiritur, ut juret, quod obediet posthac præceptis Ecclesiæ, & debet prius satisfecisse parti læsæ, de principali, vel de expensis, prout erit causa excommunicationis.

Si non sit opus absolutione ab excommunicatione, Sacerdos ante absolutionem a peccatis imponet pœnitentiam. Quanquam potest etiam postea: sed necessarium est, ut absolvat antea ab excommunicatione minori, (si quam incurrit) quia potuit communicare pœnitens cum excommunicato majori excommunicatione, propter quod esset excommunicatus minori: vel ob aliam causam. Et sic est uno contextu positum in forma sequenti: ubi post *Misereatur tui, &c.* & *Indulgentiam & remissionem, &c.* imponi debet pœnitentiam, sive satisfactionem, quam judicaverit Sacerdos adimplendam a pœnitente. Et quæ sit non tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Nam claves Ecclesiæ non ad solvendum tantummodo datæ sunt Sacerdotibus, sed ad ligandum etiam.

Pœnitentiam injungere debent Sacerdotes per contraria, sicut solent Medici: ut avaro eleemosynam, guloso abstinentiam cibi, luxurioso carnis macerationem & studia literarum. Sed sic, ut pœnitens illam acceptet: alioqui cavebit, ne nimis graves imponat, aut difficiles. Item neque tales, quæ sint alicui alteri personæ oneri, aut præjudicio. Velut si injungeret marito aliquid, quod esset uxori onerosum.

XX.

Non inducat Sacerdos pœnitentem, ad dandum sibi aliquid pro Missa, vel aliis orationibus: nisi ipse ultro offerat: ad evitandam suspicionem sordium.

XXI.

Non cogat confitentem jurare, vel vovere, quod adimplebit injunctam pœnitentiam: satis est, quod eam acceptarit.

XXII.

Caveat Sacerdos, ne verbo aut signo, aut alio quovis modo, prodat peccatorem. (f) Quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio detectum revelat, vel revelare præsumit, gravissime peccat: hunc non solum a Sacerdo-

(f) S. Tho. 2. 2. q. 33. & in 4. dist. 21. & communiter.

cerdotali officio deponendum, ſed etiam in arctum Monaſterium detrudendum eſſe Jura Canonica ſtatuerunt ad agendum pœnitentiam perpetuam.

FORMA ABSOLUTIONIS.

XXIII.

Quamvis de ſubſtantia formæ abſolutionis ſint verba duntaxat: Ego abſolvo te a peccatis tuis: (*g*) tamen de congruitate præmittuntur orationes deprecativæ. Miſereatur tui Omnipotens Deus. Indulgentiam &c. Et his dictis ſubjungitur: Paſſio Domini noſtri JEſu Chriſti, & merita omnium Sanctorum, ac bona, quæ feciſti, & facturus es, & adverſa, quæ ſuſtinuiſti & ſuſtinebis, ſint tibi in pœnitentiam & remiſſionem peccatorum tuorum, & in augmentum gratiæ Divinæ. Et ego authoritate mihi commiſſa, abſolvo te a vinculo minoris excommunicationis (ſi quam incurriſti) & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & inſuper eadem authoritate a peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

XXIV.

A ſententia excommunicationis majoris abſolvendi forma nulla certa eſt: quoniam ſufficit quodcunque verbum ſignificans eam abſolutionem, quod fiat cum intentione requiſita, veluti: (*b*) Ego te abſolvo ab excommunicatione: vel, Reſtituo te Eccleſiæ Sacramentis, & communioni fidelium: vel aliud quodcunque. Tamen ex veteri ritu abſolvendi requiruntur hæc: Primo juret, quod parebit mandatis Superioris. Item requiritur, quod habeat conſenſum partis læſæ. Hoc eſt, quod appareat eum ſatisfeciſſe parti læſæ. Hoc Jureconſulti multis ex locis deducunt. (*i*) Item promittat, quod nunquam contraveniet illi Canoni, contra quem faciendo incurrit excommunicationem. Poſt hæc nudatos deſuper humeros ejus (maxime in viris) Sacerdos virga, vel fune, vel alia re percutit, dicendo Pſalmum: Miſerere mei Deus: Et poſt, Gloria Patri: (*k*) Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos &c. Salvum fac ſervum tuum Domine. Reſpon. Deus meus ſperantem in te. Verſ. Nihil proficiat inimicus in eo. Reſpon. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiſcum. Oremus. Deus, cui proprium eſt, miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, & hunc famulum tuum, quem excommunicationis ſententia ligatum tenet, miſeratio tuæ pietatis abſolvat. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen. Denique adjiciet: Authoritate Omnipotentis Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, mihi commiſſa, abſolvo te a vinculo excommunicationis, quam incurriſti, propter cauſam talem: & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Hæc eſt forma, quam referunt Doctores: quamquam nullum jus ſcriptum invenitur, quod ſit neceſſe hic nudari corpus: & ideo mos ille fere exolevit.

XXV.

Proſtrato igitur pœnitente ad pedes Sacerdotis in loco patenti, ita ut a multis videri poſſit (maxime ſi ſit mulier) & facta benedictione ſolita, atque invocatione Sancti Spiritus, & confeſſione generali: exiget Sacerdos ab eo Symbolum Fidei, & Orationem Dominicam, & ſuffragia, ſi qua teneat, hoc pacto:

Pource, mon amy, que vous vous preſentez devant moy, comme bon Chreſtien, pour obeyr à Dieu & à ſon Egliſe, & obtenir de luy ſa grace & la remiſſion de vos pechez: il faut que je ſache de vous, ſi avez la doctrine & le mot du guet, par lequel l'on congnoiſt les Chreſtiens de ceux, qui ne le ſont pas.

(*g*) C. Omnis. de Pœnit. & Rem. cap. Sacerdos. d. 6. (*b*) Sylv. abſolutio 3.
(*i*) C. Porro. & c. Parochianos. de ſentent. Excomm. c. Cum deſiderio. c. Ex parte. de verb. ſig. c. Ex literis. de offic. deleg. c. Odoardus. de ſolv. c. Venerabilibus. C. Porro. de ſent. excomm. lib. 6. c. Ex tenore. de ſent. excomm.
(*k*) C. A nobis. de ſent. excomm. S. Antoninus 3. part. tit. 24. c. 7.

pas. Savez vous vostre creance, Ou le Credo in Deum? &c.

Si confitens ſciat, recitabit: & Sacerdos (ſi ſit pœnitens idiota & ſimplex, & liceat per tempus) ſimpliciter lingua vernacula, ſingulos articulos declarabit: & idem poſtea de oratione, Pater noſter: quam omnis Chriſtianus ſcire debet, tanquam nobis a Chriſto traditam formam orandi. Salutationem quoque Angelicam ſcire debet: cujus recitatione præter alia commoda, propter memoriam beneficii Incarnationis, quod in corpore Sacratiſſimæ Virginis Mariæ Spiritus Sanctus operatus eſt, devotio multum ſolet augeri.

XXVI.

Si confitens iſta neſcierit, docendus erit a Sacerdote, qui eum hortabitur, ut veniat in domum ſuam, vel Eccleſiam,& inſtruetur per Sacerdotem, vel per ejus Diaconum,vel Clericum.

XXVII.

Facient quoque confeſſionem generalem idiotæ lingua vernacula, hac forma: *Je me confeſſe à Dieu, à la glorieuſe Vierge Marie, & à tous les Saincts & Sainctes de paradis, & à vous mon Pere ſpirituel, de mes pechez, que j'ay commis de volonté, de bouche & d'œuvre.*

XXVIII.

Recitatis ergo his a confitente, Sacerdos petet, an ſit excommunicatus ſententia aliqua Judicis, vel propter aliquod crimen putet ſe eſſe excommunicatum. Si fuerit, non abſolvetur a Sacerdote, ſed remittetur ſuo Judici, ſicut dictum eſt, niſi in caſu extremæ neceſſitatis. Poterit tamen (ſi velit) confiteri ſua peccata, ut a Sacerdote accipiat ſalubre conſilium & conſolationem. Si dicat, neſcire ſe eſſe excommunicatum: tunc Sacerdos perget in hunc modum:

Mon amy, vous avez ouy ſouvent au prone reciter les dix commandemens de Dieu: à l'obſervance deſquels vous & moy & toutes perſonnes ſommes obligez. Auſſi avez ouy les commandemens de l'Egliſe, leſquels tous bons Catholicques ſont obligez garder. Et pour les vous reciter de nouveau en noſtre maniere accouſtumee, ce ſont,

Un ſeul Dieu tu adoreras, &c.

Or vous pouvez penſer, mon amy, combien de fois vous avez contrevenu aux commandemens de Dieu, non pas à un ſeul, mais peut eſtre à tous, & ſi ſouvent, qu'il vous ſeroit impoſſible de ſçavoir dire le nombre: & avez abuſé de la patience de Dieu, qui vous a tant de fois pardonné, & longuement attendu, & donné de loyſir de vous repentir & recongnoiſtre. Doncques humiliez voſtre eſprit, voſtre penſee, & voſtre cœur devant luy: qui ſe monſtrera bon & miſericordieux Pere, ſi vous eſtes un vray pœnitent, & luy deſcouvrez vos fautes, & accuſez voſtre conſcience, en luy criant mercy: aſſeurez vous, qu'il vous pardonnera & remettra en ſa grace, par le merite de ſon benoiſt Fils JESUS CHRIST: ſelon que par ſa parole & de ſon auctorité j'en prononceray tantoſt la ſentence. Dictes donc en vous meſmes tout ce,qu'avez reſolu de me dire: car il n'y a perſonne, qui ſache voſtre conſcience, que Dieu & vous meſme.

XXIX.

Si fuerit ſimplex & idiota, tunc Sacerdos diſcurrendo per ſingula præcepta, ut ſupra dictum eſt, examinabit, in aliis non amplius, quam putaverit neceſſe eſſe.

His peractis dicet Sacerdos:

Vous congnoiſſez maintenant la grace, que Dieu vous a faict, quand il vous a donné le loyſir de vous recongnoiſtre, apres que l'avez tant de fois offensé: apres luy avoir promis au Bapteſme & aux autres confeſſions, qu'avez faictes par cy devant avec ſa ſaincte grace de luy obeir: vous avez tant ſouvent meſpriſé les bonnes inſpirations, qu'il vous a baillé pour changer de vie, & n'en avez tenu compte: & eſt à craindre, qu'une partie de vos fautes viennent d'une accouſtumee & enracinee maniere de mal vivre. Mais ſi vous en demandez pardon à Dieu de bon cœur, avec volonté de non plus l'offenſer, tant que vous pourrez, & par ſa grace, fiez vous en luy & en ſa Parole, qu'il vous pardonnera. Et ſi par adventure vous n'avez ceſte repentance pour maintenant, ou celle, qu'avez, n'eſt pas bien entiere & parfaicte, priez le de bon cœur, qu'il la vous donne: & conſiderez le danger, où vous eſtes tous les jours de mourir ſoudainement

nement & n'avoir loysir de luy crier mercy. Vous luy criez donc mercy. Et dicat confessionem generalem. Reliqua, sicut supra traditum est, exequatur Sacerdos.

DE CASIBUS RESERVATIS.

SUnt quædam peccata, quorum absolutio prohibita est simplici Curato, & Presbytero, jure Canonico, vel Constitutione Synodali & consuetudine. Sunt & quædam censuræ [ut excommunicationis majoris, suspensionis, interdicti, & irregularitatis] quæ reservantur Superioribus. Item dispensatio jurisjurandi, & voti: atque ejusdem commutatio, vel redemptio ad Superiores spectant.

CASUS RESERVATI AD Papam, ex veteri Statuto.

XXX.

FAlsarius literarum Apostolicarum, (*l*) incendiarius Ecclesiarum, & locorum Deo dedicatorum, verberans Presbyterum, aut Clericum, aut religiosam personam atrociter, videlicet cum effusione sanguinis, aut membri mutilatione, Simoniacus in Ordine, aut beneficio Ecclesiastico, excommunicatus, interdictus, vel suspensus se immiscens Divinis. Communicans in crimine scienter cum excommunicato a Papa in contemptu sententiæ.

XXXI.

Generaliter autem Confessor sit discretus & attentus in hoc, ut pro omni casu gravi, enormi, inaudito, inopinato, & insolito, remittat pœnitentem ad Nos, vel Vicarium nostrum Generalem, ut tali pœnitenti secure, provide, ac prudenter possit consuli, pro salute animæ suæ, secundum doctrinam ac traditionem juris: cujus peritiam ut plurimum non habet simplex Curatus, aut alius Sacerdos Confessor.

CASUS RESERVATI Episcopis ex Statuto veteri.

XXXII.

INcestus, stuprum, adulterium, sodomia, & sacrilegium. Sacrilegium committitur tripliciter. Scilicet, auferendo rem sacram de loco sacro, rem sacram de loco non sacro, rem non sacram de loco sacro.

Mentita fides, sive perjurium: per quod infertur damnum, vel nocumentum proximo.

Falsum testimonium; per quod Deus contemnitur, justitia decipitur, & veritas occultatur: & instrumentorum falsificatio.

Oppressio, seu suffocatio puerorum, quæ accidit propter negligentiam, seu non debitam custodiam puerorum per parentes. Tales debent remitti ad Matricem Ecclesiam in capite jejunii, id est, prima die Quadragesimæ, quæ dicitur dies Cinerum, suscepturi pœnitentiam publicam in forma juris.

Offendens patrem aut matrem, pede vel alias injuriose.

Incendiarii locorum non sacrorum: nisi fuerint denunciati excommunicati: quia post denunciationem absolvendi sunt a Papa.

Blasphematores Dei, Virginis Mariæ, & Sanctorum: quia tales scandalizant fideles populos.

Hæreticus omnis male credens, & male sentiens in fide, in Sacramentis, in doctrina Ecclesiæ.

Percutiens Presbyterum aut Clericum, sine membri mutilatione, aut notabili sanguinis effusione.

Matrimonium clandestine contractum, vel contra interdictum Ecclesiæ.

Homicidium in se, vel in alio, sub quo comprehenduntur procurantes extinguere partum conceptum in utero, sive dantes pocula, ne mulier concipiat.

Omnes

(*l*) Statut. vetus.

Omnès denique excommunicati a jure, five per Statuta Provincialia, aut Synodalia, quorum abſolutio non eſt reſervata Papæ.

Sed de Caſibus reſervatis plura in Tit. de Excommunicatione, infra. Et obſervandæ ſemper Bullæ Cœnæ Domini.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

QUanquam aliorum Sacramentorum vis atque utilitas patet latiſſime per omnem vitam: tamen ne, cum ægrotat homo, ſubſidium deſideret eo tempore periculoſiſſimo, quo mortis horror invadit: quando poteſtates tenebrarum machinas omnes admovent ad hominis ſalutem extinguendam: cum terroribus & viſis horrendis animum frangere conantur, & in deſperationem adducere: Unctio Sacra inſtituta eſt a Chriſto, *(m)* & ab Apoſtolo promulgata, quæ adhibitis orationibus Eccleſiæ, corpori ſubveniat, & animam muniat contra tela hoſtis ignita. Certe multis in Sacramentis & Myſteriis Eccleſiaſticis unctio fit. Cujus rei cauſas dederunt Sancti Patres, Clemens, Dionyſius, Cyrillus, Ambroſius, Auguſtinus, & alii. Sicut enim illa in Baptiſmo corporis ablutio in ænigmate vitam repurgari ſignificat: ſic unctio eum, qui baptizatur, ad certamen & ſacrum pugilatum vocari ſub Chriſto agonotheta, inſerique nos in novam olivam, fierique participes pinguedinis ejus, qui eſt Chriſtus. Verum ultimum Sacramentum hoc nomine deſignatur, quia in Literis Sacris ita dictum eſt: Infirmatur quis in vobis: [inquit B. Jacobus Apoſtolus] inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Atque hæc quidem efficacia eſt Unctionis Sanctæ.

STATUTUM I.

IDcirco extremam Unctionem ſolis infirmis adhibemus, & majoribus quatuordecim annis: non tamen omnibus, ſed tantum iis, qui periculoſe laborant: ubi de morte probabiliter timetur, quaſi extremum Sacramentum. Minoribus autem quatuordecim annis, vel furioſis (qui nihil peccarunt) non debet dari: niſi hi lucida habeant intervalla, & periculum non ſit de ſcandalo. *(n)*

II.

Nec per alium adminiſtrari poteſt, quam per Sacerdotem: qui ſecum deferre debet crucem, & habere lumen & aquam benedictam: ut aqua benedicta aſpergatur locus, ubi infirmus decumbit, ad expellendas omnes diabolicas poteſtates. Hanc vim habet aqua benedicta, ut Sancti Patres *(o)* teſtantur. Crucem quoque oſtendat infirmo Sacerdos: ut in qua vicit Chriſtus, & inde ſpem quoque ipſe victoriæ concipiat.

III.

Mortuo dari non debet: ſed ſi inter ungendum moriatur, ceſſandum eſt. Si vero dubitetur, an mortuus ſit, hac verborum forma ubi licebit: Si mortuus es, non te ungo, ſed ſi non es mortuus, &c. *(p)*

IV.

Miniſter hujus Sacramenti eſt proprius Sacerdos, quia is tenetur ſcire, qui idonei ſunt ad Sacramenta Eccleſiaſtica, qui indigni ab eiſdem repellendi: nec dari debet, niſi iis, quibus alia Sacramenta conceduntur. *(q)*

V.

Inungantur partes corporis præcipuæ: ut oculi, aures, nares, labia, pectus, renes, manus, pedes: ſed in harum partium unctione mos patriæ eſt tenendus. Manus Sacerdotum ungi non ſolent, quod jam unctæ fuerunt ab Epiſcopo. Eodem modo laicorum frontes, qui confirmati non fuerunt, ungi debent. *(r)*

VI.

Sacerdos admoneat infirmum ante & poſt unctionem, ſi ſenſum nondum amiſerit, ut in fide Eccleſiæ perſeveret: quod pœniteat peccatorum præteritorum: & proponat, ſi ſupervixerit, vitam emendare: & ſpem omnem ſalu-

(m) Marc. 6. Jacob. 5. *(n)* S. Tho. 4. d. 23. Pet. de Palud. eod.
(o) Euſeb. hiſt. libro 7. Epiph. contra Hære. lib. 1. Greg. dial. lib. 3.
(p) Pet. de Palud. & Archi. *(q)* Innoc. ad Decent. *(r)* Groper. in Enchi.

ſalutis ſuæ reponat in merito Paſſionis Chriſti. Congratulari etiam ei debet, quod Sacramentum hoc ſibi adminiſtrari poſtulaverit. Eſt enim ſignum magnæ fidei & ſpei, quam infirmus habet in auxilio Chriſti, & unctione Sancti Spiritus. In hac fide confirmet eum Sacerdos, & conſoletur.

Adminiſtratis Sanctis Unctionibus, ſicut eſt in Manuali, ſi frequentes fuerint aſſiſtentes, lingua vernacula eos alloquetur in hunc modum Sacerdos:

Mes amis & amies, pour la Charité que devons à noſtre procbain, & la crainte de Dieu, je vous prie tous avoir pitié de ce pauvre malade, & repreſentés à voſtre eſprit le jour & l heure, que peut eſtre ſera bien toſt que vous ſerés en pareil eſtat, auquel temps vous voudriés avoir donné tout voſtre bien & eſtre ſecourus des oraiſons de l'Egliſe, & prieres des gens de bien. Supplions Dieu doncques treshumblement, que par ſa miſericorde il accompagne ceſte pauvre creature de ſa force & de ſon S. Eſprit, & de ſa grace, luy doient parfaitte foy & eſperance au merite de la Paſſion de JEſus Chriſt, & qu'il le preſerve des aſſaux & tentations de l'ennemy: à fin qu'à l'article de la mort il die & retienne en ſon cœur l'oraiſon que noſtre Seigneur nous enſeigna, quand il paſſa de ce monde: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. *Mon Pere, je recommande mon eſprit en tes mains. Mon ame eſt à vous Seigneur, vous l'avez creée & miſe en ce monde: JEſus Chriſt l'a racheptee. Je vous ſupplie l'accepter en vos mains. JEſus Fils de Dieu prenés par voſtre pitié mon eſprit, & le preſentés à Dieu voſtre Pere, reveſtu de vos merites, & lavé de voſtre ſang. Glorieuſe Vierge Marie ſoyés mon Advocate envers voſtre beneiſt Fils, Michel Archange victorieux, & mon bon Ange aſsiſtés moy, & avec tous les Saincts & Sainctes de Paradis, aidés moy en ma priere.* Atque hæc quidem poterunt ſæpius repeti. Sed exhortatione facta procedet Sacerdos ad alias preces, ſicut in Manuali continentur.

Reliqua, quæ faciunt ad doctrinam bene moriendi, quæque morientibus neceſſaria ſunt, habes inter Quatuor noviſſima ſuperius.

DE SPONSALIBUS & MATRIMONIIS.

STATUTUM I.

Sponſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. (*s*) Et fiunt per verba de futuro: ut cum vir dicit mulieri: Accipiam te in uxorem: & mulier dicit viro: Accipiam te in maritum. Et fiunt quandoque per ſimplicem promiſſionem de futuro ſine juramento, aliquando cum juramento. Et quamvis poſſunt ſine Sacerdote contrahi, congruum tamen eſt & decens, ut per Sacerdotem Parochialem fiant, in præſentia honeſtarum perſonarum: ut bonum teſtimonium haberi poſſit (ſi opus ſit) de forma, modo, & verbis contractus. Et non debent fieri ante ſeptimum annum contrahentium.

II.

Matrimonium contrahitur per verba de præſenti maritali affecta: ut cum vir dicit mulieri: Accipio te in uxorem meam: & mulier dicit: Accipio te in virum meum: vel alia verba æquipollentia & denotantia conſenſum mutuum de præſenti. Sed non aliter poſthac ratum fore declaramus, niſi præſente Parocho, & duobus ſaltem teſtibus hæc fiant. (*t*)

III.

Matrimonium (*u*) per Sponſalia initium capit: per conſenſum animorum, expreſſum per verba de præſenti, uti diximus, ratificatur: per carnalem vero copulam conſummatur & perficitur.

Cauſæ principales, propter quas contrahitur Matrimonium, ſunt duæ. Prima eſt procreatio prolis. Secunda eſt vitatio fornicationis & adulterii, quæ eſt mortale peccatum: quia omnis copula carnalis viri cum muliere, præter matrimonialem, eſt mortale peccatum. Aliæ ſunt cauſæ ſecundariæ, ſive minus principales, de quibus nihil in præſentia.

Poteſt-

(*s*) Stat. vetus. (*t*) Conc. Trid. Seſſ. 24. c. 1. (*u*) Idem Stat. vetus.

Poteſt quis accedere ad uxorem quatuor de cauſis: ſcilicet cauſa prolis, cauſa vitandæ incontinentiæ, cauſa reddendi debiti, & cauſa explendæ libidinis. In tribus primis non eſt peccatum, ſed in quarto eſſe ſolet aliquando mortale, aliquando veniale. unde verſus:

Quinque modis peccat uxore maritus abutens,
Tempore, mente, loco, conditione, modo.

Tria ſunt bona Matrimonii, ſcilicet fides, ne poſt vinculum conjugati cum alio, vel alia partem habeant: proles, ut ſuſcipiatur, ametur, & religioſe, id eſt, probe, & in bonis artibus ac moribus inſtituatur. Sacramentum, ut inſtar conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ, inſeparabile vinculum maneat Matrimonii uſque ad mortem alterutrius ipſorum. (*x*)

Quos enim Deus conjunxit [inquit Dominus] homo non ſeparet. Et ſi propter fornicationem ſeparatio fiat a thoro, manet tamen vinculum Sacramenti perpetuo, viventibus ambobus. Hæc eſt doctrina Catholica, quam docuerunt Hilarius, Epiph. Theodoret. Baſilins, & alii. *Licet Lactantius lib. 6 Divin. inſtit. aliter.* Sed falſus hic. Nam quomodo reconciliari poterit reſipiſcens uxor, ſi vir aliam duxerit? Reconciliari autem voluit Apoſtolus: in lege lapidabatur adultera.

IV.

Maſculus major annis quatuordecim, (*y*) & puella major annis duodecim, potentes ad carnalem copulam, poſſunt Matrimonium contrahere, etiam ſi muti ſint, dummodo ſigna conſenſus demonſtrent.

Matrimonium licet poſſit contrahi abſque conſenſu parentum, & amicorum contrahentium, & ſine aliqua publicatione bannorum, & nihilominus habeatur ratum, nec unquam diſſolvi ab hominibus poſſit: (ideo dicit Scriptura: Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ) tamen quia honeſtum, congruum & decens eſt, ut tanti momenti contractus non temere fiat, & inconſulto: Sancti Patres, inde a principio Eccleſiæ, omnino clandeſtina conjugia damnarunt, (*z*) nec minus quam adulteria & fornicationes tamdiu rejecerunt, donec ſolennitatibus adhibitis celebrarentur. Quapropter filii ex tali conjugio procreati, habentur illegitimi, quamdiu in facie Eccleſiæ non celebratur.

Dicuntur autem Matrimonia clandeſtina, quoad præſens, & illa, quæ de facto fiunt non factis tribus bannis & proclamationibus publicis in Eccleſia Parochiali, per tres dies Dominicos aut alios Feſtivos, ut moris eſt & juris, nulla habita diſpenſatione bannorum prædictorum.

Uno verbo clam fieri dicentur illa, quæ celantur timore alicujus controverſiæ & impedimenti, quod jure timeri debuit. Nam qui nihil timet, non fugit lucem.

Solemnitas requiſita præcipue eſt, ut mulier petatur ex iis, qui curam ejus habent. Deinde [ut legibus (*a*) docetur] a propinquis, & præſente Parocho, vel alio Presbytero ſponſetur, [quod vocatur affidario.] Tertio, ut publice in Eccleſiis banna pronuntientur per Curatum, præfinito termino competenti & ſpatio dierum inter ipſa banna aliquo, ut legitimum impedimentum opponere queat, qui volet. Quarto, ut a Sacerdote coram teſtibus multis, benedicatur in Eccleſia, & tempore non prohibito. Denique, ut a paranymphis ſecundum conſuetudinem patriæ cuſtoditam, ſolenniter a viro accipiatur. Et biduo, vel triduo [ſi fieri poterit] orationi vacantes, caſtitatem ambo cuſtodiant: vel ipſa nocte prima ſaltem, pro reverentia benedictionis.

V.

Mandamus etiam, (*b*) & diſtricte præcipimus Curatis Nobis ſubditis, ut frequenter hortentur publice in Eccleſiis ſuis Parochianos ſuos, & præcipue juvenes adoleſcentes, ne contrahant Matrimonia, ſine conſenſu & beneplacito parentum ſuorum, aut illorum, a quibus gubernantur & reguntur. Adde, quod ii melius providere poſſint, & cognoſcere, quid expediat in tali re, quam adoleſcentes ipſi, paſſione ſtulta ſæpenumero decepti & amoris furore.

VI.

Matrimonium deberin facie Eccleſie publice ſolennizari, per Sacerdotem Parochialem poſt tria banna publice proclamata in prono Miſſæ, præſente populo tribus Dominicis, vel Feſtis, non immediate ſe ſequentibus, in Eccleſia loci,

---

(*x*) Aug. de gene. ad literam libr. 9. cap. 7.
(*z*) S. Evariſtus 3. q. 5. aliter.
(*a*) 30. qu. 5.
(*y*) Stat. vetus.
(*b*) Stat. vetus.

loci, ubi morari sunt soliti contrahentes & parentes ipsorum. (*c*)

VII.

Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi vel nostra licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt: eos ad sic contrahendum Sancta Synodus Tridentin. inhabiles omnino reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, ipsosque aliter contrahentes, & Parochum sine testibus, & testes sine Parocho assistentes, graviter puniendos esse declarat.

VIII.

Si autem durante proclamatione bannorum (*d*) apparuerit opponens, vel contradictor proponens & allegans causam, propter quam Matrimonium hujusmodi non debeat de jure fieri: Sacerdos Parochialis citet contrahere volentes & opponentem, ad certam & competentem diem, tunc futuram coram Officiali nostro, ad prosequendum negotium, & procedendum, prout juris fuerit. Nec procedat Sacerdos ulterius ad solennizationem dicti Matrimonii, vel alicujus prædictorum, donec & quousque sibi constiterit de mandato dicti Officialis nostri.

IX.

Et cum ad Nos, (*e*) vel ad nostram Sedem pertineant causæ matrimoniales: prohibemus sub excommunicationis pœna, ne quis cujuscunque gradus, conditionis vel dignitatis existat, cognoscere præsumat, aut judicare de causis matrimonialibus: Neque partes Matrimonium contrahere volentes concordent, vel transigant inter se, super ipsis causis, absque judicio Ecclesiæ.

X.

Multa sunt impedimenta Matrimonii, impedientia contrahendum, & dirimentia contractum: super quibus antequam contrahantur, consuli Sacerdotes solent. Et a versibus his comprehenduntur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Addito nunc, Parochus, binis cum testibus absens:
Si sis affinis, si forte coire nequibis.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

XI.

Sunt alia, quæ impediunt contrahendum, sed non dirimunt jam contractum.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriarum,
Ista vetant fieri, permittunt facta teneri.

Omissis autem nunc aliis impedimentis Curatus scire debet, quod cognationis & affinitatis gradus ascendentes & descendentes, prohibiti sunt a natura: & in illis copulam omnes sanæ mentis homines abhorrent. Collaterales cognationes prohibentur partim Sacris (*f*) Literis, partim (*g*) Canonicis: sed ab his, usque ad quartum gradum inclusive. Et in cognatione quidem spirituali primus gradus prohibetur, sicut supra dictum est in titulo de Baptismo. Sed in affinitate expenduntur gradus cognationis alterius conjugum: quia toto gradu distat vir a cognatis conjugis suæ, quoto conjunx ipsa distat ab eisdem cognatione. Estque primus gradus cognationis inter patrem & filium: primus quoque inter fratres, secundus autem inter avum & nepotem, & inter filios fratrum: & sic deinceps. [*b*] In his gradibus cognationis, vel affinitatis, contrahentes, eo ipso facto sententiam excommunicationis a jure latam incurrunt. Et Matrimonium nullum faciunt. Lege Mosaica prohibebatur nepos ducere amitam, vel materteram. Levit. 18. Sed permittebatur avunculo & patruo, ducere neptem ex fratre vel sorore. Nam Josue 15. Othoniel duxit filiam Caleb fratris sui: & Abraham Sarai filiam Aram fratris sui. Gen. 12. Rationem hujus dispensationis dat Liranus Josue 15. quia caput uxoris est vir, & debetur viro reverentia ab uxore. Idem docet Petrus de Pal. 4. d. 41. q. 1. Licet contra doctrinam glos. c. Literas. de rest. spol. & cap. Gaudemus. de divort. & c. Per venerabilem. qui fil. sunt leg.

XII.

(*c*) Ext. De electio. c. Postquam. Pan. c. Cum inhibitio extr. De clande. desponf. Synod. Mogun. (*d*) Stat. vetus. (*e*) Idem. (*f*) Levit. 18.
(*g*) Ext. De consan. & affin. (*b*) In Clem. 1. De consan. & affin.

XII.

Tempora feriarum, quibus prohibebatur celebratio nuptiarum, sunt in toto Adventu usque ad octavam Epiphaniæ exclusive: & a Septuagesima usque ad octavam Paschæ, inclusive, & a tribus diebus ante Ascensionem, usque ad octavam Pentecostes, exclusive. Sed per Concil. Trid. sublata est prohibitio post Epiphaniam: & a Septuages. usque ad diem Cinerum. In jejuniis Quatuor temporum: & Vigiliis Sanctorum, in quibus jejunium est de præcepto, non fiunt nuptiæ. Quia propter jejunia, & Communionem Sacram, etiam Matrimonio conjuncti (ut vacent orationibus) deberent a maritali thoro abstinere, tanquam uxores non habentes: multoque minus illa exempla dissolutionis exhibere, quæ solent lætitiæ causa in nuptiis. (*i*)

XIII.

Nullus Sacerdos Parochialis (*k*) recipiat alienum Parochianum nostræ Civitatis & Dioicesis, ad Sacramentum Matrimonii, nisi habeat literas dimissorias, & testimoniales sui Curati: seu Vicarii illius, per quas appareat, quod talis Parochianus alienus, idoneus sit, nec in eo obstet impedimentum, quominus licite Matrimonium possit contrahere: vel nisi certis de causis Nos, aut Vicarius noster Generalis mandemus fieri per patentes literas signatas & sigillatas in cera rubea: veluti fieri solet pro Magnatibus, & aliis nonnullis.

XIV.

Si vero Parochianus alienus sit alterius Dioicesis, (*l*) licet habere dicatur literas testimoniales sui Curati: non tamen admittatur sine nostris, aut Vicarii nostri Generalis, vel Officialis literis de Placet, adnexis ad tales literas dimissorias: ad obviandum fraudibus & malitiis, quas experientia docet sæpe in talibus literis esse commissas.

XV.

Pro literis, quas vocant: De relatione boni status Parochiani sui, quibus scribitur (sicut in forma sequenti traditum est) quod ipse prior Curatus nullum scit, vel intellexit impedimentum, propter quod tali Parochiano suo debeant denegari Sacramenta Ecclesiastica: (sive antequam recedat, has petierit literas, sive postea multo tempore) Curatus tales dans literas, non exiget plus, quam quatuor albos. Si vero Parochianus, vel Parochiana absque licentia sui Curati recesserit, vel cum licentia, pro bannis, quæ fient in priori Parochia, & literis super hoc a Curato datis, solvet sex albos: nisi per has literas simul detur licentia recedendi a Parochia: quæ dicuntur literæ de recedo. In sua Parochia, ubi residet quis, nihil tenebitur solvere Curato suo pro bannis: nisi aliter habeat consuetudo. Pro literis vero de recedo, quibus Curatus dat licentiam Parochiano suo aliam Parochiam acquirendi, & eum ex sua dimittit & liberat, servabitur consuetudo loci absque ulla querimonia: alioqui de nimia exactione, si quis conquestus fuerit, graviter punietur a Nobus Curatus, vel Vicarius in hoc delinquens.

XVI.

Mulieri secundo nubenti nullus Sacerdos benedictionem impendat nuptialem: quia jam in primo Matrimonio fuit benedicta. (*m*)

XVII.

Quando aliquis vir alicui mulieri fidem de Matrimonio contrahendo dedit, nullatenus debet eum Sacerdos alteri mulieri matrimonialiter conjungere, etiam, si is primam non cognoverit: nisi evidens impedimentum Canonicum interesset inter primos, propter quod non possent, seu deberent Canonice copulari. Ubi si dubitetur de impedimento, consuli Nos oportebit. (*n*)

Præsentatis pro foribus Ecclesiæ Sponsis, & ultimo banno proclamato, in hunc modum procedetur.

Les

(*i*) S. Tho. 4. dist. 32. 33. qu. 4. Non oportet. ext. De fer. (*k*) Stat. vetus.
(*l*) Stat. vetus. (*m*) C. Vir autem. de sec. nupt.
(*n*) 21. dist. De consang. & affin. c. 1. c. De exceden. de excess. Prælatorum.

Les bans ont esté faicts & proclamez en nostre Mere Sancte Eglise par trois jours solennels, entre N. & N. encores les denonçons nous pour la quarte fois, & commandons sur peine d'excommuniement, s'il y a aucuns ou aucunes, qui sachent cause pourquoy le mariage ne se doive faire, qu'ils le dient avant, qu'on procede plus avant audict mariage.

Hoc facto si nihil opponatur, Curatus seu Pastor interrogabit eos, petito prius nomine utriusque, in hunc modum:

Jean & toy Pernette, avez vous la volonté de vous marier ensemble? Respond. Ouy. Y a il entre vous quelque empeschement de parenté ou d'affinité, ou autres deffenduz par l'Eglise? Toy Jean, tenendo ejus manum dextram, *par le serment que tu as presté à Dieu & à son Eglise, as tu faicts promesse, &c.* Quod si quis opponat, cessabit Sacerdos, & sciscitabitur: *Quel empeschement y a il?* Si respondeant Matrimonium esse cum alio factum: remittet eos Curatus ad Officialem nostrum, assignando diem ipsis partibus coram dicto Officiali: & dabit partibus literas hujusmodi:

VEnerande Domine Officialis, noverit vestra discretio, quod cum paratus essem Matrimonium in facie Ecclesiæ meæ celebrare inter N. & N. P. se opposuit. Quare partes ad vos remisi cum his literis, assignando eis diem N. Vos oro habeatis ipsos commendatos. Datum, &c.

Si vero impedimentum objiciatur consanguinitatis vel cognationis: tunc Curatus describet arborem in charta, sicut ipse compererit rem se habere, & mittet ad dictum Officialem, si res fuerit ipsi Curato dubia: sin vero manifestum sit impedimentum, cessabit omnino a celebratione dicti Matrimonii.

Postea altiori voce, si videatur opportunum, dicet, quæ sequuntur.

Le souverain Createur apres la creation du monde a institué le sainct mariage, le premier entre Adam & Eve, eux estans encores en paradis terrestre, & en l'estat d'innocence: qui n'est pas sans grand mystere. Hic poterit Curatus, si velit dilatare sermonem, exponere quo pacto Deus creavit Evam: quid dixit Adam, visa uxore, &c. Item quo pacto Filius Dei de cœlo descendit, ut Ecclesiam sibi desponsaret. Quocirca Apostolus ait: Sacramentum hoc magnum est. Eph. 5. Amplificabit dignitatem Matrimonii a significatione & mysterio conjunctionis illius invisibilis Christi & Ecclesiæ, ex qua confertur gratia in hoc Sacramento. *Depuis nostre Sauveur & Redempteur JEsus Christ, estant en ce monde, & conversant parmi les hommes a tant honnoré ceste saincte œuvre, que luymesme a assisté à la celebration des nopces, & au convive, où feit son premier miracle. Luymesme a prononcé la loy de mariage, & ordonné, qu'il sera indissoluble. Nul ne separera (dit-il) ceux que Dieu a conjoinct. Parquoy vous A. & E. qui desirez vous assembler, & vous marier l'un avec l'autre, devez avant toutes choses prendre garde, que ceste vostre intention ne procede de mauvaise source, comme de la volupté desordonnee, de l'avarice, de l'ambition, de la contraincte des parens, ou autres: mais il faut, que ce soit selon Dieu, avec simplicité d'esprit, & de pensée, comme en l'estat que Adam & Eve noz peres estoyent au paradis terrestre, & aux fins, que le mariage est ordonné: à savoir pour avoir des enfans, pour vous accompagner l'un de l'autre, & faire que le mal & le bien qui vous adviendra, soit commun à tous deux, & aussi pour vous preserver d'estre fornicateurs, ou adulteres.* Exaggerare hic poterit crimen adulterii: primum ex dignitate Matrimonii. Quod tantum mysterium sic contemnatur, non solum perjurio, sed etiam sacrilegio: deinde ex scandalis & malis, quæ sequuntur adulteros: veluti infamia, non solum adulteri, sed totius familiæ: odia affinium & cognatorum: incertitudo prolis. Item pericula, rixæ, inimicitiæ, zelus, cædes, strages, urbium aliquando, & populorum eversiones. *Doncques vous* A. *prenez* E. *pour vostre femme & espouse & compagne, luy donnez la puissance de vostre corps, avec la promesse, que vous faictes à Dieu, à son Eglise, & à elle de luy garder loyauté & fidelité, & ne vouloir jamais autre femme qu'elle, pour acte illicite: ou pour mariage, tant qu'elle vivra. Dieu vous commande de l'aymer comme vostre propre chair, de la norrir, de la consoler, & de l'instruire & corriger gratieusement & doulcement ses imperfections, si aucunes en y a: non pas*

comme vostre esclave, mais comme vostre seur & compagne.

Vous, E, en prenant, A, pour vostre mary & espoux luy faictes don de vostre corps, & luy donnez pareille puissance qu'il vous donne sur le sien. Vous vous obligez à Dieu, à son Eglise, & à luy, de luy garder loyauté, & fidelité, & ne vouloir jamais autre homme quel qu'il soit, pour acte illicite, ne pour mariage, tant qu'il vivra. Dieu vous commande de l'aymer, honnorer, le servir, & luy obeir comme nous voyons, que les membres du corps servent à la teste de l'homme. Vous mettrez peine de le consoler, & contenter en tout ce qu'il sera possible, & patiemment supporter ses imperfections, si aucunes en y a. Le prometter vous ainsi? Respond. Ouy. Gardez vous doncques mes enfans de contrevenir à ceste promesse, que vous faictes icy à Dieu: car il se venge de ceux, que le trompent & mesprisent.

Hic desponsabit eos juxta ritum Ecclesiæ, absolutos prius ab excommunicatione minori, vel majori, si possit, benedictis annulis de more, & prolatis verbis ab ipsis sponsis, scilicet: N. *Je te prens pour ma femme & mon espouse, & te promects, que je te porteray foy & loyauté de mon corps & de mes biens, & si te garderay saine & malade en quelque estat qu'il plaise à Dieu que tu sois, ne te changeray jusques à la mort.*

Et rursum idem dicetur ad Sponsum. Quo facto dicet: Et ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Priez Dieu tout deux, qu'il vous donne grace de vivre en bonne paix & en bonne union: & garder & tenir fidelement ce que vous promettez l'un à l'autre, autrement la benediction de Dieu, que vous receverez maintenant, sera convertie en malediction sur vous.

Si fuerint viri literati, exhortari eos poterit, ut legant historiam Tobiæ: ut illius exemplo sanctum, & in Domino conjugium auspicentur.

XVIII.

Et caveat diligenter Curatus, ne Sacramentum hoc Matrimonii administret excommunicatis, vel interdictis: sub pœnis a jure positis.

Forma literarum testimonialium de bannis proclamatis pro Matrimonio contrahendo.

Curatus Ecclesiæ Parochialis de Changiis juxta Arbosium, in Decanatu de Salinis, Bisunt. Dioicesis, Charissimo in Christo Fratri nostro Curato de Sancto Moncejo, Lugdinensis, vel alterius Dioicesis, salutem. Notum facimus vobis, quod in nostra Ecclesia proclamavimus tria banna per tres dies Dominicos, seu Festivos solennes, ad solennizationem Matrimonii inter N. filium N. Parochianum nostrum, & N. filiam N. quibus nemo se opposuit aut contradixit. Evolvimus etiam regestra nostra, ubi nullius excommunicationis sententia inveniuntur innodati, nec scimus nos in eis aliquod impedimentum Canonicum, propter quod Ecclesiastica Sacramenta eis debeant denegari, aut differri. Hoc nos omnibus, quorum interesse poterit, testamur, sub nostro signo manuali, die N. mensis N. Anno, &c.

Henry de Guillot Presbyt. Curatus.

Forma literarum de Recedo, seu missionis a Parochiatu.

Curatus Ecclesiæ Parochialis de Cyrodo, in Decanatu de Montana, Bisuntinæ Dioicesis, Charissimo in Christo Fratri nostro Curato de Montemartino, Lugdinensis, vel alterius Dioicesis, salutem. Petiit a nobis dimissionem Joannes N. Parochianus noster: quod in vestra Parochia jam ab aliquo tempore moretur, vel perpetuo morari deliberet. Quam nos ei libenter concedimus: eumque per præsentes a nostra cura & regimine dimissum, vobis tradimus & commendamus in visceribus charitatis, nullius sententiæ excommunicationis vinculo innodatum, aut alio impedimento, quo minus ei Sacramenta Ecclesiæ & sepulturam impartiri, tanquam vere Catholico, debeatis. Datum sub signo Manuali nostro, die . . mensis N. Anno ab Incarnatione Domini, &c.

Claudius Bruillon, Presb. Curatus.

Si vero excommunicatus sit, ponetur sic: Vobis tradimus, sed excommunicatum ad instantiam talis, pro summa tali, vel pro contumacia, sicut in regestro nostro comperimus. Datum, &c.

Formam literarum testimonialium de bono statu, invenies in titulo de Sepulturis.

DE

DE SACRAMENTO ORDINIS.

SEptem ſunt Ordines Eccleſiæ: Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, & Presbyter. Primi quatuor dicuntur Minores, & non ſunt Sacri: tres autem ultimi dicuntur Sacri. Adde quod, qui in Sacris ſunt Ordinibus, uxores habere non poſſunt. Et ita ſtatim vovere coguntur, cum primum Subdiaconatus ordinem ſuſcipiunt. Alioqui non admittuntur ad eum Ordinem, niſi qui cœlibem vitam agere promittunt.

In ordinatione autem hæc requiruntur: Epiſcopus, qui ejus rei Miniſter eſt: vir examinatus: manus impoſitio, cum verbo: & in Presbytero atque Epiſcopo ordinando etiam unctio. [*o*]

Eſſe autem ordinem unum e ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, hinc patet: quod verbis & ſignis exterioribus ac viſibilibus conficitur, & gratiam confert, ſicut docet Apoſtolus, 2. Timoth. 1. & 4. Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum Presbyteri, id eſt, Epiſcopi. Septem vero eſſe, & quomodo cooferri debeant, Concilium Carth. 4. jam olim definivit. Ignatius quoque ad Trall. & Antioch. aliquot recenſet.

STATUTUM I.

ANtequam ſe Epiſcopo offerant ordinandi, debent ei, vel Pœnitentiario, vel alii poteſtatem habenti confiteri: ne forte indigni accedentes ad Ordines, ex ignorantia vel ſimplicitate, irregulariter ordinentur.

II.

Qui autem a jure ordinari prohibentur, ſunt ii: Primo, ætate minores, quam ad Ordinem requiratur, ut ſupra dictum eſt. Secundo, imperiti, ſeu illiterati. Tertio, crimino ſi. Exiſtentes enim in peccato mortali non debent promoveri. Quarto, bigami, id eſt, qui duas uxores habuerunt, vel viduam. Quinto, ſolenniter pœnitentes. Sexto, neophyti: hoc eſt, recenter in fide Catholica plantati. Septimo, curiales, qui propter aliquod officium curiæ ſunt obligati. Octavo, ratiociniis obligati. Nono, ſervi. Decimo, corpore vitiati. Undecimo, filii illegitimi. Duodecimo, ignoti & peregrini. Decimo tertio, infames. Decimo quarto, irregulares. Decimo quinto, ſuſpenſi, & interdicti, vel excommunicati. Decimo ſexto, hermaphroditi. Decimo ſeptimo, conjugati: niſi velint ingredi religionem, & habito conſenſu uxorum. Decimo octavo, hiſtriones, quia habentur infames. Denique qui per ſaltum, vel furtive contra voluntatem Epiſcopi promoti ſunt, vel duos Ordines Sacros eodem die ſuſceperunt, vel quatuor minores cum Subdiaconatu eodem die. Omnes hi prohibentur ordinari: & ſi ordinati fuerint, prohibentur in ſuſcepto ordine miniſtrare. (*p*)

DE EXAMINE ORDINANDORUM.

JUbet Apoſtolus, ut qui ad Sacros Ordines admitti debent, probentur primum, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes. Quia non paucos ad hoc obtrudit minus idoneos vel ambitio, vel avaritia, vel ſpes otii.

STATUTUM I.

IDcirco ne cui manus cito imponantur, & communicemus peccatis alienis; ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Epiſcopus Ordines celebret in noſtra Dioiceſi, nec Pontificalia exerceat, abſque noſtra licentia, & permiſſione, ſicut eſt de jure prohibitum. (*q*)

II.

Epiſcopus per ſeipſum Ordines celebret, ſtatutis a jure temporibus, in Eccleſia Cathedrali, & publice: vocatisque & præſentibus Canonicis, niſi ægritudo, vel alia cauſa impediat.

III.

(*o*) Stat. vetus. (*p*) De temp. ord. lib. 6. 26. diſt. 50. Ex præſentibus. 36. diſ. Illiteratos 40. diſ. c. 1. 2. 3. 23. De legen. Extr. de oblig. 51. diſ. Ext. de ſervis non ord. Ext. de corpore iot. de reg. jur. lib. 6. Argu. extr. de temp. ord. cap. ultim. Ext. de Cleric. excom. Extr. gloſſ. 4. q. 3. Hermaphroditus c. fi. de temp. ord. lib. 6. 86. diſ. 4. q. 1. cap. 1. De iis, qui not. inſa.

(*q*) Canon. Apoſtolorum 34. & Nicæn. 17. Trid. Seſſ. 15.

III.

Literæ dimiſſoriæ non concedantur amplius, nec conceſſæ admittantur: niſi in quibus mores & ſufficientia promovendi commendentur ab Ordinario. Quare forma illa, quæ olim erat uſu, onerandi conſcientiam Epiſcopi ordinantis, abrogetur: & pro illa fiat poſthac commendatitia, cauſam continens, cur a proprio Epiſcopo promoveri non poſſit. Promovendi ad ſingulos Ordines Sacros examinentur prius: nec ordinetur quiſquam ſine diligenti examine, nec in minori ætate, quam oportet: vel etiam Regulares, & Religioſi.

IV.

Ad Primam Tonſuram.

Ad primam Tonſuram Clericalem, idonei erunt adoleſcentes ex legitimo Matrimonio procreati: ſeptem annos nati: Sacramentum Confirmationis adepti: legere atque ſcribere non prorſus ignari: & qui ſimpliciter Symbolum fidei tenuerint, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Confeſſionem generalem, & Benedictionem, non alii. Et ponantur poſthac omnia hæc in literis formatis tonſuræ, alias pro nullis habeantur.

V.

Ad Quatuor Minores.

Ad minores Ordines promovendi, bonum habeant teſtimonium a Parocho, & Magiſtro ſcholæ, in qua educantur. Sint duodecim annorum: ſaltem qui futuri ſunt Lectores & Exorciſtæ, quamvis in minori ætate liceat. Secundo, oſtendant literas tonſuræ, ſintque ex legitimo thoro. Tertio, ſint membris integris, non careant oculis, vel naribus, vel manibus, vel pedibus: nec ſint valde deformes corpore. Quarto, ſciant expedite legere, ut hinc appareat eos non ignorare linguam latinam.

VI.

Promoveantur autem ad quatuor iſtos Ordines per intervalla temporum, quoties fieri poterit: ut in uno quoque Ordine exercitati, de gradu in gradum aſcendere merito poſſint.

VII.

Ad Tres Sacros.

Ad ſingulos Ordines promovendi (ſcilicet Presbyteratum, Diaconatum, & Subdiaconatum) per menſem ante ordinationem Epiſcopum adeant, vel ejus Vicarium Generalem, qui vel Curato, vel alii committet, ut nominibus ac deſiderio eorum, qui volent promoveri publice in Eccleſia promulgato, de natalibus, ætate, vita, & moribus a fide dignis inquirant, & de ſervitio exhibito in Eccleſia per unum annum in Ordine recepto, & literas inquiſitionis transmittant: ipſi vero ordinandi ſe præſentabunt examini tempore aliquo ante celebrationem Ordinum, ut tempeſtive poſſint dare nomina ſua Examinatoribus.

VIII.

Ad Subdiaconatum.

Promovendi ad Ordinem Subdiaconatus primo exhibeant titulum Beneficii, aut penſionis, vel Patrimonii ſufficientis, cujus copiam relinquent penes Sigilliferum Curiæ. Sub Patrimonii vero titulo vel penſionis, non alios ordinabit Epiſcopus, quam quos maxime neceſſarios, vel utiles judicaverit Eccleſiæ. Secundo, ſint XXII. annorum: licet ante Concilium minores admittebantur. Tertio, oſtendant literas aliorum Ordinum. Quarto, ſciant grammaticam, & cantum, & parvum Catechiſmum, qui deſcribitur in Statutis noſtris Synodalibus. Quinto, habeant bonum teſtimonium.

IX.

Ad Diaconatum.

Primo, ſint ætatis XXIII. annorum. Secundo, oſtendant literas aliorum Ordinum. Tertio, teneant grammaticam, & cantum, & Catechiſmum, & computum Eccleſiaſticum, & Breviarii Biſuntinenſis cognitionem aliquam.

X.

Ad Presbyteratum.

Primo, ſint ætatis XXV. annorum. Secundo, oſtendant literas aliorum Ordinum. Tertio, afferant ſecum Breviarium

rium & Statuta Synodalia, ut rursum de officio Ecclesiastico, atque aliis Presbytero necessariis examinentur. Quarto, habeant bonum testimonium, maxime de officio exhibito in Ecclesia, & de Sacræ Communionis Eucharistiæ frequentatione.

XI.

Ad Curam animarum.

Ne aliis, quam maxime idoneis, cura animarum committatur; servabitur ad unguem forma examinis, quam tradiderunt Patres in Concilio, Sess. XXIV. cap. 18. nec omnes oportet idoneos existimare, ad Ecclesiam Parochialem administrandam, quod ad Presbyteratus ordinem promoverimus. Plura enim ab illo exigentur in die judicii, cui cura populi commissa est, quam ab eo, qui ad sacrificandum, & orandum pro defuncto Fundatore Sacelli alicujus, ordinatus sit.

Statuimus ergo & ordinamus, ut (r) nemo electus confirmetur, nemoque præsentatus ad dignitatem, vel curam animarum instituatur, (vel simpliciter, vel causa permutationis) priusquam sit examinatus, & comprobatus idoneus: possitque, & velit muneri, ad quod vocatur, pro virili satisfacere. Qui si præsens instituatur, fidei professionem faciat statim in manibus nostris, vel ejus, qui ad hoc fuerit deputatus: si per Procuratorem, intra duos menses id præstare teneatur.

XII.

Nemo ad dignitatem aliquam (s), cui cura animarum adnexa est, promoveatur, nisi saltem XXV. annum attigerit: doctrina, moribusque commendatus. Archi-Diaconi etiam, qui oculi sunt Episcopi, sint graduati.

XIII.

Docet Sacrosancta Synodus in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, nec populi, nec cujusvis sæcularis Potestatis & Magistratus consensum, sive authoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio. Quin potius decernit, eos, qui tantum modo a populo, aut sæculari Potestate a Magistratu vocati & instituti, ad Sacerdotum exercenda ministeria ascendunt: & qui ea propria temeritate sibi sumunt: omnes non Ecclesiæ Ministros, sed fures & latrones per ostium non ingressos habendos esse, & deponendos. (t)

XIV.

Sacrosan. Chalcedonensis Concilii in hac saltem parte inhærendo vestigiis, nullus in Presbyterum ordinabitur, qui Ecclesiæ, aut pio loco, non inscribatur: ut illic suo fungatur munere, nec incertis vagetur sedibus. Quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur. Nec resignare beneficium poterit, sub cujus titulo promotus fuerit: nisi habeat, unde vivat aliunde.

XV.

Qui autem in ordine Presbyteratus constitutus est, videat, ne Sacrum Ordinem ob avaritiam, aut aliam causam non piam ambiisse judicetur. Ideo diebus saltem Dominicis & Festis Missæ Sacrificium offerat, & celebret frequenter.

XVI.

Nemo jus præsentandi (u) occupet, nisi de novo Ecclesiam vel beneficium fundaverit, & construxerit, sive erectam, sed indotatam, de suis patrimonialibus bonis competenter dotaverit. In casu autem fundationis, soli Episcopo, non inferioribus reservatur institutio. Nec juris Patronatus titulus cuiquam proderit, nisi ex fundatione sit vel dotatione, & ex authentico documento, aliisque jure requisitis ostendatur: sive ex multiplicatis præsentationibus, per antiquissimum tempus continuatis. Quicunque etiam jus aliquod Patronatus venditionis, aut alio quocunque titulo, in alios contra Canonicas Sanctiones transferre præsumpserit, excommunicationis & interdicti pœnis subjicietur, & jure ipso privatur.

XVII.

(r) Colon. Synod.
(s) Trid. Sess. 24. c. 12.
(t) Can. Apost. 30. Athan. Epi. ad orthodoxos.
(u) Trid. Sess. 14. c. 12. Sess. 25. c. 9.

XVII.

In pœnas & censuras varias, veluti excommunicationis, suspensionis, irregularitatis, incidunt, qui per Simoniam propriam Sacros Ordines adipiscuntur, (x) aut per saltum: (y) aut eodem die duos: (z) & qui contra prohibitionem: (a) qui ab Episcopo simoniaco, (b) deposito, vel de hæresi, aut Simonia delato: qui homicidium voluntarium perpetraverint: qui nati ab illegitimo thoro absque dispensatione: (c) qui ante legitimam ætatem: (d) qui extra tempora: (e) qui sine licentia sui Ordinarii: (f) omnes hi si celebrarint, fiunt irregulares.

DE SIMONIA.

Nulla ex re tantum detrimenti capit Hierarchia Ecclesiastica, quam ex labe Simoniæ. Ubi enim pretio & ambitu, Ordines Sacri, honores, & dignitates conferuntur, ac non meritis personarum, & justo examine; necesse profecto est, ut omnis ordo, & inter homines justitia subvertatur: Non aliter, quam si in corpore humano membrorum munia transferrentur, & manus ad ambulandum applicarentur, pedes ad audiendum, aures ad videndum. Fit enim in Ecclesia per Simoniam, ut qui parere debuerat, jubeat: & qui doceri, doceat: & qui sanctificari, sanctificet. Quam id verum sit, ortæ nostris temporibus hæreses ac seditiones declararunt. Quare non immerito in eam armatos videmus tot Canones. Ad cujus accusationem non aliter, quam in crimine læsæ Majestatis testes admittuntur, non tantum servi adversus Dominos, sed & criminosi, & infames. Et in detestationem tanti criminis, vocarunt hæresim. Flagello ex funiculis facto ejecit Dominus cum terrore spectantium vendentes in templo columbas, id est, S. S.

Dicta est a Simone illo Mago, de quo scribitur Act. 8. Cum vidisset autem Simon, quod per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum. Ad quem Petrus dixit: Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

Ex his verbis sumpta est definitio Simoniæ hæc: Voluntas studiosa (seu deliberata) emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali adnexum. Nomine autem emptionis & venditionis omnem commutationem intelligimus rei spiritualis pro temporali: non modo videlicet pecuniam in pretio habendo, sed rem aliam quamcunque: imo preces, quæ pretio æstimari queunt, & servitia, & affinitates, quoties in compensationem sumi possunt rei spiritualis. Qui ergo munus alteri dat, ut pro se oret beneficii Collatorem, Simoniam committit: preces enim pretio redimit. Virtute (inquit Comicus) ambire oportet, non favitoribus.

Res autem spiritualis intelligitur hoc loco, quæ vel gratiam Spiritus Sancti continet, ut sunt Sacramenta, & dona gratiarum: vel quæ functionibus spiritualibus destinata sunt, ut Sacerdotia, Patronatus, Altaria, Calices, & similes res sacræ. Functiones quoque, ex authoritate spirituali dependentes: ut benedictiones, dispensationes, absolutiones, reconciliationes, & similes: quas quia gratis accepimus, gratis dare debemus.

Ergo pretii ratio sola est, quæ Simoniam facit. Nam pretio æstimari nullo possunt spiritualia. Hinc sequitur pactum omne super re spirituali & conventionem, conditionemque, de Simonia argui posse. Veluti; dabo ego beneficium meum Petro, tu dabis tuum Joanni. Dare autem aliquid in eleemosynam, vel in sustentationem Ministri Sacramentorum, vel ob reverentiam, vel ex obligatione legitima aut consuetudinaria, non putatur Simonia: nisi forte vel qui dat, vel qui accipit, id pro pretio habeant. Mentalis namque Simonia voluntate committitur & deliberatione, etiam si res effectum non consequatur: Quanquam censuris non subjiciatur, nisi sit consummata pacto præcedente: pœnæ enim restringendæ sunt ad actus consummatos. Patet ex cap. ult. extr. de Simonia. Calices quoque, & indumenta sacra, vendi possunt pro pretio materiæ: sed non pluris, propter consecrationem. Quæ si laicis vendantur, frangi prius oportet, ne in usus convertantur profanos.

Quam-

(x) C. Illiteratos 36. distinctio. & Innoc. in c. Tantam. de exce. præd.
(y) C. Unico. de Cler. per saltum pro. (z) C. 2. De eo, qui fur. or.
(a) C. Vel non est compos. de temp. ord. & c. Innotuit. de eo, qui furtim ord. susc.
(b) Si quis a Simoniacis. Trid. Sess. 14. cap. 7. (c) C. 1. De fil. Presb. in antiq. & li. 6.
(d) De ætate & qualit. (e) De temp. ord. cap. Vel non est compos.
(f) Manual. Confess. c. 27. nu. 244.

Quamvis autem pro celebratione Missæ vel Baptismi, vel alterius rei similis accipere aliquid pretii, vel dare, simoniacum re vera sit: tamen stipendia accipere a populo & alimenta, non prohibetur. Dignus est enim operarius mercede sua, Matth. 10. id est, cibo suo, ut Luc. 10. Accipiant, inquit Augustinus, sustentationem necessitatis a populo, mercedem dispensationis a Domino.

Quæret aliquis: Si hæc vera sunt, sequitur nullo modo licitum esse pacisci pro hisce laboribus. Atqui videmus fieri quotidie, & sine reprehensione, ut Presbyteri, se obligent pro mercede ad celebrandum in Sacellis privatis, & ad vigilias defunctorum, & ad administranda Sacramenta pro Curatis absentibus. Sane D. Thomas (*g*), quem sequitur Durandus, nullum pactum venditionis posse intervenire docet pro labore hoc, quin simoniacum sit. Labor enim non solet unquam vendi, sed id, quod labore quæritur: nempe opus. Quid conductoris operarum tuarum interest, multum vel parum labores, modo fiat, quod optat? Item labor in celebratione, vel administratione Sacramenti ab administratione & celebratione, non separatur: & celebratio Missæ, Missa est: sicut administratio Baptismi, Baptismus. Quod si pro Baptismo non potes pretium accipere, sequitur, quod neque pro labore. Verum Dom. Soto (*h*), cum quibusdam aliis, distinguit hoc loco: si tanquam laboris pretium intelligas, non licet pacisci pro labore: sed bene pro obligatione. Siquidem potest obligatio ipsa vendi per se, quæ privatio libertatis quædam est. Ipsa quoque Ministri sustentatio, si pretio æstimari potest, quid prohibet, quin in pactum duci queat? Confirmantur hæc per c. Significasti. de Præbend. Ad ampliorem quoque declarationem, considerandum, alios esse labores, qui celebrationem antecedunt: alios qui comitantur, nec separari possunt. Illi quidem locari possunt, non autem alii. Veluti, si longum iter sit, & difficile ad Ecclesiam. Sic cantorum musica & opera locari potest: quia non est essentialis Missæ. Sic sepultura, licet, quæ necessaria est, vendi non possit, at locus magnificentior, & pompa funebris ad sepulturam, possunt. Sequitur, Pastores Ecclesiarum jure exigere laborum suorum mercedem, nimirum, ut sustentationis suæ stipendium: non tamen ut pretium rerum spiritualium. Sic nos existimet homo (inquit Apostolus) sicut Ministros, &c. alioqui si talem habeant mentem, ut se spiritualia vendere censeant, Simoniaci erunt, & ad restitutionem tenebuntur. Canonici autem, qui pro primo & principali fine officii sui pretium in mente habent, atque stipendium distributionum, Simoniam committunt. Verum si non pro fine principali, sed accessorio quodammodo, tanquam rei necessariæ ad sustentationem ordinatæ, nihil peccant. Tenet quoque Scotus, spem solam mercedis licita eos ad Ecclesiam aliquando adducere: quando scilicet ex officio non obligantur alias venire.

STATUTUM I.

Pœnæ Simoniæ est excommunicatio Papalis, privatio a Beneficio, suspensio ab Ordine, & obligatio ad restitutionem. (*i*) Nec solum ipsi contrahentes excommunicantur, sed etiam mediatores, qui consilium dant vel favorem.

DE DIFFERENTIA MINIstrorum Ecclesiæ.

Sicut in uno corpore [*k*] multa sunt membra, non omnia tamen eandem functionem habent: sic in Ecclesia Dei (quæ corpus Christi mysticum est) multi sunt gradus & diversa officia. Alii præsunt, alii parent: & alii ministrant, aliis ministratur: & inter Ministros, quosdam quidem dedit (inquit (*l*) B. Paulus) Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas: alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii in ædificationem Corporis Christi.

Ministrorum itaque Ecclesiæ differentiæ multæ sunt. Sunt enim quidam Ministri Sacramentorum, alii Ministri doctrinæ, alii Ministri justitiæ, alii Ministri laudum Divinarum & orationis: alii ministrant mensis, alii ministrant infirmis & pauperibus, alii ministrantibus ipsis opitulantur, & subserviunt. Omnibus his & universis unus præest velut caput, Summus Pontifex.

Ministri Sacramentorum Sacri Ordinis & Confirmationis soli sunt Episcopi, qui Apostolos repræsentant, & illorum loco successerunt: ideo illis solis reservatur potestas, confirmandi pueros, & instituendi Pastores & Ministros in Ordine Ecclesiastico; & præterea Sacramentalia quædam, ad hæc ordinata præparandi: qualis est confectio Chrismatis, dedicatio & consecratio Ecclesiæ, & Altaris: benedictio cœmiterii, calicis, & vestium,

(*g*) 2. 2. qu. 100. art. 3. ad 2.
(*h*) Libr. 9. de Instit.
(*i*) Per totam 1. causam Decr.
(*k*) 1. Cor. 12.
(*l*) Ephes. 4.

ftium, feu paramentorum Sacerdotalium. Quanquam confuetudo habet, ut Abbates hoc poftremum poffint, & quidam Religiofi ex privilegio: excepto tamen corporali & calice, quorum benedictio Epifcopis refervata eft.

Sacerdotes (quos Presbyteros Græce, id eft, Seniores appellamus) Miniftri funt Sacramenti Corporis & Sanguinis Domini: iidem etiam Miniftri Sacramenti Pœnitentiæ, & extremæ Unctionis. Accipiunt enim poteftatem a Deo in fuo ordine, in Corpus Chrifti verum (ut loquuntur Theologi) & in Corpus Chrifti myfticum: id eft, in Chrifti fideles. Sed poteftas ifta, quæ eft in Corpus Chrifti myfticum (remittendi peccata) non poteft redigi in actum, nifi adfit materia fubjecta, hoc eft, nifi Sacerdos habeat perfonam fibi fubditam ex officio: ut funt omnes Paftores, & Presbyteri, curam animarum habentes ex officio, vel ex licentia Superioris. Quare nullius momenti abfolutio erit, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut fubdelegatam non habet jurisdictionem: nifi in mortis articulo.

Ideo proprium eft Paftorum Ecclefiæ, miniftrare Sacramentum Pœnitentiæ fuis Parochianis, cafibus refervatis exceptis: eorum eft etiam Sacramentum extremæ Unctionis.

Matrimonii quoque Minifter eft folus Paftor, qui oves fuas debet cognofcere. Nam Matrimonium jure niti debet naturali, Divino, Civili, & Canonico: contra quæ jura, fi quid intervenerit, in culpa erit Paftor, qui volens, fciens, illud folemnizaverit.

Sacramentum Baptifmi, janua omnium Sacramentorum, quia omnino neceffarium eft ad falutem, idcirco in promptu effe debuerunt tum materia, tum Minifter. Quare quivis baptizare poteft in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Sed quia in hoc agendo Miniftrum fe præftat Ecclefiæ ille quicunque fit: ideo præfente Miniftro ordinato in fuperiore gradu, inferior non debet ufurpare fibi talem honorem.

Atque hæc quidem hactenus de Miniftris Sacramentorum. Sequuntur doctrinæ Evangelicæ, & Verbi Divini, atque alii Ecclefiæ Miniftri.

Et Evangeliftæ quidem funt Prædicatores deputati ad annunciandum fidem & Chrifti doctrinam, tam apud fideles, quam apud infideles: qualis erat Philippus Diaconus, unus ex feptem, Act. 21. Sed licet iidem Doctores re vera fint, & dicantur: tamen Apoftolus ad Paftores videtur munus docendi retuliffe, cum duo conjunxit fupra, Paftorem & Doctorem. Quare proprie munus eft Paftorum docere plebem, legendo & interpretando Sacras Literas, & partim timore pœnæ, partim fpe præmii, eam continere in officio. Sic idem Apoftolus in examine Epifcopi doctorem effe jubet. Quanquam & Diaconorum quoque fuit hoc munus docendi plebem (uti diximus) & declarandi Evangelium: fed juffu tamen & auctoritate Paftoris: ficut feptem illi Diaconi ab Apoftolis acceperunt, Act. 6. Unde illud eft, quod ante Offertorium Miffæ, Diaconus petita licentia & benedictione a Presbytero, alta voce legit Evangelium, & Subdiaconus Epiftolam, aut Prophetiam. Sed & in aliis horis Lectores in Prophetarum locum fuccedentes, & in minoribus Ordinibus conftituti, populo prælegant aliquid vel ex Sacris Literis, vel ex geftis Martyrum ad inftructionem auditorum: qui eft ordo nunc unus ex quatuor minoribus: & in officio matutino ejus functionem etiam nunc videmus. Hunc ordinem habere debent, quos in majoribus Ecclefiis vocamus Scholafticos.

Propter energumenos & oppreffos a maligno fpiritu, conftitutus eft authore Chrifto ordo Exorciftarum. Hi præfcriptas habent preces, & conjurationes: quibus orantes & jejunantes, fic a dæmone vexatos & illufos in Chrifti nomine liberare poffunt. Et horum major erat olim, in Ecclefia baptizandos aliquanto tempore ante ingreffum Ecclefiæ exorcizare: quod etiam nunc ante Baptifmum fieri videmus a Presbytero. Ejus quoque munere fungitur is, qui in officio Ecclefiaftico thuribulum & acerram fert, & Chorum atque Ecclefiam thurificat.

Cuftodes Templi, feu Æditui, in ordine ponuntur Hoftiariorum, accipientes in fua ordinatione claves Ecclefiæ: ut Ecclefiam claudant vel aperiant dignis: cuftodiant Ecclefiæ thefauros & Sanctuaria. Parant & ornant hi Ecclefiam juxta folennitates dierum. Quin etiam populum ad Ecclefiam convocant campanarum figno. Dicuntur ergo hi Hoftiarii, & Æditui, & Matricularii, & Sacriftæ, & Cuftodes, & Thefaurarii, pro diverfitate locorum.

Aliis Miniftris Ecclefiæ miniftrant fpecialiter Diaconi, Subdiaconi, & Acolythi. Subdiaconi quidem Diaconis fubferviunt: maxime in Altaris minifterio, oblationes fidelium recipiendo, & tantum de oblatis, quantum populo communicaturo fuffecerit, Diacono fuggerendo. (*m*) Tenentur calicem & patenam, & urceolos, ad Miffæ Sacrificium deferre, & Diacono tradere, & corporales lavare.

Aco-

(*m*) Hieron. ad Rufticum. Anacletus Epift. 1.

Acolythorum, id est, Sectatorum, vel comitantium, officium est, in ministerio Ecclesiastico adesse, Episcopo servientes, luminaria præferentes. Ea, quæ ad Missæ Sacrificium necessaria sunt, subministrare debent Diacono, vel Subdiacono: veluti urceolos vini & aquæ, mappas, pelves, & similia. Olim nuncii erant & tabellarii Prælatorum: ut patet ex D. Cypriano maxime. (n)

Varium ergo & difficile adeo cum sit munus Pastoris: nemo illud sibi usurpet, aut assumat, nisi vocatus, tanquam Aaron: qui oves sibi creditas pascere verbo possit, & opere; & tam sibi, quam suis cavere ab hæreticis & apostaticis hominibus, qui veniunt in pellibus ovium, cum sint intrinsecus lupi rapaces.

Jurisdictio Ecclesiæ fundatur in verbo Christi, Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, &c. Et Apostoli postea nos suo exemplo docuerunt, qui fuerunt hujus rei Ministri. Itaque Ministri justitiæ sunt Episcopi, & superiores Prælati, ut Archi-Episcopi, Primates, Summus Pontifex: quam exercent per Archi-Diaconos, Vicarios, Officiales, & similes alios ad hoc deputatos, vel delegatos.

Ministros laudum & orationis in Ecclesiis assidue psallentes, meritò nunc Prophetas nuncupemus: qui die noctuque Psalmos Propheticos, & Dei gloriam in choris suis decantant, & preces pro populo faciunt, a mundanis occupationibus, curisque semoti: choros inquam Monachorum, & Virginum, & Collegiorum Canonicorum. Qui illis præsunt, sicut Samuel & Helisæus [tanquam Prophetarum choros ductantes] Diaconi, id est, Ministri, & Diaconissæ, Abbates & Priores, Decani & Præpositi appellantur. Licet enim Prophetiæ donum ponatur in primis (o) in interpretandis Divinis mysteriis ad ædificationem, exhortationem, & consolationem populi: tamen Cantores Ecclesiæ dicuntur Prophetæ: ut 1. Paralip. 25. Segregavit David filios Asaph, qui prophetarent in citharis, & psalteriis, & cymbalis, in confessionibus & laudibus Divinis. Idem prope, c. 15. & D. Hieronymus, filios Prophetarum Monachos fuisse sentit Epist. 4. Et Paraphrastes Chaldæus prophetare, vertit Deum laudare. 1. Reg. 19. Et Prophetæ Baal prophetabant frustra Deum suum invocando. 3. Reg. 6. Sed ne nomen Prophetæ aliter accipiatur: nos prophetandi munus hoc psallentium dicemus in hoc opere.

Crescente numero Christianorum [p], nec sufficientibus Apostolis ad omnia ministeria: elegerunt septem viros, quos orando, & manus eis imponendo, ordinarunt Diaconos, ut ministrarent mensis: & hi non solum in mysteriis serviebant Presbytero, sed etiam curam gerebant pauperum in hospitalibus & privatis locis. Itaque Diaconi panem & vinum, quæ ad Missæ sacrificium populus offerebat, in altari [sicut dicimus] collocabant ante Presbyterum, & post consecrationem in Communione distribuebant fidelibus, orante Presbytero, & intendente Verbo Dei. Nunc autem cum plures sint Presbyteri: quod fieri potest per Presbyteros, non oportet, ut ab aliis tractetur Sacrosanctum Christi Corpus, nisi necessitate urgente.

Ministerium colligendæ, atque distribuendæ eleemosynæ in pauperes, non dedignatur suscipere (q) Apostolus. Neque enim parvi momenti meritum est in cura pauperum & infirmorum. Itaque ad hoc munus ordinantur etiam Diaconi. Hi nunc sunt Magistri hospitalium: quorum est collectas, vel reditus fundatos, recipere, & ex illis pauperes sibi concreditos alere, vel infirmos & defunctos curare, juxta intentionem eorum, qui suas opes in hos usus erogarunt.

Diaconorum etiam munus est, bona Ecclesiæ dispensare in Ecclesiæ Ministros, & Christi pauperes alios, jussu Episcopi: (r) Episcopum prædicantem a malis hominibus custodire, testesque Episcopo esse conversationis ipsius. Est denique Archi-Diaconus velut oculus quidam Episcopi, omnia perlustrans, de omnibus commonefaciens Episcopum. Hujus vices committi solent Procuratoribus fiscalibus, Decanis ruralibus, seu Archi-Presbyteris. Sic videmus ordinem Diaconorum (id est, Ministrorum Ecclesiæ) latius patere, & ad multa officia extendi. Erant enim in primitiva Ecclesia multi Diaconi, pauci Presbyteri. Fere omnes Presbyteri erant Pastores: nunc contra videmus multos Presbyteros, paucos vere Ministros, & ex animo. Plura de officio singulorum ordinum in Decreto Gratiani, dist. 25. leges.

Reliquit Dominus tandem in hoc mundo Vicarium suum universalem Petrum, quasi Ducem atque Pastorem Supremum, & Caput totius Ecclesiæ militantis: cui, & Successoribus ejus, dedit claves regni Cœlorum. Hic primo Sedem habuit Antiochiæ, deinde Romæ: ubi & passus est, sicut omnes tradunt historiæ Ecclesiasticæ, & libri Patrum. Negare enim Petrum fuisse Romæ, hæresis est perfecta: cum ex Roma primam suam Epi-

Z 3

(n) Cypr. lib. 3. 11. & 24. epist. 3. & lib. 2. epist. 8. (o) 1. Cor. 4. 1. Tim. 4.
(p) Act. 6. (q) 1. Cor. 1. Gal. 2. Act. 9. (r) Conc. Carthag. 4.

Epistolam scripserit: quam vocat cap. ultimo, Babylonem, propter superstitionem & idololatriam urbis.

STATUTA SIMPLICIUM Presbyterorum.

PResbyterum simplicem vocamus (aliter Capellanum) eum, qui licet in Ordine Sacro Presbyteratus positus sit, nulli tamen addictus est Ecclesiæ Parochialis curæ: sed tantum inscriptus Sacello alicui, vel Cæmiterio, vel Capellaniæ, ad Missas in eo celebrandum, juxta beneficii fundationem. Ab hac veteri Patrum institutione nata est alia consuetudo & mos (præsertim in Dioicesi Bisuntina) ut ordinentur etiam Presbyteri sub solo titulo patrimoniali. Solent enim sæpenumero parentes, pietatem ac religionem viri probi ac Deo devoti amplectentes, de reditu aliquo providere ei, quo vitam procul a sordido ac servili labore tolerare possint, unique contemplationi vacare, & Missarum Sacrificio. Sed scire debent, quod sine licentia ejus, qui Ecclesiæ præest, nemo potest in Ecclesia celebrare, nec aliud quicquam officii facere. Nam neque fundationes ipsæ Missarum sine assensu Rectoris Parochiæ fieri debent: ne Divinum consundatur officium, per Ministrorum, aut ministeriorum inordinationem.

Horum itaque simplicium Presbyterorum quamvis non tanta exigatur doctrinæ sufficientia: morum tamen probitas & religio requiruntur. Nam licet docere verbo non teneantur: multum tamen nocere exemplo possunt, si vita officio, quod sanctum est, non respondeat. Et quia in subsidium sumuntur plerique Rectorum, ut in audiendis confessionibus, & Sacramentis administrandis: idcirco prorsus idiotæ non admittantur: alioquin pro lumine, tenebræ erunt.

STATUTUM I.

PResbyter celebraturus Missam, provideat sibi prius de uno, vel duobus Ministris: de lumine & paramentis necessariis ac benedictis: & cum reverentia ad Altare accedat. (*s*)

II.

Nullus Presbyter præsumat celebrare super Altare non consecratum, aut in Ecclesia polluta, aut coram interdicta persona, aut excommunicata, sub pœna suspensionis, quam tales incurrunt. Nec nisi in Ecclesia, non extra eam: nisi in casu necessitatis, licentia nostra super hoc habita, in loco decenti: & super altare lapideum consecratum, aut in quo sit tabula lapidea consecrata: non alias.

III.

Presbyter in celebrando Missam, totum officium in libro dicat: nihil sine libro: (*t*) quantumcunque sit peritus. Quia etiam in apertione & complicatione libri, sunt notata sua mysteria. (*u*) Nec ritus aut orationes de suo sensu faciat.

IV.

Quod si forte aliquis defectus in celebrando (quod cavendum est) acciderit, ut ei occurrere possit, habeat articulos, qui super hoc descripti sunt in magnis Missalibus nuper impressis.

V.

Simplex Presbyter nulli Eucharistiam administret, aut aliud Sacramentum, nisi prius, obtenta licentia. Excepto casu necessitatis.

VI.

Nullus Presbyter duas Missas celebrare præsumat eodem die, nisi necessitate compulsus, (*x*) & in die Nativitatis Domini; & tunc non debet in prima ablutiones sumere: ut sit jejunus in alia.

VII.

Nullus Presbyter Missas celebrare præsumat tempore, quo Curatus, seu Prædicator Verbi Dei sermonem habet ad populum: ne per hoc impediatur, sed currat & clarificetur Verbum Dei.

VIII.

Presbyter volens celebrare, & super Altare plures habens hostias consecrandas, diligenter attendat, ut intentionem suam dirigat ab initio officii, & perseveret ad consecrandum omnes hostias præsentes (quotquot sunt) nec curam habeat de numero certo & speciali ipsarum.

IX.

(*s*) De Consec. dist. 1. hoc quoque. (*t*) Stat. vetus. (*u*) Rationale Divin. Offic.
(*x*) De celebr. Miss. c. Consuluisti.

IX.

Omnia verba Canonis cum magna reverentia & devotione dici debent: maxime vero infra actionem, cum intentione actuali, quantum fieri potest.

X.

Caveant ab avaritia, quæ est idolorum servitus: ab irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta est: & a superstitione, veræ pietatis falsa imitatrice. Quare pacta & mercedis conditiones pro Missis non fiant. Rejiciantur, qui non decenti cum habitu ad celebrandum accedunt. Ritus novos, vel cæremonias, vel preces ne faciant. Missarum & candelarum certum numerum, tanquam a superstitione deductum, Synodus Tridentina damnavit.

XI.

Calix debet esse de auro, aut de argento, seu etiam urgente necessitate & paupertate, de stanno. Sed non debet esse de vitro, de lapide, de ligno, de aurichalco, de plumbo, de ære, de cupro, aut de ferro. (*y*)

XII.

Corporalia de lino, non de serico: quia Christus in sepulchro fuit involutus in syndone munda. Et semper debent alba, & munda teneri. (*z*)

XIII.

Celebrans post ablutiones ne tergat manus in mappis, vel lineaminibus Altaris: sed habeat manutergia munda ad hoc parata: & calicem cum patena post Missam involvat in panno mundo, quem calicem nullus Minister tangat, nisi sit in Sacris: nec vendat aut impignoret. (*a*)

XIV.

Ampullas quoque mundas habeat: quas ligneas aut cupreas, esse non licet.

XV.

Inhibemus omnibus & singulis Presbyteris, qui Dioicesi Bisunt. non sunt oriundi, nec in Dioicesi Beneficiati, ne Missas, aut alia Divina officia celebrent in dicta Dioicesi sine nostra, vel Vicarii nostri Generalis licentia (*b*): omnibus Curatis sub gravi pœna inhibentes, ne tales Clericos transeuntes in suis Ecclesiis ad celebrandum admittant: nisi viros magnæ dignitatis esse cognoverint, & venerabiles personas.

XVI.

Idcirco præcipitur vobis Decanis, & Curatis, seu Vicariis vestris, ne ullum patiamini celebrare, vel in ordine aliquo ministrare (*c*) promotum extra Dioicesim; quin prius habeat a Nobis permissionem, aut a Vicario nostro Generali: etiam si literas nostras dimissorias obtinuerit ad Ordines suscipiendos. Quoniam nostrum est examinare, num tales rite & Canonice promoti sint. (*d*)

XVII.

Curati, vel eorum Vicarii posthac, si in suis Ecclesiis aliquæ fundationes Capellaniarum, vel Collegiorum factæ fuerint, earum copiam authenticam ferant in proxima Synodo, & tradant Secretario nostro, ut reponantur in Archivis Palatii Archi-Episcopalis, ad perpetuam rei memoriam. Nec Secretarius, aut alius quisquam aliquid accipiat propter ea: quia sic fieri jussimus, & ita Nobis placet.

DE CAPELLANIS FAMILIARIBUS.

Duæ causæ sunt, propter quas Capellanorum familiaritates constituuntur in Ecclesiis Parochialibus. Una est charitas, & dilectio fraternitatis: quando communio bonorum, & æqua dispensatio ministeriorum efficit, ut omnium sit cor unum, & anima una. Altera causa, seu finis est, Cultus Divinus. Quod enim solus Rector, seu Curatus Ecclesiæ non potest, per adjutores suos familiares, subsidiaria tanquam opera exequitur, & adimplet. Atque hæ quidem sanctæ & justæ causæ sunt: sed non raro aliter contingit. Nam communio discordias sæpe parit: ubi pecuniæ studium pietati dominatur, & avaritia. Et quando confamiliares Rectorem, Pastoremque suum con-

(*y*) Stat. vetus. (*z*) Stat. vetus. (*a*) 23. d. Sacratas.
(*b*) Ex Concil. Chalced. c. 13. (*c*) In c. 2. de Cler. excom. (*d*) Stat. vetus.

contemnunt: omnia ministeria perturbantur.

STATUTUM I.

Visum itaque est in hac Sancta Synodo, admonere omnes hujusmodi Capellanos familiares, primum ut fines istos considerent cum timore damnationis æternæ, si contra deliquerint.

II.

Deinde mandatur (quia Curatus eorum Caput & Pastor est, totius Parochiæ Rector, ipsi vero in subsidium ejus assumpti, & bonorum Ecclesiæ ipsius participes effecti) ut ei honorem deferant & reverentiam in omnibus tanquam Patri. Nec verbo vel facto contumeliam ei inferant, sub pœna excommunicationis ipso facto.

III.

In obeundis quoque muneribus Ecclesiæ (ne in officio Pastoris impediatur) ab obligationibus aliis familiaritatis excusetur: ut quando est Missa Parochialis, non cogatur ad celebrandum pro familiaritate. Et si in confessionibus, vel administrandis aliis Sacramentis occupatus fuerit, non teneatur assistere in Choro. Idque ejus conscientiæ remittatur: nisi (quod absit) tanta appareat negligentia, quæ ad Vicarium generalem deferenda veniat. Sic neque cruciferi, neque chorialis pueri provincia gravetur: quæ sunt inferiorum Clericorum munera. Sic cultus Divinus rite peragetur, & fraternitatis charitas integra cum pace servabitur.

IV.

Damnavit Sancta Synodus, sicut & Nos damnamus, conditiones illas illicitas, quæ in promissionibus & admissionibus ad habitum Ecclesiæ, vel distributiones quotidianas, apponi solent, deducendi aliquid ex fructibus, vel solvendi, vel compensandi: easque revocandas, & abolendas censemus.

V.

Comessationes quoque & convivia, ad quæ recens admissus Presbyter compelli solebat, cum ad pietatem nihil hæc faciant, nec ad utilitatem Ecclesiæ, sed potius ad manifestandum vulgo immodestiam Sacerdotum & luxum, prohibemus.

VI.

Ac multo minus ferendæ illæ leges sunt, quibus familiares quidam Presbyteri compellebantur, prandia vel cœnas sumptuosas dare aliis familiaribus per ordinem diebus festis quibusdam, ut Paschatis, Natalis Domini, & similibus. Quasi festa Ecclesiasticis viris in tabernis, comessationibus, & ebrietatibus (quæ damnat Apostolus) non in orationibus & eleemosynis & piis operibus magis peragenda sint.

STATUTA PASTORUM, seu Curatorum & Rectorum Ecclesiarum Parochialium.

Ut ea omnia præstare queant Pastores, quæ in examine approbationis exiguntur, quoniam nunc Ecclesiarum Rectores (præsertim ruralium) omnia gerere debent officia, non solum Presbyterorum, sed etiam Diaconorum, & Subdiaconorum, & Æditorum: quia his creditum est non solum ministerium Sacramentorum & Benedictionis, sed etiam prædicationis Verbi Dei, & laudum Divinarum, & curæ pauperum atque hospitalitatis, imo & custodiendæ Ecclesiæ: idcirco plura eis imponuntur, quam quæ olim erant muneris solius Presbyteri.

STATUTUM I.

Statuimus & ordinavimus (ne per ignorantiam in Divinis officiis peccetur) ut omnes & singuli Curati, seu Vicarii curam populi gerentes, habeant Missale & librum Manualem (quem Theutonice vocant, handas, a manibus) & Breviarium, secundum usum Dioicesis Bisuntinæ, & librum Statutorum Synodalium: sub pœna suspensionis, & alia arbitraria. (e)

II.

Et ut rite Dei Verbum dispensare possint: doctrinamque populo salutarem

(e) Conc. Tolet. 4. c. 25.

rem depromere: Statuimus & ordinamus, ut volumen Bibliorum Sacrorum, vel partem ejus habeant, cum libris aliis Catholicis: illud Prophetæ semper in animo versantes: Si non fueris loquutus, ut impius se custodiat a via sua; ipse in impietate sua morietur: sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Ezech. 3.

III.

Curati, qui Ecclesiarum Rectores esse voluerunt, & procuraverunt, ad personalem residentiam tenentur sub pœna privationis fructuum & beneficiorum.

IV.

Curati non assumant Sacerdotem in Vicarium suæ Ecclesiæ, vel ad administrandum aliqua Sacramenta, nisi antea per Nos, vel de mandato nostro, vel Vicarii nostri Generalis talis Sacerdos fuerit examinatus, & pro idoneo ad hoc specialiter approbatus: quamvis fuerit hujus Dioicesis, & a Nobis ad Sacros Ordines promotus. Quoniam plura exiguntur ab eo, qui curam animarum suscepturus est, quam a simplici Presbytero.

Multo experimento edocti, quantum detrimenti afferat non solum Ecclesiasticæ politiæ, sed etiam sæculari, (f) quod peregrini & ignoti quidam, nullis suffulti præsidiis virtutis vel fortunæ, Vicarii (vel ut melius dicam) conductores Ecclesiarum Parochialium, quibus Rectores ipsi & Curati, conscientiæ suæ & officii immemores, solius lucri, quæstusque causa, oves sibi creditas, & pro quibus rationem in judicio Dei reddituri sunt, crudeliter & citra omnem solicitudinem Pastoralem, quasi rem plane quæstuosam committunt & commendant: quibus [utpote mercenariis] nulla cura est de ovibus, modo lac & lanam habeant, & quod pingue est, occidant: quoties vel abliguritis, & consumptis omnibus facultatibus, vel aliis causis moti & compulsi, solum vertere coguntur, & susceptam Ecclesiæ gubernationem relinquere, insalutato (ut dicitur) hospite recedentes: omnia confusa, perturbataque dimittunt: præcipue vero regestra & libros dierum, in quibus baptizatorum nomina & susceptorum describi, ad perpetuam rei memoriam debent: & præterea excommunicatorum, qui ob aliquam causam a communione fidelium separati sunt, abjiciunt, veluti res nullius momenti, vel secum asportant, cum majori aliquando malitia.

V.

Statuimus & ordinamus, & districte prohibemus, ne Curati posthac suas Ecclesias, extraneis aut ignotis hominibus committant, sed ita notos Vicarios sibi assumant: ut pro illis respondere, & damna, quæ Ecclesiæ attulerint, præstare possint. Alioqui Curati ipsi rationem reddere tenebuntur totius damni dati.

VI.

Idcirco etiam præcipimus & mandamus sub pœna suspensionis ad tempus (a dicto Vicario Generali, vel Officiali moderandum) ut singuli Curati, vel Vicarii, duos habeant codices paratos, & in archa honeste, secureque repositos: in quorum altero (juxta Constitutiones Synodales) nomina baptizatorum & susceptorum, ipsi Curati vel Vicarii scribant, sua manu, vel signent ab aliis descripta: cum die, mense, & anno, quibus baptizati fuerint. In altero vero excommunicatorum nomina, eodem modo tempore notato, & nominibus eorum, quorum instantia excommunicati sunt, & causa instantiæ.

VII.

In adipiscenda possessione beneficii curati, quoties novus quis Rector institutus fuerit, Presbyter, vel Notarius ponet in instrumento, quod dicta regestra receperit novus Curatus, vel quod per eum non steterit: ut in casu, quo Curatus obtinere dicta regestra non possit, per Nos tunc provideatur super regimine ipsorum. Cujus instrumenti forma sequitur.

Forma Instrumenti tradendæ possessionis.

Reverendissimo in Christo Patri, Domino Archi-Episcopo Bisunt., vel ejus in

(f) Vide Conc. Lateran. part. 2. c. 2. & Damasi Epist. 4.

in Spiritualibus & temporalibus Vicario, salutem & reverentiam. Notum sit vobis, quod ego Stephanus de Lieberfat, humilis Presbyter Dioicesis Bisunt., requisitus & rogatus a discreto viro, Domino Guillelmo Champion, Presbytero curato Ecclesiæ Parochialis de Cramens dictæ Dioicesis, in virtute literarum suæ institutionis, vestra authoritate in forma solita expeditarum, eum posui in realem, actualem, & corporalem possessionem dictæ Ecclesiæ de Cramens, in Decanatu de Salinis: idque per ingressum Ecclesiæ, tactum Altaris, calicis, & libri, & pulsatiooem campanæ. Præterea juxta formam Statuti Synodalis, jussi Domino N. Vicario defuncti Curati, ut traderet dicto Domino Guillelmo novo Curato, regestra baptizatorum & excommunicatorum. Quod fecit. Acta fuerunt hæc die 18. Septemb. 1572. præsentibus N. N. testibus vocatis & rogatis, & aliis pluribus. In cujus rei testimonium ego supradictus instrumentum hoc meo signo manuali signavi eodem die & anno.

Steph. de Lieberfat, Presbyter.

Si per Procuratorem sumatur possessio, dicetur: Rogatus & requisitus a N. Procuratore discreti viri Domini N. Curati, &c. Si Vicarius noluerit tradere regestra, dicetur: Quod se facere noo posse respondit propter aliquam causam, vel noluit. Si Vicarius afuerit, dicetur: Et dixi N. assistenti, ut vestra authoritate juberet Vicario defuncti, &c. Si per Notarium publicum fiat instrumentum: Notarius sequetur formam suæ artis.

VIII.

Curati non admodient, seu dent ad firmam fructus beneficiorum suorum laicis, sub pœnis juris. Locationes factæ a defunctis in præjudicium Successorum nullæ sunto.

IX.

Curati tenentur in singulis diebus Dominicis, majoribus Festivitatibus, & aliis Festivis diebus (secundum usum nostræ Dioicesis) nec non diebus Anniversariorum fundatorum, congruis horis, Missam in sua Ecclesia celebrare, & pro illa pulsare (si ab antiquo onus habeant pulsandi) aut per matricularios pulsari faciendi, per competens intervallum: ut Parochiani possint se commode disponere & præparare ad veniendum ad Ecclesiam. Idem intelligimus de Vigiliis, seu Vesperis pro defunctis fundatis. Quibus districte præcipimus, ut ita faciant: nisi locus, aut eorum Ecclesia interdicto Ecclesiastico subjaceat.

X.

Quando Curatis, seu eorum Vicariis, præcipitur, ut cessent a Divinis: sic intelligendum est, ut clausis januis Ecclesiæ suæ, Missam, aut Vesperas, submissa voce (quasi legendo) dicant: nullis campanis pulsatis, sed excommunicatis & interdictis exclusis: nec sint in januis Ecclesiarum suarum, aut in parietibus fenestræ, per quas existentes foris audire possint, & videre Divina, & Officia, & Sacramenta.

Cætera, quæ Curati scire tenentur ad exequenda mandata Curiæ Bisuntinæ, inferius scripta sunt, in titulo de Exequutione mandatorum, & sequentibus.

XI.

Curati se conformantes in omnibus Ecclesiæ nostræ Bisuntin. (quæ est omnium Ecclesiarum Civitatis & Dioicesis Matrix) de nullo alio Sancto celebrent, quam de nominatis in Calendario Bisunt. & qui sunt de Ordinario: nisi tales Sancti sint Patroni Ecclesiarum suarum, aut eorum officia ex speciali devotione fundata sint in Ecclesiis ipsorum per aliquos fideles Catholicos: & in hoc casu nostra licentia speciali requisita & concessa.

XII.

Curati præcipiant, moneant, & hortentur Parochianos suos, ut singulis diebus Dominicis, & festivitatibus præcipuis conveniant in Ecclesiam suam Parochialem: vir & uxor (aut saltem unus eorum) aspersionem aquæ benedictæ recipiant, & panem benedictum: liberos suos secum ducant (si commode fieri potest) ut frequenter erudiantur in fide Catholica, & doctrina Sanctæ Matris Ecclesiæ, audiendo verba sacræ prædicationis & mandata sui Pastoris. Nec recedant ab Ecclesia, ante finem Missæ, saltem ante peractam communionem.

XIII.

XIII.

Singulis annis in Sabbato Sancto Paschæ, & in Sabbato ante Pentecosten, solenniter benedicant fontes suos baptismales (*g*), secundum ritum & traditionem Sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ,& renovent aquam dictorum fontium, in piscinam projiciendo veterem aquam. Similiter Chrisma, & Oleum Sanctum præcedentis anni comburant super piscinam: & Oleo atque Chrismate benedicto in die Cœnæ Domini, pro illo anno utantur, & non alio.

XIV.

Curati singulis diebus Dominicis (*h*) denuntient Parochianis suis in Missa Festa Sanctorum, quæ erunt in proxima hebdomada sequenti: præcipiendo eis, ut devote illa colant, abstinendo ab omni opere servili. Similiter denuntient jejunia Quatuor temporum, & Vigiliarum Apostolorum,& aliorum, quæ cadunt sub præcepto Ecclesiæ.

XV.

Faciant singulis diebus Dominicis aquam benedictam, cujus virtutes magnas esse scimus: & processionaliter populum circum Ecclesiam ducant cum supplicationibus & canticis. (*i*)

XVI.

Singulis diebus Dominicis posteaquam præcepta sua denuntiaverint, dicant Orationem Dominicam: videlicet Pater noster: Salutationem Angelicam, Ave Maria: & Symbolum Apostolorum, Credo in Deum Patrem, &c. Credo in Spiritum Sanctum, &c. alta & intelligibili voce tractim, cum pausa, & per clausulas & articulos non inculcando, vel decurtando verba: ut juvenes & senes discant, quomodo perfecte & plene debeant pronunciare & recitare: & in fine doceant eos facere signum Sanctæ Crucis,dicendo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Atque hæc quidem sufficiant hactenus ad instructionem Curatorum, quantum ad ea, quæ agere debent in Ecclesiis suis, & intra claustra sacræ domus, vel in administratione Sacramentorum: De exequendis mandatis Curiæ, infra dicemus. Cæterum de Prædicatorum officio, & de Prono, quia utrumque a Curatis præstari, quoties fieri potest, oportet: his aliquid de forma habenda in Prono adjiciemus. Sed si quis scire cupit, quam sint Deo ingrati mali Pastores, legat c. 34. Ezechiel. 56. Esa. 1. Petr. 5. 2. Timot. 4.

Jam formam accipe Proni habendi.

DE PRONO.

Vocabulum istud Proni vel Gothicum est, vel certe corruptum pro throno: nam aliæ nationes thronum vocant,& cathedram, & pulpitum. Videri posset compositum pronaon, & per contractionem pronon, id est, ante templare: sed longe peteretur etymologia. Habendi vero proni singulis diebus Dominicis post Offertorium, formam hanc, quæ sequitur, poterunt servare simplices Curati & Vicarii.

Prima Pars Proni.

Principio signando se Crucis signo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen, dicent:

Les prierez & oraisons accoustumees de faire en nostre Mere Saincte Eglise, je les vous recommande. Et premierement nous rendrons graces à Dieu chacun en particulier de tant de biens, que nous recevons tous les jours de luy jusques à ceste heure sans l'avoir merité, ains plustost l'offensé en plusieurs manieres. Et en general nous luy rendrons graces de ce, qu'il nous a donné la cognoissance de son benoist Fils JEsus Christ: par lequel avons la remission de nos pechez, l'espoir de la vie eternelle, estans faits enfans de Dieu & freres de JEsus Christ par grace, & heritiers de son Royaume des cieux. Puis apres nous prierons pour l'estat, & union de la foy Chrestienne, & de l'Eglise Catholique, que Dieu par sa grace la vuille maintenir: & r'amener à la congnoissance de la verité, ceux qui sont en erreur, seduits par faulses opinions & detenus en tenebres par leurs pechez, ou par le mauvais conseil & suggestion des ministres du diable, ennemy du salut des hommes.

Nous

(*g*) Statut. vetus. (*h*) Statut. vetus. (*i*) Epiph. lib. 1. contra hæret. Alexan. 1. Eusèb. li. 5. cap. 1. histor. Clemen. li. 8. constit.

Nous prierons Dieu pour la paix: qu'il luy plaise par sa misericorde la nous envoyer du ciel en terre, telle qu'il scait nous estre necessaire.

Nous prieront Dieu pour la bonne disposition du temps, pour les fruits de la terre y estans, & que lon y mettra: qu'il luy plaise par sa grande liberalité & bonté les garder & multiplier, pour la norriture & sustentation de son pauvre peuple.

Nous ferons aussi prieres & oraison à Dieu pour tous Superieurs, Seigneurs, Prelats, & Princes, & pour tous ceux, qui sont constituez en dignité tant corporelle que spirituelle: Savoir est pour nostre Sainct Pere le Pape, pour tous Archevesques, Evesques, Curés & Pasteurs ayans charge d'ames. Pource que d'autant qu'ils ont plus grandes charges, d'autant ils ont plus besoing de la grace & assistance du Sainct Esprit, & de vos bonnes oraisons & prieres.

Et pource nous prierons Dieu pour Monsieur de Besançon nostre Pere en Dieu & Prelat: que Dieu par sa saincte grace le vuille garder & conduire en ses bonnes intentions: à celle fin qu'il nous puisse bien regir & gouverner en l'obeissance de l'Eglise, & à la foy Catholique à la louange de Dieu & salut de son ame.

De mesmes prierons Dieu pour l'estat temporel, assavoir pour nostre souverain Prince N. pour toute sa Maison & Conseil, & pour tous autres Princes & Seigneurs temporels: specialement pour Monsieur de ce lieu: que Dieu par sa grace leur doyent si bien regir, gouverner & garder leurs subjets de tort & d'oppressions, en administrant bonne justice, qu'ils puissent vivre en paix & tranquilité, & eux acquerir le vray royaume de Paradis.

Pareillement nous prierons Dieu pour ceux & celles, qui sont detenus en maladie. En especial je vous recommande N. nostre Parochien qui est en extremité: que Dieu luy doyent patience & confort au merite de nostre Seigneur JEsus Christ. Aussi pour toutes femmes grosses d'enfant, que nostre Seigneur les vuille delivrer à joye: & leur fruict conduyre aux saincts fons de Baptesme.

Aussi devons nous faire prieres & oraisons pour tous nos bienfacteurs de quelque estat qu'ils soyent, nobles, laboureurs, marchands, gens de mestier: & en especial pour celuy ou celle, qui a faict & offert le pain benist & charité en l'Eglise de ceans, que son oblation soit aggreable devant Dieu & meritoire pour son salut: & que l'oraison qu'il fera soit exaucee.

Nous prierons pour tous pelerins, qui par devotion ont entrepris le sainct voyage, que Dieu les conduise en bonne santé: & vuille accepter leur devotion en satisfaction & accomplissement de leur veu au salut de leurs ames, & accomplissement de leurs saincts desirs.

Finablement nous prierons Dieu pour tous nos bons parens & amis trespassez: & generallement pour tous ceux & celles, qui sont enterrez en ceste paroisse, si estans en ce mortel monde ils firent choses pourquoy leurs ames soyent detenues es peines de purgatoire: que par le merite de la Passion de son benoist Fils, par les prieres & intercessions de nostre Mere Saincte Eglise, puissent estre abregees leur peines, & eux colloquez au royaume de Paradis.

Secunda Pars Proni.

ET avant que commencer nos prieres, ny proceder au Sainct Sacrifice de la Messe, je vous denonce pour excommuniez, tous charmeurs, charmeresses, devineurs, devineresses, forciers & forcieres, & ceux qui croyent en eux: tous usuriers & receveurs manifestes: tous ceux qui traictent mariages clandestins: tous ceux qui mettent les mains sur clercs ou prestres, si ce n'est en leur corps defendant: tous ceux qui mettent empeschement à la Jurisdiction Ecclesiastique de Monsieur de Besançon, & tous ceux qui malitieusement retiennent les biens & droictures de l'Eglise. Telles manieres de gens sont excommuniez & maudits s'ils ne viennent à amendement. Et de l'autorité de Monsieur l'Official de Besançon, je vous denonce pour excommunié N. (Hic publicantur, qui specialirer excommunicati sunt.) *Et pour ce s'il y a en ceste Eglise aucun, ou aucunes, qui soyent en sentence d'excommuniement, je leur commande, qu'ils aillent dehors, jusques à ce, que le service Divin soit faict: car s'ils y demeuroyent, ce seroit à leur damnement: & quand je le scaurois, je ne procederois plus avant au Divin service. J'admoneste tous ceux, qui sont en excommunication, que s'ils ne procurent le benefice de leur absolution, ils seront enterrez aux champs (venans à mourir) comme des bestes, & non pas en l'Eglise, ny au cimetiere avec les bons Chrestiens.*

Tertia

Tertia Pars Proni.

NOus avons Lundy procbain la Feste de N. Elle est de commandement : & pource je vous commande la solenniser, & cesser de tous labeurs & œuvres serviles pour l'obeissance que devez à Dieu & à son Eglise. Jeudy aussi l'Eglise celebrera la feste de N. mais elle n'est point de commandement : ceux qui y auront devotion, la pourront faire. Combien que tous jours nous doivent estre sanctifiez, pour nous garder de peché, & travailler de nous mettre en estat de grace. Le Lundy (qui sera de demain en huist jours) nous aurons la feste de N. laquelle porte vigille & jeune de commandement. Pour ce je vous commande, mesmes à tous ceux qui sont en aage & estat de jeuner, que Samedy procbain vous ayez à jeuner.

A la Messe du jourd'huy l'Eglise nous recite en l'Evangile que nostre Sauveur JEsus Christ, &c. Dont nous en pourrons prendre instruction & doctrine salutaire pour nos consciences: Que si nous voulons estre ses disciples & bons Chrestiens nous devons, &c.

Et applicabit Curatus huic argumento aliquem locum communem ex his, qui descripti sunt in hoc volumine: veluti de fide, vel de spe, vel de charitate, vel de operibus misericordiæ, vel de peccatis, vel de præceptis Decalogi: cum exhortatione brevi ad pietatem. Simpliciter tamen non sine magno apparatu, pro populi captu. Nam quemadmodum cibo valde delicato non reficiuntur rustici: sic rustico offendi solent delicati.

Quarta Pars Proni.

HOc facto populus flexis genibus cum Curato orabit: veluti cum Psalmo: Ad te levavi oculos meos,&c. vel alio (ut videbitur Curato) cum Gloria Patri, Kyrie eleison, Christe eleison, Pater noster: Et ne nos, &c. Salvos fac servos tuos & ancillas tuas Domine. *Resp.* Deus meus sperantes in te. *Vers.* Esto nobis Domine turris fortitudinis. *Resp.* A facie inimici. *Vers.* Fiat pax in virtute tua. *Resp.* Et abundantia in turribus tuis. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Respon.* Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum, &c. Ecclesiæ tuæ quæsumus Domine, &c. Pro fidelibus defunctis. Requiem æternam dona eis Domine. *Resp.* Et lux perpetua luceat eis. De profundis clamavi, &c. Oremus: Deus veniæ largitor, &c. Fidelium, &c.

Eriget se Curatus postea, & dicet:

Pour satisfaire à mon devoir & au commandement de nostre Reverend Prelat, vous direz avec moy Pater noster, &c. Ave Maria, &c. Credo in Deum, &c. *Les dix commandemens de Dieu, &c.* Benedicite, &c. Omnia ad longum distincte & articulate.

Quinta Pars Proni.

IL reste vous notifier & faire savoir, que mariage est promis & accordé si plait à Dieu, & nostre Mere Saincte Eglise, entre N. & N. S'il y a aucun, ou aucunes, qui saicbent aucun empescbement pourquoy le mariage ne se puisse faire entr'eux, je luy fais commandement soubz peine d'excommuniement qu'il le die: & c'est pour le premier ban, ou pour le second, ou tiers, ou quart. Sed quartum bannum fieri solet pro foribus Ecclesiæ hoc modo:

En l'Eglise de ceans a esté publié le mariage & faicts les premier, second, & tiers bans entre N. d'une part, & N. d'autre: s'il y a personne, qui sacbe pourquoy le mariage ne se doive faire ou accomplir, vienne en avant. Car s'il venoit apres, il ne seroit pas creu: mais en demeureroit pour excommunié.

Banniis publicatis, & mandatis Prælati ad eum missis (si qua acceperit) Curatus faciet, ut populus dicat Confessionem generalem, ipso Curato alta & intelligibili voce præeunte, sicut fecit in Oratione Dominica,&aliis. Qua confessione facta, absolvet generaliter, & benedicet: injuncta aliqua oratione brevi.

XVII.

Experti alias in quibusdam locis a frequentioribus civitatibus, & populis remotioribus hujus Bisuntinæ Dioicesis, tantam esse doctrinæ Christianæ ignorantiam, ut non solum pueri, sed etiam adulti quidam prima rudimenta fidei Catholicæ penitus ignorarent, aut perperam tenerent, quod a suis Pastoribus raro docerentur: idcirco ut insti-

tutionis Christianæ prima elementa juventus nostræ Dioicesis quam primum acciperet, & ediſceret, Statuto Synodali, post longam & maturam deliberationem, præcepimus & ordinavimus, & ſub graviſſimis pœnis arbitrio nostro adverſus inobedientes declarandis, quatenus in ſingulis Parochiis ruralibus (in quibus pædagogia, ſeu ludi literarii non aperirentur) Curatus, ſeu Vicarius, ſingulis hebdomadis, diem unum, non feſtum, ſeu feriatum eligeret, in quo hora meridiana dato ſigno campanæ, convocaret pueros omnes utriusque ſexus, ſuæ Parochiæ, ætatis ſeptem annorum, & infra: quos ipſe dictus Curatus, aut Paſtor expectaret ſedens in prono ſeu in pulpito ſolito, ſuæ Eccleſiæ, apertis & patentibus omnino foribus, ſeu janua ipſius Eccleſiæ. Quibus pueris ſic vocatis, & ſedentibus in Eccleſia, per ordinem, facto primum ſigno Crucis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen, inciperet alta, distincta; & intelligibili voce recitare ſemel, atque iterum, vel pluries Orationem Dominicam: Pater noſter, qui es cœlis, &c. cum Salutatione Angelica. Deinde Symbolum Apoſtolorum: Credo in Deum, &c. Et poſtea Confeſſionem generalem: Confiteor Deo, &c. Latine, vel Gallice. Denique lingua vernacula, ſeu Gallica recitaret decem Præcepta Decalogi: *Un ſeul Dieu, tu adoreras, &c.* Quo facto ex eodem loco juberet unum ex pueris (quem magis idoneum exiſtimaret) ſurgere, & eodem modo recitare, quæ audiviſſet. Et ſi fieri poſſet, unum alium, aut duos interrogaret: ad hoc ut cæteri domi ſuæ, vel alibi, diligentiam & ſtudium adhiberent ad illa ediſcenda: ut ſi quando in Eccleſia interrogarentur, idem poſtea recitare poſſent. Hanc puerilis Catechiſmi formam nunc quando Patribus in Concilio placuit, quæ neque gravis profecto Curatis videri debet, (iis ſaltem, qui vere curam gerunt ſuorum populorum) denuo præcipiendam ducimus, & ſtatuendam: ſicut in hac Synodo ſtatuimus & ordinamus. Cavebit autem diligenter idem Paſtor, ne ſeveritate, minis, vel difficultate doctrinæ, pueros deterreat ab ea Schola: ſed cum manſuetudine, & honeſta gravitate, curabit ea doctrinæ Chriſtianæ Rudimenta in animos ſuorum adoleſcentium paulatim & ſimpliciter inſtillare: habita ratione capacitatis, & ingenii ipſorum. Quo facto dimittet eos cum benedictione ſolita. Prohibebit autem, ſicut Nos per præſens mandatum ſub pœna excommunicationis prohibemus, toto illo tempore, quo Catechiſmus iſte, ſeu inſtitutio fiet, ne adultus aliquis, & major octo vel novem annis, Eccleſiam ingrediatur: ut puerilis inſtitutio pueriliter & libere tradi poſſit: ne per grandiorum ſuperbiam & inſolentiam Curatus perturbetur, aut altiora tractare cogatur. Præterea ut omnes Patres familias certiores fiant hujus ordinationis & Statuti noſtri, & habendæ diſciplinæ inpoſterum, ſingulis diebus Dominicis Curatus ipſe, ſeu Vicarius, declarabit in prono, diem non feriatum ejus hebdomadæ, in qua mittere debebunt ſuos liberos ad inſtitutionem ſupradictam.

XVIII.

In locis vero & Parochiis habentibus Magiſtrum & Ludum literarium, præcipimus & ordinamus omnibus Curatis & Rectoribus Eccleſiarum dictæ Dioicefis Biſunt., ut moneant Patres familias, quatenus liberos ſuos ad Seminaria ſeu Pædagogia mittant, ut diſcere poſſint, & doceri eadem rudimenta fidei Chriſtianæ. Alioquin in negligentes juxta culpæ gravitatem per cenſuras Eccleſiaſticas animadvertetur.

DE PRÆDICATORIBUS.

STATUTUM I.

PRæterea ne pravis doctrinis hominum mente corruptorum ſimplices inficiantur, ordinamus, & diſtricte præcipimus vobis Curatis & Rectoribus Eccleſiarum noſtræ Dioicefis, aut Vicariis veſtris, ne ullos Prædicatores aut Concionatores admittatis in veſtris Eccleſiis ad prædicandum, niſi literas noſtras, vel Vicarii noſtri Generalis, in forma authentica habuerint: nec in hoc negotio cujusquam perſuaſionibus vel diplo-

diplomatibus (quæ nisi tacita veritate ab indignis extorqueri verisimile non sit) pareatis.

II.

Diligenter præterea observabitis datam ipsarum literarum, an ne sint pro anno, in quo ad Ecclesias vestras accesserint: & ne sit aliqua in ipsis rasura vel falsi suspicio.

III.

Si quos autem prævaricantes deprehenderitis, illos cum suis literis & bonis capiatis, arrestetis, & ad Nos adducatis fideliter & secure.

Ut autem Prædicatores Verbi Dei, & Evangelistæ, ac etiam Pastores, certam habeant rationem & methodum, quam sequi possint præter ea, quæ jam in Prono diximus: pauca hic subjicimus loca & capita, ad quæ in suis concionibus respiciant.

SEQUUNTUR CAPITA quædam argumentorum, & materiarum, quæ Concionatoribus Verbi Divini commendamus, tanquam metas & fines certos, atque scopos, ad quos in suis concionibus dirigant doctrinam suam, & exhortationes, oblata occasione.

PRIMUM CAPUT.

UT populus obedientiam & reverentiam præstet Principibus, & Magistratui, & Prælatis Ecclesiæ. Ipsi enim (inquit Apostolus Hebr. 13.) pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Et docebunt omnem potestatem, tam sæcularem, quam Ecclesiasticam esse a Deo.

Ad quod probandum facere poterunt hæc loca, Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c. 1. Petri 2. Subjecti estote omni humanæ creaturæ, &c. De spirituali vero potestate, illud est, quod Paulus scribit ad Corinthios: Vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? & quod adulteros, blasphemos, & similes tradidit Satanæ: & quod Christus JEsus, cum Pharisæorum & Scribarum facta reprehendisset, tamen quia super cathedram Moysi sederunt, obediendum ille esse censuit.

SECUNDUM CAPUT.

NE laici Sacerdotum & Ecclesiasticorum facta temere judicent, & reprehendant: sed si quid eos pati humanum viderint, omne id in partem meliorem (quantum in ipsis est) interpretentur: considerantes, quod solus Christus JEsus fuit sine peccato, Sacerdos, & Pontifex: nos autem servos esse Christi, cui cadimus, vel stamus. Tu (k) vero quis es, qui judicas alienum servum? Unus est Legislator (l) & Judex, qui potest perdere & liberare.

TERTIUM ET PRÆCIPUUM.

NE doctrinis variis & peregrinis abducti, fidem Ecclesiæ deserant: considerantes, quod populus Israel propter infidelitatem periit totus in deserto, ut scribit Apostolus ad Hebræos. Quod extremum malorum omnium est, fidem amittere. Quia peccator, cum in profundum venerit, contemnit. Et quod sine fide (m), impossibile est placere Deo.

QUARTUM CAPUT.

ET quia infidelium triplex genus esse solet: Unum eorum, qui omnia negant, ex Philosophia sæculari superbientes, & plus sapientes, quam oportet sapere, cum fides ex auditu fit, auditus autem per verbum Christi: Alterum eorum, qui tanquam Milites incerti & errones, nullius militiæ se Sacramento addicunt, sed de omnibus perinde existimant, Epicuri de grege porci: Tertium eorum, qui pertinaciter errorem tuentur aliquem, sub specie Religionis, & zelo aliquando fidei: Idcirco Prædicatores triplici ratione fidem conservare in populo conabuntur: subinde inculcantes, quod propter peccata enormia, & malam conscientiam, homines solent in errorem incidere, & circa fidem naufragium facere, ex primæ Apostoli ad Timot. 1. capit.

Prima

(k) Rom. 14. (l) Jacob. 4. (m) Hebr. 11.

Prima ratio erit, ut exhortentur populum, ut diebus Dominicis & Festivis in Ecclesiam conveniant, ad Divina & concionem audiendam, vel pronum: quam memoriæ mandent, ne frustra & sine fructu semen Dei jaciatur. Ecclesiæ præcepta de Festis, jejuniis, confessione, Sacramentis, & similibus, pie observent. A libris abstineant suspectis.

Deinde altera erit, ut hortentur Patres & Matres familias, ut liberos & familiam domi erudiant ad pietatem, per hæc præcepta, scilicet:

1. Deum timeant & ament: & ad eum omnia sua consilia referant.
2. Deo singulis diebus salutem suam commendent, per orationes mane & vesperi.
3. Injuriam nemini inferant: quia vindex est Deus.
4. Ab omni juramento abstineant, & a mendacio.

Tertia ratione fidem stabilire & conservare licebit, ut moneant servare præcepta Christi: & præterea etiam præcepta Apostolorum, & seniorum Doctorum Ecclesiæ, sicut ab Apostolis decretum fuit, Actor. 15. Neque deficere a veteri consuetudine: signaque quædam observent, quibus hæretici & novatores doctrinarum discerni deprehendique possint a quocunque, veluti:

1. Si Sanctorum Patrum antiquorum authoritatem contemnant.
2. Si in docendo modestiam non servent, & cum contumeliis de simplicitate veterum Doctorum loquantur.
3. Si a simplicitate veteris fidei & receptæ, dissonantia probare nitantur.
4. Si in loquendo phrases hæreticorum imitentur, veluti: *Le Seigneur Dieu: Christ: Paul: Pierre: La parole: Les Ministres de la parolle:* & similes, quas hæretici hujus tempestatis tenent. Quia ex hoc apparet illos versatos esse potius inter hæreticos, quam inter Catholicos Christianos.

Et hæc hactenus.

STATUTUM IV.

Ipsi vero Prædicatores juxta Statuta Synodalia, neque apocrypha, neque obscura nimis, aut difficilia, & alta mysteria, simplici populo enarrare præsumant: sed tantum ea, quæ fidem confirmare possint, ut duodecim articulos fidei, & bonos mores commendare, ut præcepta Dei & Ecclesiæ, tam augendo spem vitæ æternæ in bonis, quam timorem supplicii æterni in malis.

V.

Argumenta & rationes hæreticorum ne referant, nisi fuerint viri doctrina & authoritate præstantes: sed potius orthodoxorum Patrum sententias: & multo minus phrases eorum retineant. Quales sunt, quas retulimus. Sed loco illarum dicant: *JEsus Christ, nostre Seigneur, Sainct Paul, Sainct Pierre, la Parolle de Dieu &c.*

VI.

In diebus Dominicis commendent orationibus populi statum Principum & Prælatorum, & in Festis Sanctorum recitent vitas Martyrum: gesta ipsorum, cum laude, ad exemplum auditorum. Nihil tamen admiscentes fabulosum.

VII.

Quantum fieri poterit, sæcularium fugiant consuetudinem & convictum: sed maneant cum Ecclesiasticis. Caveant etiam congressum hominum hæreticorum. Quia incorrigibiles sunt, contumaces, & contumeliosi: ex quorum contentionibus sæpe auditores pervertuntur.

STATUTA SCHOLASTICORUM.

SUnt in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis quibusdam SCHOLASTICI, hoc est, Scholarum Præfecti, quorum officium est docere indoctos, præsertim juventutem: eique Pædagogos bonæ vitæ simul & doctrinæ Catholicæ præficere: ut sub eorum disciplina, bonis literis pietate & morum honestate, imbuatur. Nec contemnendum hoc docendi munus. Quandoquidem in Scholis Seminarium fit, non solum Prælatorum

rum & Ministrorum Ecclesiæ, verum etiam Magistratuum, & eorum, qui consiliis suis Respubl. gubernant. Quæ si negligantur, aut depraventur: necesse erit & Ecclesias, & Respubl. periclitari, & confundi.

STATUTUM I.

PRovideant Scholastici & solicite procurent, ut erudiendæ juventuti non tantum docti, sed imprimis Catholici & pii, nullo modo fide suspecti præficiantur.

II.

Habento autem in Scholis suis, qui præter grammaticam, & alias artes, doceant etiam cantum & computum Ecclesiasticum: idque rudi (ut dicitur) Minerva. Duo enim hæc non solum necessaria sunt futuris Presbyteris, sed etiam omnibus utilia, & ad pietatis amorem, & ad usum vitæ humanæ. Quæ tamen, nisi in pueritia discantur, nunquam certe discentur.

DE MAGISTRIS.

STATUTUM I.

ANimadvertentes, quantum momenti habet ad veram pietatem Catholica & fidelis institutio puerorum, ut qua imbuti semel ab adolescentia rudes, simplicesque animi, ad reliquam ætatem perseverent, cum studiis eisdem vel pietatis, si bona fuerit, vel nequitiæ, si perversa: vos omnes Ludimagistros nostræ Dioicesis Bisuntinæ, necessarium duximus admonere, & obsecrare in Domino, ne docendi munus (quod propter ingenii gloriam cenodoxiæ vitio sæpenumero obnoxium est) propter humanam gloriam, & vanos fumos popularis commendationis, sed propter utilitatem publicam, & Deo soli probari cupientes vestram operam atque labores exerceatis. Quoniam ille solus est, qui potest laboribus vestris justa præmia reponere: populi autem favor nihil aliud, quam curas augere, & sui Studiosos in mille difficultates conjicere, solicitos & instabiles tanquam vento circumactos.

II.

Juxta igitur doctrinam Ecclesiastici, (Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcipit Deus, cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus) monemus & hortamur vos omnes & singulos Ludimagistros, primum, ne subtiliora aut obscuriora doceatis, quam pro captu auditorum: deinde ne falsa aut perversa, quæ animos corrumpere possint adolescentum. Sed omnem vestram doctrinam atque studia eo dirigatis, ut discant adolescentes servare præcepta Dei, & per bona opera promereri gratiam apud Deum, & homines. Hic est fructus vel præcipuus sanæ doctrinæ. Curiosæ autem disceptationes non faciunt, nisi ad subversionem audientium.

III.

Eapropter, ut occasio primum tollatur omnibus ex suo sensu & persuasione (quæ non raro fallitur) reipublicæ plantas tenellas effingere, atque efformare: Statuimus & ordinamus, & sub pœna præstiti juramenti prohibemus, ne libros alios vestris auditoribus interpretemini, aut interpretari patiamini, quam quos in Collegiis Universitatum Catholicarum notum fuerit publice interpretari solere: novos autem, qui recenter editi fuerint, nisi habita prius licentia a Nobis, aut a Vicario nostro, vel Officiali, ad quos exemplar ipsum mittetis videndum, & examinandum.

IV.

Deinde ut habitus religionis & cultus Divini contrahatur a pueritia, jubemus vobis, ut omnibus diebus Festis discipulos adducatis ad Ecclesiam cum modestia & gressu composito (quantum ætas ferat puerilis) cantaturos scilicet cum Clero in Missa, & Vesperis: nec patiamini aliquem ex iis, qui norunt legere, carere precibus horariis, aut saltem septem Psalmis pœnitentialibus, in quibus legant Divinum officium, aut cantent. Singulis vero diebus sub noctem, domi, vel in Ecclesia (si populus soleat tunc con-

congregari) una cum Præceptore cantent Salve Regina, aut aliam Salutationem Mariæ Virginis pro tempore.

V.

In quatuor quoque anni temporibus, scilicet Quadragesimæ, Pentecostes, Nativitatis Domini, & omnium Sanctorum, juxta laudabilem consuetudinem, quæ hactenus servata est, facite eos confiteri Curato, vel alii Presbytero: petita licentia & facultate prius a Curato. Hanc, si Magister, vel alius petierit, pro omnibus tenebitur Curatus sine aliqua mora concedere.

VI.

Et ne post hac temere & sine delectu, errones & vagi quicunque, ad munus adeo honestum admittantur: Statuimus & ordinamus, ut antequam cuiquam Magistro literarium ludum aperire liceat, Rector, seu Curatus Parochiæ (seu is, ad quem de jure vel consuetudine pertinet) ipsum instituant, recepto prius jurejurando ab ipso, quod servabit fideliter hæc, quæ in hac Sancta Synodo statuimus.

DE HOSPITALIBUS, & locis piis.

CUratos omnes in Domino hortamur, ut exemplo magni Patriarchæ Abraham, fervent hospitalitatem: Christum se recipere arbitrantes, quoties pauperes & peregrinos in domum suam excipiunt. Magistri vero Hospitalium meminisse debent, quæ potissima causa fuerit erigendæ, constituendæque cujusque domus. Sunt enim aliæ ad recipiendum peregrinos: aliæ ad curandum ægrotos: aliæ demum ad alendum pauperes, senes, orphanos, invalidos, infantes expositos, furiosos, leprosos, contagiosisque, vel horrendis morbis affectos, & alias similiter miserabiles personas deputatæ. Ideo has, & non alias personas tenentur Magistri alere. Quas etiam ad Ecclesiasticam disciplinam pertinere, ac nostris, aliorumque piorum hominum largitionibus victitare voluerunt. Meminerint etiam hospitalium Magistri, quod Sancti Patres dixerunt, eos, qui ex bonis parentum atque suis sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium committere, seque tali muneri addictos, ut non sui, sed ut pauperum curam gerant: quos neglexisse, occidisse est. (*n*)

STATUTUM I.

SInt Mendicantibus validis clausa hospitalia. Nam & publice ostiatim mendicare istis, est a jure (*o*) interdictum. Et Apostolus (*p*) denunciat: Quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Pietatis tamen ratio, eos, qui non possunt discernere, an vere pauper sit, qui petit eleemosynam, commendat apud Deum, quia in nomine ejus petit. Dicit enim Dominus: (*q*) Petenti da.

II.

Magistri hospitalium curent ante omnia, ut in suis domibus ea, quæ ad salutem animarum pertinent, minime negligantur. Sed de Sacramentorum administratione, pauperibus debilibus & ægrotis, provideatur. Et ubi corporis infirmitas Medicum postulaverit; ibi prius animæ, deinde corporis Medicus accersatur. Nec aliquem recipiant, nisi eodem die vel postridie confiteantur.

III.

Quod sapientissime in Coloniensi Synodo constitutum fuit, ut Magistri hospitalium singulis annis, aut sæpius Magistratui ipsius loci præsente Parocho, rationem reddant de sua administratione: Nos cum iis, quæ in Sacro Oecumenico Concilio (*r*) Tridentino lata sunt, & in nostra Provinciali publicata: quoniam curæ nostræ commissa sunt omnia hæc: quocunque nomine eorum Administratores censeantur, & quomodolibet exempti sint: statuimus & ordinamus, ut singulis annis rationes reddantur a Magistris, & Curatoribus hospitalium, Nobis, vel personis a Nobis deputatis cum locorum Magistratibus: aliter factæ liberationes non suffragabuntur, nisi secus in fundatione, seu erectione eorum a Nobis, vel Prædecessoribus nostris approbata, cautum expresse sit.

IV.

(*n*) Hieron. & Prosper. Conc. Colon. c. 6. 7.
(*p*) 1. Thess. 3. (*q*) Matth. 5.
(*o*) C. De Mend. un. l. lib. 12.
(*r*) Sess. 7. c. 15.

IV.

Et ne inposterum abusus, qui fieri solent, ignoratis fundationibus, committantur: statuimus & ordinamus, ut vacante Hospitali Procuratore legitimo, antequam alius instituatur, fiat copia fundationis ejus Nobis, vel Vicario nostro.

DE FABRICIS, & CONFRAtriis, & aliis pietatis officiis.

SUpra de iis Ministris, qui aliis Ministris Ecclesiæ subserviunt, tractantes, præter Diaconos, Hypodiaconos, Acolythos, & alios, officia Ostiarii (minimi inter alios Ordines Ecclesiasticos) diximus esse Thesaurarium, Sacristam, Ædituum, Matricularium: adde & Fabriciarium & Confratriæ receptorem, seu priorem. His omnibus, utcumque nominentur, cura mandata est ædificiorum, & supellectilis Ecclesiæ, & pecuniæ, ad hanc rem destinatæ. Quod munus quia sanctum est, debent etiam ipsi sancti esse (quantum fieri potest) & sine querela, (*s*) ut simplices filii *Dei*: unusquisque sicut accepit gratiam, *t* illam in alterutrum administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

STATUTUM I.

QUando per Pastores fieri non poterit, curabunt Fabriciarii, ut populus sarta tecta conservet, Ecclesiam & Cæmiterium, ornamenta etiam Altaris, & reliqua necessaria ad cultum Dei pro loci facultatibus procurabunt, & munda omnia servabunt.

II.

Immunda animalia ab Ecclesia expellent: & excommunicatos atque infideles, tempore Sacrificii Missæ ingredi non patientur: nec fieri in ea sæcularia spectacula, aut actus dissolutos aliquos: quoniam domus Dei, domus orationis est.

III.

In Presbyterio ubi Missæ celebrantur, ne ferant sedilia fieri mulierum, sed si qua posita jam fuerint, auferantur: quia juxta Presbyterum celebrantem, stare non decet fœminas.

IV.

Auferantur ab Ecclesiis (hostili cessante timore) arcæ illæ, sive granaria, quas instante aliquo periculo, plenas tritico, vel supellectilibus, eo importarint Parochiani: quia impedimento hæc sunt & dedecori in domo Dei, ubi nonnisi spiritualia, tractare convenit.

V.

Curati autem, seu eorum Vicarii, per Diaconos, vel Subdiaconos, vel per se (non per mulieres) abluant quater in anno ad minus, mappas altaris, amictum, albam, & corporalia. Hostias vero altero quoque mense renovent in ciborio: ne putrescant, aut situm contrahant, diutius servatæ.

VI.

Episcopi Exequutores sunt, uti Concilium (*u*) docet, omnium piarum dispositionum tam ultimæ voluntatis, quam inter vivos. Et quia propterea jus illi habent visitandi Hospitalia, Collegia quæcunque, Confraternitates Laicorum, & pia loca omnia, etiam si eorum cura laicis demandata sit: idcirco jubeatur Curatis, ut de administratione locorum piorum, quæ in suis fuerint Parochiis, frequenter admoneant Decanos rurales: qui referent in Synodis, vel Episcopo, sicut se res habeant: ut provideatur eis.

VII.

Item mandare poterunt Episcopi, quando vacaverit eis, omnibus Hospitalariis, ut deferant ad se fundationes: ut, si qui committantur abusus, corrigantur. Et juxta fundationes, vel erectiones ipsorum provideat Episcopus.

VIII.

Et reddant Episcopo rationem singulis annis Administratores omnes Fabricarum, Hospitalium, Confraternitatum, Eleemosynarum, & piorum locorum omnium. Nec, si fundatio-
nes

(*s*) Phil. 2. (*t*) 1. Petr. 4. (*u*) Trid. Sess. 13. c. 8.

nes aliis hæc reddi constituerint, ideo sine Episcopo factæ liberationes suffragentur.

IX.

Locationes rerum Ecclesiasticarum factæ a defunctis, nullatenus validæ sunt in præjudicium Successorum: etiam si solutio anticipata sit. Et quæ ad longum tempus etiam authoritate Apostolica confirmatæ sint, Synodus Provincialis (quando in damnum Ecclesiæ factas noverit) damnabit. (x)

X.

Quarta funeralium, quæ solita erat persolvi ante quadraginta annos Ecclesiæ Cathedrali, vel Parochiali, redintegretur, non obstantibus quibuscunque. (y)

STATUTA RELIGIOSORUM, & Sanctimonialium.

Vitæ monasticæ genus ad perfectionem Evangelicam (z) ut maxime commodum, ita res est [licet possibilis] tamen ardua & difficilis. Ideo in eam nemo intrudatur invitus, vel fraude pellectus: & multo minus suscipiatur a Præfectis, nisi mature, cum examine probatus: ut non alii, quam qui possunt capere, capiant hoc verbum. Nam voluntarie Domino sacrificandum: & voluntaria fieri beneplacita oris sui postulat. Ex contrario sequitur, quod Apostolus scribit de adolescentibus, quæ cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Omnis cura & diligentia adhibeatur a Prælatis, tam in Capitulis generalibus & Provincialibus, quam visitationibus, (quas suis temporibus facere non prætermittant) ne illa, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, negligantur: quæ sunt, Obedientia, Paupertas, & Castitas: & si qua sunt præterea alia vota peculiaria Ordinum: quia nulla potest ab his fieri relaxatio.

STATUTUM I.

Nulli igitur liceat Regulari, bona mobilia, vel immobilia, etiam ab Episcopo acquisita, tanquam propria possidere, vel tenere; sed incorporentur omnia statim conventui, Superiori tradita. Nec Superioribus licet bona stabilia Religiosis concedere, etiam ad usumfructum, vel administrationem, vel commendam: sed omnia per Officiales gerantur ad nutum Superiorum amovibiles.

II.

Nulli item Religioso liceat, sine sui Superioris licentia se subjicere servitio alicujus Prælati, vel Principis, vel Universitatis. Qui sine mandato Superiorum in scriptis obtento, a Monasteriis egressi reperiantur, puniantur ab Ordinariis locorum.

III.

Sit aliquis in Monasteriis virorum (a) pius ac doctus, qui doceat Monachos ab adolescentia meditari in Lege Domini die ac nocte. Ad quod quidem munus in Monasteriis Monialium Sanctimonialis, cæteris vita & doctrina præstantior, deligatur ab Abbatissa, nisi ipsa per se hoc queat præstare.

IV.

Et quoniam Sanctimonialium clausuram omnem restitui jubet Sancta Tridentina Synodus; decrevit Sancta Synodus nostra Provincialis, quod Episcopi, tanquam a Sede Apostolica delegati, Abbatissas omnes monerent, ut intra tempus aliquod pro ratione rerum & locorum præfigendum, Monasteria sua claudant. Quod si illæ non fecerint, Episcopi fieri procurent. Id Nos omnibus & singulis notum fieri ordinamus, & præcipimus per hoc Statutum nostrum.

V.

Statuit eadem Synodus (b), ut Monasteria Sanctimonialium, Sedi Apostolicæ immediate subjecta, visitentur ab Episcopis, tanquam Sedis ejusdem delegatis: & bis, vel ter in anno offeratur aliquis Confessor per Ordinarium, qui earum confessiones audiet, si velint. Admonemus igitur omnes, ut singulis mensibus semel saltem confessionem peccatorum faciant, & Sacrosanctum

(x) Trid. Sess. 25. c. 11. (y) Sess. 25. c. 13. (z) Sess. 25. c. 1. 2. 3. 4. 5.
(a) Conc. Colon. (b) Trid. Sess. 25. c. 10.

ſanctum Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipiant: quo ſalutari præſidio ſe muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandas. Præter ordinarium autem Confeſſorem alium extraordinarium bis aut ter in anno: qui omnium confeſſiones audiat, offerri procurabimus.

VI.

Sacras Apoſtolicas Conſtitutiones executioni mandantes, hoc noſtro Statuto inhibemus, ne Sanctimoniales poſt Profeſſionem factam, quocunque prætextu, etiam ad breve tempus, niſi ex aliqua legitima cauſa a Nobis approbanda, Monaſterii clauſtra egrediantur, ut a mundanis & publicis ſpectaculis ſeparatæ, Deo liberius ſervire valeant, & immaculatas ſe in hac vita conſervare.

VII.

Univerſis etiam & ſingulis Eccleſiaſticis & regularibus perſonis, noſtræ Juriſdictioni ſubjectis, interdicimus & prohibemus, ne abſque rationabili & manifeſta cauſa, nec ſine Superioris, ad quem pertinet, licentia ſpeciali, nec ſine religione, & teſtimonio bono (ne aliqua ſiniſtra oriatur ſuſpicio) ipſa Monaſteria Sanctimonialium ſubintrent, ſub pœna excommunicationis, ipſo facto incurrenda.

VIII.

Nec Abbatiſſa cum aliquo loquatur ſola: nec Monialem aliquo, vel etiam intra clauſtra Monaſterii, mittat ſolam: ſed vel ipſamet comitetur eam, vel aliam vetulam adjungat ſociam.

IX.

Statuit Sacroſancta Tridentina Synodus, ut ſi puella, quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major XII. annis ſit: non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus, vel ejus Vicarius, virginis voluntatem, an coacta, an ſeducta ſit: an ſciat, quid agat. Cujus profeſſionis tempus ne ignoremus, jubemus, ut Præfecta Monaſterio Nos ante menſem certiores faciat, ſub pœna ſuſpenſionis.

X.

Prælatos Monaſteriorum per viſcera miſericordiæ Domini noſtri JESU Chriſti requirimus & hortamur, ut perſonas regulares ſibi ſubjectas ad obſervantiam regularum ſuarum & ſtatutorum regularium diligentius inducant, moneant, & alliciant: Et ſi opus aſt, ſtrictius compellant: ut de officio ſibi commiſſo dignam Deo poſſint reddere rationem. Quod ſi ultra prævaricatores fuerint Ordinis ſui, aut contemptores, ſeu negligentes & remiſſi: pro certo ſe noverint, non ſolum ab officio deponendos, ſed alias ſecundum regulam ſuam caſtigandos. Nos etiam eorundem Prælatorum negligentiam, ſi opus fuerit, ſupplebimus juxta Canonicas Sanctiones.

XI.

Denique hortamur omnes religioſos viros & virgines ſanctimoniales, ut meminerint, quod B. Petrus in Actis Apoſtolorum teſtatur, eos, qui communem vitæ ſocietatem (qualis nunc etiam apud Religioſos conſervatur ad inſtar illius, quæ fuit olim apud Apoſtolos, quando erat multitudinis credentium cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat) qui, inquam, ſocietatem ſemel receptam deſerunt, tentare Spiritum Sanctum, & mentiri non hominibus, ſed Deo.

XII.

Conſiderare etiam ad virginitatem ſervandam, quod D. Cyprianus ait: Virginitas excellentior, quam non cogit neceſſitas, aut mandatum, ſed perfectionis ſuadet conſilium. Quod ſi Divinis conſiliis obviaverint, tentamenta & liberas mentes ad carnales revocaverint appetitus: adeſt Deus fortis. Nec ſpem ponat homo in homine, nec in brachio carnis ſuæ confidat: quia qui mundum vicit, & victoriam ſuis promittit militibus.

XIII.

Quin etiam illud ad obedientiam ſervandam conſiderent, quod B. Baſilius ait: Quod a Superioribus & Præpoſitis committitur & mandatur, qui recuſat, &

& aliud requirit; primum obedientiam corrumpit, & se declarat abnegasse: deinde etiam aliorum plurium malorum sibi ipsi, & aliis autor fit, quando januam contradictionis plerisque aperit, & se ipsum ad hanc assuefacit: & quia non potest quivis, quod utile est, probare, sæpe, quod nocivum est, eligit.

XIV.

Et illud D. Augustini (c) timeant omnes Religiosi, (quod ille jurejurando affirmat) Difficile sum expertus meliores, quam qui in Monasteriis profecerunt: ita non sum expertus pejores, quam qui in Monasteriis ceciderunt. Quapropter & si contristamur de aliquibus purgamentis: consolamur tamen etiam de pluribus ornamentis.

DE MINISTRIS CANTUUM Divinorum, sive de Psallentibus.

Cantorum, & Psallentium munus [quod Prophetarum quodammodo officium esse diximus] quam sanctum sit atque utile, non potest sane carnalis homo gustare, qui spiritualia non dijudicat, sed carnalia. Apostolus (d) cum Ephesios vellet a carnalibus operibus revocare: Implemini (inquit) Spiritu Sancto, loquentes vobismet ipsis in Psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus: cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Hæc Paulus. Nam qui sine Spiritu Dei canit, [hoc est, sine fide & charitate] non intelligens, quæ sit voluntas Dei, non ut Deo placeat, profecto canit, aut ut se, vel proximum ædificet, sed ut vino (hoc est, cibo & potu) replere se queat, & carnis suæ perficere desideria. Qui autem sic agunt, errant: partem enim non habent in regno Christi & Dei. At beati, qui habitant in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. Si Religiosi & Canonici, aliique Clerici sæculares, huic officio deputati, perpenderent felicitatem suam, nunquam tæderet profecto Chori. Annon in Choro, quasi in Cœlo sunt? Annon Angelorum munus obeunt? Annon munus Angelorum est, laudare Deum, & canere perpetuo Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabahoth? De cantu Ecclesiæ, Augustinus [e] librum scripserat contra quendam Hilarium. Quantum quoque commoveretur suavitate canentium in Ecclesia, scripsit lib. 9. confess. moremque ait ab Orientalibus accepisse Mediolanenses.

Sed neque ab hoc psallendi munere exempti sunt Curati. Canunt enim & ipsi, nam Symbolum, & Psalmos, & Hymnos canenti populo, ipsi (tanquam revera Choragi) præire debent, & tonum vocis in Missa dare ad Hymnum illum: Gloria in excelsis, & ad Credo: qui scoli cantus doctissimi in Ecclesia fiunt: juxta quos & respondeat populus assistens. In ministerio quoque habendi sunt cantorum & psallentium; licet ab alia psalmodia plerique eximantur. Sed Canonicorum proprium in primis est, unde vocatos Canonicos putatur. Quanquam antiquius Græce κανονικοὶ dicti sunt, a communi vita: unde formatum nomen Canonici. Olim namque Collegia Ecclesiarum Cathedralium in communi vita vixisse, & adhuc nunc quadam vivere, notum est. Canonicos regulares postea dixerunt eos, qui præter communem victum etiam votum regulæ paupertatis fecerunt. Ergo canonice vivere, est in communi vivere.

STATUTUM I.

Canonici ergo, quoniam (f) ad hoc instituti sunt, ut laudes Deo singulis horis decantent, nisi legitima causa impediente, chorum sequantur: in quo modeste se habeant, & cum decenti gravitate: non garrientes aut rixantes in eo, sed Deum reverentes, in cujus conspectu siti sunt. Celebranti Episcopo, aut alia Pontificalia exercenti, assistant, & inserviant. (g)

II.

Nulli in Sacris Ordinibus constituto, (h) vel beneficiato, in nostra Dioicesi, aliud officium dicere liceat, quam secundum usum Ecclesiæ Bisunt. nisi ad hoc dispensationem habeat a Sede Apostolica: sub pœna privationis beneficii, & suspensionis ab Ordine: sed Romanum commendamus.

III.

Et cum psallendi gratia chorus (i) fiat, nemo labia sua muta aut clausa tenue-

(c) Epist. 137. d) Eph. 5. (e) Aug. lib. 10. Retract. c. 33.
(f) Concil. Basil. & Colon. & Refor. Cler. sub Carolo. (g) Sess. 24. Trid.
(h) 12. dist. c. De his. & c. si. (i) Conc. Agath. C. Presbyter. de celebr. Miss. Conc. Basil. c. 15.

nuerit; sed omnes pariter cum simili & decenti alacritate modulentur: sic tamen, ne boatus solum sine intelligentia audiatur. Quod fiet, si non cursim, nec festinanter: sed tractim & cum pausa decenti (præsertim in medio cujuslibet versiculi Psalmorum) debitam inter solenne & feriale exhibeant differentiam.

IV.

Nemo cum publice, vel preces horariæ, vel Missæ Sacrum cantando peraguntur, legat, vel dicat privatim officium. Nam is non solum choro subtrahit illud, quo obnoxius est, & ad quod tenetur: sed alios psallentes perturbat, vel a psallendo retrahit. (*k*) Quare si urgetur aliqua causa, ut officium suum absolvat: egrediatur chorum, & oret in abscondito.

V.

Organorum melodia & cantus figuratus, sic in templis adhibeatur, ne lasciviam magis, quam devotionem excitet: (*l*) neve præter hymnos Divinos, ac cantica spiritualia, quicquam resonet, aut repræsentet.

VI.

Processiones Ecclesiarum aliarum ad summum templum, quæ (diebus maxime celebribus) fiunt, quia institutæ sunt causa conveniendi ad Missas Episcopales, & recipiendi communionem, vel benedictionem Episcopalem: monemus omnes, ut aliquid saltem veteris instituti retineant, ne vagandi solum causa venisse videantur. (*m*) Quando autem Generales extraordinariæ indicuntur, officium in Ecclesia fit solenne.

VII.

Super his (*n*) debite observandis, aliisque ad Divini officii prosequutionem, ac chori disciplinam spectantibus, Decanus, vel Præpositus, aut alius, cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius horæ (in qua circa prædicta excesserint) vel alia majori (prout transgressionis gravitas exegerit) plectentur pœna.

VIII.

Qui in Matutinis (*o*) ante finem Psalmi Venite exultemus, in aliis horis ante finem primi Psalmi, in Missa ante ultimum Kyrie eleison, & usque in finem, Divino officio non interfuerit, (nisi forte, necessitate cogente, ac petita a Præside chori licentia, discedere oporteat) pro illa hora absens censeatur: Salvis Ecclesiarum consuetudinibus, & privilegiis. Lex enim, teste Apostolo, iis, qui sub lege sunt, loquitur. Idem in Processionibus generalibus observetur in iis, qui a principio usque ad finem non permanserint. Pro cujus rei executione deputetur aliquis, habens hoc onus notandi, singulos statuto tempore non convenientes: qui juramento adstrictus erit agere fideliter, absque gratia vel odio.

IX.

Quicunque in Ecclesia Beneficiatus (præsertim Divinorum tempore) per Ecclesiam, vel foris circa ipsam, sine justa causa deambulando, aut cum aliis colloquendo, vagari visus fuerit: non solum illius horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat.

X.

Regulares, qui in Conventualibus Ecclesiis circa prædicta excesserint, graviter Superioris arbitrio castigentur.

XI.

Cumque in Ecclesiis tam Collegiatis, quam Cathedralibus, diversi habeantur gradus & nomina Ministrorum: inter Canonicos siquidem sunt Decani, Præpositi, Archi-Diaconi, Cantores, Thesaurarii, Scholastici, Canonici, Vicarii, atque id genus, interpretetur quisque suum vocabulum: nec vanum dignitatis esse nomen putet, sed officii. Idcirco curet esse, quod dicitur

(*k*) Conc. Basil. c. 15. Hildesem. 36. Colon. de Metropol. c. 5.
(*l*) Conc. Basil. & Colonien. & Refor. Cler. sub Carolo.
(*m*) Conc. Hagath. c. 63. 64. Conc. Colon. de Metrop. c. 24.
(*n*) Conc. Basil. 18. (*o*) Conc. Basil. & Hildesem.

dicitur secundum veterem Patrum institutionem ac regulam.

XII.

Si quos (p) Decanus vel Superior, rebelles cernat, si Divini cultus atque sui officii negligentiores: si rixosos, litigiosos, si percussores, si aleatores, si scorta foventes, aut aliis publicis criminibus irretitos: atque hi fraternam correptionem audire recusaverint: agat in Capitulo, quomodo Paulus jubet: Peccantes coram omnibus argue. Tum si nolint resipiscere, arceat a Sacris, prohibeat participare fructus, donec ad meliorem vitæ frugem revertantur. Sic tamen, ut hæc servetur regula Apostolica: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, patientes estote ad omnes. Neque ira, neque odium, neque rancor ullas sibi partes vendicent. Et salva ubique serventur sua cuique privilegia, legitimæque consuetudines.

XIII.

Canonicus vocem in Capitulo non habeat, nisi in Sacro saltem Subdiaconatus ordine positus sit. In Cathedrali autem, non nisi Presbyter; propter ordinis hujus dignitatem. Nec inter Presbyteros sedeant Diaconi, vel Subdiaconi.

DE HORIS CANONICIS, ET Cantu Ecclesiastico.

Laudes Dei in Ecclesia decantatæ, mentem ad superna erigunt, inflammant Dei charitatem, compungunt, & contemptum excitant terrenarum rerum. Scribit (q) Apostolus: Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismet ipsis in Psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, & gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri JEsu Christi, Deo & Patri. Hoc idem interpretatur ad Timotheum, ubi fieri jubet in Ecclesia obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Hinc ritus Horarum Canonicarum Hinc consuetudo conveniendi & pernoctandi in Psalmis, lectionibus, & orationibus, quam ab Apostolis acceptam, Ecclesia semper retinuit. Cum (r) convenitis, inquit ad Corinthios, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant. Philo Judæus, qui temporibus vixit Apostolorum, diversis in locis meminit Psalmorum, vigiliarum, & jejuniorum, quæ primi illi Philosophi Christiani exercebant. Eadem de re scripsit Plinius secundus ad Trajanum, ut omittamus vetustissimos Justinum, Clementem Alexan. Dionysium, Tertullianum, & alios: & quod Ecclesiæ morem hunc etiam Ariani & Pagani olim aliquando imitari; sæpius & interturbare conati sunt, sicut faciunt etiam nunc hæretici. Fuit ergo divisum primo officium hoc in Diurnum & nocturnum. Nocturnum quidem nocte Sabbati, & in vigiliis magnorum Festorum pernoctantes tripliciter distinguebant: &, sicut etiam nunc monumenta Ordinarii nostri Bisuntini docent, primum incipiebant circa primam vigiliam noctis: secundum in secunda: & tertium in tertia: per vices dispositis Clericis, qui alii aliis in officio nocturno & vigiliis succedebant, vocabantque ideo primam vigiliam, secundam vigiliam, tertiam vigiliam, quas nocturnos, vel nocturna nunc dicimus. Sub auroram vero in galli cantu læti ovantesque Deo laudes canebant in memoriam Dominicæ Resurrectionis. Aliis autem feriis unicum fiebat officium nocturnum: sive id a prima vigilia inciperet, sive a canticinio: frequentius tamen exemplo David media nocte surgebant ad confitendum Deo. Nunc totum officium nocturnum cum laudibus, vocamus matutinas. Quod ideo videtur factum: quod cum in Paschate major pars noctis in consecratione fontium baptismalium, & Baptismo catechumenorum, & Ordinibus Sacris, atque aliis Divinis officiis, officium illud nocturnum traduceretur: quod in aliis vigiliis noctu fieri solebat, quia mane diluculo opus erat absolvi, vocatum postea fuit matutinum. Hoc nomen adhuc perseverat. Et idem nunc matutinæ vigiliæ, quod nocturnum. Sed succedente tempore factum est, ut in Calendario, vigilia notet jejunium, (excepta apud nos Epiphania) & nocturnum, Psalmos feriales: & Matutinæ pro officio accipiantur, quod olim erat nocturnum, distinctum a Laudibus. Quanquam in veteri ordinario Laudes tantum dicantur Matutinæ, & Matutinæ Laudes. Atque hæc quidem de nocturno officio. Jam diurnum partiti sunt Patres (exemplis variis edocti) in horas septem. Primam inchoarunt orto Sole: Tertiam ab hora naturali diei tertia: Sextam a meridie: Nonam a Tertia naturali post meri-

(p) Conc. Agath. c. 2. Conc. Lateran. cap. 7. Colon. eodem.
(q) Ephe. 5. (r) 1. Corint. 14.

meridiem: Vesperas quoque, sub vesperam: & tanquam completis omnibus, Completorium sub ipsam noctem, daturi corpora quieti.

Et notandum, quod in omnibus horis fiunt Lectiones aliquæ post Psalmodiam. In nocturnis proprie dicuntur Lectiones, sed in aliis horis Capitula: quia caput aliquod tantum legitur breve. Post Lectiones, Responsoriorum cantus, & denique Oratio. Miscentur quoque Hymni & prosæ [quas vocant] & Versus, & Antiphonæ puræ, aliquando cum pneumate & alleluja.

Sunt ergo partes horarii officii, præter genuflexiones, & stationes, & signum Crucis, quæ interea fieri oportet: Oratio Dominica, Symbolum fidei, peccatorum confessio, Psalmi & cantica, Hymni & prosæ, orationes, preces & litaniæ, absolutiones & benedictiones, lectiones & capitula, versus & responsoria, ac rursum responsoria & versus, antiphonæ, invitatoria & pneumata. De illis, quæ supersunt, sigillatim dicemus.

Primum Psalmi CL. per ferias distributi sunt, secundum ordinem Bibliorum, vel certe proxime ad illum ordinem. Nam aliqui, asterisco notati, prætermittuntur, quod in aliis horis canantur: & centesimus decimus octavus: Beati immaculati, quotidie dicitur ad quatuor horas, cum quinquagesimo tertio, ad Primam. Differt autem Psalmus a Cantico (licet ambo canantur pæanice) quod Psalmus ex libro David: cantica ex aliis locis Bibliorum veteris & novi Testamenti sumantur.

Hymnos reliquerunt nobis Patres distinctos periodis, more lyrico. Scripti sunt aliqui stylo puro, & eleganti; modulatione quoque suavissima excepti. Alii tamen plerique numero syllabarum [non tam quantitate] contenti, & similitudine desinentium, ad modos elegantissimos facti sunt.

Prosa, vel prosodia (Hymno non dissimile carmen) numeris fertur lege solutis. Eoque differt ab Hymno, qui certa semper metrorum periodo recurrit. Quanquam posterioribus temporibus, quasdam hujusmodi prosas hymnice composuerunt nonnulli: numero quidem syllabarum tantum, & [ut vocant] rythmo, id est, cadentium similitudine: non perinde quantitate. Et cum antiquissimæ quæque in a vocalem concidant: dictas putarunt Græce πρὸς α. ,id est, ad a. Sed proprie προσῳδία nuncupata sunt: Librariis pro prosodia, prosa scribentibus, compendii causa. Et sive per omicron scribas, sive per omega, utrumque carmen est, in Deorum sacris adhibendum, modis lyricis, ad verba & dictiones aptato cantu. Quia vero nec saltatoria est, nec stataria, sed inter hæc medium sortita genus: idcirco nec ab hymno separarunt grammatici prosodion. Utrumque enim poëma est ad Deorum laudem compositum. Sed separavimus nos. Et scolion putamus. Nam si solutæ orationi similis videatur Prosa, non ideo tamen soluta est: non magis, quam Pindaricæ odæ, ut chori cantus apud Græcos Poëtas. Atque hinc quidem est, cur jam sordere cœperint. Sed immerito. Amusis hominibus crimen condonamus. Detergant eas docti, si quæ vitium contraxere: & Ecclesiarum Præfecti cantari jubeant diligentius. Agnoscent profecto in his metrorum multa genera, sibi invicem respondentia: interdum singula, interdum bina, sæpius plura sub uno ambitu: nonnunquam etiam varia ultro procedentia, unde dicta etiam fuit sequentia.

Diximus itaque Prosam nec saltatoriam esse, nec statariam: propterea quod Poëtarum interpretes tria tradiderunt Melorum genera. In uno ponuntur Hyporchemata: in altero Stasima. Tertii generis sunt Prosodia. Sine motu quidem multa canimus, stantes in templo: veluti introitus Missarum, & Responsoria. Nullus enim hic numerus, vel pedes, vel brachia excitat ad prolibendum. Sunt alia, quæ nos audita gestire cogunt, & tanquam in chorea moveri: veluti cantus ille: Ad cœnam agni providi. Sed hæc rara admodum. Magna enim vis illa commensurationis temporum ad emolliendum animum. Ecclesia autem non sine magna causa a gravitate atque perfectione rythmi deflectit.

Graduale ergo statarium carmen est. Constat solum verbo & harmonia: nullo rythmo, saltem evidenti. In singulis enim signis vel chordis, vox una subsistit: tanquam per gradus suos, cum dignitate ascendendo, atque descendendo, motu æquabili. Et hæc quidem cum harmonia diatonica flexa frequenter, sine verbo. Aliquando etiam recta; solo verbo, absque harmonia.

Hujus ergo generis sunt Tractus, & Responsoria, & Alleluja, & Introitus.

Pneuma autem (perinde ac si sermo, ac ratiocinandi vis omnis nos deficiat: quia major omni humana laude Deus est) eodem modo statarie, loca consonantiæ in Antiphona designata pervestigat. Est enim Pneuma [id est, spiritus] vocis continuatio, quantum spiritus durare potest, sine verbo, appensa antiphonæ, juxta tropum [sive tonum] Psalmi decantati. Adhibetur autem in solennitatibus tantum. Et sane, qui pneumatis ritum contemnunt, ipsi turpiter desipiunt.

unt. In choro enim, cum ſtamus, canentes, de Deo meditamur, vel cum Deo loquimur: Loquentes vobismet ipſis (inquit Apoſtolus) in Pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus. Ad tantam vero Majeſtatem oculos mentis attollentes, jam plane deficimus, quare geſtus potius, quam verba deſiderium noſtrum effert: vel certe vox inarticulata, ſicut olim Prophetæ clamabant, a, a, a, neſcio loqui. Ac ſi diceres, enarrare nequeo Domine, quæ opto. Incomprehenſibilis eſt mihi gloria tua. Reple os meum laudibus; ſaltem more vagiam infantium: aut, ut filii corvorum, ore aperto benedictionem cœli poſtulabo.

Ergo inter Chori cantus, præter Pſalmos, & cantica, & hymnos, & ſcolia, in Eccleſia ſunt Antiphonæ, & pneumata, & verſus, & reſponſoria. Sed de Antiphonis hæc accipe: nam de ſpiritu ſatis dictum eſt. In libro David quidam pſalmi inveniuntur, quibus præponitur titulus Alleluja. Idem etiam in fine reperitur aliquando, & aliquando reſumitur in medio: ut in centeſimo quadrageſimo octavo. Verum pſalmi Allelujatici (ſic appellat D. Auguſtinus) omnes habent in fine vocem illam hebraicam alleluja: licet non omnes in principio. Significat laudate exiſtentem, laudate Dominum, vel Deum. Vocem hanc Eccleſia retinuit per univerſum orbem. Nec niſi cum magna veneratione: ſicut & alias quamvis peregrinas. In temporibus magnæ lætitiæ (inquit idem Aug.) non ſine Sacramento, ſecundum Eccleſiæ antiquam traditionem ſolenniter cantare nobis moris eſt Alleluja. Et ad Januarium Epiſt. 119. (loquens de diebus illis 50. a Paſchate ad Pentecoſten) Qui celebrantur, inquit, poſt Domini reſurrectionem, jam in figura non laboris, ſed quietis & lætitiæ. Propter hoc & jejunia relaxantur, & ſtantes oramus: quod eſt ſignum reſurrectionis. Unde etiam omnibus diebus Dominicis id ad altare obſervatur: & Alleluja canitur, quod ſignificat actionem noſtram futuram non eſſe, niſi laudare Deum, ſicut ſcriptum eſt: Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Hactenus Auguſt.

Hunc igitur ſolum titulum Alleluja tempore Paſchali, Pſalmis præponimus in omnibus horis, diurnis, & nocturnis. Sed aliis temporibus ad ejus inſtar alios verſiculos & ſententiolas pro titulo Pſalmis præmittimus, quos in fine integros repetimus canendo. Horum alios vocant Antiphonas, ſeu Antiphona: alios Invitatoria. Ratio nominum eſt. Pſalmos in Eccleſia alternatim canendos Beatus Ignatius Martyr tradidit, edoctus (ſicut habent Eccleſiaſticæ hiſtoriæ) revelatione Angelorum: quos Antiphona (hoc eſt, reſponſoria) inter ſe canentes viderat. Pſalmis itaque, quorum membra, ſeu verſus, alternatim & viciſſim cantamus, titulum præpoſuere Antiphona: Quod ſignificat pſalmum alternatim canendum.

Quia vero ſemper titulus aliquis præponitur: (ſcilicet Alleluja, vel alius verſiculus) hinc factum eſt, ut ipſe titulus jam vulgo dicatur Antiphona: non utique, quod ſit re vera antiphonon, ſed quia præponitur pſalmo, qui cantari debet per antiphona. Potius enim proodion, vel proœmium, vel epiſodion, id eſt, intonatio dici debuiſſet, quod modum præſcribat in cantu tenendum. Quanquam ſi naturam modorum obſerves, quoniam Pſalmus in prima meditatione toni intrat, quam incipit antiphona: non injuria titulus iſte nomen illud accepit: collaterali, ſcilicet, vel ſimili modo carmen auſpicando ei, quem pſalmus aſſumit.

Contra vero pſalmo illi vigiliarum, qui ad jubilandum Deo hortatur, atque invitat: non antiphona præponitur, ſed invitatorium. Non enim per antiphona canitur, ſed ab uno ſolo, vel duobus, vel pluribus ſimul. Et repetitur invitatorium in medio & in fine.

Sunt alii quidem verſus, quos Cantores modulantur duo vel unus: & ad eos continuata muſicæ conſonantia chorus per verſum alium reſpondet, & ob hanc viciſſitudinem & alternam reſponſionem dicti ſunt verſus reſponſorii, vel reſponſoria. Et horum quidem majores canuntur in matutinis poſt Lectiones: minores autem in aliis horis poſt Capitula. Sunt chori cantus, ut diximus, ſine evidenti rythmo: ſed partibus conſtant quatuor: nempe Strophe, Antiſtrophe, Ectaſi & Epodo. Quod proprie reſponſorium ſcribitur, hoc eſt, Strophe. Ejus repetitio Antiſtrophe eſt: Verſus, Ectaſis, ſeu Parabaſis: Gloria Patri, dicitur Epodos. Namque Epodos ante aram Deorum canebatur. Quod reliquum additur, repetitum a reſponſorio, repriſiam dicunt. Eſt autem apocope & exodion, ſeu finis totius odæ. Hactenus de carminibus dictum ſit: quod muſicæ artis erit, docebimus ſtatim.

De lectionibus autem & orationibus non opus eſt, ut multis agamus. Hoc unum ſcitote, utilitates magnas in duabus hiſce partibus eſſe officii Divini. Legendo enim nos ipſos tanquam in ſpeculo contemplamur. Orando cum Deo loquimur: legendo, Deus loquitur nobiscum. Sed de oratione & meditatione ſupra dictum eſt ſuo loco. Ne quis autem a lectione ſacra propter obſcuritatem avocetur: vide, quod Origenes in Joſue, lectionem Sacrarum Literarum Deo & Angelis pro-

probari ſcribit, nobisque perutilem eſſe, etiam ſi illam oon plene intelligamus. Certe ſtudium & intelligendi cupiditas, reverentiaque myſteriorum prodeſſe ſolent. Nec defuit gratia Eunucho, Candacis Reginæ, legenti Prophetam, quem non intelligebat.

Diſtributæ ergo ſunt lectiones in ordinario per totum annum hoc pacto. Ab octavis Paſchæ ad Pentecoſten leguntur Acta Apoſtolorum, & Epiſtolæ Canonicæ, & Apocalypſis. Ab octavis Pentecoſtes ad Calendas Auguſti (id eſt, ad Dominicam proximam principio menſis] libri Regum & Paralipomenon. Hinc ad Calend. Septembris, libri Salomonis. Inde ad Cal. Octobris, Job, Heſter, Judith, & Eſdras. Dehinc ad Cal. Novembris, libri Maccabæorum. Et ad Cal. Decembris, Ezechiel, Daniel, & minores Prophetæ. A Calendis Decembris ad Nativitatem Domini, Eſaias. Poſtea uſque ad Septuageſimam Epiſtolæ Pauli. Quanquam domi hæ potius, quam in templo legi ſolent: quia ſingulis diebus hoc tempore uſque ad octavas Epiphaniæ proprium fit officium. Ideo differtur lectio Epiſtolarum ad Dominicam poſt Epiphan. A Septuageſima uſque ad xv. ante Paſcha, legimus Pentateucum, & Joſue, & Judicum, & Ruth. Et denique a die hac ad feriam quintam in Cœna Domini, Jeremiam. Hæ quidem lectiones per annum. Verum proprias quoque habent ſingulæ celebritates: de quibus illud Auguſtini in 1. Joan. Epiſtolam: Quod in ſolennitatibus ſacrorum dierum certas Evangelii lectiones in Eccleſia oportet recitare. Quæ ita ſunt annuæ, ut aliæ eſſe non poſſint. Nam & io Nativitate Domini & Epiphania, capita quædam præſcribuntur ex Eſaia, ſicut & in Cœna Domini: & duabus ſequentibus feriis ex Lament. Jeremiæ, cum certis quibusdam Homiliis, ſive Sermonibus. Tria enim ſunt Lectionum genera. Quædam ſunt novi vel veteris Teſtamenti: aliæ hiſtoriæ Martyrum: aliæ ſermonum, ſive Homiliarum ad Evangelii expoſitionem, quod in Miſſa legendum venit eo die: etſi hiſtorias Martyrum non niſi paucorum legimus in templis, propter incertitudinem aliquando fidei eorum, qui ſcripſere: & ſufficere arbitramur paſſionis ejus, qui occurrit ſummariam memoriam fieri ad primam, in Martyrologio. Nota etiam, lectiones multas de Sacra Scriptura improprie vocari de hiſtoria currente: veluti libros Salomonis, Epiſtolas Pauli, &c. fortaſſe quod bona pars Bibliorum eſt hiſtorica. Unde & illud notandum, quod cum in rubricis remitteris ad eas lectiones, non lectinnis, ſed reſponſorii fiat mentio. Propterea quod reſponſorium idem canitur per totum tempus illius hiſtoriæ: non autem legitur ex eodem libro.

Abſolutionem hoc loco vocamus orationem illam, quæ dicitur ante lectionem Evangelii. Exaudi Domine JESu Chriſte: & in officio noſtræ Dominicæ: Precibus & meritis, &c. Reliqua diſcuntur facile ex regulis Ordinarii. Quare hæc dicta ſufficiant de horis Canonicis. Quæ vero pœna ſit in omittendis, ſupra ſtatuta eſt, reſtituendi fructus ex beneficio perceptos. Sed in Sacris politus, mortaliter peccat, ſi ſine neceſſitate omittat officium hoc.

Orationes, quas Collectas vocant, a Presbytero ſtante dicuntur: præterquam in triduo ante Paſcha. Preces proſtrati facimus, præterquam diebus Dominicis & Feſtis: Sabbatum enim Dominicæ eſt Profeſtum. Sic & cantica novi teſtamenti, & Pſalmum ultimum in laudibus, ſtantes canimus. Nec niſi mutato Choro incipitur antiphona alia, vel commemoratio, poſtquam Presbyter dimiſerit populum per: Dominus vobiscum.

Ritum denique flectendi genua vel ſtandi, ſolennem eſſe debere, docent omnes Sancti Doctores. Vide Juſtinum, Ireneum, Origenem, Epiphanium, Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum &c. Genuflexio, noſtri lapſus ſignum eſt, ſtatio reſurrectionis. Et quia tempore Paſchali ſtantes oramus, viſitationes Eccleſiarum, quæ eo tempore fiunt, Romæ Stationes vocatæ ſunt a poſteris.

DE MUSICA.

Nihil omnino prætermiſit Eccleſia artificii in cantu. Nam, quod natura docet, id Eccleſia ſola præſtitit: ut voce, quam a Deo articulatam accepimus, omnis generis laudes & gratias Deo referamus. Muſica enim dicta a Plutarcho eſt εὐχαριςὴς ἀμειλῶν. Videas ſane in officio noſtro pæanum ſpecies omnes: odas omnis generis, & proſodia, & antoda, epichcremata, & parabaſes, & ſcholia: cum ſtrophis, antiſtrophis, echaſibus, epodis, apocopis: & quicquid denique eſt, quod Græcorum diligentia inveoit. Nam niſi plane aſinus ſis ad lyram; omnia hæc in cantibus noſtræ Eccleſiæ obſervare queas. Novatores noſtræ tempeſtatis ea non agnoſcunt. Hinc fit, ut in Eccleſiis ſuis barbarum, neſcio, quid, atque effæminatum, malint congemiſcere: & ſotadæum, carmen elumbe, mulierculis puerisque laſcivientibus acceptum, obgannire, quam σέμνον illud cantuum noſtrorum, & decorum, imitari.

Sed nos de Muſica jam pauca referamus. Primum quidem claves, quas Cantores

observant semper canendo, distinguamus literis, nominibus, & syllabis per scalas. Deinde chordarum seu vocum proportiones rudi saltem Minerva demonstrabimus. Signorum quoque quantitates & qualitates: ut sunt alia longa, alia brevia: juncta alia, alia separata: perfecta & imperfecta. Ad hæc tonorum exempla proponemus, quibus in Ecclesia Bisuntina canuntur Psalmi & cantica. Hos enim numeris duobus post antiphonas in Breviariis nostris adnotavimus. Denique si vacat, etiam symphoniæ, seu contrapuncti, pauca præcepta colligemus.

Paretur ergo instrumentum. Sit hoc quindecim chordarum, vel vocum quindecim, veluti cithara, vel tibia bisseptem distincta cicutis. Adscribantur his septem literæ, per ordinem, semel quidem repetitæ, sed prima ter accepta. Sic: A B C D E F G a b c d e f g a. Tendentur autem chordæ hæ ad sonos monochordi (id est, unius chordæ sonure) per proportiones musicas divisæ.

Sunt autem proportiones musicæ omnes in primo numero perfecto, & primis duobus cubis: videlicet senario, octonario, & novenario. Ducendo igitur & reducendo ponticulo (magadam vocant Græci) per partes monochordi istis numeris divisi: nempe duas, tres 4. 5. 6. 7. 8. 9. invenies duplam proportionem, triplam, quadruplam, sesquialteram, sesquitertiam, sesquiquartam, sesquiquintam, sesquisextam, sesquiseptimam, sesquioctavam: bipartientem tertias, bipartientem quintas, tripartientem quintas: duplam sesquialteram, duplam sesquitertiam, duplam sesquiquartam, triplam sesquitertiam: Quadruplam denique sesquialteram. Verum, quia diatonico solo utitur Ecclesia, hoc est, genere cantus, quod cum dignitate & majestate magna, per tonos atque hemitonia procedit: idcirco ex partibus, chordæ sonoræ illas tantum portiones suminius, quæ primæ occurrunt, vel primis proximæ sunt, & sensui cæteris magis notæ. Sunt hæ, Dupla, Tripla, Quadrupla, & earum differentiæ. Differt autem tripla a dupla, ratione sesquialtera: & quadrupla a tripla, proportione sesquitertia: & rursum dupla a sesquialtera, sesquitertia. Hæc pariter minor est, quam sesquialtera sesquioctava ratione: quod intervallum appellamus tonum. Duo insuper toni minores sunt, quam una quarta, & tres, quam una quinta (id est, quam epitrita, & quam hemiolia: qui concentus dicuntur Diatessaron & diapente) ea proportione, quæ est inter istos numeros primos, 256, & 243: quorum major minore major est partibus 13. Hæc distantia est hemitonii. Ratio, inquam, spatii illius, quo Diatessaron superat ditonum, & diapente tritunum. Cogimur enim vocem eo etiam spatio metiri: non ratione quidem numerorum ejus, quæ obscura est, & inventu difficilis: sed quia per tonos ad perfectas consonantias progredienti [diapason, disdiapason, diapente, diatessaron, & triplam] necesse est, quod restat spatii, post duos aut tres confectos tonos; uno saltu vocis conficere. Hoc vocant semitonium minus: spatium sane non minimæ dignitatis, virtutis autem tantæ, ut unum modos omnes & mores carminum definiat pro suo situ. Toni autem alteram ab hoc partem apocopen, sive semitonium majus dixere vulgus cantorum Diesin. Sed majus hoc nusquam concinit, nec in usum usquam venit, nisi in Chromate. Si igitur singulorum spatiorum proportiones diatonicæ constitutionis habere in promptu cupis: ut duarum inter se collatarum differentias elicias: multiplica denominatores, (ut ab Arithmetica docetur) per numeratores vicissim. Ut vero compositiones: numeratores per numeratores, & denominatores per denominatores. Sic invenies in systemate nostro proportiones in his numeris: duo ad unum: tria ad unum: quatuor ad unum: 3. ad 2. & 4. ad 3. & 9. ad 8. & 256. ad 243. & 81. ad 64. & 32. ad 27. & 27. ad 16. & 112. ad 81. & 2187. ad 2048.

* * * * *

Duo hic exhibentur Schemata, quibus auctor hujus Tractatus de Musica sui Systematis paradigmata proponit: plura alia deinceps etiam in eodem hoc Tractatu aliis in locis, quos asteriscis notavimus, exhibentur: Sed hæc a nobis prætermissa sunt, cum lamellis, quibus ista insculpta sint paradigmata, careamus; nova vero non sine magnorum impendiorum sumptu, sculpi & excudi, minime necessarium arbitrati sunt, qui a nobis consulti fuere, rei Musicæ periti, propterea, quod vel nunquam omnino, vel vix unquam eadem putaverint usui esse futura; cum principiis auctor nitatur, nunc penitus obsoletis.

Habes in Schematibus his quinque tetrachorda, scilicet gravium, mediarum, conjunctarum, disjunctarum, & acutarum. Habes & tres deductiones asperam, mollem, & naturalem. Quarum naturalis incipit a litera c, mollis a litera f, aspera a g. Et in tribus hisce literis ponuntur claves. Itaque singulis notis in linea vel in spacio positis, tot syllabas dabis, quot deductiones hexachordorum in eam concurrunt. Hinc compositio illa

illa manus, in qua pueros diu torquere solent Magistri: gamma ut, a re &c. Præstaret profecto scalam hanc ubique depingere, non in digitis.

Dominante igitur in eo genere spacio toniæo, locum nullum habere potuerunt proportiones, sesquiquarta, sesquiquinta, ac reliquæ: quantumvis proxime accedant ad illas. Proxima namque est ditono sesquiquarta: & hemiditono, sesquiquinta: & sextæ majori bipartiens tertias. Quo primum fit, ut cantantes ascendant imprudentes. Vox enim frequenter in ascendendo collimat ad sesquiquintam, & in descendendo ad sesquiquartam. Fit deinde, ut citharœdi sæpe nervos male tendant imperiti. Aurem enim particulares proportiones potius delectant, quam ditonus & hemiditonus (differentiæ obscuriores) quando seorsim & per se solæ audiuntur. Et differentiæ in vocibus acutioribus minus percipiuntur, quam in gravioribus: quanto majores fiunt partes chordæ sonoræ in gravitate, quam acumine.

Hanc ob rem observanda media est inter omnes: idque præceptum sit semel non modo cantoribus, sed etiam (quod pauci norunt) organorum fabris. Nam, sicut res habet, & veteres Philosophi observarunt: humana vox bene temperata spatium xv. nervorum cantando non excedit. Adeoque intra primum & ultimum definitur: ut si ab infimo velis descendere, deficiat: si supra acutissimum ascendere, tussis, vel gannitus erit. Tendemus ergo primum & ante omnes mediam. Non temere profecto: (hoc imperitorum est) sed qui sonum imitetur, ejus quæ in vocum humanarum xv. media, sine flexu, & conatu omni prodit, & effertur. Unus hic nervus si dissonet, omnes dissonant. Hic duplo altior est, quam infimus: & item duplo gravior, quam supremus. Et ad utrumque consonantiam reddit Diapason: id est, octavam. Vocatur a Græcis ΜΕΣΗ nobis est a la mi re. Reliqui sua obtinuerunt olim nomina apud Græcos, sicut proposito schemate cernes. Nam Græci totum Systema in Tetrachorda quinque divisere. Primum, quod gravissimum est, dixerunt *ὑπατῶν*, id est, principalium: secundum *μέσων*, id est, mediarum: tertium *διεζευγμένων*, id est, disjunctarum: supremum *ὑπερβολαίων*, id est, excellentium. Sed quintum supra mediam situm, *συνημμένων*, id est, conjunctarum, quia eadem MESE principium ejus est, & finis alterius, in deductione b mollis. Nostri nunc Musici pro tetrachordis hexachorda sumunt. Et syllabis sex inscribunt: ut re mi fa sol la. Anthor dicitur fuisse Guido quidam Monachus Aretinus: sumptis primis syllabis hemistichiorum hymni illius:

Ut queant laxis Resonare fibris,
Mira gestorum, Famuli tuorum
Solvi polluti, Labii reatum.

Vocant autem systema hoc sex chordarum, scalam deductionum trium. Et tria quidem ejus principia designant, quas claves vocant: C. F. G. id est, C fa ut: F fa ut: G sol re ut. Hoc præceptum si observes, in dispositione literarum cujuscunque systematis non modo Pythagorici nostri, quod humana voce conclusimus: sed in immensum poteris & ascendere & descendere: literas disponendo per suas deductiones asperas, molles & naturales: sicut idem Guido infra proslamvanomenon addidit Græcam literam Gamma: & supra Neten ultimam quatuor b, c, d, e. Anselmus Georgius adhuc inferne addit octavam, & superne aliam: ut proportio fieret, 16. ad 1. Potuisset quidem in infinitum etiam descendere, si chorda dari possent infinita.

Cæterum & si literæ omnes septem dici claves possint: tamen duæ præsertim notari solent in libris. Et hæ quidem supra lineas, non inter lineas. Veluti, si infra mediam chordam canendum est, notatur linea f fa ut: si supra mediam, c sol fa ut. Reliqua ex his facile intelliguntur in suis quæque lineis, vel spatiis.

Hactenus de nominibus & quantitatibus chordarum. Sed antequam de temporum dicamus, jubemus in vocibus referendis exerceri pueros sic, ut primum discant, intonare octavas: deinde quintas, postea quartas: tum tonos & semitonia, ditonos & hemiditonos. Nec tam attendant aures ad syllabas scalæ, quam ad differentias sonorum ejus, quorum tinnitus in aure relictus sit. Hac nimirum exercitatione facilius reddent verba carminum cum suis sonis, quam balatu illo ineptissimo cui assuevere, fa fa fa.

Ad temporum itaque proportiones exprimendas in syllabis, notulas quasdam excogitarunt Musici non ita pridem, non nihil differentes a vetustioribus. Has vocant longas, breves, semibreves, minimas, semiminimas, & fusas multiplici ratione. Formæ notæ sunt, vel ipsis pueris. Continet brevis tempus unum, (quod signum vocamus, Græci *σημεῖον*) & tactum unum. Quanquam si recte metiri carmina opus sit, singulis pedibus sub uno tactu duas partes dabimus: arsin & thesin. Sed notularum minima dicitur prolatio: nimirum syllabæ. Quia cum sæpe metri ratio & harmoniæ plures verbi syllabas sub uno signo proferri velit, sicut & sub pluribus signis & temporibus unam: unicuique tunc syllabæ tantum

 tempo-

temporis damus, quantum minima prolatio oſtendit. Ac deinceps per minores ſæpe una ſyllaba decurrit: ſæpe etiam diverſæ: non aliter, quam per minimas, temporum ratione imminuta. Porro autem in proportione notularum Muſici rationes poſuerunt perfecti, atque imperfecti: ut variari queat menſura ejusdem notulæ: & perfecti quidem rationem in ternario collocant: imperfecti in binario. Itaque ſi perfecto tempore canatur brevis hæc ▪, tribus ſemibrevibus æqualis erit: ſi imperfecto, duabus. Prolatio perfecta in ſemibrevi ponit tres minimas. Propter longas vero, perfectas vel imperfectas: dicunt modum. Ex quo modum perfectum initio cantilenæ notant numero ternario, imperfectum binario: tempus perfectum circulo, imperfectum ſemicirculo. Prolationem perfectam puncto in medio circuli vel ſemicirculi, imperfectam tracta linea transverſa.

Ponitur etiam numerus ternarius, ut tres minimas ſignet dandas uni menſuræ. Hoc genus rythmi vocant triplam: ſed improprie.

Ut autem e contrario uni ſyllabæ plures notæ accommodentur, aſcendentes vel deſcendentes, ſæpe plures notulæ quadratæ connectuntur. Veruſti codices Eccleſiæ has ignorabant. Signabant autem connexas eaſdem voces ſinuoſis quibusdam lineolis ſuper verba & ſyllabas, non infæliciter. Fit autem ex ligatura, ut eædem notulæ mutent ſubinde quantitatem. Canones hujus præcepti eruot. Primus. Inter connexas, mediæ omnes ſunt breves. Secundus. Prima ſurſum caudata ſemibrevis eſt cum ſequenti: ſed deſcendente cauda, brevis. Tertius. Prima ſine cauda, cadente ſecunda, longa eſt: ſed aſcendente, brevis. Quartus. Ultimæ aliæ cadentes, longæ ſunt: & omnes, quæ dextro latere deſcendunt.

* * * * *

Pauſarum neceſſitatem natura docuit. Nam ſilentio definiri cantum, cogit reſpirandi viciſſitudo. Idcirco verſus omnis clauditur ſemipede. Quod reliquum pedis eſt, ſilentio completur. Ex hac lege, cum Divo Auguſtino, metiri diſces hexametrum duobus hemiſtichiis: ſcilicet dactylico, & anapæſtico, cum pauſis ſemipedum duorum:

Arma virumque cano: Trojæ, qui primus ab oris.

Idem & per tria potes, ſilendo tribus in locis. Ut:

Tempus erat: quo prima quies: mortalibus ægris.

Ubi autem ſine ſilentio metra continuantur, non ſane verſus erunt, ſed rythmus ſolum. Ut exemplum vides in hac lege pavanæ. Nam ſi locum ultimum voce repleas, rythmus eſt: ſi ſilentio, membrum: ex duobus membris verſus erit.

* * * * *

Quia ergo neceſſe eſt, aliquando reſumere ſpiritum ante finem: punctus ideo poni ſolet inter notas, quo temporis menſura ſeſquialtera detur præcedenti notæ. Alias enim ſine puncto hoc diviſionis, alteratur: & ſequens minima imperfectam reddit ſemibrevem præcedentem. Quæ rurſum ſi perfectæ prolationis erit: terna momenta continebit. Sic ergo, quæ tribus minimis erat æqualis, fit una minor. Pariter longiores a brevioribus omnibus minuuntur, niſi ſeparentur puncto aliquo. Indicium ſilentii ponitur in medio cantilenæ & in initio: brevis quidem junctis parallelis linea transverſa: ſemibrevis ex ſuperiore pendente perpendiculari: minima, ſtante. Color quoque quantitatem mutat notarum. Siquidem nigræ præcedentium tertiam partem adimunt, ſi perfectio ſignata eſt in cantu: ſin vero imperfectio, quartam. Niſi certe brevis cum ſemibrevi ponatur. Namque eo loci ſemibrevis æqualis erit minimæ. Vocant denique ſyncopen (id eſt, conciſionem) cum velut in animi deliquio, rythmus interrumpitur. Et mox redit ad quadratum numerum ſuum. Fit frequenter hæc in clauſulis, quando penultima minima invenitur inter duas breves. Sed magis proprie dicemus ſyncopen ſuſpirium. Res facilis eſt.

Supereſt, ut de ductu melopæjas loquamur. Sciant ergo Muſici, quatuor eſſe figuras in monodia. Prima Græcis dicta eſt πλοκή: Latinis copulatio. Sed vulgus nunc cantorum fugam nominat. Eſt autem ploce, vocum repetitio ſimilium aliquo modo parallela, hoc eſt, partium collatione æquali, vel ſimili, ſibi inter ſe reſpondentium. Et hæc quidem triplex inventa eſt: in rythmo, in ſyſtemate, & in ſyllaba ſeu verbo. Sed verborum repetitione omiſſa, quatuor modis fieri poteſt fuga. Primo, ſecundum rythmum tantum. Secundo, ſecundum harmoniæ ſpatium tantum: quando ſcilicet idem tonorum atque hemitoniorum ordo recurrit. Tertio, ſecundum harmoniæ non idem, ſed ſimile ſpatium tantum: quando, inquam, æquale vocum ſyſtema eſt, & ordo Syllabarum vel ſignorum idem, ſed non idem ordo tonorum, atque ſemitoniorum. Quarto fit, quando rythmus idem eſt, & ſpatium harmoniæ ſimilis, non ejusdem. Ergo in monodia

nodia repetitio juvat. Sed quoniam in re musica varietas prima est, quæ in similitudine delectat; quæ vero sine varietate & sine modo aliquo novo atque inexpectato continuantur, satietatem pariunt: repeti licebit frequenter idem prorsus vocum systema: sed utique ex uno loco transpositum in alium, ne idem omnino canamus, sed aliud: & una cum similitudine, dissimilitudo agnoscatur. Exemplum sume in hoc choriambo: SANCTIFICA.

* * * * *

Sunt aliæ tres figuræ melopæjas: τονὴ, ἀγωγὴ, & πεττεία. Et tone quidem, tanquam figura plana, quadrataque, ac parallela; in diversorum locorum spatiis æqualibus, voces easdem repetit: Agoge autem consequentes se sigillatim colligit: Pettia, omissas inter alias saltim. Sed in omni opere optanda facilitas est: non peritis & exercitatis tantum, sed etiam rudibus. Nam ut in aliis rebus multa concedat natura: in concentu, vel minimum fastidit errorem. Nec satis est (inquit Horatius) docta esse poemata, dulcia, sunto.

Restat jam de tonis agere. Doctrina multum necessaria psallentibus. Græci tropos vocant: nos nunc tonos, id est, intentiones. Nominum differentia hinc facta est, quod antiqui ad vocis flexus varios respectabant: nostri vero ad principalis & dominantis in quoque modo vocis tenorem. Et primum dixerunt, in quo præcipua systematis chorda (quæ media dicitur) frequentius sonat: non ab ordine earum, quæ sunt in systemate. Antiqui autem modos ex consonantiarum spatiis differentibus definierunt. Quare si species omnes Diapason & diapente, ac diatessaron, excutias: plures invenies tonos, quam qui vulgo traduntur, octo tantum. Nec in istis quidem octo totum aliquod systema compleri videas Diapason. In Disdiapason duodecim distinxit Franquinus. Totidem numerat Glareanus. Nec plures invenit Zarlinus. Porro hi omnes in authentos & plagios distincti sunt. Illi principales habentur, hi collaterales principalium. Consistitque differentia in hoc, quod authenti dividuntur chorda sua media harmonice: nimirum polita diapente in parte inferiori: plagios autem media chorda dividit arithmetice; posita inferne diatessaroo. Hæc omnia in schemate ipso cernas facillime. Primus vocatur Dorius. Secundus, qui huic collateralis est, Hypodorius. Tertius, Phrygius. Quartus, Hypophrygius: sub phrygio scilicet. Quintus, Lydius. Sextus, Hypolydius. Quanquam non nihil hic differat Glareanus. Sed parum refert. Septimus sit, si lubet, Jastius, vel Jonius. Octavus, Hypojastius. Adde nonum, quem nos octavum irregularem dicimus: eum scilicet, qui continetur inter a, & a diapason, divisus harmonice. Ea namque ratione differt ab hypodoria constitutione: & vocetur, si lubet, Æolius. Sub hoc erit Hypoæolius, in systemate lydio diviso, tamen arithmetice. Præterea quem nos quartum irregularem nominamus, is mihi vere mixolydius est. Symbolizat enim cum lydio in tetrachordo conjunctarum. Si adhuc addas hypermixolydium: complebitur numerus troporum duodenarius. Primus ergo continetur in systemate D. d. cujus media est, quæ totius Disdiapason, Mese: vulgo A la mi re. Ideo & primus omnium & laudatissimus cantus Dorius. Nam media ejus, quam frequentius cæteris percutit, vocem refert humanam illam mediam, quæ sine conatu prodit, & ubique dominatur. Secundus inter A & a continetur, media D: in quam desinunt natura sua hi duo modi. Ac merito proximus hic primo est propter a & D mediarum consonantiam inter se diapente. De reliquis pari modo judica, ascendendo gradatim per claves, seu chordas totius systematis in authentis: & dando singulis suos plagios inferne ad Quartam.

Sed regulas Cantorum accipe: Pri. re. la: Sec. re fa: Tert. mi fa: Quart. mi la: Quint. fa fa: Sext. fa la: Sept. ut sol: Ogdoes, ut fa. Sensus est. Primi toni antiphona desinit in re (hoc est, in D sol re) & ultimum Psalmi metrum incipit ab a la mi re. Secundi toni antiphona desinit in eadem D sol re. Sed ultimum Psalmi metrum incipit in f fa ut. Ac ita de aliis interpretare. Initia autem, quamquam varia sunt: tamen in Ecclesia nostra Primus & Sextus inchoant, fa sol la. Secundus, Tertius, & Octavus, ut re fa. Quartus, la sol la. Quintus, ut mi sol. Septimus, fa mi fa sol. Quod si in versu metrum interponatur, medianonem voca. Quæ varie etiam fit. Nam in Primo, Sexto, Septimo, per hemiditonum hunc fit: fa mi re mi. In Secundo, Quinto, & Octavo, per tonum: fa sol fa. In tertio, per Quartam & tertiam minorem: sol fa re fa. In quarto tonus est: sol la sol. Fines autem maxime variant. Sed metrum omne hujusmodi ultimum sex syllabis definierunt. In hac syzygia pedum ultima exponentes Sæculorum, amen, ut paucioribus literis eas signent, solas vocales usurpare solent: E u o u a e. Quamvis certe non omnes metrorum clausulæ sex finiantur semipedibus: & si sex syllabis his contractis, productisque in fine versus fiat semper ultima

sy-

syzygia Psalmorum, pro cantus genere. Quocirca attendito in omni conjugatione ultima metri cujuscunque ad accentum acutum, qui ante ultimum occurrit. Nam ab eo inchoatur semper catalexis. Quare si breves, vel alioqui pro brevibus aliæ syllabæ interponantur plures, quam tres ab illo accentu: prolatione minuantur: & sub uno tempore proferantur plures. Exemplum accipe facile in clausula Epistolæ in Ecclesia Cathedrali: Hie integre proferentur Quatuor syllabæ eæ, Ad Romanos. Sed Quinque eæ, Ad Corinthios, penultimam breven jungunt cum antepenultima, propter ea, quod ultima ascendit. Sed in rythmo sequenti jungitur. Nam si descenderet, quæ sequitur, tunc brevis jungeretur utroque modo sequenti. Ad Philippenses: tertia a fine dividitur. Deuteronomi: secunda & tertia. Ad Titum, & ad Galatas: primæ dabis tria tempora, seu notas breves, una separata, ut finis quadratus compleatur. Simili uteris ratione in cantu Psalmorum. Brevem syllabam, quæ penultima fuerit, junges ultimæ non ascendenti: & quæ inter ultimum accentum & penultimum invenientur, uno tempore metieris. Ultima demum acuta, varitonam amittit notam finalem. ut: Qui abduxerunt nos.

* * * * *

Sequuntur singulorum Tonorum formæ, quibus canuntur Psalmi in Ecclesia Bisuntina: appositis numeris in suis cujusque metris differentibus: ut qui in Breviario notati fuerint, facile inveniantur.

* * * * *

Sed ne qua in re desideres nostram operam: de contrapuncto aliquid accipe. Vocant alii discantum. Hæc est plurium vocum differentium mixta harmonia. Præcepta erunt hæc. Primum: Initium carminis & finis poni debent in consonantia perfecta, vel unisono. In fuga tamen celeri admittuntur concinnae id est, tertiæ, sextæ, decimæ. Secundum: Duæ consonantiæ perfectæ nunquam se consequantur ascendendo vel descendendo simul. Concinnitates autem suaviter ascendunt & descendunt simul: propterea, quod spatia earum variantur ex majoribus in minora, & contra. Tertium: Sic inclinet, ut voces diversis motibus contrariisque (quantum fieri potest) progredientes, tandem perfectis consonantiis conjungantur: & alicujus toni finem referant. In rythmo autem continuo clausulam fugies: ut fiat, quam vocant musicam reservatam. Quartum: Mutationes generum, ut ex diatonico in chromaticum, seu ex tetrachordo disjuncto in conjunctum & contra, suaves sunt: etiam in monodia. Siquidem mutationes, quas b molle vocant, si loco suo fiant; non sinunt torpere auditorem, sed ad attendendum soni novitate excitant. Ut in hoc choriambo; tam quiescendo, quam procedendo.

* * * * *

Juvat enim audisse ditoni additionem post hemiditonum, ut ad consonantiam perveniretur: perinde ac si diviseris diapason, per hemiditonum, & ditonum (in quibus est diapente) & diatessaron. Quintum: Fugiendæ igitur secundæ, septimæ, nonæ & similes. Quanquam in susis notulis celeritas dissonantiam excusat: dum modo prior semipedis pars non dissonet. Sextum: Quarta sola dissonat. Ideo vel quinta ei supponatur, vel tertia. Et sextam, si sub tenorem esse contingat, sequatur illico octava.

DE MINISTRIS JUSTITIÆ.

Ecclesiæ jurisdictionem & authoritatem condendi leges, & puniendi inobedientem, hæretici tantum negant. Id autem faciunt, ut obedientiæ ejus excusso timore, vitiis omnibus laxare possint habenas. Sciunt enim sæcularem potestatem non solere, nisi in ea animadvertere, quæ palam perturbant statum Reipub. ac societatem: quæ Deo tantum teste fiunt, Deo vindici relinquunt. Sed invitis hæreticis, Verbum Dei manebit in æternum: & libertate conscientiarum, quam sæpe invocant scelerati homines, inimici crucis Christi, nunquam fruentur. Potestas hæc Ecclesiæ verbo Dei nititur: contra quod portæ inferi non prævalebunt. Qui vos spernit, inquit Christus, me spernit: & qui me spernit, spernit eum, qui misit me. [a] Et alibi: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et Paulus [b]: Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit. Episcopi & Prælati positi sunt a Deo regere Ecclesiam suam, ut loquitur Petrus Apost. Act. 20. Si regere; ergo

(a) Joan. 13. Luc. 10. Matt. 18.

(b) 1. Thess. 4.

ergo jubere possunt, & eis obedire oportet: & qui obedire noluerit, nonne puniendus erit? Si puniendus, ergo Judex Ecclesiasticus potestatem habeat oportet puniendi. Noli quærere fieri Judex (inquit (c) Salomon) nisi potestatem habeas infringendi injuriam. Petrus Apost. annon morte multavit Ananiam (d) & Saphiram? Qua de causa? Quia fraudaverant de pretio agri. Et si Ecclesiæ quis debeat decimas, vel aliud quid, non puniri poterit saltem excommunicatione is, qui decimas negat? Paulus (e) fornicatorem tradidit Satanæ: Hymenemque & Alexandrum blasphemos; (f) & nobis non licebit saltem ab Ecclesia expellere sceleratos Ecclesiæ hostes? An potestas aliqua, vel authoritas pœnæ erat in Apostolo, quando scribebat [g] Corinthiis: Vultis in virga veniam ad vos? Omitto, quod in lege veteri nulli fuit impune contra Sacerdotum dignitatem egisse. Exemplo sunt Dathan, Abiron, Chore, Ozias, Saul, &c. (h) Neque aliunde hæreses obortæ sunt; aut nata sunt schismata, (inquit (i) D. Cyprianus) nisi inde, quod Sacerdotibus Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & Judex vice Christi judicatur. At, inquiunt, hæretici, Christus prohibuit judicia sæcularia. Principes gentium, inquit, dominantur eorum, &c. Et Clemens a Petro didicisse se, ait, ne Judex fieret aut cognitor de pecuniis. Sed videant, quid idem Clemens in libro magis ab eis probato dicat de Const. Apost. l. 2. c. 4. & 5. Pulchra laus, inquit, est Christiani hominis cum nemine litigare: sin autem factum fuerit, ut incidat ei lis, det operam ut dirimatur, & ne adeat ad Judicem gentium. Imo ne patiamini, ut sæculares Magistratus de causis vestris judicent. Et in eadem Epistola: Si qui ex fratribus negotia habent inter se, apud cognitores sæculi ne judicentur, sed apud Presbyteros Ecclesiæ. Idem: Assistant judicio Diaconi & Presbyteri: & date operam, ut antequam Episcopus provideat, fiant amici. Idem fere Anacletus, epist. 1. sed optime extr. De foro comp. c. Novit. Ut in peccato ad mortem non maneat frater, licet Episcopo de sæcularibus causis cognoscere. Sed actor laicus, si dolo vel malicia, relicto suo foro, adeat Ecclesiasticum, rejiciatur. Finis ergo judicii Ecclesiastici est, ut litigantes reconcilientur, & ne quis maneat in peccato. Nam ex peccatis impiorum oriuntur lites. Proverb. 28.

Sciant autem omnes, qui jurisdictionem exercent, non de omnibus habere se potestatem absolvendi, de quibus judicant. Nam & Episcopus de hæresi inquirit, & de Simonia, & de irregularitate, & de criminibus multis, & reos condemnat, & obstinatos brachio tradit sæculari: non tamen absolvere eosdem potest Ordinaria authoritate. Sic Archi-Diaconi, Decani, Præpositi, & alii Judices, in criminosos inquirunt, sæpe suæ jurisdictionis contumaces excommunicant, & absolvunt: sed graviorum excessuum absolutione reservata ad Episcopum, ipsis inferioribus Judicibus interdicta.

Cum sit ergo res adeo seria, videant, quid agant Judices Ecclesiastici. Vicarii, Officiales, Procuratores, Decani, Scribæ, Advocati, cæterique Officiarii nostri, se Dei Ministros esse arbitrentur, non mammonæ: electos ad animadvertendum in discholos, & Ecclesiæ rebelles: favendumque simplicibus & piis. Caveant sibi a muneribus, non minus, quam a gravi peste: ne corrumpantur. Siquidem munera excæcant etiam prudentes, & subvertunt verba justorum. Exod. 23.

STATUTUM I.

Judices omnes tam nostri, quam delegati observabunt diligenter Cap. XX. Sess. XXIV. & Cap. X. Sess. XXV. Sacri Concilii Tridentini, ut legitime in judicio, & breviter procedatur: & litigatorum artibus, seu in litis contestatione, seu alia parte judicii differenda, modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurratur.

II.

Nemini suffragentur (k) literæ conservatoriæ cum quibuscunque clausulis, aut decretis, ad hoc, ut coram suo Episcopo, sive alio Superiore ordinario in criminalibus & mixtis causis accusari & conveniri, ac contra eum inquiri & procedi non possit: aut quo minus, si qua jura ei ex cessione competierint, super illis libere valeat apud Judicem ordinarium conveniri. In civilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, neminem licet ei apud suos conservatores trahere. Nec ultra quinquennium quis similium literarum bene-

(c) Eccle. 7. (d) Acto. 5. (e) 1. Cor. 1. (f) 1. Tim. 1.
(g) 1. Cor. 4. (h) Num. 16. 2. Para. 26. 1. Reg. 13. (i) Cypr. lib. 1. epist. 3.
(k) Conc. Trident. Sess. 4. cap. 5.

beneficio gaudeat. Prohibetur insuper, ipsis conservatoribus Judicibus habere tribunal aliquod erectum. Universitas tamen & Collegia Doctorum, seu Scholarium, & regularia loca, nec non Hospitalia actu hospilitatem servantia ab hoc Canone eximuntur.

III.

Authoritate Sacrosancti Concilii Trident. excommunicantur, maledicuntur, & anathematizantur omnes cujuscunque ordinis, gradus, dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quam sæcularis: qui Ecclesiasticam jurisdictionem vi vel metu, tollere vel impedire præsumunt.

IV.

Ne remedio appellationis, quod ad innocentiæ præsidium institutum est, ad iniquitatis defensionem abutantur improbi: statuit Sancta Synodus (*l*), ut in causis visitationis, correctionis, inhabilitatis, nec non criminalibus ab Episcopo, seu ejus Vicario, ante definitivam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocunque gravamine non appelletur: nec appellationi deferatur, nisi gravamen ipsum per definitivam reparari, vel a definitiva appellari non possit.

V.

Ordinarii authoritate Sedis Apostolicæ, & ab ea jus & potestatem habentes, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati Ecclesias omnes, Hospitalia, pia loca, etiam Abbatias & Prioratus, in quibus non viget regularis observantia, visitent, ordinando in illis, moderando, puniendo, & exequendo, juxta Canonum Sanctiones, quæcunque duxerint salutaria. Nec in his, ubi de visitatione & morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, seu querela, exequutionem impediat aut suspendat: salvis cuique suis juribus. (*m*)

STATUTA de MANDATIS exequendis.

AD exercendam jurisdictionem Ecclesiasticam, & jus cuique reddendum: Statuta Curiæ Bisunt. & Officialatus, a bonæ memoriæ D. D. Antonio de Vergeyo, Francisco Buslaidio, Carolo de novo Castro, & aliis quondam Archi-Episcopis Bisunt. Prædecessoribus nostris edita, volumus observari.

Mandata Curiæ nostræ Bisunt. continent vel monitionem, vel citationem, vel districtionem, vel informationem, vel solam notificationem faciendam. Et monitionem quidem plerumque habent sub pœna aliqua: veluti excommunicationis, suspensionis, privationis, mulctæ pecuniariæ. Nec tamen incurritur omnis ea pœna statim: nisi dicatur incurrenda ipso facto.

Citatio autem vocatio est juridica, rei ad judicium. Quæ cum de jure inventa sit naturali, omitti per Principem non debet. Adam ubi es? Quicunque igitur litigare volet, ante omnia citabit adversarium suum: idque non modo in primo actu, sed & in singulis. Clem. Pastoralis. de re jud.

Fieri citatio potest viva voce Judicis pro tribunali sedentis. Jubet quoque viva voce Judex nuncio, seu viatori, ut citet, absque literis: sæpius tamen in Curia nostra per literas citamus. Quæ commissionem continent Judicis: de citando, nomen citantis, & citati: diemque & tempus, cum hoc verbo: Peremptorie comparendi. Alias non valet citatio. Sed hæc ordinarii Judicis citatio est. Nam delegati, & extraordinarii, non solum actoris nomen, & rei: sed etiam Judicis, & causæ, & loci, & temporis, & horæ: quoniam ordinariorum Judicum nota sunt omnibus tribunalia, & judicii horæ certæ: non extraordinariorum. Per tex. cap. Cum parati. de Appell. Nec de stylo hactenus Curiæ nostræ fuit, ut causa exprimeretur, vel articulus, ad quem quis citatur: propterea, quod in ordinario citante semper præsumitur causa: modo fiat ad instantiam alicujus: præter quam in casu præventionis judicii seu tribunalis. Hic enim causa exprimenda est: quod libellare citationem dicimus vulgo.

Regulariter quoque citatio tribus edictis fit: & tertium est peremptorium, etiam si non exprimatur verbum peremptorie, ut not. in Sum. 5. q. 2. Potest tamen ex causa unicum edictum sufficere peremptorium: sed quod contineat competentia interstitia: saltem trium temporum intervalla sufficientia, pro Judicis arbitrio: c. Cum ex literis. de in integ. rest.

Distri-

(*l*) Sess. 13. c. 1. (*m*) Sess. 7. c. 8. & 24. c. 3. & 25. c. 8.

Diſtrictio, realis citatio dicitur. Hac rapitur reus invitus ad judicium, per capturam (ut dicitur) perſonæ. In cauſis civilibus non procedit, niſi præcedente Judicis commiſſione: veluti cum reus per ſententiam diffinitivam condemnatus eſt. Poteſt enim pro ſententiæ executione capi: ſervato tamen juris ordine, & legis a D. Pio, §. In venditione, ff. De re judicata. Alias non licet incipere a captura perſonæ ſecundum gloſſ. & Bart. in l. 3. §. Tutor. ff. De ſuſp. tut. & alios. Sed ſi debitor ſit ſuſpectus de fuga: diſtrictio perſonæ fieri poteſt, etiam propria authoritate per privatum ſine commiſſione ſpeciali Judicis. l. Ait prætor. ff. Quæ in frau. cred. In criminalibus vero, ſine correctoriis, Judex ea uti poteſt: etiam edictis tribus omiſſis: ſecundum Bal. in l. Plerique. ff. De in jus vocan.

Ad hoc autem, ut quis vere citatus dici poſſit, tria conſideranda ſunt, unum ex parte Judicis mandatum decernentis, ſcilicet commiſſio: & duo ex parte nuncii, nempe executio mandati, & relatio executionis factæ. Alias citatio non valet. Bal. in l. fin. C. De feriis. & Fel. in c. Gratum. de off. delegati.

Concurrentibus ergo prædictis tribus: ſi reus tribus edictis citatus, nec in primo citationis termino comparuerit: reputabitur contumax ad hoc, ut teneatur actori comparenti ad expenſas. Non tamen ut excommunicatio debeat ferri in eum, vel miſſio fieri. c. Querelam. de procur. ſper. tit. De expenſ. §. Juxta. c. ult. De dolo & contu. Niſi ad primam citationem aperte declaraverit nolle comparere. Tunc enim ob notoriam contumaciam excommunicari poteſt.

Quod ſi ex cauſa citatio ſit unica peremptoria, licet tres contineat terminos: ſufficit, ut in uno termino compareat: nec reputabitur contumax, niſi poſt ultimum terminum non compareat: præſertim ſi apprehenſus fuit perſonaliter, & citatus. Tunc enim vere contumax erit, & præſumptive. Spec. titu. De cita. §. Viſo. c. Ex literis. de exceſſ. Prælatorum.

Informationis mandatum committit aliquem fide dignum ad inquirendum de perſona, vel de facto, de re, de loco, de tempore, de modo, de materia, de cauſa, de occaſione: idque vel palam, vel ſecrete, productis, juratisque teſtibus vel ſecus.

Notificationem ſolam ſæpe faciunt Curati mandatorum Superioris: quorum executioni opus non eſt relatione. Veluti ut denuncient populo Indulgentias, vel feſtum, vel proceſſiones, &c.

STATUTUM I.

Curati, ſeu eorum Vicarii diligenter & prompte exequantur mandata Cameræ noſtræ, & Curiæ noſtræ Biſunt. Nec notificent parti contra quam fiet executio, donec portitor, ſeu nuntius mandatorum longam fecerit viam: id eſt, donec procul jam receſſerit a loco, ne is male tractetur. Si vero dicti Curati, aut eorum Vicarii præſentem ordinationem non obſervaverint, reſtituent omne damnum, & intereſſe partis læſæ: & Fiſco noſtro rationem diſtrictam reddent pro ſua inobedientia.

II.

Curati, & Decani nullos recipiant pro Procuratoribus Cameræ, aut Curiæ noſtræ: Nec eos permittant citare aliquos verbo aut viva voce: niſi ipſis conſtet per Literas noſtras patentes, quod a Nobis habeant hoc officium, & hanc facultatem. Idem quoque ſtatuimus & ordinamus de iis, qui ſe dicunt Subſtitutos & Scribas cauſarum Procuratorum noſtrorum: & omnino eis non credatur, niſi fides fiat de commiſſione ipſorum, ſed Nobis, aut Vicario, ſeu Officiali noſtro volumus illico nomina talium abuſorum in ſcriptis denunciari & intimari.

III.

Curati, ſeu eorum Vicarii exequentes mandata noſtra a tergo ipſorum, ſcribant nomen officii ſui ſic: Executum eſt præſens mandatum per me talem Curatum (vel Vicarium) talis Eccleſiæ, in prono, vel ad perſonam ipſius: vel in domicilio ejus, ad perſonam uxoris, vel talis famuli: (ſi perſona non poteſt apprehendi) quia illum reperire non potui: aut quia ad eum mihi tutus non patebat acceſſus; teſte ſigno meo manuali, tali die, & anno tali. Et ſignet ſuo ſigno manuali, nomen ſuum & cognomen ſcribendo. Si vero talis Executor non ſit Curatus, vel Vicarius, ſcribet nomen ſuum & cognomen, & ſignabit ut ſupra.

IV.

Curati, seu eorum Vicarii duos habeant libros papyri albæ sibi paratos, & bene servatos sub clave: in quorum altero nomina baptizatorum scribant: in altero registrent fideliter nomina excommunicatorum, diem executionis, personam, ad cujus instantiam, & causam, propter quam facta est excommunicatio. Sic scribendo: Excommunicatus est talis pro tali summa, vel pro contumacia, vel tali re, ad instantiam talis, die tali, anno tali. Et similiter fiat de absolutione vel relaxatione.

V.

Quas quidem absolutiones vel relaxationes cum consensibus, diligenter & studiose custodiant, nec recipiant consensus aliquorum, qui se fortes faciunt pro creditoribus absentibus: nisi sint eorum Procuratores sufficientes, vel negociorum gestores, & quod in consensibus hujusmodi ponantur saltem duo testes. Alias tales consensus irritos decernimus & nullius roboris.

VI.

Curati, seu Vicarii non exequantur literas citatorias (a quibuscunque Judicibus emanaverint) ad citandum extra nostram Dioicesin, vel ad excommunicandum illos, quos Judices hujusmodi contumaces reputaverint: nisi ipsis constet de literis nostris de Placet, seu Vicarii nostri Generalis, aut Officialis.

VII.

Curati, seu eorum Vicarii, quibus semel præsentabuntur literæ excommunicatoriæ pro altera parte, de eadem data, neutras illarum exequantur, sed remittant partes coram Officiali nostro, assignando eis certum diem competentem, ad recipiendum appunctamentum juridicum super dictis literis.

VIII.

Curati, seu eorum Vicarii, cum receperint tertiam monitionem exequendam contra aliquem excommunicatum, moneant Dominos temporales dicti excommunicati, aut suos officiarios illius loci, in quo habitat talis excommunicatus, ut illum compellant satisfacere suo creditori, per captionem bonorum ejus, & personæ, secundum formam dictæ monitionis. Et de hujusmodi executione ad personam Dominorum, aut suorum Officiariorum, fiat expressa mentio in certificatione, seu executione, a tergo dictæ monitionis: ne ipsi habeant occasionem excusandi se, neque occasionem conquerendi, quando cessus a Divinis apponetur.

IX.

Curati, seu Vicarii habitantes in castris, aut locis, ad quos non est accessus, exhibeant se in publicum circa horam primam circa meridiem, & circa horam vesperorum, ut mandata nostra exequantur.

X.

Ad hæc quarundam vicinarum Dioicesium laudabilem consuetudinem commendantes, ut ab expeditionibus, quæ sunt alicujus momenti, omnis suspicio tollatur cum falsitatis, tum surreptionis: Statuimus & ordinamus, quod posthac in omnibus hujusmodi instrumentis, quæ speciale mandatum nostrum, vel Vicariorum nostrorum requirunt, nomen scribatur ipsius mandantis. Veluti, si a Nobis procedant, Claudius a Bauma, &c. Si a Vicario nostro Generali, Antonius Lullus, Vicarius Generalis, &c. Si ab Officiali, hoc modo: Nos Joannes Renard, Juris Utriusque Doctor, Officialis, &c. In literis quoque Ordinum, quos celebraverit Reverendus Pater Suffraganeus noster, sic dicetur: Noc Nicolaus Guerin, Episcopus Alexiensis, Suffraganeus, &c. Si vero alius non Suffraganeus noster fuerit, dicetur hoc modo: Claudius a Bauma, &c. vel: Vicarius Generalis, &c. Notum facimus universis, quod Reverendus Pater Franciscus Henricus, Episcopus Damasci, de licentia nostra Sacros generales Ordines celebrans, &c. Quod si in principio dictarum expeditionum nostrarum, vel Vicarii nostri, aut Officialis nomen proprium positum non fuerit, tunc volumus, ut manu propria ipsius mandantis subscribantur: alias cum suo periculo obtinebuntur.

De

DE SENTENTIA EX-*communicationis.*

OPeræ pretium erit jam paucis cum Dei gratia, exponere, quid ſit excommunicatio, & quotuplex ſit: & quid differat ab anathemate, irregularitate, ſuſpenſione & interdicto.

Articulus Fidei eſt, quem confitemur, CREDO unam Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem. Licet enim multæ ſint Eccleſiæ particulares, ut erant ſeptem in Aſia: tamen una eſt Univerſalis, ſeu Catholica collectio fidelium in fidei & Sacramentorum communione. Poteſt quidem vox iſta: Sanctorum, in genere neutro ſumi, pro: rerum Sanctarum. Ut ſicut Act. 2. dicitur: Omnes, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia: ſic in Eccleſia Chriſti bona omnia ſpiritualia omnibus communia ſint, ut nemo ſuum quid eſſe ſolius dicat: Qualia ſunt dona Dei, Paſſio, Redemptio, Sacramenta, Evangelium, Promiſſio, Templa, Sacrificia, Miniſtri, & reliqua, quæ nobis Crux Chriſti beatiſſima produxit. Hi ſunt fructus ligni vitæ, a quibus ingrati Chriſtiani arcentur per excommunicationem, ſicut primi parentes a paradiſo voluptatis prohibiti ſunt per flammeum gladium atque verſatilem, Cherubin. In hanc ſententiam hortatur Apoſtolus, Eph. 4. Soliciti ſervare unitatem Spiritus, in vinculo pacis: unum corpus, unus ſpiritus, una fides, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ: unum Baptiſma; unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper omnia, & per omnia, & in omnibus nobis. Poteſt & Sanctorum, perſonarum ſanctarum eſſe, quæ in una communione & ſocietate degunt: qualis in corporis noſtri membris reperitur, de qua idem Apoſtolus, 1. Cor. 12. Quia in commune omnia membra agunt, & ſe invicem juvant. Nam ſi patitur unum membrum, alia compatiuntur: unde mos eſt in Eccleſia, ut orationes fiant in communi. Sed utroque modo ſumpta idem ſignificat, & eodem ſpectat. Unio, ſeu unitas Eccleſiæ in tribus conſideratur: ut facile eſt colligere ex vetuſtiſſimo Tertulliano in Apolog. C. 39. Primo in communione virtutum Fidei, ſpei, & charitatis: deinde in communione Sacramentorum & orationis: tertio in convictu, ſeu conſuetudine humana. Qui in aliquo iſtorum non communicat in Eccleſia, re ipſa excommunicatus eſt, & licet nullius Prælati Eccleſiæ ſententia ejiciatur; veluti hæreticus, extra communionem eſt Eccleſiæ, & ſuo ipſius judicio condemnatus, id eſt, excommunicatus. Qui non communicat in fide, deſperans de miſericordia & merito Chriſti, excommunicatus eſt: (hoc eſt, extra communionem) quia non communicat in ſpe cum Eccleſia Catholica, ut Judas, qui ſe ipſum condemnavit. Peccatores, qui Dei & proximi charitatem abjecerunt, licet in fide communicent, & propter hoc tanquam membra mortua adhuc in corpore hæreant Eccleſiæ & Chriſti: tamen extra communionem ſunt gratiæ Spiritus Sancti, quæ influit a capite Chriſto in membra Eccleſiæ non mortua, nec a corpore ejus ſeparata. Diſcedite a me, inquit, omnes, qui operamini iniquitatem. Alia eſt communio in Sacramentis Eccleſiæ, & orationibus, de qua dicitur, quod erant diſcipuli perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Ab hac communiooe etiam ſeparati ſunt ſchiſmatici, & omnes illi, qui aliis Sacramentis utuntur, quam Eccleſia, & qui vera Sacramentorum & neceſſaria ſuſceptione abſtinent ſine juſta cauſa. Tertia eſt in conſuetudine, convictu & commercio, ſeu negotiis humanis: a qua omnes perturbatores pacis publicæ re ipſa & a ſe ipſis ſeparati ſunt. Per ſententiam quoque Judicis & Eccleſiæ, ſeparantur: ſicut Apoſtolus jubet, cum fratribus fornicariis ne cibum quidem ſumere.

Ex his patet quotuplex ſit excommunicatio. Verbum namque iſtud excommunicationis, licet apud Sanctos Doctores antiquos reperiatur: tamen frequentius invenitur cum periphraſi: velut non communicare, removeri a communione, privari communione, rejici a communione, ſuſpendi a communione, & ſimilibus. Et quia maxime apparebat communis Fidei profeſſio Chriſtianorum in Sacramenti Euchariſtiæ perceptione: idcirco Patres Sacramentum hoc communionem appellarunt merito, & Græce etiam (ut ſupra diximus) ſynaxin, quaſi coadunationem, ſeu congregationem. Separationem quoque ab hoc, & aliis Sacramentis excommunicationem dixere: quæ prima eſt ſignificatio hujus vocabuli. Deinde excommunicati dicti ſunt, quorum convictu & commercio interdicitur fidelibus. Tertio hi, pro quibus etiam in particulari, Eccleſia prohibet orare. Orare, inquam, publice. Nam privatim licet: & generaliter pro hæreticis & ſchiſmaticis orat Eccleſia publice in Paraſceve. Nec ii, qui in Dei gratia ſunt, licet per errorem, aut injuſte excommunicati ſint, ſuffragiis Eccleſiæ omnino excluſi ſunt. Siquidem juſti communicantes in fide & charitate, participes ſunt orationum Sanctorum: ut Propheta teſtatur: Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua: ita ut non ſolum vivi, ſed etiam defuncti fructum capiant orationum

num nostrarum, & nos ipsorum omnium, qui in corpore Christi permanent, (tam in Ecclesia militante, quam in illa triumphante) atque etiam eorum, qui cum spe certa suæ beatitudinis, justo Dei judicio peccatorum suorum pœnas penduot in purgatorio, quas in hac vita non persolverint: ob eamque causam in Missa (tanquam præcipuo communionis Sacramento) memoriam facit Ecclesia Sanctorum, per hæc verba: Communicantes, & memoriam venerantes in primis gloriosæ, semperque Virginis Mariæ, &c. Quod si Ecclesia justa aliqua de causa aliquem non solum e commercio fidelium, & Sacramentorum perceptione separet, proque eo orare prohibeat: sed etiam diris devoveat, & in potestatem Satanæ tradat ad interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat in die judicii: jam hæc sane major pœna erit. Quæ vocatur hæc? anathema. Neque enim idem dicitur excommunicari (vel communione privari) atque anathematizari. Licet confundantur aliquando: ut ex uno Concilio Romano patere potest, sub Symmacho: ubi de contemptoribus Statutorum illorum sic scribitur: Si Clericus est, gradu proprio penitus careat. Si vero Monachus, aut laicus, communione privetur: & si non emendaverit vitium, anathemate feriatur. Et Basilius ad Greg. Presbyt. Eris universo populo anathema: ut qui te receperint, omni Ecclesiastica communione priventur. Dicebatur enim Anathema id, quod diis dicatum, nemini licebat contingere: qualia in templis donaria suspensa ex voto. Sic Josue 6. dicitur: Sit civitas ipsa anathema. Erat enim igne consumenda ipsa Hierico, & omnia, quæ in ea erant: ex quibus populo fas non fuit quicquam attingere. Sic homo Sacer, ac diris & interniciei devotus: quales illi, quos olim gentiles sacrificabant idolis suis, ad expiandum aliquod crimen, aut luem publicam. Atque is quidem maxime proprie hic dicitur anathema: quamquam confundantur, ut dixi, hæc vocabula. Nam Aug. ita loquitur: Omnis Christianus, qui a Sacerdotibus excommunicatur, Satanæ traditur: quia extra Ecclesiam Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus. Ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab Ecclesiastica communione removetur, 11. qu. 3. Joannes tamen Papa VIII. causa 3. q. 4. dicit: Engeltrudam uxorem Busonis, noveris non solum excommunicatione, quæ a fraterna societate separat, sed etiam anathemate, quod ab ipso Christi corpore, quod est Ecclesia, recidit, crebro percussam esse.

Habes ergo, quid sit excommunicatio, & quot modis accidat: quid anathema, quid suspensio, quid depositio, quid irregularitas, quid interdictum, omnes censuræ Ecclesiasticæ. Siquidem suspensio proprie & principaliter respicit administrationem ordinis vel jurisdictionis: depositio beneficium vel dignitatem: irregularitas tam ineptitudo est ad suscipiendum Ordinem, quam ad exercendum: per interdictum Sacra fieri prohibentur in aliqua Ecclesia, vel communitas aliqua privatur Sacris. Atque hæ quidem sunt omnes censuræ, id est, pœnæ Ecclesiasticæ.

Cæterum usus habet, ut dupliciter distinguatur excommunicatio. Una dicitur minor, alia major. Et major quidem non solum a perceptione Sacramentorum privat, & communione bonorum spiritualium, quorum participes sunt, qui ab unione Ecclesiæ non sunt separati, sed etiam a convictu & omni commercio fidelium: adeo ut sic excommunicatus ab omnibus vitari debeat: in judicio agere non potest: non potest esse Procurator, non Advocatus, non testis. Et si Clericus est, & actum alicujus Ordinis Sacri exercet, aut Ordinem suscipit: efficitur irregularis, & a solo Papa dispensatur publico delicto.

Excommunicatio minor tantum separat a susceptione passiva Sacramentorum, & passiva electione Canonica: ita quod peccat suscipiens, vel administrans Sacramenta. Et incurritur ob participationem cum excommunicato majori excommunicatione. Excommunicato, inquam, publice & nominatim: vel a jure propter crimen aliquod, cujus censura a nemine ignoretur: veluti propter manum violentam in notorium Clericum.

Cum vero nitatur excommunicatio Verbo Dei, nulla potestas secularis potest eam impedire, nec infernalis: quoniam ex clave una est, quæ dicitur jurisdictionis, data Ministris Ecclesiæ, contra quam portæ inferi non prævalebunt. Quapropter Imperatores potentissimi censuram hanc excommunicationis patienter tulerunt, ut legitur de Magno Theodosio, quem S. Ambrosius Episcopus Mediolanensis ab ingressu prohibuit Ecclesiæ, propter cædem, quam fieri jusserat Thessalonicæ: & Philippus Imperator, cum in die Vigiliæ Paschatis ultimæ vellet orationibus cum reliqua multitudine, tanquam concors, addi, non fuit admissus a Fabiano Pontifice, nisi prius confiteretur, & pœnitentibus se conjungeret: quia in multis culpabilis esset. Et obsequutus est Imperator. Sic Sanctus Babylas Julianum prohibuit ingressu Ecclesiæ: Stanislaus Boleslaum. Et optimus atque Sanctissimus quisque Princeps Matris Ecclesiæ monitis salubribus semper paruit.

Duæ præterea causæ sunt, propter quas censura fertur excommunicationis. Una est, pecca-

peccatum grave & magni ſcandali : Altera, contumacia ſeu inobedientia, quæ etiam ipſa peccatum grave eſt, & quaſi ariolandi, ut loquitur Sapiens. Si quis non obedit verbo noſtro (inquit Apoſtolus) per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum eo, ut confundatur : & nolite exiſtimare inimicum, ſed corripite ut fratrem. Ex verbis iſtis Apoſtoli inferunt Doctores, nos poſſe cum excommunicato communicare, etiam absque peccato : ſi cauſæ inſint, quæ hoc verſu continentur:

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Sententia excommunicationis alia dicitur a jure, alia ab homine: hoc eſt, a Judice, cauſa cognita. Illius materia eſt peccatum, ſeu actio, aut omiſſio, de genere peccati alicujus graviſſimi, ut ſacrilegii, homicidii, falſitatis, & ſimilium. Quæ vero per ſententiam judicis fertur, contumaciam habet pro cauſa : quia excommunicatus noluit Eccleſiam audire, ut pœnitentiam ageret. Veluti de hæreſi, aut alia re: vel ut fratri reſtitueret pecuniam, vel famam, vel aliud, in quo eum offendit, & ſecundum Evangelii præceptum fuit interpellatus, & requiſitus. Inter illas quinque, quæ a jure feruntur, vel per Statuta Synodalia, quædam ſunt, quæ ipſo facto incurruntur: & ſic excommunicati vitari debent ab omnibus ſub pœna excommunicationis minoris. Ut ſi quis Presbyterum vulneraverit. Aliæ requirunt declarationem Judicis: quod licet excommunicatus ſit a jure, qui deliquit: tamen ad hoc, ut vitetur ab aliis, opus eſt declaratione : ut Simoniacus occultus, falſarius, &c.

Sed declamant nonnulli ; Non eſt ferenda hæc gravis Eccleſiaſtica denunciatio ; maxime propter debitum pecuniarium. Quaſi vero, qui rem proximi detinet, eo invito (ſive id ſit ex contractu, ſive ex judicato, ſive alio modo, ut ſupra dictum eſt) non faciat injuriam fratri: quaſi correctione fraterna non indigeat, qui in fratrem peccat : & proceſſu Evangelico judicari non poſſit frater, ſi de eo frater conqueratur.

Sed notandum eſt, non eodem animo omnes eſſe, qui de cenſura hac obloquuntur. Alii enim male affecti in Eccleſiam, ejus auctoritatem omnem & jurisdictionem vellent penitus ſublatam, & extinctam. Cum his nobis nihil eſt, quoniam qui non credit (dixit [n] Salvator) jam judicatus eſt. Alii ſub prætextu ſerviendi Principibus & Magiſtratui, magis rem ſuam quærunt, quam Reipub. utilitatem : Quorum voces, quam audiendæ ſint, nemo ſani judicii non videt. Ipſi enim Principes Illuſtriſſimi, & Magiſtratus Catholici, omni ſemper ſtudio clavem hanc, & poteſtatem Eccleſiæ, tutati ſunt, & gladio ſuo protexere: tantum abeſt, ut cuperent detererc. Alii ære alieno oppreſſi, quos Eccleſiæ Prælati cogunt creditoribus ſatisfacere, cuperent profecto, aut ſubito de medio rerum tolli omnem excommunicationem, aut omnino (ſi Deo placeret) novas tabulas fieri : omnino ne ad reſtitutionem tenerentur. Iidem vero contra, cum lictorum & ſervientium multitudinem domi offendunt, ſupellectilem omnem domeſticam deſcribentium, & aſportantium, atque diſtrahentium viliori pretio, quam ſint: equos, aſinos, boves, currus, veſtes, linteamina, lectos, ſe denique in carcerem detrudentium. Hem quam benigna eſt, inquiunt, Eccleſia : quam multis modis nos expectat : quam nullo ſumptu ! Certe illud Prophetæ dici poteſt: Per jurisdictionem Eccleſiaſticam ſublatum onus humeri, [o] virgam exactoris ſuperatam. Nam ſi ſolvendo non ſint, etiam hic remedium habetur ceſſionis bonorum : qua facta amplius nihil habet creditor, quam ut ſibi damnum imputet, qui rem ſuam male collocarit. Creditores ipſi quoque multo commodius & utilius (tam ſibi, quam debitori) ſe experiri putant proceſſu Evangelico, quam alio. Potentes enim debitores (ad quorum perſonam, vel domos non audent accedere Miniſtri juſtitiæ, pignoris accipiendi cauſa) timore infamiæ & confuſionis, (quam omnis Chriſtianus timere debet, juſta ſit, ſive injuſta cauſa) cum actore coguntur convenire & decidere : ne res ulterius procedat aut promoveatur. Sufficit enim huic, qui hujusmodi eſt, objurgatio, quæ fit a multis, (ut loquitur [p] Apoſtolus.) Pauperes vero ſubtrahendo nunc aliquid ſibi de demenſo ſuo, nunc ſupellectilem ſuam impignorando, vel vendendo, paulatim ſatisfaciunt, cum multo minori damno, quam ſi bona ab aliis diſtraherentur. Et maxima pœna eſt in locis, ubi habitantes omnes ſunt indigenæ, multis cognationibus & affinitatibus devincti, & noti, (qualis eſt noſtra Dioiceſis) quod omnibus Parochianis in Eccleſia congregatis, ſolus in domo, vel in platea, vel ſub arbore cogaris abeſſe a cœtu fidelium, cognatorum tuorum & amicorum: & ab omnibus notari, tanquam indignus communione. Hoc enim fortaſſe parum haberet momenti in civitatibus & populis frequentioribus, ubi Parochiani non ſolum Curato, ſed etiam inter ſe parum noti ſunt. Itaque ſive magnum ſit debitum [ita ut nequeas exolvere] ſive parvum (ita ut tanta pœna indignum videatur) nihil

(n) Joan. 3. (o) Eſa. 5. (p) 2. Corint. 2.

nihil tamen justius processu Evangelico. Nam in magno ære cessionis remedium in promptu est, quando præ paupertate non potest quis restituere. In parvo magna apparet contumacia, & argumentum animi obstinati, & inobedientis, qui malit omnem infamiam, & ab Ecclesia abjectionem expectare, quam reconciliari fratri suo: præcipiente Christo, ut percutienti unam maxillam, potius alteram præbeas: & petenti tunicam, des & pallium: & si quis te angariaverit mille passus, eas etiam duo millia.

Atque hæc sufficient his, qui malo animo de excommunicatione loquuntur. Aliis (qui zelo quodam, sed non secundum scientiam offenduntur, quando multos vident ea sententia publicari irretitos) hoc dictum sufficiat: Multos esse in Ecclesia peccatores: nec tamen de omnibus desperandum. Nec sicut omnes, qui Ecclesiam frequentant, in Dei gratia sunt: ita nec omnes, quos sententia excommunicationis ligat, extra spem vitæ futuræ esse, si patienti animo eam sustineant cum obedientia: si quando parere mandatis Ecclesiæ (quæ de occultis non judicat, sed de manifestis) non possunt. [q] Ita enim ex B. Paulo, & Sanctis Patribus Doctores tradiderunt, excommunicationem medicinalem esse: licet magna sit miseria, a communione fidelium segregari. Quoniam uri, & secari (licet malum sit) oportet tamen aliquando fieri, ad vitam redimendam. August. de correptione & gratia: Nec scimus quid contingat sequenti die: nec ante finem vitæ hujus de aliquo desperandum est: aut contradici Deo potest, ne recipiat & det pœnitentiam, & a reatu, quamvis justæ damnationis absolvat, damnatumque non damnet, accepto Sacrificio Spiritus contribulati, & cordis contriti. Ambrosius in Psal. 118. Sermo. 8. In Ecclesia, ubi decet maxime misereri, quam maxime debet justitiæ forma servari, ne quis a communionis consortio abstentus, brevi lachrymula, ad tempus parata, aut etiam uberioribus fletibus, quod plurimis debet postulare temporibus, facilitate Sacerdotum extorqueat. Facilitas, veniæ, incentivum præbet delinquenti. Hæc Ambrosius.

Quod autem D. Chrysostomus tantis cum affectibus dehortatur, ne quem vel in vita, vel in morte anathemate feriamus, etiam hæreticum, qua de re tractatum etiam peculiarem scripsit: nos non ita temere accipiemus, quasi quod non liceat omnino, neque viventem, neque mortuum, anathematizare quenquam. Hoc sane damnatum est in quinta Generali Synodo: & in Tridentina docetur contrarium: Seff. 25. cap. 3. Serviebat Chrysostomus causæ, more suo. Ejus quoque verba magni momenti esse possunt ad dehortandum inhumanos creditores ab omni exactione parum humana. Prælatus autem aliter non potest, quam vel damnare reum, vel absolvere. Damnare quidem contumacem, absolvere innocentem. Cyprianus excommunicationem custodem fidei vocat, retinaculum spei, indicem itineris salutaris, fomitem virtutum, & omnis corruptelæ repurgationem: quam, qui dimiserit, instabili cursu erret necesse sit: & huc atque illuc impulsus variis dissidentium malorum tempestatibus dissipabitur: & quasi extorto de manibus Conciliorum gubernaculo, navem Ecclesiasticæ salutis illidet in scopulos. Hæc ille.

Hæc omnia Curati possunt scire, ut in confessionibus, si res postulaverit, doceant confitentes. Alioqui enim disputatio difficilior fortasse est, quam quæ in pronis populo exponatur. Ipsis satis erit exequi mandata Superioris, cum omni obedientia.

STATUTUM I.

Excommunicatus per sententiam Judicis non absolvitur, nisi ab eo, a quo excommunicatus est, vel a Superiori. Excommunicati vero a jure, alii ab Episcopis suis absolvi possunt, alii non nisi a Summo Pontifice. Ex utrisque quædam Nos referemus ad Curatorum instructionem.

II.

Excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis, aut pro deperditis, seu subtractis rebus, fieri solebant, non nisi a Nobis posthac decernentur: nec alias quam ex re non vulgari, causa diligenter & magna maturitate pro persona, tempore, loco, & aliis circumstantiis per Nos examinanda.

III.

Noverint quoque omnes Curiæ nostræ postulantes & Clerici, quod in causis judicialibus, quandocunque executio realis vel personalis in qualibet parte judicii, nostra authoritate, a Nobis, vel Vicariis, aut Officialibus nostris, fieri poterit; tam in procedendo, quam

(q) 24. q. 4. A nobis. de sententia excom. c. Lator. c. Consanguinei. de re jud.

quam in definiendo, a censuris Ecclesiasticis abstinebimus: sed per multas pecuniarias, quæ Hospitalibus, Fabricis, Seminariis, & similibus locis piis reorum, applicabuntur, vel per captionem pignorum, vel districtionem personarum, vel privationem beneficiorum, aliaque juris remedia procedemus. Contra contumaces autem, cum aliter non poterimus, gladio certe anathematis (licet inviti) utemur, & pœnis aliis, ac censuris, sicut censebimus, magis expedire.

CASUS, IN QUIBUS INcurritur ipso facto excommunicatio reservata ad Sedem Apostolicam a jure.

PRIMUS CASUS.

HÆretici de hæresi sententialiter condemnati, delati, seu publice diffamati, & eorum fautores, receptatores, ac defensores, excommunicati sunt ipso facto: & eorum absolutio reservatur Papæ. (*r*)

II.

Et Schismatici pertinaciter ab obedientia Sedis Apostolicæ se subtrahentes. (*s*)

III.

Inquisitores hæreticæ pravitatis, qui odio, vel favore, vel spe lucri temporalis, omiserint procedere contra hæreticos, aut inculpabiles injuste vexaverint. (*t*)

IV.

Qui suadente diabolo in Clericum, vel Monachum manus violentas intulerit, vel in Sacris Ordinibus constitutum occiderit, vel mutilaverit. (*u*)

V.

Similiter qui Cardinalem percusserit, vel captivaverit, vel persecutus fuerit: & fit perpetuo infamis. (*x*)

VI.

Et qui Episcopum suum. (*y*) Quin etiam Potestas, Consiliarii, Ballivi, Scabini, Advocati, Rectores, Consules & Officiarii sæculares & Ecclesiastici, qui hoc fecerint, vel mandaverint, aut factum ab aliis ratum habuerint, vel consilium, vel favorem dederint.

VII.

Mutilantes, vulnerantes, interficientes seu capientes, aut depredantes eos, qui devotionis, seu peregrinationis causa Romam petunt. (*z*)

VIII.

Et qui litigantes in Curia Romana quomodolibet offendunt, causa ipsius litis. (*a*)

IX.

Piratæ, hoc est, latrones maritimi. (*b*)

X.

Qui equos, ferrum & arma deferunt Turcis, & hostibus Christi.

XI.

Falsarii Literarum Apostolicarum, & eorum fautores. (*c*)

XII.

Sedis Apostolicæ authoritatem offendentes, tam in suis, suorumque literis, processibus & exequutionibus impediendis, quam in jurisdictionum, fructuum, redituum & proventuum non vacantium occupatione. (*d*)

XIII.

Qui compellunt Presbyteros celebrare in locis interdictis: quique excommunicatos vel interdictos ad Divina evocant audienda: vel excommunicatos publice, & a Celebrantibus monitos, egredi prohibent: ipsique excommu-

(*r*) Sixtus IV. in ext. Et si Dominici. Honor. III. de sent. excom. c. Noverit.
(*s*) In processu Cœnæ Domini.
(*t*) In Clem. de hæret. c. Multorum.
(*u*) 17. q. 4. Si quis. & Sixtus IV. in ext. Et si.
(*x*) Bonifac. VIII. ext. De pœnis. c. Fœlicis. li. 6.
(*y*) Ext. de Pœnitent. c. Si quis. in Cle.
(*z*) In processu Cœnæ Domini.
(*a*) Ibidem.
(*b*) Ibidem & in Conc. Later. de Judæis. c. Ad liberandam.
(*c*) Innoc. III. de crimin. fal. c. Falsariorum.
(*d*) In process. Cœnæ Domini.

communicati publice, vel interdicti, qui nominatim a Celebrante moniti, ut exeant, tempore Missarum remanere præsumpserint. (*e*)

XIV.

Religiosi, vel Clerici sæculares, qui temere aliquos inducunt ad vovendum, jurandum, vel promittendum, quod sepulturam in suis Ecclesiis eligant, vel electam non mutent. (*f*)

XV.

Religiosi, qui Clericis aut laicis Sacramentum Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, vel Matrimonium solennizare, non habita super his Parochialis Presbyteri licentia: aut quenquam excommunicatum a Canone (præterquam in casibus a jure expressis, & per privilegia Sedis Apostolicæ concessis) vel a sententiis per Statuta Provincialia, aut Synodalia promulgatis, seu si a pœna & a culpa absolvere quenquam præsumpserint. (*g*)

XVI.

Clerici, qui scienter & sponte participant cum excommunicatis a Summo Pontifice, eos recipiendo ad Divina officia. (*h*)

XVII.

Qui in locis Christianorum defunctorum corpora inhumaniter tractando exenterant, concidunt in frusta, elixant, exossant, ut alio transferre possint. (*i*)

XVIII.

Qui in terris suis nova pedagia imponunt, vel prohibita exigunt. (*k*)

XIX.

Qui nova onera imponunt realia vel personalia Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis. (*l*)

XX.

Per Simoniam dantes, vel recipientes Ordines vel beneficia. (*m*)

XXI.

Ex pacto dantes vel accipientes aliquid pro ingressu religionis, nisi aliter nequeant in Monasterio nutriri. (*n*)

XXII.

Religiosi mendicantes, sine licentia Sedis Apostolicæ transeuntes ad alium Ordinem (excepto Carthusiensium) tam ipsi recipientes, quam transeuntes. (*o*)

XXIII.

Intrantes Monasteria Sanctæ Claræ in casibus non concessis in regula ipsarum, vel sine licentia eorum, qui dare possunt. (*p*)

XXIV.

Quicunque libellos famosos, nec non cantilenas, rithmos, edere vel publicare præsumunt in infamiam status Ordinis Prædicatorum, vel Minorum. (*q*)

XXV.

Confessores (*r*) denique absolventes ab his casibus supradictis, Sedi Apostolicæ reservatis, nisi in articulo mortis: & nisi quod excommunicatus promittat se præsentare, & satisfaciat, vel promittat satisfacere data cautione idonea, pignoratitia, vel fidejussoria, vel juratoria, quam poterit.

CASUS, IN QUIBUS INcurritur excommunicatio a jure, & absolutio reservatur Episcopo.

ARTICULUS I.

HÆretici omnes & fautores eorum ipso facto excommunicati sunt, & a solo Episcopo absolvi possunt occulti, non a Vicario. Qui vero per sententiam fuerint jam condemnati, ad Papam remittuntur. (*s*)

II.

(*e*) De senten. excom. c. Gravis. in Cle.
(*f*) Ext. de Pœniten. c. Cupientes. in Clem.
(*g*) Ext. de Privil. c. Religiosi. in Cle.
(*h*) Clemen. III. de sent. exc. c. Significavit.
(*i*) Bonifac. VIII. ext. de sep. c. Detestandæ.
(*k*) In processu. Cœnæ Domini.
(*l*) Sixtus in extr. Et si Dominici.
(*m*) Matth. 5. In Concil. Constan.
(*n*) Urban. V. in extr. Sane, ne in vinea.
(*o*) Martin. V. in ext. Viam ambitiose.
(*p*) Refert S. Anto. in 3. parte summæ.
(*q*) Alexand. in priv. ex alto & non sine multa.
(*r*) Sixtus IV. in ext. Et si Dominici.
(*s*) De sent. exc. c. Noverit. Conc. Trid. Sess. 24. c. 6.

II.

Inquisitores pecuniam modis illicitis extorquentes, si plene satisfecerint, absolvuntur ab Episcopo: alioquin ad Papam remittuntur. (*t*)

III.

Qui Christianos naufragantes in rebus suis spoliant. (*u*)

IV.

Qui authoritate propria incendunt villam, domum, mansionem, segetem. (*x*)

V.

Statuta condentes contra libertatem Ecclesiasticam, & secundum illa judicantes. (*y*)

VI.

Qui repressalias concedunt contra personas Ecclesiasticas, vel bona Ecclesiarum. (*z*)

VII.

Qui compellunt Prælatos, vel personas Ecclesiasticas ad submittendum Ecclesias, vel earum bona laicis. (*a*)

VIII.

Qui modis illicitis impediunt litigantes in foro Ecclesiastico in causis, quæ de jure vel consuetudine ad dictum forum pertinent. (*b*)

IX.

Qui lædunt, occidunt, vulnerant, capiunt eos, per quos, vel propter quos excommunicati sunt: nisi intra duos menses satisfaciant, ad Papam remittuntur. (*c*)

X.

Qui temporale Dominium obtinentes, prohibent suis subditis, ne Prælatis aut Clericis quicquam vendant, aut emant, ne bladum molant, aut panem coquant. (*d*)

XI.

Qui impediunt sequestrationem beneficiorum contra mandata Apostolica, vel fructus occupant. (*e*)

XII.

Qui regalia, custodiam (sive guardiam) advocationis, seu defensionis titulum in Ecclesiis vel Monasteriis vacantibus de novo præsumunt occupare. (*f*)

XIII.

Qui pedagia ab Ecclesiasticis exigunt de rebus, quas non negotiandi causa important, vel exportant. (*g*)

XIV.

Qui jurisdictionem Ecclesiasticam evacuant, & qui Ecclesias vel personas Ecclesiasticas oneribus & angariis gravant, nisi moniti intra mensem desistant. (*h*)

XV.

Qui vi vel metu absolutionem excommunicationis, vel revocationem interdicti extorquent. (*i*)

XVI.

Qui Visitatores Monialium, aut mulierum (quæ vulgo Canonicæ sæculares appellantur) impediunt, nisi moniti resipiscant. (*k*)

XVII.

Qui hæreticos, vel eorum fautores, in loco sacro scienter præsumpserint sepelire. (*l*)

XVIII.

Qui scienter quoque sepelire præsumunt in Cœmeteriis tempore interdicti, vel excommunicatos publice, vel nomi-

(*t*) De hæreticis. c. Nolentes. in Cle. (*u*) Conc. Lateran. de raptorib.
(*x*) 2. quæst. 8. Si quis. & c. Pessimam. (*y*) Honor. III. de sentent. excom.
(*z*) Greg. IX. de injuriis. lib. 6. c. Et si pignorationes.
(*a*) Idem de reb. Eccles. non alien. ca. Hoc consultissimo.
(*b*) Bonifac. VIII. ext. De immun. Eccles. c. Quoniam. lib. 6.
(*c*) Greg. IX. de sent. exc. c. Quicunque. li. 6. (*d*) Bonif. VIII. de imm. Eccl. c. Libertates. li. 6.
(*e*) Ext. de Sequest. c. 1. in Clem. & in veteri Statuto. (*f*) Idem de Elec. c. General. lib. 6.
(*g*) Ext. de Cens. c. Quanquam. li. 6. (*h*) Ext. de Imm. Eccl. c. Non minus. & c. Adversus.
(*i*) Gregor. X. ext. De iis, quæ vi vel met. lib. 6.
(*k*) Ext. De stat. Monach. c. Attendentes. in Clemen. (*l*) De hæret. lib. 6.

nominatim interdictos, vel manifestos usurarios. (*m*)

XIX.

Qui scienter in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis interdictis, aut in Monialibus contrahere Matrimonium non verentur: nec non Religiosi, Moniales & Clerici, in Sacris Ordinibus constituti, Matrimonium contrahentes, & inter eos, qui scienter ea celebrant. (*n*)

XX.

Religiosi, qui decimas, & alia, quæ Ecclesiis debentur, sibi usurpant dolo & injuste: nisi desistant intra mensem. (*o*)

XXI.

Religiosi mendicantes, qui domos vel loca ad habitandum de novo suscipiunt, vel olim suscepta dimittunt. (*p*)

XXII.

Qui scienter cum nominatim excommunicato communicat in crimine criminoso, ei consilium, auxilium vel favorem impendendo. (*q*)

XXIII.

Qui fraude & fictione Judicem adducunt ad aliquam mulierem ejus pudicitiæ insidiantes. (*r*)

XXIV.

Religiosi, in scholis vel alibi habitum suæ religionis dimittentes, vel sine licentia suorum Superiorum studia frequentantes; & Doctores, qui eos scienter docent, vel retinent. (*s*)

XXV.

Religiosi in suis sermonibus aliqua proferentes, ut auditores detrahant a solutione decimarum. (*t*)

XXVI.

Religiosi tam exempti, quam non exempti, qui interdictum, quod Ecclesiam Cathedralem servare, vel Parochialem loci intellexerint, non servant. (*u*)

XXVII.

Sacerdos officium gerens Vice-Comitis, vel Præpositi secularis, nisi monitus desistat. (*x*)

XXVIII.

Qui vocati ad dirigendas in electionibus suis Moniales, discordias nutriverint. (*y*)

XXIX.

Monachi, qui sine licentia Prælatorum suorum intra septa Monasterii tenent arma. (*z*)

CASUS ALIQUOT, IN QUIBUS ferebatur excommunicationis sententia per Statuta Synodalia diversis temporibus edita, quorum pars bona antiquata est.

QUi non permittunt solvi decimas, nec solvunt de animalibus juxta consuetudinem loci: sed in fraudem tradunt aliis tenenda, nisi moniti desistant, excommunicantur.

Incendiarii non solum sacrorum locorum, sed etiam aliorum.

Archidiaconi & Decani, qui causas de cætero audire præsument, excepto Officiali Archidiaconi Bisuntini.

Abbas, Prior, Decanus, Archidiaconus, Canonicus, vel alius Ecclesiæ Prælatus secularis, vel Religiosus, aut laicus, qui aliquem citari faciet, & per literas Apostolicas, vel Legatorum Sedis Apostolicæ, contra quem non habeat causam, propter quam faciat ipsum citari tempore impetrationis literarum.

Nullus Presbyter utatur literis, quibus non fuit usus contra illum, quem

(*m*) Ext. De sepulturis. c. 1. in Clem.
(*n*) De consang. & affin. c. 1. in Clem.
(*o*) De decim. c. Religiosi. in Clem.
(*p*) c. Cum ex eo. de excess. Præl. lib. 6.
(*q*) Innoc. III. de sent. exc. c. Nuper.
(*r*) De Judic. c. Mulieres. lib. 6.
(*s*) Ne Cleric. vel Monac. c. Ut periculosa. lib. 6.
(*t*) Ext. De pœnis. c. Cupientes. lib. 6.
(*u*) De sent. excom. c. Ex frequen. in Clemen.
(*x*) Ext. Ne Cler. vel Mon. c. Clericis.
(*y*) De elec. c. Indemnitatibus. lib. 6.
(*z*) Ext. De stat. Monac. c. Ne in agro. in Clem.

quem vult per dictas literas ante mortem mandatoris, seu etiam antequam legatus exiret Provinciam, suæ legationis officio deputatam: & hoc intelligimus de literis ad causas, & ad lites impetratis. Alioqui excommunicationi subjaceat.

Nullus utatur literis Apostolicis citatoriis, in quibus continetur hæc clausula generalis: Quotiescunque fueritis requisiti: sub excommunicationis pœna, prohibentes illis, quibus præsentabuntur ad exequendum, quod illas nullatenus exequantur.

Excommunicamus Archidiaconos, qui contra inhibitionem nostram alias in Synodo recitatam, imposuerunt tallias Presbyteris in suis Archidiaconatibus constitutis, & receperunt ab eisdem.

Oppressores orphanorum, pupillorum, viduarum, & aliarum miserabilium personarum: & qui, seu quæ eorum jura surripiunt scienter & injuste, donec de prædictis destiterint, & ad satisfactionem venerint.

Religiosi suspensi sunt, si officiant Parochiales Ecclesias, aut Parochianis ministrant Ecclesiastica Sacramenta: nisi a Nobis cura Parochialis commissa sit eisdem.

Qui frangunt vel violant Ecclesias, & Cœmeteria, capiendo & extrahendo ab eisdem res depositas sine voluntate illorum, quorum sunt illæ res: nec ad communionem admittantur, donec a Nobis, vel mandato nostro Spirituali fuerint absoluti.

Excommunicati etiam denuncientur singulis diebus Dominicis & Festivis usurarii manifesti.

Excommunicati sunt omnes illi, qui portitores literarum nostrarum, seu Curiæ nostræ Bisuntinensis, verberant, & alias quovismodo impediunt & damnificant: & illos, qui procurant, consuluit, aut adjuvant hæc fieri directe vel indirecte: & qui literas ipsas rapiunt, dilacerant, vel alias apud se retinent spoliando portitores earum.

Excommunicamus omnes illos, qui saisient seu bona illorum, qui adversarios suos trahunt coram Nobis ad judicium, vel propter hæc trahent coram Judice sæculari: vel qui occasione hujus capient personas, vel bona amicorum suorum.

Excommunicamus & a gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ segregamus, Ballivos, Majores, Præpositos, & alios ministros sæculares, qui impediunt, perturbant, prohibent & contradicunt, ne aliqui veniant ad Curiam nostram Bisuntin. pro justitia super his, de quibus cognoscere possumus & debemus.

Excommunicamus sacrilegos, & sortilegos, & eos, qui fovent eos, & eis credunt.

Excommunicamus omnes Clericos & Religiosos, qui contra Clericum vel Religiosum, seu aliam quamcunque personam Ecclesiasticam coram Judice sæculari litigaverint in personalibus actionibus: & eos præcipimus excommunicatos publice nunciari singulis diebus Dominicis & Festivis.

Excommunicamus, & excommunicatos publice nuntiari præcipimus omnes hæreticos cujuscunque sortis existant, & quocunque nomine censeantur, fautores & receptatores eorum, & credentes ipsis hæreticis.

Excommunicamus omnes falsarios quarumcunque literarum in litera & sigillo: & specialiter falsarios Curiæ nostræ Bisunt. & monitione quindecim dierum præmissa, omnes illos, qui scienter utuntur literis sic falsificatis, & qui sciunt, vel sciverunt aliquos falsarios, nisi Nobis, vel Officiali nostro manifestaverint sine mora.

Excommunicamus authores libellorum famosorum, & publicatores eorum.

Excommunicamus omnes illos, qui celebrant Matrimonia clandestina, & qui Matrimoniis clandestinis scienter ex proposito intersunt, & intererunt. Matrimonia clandestina intelligimus, quæ fiunt per verba de præsenti in occulto: vel quæ fiunt bannis non legitime præmissis in facie Ecclesiæ: vel extra tempora, non obtenta dispensatione: seu quæ celebrata fuerint de personis nondum in ætate legitima constitu-

ftitutis. Et poftquam vobis Curatis, vel Vicariis de talium perfonis confti terit, eas nominatim excommunicatas publice nuntietis, & nomina talium infra quindecim dies, poftquam vobis conftiterit, Officiali noftro fideliter refcribatis. Alioquin dictam pœnam incurratis eo ipfo.

CASUS, IN QUIBUS PETItur ab Officiali noftro forma Concilii Bifuntini.

SEd primum, ut intelligatis, quid fibi volunt hæc verba: Forma Concilii Bifuntini, fciendum eft, quod anno Domini M. CC. LXXXII. fub bonæ memoriæ Odone de Rubeomonte, Archi-Epifcopo Bifuntino, congregatum fuit Concilium Provinciale: in quo præter cætera tractatus fuit Canon ille Innocentii Secundi: Si quis fuadente diabolo: qui fcribitur in Decreto Gratiani, caufa 17. qu 4. contra facrilegos omnes, & manus violentas inferentes in viros Ecclefiafticos. Et ut magis pœna illa excommunicationis Papalis (quam tales incurrunt) timeretur: decretum fuit eo Concilio Provinciali, quod non folum ipfi verberatores ac interfectores Presbyterorum ac perfonarum Ecclefiafticarum, excommunicati funt, fed etiam omnes, confilium, auxilium, vel favorem dantes ad cædem, vel verbera. Quin etiam præterea in eo Concilio, quod fi locorum Domini rei comperirentur ejus facinoris, loca ipfa, feu terræ, interdicto Ecclefiaftico fupponenda effent.

Item conftituerunt, quod Domini temporales, in quorum poteftate effent, tenerentur compellere verberatores ipfos ad fatisfaciendum læfis, & injuriam paffis reparandam: fin minus, fi moniti & requifiti ab Ordinario id negligerent, ipfi Domini excommunicationi, & eorum terræ interdicto, fubjicerentur. Atque hæc quidem decreta tunc primo fuerunt.

Poftea vero, cum videretur ratione dignitatis perfonæ graviorem aliquando cenferi injuriam, vel minus gravem, declarationem addiderunt Statutis Concilii: nempe, quod fi caperetur Decanus, vel Canonicus Cathedralis Ecclefiæ, vel Abbas aliquis, illico interdicerentur omnes Ecclefiæ. Si Canonici alii, Ecclefiæ Archidiaconatuum, in quibus effent Canonici, eodem modo interdicerentur. Si alii Presbyteri, Ecclefiæ Decanatus: & ubi capti effent. Si alii Clerici, tantum in ipfis locis fieret interdictum. Sed fi Clerici non dimitterentur intra quindecim dies, tunc interdictum extenderetur per totum Decanatum. Atque hæc fuit declaratio Concilii.

Clericus ergo injuria affectus, petebat ab Archi-Epifcopo, vel Officiali formam Proceffus Concilii: ut juxta eam moneretur Dominus loci, aut poneretur interdictum, nifi fibi fatisfaceret. Eratque forma intentionis ejus hæc: *Ego N. humilis Presbyter Diœcefis veftræ Bifunt. vulneratus fui cum injuria a N. Idcirco peto a vobis, ut mittatis Curato N. vel Decano formam Concilii Bifunt.* &c. Officialis vero ad hoc committebat aliquem, ad inquirendum de veritate rei. Facta inquifitione & vifa, mittebat Officialis ipfam formam ad Curatum loci, vel ad Decanum, ut juxta ea procederet. Sed hæc confuetudo bona ex parte exolevit: cum quia Principes noftri non minus, quam nos ipfi, cupiunt libertatem Ecclefiafticam fartam tectam fervare: tum etiam, quia parum expedit nunc (propter quotidie fuppullulantes errores in grege Domini, & fchifmata, & hærefes) adeo frequenter interdici Ecclefias aut populos: fed facinorofi ipfi & facrilegi, puniendi relinquuntur Curiæ noftræ Bifunt. Et in illos feruntur aliæ cenfuræ excommunicationis, nifi fatisfaciant: videlicet anathematis, & maledictionis, & interdictæ familiæ, & requifitionis brachii fæcularis, ut a loco & communitate expellantur.

SEQUUNTUR ARTICULI formæ fupradicti Concilii, cum declarationibus ex veteri Statuto: tantum ad hoc defcripti, ut omnes intelligant, quanta fuerit olim Ecclefiafticæ libertatis atque immunitatis cura.

EXcommunicati funt verberatores ac interfectores Presbyterorum, Clericorum, & perfonarum Ecclefiafticarum: nec non dantes auxilium, confilium, vel favorem interfectioni, feu verberationi.

Si Dominus aliquis temporalis verberaverit aut interfecerit, feu verberari aut interfici mandaverit, aut in præmiffis confilium, favorem vel auxilium dederit: terra ei fubjecta ipfo facto fuppofita eft Ecclefiaftico interdicto.

Domini temporales, fub quorum dominio & poteftate funt verberatores aut interfectores

ctores prædictarum personarum, si moniti aut requisiti nostra auctoritate, vel Officialis nostri, quod compellant hujusmodi delinquentes sacrilegos satisfacere injuriam passis, per captionem bonorum ac personarum, si necesse fuerit, non obedierint: ipsi Domini ipso facto post viginti dies excommunicationis, & terræ, hominesque interdicti Ecclesiastici sententiæ & censuræ subjaceant.

Cæterum circa captivitates, seu detentiones personarum Ecclesiasticarum laudabilis & antiquæ consuetudinis circa hoc editæ memoriam recolentes, sic duximus statuendum: ut si Decanus, aut alius Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Bisunt. captus fuerit a quocunque in Civitate & Dioicesi Bisunt. seu Provincia, aut etiam extra dictam Provinciam, ab aliquo nostræ Civitatis & Dioicesis Bisunt. nulla Ecclesiastica Sacramenta celebrentur, exceptis Pœnit. & Baptismo: quousque dictus Decanus, seu Canonicus captus, una cum omnibus rebus & bonis sibi ablatis occasione captionis, amissis, datis, vel promissis restitutus fuerit plenariæ libertati, & de injuria læso & Ecclesiæ Bisunt. fuerit satisfactum. Hoc idem extendimus ad Abbates.

Pro captione vero cæterorum Canonicorum, Priorum, Decanorum, & Curatorum Civitatis & Dioicesis Bisunt. cessetur, ut supra, in locis & Archidiaconatibus, in quibus Ecclesiæ, quarum sunt Canonici, Priores, Decani & Curati, constitutæ fuerint: in Archidiaconatu, in quibus etiam capti detinebuntur.

Pro captione autem aliorum Presbyterorum & Clericorum in Sacris Ordinibus constitutorum, cessetur, ut supra, tam in Decanatibus, ubi deguut, quam in locis, ubi capti detinebuntur.

De Clericis vero inferiorum Ordinum, & aliis simplicibus captivaris statuimus, ut cessent, prout supra, in locis, in quibus ipsos capi contigerit, seu etiam detineri.

Postquam vero capri & detenti fuerint per quindecim dies, in Decananbus, ubi degunt, & in quo capti detinebuntur: ex tunc cessetur penitus a Divinis.

Quia per impunitatis audaciam fiunt, qui nequam fuerant, nequiores: attendentes, quod in nostra Dioicesi quamplures, imo quasi omnes communiter majoris excommunicationis sententiam in ipsos latam adeo vilipendunt, quod excommunicatio, quæ ab initio medicinalis fuerat, per diuturnam inobedientiam & contemptum fit mortalis: volentes super hoc salubrem adhibere medelam, statuimus, ut postquam aliquis per annum (*in*) excommunicatione perstiterit, Dominus ejus temporalis, vel Superior, Baillivus, vel Præpositus, Castellanus, vel alius in eum jurisdictionem habens, moneatur & requiratur authoritate ordinaria, ut ipsum excommunicatum, cujuscunque conditionis existat, infra mensem a tempore monitionis ejusdem compellat per bonorum captionem & personæ (si necesse fuerit) redire ad Sanctæ Matris Ecclesiæ unitatem. Alioquin ipse Dominus, vel Superior monitus, ex tunc excommunicationis sententiæ se noverit subjacere: & per singulas Ecclesias excommunicatus publice nuncietur.

Additum etiam fuit præsenti Statuto, quod si aliquis Sacerdos sacris vestibus indutus, volens Missam celebrare, viderit vel sciverit, aliquem excommunicatum esse in Ecclesia, in qua vult Missam celebrare, ipso excommunicato præsente Missam nullatenus celebrare præsumat: & quamvis sacris vestibus indutus Missam inceperit, & dictus excommunicatus contumaciter exire noluerit: Missam (nisi sit in Canone) dimittat, & sacris se exuat vestimentis. Cæteri vero fideles in Ecclesia præsentes, si talem excommunicatum, vel tales excommunicatos in Ecclesia viderint, vel sciverint, hoc Sacerdoti celebranti, vel celebrare volenti manifestent: & nisi dictus excommunicatus exierit, omnes alii fideles exeant, & nullus cum ipso excommunicato Missam, vel alia Divina audire præsumat, si similem sententiam voluerint evitare.

Præsentes autem Constitutiones ad Religiosos etiam exemptos, qui eas, & præsentes sententias ac præmissa servare voluerint, extendi volumus & mandamus.

Sane de Canonicis & Abbatibus, Prioribus, Decanis nocte, vel in itinere extra villas, a laicis verberatis, seu captis, vel rebus aliquibus spoliatis: Statuimus, ut eis super verberatione, captione, seu spoliatione de verberatoribus, captoribus & spoliatoribus sine alicua probationa credatur suo simplici juramento.

Abusores, & qui de cætero abutentur dicto Concilio, & qui super hoc falsum perhibuerint testimonium, & perhibent, excommunicamus.

Illis sub pœna prædicta præcipimus, & expresse inhibemus, ne quis impetrare præsumat dictum Concilium, præterquam persona læsa, vel spoliata, vel habens super hoc procuratorium, vel speciale mandatum ab eadem: vel nisi fuerit læsus in tali statu, quod non possit impetrare: quod si secus factum fuerit, illud irritum decernimus & inane, & tales impetratores, consilium & auxi-

auxilium ſuper hoc præbentes, excommunicamus.

Item præcipimus & mandamus vobis & ſingulis Eccleſiarum Parochialium noſtræ Civitatis & Dioiceſis Biſuntinen. Rectoribus, Vicariiſque, & aliis eorum loca tenentibus ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis (quam monitione trium dierum præmiſſa peremptoria & monitione Canonica vobis præfigimus, in vos ferimus in his ſcriptis, niſi feceritis, quod mandamus) ut quamprimum ſciveritis, aliquos Decanos, Archidiaconos, ſeu Canonicos, noſtræ Cathedralis Eccleſiæ Biſunt. Abbates, Curatos, vel Presbyteros, aut alios Clericos cujuſcunque ſtatus, aliamve perſonam Eccleſiaſticam noſtræ Civitatis ſeu Dioiceſis, a quocunque capi, ſeu captivari, vel captivam detineri: ſine expreſſo mandato noſtro, vel Officialis noſtri, per quamcunque perſonam ſæcularem ſeu Eccleſiaſticam, abſque expectatione alicujus literæ Concilii Biſuntinenſis, vel alterius mandati: tales ſacrilegos captivatores, detentores, & in his opem, auxilium, conſilium, favorem, & juvamen (de quibus vobis conſtiterit, ſecundum formam Concilii Biſuntinenſis, inſpecto ſolo textu ipſius Concilii) nominatim & alios in generali excommunicatos de Canone publice nuntietis. Et nihilominus ſecundum illius Concilii textum, tenorem ad unguem firmiter obſervantes, & quæ inde fueritis executi, contra quem, & cauſam ſeu veritatem facti ipſius ceſſationis, quanto otius poteritis, Nobis, vel Officiali noſtro, fideliter reſcribatis.

Hactenus ex veteri Statuto de formâ proceſſus Concilii Biſuntinenſis, ſicuti dictum eſt. Unde apparere poteſt, quantum noſtra tempeſtate deceſſerit ex veteri honore Sacerdotum, bona parte horum Statutorum, quæ dignitatis Eccleſiaſticæ cauſa condita fuerant, antiquata.

NOS IGITUR CLODIUS ARCHI-Epiſcopus ſupradictus Statuta hæc atque ordinationes, quemadmodum jam alias pro maxima parte deſcripta erant & diſtincta, nunc denuo examinata & communicata cum Reverendis & Venerabilibus Dominis Deputatis *a Provinciali Synodo*, & aliis, tam ex fratribus noſtris, Eccleſiæ noſtræ Metropolitanæ Canonicis, quam aliis Conſiliariis noſtris, Sacræ Theologiæ, & utriusque Juris Profeſſoribus, ſtabilienda decrevimus, & tanquam ſalutaria Clero & Eccleſiæ noſtræ, auctoritate noſtra corroboranda, prout ea in præſentia corroboramus & ſtabilimus, ſtatuimus & ordinamus: aliis præceptis doctrinæ, quæ ab ipſis Statutis & ordinationibus, literarum forma & charactere diſtincta ſunt, & ſeparantur, in ſuo genere (doctrinæ ſcilicet loco tantum) relictis. Quare ad Dei gloriam, & Sanctæ Eccleſiæ ejus Sponſæ honorem, fidei Catholicæ exaltationem, ſubditorumque noſtrorum inſtructionem, & ſalutem, ea omnia, tam vetera Statuta Prædeceſſorum noſtrorum confirmantes, quam nova (quæ nuper lata fuerunt) decernentes, legi & publicari in ſingulis Synodis poſthac juſſimus & mandavimus, volumusque & mandamus, & ubi & quando, quotiesque Nobis, aut Vicario noſtro expedire videbitur, denunciari decernimus: Ut per ſubditos noſtros, perpetuo inviolabiliterque obſerventur. In hujus vero rei teſtimonium & robur, Nos manu noſtra propria ipſis ſubſcripſimus, & Sigillum Cameræ noſtræ huic paginæ impreſſimus: Biſuntii in Palatio noſtro Archiepiſcopali, Calendis Julii, Anno Domini M.D.LXXIII.

C. ARCHI-EP. BISUNTINUS.

Recognitum poſt Impreſſionem
ANT. FOLLIUS mpp.

SYN-

SYNODUS ATREBATENSIS

Anno Christi MDLXX. Pii V. Papæ VI. Maximiliani II. Imp. VI.

STATUTA SYNODALIA DIOECESIS ATREBATENSIS,

Per Reverendissimum in Christo Patrem FRANCISCUM RICHARDOTUM, (*) *ejusdem Diœcesis Episcopum ordinata, cum veteribus Prædecessorum suorum piæ memoriæ Statutis adjectis.*

FRANCISCUS RICHARDOTUS, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA, Episcopus Atrebatensis, universo Clero sibi commisso & credito, Salutem in Domino.

NOn temere factum esse credimus, quod Legislator Moses, majore studio, ac numero, gerendi Sacerdotii leges, quam Magistratus administrandi sanxerit, quanquam hæc omnium ministeriorum culmina ejusmodi sunt, ut neutrum sine altero stare possit. Ille quidem qua lege Regibus, ac Reipublicæ Principi, vivendum sit, & imperandum, diserte præscripsit, ne sibi scilicet uxorum magnum numerum aggreget, ne superbe & petulanter efferatur, neve a via recta declinet: sed in legis volumine versetur, totamque servet. In Sacerdotio autem constituendo, id ipse tradidit, non modo Sacerdoti quid esset agendum; sed quo cultu, quoque ornatu in templum prodire, quo ritu ac tempore Sacris operari, quibus hostiis aras imbuere, quaque mundicia ministerium obire suum deberet, Divino monitus oraculo mandavit: idque non una, aut altera, sed innumeris propemodum legibus. Illud vero

(*) Franciscus Richardotus, Burgundus natione, omni genere disciplinarum egregie excultus, partaque hinc sibi fama scientiarum, virtutumque celeberrimus fuit. Adolescens Eremitarum S. Augustini Institutum complexus in Patria: inde Tornacum, ac dein Parisios missus, ibidem Epistolas S. Pauli explicuit. Reversus suis apud Philippum II. consiliis plurimum contulit, ut nova apud Duacenses Universitas excitaretur, primusque in eadem Sacræ Theologiæ Doctoris personam & munus gessit. Circa annum 1554. Antonio Perennotto, Cardinali Granvellano, cui suæ merito virtutis, doctrinæque charissimus erat, adnitente, Episcopus Nicopolitanus consecratus, Bisuntina in Metropoli Suffraganeum egit: Anno vero 1561. quo idem Granvellanus Cardinalis & Episcopus Atrebatensis ad Archi-Episcopatum Mechliniensem evectus fuit, eidem in Cathedrali Atrebatensi regenda successit. Difficillimo bellici in Belgio tumultus tempore, cum maxima prudentiæ laude per annos tredecim suæ Diœcesi sic præfuit, ut omnes boni Pastoris partes impleverit. Mirifica in eo fuit sermonis facundia, qua optimis inculpatæ vitæ exemplis animata, id evicit, ut commissum sibi populum non solum ab hæresi vindicaverit, sed in servanda etiam Principibus fide continuerit. Tridentinam ad Synodum cum aliis Belgii Episcopis ac Doctoribus missus, luculentissimam ibidem ad Patres, quæ etiamnum extat, Orationem habuit. Dixit & aliam in Concilio Provinciali Cameracensi, relatam a nobis Tomo præcedente, eximiis laudibus a Paulo Manutio in Epistola ad Richardotum scripta commendatam, ut videre est in Manutii Epistolar. L. VI. Epist. 11. Plura alia reliquit publicis edita typis Ingenii sui, zelique monumenta, quorum catalogum vide in Bibliotheca Belgica Clar. Francisci Foppens Tomo I.

Obiit die 26. Julii anno 1574. Sepultus in Cathedralis suæ Odeo, sub eleganti Mausolæo, quod ex marmore & alabastrite, Joannes Richardotus, Sororis ejus filius,

ro eam potissimum ob rem ita factum, constitutumque esse judicari recte potest; quod cum in omni vitæ genere, servari integritas debeat, tum ea in ordine Sacerdotii maxime servanda sit, virtusque per omnes sui partes colenda: vix enim ulla ex re major ad hominum mores pernicies redire potest, quam ex Sacerdotii corruptela. Nam sive id quæritur, ut doctrinam cælitus traditam, & ore Sacerdotio depromptam, populus approbet; sive id spectatur, ut & auctoritas ministerii nostri, & rerum sacrarum dignitas, in populo valeat; nihil bonum consequi possumus, nisi & doctrinam Sanctitas commendet, & ministerium nostrum integritas illustret. Heli Sacerdotis seculo in Laicos Israelis tædium colendæ religionis irrepserat, sed id improbitate filiorum ejus acciderat: quorum sordes, luxus & quæstus, ambitiose, procaciterque petitus, rerum Divinarum contemptum intulerat in populum. Malachias quoque dure, & acerbe, sui temporis Sacerdotes increpat, quod amplissimis ac sanctissimis Ceremoniis instituti Sacerdotii dignitas, coram sceleribus viluisset, quorum virtute illustrior esse debuerat.. Gemmas fulgor, raritas, venustas, commendat; at hæ tamen in luto & stercore provolutæ, sordent: sic cum nihil sit Sacerdotii dignitate clarius & augustius, ea tamen nihil est inter homines abjectius, nisi sanctitate & moribus nostris excolatur. Hujus autem incommodi periculum, hac ætate, magno nostro malo facimus; nec spes est ulla, id abigi posse, quicquid afferri rebus nostris præsidii queat, dum ipsi ordini nostro nequitia nostra, labem aspergimus. Quoniam vero, ex deterrimis sæpe moribus, optimæ nascuntur leges; hæc improbitas multorum, tandem effecit; ut bonas piasque mentes studium veteris disciplinæ revocandæ concitaret, & ad salutaria consilia captanda semel adduceret. Servavit sibi enim semper Deus, rebus ad exitium propemodum adductis, viros justo numero, pietatis & salutis publicæ studiosos, ut Eliæ seculo factum legimus; segetem scilicet ubertatis futuræ, per quos suo tempore, majorum virtus refloreat in posteris, & veternus excuti ille possit, quo misere hominum pars bona laborabat. Quid igitur actum? quæve antidota quæsita, quibus hic morbus publicus depelli posset? Sancta Sedes Apostolica, & amplissimus ille Ecclesiæ Romanæ Senatus Concilium Oecumenicum collegit, quo de doctrina & moribus eorum, qui nomen Christo dedissent, de veteri disciplina revocanda, de Sacramentorum usu, cultuque decerneretur; in quo Patres ex orbe toto Christiano, Tridenti congregati, id inter cætera censuerunt oportere, singularum Provinciarum ac deinum Dioecesium Synodos & Conventus, negligentia diutius intermissos, haberi; ut quicquid, vel temporum injuria collapsum, vel impostura præpostere receptum, vel improborum licentia neglectum esset

---

filius, qui Richardoti adoptavit nomen, Artesiæ primo, post intimi Præses Concilii poni curavit, hoc addito Epitaphio:

D. O. M. S.
FRANCISCO RICHARDOTO BURGUNDO,
ATREBATIUM EPISCOPO,
VIRO IN OMNI DISCIPLINARUM GENERE
VERSATISS. ET CONCIONATORI ELOQUENTISS.
QUI OB SINGULAREM DOCTRINAM,
ET PRÆCLARAS ANIMI DOTES
OMNIBUS ORDINIBUS UNICE CHARUS,
POSTQUAM HANC ECCLESIAM PERICULOSIS
TEMPORIBUS INGENTI DEXTERITATE, ET
ASSIDUIS CONCIONIBUS
ANNOS IPSOS XIII. FELICITER REXISSET,
MAGNO SUI RELICTO DESIDERIO
ANNUM ÆTATIS AGENS LXVIII.
E VIVIS EXCESSIT:
JOANNES RICHARDOTUS
PHILIPPO II. HISPANIARUM REGI
A RERUM STATUS SECRETISQUE CONSILIIS
AC LIBELLIS, ET ARTESIÆ PRÆSES,
AVUNCULO OPT. NEPOS MOESTISS. POS.
OBIIT VII. KAL. AUG. MDLXXIV.

Vide *Moreri Dict. Histor. Foppens Bibliothec. Belgic. & Joann. Bapt. de Castillion Sacram Belgii Chronolog. P. II.*

esset in Ecclesiis, id posset communibus votis & auctoritate publica restitui, corrigi, reduci. Neque sane hæc fuit penitus supervacanea, & inanis opera. Nam singulari DEI Optimi, Maximi beneficio, jam videtur sydus aliquod propitium nobis affulgere, quod hanc deformatæ vitæ prioris caliginem, ex Christiana Republica sensim abigat; & priscæ sanctimoniæ, saltem vestigia reponat. Jam ardere multos gloriæ Divinæ propagandæ desiderio majore, quam prius, cernimus. Jam Pastores, multis locis cum doctrina sana, tum moribus integris, prælucere conspicimus. Jam pleraque Monasteria, Cænobia, Collegia, specimen præbere laicis cœperunt, virtutis, ac pietatis excolendæ. Jam timor Numinis animos in Clero multorum afficit. Se Episcopi non ad ocium, sed negotium vocatos intelligunt, & Provinciam suam labore, ac diligentia fideliter obeunt. Nos itaque, quia in eadem sorte ministerii, Christus Pastorum Princeps censeri voluit, induximus jam pridem in animum, si qua ratione illorum conatus affectari; vel imitatione quadam possemus, ac semel perficere, ut Clerus, populusque noster ad eas res, studium intendat: quibus & Christiani nominis honos & salus Christi merito parta, comparari queat. Synodum itaque nostram, frequenti consessu, per DEI gratiam celebravimus, quod DEUS bene vertat; & veteribus Majorum ac Prædecessorum nostrorum Statutis quædam, ut res & occasio postulare visa est, adjecimus; quæ eo maxime spectant, ut fides, Verbo DEI & Apostolica doctrina stabilita, pias mentes, adversus omnes hæreticorum technas & machinas, muniat: ut Ecclesiæ Sacramenta recte & erudite tradantur, cultus Divinus, pie ac religiose procuretur: vita & mores instituto, & ordini nostro respondeant. In quo tametsi progressus sit languidior, quam vellemus, tamen nos fructum aliquem nostræ hujus propensionis, DEO incrementum dante, ad horrea Domini rediturum speramus. Ea est quidem humanarum virium imbecillitas, ut ultro præcipites ruamus ad deteriora, anxie autem & ægre, ad potiora conscendamus. Sed omnia tamen in eo possumus, qui nos confirmat. Quare entendum nobis est nervis omnibus, ut stadium semel ingressi, propositum nobis bravium constantia, & perseverantia, fortiter apprehendamus. Animum vero nobis, & spiritus augere facile possunt, ne ordinem, stationemque deseramus, neve gradum revocemus, Sanctorum exempla, merces sempiternæ fælicitatis piis proposita, periculum, quod cervicibus officii desertorum, imminet. Sacerdos, in iis quæ sunt ad DEUM, constitutus est; non tantum autem in iis, quæ sunt ad homines: quanta igitur munditia, quanta innocentia præditus, quam defæcatus, & excoctus, ac ob omni macula repurgatus, in Divinum conspectum prodire debet sacrificaturus, oblaturus, interpellaturus? Demus esse aliqua ex parte tolerabile, si Pastor, Doctor, Parochus, ad plebem concionetur vicio aliquo notatus, at si in aditum ac penetrale Divini colloquii se conferat illotus, si scelere & flagitio contaminatus, quibus pœnis hæc temeritas satis expiari potest? Voce Domini territus generis humani parens ab eo profugit: pudebat enim hominem nuditatis suæ. An nos non pudeat, vultui Divinitatis astare, sordidos & impuros? Exhorruit Esaias, quod Majestatem Divinitatis aspectasset, cum pollutus esset labiis. Quid si polluta conscientia, prodeas in Domini Sanctuarium? Perspicite Fratres, quanta sedulitate, quantisve jejuniorum, vigiliarum, meditationum exercitiis, Moses, Daniel, Hesdras, se ipsos ad Angelorum congressus, & oracula componebant: quorum nos exemplo summam tota vita degenda, innocentiam colere, & si quid maculæ, per infirmitatem, aut inscitiam, contractum est; pœnitentia illud eluere, mentemque ad cœlestes delitias, precibus erigere, res sacras aggressuri, & in arcanum Sanctuarii subituri debemus: id est, Mysteria Corporis & Sanguinis Christi celebraturi. Considerate, quantum referat Ecclesiæ ac salutis publicæ, nostri ordinis homines, quocumque gradu sint constituti, servare fidem in religione, pietatem in cæremoniis, gravitatem in moribus, diligentiam in ministeriis, charitatem in officiis: quæ omnia quo facilius & melius exequi possimus, Scripturæ præceptis, Ecclesia traditionibus, Patres Canonibus, Decretis, ac Statutis, nos erudiunt & instituunt. Quare vos in Domino monemus, obsecramus, & obtestamur, uti per omnia, decorum personæ servetis, quam agendam in hac scena suscepistis. Mandamus autem omnibus, in Clero nostro jurisdictioni nostræ, subditis, ac maxime Decanis & Pastoribus, ut diligenter hæc nostra Statuta teneant, observent, & observari curent. Cæterum, cum Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Antonius Perenotus, Cardinalis Granvellanus, quo tempore hujus Ecclesiæ gerebat Episcopatum, pro sua pietate ac diligentia, antiqua Majorum nostrorum Statuta recognosci per homines pios & doctos curaverit, ea ipsa Statuta nostris adjungi vo-

luimus, quæ servari mandamus, ut nostra: ita tamen, ut si quid contineatur in illis, quod Tridentino atque Cameracensi Conciliis muta tum, alterve constitutum fuerit, locum non habeat, sed auctoritati cedat Sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ. Faxit autem Christus, idem Rex, idem Pontifex noster, ut post tantas tenebras, optata luce & tranquillitate frui ac gaudere possimus.

INDEX TITULORUM.

INDEX STATUTORUM ANTIQUORUM.

I. De

I. De Fide Summæ Trinitatis, & Doctrina Religionis Catholicæ.

CAPUT I.

FIdes initium est ædificationis Ecclesiasticæ, sine qua in oculis Domini nulla virtus, nullumque meritum potest subsistere: est enim rerum sperandarum Hypostasis, ita, ut spes futuræ vitæ nulla certa esse queat, nisi fide vera, non ficta: integra, non mutila sustentetur. Quare mandamus in primis omnibus personis Ecclesiasticis, curam animarum & regimen Ecclesiarum habentibus: uti per omnia doctrinam fidei, juxta Verbum Dei, & Sanctæ Matris Apostolicæ & Catholicæ Ecclesiæ traditionem, solide teneant, Symbola tum Apostolorum, tum Nicenæ Synodi, & Athanasii sciant, & pro suo quisque captu intelligere contendant, sequanturque per omnia, quæ de Sancta Trinitate & Fide Catholica, Innocentius Tertius in Concilio Generali, Gregorius Decimus in Lugdunensi, Clemens Quintus in Viennensi Conciliis, tradiderunt.

II.

Volumus insuper; ut quotquot regundis Ecclesiis præfecti sunt, & Pastoris in Ecclesia nomen sustinent, hi doctrinam Articulorum fidei, Præceptorum Decalogi, Sacramentorum Ecclesiæ, vim & rationem Orationis Dominicæ probe perdiscant & teneant: quam doctrinam frequentius populis suis explicent, simulque Præcepta Sanctæ Matris Ecclesiæ doceant, benignitatisque Divinæ largitatem erga pios, misericordiæ promptitudinem erga pœnitentes, furorisque sui pondus adversus impios, sceleratos & contumaces exponant, & in suis concionibus ad officia virtutum alliciant, a vitiis autem serio deterreant.

II. De Sacramentis in genere.

CAPUT I.

QUoniam Pastorum interest, non tantum plebem docere, sed fidelibus rite pieque Sacramenta & Mysteria Ecclesiæ ministrare, nec spes est, posse ex illis tam uberem fructum percipi; nisi accedat doctrina, qua rudiores aliqua ex parte vim, efficaciam & usum legitimum intelligere queant; hinc fit, ut serio præcipiamus omnibus Pastoribus, ut in Sacramentorum administratione, semper aliquid adferant ad explicandam institutionem & utilitatem Sacramenti; ex quo præsentes ædificationem aliquam capiant: uti jam a nobis alias constitutum est, traditis ad compendium hujus rei formulis.

II.

Cæterum mandamus, ut hæc Sacramenta reverenter, cordate & diligenter ministrent; ne temere & negligenter tam Sanctum Ministerium obeant: omnes autem avaritiæ sordes, & quæstus inhonesti & reprobati suspiciones evitent; ne mercedem (quasi in rebus Sanctis & Spiritualibus commutatio ulla justa esse queat) vel captent procaciter, vel exigant sordide.

III.

Sed tamen, ubi solidi fructus nulli sunt, aut exigui beneficiorum curatorum, & minores, quam ut sufficiant alimoniæ Pastorum: si populus se durum & avarum præbeat, nec liberaliter pro suo quisque modulo aliquid conferat Pastoribus, Sacramenta ministrantibus; agi debebit cum Majest. Regia, ut iisdem Pastoribus, greges necessaria commode provideant; sive per decimas personales, quas certum est cessisse consuetudini laudatæ, qua populus pro ministratione Sacramentorum liberaliter honorarium aliquod impendere solebat: sive alia quavis ratione: alioqui valde esset inhumanum, laborem Pastoralis officii requirere sine justa mercede, & sublata omni ratione parandi victus & vestitus.

III. De Baptismo.

CAPUT I.

BAptisaturus Presbyter se præparet oratione, sit sobrius, ac, si fieri potest, jejunus: cæremonias honeste, ac reverenter expleat: Catechismum non perfunctorie, sed distincte pronun-

nunciet. Verba autem Sacramentalia attente & distincte proferat: nec ferat Pastor Baptismum quavis de causa differri, sed propter periculum moneat Parentes infantium, ut primo quoque tempore eos baptisari curent. Baptismus autem in Ecclesia conferatur, nisi gravis aliqua causa & necessitas postulet. Plures susceptores, aut susceptrices, quam ex Concilio Tridentino conceditur, non admittant. Qui hoc mandatum contempserit, castigabitur Canonica pœna.

II.

Præcipimus item, ut antequam accingatur Presbyter ad Baptismum conferendum, si dubitatur de Parentibus; ut auctoritate nostra Ordinaria sub pœna excommunicationis, obstetricibus mandet & susceptoribus, declarare nominatim Parentes infantium, locum ubi habitent; ut possit inscribi, quo die baptisati, quibus Parentibus orti, quibus Susceptoribus in Ecclesiam adducti & ad Baptismum oblati fuerint.

III.

Pastor, aut quivis Presbyter baptisans, susceptores, ac susceptrices admoneant officii sui: publiceque usum, efficaciam, institutionem & fructum Baptismi (ut locus, tempusque ferre poterunt) breviter explicet.

IV.

Servet Pastor registrum (quod vocant) in quo nomina Baptisatorum, Parentum & Susceptorum inscribantur: quod registrum teneatur exhibere cum opus fuerit, & integrum successori relinquere. Explicet præterea, cum quibus personis susceptores cognationem spiritualem contrahant ex præscripto Decreti Tridentini. Scilicet quod cum baptisato, & ejus parentibus & baptisante tantum, ineant ejusmodi cognationem & propinquitatem spiritualem.

V.

Reliqua autem, quæ pertinent ad hujusmodi Sacramenti ministrationem, servare præcipimus, juxta Prædecessorum nostrorum piæ memoriæ Statuta Synodalia. Sed illud inprimis serio mandamus, ne pueros, aut prorsus ignaros susceptores admittant: aut qui Symbolum fidei, & Præcepta Decalogi, & Orationem Dominicam probe non teneant.

IV. De Sacramento Confirmationis.

CAPUT I.

Confirmationis mysterium & Sacramentum magnas utilitates rite suscipientibus adfert, propter donum roborantis & Confirmationis Spiritus Sancti, qui haud dubie piorum animis jam in Christo renatis, ad uberiorem gratiam per impositionem manuum & hujus Sacramenti ministrationem, & Ecclesiæ orationem illabitur. Propterea præcipimus omnibus Pastoribus, & Ecclesiarum Rectoribus, ut sæpe moneant populares in Parochiis suis; ne hujus Sacramenti susceptionem negligant, aut in extremam senectam differant. Hortentur quoque, ut ad hoc suscipiendum, oratione & affectu pio, atque peccatorum confessione, si adsit opportunitas, se præparent: atque ante omnia curent, ut quotquot se huic Sacramento offerunt; teneant latina, & vernacula lingua Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Dei & Ecclesiæ: sciantque confessionem dici solitam initio Missæ.

V. De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

Sacramentum Pœnitentiæ, ejusque partes, Pastores sæpius ovibus suis explicent: maxime vero circa ea tempora, quibus aut ex præcepto, aut ex laudabili & religiosa consuetudine, solent populares confiteri peccata sua; ut intelligant, quæ sit vera contritio, quamque sit efficax seria præteriti peccati detestatio. Doceant omnes veræ integræque confessionis circumstantias, quanta humilitate scilicet, quanto animi dolore, quanta spe misericordiæ; quantaque integritate & veritate, in explicandis latebris conscientiarum suarum ad hoc Sacramentum accedere debeant. Doceant insuper, quam religiose satisfactionem explere, & quam firmo

firmo proposito statuere debeant, ne rursus in peccatorum sentinam recidant. Sed ante omnia doceant, remissionem peccatorum & expiationem, merito Sanguinis Christi Domini nostri præcipue niti, & ab eo pendere, etiamsi necessaria sit satisfactio, quæ auctoritate clavium imponitur.

II.

Pastores diligenter considerent ovilia sua & inscribant singulos, qui (semel in anno saltem) confessi fuerint peccata propria, idque proprio Sacerdoti, aut alteri idoneo, qui hujus rei potestatem habeat ab ipso Pastore; ut intelligat, & plane cognoscat in suis gregibus, an sint aliqui, qui hoc Sanctum Ecclesiæ Præceptum negligant; quos tenebitur notare ac deferre. Quod si quis contumaciter contempserit, Ecclesiæ mandato parere; prohibeatur aditu & ingressu ipsius Ecclesiæ, dum vivit, & non resipit; mortuus Ecclesiastica sepultura privetur.

III.

Mandamus præterea Pastoribus, ne suo loco ullos Sacerdotes ad confessiones audiendas admittant, nisi probatos & admissos; si secus fecerint, puniantur graviter: quia valde dedecet, nec sine gravi periculo permittitur, ut rudes & indocti hoc ministerium subeant: quando quidem ea in re opus est magna diligentia, cautione & peritia ad consulendum, increpandum, consolandum & leniendum, ut res & occasio postulaverit.

IV.

Nemo præterea, sive Regularis, sive Laicus circa festum Resurrectionis Domini (id est, tempore Quadragesimæ) confessiones pœnitentium audiat, sive absolvat; sine scitu & licentia Pastoris: cujus unius interest, saltem semel in anno, suas oves recognoscere.

V.

Et quia Nobis relatum est nonnullos Sacerdotes tam Religiosos, quam laicos; officium Pastoris in purificandis puerperis usurpare (quamvis id sub sententia excommunicationis sit prohibitum) Nos propterea denunciamus eandem sententiam a jure latam, contra quoslibet, cujuscunque sint conditionis, qui id attentaverint, qui hanc Constitutionem contempserint, statim Officiali nostro renuncient, ut declarentur excommunicati.

VI.

Præcipimus præterea omnibus Pastoribus, ut diligenter pœnitentes admoneant, ne per incuriam ea peccata putent esse nulla, quæ tamen gravia sunt in oculis Domini: cujusmodi sunt illa omnia, ex quibus incurritur in excommunicationis sententiam. Cujusmodi etiam sunt fraudes, imposturæ, & rerum alienarum, sive sacrarum, aut prophanarum, sive sint publicæ, sive privatæ, detentiones injustæ, nec eos temere absolvant, nisi firmo proposito restituendi, quod injuste detinetur.

VII.

A sententia autem majoris excommunicationis non absolvant, sive sit a jure, sive sit ab homine lata; quod idem prohibemus districte tam Religiosis, quam sæcularibus Sacerdotibus, ne quid hujusmodi audeant.

VIII.

Permittimus autem tantisper, dum ita videbitur fieri convenire, ut Pastores, & alii hujus rei potestatem habentes, a casibus Nobis alias reservatis, pœnitentes absolvant; præterquam ab excommunicationis sententia, hæresis crimine, homicidio voluntario, & nephanda libidine.

IX.

In Ecclesiis Cathedralibus, & aliis Collegiis Canonicorum, qui curam animarum gerunt, sive Præpositi, sive Decani, habito Capituli consilio, quosdam viros bonos, probos Presbyteros eligant, qui, de licentia tamen nostra, prius accepta, possint confessiones audire suorum, & eosdem absolvere ab iisdem casibus, ut prædictum est.

X.

Nemo, nisi obtenta Pastoris, propriique Sacerdotis facultate ad munus absol-

abſolvendi pœnitentes, confeſſionesque audiendi, ſe conferat: niſi eam poteſtatem a Nobis acceperit. Quam poteſtatem ſi cui concedemus, ita tamen concedemus, ut proprio Sacerdoti ſemel in anno confiteri debeant.

VI. De Eucharistia.

CAPUT I.

Sacroſanctam Euchariſtiam, qua Corpus & Sanguis Chriſti continetur, ſumma religione, pietate, & reverentia conſecrandam, offerendam, ſumendam, ac diſtribuendam eſſe, certiſſimum eſt. Qua in re ſi quid vel per incuriam, vel per contemptum, aut quavis alia indignitate peccetur, tum graviſſime & pernicioſiſſime peccatur. Quare diſtricte mandamus & præcipimus, ut Sanctiſſimum hoc, ac Diviniſſimum Sacramentum Sacerdotes celebraturi, ſe præparent & probent. Et idcirco mandamus, ne cui liceat in Dioceſi noſtra, Miſſas & Sacrificia celebrare, de cujus vita, moribus & fide, etiam per literas a Nobis conceſſas & fidem facientes, non conſtiterit.

II.

Teneant Presbyteri, & diligenter advertant omnia Sacrificii Miſſæ myſteria, quo majore reverentia & cultu, majoreque fructu hanc ſalutarem Hoſtiam, Deo pro ſalute fidelium offerre queant, in memoriam ejus cruenti Sacrificii, quod Chriſtus pro ſalute generis humani in Crucem ſublatus obtulit.

III.

Frequenter hujus tanti Sacramenti ſublimitatem, inſtitutionem, uſum legitimum & fructum pie ſumentibus exponant; ac præcipue, quando fidelibus ſumendum diſtribuitur. Ceremonias autem in Miſſa ſervari ſolitas (ne propter hæreticorum probra & contumelias in contemptum veniant) Paſtores ſubinde ſuis popularibus, pro captu & ratione loci ac temporis exponent.

IV.

Præterea idem Sacramentum ſervetur loco mundo, & vaſe honeſto ac puro, renoveturque bis, ut minimum, ſingulis menſibus: feratur ægrotis, ſed reverenter, ut decet, & a Majoribus Nobis traditum eſt: caveaturque, ut vel plures, vel ſaltem duæ Hoſtiæ ferantur, ne in redeuntis Miniſtri manibus inane & vacuum vaſculum populus adoret, deturque laborantibus & ægris, modo nullo vomitus periculo, liceat; ſed ita tamen detur, ut intelligant eſſe viaticum ſalutis, teſſeram remiſſionis peccatorum, ſymbolum & ſignaculum teſtamenti Chriſti, ad firmandum animum ægrotantium & de vita periclitantium, & fidem, ſpemque illorum fulciendam adverſus inſultus Satanæ. Propterea dent operam Paſtores, ut viva & pathetica oratione, ægrotos excitent, quo firmiſſime credant, hoc Sacramento piis mentibus Chriſtum cum ſuis donis exhiberi.

V.

Paſtores etiam moneant Patresfamilias, ut liberos, ubi ætatem idoneam nacti fuerint, ad hujus Sacroſancti Myſterii perceptionem inducant, & offerant Eccleſiæ, ut hoc ſanctiſſimo pabulo paſti & educati, in omne opus bonum crementa ſuſcipiant.

VII. De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

Quotquot ad Sacros Ordines promovendi ad Nos, vel Vicarios, Archi-Diaconosve noſtros ſe conferent examinandos; volumus literas teſtimoniales exhibere, quibus certum fiat de vita & moribus, qua in re ne qua fraus committi queat, ſervari præcipimus Decretum Concilii Cameracenſis Provincialis, ut uno menſe, priuſquam ſint ordinandi, in Eccleſia publice ſignificetur, quod ad Sacros Ordines proxime futuros cupiant admitti, ut, ſi quod impedimentum produci queat, ne promoveri debeant, Nos, noſtrique Vicarii certiores facti, vel differamus, vel omnino remittamus.

II.

Tonſura non detur, niſi ætate idonea, quam exprimi volumus in literis, nec admittantur, niſi qui legere expedite norint, quique fidem faciant, ſe eo

eo animo hunc gradum optare, ut Deo & Ecclesiæ serviant.

III.

Præcipimus item, ut pridie ejus diei, quo Ordines celebrari debent, adsint hora octava ante meridiem in æde Episcopali nostra, non tantum examinandi, sed instituendi, si facultas dabitur.

IV.

Titulos Patrimoniales a Decanis, seu Archi-Presbyteris Christianitatis approbandos offerri Officiali nostro volumus & diligenter examinari, ut fit in Metropolitana Ecclesia Cameracensi, & reliquis Episcopatibus hujus Provinciæ: nec non jusjurandum interponi ab his, qui eos titulos habebunt: quod eos servabunt, nec ejurabunt, aut in alios conferent, nisi obtento beneficio ad alimoniam sufficienti.

VIII. De Matrimonio.

CAPUT I.

QUod attinet ad Sacramentum Matrimonii, præcipimus ea omnia servari, quæ Decretis Conciliorum Tridentini & Cameracensis constituta sunt. Cæterum Pastores doceant, vinculum esse Divinitus firmatum, & in Matrimonio Christiano imaginem extare Sacrosancti Conjugii, quod inter Christum & Ecclesiam intercessit.

II.

Doceant, præterea Ecclesiæ benedictionem in Sacramento contrahendo nullo modo contemni debere: quia ea plurimum conferre potest ad incolumitatem & felicitatem rei familiaris, ad pacem & concordiam fovendam inter partes, ad prolem suscipiendam, & cætera omnia Matrimonii bona.

III.

Doceant insuper, Matrimonium rem esse sacram, ac præterea loco sacro celebrari debere, quoad fieri possit.

IV.

De impedimentis autem Matrimonii, quoniam iisdem Conciliis Tridentino & Cameracensi abunde definitum est, ea omnia ita observanda declaramus, ut rectissime constituta sunt.

IX. De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT I.

HOc Sacramentum religiose ferant Pastores laborantibus in extremis, qui eundo, Psalmos, precesque consuetas devote & attente recitent. Ægrotis omnia ex Sacris Scripturis & traditionibus adferant, quibus fides spesque in Deum stabiliri possit: moneantur ægroti suam fidem, quam in Baptismo susceperunt, aperte & libere profiteri, Christi & Sanctorum Patrocinium interpellare, promissiones Divinas pœnitentibus factas, & in Christum credentibus oblatas & consignatas, revocent in memoriam: ostendant, non esse in potestate cujusquam, oves Christi rapere de manu ejus, nec posse perire animam, quæ toto corde per Christum (qui est ostium) feratur in Deum Patrem.

II.

Quoniam vero & charitas, & ratio Pastoralis officii requirunt, ut sæpius ægrotantes invisamus, ac eos maxime, qui versantur in mortis periculo: eosdem Pastores in nomine Domini nostri Jesu Christi monemus & hortamur, ut ægrotos suos frequenter visitent; & initio ad pœnitentiam & confessionem hortentur: quibus ostendant, quam lubrica sit & incerta hujus vitæ statio: ut pie disponant res suas; ut, si quid est injuriarum, aut malevolentiæ, quibus in propinquos suos peccaverint; in tempore rationem ineant, qua parta benevolentia & reintegrata concordia omnem simultatem deponant, & pro injuria satisfaciant: sed ante omnia beneficium Christi proponant, & Dei erga pœnitentes misericordiam.

X. De Vita & Honestate Clericorum.

CAPUT I.

CLerum oportet non tantum doctrina, sed vitæ integritate cæteris prælucere, & iis dotibus animi orna-

tum esse, quas Apostolus in Episcopis, Presbyteris, Diaconis ostendit. Quare omnes & singulos Ordines Ecclesiasticos, quemcunque locum teneant, monemus in Domino, ut vitam omnibus virtutibus informatam, nullis autem sceleribus contaminatam ducant: ne qui reliquis exemplo esse debent, sint scandalo. Ante omnia, ut Deum religiose colant: gravitatem in gestu & moribus externis, ordini suo convenientem, retineant: castitatem ac sobrietatem præ se ferant, officia charitatis præbeant, nec verbo, nec facto ullam injuriam inferant.

II.

Si quis autem vel Pastor, vel Presbyter, vel in Sacris Ordinibus constitutus, in tabernis potoriis versetur extra necessitatem, & præter ordinis honestatem; præcipimus nulla dissimulatione a Pastoribus & Decanis, huic Officiali nostro deferri, & pro ratione peccati severe puniri. Quicumque autem temulentus fuerit, contumelia ordinis Ecclesiastici, carcere & jejunio puniri mandamus: ebriosos autem, id est, quibus consuetudo est, ebrietatem sectari, nisi castigati ac moniti resipiscant, volumus omnino Sacrorum ministeriis arceri. Quod si hujusmodi aliquos vel Decani, vel Pastores per dissimulationem tolerent, eosdem ut sceleris fautores per Officialem nostrum castigari & puniri mandamus: atque eo severius, quod nullum peccati genus sit, quo solutius & laxius se polluant Ecclesiastici, quam ebrietatis vicium, cum gravissima & intolerabili contumelia Ordinis Ecclesiastici.

III.

Si quis Sacerdos, aut in Sacris constitutus, aut laicus, mulieres quocumque prætextu apud se retineat, quarum fama maculam turpitudinis inter populares habeat, aut quæ vehementi suspicione incontinentiæ laborent, moneantur illas a se removere: ipsæ vero mulieres ita suspectæ, ter monitæ, nisi decesserint, agi cum Magistratu debebit, ut exire loco compellantur, ut auctoritate ejusdem ejiciantur.

IV.

Quicumque autem in crimine incontinentiæ deprehensus fuerit, carcere & jejunio ad sceleris castigationem, juxta Concilli Tridentini Sanctiones nulla remissione punietur: nec ipse tantum, sed si qui peccatum dissimulent, cum prodere deberent, arbitrio nostro, vel Officialis nostri castigabuntur.

V.

Prohibemus præterea, ne Sacerdotibus liceat secularia ministeria, aut exercitia minus honesta, aut quæ statui Presbyterii derogent, subire, aut exercere commercia contra decorum Ordinis Ecclesiastici.

VI.

Pastores, seu Sacerdotes Notarii munus non exerceant, nisi in casibus a jure permissis & concessis.

XI. *De Decanis Christianitatis, seu Archi-Presbyteris.*

CAPUT I.

Decani omnes Christianitatis nostræ Diœcesis serio moneant Rectores Parochialium Ecclesiarum suorum Decanatuum; ut solicite considerent & observent, sintne aliqui in suis Parochiis, qui sinistre & male de Fide Catholica sentiant; sine ulla dissimulatione quotquot hujusmodi homines repererint hoc vicio laborare, renuntient nominatim eisdem Decanis, qui tenebuntur singulis mensibus semel dictos Curatos monere, & ab eis sciscitari super hoc, & ubi informatione facta compererint aliquos, teneantur statim Officialem nostrum certiorem facere, ut præcludatur via omnibus scandalis & hæresibus.

II.

Decani diligenter advigilent, ne in cultu Divino, cæremoniis, aut hujusmodi rebus, quæ ad religionem pertinent, ullus abusus aut superstitio possint irrepere, aut si qua irrepserit, statim nos moneant, ne hoc malum per incuriam radices agat.

III.

III.

Curent ipsi quoque, ut cultus Divinus pie & religiose in Ecclesiis Parochialibus perficiatur, ac idoneo tempore, ut in Cameracensi Provinciali Synodo præcipitur.

IV.

Dicti Decani & Curati advertant super ratione instituendi juvenes in literis, & maxime de religione, moribus & doctrina Ludimagistrorum, certiores fieri curent. Inprimis autem sciant, qui libri legantur, neque patiantur legi aut doceri, ex quibus ingenia pueritiæ corrumpi possint: moneantque eosdem Ludimagistros, ut discipulos doceant Præcepta Dei, Symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam Latine & Gallice, & alia, quæ pertinent ad pietatem, & ne ab eisdem Decanis contemnatur hic Articulus:

Præcipimus quoque, ut ipsi Decani renuncient per literas, aut alio modo, quomodo procedatur in institutione dictæ juventutis.

V.

Iidem Decani considerent diligenter, an Pastores exequantur, quæ prius a Nobis mandata fuerunt, scilicet, ut singulis saltem mensibus die Dominico jubeant congregari minores Parochiarum suarum; ut cognoscant, an iidem juvenes teneant memoria Symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, Præcepta Dei & Ecclesiæ, ut jam dictum est. Qua in re si qua negligentia committatur ab eisdem Pastoribus, iidem Decani certiores nos faciant. Ut autem pueritia & minor ætas commodius possit institui, hortamur Patresfamilias, Præceptores & Ludimagistros, ut libellum, cui titulus est: L'Enfance du Chrestien, Duaci ad hanc rem judicio nostro editum, tradant pueris, filiis, discipulis, cum literarum rudimentis ediscendum; ut ab ineunte ætate sementem veræ pietatis & religionis capiant.

VI.

In Capitulis Decanatuum ruralium sumptus fiant moderati ac tenues: servetur frugalitas & honestas: caveantque Decani, ne quid exigant a Pastoribus præter ea, quæ jure & legitime recipi debent. Cujus rei Officialis noster curam suscipiat, Nobisque renunciet, an iidem Decani, aut Promotores, præterquam, quod æquum est, & constitutum fuerit in formulis Curiæ nostræ, a Pastoribus extorqueant, ut huic malo tempestive provideatur.

XII. De Pastoribus.

CAPUT I.

Rectores Ecclesiarum non permittant concionari, nisi eos, qui mandatum & concessionem nostram, aut Vicariatus nostri habuerint, & eos, qui concionabuntur, diligenter audient: quos si deprehenderint aliquid dixisse, quod videatur parere offendiculum, alienare Laicos ab Ecclesiastica obedientia, & verisimiliter inducere aliquam falsam opinionem de fide; tunc sine strepitu Nobis, aut Officiali nostro renunciare mandamus, cum nomine & ordine personæ, quæ hæc concionando protulerit.

II.

Ipsi Pastores, ut rite Provinciam suam sustineant & expleant, non tantum ministrando Sacramenta, sed docendo populum sibi commissum, idque diebus Festis & Dominicis, maxime si desint Concionatores, utantur Catholicorum Catechismis, homeliis Patrum & piis tractatibus Sanctorum: quod si dederit occasio, ut Sectariorum opiniones refutent, id ita faciant, ut explicate & solide Sanctæ Matris Ecclesiæ sententiam tueantur, ad quod perficiendum, utantur libris ad hanc rem editis & evulgatis.

III.

Si Pastorum penuria laboretur, placeatque Capellanos Ecclesiarum, sive Cathedralium, sive Collegiatarum ad hoc ministerium advocare, illi tantisper dum Pastoris officium sustinebunt, fructus beneficiorum suorum integros accipiant.

IV.

Mandamus item omnibus Curatis, seu Ecclesiarum Rectoribus, ut libellos habeant

habeant, quibus continetur summa doctrinæ Christianæ, sive Latinos, sive Gallicos, quorum magna est copia ubique; ut assiduitate lectionis illorum libellorum possint religiose ministrare Sacramenta, maxime autem Sacramentum Pœnitentiæ, Matrimonii, Eucharistiæ & Extremæ Unctionis: in quorum ministerio & collatione debent dicti Rectores, seu Curati, docere, monere, consolari, & terrere, pro casus & rei exigentia. Quod tamen præstare minime poterunt, nisi assuescant lectionibus, & discant ea, quæ conveniunt eorum officio.

V.

Ne Rectores Ecclesiarum adhibeant sibi Sacerdotes Coadjutores in administratione Sacramentorum, nisi quos sciverint esse probos viros & idoneos, & nulla causa excommunicationis sententia innodatos, nec transfugas, aut Religiosos, literis suorum Majorum minime munitos.

VI.

Pastores si quos habent Sacerdotes, aut Sacellanos immorigeros, moneant illos: quod si non resipiscant moniti, non patiantur eos in choro esse & Divinum servitium peragere, priusquam Officiali nostro fuerint denuntiati, & ab eo correcti & restituti.

VII.

Mandamus itaque, ne iidem Rectores, aut per se, aut per alios Coadjutores faciant Sponsalia in tabernis potoriis & publicis diversoriis, maxime post compotationem & comessationes, ne fraus ulla intendi possit partibus contrahentibus, & ut honor habeatur Matrimonio.

VIII.

Nemo ad Pastoratus officium admittatur, quin inter cætera sancte quoque promittat, ter, quaterve in anno Statuta Synodalia diligenter lecturum, ut & ea studiosius observet, & nihil prætermittat, quod ex frequenti dictorum Statutorum lectione, cognoverit ad officium suum pertinere. Qua in re quoque præcipimus, ut eadem Statuta in Capitulis omnibus per Pastorem aliquem, a Decano nominandum, præsentibus aliis omnibus legantur.

IX.

Ne Sacerdoti, aut ordinato in Sacris, liceat incedere aut peregre proficisci, præcipimus, nisi in tonsura Ecclesiastica & habitu decenti, scilicet pro ratione temporis & locorum; alioqui si hanc ordinationem contempserint, per Decanos, aut Curatos deferantur puniendi.

X.

Moneant dicti Decani eosdem Curatos & Rectores, ne permittant celebrari Missas in Ecclesiis suis tempore concionis, seu sermonis publici; ut ministerium prædicationis non interturbetur: sed possint laici audire, & erudiri absque impedimento.

XI.

Omnes, qui ratione ordinis, aut beneficii tenentur horas Canonicas legere, eas legant secundum ritum & usum Atrebatensis Ecclesiæ, aut ex præscripto Romani Breviarii, nuper in lucem emissi, & auctoritate Sanctæ Sedis Apostolicæ confirmati & approbati.

XII.

Ut Decani moneant dictos Curatos & Rectores, ne patiantur Sacerdotes & Clericos, maximne in Sacris constitutos, libere versari & colloquia secreta inire cum mulieribus, unde sinistra aliqua suspicio nasci possit: & ut non a malo ipso, sed a specie mali se abstineant, alioqui deferantur, qui admoniti non destiterint.

XIII.

Præcipimus etiam iisdem Decanis & Rectoribus, ut admoneant Patresfamilias Parochiarum suarum, ne quoquo pacto ferant suos liberos assuescere contumeliis probrosis & nefandi sceleris, quibus passim abutuntur etiam pueri, cum magno dedecore nominis Christiani; & ubi intellexerint, eosdem liberos, aut famulos licentiose uti hujusmodi contumeliis, neque tamen castigari a parentibus, Nobis, aut Officiali renuntient. Quod idem mandamus

damus de blasphemia & execrandis juramentis.

XIV.

Mandamus itaque, ut iidem diligenter considerent, sintne aliqui inter laicos, maxime focum & larem habentes, qui negligant diebus Dominicis & Festis Missæ Parochianæ adesse; & quos noverint hujusmodi contemptores, moneant familiariter & amice primum, deinde si pergant Ecclesiam contemnere, deferantur Officiali nostro.

XV.

Item, ut diligenter inquirant de delictis commissis, tam laicorum, quam Clericorum, ac maxime de his, quæ iram Dei confestim provocant, cujusmodi sunt: Adulteria, incestus, blasphemiæ & abominandæ libidines, usuræ, & reliqua hujusmodi.

XVI.

Relatum Nobis est, quosdam Pastores agros & prædia suorum beneficiorum clam elocare, & minoris multo, quam deberent; quo fit, ut proventus sit minor, quam ut sufficiat eorum alimoniæ. Quare præcipimus, ut dictæ locationes semper posthac publica auctione fiant, vocato etiam Decano rurali.

XVII.

Patroni, & qui decimas recipiunt, portionem Canonicam pro rata Pastoribus sufficienter provideant, æstimatione tamen facta frumenti pro ratione annonæ anni cujuslibet, deductis etiam oblationibus, ne dicti Pastores, coacti penuria, sordes quærere, & suum officium negligere cogantur.

XVIII.

Cæterum quia Laici magna ex parte contemnunt contra juris Divini sententiam decimas Ecclesiasticas reddere, idque propterea, quod non tangantur conscientia hujus peccati; Mandamus, ut omnes Decani & Curati moneant diligenter populares suos, & doceant, jus decimarum esse institutum a Deo, quod si negligatur, grave peccatum committunt. Propter quod sæpe Dominus infert calamitates publicas in agros, & dat cœlum ferreum, & terram æream. Super quo debebunt dicti Rectores Ecclesiarum monere Concionatores, ut sic doceant præstita occasione, reddere, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.

XIII. De Visitationibus.

CAPUT I.

Cum in hac Diœcesi nostra Parochialium Ecclesiarum visitatio ex antiqua consuetudine sit penes Archi-Diaconos Ecclesiæ nostræ, quibus ex Decreto Tridentini Concilii mandatur, ut hanc visitationem adjuncto Notario nostro personaliter obeant, volumus, & præcipimus, hanc visitationem diligenter fieri, non autem perfunctorie, neque tantum, ut cognoscatur de bonis Ecclesiasticis, quomodo insumantur, aut de Ecclesiarum rebus, cujusmodi sunt, ornamenta, libri, altaria, aut de Sacrosanctæ Eucharistiæ honesta conservatione, aut Baptisteriis, & hujusmodi aliis; sed de Sacerdotum, Clericorum & Laicorum fide, vita, & moribus. Sed quia tamen accidit sæpe, ut per ætatem, aut alia vitæ incommoda, non liceat iisdem Archidiaconis personaliter eandem visitationem perficere, tenebuntur hoc casu aliquem probum virum a Nobis approbatum & acceptum, constituere, qui hujusmodi visitationem obeat, & eorum loco rite & legitime suppleat, adjuncto Notario nostro, qui, ne sumptu gravent dictos Archidiaconos, poterunt uno die plures visitationes perficere. Tenebuntur autem eædem Parochiales Ecclesiæ dictis Archidiaconis jus visitationis suæ omnino persolvere.

II.

Cæterum mandamus iisdem Archi-Diaconis, ut in hac visitatione sua, aut ejus, quem ad hoc negotium commiserint, solicite cognoscant & inquirant, quam recte ac diligenter Decani, seu Archi-Presbyteri, officium præstent, & juramento suo satisfaciant, & an vita statui respondeat. Quod si quid in eis deprehenderint, quod corrigi, castigarique debeat, illud teneantur sine ulla dissimulatione Nobis, aut Officiali nostro significare. Quia fieri non potest, ut

ut disciplina Ecclesiastica in Clero nostro vigeat, nisi iidem Decani probe & fideliter officium suum obeant, qui sunt speculatores & oculi, & quasi cor Episcopi nostri.

III.

Visitent etiam Ecclesiarum sarta tecta, Capellas, quas vocant, ædes tam Pastorum, quam Capellanorum.

IV.

Cæterum cum multi beneficia simplicia, veluti Capellanias obtinentes in Diœcesi nostra, in suis beneficiis non resideant, aliosque subrogent quoslibet, sine electu, qui Missas fundationis celebrent, scilicet, ut minoris possint hoc onus Missarum celebrandarum redimere, minime curantes, sintne probi, aut improbi ii, quibus id negotii committunt. Cumque fructus beneficiorum suorum laicis elocent, ex quo Sacella & ædes sæpe per avaritiam aut negligentiam corruunt, quæ omnia magnum detrimentum adferunt, & scandalum sæpe gravissimum pariunt; hinc fit, ut districte præcipiamus & mandemus, ne hæc sua beneficia, quantumlibet exigua, relinquant, aut aliis ad deserviendum committant, sine expressa licentia nostra, & literis super hac re confectis. Quod quia recte & juste observatur in Ecclesiis Metropolitana & Suffraganeis hujus Provinciæ, idem quoque hic volumus observari.

XIV. De Cultu & Officio Divino.

CAPUT I.

Quæcunque ad Cultum & Officium Divinum pertinent, ea integre servari & fieri præcipimus, quæ Conciliis Generali Tridentino & Provinciali Cameracensi statuta sunt; scilicet, ut in Collegiis & Capitulis, Canonici, qui choro adesse debent, non absint diutius ab Ecclesiis, quibus sunt designati, quam ab eisdem Conciliis concessum est; ut iidem Canonici suo quisque ordine & loco, quoad fieri per valetudinem, vel alias liceat, propria Ecclesiastica munia per se devote & religiose obeant: ut distributiones constituantur, & in Choro honestas & reverentia semper servetur; & ut potius Religionis pius motus & affectus in Officio Divino perficiendo, ad ædificationem Ecclesiæ eluceat; quam affectatio supervacanea, aut aliud quicquam, quod rem non pertineat.

II.

Quod vero ad Officium Parochialium Ecclesiarum pertinet, quoniam maxime dedecet, id ex cujusque arbitrio ac voluntate fieri; Nos ut suus honos Pastoribus, eorumque ministerio tribuatur; volumus statis horis Missas, Vesperasque celebrari, Missas quidem æstate, scilicet a die Paschæ usque ad festum Remigii, hora octava: hyeme a festo Remigii usque ad diem Paschæ hora nona, Vesperas autem perpetuo hora secunda, neque cuiquam licere eum ordinem intervertere.

III.

Quia vero magna est diversitas in Festorum & Jejuniorum observatione, putamusque valde convenire, ut hac in re Provincia Cameracensis conformitatem servet ad vitandam popularem invidiam, placuit, hac de re ut referatur ad proximam Synodum Provincialem.

XV. De Lectionibus.

CAPUT I.

In Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, & Monasticis Lectiones Theologicæ, & sancta Studiorum exercitia, ut iisdem Conciliis præscriptum est, fiant: id enim plurimum refert, cum ad mores instituendos, tum vero ad veram religionem & pietatem fovendam; hoc autem qui negligunt, cum hujus rei causa præbendas obtineant, certum est, eos id officii bona conscientia contemnere non posse. Eædem Ecclesiæ veteres Bibliothecas suas restituant, componant & ordinent; quibus omnibus viam muniant junioribus ad sacra studia capescenda.

II.

Cum Patres in Sacrosancto Concilio Tridentino diserte mandarint, ut in Monasteriis literarum Professores ad juventutem instituendam habeantur, quod

quod tamen negligi videmus in nonnullis hujus Diœcesis Monasteriis; propterea mandamus, ac districte præcipimus, sub pœnis in eisdem Decretis contentis, ut Abbates curent rite & diligenter doceri suos Monachos, maxime eos, quibus ex usu & consuetudine cura animarum committitur.

XVI. De Fundationibus & Exequiis.

CAPUT I.

SUffragia piorum fidelium, quorum nomine aliquid impartiti sunt Ecclesiis & Ministris earum, omnino servari & fieri præcipimus. Mandamusque, ne Missarum, suffragiorumque fundationes, præter Fundatorum mentem in aliud quodcunque opus convertantur, nisi cognoscente & ita decernente Ordinario.

II.

Si quis fidelium testamento, aut alio quovis pacto Ecclesiæ & pauperibus erogandum mandaverit, idque hæredes perficere negligant, aut per fraudem differant, cogantur satisfacere piæ voluntati Majorum suorum, ac præcipue exequias celebrandas non differant. Quod si fecerint, denuncientur, ut cogi & redigi ad officium debitum possint.

III.

Sacerdotes ne comeant ad Ecclesias vicinas, ut quæstum faciant ex Missis pro defunctis; nisi vocati fuerint vel a Pastore, vel ab his, qui exequiis præsunt; sive hæredes, sive testamentorum Executores fuerint.

XVII. De Monasteriis.

CAPUT I.

IN Monasteriis tam virorum, quam mulierum, sublatis comessationibus, mensisque privatis, nisi de licentia Prælati ex causa multum rationabili, proprietatis, seu incontinentiæ suspicione, omni denique dissoluta libertate recisa, regulæ observationem, victus communionem, vitæ integritatem, & omnia exercitia spiritualia, quibus ad perfectionem tenditur, ex præscripto Conciliorum Tridentini & Cameracensis servari, aut si defierint, restitui mandamus.

II.

Rationes, seu computa bonorum temporalium in Monasteriis ipsis, non autem in domibus laicorum, reddi singulis annis præcipimus.

III.

Et quoniam in nonnullis Monasteriis Abbates nullos libros computorum, seu rationum suarum faciunt, sed per semetipsos, non adhibita receptoris diligentia fructus Monasteriorum suorum recipiunt; ex quo verisimile est, ea bona tandem deperitura esse; propterea quod mortuis eisdem Abbatibus nulla supererunt monumenta, quibus Successores plane cognoscant, qui, quantique sunt redditus; hinc fit, ut districte præcipiamus omnibus hujusmodi Prælatis, Abbatibus, & Abbatissis, ut intra trimestre ab exitu hujus Synodi confici curent libros rationum, sive computorum, qui singulis annis renovari debeant & reddi, idque præsentibus aliquibus senioribus Religiosis, maxime si Monasteria sint onerata debitis.

IV.

Prioratus Abbatiarum, quoniam ad liberam Abbatum dispositionem pertinent, visitent ipsi Abbates quotannis vel per se, vel per alios, audiantque rationes omnes computorum, atque Priores ad eas rationes exhibendas, singulis annis compellant: ut remotis Administratoribus negligentibus, prudentiores statim præficiant, nec quicquam eis liceat ex Prioratuum bonis assumere, priusquam æs alienum, si quod justum contractum sit, exsolverint, & ædificiorum sarta tecta conservarint.

V.

Quoniam vero magno Ecclesiarum detrimento audimus accidere aliquando, ut nonnulli Abbates propria sua authoritate ac literis, solo suo sigillo & Conventus munitis, temere Monasteriorum res alienent, Nos præsenti hoc Decreto in usum revocamus solemnitates, Canonibus in rerum Ecclesiasticarum alie-

alienatione expressas, easque tam Sancte observari præcipimus, ut iis non adhibitis, quæcunque gesta erunt, irrita & inania fore declaremus.

XVIII. De Hæreticis, & eorum Libris.

CAPUT I.

DE scriptis & libris hæreticorum, ne venum exponantur, aut in publicum, sive patenter, sive occulte spargantur, volumus ea omnia, quæ super hac re decreta sunt in eisdem Conciliis Tridentino & Cameracensi, valere, & inprimis, ut agatur cum Magistratibus, ne Bibliopolæ libros ullos importent, quorum Catalogus visus non sit & approbatus.

XIX. De Excommunicatione, censuris & monitione.

CAPUT I.

MAndamus, ut frequenter Pastores suis populis ostendant, quantopere ea peccata vitari debeant, quorum causa peccantes extra consortium fidelium per excommunicationem ejici debeant: sive sit a jure, sive sit ab homine lata: & ea peccata nonnunquam exponant publice, quo magis ab illis abhorrere discant.

II.

Doceantque, quam terribilis & execranda sit excommunicationis sententia, qua quicunque juste feriuntur, exclusi Christi merito, Sanctorumque & Ecclesiæ communione, ut membra putrida resecti, traduntur Satanæ potestati, ut tandem resipiscant.

III.

Mandamus præterea, ac sub pœna arbitraria præcipimus, ne ulla sententia excommunicationis quoquo modo feratur, nisi cognoscente, sciente, & expresse mandante Officiali nostro, Nobis, aut Vicario nostro Generali.

IV.

In omni hujusmodi sententia ferenda, declaretur factum cujus causa sit, contumacia & monitiones præcedentes, neque leviter, aut præcipitanter, aut in fraudem cujusquam ferantur, sed omnino agatur ex scripto Concilii Tridentini.

V.

Pastor, antequam publice moneat eum, qui sit excommunicandus, nisi resipiscat, eundem benigne & paterne prius adeat, & secreto colloquio moneat, horteturque, ne in hoc excommunicationis baratrum per contumaciam incidat, ut sic Pastor bonus lucretur ovem suam, si fieri possit.

VI.

Prohibemus, ne quis excommunicatus absolvatur, nisi præsentem se constituat Nobis, aut Officiali nostro, a sententia contra ipsum lata non perfunctorie, sed legitime, ubi resipuerit, absolvendus, de cujus pœnitentia & resipiscentia prius constare debebit, quam in gremium Ecclesiæ per absolutionem assumatur.

VII.

De ordine autem, modo, & jure, Curiæ nostræ Atrebatensis volumus servari, quæ a Majoribus nostris piæ memoriæ constituta sunt, quantum scilicet licebit. Et quoniam conventum est inter Ecclesias Metropolitanam Cameracensem & Suffraganeas; ut aliqua forma constituatur communis in hac Provincia de modo, de ratione hujusmodi Curiæ exercendæ; volumus eam formam integre conservari, ubi constituta & evulgata fuerit, ac maxime, ut omnes ejusdem Curiæ Procuratores promittant, se Statuta nostra lecturos & servaturos, ut Constitutione PETRI Prædecessoris nostri piæ memoriæ cautum est.

VIII.

Cæterum omnia eorundem Prædecessorum nostrorum Statuta, ea scilicet, quæ nulla ex parte dissident a Decretis Conciliorum Tridentini & Cameracensis, confirmamus & approbamus, quorum Compendium probe & diligenter recognitum, præsentibus nostris Statutis adjecimus, præcipientes omnibus Decanis, Pastoribusque Eccle-

Ecclesiarum Nobis subjectis, ut ubi impressa fuerint, habeant sibi, & sedulo legant, curentque servari in hac Diœcesi nostra ab omnibus, pro ratione cujusque status & ordinis.

FINIS STATUTORUM SYNODALIUM Rmi IN CHRISTO PATRIS FRANCISCI RICHARDOTI.

SEQUUNTUR AUTEM

STATUTA PRÆDECESSORUM. (*)

I. De modo veniendi ad Synodum.

STatuimus & districte præcipimus, ut (*a*) omnes, qui tenentur (*b*) Sanctæ Synodo interesse, compareant coram Nobis, vel a Nobis deputandis (*c*), quando per Nos, vel Vicarios nostros evocabuntur in Ecclesia Attre-

(*) Eadem Statuta antiqua, quæ, prout sub Granvellano Cardinali & Episcopo Atrebatensi, Richardoti Prædecessore, collecta sunt, hoc loco referimus, edita jam antea fuerunt Sæculo XV. cum sequenti Titulo & Præfatione, non addito Episcopi nomine, cujus cura collectio ille perfecta, nec loco designato, in quo impressa fuit. Quæ, facta utriusque editionis collatione, notabiliores repertæ fuerint mutationes, suis locis indicabimus. Illud universim notandum, quod editionis recentioris Statuta prolixiora ut plurimum sint, quam antiquæ: in hac vero e diverso non paucæ exhibeantur Constitutiones Synodales Ecclesiæ Atrebatensis, quæ posteriori in editione fuerunt prætermissæ. Quas suo singulas loco & ordine dabimus, servata ubique & scribendi, & interpungendi methodo, quam anteriore in exemplari invenimus. Hoc illarum initium:

INCIPIUNT CONSTITUTIONES SYNODALES EPISCOPATUS ATTREBATENSIS.

PAstoralis cura sollicitudinis, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia nobis injuncta: continua & assidua meditatione nos urget, & hortatur: ut juxta nobis credite dispensationis officium: subditorum nostrorum commodis: jugi studio intendamus. Sane cum a predecessoribus nostris episcopis Attrebatensibus: & eorum Vicariis in spiritualibus & temporalibus, tam provide quam utiles nonnulle Constitutiones Synodales diversis temporibus emanaverint: quarum alique propter similitudinem nimiam: & quedam propter contravietatem indissolubilem. Nonnulle etiam propter sui prolixitatem confusionem inducunt: & laqueum possunt animabus parare. Nos super hoc a multis nostris subditis cum instantia requisiti: confusionem & ambiguitatem tollere cupientes: per dilectum nobis in Christo Dominum Joannem de Graveria priorem de oratorio Horboniensi in jure canonico Licentiatum: & Vicarium nostrum in spiritualibus & temporalibus generalem: constitutiones hujusmodi diligentius fecimus recenseri. Et tandem quibusdam ex ipsis (cum vel temporales, aut sibi ipsis vel aliis contrarie seu omnino superflue viderentur) penitus resecatis: reliquis quibusdam ex ipsis abbreviatas, multisque detractionibus interpretationibus & additionibus, prout expedire vidimus factis in ipsis: in unum libellum una cum tenore trium conciliorum provincialium: in quibus ad correctionem subditorum nostrorum & quietem: multa statuuntur salubria: fructus uberes Deo propicio in domo domini allatura: redigi mandavimus: & sub debitis titulis collocari. Statuentes & mandantes, quod constitutiones contente in hujusmodi libello: diligenter a nostris subditis observentur. Nullas alias constitutiones preter insertas in eo a nostris predecessoribus ante editionem hujusmodi libelli promulgatas, recepturi ulterius: aut pro constitutionibus Synodalibus, sub pena canonica habituri.

Sequuntur deinde Tituli ipsorummet Statutorum, quos nos sub initium bujus Synodi præmisimus.

(*a*) *In exemplari antiquo*: quod, *pro*: ut.

(*b*) in Sancta Synodo

(*c*) Feria 3. post festum B. Dionysii

Attrebatensi ad Sanctam Synodum peragendam, justo impedimento cessante, de quo sufficiens (d) nat fides, quo casu excusator tenetur (e) facere, quæ mittens teneretur, si præsens in Sancta Synodo adesset. (f) Item Prælati, Patroni, Curati, & cæteri Beneficiati, licet sint in inferioribus ordinibus constituti, ad dictam Sanctam Synodum honeste veniant. Prælati videlicet regulares in eorum vestimentis regularibus: seculares (g) in honesto & decenti habitu, prout conditioni propriæ & qualitati decens arbitrabuntur, & in suis beneficiis dimittant Vicarios idoneos, qui in dicta die Sanctæ Synodi & sequentibus, valeant suis beneficiis loco ipsorum deservire. Item Sanctam Synodum omnes intrent jejuni, Præpositus, Decanus & Canonici Ecclesiæ nostræ Cathedralis Attrebatensis cum cappis pretiosis, Abbates (h) autem cum insignibus Abbatialis dignitatis, sive mitris: Decani & Canonici Collegiatarum Ecclesiarum extranearum, cum superpelliciis, & amusiis: Decani rurales cum albis manipulis & stolis, absque casulis: Priores & Monachi in suo habitu consueto regulari; Curati cum superpelliciis, & stolis pendentibus. (i) Omnes diligenter Statuta Synodalia & attente audiant, & ad ea, quæ dicentur, advertant, nec ante finem dictum locum exeant, & postmodum honeste ad sua hospitia revertantur, (k) locaque aliquatenus suspecta ne ingrediantur, & a Synodo sine nostra licentia ne recedant. Interim tamen expresse & solenniter protestamur, intentionis nostræ non esse, ad hanc Synodum admittere quenquam, per se, vel Procuratorem comparere debentem, aut habere pro excusato, qui sit a jure & ab homine aliquo vinculo excommunicationis innodatus. Omnes quoque & singulos, qui de jure vel consuetudine ad hanc præsentem nostram Synodum venire, & eidem interesse tenentur, & non comparuerint tamen in eadem, nisi fuerint per Procuratorem idoneum, & sufficiens mandatum habentem, legitime excusati, contumaces reputamus. Prohibemus etiam, ne quis præsumat aliquid proponere, quod præsenti Synodo sit impertinens. Declaramus insuper & volumus, ut Decani sive Archi-Presbyteri procurent, ut habeant Synodi prædictæ Constitutiones ante elapsos octo dies, postquam impressæ ad nostram Civitatem Attrebatensem fuerint illatæ, ut eas suarum regiuncularum Pastoribus ad hoc specialiter convocandis, publicent & non intellectas exponant. Si autem ipsimet Decani, vel Archi-Presbyteri quid dubitent, ad Nos, vel ad nostrum Vicarium, aut Officialem recurrent, pro vera intelligentia.

Qualiter Synodus teneatur.

Primo Dominus Episcopus, vel ejus, quoad hoc Commissarius de Revestiario venire debet, (l) Diacono, Subdiacono, duobus Clericis portantibus duos cereos, & tertio crucem deportante ipsum præcedentibus, & decantabitur responsiorum, incipiente Cantore.

Responsorium.

Honor virtus & potestas, & imperium sit Trinitati in Unitate, Unitati in Trinitate, in perenni seculorum tempore. Versus, *Trinitati lux perennis, Unitati sit decus perpetim. In perenni. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. In perenni.*

Postea

(d) *In exemplari antiquo:* sufficienter.

(e) teneatur facere ea.

(f) *In antiquo exemplari inseruntur sequentia:* Quod verum, nisi per nos, seu nostros Commissarios dies supradicta fuerit transmutata: ad quam diem omnes comparere debent, ut superius est expressum.

(g) supertunicalibus & Wardecorsis induti, clausis vestimentis, puta honciis vel cappis.

(h) in stolis albis & cappis sericeis: Decani christianitatis albis & stolis.

(i) Cæteri in superpelliceis almuciis, vel birretis, sive capuciis sub amissione capuciorum prædictorum.

(k) tabernas & lupanaria non intrent: sed ea prorsus evitent. *Cætera, quæ in recentiori editione supra sequuntur, non leguntur in antiqua.*

(l) diaconus subdiaconus. Duo clerici portantes duos cereos: & tertius crucem deportans: ipsum debet præcedere: & cantatur responsorium. & incipit Cantor scilicet Responsorium: *Honor Virtus &c.*

Postea incipit Dominus Episcopus Hymnum:

Veni Creator Spiritus, mentes tuorum visita &c.

Susceptа Benedictione ab Episcopo, legat Diaconus Evangelium secundum Joannem. Evang. *Ego sum Pastor bonus.* quo lecto fiet Concio. *(m)*

De Summa Trinitate & Fide Catholica.

INprimis præcipimus, & districte omnibus Prælatis, Abbatibus & Ecclesiarum Parochialium Rectoribus injungimus, quatenus istud Generale Concilium, quod incipit: *Firmiter credimus*, quod est in antiqua compilatione decretalis sub hoc titulo collocatum: ac Constitutionem fælicis recordationis Bonifacii, quæ incipit: *Fideli ac devota.* in sexto libro. Nec non Concilium Viennense, quod incipit: *Fidei Catholicæ fundamento*, sub eodem titulo reposita, quorum tenores *(n)* fini Capitis præsentis adjunguntur, penes se habeant, attente legant, & frequenter juxta capacitatem sui ingenii, quæ capere poterunt, capiant, & sæpius commendent memoriæ. Si quæ vero dubia habuerint, consulant peritiores. Symbolum Apostolorum, Credo in Deum Patrem. & Credo in unum Deum. Et illud Athanasii: Quicumque vult salvus fieri, cordetenus sciant, frequenterque in corde revolvant, & contenta in eisdem firmiter & districte credant. Debent etiam firmiter credere, quod in Sacramento Altaris conficitur, & est verum Corpus Christi & verus Sanguis. Et suadere, & inducere debent personas sibi subditas, ut circa præmissa & singula districte credenda studeant, & instruant, secundum sui ingenii capacitatem & eorum facultates; nam alias affectatores ignorantiæ viderentur. Præcipimus insuper omnibus curam animarum habentibus, quatenus sciant & memoriter teneant decem Præcepta Decalogi, eaque frequenter populo sibi commisso exponant, maxime, quod illis contraveniens damnabitur in perpetuum, nisi fuerit vere pœnitens & confessus. Et idem præcipimus fieri de septem peccatis mortalibus: item supra dictis præcipimus, quatenus sæpius exponant populo, qualiter peccatur contra quinque sensus corporales.

INNOCENTIUS TERTIUS in Concilio Generali.

Firmiter credimus & simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, tres quidem personæ, sed una essentia, substantia, seu natura, simplex omnino, Pater a nullo, Filius a Patre solo, ac Spiritus Sanctus pariter ab utroque, absque initio, semper, ac sine fine: Pater generans & Filius nascens, & Spiritus Sanctus procedens; consubstantiales & coæquales & coomnipotentes & coæterni, unum universorum principium, Creator omnium visibilium & invisibilium, Spiritualium & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem &, corporalem, Angelorum videlicet & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus enim & alii dæmones, a Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali, homo vero diaboli suggestione peccavit. Hæc Sancta Trinitas secundum communem essentiam individua & secundum personales proprietates discreta, primo per Moysen & Sanctos Prophetas, aliosque famulos suos juxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem Unigenitus Dei Filius, Jesus Christus a tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper Virgine, Spiritus Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, una in duabus naturis persona viam vitæ manifestius demonstravit. Qui cum secundum Divinitatem sit immortalis & impassibilis: idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis & passibilis, qui etiam pro salute humani

(m) *Sequuntur Abbates, Abbatissæ, Capitula & alii, qui interesse tenentur in Synodo Atrebatensi. Horum Catalogum vide sub finem horum Statutorum.*

(n) *Antiqua*: causa brevitatis non inserimus: quia dictas tres constitutiones in suis antiquis Synodalibus poterunt reperire.

mani generis in ligno crucis passus & mortuus descendit ad inferos, resurrexit a mortuis, & ascendit in cœlum, sed descendit in anima & resurrexit in carne, ascenditque pariter in utroque, venturus in fine seculi judicaturus vivos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quam quam electis, qui omnes resurgent cum suis propriis corporibus, quæ nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, sive bona fuerint, sive mala, illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

Una vere est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, in qua idem ipse Sacerdos est Sacrificium JEsus Christus, cujus Corpus & Sanguis in Sacramento Altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transsubstantiatis, pane in Corpus, & vino in Sanguinem, potestate Divina, ut ad perficiendum mysterium unitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro, & hoc utique Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, secundum Claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumque Successoribus JEsus Christus. Sacramentum vero Baptismi, quod ad Dei invocationem & Individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, consecratur in aqua, tam parvulis, quam adultis in forma Ecclesiæ, a quocumque rite collatum, proficit ad salutem. Et si post susceptionem Baptismi, quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari. Non solum autem virgines & continentes, verum etiam conjugati, per rectam fidem & operationem bonam, placentes Deo ad æternam merentur Beatitudinem pervenire.

GREGORIUS DECIMUS in Generali Concilio Lugdunensi.

Fideli ac devota professione fatemur, quod Spiritus Sanctus, æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit, hoc professa est hactenus, prædicavit & docuit: hoc firmiter tenet & prædicat, profitetur & docet, Sacrosancta Romana Ecclesia, Mater omnium fidelium, & Magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum, Latinorum pariter & Græcorum, incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli, propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam, in errores varios sunt prolapsi; Nos, hujusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc Sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere, sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus Sanctus ex Patre & Filio, tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.

CLEMENS V. in Concilio Viennensi.

Fidei Catholicæ Fundamento, præter quod (teste Apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cum Sancta Matre Ecclesia, confitemur, unigenitum Dei Filium in his omnibus, in quibus Deus Pater existit, una cum Patre æternaliter subsistentem, partes nostræ naturæ simul unitas, ex quibus in se verus Deus existens, fieret verus homo, humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectivam, seu rationalem, ipsum Corpus vere per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore in virginali thalamo ad unitatem suæ hypostasis & personæ, & quod in hac assumpta natura ipsum Dei Verbum, pro operanda salute non solum affigi cruci, & in ea mori voluit, sed etiam emisso jam spiritu perforari lancea sustinuit latus suum, ut exinde profluentibus undis aquæ & sanguinis, formaretur unica, & immaculata, ac Virgo Sancta Mater Ecclesia conjunx Christi. Sic de latere primi hominis soporati, Eva sibi in conjugium est formata, ut sic certæ figuræ primi & veteris Adæ. qui (secundum Apostolum) est forma futuri, in nostro novissimo Adam: id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam Propheta vidit Ezechiel, animalibus cæteris Evangelicis transvolantem, Beati Joannis videlicet Apostoli & Evangelistæ, qui Sacramenti hujus rem gestam narrans & ordinem, in Evangelio suo dixit: Ad JEsum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua, & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium ejus, & ille scit, quia vera dicit, ut & vos credatis. Nos igitur ad tam præclarum testimonium, ac Sanctorum & Doctorum communem sententiam, Apostolicæ considerationis

(ad

(ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem convertentes, Sacro approbante Concilio declaramus, prædictum Apostolum & Evangelistam Joannem, rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse, narrando, quod Christo jam mortuo, unus militum lancea latus ejus aperuit. Porro doctrinam omnem, seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animæ rationabilis, seu intellectivæ, vere ac per se, humani corporis non sit forma, velut erroneam, ac Fidei Catholicæ inimicam, prædicto approbante Concilio, reprobamus. Diffinientes, ut cunctis nota sit fidei synceræ veritas, ac præcludatur universis erroribus aditus, ne subintrent: quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis, seu intellectiva, non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquam hæreticus sit censendus. Ad hoc Baptisma unicum, Baptizatos omnes in Christo regenerans, est, sicut unus Deus, ac fides unica, ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, credimus esse tam adultis, quam parvulis, communiter perfectum remedium ad salutem. Verum quia quantum ad effectum Baptismi in parvulis, reperiuntur Doctores quidam Theologi, opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem Baptismi parvulis quidam culpam remitti, sed gratiam non conferri; aliis contra asserentibus, quod & culpa eisdem in Baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad usum. Nos attendentes Generalem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit, tam parvulis, quam adultis, conferri in Baptismo informantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum & Doctorum modernorum Theologiæ, magis consonam & concordem, Sacro approbante Concilio duximus eligendam.

II. *De Sacramentis* (o) *in genere.*

SAcramenta, quæ sunt signa rei sacræ homines sanctificantes, gratis exhibeantur, id est, sine pecunia, vel muneris recepti, seu recipiendi exactione, promissione, seu petitione eorundem, nisi ultro hujusmodi aliquid offeratur, aut pia consuetudine debeatur. Quo casu ante omnia sunt Sacramenta administranda: & ipsis exhibitis, quod introduxit consuetudo, potest peti, & si denegatum fuerit, ad Nos, vel Officialem nostrum super hoc habeatur recursus: alias autem pecuniam, vel munera exigentes pro Sacramentis ministrandis, Symoniacos reputamus, & ab officio suspendimus, & tam diu volumus manere suspensos, quousque sic receptam pecuniam, a quibus receperint, plenarie restituerint, promissaque quittaverint, & ad arbitrium nostrum, vel Commissariorum nostrorum, fecerint propter hoc emendam, & cum ipsis fuerit canonice dispensatum. Quod si ante restitutionem, quittantiam, emendam & dispensationem prædictas, Divinis se immiscuerint, in suo agentes officio, sicut prius, irregularitatis laqueum non evadent. (p) Denunciamus quoque gravissimam ultionem capiendam de Sacerdotibus, qui indigne auferint Sacramenta administrare. Mandamus item Parochis, ut instituant plebem suam, cum ipsa Sacramenta administrant, vel in concionibus, si argumentum præsens patitur, quid in cujusque collatione agatur, quis inde fructus manat, quid sibi velint, quæ sic visibiliter exhibentur, ad quæ invisibiliter Dei virtus efficacius operatur, deinde quando digne, aut indigne percipiantur.

III. *De Baptismo, & ejus effectu.*

BAptismus, cum sit janua omnium Sacramentorum, cum reverentia & honore celebrari debet, (q) mane potius, quam tempore pomeridiano, nisi aliud postulet necessitas, ut a jejunis & sobriis ad res tantas veniatur. Sacerdotem oportet esse attentum, præsertim in prolatione verborum & distinctione, in quibus virtus Sacramenti con-

(o) *Antiqua editio:* De Sacramento in genere. *Tum sic orditur:* Sacramenta gratis exhibeantur: id est, sine pecunia &c.

(p) *Quæ dein apponuntur in editione recentiore, hoc capite, non habentur in antiqua.*

(q) *Antiq.* præsertim in prolatione verborum & distinctione, *cæteris, quæ hic inseruntur, prætermissis.*

consistit, videlicet in his verbis: (*) In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Serios quoque & animadvertentes, esse decet susceptores, qui in quiete, & silentio, omnibus, per ipsos agendis, intendant. Quare prohibemus sub pœna Canonica, ne quis ad levandum masculum de Sacro Fonte, ultra duos viros & unam mulierem, & ad levandum mulierem, ultra duas mulieres, & unum virum, admittat, nisi de nostra, vel Officialis nostri licentia speciali. (*r*) Admonebit autem Curatus susceptores, ut meminerint, filiolos, postquam ad eam pervenerint ætatem, quæ institutionem admittit, docendos esse per ipsos, si opportunum esse potest, vel saltem eorum cura per alios, Precationem Dominicam, Salutationem Angelicam, cum Articulis Fidei, sedulo quoque & frequenter exhortandos, ut vitam Christiano homine dignam, a teneris studeant meditari. Ad hæc, quia novimus Sacris Canonibus, Abbatibus, Prioribus, ac aliis Religiosis, interdictum, in Baptismo parvulos suscipere, aut nuptialibus conviviis interesse; ideo monemus, & præcipimus, ne in hujusmodi Canonum, hactenus a multis neglectorum, præscripta & Sanctiones peccare, quanta vis necessitudine desponsatis, vel parvulis jungantur, præsumant. Nam pro transgressione & scandalo dato, severiores pœnitentiæ pœnas sumus per Nos, aut nostros Vicarios posthac exacturi. Item si dubitetur, an aliqui fuerint baptizati, sub his verbis debebunt baptizari, dicendo: Si non es baptizatus, ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, amen. Item præcipimus singulis curam animarum habentibus, quatenus instruant matronas obstetrices, qualiter tantum impellente necessitate, pueros habeant baptizare, videlicet sub hac forma, & non alia, sive lingua laicali, sive latina: Ego baptizo te in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Et faciant (*s*) cum immersione & aspersione in aqua, neque dubitent Parentes in absentia obstetricum, & aliorum, extrema hujusmodi necessitate occurrente, proprio puero Baptismum impendere & mutuis conjugii officiis, ut ante fecerunt, nihilominus postea indulgere. Et si contigerit, puerum baptizatum per personas prædictas ad fontes deferri, ante omnia quærat Sacerdos, sub qua forma fuerit baptizatus: quod si invenerit formam debitam observatam fuisse, ipsum non baptizet, (*t*) baptizatum. Sin autem, baptizet ipsum, ut superius est expressum. (*u*) Si infantis nascentis caput appareat extra, vel aliud membrum principale, & timeatur de morte infantis, antequam perfecte nascatur, infundat, qui adfuerit, aquam super caput nascentis, vel membrum principale, dicens: Infans ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Si autem pervenerit vivus ad ortum legitimum, de novo baptizetur sub his verbis: Si es baptizatus, ego te non baptizo; sed si non es baptizatus, ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Item si mulier prægnans decesserit & partus credatur vivere, aperiatur mulier & partus baptizetur. Item linitus saliva, in quacunque parte corporis, licet in hujusmodi linitione verba fuerint prolata, quæ requiruntur in Baptismo; non est baptizatus, sed baptizandus. Cum ad esse Baptismi requirantur verbum & elementum, quod est aqua, quod quidem elementum in hoc casu deficit. Item juxta tenorem Concilii Viennensis prohibemus, ne quis alibi, quam in Ecclesiis, in quibus ad hoc fontes sunt specialiter deputati, aliquem baptizare præsumat, vel suam præsentiam exhibeat personalem, nisi Regum, vel Principum liberi extiterint, aut talis emerserit necessitas, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo accessus haberi. (*x*) Proinde solicitudinem volumus adhibere

(*) Scriptoris incuria, aut errore Typographi prætermissæ videntur hæ voces: *Ego te baptizo*, quarum legitima pronuntiatio non minus, quam aliarum supra relatarum, ad constituendam Baptismi essentiam requiritur.

(*r*) *Sequitur*: Item si dubitetur &c. *omissis aliis, quæ interposita sunt in edit. recent.*

(*s*) *Antiqua:* cum trina immersione in aqua. *Dein subjungitur:* Et si contigerit.

(*t*) *Antiqua:* sed approbet baptizatum.

(*u*) *In antiq. edit. omissis, quæ hic sequuntur, subditur:* Item si mulier prægnans decesserit &c.

(*x*) *Sequitur in ant. edit.* Item præcipimus, quod curati de novo Chrismate &c.

re Parochum, seu Curatum, ut fontes firmiter clausi teneantur, ne sordidentur, aut sortilegis pateant. Renoventur autem aquæ fontium, ut minimum bis in anno pridie Festorum Paschæ, & Pentecostes, ac tum mundentur, antequam recens aqua infundatur. Item præcipimus, ut Curati de novo Chrismate, quod in die Cœnæ singulis annis conficitur, citius quam poterunt, anno quolibet post diem dictæ Cœnæ a deputato nostro (*y*) inungant, quoniam de antiquo Chrismate non debent inungere, sed ipsum in suis Ecclesiis concremare: (*z*) Mandamus insuper Presbyteris curatis, ut quando vascula mundant pro novo Chrismate, vel oleo, habeant aliqua alia vascula, in quibus antiquum Chrisma & oleum reponant, donec novum Chrisma sit allatum in Ecclesiam: tunc enim primum, cum novum fuerit allatum, concremabitur antiquum, & hoc propter frequentem necessitatem infirmorum & baptizandorum, ne, videlicet infirmi sine Sacra Unctione decedant, & ne pueri sine Chrismate baptizentur. Et quando prædicti veniunt ad habendum dictum Chrisma, honestas ampullas, mundas & bene clausas, apportent; quod si personaliter non veniant, mittant suo loco honestas personas, in Sacris Ordinibus constitutas, & non alias, scientes, quod si secus egerint, aut in hoc negligentes fuerint, vel remissi, sic eos puniemus, quod cedet aliis in exemplum.

IV. De Confirmatione.

QUoniam Confirmationis Sacramentum est Sacramentum (*a*) magnæ utilitatis, & ideo omnibus Christi fidelibus exhibendum, nunquam autem contemnendum: præcipimus omnibus Curatis, ut suos Parochianos sæpe moneant, ne hoc Sacramentum a Nobis recipere negligant, sed ad Nos, qui soli hoc Sacramentum hic conferimus per Nos ipsos, aut nostrum Suffraganeum, veniant, nec non pueros, ut minimum septennes, aut alios majoris ætatis, adducant Sacro Chrismate ungendos: qui memoriter teneant Articulos Fidei, Præcepta Decalogi cum Precatione Dominica, & Salutatione Angelica. Adducti autem si sint doli capaces, ad Confirmationem accedere ne præsumant, nisi jejuni & confessi, ut mundi sint, ne conferendæ gratiæ præstent impedimentum: doceantur etiam populi, hoc Sacramentum, in quo Episcopus nomina confirmandorum mutare potest, non posse iterari. Unus confirmandum teneat, ac Episcopo præsentet, qui ex tali susceptione contrahere se sciat spiritualem compaternitatem: ideoque ab hoc susceptionis officio arcendi sunt eorum parentes. Nemo præter Sacerdotem, vel in Sacris Ordinibus constitutum, tollat, vel solvat fasciolas confirmati, idque post triduum: ac tunc frontem confirmati sale defricatam lavabit, ipsam ligaturam, sive fasciolam comburendo, ipsosque cineres cum aqua lotionis frontium, in piscinam reponendo; nisi cineres in aliquem usum oporteat reservare. Et ne Curati possint justam ignorantiam prætexere, quibus modis cognatio spiritualis contrahatur, & sic Matrimonio jungant eos, qui jungi non possunt; ideo subjecimus Decretalem: *Nedum inter.* Tit. *De cognatione Spirituali, L. VI.* Nedum inter baptizatum, & illum, qui eum suscepit de Baptismo, ac inter eundem baptizatum & suscipientis filios, & uxorem, ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem, imo etiam inter suscipientem, patremque baptizati & matrem, cognationem spiritualem in Baptismo contrahi, jure constat, quæ cognatio & contrahendum Matrimonium impedit & dirimit post contractum, & eadem, quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda. Ex Con-

(*y*) *In antiqua*: a deputato nostro super hoc recipiant, & habeant: & de dicto novo inungant.

(*z*) *Ant.* & quando prædicti venient ad habendum dictum crisma, honestas ampullas & bene clausas apportent &c.

(*a*) *In antiquo exemplari initium hujus capitis sic habet*: Quoniam Confirmationis Sacramentum est Sacramentum necessitatis, presertim si contemnatur. *Quod in posteriore editione merito, recteque eo, quo hic legitur, modo emendatum.*

Confirmatione quoque, seu frontis Chrismatione, spiritualis cognatio iisdem modis contrahitur: Matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta. Caveant autem, qui ad primam Tonsuram aspirant, aut ad Ordines Sacros cupiunt admitti, ut non nisi confirmati audeant accedere.

V. De Sacramento Confessionis.

CUm Sacramentum confessionis sit secunda tabula, per quam nobis in hujus mundi pelago navigantibus, & quandoque fluctuantibus, nec non per peccatum mortale naufragium passis, paratur reconciliationis remedium apud DEUM per JESUM Christum; idcirco omnibus districte præcipimus, quatenus quilibet, prout ad ipsum pertinet, diligenter attendat, & faciat a suis subditis observari ea, quæ in Decretali continentur, cujus tenor sequitur in hæc verba: Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia peccata sua (saltem semel in anno) solus fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipientes reverenter, ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum. Alioqui & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc Statutum salutare frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quis ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis alieno Sacerdoti voluerit justa de causa confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ipse illum non possit absolvere, vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici super infundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque expressione ulla personæ, caute requirat. Quoniam eum, qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam pœnitentiam perpetuam (*b*) in arctum Monasterium detrudendum. Sacerdos audiens confessionem, personarum qualitates & exercitia prudenter explorans, secrete & sigillatim audiat peccata, & sedeat in Ecclesia in loco publico, ut ab omnibus videri possit, nisi contrarium suadeat necessitas, aut infirmitas, vel alia justa causa. Insuper in confessione audienda, Sacerdos habeat vultum humilem, oculos ad terram demissos, nec frequenter aspiciat vultum confitentis, & præsertim mulieris. Præterea competenter audiat, quæ confitens dixerit, in spiritu lenitatis, & eum moneat pro viribus, ut integre sua peccata confiteatur, alioqui confessionem fore nullam: peccata usitata diligenter inquirat, & inusitata, non nisi a longe: unde caveat, ne det occasionem in novis adinventionibus peccatorum. In confessione quoque & extra eam, suos Parochianos moneat & inducat, ut confiteantur de transgressione fidei & juramenti, si aliquoties ipsos contigerit, non adimplevisse promissum, nisi continua inopia ipsos excusasset; nam si cessante inopia continua terminum labi permiserint, etiam si postea pacificaverint, vel conventiones adimpleverint cum effectu, & in foro contentioso absolutionem ab excommunicatione, si quam incurrerant hac de causa authoritate cujusvis Judicis impetraverint: in foro tamen pœnitentiali a peccato, quod ratione transgressionis commiserint, non sunt immunes. Districte etiam præcipimus omnibus Presbyteris, curam animarum gerentibus, & eorum loca tenentibus, ut a constitutionibus, tam Provincialibus, quam Synodalibus, extrahant omnes casus, in

(*b*) *Antiq.* in carcere perpetuo detrudendum.

in quibus sui subditi possunt excommunicationis sententia innodari, quos sic extractos in uno rotulo habeant, ut dum confessiones audierint, super illis in ipsorum quolibet interrogent confitentes. (*c*) Prohibemus insuper prædictis, ne absolvant eum, qui a peccato abstinendi propositum non habet: nihilominus diligenter moneant, ut quicquid boni poterit, faciat, ut Deus ad veram pœnitentiam cor illius illustret: eum tamen sine injunctione pœnitentiæ non dimittant. (*d*) Curati docere debent Parochianos suos, ne rem furtivam, vel suspectam, quod furtiva sit, emere audeant; ut non audiant illud Psalmistæ: *Videbas furem & currebas cum eo*, quia ipsi ad restitutionem tenentur. Præcipimus etiam & statuimus, ut Sacerdotes in procuranda ablatorum restitutione hunc modum servent: primum injungant pœnitentibus, ut damnum passis, vel eorum hæredibus faciant restitutionem, cum non dimittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. Quod si non inveniantur hæredes, jubebunt, ut restituenda applicent in usum fabricæ Ecclesiæ nostræ Cathedralis: & si non habent facultatem impræsentiarum restituendi, curent, ut promittant, se restituturos prædictis modis, ubi & quando facultatem habuerint: & tunc licite poterit absolvere Sacerdos a peccatis. Porro quia repertum est aliquando inconveniens aliquod evenisse propter casus reservatos, vel juris dispositione, vel per Statuta Synodalia: cum enim essent vel minoris ætatis aliqui, vel mulieres, qui Sacerdotem in hisce casibus in promptu non haberent, cui confiterentur: ideoque, aut omnino non confiteri mallent, aut sane longius differrent, quam ex animarum salute esset: non enim videri poterat parva suspicionis macula hinc oriri, si homines (maximeque mulierum genus) ad Nos, seu Vicarios nostros, relictis propriis Curatis, proficiscerentur. Hac de causa volentes verecundiæ consulere & famæ, Curatis & Parochis, nec non eorundem vicem gerentibus, cum quatuor ordinum mendicantium Prioribus ac Guardianis, ita ut etiam liceat iisdem, unum aut alterum adhuc Nobis nominare, quibus similem absolvendi facultatem tuto impartiri possimus, cum ad id per Nos fuerint omnes prævia exa-

---

(*c*) *Antiq.* Si quos sententiam incurrisse cognoverint, nobis absolvendos remittant.

(*d*) *Reliqua hic apposita non inveniantur in editione antiqua. Subnectuntur autem casus reservati hoc modo:*

Primus casos. In solenni penitentia imponenda. Secundus. In absolutione a symonia canonis impendenda. Tercius. In irregularitate contracta dispensando. Quartus. Io incendiario absolvendo. Quintus. In blasphematoribus Dei & Sanctorum. Sextus. Io voti transgressione & commutatione. Septimus. Si episcopus de consuetudine vel statuto aut superior certa debeat audire peccata. Octavus. Si episcopus vel superior confessionem audivit de aliquo peccato. Nonus. De parentibus qui filios oppresserunt. Decimus. Io homicidiis. Undecimus. De sacrilegiis. Duodecimus. De falsariis. Tercius decimus. De violatoribus ecclesiarum & immunitatum, ac ecclesiastice libertatis. Quartus decimus. De sortilegiis. Quintus decimus. De vicio contra naturam: & presertim cum brutis. Sextus decimus. De corruptione Sanctimonialium. Septimus decimus. De incestu. Octavus decimus. De perjurio. Nonus decimus. De clandestina matrimonia contrahentibus. Vicesimus. De expositione filiorum. Vicesimus primus. De dicentibus falsum testimonium. Vicesimus secundus. De deflorantibus mulieres. Vicesimus tertius. De percussoribus parentum. Vicesimus quartus. De venientibus contra fidem prestitam. Vicesimus quintus. De hereticis. Vicesimus sextus. De committentibus adulterium. Vicesimus septimus. Ablatorum, sive substractorum vel alias illicite acquisitorum restitutionibus: quando sunt incerta vel non extant hi, quibus restitutio est fienda. Alias si certa fuerint: & extent hi, quibus debent restitui: ante omoia sacerdos injungat: quod fiat restitutio. Quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Et tunc licite poterit absolvere a peccato. Vicesimus octavus. De contrahentibus matrimonium contra ecclesie vel judicis interdictum. In his omnibus casibus: & ipsorum quolibet curati, & capellani nullam habent potestatem: nisi fuerit eis specialiter a superiore concessa.

examinatione admissi in nostra Diocesi: illud ex nostra potestate munus delegamus: ut ab omnibus peccatis, Nobis ex jure, vel Statutis Synodalibus reservatis, possint absolutionis beneficium impendere, manumque imponere pœnitentibus. Quod si quippiam fit, quod scrupulum injiciat, poterunt Curati & Religiosi præfati consilium Vicariorum nostrorum, ad hoc delegatorum, requirere. Cæterum, ut omnes intelligant, quantum Curatis, aut eorum vicem gerentibus, Guardianis, nec non Prioribus mendicantium, ad utilitatem populi, auctoritatis indulgeatur, casuum Nobis reservatorum indicem, seu titulos, hic subnotandos duximus.

VI. Casus reservati Episcopo.

INcendium, homicidium, sacrilegium, peccatum contra naturam, incestus, blasphemia in Deum & Sanctos, violatio voti, perjurium solenne, adulterium, defloratio virginis, sortilegium, hæresis, apostasia, divinatio, usura, injectio manuum in parentes, oppressio, seu suffocatio parvulorum, etiam per negligentiam, injectio manuum violentarum in Clericos, crimen falsi, procuratio sterilitatis, vel abortus, violatio Ecclesiarum & Ecclesiasticæ libertatis, corruptio Monialium, clandestini Matrimonii contractio, expositio filiorum, falsum testimonium, matrimonium contractum contra Judicis vel Ecclesiæ interdictum. In his omnibus casibus & ipsorum quolibet Curati & Capellani nullam habent potestatem, nisi fuerit eis specialiter a Superiore concessa. Districte quoque præcipimus Curatis, & eorum vicem gerentibus, ac mendicantibus, ut, cum audierint confessiones suorum subditorum, eos moneant & inducant, ut decimas solvant Ecclesiis Parochialibus de omnibus & singulis, (e) quæ secundum jura, aut secundum loci consuetudinem decimantur: & alias ipsos non absolvant a peccato detentionis decimarum, nisi ut minimum restituere promittant. Item solicite Sacerdotes Parochianos suos, quicunque fuerint doli capaces, moneant, ut sæpe confiteantur peccata: &, præsertim in principio Quadragesimæ, ipsos instruant, qualiter, & de quibus debeant confiteri, puta de septem peccatis mortalibus, & eorum circumstantiis, de quinque sensibus corporis, de decem Præceptis legis: & de aliis peccatis, simpliciter & pure fatendo veritatem, non autem peccatum palliando. Item statuimus & ordinamus, quod Curati Parochiales, Presbyteri, Capellani in eorum Parochiis moram facientes, & in eisdem Capellas habentes confiteantur suis Decanis, & non aliis, nisi de nostra processerit, vel dictorum Decanorum licentia speciali. Monachi vero & Canonici Regulares, suis Superioribus, vel ab eis deputandis, secundum consuetudinem laudabilem in eorum Ecclesiis observatam: Abbates vero, & Decani Nobis, aut in nostra absentia, nostro Vicario Generali. Per hoc tamen præjudicare non intendimus illis, quibus a Sede Apostolica est indultum, quod confessiones audiant, vel audire valeant sibi confiteri volentium, quominus ea potestate uti valeant, non obstante hujusmodi prohibitione, sicuti antea de jure poterant & valebant. Quia vero, saltem semel in anno, debite non accedens, potest non immerito de hæresi suspectus esse; Statuimus & districte præcipimus Curatis, & cuilibet eorum, quod negligentiam in hac parte suorum subditorum, Nobis infra mensem, postquam eis legitime constiterit, studeant revelare, ut delinquentes puniamus in exemplum aliorum, & ipsorum salutem. Præcipimus etiam Medicis corporum, ut ante omnia, cum venerint ad infirmos, ipsis suadeant confiteri, nec eis aliquid pro sanitate recuperanda suadeant, quod vergat in animæ detrimentum, juxta Decretum Innoc. Tertii in Concilio Generali latum sub hujusmodi tenore: " Cum in-
" firmitas corporalis nonnunquam pro-
" veniat a peccato, dicente Domino
" languido, quem sanaverat: *Vade, &*
" *amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi con-*

(e) *In antiq.* Seminibus & fructibus quos terra, aer, aqua, animalia, arbores producunt, alias ipsos non absolvant a peccato detentionis decimarum.

" *contingat*; præsenti Decreto statuimus, " & districte præcipimus Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, ut Medicos advocent animarum: ut postquam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, " ad corporalis medicinæ consilium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus." Huic quædam inter alias causam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a Medicis suadetur, ut de animarum salute disponant, in desperationis incidunt periculum, unde facilius formidinem mortis incurrunt. Si quis autem Medicorum hujus transgressor extiterit, tam diu ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec pro transgressione hujusmodi facti fecerit emendam competentem. Cæterum cum anima sit multo pretiosior corpore, sub pœna anathematis prohibemus, ne quis Medicus pro corporis salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ convertatur. Inhibemus quoque omnibus Religiosis, cujuscunque religionis existant, ne aliquos auctoritate nostri mandati generalis, vel Officialis nostri excommunicatos, absolvere præsumant: excepto mortis articulo, & tunc præstita ab eis cautione, quod si a periculo, vel infirmitate illa valeant liberari, impensæ absolutionis approbationem a Nobis, vel Officiali nostro, quam citissime poterunt, impetrabunt. Inhibemus etiam omnibus Presbyteris, subditis nostris, ne quis excommunicatos pro recognito, vel contemptu præsumat absolvere, nisi super hoc a Nobis, vel Officiali nostro recepto mandato; sed tales ad Nos, vel Officialem nostrum remittant absolvendos; nisi sit periculum in mora. Quo casu recepta cautione idonea, de impetranda approbatione absolutionis, & de mandatis nostris juxta formam Ecclesiæ sibi factis parendo, per se, vel hæredes suos, licitum erit, ipsos absolvere, sed non Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, nisi Nobis, vel nostro Officiali consultis, & Curiæ literis impetratis. (*f*) Volentes, quantum in nobis est, omnium conscientiis bene consulere: districte præcipimus omnibus quorumcunque Monasteriorum nostræ Diocesis Visitatoribus, seu Superioribus, Patribus Confessariis Monialium, clausuram Professarum, ut ex nostra indulgentia sub suspensionis a Divinis Officiis pœna, concedant, ut bis vel ter in anno alicui alteri honesto ab illis (*g*) & discreto Confessario, suas conscientias revelare possint. Et quia multi per negligentiam, vel imperitiam, sæpe & periculose valde peccant, circa formam absolutionis impendendæ iis, quorum confessiones audiunt; ideo volumus & ordinamus, ut omnes Confessarii post salutares monitiones, ac injunctam pœnitentiam utantur forma absolutionis sequentis: " Indulgentiam, absolutionem & remissionem " omnium peccatorum tuorum, spatium veræ pœnitentiæ, & emendationem vitæ, gratiam & consolationem " Sancti Spiritus Paracleti, & perseverantiam in bonis operibus, largiatur " tibi Omnipotens Pater, pius, & misericors Dominus. Dominus noster " JEsus Christus, qui est verus Absolutor omnium criminum, per suam " sanctam misericordiam te absolvat: " Et ego auctoritate mihi commissa, " absolvo te a vinculo excommunicationis, si incidisti; (*h*) In Nomine " Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. " Amen.

VII. De Eucharistia.

CUm inter omnia Sacramenta, Eucharistiæ Sacramentum omnium longe sit dignissimum: existens verum, vivum, & efficacissimum animæ alimentum, sub visibilibus speciebus totum JEsum Christum, Propitiatorem & Redemptorem nostrum, Deum ac hominem occultans: ideo maxime venerandum erit. Quod ut fiat propensius, semper

(*f*) *Sequentia non leguntur in editione antiqua.* (*g*) *forte omissum*: electo
(*h*) *Recte hic antiqua manu adscriptum a margine:* Et ab omnibus peccatis tuis. *quod Librariorum, seu Typographorum errore prætermissum fuisse, evincunt aliæ formæ, quæ sub finem harum Constitutionum sequuntur.*

ſemper illud in Eccleſia, loco honeſto ſervari, propendente lumine, volumus: in eo hoſtiarum numero, qui ad aliquam neceſſitatem occurrentem bene putatur poſſe ſufficere, ne hoſtiæ debeant aliquando frangi. Statuimus enim, & ordinamus; quod, quacunque hora infirmus Communionem petierit, omnibus aliis omiſſis, Sacerdos ad eum accedere ſit paratus, hoſtiam deferens in vaſe honeſto, mundo, & bene clauſo: dicendo ſeptem Pſalmos pœnitentiales, aut alias orationes ſalutares, in vultu humili & demiſſo, cum alicujus campanulæ pulſatione. Item frequenter Sacerdos doceat plebem, ut in elevatione Corporis Chriſti, flexis genibus adorando, reverenter ſe inclinet. Similiter quando in ſolennitate publica circumfertur, & etiam dum portatur ad infirmum, poſt ſignum ſonitu campanæ datum, ad Eccleſiam (ſi quo modo commodum eſt) veniant, comitaturi cum lumine reverenter, & pro infirmo, eundo ac redeundo deprecaturi. Antequam autem Sacerdos Euchariſtiam communicet infirmo, conſideret, ſi frequentem vomitum levi occaſione patiatur: & tunc non conferat: ſed jubeat infirmum credere, & ſic ſpiritualiter illud manducare. Verum ſi quo caſu contingat, ut communicatus evomat partes Corporis Domini, religioſe & diligenter colligendæ erunt, & quæ reperiri poſſunt, cum vino a Sacerdote, vel ab aliquo alio fideli ſumentur, ac reſiduum vomitus comburendum, ponendumque in terra juxta altare, vel alibi in ſacro loco, ubi fieri id commode poterit. Videat autem, ut tot hoſtias conſecratas in vaſe prædicto deferat, ut ſaltem una remaneat in eodem: ne homines in reditu decipiantur, adorando creaturam, & non Creatorem. Et ſi propter multitudinem infirmorum, aut aliam cauſam totum expenderit, ceſſet in revertendo ſonitus campanulæ, & lumen extinguatur, aut aliud ſignum fiat, per quod certificentur Parochiani, ne ſe inaniter, ſicut idololatræ, inclinent. Omnibus autem vere pœnitentibus, & confeſſis, ſeu proponentibus confiteri, quam primum opportunitatem habebunt, qui Corpus Chriſti (quando per Presbyteros ad infirmos portatur) reverenter comitati fuerint, viginti dies, de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus. (i) Quisque Sacerdos, ſive Curatus, ſuos Chriſti fideles ſumma veneratione & modeſtia communicet; idque ſub una tantum ſpecie, poſtquam illi ad annos diſcretionis pervenerint; ſi modo excommunicati, interdicti, vel ob aliquod notorium crimen notati non ſint. Velut publice fornicantes, meretrices, ganeones, mimi, hiſtriones, uſurarii, Divini, ſortilegi, aut de quibus alias conſtat, quod publica malitia ſunt infames. Item, mandamus Sacerdotibus Parochialibus, ut regulariter de octavo in octavum diem Euchariſtiam renovent, ne propter nimiam vetuſtatem horror recipientibus ingeneretur, & proinde affectui devotionis aliquid decedat.

VIII. De celebratione Miſſarum.

SCire debent Sacerdotes, quod non licet, nec permittitur alicui de jure, celebrare in die plures Miſſas: imo debet ſufficere unicuique ſemel celebrare; quia valde felix eſt, qui celebrat digne unam. Excepto die Nativitatis Domini, in qua quilibet Sacerdos poteſt ter celebrare: in die vero Paſchæ & in magna neceſſitate, poteſt celebrare bis Sacerdos, niſi vinum perfuſionis in prima Miſſa receperit: quo recepto, nullo modo eodem die permittitur ulterius celebrare. Sacerdotes Sacerdotalibus integris & mundis induti ornamentis, ad Miſſæ Sacrificium peragendum, mundi quoque & confeſſi accedant: Altare tectum ſit, ut minimum duabus pallis, cortinæ utrimque dependeant, ne Sacrificantis viſus diſtrahi poſſit. Calicem & patenam aurea, argentea, vel ſtannea eſſe volumus: bene ac honeſte (cum illorum uſus non eſt) lineis involuta ſacculis, aut

(i) *Sequentia non leguntur in antiqua editione. Caput* de celebratione Miſſarum, *quod proxime ſequitur, invenitur in antiqua editione poſt Caput de Pœnit. & Remiſſ.*

aut sudariolis. Ampullas vini & aquæ perpetuo mundas decet conservari. Vinum (si fieri potest) volumus esse rubrum, ne sit acidum, aut adeo insuave, ut vomitionem, aut nauseam provocet. Hostia integra, solida & rotunda sit, nullum vetustate situm ducens. Universæ Missæ officium legatur distincte, attente, & intelligibiliter; excepto Canone, quem oportet, ut semper in Ecclesia factum est, submisse recitari, nihil in eo mutando, aut omittendo. Totus habitus, vultus, gestus Sacerdotis, devotionem, religionem, reverentiamque in tam tremendorum Mysteriorum tractatione præ se ferant: ut populus, qui Sacris interest, inflammetur ad orandum, & una saltem in spiritu communicandum, cum desiderio fructus Sacramenti & unionis cum Christo. Imago Crucifixi & Pacificatoris nostri ab ore Sacerdotis ad præsentes Officio Missæ circumferatur. Magna quoque cum cautione Sacerdos ante Missæ initium ea præparet, quæ circa Sacrificium sunt necessaria: si autem evenerit per negligentiam Sacerdotis, aut illi ministrantium, quod perlecto Canone, consecrationeque peracta, nec vinum, nec aqua reperiantur in calice, utrumque statim debet apponi & infundi, & reiterabit Sacerdos verba consecrationis, ab illa parte Canonis: *Simili modo*, usque in finem; ita quod illas duas cruces omittat, quæ singulariter fiunt super hostiam. Sciendum, quod si de tenui vino fiat consecratio, reputatur pro Sacramento: quod si sola aqua apponeretur, non reputaretur Sacramentum: unde nunquam in majori quantitate debet apponi aqua, quam vinum. Quod si magis apponeretur de aqua, adeo quod ipsa dominaretur, totamque vini substantiam consumeret; non conficeret Sacerdos Sanguinis Sacramentum. Et sciendum est, quod si aqua tantummodo in calice ponatur, & post susceptionem Eucharistiæ reperiatur aqua tantummodo in calice: aqua debet amoveri, & poni in loco mundo, vel reservari usque in finem, & postea sumi, ob reverentiam particulæ, quæ posita fuit in calice: & amota aqua de calice ponantur vinum & aqua, & incipiantur verba a capite Consecrationis Sanguinis cum orationibus sequentibus. Si autem Sacerdos sumpserit aquam, & adhuc in ore habeat, non expuat, quia si expueret aquam, quam in ore retinuit, illa aqua viliter tractaretur, quod fieri non debet, ob reverentiam Corporis Christi, quod fuit positum in calice cum aqua: & tunc ponatur vinum & aqua in calice, & incipiantur verba de illa parte Canonis. *Simili modo*: Si autem Sacerdos biberit de illa aqua sine vino, ita quod descenderit ad stomachum (*k*); ponantur vinum & aqua in calice, & incipiantur verba ab illa parte Canonis. *Simili modo*. usque in finem, ut perficiatur Sacramentum sub utraque specie, sicut Christus instituit. Sciant etiam Sacerdotes, quod Corpus Christi elevare non debent, nisi consecratione completa, & verbis, quæ ad eam faciunt, formaliter & integraliter prolatis. Similiter, nec calicem, antequam finierint verba substantialia consecrationis Sanguinis, ne populum idololatrare faciant; cujus contrarium multi faciunt ignorantes: quibus præcipimus, ut a talibus studeant propensius abstinere: alias propter Divinam offensam, quam exinde incurrunt, se noverint graviter puniendos. Item, si de Sanguine Christi super Corporale stillaverit, scindenda est pars illa, & in loco reliquiarum reponenda. Si palla altaris intincta fuerit, fiat consimiliter. Si vero super casulam, seu aliquod vestimentum, comburatur illa pars, & cinis in Sacrario reponatur. Si autem ad terram ceciderit, lingendus, tergendus, & radendus est locus ille, & pulvis in Sacrario ponendus. Cæterum si musca, vel aranea, aut aliquid tale ceciderit in calicem, quod vix sine vomitu vel periculo corporis sumi potest, igne comburendum est illud, & Sanguis debet sumi: Rei vero talium negligentiarum subjaceant ultioni. Adjicimus

(*k*) *In antiquo exemplari sic legitur:* Si autem sacerdos biberit de illa aqua sine vino: ita, quod descenderit ad stomachum, melius est abstinere a consecratione. *Recte hæc corriguntur in editione recentiore, in qua nova consecratio præscribitur, ob causam subjunctam.*

cimus etiam, quod nullus Missam celebrare audeat, nisi jejunus, & nisi prius dixerit saltem Matutinas, & Primam. Si autem Sacerdos sit in tanta necessitate constitutus, quod Missam non possit perficere, suppleat alius, si præsens fuerit, diligenter attendens locum, ubi alius dimisit. Item quia exigit perversorum audacia, ut non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed & pœnam delinquentibus imponamus: Omnibus & singulis Presbyteris & Capellanis Civitatis & Diocesis Attrebatensis sub excommunicationis pœna, & quadraginta librarum, piis usibus applicandarum præcipimus, ne bis in die celebrare præsumant, nisi in casibus supradictis, & a jure permissis: & nisi etiam a Nobis, vel Vicariis nostris, super hoc obtinuerint gratiam specialem. Quibus sub prædictis pœnis inhibemus, ne Missas celebrent in præsentia mulierum, quæ post partum ad Ecclesiam accedere solent: nisi postquam eisdem constiterit, easdem purificatas debite fuisse a proprio Curato, seu proprio Sacerdote. Similiter & sub iisdem pœnis inhibemus, ne Missas celebrent in præsentia eorum conjugatorum, qui in sua Parochiali Ecclesia non receperunt benedictionem nuptialem, nisi super hoc a Nobis, vel Officiali nostro licentiam habuerint specialem. Præterea caveant Sacerdotes, ne scientes celebrent unquam, præsentibus excommunicatis: quorum nomina Pastores, singulis Dominicis, in Sacra Concione, aut Missæ officio debebunt publice denunciare. Nemini liceat domi suæ, sine nostra, aut Vicariorum nostrorum licentia Capellam extruere: qui contra fecerit, gravi pœna ferietur. Item sub pœna excommunicationis, & decem librarum, omnibus & singulis Presbyteris mercenariis inhibemus, ne præsumant in quavis Ecclesia, Oratorio, seu Capella nostræ Diocesis celebrare Divina, seu ministrare Ecclesiastica Sacramenta, nisi in casibus a jure licitis, & permissis, nisi prius a Nobis, & nihilominus postea a Curatis, seu loca tenentibus eorum petita licentia & obtenta. Et sub eisdem pœnis inhibemus dictis Curatis, & omnibus aliis Ecclesiasticis personis, regentibus Capellas vel Templa, ne talia fieri patiantur in suis Ecclesiis, nisi prius eisdem Curatis constiterit evidenter, eosdem mercenarios a Nobis (ut præmittitur) obtinuisse gratiam specialem. Hortamur etiam omnes & singulos Decanos, Curatos, & eorum loca tenentes, ut quotiescunque commode poterunt, intra Ecclesiam, quæ Domus orationis dicitur, sacro attestante eloquio, dicant Horas Canonicas, & Divinum Officium: quod sub præcepto eis damus, saltem quoad dies Dominicos & Festivos. Inhibemus insuper dictis Curatis, sub pœnis suspensionis ab officio, & centum solidorum Parisiensium, ne sine literis nostris, admittant ad Divina aliquam personam, de qua ad eorum notitiam pervenerit probabiliter, etiam per famam publicam solum, quod excommunicationis sententiam a Canone incurrerit propter injectionem manuum violentarum, factam in Clericum, vel Ecclesiasticam personam. Hortamur quoque omnes & singulos puberes & adultos, tam Clericos, quam Laicos Civitatis & Diocesis Attrebatensis, ut singulis diebus Dominicis & Festis, a Clero & populo coli, & etiam celebrari debitis, ad Ecclesiam suam Parochialem conveniant, Divinum Officium, Missamque integraliter audituri, cum præceptis Festorum, & jejuniorum, ac aliorum, quæ in Ecclesiis denunciari solent. Cæterum sicut in majoribus & insignioribus Ecclesiis Divinum Officium & solennius, & cum majori reverentia celebrari convenit (idque certis, statutisque diei horis, ut plebs Christiana se se ad Missarum solennia, & debitas Deo offerendas preces, præparare possit) ita & in subalternis Parochialibus Ecclesiis nostræ Diocesis, hoc omnino observari volumus: tunc etenim populus fidelis debito modo & ordine, quæ agenda sunt, persolvet. (l) Quod ut facilius fieri possit, statuimus & ordinamus; ut in Ecclesiis Parochialibus (in quibus ex antiqua & non recta consuetudine, statutis horis, Festis diebus, aut Dominicis Missa Parochialis non celebratur, sed nunc serius, nunc tempestivius; pro

(l) *Sequentia hujus Capitis non habentur in editione antiqua.*

pro libito & arbitrio quorundam: quod quidem tendit in negligentiam, & vilipendium Divini Cultus; statuimus, inquam, ut in æstate in dictis Ecclesiis Parochialibus, Missa Parochialis non ante octavam celebretur, in Hyeme autem non ante nonam: ita enim fiet, ne rei domesticæ negotiis quid depereat populo ipsi, nec quod de Divino cultu neglecto quæri possit, relinquatur. Sed quia subinde neglecta Ecclesia Parochiali, hi qui de propria salute non multum solliciti sunt, diebus Festis & Dominicis, dum Sacro Parochialis Ecclesiæ interesse deberent, discurrunt per Capellas quasdam, ibidemque sese Divina audire jactitant; volumus deinceps, ne neglectis Parochialibus Ecclesiis populus per Capellas, aut alia privata Oratoria, discurrat, eo præsertim tempore, dum Verbi Divini prædicationi in Ecclesia Parochiali interesse deberent: sed nec in præfatis Oratoriis, aut Capellis, aut in ipsis Ecclesiis Parochialibus, etiam ex fundatione, deinceps solennia Sacra celebrentur, diebus præsertim Dominicis & Festis, nisi post Missam Parochialem, vel ante eandem, ubi populus de his, quæ salutis sunt, admoneri per Curatos & instrui debet: ita enim fiet, ut Pastor oves sibi creditas, facile cognoscat, ut possit, quod infirmum est, consolidare: & quod ægrotum, sanare: & quod contractum, alligare.

De Parochialibus Missis etiam hoc amplius præcipimus, ut in Missis solennibus, quæ cantantur, Sacerdos nullo modo Symbolum Apostolorum, Præfationem aut Precationem Dominicam prætermittat, nisi forte deficiente voce tacere cogatur: ubi organa sunt, efficiatur, ut nihil seculare sonent, seu aliud, quam Cantum Ecclesiasticum: omnino autem ne pulsentur ab elevatione Eucharistiæ usque ad Agnus Dei: quo interea ab omnibus, sub alto silentio, religiosa ac devota Dominicæ Passionis, & nostræ Redemptionis memoria recolatur. Ut autem populus solito religiosius & libentius quæcunque Sacerdotes in Missa agunt, observet, mandamus omnibus Curatis, ut frequenter & admodum prudenter doceant, de adorandis Mysteriis Missæ, juxta Sanctorum Patrum doctrinam, & ea, quæ in formula Cæsareæ Majestatis (cujus præscriptum sæpe multumque in toto hoc Synodalium Statutorum libello sequimur) de Missa traduntur. Quo tempore Missa Parochialis celebratur, aut Evangelii prædicatio durat, neque tabernæ, cauponæ aut œnopolia foris pateant, neque in Templo aut in Cœmeterio populus ambulare permittatur; ne qua occasione Officia Divina alicui vilescant, & hæc inhibeant Parochi sub pœnis negandæ absolutionis, aut Communionis. Quare nec conventus Capitulares in Ecclesiis tempore Divinorum tolerare ullo pacto volumus, ut conjunctæ omnium Christi fidelium preces in Ecclesia ardentiores sint, ac efficaciores apud Deum.

IX. *De Oblationibus in Missa faciendis.* (m)

Quia didicimus ex Sacris Bibliorum voluminibus, fuisse in lege veteri, præter varia Sacrificia, plurimas Primitiarum, Decimarum & aliarum rerum liberales Oblationes, ex quarum consideratione fluxit consuetudo in nova lege, ut in primitiva Ecclesia, in usum Ministrorum magnis studiis populus in Missa multa offerret, ratione quorum, & Orationes, quæ vocantur Secretæ, quibus oblationes populi Deo commendantur, sub Offertorio legendæ, a Sanctis & antiquis Patribus Missæ adjunctæ sunt: ideo volumus, & mandamus, ut Concionatores, qui de populi oblationibus non participant, hortentur omnes, ad revocandam oblationum consuetudinem, & doceant, ut & pro vivis & pro mortuis offerant: quo preces & orationes illæ, quas Sacerdos post Offertorium legit, in illos quadrent, & suffragiis orationum, & oblationis Christi non fraudentur. Doceant quoque populum, ut ad Altare offerant suis Pastoribus, in quatuor Festis principalibus anni, & alia Parochialia jura persolvant, secundum laudabilem morem

(m) *In antiqua editione non invenitur hoc Caput, nec sequens de celebratione Horarum Canonicarum, nec tertium de Processionibus, nec quartum de prædicatione Verbi Dei.*

morem in Ecclesiis hactenus observatum.

X. De celebratione Horarum Canonicarum.

CUm Divini Verbi testimonio doceamur, etiam maledictum esse hominem, qui fecerit opus Dei negligenter, & experientia quotidiana tantum neglectum in celebrandis Divinis Officiis committi comperimus, non sine provocatione iræ Dei, & summo totius populi Christiani scandalo; præsentibus malis volentes remedio opportuno occurrere: Statuimus, ut non solum Missæ Officium omni reverentia celebretur horis & temporibus, ut prius constitutum est, congruis, sed ut reliquum Divinum Officium, preces scilicet Canonicæ, aliæque Divinæ laudes, modo debito & honesto in templis celebrentur, in cantu debito, tractim & integre, si non per Canonicos, aut Curatos, prout Ecclesiæ curatæ tamen, aut Collegiatæ fuerint, saltem per diligentes & bonos Vicarios: qui omnino curare debent, ut nomini suo respondeant; præsentibus, & ipsi Divino Officio continuo interessentibus omnibus, qui horæ illius, qua illud officium celebratur, distributione gaudere volunt: nisi quem forte excuset infirmitas, seu justa & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas. Interesse Divinis illos putamus, qui continuo tempore, quo fit Officium Divinum, aut canuntur horæ Canonicæ, in choro manent, aut non nisi ad modicum ab eo absunt; ubi, aut cum aliis psallendo, aut privatim meditando sese occupant. Quare ne quis de Clero, vagationibus & obambulationibus in templo, aut intra immunitates ejus vacet: districte præcipimus, ut taliter facientes priventur distributione illius horæ, in qua peccasse inveniuntur, aut animadvertatur in eos, juxta Concilii Basiliensis, cujus verba hic sequuntur, Decretum: Quicunque in Ecclesia Beneficiatus, præsertim de Majoribus, Divinorum tempore per Ecclesiam, vel foris circa ipsam deambulando, aut cum aliis colloquendo, vagari visus fuerit; non solum illius horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat: qui si semel correctus non destiterit, per mensem distributionibus careat: vel graviori, si pertinacia exegerit, pœnæ subjaceat; ita ut tandem desistere cogatur. Prohibeatur etiam, ne Divina Officia, tumultuosi quorumcunque per Ecclesiam discursus, impediant, aut perturbent. Regulares, qui in conventualibus Ecclesiis circa prædicta excesserint, gravi pœna Superiorum arbitrio castigentur.

XI. De Processionibus.

PRocessiones, & supplicationes, quæ ad excitandam multitudinis devotionem, olim recte institutæ, & hominum vanitate nunc in varios abusus tractæ sunt, religiosius posthac volumus observari: prohibentes, ut nihil petulans, scurrile, aut prophanum in illis admittatur: cessent otiosa spectacula, ut feriæ, graves, compositæ, & quod dicuntur, supplicationes sint. Quare jubemus, ut Curati diligenter doceant, cur institutæ, & quid significent solennes Processiones: Clerus quoque in his studeat se religiosum præstare, cum gravitate ambulans, & sicut res ipsa postulabit, aliquid pium legens, cantans, aut meditans, optimis exemplis modestiæ, sanctitatis, præsentes ædificando: nullo autem modo, aut prophanis colloquiis vacet, aut curiose, huc, illuc circumspectans, obambulet, nec ad jentacula delabatur; sed finita supplicatione, unde processerunt, revertantur Clerici pariter & Laici.

XII. De Prædicatione Verbi Dei.

CUm Verbi Dei Concionatorem meminisse oporteat, quanta fungatur pro Christo apud populum legatione: ad quam non debet temerario ausu prosilire, sed exspectare, donec ad munus, tantæ in Ecclesia difficultatis, utilitatis, necessitatis & dignitatis, vocetur; idcirco inhibemus, ut sive sæculares Sacerdotes sint, sive Religiosi, cujuscunque ordinis, status, aut conditionis, ne præsumant prædi-

prædicationis officium obire in Ecclesiis Parochialibus, Capellis, aut Cœmeteriis, antequam exacto ac diligenti per Nos facto examine, ad prædicationem Verbi Dei, specialiter nostrarum literarum testimonio, fuerint admissi: qui præscriptum instructionis, in Formula Reformationis Cæsareæ Majestatis sub Tit. *Dispens. Verbi Dei.* (*n*) positæ, in omnibus suis articulis servare tenebuntur, in exhortando, monendo, objurgando, Scripturas Sacras interpretando. Caveant incerta, fabulosa, vel suspecta proferre, difficiles quæstiones, & quæ non ædificant rudem populum, sed prolixas contentiones potius provocant, in concionem ne adducant. Omnem fervent in gestu, vultuve modestiam, docentes sanam doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, Scripturis Sanctis, & Ecclesiasticis Doctoribus conformem.

XIII. De Matrimonio.

MAtrimonii vinculum ab ipso Ecclesiæ capite, rerum omnium conditore, ipsum in paradiso, & in statu innocentiæ instituente, unionem, & indissolubilitatem accepit. Et idcirco statuimus & ordinamus, quod cum reverentia & honore, tempore ab Ecclesia non interdicto, palam & publice, & interdiu, in facie Ecclesiæ, coram alterius contrahentium Pastore, aut Vice-Pastore ante Missam, quam audire tenebuntur, aut ut ad minimum post Missam, in Ecclesia auditam, celebretur, ne contractum vinculum negari valeat; Et antequam fiat, tribus diebus Dominicis, aut Festivis, a se distantibus, Presbyter denunciet Matrimonium contrahendum, inter Missarum solennia ante summum Altare, seu ante chorum, post decantatum Evangelium, vel post Dominicam matutinam concionem e suggestu; prout fuerit loci laudabilis consuetudo: Nominando personas, & sub pœna excommunicationis omnibus injungendo, quod impedimentum sciens, quare initiatum Matrimonium perfici non debeat, revelet, antequam dicta tria banna, seu edicta fuerint in Ecclesia publicata: (*o*) Nam etiam cum tantum apparuerit Sacerdoti impedimentum ex probabili conjectura; non licebit illi conjungere, aut illis conjungi, sub pœna excommunicationis: donec per Nos, aut nostrum Officialem (quos occurrente tali casu adire debebunt) de agendis fuerint instructi. Cæterum, quia multos rudiores Curatos esse in hac nostra Diocesi timemus, qui nesciunt populo aliquando publicanda impedimenta Matrimonii; non gravabimur hic paucis ea commemorare. Impossibilitas carnaliter cognoscendi, cum propter defectum naturalis caloris, tum propter passum maleficium: cujus procuratorem excommunicamus, & excommunicatum denunciamus: suscepta, ac professa Religio: susceptio Ordinis sacri Subdiaconatus, & supra: cognatio spiritualis, consanguinitas intra quartum gradum, cognatio carnalis, affinitas: votum solenne factum in manu Episcopi, vel alicujus, ex parte ejus destinati: dispar cultus paganismi, vel Judaismi: vis, coactio, violentia: error personæ, inhonestas, seu contra publicæ honestatis instituta. Qui scienter contraxerint contra hæc Canonica interdicta, a Canone se non ignorent excommunicatos. Sacerdos itaque si noverit aliquos illicite conjunctos, sub pœna excommunicationis ne differat nobis indicare: & ante hujusmodi trium bannorum publicationem, seu proclamationem, etiam se nemine opponente, nullus audeat celebrare Matrimonium, seu solennizare, nisi super hoc a Nobis, vel Officiali nostro, petita licentia, & obtenta. Et quia in horum trium bannorum remissione subinde hactenus peccatum est; & sic per indirectum Concilii Generalis Constitutioni neutiquam satisfactum, quod ante Matrimonii solennizationem, congruum vult terminum publice constitui per locorum Sacerdotes, ut infra illum, qui voluerit, aut valuerit, legitimum impedimentum opponat; ordina-

(*n*) *Vide Tom. VI. Conciliorum German. pag.* 752.

(*o*) *Pleraque ex sequentibus non leguntur in antiqua edit.*

dinamus, & deinceps volumus, ne super his tribus bannis amplius dispensari possit per Officialem, aut Vicarios nostros, quin saltem unum supersit, quod publice fiat, in die Festo; sitque spatium sufficiens, ut infra illud commode possit impedimentum, si quod sit, annunciari, puta trium dierum. Illudque salutare Statutum, quod sæpe in Sacris Canonibus reperitur, omnino servari volentes, præcipimus, & districte statuimus, ut deinceps Matrimonia, nisi in facie Ecclesiæ contrahantur: ne deinceps in domibus privatis, prout sæpe contigisse repertum est, celebrari Matrimonia permittantur: sed qui nubere vult, benedictione accepta a Sacerdote publice & clara luce, nubat in Domino. Hoc autem Statutum adeo districte observari volumus, ut Decani, aut Archipresbyteri, super eo dispensare non valeant. Serio vetamus, ne pro proclamatione, aut registratione bannorum, & concessione testimonialium, si contrahentes diversarum Parochiarum, aut Diœcesium fuerint, Decani rurales, aut Pastores pro sigillo aut cera accipiant plusquam..... Ex alia quoque Parochia, vel Diœcesi venientem non conjungant, nisi conjungendus, conjungendave habuerit literas sui Parochi, testantis, proclamationibus bannorum per se factis, nullum se scire, aut intellexisse Canonicum intervenisse, aut interventurum impedimentum. Quare excommunicatos a Canone, per Sedem Apostolicam tamen absolvendos, nunciamus, Religiosos, seu alios quoscunque, qui ausferint solennizare Matrimonia alienorum Parochianorum, non habita super hoc Presbyteri Parochialis Ecclesiæ licentia. Item, quia Matrimonia clandestina adeo sunt in jure reprobata, quod proles exinde secuta & suscepta, eo durante, si postmodum impedimentum appareat, quare Matrimonium non possit stare inter eos, prorsus censetur illegitima, nec succedet parentibus, de parentum ignorantia nullum subsidium habitura: & Parochialis Sacerdos etiam, aut quilibet regularis, qui talibus Matrimoniis præsumpserit interesse, sit per triennium ab officio suspendendus: idcirco districte præcipimus & prohibemus sub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes, propter culpas præcedentes, ferimus in his scriptis, ne quis, vel qui clandestinum Matrimonium contrahat, aut tali Matrimonio, dum contrahitur, intersit. Quod si Parochialis Sacerdos, Capellanus, aut Regularis fuerit, qui in talibus interesse præsumpserit, ipsum ab officio suspendimus, & si suspensione durante, Divinis se immiscuerit, irregularitatem ipsum incurrisse ipso facto declaramus, a qua non poterit liberari, nisi per Sedem Apostolicam. Matrimonia vero clandestina appellamus, quæ per verba de præsenti, sine proclamatione bannorum contrahuntur, & sine solennitate Ecclesiæ: vel quæ per verba de futuro, per carnalem copulam, ante lapsum proclamationis bannorum, & benedictionem, subsequuta præsumptione juris, & de jure contracta consummantur. Quia vero subinde variæ & frequentes contentiones coram Officiali nostro Attrebatensi oriuntur, idque ex sponsalibus, quæ vulgo affidationes vocantur, dum in locis privatis, non præsentibus fide dignis testibus, aut post ebrietates celebrantur; dignum duximus, hujusmodi promissis temere subinde emissis, omnino obviare; statuentes, ne tales promissiones aut affidationes exinde fiant, nisi aut in loco sacro, aut alio honesto prophano, tuncque præsentibus parentibus contrahentium. Et prorsus in re tam seria & magni momenti, cessent ludi aut joci parum honesti, & inutiles illæ compotationes, quæ cum sæpe (*) dederint, ut ab hujusmodi affidationibus subinde altera pars resilire tentarit, quod videlicet in probatione clam emissa, testante Sacro Concilio Arelatensi, aut nulla prorsus existente, aut dubia, variaque, oriretur altercatio: necessarium visum fuit, commodum ad hanc rem hujusmodi adferre remedium. Si autem fidem dederint per verba de futuro, & ante copulam carnalem, fidem datam mutuo, velint remittere, non fiat hæc remissio, nisi conscio Episcopo, ejus Officiali, aut loci Archidiacono. Item caveant sibi Sacerdotes sub pœna suspensionis, ne in Sponsalibus, quæ solent con-

(*) *Supple:* ansam.

contrahi ante proclamationem bannorum, utantur verbis de præsenti, sed verbis de futuro duntaxat, his aut similibus: N. vis promittere, quod accipies N. quæ hic est, in uxorem, si Canonicum impedimentum non obstat: & e converso. Quibus dictis, accipiet manus contrahere volentium, & dicet: N. tu promittis, quod accipies N. in uxorem, si Canonicum impedimentum non obstat? & e converso: ac prohibebit, sub pœna excommunicationis, ne ante Matrimonium legitime in Ecclesia celebratum, se carnaliter cognoscant. Mandamus quoque Presbyteris, Curatis aut Vice-Curatis, ut patriam, parentes, nomina & cognomina affidatorum diligenter inquirant, & sic libro suo, ad hoc particulariter destinato, inscribant, quem in necessarium usum nostrorum Promotoris aut Decanorum, legendum, inspiciendumque conservare debemus. Item Curatis Nobis subditis, vel eorum loca tenentibus, præcipimus, quatenus publicando hujusmodi, de non contrahendo clandestine, Statutum, suis Parochianis prohibeant sub excommunicationis pœna, ne fidem sibi ad invicem tribuant de Matrimonio contrahendo, nisi coram Sacerdote, & testibus, vel amicis utriusque partis. Quod si contra fecerint; sub eadem præcipimus, hoc infra duos menses, coram Sacerdote curato, vel ejus Vicario, si prædicti Curati copia haberi non possit, publice recognosci: alioquin contra partem, per quam stabit, ad pœnas graviores procedemus. Item quia causæ matrimoniales, non per quoslibet sunt tractandæ, sed per Judices discretos, qui potestatem habent judicandi, & Statuta Canonica non ignorant: & quia etiam in causis prædictis arbiter nequit assumi; sub pœna excommunicationis & suspensionis, quas in contrarium facientes ipso facto incurrant, districte prohibemus, ne quis alius de causis matrimonialibus, dependentiis, accessoriis, vel concomitantibus eas cognoscat, sive tractet, tanquam amicabilis compositor, seu etiam arbitrator, vel amicabiles compositores compromittat: sed si aliquod dubium in hujusmodi causis intervenerit, ad Nos, ad quem spectat, vel Officialem nostrum, habeatur recursus: & Nos, vel dictus Officialis noster, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura judicii, procedemus in iisdem. Item nullus Curatus aut Capellanus, secundo nubentem, vel eum, aut eam, qui cum tali contrahit, audeat benedicere: alioqui ab officio noverit se suspensum. Item moneant sæpe Curati subditos suos sub pœna excommunicationis, ut sua Matrimonia legitima custodiant, & cum aliis stuprum, adulterium, sive incestum, non committant. Ne aliquis aliam, quam uxorem, & econtra uxor, quam maritum superinducat: alioqui ipsos & ipsas super inducentes, quos in his scriptis excommunicamus, a Nobis palam & publice excommunicatos nuncient, nec ipsos facile absolvant, sed prædictos publicos & manifestos adulteros, ad Nos, vel Vicarios nostros remittant absolvendos, nisi essent in mortis articulo constituti. Quo casu etiam ordinamus, quod injungatur eis, quod si de illa infirmitate convaluerint, ad Nos, vel dictos nostros Vicarios accedant, quam cito commode poterunt, absolutionis impensæ approbationem petituri. Alioquin in eandem sententiam excommunicationis se incidisse noverint ipso jure. Ac quia in eandem fere sententiam extat Constitutio Synodalis, Reverendi Patris Domini Petri Mansuerii, utriusque Juris Doctoris Excellentissimi, & Prædecessoris nostri, quam publicavit Anno Domini 1375. ideo, ut antiquitati suus quoque honor tribuatur, subjiciendam duximus. "Ad audientiam nostram fide digna relatione pervenit, quod nonnulli uxorati, relictis de facto, & licentiatis suis legitimis uxoribus, aliis subinductis, in suis domibus, sive lectis palam & publice (ac si essent eorum uxores desponsatæ) tenent: & econtra mulieres conjugatæ, maritis suis legitimis abjectis de facto, & alios viros assumere, & cum eis residere, ac si essent earum mariti, non verentur in grave scandalum plurimorum; Ea propter, cum tales manifesti adulteri sunt perjuri, & per dictum statutum excommunicati, præcipimus, in his scriptis, omnibus Ecclesiarum Recto-

Rectoribus, sub obedientiæ debito, quatenus in suis Ecclesiis diebus Dominicis, tales denuncient excommunicatos adulteros & perjuros, palam & publice nominatim, ex quo delictum eorum est notorium, publicum & manifestum, & per evidentiam facti constat, & ab omnibus tanquam excommunicatos faciant arctius evitari, donec super his, Nobis, seu Curiæ nostræ, ad emendam venientes, a præmissis adulteriis penitus desistendo, & cessando fuerint literatorie absoluti: de qua absolutione Curatis suis fidem facere teneantur, priusquam ipsi, vel eorum liberi ad aliqua jura Ecclesiastica, vel Sacramenta per eosdem Curatos admittantur; taliumque adulterorum nomina per Decanos, seu Curatos, infra mensem a die notitiæ volumus Curiæ nostræ referri, ut contra eos ad alias pœnas graviores procedatur."

XIV. De Sacramento Ordinis. (p)

NOn mirum, aut novum facturi Nobis videmur, si in impertiendo Sacramento Ordinis, quod in Ecclesiastica Hierarchia merito magnæ dignitatis habetur, quodque a Christo in nova lege institutum legimus, plus non solicitudinis tantum, sed & severitatis, juxta veteres & Canonicas Sanctiones, usurpemus; cum ex ejus neglectu male hactenus audire Ecclesiam sciamus. Inhibemus itaque, habentes imprimis rationem personarum, ut nullus irregularis, vel filius Sacerdotis, aut alias illegitime natus, nisi prius habita dispensatione, ad Sacros Ordines præsumat accedere. Ad avertendam quoque morum & doctrinæ corruptelam, quam nunc dolentes experimur in Ecclesiam irrepsisse, insequentes ordinationem Formulæ Reformationis Cæsareæ Majestatis, districte mandamus: ne quis ad Sacrorum Ordinum perceptionem admittatur, nisi diligentissime per Nos, aut Vicarios nostros, bonos & doctos, quibus hoc onus imponemus, examinatus de ætate, fide, moribus ac eruditione, nec non animo, seu affectu, quo ad petendos & suscipiendos Ordines venit. Maximam quoque curam haberi volumus, conditionis, status, aut dignitatis examinandorum: Nam quo quisque major, aut dignior est, eo rigidiori examini, sine aliqua conniventia subjicietur. Quia autem experientia compertum est, nonnullos fide data contraxisse sponsalia, aut matrimonium, qui postea ad Sacros Ordines promoveri præsumunt; congruum est, statuere, ut publice in Ecclesia Parochiali, per Curatum loci, tribus diversis edictis, super quibus non intendimus dispensare, per singulos dies Dominicos, aut Festos, ordinandi ad Sacrum Subdiaconatus ordinem, proclamentur: prout in bannorum matrimonialium proclamatione fieri præcipimus. Nullo autem reperto impedimento, aut vinculi alterius alicujus, aut defectus notorii, ætatis, morum, aut scientiæ, promovendus, de dicta proclamatione sic rite facta, a loci Pastore testimonium de fide factarum proclamationum modo prædicto, ad examen secum adferat: quod quidem, quantum ad ætatem, & mores attinet, continere etiam debet duorum aut trium testium probatorum testimonium, deponentium solenni juramento, de sufficientia ætatis promovendi, & de probata & inculpata illius vita. Pro quo quidem suo rescripto dictus Curatus habeat duos stupheros. Insuper præcipimus, ut ordinandi ad Subdiaconatus, aut Diaconatus ordinem, nomina sua dent Examinatoribus, feria quarta antecedente diem ordinationis suæ futuræ, & eodem, & sequenti die examinentur: illi vero, qui ordinandi sunt ad Sacerdotium, dabunt nomina sua feria quinta ante diem ordinationis, quibus commoda hora examinationis statuetur. Et antequam quis recipiat Sacrum Ordinem, confiteatur sua cum devotione peccata: nam, cum Sacri Ordines consolationem cœlestis gratiæ tribuant, suscipientem esse convenit sine macula mortalis peccati, quia simul esse non potest gratia cœlestis, & macula peccati. Nullus Sacros Ordines suscipiat, seu etiam minores, ab Episcopo alieno, nisi literas dimissorias a No-

(p) *Caput hoc multis partibus auctius est, quam in editione antiqua.*

a Nobis, vel Vicariis nostris meruerit obtinere, nec etiam Clericalem tonsuram: & qui contra fecerit, executione sui ordinis careat: monemusque talem, ne executioni se immisceat, aut tonsuram taliter receptam radi faciat; donec a Nobis, post debitum examen boni testimonii, de vita, moribus, ætate, ac doctrina, cum ipso fuerit misericorditer dispensatum. Verum ne dimissorialium concessio, alicujus malitiæ, aut inidoneitati prodesse possit; declaramus, Nos post hac nemini dimissoriales indulturos, nisi postquam Nobis, aut Vicariis nostris sufficienter constiterit, per justum ordinandorum Examen: vel, si absint a Patria, per alias legitimum testimonium fide dignorum, bona ac rationabili causa eas postulari. Præterea cum Ecclesiæ non parva irrogetur ignominia, si ipsius Ministri, velut pannosi & mendicantes, eleemosynis victum quæritare cogantur, aut sane ei intendere quæstui, qui Sacerdotalem dignitatem non deceat; fuit ab Ecclesia antiquitus statutum, ne Episcopi Clericos ad Sacros Ordines promoveant, nisi sub titulo, eoque sufficienti, beneficii aut patrimonii. Qua de causa ne in nostra Dioecesi hujusmodi scandala in Ecclesiæ dedecus & vituperium amplius contingant; prohibemus, ne deinceps promovendi, ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem ullo modo admittantur, nisi sufficientem titulum, quem usque ad viginti librarum Turonensium valorem idoneum esse judicamus, aut beneficialem, aut patrimonialem exhibeant, super quo per Vicarios nostros, vel Officiales, diligens fiat inquisitio. Quod si ergo beneficialem promovendus produxerit; præstet coram Examinatoribus Sacramentum, quod hunc titulum canonice sit adeptus. Quod si patrimonialem ostendat, diligenter inquiratur, an legitimo titulo, cessionis forte, aut donationis, aut alio loco eum sit adeptus, & super hac re legitimum etiam exigatur Sacramentum, nullam in tali cessione, aut donatione, aut alio titulo intervenisse fraudem, dolum, aut simulationem: deponatque similiter, quod illum titulum non alienabit, antequam alium legitimum & sufficientem prætacti valoris fuerit assecutus. Quare etiam præcipimus, quod nulli ad Ordines admittantur per titulum Vicariæ, nisi sit perpetua, & a qua submoveri non possit. Præpositi, Decani, & quicunque curam habent animarum, ad Ordines Sacros suscipiendos se præsentare debent, & in Ecclesiis suis facere residentiam, nisi per Nos, aut alium potestatem habentem, desuper ex rationabili causa cum eisdem legitime fuerit dispensatum. Item prohibemus, sub pœna excommunicationis & decem librarum Parisiensium, piis usibus applicandarum, ne aliquis ad Clericalem tonsuram per aliquem præsentetur, aut eandem recipiat, nisi major infante fuerit, & etiam literatus. Nullus conjugatus ad Clericalem tonsuram recipiendam in nostra Dioecesi, Nobis aut alteri, seu aliis loco nostri præsentetur quovis modo, aut eandem recipiat. Quod si secus a quoquam attentatum fuerit; præsentans, & recipiens, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant: talesque privilegio Clericali in nullo gaudere volumus; imo sic de facto tonsuratos, a foro seculari nullatenus exemptos, nec Clericali militiæ sociatos, sententialiter decernimus in his scriptis; seu, quod verius est, declaramus, & idem censemus de illo, qui sponsalia per verba de futuro contraxerit. Item volumus omnes & singulos, privilegio Clericali insignitos, singulis diebus, Psalmum (q) pœnitentialem quinquagesimum: *Miserere mei Deus* &c. dicere. Acolythi Horas Virginis Gloriosæ, Subdiaconi, & alii in superioribus Ordinibus constituti Horas Canonicas legent, ad quas etiam dicendas, omnes & singuli beneficia obtinentes sunt propensius obligati, licet non sint in Sacris Ordinibus constituti: (r) & cum propter officium detur beneficium, merito tales Divinum Officium negligentes, & pensum servitutis Deo debitæ non solventes, possent suis beneficiis spoliari: insuper adjicimus & consulimus, quod propter inadvertentias, quas circa Horas

(q) *In antiquo exempl.* Septem Psalmos penitentiales.
(r) *Additur in antiquo*: quod nisi fecerint, peccant mortaliter.

ras Canonicas faciunt, post Vesperas qualibet die dicant Antiph. *Salve Regina &c.*

Custodes Ecclesiarum & Sacristæ, sint Clericali habitu incedentes decenti & honesto. Cum enim ipsi sint, qui operam suam etiam Divinis rebus præstant, & Curatis Ecclesiarum Parochialium in re sacra peragenda auxilientur: indecorum esse arbitramur, si Laicorum more conversentur. Volumus ergo, ut hujusmodi ædiles aut Ecclesiarum Sacristæ, sint ad minimum, Clericali tonsura insigniti, dumque Sacris peragendis interfiunt omnino habitu Clericali ornati, ministeria sua in superpelliceis exhibeant, linteaque Sacrarii, Ecclesiæ pallas ac mappas, vestes quoque sacras satagant mundas asservare: de quorum lotione, quando sordida erunt, debebunt admonere illos, quibus hæc cura incumbit, & quibus per Canones licet, sub pœna suspensionis ab officio, & emolumentis, donec pareant.

XV. De Sacramento Extremæ Unctionis.

INsistentes huic Sanctissimi Apostoli Jacobi sententiæ: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei*; Ordinamus, ut juxta Catholicæ Ecclesiæ vetustissimam consuetudinem, cum reverentia & honore, Oleum Sacrum ad infirmos deferatur per Sacerdotem, dicentem inter eundum septem Psalmos, cum aliis orationibus consuetis: idque fieri volumus præsenti aliqua multitudine fidelium, quæ Sacerdoti inungenti adsit, & cum infirmo, aut etiam nomine infirmi, possit religiose, & devote, flexis genibus, alternos Psalmorum, aut Litaniarum versus recitare, aut saltem una orare. Studeant Presbyteri infirmos sæpe visitare, & eis prædicent Verbum Dei, & eos ad meditandum de animarum suarum salute gratiosis, benevolis, ac piis exhortationibus solicitent; eos ad fidem, devotionem, contritionem, & integram peccatorum confessionem incitando, & propensius erigendo jam contritos & confessos, ad spem veniæ per Christum obtinendæ. Doceant Parochi, istud Sacramentum, a puberibus in gravissimis ægritudinibus suscipiendum esse, ac etiam iterari posse in diversis, ac periculosis morbis; præmissa tamen semper confessione, nisi forte illam excludat ægri ex nimia mortis instantia procedens imbecillitas. Inuncti extergantur stuppis, quarum exustarum cinis in sacrum locum rejicietur. Librum etiam habeant, qui dicitur Manuale, ubi continetur ordo Extremæ Unctionis, Cathechismi, exorcismi, & Baptismi, & hujusmodi. Qui hoc Sacramentum contemptibili neglectu suscipere prætermiserit, Ecclesiastica carebit sepultura.

XVI. De Pœnitentiis & Remissionibus.

DOcere debent Sacerdotes suos Parochianos, quod vera Pœnitentia regulariter consistit in tribus, & habet tres partes: scilicet Confessionem, Contritionem, & operis Satisfactionem. Et dico regulariter: Quia ubi necessitas, non contemptus, excluderet confessionem & satisfactionem, sufficeret sola contritio ad expiationem peccati: unde verum est, quod sola contritio, in tali casu, cum proposito confitendi, & satisfaciendi, tollit peccatum & reddit hominem vivum, qui per peccatum fuerat mortuus. Alias vero contritio non sufficeret, ex quo post contritionem, haberetur tempus opportunum confitendi & satisfaciendi, quo tamen non confiteretur, vel satisfaceret. Itaque quamvis melius sit, quod statim quilibet, dum potest, post lapsum confiteatur: si tamen statim quis non confiteatur: caveat, ne aliquod opus interim exerceat, in quo reverentia requiratur, videlicet ne Corpus Christi consecret, aut aliquod Sacramentum in tali statu administret. Et ideo Sacerdotes curati, quibus incumbit quotidiana Sacramentorum collatio, statim, quando possunt, necessario tenentur confiteri. Item sciendum est, quod quamquam satisfactio pœnitentiæ pars dicatur, non tamen semper pœnitentibus & confessis est satis-

satisfactio injungenda, sicut est videre in infirmis in mortis articulo constitutis, a quibus licet vera confessio peccatorum sit requirenda, quantitas tamen pœnitentiæ, vel satisfactionis non est eis imponenda; sed duntaxat dicendum: *Pro istis peccatis, talem satisfactionem, seu pœnitentiam deberes peragere, quam tibi propter infirmitatis periculum de præsenti non injungo, sed si divinitus ereptus convalueris, dictam pœnitentiam & satisfactionem fideliter adimpleas & observes.*

Quod si infirmus a seculo migraverit, pondus pœnitentiæ est amicorum orationibus, jejuniis, eleemosynis, Sacrificiis in altari offerendis sublevandum. Quod onus pœnitentiæ etiam sublevatur Sacra Unctione Olei & Sancta Communione viatici, quam percipit moriturus. Sciendum præterea est, quod ex tribus rebus debet fieri satisfactio, scilicet aut de bonis fortunæ, quæ nobis subtrahimus, dando scilicet eleemosynam: aut de bonis naturæ seu corporis, scilicet per jejunium: ut subtrahamus necessaria corpori, & ut carnem castigemus & affligamus per jejunia, vigilias, & alios labores: aut de bonis animæ, ut vacemus orationi & devotioni. Et ex his omnibus, & eorum singulis debet discretus Sacerdos injungere pœnitentiam, & satisfactionem pro peccatis commissis; consideratis diligenter persona peccantis, & circumstantiis peccatorum. Item scire debent Sacerdotes curati, quod pœnitentiæ & satisfactiones sunt regulariter arbitrariæ, juxta Canonicas Sanctiones, & ad arbitrium Sacerdotis regulariter imponendæ. Debet tamen arbitrans discrete respicere quantitatem & qualitatem peccati, seu delicti, & ætatem, scientiam, sexum, & conditionem delinquentis, nec non locum & tempus, quo delictum commissum est. Et secundum ista, arbitretur pœnitentiam & satisfactionem imponendam; quoniam quandoque pensatis præmissis, unus & idem excessus, magis est in uno, quam in alio puniendus. Unde consideratis præmissis, discretus Sacerdos potest dispensative satisfactionem & pœnitentiam moderari; dum tamen multum non erret, nec Divina justitia infringatur. (r)

XVII. De non residentibus in suis beneficiis.

Sciant Curati, beneficia Ecclesiastica obtinentes, quod omne beneficium quantumcunque modicum, etiam viginti solidorum, requirit residentiam: nisi per ordinationem in fundatione appositam, privilegium seu specialem consuetudinem, ad residentiam minime sit adstrictum. Et idcirco omnibus & singulis in Civitate & Dioecesi Attrebatensi beneficia Ecclesiastica obtinentibus, quæ residentiam requirunt ex consuetudine, vel de jure, præcipimus & mandamus: quod in suis beneficiis residentiam faciant personalem, & continuam, deserviendo laudabiliter eisdem in Divinis, & aliis prout decet, & onus beneficii requirit. Non residentes, maxime Curati, & alii, qui in eorum ingressu jurant residere continue, ultra pœnas juris, privationem beneficii debent merito formidare, nisi cum eis, super non residentia, per Nos, vel Vicarios nostros fuerit dispensatum, & quia residentiam facere nihil aliud est, nisi Ecclesiæ deservire, & curam Ecclesiæ personaliter gerere, ita quod quilibet per se & in propria persona, Ecclesiæ suæ debet deservire, cum ad hoc ejus industria sit electa; idcirco inhibemus, sub excommunicationis pœna & quadraginta librarum, universis & singulis Decanis, Curatis & Capellanis, ac aliis beneficia Ecclesiastica obtinentibus, requirentia continuam residentiam de consuetudine vel de jure, ne alicui exercitium curæ suæ, Capellaniæ, seu beneficii committant, etiam ad modicum tempus, nisi a Nobis, vel Vicariis nostris licentiam obtinuerint specialem. Et quia dubium esse potest, quod tempus dici modicum debeat: declaramus, modicum tempus id esse, quod est ultra spatium quindecim dierum: nec etiam illud modicum tempus volumus indulgere sæpius, quam bis in anno, nisi accedente nostra licentia speciali; ne

(r) *Additur in editione antiqua* Decretum Innocentii III. *editum in Conc. Gen.* de Medicis; *quod vide supra Cap.* de Sacramento Confessionis *post Casus reservatos.*

ne aperiatur via volentibus evagari, & scandalosas invenire cautelas, per quas se possint a personali officio & residentia diutius excusare. Item licet beneficia obtinentes, quæ ex aliqua rationabili causa residentiam non requirunt, excusentur a personali residentia; propter hoc tamen non excusantur, quominus teneantur per alium, seu alios, eisdem facere deservire, & onera eisdem incumbentia debite supportare. Item si ex aliqua justa causa oporteat, Curatos, & alios Beneficiatos, extra sua beneficia proficisci, honesta quærant hospitia, & quam citius poterunt, ad suas redeant Ecclesias. Vicariis ibidem dimissis, de licentia nostra, seu Vicariorum nostrorum.

XVIII. (t) *De Receptione Clericorum, & eorum præsentatione.*

PResbyteri curati, & Capellani, seu Clerici, qui a Nobis institutionem seu collationem Ecclesiarum, seu Capellaniarum debent recipere: Nobis rite, canonice & intra tempus juris, per eos, ad quos, ratione juris patronatus, seu ex alia causa justa & rationabili, spectat præsentatio, legitime præsententur, vel in nostra absentia Vicariis nostris, seu Vicario Generali, firmiter statuentes, ut hi, ad quos dictorum spectat præsentatio, ut præfertur, pro qualitate beneficii, seu beneficiorum nobis præsentent idoneas personas, scientia moribus, & ætate. Quod si personas nobis indignas repræsentaverint, si personæ Ecclesiasticæ fuerint, ea vice potestate præsentandi, per has nostras Synodales Constitutiones, declaramus privatas. Caveant etiam hujusmodi personæ præsentandæ, ne ante receptionem suam, vel post, obligationem, promissionemque, sive juramentum personæ faciant, vel patrono, quia illud continet speciem Symoniæ. Quod si contrarium fecerint, ultra pœnas juris, privationem beneficii possunt non immerito formidare: Curati vero, cum ad curam recipiuntur, examinatione præmissa, jurare debent obedientiam Nobis, & Successoribus, ac Vicariis nostris, Nobis absentibus, nec non Officiali Curiæ nostræ, & quod mandata Curiæ cum reverentia & promptitudine exequentur. Jurabunt etiam in suis Ecclesiis personaliter residere & ad Synodum venire, nisi cum eisdem fuerit per Nos misericorditer dispensatum: Jurabunt etiam, quod jura, possessiones seu reditus, & bona suæ Ecclesiæ bona fide & diligenter observabunt: nec alienabunt, seu alienari permittent, vel procurabunt; sed alienata pro viribus ad jus & proprietatem Ecclesiæ revocabunt. Cæteri vero ad Capellanias præsentandi, seu præsentati jurabunt obedire, ut præfertur, & residentiam facere, si ad hoc de jure vel consuetudine Capellania astringatur, & jura Capellaniæ servare illæsa & non alienare, sed alienata revocare, ut superius enarratur. Etsi Clerici non constituti in Sacris, fuerint præsentati ad Capellanias, jurent cum prædictis, quod promotionem suam de ordine in ordinem prosequentur, nisi alias eisdem de non promovendo, ex justa & rationabili causa, specialis licentia sit concessa. Nullus alienos Capellanos recipiat in sua Ecclesia seu Capella, nisi de assensu nostro: alioqui tam recipientes, quam recepti pœnas incurrant, contra tales promulgatas supra in eisdem Constitutionibus, *in titulo: De celebratione Missarum.* Illi vero, qui ad curam animarum admissi fuerint, nisi infra annum, a tempore sibi commissi regiminis & possessionis adeptæ, ad Sacerdotium sint promoti, suis Ecclesiis sint privati ipso jure: nisi Canonicum impedimentum habeat eos excusatos, prout in Constitutione Gregorii Decimi, edita in Concilio Lugdunensi, quæ incipit: *Licet Canon*; juxta Bonifacianam Constitutionem, quæ incipit: *Commissa*; situatam in titulo de Electione libro sexto plenius continetur: & nisi causa studiorum, juxta Decretalem: *Cum ex eo.* situatam eodem titu-

(t) *Mutatus hic est, uti & alibi antea, ordo Capitum. Nam in antiqua editione ponitur hoc loco Titulus:* De rebus Ecclesiæ non alienandis, *quem vide inferius post Caput:* De pluralitate beneficiorum.

titulo, & eodem libro, per Nos fuerit cum eisdem Curatis misericorditer dispensatum.

Non est æquum, ut quæ Spiritualia existunt, pro his turpis cujusdam quæstus gratia, plus æquo quid exigatur. Quare, quamvis jus Patronatus non omnino spirituale existimandum sit; quod nempe & Laicis competit, est tamen rei spirituali multum assimile: testantibus id variis Sacris Canonibus. Nihil ergo Patronus ex dotatione, quasi præstiti muneris mercede, sibi competere agnoscat, nisi processionis aditum, qui Christianis omnibus in commune debetur. Ex licentia tamen & authoritate Episcopi, aut ipsius Ecclesiæ fundatione, aut ex pia consuetudine (si quid pro præsentatione gratis dari consuevit) grati muneris oblationem non damnamus, modo non excedat id, quod Episcopus pro collatione habere consuevit. Haud prætereunda est hoc loco vetustissima quædam Constitutio, ante annos plus minus ducentos quinquaginta, in Synodo quadam Atrebatensi decreta: qua cavetur; ne absque Episcopi licentia quispiam curam animarum, aut Sacramenta administrare præsumat. Cujus, ob venerandam antiquitatem, repetitionem, de verbo ad verbum faciendam duximus.

" Cum non sit Pastoris excusatio, si oves, ipso nescio, lupinis morsibus devorentur. Pro eo, quod ex debito Pastoralis officii, de gregis custodia teneamur, Nobisque licet immeritis animarum regimen & Pastoralis cura solicitudinis totius Atrebatensis Diocesis, generaliter & universaliter, sit Divina permissione commissa: adeo quod nullus alius præter Nos, & illi, qui per Nos ad singularem animarum custodiam, committuntur, Deo respondere teneantur: non est mirum, si de dicta cura soliciti, curiose scire volumus, qui sunt illi, qui singularium Ecclesiarum nostræ prædictæ generalis solicitudinis gerunt custodiam, sive curam, ne forte sub Pastoris specie lupi rapaces, dolose custodiam usurpantes, lupina rabie devorent totum gregem. Cujus ad nos periculum dinoscitur pertinere. Audivimus enim nuper, quod cedentibus, seu decedentibus, Rectoribus Ecclesiarum prædictæ nostræ Diocesis Atrebatensis, vacantibus dictis Ecclesiis Rectoribus seu Ministris, quidam curam animarum, auctoritate, seu verius, temeritate propria, gerere, seu Rectoris officium assumere non verentur. Et licet a nobis in messem nostram generalem non fuerint speciales operarii instituti, falcem suam tamen in eandem damnabiliter ponere non formidant, & sub specie Pastoris, dolosi mercenarii sævitiam exercentes, animas nobis commissas decipiunt fraudulose, cum eas prætextu cujusvis consuetudinis, absque nostra Authoritate speciali, solvere non valeant, vel ligare; neque non suis subditis, excluso tamen necessitatis articulo, ministrare Sacramenta Ecclesiastica, supposito etiam, quod fuerint in Sacris Ordinibus constituti, & in ordine Sacerdotii; Sacerdotalis tamen ordinis executionem, quoad præmissa, in nostra Diocesi habere non possunt, nisi eisdem a Nobis specialiter committatur. Ne igitur prætermisso caritatis ordine nostris negligamus obviare periculis, universis Presbyteris nostræ Diocesis cujuscunque status & conditionis existant, districtius inhibemus, ne talia de cætero præsumant recipere, seu alias attentare. Contrarium vero facientes, ultra alias pœnas juris, nec non & Constitutionum Provincialium, & Synodalium Statutorum, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant." Cum hodie res Ecclesiastica in eum statum pervenerit, ut omnia rapiente avaritia merito dici possit, omnes quærunt munera & sequuntur retributiones: Solicitudinis Pastoralis esse arbitramur, ea, quæ dignam requirunt correctionem, omnino in melius reformare. Considerantes itaque esse per Diocesin nostram permultos Pastores, seu Vicarios perpetuos, qui gregem Dominicum sibi commissum (pro suscepti muneris debito) pascere cupientes, quasi manum ad aratrum ponentes, retro respicere coguntur; quod nempe a Monasteriis,

ſteriis, Capitulis, aut Collegiis, quibus decimæ olim aut in totum, vel in parte incorporatæ eſſe dignoſcuntur, quod videlicet ad eos antiquitus cura animarum ſpectabat; ipſis ita parva aſſignetur portio, ut contra Clericalem dignitatem, & debitum Paſtorale paſcendis ovibus non commode invigilare queant: injungimus omnibus Abbatibus, Monaſteriis, Capitulis, Collegiis, ad quos decimæ ex incorporatione olim facta, ſpectant ſub pœna inobedientiæ: ut deinceps hujusmodi Parochis ſeu Vicariis perpetuis, eam aſſignent portionem Canonicam, ſuper proventibus dictorum Collegiorum, aut Monaſteriorum, quatenus poſſint gregi Dominico recte vacare. Idem etiam ſtatuere volentes in aliis Paſtoribus & Curatis proprietariis, ut Vicariis temporalibus, quos in curam Paſtoralem delegarunt, congruam dent portionem & ſtipendium, ne turpibus exactionibus & quæſtu parum honeſto cogantur oves ſibi commiſſas gravare. Ut autem hæc ſalutaria præcepta melius ſervari poſſint, injungimus Vicariis noſtris in hoc conſtitutis, nede cætero curam animarum committant Vicariis perpetuis, aut Vice-Paſtoribus, in abſentia verorum Paſtorum, niſi Canonica portione aſſignata, eaque ſufficienti judicio noſtro, aut Vicariorum noſtrorum.

Præterea cum vel dicente Domino, os bovi trituranti non ſit alligandum, rationi ſane diſſonum, & contra Canonicas Sanctiones videtur, ut qui altari inſerviat, ipſe de altari non participet. Quapropter volentes exſtirpare perverſam & iniquam quorundam Capitulorum conſuetudinem, ſtatuimus deinceps, ut omnes Canonici, qui perſonaliter reſidentes, Eccleſiis ut cæteri Canonici, inſerviunt, quamvis ſint noviter recepti, groſſos fructus ſuorum beneficiorum & alios quoscunque lucrentur: damnabilem illam conſuetudinem judicantes, qua prædicti fructus in lucrum & augmentum jam receptorum cedunt, vel quod jam de novo recepti ſint ad tempus exſpectantes. Sane ſi ex fundatione quorundam locorum ſpeciali & legitima, quæ tamen ſufficienter probari debet, aliis Eccleſiis, aut piis uſibus prædicti groſſi fructus reſervari ſoleant, hanc piam fundatorum intentionem omnino impleri deſideramus.

XIX. De pluralitate Beneficiorum.

EX animo quoque cupientes refrœnare inſaniam quorundam in congerenda, deteſtanda & ſcandaloſa multitudine Beneficiorum, maxime eorum, quibus animarum cura annexa eſt, noſtra & Synodi præſentis auctoritate ſtatuimus, ut nemo poſt hac in aliquo beneficio, in noſtra Diœceſi inſtituatur, niſi præſtito juramento de numero beneficiorum a ſe poſſeſſorum. Et ſi quis plura beneficia poſſidere inventus fuerit; exhibere & præſentare tenebitur Nobis, aut Vicariis noſtris diſpenſatorias literas ſibi per Sedem Apoſtolicam, aut alias ſuper tali pluralitate indultas: ut, vel induci poſſit, ſi ad impetrandum inveniatur non fuiſſe qualificatus, uno, quod maluerit, retento, alia libere reſignare, aut dimittere viris idoneis, perſonaliter reſidere volentibus: absque præjudicio tamen præſentantium, eligentium, aut collatorum: vel, ſi ſic honeſte talis induci recuſet, ut Summo Pontifici deferri per noſtrum Promotorem poſſit, tanquam ſurreptitie impetrans, ut alicui digniori de beneficiis reliquis provideatur per alios, quibus alias competit jus eligendi, conferendi, vel præſentandi.

XX. De rebus Eccleſiæ non alienandis.

NOn debet latere omnes & ſingulas perſonas Eccleſiaſticas, quod Gregorius X. prohibuit, ne Abbates, Prælati, cæterique Monachi, Clerici & Presbyteri Eccleſiarum & Monaſteriorum, Eccleſias & Monaſteria, vel quæcunque alia loca pia ſibi commiſſa, jura, reditus, ſeu poſſeſſiones, ac alia bona mobilia & immobilia eorundem, Laicis ſupponerent & ſubmitterent, de novo recognoſcerent, ſeu profiterentur, ſe tenere a prædictis Laicis, tanquam a Superioribus, ſeu aduoarent, (prout vul-

vulgariter in aliquibus partibus dicitur) adnoer e tenir a Seigneur) seu quomodolibet procurarent, sub quocunque colore custodiæ, guardiæ, regaliæ, advocationis, seu detensionis titulo. Et Nos etiam, addendo dicto Statuto Gregorii, præmissa sine consensu nostro, & nihilominus Capituli, vel Conventus, in illis locis, ubi sunt Capitula, vel Conventus, fieri prohibemus: si pœnam statutam in Decretali dicti Gregorii, quæ incipit: *Generali Constitutione* &c. & hæc est, situata in titulo *de Electione*, sexto libro, voluerint evitare. Et quoniam omnes ad istam Decretalem forte nescirent, aut non possent habere recursum, ne prætextu ignorantiæ incidant in laqueum: sciant omnes & singuli; quod præmissa facientes, aut fieri procurantes, excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto. Eandem quoque sententiam excommunicationis per hanc nostram Constitutionem se noverint incurrisse ipso facto, Abbates, Prælati, Presbyteri, cæteræque personæ Ecclesiasticæ Nobis subditæ, quæ de novo dabunt in feudum Laicis, jura, reditus, seu possessiones, aut bona Ecclesiarum, vel suorum Monasteriorum. Capitula, seu Conventus præmissa facientes, seu consentientes, interdicto Ecclesiastico subponentur. Cæterum quoniam per redituum, jurium & possessionum, bonorum Ecclesiasticorum venditiones, seu concessiones ad vitam, vel ad aliud longum tempus factas per Administratores, seu Rectores Ecclesiarum, Monasteriorum, seu Collegiorum, & præcipue per Regulares sub prætextu & colore utilitatis, vel necessitatis eorundem, magna dispendia & detrimenta quam plurima eisdem Monasteriis, & Ecclesiis cognovimus provenisse: adeo quod plures Ecclesiæ, & maxime Regulares, in nostra Dioecesi constitutæ, propter præmissa depauperatæ sunt, & tanta paupertate depressæ, quod jam quasi ad ultimum desolationis opprobrium sunt deductæ: idcirco cupientes indemnitatibus dictarum Ecclesiarum & Monasteriorum ex debito Pastoralis officii (quantum cum Deo possumus) providere, & contra talium venditionum incommoda, utilis provisionis adhibere remedia; imprimis illud, quod in *Concilio Viennensi*, quoad Religiosos statuitur, super præmissis, cum quibusdam additionibus, his nostris Synodalibus Constitutionibus duximus inserendum. Unde sciant cuncti Religiosi, nostrarum Civitatis, & Dioecesis, quod statutum est in dicto Concilio, ne quis Religiosus, Monasterio, Prioratui, Ecclesiæ, seu administrationi præsidens, jura, proventus, aut reditus, sive possessiones ejusdem, alicui ad vitam ejus, seu ad aliud certum tempus, pecunia exinde recepta, quovismodo concedat; nisi necessitas locorum, aut utilitas hoc exposcat; quo casu etiam non fiat, nisi de consensu Conventus, si Præsidens Conventum habet: & si non habet Conventum, de consensu Prælati proprii. Contrarium vero facientes pœnam suspensionis eo ipso incurrunt, per prædicti Concilii Statutum: nec recipienti jus aliquod acquiritur, ex concessione prædicta. Nos autem nostra auctoritate ordinaria, dicto Statuto per has nostras Constitutiones Synodales annectimus: Quod præmissa, in Civitate, seu Dioecesi Atrebatensi, non possunt fieri quoquomodo: etiam intervenientibus dictis solennitatibus & conditionibus, appositis in Concilio supra dicto, etiam si esset utilitas, vel necessitas, ut prætertur, absque nostris licentia & assensu. Contrarium vero facientes, ex nunc ab officio suspendimus, & recipientibus absque nostra auctoritate, decernimus jus aliquod non acquiri. Prohibemus insuper, ne quis dictas concessiones aliter, quam dictum est, recipiat, sub pœna excommunicationis: quam in contrarium facientes ferimus in his scriptis; ne impune transeant nonnulli, qui ad faciendum tales concessiones, quam plures personas Ecclesiasticas fraudulenter & malitiose frequentius inducunt. Cæterum quia, quod supra statutum & ordinatum est, quoad Ecclesias regulares, ad sæculares quoque Ecclesias Collegiatas & non Collegiatas nostrarum Civitatis & Dioecesis duximus extendendum. Inhibemus insuper, ne quis Ecclesiæ sæculari Collegiatæ, seu non Collegiatæ præsidens, venditiones, seu concessiones ad ali-

quod certum tempus, seu ad vitam faciat, omissis solennitatibus supradictis. Contrarium vero facientes, seu tales concessiones, aliter, quam dictum est, factas, recipientes, pœnas supradictas eo ipso incurrant. Collegia vero, seu Capitula, formam non servantia prædictam in talibus venditionibus, seu concessionibus, eo ipso sint suppostita Ecclesiastico interdicto. Statuentes etiam, cum necessitas & utilitas exegerit, tales concessiones, seu venditiones fieri ad vitam, vel ad certum tempus, solennitates, quæ sequuntur, ut præcludatur via fraudibus, observari. Et primo: quod in ipsis Ecclesiis Collegiatis, tam secularibus, quam regularibus, aliquid de bonis, juribus, vel reditibus, ad tempus, vel ad vitam vendere volentibus, ut præfertur, solennis & diligens capitulariter habeatur tractatus: scilicet, utrum necessitas hujus Ecclesiæ vendere volentis, vel utilitas exigat, aut suadeat, quod talis venditio, seu concessio celebretur: declareturque per eundem tractatum, certa summa vendenda. Secundo: quod si per hujusmodi tractatum, sic capitulariter factum, visum fuerit expedire, talem concessionem vel venditionem debere fieri, & concordatum etiam de summa; tunc vendere volentes ad Nos, vel Nobis absentibus, ad nostrum, seu nostros Vicarios Generales accedere habeant, ad declarandum causas & rationes inspectas in capitulari tractatu, quæ necessitatem, vel utilitatem inducant, vendendi dictam certam summam, de qua vendenda deliberatum est: quæ etiam nobis debeat declarari, & dictis declarationibus, Nobis, vel Vicariis nostris factis, ut præmittitur, petita licentia & obtenta vendendi taliter & talem summam. Tertio: quod dicta licentia petita & obtenta, & non ante, habeatur cum emptoribus, seu emere volentibus, venditionis tractatus, prout diligentius & utilius poterit: omnis singularis avaritiæ, commodique, vel utilitatis affectione cessante, Ecclesiarum vendere volentium utilitate pensata duntaxat: super quibus eorum conscientias oneramus. Dictoque tractatu inter vendentes & ementes concordato, scribantur in schedula dicti tractatus, & declarentur in scriptis reditus venditi, cum certis circumlocutionibus: designentur precia conventa, obligationes, conventiones, submissiones, contractum vallantes, ac omnia & singula, quæ inter hujusmodi contrahentes fuerint super his venditionibus concordata. Quarto: quod ad Nos, vel Vicarios nostros dicta schedula, seu scriptura minuta, antequam grossetur, deferatur vel mittatur, per Procuratorem vendere volentem, habentem speciale mandatum super hoc, nec non potestatem jurandi in animas Dominorum suorum, quod præmissa solennitas fuerit observata, pravitate & fraude cessantibus, absque privatis commodis & singularibus affectionibus, ad utilitatem Ecclesiæ fideliter & diligentius, quam fieri poterit, cum matura deliberatione, adhibita solennitate præfata, venditio prædicta tractata fuerit, & etiam concordata: ut tam per schedulæ inspectionem, quam per Procuratoris juratam assertionem, comprehendere possimus, an dictus tractatus, sine fraude & deceptione, fideliter & utiliter fuerit adhibitus: & utrum in dictis conventionibus, submissionibus, seu obligationibus sit aliquid illicitum, quod Canonicis obviet institutis, Ecclesiæ onerosum, dispendiosum, vel alias reprobandum. Quinto: quod tunc demum, visis & inspectis præmissis, ad libram justitiæ ponderatis, literæ dictæ venditionis grossentur, & per easdem Nobis, ut moris est, supplicetur, quatenus venditionem, seu concessionem, sic rite, utiliter & solenniter celebratam, dignemur nostra auctoritate ordinaria confirmare, sigilloque vendentium, una cum nostro, sigillentur, & etiam in veritatis testimonium roborentur. Et tunc demum, subsequuta confirmatione, & non ante, literæ tradantur emptoribus supradictis. Concessiones vero, seu venditiones aliter factæ ad vitam, vel ad certum tempus longum, quod nunc interpretamur ultra triennium, careant robore firmitatis, ne per eas emptoribus jus aliquod possit acquiri: dictosque venditores, seu emptores, ultra pœnas juris & Constitutio-

tionum Synodalium, decernimus arbitrarie puniendos. Statuimus præterea & ordinamus: quod nulli ex aliqua causa libros, calices, aut alia ornamenta Ecclesiastica audeant obligare. Quod si fecerint, cum non sint Domini Ecclesiarum, sed Procuratores tantum, furtum videntur committere, rem alienam, invito Domino quodammodo contrectando. Etiam caveant Prælati, Sacerdotes, Capellani, cæterique Ministri Ecclesiæ, quod officia, seu beneficia sibi commissa, seu res Ecclesiasticas, pro alienis debitis non obligent: quod si fecerint, sententiam excommunicationis, & suspensionis ab administratione Spiritualium, se ipso jure noverint incurrisse. Et si, durante tali suspensione, se Divinis immiscuerint, irregularitatis laqueum non evadent. Et nihilominus Ecclesiæ & beneficia pro alienis debitis obligata, ad solutionem nullatenus obligentur. Creditores etiam, res Ecclesiæ si titulo obligationis scienter recipiant, sciant se excommunicationis laqueo innodari. Beneficiati insuper immoderata debita non contrahant, ne propter defectum solutionis exinde scandalum oriatur. Inhibemus quoque sub pœna excommunicationis & privationis beneficiorum, ne quis in vita, vel in morte, bona Ecclesiastica, in fraudem, vel læsionem Ecclesiæ det fratribus, vel amicis carnalibus, aut liberis, seu etiam extraneis, aut de hoc aliquid acquirat eisdem: at per hoc, moderatam curialitatem faciendam prædictis personis, causa indigentiæ sublevandæ, vel servitii adhibiti, seu eleemosynæ, dum non fit in gravamen, seu læsionem Ecclesiæ, eisdem non intendimus prohibere. (*x*)

XXI. De Vita & Honestate Clericorum.

NUllus Sacerdos, aut alius Clericus beneficiatus, in domo sua teneat concubinam, fornicariam, aut mulierem suspectam, sub pœna excommunicationis, quam pœnam incurrunt ipso facto, tenentes notorie concubinam, aut continue mulierem in domo suspectam. Et non obstante, quod a Nobis, vel Vicariis nostris fuerint moniti, quod mulieres hujusmodi abjiciant, si post hujusmodi monitiones easdem mulieres duxerint retinendas, non propter hoc pœnas juris contra concubinarios latas tollere intendimus. Neminemque lateat, quod publici concubinarii, ipso jure a Divinis sunt suspensi: & si durante suspensione Divinis se immiscuerint, irregulares sunt, & etiam deponendi. Presbyteri quoque & Clerici, officia seu commercia sæcularia non exerceant, maxime inhonesta. Scribitur enim tam in Canone, quam in Sacra Scriptura, quod nemo Deo militans, debet se ipsum sæcularibus negotiis implicare. Tabernas prorsus evitent, nisi forte necessitatis causa, vel sint in itinere constituti. Inhibemus Curatis, Decanis, & aliis Beneficiatis nostræ Diocesis, ne in domibus Ecclesiarum tabernas, vel vinum venale teneant, & hoc sub pœna excommunicationis & decem librarum Parisiensium. Evitent perjuria, scientes, quod perjurus est infamis, nec potest ferre testimonium, etiam si fuerit de perjurio emendatus, & inhabilis ad obtinendum beneficium Ecclesiasticum, & privandus obtento: quia perjuris & infamibus portæ dignitatis patere non debent. Ad aleas, seu taxillos non ludant, nec eisdem intersint. Clerici conjugati gaudere non possunt Privilegio Clericali, nisi tonsuram & vestes deferant Clericales: & tunc trahi non possunt criminaliter vel civiliter ad judicium sæculare, pro commissis ab ipsis excessibus, vel delictis, nec pro eisdem etiam pecunialiter ab eis quovis modo condemnari. Et quicunque tales percusserit, seu in eos manus violentas injecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, prout in Bonifaciana Constitutione, situata in titulo: *De Clericis conjugatis, Libro sexto*, continetur. Quare Decanis & Curatis districte præcipimus, & mandamus, quatenus hoc Statutum, saltem semel in mense, in Ecclesiis suis publice & intelligibiliter exponant, ad finem, quod

L l 3

(*x*) *In antiq. sequitur*: De observatione Jejuniorum, *quod Caput vide hic post Tit.* De Festis colendis.

quod dicti conjugati Clerici sint magis cauti, per delationem habitus & tonsuræ sibi providere contra malitiam justitiæ sæcularis: quia Clericis Laicos oppido infestos testatur antiquitas, cui merito est fides & reverentia adhibenda. In Bonifaciana Constitutione situata: *De vita & honestate Clericorum, Libro sexto*, cavetur expresse: quod Clerici, qui abjecta Clericali dignitate, se goliardos exhibent, aut buffones: si per annum artem illam exercuerint; eo ipso perdunt privilegium Clericale: & si tempore breviori, & tertio moniti, non resipuerint, similiter ipso jure amittunt dictum privilegium. Et quia per inhonestatem indecentem, & minus curiosam formam vestium, Ecclesiasticæ quam plurimum detrahitur honestati, statusque personarum Ecclesiasticarum vilipenditur in immensum, non sufficimus admirari, quod Presbyteri, Curati, & Capellani, & alii Beneficiati, vestes adeo indecentes & inhoneste ac curiose formatas deferunt. Ita ut magis ex forma habitus milites, scutiferi, meri laici, seu sæculares apparent, quam Clerici & Ecclesiasticæ personæ. Unde inspecto eorum elato & superbo habitu, sæculares scandalizantur, & assumunt exempli perniciem, & inhonestatis signum ab illis, a quibus merito deberent accipere normam totius humilitatis, ac devotionis exemplum: ita quod pereunti populo viam perditionis ostendunt, qui debuerunt esse ductores ad vitam. Hinc est, quod nos (quantum ex alto conceditur) perniciosam curiositatem talium refrænare volentes, omnibus & singulis personis prædictis sub pœna Canonica præcipimus & mandamus: quatenus in colore, & forma honesta de cætero deferant indumenta non longitudine nimia aut brevitate notanda. Pannis viridibus aut rubeis excessive non utantur: sint vestes superiores prædictarum personarum talares, clausæ, & si non clausæ, saltem non strictæ, sed largæ & honestæ, secundum quod decet statum Clericalem. (y) Sciant autem Clerici quicunque, quod in Concilio Viennensi statuitur, sub certis pœnis, hic inferius contentis: & nos illud Statutum sub eisdem pœnis præcipimus, exacta diligentia observari; ne Clerici, quicunque sint, virgata, radiata, seu partita veste utantur, nisi rationabilis causa subsit, puta timoris, vel alia, quæ juste possit rationabilis arbitrari. Alioqui tales vestes deferentes, si fuerint Beneficiati, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, sint ipso facto suspensi. Si vero non Beneficiati fuerint, tamen in Sacris Ordinibus circa Sacerdotium constituti, per idem tempus redduntur eo ipso inhabiles ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si simplex Clericus est, non Beneficiatus, nec in Sacris constitutus, qui tales vestes insimul & tonsuram portaverit publice Clericalem, & non alias, per sex menses pœnas prædictas inhabilitatis incurrit. Obtinentes vero dignitates, personatus, seu beneficium, cui cura animarum imminet, nec non cæteri Sacerdotes & Religiosi, quilibet Beneficiati, qui per exteriorem habitum morum intrinsecam debent prætendere honestatem, si tales vestes (nisi ex rationabili causa) publice portaverint, ut præfertur, per annum a perceptione fructuum suorum beneficiorum suspensi sunt eo ipso. Sacerdotes vero Religiosi, non Beneficiati, per annum similiter pœnam inhabilitatis incurrant. (z) Prohibemus insuper, quod Clerici, præ-

(y) *Additur in antiq.* Vestes strictas a parte anteriori boutonnatas, longas manicas in supertunicalibus: cornetas longas capuciorum: sub pena excommunicationis, & decem librarum Parisiensium penitus prohibentes, nisi equitando: vel si causa timoris contigerit, habitum transformari.

(z) *Additur in antiq.* Sed & tales, & quicunque Clerici, utentes epitogio, seu tabardo fuderato: usque ad oram: & ita brevi, quod vestis inferior notabiliter videatur: ipsum epitogium Clerici seculares & Religiosi, administrationem habentes: teneantur infra mensem pauperibus erogare. Ceteri vero Religiosi administrationem non habentes: teneantur illud Superioribus suis infra idem tempus assignare, in pios usus convertendum. Alioquin beneficiati penas predictas suspensionis: non beneficiati inhabilitatis per idem tempus se noverint incurrisse.

præsertim Beneficiati, caligis fericeatis, rubeis, aut viridibus publice non utantur. Et fciendum eft, quod Innocentius III. ftatuit in Concilio Generali, quod Clerici, maxime in Ordinibus conftituti, & Ecclefiaftica beneficia obtinentes, coronam & tonfuram deferant congruentem, fe Divinis officiis, & aliis bonis ftudiis exerceant diligenter, & quod pannis rubeis aut viridibus, feu fericeis, frenis, fellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam fuperfluitatem habentibus, non utantur, nifi eis de dignitate Ecclefiæ, vel nobilitate fcientiæ competere valeant. In his vero & aliis ornatibus, & curiofitatibus exceffivis, præcipimus & mandamus prædictis perfonis Ecclefiafticis, tantam tenere moderantiam, & honeftatis menfuram; quod non folum ab intus, fed ab illis, qui foris funt, poffint habere teftimonium totius honeftatis. Ita quod inceffus, ftatus, & habitus eorum, nullius offendat afpectum: fed afferat fanctitatis & fanctæ converfatinnis exemplum. Præterea inhibemus diftricte, & fub pœna excommunicationis, & centum Solidorum Parifienfium, ne quis Sacerdos propriæ fornicationis filios, aut filias in domo fua, vel Parochia tenere præfumat: quoniam ex hoc fcandalizatur populus, & eorum peccatum in Cleri opprobrium divulgatur. Sub pœna quoque excommunicationis, & viginti librarum, omnibus Clericis & Presbyteris, nec non & Religiofis firmiter inhibemus, ne arma ulla deferant: (*a*) nifi cafibus a jure permiffis. Presbyteri curati, feu Religiofi honefte in fuis domibus & hofpitiis converfentur, nec teneant in eisdem turpia officia, per quæ Clericis & eorum ordini fcandalum generetur. Sufpecta hofpitia non habeant, nec lufores, aleatores, meretrices, & hujusmodi viles perfonas, recipiant, nec cum eis converfentur. Contrarium vero facientes, pœnam privationis a beneficio (fi Beneficiati fuerint) poterunt formidare. Non Beneficiati vero fint inhabiles per quatuor menfes, ad beneficium Ecclefiafticum obtinendum: conjugati autem Clerici, in decem libris monetæ currentis mulctentur: & quia ex præmiffis folent evenire pericula quamplurima; idcirco Decanis, Curatis, & eorum loca tenentibus, fub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus: quod moneant etiam Laicos Parochianos publice in Ecclefia, anctoritate noftra, quod nullus, etiam Laicus, teneat in domo fua ludum taxillorum, nec recipiat in domum fuam meretrices, cum ex talibus plura fcandala fæpe, nec non pericula foleant evenire. Alioqui trina monitione fic publice facta, dictos Laicos, talem domum tenentes, & præmiffas viles perfonas tenentes, & frequenter recipientes, diebus Dominicis & Feftivis excommunicatos denuncient: quia eos in his fcriptis excommunicamus; abfolutionem talium, Nobis, aut Officiali noftro penitus fervantes. Clerici, Presbyteri, Beneficiati, vel in Sacris Ordinibus conftituti, non debent effe mercatores, vel mercimoniis intendere, nec vilius emere, ut carius vendant: ifta enim funt negotia fæcularia, quibus militans Deo nnn debet fe implicare. Non fint errabundi, nocte incedentes, rixofi, vel ebriofi, laudabiles & honeftas confuetudines locorum, & Ecclefiæ, in quibus habitant, fervent, fi Divinam & noftram volunt effugere ultionem. Circa vero Regulares, quantum ad formam, & honeftatem veftium & habitus, decretalem: *Ne in agro*, una cum Conftitutionibus Benedicti, nec non & confuetudines laudabiles fuæ religionis præcipimus diligentius obfervari.

XXII. *De Scholis & Magiftris.*

CUm intelligamus, quantum ad vitæ, morumque honeftatem promovendam momentum adferat teneræ ætatis prima educatio: Quantum quoque

(*a*) *In antiq.* Videlicet cultellum magnum, cufpidatum, mifericordiam, enfem, gladium, bouquellarium aut alias armaturas: nec vadant armati, feu armis prædictis: aut aliis non utantur, nifi proficifcendo pedes vel eques de villa ad villam. Et tunc liceat eis folum portare enfem cum bouquellario: feu cultellum, vel mifericordiam, & non alias armaturas absque noftra, vel Officialis noftri licentia fpeciali.

que intersit Reipublicæ Christianæ, quomodo & a quibus, & quos auctores doceatur rudis adhuc, tenacissima semel conceptarum opinionum juventus: e qua quidam vel ad Ecclesiarum regimen, vel administrationem Reipublicæ, aliquando assumendi erunt, statuimus & ordinamus, ut nemo posthac in nostra Dioecesi, ad trivialem Scholam regendam admittatur, quolibet etiam prætextu, nisi qui de eruditione, moribus, vita, fide, ac religione sua, probe fuerit examinatus ab illo, vel illis, cui vel quibus in singulis urbibus, aut celebrioribus pagis nostræ Dioecesis, nostra auctoritate hoc examinationis munus delegabimus, qui soli idoneos admittere, & inidoneos rejicere debebunt, & eos tantum libros juventuti prælegendos dictabunt, quos Catholicarum Academiarum ac Universitatum judicio probatos esse cognoverint, secundum Catalogos, cum Lutetiæ, tum Coloniæ, & Lovanii evulgatos, atque excusos; si qui autem Ecclesiarum Scholastici, Magistratus civiles, ædiles, aut Provisores, etiam qui suis propriis impensis Scholas erexerunt, præsumpserint Scholis præficere Præceptores aut Rectores, qui non fuerint, ut præscriptum est, per nostrum Commissarium, aut Commissarios prævia legitima præsentatione sic examinati & admissi, sciant se pro illa vice præsentationis aut institutionis jure privandos, ipsosque Magistros a sua præfectura dejiciendos.

XXIII. *De cessione bonorum facienda.*

Quia plerique Curati, Capellani, & alii Beneficiati nostræ Dioecesis famæ suæ prodigi, indifferenter facultatum suarum faciunt cessiones, (quas vocant distributiones) cum talia facere nequeant, quin apud bonos & graves saltem facti infames sint, & eorum opinio gravata remaneat. Idcirco circa hunc abusum (prout possumus) providere volentes: statuimus & ordinamus, ut nullus Curatus, seu Capellanus, se debitis onerare valeat absque nostra, vel Officialis nostri licentia speciali, ultra medietatem valoris sui beneficii. Quam quidem æstimationem, secundum taxationem decimæ haberi volumus: scilicet, ut summa debiti, medietatem taxationis decimalis nequaquam excedat. Species namque dilapidationis est, majora contrahere debita, quam requirat potentia facultatis: & quisque juxta eas facultates debet expensas suas omnibus modis mensurare. Contrarium vero facientes, tanquam dilapidatores, decernimus pœna Canonica feriendos. Cæterum ut circa miserabiles cessiones, quas frequenter debitores faciunt contra suos Creditores, in Curia nostra Atrebatensi: viam malitiis & fraudibus, prout est nobis possibile, præcludamus; Statuimus, ut nullus debitor ad bonorum cessionem per Officialem nostrum de cætero admittatur, nisi prius proclamatione facta publice, plebe astante, aliqua die Dominica in Ecclesia, ubi dictus debitor Parochianus existit, per Rectorem Ecclesiæ, vel ejus Vicarium, dum Missarum solennia celebrantur, statim post Offertorium, dicendo: quod talis in Curia nostra vult facere cessionem contra talem. Et de hoc Officiali constet legitime per rescriptionem Curati: quas proclamationem & rescriptionem, per dictum Curatum decernimus faciendas, sub excommunicationis pœna. Die vero ad cessionem faciendam assignata, coram Officiali nostro, antequam recipiatur cessio hujusmodi, cedere volens, scalam ascendere habebit in ingressu portæ claustri ad hoc deputatam: & ibi stabit a prima pulsatione tertiæ, usque ad finem magnæ Missæ, & his peractis ad cessionem admittatur, & non ante, aliis solennitatibus, hactenus circa talem cessionem in nostra Curia observatis, nihilominus in suo robore duraturis.

XXIV. *De Usuris & usurariis contractibus.*

Usurarum vorago, quæ animas devorat, & exhaurit damnabiliter facultates, est in partibus istis tanto studiosius inhibenda, & tanto curiosius compescenda, quanto in eisdem partibus magis, quam alibi pullulat, & for-

fortius invalescit. Quapropter omnibus & singulis tam Clericis, quam Laicis subditis nostris inhibemus, ne usuras, aut contractus usurarios exerceant quoquo modo. Et ne quis hujusmodi nostram prohibitionem infringere valeat: mandamus Decanis, Curatis, aut eorum loca tenentibus sub excommunicationis pœna; quatenus hujusmodi prohibitionem nostram, singulis diebus Dominicis & Festivis, in Ecclesiis suis studeant publicare. Qui vero contra prohibitionem prædictam usuras aut contractus usurarios exercuerint, (ut præfertur) excommunicationis sententiam eo ipso incurrant: uxorque ejus, & familia, sint etiam suppositæ Ecclesiastico interdicto: & tales denuncientur per Decanos & Presbyteros curatos, interdicti & excommunicati publice, talibusque, Decani & Curati prædicti, ingressum Ecclesiæ interdicant: quousque ad emendam competentem devenerint, & absolutionis beneficium meruerint obtinere: restitutis prius usuris, vel cautione idonea, secundum juris dispositionem præstita Nobis, vel Officiali nostro de restituendo easdem. Cæterum illi, quos fama publica attestatur usurarios, nec eorum familia, quoquo modo ad Communionem altaris, seu Ecclesiasticam sepulturam admittantur, nec oblationes talium recipiantur in Ecclesia. Recipientes vero talium oblationes, restituere compellantur. Et qui eos Ecclesiasticæ tradiderit sepulturæ, donec ad arbitrium nostrum, vel Officialis nostri satisfecerit, juxta Lateranense Concilium ab officii sui maneat executione suspensus. Et nihilominus hodie, per Decretalem Clementis quinti, eo ipso sententiam excommunicationis incurrit. Et sciendum est, quod usurarii publici & manifesti, quamquam in ultima voluntate mandaverint, de receptis usuris satisfieri, indistincte vel expressa certa quantitate: Nihilominus tamen debet eis Ecclesiastica sepultura denegari, donec de usuris, prout suppetunt facultates eorum, plenarie fuerit satisfactum illis, a quibus extortæ fuerint, vel cautio sufficiens Nobis, vel Officiali nostro sit præstita, vel Curato loci de mandato nostro, vel nostri Officialis, juxta dispositionem Decretalis Gregorii decimi, quæ incipit: *Quanquam*; & situata est in titulo: *de Usuris, Libro sexto.* Ubi etiam prohibetur, quod nullus testamentis manifestorum usurariorum intersit, aut ad confessionem admittat eosdem, sive eos absolvat, nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum idoneam præstiterint cautionem. Cujus contrarium faciant multi Curati, qui tales, nobis inconsultis, absolvunt, & ad Ecclesiastica Sacramenta recipiunt, licet eis denegent sepulturam. Quod fieri sub pœna gravissima, pro nostro arbitrio moderanda, firmiter prohibemus. Et cavetur ibidem etiam, quod testamenta usurariorum prædictorum facta aliter, quam sit dictum, sunt irrita ipso jure: Et quia posset esse dubium apud multos, qui dicantur usurarii manifesti; usurarios manifestos volumus intelligi, de quibus constat per confessionem eorum, extra Confessionem Sacramentalem factam, vel per sententiam Judicis, quod sunt usurarii, & illos etiam, qui super usuris sunt publice diffamati, vel qui ita publice se exhibent usuris, quod omnibus apparet ipsos esse usurarios manifestos. Sciendum, quod illi tenent fenestras publicas, vel mensam numulariam ad exercendas usuras, vel aliud quodcunque signum, per quod usurarii cognoscuntur. Sunt vero quidam, qui in contemptum Dei & Ecclesiasticæ disciplinæ de Ecclesiis, vel Cœmeteriis propriis Parochialibus, excommunicatos & usurarios prædictos, eorum uxores aut familiam defunctos, in fraudem volentes circumvenire vindictam, & usuram damnabiliter retinere, antequam restituant usuras, vel idoneam præstiterint cautionem, ut præfertur, deportant, vehunt, quadrigant, vehi, portari, seu quadrigari faciunt, ad aliquas Ecclesias vel cœmeteria, exemptas & non exemptas in nostra Diocesi, & extra, ut ibidem Ecclesiasticam recipiant sepulturam: tales & dantes auxilium, vel favorem, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt: eandemque pœnam incurrunt, si prædictos, modis præmissis, transferant, vel transferri faciant, ut præfertur, vel ad hoc dent

dent auxilium, consilium, vel favorem, etiam si non fuerint mortui, sed infirmi, in mortis articulo constituti: & quos super præmissis culpabiles sciveritis, nominatim excommunicatos nuncietis publice, donec ad emendam venerint competentem. Insuper sciendum est, quod communitas locorum, aut quicunque Judices seculares, quovis nomine nuncupentur, vel eorum Vicarii, dictantes, vel scribentes statuta super usuris, cum juramento, vel sine juramento solvendis, vel solutis non repetendis, vel judicantes secundum prædicta statuta, vel non delentes ea de suis libris infra tres menses, vel illa servantes, excommunicati sunt ipso jure. Usurarii quoque edere debent, & tenentur contra se, in causis usurarum, codices suarum rationum: & sustinentes pertinaciter, quod exercere usuras non sit peccatum, sunt velut hæretici puniendi; prout hæc omnia in Decretali unica, situata in *titulo: de Usuris, in Clemen.* plenius & seriosius continentur. Et quia nonnulli iniquitatem suam palliare sub dissimulatione volentes, cum ad usuras exercendas intendunt, & usurarios contractus exercent, licet revera hujusmodi faciant, contractus, puta, emptionis, vel depositi, aut similes confingunt: aut si instrumentis, aut literis, sive chartis, tales contractus simulatos inscribi faciunt: idcirco cum magis attendi debeat: quod agitur, quam quod quadam dissimulatione concipitur, tales non obstantibus dictis simulationibus, usurarios reputamus, & pœnis ligatos decernimus, supra contra usurarios inflictis, fulminatis, & etiam promulgatis. Notarios vero, tales contractus simulatos scienter recipientes, & etiam conscribentes, tanquam falsarios, decernimus puniendos. Decernimus etiam, ne Usurarii publici, vel supra hoc diffamati, ut supra, ad levandum prolem de Sacro Fonte, nullatenus admittantur.

Ut vero (*b*) minor fœneratoribus fœnerandi tribuatur facultas, & in odium usurarum in hac præsenti Synodo statuimus, & etiam prohibemus sub pœna interdicti, suspensionis, & excommunicationis, nec non quadraginta librarum Parisiensium piis usibus applicandarum, ut nec Collegium, nec alia Universitas, nec singularis persona, personas alienigenas, vel alias, ab ipsorum terris non oriundas, pecuniam fœnebrem publice exercentes, recipiant ad morandum in terris suis, domos conductas, vel alias nullo modo habere permittant, sed hujusmodi usurarios expellant a suis terris; & domibus. Nemo talibus de cætero domos locet, vel sub alio titulo concedat. Qui vero contra hujusmodi nostram Constitutionem & inhibitionem attentare præsumpserit, si Collegium sit, vel Universitas, in ipsos interdicti: si vero personæ Ecclesiasticæ, suspensionis: & si personæ singulares laicæ fuerint, in ipsas excommunicationis sententiam promulgamus, & declaramus, eas dictam pœnam quadraginta librarum Parisiensium incurrisse, nisi tamen infra mensem a die notitiæ hujusmodi usurarios expulerint, eorum loca, & terras Ecclesiastico interdicto supponentes. Mandamus præterea omnibus Ecclesiarum Rectoribus, quatenus tales, si eorum notitiam habuerint, nec non omnes & singulos usurarios palam & publice excommunicatos, in suis Ecclesiis diebus Dominicis publicent & nuntient, eorum liberis, & uxoribus, & familia interdicto Ecclesiastico suppositis nostra auctoritate, sine alterius exspectatione mandati. Quibus dicti Curati Sacramenta Eucharistica præbere, aut sepulturam ministrare nequaquam præsumant, absque nostra, seu Curiæ nostræ licentia speciali, de qua per literas suis Curatis fidem facere teneantur.

XXV. De Testamentis.

Libera sit voluntas decedentibus ordinandi de rebus suis, & Executores eligendi fideles, qui bona testatoris post mortem recipiant, & describant ac distribuant secundum rectam dispositionem ipsius. Electi vero Executores onus executionis in se suscipientes, de bonis testatoris, præsertim mobilibus, & ad executionem spectantibus, infra mensem a die obitus defuncti,

(*b*) *Paragraphus hic decerptus est ex Constitutionibus Synodalibus Petri Mansuerii, Episcopi Atrebatensis, editis anno* 1375.

functi, numerandum, sub manu publica, vel saltem in præsentia Curati loci, & sub sigillo Parochialis Ecclesiæ, vel, ubi fieri præmissa non possent commode, sub fide dignorum testimonio, inventarium facere teneantur, in quo omnia bona prædicta & nomina debitorum, executores scribant, & eorum valores seu precia, juxta æstimationem, per æstimatores locorum super hoc juratos, plenarie declarentur. Factoque inventario, executores hujusmodi per se, vel per alium, cum testamento & inventario prædictis, ad Officialem Curiæ nostræ Atrebatensis se transferant, & coram eo se præsentent infra alium mensem. Et de hujusmodi testamento, & inventario copiam faciant, & eidem Officiali tradant, quam penes Curiam nostram prædictam volumus remanere, ut per hujusmodi copiam possit Officialis prædictus plenius informari de fidelitate, diligentiaque dictorum Executorum, & ut negligentiam, seu defectus eorum melius deprehendere valeat, & etiam corrigere & supplere, nec non & dictos Executores, si necesse fuerit, utilius possit instruere, qualiter se habere debeant in executione prædicta. Statuimus etiam & ordinamus, quod hujusmodi executores, voluntatem testatoris infra annum a die mortis adimpleant, & teneantur juxta provisionem Canonicam & civilem, executioni debitæ demandare; alioqui ad Nos, seu Officialem nostrum, ex tunc hujusmodi executio totalis, si in nullo fuerit adimpleta, vel in parte restante adimpleri (ubi in parte fuerit executa) devolvatur. Statuimus præterea & præcipimus, quod executores hujusmodi de suscepto, vel suscipiendo in posterum executionis officio, infra annum a die executionis susceptæ, vel saltem post lapsum anni, (quam cito commode poterunt) Nobis, vel Officiali nostro prædicto teneantur reddere rationem: quod si non fecerint, una monitione pro omnibus peremptorie præmissa, si Prælatus est, vel Presbyter, eo ipso suspensus sit a Divinis: alia vero persona quæcunque sententiam excommunicationis incurrat. Et est sciendum, quod Religiosus in sua ultima voluntate ab aliquo executor deputatus, non potest, cum nec velle, nec nolle habeat, hujusmodi onus executionis in se suscipere, vel exequi hujusmodi voluntatem: nisi primo a Superiore suo petita licentia, & obtenta: sed si prædicti Religiosi, etiam exempti de voluntate & licentia suorum Superiorum, onus alicujus executionis in se susceperint, tenentur absque dolo & fraude, etiam si Prælationis fungantur officio, non obstante exemptione quacunque, de suscepto executionis officio, locorum Ordinariis reddere rationem: Et si contra id reperti fuerint deliquisse; per eosdem Ordinarios, quocunque non obstante privilegio, pœna debita castigari. Prout hæc, & alia plura statuuntur in Concilio Viennensi: & Nos juxta idem Concilium statuimus; quod dicti Religiosi quicunque nostræ Diocesis executores, ut præmittitur, deputati, vel deputandi, inventarium facere, copiam dare, & rationem reddere infra annum, ut præmittitur, teneantur, non obstante privilegio, seu exemptione quacunque: alioqui pœnis subjaceant prædictis. Insuper sciendum est, quod si plures executores fuerint a testatore simpliciter deputati, uno eorum mortuo, aut in remotis agente, vel alias legitime impedito, vel exequi nolente, alius potest voluntatem prædictam exequi & libere adimplere, nisi aliud fuerit a testatore ordinatum, prout in Bonifaciana Constitutione continetur plenius.

Præcipimus quoque Curatis nostræ Diocesis, & eorum loca tenentibus, ut Testamenta, quæ scient non esse infra annum executioni demandata, vel de quibus non est ratio reddita, Decanis denuncient infra mensem a tempore notitiæ, ut iidem Decani infra alium mensem Nobis, vel Officiali nostro non differant nunciare; quo id, quod statutum est, de inventario, & copia ipsius facienda, diligentius observetur. Præcipimus omnibus & singulis Presbyteris, Curatis, Civitatis & Diocesis Atrebatensis, & eorum loca tenentibus, sub pœna inobedientiæ & sexaginta solidorum, quatenus Executores testamentorum suæ Parochiæ moneant diligenter, & præ-

cise super dicto inventario (ut præmittitur) faciendo, & copia ipsius, nec non & testamenti, ut supra tangitur, Nobis, vel Officiali nostro facienda: & Nobis rescribant de hujusmodi monitione & nomina dictorum executorum insinuent, & certificent, an monitioni suæ parere velint, an non, & responsionem plene conscribant. Quoniam si lapsis temporibus, quoad præmissa, ordinationem dicti executores non adimpleverint, quod de inventario & copia superius extitit ordinatum, diligenter ut præfertur, moniti per Curatos, ex tunc sententiam excommunicationis ipso facto incurrunt. Insuper ordinamus, & præcipimus sub pœna quadraginta solidorum, Curatis, Decanis, & eorum loca tenentibus, quod copiam testamentorum factorum, vel authorizatorum, Nobis infra mensem a tempore mortis testatoris, tradant & faciant. Et hoc idem sub pœna privationis officii Notariis Curiæ nostræ, nec non Tabellionibus publicis duximus injungendum.

XXVI. *De inhumatione corporum.*

BOnifaciana Constitutione cavetur, & etiam inhibetur universis Religiosis & Sæcularibus, Presbyteris & Clericis, cujuscunque status & conditionis existant, ne aliqui ad vovendum, jurandum, seu fide interposita promittendum, aliquem, seu aliquos inducant, quod apud eorum Ecclesias eligat, seu eligant sepeliri, vel jam electam sepulturam non immutent: & si secus fuerit attentatum, electio nulla est ipso jure. Et hi, qui sepulturam sic eligunt, apud Ecclesias electas sepeliri non possunt: nec alibi eligere possunt sepulturam, sed debent sine quocunque obstaculo, sepeliri apud illas Ecclesias, apud quas essent sepeliendi, si sepultura non electa decessissent. Et si dicti Religiosi vel seculares, prædictos, sic eligentes sepulturam, sepeliant: tenentur & sunt obligati, tam ad restitutionem corporum, si petantur, quam aliorum omnium, quæ hujusmodi occasione sepulturæ provenerint quomodolibet, infra decendium integraliter faciendam: quam nisi fecerint, elapso dicto decendio; Ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non & Cœmeteria eorundem, ipso facto & tam diu maneant Ecclesiastico suppositæ interdicto, donec ab eis facta fuerit plenaria restitutio omnium prædictorum. Et nihilominus ultra istam pœnam, violatores primæ partis hujus constitutionis: nempe inducentes aliquos ad vovendum, jurandum &c. per Decretalem Clementis V., quæ incipit: *Cupientes*, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, a qua per alium, quam per Sedem Apostolicam (præterquam in mortis articulo) absolvi non possunt. Sub pœna quoque excommunicationis prohibemus, ne quis infra Ecclesiam, vel Capellam tradatur, seu tradi permittatur Ecclesiasticæ sepulturæ, sine nostra, vel Officialis nostri licentia speciali, & nisi dotaverit Ecclesiam, ad minus de tribus solidis reditualibus bonæ monetæ; nisi tamen fuerit Dominus loci, villæ, seu primogenitus ejus, Patronus, aut Sacerdos, sive Capellanus Ecclesiæ, seu Capellaniæ. Item sub pœna excommunicationis prohibemus, ne quis excommunicatos, suspensos, vel suppositos Ecclesiastico interdicto, aut non Christianos, nec eos, qui subitanee discesserint, sine nostra licentia cum illa clausula, *si Catholice vixerint*, &c. aut suspensos in patibulis, tradat, vel tradi faciat quomodolibet, aut procuret tradi Ecclesiasticæ sepulturæ, seu in hoc faciendo det auxilium, consilium, vel inventionem, quousque fuerint a præmissis Canonice absoluti, seu a Nobis de ipsis inhumandis obtenta fuerit licentia specialis. Caveant omnes Sæculares, & Religiosi quicunque, ne quem sepeliant extra Parochialem Ecclesiam, sine Curati licentia, aut nostra, aut Officialis nostri. Et Sæculares, aut Religiosi quicunque, etiam exempti, qui sine proprii Curati licentia, seu nostra, vel Officialis nostri, Matrimonii solennizationem, benedictionem nuptialem, sepulturam, administrationem Sacramenti Extremæ Unctionis, & Eucharistiæ, aut aliqua alia Sacramenta Eucharistica alibi, quam in Parochiali Ecclesia, cujus recipiens Paro-

Parochianus extiterit, conferunt, faciunt, vel impendunt, aut aliquos ad præmissa admittunt, & quicunque alibi, & alias, quam dictum est, præmissa recipi, conferri, aut impendi sibi facit, vel ad ea recipienda quovis modo procurat, dantes & recipientes hujusmodi, aut etiam procurantes, & dantes in præmissis opem, consilium, aut favorem; per has nostras Synodales Constitutiones, sententiam excommunicationis ex eo ipso incurrant, illis duntaxat exceptis, quibus præmissa ex speciali licentia a Sede Apostolica sunt concessa. Et idcirco districte præcipimus Curatis, ut in Ecclesiis suis tales excommunicatos publice denuncient diebus Dominicis & Festivis, nec illos, quos tales sciverint, ad Divina officia, seu Ecclesiastica Sacramenta admittant, & eisdem ingressum Ecclesiæ nominatim interdicant, & moneant omnes Parochianos suos: ut quicunque de prædictis transgressionibus habebit, vel habet notitiam, quidquid sciverint, Nobis, vel Officiali, seu Promotori Curiæ nostræ infra septem dies significent, ubi requisiti fuerint; alioqui excommunicationis sententiam eo ipso incurrunt. Per hoc autem Statutum non intendimus, quin Prædicatores, & Minores, Nobis debite præsentati, & a Nobis licentiam obtinentes, possint audire confessiones, & ad Ecclesiasticam sepulturam (sine præjudicio Parochialis Ecclesiæ) recipere eos, qui apud ipsos eligunt, seu eligent sepeliri. Insuper inhibemus districte, & sub pœna suspensionis (quoad personas in Sacris Ordinibus constitutas) & excommunicationis (quoad alias) ne de cætero fiant pacta, aut conventiones inter Prælatos, & Rectores Ecclesiarum, & hæredes, seu executores defunctorum, videlicet, super funeralibus, pannis sericeis, cereis candelis, quæ circa funera in Ecclesiis debent apponi; sed cum gratiarum actione, recipiant personæ Ecclesiasticæ illa, quæ circa funeralia apponentur, nec prædicti hæredes compellantur apponere, nisi quod eis placuerit, & quod est in talibus fieri consuetum. Tales enim conventiones non carent specie Symoniæ, & multotiens sunt in Ecclesiarum dispendium, & gravamen. Statuimus, quod dicti Curati Civitatis, Villæ & Diocesis Atrebatensis, vel eorum saltem Capellani, cum corporibus, seu cadaveribus Parochianorum suorum (dum ad sepulturam deferentur) personaliter incedant, eadem conducendo in habitu decenti cappæ, vel superpellicei cum stola, aqua benedicta, & cruce antecedentibus, dicentes orationes, ad hoc dici consuetas, & ordinatas, propter animarum utilitatem, Ecclesiæ honestatem & populi devotionem.

XXVII. De Privilegiis & Privilegiatis.

Quoniam Religiosi, maxime privilegiati & exempti, prætextu suæ exemptionis & privilegiorum, multa committunt, quæ ipsis infamiam pariunt, & aliis inferunt læsionem, sciant Curati, quod Religiosi, etiam exempti, aut privilegiati, qui Clericis, aut Laicis Sacramentum Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, Matrimonia solennizare (sine Parochialis Presbyteri licentia speciali) præsumpserint, eo ipso, per Constitutionem Clementis V., editam in Concilio Viennensi, sententiam excommunicationis incurrunt, a qua nisi per Sedem Apostolicam absolvi non possunt. Religiosi quoque prædicti, qui excommunicatos a Canone, præterquam in mortis articulo, & in casibus a jure permissis, vel per privilegia concessis eisdem, vel a sententiis per Statuta Synodalia promulgatis, seu a pœna & culpa (ut verbis eorum utamur) absolvere præsumpserint, eandem sententiam excommunicationis incurrant ipso facto, per Sedem Apostolicam absolvendi. Quare omnibus Decanis & Presbyteris curatis, & eorum loca tenentibus, districte præcipiendo mandamus; quatenus eos (quos constiterit esse tales) nominatim, & nihilominus in generali omnes in præmissis excedentes, in eorum Ecclesiis diebus Dominicis & Festivis excommunicatos palam & publice studeant nunciare, nullo eis super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante. Exempti & Privilegiati,

giati, & quicumque alii, qui fepeliunt in cœmeteriis corpora defunctorum, tempore interdicti (nifi in cafibus permiffis a jure) vel excommunicatos publice, aut manifeftos ufurarios fcienter, excommunicati funt ipfo facto, nec poffunt abfolvi, donec fatisfecerint (ad arbitrium Diocefani) eis, quibus præmiffa injuria fuerit irrogata, ut in Decretali prima, *de Sepulturis*, in Clementinis plenius continetur. Præterea quantumcunque exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, five contractus initi, aut rei, de qua agitur contra ipfos, poffunt coram Epifcopis, & eorum Officialibus, feu locorum Ordinariis conveniri, & illi quoad hoc in eos, fuam jurisdictionem exercere, prout fieri rationis, ut cavetur exprefle in Conftitutione Innocentii IV., edita in Concilio Lugdunenfi, quæ incipit: *Volentes*. Quod debet intelligi, nifi contra illam Decretalem, privilegium obtineant fpeciale, quod, per hæc privilegia oftendenda, juxta Bonifacianam Conftitutionem, quæ incipit: *Cum perfonæ*, poterit apparere.

XXVIII. De veneratione Ecclefiarum, vel Cœmeteriorum.

Signum indevotionis eft in facris locis fordes negligere, quæ non decent in prophanis: Et idcirco ftatuimus, & præcipimus, quod Cœmeteria honefte claudantur, ne beftiæ, ficut porci, anferes, & animalia bruta, ibidem faciant fuam immunditiam, & ea fordident. Et quia Ecclefia Domus orationis, quæ non negotiationis effe debet, moneant fæpe Presbyteri fuos Parochianos, ne in Ecclefiis, & Cœmeteriis commercia fæcularia faciant, feu exerceant, feu caufæ, vel fæcularia placita ibidem tractentur, & ne etiam rixæ, contentiones, feditiones, choreæ, feu proclamationes, vel banna, parlamenta proclamentur, aut aliqui contractus fæculares, per quofcunque Ballivos fæculares, Majores Præpofitos, Scabinos, & alios quofcunque Judices fæculares, vel eorum fervientes, vel per alios fiant in eisdem locis, fub pœna excommunicationis, & quadraginta librarum: ne prædicti, feu quivis alii per tumultum fuum, vel alias perturbent Divinum Officium, fub pœnis prædictis. Ecclefiæ, feu Cœmeteria fanguinis, feu feminis effufione pollutæ, reconcilientur per Nos, vel Deputatos noftros, five fuerint confecratæ, five non: Et interim Divina officia (nifi in cafibus a jure permiffis) non celebrentur ibidem, nec aliquis ibi fepeliatur, donec reconciliatæ fuerint, ut præfertur. Et fciendum eft, quod Ecclefia polluta, Cœmeterium contiguum eft pollutum: fecus fi fuerit remotum ab eadem: fed non convertitur, quia polluto Cœmeterio, etiam contiguo, polluta propter hoc Ecclefia non exiftit: quia fequeretur abfurdum; fcilicet, quod acceflorium ad fe traheret principale.

XXIX. De Immunitate Ecclefiarum, vel Cœmeteriorum.

Confugientes ad Ecclefiam Decreta Sanctorum Patrum fanxerunt, pleniffima libertate gaudere. Et idcirco ftatuimus, & præcipimus, ac etiam ordinamus, quod quicunque fugientes ad Ecclefiam, vel Cœmeterium pro tutela refugii, a dicto Cœmeterio, vel Ecclefia extraxerit, aut ad extrahendum dederit opem, confilium, vel favorem, vel manus violentas in tales confugientes intulerit, mutilaverit, feu occiderit, vel impedierit, quo minus confugientibus prædictis, in dicto Cœmeterio, aut Ecclefia, victualia miniftrentur; cum fic indirecte libertas Ecclefiæ infringatur, excommunicationis fententiam incurrant ipfo facto, & per Decanos, Presbyterosque, & Curatos, tales, fic facientes, excommunicati publice nuncientur, & ceffetur a Divinis, quousque dicti abftracti, prædictæ libertati fuerint reftituti, a qua abftracti fuerunt: vel donec ceffent ab impedimento, quando impediunt dicta victualia miniftrari: & donec venerint ad emendam competentem.

XXX.

XXX. De refectione Ecclesiarum.

PAtroni, personæ, cæterique, qui participant in oblationibus & decimis Parochialium Ecclesiarum; juxta quantitatem suæ portionis conferant ad refectionem Cancellorum, sive Chori Ecclesiarum prædictarum: Parochiani, de Calice, Missali, Breviario, casulis, albis, & aliis necessariis, ad cultum Divinum, provideant competenter de bonis Ecclesiæ, quæ colligunt vel de eleemosynis, seu de communi contributione. Provisores Ecclesiæ de perceptis & administratis ipsius Ecclesiæ bonis coram Presbytero curato loci annis singulis teneantur computare, & legitimam rationem reddere: Presbyter autem summam computi Decano tradat, qui Nobis, vel Officiali nostro respondere possit, cum ab eo requiremus. Ecclesiæ campestres, de die & de nocte sub bonis serraturis claudantur, saltem de nocte, ne malefactores ibidem faciant sua conventicula. Doceant insuper, & moneant Curati & Presbyteri populum sibi subditum, ut quotiescunque in Ecclesia audierint, nominare nomen illud, quod est super omne nomen, scilicet nomen Domini nostri JEsu Christi, per quem salvati sumus & liberati, aliquod signum reverentiæ faciant, genua flectendo, vel capita inclinando, seu pectus percutiendo: scriptum est enim: *In nomine Domini omne genu flectatur.* Idem præcipimus, quoties nominari audient nomen Virginis Gloriosæ. Et quia sunt quidam Ecclesiarum Parochialium Rectores, qui Ecclesias suas replent eorum bonis propriis, aut repleri permittunt alienis: blada, fasena, (c) vasa, stramina; aut alias res prophanas ibidem ponendo, aut poni permittendo: ita quod domus laicæ potius, quam DEI Ecclesiæ videantur. Quod fieri sub pœna excommunicationis de cætero prohibemus: monentes ex nunc dictos Curatos, ut talia, si qua sunt in suis Ecclesiis reposita, extrahant, nec de cætero talia infra dictas Ecclesias reponant, & reposita ibidem per alios, extrahi faciant, atque mandent. Et si quos in præmissis rebelles invenerint, qui in hac parte noluerint suis monitionibus aut mandato obedire, Nobis, aut Officiali nostro denunciare procurent.

XXXI. De Domibus Beneficiatorum.

DE Domibus Beneficiatorum statuendum Nobis videtur; ut Presbyteri, Capellani, Curati, vel alii Beneficiati, domos beneficiis adjunctas possidentes, sive resideant in suis beneficiis, sive de nostra licentia & speciali permissione, ex rationabili causa absint, sartas, tectas, & integras eas semper studeant conservare: quod si facere prætermiserint; volumus, quod Decani locorum, de fructibus dictarum Ecclesiarum, vel Capellaniarum, domos reparari (si ruinam minantur) & reædificari, (si corruerint) faciant: si, & prout (ultra salarium deservientium eisdem Ecclesiis) Ecclesiarum & Capellaniarum ipsarum suppetant facultates: quod, nisi fecerint, & ex lata eorundem Decanorum, qui eas visitare tenentur, culpa contigerit, deteriores factas, pro nunc volumus ejusmodi Decanos, propriis sumptibus & impensis dictas domos instaurari curare.

XXXII. De Festis colendis.

FEsta vero, quæ nunciare debetis Parochianis vestris, absque omnibus operibus forensibus excolenda, & cum debita veneratione celebranda, sunt hæc: Nativitas Domini, cum tribus sequentibus diebus. Circumcisio. Epiphania. Conversio Pauli. Purificatio Beatæ Mariæ. Mathias. (d) Annunciatio ejusdem Mariæ. Resurrectio Domini, (e) cum tribus sequentibus. Apostolorum Philippi & Jacobi. Ascensio Domini. Dies Pentecostes, (f) cum tribus

(c) Sasena, *nuspiam reperi hanc vocem. In antiqua editione sic legitur:* blada, vasasena, *forsan:* vasa, fena, stramina &c.
(d) *Festum* S. Mathiæ *in antiqua editione non ponitur.*
(e) *In antiqua editione:* Resurrectio Domini. Quarta feria sequens.
(f) *In antiq.* Dies Pentecostes. Quarta feria sequens.

tribus sequentibus. Festum Sanctissimi Sacramenti. Festum Beati Barnabæ Apostoli. Nativitas Beati Joannis Baptistæ. Apostolorum Petri & Pauli. Mariæ Magdalenæ. Jacobi & Christophori. Laurentii Martyris. Assumptio Beatæ Mariæ. Nativitas ejusdem. Bartholomæi (g) Apostoli. Matthæi, Lucæ, Marci Evangelistarum. Inventio (h) Sanctæ Crucis. Simonis & Judæ. Omnium Sanctorum. Commemoratio omnium fidelium defunctorum. Martini Episcopi. Nicolai Episcopi. Andreæ Apostoli. (i) Thomæ. Omnes dies Dominicales. Dies principales Sanctæ Ecclesiæ. & Dedicatio Sanctæ Ecclesiæ, cum festo Sanctæ Catharinæ Virginis. Et sciendum est, quod Festa Apostolorum, nec non & quatuor Doctorum Ecclesiæ, scilicet Gregorii, Ambrosii, Augustini & Iheronymi debent solenniter, sub officio duplici, per universas Ecclesias celebrari: prout in Bonifaciana Constitutione (quæ incipit: *Gloriosus*) plenius continetur. (k) Sed quia in Ecclesiarum Dedicationibus, quæ variis, diversisque diebus, per nostram Diocesim celebrari solent, magis conventicula malefactorum haberi soleant, quam quod dictæ solennitates debita reverentia & honore celebrentur: ideoque quod recta, piaque consuetudine noscitur institutum, ludis quibusdam prophanis, choreis, compotationibus, unde subinde cædes, rixæ, & homicidia perpetrantur, impendantur: dum in uniuscujusque Ecclesiæ celebranda Dedicatione, per omnes Civitates & pagos nostræ Diocesis, sub specie quadam devotionis, quasi per circulum malefactores conveniunt; Statuimus, ne deinceps ita circulatim, & quasi per orbem hujusmodi Dedicationes Ecclesiarum fiant: sed omnes uno, eodemque die, septima videlicet Julii, quæ est ipsius matricis Ecclesiæ Atrebatensis Dedicatio, exinde celebrentur.

XXXIII. *De observatione Jejuniorum.*

PRæcipimus & mandamus omnibus & singulis Decanis & Curatis Nobis subditis, sub obedientiæ debito, ut jejunia ab Ecclesia indicta mandent a Parochianis suis adultis, seu puberibus utriusque sexus (cessante impedimento legitimo & Canonico) fieri & cum debita devotione celebrari, ac etiam observari. Et intimare debent dictis Parochianis, quod talia jejunia sunt necessaria, & sub præcepto: adeo quod qui non observant, peccant mortaliter, nisi senectus, debilitas, infirmitas, paupertas, ac alia justa causa & rationabilis, vel necessitas excusaret, nec possunt talia redimi pecunia, vel aliquo modo, nisi causa valde rationabilis, seu necessitas in jejunante subsit: licet aliud sit in jejuniis voluntariis, quæ auctoritate Superioris, etiam sine tali casu, redimi possunt, ac etiam commutari, dum tamen illud sit majus, aut æquale, aut quantum præstare possunt, in quod talia commutantur. Jejunia indicta ab Ecclesia sunt ista: Quatuor temporum, Vigiliæ Apostolorum (præter Vigilias Philippi & Jacobi, Beati Joannis Evangelistæ, & Beati Bartholomæi, circa quæ nos remittit decretalis ad consuetudinem regionis) Vigilia Nativitatis Domini, & Beati Joannis Baptistæ: Vigilia Omnium Sanctorum, Ascensionis Domini, Pentecostes, Beati Laurentii, Assumptionis Beatæ Mariæ, & tota Quadragesima. Ista sunt jejunia indicta ab Ecclesia, & sub præcepto.

XXXIV. *De Purificatione post partum.*

NUllus Presbyter, Curatus, aut alius quicunque, mulierem jacentem in puerperio purificet, nisi tum demum cum per mensem jacuerit: & hoc

(g) *Post* S. Bartholomæi Apost. *additur in antiq.* Ludovici.
(h) *Festum hoc in antiqua non legitur.*
(i) *In antiq. post* S. Andreæ Apostoli, *scribitur*: S. Eligii. S. Nicasii. *de S. Nicolao, &* *S. Thoma nulla mentio.*
(k) *Sequentia non habentur in editione antiqua*: *nec sequens Caput* de observatione Jejuniorum.

hoc etiam fiat de die, & in Ecclesia propria Parochiali, & non alibi, nisi in mortis articulo: & tunc petita a Nobis vel Officiali nostro licentia & obtenta. Nullus Presbyter, Curatus, Capellanus, Religiosus, etiam exemptus, aut alius quicunque, mulierem jacentem de partu ex damnato coitu, & nefario, vel fornicario, seu alias quovis modo damnato, excommunicatam, aut interdictam purificet, seu alienam Parochianam, sine nostra, vel nostri Officialis licentia speciali. Contrarium vero facientes, etiam si exempti fuerint, cum etiam exemptos non liceat Statuta nostra Synodalia violare, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: Absolutionem vero talium, Nobis, vel Officiali nostro, modis omnibus reservamus. Videant etiam Curati, quid de hoc caveatur super iisdem Constitutionibus, in titulo: *De inhumatione corporum & sepulturis.* Deinde sciant Curati, quod absolutis excommunicatis, vel usurariis manifestis, vel alio impedimento diu detentis, propter quæ uxores eorum fuerunt non purificatæ de uno partu, vel pluribus, supposito, quod præmissi absolutionem a Nobis, vel Officiali nostro obtinuerint, mulieres tamen non sunt purificatæ: imo debent purificari, quia absolutio non dat purificationem in hoc casu. Non tamen est necesse, quod pro unoquoque partu purificentur. Caveant tamen Presbyteri curati, ne dictas mulieres, aut alias quascunque sine purificatione recipiant ad Ecclesiastica Sacramenta.

XXXV. De Domibus Religiosorum.

IN Domibus Religiosorum, aut Religiosarum, teneatur & observetur numerus Religiosorum taxatus, & tentus, aut certus, sive etiam consuetus. Et si diminutus fuerit, redintegretur, & etiam restauretur, ne propter paucitatem servitorum cultus Divinus minuatur. Debent enim poni Regulares in Monasteriis, etiam si non sit ibi numerus certus institutus, quot consueverunt esse: dum tamen ad hoc suppetant facultates: alias debet fieri juxta Concilium Generale, scilicet, quod non amplius ponantur in Monasteriis prædictis, quam quot de bonis Ecclesiæ sine penuria se regere possunt. Volumus tamen & præcipimus, quod absque nostra speciali auctoritate, numerus consuetus non diminuatur, seu etiam augeatur, aut augmentetur. Contrarium vero facientes graviori subjaceant disciplinæ.

XXXVI. De Mandatis Curiæ observandis & exequendis.

DIstricte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna transgressionis Nobis præstiti juramenti, nec non & excommunicationis præcipimus, ut Abbates, Decani, Sacerdotes, Capellani, & Clerici Nobis subjecti, ad quem, vel ad quos mandata Curiæ nostræ pervenerint exequenda, ea fideliter & diligenter, secundum formam & tenorem eorundem, cum promptitudine reverentiæ exequantur. Et quod diebus Dominicis & Festivis, secundum tenorem dictorum mandatorum, nomina excommunicatorum, alta & intelligibili voce nominentur, ita quod ab omni populo in Ecclesia existente possint audiri. Et si timeant verisimiliter aliquod malum per adversarium, vel Judicem sæcularem, Portitori literarum debere, aut posse inferri; ipsum caute expediant, & rescriptionem faciant, aut sigillent. Et cum nuntius recesserit: adimpleant mandatum. Quod si per eorum incuriam, negligentiam, aut incautam executionem, dicto portitori quicquam mali acciderit; noverint, quod eos graviter puniemus, in aliorum exemplum. Nihil recipiant executores prædicti nostrarum literarum, sive a portitore, sive a litigante, nisi duos denarios, scilicet pro qualibet citatione sigillanda, & Clericus pro qualibet persona citanda unum denarium. Decani Christianitatis pro suis sigillis, quibuscunque literis apponendis, ultra tres denarios non recipiant, nisi pro suis literis testimonialibus & matrimonialibus faciendis: quo casu, pro eisdem literis possunt recipere duos solidos, & non ultra. Et quia

quia nonnulli, citationes aut monitiones auctoritate Judicum delegatorum, Executorum, Conservatorum, Ordinariorum, seu etiam aliorum quorumcunque, in locis publicis, vel in Ecclesiis, ad infamiam personæ citandæ vel monendæ, seu contra quas processus intenditur; malitiose exequuntur, seu exequi faciunt, aut procurant; licet personæ citandæ, vel monendæ faciliter copia haberi valeat: Nos hujusmodi malitiis, quæ frequenter in nostris civitate & Diocesi, ut audivimus, committuntur, obviare volentes, præmissa districtius fieri, aut procurari de cætero prohibemus, sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes, seu fieri procurantes, ferimus in his scriptis. (I)

Cum vero fides literis ex appensione sigilli habeatur, & jurgia quam plurima atque lites, coram Nobis, & Officiali nostro, quotidie, pro Sigillorum incognitorum, quibus Presbyteri nostri subditi utuntur, diversa ac varia mutatione oriantur & emergant, & ad Nos gravis querela nonnullorum subditorum nostrorum sit propter hoc perlata; ea propter volentes super his remedium apponi opportunum, provida deliberatione statuimus & ordinamus, quod singuli Curati Nobis subjecti, infra unius mensis spatium a die nostræ Synodi computandum, sub pœna excommunicationis, & viginti solidorum Nobis (si secus fecerint) applicandorum, habeant artum & proprium sigillum, quo utantur communiter, & non alio: cujus impressio penes Curiam nostram in cera remaneat, propter falsitates sigillorum incognitorum evitandas. Proinde, sicut intelleximus, nonnulli Presbyteri, moniti, quod recognitiones, contumacias, & taxationes Curiæ nostræ exequi differunt, & prætermittunt, multotiens ob favorem, & aliquotiens ex negligentia, metu, aut periculo excommunicationis, in creditorum subditorum nostrorum & Curiæ nostræ contemptum, damnum, præjudicium, & gravamen, expedit, ut talibus malitiis & periculis via præcludatur. Ea propter volentes super his remedium apponi opportunum, provida deliberatione statuimus & etiam ordinamus: quod, super quibuscunque recognitoriis, contumacialibus, & taxatorialibus, antequam monitus valeat excommunicari, impetrentur & obtineantur ab Officiali nostro, & a Curia nostra literæ, quæ in eisdem literis insigantur (termino monitionis elapso) sub hac forma:

Officialis Atrebatensis omnibus Presbyteris &c. Cum nobis constet per rescriptionem vestram, vel talis Presbyteri, talem monitum fuisse & esse, ad instantiam talis pro contentis in literis his præsentibus annexis: & tempus hujusmodi monitionis sit elapsum, dicto tali de præmissis minime satisfacto, vobis mandamus, quatenus dictum talem, qualem in his scriptis excommunicamus, excommunicatum publice in facie Ecclesiæ nuncietis; quod inde feceritis &c.

Tenentes tamen illos monitos, fore excommunicatos, qui infra triduum sibi assignatum, de his, pro quibus moniti fuerunt, minime satisfecerunt. Prohibemus vero, ne quis Presbyterorum nobis subditorum, aliquem monitum, virtute & prætextu literarum quarumcunque monitorialium, excommunicatum denunciet, sine literis prædictis: quæ in eisdem monitoriis insigantur, ac signis audientiarii, & apparitoris nostrorum signentur evidenter, ac sigillo Curiæ nostræ sigillentur: exceptis tamen literis monitoriis pro Clericis, & bonis eorundem; ac literis, ad instantiam Curiæ & monitoris nostri, quarum formam & tenorem præcipimus inviolabiliter observari, secundum quod est hactenus consuetum, & prout in eisdem continebitur, quod sic fieri volumus, decernentes irritum & inane, si secus contigerit, quomodolibet indebite attentari. (II)

Multorùm ad Nos gravis querela perduxit, quod nonnulli Curati, & Capellani, Executores mandatorum Curiæ nostræ, aliquotiens prece, vel favore, & aliquando munere, vel contemptu, seu etiam vano metu, mandata & literas Curiæ nostræ exequi differant, & negligant; & si aliqualiter exequan-

(I) *Sequentia ex additionibus Synodalibus anni* 1364. *deprompta sunt.*
(II) *Paragraphus, qui sequitur, excerptus est ex Constitutionibus Synodalibus D. Petri Masfuerii, Episcopi Atrebatensis, editis anno* 1375.

quantur, hoc fit ita generaliter, & confuse & obscure, præsertim in denunciatione excommunicatorum, dicendo sic: *Illos denunciamus excommunicatos & aggravatos, de quibus mandata recepimus.* Vel alias nequaquam intelligibiliter, adeo, quod frequenter patiuntur, & permittunt scienter, excommunicatos cum fidelibus in Ecclesiis suis esse, quando celebrant juxta & prope eos in Choro, & circa Altare, cum eisdem excommunicatis participantes, & in sua malitia, & errore ipsos damnabiliter sustinentes, in grave præjudicium animarum suarum, & scandalum plurimorum: unde censura Ecclesiasticæ disciplinæ vilescit, & authoritas Mandatoris ducitur in contemptum, Curiæque nostræ (quæ ex hoc culpabilis non existit) detrahitur per culpam, seu negligentiam dictorum Curatorum; propterea volentes super his providere, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna transgressionis nobis præstiti juramenti, nec non suspensionis & excommunicationis, ac sub pœnis privationis & amissionis beneficiorum suorum, ac decem librarum Parisiensium, piis usibus applicandarum, præcipimus & injungimus omnibus & singulis Presbyteris subditis nostris, quatenus hujusmodi mandata nostra, & literas, quæ sibi exequenda deferuntur, diligenter & fideliter exequantur, secundum tenorem ipsorum mandatorum, adeoque per eorum incautam seu negligentem executionem, Portitoribus, seu Procuratoribus literarum hujusmodi, nulla injuria inferatur, eosdem Portitores & Procuratores celeriter expediendo, juxta formam dicti Statuti, quod excommunicatos, aggravatos, nominatim, & specifice denuncient & publicent, in suis Ecclesiis diebus Dominicis, omni favore postposito, & a participatione excommunicatorum se abstineant, nec celebrent scienter in eorum præsentia; alioqui ipsos curatos Presbyteros, & Executores, præsentis nostræ intentionis, injunctionis & præcepti transgressores, & contemptores pronunciamus & declaramus in his scriptis, ex nunc, prout ex tunc dictas sententias & pœnas, perjuriique reatum damnabiliter ipso facto incurrisse, & in casu, quo ad personas partium, per eorum ferocitatem, seu temerariam præsumptionem, vel ob inhibitionem Domini, seu Dominorum temporalium loci, vel alia de causa non auderent mandata hujusmodi exequi: statuimus & ordinamus, quod talium executiones fiant in Parochiali Ecclesia, vel in propinquiori, ubi tute fieri possunt, & ad valvas Ecclesiæ copia hujusmodi mandatorum per Curatos affigatur, de hisque rescribant Officiali Curiæ nostræ. Talium vero executiones, literas, & processus super his factos, decernimus validos ac valere, ac si & prout dictæ executiones factæ forent, & existerent ad personas, contra quas mandata hujusmodi impetrantur.

In executione mandatorum Curiæ graviter peccari nonnunquam constat, dum Curati locorum Clerici, Notarii, vel dictorum mandatorum Executores, sese dicta mandata executos esse, vel propriis signis testantur, antequam tamen citationem ipsam personæ citatæ indicaverint; cum enim ad eos hujusmodi executio, per Statuta Synodalia propriumque juramentum pertineat, ut apparitores vel portitores dictorum mandatorum, quasi probe functo munere, citius possint domum remeare, sæpius falso chirographo de facta dicta executione testantur, quapropter, quum hac de causa rei (qui in judicium vocati sunt) sæpius, nunc velut contumaces mulctentur, nunc sententia excommunicationis innodentur, quasi legitime citatione facta; notorium illum abusum ex Curia nostra auferre volentes, Statuimus & ordinamus, ne deinceps ex solius exequentis chirographo ad hujusmodi gravamina procedatur: Sed in executione quorumcunq; mandatorum, literarum & processuum, a nobis, seu Officiali nostro emissorum, dies, mensis, annus, nomen exequentis, locus & modus executionis: an ad personam, vel ad domicilium facta fuerit, adponantur; ut sic videlicet executor a tergo mandati scribat: *Executum est præsens mandatum, per me N. Plebanum Ecclesiæ N. Clericum, aut Notarium ad personam, aut ad domicilium talis:* nomen suum, & Ecclesiæ ad cognomen proprium exprimendo anno infra scripto, die tali, mensis talis: ut videlicet de hujusmodi executione legitima fiat fides. Cum autem

autem jura etiam decernant, ut qui alium in jus vocat, ipse actionis suæ speciem edat, quo reo possit esse clarum, utrum liti cedere, an actione experiri malit, & jura (præsertim Canonica) manifeste, ex facti ratione speciem Judicii demonstrari velint; injungimus omnibus actoribus, & Procuratoribus Curiæ nostræ Atrebatensis, ne citationes aliquas decernant, nisi legitima expressa causa, ut citato facile constare possit, qua de re in judicio futura sit controversia: turpe enim est & calumniam sapere videtur, comparente reo in judicio, deliberare velle, quid, aut qua de causa petatur.

XXXVII. De executione Mandatorum Judicum delegatorum.

Mandatum alicujus, qui se executorem, conservatorem, aut delegatum a Sede Apostolica asserit, aut affirmat: firmiter & districte exequi prohibemus, nisi prius de authentico fiat ostensio exequenti: prohibemus etiam, ne ad mandatum prædictorum citetur aliquis, donec primitus facta fide de jurisdictione, & potestate mandantis, citandus vel citatus (si eam habere voluerit) de eisdem suis expensis copiam integram habeat: nec alias Curati, vel alii Executores, eum citasse referant, seu rescribant, seu ipsum habeant pro citato, nisi forte aliquem absentem, vel contumacem, seu impedientem, ne posset ad eum citatio pervenire, citarent publice ad domicilium, vel in propria Ecclesia, reperto Procuratore ejusdem, seu aliquo de familia, vel quavis alia persona petente, vel recipiente dictam copiam de hujusmodi literis vel mandato. Per præmissa enim jurisdictionem Apostolicam (qua tales fungi se asserunt) non intendimus impedire, seu perturbare, sed potius abusibus fraudulosis, & malitiosis vexationibus (quæ frequenter circa præmissa fiunt) pro viribus obviare.

XXXVIII. De Abusoribus.

Item abusores literarum Apostolicarum quarumcunque, seu legatorum, vel subdelegatorum (si dictus abusus in gravamen, injuriam, seu detrimentum juris alicujus fiat) nec non & dantes ad dictum abusum consilium, & favorem, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, a qua (nisi in mortis articulo) per Nos, vel Officialem nostrum absolvi non possunt; & tunc, & primitus refusis expensis & damnis læso. Et si in mortis articulo ab aliis absolvantur, si recuperata sanitate non satisfecerint infra mensem, in pristinam sententiam eosdem reducimus ex tunc in his scriptis: Mandantes nihilominus Decanis, & Curatis locorum, ut saltem semel in quindecim diebus die Dominico, seu Festivo tales abusores in Ecclesiis suis excommunicatos publice studeant nunciare.

XXXIX. De Portitoribus literarum.

Præcipimus etiam prædictis Curatis & Decanis, quod si alicui portitori nostrarum literarum, seu Curiæ nostræ injuria inferri contigerit; utpote ipsum verberando, capiendo, seu detinendo, aut literas ipsas lacerando, moneant malefactores, seu injuriatores hujusmodi, ut infra triduum post monitionem suam, Nobis, vel Officiali nostro præmissa competenter emendent, & nihilominus injuriato portitori satisfaciant. Quod si non fecerint, moniti prius, elapso triduo, ipsos (quos in his scriptis excommunicamus) excommunicatos, palam & publice non differant nunciare. Prætcrea nomina talium, Promotori Curiæ nostræ (quam cito commode poterunt) adferant, vel transmittant. Quod si detenti fuerint dictarum literarum monitores; moneant detentores, ut ipsos indilate expediant, alioqui ipsos statim dicti Curati excommunicent, & cessent a Divinis, quousque restituti fuerint, & Nobis, vel Officiali nostro fuerit emendatum.

XL. Qualiter venientes ad Curiam debent plena libertate gaudere.

Item si quis veniendo ad suam diem coram Nobis, vel ad Curiam nostram,

ſtram, exiſtens in conductu noſtro, vel Curiæ noſtræ prædictæ captus fuerit, arreſtatus, aut detentus, aut inſidioſe, qua veniebat ad Curiam, vel ibidem litigabat, verberatus, moneantur per Decanos, ſeu Curatos, arreſtatores, ſeu detentores, & omnes, quorum ope, conſilio, vel favore præmiſſa fuerint facta, ut indilate poſt monitionem cis factam, detentores dictum citatum, ſeu venientem ad ſuam diem, dearreſtent, & deliberent, ac infra triduum tam Nobis, quam injuriato emendam faciant competentem. Alioqui ipſos omnes & ſingulos excommunicent ſine alterius exſpectatione mandati, & ceſſent a Divinis, quouſque ad emendam venerint humiliter & devote.

XLI. *De Clericis captis, & eorum bonis.*

ITem ſi quis Clericus, vel perſona Eccleſiaſtica, aut eorum bona mobilia, ſeu catella, per laicalem juſtitiam capti, & arreſtati fuerint, ipſos moneant indilate, ut poſt monitionem hujuſmodi dictos Clericos, vel perſonas Eccleſiaſticas & eorum bona deliberent, & dearreſtarent; alioqui exercentes dictam juſtitiam, prædicti Decani, & Curati excommunicent, & excommunicatos a Canone nuncient, & ceſſent a Divinis, quouſque deliberati, & dearreſtati fuerint: ſervantes in hac parte Conſtitutiones Conciliorum Provincialium, quæ ſunt Compendienſis, Silvanectenſis, & Noviomenſis. Nobis tamen, & Officiali noſtro primitus conſultis, quoad terram Comitis Atrebatenſis. (*m*)

XLII. *De Sententia Excommunicationis, & ex quibus cauſis, tam per Synodales Conſtitutiones, quam Provinciales, quis incurrit ſententiam excommunicationis ipſo facto.*

SCire debent Sacerdotes, & perſonæ Eccleſiaſticæ, maxime Curati, quod duplex eſt excommunicatio, ſcilicet major & minor: & licet etiam tertia ſpecies poſſit aſſignari, quæ eſt anathema, in hoc tamen non eſt vis facienda: quia anathema major eſt excommunicatio, & non differt a majori quoad effectum, ſed ſolum in eo, quod cum majori ſolennitate fulminatur. Et eſt notandum, quod major excommunica-

(*m*) *In editione antiqua inſeritur hoc loco ſequens Caput:*

De contumacia non venientium ad Synodum, vel minus debite recedentium ab eadem.

OMnes, qui ad noſtram Sanctam Synodum venire tenentur de conſuetudine, vel de jure, perſonaliter compareant, & interſint in eadem: niſi corporalis infirmitas vel alias urgens neceſſitas, ſeu evidentiſſima cauſa eos habeat excuſatos. Quo caſu per procuratorem legitimum cum mandato, continente ſpecifice & expreſſe cauſam & impedimentum, quare perſonaliter non venerint: & cum poteſtate audiendi, referendi, & conſentiendi mittere teneantur. Alioquin contumaces reputamus eoſdem. Statuentes ex nunc, quod dicti contumaces ſub pena decem librarum pariſienſium, infra menſem a die Synodi numerandum: compareant perſonaliter coram nobis facturi emendam congruam de contumacia ſeu contemptu. Item precipimus Prelatis, abbatibus, decanis, & curatis: quatinus ſynodales conſtitutiones ſecum afferant: & antequam recedant: nobis, vel illi, ſeu illis, quem ſeu quos ad hoc deputavimus, eas exhibeant, & hoc ſub pena excommunicationis, & quadraginta ſolidorum piis uſibus applicandorum. Nullusque dum venerit ad ſynodum, preſumat ſub eadem pena recedere, ſine noſtra licentia ſpeciali. Item monemus omnes & ſingulos, qui ad ſanctam ſynodum venire tenentur: ut hæc noſtra ſtatuta ſynodalia in hac preſenti compilatione contenta habeant: & ſub penis in eiſdem contentis teneant inviolabiliter, & obſervent: & quantum poterunt, procurent inviolabiliter obſervari. Item ordinamus & precipimus predictis perſonis, que conſtitutiones ſynodales habere & obſervare tenentur: ut in eiſdem frequenter ſtudeant, ne per ignorantiam contentorum in eiſdem ipſos errare contingat: ſeu aliquid eorundem omittere: vel pretextu ignorantie committere, quod ſibi vel ſuis ſubditis pariat periculum animarum. Et quod ſaltem ſemel in menſe eas integraliter videant & perfecte legant.

nicatio separat hominem a Corpore Christi, quod est Ecclesia, hoc est, a communione fidelium, & administratione & perceptione Sacramentorum, nec non a quolibet alio actu legitimo. Unde excommunicatio diffinitur: excommunicatio est a communione qualibet licita, & quolibet legitimo actu separatio. Doceant ergo Curati Parochianos suos, quod nihil tantum debet timere Christianus, quam excommunicationem majorem, cum per eam Christianus separetur a corpore Christi. Si enim est Christianus separatus a corpore Christi, jam non est membrum Christi, & si non est membrum Christi, non vegetatur, non vivificatur Spiritu Dei: & quisquis (secundum Apostolum) non vivificatur Spiritu Dei: & quisquis (secundum Apostolum) Spiritum Dei non habet, is non est ejus membrum, nec filius. Prædicent ergo intelligibiliter & sensibiliter suis Parochianis, quod, ut membrum separatur a corpore humano, efficitur putridum, nec vitam, nec humorem habet; sic nec alicujus boni operis, aut gratiæ spiritualis communionem anima, quæ est separata per excommunicationem a corpore Christi, scilicet ab Ecclesia: & nisi per reconciliationem & satisfactionem dicto corpori confœderata fuerit, & introducta intra Ecclesiam; in fine janua Regni cœlestis eidem claudetur. Ista ergo pœna multum debet timeri, scilicet excommunicatio, qua (juxta Canonicas Sanctiones) in tota Dei Ecclesia, non est dare majorem & periculosiorem, si sustineatur animo indurato. Minor autem excommunicatio separat tantum a perceptione Sacramentorum, & infligitur quandoque ab homine, quandoque a jure, sicut major excommunicatio. Quandoque ab homine, scilicet, quando Sacerdos confitentem & pœnitentem ex certa causa suspendit a perceptione Sacramentorum, & quandoque loco pœnæ, scilicet quando confitens non vult pœnitere. Quandoque infligitur a jure per sententiam Canonis, ut cum quis participat scienter cum excommunicato majore excommunicatione a Judice, vel a jure. Et ideo docere debent Parochiales Sacerdotes populum suum, quod non participent cum excommunicatis, quia sic faciendo privati sunt ab omni perceptione Sacramentorum, nec possunt ea recipere, nisi fuerint prius absoluti. Sacerdos tamen curatus, ab illa minore excommunicatione potest eos absolvere. Sciendum est etiam, quod nullus debet participare cum excommunicatis, orando in Ecclesia cum eis: imo statim debet exire, si viderit eos: salutando, quia non debet eos salutare: communicando, quia non debet cum eis communicare, nec loqui cum eis, nec habitare in domo, in qua ipsi habitant, nec comedere in mensa, nec exercere in eorum societate aliquem actum, quem ipsi exerceant, nec in aliquo alio casu, nisi loquendo de salute animarum eorum, & de illis, quæ prosunt ad salutem, & absolutionem obtinendam.

Hanc minorem excommunicationem debent multum timere Presbyteri, qui frequenter celebrant: quia talis excommunicatio est multum vicina irregularitati, unde non debent celebrare in præsentia excommunicatorum, quod si faciant, prima vice est eis ingressus Ecclesiæ interdictus, secundum unam opinionem, per *Capitulum. Episcoporum. de Privilegiis. Libro sexto.* Et quicunque postea celebrant, nisi ab illo interdicto fuerint absoluti, sunt irregulares: quia is, cui ingressus Ecclesiæ est interdictus, si celebrat in Ecclesia, irregularis est per Capitulum: *Is, cui. de sententia excommunicationis. Eodem Libro.* Quare in his summe debent cavere, tum propter periculum prædictum, tum etiam, quia per se ipsos docere debent, qualiter alii debeant excommunicatos evitare: quia quod agitur a Superioribus, de facili trahitur a subditis in exemplum. Statuimus etiam, & districte præcipimus omnibus & singulis Decanis, & Parochialium Ecclesiarum Rectoribus nostræ Civitatis & Diocesis sub pœna excommunicationis, & viginti librarum, quod quilibet eorum registrum habeat, supposito etiam, quod in sua Parochia excommunicatos non haberet, in quo registro nomina excommunicatorum Parochiæ suæ (si qui sunt) nomen Judicis excommunicantis, & personæ,

ad

ad cujus instantiam, quis excommunicari mandatur, ponant & inscribant, nec non diem, mensem, & annum: & utrum pro re cognita, judicata, & confessata, vel manifesta ostensa: an pro contumacia, vel contemptu: & in principio hujus tituli, seu registri ponatur, de grossa litera titulus: *Hoc est Registrum Excommunicatorum.* Et illud registrum ponatur in certo loco & publico, seu sæpius frequentato, utpote, consuant in principio Breviarii, seu Missalis, si necesse fuerit, ad finem, quod si aliquis dictorum Curatorum decesserit, dictum registrum a successore valeat reperiri, ut etiam faciliter possit informari, si in sua Parochia sint aliqui excommunicati, nec non: quia alias possint exinde multa pericula & inconvenientia provenire. Successor vero nomina excommunicatorum ignorans, & eadem inregistrata minime reperiens, posset (non sine magno periculo & scandalo) plurimos excommunicatos, cum non excommunicatis admittere, ad Ecclesiastica Sacramenta, & eosdem tanquam absolutos, in morte recipere ad Ecclesiasticam sepulturam. Sub pœnis quoque prædictis eisdem Decanis & Curatis præcipimus, ut postquam aliquis per annum in excommunicatione steterit, hoc Curati denuncient Decano loci, infra octo dies a lapsu anni numerandos: & Decani ex tunc infra alios octo dies, Officiali nostro, vel Promotori Curiæ nostræ significare studeant diligenter: & cum hoc etiam, an dictus excommunicatus potens sit ad satisfaciendum creditoribus; & facere se absolvi: nec non ut ex hoc, contra dictum excommunicatum, de majori, vel minori contemptu, vel vilipensione censuræ Ecclesiasticæ præsumatur. Prima enim facie talis videtur sapere hæresim, saltem contemptum non modicum Dei, & Sanctæ Matris Ecclesiæ. Nam quisquis ab Ecclesia Dei, & communione fidelium, tam diu voluntarie remansit separatus, hæresim sapere videtur. Districte etiam præcipimus, scire casus, in quibus ipso facto incurritur sententia excommunicationis tam per Synodales Constitutiones, quam Provinciales. Et quia cavetur supra in titulo, *de Confessionibus,* & districte præcipitur omnibus curam animarum habentibus, quod extrahant ab omnibus Constitutionibus Synodalibus & Provincialibus, omnes & singulos casus, occasione quorum subditi possunt sententia excommunicationis, per easdem Constitutiones ipso facto ligari, & ad finem debitum (in dicto versiculo) qui incipit: *Districte etiam præcipimus,* comprehensum: idcirco ut facilius possint eosdem casus extrahere, quoddam repertorium eisdem in isto titulo duximus consultius ordinandum. Primus enim casus habetur in titulo: *de Matrimonio,* circa finem. Secundus casus in titulo: *de Sacramento Ordinis,* circa medium. Quatuor casus habentur in titulo: *de rebus Ecclesiæ non alienandis:* videlicet duo circa principium, unus prope medium, & quartus in fine. Duo casus habentur in titulo: *de vita & honestate Clericorum,* scilicet unus circa principium, & alius circa finem. Quinque casus habentur in titulo: *de Usuris.* Duo in titulo: *de Testamentis.* Et alii tres in titulo: *de inhumatione corporum & sepulturis.* Tres casus habentur in titulo: *de Privilegiis.* Unus in titulo: *de Immunitate Ecclesiarum.* Quatuor in titulo: *de Mandatis Curiæ observandis.* Tres in titulo: *de Interdicto.* In Concilio Compendiensi septem, in Concilio Novionensi novem: quorum primus casus continet in se septemdecim articulos. Et licet in pluribus aliis locis per dictas Constitutiones infligatur dicta excommunicatio comminatorie, nec non & aliæ pœnæ tam suspensionis ab officio, & a fructibus beneficii, & a perceptione eorundem, quam aliæ pœnæ pecuniariæ, secundum quod videre poterit diligens inspector Constitutionum prædictarum; credo tamen, quod non in pluribus aliis locis reperietur excommunicationis sententia, ipso facto lata. Si tamen per oblivionem, in isto repertorio non fuerit, nihilominus alibi reperta timeatur, & etiam evitetur. Districte præterea præcipimus, quod (saltem semel in mense) in Ecclesiis nominent & publicent dictos casus, & eos intelligibiliter Parochianis suis exponant, dicendo per hunc modum: *Quicunque fecerit sic, & sic, per Synodales Constitutiones & Provinciales,*

les, ſententiam excommunicationis eo ipſo incurrit. Et nos omnes & ſingulos tales excommunicatos publice nunciamus, ſpecificando ſingulariter ſingulos. Deinde omnibus Curatis diſtricte præcipimus, & mandamus ſub obedientiæ debito, & ſub pœna transgreſſionis juramenti, qua nobis aſtringuntur: quatenus omnibus & ſingulis diebus Dominicis & Feſtivis, publice, infra Miſſarum Solennia, excommunicatos denuncient in Eccleſia ſua, verbis Gallicis illos, qui ſequuntur, ſic: *De l'auctorité de Monſieur l'Archevesque de Reyms, & du Concille Provinciael, & de noſtre Reverend Pere en Dieu, Monſieur l'Eveſque d'Arras, nous denonchons pour excommuniez tous ceulx, qui empeſchent la jurisdiction de l'Egliſe en ce, que lui appartient de droict, ou de couſtume. Item tous ceulx, qui empeſchent, ou font empeſcher, que on ne face point ſemonre l'ung, l'autre en la court de l'Egliſe, & qui font ceſſer les proces encommenchiez, au cas deſſusdictz. Item tous juges ſeculiers, qui font paier au Clercs amendes, en les conſtraindant a compoſer a eulx, & les font purger devant eulx de cas: dont la cognoiſſance ne appartient a eulx. Item & tous Clerqs, qui paient amendes ausdictz juges, & qui a eulx ſe compoſent, ou purgent devant eulx.* Et præmiſſa verba ponantur in una ſcedula, quæ publice & intelligibiliter prædictis diebus Dominicis legantur.

XLIII. *De Interdicto non violando, & qualiter Interdicto durante ſit celebrandum.*

Tempore interdicti, non tantum morientes, ſed etiam viventes, tam ſani, quam infirmi, ad pœnitentiam & confeſſionem per conſequens admittantur, excommunicatis exceptis, qui non niſi in mortis articulo admittuntur. Illis etiam exceptis, quorum culpa, dolo, fraude, occaſione, ſeu cauſa, ope, favore, vel conſilio latum eſt interdictum: quia tales ad pœnitentiam nullatenus admittuntur, niſi prius ſatisfecerint, ſi ſint tales, quod ſatisfacere valeant de edicto hujusmodi, vel de ſatisfaciendo dederint idoneam cautionem, aut ſi ſatisfacere nequeant, vel hujusmodi cautionem præſtare, juraverint, quod, cum poterunt, ſatisfacient, & ad ſatisfaciendum, quam cito poterunt, dabunt auxilium, conſilium, vel favorem. Et inſtabunt apud eos, qui ſatisfacere poſſunt, quam cito poterunt, quod ſatisfacient de delicto prædicto. Nec tunc etiam quoad aliquem prædictorum, ubi Civitas, vel locus alius, ſeu Univerſitas extiterit interdicta, facienda eſt relaxatio interdicti, ſed ſolum recipiatur ad pœnitentiam ſalutarem, niſi is (propter cujus culpam latum eſt interdictum) ſatisfaciat: tunc enim tolletur interdictum. Glo. in C. *Alma Mater.* de Sententia excommunic. in VI. Eodem tempore interdicti in Eccleſiis Collegiatis, & Monaſteriis, ſingulis diebus Miſſa, & alia Eccleſiaſtica officia debent dici ſubmiſſa voce: Interdictis tamen & excommunicatis excluſis, janis clauſis, & ſine ſonitu campanarum, & tam Canonici, quam Clerici, eisdem debent intereſſe: alioqui diſtributiones perdunt, ſicut perderent, ſi eisdem officiis non intereſſent, interdicto non exiſtente. Sed in quatuor Solennitatibus, ſcilicet Nativitatis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis B. M., apertis janus, alta voce Divina officia celebrari poſſunt, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis; quibus ob reverentiam dictarum ſolemnitatum (ut ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus Divinorum: ſic tamen, quod illi (propter quorum culpam, interdictum eſt latum) altari nullatenus appropinquent. In cæteris vero ſervandum eſt ab omnibus interdictum, non obſtantibus quibuscunque privilegiis conceſſis, quibuscunque perſonis, ſeu locis exemptis, & non exemptis, prout in Decretali Bonifaciana, quæ incipit: *Alma Mater,* ſituata in titulo, *de Sententia excommunicationis*, Libro ſexto, ſerioſius continetur. Quæ quidem Decretalis, & ejus moderatio, locum ſibi vendicat in generali interdicto. Et eſt generale interdictum, cum interdicitur Regnum, Provincia, villa, ſeu caſtrum, Non autem in particulari interdicto, puta, cum interdicitur, particulariter una

una Ecclesia: ut, quia Rector non solvit portionem, vel decimam: vel Collegium, vel Capitulum. Tunc ipse Rector, nec ullus alius, (quia de Rectore non est dubium, cum sit in culpa) posset celebrare submissa voce singulis diebus, vel in Festivitatibus quatuor, ut supra dictum est: cum præmissa de generali intelligantur interdicto, & non de particulari. Et nota, quod tempore interdicti, possunt administrari Ecclesiastica Sacramenta, quæ sequuntur: Baptismus, Pœnitentia, una cum Viatico morientibus, sanis autem sine Viatico: Confirmatio, confectio Chrismatis, & Matrimonium, de quo est altercatio inter Doctores, utrum possit fieri tempore interdicti: De hoc non dubito, sed credo, quod non debet solemnizari juxta opinionem Hostiensis. Et sciendum est, quod Religiosi quicunque exempti & non exempti, quibuscunque privilegiis & exemptionibus gaudeant, & cujuscunque ordinis, aut conditionis existant, violantes vel non observantes interdictum positum per Sedem Apostolicam, vel per Ordinarium loci, vel per cessationem generalem Divinorum, factam per Provinciale Concilium, vel per Judicem ordinarium, & Capitula, Collegia, vel Conventus, qui hanc possunt facere, vel indicere, de consuetudine, vel de jure, & qui fraudulenter violare procurant, vel non servare, januis suarum Ecclesiarum perforatis, aut in eis fenestris fractis, seu modis aliis exquisitis, dum vident Cathedralem, seu Ecclesiam maternam loci servare interdictum, vel cessationes prædictas, excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto. Non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea ad Sedem Apostolicam, vel alibi (*) interdictis, prout hæc omnia in Concilii Viennensis Constitutione, quæ incipit: *Ex frequentibus.* plenius continentur. Insuper Nobiles, & Domini temporales, qui in terris eorum Ecclesiastico interdicto suppositis, nedum in Capellis suis, sed etiam in Collegiatis, & aliis locis insignibus Missas, & alia Officia publice, & cum solennitate faciunt celebrari, ad eadem Officia celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod deterius est) compellentes, & ad ea per campanarum pulsationem, seu voce præcon s evocantes, vel facientes evocari; nec non & illi, qui prohibent subditis suis excommunicatis & interdictis, dum Missarum solennia celebrantur, ne exeant, licet fuerint cum instantia moniti, quatenus exirent: omnes tales prædicti, nec non etiam excommunicati, seu interdicti, qui post monitionem, ut exirent, in eisdem Ecclesiis præsumpserint remanere, excommunicationis sententiam meruerunt ipso facto: a qua non nisi per Sedem Apostolicam absolvi possunt, ut in Constitutione Concilii prædicti, quæ incipit (*Gravis*) plenius continetur. Fratres quoque Minores recipientes in suis Ecclesiis, tempore interdicti ad Divina officia Fratres & Sorores de tertio Ordine, quem Sanctus Franciscus instituit, qui pœnitentes, seu de pœnitentia nuncupantur, vel aliquem eorundem, etiamsi super hoc ille, vel illi privilegiati essent, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt: a qua non nisi per Sedem Apostolicam absolvi possunt; aut nisi satisfactione præmissa per locorum Episcopos (qui in hac parte Apostolica auctoritate funguntur) possunt beneficium absolutionis obtinere. Præmissa autem de interdicto & cessationibus diligenter attendant Curati, vel alii Nobis subditi, ut sciant, qualiter celebrare debeant, & quando, tempore interdicti, seu cessus. Et etiam caveant, & advertant, quod, quando celebrabunt januis clausis tempore cessus, vel interdicti, quod nullos admittant ad Divina, etiam non excommunicatos, vel interdictos, nisi super hoc privilegiati extitissent. Sciendum est autem, quod si sententia interdicti, proferatur in Clerum, propter hoc non interdicitur populus, nec econtra. Cæterum cum propter delictum Domini, vel Rectoris, civitas, vel terra est interdicta, Cives, vel incolæ possunt alibi audire Divina, nisi propter delictum Domini puniendum, in eis fuerint interdicti. Sed cum populus alicujus terræ est interdictus, singulares personæ de populo non possunt (etiam extra illam ter-

(*) *forte:* interpositis.

terram) audire Divina, nisi in casibus a jure permissis.

XLIV. De tribus Conciliis Provincialibus: & primo de Concilio Compendiensi per Archi-Episcopum Remensem.

STatuimus & decernimus, auctoritate Concilii: quod si in aliqua Civitate, vel Dioecesi, seu loco nostræ Provinciæ Remensis, contingat aliquem Clericum detineri per laicalem justitiam, postquam dictus Clericus fuerit a Presbytero illius loci, vel Officiali, seu Decano rurali, ex parte alicujus eorum legitime requisitus, cessetur a Divinis in loco captionis, seu detentionis, quousque fuerit competenter restitutus: & si dictus Clericus capiatur in una Dioecesi, & extrahatur ab ea, ut ad aliam ducatur, cessetur a Divinis in loco, ubi captus fuerit, & in locis, ubi fuerit translatus: quousque ad locum captionis fuerit reductus, & competenter restitutus. Deinde, cum per laicalem justitiam non debeant puniri Clericorum excessus, nec ab eis emenda levari per Judices sæculares; monemus auctoritate, qua supra, omnes & singulos Judices sæculares nostræ Provinciæ (quovis nomine nuncupentur) ne pro præmissis, seu occasione præmissorum, ab eisdem aliquid exigant, levent, vel recipiant quoquo modo. Contrarium facientes excommunicationis sententia innodamus auctoritate prædicta.

Additio Synodalis:

Et Nos huic articulo addimus, quod Clerici nostrarum Civitatis & Dioecesis Atrebatensis, qui pro delictis, criminibus, maleficiis, excessibus & forfactis, ab eisdem commissis, jurisdictioni Judicum sæcularium quorumcunque voluntarie se submittunt, subjiciunt, submiserint, seu subjecerint, super præmissis coram eis se purgantes, emendas gagiantes, & solventes compositionem per se, vel alios cum eis facientes, aut factam, vel factas ratificantes, & solventes (cum talia cedant quam plurimum in detrimentum Ecclesiæ & libertatis Ecclesiasticæ) eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt: & super præmissis excessibus, pro quibus præmissa fecerint, habeantur eo ipso convicti. Mandantes districte omnibus & singulis nostræ Dioecesis, quatenus prædictam Constitutionem, cum præsenti nostra additione, sæpe in suis Ecclesiis solenniter publicent: ne quis posset se ab eisdem (prætextu ignorantiæ) excusare: & quia nonnulli Scabini, Gubernatores, Rectores, Judicatores aut Communitates locorum & Civitatum, seu Territoriorum & Villarum nostræ Provinciæ (prout intelleximus) conspirationem fecerunt, aut facere nituntur: quod si aliquis de Civitate communitate, territorio, seu loco a suis, seu de suis subditis conveniatur in foro Ecclesiastico, aut contra eum procedatur in dicto foro in causa, in qua potest ibidem de jure, vel de consuetudine conveniri, quod eum ad sumptus communes defendant: propter quod non est dubium, quod jurisdictionem Ecclesiasticam volunt impedire. Et idcirco monemus in his scriptis omnes & singulos Judices sæculares prædictos nostræ Provinciæ, qui talia fecerint, ea revocent infra mensem, de cætero a talibus abstinentes, taliaque, vel consimilia facere non præsumant, nec præmissis utantur: alioquin excommunicationi subjaceant ipso facto. Item cum nonnulli Domini temporales suis inhibeant subditis, ne quis eorum alium trahat in foro Ecclesiastico, in casu a jure, vel consuetudine concesso: quinimo contra sic trahentes procedatur frequenter ad captionem personæ trahentis, & bonorum ejusdem, seu amicorum; Nos, ne talia fiant, districte prohibemus, & contrarium facientes excommunicationis vinculo innodamus, & a Canone excommunicatos nunciamus.

Additio Synodalis.

Et Nos huic Statuto adjicimus: Quod ubicunque per Dominos temporales, seu quoscunque Judices sæculares, quovis modo nuncupatos, Civitatis & Dioecesis nostræ Atrebatensis fiant, & proclamentur banna, præcepta,

ta, proclamationes, ordinationes, seu inhibitiones contra jurisdictionem Curiæ nostræ, vel quasi possessionem ejusdem, seu contra Ecclesiasticam libertatem & prædictam jurisdictionem fiunt statuta, seu ordinationes fidei interpositæ, seu quacunque alia firmitate vallatæ. In primo Casu: in loco, ubi præmissa banna, proclamationes, præcepta, seu inhibitiones publicæ fient, cessetur a Divinis, donec præmissa revocent, & donec a Nobis, vel Officiali nostro, aliud receperint in mandatis. In secundo Casu: facientes statuta & ordinationes prædictas (nisi destruant hoc infra mensem) & ea servantes, seu secundum ea judicantes, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt. Item nonnulli Abbates hujus Provinciæ juraverunt & ordinaverunt, seu conspirationem fecerunt (ut præfertur) quod si contingat aliquem Episcopum, contra aliquem Abbatem sibi subditum, velle procedere pro suis excessibus, vel ad puniendum eum, quod ad defensionem ejus contribuent, & ad sumptus communes ipsum defendent. Quod non est dubium fore in præjudicium sui Episcopi, & contra suæ professionis Juramentum, per quod suo Episcopo est astrictus, nec non contra suæ Ecclesiæ libertatem. Monemus ergo tales, quod hoc revocent infra mensem, alioqui excommunicationi subjaceant ipso facto. Item, si excommunicati publici per biennium sententiam excommunicationis, & amplius animo sustinuerint indurato; vocentur ad primum Concilium, tanquam de hæresi suspecti: Et in eodem Concilio contra tales, prout fuerit rationis, & prout justum videbitur, procedatur. Quæ omnia & singula præmissa volumus in scriptis redigi, & in primo Concilio solenniter publicari: Præcipientes, & districtius mandantes, auctoritate præsentis Concilii, universis & singulis nostræ Remensis Provinciæ, quatenus hæc, quæ pro defensione Ecclesiasticæ libertatis, & ipsarum Ecclesiarum statu pacifico duximus ordinanda, (prout decet) servent, teneantque illæsa. In quorum testimonium &c. Datum apud Compendium, Anno Domini millesimo, ducentesimo primo. Die Mercurii ante Clementis.

XLV. Concilium Sylvanectense.

QUoniam primus articulus hujus Concilii de Generali, quasi de eadem materia, loquitur cum primo articulo Novionensi: idcirco volentes superflua resecare, dictum primum articulum hic non duximus inserendum, & ibidem in suo loco ponemus, quod plus hic continebatur, quam ibi, secundum & ultimum Articulum Sylvanectensis Concilii, qui talis est, solummodo scribendo hic, & etiam recitando. Ad hæc autem Statuta addimus, statuentes & præcipientes, ut omnes & singuli Rectores Ecclesiarum Parochialium nostræ Provinciæ, singulis diebus Dominicis & festivis, palam & publice in suis Ecclesiis denuntient excommunicatos, auctoritate Apostolica, & nostri præsentis Concilii omnes, jurisdictionem Ecclesiasticam de jure, vel de consuetudine eisdem Ecclesiis competentem, impedientes, directe, tacite, vel expresse, aut alias quovismodo. Ipsos enim impedientes eandem jurisdictionem, auctoritate præsentis Concilii, sententiam excommunicationis, & anathematis incurrere volumus ipso facto. Hanc autem nostram sententiam in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus publicari. In cujus rei testimonium &c. Datum in Concilio nostro Generali apud Sylvanectum, Anno Domini Millesimo trecentesimo, decimo septimo, die 22. mensis Martii.

XLVI. Concilium Novionense.

CUm ad nostram pluries pervenerit audientiam, ex querimonia & relatione plurimorum, quod nonnulli tam Domini temporales, quam eorum Judices & Ministri sæculares, pluresque pacis turbatores, non solum contra jura, sed & Sedis Apostolicæ Legatorum, Conciliorum Provincialium ordinationes, & Statuta, nec non contra prohibitiones prædictorum, damnabiliter, in suarum animarum periculum, timore Dei postposito multipliciter delinquentes, pœnas in eisdem juribus, & statu-

tis appofitas, fæpius incurrentes, easque animo indurato non verentes diutius fuftinere, quam plures preffuras, injurias, oppreffiones, gravamina, transgreffiones & offenfas viris Ecclefiafticis non folum in eorum bonis, fed in propriis perfonis, nec non & turbationes & impedimenta multiplicia, & diverfa, contra libertatem Ecclefiafticam inferre, vel inferri facere per fuos Satellites & Miniftros non formidant. *Additionem Synodalem habes in Concilio Compendienfi quoad bannum, & proclamationes. Videlicet:*

Quidam faciendo per eorum Villas, & Caftra publice proclamari, ne aliquis de eorum fubditis, aut Burgenfibus fub certis pœnis obligent fe coram Judicibus Ecclefiafticis, feu deputatis ab ipfis, vel fub literis fuarum Curiarum, aut citari faciant unus alterum coram ipfis: nec non inhibendo, feu inhiberi faciendo Curatis, in eorum terris vel Dominiis temporalibus conftitutis: ac etiam Tabellionibus, Notariis & Commiffariis dictarum Curiarum, ne recipiant, aut figillent, aut quoquomodo exequantur: quodque Tabelliones, Notarii, aut alii Commiffarii in terris, Dominio, feu diftrictu dictorum Dominorum temporalium, feu Judicum fæcularium, non faciant informationes, auditiones enqueftas, & ne officium fuum exerceant in locis fupradictis. Pluresque de fupradictis Tabellionibus, Notariis, Commiffariis, exercentes ibidem fua officia, vel negotia fibi commiffa (prout licebat, & licet) carceribus, propter hoc, mancipando, gravesque injurias, & minas tales eisdem faciendo, & inferendo, quod eos jufto metu dictos recedere oportuit, & oportet. Dictis fuis auditionibus, vel enqueftis, officiis, & negotiis, fibi commiffis non inceptis, vel faltem imperfectis: ac etiam plures dictorum Curatorum & Notariorum, & Tabellionum, nec non Portitorum literarum, feu Commiffariorum interdum carceri mancipando, mutilando, graviter verberando, viliterque tractando, & quod horribilius eft, aliquos morti tradendo, bonaque prædictorum faifiando, capiendo, devaftando, capientium vel eorum Dominorum ufibus applicando, occafione præmifforum. Nonnullosque prædictorum Curatorum, Tabellionum, Notariorum, Portitorum, feu Commiffariorum, ex caufis prædictis compellendo ad emendam eis faciendam: Literas plures & regiftra dictarum Curiarum, a Curatis, Portitoribus, & aliis perfonis, feu Commiffariis violenter extorquendo, dilacerando, ac etiam in locis publicis, feu coram pluribus comburendo: Nonnullosque Presbyteros, Clericos, feu Viros Ecclefiafticos pro delictis & exceffibus, eis per ipfos impofitis coram fe trahendo, & carceri mancipando, & eos in præmiffis cafibus, nec non in contractibus & actionibus perfonalibus refpondere compellendo, ac ipfos ad emendas pecuniarum condemnando, peregrinationes, aut alias pœnas eisdem injungendo, aut de facto eos bannendo, nec non & eosdem coram fe purgari faciendo: bonaque mobilia de domibus eorundem, vel in quibus moram trahunt, ejiciendo, & quandoque de dictis domibus eos expellendo, ac dictas emendas ab ipfis perfonis Ecclefiafticis, tam per captionem corporum & detentionem bonorum, quam per alias vias obliquas extorquendo, nec non & prædictos Clericos & perfonas Ecclefiafticas pro exceffibus & delictis fibi impofitis, pro quibus fuerunt a fuis Judicibus Canonice puniti, feu etiam abfoluti, pro libito temerariæ voluntatis, capiendo, incarcerando, & de facto ad emendas fupra dictas, aut earum aliquam compellendo: dictosque Clericos, & perfonas Ecclefiafticas extra legem ponendo more fuo, qui potius dicendus eft abufus, & fic prætextu fuæ pravæ confuetudinis, quæ potius poteft dici & debet corruptela, talibus perfonis Ecclefiafticis, fic extra legem pofitis injuriantes, aut eos occidentes, verberantes, feu etiam mutilantes, per eos nullatenus, aut modicum puniuntur: pluresque perfonas, debita fua in dictis Curiis petentes, vel jus fuum in eisdem Curiis debite profequentes, & interdum contra fuos adverfarios, rationabiliter excommunicationis fententiam impetrantes, per captionem corporum, & bonorum eorundem, compellendo,

lendo, ut desistant a suis processibus antedictis: &, quod nequius est, ut prædictos suos adversarios, ad eorum instantiam excommunicatos, ut præfertur, absolvi faciant, aut procurent suis sumptibus & expensis; quæ omnia & singula, non solum in detrimentum jurium Ecclesiasticæ libertatis, sed in opprobrium, vituperium, gravamen & damnum ejusdem cedere dignoscuntur. Hinc est, quod nos damnis, & indemnitatibus Ecclesiasticis succurrere volentes, malignantiumque perversitates, temerarios abusus, & nefarios sub loris justitiæ, prout possumus, refrenare: & sub prædictis oppressionibus, pressuris & injuriis, & cuilibet earundem (prout ex debito tenemur officii) providere volentes: deliberatione super hoc in præsenti Concilio habita pleniori, de totius Concilii providentia unanimi & concordi Statuimus, decernimus & ordinamus: quod quandocunque prædicta gravamina, vel aliquod eorundem, per aliquem Dominum temporalem, vel Judicem sæcularem, aut eorum servitores, & ministros, aut ab ipsis Dominis, seu Judicibus deputatos perpetrari contigerit, vel committi, & hoc Judici ordinario loci, vel Decano rurali, seu Curato Parochiali manifestum, per evidentiam facti, fuerit, seu de hoc eisdem, aut eorum alteri, per juramentum partis, si fuerit fide digna, cum unius testis adminiculo, vel favore, publice aut alias constiterit competenter; quod tunc juxta formam, & tenorem Concilii Provincialis, tempore bonæ memoriæ *Roberti*, quondam *Remensis Archi-Episcopi*, celebrati apud *Sylvanectum*, Anno Domini Millesimo, trecentesimo decimo septimo, quod Statutum fuit editum contra bonorum Clericorum & locorum Ecclesiasticorum occupatores, cessetur a Divinis. Et nihilominus, nisi prædicta gravamina, vel gravamen, sic commissa, vel commissum, infra octo dies, dicti, reus sive rei, revocaverint cum effectu, & emendam condignam fecerint realiter & de facto, ipsos vel ipsum, qui illud, vel illa perpetraverint, seu perpetraverit, & eisdem dantes auxilium, consilium, vel favorem, auctoritate præsentis Concilii decernimus & volumus incurrere sententiam excommunicationis ipso facto. Ad cujus sententiæ publicationem juxta dictam Constitutionem Concilii Sylvanectensis procedatur, altero mandato nullatenus exspectato. Tenor vero hujusmodi partis Concilii Sylvanectensis, contra dictos occupatores editæ, noscitur esse talis:

STATUIMUS, ut si Dominos temporales, eorum Servitores, aut aliam personam, pia bona Ecclesiarum, Monasteriorum, locorum Religiosorum, Hospitalium, aut aliorum locorum, aut personarum Ecclesiasticarum invadere, rapere, vel occupare contigerit, & hoc Judici ordinario locorum eorundem, vel Decano rurali, seu Curato Parochiali manifestum fuerit per evidentiam facti, & de hoc eisdem constiterit evidenter; si quidem persona invadens, occupans, vel rapiens; quæ per se, vel per alium, ipsa mandante, præmissa perpetraverit, vel perpetrata nomine ipsius rata habuerit, vel Dominium, vel jurisdictionem temporalem habeat in loco invasionis, occupationis vel rapinæ, donec spoliato restituerit, vel eidem satisfecerit competenter, ibidem & in domo raptoris, invasoris, vel occupatoris (dum tamen sit Dominus temporalis loci, vel jurisdictionem habeat ipsius) cessetur a Divinis penitus: nec non & in loco, ubi res invasa, vel occupata detinebitur: & etiam in locis, in quibus invadens, vel occupans extiterit, licet ibi domicilium, vel jurisdictionem non habeat temporalem. Sed in his ultimis duobus casibus, quando res occupatæ, seu occupator, vel raptor, ibidem erunt, & detinebuntur, tam diu cessetur a Divinis. Si vero persona invadens, rapiens, vel occupans privata fuerit, vel jurisdictionem non habuerit, liceteam exerceat nomine alieno, in quo vel invasa, vel occupata extiterit, in loco, ubi persona invadens vel occupans extiterit, & in loco, ubi invasa detinebuntur: solum quamdiu ibi erunt res prædictæ, vel prædones, & non ultra, similiter cessetur a Divinis: nec non & in loco domicilii ipsius (dum tamen dominium loci, vel jurisdictionem habeat temporalem) donec (ut prædi-

ctum est) spoliatæ res, quibus spoliatæ fuerant, integre fuerint restitutæ, vel ipsis de eisdem fuerit satisfactum. Salva tamen in omnibus moderatione Decretalis : *Alma mater.* Porro ne delictum raptoris in propria persona remaneat impunitum, volumus, ut si infra octo dies a tempore cessationis indictæ contra eum, res per ipsum invasas non restituerit, cui tenetur, ex tunc incurrat sententiam excommunicationis ipso facto : ad cujus sententiæ proclamationem contra ipsum procedatur, altero mandato nullatenus exspectato : a qua non absolvatur, nisi prius Ecclesiæ Parochiali, dicti loci, de suo interesse satisfecerit competenter. Et ne aliqui, obtentu hujus Constitutionis, calumniose occupationem, vel invasionem prætendant, statuimus, ut si aliqui reperti fuerint, cessationem a Divinis, contra aliquem indebite procurasse, per Ordinarios locorum, ad expensas legitimas, nec non ad interesse partis, sine juris dispendio condemnentur, & alias graviter puniantur.

Concilium Novionense.

CÆterum, quia tanta personarum prædictarum delicta remanere non debent impunita; volumus, & ordinamus, reos prædictos personaliter fore citandos, ad certam diem, quam Ordinarius loci, juxta personarum qualitatem, & locorum distantiam duxerit arbitrandam pro tantis & talibus excessibus, correctionem debitam secundum eorum demerita recepturos, &, quod justum fuerit, responsuros : verum quia propter austeritatem & immoderatam potentiam aliquorum Dominorum temporalium, & Judicum sæcularium antedictorum, Nuntii dictarum Curiarum, de factis præteritis perterriti, verisimiliter dubitantes de futuris, terras, vel districtus eorundem pro personis aliquibus, & præsertim pro dictis Dominis, & eorum Judicibus, aut servientibus citandis, adire non sunt ausi, propter metum corporis, vel membrorum. Nos volentes contra tales morbos pestiferos, prout est nobis possibile, de salubri remedio providere: Statuimus auctoritate nostri Concilii, & etiam ordinamus; dictas citationes, ad personas dictorum reorum citandorum, si commode valeant apprehendi, alioquin ad eorum domicilia, vel publice in Ecclesia Parochiali dicti loci, dum tamen secure & absque periculo possit haberi accessus, fore faciendas, alioquin videlicet, ut Nuntii dictarum Curiarum, tute vel secure, ad dictos reos, vel eorum domicilia, sive loca, vel ad Ecclesias prædictas non possent accedere, vel auderent, auctoritate, qua supra, decernimus, dictas citationes, monitiones, & processus, cum debito temporis intervallo publice fieri in Consistorio, vel Curia Ordinarii dicti loci, & publice in Ecclesiis Cathedralibus fiant citationes supradictæ, vel ad valvas Ecclesiarum Cathedralium, aut alio loco eminenti & patenti, scedulæ, vel literæ citationum publice affigantur, ut verisimiliter possint citationes, & processus inde sequuti, ad citatorum, vel citandorum notitiam pervenire: volentes, citationes & processus hujusmodi tantam efficaciam obtinere, sicut si personæ propriæ dictorum reorum forent apprehensæ.

Nota de aggravatione cessus:

Statuentes ulterius, quod si dicti rei prædicta gravamina cum effectu non revocaverint : si per quindecim dies a tempore cessationis, contra sic interdictæ personæ dictum cessum sustinuerint, absque eo, quod dicta gravamina fuerint per ipsum inferentem totaliter revocata, ac etiam damnorum restitutio & emenda propter hoc realiter facta Judici Ecclesiæ, & etiam parti læsæ, quod prædictus cessus totaliter aggravetur ; quod in loco, sive locis, ubi sic cessabitur, corpora quorumcunque defunctorum, nec corpora totaliter delinquentium decedentium, etiam si fuerint absoluti, in locis prædictis, vel aliis nostræ Remensis Provinciæ (nisi de licentia & assensu Diocesani loci, ubi gravamina supradicta fuerint perpetrata) non tradantur Ecclesiasticæ sepulturæ. Corpora vero Clericorum, qui causam, vel occasionem in præmissis non dederint, sine pulsatione campanarum tumulentur,

tur, etiam in locis prædictis, in quibus dictus cessus observabitur: Matrimonia non solennizentur, nec mulieres post partum ad purificationem admittantur. Quod si Domini temporales, in quorum dominio, vel districtu dicta gravamina, vel aliquod eorundem illata extiterint, vel illatum, ad reparationem dictorum gravaminum per eos, aut eorum Judices, seu ministros, ut præfertur, damnorum restitutionem & emendam competentem, propter hoc realiter faciendam, infra quindecim dies a tempore cessationis prædictæ, taliter, ut præfertur, aggravatæ non fecerint; sed dictam cessationem, per dictos quindecim dies animo sustinuerint indurato: hoc Sacro approbante Concilio, concorditer ordinamus, quod eorum terra, quam in Diocesi (qua gravamen fuerit perpetratum) obtinebunt, Ecclesiastico subjaceat interdicto: donec eos ad prædicti gravaminis reparationem realem, damnorum restitutionem, & emendam condignam Judici ordinario dicti loci, Ecclesiæ, seu parti læsæ constiterit pervenisse: salva tamen in omnibus Constitutione, quæ incipit: *Alma mater*. Prædictis omnibus sic delinquentibus pœnas alias, tam a jure, quam a Sedis Apostolicæ, Legatorum, & Conciliorum Provincialium Constitutionibus contra tales appositas & promulgatas, nihilominus incursuris. Eos autem, qui prædictas sententias incurrerint, faciant Ordinarii per suas Civitates & Dioceses publice nunciari. Item ordinamus, quod personæ Ecclesiasticæ diffidationes non faciant, prava consuetudine, quam quidam allegant in contrarium, non obstante. Contrarium vero facientes, sententiam excommunicationis incurrere decernimus ipso facto. Ecclesiasticæ personæ diffidare non debent. Diffidantes autem ipsas personas Ecclesiasticas, & diffidationes jam factas prosequentes, etiamsi laici fuerint, eandem sententiam incurrere volumus ipso facto. Item hoc Sacro approbante Concilio ordinamus, & volumus per singulas Ecclesias cujuslibet Civitatis & Diocesis, tam Collegiatas, quam Ordinarias, quod usus Divini Servitii, in modo officiandi, & qui in Ecclesiis Cathedralibus observari consuevit, & teneri, inviolabiliter observetur: quia conformare se debent officio Cathedralis Ecclesiæ. Item aliqui Domini temporales, multotiens occasione quæsita, suis subditis inhibent, & defendunt, ne ipsi quicquam vendant Clericis, vel Ecclesiasticis personis, seu aliquid emant ab ipsis, & ne aliqui eorum terras colant, aut alias cum eis communicent: propter quod, sententiam excommunicationis incurrunt ipso facto. Præcipimus tales excommunicatos publice nunciari. Item Judices sæculares, qui pro detentione Clericorum ab ipsorum Ordinariis pro dictorum Clericorum restitutione eis facienda, Canonice fuerint requisiti, seu moniti; si dictos Clericos recepta pecunia, vel alias malitiose abire permiserint, dictis Ordinariis restitutione non facta, excommunicationi subjaceant ipso facto. Item, sicut audivimus, in multis Villis nostræ Provinciæ Joculatores, sive Histriones, de novo candelas cereas tanquam res sacras deferunt, & nituntur processionaliter portare, & dictas candelas, tanquam res sacras, adorare, populum ad idololatriam inducendo: Quod nos de cætero prohibemus, injungentes districte Ordinariis locorum, quatenus dictos Histriones, seu Joculatores, & eorum fautores taliter puniant, & compellant cessare a dictis idololatriis, & ab eisdem consimilibus, quod cedat aliis in exemplum. Excommunicati sunt tales Concilio Compendiensi. Item volumus & ordinamus, quod Clerici, qui injunctas peregrinationes, vel pœnas a laicis Judicibus latas sponte peregerunt, vel qui emendas pecuniarias pro excessibus eisdem impositis sponte persolverunt, gravissime puniantur. Item Mendicantes, Curati, & alii Verbum Dei proponentes, populum moneant, & hortentur, informent, & inducant ad decimas persolvendas, intimantes eisdem, quod nisi decimas persolverint, interdicetur eis ingressus Ecclesiæ, & carebunt Ecclesiastica sepultura. Et licet prædicti Mendicantes hoc facere teneantur, volumus tamen, quod, quotiescunque prædicabunt, hoc faciant sine fraude, alias non habeant potestatem absolven-

di

di de Casibus Episcopis reservatis. Et maxime in dictas decimas retinentes, dictam potestatem Diocesanis specialiter reservamus. Item cum facultas probationum non debet angustiari, decernentes ordinamus, quod Capitula compositiones inter Prælatos & Episcopos, ac etiam privilegia, vel alia instrumenta (cum necessitas id exegerit) dictis Prælatis, pro causis eorum exhibeant sine fraude, & econtra Prælati faciant Capitulis pari forma. Item statuimus injungentes omnibus Decanis, Capitulis, & Judicibus Ecclesiasticis, in virtute sanctæ obedientiæ, quatenus Clericos & Canonicos sibi subditos moneant, ut incedant in tonsura & habitu congruis & decentibus, eosdem ad hoc per subtractionem distributionum, & alias Canonice compellentes. Item inhibemus omnibus Presbyteris & personis Ecclesiasticis, ne miracula, quæ de novo dicuntur evenire, in suis locis vel Ecclesiis solennizent, Ordinario super hoc inconsulto.

Nota excommunicatos Judices laicos, qui auferunt Tonsuram Clericis per eos detentis.

Item quod nonnulli Domini temporales, & Judices sæculares, seu eorum ministri, cum Clericos quandoque pro excessibus aliquibus de facto sibi impositis capiunt, & detinent, vestes Clericales & tonsuram auferunt, aut utrumque, crines eorum radendo, aut radi faciendo, vestesque radicatas dictos Clericos induendo: ipsos omnes & singulos, cum eorum fautoribus, præstantibus auxilium, consilium, & favorem in præmissis, volumus sententiam excommunicationis ipso facto incurrere. Item Laici se fingentes Clericos fraudulenter, tonsuram Clericalem propria auctoritate, immo verius temeritate, assumentes, excommunicationis sententiam cum suis participantibus incurrunt ipso facto. Item, cum (sicut intelleximus) quidam Domini temporales, eorum Judices, & laicalem justitiam exercentes, Constitutioni Sylvanectensi fraudem facientes, quandoque Clericos, vel eorum bona detinent, pro sua temeraria voluntate, & ante octavam diem illos reddunt, ut sic Ecclesiarum Curati, absque Ordinarii mandato, organa Divinæ laudis resumant, ut excommunicationis sententiam dicantur evitasse, quam post illos octo dies ipso facto incurrentes, resumptis Divinæ laudis organis, iterum dictos Clericos capiunt, seu eorum bona saisiunt pro causis eisdem, pro quibus ipsos ipsi primi tenuerant: quod est in illusionem dictæ Constitutionis, atque fraudem. Statuentes igitur decernimus, quod qui perpetraverint talem fraudem, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

XLVII. De Promotoribus.

CÆterum, quam plurimorum Dominorum & Judicum quorumcunque sæcularium, gravem querimoniam accepimus, continentem, quod nonnulli Promotores Curiarum Ecclesiasticarum, & etiam Procuratores, ad excessus eorum, homines & subditos, ac burgenses, varia & diversa crimina & excessus, exquisitis coloribus fictis eisdem imponendo, non solum corporibus propriis, & cum gravi scandalo, eos damnificant, & fatigant, sed etiam cum magnis, & gravissimis sumptibus, & expensis; Nobis supplicantes, ut vellemus circa hæc de remedio opportuno providere. Nos vero attendentes fore rationi contrarium, ut exinde nascantur injuriæ, unde deberet justitia provenire, statuimus: quod de cætero nullus Promotor, aut Procurator ad excessus aliquem citari faciat, aut procuret contra eum super aliquo crimine, vel excessu, & præsertim tali, ratione cujus persona ipsius citati posset inposterum denegari, seu scandalum contra ipsum oriri, nisi verisimiliter videatur eisdem, quod justam causam habeant procedendi contra tales: super quo eorum conscientias oneramus. Et ad hoc cum ad dictum officium assumuntur, per juramentum astringantur; nec tunc etiam ultra primam citationem, procedatur per eosdem, Officiali loci super hoc inconsulto.

XLVIII.

XLVIII. De Procuratoribus.

ITem quia Procuratorum cæcitas, & vorago, adeo pullulavit, quod nullis injustis, vilibus, seu minimis causis immoderatam multitudinem sumptuum, & expensarum lupina crudelitate cumulare cessat: Nos dictorum Procuratorum calliditatibus (prout est nobis possibile) obviare volentes: injungimus omnibus & singulis Judicibus ordinariis, quatenus ipsi provideant diligenter, præcavendo, ne dicti Procuratores Curiarum, ac literarum Portitores, sumptus & expensas immoderatas faciant, ut est dictum, sed ipsi Ordinarii taliter provideant, more Patrum, quod ipsorum subditi maliciosis cupiditatibus talium indebite non vexentur: injungentes, & districte præcipientes Officialibus, & aliis Ecclesiasticam jurisdictionem exercentibus, nec non Decanis ruralibus, & Curatis Provinciæ Remensis, quatenus nostram Constitutionem, seu Constitutiones diligenter, prout ad quemlibet pertinuerit, exequantur, & observent, ac easdem Constitutiones per loca Ecclesiarum suarum & jurisdictionum publicari faciant, & exequi, ac inviolabiliter observari. Datum apud Novionium anno Domini MCCC. quadragesimo quarto, 26. Junii. Et Nos omnibus & singulis Abbatibus, Decanis, Curatis, & aliis personis Ecclesiasticis quibuscunque, Civitatis & Diocesis Atrebatensis præcipimus, & mandamus, quatenus has Constitutiones Conciliorum prædictorum habeant, ac omnia & singula in eis contenta quilibet eorum, prout ad suum spectat officium, legat, publicet in sermonibus & Ecclesiis suis sæpe & sæpius, dum populus convenerit ad Divina, ad finem, quod nullus ignorantiæ causam valeat allegare, exequantur inviolabiliter, & observent, & Synodalibus Constitutionibus adjungere non postponant, alioquin Nos etiam præter pœnas in eisdem Constitutionibus contentas, eos graviter puniemus, prout cujuslibet negligentia, seu contemptus suadebit.

XLIX. De Revocatione Gratiarum.

CUm reducimus ad exactæ considerationis examen, propter importunitatem potentium, nonnulla frequentius concedi, quæ forent rationabiliter deneganda. Monemus (nec immerito) ut gratiæ maximæ, quæ quandoque, propter importunitatem prædictam, nec non & quandoque surreptitie, veritate tacita, & falsitate nonnunquam expressa, tam a Nobis, quam a nostris Vicariis & Prædecessoribus, seu Vicariis eorundem, in læsionem & præjudicium Ecclesiarum, & dispendium salutis subditorum hactenus concessæ sunt, & inposterum concedentur, tempore brevi finiantur: quo dicta importunitas impetrantium, seu petentium (cum viderint easdem modico tempore duraturas) ab impetratione earundem propensius compescatur. Et ideo hac nostra Synodali Constitutione, provide ac salubriter ordinamus: quod omnes gratiæ, de & super non residentia concessæ, & inposterum concedendæ quibuscunque personis Ecclesiasticis in Diocesi nostra beneficiatis: celebrandi in Oratoriis, seu Capellis, celebrandique bis in die: audiendi confessiones, indulgentias pro quæstis exponendi: aut quæcunque gratiæ, sub quacunque forma verborum, quibuscunque personis sæcularibus & Regularibus, mendicantibus, & non mendicantibus, exemptis, privilegiatis, seu aliis non exemptis, ad tempus concessæ, seu inposterum, ut dictum est, concedendæ durent, & durare intelligantur solum a tempore concessionis usque ad Synodum immediate sequentem: advenienteque Synodo, careant omni robore & firmitate, etiam si ad prolixius tempus dictæ gratiæ fuerint ordinatæ: etiam si caveretur in eisdem, quod per revocationem generalem, in Synodo faciendam, forent minime revocatæ, familiaribus nostris, nec non & Dominorum Cardinalium duntaxat exceptis. Quorum gratias per modum concessionis, & ad tempus eisdem limitatum valere volumus, hac Constitutione edita in contrarium non obstante. Nullus ergo subditorum nostro-

ſtrorum has Conſtitutiones noſtras Synodales audeat temere violare, nec alias Conſtitutiones, præter iſtas, pro Conſtitutionibus Synodalibus recipere, ſub pœna inobedientiæ, nec non & graviſſimæ ultionis.

Cæterum noſtræ intentionis exiſtit, quod omnes pœnæ contentæ ſeu poſitæ in Statutis Prædeceſſorum noſtrorum, & noſtris, correctis tamen prout ſunt, & ſicut in præſentibus plenius continetur, ſive ſint ſub pœnis ab ingreſſu Eccleſiæ interdicti, excommunicationis, vel pecuniarum, aut alterius cujuscunque conditionis latæ comminatorie, vel ferendæ, vel quovis modo comprehenſæ, eo modo quo ſtatutæ ſunt, ſtent, & habeant roboris firmitatem, & ligent rebelles, & contemptores Statutorum eorumdem: quibuscunque revocationibus per Nos, vel noſtros Vicarios, aut Officialem noſtrum in contrarium factis, vel editis non obſtantibus: præcipientes vobis omnibus & ſingulis, Archi-Diaconis, Abbatibus, Decanis, Curatis, & aliis, ſub pœna quadraginta librarum Pariſienſium in pios uſus convertendarum, quatenus infra tres menſes, a die datæ præſentium computandos, de iſta noſtra revocatione & aliis Statutis conditis, niſi alias habuerint, copiam habeant de eisdem, ne prætextu ignorantiæ quis ſe valeat excuſare.

Anno Quinquageſimo quinto in Sancta Synodo.

Cæterum, quia in quadam noſtra Conſtitutione Synodali, titulo: *de Vita & honeſtate Clericorum*, continetur, quod Clerici conjugati, gaudere non poſſunt privilegio Clericali, niſi veſtes, & tonſuram deferant Clericalem: occaſione cujus nonnulli curioſi de his, quæ non multum impediunt, diſputantes, & contra doctrinam Apoſtoli plus ſapere, quam oporteat, affectantes, aſtruere ſatagunt, & nituntur, conſuetudinem contrariam continentem dictos Clericos conjugatos, foro Eccleſiaſtico, pro exceſſibus commiſſis ab ipſis criminaliter, ſubjacere, ac privilegio Clericali gaudere, licet veſtes non deferant Clericales, dum tamen de titulo doceant Clericatus, per dictam noſtram Conſtitutionem Synodalem fore penitus abrogatam, aut ſaltem per hanc eidem conſuetudini derogatum. Nos conſiderantes conſuetudines eſſe facti & in factis conſiſtere perſæpe, Conſtitutiones non tolli, niſi de ipſis, & per eum, qui eas tollere poteſt, in ipſis Conſtitutionibus fiat mentio ſpecialis, ut unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat, declaramus noſtræ intentionis non fuiſſe, neque eſſe, dictæ conſuetudini, perſæpe factam Conſtitutionem in aliquo derogare, neque volumus per iſtam Conſtitutionem, ſeu Statutum Synodale, dictam conſuetudinem laudabilem, & Eccleſiis utilem, per quam res, quæ de facili ad ſui naturam revertitur, in ſtatum priſtinum noſcitur rediiſſe, ſicut nec poſſumus, ullatenus abolere.

L. *De Quæſtoribus & Abuſoribus.*

Quia ex relatione fide dignorum intelleximus, & Nos ipſi experientia certa probavimus in minoribus conſtituti, quod quam plures quæſtores (immo potius mercatores, vel cenſarii) per Eccleſias noſtrarum Civitatis & Diœceſis, pro petendis eleemoſynis accedentes, multotiens eligunt præcipuas & majores Dei, vel Sanctorum Solennitates, & Feſta, vel dies, in quibus Religioſi Verbum Dei populo prædicare, & exponere pro ſalute fidelium hactenus conſueverunt; quando fideles debent Divinis laudibus inſiſtere devotius, & ſpiritualia meditari; nituntur Prædicatoribus hujusmodi ſe præferre, & eos, a prædicatione Verbi Dei pluries deſiſtere coegerunt, etiam inter Miſſarum ſolennia, unde fidelium quies, propter ſcandali materiam, quæ inde conſurgit, per eosdem quæſtores nimium perturbatur: Iisque non contenti in ſuarum expoſitione quæſtarum, pro majori parte mendacia & abuſiones, ut decipiant ſimplices, & pecunias a fidelibus ſubtili & fallaci ingenio extorquere valeant, proferunt, errores ſeminant, & inducunt: quorum aliqui in Decretali, quæ incipit: *Abuſionibus*, de Pœnitent. & Remiſſ. in Clementin. ſerioſius continentur, falſaque miracula

racula narrant & exponunt: ac Verbum Dei, quamvis nesciant hoc, & si scirent, tamen interdicitur eis a jure & vetatur, populo prædicant, sæpeque Sacram Scripturam pervertunt, & multa alia detestanda, non sine magnæ temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum dicunt, & faciunt in offensam Divinæ Majestatis, & scandalum plurimorum: idcirco tales abusiones, per quas Clavium Ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptum, & præjudicium animabus fidelium generatur, omnino aboleri, & tam nefarios contemptores, Ecclesiasticæ animadversionis mucrone ferire, ut metus pœnæ meta hujus præsumptionis existat, provida deliberatione præhabita, in hac Sancta Synodo, per hanc præsentem Synodalem Constitutionem, quam valere perpetuis temporibus volumus, & servari, omnibus & singulis quæstoribus, ne unquam deinceps talia facere, vel attentare audeant, aut Verbi Dei prædicationes facere solitos, seu Divinum Officium impedire, vel perturbare, vel quæstas suas, in quavis Ecclesia, nisi prius nostras, seu Vicariorum nostrorum literas, super hujusmodi quæstas eis concessas, de data ejusdem anni post Synodum habuerint, antequam quicquam aliud, quam in nostris, seu Vicariorum nostrorum literis concessis eisdem continebitur, facere, vel exponere, aut asserere, omni Verbo prædicationis excluso, vel aliquem de nostris subditis citari, seu vexari facere, alibi quam coram Nobis, seu Officiali nostro præsumant: districtius inhibentes. Et hæc omnia & singula statuimus, inhibentes & præcipientes sub pœnis suspensionis & excommunicationis latæ sententiæ in his scriptis, & sub pœna quadraginta librarum Parisiensium, si secus egerint, Nobis applicandarum: quas quidem sententias & pœnas, transgressores hujusmodi Constitutionis nostræ, & inhibitionis, declaramus & pronunciamus incurrisse ipso facto. Et nihilominus talium literas sibi concessas in dicto casu revocamus. Curatos, qui quæstores ipsos sine nostris literis, datis post Synodum nostram ejusdem anni, recipere præsumpserint, pari pœna decernimus puniendos. Præterea nostræ intentionis existit, quod dicti Quæstores, seu aliqui quicunque pro suis quæstis faciendis inter Missarum solennia minime recipiantur, & per Curatos minime in hac parte admittantur, exceptis duntaxat Nuntiis Ecclesiæ Atrebatensis, Sponsæ nostræ, quibus ob reverentiam Virginis Gloriosæ volumus deferri, & eos inter Missarum Solennia recipi de gratia speciali: non alios, cujuscunque status, vel dignitatis existant, etiam si contrarium in concessis sibi literis concessum appareret, & caveretur in eisdem, quod admitterentur, non obstante Constitutione Synodali: quia non volumus nostræ hujusmodi Constitutioni derogari. Quam quidem Constitutionem nostram præcipimus diebus Dominicis sæpe & frequenter publicari, una cum supradictis Constitutionibus nostris: ne quis ignorantiæ prætextu, velamen excusationis assumat. Ulterius præcipientes omnibus & singulis, qui ad nostram Synodum venire tenentur, sub pœna suspensionis & excommunicationis, nec non 40. librarum Parisiensium, piis usibus applicandarum, quatenus has nostras præsentes Constitutiones Synodales, per Nos editas, sub debitis titulis infra mensem, penes se cum aliis Constitutionibus Prædecessorum nostrorum in uno libro, seu volumine habeant, & in eis libris sæpe & frequenter legant, studeant, & advertant diligenter: alioqui dictas pœnas non evadent. Nos enim omnia Statuta & Constitutiones Synodales, a bonæ Memoriæ Reverendo Patre & Domino, Domino Aginerico, & aliis Prædecessoribus nostris Episcopis Atrebatensibus, recte & salubriter editas, ratificamus, approbamus, & etiam confirmamus.

LI. Sequentes Constitutiones Synodales per bonæ memoriæ Dominum MARTINUM, Episcopum Atrebatensem, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Professorem, fuerunt editæ & publicatæ in Sancta Synodo Atrebatensi, feria 3. post festum Beati

Beati Dionysii, Anno MCCCC. decimo.

QUia negligentia noverca virtutum, & cunctorum genitrix vitiorum, nonnullos in nostra Dioecesi, (prout facti evidentia demonstrat, & ad nostram pervenit proh dolor, notitiam) sic invasit Parochiales Sacerdotes, ut jam suæ salutis immemores eos fecerit Decretorum Sanctorum Patrum, & Statutorum Synodalium temerarios transgressores, perversores Religionis, Christianæ fidei & devotionis orthodoxæ contemptores, sectatores quodammodo hæreticæ pravitatis, male sentiendo de Sacramentis novæ legis. Dum Sacrosanctum Corpus Christi, pro communione fidelium in suis Ecclesiis, sub speciebus Sacramentalibus reservatum, adeo negligenter, incaute, immunde, & irreverenter tractant, & conservant illud, non debite visitantes, neque renovantes, prout tenentur juxta Concilii Aurelianensis, & Synodalium Statutorum tenorem, quod prætatæ species Sacramentales corrumpuntur, pulvisiunt, aut totaliter alterantur, in aliam speciem transeuntes: quo casu definit esse Corpus Christi sub eisdem, ex quibus abominabilia frequenter generantur: quod cedit in grave Fidei Catholicæ opprobrium, scandalum Ecclesiæ, contemptum Sacramentorum, derisionemque cultus Divini, & ad idololatriam inducit populum Christianum. Nos igitur, quem suscepti regiminis, imo verius Dei amor, fidei & Sacramentorum reverentia & devotio sollicitat, & compellit, ut illa excludamus (pro viribus) a populis Nobis commissis, per quæ detrahitur venerationi Dei, fidei, honori, & reverentiæ Ecclesiasticorum Sacramentorum; sana conscientia præmissam negligentiam tolerare non volentes, sed illi (quantum cum Deo possumus) obviare cupientes: Mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna suspensionis, Parochialibus Sacerdotibus nostræ Dioecesis universis, quatenus inviolabiliter observent Statutum *de renovatione Eucharistiæ*, de octavo in octavum diem mentionem faciens, in Capitulo: *de Celebratione Missarum*, expressum. Adjicientes, quod quilibet sacerdos, per cujus negligentiam, & incautelam continget pulvisieri species Sacramentales, alterari, aut corrumpi (ut præfertur) triginta diebus continuis in pane & aqua jejunans, tribus mensibus manebit ab officio suspensus, cum eadem pœna plecti debeat, etiam si nihil horroris exinde contingeret, aut nefandi; nisi per Nos, aut Vicarios nostros cum eo fuerit misericorditer dispensatum.

Constitutio facta in Sancta Synodo, a Reverendo in Christo Patre ac Domino, Domino MARTINO, Atrebatensi Episcopo, Anno Domini M. CCCC. decimo.

FIde dignorum relatu multiplici audivimus, quod quidam, titulo alieno, per nostram Dioecesim pro libito suæ voluntatis discurrunt, assumptis secum quibusdam nostrorum Officiariorum, ut prætextu nostræ auctoritatis, per hujusmodi assumptionem rite agere ea, quæ perperam faciunt, videantur: cum sine statu, & licentia nostra sibi adjungunt, ut eis a nostris subditis melius pareatur, quos in opus nostri ministerii per Nos agnoscunt deputatos, visitationis, aut alius executionis titulo (ut dicitur) quamvis nulla sit eis attributa facultas, occasione suæ commissionis generalis (si quam habent) visitandi, necnon procuratores recipiendi, seu alia exercendi: & quia non omni spiritui credendum est, & cum teneamur probare, qui, & cur aliqui intrant in nostrum ovile, an tales sufficienti auctoritate fulciantur per nostras literas, aut alio evidenti testimonio, nostris debet subditis apparere; præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ sub pœna suspensionis, ac decem librarum piis usibus applicandarum, Abbatibus, Prioribus, Decanis Christianitatis, nostræ Dioecesis, ac Sacerdotibus Parochialibus universis, ne tales sine nostro speciali mandato recipiant, aut eis obediant quovis modo: quod si secus factum fuerit, per quemcunque Nobis, aut Vicariis nostris

nostris significent indilate, ut providere possimus præmissis, prout fuerit juris & rationis.

LII. *Statuta Concilii Remensis Provinciæ, apud Suessionem, die Veneris, undecima mensis Julii, anno Domini M. quadringentesimo quinquagesimo sexto celebrati.*

Universis præsentes literas inspecturis, JOANNES miseratione Divina Archi-Episcopus Remensis, Joannes Suessionensis, Antonius Laudonensis, Joannes Ambianensis, & Joannes Sylvanectensis, Episcopi Suffraganei Remensis Provinciæ, una cum aliorum Suffraganeorum ejusdem Provinciæ absentium, & Cathedralium Ecclesiarum Procuratoribus, in Concilio Provinciali apud Suessionem congregati, aliis omnibus, qui potuerunt, & debuerunt interesse, debite convocatis in Domino salutem. Cum per longam celebrationis Conciliorum Provincialium intermissionem in hac Remensi Provincia, Status Ecclesiasticus gravem ruinam, & multiplicia incommoda, ac innumera detrimenta patiatur: vepribus & spinis vitiorum per defectum culturæ agri Dominici undique pullulantibus, ac variis oppressionibus, & gravaminibus ultra modum adversus jura, libertates, & auctoritatem Ecclesiæ excrescentibus, ex quibus Divinus Cultus minuitur, atque in diversis partibus prophanatur, & ipsius Christi Sponsæ splendor atque dignitas plurimum denigratur in offensam Omnipotentis Dei, ad perditionem animarum: Nos in hac Synodo, favente Altissimi gratia, congregati, ad restaurationem Domus Dei, & salutem gregis Dominici, quantum in Nobis est, intendere cupientes: Primo statuimus, ut in singulis Ecclesiis Cathedralibus, ac Collegiatis, atque Monasteriis hujus Provinciæ Remensis, Divinum servitium in cantus prolatione, habituum honestate, & aliis ad debitam venerationem Divini cultus pertinentibus, decenter & reverenter, celebretur: cui omnes de Ecclesia debite intersint, Domino servientes conformiter ad intentionem Decreti, quod incipit: *Si quis Principem sæculi* &c. deliberationem in congregatione Biturricensi dudum super acceptionem ejusdem Decreti, & aliorum celebrata, ad consuetudines laudabiles singularum Ecclesiarum, monentes Decanos, Cantores, & alios, ad quos pertinet, corrigere defectus Chori, sub obtestatione Divini Judicii, ac pœnis, per eorum Superiores arbitrandis, perturbantes Divinum Officium, cum fabulationibus, risibus, aut alias in eo delinquentes & deficientes, diligenter puniant & corrigant. Præcipimus insuper, & mandamus, hoc inviolabiliter observari, ut vagantes per Ecclesiam deambulando, seu etiam sedentes extra Chorum otiosi, ad invicem confabulando tempore Divinorum Officiorum, præsertim dum Matutinorum, Missæ majoris, & Vesperarum Officia celebrari contigerit, totius diei immolumentum, tam in pane, quam in distributione amittant: & hoc per illos, ad quos pertinet omnino, executione demandetur. Advertantque in singulis Ecclesiis Canonici privati, ut tali hora, sua Capitula tenere incipiant, quod non impediantur ab interessendo majori Missæ, conformiter ad ea, quæ in prædicto Decreto sunt ordinata. Tenor vero Decreti (de quo supra) sequitur sub his verbis: Si quis Principem sæculi rogaturus, habitu honesto, gestu decenti, prolatione non præcipiti, sed distincta, attenta quoque mente, se ipsum ad verba studet componere: quanto diligentius, in hoc Sacro loco, Omnipotentem oraturus DEUM, hæc omnia facere curabit? Statuit igitur hæc Sancta Synodus, ut in cunctis Cathedralibus, ac Collegiatis Ecclesiis, horis debitis, non cursim, ac festinanter, sed astractim, & tractim, cum pausa decenti, præsertim in medio cujuslibet versiculi Psalmorum, debitam faciendo inter solemne & feriale Officium differentiam, reverenter ab omnibus persolvatur: Horas Canonicas dicturi, cum tunica talari, ac superpelliceis mundis, ultra medias tibias longis, vel cappis juxta temporum, vel Regionum diversitatem, Ecclesias ingrediantur, non capucia, sed almu-

almucias, vel bireta tenentes in capite: qui, cum in choro fuerint, gravitatem servent, quam & locus & officium exigunt: non insimul cum aliis fabulantes, seu colloquentes, aut literas, seu scripturas alias legentes, & cum psallendi gratia ibidem conveniant, muta & clausa labia tenere non debent; sed omnes (præsertim, qui majori funguntur honore) in Psalmis, Hymnis, & Canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*; omnes consurgant: cum nominatur illud Gloriosissimum Nomen, JESUS, *in quo omne genu flectitur cælestium, terrestrium, & infernorum*, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum horæ in communi publice cantantur, legat & dicat privatum Officium: nam non solum obsequium (quo obnoxius est) Choro subtrahit, sed alios psallentes perturbat. Super his debite observandis, aliisque ad Divini Officii prosecutionem, ac Chori disciplinam spectantibus, Decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hinc inde, ne quid inordinate fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius Horæ, in qua circa prædicta excesserint, vel alia majori (prout transgressionis gravitas exigit) plectantur pœna, salvis tamen laudabilibus consuetudinibus, & statutis, ac observantiis spectabilibus Ecclesiarum singularum Regni & Delphinatus. Insuper mandat & præcipit hoc Sacrum Concilium, ut turpis ille abusus in alio Decreto, per dictam Congregationem acceptato prohibitus, omnino a singulis Ecclesiis, a Monasteriis quorumque Religiosorum, & Religiosarum hujus Provinciæ extirpetur: quo larvales & theatrales joci, choreæ, mercimonia, negotiationes, & alia, Ecclesiam, Divinum Officium, vel ejus honestatem perturbantia, fieri prohibentur. Quodque pœna contra Ordinarios, Decanos, & Rectores, qui talia fieri permittunt, in eodem Decreto contenta, de suspensione a perceptione omnium proventuum Ecclesiasticorum per trium mensium spatium, etiam in realem executionem demandetur: adjicientes, quod etiam mercimonia & negotiationes intra Ecclesiam fieri nullatenus de cætero permittantur: quodque infra septa, seu clausuram Monasteriorum, tam virorum, quam mulierum, choreæ & tripudia nullo tempore exerceantur per quoscunque; nec enim extra ipsa Monasteria liceat Religiosis personis in quibuscunque locis, præfatas choreas, & tripudia agere. In contrarium facientes, per Superiores eorum debite puniantur. Item Ordinarii & alii Judices, diligenter puniant Clericos, aleæ & ebrietati servientes, ac tabernas etiam frequentantes, & acrius eos, qui tempore jejunii hoc faciunt. Et quoniam Domini Episcopi, qui cæteris exemplum honestatis esse debent, & ea, quæ in Divinis Scripturis, & Sacris Canonibus, ac Juribus statuuntur, in se ipsis maxime observare, ipsi habitus honestos superlunaribus amictos, prout jura volunt, tam in suis Diocesibus, quam extra deferant, non nimis breves aut viles, sed nec nimis curiosos: modestiam in incessu & verbis habeant: sintque tales in omni conversatione, quales eos Apostolica regula esse jubet, & Canonicæ Sanctiones. Hortamur etiam Dominos Episcopos prædictos, quatenus in Ordinibus, etiam prima tonsura, conferendis, ad servitium Dei & honorem Ecclesiæ vigilanter & discrete intendant: talesque ad ipsos Sacros promoveant Ordines, quos & vitæ honestas, & idoneitas personæ, tam in literarum scientia, quam ætate commendent: juxta juris dispositionem, abusus omnes circa præmissa vitantes. Insuper mandamus, & districte præcipimus, Decretum, per Ecclesiam Gallicanam, Bituris acceptatum, intitulatum: *De Concubinariis*, per totam Remensem Provinciam, ab omnibus quibuscunque, etiam si Episcopalis dignitatis, aut alterius præeminentiæ existant, inconcusse, & inviolabiliter observari: cujus quidem Decreti tenor sequitur: Quicunque Clericus cujuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis (etiam si Pontificalis, vel alterius præeminentiæ existat) qui post hujus Constitutionis notitiam (quam habere præsumatur) per duos menses post publicationem ejusdem, in Ecclesiis Cathedralibus, quam ipsi Diocesani omnino facere teneantur,

post-

postquam eadem Constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus concubinarius, a perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum, trium mensium spatio, sit ipso facto suspensus, quos suus Superior in fabricam, vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, convertat. Nec non & hujusmodi publicum concubinarium, ut primum esse innotuerit, mox suus Superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quod si non dimiserit, vel dimissam, ut aliam publice resumpserit: jubet hæc Sancta Synodus, ut ipsum suis beneficiis privet omnino. Et nihilominus hi publici concubinarii (usquequo cum eis per suos Superiores, post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum) ad susceptionem quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum sint inhabiles. Qui si post dispensationem, reciduo vomitu, ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. Quod si hi, ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint: eorum Superiores, tam in ipsos de neglectu, tam in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animadvertant. In Conciliis etiam Provincialibus, Synodalibus, adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem a collatione beneficiorum, vel alia condigna pœna severiter procedatur. Et si hi, quorum destitutio ad Summum Pontificem spectat, per Concilia Provincialia, aut suos Superiores propter publicum concubinatum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi Summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia, & inquisitio in quibuscunque Capitulis Generalibus & Provincialibus, quo ad suos, servetur, pœnis aliis contra prædictos, & alios, non publicos concubinarios, statutis in suo robore permansuris. Publici autem intelligendi sunt non solum hi, quorum concubinatus, per sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam, quæ nulla posset tergiversatione celari, notorius est; Sed qui mulierem de incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum Superiorem admonitus, ipsam cum effectu non dimittit. Quia vero in quibusdam regionibus, nonnulli jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus a concubinariis percipere non erubescunt, patiendo eos in tali fœditate sordescere; sub pœna maledictionis æternæ præcipit, ne sub pacto, compositione, aut spe alicujus quæstus, deinceps talia quovis modo tolerent, aut dissimulent: alioqui ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum ejus, quod propterea acceperint, restituere ad pios usus omnino teneantur. Ipsas autem concubinas, seu mulieres suspectas, Prælati modis omnibus curent a suis subditis, etiam per brachii sæcularis auxilium, si opus fuerit, penitus arcere. Quod etiam, a tali concubinatu procreatos filios, apud Patres suos cohabitare non permittant. Jubet insuper hæc Sancta Synodus, ut etiam in prædictis Synodis & Capitulis hæc Constitutio publicetur: & quilibet suos subditos, ad ipsarum concubinarum dimissionem moneat diligenter. Injungit præterea omnibus sæcularibus Viris, etiam si Regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore, Prælatis, qui ratione officii sui adversus subditos suos, pro hujusmodi concubinatu procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege Divina prohibitum sit, & sub pœna peccati mortalis necessario evitandum, monet omnes laicos, tam uxoratos, quam solutos, ut similiter a concubinatu abstineant: Nimis enim reprehensibilis est, qui uxorem habet, & ad alienam uxorem accedit: Qui vero solutus est, si continere nolit, juxta Apostoli doctrinam, ducat uxorem. Pro hujusmodi autem observatione præcepti, hi, ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quam aliis Canonicis remediis omni studio laborent. Et ut nullus, quantumque præfati Decreti prætendere possit ignorantiam, jubemus hoc Decretum per Dominos Episcopos, & tam Cathedra-

thedralium, quam Collegiatarum Ecclesiarum Capitula, nec non Abbates, & cæteros jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, infra duos menses a fine præsentis Concilii numerandos, suis subditis intimari: Et deinde in singulis Synodis Diocesanorum, nec non generalibus quarumcunque Ecclesiarum Capitulis, etiam evocatis ad hoc singulis suppositis earundem, alta & intelligibili voce publicari. Moneant insuper dicti Domini Episcopi, Capitula, Abbates, nec non jurisdictionem habentes, omnes & singulos suos subditos concubinarios notorios generaliter, quatenus infra trium mensium spatium concubinas suas, seu mulieres suspectas, & diffamatas abjiciant & dimittant. Et quoniam nonnulla Capitula Ecclesiarum ad subditorum suorum, de hoc crimine diffamatorum, correctionem minus diligenter hactenus comperimus processisse; unde peccata indies magis foventur, & deterioribus adaugentur Incrementis, in grave scandalum Ecclesiastici Status, & perditionem animarum: præcipimus & mandamus omnibus & singulis Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum Capitulis, ac Præsidentibus in eisdem, sub pœnis ipsorum suspensionis a Divinis, & aliis per suos Superiores arbitrandis, quatenus post supradictorum trium mensium, a tempore præmissæ monitionis generalis spatium elapsum, infra quindecim dies proxime sequentes, contra singulos subditos suos de hoc crimine diffamatos (qui prædictas concubinas suas realiter & cum effectu non dimiserint) procedant via juris, specialiter & nominatim, ad declarandum eos prædictam suspensionem fructuum spatio trium mensium incurrisse, nec non consequenter, ad ulteriores pœnas, juxta tenorem Decreti suprascripti, eisdem infligendas. Et si hoc facere neglexerint, Superiores eorum, ad executionem pœnarum prædictarum contra ipsos negligentes sine dissimulatione procedant, ac etiam Episcopos, & alios quoscunque Ecclesiasticam jurisdictionem habentes, qui in ejusdem criminis punitione negligentes invenirentur, Superiores eorum puniant: de neglectu & in defectu ipsorum, pœnas contra concubinarios supra dicto Decreto positas, cum omni diligentia realiter exequantur. Injungimus universis Episcopis, & aliis jurisdictionem Ecclesiasticam exercentibus, quatenus ad correctionem fornicatorum, & maxime adulterorum publicorum intendant, & invigilent, prout animarum saluti viderint expedire. Monemus omnes & singulos Dominos Episcopos, Capitula, Abbates, & alios jurisdictionem Ecclesiasticam exercentes, quatenus suos subditos Ecclesiasticos, ad honeste & cum habitu condecenti incedendum compellant, tunicas nimium breves, aut in spatulis elevatas, vel capellos, sive pilea in capitibus, seu sotulares, rostratos, vel rubei, cælestis, purpurei, viridisve, aut crocei colorum caligas eos deferre, aut ad pilam maxime, usque ad camisiam exutos in theatris, vel locis publicis ludere non permittant: sed potius ea omnia sic indecentia prohibeant: Sacerdotesque, & alios quoscunque Ecclesiasticos, a mercantiis publicis & negotiationibus sæcularibus exercendis præcipiant abstinere. Contra facientes, prout eorum transgressio exegerit, debite puniendo. Item cum in multis partibus Rectores Ecclesiarum Parochialium, adeo modicam provisionem habeant, quod non reperiuntur, qui ipsis Ecclesiis deservire velint, quod cedit in grave præjudicium animarum: provideant omnes Prælati, & Patroni, quatenus secundum dispositionem jurium in Capitulo: *De Monachis, de Præbendis in antiquis, & Capitulo, suscepti Regiminis*, eodem titulo, & in Sexto, & in Clement. id est, de jure patronatus, congrua portio præfatis Rectoribus assignetur, ne pro defectu administrationis ipsarum animarum, prædicti Prælati & Patroni, apud Deum & homines veniant reprehendendi. Item ad obviandum exquisitis & abusivis modis, quibus nonnulli quæstores, pecunias a pauperibus extrahere conantur, contra dispositionem jurium, utentes, seu uti facientes prædicatione Verbi Dei, finem quæstus eorum, ipsam principaliter applicando; Prohibemus quibuscunque Quæstoribus, ne in hac Provincia Remensi prætextu Indulgentiarum, vel alio-

aliorum quorumcunque, faciendo suas quæstas prædicent Verbum Dei. Sed solum negotium suum verbis planius exponant, vel etiam literas, si quas habeant, legant, seu legi faciant: & si forsan aliqui Doctores, vel alias, qui ad prædicandum idonei cum ipsis venerint, & prædicare velint, nihil in suo sermone quæstuosum exponant, & contra eos servetur Cap. *Cum ex eo.* & Clement. *Abusionibus. de Pœniten. & Remissione.* Nostramque præsentem prohibitionem Ordinarii locorum faciant diligenter observari. Item quia ex inordinata multitudine Religiosorum, qui ad confessiones audiendas deputantur, plurimum utriusque sexus nimia libertate utentes, pro libitu suo, quibus volunt, confitendi & absolutionem obtinendi, præsertim in casibus reservatis, audaciores sunt ad graviora peccata perpetranda; admonemus omnes Episcopos hujus Provinciæ, quatenus juxta formam Clementinæ: *Dudum.* & Decretal. *Supra Cathedram.* in eadem insertæ, personis taliter qualificatis, & in tali numero ex Conventibus Religiosorum mendicantium, licentiam audiendi confessiones concedant, sicut in prædicta Decretali continetur. Et illis non ita indifferenter Casus Episcopales concedant, sicuti hactenus in multis Diocesibus fieri consuevit. Sed ubi necessitatem viderint, aliquos Casus particulariter concedendi, cum tanta discretione hoc faciant, ut per hoc non detur subditis occasio liberius ad peccata & crimina graviora prorumpendi. Item licet in antiquis juribus salubriter instituta fuerint tempora, in quibus non debent Matrimonia celebrari, tamen nonnulli per abusum, in hujusmodi temporibus prohibitis, contra ipsorum jurium intentionem, festa & convivia, choreas & tripudia, tanquam pro solennizatione ipsorum Matrimoniorum exercent. Inhibemus, ne de cætero in prædictis temporibus, neque etiam die Trinitatis talia fiant, & interessentes talibus conviviis, & festis per Ordinarios debite corrigantur, & gravius Ecclesiastici, si talibus interfuerint. Insuper præcipimus, quod aliis temporibus Matrimonia non fiant in domibus, sed tantum in Ecclesiis, ac hora competenti, & die clara celebrentur, advertantque Domini Episcopi, ne super bannis, ante Matrimonium fiendis, sine causa rationabili dispensent. Præterea Constitutiones Conciliorum Provincialium, tempore bonæ memoriæ Dominorum Roberti de Cathenavo apud Sylvanectum, Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, tam super libertate, jurisdictione, & immunitate Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum, ac pœnis contra perturbatores earum, quam super reformatione morum editas laudamus, approbamus & ratificamus, & quantum opus est, hujus præsentis Concilii Decreto renovamus: Mandantes, ut deinceps in nostra Provincia, serventur & executioni demandentur. Cæterum, & si contra Dominos sæculares, Ecclesiasticam jurisdictionem impedientes, excommunicationis & aliæ pœnæ per dicta Statuta Provincialia sint adjectæ, tanto magis in Ecclesiasticos, qui eandem jurisdictionem Ecclesiasticam non solum non impedire, sed & promovere, & exaltare tenentur, locum habere debent: idcirco sub excommunicationis pœna, & aliis, in prætactis Conciliis Provincialibus, declaratis pœnis, universis & singulis Prælatis, & Ecclesiasticis personis, totius Provinciæ Remensis, cujuscunque dignitatis, sive præeminentiæ existant, prohibemus, ne in terris, quibus ad eos & eorum Ecclesias, Monasteria, & dignitates jurisdictio temporalis pertinet, directe vel indirecte, quovis quæsito colore, tacite vel expresse, per se, vel alios, prohibitiones fiant, aut per alios quoscunque Judices, vel Officiarios temporales fieri procurent; subditis suis Judicibus Ecclesiasticis, vel aliis quibuscunque aut pœnas, minas, vel terrores adjiciant, quominus in terris hujusmodi, in suo dominio temporali subjectis, citationes, monitiones, & mandata Curiarum Ecclesiasticarum, etiam in personalibus actionibus, & alias libere possint executioni demandari. Et si hactenus tales prohibitiones fecerint, aut minas, aut terrores incutiant, infra unum mensem a die publicationis præsentis Statuti, in singulis Diocesibus, quam Ordinarii diligenter facere tenentur,

antur, sub eadem pœna, publice revocent, aut faciant revocari. Item, quia nonnulli, tam Clerici, quam Laici, sentientes, se super suis excessibus, delictis seu debitis, coram Judice Ecclesiastico esse citatos, de suæ causæ justitia diffidentes, ad Dominorum temporalium, seu Officiariorum, aut servitorum eorundem potentiam recurrunt, literasque comminatorias, aut minas verbales impetrant, & armatos adducunt, & alias faciunt, quia timor tam Judicibus, quam Officiariis suis, ac partibus incutitur, unde non modicum Ecclesiastica jurisdictio perturbatur & læditur: Prohibemus sub pœna excommunicationis: ne Clerici, vel Laici, coram Ecclesiastico Judice tracti, armatos adducant: literas comminatorias, seu minas verbales hujusmodi, aut alia quæcunque impetrent, vel procurent, unde directe vel indirecte Ecclesiastica jurisdictio aliquatenus valeat impediri. Item statuimus, quod in causis, summam duorum Francorum monetæ loci non transcendentibus, libellus inscriptus non admittatur, & in talibus tanquam minimis, ad discretionem Judicum summarie de plano procedatur: qui tam in his, quam aliis, omnes frivolas dilationes studeant resecare. Et ut Religiosæ personæ Deo dicatæ, sicut præ cæteris districtius Domino votis solennibus mancipantur, sic earum vita, & conversatio honeste refulgeat, & aliis bene vivendi propitium indicent exemplum; statuimus & ordinamus: quod omnes & singuli Abbates, Abbatissæ, Priores, & Præpositi quorumcunque Monasteriorum, Ordinum Sanctorum Benedicti, & Augustini, Provinciæ Remensis, tam in se, quam in suis Religiosis, & subditis, omnem evagandi, levitatisque materiam evitent, & faciant evitari. Jejunia ab Adventu usque ad Festum Nativitatis Domini, & a Septuagesima usque ad Festum Sancti Paschæ, abstinentiamque ab esu carnium, singulis quartis feriis, totius anni, tam in publico, quam in privato diligenter observent. Computa & rationes præsentibus Religiosis reddant, in vestibus & habitibus, juxta suorum ordinum observationem, ac in gestibus & verbis honestatem & gravitatem gerant. Zonas argenteas, sotulares laqueatos, breves tunicas, & alia, quæ vanitatis pompæ indicia sunt, evitent. Religiosos, sine quæstu pro ingressu Religionis recipiant secundum Canonicas Sanctiones: Novicios, & alios in cultu Divino & Sacrarum lectione Scripturarum instrui faciant. Regulas suorum Ordinum, juxta limitationem Constitutionis, fœlicis recordationis Domini Benedicti Papæ XII. circa Reformationem Religiosorum eorundem Ordinum editas, & appositas teneant. Quas Constitutiones singuli Abbates, Abbatissæ, Priores, & Præpositi, prout sunt editæ, in vulgari expositas juxta sui Ordinis qualitatem, saltem ter in anno legere teneantur, habitusque suarum Religionum non deferant: apostasiam (cui excommunicationis sententia ipso facto annectitur) prorsus evitent. Maxime vero Religiosi mulierum, & Religiosæ virorum frequentationem & consortia effugiant, ac alias juxta suorum Ordinum laudabilia constituta, ac Sanctorum Patrum Decreta, nec non Canonicas Sanctiones vivere studeant. Ita ut servitium exhibeant Deo gratum, ac ex eorum bona conversatione, cæteri valeant ad honestatis & munditiæ zelum ferventius incitari. Mandantes universis eorundem Abbatum, Abbatissarum, Priorum, & Præpositorum Superioribus, quatenus ipsos, ad præmissorum observationem (si aliquatenus defecerint) via juris vigilanter coerceant: Et nihilominus dicti Religiosi, Capitula suorum Ordinum observent, dictis aliis Statutis Provincialibus, circa præmissa omnia & singula in suo robore permansuris. In quorum omnium & singulorum testimonium & munimen, Nos Archi-Episcopus, & Episcopi præfati, literis præsentibus sigilla nostra duximus apponenda. Datum Suessione Anno Domini M.CCCC.LV. Indictione tertia, mensis vero Julii die Veneris undecima: Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Dni Calixti, Divina Providentia Papæ tertii, anno primo.

FINIS.

Sequun-

Sequuntur Abbates, Abbatissæ, Capitula, & alii, qui interesse tenentur in Synodo Atrebatensi.

Abbas Aquiscinctensis.
Abbas montis S. Eligii.
Abbas Ayulcurtensis.
Abbas de Hyniaco.
Abbas de Viconia.
Abbatissa de Strumis.
Abbatissa de Avennis.
Abbas de Femy.
Abbas de Nongento.
Abbas S. Amandi in Pabnla.
Abbas in Blangiaco in Ternesio.
Abbas S. Andreæ de Castello in Cameracesio.
Abbas de Chisomo.
Abbas S. Auberti Cameracensis.
Abbatissa de Melbodio.
Capitulum Cameracense.
Capitulum S. Amati Duacen.
Capitulum Lensense.
Prepositus Arietum.
Prepositus de Eversen.
Abbas de Arovasia.
Abbas de Marchienis.
Abbas de Marolio.
Abbas de Hanonio.
Abbas de Castro juxta Moritaniam.
Abbatissa de Donomo.
Abbatissa de Syn.
Abbas de Hamo in Viromandia.
Abbas S. Vincentii Sylvanectensis.
Abbas S. Nicolai in Bosco.
Abbas de Hem juxta Villers.
Abbas S. Petri de Gandavo.
Abbas Sancti Sepulchri Cameracensis.
Abbas montis S. Quintini juxta Peronam.
Prior S. Vedasti Atrebatensis.
Capitulum S. Crucis Cameracensis.
Capitulum S. Petri Duacen.
Capitulum S. Bartholomæi Bethunien.
Prepositus Yprensis.
Decanus Lensensis.

APPENDIX VARIARUM SYNODORUM ATREBATENSIUM.

Referuntur hæ in citata sæpe a nobis editione antiqua fere sub finem Constitutionum præcedentium: In posteriore vero, quam secuti hic sumus, pleraque earundem Decreta ad suos redacta Titulos, locis opportunis inserta sunt, ut mox indicabimus.

Anno Domini M. CCC. quinquagesimo quarto in SANCTA SYNODO.

SUscepti regiminis nos cura sollicitat, & inducit, ut utilitatibus subjectorum in illis precipue, per que animarum saluti consulitur: nunc statutorum antiquorum & penarum contentarum in iisdem recitatione: nunc penarum aliarum appositione & comminatione sollicite providere curemus. Sed quod dolentes referimus: ad aures nostras pervenit: quod nonnulli statuta nostra a juribus Divinis & canonicis sanctionibus per predecessores nostros & per nos cum maximis penis & laboribus abstracta habere contemnunt & de novo: & nihilominus qui habent: legere nolunt, & forte nesciunt, & qui sciunt, non curant alios informare ut debent: in grave damnum & periculum animarum suarum & scandalum universalis Ecclesie ac etiam plurimorum.

Nos volentes saluti eorum consulere meliori modo quo possumus & debemus; precipimus & mandamus omnibus, qui tenentur de jure vel consuetudine in nostra Sancta Synodo interesse: licet sepe & pluries sit preceptum ab antiquis nostris predecessoribus, & etiam a nobis: quatinus Statuta portent Synodalia: & ea diligenter legant: tam Archidiaconi: Abbates, Priores, Decani, Curati & ceteri universi. Scientes, quod anno futuro, & aliis sequentibus: annuente Domino tam per Abbates, quam per alios singulariter prout nobis visum fuerit, palam & publice in Synodo legi faciemus. Et contra non habentes ea, aut lege-

legere nescientes, aut nolentes, juxta penas in eis contentas, & alias prout fuerit rationis graviter procedemus, & ut ad presens pauca de multis, in quibus forte magis delinquitur in nostra Diocesi eliciamus. Idcirco aliqua legemus ad que attendatis, & diligenter advertatis.

Sequitur deinde Confirmatio pœnarum, a Prædecessoribus, Episcopis Atrebatensibus latarum. Cæterum nostræ intentionis existit &c. *quod Statutum vide supra sub Titulo XLIX. De revocatione Gratiarum, pag.* 298. *Huic subjungitur:*

* * *

Anno Domini M. CCC. Quinquagesimo quinto in SANCTA SYNODO.

Cæterum, quia in quadam nostra Constitutione Synodali, Titulo *de Vita & honestate Clericorum*, continetur, quod Clerici &c. *Vide supra ead. pag. jam cit.*

* * *

Additiones factæ Anno M. CCC. Sexagesimo quarto.

AD nostrum pervenit auditum quod quamplures nostri subditi Sacerdotes: magnam negligentiam, & periculosum defectum committunt circa formam absolutionis eorum: quorum audiunt confessiones. Nam aliqui solum utuntur verbis deprecativis, dicendo absolutionem & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi Omnipotens & Misericors Dominus Amen. Alii dicendo solum: Misereatur &c. & absolvat te Omnipotens Deus. & non addunt Absolvo te de omnibus peccatis tuis. Nec utuntur aliquibus verbis indicativis. Absolvo te a peccatis tuis de quibus contritus es & confessus. Et hoc modo non absolvunt non contritum, & tamen tenent Doctores, quod virtute Sacramenti de attrito cito fit contritus: etiamsi aliquis omittat aliqua confiteri non per negligentiam: sed ea fit paratus confiteri: si occurrerent sue memorie: si absolvatur in debita forma: remanet absolutus. licet ea non confiteatur de presenti proponens ea confiteri, quando ad suam memoriam reducentur. Item licet excommunicatus minori excommunicatione pro participatione cum excommunicatis non sit susceptivus Sacramentorum: immo separatus est a perceptione Sacramentorum ut in Capitulo. *Si quem,* de sententia excommunicationis. Nihilominus ligatum excommunicatione minori dicti Sacerdotes absolvunt a peccatis, antequam absolverint ab eadem excommunicatione, cujus absolutionis peccator non est capax. Ideo ut talibus defectibus & periculis obviemus, volumus & ordinamus, quod omnes subditi nostri Sacerdotes: forma absolutionis (que sequitur) de cetero utantur: & nullatenus obmittant: & ponant eam per modum additionis in suis Constitutionibus Synodalibus sub titulo de Sacramento Confessionis. Ita quod postquam audita confessione dixerint verba, que consueverunt dicere, videlicet Absolutionem & remissionem. Aut illa verba. Misereatur tui Omnipotens Deus, aut consimilia: nullatenus in fine obmittant dicere sic: Auctoritate qua fungor ego absolvo te a sententia minoris excommunicationis, si quam incurristi, pro participatione cum excommunicatis, & a peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Et sciant illam formam cordetenus. Et Decani sint diligentes in diebus in quibus tenebunt sua capitula particularia de Sacerdotibus instruendis & examinandis super dicta forma: & maxime quos constiterit, seu contigerit de novo ordinari.

Addatur in Titulo de Mandatis Curiæ.

Item cum fides Literis ex appensione sigilli habeatur &c. *Additionem hanc vide supra pag.* 282.

Subnectitur Statutum de Sepulturis: Statuimus, quod dicti Curati Civitatis &c. *quod vide supra sub Tit. XXVI. de inhumatione Corporum. pag.* 277.

Sub finem additur:

Item quod singuli Decani in Synodo legant nomina Curatorum in suo Decanatu defunctorum, & quod dicant ibidem: *De profundis.* cum oratione: *Fidelium*, pro hujusmodi defunctis.

* * *

Con-

Constitutiones Synodales per Reverendum Patrem D. PETRUM MANSUERII,(*) Utriusque Juris Doctorem excellentissimum Episcopum Atrebatensem. Anno Domini Millesimo trecentesimo septuagesimo quinto, edite & publicate in Synodo Atrebatensi: per eundem Reverendum Patrem in Ecclesia Atrebatensi celebrata.

Primo de Sacramento Confessionis.

PRoborum relatione didicimus, quod in pluribus villis & locis nostrarum civitatis & Dyocesis sunt quamplures Clerici & seculares, qui immemores salutis eterne: nedum per annum sine confessione: immo per duos vel tres: alii per septem annos & amplius in gravem contemptum hujusmodi Sacramenti: & etiam a perceptione Eucaristie sine consilio proprii Sacerdotis abstinuerunt. Idcirco cum per tales: Ecclesiastica Sacramenta & præcepta vilipendantur. Nos pene exaggeratione adjecte volentes eos compelli ad viam salutis eterne redire: tales preter alias penas que in dicto Statuto exprimuntur: excommunicatos pronunciamus: districte precipientes omnibus ecclesiarum rectoribus: quatinus hujusmodi contemptores in suis ecclesiis denuncient in generali & publicent excommunicatos auctoritate nostra: singulis diebus dominicis & festivis: nec in talium excommunicatorum presentia, scienter celebrent: eosque non absolvant: nec recipiant ad ecclesiasticam sepulturam. Hocque & idem precipimus de omnibus & singulis, qui nostram jurisdictionem turbaverint, seu impediverint, aut ad impediendum dederint consilium, seu juvamen. Prohibentes omnibus Presbyteris: ne tales absque nostre Curie licentia speciali absolvant: quia talium absolutionem penes nos reservamus. Et nihilominus nomina talium referant seu mittant per Decanos infra mensem a die noticie sine fraude promotori curie nostre: ut contra tales excommunicatos: ad alias penas graviores procedi valeat: prout justicia suadebit.

De Sacramento Matrimonii.

Ad audientiam nostram fide digna relatione pervenit, quod nonnulli uxorati &c. *Vide supra pag.* 259.

De Usuris.

Ut minor fœneratoribus fœnerandi tribuatur facultas &c. *Vide supra pag.* 274. *sub eod. Titulo.*

De Mandatis Curiæ exequendis.

Multorum ad nos gravis querela perduxit, quod nonnulli Curati &c. *Vide pag.* 282.

De Questoribus & Abusoribus.

Quia sicut ex relatione fide dignorum intelleximus &c. *Vide pag.* 298.

* * *

Constitutiones Synodales per Bonæ Memoriæ Dominum MARTINUM (**) Episcopum Atrebatensem, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Professorem, editæ & publicatæ in Sancta Synodo Atrebatensi feria tertia post festum Beati Dyonisii Anno Domini Millesimo quadringentesimo decimo.

Quia negligentia noverca virtutum &c. *Vide supra pag.* 299. & 300.

* * *

Constitutio facta in Sancta Synodo a Rever. in Christo Patre ac Domino D. MARTINO, Atrebatensi Episcopo, Anno MCCCC. decimo.

Fide dignorum relatu multiplici audivimus &c. *Vide ead. pag.* 300.

* * *

(*) Petrus Mansuerius (*Joanni Bapt. Castillionæo* Masoësius) Patria Arvernensis, Legum Doctor, & olim Gregorii XI. Pontificis Max. institutor, ex Archidiacono Cameracensi Atrebatensis Ecclesiæ, quæ Gerardo Dainvillio ad Morinorum Cathedram promoto vacaverat, Antistes renunciatus est anno 1370. Obiit A. 1391.

(**) Martinus Poræus, Ordinis S. Dominici in oppido Senensi Religiosus, S. Theol. Doctor, in Joannis Canardi Episcopi Atrebatensis locum suffectus fuit anno 1408. Interfuit Concilio Pisano, quod anno 1409., ac dein etiam Constantiensi, quod anno 1416. congregatum fuit. Obiit anno 1426. die 6. Septembris, in Templi sui Odeo honorifice tumulatus. *Joann. Bapt. Castillion in Sacra Belgii Chronologia P. II.*

Aliæ Constitutiones Synodales per eundem Rever. Patrem Dominum MARTINUM Episcopum Atrebatensem factæ & publicatæ in Synodo Atrebatensi: celebrata feria tercia post Dyonisii mensis Octobris decima sexta Anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo quinto.

GRaves atque crebras querelas dolenter suscepimus: quod quidam mercennarii Sacerdotes tam de Diocesi nostra quam de alienis: prætextu nostrarum literarum gratiose eis concessarum: ut valeant in nostra Diocesi (infra tamen juris dispositionem) missas celebrare: fallaciter subditos nostros & curatorum nostrorum sibi alliciunt: in Dei opere, sue salutis immemores, fraudem faciendo: dum temerarie se ingerunt ad officium alienum exercendum: ministerium dictorum nostrorum curatorum damnabiliter usurpando: confessiones suorum Parochianorum utriusque sexus audiendo: vel audiendi modum mendaciter contingendo: penitentias eisdem injungendo, mulieres post partum purificando, aquam cum solennitate consueta in capellis aut oratoriis, seu etiam in domibus privatis (si detur eis quandoque facultas propter aliquas justas causas Missas celebrandi) in eisdem benedicendo & spargendo, ac multa alia faciendo: in quibus maxime consistit jurisdictio & potestas prædictorum nostrorum curatorum, pertinens ad regimen animarum eisdem commissarum. Unde nonnulli boni Parochiani & fideles, a frequentatione suarum ecclesiarum & missarum parochialium periculose retrahuntur. Et quasi uniuscujusque propria jurisdictio, ordo atque gradus prelationis sue non serventur, nil aliud agitur, nisi ut per eos penitus confundantur: per quos deberent inviolabiliter tueri & conservari. Nos itaque, qui unicuique jus suum intendimus illibate conservare: & presertim illorum qui partem sollicitudinis gerunt nobiscum: in regimine nobis commissi populi christiani: pretextu aut colore nostrarum literarum gratiose quibuscunque presbyteris concessarum, atque concedendarum: talia aut similia per quoscunque Sacerdotes mercenarios, aut foraneos, cum ad eos de nostris ovibus non pertineat: sub pena suspensionis (quam in contra facientes ferimus in his scriptis:) de cetero fieri prohibemus: nisi certis de causis, de prætactis aut aliquo eorum: in nostris literis impetrandis specialem fecerimus mentionem. Item quia nonnulli prædictorum Sacerdotum specialiter foraneorum: hoc est aliarum Dyocesum aut provinciarum: frequenter reperti fuerunt apostate: aut fugitivi a sua religione. Alii fuerunt inventi excommunicati: suspensi: aut propriis beneficiis privati: suis exigentibus demeritis: quorum aliqui literas promotionis ad sacros ordines & (etiam usque ad presbyteratum inclusive) aliorum verorum Sacerdotum surripuerunt furtim, aut alias illicite: & se faciunt fallaciter appellari nominibus & cognominibus in dictis litteris descriptis. Alii post decessum quorundam sic promotorum litteras ceperunt, detinuerunt, & detinent. Et quamvis tales detentores sint quandoque laici, aut in Sacerdotium non promoti, assumptis tamen nominibus talium Sacerdotum defunctorum: mendaciter fingunt se esse Sacerdotes illos, de quibus in talibus litteris fit mentio: in damnationem suarum & populi nostri grave periculum animarum. Quapropter: ut de cetero talibus fallaciis, fraudibus, & mendaciis atque perniciosis obviemus: omnes gratias factas cuicunque Sacerdotum prædictorum verorum, aut pretensorum: celebrandi missas in nostra Dyocesi: aut aliqua alia spiritualia officia in ea exercendi penitus revocamus & cassamus. Significantes quibuslibet: quod de cetero non intendimus quemcunque admittere ad premissa: nisi cum litteris suorum sacrorum ordinum: litteras approbatorias suorum ordinariorum de eorum statu & personis secum detulerint: & nobis aut vicariis nostris in nostra absentia de eisdem fecerint plenam fidem.

* * *

Statu-

Statutum Synodale de novo editum Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo per Dominum FORTIGARIUM(*) Episcopum Atrebatensem.

Quia valde decens & honestum censetur: quod dum & quando curati, seu vicegerentes ecclesiarum parochialium, in Dyocesi nostra Attrebatensi existentes & residentes: nec non clerici provinciales earundem Divinum officium celebraut: sint vestiti superpelliceis: habentes super capita sua almucium & biretum. Et intelleximus (quod dolenter referimus) quod quamplures curati: eorumque vicegerentes, ac clerici ipsarum ecclesiarum: dum divinum officium faciunt: cantando matutinas, vesperas, & alias horas diei: incedunt cum magnis capellis nigris, quorum usus est ad presens in cursu: nec non cum capuciis, quorum cornettas circa colla seu eorum facies habent tortas: adeo quod melius videntur & apparent seculares, seu galandi, quam presbyteri seu viri ecclesiastici: quod cedit in vituperium & dedecus totius ordinis, seu status ecclesiastici. Propterea nos episcopus volentes & cupientes (prout nostro incumbit officio pastorali) circa hunc abusum providere. Mandamus & precipimus omnibus & singulis curatis, eorumque vicegerentibus, ac clericis ecclesiarum parochialium: etiam sub pena suspensionis a Divinis (quoad presbyteros) & excommunicationis (quoad clericos): quatinus deinceps dum Divinum servitium in suis ecclesiis facient, & celebrabunt: sint vestiti superpelliceis: habentes super capita sua ipsorum almucium vel birretum. Contra facientes vero preceptis penis subjacere volumus, a quibus (nisi per nos vel officialem nostrum) absolutionis beneficium minime valeant obtinere.

Nos vero constitutiones provinciales & synodales: a reverendis in Christo patribus & dominis remensibus archiepiscopis, & eorum suffraganeis, editaque in conciliis generalibus remensis provincie: & in synodis bone & recolende memorie predecessorum nostrorum, dudum episcoporum attrebatensium, & a nobis rite & salubriter edita ratificamus, approbamus, & etiam confirmamus. Precipientes vobis & singulis abbatibus, archidiaconis, decanis & curatis, ac aliis sub pena viginti librarum parisiensium, in pios usus convertendarum: quatinus infra tres menses a die sancte synodi computandos copiam de eisdem constitutionibus, statutis, & edictis habeant: nisi alias habuerint: ne pretextu iguorantie: valeant se excusare earundem transgressores.

Nos non intendimus aliquem per se vel procuratorem in hac sancta synodo attrebatensi comparere debentem: admittere: aut habere pro excusato: qui sit a jure vel ab homine aliquo excommunicationis vinculo innodatus, & de hoc expresse protestamur.

Omnes & singulas gratias per nos seu vicarios nostros quibuscunque personis religiosis & secularibus in generali vel speciali concessas & factas, cujuscunque tenoris existant: in hac sancta nostra synodo revocamus: & penitus annullamus.

Omnes & singulos, qui de jure vel consuetudine ad hanc presentem nostram synodum attrebatensem interesse & venire tenentur: qui non comparuerint in eadem, nisi fuerint per procuratorem idoneum: sufficiens mandatum habentem: legitime excusati: contumaces reputamus in his scriptis. *Sequun-*

(*) Fortigarius *de Placentia*, Flander, Philippi Burgundiæ Ducis Sacellanus, eidemque primus ab Eleemosynis fuit, Archidiaconus item Atrebatensis & Præpositus Insulensis. Anno 1438. Episcopi Atrebatensis dignitatem ex Canonicorum omnium suffragiis obtinuit. Præfuit annis circiter tredecim: cujus intervallo temporis præter Episcopalem domum, Mareolensem etiam, Becrianensem, atque Bronnensem reparavit. Vivere desiit 21. Februarii Anno 1452. & in Cathedralis Ecclesiæ suæ Sacello S. Vedasti, quod suis pariter sumptibus restauraverat, marmoreo sub tumulo sepultus fuit. *Joann. Bapt. Castillion. in Sacra Belgii Chronologia P. II.*

Sequuntur STATUTA CONCILII REMENSIS PROVINCIÆ APUD SUESSIONEM. *quæ supra retulimus.*

Subnectuntur pro instructione Curatorum, seu curam animarum habentium Formulæ Testamenti, Literarum testimonialium Bannorum proclamatorum pro Matrimonio contrahendo: boni status: Rescriptum de ponendo aliquem in possessionem: pro citatione: aliud item Rescriptum commune aliud per Notarium Apostolicum &c.

In fine additur, quam integram exhibemus,

DE PENITENTIA

Generalis instructio pro Sacerdotibus.

PLebanus in primis diebus Dominicis presertim ante magnas solennitates populum sibi commissum *habet* admonere, ut sepius peniteant: precepta Dei & ecclesie custodiant. Et in generali peccatores arguere, minari penas male agentibus, & premia recte viventibus polliceri.

Veniens autem quis ad penitentiam seu confessionem dicat presbitero, Benedicite, Et presbiter inquit. Dominus sit vobiscum & maneat in eternum, Amen. In nomine Patris. Sciat seu inquirat propriam conditionem artem vel industriam & modum vivendi ut facilius peccatis confitendis possit mederi: diligenterque presbyter inquirat a confitente secundum persone varietatem peccata usitata sigillatim, inusitata autem cum discretione. & non nisi a longe per aliquam circumstantiam: ut expertius detur modus & materia confitendi, & eliciendi peccata, que babentur & latent in corde cuilibet generi confitentium. Discat prudenter consulere, & instruere, primo senibus qui pro consuetudine habent sensus exercitatos ad discretionem boni & mali: ut sobrii sint & pudici, atque prudentes & sani in fide: quia maledicitur puer centum annorum. perseverantes in dilectione & patientia. Robustioribus autem ut timeant Deum, de crastino non confidant, paveant projici in jehennam. Juvenibus simplicitatem servare, ocium fugere, juvenilia desideria temperare, a turpiloquio abstinere, sobrios esse, tabernas abhorrere, pacem diligere, mores ad bonum convertere. Junioribus disciplinam diligere, parentes amare, ac eis obedire & honorem deferre, verecundos fore, ludos contemnere. Mulieribus doceant viros suos diligere, revereri, & timere, verecundiam & sobrietatem semper observare, preciosas vestes & inhonestas non appetere, domus curam gerere, non incarminatrices fore, castas & modestas existere. Servis autem suadeant Deum timere, obsequiis diligenter insistere, Magistros honorare, diligere & timere, fideles & sobrios esse, non rebelles sed patientes, humiles & obedientes fore. Divitibus non superbire, sensu vel verbo nunquam superbe sapere. bonis operibus insistere: facile tribuere & communicare. Ne que possident bona, perdant & eterna. Pauperibus aliena non concupiscere. sufficientiam & patientiam habere. laborare, operari. & ut pueri non sint. Curam gerere, fideles esse. & cum pauperes in terra, desiderent esse divites in celo. Summopere omnibus, peccata mortalia timere: causas & occasiones peccatorum fugere. virtutibus adherere. penas infernales horrescere. fraternitatem diligere. unicuique jus suum reddere. forefacta restituere. neminem ledere. nec verbo nec opere. Prelatum suum revereri. Jura ecclesiastica conservare, decimas solvere. dominis obedire. Deum timere. ecclesiam diligere. Dei & ecclesiæ mandata custodire. & gloriam sempiternam concupiscere. Audiatque presbiter in ecclesia in loco eminenti confessiones. vultum mulieris non respiciens. omnes patienter audiens. veniam petentibus promittens. penas portabiles infligens. verbi gratia pro superbia humiliare. pro rixa & odio peregrinari. pro invidia egenis & ministris subvenire. pro avaricia pauperibus & locis piis elemosynas facere. pro gula jejunare. pro luxuria carnem domare. pro accidia bonis operibus diligenter insistere. Observetque tamen quisque Sacerdos, ne de majoribus peccatis sacrosancte Sedi apostolice, vel episcopo tantummodo reservatis quemquam absolvere, cum ejus potestas quoad hoc sit

sit ligata, videlicet de fractione voti, de perjurio solemni, de blasphemia in Deum & Sanctos, de homicidio, de peccato contra naturam, de adulterio, de defloratione virginum, de sortilegio, de heresi, de divinatione, de incestu, de injectione manuum in parentes. de oppressione & suffocatione parvulorum, de injectione manuum in Clericos: & aliis pluribus criminibus que inferuntur juri prohibito. Et in his versibus aliqua continentur. Unde versus:

Per Papam Clerum feriens, falsarius, urens
Solvitur. & quisquis audet celebrare ligatus.
Symon si fueris. Sed fallit regula talis.
Impubes, monachus, mulier, vetulus, quoque pauper.
Janitor, hostilis tu revelabis eos. (Episcopo.)
Qui facit incestum, deflorans aut homicida,
Transgressor voti, perjurus, sortilegusque.
Sacrilegus, patrum percussor, vel sodomita
Et mentita fides, faciens incendia, prolis
Oppressor, blasphemus, hereticus omnis adulter.
Pontificem super his adeas, Clerum feriensque.

In mortis tamen articulo quorumcunque peccatorum & excommunicationum a quocumque presbitero non deneganda est absolutio. Ab infirmitate vero convalescentes absoluti de quocumque criminum predictorum a non habente potestatem sciant episcopum, vel sanctam sedem apostolicam postmodum fore consulendum. Sed si quis fuerit excommunicatus ab homine: non potest corpus Christi, nec unctionem sanctam, aut sepulturam recipere tanquam catholicus, donec fuerit a suo excommunicatore absolutus. Et dicat penitens, confiteor Deo. Presbiter, Frater vel Soror Misereatur tui omnipotens Deus & dimissis omnibus peccatis tuis perducat te Jhesus Christus Filius Dei vivi ad vitam eternam. Amen.

Absolutio.

Indulgentiam absolutionem & remissionem omnium peccatorum tuorum, spatium vere penitentie & emendationem vite, gratiam & consolationem Sancti Spiritus paracliti & perseverantiam in cunctis bonis operibus largiatur tibi Pater pius & misericors Dominus Amen.

Oratio.

Dominus noster Jhesus Christus, qui est verus absolutor omnium criminum, per suam sanctam misericordiam te absolvat: Et ego auctoritate michi commissa ab omnibus peccatis tuis michi dictis, ore confessis. corde contritis. & negligenter oblitis: te absolvo, & restituo te ad Sacrosancta Sacramenta nostre sancte matris ecclesie. In nomine † Patris & Filii & Spiritus Sancti Amen. Tunc dicat. Amice, vel domine & magister. . . vel aliter. . . In multis Deum offendisti: & tuam salutem impedisti. Caveas de cetero a peccatis, & a laqueis dyaboli, & bonum facere studeas. Deus tibi concedat ut bona que fecisti & que facies in posterum, per Dei misericordiam convertantur in penitentiam & remissionem peccatorum tuorum Amen.

Tunc pro speciali penitentia quam levem secundum peccata tua tibi imponam. Tu dices sic & sic: & facies sic vel sic. Et injuncta penitentia, & a penitente suscepta dicat presbiter: Vade in pace: & noli amplius peccare. ne deterius tibi contingat: Deus det tibi gratiam suam Amen.

Tempus feriarum continetur in isto metro:

Aspiciens. veterem. circum quasi quis benedicta.

Ita editio antiqua Sæculi XV., cujus rarissimo exemplari ex Bibliotheca Clarissimi Dni Ponchel usi sumus, retenta, quam in eadem invenimus & scribendi & interpungendi forma. Cæteras vero Constitutiones deprompsimus ex recentiore Sæculi XVI. editione, asservata in Bibliotheca Ecclesiæ Cathedralis Tornacensis, singulari benevolentia Rmi Capituli nobis commodata.

SYNODUS LEOVARDIENSIS

Eodem Anno Christi MDLXX.

STATUTA PRIMÆ SYNODI LEOVARDIENSIS sub Reverend. D. CUNERO PETRI a BROUWERSHAVEN, (*) *primo ejusdem Diœcesis Episcopo, assistentibus illi vigilantissimo Domino Dominico Bendixio, Pastore in Oldenhove & Canonico, ad suæ R. petitionem, atque Clarissimis Viris Doctore Petro a Fritema, M. Foccone Rommarts, Reg Majest. Curiæ Frisiæ Consiliariis ad hoc deputatis, die mensis Aprilis vigesima quinta. 1570.*

PRÆFATIO.

CUNERUS PETRI, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS LEOVARDIENSIS, UNIVERSIS ET SINGULIS DOMINIS PRÆLATIS, PRÆPOSITIS, ARCHI-DIACONIS, DECANIS, PRIORIBUS, ET PASTORIBUS QUIBUSCUNQUE PER JURISDICTIONEM NOSTRAM OCCIDENTALIS FRISIÆ, SALUTEM IN DOMINO SEMPITERNAM.

Tametsi quæ Sacro Concilio Tridentino decreta sunt, generatim sufficiant, ut in recta fide vitam omnes honestam transigamus; pro antiquo tamen aliarum Diœcesium more necessarium erat, ut etiam quæ pro nostræ Diœcesis statu, particulatim viderentur expedire, quibusdam Statutis decerneremus: partim ea, quæ in magno illo & celeberrimo Concilio statuta sunt, me-

(*) Ad Leovardiensem Episcopalem Sedem, a Paulo IV. Papa institutam, nominatus quidem Episcopus fuerat Remigius Driutius, ab adeunda tamen ejusdem possessione cum temporum iniquitate fuisset impeditus, Brugensium Præsul consecratus fuit. Vide, quæ de illo diximus *Tomo præcedente pag.* 802. ad primam *Synodum Brugensem*, anno 1571. sub ipso celebratam.

Non diu post autem, cum sopito factionum æstu, serenior aliquantulum rerum facies apud Leovardienses appareret, eadem in Sede primus Episcopus collocatus fuit Cunerus Petri a Brouwershaven, Zelandus, Ss. Theol. Doctor, ac Lovanii antea Decanus ad S. Petrum. Pontificale munus suscepit anno 1570. 1. Februarii, ac mox insequenti mense Aprili ejusdem anni hanc Synodum celebravit: cujus Statuta, Lovanii eodem ipso anno Hieronymi Wellæi typis excusa, hic damus. Multa dein alia ad Cleri sui populique salutem pertinentia salubriter instituit, nullam, quoad præfuit, veri Episcopi, seduliquе Pastoris partem prætermittens. Verum non diu illi pacato, Pastoralibus his insistere officiis licuit: Nam post octo annorum decursum, invalescente rursus factiosorum vi, occupataque a Fidei Catholicæ hostibus Leovardia, captus, Harlinganæ arci inclusus, dein post biennii captivitatem sua Sede spoliatus, totaque Diœcesi ejectus fuit. Ita exul ac profugus Monasterii Westphaliæ aliquamdiu substitit, Suffraganei munere functus. Quod reliquum fuit vitæ, Coloniæ apud Ubios exegit, ubi Sacras Literas publice interpretatus est. Multa pie, docteque conscripsit, ac typis tum Lovaniensibus, tum Coloniensibus vulgavit. Novitatum omnium præsertim in doctrina & dogmatibus fidei osor acerrimus fuit, earumque Authoribus tum verbis tum scriptis egregie se se opposuit. Operum ejus elenchum vide apud *Franc. Foppens Bibliotheca Belgicæ Tomo I.* Ærumnis confectus obiit Coloniæ anno Christi 1580. die 15. Februar. Ætatis anno quadragesimo nono, in Templo Metropolitano ad aram SS. trium Regum humili sarcophago conditus. Vir & vita longiore & fortuna meliore dignus.

Joann. Bapt. Castillion. in Sacr. Belgii Chronolog. P. II. Franc. Foppens L. cit.

memoriæ causa inferendo, partim quæ pro loci & temporis ratione judicata sunt, convenire, juxta ejusdem Concilii Tridentini sententiam addendo. Neque enim quisquam eo consilio hæc edita existimare debet, quasi ex iis, quæ augustissima illa Synodo statuta sunt, hæc sola observari velimus: ea enim velut bases & fundamenta, quæ nullius authoritate convelli possunt, hic præsupponimus, eoque inviolata ab omnibus juxta publicationem nuper factam servari cupimus. Itaque pro munere Divinitus Nobis incumbente, & cura, quam pro totius Diœcesis salute mandato Apostolico gerere tenemur, tum hæc, tum illa omnia, vobis omnibus & singulis servanda in Domino præcipimus. Hortantes, ut Divini præcepti memores, syncera conscientia, sine præjudicio in alteram partem declinando ea custodiatis; scientes, quæ a Præpositis Ecclesiæ constituuntur, Dei authoritate a Vicariis suis constitui, ideoque non humana, sed Divina præcepta censeri debere. Quibus non propter iram, aut ex necessitate, sed propter conscientiam parendum est. Sive enim Deus, ait præclarus ille (*) Ecclesiæ Doctor, sive homo Vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia deferendum. Datum Leovardiæ, 25. Aprilis 1570.

CUNERUS PETRI, de BROUWERSHAVEN, Episcopus Leovardiensis.

INDEX TITULORUM.

STATUTUM I.
De Synodo.

Statuimus & ordinamus, ut singulis annis, feria tertia post Dominicam *Cantate* Synodus celebretur: ad quam omnes Prælati, & qui curam animarum habent, in habitu Ecclesiastico comparebunt.

II. De Sacramentis in genere.

Cum Sacramentorum administratio res sancta sit, ideoque sancte tractanda, meminerint, quibus ea commissa est, ut magna cum reverentia, gravitate, in statu gratiæ, sobrii & prudentes, ea administrent: cumque in omnibus rebus pro pace & tranquillitate debeat esse legitimus ordo, Statuimus & ordinamus, ut nemo curam animarum habens, cessante periculo extra limites suæ Parochiæ Ecclesiastica Sacramenta administrare præsumat, absque Pastoris loci licentia speciali. Ubi tamen Ecclesiam vacare contigerit, poterit implorari ministerium proximi Pastoris.

Item mandatur, ut Pastores nullum usurarium ad Sacramenta admittant, nisi usuras restituere voluerit & promiserit. Similiter nullum hæreticum, aut alium publice facinorosum, sine legitima pœni-

(*) Bernardus de præcepto & præcepti dispensatione.

pœnitentia & confessione, ad Sacramenta, vel sepulturam Ecclesiasticam admittant, sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ.

III. De Baptismo.

Quia maxima est Sacramenti Baptismi necessitas, injungitur sub pœna arbitraria omnibus curam animarum habentibus, ut subditis suis præcipiant, ut ipsi diligenter curent, ut infantes quam citissime a die partus ad Ecclesiam baptizandi deferantur, serioque suos adhortentur, ut quos sciunt parvulos suos ad Ecclesiam non mittere, sine dissimulatione Pastori suo, vel Decano, vel Episcopo denuncient, scientes se gravissime reos futuros in Judicio Dei, qui hac ratione proximum suum perire sinunt. Porro quibus administratio hujus Sacramenti committitur, curent, ut illud cum omnibus Ecclesiæ solitis cæremoniis administrent, ac verba illa, sine quibus Sacramentum non perficitur, videlicet: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, tractim & perfecte pronuncient, quæ in casu necessitatis cum ablutione aquæ sola sufficiunt.

Proinde fontem ipsum consuetis temporibus consecrent, & mundum servent. Chrisma quoque & Oleum Sacrum semper honesto loco custodiant.

Item præcipitur, ut secundum Decretum Sacri Concilii Tridentini, unus tantum, sive vir, sive mulier, vel ad summum unus & una, baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum, & illius patrem & matrem spiritualis cognatio, Matrimonium impediens, & initum dirimens, contrahitur.

Volumus etiam, ut diligenter in usu retineatur, quod nomina baptizatorum cum nominibus susceptorum & parentum, fideliter describantur.

IV. De Confirmatione.

Doceant Pastores frequenter suos subditos, & instruant de fructu & utilitate Sacramenti Confirmationis, quod sicut Baptismus iterari non potest: moneantque, ut adulti non nisi jejuni ac confessi a suo Episcopo id petant, adjuncto sibi aliquo, qui confirmandum sustineat: inter quem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem, sciant contrahi cognationem spiritualem, quæ Matrimonium contrahendum impedit, & dirimit contractum.

Item, quando ferendum est Chrisma, volumus, ut non nisi a Sacerdotibus, sine convivio & sumptibus adferatur. Feretur autem deinceps feria sexta post Pascha ex Leovardia, & feria septima sequenti ex Bolsuardia.

V. De Eucharistia.

Præcipitur omnibus Sacerdotibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ut Sanctam Eucharistiam non nisi ex legitima materia, id est, pane azymo, & vino naturali, de vite expresso consecrent. Et si quis in Missa non serio consecrare, aut Sacram Communionem non recipere deprehenditur, præter suspensionem ab officio, arbitraria pœna gravissime punietur.

Item Decani diligenter advigilabunt, ut Pastores sancte & reverenter mysteria hæc pertractent, mundo & honesto loco asservent, præsente semper lumine. Et quando ad ægrotos deferunt, ea gravitate & honorificentia id fiat, quæ tantæ Majestatis præsentia digna sit.

Singulis mensibus hostiæ pro infirmis servatæ renoventur.

Nemo in mortale peccatum lapsus, sine Sacramentali confessione hæc sancta contingere audiat.

Nullus Sacerdos, nisi horis suis Canonicis ad Primam usque prælectis, celebrare præsumat. Et in toto officio devote, humiliter & graviter se gerant, nec fabulas ullas cum quoquam admisceant, donec Missa sit persoluta.

Observent Decani, & corrigant eos, qui in Festo Paschæ a Dominica Palmarum usque ad octavas Paschæ non communicant, vel etiam diebus Festis Missam non audiunt.

VI. De Pœnitentia & Confessione.

Doceant Pastores, ut subditi, contrito corde, integre confiteantur omnia pecca-

peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem memoriam habent, una cum circumstantiis, quæ speciem peccati mutant, vel multum aggravant, specificando quantum fieri poterit, quoties in illa inciderint, ut pro qualitate delictorum salutaris pœnitentia imponatur.

Observent etiam, ut non nisi in Ecclesia palam & publice, præterquam in articulo necessitatis, confessiones excipiant.

Provideant etiam, ne quæ salutem subditorum, aut confessionem haud concernunt, admisceantur, & maxime ne a confitentibus, aliorum nomen & fama lædantur.

Inprimis vero caveat Confessarius, ne confitentem, aut ejus peccata, quovis signo aut nutu quoquo modo prodat, sub pœnis a Sacris Canonibus constitutis, & ne ullo modo in absolutione principalia verba omittat: Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Item statuimus & ordinamus, ut omnes semel in anno suo proprio Sacerdoti confiteantur, vel, si alicui alteri cupiant confiteri; ab eo licentiam petant, vel saltem testimonium ad eum deferant, quo de legitima confessione constet: quod qui non observant Decani corrigant.

VII. De Extrema Unctione.

Pastores sæpius, & maxime apud infirmos ex Apostolo Jacobo declarent, quam salutare infirmis sit Sacramentum Extremæ Unctionis. Et omnibus suis subditis, qui annum decimum quartum attigerunt, præcipiant, ut quoties in gravem aliquam infirmitatem, unde timetur mortis periculum, inciderint, statim curent se hoc Sacramento, præmissa confessione, muniri.

Qui vero notabili tempore infirmus fuerit, &, vel confiteri, vel hoc Sacramento inungi non petiverit, loco sacro non sepeliatur.

VIII. De Ordine.

Nemo ad Tonsuram Clericalem & Ordinis Sacramentum, nisi secundum præscriptum Concilii Tridentini, & ad Sacros Ordines, nisi debite confessus, accedat.

IX. De Matrimonio.

Statuimus & ordinamus, ut ad Matrimonium, præcedentibus secundum Decretum Concilii Tridentini proclamationibus, procedatur, idque non nisi sub Missæ Sacrificio, palam in Ecclesia, præmissa confessione celebretur.

Item, ne quis per ignorantiam decipiatur, bis in anno populus illius Decreti admoneatur, quod nullum Matrimonium ratum est, quod aliter, quam præsente Parocho & duobus testibus contrahitur.

Noverint etiam Pastores, & diligenter observent Matrimonii impedimenta, quæ subjectis versibus solent comprehendi:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Affinis, si jura pari nequeat persolvere fueta.

Deinde magna habeatur ratio extraneorum, ne, qui alibi forte conjugati sunt, nostros adulterio commaculent. Quapropter ad conjugium non admittantur, nisi proclamationibus in iis Parochiis factis, ubi quatuor postremis annis habitarunt.

X. De purificatione puerperarum.

Volumus antiquam Ecclesiæ consuetudinem in usu retineri, ut mulieres post consuetum tempus, aut saltem triginta dierum spatium a partu, solenniter in Ecclesia compareant, acturæ gratias Omnipotenti Deo, & prolem suæ Bonitati per merita Gloriosæ Mariæ Virginis commendaturæ.

XI. De Vita & honestate Clericorum.

Meminerint Clerici, ut secundum doctrinam Apostoli, in omnibus se præbeant exemplum bonorum operum, in pietate, in doctrina, in integritate,

in castitate, & sobrietate, nequaquam laicorum more conditionis suæ obliti incedant, sed sine barba cum tonsura & habitu Clericali, ab omni levitate, choreis, aleis, lusibus illicitis, ac negotiis sæcularibus, mercatura & servilibus abstineant: potationes & comessationes vitent: tabernas non nisi necessitatis causa ingrediantur.

Curent etiam summa diligentia, ut templa, altaria, locus Sacræ Eucharistiæ, Chrismatis, fontes, ornamenta, & alia, quibus in Divino Officio utuntur, munda & integra sint.

Præcipitur etiam omnibus Clericis, sub obtestatione Divini Judicii & pœna maledictionis æternæ, ne concubinas aut suspectas mulieres in domo vel extra detineant, aut cum eis consuetudinem habeant: & contra eos secundum formam Concilii Tridentini sine dissimulatione procedatur.

Item, ne aliter de Sacramentis, aut aliis Ecclesiæ dogmatibus doceant, quam Sancta, Catholica, & Romana Ecclesia, ac Sacrum Concilium Tridentinum tradit, sub pœnis arbitrariis, & a Sacris Canonibus constitutis.

Item, si quis in Sacris constitutus, aut Beneficiatus Horas Canonicas non legerit, per privationem fructuum, & ipsius beneficii, adversus eum procedetur, & multo magis contra eos, qui Sacra, Conciones, aliaque debita officia non persolvunt.

Rursus, si quis in turpe ebrietatis vitium inciderit, prohibemus sub pœnis arbitrariis, ne ipse prostridie celebrare audeat, & Decanis injungimus, ut super hoc diligenter invigilent.

Quum vero accidit, quod deplorandum est, Clericos suæ vocationis oblitos, postposito timore Dei, non aliter vixisse, quam si Matrimonio juncti fuissent: Præcipimus sub gravissimis pœnis, ne prolibus in Baptismo, aut nuptiis solennitas aliqua per ipsos adhibeatur.

Item, volumus, & juxta Decretum Sacri Concilii ordinamus, ut ante decimum quartum annum nemo Ecclesiasticum beneficium obtinere possit: qui etiam Horas suas Canonicas legere, tonsuram & habitum Clericalem deferre teneatur, sub pœnis in Sacris Canonibus constitutis.

XII. De Beneficiis.

Item statuimus & ordinamus, nominationes ad Pastoratus, vel alia beneficia, fieri debere sine pacto aut pollicitatione dandi, vel accipiendi: neque nominati ad aliquos sumptus obligentur, Symposia, quæ in iis fieri consueverunt, sub gravibus pœnis arbitrariis penitus abrogantes. Quod etiam in electionibus Decanorum volumus observari. Statuentes, ut nominationes & electiones per unum & alterum deferantur nominato.

XIII. De Exequiis.

Item volumus exequias, septenarium, trienarium, & anniversarium juxta antiquam Ecclesiæ consuetudinem & patriæ morem, sicubi exoleverint, in usum revocari, & diligenter observari. Jura quoque, Ecclesiæ vel Presbyteris antiquitus post tricesimum diem debita ex consuetudine, sicuti & alia universa jura, integre persolvi.

XIV. De Religiosis.

Inhærentes iis, quæ a Sancto Concilio Tridentino de Religiosis sunt constituta, volumus inviolabiliter observari: Ut nemo aliquid sine sui Superioris consensu habeat, aut retineat, sed quicquid vel dono, vel quacunque alia ratione receperit, Superiori exhibeat, ejusque discretioni & distributioni committat. Et ut Sacræ Virgines, quarum pudicitiam Christus nimium æmulatur, nunquam mixtim cum viris, sed separatim comedant & bibant.

Perversum quendam abusum, quo Monasteria Divino cultui dedicata, aliquando tabernarum more ad symposia & compotationes eliguntur, detestantes, prohibemus, ne extra horam prandii & sine naturali necessitate, alimentorum aliquid sumatur.

Item irreligiosum quendam abusum abolentes, Præcipimus, ne qui Sacerdotum demortuorum domos (ut fieri solet) potaturi aut comessaturi irruant,

irruant, aut quicquam faciant, quod Christiano luctui adversetur, sub gravi pœna arbitraria, invocato, si opus sit, brachio sæculari.

Hortamur in Dnmino Prælatos, ut dispensationis suæ memores, utiliter bona Conventus ad communem utilitatem expendant. Et præcipimus, ut computum singulis annis legitime factum Episcopo exhibeant.

Caveant etiam, ne bona Conventus, repræsentata pecunia, in notabile Successorum præjudicium elocentur.

XV. De Templis & Cœmiteriis.

Statuimus & ordinamus, ut Templa ac Cœmiteria ad nullos prophanos usus applicentur. In Templis juridica exercitia non habeantur, Cœmiteria non elocentur, nec a bestiis depascantur. Quod si quis in Templis sub Divino Officio, aut in Cœmiteriis sub concione, aut summa Missa deprehenditur ambulare, duobus stuferis singulis vicibus, invocato ad hoc brachio sæculari, mulctetur.

Festa & Vigilias volumus juxta antiquam Ecclesiæ consuetudinem observari, in quibus Pastores populo serio præcipiant, ut integram Missam audiant, neve ante benedictionem Sacerdotalem exeant. Ab operibus servilibus, negotiatione & mercatura abstineant, officinas claudant, & non nisi usui humano necessaria sobrie vendant.

XVI. De Hæreticis & Apostatis.

Decani & Pastores diligenter advigilabunt, & a fide dignis sæpius investigabunt: An inter subditos aliqui sint Hæretici vel Apostatæ, quos summo studio, quanta possunt cum modestia & charitate studebunt ad Ecclesiam & ordinem suum reducere, eosque ordine Evangelico denunciabunt Episcopo.

XVII. De Ludimagistris.

Mandamus & præcipimus, ut Pastores, locorum Præfecti, & Æditui diligenter curent, quo Scholam, & honestum Ludimagistrum in suo loco habeant, qui fidem in manu Episcopi sit professus. Et juventutem in timore Domini & rudimentis Catholicæ fidei instituat. Quod ut expeditius fiat, & firmius observetur, ordinamus, ut singuli immobilium possessores unum aureum viginti stuferorum in singulis pagis ad tam pium ac necessarium opus erogent. Et electio (salva examinatione & admissione Episcopi) & destitutio (cum consensu & requisitione Episcopi præcedente) sit penes Pastorem, loci Præfectum, Nobiles & Æditos.

XVIII. De Æditui.

Æditui singulis annis legitimum computum illis exhibeant, ad quos de consuetudine pertinet, & nequaquam suum Pastorem excludant.

XIX. De Testamentis.

Præcipimus, ut intra anni spacium a morte testatoris pro ejus voluntate satisfiat, alioqui anno finito ad Nos executio deducatur.

XX. De Decanis.

Decani advigilabunt, ut omnes suo officio legitime perfungantur: omnes excessus & defectus, transgressiones præceptorum Ecclesiæ, Statutorum Concilii Tridentini, & hujus nostræ Synodi, sine dissimulatione corrigantur: ita tamen ut causas criminales & matrimoniales ad Episcopum referant. Et, si in aliis negligentiam eorum Advocatus Fiscalis prævenerit, studium ejus locum habeat.

XXI. De Libris.

Quod ad libros attinet, volumus invinlabiliter sub gravissimis pœnis observari Indicem, a Patribus Concilii Tridentini authoritate Sanctissimi, & mandato Catholicæ Majestatis, cum appendice jam proxime editum & publicatum.

XXII. Mandatum de Apostatis.

Decani nostro nomine requirent & hortabuntur omnes, qui ab Ordine Sacer-

Sacerdotali, vel Professione monastica defecerunt, ut intra sex septimanas ad suum quisque ordinem & statum revertatur; alioqui limites nostræ Diœcesis, invocato ad hoc brachio sæculari, egredi compellantur. Idem etiam hæreticis denunciari volumus, ut ad Ecclesiam Catholicam, accepto a Pastoribus consilio, quam citissime revertantur.

XXIII. Mandatum de Presbyteris.

Mandatur omnibus, qui se Presbyteros asserunt, ut legitimo documento de ordine suo & consecratione Decanis fidem faciant, qui ad Episcopum una etiam cum suis transmittant.

XXIV. De Monialibus.

Porro Sanctimoniales, juxta Sacrum Concilium, a Monasterio non exeant, nisi ex legitima causa ab Episcopo approbanda. Neminem etiam intra septa Monasterii sui admittant, sine ipsius Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta.

FINIS.

Ex editione Lovaniensi apud Hieron. Wellæum, A. 1570.

SYNODUS DIOECESANA
OLOMUCENSIS
Anno Christi MDXCI. Innocentii IX. Papæ I. Rudolphi II. Imp. XVI.

Acta & Constitutiones Synodales Diœcesis Olomucensis.

LITERÆ INDICTIONIS & CONVOCATIONIS SYNODI.

STANISLAUS PAWLOWSKY, DEI, ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA Episcopus Olomucensis, Princeps, Regalis Capellæ Bohemiæ Comes, Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliarius. Universis, & singulis Reverendis, Venerabilibus, Honorabilibus, Religiosis, Devotis, Discretis, in Christo Nobis Charissimis, & sincere Dilectis, Dominis Decano, & aliis Cathedralis Ecclesiæ nostræ Olomucensis Prælatis, & Canonicis, Abbatibus, Præpositis, Prioribus, nec non Collegiatarum Ecclesiarum Prælatis, & Canonicis, atque tam ejusdem Cathedralis nostræ, quam Collegiatarum Vicariis, Altaristis, Choralistis, Præbendariis, Parochialium, & aliarum quarumvis Ecclesiarum Rectoribus, Sacellanis, Concionatoribus, Ludimoderatoribus, & aliis quibusvis Ministeria Ecclesiastica in Diœcesi nostra quomodocunque obeuntibus, Salutem in Domino sempiternam.

Pastoralis officii, in quo nos Dominus posuit regere Ecclesiam suam, simul & ipsa temporum nostrorum ratio, a debita gregis fidei nostræ commissi cura & solicitudine, minime nos quiescere sinit: quin potius urget ac admonet, ut ea, quæ ex re & utilitate ovium nostrarum futura cognoscimus, vigilanti studio prosequamur. Et quia ad fidelis populi in orthodoxa Religione, Christianaque pietate eruditionem, vix magis opportunum, & efficax dari posse videtur medium, quam si illi, quos ad docendum alios Divina Bonitas e populo sublatos, in altiori dignitatis, Sacerdotii nempe gradu collocare est dignata, non solum verbo, & doctrina, sed etiam inculpatæ & a terrenarum rerum contagione vacuæ vitæ salutari exemplo, subjectis sibi populis præire, & splendida virtutum omnium

face

face prælucere summo animorum conatu intendant: equidem disciplinæ Ecclesiasticæ in Clero nostro reformandæ, Sanctæque Religionis Catholicæ in Diœcesi hac nostra propagandæ causa, Synodum Diœcesanam, cujus habendæ summa necessitas etsi mentem nostram graviter hucusque semper sollicitam reddidit, temporum tamen calamitas, & communis boni promovendi non exigua, omnibusque perspecta moles, conatibus ea in parte nostris obstitit: tandem aliquando, auxiliante Domino, studiumque nostrum ad Divini sui Nominis gloriam, cultusque sui instaurationem, misso e Cælis auxilio, in viam salutis populi nostri, & futuræ prosperitatis dirigente, celebrandam constituimus. Quemadmodum per præsentes nostras Literas, eandem Synodum, hoc anno, die duodecima Novembris, Divo Christino, & Fratribus Patronis nostris Sacra, festum Divi Martini immediate sequutura, in Cathedrali nostra Olomucensi Ecclesia, feliciter auspice Deo inchoandam, & duobus sequentibus diebus continuandam atque absolvendam, indicimus, intimamus, convocamus, & decernimus: paterne monitos, & per viscera misericordiæ Dei nostri fraterne oratos volentes, omnes & singulos exemptos, nostræ vero jurisdictioni immediate subjectis, authoritate ordinaria in virtute sanctæ obedientiæ mandantes, ut Olomutii, pro Divi Martini Festo, omnes, & singuli congregentur, ac demum die sequenti ad sonum campanæ, in Cathedrali nostra conveniant, & personaliter compareant, iis, quæ in utilitatem Ecclesiarum Diœcesis nostræ per Nos in prædicta Synodo salubriter proponentur & statuentur, interfuturi, nostroique pro orthodoxæ Fidei augmento, in disciplinæ Ecclesiasticæ instauratione, ex muneris Pastoralis officio, susceptos conatus, consiliis suis pro parte solicitudinis adjuturi. In quo etsi omnes supra scriptos faciles, obedientes, & morigeros sese exhibituros, atque pro die præfixa ad Synodum conventuros non ambiginus: si qui tamen ordinariæ authoritatis contemptores, bonique publici atque officii sui minus memores, legitimis non obstantibus impedimentis, ex mera negligentia, aut contumacia (quod absit) dictæ Synodo personaliter interesse, vel per Procuratores suos legitimos, impedimentorum causas sufficienter probare neglexerint; sane pro eo ac Sacrorum Canonum jubent Decreta, contra tales, tanquam contumaces, & inobedientes, per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas Canonicas debite processuri sumus. In quorum fidem hasce Literas manu propria subscriptas, sigillique nostri appensione roboratas, in valvis Cathedralis nostræ Olomucensis affigi, & per districtus Diœcesis nostræ, ad omnes Prælatos, & alios quosque Clericos per Archi Diaconos eorundem districtuum mitti mandavimus. Datæ in arce nostra Cremsiriensi die XIII. Octobris, anno Domini M. D. LXXXXI.

Quibus quidem Literis Indictionis, & Convocationis Synodi in Cathedralis Ecclesiæ Olomucensis, nec non aliarum ejusdem Civitatis præcipuarum Ecclesiarum, demum & Brunæ in Collegiatæ Sancti Petri valvis, alibique affixis, atque ad Prælatos tam sæculares, quam Regulares Marchionatus Moraviæ, simul etiam ad Decanos rurales ac Parochos, aliosque, quorum intererat, opera Archi-Diaconorum districtuum transmissis, legitimeque intimatis: tandem Anno supradicto M.D.LXXXXI. die XII. mensis Novembris, Indictione quarta, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Innocentii, Divina providentia Papæ noni, anno primo, cum jam plurimi juxta Indictionis Synodi Literas ex Prælatis regularibus & sæcularibus, Parochis, aliisque Clericis Diœcesis Olomucen. pro Synodo habenda in Cathedralem Olomucensem S. Wenceslai Martyris Ecclesiam, ad sonum campanæ convenissent, hora decima quinta præfatus Illustrissimus, & Reverendissimus Princeps, Pontificalibus indutus, ad celebrandum solenni ritu Sacrosanctum Missæ Sacrificium, ex Sacrario ad altare majus ejusdem Ecclesiæ prodiit, præeuntibus & ministrantibus in apparatu Levitarum, Reverendis Dominis, Magistro Mathæo Strikovio, & Joanne Martini, Canonicis prædictæ Cathedralis Ecclesiæ, nec non aliis quatuor Clericis, Levitarum quoque habitu indutis, Venerabilibus Dominis, Joanne Schidlovino, & Michaele Regulino, ejusdem Ecclesiæ Honoris Vicariis, atque Joanne Schemelka, Canonico Cremsiriensi, prædicti Illustrissimi Domini Sacellano, ad infulam, pedum, & gremiale ministrantibus: Missa itaque solemnis, operante Sacris ipsomet Illustrissimo Principe, de Spiritu Sancto, cum commemoratione Festi Sanctorum Christini, Benedicti, Mathæi, Joannis, atque Isaac Patronorum Moraviæ; cantata fuit. Qua debite peracta, post Benedictionem Episcopalem populo datam, præfatus Illustrissimus Dominus ad Sacrarium rediens, casula deposita, pluviali ex materia aureis filis, & serico rubro contexta indutus, rursus ex Sacrario ad altare majus Ecclesiæ progressus est, & in faldistorio ante idem altare præparato, sub infula consedit. Populo deinde per Promotores Synodi admonito, ut ad partem secedens, Ec-

clesiasticis viris locum daret, seque Sacerdotibus non immisceret, loca convenientia Admodum Reverendis Dominis, Decano, totique Capitulo Olomucensis Ecclesiæ, nec non Reverendo Patri Bartholomæo Villerio Societatis JEsu, Provinciali, aliisque ejusdem Societatis Patribus, ad cornu Evangelii; Admodum vero Reverendis Dominis Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Provincialibus, & Monasteriorum Præfectis, aliisque Regularibus, quorum nonnulli, qui nimirum benedictionis munus jam receperunt, infulati, alii in solo duntaxat Religionum, Ordinumque habitu comparuerunt, ad cornu Epistolæ: in inferioribus vero scabellis in medio, Decanis ruralibus: extra Chorum autem minorem, Parochis, & aliis Clericis, per eosdem Promotores assignata fuerunt. Quo facto Illustrissimus Princeps assurgens, flexoque poplite exorsus est Antiphonam: *Exaudi nos Domine*. Choro ad finem usque prosequente; demum cantati sunt Psalmi, Litaniæ, & Orationes, juxta præscriptum libri Pontificalis Romani. Quibus finitis, Reverendus D. Mathæus Strikovius, Evangelium ex præscripto Pontificalis Romani cantavit, & tandem Illustrissimus Princeps incepit canere Hymnum: *Veni Creator*. Prosequente Choro, & Clero universo. Absolutis tandem cæremoniis solitis, Illustrissimus Princeps in Faldistorio consedit, una & omnes Prælati loca sibi assignata occuparunt. Cæterum antequam ad Synodalium ulteriorem progressum procederetur, Admodum Reverendus Dominus Egerdus a Schwoben, Abbas Welegradensis, Ordinis Cisterciensis assurgens, facta Illustrissimo Principi debita reverentia, protestationem solennem interposuit, nimirum *se in Statutis Ordinis sui Cisterciensis habere, ut si quando Abbates ejusdem Ordinis ad Synodos Diœcesanas veniunt, solenniter protestentur, se id non ex debito, (cum exempti sint ab Ordinariorum jurisdictione, & soli Sedi Apostolicæ immediate subjecti) sed ad paternam invitationem Ordinariorum facere, proindeque præjudicium aliquod privilegiis exemptionis suæ, tali facto fieri, aut renuntiare iisdem privilegiis non intendere, ideoque se etiam solenniter de tali exemptione protestari, atque ut protestatio Actis Synodalibus inseratur, petere instanter.*

Tunc Illustrissimus Dominus adhibitis ad consilium super dicta protestatione, Admodum Reverendis Dominis Decano, & aliis Prælatis, atque Canonicis Ecclesiæ Olomucensis, nec non aliis Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Provincialibusque Ordinum, ac per Reverendum D. Joannem Jergerum, J. U. Doctorem, Scholasticum Olomucensem, & Canonicum Brunensem, Cancellarium suum, Synodique præsentis primum Promotorem, respondere fecit prædicto Domino Abbati Welegradensi, nempe:

Celsitudinem ipsius Illustrissimam protestationem ipsius, una cum Dominis assidentibus, diligenter expendisse, eamque supervacaneam visam, vel eo nomine, quod ipsimet Domino Abbati probe constaret, se per Literas Indictionis Synodi, una cum aliis exemptis, ab Illustrissimo Domino non citatum, sed amanter & paterne invitatum, ac monitum saltem fuisse, ut pro die statuta ad Synodum veniret. Illustrissimum porro Dominum, non ignorantem, quid exemptio Ordinis Cisterciensis secum ferat, quid etiam Sacrorum Canonum, & Sacri Concilii Tridentini Decreta, in hoc puncto statuant: non cogitare quidem Privilegiis Sacri Ordinis Cisterciensis præjudicium aliquod facere, quin potius eundem Ordinem, pro pietate sua, sartum tectum conservare malle, suæ tamen jurisdictioni, & authoritati Ordinariæ legitime exercendæ, nulla ratione deesse posse, proinde hanc protestationem Domini Abbatis infimari Actis Synodalibus permittere, valituram in tantum, quantum de jure valere potest.

Hoc responso accepto, Dominus Abbas Welegradensis, Illustrissimo Principi, & Sacræ Synodo prolixis verbis gratias egit. Ac demum Illustrissimus Princeps ad omnes, qui Synodo intererant, conversus in hæc præfatus est verba:

Allocutio Reverendissimi ad Clerum.

Feliciter sane mihi & vobis omnibus [Fratres in Christo Charissimi, vosque cæteri Consacerdotes Nobis sincere dilecti] hodiernus illuxit dies. Quod enim anteactorum temporum injuria, pro communi Sanctæ Catholicæ Religionis in Diœcesi hac nostra propagandæ & conservandæ bono, ex voto nostrum omnium hucusque ad optatum finem & exitum minime deduci potuit: id utique Divino aspirante Numine hodie faustis inchoari auspiciis videmus, subindeque pie in Domino exhilarati, bonam in spem erigimur, conventum hunc nostrum communem, orthodoxæ Religioni promovendæ, nec non disciplinæ Ecclesiasticæ revocandæ, tam profuturum esse, quam ardentibus votis hactenus bonis omnibus, eum jam pridem expetitum fuisse non ignoramus. Ut enim quælibet bene instituta Respublica tam diu in floren-

florenti statu perseverare solet, quam diu sanis civium suorum regitur consiliis, communibusque omnium indigenarum studiis juvatur: ita quoque Ecclesiastica hæc nostra, propter regale, quod gerit, Sacerdotium, aliis quibusvis dignior, & officii amplitudine augustior, nisi eorum, penes quos rerum omnium summa versatur, frequentibus juvetur consiliis, dubium non est fore, ut neglecto & penitus everso bono, debitoque ordine turbetur, eaque turbata inde tandem incommoda proveniant, unde maxima sperari commoda debuissent: inde oriantur scandala, unde salutis plurimorum medelam depromi: inde lapidem offendiculi evolvi contingat, unde certam honestatis Christianæ normam profluere, atque ad omnes derivari par fuisset. Consiliorum porro Ecclesiasticorum rationem universam, ut olim a primis nascentis Ecclesiæ exordiis, ex celebratissimis illis Sanctorum Patrum conventibus, quos Concilia hucusque vocamus, depromi solitam fuisse, nemini non constat: ita quoque calamitosissimo hoc nostro ævo nuspiam saniora pro rebus Ecclesiæ Dei juvandis consilia peti posse quisque intelligit, quam ex Synodis: quas vel ea potissimum de causa Sedis Apostolicæ & Sacrorum Conciliorum Generalium authoritas, singulis annis per Diœceses quasque haberi decrevit, ut in iis, conventu Patrum facto, id quod tam crescentibus in domo Dei bonis promovendis, quam orientibus scandalis radicitus extirpandis & evellendis, aptum est, communicatis consiliis indagari, & reperiri queat. Atque utinam in Diœcesi hac nostra tanta non fuisset temporum iniquitas, ut non minus aliquot Prædecessoribus nostris, quam nobismet ipsis, Pastoralem, quam indigni gerimus curam, ea quoque in parte, quæ annuas Synodos de jure celebrandas spectat, sine gravioribus impedimentis, distractionibus variis, & publicarum occupationum mole non obstante, exercere integrum fuisset. Aliam enim nunc forte rerum faciem in patria hac, ratione augmenti Sanctæ Catholicæ Religionis videremus, neque tanto dolore ob dissolutiorem Cleri nostri vitam, moresque incompositos Sacerdotum afficeremur. Nam quotus quisque vestrum est, quæso, qui vel conscientia propria teste, palam fateri non ausit, defectibus, scandalis, & excessibus hisce, quos partim circa negligentem cultus Divini, Sacrorumque administrationem: partim circa vitam ipsam & mores in Clero Diœcesis hujus nostræ videre est, sicut ansam præbuisse tam diu intermissam visitationum & Synodorum celebrationem, ita etiam emendationem & correctionem, nihil aliud, quam Sacra ejusmodi Concilia afferre posse? Magnis proinde, alacribusque animis nos ad primam hanc Synodum, duce & auspice Deo, pro fœlici aliarum, Christo Domino adjuvante, celebrandarum ingressu, ferri, & properare operæ precium est, & pro sublevando calamitoso isto Religionis orthodoxæ statu, maxime necessarium, ut quod totus Christianus orbis admirabili animorum consensione, devitandorum errorum causa, & veritatis retinendæ studio, est complexus, nos quoque communem Ecclesiæ sensum secuti, pro eo, ac fideles Christi, Sanctæque Matris obedientes filios decet, amplectamur. Jam vero communia Patrum nostri ævi consilia ad normam exactissimam veterum Conciliorum, quæ Catholicæ Ecclesiæ censura, & authoritas approbavit, gravissime in rem totius Ecclesiæ Dei, in Sacro Oecumenico Concil. Trident. expressa, isthicque tam ad veram fidem, quam ad mores Cleri, & vitæ honestatem, adeoque ad omnia munia Ecclesiastica rite obeunda pertinentia, optimo ordine per Canones & Decreta comprehensa esse, quis non videt? O fœlix Tridentum, cui vel id calamitosissima hac tempestate solatii obtigit, ut tot doctissimorum pene ac piissimorum totius Orbis Christiani Virorum, de rebus gravissimis, nimirum de Summa Christianæ Fidei, deque aliis fidem ipsam, non secus, ac corpus quodque umbra sequi solet, concomitantibus, consultantium, deliberantium, ac tandem salutaria Decreta, Legesque saluberrimas sigentium capax fieres, adeo ut in te Augustissimus ille Conventus fœliciter, sanctèque inchoatus, fœlicissime quoque concluderetur. Fœlicem Summum Romanæ Ecclesiæ Pontificem Paulum III. cujus auspiciis hic Conventus inceptus, non mediocrem sub eodem & Julio III. sumpsit progressum, multo vero fœliciorem Pium IV. quo Sanctæ Ecclesiæ clavum tenente, ad optatum finem, id Sacrum Concilium deductum fuit. Fœlices quoque nos ipsos, qui alias inter errores variarum sæculi hæresum, in ipsorum hæresiarcharum ceu meditullio creditam nobis a Domino spartam, pro virili defendentes, non levia arma & tela retundendis adversariorum Dei, & Ecclesiæ ejus, impiis conatibus opportuna, ex Sacri hujus Oecumenici Tridentini Concilii salutiferis Decretis hausimus, & deprompsimus, ita, quod jam omni propemodum potentia hostium protrita, nihil aliud nobis curandum superesse videatur, quam ut salutari huic doctrinæ, quæ in dicto Tridentino Concilio sancte traditur, constanter inhærentes, id in usum (quod etsi pridem jam fieri debuisset, temporum tamen minime permisit calamitas) inducamus, inductum sanctissime servemus, ab omnibusque nostris tam in judiciis, quam in Sacramentorum administratione, myste-

myſteriorumque Dei diſpenſatione accurate, & diligenter obſervari faciamus. Prima itaque hæc ſit noſtræ hujus Synodi in Dei præpoteotis nomine in unum collecta, & coadunata voluntas, primariumque & immutabile conſilium, ut Sacroſancta hæc Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, quam merito veræ fidei, & debitæ honeſtatis Magiſtram non injuria quisque dixerit, nobis poſthac & credendi, & vivendi, certiſſimam præbeat normam & regulam, ita ut niſi fides cujusque ad examen ipſius ſubſiſtat, ædificium id, quod per eum ſtruitur, in gehennam ſtrui certo omnes exiſtiment & ſciant. De cujus quidem Sacroſanctæ Synodi & Concilii laudibus, etſi multa nobis dicenda forent, quia tamen fratrum noſtrorum tanta eſt erga nos charitas, & obſervantia, ut ipſi quoque inter ſe labores, in hac Synodu obeundos, nobiscum partiendos, nosque ſublevandos cenſuerint, eapropter hanc in ſententiam Reverendum Decanum Eccleſiæ noſtræ, non minus graviter, quam diſerte, ad vos verba facturum, attentis benevolisque animis audiatis,paterne cupimus, atque hortamur: inque hac Synodo nullis præcedentiæ, aliarumve rerum ambitionem redoleotium quæſtionibus motis, ea una nobiscum ſtatuere conemini, quæ nobis omnibus, ordinique noſtro, inprimis vero cultui Divino inſtaurando, & Catholicæ Religioni promovendæ, nec non diſciplinæ Eccleſiaſticæ reformandæ, neceſſaria, & opportuna fore agnoſcimus, quotidianaque experientia deprehendimus.

Fine dicendi per Illuſtriſſimum Principem impoſito, Admodum Reverendus Dominus *Melchior Pirneſius a Pirn*, *Artium,& Philoſophiæ Doctor*, *Eccleſiæ Olomucenſis Decanus*, *& Wratislavienſis Canonicus*, conſcenſa Cathedra ex oppoſito Cyborii collocata, de Sacroſancti Concilii Tridentini laudibus, Orationem habuit, cujus tenor eſt,ut ſequitur:

ORATIO.

Est quod tibi gratuler, Illuſtriſſime Princeps, & Reverendiſſime Antiſtes, STANISLAE, de hujus ornatiſſimæ coronæ, atque conſeſſus, quem præſentem adeſſe cernis, ſumma erga te obſervantia, ac integerrima fide. Quanti enim te ille faciat, quanti Decreta & Mandata æſtimet tua, hoc ſuo adventu non obſcure teſtatur. Anne vides, quam ad primum edictum, ne dicam uticum nutum tuum, facilem, promptum, obedientem ſe exhibuerit, & privatis emolumentis, commodis, ſacris juxta atque profanis negociis relictis, huc advolaverit, de Eccleſiæ S. progreſſu, de ſua ac commiſſarum ovium ſalute, de Dei Opt. Max. honore, ac gloria promovenda, atque propaganda, tua auditurus conſilia, omnemque ſolicitudinem, curam & cogitationem, ad Sanctiſſimæ Religionis noſtræ dignitatem tuendam, tecum traducturus? An ego, Præſul Ampliſſime, Solem te alterum dicam? ad quem unum, tot Religioſiſſimi Domini, Abbates, & Monaſteriorum Præpoſiti, & ex cætera Sacerdotum, atque Parochorum turba, tot egregii viri, tanquam ſydera quædam circumfuſa, oculos, & ora converterint, a quo clariſſimam ſalutaris doctrinæ hauriant lucem? An te eum eſſe palam faciam omnibus, in quem natura parens, ſuas effuderit opes, ut eſſes huic Diœceſi admirationi, & ornamento, quemque Deus hoc calamitoſo ſæculo, & ſibi gloriæ, & Eccleſiæ ſuæ præſidio, & huic univerſo gregi voluerit eſſe exemplo. Verba tibi dare merito poſſim videri, niſi Cœtus hic lectiſſimus, hanc ſuam erga te propenſionem, hanc cum tua voluntate conſpirationem, hoc inſtaurandæ eccleſiaſticæ diſciplinæ commune ſtudium, hac ſua alacritate, & ad ſatisfaciendum tibi promptitudine teſtaretur. Gratulor & vobis Chariſſimi Confratres, de tanta Venerabilium Patrum, Religioſorum Virorum, ac piorum Sacerdotum frequentia, quibuscum de Marcomannæ Diœceſis inſtauratione, communibus ſuffragiis, ac votis, præſto eſſe poſſitis, easque calamitates, atque pericula, quibus tantum non eſt obruta, cum communi Paſtore, ac parente Illuſtriſſimo Principe noſtro, propulſetis. Atque utinam multo plures amantiſſimi Parentis literis invitati, huc una conveniſſent, ſperaſſem utique, telephia hæc vulnera, ad intima uſque præcordia, S. Religioni inflicta, tot tantorumq; virorum prudentiſſimo conſilio,& præſentiſſimo auxilio, brevi perſananda. Sed neque animum deſpondeo prorſus: tametſi enim hoſtes noſtri, omnia Divina pariter, ac humana jura miſcere, & tantum non terram cum cœlo committere moliantur, aderit tamen, uti optamus, afflictis, & pene jam deſperatis Religionis S. rebus, præpotens Deus, qui in medio ſe affuturum ſpopondit, ubi duo, aut tres, in ejus nomine fuerint congregati. Aderunt & hujus Auguſtiſſimi Templi, Clementiſſimi Patroni, & Tutelares, tuque imprimis Sancte Chriſtine cum Fratribus tuis, quorum hodierna die annuam memoriam ſolenni ritu celebramus, qui Sanctiſſimis ſuis precibus, apud Deum, ſtrenue, conatus noſtros promovebunt. Alacri igitur animo,ſpe pleni, in eam omnes curam, pro virili noſtra incumbamus, ut quæ in hac Sancta Synodo, ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Præſule noſtro,

ex

ex ipsissimo Concilii Tridentini fonte, proponentur, maturo, ac prudenti consilio, expendamus, expensa acceptemus, acceptata exequamur, atque perficiamus. Et ut ad certum quasi scopum, studia vestra, & cogitationes collimare possitis, illud vobis, hoc loco in memoriam revocandum videtur, quod Ss. Concilium Tridentinum Sessione XXIV. de Reformatione, Capite secundo, præscribit, de tribus potissimum Capitibus, in Provincialibus, ac Diœcesanis Synodis tractandum esse: de moderandis Cleri moribus, de corrigendis excessibus, & de controversiis componendis. Vos igitur ad hæc tria, vestra omnia revocate consilia & ordinate, certo certius persuasi, his tribus recte constitutis, tres præcipuas malorum omnium lernas, quæ Dei Ecclesiam, & Sanctæ Religionis nostræ puritatem contaminant, pessundant, evertunt, vos confecturos. Facesset enim illico omnis morum turpitudo: corrigentur, aut etiam penitus tollentur, gravissimi plerique in Divino cultu excessus, ac corruptelæ: discordiæ, ac lites omnes, adhibita æquitatis trutina, sopientur, ac conquiescent. Denique scandala omnia, ex Dei Ecclesia profligata, exulabunt: Est, fateor, id quod dico, si miseram horum temporum conditionem, & calamitosum istius Diœcesis statum spectemus, difficile, laboriosum, arduum, & ceu humanas excedens vires; nisi sublimior Dei sapientia, ac bonitas, quæ jam ante piis conatibus Majorum nostrorum, nunquam defuit, promptum, & expeditum remedium demonstrasset. Solebant autem Religiosissimi Prædecessores nostri, in omnibus fluctuantis Religionis periculis, calamitatibus, impressionibus, ac procellis, ad cœleste inprimis confugere præsidium, & æstuantem DEI Opt. Max. iram, piis restinguere lachrymis. Deinde vero, anteactæ vitæ nuncio remisso, severiorem illam, unanimi consensu morum revocare disciplinam, ad placandam Divinam indignationem, hanc vel solam sufficere existimantes. Hac sane, gravissimi Patres, & nobis via est progrediendum, his vestigiis insistendum, hoc Thesei filo, ex tanto abusuum, corruptelarum, & periculorum labyrintho evadendum, hoc vel hostium nostrorum, quotidie nobis occinunt, & inculcant voces. Quam sæpe illos audimus, illud usurpare, & repetere: Fides antiqua, mores antiqui; quorum ut primum illud est nobis gloriosum, ita & illud posterius, infame est, & probrosum. Significant enim his illi verbis, se non propter aliud, ab antiqua fide desciviſſe, quam ob nostram a veteri disciplina, ac sanctissimis moribus, & institutis, quæ nobis Majores nostri, quasi certam, & firmam hæreditatem reliquerunt, defectionem. Quod etsi diffiteri nequeamus, inique tamen tanti sui sceleris culpam, in aliorum depravatos mores transferunt. An quia me vident militem ignavum, illis transfugas, & proditores esse licet? Quia ambitiosus ego, illi parricidæ esse volunt? Quia veterno laboro ego, in Deum blasphemi illi esse pergent? Quia gubernator dormit aliquando, & qui in navi feruntur, profligatis sunt moribus; illi ideo totam navim perforabunt? Quia cives plerique improbi; civitatem totam hostibus diripiendam tradent? Miseros & infœlices, ne dicam stupidos illos, qui hæc intelligentes, ob aliquorum e Clero depravatos mores, ab Ecclesia Dei se præciderunt, & ex sancto ejus gremio profugerunt! Sed quamvis horum stupiditas, & hebetudo, helleboro potius, quam argumentis est corrigenda, nec eorum hoc probrum, apud Deum momenti quicquam habet. Nos tamen expostulationem eorum, tacitas quasdam Dei voces, per adversarios nos monentis, & excitantis, existimare debemus: cum his illi machinis, in perniciem aliorum utantur, & præsertim imperitæ multitudinis aures, & animos percellant, atque in ruinam, & præcipitium, impellant: ut si quid in sacratis personis deforme, sordidum, corruptum in moribus, ac a condizione, ac sui status dignitate abhorrens videant, illud curiosissime notatum in angulis, in circulis, in templo, in foro, rudi plebeculæ obtrudant, & inculcent: maledictis, & probris incessant, & insultabundi invehantur, multisque verborum phaleris, ac mendaciorum plaustris amplificent, & modo tuti suos errores tueantur, quacunque tandem arte omnes simul Catholicos in odium inducant.

Hæc itaque, ut illis arma, & quasi Herculi clavam, extorqueamus, adsciscenda est rursus vetus illa, & severior disciplina, vitæ integritas, & sanctimonia procuranda. Memoria repetite per Deum jam illud vitiis hominum invalescentibus, lectissimis Ecclesiæ membris usu venisse, quod in speciosa, & scite quidem depicta tabula, quæ nitorem suum, & pulchritudinem primam, sensim amiserit, quæ si non denuo repingenda, ad minus certe situ, & squalore deterso, est instauranda, & quod fuit fœdatum, & obscuratum, rursus est innovandum, & collustrandum. Renovemus ergo & nos vitam nostram, ut ubi hostes in eam oculos conjecerint, se deceptos misere intelligant, & erubescant. Vincemus mihi credite, vincemus eos, hac bona vitæ demonstratione, nec arma illis solum, sed & captivos, & spolia, adimemus. Ne autem quenquam vestrum illa perturbet, aut deterreat molestia, quæ in rebus arduis aggrediendis, magis quam prose-

prosequendis, ac superandis, multorum animos languidos, & desides, efficere solet, ut nimirum non desit ad perficiendum, certa ratio, ac norma; eam ego vobis in præsentia offero lubens, non ex cerebro, aut ingenio meo, quod tantæ supellectili construendæ impar est, depromptam, sed in Sanctissimorum, simul ac Doctissimorum Patrum, ditissimo Archivo, admirabili Sancti Spiritus opificio elaboratam. Offero, inquam, vobis, celeberrimi illius Sacrosancti Oecumenici Generalis Concilii Tridentini, Sanctissimas Leges, Statuta & Decreta, ad quæ vos, tanquam certissimam amussim, & lesbiam regulam rectissimam, omnes functiones vestras, & mores, exigere valeatis. Ad illud Concilium amplectendum, ego vos provoco, & mecum invito, Patres gravissimi, quo vix ullum aliud Majorum nostrorum, & nostra memoria fuit, vel Authoribus, vel Promotoribus, vel Assessoribus augustius, gloriosius, illustrius.

O bone DEUS, quæ in illo adfuit gentium, populorum, nationum multitudo, & varietas? qui Episcoporum ex toto orbe delectus? quæ Pontificum, & purpuratorum Patrum Majestas? quæ Theologorum medulla? qui flores Academiarum? quis Christianorum Principum, & rerum publicarum splendor? Celebratum est authoritate, & auspiciis trium Pontificum Sanctissimorum, Pauli III. Julii III. Pii IV. & quidem studio & opera duorum Augustissimorum, & Invictissimorum Imperatorum Caroli V. & Ferdinandi, qui tanquam Ecclesiæ Romanæ Primogeniti, & præcipui Advocati, illud omnibus modis tutati sunt, & promoverunt.

Actum autem ab Illustrissimis Cardinalibus sex, quatuor Pontificiis Legatis, tribus Patriarchis, Archi-Episcopis trigiota duobus, Episcopis ducentis viginti octo, Abbatibus quinque, Ordinum Ministris septem, Sacrosanctæ Theologiæ Doctoribus, Episcoporum Procuratoribus, Principum, & Rerumpublicarum Legatis pene inoumeris. Inter quos tanta fuit unitas, ac coosensus judiciorum, ac voluotatum, ut merito fateri debeamus, isthic adfuisse multitudinis credentium cor unum, & animam unam, populum & civitatem labii unius, & eorundem sermonum, Deum ipsum pacis, & dilectionis, qui arctissimo vinculo, flagrantissimi sui amoris, per diversitatem linguarum cunctarum gentes in unitate fidei, congregavit. In hujusmodi igitur loco a tot, & tantis, ac talibus viris, frustrane conventum agitatum, dissertatum, & per viginti fere annos desudatum putatis? Nunquid eis defuit ad suum munus peragendum, vel facultas, vel fides, vel voluntas? Facultas certe deesse non potuit Viris doctissimis, prudentissimis, ac multo rerum usu, ac experientia cumulatissimis. Sed nec fides, propter quam illi præstandam, domos, patriam, amicos, seipsos, suaque omnia Ecclesiæ Dei consecrarunt, & devoverunt. Multo vero minus defuit illis voluotas salutis animarum, & Dei gloriæ amantissimis, cupidissimis, sitientissimis, quorum propterea oon pauci ut hanc suam erga Ecclesiam fidem, observantiam, & obedientiam testarentur, morte eam oppetita consignaruot. Nosne adhuc dubitabimus, eos omnes vires, ac nervos intendisse, ut Ecclesiasticam disciplinam, pœdore, squalore, & pulvere obsitam, pristinæ integritati, flori, ac splendori, restituerent, id quod infirmum erat, consolidarent, quod ægrotum, sanarent, quod confractum, alligarent, quod abjectum, reducerent, quod perditum, quærerent; Præterea, vacillaotium fratrum animos confirmarent, probitatem complecteotes impellerent, sub ooere fluctuantes sublevarent, omnes vero Spiritu lenitatis, & mansuetudinis, patientia, alacritate & constantia, tanquam fortissimi Antesignani, & Duces præirent. Fecerunt sane, & quidem diligenter id omne, quod ex suscepti oneris officio illis incumbebat: & revera, se nulla alia de re magis, quam de commodis nostris laborasse, & solicitos fuisse, declararunt: cum se Patres esse intelligerent, de hoc solum cogitabant, ut liberorum saluti esset prospectum: cum infirmitates nostras animadverterent, se vere Evangelicos Medicos esse agnoverunt, & ideo oleum, & vioum, corporis nostri vulneribus, & scissuris infuderunt: cum Pastores, ovium curam susceperuot, ad pascua pinguia deduxerunt, a luporum, & aprum insultibus, & incursionibus nos liberarunt. Cum viderent cadentem, & labentem Rempublicam, officii sui esse existimarunt, ut tanquam Arcæ Noe, & Templi Dei Architecti, eam erigerent, fulcirent, sustentarent. Sunt plurimi fateor, insignes Authores, qui spartam sibi commissam, ut ornarent, de corrigendis Ministrorum Ecclesiæ moribus, & languore, docte, acute, enucleate, satis disseruerunt; verum hoc apud me certissimo est persuasum, nullum unquam privatum Doctorem, atque Scriptotem, aut tot in Ecclesiæ corpore nævos, aut tam dissidentium populorum, quot sunt in Ecclesia mores, ac instituta, aut tam convenientia grassantibus in membris Ecclesiæ morbis remedia observare, intelligere, providere potuisse, atque Sacrosancti Concilii Tridentini Sanctissimorum Virorum oculos lynceos, experientiam, judicium, sapientiamque pene Divinam. Ubi, quæso, enim alias unquam quid officii

officii Pastor, quid ovis, quid Prælatus, quid subditus, quid Sacerdos, quid populus, quid cælebs, quid conjugii vinculis astrictus, quid Clericus, quid Laicus agat: quas functiones legitime obire, quas curas suscipere, quas consuetudines admittere, quas leges exsequi, quos duces in via sibi spirituali proponere, sequi & assequi liceat, clarius, luculentius, locupletius fuerit demonstratum. Tantum non digito Concilii Tridentini Patres monstrarunt. Nec id sane mirum, nam Concilium fuit Generale, Universale, & Oecumenicum: fuit mandato Summi Pontificis convocatum, & inceptum, & ejusdem Sedis Apostolicæ, prout fieri debet, & solet, authoritate confirmatum: in eo, ex totius Orbis Christiani Regnis & Provinciis, tantus Prælatorum, & Præsidum Ecclesiæ numerus, quantum ad hoc satis erat, extitit, ut hoc etiam nomine, primis illis laudatissimis superioribus temporibus celebratis Conciliis, merito queat comparari, & annumerari. Non in eo, ut in aliis sæpe, unius, aut alterius hæresiarchæ falsitem, sed varii variorum pertinaces errores, opiniones impiæ, & monstrosi partus: neque duntaxat in una, sed in diversis, iisdemque difficillimis, & abstrusis subjectis per innumerabiles Canones sunt notati, in lucem producti, damnati, & anathematizati. Hinc datus campus latissimus, & horrea refertissima aperta Ss. Theologiæ Doctoribus, & Juris Canonici Professoribus, in quibus jucundissime exspaciari, & quantum perplacet, de humidissimo cœli rore, & de tritico purissimo, sibi sumere possunt. Nonne huic rei institutiones, & compendia, ipsum denique integrum juris, ut vocant, Canonici Corpus, a Gregorio XIII. Pontifice Max. maximo cum commodo bonorum omnium, nuper editum, nobis testimonio esse possunt, dum videmus, in hac, ad regimen Ecclesiæ apprime necessaria disciplina, horum temporum, personarum, etiam locorum aliquorum habita ratione, quasdam Constitutiones sublatas, & antiquatas, quasdam enucleatius, quam ante, traditas, & explicatas, plurimas vero, de novo in hoc Concilio editas, in jus illud Canonicum ex Capitulis de Reformatione, translatas, & insertas, ad quarum præscriptum, nostra hæc præsens debet regi, atque, qui in sortem Domini vocati sumus, merito instrui vita. Sed ad contemplanda altiora ascendamus, nec solum Concilio Tridentino nobis, ut hæretici falso fabulantur, de dignitate nostra speciose tuenda, non etiam, & multo quidem magis, de animæ salute, perpetuaque felicitate adipiscenda provisum esse putetis. Vos ego Sacratissimos, Sacratissimi Verbi, & eloquiorum Dei interpretes interrogo: utrum non vestra dogmata, & Christianæ doctrinæ capita, post examina Sacrarum Scripturarum, hoc magis, & frequentius, quam ullo alio adstruantis, & approbatis Concilio. Vos, inquam, Theologos alloquar, oonne disputationes vestræ acutissimæ, conciones e loco superiori ferventissimæ, & eruditissimæ Lectiones vestræ, quas in Universitatibus profitemini, & scriptis etiam libris publicatis, magna ex parte hujus Sacratissimi Concilii fundamentis, atque locis innituntur: ex quibus validissimis sumptis argumentis, fraudes, atque dolos adversariorum detegitis, ipsamque perspicuam, & illustrem veritatem, aperte, & vere, in hoc Concilio applicatam atque definitam, docetis? Nonne hinc etiam liquido apparet, quod hoc Concilium, & ipsismet hæreticis, si modo voluissent, aut vellent, fructum magnum allaturum esset? Nam cum variis inter se ipsos opinionibus digladientur, nec omnino in omnibus adhuc conveniant, facile, si æquissimum hujus Concilii judicium agnoscere vellent, dissidiis, & controversiis illorum, debitus finis imponeretur. Quod si enim purum Dei Verbum, quis Scripturæ Sacræ germanus sensus, atque consensus, quis controversiarum nodus, atque status, ab hac collocata in eminenti loco cathedra, verissima sententia, a qua quidem appellare non licet, pro consolatione conscientiarum suarum, impartirentur? quam reverenter suscipere, & ei stare in omnibus, nonne satius foret, & magis ex re illorum, quam semper in incertum currere, umbras affectari, & dubio eventu de propriæ animæ salute periclitari? Noviffis enim, quomodo exterminium, ejectionem, & sublationem de medio Israhel, denique mortem ipsam Deus graviter denuntiet, & minetur istis, qui eorum, qui supra Cathedram Moysis sedent, & Domino Deo suo pro tempore deserviunt, mandatis & dictis, superbiæ vitio elati, obedire recusant. Quod ut propitius procul a nobis Deus avertat, hoc nobis curarum, & solicitudinis pondus incumbit, ut hoc Concilium, qua decet, pietate veneremur, illi nos permittamus, illi credamus, illud audiamus, illud secundum Deum ipsum vereamur: quæ de rebus Divinis illud sentit, sentienda, quæ de humanis præscribit, facienda, quæ prohibet, fugienda, sine ulla dubitatione statuamus. Statuamus & hoc, quod quæ semel sunt de consensu omnium constituta, ea non modo convellere, aut labefactare, sed ne in dubium quidem, amplius cuiquam revocare permissum esse. Quis enim non videt, quæ sit ex eo rerum & humanarum, & Divinarum confusio sequutura, si cuilibet arbitrio suo, secus aliquid de his, quæ in Conciliis constituta sunt, decernere fas esset? quid

Quid fide nostra incertius? quid institutis mutabilius? quid futurum esset Ecclesiæ statu perturbatius? quis dubitandi? quis inveniendi? quis quærendi finis esset expectandus? Animadvertit id Sanctissimus Papa Gelasius, & propterea inquit: Patres nostri Catholici, Docti videlicet Pontifices, in unaquaque hæresi, quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, quicquid pro veritate, pro communione Catholica, atque Apostolica, secundum Scripturarum tramitem, prædicationemque Majorum, facta semel congregatione sanxerunt, id inconvulsum deinceps voluerunt, firmumque constare, nec in eadem hac causa denuo, quæ præfixa fuerunt, retractare qualibet recenti præsumptione permiserunt, sapientissime providentes, quoniam si Decreta salubriter cuilibet liceret retractare, nullum contra singulos quosque errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus recidivis, omnis integra definitio turbaretur. Nolite ergo, inquit D. Augustinus, nolite esse ingrati tantæ misericordiæ Dei, quæ per illam diligentiam nobis ministrata est: nulla excusatio jam remansit: nimium dura, nimium diabolica sunt hominum corda, quæ adhuc tantæ manifestationi veritatis obsistunt. Animadvertit hoc humanissimus omnium, & prudentissimus Imperator SIGISMUNDUS noster (domesticis enim libentius utor exemplis) ad quem ex Concilio Constantiensi reversum, cum Brunam Ordines, & Proceres Regni Bohemici, ad Regni gubernacula capessenda eum invitaturi venissent, atque inter alia Communionem utriusque speciei, iniquo animo Hussii & Hieronymi supplicium ferentes vehementer ursissent; Supersedete istis, inquit Imperator, chari Bohemi, nihil ad rem in præsens pertinentibus, quæ non hic Brunæ, sed potius Constantiæ, dicenda erant, ubi ad ista omnia, vobis Concilium respondere potuisset: cujus si exemplum hoc tempore Reges, & Principes, qui ad gubernacula evocantur, aut rerum jam potiuntur, studiose imitarentur, minus certe haberent animi subditi, ut ab eis tanta cum instantia, & importunitate petere auderent, Augustanæ, Vittembergensis, & nescio non quarum confessionum, ac confusionum, permissionem, præcidereturque hac ratione, perniciosissima illa, quod valde impium est, quidlibet impune credendi, æqua concessa potestas; Animadvertit hoc prudentissimus, & acerrimus in rebus dijudicandis arbiter, & Judex Sacratissimus Imperator FERDINANDUS, qui suis Legatis, a Tridento reversis, illis potissimum verbis, est gratulatus: Aluimus vos, inquit, in Schola optima, optima sane Schola, in qua Doctor ille summus, non aliis discipulis, quam Apostolorum Successoribus suggerit, & communicat omnia, qui eo Spiritu edocti, nil nobis de proprio adferunt, nihil proponunt, nihil enarrant, nihil edocent, quam quod ab ipso audiverunt, intellexerunt, & a Patre largitore bonorum omnium, desuper est illis revelatum. Animadvertisti hoc ipsum, Antistes, & Princeps Illustrissime, cum tu quoque singulari ingenii tui bonitate, acumine, dexteritate, quod dixi, probe assequereris, intelligeres, agitares, & probares: Nunquam tamen hactenus id, quod animo conceperas, fuit tibi facere licitum (injuria hæc fuit temporis, & perversitas status præteriti) nunquam pro tuo desiderio, & arbitratu concessum, ut tam locuples Spiritus Sancti Sacrarium, in hac tua Marcomannica Diœcesi erigeres, tam necessariam, & utilem officinam, tuis subditis aperires, tantas Sanctissimorum, & Sapientissimorum Virorum merces ovibus tuis distrahendas proponeres. Non tua id, fateor, accidit culpa. Sed vicit tamen labor improbus, vicit tua patientia, vicit tuus constantissimus zelus, & id effecit, ut hæc Moravica Provincia, quæ circumjacentibus Regionibus, & Provinciis, a septingentis, & ultra annis, Authoribus, & Apostolis DD. *Cyrillo*, & *Methudio*, Fidei, & Religionis extitit Magistra, & Informatrix, hoc Sacrosanctum Concilium Tridentinum, si non primo, attamen non ultimo loco reciperet, & approbaret. Illud enim tu hodierna hac die in tuam Diœcesim plenis velis, ac remis invectum nemine penitus resistente, nobis universis, quos tua pastoralis regit cura, suscipiendum, & deinceps in omnibus (exceptis iis, quæ speciali Sedis Apostolicæ indulgentia inniterentur) serio præcipis, & demandas, observandum. Sit Nomen Domini in omnes æternitates benedictum! Fœlicitas hæc est tua, STANISLAE, ut quod tuis aliquot Prædecessoribus laudatissimis facere non licuit, id tibi, benigne spirante Dei aura, sit concessum. Favores enim Divorum, & hominum, ipsaque temporum momenta, deservire tibi videntur. Dicam breviter: *Ad res magnas natus es.* Quamobrem sicut mihi de te, Princeps Illustrissime, hoc persuasissimum est, quod hæc ipsa a DEO Opt. Max. in te profecta cognoscas, atque propterea illi gratias immortales referas semper: sic etiam de vobis gravissimi Patres, & Fratres Observandi & Charissimi, nihil addubito, vos Sanctæ Romanæ, & Orthodoxæ Ecclesiæ, cujus Alumni, & Filii esse, & nominari vultis, vocem, monita, jussa, & decreta, quæ nobis per Illustrissimum, & Reverendissimum Principem STANISLAUM, Filium suum charissimum, exhibet, & porrigit, summa alacritate, promptitudine, fide,

obe-

obedientia, & observantia, quæ filios decet charissimos, obviis, ut ajunt, ulnis, complexuros esse, in quibus Ecclesiæ ipsius Matris vestræ, incolumitas, vestra perfectio ac dignitas, innumerabilium hominum salus, tanquam radius a Sole dependet, dubio procul, eam apud universam posteritatem vobis laudem, & nomen, comparaturi, ut præter vos, nullos alios in hac Diœcesi, Ecclesiæ Dei, & salutis animarum amantiores, neque præteritis temporibus, neque præsentibus, fateantur extitisse omnes. Precor ergo CHRISTUM JESUM, Instauratorem vitæ, & salutis nostræ Vindicem Optimum Maximum, ut eam vobis omnibus mentem inspiret, eam suggerat alacritatem, eas vires suppeditet, quibus tantopere exulceratis, & pene jam perditis rebus, dissensionibus nimirum in Religione, & in vita communi malis moribus, salutare auxilium & solatium, ex hoc præsenti in Christi nomine congregato conventu afferatis, Dixi.

Finita Oratione, Reverendus Dominus *Joannes Jerger*, Promotor Synodi, jussu Illustrissimi Principis ex eodem suggestu legit *Præfationem Synodi*, *publicationem Concilii Tridentini complectentem*, ut sequitur:

PRÆFATIO.

IN NOMINE SANCTISSIMÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI, AMEN.

CUm Doctrina Christiana, ea parte, qua sua præcepta certa quadam methodo, modo, ac ratione tradit, humanis quibusque disciplinis non sit absimilis, necesse est, ut quemadmodum istæ, ita & illa, certa quoque ac propria principia habeat, a quibus & ortum suum, atque incrementa agnoscat, & simul arma oppugnandis, proterendisque hostibus necessaria, depromat. Ista porro principia sunt, primo quidem ac maxime proprie, res omnes Symbolo Fidei Sanctorum Apostolorum traditæ, deinde ea universa, quæ Divinitus inspirati loquuti sunt Sancti Dei omnes. Quæ etsi primævæ originis, ab ipsis Apostolis deductæ, demum & firma Sacrorum Conciliorum, & Sanctorum Patrum authoritas, indubitata, atque certissima efficit: Non desunt tamen corruptissimo hoc ævo plurimi, qui certas fidei doctrinæque Christianæ bases humanæ sapientiæ viribus evertere moliuntur, quamque exquirere velle videntur doctrinam, ejus principia non minus impie & pertinaciter, quam imprudenter, & malitiose impugnant.

Quorum omnium principiorum (ut & ipsius legis) fundamentum ac Caput unum est *Christus Jesus*, Mediator Dei, & hominum, qui in sinu Patris existens plenitudine temporis advenientе, hæc omnia non quibusvis promiscue hominibus clarius revelavit, & uberius impertivit, sed prælectis tantum a se Apostolis, per quos etiam traditam cœlestem doctrinam in omnem terram sub Petro Principe disseminavit, iisdem docentium verbis, quos orbi universo assignavit, finibus constitutis. Licet autem per doctrinam hujusmodi eadem illa Ecclesia, quæ prius ab ipsomet Christo Domino, super petram fundata erat, tantæ semper fuerit firmitatis, ut illi per milites suos certanti, fortiterque agenti, ipsæ portæ inferi non prævalerent, & infernus ipse victas manus daret; nunquam tamen inquietus humani generis osor, & capitalis hostis Satan ab illa oppugnanda destitit, excitatis etiam hac nostra ætate hominibus Philistæis, quorum armis unica hæc columba impeteretur. Sed qui sponsam suam ad exercitium tentari permisit Dominus, idem ille tentationem supra vires procedere haud passus, ut olim, ita quoque nostro hoc ævo, eidem cymbæ suæ, inter tot procellas & fluctus protervi maris graviter fluctuanti, ac periclitanti, jamque propemodum fessæ, præsens auxilium & remedium benigne afferre est dignatus. In viris namque Apostolicis velut dormitans expergefactus, per Sacrum illum totius orbis Christiani Conventum, Tridenti nuper habitum, doctrinam a se olim Divinitus traditam, ita confirmavit, & stabilivit, ut non cæcutientium duntaxat Hæreticorum oculos ejus clarissima luce mire perstrinxerit, verum etiam in densissima infidelitatis caligine, apud Antipodas viventes homines longe lateque illuminaverit, illamque ipsam credentium unitatem in una fide Petri restitue-

rit, in qua olim prima Ecclesiæ suæ jecerat fundamenta. Quam fidem Nos STANISLAUS, Episcopus Olomucensis, sincero corde amplectentes, ac unice cupientes, ut oves curæ nostræ creditæ, quarum plerasque non sine magno dolore nostro per errorum avia, furacium luporum multitudo ferri coegit, ad hanc Christi Domini & Dei nostri beneficio restitutam unitatem reducantur, in præsentia Reverendorum, & Venerabilium Fratrum nostrorum, Dominorum Decani, & Capituli Cathedralis nostræ Olomucensis, Abbatum, Præpositorum, Priorum, Collegiatarum Ecclesiarum Deputatorum, Archidiaconorum districtuum, Decanorum Ruralium, Parœciarum Rectorum, ac aliorum Sacerdotum, totiusque Cleri cujuscunque gradus, ordinis, & conditionis, in hac Synodo nostra Olomucensi congregatorum, de communi eorundem consilio, assensu, & astipulatione, exemplo Christi JEsu Dei, & Servatoris nostri, a quo fermento cavendum, quæve doctrina non sincera, & falsa vitanda esset, monentis, atque ut D. Mathæus scribit, confessionem veræ fidei ab Apostolis exigentis, tum etiam Sacris Legibus edocti, ac instituti, ut Summi Pontificis Pii IV. fel. rec. mandato, tanquam Filii Ecclesiæ obedientissimi, pareamus, in hac nostra prima Synodo, ad Majorem Dei Gloriam, nostrum omnium salutem, Sanctæque Orthodoxæ Religionis propagationem, fœlicibus (quod Deus gloriosus bene vertat & faxit) auspiciis inchoata, prompto & alacri animo, Sacrosanctum Oecumenicum, & Generale Concilium Tridentinum Sancte & reverenter palam recipimus, atque amplectimur, a Nobis, Successoribusque nostris, nec non universo Diœcesis nostræ Clero, in judicio, & extra judicium sancte & inviolabiliter in posterum sine ulla exceptione vel tergiversatione servandum: Rati ex eo tanto certiorem rite credendi, ac bene, honesteque vivendi normam nos deprompturos esse, quanto majori totius Christiani orbis consensu, Spiritus Sancti nutu, universa ejus Decreta novimus emanasse. Hujus itaque Sacrosancti Oecumenici Concilii Tridentini Canones, & Decreta vobis omnibus præsentibus, qui Sancte, & religiose moniti, una nobiscum in ejusdem receptionem consensistis, sicut & aliis quibusque absentibus in præsentiarum proponimus, promulgamus, in usum inducimus, publicamusque, omnes & singulos paterne in Domino monentes, atque etiam in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes, ut inposterum secundum eadem vos gerere, inque munerum vestrorum ministeriis & officiis quam maxime iisdem conformare apprime studeatis: sicut & nos, ut ab omnibus Diœcesis nostræ subjectis observentur, pro virili nostra, & quoad fieri poterit, curaturi sumus. Et si quæ difficultates super eorum executione subortæ fuerint, Reverendissimum, & Illustrissimum Dominum, ad Sacram Majestatem Cæsaream, Dominum nostrum Clementissimum, Nuncium Apostolicum, vel etiam ipsum Sanctissimum Dominum nostrum, Sedemque Apostolicam, si necesse fuerit, consulturi, atque earum declarationem, moderationem, & limitationem, quemadmodum id ipsum idem Sacrum Concilium Tridentinum indulget, (a) demisse petituri. In præsenti vero nostra Synodo, in omnibus iis, quæ orthodoxam, Catholicam, Romanam Fidem concernunt Decreta, & placita ejusdem Sacrosancti Concilii Tridentini sine ulla hæsitatione amplexi, ea, quæ ad Cultum Divinum rite, & decenter peragendum, disciplinæ Ecclesiasticæ reformationem, & vitæ, morumque Cleri nostri correctionem, ex moderni status, & necessitatis Diœcesis nostræ ratione pertinere visa sunt, inhærendo Sacrorum Canonum, & præfati Sacri Concilii Tridentini Decretis, nonnullas salutares Constitutiones sanciendas & edendas duximus.

Lecta Præfatione, & publicatione Concilii Tridentini facta, Illustrissimus Princeps, primam Constitutionem Synodalem per prædictum Promotorem Synodi clara voce ex loco eminentiore legi mandavit, Promotorque eam legit, ut sequitur:

CA-

(a) Concil. Trid. Sess. 22. de recipiend. & observand. Decret. Concilii.

CAPUT I.

De Professione Fidei ab omnibus facienda.

QUia corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem, idcirco in hac nostra Synodo in primis statuimus, & decernimus, ut ad testificandam unitatem fidei, quæ in unica Christi Ecclesia statim ab ipso sui exordio invariabilis semper fuit, & ad finem usque sæculi post Beatum Petrum Apostolorum Principem continua Romanorum Pontificum successione, secundum Servatoris nostri repromissionem, eidem Petro factam, est duratura; universi, & singuli Prælati, aliique Presbyteri, nec non reliqui Clerici, tam sæculares, quam Regulares ad unum omnes, qui Synodo huic intersunt, ex formula per Pium, felicis recordationis Papam quartum præscripta, & edita, ante ulteriorem Synodalium tractationem Fidei Professionem emittant, idque in locis coram personis per Promotorem Synodi demonstrandis, & assignandis.

Ejusdem quoque Sacri Concilii Tridentini innixi Decreto (*b*) statuimus, ut omnes & singuli Prælati, Canonici, Parochi, Presbyteri, Clerici tam sæculares, quam Regulares, nec non omnes, qui beneficia Ecclesiastica cum & sine cura animarum habent, vel habituri sunt: item Magistri, Licentiati, Doctores, in quacunque Facultate promovendi, vel jam promoti, Scholarum Rectores, Baccalaurei, Pædagogi, nec non ii, qui artem scribendi in lingua Bohemica, & Germanica, & Arithmeticam in oppidis ac civitatibus profitentur: similiter & alii quicunque, qui munus alios verbo, aut scripto docendi, instituendi, & prædicandi habent, dictam Fidei Professionem, antequam ad exercitium suorum officiorum, dignitatum, & beneficiorum Ecclesiasticorum possessionem admittantur, emittere, omnesque ii, qui in Synodo Diœcesana posthac convenire debebunt, idem facere teneantur.

Qua Constitutione perlecta, Illustrissimus Dominus, nec non Domini Prælati sæculares, & Regulares, aliique omnes Clerici, qui Synodo interfuerunt, flexis genibus fecerunt Professionem Fidei, secundum formulam Bullæ PII Papæ Quarti, una omnes clara voce, præeunte in verba ejusdem Professionis Reverendo *Domino Georgio Sekera*, Sacræ Theologiæ Baccalaureo, Canonico Olomucen. dictæque Synodi altero Promotore, ac demum tactis Scripturis, singuli jurarunt in omnia contenta, in dicta formula Professionis Fidei, dicendo: *Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.*

Forma autem Professionis Fidei hæc est: *Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ &c.*

Facta per omnes, & singulos Fidei Professione, jussu Illustrissimi Principis lecta fuit secunda Constitutio Synodalis per primum Promotorem, una cum Bulla PII Papæ Quarti, ut sequitur:

CAPUT II.

De Libris hæreticis & prohibitis non legendis, neque retinendis.

SIcut turpe, indecorum, & periculosissimum est, eum, qui militari obstrictus Sacramento, in bellum sine armis, tam proprii corporis defensivis, quam adversarii viribus retundendis necessariis prodire: ita sane & Sacerdotem, ex cujus labiis Divinæ Legis requiritur scientia, opprobriosum & periculosum est, sine libris, qui contra spiritualia nequitiæ adversariorum humani generis tela, defensiones ac arma subministrant, in officio suo versari. Proinde statuimus, ut quilibet nostræ Diœcesis Sacerdotum, & Clericorum sæcularium, & regularium libros Catholicos, & approbatos duntaxat, pro sui quisque captu ingenii, & officii ratione legat, omnes vero eos, quorum authores Sancta Mater anathematizat, & rejicit Ecclesia, & Sedes Apostolica, uti hæreticos, & erroneos, quemadmodum & Magicos, ac superstitiosos, nec non obscœnos quosque fugiat, neque eos legere, aut retinere, sine expressa

(*b*) Sess. 23. Cap. 12. de Reform.

preſſa Sedis Apoſtolicæ, aut noſtra ejusdem Sedis authoritate, licentia in ſcriptis obtenta, ſub pœna excommunicationis ipſofacto incurrenda præſumat.

Archidiaconi proinde diſtrictuum, viſitationes facturi, diligenter Bibliothecas Sacerdotum perluſtrabunt, & ſi quos prohibitos tam in indice librorum vetitorum, ex Decreto Sacri Concilii Tridentini edito, contentos, quam eos, qui poſtea emanarunt, & hucusque in lucem prodeunt, libros invenerint, auferent, atque contra eos, qui Decreto huic in abjiciendis talibus libris non paruerint, tanquam contumaces, & de hæreſi ſuſpectos, diligenter juxta tenorem Bullæ Pii IV. Pontificis Maximi, inquirant, procedant, & in eos animadvertant. Et ne forte ignorantia, etiam hac in parte, excuſationem aliquibus, facile ad effugia quæcunque pronis pariat, mandamus, ut exempla Concilii Tridentini quisque Sacerdotum, & aliorum quorumvis Clericorum ſibi emat, quo & ſalutaria ipſius Decreta ediſcere, & librorum prohibitorum Catalogum, qui ad calcem ejusdem Concilii, una cum prædicta Bulla Pii IV. extat, ad manum ſemper habere poſſit, cujus Bullæ tenorem hic pro majori omnium cautela, & ejus rei evidentia ſubjici mandavimus.

PIUS Papa IV. ad futuram rei memoriam. Dominici gregis cuſtodiæ, Domino diſponente, Præpoſiti, &c. Vide Tomo noſtro VI. pag. 945.

Abſoluta lectione ſecundæ Conſtitutionis, & Bullæ prædictæ, Illuſtriſsimus Princeps, peractis cæremoniis, admodum Reverendos Dominos Prælatos, tam ſæculares, quam Regulares clara voce interrogavit, an illis placeat, ut primæ Seſsioni finis imponatur: quibus reſpondentibus: *Placet*, alteram Seſsionem, pro die craſtina, nempe XIII. Novembris indixit, utque hora ſolita ad ſonum campanæ omnes & ſinguli convenirent, injunxit: & antequam congregatio ſoluta eſſet, Judices Synodales, qui cauſas & controverſias Cleri audirent, examinarent, & fine Canonico terminarent, per Cancellarium ſuum publice nominari mandavit, nimirum admodum Reverendos Dominos, *Melchiorem Pirneſium*, Decanum: *Joannem Styrnski a Styrn*, Præpoſitum: *Theodorum Engls*, LL. Licentiatum, Archi-Diaconum & Officialem: *Ulricum Rittmanum*, J.U. Doctorem, Canonicum præfatæ Eccleſiæ Olomucenſis. Qua publicatione facta, omnes diſceſſerunt in pace.

SESSIO SECUNDA.

Die XIII. Menſis Novembris Admodum Reverendi Domini Prælati ſæculares, & Regulares, Parochi, Presbyteri, aliique Clerici, qui die præcedenti Synodo interefuerant, ad pulſum campanæ in præfata Cathedrali Eccleſia Olomucenſi congregati fuere. Tunc Sacro Miſſæ Sacrificio ad ſummum Altare, per Admodum Reverendum Dominum Decanum Olomucenſem, de Sancto Spiritu cantato, ac decenter ſolenni ritu peracto, Illuſtriſſimus Princeps pluviali albo amictus, ſub Pontificali infula, cumque pedo ex Sacrario egreſſus, altare majus acceſſit, ſequentibus ſe Dominis Prælatis ſæcularibus & regularibus, ſingulisque loca ſibi per Promotores aſſignata occupantibus. Tunc Illuſtriſſimus Dominus incepit Antiphonam: *Propitius eſto*, ut in Pontificali habetur, Choro proſequente: demum Hymnus, *Veni Creator*, cantatus fuit a Choro, & toto Clero, aliæque cæremoniæ, & orationes, juxta Pontificalis tenorem decenter ſunt peractæ. Reverendus itaque Pater *Leonardus Rubenus, Societatis JEſu Theologus, & Seminarii Olomucen. Regens*, ex ſuggeſtu orationem habuit de officio Paſtoris & dignitate Sacerdotali, in hæc verba.

ORATIO.

Etſi verear, Reverendiſſime, & Illuſtriſſime rerum Divinarum Antiſtes, Venerabiles, Reverendi, & Eccleſiaſtici Viri, cæterique Auditores, ne turpe ſit, de officio Paſtorum Eccleſiæ dicere incipientem, pertimeſcere; multa tamen ſunt, quæ præter rei ipſius, de qua dicturus ſum, excellentiam, mihi timorem hoc loco hodierna luce afferunt. Etenim video me corona conſeſſus veſtri cinctum ampliſſima, conſpicio me antehac vix uſitata Religioſorum Ordinum & Prælatorum frequentia ſtipatum, cerno complures pietate, vitæ & morum integritate, doctrina ipſa & dicendi facundia, me longe ſuperiores adeſſe, ut me, ſi non perorantem, attamen balbutientem, vel lingua hæſitantem audiant. Ante oculos mihi verſatur is, qui rem Eccleſiaſticam univerſam per omnes Moraviæ fines, quaſi in ſpecula conſtitutus, cum ſpectata virtute, ſingulari doctrina, rara pietate, tum & ipſa ſpecie corporis tuetur. Adeſt, qui ut agnoſcat vultum peco-

pecoris ſui, & oves omnes ſuæ fidei concreditas, in ſuum ovile congreget, hanc Sanctam Synodum conſtituit, ut penitius introſpiciat, vel quibus inſidiis grex ſibi commiſſus antehac petitus, vel certe quibus præſidiis a luporum rabie ſeptus in poſterum eſſe queat. Dignæ Paſtore, Præſule, Epiſcopo, Principe, partes. Quæ quidem omnia, neſcio, quid dicenti horroris afferant, neſcio, quam novi hujus judicii nova forma oratoris terreat oculos. Sed me recreat, & reficit, quod non mea, ſed Illuſtriſſimi Principis voluntate & arbitrio, hunc locum ad dicendum ornatiſſimum conſcenderim, quæ res non periculum mihi, ſed præſidium denunciat, neque ſolum, ut quieto, ſed etiam ut magno ſim animo, hortatur, neque auxilium modo orationi meæ, ſed & benevolentiam, & ſilentium pollicetur. Fretus etiam veſtro, cæteri Auditores, in me ſtudio, omnem mihi attentionem polliceor, cum aliis de cauſis, tum vel maxime, quod de Sacerdotum & Paſtorum munere ſim verba facturus hic, ubi locus huic orationi datus ab ampliſſimorum Ordinum lectiſſimis Viris.

Ut vero rem hanc ſcitu digniſſimam aggrediamur, id velim intelligant, ſi qui auditorum adſunt, vel qui minus huic Sanctiſſimæ Præſulum, & Sacerdotum coronæ faveant, vel omnino cum hæreticis ſentiant, Ordines Sacros omnes in eo tantum conſiſtere, ut ſint Miniſtri, uti vocant, verbi, nos id, qua ii temeritate aſtruunt, eadem fidei conſtantia inficiari. Novimus nos in Eccleſia Paſtores, Prælatos, Præpoſitos, Epiſcopos: novimus D. Paulum non tantum dicentem, *qui docet in doctrina*, [c] ſed etiam ſubjungentem, *qui præeſt in ſolicitudine*: novimus eundem hortatum Hebræos: *Obedite Præpoſitis veſtris*, (d) *& ſubjacete illis, ipſi enim pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes.* Idem non tantum Miniſtros, ſed & diſpenſatores Myſteriorum Dei requirit. Idem Mileti coacto Epiſcoporum Concilio, eos vel hoc nomine ad rem Eccleſiaſticam digne adminiſtrandam cohortatus eſt, quod a Spiritu Sancto poſiti fuerint, regere Eccleſiam Dei. Age vero, unde initium adminiſtrationis hujus ſument? Utique a domo propria, & familia ſuæ fidei concredita. Hinc totam domum everrere oportet, cum muliere non carnali, ſed Evangelica ſcopas adhibere, admovere faces, illuſtrare focos, triclinia, cubicula, demum ædium angulos omnes, ſi quid latitare conſpexerint, quod ſaluti tum propriæ, tum aliorum obicem conſtituat, id ſcopis etiam adhibitis everrere, quo drachma perditum inveniatur: videre, quos alant, qua fide, qua in Deum pietate & conſcientiæ integritate, demum quibus moribus conſpicuos. Itane vero? ita profecto. Si enim D. Paulus a vidua ſingularem domus gubernationem requirit, dum inquit: *Si quis* [e] *ſuorum, & maxime domeſticorum, curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior;* quid a Sacerdote, quid ab animarum Præſule exiget, cum eum vult ſuæ domui bene præpoſitum, quod uſque adeo neceſſarium oſtendit, ut ſine eo Paſtor minime eſſe poſſit. *Si enim quis ſuæ domui præeſſe neſcit*, (f) *quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?* Erit is quidem Paſtor, ſed adumbratus, ſed adulterinus, ſed, ut cum Zacharia loquar, Paſtor & idolum, non diſſimilis moribus Sobnæ Præpoſito templi, quem Iſaias, jubente Domino, graviſſimis verbis coarguit. Ut vero magna cum domeſticorum, tum aliorum cura teneantur, quis ambiget neceſſe fore, ut Divino inprimis amore ſint incitati, atque adeo inflammati? Etenim quid aliud, dum Filius Dei optimi Paſtoris partes Petro detulit, tertio repetito ſermone in eo expetiit, niſi amorem Chriſti? Quo tertia quoque reſponſione confirmato, audiit: *Paſce oves meas.* (g) Dignum te mearum ovium Paſtorem, Apoſtolorum Collegio, imo univerſo terrarum orbi, renuncio, a quo non vereor, oves ad ſanguinem emulgendas, non timeo lanam una cum pelle tondendam, nedum viſcera ipſa eruenda; verum, quem arbitror, anima & ſanguine proprio, a luporum nefaria rabie oves meas vindicaturum, ac proinde te, uti prudentem, & fidelem mihi ſervum, ſupra familiam meam, Vicarium, Rectorem, & Paſtorem conſtituo. Hinc illæ voces D. Pauli, omnibus Præſulibus digniſſimæ, poſita prius infinitorum pro Chriſti Evangelio ſuſceptorum periculorum ſerie, *Quis*, inquit, *infirmatur*, (h) *& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Nec hic amori ſuo terminum, metamque figendam putat, niſi etiam alibi aſſerat, ſe *anathema* futurum *a Chriſto*, (i) *pro fratribus* ſuis, *qui ſunt ſecundum carnem.* O quanta tibi D. Paule amoris, & exactorum certaminum gloria manet? Nobis vero, ut eandem cum D. Paulo aſſequamur, pari ſtudio contendendum erit. Ac proinde e re noſtra fuerit, ut omnibus iis negotiis, quæ vel ſpecie ipſa nos ab animarum cura avocant, nuncium mittamus.

Jam enim, o querimoniam, aſſiduo fletu

(c) Rom. 12. (d) Hebr. 13. (e) 1. Timoth. 5. (f) 1. Timoth. 3.
(g) Joan. 21. (h) 2. Cor. 11. (i) Rom. 9.

fletu, lachrymisque dignissimam! videre est plurimos, qui ordinis, dignitatis, & Magistratus sui obliti, iis negotiis, quæ olim, nec ipsis quidem, qui in Ecclesia erant contemptui, concedebantur, ultro citoque se ingerunt, & summo laicorum scandalo sese implicant. Nobis certe aliud acclamat D. Paulus: *Nemo militans Deo* [k] *implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit.* Sed ubi nunc illa tua, D. Paule, Timotheo tradita doctrina? Adhibe, quas potes faces, circumspice omnes angulos, vide, si est, qui ex his negotiis sese expediat. Non quidem negaverim, esse; at paucissimos. Ad vivos revertatur oratio. His expediti, negotia agent Dei, & imbuent se scientia Sacerdote digna. Quid enim Ezechiel a Sacerdote requirit, ut inter pollutum & immundum dijudicet? Scientiam. Quid Malachias ab eodem, cum Angelus Domini exercituum sit? Scientiam. Id vero verius esse, ex eo constabit, si Deo, Divisque omnibus invisam Sacerdotum ignorantiam æqua judicii trutina examinaverimus. Etenim quam graviter eorum inscitiam ferat Dominus, testis est Isaias: *Speculatores*, inquit, *ejus omnes cæci*, (l) *nescierunt universi: canes muti, non valentes latrare: videntes vana, dormientes, & amantes somnia. Et canes impudentissimi, nescierunt saturitatem. Ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam, omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam, a summo usque ad novissimum. Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate, & erit sicut hodie, sic & cras, & multo amplius.* Quid vero Jeremias? *Sacerdotes* [m] *non dixerunt, ubi est Dominus? Et tenentes legem, nescierunt me, & Pastores prævaricati sunt in me.... Propterea adhuc judicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo.* Quid Ezechiel: *Sacerdotes* [n] *ejus contempserunt legem meam, & polluerunt Sanctuaria mea: inter sanctum, & profanum, non habuerunt distantiam, & inter pollutum & immundum non intellexerunt.* Quid ergo? *Et effudi super eos indignationem meam,* [o] *in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.* Has minas justitiæ (p) Sacerdotum intentatas, quis non stupefactus exhorrescat, quæ ipsorum dæmonum nos filios constituit? *Filii* siquidem *Heli*, (q) *filii Belial, nescientes Dominum, neque officium Sacerdotum ad populum.* Sumite itaque optimi Pastores, Sacrorum Bibliorum volumina: volvite Ecclesiasticos & Sacrorum Conciliorum, inprimis Concilii Tridentini Sacros Canones: sumptus præcipuos in colligendis & conservandis Bibliothecis, ut sempiterna studii, & doctrinæ vestræ vigeat memoria, impendite: date operam, ut nihil vos lateat eorum, quæ ad tuendam cum propriam, tum proximi (r) Sancti Patres tradiderunt. Figite animis vestris, Apostolorum facile Principe Petro dignam sententiam: *Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris*, (s) *parati semper ad satisfactionem, omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est spe*, & fide. Pertimescite dictum [t] Prophetæ: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

Hac vero scientia acquisita, necesse est, ut quivis in hanc cogitationem veniat, se speculatorem gregis Christi constitutum, & sibi id, quod Ezechieli, dictum existimet: *Fili hominis:* (u) *Speculatorem dedi te domui Israel.* Quid ita? Ut enim speculatoris est, de editiori loco plus omnibus contemplari; ita necesse est, ut Pastor proposita dignitatis sublimitate & altitudine, majori scientia instructus sit, quo aliorum miseriis & necessitatibus valeat prospicere, & clamet cum Isaiaco Leone: *Super speculam Domini ego sum*, (x) *stans jugiter per diem: & super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus.* Qua in specula constitutus, videat, quam parum tutus grex Domini sit a fraude nequissimorum Dæmonum: videat, ex quo occultis insidiis in apertum latrocinium conjiciatur. Quo viso acclamet, ut is apud Isaiam in specula constitutus: *Surgite Principes, arripite clypeum.* Quid est hoc? Defigite oculorum aciem in terribiles adversariorum copias, intueamini phalanges asperas, non ex senibus desperatis, non ex agresti luxuria, non ex helluonibus, decoctoribus, vadimonii desertoribus collectas, non ferro, scuto, telisque hisce vilioribus circumseptas, sed exercitus omni armorum genere, quibus non provocati nos lacessant, instructos, quibus ad intentanda omnia nobis adversa, ingenium ipsis suum abunde satis est. *Non* enim *est nobis colluctatio* [y] *adversus carnem & sanguinem; sed adversus Principes & Potestates, adversus mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus.*

Vis alium exercitum spectare, immanem ac crudelem, gregi isti insidiantem? Hunc ipsum tibi de eadem specula spectare licebit. *Caro*, inquit, *concupiscit adversus spiri-*

(k) 2. Tim. 2. (l) Isa. 56. (m) Jerem. 2. (n) Ezech. 22.
(o) Ibid. (p) *Legendum arbitror:* inscitiæ. (q) 1. Reg. 2.
(r) *Supple:* salutem, *vel quid simile.* (s) 1. Petr. 3. (t) Oseæ 4.
(u) Ezech. 3. (x) Isa. 21. (y) Ephes. 6.

spiritum, (z) *& spiritus adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur.* Quod quam grave sit duellum, vis, & eventus ipsi enunciant. *Manifesta* enim *sunt opera carnis*, [a] *quæ sunt fornicatio, immunditia*, & quæ sequuntur. Hinc oritur vigilantia cum cura, quanta potest esse maxima, cum sciat sibi rationem de singulis animabus reddendam exactissimam. Etenim qui oves perdiderit, vel lupis rapientibus, vel latronibus adorientibus, vel lue aliqua, aut alio id genus casu sæviente, is forte aliquam a Domino gregis veniam impetret: si vero pœnas exiget, damnum non nisi pecunia constat; At vero, si cui Christi grex commendatus, is animam pro anima reddat, necesse est. Nam si is, qui scandalum dederit uni ex minimis agniculis gregis hujus, id consequitur pœnæ; ut Divino judicio dignus censeatur mola asinaria, qua collo ejus alligata, in profundum maris præceps agatur; quid de eo statuendum, cujus supina negligentia anima minima ex altissimo dignitatis gradu ad tartara præcipitatur? Neque enim sine causa gravissimi periculi denuntiatione terret Ezechielem, dicens: *Si me dicente ad impium:* (b) *Impie, morte morieris; non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua; ipse impius in impietate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.*

Videor mihi videre, aliquos magno animi mei sensu, harum rerum commemoratione excitari, ad functionem hanc, quam ante hac, majori diligentia obeundam: alios vero munus hoc susceptum, ob rei cum dignitatem, tum gravitatem reformidare. Ex his primos perbeatos, postremos infœlicissimos merito dixerim: quod ex iis, qui etiam inviti ad dignitates evecti sunt, facili conjectura assequemur. Nam si ii hoc nomine excusari non potuerunt, nos qua ratione crimen hoc a nobis removebimus, aut a gravissima culpa eximemus? Reclamavit vocationi suæ Ezechiel, at compulsus ire ad gentes Apostatrices, ad filios dura cervice & indomabili corde, ad domum exasperatricem, & exasperantem, ad subversores & scorpiones, ad domum Israel attrita fronte, ac ita quidem compellitur, ut ni eat, ni dicat, ni arguat, se in perpetuum animæ discrimen adductum iri sentiat. Moyses unus, & facile primas e sacrorum virorum numero, tantum abfuit a Judæorum præfectura, quod eam etiam detrectarit, ita ut Deum pene iratum in se concitarit; nihilominus cum ad aquas contradictionis deliquisset, nihil illi assiduæ principatus sui recusationes profuerunt. Neque etiam Heli, studio aut cupiditate honorum & ambitione ductus dignitatem Judicis & Sacerdotis sibi paravit; hic tamen ob male in filios administratam functionem, cervice confracta, periit. Quid Saulem commemorem, qui omnium Regum Judæorum primus, tantum abest, ut Regni Israelitici gubernacula ambierit, ut errantes potius Patris asinas quæsierit, quemque cum a Samuele Rex renunciaretur, domi latitantem Dominus manifestaverit. Ast nunquid hæc cunctatio, hæc declinatio Regni suscipiendi, post ejus patrata in regno administrando crimina, obicem objecit Divinæ vindictæ? Nunquid repressit, a Domino in Saulem latam severam, gravemque sententiam? Quare nullus se extra omnem causam, culpamque positum arbitretur, si coactus ad hanc functionem suscipiendam, eam postmodum non ea vigilantia & singulari virtute, qua debuit, administraverit. Hac itaque quisque vigilantia, ubi aliquid viderit deesse gregi, quam celerrime advolet, & sibi id Sapientis dictum arbitretur: *Discurre*, (c) *festina, suscita amicum tuum: ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quasi damula de manu, & quasi avis de manu aucupis.* Tum aggredienda ovis, summa inprimis lenitate animi. Aliter enim cum ovibus, & iis perditis, aliter cum lupis rapacibus agendum esse censeant. Videant, quam leniter aggressus sit Coriothios D. Paulus: *Spero*, inquit (d), *quod usque in finem cognoscetis, sicut & cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut & vos nostra, in die Domini nostri JESU CHRISTI.* Et infra: *Adjutores* (e) *sumus gaudii vestri.* Cujus animus ad hæc similia Pastoris colloquia non exardescat, & studio emendationis inflammetur? His succedant admonitiones, exhortationes, conciones, summa cum doctrina conjunctæ, *Arma* siquidem *militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem, extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Oportet enim Pastorem continentem esse, *amplectentem eum*, (f) *qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit, exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere:* oportet, ut sermo Christi habitet in nobis cum omni sapientia. Quorum vero intersit, hoc medio esse instructum: idem testis est. *Attende tibi*, (g) *& doctrinæ: insta in illis: Hoc enim faciens, te ipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt:* siquidem, *qui bene* [b] *præsunt Presbyteri, duplici honore digni* sunt,

(z) Gal. 5. (a) Ibid. (b) Ezech. 33. (c) Prov. 6.
(d) 2. Cor. 1. (e) Ibid. (f) Tit. 1. (g) 1. Tim. 4.
(h) 1. Tim. 5.)

ſunt, *maxime qui laborant in verbo, & doctrina.* Rem hanc, vita & factis illuſtraſſe D. Paulum, D. Lucas teſtis eſt. Hic enim teſte conſcientia, Epiſcopis omnibus, Mileti congregatis, auſus fuit dicere: *Vigilate*, memores, *quod per* (*i*) *triennium nocte ac die non ceſſaverim, cum lacrymis monens unumquemque veſtrum:* Ita vult, ut accedat inprimis vitæ & morum noſtrorum integritas, & clariſſimis monumentis teſtata, conſignataque vitæ Sanctitas. *Qui* enim *alios doces*, [*k*] *te ipſum non doces. In omnibus*, inquit (*l*), *te ipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum ſanum, irreprehenſibile; ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.* Ac talis, cum & faciat, & dicat, *magnus*, ut Chriſti (*m*) fert ſententia, *in regno cælorum* cenſebitur. Huic ſi accedat ſingularis animi ſenſus, qui ob res adverſas, & peccata populi ſuſcipitur, ſimiles erunt Davidi, qui luxit interitum Abſolonis: Moyſi, qui populi ſcelus in idololatria patratum, deflevit, & rerum novarum & exitialium ſtudioſum, multis lachrymis proſequutus eſt: ſimiles Patriarchæ Jacob, qui viſa tunica Joſeph, ſanguine conſperſa, querebatur. Erit ex eorum numero, de quibus (*n*) Malachias: *Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes, Miniſtri Domini, & dicent: Parce populo tuo: & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, ut dominentur ejus nationes.*

Accedat poſtremo Sacramentorum quam fidiſſima diſpenſatio. In quorum adminiſtratione linceos oculos adhibeat ad ſummam animi munditiam, & vitæ Sanctitatem, & corporis puritatem: *Sacerdotes*, inquit ille, *qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne forte percutiam eos.* Et: *Qui habuerit maculam, panes non offerat Deo ſuo*, nec accedat ad miniſterium ejus: memores ſimul illius Poetæ:

Vos quoque abeſſe procul jubeo: diſcedite ab aris
Queis dedit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent ſuperis. Pura cum mente venite,
E manibus puris ſumite fontis aquam.

Quid ita? Etenim ſi Moyſes legem Domini accepturus, omnibus triduo interdixit uſum Matrimonii: *Eſtote*, (*o*) inquit, *parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus veſtres*; quid Sacerdotibus noſtris fugiendum ſtatuetis, qui non legem, ſed Legislatorem ſuſcepturi ſunt? Unde & D. Paulus vult, ut nos Miniſtros Chriſti in caſtitate exhibeamus. Advertant deinde, ne exteriores in templo, rebusque Divinis, internarum in corde ſordium ſint indices. Quare ſi ſupellectilem ſuam nitidam, comptam, & ſordibus omnibus deterſam volunt; agant Dei negotia, adſit templis ornatus, qui aulam, qui menſam Dei deceat. Laventur pallæ ſacræ altarium, mappæ, ſtropliola: purgentur calices, patenæ, ciboria: Tum vero ornatus Sacerdotalis munditiam ſingularem præſeferat, cum multorum Angelorum frequentia ſtipatus, Sacris operaturus, templum, chorum, ipſas ſacras aras accedit. Mirum enim dictu eſt, quantum conferat, his quaſi armis ſeptum, ad legationem iſtam procedere, & impetum Divinæ contra nos ſævientis iræ a cervicibus hominum, ipſis Angelis obſtupeſcentibus, arcere. Etenim jam Chore, Dathan, & Abiron nefandæ conjurationis Principibus æternis ſuppliciis, vivis mortuisque mactatis, cum plurimi acervatim ex populo concidiſſent mortui; Aaron interſtitit, & vim ignis cohibuit. At qua ratione? *In veſte*, inquit Sapiens (*p*), *poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum* (ut in Sacerdotum veſte tota Chriſti paſſio) *& parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate capitis ejus ſcripta. His autem ceſſit, qui exterminabat, & hæc extimuit.* O Sacerdotii incredibilem vim, cujus ſanctitas non modo in anima, ſed corpore, & veſtimentis ipſis eluceſcit! Etenim ſi in veteri hæc acta ſunt; quid in nova lege tempore noſtro fiet, ubi Principis Sacerdotum ſanctitas, & animi ſplendor, non Ovidiana quadam, ſed Divina metamorphoſi in corpus, & veſtimenta Chriſti, transmiſſa eſt? Quid ergo mirum, ſi ſacris Sacerdotum veſtibus, tanta ſanctitatis Deus edat inſignia, quibus non orbis terrarum, non parentum magnalia, ſed Chriſti Servatoris de mundo, carne, peccato, Diabolo parta victoria, non alienis ſtipendiis, ſed proprio ſanguine comparata trophæa conſcripta ſunt? Videor mihi jam videre, Illuſtriſſime Princeps, & penitius intueri, animos Paſtorum omnium mirifice incitatos, nihil moliri amplius, quam ut in eo curam, cogitationemque omnem defigant, ut conſiderata dignitatis excellentia, quivis eorum ad gloriam Divinæ Majeſtatis, ad Eccleſiæ Catholicæ ſplendorem & amplitudinem, ad ſalutis cum propriæ, tum alienæ defenſionem, indies contendat. Video vos ſingulari, rerum domeſticarum ſtudio, ovium amore, contemptu rerum ſæcularium, ſcientia, vigilantia, zelo Divino, vitæ exemplo, adminiſtratione rerum Divinarum, cum omni munditia inſtructos, obviam

(*i*) Act. 20. (*k*) Rom. 2. (*l*) Tit. 2. (*m*) Math. 5.
(*n*) Joel. 2. (*o*) Exod. 19. (*p*) Sap. 18.

viam ire sponso, & sponsæ. Videor audire D. Paulum vobis acclamantem: *Qui bene* [q] *ministraverint, bonum gradum acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo JESU*, Domino nostro. Videor videre Principem Pastorum omnium accurrentem, vos obviis ulnis excipientem, & super omnia bona constituentem. Quare agite, agite, inquam, & injuria horum temporum confiderata, Ecclesiæ tot hæresum tempestatibus expositæ, tot schismaticorum injuriis, procellisque agitatæ, vestra diligentia, vigilantia, doctrina, integritate vitæ, solatio, præsidioque sitis: & Christi Domini, & Antistitum vestrorum exspectationi, satis superque fide & amore in oves vestras incitati, satisfaciatis. Tum tu, Christe, quem propter beneficia Optimum, propter vim vero Maximum semper nominavimus, hos omnes insignes animarum præsides, a nefariorum luporum scelerata societate sequestratos, æternis trophæis, tuo studio, merito, & Sacrosancto Sanguine partis, auctos, cælestibus domiciliis excipies, & ubertate domus tuæ repletos, corona, & aureola Doctoribus & Pastoribus digna, redimitos, ad dextram tuam constitues, ut qui speculatores ovium suarum in militanti, iidem speculatores æternæ tuæ Majestatis, in triumphanti Ecclesia, iterum sine fine sempiterna & lætitia exultent, & gaudio triumphent. Dixi.

Oratione finita, Reverendus Dominus Cancellarius ad mandatum Illustrissimi legit, & promulgavit *Caput III. IV. V. VI. VII. Statutorum Synodalium*, ut sequitur:

CAPUT III.

De Sacrosancto Missæ Sacrificio debite, ac reverenter celebrando.

DIviniffimum Sacræ Eucharistiæ Sacramentum, quanto reliquis novæ legis Sacramentis a Christo Domino institutis, nobilitate & dignitate, propter realem ipsiusmet Domini in eo præsentiam, antecellere non ambigitur; tanto majori quoque veneratione & cultu exquisitiori est prosequendum ab iis, quorum salutis causa institutum fuit. Ac proinde (r) & actus ipse mysticus, quem Missam vocant, in quo per consecrationem, oblationem, & communionem, Passionis Dominicæ jugis in Ecclesia Dei, juxta præceptum ejusdem Domini fit memoria, eo majori cum dignitate ac decentia est peragendus: quo solenniores cæremonias olim circa illa, quæ hujus incruentæ Hostiæ umbræ & significationes erant, Dei ipsius jussu adhibitas fuisse, luculenter sacra Pagina testatur. Sacerdos itaque, rem Divinam facturus, non ignarus, se pro conditionis humanæ fragilitate tam mundum esse non posse, ut de meritis suis præsumens, haud præmissa debita Exomologesi, ad altare summi Dei accedere queat; primo conscientiam suam diligenter examinet, atque ea, in quibus a Divinæ legis mandatis se declinasse adverterit, per Sacramentum confessionis expiare non prætermittat: ac demum puro corde, ac animo ad superos erecto, ad Mysteria tractanda accedat. Et quamvis tanta Sacratissimæ hujus actionis sit Majestas & dignitas, ut merito summam in animis Sacerdotum, per quos celebratur, devotionem excitare, neve immundis ad eam obeundam conscientiis properare audeant, Apostoli Pauli minacibus verbis in memoriam reductis, eosdem deterrere debeat; ut tamen legis rigor ad bene agendum eos pœnæ metu inducat, quos Divinus amor & ipsa rei tractandæ dignitas in officio non continet: Statuimus, & decernimus, ut singuli tam Cathedralis Ecclesiæ nostræ Prælati, Canonici, Presbyteri, quam alii, quibus animarum cura ex Parochiali, vel alio quolibet munere incumbit, peccata sua semel ad minimum quolibet mense (nisi delicti cujuspiam commissi conscientia maturiorem pœnitentiæ sacræ medelam exposceret) confiteantur, ac Sacrosanctum Missæ holocaustum frequenter, pro suis & commissorum sibi populorum peccatis offerant. Cujus quidem Sacrificii uniformiter, quo ad externas attinet ceremonias, peragendi ritum & normam, ex nostro, quem edituri sumus propediem, Missam celebrandi modo, deprompent, eumque & non alium quempiam peregrinum, & inusitatum, diligentissime, atque exactissime servabunt: &

(q) 1. Tim. 3. (r) Concil. Trid. Sess. 22. in doctrina de Sacrificio Missæ.

& id quidem sub pœnis, Canonibus Sacris contra Presbyteros, irreverenter ad Missam accedentes, latis, sub aliisque gravioribus arbitrio nostro pro irreverentiæ qualitate imponendis.

CAPUT IV.

Quomodo & qualiter Sacerdos ad Altare accedens circa Divina se gerere debeat.

SIquidem externorum corporis humani gestuum compositio, non vulgare ad cognoscendam internam animi dispositionem indicium facit, ea propter Sacerdos Divina peracturus, absolutis primum iis, quæ ex præscripto a Nobis Missam celebrandi modo, ante accessum altaris sunt dicenda, curet diligenter, ut in Sacrario vestis sacræ apparatum omnem, nitida excultum munditie, ita per artus suos disponat, sicque induatur; quo Sacer hic cultus & ornatus, Dominicæ Passionis mysteria repræsentans, pietatis (*s*) Christianæ religiosam inspectantis populi animis excitare queat meditationem. Prodibit igitur Sacerdotalis officii amictus insignibus, cavens accurate, ne vel humerali per scapulas fluctuante, vel aliqua Albæ non bene succinctæ parte, ad unum latus longius æquo prominente, syrma trahere, aut attracta anteriori ex parte eadem Alba, tibias pavonum more spectandas proponere videatur. Ex Sacrario ad Altare prodeundo, oculos, modestiæ Sacerdotalis indices, in circumstantes non jactitet, nec caput hanc vel in illam partem, puerorum instar, circumvertat; sed demisso ante pectus obtutu, gravitate incessus, muneris quoque sui excellentiam & sublimitatem testetur. Dehinc iis, quæ in genuflexionibus, aliisque reverentis erga Deum animi signis consistunt, non prætermissis, ubi jam Divinum Officium aggressus fuerit, quæ clara voce juxta Missalium rubricas legenda sunt, clare, distincte, intelligibiliter, & devote legat, nec festinando nimium, nec etiam verba languidius & exquisitius, quam convenit, protrahendo, in illis etiam proferendis, quæ majoris reverentiæ causa pressiori voce dici solent, talem vocis moderationem adhibeat, ne, quod submisse legendum venit, mentaliter duntaxat percurrat. In conversionibus demum ad populum faciendis, manibus extendendis, complicandis, aliisque circa Missæ Sacrificium exterioribus cæremoniis caveat, ne vel ludicra capitis in diversum jactatione, vel impudica fluctuantium huc & illuc oculorum contorsione, aut gesticulationum indecentium scurrilitate, hominem minime præsentem sibi, vel histrionem quempiam, agere videatur: sed per omnia gravitatis memor existat, decenterque non solum manus complicet, vel extendat, sed etiam Cruces, inconcinna digitorum divaricatorum velocitate, quasi præruptas, & consequenter semiperfectas non faciat; at digitorum honeste extensorum, atque in perfectam Crucis formam ductorum ministerio, ad efformanda hæc sacra signacula utatur, aliaque omnia circa hoc tremendum Sacrificium (*t*) ita devote, decenter, reverenterque peragere studeat, ne a quopiam ministerium ipsius reprehendi, sed potius tam internæ devotionis, quam externi cultus studium, digne laudari & commendari possit.

CAPUT V.

De Altari, Ciborio, atque omni Ecclesiastica supellectili munde conservanda.

ETsi munditiem, quam Dominus per Prophetam ab iis, qui vasa ipsius ferunt, requirere dignatur, in cordis & animi ab omni criminum labe purgati candore & puritate, inprimis consistere, dubium non est; nec illud tamen omittendum erit a fido quoque Ecclesiaste, quod & Salomon ille sapientissimus pro augustiori Dei Optimi Maximi cultu, diligens decorem Domus Domini, ex ejusdem Dei præcepto olim abunde legitur præstitisse, & ipsa novæ legis mysteriorum amplitudo ex-

(*s*) Concil. Trid. Sess. 21. de Sacrific. Missæ Can. 7.
(*t*) Concil. Trid. Sess. 22. in Decreto de observand. in celebr. Missæ.

expoſcit. Altare itaque, in quo incruentum illud Sacrificium tradito a Majoribus ritu peragitur, Pontificalis benedictionis authoritate conſecratum eſſe debet: alias in eo rem Divinam fieri Sacrorum Canonum præſcripta, niſi ſuperimpoſito portatili, vetant. Unde non niſi in Altari conſecrato, cujus nec lapis fractus, nec ſuo loco motus, nec ſigillum ſepulchri violatum eſſe debet, vel certe altare viaticum, ſeu portatile habenti, quisque noſtrorum celebrabit Sacerdotum: qui ſecus fecerit, per Sacros Canones conſtitutis pœnis omnino mulctandus. Mappis porro ad minus binis, altare conteget, easque puras & nitidas conſervabit, ſimiliter & ornamenta Altaris, quæ vulgo Antipendia vocant, decenter inſterni, & utroque ex latere æqualiter a facie menſæ altaris ita, ne diſtortum aliquid iſthic appareat, appendi curabit. Candelabra, ſeu ceroferaria, nitide (ſi ex metallo quopiam conflata fuerint) expoliet, quemadmodum etiam urceolos, vel ampullas, aquæ & vino pro Sacrificii Miſſæ uſibus ſacris excipiendo neceſſarias, munde ita, ne vel pulverum aſperginem contrahant deforis, vel intus mucorem ex longo ſitu redoleant,aſſervabit: Calices, & patinas ſacras, adeoque omnem pallarum,corporalium ſupellectilem, abſterget frequenter, & abluet, nitidiſſimeq; conſervabit: atque aquam ablutionis eorum,in ſecretiorem Sacrarii partem (prout fieri ſolet) effundet, ne foras projecta, tranſeuntium pedibus, non ſine injuria & irreverentia tanti Sacramenti, conculcetur. Purificatoria quoque, id eſt, ſtrophiola, ex tenuiori tela, Crucibus ex omni latere in extremitatibus inſignita, confici faciet, quibus non ſolum in extergendo & ſiccando ante & poſt Communionem, atque ablutionem calice, ſed etiam in ore abſtergendo, circa Divinorum operationem utetur, aliudque mantile,ſeu linteolum oblongum, ad ſiniſtrum latus altaris dependens, pro manibus abſtergendis habebit, depravatumque aliquorum, mappas majores Altarium commaculantium, & ſacculis, qui recondendis facti ſunt calicibus, ipſos calices ante & poſt ablutionem mundare indecenter conſueverunt, morem unice vitabit. Caſulas, pluvialia, & alias veſtes ſacras,a tinearum injuriis & ſitu, frequentiori excuſſione & ventilatione defendet, ac tuebitur. Cymelia, ſeu Clenodia, præſertim vero ea, quibus Sanctorum incluſæ ſunt reliquiæ, non in obſcuro aliquo (uti multi conſueverunt) angulo, ſed in armario decenter, mappa linea, vel ſerica intus circumquaque ſuffulto aſſervabit. Locum vero ipſum, in quo Diviniſſimum reponi ſolet Euchariſtiæ Sacramentum, ab aranearum telis, pulveribus, aliisque id genus ſordibus, diligenter cuſtodiet, iſthicque tabernaculum, ſeu vaſculum, cui Euchariſtia includitur, corporali ſuffultum, & tunicella, atque velo, ex pretioſa, quoad ejus fieri poterit, materia decoris ornatum, non niſi ſuper corporali ſubſtrato collocabit: quo loci, etiam ſacros liquores, ſuis diſtinctos vaſculis, reverenter ſervare poterit, unice curaturus, ne unquam clavem Ciborii cuipiam homini laico concredat, cum valde ſit indignum, profanorum hominum contrectari manibus ea, quorum miniſterium præter ſolos Sacerdotes, etiam Angelicæ non eſt conceſſum ſublimitati. Tantum abeſt, quod digne ſit ferendum, ſi forte facta laicis Sacrorum contrectandorum, vel pro libitu adeundorum poteſtate, in ſuperſtitioſos abuſus quidpiam horum (ut ſæpe evenit) ſuffurari ab aliquo ſceleſto homine contingeret. Sacramentum porro Euchariſtiæ, quod pro quotidianis infirmorum uſibus, in templis religioſiſſime conſuevit aſſervari, ſingulis quatuordecim diebus hoſtias recentes conſecrando, & vetuſtiores, earumque fragmenta reverenter ante ablutionem ſumendo, renovabit Sacerdos; ne, ſi forte diutius hoſtiæ conſecratæ aſſerventur, ex humiditate loci mucorem contrahant, vel omnino corrumpantur. Lampadem quoque ante Ciborium appenſam ſedulo curabit, & lumine Sacrum Corporis Dominici pignus nunquam carere patietur. Fontem quoque Baptiſmalem, in Parocialibus Eccleſiis haberi ſolitum, operam dabunt Parochi, ut una cum luſtralibus undis clauſum, honeſteque coopertum, munde conſervent. Tandem eos ſe in con-

ſervandis pure ac nitide rebus, ad Sacros Eccleſiæ uſus deſtinatis, exhibebunt, quos debita reverentia, merito Creatori impendenda & præſtanda, illos eſſe, ſui ipſius ampla Majeſtate ob oculos poſita expoſcit, ne opus Domini negligentius, quam par eſt, tractantes, maledictionem filiorum Heli, gravi ſalutis propriæ cum diſpendio, incurrant.

CAPUT VI.

De Horis Canonicis.

HOrarum Canonicarum, ſive Officii nocturni, diurnique quotidianum penſum, Clericis cum ratione Ordinum Sacrorum, tum etiam propter Beneficia Eccleſiaſtica, Sacrorum Canonum, & Conciliorum authoritas adeo neceſſarium facit, ut quicunque id mera ex negligentia & væcordia, & quotiescunque prætermittit, toties peccato mortali obnoxius reddatur, atque ad reſtitutionem partis fructuum beneficii, pro rata omiſſæ recitationis earundem Horarum computandæ, teneatur. Quocirca ſtatuimus, atque ultra gravem Dei indignationem, quam qui in obſequiis Divinis oſcitantes, & deſides ſunt, incurrunt, ſub pœna amiſſionis fructuum, & ſuſpenſionis a beneficio, aliisque pœnis, arbitratu noſtro infligendis, omnes & ſingulos Prælatos, Canonicos, Presbyteros, tam curatos, quam eos, quibus nulla animarum cura ex officio incumbit, reliquosque omnes, Clericali adſcriptos militiæ, in Sacris actu exiſtentes, ac beneficia Eccleſiaſtica poſſidentes, paterne in Domino hortamur; ut conſcientiarum ſuarum, & debiti officii habita ratione, Horas Canonicas ſtatis, quoad ejus fieri poteſt, temporibus, debita cum attentione ac devotione quotidie recitent, neve labiis in laudes Divinas reſolutis, mentem per ludicra evagari patiantur: ſed animo recollecto, atque ad Deum, cui decora, jucundaque præſtari debet laudatio, erecto, diſtincte orationes, preces, ac Pſalmos, aliaque omnia juxta rubricarum Breviarii tenorem, per totius anni Feſtos, profeſtosque dies diſpoſita legant: ita ut nec verba nimia linguæ præcipitatione ac volubilitate obtruncent, & abſorbeant, nec nimium muſſitando ita mentaliter duntaxat, verbis non expreſſis, orare videantur, quo nec ſeipſos audire, nec prolata intelligere queant. Qua ratione enim a Deo audiri poſtulabunt, cum ſe ipſi non audiant? Aut quomodo Horas Canonicas fructuoſe recitaſſe dici poterunt, qui mimica labiorum velocitate plus, quam linguæ officio, in alloquendo Creatore ſuo uti, eidemque ceu illudere non verentur? Quemadmodum etiam illi præfatis pœnis ſe ſe obnoxios reddunt, qui Horas Canonicas, deteſtabilem illam, & depravatam conſuetudinem ſequuti, non niſi tunc, dum celebraturi ſunt, putant recitandas: ſicut & ii, qui dum peregre proficiſcuntur, ab earum recitatione, Officio de Beata Virgine, vel ſeptem Pſalmis, aliisve precatiunculis recitatis, ſe immunes & exemptos arbitrantur; cum tamen Deum offendant, & conſcientias ſuas non levi reatu gravent, fructusque beneficiorum, ſi quæ habent, non faciant ſuos, ſed eos tanquam injuſte perceptos ad fabricam Eccleſiæ, in qua beneficium obtinent, vel in pauperes erogare teneantur. Ut itaque huic ſalutari Conſtitutioni, debite ab omnibus ſatisfiat, monemus tam Cathedralis noſtræ Decanum, quam Collegiatarum Præpoſitos, Archidiaconos diſtrictuum, & Decanos rurales, ut bono ſuo exemplo alios in id excitantes, vigilanter attendant, & quos ea in parte negligentes repererint, præmiſſis pœnis in eos animadvertant.

CAPUT VII.

De Agendis & Breviario Romano recipiendo.

CUm in Sacramentis adminiſtrandis, ceremoniisque Eccleſiaſticis peragendis, uniformitas merito requiratur, quo ii, qui unius moris in domo Dei ſunt, diverſitatis cujuſpiam internæ, per externorum variam functionem minime notentur, eapropter libros Agendorum, tam Sacramentalium, quam Ceremonialium, recens impenſa noſtra typis edendos curavimus: & quemadmodum propoſitis iisdem tunc

tempo-

temporis, ex eorum præscripto, tam Sacramenta administrari, quam ceremonias omnes peragi, a Diœcesis nostræ Clero expetiimus; ita nunc statuimus, & decernimus, ut nullo alio Agendorum Sacramentalium & ceremonialium libro, quisquam Sacerdotum, & aliorum quorumvis Diœcesis nostræ Clericorum, quam eo, qui authoritate nostra in lucem prodiit, uti præsumat, utque ab omnibus curam animarum gerentibus, in Ecclesiis fidei ipsorum commissis, & extra, pro quotidianis usibus habeantur, & infra mensem a publicatione Constitutionum hujus Synodi, ab unoquoque emantur, vel a vitricis Ecclesiarum comparari curentur, sub pœna duarum marcarum, in usus Seminarii Cleri nostri convertenda, & per Archidiaconos & Visitatores exigenda, serio injungimus. Breviarii vero, quod ante plures annos, Prædecessorum nostrorum labore, ad Diœcesis hujus usum accommodatum & excusum fuerat, atque etiamnum aliquorum manibus teritur, cum tam pauca jam extent exemplaria, ut vix decimus quisque reperiatur in Diœcesi nostra Sacerdos, qui id habeat, multique subinde visi hactenus fuerint, libellos qualescunque precatorios Breviariorum loco circumferre, & negligentiam ea in parte intolerabilem, solo exemplarium Breviarii defectu excusare: nonnulli aliarum Diœceseon Breviariis uti, adeo quod non solum summam Divini cultus, una eademque in Diœcesi perturbationem inde sequi, sed etiam periculosissimum discrimen animarum Sacerdotes omissione officii incurrere, non sine gravi dolore adverteremus; idcirco hujusmodi defectui debite occurrere volentes, in eam quantocius curam Nobis incumbendum, operæ pretium duximus; quo & uniformitas in persolvendo hoc Sacerdotali penso servari, & tam supinæ, crassæque negligentiæ aliquorum posthac allegandæ, omnis præscindi occasio posset.

Considerantes proinde Breviarii veteris ad ritum Diœcesis nostræ, olim sub Antecessore nostro Stanislao Tursone, bonæ & sanctæ memoriæ editi, non minus inconcinnam quibusdam in locis compositionem, quam etiam Lectionum & Historiarum, non satis probatarum simplicitatem, demum & indecoram partim brevitatis, partim prolixitatis officiorum dispositionem: cupientes præterea sine longiori dilatione, periculo animarum, quod negligentes ex parte Horarum Canonicarum omissionis incurrunt Sacerdotes, pro Pastorali nostro officio providere; siquidem dicti veteris Breviarii emendandi, corrigendi, atque decentiorem in ordinem redigendi, tam laboriosa foret cura, ut vix annorum plurium spatio corrigi, ac typis mandari posset: aliarum Diœcesum præclarum exemplum, nobis quoque tanta in necessitate sequendum, atque Breviarium Romanum, ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, jussuque PII Quinti Pontificis felicis recordationis editum, abolito, & abrogato veteri Diœcesis nostræ Breviario, recipiendum: idque in usus officii privatim recitandi, apud Clerum Diœcesis nostræ inducendum, constituimus; nihil tamen in Ecclesiis nostris, ratione officiorum Divinorum, juxta veteres rubricas decantandorum innovantes, vel eo quod id temporis minus possibile futurum videatur, propter librorum Ecclesiasticorum, uti Gradualium, Antiphonariorum, atque aliorum ad persolvenda solenniter Divina officia destinatorum defectum, & non minus maximos, qui insumendi in iis recudendis forent, sumptus, quam longam annorum, operi tam laborioso necessariorum seriem. Cæterum ne Patronorum Moraviæ, Divorumque Ecclesiæ nostræ Tutelarium particularia officia, quæ alias in Breviario Romano non habentur, omitti contingat, debitæ erga Patronos devotioni, & venerationi pro eo, ac par est, deesse nolentes, officia de illis optimo, prout fieri poterat, ordini restituta, novis eorundem Sanctorum historiis, ex fide dignis annualium regionum harum nostrarum codicibus depromptis, atque in Lectiones Matutinarum precum distributis, ornavimus & auximus, specialemque rubricellam officiorum de Patronis, una cum indice Festorum, simul & vigiliarum, seu jeju-

jejuniorum, in Diœcesi nostra observari solitorum, sub prælum primo quoque tempore daturi sumus, quo ad calcem Breviarii Romani adjuncto, uniformi modo in celebratione Sacrificii Missæ observando, qui propediem quoque jussu nostro ad usum Cleri nostri in lucem edetur, compacta, vel seorsim in forma libelli colligata, pro temporum opportunitate a Sacerdotibus, aliisque Clericis, qui ad Horas Canonicas recitandas nbstringuntur, officia de Patronis Provinciæ, non jam sub communi Sanctorum, sed particulariter recitari queant. Ne itaque inposterum exemplarium Breviarii penuria & defectus, negligentiæ, vel potius impietati Clericorum, in Diœcesi hac nostra suffragari & patrocinari posse videatur; Statuimus, ut universi & singuli ejusdem Diœcesis nostræ Clerici, quos Horarum Canonicarum quotidie dicendarum constringit necessitas, non alio posthac Breviario in recitatione officii extra Chorum, & Ecclesiam utantur, quam Romano, officia majora publice in Ecclesiis more antiquo nihilominus decantaturi. Qua in parte sicut ab omnibus voluntati ac Decreto nostro obedienter satisfieri, sub pœnis arbitratu nostro per Archidiaconos districtuum, in visitationibus infligendis, præcipimus, & mandamus; ita nobis de universo Clero nostro pie in Domino pollicemur, neminem, favente Deo, repertum iri, qui consilio, ac ordinationi huic nostræ non obsequatur: præsertim cum facile quisque videat, quam bono ordine prædictum Breviarium Romanum sit dispositum, quantusve fructus, Horas Canonicas ex eo quotidie recitaturis obvenire possit: cum nimirum Scripturæ pro tempore occurrentis sacras Lectiones, demum Sanctorum Patrum authenticas explanationes, atque insuper Sanctorum vitas, ex fide dignis depromptas authoribus, in eo sint habituri: adeo quod vel sola in terendo quotidie statis horis Breviario diligentia, iis, qui fertiliori, faciliorique sunt ingenio, non difficile recte, honesteque vivendi monitionem gravissimam, quotidie instillare, & materiam, doctrinæ salutis populo proferendæ, uberrime sine multorum librorum laboriosiori revolutione suppeditare queat. Ut itaque salutare hoc, & necessarium Romani Breviarii in usum apud nos inducendi consilium ac decretum eo faciliorem progressum sortiatur, certo Bibliopolæ id negotii dedimus, ut primo quoque tempore plura exemplaria ejusdem Breviarii Olomucium advehat, eaque venum exponat: ita ut singuli de exemplari, quod edendis per nos officiis de Patronis conveniat, infra spatium unius mensis a tempore eorundem exemplarium copiæ factæ, sub pœna trium marcarum, in usus Seminarii Cleri nostri convertendarum, & per Archidiaconos districtuum, talium inobedientia & negligentia deprehensa, exigendarum, sibi providere teneantur.

Absoluto per Dominum Cancellarium septimo Capite Constitutionum Synodalium, Admodum Reverendus Dominus Abbas Welegradensis Illustrissimo Domino, & Sacræ Synodo luculentis verbis defectum Breviariorum sui Ordinis Cisterciensis exponens, instantissime petiit, ut juxta tenorem Bullæ PII Papæ Quinti, quæ incipit: *PIUS Episcopus, Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Quod a nobis postulat ratio Pastoralis officii, in eam curam incumbimus, &c.* Permissu Illustrissimi Domini, uti loci Ordinarii, & Venerabilis Capituli Olomucensis, Breviario Romano ipse & alii Monasterii ipsius Fratres libere uti possint, donec illis de propriis sui Ordinis Breviariis fuerit provisum. Quam petitionem dicti Domini Abbatis Illustrissimus Princeps ex consilio Admodum Reverendorum Dominorum Decani & Capituli Ecclesiæ Olomucensis, atque Virorum Religiosorum, eidem consilio adhibitorum, justam & rationi consentaneam, licitamque judicans, eidem Reverendo Domino Abbati, & Fratribus Monasterii ipsius, usum Breviarii Romani concessit, donec de Breviariis Ordinis Cisterciensis iisdem fuerit provisum. Quo facto Cancellarius prosequutus est, & continuavit lectionem Statutorum Synodalium, & legit, ut sequitur:

CAPUT VIII.

De prædicatione Verbi Dei.

QUemadmodum humani corporis vires imminui & labefactari est necesse, nisi naturæ humanæ convenientibus sustententur alimentis: non ali-

aliter sane animas Christi fidelium lenta quasi tabe extenuari, & deformari credibile est, si diuturniori fame Verbi Dei torqueantur. Ovium itaque fidei nostræ concreditarum saluti ac emolumento spirituali hac in parte prodesse ac providere cupientes, decernimus, ut nemo inposterum per Diœcesim nostram, tam ex Regularibus, quam ex secularibus ad prædicandum prodire præsumat prius, quam se coram Nobis, uti Ordinario, vel licentiam, vel benedictionem (prout id per Sacrum Concilium Tridentinum *Sess. V. Cap. II. de Reformat.* statuitur) petiturus præsentet, & post examen debitum a Nobis approbetur; idque sub carceris pœna, & aliis durioribus animadversionibus, quibus Ordinariæ authoritatis contemptores Sacrorum Canonum Decreta perstringi volunt. Illis porro, qui uti ad Parochialia munia obeunda, animarumque curam gerendam, ita consequenter ad prædicandum Dei Verbum per Nos approbati fuerint, hoc primario curæ esse debet, ut lectioni Sacræ Scripturæ & Sanctorum Patrum diligenter incumbant, & non nisi bene præparati in publicum prodeant: firmiterque sibi proponant, & diligenter elaborent, ne contra communem sensum & consensum Ecclesiæ Catholicæ, quæ columna & firmamentum est veritatis, aliquid in medium proferant, neve in explanandis Scripturis proprii capitis conceptus, sed Sanctorum Patrum & Doctorum Ecclesiæ mentem sequantur: ne si contrariam (quod Deus avertat) Apostolicæ Ecclesiæ doctrinam astruere conentur, tanquam non acquiescentes sanis sermonibus Domini nostri JEsu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ, superbi, nihil scientes, lanquentes circa quæstiones & pugnas verborum, ex quibus oriuntur insidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt, reputentur, & a cætu fidelium explodantur. Quid vero pro concione sit loquendum, ad ædificationem proximorum, facile charitas, quam Spiritus Dei puris pectoribus infundere solet, edocebit.

Evangelium enim ex ipsius Christi Domini præcepto omni creaturæ annunciandum & prædicandum esse per orbem universum, nemo Christianus est, qui non norit. In quo prædicando hanc periculosissimo istorum temporum nostrorum ævo methodum ab Ecclesiasticis servari expedit & decet, ut primo fundamentum fidei recte stabiliatur: deinde charitas per exhortationes pias in mentibus hominum excitetur. Conciones itaque singulæ eo dirigendæ erunt, ut ex iis salutaris doctrinæ ad fidei stabilimentum pertinentis copiosus hauriatur fructus simul, & charitatis Christianæ præceptorum necessaria compendia resultent. Quod utique fiet, si Concionatores Evangelia pro tempore occurrentia, aliasve Scripturas Canonicas populo explanaturi, verum & genuinum Scripturarum sensum, menti Sanctorum Patrum congruentem, fideliter reservaverint, ac demum moralia, vitæ ad Christianæ Religionis normam componendæ, præcepta ex ipsis Sacræ Scripturæ verbis & explicationibus elicere, populoque proponere haud prætermiserint. Curare propterea debent, ut diebus Dominicis (*u*) & in Quadragesima una ad minimum pars concionis ea, quæ ad doctrinam Christianam pertinent, in se contineat, ad quod Catechismo Romano, ad Parochos ex Decreto Sacri Concilii Tridentini edito, commodissime utentur. Demum Catechismum Catholicum Canisii minorem, cujus exemplaria, tam Bohemica, quam Germanica venalia facile haberi possunt in locis, in quibus Scholæ sunt, a pueris memoriæ mandari, ac demum in Templis per interrogationes ac responsiones mutuas in lingua vernacula recitari curabunt, diligenterque ipsimet explicabunt, adeoque unice incumbent, ut anno quolibet, delecto ad id quadragesimali tempore, circa Salve; vel etiam alias, prout illis commodius visum fuerit, universam doctrinam Christianam percurrant: quo ea non solum in puerorum, sed etiam eorum, qui maturiori sunt ætate, mentibus plantata, ad reddendam rationem suæ fidei instructi reddantur.

CA-

(*u*) Conc. Trid. Sess. 24. Cap. 4. de Reformat.

CAPUT IX.

De Sacramentorum administratione.

CUm in Sacrosancta Tridentina Synodo, quam communi consensu, Domino inspirante, in omnibus & per omnia sanctissime servandam suscepimus, doctrina vera de Sacramentis Ecclesiæ, aliisque ad fidem Catholicam pertinentibus, plenissime sit tradita, Nos circa ea, quæ tam doctrinam de iisdem Sacramentis, quam de articulis fidei spectant, nihil plane hic statuere volumus, nisi ut in Sacramentis dispensandis non aliam normam Sacerdotes nostræ Diœcesis sectentur, præter eam, quæ in eodem Sacrosancto Concilio Tridentino sancte traditur, idque sub anathematis pœna. Statuimus quoque, ut pro administratione Sacramentorum Ministri eorum nihil prorsus exigant, neque verbis, neque signis, directe vel indirecte aliquid eo nomine petentes; ne videlicet ex turpi licitatione, & Sacrorum mercatu perniciosam Simoniæ labem incurrant, pœnisque contra nefarios ejusmodi homines in Canonibus Sacris contentis se se obnoxios reddant. Ritus quoque & formulas Sacramentorum administrationis non vulgari aliquo, & a sectariis usurpato, sed approbato Cathedralis Ecclesiæ nostræ more, a Romano in essentialibus minime dissentiente, nec discrepante, ex præscripto Agendorum libri, usu & sumptu nostro editi, observent: atque ceremoniarum circa id adhiberi solitarum significationem ac vim (x) rudi plebeculæ pro Concionibus opportune explicare non prætermittant, & ad debitam earum observantiam ac venerationem frequentibus monitionibus inducere conentur. Circa Baptismi vero & Matrimonii Sacramenta hoc exactissime observent ii, qui curam gerunt animarum, ut libros conficiant, (y) in quibus baptisatorum, eosque ex Fonte Sacro levantium, nec non eorum, qui Matrimonium contrahunt, nomina (prout id ipsum Sacrosanctum Concilium fieri districte præcipit, & mandat) annotent, quo de parentela & cognatione cujusque facile constare possit. Quod autem ad confessionem Sacramentalem attinet, nullos plane turmatim, sed seorsim singulos audiant, diligenterque peccata, & eorum circumstantias, habita semper ratione ætatis & conditionis personarum, examinent ac inquirant: formam solitam absolutionis, quam memoriæ fideliter mandare debent, observent, idque nullatenus committant, ut retro Altare, vel in Sacrario, aliove abstruso Templi angulo, confessiones pœnitentium, præsertim fœminarum excipiant; verum in loco patenti, & omnibus conspicuo, ad Exomologesin accedentes audiant. Parochiam quoque unius alter invadere, vel Parochianos alienos ad Baptismi, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, atque Matrimonii (z) Sacramenta, sine licentia proprii eorum Parochi, admittere non præsumat. Si culpabilem se ea in parte aliquis exhibuerit, præter id, quod suspensionem ipso jure incurret, & tam diu ea innodatus ex ejusdem Sacri Concilii Tridentini Decreto remanebit, donec a Nobis absolvatur: etiam ad restitutionem eorum, quæ nonnullis in locis ex antiqua & laudabili consuetudine Parochis, Sacramenta administrantibus, pie offerri solent, injuriam passo tenebitur, & trium marcarum mulcta, in usus Seminarii Cleri nostri convertenda, punietur.

CAPUT X.

De sacris liquoribus quolibet anno renovandis.

SIquidem aliquorum Sacramentorum debita administratio sine sacris liquoribus expediri Catholico more non potest, eapropter decernimus, ut singuli Parochi, aliarumque Ecclesiarum Rectores, omnesque illi, ad quos Sacramentorum administratio ex officio curæ animarum spectat, quotannis tempore debito, & solito, nimirum intra octavam Paschæ, liquores sacros ab Archidiaconis districtuum suorum petant, & accipiant: prohiben-

(x) Conc. Trid. Sess. 24. C. 7. de Refor. (y) Conc. Trid. Sess. 24. C. 1. de Refor. Matrim.
(z) Conc. Trid. Sess. 24. Cap. 1. de Reform. Matrim.

bentes ferio, ne, quemadmodum hactenus indigne factitatum novimus, homunciones prophanos, pro ejusmodi liquoribus expediant, sed si Clericorum copia haberi non possit, ad minus Æedituorum, vel Vitricorum Ecclesiæ, qui eos dedita cum reverentia in pixidibus; sigillo Archidiaconi districtus obsignatis, perferant, opera utantur: qui secus fecerint, pœnis pro arbitrio nostro Canonicis mulctandi.

CAPUT XI.

Ne Prælati Sacerdotes peregrinos, sine commendatitiis propriorum Ordinariorum suscipiant.

QUos vaga mens honesti bonique propositi minus tenaces factos, certis sedibus consistere non sinit, atque ad mutandum crebro domicilium inordinata animi levitas impellit, experientia quotidiana didicimus, non exiguum scandalorum fomitem ex his, facile ad Sacra exercenda receptis, ac admissis, in vulgus prodiisse: quin potius id aliquando evenisse, compertum est, quod nonnulli deplorati homines, nullis insigniti Ordinibus, ut collapsis vitæ scelestæ rationibus qualicunque modo consulerent, Sacerdotalis officii dignitatem mentiti, ab incautioribus quibusdam Ecclesiarum Præsidibus sine testimonii legitimi productione recepti, Sacramenta illicite & sacrilege administrarint, & Presbyterorum munus, ad quod legitime vocati minime fuerunt, obierint. Nonnulli præterea, aliis ex Diœcesibus, ob scelerum admissorum enormitatem, in exilium acti, vel etiam religionum votis impie violatis, ex Monasteriis elapsi, vita in hac quoque Diœcesi nostra non minus, quam in Patria sua licentiose traducta, variisque scandalis datis, summum Clero nostro apud seculares odium conflarunt, magnamque infamiæ notam suis moribus toti Ordini nostro inusserunt. Quorum malitiis ut debite obvietur, & occasiones prædictorum inconvenientium præcidantur; statuimus, ne quisquam Prælatorum tam secularium, quam Regularium Diœcesis nostræ inposterum Sacerdotem, vel Clericum alterius Diœcesis ad Parochialem, Sacellanalem, vel aliam quampiam functionem Ecclesiasticam obeundam, sine formatis, suspicione omni prorsus carentibus, & proprii ipsius Sacerdotis, vel Clerici Ordinarii commendatitiis literis, non solum liberam ipsius dimissionem, verum etiam vitæ honestatem & bonam conversationem attestantibus, suscipiat, aut ad Sacra exercenda, Divinaque celebranda admittat. Sic enim futurum pie in Domino confidimus, ut commissa hactenus per externos errores scandala tollantur, dum vel Domestici fidei duntaxat, vel ii, quorum vitæ innocentia & sanæ doctrinæ studium, fide dignorum commendabitur testimoniis, in partem solicitudinis Pastoralis adsciti fuerint & vocati.

Lectis Constitutionibus & promulgatis, Illustrissimus Princeps ex sede sua consurgens, solitas ceremonias continuavit, iisque peractis, Sessioni secundæ ex placito Patrum finis est impositus, tertiaque Sessio pro die sequenti ad horam decimam quintam indicta fuit.

SESSIO TERTIA.

DIE XIV. Novembris hora præfixa ad pulsum campanæ majoris vicissim omnes Prælati sæculares & regulares, Canonici, Parochi, aliique sæculares & regulares Clerici, qui primis duabus Sessionibus Synodi interfuerunt, in dictam Ecclesiam Cathedralem convenere, tunc a Sacro solenniter per Reverendum Dominum *Joannem Rosenbluth*, *Præpositum Sternbergensem*, Ordinis Canonicorum Regularium Sancti Augustini, sub Infula ad summum Altare decantato, Illustrissimus Princeps, albo pluviali auro contexto indutus, atque Pontificalem gestans infulam, solitas, juxta Pontificale Romanum, ceremonias exorsus est: iisque peractis, Reverendus Dominus *Petrus Grodecius*, *Præpositus Brunensis*, & *Canonicus Olomucensis* accepta ab Illustrissimo Benedictione, cecinit Evangelium, ut in Pontificali præscribitur. Finito Evangelio, Illustrissimus Dominus incipit Hymnum: *Veni Creator!* Choro & Clero occinente usque ad finem. Tunc in suo quisque sedili se collocavit, ac illico Reverendus Dominus *Theodorus Engls LL. Licentiatus*, *Archi-Diaconus* & *Curiæ Episcopalis Olomucensis Officialis*, conscenso ambo-

ambone, Orationem de Disciplina Ecclesiastica ad Clerum habuit in hæc verba:

ORATIO.

CUm turbulenta Arriani furoris tempestate Dei Ecclesia jactaretur, Reverendissime Antistes, Reverendi Patres, cæterique Sacerdotes, & Auditores Ornatissimi, Aphraatem, unum ex primi Ægypti Monachis, a Valente Imperatore interrogatum, cur e solitudine Antiochiam divertisset, respondisse ferunt: nulli e domesticis, si quod fulgur in ædes paternas incidisset, esse cessandum: verum his, ut aquam hauriant, festinandum: illis, ut ignem proserpentem suffocent, accurrendum: omnibus, ut domum, in qua sint & nati & educati, sartam tectam habeant, enitendum. Atqui nunc tam acerbo errorum incendio Ecclesiæ culmen conflagratum concidit, tam funesto flagitiorum igne, Domus Dei fulcra inflammata corruunt, tam pestifero calore fundamenta correpta concutiuntur, ut si ullo sæculo, hoc certe maxime tristem illam Prophetæ [a] orationem, usurpare liceat: *Quanta malignatus est inimicus in Sancto! Et gloriati sunt, qui oderunt te, ... Incenderunt igni Sanctuarium tuum, polluerunt tabernaculum nominis tui, quasi in sylva lignorum... exciderunt januas ejus, in securi, & ascia dejecerunt eam.* Nemo itaque opinor, erit, Patres, quem vel cum Valente isto capiet admiratio, vos hodierno conventu, in publicum prodiisse ad ea capienda consilia, quibus, si non incendium restingui, saltem ne flammæ impetus longius pervadat, impediri possit. Multa sunt, quorum solicitudo ad Ecclesiæ salutem saltem est utilis: & nihil tam necessariríum, quam ut gregis Dominici Pastores, frequenter, libenterque conventus celebrent, quibus & pia, & sana, de ovium pastu inter se consilia agitent, & quod e re sit Ecclesiæ, non modo votis consentientibus decernant, sed & viribus conjunctis, exequantur. Hoc vobis præcipuum nostis præsidium relictum, ad hortum Dominicum, a noxiis vitiorum, errorumque herbis purgandum, quod & legibus non Apostolicis & Ecclesiasticis tantum, sed & Imperatoriis Decretum, & exemplis vetustissimis usurpatum, quanti Majores nostri fecerint, & opinio declamat, qua summam, si libere ad Concilia convenire liceret, Ecclesiæ felicitatem prædicabant: & desiderium indicat, quo in summis periculis Synodos frequentabant: & studium indefessum, in Decretis Patrum exequendis, ostendit. Atque istorum vestigiis vos hodierno die insistere probatis, adeoque istam negligentiæ culpam, a vobis depellitis. Etenim cum duo sint, quæ Patres Toletani jam olim ad Ecclesiam conservandam, & restituendam necessaria, judicabant, Conciliorum coactio, & ad disciplinam Ecclesiæ retinendam, executio; Vos, Patres, ad Dominici ovilis inspectionem convenisse videmus, consilia de lupis abigendis, morbidis ovibus ejiciendis, cepisse, haud obscure intelligimus, leges, ad diruta septa reficienda sancitas, advertimus. Verum in re tanta, cum Orator adhibendus sit, qui tum ornate ac prudenter, tum pie ac graviter verba faciat; ac illud mihi dicendi imperitia, judicii inopia, ac infantia neget: hoc vero neque mea ferat ætas, neque oratio sine Dei metu esse possit; erit, Auditores, vestri candoris, ac pietatis, me dicentem in altero benigne sublevare, in altero religiose adjuvare. Statuite ergo, vos non meam, sed eorum orationem audire, quorum authoritati, & vos plurimum defertis, & ego in hoc dicendi onere, etsi arduo, viribusque impari, suscipiendo, cedere debui, aut potius Sanctorum Patrum sententias vobis annunciari & recitari, rectæ rationis judicium explicari existimate, neque a quo proficiscatur, sed quid ferat, attendite. Cogitate Divinissimum Moysen, prophani hominis Jethro admonitionem admisisse, & quod Cicero ait, summos Gubernatores, in magnis tempestatibus, a vectoribus nonnunquam utiliter admonitos fuisse. Itaque diu mihi cogitanti, qua in re, aut materia, exilem & jejunum hunc meum sermonem consummare velim, ratio in eam sententiam deduxit, neque hoc loco indignam, neque a studiis vestris alienam fore orationem, si cum & Patres Calcedonenses conventus habere sanxerunt, ut, quæ correctione opus habent, ex Patrum regulis, Sacrisque Canonibus & Constitutionibus emendentur, & in hanc curam, celeberrima quæque Concilia hujus generis incubuerint, ut mores fidelium integri conserventur, de disciplina Ecclesiastica verba faciam.

Primum itaque ostendam, Ecclesiæ disciplinam a Deo institutam, Præsulumque curæ mandatam: deinde explicabo, quantopere ea, quorundam negligentia, & conniventia, summo & suo & Ecclesiæ malo collapsa sit: denique, quid ad eam instaurandam opus sit, breviter monebo.

Magna est rerum humanarum varietas, nihil in iis tam bene constitutum, nihil tam valide munitum, quod non in deterius prolabatur, quod non concidat; nisi & assidua cura sustentetur, & subinde renovata solicitudine erigatur. Malum hoc, tam est pervagatum; ut non modo florentissimis Imperiis, ornatissimis Rebusp. ac Illustribus Familiis

(a) Psal. 73.

miliis fit & infestum, & exitiosum; sed in Christi Regnum, in Dei Domum, quæ cœlesti Panoplia ab ipso Deo firmata, tam truculenter grassetur, ut non solum misere perturbata, sed prope etiam eversa videatur. Itaque quemadmodum Viri prudentes, ut Regna & familias, ob improbas hominum machinationes nutantes, ab interitu vindicarent, sive a Deo impulsi, sive a natura edocti legum vincula, ac suppliciorum metum, invenerunt; sic Divino beneficio, ne acerbior aliquis casus Ecclesiam involveret, disciplina Canonica in eam invecta est: res, si D. Augustino credimus, tam ad omnem administrationem necessaria, ut, non dico, sine ea, Episcopus plebi, non Rex genti, non Judex provinciæ, recte præesse possit; sed neque maritus conjugem, neque Pater filium, neque Dominus servum, cum laude regat. Atque istius tam præclari ac Divini inventi curam, vos Patres, & Pastores sustinetis: vobis apud Prophetam (*b*) Dominus locutus est: *Ecce ego dedi verba mea in ore tuo: ecce, ego constitui te super gentes, & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.*

Nolite ergo hanc curam abjicere, si non & Divinum mandatum negligere, sanctissima exempla Ecclesiæ contemnere, & cum certissima ratione pugnare velitis. A vobis Deus exigit, ut incessanter clametis, quasi tuba vocem elevetis, populo sua scelera annuncietis: vobis mandavit, ut vulpeculas vineæ suæ infestas capiatis, gregem suum solicite visitetis. Prædicate igitur, Pastores, verbum, instate opportune, importune: cum omni imperio arguite, peccantes corripite, apprehendite disciplinam, ne irascatur Dominus, & pereatis de via justa: utimini potestate, quam vobis Deus, non in destructionem, sed ædificationem tribuit: injicite contumacibus frenum Ecclesiasticarum censurarum, quo tanta audacia reprimatur, & ferocia mitigetur. Hoc agite in animarum curatione, quod in corporum medicis videmus, qui morbi ratione, non dulces modo, sed & acerbas potiones ægrotis propinant, & vulnera nunc leniunt, nunc exasperant. Scio, Auditores, gravissimis Pontificibus videri, plus in corrigendis improbis interdum agere benevolentiam, quam severitatem: plus exhortationem, quam comminationem: plus charitatem, quam potestatem. At mansuetudo Medici, si morbi vim confirmet, carnificina est: Regis clementia in regni hostes, tyrannis est: Pastoris bonitas in lupos sævientes, in oves contagiosas, est crudelitas. Ergo cum multi oratione neque blanda, neque acerba flectantur, viam disciplinæ ingrediemini, non certam modo, quæ a Deo monstrata, sed & planam & expeditam, quæ omnium vestigiis trita est. Usque enim adeo, ipsa etiam natura facem vobis præfert, ut in ea sequenda ab hominibus a fide & pietate dimotissimis, tum præcepta, tum exempla petere liceat. Memoria aliquis secum, obsecro, repetat, quæ Plato, quæ Aristoteles, quæ alii in effingenda Reip. absolutæ forma, literis mandarunt: cogitet, quæ a barbaris legum-latoribus de religione & justitia sunt sancita: perpendat, quam severi impietatis extiterint vindices, & videbit in eorum decretis & studiis, non claram modo civilis administrationis effigiem, sed ne minime obscura Ecclesiasticæ disciplinæ vestigia reperiet. Quid enim aliud volebat Templi Epidaurici inscriptio, quæ sceleratis aditum intercludebat? Quid illa XII. Tabul. lex, quæ impios donis iras Deorum placare vetabat? Quid censoria Romanorum potestas, quæ populi mores regebat, in Magistratu probrum non ferebat. Utinam vero cujus umbram tanto studio prophani isti homines, ad ementitas religiones propagandas, ad fucatam probitatem mortalibus instillandam consectati sunt; ejus veram rationem mediocri diligentia ad Christianæ pietatis ac justitiæ fructum aliqui tenerent! Utinam pudorem in his excitet disciplinæ studium, ab illis naturæ ductu susceptum, vobis vero Divinis decretis, & exemplis propositum. Intuemini, Auditores, veterem Synagogæ gubernationem: inspicite primam Ecclesiæ & institutionem & administrationem; semper apud Dei populum Divinum hoc institutum viguisse animadvertetis. Moyses Deo authore mandavit, ut, qui in Legem graviter peccasset, instar immundi, & abominandi haberetur, a tabernaculi aditu ad tempus arceretur: qui gravius deliquisset, e Synagoga ejiceretur, e Dei populo excisus, cum Israheliticis non censeretur: qui morum flagitio minime destitisset, diro anathemate percussus, æternis suppliciis adjudicaretur. Et hæc sanctissima Christi instituta, in ipsis Ecclesiæ cunabulis quanta cura excoluerint primi a Deo relicti Pastores, Apostoli, Episcopi: quanta solicitudine Pontifices ad disciplinam augendam, firmandamque incubuerint, Canones Apostolici, Conciliorum Decreta, Pontificiæ Sanctiones, non obscure id declarant, tot in errata populi censuris refertæ, ut undique improbis suspensiones, undique irregularitates, & interdicta infligant. Agite igitur ista tuendæ fidei, servandæ pietatis arma, Divinitus nobis tradita, semper a piis Pastoribus exerta, nolite depo-

(*b*) Jerem. I.

deponere; sed quod Deus apud Prophetam jubet, accingite lumbos vestros, agite & loquimini omnia, quæ Deus nobis præcepit. Imitamini io coercendis excessibus Divini Moysis fervorem: Josiæ industriam vobis proponite: Phinees induite zelum, opitulamini pietatis cultui, jam pene deflorescenti: quod illi ferro, quod igne in vitiis vindicandis cum laude egerunt, vos nequaquam armis disciplinæ, delictis puniendis intermittite. Sequimini Ducem vestrum JESUM, flagello in sacrilegos Domus Dei prophanatores sævientem, templo, eversis mensis, effuso ære, impuros mercatores ejicientem. Veniaot vobis in mentem sanctissima Majorum exempla, Cypriani, Ambrosii in Theodosium, Augustini in Bonifacium Comitem. Istorum vobis in disciplina, magnis etiam periculis custodienda, imitandus est zelus: istorum vobis revocandum studium, si eum vestræ administrationis fructum Ecclesiæ ferre cupitis, quem veterum solicitudo & constantia reliquit. Inspicite, quæso, mores, & vitam Sacerdotum antiquorum: integritatem & ionocentiam plebis animo volvite: reducite in memoriam florentem priscæ Ecclesiæ faciem; & quid diligentia, solertique opera animadversionis effectum sit, colligite. Quamdiu illa pudoris & modestiæ magistra viguit, vere Pastores forma erant, exemplum facti: in omni pietate, morum integritate, & honestate vivebant: quod nomine, quod ore, quod habitu proferebantur, in eorum vita lucebat: vere de Sacerdotibus affirmabatur, quod ligneis utentes calicibus, ipsi essent aurei: tanta & mysteriorum eruditione, & Majorum pietate fulgebant. Et quod istis studiis & Cleri & populi, magnus Christiano nomini splendor allatus, magna Ecclesiæ tranquillitas accesserit, & parta sit, nemo tam est ignarus, quin probe calleat. Testis est ipsa rerum natura, disciplinæ beneficio ista vel maxime comparata. Quid enim oon magis coerctis improborum ausibus bonorum floreat pietas, cum evulsis zizaniis, suspenso lolio, ager cultior, seges lætior videatur? Testis est nefarius apostata Julianus, non solum Christianis Legibus, Sacerdotum innocentiam, plebis pietatem, Ecclesiæ fines proferri querens, sed & similem disciplinæ formam Ethnicis instituendam, Arsatio Galatiæ Pontifici mandans. Testes sunt denique ipsi hæretici, qui ut perditionis sectas introducant, ut infaustam sobolem propagent, annon sacrilegas errorum suorum officinas, velut subdolæ Christianorum simiæ, confectis disciplinæ umbris obducunt? Quantum ea in re, veterum quorundam hæreticorum fuerit studium, ex Novatianis apud Cyprianum, ex Donatistis apud Augustinum, ex aliis apud Epiphanium discere licebit. Nostrorum vero, quis non perspexit fraudem? Intuemini immanes istos cyclopas, an non diligentissime speluncis suis prospiciant, ne quis avitæ pietati deditus, pedem in iis figat? An non advigilent, ut coercendis publicis flagitiis, larva honestatis se obtegant? Proinde si unquam solicite attendere, diligentem curam adhibere oportuit, jam vero potissimum, quando tot hostes, ut diximus, & inimici Crucis Christi, variis, pestiferisque doctrinis, fideles inficere, atque in suam massam pertrahere moliuntur. Ad canem ut cædas, baculus requiritur: Ecce vobis baculus ille Pastoralis, censuræ salutares Ecclesiæ, quibus tanquam struma civitatis & pestis Christianæ Reipub. sunt exsecandi. Iis tanquam arundineis bacillis, si non fugentur, quid enim tartarei illi Cerberi non spernunt? Accingite vos gladio spiritus, penetrabiliore omni eose ancipiti, gregem vobis commissum a lupina direptione illæsum conservate: Agnellos ex immanium ferarum trisaucibus eripite, stygios Leones ope & gratia Divina, ejusque sanctissimi sermonis virtute confodite, jugulate, ac demum, ut obmutescant, cogite. Qua in re quanta discretio, prudentia quanta requiratur, multis persequi, neque res, neque tempus postulat: quod omnes tanquam expertissimi Medici, diversis morborum generibus, diversa antidota noveritis præparare, & severitatis rigorem æquitate, & lenitatem quadam severitate moderari. Audistis, Patres, cæterique Auditores, disciplinæ severitatem a Domino Pastoribus mandatam, audistis, quibus ea Sanctionibus contineatur.

Audite nunc, quomodo ea, quorundam negligentia & conniventia collapsa sit. Nolim hic meum sermonem ita accipi, ac si omnes officii minus debite administrati arguam: quam plurimos enim muneri commisso gnaviter & strenue incumbere, apparet. Porro per omnia, Apostolus inquit, temetipsum præbeas formam bonorum operum. Nihil [vult dicere] est virtutis præconium foris, nisi vitæ innocentia domi. Destinati estis io Republ. Christiana censores morum, accusatores scelerum, & omnis iniquitatis extirpatores; cavete igitur omoi studio, ne, quod in aliis cupitis ademptum, in vobis tenacius hæreat: prospicite, oe quod verbis recte & sancte plantetur, prava & dissoluta vita eradicetur. Sal terræ & lux mundi cum sitis; quid vita indecenti, puro sermoni tenebras offunditis? ac non magis gregi oniverso facem præfertis ad justitiæ opera? Cur non salem sapientiæ super fideles infunditis, ut omnes vitæ vestræ exemplo etiam tacite moveantur, nihil efferre, quod sanctitatem non sapiat: nihil agere, quod cœlestem justitiam

stitiam non redoleat? Populus enim ob ingenii stuporem, ex vita Doctorum, omnem doctrinæ veritatem metitur: nullum tenet inter Doctorem & doctrinam discrimen: pie admonitus jussa Sacerdotum ridet, jure castigatus eorum vitia regerit. Quis enim aures benignas præbebit homini ambitioso, de contemnendis honoribus disputanti? Quis avarum, quis superbum, quis perfidum, & id genus sceleribus coopertos homines, de liberalitate, humilitate, dictorum ac factorum constantia, de honestate, ac reliquis virtutibus disserentes ac perorantes attente audiet? Audite, quid non humana, sed Divina vox apud Malachiam edicat: Sacerdotes esse a Deo repudiatos, Sacerdotio excidisse, cunctis honoribus exutos, & viceversa affectos ignominia, quod scientiam a se abjecerint, Legem Dei ventis tradiderint. Testis est futurorum præscius Daniel, Sacerdotes ob scelera contemptissimos fore, ac mundi fabulam, quod pactum Domini irritum fecerint. Testis Hieremias in Threnis, Sacerdotes ob flagitia sua, tanquam lapides platearum dispersos iri. Testis tota antiquitas, testes omnes Orthodoxi Patres, Sanctimoniam Clericorum, Religionem stabilivisse; eorundem peccata hanc ipsam evertisse. Omitto exempla, ne sit infinitum. Tantum hoc a vobis peto, ut taciti de omnibus, quos quondam in Clero fuisse cognitum est, cogiteris; intelligetis unumquemque illorum prius a sua vita, quam vulgi opinione esse laudatum. Attendite ergo vobis, attendite gregi vestro, super quem vos Christus posuit, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Diligenter agnoscite vultum pecoris vestri, greges vestros considerate: *Omne* (c) *caput languidum, & omne cor mærens. A planta pedis usque ad verticem, non est sanitas in eo: vulnus & livor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo.* Considerate, quanta, dum non vigent leges, Sacerdotalem ordinem, in quo sanctitatis exempla lucere oportebat, improbitas invaserit: quanta populum Christianum occuparint flagitia, quantis Dilecta Dei Sponsa involuta miseriis? Quos Deus lucem mundi esse voluit, ignorantiæ tenebris immersi sunt; quos oportebat esse lucernam, toti domui lucentem, imperitia cæcutiunt: quos sal terræ esse decebat, parum Christo dignum sapiunt. Stare quidem adhuc ex parte videmur, dum veteris status vestigium servatur. Verendum tamen, ne consummatum Ecclesiæ naufragium eveniat. Id jam instat nobis præsens: instat, inquam, o Pastores, porrigite manus, in genua inclinate, paterna vestra viscera commoveantur, lacrymas profundatis. Quid enim aliud agitis, dum in domo Dei scelera cernitis, & flagellum, quod Christus vobis tradidit, continetis? dum pestem, qua oves corruptæ sunt, sentitis, & contagionem fovetis? Audite ergo Sacerdotes, quoniam vobis est judicium: quia laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor. *Væ Pastoribus Israel, qui pascunt semetipsos* & solos, a duobus Sanctissimis Vatibus Ezechiele & Jeremia infertur: *Nonne greges a Pastoribus pascuntur* (d)? *Lac comedebatis & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit, non consolidastis: quod ægrotum, non sanastis: quod confractum, non alligastis: quod abjectum, non reduxistis.... Et dispersæ sunt oves meæ, factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri... Erraverunt greges mei in cunctis montibus.. & super omnem faciem terræ dispersi sunt, eo quod non erat, qui requireret.* Cogitate igitur, quæ sit muneris vestri amplitudo, quæ dignitas & honor, atque ingratum animum exhorrescite: percellat illum horrenda illa Dei vox: *Audite Reges,* (e) *& præbete aures, qui continetis multitudinem:... quoniam vobis data est potestas a Domino, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quia cum essetis ministri ejus, non recte judicastis, neque custodistis legem justitiæ, neque secundum Dei voluntatem ambulastis.* Agnoscite itaque, quid fieri debeat: expavescite, qui salutem animarum incuria impeditis. Parcite, obsecro, parcite sanguini, qui pro vobis effusus est: cavete periculum, terreat vos horrendum illud Divinæ comminationis fulgur. *O Pastor,* (f) *o idolum derelinquens gregem! gladius super brachium tuum, & super oculum dextrum: brachium tuum ariditate siccabitur, & oculus tuus dexter tenebrescens obscurabitur.*

Restat nunc postremum, in quo disciplinæ reparandæ spes omnis sita est. Qua in re cum & si vos salvos cupitis, jam tutos vos esse oporteat; id vobis providendum est, ut quibus disciplina profligata est, hæc a vobis quam longissime dimoveatis, vigeant vero, quibus ipsa jam olim constituta, & longo tempore conservata est. Atque tribus istis omnem non modo disciplinæ interitum, sed honestatis eversionem debere, & ratio & experientia convincit, quorundam dico inscitiæ, vitæ scandalosæ, & desidiæ. Quod si ergo eam Ecclesiæ restitutam cupitis, id unice curandum erit, in Clero sint homines ornati doctrina, pietate fulgeant, zelo Dei inflammentur, vitæ innocentia, in qua omnis doctrinæ instaurandæ spes collocata est, præ omnibus polleant; ut quod

(c) Isa. 1. (d) Ezechiel. 34. (e) Sap. 6. (f) Zachar. 11.

verbo fieri jubent, factis ipsis, vitæ innocentia, & sanctimonia contestatum reddant. Istis septi præsidiis, nulla eos difficultas, in suscepto onere remorabitur: quibus destituti, non dico disciplinæ fructum, sed ne formam quidem sperare licebit. Vultis Ecclesias bene verbo veritatis instrui, vultis enutriri filios in correptione, non vultis figulinam (ut ait ille) in dolio discere, hoc est, cum animarum periculo pictatem meditari; animarum Curatores, quantum fieri potest, exhibete, qui sacras literas didicerint: sciant, quomodo oporteat conversari in Domo Dei: sciant decenter gregem Dominicum pascere, ut possint præesse in solicitudine. Illud tamen etiam statuite, literarum scientiam, solum pietatis studium ad mores hominum corrigendos, non sufficere; nisi sopitus in animis Sacerdotum fervor rursus exsuscitetur, nisi extinctus religionis, & innocentiæ zelus mentes eorum inflammet, nisi ab isto negligentiæ somno excitati, diligentius posthac evigiletis. Apostoli igitur consilium secuti, operam date solicitudini, exhortationi, doctrinæ. Hoc unum meditemini, in hoc uno estote, ut profectus vester notus fiat omnibus. Operarios vos præbete, non erubescentes: state in fide, viriliter agite, & confortamini, omnia vestra in caritate fiant. Excutite istum ab animis vestris languorem, æmulamini vos Dei æmulatione: Divino zelo armati, non collaborate modo Evangelio; sed bonam in eo militiam militate. Erratis, erratis inquam, si vos in tam periculoso Christiani orbis bello, spectatores exhibere satis esse ducitis. Intuemini, intuemini, ad vos igitur hujus rei consideratio pertinet. Conventum hodierna die agitis, auditis, quanta Ecclesiam mala occuparint, quanta nos pericula infestent, & dum non datis operam, ut fibras flagitiorum exscindatis, ut omnem furoris materiam, illud miseriarum Seminarium extirpetis, Catholicæ fidei & integritatis plantaria seminetis; tam horrendis erroribus implicamini, ut non jam ab Ecclesia, sed Deo ipso, a Christo Servatore, manifestam defectionem nonnulli moliri videantur. Quod si ergo neque Dei mandatum, quo vobis cura commissa est, neque Majorum exempla, quæ vos ad diligentiam cohortantur, ut tandem manus auxiliatrices adhibeatis, vos excitant; obsecro, inconsutilis Christi tunica tam misere dilacerata, grex Dominicus, qui instructione cumprimis indiget, denique salus propria, quæ cuilibet quam maxime cordi esse debet, vos moveant & inflamment. Date, date, inquam, operam, quantum vires & facultates sinunt, ut ista Sathanæ mœnia convellatis, arcem ipsius vestro conatu diruatis, Dei domicilium in animis hominum excitetis, pietatis fundamenta in moribus jaciatis. Nihil majus, aut Divinius excogitari potest, ad coercendas hominum cupiditates, ut ea vitia, quæ legibus humanis, & judiciis emendari nullo modo possunt, istis vestris censuris expedite: primum latenter ac amice, tum paulo acerbius, demum graviori animadversione ex potestate Divinitus vobis tradita utimini. Habetis Præsulem, absit hic omnis assentationis nota, si fervor religionis, si pietas, si eruditio, si eloquentia, si cæteræ dotes Episcopo dignæ spectentur, nulli secundum. Habetis ducem memorem vestri, vestras libertates summa cum laude tutantem, quæ non semper facultas datur. Omnes boni, quorum nec contemnenda pars in Clero, ad reformationem mente, voluntate, studio, virtute, voce consentiunt. Vinea Christi a pessimis feris depasta, oppressa noxiis humoribus Ecclesia, vobis supplex manus tendit mater communis: vobis se, vobis salutem filiorum, vobis ipsam Ecclesiam, vobis & vigilanti vestræ custodiæ, muros atque urbis tecta commendat. Tot igitur piis Ecclesiæ lachrymis, tam paterno Præsulis animo, tantæ veri Antistitis vigilantiæ, tot fidelium suspiriis ut digne respondeatur, vobis hodierna die providendum est. Retinenda est vobis constantia, gravitas, perseverantia: repetenda, & quasi postliminio reducenda est vetus illa severitas. Tum tu, Sancte Deus, nobis illa Saturnia regna, & tuis Vicariis authoritatem debitam restitues: Cunctos perfidiæ socios, a tuis aris, & templis, a tectis urbis, ac mœnibus, a vita, fortunisque fidelium omnium arcebis, & omnes inimicos Catholicorum, hostes religionis, scelerum fœdere inter se nefaria societate conjunctos, mactabis. Vos, Auditores, capietis denarium, pro fideli navata opera in vinea Domini, æternam atque immarcessibilem cœlestis gloriæ coronam: audietisque gratissimam illam Christi æterni Judicis vocem: *Euge serve bone* (g) *& fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui*, ad quod nos omnes deducat, qui est benedictus in sæcula.

Ubi perorasset Archidiaconus, Illustrissimus Princeps ex consilio & placito Patrum Cancellario injunxit, ut suggestu conscenso Statutorum Synodalium residuam partem legeret, & publicaret, quæ quidem per illum lecta & promulgata fuere, ut sequitur.

CAPUT

(g) Matth. 25.

CAPUT XII.

De Vita & honestate Sacerdotum, & aliorum Clericorum.

QUæ de orthodoxæ fidei mysteriis, nec non de Christianæ charitatis officiis per Sacerdotes populo proponi solent, longa experientia compertum est, vix debitam persuasionis vim ac efficaciam sortiri, nisi illorum tradendorum ratio universa vitæ incul patæ exemplo salutari, ab iis, per quos traduntur, comprobetur. Unde qui in sortem Domini vocati sunt, Divinorumque ministerio addicti, si morum gravitate atque honestatis studio dignitatem ipsimet suam tueantur, non parum authoritatis ad pie honesteque vivendum aliis præstat; si vero a vocationis suæ religioso instituto deflectentes, vel in minima re delinquunt, adeo ordinis sui diminuunt authoritatem, ut illum dignitatis decorem & splendorem retinere nequeant, qui ad seculares in officio continendos, maxime utilis, imo plane necessarius esse videtur. Sic enim natura comparatum videmus, ut quisque etiam ex infima plebe, facilius fidem accommodet iis, quæ sequenda proponuntur, ubi cum dictis Magistri facta quoque ipsius convenire, & non aliud verbis doceri, aliud vero vita exprimi advertit. Doctrinam itaque suam efficaciorem fore intelligens Sacerdos, eam, quæ ex vitæ laudabilis uberrimo fonte deprompta, atque ad alios derivata fuerit, diligenter in eam incumbet curam, ut omnes vitæ suæ actiones ad exactam pietatis, & honestatis componat normam, sicque in luce & celebritate hominum versetur, ne Christianam aliis suadens modestiam, eosque in lege Domini erudiens, incompositorum morum offendiculo, animos populi a doctrina sua tanto reddat magis aversos, quanto minus verba ipsius factis respondere fuerint visa. Cogitet, turpe esse Doctori, quem culpa redarguit ipsum: consideret, quanta sit officii sui dignitas & majestas, eumque non ignoret, se mediatorem inter Deum & homines constitutum esse, ita dignitatem suam tueatur, ne se tanto honore indignum præbeat. Dies & noctes in lege Domini meditetur, quidque ipsum facere conveniat, sedulo attendat: ita ut lucem & facem quandam ad vitam beatam tendentibus præferre videatur. Ille siquidem unus ex illis est, quos Dominus sal terræ in Evangelio, & lucem mundi appellat. Ille pro universo terrarum orbe legatione ad Deum fungitur, deprecatorque est apud Dominum, ut peccatis mortalium propitius fiat. Ille, quod purissimis ac beatissimis denegatum est Spiritibus, Sacrosanctum Corporis & Sanguinis JEsu Christi Sacramentum Divini verbi virtute conficit. Ille peccati labe oppressos homines, concessa sibi cœlitus ligandi & solvendi potestate, in spem Regni cœlestis erigit, & cum Deo Optimo Maximo, qui se a peccatoribus avertere solet, in gratiam eosdem redire facit, eosque ad tartara ruentes, e medio cursu revocatos, vitæ æternæ restituit. Officii itaque Sacerdotalis sublimitatem sanctitate morum eo magis ornandam convenit, quo severiore vindicta negligentia & contemptus Sacrorum, qui ex Ministri impuritate resultat, a Deo justissime punietur.

CAPUT XIII.

De castitate Clericorum, & ne cum suspectis mulieribus conversentur.

COntinentiæ studium quemadmodum etiam in iis, qui nullo ejus servandæ voto, aut necessitate adstringuntur, maxime laudabile est, & commendabile; ita eos imprimis decet, quorum pars hæreditatis ipse Dominus est, in cujus sortem vocati, vasa corporum suorum in sanctitate possidere, seque ab omni carnalium desideriorum impuritate & immunditie diligenter custodire debent. Ut igitur Diœcesis nostræ Clericorum mores & actus in melius reformentur, neve eorum inhonestæ conversationis suspicio, offendiculi ansam præbeat secularibus, statuimus, ut nullus Sacerdos aut Clericus (*b*) cum fœminis suspectis conversatio-nem

(*b*) Conc. Trid. Sess. 25. Cap. 14. de Reform.

nem habere, easque nec domi retinere, nec earum domos frequentare præsumat: & si forte aliqui ex naturalis pietatis officio matrem, amitam, sororem, aut alias consanguineas, Canonibus Sacris concessas, in domibus retinendas atque alendas duxerint, meminisse debent, & in his aliquando instigante diabolo, aut in pedissequis earum scelus perpetratum fuisse, atque proinde præstare, pericnli evitandi causa, tales personas extra domos Clericorum, degere, ne vel consanguinitatem ignorantibus sinistra suspicio ingeratur, vel turpe aliquid contra conscientiam, & Dei mandatum committendi occasio relinquatur. Atque infelici hoc quidem ævo adeo Clericorum Diœcesis nostræ mores depravatos esse non sine justo animi dolore advertimus; ut in carnalium concupiscentiarum cœno sepulti, plus libidinibus nefandis vacare, quam Divinorum, ad quæ tractanda vocati sunt, pia exercitatione occupari videantur. Hinc nonnulli ad Matrimonia prætensa post Ordines Sacros susceptos convolare, atque eas, quibus illicite copulati sunt, legitimarum uxorum loco habere: nec minus cum illis, quam cum liberis incontinentiæ nefandæ testibus, publice circumvehi non verentur. Nonnulli etiam, si talia Matrimonia de facto non contrahunt, muliercularum tamen inhonestarum pravam & impudicam non evitant cohabitationem, ac sub matrum-familias, vel coctricum prætextu, eas in domibus suis magno cum scandalo plebis, & totius Ordinis Ecclesiastici dehonestamento retinent.

Quorum perversitati ut tandem opportunis remediis obvietur; monemus serio Archidiaconos, aliosque omnes Prælatos, ad quos jus visitandi, aut etiam corrigendi aliqua ratione pertinere dignoscitur, ut quoscunque in districtibus suis repererint Clericos cujuscunque gradus, dignitatis, & eminentiæ, qui inhonestas mulieres in domibus suis retinent, aut etiam in alienis specioso quovis prætextu fovent, vel earum commercia, atque consortia quovismodo affectant, memores officii sui, eosdem ad Nos deferant, quo secundum Sacrorum Canonum Decreta contra tales diffidentiæ filios legitime procedere, & impudicitiam ejusmodi pœnis pro delictorum enormitate inflictis compescere, ac exterminare possimus. Dignum est enim, ut quos ad vitæ decora domesticæ laudis exempla non revocant correctionis, saltem medicina compellat, utque ferro abscindantur vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

CAPUT XIV.

Ne Clerici noctu per plateas vagentur, sed in domibus suis pernoctent.

Quia tenebræ ad malum fabricandum, atque honestati adversas actiones obeundas sunt accommodatissimæ; Statuimus & districte præcipimus, ne posthac Clerici nocte intempesta, & hora suspecta, per vicos & plateas locorum, in quibus commorantur, noctuarum, aut vespertilionum more, oberrent: imo nec in domibus secularium sine gravi causa, & summa necessitate, pernoctare audeant; sed domi suæ quisque præsertim eorum, quibus animarum cura incumbit, se contineat: ut si forte aliqua vel confessionis infirmorum excipiendæ, vel alterius Sacramenti administrandi ex inopinato ingrueret necessitas, non per alienas domos quæri, sed propriis in ædibus illico reperiri, officiumque suum exequi possit. Qui contra fecerit, seque culpabilem ea in parte exhibuerit, sciat, se pœna inobedientiæ debita, ad primam Archidiaconi sui denunciationem a Nobis correptum & cohercitum iri.

CAPUT XV.

De sobrietate a Clericis servanda, tabernis non frequentandis, & conviviis ac comessationibus fugiendis.

Cum D. Hieronymo teste, luxuriosa res sit vinum & tumultuosa ebrietas, cumque venter mero æstuans cito despumet in libidines, idemque Apostolus

ftolus moneat dicens: *Nolite* (i) *inebriari vino, in quo est luxuria*; ea propter Clerici, quorum fenfus ad obeunda minifteria facra vigere, & mentes ad Deum erectas effe convenit, fobrietatis ftudio omnibus antecellere, & ebrietatis, quæ mentis inducit exilium, libidinisque provocat incendium, cane pejus & angue fugere debent. Animadverfo itaque, temulentiæ vitium adeo Cleri noftri mentes, ad enormia quævis perpetranda pronas & faciles jam reddidiffe; ut verecundiæ Sacerdotalis immemores, talia committere palam non vereantur, qualia in hominibus fecularibus quivis Magiftratus, impunita nullo modo relinquere folet: laudabile temperantiæ ftudium reftituere, multisque ex ebrietate provenientibus malis occurrere cupientes, mandamus, & ftatuimus, ut Clerici fanctam, & Miniftris Dei dignam fobrietatem, tanquam honeftatis magiftram colant, ejusque, five in domibus privatis, five apud alios obferventur, apprime (*k*) exiftant.

Tabernas itaque publicas, bibendi vel edendi causâ, nifi peregrinationis neceffitate compellantur, ingredi, atque ibidem cum hominibus prophanis, ad patinas variis nidoribus fumantes, meroque aut cerevifia fpumantes pateras, turpiter hærere fibi nefas putabunt: convivia, & comeffationes, choreas, aleas, aliosque infames lufus, omnino vitabunt (*l*), & fi forte honefti cujusdam viri menfæ adhibiti fuerint, modeftiæ ac gravitatis Clericalis memores, caveant diligenter, ne tantopere vel epularum illecebris, vel fœcundiorum calicum ubertate, atque vini potentia obruantur, ut diftento ventre, & mente poculorum calore perturbata, in plaufus & rifus inconditos folvantur, & fabellas inanes ibidem referendo, aut in cantus lafcivos prorumpendo, fcurras & hiftriones potius, quam Sacerdotes fe exhibeant.

Si vero plures Sacerdotes, aliosve Clericos ad anniverfarium alicujus defuncti, vel Dedicationis Ecclefiæ diem, vel ad primum novelli Sacerdotis Sacrum, aut alia quavis honefta de causâ congregari, & refectionem neceffariam, abfolutis primum iis, quæ munus eorum concernunt, fumere contigerit; fine benedictione menfæ non accumbent, neque etiam fine gratiarum actione illhinc recedent. In convivio autem id omnibus curæ erit, ne fe invicem indecora ad potus æquales invitatione & obligatione gravent: neve pro falute aliorum (ut inter feculares fieri folet) immania pocula exhauriant: id enim ficut indecens eft & onerofum, ita a fervis Dei remotiffimum effe debet. Barbaricum namque ingurgitandi fe fe morem, cum ii omnes, qui excelfiorum quorumvis officiorum functionibus exercendis deftinantur, ftudiofe fugere foleant; equidem Sacerdotes, quorum muneris amplitudinem humanis verbis explicare difficile eft, fœtidam ingluviem fectari, & nocturno (ut ille) fœtere mero, certare diurno, non folum minime decet, fed abominabile inprimis eft ac horrendum. Expendant accurate Sacerdotes, quam multa olim mala pepererit ebrietas, quantave clade fequaces fui quotidie afficiat. Noe, quem univerfo genere humano naturæ fummus opifex Deus pro ejusdem generis confervatione, cataclyfmo vel diluvio fubduxerat, vino preffus nudavit fœmora. Loth, quem Sodomorum iniquitas, a recto bene vivendi propofito abducere non potuit, vicit ebrietas. Holofernem bellicofiffimum, imbellis fœminæ manu obtruncari fecit ebrietas, nuncque tantam in genere humano ftragem facit, ut plures vino obruti pereant, quam hoftili perimantur ferro. Et quamvis de Cleri noftri pietate nil, Domino juvante, diffidimus, adeo ut unumquemque vocationis fuæ debitam habiturum rationem, & ficut alia fœda vitia, ita crapulam & ebrietatem, quæ ad turpitudinem omnem fores patefaciunt, vitaturum effe non ambigamus; fiqui tamen (quod abfit) conditionis fuæ immemores hac in parte fe fe exhibuerint, fciant, feveriores pœnas inobedien-

(*i*) Ephef. 5. (*k*) *Supple:* Studiofi, vel quid fimile.
(*l*) Conc. Trid. Seff. 22. Cap. 1. de Reformat.

dientiæ, temeritatisque eorum coercendæ per nos adhibitum, belluinamque hanc carnalium sensuum exorbitationem, ultra distributionum quotidianarum & aliorum proventuum subtractionem, atque ab officio & beneficio (ut Canones Sacri decernunt) suspensionem, commensuratis delicto animadversionibus, ultum iri.

CAPUT XVI.

Ne Clerici in ædibus suis vina aut cerevisiam propinent.

HUmanæ leges canponum suspectam habentes fidem, non pauca contra eosdem edidere Statuta: adeo, ut jam tam vilis negociationis genus etiam apud inconditum vulgus male audiat, subindeque crgasteria ex necessitate adeuntes, non minus contra lucri avidos tabernarum exercitores, armare se se consueverint, quam si sub Jove frigido, inter spælæa ferarum pernoctandum foret. Et de tali proinde illicito quæstu, suspicionis, & scandalorum, facile inde proventientium vitandorum, causa statuimus; ne quispiam ex Prælatis tam secularibus, quam regularibus *Canonicis*, Parochis, aliisve Diœcesis nostræ Clericis, publicam tabernam, in qua vinum aut cerevisia venum exponatur, domi suæ, quam incolit, habere præsumat: neve privilegiis, quæ olim Majorum nostrorum fundis Ecclesiæ concessit pietas, in grave animæ suæ periculum, totiusque Ordinis Ecclesiastici dedecus maximum abutatur. Si enim Clerico, extra peregrinationis necessitatem, tabernas edendi, bibendive causa ingredi Sacri Canones prohibent; quanto minus tabernas exercere, & vile cauponis ministerium obire, eidem ex dictorum Canonum præscripto licebit. Id tamen non prohibetur, ut si forte Prælati regulares vina, ex propriarum cultu vinearum, ex decimis, vel etiam alia quæcunque habuerint, ea in locis opportunioribus, extra clausuram Conventus, sine scandalo, sæcularium opera requisita propinari curari possint. Si qui reperti posthac fuerint, Statuti hujus immemores, vino ipso, quod sic venum exponere ausi fuerint, per Fiscalem nostrum privandos, ac pœna Canonica, pro arbitratu nostro insuper se irremissibiliter mulctandos, certo scire debent.

CAPUT XVII.

Ne Clerici comam nutriant aut barbam.

ANtiquis Statutum novimus Canonibus, ne Clerici barbam, comamve nutriant: quod cum eo duntaxat intelligendum sit modo, ut non plane derasis capitibus, mentoque glabro, & quasi psilotro levigato, Clericos incedere oporteat, sed ne comam ita relaxent, ut concinnati & calamistrati appareant, vel barbas, præsertim labro superiori insitas, adeo producant, quo irreverentiam Sacris Mysteriis altaris Domini irrogent; idcirco decernimus, ut tam in coma, quam in barba, Diœcesis nostræ Clerus, præsertim vero Sacerdotes, debitum non transcendant modum, ac modestiam: ne hirsutioribus barbis silvestres homines, comave laxiori fœminas referant, ac non minus Sacramentis, quæ tractant quotidie, injurii fiant, quam laicis scandalosi. Quod si qui nihilominus post Decretum hoc nostrum immodestiam hac in parte suam corrigere, debiteque ac congruenter tonderi noluerint, post primam Archidiaconi, aliorumque Visitatorum monitionem, inviti ab iis tonderi poterunt, pro arbitrio insuper nostro inobedientiæ nomine mulctandi.

CAPUT XVIII.

Ne Clerici armis offensivis utantur.

ARmorum usum præternaturalis hominum, in genus proprium sævientium, induxit crudelitas: eo lapsu temporis progressa, ut non solum illatas sibi injurias, parvi vi repellere: sed etiam non lacessita aliorum bonis, & saluti insidiari præsumeret. Cum itaque Sacerdotis sit, obesse nemini, prodesse vere velle omnibus, serio prohibe-

hibemus Clericis Diœcesis nostræ, ne extra peregrinationis & viarum longiorum periculi necessitatem, in locis, quæ inhabitant, arma offensiva, uti bombardas, frameas, machæras, sicas, aliaque id genus necis inferendæ instrumenta deferant, sed quemadmodum Evangelium pacis concredito sibi populo, tanquam fideles ipsius summi pacis Authoris ministri, annunciant; ita quoque, beatæ pacis studio sibi nihil antiquius esse, re ipsa declarent, ac testentur: memores ejus, quod B. Ambrosius in oratione contra Auxentium dicit, nempe suas sibi lachrymas arma, hæcque duntaxat Sacerdotis munimenta esse, aliter autem, se nec posse, nec debere resistere. Quod si quis vocationis ea in parte suæ debitam habere nolens rationem, talia arma deferre, seque tumultibus hominum seditiosorum data opera immiscere præsumpserit, pœnas Canonicas se nullatenus effugiturum, atque ad aliorum exemplum castigandum fore sciat. Nec enim decet eos, qui in Spiritu lenitatis errores populi corripiendo, mansuetudinis cultores se se exhibere debent, secularis Magistratus instar gladiis, atque aliis id genus telis, non secus, quam fascibus, securibusque, eidem populo formidabiles reddi, cujus Pastores, non percussores, a Deo sunt constituti.

CAPUT XIX.

De habitu & tonsura Clericorum.

EX habitu corporis, diversas humanorum officiorum functiones, etiam ab iis, apud quos ignotus sit quisque, agnosci solere, tam verum est; ut jam vix aliter, quam ex vestium differentia, nobilis ab ignobili, doctus ab indocto, pauper a divite, primo intuitu discerni queat, imo & diversarum nationum populi, non secus ac certo quodam discrimine, a se invicem separentur. Ne itaque Clericalis vocationis dignitatem indecentis habitus dehonestet ratio, neve in eos, qui in sortem Domini vocati sunt, quidpiam tanto indignum munere, per homines prophanos committi contingat, si Clerici neglecto professionis suæ indice vestitu, secularium more induantur; districte præcipiendo statuimus, ut quilibet Diœcesis nostræ Clerici, immunitate libertatum & privilegiorum Clericalium gaudere cupientes, vestes (*m*) ordini, statuique suo competentes, nimirum talares deferant, nimia brevitate, vel longitudine non notandas. Pannis rubeis, aut viridibus non vestiantur, atque omnia, quæ secularem redolent pompam, prorsus abjiciant & devitent. Cæterum cum Hierarchicus Ecclesiæ ordo etiam in minimis merito servari debeat, ut pro eo, ac in domo Dei distincta cernuntur officia, vestitus quoque disparis, minoris vel majoris cujusvis Personæ Ecclesiasticæ dignitatem demonstrantis, certa ratio ineatur, quove facilius Magister a Discipulo, Prælatus a subdito, Sacerdos ab eo, qui in aliis inferioribus est ordinibus, dignoscatur; decernimus, ut sericeas vestes, nullus Sacerdos deferre posthac audeat, nisi sit Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, aut in Cathedrali, vel Collegiata Prælatus, aut Doctor, vel alias in aliqua Facultate promotus: quibus quidem cum ejusmodi habitus in signum Prælaturæ vel dignitatis duntaxat concedatur, unice curæ esse debet, ne vanæ gloriæ & elationis animi vitio tentati, debitæ immemores reddantur demissionis. Nullus præterea Clericorum, exceptis privilegiatis, ut paulo ante dictum fuit, personis, deferat orificia & fimbrias de pellibus sebellinis vel marturinis, sive circa collum, sive in anteriori suffultura, aut in manicis. Indusiis quoque acu elaboratis, & coloribus crispatis lactucarum instar, sibi interdictum omnino putabunt Clerici nostri omnes: talia enim vanitatis & levitatis cum non obscura sint argumenta, a Clero gravitatis debitæ studioso & modestiæ sectatore aliena esse debent. Annulos plures nemo eorum gestet, nisi cui id tanquam Prælato, vel Doctori, aut

(*m*) Concil. Trident. Sess. 14. Cap. 6. de Reformat.

aut Magiſtro in aliqua facultate convenit: imo & hos quoque unico ſaltem annulo contentos eſſe decet, ne dignitatis ſigno ad faſtum inanem abuti videantur. Quod ſi forte aliquando longioris itineris ſuſcipiendi ingruerit neceſſitas, ii, qui in Sacris ſunt, recutitis, & medias coxas vix contegentibus veſticullis, inflatis femoralibus, & palliolis brevibus non utentur, ne milites potius, aut quosvis laicos, quam ſacris initiatos Ordinibus referant. Calcaria inaurata & fibulas aureas, vel alio precioſo ex metallo factas non geſtabunt. Clericalem tonſuram, quæ coronæ Servatoris noſtri ſpineæ glorioſam repræſentat memoriam, ſinguli pro ſuſceptorum Ordinum ratione deferent. Secus qui fecerint, & neque tonſuram, neque habitum Clericalem deferentes, ſecularium hominum commerciis ac conſortiis ſe implicaverint, aut etiam veſtes precioſiores, quam dignitatis eorum poſtulat ratio, geſtaverint, poſt primam admonitionem ab Archidiaconis talibus veſtibus in uſum pauperum arbitrio noſtro convertendis privari poterunt, & tanquam indigni privilegiis Clericalibus, ſibi imputabunt, ſi forte per ignorantiam a laicis verbo, vel facto eos contigerit offendi: fruſtra enim legis implorat auxilium, qui in legem committit: & indecens eſt, eum protectionis Eccleſiaſticæ gaudere beneficio, qui Clericalis militiæ nota ſuppreſſa, inconvenienti vocationi ſuæ corporis cultu dignitatem, in qua poſitus eſt, dehoneſtare non veretur.

CAPUT XX.

Ut Clerici mutuo ſe ſe honorent.

HOnor, qui Majoribus per minores exhiberi ſolet, a natura ipſa hominibus etiam iis, qui alias barbariem innatam ſpirant, inſitus eſſe videtur. Unde valde inconveniens eſt; illos debita non affici a minoribus reverentia, quos ad Sacerdotalis faſtigium dignitatis Divina providentia evehere eſt dignata. Quocirca monemus omnes & ſingulos Diœceſis noſtræ Prælatos, Presbyteros, aliosque cujusvis ordinis Clericos, ut ſubditi quidem & inferiores id, quod officii eorum expoſcit ratio, in honorandis Prælatis, Superioribusque ſuis non prætermittant, ſed eis debitam reverentiam domi & foris exhibeant: hi vero viciſſim manſuetudinis & charitatis, qua merito Eccleſiaſtici Dynaſtæ ſubjectum ſibi Clerum paterne complecti, ac fovere tenentur, immemores haud exiſtant. Si enim a laicis debite honorari volunt, ut ſe ſe mutuo honore invicem complectantur, bonumque iisdem laicis ea in parte præbeant exemplum, neceſſe eſt. Cogitent Prælati, idem plane eſſe infimorum quorumvis Sacerdotum officium, quod & ipſi gerunt, ac eapropter honorem, qui ipſis per inferiores impenditur, ſervata debite dignitate ſua, pari officio compenſare non verecundentur. Conſiderent itidem & inferioris conditionis Sacerdotes, aliique Clerici, Hierarchicum Eccleſiæ militantis ordinem id expoſcere, ut togatis hiſce ſatellitibus, ſui non deſint Præſides atque Duces, quorum cura & ſolicitudine univerſa Eccleſiaſtica Reſpublica gubernetur: ideoque illis tanquam Magiſtratui a Deo conſtituto, obediant in rebus juſtis ac honeſtis, & honorem, quem dignitas atque authoritas eorum meretur, filiali ex amore deferre non recuſent; ne ſi vel immorigeri Majoribus ſuis fuerint, vel eos deſpexerint, dignas inobedientiæ & ſpreti Numinis Divini, quod in Magiſtratu legitimo honoratur, & deſpicitur, pœnas incurrant.

CAPUT XXI.

De Clericis ad Judicium ſeculare provocantibus, & Inſtitutiones aut Beneficia Eccleſiaſtica a Secularibus petentibus.

AMpla Clericalis militiæ dignitas quemadmodum ex multis aliis prærogativis aperte colligitur, ita vel inde manifeſte apparet, quod nec Legis humanæ, nec alicujus conſuetudinis tanta poſſit eſſe authoritas, quæ efficiat, ut Clerici coram ſeculari Judice tam de crimine, quam in civili cauſa conveniri queant. Qua in re non ſo-

lum

lum Canonicarum Sanctionum, verum etiam Legum Civilium Clericali ordini suffragatur munimen, utpote cum antiquorum Ecclesiæ Patrum Decretis & Imperatorum perpetuis Edictis abunde sit cautum, ne Clerici alibi, quam coram Ecclesiasticis Judicibus conveniantur, ipsique Clerici nullam habeant Judicem laicum sibi constituendi facultatem. Unde magno animi dolore nonnullorum ex Diœcesis nostræ Clero pusillanimitatem, animique dejectionem vel potius temeritatem hactenus advertimus, dum ii vocationis, dignitatisque propriæ immemores, jurisdictionem implorare haud verentur secularem, seque mutuo in causis sine Canonico terminandis, ad judicium pertraherent laicorum, & a laicis se se eodem trahi paterentur. Quæ res cum non exiguum toti Ordini Ecclesiastico, gignat præjudicium; Nos talium exorbitationi obviare cupientes, nihil aliud hic decernendum putamus, quam quod olim in Milevitano & Carthaginensi Concilus eo in genere constitutum fuisse, Sacri Canones testantur: nempe ne Clerici Clericos, relicto suo Pontifice, ad judicia publica pertrahant, alioquin causam perdant, & a communione habeantur extranei, sique in criminali, seu in civili negotio, derelicto Ecclesiastico judicio publicis judiciis se purgare voluerint, quanquam pro eis lata sit sententia, locum suum amittant, & hoc quidem in criminali; in civili vero perdant quod evicerint, si locum suum maluerint obtinere. Cauti ergo sint inposterum Diœcesis nostræ Clerici, ne brachii secularis inopportune implorantes authoritatem, non solum causarum, sed, quod majus est, ordinis proprii patiantur jacturam, nec putet quisquam, privilegio in favorem suum inducto, se hac in parte renunciare posse, cum privilegium, quo Ecclesiasticus ordo a laicali eximitur judicio, personale minime sit censendum, sed toti Ecclesiastico ordini concessum, adeo ut illi, tanquam juri publico, privatorum pactis nequeat derogari. Quod vero ad eos attinet, qui cum non ignorent, nullam circa spiritualia disponendi laicis concedi potestatem, sed potius eos, non imperandi authoritatem, & obsequendi necessitatem manere, animarum tamen curam, & Ecclesiarum regimen ab illis suscipere, sicque sine institutione Canonica, quæ ad Ordinarios, (*a*) vel eorum jure hac in parte fruentes, spectat, dicta beneficia retinere, in iisque Sacramenta administrare non reformidant: cum tam temerarii Ecclesiasticæ disciplinæ & Canonicarum Sanctionum contemptus, pœnis ab iisdem Canonibus Sacris constitutis merito puniri debeat, tantaque Clericorum, Magistratus suos vilipendentium, præsumptio sit refrenanda; statuimus & decernimus, ut nullus inposterum beneficium Ecclesiasticum ex manu laici, sive is Patronus sit, sive simplex territorii, in quo id beneficium situm est, tenutarius, suscipere audeat, cum Patronis laicis non nisi jus præsentandi competat, institutio vero ad Ordinarium spectet, quemadmodum etiam ad illum personæ præsentatæ de jure pertinet examen & approbatio, seu improbatio. Quocirca monemus Archidiaconos districtuum, ut inter alia visitationum suarum capita illud inprimis diligenter perquirant, an Parochus, aliusve quispiam Sacerdos, Ecclesiastico gaudens beneficio, Canonice sit institutus, quove titulo sui possessionem obtineat beneficii: quoscunque a laicis, sine Ordinarii voluntate ac investitura, beneficia obtinere repererint, contra illos Canonice, tanquam intrusos, processuri.

CAPUT XXII.

Ut Clerici secularibus negotiis se non immisceant. & illicitas venationes devitent.

Cum secundum Apostolum nemo militans Deo negotiis secularibus se immiscere debeat, sane Clerici, quos togatæ militiæ Summo rerum omnium Opifici obstrinxit Sacramentum, ab iis, quæ vocationi ipsorum minime conveniunt, quæve eos a tractandis Divinis distrahunt, plane abstinere debent.

Primum igitur Clericus dignitatis suæ memor, sive in minoribus, sive in

(*a*) Conc. Trid. Sess. 25. cap. 9. de Reform. & Sess. 14. cap. 13. de Reform. & Sess. 24. cap. 18. de Reform.

in majoribus sit Ordinibus, nulli laico operam suam eo modo addicendam putabit, ut negotia ipsius administrans, in famulatu & ministerio laici esse videatur. Quam enim sit indignum, Summi Dei Ministros vel ad ratiocinia obligari, vel objurgationes herorum duriorum sufferre, aliaque vilia obire officia, facile quisque conjicit. Unde & Sacrorum Canonum cautum est Decretis, ne iis, qui aliena negotia aliquando tractarunt, & ad rationes ex administratione sua dandas obligantur, Sacrorum Ordinum suscipiendorum detur facultas prius, quam rationes reddant, & secularibus negotiis omnino nuncium remittant. Ad hæc cum, Imperatore teste, opprobriosum sit Clericis, si peritos se monstrare velint rerum forensium, ea propter officia Procuratorum, Syndicorum, Causidicorum, Tabellionum, aliaque id genus non sustinebunt, neque etiam justam alicujus defensionem in judicio publico suscipere præsument, nisi Ecclesiæ, & personæ miserabilis, uti sunt orphani & viduæ: idque servata semper ordinis Clericalis dignitate, quo illos non spe lucri cujuspiam temporalis, sed amore duntaxat Dei & proximi, patrocinium impendisse facile apparere queat. A negotiationibus quoque illicitis, quæ etsi nonnunquam ex se licitæ sint, diversis tamen ex causis inhonestæ & injustæ efficiuntur, abstinebunt. Circa rem familiarem curandam ea moderatione utentur, ut non ex radice cupiditatis & avaritiæ, sed partim otii fugiendi, partim vitæ honeste sustentandæ causa, ad exercitia œconomica descendere nonnunquam videantur. Quocirca illi merito sunt reprehendendi, qui ad domesticarum rerum curam omnes animi & corporis conatus conferunt, neglectisque spiritualibus, ad quæ vocati sunt, primariam de agris, vineis & pecoribus solicitudinem gerunt, plusque temporis stivæ premendæ, & sulcis ducendis, quam Sacerdotalis officii exercitio impendunt. Quemadmodum & & illi sua digni sunt reprehensione, qui clamosis & oppressivis venationibus indulgere non verecundantur, officiique Sacerdotalis gravitatem indigna circa feras insequendas & canes urgendos levitate dehonestant. Quæ quidem omnia supradicta, pro eo ac servis Dei minime conveniunt, atque vocationi eorum plane repugnant, diligenter a Diœcesis nostræ Clericis caveri debent. Quod si quispiam eorum, salutis, vocationisque propriæ immemor, a proposito ea in parte suo desistere noluerit, seque nihilominus secularibus implicaverit negotiis, sciat se Canonicæ ultioni ad exemplum aliorum subjiciendum, ad officiumque debitum pœnæ severitate revocandum.

CAPUT XXIII.

Ne Clerici Sanctimonialium claustra intrent.

QUia in fœmineo sexu tanta est naturæ imbecillitas, ut plerumque ex judicii fragilitate, etiam contra propria laborare soleant commoda, idcirco tam humanis, quam Divinis legibus multa eidem sexui concessa fuerunt, quæ viris negantur, quemadmodum quoque vice versa nonnulla interdicuntur, quæ viris solis obeunda relinquuntur. Quas itaque ad virginitatem perpetuo colendam, Summoque Deo consecrandam singularis induxit devotio, adeo ut mundi contemptis illecebris, castissimarum mentium acie, in Sponsum cælestem Christum JEsum defixa, cultui Divino ultro sese mancipandas duxerint; earum pium institutum juvandum, obicesque omnes & obstacula, nec non impedimenta universa, casto adversantia proposito, tanto majori cura sunt amovenda, quanto facilius ipsas ab incepta sancte vivendi norma declinare posse, vel ipsa naturæ earum fragilitas sat superque insinuare videtur. Sacrorum ergo Canonum, & Sacrosancti Concilii Tridentini (o) inhærentes Decretis & dispositioni, omnia, quæ de clausura Sanctimonialium ibidem statuuntur, pro majori domus Dei decore, & suspicionum malarum vitandarum gratia, diligentissime in Diœcesi nostra observari statuimus, serio sub excommunicatio-nis

(o) Conc. Trid. Sess. 25. cap. 5. de Reformat.

nis latæ ſententiæ pœna, omnibus tam Secularibus, quam Regularibus cujuscunque ſtatus & conditionis Clericis (præter eos, qui ex ordinum ſuorum privilegiis jus viſitandi clauſtra ejusmodi obtinent, quos tamen officii ſui diligenter, & ſine offenſione præſtandi, commonitos eſſe velimus) prohibentes, ne ſine expreſſa noſtra, aut Ordinarii, aut Viſitatoris ab ordine deputati, licentia, in ſcriptis conceſſa, clauſtra Monialium, aliquo negotiorum vel etiam conſanguinitatis prætextu, intrare præſumant, multoque minus Deo dicatas virgines, literarum miſſionibus, vel per internuncios inquietare attentent. Quod ſi forte aliquis temerario auſu hanc Sacrorum Canonum, dictique Concilii, demum & noſtram violare præſumpſerit Conſtitutionem, noverit ſe pœna carceris, aliisque durioribus animadverſionum generibus corporis afflictivis cohercitum iri: dignum ſiquidem, ut quos ipſa Eccleſiaſticæ honeſtatis ratio non permovet, pœnarum ſaltem acerbitas ad meliorem vitæ frugem reducat.

CAPUT XXIV.

De Conſtitutionibus præſentis Synodi obſervandis, & Archi-Diaconorum circa viſitationes peragendas diligentia.

QUæ ad majorem præpotentis DEI gloriam, ex Diœceſis noſtræ præſenti neceſſitate, pro cultus Divini inſtauratione, diſciplinaque Eccleſiaſtica revocanda, in Synodo hac noſtra, Domino inſpirante, ſtatuimus, ea omnia una cum Actis Synodalibus per ſuas diſtincta Seſſiones & Capitula, poſt abſolutam prædictam Synodum, primo quoque tempore Typis mandari, utque omnes & ſinguli Diœceſis noſtræ Clerici exemplaria dictorum Statutorum Synodalium (quæ Officialis noſter venum exponi curabit) emant, penes ſe habeant, & exactiſſime univerſa in iis contenta obſervent, decernimus, paterneque ad id omnes in Domino hortamur, & monemus. Quia vero fruſtra eſſent in Rebuspublicis Leges, niſi forent ii, qui eas exequerentur, & contra eorundem transgreſſores debitam exercerent authoritatem; eapropter ſerio monemus Archidiaconos diſtrictuum, ad quos munus viſitationum obeundarum de jure & antiqua Diœceſis hujus conſuetudine pertinet, ut officii ſui, quod ſane non exiguum eſt, utpote eorum, qui ob partem ſolicitudinis Paſtoralis, oculi Epiſcoporum non immerito vocantur, apprime memores, temporibus commodis, viſitationes Eccleſiarum & Parochiarum faciant: per quam diligenter, in iisque omnia, quæ ad cultus Divini incrementum, inſtaurationemque, nec non ad animarum curam debite a Parochis adminiſtrandam, demum & vitæ, morumque Cleri honeſtatem reducendam, & manutenendam ſpectant, accuratiſſime provideant, ac demum peractarum annis ſingulis viſitationum proceſſus Nobis præſentent, quo defectibus occurrere, morbisque animarum mederi in tempore pro muneris noſtri ratione poſſimus. Qua in parte etſi de ſedulitate ac diligentia prædictorum Archidiaconorum pie in Domino meliora quæque nobis pollicemur, ſi tamen (prout hucusque accidit) aliquem eorum in officio, munereque proprio debite obeundo remiſſiorem & oſcitantiorem inpoſterum fore contigerit, contra talem uti ignavum, vocationique ſuæ minime ſatisfacientem ad fructuum ſui Archidiaconatus, imo etiam creſcente (quod abſit) negligentia, ipſius officii Archidiaconalis privationem Canonice proceſſuri ſumus.

Lectis per Cancellarium Conſtitutionibus ſuprafcriptis, & per omnes Prælatos, Clericosque tam ſeculares, quam Regulares, qui Synodo intererant, approbatis, Illuſtriſſimus Princeps ex ſaldiſtorio ſuo ad omnes Prælatos & totum Clerum præſentem converſus, ſequenti uſus eſt Peroratione.

PERORATIO
Illuſtriſſimi Principis.

QUi navium gubernandarum Præfecturam ſuſcipiunt (Fratres in Chriſto Chariſſimi) etſi navigandi

di rationem universam eorum duntaxat arbitrio instituti adeo est necessarium, ut eos, qui sese navigiis commiserunt, non nisi de portu assequendo cogitare sit opus; quia tamen communis est tam nauclero ipsi, quam navigantibus salutis & periculi ratio, si forte inspe-rata mari tempestas ingruat, si compactæ vi sævientium ventorum nubes, offusis tenebris, cœlum diemque ex oculis navigantium eripiant: si antennarum gemitus, rudentum stridor, malique nutantis horribilis aspectus, dissecti artemonis fissuræ, ipsaque totius navalis machinæ, inter æstuantis pelagi fluctus & procellas jactatio, præsentissimum naufragii periculum denunciant, ac improvisæ mortis incutiant metum, quis, obsecro, navigantium tam prodigus salutis propriæ fuerit, qui periclitanti mari, & pro communi bono laboranti nauclero, auxiliatrices ultro non afferat manus? Communis equidem periculi timor, communisque spes anxia salutis, etiam inertis & pigerrimi cujusque manus ad durissimos labores obeundos, celeriter expedit, atque non assuetum remis & conto, ad transtra & puppim cito ferri cogit. Hæc certe navis Ecclesia Dei est: eujus in hac Provincia gubernandæ clavum, nobis immeritis, præpotens tradidit Deus, quæ vos una cum concredito fidei nostræ populo, non jam pro vellere aureo, ad Colchos, ut olim de Jasone, Æsonis filio, prodiderunt fabulæ, sed pro immarcessibili vitæ æternæ corona, ad cœlestem illam Hierusalem navigantes, per æstuosi maris procellas, perque mundi istius syrtes & charibdes periculosissimas defert, atque optatum, superatis, juvante Domino, fluctibus, portum indubie pollicetur. Quam vero hæc navigatio, nobis qui naucleri vices agimus, simul & vobis omnibus sit periculosa, videte. En vix a continente in altum progressi, velis & remis instamus, cum illico immanes sævientium ventorum fluctus, variarum nempe hæresum infernalia monstra, nutantem huc & illuc cymbam exagitare, & in commotos fluctus impellere incipiunt, adeo ut non levi naufragii metu etiam animosissimus quisque corripi facile posset; nisi summi illius Navarchi Christi Domini, hanc navem D. Petro Apostolorum Principi, legitimisque ipsius Successoribus commissam: fluctuum quidem impetu concutiendam, non tamen unquam mergendam fore, certissima promissione solaretur. Nobis itaque pro salute vestra gnaviter laborantibus, navigiumque hoc pro virium tenuitate dirigentibus, etsi consurgentium tempestatum discrimina magnam ingerunt animi perturbationem; vestram tamen ad conatus nostros promovendos, & juvandos fidem atque alacritatem intuiti, præ gaudio vix molestiarum tanti laboris non obliviscimur. Si enim id, quod nobis justæ lætitiæ materiam subministrat, aliquantulum commemorare libet, vestrum omnium, singulare ad ferendas prædictæ navi fluctuanti suppetias, studium in hac nostra Synodo, quam, Domino auxiliante, non infauste jam peregimus, abunde, satque luculenter contestatum, qua laude, quibus encomiis efferendum erit? Et quia calamitosus Orthodoxæ Religionis, in Patria hac nostra tot hæresibus infectæ, status, pro extirpandis novorum dogmatum letalibus plantis, seria tandem consilia a nobis suscipi; & contra violentos hæresum turbines, navigio isti, quod nos omnes alueo suo continet, provideri exposcebat; vos una nobiscum in hoc tam necessario, quamdiu exoptato, nostro communi Conventu, Catholicæ fidei professionem, tanquam communis militiæ tesseram, unanimiter fecistis, ipsumque Sacrosanctum Concilium Tridentinum, quod rite credendi, ac recte vivendi, non secus, quam pixis nautica transfretandi certissimas proponit normas, lætis mentibus, pro eo, ac obedientes Sanctæ Matris Ecclesiæ filios decet, acceptastis, & firmissime amplexi estis. Insurgant itaque jam venti, commoveatur mare, ebulliant vesani fluctus, ipseque infernalis Æolus obscuros ex carcere Austros, Africos, Notos, Aquilonesque omnes relaxet, nec non densam turbati aeris caliginem furientium nimborum fragore commisceat: nobis enim salutari fidei scuto munitis, naveque nostra certissimis provisa fidei velis, rudentibus & anchoris, nulla pror-

prorsus naufragii faciendi incumbet sollicitudo: quin potius ipsissima salutis spes perpetuo affulgebit. Sed ad sedulitatem diligentiamque vestram in defendenda hac nave revertemur. Et quia in navigantibus Divini Numinis placandi studium elucere debere, sapienter animadvertistis; in hac nostra Synodo non pauca Divini cultus, rite & uniformiter peragendi statuta, a nobis pro domus Dei decore proposita, pie approbastis: utque inposterum eorum præscripto Divinorum peragendorum ratio, in Diœcesi nostra dirigatur, unanimiter consensistis. Et quemadmodum navigantes, submersionis vitandæ causa, sæpenumero mercium pondere navem exonerare, salutique propriæ, facultatum jactura consulere solent; haud aliter vos quoque detestanda vitia, quæ in Clerum nostrum irrepserunt, non exiguo sui pondere, navem hanc sanctam premere, cursumque ipsius præpetem remorari cernentes, Decreta, vitam, & honestatem Cleri concernentia, per nos oblata, ultro acceptastis, vestræque vitæ rationem ad eorum normam vos composituros esse, unanimi consensu professi ac polliciti estis: quantumque in vobis fuit, nos dirigendæ huic navi intentos, unice consiliis, operaque vestra juvistis.

Quo nomine licet vos a nobis aliquam exspectare gratiam non existimamus, quin potius eam ab illo recipere malle putamus, cujus causam egistis: cujus gloriam potissimum spectastis: cujus denique honorem promovistis; vel ob id tamen vobis, quantas maximas valemus, non agere haud possumus gratias; quod tanta animorum promptitudine ea, quæ per nos pro communi bono in consilium deducta fuere, promoveritis, vosque salutaribus hujus Synodi Statutis & Decretis obedienter submiseritis. Agite ergo jam, Fratres Dilectissimi, agite, & prout sacram hanc Cymbam variis agitatam procellis vestra ope juvare cepistis, ita eidem certissimam spem salutis æternæ post tot discrimina vobis afferenti, de velis & remis bonorum operum vestrorum, vitæque honestæ & inculpatæ, nec non de veræ doctrinæ anchoris providete. Luceat sic lux vestra, ut hisce variarum sectarum tempestatibus obortis, atque ingruente errorum tetra caligine, sacra hæc navis, extra quam nulla est salus, infestos scopulos evitare, & luce probitatis, pietatis, honestatisque vestræ inter densas tenebras adjuta, gloriosum de procellis, & tot lernæis irati maris monstris, triumphum agere valeat. Nihil equidem vocationi vestræ magis convenit, quam ut ea, quæ populo vobis commisso quotidie sectanda proponitis, honestæ vitæ exemplis, in vobis ipsis contestemini & probetis. Munia enim, officiaque vestra, etsi per se sint excellentissima; non parum tamen dignitatis accedet iisdem, ubi vos morum honestas & vitæ Sacerdotalis integritas, illis sustinendis idoneos esse comprobaverit. Præcingite igitur lumbos vestros, & exorbitantibus sensibus carnalium desideriorum, arctos lupatos, & frœna injicite: futurum est enim, ut doctrina vestra tanto acceptior evadet populo, quanto vos studiis virtutum sese eminentiores advertet. Ad hæc conatus vestros, pro salute ovium fidei vestræ concreditarum susceptos, puritatis amator Deus eo facilius promovere dignabitur; quo clementius & benignius vos per tot Sacrarum Scripturarum oracula ad innocentiam vitæ & munditiam cordis invitare non cessat. Si enim sobrie, juste & pie, ut Apostolus monet, vixeritis, fideliterque & diligenter gregibus vobis commissis invigilaveritis, iisque morum integritate, & vitæ innocentia, nec non salutari doctrina præfulseritis; dubium non est, quin tandem ex hoc mortalium corporum ergastulo evocati, a summo illo ovium nostrarum Pastore Christo Domino, vocem illam jucundissimam audituri sitis: Euge serve bone, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Quod ut mihi & vobis omnibus contingat, præstare dignetur is, qui omnis perfectionis est Author. Cui honor sit & gloria in ævum, amen.

Absoluta Peroratione, ad laudem & gloriam DEI Omnipotentis, totiusque cœlestis Curiæ, finis Synodo est impositus, omni-

omnibusque Parochis ex mandato Illustrissimi Principis per Cancellarium significatum & injunctum fuit, ut antequam ex Civitate Olomucensi excederent, singuli ad Archi-Diaconos districtuum, vel Decanos suos rurales venirent, iisque nomina, cognominaque sua, atque etiam nomina Parochiarum, quibus præsunt, vel locorum, io quibus operam suam Ecclesiæ Dei locant, inscribenda darent: tandemque Indulgentiæ quadraginta dierum toti Clero authoritate ordinaria per Illustrissimum Principem sunt concessæ, & per dictum Cancellarium publicatæ. Quibus omnibus peractis, Domini Prælati & totus Clerus, congregatione soluta, ad Curiam Episcopalem, invitati jussu Illustrissimi Principis, refectionis sumendæ gratia convenerunt, iisque lautum epulum exhibitum fuit.

Acta & gesta sunt hæc Olomucii in Cathedrali Ecclesia, præsentibus ibidem Admodum Reverendis Dominis *Melchiore Pirnesio a Pirn, Decano. Joanne Styrsky a Stirn, Præposito & Archidiacono Brunensi. Theodoro Engels a Gymnich, Jurium Licentiato, Archidiacono & Officiale. Joanne Jerger J. U. Doctore, Scholastico & Canonico Brunensi. Wenceslao Cbyba a Konaczow, Seniore. Ulrico Ritmano J. U. Doctore. Luca Leto. Christophoro Stredelio, Sac. Theologiæ Baccalaureo & Archidiacono Znoymensi. Mathæo Strikovio, Artium & Philosophiæ Magistro. Joanne Tarnawsky, J. U. Doctore. Georgio Sekera, Sac. Theologiæ Baccalaureo. Petro Grodecio de Brod, J. U. Baccalaureo. Joanne Martino & Alberto Cossubio, Præposito Cremsiriensi, Canonicis*: Item admodum Reverendis, Venerabilibus & Religiosis Dominis, *Eggerdo a Schwoben, Protonotario Welegradensi. Paulo Grunwaldt a Grunwaldt, Gradicensi. Sebastiano, Badensi, Lucensi, Abbatibus. Joanne Rosenbluth a Schwartzenbach, Sternpergensi, & Joann. Fulnecensi Præpositis. Bartholomæo Villerio. Joanne Wernero. Leonbardo Rubeno. Hurtado Perez, Societatis JEsu, Provinciale, Rectore, Regente, & Theologis. Ludovico Romano, Hieronymo Jacobello. Joanne Conrado Han. Dionysio. Dominico. Joanne Baptista, Ordinum DD. Dominici, Francisci, & Carthusiæ Provincialibus, Prioribus & Guardiano. Christino Neuferle. Joanne Fischero, Ecclesiæ Collegiatæ Brunensis Canonicis. Joanne Schildovino. Michaële Regulino bonoris Vicariis. Paulo Brosovio. Thoma Krentzio. Nicolao Judice. Joanne Stirnitzko. Egidio Fabro. Leopoldo Cæsare. Georgio Kosteletz. Olomucensis, Brunensis, Znoymensis, & Oppaviensis districtuum Decanis ruralibus.* Et aliis Parochis, Presbyteris & Clericis, ad minus trecentis, quorum nomina brevitatis studio hic omittere visum fuit.

Lunig Spicilegii Ecclesiastici Continuat. III. in appendice pag. 150.

Mentio Synodi Diœcesanæ Olomucensis

Anno Christi M. D. LXVIII. celebratæ

Sub Revmo GUILIELMO PRUSSINOUSKY de WICZKOVA, Olomucensis Ecclesiæ Episcopo.

Meminit hujus Synodi P. Joannes Schmidl *in sua Historia* Provinciæ Bohemiæ Societatis JESU, Parte I. Lib. III. a N. 121. *Ex cujus narratione sequentia, quæ ad Synodi notitiam faciunt, excerpenda, & hoc loco inserenda duxi: Acta authentica una cum Constitutionibus Synodalibus daturus, ubi eadem amicorum opera accepero.*

GUilielmus Episcopus, ut erat commodorum Ecclesiæ suæ studiosissimus, Synodum universi Cleri Diœcesani, ab annis fere quinquaginta intermissam, convocare jam pridem decreverat. Sed quod eo usque non potuit aliarum mole rerum impeditus, id anno tandem Millesimo quingentesimo sexagesimo octavo perfecit. Diem Conventui fixerat decimam Maji, qua & Synodo initium datum.

Tria præcipue fuere, de quibus coram se agitari Præsul voluit: *de obedientia* nimirum *Ecclesiæ, ejusque Prælatis exhibenda: de servanda Fidei unitate:* ac demum *de honestate vitæ, rectaque Cleri disciplina restauranda:* atque ad hæc eadem Capita Constitutiones plerasque omnes referri placuit, quas *Joannes Grodecius*, Vir eruditus, *Brunensis tunc Præpositus*, futurus non diu post Guilielmi in Olomucensi Cathedra Successor, scripto consignandas, & Synodo, ut probarentur, offerendas susceperat.

Dictam igitur ad diem convenere in Cathedrale S. Wenceslai Templum Olomocense ducenti & quinquaginta de Clero. Hos inter Doctores quinque, aliique plures e Socie-

cietate JEsu numerabantur, quos Episcopus non ex Diœcesi tantum sua, sed Praga etiam, Viennaque ad suam hanc Synodum invitandos censuit. Ante omnia Episcopus pro impetranda *Spiritus Sancti gratia* Missam decantavit: tum compositis omnibus, & subselliis, quæ in medio Templi gradibus aliquot assurgebant, occupatis, Archidiaconus Capituli, *Martinus Smakerus* Orationem *de obedientia Ecclesiæ, ejusque Præsulibus præstanda* recitavit. Cantatæ dein *Sanctis* in auxilium advocandis *Litaniæ*, atque aliæ *solennes Synodorum cæremoniæ* peractæ. Post hæc *M. Sigismundus Dominatius*, Soc. JEsu, Professor Rhetoricæ, de instituto & utilitate Synodorum dixit. Demum ex Seminarii Alumnis quispiam, idemque *Canonicus Olomucensis*, cui demandatum id munus fuit, *primam Statutorum partem*, quæ *de Fide* agebat, legere aggressus est, eamque lectionem ad continuas aliquot horas perduxit. Rogatis ad extremum Cleri sententiis, omnia placere sibi, una omnes voce professi sunt. Solus fuit *Prostannensis Curio*, qui cum paucis suis contra nitebatur; sed hunc, quia manifestum esse hæreticum pridem constabat, non ceu partem Synodi, sed ut auditorem, si forte resipisceret, Episcopus adesse permiserat. Ita Conventus illo die dimissus est.

Alter Synodi dies eundem Matutini temporis ordinem, eandemque fere actionum seriem habuit. *Sacræ Præmonstratensis Familiæ Abbas Gradicensis*, Episcopali ritu solenne Sacrificium obtulit, cæteræque secutæ cæremoniæ. *P. Wolffgangus Piringer, Soc. Jesu, Convictus Olomucensis Regens, de calamitatibus, Ecclesiæ & Regioni ab hæresi inflictis, deque Summi Pontificis Auctoritate* peroravit. Altera etiam *pars Statutorum de Sacramentis* lecta: quam communi acclamatione: *Placet*, omnes probavere. Ipse dein Episcopus, postquam *de Sacramentorum dignitate* multa fuisset præfatus, ad *Disputationem*, pomeridianis horis instituendam a *P. Adalberto Bausseck, Soc. Jesu, Theologiæ apud Viennenses Professore*, quem eum in finem, ut Synodo adesset, Præsul expetierat, universos invitavit.

Venere post prandium omnes. Cum assedissent, *M. Bartholomæus Weissagius, Soc. Jesu*, sermone prævio *de utilitate Disputationum* disseruit. Tum *P. Adalbertus* destinatum sibi locum conscendit, omnesque prælectos hucusque ac promulgatos *Synodi articulos* defendendos ac propugnandos suscipiens, postquam eosdem Sacrorum Bibliorum testimoniis, Sanctorum Patrum sententiis, Conciliorum œcumenicorum auctoritatibus, variisque argumentis aliis stabilivisset, *Thesesque Theologicas* inter præsentes distribui curasset, provocavit ex cœtu universo, ut si forte adessent, qui secus opinarentur; suam quisque mentem coram expromeret. Cum nemo omnium, nec illorum etiam, qui die præcedenti adversabantur, obloqui quidpiam vellet; *P. Henricus Blyssemius*, Patria Coloniensis, tunc *Collegii Soc. Jesu Pragensis Rector*, dilucidandæ potius, quam impugnandæ veritatis gratia nonnulla opposuit. Similis disputatio sequenti etiam biduo instituta: pluresque fuere, qui exercitationis pariter causa adversariorum vices agerent: Inter cæteros *Præpositus Sternbergensis*, & *Canonici quidam*, tum & *e Societate Jesu P. Laurentius Magius Provincialis*, *P. Balthasar Hostovinus*, *Sr. Theol. Doctor*, ejusdemque *apud Olomucenses Professor*, atque alii duo.

Ultima Synodi die turbatum quidpiam fuit. Post Missam ex more decantatam, auditus iterum est *M. Sigismundus Dominatius*, qui *de Sacerdotii dignitate*, orationem, publicis deinde typis vulgatam, ad congregatos habuit. Secuta *Lectio partis ultimæ Statutorum*, qua *de Reformatione, Clerique restauranda disciplina* agebatur. In hac cum præter cætera *habitus modestior*, & *qui Clericis magis congrueret*, præscriberetur, *vano ac superfluo multorum luxu damnato*; tam odiosum istud plerisque est visum, ut vix clamoribus abstinerent. At Episcopus gravi oratione interlocutus, cum, quid Ordo Clericalis, quid ejusdem dignitas & Professio postularet, insigni eloquentia declarasset, cunctos in sententiam adduxit. Sic concordi, communique omnium lætitia *Synodus soluta* est, & *Cantico Ambrosiano* terminata.

Unum notari hic velim, quod & Laudatus supra Author observat, *Concilium Tridentinum*, quod ante quatriennium finitum modo fuerat, in hac tamen *Olomucensi Synodo* anni 1568. communi solennique Decreto publicatum non fuisse. Quanquam enim *Gulielmus* Episcopus nihil optaret vehementius, quam ut œcumenici ejusdem Concilii Canones, cæteraque Statuta unanimi Cleri sui, totiusque Diœcesis conspiratione reciperentur; quia tamen ad illum usque diem nihil *ab Imperatore Maximiliano*, nihil *a Proceribus aliis*, ad quos id negotium pertinebat, vel actum hanc in rem, vel constitutum fuerat, (*) habita ante Synodum cum primoribus Cleri, aliisque viris, sapientia ac doctrina claris consultatione, illud optimum factu visum, ut, ne quadraretur *Cæsari* offensionis occasio, ab expressa Tridentini & solenni receptione absti-

(*) Quam multis aliis in Provinciis Germaniæ Concilium Tridentinum receptum fuerit ante annum 1568., vide in Synodis prioribus Tomi præcedentis.

abstineretur quidem, tam crebra tamen illius, ac singulis repertis pagellis fieret mentio, ipsæque Constitutiones ad normam Tridentinarum ita aptarentur, ut publicam receptionem, quanquam solenniter facta fuisse in hac Synodo dici non posset, placere tamen *Olomucensibus*, imo & optari ab eisdem, desiderarique, non obscure appareret. Unde & illud demum evenit, ut *receptio ista solennis*, & Generalis Concilii *promulgatio publica* apud Olomucenses ante Synodum anni 1591. quam supra retulimus sub Episcopo Stanislao Paulowsky, peracta non fuerit.

Cujus tamen dilationis causa nec Guilielmi, nec aliorum, qui cum secuti sunt, Episcoporum socordiæ, sed deproperatis potius eorundem funeribus tribuenda est: cum intra unius sexennii non integri spatium Ecclesia Olomucensis, quatuor præstantissimis Episcopis, continuo ordine, inopinato prorsus ac repentino fati genere se viduatam luxerit. Veneni eisdem propinati suspicio vel ea de causa vehementior fuit, quod *inter Sacerrimos viros* (verba recito Patris Schmidl) *perditissimus quidam parricida*, Joannes (*cognomen & conditionem hominis, etsi sciam, meum non est referre*) *versaretur: homo ingenio quidem præstans, ob quod* Philoponi *agnomen adsciverat; at fastosus inprimus, & in venenis miscendis artifex habitus, qua scelerata scientia quatuor continenter Olomucenses Episcopos se sustulisse, postea in tormentis fassus esse dicitur: ob quod a* Wenceslao Brzezan, *Historiæ* Rosensis *Scriptore*, Episcopicida *vocitatur*.

Primum hæc inter funera fuit ipsiusmet, quem sæpe jam commemoravimus, *Guilielmi Prussinovski de Wiczkova*. Hic quarto post celebratam Olomucii *Synodum*, anno, nimirum 1572. die Sabbathi post Ss. Corporis Christi Octavam, quam supplicatione publica Olomucii honoraverat, Cremsirium, Episcoporum Sedem, reversus, gravissima subito ægritudine corripiebatur, pluribus simul malis, podagra, colica, continuo insuper vomitu, stomachique, mirum in modum intumescentis, doloribus dire adeo exagitatus; ut cum Sabbatho ægrotare cœpisset, die Lunæ, quæ in 16tam Junii incidebat, grassanti per viscera veneno succumbens, maximo bonorum omnium luctu vivere desierit. Circa annum 1534. ex vetustissima, notissimaque in Historiis *Equitum Prussinoviorum* gente apud Moravos natus, splendorem sui generis, ingenii præstantia, prudentiæque ac doctrinæ laudibus egregie illustravit, sæpe ob eas dotes Cæsareas ad Legationes adhibitus. Maxime tamen pietate in Deum, avitæ Religionis, Catholicæque Fidei, & Ecclesiæ propugnandæ studio, ac cæteris, quæ Præsulem ornant, virtutibus enituit. Anno Christi 1565. quem ætatis suæ primum ac trigesimum numerabat, ex *Brunensi* ac *Litomericensi Præposito*, *Olomucensem* ad *Cathedram* evectus, curandis Diœcesis suæ commodis, subditorumque saluti promovendæ, ita se se impendit; ut nec suscipiendis eum in finem laboribus, nec sumptibus liberalissime expendendis pepercerit. Tertio ab adito Episcopatu anno *Synodum*, cujus *acta* paulo ante enarravimus, celebravit. Ad hæreses, quæ in variis Moraviæ locis jam invaluerant, aut inde profligandas, aut ne ad ulteriora subjectarum sibi animarum damna se se extenderent, prohibendas, *Societatis Jesu Patres*, *Olomucium*, Collegio ibidem, quod incolerent, Academia, quam administrarent, Scholisque magnifice constitutis, ac dein etiam *Brunam* advocavit. Rectam juventutis, ut una cum literis etiam sanis veræ fidei principiis, probaque morum ac virtutum disciplina imbueretur, institutionem primis in curis habuit: atque ut ista ad studia tenellos animos vehementius incitaret, ipse traditas Patribus discentium Scholas invisere, positaque in medio sella disputantes audire, segniores animare, proficientes ulteriorem ad progressum impellere, bene meritis præmia largiri non dubitavit. Porro ne aliquando Moravis suis probatorum deesset copia Magistrorum, quorum tunc penuria maxime laborabatur; plura ejusdem Societatis Religiosis ædificia moliri, aut eorum curæ gubernanda tradere, tum *Olomucii*, tum *Brunæ* ingentis animi excelsitate meditabatur. Sed his ejus consiliis, aliisque magnis, quæ pro Deo & Ecclesia, ac Diœcesi præsertim sua exequi decreverat operibus, ne ab ipso perficerentur, præmatura, quam dixi, mors intervenit. Defuncti corpus *Cremsirio Olomucium* deportatum, ibidemque, ut jusserat, in erecti a se, fundatique *Collegii Templo* depositum fuit, ut eos inter Patres, quibuscum ejusdem Religionis & Instituti consors vivere sæpe antea, sed incassum optaverat, saltem post mortem requiesceret. Sepulchro ab *Helena Sorore* appositum hoc fuit Epitaphium, æri incisum:

REVERENDISSIMO ET ILLUSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
D. GUILIELMO PRUSSINOWSKY
A WICZKOWA,
EPISCOPO OLOMUCENSI,
DIVORUM CYRILLI ET METHUDII
PRÆSULUM MARCOMANNORUM IN RECTA LINEA
SUCCESSORI DIGNISSIMO, HUJUS COLLEGII, ET
SCHOLARUM SOCIETATIS JESU FUNDATORI,
TEMPLIQUE INSTAURATORI LIBERALISSIMO: FIDEI

DEI CATHOLICÆ ACERRIMO PROPUGNATORI, NEC NON STUDIOSORUM ATQUE PAUPERUM OMNIUM MECŒNATI, AC PATRONO BENIGNISSIMO.
HELENA SOROR UNICA, UNICO FRATRI PIENTISSIMO, GEMEBUNDA POSUIT.
OBIIT ANNO DOMINI MDLXXII. DECIMO SEXTO CAL. JULII, ÆTATIS SUÆ XXXVIII. EPISCOPATUS VERO SEPTIMO.

Hæc de Prussinovio ex occasione Synodi ab ipso celebratæ paulo prolixius: cætera brevius prosequemur.

Secutus *Prussinovium* fuit in Cathedra Olomucensi, qui eidem jam antea in dignitate & Officio Præpositi Brunensis successerat, *Joannes Grodecius de Grody*, gente *Silesius*, eruditissimis merito Præsulibus annumerandus. Par illi cum Antecessore nobilitas, par virtus, & animi magnitudo, nec minus etiam Religionis ac Fidei tutandæ studium: quo jam diu antea cum illo ad procurandas Moravicæ Ecclesiæ e Societate JESU suppetias, pia quadam æmulatione munificentiæ convertaverat, meritus propterea, ut sicuti Prussinovius Collegii Olomucensis, ita ipse Brunensis Domus Fundator agnosceretur & honoraretur. Multa, quæ Antecessoris præcipitata mors aut abrupit, aut imperfecta reliquit, ipse perfecit, consummavitque: plura facturus, si vita illi diutius superstes fuisset. Tenuit Cathedram anno unico & mensibus fere quatuor. Eundem, cujus antea funesta facta est mentio, Philoponum adversarium habuit, qui cum Episcopum suum lite vincere non potuisset, parricidali ipsum veneno creditur consopivisse. Episcopatum adiit anno 1572. 15. Septembris. Deseruit anno 1574. die octava Januarii.

Non diu post rursus alia duorum secuta sunt Præsulum Olomucensium funera. Prior horum fuit *Thomas Albinus*, natione Bohemus, J. U. Doctor, Archiepiscopi Pragensis antea Vicarius, & Regius Decanus in Carlstein: magnæ vir eruditionis, & egregiæ in rebus Ecclesiasticis tractandis dexteritatis. Anno 1574. mense Martio in Grodecii locum suffectus, anno mox insequente, cum idem Martius recurreret mensis, simili fere, qua bini Antecessores, morte sublatus fuit, anni unius, non prorsus integri, Episcopus.

Alter *Joannes Mezon*, Telecensis appellatus, eo quod Telecium Moraviæ oppidum natale illi fuerit solum. Romæ in Collegio Germanico, nuper a Gregorio XIII. Papa erecto, studiis, sacrisque disciplinis excultus, cum adhuc ibidem versaretur, *Grodecio* Episcopo suggerente, Decanus Collegii Canonicorum ipsomet a Pontifice nominatus fuit: paucosque dein post annos Olomucensis Capituli votis ad vacantem ab *Albini* morte Cathedram evectus. Perjucunda fuit eidem Gregorio Papæ ista eligentium suffragatio propterea, quod Mezonius primus fuerit, qui ex fundari a se Germanici Collegii Alumnis Episcopalem ad dignitatem emerserit. Cum dotibus omnibus ad Antistitis munus digne obeundum insigniter esset exornatus, Diœcesin universam in magnas magnarum rerum spes erexerat; Verum has, cum vix bietinium in Cathedra exegisset, ipsius quoque depproperata mors abstulit. *Nimirum*, inquit P. Schmidl, *inter venena sedebant Optimi Præsules, ejus ante parata, ut constans suspicio fuit, qui ita dolorem suum ulcisci, ut inimicitias finiri gaudebat.*

Post hæc tamen quatuor, quæ recensui, Episcoporum intra annos non omnino sex sublatorum funera, Divino tandem beneficio, sua restituta fuit Olomucensi Sedi securitas, & ab ulteriori maleficio immunitas.

Obierat *Mezonius* Anno 1578. die 6. Februarii: ejusdem anni die 25. Martii novi Antistitis suscepta electio. Diviso in partes Capitulo, concertatum aliquamdiu: tandem tamen cordatiorum Electorum prævalente suffragio, Episcopale munus STANISLAO PAULOWSKY delatum fuit, viro magnis, multisque meritis eo honore dignissimo, quique viginti, quibus Diœcesim Olomucensem gloriosissime rexit, annorum spatio feliciter supplevit ea, quæ tot aliis a Prædecessoribus ob subitanea eorundem fata præstari non potuere. Cum celebratam sub ipso Synodum supra a pag. 320. exhibuerimus, pro more nostro, pauca quædam adhuc de rebus ab eo præclare gestis hic nobis commemoranda sunt, quod, non immemor tamen præscriptæ mihi brevitatis, perlubenter faciam hoc loco, tum ut magni illius viri gloriosior vigeat apud posteros memoria ob ingentia ejusdem in Christi Ecclesiam merita; tum vero simul, ut in opere hoc nostro tenue saltem aliquod exstet grati animi monumentum, ob plurima, maximaque, quæ ab eodem in minimam Societatem nostram profecta sunt beneficia.

Ortus erat STANISLAUS ex Equestri, & antiquissima apud Polonos, Silesiosque *Paulowiorum* familia, indeque indolem hausit generosis natalibus parem. Confecto cursu studiorum, Juris utriusque Laurea insignitus, ac Ecclesiasticæ Militiæ adscriptus, Præpositi Brunensis munus per decennium, Scholastici Olomucensis per biennium, atque insuper sub quatuor Episcopis, qui eum præcesserant, arduum Cancellarii officium ita gessit, ut per harum functionum veluti gradus, viam sibi straverit, qua ad Cathedram fuit elu-

ctatus. Eximium semper in eo, uti virtutum omnium, ita fidei Catholicæ adversus hæreses propugnandæ, provehendæque studium eluxit: quod Episcopali dein in Cathedra constitutus, quanto sublimiori loco consederat, tanto luculentius fecit effulgere, latiusque diffudit: nullis Acatholicorum minis, aut machinationibus contrariis deterritus. Vix ullum suorum in numero Aulicorum tolerare diu potuit, qui ejurata hæresi, cum Catholica reconciliari Ecclesia non vellet. Imo hoc unum habuit in Vons, ut ad illam, tanquam unicum verumque Christi ovile, gregem suum universum reduceret. Illud certe feliciter effectum vidit, ut in omnia Diœcesis suæ oppida, pagosque Catholicus Sanctissimam Eucharistiam sumendi ritus denuo inveheretur: Patrum Societatis JESU, ad id evincendum usus opera, quos eum in finem amplissima instructos potestate, functiones sacras pro Societatis more ubilibet obeundi, publicoque ad Curiones commeatu munitos, per Moraviam omnem misit. Iisdem Patribus (multum enim ipsorum laboribus indefessis, docendique methodo delectabatur) Catechesis Christianæ Olomucii quotidie explicandæ munus demandavit, cui quidem explicationi ipse, cum vacabat, interesse voluit, pulchro non minus, quam potenti ad rudiorem plebem excitandam, convocandamque exemplo. Munia Episcopalia tanta animi promptitudine, imo & voluptate peragenda suscepit; ut ab iisdem, si quo modo posset, obeundis, nulla difficultate, nulla corporis ægritudine, impediri se fineret. Tridentini Concilii Canones & Decreta, quod eousque Olomucii factum non fuerat, Anno 1591, in congregata a se Synodo promulgari, perque Diœcesin universam recipi fecit. Eadem in Synodo quam multa alia tum ad abusus tollendos, tum ad restaurandam Cleri disciplinam, præclare constituerit, facile intelligent, qui ejusdem Acta, Statutaque voluerint perlustrare.

Jurium, possessionumque Ecclesiæ suæ tutandorum, vindicandorumque studiosissimus, pro ea, qua apud Rudolphum Cæsarem valebat, gratia, impetravit, ut quæcunque Antecessoribus suis concessa olim fuerant privilegia ac prærogativæ, novo Diplomate, authoritate Imperatoria stabilirentur. Titulos *Principis Imperii*, & *Regiæ Capellæ Bohemiæ Comitis*, injuria temporum fere obliteratos, ab oblivione vindicatos, in usum revocavit, & Successoribus restituit. Arces & oppida suæ Cathedræ vectigalia, sed jam pridem alienata, aliisque oppignorata, præstito Lytro redemit, plura alia suo studio, curisque acquisita veteribus adjecit: omnia denique, quæ vitium contraxerant, aut ruinam minabantur, refecit, instauravit: Merito propterea Olomucensis Episcopatus Restaurator appellatus.

Nec illud silentio prætereundum, quod eloquentiæ suæ vi, gravissimarumque causarum momentis, Catholicos Moraviæ Proceres eo adduxerit, permoveritque, ut si quod illis competeret Ecclesiarum Pastores nominandi jus; istud integrum in Olomucensem Episcopum ultro volentesque transferrent. Quod ejus consilium in maximum Rei Catholicæ emolumentum, & in æternam plurimarum animarum salutem cessit. Hac enim ratione cautum sapientissime fuit, ne, si forte, qui Patronorum in jus essent successuri, ad hæreticos deficerent; ab his pro Pastoribus lupi Catholicis obtruderentur communitatibus, sed ut e diverso Episcoporum providentia, probatæ fidei, vitæque Parochi Ecclesiis præficerentur.

Atque ex hac ejus vita publica facilis conjectura est, qualis fuerit privata. Integritatis, puritatisque morum, uti amator eximius, ita custos solicitus, castimoniæ intaminatæ nitorem non conservare solum, sed etiam perpolire studuit: Hunc in finem veterum Patrum de ea virtute sententias, propria manu descriptas circumferebat in Breviarii sui libro, quo mentem & oculos per intervalla reflexit, tanquam ad speculum, ut se lustraret. Ob sincerum, qui insigni prudentiæ jungebatur, animi candorem hæreticis pariter, atque Catholicis charissimus erat: fecitque harum connexio virtutum, ut non solum versutorum technas eluderet, sed & ut omnes sibi devinciret. Multus erat in legendis illis, quæ tum ad eruditionem, tum ad pietatem augendam facerent, semperque inter prandendum, cœnandumque anagnosten adhibebat, quem legentem auscultaret. Inter Sanctos Cælites Divam Annam, Deiparæ Virginis Matrem, & Christi Aviam, præcipue venerabatur, ejusque cultum in subditis etiam suis promovere plurimum adnitebatur. Famulitium Aulicum, quod numerosum habuit, non verbis tantum, sed, quæ multo plus movent, exemplis ipse suis omnem ad virtutem incitavit: fuitque illud plane singulare, quod indies eosdem, antequam illos ad somnum a se dimitteret, in destinato ad id loco congregaverit, ubi ipse tantæ Authoritatis Præsul, omnibus ad recitandas secum Litanias, aliasque preces, in verba præivit. Quæ una res quantum & propriæ pietatis fovendæ, & ejusdem apud alios existimulandæ desiderium indicet, nemo non videt.

Demum ut de ipsius in Societatem JESu amore, quidpiam dicam; hanc ille sicuti ad sua studia Fidei, pietatisque percommodam con-

censuit, ita ardentissime dilexit, eique benefaciendi occasiones non tantum oblatas arripiebat, sed etiam quærebat. Collegiis *Pragensi*, *Brunensi*, & *Olomucensi* plurima beneficentiæ suæ reliquit argumenta: & postremum hoc quidem annuo perpetuoque quingentorum florenorum censu donavit. Convictoribus nostris domum propriam & Templum attribuit: Alumnorum Episcopalium, jam antea inibi constitutorum numerum auxit. His, aliisque pluribus cum sibi Societatem obstrinxisset meritis: Ipsum vicissim, P. Claudius Aquaviva Generalis meritorum universæ Societatis consortem ac participem renuntiavit. Post vitam tot piis operibus, totque rebus præclarissime gestis illustratam, quartana novem fere mensium febri exhaustus, pientissime obiit, perenni apud posteros memoria dignissimus.

Plura de illo vide apud P. Schmidl, Hist. Soc. Jesu Prov. Bohemiæ Parte I. & II.

SYNODUS DIOECESANA
WRATISLAVIENSIS
Anno Christi M.D.XCII. Clementis VIII. Papæ I. Rudolphi II. Imp. XVI.

ACTA ET CONSTITUTIONES
SYNODI DIOECESANÆ,
Quæ fuit celebrata Wratislaviæ in Insula S. Joannis, Anno M.D XCII. Mense Octobri.

Præsidente Illustrissimo & Reverendissimo Principe ac Domino, Domino ANDREA (*), Episcopo Wratislaviense, Coronæ Regni Bohemiæ Principe Ligio, Superioris & Inferioris Silesiæ Capitaneo Supremo.

PRÆFATIO,
PRIMÆ SYNODI HUJUS EDITIONI PRÆMISSA.

NOS ANDREAS, DEI GRATIA EPISCOPUS WRATISLAVIENSIS, CORONÆ Regni Bohemiæ Princeps Ligius, superioris & inferioris Silesiæ Capitaneus, toti Clero Diœcesis nostræ, cujuscunque dignitatis & gradus, Salutem in Domino.

QUo Instituto & consilio Synodum Diœcesanam celebraverimus, prolixiori aliqua & supervacanea repetitione opus esse, non existimamus. Præter id enim, quod a nobis evidentissimæ & gravissimæ rationes & causæ in ipso Synodi celebrandæ initio expositæ fuerunt; neminem ex vobis reperiri arbitramur, qui non vel ipse summam, urgentemque utilitatem hujus instituti, nullo etiam monente agnoscat, vel ex Sacrosancti Concilii Tridentini Decretis & Sanctionibus: exemplo item Ecclesiæ Catholicæ Antistitum, & laudabili, utilique consuetudine intelligat. Nos sane hoc respeximus maxime, ut Majorum insistentes vestigiis, communicato consilio & accurata deliberatione, in Synodo nostra ea constitueremus, quæ huic Diœcesi publice, privatimve prodesse viderentur: quo nomine easdem deliberationes de Synodi voluntate scripto comprehendi curavimus, ut ad multorum pervenirent notitiam, & perpetuitati inservirent. Quia vero docuit, monuitque nos ea fides & obedientia, qua Sanctæ Sedi Apostolicæ devincti sumus, & quam hactenus integram & illibatam conservavimus, ut quid in Synodo Diœcesana actum esset, quidve conclusum, justissimo ejusdem Sedis Apostolicæ judicio & censuræ subjiceretur: omnia ea, sicut gesta & conscripta fue-

(*) De Andrea Jerino, Episcopo Vratislaviensi, vide sub finem hujus Synodi.

fuerunt, Sanctissimo & Beatissimo in Christo Patri ac Domino, Domino CLEMENTI, Divina Providentia hujus nominis Papæ octavo, Sacrosanctæ Romanæ ac Universalis Ecclesiæ Pontifici Maximo, Domino nostro Clementissimo, Romam transmisimus. Sua autem Sanctitas, licet aliis gravissimis totius Christianæ Reipublicæ oneribus & difficillimis negotiis, si unquam alias, nunc maxime implicata esset; tamen sicut fidelissimus Christi ovium Pastor, nostræ Diœcesi deesse noluit: quin ex Paterna benignitate Processum & Decreta Synodi nostræ Sacræ Congregationi Illustrissimorum Patrum, Tridentini Concilii Interpretum, judicio expendenda dedit. Quo facto Illustrissimus & Reverendissimus Dominus, Dominus Hieronymus, Tituli Sancti Pancratii S. R. E. Presbyter Cardinalis Matthæius, tandem ad nos ex Urbe remisit, cujus Illustrissimæ D. Literas, quod iis Synodi nostræ Decreta authoritate S. Sedis Apostolicæ approbentur & confirmentur, una sub initium imprimi curavimus: sicuti etiam ad finem adjecta sunt, quæ idem Illustrissimus Dominus Cardinalis, Constitutionibus Synodalibus appresso Sigillo Romæ subjecit.

Eadem Decreta igitur nunc typis Nissensibus in publicum damus, ac benevole hortamur, monemus, ac mandamus serio omnibus Diœcesi subjectis nostræ, præsertim vero, qui Deo & Sacris suam consecrarunt vitam, ut non solum has Constitutiones diligenter manibus volvant & revolvant; verum etiam reipsa specimen edant ejusmodi, unde appareat, facta & opera optimæ nostræ, & Synodi voluntati & Sanctionum præscripto, consona esse & respondere. Quod eo magis futurum arbitramur, cum Sanctissimi D. N. & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritas & approbatio accesserit. Optamus vos omnes in Domino recte vivere & valere. Datum ex Civitate nostra Nissensi die 28. Septembris, Anno Millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

E P I S T O L A

Illustrissimi Cardinalis MATTHÆI ad Reverendissimum D. Episcopum Wratislaviensem de Synodi approbatione.

PERILLUSTRI ET REVERENDISSIMO DOMINO, UTI FRATRI, DOMINO EPISCOPO WRATISLAVIENSI, &c.

Perillustris & Reverendissime Domine, uti Frater.

SYnodum Diœcesanam Wratislaviensem, ab Amplitudine T. istic nuper habitam, & ad Sanctissimum Dominum nostrum missam, Illustrissimi Patres Tridentini Concilii Interpretes, quibus id munus a Sanctitate Sua mandatum fuit, accurate perlegerunt, & mature examinarunt: in eaque Summam Amplitudinis T. pietatem, devotumque in Catholicam Religionem, & in hanc Sanctam Sedem studium agnoverunt. Itaque non admodum multa necesse fuit immutare, vel corrigere.

Eam ipsam Synodum nunc ad Amplitudinem T. mittimus, paucis in locis aptatam & emendatam, sicut in ejus margine descriptum videre licebit. Nihil autem opus esse existimamus illam cohortari, ut curet tam salutaria ipsius Synodi sic aptatæ Decreta a suis subditis diligenter custodiri, atque executioni mandari; quandoquidem eam ad suum Pastorale munus, grave quidem & laboriosum, in istis præsertim locis sibi impositum, sedulo ac solicite explendum, satis per se ipsam incitatam scimus.

Tantum Divinam Clementiam rogamus, Amplitudini T. concedat, ut ex pio hoc labore, & egregia opera, quam in suorum subditorum salute procuranda suscepit, uberrimum fructum percipere queat. Qua in re Illustrissimi Patres, ubi opus erit, sua officia & studia Amplitudini T. libenti animo pollicentur, & omnia prospera & salutaria a Domino precantur.

Romæ die XXV. Augusti M.D.XCIV.

Amplitud. T. Perillustri & Reverendissimæ

Uti Frater Studiosiss.
HIER. Card. MATTHÆIUS.

ORDO

ORDO ET PROCESSUS
Synodi Diœcesanæ.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, DEI PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. AMEN.

IN tam dubia, & ancipiti res humanæ omnes positæ sunt conditione, ut nihil in iis tam perfecti reperiatur, nihil vel Legum vel Sanctionum repagulis, solerti, ac prudenti Legislatorum industria tam munitum; quin lubrica, ac præcipiti, malorumque plurimorum instigatrice, & effectrice cupiditate, novisque artibus, aut callide multa eludantur, aut malitiose pervertantur.

Quocirca omnibus iis, qui ad aliquod primariæ Dignitatis fastigium evecti sunt, perpetua quædam incumbit necessitas, ne unquam securitati, aut Legum confisi constantiæ, somnolentos, parumque perspicaces gubernationi afferant oculos; sed eorum aciem hinc inde magna cum vigilantia circumferant, ut exigente usu,& succrescente malitia, quovis tempore novis legibus condendis, antiquis vero restaurandis, atque ad usum revocandis, si communi consulendum saluti sit, perpetuo excubias agant. Quod cujuscunque ordinis excellentissimos semper Magistratus feliciter cœpisse, & magno cum successu Imperia, Regna, Ditionesque stabilisse, & in exoptata tranquillitate, & harmonia conservasse, Historiarum tam Sacrarum, quam profanarum Codices illustribus exemplis passim referunt,& testantur.

Hunc præclarum imitatus morem *Reverendissimus, & Illustrissimus in Christo Pater, ac Dominus, Dominus ANDREAS, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Wratislaviensis, Coronæ Bohemiæ Princeps Ligius, Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliarius, & Supremus superioris, & inferioris Silesiæ Capitaneus*, cum magno animi dolore videret, & reipsa experiretur, labascente prisca pietate, & Catholicæ Religionis disciplina corruente, hisce temporibus Ecclesiæ membra suæ Diœcesis utili aliqua correctione & reformatione omnino indigere; nihil quidquam ab ipso statim initio accepti Episcopatus, sibi præclarius, aut optabilius judicavit, quam ut, sicuti in politica gubernatione, ita in Ecclesiastico munere, quoad ejus fieri possit, omnia pristinæ integritati restitueret, & agrum Domini a sentibus, & zizaniis emundaret. Itaque accurata,& diligenti cum Venerabili Capitulo *Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis* deliberatione suscepta, publica citatione ad valvas Ecclesiæ Cathedralis Sancti Joannis Wratislaviæ, & alibi etiam in Collegiatis, & primariis Ecclesiis Parochialibus affixa, vocatis omnibus, & singulis legitime, qui de jure, vel consuetudine fuerant vocandi, Synodum Diœcesanam Wratislaviæ celebrandam indixit: ut, Deo annuente, communi consilio propositum suum exequi inciperet, & quæ ab antiquo sancte, & salutariter constituta quidem; fragilitate tamen, & perversitate humana neglecta, & corrupta fuerunt, opportunis remediis, novisque, si opus esset, Constitutionibus in pristinum statum, & integritatem revocaret.

Die Synodi adveniente, Reverendissima Celsitudo Sua *in Profesto Sancti Michaelis*, mature Wratislaviam venit,& sepositâ omnium Politicorum negotiorum cura, quæ ad *Synodi* celebrationem secundum Prædecessorum Episcoporum Wratislaviensium morem usui, & commodo essent, in ordinem redegit.

Promotorem Synodi Dominum *Paulum Albertum S. Theologiæ Doctorem, Scholasticum: Bonaventuram Han J. U. Doctorem, Decanum Sanctæ Crucis, Secretarium: Lectorem* vero Dominum *Conradum Waibelium, S. Theologiæ Doctorem, Vicarium in Spiritualibus, ac Officialem Generalem*, omnes Cathedralis Ecclesiæ *Wratislaviensis* Prælatos, & Canonicos instituit. Duo præterea *Notarii publici*, qui Synodi acta diligenter annotarent, fuerunt requisiti, Dominus *Adamus Kesselius, Ecclesiæ Collegiatæ Sanctæ Crucis Canonicus*, & *Daniel Zwick*, utriusque Capituli *Wratislaviensis Notarius juratus.*

Priusquam de Articulis, Religionem, Cultum Divinum, mores Clericorum, & temporalia concernentibus consultatio institueretur, Reverendissimus Dominus Episcopus singulari in Religionem Catholicam zelo & cura, vero animarum Pastore digna, a precibus initium fieri debere censuit: ob id supplicationes, seu Litanias tribus diebus ante Synodum decantari, & jejunia pro fausta, & felici continuatione Synodi devote peragi jussit, ipseque Episcopus, audito prius magna devotione Ss. Missæ officio, institutæ ex Cathedrali S. Joannis Ecclesia in Collegiatam S. Crucis Processioni, subsequentibus Prælatis, & Canonicis, ac Aulica suæ Reverendissimæ Celsitudinis Familia interfuit. Collegiata Ecclesia S. Crucis similiter Processionem pari cum devotione in Cathedralem Ecclesiam absolvit.

Ipſa indictionis Synodi die, mane hora quinta, & ſexta, campana majori ad *Synodum* duabus vicibus ſignum datum eſt: ultimo vero & tertio impulſu circa horam ſeptimam dato, Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus, comitantibus eum Reverendiſſimo Domino *Adamo Epiſcopo Nicopolienſe*, *Abbate in Arena*, & *Suffraganeo Wratislavienſi*, DD. Prælatis, & Canonicis Eccleſiæ Wratislavienſis, atque ſeptem Abbatibus, alioque Clero ſubſequente, Eccleſiam Cathedralem Wratislavienſem Divi Joannis ingreſſus eſt, & cum preces Domino Deo, flexis genibus, peculiari ſcabello, ad inferiorem gradum ad hoc diſpoſito, obtuliſſet, Chorus incepit Hymnum: *Veni Sancte Spiritus*. Quo finito Reverendiſſimus D. Epiſcopus Verſum: *Emitte Spiritum tuum*, &c. una cum oratione: *Deus, qui corda fidelium* &c. &c. Choro debite correſpondente, devote decantavit. Poſtmodum recedente Reverendiſſimo Domino Epiſcopo in Sacriſtiam, Promotor Synodi per Venerabilis Capituli Notarium omnes ad Synodum ſpectantes ex ſcheda ordine conſcripta evocavit, atque cuilibet locum ſuum aſſignavit, in ſtallo videlicet dextro verſus Altare prope ſtallum, aut Sedem Reverendiſſimi Domini Epiſcopi, primo loco Reverendiſſimum Dominum Suffraganeum Infula, & Stola ornatum, ad latus demiſſiore tamen loco cum Pedo Epiſcopali Sacellano aſſiſtente.

Deinde Dominos: *Joannem Sitſch Præpoſitum*, *Adamum Landeck Decanum*, *Chriſtophorum Gerſtmannum Cuſtodem*, *Andream Bogursky J. U. Doctorem*, *Vincentium Salinum*, *Magiſtrum Balthaſarem Habicht*, *Bonaventuram Han J. U. Doctorem*, *Georgium Scholtz S. T. Doctorem*, & *Magiſtrum Caſparum Hiltprandum Prælatos*, & *Canonicos Eccleſiæ Cathedralis Wratislavien.*: *Adamum Keſſelium Eccleſiæ Collegiatæ S. Crucis Canonicum*, præterea *Concionatorem*, & *Pænitentiarium Eccleſiæ Cathedralis*. Item *Magiſtri Hoſpitalis S. Mathiæ* ablegatum, & *Andream Rosnecium Præpoſitum Falckenbergenſem* collocavit. Siniſtri vero lateris Sedes Domini Abbates, ſine Infulis tamen, occuparunt: videlicet *D. Hieronymus*, *Lubenſis*, *D. Joannes*, *S. Vincentii Wratislaviæ*, *Jacobus*, *Saganenſis*, Dominus *Nicolaus*, *Heinrichovienſis*, *D. Antonius*, *Camenicenſis*, *D. Caſparus*, *Griſſovienſis*, *D. Georgius*, *Jemelnicenſis*, & *Laurentius Girlicius*, ablegatus *Abbatis Raudenſis*.

Nomine Capituli *Eccleſiæ Glogoviæ majoris Georgius Schulteti Præpoſitus*, *Martinus Lembuſius Decanus*, & *Caſparus Sellius Archidiaconus*.

Nomine Capituli *Niſſenſis Nicolaus Tinczman Medicinæ Doctor*.

Nomine Capituli *Opolienſis Jacobus Zuretius*, *Decanus*, *Joannes Kuna*, *Archidiaconus*, *Joannes Zwick*, *Cuſtos*.

Nomine Capituli *Rathiborienſis Petrus Schiſch*, *Decanus*, & *Sebaſtianus Tieſſowsky*, *Cuſtos*.

Nomine Capituli *Glogoviæ* ſuperioris *Albertus Petricius*, *Decanus*, *Matthæus Adam*, *Præpoſitus Cruciferorum Niſſæ* valetudine adverſa impeditus abfuit. Infra Abbates ipſorum Sacellani ordine ſtabant, baculos manibus ſuſtinentes.

Commendatores Lignicenſis, *Swidnicenſis*, & *Creutzbergenſis* excuſatione abſentiæ uſi ſunt.

Ex *Præcentoribus* adfuerunt Chori minoris Cathedralis Eccleſiæ, & minuris Chori Collegiatæ Eccleſiæ S. Crucis, & in Crypta: Poſtea *Archi-Presbyteri*, *Parochi*, & alii *Sacerdotes* ab utraque parte fuerunt locati.

Cum ſuo jam quisque loco conſediſſet, Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus Pallio, Mytra, aliisque Pontificalibus amictus, ſolita cum ceremonia, & Sacrorum Miniſtris Eccleſiaſticis Viris ſtipatus, ex Sacriſtia ad Altare proceſſit, ubi faldiſtorio inclinatus incepit Antiphonam: *Exaudi nos*. Reſpondentibus duobus Canonicis Wratislavienſibus Dominis *Doctore Nicolao Tinczmanno*, & *Magiſtro Caſparo Hiltprando*, Regentibus: *Domine* &c. reliquum Chorus: *Quoniam*, & *Salvum*, cum Clero abſolvit. Poſt: *Exaudi*, Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus Orationem: *Omnipotens ſempiterne Deus* &c. ex Pontificali Romano recitavit. Qua oratione finita, Reverendiſſimo miniſtrantes Vicarii duo flexis genibus Litaniam *Kyrie eleyſon* inceperunt, toto Choro correſpondente uſque ad Verſum: *Ut hanc præſentem Synodum viſitare*, *diſponere*, & *benedicere digneris*, quem Verſum ter Dominus Epiſcopus facta cruce repetiit, Choro correſpondente: *Te rogamus audi nos*. Deinde Vicarii proſequebantur Litaniam uſque ad finem. Tandem Reverendiſſimo incipiente: *Oremus*, duo Vicarii ſimul reſpondebant: *Flectamus genua*: & *Levate*. Abſolvit Reverendiſſimus orationem ex Pontificali Romano, depoſitoque pluviali, accipiebat Caſulam a duobus Canonicis, & incipiebat Miſſam ſolemnem de Spiritu Sancto, more Romano. *Ad Agnus Dei* Domini Canonici miniſtrantes Reverendiſſimo pacem dederunt, unus Suffraganeo, alter Lubenſi Abbati. Abſoluto Ss. Miſſæ Sacrificio, Reverendiſſimus dedit Benedictionem, quam circa *Pax Domini* juxta Pontificale Wratislavienſe omiſit. Porro in Sacriſtia Pontificalem ornatum exuit Reverendiſſimus Epiſcopus, & ſedem præparatam

tam accessit, ibique confidens Dominum *Doctorem Georgium Schultetum* Canonicum, de *Synodo* prudenter, & docte perorantem, & integre absolventem audivit. De Cathedra autem, aut suggestu descendente *Schulteto*, Reverendissimus per Promotorem proposuit, Suam Reverendissimam, & Illustrissimam Celsitudinem desiderare, quo omnes ad *Synodum* spectantes cum sua Reverendissima Celsitudine in Curiam Episcopalem se conferrent, ut Synodus justo ordine, & legitimo modo inciperetur. Omnes itaque, & singuli Clerici, cujuscunque status, ac dignitatis, Aulicis Reverendissimi D. Episcopi præcedentibus, & tandem solo Promotore Cappa, & Almutin induto, præeunte Reverendissimum D. Episcopum in Hypocaustum Curiæ suæ subsequebantur. Prælatis, & Canonicis solis habitum rubeum deferentibus, alii enim cappas, & superpellicea sua deposuerant. In eodem Hypocausto Reverendissimus D. Episcopus solus ad mensam decenter ornatam, illique imagine Crucifixi apposita consedit, rocketo, & cappa rubea, & mucetto rubro indutus. Et latus quidem unum Prælati, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis, alterum vero Domini Abbates occupabant, reliquis suo ordine, ut in Ecclesia consederant, medium deligentibus Hypocausti locum. Cumque omnes intentos oculos, & mentem haberent; a Regii vatis dicto initium sumens Reverendissimus Dominus Episcopus: *Ecce quam bonum, & quam jucundum sit, habitare fratres in unum*: piam, & gravem exorsus est ad Clerum orationem:

Jamque ab initio statim accepti Episcopatus totum ingenii vim, & mentis aciem eo intendisse, ajebat, ejusmodi ut reperiret medicinam, quæ Cleri disciplinæ exsuscitandæ, & restaurandæ conducere videretur. Quam ob rem cum Clerum convocari necesse esset omnino: se quidem diutius id in animo habuisse, ut Synodus *celebraretur Diœcesana, verum multa longe necessarium, & honestum propositum impedivisse.*

Principio quidem pestem hinc inde miserabili multorum strage grassantem; quam paulo post gemina Regum Poloniæ electio, tumultusque Bellici in hac Provincia, & Regno Poloniæ subsecuti essent. Pace tandem cum eodem Regno Poloniæ conclusa, difficile Legationis munus a Sacra Cæsarea Majestate Domino nostro Clementissimo ad Serenissimum Poloniæ Regem, & Regni Ordines sibi fuisse demandatum, ad certo confirmandas juramento pacis conditiones: non multo post iterum ad Regni Poloniæ fines se missum ad Serenissimum Sacræ Cæsareæ Majestatis Fratrem Maximilianum reducendum. At publicis itaque negotiis ubi paulum nancisci otii, & veluti respirare licuerit, nihil se reliqui fecisse, ut aliquando tandem indiceret Synodi, *& conventu tam præstantium Ecclesiastici Ordinis Virorum, voti sui, & expectationis optatæ compos redderetur. Quem felicem, & diem desideratum diem cum hodie intueatur, Venerandum etiam laudabili numero aspiciat Clerum, plurimum se lætari, & sibi ex animo gratulari dicebat, atque pluribus demonstrabat, non tantum* bonum, & jucundum *esse* fratres habitare, *sed* in unum *etiam convenire: Exemplo id Apostolorum fieri, qui suborta difficultate aliqua, & exigente nascentis Ecclesiæ usu convenerint; quemadmodum Historia de Circumcisione Judæorum tollenda, & apud Christi sectatores abroganda luculenter contestetur, ubi re examinata, Apostoli his concluserunt verbis:* VISUM EST SPIRITUI SANCTO, ET NOBIS. *Hinc a Successoribus Apostolorum* Generalia Concilia, *ab inferioribus vero* Provinciales, & Diœcesanas Synodos *fuisse celebratas: sicut etiam in politica gubernatione, & in Imperiis, Regnis, ac Ditionibus, rite ad normam, & justæ Lancis æquitatem constituendis, regendisque dignis Legum repagulis populo, ab Imperatore Comitia, a Regibus & Principibus Diætæ, & Conventus, poscente usu, indicantur. Ob similes causas, & Ecclesiæ utilitatem se omnes, qui* Synodo *interesse tenentur, convocasse, ut salutaria omnium consilia coram audiret de iis præcipue rebus, de quibus in hac* Synodo *agere constituisset, quæ potissimum* quatuor Capitibus *essent comprehensa.*

Primo: *quomodo Religio Catholica Adversariorum variis artibus, & machinationibus collapsa restaurari, & Ss.* Concilii Tridentini *Decretis constans authoritas, ita quidem ut ibidem a Patribus sancte constituta in posterum in hac Diœcesi observentur, conciliari, & stabiliri possit.*

Secundo: *Cultus Divinus, qua ratione recte, ac decenter peragi debeat.*

Tertio: *Corrupti Clericorum mores quomodo reformandi.*

Quarto: *In Temporalibus quid commodo Ecclesiarum statui debeat, tum Clericorum certi redditus quibus modis conservandi, incerti vero, ac dubii ad certitudinem, quantum fieri liceret, reducendi, & stabiliendi.*

Atque ita si communicatis prudenti circumspectione, & examine accurato tot Sapientum consiliis, ac habito inde justo delectu de hisce Sanctiones conscriberentur, & ab earum observatione in posterum non discederetur; censuit Reverendissimus D. Episcopus, nihil aliud, quam optatum successum certo exspectandum esse, idque præter alias in Sacris Bibliis Historias, Josuæ testari exemplum, cum Divinæ memor Legis Judaicum populum, ne Deos colerent alienos, hortaretur &c.

Quibus sic propositis, Reverendissimus per *Lectorem Decretum de modo vivendi, & aliis in Concilio servandis, Sessione secunda Concilii Tridentini* legi curavit; idque præcipue propter Sessionem Clericorum, quod nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur; quod tota *Synodus* per verbum *Placet* approbavit. Quæsivit dehinc *Synodi Promotor*, utrum omnes, qui de jure, vel consuetudine *Synodo* interesse deberent, præsentes essent; monuitque, ut absentium Procuratores, aut Ablegati absentiæ certam redderent rationem. Omnibus ex schedia per Notarium evocatis, præsentes vocati honorifice assurgebant.

Postmodum oblatæ fuerunt literæ *Michaelis Waltheri, Abbatis Raudensis*, qui infirmitatis excusatione usus, loco suo *Laurentium Girlicium Sacellanum* ablegaverat. A *Magistro Hospitalis S. Mathiæ Wratislaviæ* per Fratrem *Joannem Prussium* idem factum. Similiter & a *Zarensis Districtus Archi-Presbytero*, qui nomine suo, ut *Synodo* interesset, *Antonium Parochum Tostensem* Wratislaviam misit. Pauci (incerium, qua de causa) sine ulla excusatione emanserunt: ii si ex inobedientia, & contumaci neglectu, aut sine justa causa alia, id fecisse deprehenderetur, in eos animadvertere Episcopus constituit, & Clero per *Promotorem* mandavit, ne aliquis ante finitam *Synodum*, nisi speciali Suæ Reverendissimæ Celsitudinis licentia Wratislavia discedat.

Et cum fides sit fundamentum salutis æternæ, Reverendissimus D. Episcopus, Ss. Oecumenici Concilii Tridentini pium institutum, tum etiam *Provincialis Petricoviensis*, & a Prædecessore suo Episcopo MARTINO piæ mem. celebratæ *Synodi* Dioecesanæ consuetudinem observare volens, flexis genibus, tactis Ss. Dei Evangeliis, Professionem fidei prius solus, & consequenter totus Clerus simul, prælegente *Synodi Lectore*, eandem Professionem juxta PII QUARTI fel. record. præscriptum fecit.

Exhibebant deinde, requirente hoc Reverendissimo Domino Episcopo, DD. Archi-Diaconi suas visitationes: *D. Julius Landus, Archidiaconus Wratislaviensis*, propter morbum, quo domi detinebatur, per *D. Doctorem Georgium Schultetum, Canonicum Wratislaviensem*, visitationem suam obtulit: subsecutus est *D. Adam Landeck Legnicensis*, hinc *Casparus Sella Glogoviensis*, & *Joannes Kuna Oppoliensis Archidiaconi*, suas quisque Reverendissimo Domino Episcopo obtulit visitationes. Iis Reverendissimus Dominus Episcopus ob hanc diligentiam gratias egit, hortatusque est eosdem, ut parem inposterum pro ipsorum munere adhibere non prætermittant.

Exhibitæ quoque fuerunt variæ Parochorum querelæ, quæ cum in magnum excrescerent numerum, Reverendissimus D. Episcopus tribus ex DD. Canonicis Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis, *Nicolao Tinczmanno*, *D. Bonaventuræ Han*, & *D. Conrado Warbelio* id dedit negotii, ut supplices libellos, & querelas reviderent, & Suæ Reverendissimæ Celsitudini referrent, quo Cleri querelis tempestive, & cum fructu succurreretur.

Conscripserat Reverendissimus D. Episcopus ante *Synodi* congregationem *Constitutiones*, vel *Articulos* quosdam, qui ad institutum Ecclesiasticum, & ad conservandam, & augendam Catholicam Religionem necessarii erant visi. Ex iis, quæ fidem, & Religionem Catholicam concernerent, legi curavit: post omnium consilia audire cupiens, primo Prælatorum, & Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis, quid de his videretur, sententiam rogavit: qui omnes Constitutiones utiliter promulgari posse, unanimi consensu judicabant.

DD. Abbates vero semel atque iterum seorsim deliberandi, & consultandi quoddam spatium sibi petebant concedi. *Quam rem novam, nec ante prioribus in Synodis usitatam cum Reverendissimus D. Episcopus arbitraretur; eosque moneret, ut quilibet in libero dicendi, & consultandi loco libere suam sententiam proferret:* tunc DD. Abbates, Reverendissimi Domini Episcopi se submittentes voluntati, per *D. Abbatem Vincentinum*, virum doctrina, & rerum usu amplissimum, egerunt gratias Episcopo pro Paterna ista cura, quam in conscribendis, & proponendis illis *Articulis*, & *Constitutionibus* de Religione, Sua Celsitudo habuisset. *Videre ipsos in lectis* Articulis *præter reliqua, Reverendissimum Dominum Episcopum ex præscripto* Concilii Tridentini *urgere, ut D. D. Abbates juxta ejusdem Concilii Decreta Magistrum in suis quisque Monasteriis alerent, qui noviter receptos Ordinis Fratres pietatis, & bonarum artium fundamenta fideliter doceret.*

ceret. Id DD. Abbatibus hucusque summæ curæ fuisse, quemadmodum qui Wratislaviæ sua haberent Monasteria, nunquam utile hoc institutum prætermisissent. Et licet etiamnum domi Præceptoribus non destituerentur, se tamen uberioris disciplinæ gratia aliquos in Seminarium Episcopale Nissam mittere velle. Omnia itaque Decreta, maturo consilio a Reverendissimo Domino Episcopo conscripta, & jam lecta, ipsos Dominos Abbates approbare: unicum solummodo Caput, quo jus instituendi, seu investiendi Parochos, Reverendissimo Domino Episcopo reservaretur, in ipsorum Abbatum præjudicium positum videri: Eos hucusque a longo tempore viros pios, & doctos Parochiis præfecisse sine aliqua Domini Episcopi institutione, & quandoquidem in tanto Clericorum defectu seculares Sacerdotes habere non potuerint, se fratribus interdum Monasteriorum Parochias regendas commisisse, eamque possessionem ipsos ex longa consuetudine obtinuisse, rogare itaque DD. Abbates, ut Reverendissimus D. Episcopus jus illud instituendi Parochos, sicut hucusque ab ipsis observatum esset, integrum Abbatibus relinquere velit. Deinde quando visitationes Parochorum in Monasteriorum fundis per Dominos Archidiaconos inposterum instituerentur, ut DDnis Abbatibus visitationibus hujusmodi interesse liceret.

Ad ea Reverendissimus D. Episcopus respondit: *Se nihil novi constituere, sed ex* Concilii Tridentini *Decretis* (sicut ex eodem Concilio Sess. 14. cap. 10. & Sess. 25. cap. 9. de Reformatione *fuerunt lecta*) *nihil aliud optare, quam ut sit Hierarchia bene ordinata: nihil quidquam in præjudicium DD. Abbatum fieri, neque eos juris alicujus facere hac in parte jacturam: quin imo liberum permanere DD. Abbatibus Præsentationis jus, si quod haberent: non iniquum vicissim esse, ut Episcopo loci ordinaria authoritas salva conservetur, eique investiendi jus integrum permaneat, & relinquatur.* (Videndæ sunt hac de re Sacræ Congregationis Notæ infra Tit. de Parochis.) *Pontifices enim Maximos suas Bullas Collationum & Provisionum, Sacratissimos Cæsares, Serenissimos Poloniæ Reges (ut de aliis nihil dicatur) Præsentationes Episcopo mittere, ac misisse; multo magis ergo Abbates id decere, ut Episcopo investiendos præsentent, ne ordo Hierarchicus quovis modo turbetur.*

Et quamvis DD. Abbates affirmarent, non semper expedire, ut Præsentationes essent perpetuæ propter Religiosos Fratres, quibus interdum Parochiæ conferuntur, & ad Monasteria revocantur, ut existiment majus etiam commodum Monasteriis hac ratione accedere, atque ideo demum illos rogare, sui ut ratio habeatur, & Privilegia confirmentur ipsorum, quibus a tam longo tempore integrum fuisset jus investiendi.

Tamen Reverendissimus Dominus Episcopus, a Ss. Concilii Tridentini Decretis recedere se nec velle, nec posse respondit.

Quandoquidem præterea in Constitutionibus prælectis, secularibus Clericis liberam testandi facultatem concessam esse intellexerant DD. Abbates, *si Religiosi in Parochiis e vivis excederent, ad quem relicta pertinerent*, rogabant; Reverendissimus Dominus Episcopus ad hæc: *Monasterio*, inquit, *Fratrum res derelictas accrescere, cum Testamenti ob paupertatis votum non habeant factionem: Si vero seculares Clerici in Parochiis, non condito Testamento decederent; Statuta Provincialia & Synodalia juxta praxin quotidianam observanda esse, ut scilicet post sumptus funebres debita exsolvantur: deinde Consanguineis aliqua hæreditatis pars; Fabricæ item & Ecclesiæ, in quo intestatus obiit, vel vel Parochiæ portio quædam relinquatur.*

Post acclamationem *Placet* Reverendissimus Dominus Episcopus proponebat: *Magnam esse penuriam Catholicorum Servitorum, quorum opera Domini Abbates, & Abbatissæ in Præfecturis, & aliis officiis uterentur; cogitasse itaque se, non convenientius huic malo remedium reperiri, nisi ut certus nobilium puerorum numerus, scilicet viginti quatuor, honeste alerentur, qui in fide, moribus, & disciplinis Catholice instructi suo tempore tum aliis, tum ejusmodi officiis præficerentur: in quem finem ædes Nissæ jam emisset: saltem a Clero consilium se requirere, utrum magis conferat, sumptus facere in Nobiles vel plebeos.* Venerabili Capitulo Cathedralis Ecclesiæ placuit Reverendissimi Domini institutum, ut *Nobiles præcipue, si haberi possint, in eum finem alantur: cum in Episcopale Seminarium nonnisi juvenes, qui in Ecclesiastico statu Deo, & Ecclesiis suo tempore inserviant, recipiantur.*

Domini Abbates, *hoc unum se dolere*, dicebant, *quod non habere possent Catholicos: esse in Aulis Principum magis gratos homines Nobiles, quam plebeos.* Rogabant itaque Dominum Episcopum, *ut Nobiles convenientis ætatis reciperet, ipsos suam operam offerre.*

Abba-

Abbatem enim Sancti Vincentii in eum finem quatuor hucusque aluisse, ut ipsorum opera aliquando uteretur.

Reverendissimus Dominus Episcopus respondit: *Non minores XVIII. annis recipi in Seminarium Clericorum: in receptione Nobilium se observaturum, ut XIV. sint annorum, qui si aliquot annis pietati, ac studiis operam dent, futurum, ut vel circa XX. ætatis annum commode servitiis Principum, & Abbatum adhiberi queant.*

Porro Clericorum Seminarii Episcopalis sumptum annuum Reverendissimus Dominus Episcopus tribus millibus florenorum æstimabat, imo eundem etiam superari numerum, & quatuor millia non raro excedere, Expositorum consignationes, & regesta testari. *Quandoquidem vero difficile sibi esset, in utroque Seminario Clericorum scilicet & Nobilium sæcularium sarta tecta omnia conservare, tot Scholares Clericos, & Laicos cum ipsorum Doctoribus, Magistris, Præceptoribus, & Servitoribus alere: petere se vigore* Constitutionis Concilii Tridentini Sess. XXIII. Cap. XVIII. de Reformatione, *ut Prælati, & Canonici præcipue, ac totus Clerus ad Seminarium Clericorum contribuere velint.*

Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis Prælatorum, & Canonicorum decumbentium absentiam inprimis allegabat; rogans, ut Reverendissimus tantum concederet spatii, donec cum aliis Confratribus hac de re consilium capere possit: tamen cum Reverendissimus responsum a Venerabili Capitulo urgeret, Capitulum asseverabat: *Reverendissimi Domini Episcopi Proventus, Capitulares redditus longe superare, decimis ubique collapsis, & infertones Episcopales commutatis; rogare se, quandoquidem Venerabili Capitulo Proventus tertiæ partis Episcopatus competant, ut Reverendissimus retentis duabus partibus, tertiam Venerabili Capitulo juxta* Conc. Trid. *assignet, inde ad Seminarii conservationem partem adjici posse.*

Reverendissimus Episcopus Venerabilis Capituli Responsum non satis æquo animo ferre visus est, æstimavitque merito, se aliud Responsum expectare debuisse. *Nam quod de tertia parte Proventuum Episcopatus, seu mensæ Episcopalis Capitulo assignanda dictum sit, illud sine ullo fundamento prolatum esse. Capitulum enim proprias habere villas, sylvas, & alia bona divisa, & distincta a bonis, quæ ad mensam Episcopalem pertinerent: de proventibus & bonis mensæ Episcopalis ne Teruncium quidem competere Capitulo, neque Concilium Tridentinum quidquam de hac re constituisse. Quod vero de collapsis Decimis dictum sit, illud quidem non negare, sed Episcopi quoque Decimas, quæ amplissimæ fuerint, ad eundem modum sicuti Capituli collapsas esse. Recordari se inter alia Statuta Ecclesiæ Cathedralis unum extare, quo Episcopus ad certa quædam onera sit obligatus, ad simplum Capituli contribuere duplum: æquum igitur, ut ad Seminarium etiam ad duplum Episcopi, Capitulum contribuat simplum. Quod si illis grave hoc videretur, ac existimarent, æquam non servari proportionem, petiit Reverendissimus, ut quilibet Prælatus, & Canonicus Cathedralis Ecclesiæ de suis proventibus contribuat decimam, vigesimam, trigesimam, vel quinquagesimam partem, se ad eundem modum paratum esse de proventibus mensæ Episcopalis decimam, vigesimam &c. contribuere, & hunc modum esse longe justissimum, ut quo plures quis habeat redditus, eo plus etiam conferat.*

Venerabile Capitulum tempus deliberandi in alterum diem petiit, & impetravit.

DDnis Abbatibus placuit institutum Reverendissimi, operamque suam non denegarunt, sperantes, si quid contribuerint, Reverendissimum Dominum Episcopum contentum fore, ut in Clericorum Seminario Nissensi suos alumnos alant, quorum opera uti possint.

Capitulum Glogoviæ majoris de collapsa Religione, & Censuum imminutione conquestum est, atque hinc fieri, ut, unde commode vivant, vix suppetat: Scholæ Rectores, & Professores stipendio commodo destitui, Ecclesiam etiam ipsam mutam quodammodo manere: excusari itaque sese petierunt in iis, quæ de contributione proposita essent.

Capitulum Nissense, & Oppoliense certum responsum ad ulteriorem cum fratribus absentibus consultationem rejecit.

Capitulum Rathiboriense, & Glogoviæ superioris summam allegarunt paupertatem, quam excusationem, ut certam, Reverendissimus Dominus Episcopus non gravatim admisit.

Præpositus Rosenbergensis se ex Prælati sui Domini *Abbatis in Arena* voluntate dependere, ait.

Vidit Reverendissimus Dominus Episcopus, pro Seminario Clericorum inanem contributionis spem esse; nihilominus se a pio proposito suo in alendis Clericis, & pueris Nobilibus desistere nolle asseveravit.

Et quia major diei pars rerum tractatione consumpta esset, dimisit Clerum Reverendissimus Domious Episcopus, Abbates vero apud se in prandio retinuit. Commisit autem Reverendissimus DD. Archidiaconis, ut suis Archipresbyteris demandarent, quo absentes Sacerdotes, qui *Synodo* huic noo interfuissent, suo tempore convocarent, atque ab eis professionem fidei exigerent. *Synodi* etiam *Promotor*, innuente Reverendissimo Domino Episcopo, jussit, ut sequenti die, hora septima ad sonum campanæ majoris totus Clerus ad Sacrum Missæ officium, & tandem in Curiam ad *Synodum* vicissim reverterentur.

SECUNDA DIE SYNODI mane vicissim campanæ impulsu signum dabatur; sub tertium pulsum, eodem ordine, quo præcedente die, eodemque Prælatorum, Canonicorum, & Abbatum, totiusque Cleri comitatu, in Cathedralem Ecclesiam ingressus Episcopus Sacrum Missæ officium de Beata Maria Virgine, quod a Reverendissimo Domino Adamo Episcopo Nicopoliense, & Suffraganeo Wratislaviense celebrabatur, devote audivit, ac in Curiam reversus, ut cœptam *Synodi* tractationem continuaret, per *Promotorem* diversa Capita *de Cultu Divino rite peragendo*, ut de illis deliberaretur, proponi jussit: & cum ad *Caput de Cantilenis, in Ecclesia ante Concionem decantandis*, perventum esset, placuit *Synodo*, idque devorioni plebis plurimum conferre quidem censuit, ut omnibus universim Ecclesiis Cantiones ejusmodi concederentur: evitandæ autem confusionis, & disparitatis causa, opportunum esse, ad unam certitudinem redigi cantilenas, in quibus, ut certitudini, & conformitati devotio conjungeretur, Reverendissimus Dominus Episcopus curam eandem Dominis *Doctori Andreæ Bogursky*, præterea *Concionatori*, & *Pœnitentiario majoris Ecclesiæ* commisit, qui utroque & Germanico, & Polonico idiomate cantiones probatas, & pietati inservientes colligerent, & Episcopo afferrent, illi tum curæ fore, ut in usum multorum typis Nissensibus excusæ in publicum prodireot.

Baptizandi ritum quod attineret, DD. Abbates gravibus, & urgentibus de causis, ac rationibus consultum existimabant, in Sacramento Baptismi *Joannis Jeusentritii*, Episcopatus Misnensis Administratoris, Viri in Religione juvanda probatissimi, Germanica bapozandi forma magis, quam Latina hactenus consueta, utendum esse. Quam difficultatem Dominus Reverendissimus eximit, cum diceret: *Formam baptizandi potius secundum Agendam Metropolitanæ Ecclesiæ Gnesnensis ubique servandam, quam novi aliquid statuendum esse: non displicere tamen, quin imo hortari, ac monere, ut paulatim & adhibita in consilium prudentia, a Parochis Germanico, aut etiam, ubi ejus linguæ usus sit, Polonico sermone, populo Ceremoniæ opportunis verbis explicentur: ita enim futurum, ut modus Germanice baptizandi in iis locis, ubi partim a Parochianis desideraretur, partim in quibusdam locis nunc in usu esset, pedetentim diligentia Parochorum tolli posset.*

De Breviario Wratislaviensi, cujus exempla desiderarunt, Reverendissimo Domino Episcopo, approbante, *Synodo* placuit, usum Romani Breviarii esse introducendum, non ut Wratislaviense tollatur, sed ut propter defectum Wratislaviensis Breviarii, recens ordinandi ad recitationem Breviarii Romani assuefiant.

Placuerunt etiam *Synodo Articuli de Cultu Divino* omnes. Ad Reformationem Clericorum condescendendum erat: ejus a Capite initium sumendum, judicabat æquum Reverendissimus D. Episcopus, ac hortabatur, ut libere, ac confidenter omnes, & singuli publice indicarent, si quid in Sua Reverendissima Celsitudioe emendatiooe dignum animadverteretur. Cum autem tota *Synodus* uno ore profiteretur, omnia, quæ hactenus gesta essent, Episcopali officio, ac muneri coovenientissima, & cum pietate conjuncta fuisse: preces adjiciebant, ut quemadmodum sancte cœpisset, progrederetur, mercedemque a Deo Optimo Maximo expectaret.

Capita deinde de moribus Clericorum approbarunt, præcipue vero ea Constitutio, ne Clerici pro aliis in causis pecuoiariis fide juberent, DD. Abbatibus plurimum placuit, se unicum hoc optare, ut a fidejussionibus liberentur.

Com autem ex Abbatibus quidam subsequenti die certis de causis abitum pararent, rogabant Reverendissimum Dominum Episcopum, *ut quibus in rebus a sæcularibus gravarentur, benigne audire, consilium impartiri, & auxiliatrices porrigere manus dignaretur.* Æquissimo desiderio Abbatum benigne annuit Reverendissimus, & ad omnia, & singula partim e vestigio in Synodo publice, partim etiam altera die privatim sufficienter respondit: ac in omnem eventum nec consilio, nec auxilio DD. Abbatibus quovis tempore, & occasione sese defuturum, humanissime est pollicitus, monuitque paterne, ut sequenti die omnes mane campanæ signo dato ad rem Divinam faciendam redirent, & residuis *Synodi* negotiis incumberent. Cæterum

rum insumpta jam majori parte diei, humaniter Clerum, ut cibo, & potu reficeretur, Episcopus invitavit.

Pulsu campanæ tertio, *die etiam Synodi tertia*, præcedente, in præsentia Reverendissimi Domini Episcopi, & Cleri totius, D. *Abbas Vinccntinus* officium de S. Joanne Baptista, Patrono Ecclesiæ Wratislavien. celebravit. Post hæc in Curia Episcopali de temporalibus quædam proposita, eaque post diligens examen approbata fuerunt.

Tum Ecclesiæ Cathedralis Capitulum Seminarii faciens mentionem; *si idem Clericorum augeretur numerus, consultum arbitrabatur, atque ob id, cum* Concilium Tridentinum Sess. XXIII. cap. XVIII. de Reformatione, *certum præscribat, ad Seminaris sumptus contributionis modum, rogabat, ut Reverendissimus ex Prælatis, vel Canonicis Ecclesiæ Cathedralis unum, alium etiam Capitulum nominaret, qui postmodum ea de re consultarent, suaque Reverendissimæ Celsitudini, quid fieri expediat, referrent.* Quod Venerabilis Capituli Responsum Reverendissimo D. Episcopo non displicuit, adjecitque, Dominos Archidiaconos nudius tertius Visitationes suas obtulisse; quæ propter occupationes, sicuti oportebat, accurate revideri nondum potuerint, sed adhibiturum se Viros doctos, qui diligentius hæc expendant, & in medium consulant, qua ratione petitionibus Clericorum satisfiat.

Et cum Reverendissimus D. Episcopus tum a Prælatis, tum ab aliis Clericis aliquoties intellexisset, quædam in Concilio contineri Tridentino, quæ non modo difficilia, sed quasi impossibilia in hac Provincia observatu essent: Episcopus, utrum ea scriptis consignata in promptu haberent, interrogabat; quæ aliqua moderatione indigerent, & quorum præcedente etiam *Synodo* mentio facta esset; ea enim de re ad Ss. Sedem Apostolicam tempestive ut referretur, se non prætermissurum. Cathedralis Ecclesiæ Capitulum aliquot Capita in scriptis Reverendissimo obtulit, rogavitque, ut dispensationem, si ita S. Reverendissimæ Celsitudini visum esset, apud Ss. Sedem Apostolicam urgeret. DD. Abbates, & Collegiatarum Ecclesiarum Capitula difficultates quasdam ex Concilii Tridentini Decretis allegabant, eas ut similiter in scriptis exhiberent, Episcopus commodissimum judicavit. Ad extremum; ubi gravamina Clerus exhibuisset, Reverendissimus Dominus Episcopus sese una cum aliquot Prælatis & Canonicis ex Ven. Capitulo legere, ad amussim expendere, & necessitatibus eorum consulere velle, clementer promisit.

Quibus ita peractis, cum Reverendissimo Domino Episcopo interrogante, utrum Decreta his diebus lecta approbarent, ita, ut emendata imprimi possint, reliqui annuissent: DD. Abbates conditionem adjiciebant, *sibi Decreta placere, in omnibus, in quibus non sint contra jura, immunitates, & Privilegia Monasteriorum, de quo solenniter protestabantur.* Reverendissimus D. Episcopus protestationem eatenus admisit, *quatenus non præjudicaret juri, & libertati Reverendissimi, tanquam loci Ordinarii*: item *Ss. Canonum, & Concilii Trid. Decretis, de quo se in contrarium solenniter protestationem interponere, ajebat.*

Et hisce Reverendissimus Dominus Episcopus omnibus benignissimis verbis gratias egit, *quod ad citationem, & requisitionem* ipsius, Synodi Diœcesanæ *negotiis, quæ ex Sacris Canonibus, Provincialibus, & Synodalibus Constitutionibus, & Concilio Tridentino sua habuerint fundamenta, interfuerint. Nihil amplius nunc superesse, quam ut ea, quæ pie, & sancte a Diœcesana Synodo unanimiter constituta sint, firmiter, & inviolabiliter ab omnibus observentur, Deusque pro augmento Religionis, & Fidei Catholicæ sedulo implorétur.*

Dataque Benedictione, omnibus licentiam abeundi concessit, præterquam iis, quibus ad querelas, vel consilium impertiendum, vel auxilium afferendum erat.

NOMINA PRÆCIPUORUM, QUI AD SYNODUM hanc Diœcesanam Wratislaviæ convenerunt.

Reverendissimus, & Illustrissimus in Christo Pater, ac Dominus D. ANDREAS, DEI gratia Episcopus Wratislaviensis, Coronæ Bohemiæ Princeps Ligius, Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliarius, atque Supremus superioris, & inferioris Silesiæ Capitaneus, Præsidens in Synodo.

Reverendissimus D. Adamus, Episcopus Nicopoliensis, & Suffraganeus Wratislavien.

EX CAPITULO CATHEDRALIS Ecclesiæ Wratislaviensis.

Reverendi Domini

Joannes Sitsch, Præpositus.

Adam Landeck, Decanus.

Pau-

Paulus Albertus, S. Th. Doctor, Scholasticus.
Christophorus Gerstman, Custos.
Andreas Bogursky, J. U. Doctor.
Vincentius Salnius.
Balthasar Habicht, Artium liberalium Magister.
Bonaventura Han, J. U. Doctor.
Georgius Schultetus, S. T. Doctor.
Conradus Waibelius, S. T. Doctor, Vicarius in Spiritualibus, & Officialis generalis.
Casparus Hiltprandus, Art. liber. Magister.
Georgius Andreades, S. T. Doctor, Can.

EX DOMINIS ABBATIBUS.

DD.

Hieronymus, *Lubensis.*
Joannes, *S. Vincentii Wratislaviæ.*
Jacobus, *Saganensis.*
Nicolaus, *Henrichoviensis.*
Antonius, *Camenicensis.*
Casparus, *Grissoviensis.*
Gregorius Stojanus, *Jemelnicensis.*
Laurentius Girlicius, Ablegatus *Michaëlis Waltheri*, Abbatis *Raudensis.*
Prior in *Pratis* ad *Glogoviam Superiorem*, Ordinis *Sancti Pauli*, primi Eremitæ.

COLLEGIATARUM ECCLESIARUM ABLEGATI.

Glogoviæ Majoris.

Georgius Schultetus, Præpositus.
Martinus Lembusius, Decanus.
Gasparus Sella, Archidiaconus.

Sanctæ Crucis Wratislaviæ.

Adamus Kessel, Artium liberal. Magister.

Nissensis.

Sebastianus Hartman, S. T. Doctor, Præpositus.
Nicolaus Tinczman, Medicinæ Doctor.

Oppoliensis.

Jacobus Zuretius, Decanus.
Joannes Kuna, Archidiaconus.
Joannes Zwick, Custos.

Ratiboriensis.

Petrus Schisch, Decanus.
Georgius Stephetius, Custos.

Glogoviæ minoris.

Albertus Petricz, Decanus.
Magistri Hospitalis S. Mathiæ, Ablegatus Fr. *Joannes Prussius.*

Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis Concionator, & ejusdem Ecclesiæ Pœnitentiarius.

Falckenbergensis.

Andreas Rosnecky, Præpositus.

PRÆPOSITI MONASTERIORUM.

Frat. *Wenceslaus*, Præpositus Rosenbergensis.
Fr. *Joannes Fuchs*, Præpositus Zottensis.
Fr. *Franciscus Welle*, Præpositus in Seitsch.
Fr. *Georgius Faber*, Præpositus in Novo Castro.

PRIORES, & FRATRES.

Fr. *Martinus Opicz*, Prior ex Conventu *S. Vincentii Wratislaviæ.*
Fr. *Albertus*, Concionator Rosenbergens.
Fr. *Mathias Bittner*, Senior Conventus Saganensis.
Fr. *Balthasar Rothentorn*, Prior ad Divam Virginem in *Arena Wratislaviæ.*
Fr. *Paulus Soraviensis*, Prior Conventus *Sancti Adalberti Wratislaviæ*, Ordinis Prædicatorum.
Fr. *Dominicus Wansovita*, Prior Conventus *Suidnicensis S. Crucis*, Ordinis Prædicatorum.
Fr. *Blasius Gedanensis*, Prior Ordinis Prædicatorum ad *St. Petrum & Paulum Glogoviæ majoris.*

PRÆCENTORES.

Zacharias Felckel, *Sanctæ Crucis Superioris Wratislaviæ.*
Albertus Molitorius, *Sanctæ Crucis in Crypta Wratislaviæ.*

ARCHIPRESBYTERI, SEU DECANI RURALES.

Ex Wratislaviensi Archi-Diaconatu.

Melchior Jentsch, Parochus ad *S. Mauritium.*
Casparus Schorefius, Parochus *Grotkoviensis.*
M. Christophorus Lachnit, Parochus *Cantensis.*
Jacobus Arienus, Parochus *in Czirkowicz.*
Albertus Tricesius, *Richtalensis.*
Stanislaus Podolsky, *Ostrossoviensis.*

Ex Archi-Diaconatu Glogoviæ majoris.

Mathias Heinicius, loco Parochi in *Hohnkirch.*
Georgius Weigel, Parochus in *Preichaw.*

Ex Archi-Diaconatu Legnicensi.

M. *Laurentius Jonischer*, Virginum in *Lubenthal* Pœnitentiarius.

Mathias Renner, Parochus in *Olbersdorff.*

Ex Archi-Diaconatu Oppoliensi.

Ex Sede Rosenbergensi Vitus Badesto, Parochus in *Dobrodczin.*

Ex Sede Strelecensi Clemens a Stock, Parochus in *Grossowicz.*

Ex Sede Thostensi Joannes Przissowsky, Parochus *in Thost.*

Ex Sede Gleywicensi Joannes Servacius, Parochus ibidem.

Mathias Mazureck, Parochus in *Petri Villa*, Senior.

Ex Sede Zarensi, & Wladislaviensi Joannes a Plosta, Parochus in *Jadlownick.*

Ex Sede Rathiboriensi Georgius Richtineck, Parochus in *Lyscky.*

Valentinus Sartoris, Senior.

Ex Sede Ugesdensi Petrus Cervus, Parochus *Lesnicensis.*

Ex Sede Coslensi Casparus Lessius, Parochus ibidem.

Stanislaus Wartman, Parochus in *Kostenthaal*, Senior.

Ex Sede Glogoviæ minoris Sebastianus Rudolphi, Parochus *Schönoviensis.*

Ex Sede Cilicensi loco *Jacobi Rudolphi*, *Vincentius Matthæi*, Canonicus *Rathiboriensis.*

Adamus Charinus, Parochus *Cilicensis* Senior.

Ex Sede Falckenbergensi Petrus Zmarcky, Vicarius *Falckenbergensis.*

Præter suprascriptos Prælatos, & Sacerdotes, in dignitatibus, & officiis constitutos, ex Religiosis Fratribus, Ecclesiarum Vicariis, Altaristis, & Parochis Villarum, magnus adfuit numerus, quorum Nomina recensere supervacaneum videretur.

CONSTITUTIONES SYNODI DIOECESANÆ.

DE FIDE, ET RELIGIONE CATHOLICA.

De Professione Fidei.

CAPUT I.

QUi Sacras ædes, Theatra, privatasque domos magnifici alicujus operis erigere, & structurarum, suique Nominis perpetuitati, ac memoriæ inservire volunt, in fundamentum primo cogitationes, & labores convertunt: idque ut omni studio firment, & stabiliant; circulos, aliasque ex Geometrica disciplina convenientes figuras mutuati, ad earum normam, & artificis certam delineationem, solum aut ante firmum occupare, aut fragile saxis, aliaque materia accommodata firmare consueverunt. Frustra enim duraturæ molis, & ædificiorum constantiam sibi pollicerentur; nisi fundamenti immobilis certitudo omnes reliquas structuræ partes ad operis usque absolutionem, humeris velut in sese reciperet, & sufulciret. Cum igitur omnes, qui Christi Ecclesiæ inserti, ejus professioni nomen suum vere dederunt, magnam animo moliantur felicitatis perpetuæ structuram, quæ in omnem æternitatem duratura sit; a fundamento, quod est FIDES CHRISTIANA, & CATHOLICA, sine qua impossibile est placere Deo, ad imitationem Sanctorum Patrum, in hac Synodo nostra exordium sumendum erit: ut hoc idoneo, & infallibili fundamento posito, reliqua omnia facilius superstrui, & sine ullo ruinæ metu firmius, certiusque stabiliri possint. Etsi autem in ea Synodo, quæ Anno M.D.LXXX. (*) ab Illustrissimo Principe, ac Reverendissimo Domino MARTINO, Episcopo Wratislaviense, proximo Antecessore nostro, piæ, & felicis memoriæ celebrata est, omnes, qui interfuerunt Synodo, Fidei Catholicæ Professionem secundum Bullam, sive Præscriptum PII

(*) Vide Synodum hanc Tomo VII. præcedente, a pag. 873.

PII QUARTI Pontificis Maximi, solenniter præstiterunt; quia tamen ab eo tempore non pauci Prælati, Canonici, & alii Beneficiati in Domini sortem vocati accesserunt, eos fidei Professionem facere, & quæ corde credunt, tum aliis gravibus de causis, tum ut omnes intelligant, perpetuam esse debere in Ecclesia Dei concordiam, unanimitatem, & consensum, Nobis præeuntibus, ore idem profiteri, & alios etiam repetere, in hac Synodo, sicut paulo ante dictum est, æquum censuimus. Quoniam autem non sufficit, ut Ecclesiastici, quorum exiguus numerus est, soli credant, aut soli officii ac muneris sui admoneantur; sed ad Dei Optimi Maximi gloriam, ad Catholicæ Religionis propagationem, & ad Christianæ Reipublicæ utilitatem pertinet; ut in hac fide Catholica omnes, qui Christi Ecclesiæ inserti sunt, illique nomen dederunt, instruantur; sequentes *Articulos*, seu *Constitutiones*, in *Synodo* conscriptas, salvis tamen prioribus Decretis, tam Diœcesanæ, quam Provincialium Synodorum, ac reliquis Ss. Ecclesiæ Catholicæ, inprimis vero Oecumenici, & Ss. *Concilii Tridentini* Præceptis, Sanctionibus, & Ordinationibus, ubi a Ss. Sede Apostolica justissimæ censuræ trutina examinatæ, & approbatæ fuerint, imprimi, & publicari curabimus, ut ad omnium æque notitiam perducantur. Omnes igitur Christianos, & præcipue Ordinis Ecclesiastici Viros, sicuti Catholicam Religionem profiteri, & pro illa etiam laudabili Sanctorum Martyrum exemplo vitam, & sanguinem profundere paratos esse decet; ita Salvatoris nostri Præceptis, qui pollicitus est, coram Patre suo eos sese agniturum, qui in hoc mundo ipsum confessi essent, & Sacrosancto *Concilio Tridentino Sess. XXIV. Cap. XII. de Reformatione*, adducti statuimus, ut in posterum nemo ad quamcunque Prælaturam, Canonicatum tam in Cathedrali, quam Collegiatis Ecclesiis, ad Parochiam Mansionariam, vel Vicariam, vel ad munus concionandi, priusquam solennem Fidei Professionem fecerit, ullo modo admittatur. Et quoniam experientia constat, tenella puerorum ingenia, quidquid in puerili ætate imbibunt, tenacissime retinere, & ad Præceptorum nutum atque exemplum sese conformare; statuimus, ut Scholarum Rectores, Magistri, Baccalaurei, & alii, qui pueros literis Germanice legendis, & scribendis, atque in Arithmeticis rationibus instituunt, ab Archi-Diaconis, & Visitatoribus compellantur, quo hanc Fidei Professionem faciant, ut securius, & tutius pueri illorum institutioni concredi possint. Inposterum etiam ad hujusmodi officia exercenda in Civitatibus non admittantur, nisi fidei Professionem faciant, atque etiam, si Ordinario visum fuerit, stipulata manu promittant, se nec libros lascivos, aut suspectos, illis prælecturos, aut quidquam contra Catholicam Fidem unquam docturos. Idem observari volumus de Fidei Professione in iis, qui Religionem aliquam ingredi volunt, idque, ut ante annum probationis fiat: cum indignum censeamus, ut, qui ad perfectiorem statum aspirant, de Fide, & Religione veluti dubios suos Superiores relinquant. Et hæc quidem Fidei Professio coram Nobis, vel nostro in Spiritualibus Vicario Generali, flexis genibus, & debito cum reverentiæ honore præstanda erit.

De forma Professionis Fidei.

CAPUT II.

Forma autem hujus Professionis nulla alia sit, quam quæ Bulla, sive Rescripto PII QUARTI Pontificis Maximi hisce, quæ sequuntur, verbis est comprehensa:

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet:

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, &c.

Nomina eorum, qui Fidei Professionem quovis in loco fecerint, Tituli item Beneficii, seu Parochiæ, sive Ecclesiæ, ad quam quisque promovendus, vel jam promotus sit, Episcopalis Cancellariæ regestis peculiaribus inserantur, nemoque sine Authentico Professionis Fidei Testimonio ad pos-

fessionem Prælaturæ, Canonicatus, vel Parochiæ Mansionariæ, Vicariæ admittatur.

De Concionatoribus.

CAPUT III.

QUi agris conserendis occupantur, in semine deligendo non postremam, imo præcipuam ferme curam habent, quod alias feracissimum, & bene excultum solum, ob seminis imperfectionem spem ferentis frustratur. Seminis autem perfecte vivacis tantam norunt esse vim, & efficaciam, ut terræ etiam qualitate non nihil resistente, ipsa cultura lætis culmis, ac aristis proveniat, & enascatur, fructu copioso abundet, & messe locupletet. Ut igitur in agro fidei apud populum nostræ Diœcesis similis fructus exspectari possit: præter Symbolum Fidei, quo Sacrosancta Romana Ecclesia utitur, & præter Articulos omnes in eo contentos, quos populus firmiter credet, vivido & vivifico Verbi Divini semine opus erit. Statuimus itaque, ut omnes Prælati, Parochi, & alii, ad quos munus docendi spectat, diligenter omnia dogmata Catholicæ Religionis populo summo studio, & cura, cum in publicis Concionibus, tum privatim etiam quavis commoda occasione proponant, & ut quam plurimos Christo lucrifaciant, perennem, & salutarem operam navent. Fieri enim non potest, quin ex assidua cultura in cordibus humanis seges læta proventura sit; cui pullulanti, & nascenti Misericors Deus rorem Benedictionis asperget, & fructum æterna beatitudine fœcundabit. Ad hanc rem & cumprimis ad prædicandi officium seligantur Viri Catholici, pii, graves, & maxime idonei, qui tam vita, quam doctrina populo præeant, & qui morum integritate, & cognitione Scripturarum Utriusque Testamenti, quam maximam in Vinea Domini facere conentur messem.

Quid docere debeant Concionatores.

CAPUT IV.

ARticulos de hominis justificatione; de Missæ Sacrificio: de Sacramentis: de invocatione Sanctorum: de veneratione Reliquiarum, & Imaginum: de Purgatorio: de Indulgentiis, & Votis: & si qui sunt alii, qui a scelestis Neotericis in dubium impie vocantur, Parochi fideliter explicent; quid credendum sit, doceant, prudenter etiam calumnias diluant Hæreticorum, qui Sacramenta, & Articulos Fidei, & Ceremonias Ecclesiasticas, & totum denique Cultum Divinum, ac Religionem Catholicam cum alias passim, tum præcipue ad imperitam, & nimis credulam multitudinem plebis indesinenter calumniari non verentur. Dum diebus Dominicis, & aliis diebus Festis Evangelica Historia populo legitur, Parochi, & Concionatores circumspecte quippiam ex controversiis pro Auditorum captu explicabunt. Quodsi Parochus ejus eruditionis non sit, ut dilucide, ac solide ejusmodi quæstiones tractare possit: satius erit ab ipso simpliciter veritatem, omissa disputatione proponi. Hortetur autem populum ad timorem Domini, ad Religionem Catholicam constanter retinendam: vel si Catholicus non sit, ad amplectendam eandem, ad bona opera exercenda, & ad pie vivendum: dehortetur contra ab omni scelere, flagitio, atque ab his maxime vitiis, ad quæ peculiariter homines suæ Parochiæ senserit propendere.

Ordo quis a Concionatoribus sit observandus?

CAPUT V.

PRædicationis in Ecclesia Dei munus præcipuum, ac pernecessarium cum magno administretur fructu, ac utilitate, si modo recte, & ex sincera charitate erga Deum, & proximum, & secundum præcepta, & exempla Sanctorum Patrum, qui hæc profitentes, fidei Catholicæ propagatinne plurimum Ecclesiæ contulerunt, exerceatur; necessarium esse duximus, Curatis omnibus, iis præsertim, qui parum moratæ plebis Rectores sunt, certum modum præscribere, quo ad utilitatem eorum, quos instruunt, ipsorum officium potissimum dirigatur. Idcirco statuimus, & ordinamus: ut Paro-

Parochi auditoribus suis præter Evangeliorum explicationem partes Catechismi Romani certis anni temporibus, & hoc quidem ordine, explicandas sibi sumant: A die Epiphaniæ ad Quadragesimam usque, decem Præcepta Dei: In Quadragesima de Pœnitentia, & Eucharistiæ Sacramento: Tempore Paschæ de Baptismo, & Confirmatione: Circa Festum Pentecostes de Oratione Dominica: Post Festum Trinitatis Symbolum Apostolorum. Et sic unius anni circulo reliquas Catechismi partes absolvant. Expedit etiam, ut doceant plebem Apostolicarum Traditionum, & Sacrarum Ceremoniarum ordinem, vim & institutionem: quo religiosius, & majori cum reverentia, omnes pietatis capaces illam excellentem harmoniam penitus cognoscant, & amplectantur. Indulgentiarum literas in omnibus passim Ecclesiis reviderí ab ordinariis Visitatoribus, & ad consolationem animarum a Parochis, & aliis Concionatoribus certo tempore, quod ex circumspecto Visitatorum arbitrio constituetur, ex Cathedra publicari, & promulgari jubemus. In genere autem ex Sacrosancti Concilii Tridentini Decretis statuimus, ut nemo, Nobis contradicentibus, prædicare præsumat.

De Concionatoribus Regularium.

CAPUT VI.

IDem quoque observandum est quoad Regulares ex Decreto Concilii Tridentini, quo etiam cautum est, ut nullus Regularis Canonicus, aut Monachus, cujuscunque ordinis, prædicare præsumat, ne in suis quidem Ecclesiis, nisi Superiorum suorum licentia, & morum, vitæ, & scientiæ examen, & approbatio præcedat. Qua in re longe utilis adhibenda erit cautio, ut eorum quilibet ejusmodi consensus apud Nos fidem faciat, & benedictionem petat. In aliis autem Ecclesiis, quæ Ordinum non sunt, præter concessionem suorum Superiorum, eamque recentem, & legitimam, sine licentia nostra nullo modo possunt prædicare. Monachi autem errones, qui, nomine solum Regulares, extra claustra, & obedientiam Religionum suarum hinc inde oberrant, & divagantur: Presbyteri item ejus conditionis sæculares (nisi sint Nobis noti) ne in Civitate, vel Diœcesi conciones faciant, sunt prohibendi. Ne Parochi, aut Concionatores sedulitatis, & laboris jacturam faciant, suoque munere sine fructu fungantur, quod fit, si plebs a Sacris, & concionibus absit: Præfectis, & Magistratui in omnibus Ditionibus nostris serio injungimus, ut tempore Concionum & Divinorum Officiorum, otiosam, & bibulam turbam a tabernis, e foro, & plateis abigant, & ut concionibus, & Divinis Officiis intersint, nisi legitimis causis impediantur, diligentissime hortentur, vel potius authoritate sua omnino curent.

Hortamur autem omnes alios, cujuscunque ordinis, vel status fuerint, ut in locis, & Dominiis sibi subjectis idem fieri curent. Id cum Christianæ pietati convenientissimum sit, omnino futurum, Nobis plane persuasum habemus.

A quibus Concionatores abstinere debeant.

CAPUT VII.

CUm homo omnis ad humanitatem, & bene dicendum natus sit potius, quam ad infigendum mordacis linguæ aculeum, aut ad inspergendam factis alienis labem; id præ cæteris Concionatores Religiosi, & sæculares meminisse debent: quos serio monemus, ut in suggestu a scommatibus, maledictis, & conviciis omnino abstineant. In confesso est enim, si semel, atque iterum ejusmodi dicteriis asperiorem infixerint morsum; vulnus aut difficillime persanari, aut, si sanetur, cicatricosum nihilominus relinqui locum, quod in publico convitia passi exacerbatiores magis ac magis reddantur, eosque odio habeant, quos veluti Patres, & salutis assertores, alias venerati fuissent. In quæstionibus controversis si mentio pro concione fiat, moderata linguæ temperies adhibenda, & cavendum est, ne temere convitia jactent, sed salva Catholicæ uni-

unitatis veritate charitatem, & benevolentiam erga omnes præ se ferant. In reprehendendis criminibus gravitatem adhibeant, & prudentem aliquam vehementiam, iracundiæ omnis expertem, & vitia quidem redarguant sinluni, neminem autem unquam nominatim perstringant, nec ullo signorum genere detegant: nullum ordinem, statum, aut tribum asperius appellent, multo minus aperte & nominatim vel Ecclesiasticum, vel Civilem Magistratum reprehendant. Nocturno tempore nemini liceat concionari, nec, dum die habetur Concio, in eadem Ecclesia clara, vel submissa voce Missæ legentur, vel Horæ Canonicæ decantentur, nec Baptismi Sacramentum eadem hora, nisi necessitate aliud exigente, administretur, vel quidquam aliud agatur, quod Concionatorem ipsum, vel Auditores turbare possit.

Si Concionator errores aut scandala in populum disseminare deprehendatur, aut alius Sæcularis, vel Regularis, contradicentibus Nobis, prædicare præsumat, iis sine mora conciones interdici mandamus.

Quales Libros Parochi habere debeant?

CAPUT VIII.

UT Rectores Ecclesiarum secundum sanam Scripturæ intelligentiam Verbum Dei annuntient, librorum vere Catholicorum honesta supellectili instructos esse eos oportet: Statuimus igitur, & mandamus, ut omnes Parochi præter *Sacra Biblia* unam, & alteram Postillam Catholici Scriptoris, qualis est *Thomæ Stapletoni*, *Ludovici Granatensis*, *Jacobi Feuchtii* &c. &c. *Catechismum* item *Concilii Tridentini*, *Summam Sylvestrinam Francisci de Victoria*: *Doctoris Navarræ Rationale Divinorum Officiorum*. *Directorium audiendi confessiones Polanci*; & Authorem præterea approbatum, qui fidei tractet controversias, sibi comparent: neque alicui Parochiam credi volumus, qui aliquos saltem prædictorum librorum non habeat. Curæ autem erit Nobis, ut apud Bibliopolas Nissenses tales libri venales reperiantur; ne apud Parochos ob penuriam exemplorum excusationi ulli supersit locus. Parochi villarum, qui legitimo impedimento tempore pomeridiano Christianam doctrinam, & Catechismum juventutem docere non possunt, ante concionem Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam: post concionem Symbolum Apostolorum, alio vero tempore Præcepta Decalogi, quinque Præcepta Ecclesiæ articulata voce recitent, & juventus præeuntem imitetur, & paulatim addiscat.

De Proclamationibus post Concionem.

CAPUT IX.

INdecorum, quinimo ineptum est, Sacra profanis misceri. Huic, ut salubri occurratur remedio, Statuto nostro expresse, & serio cavemus, ne proclamationes fiant in templis quarumvis rerum; quæ ad sæcularem magis negotiationem quandam, quam ad Ecclesiam pertineant: ut sunt: venditiones domorum, agrorum, & ejus generis etiam leviorum.

De Lectionibus Sacris.

CAPUT X.

COnsueverunt Medici peritiores in periculosis, & acutis morbis omni cura variarum medicinarum compositiones, ex artis suæ penetralibus depromptas, in promptu habere, ut contumacium morborum lethalem vim frangant, usu medicinæ præstantis arceant, aut corpus jam ægrum restituant sanitati. Id in hæresum quoque morbis, ubi cum corpore anima in periculo versatur, faciendum esse, Ss. Concilium Tridentinum censuit: cujus Decretis insistentes statuimus, ut a Parochis quidem ubique pro concione Evangelium explicetur, Fides Catholica doceatur; apud Ecclesiam vero Cathedralem, tanquam in loco ob majorem frequentiam Prælatorum, Canonicorum, aliorumque Sacerdotum magis celebri & honorato, singulis septimanis bis, vel semel ad minus legatur. Lectio Theologica, qua controversi

versi articuli hujus temporis explicentur, & Adversariorum argumenta, Catholicorum dogmata impugnantia refutentur, & velut antidotus præsentissima veneno sectariorum opponatur. Hora lectionis ea præfigatur, quæ Vicariis Mansionariis, & reliquis Sacerdotibus, & Clericis in psallendis Horis Canonicis, & Cultui Divino in Ecclesia, nullum afferat impedimentum.

In Schola Civitatis nostræ Nissensis, ubi propter Seminarium Clericorum, & Pædagogium Nobilium secularium major est Scholasticorum numerus, & frequentia: præter Lectiones controversiarum, casuum etiam conscientiæ Lectio bis vel ter in septimana secundum captum auditorum adjiciatur.

Abbates Wratislaviæ commorantes, Fratres suos, qui nec in Seminario nostro Nissæ, nec in aliqua Academia student, ad Lectiones in Insula Wratislaviensi audiendas mittant. De reliquo omnes Abbates juxta antiquas consuetudines, & Statuta Provincialia, & *Concilii Tridentini Decretum*, in suis Monasteriis, & Conventibus Magistrum Theologiæ, qui Sacram Scripturam interpretetur, alant, ut suo tempore ex ipsorum gremio idonei ad Monasteria gubernanda, aut Ecclesias Parochiales regendas inveniantur.

Sed & Catechismum Parochi, maxime in populosis oppidis, & locis, vel mane, vel a prandio doceant: vel certe advigilent, ut Ludimagistri, & Pædagogi in Scholis pueris fidei Rudimenta sedulo inculcent.

De Libris.

CAPUT X.

CElebrium Rerumpublicarum Historici præter cætera laudabiliter constituta, hoc non in postrema posuerunt laude, quod scurriles libros ob dicacitatem & ingenii virulentiam urbe sua interdixerint; ne illorum lectione castis, & honestis civium moribus aliquid venenatæ mordacitatis instillaretur. Eandem enim cautionem adhibendam in moribus, & vita censebant, quam pestis contagiosa lue sæviente, alii naturæ ductu ad conservationem sui adhibere consueverunt: cujus ut sævitiam effugiant, antidotis ex variis terra nascentibus utuntur, & fructus, odores, liquores, pesti specifica vi adversantes, ab extremis Indis petunt; inprimis vero cavent, ne in loco infecto commorentur, cum ex aëris contagiosi attactu nihil nisi certum veneni periculum, & mors ob oculos versetur. Hanc industriam Nos quoque imitari æquum est, ut & morum honestatem, vitæque integritatem, populo Christiano dignam, in Diœcesi nostra conservemus: arceamus autem potissimum ea hæreticorum librorum venena, ex maledici, & blasphemi profecta spiritus suggestione, quæ peste eo nocentiora sunt, quo magis præcipuam humanæ essentiæ partem, animam videlicet, invadunt, ac æternæ damnationi, & cruciatibus obnoxiam reddunt. Remedium autem vix ullum efficacius reperitur, nisi ut infelicissimæ hujus infectionis occasio evitetur: quod fiet, si Concionatores, & Parochi sedulo invigilaverint, ut hæreticorum libri improbatæ lectionis extirpentur: sicut Nos vigore hujus Constitutionis serio omnibus mandamus, inprimis vero Clericis, qui populum docent, ne libros ejusmodi apud se retineant, aut alios suæ commissos fidei habere patiantur: neque illos libros internoscere difficile erit, cum jam pridem in certum catalogum relati, & a Patribus *Ss. Concilii Tridentini*, ac a Pontificibus Maximis damnati fuerint; quod Ss. Sedes Apostolica videret, omnes lucubrationes, ex Hæreticorum prodeuntes officina, perennes esse fontes, qui perpetuum scaturiunt virus, & instar aconiti succum proferunt lethalem. Hujus præcavendi causa iterum mandamus, ne Prælati, & Curati ullo modo in locis eorum jurisdictioni subjectis, eos importari, aut publice vendi, aut quovis modo in fidelium manus devenire patiantur. Qui monitis obsecundare noluerint, ii Commissariis, & Officialibus denuncientur, ut contumaci licentiæ huic opportunum frænum injiciatur. Et ne ignorantiæ sit excusatio, operæ pretium erit, catalogum

logum

logum librorum prohibitorum singulis annis Nissæ in convocatione Parochorum post Ss. Paschæ festivitatem; per Archidiaconos vero Archipresbyteris, & per hos reliquis subjectis Parochis in suis congregationibus, quas certis anni temporibus habere tenentur, publicari. Nemo etiam Curatorum propria authoritate ad ejusmodi librorum lectionem accedat, sitque memor gravissimarum Constitutionum, quæ a JULIO TERTIO, & PAULO QUARTO, aliisque Romanis Pontificibus, fel. rec. hac de re editæ sunt. Quod si quis damnatæ illius lectionis libros aliquos scienter apud se retinuerit: intra octodecim dies a fine hujus Synodi, sub pœna & mulcta arbitraria Visitatoribus ordinariis tradi volumus.

De Parochis.

CAPUT XII.

Qui in civilibus vitæ humanæ actionibus, muniisque gubernandis prudentiam consultricem adhibent, eo respiciunt maxime, ut rebus gerendis dignos, & idoneos præficiant; rati hoc valde opportunum felicis successus medium esse, & imperitos, parvique judicii homines plus sæpius detrimenti, quam commodi publicæ rei afferre.

Id in Ecclesiæ negotiis similiter ut observetur, cum magna æquitate, ac usu maximo conjunctum censemus. Sicuti igitur in tota passim Diœcesi exactissimum habere delectum volumus, dum animarum cura sæcularibus Sacerdntibus credenda est, ut præstantiorum, potiorumque habeatur ratio; ita similiter in Monasteriorum Parochiis hanc desiderari circumspectionem novimus; ideoque ex *Ss. Concilii Tridentini* præscripto sancimus, ut occurrente vacatione Parochialium, quæ juris Patronatus Abbatiarum, aut alias Ecclesiastici fuerint, servetur ad unguem, quod salubriter constituit idem Concilium Tridentinum *C. XVIII. Sess. XXIV.* Vers. *Si vero juris Patronatus*: In Beneficiis autem curatis, unitis Abbatiis, aut aliis Regularium Monasteriis, servetur Decretum ipsius Concilii *C. VII. Sess. VII.* atque *Constitutio PII V.* fel. rec. *de Vicariis perpetuis.* Si vero ipsismet Monasteriis, aut domibus Regularium cura animarum immineat, observandum utique esse, quod habetur Decreto *Cap. XI. Sess. XXV. de Regularib.* Nulli autem Parocho, vel Rectori Ecclesiæ admisso, & approbato, suam Parochiam, Beneficium, Ecclesiam sine licentia nostra expressa deserere, & alio migrare liceat. Monachi vero, vel Regulares, cujuscunque sint ordinis, aut status, rejecti a suis Abbatibus, Superioribus, vel Prælatis, Paræcias sub aliis non obtineant, nisi causam dimissionis in scriptis legitimam probent. Meminerint autem Abbates, ne Fratres suos jam Professos, licet inobedientes, aut etiam rebelles, ex Monasteriis ita dimittant, ut neglectis votis, sæcularium vivendi morem sibi assumere ausint: sed juxta Ordinis sui Regulam digna animadversione in viam revocent, vel contumaces, addito vitæ, ac morum vero testimonio, ad aliud Monasterium Ordinis ejusdem dimittant.

Eam si habet negotiorum multitudo peculiarem veluti vim in plerisque humanis rebus; ut varietas, & copia accuratam, quæ alias adhiberi poterat, diligentiam excludat, aut torpidiorem reddat; multo magis in Ecclesiasticis muniis id usu venire certo constat. Bene igitur cum Ecclesiis agi arbitramur, si unica ab unico Rectore, curam animarum habente, pie, fideliter, & sufficienter gubernetur. Occasio alicujus incommodi ut evitetur; volumus, ut nemo plures Ecclesias Parochiales etiam juris Patronatus obtinere possit, quamvis earum fructus valde tenues existant, nisi a Sede Apostolica dispensationem obtinuerit: cum multitudo segniora efficiat officia, & necessum sit, quosdam subditos aliquot Dominicis diebus prædicatione Verbi Dei, & Ss. Missæ Sacrificio, & Sacramentorum administratione negligi, & defraudari.

De Archi-Diaconis, & quod præcipuum eorum in Visitatione officium esse debeat?

CAPUT XIII.

Boni Pastores præter eam, quam adhibent curam, ne oviculæ pascuis commodis, ac pabulo sufficienti destituantur, sylvarum quoque latebras indagare, & perscrutari soliti sunt, an lupus aliquis in insidiis ibidem lateat, qui prædæ causa gregem invadere, & oves rabido dentium morsu dilaniare possit; cognita enim luporum vicinitate Pastores diligentius excubias agunt, canum custodias adhibent, & malum a grege arcent,& avertunt. Parem sedulitatem, imo accuratiorem ab animarum Pastoribus requiri, & Salvatoris nostri admonitio, & ipsa ratio docet. Idcirco statuimus, ut Archidiaconi in suo quisque Archidiaconatu, Parochos Catholicos & obedientes non solum visitet, lepram a non lepra dijudicet, & Christi, ejusque Ecclesiæ Catholicæ insertas oves a sectariis secernat,& tueatur; verum etiam lupis illis pro viribus omnem in gregem Dominicum irruendi præcludat vigilanti oculo commoditatem. Opportunum erit hac de causa, Archidiaconatuum Ecclesias, & Paræcias annotare, quæ & quo tempore a Fidei Catholicæ unitate desciverint, cujus jurisdictioni in temporalibus subjecti sint, quam sectam Lutherine, Calvini, aut Schwenckfeldii &c.&c. amplectantur. Ad hæc an Parochiani omnes ea sectariorum lue,& luporum morsibus infecti sint: an aliquibus pestiferum vulnus persanari, & ex famelicis faucibus bestiarum eripi possint. Ita enim jacula prævisa minus ferient, & notæ Sectariorum latebræ minus extimescendæ erunt: quin contra, circumstantiæ certa consignatione exhibitæ, ad defendendum, tuendum, & augendum ovile, magnum adjumentum præbebunt.

De Scholis.

CAPUT XIV.

Julianus Imperator, magnus ille apostata, & acerrimus Christianorum persecutor, omnem Christi doctrinam radicitus evellere, & extirpare volens, callidissimum reperit inventum; & in toto Romano Imperio Christianis Scholas interdixit. Animadvertit astutus veterator, frustra adultiores, & constantis ætatis homines dogmate imbutos esse, si juventutis institutio tolleretur. Quo enim fundamento niti debebat Religio, si illud dirueret, brevi temporis spatio, maximam doctrinæ Christianæ jacturam in Christiano populo futuram, argutis oculis prospiciebat. Neque res humanæ rationis calculo, successu fuisset destituta; nisi idem apostata Julianus, qui ex Persico rediturus bello, funera crudeliter voverat Christianis, & excidium minatus erat; in conflictu sagitta lethaliter vulneratus, cœlos aspiciens, & impiis his verbis: *Vicisti Galilæe*, sermonem ad Christum convertens, crudelem animam efflasset. Evidentissima igitur Scholarum necessitas,vel Nobis tacentibus suadet: idque etiam hac Constitutione sancimus, ut tanti ædificii tam in Ecclesiastica, quam Politica Republica fundamentum primum ubivis conservetur, & opportunus ad id in civitatibus, oppidis, & pagis etiam majoribus, ubi prius non sit, eligatur locus, & hæc prior adhibeatur cura; secundaria, ut in Scholis habeantur Præceptores Catholici, probatæ vitæ, ætatis justæ, eruditionis, ut locus & officium exiget, sufficientis. Hique cum ad id muneris eliguntur, fidei Professionem juxta Constitutionem Sanctæ mem. PII Vti, & Decretum a Nobis superius editum, emittant: Iis mandamus serio, ut unum, eundemque Catechismum Petri Canisii prælegant, cum variis Authorum Catechismis ingenia puerorum confundantur. Universim Scriptoribus Catholicis solummodo locum in Scholis concedimus, suspectos autem omnes plane proscribimus, & perpetuo exilio mulctamus. Nam ut Theologica omittantur, plerumque etiam Grammatici, Dialectici, & Rhetorici libri, a Sectariis vario errorum cumulo contaminati in lucem prodeunt, unde infectionis periculum imminet juventuti: Superiorum inspectio, a quorum voluntate in assignandis prælectionibus, & Authoribus probatis,

Præceptores nunquam recedent; huic malo occurret, & salutarem manum adhibebit. In Germanicis Scholis idem Catechismus germanice proponendus, & explicandus est.

Porro Præceptores diebus Festis, & maxime Dominicis, hora aliqua conveniente Symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Decalogum, Præcepta Ecclesiæ, & alia, quæ in Catechismo continentur, pro captu, & ingenio puerorum pueris, qui literas non didicerunt, explicent. Atque huic negotio in oppidis, & pagis Pastores, ac Sacellani, aut Clerici, Scribæ, aut alii ad hoc idonei incumbant. Prælati Ecclesiarum tam Cathedralis, quam Collegiatarum, & Monasteriorum, subditorum suorum filios ad Scholas Hæreticorum mitti serio prohibeant, eosque potius Catholicis Præceptoribus instruendos mandent tradi. Plurimi inopes, cum numerosa prole abundent, quorum indoles magnum in literis progressum pollicetur, ac paupertas parentum, quo minus ad frugem perveniant, & emergant, filiis obstaculo sit: hortamur omnes Ecclesiastici ordinis Viros, aliosque ex bonis Ecclesiasticis viventes, ut ipsi in tanta necessitate Ecclesiæ, & Religionis Catholicæ juvandæ commoditate, promptos, hilares, ac liberales se præbeant, & pauperum, & vilioris conditionis hominum filios in studiis liberaliter juvent. In primis ferme Rudimentis literarum indoles quemque commonstrabit, an ad graviores disciplinas idoneus videatur. Si ad altiora aspirantes in mediis subsistent, vel id non infrugiferum erit. Visitatores cum alias visitant, Scholas non prætergrediantur: idem faciant sæpius, quibus ex officio id peculiariter incumbit.

De Librariis.

CAPUT XV.

NOn liceat cuivis, de rebus Fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ pertinentium, quidlibet ulla ratione scribere, vel imprimere, vel impressos libros divendere, aut apud se retinere, aut scripta etiam communicare, sine Superiorum Ecclesiasticorum licentia, & examine, ac nostra approbatione (quæ in fronte, vel fine libri scripti, vel impressi apponenda est) sub pœna anathematis, ac arbitraria pecuniæ, & amissionis librorum. Similiter nec Librariis, Bibliopolis, & Typographis concessum sit, in nostras Ditiones ullos Sectariorum libros importare, advehere, & ibidem exponere venales. Quocirca vetustiorum Provincialium Synodorum exemplo statuimus, ut singulis annis ab iis, quibus munus visitandi incumbit, vel quibus Nos hoc committimus, Bibliopolarum libri venum expositi visitentur. Quilibet autem Parochus apud suæ Parochiæ Patresfamilias caute inquirat, an libros hæreticos in suis domibus habeant, & si quos deprehenderit, Visitatoribus, vel Nobis significet.

Ne in locis, jurisdictioni Ecclesiasticorum subjectis, dissensionis, & perfidiæ spiritus disseminetur, injungent omnes suis Præfectis, ut quoad ejus fieri potest, neminem jus Civitatis acquirere, aut in Senatum cooptare sinant, aut ad officia honoratiora admittant, qui non prius, se Ecclesiæ obtemperaturum, receperit.

DE CULTU DIVINO, ET ECCLESIIS.

CAPUT I.

CUm omne illud, quod in Templis manufactis agitur, totum in nobis spirituali reædificatione compleatur: ipsaque Domus Dei in terris constituatur, ut in ea fidelium suorum exaudiat preces, visitet animum, excitet affectum, suæ gratiæ surroget auxilium, & Nominis conservet cultum; merito sane ejusmodi locorum dignitatem, & reverentiam pro viribus tuemur. Et quoniam compertum est, non raro Ecclesias sine Antecessorum nostrorum licentia, ac sine ulla dote ædificatas esse, quæ sartæ tectæ conservari, & pro decore Domus Dei exornari nequeunt; Statuimus, ut nulla Ecclesia de novo inposterum a quocunque, quan-

quantumvis pio ducatur zelo, absque permissione nostra, exstruatur. Cum vero ex nostra licentia constituenda fuerit, fidelium in hac Diœcesi auctior numerus, & insignis, ac manifesta utilitas novam erigi Ecclesiam veluti cogeret; ad hanc situs decens, honestus, & populi capax deligendus erit, ab aliis ædibus tantum distans, ut commodo circumiri spatio possit: Altare vero majus Orientem versus in ea constituatur. Ante dotis vero assignationem sufficientem, ullum construi Templum prohibemus: quia enim ad rem Divinam faciendam, & cultum peragendum, conservandam etiam ipsam Ecclesiæ structuram, redditibus opus est; ne, si his careat Ecclesia, posteaquam ædificata, & consecrata fuerit, in profanum usum vicissim converteretur. Domicilia nostra maximis sæpe sumptibus exornare, & aeris intemperiem, ac injuriam arcere consuevimus: majorem adhibemus solertiam ad corporis deperditas, aut labascentes vires recuperandas: quanto æquius est, in ædibus Deo constructis, & dedicatis fieri, in quibus pretiosissima salutis nostra pharmaca conficiuntur, ipsa nimirum Sacramenta administrantur, animæ Dei Verbo pascuntur; ut nimirum integræ ab omni detrimento, & injuria conserventur. Et Collegiatas, vel alicujus Monasterii, vel Prælati ruinosas, vel collapsas Ecclesias, Capitula, vel Prælati earum; Parochiales autem instaurentur ex fructibus & proventibus, ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus: qui (*) non fuerint sufficientes, omnes Patroni, & alii, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt, aut in eorum defectum Parochiani opportunis mediis reficere, & restaurare cogantur, quacunque appellatione, exemptione, vel contradictione remota, quemadmodum opportune sancitum est Decreto *Tridentini Concilii Cap. VII. Seß. XXI.* Ab iisdem nundinationes, & mercatus Laicorum arceantur: accessus, in villis præsertim, muniatur, ne brutis animalibus ullus pateat ingressus: & eo tempore, quo Divina celebrantur officia, aut conciones ad populum habentur, deambulationes, nugæ, & risus minime tolerentur, ut Domus DEI domus orationis & videri, & dici vere possit.

Non sine dolore intelleximus, quasdam Ecclesias, & Oratoria publica in profanos usus converti, ita ut in iis deponantur, quæ ejusmodi locum minime decent, utpote ligna, asseres, cementum, grana, arma bellica, &c. Hæc ut deformitas tollatur, ex omnibus Ecclesiis omnino hujusmodi amoveri, aut alias opportune accommodari mandamus, ne Domus Dei suo decore destituatur. Quod si in villis, præter Ecclesiam, nullus reperiatur ad arma bellica asservanda locus, in secretiorem aliquam Ecclesiæ partem, ne in conspectu sint, poterunt reponi. Nemo etiam absque dote idonea, & licentia nostra, Oratorium aliquod publicum constituat.

Ciborium picturis Sacris ejusmodi exornetur, quæ populum doceant, in eo Venerabile Sacramentum Corporis Christi asservari, & quæ ad adorandum incitent. Lychnus olei in lampade, vel candela accendatur, ad minus tempore Divinorum officiorum, si tenuitas proventuum non fert, ut perpetuo ad honorem tanti Sacramenti ardeat.

Curati omnes certum aliquem locum ad confessiones excipiendas in Ecclesiis suis constituant, neque is retro Altare, aut in obscuro aliquo Ecclesiæ angulo existat.

Suggestus pariter, ex quo Conciones ad populum habentur, opportune, & decenter per Vitricos Ecclesiæ, Parocho monente, erigatur.

De Altaribus.

CAPUT II.

Cum plerique Beneficiatorum, piarum obliti fundationum, Altaria sua, ornamenta, sacramque supellectilem vel negligant omnino, vel minus æque curent, minusque instructam, aut

(*) *Supple*: si.

aut ornatam habeant; mandamus, ut intra tres menses post hujus Synodi publicationem, ornamenta sacra Beneficiati reficiant, & Altaria exornent, prout honestas, & loci pietas postulaverit: alioquin per alios, Beneficiatorum tamen impensis, cavebitur, ne quid indignum patiatur Domus Domini: in quem usum & fructus arrestare licebit. Idem faciendum de domibus Beneficiatorum, ut tempestive instaurentur, perpetuoque, usufructuariorum sumptibus, conserventur in debito suo statu; sic tamen, ut habeatur ratio proventuum, ne, plusquam par est, sese gravari Beneficiati conquerantur.

De supellectili Ecclesiarum.

CAPUT III.

PAtresfamilias, civilitatis, & munditiei in re domestica studiosi, supellectilem etiam mundam amant; nec satis censent, reliquam domum cœnaculis, & cubiculis exornatam esse, nisi mundities in utensilibus appareat. Non absimili modo Nos quoque æquum censemus, ut in re sacra administranda, præter templi structuram, arasque affabre, Sculptoris, & Pictoris, aliorumve Artificum manu præparatas, & devotioni accommodatas, supellex quoque Ecclesiæ munda, & nitida servetur. Quare in Ecclesia Cathedrali, Collegiatis, & Monasteriis Sacristanis, in Parochialibus vero Parochis curæ erit, ut corporalia, & purificatoria, quæ ubi aliquando ob frequentem communionis usum immunda fuerint, a Clerico, saltem Diacono, laventur, in vase ad hoc peculiariter destinato; postea vero Monialibus dentur, ut purius lavent. Ubi Moniales non sunt, dentur alicui honestæ matronæ; quod si vetustate attrita fuerint, in cineres concrementur, qui in Sacrario, in locum peculiarem projiciendi erunt. Quæ nova substituuntur, ea ex purissimo, & mundissimo linteo fiant, & in medio acu non pingantur.

Monemus omnes, quibus Ecclesiæ commissæ sunt, ut paramenta, & ornamenta omnia, ad Ecclesias spectantia, ut sunt: Cruces, vexilla, thuribula, vasa aspersoria, imagines, sive sculptiles sint, vel depictæ, pulvinaria, mappas, seu vela, calices, & patenas, manutergia, capsulas, ampullas, corporalia, superpellicea, albas cum stolis, manipulis, casulis, fimbriis amictis, Monstrantiis, & quibuscunque aliis, ad cultum Divinum, & ministerium pro Sacerdotibus necessariis, recte, munde, & tute conservent, eademque reficere, & augere studeant. Vestes Sacerdotales, & ad cultum Divinum benedictæ, in profanos usus non convertantur; sed ex antiquis casulis, dalmaticis, & pluvialibus, pulvinaria, bursæ corporalium, coopertoria librorum, reliquiarum, antipendia, & alia hujusmodi fiant. Et quæ non sunt consecrata, consecrentur adhuc, reparentur vastata, & destructa, atque diligenter prospiciatur, ne rodantur per mures, vel per vermes. In Sacristiis habeantur cistæ, & almaria ad hæc sufficientia, & munda, & recte disposita. Si aliquid paretur novi, non prius sacris adhibeatur usibus, quam ab Episcopo, vel ejus Suffraganeo benedictum fuerit. Nullæ imagines, quæ imperitæ plebi ad obscœna magis, quam ad devotionem, & pietatem incitamentum præbent, in Ecclesiis statuantur. Quæ vero antiquitate videntur esse consumptæ, renoventur; mutilæ autem, & truncatæ, aut reparentur, aut tollantur, neque in Processionibus publicis hujusmodi deformes imagines circumferantur.

Sancta antiquitas organorum concentum, & instrumenta musica in Ecclesiis ad meræ devotionis, & pietatis usum haberi jussit; nihil igitur sæculare, vanum, aut amatorium, organistæ atque musici unquam sonent, aut cantent.

Cœmiteria, fidelium dormitoria, ne in vanos, & seculares convertantur usus, tuto claudentur; ne quadrupedibus pateat ingressus: atque in eorum medio, ubi loci commoditas tulerit, Crux erigatur.

Baptisteria serventur munda, caute clausa, ac ita parata, ne aqua effluat, habeantque opercula non spurca, sed honesta, ornata, & aliquo colore depicta.

picta. Rector etiam Ecclesiæ claves ad Baptisterium solus custodiat, & nemini concredat.

Aquam benedictam, quæ singulis annis, adhibitis Oleis Sacris renovanda est, ex Baptisterio nemini dent, vel concedant, postquam Sacrum Chrisma est admixtum; cum notorium sit, homines sæpissime iis ad superstitiones, fascinationes, & maleficia horrenda abuti.

De Sacramento Baptismi.

CAPUT IV.

CUm Ceremoniæ, quæ in Sacramenti Baptismatis administratione adhiberi solent, ab hæreticis rideantur, eamque ob causam nonnulli in baptizandis infantibus easdem prætermittant, aut ad libitum mutent; mandamus omnibus Curatis, & Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, ut quando antiquissimos Ecclesiæ ritus in Baptismo parvulorum exhibent, sicuti eos sancte observari volumus, nonnunquam brevem aliquam catechesin de eorum origine, institutione, seu fine, ad susceptores, & astantes faciant, maxime eo loco & tempore, ubi & quando aliquem contemptum & horum rituum, & Latinæ linguæ, in qua peraguntur, oriri posse probabiliter subvererentur. Parochus cum honore & reverentia Baptismum conferat, diligenterque advertat, ut unus tantum Patrinus, vel ad summum unus & una admittatur, qui infantem de fonte levent, inter quos spiritualis cognatio contrahitur, ut *Concilium Tridentinum in Cap. II. Seff. XXIV.* habet. Et quia in hac tota Provincia a multis jam annis usitatum est tam apud Nobiles, quam apud plebeios, ut ad infantum suorum Baptisma quamplurimos invitare soleant: diligenter Parochi sciscitabuntur, quos ex illis pro veris Patrinis habere velint, eosque in librum, quem peculiarem ad hoc habere tenentur, una cum nomine infantis, Patris item & Matris, & certa anni ac diei consignatione annotabunt. Advertent autem, ne Baptismi formam immutent, aliquid addendo, minuendove; eandemque obstetrices, quæ aliquando, dum Sacerdos tanta celeritate adesse non potest, & mora periculo non vacat, infantes baptizant, doceri curent. Quod si infans in necessitatis articulo ante baptizatus, ad Ecclesiam deportaretur, & dubium esset, an obstetrix rectam Baptismi formam observasset, eum nonnisi adjecta conditione baptizent: nimirum: *Si non es baptizatus, ego te baptizo In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Adhortentur Curati suos Parochianos, ne infantes ad Sacrum Baptismi fontem, & lavacrum deferendos diu detineant; sed quantocitius baptizare curent, nec ullo modo ultra octavam diem Sacramentum, tam ad salutem necessarium, differri patiantur. Præterea Susceptores, seu Patrinos infantis erudiant de ipsorum officio: quod baptizato, tanquam filio spirituali, impendere, & Christianæ Religionis rudimentis fideliter imbuere teneantur. Nec permittant illis ridicula, vel gentilium, & impiorum hominum nomina imponi; sed eorum potius, quorum fidem, & virtutem Christianam in cœlis jam dudum novimus esse remuneratam.

De Confirmatione.

CAPUT V.

QUandoquidem illis, qui a Christo Rege in militiam conscripti, & adversus spirituales nequitias, & tenebrarum potestates, dum vivunt, continuo pugnare coguntur, salutariter provisum est per Confirmationis Sacramentum; quo fortiores, & confirmatiores ad profitendum Nomen Domini JESU CHRISTI efficiantur: illud sane cum devotione amplectendum est. Singulis itaque annis opportunis temporibus, & maxime, si fieri potest, circa Festum Paschæ, & Pentecostes Dominus Suffraganeus ad celebriores, & magis populosas Civitates se conferat, & id Sacramentum administret: per Parochos autem populus de dignitate & præstantia hujus Sacramenti prius erudiatur, quem & ad eam Civitatem certa præscripta die evocare Parochi debent. Quo vero majori cum fructu, & utilitate hoc Sacramentum a fidelibus percipiatur, omnes

Curati adultos admoneant, ut nonnisi post peccatorum suorum confessionem, & si placuerit, Eucharistiæ sumptionem, ad Confirmationis Sacramentum accedant. Infantes rationis impotes, & qui ad septimum ætatis annum nondum pervenerunt, non confirmentur; nisi rationabilis aliqua causa contrarium suadet; quod confirmantis prudenti arbitrio relinquitur. Observabunt etiam, ne confirmandi absque Susceptore, vel Patrino compareant, qui dextra suscipiat, confirmandum teneat, offeratque Episcopo administranti hoc Sacramentum. Admonendi etiam sunt, ex Confirmationis Sacramento inter confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem, cognationem spiritualem contrahi, & Sacramentum hoc, sicut Baptismum, reiterandum non esse.

De Eucharistia.

CAPUT VI.

CUm Divinum illud, & admirabile Sacræ Eucharistiæ Sacramentum, panis Angelorum, animarum nostrarum salutare medicamentum, Viaticum salutis æternæ, & pretiosum futuræ gloriæ pignus, summa cum religione, & cultu administrari debeat: & a fidelibus participari tanto frequentius, quo majori cum dispendio animæ illius usus intermittitur; Idcirco Parochi, omnes laicos homines utriusque sexus adhortabuntur, ut Sacrosanctam Eucharistiam, nisi legitimum adsit impedimentum, ad minimum quater in anno, in Pascha quidem ex præcepto; in Festis vero Pentecostes, Assumptionis Beatissimæ semper Virginis Dei Genitricis MARIÆ, & Nativitatis Domini nostri JESU CHRISTI, ex pia devotione sumant. Licet autem ab initio Christianæ Religionis aliquando unius, aliquando utriusque speciei usus fuerit; progressu tamen temporis Sancta Mater Ecclesia, gravibus & justis causis adducta, consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit. Quoniam vero ex indulto quodam a felicis record. PIO PAPA QUARTO concesso Regno Bohemiæ, cui Provincia hæc & Diœcesis Wratislaviensis incorporata est, laicis Calicis usus sub certis forma & conditionibus permissus fuit; quæ tamen in ejus exhibitione, quantum experimento comperimus, non servantur, seu a communicantibus implentur: nec plerumque usus hujusmodi recte aut decenter, ut deberet, a Sacerdotibus administratur; idcirco Nos Sanctæ Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ veterem generalem, atque approbatam consuetudinem, quoad, Domino suffragante, poterimus, servare, & restituere cupientes, Dilectis Nobis in Christo Scholarum Rectoribus & Magistris, præsentis Decreti tenore præcipimus, & mandamus, ut, quos instituunt, vel erudiunt Scholares in Scholis Parochialium Ecclesiarum, ad unius speciei usum sedulo adhortentur, & suo, aliorumque exemplo assuefaciant, & fideliter de ejus veritate pro captu eorundem informent: & quia parentes, & propinqui Scholarium a Communione unius speciei filios subinde retrahere solent, Parochus, & Scholæ Magister, communicatis consiliis, cum parentibus, & propinquis agant, eosque diligenter, & benigne admoneant, ne huic ordinationi, quæ inter cætera ad ipsius scholasticæ disciplinæ conformitatem retinendam plurimum facit, contradicant. Quod tum obtinebunt facilius, ubi illos accurate docuerint, ex fide Catholica esse, tantum sub una, quantum sub utraque specie contineri, ac ita Sanctam Ecclesiam semper credidisse. Parochi etiam & Confessarii in audiendis confessionibus, confitentes, ubi opus erit, de veritate hujus Sacramenti, & legitimo ejus usu instruant, eisque sedulo inculcent, magis necessarium, & tutius esse, ut se religiose, & antiquissimæ consuetudini Sanctæ Matris Ecclesiæ accommodent, quam ut paucorum Neotericorum, non recte utentium, exemplum perperam imitentur. Omnes jejuni, parati, ac ab omni prius peccati letiferi sordibus per confessionem expiati, ad hoc Sacramentum accedant, admoneanturque universi a suo quisque Parocho, ut in Sacramenti Eucharistiæ dispensatione astantes, genua flectant, atque pio cordis affectu Sanctissimum

ſimum hoc Sacramentum adorent. Ad infirmos Venerabile Sacramentum, una ad minimum Hoſtia in Ciborio relicta, deportetur debita cum reverentia, luminaribus videlicet accenſis, & ſigno campanulæ adhibito : Sacerdos vero ſtola, & ſuperpelliceo decenter ornatus, inter eundum Pſalmos recitet, moneatque Parochianos ſuos, ut illud devote comitari non intermittant; neque properanter, ſed moderato & gravi inceſſu progrediatur. Et cum Summos Principes advenientes, ſummo honore excipere, & comitatui nos adjungere ſoleamus; ſummum quoque honorem huic Sanctiſſimo Sacramento, in quo Rex Regum præſens eſt, ut exhibeamus, recta ratio, & Sacri Canones nos docent. Quocirca diligentem operam dabunt omnes ii, ad quos hujus Sacramenti adminiſtratio pertinet, ut in iis Eccleſiis, ubi fieri poteſt, ſub baldachino, ſeu umbella, tam ad ægrotos, quam in Proceſſionibus publicis deferatur. Cubiculum quoque infirmi ab omnibus ſordibus, & inquinamentis purgetur, atque ſacris exornetur imaginibus. Menſa etiam, in qua hoc Sacramentum reponi poſſit, munda, mappa tecta, & luminaribus accenſis ſit parata. In Eccleſiis habeantur vaſcula argentea, in quibus utraque ſpecies tuto, absque effuſione, & corruptione conſervari, & ad infirmos deferri poſſit, maxime in iis locis, ubi utriusque ſpeciei uſus adhuc retinetur. Sacræ Hoſtiæ bis, vel ſemel in menſe renoventur. In eorum vero gratiam, qui ſub utraque ſpecie hoc Sacramentum ſumere contendunt, in frequentioribus communitatibus, utpote Civitatum, & oppidorum, utraque ſpecies aſſervari poterit, & ſæpius renovari. In locis vero ruralibus nonnullorum infirmorum conſuetudini, qui utramque ſpeciem petunt, annuendum eſt, ſi prius Miſſæ Sacrificium Parochus celebraverit: ubi infirmi, ne ad extrema vitæ momenta hujus Sacramenti uſum ſemper differant, a Parochis ſunt admonendi.

De Sacrificio Miſſæ.

CAPUT VII.

UT eorum rationem haberemus, ad quos animæ cura in communitatibus duntaxat agricolarum pertinet, hunc certum ordinem circa Miſſarum Solemnia, diebus Dominicis & Feſtis peragenda, inter ipſos obſervari volumus, eumque maxime ad eorum, quibus præſunt, devotionem accommodatum, quæ multis adminiculis, ut infirmitati & ſimplicitati eorum conſulatur, ſuffulcienda eſt. Poſt tertium campanæ pulſum, & aquæ luſtralis benedictionem, peracto circuitu, in quo publice preces ab Eccleſia de more inſtituuntur; Sacerdos pluviale, quo indutus erat, ante altare deponat, caſulam aſſumat, & Miſſam continuo exordiatur, Schola, vel Miniſtro Eccleſiæ Introitum Miſſæ, *Kyrie eleyſon*, & *Gloria* concinente: quibus finitis, & Epiſtola jam lecta, Præcentor cum tota communitate aliquem Sacrum Hymnum in vernacula lingua ipſis familiarem, loco Gradualis decantet: Poſt Evangelium, & Symbolum decantatum, Sacerdos caſulam ante altare deponat, ſuggeſtum aſcendat, & plebem Verbi Dei prædicatione reficiat. Abſoluta concione, & precibus de more dictis, ad altare iterum accedat, & aſſumpta caſula Sacrum continuet. Poſt elevationem Ss. Euchariſtiæ, quam populus flexis genibus adorare debet, alius hymnus in lingua vulgari decantetur, & Sacro finito, populum data benedictione in pace dimittat. In illis vero Eccleſiis ruralibus, in quibus hymnos vulgari lingua decantari conſuetum non fuit, ſed ubi totum Officium latine canitur, nihil immutandum eſt: quin imo Parochos hortamur, ut in Eccleſiis ruralibus, ubi Scribæ, & Scholares ſunt, omiſſis germanicis Hymnis, dum celebrant, conſuetudinem latine cantandi totum officium Miſſæ introducant. Curabimus autem eorum, qui maxime huic Myſterio, & Fidei Catholicæ integritati congruunt, delectum fieri, & quemadmodum ordine ſecundum Miſſæ partes, & Feſti ſolennitates decantari debeant, typis excudi.

Sanci-

Sancimus præterea, & præcipimus, ne quis Sacerdos solus ad celebrandam Missam accedat, sed ad minimum unum adhibeat Ministrum, qui eum modeste una cum libro, dum e Sacristia ad Altare progreditur, antecedat, & ad publicas orationes Ecclesiæ nomine det responsum. In Altari, quod decenter ornatum, & duabus mappis, seu tobaleis tectum esse debet, duæ candelæ ardeant. Præter corporale mundum sit etiam substratorium: palla, qua calix tegitur, non ex membrana, sed puro sit linteo, & cum purificatorio, non cum sacculo, calix mundetur. Sacris vestibus iidem, nec laceris, nec sordidis, nec male compositis se induant: sic induti nemini loquantur, aut per Ecclesiam discurrant, vel inter celebrandum inquiete circumspectent.

Cum de Sacrario egrediuntur, id faciant demissis oculis, non festinanti, & incomposito incessu: genuflexiones in actione Sacri Canonis circa consecrationem hostiæ, & calicis: item quotiescunque post consecrationem hostia, & calix est tractandus, decenti motu corporis fiant, manibus altari innixis, & scabellum subpedaneum flexo genu dextro attingant.

De Pœnitentia.

CAPUT VIII.

Cum regeneratos, postquam ad rationis usum pervenerunt, ex Dœmonis suggestione, erga Deum infestet ingratitudo, ut justitiam ipsius beneficio, & gratiam in Baptismo susceptam ægre conservent, & tueantur, sæpe etiam prorsus amittant eandem; noluit sane omnipotens, & in misericordia mitissimus Deus, opus manuum suarum omnino perire, qui ob peccati servitutem in Dœmonis potestatem devenissent: sed Pœnitentiæ Sacramentum, quo lapsis post Baptismum beneficium mortis Christi applicatur, in remedium vitæ instituit. Ab illius igitur salutari usu & fructu, ne aliquis ignorantia vel errore, quod hoc sæculo frequenter evenire solet, desistat, sed ad eum quærendum utiliter excitetur; idcirco statuimus, ut posthac in iis locis, ubi major necessitas, vel evidens utilitas propter populi frequentiam id postulaverit, de confessione peccatorum instituenda in initio Quadragesimæ Catechismus hunc in modum doceatur. In Ecclesia inter pueros duos prius ad hanc rem instructos, & idoneos, dialogus fiat, de requisitis, & ad confessionis integritatem, & pœnitentiæ veritatem pertinentibus: idque in præsentia Parochi, cui curæ erit, aliquid explicatius, si astantium utilitas id requireret, adjicere. Parochis ad hoc utile erit, ut diligenter se exerceant in lectione alicujus Summæ casuum conscientiæ, & librorum superius a Nobis nominatorum.

In administratione hujus Sacramenti eandem omnes & formam verborum, & absolvendi observent modum. Forma talis sit: *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.*

Modus autem hic est: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis perducat te in vitam æternam. Amen. Dominus noster JESUS CHRISTUS, qui est Summus Pontifex, te absolvat, & ego authoritate illius, licet mihi indignissimo, concessa, absolvo te inprimis a vinculo excommunicationis, suspensionis, interdicti, & quantum possum, & tu indiges, deinde te absolvo ab omnibus peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Passio Domini nostri JESU CHRISTI, & merita Beatissimæ, semperque Virginis MARIÆ, & merita Sanctorum omnium, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

Ante festum Paschæ, aut in Quadragesima singuli Parochi singulas obeant domos, inquirantque diligenter, & inscribant numerum eorum, qui & confiteri, & Sacram Eucharistiam sumere teneantur. Animadvertant deinde, an confessi fuerint, & communicaverint: hoc enim modo agnoscent oves suas, & eos, qui ad Eucharistiam non accedunt. Non prætermittant etiam parochianos suos exhortari, ut ad hoc Pœnitentiæ Sacramentum (cujus administratio laboriosissima est) non demum in Vigilia S. Paschæ accurrant, sed

sed potius, si fieri possit, in oppidis certis tribubus: in villis vero, ubi ad unam Ecclesiam plures villæ pertinent, communitatibus villarum certos nominent dies, quibus ad conscientias exonerandas Ecclesias accedant: præter id integrum erit cuivis, animi sui puritatem frequenti peccatorum confessione conservare.

Medici advertant, ne facile ægroti suscipiant curam, antequam ipsi de spirituali salute fuerit provisum, a qua ad corporalem medicinam salubrius proceditur; & salubrem PII V. sanctæ mem. observent Constitutionem de ægrotis post triduum non confessis, per Medicos non invisendis.

Quotiescunque evenerit, ut Confessarius pœnitentem, qui in casum reservatum incidisset, absolvere non possit, eum ad Nos, vel ad alium, habentem facultatem absolvendi, mittat; sin pœnitens id facere recuset, suscipiat id curæ Confessarius, ut tacito nomine illius, & caute, ne sigillum confessionis violetur, casum referat ad eum, qui ejusmodi facultatem habet, & absolutionem impetret.

De Extrema Unctione.

CAPUT IX.

Quemadmodum Clementissimus Salvator noster servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum; ita Extremæ Unctionis Sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio munivit, maxime cum vehementissimos adversarii nostri insultus sub finem vitæ experiamur. Non igitur intermittant Parochi hoc Sacramentum fidelibus administrare periculose infirmantibus; idque decenter peragant, stola, & superpelliceo induti, capite detecto, lumine accenso, adhibita unctione Sacri Olei sub consueta forma: Per istam unctionem indulgeat tibi Deus, quidquid oculis, auribus, & similibus deliquisti: neque omnes corporis partes inungant, sed eas duntaxat, quibus natura hominis tanquam organis sensuum prædita est: videlicet oculos, pedes &c. sicuti in Agenda habetur: partes inunctas bombyce, aut stuppa abstergant, ejusque combusti cineres in Sacrarium mittantur.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT X.

Dum Sacri conferuntur Ordines, character invisibilis animæ imprimitur, magnaque ad Sacra Mysteria peragenda, & dispensanda tribuitur potestas; ideo tanto magis ordinandorum qualitas attendenda est, quanto ex illis, dum minus caute discernuntur, majora in mentibus fidelium scandala, & Divini cultus contemptus deinceps generantur. Quia igitur a minoribus Ordinibus ad altiores gradus, & Sacra Mysteria ingressus obtinetur; neminem iis initiari volumus, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat, quemadmodum *Tridentinum Concilium* constituit. Hi vero ad Sacros Ordines Presbyteratus posthac non admittantur, nisi absque mora Diaconi facti, & nisi aliter Nobis visum fuerit, ad nostrum Seminarium Clericorum se recipiant, atque in eo tam diu, donec totum illud tempus, quod pro majoribus Ordinibus consequendis a jure statutum est, ibidem commorentur. Quo fiet, ut accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus, edoceantur, ac in unoquoque munere juxta præscriptum Superiorum istius loci exerceantur: & Sacramentorum præterea tradendorum, maxime quæ ad confessiones audiendas, videbuntur opportuna, & rituum, & ceremoniarum formas ediscere queant. Regularibus duntaxat exceptis, qui tamen, nisi institutionis suæ, morum, & doctrinæ coram Examinatoribus nostris sufficientem rationem dederint, nequaquam in Ordinandorum numerum adscribantur. Convenit autem ad majorem reverentiam, & majestatem huic Sacramento conciliandam, ut cum cantu solemni Sacri Ordines in Ecclesia Cathedrali, nisi Nobis, vel Suffraganeo nostro aliud visum fuerit, conferantur præsentibus & assistentibus Ecclesiæ Canonicis, & Prælatis. Cum ab Archidiacono ordinandi examinantur, Suffraganeus una cum Domino Scho-

Scholaſtico, Officiali, & Cathedralis Eccleſiæ Concionatore, & Notario Capituli ab ipſo Archidiacono vocentur, ſimulque in Curia noſtra, vel alio loco commodo conveniant: ii interrogent ordinandos de omnibus, quæ ipſos ſcire oportet. Quod ſi quis prædictorum Dominorum juſta de cauſa examini intereſſe non poteſt, alius, ut ſubſtituatur, licebit.

De Matrimonio.

CAPUT XI.

HOrtamur contrahentes Matrimonium, ut in Eccleſia, non alibi contrahant; eosdemque monemus, quod, niſi ex *Tridentini Concilii* præſcripto Parochum, & teſtes adhibuerint, Matrimonium irritum erit, & contrahentes, ad ſic contrahendum erunt inhabiles. Ut impudentium hominum vitetur temeritas, qui frequenter per fraudem ac nefas, multas diverſis locis uxores ducere audent: mandamus, ut *Concilii Trid.* ea de re ſervetur Decretum, ne temere Paſtores homines ignotos cum Sacramenti contumelia conjungant: & ne quis alterius Parochianos, ſine expreſſa Parochi, aut noſtra licentia ac facultate, audeat copulare.

Proclamationes ante Matrimonium veteri more conſuetas, & Decreto *Concilii Trid.* demandatas, non omittant Paſtores; examinenturque contracturi, num aliquo impedimento prohibeantur, ut conjuges inter ſe eſſe non poſſint. Si conjecturam habeat Paſtor impedimenti, Nos, ſeu Archidiaconos, & Commiſſarios noſtros conſulat, antequam Matrimonio jungat, de quibus dubitat. Qui legitimum impedimentum ſciens reticuerit, & nihilominus conjunxerit, arbitrariam, certam tamen pœnam, incurret.

De Ceremoniis, & Officiis Divinis.

CAPUT XII.

CEremoniæ Catholicæ in multis Eccleſiis noſtræ Diœceſis negligenter peraguntur. Cum autem his pietatis, & Religionis Chriſtianæ ſignaculis ſimplicium mentes in Dei cognitione eleventur, aliorumque Chriſtianorum corda in commemorationem beneficiorum, a Divina Bonitate collatorum evehantur, & ubi fides, & devotio accreſcat, Spiritus Sanctus operetur, ac præſentium animos moveat efficaciter; convenit ſane, ut illæ ſic in Eccleſiis religioſe conſerventur. Nullæ vero ceremoniæ noviter inventæ, & non approbatæ in Eccleſiis peragantur, aut recipiantur ſine noſtro judicio, & approbatione. Et cum non raro contingat, ex aliena Diœceſi Parochos in hac Diœceſi Parochiis præfici, & eosdem ritus in celebratione Miſſarum, ac aliarum Ceremoniarum, ac Sacramentorum adminiſtratione diverſos adferre, diverſis etiam Agendis uti; operam dabunt Archi-presbyteri, ut ab omnibus uniformis modus, & ratio obſervetur, quæ in Agenda Eccleſiæ Metropolitanæ Gneſnenſis de Ceremoniis Eccleſiaſticis fuit promulgata.

De Proceſſionibus.

CAPUT XIII.

IN publicis ſupplicationibus, ac ſtationibus obeundis, quarum Scriptura atteſtante, magna eſt, & utilis neceſſitas, adhortamur omnes in Domino, ut in iisdem ſupplicationibus modeſtiæ, & pietatis memores, a quacunque levitate, riſu, colloquio, & confabulatione abſtineant, eaque devitent, quibus Divina Majeſtas magis ad iram provocatur, quam ad miſerationem inducitur. Quilibet propterea Clericorum habitu decenti, & Ordini ſuo convenienti induatur, locum ſuum competentem occupet, Roſaria, vel Breviaria in manibus geſtet.

De Cantilenis Germanicis.

CAPUT XIV.

CUm etiam ex antiquo more juxta diverſitatem temporum diverſæ cantilenæ in lingua vernacula in Eccleſiis hujus Diœceſis a fideli populo vel ante, vel poſt concionem ſoleant decantari; eam ſane conſuetudinem, ut laudabilem, & devotioni plebis inſervientem approbamus, & perſeverare cupi-

cupimus: ita tamen, ut nulla cantio cantetur, quæ non in libello, quem in hunc usum singulariter imprimi curabimus, contineatur. Porro illi cantionum libri, qui ab hæreticis sunt compositi, vel qui hæresin sapere videntur, quibus Ministri Ecclesiarum in quibusdam locis uti consueverunt, omnino tollantur.

Ministri Parochiarum, quos Scribas vocant, absque vestitu, & habitu corporis decenti, quo se Ministros esse Dei & Ecclesiæ demonstrent, in Choro psallere, aut cantare non ausint.

De Reliquiis.

CAPUT XV.

UT Reliquiis veris Sanctorum, in quibus Spiritus Sanctus aliquando habitavit, & quæ de futura corporis glorificatione nos commonefaciunt, debitus honor exhibeatur; eas in honestis loculis asservari, in loco conspicue ornato collocari, nec non in publicis fidelis populi deprecationibus & supplicationibus cum omni veneratione circumferri mandamus. Prohibemus etiam, ne a Laicis, cujuscunque sint ordinis, vel dignitatis, Reliquiæ parum reverenter attingantur, tum ne quisquam ex capsulis, vel reliquiariis, absque nostra licentia aliquid eximere præsumat: secus facientes dignis pœnis coerceantur.

De Horis Canonicis.

CAPUT XVI.

AB eo tempore, quo divinitus, primum e medio plebis selecti sunt, qui essent Sacerdotes Dei Altissimi, Sacerdotum semper fuit officium, orare pro populo: quamvis enim Christus vere Summus Sacerdos tempore novæ Legis uno Sacrificio sui Corporis in Cruce mundi peccata tulit; orationis tamen necessitas neganda non est, cujus certe præcipua cura Ecclesiæ Ministris incumbit.

Meminerint igitur omnes, & singuli in Sacris Ordinibus constituti, Sanctionis illius, in *Lateranensi Concilio* promulgatæ, & a PIO V. Pontifice felicis recordationis amplius declaratæ, quomodo illi, qui in precibus Canonicis absolvendis negligentiores reperiuntur, pœnas amissionis fructuum Beneficii incurrant, noverintque, tales cum condigna satisfactione ad restitutionem esse compellendos.

De Breviario Romano.

CAPUT XVII.

INter multa, quæ Religionis Catholicæ commendant unionem, plurimum etiam facit uniformis precandi, & orandi ratio, & modus. Cum Romana igitur Ecclesia in dicendis, psallendisque Horis Canonicis conformitatem inducendam laudabile censemus, cum quod Breviarium Diœcesanum a nonnullis minus castigatæ lectionis insimuletur; tum quod Romani Officii accuratior perfectio, & integritas usum ejus omnibus Ecclesiis commendet, facile in promptu sit, jamque a multis Diœcesanis, & inprimis *Nissæ in Seminario Clericorum* recitetur. Idcirco statuimus, & ordinamus, ut ab omnibus Clericis sæcularibus, quocunque nomine censeantur, hujus officii usus posthac recipiatur. Ad officia vero quod attinet, quæ in Choro Ecclesiæ sub Notis Gregorianis decantantur, dabimus operam, ut primo quoque tempore ad Romani Breviarii formam, quoad fieri potest, accommodentur. Quemadmodum & ea, quæ de Patronis hujus Provinciæ peculiaria habentur, seorsim imprimi curabimus, ut Breviariis Romanis apte inseri queant.

DE MORIBUS.

CAPUT I.

SI diligenter ea expendimus vitia, quæ passim his deploratis Sæculis selectissimum Christi ovile infestant, vix gravius, aut perniciosius sese offert, quam quod in ipsis Dominici gregis Ductoribus reperitur, a quibus præclara bonorum operum exempla, & vitæ merita exspectanda erant. Quare diligentiori opus esse censemus admonitione, ut si totum ovile sanum, & integrum cupimus, omnia ea a Pastoribus resecemus, unde infectionis in

grege periculum metuatur. Si enim unica ovis morbida a toto gregis corpore fecernitur, & removetur, ne contagio in reliquas ferpat, cum unius, quam multorum jactura levior fit; quis non videt, in ovili Chrifti multo majorem folicitudinem requiri, ut non folum morbidæ oves excludantur, verum etiam opera detur, ut cujus manu, & ore pafcendæ & nutriendæ funt oves, a cujus difpenfatione & cura, gregis vel falus, vel pernicies dependet, is integra fit valetudine, incorruptis moribus, planeque vitiis vacuam, & infontem afferat mentem. Quod facile eveniet, fi & officii fui, & fe Paftores, & Sacerdotes Dei effe, fanguinemque ovium ab eorum manibus requirendum meminerint: fi Sanctorum Patrum exempla in memoriam revocaverint, qui corpus, & animam Deo confecrantes, exteriores etiam fenfus & affectus ita refrænarunt, ut luculentiffimo fui exemplo cum intima humilitate, & confpicua integritate omnia ad gloriam Dei, & proximi ædificationem conferrent.

Neque vero fufficit Sacerdotem a vitiis immunem effe; quinimo decet, ut virtutum gemmis exornatus in populi confpectum prodeat, & munere fuo fungatur: certoque fibi perfuadeat, nullum rei Ecclefiafticæ bene feliciterque adminiftrandæ, & populi procurandæ falutis efficacius præfidium effe, quam fi de virtutibus differentem, velut fpeculum virtutum coram infpiciant, & admirentur.

Admiratio enim ad imitandum incitat, & allicit, mirabilem amoris nexum conciliat, acciditque, ut ad monitoris, vel ducis exemplum fuos quoque mores componere, & accommodare conentur, & in emendationis progreffu inter fefe certent.

De Caftitate.

CAPUT II.

Omnes, & fingulos Clericos, inprimis vero Prælatos, & Canonicos ferio monemus, & adhortamur, ut fe ipfos omni tempore & moribus confpicuos, & pietati, caftitatique deditos exhibeant. Contra eos autem, qui in confpectu populi decus Sacerdotale per fceleratam concubinatus fœditatem turpiter proftituere non verentur, & in maximum animarum fuarum detrimentum in eo perfeverant, cum fcandalo fufpectas perfonas in domo, vel extra detinentes; Conftitutionem Sacri *Concilii Tridentini*, tanquam falubre remedium opponimus: ut, nifi infra menfem unum poft hujus *Synodi* publicationem, quam vim habere volumus peremptoriæ monitionis, ab hujusmodi exceffu reipfa, ac ferio deftiterint, atque perfonas hujusmodi penitus dimiferint, pœnas in *Concilio Tridentino*, & in priori *Synodo Diœcefana* conftitutas, ipfo facto incurrant.

De Sobrietate.

CAPUT III.

Qui ebrietatem voluntariam dixerunt infaniam, eamque fi in pauciores producatur dies, fæpius in manifeftum evadere furorem; plurium hiftoriarum tam facrarum, quam profanarum exemplis edocti retulerunt. Quotquot enim ex fummis Monarchis, & terrarum Principibus turpi huic ingurgitationis vitio obnoxii fuerunt, ii cum alias nec numerofo hoftium exercitu, nec imbrium æftu, aut frigoris inclementia & horrore vincerentur, hoc unico bibendi infatiabili ardore & fcypho fatali victi, Majeftatem fuam vario vitiorum genere labefactatam proftituerunt; ut de plebis fece mentionem faciamus nullam, apud quam eo turpiora flagitia ex hoc vinofo ebrietatis fonte fcaturiunt, quo plus affectuum imperio regitur: ut in omni genere deteftandus fit ingurgitationis luxus, quod tam corporis, quam animæ infirmitatis caufam, & materiam tribuat. Tum vel maxime in Ecclefiaftici Ordinis hominibus, quorum fenfus in perpetua Divini Minifterii actione vigere debet.

Ad evitandum vero ingens, & periculofum malum occafiones primo abrumpendas effe cenfemus. Itaque fi aliqui ex Clericis, dignitatis fuæ immemores, in publicis tabernis ex amore luxus, non neceffitatis alicujus evea-

eventu, versari, & scandalosius vivere præsumant, in eos per Officiales, seu Commissarios nostros, diligentius animadverti, & deprehensum, pro qualitate delicti, arbitraria pœna volumus mulctari. Multo major pœna illos maneat, qui pridie inebriati ad tremenda Mysteria peragenda accurrerint, non expiati legitima pœnitentia, & ab aliquo designatorum Confessariorum absoluti. Est enim valde absurdum, præposterum, & indignum, quod Sacerdotes velint omnem reverentiam huic Sacramento a laicis exhiberi, quam tamen ipsi moribus, ac religione sua non declarent, & impudentissimo audeant ore, quod crapulam pridianam non decoxit, ad tantum Sacrificium accedere.

De Confessione.

CAPUT IV.

AD animi puritatem conservandam cum maxime valeat peccatorum confessio, præcipimus omnibus, & singulis Sacerdotibus, ut quater ad minimum intra anni circulum peccata sua vere confiteantur suis Archi-Presbyteris, vel alteri Sacerdoti licentiam habenti: & de hoc requisiti a Visitatoribus per Schedam fidem facere teneantur subsequentis tenoris: *Anno tali* &c. *die tali* &c. *Sacramentalem peccatorum confessionem mihi N. fecit N., quod ego propriæ manus subscriptione testor.* Quod si quis salutis suæ deprehendetur æquo negligentior, nec huic ordinationi nostræ locum dederit, ut impietatis suæ pœnam aliquam luat, illi partem fructuum suorum ipsi defalcandam statuimus, quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio nostro, applicetur.

De Habitu.

CAPUT V.

ETsi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos tam sæculares, magis autem Regulares, & Monachos, vestes, proprio congruentes Ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci morum honestas intrinseca ostendatur: & cum inoleverit tanta non solum Clericorum sæcularium, sed & Regularium, & Monachorum temeritas, Religionisque contemptus, ut vestes etiam deferant publice, statui suo non convenientes, pedes in diversis ponentes, unum in Divinis, alterum in carnalibus; monemus omnes, qui nostræ jurisdictioni subsunt, ut habitum honestum Clericalem, illorum Ordini, ac dignitati congruentem deferant sub pœna a Nobis, seu nostro Vicario, vel Commissariis infligenda. Quia vero Regularibus, ac Monachis ex Regula cujusque Ordinis determinatus est habitus in colore, materia, & forma: de sæcularibus vero Clericis multa tum antiquiora Concilia, tum Provinciales, & Diœcesanæ Synodi decreverunt; iis adhuc insistendum censemus, & quicunque contrafecisse deprehensus fuerit, sive Sæcularis, sive Regularis, puniatur.

Sacerdote Primitias celebrante, æquum est, auspicium tanti Ministerii gratulatione publica hilariter exciri: sed ita tamen concedendum, ut eam gratulationem, ac lætitiam nulla turpitudo vitiet. Absit igitur in convivio temulentia, ludicra omnia, cujusmodi sunt saltationes, choreæ, & hujusmodi alia, prorsus tollantur. Servetur autem decorum per omnia, ac Sacerdotalis ratio habeatur dignitatis.

Qui detractores, & diffamatores aliorum existunt, & publice, vel secrete rixas disseminant, acerbe puniantur.

Cavebunt etiam, ne ad sæculare tribunal mutuo sese Clerici vocent: ne pecuniam ad usuram præstent, aut contractus illicitos constituant sub pœna amissionis pecuniarum, similiter & fidejussiones pro sæcularibus evitent.

In iis causis, quæ vinculum, aut fœdus Matrimoniale concernunt, aut ab ea dependent, nemo cognoscere, concordare, transigere, aut definire præsumat, qui non ad hoc a Nobis, vel a Sede Apostolica facultatem obtinuerit: alias processus, sententias, concordias, & transactiones ejusmodi judicamus, & decernimus nullas & frivolas, & quæ merito nullum debent sortiri effectum.

Judices ordinarii causarum Matrimonialium ante omnia curent, ne ignorent ea, quæ ad Sponsaliorum justitiam requiruntur: sententiam latino vel germanico sermone publicent, eamque omissis in ea decidendi rationibus, claram, & absque omni verborum ambiguitate concipiant.

Nemo in tantæ avaritiæ prorumpat cupiditatem, ut lucri gratia aliena prædia conducat, vel alia re illicita, & a Sacris Canonibus prohibita, cupiditati suæ satisfacere studeat.

Cumque omnes Religiosi, qui se Divino cultui, spretis mundi illecebris, devoverunt, in altiorem sublati locum conspiciantur, & in eos, tanquam perfectionis speculum, reliqui oculos conjiciant, & ex iis sumant, quod laudabiliter imitentur; decet omnino, ut ipsi status, & obligationis suæ sint memores, eaque devitent, quæ ab illius dignitate aliena sunt; quæque ad eandem tum augendam, tum retinendam faciant, sedulo exequantur.

Inprimis igitur *Decretis Tridentini Concilii* inhærentes, ordinamus, ut Monasteria, in quibus viget Regularis observantia, si eorundem Superiores admoniti, infra sex menses non visitaverint, ut ad Nos visitatio, & correctio illorum devolvatur.

Quod si prætenderint se a jurisdictione nostra esse exemptos, neque eam admittere vellent, aliud Nos facere non poterimus, nisi ut secundum *Concilii Tridentini* præscriptum contra ipsos procedamus.

Qui extra Monasteria viventes, ita notorie deliquerint, & populo scandalum exhibeant, a suis Superioribus dignis pœnis coerceantur: quod si a Nobis moniti illud facere Superiores intermiserint, ne peccata impunita maneant, Nos ipsi in illos animadvertemus, authoritate Nobis a *Tridentino Concilio* tributa.

Ea autem loca, quæ a devoto fœmineo sexu religiose inhabitantur sub Monastica disciplina, aut Regulari observantia; nemo ingrediatur, sed ex PII V. felicis rec. Constitutione Monastica clausura perseveret, nec sibi liberius extra divagandi licentiam assumant, neque aliquo modo Monasterio egredi permittantur.

DE TEMPORALIBUS.

Collatores Beneficiorum Ecclesiasticorum, aut qui jus præsentandi habuerint, caveant, ne lucri alicujus gratia aliquem ad ea promoveant, nec quidquam, vel ultro oblatum, accipiant, dignis tantum & habilibus personis ea conferant.

Quicunque jus habent præsentandi Nobis, aut aliis, quibus jus investiendi legitime competit, præsentent, non autem de facto conferant.

Illud etiam in communi præcipimus, & serio mandamus quibuscunque Sacerdotibus, ne Parochias ullas sine Canonica institutione, servata forma concursus, a *Concilio* præscripta accipiant.

Ubi etiam habenda est ratio eorum, qui continuis, & perpetuis obsequiis deserviunt Ecclesiis, ne ipsis, cum pondus diei, ac æstus ferunt, in Beneficiorum, ac Altarium collatione præferantur alii, qui propter otium, & pigritiam non merentur, aut quos jura etiam, quo minus capaces sint, excludunt.

Neque ulla electio in quibuscunque Monasteriis, sive exemptis, sive non exemptis per absentiam Commissariorum nostrorum administrata, Canonica & legitima censeatur; sique Constitutioni huic alicubi non obtemperatum, sed secus aliquid factum fuerit, solenni præmissa protestatione, de nullitate actus procedatur.

Cum ferme omnes Parochi, aut de tenuitate suorum proventuum, aut de alienatione quorundam censuum, fructuum, agrorum, & similium: aut de tarda, ac molesta decimarum solutione conquerantur; volumus, ut omnes Parochi sua vera gravamina conscribant, eaque quot annis in convocationibus suis Archi-Presbyteris tradant, hi autem cum suis Archi-Diaconis, & Commissariis nostris eam rationem ineant, qua

qua his incommodis succurri possit; demum Nobis rem omnem integre indicent, & exponant.

Et cum post obitum Altaristarum, & Sacerdotum, multorum beneficiorum, & Altarium regesta supprimantur, & beneficia Ecclesiastica sic paulatim intereant, aut in laicorum, seu etiam hæreticorum veniant manus: omnibus sub pœna amissionis, ac privationis injungimus, ut Regesta, vel literas censuum suorum, redditũum, ac proventuum in originali Nobis intra trimestre spatium exhibeant, quæ in nostra Cancellaria, aut in Ecclesiæ Cathedralis Archivis asserventur: copia autem, seu transsumptum authenticum Regestorum, & literarum, ex nostra Cancellaria Beneficiatis petentibus concedatur.

Ne etiam propter imperitos, ac illiteratos Ecclesia detrimentum aliquod patiatur, aut animarum negligatur cura; Archidiaconis, & Visitatoribus nostris injunctum volumus, & cum scitu, & voluntate nostra iis, qui Parochiis præsunt, & vel ob ingenii exiguitatem, ac doctrinæ tenuitatem, vel populi numerosam multitudinem tanto oneri non sufficiunt, cogant Rectores adjungendos sibi Coadjutores, & Vicarios idoneos, & his congruam fructuum portionem assignent, & alias juxta *Tridentini Concilii Decretum*, quod diligenter exequi curent.

Sæpius Parochorum negligentia, & incuria ædificia sarta tecta non conservantur. Unde fit, ut Parochiani aliquando nimium graventur, si domus, horrea, stabula a fundamentis veluti ædificanda sint: Archi-Diaconi itaque, & Visitatores Parochos admoneant, ut sarta tecta conservent, aut Patronos Ecclesiæ mature, & in tempore certiores reddant, qui efficient, ut ea mature, & opportune instaurentur.

In omnibus universim Parochiis observari volumus, aliquot ut Regestorum libri perpetuo extent, & a Parochis asserventur.

In *priori* omnia, Ecclesiæ ejus Parochialis pretiosiores res, vasa aurea, argentea, & clinodia, vestes sacras, aliaque cujuscunque generis fideliter annotatas habebunt.

In *secundum*, baptizatorum, patrinorum, ac parentum nomina diligenter inscribent, cum anni, mensis ac diei certa consignatione.

Tertius liber nomina Matrimonium contrahentium (ubi temporis etiam exacta mentio adjicienda est) sibi vendicabit.

Quartus nominibus eorum, qui ex hac vita decedunt, cum simili temporis annotatione inserviet.

Quintum solers Parochorum Oeconomica disciplina adjiciet, in quem redditus, census, fructus, proventus omnes accurate & integre conscribent, & singulis annis repetent.

In *prioribus quatuor* Libris conficiendis si perspicax Archidiaconorum oculus calamum Parochorum oscitantiorem, aut negligentiorem repererit; non impune quidem evadent Parochi; gravius tamen, & quidem defalcatione quartæ partis fructuum eos puniri mandamus, qui in *quinto* libro conficiendo voluntati nostræ, & Constitutioni huic non satisfecerint; sed tam in Ecclesiæ, quam propriis commodis socordes, & dormitantes fuerint reperti.

Ea bona, quæ ad Ecclesias, Monasteria, vel Beneficia spectant, non tanquam propria, & sua, sed ut Christi Patrimonium tractare, usurpare quivis meminerit: inque eum convertat usum, in quem Fundatores olim humili in Deum observantia converti voluerunt; omnino autem non alienet, nisi in casibus a jure permissis: qui secus fecerint, pœnam privationis, administrationis, & suspensionis officiorum suorum incurrant.

Statuimus præterea, & ordinamus, ut eo tempore, quo Beneficiatis suorum beneficiorum possessio datur, præter antiqua, quæ extare volumus, nova iterum Inventaria, & inscriptiones omnium bonorum tam immobilium, quam mobilium ad ipsa Beneficia spectantium conficiantur, vel per Notarium publicum, si haberi poterit, aut alium ex illa communitate hominem fide dignum, aut per Vitricos etiam

etiam Ecclesiæ, qui omnia vasa sacra, vestes, fundos, agros, domos cum qualitatibus & confiniis suis accurate annotabunt.

Omnes etiam Clerici Beneficiati studiose inquirant, ut detentores injustos, seu occupatores bonorum Ecclesiasticorum, seu Decimarum, allodiorum, domorum, & censuum ad Nos deferant, re prius cum Officialibus, & Commissariis nostris communicata: Idem fiet in eo casu, in quo impedimentum, seu diminutio aliqua in rebus ad Ecclesiam, vel Beneficium spectantibus, infertur.

Ne Ecclesiarum, atque Ecclesiasticarum personarum immunitates, & privilegia violentur, Præfectis nostris serio mandamus sub gravissima indignatione, reliquos vero Magistratus seculares una cum *Sr. Concilio Trid.* obnixe rogatos esse volumus, ut ea, quæ non solum a Summis Pontificibus, sed etiam Supremis Principibus concessa sunt, secundum Juris Civilis, & Canonici dispositionem integra permanere patiantur.

Nemo Beneficiatorum debita enormia, & quæ facultatibus, & fructibus sui beneficii non respondent, contrahere præsumat: Quod si quis modum excessisse comperietur; Officialibus, Commissariis, & Archi-Presbyteris injungimus, ut absque ulteriori dilatione rationem administrationis ab illo exigant, & terminum solutionis certum constituant. Quo elapso, si creditoribus non fuerit satisfactum, certa fructuum suorum portio per Curatores a Nobis constituendos in hunc usum defalcabitur.

Si qui etiam ex Clericis, pupillorum, personarum miserabilium sunt Tutores, vel inposterum fient; serio prohibemus, ne absque facultate nostra, vel nostrorum Officialium, vel Commissariorum bona mobilia, vel immobilia, multo minus pecuniam, quovis modo, ratione tutelæ, ad se recipere præsumant.

Cum munera excæcent oculos Sapientum, & mutent verba justorum, ultima hac Constitutione monemus, caveant Judices in foro Ecclesiastico, ne a partibus coram se litigantibus munera quæcunque, & quovis etiam prætextu accipiant; si enim delinqui hac in parte aliquid animadverterimus, ne impune ferant, Nobis curæ erit.

HAs Constitutiones huic Provinciæ, hisque hominum moribus accommodatas, Illustrissimus, & Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus, Dominus ANDREAS, (*) Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Wratislaviensis, Coronæ Bohemiæ Princeps Ligius, Sacræ Cæsareæ Majestatis

(*) ANDREAS JERINUS, Episcopus *Vratislaviensis XL.*, industriæ suæ, doctrinæque, ac virtutum meritis ad culmen istud Cathedræ Episcopalis ascendit. *Reudlingæ*, Seviæ oppido, Patre Senatore natus, cum acri perspicacique polleret ingenio, post navatam felici successu literis operam, aliquamdiu apud Nepotes *Ottonis Truchsesii*, Cardinalis Augustani, dum Studiis Lovaniensi in Academia vacarent, præceptorem egerat. Inde Romam profectus, Septennium posuit in Collegio Germanico, quod olim ex S. Ignatii, Soc. JESU Fundatoris, consilio sub annum 1552. a *Julio III.* Papa, maxime totius Germanicæ Nationis emolumento erectum, dein vero, deficiente censu annuo, prope collapsum, receotissime tunc, anno nimirum 1573. a *Gregorio XIII.* ex integro restauratum, censuque & perpetuo, & amplissimo dotatum fuit. Ex eo Collegio eductus, Prætorianam Pontificis Maximi Helvetiorum cohortem sacris concionibus excolendam accepit. Tum Ss. *Theologiæ Doctor Bononiæ* renuntiatus, rediit in Germaniam, ac *Dilingæ* Parochi munus gessit, donec ejusdem, quem supra diximus, *Gregorii XIII.* favore Canonicorum *Vratislaviensium* Collegio adscriptus fuit: ex quo tempore altiora continuo ad subsellia eluctari cœpit, ac veluti saltu quodam Episcopalem ad gradum sese extulit: Nam non diu post Præpositi dignitate auctus, ac demum ad ipsam Cathedram *Vratislaviensem*, quæ a *Martini Gerstmanni* morte vacaverat, communi atque unanimi Electorum suffragio promotus est anno 1585. Ad has, intervallo non longo congestas in eum dignitates cumulus dein accessit ex benevolentia *Rudolphi* Cæsaris, qui viri merita civili etiam honore coronaturus, Utriusque

tis Consiliarius, & Supremus superioris, & inferioris Silesiæ Capitaneus, in Diœcesana Synodo unanimi omnium approbatione publicari curavit, reservata, humili obsequendi studio, & singulari observantia Sanctissimo Domino nostro, & Sanctæ Sedi Apostolicæ liberrima censura, & judicio. Sicuti enim seipsum Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Episcopus Sanctitatis Suæ voluntati permittit: ita expressa, & semel, atque iterum solenniter repetita protestatione, testatum publice fecit Reverendissimus Dominus Episcopus, si quidquam S. D. N. Sanctaque Sedes Apostolica reperiat, quod Fidei Catholicæ articulis, Sacrorum Canonum Sanctionibus, unitati & consensui Ecclesiæ; inprimis *St. Oecumenico Concilio Tridentino* quovis modo repugnare, aut hæresis contraxisse saporem videatur, se id omne pro non dicto, non scripto habere, censuræ subjicere, & S. Sanctitatis clementem, & benignam voluntatem, cui omnino obsecundare velit, expectare.

NOS HIERONYMUS, Tituli Sancti Pancratii S. R. E. Presbyter Cardinalis MATTHÆIUS, fidem facimus, & attestamur, Decreta facta in *Synodo Diœcesana Wratislaviensi* a Perillustri, & Reverendissimo Domino Episcopo Wratislaviensi, & ad S. D. N. missa:

---

que Silesiæ Præfectum constituit: ac multis dein sæpe laudibus ob res domi, forisque, in Legationibus præsertim quintum obitis, præclare actas, condecoravit.

Statim a suscepto Episcopatu pro insigni suo in Religionem studio, duo hæc sibi, quanto citius posset, curanda proposuerat: Primum erat, ut ad stabiliendam in subditorum animis Fidem Catholicam, ac simul ad restaurandos in Clero, populoque mores Diœcesanam Synodum cogeret. Sed hanc ante annum 1592, qui ab obtenta Cathedra septimus erat, congregare non potuit, tum grassante per Silesiam peste, tum tumultibus belli Polonici, ex duplici Regis electione nati: tum denique variis, quas pro Cæsare, ad pacem componendam, confirmandamque, in Poloniam suscipere debuit, Legationibus impeditus: prout hæc ipse testatur in Præfatione sua ad Synodum habita. *Vide supra pag.* 371.

Alterum erat, ut strenuos e Societate JESU operarios, qui gregem suum diligenter excolerent, atque adversus Neotericorum, & fidei hostium errores sana & orthodoxa doctrina communirent, Vratislaviam accerseret, stabili ibidem in sede, constituto pro eisdem Collegio, collocandos. Verum huic ejus consilio Acatholici Silesiæ Status omni contentione, viribusque se se opposuere, pauculosque illi duntaxat, qui Vratislaviæ, tanquam in temporanea statione subsisterent, habere permissum fuit, qui non diu post ejus obitum, cum necessario præsidio, tutelaqua adversus insectantium persecutiones destituti essent, loco cesserunt.

Anno 1596. nova in Poloniam Legatione perfunctus, cum contracto jam morbo æger in Silesiam rediisset, obiit 15ta die Novembris, postquam Ecclesiam suam annis undecim administrasset magno pacis studio, nec minore cum commendatione pietatis, ac sapientiæ.

JERINO mortuo, tribus annis vacavit Sedes ob graves altercationes, tricasque in novi Præsulis electione exortas. Tandem ex Pontificia, Cæsareaque authoritate PAULO ALBERTO Suevo collata est dignitas Episcopalis, qua tamen gavisus diu non fuit, cito ex Cathedra ad æternitatem avocatus: cui demum successit JOANNES a SITSCH.

Hæc de JERINI Successoribus adnectere placuit, ut manifestum fiat, quam parum fidendum sit Episcoporum Vratislaviensium Catalogo, quem Author *Hist. Ecclesiasticæ Germaniæ*, idiomate Gallico *Typis Bruxellensibus Francisci Foppens* anno 1724. editæ, vulgavit: in quo substitutis variorum Episcoporum nominibus, quos alii Scriptores ignorant, non tantum nulla *Joannis Sitschii*, & *Pauli Alberti*, sed neque *Andreæ Jerini* & *Martini Gerstmanni* fit mentio, quos tamen circiter ab anno 1574. ordine continuo Vratislaviensi Ecclesiæ præfuisse, partim publica fides celebratarum ab ipsis Synodorum, quarum alteram sub *Jerino* jam dedimus, alteram sub *Gerstmanno*, Tomo præcedente retulimus: partim etiam domestica Societatis nostræ monumenta, grataque & frequens in Annalibus nostris beneficiorum ab eisdem acceptorum memoria, ut nihil de Scriptoribus aliis dicam, evidenter evincit. *Vide Hubnerum Quæstion. Politico-Historicarum Lib. IV. P. Schmidl Hist. Soc. JESU Provinc. Bohem. P. I. & II.*

missa: a Sacra Congregatione Illustrissimorum Patrum *Tridentini Concilii* interpretum, emendata, atque aptata fuisse, nec non eorundem Decretorum originale apud ipsam Congregationem remansisse: cum quo hujusmodi Decreta hoc libello Chartarum XXXVI, quarum prima incipit: *Ordo, & Processus Synodi Diœcesanæ &c. &c.* postrema vero: *Has Constitutiones &c.* & desinit: *Velit expectare.* descripta, & collata in omnibus & per omnia concordant. In quorum fidem his propria manu subscripsimus, & ab infra scripto Secretario item subscribi, Sigillique nostri impressione communiri mandavimus. Datum Romæ die XXV. Augusti M.D.XCIV.

HIER. Card. MATTHÆIUS.

Bernardinus Rossius pro Secretario.

SYNODUS TRIDENTINA
DIOECESANA
Anno Christi MDXCIII. Clementis VIII. Papæ II. Rudolphi II. Imp. XVIII.

LUDOVICUS, (*) MISERATIONE DIVINA S.R.E. TIT. S. LAURENTII IN LUCINA, PRESBYTER CARD. MADRUTIUS, EPISCOPUS TRIDENTINUS, &c. UNIVERSIS ET SINGULIS SÆCULARIUM ET REGULARIUM ECCLESIARUM PRÆLATIS, DECANIS, PRÆPOSITIS, CANONICIS, PRIORIBUS, PLEBANIS, PAROCHIALIUMQUE ECCLESIARUM RECTORIBUS, CAPELLANIS, CÆTERISQUE BENEFICIATIS, CURATIS ET NON CURATIS QUIBUSCUNQUE, PER CIVITATEM, ET DIOECESIN NOSTRAM UBILIBET CONSTITUTIS, SALUTEM, ET SINCERAM IN DOMINO CHARITATEM.

CUm primum, sic DEO disponente, ad hujus Ecclesiæ Episcopale munus admoti fuimus, illud præcipue studuimus, ut illius regiminis rationem ad Divini Nominis gloriam, & populi Nobis commissi salutarem directionem, juxta Sacri Trid. Concilii præscriptum, institueremus. Quum enim immensa DEI clementia ad totius orbis Christiani salutem illud in hac nostra Civitate inchoatum, & perfectum vidissemus, facile intelligere potui-

(*) LUDOVICUS MADRUCIUS, Cardinalis CHRISTOPHORI MADRUCII, civis & Episcopi Tridentini, cujus in Historia Sacri Oecumenici Concilii, eadem in urbe celebrati, perfrequens est mentio, ex fratre nepos erat, & æmulator egregius, iisdemque, quibus ille, viis, virtutum scilicet, scientiarumque, & rerum magnarum bene gerendarum studiis, ad maximas dignitates eluctatus est.

Anno 1561. 26ta Februarii a PIO IV. Papa Cardinalis Diaconus Tit. S. Callisti, postea Tit. S. Onuphrii: dein Cardinalis Presbyter S. Anastasiæ, mox S. Laurentii in Lucina: demum Episcopus Cardinalis Sabinus, & supremus hæreticæ perfidiæ Inquisitor constitutus: Christophoro Patruo suo, anno 1578. defuncto, in Episcopatu Tridentino regendo successit, ibidemque anno 1593. Cleri sui Diœcesani Synodum habuit, in qua sequentia edidit Statuta.

Floruit in eo Viro cum doctrinæ, prudentiæque laude conjuncta, ut *Ciaconus* ait, plena antiquitatis auctoritas, gravitasque Senatoria, sententiarum ac verborum librata ponderibus, unde factum, ut ejus judicio & effatis plurimum ab omnibus tribueretur. Variis per Germaniam Legationibus, arduis pro Ecclesia DEI laboribus, amplissimisque Magistratibus egregie perfunctus, obiit Romæ anno sæculari 1600, tam rebus, quam honoribus gestis clarissimus. Successorem habuit in Sede Tridentina Carolum Gaudentium Madrucium, qui & ipse dein Cardinalis Episcopus Sabinus creatus fuit. Hunc quartus ex eadem familia Antistes excepit Carolus Emanuel Madrucius. *Alphonsus Ciaconius de Vita & rebus gestis Summorum Pontific. & S. R. Eccles. Cardinalium. Histoire Ecclesiastique d'Allemagne, Typ. Bruxellensib. Franc. Foppens a. 1724.*

tuimus, ultra obedientiæ debitæ rationem (quæ nobis cum omnibus Episcopis, in gratia, & communione Sedis Apostolicæ constitutis, communis est) ipsum hujus Sacri Concilii nomen nos quasi specialiter admonere, ut promptiori studio saluberrimas illius Constitutiones, & Decreta, tanquam falcem quandam assumeremus, qua sentes, & vepres, qui temporum injuria in hac vinea, quæ Divina voluntate nobis excolenda obtigit, exscinderentur. Ubi itaque per difficultates, & impedimenta, quæ regiminis nostri initia exceperunt, licuit, per plures visitationes, quas partim per Nos ipsos, partim per deputatos idoneos viros obivimus, per diversa etiam Decreta, ac ferias admonitiones id, quantum in Nobis fuit, egimus, ut ipsius Episcopalis officii functiones ita dirigerentur, ut quoad fieri posset, tam Clerus, quam populus nostræ Diœcesis, traditæ a Sacro *Concilio Tridentino* disciplinæ, vita & moribus responderet. Unde etiam sæpius Prædecessorum Synodales Constitutiones, quibus hujus Episcopatus regimen maxime niti videbatur, ad prædicti *Concilii* præscriptum reformare cupivimus. Verum cum publicis, iisque gravissimis de causis, sæpius hinc avocati fuerimus, diutius, quam volebamus, id differre coacti fuimus: tandem vero Dei benignitate opportunitatem toties desideratam nacti, una cum Ven. Capitulo Cathedralis Ecclesiæ nostræ, & totius Cleri Synodali præsentia Constitutiones a bonæ mem. CARDINALE(*) BERNARDO, & pluribus aliis Prædecessoribus nostris longa serie ad hujus Diœcesis usum, & necessitatem accommodatas, Divino implorato auxilio, matura deliberatione præhabita, prout horum temporum ratio exigere videbatur, juxta Sacri *Concilii* regulas, & dispositiones innovavimus, ampliavimus, ac reformavimus, prout etiam præsenti earum publicatione & editione innovamus, ampliamus, & reformamus, auctoritate nostra ordinaria. In virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis & censuris in illis contentis, vos districtius requirentes, quatenus hujusmodi Constitutiones, & Statuta prompto affectu suscipiatis, & pro Statutis Synodalibus observetis. Omnia tamen, ut debemus, Sanctæ Sedis Apostolicæ judicio submittendo, ac salvis etiam Patriarchalibus ordinationibus, dispositionibus, nec non aliorum Prædecessorum nostrorum constitutionibus, quatenus in usu sunt, & per præsentes has nostras non sunt aliter declaratæ, seu correctæ, quibus derogare non intendimus.

De Professione Fidei.

CAPUT I.

Cum eorum, qui JESU CHRISTI Salvatoris nostri gregi pascendo, præpositi sunt, præcipua cura esse debeat, ut Fidem, sine qua impossibile est placere Deo, unam, illibatamque conservent, ac fideli populo proponant & prædicent: Nos hanc Fidei unitatem, in Diœcesi nostra, quoad, favente Deo, possumus, integram & ab omni labe sinceram servare volentes, duximus Constitutionibus nostris Synodalibus præmittendam esse ejusdem Fidei Professionem, ex forma, quam sanctæ mem. PIUS IV. Pontif. Max. ex Generalis *Concilii Tridentini* sententia præscripsit, videlicet:

Credimus, & profitemur omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur: Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium, &c.

Volumus autem, ut qui in hac nostra Diœcesi ad Canonicatus, & dignitates quascunque, etiam Regulares, ac beneficia curata promoti fuerint, hanc Fidei Professionem emittant, secundum præscriptum *Conc. Trid. Sess. XXIV. Cap.* 24. incip. *Cum dignitates in Ecclesiis &c.*

Et quia in hac nostra Diœcesi multis locis contingit, Parochos ob populi frequentiam, & Parochiarum amplitu-

(*) Fuit is Bernardus de Glöss, Christophori Madrucii Antecessor: Cardinalis creatus anno 1530. Obiit 1539. Constitutiones ejus Synodales, quarum hic, & postea sæpius fit mentio, hucusque non reperi.

plitudinem, plures habere cooperatores, quibus confessiones audiendi, & Divini Verbi prædicandi munus communicatur; statuimus, ne quis in cooperatorem assumarur, nisi prius in nostra, aut Vicarii nostri mandato, in alterius manu, Fidei Professionem emiserit.

Monemus vero omnes, qui ex præcepto Sacri *Concilii Tridentini* Fidei Professionem emittere tenentur, præcipue autem illos, quibus animarum cura quoquomodo incumbit; ut attente & diligenter emissæ Professionis fidei formam, & quæ in illa continentur, considerent, curentque ore prolata, opere adimplere, docendo subditos suos, & plebem sibi commissam, ut in suscepta a Majoribus fide constanter perseverent: Constitutiones, Traditiones, Statuta, & Cæremonias Sanctæ Matris Ecclesiæ observent: Summo Pontifici, tanquam vero Christi in terris Vicario, debitam obedientiam præstent.

De Hæreticis.

CAPUT II.

ET cum hæresis Fidei Catholicæ, ut certissima pestis, adversetur, omni studio est elaborandum, ne illius contagione grex fidei nostræ commissus inficiatur. Statuimus itaque, ne quis in hac nostra Diœcesi, ea docere, tenere, credere, aut asserere, quovis modo præsumat, quæ Sancta Catholica Romana Ecclesia damnat, & anathematizat. Libros item, Scripta, & Tractatus, ea continentes, nullus importare, vendere, emere, recipere, legere, aut quomodolibet penes se tenere audeat, sub pœnis, quæ tam in Summorum Pontificum, & Sacri *Concilii Trid.*, quam orthodoxorum Imperatorum, & Catholicorum Principum Constitutionibus, nec non nostrorum Antecessorum Decretis continentur. Quare universis & singulis, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus personis districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub censuris Ecclesiasticis præcipimus, ut exclusa omni malitia, si quos sciunt hæreticos, vel de hæresi qualitercunque suspectos, eos Nobis, aut Vicario nostro, sine mora revelare procurent. Prælatis insuper, & Ecclesiarum Parochialium Rectoribus committimus sub eisdem pœnis, & aliis, arbitrio nostro infligendis, ut si quos intellexerint disseminare errores, aut hæreses, conventicula facere, de Fide & Religione obloqui, prohibitæ & damnatæ lectionis libros, tractatus, aut scripta palam, vel occulte tenere, aut legere, tales Nobis quamprimum denuncient: tum vero diligenter vultum sui gregis observent, & si quos inordinate ambulare, neque per omnia ad fidelium usum juxta Statuta, Ordinationes, & laudabilem antiquam Catholicæ Romanæ Ecclesiæ consuetudinem se se conformare cognoverint; eos in Christi visceribus moneant, & corrigant: quos si contumaces, ac depravato affectu perspexerint, de eo Nos, vel Vicarium nostrum quanto citius edoceant.

Moneant etiam confitentes, ut si quos noverint de hæresi suspectos, Ecclesiastico judicio denuncient, ostendantque, ex charitate, & obedientia erga Sanctam Matrem Ecclesiam, eos ad hoc teneri, cum & errantium ipsorum correctio, & reliquorum salus ex eo pendeat, ut latens virus detegatur: intimando pœnitentibus, illos beneficium absolutionis obtinere non posse, si hæreticos, & ab Ecclesia desciscentes scienter occultaverint.

Et quia publici commercii ratio in his locis, secum trahit promiscuum quandoque hominum concursum, etiam ex locis, ubi hæresis impune grassatur; Curati diligentiores sint, præcipue nundinarum tempore, in investigando, an per diversoria, de Religione sermones habeantur, & a quibus, & quales: an libri prohibiti adferantur, disseminenturque: an diebus, quibus ab Ecclesia interdictum est, vesci carnibus, illæ mensis apponantur: & similia. Et si quid tale repererint, Nos, aut Vicarium nostrum certiores reddant, suos subditos frequenter, ac diligenter admonentes, ut stabiles in fide, aures nullis novitatibus accommodent.

Quod si Parochi compererint, opiniones damnatas disseminari, vel alias perversorum hominum dictis, aut factis tentari, ac labefactari fidem pusillorum;

lorum; tales redarguere, & Catholicæ veritatis rationibus confutare ſtudeant, impiisque eorum conatibus ſe ſe opponant, etiam invocato (ſi opus fuerit) brachii ſæcularis auxilio, Nosque, aut Vicarium noſtrum Generalem de eo quanto citius admoneant.

Cum etiam aliquibus hujus noſtræ Diœceſis partibus mercimoniorum, vel aliis de cauſis, contingat, pueros, & adoleſcentes ad civitates, & loca hæreſi infecta, a ſuis ablegari; Parochi ſolicite parentes, vel majores, aut in quorum ſunt poteſtate, dehortentur, ne juvenes, vel pueros ad hujusmodi loca mittant, vel certe eos probatis, & Catholicis viris diligenter commendent; ipſos vero juvenes efficaciter obteſtentur, ut in Religione Catholica conſtanter perſiſtant, ne, dum momentaneum commodum ſectantur, æternæ ſalutis jacturam faciant, ſeque ſemper, dum in locis ſuſpectis commorantur, virorum Catholicorum, & proborum conſortio adjungant, hæreticorum familiaritatem, & conſuetudinem, quantum poſſunt, devitantes.

Deinde domum reverſos Parochi diligenter examinent, an monitioni ipſis factæ ſatisfecerint, hoc eſt, an Catholice vixerint: an ſtatutis ab Eccleſia temporibus peccata ſint confeſſi, & Sacram Euchariſticam ſumpſerint. Et ſi quos a via recta deflexiſſe, hæreticisque imbutos eſſe opinionibus cognoverint; eos Nobis, vel Vicario noſtro quamprimum denuncient.

Tunc vero Parochi gravibus verbis dehortentur parentes, vel majores, ſeu in quorum poteſtate ſunt juvenes, ne omnino ad illas partes eos mittant, in quibus nullum Catholicæ Religionis exercitium eſt relictum. Si vero Parochi viderint parentes, vel majores, tanquam ſalutis ſuorum impie prodigos, hanc dehortationem contemnere, ſuumque mittendi propoſitum exequi, tales, ut de hæreſi vehementer ſuſpectos, non tantum diligenter obſervent, ſed etiam Nobis, vel Vicario noſtro denuncient.

Et quia non ſolent deeſſe, qui ipſam teneram juventutem erroneis opinionibus inficere conantur; ordinamus, ne quis poſthac ullo prætextu ad docendi munus admittatur, ne ad ipſa quidem prima literarum elementa tradenda, niſi prius Profeſſionem Fidei in manibus Parochi, in cujus Parochia munus exercere volet, emiſerit; quam ſi eorum quis facere detrectaverit, illico Nobis, vel Vicario noſtro denuncietur.

Mandamus proinde, ut Parochi diligenter pernoſcere ſtudeant Inſtitutores puerorum ſuæ Parochiæ, videantque, ut ſe ſe huic Conſtitutioni per omnia conforment. Et qui ab Eccleſiis, vel Parochis ſtipendium accipiunt, præſertim per diſtrictum Atheſinum, niſi quæ ad Latinam linguam pertinent, diligenter docuerint, Parochi eos propria authoritate ab officio removeant. Super omnia autem curent Parochi, ne quid a Magiſtris Catholicæ fidei, & bonis moribus contrarium prælegatur, aut in diſcipulorum manibus verſetur: Scholam etiam cum oratione: *Veni Sancte Spiritus*, inchoent, & cum *Oratione Dominica*, *Salutatione Angelica*, *Symbolo Apoſtolorum*, & *Decem Præceptis*, ac aliqua gratiarum actione terminent.

De Libris prohibitis, & Typographis.

CAPUT III.

Cum etiam ex nimia Librariorum, & Typographorum licentia magna immineant pericula; Nos, ut illis, juxta Decretum Sacri *Concilii Trid.* opportune occurramus, ſtatuimus, & prohibemus, ne quis, ſive incola fuerit, ſive peregrinus, libros damnatorum, aut ſuſpectorum ſecundum Indicem Romanum, & ejus regulas, in hanc noſtram Diœceſim, & Ditiones inferre, aut venales tenere audeat, ſub pœnis confiſcationis librorum, & aliis, noſtro, ſeu Vicarii noſtri Generalis arbitrio infligendis.

Statuimus item, & ordinamus, ne Parochi locorum, in quibus, ſtatis anni temporibus, nundinæ celebrantur, ullos libros venales proponi patiantur, niſi Bibliopolæ ipſis eorum indicem, ſeu catalogum prius exhibuerint examinan-

minandum; ut perniciosi a bonis, & probatis discerni queant.

Quod ut accuratius observetur, districte præcipimus omnibus cujuscunque status Præfectis, & Judicibus terrarum, jurisdictionum, & locorum temporalis Dominii hujus Ecclesiæ Tridentinæ, cæteros vero serio in Domino requirimus, ut Parochis in hujus nostri Decreti executione, sua auctoritate, & auxilio adsint, ut si contigerit, damnatæ lectionis libros penes aliquem reperiri, curent juxta præmissa, contra importantes, & tenentes severe procedi.

Si item reperti fuerint libri, aut scripta, sive tractatus, cantilenæ, aut similia, vernacula, & vulgari lingua composita, in quibus continentur hæreses, seu errores, aut scandalosa; ea, licet Indice Romano non contineantur, Parochi diligenter colligant, neque patiantur evulgari: curentque, ut contra similia importantes, ut supra dictum est, pro modo culpæ severe procedatur.

Idem facient de picturis, quibus vel Religio Catholica traducitur, aut hæresis simplici populo obtruditur.

Admonemus etiam Decanos rurales, ut pro viribus & ipsi non tantum in propriis Parochiis, sed etiam in totis suis Decanatibus in hoc advigilent, ipsos Parochos sui officii admonendo, &, si necessitas postulabit, brachium sæculare contra inobedientes invocando. Quod si in hoc remissius viderint procedi, de eo quamprimum Nos, seu Vicarium nostrum certiorem faciant.

Impressores vero, juxta modum eis a *Sancta Tridentina Synodo* præscriptum, nullum librum, vel quodcunque scriptum, tam antea ubivis locorum impressum, quam non impressum, excudere possint sine nostra, vel Vicarii nostri licentia: ipsa vero originalia cum exemplis concordantia, in Archivio nostro reponi volumus, ne cui fraudi locus relinquatur. Contra facientes, præter exemplorum amissionem, alias pœnas nostro arbitrio luent.

De Blasphemis.

CAPUT IV.

UT populus a blasphemiæ abominabili peccato se se contineat, Parochi & Verbi Dei Concionatores ejus enormitatem sæpe exponent; pœnas a Lege Divina, a Sacris Canonibus, a Summis Pontificibus, ac nostris etiam Antecessoribus in blasphemos promulgatas, ipsis ob oculos ponendo.

Interim etiam in Domino monemus, & districte mandamus quibusvis Judicibus tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, ut contra hujusmodi Majestatis Divinæ contemptores debitis pœnis procedant.

Et quoniam reprimenda est etiam eorum temeritas, qui Sacræ Scripturæ verbis, & sententiis abutuntur, ad profana, fabulosa, scurrilia, vanitates, ac scommata, contumeliasque eas convertentes; si quisquam id facere deprehensus fuerit, pœnis debitis severe contra eum, juxta supra dictorum Legum rigorem, procedemus.

De Superstitionibus.

CAPUT V.

LIcet Divina Lex maxime detestetur magos, striges, ariolos, incantatores, divinos, sortilegos, & id genus superstitiosos, ac maleficos homines: ac contra tales, & illis credentes, illos consulentes, eorum opera utentes, non tantum extent severæ Dei comminationes, sed etiam Legibus tam Ecclesiasticis, quam Sæcularibus gravissimæ illis pœnæ infligantur; nihilominus intelligimus, hujuscemodi diabolicas impietates & abominationes nondum a nostro Episcopatu plane exulare. Proinde districte mandamus, ut contra quoscunque maleficos, striges, incantatores, necromantas, divinos, & id genus sacrilegos impostores, ligaturis, characteribus, incognitis figuris, imaginibus, verbis ignotis, dœmonum invocationibus, adorationibus, Sacramentorum, aut Sacramentalium abusu, & profanatione, aut quolibet alio modo superstitioso, de futuris contingentibus investigantes, thesauros,

&

& res perditas simili modo inquirentes, pluvias, siccitates, tempestates procurantes, maleficia inducentes, aut etiam maleficio solventes, aut quomodolibet superstitiosa, vana, perniciosa, ut præfertur, attentantes, nec non illos de his, & similibus consulentes, illis faventes, & cooperantes, severe secundum Sacrorum Canonum præscripta, & Summorum Pontificum Constitutiones, pro modo culpæ, etiam tanquam contra suspectos de hæresi, aut apostasia a fide, procedatur.

Moneantque Parochi fideles omnes, sub pœna excommunicationis, ut si tales noverint, illos Nobis, aut Vicario nostro denuncient.

Et quia plerumque contingit, aliquos animi simplicitate in hæc delabi, non attendentes delicti gravitatem; injungimus Parochis & Curatis, nec non Verbi Dei Concionatoribus, ac Confessoribus, ut fideli populo, etiam in casu amissionis rerum suarum, accessum ad divinatores prohibeant, sæpeque in mentem reducant, quam Deo abominabile sit hoc delictum, quod cum manifesta, aut certe occulta dæmonum societate conjunctum, illaqueatas animas tenebrarum potestati mancipat. Ac propterea moneant eos, ut non solum graviores, & atrociores species superstitiosarum impietatum, sed etiam illas evitent, quæ leviores & vanæ videntur: cum ubique se se his inimicus dæmon sua operatione, ad fallendas, & in præceps trahendas animas, immisceat. Si vero moniti non resipuerint, tunc Nobis, aut Vicario nostro sine mora eos indicare teneantur.

Si cui Parocho, aut Curato, vel Confessario instrumenta, scripta, aut alia, ad hujuscemodi artium diabolicarum exercitium facta, a pœnitentibus, aut aliis exhibita fuerint, ea quamprimum Vicario nostro Generali tradant.

De Prædicatione Verbi Dei.

CAPUT VI.

Quoniam ad culturam agri Dominici, ipsi Verbo Dei inest vis incomparabilis, admonemus curam animarum exercentes, ut præcipuam officii sui, ac solicitudinis partem positam esse meminerint in ejusdem Verbi prædicatione. Ex qua, ut populus ipsis commissus majorem fructum capiat, eos in Domino hortamur, ut sermonem suum captui ejusdem populi accommodent, præcipue huc respicientes, ut fidei Christianæ rudimenta, & salutis monita tradentes, pietatis, & Religionis documenta fidelium animis, Deo cooperante, imprimant: ac proinde in Dei Verbo meditentur die, ac nocte, scientes, omnem Scripturam, Divinitus inspiratam, utilem esse ad docendum; & Verbum Dei esse malleum, conterentem petras; & sæpe in simplicitate suscipi a pusillis & parvulis, trementibus sermones ejus.

In exponendo vero Sacro Evangelio, & Verbo Dei annunciando, nullibi ab intelligentia Sanctæ Matris Ecclesiæ deflectant, unanimem Sanctorum Patrum, ejusdem Ecclesiæ Doctorum interpretationem, & sententiam, sine hæsitatione sequentes: atque hac salutari doctrina innixi, Dominicis, & Festivis diebus, quando populus majore frequentia ad Ecclesiam confluit, ea præcipue explicabunt, quæ omnes scire necessarium est ad salutem.

Tum vero diligenter meditentur, quæ Sacrum *Concilium Tridentinum* fidelibus a Parochis, diversis occasionibus potissimum exponi, & doceri mandat. Quare Catechismum Romanum, & ex modernis illos auctores, qui omissis superfluis quæstionibus, ea tractant, quæ fideli populo his temporibus pro recta fidei, & pietatis instructione sunt proponenda, assidue perlegant.

Maxime vero curabunt, ut populus intelligat gravitatem delictorum, eorum præcipue, quæ frequentius in ipsorum Parochiis committuntur: ea denique sæpius inculcabunt, quæ ad vitam pie, & Christiane instituendam requiruntur. In fine autem sermonis semper vulgari lingua Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, & Decem Præcepta subjungant.

Obscuras, ac indeterminatas quæstiones, audientium captum exceden-

tes,

tes, quæ ad pietatem parum, vel nihil faciunt, omittant.

Apocrypha, vana, fabulosa, & Evangelicæ prædicationis gravitate indigna, evitent.

Hæreticorum opiniones, & argumenta e suggestu non referant, nisi quando id necessitas postulat: atque tunc ita sint instructi, ut dilucidis, & claris responsionibus ea diluere valeant; ne ullus in mentibus audientium scrupulus hæreat.

Amarulentias, aut inconcinnum rigorem, quo auditores non ædificantur, fugiant: ubi vero verborum acrimoniam res ipsa postulat, sit sermo sale conditus, & spirans charitatem: severitas pungat, & dirigat: percutiat, & sanet.

In summa, hoc tantum munus ea charitate, prudentia, & assiduitate exequantur, quam fidelis populi instructio, & ad salutem per mandatorum Dei observantiam, directio postulabunt: sciantque, ad id efficiendum, magnum pondus accessurum esse, si vitæ innocentia, integritateque ministerium Verbi commendetur. Quod si Parochi huic ipsorum Divini Verbi prædicandi officio non satisfecerint, contra eos severe procedemus, & ad illa remedia deveniemus, quibus ipsorum negligentia, ac defectus suppleantur, juxta *Tridentini Concilii* præscriptum *Seff. V. Cap. II. de Reform.* & *Seff. XXIV. C. IV.*

De Doctrina Christiana.

CAPUT VII.

UT teneræ ætatis animis Fidei, & Religionis, unde universæ vitæ piæ instituendæ ratio pendet, rudimenta instillentur; omnes Rectores, Capellanos, & alias personas Ecclesiasticas hortamur, & in Domino iis injungimus, ut huic tam necessario operi diligenter invigilent: parvulos, & quoscunque alios, rudimentorum fidei ignaros, Dominicis & Festivis diebus in Ecclesiis congregent, ac contenta in libello sub nostro nomine, ea de re edito, studiose iisdem prælegant, & interpretentur.

Quod ut majori fructu præstare possint; parentibus, tutoribus, ac patribus familias serio mandamus, ut filios suos, & alios sibi subjectos, ad saluberrimum hoc exercitium mittere non prætermittant.

De Prædicatoribus extraordinariis examinandis.

CAPUT VIII.

QUia sæpe usuvenit, ut diversorum Ordinum Prædicatores, Quadragesimali tempore ad villas, & Parochias per Diœcesim nostram destinentur, admodum exiguo populorum fructu: dum vel nimium juvenes mittuntur, vel in iis, quæ ad veram pietatem tradendam spectant, parum instructi;

Ideo præcipimus, & ordinamus, ut Vicarius noster, & qui ad hoc deputati sunt, juxta locorum necessitatem, & qualitatem personarum, illos dirigant, & si quos noverint alias scandalose se gessisse, vel non illa esse eruditione, & prudentia, ut prædicandi munus decenter exequi possint; tales non admittant, neque eis literas, aut patentes concedant, sine quibus a nullo Parocho nostræ Diœcesis quemque Religiosum volumus ad munus prædicandi extra Regulares Ecclesias admitti.

Qui vero ad prædicandi munus per Diœcesim destinabuntur, serio a Vicario nostro admoneantur, ut tam Parochos, quam populos, ad quos mittuntur, paterna benevolentia, & pietate prosequentes, munus suum cum charitate, & prudentia exequantur. Illa missa faciant, quæ rudis populi intelligentiam excedunt. Verum cognito ex Parochis, & probis viris statu, & conditione populi, ad ejus se captum accommodent: de Christianis virtutibus, & oppositis vitiis, prout necessitas exiget, ita tractent, ut ad salutaria auditores dirigant, & ab illis peccatis, & vitiis, ad quæ procliviores noverint, avocent.

Et quia admissi ad concionandi munus, etiam ad confessiones audiendas approbantur, volumus, ut illis districte inhibeatur, ne se se in casibus, Episcopo, nedum Summo Pontifici Roma-

Romano, reservatis, ingerant. Et si quem ex rationabili causa a proprio Parocho absolutionem non impetrare cognoverint, talem neque ipsi absolvant. Venientes ab aliis Parochiis sine ipsorum Parochorum licentia, omnino non absolvant, sub pœna suspensionis ab officio prædicandi, & confessiones audiendi in nostra Diœcesi, & aliis ad arbitrium nostrum, vel Vicarii nostri.

Moneantur, ut tam in Concionibus, quam in Confessionibus salutari cum rigore tractent casus usurarios, & illicitos: & quæ in præsenti Synodo statuta sunt, atque in admonitionibus ad Parochos, & Curatos editis continentur, diligenter observentur; tum etiam edicta, quibus damnatorum contractuum species proponi curabimus, attente meditentur.

Si quis autem ex istis Concionatoribus (quod absit) in concionibus, vel alias se scandalose gesserit, id Nobis a Parochis indicari volumus, ut contra eos juxta dispositionem *Concilii Tridentini Sess. V. Cap. II. de Reform.* procedi possit.

De Sacramentis in genere.

CAPUT IX.

Quia fidelis populi sanctificationem, & justitiam Sacramenta Ecclesiæ regulariter operantur, augent, & amissam reparant; Parochi docebunt juxta Sacri *Concilii Tridentini* præscriptum, hæc ipsa Sacramenta a Christo Domino nostro ad lapsæ per peccatum naturæ reparationem instituta, Divinæ gratiæ esse instrumenta, quibus inexhausta virtus Passionis & Mortis ejus digne suscipientibus applicatur.

In administrandis vero Sacramentis, volumus per Parochos, & animarum curam gerentes, exacte eum modum, & cæremonias observari, quæ tum e Sacris Canonibus per Oecumenicum *Concilium Tridentinum*, tum in *Rituali* nostro præscribuntur: in primis diligenter observando, ut ante cujuscunque Sacramenti administrationem, breviter lingua vernacula ad captum ipsorum suscipientium, explicetur vis, & usus ipsius Sacramenti.

Fugiant vero in administratione Sacramentorum, omnem speciem avaritiæ, neque quicquam ex pacto, vel conventione exigant: sed Sacramenta ipsa bene dispositis, absque dilatione, pro loco, tempore, & necessitatis exigentia, pie, prompteque administrent juxta Ecclesiæ institutum.

Post ipsa vero Sacramenta administrata non prohibentur recognitionem ex consuetudine debitam exigere, juxta *Cap. Ad Apostolicam. de Simon.* In quo tamen caveant, ne offendiculum, aut scandalum præbeant.

De Sacramento Baptismi.

CAPUT X.

Doceatur populus, natura filios iræ per Baptismum regenerari in filios & hæredes vitæ æternæ: qui cum propterea differri minime debeat, statuimus, natum infantem quamprimum, vel ad summum intra octiduum, ad Ecclesiam esse deferendum & baptizandum. Parochus autem, antequam ad baptizandi actum deveniat, diligenter inquirat, an infans ob aliquod periculum fuerit baptizatus, & si repertus fuerit rite esse baptizatus, eo casu, ne sub conditione quidem amplius baptizet, sed tantum imposito nomine infanti, consuetas preces, Sacram Unctionem, atque alia adhiberi solita, juxta ipsum *Rituale* adjungat.

Et quia experientia docet, aliquando constare vix posse, an a laicis baptizatus, Baptismum vere susceperit; ideo ad medendum in hoc Sacramento tam periculosæ incertitudini, Parochus quomodolibet baptizatum, ubi probabiliter de Baptismi validitate dubitat, baptizet juxta modum præscriptum in *Rituali.*

Doceant etiam Parochi diligenter formam & materiam hujus Sacramenti, admoneantque omnes viros juxta ac mulieres, ne facile moveantur ad baptizandum infantem: sed tunc tantum, quando probabiliter periculum mortis timetur, nec copia est præsentis Sacerdotis, aut alterius Sacris initiati: & tunc adhibita aqua naturali, & simplice, accurate utantur integra forma:

Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: verba ipsa formalia semel tantum proferendo.

Moneant præterea Parochi infantum parentes, ut baptizandis Sanctorum potissimum nomina imponi curent, in quorum tunc sortem vocantur.

Ad levandos de Sacro Fonte infantes sit tantum unus Compater, aut una Commater, vel ad summum unus & una: Neque admittantur publice criminosi, hæretici, aut excommunicati: imo neque illi, qui absque legitimo impedimento omiserint semel saltem in anno, tempore ab Ecclesia constituto, peccata sua confiteri, & Sacram Eucharistiam sumere.

Item moneri volumus compatres, & commatres de spirituali cognatione, quæ in susceptione contrahitur, ac illius impedimento, juxta *Concilii Tridentini* declarationem *Sess. XXIV. Cap. II.*

Statuimus etiam, ut compatres, & commatres, non impuberes deligantur; ne videatur infans infantem offerre, ac sponsorem se Deo pro alio constituere, qui quod promittit, non intelligat.

Insuper improbamus illorum factum, qui citra casum necessitatis ambitiose curant, suos infantes in domibus privatim baptizari, post habito Templo Domini.

Et cum baptizandi renuncient diabolo, & pompis ejus, fideles admoneantur, ut filios regenerandos offerant cum devotionis affectu, eas pompas devitantes, quæ jactantiam & ostentationem præ se ferunt.

Habeant insuper Parochi librum bene ligatum, & qui possit conservari, &, cum necessitas postulat, ad manus etiam post longum tempus haberi, in quo annotent nomen baptizati, patris, matris, & susceptorum, diem quoque, mensem, & annum: tum etiam, si infans illegitimus, aut ex incerto patre natus est.

Reliqua ad Sacramentum hoc rite administrandum pertinentia, ex *Catechismo Romano*, & *Rituali* nostro petantur.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT XI.

PEr Baptismum renati, Sacramento Confirmationis augentur in gratia, & perfectum animi robur accipiunt, ac ad luctam contra diabolum, mundum, & carnem armantur, quo stabiles in fidei susceptæ confessione, perfectos se Christi milites exhibeant: quod a Parochis populo Dei diligenter inculcari volumus.

Moneant pariter, Sacramentum hoc summa reverentia, devotione, humilitate, ac omni puritate, prævia in adultis confessione, suscipiendum esse. Nulli minori septennio præbeatur.

Parochi, priusquam Sacrum Chrisma sit administrandum, doceant confirmandos de hujus Sacramenti institutione, materia, effectu, & ministro, juxta illa, quæ in Catechismo ad Parochos traduntur. Quod etiam Episcopus, hujus Sacramenti Minister ordinarius, de more præstare solet.

Teneant Parochi librum, in quo nomina confirmatorum, & compatrum describantur, uti de baptizatis injungitur.

Admoneantur præterea susceptores, & suscepti, de spirituali cognatione, quam contrahunt; & de onere, ac obligatione, doctrinam Christianam confirmatos docendi.

Decet etiam, ne mulieres adultos, neque viri adultas, teneant, sed in utrisque servetur sexus conformitas: & ne junior seniorem offerat: atque in universum, qui non fuerit confirmatus, & eo anno non fuerit sua peccata confessus, & Eucharistiam non sumpserit: qui Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, & Decem Præcepta non calleat: item publice criminosus, hæreticus, aut alias excommunicatus. Hi, inquam, nullo pacto confirmandum offerre præsumant. Pater, & mater filium, aut filiam non offerant. Denique offerentes quicumque, nullis armis instructi accedant.

De

De Sacerdotibus, ad Sacrum Chrisma conficiendum mittendis.

CAPUT XII.

NE propter defectum Clericorum, qui in die Cœnæ Domini ad Sancti Chrismatis confectionem necessario requiruntur, aliquod scandalum oriatur; Prædecessorum nostrorum Decreto inhærentes, mandamus, ut in illam diem per Rectores Ecclesiarum Parochialium, & alios ex infra scriptis sex Decanatibus, & aliis Ecclesiis nostræ Diœcesis mittantur Sacerdotes viginti quatuor: videlicet ex *Præpositura Sancti Michaelis ad Athesim*, mittatur Sacerdos unus: ex *Decanatu ad longum Athesim* quinque: ex *Decanatu Bulzani* duo: ex *Decanatu Vallium Annaniæ & Solis*, quinque: ex *Decanatu Judicariarum*, quinque: ex *Clero Archi*, unus: ex *Decanatu Ripano*, unus: ex *Decanatu Vallis Lagarinæ*, quatuor. (Cura autem, & munus deputandi eos, qui quotannis mittendi sunt, Decanis Ruralibus incumbat.) Qui quidem Sacerdotes hora congrua, sub pulsu campanæ magnæ, ut moris est, præsto adsint in Ecclesia Cathedrali, cum aliis officium peracturi. Et eo finito, ac Chrismate confecrato, teneantur pro omnibus illis, a quibus missi sunt, secum Chrisma deferre: districte prohibentes, ne ab illis, aut aliis nostræ Diœcesis Sacerdotibus, & Curatis, ad Chrisma recipiendum laicus ullus mittatur, neque Sacrista ulli laico illud deferendum dare præsumat. Contrafacientes pœna decem librarum mulctentur, applicanda eorum Parochiali Ecclesiæ.

Quod si forte contingat, Tridenti Chrisma non confici; tunc ipsi Decani foranei pro tempore providebunt, ut Tridento deferatur, & classes singulæ prædictorum Decanatuum mittant Sacerdotem ad suum Decanum, a quo Chrisma accipiat pro sua classe: contribuendo ipsi Decano libras singulas in singulos suæ classis Plebanos, pro sumptibus in deferendo factis.

De Sacramento Eucharistiæ.

CAPUT XIII.

DE Sacro hoc, admirabili, & tremendo Mysterio, vix paucis dici possunt, quæ populo fideli a Parochis sunt inculcanda, ut condecenter se se præparet ad fruendum mystico hoc Angelorum cibo, quo mens omnium spiritualium charismatum abundantia impinguatur. Hortentur ergo ante omnia plebem Parochi, ut prævia diligenti discussione propriæ conscientiæ, & per integram, & fructuosam pœnitentiam, cum timore, & tremore accedant ad tanti Regis mensam.

Quadragesimali vero tempore, diebus Dominicis, & ante hebdomadam sanctam, sæpius omnes moneant utriusque sexus fideles, in legitima ætate constitutos, ut se se præparent per Sacramentalem Confessionem ad sumendum tempore Paschali Sacram Eucharistiam. Quod si quis Sanctæ Matris Ecclesiæ præcepto in hoc non paruerit; semel, aut iterum infra octavam Paschæ admoneatur: si ne tum quidem evigilaverit, Parochus, vel Curatus ejus nomen ad Nos, vel Vicarium nostrum Generalem quamprimum deferat.

In illis Ecclesiis, in quibus animarum cura exercetur, tam in Civitate, quam extra per Diœcesim, asservetur Eucharistia in vase argenteo intrinsecus deaurato, super Altari majore, in Tabernaculo, quoad fieri potest, ornatissimo, lampasque coram eo perpetuo luceat: & quum ad ægrotos defertur Sacramentum hoc, evocetur populus campanæ sono, & præsertim societates, si quæ sunt: Sacerdos devote & reverenter psallendo illud deferat, cota, stola, & pluviali indutus: adsint item cerei, & umbella. Pluviale tamen, & umbella alicubi per Diœcesim, ex causa omitti possunt.

Processio, quæ singulis annis in festivitate Corporis Christi fit, celebretur devote, & reverenter: adsit per vias, & congruis locis ornatus, quam fieri potest, decentissimus. Nil exponatur, agatur, vel repræsentetur, quod risum, seu irreverentiam moveat, aut profanam sapiat vanitatem: nec tor-

menta, aut bombardæ in ipsa Processione displodantur.

De Sacrificio Missæ.

CAPUT XIV.

QUoniam vero his temporibus exulceratissimis hostes Ecclesiæ nihil acrius impugnant, quam Sacrificium Missæ; Parochi, & alii curam animarum gerentes, diligenter meditentur, quæ de Sanctissimo hoc Sacrificio Oecumenicum *Concilium Tridentinum* statuit, quidque doceri de eodem postulet. Circa quod etiam Catechismum Romanum consulant, fideles populos crebro admonendo, ut tremenda hæc Mysteria pie venerentur, illorum vim, fructumque ineffabilem, quantum quidem fieri potest, & intelligere studeant, & ardenti animi desiderio ad illum anhelent.

Tum vero diligenter attendatur Decretum *de observandis, & evitandis in celebratione Missæ. Sess. XXII.* quibus adjungenda est diligens lectio, & cognitio *Rubricæ* ipsius *Missalis* reformatæ.

Sacerdos celebraturus, si conscius sibi fuerit peccati mortalis, Sacramentaliter confiteatur, juxta Decretum *Conc. Trid. Sess. XIII. Cap. VII.* incip. *Si non decet.*

Noverint etiam Sacerdotes maxime decere, ut qui frequentius, vel ex devotione, vel officio celebrant, singulis hebdomadibus Sacramentaliter confiteantur.

Nullus Sacerdos, ut aliam Ecclesiam honoret, propriam deserat sine Sacrificio Missæ diebus Dominicis, aut aliis Festivitatibus, quibus ex præcepto Ecclesiæ populus Missæ Sacrificio interesse debet, nisi Ecclesia, quam honorare intendit, sit vicina, & ad illam populus suæ Ecclesiæ tunc confluere soleat.

Nullus Sacerdos sæcularis audeat primam Missam celebrare sine nostro, aut Vicarii nostri consensu: quo obtento, juxta Decretum *de observ. & evitand. in celebrat. Miss.* omnino abstineat ab omni illiberali eleemosynarum exactione: quæ cum a sordido quæstu non absit, pari modo fugienda est in omni celebratione Missarum.

Musici & Organistæ a cantu lascivo, a profanis carminibus ad choreas accommodatis, in Ecclesia abstineant.

Statuimus præterea, & ordinamus, ut Missas debitas quilibet Sacerdos, aut Beneficiatus per se, vel per alium idoneum, persolvat suis Altaribus, & Capellis, juxta eorum fundationes.

Idemque in Ecclesiis, ubi diebus Dominicis, & aliis solennitatibus Missæ Sacrum, & Vesperæ decantari solent, inposterum diligenter servetur.

Volumus etiam, ut juxta *Tridentini Concilii* Decretum, fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera, quæ pro defunctis fieri consueverunt, secundum Ecclesiæ institutum pie, & devote fiant, ipsique Rectores, Parochi, & Beneficiati fideliter & diligenter juxta Testatorum fundationes, ea præstent & persolvant.

Præterea populus moneatur, ut diebus saltem Dominicis, & majoribus Festis, ad proprias Parochias accedat ad audiendum Verbum Dei. Ipsi autem Parochi, & Curati infra Missarum Solennia ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera ipsius Missæ mysterium aliquod declarent.

Damnanda vero est illorum irreverentia, qui Dominicis, aliisque Festis diebus, quibus ex Sanctæ Matris Ecclesiæ præcepto in suis Ecclesiis Missam integram audire cum teneantur; nihilominus temere de Templo ante Missam finitam, & Sacerdotis benedictionem recedunt: & pariter illorum, qui dum Missa celebratur, & Divinum Verbum prædicatur, fabulis & nugis in cœmiterio tempus extrahunt, plerumque sæcularia tractantes, malo fidelium exemplo, & contra Sacrorum Canonum Sanctiones. Cui malo Nos opportune providere cupientes, statuimus, ut Parochi, & Curati omnes aliquando per annum in Ecclesiis publicent Canonem antiquum Cap. *Missas, Distinct. I. de Consecrat.* cujus tenor est: " Missas die Dominica sæcularibus totas audire, speciali ordine præcipimus: ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat;

" mat: quod si fecerint, ab Episcopo " publice confundantur."

Qui igitur admoniti in prædictis contrafecerint, subjaceant, præfatorum Canonum pœnis, atque insuper mulctam incurrant librarum duarum per Syndicos exigendarum, & Parochiali Ecclesiæ, vel alii pio usui, ad arbitrium Parochi, applicandarum, quibus etiam pro ipso labore exigendi, dentur quaterni cruciferi ex hujusmodi mulcta.

Moneant Parochi, & Rectores ingredientes Ecclesias, ut omnino bombardas, hastas, & alia arma insueta deponant; qui si non obedierint, tanquam contumaces, Nobis, vel Vicario nostro deferantur.

Si vero scandala, vel pericula ab hujusmodi contumacibus verisimiliter oritura timeantur, Sacerdotes etiam a celebrando abstineant.

De Ara portatili.

CAPUT XV.

INsuper omnibus & singulis Sacerdotibus sub pœna excommunicationis, & marcharum quinque prohibemus, ne in nostra Diœcesi super Ara portatili, ad requisitionem cujusquam celebrare præsumant, sine speciali nostra licentia, in scriptis habita; & non nisi in dedicato ad hoc oratorio, a Nobis, vel Vicario nostro, visitando.

In visitationibus etiam Altaria portatilia perquirantur: & quæ non ampla, & commoda reperta fuerint, tollantur.

De cætero vero lapis consecrandus pro Altari portatili sit longitudinis unius saltem palmi cum dimidio, & latitudinis unius palmi, ita ut commode calicem cum hostia capiat.

De Altarium ornatu, Imaginibus, & cultu Reliquiarum Sanctorum.

CAPUT XVI.

ALtaria decenti ornatu, quantum fieri potest, exculta & nitida sint, & ante omnia salutiferæ Crucis signo condecorata, ac pari studio Ecclesiæ ipsæ, sicut decet domum Dei, ab omni situ, & squalore vindicentur, puræque, ac mundæ conserventur.

Si quæ fuerint in Ecclesiis imagines vetustate, aut alias indecoræ, & offensionem præbentes, eæ debito modo tollantur.

Ne (*) vero in cultu Reliquiarum Sanctorum, quæ in aliquibus Diœcesis nostræ Ecclesiis reconditæ reperiuntur, abusus ullus oriatur, vel minus decenter custodiantur; mandamus, illas per Sacerdotes, quorum curæ sub inventario authentico committantur, diligenter & honorifice in loco sacro, & sub diligenti clavium custodia in capsulis, vel pyxidibus, ne a manu laica contrectentur, conservari, & non nisi cum reverentia ostendi, in visitationibus vero ordinariis eas diligenter recenseri volumus.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT XVII.

CUm Sacramento Pœnitentiæ, lapsis post Baptismum, beneficium Mortis Christi applicetur, alia tamen ratione, quam in Baptismo: Parochi, & alii, curam animarum exercentes, sæpius per annum, præcipue vero tempore Quadragesimæ diligenter populo explicabunt saluberrimi hujus, & maxime necessarii Sacramenti virtutem & efficaciam.

In primis vero docebunt, quid ab illis, qui a suscepta semel gratia exciderunt, peccatorum sordibus Spiritum Sanctum contristaverunt, requiratur. Quod ut efficacius præstare possint Parochi, habeant in promptu Sacri *Concilii Tridentini* de Sacramento Pœnitentiæ & justificatione impii doctrinam, meditentur etiam diligenter, quæ in *Catechismo ad Parochos* de his traduntur. Quibus omnibus adhibeant probatiores Summas, illos Auctores, qui dilucide, pie & erudite de Sacramento Pœnitentiæ, ejusque partibus tractant: illud præcipue intendentes; ut cum timore, & tremore discant fideles recogitare

(*) Cap. 2. de Reliq. & vener. Sanct. C. Corpora. de Consecr. Dist. 1.

gitare dies suos in amaritudine animæ suæ: quo excitati, Dei miserantis auxilio, per veram contritionem, integram confessionem (qua distinctè & sigillatim peccata sua enumerent, & in specie recenseant) & operis satisfactionem, possint pervenire ad eam gratiam, quæ ex Dei institutione, Sancto hoc Sacramento, administratur.

Quapropter primis statim diebus Quadragesimæ publicabunt Capitulum: *Omnis utriusque sexus, &c.* (*), populumque monebunt, ut tempestive se præparet ad confessionem.

Habeant casus Episcopo reservatos: item Bullam in Cœna Domini, ut si qui eos adeunt, hujusmodi casibus irretiti, sciant eos cum charitate, & opportunis monitionibus, consilio etiam, & auxilio, ad illos dirigere, qui facultatem habent tales absolvendi, in quo magna circumspectione curabunt, ne aliis innotescat, tales reservatis casibus esse illaqueatos.

Si qui rationabili causa petunt a propriis Parochis licentiam alteri Sacerdoti confitendi, ea non gravate concedatur; ita tamen, ut probato Sacerdoti confiteatur, ab eoque fidem habeant in scriptis de confessione facta.

Et quia nonnunquam contingit, aliquos a proprio Parocho absolutionem Sacramentalem non obtinere, si causæ negatæ absolutionis sunt manifestæ, puta contractuum damnatorum, vel concubinatus, vel quævis alia Canonica; tunc nullus alius Sacerdos sæcularis, aut Regularis, tales absolvat, ne sub prætextu quidem Jubilæi quantumvis ampli, cum nullæ facultates illi suffragentur, qui absque debita satisfactione prætendunt informi confessione effugere pœnas Cap. *Omnis utriusque sexus.*

Et quia difficillimum est, delicta intelligere, & pœnitentium animos, tot & tam diversis peccatorum involucris involutos, fructuose tractare; Confessarii ad audiendas confessiones approbati, diligenter & attente considerabunt casus difficiliores, ut sunt, qui ab usurariis, & aliis illicitis, & injustis contractibus: item a materia restitutionum, censurarum Ecclesiasticarum, & similibus pendent: quos si de sua peritia, & scientia diffidentes, evolvere non poterunt, alios peritiores, & magis expertos consulant.

Quapropter injungimus etiam Decanis foraneis, ut aliquando per annum Sacerdotes congregent, & si quid obscurum aut difficile occurret circa casus conscientiæ, inter se conferant, & si necessarium videbitur, ad Nos, vel Vicarium nostrum Generalem referant.

Et quia Sacerdotes vice Dei Salvatoris nostri, hoc fori conscientiæ judicium exercent; meminerint, sibi inevitabilem impositam esse necessitatem, ut vitæ, & morum integritate muneri tam sublimi respondeant; proinde in primis Dei auxilio se se exhibeant ut Ministros Christi, in patientia, & charitate.

In audiendis confessionibus eam adhibeant gravitatem, quæ Divinum hoc Tribunal decet.

Non nisi in Ecclesia confessiones audiant, exceptis casibus necessitatis. Sint induti cotta & stola, sedentesque audiant confitentes.

Mulieres tantummodo clara luce (nisi gravis causa excuset) audiant, idque in loco patente, & in sedibus confessionalibus, ad hoc deputatis.

Et quia experientia docet, multos salubrius confiteri, si animi eorum apposite, & cum charitate tractentur; ideo secundum necessitatem locorum, temporum, & personarum, Confessarii advertant ad ea peccata, quibus confitentes magis obnoxios conspiciunt, ac quanta possunt diligentia, prudentia, & charitate, nunc mansuetudine, & commiseratione, nunc etiam (si id necessitas postulabit) salutari cum rigore, quærant animarum lucrum, & pœnitentium salutem.

Proinde curabunt, ut ipsi pœnitentes sinceram eorum erga se charitatem agnoscentes, vulnera animarum, & angustias conscientiæ liberius, & fidelius detegant.

Et

(*) Cap. de Pœn. & Remiss. peccat.

Et quia non desunt, qui arbitrentur se satisfacere præcepto & necessitati Sacramentalis confessionis, per quandam generalem confessionem; Parochi & Concionatores, ubi id maxime necessitas postulat, monebunt de integræ confessionis partibus, tum præcipue, de ipsa peccatorum, & circumstantiarum eorundem necessaria enumeratione: ac propterea Parochi non admittant pœnitentes catervatim, videantque, ut tanta distantia a confitente cæteri absint, ut quæ dicuntur tam a pœnitente, quam Sacerdote, a circumstantibus audiri non possint. Et populum suum moneant, ut tempestive ad confitendum accedant, nec ad ultimos Quadragesimæ dies differant.

Non raro etiam contingit, ut adversa valetudine laborantes, majorem curam gerant corporis, atque externorum bonorum, quam ipsius animæ. Ut igitur corundem imbecillitati consulatur, serio monendos esse duximus Medicinæ Professores, ut cum primum ad ægrotos vocati fuerint, omni studio eos inducere nitantur, ne animæ minus, quam corporis salutem quærant: quod futurum est peccatorum sincera confessione, & Eucharistiæ sumptione: Nam & hæc ad sanitatem corporalem recuperandam, via est valde expedita. Quod quidem si infirmi facere negligant; Nos inhærentes *Constitutioni fel. rec. PII V.* quæ incipit: *Supra gregem Dominicum*, &c. Omnibus & singulis Medicis nostræ Diœcesis mandamus, ut post secundum diem (nisi Confessarius ægroto ex rationabili causa, longius ad confitendum spatium concesserit) Infirmum amplius non visitent, donec peccata sua sit confessus, & Sacram Eucharistiam sumpserit. Alioquin pœnas in supra dicta Bulla contentas, ipso facto Medici ipsi incurrant.

Vetamus autem sub interminatione Divini Judicii, ne ullus Sacerdos tam regularis, quam sæcularis, terminos Parochiarum, qui a Majoribus nostris, aut a Nobis sunt constituti, transgredi (sola necessitatis causa excepta) & alienæ curæ subjectos, ad confessionem admittere, aut alia Sacramenta administrare præsumat, nisi desuper proprii Parochi petita licentia. (*)

De Examine eorum, qui ad audiendas Confessiones deputantur.

CAPUT XVIII.

Concilium *Tridentinum Sess. XXIII. Cap. XV.* prohibet, ne ullus Sacerdos, etiam Regularis, possit sæcularium, nec Sacerdotum quidem confessionem audire, nec ad id idoneus reputari, nisi aut Parochialem Ecclesiam regat, aut ab Episcopo per examen (si illi videbitur esse necessarium) aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis danda est, obtinuerit. Extat præterea *Constitutio PII Quinti Anno M.D.LXXI.* edita, quæ incipit: *Romani Pontificis Providentia* &c. qua declarat loco citato Concilii, comprehendi etiam Regulares mendicantes, & consequenter jubet, omnes hoc Episcoporum examen subire.

Quocirca Nos etiam gravibus scandalis, quæ ex illorum aut ignorantia, aut negligentia oriuntur, qui se se audiendis confessionibus ingerunt, occurrere volentes: Statuimus, & vetamus sub pœna excommunicationis, ne ullus Sacerdos tam sæcularis, quam Regularis, beneficium curatum non obtinens, audiendis confessionibus se se immisceat, nisi primo a Nobis, vel Vicario nostro fuerit approbatus.

Et ut fructuose hæc audiendarum confessionum facultas iis tantum impertiatur, qui possint debito modo animarum languoribus, salutaris pœnitentiæ medicamentis succurrere, admonemus omnes, ad audiendas confessiones approbatos, nec non illos, qui ad hoc munus destinantur, aut aspirant, ut diligenter Catechismum Romanum, & approbatas Summas perlegant, multiplices conscientiæ casus attente considerent, se seque ita, Domino juvante, præparent, ac disponant, ut possint cum spirituali animarum lucro hoc Dei Tribunal exercere.

Volu-

(*) Trid. Sess. XIV. Cap. VII.

Volumus etiam, ut qui audiendarum Confessionum facultatem requirunt (nisi sint ejus doctrinæ, & experientiæ, ut examini subjiciendi non videantur) diligenter interrogentur de forma absolutionis; de peccatorum differentiis, & circumstantiis; de excommunicationibus, irregularitatibus, de casibus, reservatis, de satisfactionibus, pœnitentiis, & aliis, quæ necessario hoc conscientiæ judicium exercentes, scire debent.

Quod si ex responsionibus apparuerit, aliquem Catechismum Romanum, vel non legisse, vel non percepisse, nec studium adhibuisse, ut ex lectione, & meditatione probatarum Summarum, aliorumque piorum Tractatuum potuerit instrui, ad hoc munus non indigne tractandum; is omni respectu postposito, repellatur, neque prius admittatur, quam constiterit, eum tantum profecisse, quantum muneris hujus recte exequendi ratio expostulat.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT XIX.

PArochi congruo tempore fidelibus hujus Sacramenti virtutem & efficaciam explicabunt, illosque monebunt, ut procurent, illud infirmis in tempore adhiberi, quo percipientes, quæ circa ipsos hoc extremo pietatis officio aguntur, intelligant, se hujus Sacramenti gratia munitos, ex hac mortali vita expeditiorem viam ad Cœlum habere.

Ipsos infirmos verbis placidis, & piis erigent in spem exuberantis Misericordiæ Dei; illos exhortantes, ut hoc Sacramentum ea devotione suscipiant, ut & corporis & animæ salutem Benignissimæ Dei voluntati resignent. Hæc autem, & alia his accommodata, Parochis abunde suppeditabit diligens lectio Catechismi Romani.

Quod si Regularis ad alicujus infirmi Confessionem audiendam vocatus fuerit, is, si periculum mortis infirmi imminere cognoverit; moneat adstantes, ut tempestive Parochum de languentis periculo certificent. Si vero probabiliter possit præsumere, ipsos id in tempore forsitan non facturos; ipsemet Parochum adeat, ne ex ignoratione periculi contingat, infirmum absque Extremæ Unctionis solatio decedere.

Atque ut hoc Sacramentum in debita reverentia habeatur, statuimus, ut Sacrum Oleum in tuto & honesto loco, & vasculo argenteo, vel stanneo, mundo & decenti, ab aliis Sacrorum Oleorum vasculis distincto, honorifice servetur, &, qua decet reverentia, deferatur.

In cæteris ad Ritualis nostri præscriptum, & cæremonias Ministri recurrant.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT XX.

PArochi, & alii omnes, quibus Verbi Dei populo annunciandi cura commissa est, doceant juxta *Sacri Concilii Tridentini* præceptum, JESUM CHRISTUM salutis nostræ Auctorem, ut dilectæ Sponsæ suæ Ecclesiæ visibile reliquit Sacrificium, sic etiam visibile instituisse Sacerdotium.

Ac propterea populum diligenter monebunt, ut spiritualem hanc potestatem non hominum meritis, aut conditione metiantur, sed potius in ipsis Ministris, Dei ministerium venerantes, omnibus tam Sacerdotibus, quam iis, qui in aliis Ordinibus Ecclesiæ (quibus quasi gradibus ad Sacerdotium ascenditur) constituti sunt, debitam reverentiam exhibeant. Et quia non omnes Sacerdotes pari sunt potestate, ratione jurisdictionis tam fori interioris, quam exterioris; Ideo moneantur populi, ut suis propriis Parochis, quibus cura salutis animarum ipsorum est commissa, non solum reverentiam, sed & obedientiam exhibeant, ipsorumque monita libenter suscipiant. Quod multo idem magis locum habet in consideratione Episcopalis dignitatis, cui ultra proprias functiones Pontificales, ratione plenariæ potestatis jurisdictionis in utroque foro; competit alios graviores casus, prout regiminis ratio exigit,

exigit, reservare, aliaque ordinare, & statuere, ad quæ fideles omnes Diœcesani obligantur, & in quibus inferiores Sacerdotes, etiam Curati, se se ingerere non possunt. Unde monendi sunt populi, ut Episcopi sui constitutiones, ordinationes, reservationes, edicta, interdicta, & excommunicationes venerentur, soliciteque ad illum recurrant in iis, quæ ipsius auctoritati reservata cognoverint.

Quod item longe magis in his observandum, quæ Summo Pontifici Romano noverint reservata.

In summa docebunt, in Dei Ecclesia (quæ est ut castrorum acies ordinata) Divina institutione differentibus functionibus, & potestatibus, sub uno in terris Christi Vicario, omnia esse ordinate disposita, in opus ministerii, ad consummationem Sanctorum.

Præcipimus autem Parochis, ut quotiescunque intelligent, ordinationes esse habendas (quod per edictum illis innotescet) id populo, ubi aliqui fuerint ordinandi, annuntient, atque hortentur, ut Deum orent, quo in tanti ministerii partem ii tantum assumantur, qui & vitæ exemplo, & doctrina salutari populo prælucere possint.

Edictum, in quo ordinandorum nomina continebuntur, ita promulgabunt, ut de Sacramenti dignitate, & utilitate, aliqua præmittant: moneant etiam omnes, ut si quid habent adversus aliquem ex ordinandis, ob quod tanquam indignus repelli possit, aut alias noverint, aliquo impedimento irretitum, id secreto, omni odio, ac passione sepositis, ipsi Parocho denuncient: quod si causa subsit, cur Parocho id forte aperire nolint, Vicario nostro Generali, vel Decano rurali significent.

Parochi autem ipsi sub Divini judicii interminatione, si quid intellexerint, aut noverint de promovendis, quo indigni possint judicari, id tempestive denuncient, omni personarum postposito respectu.

Observent etiam suæ Parochiæ pueros, & alios, qui ad Clericalem statum, & ordinem aspirant; illosque ex charitate salutaribus monitis dirigant, & quantum possunt, juvent, ac parentes moneant, ut si filios suos cupiunt Clericali statui adscribi, eorum exactiorem tam in literarum, quam morum disciplina curam habeant.

De observandis in collatione Ordinum.

CAPUT XXI.

Cum disciplina Ecclesiastica nulla re magis labefactetur, quam cum indigni promoveantur ad Clericalem statum, & Doctor gentium moneat, manus nemini cito imponendas esse; Nos, ut ea adhibeatur diligentia in Ordinum collatione, quam rei ipsius gravitas postulat, monemus omnes, & quoscunque Diœcesis nostræ Clericos in minoribus Ordinibus constitutos, qui ad majores aspirant, ut juxta Sacri *Concilii Tridentini* determinationem *Sess. XXIII. Cap. V.* se se per mensem ante ordinationem, Nobis, aut Vicario nostro, nec non Archidiacono præsentent; quo Parocho, aut cui magis expedire videbitur, possit committi inquisitio de natalibus, ætate, moribus, & vita: neque ullus præsentetur, aut admittatur ad ordinationem, qui literas testimoniales, inquisitionem, juxta nostram, vel Vicarii nostri commissionem factam continentes, non exhibuerit, ad quod Archidiaconus pro muneris sui ratione, diligenter advertat.

Parochi (si inquisitione diligenter facta, nullus quicquam opponet) inquisitionem ipsam obsignatam Nobis, vel Vicario fideliter mittant, vel ipsi ordinandi deferant.

Præsentatis autem omnibus, qui ordinari intendunt, præfigetur certus dies, quo ad examinationem faciendam, tempestive compareant.

Curet autem Archidiaconus, ut in ipsa examinatione ea omnia diligenter observentur, quæ Sacrum *Conc. Trid.* statuit *Sess. XXIII. Cap. XI. XII. XIII. & XIV.*

Et quia in Ecclesiæ Ministrorum ordinatione, nihil aliud attendi debet, quam ipsius Ecclesiæ utilitas, ante collationem Ordinum magna est adhibenda cautio in examine, maxime eorum,

qui ad Sacros Ordines aſſumuntur; an videlicet illa intelligant, & ſciant, quæ ad Ordinem illum exercendum requiruntur. Et in primis, an Breviarii, & Miſſalis ipſius Rubricas reformatas norint, & quæ ulterius hac de re Cæremoniale continet, & docet.

De Sacramento Matrimonii.

CAPUT XXII.

PArochi opportunis occaſionibus de Sacramento Matrimonii ea doceant juxta Sacri (*) *Concilii Trid.* Decreta, quæ fideles ſcire tenentur. Utque Sacramentum hoc in noſtra hac Diœceſi in debita veneratione habeatur, præcipimus Parochis, ut quoties neceſſarium duxerint, Decretum ipſius Concilii *de Matrim. Seſſ. XXIV. C. I.* publicent & explicent: Tum vero exeunte interdicti tempore, videlicet, Dominica præcedenti Epiphaniam Domini, & ſecundo vel tertio Feſto Paſchatis populum diligenter moneant, ut accurate obſervent, quæ de Sacramento Matrimonii ſunt conſtituta, & uti Sancti hujus Sacramenti dignitas poſtulat, cum omni honeſtate, in timore Domini Matrimonia rite & legitime contrahant. Non ſolum a clandeſtinis, & invalidis Matrimoniis, ſed etiam a clancularíis,& furtivis promiſſionibus & pactis de contrahendo abſtineant.

Quod ſi Parochi, fama, aut aliis argumentis cognoverint, iſtis viis rudem, & ſimplicem juventutem circumveniri; parentes, & eos, in quorum poteſtate ſunt, admoneant, ut caute periclitantium pudori & famæ conſulant.

Ut vero hac in re audacia quorumdam debite coerceatur: ſi qui occultis, & doloſis promiſſionibus ſuæ cupiditati viam aperire tentaverint, & a Parochis moniti, eas promiſſiones legitimis ſolemnitatibus Matrimonio rite contracto ſtabilire detrectaverint; hos Nobis, vel Vicario noſtro Parochi ipſi denuntient ad hoc, ut contra ipſos, tanquam pudoris, & honoris circumventores, & qui impie, & impudenter venerando Matrimonii nomine abutuntur (reſervata parti actione) juxta Canonum diſpoſitionem, pœnis tam pecuniariis, quam etiam carceris, & banni, prout rei, & perſonarum qualitas poſtulabit, procedatur.

Denunciationes ſuper contrahendo Matrimonio non fiant, niſi prius certus ſit Parochus de conſenſu contrahentium.

Si contrahentes fuerint diverſarum Parochiarum, non deveniatur ad ipſum Matrimonium, niſi Parochus, ubi ſolemnizandum erit, certior ſit factus ab alio Parocho de publicationibus etiam ab illo jam factis, & quod nullum ſciatur legitimum impedimentum.

Interdicti tempore nullus Parochus Matrimonium abſque ſpeciali noſtra, vel Vicarii noſtri licentia, ſub pœna viginti florenorum, ad opus pium arbitrio noſtro applicandorum, audeat ſolemnizare.

Qui aliquod ſciverint impedimentum legitimum, illud Parocho tempeſtive denuntient, ſub pœna mortalis peccati, aliiſque pro perſonarum,& facti qualitate noſtro arbitrio, vel Vicarii noſtri infligendis.

Impedimentum inter ſe extare ſcientes, nullo modo ſub ſpe diſpenſationis obtinendæ contrahant, ſed prius diſpenſationem obtinere curent.

Si ſcientes impedimentum, de facto contraxerint, pœnam decem; quod ſi etiam auſi fuerint conſummare, viginti florenorum ad opus pium noſtro arbitrio applicandam incurrant, ultra alias pœnas, & pœnitentias, juxta ſcandali, & perſonarum qualitatem infligendas.

Si Sacerdos ſciens impedimentum, ſolemnizare Matrimonium auſus fuerit; præter pœnam ſuſpenſionis a Sacris Canonibus conſtitutam, mulctam quinquaginta florenorum, noſtro arbitrio applicandam, incurrat.

In Sponſalibus, Parochi moneant contrahentes, mulieres præſertim, per ipſa verba de futuro non contrahi tunc Matrimonium, ſed obligari tantum ipſas partes ad contrahendum (ſi nullum extiterit impedimentum) forma *Concilii Tri-*

(*) Seſſ. XXIV. Cap. I. de Reform. Matrim.

Tridentini servata; ubi Parochi, quando interveniunt sponsaliorum contractui, diligenter caveant, ne verba adhibeant, quibus per consensum contrahentium ipsum Matrimonium contrahitur.

Serio etiam, ac frequenter Parochi inculcabunt, ut qui tantum per verba de futuro contraxerunt, quatenus salutem animæ suæ charam habeant, in eadem domo minime cohabitent, atque a copula carnali, donec Matrimonium legitime contractum sit, abstineant.

Parochi sedulam operam præstent, ut sponsi antequam contrahant, vel saltem triduo ante Matrimonii consummationem confiteantur, & Sanctam Communionem accipiant, juxta piam *Concilii Trid.* exhortationem.

Prohibeatur per Parochos damnabilis ille abusus, quo vulgus alicubi in nuptiis ad secunda vota transeuntium, vel alias polygamorum, tintinnabulis, & id genus aliis rebus importune perstrepere consuevit ad domum ipsorum sponsorum, contra Sancti hujus Sacramenti dignitatem. Et in summa ea omnia Parochi prohibeant, quæ in contrahendis matrimoniis Sacramenti reverentiam videntur imminuere, nihilque, in Ecclesiis præsertim, fieri permittant, quod indecentiam, aut petulantiam præ se ferat.

Parochus in celebrando Matrimonio, si tempus id patitur, brevi sermone aliquo, ipsius Sacramenti Sanctitatem commendet: de bonis Matrimonii, fide, prole, & Sacramento, juxta id, quod abunde Catechismus Romanus suppeditabit, sermone instituto.

Præterea Prædecessorum nostrorum Constitutionibus inhærentes, etiam sub excommunicationis pœna interdicimus omnibus tam Clericis, quam laicis per Diœcesin nostram ubilibet constitutis, ne ullus eorum de causis matrimonialibus cognoscere, concordare, seu diffinire judicialiter præsumat, absque nostra licentia & mandato speciali.

Contra conjugatos utriusque sexus, qui nulla legitima causa, sed propria temeritate, sibi mutuo cohabitare nolunt (etiamsi a fornicatione alias abstineant) nisi infra terminum a Parocho præscriptum, ad cohabitationem redierint, arbitrariis pœnis procedi volumus. Quibus etiam obnoxios esse declaramus, qui eos fovere in domibus suis ausi fuerint.

Parochi denique sæpius per opportunitatem moneant fideles in statu matrimoniali degentes, ut maritali castitate & charitate honorabile suum conjugium comprobent. In primis vero eos diligenter monebunt, ut filios in timore Domini instituant, ut videantur intelligere, illos ad Matrimonii bonum tum demum pertinere, si per rectam educationem Christianæ pietati & religioni inserantur.

De Festis, & diebus jejuniorum.

CAPUT XXIII.

PRæter Festa, quæ ex præcepto Ecclesiæ celebranda sunt, & in quorum vigiliis (legitimo impedimento cessante) jejunandum, a cibis ex usu Ecclesiæ Catholicæ vetitis, abstinendo, ac semel tantum in die, circa meridiem cibum sumendo; in Episcopatu nostro Tridenti, solemniter ab omnibus celebrandum est Festum Divi Vigilii Episcopi & Martyris gloriosi, Patroni ipsius Civitatis, ac totius Diœcesis.

Qui vero in diebus præfatis, ex præcepto Ecclesiæ celebrandis, nec non Sancti Vigilii, opus servile, sine urgenti necessitate fecisse, deprehensus fuerit, præter Divinam ultionem, & amissionem animalium ac instrumentorum, quibus usus fuerit, Ecclesiæ locorum, vel alias arbitrio nostro, vel Vicarii nostri applicandorum, pœnam etiam duorum florenorum incurrat; quorum quarta cedat denuncianti, reliquæ vero tres partes fabricæ Ecclesiæ loci applicentur. Ad quam mulctam exigendam teneantur Syndici, seu Massarii Ecclesiarum, quibus fuerit applicata: habeantque exactores pro suo labore, quaternos cruciferos: & summarie, ac de plano, sine figura judicii in his procedatur.

Si qua vero inciderit ingens necessitas operis alicujus faciendi; Parochi, aliique Curati, habita ratione loci, rei, temporis, & personarum, poterunt (dummodo id caute & citra scandalum fiat) dispensare; in quo ipsorum conscientiam oneramus.

Festa autem Sanctorum Sisinii, Martirii, & Alexandri Martyrum: Item Sanctæ Maxentiæ Matris Sancti Vigilii, Sancti Romedii Confessoris, & Sancti Simonis innocentis Martyris, ejusdem Tridentinæ Civitatis & Diœcesis Advocatorum, in Ecclesiarum Dedicationibus, & juxta piam cujusque loci consuetudinem, observanda sunt; quemadmodum Festa Sancti Martini, Catharinæ, Antonii, Mariæ Magdalenæ, Rochi, Agnetis, Gregorii, & similia.

De Ecclesia Cathedrali.

CAPUT XXIV.

CUm Venerabile Cathedralis Ecclesiæ Capitulum Nobis, uti capiti, arctissime sit conjunctum, meritoque illius exemplo, & auctoritate fideles totius Diœcesis plurimum moveantur: Nos Decanum, & Canonicos in Domino monemus, ut ea, qua decet eorum ordinem, gravitate, habitu, incessu, & conversatione se vere Ecclesiæ Senatum exhibeant, curentque non tantum aliis prælucere observatione eorum, quibus Ecclesiasticæ dignitatis status continetur, augetur, & observatur; sed in illud etiam incumbant, ut inferior Clerus Cathedralis Ecclesiæ statuta, & ordinata circa vitam, mores, honestam cohabitationem, habitum & tonsuram, diligenter observet.

Nos quoque, quotiescunque id justitiæ ratio postulabit, officio nostro, secundum Sacrorum Canonum & *Concilii Tridentini* dispositionem, pro debita salubriter ordinatorum observantia & executione non deerimus.

Et quia assidua Canonicorum Residentia cum ipsius Ecclesiæ dignitate, & decore maxime est conjuncta, ac Divinus cultus ab ea plurimum pendet; Ideo eam juxta antiquam hujus Ecclesiæ consuetudinem, & *Concilii Tridentini* præscriptum diligenter præstabunt.

Sciant autem, *Concilii* dispositione Canonicos teneri ita suam præsentiam Ecclesiæ debitis temporibus exhibere, ut quæ hebdomadatim, ex præbendarum onere incumbunt, Missas, & officia accurate præstent. Ac proinde in ordinariis sextarum feriarum Capitulis, sæpius diligenter providebunt, ut propriis functionibus, & officiis omnes tam de gremio Capituli, quam Capellani, & inferiores Sacerdotes Cathedralis Ecclesiæ satisfaciant.

Videant, ut in Choro diligenter, secundum Romanæ Ecclesiæ ritum, Divinæ laudes persolvantur: tum Cæremoniæ concinne, & cum dignitate observentur: & si quid temporum injuria irrepsit, quod Romanæ Ecclesiæ consuetudini non correspondeat, id emendetur.

Circa animarum curam, quæ Cathedrali Ecclesiæ conjuncta est, aut Ecclesiis ipsi Capitulo incorporatis competit, ea observentur, quæ in visitationibus, juxta Sacri *Concilii Trid.* dispositionem diffuse præscripta fuerunt: quæque in proxima futura præscribentur: idemque de Mansionariorum, & Capellanorum officio dicimus.

Et quia distributiones diebus feriatis valde sunt exiles, ordinamus, ut congruæ portionis accessione augeantur.

In collationibus, & provisionibus Canonicatuum ea serventur, quæ Sacrum *Concilium Trid.* statuit, tam circa ætatem, quam alias qualitates. Serventur etiam diligenter, particularia Summorum Pontificum indulta, huic Ecclesiæ circa Canonicorum assumptionem concessa, in quo si se aliquæ difficultates objicient, ad S. D. N. erit pro congruo remedio, aut dispensatione recurrendum.

Et quia gravitas Collegii Canonicorum maxime pendet ex dignitate personarum, quæ assumuntur; decori illius maxime videtur convenire, ut in Capitulo adsit Theologus præbendatus. Ideo juxta Decretum *Concilii Tridentini Sess. V. Cap. I. de Reformatione*, ordina-

dinamus, ut prima vacatura præbenda promoto in Sacra Theologia in universali Academia conferatur. Qui tamen secundum indultorum præscriptum, illius capax sit, & cui lectionis Theologicæ munus incumbat.

Item etiam de secundo loco vacatura præbenda statuimus de Pœnitentiario, qui qualitates habeat a Sacro *Concilio* requisitas, quique præbendæ secundum indulta sit capax.

Demum quando Statuta Ven. Capituli sunt maxima ex parte conflata ex Synodalibus Antecessorum nostrorum Constitutionibus; Capitulum curabit, ut illa, juxta *Sacri Concilii Tridentini* dispositionem, & præsentes Constitutiones, reformentur, & amplientur, prout præsentium temporum ratio postulat.

Laudabilem, longævam, & præscriptam consuetudinem circa primarios fructus, a nostris Prædecessoribus Episcopis Tridentinis confirmatam: Nos etiam confirmamus, videlicet: ut omnes Beneficiati cum cura, vel sine cura, exempti, vel non exempti, primarios fructus beneficiorum, & Ecclesiarum quarumcunque, per mortem, aut permutationem, vel qualitercunque vacantium, ac toties quoties ea vacare contigerit, in collatione, seu investitura eorundem beneficiorum teneantur, ac debeant, & quilibet eorum teneatur, & debeat Massariis Ecclesiæ nostræ Cathedralis Sancti Vigilii, secundum eorum taxam dare, & respondere, seu super hoc cum eis concordare. Quam consuetudinem, a nostris Antecessoribus acceptam, volumus inviolabiliter observari; omnibus exceptionibus juris & facti remotis.

Et cum Ecclesia hæc nostra Cathedralis ita nobis sit cordi, ut eam quam ornatissimam, & omnibus necessariis instructissimam esse desideremus: hortamur, & requirimus Vener. Decanum, & Canonicos ejusdem, ut officia omnia, præsertim Massariatus, personis integritate, fide, & industria præstantibus committant, quæ non per substitutos, sed per (*) ipsos ea administrent.

De Visitatione Ecclesiæ Sancti Vigilii.

CAPUT XXV.

ANtecessorum nostrorum Decretum sequentes, mandamus omnibus & singulis Plebanis, & Rectoribus Ecclesiarum, qui annuatim Ecclesiam matricem Sancti Vigilii cum plebibus sibi commissis, visitare consueverunt, ut singulis annis, in Festivitatibus Sancti Vigilii, seu in Anniversario Dedicationis, vel in Festivitatibus Paschatis Resurrectionis, aut Pentecostes, juxta morem & consuetudinem eorundem, una cum laicis utriusque sexus ad hoc aptis, uno nimirum pro qualibet domo, se Tridentum conferant, ac præsentent ad tumulum, & Altare Sancti Vigilii, in signum subjectionis, & reverentiæ, sub pœna decem librarum fabricæ Sancti Vigilii applicanda, quam quemlibet Presbyterorum, ac etiam laicorum, huic nostro Decreto contravenientium incurrere volumus. Alii vero Plebani de mandato nostro, Parochianos suos adhortentur, ut & ipsi Ecclesiam Sancti Vigilii supra dictis diebus visitent.

De vita & honestate Clericorum.

CAPUT XXVI.

CUm ad Divini cultus observationem & augmentum in primis pertineat, adscriptos Ecclesiastico Ordini cæteris vita & moribus prælucere, ac quodammodo præire: Nos CARDINALIS BERNARDI Constitutionem novantes, omnibus Clericis per Diœcesim nostram ubilibet constitutis, cujuscunque gradus, vel conditionis existant, præcipimus, & mandamus, ut, qua decet in sortem Domini vocatos, gravitate, modestia, & inculpabili conversatione (quemadmodum etiam Sacrum *Tridentinum Concilium* pie requirit) irreprehensibiles se se exhibeant.

Abstinentia a comessationibus, compotationibus, & intempestivis conviviis, choreis, lusibus, spectaculis, taber-

(*) *forte*: se ipsos.

tabernis, illicitis venationibus, usura, mercatura, & aliis negotiis, & exercitiis sæcularibus, quibus Sanctitas Clericali statui debita contaminatur: Armorum etiam deportatione, rixis, & aliis, de quibus Sacri Canones, præsertim *Trid. Concilium* salubriter & copiose statuit.

Et quia per decentiam exterioris habitus, compositi animi affectus potissimum declarantur; ordinamus, ut omnes Clerici coronam gerant decentem & conspicuam juxta cujusque Ordinis gradum. Barbas vero tales gerant, ne videantur partium quarundam rasura, militares homines imitari; vel plane abrasas, vel circumtonsas gerant, præcipue vero pilorum præscisione superiora labra appareant.

A sericis præsertim pretiosioribus abstineant: in Ecclesiis & in publico vestes gerant talares nigras, juxta hujus Episcopatus consuetudinem: subtaneas habeant ad talos usque demissas, vel quæ genua ad minus contegant; vel saltem superiores vestes talares portent clausas, ita ne inhoneste pectus, ventrem, & femora ostendant.

In villis & pagis tamen pro necessitate aliquando brevioribus uti poterunt. Nunquam incedant thorace & caligis solis induti. Birreta habeant quadra, nec in Ecclesia, aut coram Episcopo utantur galero: Camisiarum collaria deferant non crispata, neque admodum elaborata, quæ lasciviam præ se ferant.

Parochi, Cooperatores, & Beneficiati, quum ex obligatione fundationis Divino Officio intersint, cottis sint induti. Quod si qui huic Constitutioni non paruerint, contra eos procedatur, juxta Sacri *Concilii Tridentini* Decretum *Sess. XIV. Cap. VI.* cujus circa hæc tenor talis est:

"Propterea omnes Ecclesiasticæ personæ quantumcumque exemptæ, quæ aut in Sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem, illorum ordini, & dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus & proventibus ipsorum beneficiorum: nec non (si semel correpti denuo in hoc deliquerint) etiam per privationem officiorum, & beneficiorum hujusmodi coerceri possint, & debeant, secundum Constitutionem CLEMENTIS V. in Concilio Viennensi editam, quæ incipit: *Quoniam innovando, & amplhando,*"

In minoribus Ordinibus constituti, sciant maxime decere, ut ad minus omnibus Solennitatibus, & Festis præcipuis Beatæ Virginis, Sacram sumant Eucharistiam, quod si non faciant, tales ad altiores Ordines non facile admittantur.

De Clericorum & mulierum suspecta, & prohibita cohabitatione.

CAPUT XXVII.

CUm deceat Clericos non solum malo, & culpa, sed etiam omni culpæ suspicione vacare, prohibemus eisdem, omnem suspectam mulierum cohabitationem: statuentes, ut nullus Sacerdos, sive Clericus de cætero mulieres apud se habere, & tenere audeat, præter matrem, sororem, amitam, aut aviam; vel extraneam, quæ excedat annum quadragesimum quintum, eamque bonæ famæ, sub pœna florenorum decem, quotiescunque contra factum fuerit, in pios usus applicandorum.

Declarantes etiam illarum cohabitationem esse pro suspecta habendam, quæ alias in eorundem, aut aliorum concubinatu fuerint, licet ob senium de præsenti videantur carere suspicione; Item & illas suspectas dicimus, quæ de lenocinio diffamatæ existant.

Quantopere vero detestandus sit concubinatus in his, qui Divinis officiis, ac ministeriis sunt adscripti, nullis nos verbis aptius explicare posse arbitramur, quam quibus utitur Sacrum *Concilium Tridentinum*, cujus hac de re Decretum ideo de verbo ad verbum

his

his nostris Constitutionibus inseri voluimus, ut omnes intelligant, Nos juxta illius præscriptum, contra quoscunque, nullo personarum habito respectu, ut officii nostri ratio exigit, processuros: cujus tenor est:

Quam turpe, ac Clericorum nomine, qui se Divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiæ sordibus, & concubinatu versari, &c. *Vide Tomo nostro VI. pag.* 930.

De ebrietate Clericis vitanda.

CAPUT XXVIII.

Quia etiam in Clericali ordine inveniuntur aliqui ita vino dediti, ut limites temperantiæ, & honestatis transgredientes, ipsos sæculares, alioquin erga religionem bene affectos, sua temulentia ita offendant, ut debitum Ordini Ecclesiastico reverentiæ affectum exuant; Nos huic malo occurrere volentes, Clericos cujuscunque ordinis serio monemus, ut ab hujusmodi vitio sibi caveant: Statuentes, & ordinantes, quod si quis Sacerdos, aut Clericus in Sacris constitutus, post debitam admonitionem (quæ etiam auctoritate præsentis Decreti facta censeatur) ab ebrietate, nec non tabernis, & diversoriis (excepta causa necessitatis) aliisque intempestivis conviviis, & compotationibus non abstinuerit; prima vice, qua in aliquo præmissorum deliquerit, ultra alias pœnas delicti, si quod ibi per eum committi contigerit, pœna decem librarum mulctetur, fabricæ Ecclesiæ, cui inservit, pro duabus tertiis, & alia tertia parte denunciatori etiam secreto, applicanda. Si secundo deliquerit, mulcta duplicetur, ac jejunet semel in pane, & aqua sub reatu peccati mortalis. Si tertio, mulcta & jejunium triplicentur. Si vero ulterius in hoc vitio insorduerit, tanquam incorrigibilis, graviori pœna, etiam privationis officii, vel beneficii, nostro, vel Vicarii arbitrio puniatur. Verum si Clericus, Sacro Ordine non initiatus, vel beneficium non obtinens, in præmissis, vel aliquo præmissorum deliquerit; pœnas vel mulctas per Nos, vel Vicarium nostrum arbitrandas, se noverit incursurum: Quod si his modis correpti tales se se non correxerint, vel ob solum hoc ebrietatis crimen rejiciantur, quotiescunque se examinandos, vel suscipiendorum Ordinum, vel concursus ad beneficium obtinendum occasione, præsentaverint.

Volentes insuper, & serio mandantes, quod in quolibet casuum præmissorum, tam ex mero officio, quam alio quocumque modo, Vicario nostro benevisо, contra transgressores summarie & de plano procedatur.

De Horis Canonicis dicendis.

CAPUT XXIX.

Antecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, statuimus, & ordinamus, ut Rectores tam Collegiatarum, quam Parochialium Ecclesiarum, procurent in Ecclesiis suis haberi libros Horarum, secundum usum Ecclesiæ Romanæ, juxta cujus stylum, officium rite peragi possit; idque integre, distincte, intelligibiliter, atque attente, tanquam cum Deo colloquentes, persolvant.

Qui vero Horas Canonicas, aut domi, aut foris, seu in itinere, absque legitimo impedimento omiserint, ultra peccatum, quod incurrunt, pœnis *Constitutionis PII V.* quam hic subjungendam duximus, subjaceant, quæ sic habet:

" Ex proximo Lateranensi Concilio pia, & salubris Sanctio emanavit, " ut quicunque habens Beneficium Ecclesiasticum cum cura, vel sine cura, " si post sex menses, quam illud obtinuerit, Divinum Officium, legitimo " cessante impedimento, non dixerit, " beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis, & temporis, suos non " faciat; sed eos, tanquam injuste perceptos, in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas " erogare teneatur. Verumtamen ne " multorum animi suspensi teneantur, " cujusmodi ratæ prædictæ ratio sit habenda, Nos huic rei evidentius, atque expressius providere volentes, " statuimus, ut qui Horas omnes Canonicas uno, vel pluribus diebus inter-

" termiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur: Qui vero Matutinum tantum, dimidiam: qui cæteras omnes Horas, aliam dimidiam: qui harum singulas, sextam partem fructuum illius diei amittat.

" Item, si aliquis Choro addictus, omnibus Horis Canonicis, cum aliis præsens adsit, non tamen recitans; fructusque & distributiones sola præsentia, juxta Statuta, consuetudinem, fundationem, vel forte aliter assignatas, sibi lucrifecisse prætendant: is etiam præter fructuum, & distributionum amissionem (sicut ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit) nisi legitimum impedimentum ipsum excusaverit; grave peccatum se intelligat admisisse.

" Declarantes præstimonia, præstimoniales portiones, ac qualiacunque alia beneficia, etiam nullum omnino servitium habentia obtinentes, cum prædictis pariter contineri.

" At quicunque pensionem, fructus, aut alias res Ecclesiasticas, ut Clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum Officium parvum Beatæ MARIÆ Virginis, decernimus obligatum, & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxium."

De Seminario.

CAPUT XXX.

SEminarium ex sententia Sacri *Concilii* (*) *Tridentini* stabilire cupientes, ultra Prioratum *Sanctæ Crucis* extra muros Tridenti, & alia, jam ante ad ipsum Seminarium destinata; eidem in præsenti *Synodo*, infra scripta beneficia, una cum oneribus suis, in perpetuum applicamus, & incorporamus, sine præjudicio tamen in præsentia possidentium.

Videlicet:

Hospitale, seu Prioratum *Campelii*, cum suis annexis.

Prioratum *S. Thomæ*, *Ripæ*, & *Archi*.

Hospitale, seu Prioratum *Sancti Hilarii Roboreti*.

Prioratum *Sanctæ Margaritæ*, vallis *Lagarinæ*.

Hospitale, seu Prioratum *Sancti Martini Tridentini*.

Prioratum *Sancti Thomæ*, in plebe *Romani*, vallis *Ananiæ*.

Prioratum, seu Capellam *Sanctæ Brigidæ*, in plebe *Maleti*, vallis *Solis*.

Prioratum in *Tonalo*.

Beneficium *Sancti Danielis*, plebis *Flavoni*.

Beneficium *Sancti Galli*, in plebe *Revodi*.

Beneficium *Sancti Lazari*, ibidem.

Beneficium, seu Clericatum in Ecclesia Parochiali *Leudri*.

Beneficium *Sancti Jacobi* de *Airono*, plebis *Thioni*.

Ut autem interea temporis (videlicet donec præfata beneficia cum effectu Seminario per vacationem applicabuntur) illud sustentari queat; Nos temporarie providentes, juxta ejusdem Concilii præscriptum, deputamus Ven. & Nob. Hieronymum a Roccabruna, Canonicum & Archidiaconum, nec non Hon. Presbyterum Pompeum Arnoldum, Beneficiatum Ecclesiæ Sancti Vigilii, Oeconomum nostrum, qui pro parte nostra, pensatis necessariis sumptibus, una cum Ven. Nob. Sylvio de Prato, Canonico & Vicario nostro Generali, ac Hon. Presbytero Bartholomæo Boncetto, Deputatis pro parte Capituli, & Cleri Civitatis, definiant portionem ex mensa Episcopali, & Capituli, ac fructibus quorumcunque beneficiorum nostræ Diœcesis detrahendam, & eidem Seminario (ut præmittitur) medio hujusmodi tempore præstandam.

De Collatione Beneficiorum, examine, & Examinatoribus.

CAPUT XXXI.

UT animarum cura, quæ merito ars artium a Sacris Canonibus appellatur, a dignis & idoneis personis administretur, in collationibus, seu provisionibus quorumcunque Beneficiorum curatorum, etiam juris Patronatus,

(*) Seff. XXIII. C. de Reform.

natus, formam Sacri *Concilii Tridentini* servari volumus, quæ præscribitur in *Cap. XVIII. Sess. XXIV.* incip. *Expedit.*

Examinatores autem, qui concurrentium sufficientiam explorent, in futurum quoque, sicut jam observatum fuit, in *Synodo*, aut alias, prout expediet, etiam extra *Synodum* subrogari volumus, servatis omnibus in eorum electione, quæ in eodem Decreto *Concilii* statuuntur.

Qui per Examinatorum approbationem, Beneficium Ecclesiasticum obtinuerit, si ad aliud postmodum, vel per concursum, vel aliter promoveri volet, teneatur rursum se examini subjicere, in quo tam ejus sufficientia, quam anteactæ vitæ series exploretur, maxime si a beneficio simplici ad curatum aspirabit.

Nullus illegitime natus, in Ecclesia, in qua pater beneficium obtinet, beneficium possideat; aut patri in illa serviat in Altaris ministerio: & districte servetur *Constitutio Concilii Tridentini Sess. XXV. Cap. XV. de Reform.* incipiens: *Ut paterna.*

Ut obtinentes Beneficia incompatibilia de dispensationibus doceant.

CAPUT XXXII.

Antecessorum nostrorum Decreto circa Beneficia incompatibilia inhærentes, & Sacri *Concilii Tridentini* ordinationi satisfacere volentes; statuimus, & ordinamus, ut quicunque Clerici in nostra Diœcesi plura beneficia obtinent, infra quatuor menses a publicatione præsentium in *Synodo* præsenti facta, immediate sequentes, de legitimis suis titulis, & compatibilitate; & si incompatibilia, de dispensationibus doceant: alioquin ex sententia *Decreti Tridentini* (*) *Concilii*, juxta *Constitutionem Gregorii X. in Conc. generali Lugdun.* editam, quæ incipit: *Ordinarii*, contra ipsos procedemus.

De Residentia Curatorum.

CAPUT XXXIII.

Quicunque in hac Civitate ac Diœcesi nostra, beneficia obtinent, quibus animarum cura incumbit, in iis personaliter resideant: quod qui non præstiterint, præter mortale peccatum, quod committunt, noverint beneficii etiam fructus pro absentiæ ratione, suos se non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi retinere posse; tum etiam contra absentes procedendum esse juxta *Tridentini Concilii* determinationem *Sess. XXIII. Cap. I.* incip. *Cum præcepto Divino* &c. ad finem §. *Eadem omnino.*

Proinde habentes curam Ecclesiæ Parochialis, vel alterius, ab ea non discedant absque nostra, vel Vicarii nostri licentia in scriptis obtenta.

Si vero ex causa Nobis, vel Vicario nostro cognita, & approbata, alicui licentia discedendi a Parochiali fuerit concessa (quæ bimestre tempus, nisi ex gravi causa non excedat) Substitutum idoneum a Nobis, vel Vicario nostro approbandum, cum debita, & certa mercedis assignatione relinquant, ut ab eodem Concilio ordinatum est; teneanturque, qui discedendi tales obtinuerunt licentias, de reditu suo Nos, vel Vicarium nostrum quamprimum certiorem facere.

Quod si ob gravem causam contigerit discessio repentina, infra sex dies curent id Nobis, vel Vicario nostro significari, nec ultra terminum a Nobis, vel Vicario nostro, aut Decano foraneo præscriptum absint.

Sed ne tum quidem Ecclesiam suam absque Sacerdote, ad Sacramenta administranda approbato, relinquant. Quod si approbatus a Nobis, vel Vicario nostro haberi non poterit, ad breve illud tempus, quo abesse contigerit, aliquem substituant Decani ruralis judicio & consensu.

Illis temporibus, quibus Sacræ Confessiones frequentantur, nullus facile, nisi statim eodem, vel ad summum sequenti die rediturus, a propria Parochia discedat.

Qui Beneficium curatum obtinuerit, si intra annum a die commissæ sibi administrationis, Sacerdotii ordinem non

(*) Sess. VII. C. V. de Reform.

non susceperit, nulla etiam prævia monitione, beneficio se privatum intelligat, juxta *Cap. Licet Canon.* & *Cap. Cum in cunctis.*

Curatis Vicarii, & Coadjutores quando deputandi.

CAPUT XXXIV.

QUoniam vix provideri potest, ut non aliquando etiam ad curata Beneficia imperiti, & parum idonei irrepant, & indigni, quibus animarum cura relinquatur; Volumus, ut si qui tales in hac nostra Diœcesi reperti fuerint, contra eos procedatur juxta *Decretum Concilii Tridentini Sess. XXI. Cap. VI. de Reformatione*, tenoris infra scripti, videlicet: " Quia illiterati & " imperiti Parochialium Ecclesiarum " Rectores Sacris minus apti sunt Officiis, & alii propter eorum vitæ " turpitudinem, potius destruunt, quam " ædificant; Episcopi etiam, tanquam " Apostolicæ Sedis delegati, eisdem " illiteratis, & imperitis, si alias ho- " nestæ vitæ sint, Coadjutores, aut Vi- " carios, pro tempore deputare, par- " temque fructuum iisdem pro suffici- " enti victu assignare, vel aliter pro- " videre possint, quacunque appellatio- " ne & exceptione remota.

" Eos vero, qui turpiter & scandalose vivunt, postquam præmoniti fue- " rint, coerceant & castigent, & si ad- " huc incorrigibiles in sua nequitia per- " severent, eos Beneficiis juxta Sacro- " rum Canonum Constitutiones, ex- " ceptione & appellatione quacunque " remota, privandi facultatem ha- " beant.

Et quia contingit aliquibus in locis, ob itinerum difficultatem & longinquitatem, ut fidelis populus ægre ad Parochiales Ecclesias pro Baptismi, & aliorum Sacramentorum susceptione, cultusque Divini frequentatione possit convenire: ob id in diversis locis, ac villis extent controversiæ & lites inter ipsos populos, ac inter populos & Parochos; ordinamus, ut in futura proxima visitatione, inspecta locorum distantia, itinerum difficultate, plebis frequentia, & aliis circumstantiis, juxta Sacri *Concilii* (*) *Tridentini* dispositionem provideatur.

Curati subditos suos ne gravent in exactione Jurium Parochialium.

CAPUT XXXV.

UT Parochi, & omnes curam animarum exercentes, sive in ea cooperantes, non tantum ab avaritia, ac labe Simoniaca, sed etiam ab omni hujusmodi vitiorum detestabilium suspicione, se plane illibatos servent; attente *Concilii Tridentini Decretum, de observand. & evitand. in celebrat. Miss.* meditentur. Nos autem, ut saluberrimam hanc doctrinam factis comprobent, volumus, ut suæ curæ commissos nullatenus gravent in Juribus Parochialibus, de sepulturis, & aliis spiritualibus quibuscunque, ullo modo etiam pacifcendo. Sed & in specie Confessarii caveant, ne pœnitentias pecuniarias confitentibus imponant, quæ in suam utilitatem quomodocunque vergere possint; sed pro qualitate confitentium forsitan impositas, eorundem conscientiæ, vel in eleemosynas miserabilium personarum, vel piorum locorum erogandas, penitus relinquant.

De Foro Ecclesiastico.

CAPUT XXXVI.

CUpientes, ut in foro nostro Ecclesiastico omnia quam minimis sumptibus, brevissimoque tempore peragantur; Statuimus, ut tam in causis summariis, quam ordinariis, probatoriæ dilationes per dies continuos utrique parti communes constituantur, servando tamen, ut dilationes in ordinariis, dies viginti non excedant; & in summariis duodecim, nisi ex aliqua legitima, & rationabili causa Judici videantur longiores concedendæ: idem etiam servetur in reprobatoriis dilationibus.

In causis summam florenorum decem non excedentibus, si Clericus Clericum, vel Laicus Laicum convenier, sum-

(*) Sess. XXI. Cap. IV.

summarie, simpliciter, & de plano sine figura judicii, sed sola veritate rei inspecta, dirimendi, & decidendi facultatem etiam Decanis foraneis in suo Decanatu concedimus.

Advocati, Procuratores, & Notarii publice criminosi ad forum Episcopale non admittantur: admissi vero, si tales sint, etiam ex officio rejiciantur: & admittendi jurent in manibus nostris, vel Vicarii nostri, omnia se servaturos, quæ in ipsa Juramenti formula, eisdem proponenda, continebuntur.

Iidem Notarii pro mercedibus suis non recedant a *Sacri* (*) *Concilii Tridentini* præscripto. Et cum ab officio decedunt, omnia instrumenta, aliasque scripturas in dicto foro a se confectas, aut in acta relatas, Vicario nostro consignent, qui diligenter curet & instet, ut mortuo aliquo eorum Notariorum, statim omnes scripturæ sub inventario consignentur, ac penes ejus officium conserventur, donec de loco idoneo Archivii provideatur.

De Ecclesiastica Libertate & Immunitate.

CAPUT XXXVII.

Quæ Sacrum *Concilium Tridentinum* statuit de Ecclesiastica libertate, ea nostris etiam Constitutionibus de verbo ad verbum inserenda duximus: ut omnes gravissimum dicti Sacri Concilii judicium intelligentes, sciant, qualiter se se circa personas Ecclesiasticas, earumque libertatem, ac immunitatem gerere debeant.

" Cupiens Sancta Synodus Ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solum restitui, sed etiam perpetuo sartam, tectam a quibuscunque impedimentis conservari, præter ea, quæ de Ecclesiasticis personis constituit, sæculares quoque Principes officii sui admonendos esse censuit, confidens eos, ut Catholicos, quos Deus Sanctæ Fidei, Ecclesiæque protectores esse voluit, jus suum Ecclesiæ restitui non tantum esse concessuros; sed etiam subditos suos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & superiores Ordines reverentiam revocaturos; nec permissuros, ut Officiales, aut inferiores Magistratus, Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent; sed una cum ipsis Principibus debitam Sacris Summorum Pontificum, & Conciliorum Constitutionibus observantiam præstent.

" Decernit itaque, & præcipit, Sacros Canones, & Concilia generalia omnia, nec non alias Apostolicas Sanctiones in favorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia præsenti etiam Decreto innovat, exacte ab omnibus observari debere. Propterea que admonet Imperatores, Reges, Respublicas, Principes, & omnes, & singulos cujuscunque status, & dignitatis extiterint, ut, quo largius bonis temporalibus, atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctius, quæ Ecclesiastici juris sunt, tanquam Dei præcipua, ejusque patrocinio tecta, venerentur, nec ab ullis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliisve Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximeque Ministris ipsorum Principum lædi patiantur; sed severe in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque jurisdictionem impediunt, animadvertant; quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, Religionem, Ecclesiarumque protectionem existant, imitantes anteriores optimos, religiosissimosque Principes, qui res Ecclesiæ sua imprimis auctoritate, ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum injuria vindicarunt: Adeoque ea in re quisque officium suum sedulo præstet, quo cultus Divinus devote exerceri, & Prælati, cæterique Clerici in residentiis, & officiis suis quiete, & sine impedimentis, cum fructu, & ædificatione populi permanere valeant." Hactenus *Concilium Tridentinum*. (**)

Et

(*) Sess. XXI. Cap. I. de Reform.

(**) Sess. XXV. Cap. XX.

Et quoniam non raro contingit, aliquos ex diversis causis, manum Judicis sæcularis pertimescentes, ad Ecclesias, Sacraque loca confugere; ut Ecclesiastica immunitas juxta Sacros Canones illæsa, inviolataque conservetur, mandamus Presbyteris, atque Clericis quarumcunque Ecclesiarum, ut Nos, seu Vicarium nostrum in Spiritualibus quamprimum de confugientibus ad Ecclesias suas, certiores faciant, quo considerata personarum, locorum, factique qualitate, decerni possit, quod Sacrorum Canonum dispositioni consentaneum est. Non possit autem sæcularis potestas citra Ecclesiasticæ Superioritatis licentiam (quæ non detur, nisi in casibus a jure permissis) fugientes ad Ecclesiam inde extrahere.

Ne Clerici ad Judicia sæcularia trahantur.

CAPUT XXXVIII.

QUia ad Ecclesiasticam libertatem imprimis pertinet, ut Clerici Ecclesiasticis, tanquam propriis Judicibus, subjiciantur: præsenti Decreto statuimus, ne quis Clericum, cujuscunque gradus sit, ad tribunal Judicis sæcularis trahere præsumat, neque Judex sæcularis suæ cognitionis officium contra eum ullatenus interponat. Si secus factum fuerit, tam actor, quam Judex sententiam excommunicationis ipso facto incurrant, nunquam ad absolutionis beneficium admittendi, donec parti læsæ de injuriis, & expensis satisfecerint, vel caverint, æstimatione, & declaratione coram Nobis, vel Judicibus nostris legitime facienda; salvis Constitutionibus aliis super hoc promulgatis.

De Officio Decanorum Ruralium.

CAPUT XXXIX.

QUoniam Decani Rurales ideo potissimum constituuntur, ut Clericorum honestatem, & confraternitatis suæ utilitatem procurent, mandata nostra, & Vicarii nostri debite exequantur, & singula, quæ a Superioribus injunguntur, ad notitiam confratrum suorum deducant, ipsos serio admonitos volumus, ut meminerint se in partem solicitudinis nostræ esse vocatos. Quare eis districte præcipimus, & in vim juramenti Nobis præstiti, mandamus, ut si quos excessus sciverint, quibus Ecclesia scandalizetur, quales sunt, si quid (quod Deus avertat) circa Sacramenta, & eorum administrationem sacrilege, vel irreverenter committatur, hæresis suspicio, furtum manifestum, homicidium, incestus, concubinatus, notoria fornicatio, manifesta usura, aut alia delicta tam Clericorum, quam aliorum: præterea si Clericus excommunicatus se publice Sacris administrandis ingereret: si usuram qualitercunque exerceret: si post monitionem Decani, tabernis, aut aliis locis inhonestis, ludis publicis, comessationibus, potationibus, & aliis actibus illicitis palam se immisceret: si in habitu laicali, aut inhonesto incederet, & id genus alia, diligenter ea omnia Nos, aut Vicarium nostrum edoceant.

De Ecclesiis, quæ sunt obnoxiæ Juri Patronatus, earumque Patronis, & bonis.

CAPUT XL.

JUris Patronatus Ecclesia, seu Beneficio aliquo vacante, volumus, Patronum tam laicum, quam Ecclesiasticum, infra tempora a jure præscripta, præsentare; alioquin Nos juxta Sacrorum Canonum dispositionem, ea conferemus.

Prohibemus insuper, ne ullus Patronus sub prætextu juris Patronatus, vel quovis quæsito colore, quicquam occupet, seu usurpet eorum, quæ ad ipsa beneficia spectant, sed Sacerdotibus, seu Clericis, ad beneficia admissis, atque institutis, omnes proventus, res, & bona quæcunque integra relinquat: neque ausu sacrilego ex eisdem pensionem, partemve ullam reservare, vel aliam quamcunque pactionem similem apponere præsumat: alioquin tam recipiens, quam dans, uti Simoniacæ labis rei, eo ipso excommunicationis pœnam incurrisse censeantur, & insu-

insuper Patronus omni suo, quod superinde habebat, jure: instituendus vero, nominationis, seu præsentationis commodo, ipso facto sit privatus.

Præterea Patroni in iis, quæ ad Sacramentorum administrationem, & Divinum Officium peragendum spectant, nullatenus se præsumant ingerere; neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu proventuum fabricarum se se immisceant. Si quid tamen aliqua reformatione dignum animadverterint; id Nobis, aut Vicario nostro quam primum significent.

Insuper vacante quacunque hujusmodi Ecclesia, de nostro, vel Vicarii nostri, & nullatenus Patroni ordine, Vicarius constituatur idoneus, & fidelis, qui regat Ecclesiam, necessitatibus provideat, fructusque percipiat, & usque ad nostram, vel Vicarii nostri deliberationem, fideliter reservet, rationem debitam de iis redditurus.

Denique omnino prohibemus, ne quis, prætextu juris Patronatus, præsentatos Clericos, & per Nos admissos, ac institutos audeat amovere, aut in exercitio officii sui quovis modo impedire, vel alios auctoritate propria assumere, sine nostro consensu, sub pœna amissionis juris Patronatus: contra intrusum vero pœnis suspensionis a Divinis, & aliis arbitrio nostro, vel Vicarii nostri, procedi volumus.

Propterea Visitatoribus nostris mandamus, ut si quid fraudis, vel suspicionis in Bullarum recognitione, aut alias repererint, opportune juxta Sacrorum Canonum regulas providere non omittant.

De Ecclesiis sartis tectis conservandis, & reparandis, si quæ vetustate sint collapsæ.

CAPUT XLI.

UT Ecclesiæ sartæ tectæ custodiantur, Constitutionem *Cardinalis BERNARDI* sequentes, tecta, ex quorum neglectu & vitio plerumque ruinarum initium contingit, per communitates sub excommunicationis, & interdicti pœnis arbitrio nostro infligendis, refici mandamus: si quæ vero de præsenti sint in nostro Episcopatu, aut futuris temporibus erunt Ecclesiæ ruinosæ, & quæ reparatione indigeant, volumus in iis restaurandis, servari Decretum *Concilii Tridentini Sess. XXI. Cap. VII. de Reform.* incip. *Cum illud quoque.* Ac proinde præcipimus, ut in proxima futura visitatione hujusmodi Ecclesiarum status, ac necessitas diligenter consideretur, eaque omnia remedia adhibeantur, quæ dicti *Concilii* Constitutione proponuntur.

De novis Ecclesiis erigendis.

CAPUT XLII.

PRæsenti Constitutione declaramus, ut juxta Canonicas Sanctiones nullus intra fines Parochiæ erigat, vel erigi patiatur novas Ecclesias, vel in campis icones, vel capitellos sine licentia nostra. Cum populus novitate gaudeat, & matrices Ecclesiæ talibus occasionibus fraudentur debitis honoribus, & sæpenumero hominum temeritate, falsa pro veris in his locis publicari compertum sit; volumus, & mandamus, ut Rectores Parochialium Ecclesiarum, ubi similia attentantur, ad Nos, vel Vicarium nostrum recurrant: ut cum causæ cognitione, quod cum pietatis, & servitii Divini commodo conjunctum erit, decernere possimus.

De occupationibus Decimarum, & aliorum bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT XLIII.

USque adeo inexplebibilis & cæca temporalium rerum cupido quorundam hominum animos occupat, ut nec ab iis, quæ Dei sunt, ejusque præcepto Ecclesiis, illarumque Ministris debentur, non secus ac si profana, & in nullius Dominio essent, invadendis, se contineant.

Quod cum alicubi in hac nostra Diœcesi circa Decimas, & nonnulla alia bona Ecclesiarum evenire deprehenda-

mus Constitutionem bonæ mem. *Cardinalis BERNARDI* innovando, eos, qui occupant, aut detinent bona Ecclesiæ Sancti Vigilii, aut aliarum Ecclesiarum Civitatis, vel Diœcesis nostræ, nisi infra spatium trium mensium a publicatione præsentis Decreti (quem terminum eis, & eorum cuilibet pro peremptorio, ac monitione Canonica assignamus) ea restituerint, in his scriptis excommunicamus, Decreto Sacri *Concilii Tridentini* (cujus normam in exequendo sequi volumus) inhærentes; quod propterea hic de verbo ad verbum inferendum duximus. Videlicet:

" Si quem Clericorum, vel Laicorum, quacunque is dignitate, etiam " Imperiali, aut Regali præfulgeat, in " tantum malorum omnium radix, cupiditas occupaverit, ut alicujus Ecclesiæ, seu cujusvis Sæcularis, vel " Regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census, ac jura, " etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque " obventiones, quæ in Ministrorum, " & pauperum necessitates converti debent, per se, vel alios, vel timore " incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum, aut Laicorum, seu " quacunque arte, aut quocunque quæsito colore, in proprios usus convertere, illosque usurpare præsumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos " jure pertinent, percipiantur; is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu " jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, " vel qui ad eum quomodocunque, " etiam ex donatione suppositæ personæ pervenerint, Ecclesiæ, ejusque " Administratori, sive Beneficiato integre restituerit, ac deinde a Romano " Pontifice absolutionem obtinuerit. " Quod si ejusdem Ecclesiæ Patronus " fuerit, etiam jure Patronatus, ultra " prædictas pœnas, eo ipso privatus " existat. Clericus vero, qui nefandæ " fraudis & usurpationis hujusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subjaceat, nec non quibuscunque beneficiis privatus sit, & " ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & a suorum Ordinum " executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem, sui " Ordinarii arbitrio suspendatur." *Hactenus Concilium Tridentinum.*

Pari etiam pœnæ subjicimus eos, qui sciunt tales detentores, & occupatores bonorum hujusmodi, sive feudorum, nisi infra præfatum tempus illos manifestaverint. Et si occupatores & detentores hujusmodi bona restituere neglexerint, ultra præfatas pœnas, omnibus aliis juribus, quæ ab Ecclesiis tenent, hoc nostro Decreto eos perpetuo privamus, & privatos esse decernimus. Volentes, ut hæc Constitutio ter in anno publicetur, quum major verisimiliter populi multitudo in Ecclesiis reperitur: Denunciatores autem, etiam secretos, talium occupatorum, ultra mercedem Divinam suis præmiis non frustraturi.

Statuimus item, & ordinamus, ut Beneficiati, & alii Clerici studeant indagare, si qui sint detentores bonorum Ecclesiarum, aut Decimarum, oppressores piorum locorum, & miserabilium personarum, viduarum, pupillorum, & orphanorum; & si quos repererint, illos Nobis, aut Vicario nostro in Spiritualibus notificent, ut contra eos, prout justitia postulat, procedi possit, in quo si negligentes fuerint, eorum conscientias oneramus; reservata etiam Nobis, vel Vicario nostro arbitraria punitione.

Et quia Sæcularium nonnulli interdum temeritate propria Decimas, quas omnium Dominus solvi præcepit, in totum, vel pro parte subtrahere, vel per fraudem diminutas, & vitiatas præstare non verentur, in animarum suarum grave periculum; Præcipimus cunctis Prædicatoribus & Confessoribus, tam Religiosis, quam sæcularibus in virtute sanctæ obedientiæ, quatenus in Prædicationibus, & Confessionibus, fidelem populum studiosius moneant, & inducant, ut memores salutis animarum suarum, Decimas omnium terra nascentium, sine ulla diminutione, & fraude: personales vero secundum laudabilem consuetudinem persolvant, si pœnas damnationis æternæ voluerint evitare.

Et quoniam magni momenti esse putamus, quod ultra jam superius dicta saluberrimum etiam *Concilii Trident. Decretum de Decimis*, ad fidelis populi notitiam deducatur, illud hic de verbo ad verbum subjungi voluimus. Videlicet:

" Non sunt ferendi, qui variis " artibus Decimas Ecclesiis obvenien- " tes, subtrahere moliuntur, aut qui " ab aliis solvendas, temere occupant, " & in rem suam vertunt; cum Deci- " marum solutio debita sit Deo: & qui " eas dare noluerint, aut dantes im- " pediunt, res alienas invadunt. Præ- " cipit igitur Sancta Synodus omni- " bus cujuscunque gradus, & condi- " tionis sint, ad quos Decimarum so- " lutio spectat, ut eas, ad quas de jure " tenentur, in posterum Cathedrali, " aut quibuscunque aliis Ecclesiis, vel " personis, quibus legitime debentur, " integre persolvant. Qui vero eas " aut subtrahunt, aut impediunt, ex- " communicentur, nec ab hoc crimine, " nisi plena restitutione secuta, absol- " vantur."

Omnibus igitur tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus Judicibus, Officialibus, & Ministris nostris serio præcipimus, quatenus gratiam nostram caram habent, ut Ecclesiasticis personis, & earum Ministris, pro ipsarum Decimarum consecutione, omnino præsto sint, auxilium eis præbendo adversus pertinaces, & quovis modo in solvendis Decimis fraudem committere attentantes.

De Novalibus.

CAPUT XLIV.

Placuit, bon. mem. *Cardinalis BERNARDI* Decretum super Novalibus, per Nos innovatum, hic subjungere. Videlicet:

Licet Laici in Ecclesiarum Parochiis Decimas possideant ab antiquo, Novalium tamen Decimas, quæ in Parochiis ipsis insurgunt, nullo modo, seu titulo valent possidere. Præsenti itaque Constitutione decernimus, Novalia hujusmodi non ad Laicos, prætextu Decimarum, sed ad Ecclesias, sub quarum districtu crescunt, pertinere, juri communi, ac Constitutionibus quondam bon. mem. Episcopi ALEXANDRI, ac aliorum Prædecessorum nostrorum, inhærendo, mandamus Laicis, & Novalium ipsorum detentoribus, ut ea libere Ecclesiis dimittant, sub pœnis in eisdem Constitutionibus contentis; in quibus præcipitur omnibus & singulis Plebanis nostræ Diœcesis, sub excommunicationis pœna, ut postquam tales detentores legitime declarati fuerint, excommunicationis sententiam incidisse, publice diebus Dominicis, & Festivis, candelis accensis pariter & extinctis, & campanis pulsatis, excommunicati denuncientur. Quibus pœnis successores & hæredes Novalia ipsa usurpantium, pari judicio volumus subjacere.

Insuper mandamus universis & singulis colonis, & afflictalinis, qui agros convertunt in prata in fraudem, ne Decimas solvant, sub excommunicationis pœna, ut ab ejusmodi fraude desistant; sed de fructibus, etiam secundariis, quotiescunque etiam in anno nascuntur, & quibus de jure tenentur, Decimas dent, & sine aliqua diminutione persolvant.

De bonis Ecclesiæ non alienandis.

CAPUT XLV.

Ut bona, quæ pia fidelium devotio Ecclesiis contulit, illæsa & integra custodiantur, bon. mem. Antecessoris nostri *Cardinalis* BERNARDI Decreto inhærentes, vetamus omnibus Præpositis, Prælatis, Decanis, Prioribus, Beneficiatis, & aliis quibuscunque tam sæcularium, quam Regularium Ecclesiarum Rectoribus, ne Beneficiorum suorum bona tam immobilia (qualiacunque ea sint) quam mobilia; præsertim ad Canonicæ, vel Ecclesiæ ipsius usum pertinentia, citra nostrum consensum in scriptis habitum, alienare audeant; sed contra, omni studio advigilent, ne ipsorum incuria, aut culpa dissipentur, aut ab aliis usurpentur.

Prohibemus præterea omnibus antedictis, ne caducitates, & devolutiones

nes bonorum Ecclesiarum, & Beneficiorum remittere, aut super his transigere, vel novas locationes perpetuas sine nostra licentia, ipsis contractuum instrumentis inserenda, concedere possint: Decernentes, hujusmodi citra nostram licentiam celebratos contractus quoscunque, licet aliis solennitatibus alioqui sint vallati, nullius esse roboris & efficaciæ. Notarios autem, tales contractus scribentes, suspensionis ab officio per annum, & insuper quinque marcarum pœna mulctari volumus. Mandantes, ter in anno, tempore congruenti, hanc Constitutionem per Parochos publicari.

De bonis Ecclesiarum administrandis.

CAPUT XLVI.

CUm Ecclesiarum bona in Domino Dei sint posita, possessio eorum apud Ecclesiam, administratio vero apud Rectores; omnes Clericos, & Sacerdotes beneficiatos admonemus, & serio eis præcipimus, ut bonorum hujusmodi diligentem curam habeant, studeantque & invigilent, ne a quoquam usurpentur. Quod si vero in hoc ab aliquo impediantur, Nobis id denuncient. Et si per eorum negligentiam, Ecclesiæ passæ fuerint damnum, pœnis juris, & aliis, nostro arbitrio afficiantur.

Districte prohibentes Laicis, ne de sepulturis dandis se intromittant: nec campanas, aut alia ad cultum Divinum deputata, contra voluntatem Presbyterorum, quocunque modo contrectent, sed eorum usum integrum Parochis permittant: nec in Ecclesiis, & rebus earundem quicquam propria auctoritate ipsi statuere, aut ordinare præsumant. Quod Decretum sæpius per annum in Ecclesiis publicari mandamus.

De conficiendis Inventariis redditunm Ecclesiarum.

CAPUT XLVII.

NE bona Ecclesiarum injuste occupentur, Antecessorum nostrorum menti inhærentes, statuimus sub pœna quinque florenorum, ut quilibet Beneficiatus infra annum a publicatione præsentis Constitutionis, bonorum, tam mobilium, quam immobilium Ecclesiæ, & beneficiorum suorum per Notarium publicum, Inventarium authenticum curet faciendum: in quo bonorum mobilium quantitates, & confinia accurate describantur. Quod quidem Inventarium, seu copia ejus authentica, Nobis in dicto termino præsententur, originali apud Ecclesiam, seu Beneficiatum remanente; contra negligentes autem Vicarius noster ad pœnas prædictas, aliasque graviores pro qualitate contumaciæ, procedat.

De Locationibus bonorum Ecclesiarum.

CAPUT XLVIII.

Eadem ratione prohibemus, ne quis Clericus, cujuscunque ordinis existat, redditus, aut bona ad Beneficium, vel Ecclesiam suam pertinentia, ad longius tempus, quam ad triennium locare possit, neque factam jam locationem renovare, aut prolongare ad longius spatium, quam de triennio in triennium: decernentes, ut contractus hujusmodi locationum factus ad longius tempus, validus non sit, nisi consensus & beneplacitum a Nobis obtentum sit, & instrumento insertum.

Similiter prohibemus Beneficiatis quorumcunque Beneficiorum, & Ecclesiarum, anticipate aliquid recipere a conductoribus suis, ne qua successoribus fraus, aut præjudicium fiat, juxta *Decretum Concilii Trident. Sess. XXV. Cap. XI,* incip. *Magnam Ecclesiæ.*

Ne vacantes Ecclesiæ spolientur.

CAPUT XLIX.

STatuimus, ne ullus Ecclesiasticus, vel sæcularis, quocunque officio in Parochia fungatur, sive dignitate præemineat, Ecclesiarum vacantium, aut Clericorum decedentium, maxime Paro-

Parochorum, bona rapiat, dissipet, aut invadat, juris Patronatus, aut alio quocunque prætextu. Contrafacientes, si jus Patronatus habeant, illud eo ipso amittant, & ut alii quicunque anathemati, & aliis pœnis subjaceant, juxta *Decretum Concilii Trident. Seff. XXII. de Reform. Cap. XI.* incip. *Si quem Clericorum.* Quod Decretum aliquoties per annum publicari volumus.

Curet autem Decanus Ruralis, vel ipso absente, Commissarius, aut proximior Parochus, quem æditnus Ecclesiæ ægrotantis, de periculosa ejus infirmitate, & obitu (si sequatur) quamprimum certiorem faciat: omnia bona mobilia, & scripturas ipsius defuncti in tuto loco reponi, & obsignari, quousque Nos, vel Vicarius noster certiores facti simus. Interim ipse Decanus provideat de idoneo Sacerdote pro populi, & beneficii exigentia, usque ad ulteriorem nostram, vel Vicarii nostri deliberationem.

De Syndicis, & Juratis Ecclesiarum.

CAPUT L.

Ecclesiarum indemnitati providere cupientes, præsenti Constitutione ordinamus, ut præter Rectorem, sive Plebanum, tanquam principalem, quotannis duo laici bonæ famæ & conversationis, & qui solvendo sint, vel tot, quot fuerint necessarii, & opportuni Syndici, seu Jurati fabricæ cujusque nostræ Diœcesis Ecclesiæ constituantur. Qui quidem laici hujusmodi Syndicatus, seu procurationis officia, citra eorum privata commoda, fideliter, cum scitu, & consensu Plebani, exerceant; rationem de singulis per eos collectis, levatis, distributis, & factis, in præsentia ipsius Rectoris, sive Plebani, tanquam principalis Procuratoris, & aliorum, juxta laudabilem cujuscunque loci consuetudinem, singulis annis, temporibus consuetis, una cum residuis reddendo. Quæ residua, & in universum, omnia fabricæ credita, sub ipsorum Syndicatu facta, intra trimestre Successoribus exacta consignent; sin minus, de suo ea præstare teneantur.

Successores vero munus hujusmodi suscipientes, jurent in manibus Parochi, se fideliter officium suum facturos. Parochis vero præsentis Decreti auctoritate, hujusmodi juramentum recipiendi, etiam mulcta retinentibus Syndicis indicta, facultatem impertimur. Quod nostrum Decretum qui transgredi ausi fuerint, ii per Rectorem, seu Plebanum Canonice moniti, si in præmissis non satisfecerint, eo ipso Sacrorum Canonum pœnas incurrant: Plebani vero de his ad Nos, vel Vicarium nostrum referant.

Qua in re serio monemus ipsos Rectores, ut diligenter officio suo satisfaciant, alioquin & Deo, & Nobis negligentiæ rationem reddituri, condignamque punitionem recepturi.

Et ut Ecclesiarum necessitatibus opportune subveniatur: ordinamus, ut pecuniæ ad eas pertinentes, scripturæ item, & quæcunque literarum monumenta asserventur in capsis firmiter ad hoc constructis, & loco tutiore positis, quæ, uti & gazophylacia, duabus, vel tribus clavibus, pro locorum consuetudine, obserentur: quarum unam Parochus, alteram sæcularis Potestas (ubi ita consuetum est), tertiam Syndici habeant: ita ut neque dicti Syndici, neque alii possint iis pecuniis uti, aut aliis utendas dare.

Et qui hactenus pecunias hujusmodi penes se habuerunt, cogantur sub pœna dupli, fabricæ applicanda (quam etiam duplicem pœnam, novo Syndico, intra dictum bimestre exactionem negligenti, applicandam eidem fabricæ, imponi mandamus) infra idem spatium omnino eas reddere novis Syndicis, ad necessarios Ecclesiarum usus reponendas, & ubi occasio tulerit, impendendas.

Prohibemus etiam, ne oblationes, quæ in gazophylaciis, & capsis in Ecclesiis constitutis fiunt, a laicis, etiam jus Patronatus habentibus, occupentur; neve propria auctoritate in illis se ipsi ingerant, quacunque arte, vel quæsito colore, in proprios usus illas convertendo, seu impediendo, ne ab iis, ad quos de jure pertinent, percipiantur, sub pœna excommunicationis, & aliis juxta

juxta *Decretum Concilii Trident. Sess. XXII. Cap. XI.* §. incip. *Si quem Clericorum.*

Et quia sæpe magnæ quibusdam in locis fieri consueverunt impensæ, in adhibendis Notariis, & conficiendis instrumentis & scripturis: item in aliis rebus, quæ in libris Ecclesiarum scribuntur: Cupientes ipsarum Ecclesiarum indemnitati consulere; statuimus, quod scripturis & libris ipsarum Ecclesiarum, nec non locationibus temporalibus, & affictibus (quos vocant) perpetualibus, secundum Constitutiones nostras faciendis, usque ad summam viginti quinque Rhenensium, Plebani manu coram Syndicis ipsius Ecclesiæ, aut Regulanis, seu Juratis villarum, vel duobus saltem idoneis testibus, notatis, plena adhibeatur fides, non secus ac si Notarii publici manu scriptæ essent. Id quod etiam ad scripturas, eadem solennitate antehac factas, extendi volumus. Mandantes etiam, ut impensæ, quæ in rationibus Syndicorum recipiendis, fieri consueverunt, quantum fieri potest, moderentur, ac superfluæ tollantur: præsertim illæ, quæ in comessationibus & compotationibus, in Ecclesiarum detrimentum fieri solent.

De Legatis ad pias causas, & ad quæ teneantur Notarii.

CAPUT LI.

Volumus & mandamus, inhærendo Constitutioni bon. mem. *Cardinalis BERNARDI*, ut nullus Notarius per totam Diœcesim nostram præsumat conficere ullum testamentum, nisi aliquid fabricæ Ecclesiæ Cathedralis Sancti Vigilii Tridenti sit legatum, sub pœna decem florenorum.

Mandamus etiam districte eisdem Notariis, sub pœna reficiendi Ecclesiæ de suo, quanti illius intererit, nec non peccati mortalis (cujus absolutionem Nobis, vel Vicario nostro expresse reservamus) ne animos testantium avertant, quominus legata ad dictam fabricam, ac alias Ecclesias, & pias causas, faciant.

Præterea dolenter audivimus, quod fidelium, tam Clericorum, quam Laicorum testamenta, atque ultimæ voluntates, & maxime pro animarum salute, ad pios usus legata, & relicta, suis debitis executionibus perverse, & negligenter multis in locis multipliciter frustrentur, & retardentur.

Cum itaque ultima voluntas testantium, & præsertim ad pias causas, debita executione nullo modo sit fraudanda, & nostro incumbat officio Pastorali, talibus providere, testamentaque defendere, & exequi; universis nostræ Diœcesis & jurisdictionis Ecclesiasticis, & Sæcularibus sub interminatione Divini Judicii & aliis pœnis, quæ Nobis, vel Vicario nostro, pro qualitate facti, & personarum, infligendæ videbuntur, inhibemus, ne testamenta & ultimas voluntates Ecclesiasticarum, vel sæcularium personarum, maxime ad usus pios, earumque executionem negligant, retardent, vel impediant: Nec testamentorum & legatorum, quæ ad Divinum cultum pro animarum salute sunt facta, & causarum occasione ipsorum, pro tempore motarum, & movendarum cognitioni se intromittant; sed eam ad Nos, vel Vicarium nostrum remittant.

Mandantes etiam sub eadem pœna omnibus Notariis, ut hujusmodi legata pia, quæcunque in suis instrumentis habent, intra duos menses, a publicatione præsentis Decreti computandos, omnino in scriptis exhibeant (etiamsi antehac aliquando ea exhibuerint) Parochis, seu Curatis locorum, ubi degunt hæredes ad ipsa legata obligati; & in posterum etiam successive, quæcunque legata pia habebunt, intra duos menses computandos a die mortis ipsorum Testatorum, seu Codicillantium, exhibeant dictis Parochis, seu Curatis: Qui pariter, tanquam de animabus sibi commissis, districte rationem reddituri, seriis adhortationibus efficere studeant, ut legata hujusmodi infra idoneum tempus, juxta Testatorum dispositionem, executionem habeant. In quibus exequendis si Notarii, & hæredes ad legata obligati, culpabiles fuerint; ultra præfatas pœnas, incurrant mulctam unius floreni, fabricæ Ecclesiæ Parochialis applicandam: & nihilominus per ipsos Parochos, vel Cura-

Curatos Nobis, vel Vicario nostro quamprimum denuncientur, ad hoc, ut officio nostro satisfacere valeamus.

Ipsi quoque Parochi, & Curati, in prædictis negligentes, eandem pœnam incurrant.

Insuper Decretum hoc integrum saltem bis per annum publicetur in Ecclesiis.

De Legatorum piorum commutatione.

CAPUT LII.

QUoniam omnium piarum dispositionum in casibus a jure concessis executores sunt Episcopi; propterea si quæ commutationes Legatorum ad pias causas faciendæ videbuntur, mandamus, eas ad Nos referri, ut possimus juxta *Decretum Concilii Trid. Sess. XXII. Cap. VI.* circa eas providere.

Sicubi vero vel propter magnum numerum Missarum ex legatis, vel propter tenuitatem eleemosynarum aliqua opus fuerit nova provisione, ut piis testantium mentibus satis fiat; mandamus pari modo, de iis ad Nos referri, ut possimus in Synodo, prout expedire videbitur, providere.

De Testamentis Clericorum.

CAPUT LIII.

NE circa Clericorum testamenta, & eorum executiones ullæ fraudes committantur, & bona per eos relicta ad alios usus, quam sunt destinata, dispensentur; statuimus, ut quicunque in nostra Diœcesi extra Civitatem Executor, seu Commissarius bonorum relictorum per Clericos decedentes, se intromittere velit, in executione facienda, antequam manum ad aliqua bona detrahenda apponat, omnino conficiendum curet Inventarium authenticum bonorum in hæreditate defuncti Sacerdotis repertorum (si quidem ad valorem Rhenensium quinquaginta ascendunt) illudque ad Nos mittat, & de obitu Nos, vel Vicarium nostrum, quamprimum certiorem faciat, & ubi legitime requisitus fuerit, Nobis, aut dicto Vicario integram de inventis, vel distributis, reddat rationem.

Si vero probabiliter ad valorem quinquaginta Rhenensium non ascendunt, Executor ipse, præsentibus Syndicis, vel duobus testibus fide dignis, Inventarium conficere possit: quo casu etiam supra scripta servare obligatus sit.

Si quis vero præmissis non servatis, bona cujuscunque Clerici, Nobis immediate subjecti, dispensare præsumpserit, ultra refectionem de suo proprio, arbitrio nostro puniatur.

Mandamus insuper omnibus Parochis, per Diœcesim nostram ubilibet constitutis, ut si quem Regularem cujusvis Ordinis extra claustra, & suorum obedientiam in hac nostra Diœcesi mori contingat, ejus bona quæcunque quamprimum annotent, & Nobis Inventarium transmittant, eaque diligenter custodiant; donec a Nobis aliud desuper statuatur, sub pœnis arbitrio nostro exigendis.

De portione fructuum, post mortem Clerici restantium, Successori assignanda.

CAPUT LIV.

QUia vero frequenter controversiæ inter Clericos noviter promotos ad Beneficia, & Executores defunctorum, super fructibus restantibus occurrunt, cuinam debeant applicari: proinde Nos Canonum Sanctiones imitando, ordinamus, hujusmodi inter præmissos nostræ Diœcesis, extra Civitatem nostram, faciendam esse divisionem: Videlicet, ut de superexistentibus fructibus, talis Successoribus assignetur portio, unde judicio Vicarii nostri, vel Decani Ruralis, honeste sustentari valeant, usque ad integrorum, & novorum fructuum perceptionem, quocunque anni tempore decedere contingat Antecessorem, ne plebs occasione tali debito fraudetur obsequio.

De Sepulturis.

CAPUT LV.

STatuimus & ordinamus de occisis, seu præventis mortuis in enormibus & manifestis peccatis, cujusmodi sunt interdicti, excommunicati, seipsos ex

ex desperatione interimentes, Hæretici (quorum sepultura in Ecclesia, (*) ipso facto, Ecclesiastico interdicto subjicitur) publici concubinarii, & usurarii manifesti; quod in Cœmeterio non sepeliantur, si sine confessione, vel saltem signis contritionis decesserint: Et qui scienter tales sepelierint absque speciali licentia nostra, vel Vicarii nostri, sententiam excommunicationis, hac nostra monitione præmissa, ipso facto, & ulteriorem pœnam, etiam arbitrio nostro infligendam incurrant. Adjicientes, ut cadavera contra hanc nostram Constitutionem sepultorum exhumentur, & sepultura careant Ecclesiastica.

Ut insuper occurramus nimiæ quorundam ambitioni, qui non contenti fidelium Cœmeterio, loco ad hoc destinato, in ipsis Ecclesiis, atque adeo juxta altaria volunt sua, suorumque cadavera tumulari; serio prohibemus, ne ullus posthac cujuscunque conditionis, vel gradus existat, sepulchra nova in Ecclesiis condere præsumat, sine nostra, vel Vicarii nostri licentia speciali. Qua obtenta teneantur nihilominus sepulchra ipsa, solo æquata, lapide ita plano tegere, ut vel annorum, vel aliarum imaginum sculptura desuper transeuntium pedes non offendant, nec Divinum Officium impediant.

Parochi non permittant ulla in Ecclesiis, aut Capellis depingi arma, nisi ab iis, qui eas fundaverint, aut in toto, vel majore parte dotaverint, restauraverint, aut alias notabiliter de iis sint benemeriti.

De Regularibus.

CAPUT LVI.

UT, qui Regularem vivendi normam elegerunt, secundum Regulas suas, & Decreta Sanctæ *Oecumenica Synodi Trid.* vivant, decernimus, atque mandamus omnibus Præpositis, Prioribus, Guardianis Civitatis nostræ, ut ultra professionis suæ Regulas, omnia ea & singula, quæ in eodem *Concilio Tridentino de Reformatione Regularium* sancita, quæque per Summos Pontifices decreta sunt, tum in admissione ante Religionis Professionem, tum etiam in electionibus ad regimen Monasteriorum, & reliqua vitæ norma instituenda, plene & exacte observent. Qua in re, ne quis negligentiæ, aut inobedientiæ suæ impunitatem speret, præsenti Decreto scire volumus Regulares omnes, Nos in casibus, quos Nobis dictum *Concilium Trident.*, tum fel. record. Pont. Maxim. PIUS V, & GREG. XIII. suis Constitutionibus hac in parte delegant, contra transgredientes severe esse processuros. Ante omnia vero caveant, ne ullas mulieres, cujuscunque conditionis sint, intra Monasteriorum suorum septa admittant; alioqui pœnis in dictis Bullis contentis severe puniendi.

Ut autem Novitii in Monasteriis, præsertim Sancti Michaelis, & Sanctæ MARIÆ in *Gries* admissi, utiles evadant Religioni; Præcipimus Præpositis, ut provideant de Ludimagistris sufficienter eruditis, & bonæ famæ, qui eos tam bonis literis, quam moribus instruant, & doceant; qui in manibus ipsorum Præpositorum Professionem fidei ante omnia emittant. Habeant etiam Theologum, qui Religiosos in iis, quæ regulam, Conciones, conscientiæ casus, & id genus alia respiciunt, omni, qua potest, diligentia instruat, juxta *Sacri Concilii Trid. Decretum, Sess. V. Cap. I. de Reform.*

De Monialibus.

CAPUT LVII.

MOniales etiam ad Regulæ, quam professæ sunt, præscriptum, vitam suam componant, Ordinumque suorum vota custodiant: ante omnia vero clausura, sicubi neglecta fuit, restituatur, & inviolate observetur, juxta præscriptum supra dictarum Constitutionum PII V. & GREG. XIII.

Serio etiam mandamus, sub eisdem censuris, & pœnis, omnibus & singulis personis, cujuscunque status & conditionis sint, tam Ecclesiasticis, quam laicis, ne ullo quæsito colore, audeant ingredi Sanctimonialium septa, sine nostra, vel Vicarii nostri licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, juxta *Trid. Conc. Sess. XXV. Cap. V. de Regul. & Monial.*

In

(*) *Supple:* hæc.

In aliis, quæ ad Sanctimonialium disciplinam spectant, ea serventur, quæ Sacrum *Trid. Concilium*, & supradicti Pontifices in allegatis Constitutionibus præcipiunt, quorum omnium observationem, & executionem Nos exacte prosequemur.

Is tantum numerus Monialium constituatur, & in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode sustentari possit, juxta *Decret. Conc. Trid. Sess. XXV. Cap. III.* incipiens: *Concedit Sancta Synodus.*

De Clericis ignotis, & peregrinis, ac Regularibus extra Claustra degentibus.

CAPUT LVIII.

NE quis Clericus, aut Religiosus profugus, aut alias criminosus in Episcopatu nostro posthac refugium, aut latibulum quærat; Statuimus & ordinamus, ut de cætero nullus Religiosus extra claustra degens, aut ignotus, sive peregrinus Sacerdos, nedum ad ullam partem curæ animarum exercendam, sed nec ad Sacrum celebrandum (itinerantibus, qui suorum Ordinariorum, aut alio, qui fide dignas literas exhibeant, exceptis) sine nostra, aut Vicarii nostri licentia, in scriptis habita, admittatur. Si secus factum fuerit, qui id permittit, si quidem Beneficiatus fuerit, quoties contraveneril, pœnam decem floren. incurrat: si non fuerit Beneficiatus, arbitrio nostro, una cum ab ipso admisso, puniatur.

Licentiam autem hujusmodi nulli, neque sæculari, neque Regulari Sacerdoti peregrino concedi volumus, nisi & formatas, & sui Ordinarii testimoniales ac commendatitias exhibeat.

Si qui vero Religiosi extra claustra ad præsens in Diœcesi nostra moram trahunt, etiamsi alias a Nobis, vel Vicario nostro commorandi licentiam impetraverint, volumus, ut infra duos menses a præsentium publicatione, se coram dicto Vicario sistant, licentiamque obtentam exhibeant. Quod nisi fecerint, contra eos, juxta Sacros Canones procedemus, procedique mandamus; nulla eis licentia, aut tolerantia, elapso dicto termino, suffragatura.

Porro si quis hujusmodi Religiosos contra hanc nostram prohibitionem fovere præsumpserit, contra eum per Vicarium nostrum debitis pœnis, etiam excommunicationis (si opus fuerit) procedatur.

De Quæstuariis Ordinum mendicantium.

CAPUT LIX.

TAmetsi Quæstuariorum nomen, atque usum *Concilium Trid.* penitus abolevit, nihilominus Bullæ Pii V. inhærentes admittimus, ut Fratres Ordinum mendicantium nostræ Diœcesis, possint eleemosynas solitas per Episcopatum nostrum petere, & qui Sacerdotes fuerint, Divina Officia inter petendum celebrare, ad quod tamen licentiam (quæ ultra annum se non extendat) in scriptis a Nobis, vel Vicario nostro obtinere, & Parochis, ac aliis quibuscunque, animarum curam gerentibus, ad quos divertent eleemosynas petituri, ostendere, eleemosynasque per se ipsos, non autem per personas substitutas, colligere teneantur.

Quibus per licentiam hujusmodi, Missas tantum celebrandi, non autem concionandi, aut confessiones audiendi facultas data intelligatur, aliis quibuscunque, præter antedictos Religiosos mendicantes, penitus interdictis, & exclusis. Indulgentias autem publicare, aut icones, cruces, vel similia, occasione illa vendere, nulli supradictorum liceat.

De Confraternitatibus.

CAPUT LX.

CUm per Diœcesim nostram Confraternitates multæ institutæ reperiantur ad pia opera exercenda; easdem per Rectores vitæ, & morum integritate probatos, pie ac recte gubernari cupimus: Mandantes, quod cum, earum privilegiis diligenter examinentur,

tur, ac visitentur: & quæ negligenter, vel indecenter haberi compertæ fuerint, si nulla alia ratione ad observantiam condecentem reduci poterunt, tollantur: de cætero vero nullæ absque auctoritate nostra institui, vel erigi possint.

Parochi vero ac Decani, intra quorum fines Confraternitates constitutæ reperiuntur, eandem adhibeant diligentiam, ut omnia in eis decenter, & pie peragantur.

Et si quos redditus, aut alia bona possident, ea omni studio conservari, & singulis annis per Massarios administrationis exactam rationem reddi volumus.

De Hospitalium, & aliorum piorum locorum administratione.

CAPUT LXI.

Quia Sacrum *Trident. Concilium* Nobis imponit curam providendi, ut Hospitalia, & alia loca pia fideliter administrentur; statuimus, ut qui ad Hospitalium, Montis pietatis, & piarum Confraternitatum quarumcunque regimen assumentur, jurent, in manibus Vicarii nostri, vel ab eo deputati, se fideliter officium suum facturos, bona ipsorum locorum ad deputatos usus dispensaturos, & si quæ indebite alienata fuerint, recuperaturos.

Ne vero bona hujusmodi locorum piorum, & eleemosynas ad privata sua commoda convertant, omnia mobilia & immobilia bona in inventarium diligenter redacta, durante eorum administratione (quæ ultra triennium non extendatur) nullatenus conducere, vel suis usibus accommodare possint; ac singulis annis Nobis, vel Subdelegatis nostris administrationis rationem reddere teneantur: recusantes Ecclesiasticis censuris compellantur.

Qui vero Hospitalia, ad pauperum usum instituta, in Prioratum, administrationem, vel quemcumque alium titulum obtinuerint, fabricas ruinosas restaurent, & fartas tectas custodiant, debitaque onera præstent. In quo si negligentes fuerint, secundum Sacrorum Canonum, & *Concilii Trident.* dispositionem contra eos procedemus.

Mons pietatis Civitatis nostræ (unde mutuas pecunias gratis pauperes accipiunt) & si quæ sunt alia hujusmodi, in Diœcesi nostra, a Præfectis, quorum fides, innocentia, & charitas graviorum virorum testimonio commendata fuerit, studiose ac fideliter administrentur. Et omnia juxta *Concilium Trident.* a Vicario nostro visitentur, & recognoscantur.

De Adulteris & Concubinariis.

CAPUT LXII.

Fœdum adulterii, & concubinatus peccatum a nostro Episcopatu eliminatum cupientes, Sacri *Trident.* (*) *Concilii* præscriptum inviolabiliter observandum duximus: Cujus Decretum ob id hoc loco inseri voluimus, ut sciant omnes, Nos contra eos processuros secundum dicti *Concilii* regulas, cujus Decreti tenor est:

"Grave peccatum est, homines solutos concubinas habere: gravissimum vero & in hujus magni Sacramenti singularem contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere, & retinere. Quare ut huic tanto malo Sancta Synodus opportunis remediis provideat; statuit hujusmodi concubinarios tam solutos, quam uxoratos, cujuscunque status, & dignitatis, & conditionis existant, si postquam ab Ordinario, etiam ex officio, admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint; excommunicatione feriendos esse, a qua non absolvantur, donec reipsa admonitioni factæ paruerint. Quod si in adulterio, vel concubinatu per annum, censuris neglectis, permanserint, contra eos ab Ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, sive conjugatæ, sive solutæ, quæ cum adulteris, seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex

(*) Sess. XXIV. Cap. VIII. de Reform. Matrim.

" ex officio graviter pro modo culpæ " puniantur, & extra oppidum, vel " Diœcesim, si id eisdem Ordinariis " videbitur, invocato (si opus fuerit) " brachio sæculari ejiciantur: aliis pœ- " nis, contra adulteros, & concubina- " rios inflictis, in suo robore perma- " nentibus."

Ne Parentes cum filiis, aut filiabus, aut fratres cum sororibus in uno lecto dormiant.

CAPUT LXIII.

Quandoquidem intelligimus, in hac nostra Diœcesi parentes cum filiis, vel filiabus, fratres cum sororibus, & aliis consanguineis suis proximis, adultis præsertim, in uno lecto interdum dormire, cum evidenti incestus, & animarum suarum periculo; ne id in posterum fiat, vel paupertatis, vel alterius cujuslibet necessitatis prætextu, monemus Parochos, ut suos Parochianos, posito ipsis ob oculos periculo peccati horrendi imminentis, minis, & pœnis ab hujusmodi condormitione deterreant, & si necessitatem ita exigere videant, Nobis, vel Vicario nostro denuncient, pro qualitate facti coercendos, & puniendos. Pariter matres, & nutrices hortentur, ne infantulos noctu in lecto secum habeant, propter periculum suffocationis: vel saltem ita eos accommodent, ut non periclitentur: quemadmodum etiam in nostro Rituali monentur, & poterunt Parochi opportune Dominicis diebus per annum aliquoties hoc Decretum insinuare.

De Usuris, & illicitis contractibus.

CAPUT LXIV.

Quamvis usuraria pravitas, quanto pluribus Constitutionibus reprimitur, tanto acrius per novas fraudes erumpit; solerter nihilominus cupidorum hominum avaritiæ & iniquitati obviam eundum esse, & Divinæ, & humanæ leges admonent. Ac proinde Nos, *Cardinalis* BERNARDI, & aliorum Prædecessorum nostrorum Constitutiones renovantes, statuimus, ut juxta Canonicas Sanctiones contra quoscunque manifestos usurarios severe procedatur.

Et quia cupiditatis stimulis acti avari, & omnis Christianæ pietatis obliti, lucris per fas, & nefas inhiantes, variis technis, & fraudibus usurariam pravitatem contegunt, & obvolvunt;

Quandocunque contractus aliquis, sub titulo & nomine venditionis, emptionis, locationis, societatis, permutationis, aut quovis alio celebratus fuerit, si ex circumstantiis personarum, rerum, temporis, pretii, lucri, aut aliis verisimilibus conjecturis constiterit, secundum latentem contrahentium mentem, contractum diversum esse a substantia realis, puri & legitimi contractus, sub cujus nomine celebratus fuit; Declaramus usurarium esse, & pro tali haberi debere, ac contra ita contrahentes, ut contra usurarios, esse procedendum (etiamsi tales contractus, ut injusti, & illegitimi, fuerint in judicio rescissi) ob lucrum certum, vel probabile, habitum, aut expectatum, ex pecunia, re exhibita, vel non exhibita, vel ejus pretio.

Quod si Notarii scienter celebraverint contractus tales, aut ubi etiam res, de quibus contrahitur, non extant, vel ubi pecunia, de qua fit mentio in instrumento, realiter non exhibetur, aut non integre exhibetur, vel pro pecunia diversæ merces, res mobiles, aut se moventes justo pretio etiam non æstimatæ repræsentantur, aut pro repræsentatis habentur; declaramus illos teneri in conscientia ad damna parti læsæ reficienda: Et tales Notarios ipso jure, & facto censeri privatos, tamquam indignos officio tabellionatus, eosque a matricula Notariorum deleri volumus. Decernentes etiam, quod testes, qui scienter intervenerint talibus fraudulentis, & simulatis contractibus, item proxenetæ, qui tales contractus tractaverint, tanquam participes pravitatis usurariæ, velut usurarii puniantur.

Quia vero multiplices istæ simulatorum contractuum fraudes, vulgo notæ non sunt, Parochi, Concionatores,

res, & Confeſſarii per occaſiones eos ardenti ſtylo inſectentur, deteſtabilem eorum iniquitatem, & pœnas graviſſimas exaggerando.

Quod ut facilius præſtare queant, Nos per ſpeciale edictum Viſitatoribus in hoc Epiſcopatu damnatorum hujusmodi contractuum ſpeciebus propoſitis, ipſis normam, quam ſequantur, ſuggeremus.

De Judæis.

CAPUT LXV.

QUoniam honeſtas exigit, & univerſalis Eccleſiæ conſuetudo ſervat, ut Judæi a Chriſtianis aliquo notabili ſigno diſcernantur: Volumus, & ordinamus, ſignum illud eſſe debere circulum de filis croceis in veſte extrinſeca ante pectus quoad maſculos, & duas rigas flavi coloris in peplis mulierum. Volumus etiam Cap. *Poſt miſerabilem*, *De uſuris*, huic Statuto eſſe annectendum, & inſerendum, & cum eo publicandum: cujus tenor ſubſequitur:

Poſt miſerabilem, & infra. Judæos ad remittendas Chriſtianis uſuras per Principes & Poteſtates compelli præcipimus ſæculares, & donec eis remiſerint, ab univerſis Chriſti-fidelibus tam in mercimoniis, quam in aliis, per excommunicationis ſententiam, eis jubemus communionem omnimodam denegari.

Famulatum autem Chriſtianorum, præter quam in caſibus a Sacris Canonibus permiſſis, penitus eis interdicimus, ſub pœnis ipſorum Canonum, arbitrio noſtro aggravandis.

Capitulum: *Omnis utriusque. De pœnit. & remiſſ.*

CAPUT LXVI.

OMnis utriusque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, &c.

De Conſtitutionibus.

CAPUT LXVII.

NE quis autem harum Conſtitutionum Synodalium ignorantiam prætendere valeat, præcipimus omnibus tam Religioſis, quam ſæcularibus Presbyteris, noſtræ juriſdictioni ſubjectis, cujuscunque ſtatus & dignitatis exiſtunt, ſub pœna duorum florenorum, fabricæ S. Vigilii applicandorum, (*ut earum*) exemplum infra ſpatium duorum menſium, poſtquam impreſſæ fuerunt, habere procurent, vitamque ſuam ac mores juxta earum ductum & normam ita inſtruant, ac reforment, ut quibus præſunt, iisdem & præluceant ad laudem & gloriam Dei, qui ſit benedictus in ſæcula. Amen.

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI CARDINALIS CHRISTOPHORI MADRUTII &c.

Declaratio circa normam conſtituendi cenſus, ſive affictus.

CHRISTOPHORUS, DEI GRATIA EPISCOPUS TRIDENTI, ADMINISTRATOR BRIXINENS. AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

ETſi ex Paſtorali officio teneamur omnia promovere, & toto mentis conatu intendere, quo ſubditorum noſtrorum utilitati, & commodo generaliter conſulatur; tamen ſpecialiter humeris noſtris incumbit, diligenti cuſtodia invigilare, ne in ſæcularibus negotiis, quæ ſingulis diebus homines pro augmento bonorum temporalium inter ſe tractant, & celebrant, aliquid committatur, quod animos in gehennam præcipites trahat. Cujus quidem ſolicitudinis Prædeceſſores noſtros fuiſſe diligentiſſimos animadvertimus, dum pro temporum qualitate ipſos varias, & diverſas Conſtitutiones promulgaſſe videmus, quibus omnes uſurariæ pravitates penitus e mentibus hominum evellerentur: ſed uſu venit (ut a natura omnis ætas ad malum proclivis eſt)

eſt) quod quanto plures ederentur inhibitiones, tanto majores excogitarentur fraudes, colores, quibus non ſolum animæ a præcipitio non ſunt retractæ, ſed etiam pauperum ſubditorum noſtrorum irreparabilis jactura eſt ſubſequuta. Quum vero neceſſe ſit, ut aliquis modus contrahendi exiſtat, & noviſſima Conſtitutio per immediatum Prædeceſſorem noſtrum felicis recordationis promulgata, etſi in ſe ſanctiſſima fuerit, tamen male interpretantium technis, & cautelis adeo periculoſa, & damnoſa effecta ſit; ut niſi efficacia remedia adhibeantur, totalem ruinam ipſis pauperibus ſit allatura.

Nos vero Prædeceſſorum noſtrorum veſtigia laudabilia imitando, negotium hujusmodi maturo conſilio ſæpius diſcuſſimus, & tandem omnibus circumſtantiis, quæ pro temporum qualitate erant conſiderandæ, diligenter conſideratis: ſtatuimus, ordinamus, & decernimus, ut infra.

Quia caſſamus, abrogamus, & tollimus omnes, & ſingulas Conſtitutiones, per Prædeceſſores noſtros qualitercunque emanatas, & editas circa contractus affictuum bladorum,& vini generis cujuscunque celebrandos, & maxime Conſtitutionem noviſſimam, & volumus, diſponimus, & ordinamus, ut in antea affictu generis cujuscunque impune fieri, & celebrari poſſint, dummodo fiant in ratione Rhenenſium ſex pro ſtario frumenti, ſiliginis quinque, milii quatuor: Bladi vero alterius generis cujuscunque Rhenenſium trium; vini Theroldici Rhenenſium ſeptuaginta quinque, bulliti ſeptuaginta, dulcis ſexaginta. Pecuniæ vero in ratione quinque pro centenario, cum pacto tamen perpetuo redimendi, non obſtante præſcriptione aliqua juris municipalis, vel communis.

Item, quod in caſu devolutionis propter Canonem non ſolutum, Dominus agere poſſit ad devolutionem cum defalcatione tertii, reſpectu duntaxat capitalis, in quo tertio etiam intelligantur incluſi affictus retenti, quos Dominus aliter conſequi non poſſit, niſi præcedente de anno in annum mandato de ſolvendo affictum affictalinis facto, de quo appareat legitime, quibus mandatis non præcedentibus ut ſupra, devolutio locum non habeat.

Item quod ab affictibus celebratis ab anno Milleſimo, quingenteſimo citra, affictalini omnes poſſint, & valeant ſe affranchare, & Domini ad id teneantur.

Item quod prædicta omnia & ſingula intelligantur locum habere, & habitura ſolum, & duntaxat in affictibus habentibus præambulam venditionem, ab eodem affictalino, & non in iis, qui propria bona ab aliis, quam a conductore acquiſita, locant.

Publ. die 19. *Januarii* 1545. *ut in actis d. Franciſci Zelli Not. Malef.*

Moderatio affictuum, ſive cenſuum

Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Cardinalis *LUDOVICI MADRUTII.*

LUDOVICUS, MISERATIONE DIVINA S. R. E. TITULI S. HONUPHRII PRESBYTER CARDINALIS MADRUTIUS, EPISCOPUS TRIDENTINUS &c.

CUm a nonnullis annis citra non parvæ querelæ exortæ fuerint inter debitores & creditores annuorum affictuum, qui in hoc noſtro Epiſcopatu Trident. celebrari conſueverunt, ſuper qua controverſia alias coram tunc temporis Commiſſario Cæſ. fuerunt ab utraque parte plures ſupplicationes, & ſcripturæ allegationum productæ, ac proceſſus formatus, qui poſtea ab eodem Commiſſario fuit transmiſſus ad Suam Cæſaream Majeſtatem, quæ deinde cauſam ad Nos remiſit, Nobis mandando, ut ſuper ea provi-

sionem opportunam faceremus, ne subditi contra honestatem, & æquitatem gravati remanerent. Proinde Nos considerata ipsa commissione, considerato que diligenter tenore Constitutionis, per proximum Prædecessorem nostrum super affictibus promulgatæ, ac partibus in contradictorio, & seorsum sæpe auditis, & causa maturo consilio ad longum discussa: volentes assiduis querelis, & indemnitati pauperum subditorum, juxta prædictam commissionem Cæs. prospicere: hoc præsenti Decreto affictus omnes redimibiles, & secundum formam dictæ Constitutionis celebratos de cætero reducendos, & moderandos esse duximus, prout eos scilicet ex nunc & pro anno præsenti, & pro aliis annis futuris moderamus in hunc modum.

Videlicet:

Frumenti ad rationem grossorum - 26
Siliginis ad rationem grossorum - - 21 } pro stario.
Milii ad rationem grossorum - - - 17 }
Vini bulliti pro plaustro ad rationem Rhenensium quinque pro plaustro.
Vini dulcis ad rationem Rhenensium 4. Librarum 1. pro plaustro.
Olei pro Galeta ad rationem Librarum 4. groff. 3.
Butyri ad rationem Librarum 4. groff. 3. pro pondere.

Possint tamen creditores recipere solutiones in speciebus, si maluerint, sed ad ratam precii prædicti, & non in majore quantitate. Et hanc nostram moderationem tam diu servari volumus, donec generali Constitutione super creandis novis affictibus per Nos provisio fiat.

Quo vero ad affictus factos per nonnullos præter, & contra formam Constitutionis prædictæ, & qui a debitoribus allegantur illiciti, & usurarii, committimus omnibus Judicibus ordinariis nostri Episcopatus, ut super eis justitiam summariam administrent, tam in irritando contractus irritandos, quam in puniendo, prout juris erit.

In quorum fidem & testimonium præsentes fieri, Sigillique nostri appensione jussimus muniri.

Datum Tridenti in arce nostra boni consilii XI. Septembris 1579.

Ad Mandatum Illustrissimi & Revmi Dni Cardin. pr. &c.

CAROLUS GROTTA, &c.

Declaratio prædictæ clausulæ:
Possint tamen &c.

Supra dicta clausula declaratur, & intelligitur, quod creditores possint recipere solutionem in speciebus, si maluerint, sed ad ratam pretii prædicti, hoc est, quod possint recipere tantum vini, & frumenti, seu aliarum specierum ad pretium commune currens tempore solutionis, quantum importat pretium in pecunia taxatum, in ipso Decreto; Non autem quod possint recipere species in majori quantitate.

Decretum in Cancellaria boni consilii, die 23. Septembris 1579.

Forma constituendi Census in Episcopatu Tridentino, & declaratio nonnullorum casuum, & contractuum illicitorum.

Juxta intentionem datam in Synodo Diœcesana sub Cap. LXIV. de Usuris, & illicitis contractibus habita de anno 1593.

CAROLUS, MISERATIONE DIVINA S. R. E. TITULI S. THOMÆ IN PARIONE PRESBYT. CARD. MADRUTIUS, EPISCOP. TRIDENT. &c. AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Etsi Prædecessores nostri animarum saluti, ac commodis subditorum summa cum diligentia invigilantes, diversas pro temporum qualitate San-

Sanctiones, & Constitutiones in publicum edere non neglexerint, quibus avaritiæ libidinem extinguerent, & usurarum pravitatem e subditorum mentibus funditus evellerent; tamen cum ex fide-dignorum relatione didicerimus, & ex usurariis criminationibus diebus superioribus jussu nostro peractis, compertum habeamus, avaritiæ fomitem animos subditorum nostrorum adeo incitasse, ut postpositis omnibus piissime editis Sanctionibus, & Constitutionibus, non vereantur, variis, occultis, & palliatis modis pauperes in censuum, sive affictuum creationibus defraudare, & circumvenire: maxime dum mercibus & rebus ad eorum rem non facientibus, injusto, excessivoque valore ad libitum taxatis, & pretiis confessionatis loco numeratæ pecuniæ decipiuntur. Nos pro debito muneris nostri, Prædecessorum nostrorum laudabilia vestigia sequendo, ut hujusmodi circumventiones eliminentur, & animarum saluti pro posse nostro salubriter prospectum, ac indemnitati pauperum, ne inexplebili usurarum voragine miserabiliter absumantur, consultum sit; statuendum esse duximus, ut statuimus, ordinamus, & decernimus, quatenus deinceps census, sive affictus constitui debeant super re immobili, certis limitibus designata.

I. Fructifera de sui natura, & apta ad reddendum affictum.

II. Quæ solum maneat obligata solutioni census, non autem alia ipsius venditoris bona, nisi ratione evictionis, & ad securitatem rei, nimirum quod ea sit vendentis, & fructifera, & capax ad illius census solutionem.

III. Valeatque tantum, quantum capitale affictus, & tertium de pluri, ob casum repetitionis sortis, ut infra dicetur.

IV. Deinde vero integrali pretio in pecunia numerata, coram testibus, & Notario tempore Instrumenti, & non confessionato, aut quod dicitur anticipato interveniente: quod quidem pretium revera, quacunque fraude, simulatione, & fictione remota venditor accipiat. Præterea sub pacto de retrovendendo quandocunque, nulla obstante præscriptione, non coacto venditore ad redimendum.

V. Ad hæc si res periret in parte, vel in totum, pro parte, vel in totum respective periisse intelligatur periculo emptoris: aut si pro parte, vel in totum, casu tamen fortuito, efficeretur infructuosa, ad ratam emptoris quoque periculo Canon cesset.

VI. Quod si dolo, vel culpa venditoris id contigisse probatum fuerit; is teneatur præcipuum census reddere, aut illum super alia re immobili, ad superius traditam normam, constituere.

VII. Si autem Dominus rei censuariæ illam vendere voluerit, Dominus census præferendus erit cuicunque alteri emptori, eique denuntiato pretio & conditionibus, quibus res est vendenda, dies quindecim exspectentur, num ipse velit eam emere. Reliqua vero circa taxam, & devolutionem, seu verius sortis repetitionem, ob Canonem non solutum, tribus successivis annis factis mandatis, & alia præsentibus non contraria, expressa in Constitutionibus Prædecessorum nostrorum, firma volumus, usque ad aliam nostram deliberationem permanere.

VIII. Declarantes bona ob Canonem non solutum devoluta, seu loco sortis propter moram, ut supra, extracta, posse redimi, & recuperari per censuarium quandocunque soluta sorte, affictibus incursis, ac omnibus expensis. Decernentes proinde, quod affictus, sive census, sub alio modo, & forma, aut pactis in futurum celebrandi, nulli sint, ac feneratitii esse intelligantur, ita ut pœnis quoque debitis subjaceant.

IX. Nempe ut principales contra præscriptam formam affictus constituentes, pro singulo affictu mulctam decem, viginti quinque, quinquaginta, & centum marcarum, & plus & minus, juxta casuum, & personarum qualitatem, Fisco applicandarum, incurrant, &c.

Notarii eos scribentes, præter alias pœnas, pro arbitrio infligendas, ipso

ipso jure, & facto censeantur privati officio tabellionatus.

Testes quoque & Proxenetæ, tanquam participes pravitatis usurariæ, veluti usurarii puniantur. Census vero, præter juris dispositionem, & Constitutionem Prædecessorum nostrorum, præteritis temporibus celebratos, subjacere volumus debitis juris censuris.

Ut autem magis cognoscatur, quibusnam modis sub palliata emptione, & venditione censuarius contractus, contra, & præter supra expositam normam in fraudem usurarum celebrari consueverit, diversisque aliis figmentis, & simulationibus usura in his Regionibus committatur; nonnullos, magisque frequentes casus subjicere operæ pretium duximus, ut etiam causa supradictæ nostræ Constitutionis de censibus constituendis magis cognoscatur, ab ejusmodique illicitis, & fœneratitiis contractibus abstineatur, & ignorantiæ crassæ objectio neminem excuset.

X. Quidam enim ab indigentibus pecunia emunt fundum, vel aliud stabile, & eodem contextu illud locant venditoribus sub annuo afflictu, & cum pacto redimendi. In quo quidem genere fraus, vel saltem injustitia multifariam committitur. Primo, quia pretium non solvitur secundum qualitatem, & quantitatem fundi, nec emptor habet intentionem emendi, quia in se non retinet fundum, sed locat venditori: nec venditor pariter habet intentionem vendendi, quia non vult a se abdicare, sed in se retinere, sub ficto nomine conductionis: Item quia pensio, seu afflictus non constituitur habito respectu ad fructus fundi, prout haberi debet, sed habito respectu ad pecuniam: Item quia onera, & pericula rejiciuntur in conductorem, cum tamen pertinerent ad locatorem, quando vere esset Dominus rei locatæ: Item, quia per pactum oneratur venditor ad expensas instrumenti emptionis, ad quas tamen tenetur emptor, qui libere, & absque ullo onere lucratur fructus. Ex quibus, præsertim ex depravata voluntate contrahentium, eorumque intentione contractus evidenter redditur illicitus. Nec illum excusant Constitutiones anni 1545. quia illæ præsupponunt rectam intentionem in contrahentibus semper adesse.

XI. Nonnulli consueverunt emere annuos redditus, seu census pro pretio quidem a Constitutionibus præscripto; sed obstringunt venditorem ad retro emendum, & ad pretium restituendum infra tot menses, post monitionem sibi factam, & interim emptor percipit redditus: Quod pactum a jure improbatur, quia ex eo detegitur depravata intentio contrahentium, non quidem emendi vendendi, sed mutuum exercendi. Contractus enim hujusmodi recedit ab emptione annui census, cujus natura est, ut sors perpetuo alienetur, & redemptio pendeat a libera voluntate, & facultate venditoris; sed quando repetitio sortis pendet a voluntate emptoris, contractus resolvitur in mutuum usurarium, licet effigiem emptionis præ se ferat.

Alii ob afflictus per triennium non solutos, agunt ad devolutionem omnium bonorum obligatorum, putantes ea indistincte in commissum incidisse, cum tamen devolutio non debeat admitti, nisi in contractibus emphyteuticis, & in afflictibus celebratis cum præambula, & vera emptione, ex qua dominium directum vere fuerit translatum in emptorem.

In afflictibus autem constitutis super rebus alienis, qui mos est frequens in hac regione, scilicet, ubi quis emit afflictus, seu jus percipiendi afflictus, pro quibus venditor supponit, & pro pignore obligat fundos; tunc cum emptor non emat fundos, nec dominium directum acquirat, sed solum emat afflictus, non potest habere locum pœna commissi, saltem ex æquitate, nec consolidatio utilis cum directo. Et quamvis ex stylo quorundam Notariorum, ea pœna in contractibus aliquando inferatur, non est tamen observanda, cum naturæ, & substantiæ contractus adversetur, ac repugnet pacto redimendi, quod per devolutionem extinctum remaneret. Emptori autem absque devolutione competunt alia remedia, ad consequendum afflictus non solutos.

Ali-

Aliqui autem vendunt animalia, vina, grana, & alias merces, pro gravi & excessivo pretio, & quia emptores non habent tunc pecuniam paratam, eos constringunt ad solvendum, & constituendum annuos affictus. In qua re venditor duplicem quæstum facit: primo in sorte, quam integram, & solidam non solvit: deinde in reddi-tu annuo, qui in hac angusta, & sterili regione ascendit ad rationem septem pro centum ad minus: & post aliquod tempus sortem augent ex his excessivis affictibus decursis, & non solutis, simul cum augmento novorum affictuum.

Quidam etiam anticipata solutione emunt vili pretio fruges tradendas a venditore eo tempore, quo verisimile est, eas majori pretio esse valituras, & quas venditores plerumque venales non habent: quæ anticipatio solutionis habet mutui rationem, quia ementes, antequam res possint eis tradi, censentur mutuare pecunias venditoribus, ut recipiant lucrum, quod est ultra veram æstimationem.

XII. Alii e converso vendunt vina, grana, & alias merces carius, quam omnino valeant tempore contractus, ob datam emptoribus dilationem ad solvendum: qui contractus etiam mutui rationem implicat, quia perinde est, ac si emptor statim numerasset pretium venditori, & venditor illud mutuasset emptori, usque ad terminum, cum lucro, quod pariter erat ultra verum pretium.

Aliqui habentes granum venale, illud vendunt tempore hyemis, nulla tunc facta æstimatione, sed postea pretium taxant quanti plurimi eo anno, usque ad novas fruges venierit.

Plerique vero pecunias mutuant, cum pacto, ut mutuatarius emat ab eis vinum, bladum, pannum, & animalia, vel nomina debitorum suscipiat, & quo melius fraudem cooperiant, imprimis conficiunt instrumentum sub figura & nomine venditionis, pro majori pretio, quam res tunc vendi possent, & quibus emens non indigebat, deinde certam pecuniæ quantitatem mutuo persolvunt. Et licet videantur duo contractus, tamen cum sint facti eodem contextu, & in eodem instrumento, censetur unus factus contemplatione alterius, quia emptor eas res non emisset, nisi venditor ei pecunias mutuasset, nec ipse quoque mutuasset, nisi alter quoque emisset pro eo pretio, & ita vendens lucrum acquirit ex mutuo, & usuram committit.

XIII. Quidam alio genere fraudis utuntur, præsertim contra rusticos, quia emunt ab eis oves, vel boves, aut alia animalia, quæ sciunt, aut credunt eos non habere, eademque ficte eisdem locant, sub annua pensione, vel si emunt animalia revera extantia, aut propria habent, ea locant cum pacto, ut sors sit salva, seu illius valor, & pretium, & animalia sint periculo conductoris, quod tamen ad locatorem uti Dominum pertinere deberet, & in his casibus latet usura.

Et idem censendum est de locantibus propria animalia revera extantia, ac æstimata: quæ etiamsi pereant citra culpam, & fraudem conductoris, volunt tamen, præter annuam pensionem antea perceptam, dictorum animalium æstimationem a conductore sibi persolvi: quod, ut patet omnino iniquissimum est.

Alii tradunt alteri frumentum, seu siliginem sub nomine mutui; sed pretio summæ taxato, cum pacto, ut tempore messis restituatur frumentum novum: usque ad quantitatem dicti pretii. Qui contractus claudicare videtur: quia si est venditio, emptor tenetur ad pretium, non autem ad frumentum: si est mutuum, debitor tenetur restituere frumentum in eadem mensura, & qualitate, & non pretium.

Quidam autem credunt alteri pecunias, & conficiunt instrumentum sub nomine gratuiti mutui; sed post discessum Notarii & testium recipiunt ex pecunia numerata septem, aut decem ex centum, pro interesse anticipato, & tamen mutuatarius remanet debitor de tota summa contenta in instrumento.

Aliqui apertas exercentes usuras mutuant pecunias ad tempus, modo sub fide, modo sub pignore rei mobi-

lis, vel stabilis, ad rationem septem pro centum, & pro excusatione objiciunt consuetudinem regionis, & Constitutiones Trid. & quia benefacienti naturaliter liceat beneficium rependi. Quæ tamen consuetudo ab eis introducta, cum sit irrationabilis, & Divino juri contraria, non excusat, præsertim in foro poli; nec similiter Constitutiones, quia non loquuntur de mutuo repetibili, sed de redemptione annui censûs pecuniarii, ad rationem quinque pro centum. Et cum mutuatio sit opus charitatis, debet gratis fieri, & conferens beneficium, non debet plus accipere, quam dedit; nec quæstum facere ex necessitate alterius. Imo quod gravius est, plerumque ex decursu hujusmodi interesse augent sortem, & ex usuris in capitale redactis alias renovant, & exigunt usuras sub nomine interesse.

Propterea his calliditatibus occurrere, & subditorum commodis, ac animarum saluti prospicere volentes, ut pro debito Pastoralis nostri officii tenemur,

Admonemus imprimis omnes Christi-fideles, ut ab ejusmodi contractibus omnino abstineant, & inerti otio relicto, honestis exercitiis incumbant, ne dum reprobis artibus lucrum temporale acquirere procurant, proprias animas in æternum amittant.

Et ulterius considerantes Nos, usurarum crimen in hac regione eousque invaluisse, ut neminem fere jam id committere pudeat; prohibemus omnes & singulos prædictos contractus, tanquam illicitos, fœneratitios, & simulatos: Mandantes, ne quis usurarium manifestum, sive sit manifestus de jure, sive de facto, vel quovis alio modo convictus, ad Ecclesiasticam recipiat sepulturam, nisi idonea præstita cautione de usuris restituendis.

Insuper declaramus, omnes & singulos usurarios subjacere debere quibuscunque pœnis, & censuris Ecclesiasticis, infra describendis, contentis in *Constitutione Lugdunensis Concilii*, quam singulis annis in prima Dominica Quadragesimæ, per Rectores animarum publicari mandamus, & inviolabiliter observari, ultra mulctam pecuniariam marcarum decem, viginti quinque, quinquaginta, & centum, in præmissa Constitutione affictuum impositam, quæ etiam in præmissis casibus locum habeat.

Similiter observari mandamus contra omnes Usurarios Statutum sub *Cap.* 68. *Lib. primo Civilium.*

XIV. Idcirco omnibus, & quibuscunque Judicibus, potissimum vero Vicario nostro in Spiritualibus Generali districte injungimus, ut contra usurarios, Notarios instrumenta scribentes, proxenetas, mediatores, consultores, & alios quoscunque, qui ejusmodi contractibus illicitis, quoquo modo interfuerint, auxilium, & opem præstiterint, diligenter inquirant, & procedant, ac ultra debitam restitutionem, censuris Ecclesiasticis, & aliis pœnis, tam juris Canonici, quam Civilis, & Statutariis, ac præsentis Constitutionis omnino coerceant: Alioqui si in hoc tam detestabili vitio compescendo desides erunt, indignationis nostræ pœnam sciant se incursuros.

Cujus nostræ Constitutionis, & dispositionis, & declarationis tenorem in omnibus locis, qui sub nostra ditione continentur, publice manifestari mandamus.

Constitutio Concilii Lugdunensis.

QUamquam usurarii manifesti, de usuris, quas receperant, satisfieri expressa quantitate, vel indistincte in ultima voluntate mandaverint; nihilominus tamen eis Ecclesiastica denegetur sepultura, donec de usuris ipsis fuerit, prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfactum: vel illis, quibus est facienda restitutio, si præsto sint ipsi, aut aliis, qui possint eis acquirere, vel eis absentibus, loci Ordinario, aut ejus vices gerenti, sive Rectori Parochiæ, in qua testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa Parochia. Quibus quidem Ordinario, Vicario, aut Rectori, prædicto

ᶏo modo, cautionem hujusmodi eorum nomine liceat præsentis Constitut. auctor. recipere: ita quod illis perinde actio acquiratur, ac si servo publico de ipsius Ordinarii mandato idonee de restitutione facienda sit cautum. Cæterum si receptarum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus, alioquin aliam recipiens cautionem hujusmodi arbitrio moderandam, ipse tamen scienter non minorem, quam verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur: Omnes autem Religiosos, & alios, qui manifestos usurarios, contra præsentis Sanctionis formam ad Ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, pœnæ Lateranen. Concilii, contra usurarios promulgatæ, statuimus subjacere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos absolvat, nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præstent (ut præmittitur) idoneam cautionem. Testamenta quoque manifestorum usurariorum aliter facta, non valeant, sed sint irrita ipso jure.

Dat. Trid. ex Arce nostra boni consilii, die XIII. Januarii 1609.

Ad Mand. Illustr. & Rev. D. D. Card. Episc. Princip. Trid. &c. pr.

PETRUS ALLEXANDRINUS DE NEUSTAIN, Cancell.

GRAVAMINA

Proposita per Mag. D.D. Conss. Civitatis, adversus novam formam constituendi Census, sive Affictus in Episcopatu Tridentino.

§. I. *Fructifera de sui natura, & apta ad redimendum affictum.* Et paulo inferius: *Fructifera, & capax ad illius census solutionem.*

Primo. Pare aggravio, che per detta Constitutione sia esclusa l'antica consuetudine, & usanza approvata di poter constituir censi sopra le case, il che però da molti summisti viene admesso, & tollerato; & anco in se è raggionevole; poiche occorrerà, che molti poveri Cittadini, & Artigiani ritrovandosi quella sol casa, con la commodità di poter constituir sopra censo, cavaranno danari da porsi a traffico tale, che sarà causa in buona parte di sustentar la famiglia loro. Et non dimeno non saranno privi d'habitarla; cosa, che non haverebbero, quando astretti à venderla, dovessero privarsi di quella, & del solito, che lor causa la commodità del traffico, & consequentemente l'utile, & guadagno.

§. II. *Quæ solum maneant obligata solutioni census, non autem alia ipsius venditoris bona, nisi ratione evictionis, & ad securitatem rei.*

Secundo. Se considera, che, stante queste Constitutioni, il Padrone del censo volendo conseguir l'annual suo fitto, sarebbe sforzato con grave suo scommodo, & disturbo (non potendo proceder contra altri beni per non esser sottoposti ad obligo, se non per l'evittione) far pignorar l'affittalino ogn'anno sopra le frue del luogo obligato, il che, manco potrebbe fare, essendo notorio, che nel tempo solito delle scosside de censi, sono no solo di già raccolte tutte l'entrade, mà etiandio in buona parte consumate. Donque per valersi del suo, doverebbe necessariamente procedere alla subhastatione di parte del luogo obligato. Onde oltra li gravi litigii, spese, e travagli auverrebbe, che in puoco tempo la propriedade, & fondamento del censo resterebbono estinte à evidente, & enormissi-

missimo danno d'incauti compratori; confidando perciò, che sarà provisto, permettendo, che resti si l'hypotheca speciale nel luogo, ove sarà fondato l'affitto, si anco la generale sopra li altri beni del venditore, non solo per l'evittione, mantenimento, & validezza totale del contratto, mà anco per l'annual interesse, & frutti correnti, spese, & danni; che per conseguir quelli vengono patiti dai Patroni.

§. III. *Valeat tantum, quantum capitale affictus, & tertium de pluri.*

Tertio. Vedendo, che oggidì li stabili, & possessioni sono in prezzo tale, che à voler constituir l'affitto sopra'l valor del capitale col terzo di più, senza dubio il fondo non sarà atto, ne capace, à render il 7 pro cento, detratte le spese, e parte colonica; onde si deve conchiudere, che per esse Constitutioni più tosto sono constituiti li censi sopra le fatiche del povero contadino, che sopra'l fondo; non essendo quello atto per se alla rendita di trè, overo quatro per cento, contra l'espressa mente, & parola della Bolla; onde si desidera, che fosse lecito constituirli sopra tal quantità, che sia atta à render frutto equivalente all'interesse del capitale sborsato: tanto più ch'in esse Constit. vien statuito, che se in parte si facesse infruttuoso'l fondo, ciò sii anco in pregiudicio del Patrone del censo, havendo in ciò risguardo alli frutti, & non al capitale, & valor del fondo.

§. IV. *Deinde vero integrali pretio in pecunia numerata, non confessionata, aut, quod dicitur, anticipata.*

Quarto. Par non leggiero aggravio, attesa la strettezza del denaro, & del paese, non poter almeno con legitimo, & liquido credito, & con'il valor vero, & real di robba constituir il censo; il che non solo per il passato è stato sempre osservato; mà anco da Dottori in materia de censi in termine della Bolla admesso, & tollerato, massime potendosi (per oviare alle fraudi) ritrovare strada, & mezo, che in caso de far Constit. de censi in questa guisa, si debba dal giudice interponere il Decr. causa cognita.

§. V. *Ad hæc si res periret in parte, vel in totum efficeretur infructuosa, casu tamen fortuito.*

Quinto. Ne questa Constitutione par esser senza aggravio considerabile, per le chiare regole in jure, & opinione de Scriventi, che vogliono, che possi liberarsi l'emphiteuta, ò livellario in tutto, e non in parte; altrimente s'il fondo non perisse in tutto, e non in parte, non essendo convenevole, che'l livellario giochi al sicuro. Et in ciò il livellario & censuario convengono insieme probabilmente. Et meno può star l'altra, che se la cosa in tutto, overo in parte fortuitamente, si facesse infruttuosa, parimente debba cessar il censo pro rata al compratore. Conciosiache quindi si causarebbe senza dubio introduttione nuova di liti infinite, & immortali; Poiche la maggior parte de censuari per porre intrico, & sotterfuggere i pagamenti de censi usand'ogni cautela, & astutia s'opporrebber'à i Patroni, con dire di non haver cavato dal fondo obligato frutto bastevole alla reintegratione dell'affitto per siccità, freddi, geli, copia sopra-bondante d'acque, tempeste, & altri simili accidenti, ascrivendo il tutto (ancorche fosse più presto per diffetto, & colpa sua, ch'altrimente) benche indebitamente, in tutti li accidenti accennati per scudo di quella general parola: infruttosa, senza farne la raggionevole distintione, pretendendone perciò ristoro, ò remissione. Nelche quali litigii auverrebbero? quai spese? quai travagli? ciascun può giudicare, se non volesse il Padron del censo del continuo far custodire le frue, & assister al raccolto di quelle, come se del loco, ne fosse egli assolutamente Padron; il che gli sarebbe di troppo grave scommodo, e danno; Et quando in tempo d'infrutuosità si dovesse permetter ristoro all'affittalini, portarebbe l'honesto, che li Padroni parimente in tempo di fertilità sentissero ristoro, e reintegratione de danni patiti; acciò concorresse trà di loro parità nel bene, & nel male, per le tritte regole in jure; meglio

meglio sia dunque per ischivar questi, & altri disturbi, & travagli, che resti presso gl'Affittalini incommodo, & commodo. Che s'il fondo gli apportarà frutti in quantità, e di gran prezzo il tutto cede à beneficio suo, & se per contrario, n'habbi patienza, & nell' uno, & nell'altro caso ringracii il signore.

§. *VI. Quod si dolo, vel culpa venditoris id contigisse probatum fuerit, is teneatur pretium census restituere.*

Sesto. Si duolo che considerandosi la malitia dell'Affitalino nel peggiorar il fondo, & luogo soggetto all'affitto, se gli lasci in libertà, se per esse parole come per raggion commune sopra quelle fondata di potere, overo restituire il danaro, overo fondar l'affitto sopra altri beni, dovendo per ogni ragion in pena de fraude commessa solo esser in libertà del Patron del censo, over di repeter il danaro, over far quello constituire sopra altri beni; poiche altrimente facendo il Contadino, che nelli tempi presenti è molto sagace, & accorto potrà trovar mille occasioni (dannegiando il luogo) di rimover l'affitto d'un luogo, & riporlo nell'altro.

§. *VII. Si autem Dominus rei censuariæ illam vendere voluerit...,*

Settimo. Che venendo 'l caso che l'Affittalino in fatto, avanti li quindeci giorni statuiti à deliberare al Padrone del censo, overo avanti la denoutia alienasse il fondo soggiogato, non sia per qualche clausula annullativa, overo legale impediente la translatione del dominio provisto, a fine, che volendo il Padrone rihaver il fondo non sii astretto à porsi in lite, & intentar un giuditio ordinario, potendogli esser soccorso con un summario possessorio essecutivo.

§. *VIII. Declarantes bona ob canonem non solutum devoluta. Alii ob affictus per triennium non solventes agunt ad devolutionem.*

Ottavo. Pajano notabilmente gravatorie le sudette Constitutioni, perche in esse non solo si concede patto alli censuali di redimer il fondo devoluto dopò li trè mandati, alterandosi in ciò gl'ordini, & constitutioni già da passati Statuenti in questa materia introdotti; quali è da credere, che habbino molto ben pesato, & considerato questo negotio, & perciò, per raggione probabile meno, habbino concesso patto alcuno da redimere, dovendosi vedere, che li Censuarii puoco si curarebbono di pagar il censo, mà il tutto con varie cavillationi, & ostacoli ingiusti, & illeciti sotterfugendo i pagamenti, lasciarebbono scorrer alla peggio, giovando loro, in caso de divolutione haver il patto di redimer; mà anco si concede perpetuo, e non à tempo limitato, che se pure si voleva conceder questo patto (ancorche gravatorio) poteva scorrere, quando s'havesse concesso conforme lo stile, & Constitutione delle subhastationi; ne' quali da Ragnesi cento in giù, li debitori hanno patto da redimer la cosa subhastata di mez'anno, & da detta summa in sù, sia quanto si voglia, d'un' anno intiero, & non oltra. Venendo in ciò parimente alterati li Statuti di questa Città in materia de prescrittioni, & anco le leggi communi, da cui vien admessa la prescrittione, anco contra la Chiesa Romana, ne' suoi casi: oltra che restando il dominio del fondo in dubio, & incerto, si cautarà, che 'l più delle volte saranno, overo dal Padrone, overo d'altri lasciati deserti li Luoghi, & Possessioni devolute; & di più per non lasciar venir questo caso, si causaranno asperità contro poveri Fittalini, che pure nel termine di trè anni, over nel fine potriano ritrovar danari per pagare gl'affitti incorsi, & sollevarsi dalla devolutione. Aggiongendosi, che gli Affittalini, in cui pregiudicio occorrerà la devolutione, habbino non solo il patto sodetto perpetuo de rescottere la cosa devoluta; mà anco agievolezza di far ciò con il sborsar solo la sorte con l'incorsi & spese, nel che vien ad'essere levato al creditore anco quel poco beneficio del terzo di più, che si dava dalle passate Constitutioni, nel qual però venivano computati gli affitti incorsi

corsi triennali. Quindi resultarà che all'Affittalini molte volte tornerà a conto di non curarsi delle devolutioni, potendo rihaver il fondo devoluto, & à beneplacito suo, & in tempo forsi di maggior rendita, prezzo, & stima, senza sottogiacere à pena alcuna, mà solo pagando (come s'è detto) la sorte incorsa, & spese à evidente danno solo de creditori. Restando oltra di ciò notabil aggravio, che nell'affitti ordinarii, non s'admette la devolutione, mà solo nelli contratti Emphiteotici, & quelli ch'hanno preambula, & vera venditione, contra l'ordine di Statuenti passati, quali in questa materia non fanno distintione, ò differenza alcuna trà quelli, e questi, mà tutti indifferentemente comprendon sotto'l capitolo. Item quod in casu devolutionis; & si deve conchiudere certamente, ch'anco ne i censi ordinarii si faccia translatione del dominio diretto per l'antico stile, & approvata osservanza di questo Paese praticata universalmente ne i contratti, Instromenti publici di constitutioni, & cessioni d'affitti ordinarii, ove specificatamente quella si scopre in quelle parole, dedit, vendidit, cessit, transtulit unum affictum u. a cum proprietate, & directo dominio, unde solvitur; & anco in altre clausule solite di tali Instrumenti, che non si transferisse il dominio diretto, si dourebbe dire più tosto obligo personale, e reale insieme, secondo l'opinion de Dottori; E percio ne i censi ordinarii ancora deve havere luogo la pena del commesso, & consolidatione del dominio utile col diretto; la quale tanto più viene à esser admissiblle, quando, che già dalle passate Constitutioni raggionevolmente fù introdotta à terrore delli Affittalini, acciò che più facilmente pagassero li censi, & successivamente à beneficio loro, & de creditori insieme, & doppo, che sono state fatte esse Constitutioni passate, quando devolutioni sono mai occorse? Certo puoche, percioche ciascun Affittalino, benche debole, volendo però pur nel termine d'anni trè (come s'è detto di sopra) haver tempo, & commodità de far danari per pagar li restanti, senza cascar nella devolutione sodetta; quale se non fosse, in vero li Padroni di censi sarebbono à guisa dalli Affittalini struscíati ne i pagamenti, che di raro, ò non mai restarebbono da quelli compitamente sodisfatti. Et perciò niuno, ò puochi si ritrovarebbono, che sotto questa constitutione (ritrovandosi puochi parimente hoggidi ch'ancor sotte le passate vogliono comprar fitti, così difficili sono di scuotersi, e mantenerli, come è notorio) vogliono far simili acquisiti de censi, & affitti: Ilche redondarà finalmente tutto à danno, & rovina de poveri Contadini, che nei lor bisogni gli sovenghi, se non alienando totalmente le proprie sostanze; tanto più sentendosi gravata questa Città, che per essa dichiaratione viene non solo datto legge alli censi futuri; mà anco alli passati; quali essendo stati fondati da Padroni, mentre v'era una forma di constitutioni diversa dalla presente, nondimeno esser sottoposti (altrimente sarebbe notabilissimo danno, & universal pregiudicio di questo Paese) a queste novamente publicate, mà restar solo sotto le passate, in quei stessi termini, modo, via, & forma, ne' quali fin qui sono state pratticate & osservate senz' alteratione alcuna, ch'attion seguita nanzi à chiara prova sottogiacer non deve a legge nuova. Dovendosi, e potendosi restringere essa dichiaratione solo a censi futuri, & non à passati.

§. IX. *Nempe ut principales contra prædictam formam afficíus constituentes, pro singulo affictu,*
Et Notarii eos scribentes,
Testes quoque, & Proxenetæ tanquam participes.

Nono. Ci preme non solo la gravità delle pene, dovendo bastar le statutarie & legali, mà anco che indifferentemente li Notari, Testimoni, & Sensali à quelle soggiaciono; potendo occorrer (come occorrono) casi, che non solo li Testimoni, e Sensari, che per il più sono persone idiote, mà anco li Notari, Dottori, & persone capaci non sappino cognoscer la qualità delli casi, & varietà de contratti, & paliate usu-

usure, solo con grande consideratione & studio, & fatica. Oltra che essendo per li Statuti de questa Città al cap. 68. in civilibus, & legal intelligenza de Dottori, & in vero con raggione applicata la pena che ad Usurari si leva alla parte, in solevatione del danno patito, quella venghi hora levata, sperando ch'in ciò meno verrà pregiudicato in conto alcuno a essi Statuti.

§. X. *Quidam enim ab indigentibus emunt fundum.*

Decimo. Che per la generalità delle parole habbia ad esser prohibito (cessando le fraudi narrate in detto Capit.) il comprar il fondo, & poscia incontinente il relocarlo al venditore per temporale, over perpetual affitto, & livello. Ilche come usitato da tempo, che non vi è memoria in contrario, & admesso dalle passate Constitutioni in questo distretto, non conviene ch' hora sia indifferentemente prohibito; massime potendo, & dovendo li contrafacienti esser penitentiati in foro poli; & quelli anco potendosi in caso di fraude, e di malitia castigare senza simili prohibitioni in foro fori di pene statutarie, & legali comminate in altre Constitutioni.

§. XI. *Nonnulli consueverunt emere annuos redditus, seu census pro pretio.*

Undecimo. Che dovendo esser la legge chiara, sii nella generalità delle sodette, & sequenti parole prohibito il comprar il censo già constituito d'altri, con il patto, del quale si fà mentione; non potendosi considerar fraude, inganno, ò malitia; ne meno ritrovandosi ciò esser vietato per qual si voglia legge Canonica, overo Civile; perciò sarà necessario, nel presente sopraScritto capo dichiararsi talmente, che contra la mente non sii restretto il commercio, & contrattar trà le persone.

§. XII. *Alii e converso vendunt vina, grana, & alias merces carius, quam omnino valeant tempore contractus, ob datam emptoribus dilationem ad solvendum.*

Duodecimo. Si pone per reverente ricordo, che si resta con grandissimo dubio, che per non esser prescritto modo, & meta à quelli, che danno in credenza, di qualche lecito, & honesto guadagno, qual anco in foro conscientiæ si suol admettere, considerata la qualità delle pers. in caso di penurie, & carestie, li poveri Contadini non trovaranno robbe in credenza; Ilche causarà loro, che dovendo alienare li stabili, viveranno in continua miseria con le famiglie loro: onde gli Gentil' huomini, & Cittadini non ritrovaranno securezza ne' Contadini di poter locar li suoi masi.

§. XIII. *Quidam alio genere fraudis utuntur, &c. quod tamen ad locatorem.*

Terzodecimo. Che sii giudicata usura, s'il Padrone nel locar, ò affittar un suo maso, overo possessione, con essi parimente consegnasse al conduttore alcuni animali stimati, de quali valendosi egli ne suoi bisogni per la vechiaja, overo diffetto naturale morissero, solo il Padrone babbia da sentir il danno, volendo ogni honesta raggione, che ponendovi il Padrone il capitale, & il conduttore la fatica, à quello resti il capitale sicuro, & à questo la metà de nodrumi; overo almeno, che si come il conduttore ne cava là metà del frutto, & non del suo, mà di metà concorresse nella perdita fatta dell'animali. Et però si giudica, che sarebbe meglio, postposta simil prohibitione, fargli ordine, e prescriversi modo di fare soccide d'animali, quale si sominiStrarà d'approvarsi, à fine che, per la sodetta inhibitione generale, non sia causato danno à poveri Contadini, che altrimenti non ritrovaranno soccorso così facilmente in simili bisogni.

§. XIV. *Idcirco omnibus, & quibuscunque Iudicibus, potissimum vero Vicario n stro in Spiritualibus.*

Finalmente. Si reputa notabil, e praticabil aggravio, che l'officio spirituale, presa quindi occasione, vogli non solo conoscere le cause mere spirituali; mà anco le laicali in termine di lesione, errore di calcoli, conti di partide, & simili, & quelle avocare da Giudici secolari; il che vien à causar gravame notabile, non solo per particolari, per le spese eccessive, ch'occorrono; mà anco generale, sì alla Città, & Podestaria, sì anco alla temporal giurisdittione di questo Vescovado; levandosi in questa maniera l'appellationi, & riccorsi; & quelle introducendosi avanti il Metropolitano.

Alche si spera, che sarà provisto, & oviato.

DECRETA, sive RESPONSIONES ad singula Capita Gravaminum propositorum per Mag. DD. Consf.

Ad Primum.

Non prohibet Constit. censûs super domibus, quia inter res fructiferas censetur: dummodo in illius æstimatione habeatur ratio ad id, quod locari potest, juxta infra declarata ad tertium Caput.

Ad Secundum.

Non est restricta facultas consequendi censûs non solutos super aliis bonis stabilibus, quam mobilibus ipsius constituentis censum; sed hypotheca restringitur, ut in Constitutione, super re certis finibus designata ratione capitalis, & si alia bona per censuarjum possiderentur, consulere sibi Dominus poterit, absque diminutione fundi obligati, per dimissionem ex Salviano interdicto in rem hypothecatam, tamdiu retinendam, donec de fructibus fuerit ei integre satisfactum, & ideo vana est proposita speculatio.

Ad Tertium.

Quia fundus vere non emitur, sed jus percipiendi annuum censum, æstimatio facienda erit, non habita ratione pretii fundi, sed juris exigendi illum annuum censum, qui vere emitur, & proinde justum pretium erit, designando, & obligando tantam quantitatem fundi, de qua percipi possit censûs, qui solvi promittitur, ex quibus cessat dubium propositum.

Ad Quartum.

Licet in foro conscientiæ in casibus sinceris compensatio fieri possit; tamen in foro fori indistincte ad tollendas palliatas fraudes, quæ ut plurimum fieri solent, non admittitur: & si secus determinaretur, contrariaretur Bullæ Summi Pontificis, quæ ubique terrarum servari debet.

Ad Quintum.

Male conqueritur: quia fundus non dicitur fieri infructuosus ratione grandinis, pruinæ, vel siccitatis; sed ex aliis casibus, quibus fundus ipse perit in totum, vel in partem: nec bene infertur de emphyteusi ad censum; quia, ut notorium est, differunt.

Ad Sextum.

Per illa verba non gravantur Domini censûs: & fraudibus, si opus erit, aliis etiam opportunis remediis, & modis occurretur.

Ad Septimum.

Non est prohibitum contrahentibus adjicere in instrumento opportunas clausulas ad corroborationem eorum, quæ in Constitutione conceduntur.

Ad Octavum.

Pactum redimendi est de substantialibus censûs, adeo quod, illa pactione sublata, contractus haberet vim mutui, & esset usurarius, contra quem nulla cadit præscriptio legis communis, nec municipalis, aut pacto vel consuetudine induci potest, nec potuit, quæ, uti corruptela nil in esse posuit, uti etiam dictum est in Constitutione sub §. Alii ob affictus per triennium. Propterea non admissibilia petuntur: prout male con-

conquerantur, Constitutionem extendi ad præteritos census; quia aliter ex ejusdem lectura constat.

Ad Nonum.

Nihil derogatur Statuto Capit. 68. quod firmum manet respectu pœnæ parti applicandæ, sed disponitur de pœna Fisco debita, in qua arbitranda Judices discrete, & moderate, habita ratione qualitatis, casuum, & personarum procedant.

Ad Decimum.

Non prohibetur sincera fundi emptio, & ejusdem non simulata locatio sub pensione, correspondente fructibus de jure permissa.

Ad Decimum primum.

Superflua & minus necessaria declaratio petitur, cum satis recte intuentibus Constitutionem pateat, in ipsa fieri dispositionem de creandis censibus, & non de emendis jam creatis.

Ad Decimum secundum.

Notetur verbum: *omnino*, quo excluditur nimius excessus, & non honestus, & licitus, & cessabit dubium.

Ad Decimum tertium.

Caveant a prohibitis in præsenti Constitutione; cæterum modus constituendi socidas licitas a legibus satis præscribitur.

Ad Ultimum.

Causæ non spectantes ad forum spirituale, remittantur ad Judicem sæcularem, prout ita mens fuit, & est Illustrissimi & Reverendissimi Domini.

QUÆSITA facta per Notarios Judicariarum: super forma novissime edita constituendi Census, super primo Capite incipiente:

Quatenus deinceps census. §. Præsupponendo, quod constituatur affictus, sive census capitalis Rhenen. centum.

Primo. Quæritur, an tertium de pluri, de quo fit mentio in dicta forma, debeat esse Rhenen. 33. & car. 20. An quinquaginta & sic petia terræ, super qua dictus census fuerit constituturus, debeat esse valoris dictorum Rhenen. 133. gr. 20., an 150. an aliter?

Secundo. An dicta petia terræ debeat æstimari per probos viros? & quatenus debeat ita æstimari; An dicti probi viri possint eligi a partibus, vel a Judice, & a quo Judice? Et an dicta res possit æstimari per contrahentes?

Tertio. Præsupposito, quod dicta res fuerit æstimata juxta dictam formam; videlicet æquo & justo pretio, & quod tamen ex ea non perciperentur tot fructus, ex quibus dictus affictus, sive census juxta tenorem Constitutionum, ac earum moderationem posset solvi integre, & sic non esset capax ad illius solutionem; poteritne accipi ex alia petia terræ in majore quantitate pretii supradicti, limitati in prædicta forma, seu ex prædicta, si esset majoris pretii? Et pro quanta quantitate ad hoc, ut sit capax ad solutionem dicti census juxta dictam formam?

Quarto. Ulterius quæritur, si pretium liquidatum, seu limitatum petiæ terræ, super qua fuerit constitutus census, decreverit pro medietate, sive plus, vel minus, & censuarius vellet ipsam Domino dicti census renunciare, & amplius dicto censui non subjacere; an Dominus dicti census tenebitur eam acceptare minoris valoris, & pretii capitalis, & affictuum retentorum, & sic de dicto capitali census, & affictibus occursis amittere? Stante, quod si pretium dictæ rei creverit, Dominus census a censuario invito eam habere non poterit; & ita in hoc casu, Dominus census esset pejoris conditionis, quam ipse censuarius, quod non videtur juri consentaneum.

Quinto. Item, an in Instrumento constitutionis affictus tritici, & vini graspati, licet celebretur in quolibet mense anni, debeat poni & scribi, quod dictus affictus debeat dari & solvi per censuarium Domino singulis annis intra

L l l 3

tra octavam S. Michaëlis respectu tritici: respectu vero vini graspati in vindemia proxima, prout ante hac fuit observatum: & si ita fieri non debeat; quid in hoc fieri, & observari debeat?

Sexto. Item, an censuarius pro majori cautione, & securitate Domini, debeat jurare, rem, super qua constituit censum, esse suam liberam, & expeditam, & nulli alii obligatam, saltem pro quanto ipse sciat.

Super secundo, incipiente: Deinde vero integrali pretio.

Septimo. Præsupponendo, quod emptor affictus, sive census, contraheret cum suo debitore liquido, & claro, ex causa legitima, & solveret eidem venditori, sive censuario in præsentia Notarii, & testium, pretium capitalis affictus, constituti juxta dictam formam; an creditor possit expedito negotio in præsentia dicti Notarii, & testium, recipere ex dictis pecuniis a dicto censuario, & debitore, volente satisfacere dicto suo debito: & quatenus non posset recipere eo momento, id est, expedito dicto negotio a dicto debitore, quando possit, & si nunquam ex dictis pecuniis posset recipere in solutum, ex qua causa hoc a jure reprobatur? Et quid in dicto casu agendum sit, ut dictus creditor consequatur a dicto affittalino, & debitore creditum suum liquidum, ut supra dictum fuit, & de quo non est aliqua inter contrahentes controversia?

Octavo. Item si Titius volet cedere Sejo affictum, quem ipse a Sempronio emit; an ipse Sejus in solutum pro dicto affictu mobilia, & se moventia dare poterit? Et si poterit, cur non poterit etiam dare in emendo similem affictum, ut in prædicta cessione: & casu, quo mobilia, ac se moventia in cessione dicti affictus, dari non possent, & quod Dominus dicti affictus (ut quotidie occurrit) ob necessitatem propriam, talem affictum vendere, aut cedere cogatur, & non inveniat promptam pecuniam, quid agere debeat?

Nono. Item an per prædictam formam censuarius tenebitur (prout antehac observatum fuit) solvere mercedes instrumenti constitut. dicti affictus? Et an in dicto instrumento id licite Notarius scribere poterit de voluntate contrahentium, prout pariter antehac observatum fuit? Cum id in dicta forma non videatur prohibitum in contractibus censuum.

Decimo. Item an Notarius, qui est confecturus instrumentum super dicto affictu, & testes debeant continue interesse ad videndum fieri, & observari contenta in aliquibus ex supra scriptis Capitulis, &, quatenus debeant interesse, ad quæ debeant: an vero sufficiat, quod sint præsentes publicationi instrumenti, prout antehac observatum fuit?

Super quibus omnibus & singulis *Quæsitis*

Quæritur, quid agendum sit; ne contrahentes, Notarius, & testes incidant in pœnas contentas in dicta forma?

RESCRIPTA ad dicta QUÆSITA, facta per Notarios Judicariarum.

Ad Primum.

Tertium capitalis Rhen. centum, in præsenti proposito sunt Rhen. 33. car. 30. & non quinquaginta, qui efficiunt dimidium capitalis prædicti: & petia terræ, super qua constituendus erit talis census, debebit ad minimum valere 133. car. 20. & reddere fructus sufficientes ad solutionem census, ut in tertio Capitulo infra declarabitur, licet possit etiam valere de pluri in modico excessu.

Ad Secundum.

Non est necessaria æstimatio, quotiescunque sciunt contrahentes verum pretium: & illius in creatione census habeatur debita ratio: & in casu, quo partibus non liqueat de valore, æstimatio poterit fieri omni meliori modo contrahentibus bene viso; dummodo sincere fiat, & absque fraude, & dolo.

Ad Tertium.

In æstimando valore bonorum, super quibus constituendus est census, attendendum est potissimum ad pretium, quo ipsa bona venundari, & communi-

muniter æstimari possent, & quos redditus, & fructus quotannis afferant. Nam si fundus valuerit quingentis florenis, & redderet solummodo fruges valoris Rhen. 14.; non debebit in æstimatione facienda ad hunc effectum appretiari ultra Rhenen. 200. & ita intelligitur illa clausula in Constitutionibus, quod res censualis sit apta ad reddendum affictum.

Ad Quartum.

Valor rei censuariæ attenditur, & æstimatur tempore, quo constituitur census: & si postea auctus, vel diminutus fuerit, exinde nullum Domino oritur præjudicium; reliqua declarata sunt a jure communi.

Ad Quintum.

Quamvis pacisci liceat inter contrahentes, ut solutio affictus fiat tempore eis bene viso, dummodo annus integre expleatur; tamen magis congruum, & veniens est, ut affictus tritici, & vini grasspati, cum possint a Dominis prætendi in specie, solvantur tempore, quo prædictæ fruges solvendæ extant.

Ad Sextum.

Non est necessarium jusjurandum.

Ad Septimum

Non prohibetur censuarius distrahere pecuniam receptam pro venditione census in exolutionem æris alieni, & in alios ejus usus; dummodo sponte id faciat, nulla præcedente, aut subsequente, ad id coactus conventione, aut obligatione, idque fiat post perfectum contractum.

Ad Octavum.

In constitutione census debet intervenire realis numeratio, & solutio pecuniæ: secus in cessione, aut venditione census jam constituti, in qua dari poterunt aliæ res, quam pecuniæ, juxta conventa.

Ad Nonum.

Censuarius de jure non potest gravari ad solutionem mercedis instrumenti.

Ad Decimum.

Facta publicatione, & stipulatione instrumenti partibus præsentibus, non est ulterius necessaria Notarii præsentia, & testium.

Alia QUÆSITA facta per Notarios Judicariarum.

Primo. QUæritur, an verba illa, *tempore solutionis*, posita in declaratione clausulæ (*possint tamen creditores*) intelligantur, & intelligi debeant tempore S. Michaelis, quo tempore censuarii tenentur solvere affictum, seu interesse: vel tempore, quo effectualiter fit solutio?

Secundo. Quæritur, an censuarii tempore affrancationis, & liberationis affictus, sive census, teneantur, & debeant solvere mercedes instrumentorum constitutionis dicti affictus, ad formam hanc novissimam celebratorum, prout & an. hoc fuit observatum, cum sint ex conventione, & pacto expresso obligati.

Tertio. An dicti censuarii teneantur, & debeant tempore affrancationis affictus constituti post novissimas Constitutiones, solvere saltem pactum retrovendendi, cum sint propria jura sua.

RESCRIPTA ad dicta QUÆSITA facta per dictos *Notarios.*

Ad Primum. ITa intelliguntur verba, ut attendatur tempus, quo fit per mandatum a creditore census specialis interpellatio, & declaratio, ipsum velle solutionem in specie, non autem in pecunia.

Ad Secundum, & Tertium. Mercedes Notariorum sunt solvendæ per emptorem census, cujus gratia fit instrumentum, prout jura disponunt, quibus per novissimam Constitutionem nihil additum fuit: sed quod fieri debuit, ac debet, ad tollendos abusus, declaratum; & idem intelligatur de exigua mercede pacti, cum pactum ipsum sit accessorium, & de summa essentia contractus; prout e converso venditor census tenebitur integras solvere mercedes instrumenti liberationis, quia fit in ipsius favorem.

Sign. 17. *Aprilis* 1612.

CON-

CONSTITUTIO NOVA
SUPER DISSOLUTIONE CENSUS.

Quomodo scilicet, & quando in alia specie, quam in pecunia numerata, invito Domino censûs, illius redemptio fieri debeat, & possit.

CAROLUS EMANUEL MADRUTIUS, DEI GRATIA, EPISCOPUS, PRINCEPSQUE TRIDENTINUS &c.

LIcet in censûs redemptione pretium Domino censuali contradicenti, in alia specie, quam in pecunia numerata alioquin restitui nequeat; sæpius tamen contingere rerum magister usus testatur, quod justa necessitatis causâ impellente, potissimum vero, ubi debitoris inopia, vel hæreditatis aditio cum benef. l. & invent. facta, judiciariæ separationi, seu bonorum discussioni inter concurrentes creditores locum aperit, ille volens, nolens, adversus censualis contractus naturam, cogatur vel prædia censita, vel alia debitoris bona, etiam in sortis censualis extinctionem, in solutum accipere pro æstimatione a peritis facta: Qua in re plures indebite se gravari conqueruntur, dum illa non ex fructuum quantitate (quos in hac regione censuales conventiones ex Antecessor. nostror. Constitut. in ratione septem pro centum producere solent) sed ex quodam commercior. abusu desumitur, ita ut qui redditum annuum florenorum septem pro centum ab initio adepti fuerant, vix tres, vel quatuor ex bonis postmodum in solutum acceptis in fructibus percipiant. Idcirco subditorum nostrorum commodo & cujusque indemnitati prospicere volentes, Antecessor. nostror. placito inhærentes, qui in constitutione censûs ineunda illud justum pretium esse decreverunt, cui fructuum ex fundo censito percipiendorum modus respondeat, jubemus, & statuimus, eandem æstimationis normam in censûs quoque dissolutione observari; proindeque deinceps ubicunque supervenientis necessitatis causa censuales creditores compulerit ad restitutionem sortis in alia specie, quam in pecunia numerata, recipiendam, pretium bonorum in solutum illis assignandorum, ex fructibus, quos annuatim proferre solent, vero valore ita liquidari, ut cui addicuntur, ex illis proventum annuum consequatur æquipollentem emolumento, quod ex censu constituto ante resolutionem annuatim percepisset. Ad fraudes porro propellendas, quæ in debitorum perniciem facile construi possent, volumus, & mandamus, antequam bona, juxta normam hic præscriptam æstimanda, censualibus creditoribus in solutum addicantur, eadem per dies novem publicæ hastæ subjacere, trinoque edicto voce præconis ter in diversis diebus intra proximos sex dies publice, & palam in locis solitis venalia proclamari, illique venditionis jure assignari, qui in una, vel alterna ex publicis auctionibus plurimum licitando obtulerit: dummodo licitationis pretium æstimationis ex ratione fructuum desumptæ modum excedat: neque cuiquam præsentem Constitutionem suffragari decernimus, nisi ordinem, & formam præfatarum subhastationum ad amussim observaverit. Declarantes, eandem ad sortem duntaxat censualem pertinere, neutiquam vero ad fructus, sive affictus censuales decursos protendi; salvo semper, & in quocunque casu, jure offerendi posterioribus creditoribus, ex juris vel Statutorum providentia competente, cui derogatum nolumus.

Dat. in Conf. die Merc. XI. Feb. 1637.

Ad Mand. Illustriss. & Rev. D. D. Episc. & Princ. in consilio.

FELIX ALBERTI,
Cancell.

CON-

CONTRACTUS AD CAPUT SALVUM.

Præter Summistas, in verbo *Usura*, sciendum est, *Sixtum V.* edidisse *Constit.* super Contractibus, societatum *ad Caput Salvum*, vel alia pacta illicita continentibus, & quomodo imposterum iniri debeant, ut patet ex ejus Constitut. publicata Romæ die 25. Octobris 1586. fol. 154. in Bullar. incip. *Detestabilis avaritiæ ingluvies*, & infra.

HAc nostra perpetuo valitura Constitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, conventiones, & pactiones, posthac ineundos, seu ineundas, per quos, seu quas, cavebitur personis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res, societatis nomine tradentibus, ut etiamsi fortuito casu quamlibet jacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, sors ipsa, seu capitale semper *salvum* sit, & integrum a socio recipiente restituatur: sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate, respondeatur. Statuimusque, hujusmodi conventiones, & pactiones, usurarios & illicitos posthac censeri debere, atque imposterum non licere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res in societatem tradent, de certo lucro, ut præfertur, percipiendo, inter se pacisci, & concordare: neque etiam sive ad certum, sive ad incertum lucrum convenerint, socios, qui ea recipient, ad sortem seu capitale *salvum*, & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum, quovis pacto, aut promissione sibi obligare. Ac ne de cætero societates ineantur sub hujusmodi pactis, & conditionibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districte interdicimus, & prohibemus. Sed potius cuncti noverint, societates hujusmodi, cum imposterum unus pecuniam, animalia, aut alias res, & bona, alter vero operam, vel industriam confert, pure, sincere, & bona fide, sicut decet, justis, & æquis conditionibus, & pactis, secundum juris dispositionem, ac sine ulla prorsus fraude, palliatione, aut usurariæ pravitatis labe, aut suspicione, ineundas, seu contrahendas esse: ita, ut non ad certam summam, aut quantitatem, ab omni periculo, & damno, ut præfertur, immunem, lucri nomine persolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit, restituendum, socius accipiens teneatur. Si vero finita societate ipsum capitale exstat, ei, qui illud in societatem contulerit, restituatur, nisi socio recipienti fuerit communicatum, aut aliter inter ipsos contrahentes super eo legitime conventum sit. Ac præterea iidem contrahentes fructus, expensas, & damna in commune conferant, & prout æquum, & justum fuerit, sibi communicent, atque dividant. Decernentes, si qui contractus, conventiones, & pactiones in futurum contra nostram hujusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis, tanquam per hanc eandem Constitutionem nostram damnatis, & reprobatis, etiamsi juramento, aut in forma Cameræ Apostolicæ, vel alias quomodolibet roborati fuerint, obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personalem, nec Judicis officium, neque aliud quodcunque jus cuiquam competere, neque quoad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut amissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos, aut menses lucri socialis nomine promissas. Si quis vero imposterum sub prædictis conditionibus, & pactis contrahere præsumpserit, aut prætextu similium contractuum, conventionum, & pactionum, societatis nomine initorum, qui hucusque durant ad exactionem dictæ sortis, seu capitalis, sive illius pretii, & valoris, postquam illud in toto, vel in parte casu fortuito perierit, aut amissum sit, aut certa summa, vel quantitatis annuæ, aut menstruæ sibi promissæ, in futurum procedere ausi fuerint, eos universos, & singulos in pœnas, contra manifestos usurarios, & fœneratores a Sacris Canonibus, & Conciliis

ciliis Generalibus latas & promulgatas, eo ipſo incurrere, & contra illos, uti manifeſtos uſurarios, & fœneratores, via juris, aliiſque opportunis remediis procedi poſſe, & debere; ſicque omnibus &c.

Lünig Continuat. III. Spicileg. Eccleſiaſt.

SYNODUS VIRDUNENSIS

Anno Chriſti MDXCVIII. Clementis VIII. PP. VII. Rudolphi II. Imp. XXIII.

SUB ERRICO (*) A LOTHARINGIA, EPISCOPO.

CONSTITUTIONES

Editæ & promulgatæ in Synodo Virdunenſi, celebrata per ILLUSTRISSIMUM & REVERENDISSIMUM PRINCIPEM, ERRICUM a LOTHARINGIA, Epiſcopum, & Comitem Virdunenſem anno Domini 1598. die 15. Julii.

ERRICUS A LOTHARINGIA, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS, ET COMES VIRDUNENSIS, AC SACRI IMPERII PRINCEPS, UNIVERSIS AC SINGULIS DOMINIS ABBATIBUS, PRIORIBUS, DECANIS, ARCHIDIACONIS, ARCHI-PRESBYTERIS, SEU DECANIS RURALIBUS, RECTORIBUS ECCLESIARUM PAROCHIALIUM, SEU EORUM VICARIIS, CAPELLANIS, PRESBYTERIS ET CLERICIS NOSTRARUM CIVITATIS ET DIŒCESIS, SALUTEM IN DOMINO.

QUantum onus Nobis imponat Epiſcopalis officii ratio cogendæ Synodi Diœceſanæ, ſatis declarat Sacroſanctum *Tridentinum Concilium*, cum eam pleriſque in locis ab Epiſcopis celebrari quotannis præcipit. Quare cum primum ad hanc Civitatem noſtram acceſſimus, impoſitam humeris noſtris, licet tanto oneri ferendo imparibus, officii Paſtoralis curam obituri, in

(*) Nicolao Bocherio, Epiſcopo Virdunenſi, anno 1593. e vivis erepto, ex nominatione Clementis VIII. Papæ, ſucceſſit ERRICUS, Dux Lotharingiæ, filius Principis Nicolai, Comitis Vaudemontii, frater Caroli Cardinalis ac Tullenſis Epiſcopi, & Aloyſiæ Reginæ Galliarum. Is adoleſcentiam egit ſub inſtitutione præſtantiſſimi viri Chriſtophori de la Valle, Tullenſium poſtea Antiſtitis, quo Præceptore ad omnem diſciplinam ac virtutem, quæ Eccleſiæ Præſulem ornaret, egregie formatus fuit. Verum vix tertius ab oblata illi Epiſcopali dignitate tranſierat annus; cum oneris Paſtoralis & curæ, quæ huic dignitati annexa eſt, expenſa gravitate territus, ut onus tam arduum excuteret, ipſi renuntiare honori, & alicubi Religioſa in domo abdere ſe ſe meditabatur. Præ cæteris Ordinibus Societatem JESU amplectendam ſibi ſtatuit, in qua nimirum interpoſita voti Religione præcluſum Sacris dignitatibus aditum noverat. Romam igitur eum in finem iter ſuſcipere inſtituit, ut veniam a Romano Pontifice peteret, Paſtorale deponendi pedum, aulamque Epiſcopalem cum Societatis domicilio commutandi. Quod quidem conſilium etſi diſſimulare omni ſtudio niteretur; celare tamen omnino non potuit. Nam Muſſipontani Collegii Rector illud ſubodoratus, ad Claudium Aquavivam Societatis Generalem ſcripſerat, quanti intereſſet publicæ rei, ut vir tantus Eccleſiæ ſibi commiſſæ gubernacula non abjiceret. Illud plus admirationis habuit, quod viginti adoleſcentes nobiles, qui de iſto Errici, Societatem amplectendi deſiderio inaudierant, ipſius incitati exemplo, comites illi ſe ſe, & non itineris tantum, ſed ejus-

in id maxime animum intendimus, ut hanc vel præcipuam officii nostri partem expleremus: quam licet multis implicatam difficultatibus cerneremus propter intermissam a 13. vel circiter annis ob bellicos tumultus cogendæ Synodi consuetudinem, ob idque fieri non posse videremus, ut tot incommoda, quæ tam longa secum intermissio afferre solet, abusumque multiplicem, qui tum in Clerum, tum in populum irrepsit, tam cito tolleremus: Ne tamen in dies omnia in pejus ruerent, in longius tempus differendum non duximus. Quapropter ab iis, quæ vel majoris sunt momenti, vel prom-

ejusdem etiam propositi socios adjunxerint, una cum ipso a Generali Claudio flagitaturi, ut inter Societatis Tirones adlegerentur. Tam pulchro comitatu stipatus Romam pervenit anno 1596. Sed neque Pontificem, jam antea a Claudio de re tota edoctum, neque ipsum Claudium in vota flectere, immo nec ab Aulæ Romanæ Proceribus impetrare potuit, suas ut preces intercedendo fulcirent. Una erat omnium vox, multo plus eum ad DEI gloriam collaturum boni, si in suscepta jam dignitate Ecclesiastica persisteret, quam si abditus viveret in statu religioso. Longe faciliorem ad concedendum petita, experti sunt Claudium Generalem aliqui ex Errici, quos dixi, comitibus: Nam eorum quinos Romanis Tironibus addidit: alios Virdunense ad tirocinium probandos destinavit: cæteros vero, quod insciis plerique parentibus ac invitis, Romam abiissent, partim ad suos remisit, partim aliud in tempus distulit.

Erricus interim Princeps ab ista in Societatem JESU ingrediendi spe dejectus, anno 1597. Virdunum rediit, atque altero mox anno (1598) Diœcesano Clero congregato, Synodales, quas infra referemus, Constitutiones promulgavit.

Eodem anno arduum aggressus est negotium introducendæ Reformationis in Monasteria Ordinis Sancti Benedicti, restaurandæque Disciplinæ Regularis in iis præcipue Abbatiis, quarum illi, *Commendæ*, ut vulgo dicitur, nomine, demandata fuerat administratio. Quam rem, maximis licet implexam difficultatibus, quantis ille animis urgendam susceperit: quam strenue fortiterque promoverit, ac demum confecerit, vide apud *Augustinum Calmet, Ord. S. Bened. Abbatem Naneeji ad S. Leopoldum, Historiæ Lotharing. Ecclef. & Civil. Tomo III.*

Verum hos ipsos inter sacros labores & curas, identidem adhuc pii Principis animum antiqua stimulabant desideria, quibus mundanarum rerum ac tumultuum pertæsus, Religiosam solitudinem anhelabat. Quare anno 1601. Literas ad Cardinalem Bellarminum dedit, sperans, eo sequestro ac deprecatore impetraturum se, quod suis ipse precibus ante quadriennium a Clemente Papa obtinere non potuit. Sed irrito rursum conatu, ut datæ ad ipsum a Ven. Bellarmino Responsoriæ docent, quas ex *P. Jos. Juvencio, Histor. Soc. JESU Part. V. Lib. XXV.* integras exhibeo:

HENRICO a LOTHARINGIA, EPISCOPO VIRDUNENSI.

ILLUSTRISSIME, & REVERENDISSIME DOMINE.

Binas uno tempore ab Illustrissima D. Vestra literas accepi, quibus mihi duo negotia commendabantur, & præterea desiderium Sanctæ animæ Vestræ aperiebatur, veniendi ad Urbem, dimittendæ curæ Pastoralis, & collocandi in tuto salutem sempiternam. Quod ad negotia attinet, faciam omnino, quod potero. Sed non multum potero; quia pendet ab aliis permultis, qui non facile juribus suis cedunt. Cum de re pecuniaria agitur, mirum est, quam multis difficultatibus negotia impediantur.

Quod vero ad pium desiderium pertinet adipiscendi pennas columbarum, & volandi ad locum dulcissimæ quietis; dicam Illustrissimæ D. V. quod mihi occurrit. Non existimo solidiorem quietem, & veriorem salutis securitatem in ulla re posse reperiri, quam in Dei voluntate, tota animi devotione perficienda. Illam Domini vocem præter ceteras semper amavi: Pater, transfer calicem hunc a me: Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. *Empti sumus pretio magno: proinde ut servi emptitii simplicem obedientiam Domino nostro debemus. Dum nobis conscientia nostra vere renuntiet, nos non quæsivisse, non optasse, non elegisse locum altiorem: nunc etiam honorem temporalem nobis cordi*

promptiori egent remedio, initium ſumentes, hæc, quæ ſequuntur, his noſtris Conſtitutionibus, pro ea, quam hactenus de ſtatu noſtræ Diœceſeos cognitione habere potuimus, ſtatuenda judicavimus, cæteris incommodis, quæ in dies Nobis clarius innoteſcent, diligentius proviſuri tum in ſequentibus Synodis, tum etiam univerſam Diœceſim noſtram generali & ſolemni viſitatione luſtraturi: quod propediem, Deo favente, Nos facturos ſperamus.

De Fidei Profeſſione.

I.

CONſiderantes, quanti ſit momenti, ut hæc noſtra Diœceſana Synodus (in

non eſſe, hunc libentiſſime depoſituris, ſi liceret; non video, cur in Dei voluntate, per imperium Vicarii ſui nobis expreſſe propoſita, acquieſcere non debeamus. Paſtorale onus grave eſt: ſolicitudine & periculo plenum: Nec munus fortaſſe gravis, & periculoſa eſt dignitas Cardinalitia. Si Opifici atque Emptori noſtro placuit, nos in has anguſtias & pericula vocare; qui ſumus nos, qui dicamus illi: Cur ita feciſti? Qui nos dilexit, & animam ſuam pro nobis poſuit, dicere dignatus eſt Petro, & in eo Paſtoribus omnibus: Si amas me, paſce oves meas. *Quis igitur erit, qui audeat Domino reſpondere: Nolo paſcere oves tuas, ne perdam ſalutem meam; niſi qui non Deum, ſed ſe ipſe amat? Verus Dei amator cum Apoſtolo dicet: Malo anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, quam non ſubire ſarcinam, quam mihi Dei amor impoſuit.*

Sed neque periculum ſalutis ullum eſſe poteſt, ubi regnat Caritas. Nam etſi ex ignorantia, vel infirmitate humana in multis labamur; tamen Caritas operit multitudinem peccatorum.

Illuſtriſſime & amantiſſime Domine, ſi ulla ſpes eſſet, ut cum DEI beneplacito, & Vicarii ipſius benedictione ad quietem Religionis D. V. venire, & ego redire poſſemus, id certe omnino eligendum eſſet: Sed quia ſpes ejusmodi nulla affulget; propterea ſcripſi, quod ſcripſi: & quod mihi frequenter dico, Sanctæ animæ Veſtræ, quam propter onus Paſtorale angi video, dicere volui. Si per negotia licuiſſet, D. V. Romam venire, rem gratiſsimam non ſolum mihi, ſed & Cardinali Baronio, & aliis permultis feciſſet. Sed quando præſentia Veſtra frui nobis non licet; ſaltem orationum Veſtrarum ſuffragio non deſtituamur. Romæ die 6. *Novemb.* 1601.

His Bellarmini literis levati aliquantisper fuerunt Errici Epiſcopi angores, ſed non ante, quam poſt Clementis VIII. obitum penitus ſublati. Nam Anno 1609. denuo Romam profectus, a Paulo V., Clementis Succeſſore, impetravit, ut translato in Carolum a Lotharingia, Comitem de Chaligny, nepotem ſuum, Epiſcopatu, Paſtorali onere, quod eum tamdiu excruciaverat, tandem ſolveretur. Datæ ea de re Literæ Pontificiæ anno 1610. DEO igitur ſoli deinceps, ac ſibi vixit uſque ad annum 1623., quo obiit die Aprilis 27. Nanceji.

Author *Hiſtor. Eccleſiaſt. Germaniæ, editæ Bruxellis idiomate Gallico apud Franciſcum Foppens anno* 1724. ait, Erricum, Epiſcopatu deſerto, ingreſſum fuiſſe Ordinem Capucinorum; *Auguſtinus* autem *Calmetus Hiſtor. Eccleſiaſt. & Civil. Lotharingicæ Tomo III.* factam illi quidem a Paulo V. poteſtatem, ſcribit, Religioſum iſtud Inſtitutum amplectendi; id vero quominus exequeretur, debilitatem valetudinis, ac virium obſtitiſſe. Poſt mortem tamen Capucinorum indutum habitu, & ad S. Nicolaum in ejusdem Sacri Ordinis Cœnobio, quod magna ex parte fundaverat, fuiſſe ſepultum.

PAuca nunc etiam commemoranda veniunt de CAROLO, Errici Nepote & Succeſſore, tum, quod cum iis, quæ modo narravimus, quodammodo connexa ſint rerum ſimilitudine, tum, quod ſingularia, quibus eminuit, ornamenta virtutum digniſſima ſint, ut imitanda aliis proponantur. Educatus hic Princeps teneris ab annis fuerat ad conſectandam laudem bellicam, glorioſiſſimæ illi familiæ hæreditariam, ad quam illuſtrandam omnibus etiam naturæ præſidiis comparatus videbatur. Sed maturiorem ad ætatem provecto Erricus Patruus, qui ipſum ſibi Succeſſorem optaverat, ſuaſit, ut ſacram in Eccleſia militiam ſequi mallet, quam profanam in caſtris. Nec multis opus erat ad id perſuadendum Principi, ſuapte indole ad omnem virtutem propenſo. Anno igitur 1617. cum ad Sacras functiones

(in qua ad DEI Omnipotentis gloriam, tam de moribus reformandis, Christianeque instituendis, quam de avita Religione, Fideque orthodoxa, in commisso Nobis grege, conservanda, & corroboranda, acturi sumus) rite instituatur: antequam ad singulas res pertractandas accedamus, Sanctorum Patrum vestigiis inhærentes, qui in sacratioribus consiliis in principio suarum actionum, Confessione Fidei, tamquam scuto quodam tutissimo munire se consueverunt, statuimus, ut ab omnibus Professio Fidei (sine qua placere Deo impossibile est) juxta formam traditam a Sanctissimo D. N. bonæ memoriæ PIO QUARTO, & receptam in hac nostra Diœcesi a Prædecessoribus nostris,

---

nes jam esset idoneus, ab eodem Errico Virdunensis Episcopus consecratus fuit. Atque ex eo tempore hoc unum egit, ut verum se Ministrum Dei Altissimi, dignumque Ecclesiæ Præsulem exhiberet. Eum in finem viros pietate non minus, quam doctrina claros sibi adjunxit, quibuscum consultaret assidue, eorumque ex institutione disceret, quæ scire Episcopum, quæ facere oporteret. Præter hos Sapientem delegit sibi conscientiæ arbitrum, quem veluti Angelum tutelarem, ac Divinæ voluntatis interpretem venerabatur, cujusque sine consilio agebat nihil. Unde factum, ut tota ejus vivendi ratio ad prudentiæ, virtutisque regulas composita, exemplum esset omnibus & norma, quam imitarentur. Nihil illi jucundius erat, quam ea, quæ Pastoralis sunt muneris, per se ipsum exercere. Ipse pro concione dixit ad populum: Ipse SSma Sacramenta petentibus administravit: Ipse parvulos, rudemque plebem Sacra Catechesi imbuit: Ipse hæreticos reconciliavit cum Ecclesia: Ipse Diœcesim suam visitando lustravit: quod, dum faceret, oviculas suas non tantum doctrina & Verbo Dei pavit, sed largas etiam eleemosynas in pauperum sinus effudit. Vitam aulicam adeo non amavit,. ut etiam perborrescere. Quod si vel occurrentis aliquando negotii magnitudo exposceret, vel officii ratio postularet, ut ad Aulam Lotharingiæ Ducis inviseret; invito id penitus, ac refugiente animo fecit. Heus! inquiebat sibi, quo imus? Aëri miscebimur, qui quanto suavior, tanto insalubrior est: quem vix quisquam sibi familiarem fecerit, quin contagionem inde & noxam contrahat. O quam timendum istud est mihi, ne Princeps Episcopum damnet. Consimilia his sensa ut aliis quoque inspiraret, quos ad aulicam vitam ipsa adstringit prosapia & nascendi conditio; egregiam pro eorundem institutione lucubratiunculam composuit, in qua hunc unicum sibi præfixit scopum, ut ostenderet Principibus, eosque doceret, qua ratione possint, debeantque cum nobilitate virtutem, cum aularum illecebris pietatem, cum Principali supra subjectum sibi populum jurisdictione & auctoritate debitam Summo DEO, ejusque mandatis obedientiam conjungere. Illustria sunt, inquit Calmetus, quæ in eo opusculo proponuntur principia, nobili etiam stilo, & qui dignus sit authore suo, pertractata.

Quinquennio circiter eo fervore Diœcesin administraverat Carolus, cum paribus stimulis, ac olim Erricus, Patruus, ad Religiosam solitudinem, sectandamque in Societate JESU vitæ sanctioris perfectionem impellebatur: qua quidem in re consequenda multo, quam ille, felicior extitit: quod enim Errico a Clemente VIII. semper negatum, supra vidimus; mox Carolus, ac petiit, a Gregorio XV. impetravit.

Non abs re erit, si quæ ejus consilii suscipiendi occasio illi fuerit, qua simul promptitudine & constantia id fuerit executus, breviter commemorem. Solenne Carolo erat, Spiritualibus, ut loquimur, exercitiis vacare quotannis, octo vel decem diebus in secessu pio. Anno tamen 1622. hujus consuctudinis quodam quasi horrore perfusus, imperare sibi non poterat, ut abruptis suo more negotiis reliquis, notam peteret solitudinem, licet ad eam interne se vocari & impelli adverteret. Ter, quaterve Nancejum hac mente venerat, ut Sacrarum exercitationum moderatorem exquireret e Collegio Societatis; semper re infecta redierat. Id cum animo suo reputans vir prudens, facile intellexit, istam inconstantiam non aliunde oriri posse, quam a malo dæmone. Quare obnitendum contra existimans, sepositis tantisper aliarum rerum curis, adhibitisque præter usitatum modum precibus, tanto majore fervore & contentione pietatis, sacris istis commentationibus excolere animum cœpit, quanto potentius inde retrahere malignus hostis conabatur. Vix primos in eo recessu dies exegerat, cum afflari se sensit rerum Divinarum sensu prorsus insolito, eoque tam suavi, ut cohibere se non posset, quin in lachrymas

noſtris, clare & diſtincte emittatur, juramentumque juxta formam ibi traditam a ſingulis præſtetur, de retinenda inviolabiliter Fide Catholica. Eſt vero hujusmodi: Ego N. firmiſſima fide credo & confiteor omnia & ſingula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Eccleſia utitur, videlicet: Credo in unum DEUM Patrem Omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium; &c.

II.

Statuimus autem convenienter Decretis Sanctorum Conciliorum & Summorum Pontificum; ut proviſi de Beneficiis quibuscunque, curam animarum habentibus, dignitatibus, Canonicatibus, Monaſteriis, Conventibus, Domibus, & aliis quibuscunque locis Regularium quorumcunque Ordinum, teneantur a die adeptæ poſſeſſionis, intra duos menſes coram Nobis, vel Vicario noſtro Profeſſionem Fidei juxta for-

præ mentis dulcedine erumperet. Iſtam animi ſuavitatem excepit deſiderium vehemens vitæ ſanctioris, cum certa deliberatione obſequendi in rebus omnibus Divinæ voluntati, quoties hæc ſibi innoteſceret. Abſolutis Exercitiis cum Virdunum rediiſſet, accidit paulo poſt, ut ibidem in Collegio Societatis ſcenæ committeretur Alexius ex domo Paterna profugus. Pio huic & jucundo ſpectaculo cum intereſſet Epiſcopus, novo repente pietatis ardore ſuccenditur. Pervolutat animo excellens illud Chriſtianæ virtutis exemplum, quod aſpectui ſubjiciebatur: exardeſcit imitandi ſtudio: demum voto ſe obſtringit, in Religioſa Societatis ſepta tranſiturum, ſi modo votum probaret P. Fagotius, quo arbitro conſcientiæ utebatur; ſi Pontifex Maximus pateretur. Ubi ratum haberi votum audiit, nihil cunctatus, miſit illico Nancejum, qui Lotharingiæ Ducem arrepti conſilii certiorem faceret, datisque per Tabellarium Literis ad Ludovicum Galliarum Regem, ſibi ut liceret cum bona ejus venia Virdunenſes Inſulas tranſmittere Franciſco, fratri ſuo natu minori; hominem ſibi fidum legavit Romam, ut rei exequendæ veniam a Rom. Pontifice exoraret. Dux difficilem ſe præbuit initio, multaque per aliquot dies molitus eſt, ut eum a propoſito dimoveret. Magis obſtitit Caroli Mater vidua, quæ tamen & ipſa demum non ſolum obluctari deſiit, ſed generoſum filii exemplum imitata etiam fuit: dum mundo pariter valedixit, Deoque ſe in Monaſterio Sancti Sepulchri, quod Carolo-villæ condiderat, Religioſam complexa vitam, devovit. Illud mirum permultis eſt viſum, quod ipſe Pontifex Gregorius intellectis Caroli Epiſcopi votis precibusque, confeſtim annuerit, ne audito quidem, ut moris eſt, Purpuratorum conſilio: prolixe etiam eidem per literas gratulatus, quod aulæ ſplendorem cum paupertate Chriſti permutare, ipſiusque ominatim in Societate militare Deo decreviſſet. *Agnoſcere ſe*, (ſcribit inter cætera) *felicitatem illius, gratiasque DEO agere, qui per illum velit augere Sanctarum artium, Chriſtianorumque triumphorum exempla* &c. Demum, *Proficiſcere*, inquit, *ad eam Sacræ militiæ Societatem, Catholici nominis defenſione, & hæreticorum excidiis clariſſimam.* &c. His acceptis SSmi Literis Carolus dimiſit illico opima, quibus inſtructus erat, Sacerdotia, & Teſtamentum condidit, cui ſubſcribens exclamaſſe fertur: *Utinam hoc puncto temporis ampliſſimas Eccleſiæ dignitates, atque adeo regnum opulentiſsimum poſſiderem: quam libenter omnia dimitterem Chriſti gratia!*

Tandem compoſitis Nanceji, Virdunique rebus, omnibusque obſtaculis, quibus ejus conſtantia tentata diu fuit, feliciter ſuperatis, maximo ſui apud Diœceſanos relicto deſiderio, magnis itineribus Romam perrexit, ut ibidem remotior a ſuis vitæ religioſæ tirocinium poneret. Oblatam Societatis tunicam tam cupide arripuit, toties ac tam ſuaviter exoſculatus eſt; ut Patribus, qui circumfuſi aderant, multum lachrymarum excuſſerit. Nec vero de hoc animi ardore unquam remiſit: quin potius ex continuo cum Deo commercio, tam ſuavibus conſolationibus, animique deliciis perfuſus fuit; ut dicere ſoleret, vel unici momenti in ſpiritualibus iſtis ſuavitatibus tranſacti præmio, quam abundantiſſime ſibi retributum eſſe promiſſum a Chriſto centuplum pro omnibus, quæ deſeruiſſet in mundo bonis. Annis aliquot præterlapſis, cum amici cujusdam ſui literis ad ſe Romam perſcriptis accepiſſet, rumorem increbuiſſe in Aula Lotharingica, ſe minus tranquille vivere in Societate, ac ſuppœnitere jam conſilii ſui: Reſcripſit ad eundem libere, *non modo falſa eſſe, quæ jactarentur: ſed præterea ſe, ſi nondum eſſet in Societatem receptus, nec recipi*

formam positam emittere, sub pœnis in jure contentis, privationis nimirum fructuum, & aliis, arbitrio nostro imponendis. Nulli vero ad prædicandum Verbum Dei, vel Confessiones audiendas, ante emissam eandem Fidei Professionem admittantur. Nisi alia de causa eam prius coram Nobis emiserint.

III.

Quia vero multum refert, ut puerilis ætas a teneris annis Christianis moribus & præceptis rite instituatur, multumque ad hoc conducit, ut qui eos instituunt, in fide stabiles sint; Statuimus, ut quicunque juventuti erudiendæ quoque modo præficientur in hac Civitate, coram Nobis, vel Vicario nostro: in aliis vero locis coram Decano, vel Parocho loci cum duobus testibus teneantur eandem fidem profiteri.

IV.

Nullus vero in posterum ad ea munera admittatur, qui testimonio sui Parochi, & duorum, triumve virorum fide dignorum non manifestet, se in Ecclesia Catholica semper perseverasse, quique secum non habeat testimonium ab iisdem vitæ honeste & Catholice actæ. Mandamusque omnibus Presbyteris Parochialibus, & aliis, curam animarum gerentibus, ut hæc nostra Constitutio diligenter observetur, Nosque quamprimum certiores faciant, si ab his, quorum est Ludimagistrorum institutio, vel approbatio, aliter, quod absit, attentari contingat: fratresque nostros Archidiaconos, aliosque Visitatores in Domino rogamus, ut inter visitandum solicitos se præbeant, ne Parochi hac in parte suo officio desint, eosque, qui contra fecerint, ad Nos deferant puniendos.

De Hæreticis manifestandis & vitandis.

V.

AD eandem fidei firmitatem inviolabiliter conservandam, mandamus omnibus Decanis, Parochis, & eorum Vicariis, ut diligenter inquirant, an in plebe sibi commissa, ullus vel hæreticus, vel suspectus de hæresi resideat, Nosque quamprimum, Synodo absoluta, certiores faciant: Statuimusque in posterum, ut bis in anno circa Festum Paschatis, & Sanctorum omnium, vel etiam sæpius, si opus sit, teneantur singuli Parochi suo Decano deferre, an in suis locis quispiam hæreticus, vel suspectus hæreticæ pravitatis reperiatur; ut Nos ab eodem Decano sine mora certiores facti, remedium promptum adhibeamus. Et quamvis nulli tales (quod esset optandum) reperirentur; volumus nihilominus, ut dictis temporibus Parochi Decanos, Nos vero Decani etiam ea de re certiores faciant: ut illa cura levati, Domino Deo pro tam singulari beneficio gratias pro virili parte agamus.

VI.

---

recipi aliter posset, quam usque ad Japones peregrinando; nihil dubitaturum, sortem hanc optatissimam usque in Japoniam per sexcenta vitæ pericula quæsitum ire. Addidit, *nec recusaturum se remigum ministerio addici, ut Societatis veste donaretur.* Adeo de statu suo judicium non mutaverat.

Anno 1628. die 8. Decembris, anticipato ex singulari privilegio tempore, cum quatuor Societatis vota emitteret, quintum adjecit, & scripto complexus fuit, *se semper quæsiturum majorem DEI gloriam in rebus gravibus, & semper defensurum Immaculatam Beatissimæ, & dulcissimæ Virginis; Matris suæ, Conceptionem* &c. Ex voluntate Superiorum, quorum ab arbitrio totus pendebat, Roma reversus in Galliam, Burdigalensi primum, dein & Tolosanæ Societatis JESU Professorum domui præfuit, illustribus ubique nobilissimarum virtutum præluceus exemplis. Postquam annis non plus undecim in Societate cum insigni sanctimoniæ laude vixisset, Tolosæ morbo correptus, ex quo se moriturum prædixit, cum annum ætatis quadragesimum nondum penitus complesset, felici & pretiosa in conspectu Domini morte obiit anno Christi 1631. 28. Aprilis: quo die ejusdem etiam apud nos memoria quotannis ex Menologio Societatis recolitur.

P. Jos. Juvencius Histor. Soc. JESU Parte V. P. Julius Cordara ejusd. Hist. Parte VI. Augustin. Calmet. Hist. Ecclesiast. & Civil. Lotharing. Tom. III. P. Nadasi anno dierum Memorabil. Soc. JESU.

Plura de P. Caroli a Lotharingia virtutibus vide in ejus vita, a P. Condé conscripta.

V I.

Ad hæreticorum conventicula, & conciones, multo minus ad profanam eorum cœnam, nemo accedat: qui secus fecerit, ipso facto ab officio & beneficio per sex menses suspensus maneat, si Sacris sit initiatus, vel Beneficiarius: si laicus, triginta Francorum mulctam, & aliam corporalem, si Nobis videbitur, subeat.

V I I.

Hæretici, qui ad Ecclesiam Catholicam redeunt, publice vel privatim, prout Nobis in Domino videbitur, coram Nobis, vel Vicario nostro, præsentibus Notario, & duobus saltem testibus, errores omnes & hæreses abjurabunt juxta formam in Pontificali præscriptam, Fidemque Catholicam profitebuntur secundum tenorem Bullæ PII QUARTI, de Fidei Professione, quam in eum finem in linguam vulgarem converti curabimus, eamque manu propria subsignabunt.

De Fidei Articulis, a Parochis populo tradendis.

V I I I.

QUoniam quorumdam Fidei Articulorum cognitio ita est ad salutem necessaria, ut sine illa nemo, si adultus sit, salutem consequi possit; ideo in id diligentius incumbent Parochi, ut eorum facilem explicationem populo rudi & imperito tradant. Ii vero præcipue continentur in Symbolo Apostolorum, quod singulis diebus Dominicis, vel decimo quinto quoque saltem die, tam latine, quam lingua vernacula volumus palam recitari. Imprimis vero sequentium Articulorum, maxime ad salutem necessariorum, memoria populo sæpe erit refricanda, ut eorum cognitionem sibi frequenti illa repetitione acquirat.

1. Deum esse unum, eumque remuneratorem juxta Apostoli sententiam.

2. Mysterium Sanctæ Trinitatis, id est, in Deo unam esse Essentiam & tres Personas distinctas, scilicet Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum.

3. Has tres Personas, unum tantum esse Deum, ejusdemque essentiæ & potentiæ. Non autem esse plures Deos.

4. Patrem esse Creatorem rerum omnium, primamque Trinitatis Personam.

5. Filium, nempe secundam Trinitatis Personam, suscepisse carnem humanam, ut nos liberaret e potestate diaboli (cui propter originale peccatum, in quo omnes nascimur, propter prævaricationem primorum parentum, subjiciebamur) incarnatumque esse de Spiritu Sancto, natum ex MARIA Virgine, hominem factum, passum sub Pontio Pilato pro universi generis humani liberatione: descendisse ad inferos, ut Patres, qui in lymbo detinebantur, redimeret: tertia die resurrexisse, in Cœlos ascendisse, ubi sedet ad dexteram Patris, interpellans pro nobis apud Patrem gemitibus inenarrabilibus: unde venturus est ad judicandos vivos & mortuos (qui omnes resumptis corporibus ad vitam revocandi sunt: reddendumque unicuique juxta opera sua, nempe vitam æternam iis, qui recte: & supplicium sempiternum iis, qui male vixerint.

6. Spiritum Sanctum tertiam esse Trinitatis Personam, ex Patre, Filioque procedentem, sanctificantem tum singulos Christianos, qui se a peccati mortalis reatu puros & integros servarint, tum universam Ecclesiam, Christi Sponsam.

7. Hanc Ecclesiam unam esse, & Catholicam, nec errare posse: extra quam non magis salus esse possit, quam extra Arcam Noe tempore diluvii: & e contrario in ea omnium peccatorum quorumcumque gravium veniam & remissionem obtineri posse.

I X.

Quæ omnia fidelis populus modo simul, modo per partes a suis Parochis, vel aliis idoneis clare edoceatur in lingua vulgari, & eodem fere modo, quo hic explicata sunt, cum vix rudis populus altioris explicationis capax esse possit.

X.

Quia vero parum conducit scire, quæ credenda sunt, nisi etiam probe intel-

intelligantur, quæ ab unoquoque fidelium fieri & vitari convenit; præcipimus iisdem Parochis, eorumque Vicariis, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus, & illis annexis, Oratio Dominica, qua quid sperare debeamus a Domino Deo discimus, Dei mandata, & Ecclesiæ septem Sacramenta, quæ præsertim ad quemlibet pertinent: septem opera misericordiæ, tam spiritualia, quam corporalia, cæteraque præcipua Capita doctrinæ Christianæ Festis, Dominicisque diebus tam latine, quam in lingua vernacula recitentur.

X I.

Quæ omnia, si propter populi tædium quolibet die Dominico recitari non possint, ita saltem distribuantur, ut omnia decimo quinto quoque die, vel saltem semel in mense percurrantur.

XII.

Moneant vero Parochi sibi commissos, ut diligenter supra dicta memoriæ commendent, tum ut ea opere exequantur, tum etiam, ut liberos, famulos, ancillas, & alios suæ curæ commissos, edoceant. Sic vero in omnibus supradictis subditos instruant Parochi, ut non tantum ipsa verba psittacorum more exterius percipiant, sed etiam verborum vim & sententiam.

XIII.

Parochi neminem ex suis subditis ad Matrimonium contrahendum admittant, aut cuiquam literas testimoniales ad Ordines præbeant, qui in supradictis non fuerit sufficienter instructus.

De Prædicatione & expositione Verbi Dei.

XIV.

PRovideant Parochi, ut singulis Dominicis & Festis diebus, aut saltem semel in mense, extra Quadragesimam, in Quadragesima vero sæpius Verbum Dei populo prædicetur: quod si hoc ipsi facere non possint, curent, ut per idoneos id præstetur; Ne populus spirituali alimento destitutus, justam habeat occasionem de ipsis conquerendi.

X V.

Nullus, sive Regularis sit, sive sæcularis quantumcumque exemptus, audeat prædicationis munus sibi usurpare, nisi a Nobis approbatus sit & examinatus, si ita videbitur, approbationemque in scriptis habeat, a Nobis, vel a Vicario nostro gratis obtinendam. Et ut abusus, qui hactenus irrepere potuerunt, prorsus aboleantur; revocamus hac nostra Constitutione omnes facultates hactenus vel a Nobis, vel a Prædecessoribus nostris concessas quibusvis personis, cujuscunque conditionis existant, prædicandi Verbi Dei: ita ut si deinceps voluerint concionandi munus exercere, a Nobis, vel Vicario nostro de novo approbationem petere (quam sane nemini, qui idoneus repertus fuerit, intendimus denegandam) teneantur. Quare monemus omnes Superiores Religiosorum, & alios quosvis, qui vel concionari, vel alio quovis modo Verbum Dei publice, vel per se, vel per sibi subditos disseminare solent, ne vel ipsi concionentur, neve suos ad id dimittant, antequam de novo a Nobis, vel dicto Vicario nostro, ut dictum est, approbentur. Singulis vero Presbyteris Parochialibus, & eorum Vicariis, sub pœnis arbitrio nostro imponendis, mandamus, ut neminem ad prædicandum Verbum Dei, vel publice populum docendum admittant, nisi prius scripto illis constet de approbatione a Nobis, vel a Vicario nostro, a publicatione præsentium facta.

De Libris prohibitis.

XVI.

NOn liceat in hac nostra Diœcesi ullos libros venales proponere, sub pœna confiscationis librorum, & aliis, nisi prius juxta Indicem, jussu *Tridentini Concilii* factum examinati fuerint. Cujus rei curam Vicario nostro committimus, ejusque conscientiam oneramus.

XVII.

Volumus autem, ut statim, absoluta Synodo, is aliquos deputet, qui visitent officinas Bibliopolarum, ut si quos libros prohibitos ibi repererint,

eos statim postposita omni mora amoveant, curentque, ut in singulis officinis habeatur supradictus Index, ut juxta ejus tenorem, & non aliter, libri deinceps venales proponi possint. Cum primum vero extraneus Bibliopola in hanc Civitatem, ad libros vendendos appulerit, statim antequam libros venales proponat, Vicarium nostrum adeat, ut ab eo facultatem, post examinatos libros accipiat: in aliis vero locis Parochum loci, sub pœna confiscationis librorum, & incarcerationis ad nostrum arbitrium.

De Beneficiariis.

XVIII.

NUllus ad Parochiale beneficium obtinendum in hac Diœcesi admittatur, qui minimum annum studio casuum conscientiæ, vel Juris Canonici non vacaverit, aut sui Præceptoris testimonio munitus non fuerit, quod in dictis scientiis satis profecerit ad alios docendos.

XIX.

Qui vero Vicarii munus obire voluerint, tantumdem dictis studiis tribuisse debebunt: nec ullis precibus admittantur ad ea munera obeunda, nisi constet per examen, scientia sufficienti præditos esse. Super quo conscientiam Examinatorum oneramus.

XX.

Omnes Parochi in Ecclesiis sibi commissis resideant, officiumque suum per se, quantum fieri potest, exerceant: pœnas vero statutas a *Tridentino Concilio* contra non residentes, incurrere se sciant, qui sine facultate abfuerint ultra tempus in jure permissum. Quascunque vero facultates, hactenus a Nobis, vel Prædecessoribus nostris de non residendo concessas, hac nostra Constitutione revocamus, volumusque, ut intra quindecim dies post Synodum finitam Decani Nos certiores faciant, nisi jam fecerint, quinam in suo districtu, & quas ob causas non resideant, eosque (ipsorum tamen expensis) monendos curent, ut quam primum ad Ecclesias suas revertantur, vel certe Nobis suæ absentiæ rationem reddant.

XXI.

Quicunque beneficium, qualecunque sit, in nostra Diœcesi deinceps consequetur, jurabit ad Sancta DEI Evangelia, se per Simoniæ labem beneficium non obtinuisse, neque possit facere suos fructus, nisi coram Nobis, Vicario nostro, vel alio Deputato, juramentum tale præstiterit.

XXII.

Nemini Beneficium Ecclesiasticum, quodcunque illud sit, conferatur, qui decimum quartum ætatis annum non attigerit. Curatum vero ante vigesimum quintum obtinere nemo possit, juxta Summorum Pontificum Decreta.

De Dominicis, Festisve diebus rite observandis.

XXIII.

DOlendum est, Dominicis, Festisve diebus Divinis Officiis, præsertim vero Augustissimo Missæ Sacrificio, & Sacræ Concioni plerosque vel omnino non interesse, vel en imperfecto abscedere. Quod malum ne longius serpat in dies, Mandamus, ut Parochi diligenter observent, quinam a Divinis sine justa causa aberunt, sibique subditos moneant, ut in suis Parœciis, quantum fieri poterit, Officia Divina, maxime vero Sacrum Missæ Officium audiant: abscedentes autem, eo imperfecto, Parochi severe increpent. Qui ter moniti si se non corrigant, ad Vicarium nostrum, ab eo graviter puniendi, deferantur.

XXIV.

Moneant vero Parochi Patres-familias, ut filios & famulos, quos in animalibus pascendis occupant, Dominicis, Festisve diebus Missæ jubeant interesse, cum illis salutis suorum major cura, quam lucri cujuspiam temporalis esse debeat.

XXV.

Mandamus autem sub pœnis arbitrio nostro imponendis, ne quid Festis diebus vendatur, aut ematur, quod ad victum, aut ægrotorum curationem necessarium non sit.

XXVI.

XXVI.

Nundinæ autem & mercatus, si qui in Festum diem inciderint, in antecedentem, vel sequentem, qui Festivus non sit, transferantur.

XXVII.

Choreæ & saltationes, vel alii ludi, quantumlibet honesti tempore Divini Officii, vel Concionis non fiant. Qui secus fecisse deprehensus fuerit, gravi pœnæ subjaceat.

De blasphemia & juramento vitando.

XXVIII.

ÆGre & dolenter audivimus, Sanctissimum DEI & Sanctorum nomen palam sine ulla reverentia usurpari: imo vero plerisque ad singula pene verba (non sine perjurii periculo) in ore esse: quodque dolendum magis est, sæpe etiam blasphemari. Quapropter volentes ex commissa Nobis plebe pessimam jurandi consuetudinem penitus eliminari, cum juxta Ecclesiastem, Vir multum jurans repleatur iniquitate, juxta Concilii Lateranensis Decreta, & bonæ memoriæ Nicolai Psalmæi Prædecessoris nostri Constitutionem, statuimus & mandamus, ut quicunque Deo maledixerit, contumeliosisque aut obscœnis verbis Dominum Nostrum Jesum Christum, vel Gloriosam Virginem ejus Matrem, ullumve Sanctorum, aut Sanctarum Dei blasphemaverit; prima vice fructibus unius anni beneficiorum Ecclesiasticorum, quæcunque obtinuerit, si Clericus sit, mulctetur, & secunda dignitates & beneficia omnia ipso facto amittat, ad eaque retinenda sit deinceps inhabilis. Si vero Laicus sit, secundum Canonicas & Civiles Constitutiones severe puniatur.

XXIX.

Parochi Patres-familias moneant, ne patiantur ullum genus juramenti, vel maledictionis a filiis, famulis, ullove ex familia usurpari: & ne ipsi parentes malum exemplum supra dictis præbeant, ab omni juramento prorsus abstineant.

XXX.

Doceant vero populum, quot mala ex frequenti juramento proveniant, quod tam variis locis Scripturæ (quæ plagam a domo sæpe jurantis nunquam discessuram asseverat) quam variis exemplis ex Patrum historiis decerptis illustrabunt: varias autem jurandi formulas, a populo usurpari solitas, Parochus data occasione aperiet, damnabitque.

De Sacramentis.

XXXI.

CUm Sacerdotum, præsertim vero Parochorum præcipua functio sit Sacramentorum administratio, toti in id incumbent, ut, qua par est, reverentia & cultu ea pertractent. Et, quoniam, cum Dei Ministri sint, Domino, qui sanctus est, conformare se debent; caveant diligenter, ne ullo lethali crimine irretiti, ullius Sacramenti, quodcunque illud sit, functiones obeant: Id enim sine alio peccato mortifero, gravissimoque sacrilegio, facere non possunt. Quare primum confiteantur, vel, si copia Confessarii desit, saltem animo, cum proposito confitendi conterantur.

XXXII.

Cum Sacramenta Ecclesiæ non solum sine Simoniæ labe, verum etiam sine avaritiæ suspicione ministrari debeant, caveant iidem Parochi, cæterique, qui quoquo modo Sacramenta ministrandi facultatem habent, ne populum, præsertim vero pauperes, importunis exactionibus gravent: quamvis ab iis, qui solvendo sunt, non prohibeamus eos debitum stipendium exigere.

XXXIII.

Ægrotos, etiam non vocati, sæpius invisant, & ad Sacramentorum susceptionem hortentur, eorumque animabus impense provideant, scientes, se pro eis rationem, juxta sententiam Apostoli, Domino Deo reddituros.

De

De Sacramento Baptismi.

XXXIV.

Quamvis Sacramentum Baptismi, quantum fieri potest, sine sacris ritibus & cæremoniis, vel extra Ecclesiam ministrari non debeat: quia tamen interdum id non patitur baptizandi necessitas; permissa est eo casu baptizandi facultas in privatis ædibus, Sacerdoti primum, vel, si is absit, alteri Sacris initiato: qui si item absuerit, Laicis, primum mari, deinde fœminæ, non tamen patri vel matri baptizandi, si alii reperiantur, qui rite tenuerint veram baptizandi formam, quam fusa in caput pueri aqua sic proferant: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Cui nihil vel addant, vel detrahant. Sint vero soliciti Parochi, ut præsertim obstetrices doceant dictam baptizandi formulam, idque tam latina, quam vernacula lingua, eamque, aquam effundendo, simul pronuntient.

XXXV.

Quod si baptizatus postea vixerit, cum primum per valetudinem licuerit, eum parentes in Ecclesia Parochiali sistant: ubi si rectam baptizandi formam servatam esse, post diligentem inquisitionem constiterit, ei tantum omnes cæremoniæ Baptismi adhibeantur, & ne quidem sub conditione (quod fieri a quibusdam ignaris Parochis intelligimus) verborum forma repetatur.

XXXVI.

Parochi nullius precibus, vel authoritate induci se patiantur, ut plures, quam unum, vel ad summum unum & unam, compatrem, & commatrem admittant, juxta *Tridentinam Synodum.* Sint vero hi susceptores, seu susceptrices, adulti bonæ æstimationis, nec ullo modo de hæresi suspecti: eosque sui officii moneant, quamve affinitatem contrahant, edoceant: Monachos vero, Monialesve ad id nullatenus recipiant.

De Eucharistiæ Sacramento.

XXXVII.

Parochi neminem publice a Communione repellant, qui publicus, vel notorius peccator non sit: peccatores autem manifestos & notorios nullo modo ad eam admittant, nisi publice constet, quod pœnitentiam egerint, vitæque melioris propositum fecerint.

XXXVIII.

Curent, ut tabernaculum, in quo Sacra Eucharistia servatur, ornatum & bene septum, ac munitum, vasque, in quo asservatur, mundum sit: & ante illud, quantum per Ecclesiæ facultates licebit, lampas accensa colluceat.

De Celebratione Missarum.

XXXIX.

Sacerdotibus alienæ Diœcesis rei Divinæ faciendæ facultatem non faciant Parochi in suis Ecclesiis, nisi ostensis literis testimonialibus & dimissoriis Ordinarii, ultra sex menses a data non valituris.

XL.

Nullus Sacerdos in privatis ædibus, vel extra Ecclesiam & Oratoria, Divino tantum cultui dicata, quæ vel a Nobis, vel Prædecessoribus nostris designata, aut visitata non sint, Missam celebret.

XLI.

Nemo bis eodem die sacrificare præsumat, nisi in casibus a jure permissis, vel quibus id ex officio incumbit, quorum non est, aliis potestatem facere, suo loco iterum celebrandi. Qui secus fecerit, pœnis arbitrio nostro taxandis, subjacebit.

XLII.

Ornamenta, & instrumenta altarium pro celebratione Missæ pura & munda serventur, sed maxime corporalia, & purificatoria: quæ in posterum non ex serico, sed ex linteo fieri mandamus. Dabuntque operam Curati, ut semel, vel sæpius in hebdomada, ubi plures Missæ celebrari solent: ubi vero pauciores, decimo quinto quoque die diligenter abluantur, neque in usum profanum ulla ratione convertantur.

XLIII.

XLIII.

Volumus, Vicarium nostrum Generalem in singulis Decanatibus Magistrum cæremoniarum idoneum constituere, idque intra tres menses: qui omnes novos Sacerdotes, antequam primum Sacrum celebrent, cæterosque, qui minus decenter id præstant, Missæ ritibus ac cæremoniis instituat. Nullusque sub gravi pœna præsumat primum Sacrum facere in hac Diœcesi, nisi syngrapha præfati Magistri cæremoniarum manifestet, se in prædictis ritibus & cæremoniis satis instructum esse.

XLIV.

Irrepsit error in Missale nostrum (Librariorum, ut credimus, inscitia) cum in officio diei Parasceves ante illa verba (Pax Domini) dicitur consecrari vinum per mixtionem Corporis Christi cum vino. Id enim falsum est, cum vinum non consecretur nisi per formam. Quare omnes ex suis Missalibus hæc verba: *Quia hic consecratur vinum per Corpus Domini*, deleant intra quindecim dies.

XLV.

Qui vero bis dicto die Parasceves Officium facere tenentur, secundum Sacrum statim post adorationem Sanctissimi Sacramenti factam terminabunt, diligenterque cavebunt, ne secundo communicent cum (ut ex prædictis patet) non sint amplius jejuni. Sed adoratione facta Sanctissimum Sacramentum cum omni devotione in Ciborio, seu capsula reponent.

XLVI.

Sacerdotes celebraturi, quo puriores ad rem Divinam faciendam accedant, saltem semel in hebdomada peccata sua confiteantur, nisi eos propter lethalem culpam frequentius id facere oportuerit.

Nemo vero præsumat ad tremendum hoc Mysterium cum peccati mortiferi conscientia accedere, quantumcumque sibi contritus videatur, si quidem habeat Confessarii copiam, quæ si desit, abstinendum omnino erit, nisi ratione officii ad vitandam populi offensionem ad id cogantur, & nullus sit, qui id muneris obire velit.

XLVII.

Curent Sacerdotes, ut hostiæ, quibus uti debent ad sacrificandum, nimis vetustæ non sint: ex puro tritico fiant, & singulis mensibus novas fieri curent, vinum vero purum sit & recens haustum. Urceoli denique, quibus vinum & aqua conservantur, semper sint mundi.

De Sacramento Pœnitentiæ.

XLVIII.

NEmo sub pœna suspensionis ab officio per sex menses, ipso facto incurrendæ, & aliis pœnis arbitrio nostro imponendis, in hac nostra Diœcesi præsumat ullas confessiones nostrorum subditorum audire, nisi vel beneficium Parochiale obtineat, vel a Nobis approbatus sit per examen juxta *Tridentinum*: Declarantes absolutiones nullas aliter factas. Facultates autem hactenus concessas revocamus, Ecclesiarumque Rectoribus mandamus, ne ullum ad audiendas confessiones admittant, qui novam approbationem a data præsentium non habeat.

XLIX.

Parochus unius loci (quod sibi nonnulli falso persuadent) non possit audire confessiones alienorum Parochianorum, etiam extra tempus Paschatis sine licentia proprii Parochi: cumjuxta *Tridentinum* nullius sit momenti absolutio, quam Sacerdos in eum proferat, in quem jurisdictionem Ordinariam, vel delegatam non habet.

L.

Non sint vero difficiles Parochi in concedenda suis subditis facultate, alteri Sacerdoti a Nobis approbato confitendi, sive in Paschate, sive extra illud tempus. Quando tamen in Paschate alteri confitebuntur, debebunt Parocho manifestare, quod confessi sint: alioqui contra eos, tamquam non confessos, procedent juxta *Lateranensis Concilii Decretum.*

LI.

Irrepsit quidam error & abusus intolerabilis in hanc nostram Diœcesim, audiendi in Paschate multos pueros, etiam

etiam doli capaces, simul confitentes. Quare propter gravissima incommoda, quæ ex talibus confessionibus promanare posse intelligimus, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, prohibemus, ne ullus Sacerdos plures pueros simul, postquam octavum ætatis suæ annum attigerint, audiat: minores vero ætate ita Parochus simul audiat, ut nullam Confessionis Sacramentalis formam præ se ferat, sed omnibus simul jussis Orationem Dominicam recitare benedictionem largiatur.

LII.

Penitus vero elimineturis, qui ex diaboli officina processit, interrogandi modus, quo ignari quidam Sacerdotes pœnitentes sub conditione interrogant: si hoc vel illud feceris, confiteris? Ea enim interrogandi ratio, nisi in dubiis, præterquam quod confessionem irritam, & nullius valoris faciat, tam Confessarium, quam pœnitentem, gravissimo sacrilegio obstringit.

LIII.

Quoniam magnopere confert ad populi Christiani disciplinam, ut *Tridentinum Concilium* monuit, graviora quædam scelera non a quibusvis: sed a summis tantum Sacerdotibus, Episcopis nempe, remitti: ideo mandamus in virtute obedientiæ omnibus Sacerdotibus, nulla ratione casibus in *processu Bullæ Cœnæ*, vel quomodolibet Apostolicæ Sedi reservatis, nisi in mortis articulo, se immisceant. Quorum casuum catalogum, cum semper Confessarii præ oculis habere debeant, ad levandam eorum memoriam his Constitutionibus addi, Deo dante, curabimus. Ut porro munus hoc audiendarum Confessionum Sacerdotes suscipiant alacrius, præter eos casus, quos jus commune, ratione alicujus censuræ annexæ, reservat Episcopis, circa quos nihil intendimus innovare, hos dumtaxat Nobis censuimus reservandos.

1. Homicidium voluntarium.

2. Raptus Virginum & Monialium, violentaque earum oppressio, vel defloratio.

3. Incestus cum matre propria, vel cum matre conjugis.

4. Percussio Patris & Matris, si fit formalis: non autem, si casu, se defendendo, vel fugiendo, quis Patrem aut Matrem læserit.

5. Usura manifesta & notoria, sive notoreitate juris, sive facti.

6. Publice perjuri in judicio, & ea de re convicti in judicio publico, & non aliter.

7. Percussio & violenta detentio Clericorum.

8. Ecclesiasticæ libertatis oppressio, seu violatio.

9. Ecclesiam polluentes per sanguinis vel seminis effusionem manifestam & notoriam.

10. Qui ad magicas artes, veneficia, & superstitiones, Eucharistia & Chrismate abutuntur.

11. Peccatum Sodomiticum cum qualibet persona, & bestialitas.

12. Adulterium publicum, manifestum, & notorium.

Præter supra dictos autem, respectu Sacerdotum tantum, & aliorum, qui sunt constituti in Sacris Ordinibus, sequentes casus Nobis duximus reservandos.

1. Concubinarius publicus, id est, qui concubinam secum domi habet, vel eam alibi palam frequentare dignoscitur.

2. Qui mulierem quamcumque gravidam reddidit, postquam factum in populi notitiam venit. Antequam autem id populo innotescat, non reservatur.

3. Qui explevit fornicationem cum filia spirituali, id est, cum ea, quam vel baptizavit, vel cujus confessionem audivit, vel quæ in fornicatoris Parœcia quomodocunque domicilium habet.

4. Ebrietas usque ad crapulam & vomitum, si id in populi notitiam venerit.

5. Clerici per saltum scienter promoti, vel ab alieno Episcopo, sine nostra licentia, quomodolibet ordinati.

6. Qui aliqua censura excommunicationis, suspensionis, interdicti, vel aliqua irregularitate irretiti, Missam celebrarunt, vel aliam Ordinis Sacri functionem scienter exercuerunt.

LIV.

LIV.

Hos omnes casus tantum hac præsenti Constitutione Nobis, & Successoribus nostris reservamus, priores quidem respectu omnium tam Laicorum, quam Clericorum: posteriores respectu Sacerdotum, & aliorum Sacris Ordinibus initiatorum, a quibus nemo, sine speciali facultate nostra, vel Vicarii nostri poterit absolvere, nisi in articulo mortis: irritum declarantes, quod secus a quocunque fuerit attentatum.

LV.

Parochi, aliive Sacerdotes, semel in anno, idque circa festum Paschæ, Decanis vel confiteantur, vel ab iis facultatem petant, alium Confessarium, a Nobis approbatum, adeundi: reliquo vero tempore anni permittimus, ut aliis approbatis a Nobis, ad confessiones audiendas, confiteri possint. Extraneis autem, nisi in itinere, vagabundis, vel non approbatis, nulla ratione confiteantur.

LVI.

Hortetur Parochus populum suæ curæ commissum, ut cum primum quis in aliquem morbum inciderit, Confessarium accersere curet, ostendatque se non minus solicitum de animæ, quam de corporis salute. Evellat vero Parochus e suorum mentibus pravam illam opinionem, quod Sacramentorum suscipiendorum memoria mortem acceleret.

De Extrema Unctione.

LVII.

Extremæ Unctionis Sacramentum curet Parochus, ut ægroto, dum integris est sensibus, quantum fieri potest, exhibeatur.

LVIII.

Parochus ministraturus Extremam Unctionem non destillet inposterum Sacrum Oleum in palmam suam sinistram, ut habetur in Rituali: tum ne Sacrum Oleum in terram effundatur, tum ad evitandam populi offensionem, qui ea occasione minoris, quam par est, hoc Sacramentum facit; sed juxta Pastorale Romanum virgulam stanneam, vel argenteam intingat in Oleum Sacrum, ejusque extremitate ægrotum in partibus debitis ungat.

LIX.

Curatus, antequam hoc Sacramentum conferat, interroget decumbentem, an recordetur alicujus peccati, habeatque aliquid, quod conscientiam gravet: qui si affirmat, abscedant assistentes, ejusque confessionem excipiat. Si neget, eum consoletur, ad agendumque Deo gratias hortetur, recitataque a Ministro generali confessione super ægrotum hanc absolutionem generalem recitet: *Misereatur tui* &c. *Indulgentiam & remissionem* &c. per modum orationis, non autem per formam Sacramentalem Sacramenti Pœnitentiæ, quod quidam sacrilege faciunt. Multo vero minus Sacerdos ægrotis indulgentiam plenariam (quod male nonnulli faciunt,) largiatur, nisi eam indulgentiam æger a Summo Pontifice obtinuisset.

LX.

Parochi ante Extremam Unctionem ægrotos moneant, ut testamenta conficiant, domuique suæ ita disponant, ut meminerint, se in die judicii Deo reddituros rationem, de oblata sibi & neglecta bene merendi occasione.

De Sacramento Ordinis.

LXI.

Ad Sacros Ordines non admittantur, qui beneficium Ecclesiasticum, quo honeste sustentari possint, non obtinent. Si qui vero alii judicio nostro admittendi videantur; id non fiat, nisi vel Patrimonium, vel pensionem sexaginta aureorum annuatim liquide obtineant: quod patrimonium, seu pensionem alienare nequeant, nisi Nobis manifestarint, quod aliunde honeste vivere possint: Aliter facta alienatio irrita sit ipso facto, juxta *Tridentinum.*

De vita & honestate Clericorum.

LXII.

Renovantes, quæ in Sacris Canonibus de vita & honestate Clerico-

ricorum habentur, mandamus omnibus Archidiaconis & Decanis, ut diligenter invigilent; nc Clericorum vita aliis offensionem, scandalumque pariat, cumprimumque Nos certiores faciant, si quæ offensio ex Clericorum depravatis, corruptisque moribus in populo exorta fuerit: super quo ipsorum conscientias oneramus.

Quæ vero specialiter duximus hoc loco constituenda, hæc sunt.

LXIII.

Sacerdotum & aliorum Clericorum vestitus sit honestus, & statui conveniens.

Omnes talarem vestem, & pileum quadratum ordinarie gestent. Si vero rus proficiscantur, tunicella ad poplitem saltem producta, utantur.

LXIV.

Ferant omnes Tonsuram Clericalem, eamque satis latam: crines vero & barbam non nutriant saltem in superiori parte labiorum.

LXV.

Mulierum consortium, multo magis contubernium, fugiant, nisi quarum ætas & mores suspecti non sunt.

LXVI.

Si quem vero contra hanc nostram Constitutionem deliquisse constiterit, eo ipso pœnis in *Tridentino*, contra fornicarios statutis, sine alia monitione, quam tenore præsentium suppleri volumus, subjaceat, aliisque pœnis arbitrio nostro imponendis.

LXVII.

Choreas nec privatim, nec publice agant Sacerdotes, vel Sacris initiati, gravissimas alioquin pœnas subituri.

LXVIII.

Alearum ludum, & venationem, præsertim clamosam, sibi prohibitam noverint Clerici: qui secus fecerint, graviter se sciant a Nobis castigandos.

LXIX.

Sacerdotes, aliosve in Sacris constitutos, cauponarum aditu & usu, quibus, non sine gravi laicorum scandalo, nonnullos nimis addictos audimus, præter itinerantes interdicimus: ab omni vero crapula & ebrietate de cætero abstineant.

De Sacramento Matrimonii.

LXX.

Meminerint Parochi, juxta *Tridentini* mandatum, sæpe in memoriam revocare commisso sibi populo, Matrimonium contractum sine Parochi præsentia cum duobus, tribusve testibus, invalidum esse.

LXXI.

Moneant iidem futuros conjuges, ut antequam Matrimonium contrahant, peccata sua confiteantur, Sacramque sumant Synaxim, quo abundantiorem ad Matrimonii onera gratiam consequantur.

LXXII.

Sacramentum Matrimonii nullo modo in Monasteriis, aliisque locis, quam in Ecclesiis Parochialibus, sine licentia nostra celebretur.

De Ludimagistris.

LXXIII.

Sint in singulis Parochiis, quantum fieri poterit, Ludimagistri, qui pueros scribere & legere, primaque fidei rudimenta & principia docere possint.

LXXIV.

Expediret puellarum institutioni præfici probatam viduam, aut puellam grandiorem, maturam tamen, quæ eas honeste vivendi formam, & legendi rationem studiose doceat. Quare videant Parochi, an id commode fieri possit, in magnis præsertim Parœciis & urbibus.

De Rebus ad Ecclesiam pertinentibus.

LXXV.

Parochi, præsentibus tribus honestis viris, quos ipsi seligent quotannis, dati & accepti a Scabinis computum exquirant. Id autem quam primum faciant, ut in proxima visitatione ejus rei Nobis ipsi rationem reddant.

LXXVI.

LXXVI.

Parochi ad proximam Synodum ſecum deferent Catalogum, tum baptizatorum, tum etiam conjunctorum Matrimonio: præter quem Catalogum Decani alium ſecum deferent Sacerdotum, qui in ſuo diſtrictu mortui ſunt, a quo tempore id non eſt factum. Si quis vero id non egerit, decem Francorum mulctam ſubibit, applicandam operibus piis, ad noſtrum arbitrium. Inventarium item bonorum mobilium Eccleſiæ ſingulis annis renovabunt, & cum Inventario ſuperioris anni conferent; ut intelligant, an aliquid deperierit.

Si quid vero refectione egeat, curent, id ab iis, quorum intereſt, fieri.

LXXVII.

Curent ex Eccleſia & Cœmeterio exportari, ſeu extrahi ſupellectilia, aliasque res prophanas, ſi quæ adhuc illis locis reconditæ ſint; neque in poſterum in Eccleſia hujusmodi res aſſerventur, niſi propter hoſtiles incurſus, vel gravem neceſſitatem.

LXXVIII.

Regiſtrum prætereа cenſuum ſuarum Eccleſiarum diligenter ſervent, & unum exemplar manu Notarii publici ſignatum, ad viſitationem proxime futuram fieri curent. Si quæ vero bona a Scabinis bellorum prætextu, aut alienata, aut obligationibus ſuppoſita ſint, ea de re Nos etiam Curati moneant, ut damna Eccleſiarum reparari provideamus.

Non intendimus autem his noſtris Conſtitutionibus quicquam vel innovare, vel immutare circa Decreta, Statuta, & Conſtitutiones, a Prædeceſſoribus noſtris in præcedentibus Synodis latas & promulgatas, præterquam in caſibus reſervatis; ad quos reformandos & moderandos permultorum Nos preces & rationes permoverunt. Cæteris omnibus, quorum in his Conſtitutionibus mentio facta non eſt, in ſuo robore permanentibus, maxime vero, quæ reſpiciunt Fidem Catholicam, Sacramentorum adminiſtrationem, examen promovendorum, Decanorum & Curatorum officium, Sacri Concilii Tridentini obſervationem, cujus ſingulos articulos, Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, tam ad Fidei integritatem, quam morum correctionem pertinentes, cæteraque Sacrorum Canonum Decreta & Statuta recipi, & inviolabiliter cuſtodiri præcipimus. Iis, inquam, omnibus in ſuo robore permanentibus, omnia & ſingula, his noſtris Conſtitutionibus contenta, tamquam juri & æquitati conſentanea, vobis ſupradictis, & cuilibet veſtrum intimamus, inſinuamus, & ad veſtram notitiam deducimus: eaque, qua debemus obedientia & reverentia, auctoritati & judicio S. Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum Matris & Magiſtræ, emendanda & corrigenda ſubmittimus.

Acta, lecta, & publicata in Synodo Diœceſana Virdunenſi, die 15. Julii Anno 1598.

REVERENDISSIME PATER, & Venerabiles Domini: Placentne hæc vobis?

Quibus reſpondentibus, (Placent) vel annuentibus.

Lector ſubjungit:

DEO GRATIAS.

De Mandato Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Principis, Domini mei, ERRICI a LOTHARINGIA, Epiſcopi & Comitis Virdunenſis.

EXAMINATORES PAROCHORUM & promovendorum ad Ordines & Beneficia.

D. Nicolaus Henart, Archidiaconus de Voſago in Eccleſia Tullen.

D. Petrus Chenetius, Archidiaconus de Vepria.

F. Nicolaus Malteſte, Doctor Theologus, Religioſus Ordinis S. Auguſtini.

F. Servatius la Rue, Doctor Theologus, Religioſus Ordinis Præmonſtratenſis.

Magiſter Jacobus Boucherius, Sacræ Theologiæ Baccalaureus.

P. Carolus Benedictus, Rector Collegii Societatis JESU, qui & Pœnitentiarius.

P. Herveus Torontius, Presbyter ejusdem Societatis, vel eorum loco alii duo ex eadem Societate.

Ex editione antiqua Virdunenſi ejusdem anni 1598., curata per Joannem Wapy Typographum Epiſcopal., commodata nobis ex Bibliotheca Collegii Trevirenſis Societatis JESU.

SYNODUS TORNACENSIS

Anno Chriſti MDC. Clementis VIII. PP. VII. Rudolphi II. Imp. XXIV.

SUB MICHAELE DESNE, (*) EPISCOPO TORNACENSI.

STATUTA

SYNODI DIOECESANÆ TORNACENSIS,

Inchoatæ Anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo, Feria tertia poſt Dominicam ſecundam poſt Paſcha, & finitæ die ſequenti.

MICHAEL DESNE, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS TORNACENSIS, UNIVERSO CLERO CIVITATIS ET DIŒCESIS TORNACENSIS, SALUTEM IN DOMINO.

INter alia, quæ a frequentiſſimo Patrum S. Concilii Trident. conventu ad reſtituendam Eccleſiaſticæ diſciplinæ integritatem præclare inſtituta fuerunt, appoſite ad DEI gloriam, & lucrum animarum, ut Synodi Provinciales, ſingulis trienniis, Diœceſanæ vero quotannis celebrentur, decretum fuit, cujus inſtituti haud dubie, Auctor eſt CHRISTUS Dominus, qui Patribus in ſalutari hujusmodi tractatione congregatis (cum dixit: Ubi ſunt duo, vel tres congregati in Nomine meo, ibi Ego ſum in medio eorum,) ſeſe adfuturum promiſit. Et Apoſtoli, licet uberrime Spiritus Sancti gratiam ſinguli accepiſſent, tamen in rebus gravioribus hanc conſultandi rationem non omiſerunt, ac ne eorum Succeſſores eam omitterent, ut bis in annos ſingulos Concilia ab Epiſcopis haberentur, ſanxerunt: plurimæ conſecutæ deinde ſunt Conſtitutiones SS. Pontificum, & Conciliorum Generalium, & Provincialium de frequenti Synodorum uſu conſtanter retinendo.

Quibus Sanctiſſimis Decretis ut ſatisfaceremus, de conſilio Venerabilium Virorum, Confratrum noſtrorum Decani & Capituli Eccleſiæ noſtræ Tornacenſis, feria tertia & quarta poſt Dominicam ſecundam poſt Paſcha (ut ſcitis) Synodum Diœceſanam habuimus. Verum quum parum proſint etiam optimæ Leges, niſi diligenter obſerventur, & executioni mandentur, immo vero noceant tam illis, quibus poſitæ ſunt, quam illis, ad quos pertinet curare, ut executioni mandentur; cura Nobis fuit ad communem utilitatem, De-

(*) Michael (vulgo *Grand Michel* dictus) Eſnea, nobili admodum apud Belgas gente natus, Benthencuriæ & Screnvillerſii in Cameraceſio Toparcha, profana aliquamdiu caſtra ſecutus fuerat: ſed bellicos brevi pertæſus tumultus, vitæ ſanctioris, veræque virtutis ſectandæ ſtudio ad ſacram Chriſti militiam ſe tranſtulit, unique DEO, Regi Regum, Eccleſiaſtico in Statu ſe ſe devovit. Poſtquam Sacerdotio fuiſſet initiatus, ex nominatione Philippi II. Hiſpaniarum Regis, cui jam pridem, dum ejusdem in Aula inter honorarios Ephebos verſaretur, ob inculpatæ vitæ laudem percharus fuerat, Tornacenſis Eccleſiæ Epiſcopus circa annum 1597. ab Illuſtriſſimo D. Octavio, Nuntio Apoſtolico, conſecratus fuit. Anno 1600. ſecunda poſt Paſchalem ſolennitatem hebdomada, hanc Synodum habuit, in qua Anteceſſorum ſuorum Statuta non innovavit ſolum, ſuaque auctoritate firmavit; ſed novis etiam additis auxit. Multis rebus præclare geſtis, præfuit Epiſcopatui uſque ad annum 1614, quo obiit 1. Octobr. plenus dierum ac meritorum: ab eximia in Deum pietate & liberalitate in pauperes præcipue commendatus.
Jacob. Le Groux in Synopſi Vit. Epiſcoporum Tornacenſium. Raiſsi Belg. Chriſt.

Decreta in eadem Synodo promulgata (quam primum per occupationes licuit) prælo committere, ut a vobis legi, & executioni demandari possint. Quocirca omnes Prælatos, Archi-Presbyteros, Pastores, & quosvis alios Ecclesiæ Ministros, aliosque omnes & singulos, quos dicta Decreta concernunt, in Domino cohortamur, ut memores vocationis suæ sæpe ad animum revocent (juxta excellens Decretum *Sacrosancti Concilii Trid. Cap. I. Sess. XXII.*) nihil esse, quod magis alios ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se Divino ministerio dicarunt; cum enim a rebus sæculi in altiorem evecti locum conspiciantur, in eos, tanquam speculum, oculos reliqui conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur; quapropter sic decet vos in sortem Domini vocatos, vitam, moresque vestros omnes componere, ut in habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nihil, nisi grave, moderatum, ac Religione plenum præ vobis feratis. Levia etiam delicta, quæ in vobis maxima essent, fugite, ut vestræ actiones cunctis adferant venerationem: ad quæ (Domino adjuvante) copiose præstanda non parvo vobis erit auxilio diligens lectio atque observatio Statutorum hujus Synodi.

INDEX TITULORUM HUJUS SYNODI.

TITULUS I.

De Professione Fidei, & de his, quæ ad ejusdem Fidei integritatem tuendam & conservandam pertinent.

CAPUT I.

Ut quæ de Fidei Professione *II. Camerac. Synodo Tit. I. Cap. I.* decreta sunt, facilius executioni mandentur, deputandos censuimus aliquos, qui Fidei Professionem (juxta formam contentam in Bulla PII IV.) ab illis, qui ad eam tenentur, accipere possint & debeant. Atque imprimis ab ordinandis omnibus finito examine eam accipiemus Nos ipsi, vel noster Vicarius Generalis. Similiter a Pastoribus in eorum institutione, etiam a Concionatoribus, Confessariis & Professoribus, is videlicet, qui eos admittet, eam accipiet. Bibliopolæ autem in Civitate Tornacensi istam Professionem singulis annis semel (in Vigilia nempe S. Joannis Baptistæ) in manibus nostris, vel Nobis impeditis, vel absentibus, in manibus Vicarii nostri Generalis, secundum formam breviorem per Edictum Regium præscriptam, renovabunt. Insulis vero & Cortraci eadem Professio Fidei fiat in manibus Decani Christianitatis: Scholarum vero Magistri & Magistræ istam Professionem facient in mani-

manibus Scholaſtici, ubi Scholaſticus eſt, alias in manibus Decani Chriſtianitatis, aut Paſtoris loci.

CAPUT II.

Omnes, qui ad Fidei Profeſſionem faciendam tenentur, ejus exemplar, ſeu copiam deſcriptam habeant, & interdum relegant, ut videant, & ad memoriam revocent, quid profeſſi ſint, quidve ſanctè juraverint.

CAPUT III.

Ut *Caput II. ſecundæ Synodi Provinc. Cameracenſis* (cui acceſſit *Artic. I. Edicti Regii*, facti ad commodiorem executionem Decretorum dictæ Synodi) debite mandetur executioni, Tornaci Epiſcopus, aut eo abſente, vel impedito, Vicarius Generalis; Inſulis autem & Cortraci Decanus Chriſtianitatis quotannis, ſub tempus renovandi Magiſtratum, moneant Commiſſarios Principum, ut illam Fidei Profeſſionem a novo Magiſtratu exigant. In oppidulis autem & pagis, ubi non eſt Decanus Chriſtianitatis, idem officium præſtet Paſtor loci apud eos, qui habent jus renovandi Magiſtratum, & ſi quis de novo Magiſtratu abſit, cum fit Profeſſio Fidei, hujuſmodi Profeſſionem faciat in manibus novi Magiſtratus, antequam ſe rei judiciariæ immiſceat.

CAPUT IV.

Et ut ad effectum deducatur *Art. III. ejuſdem Edicti Regii*, inſtent iidem quotannis apud novum Magiſtratum, ut præcipui officiarii perpetui, nempe Baillivi, Conſiliarii, Scribæ, ſeu Graphiarii, & Syndici, ſeu Procuratores Communitatum, illam Fidei Profeſſionem in ipſius novi Magiſtratus manibus renovent.

CAPUT V.

De libris prohibitis diligenter obſerventur, quæ conſtituta ſunt in utraque Synodo Cameracenſi, & Indice librorum prohibitorum a PIO IV. comprobato, una cum appendice adjuncta, quod ut melius obtineatur, quando Bibliopolæ librorum ſarcinas accipient, antequam illæ aperiantur, præſentes ſint, ut minimum duo Deputati, qui omnes libros diligenter inſpiciant, nec ullos vendi permittant, qui ſuſpecti ſunt, ſed eos ſecum auferant.

CAPUT VI.

Ne habeant, & multo minus communicent Bibliopolæ Indicem librorum prohibitorum, qui ſingulis annis in nundinis Francofordienſibus, & alibi apud Proteſtantes venales prodeunt, quia talis Catalogi inſpectio infirmis in fide facile ſcandalum parit, & nonnullis curioſis parum doctis præbet occaſionem ruinæ, & ſi mittatur Bibliopolis, eum tradant ſtatim in manibus Viſitatorum, etiam ipſis non petentibus.

CAPUT VII.

Hortentur Paſtores ſuos Parochianos, ut ſi quos habeant libros prohibitos aut ſuſpectos, eos ipſos exhibeant, expoſito animæ periculo, quod incurrunt non illi tantum, qui libros tales legunt, ſed & qui eos habent, propter cenſuras, in quas ipſo facto incidunt.

CAPUT VIII.

In domibus mortuariis, ſi qui ſint libri, caveant Executores & Paſtores loci, ne diſtrahantur, niſi ab illis, qui deputati ſunt ad viſitationem librorum, viſitati & vendi permiſſi fuerint, quæ viſitatio fiet gratis.

CAPUT IX.

Cum multi etiam Catholici contra prohibitionem Summi Pontificis, & *II. Synodi Provinc. Tit. I. Cap. IV.* non ſine magno animæ ſuæ periculo legant libros Sacræ Scripturæ lingua vernacula, non obtenta in ſcriptis hoc faciendi poteſtate, de eo moneant Paſtores ſuos Parochianos, eoſque ſerio & frequenter exhortentur, ne deinceps id faciant, & ut qui fecerunt, de eo pœnitentiam agant; Et in venia concedenda obſervabitur forma præſcripta a Summo Pontifice in IV. Regula Indicis librorum prohibitorum, & non permittant eis, alia verſione uti, quam approbata: idem fiat de libris, qui tractant de controverſiis, juxta Regulam VI. Indicis librorum prohibitorum, & Caput illud populo Paſtores publicent ſingulis annis circa Feſta Paſchalia & Nativitatis Domini.

CA-

CAPUT X.

Diligenter obſervetur *Caput VII. II. Synodi Provincialis*, & hortentur Paſtores ſuos Parochianos, ne homines vel animalia ſua tuta reddere tentent a quolibet morbo, vel periculo per verba quædam magica, aut quaſcunque ſuperſtitioſas obſervationes. Et generaliter, ne aliquo medio extraordinario utantur hujuſmodi in rebus, niſi conſultis Superioribus. Ne conſulant etiam ariolos (quos vocant Divinos) ad cognoſcendum, quis rem ſurripuerit, cum deteſtabile ſit, & homine Chriſtiano indigniſſimum, ad utilitatem aliquam conſequendam uti mediate vel immediate diaboli auxilio & opera.

CAPUT XI.

Et quia experientia quotidiana docet, nihil eſſe, in quo etiam prudentiſſimi, ac valde probi viri facilius fallantur, quam in ea cura, quam in exorcizandis ſpiritibus impendunt; nulli liceat exorcizare in noſtra Diœceſi, niſi licentia in ſcriptis obtenta, ſolis Paſtoribus exceptis, quibus licebit in ſua Parochia, & non aliis Parochianis a Dœmone infeſtatis ſuccurrere, non aliis tamen exorciſmis, quam iis, qui continentur in Manuali, a Dno Rmo VENDUILLIO Prædeceſſore noſtro piæ mem. edito. Si quis aliis exorciſmis uti deſideret, eos noſtro examini prius offerat. Exorciſmi autem perſonarum non alio in loco fiant, quam in Eccleſiis, vel Oratoriis ab Ordinario approbatis.

CAPUT XII.

Decretum ultimum *Tituli I. II. Synodi Provinc.* factum contra blaſphemos, diligenter obſervetur; moneant etiam Paſtores & Concionatores populum, graviter eos peccare, qui ſine juſta cauſa jurant, & Nomen Dei ſumunt in vanum, foreque, ut Promotor contra eos procedat, niſi deinceps abſtineant.

TITULUS II.

De Doctrina & Prædicatione Verbi Dei.

CAPUT I.

SUfficere videntur, quæ in *Synodo II. Cameracenſi* ordinata fuerunt: ea diligenter obſerventur.

TITULUS III.

De Divinis Officiis.

CAPUT I.

SImiliter hic diligenter obſerventur, quæ in *II. Synodo Cameracenſi* ſtatuta ſunt.

CAPUT II.

Certam horam in pagis & Parochiis Miſſam celebrandi conſtituimus a Feſto S. Remigii uſque ad Paſcha, nonam, a Paſchate vero uſque ad Sancti Remigii Feſtum, octavam & pro Veſperis, ſecundam, a qua Conſtitutione, quacunque in contrarium allegatione non obſtante, non recedant.

CAPUT III.

In illis locis, ubi Dominicis & Feſtis diebus tantum una Miſſa celebratur, moneant Paſtores Patres- & Matresfamilias, ut tempore Miſſæ Parochialis unum tantum (ſi neceſſitas aliquem manere requirat) domi relinquant, neque ſemper eundem, ſed viciſſim nunc hunc, nunc illum, qui per Paſtores admoneantur, ut domi manentes animo Divinis Officiis interſint, & cum Sacerdote, & iis, qui in Templo ſunt, ſua vota conjungant, & orent. Quod ſi loco aliquo vicino duæ Miſſæ diverſis horis eo die celebrentur, ad eam, quæ ante Miſſam Parochialem abſolvitur, mittatur is, qui tempore Miſſæ Parochialis domi manſurus eſt. Quod ubi non continget, mittatur ille idem ad Veſperas ſuæ Parochiæ.

CAPUT IV.

Inſtruatur populus, quomodo tempore tremendi Sacrificii Miſſæ ſe gerere debeat, & quam reverenter, quamque perſeveranter in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito a principio uſque ad finem adeſſe: eosque non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, qui ad Orationem Dominicam, ſicuti pleriſque moris eſt, ac ſi eſſet abſolutum Sacrificium, templo egrediuntur.

CAPUT V.

Deambulationes in Templis non tantum tempore Divini Officii, ſed & etiam extra illud prohibemus, item-

que confabulationes: cum enim domus Dei domus orationis sit, & fideles Dominum & Deum suum illic in Eucharistiæ Sacramento vere præsentem esse firmiter credant; indignissimum est, ea illic agi, quibus tanta Majestas offendatur.

CAPUT VI.

Et cum intellexerimus, in nonnullis Parochiis hujus Diœcesis raro decantari Vesperas diebus Dominicis & Festis, enixe præcipimus, ut deinceps decantentur, idque hora secunda pomeridiana, uti dictum est. Eodemq; tempore Parochus, ubi non est Schola Dominicalis, a prandio, commodiore ante & post Vesperas hora, pueros campanæ pulsu convocatos, prima Fidei rudimenta doceat; si quis autem Parochus, non legitime impeditus, hoc tam necessarium officium, quod etiam ex *Concilii Trident.* Decreto præstare debet, prætermiserit, is toties unius floreni mulctam fabricæ suæ Ecclesiæ applicandam incurrat.

CAPUT VII.

Ac ne ulla ratione unquam sese excusare possint Pastores a salutari Catechisationis officio, id usque adeo præstari volumus, ut etiamsi unus tantum, aut duo ad Catechismum veniant, illis doctrinæ Christianæ initia tradere ne negligant, qua diligentia Pastoris continuante, & Deo (haud dubie) incrementum dante, paulatim auditorum numerus accrescet. Quod si aliquis Pastor donum linguæ non habeat, eos saltem nuda Catechismi lectione instruat, ita fiet, ut cum legem Dei cognoverint, non facile in eam impingant.

CAPUT VIII.

Baillivos & Magistratus omnes per viscera JESU Christi obsecramus, atque adeo obtestamur, ut magno pietatis studio tam salutare, tamque necessarium Reipublicæ officium promoveant, ac juxta Edictum Regium parentes, heros & heras, pueros, ministros & ancillas, quæ institutione indigent, ad doctrinam Christianam mittere cogant.

CAPUT IX.

In Ecclesiis, ubi celebratur Divinum Officium, Canonici, Pastores, & Capellani Divino cultui pariter intenti reverenter concinant, & singulos Versus parvula pausa claudant, ne præcipitatio inchoantis Versum finire volentis mutilet.

CAPUT X.

Et quo vigilantius id observetur in quavis Ecclesia Nobis subdita, tam Canonicis, quam Capellanis singulis horis majoribus distributiones fiant, Constitutione *Concilii Tridentini* diligenter in hoc observata.

CAPUT XI.

Incepta Canonicarum Horarum aliqua, ante eam completam nemini (salva necessitate) Choro egredi liceat, nisi distributionibus illi horæ assignatis frustrari velit.

CAPUT XII.

Quas eorum percipiet nemo, nisi qui ante primi Psalmi finem, & in Missa ante Epistolam absolutam in Chorum se receperit, & totius ejus Officii finem exspectarit.

CAPUT XIII.

Supplicationes solennes, quæ in honorem Venerabilis Sacramenti, seu B. MARIÆ Virginis, aliorumque Sanctorum fieri solent, in quibus Divorum imagines & feretra circumferuntur, priusquam fiant, denuntiatione præmissa, illarum causæ populo aperiantur, ut majori cum fervore populus assistat.

CAPUT XIV.

Celebrare nemo præsumat, nisi in calice aureo, vel argenteo, & nisi Canonicas Horas saltem usque ad primam exclusive perlegerit; calicum autem stanneorum usum, ob tanti Sacramenti reverentiam optaremus abolitum; sed quia plurium Ecclesiarum paupertas, nec non pericula direptionum hoc adhuc ferre non videntur: hortamur omnes, ut paulatim alios, quorum cuppa saltem sit argentea, substituant, & interea, qui dictis stanneis utuntur, ut singulis mensibus eos quam diligentissime mundent.

CA-

CAPUT XV.

Preces autem, quas Canonicas vocamus, secundum ritum & usum Romanum, jussu PII V. Pontificis S. receptum, de cætero persolvantur, eo quovis suppresso, quem dicti Pontificis abrogavit authoritas. Qua in re si qui negligentes comperiantur, nostro, vel Officialis arbitrio castigentur.

CAPUT XVI.

In solemni Missæ Sacrificio Præfatio, Dominicaque Oratio a Celebrante, Gloria in excelsis, & Symbolum Apostolorum a Clero integre decantentur, nec organis supprimantur, nec aliis cæremoniis, quam in Missali Romano præscriptis, utantur.

CAPUT XVII.

Quia in quibusdam Ecclesiis contingit, vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus a testatoribus præscriptis nequeat satisfieri: vel eleemosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur, qui velit se huic oneri subjicere: unde depereunt piæ testantium voluntates, & datur occasio onerandi conscientias eorum, ad quos prædicta spectant; Monemus omnes & singulos, in quorum Ecclesiis hujusmodi fundationes sunt, ut earum declarationem Nobis exhibeant, ut authoritate, quam Nobis Sacrosancta Synodus *Sess. XXV. Cap. IV.* tribuit, circa præmissa statuamus, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem expedire videbitur. Neque ante nostrum Decretum quemquam beneficio reductionis gaudere posse declaramus.

TITULUS IV.

De observatione Festorum & Jejuniorum.

CAPUT I.

Prohibemus, ne aurigæ, nautæ & similes Dominicis & Festis diebus mercium sarcinas navibus, aut curribus imponant, vel vecturam incipiant: & ne cum ad locum destinatum pervenerint, iisdem diebus onera deponant. Item prohibemus agrorum culturam, messem, molitorum, coctorumque cerevisiæ, lanionum & pistorum operas (nisi ob notabilem necessitatem) cujus cognitio ad Ordinarium, vel Decanum Christianitatis, aut, eo absente, ad Pastorem loci spectabit.

CAPUT II.

Prohibemus etiam, ne die Dominico aut Festo vendantur carnes in macello, vel etiam in domibus privatis, nisi superveniente necessitate, & obtenta venia in scriptis, ut supra.

CAPUT III.

Item vetamus subhastationes, vel auctiones publicas fieri diebus Dominicis & Festis; & nundinas annuas ac forum rerum venalium hebdomadarium, cum in idem Festum incidet, in alium diem transferri volumus.

CAPUT IV.

Cum duo sint Ecclesiæ præcepta præcipua, omniumque vetustissima, & incredibilis plane momenti ad promovendam salutem animarum, quæ in Ecclesia primitiva & media a nostris Majoribus ad hæresim usque Lutheri, & aliquot annis post, diligentissime fuerunt observata: unum de Sanctificatione dierum Dominicorum & Festorum, alterum de observatione Jejunii Quadragesimalis, & aliorum jejuniorum ab Ecclesia indictorum: eorumq; diligens observatio sit efficacissimum remedium ad bene observanda Dei mandata, & utrumque hodie perniciosissime, frequentissimeque violetur, atque adeo (proh dolor) diebus Dominicis & Festis, & Jejuniorum ab Ecclesia indictorum, ad nostram Sanctificationem institutis, Deus præcipue offendatur; diebus quidem Dominicis & Festis per ebrietatem, comessationes, & alia plurima peccata gravissima, quæ ex his fontibus oriuntur: diebus autem jejuniorum violatione jejunii ab Ecclesia indicti; Nos nolentes in hac Diœcesi diutius tolerari tantas, tamque frequentes Dei offensiones, tantumque abusum, & ea tolerando communicare peccatis alienis, qui, quantum possumus, debemus saluti animarum Nobis commissa-

missarum consulere ; imprimis præcipimus omnibus Pastoribus, Concionatoribus, & Confessariis nostræ Diœcesis, ut frequenter & acriter hortentur populum & Clerum ad diligentem illorum Sanctissimorum, maximique momenti præceptorum observationem, eos etiam admonentes, fore, ut contra illos procedatur, qui ea violarint : idque præcipue faciant in quinque præcipuis Solemnitatibus anni, quo tempore Clerus & populus solent esse animo melius præparato ad amplectenda salutaria consilia.

CAPUT V.

Et præcipimus omnibus curæ nostræ commissis, ut deinceps dies Dominicos & Festos diligenter sanctificent, & tota Quadragesima, præter dies Dominicos, aliisque diebus jejuniorum indictorum ab Ecclesia jejunent, illis exceptis, qui propter ætatem, morbum, vel aliam causam legitimam a jejunando excusantur, qui tamen ita sumant, quod postulat eorum necessitas, ut alios non scandalizent, & ut paulo minus sumant, quam facerent, si jejunium non esset, hortamur. Qui dies Dominicos & Festos non sanctificaverint, quin imo opere prohibito violaverint, vel jejunium ab Ecclesia indictum non observaverint, pro modo delicti pœna Ecclesiastica puniantur.

CAPUT VI.

Contra Ecclesiæ Constitutionem omnino graviter peccant, qui celebratis in Quadragesima, vel die jejunii ab Ecclesia indicto exequiis, præter convivium prandii etiam cœnam parant, Dominum Deum, quem defuncto propitium in Ecclesia reddere conati sunt, offendendo, & proximum scandalizando, de quo intolerabili abusu Pastores Parochianos suos frequenter, & serio moneant, & Promotor contra hujusmodi delinquentes procedere non omittat.

CAPUT VII.

Prohibemus, ne quis Dominicis & Festis diebus tempore Summi Sacri, Concionis, aut Vesperarum ludat, vel ambulet in foro, vel alio loco publico, vel prope Ecclesias, vel in taberna aliqua, vel popina, aliove loco potitet, qui contra fecerint, puniantur, & similiter tabernarii & caupones, qui hoc in ædibus suis passi fuerint.

CAPUT VIII.

Et cum frequentissima sit ebrietas, idque præcipue diebus Festis & Dominicis, & per ebrietatem plurima gravissima peccata committantur, ut rixæ, pugnæ, & multa etiam homicidia; summopere hortamur, & rogamus omnes in Domino Christi-fideles, curæ nostræ commissos, ut per(*) ebrietatem, quæ (ut non semel monet B. Paulus) excludit a Regno cœlorum, & proinde peccatum mortale est, & plurimorum, aliorumve causa & scaturigo, studiose caveant quovis tempore.

CAPUT IX.

Et cum intelligamus, in quibusdam Parochiis, præsertim diebus Dominicis & Festis, puellas & viduas, vel etiam conjugatas, sine suis maritis deduci ad tabernas, vel popinas, vel publica diversoria, & illic cum juvenibus, aut viris potitare magno cum pudicitiæ suæ periculo; præcipimus Pastoribus, & Concionatoribus illorum locorum, ut acriter hortentur Parochianos suos, & Parochianas, ne deinceps tale quid faciant, aut fieri permittant: ostendentes, quam sit turpe & periculosum pudicitiæ puellarum, & mulierum, & tristissimos eventus inde provenire. Adhortantes omnes & singulos, ne tale quid fiat, itemque ne tabernarii, vel caupones illud domi suæ fieri patiantur.

CAPUT X.

Interdicimus etiam, ne confraternitates sclopetariorum, vel arcubalistarum diebus Festis aut Dominicis sua certamina, vel recreationes exerceant ante absolutam Missam Parochialem.

CAPUT XI.

Quoniam Festorum multitudine populum plus æquo gravari animadvertimus, justis de causis eam duximus coarctandam, nec alios dies solemnes per Pastores populo denuntiandos, quam hos : Circumcisionis Domini, Epiphaniæ, Purificationis B. Mariæ, Mat-

(*) *Ita quidem habetur in editione Synodorum Tornacensium Insulensi, anni 1726. Legendum tamen arbitror* : ab ebrietate.

Matthiæ Apoſtoli, Annuntiationis B. Mariæ, Paſchæ cum duobus ſequentibus diebus, Apoſtolorum Philippi & Jacobi, Aſcenſionis Domini, Pentecoſtes cum duobus ſequentibus diebus, Sanctiſſimæ Trinitatis, Venerabilis Sacramenti, Nativitatis B. Joannis Baptiſtæ, Ss. Apoſtolor. Petri & Pauli, B. Magdalenæ, S. Jacobi Apoſtoli, S. Laurentii, Aſſumptionis B. Mariæ, S. Bartholomæi Apoſtoli, Nativitatis B. Mariæ, Exaltationis S. Crucis, B. Matthæi Apoſtoli, S. Michaelis Archangeli, Apoſtolorum Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, S. Martini, S. Catharinæ, S. Andreæ Apoſtoli, S. Nicolai, Conceptiónis B. Mariæ, S. Thomæ Apoſtoli; Nativitatis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangeliſtæ, & Ss. Innocentium, omneſque dies Dominicales, Tranſlationis S. Eleutherii 25. Auguſti, & S. Piati 1. Octobris, & Dedicationis Eccleſiæ Cathedralis in Civitate Tornacenſi 9. Maji, & Patroni cujuſque Eccleſiæ in ſua parochia.

CAPUT XII.

Feſtis autem ſequentibus Marci ſcilicet, quo fit a carnibus abſtinentia cum proceſſione, Barnabæ Apoſtoli, Lucæ Evangeliſtæ, Commemorationis fidelium Defunctorum, & Paraſceves, abſoluta Miſſa parochiali ad ſuæ vocationis operas redire cuilibet liberum ſit.

CAPUT XIII.

Et ſi forte contingat, Feſtos dies Purificationis, Conceptionis, & Annuntiationis B. Mariæ Virginis ab Eccleſia transferri, eo die ſerventur a populo, quo celebrantur ab Eccleſia, cum benedictione cereorum ipſo die Purificationis, reliqui vero eo die, in quem cadunt.

CAPUT XIV.

Feſta etiam Ss. Epiſcoporum Tornacenſium, Medardi videlicet die 8. Junii, & Eligii 1. Decembris duplici officio, Sanctorum vero Mommoleni 16. Octobris, & Acharii 27. Novembris ſimplici Feſto per totam Diœceſim celebrabuntur.

CAPUT XV.

Cum ex multorum gravium & fide digniſſimorum virorum relatu & querimoniis intellexerimus, quod ex ludis theatralibus, qui diverſis in locis hujus Diœceſis exhibentur, alii ſint hujuſmodi, vel ſic agantur, ut in eis doceantur quædam, quæ hæreſim ſapiant: vel res Sanctas, quaſque Sancta Religio Catholica merito veneratur, in contemptum adducant: alii vero laſciviam doceant, vel alioquin bonos & Chriſtianos mores corrumpant; ne deinceps ulli ludi theatrales exhibeantur, niſi viſitati & approbati per Nos, vel aliquos ad hoc a Nobis ſpecialiter deputandos, & niſi actiones omnes ſint extra ſuſpicionem hæreſis, & de eo Nobis, vel a Nobis deputandis ſufficienter conſtet.

CAPUT XVI.

Dies obſervandi Jejunii ſunt Quadrageſima tota, Quatuor tempora, Vigilia Pentecoſtes, Vigilia Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, Ss. Apoſtolorum Petri & Pauli, S. Laurentii, Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ, Ss. Apoſtolorum Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, S. Andreæ Apoſtoli, Nativitatis Domini: Quæ ſi diebus Dominicis, vel Lunæ evenerint, Sabbatis præcedentibus jejunentur. Diebus vero S. Marci, & Rogationum, quibus fit a carnibus abſtinentia cum proceſſionibus conſuetis, uſque ad prandium jejunetur. Si vero Feſtum S. Marci incidat infra Octavam Paſchæ, transferatur ipſum Feſtum cum jejunio & proceſſione in primum diem poſt *Quaſimodo* non impeditum, ſi vero in aliam Dominicam incidat poſt *Quaſimodo*, Feſtum ipſa Dominica celebretur, abſtinentia vero cum proceſſione in feriam ſecundam transferatur.

CAPUT XVII.

Inhærendo ordinationibus Prædeceſſorum noſtrorum, monemus Paſtores omnes, ut juxta conſuetudinem generalem hujus Diœceſis, iis diebus, quibus a carnibus abſtinendum eſt, etiam a pinguedine, & jure carnium abſtinendum eſſe, ſedulo doceant.

TITULUS V.
De Sacramentis in genere.
CAPUT I.

Diligenter hic obſerventur, quæ *Synodus Cameracenſis ſecunda* ordinavit.

CAPUT II.

Quamdiu in illis Parochialibus Eccleſiis, quæ magnam partem populi extra mœnia, ſeu portas oppidorum habent, Sacellanus conſtitutus non erit, qui nocturno tempore ejus loci incolis Sacramenta adminiſtret; occurrente noctu neceſſitate, recurratur ad Paſtorem viciniorem, quem etiam requirat Paſtor oppidanus: ut occurrente tali neceſſitate, Parochianis ſuis paratus eſſe velit ad Sacramenta adminiſtranda.

CAPUT III.

Sacramenta adminiſtraturi ſint in veſte decenti, neque unquam Baptiſmum, Euchariſtiam, aut extremam Unctionem ulli adminiſtrent, vel aliquos Matrimonio conjungant, niſi induti ſuperpelliceo, vel ſaroto & ſtola.

CAPUT IV.

Ut Eccleſiarum Rectoribus non deſint neceſſarii adjutores, decernimus, ut omnes poſſidentes Capellaniam aliquam fundatam in Eccleſia Parochiali, cujus fundatio non invenitur, ſi tam ſit opima, ut ex ejus fructibus Sacellanus honeſte ſuſtentari poſſit, perſonaliter reſideant, vel alius aliquis eorum nomine & expenſis, qui Paſtorem in Divinis Officiis, Sacramentorum adminiſtratione, & Catechiſatione juventutis adjuvet: ſi vero fructus Capellaniæ tam tenues ſint, ut ex illis quis ali non poſſit, permittimus, ut per Paſtorem, vel alium quemvis, eo loco non reſidentem Miſſæ exonerentur, de quarum exoneratione fidem facient, cum pro gratia non reſidentiæ ſupplicabunt. Si tamen ex fundatione non appareat, quibus diebus Miſſæ ſint celebrandæ, & per alium, quam per Paſtorem loci, valde tenuiter dotatum celebrentur; volumus, eas diebus Dominicis & Feſtis mane celebrari, pro famulis & famulabus, cæteriſque, qui Miſſæ Parochiali intereſſe non poſſunt. Hactenus dicta intelligi volumus eo caſu, quo unica Sacellania eſt fundata in Eccleſia Parochiali. At ſi in ea fundatæ ſint plures, poterunt Sacellani omnes contributione facta illic conſtituere unum Sacellanum, qui Paſtorem adjuvet.

CAPUT V.

Quando Sacrorum Oleorum vaſcula evacuanda erunt, ut eis novum oleum imponatur, alia honeſta vaſcula ſint parata, in quibus pro ea, quæ occurrere poſſet, populi neceſſitate, vetera tantiſper conſerventur, donec nova olea allata ſint: quibus allatis, vetera in Eccleſiæ lampadibus comburantur. Curent autem Paſtores omnes a ſuis Decanis olea nova accipere feria quarta paſchali, ad quem finem omnes unius diſtrictus convenient in Eccleſia parochiæ, ubi Decanus reſidet, ut Sacra Olea ab eo cum reverentia accipiant: & ante celebretur Sacrum, cui omnes in habitu honeſto cum ſtola ſub pœna 30. ſtuferorum interſint. Infuſio autem oleorum in fontem benedictum differatur, donec nova olea accepta fuerint, & tantiſper pro neceſſitate ſuperveniente in vaſe honeſto aqua veteris fontis conſervetur, qua paſtor uti poſſit, donec nova olea acceperit.

TITULUS VI.
De Sacramento Baptiſmi.
CAPUT I.

Hic diligenter obſerventur, quæ in *II. Synodo Cameracenſi* ſtatuta ſunt.

CAPUT II.

Ut Baptiſmus, qua debet, reverentia adminiſtretur, caveant diligenter paſtores, ne ad proles ſuſcipiendas admittant eos, qui ebrii, vel ſemiebrii ſunt.

CAPUT III.

Cum autem Suſceptores & Suſceptrices ſint tanquam parentes ſpirituales eorum, quos ſuſcipiunt, ac fidei eorum ſponſores: & curare debeant, ut cum per ætatem poterunt, addiſcant & teneant prima elementa Chriſtianæ Religio-

ligionis, Christianeque vivant, ut etiam pulchre monet Catechismus Romanus *Tit. de Sacram. Baptismi*; ad hoc munus non admittantur, nisi adulti & adultæ, qui probe norint Christianæ Religionis rudimenta, & sint Sacro Chrismate confirmati, ut de Susceptoribus confirmandorum statuitur *Tit. 7. II Synod. Provinc. Camerac.* Si qui Pastores alios deinceps admiserint, puniantur.

CAPUT IV.

Dehinc ut incommoda, quæ ex suscipientium multitudine provenire solent, vitentur, duo tantum, vir scilicet unus, & mulier una (Catholici tamen) ad suscipiendum de Sacro Fonte parvulum admittantur, nominaque paganorum nulla ratione parvulis indantur, imo ne veteris testamenti: non quod per se improbandum sit; sed quia id hæreticis peculiare est, etiam ab eis abstinendum edicimus.

TITULUS VII.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT I.

CUm summa sit utilitas Sacramenti Confirmationis, Pastores & Concionatores eam interdum populo declarent, & præsertim sub tempus visitationis Episcopalis vehementer adhortentur adultos nondum confirmatos, ut prima quaque opportunitate Sacramentum hoc suscipiant: & Patres- & Matresfamilias, ut curent suos liberos: & Curatores & Tutores fidei suæ commissos, prima quaque occasione confirmari. Ad quod ut facilius inducantur, admoneant, nullos posse deinceps admitti in Patrinos & Matrinas, vel tonsura Clericali insigniri, vel ad professionem vitæ regularis, seu religiosæ admitti, nisi in Fide Christiana per Sacramentum Confirmationis roboratos & roboratas, ut partim *II. Synodo Provinc. Tit. 7. Cap. 1. & Tit. 20. Cap. ult.*, partim hac Synodo decretum est.

TITULUS VIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

QUamvis non sit confitendi necessitas iis, qui non sunt contaminati peccato aliquo mortali, vel de quo dubitent, sitne mortale; tamen quia etiam venialia peccata, quando negliguntur, multum diminuunt charitatis fervorem; serio monemus & hortamur Pastores, & alios Sacerdotes omnes, qui frequentius celebrant, ut saltem octavo quoque die peccatorum suorum confessionem facere non omittant: & ut bonum, probumque Confessarium sibi deligant, cum bonus Confessarius magno sit auxilio ad obtinendam veram contritionem, & seriam vitæ emendationem.

CAPUT II.

Cum autem multi veniant ad Confessionem Sacramentalem nimium imparati, nempe non contriti, & etiam non præmisso debito examine conscientiæ; Confessarii ne tales facile absolvant, sed in aliud tempus rejiciant, ut alio die redeant melius præparati: ne si aliter fecerint, communicent illorum peccatis, & eos, quos absolvunt, decipiant, pacem dantes, accipientibus non profuturam, & dantibus periculosam, ut dicit *Cyprian. Serm. 5. de Lapsis.*

CAPUT III.

Et quia tales magno numero solent venire Vigilia Paschæ & Nativitatis sub Vesperam, ne talium multitudine nimium graventur Pastores, & ad officium postridie bene faciendum minus apti reddantur; optamus, ne diebus illis serius confessionem audiant, quam in horam septimam, vel octavam vespertinam. Confessarii autem, cum Judicis officium præstent, nonnisi sedentes confessiones excipiant.

CAPUT IV.

Pro meliori observatione ejus, quod ordinatum est hoc Tit. *Cap. 9. in I. Synodo Camerac.*, insistentes antiquis Decretis nostrorum Prædecessorum, mandamus omnibus Pastoribus, quatenus registrum conficiant omnium, quorum tempore Quadragesimæ confessiones excipiunt, & eos, qui aliis, ad confessiones audiendas admissis, confessi fuerint, serio moneant, ut allato testimonio Confessarii, cui confessi sunt, se in dicto registro describi curent, nec alios, quam hic descriptos, ad Sacramenta,

menta, aut Matrimonium, aut Sepulturam admittant.

CAPUT V.

Miniſtri, ancillæ, ſtudioſi, & ſimiles, qui aliquo in loco morantur, non animo ibi reſidendi, ſed ad propria redeundi, debebunt confiteri & communicare in illo loco, ubi morantur. Quod ſi voluerint in loco originis, vel alio, præcepto Eccleſiæ de confitendo & communicando tempore paſchali ſatisfacere, petant licentiam a paſtore loci, ubi morantur, eique referant teſtimonium illius paſtoris, ubi præceptum adimpleverint.

CAPUT VI.

Sacerdotibus etiam indifferenter, cuicunque velint, confiteri liberum non ſit, ſed illis tantum, qui per Nos, vel noſtros Deputatos ad audiendas pœnitentium confeſſiones fuerint admiſſi, demptis tamen paſtoribus, quos Sacramenta adminiſtrare ſæpius compellit neceſſitas, quibus, cum non facile Confeſſoris per Nos approbati copiam habere poſſint, alium quemvis idoneum, qui eos abſolvat, deligere ſibi permittimus.

CAPUT VII.

Cæterum, ne quis ſolita caſuum reſervatione a ſalutari confeſſionis remedio retrahatur, vel quia Sacerdotem, qui eum abſolvat, in promptu non habet, vel quod propter ſumptus ad Nos, vel Delegatos noſtros proficiſci differat, huic rei conſulere volentes, poteſtatem abſolvendi a caſibus Nobis reſervatis omnibus parochis, uſque ad noſtram revocationem committimus, exceptis tamen hæreticis, qui a Nobis abſolvendi veniant: homicidis, quos ad pœnitentiarium: excommunicatis, ſuſpenſis, ac noſtra authoritate interdictis, vel quibus ſolemnis pœnitentia foret imponenda, quos ad Officialem noſtrum remittimus.

CAPUT VIII.

Caſus autem Nobis reſervati, a quibus paſtoribus damus licentiam abſolvendi, ſunt hi: Apoſtaſia, ſortilegium factum cum Euchariſtia, aut Chriſmate, perjurium ſolemne, violatio voti ſolemnis, injectio violenta manuum deliberato propoſito cum læſione in parentes: veneficium, procuratio ſterilitatis, vel abortus, ſacrilegium excedens 40. ſolidos, uſura notoria, incendium voluntate deliberata procuratum, adulterium notorium, inceſtus cum Sanctimonialibus, & conſanguineis intra tertium gradum: Sodomia, raptus virginum, falſum teſtimonium in judicio datum, crimen falſi, Simonia realis, & prædictis graviora in eodem genere peccati: Apoſtolicæ tamen Sedi ſuis ſemper ſalvis.

CAPUT IX.

Prædeceſſorum noſtrorum Decretis inhærendo ordinamus, ne Sacerdotes mulierum, cum quibus prævalente tentatione carnaliter vixerunt, vel quas ad peccatum forte induxerunt, confeſſiones audiant, ſed ad honeſtos Confeſſores transmittant: & qui contravenire præſumpſerint, pœnis contra ſpiritualem inceſtum decretis, vel his gravioribus plectentur.

TITULUS IX.

De Sacramento Euchariſtiæ.

CAPUT I.

Diligenter obſerventur, quæ hoc Tit. habentur in *Concilio II. Cameracenſi.*

CAPUT II.

Cum ad infirmos defertur Euchariſtia, moneantur vicini ejus, ad quem defertur, ut accenſis tedis, ſi quas habent, Venerabile Sacramentum comitentur: ut autem magis incitentur fideles ad comitandum hoc Venerabile Sacramentum, dum ad infirmos defertur, de poteſtate Nobis conceſſa elargimur 40. dies Indulgentiarum ſingulis, qui illud comitantur.

CAPUT III.

In die Nativitatis Chriſti, palmarum, & paſchatis, illis in parochiis, ubi major eſt populi frequentia, quo majori cum devotione ac reverentia, ac ſine preſſura ad Sacram Communionem veniatur; volumus, ut ſaltem unus Sacerdos conſtituatur, qui continue a mane uſque ad meridiem petentibus Euchari-

chariſtiam adminiſtret, etiam extra Miſſarum ſolemnia.

CAPUT IV.

Dum primum adoleſcentes, vel puellæ ad hujus Auguſtiſſimi Sacramenti ſuſceptionem admittendi ſunt, curent Paſtores, & Confeſſarii, ut antequam eos admittant ad Communionem, ſint mediocriter inſtructi de hujus Sacramenti Myſterio, ſciantque Religionis Chriſtianæ rudimenta, nimirum Symbolum Apoſtolorum, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, decem Præcepta Dei, & quinque Præcepta Eccleſiæ.

CAPUT V.

Paſtores hortentur fideles ad frequentem Confeſſionem & Communionem, & ut ſaltem quinque præcipuis anni Feſtivitatibus communicent, videlicet Paſchatis, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, Omnium Sanctorum, & Nativitatis Chriſti. Sacerdotes autem, ut minimum ſingulis diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnioribus celebrent, Diaconi vero & Subdiaconi frequenter communicent.

CAPUT VI.

Sacræ Hoſtiæ, quæ pro infirmorum Viatico præparatæ ſunt, fideli cuſtodia conſerventur, & per Parochos menſibus ſingulis renoventur.

TITULUS X.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

Diligenter ſerventur, quæ in *II. Concilio Cameracenſi* hic ordinata ſunt.

CAPUT II.

Ad Primitiarum Solemnia infra 40. dies a ſuſceptis Ordinibus Presbyteros teneri palam ſit & manifeſtum, a quibus comeſſationes, crapula & luxus procul exulent.

TITULUS XI.

De Sacramento Matrimonii.

CAPUT I.

Sponſalia contracturi jurent in manibus Paſtoris, ſe plane exiſtimare, non ſubeſſe aliquod impedimentum, quo minus Matrimonio jungi poſſint: quod ſi Paſtor audierit, inter eos aliquam eſſe cognationem, vel affinitatem, ſed dicatur, eam eſſe remotiorem, quam ut conjungi non poſſint; diligenter inquirat, ſitne illa cognatio, vel affinitas intra gradus prohibitos: & ſi de hoc aliquo modo dubitet, eo quod non ſatis cognitam habeat rationem computandorum graduum cognationis, vel affinitatis, conſulet ſuum Decanum: Decanus, ſi & ipſe dubitet, D. Officialem. Idemque faciant Paſtores, ſi dicatur ſubeſſe aliud aliquod impedimentum, de quo dubitent, ſit verum impedimentum, nec ne. Sed qui non obſtante qualicunque oppoſitione (etiam ſi leviſſima conjectura contra Matrimonium fuerit) antequam hujusmodi oppoſitio vel conjectura in Curia noſtra diluta extiterit, ulterius procedat, excommunicationis pœnæ ſubjacebit.

CAPUT II.

Moneant Paſtores eos, qui Sponſalibus junguntur, ut antequam Sacramentum Matrimonii ſuſcipiant, confiteantur peccata ſua, præmiſſo diligenti examine conſcientiæ, ut ea repurgata, uberiorem gratiam accipiant ad bene & Chriſtiane vivendum in conjugio.

CAPUT III.

Sed & Sponſalia de futuro, quas affidationes vocant, non aliter fiant, quam in loco Sacro, & in manibus Parochi, vel alterius Sacerdotis ex noſtra, vel Parochi licentia, duobus præſentibus. Et ſi quis contraveniat, & clandeſtine in privatis ædibus, vel tabernis contrahat, tam contrahentes, quam Sacerdos, cæterique præſentes, & conſentientes, noſtri Officialis arbitrio graviter plectantur.

CAPUT IV.

Quod ſi contrahentes diverſarum Parochiarum, ejuſdem tamen Decanatus exiſtant, alterius Parochus eos affidare poterit; modo alterius Parocho ſuper bannis utrobique proclamandis reſcribat. Si vero diverſorum Decanatuum fuerint, nonniſi receptis prius ſui Decani literis ad affidationem pro-

procedat, & si alienæ Diœcesis persona cum alia nostræ Diœcesis contrahere velit, absque nostra, aut Sigilliferi nostri licentia, easdem affidare Parochus non attentet.

CAPUT V.

Parochus autem sub arbitraria pœna neminem ante Matrimonio conjungere ausit, quam tribus proclamationibus, tribus diebus festivis a nostra Synodo per Diœcesim nostram observari præceptis, die semper intermedio, infra Missarum solemnia factis, & edictis, atque die post tertiam publicationem interposita, nisi causa cognita aliter fuerit dispensatum.

CAPUT VI.

Favore tamen prolis superstitis, nulla proclamatione facta, in duorum testium præsentia concubinam cum viro, non sine periculo mortis ægrotante, Parochus Matrimonio conjungere poterit: ea etiam cautela, ut si postea convaluerit, proclamationes rite fiant.

CAPUT VII.

Et quod attinet ad bannorum proclamationes, eas fieri volumus tam in Parochia, ubi personæ annos nubiles, vel viduitatis transegerint, quam in loco, ubi contraxerint Sponsalia, ut fraudibus omnibus & imposturis obvietur.

CAPUT VIII.

Nomina Matrimonio junctorum, nec non testium præsentium, dies & locus contracti Matrimonii, in registro ad id specialiter ordinato per Parochos describantur.

CAPUT IX.

Interim ut Matrimonii vim indissolubilem quivis intelligat, rite semel conjuncti propria auctoritate separari non possunt. Quare si subditorum nostrorum quispiam absque Ecclesiæ judicio seorsim habitare attentet, excommunicetur.

CAPUT X.

Pari modo non solum is, qui in gradu prohibito contrahere volentes, conjunget, sed & Parochus, qui horum rite conjunctorum separationem ad Nos confestim non deferet, imo qui fidei datæ privatas remissiones super Matrimonio contrahendo aliqualiter recipiet, excommunicetur.

CAPUT XI.

Nullus præterea subditorum Matrimonium contrahere, vel Matrimoniorum solemnisationes facere, nuptiarum convivia celebrare, tripudia admittere: nec Sacerdos ullus Matrimonio aliquos conjungere, vel prædictis solemnisationibus consentire tempore prohibito, a prima scilicet Dominica Adventus in Epiphaniam, & a die Cinerum in octavas Paschæ inclusive, sub pœna Canonica præsumat.

CAPUT XII.

Denique (*m*) Sponsus ante solemnisationes Matrimonii & Benedictionem Sacerdotalem, a Parocho in Templo solemniter susceptam, cum Sponsa carnaliter converseiur, aut invicem cohabitent, sub eadem excommunicationis pœna vetamus.

CAPUT XIII.

Quas solemnisationes omnes intra dies 40. a die contractæ affidationis executioni demandandas censemus, alioquin tam contra defectuosos, quam contra Parochos, qui statim hos defectus ad Nos non detulerint, rigorose procedatur.

TITULUS XII.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT I.

Hortentur Pastores infirmos, ut ad susceptionem hujus Sacramenti non exspectent tempus extremum, sed tempestive illud suscipiant, vigente adhuc usu rationis, quo majorem ex eo fructum percipiant. Et ut Christi fideles licentius Sacerdoti se jungant, qui Extremam Unctionem ægrotis defert, & cum eo pro salute ægri deprecentur, omnibus, qui hoc charitatis officium præstiterint, singulis vicibus 40. dierum Indulgentias in Domino largimur.

CAPUT II.

Cum hoc Sacramentum infirmos tantum concernat, furiosis & mente captis

captis (qui tamen sanæ mentis nunquam fuere, nec ad Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta admissi sunt) gladio feriendis, suspendendis, vel aqua submergendis, & similibus, cum non reputentur infirmi, non debet administrari.

CAPUT III.

Nullus ægrotus in eadem infirmitate sæpius inungatur. Si tamen post Unctionem, semel in periculo mortis factam, infirmitas ita se remittat, ut censeatur infirmus periculum mortis evasisse, & postea contingat, ut in idem periculum mortis incidat, iterum poterit inungi, quia secundum D. Thomam, est alius infirmitatis status.

TITULUS XIII.

De Sepulturis.

CAPUT I.

CORpora fidelium defunctorum ex domibus mortuariis per plateas ad locum sepulturæ non deferantur sine Sacerdote, & Custode ad minimum assistentibus.

CAPUT II.

Taxa Exequiarum, quæ in oppidis constituta est, observetur, in pagis autem ea, quæ a Domino Rmo VENDUILLIO piæ mem. Prædecessore nostro constituta fuit, & est talis : pro pauperibus non amplius Pastores, quam 15. stuferos exigant, pro mediocribus 30: pro divitibus 3. florenos : pro opulentis autem & nobilibus 6. florenos. Custodes autem dimidium obtineant, Sacellani vero pro infimo gradu duos stuferos: pro reliquis vero proportionabiliter. Et ad evitandas in supradicta personarum qualitate omnes difficultates, declaramus censeri pauperes, qui nihil, aut domunculam possident: mediocres, qui domum, & ultra eam tria aut quatuor jugera : in hoc gradu comprehendimus fabros lignarios, ferrarios, molitores, & similes : divites, qui domum, equorum juga, octo, duodecim, aut quindecim terræ jugera possident, vel sunt notabiles coloni: opulentos, sive nobiles, qui fructus ex propriis agris distrahunt, & qui plura, quam quæ supra dicta sunt, possident, quique in reditibus annuis 200. florenos, & supra percipiunt.

CAPUT III.

Et quia intelleximus, in diversis pagis Ecclesias Parochiales mirum in modum gravari sumptibus campanarum, visum fuit expediens ordinare, prout ordinamus, ut deinceps juxta qualitatem personarum etiam pulsentur campanæ, observatis quatuor gradibus jam nominatis: hoc adjecto, ut pro qualitate mortui pro inferiori 15. grossi, pro secundo 30., pro tertio 60., & pro quarto gradu Ecclesiæ pro pulsu campanarum solvantur sex libellæ Parisienses, remanente nihilominus in suo robore, consuetudine, si quæ sit, ut amplius Ecclesiæ pro hujusmodi onere a defunctis solvatur.

CAPUT IV.

Inhibemus etiam, ne deinceps reditus Ecclesiæ pro novis campanis absque nostro Decreto onerentur, declarantes, irritum & inane, quidquid in contrarium cum præjudicio Ecclesiæ attentatum fuerit.

TITULUS XIV.

De Oblationibus.

CAPUT I.

SErventur, quæ de his in *I. & II. Cameracensibus Synodis* ordinata sunt.

CAPUT II.

Quoad gazophylazia, sive truncos, ut vocant, oblationum, clavis una sit penes Pastorem, alia penes ædit0s, ut administratio eorum fiat communi manu, & non per solos laicos.

TITULUS XV.

De recta bonorum Ecclesiasticorum administratione.

CAPUT I.

QUo citius revocari possint alienationes bonorum Ecclesiasticorum, antehac indebite factæ, Decani Christianitatis & Episcopus ipse in suis visitationibus de illis etiam diligenter inquirat.

CAPUT II.

Ut ſaluberrimum Decretum *Synodi II. Provinc. Cap.* 7. hujus Tit. primo quoque tempore executioni mandetur, conficiant Paſtores & Sacellani, qui necdum fecerunt, & ſuo Decano Chriſtianitatis tradant intra 4. menſes a die hujus Synodi, inventarium omnium bonorum, pertinentium ad ſuum beneficium, ſub pœna 20. florenorum: & Decani idem inventarium intra quintum menſem tradant Nobis, aut Vicario noſtro Generali, ut cum aliis in regiſtro deſcribantur.

CAPUT III.

Ne computus fabricarum, piorumque locorum, qui quotannis reddi debent, omittantur, vel in longum tempus differantur, Paſtores Nobis denuntient, ſi Eccleſiarum æditui redditionem rationum diſtulerint ultra duos menſes, ab eo die, quo reddi conſueverunt, idem fiat de bonis pauperum.

CAPUT IV.

Curent Paſtores & Decani Chriſtianitatis, ne æditui Eccleſiarum bibendo & comeſſando cum venditoribus candelarum cerearum, aliarumque rerum Divino cultui neceſſariarum, & cum conductoribus bonorum Eccleſiæ ad onus ejus ſumptus faciant, neque in auditione computuum ullorum ſumptuum ratio habeatur, niſi fuerint valde moderati, & facti ex juſta cauſa: & hac de re æedituos ſerio admoneant Paſtores & Decani Chriſtianitatis.

CAPUT V.

Ut autem piæ teſtatorum voluntates plene executioni mandentur, diligenter obſerventur, quæ hac de re in *II. Camerac. Synodo hoc Tit. Cap.* 16. ordinata ſunt.

CAPUT VI.

Parochi quoque noſtri legatorum ad pias cauſas factorum diligentem curam habeant, ſic ut ante finem anni piis teſtatorum voluntatibus hac in re fiat ſatis.

CAPUT VII.

Verum ne hæc noſtra Conſtitutio illuſoria permaneat, ſi forſitan & prædicti Proviſores, & piorum legatorum Executores ante revolutum annum munus ſibi injunctum non compleverint, Parochi ſuis reſpective Decanis reſcribant, de quo Nobis ſuo tempore rationem reddere teneantur; alioquin tanquam noſtri Statuti transgreſſores pœna arbitraria corrigantur.

CAPUT VIII.

Et cum de legatis ad pias cauſas factis de jure cognoſcere debeamus, multosque hoc tempore turbulento Eccleſiæ Dei minus favere intelligamus; ne hac ratione morientium bona defraudetur intentio, Parochi ad tam pium opus morituros adhortentur, & poſt mortem diligenter inquirant, ſi defunctus teſtamentum condiderit, piave legata reliquerit: quo caſu hæc omnia Officiali noſtro quotannis ante Feſtum Nativitatis Chriſti per dictos Parochos intimentur.

CAPUT IX.

Receptores piarum fundationum advigilent, antequam, quæ fundatores ordinaverunt ſolvenda, perſolvant, an completa fuerint tam in Miſſis, quam in eleemoſynis, quæ defuncti ordinaverunt, quod ſi in illis defectus deprehendant, ad Nos, aut Vicarium noſtrum Generalem, ſeu Officialem deferant.

TITULUS XVI.

De Clericis in genere.

CAPUT I.

AD declarationem *I. Cap. Synodi Provinc.* adjicimus, ne Clerici Sacris initiati, & maxime Sacerdotes decimas conducant, Paſtoribus tamen permittentes, ut ipſi per ſe ſuam quotam, & Patroni colligere poſſint.

CAPUT II.

Iisdem inhibemus, ne tabellionum munus exerceant in negotiis profanis extra caſus a Canonibus permiſſos, neque ſe ſe occupent procurandis negotiis profanis hominum laicorum, ſive nobilium, ſive aliorum; cum Clerici non debeant ſe negotiis ſæcularibus immiſcere, ſed intendere lectioni, orationi & meditationi rerum Divinarum & Sanctis precibus.

CA-

CAPUT III.

Clerici omnes in acquiſitionibus & reſignationibus beneficiorum magnam ſinceritatem adhibeant; ne cum magno animæ ſuæ detrimento per Simoniæ labem, vel aliquid Simoniæ vicinum, beneficium, vel aliud quid acquirant.

CAPUT IV.

Lapſus carnis, notamque libidinis maxime ſcandaloſam eſſe in iis, qui Sacris initiati ſunt, cum certo certius ſit, eoque magis, quod inceſtum ſpiritualem, ſacrilegiumque committant; idcirco omnibus Nobis ſubditis in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, ne in domibus ſuis concubinas, aut alias mulieres ſuſpectas ætate, aut moribus, retineant, alioquin contra delinquentes per irrogationem pœnæ a *Concilio Trid.* ſtatutæ ſine ulla diſſimulatione procedemus.

CAPUT V.

Horum vero concubinæ, ſi ſemel monitæ, ab eorum converſatione non abſtineant, præter excommunicationis ſententiam, quam incurrent, noſtro territorio, brachio ſæculari (ſi opus ſit) invocato, expellantur.

CAPUT VI.

Decanos, Promotoresque noſtros, ut ſedulo circa hæc advigilent, admonemus: alioquin, qui ſic delinquentes Curiæ noſtræ non detulerint, tanquam conſentientes, vel ſaltem negligentes, arbitraria pœna punientur.

CAPUT VII.

Quod ſupra de concubinariis ſtatutum fuit, ad Clericos ebrioſos, & crapulæ deditos extendimus: & Officiali noſtro injungimus, ut contra eosdem pœnis, a Sacroſancto *Concilio Trident.* contra concubinarios conſtitutis, ſucceſſive procedat. Et meminerint omnes, juxta antiquos Canones (quos *II. Synod. Prov.* innovavit) nullo prætextu Clericis licere, tabernas potitandi gratia ingredi, niſi peregre proficiſcantur.

CAPUT VIII.

Cum Clerici, qui ad lectionem Canonicarum Horarum tenentur, earum lectionem ſæpius omittendo graviſſime peccent, & pro rata temporis fructus ſuos non faciant, ideoque ad eorum reſtitutionem teneantur, ſine qua non dimittitur peccatum: & tamen ſint, qui cum ſummo animæ ſuæ periculo earum lectionem frequenter omittant in totum, vel ex parte; decernimus, ut Clerici beneficium Eccleſiaſticum habentes, ſi ſint ſuſpecti, quod Horas Canonicas non legant, vel eorum lectionem frequenter omittant, citentur, ut fidem faciant, ſe legiſſe, vel ſaltem jurejurando ſe ſe expurgent: alioquin cogantur pro rata temporis reſtituere fructus perceptos ſecundum *Conſtitutionem PII V.*

CAPUT IX.

Clerici, præſertim Sacris initiati, & maxime Sacerdotes, diligenter obſervent, quæ pulcherrime, utiliſſimeque de vita & honeſtate Clericorum conſtituta ſunt in *I. Synodo Provinciali Tit. de vita & honeſt. Clericorum*, & quæ habet eadem *Synodus Tit. de Cæremoniis & Officio Divino*, quæ magna ex parte eo ſpectant.

CAPUT X.

Decet Clericos veſtium gravitate & honeſtate ab aliis ſemper diſtingui, quocirca *Decretum Sacri Concil. Trid. Seſſ. XIV. Cap. 6.* hic de verbo ad verbum inſeruimus, & diligenter obſervari volumus: Et eſt tale:

" Quia vero, etſi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos veſtes proprio congruentes ordini ſemper deferre, ut per decentiam habitus extrinſeci morum honeſtatem intrinſecam oſtendant: tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas, Religionisque contemptus, ut propriam dignitatem & honorem Clericalem parvipendentes, veſtes etiam deferant publice laicales, pedes in diverſis ponentes, unum in Divinis, alterum in carnalibus; propterea omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, quantumcunque exemptæ, quæ aut in Sacris fuerint, aut dignitates, perſonatus, officia, aut beneficia qualiacunque Eccleſiaſtica obtinuerint, ſi poſtquam ab Epiſcopo ſuo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum Clericalem, illorum

" rum ordini & dignitati congruentem,
" & juxta ipsius Episcopi ordinationem
" & mandatum non detulerint, per
" suspensionem ab ordinibus, ac officio,
" & beneficio, ac fructibus, reditibus,
" & proventibus piorum beneficio-
" rum, nec non si semel correpti de-
" nuo in hoc deliquerint, etiam per pri-
" vationem officiorum & beneficiorum
" hujusmodi coercere possint & debe-
" ant secundum *Constitutionem CLEMEN-*
" *TIS V. in Concilio Viennensi* editam, quæ
" incipit: *Quoniam innovando & ampli-*
" *ando.*

CAPUT XI.

Juxta dictam *Constitutionem* ordinamus, ut vestes ejus sint longitudinis, ut ad talos usque diffundantur, quanquam interior poterit esse ad tibiæ medium. Itineris vero causa licet sint breviores, omnino tamen sint infra genua.

CAPUT XII.

Quoniam Ecclesiastica beneficia magis instituta sunt, ut Ecclesiis de idoneis Ministris, quam ut Ministris de beneficiis provideatur; vehementer Ecclesiasticum Ordinem pervertunt, Divino honori plurimum detrahunt, intercessoribus Ecclesiam minuunt, & maximo scandalo vivis & defunctis faciunt injuriam, sibique turpissimam avaritiæ inurunt notam, quotquot mediocri bonorum Ecclesiasticorum portione non contenti, officia vel beneficia, pluribus personis destinata, soli occupant.

CAPUT XIII.

Quod malum ut ex hac Diœcesi auferatur, imprimis persuasum esse omnibus cupimus, hoc, quod multitudine beneficiorum Ecclesiasticorum consequi laborant, per eam obtineri non posse: cupiditas enim habendi hac ratione non satiatur, & impletur illa Prophetæ vox: *Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus.*

CAPUT XIV.

Cæterum, ut infirmas quorundam voluntates Ecclesiæ authoritate confirmemus, ordinamus (juxta *Sacri Concil. Trident. Constitutionem*) ne deinceps aliquis, habens beneficium, quod ei ad honestam sustentationem sufficiat, ad aliud beneficium, etiamsi simplex sit, promoveatur, vel instituatur; nisi jurejurando promiserit, se beneficium, quod habet (antequam fructum ex posteriori beneficio recipere possit) resignaturum esse, & sine legitima ac necessaria dispensatione a Nobis visa (prout a *Concilio Trid. Sess. 7. Cap.* 5. constitutum fuit) nemo conscribatur.

CAPUT XV.

Quando ob proventuum tenuitatem unum alicui beneficium sufficere non potest ad honeste vivendum, licebit aliud simplex eidem conferri; dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, vel alterum alterius ministerium aut officium non impediat, nec sub eodem tecto fuerint.

CAPUT XVI.

Non tamen in his quidquam agendum est sine legitima declaratione ejus, cui incumbit, de hujusmodi judicare: manifestum enim est, si proprio uniuscujusque judicio standum sit, quod frugali cujusque sustentationi satis est; hoc parum videri cupiditati, & sub prætextu honestæ sustentationis, vel prudentiæ, tegi negotium timiditatis aut cupiditatis. Et cum idem Sacrum *Concil. Trid. Cap.* 12. *Sess.* 24. Ordinem Ecclesiasticum perverti confirmet, quando unus plurium Clericorum officia occupat, quisque sine legitima authoritate aliter faceret, magnæ improbitatis, atque adeo impietatis notam contraheret, aliisque liberius peccandi causam daret.

TITULUS XVII.

De Episcopis.

CAPUT I.

QUæ de Episcopis Oecumenica *Synodus Trid.* pro Ecclesiæ collapsæ reformatione salubriter statuit & ordinavit, similiter quæ hoc *Tit. in Synod. Camerac.* decreta sunt, hic repetenda & renovanda non duximus.

TITU-

TITULUS XVIII.

De Capitulis & Canonicis,

CAPUT I.

Quæ hic per *Concil. Cameracense* ordinata sunt, diligenter observentur.

CAPUT II.

Quia autem in beneficiorum provisione seu collatione, nisi diligens cautio adhibeatur, Simoniaca labes contrahi facile solet in maximum animarum periculum, & Divini Cultus detrimentum, ideo adhibendum est studium, ut omnia rite ex Sacrorum Canonum præscripto, & Summorum Pontificum Constitutionibus fiant, expedianturque. Cum igitur de aliquo simplici, etiam de Jure Patronatus Ecclesiastico beneficio quomodolibet facienda erit provisio, vel præsentatio, collatio aut nominatio admittenda: ordinamus Patronis (inhærendo Sacro *Concil. Trident. Sess.* 24. *Cap.* 14.) ne quisquam, quicunque ille sit, ab eo, qui præsentationem concedit, vel ab alio, ejus nomine quidquam accipiat. Pro literis autem & sigillis, ac registratione, cæterisque eodem spectantibus, qui id oneris habent, & instrumenta examinare, registra conficere & conservare debent, ratione illius sumptus, & pro qualitate laboris, quem subeunt, stipendium moderatum pro consuetudine accipere possint, sed quod in communibus & mediocribus negotiis non excedat summam 20. vel 30. stuferorum, nunquam vero ne in maximis quidem accipere possint ultra coronatum. Quod si ab aliquo præsentationem petente plus exigatur, ad Nos recursum habeat, nec prius amplius solvat.

CAPUT III.

Quæ de residentia Canonicorum & aliorum Beneficiatorum in *Concil. Trident.* salubriter statuta fuerunt *Sess.* 24. *Cap.* 12, ad executionem deducantur.

TITULUS XIX.

De Pastoribus, Decanis & Custodibus.

CAPUT I.

Si qui Pastores nondum habent Sacra Biblia, primo quoque tempore illa sibi comparent, neque enim Sacerdos, & præsertim Pastor, illo cœlesti thesauro carere potest. Habeant & Catechismum Romanum, & Summam doctrinæ Christianæ *Petri Canisii*, & ejusdem parvum Catechismum, vel Catechismum Ecclesiæ Parmensis, ad institutionem & examen puerorum & adolescentum.

CAPUT II.

Juramentum, quod quisque Parochus post institutionem vel collationem sibi factam præstare tenebitur, in manibus nostris, vel Vicarii nostri Generalis, vel a Nobis deputandi, formula hac observetur:

" Ego N. accepturus institutionem & possessionem Parochialis Ecclesiæ N., juro & promitto obedientiam, reverentiam & honorem Sedi Apostolicæ Romanæ, ac Episcopo Tornacensi, & ejus Successoribus. Juro & promitto fideliter dictæ Ecclesiæ deservire secundum oneris illi annexi exigentiam: non alienabo, aut distraham, vel in Emphitheusin concedam Ecclesiæ meæ bona, & quæ alienata aut distracta cognovero, quantum in me erit, fideliter recuperare studebo: fructus anni, in quo me mori, aut meam Ecclesiam dimittere continget, subjicio & obligo ad laudabilem deservituram usque ad festum Nativitatis S. Joannis, mortem meam, aut dimissionem proxime secuturum. Sic me Deus adjuvet, & omnes Sancti ejus.

CAPUT III.

Interim dictos Parochos studiose monemus, ne magis temporalium bonorum aucupium, quam salutis animarum sibi commissarum studium amplecti videantur, ut de fide suorum, si omnes articulos Fidei, Dominicam & Angelicam orationes, Dei & Ecclesiæ mandata probe teneant, sedulo inquirant. In quibus si aliquos ignorantes repererint, vel eos instruant, vel instrui saltem curent.

CAPUT IV.

Moneant Pastores populum diligenter, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & majoribus Festis

Festis accedant, & unumquemque teneri Parochiæ suæ interesse, ubi id commode fieri potest, ad audiendum Verbum Dei juxta *Concil. Trid. Sess.* 22. *de observandis & evitandis in Sacrif. Missæ*, & *Sess.* 24. *Cap.* 4.

CAPUT V.

Observent quoque diligenter, qui ad suas Parochias habitationis causa, aut alias commigrent, & ab iis literas testimoniales ultimi ipsorum Pastoris super vita & moribus illorum requirant, quas si exhibere aut negligant, aut contemnant, Curiæ nostræ insinuent, ut eas exhibere compellantur.

CAPUT VI.

Cæterum, ut Prædicatoribus peregrinis & ignotis, ac quibusvis mendicantibus, qui singulis annis ad prædicandum per Nos admitti solent, omnis divagandi tollatur occasio; non liceat cuiquam etiam quomodolibet exempto, in Ecclesiis Nobis subditis Verbum Dei annuntiare, nisi per literas de consensu nostro Parochis ipsis fidem faciant: & si id non præstiterint, per Parochos rejiciantur.

CAPUT VII.

Quæstores autem ad prædicationis officium per Parochos non admittantur: quia tamen Indulgentiarum usus fidelibus est maxime salutaris, & Sacrorum Conciliorum authoritate probatus, in nostra Diœcesi cum *Concilii Trid. moderatione* per Ecclesiarum Rectores retineatur, sed nullæ indulgentiæ, nisi visis literis nostris, publicentur.

CAPUT VIII.

Presbyteri autem extranei, per quos (proh dolor) diversa hactenus in Ecclesia Dei orta sunt scandala, ad Missæ Sacrificium peragendum, aut ullius Sacramenti administrationem subeundam, nisi literas nostras Decanis primo præsentandas obtinuerint, sub pœna duarum librarum grossorum per Parochos solvendarum non admittantur.

CAPUT IX.

Transeuntes vero per viam Sacerdotes celebrare petentes, servata super hoc Sacri *Concil. Trid.* Sanctione per Parochos nostros admitti possunt.

CAPUT X.

Ad satisfaciendum Decreto *S. Concilii Trid. Sess.* 24. *Cap.* 18. pro examine Pastorum nominamus infrascriptos: Dnum ac Magistrum *Laurentium Malcot*, *S. Theol. Licent.*, Ecclesiæ nostræ Cathedralis Decanum, Vicarium nostrum Generalem: *D. Magistrum Michaelem Naveum*, *J. U. Licent.*, *Archid. Torn.*; *D. ac Magistrum Joannem Lescaillet*, *S. Theol. Licent.*, *Archidiac. Flandriæ*; *D. ac Magistrum Petrum Courouble*, *J. U. Licentiatum*: *D. ac Magistrum Dionysium de Villers*, *Decretorum Doctorem & Ecclesiæ nostræ Tornac. Cancellarium*: *D. ac Magistrum Nicolaum Joes*, *J. U. Licent.*, *Officialem nostrum*: *D. ac Mag. Petrum Coretum*, *S. Theol. Licentiatum*, & *D. ac Mag. Joannem Boucher*, *S. Theol. Doctorem*, respective *Canonicos Ecclesiæ nostræ Tornac.*

CAPUT XI.

Quemadmodum Examinatores ab Episcopo nominati & deputati, tenentur sub juramento quacunque humana affectione postposita, fideliter munus suum exercere, ita in beneficiis Juris Patronatus Ecclesiastici, ubi institutio ad Nos pertinet, Patronus, quem digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit, Nobis præsentare tenetur, ut instituatur.

CAPUT XII.

Quoad Custodes diligenter observentur, quæ *Cap.* 8. *II. Synodi Camerac.* super eo ordinata sunt.

CAPUT XIII.

Et cum ad bene promovendum honorem Dei in aliqua Parochia, utque cultus Divinus bene & reverenter peragatur, & juventus bene instituatur, necessarium sit, ut inter Pastorem & Custodem Ecclesiæ bene conveniat, statuimus, ut deinceps illius, ad quos pertinet electio Custodum, eam faciant de Pastoris consilio.

CAPUT XIV.

Cum de jure communi nemo debeat admitti ad officium Custodis, qui bigamus sit, nulli deinceps admittantur tales: quod si bigami fuerunt admissi, aut electi a tempore postremi *Concilii Provinc. Camer. anno* 1586. publicati, eorum

rum admissionem & electionem nullam & irritam declaramus, Custodem etiam institui tabernam, hospitiumque tenentem, aut officium aliquod laicale vel mechanicum exercentem ab eis, qui jus institutionis habent, inhibemus, sed is demum instituatur, qui Clericus sit, & actu habitum Clericalem gerat.

CAPUT XV.

Et cum Custodibus, præsertim in pagis Scholarum regimen committi solet, nullus instituatur, qui sufficientis non sit ætatis, & ad minimum annorum octodecim, quo Fidei articulos, & Dominicam orationem, septem Psalmos, & hujusmodi docere valeat.

CAPUT XVI.

Sed & eundem debite institutum, hujusmodi officium exercere non volumus, priusquam in nostris, vel Vicariorum, aut saltem Decanorum nostrorum manibus ad illud fideliter exercendum, & de sua administratione Officiali nostro respondendum, quoties opus fuerit, juramentum præstiterit.

CAPUT XVII.

Cæterum, quia totius Ecclesiæ ornamenta ejus fidei & custodiæ committuntur, & se totum quodammodo in Parochianorum gratiam negotiis Ecclesiæ mancipare debet, rationis est, ut & condignis salariis muneretur. Quare Ecclesiarum Æditui, cæterique Parochiani de honesto stipendio eidem quotannis provideant.

CAPUT XVIII.

Hortamur eos, ad quos spectat electio Custodis, ut eligant (etiam aucto stipendio Custodis) Sacerdotes, ubi fieri potest: qua ratione fiet, ut habeatur commoditas habendi Sacrum diebus Dominicis & Festis pro ancillis & famulis, eruntque ii magis idonei ad instituendam juventutem.

CAPUT XIX.

Quæ de officio Decanorum Christianitatis *Cap.* 12. *hujus Tit. & sequentibus*, salubriter ordinata sunt in *Conc. Cameracensi*, bene observentur.

CAPUT XX.

Capitula Pastorum celebrentur bis quotannis in omnibus Decanatibus hujus Diœcesis, primum quidem paulo ante Quinquagesimam, alterum vero paulo post Festum S. Remigii.

CAPUT XXI.

In his autem convocationibus ante omnia palam & intelligibili voce per unum ex Parochis, quem Decanus nominaverit, nostra Statuta, Synodalesque Constitutiones legantur: & si quos abusus contra has commissos deprehenderit Decanus, suos Parochos, recepto a singulis juramento, dictos abusus scripto fideliter tradere compellet, quos postmodum cum sufficienti instructione ad Curiam nostram corrigendos referat.

CAPUT XXII.

Ad Decanorum etiam officium pertinet, omnium beneficiorum sui Decanatus bona & onera cognoscere, & si hujusmodi beneficia debitis non defraudentur obsequiis, perquirere; ne videlicet bona hujusmodi per alienationes, locationes, similesque contractus, aut Rectorum negligentiam depereant.

CAPUT XXIII.

Decani domos & ædificia ad Ecclesiam pertinentia diligenter visitent, & per arrestum etiam bonorum reparari procurent, alioquin ob admissam negligentiam, nisi tempestive ad officiarios nostros in hujusmodi reparationibus defectuosos detulerint, ædificia per Decanos eorum expensis reparentur.

TITULUS XX.

De Regularibus.

CAPUT I.

QUod in *II. Cap. Synodi Prov.* Prælatis concessum legitur, ut suis subditis Confessarios deputare possint, ad Abbatissas, & alias Sanctimonialium præfectas trahendum non esse, declaramus.

CAPUT II.

Omnes Religiosi & Religiosæ votum paupertatis, tanquam ineffabilis &

& dulcissimæ quietis causam custodiant, neque proprietatis vitio violent. Caveant igitur, ne quid pecuniæ, sive labore, sive industria, sive amicorum liberalitate, seu quavis alia occasione acquisita fuerit, penes se detineant; sed statim Superiori tradant, ita ut ad nutum ejus tanquam res communis expendatur. Sciant autem Superiores juxta *Decretum S. Conc. Trid. Sess. 25. Cap. 2. de Regularibus*, sibi non licere, alicui Religioso, aut Religiosæ, peculium permittere, & administrationem bonorum Monasteriorum ad solos officiarios ad nutum ipsorum amovibiles pertinere. Vestes, libros, & similia, sciente & consentiente Superiore, retinere poterunt, non tanquam sua, sed tanquam res communitatis, ac proinde iis non utantur ad res peculiares, sine Superioris consensu & eorum usus ita permittatur, ut statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in iis sit.

CAPUT III.

Prohibemus Abbatibus, ne patiantur alicui portionem vini anticipari, aut eam, quæ in Refectorio propinari solet, pecunia redimi, vel extra Refectorium bibendam servari.

CAPUT IV.

Cum plurimum momenti positum sit in recta institutione & reformatione Novitiorum, præcipimus, ut Superiores Monasteriorum magnum delectum agant in præficiendo bono Magistro Novitiorum, eumque præficiant, qui sit pius, gravis & maturus, quique exemplo & verbo eos bene instituturus videatur in mortificatione, suique abnegatione, humilitate & charitate Dei & proximi, quod etiam observent in suo genere Præfectæ Sanctimonialium.

CAPUT V.

Et quia homines discoli, vani, & non timentes Deum, suis sermonibus & colloquiis multùm nocent Religiosis, mandamus Abbatibus & Prioribus, ne sine delectu patiantur quoslibet invisere Religiosos: multo magis idem servent Præfectæ Religiosarum, in reliquis serventur, quæ in *I. & II. Camerac. Synodo* de his ordinata sunt.

TITULUS XXI.

De Scholis.

CAPUT I.

SUfficiunt, quæ de his in *Concil. Camerac. II.* ordinata sunt.

TITULUS XXII.

De Foro, Jurisdictione & Immunitate Ecclesiastica.

CAPUT I.

AD Ecclesiasticam libertatem in totum vindicandam, spectat providere, ne in Ecclesiis, Cœmiteriis, aut locis sacris merces venales exponantur, & ne Domini temporales suis Edictis subditos iisdem locis congregent.

CAPUT II.

Nefas etiam est, confugientes ad ædem Sacram, tanquam asylum, a Judice laico violenter extrahi.

CAPUT III.

Quod si quadam animi impotentia hujus gratiæ beneficio indignos se reddiderint; Officialis noster de causa prius certior fiat, quam a quoquam avellantur.

CAPUT IV.

Personas quoque Ecclesiasticas apud alium, quam Judicem suum Ecclesiasticum, pro quacunque causa & Edicto conveniri non posse, explorati juris est: Quo fit, ut sub pœnis & censuris legitimis omnibus inhibeamus, ne Clericos nostros alibi, quam coram Nobis conveniant, neque se conveniri permittant: Judicesque sæculares monemus, ne in hoc ulla ratione consentiant; alioquin, tanquam libertatis Ecclesiasticæ effractores, sciant se excommunicationis sententiam incursuros.

CAPUT V.

Cæterum cum bona, præsertim mobilia, personam sequantur, eodemque jure ac privilegio merito gaudeant; præfatos Judices (nisi nostra authoritate) Ecclesiæ, vel Nobis subditorum bona, quemadmodum nec personas ipsas capere, arrestare, detinere, vel detineri facere non posse, certi juris est.

CA-

CAPUT VI.

Quod si aliquos nostræ Diœcesis Clericos, vel etiam extraneos in flagranti delicto apprehensos detineri contigerit, per Parochum Decano insinuetur, ut cum de captivi Clericatu sufficienter constiterit, eundem pro meritis puniendum, ad Curiam nostram remitti, Judicem ipsum nostra authoritate requirat.

CAPUT VII.

Verum, ne quis hoc privilegio abutatur, *S. Synodus Tridentina* recte statuit, ne deinceps quis eo gaudeat, nisi beneficiatus is fuerit, aut in Scholis, aut alias de Ordinarii licentia, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur, vel saltem Ecclesiæ ministerio deputatus, habitu & tonsura utatur Clericali.

CAPUT VIII.

Quæ *Cap.* 16. hujus *Tit. in II. Synodo Camerac.* ordinata sunt, exacte observentur.

CAPUT IX.

Ut juris est, illegitimos, absque dispensatione, ad Sacros Ordines pertingere non posse, sic Sacris initiati, de bonis suis, præsertim mobilibus, sine speciali nostra licentia in scriptis obtenta, testamento disponere non possunt.

CAPUT X.

Legitimos vero Clericos, in Sacris Ordinibus constitutos, de bonis suis testari posse, eorumque testamenta valere, si modo in Notarii, aut alterius personæ publicæ, duorumque testium præsentia confecta reperiantur, hac nostra Constitutione declaramus: quamvis ea quoque testamenta, quæ propria testatoris signatura legitime notantur, ultimæ voluntatis favore non improbemus.

CAPUT XI.

Nullæ tamen horum voluntates ultimæ vim & robur testamenti obtineant, nisi quæ per patentes Officialis nostri literas approbatæ sint & roboratæ.

CAPUT XII.

Nec Executorum testamentariorum fidei, vel aliorum per Officialem nostrum eorum loco surrogandorum, testatoris bona prius committantur, quam ipsi in Decani præsentia de prædictis bonis inventarium fecerint, atque de debita eorum administratione secundum testatoris voluntatem, & infra annum a die obitus de rationibus reddendis, vocatis pro suo interesse vocandis requisitum juramentum præstiterint.

CAPUT XIII.

Quæ sane corroboratio, si non intervenerit, bona defuncti, tanquam si intestatus decesserit ab ipso Decano, sub pœnis juris, & 30. librarum Paris. in inventarium redigantur & arrestentur, donec Officialis noster, vel Decanum, vel alios hujusmodi ad voluntatem ultimam executioni demandandam nominaverit: qui debite suæ administrationis in fine anni rationem reddere teneantur.

CAPUT XIV.

Præterea si quis Sacerdotum Nobis subditorum testamentum non condiderit, vel alias de suis bonis non disposuerit; secundum antiquam nostræ Diœcesis consuetudinem, ære alieno deducto, omnia mobilia tanquam ab intestato Nobis competant.

CAPUT XV.

Quod si parentes, vel quosvis propinquos in suum convictum receperint, inventario facto, bona per ipsos illata in præsentia testium describantur; ne forte cum Ecclesiasticis bonis eorum bona commisceantur, & pars alterutra rerum suarum jacturam faciat: alioquin omnia bona, in domo mortuaria reperta, defuncti esse non immerito præsumentur.

CAPUT XVI.

Prudenter Sacrosanctum *Concilium Trid. Sess.* 24. *Cap.* 4. statuit, sobrie & magna circumspectione exercendum esse excommunicationis gladium, nervum alioquin disciplinæ Ecclesiasticæ, & ad continendos in officio populos valde salutarem: cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam

quam salutem. Quocirca, quia multorum querimoniis didicimus, multos ex subditis nostris facile, & inscio Officiali nostro, Promotore, vel Procuratoribus reportantibus suis literis, & petentibus in contumaciam non comparentium ulteriores, excommunicationis vinculo astringi, & postea contra eos ulterius non procedi, non sine magno periculo tam eorum, qui excommunicatione feriuntur, quam qui cum eis conversantur, indeque nasci censurarum contemptum, præsertim cum fere excommunicationes ferantur in contumaces, quia vocati in judicium non veniunt: Re mature deliberata, ordinamus, ut *ejusdem Sacri Concilii forma servata*, quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte judicii propria auctoritate fieri poterit, abstineatur, tam in procedendo, quam in definiendo a censuris Ecclesiasticis. Quodsi executio realis, vel personalis adversus reos hac ratione fieri non potuerit, & de contumacia constiterit; tunc præviis monitionibus, hactenus fieri consuetis, earum executione reportata, Officialis noster in scriptis, & pro tribunali sedens, pro arbitrio suo præter alias pœnas sententiam excommunicationis ferat: quæ sententia sic lata, non tantum per affixionem copiæ ad valvas Ecclesiæ, sed & a Pastoribus octo diebus post, secundum formam & tenorem literarum publicabitur.

CAPUT XVII.

Cupientes autem saluti animarum, Nobis commissarum, more pii Patris, & boni Pastoris providere, omnes & singulos utriusque sexus personas nostræ Diœcesis, sententiis interdicti & excommunicationis quoquo modo, nostra, vel Curiæ nostræ authoritate innodatas, hortamur, ut se Nobis, vel Officiali nostro, infra quadrimestre a die publicationis Synodi, pro absolutione præsentent, de gratia speciali indulgentes, ut sine præjudicio illorum, quorum interest, sine punitione, & ulterioribus expensis pro hac vice absolutionem obtineant. Mandamus autem omnibus & singulis Pastoribus nostræ Diœcesis, ut hujusmodi gratiam in Ecclesiis Parochialibus, & aliis, ubi opus fuerit, quamprimum, & repetitis vicibus, publice notificent.

CAPUT XVIII.

Et quia post sententiam suspensionis a Divinis, debite licet executam, suspensi non curant a Sigillifero obtinere absolutionem: sed duntaxat se ex registro deleri; declaramus, eos posthac non absolutos, nisi debitam a Sigillifero absolutionem obtineant.

CAPUT XIX.

Quoniam ob malitiosam petentium suggestionem, & quandoque ob locorum longinquitatem notitia personarum, quibus causæ authoritate Apostolica mandantur, haberi non potest: hincque interdum Judicibus non undequaque idoneis, causæ in partibus delegantur, statuit *S. Trid. Synodus Sess.* 25. *Cap.* 10., aliquot personas aptas & idoneas nominari, quibus causæ Ecclesiæ, & ad forum Ecclesiasticum pertinentes in partibus delegandæ committantur, in quem finem nominamus Venerabilem Virum ac Dominum *Magistrum Laurentium Malcot, S. Theol. Licentiatum*, Ecclesiæ nostræ Cathedralis Decanum, Vicar. nostrum Generalem: *D. Michaelem Naveum, J. U. Licent.*, Canonicum & Archidiaconum Tornacensem: *D. Carolum Ladenre, J. U. Licent.*, Canonicum & Thesaurarium Tornac.: *D. Petrum Courouble, J. U. Licent.*, Canonic. Torn.: *D. Nicolaum Joes, J. U. Licent.*, Canonic. & Officialem Tornac.: RR. DD. *Jacobum de Marquais*, Abbatem S. Martini: & *Simonem Chevalier*, Abbatem S. Nicolai in Civitate Tornacensi.

TITULUS XXIII.

De Usuris.

CAPUT I.

Quoniam non obstante excommunicatione contra manifestos usurarios lata, illi a populo non vitantur, atque adeo non tantum a plebeis, verum etiam a ditioribus & honoratioribus ad convivia invitantur, & ad familiaritatem admittuntur, tanquam nulla labe asperfi, non sine magna Dei offensione, & censurarum Ecclesiastica- rum

rum contemptu; Præcipimus omnibus Paſtoribus, & illis præſertim, in quorum Parochiis hujusmodi homines tolerantur, ut privatim & publice Dominicis diebus ante 4. præcipuas anni feſtivitates, nempe Paſchæ, Nativitatis Domini, Pentecoſtes, & omnium Sanctorum, ſuos Parochianos moneant, ne extra neceſſitatis cauſam cum publicis uſurariis (quos lombardos vocant) colloquantur, aut converſentur : eisque declarent, illos, qui aliter faciunt, Deum graviter offendere, & in excommunicationem minorem incidere, ideoque a Sacramentorum participatione arcendos eſſe.

CAPUT II.

Et cum intelligamus, dictos uſurarios manifeſtos, & alios etiam excommunicatos, ſeſe interdum ingerere Divinis Officiis, diſtricte vetamus ipſis, & omnibus excommunicatis, ne deinceps Divinis Officiis interſint, antequam impetraverint abſolutionem. Qui contra fecerint, graviter puniantur pœna pecuniaria, arbitrio noſtro, vel Officialis noſtri taxanda.

TITULUS XXIV.

De Synodali Congregatione.

CAPUT I.

CUm *Concilium Trident. Seſſ.* 24. *Cap.* 2. & 3. inſequendo Canones Apoſtolorum, & varia ſcripta œcumenica, quotannis Synodos Diœceſanas celebrari mandaverit ; DEO juvante, Synodum noſtram quotannis celebrare decrevimus. Quo circa feria III. poſt Dominicam, qua in Eccleſia in initio Miſſæ *Miſericordia Domini* cantari ſolet, quæ eſt II. poſt Paſcha (quo die ex antiqua hujus Diœceſis conſuetudine Synodi fieri conſueverunt) ſingulis annis Synodum Diœceſanam celebrandam eſſe ordinamus, indicimus, & publicamus. Et RR. ac Venerabiles Viros Dominos, Decanum, & Capitulum Eccleſiæ noſtræ Cathedralis Tornacenſis, Abbates, Abbatiſſas, Præpoſitos, Priores, Collegiatarum Eccleſiarum Capitula, Decanos Chriſtianitatis, Eccleſiarum Parochialium Rectores, atque in univerſum omnes & ſingulos, tam exemptos, quam non exemptos, qui ad Synodum Diœceſanam Tornacenſem de jure, conſuetudine, aut ex Sacri *Concil. Trident.* diſpoſitione venire tenentur, ex nunc, prout ex tunc requirimus & monemus: ut absque alia convocatione, aut monitione, perſonaliter pridie illius diei adſint, non obſtantibus quibuscunque gratiis, hactenus conceſſis, quas revocamus.

CAPUT II.

Quod ſi aliqui legitimo impedimento detenti, comparere non valeant, Procuratorem id ipſum præſtare permittimus, ut quidquid S. Synodus ſtatuerit, ſuſcipere poſſint, & de Canonico impedimento in eorum animam (ſi opus ſit) jurent.

CAPUT III.

Præterea comparentes ad Synodum, ad honeſta ſe recipiant hoſpitia, ſumptus moderatos faciant, honeſte incedant, nec eis absque noſtris licentia & conſenſu recedere liberum ſit.

CAPUT IV.

Decanis autem noſtris injungimus, ut cum alba & ſtola, Parochis vero cum ſuperpellicio jejuni & raſi Synodum intrent, uſque ad finem permanſuri atque audituri, quidquid in ea ſtabilietur & conſtituetur.

Lecta & publicata fuerunt hæc Decreta de mandato Reverendiſſimi Domini in Eccleſia Cathedrali per me Adrianum Canis J. U. Licentiatum, Reverendiſſimi Domini præfati Secretarium & Notarium publicum. Anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo, Menſis Maji die decimo nono.

Scriptum erat

A. Canis Secret.

Prædictæ Publicationi Ego Joannes de Male. Juratus Scriba Curiæ Tornacenſis, & Notarius publicus ſimiliter interfui.

APPENDIX
SYNODORUM PRÆTERMISSARUM SÆCULI XVI.

SYNODUS LEODIENSIS (*)
Anno Christi MDLXXXV. Sixti V. PP. I. Rudolphi II. Imp. IX.

SUB ERNESTO (**) DUCE BAV. ARCHI-EPISCOPO COLONIENSI, EPISCOPO LEODIENSI, FRISINGENSI ET HILDESIENSI.

PRÆSIDENTE

JOANNE FRANCISCO BONHOMIO, (***) EPISCOPO ET COMITE VERCELLENSI, NUNTIOQUE APOSTOLICO, CUM POTESTATE LEGATI DE LATERE.

SYNODUS LEODIENSIS,

Servata Anno MDLXXXV. III. Octobris, & subsequentibus tribus continuis diebus, in Capitulo Majori.

LITERÆ GREGORII XIII. PAPÆ
ad Revmum JOANN. FRANCISC. Episc. Vercellensem, Nuntium Apostolicum.

FACULTATES NUNCII.

GREGORIUS EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, VENERABILI FRATRI JOANNI FRANCISCO, Episcopo Vercellensi, ad Germaniæ partes, quæ præsentibus exprimuntur, Nostro & Apostolicæ Sedis Nuncio, Salutem & Apostolicam Benedictionem.

ROmanum decet Pontificem suos ad remota procul Nuncios Privilegiis Apostolicis, quantum fert temporis & locorum ratio, cumulate prosequi, ut & ipsi illis suffulti possint in functione muneris sui benignitatem hujus Sanctæ Sedis erga ejus fideles & devotos, cum venerit usus, liberaliter impertiri, cum igitur Te ob fidem, doctrinam, industriam, & alias præclaras animi tui dotes, nostrum, & Apostolicæ Sedis Nuncium, ad Coloniensem, Moguntinensem, Trevirensem, Basileensem, Argentinensem, Spirensem, Vormatiensem, Mona-

(*) Synodi hujus mentio facta Tomo VII. præcedente pag. 996. Nunc ejusdem acta, nunquam hactenus edita, exhibeo, prout illa descripta ex autographo Archæi Reverendissimi & Illmi Capituli Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis, ex singulari ejusdem Revmi Capituli gratia ac benevolentia accepi. In dicto autem autographo varia hinc inde longo situ, atque ipsa antiquitate adeo corrupta & exesa fuere reperta; ut quacunque virorum eruditorum diligentia adhibita legi non potuerint: quæ suis locis per interpunctiones notata, Lectorum judicio supplenda relinquo.

(**) De *Serenissimo Ernesto, Duce Bavariæ*, vide, quæ paulo infra in præmonitione ante Synodum Coloniensem anni 1598. dabimus.

(***) De *Illmo Joan. Franc. Bonhomio* vide Tomo præcedente pag. 995.

Monasteriensem, Osnaburgensem, Paderbornensem, Leodiensem, Luxemburgensem, cæterasque inferioris Germaniæ ac Belgarum, & Duci Cliviensi & Juliacensi, subjectas Provincias, Ducatus, Civitates, & loca omnia, cum potestate Legati de Latere, destinaverimus, qui mandatis, consiliisque nostris instructus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & nostra, orthodoxæque Fidei negotia, ad totius Reipublicæ Christianæ salutem pro viribus exequare. Sed ut harum quoque Provinciarum, ac personarum, & locorum eorumdem saluti & statui opera tua consulatur, hoc tuum munus specialibus facultatibus prosequendum censuimus, ut Tu illis suffultus juxta datam Tibi a Domino sapientiam, ... utaris moderate & prudenter cum ad DEI gloriam, populorum solamen & ædificationem, ipsiusque Sedis . . . . . . videris expedire, itaque ut Tu personis Provinciarum, terrarum, & locorum prædictorum opportune consulere, Teque . . . . . . utilem & benignum exhibere possis, non . . . . . . Concilii Tridentini Decretis Fraternitati tuæ Legatione tua hujusmodi durante, & intra illius fines, atque erga ejus personas & loca ibi existentia dumtaxat, per Te ipsum, vel alium, seu alios viros probos & idoneos Patriarchales, Primitiales, Metropolitanas, & alias Cathedrales ac Collegiatas & Parochiales Ecclesias, nec non Monasteria tam virorum, quam mulierum, Prioratus, Præposituras, Præpositatus, & loca sæcularia, & quorumvis Ordinum & mendicantium Regularia, nec non Hospitalia & exempta, dictæque Sedi immediate subjecta, vel quocunque alio privilegio suffulta, eorumque Capitula, Conventus, Universitates, Collegia & personas, tam sæculares, quam Regulares, etiam, ut præfertur, exemptas & subjectas, quoties Tibi videbitur, auctoritate Apostolica visitandi, ac in illorum statum, formam, regulas, instituta, regimen, Statuta, consuetudines, vitam, ritus, mores & disciplinam tam conjunctim, quam divisim, ac tam in Capite, quam in membris diligenter inquirendi, nec non Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ, Sacrorumque Canonum & Generalium Conciliorum Decretis, ac Sanctorum Patrum traditionibus atque institutis inhærendo, & prout occasio, rerumque qualitas exegerit, quacumque, mutatione, correctione, emendatione, revocatione, renovatione, ac etiam ex integro editione indigere cognoveris, reformandi, mutandi, corrigendi, ac etiam de novo condendi, condita Sacris Canonibus non repugnantia, confirmandi, abusus quoscumque tollendi, Regulas, institutiones, observationes, & Ecclesiasticam disciplinam, ubicunque illa exciderint, modis congruis restituendi & reintegrandi, præfati Concilii Tridentini Decreta, ubi nondum introducta sunt, proponendi & custodiri præcipiendi, ipsasque personas, tam sæculares, quam Regulares, & exemptas ad debitum, honestumque vitæ modum revocandi, & quicquid inde statueris & ordinaveris, perpetuo observari faciendi, contra inobedientes, & etiam contra falsarios, usurarios, raptores, incendiarios, & alios criminosos & delinquentes quoscumque, & exemptos; eorumque fautores & receptatores, cujuscumque dignitatis, ordinis vel conditionis fuerint, per viam accusationis vel denunciationis, aut ex officio simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura judicii inquirendi, & procedendi; reosque, prout Canonicæ requirunt Sanctiones, & alias Tibi videbitur expedire, puniendi, nec non horum criminum & matrimoniales, & quascunque alias Ecclesiasticas prophanas, non tamen Beneficiales causas, Civiles, Criminales, & mixtas, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, sine præjudicio Ordinariorum, quoad causas hujusmodi in prima instantia coram eis, juxta præfati Concilii Tridentini Decretum, cognoscendas, tam per viam simplicis querelæ, quam etiam quarumcumque appellationum, a quibuscumque Judicibus ordinariis, & etiam a Sede præfata delegatis, interpositarum, & dicta Legatione durante, interponendarum, motas, & inchoatas, ac interim movendas cum earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis & connexis, etiam summarie, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura judicii, sola veritate inspecta, ac terminis substantialibus unico contextu vel etiam non servatis, sed illorum loco præfixo termino, arbitrio tuo procedendi, audiendi, & fine debito terminandi. Et ad hunc cæterorumque contingentium effectum quoscumque etiam per Edictum publicum, constito prius etiam summarie & extrajudicialiter de non tuto accessu citandi & monendi, eisque, ac etiam quibusvis Judicibus, cæterisque personis, quibus & quoties opus fuerit, etiam per simile Edictum, ac etiam sub censuris & pœnis Ecclesiasticis, nec non pecuniariis, Tuo, vel delegatorum tuorum arbitrio, moderandis & applicandis inhibendi, ac contra inobedientes & rebelles quoslibet censuras & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravandi, interdictum Ecclesiasti-

cum apponendi & relaxandi, auxiliumque brachii sæcularis invocandi, seu causas ipsas alii, vel aliis idoneis, modo & forma præmissis, ac cum desimili vel limitata potestate pariter audiendas, & terminandi, delegandi. Quascumque personas adversus sententias, res judicatas, & contractus quoscumque, prout juris fuerit, in integrum restituendi, Juramenta quæcumque ad effectum agendi dumtaxat quibuslibet relaxandi, quoscumque a quibusvis censuris & pœnis simpliciter vel ad cautelam, prout juris fuerit, absolvendi, præterea quoscumque ad Te recurrentes, qui homicidium etiam voluntarium, sacrilegium, Symoniam, & perjurii reatum, quomodocumque commiserint, aut in apostasiam incurrerint, si tamen apostatæ ad ovile redierint, qui bellis interfuerint, qui manus violentas in Clericos & Presbyteros, non tamen Episcopos injecerint, qui ad Ordines etiam Sacros per saltum, aut furtive, vel alias minus rite promoti fuerint, & qui ratione Beneficiorum Ecclesiasticorum, etiam Curatorum, per eos obtentorum, Horas non dixerint, & intra tempus a jure statutum, vel fundationem, aut alias requisitum, se ad Sacerdotium promoveri non fecerint, etiamsi post ipsum lapsum tempus Beneficia hujusmodi retinuerint, fructus tamen Ecclesiasticos indebite non perceperint, & præterea eos, qui adulterium, incestum, fornicationem, aut aliud quodcumque flagitium carnis perpetraverint, nec non usurarios, raptores, incendiarios, & aliorum quorumcumque criminum, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentium, reos, si hoc a Te humiliter petiverint, ab Excommunicationis, aliisque sententiis, censuris & pœnis Ecclesiasticis & temporalibus, quas propterea quomodolibet incurrerunt, injuncta inde pro culpæ modo pœnitentia salutari, & aliis, quæ de jure fuerint indulgenda, & voluntariis hujusmodi homicidiis, si Presbyteri, aut alias in Sacris Ordinibus constituti sint, ab Altaris ministerio & Sacrorum Ordinum suorum exequutione perpetuo suspensi, ita ut promoti in susceptis non ministrent, nec ad superiores Ordines hujusmodi ascendant, etiam in utroque foro absolvendi, ac cum supradictis & prorsus cum quibusvis aliis Clericis & personis Ecclesiasticis sæcularibus & Regularibus, super quacumque irregularitate per eos, non tamen occasione homicidii voluntarii, hæresis, læsæ Majestatis, vel Bigamiæ contracta, etiamsi ipsi, censuris hujusmodi ligati, Missas, & alia Divina Officia, non tamen in contemptum clavium, celebraverint, vel alias Divinis sese immiscuerint, ita quod nondum promoti omnes etiam Sacros & Presbyteratus Ordines suscipere, & tam ipsi, quam alii in susceptis, etiam in Altaris ministerio ministrare, ac quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura recipere, & illa ac etiam ab eis alias Canonice obtenta, ex quibus tamen fructus indebite non perceperint, & dummodo plura simul non sint, quam quæ a dicto Concilio permittuntur, retinere, libere & licite valeant dispensandi, ac quibusvis in ætate legitima constitutis, & alias idoneis Sacerdotali militiæ adscribi volentibus, qui competenter Beneficiati & arctati fuerint, ut ad omnes etiam Sacros & Presbyteratus Ordines a suo in unitate Fidei, & dictæ Sedis obedientia persistente; Alioquin, a quocumque alio maluerint, Catholico Antistite gratiam & communionem dictæ Sedis habente, extra Romanam Curiam & in propria Diœcesi residente, tribus Dominicis, vel aliis Festis diebus, etiam continuis, extra tempora a jure statuta, ac etiam quibusvis aliis, juxta Canonicas Sanctiones qualificatis, earum Civitatum & Diœcesis, in quibus similes Antistites non fuerint, ut pariter a quocumque alio voluerint Catholico Antistite Clericali charactere insigniri, & ad omnes etiam Sacros & Presbyteratus Ordines promotos promoveri, & in illis sic promoti etiam in Altaris ministerio ministrare possint, licentiam tribuendi, Et cum patientibus defectum natalium, si consideratis diligenter circumstantiis universis, quæ circa idoneitatem personarum fuerint attendendæ, si paternæ non fuerint incontinentiæ imitatores, sed bonæ conversationis & vitæ, & alias eis merita suffragentur, ad dispensationis gratiam obtinendam, ac cum corpore vitiatis, dummodo in his tanta non sit deformitas, quæ scandalum generet in populo, vel vitium tale non sit, quod in Sacris agendi præstet impedimentum, ut pariter ad omnes etiam Sacros & Presbyteratus Ordines promoveri, ac cum graduatis, quorum centum, cum aliis vero, quorum quinquaginta Ducatorum auri de Ca. Se. Com. extra valorem annuum fructus, redditus & proventus non excedant, quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, etiam si Parochiales Ecclesiæ, vel earum perpetuæ Vicariæ, aut Canonicatus & Præbendæ, dignitates, Personatus, administrationes vel officia in Cathedralibus & Metropolitanis, & dignitates ipsæ non tamen quoad defectum natalium patientes post Pontificales majores, vel Collegiatis Ecclesiis hujusmodi principales fuerint, si sibi alias

Canonice conferantur aut eligantur, præsentantur vel assumantur ad illa, & instituantur in eis recipere, &, dummodo plura simul non sint, retinere. Et super impedimento publicæ honestatis justitiæ, ubi solum Sponsalia intercesserint, ut Matrimonium inter se contrahere, & in facie Ecclesiæ solemnizare, ac postquam contractum, in eo remanere, ac pariter cum illis, qui hujusmodi impedimento non obstante, illud alias tamen rite jam contraxerint, & carnali copula consummaverint, & prolem exinde susceperint, ipsos ab incestus reatu & excommunicationis sententia, aliisque censuris Ecclesiasticis absolvendo, ut Matrimonium de novo inter se contrahere, &, ut perfertur, solemnizare, ac pariter in eo remanere, libere & licite valeant, dispensandi, prolemque exinde susceptam & suscipiendam legitimam decernendi atque nunciandi, ad hæc quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, ac quorumvis Ordinum Regularia intra limites Tuæ Legationis consistentia, etiam si sæcularia Vicariæ, aut Capellaniæ perpetuæ, vel Officia in Cathedralibus & Metropolitanis, vel Collegiatis Ecclesiis, aut Parochiales Ecclesiæ, vel earum perpetuæ Vicariæ, regularia vero Beneficia hujusmodi, Prioratus, Præpositurae, Præpositatus, Dignitates, Personatus, administrationes vel officia, etiam claustralia fuerint, & ad Dignitates, Prioratus, Personatus, Præposituras, administrationes & officia hujusmodi consueverint, qui per Electionem assumi, eisque cura immineat animarum; dummodo sæcularia Canonicatus & Præbendæ, seu Dignitates aut Personatus in Metropolitanis, aut aliis Cathedralibus seu Collegiatis Ecclesiis, Regularia vero Beneficia hujusmodi Monasteria aut dignitates Conventuales non sint, ac nulla Beneficia præfata dispositioni Apostolicæ aliter, quam ratione vacationis illorum in mensibus, in quibus vacantium Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio Nobis, & Apostolicæ Sedi reservata existit, vel pro tempore erit reservata aut affecta existant, per obitum illorum possessorum, aut aliis quibusvis modis, & ex quorumcumque personis, & extra Romanam Curiam, & intra limites Tuæ Legationis vacantia & vacatura, personis idoneis juxta dicti Concilii, & alias Canonicas Sanctiones qualificatis, ac servata in Parochialibus Ecclesiis dicti Concilii Tridentini forma conferendi, & de illis etiam providendi, ac quibusvis personis Ecclesiasticis Beneficia Ecclesiastica, sæcularia, vel Regularia in titulum, vel commendam obtinentibus, ac conditionem illorum meliorem efficere volentibus, ut Bona immobilia Beneficiorum suorum in Emphiteusim, non tamen perpetuam, nec ultra tres generationes sub annuo canone sive censu, non tamen quinque Ducatos excedente, in evidentem ipsorum Beneficiorum utilitatem, alienare vel permutare possint, licentiam concedendi, vel alienationes & permutationes usque ad dictam summam dumtaxat jam factas confirmandi, etiam cum juris & facti defectuum suppletione, ita tamen, quod concessio, seu confirmatio, ac totius negotii hujusmodi cognitio non nimus, quam duobus delegatis conjunctim processuris, & forma Constitutionis fel. record. PAULI PP. II. super rebus Ecclesiæ alienandis, in quinterno Cancellariæ Apostolicæ designatæ, servata committatur, præterea quascumque monitorias, pœnalesque literas in forma significavit consueta, contra occultos & ignotos malefactores detenta, restituere, & scientes revelare differentes, servata forma præfati Concilii Tridentini, nec non Constitutionis piæ mem. PII PP. V. Prædecessoris nostri, super hoc editæ, & in Cancellaria præfata publicatæ concedendi, nec non officium Tabellionatus & Notariatus quibuscumque personis idoneis, receptis prius ab eis Professione Fidei juxta formam a Sede prædicta propositam, & juramento in forma solita concedendi, eosque Notarios & Tabelliones constituendi, Item omnibus utriusque sexus Christi Fidelibus ad pia & salutaria opera exercenda, centum aut plures dies citra annum, nec non vere pœnitentibus & confessis, qui quascumque Regulares & sæculares Ecclesias seu Capellas, in una, vel duabus anni Festivitatibus, dumtaxat a primis Vesperis usque ad secundas Vesperas & occasum Solis cujusque diei Festi visitaverint, & pro unione Principum, ac Fidei Catholicæ propagatione preces Altissimo effuderint, quo die Festo id fecerint, septem annos & septem quadragenas, aut infra de injunctis eis pœnitentiis, seu quæ merito injungi deberent, misericorditer in Domino relaxandi, ita ut relaxatio hujusmodi semel tantum pro una Ecclesia vel Capella fiat, & si pro duobus Festis diebus concedatur, triennium, pro uno vero Festo concessa quinquennium tantummodo debeat perdurare, nec non vota quæcumque ultra marina visitationis liminum BB. Petri & Pauli Apostolorum de urbe, S. Jacobi in Compostella, castitatis & Religionis votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutandi, ac quibuscumque utriusque sexus personis Ecclesiasticis & sæcularibus, quas ad loca Ecclesiastico interdicto authoritate Apostolica supposita declinare contigerit, ut in eis januis clausis

non

non pulsatis campanis, excommunicatis & interdictis personis exclusis, in sua, domesticorumque & familiarium suorum præsentia, dummodo ipsi causam non dederint interdicto, nec contingat eis specialiter interdici, celebrare & celebrari facere licite possint, facultatem concedendi, ac quibuscumque utriusque sexus personis, non tamen Regularibus, Sepulchrum Dominicum visitare volentibus, ut ad illud, & alia loca pia ultramarina absque alicujus censuræ aut pœnæ incursu accedere possint, dummodo aliqua prohibita non deferant, ac senibus & aliis valetudinariis, ut quadragesimalibus, & aliis prohibitis temporibus & diebus ovis, butyro, caseo, & aliis lacticiniis, ac etiam carnibus de utriusque Medici consilio, ac secreto & sine scandalo, uti & vesci libere & licite valeant, concedendi: denique omnibus & quibuscumque personis Ecclesiasticis & Presbyteris, ut de bonis & rebus Ecclesiasticis, juxta formam in quinterno Cancellariæ Apostolicæ annotatam testari, & disponere libere, & licite possint, facultatem concedendi, & ut concessiones gratiæ, & literæ per Te vigore præsentium concedendæ, sublatis obstaculis suum sortiantur effectum, quascumque personas ad effectum duntaxat omnium & singulorum præmissorum consequendum ab omnibus, & quibuscumque excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis, a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati fuerint, dummodo in eis per annum non insorduerint, absolvendi, & absolutos fore censendi, vicesque tuas in præmissis in toto, vel in parte committendi, Judices, Assistentes, Commissarios, & Exequutores pro prædictorum & literarum tuarum exequutione & observatione delegandi, mandata, prohibitiones & monitoria, etiam sub censuris, & aliis pœnis prædictis, cæterisque benevisis remediis, & etiam appellatione postposita, decernendi, & omnia quæcumque alia in præmissis, & circa ea necessaria, & quomodolibet opportuna faciendi, decernendi & exequendi, & per alium, seu alios, authoritate Apostolica, tenore præsentium plenam & liberam licentiam, facultatem, & authoritatem concedimus: decernentes, Te omnibus facultatibus & concessionibus prædictis, etiam cum derogationibus, suspensionibus, indultis, irritantibus, aliisque Decretis & clausulis necessariis & opportunis, ac in Literis Apostolicis concedi, & extendi solitis in quibuscumque partibus Tuæ Legationis præfatæ libere & licite, non autem aliis etiam prætextu tituli Legati de Latere uti posse, ac in concessionibus, gratiis, dispositionibus per Te authoritate præsentium tuæque Legationis faciendis soli narrativæ tuæ, ac etiam solis concessionibus & Literis tuis absque alia præsentium insertione, seu exhibitione aut Notarii, testiumve adhibitione stare, nec ad id alterius probationis adminiculum requiri, sicque per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam Causarum Pallatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in quavis causa & instantia, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate ubique judicari & definiri debere, irritumque & inane, si secus super his a quoquam, quavis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus Literis recolendæ memoriæ SIXTI PP. IV.: quibus inter alia cavetur expresse, quod Nuncii dictæ Sedis, etiam cum potestate Legati de Latere, tam quoad Beneficia conferenda, quam dispositiones, & alias gratias concedendas, facultatibus uti non possint, nec quævis clausulæ in Literis facultatum hujusmodi appositæ adversus dictas Literas cuiquam suffragentur, nec non defectibus, & aliis præfatis, & quorumcumque Conciliorum Universalium, Provincialium, & Synodalium, nec non piæ mem. BONIFACII PP. VIII., etiam Prædecessoris nostri, de una, & in Concilio Generali edita de duabus dietis, aliisque Apostolicis Constitutionibus, nec non Cancellariæ prædictæ regulis nullis prorsus exceptis, & quæ sigillatim in quaque re extendendi & exprimi possint, Statutis quoque & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, Universitatum, Collegiorum, Civitatum & locorum hujusmodi, nec non Ordinum quorumcumque Juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, etiamsi de illis servandis & non impetrandis Literis Apostolicis contra ea, & illis etiam ab alio vel aliis impetratis, seu alias quovis modo concessis, non utendo personæ perstiterint eatenus vel imposterum perstare contigerit Juramentum, & aliis Privilegiis & Indultis Apostolicis generalibus vel specialibus quorumcumque, etiam Cistercienfium & Cluniacensium Ordinum, quæ præmissis quovis modo obstare videantur, per quæ præsentibus non expressa, vel omnino non inserta effectus impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus ad verbum habenda sit in nostris, Tuisque Literis mentio specialis, quæ quoad hoc nullatenus cuique volumus

tumus suffragari quibusque omnibus, cæterisque contrariis quibuscumque, ubi & quando expediet secundum rei & casus exigentiam in genere vel in specie, ac tam conjunctim, quam divisim, prout Tibi placuerit, valeas derogare, ac super iis indulgere, atque aliqui super provisionibus sibi faciendis de bujusmodi, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales vel speciales dictæ Sedis, vel Legatorum ejus Literas impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus personas, in quarum favorem per Te de Beneficiis præfatis providebitur, aut alias disponetur, in eorum assequutione volumus anteferri, sed nullum per hoc eis quoad assequutionem Beneficiorum aliud præjudicium generari, seu si locorum Ordinariis & Collatoribus, vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum; quod ad receptionem vel provisionem alicujus minime teneantur, & ad id compelli, aut quid interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, quodque de bujusmodi vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, conjunctim vel separatim spectantibus, nulli valeat provideri per Literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam & ad verbum de indulto bujusmodi mentionem. Volumus autem, ut præsentium transsumptis, etiam impressis, manu Tua, aut Regentis Cancellariæ tuæ, ac Sigillo tuo obsignatis, eadem illa prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Datæ Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quingentesimo, octuagesimo quarto, quarto decimo Kal. Februarii, Pontificatu nostri anno Tertio decimo, signatum ut sequitur M. Prodat, deinde sic Jo. Baptista Canobius, & A. de Alexes, erantque præsentes Literæ more Romanæ Curiæ sub plumbo expeditæ. In dorso erat signat. Rta apud Jo. Baptistam Secretarium. *Signatum* Lamb. Doupey, *publicus Sacris Apostolica & Imperiali auctoritatibus, nec non Insignis Capituli Cathedralis Ecclesiæ, ac Curiæ Spiritualis Leodiensis Notarius juratus, per Copiam concordantem cum originalibus Literis, sub plumbo more Rom. Cur. expeditis.*

SIXTUS PAPA V.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM & Apostolicam Benedictionem.

Ut animarum saluti & populorum, qui sub Tua sunt Legatione, commodo consulere uberius valeas, Fraternitati Tuæ, ut in istis partibus, in quibus Nuncii nostri munus geris, quibuscumque personis Ecclesiasticis, quæ fructus Ecclesiasticos quomodolibet indebite perceperint, eosdem fructus omnes, sive eorum partem, arbitrio tuo remittere & condonare, seu alicui fabricæ, vel Hospitali, aut pio operi applicare: ac etiam, quia redditus Ecclesiastici, ob diuturnum in istis Regionibus bellum, valde fuerunt imminuti, plura Beneficia incompatibilia obtinentibus, ut illa visimul pro eorum congrua sustentatione, ad tempus Tibi benevisum, & alias, prout temporum, locorum, & personarum qualitate pensata noveris expedire: & pariter illegitimis, cum quibus Tibi facultas jam est tradita ad Beneficia Ecclesiastica, quæ plura non sint, dispensandi etiam plura, quæ babuerunt, non tamen incompatibilia, ad eorum sustentationem retinendi licentiam concedere, nec non super impedimentis quarti & tertii ac quarti consanguinitatis, seu affinitatis graduum cum personis, quæ scienter, vel ignoranter Matrimonium contraxerint, & etiam carnali copula consummaverint, iis prius ab excommunicationis sententia, & incestus reatu salutari pœnitentia injuncta, absolutis, ut in Matrimonio sic contracto remanere libere & licite valeant, dummodo mulieres propterea captæ non fuerint, dispensare, prolemque susceptam & suscipiendam exinde legitimam decernere, ac quascumque uniones de Beneficiis Ecclesiasticis juxta jus commune & Concilii Tridentini Decreta facere, præterea quosvis hæreticos & schismaticos, si ad cor reversi, errores suos recognoverint, & ad Ecclesiæ gremium admitti humiliter petierint, per Te, seu quoscumque Sacerdotes idoneos, sæculares, vel cujusvis Ordinis Regulares, arbitrio Tuo deputandos, in foro conscientiæ dumtaxat, injuncta eis pœnitentia salutari, absolvere libere & licite valeas, auctoritate Apostolica tenore præsentium facultatem tribuimus, non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, Statutisque & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XII. Octobris M. D. LXXXV. Pontificatus nostri anno

anno Primo. Sic subscriptum : *Joannes Baptista Canobius.* A tergo : *Venerabili Fratri Joanni Francisco, Episcopo Vercellensi, nostro & Apostolicæ Sedis ad partes Germaniæ Nuncio.*

VENERABILI FRATRI ERNESTO, EPISCOPO LEODIENSI,

GREGORIUS PP. XIII.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM & Apostolicam Benedictionem.

TAmetsi nemini dubium esse potest, quin Sacri Concilii Tridentini Decreta omnem vim habeant, etiam in iis Diœcesibus, in quibus non fuerunt hactenus publicata, neque probabilis sit ulla omnino cujusque ignorationis excusatio; tamen voluimus his literis monere Fraternitatem Tuam, & mandare, ut ex Concilii ipsius præcepto, cui multa ante satisfactum esse oportuit, quamprimum licebit, habeas Synodum Diœcesanam, inque ea tum ipse, tum cœteri, quos convenire oportuerit, omnia & singula, quæ in Sancta illo Concilio sunt decreta & constituta, palam recipiatis, veramque obedientiam Romano Pontifici spondeatis, præstaturosque Vos profiteamini, hæreses omnes, Sacrorum Canonum, Tridentinique Concilii, cœterorumque Oecumenicorum Conciliorum Decretis damnatas, publice detestemini, anathematizetisque: neque ulla dissimulatione patiatur Fraternitas Tua, hæc ipsa Decreta a quoquam violari aut depravari, aperamque des, ut ab omnibus quam diligentissime fidelissimeque serventur, impedimentaque omnia amoveas, recusantesque omnes & contumaces, Tua, ut debes, auctoritate comprimas. Non dubitamus Fraternitatem Tuam nostris monitis a summa nostri muneris necessitate, & Dei gloriæ zelo profectis, quam libentissime obtemperaturam esse. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die secunda Junii M. D. LXXXII, Pontificatus nostri anno Vicesimo. Sic signatum : Ant. Buccapadulius, *eratque expeditum sub annulo Piscatoris more Romanæ Curiæ.* *Signatum* Doupey, Notarius *per Cop.*

ERNESTUS, ELECTUS ET CONFIRMATUS ARCHI-EPISCOPUS Calonensis, S. R. I. per Italiam Archi Cancellarius & Princeps Elector, Electus & Confirmotus Episcopus Leodiensis, Postulatus Monasteriensis, Administrator Hildesheimensis, Frisingensis & Stabulensis, Comes Palatinus Rheni, Dux utriusque Bavariæ, Westphaliæ, Angariæ & Bullonii, Marchio Franchimontis, Comet Lossensis &c.

REverendi, Generosi, Spectabiles, sincere Dilecti, significavit Nobis Illmus & Rmus D. Episcopus Vercellensis, Nuncius Apostolicus, se a Serenissimo Principe Parmensi in Civitatem nostram Leodiensem reversum aliquamdiu ibi moraturum, ut pro muneris sui functione reformationem Ecclesiasticam ibi instituat, atque inprimis, ut ad sanciendam & promulgandam in Diœcesi nostra Leodiensi Sacri Oecumenici Concilii Tridentini observationem, Synodum Diœcesanam sub beneplacito nostro ibidem promoveat, de qua ei respondimus, Nos ad ipsius simul & vestram deliberationem atque resolutionem Nos referre, id quod vobis etiam his nostris Literis indicare voluimus, vos hortantes & requirentes, ut cum ipso Domino Nuncio in hanc deliberationem venientes, ea per Dei gratiam suadere & concludere studeatis, quibus Divinæ ipsius Majestatis gloria, & Ecclesiæ salus atque honestas in Diœcesi nostra Leodiensi augeantur. Cum qua fiducia omnia vobis Reverendi, Generosi, Spectabiles, sincere Dilecti, salutaria & prospera a DEO Omnipotente toto animo precamur. Datum in Oppido nostra Bonnensi, XXIX. Junii 1585. *Signatum* ERNESTUS.

IV. Julii anno 1585.

REverendissimus & Illustrissimus D. Episcopus Vercellensis, Sanctissimi Domini nostri Nuncius, ad has partes & alias Provincias missus, vocato per eum Clero primario ac secundario, intraneo & extraneo, ad Monasterium Sancti Jacobi Leodii hora nona de mane, atque ejusdem Cleri Deputatis, Decanis, Abbatibus & Prælatis inibi comparentibus in aula superiori exposuit magna oratione primo, benevolentiam & promptum animum, quem Sua Sanctitas erga hanc Ecclesiam Leodiensem, quæ semper Romanæ Ecclesiæ unica Filia fuit, gerit, deinde causas suæ Missionis & Legationis, & hanc præcipuam, quod Sua Sanctitas desideret & velit, ut Decreta Sacri Concilii

lii Tridentini, in multis Provinciis, eas repetendo, publicata & recepta, ita quoque ea hic in Diœcesi Leodiensi publicentur & recipiantur, & ob id, juxta Suæ Sanctitatis mandatum, constituisse in fine mensis Septembris proxime futuri, vel principio Octobris sequentis Synodum servare pro publicatione hujusmodi facienda, & Reformatione aliqua pro DEI cultus & Status Ecclesiastici honore statuenda, addiditque, se audivisse, Clerum præfatum conqueri super eo, quod fructus & proventus unius tantum Beneficii, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiant, habita ratione qualitatum earundem personarum, ac attentia præsentibus tumultuosis temporibus, rerumque, quo ad hoc dixit, se firmiter credere, Suam Sanctitatem desuper informatam, statim provisuram de aliquo remedio, ita quod de eo non erit locus querelæ. Ulterius declaravit, dictam Suam Sanctitatem Jubilæum concessisse ad implorandum sibi a Deo lumen & auxilium pro bono Catholicæ Ecclesiæ regimine, Bullam desuper expeditam exhibens. Et his dictis, atque finita oratione, impertitaque per dictum Nuncium Benedictione, Rdus Dnus Sigitt, Suæ Celsitudinis Vicarius, in pedes surgens, summas totius Cleri nomine Suæ Sanctitati, & deinde ipsi Dno Nuncio egit gratias de labore impenso, & quantum ad ea, quæ placuisset ipsi Dno Nuncio exponere, Dnos Prælatos ea omnia ad sua Capitula relaturos, & sperare ipsum Dnum Nuncium benignum & favorabilem rursum accepturum, & sic idem Dnus Nuncius prædictos Dnos Prælatos apud se in prandio manere jussit.

V. Julii anno 1585.

LEctis coram RR. DD. meis Literis, per Suam Celsitudinem ad Capitulum datis, quibus significat, Rmum & Illmum D. Episcopum Vercellensem, Nuncium Apostolicum cupere pro muneris sui functione Reformationem Ecclesiasticam in Civitate Leodiensi instituere, atque in primis ad sanciendam & promulgandam in Diœcesi Leodiensi Sacri Oecumenici Concilii Tridentini observationem, *Synodum Diœcesanam* sub beneplacito Suæ Celsitudinis in Civitate promovere, eandemque Suam Celsitudinem respondisse, ad illius simulque & Dominorum deliberationem, atque resolutionem se referre, auditaque relatione Domini Scholastici super iis, quæ per Nuncium præfatum hesterno die apud Sanctum Jacobum Clero primario atque secundario, intraneo & extraneo, seu eorundem Deputatis, atque Abbatibus & Prælatis, inibi præsentibus, exposita fuere, primo affectum & benevolentiam, quam Sua Sanctitas, simulque & ipse Nuncius erga hanc Ecclesiam gerit, deinde Suam Sanctitatem cupere & velle, Canones & Decreta Sacrosancti Oecumenici & Generalis Concilii Tridentini in Civitate & Diœcesi Leodiensi publicari, & ob hoc circa mensem Septembris proxime futuri Synodum pro publicatione fienda servari, deinde eundem Nuncium Jubilæum Ssmi Dni nostri Papæ moderni ad implorandum eidem Ssmo, a Deo lumen & auxilium, pro bono Catholicæ Ecclesiæ Regimine exhibuisse, rogans Dominos, ut hujusmodi Jubilæum sequi vellent; Rdi Dni, omnibus auditis, deputaverunt Dnos Sigilliferum, Cancellarium, Præpositum S. Martini Gaverum, Officialem Leodiensem Goem, Scholasticum Carondelet, & D. Vice-Decanum D. Anthonium Ghennart, ad super præmissis cum Deputatis Cleri secundarii intranei & extranei communicandum & dispiciendum, quid conveniat & referendum.

Ad hæc decreverunt significandum secundariarum Ecclesiarum Decanis & Capitulis, atque Conventuum & Monasteriorum Civitatis Leodiensis Abbatibus & Prælatis, Capitulum primarium decrevisse, proxima die Dominica Jubilæum publicare, atque hebdomada sequenti, diebus videlicet feria quarta post Missæ celebrationem, Processionem ad Sanctos Dionysium, Paulum & Joannem, atque secunda feria sexta deposit. Vener. ad Ecclesias Ss. Crucis & Martini, & demum die Sabbati ad S. Petrum & Bartholomæum devote celebrare, eosdem propterea monere, & ad Ecclesiam Leodiensem comparere, & Processionibus interesse dignentur, & velint ad implorandum sibi Summo ac moderno Pontifici a DEO lumen & auxilium pro bono Catholicæ Ecclesiæ regimine.

Significatum ut supra emissis Schedulis per Claustrarium Vandersmissen.

VI. Julii anno 1585.

IN Congregatione Dominorum Deputatorum Capituli quo ad propositionem Rmi & Illmi Domini Joannis Francisci, Episcopi Vercellensis, Legati Apostolici novissime factam, post multas ac diversas adductas rationes super publicatione Concilii Tridentini hic in Civitate Leodiensi & Diœcesi fienda vel non fienda, simulque de die, qua esset observanda Synodus, visum est, quod ad ipsam Synodum servandam posse dies constitui in initio Octobris proxime futuri, ac in medio ejusdem.

Et interim quoad publicationem Concilii Tridentini cum Deputatis Cleri secundarii communicandum, singulaque Capita, quæ viderentur publicationem prætactam posse

posse præjudicium afferre Jurisdictioni spirituali Leodiensi, & etiam toti Clero, colligenda, ut singulis bono ordine redactis possit desuper cum Domino Legato conferri.

Rdus Dnus Decanus Leodiensis insequendo ordinationem Rmi Domini nostri Episcopi Leodiensis de approbatis Confessoribus, ad tres hebdomadarios nostros Vicarios, adjungit, D. & M. *Joannem Huveners*, *Petrum Vandersmissen*, *Petrum Leviryck*, *Antonium Tilon*, & *P. Ocus*, quibus concedit facultatem excipiendarum Confessionum Rdorum Dominorum Canonicorum suorum Confratrum, Beneficiatorum & Officiatorum Ecclesiæ omnes & singulos adhortans, ut studeant se tanti doni plenariæ nimirum omnium suorum peccatorum Indulgentiæ facere participes, ea sedulo præstando, quæ pro ipsis consequendis S. Sanctitas in suis Literis requirit: si quis forte cujuspiam alterius Ecclesiæ Sacerdotis operam hac in re uti maluerit, illi petita licentia non gravatim concedetur, dummodo probum & minime scandalosum deligat. *Datum anno Domini XV. octuagesimo quinto, mensis Julii die duodecima.*

NOTA. Servatæ fuerunt Processiones per Clerum primarium & secundarium, atque Abbates & Conventuales Monasteriorum intraneorum & extraneorum: videlicet *Laurentii*, *Egidii* & *Sancti Leonardi*, & hoc successivis vicibus, videlicet *Feria quarta* ad *S. Dionysium*, *Joannem & Paulum*, *Feria sexta* ad *S. Crucem* & *Martinum*, *Sabbato* ad *S. Petrum* & *Bartholomæum*, adfuitque in omnibus Processionibus & quibuscumque Ecclesiis supradictus Legatus, & Collectas decantavit, præsente populo in magna congregatione, & magna cum devotione. Quibus factis, die *Dominico* sequenti idem Nuncius, Missam in Ecclesia Leodiensi in Pontificalibus celebravit, & finito Evangelio, Concionem latino sermone, sedens in Pontificalibus ante Altare majus, Clero primario & multis Civibus in magna copia inibi congregatis, fecit, & in ea declaravit, quam vim & efficaciam Jubilæum concessum habeat, & demum finita Missa, multis Officiatis Ecclesiæ, & aliis Civibus, Sacrosanctam Eucharistiam ministravit, valde devote.

Die vigesima quarta mensis Julii anno 1585. Rmus Dnus Nuncius procuravit affigi valvis Mandatum, per quod significat, se servaturum Synodum tertia die mensis Octobris proxime futuri, citando ob hoc omnes Prælatos, Diœcesis Leod., ut ad hanc diem adsint.

Die decima quinta Julii anno XV. octuagesimo quinto, Rdus D. Sigillifer exposuit Dominis meis, statim a Matutinis decantatis Capitulariter congregatis, Rmum Dominum Episcopum Vercellensem, Nuncium Apostolicum, hoc mane suum Datarium ad eum misisse cum facultatibus per Summum Pontificem in sua ad has & alias Provincias Legatione sibi datis, eas in Capitulo Leodiensi legendas, maxime quod intelligeret a nonnullis de eis dubitari, super qua expositione habita deliberatione, acceptis dictis facultatibus ordinaverunt per me Notarium copiam inde fiendam, crastinoque in Capitulo legendam & publicandam.

Die decima septima Julii anno 1585. lectæ & publicatæ in Capitulo dictæ Facultates Nuncii, quæ manserunt in manibus Domini Levini Torrentii, Vicarii S. Cels. in modum munimenti scriptæ.

Die ultima Julii anno 1585. quoad deambulationes in insigni Ecclesia Leod., quas Rmus & Illmus D. Nuncius Apostolicus, Episcopus Vercellensis, summopere cupit tolli & amoveri, Reverendi Domini mei, postquam Reverendus Dominus Præpositus brevi in civitatem expectatur, censuerunt illius adventum expectandum, & in illus præsentia de omnibus mediis, quibus hujusmodi deambulationes tolli poterunt, dispiciendum, ut, quanto fieri poterit, petitioni dicti Domini Nuncii in hac parte satisfiat.

Ad hæc cum jam diu ex parte Capituli deputati sint ad communicandum cum Clero secundario, vel illius Deputatis super publicatione Concilii Tridentini, & iis, quæ ex ea dependere videbuntur, ordinaverunt intimandum D. Decano Sancti Petri, & Decanis Ecclesiarum secundariarum, significet dictam deputationem factam, utque iidem in effectum præmissum suos velint dare Deputatos.

NOTA intimatum D. Decano S. Petri per Schedulam sequentem.

EX parte Insignis Capituli Leodiensis significatur Reverendo D. Decano Divi Petri Leodiensis, dictum Capitulum suos dedisse Deputatos, ad communicandum cum Dominis Ecclesiarum secundariarum Decanis, aut earundem Deputatis super publicatione Concilii Tridentini, & iis, quæ ex ea dependebunt; itaque placeat præfato D. Decano intimare prædictis Dominis secundariarum Decanis, ut suos quæque Deputatos, in finem & effectum prædictum, dare velint. Actum in Capitulo, die ultima Julii 1585.

Intimavit Walterus.

Penul-

Penultima Julii anno 1585.

NOTA. D. Officialis Leodiensis exposuit Dominis meis, Capitulariter congregatis, Rmum D. Episcopum Vercellensem, Nuncium Apostolicum, sibi declarasse; ut cum intelligeret nonnullos conqueri publicationem Concilii Tridentini posse magnum adferre præjudicium Jurisdictioni Ecclesiasticæ Rmi Episcopi Leodiensis quoad Clericos, & etiam Privilegiis Ecclesiæ & Patriæ Leod. per Summos Pontifices & Imperatores concessis, itaque se cupere omnia hæc scripto sibi tradi, ut illa apud Summum Pontificem mittere posset, addens se sperare, eundem Dnum Pontificem pro sua, quam erga Ecclesiam Leodiensem gerit, fiducia, & intellectis rationibus, futurum benevolum: sic videbatur Dominis meis, non fore abs re, si Vicarius Rmi cogitaret Prælatos totius Cleri ad se vocare, ut mutua communicatione singula colligerentur, & capitulatim scripto redigerentur, atque Nuncio ante diem futuræ Synodi communicarentur.

EXEMPLAR LITERARUM Patentium Reverendiss. in Christo Patris & Illustriss. Domini JOANNIS FRANCISCI, Episcopi Vercellensis, Sanctissimi Domini nostri Papæ, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuncii cum potestate Legati de Latere, Indictionis Synodi Diœcesanæ Leodiens. ad tertium diem proximi mensis Octobris M.D.LXXXV. in Civitate Leodiensi habendæ & celebrandæ.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. AMEN.

J. FRANCISCUS, DEI ET APOSTOLICÆ Sedis gratia Episcopus Vercellensis & Comes: in tractu Rhenano, inferiorisque Germaniæ, ac Belgarum & præcipue Leodiens., & Provinciis, Civitatibus &c. locis omnibus Nuncius Apostolicus cum potestate Legati de Latere.

CUm in præcipuis curis Nobis a Sede Apostolica una cum hac Legatione impositis, illa non postremum locum teneat, ut Diœcesanas, Provincialesque Synodos, ad Sacrorum antiquorum Canonum & Tridentini Concilii præscriptum in usum revocemus, quæ una prope est ac necessaria quidem hac exulceratissima tempestate Dei gloriæ, Ecclesiasticæ disciplinæ, Catholicæque etiam Religionis promovendæ, instaurandæque ratio, committere non possumus pro singulari nostro erga Nobilissimum hunc Clerum, inclytamque hanc Leodiensem Patriam affectu, quin hoc tam salutare, tamque necessarium charitatis, solicitudinisque Pastoralis officium Ecclesiæ huic Leodiens. primum præstaremus, ea præsertim spe ducti, ut in hac vinea longe uberiores fructus, quam aliunde percipiamus, & aliæ finitimæ Ecclesiæ, quæ cum a tumultibus bellicis nondum sint immunes (quod tamen Dei gratia, brevi futurum speramus) non ita facile hos Clericorum Conventus admittere nunc possent, pio Leodiensis exemplo excitatæ, paulo post ipsæ, & hanc eandem, omnemque aliam rectius conformandæ Cleri disciplinæ, cultusque Divini restituendi rationem studiosius atque adeo ardentius amplectantur, Synodum igitur Diœcesanam ita sane Sanctissimo D. N. SIXTO Papa Quinto jubente, Serenissimoque ac Reverendiss. Domino ERNESTO Episc. Leodiens., Archi-Episcopoque Coloniens. & Principe Electore &c. non modo consentiente, verum etiam fortassis adfuturo [si tamen Coloniensis belli, aliæque gravissimæ curæ id illi permittent] habere statuimus hic Leodii in Ecclesia Cathedrali Sancti Lamberti, ad primam feriam quintam Octobris proxime futuri, quæ quidem erit tertia ejusdem mensis dies, quamobrem ipsam Synodum ad illum tertium Octobris diem celebrandam auctoritate Apostolica indicentes, universos & singulos, qui in hac Civitate, ac Diœcesi Leodiensi dignitates, vel Beneficia quævis Ecclesiastica, & sine ulla cura animarum obtinent, omnesque tam Regulares, quam sæculares, qui quovis jure, vel consuetudine Diœcesanæ Synodo interesse debent, monemus in Domino, eisdemque in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis Sacrorum Canonum jure constitutis, injungimus, & mandamus, ut ipsi decenti habitu, nempe talari veste, ac superpelliceis mundis induti, præstituta illa die, summo mane in Cathedrali Ecclesia Sancti Lamberti conveniant, non ante Synodi finem, ac sine permissu nostro ex hac Civitate abituri, si qui vero Prælati sunt sæculares aut Regulares, Abbates, Præpositi, Priores, aut alio quovis nomine nuncupati, qui Diœcesanis Synodis eam ob causam, quod ab omni ordinario jure exempti sint, tantumque Sedi Apostolicæ subjecti, minime interesse soleant, eos nihilominus, eosdemque propositis pœnis, ut adsint, monemus, volumusque omnino, ut cum auctoritate Apostolica a Nobis evocentur, interesse etiam ipsi una cum aliis, ne ulla ratione prætermittant. Declarantes tamen nullum inde inferri, oririve unquam posse eorum juri-

bus, privilegiis, vel exemptionibus præjudicium, ne vero si omnes ad unum Parochi conveniant, tempore Synodi interdum contingat aliquos Christi fideles absque necessario Sanctissimorum Sacramentorum subsidio ex hac vita decedere, ideo Decanorum prudentiæ & arbitrio illud permittimus, ut aliquibus Parochis, qui ejusmodi necessitatibus incidentibus subvenire non incommode queant, id curæ mandare, atque committere, eisque ne Leodium ad Synodum accedant, veniam possint concedere, ut autem feliciorem Synodalis hujus tractationis eventum impetremus a Domino, illud edicimus atque expresse mandamus, ut tam in Cathedrali, quam Collegiatis quibusque & Parochialibus, nec non & Regularium quorumcumque Civitatis ac Diœcesis universæ Leodiens. post indictam Synodum, quinta quaque feria, triplici officio non impedita, Missa de Spiritu Sancto celebretur; at ubi ob Festum aliquem incidentem diem solennius Sacrum erit faciendum, Commemoratio saltem de eodem Sancto Spiritu ne prætermittatur, quarum in rerum omnium fidem, ac testimonium, has Literas nostras, nostrique Secretarii manu signatas, confici, Sigilloque nostro muniri & promulgari jussimus, Cathedralisque Ecclesiæ, & Officialis Curiæ, nec non Sancti Jacobi valvis affixas, eandem vim habere volumus & declaramus, ac si ipsis omnibus & singulis supradictis, aliisque omnibus, quorum interest, vel interesse potest, redditæ essent, ac denunciatæ. Datum Leodii in ædibus Sancti Jacobi, V. Cal. Sextil. M. D. LXXXV. Habebatur *J. FR. Ep. Vercellen. Nunciusque Apostolicus, J. Antonius Caresana Secretarius.* Leodii typis *Gualteri Morberii.*

MEMORIALE.

Nullo modo prætermittes, quin ad hanc Epistola hac nostra, cui hæc Schedula inclusa est, memoratam Synodum personaliter venias; nisi detinearis infirmitate gravi, vel inevitabili necessitate, quod si venire non poteris, mittes ad Synodum cum Literis tuis patentibus causam infirmitatis tuæ, vel necessitatis expresse continentibus tuo sigillo, vel alio authentico sigillatis, per quas te obligabis ad Statuta ipsa Synodalia observanda, Capellanum, vel Clericum, vel alium idoneum habentem, per ipsas Literas potestatem te absentem excusandi & Canonicum impedimentum in animam tuam jurandi, & Mandata Synodi ad te referendi, porro quod ad Decanatus tui Pastores attinet, bene erit, si ob causas Literis patentibus dicti Domini Nuntii Apostolici hic per Copiam excusam, similiter adjunctis expressas potiores tantum, ac principaliores aliquot ipsius tui Decanatus Pastores pro arbitrio tuo tecum adduces.

Ad comparendum ad Synodum.

ERNESTUS, DEI & APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA, ELECTUS & Confirmatus Archi-Episcopus Coloniensis & Princeps Elector, Confirmatus Episcopus Leodiens., Hildesheimens. & Frisingens., Postulatus Monasteriensis, Administrator Stabulensis, Comes Palatinus Rheni, Dux utriusque Bavariæ, Westphaliæ, Angariæ & Bullonii, Marchio Franciomontanus, Comes Lossensis, Longiens. Hornens. &c.

REVERENDE NOBIS IN CHRISTO, sincere Dilecte:

Mittimus Devotioni Tuæ Exemplar typis excusum, ac de speciali nostro Mandato per Sigilli nostri ad causas Notarium signatum Literarum patentium Rmi & Illmi Domini, D. JO. FRANCISCI, Episcopi Vercellensis, ac Sanctissimi D. N. Papæ, & Sedis Apostolicæ Nuncium cum potestate Legati a Latere, Synodi nostræ Diœcesanæ Leodiens. in tertium diem proximi mensis Octobris indictæ, habendæ & celebrandæ, ad finem & effectum eisdem Literis expressos, quarum Literarum tenore considerato, Tibi auctoritate nostra Episcopali & ordinaria de consilio & assensu Reverendorum, Nobilium & Spectabilium Confratrum nostrorum Decani & Capituli Ecclesiæ nostræ Cathedralis Leodiens. tenore præsentium, præcipimus & mandamus, ut juxta eundem tenorem in dicta nostra Synodo Diœcesana ad diem suprascriptum compareas, aliasque & alia facias, quæ & prout in dictis Literis ad Devotionem Tuam & officium Tuum pertinentia videbis, plenius contineri, quod a Devotione T. nullo modo & sub pœna inobedientiæ in eventum Tui hac in parte defectus prætermitti, prout prætermittere non potes, nec debes, volumus: Devotionem T. in Domino recte valere optamus. Datum in Civitate nostra Leodiens. sub Signatura Vicarii nostri in Spiritualibus Generalis. XV. Septemb. 1585.

Signatum L. TORRENTIUS *Vicarius.*

ARTICULI GRAVAMINUM

Quorum supra facta est mentio.

I.

TAm Cathedralis, quam aliarum Ecclesiarum personæ eximuntur ab omni Juris-

I.

Ecclesiæ Cathedralis Leod. & tot aliarum Insignium Collegiatarum Ecclesiarum in

Jurisdictione Episcopi. Sed Conc. Trident. Sess. VI. C. 4. & Sess. XIV. C. 4. idem Sess. XXV. C. 6. abrogat omnia hujusmodi Privilegia, imo secundum præfatum Capitulum sextum Capitulis sive Decanis non subessent Capellani.

II.

Archidiaconus de matrimonialibus & criminalibus causis, præsertim ex incontinentia provenientibus, cognoscendi potestas adimitur, Sess. XXV. C. 14. & Sess. XIV. C. 20.

III.

Pluralitas Beneficiorum cum perceptione fructuum grossorum per PP. Sixtum IV. & Nicolaum V. conceditur Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, sed Decreto Concil. Sess. XXIV. C. 17. tollitur.

IV.

Omnes Canonici sunt hactenus ab Ordinibus liberi, & in aliquibus Ecclesiis, etsi non sint in Sacris constituti, tamen habent vocem in Capitulo. At Sess. XXIV. C. 12. decernitur omnes in Cathedralibus cogendos esse Presbyteros Præbendarum Leodiensium, ubi minor est numerus, nisi ex Statutis provisum sit, in Synodo provideri poterit.

V.

Ex antiqua observatione vere Nobiles quanquam alioqui idonei non suscipiunt gradum: ne ergo per indirectum priventur, dignitati Archidiaconali sufficere debet, probari eos ab Episcopo, quemadmodum & cum Episcopus dispensatur, in Germania modo congruentem doctrinam habeant, etiam sine gradu, ut vero Diaconatus Ordinem suscipiant intra annum, nemo poterit prohibere.

VI.

Ad distributiones quod attinet, difficulter fieri posset distinctio, seu divisio tertiæ partis, sufficiat notabilem aliquam perditionem statui pro absentibus in majoribus officiis Matutinis, Missa, Vesperis, præsertim in tam frequenti numero.

in hac Diœcesi tam Canonici, quam alii subditi, præsertim actu servientes, plurimorum Pontificum Privilegiis ab omni pene tempore exempti fuerunt a Jurisdictione Episcopi, nec sine gravi perturbatione eidem nec subjici possent, neque Episcopus, qui & ibidem Princeps est, hanc curam sibi committi postulat, quin & Rmus & Illmus D. Nuncius expresse declaravit, se hujusmodi Privilegiis nolle contravenire, quare satius est Decanis hanc curam committi, qui si forte per se sufficere non possint, aut si negligentes notabiliter insignis aliqua persona, vel etiam plures, qui tanquam Delegati Apostolici jurisdictionem exerceant Privilegiis salvis.

II.

Archidiaconi Ecclesiæ Leodiens. a primæva fundatione concurrunt cum Episcopo, non tamen gravioribus delictis & carcerem merentibus se immiscent, leviora autem tuto cognoscunt, præsertim in tam lata Diœcesi.

III.

Istud Privilegium peculiariter competit Canonicis Cathedralibus, nec est in usu ideoque de novo, si ita videatur, petendum esset.

IV.

In Cathedrali Ecclesia, qui majorem Ordinem non habent, nec integros fructus faciunt, nec Capitulares sunt. Idem in reliquis servari posset, & ad Presbyterales Præbendas, quod attinet, nullus notabilis defectus est, ob multitudinem vel Subdiaconos fieri, ita ut media pars sint Presbyteri, maxime in illis Ecclesiis, ubi Beneficia habent hujusmodi onera, ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolam cantent, alioquin Conc. permittit Canonicos manere in minoribus Ordinibus, modo vocem in Capitulo non habeant, juxta C. 4. Sess. XXII.

V.

Archidiaconi debent esse Magistri in Theologia, vel Doctores aut Licentiati in Jure Canonico, & debent promoveri intra annum. C. 12. Sess. XXIV.

VI.

Ex antiqua consuetudine certa quædam portio præsentibus Canonicis in Ecclesia distribuitur. At Conc. vult tertiam partem distributionibus impendi, Sess. XXI. C. 3. & Sess. XXII. C. 111. & Sess. XXIV. C. 12.

VII.

Jura Receptionis in Canonicum in Ecclesia Cathedrali, & plerisque aliis applicantur ad pios usus, atque Ecclesiæ necessitatem idem statuatur in omnibus.

VII.

Hactenus aliquid pro Receptione Canonicorum aut Capellanorum solvi consuetum, id per Conc. Sess. XXIV. C. 14. abrogatur, nisi in pios usus convertatur.

VIII.

Sacerdotes passim audiunt confessionem Sacerdotum, licet Beneficium Parochiale non habeant, & approbati vel admissi non sint, contra C. 15. Sess. XXIII.

VIII.

Hic defectus corrigi poterit in Constitutionibus Synodalibus brevi, ut speratur, publicandis.

IX.

Hactenus Archidiaconi & alii instituendi provisos aut præsentatos habuerunt potestatem, quæ videtur sublata per C. 13. Sess. XIV. Existimo tamen dictam potestatem remanere penes Archidiaconos; cum Conc. permittat inferioribus, ad quos spectat Institutio, eandem potestatem reservato examine instituendorum Episcopo.

IX.

Institutiones Beneficiorum consueto more merito penes Archidiaconos remanere debent, attento quod concurrunt ab origine cum Episcopo, qui idem etiam Princeps cum sit, pluribus negotiis distrahitur, accedit Collegium ad hoc ordinatum, ut sine maturo consilio nemo instituatur, sed & jura consueta merito solvenda sunt, quia valde moderata & alioquin Archidiaconi nihil fixi emolumenti habeot.

X.

Conservatores suos quæque Ecclesia habuit. Verum Sess. XIV. C. 5. eorum potestas restringitur maxime in criminalibus & mixtis causis, quas cognoscere debet Episcopus, vel ordinarius Superior.

X.

Ad Conservatores Ecclesiarum quod attinet, Clerus secundarius simul omnis habet, Abbatem S. Laurentii, Episcopus & Clerus primarius Abbatem S. Jacobi, nec sane convenit ut Regulares, cum sint causis criminalibus vel mixtis, se immisceant.

XI.

Clerici conjugati ex longo usu Ecclesiasticæ jurisdictioni subjiciuntur, licet habitum & tonsuram non deferant, aut alicui Ecclesiæ vel Episcopo non deserviant, quod est contra C. 6. Sess. XXIII.

XI.

Per reformationem Curiæ spiritualis Leod. providetur, ne in criminalibus pro Clericis habeantur alii, quam qualificati juxta Conc. Trid., quod vere ad conjugatos & alios similes attinet Episcopus, qui etiam ut Princeps utramque jurisdictionem habet statuere, merito potest, ut coram Officiali suo in civilibus conveniatur, & non alibi, nisi velint.

XII.

De Seminariis suo tempore agi poterit.

XII.

Onera Seminarii omnes communiter coguntur sustinere tam Episcopi, quam Capitula, Abbates regulares, & quicumque Beneficiati officia habentes & exempti, C. 18. Sess. XXIII.

XIII.

Usu obtentum est, ut Ordines in Ecclesia Cathedrali non conferantur, nec multum interest, cum tot aliæ Ecclesiæ sint ac Monasteria valde insignia, statuatur tamen, ut Suffraganeo Ordines conferenti assistant, præcipuæ quinque Ecclesiæ, in qua id fieri contingit.

XIII.

Suffraganeus in quacumque Ecclesia confert Ordines, at Conc. Sess. XXIII. C. 8. vult Ordines in Ecclesia Cathedrali præsentibus Ecclesiæ Canonicis, extra vero Civitatem in Ecclesia digniori celebrari.

XIV.

Non potest hic Articulus alicui displicere.

XIV.

Una Præbenda Doctori Theologo, & alia Pœnitentiario erit conferenda, C. 1. Sess. V. de Reform. C. 8. Sess. XXIV. de Reform.

XV.

De Scholastici officio sufficere videtur, ut dignis & sine gradu conferatur, præsertim si

XV.

Scholastriæ debent conferri Magistris in Theologia, aut Doctoribus vel Licentiatis in

si in Ecclesiis singulis sit Præbenda Theologalis.

XVI.

Episcopus omnium piarum dispositionum est Executor, C. 8. Sess. XXII. sicque hic non observatur.

XVII.

Clausura Sanctimonialium non est in observantia, & quicunque septa Monasterii ingreditur, quod est contra C. 5. Sess. XXV.

XVIII.

Passim Monachi & Moniales proprium habent. Conc. C. 2. Sess. XXV. de Reg. & Mo.

XXIX.

Unus Susceptor & una Susceptrix in Baptismo permittitur. C. 2. Sess. XXIV.

in Jure Canonico, vel aliis idoneis, qui per se ipsos docere queant, C. 18. Sess. XXIII.

XVI.

Optandum sane esset, ut hic Articulus (quod hic Leodii erit difficile) observaretur.

XVII.

Utilissime erit hunc Articulum observari per discretionem Rmi & Illmi Nuncii.

XVIII.

Hoc quoque remittitur discretioni & prudentiæ Rmi Nuncii.

XIX.

Pars Concilii Tridentini, quæ Matrimonia & Baptismum concernit, publicata fuit Leodii, mandetur serio, ut observetur.

CUm exemptio Cathedrali & Collegiatis Ecclesiis Civitatis & totius Patriæ Leod. ex justis & rationabilibus causis concessa, & correctio delinquentium partim per Summos Pontifices, partim per Statuta nonnullis Prælatis & Capitulis ipsis demandata fuerit; habeantque singulæ Ecclesiæ sua Statuta, quibus delicta & excessus corrigi mandantur, vitæque & morum probitas commendatur, similes & jam generales unius ditionis exemptiones per Concilium Tridentinum abrogatæ, non credantur exemptiones hujusmodi & correctiones firmæ & illæsæ persistant, quod si forte (quod non creditur) aliqui eorum, ad quos correctio spectat, officio suo deessent, illud ipsum per Ss. Petri & Martini Collegiatarum Leod. Decanos, illud auctoritate Apostolica per fel. rec. JULIUM Secundum, & utrimque postea per totum Clerum secundarium Leod. Deputatos suppleatur, & ne ullomodo delicta impunita maneant, ipsi provideant.

Pluralitas Beneficiorum simplicium & compatibilium ex æquo omnibus propter fructuum eorundem ut plurimum tenuitatem, annonæque in Belgio caritatem, promittatur.

Nullus Canonicus Civitatis Leod. in aliquo ex Sacris Ordinibus non constitutus, sit Capitularis, nullusve Sacris ante vigesimum tertium suæ ætatis annum initietur, initiati vero in vigesimo tertio anno constituti sint omnium fructuum Canonicatuum & Præbendarum suarum capaces, non initiati autem ante trigesimum quartum annos completos fructus non habeant, & Statuta ecclesiarum hic serventur.

Quicumque residentes Canonici tribus Horis majoribus seu Officiis interierunt loco, distributionum quotidianorum condignam portionem, per Capitula ordinandam & statuendam, habeant jura receptionum, ubique simplicia sint, & fabricæ aut piis usibus applicentur.

Anni gratiæ & fabricæ a Majoribus non sine justa causa instituti, ac etiam auctoritate Apostolica indulti, immobiles & continui juxta institutionem & indultum persistant, sed a die vacationis, & non aliter, currere incipiant.

Archidiaconi, & alii inferiores, qui in possessione, seu quasi juris sibi præsentatos, instituendi, & jura capropter clolvi solita recipiendi, necnon causas desuper motas & movendas cognoscendi & decidendi existunt, in eadem sua possessione & consuetudine in præmissis dumtaxat permanent, sic tamen quod ista per se ipsos, vel alios de jure habiles & qualificatos exercere, & cognoscere, & in reliquis omnibus officia sua observare debeant & teneantur.

Quicumque Conservatores hactenus auctoritate Apostolica dati munus suum obire continuent & perseverent.

Piarum dispositionum executio, in Collegiatis penes Capitula esto, in aliis vero jus commune servetur.

Super his omnibus ante publicationem Concilii per Summum Pontificem provideatur.

XXVII. Septembris anno 1585.

COmparuit personaliter ad Capitulum Reverendissimus & Illmus Dominus Episcopus Vercellensis, Nuncius Apostolicus coram Reverendis Dominis meis Capitulariter congregatis, atque omnium animo Literas Suæ Celsitudinis, ad Capitulum scriptas, infractas reddidit, quibus eadem Sua Celsitudo præfatos Dominos meos hortatur, ut pro reverentia & obedientia Sanctæ Sedi Apo-

postolicæ debitis ipsius Nuncii voluntati obtemperare studerent, atque ulterius brevi oratione eosdem Dominos meos admonuit, ut cum brevi instaret dies celebrandæ Synodi, atque hactenus inter ipsum, & præfatos Dominos meos propemodum conveniret super eis, quæ in eadem Synodo proponenda forent salvo articulo frequentationis Horarum dignarentur, quantum fieri posset, se accommodare maxime, quod omnia in honorem Dei & conscientiarum Dominorum exoneratione tenderent, subjungens ulterius, ut si qui ex Dominis essent, qui se gravatos aut oppressos prætenderent, ad illum comparere vellent illos libenter audi-diturum, unde Reverendus Dominus Scholasticus eidem Domino Nuncio totius Capituli nomine summas egit gratias de benevolentia & promptitudine Dominis præsentibus offerendi quæcumque obsequia, & eodem Domino Capitulari loco egresso, & habita super præmissis deliberatione, Domini mei ordinaverunt omnes ad crastinam diem hora nona de mane ad Capitulum in vim juramenti, & sub pœna trium stuferorum vocandos, ad super negotio prænotato mature & penitus deliberandum & concludendum, & interim Deputatos dicta crastina die statim a Matutinis, ad Capitulum convenire debere, & singula adamussim & penitus examinare, ut maturo consilio omnia fiant.

ERNESTUS, ELECTUS ET CONFIRMATUS ARCHI-EPISCOPUS

Coloniensis, S. R. I. per Italiam Archi-Cancellarius & Princeps Elector, Electus & Confirmatus Episcopus Leodiensis, Administrator Heldisbemensis, Frisingensis & Stabulensis, Comes Palatinus Rheni, Dux utriusque Bavariæ, Westphaliæ, Angariæ & Bullonii, Marchio Franchimontis, Comes Lossensis &c.

REVERENDI, GENEROSI, SPECTAbiles, sincere Dilecti,

QUoniam Rmus & Illmus Dnus Episcopus Vercellensis, Nuncius Apostolicus, istuc proficiscitur, ut juxta commissum sibi a Sanctissimo Domino nostro Papa, & Sancta Sede Apostolica munus institutum a se, & propositam ibi nuper Ordinationem Ecclesiasticam in Diœcesi nostra Leodiens. Divina favente gratia perficiat, omittere noluimus, quin has ad Vos Literas daremus, quibus Vos hortamur, ut pro reverentia & obedientia Sanctæ Sedi Apostolicæ a Vobis nobiscum debitis, de quibus ipse D. Nuncius Clerum & populum nostrum Leodiensem vehementer laudat, ipsius, ut par est, voluntati obtemperantes, ejusque, ut Nostri, rationem habentes, reliquum Clerum & populum nostrum in Vos respicientem, hoc exemplo nostro in eodem officio confirmetis. Quod superest, omnia Vobis Reverendi, Generosi, Spectabiles, sincere Dilecti salutaria & prospera a Domino DEO precamur. Datum in oppido nostro Bonnensi, secunda Septembris 1585.

Signatum ERNESTUS *mpp.*

Vigesima octava Septembris anno 1585., statim a Matutinis decantatis, convenerunt in Capitulo in parte Deputati, & nonnulli & colloquio habito ad invicem super multis, quæ concernebant Synodum Anno quadragesimo octavo servatam, videlicet de comparitione Prælatorum, & super articulis, quos correxit D. Vicarius, super scriptis abinde recesserunt nulla capta conclusione.

XXVIII. Septembris anno 1585.

LEctis coram Reverendis Dominis meis articulis suprascriptis ex Decretis Concilii per Deputatos extractis, cum annotatione Gravaminum ad quemlibet articulum hujusmodi placuit sententia Deputatorum, salvo articulo de pluralitate Beneficiorum cum perceptione fructuum grossorum Præbendæ, in quo censuerunt privilegiis per Summos Pontifices concessis, omnino inhærendum, & illis insistendum nec recedendum, & ob id publicationem hujusmodi articuli suspendendum, salvis tamen de Beneficiis incompatibilibus, item articulo frequentationis Horarum, ad quam nullo modo astringere intenduntur, nisi ad unius Horæ dumtaxat frequentationem, per eos, qui in civitate erunt, salvis tamen quatuor mensibus, quibus ex Statuto abesse licet, & præsentibus aliquam honestam portionem constituendi, extra tamen massam Præbendarum, quam intactam ea ratione intelligunt.

II. Octobris anno 1585.

in Capitulo.

LEctis coram Reverendis Dominis meis articulis infrascriptis ex multis & crebris Deputatorum habitis congregationibus, conceptis, cum Schedula per Reverendissimum & Illmum Dnum Nuncium pro securitate Cleri signanda, videlicet, delationis, executionis Concilii Tridentini, quoad hujusmodi articulos, placuerunt Dominis hujusmodi articuli salvo articulo finali de Judicibus delegatis, quem Domini attentis suis & Ecclesiæ privilegiis expunctum volunt, & suis privilegiis inhærendum.

ARTI-

ARTICULI CONCERNENTES Gravamina, & quorum moderatio petitur, signati per Nuncium.

CUm Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Nuncius Apostolicus io futura Synodo oon putet expedire, ut de iis Articulis & Gravaminibus, quorum moderatio & declaratio ex parte Cleri primarii & secundarii Leod. petitur, fiat aliqua vel protestatio, vel exceptio in publico, ne in plebe & alibi aliqua scandala oriantur, & Cels. S. Illma & Rma cupiat nihilominus petitionibus Cleri, quantum in ipsa est, satisfacere, & paranis sit articulos, de quibus est difficultas, sua manu signare, ne scilicet Clerum ad eorum observationem adigat, donec & de iis a Sede Apostolica aliter statuatur; placuit Dominis Capitularibus primariis & secundariis, sequentes hos articulos Suæ Rmæ & Illmæ Celsitudini offerre, eandem humillime, & qua decet, reverentia rogaotes, ut eos in bonam & benignam partem accipere, & signatam promissionem dare non dedignetur.

Primus itaque *Articulus* est de Exemptionibus, quas uterque Clerus sibi a pluribus Rom. Pontificibus concessas, & ab omni ævo, atque hominum memoria observatas, cupit conservari, nec privilegiis quibuscumque derogari: præsertim cum Clerus non credat, mentem Patrum Coocilii Tridentini fuisse, ut iis derogaretur, vel ut illæ tollerentur. Ne tamen sub prætextu Exemptionum delicta maneant impunita, concipietur quædam formula, ac Cels. Suæ Illmæ exhibebitur, juxta quam in delinquentes animadverti poterit, quam sperat Clerus C. S. non displicituram.

Secundus Articulus Archidiaconos concernit, in quo cupiunt DD. prædicti omnia jura & qualiacumque Archidiaconis competentia, & quæ ab omni tempore, ac ab origine fundationis Ecclesiæ Leodiensis habuerunt, illæsa & integra retineri, exceptis tamen gravioribus delictis. Item, quod ioposterum Archidiaconorum Collectores, *Vicarii & Officiales, Ecclesiastici erunt.* Videtur etiam Dominis sufficere, si Archidiaconi idonei siot doctrioa & eruditione, licet gradum non susceperint. Et quod ad fructus Beneficiorum liogiosorum attinet, cupiunt Domini, ut omnia in eo statu, quo inde sunt, permaneant; donec Sanctæ Sedis Apostolicæ decisio & determinatio habeatur.

Tertius est de pluralitate Beneficiorum. Cupiunt Domini, & non diffidunt, se obtenturos, ut hic articulus suspendatur; cum impossibile sit, aliquem ex unico Beneficio ob fructuum tenuitatem vivere: nisi tamen siot duo Beneficia, curam animarum habentia, quæ sine dispensatione obtinere non licet.

Quartus est de Canonicis, extra Sacros Ordioes constitutis. Videtur utrique Clero æquum, ut tales noo sint Capitulares: Item, ut non nisi dimidiatos fructus habeant.

Quintus ad quotidianas distributiones pertinet, de quibus in singulis Capitulis prospicietur & statuetur, ut eæ fiant pro modo facultatum, quæ tamen tales sint, ut verisimiliter ooo contemnantur.

Sexto Articulo agitur de juribus Receptionum, quæ cupiunt Domini manere, & ea quidem simplicia, ut applicentur ad necessarios fabricæ & Sacristiæ usus. Intelligunt autem simplicia jura, ut si quis habuerit aliquod Beneficium, & postea resignaverit, & is Resignatarius etiam resignaverit, oihilomious ultimus veniens ad possessionem, non nisi semel jura persolvat, manentibus tamen duobus annis gratiæ & fabricæ ex aotiqua observatione, ita ut a die vacationis Beneficii per obitum, incipiant currere.

Septimo agitur de Clericis conjugatis. Rogetur S. C. Rma, ut sit contenta veteribus Statutis, quæ in hoc mandentur observari, ut & nova Reformatio, quæ etiam promulgetur.

Octavus Articulus concernit Seminarium, cujus cura singulis Capitulis per primam occasionem erit.

Nonus & ultimus est de Scholaribus studentibus, ut censeantur debere gaudere plenis fructibus. Rogetur, ut sint contenti consuetis absentiis & portionibus.

Hic articulus obelo notatur in originali.

Judices delegati Apostolici nominentur Suæ Cel. Illmæ Decanus Leod., Vicarius, Officialis Leod. & Capituli, & Scholasticus: præterea septem Decani Cleri secundarii, omnes numero duodecim.

NOS JOANNES FRANCISCUS, Episcopus Vercellensis, ac Nuncius Apostolicus &c. super Articulis præscriptis Concilii Tridentini Executionem differimus, neque eandem urgebimus, donec a Sanctissimo D. Nostro certius de eis habeatur responsum, sive rescriptum. Quod quidem ut ad vota Inclyti hujus tam primarii, quam secundarii Cleri, atque ad totius Ecclesiæ Leodiens. tranquillitatem impetretur, quemadmodum fore speramus, apud illius Sanctitatem sedulo ipsi intercedemus,

credemus, omnemque operam dabimus. Signatum: J. FRAN. Episcopus Vercellensis, Nuncius Apostolicus.

II. Octobris anno 1585.

Lectis coram Reverendis Dominis meis, Capitulariter congregatis, suprascriptis Articulis, ex multis hactenus habitis congregationibus, tandem conceptis, cum Schedula Rmi & Illmi Domini Nuncii dilationis videlicet executionis Concilii Tridentini, quo ad præscriptos Articulos, placuerunt hujusmodi Articuli, salvo finali Articulo, de Judicibus delegatis, quem Domini mei præfati, suis Privilegiis attentis expungendum, & dictis suis Privilegiis inhærendum putarunt.

III. Octobris anno 1585.

Celebrata Synodus per modum, ut sequitur. (*)

XVI. Octobris anno 1585.

Ad solicitandum Responsum, sive Rescriptum super moderatione Articulorum suprascriptorum per Dominum Nuncium signatorum, ante publicationem Decreti Concilii Tridentini, primario & secundario Clero sub signatura ipsius Nuncii traditorum, visum est scribendum ad Dominum Stravium, & solicitationem hanc eidem committendam.

Ex

(*) Præter paucula hæc verba, quæ hic retulimus, nihil amplius de ipsa Synodo, ejusque celebratæ modo memoratur in transmisso ad nos apographo: sed a 3. Octobris mox transilitur ad 16tam Octobris, qua die quid actum sit, modo vidimus.

Interim Synodum 3. Octobris cœptam, ac subsequentibus tribus diebus continuatam, præfixus Actorum relationi titulus probat: In eadem vero Concilium Tridentinum fuisse promulgatum, constat ex Joannis Chapeavilli narratione de gestis Episcoporum Leodiensium in Ernesto. Cui Scriptori tanto magis adhibenda est fides; eo quod eorum, quæ refert, testis oculatus fuerit, & eadem in Synodo a Bonhomio Episcopo Vercellensi, Nuntioque Apostolico, Pœnitentiarii munere in Ecclesia Cathedrali Leodiensi donatus. Quare ejus verba, additamenti loco, ad supplendum ea, quæ prætermissa hic sunt, Lectorum in gratiam subjungo:

" Iisdem diebus, *inquit*, Joannes Franciscus Episcopus Vercellensis, Nuntius Apo-
" stolicus, Leodium appulsus, Indulgentias plenarias ad instar Jubilei a Sixto V. ex
" Ecclesiæ thesauris depromptas promulgat, magno ab omnibus cum honore, pre-
" tio & æstimatione habitas.

" Deinde Diœcesanam Synodum, nomine Præsulis, rebus bellicis distenti, celebrat,
" & in eadem ante omnia Concilium Tridentinum promulgat, lectis illius Capiti-
" bus præcipuis, quæ Fidei doctrinam, morumque reformationem concernebant.
" Cumque nonnulla Capita Privilegiis & Libertatibus Ecclesiæ Leodiensis adversari,
" & Jurisdictionem ordinariam minuere viderentur; nonnulli Ecclesiarum Prælati,
" ut in eis dispensaret, aut ut eorum publicationem vel executionem suspenderet,
" magna contentione postularunt. Ad quæ ille, nudum se executorem esse, nullam
" in Concilio dispensandi facultatem habere, respondit. Protestati sunt interim,
" rogaruntque, ut ad Pontificem in eam rem allatas rationes perscriberet, & pro
" gratia, ac dispensatione supplicaret; quod se facturum recepit, scripto in eam
" rem Officiali Leodiensi, Henrico Dorneo, ad D. Lamberti Canonico, tradito,
" quod est tale:

" *Credimus, per Concilii Tridentini Decretum, quod est in Cap.* Nullus Sess. XXIII., *non*
" *posse esse derogatum juri Episcopi Leodiensis, cum præsertim ipse etiam Princeps sit*
" *Imperii, & utrumque gladium in Clericos & Laicos gerat. Si quid tamen difficul-*
" *tatis hac de re suboriri potest, id totum ad Summi Pontificis arbitrium referimus.*
" *Interim declaramus, nostræ intentionis non fuisse, nec esse, Concilium Tridentinum*
" *promulgando, circa Clericos conjugatos, maxime in habitu & tonsura, juxta Sa-*
" *crorum Canonum Sanctionem incedentes, Episcopalem jurisdictionem aliqua ex parte*
" *imminuere; sed eam in eodem statu, in quo hactenus fuit, integram, illæsamque re-*
" *linquimus, donec aliter ab illius Sanctitate decernatur.* Sic signatum: *Joannes*
" *Franciscus Episc. Vercellensis, Nuncius Apostolicus.*

" Porro cum nihil ex Urbe hac de re mandaretur, nec Pontifex, quamvis per Nun-
" cium, Cleri instantis nomine interpellatus, quicquam rescriberet, illis expostu-
" lantibus, respondit:

" *Quod*

Ex Literis Richardi Stravii ex Urbe ad Dominum Præpositum die XXII. Martii anno 1586. scriptis.

EGi hic & institi pro Confirmatione Apostolica super Articulis nuper in executione Conc. Tridentini Nuncio Apostolico concedente suspensis, & per eundem scriptis. Ss. D. N. respondit, non posse, hoc est, non velle ipsum confirmare Privilegia, Statuta, Articulos, aut consuetudines contrarias Sacro Conc. Tridentino. Satis esse, si relinquamini in possessione, in qua estis, & si occurrente casu necessaria sit Sedis Apostolicæ auctoritas, Suam Sanctitatem Ecclesiæ & Clero Leodiensi non defuturam, atque de his Illmus & Rmus Cardinalis Allelmus prolixe jussu Sanctissimi ad Reverendissimum Vercellensem scripsit.

Ex Literis Domini Stravii ad Præpositum datis & scriptis ex Urbe die XXIX. Martii 1586.

EGi hic pro Confirmatione Privilegiorum & Articulorum, nuper per Nuncium subscriptorum. Respondit Papa se nolle rescribere adversus Conc. Trident., sed occurrente casu se habiturum rationem præfatorum Privilegiorum, uti etiam ad eundem Nuncium scribi institi.

ORATIO ad finem Synodi habenda

Leodii apud Gualtherum Morberium M. D. LXXXV.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate, ut hæc Sacra Synodus, auctoritate Apostolica congregata, cum in hac Civitate, ac Diœcesi Leodiens. uberrimos spiritales fructus afferat, tum finitimas Provincias sancto imitationis desiderio accendat.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate pro SANCTISSIMO D. N. D. SIXTO PAPA QUINTO, ut cum diuturna & felicissima Pontificatus administratione omnium meliorum charismatum plenitudinem a Domino consequatur, atque ad vitam una cum grege sibi credito perveniat sempiternam.

FRA-

" *Quod a me petiistis, quodque in me fuit, præstiti. Nihil equidem impetraturum me* " *non ignoravi, neque enim solet adversus Concilii Oecumenici Decreta dispensare Pon-* " *tifex, sed quandoquidem Concilium aliter recipere refragabamini,* cum astutus es- " sem, (*) dolo cepi vos. *Atque hæc subridens sæpius ex Apostolo dictitabat.*

" Examinatores quinque jam ante per bon. mem. Cardinalem Groesbekanum deputatos renovavit, eisque duos adjecit, exacto ab omnibus jurejurando de forma examinis, per Sacrum Concilium præscripta (quam per concursum vocant) inviolate observanda: quod & ego tunc cum aliis, uti illorum unus præstiti: Canonicum Theologalem & Pœnitentiarium in Cathedrali juxta Concilium esse voluit, pro quibus duos primo vacaturos Canonicatus ab Ernesto Præsule impetravit: quorum primum D. Georgius Thurinus, uti Theologalis, & perexcellens Concionator, Verbique Dei Minister; ego alterum, uti Pœnitentiarius obtinui.

" Voluit quoque speciatim relegi Decretum circumductionis, seu annullationis Matrimoniorum clandestinorum, quod jam ante, juxta ejusdem Concilii præscriptum, per singulas Diœcesis Parochias, Groesbekani Præsulis jussu, fuerat promulgatum.

" Conclusa Synodo, cœpit in quosdam, concubinatus suspectos, juxta formam a S. Concilio præscriptam, procedere: tantumque brevi tempore profecit; ut pauci concubinas habere convicti, eas a se etiam extra urbem, ad omnem evitandam suspicionem dimitterent: Ut etiam quod Clerici, Canonici, & alii de habitu Clericali gerendo admoniti, habitum Clericalem, & verticis initiati tesseram Clericalem, modo & forma in Canonibus præscripta gererent.

" Inquisivit & in Simoniacos, quos satis severe ad restitutionem fructuum male perceptorum mulctavit. Habebat civem, virum probum, plerisque omnibus notum, qui mulctas Simoniacorum, concubinariorum, & aliorum colligebat, & fideliter asservabat: e quibus montem pietatis, more Italico, Leodii erigere, & usurarios, qui pauperum fortunas exedunt, civitate excludere meditabatur. Sed morte præventus, quod pio animo destinarat, perficere non potuit." *Hucusque Chapeavillus de Gest. Episcoporum Leodiens. Tom. III. in Ernesto Bavaro, Cap. IX.*

(*) 2. *Cor.* 12.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate pro Reverendissimo & Illustrissimo D. JOAN. FRANCISCO EPISCOPO VERCELLENSI, APOSTOLICO NUNCIO, Sanctæque hujus Synodi PRÆSIDE; ut opus, ac præsens ministerium sibi commissum digne impleat, ac pares tanto oneri vires a Domino impetrare mereatur.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate pro SERENISSIMO PRINCIPE ET EPISCOPO VESTRO; ut victoriam contra suos Christique hostes tandem obtineat, atque in pace & tranquillitate degens, spiritualibus in dies crescat augmentis, & iis, quibus præfectus est a Domino, non modo præsit, verum etiam prosit ad perpetuam CatholicæReligionis propagationem.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate pro Ministris Ecclesiasticis, ejusdem Episcopi & Principis, quatenus in rectam veritatis & justitiæ viam, duce Domino, dirigantur, dumque manus in bonis operibus elevant, laborum suorum benedictionem a Domino largissimam consequantur.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate, ut qui huic Civitati, vel ditioni præficiuntur, sapientia, justitia, omnique virtute præfulgeant; ac bonorum operum exemplum toti populo indesinenter præbeant.

FRATRES CHARISSIMI, toto mentis affectu orate Deum Patrem misericordiarum, ejusque Filium unigenitum, Salvatorem nostrum, Sanctumque Spiritum, qui nos huc ad Sanctissimæ Trinitatis laudem convenire voluit, ut in hac Synodo Apostolica ad Spiritum Sacerdotalem excitati, latam spatiosamque viam, quæ ad perditionem ducit, omnino relinquamus; tandemque ingredi plane statuamus per illam angustam, quæ ad vitam ducit, eamque usque ad obitum pergere non desinamus, quousque ad Cœlestem Patriam, quo tendimus, & in qua cives conscripti sumus, auxiliante Divina gratia, perveniamus.

ACCLAMATIONES in Synodo.

Sanctissimæ & Individuæ TRINITATI sempiterna laus & gloria.

Respons. Magna est misericordia tua, Domine, super nos; quemadmodum speravimus in te: qui ad optatum finem hanc Sacram Synodum perducere dignatus es, tibi gratiarum actio in seculorum secula.

Smo D. N. D. SIXTO PAPÆ QUINTO, Christi in terris Vicario, & Petri Clavigeri Successori, Summo universalis Ecclesiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia.

Respons. DomineDeus! supremum tui gregis Pastorem gratia tua custodi ac dirige; ut eo gubernante universæ gentes sancto veræ fidei lumine illustratæ, in unum Ecclesiæ tuæ ovile colligantur.

Clementissimo & Serenissimo IMPERATORI summa felicitas, & contra infideles perpetua victoria!

Respons. Rex Regum & Dominantium Domine, Augustissimum Imperatorem tua cœlesti gratia & felici Regnorum propagine semper auge!

Reverendissimo & Illustrissimo Domino, D. JO. FRANCIS. *Episc. Vercellen.* Nuncio Apostolico, & Sacræ hujus Synodi Præfecto, sancta in ferendis laboribus tolerantia, & perpetuum Pastoralis solicitudinis incrementum!

Respons. Deus misericordiarum Pater, humiles servi tui preces propitius exaudi, piaque illius vota ac desideria ad Nominis tui gloriam, & Ecclesiarum, illius curæ creditarum, instaurationem benignus adimple!

Serenissimo ac Reverendissimo Domino, D. ERNESTO EPISCOPO & *Principi Leodiens.* salutaris vigilantia, vita longæva & prospera gubernatio!

Respons. Omnipotens Deus, super eo benedictionis tuæ dona perpetuo multiplica, ut greges tuos sibi commissos secundum beneplacitum tuum hic diu pascat, ac demum ad cœlestia pascua secum feliciter perducat.

LEO-

LEODIENSI POPULO pax Christi æterna, & perpetuum Catholicæ Religionis studium!

Respons. Memento Domine in beneplacito populi tui, ac perpetuum tuæ benedictionis rorem, tuumque amorem simul ac timorem illi infunde.

Nos Dei voluntatem pie, sanctéque implentes, Sancta hujus SYNODI Decreta ad DEI gloriam, & salutem animarum sedulo exequentes, digni reddamur misericordia & gratia magni & Supremi Sacerdotis JESU Christi, intercedente simul ejus Genitrice Beatissima Virgine, ac Beato Lamberto Episcopo & Martyre, omnibusque aliis hujus Ecclesiæ Patronis, una cum omnibus Sanctis!

Respons. Amen. Amen. Amen.

(L. S.) *Per Copiam, quantum fieri potuit, conformem manuscripto, in Secretaria Perillustris Capituli Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis asservato, quod testor H. Mouillard, præfati Perillustris Capituli Notarius & Secretarius.*

Hoc Exemplar quadraginta quinque foliis constans, accurate a me cum originali manuscripto collatum, testor cum eodem concordare. Leodii die 23. *Martii* 1767. *Carolus Wastelain S. J.*

SYNODUS DIOECESANA COLONIENSIS

SUB ERNESTO, BAVARIÆ DUCE, (*) ARCHI-EPISCOPO, Anno Christi MDXCVIII. Clementis VIII. PP. VII. Rudolphi II. Imp. XIII.

Statuta Synodi Diœcesanæ Coloniensis Anni 1598. 2da *Octobris.*

DE CANONICIS.

TITULUS I.

I. PRæcipimus observari Canones & Statuta Provincialia, quæ de vita & honestate Clericorum edita sunt, ac inprimis innovamus ea, quæ contra Simoniacos, concubinarios, fornicarios, ebriosos, coronam, tonsuram, & habitum Clericalem non gestantes, vagantes, non residentes, Horas Canonicas non recitantes, Monasteria Virginum absque licentia & rationabili causa frequentantes, sæcularibus negotiis sese immiscentes, olim salubriter decreta & promulgata fuerunt.

II. Quo vero strictius ista omnia observentur, mandamus Decanis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ut in suorum Canonicorum & Vicariorum vitam & mores sedulo animadvertant, & quos in prædictis culpabiles offenderint, debitis pœnis coërceant, memores Heli Sacerdotem (*a*) pro filiorum iniquitate damnatum: alioqui Nos illorum negligentiam supplentes, ad censuras & pœnas Canonicas serio procedi faciemus.

De Pastoribus, Decanis ruralibus, Concionatoribus & Confessariis.

TITULUS II.

I. INprimis volumus, ut omnes Pastores per Diœcesim Coloniensem

(*) Vide notata sub finem Statutorum.

(*a*) 1. Reg. 2.

fem de sua jurisdictione & Canonica institutione, sive investitura, coram suo quisque Archi-Presbytero, sive, ut vocant, Decano rurali, per legitima instrumenta fidem faciant. Deinde ad manus eorundem Professionem Fidei edant, secundum formam a Sacra Tridentina Synodo præscriptam. Qui sine Canonica institutione curam animarum administrare præsumpserint, aut Fidei Professionem edere detrectaverint, eos dicti Archi-Presbyteri ad proximam Synodum Nobis scripto denuntiabunt.

II. Qui ad curam animarum (*b*) legitime vocati sunt & admissi, apud Ecclesias suas, sicut jure Divino tenentur, residere, atque oves suæ fidei commissas per se ipsos pascere compellantur.

III. Mandamus (*c*) & præcipimus universis Parochis & Presbyteris, ut non nisi publice in Ecclesia infantes baptizare, aut Sponsos Matrimonio jungere præsumant, casu necessitatis excepto, ut sic reprimatur quorundam Laicorum fastus & superbia, qui ista Sacramenta sibi, suisque, in privatis domibus ministrari postulant, quos in Corinthiis graviter perstringit Apostolus: (*d*) An Ecclesiam Dei contemnitis? Nec volumus per Officiales nostros cum quovis, nisi ex causis gravissimis & urgente magna necessitate dispensari.

IV. Meminerint (*e*) quoque Pastores, sui muneris esse, ad promovendam Juventutis rectam institutionem solicite providere, ut Ludimagistri non tantum literis sufficienter instructi, sed Fide Catholica inprimis, vitæque integritate commendati, Scholis Parochialibus præficiantur. Itaque non admittentur posthac, nisi examinati ab ipsis Pastoribus, vel extra Coloniam a Decanis Ruralibus, atque ad eorundem manus Fidem Catholicam secundum præscriptum Concilii Tridentini professi fuerint. Si quis inveniatur de hæresi suspectus, aut qui recuset Fidei Professionem edere, ab officio depellatur, alio Catholico & idoneo in ejus locum substituto.

V. Nullus inposterum Sacerdos sive sæcularis, sive Regularis, etiam exemptus, administrationem Sacramentorum, & præcipue Confessionum audiendarum munus, aut prædicationem Verbi Dei publice in Ecclesia sibi sumere audeat, nisi doctrina, moribus & vita probatus, & ad id muneris idoneus visus fuerit Examinatoribus, quos ex Coloniensium Pastorum & Theologorum ordine duximus deputandos, ac Vicarii approbationem, quæ gratis dabitur, in scriptis obtinuerit, privilegiis contrariis quibuscumque, & consuetudine etiam immemorabili non obstantibus.

VI. In Casibus Episcopalibus, qui Nobis de jure, vel consuetudine, vel per Statuta Synodalia reservati sunt, in foro conscientiæ absolvendi potestas jam olim pluribus aliis benigne admodum, saluberrimeque communicata fuit; Suffraganeo scilicet, Metropolitanæ Ecclesiæ Presbyteris Canonicis, Theologis, intraneis & extraneis tam Collegiorum, quam ruralium Pastorum Decanis, quatuor primarum Parochiarum urbis Coloniensis Pastoribus, quatuor Ordinum Mendicantium Prioribus, & ædis Metropolitanæ Pœnitentiariis. Nos tamen attendentes horum temporum iniquitatem & itinerum pericula, quod durante isto exitiali bello, non semper, neque ex omnibus locis pœnitentes ad dictos Commissarios in casibus reservatis accedere valeant; ex multis aliis gravibus causis animum nostrum moventibus, potestatem absolvendi in gravioribus delictis Nobis reservatis, occultis tamen, idque in foro conscientiæ duntaxat, ulterius extendere, omnibusque Nobis subjectis Parochis legitime vocatis impertiri voluimus, quo facilius omnibus vere pœnitentibus ad gratiam & remissionem peccatorum aditus concedatur, inhærentes Placitis & Decretis Concilii Provincia-

(*b*) Concil. Trid. Sess. III. de Reform. cap. 2.
(*c*) Conc. Prov. Colon. A. 1536. Part. 7. c. 7. & An. 1549. in Censur. & Decr. sub Num. XV.
(*d*) 1. Cor. 2.
(*e*) In Statutis Provinc. sub Adolpho anno 1550.

vincialis anno 1536. celebrati, quod sic habet:

In occultis delictis ex reservatione casuum compertum habemus, nonnihil mali interdum accidere, vel quod peccator non habens in promptu Sacerdotem, qui illum absolvat, confiteri vel differt, vel contemnit; vel quod minores ætate sunt, vel mulieres, difficile adducantur, ut ex suis Parochiis non sine levi suspicione ad Nos, seu Commissarios nostros proficiscantur. Quare ut consulamus & verecundiæ & famæ, visum Nobis est hanc potestatem nostram absolvendi a peccatis & casibus nostræ absolutioni reservatis, occultis tamen, omnibus Parochis per Diœcesim nostram constitutis, rite vocatis, delegare: modo tamen Vicariorum nostrorum in Pontificalibus consilium requirant ac adhibeant.

VII. Archi-Presbyteri, sive Decani Rurales, Statuta suarum Decaniarum revidenda Nobis tradant, Capitula sua bis in anno convocent, in quibus Canones & Statuta Synodalia publicabunt, & contra ea delinquentes, qua dignum est severitate, corripient & punient. Omnes item & singulas causas Beneficiales, Matrimoniales, & reliquas Ecclesiasticas ad tribunal Archi-Episcopi, vel Archidiaconi pro ea, qua illis etiam juramento obstricti sunt obedientia, remittent.

VIII. Decretum denique Concilii Tridentini de reformatione Matrimonii, sæpius e suggestu a Pastoribus & Concionatoribus publicetur, ne simpliciores e populo ignorantiam prætendere possint. Quod ob id visum est in fine, Latina & Germanica lingua, Statutis his Synodalibus subjicere.

De Regularibus Monachis, & Sanctimonialibus.

TITULUS III.

I. QUamvis Superiores Ordinum, pro suorum subditorum confessionibus audiendis, Confessarios designare possint, eos tamen sive per se, sive per alium idoneum examinare tenentur.

II. Ne Monialium ordinarii Confessarii seu Rectores, jurisdictionis potestate careant, legitima auctoritate instituantur, & ab Ordinario, aut ejus Vicario approbentur.

III. Ac quoniam (g) de Sanctimonialibus, dum ad unum aliquem Confessarium perpetuo adstringuntur, verendum, ne subinde aut metu, aut pudore in confessione peccata aliqua reticere, & conscientiam non plene exonerare inducantur, & tamen postea ad Sacrosanctam Communionem statutis temporibus cum aliis accedere non pertimescant: idcirco præter ordinarium Confessarium, bis aut ter in anno, offeratur alius extraordinarius, ab Ordinario loci deputatus, aut saltem approbatus, qui omnium confessiones audiat.

IV. Regulares (h) cujuscunque Ordinis, nisi a suis Superioribus de vita, moribus & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint: sed cum ea licentia personaliter se coram Episcopo, aut ejus in Spiritualibus Vicario præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis vero, (i) quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possunt. Episcopo autem contradicente nullus sive sæcularis, sive Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, prædicare præsumat.

V. Clausuram Sanctimonialium, (k) ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime desiderantes, statuimus & ordinamus, quod ingredi intra septa Monasterii nemini liceat, cujuscunque generis aut conditionis, sexus vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommuni-

(g) Conc. Prov. sub Adolpho III. an. 1549. Conc. Trid. Sess. XXV. cap. 10.
(h) Conc. Trid. Sess. V. de Refor. c. 2.
(i) Conc. Trid. Sess. XXV. c. 4. de Refor.
(k) Conc. Trid. Sess. XXV. c. 5.

municationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis. Pari ratione & pœna mulieres virorum Monasteria ingredi prohibeantur.

VI. Nemini quoque Regularium (l) tam virorum, quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere vel tenere: Sed statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usum fructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum, Monasteriorum aut Conventuum ad solos Officiales eorundem ad nutum Superiorum amovibiles, pertineat.

De vagis & peregrinis Sacerdotibus.

TITULUS IV.

I. Nulli vago, (m) ignoto & peregrino Sacerdoti, sive sæcularis, sive regularis sit, in ulla Ecclesia celebrare, aut alios Sacros actus exercere liceat, priusquam de ordinatione sua rite adepta, deque vita, moribus, eruditione ac titulo fidem fecerit, per sui Ordinarii literas, aut publica instrumenta: docueritque nullo Ecclesiastico impedimento se ab executione ordinis arceri. Quibus quidem literis atque instrumentis exhibitis a nostro in Spiritualibus Vicario, vel si extra Coloniam versetur, a Decano Rurali, ad quem istius loci cura spectabit, licentiam in scriptis petere debebit.

De his, quæ ad populum pertinent.

TITULUS V.

I. Monendus (n) populus diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.

II. Monendus (o) idem populus (quod Sacrosancta Synodus Tridentina Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ constituit) ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & Festis accedant.

III. Quæ sint Festa celebria Ecclesiæ Coloniensis, præscriptum & definitum est in Statutis Provincialibus sub Henrico anno 1397. & Adolpho Archi-Episcopis anno 1549., ac tametsi ea omnia, ut a Majoribus præscripta sunt, non tantum a Clero nostro, sed ab omni populo etiam in foro debite observari cuperemus: tamen & Festorum hujus Patriæ mediocrem multitudinem, supra morem aliarum Ecclesiarum excrescentem, & populi in eorum observantia flaccescentem devotionem attendentes, peccati periculum ab infra scriptis duximus removendum: Videlicet, Agnetis, Cathedræ & Vinculorum Petri, Georgii, Pantaleonis, Exaltationis S. Crucis, Gereonis, undecim millium Virginum, Severini, Cuniberti, Cæciliæ, & Innocentium. Itaque propter varias hujus vitæ & temporum necessitates, in prædictis Festis obligationem feriandi relaxamus, ut culpa vacent, qui iisdem diebus laboraverint: sed maneat tamen per omnia eorundem in Ecclesiis consueta observantia. Ad excitandam autem fidelium pietatem, omnibus, qui Sacrificio Missæ, cæterisque Officiis Divinis prædictis Festis interfuerint, suas preces cum Ecclesia ad Deum pie attenteque fundentes, pro 40. dies Indulgentiarum pro qualibet vice de Omnipotentis Dei misericordia confisi, auctoritate nostra ordinaria clementer concedimus.

IV. Mandamus quoque & præcipimus, ne in Civitatibus & vicis nostræ Diœcesis Dominicis & Festis diebus sub Concione & Missa œnopolia & cervisiariorum officinæ, nisi viatoribus & peregre advenientibus aperiantur, ne popu-

(l) Conc. Trid. Sess. XXV. cap. 2.
(m) Conc. Provinc. Colon. an. 1536. Parte 1. cap. 31. & Trid. Sess. XXII. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ.
(n) Conc. Trid. Sess. XXIV. cap. 4. de Refor.
(o) Ibid. Sess. XXII.

populus a cultu Divino ad compotationes cum insigni profanatione Festorum, & Dei offensa pertrahatur. Contra delinquentes pœnis arbitrariis procedi faciemus.

V. Pastores item frequenter (*p*) & diligenter subditos suos utriusque sexus admoneant; quotquot ad annos discretionis pervenerunt, teneri, ut omnia sua peccata, humiliter, integre, aperte, & distincte minimum semel in anno confiteantur proprio Sacerdoti, aut de ejus, vel Superioris licentia, alteri sæculari, vel regulari Presbytero, per Ordinarium loci admisso & approbato, utque ad minus in Paschate Sacrosanctam Eucharistiæ Communionem, non nisi de manibus proprii Sacerdotis reverenter accipiant; alioqui viventes ab ingressu Ecclesiæ arceantur, & morientes Christiana careant sepultura.

VI. Alioqui nemo Christianus, (*q*) qui in communione decessit Ecclesiæ, ab Ecclesiastica sepultura arceatur, etiamsi casu & repentina morte exstinctus fuerit. Soli vero hæretici, excommunicati, publici latrones, & hi, qui sibi mortem criminis conscientia adacti consciverunt, & quos in peccato lethali, nullis pœnitentiæ signis præcedentibus, decessisse constiterit, prohibeantur.

Sequitur Decretum Concilii Tridentini de Reformatione Matrimonii.

TAmetsi dubitandum non est, (*r*) clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandi sint illi, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quique falso affirmant, Matrimonia a filiis-familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse; nihilominus Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit. Verum cum Sancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodesse, & gravia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiis ortum habent; præsertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt. Cui malo cum ab Ecclesia, quæ de occultis non judicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcirco Sacri Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati, vestigiis inhærendo præcipit, ut inposterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia, inter Missarum solemnia publice denunctietur, inter quos Matrimonium sit contrahendum: Quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur; ubi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiose impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus Matrimonium celebretur: Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & judicio Sancta Synodus relinquit. Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decer-

(*p*) In Statutis Sifridi cap. 8. de Pœnitentia, & Henrici anno 1310. Statuto 20.
(*q*) Conc. Provinc. an. 1536. Part. 7. c. 15.
(*r*) Trid. Sess. XXIV. c. 1. de Refor. Mat.

decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat. Insuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero; & testes, qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. Præterea eadem Sancta Synodus hortatur, ut conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent; Statuitque, benedictionem a proprio Parocho fieri; neque a quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam, alii Sacerdoti concedi posse; quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel privilegio, non obstante. Quod si quis Parochus, vel alius Sacerdos, sive regularis, sive sæcularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiæ sponsos, sine illorum Parochi licentia, Matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Habeat Parochus librum, in quo conjugum & testium nomina, diemque & locum contracti Matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat. Postremo Sancta Synodus conjuges hortatur, ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante Matrimonii consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pie accedant. Si quæ Provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus & cæremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat. Ne vero hæc tam salubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit, ut cum primum poterunt, curent hoc Decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum Diœcesum Parochialibus Ecclesiis, idque in primo anno quam sæpissime fiat; Deinde vero quoties expediri viderint. Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos.

NOTATIO EDITORIS

De causa intermissarum Coloniæ ab anno 1551. *usque ad annum* 1598. *Synodorum.*

Omnes inter Germaniæ Ecclesias nulla est, quæ per priores quinque Sæculi XVI. Decades Synodos tam multas a se celebratas exhibeat, quam Coloniensis. In hac enim ab anno 1513. usque ad annum 1551. Diœcesanas decem, ac duas insuper Provinciales habitas fuisse, Tomo nostro VI. ostendimus, allatis, quæ in eisdem editæ & promulgatæ fuerunt, Constitutionibus. Harum Provincialium primam anno 1536. convocavit Hermannus a Weda, funestissimi fati Præsul, qui vix elapso post eam Synodum quadriennio, Buceri fraude circumventus, gravissimo Provinciæ Metropolitanæ detrimento, maximoque fidelium omnium scandalo a Catholica fide defecit, factus apostata: ac propterea ex Rom. Pontificis, Cæsarisque sententia damnatus, Ecclesiastica simul & Principali, Electoralique dignitate ac Jurisdictione privatus est. *Vide, quæ de illo diximus eod. Tom. VI. pag.* 236.

Altera Provincialis habita fuit ab Hermanni Successore, Adolpho e Comitibus de Schawenburg. In hac cum Clero Provinciali deliberatum de mediis, quibus restaurari possent, quæ ab Antecessore depravata per hæresin fuerant. Saluberrimæ cum in finem editæ Constitutiones, quæ ut inducerentur in usum, Clerum suum bis duobus annis subsequentibus Diœcesanam ad Synodum congregavit Vigilantissimus Archi-Episcopus, & ut Turckius in MSS. inquit, inter maxime eximios Ecclesiæ Coloniensis Antistites jure numerandus. Ad cujus cæteras laudes illud etiam pertinet, quod ultimus ipse Colonienses inter Archi-Episcopos extiterit eo sæculo, qui solenni consecrationis ritu Episcopalis Ordinis charactere fuerit insignitus, quo honore, ut Gelenius, ac Turckius asserunt, integro centum prope annorum spatio caruerunt, quotquot post Adolphum ad Sacra apud Ubios moderanda electi sunt,

donec

donec Maximilianus Henricus Bavarus, Ferdinandi Successor, anno 1651. istam Episcopalis consecrationis gloriam, quam a Fabio Chisio, Apostolico tunc Nuntio, accepit, Sedi Coloniensi denuo vindicavit.

Eodem Adolpho, anno 1556. mortuo, interrupta etiam fuit apud Ubios, utilissima, & nunquam satis prædicanda Synodorum celebrandarum consuetudo. Nam ab anno 1551. quo ultima, ut opinor, Diœcesani Cleri Comitia sub Adolpho Coloniæ coacta fuere, nullum amplius longo, circiter quadraginta ac septem annorum intervallo, Synodalem Cleri conventum ibidem congregatum inveni usque ad annum 1598. sub Ernesto Bavaro Archi-Episcopo, cujus Synodi Constitutiones mox dabimus.

Interruptionis hujus tam diuturnæ multiplices recenseri causæ possunt: quarum aliæ omnibus Germaniæ Ecclesiis fuere communes, publicæ nimirum Germanorum, post invectum a Luthero schisma, a se invicem circa fidei dogmata dissidentium discordiæ, & internecina, quæ inde nata sunt, bella: aliæ particulatim ad Ecclesiam Coloniensem pertinuere, quæ eo tempore Episcopos habuit aut valetudinarios & brevissimi regiminis, aut communis belli curis impeditos: unum etiam de fidei sinceritate non leviter suspectum: alium manifestum apostatam, ac lupum potius, quam Pastorem, qui Diœcesin universam fœdissime laceravit, ac tantum non penitus pessumdedit.

Non aberraverim a scopo hujus operis, si, quo manifestior Lectoribus fiat Coloniensis Ecclesiæ status, Episcoporum horum nomina ac seriem, rerumque ab ipsis gestarum ideam quandam breviter exhibuero.

Quinque fuerunt, qui post Adolphum Schawenburgicum, ad regendam hanc Metropolim delecti fuerunt, Archi-Episcopi. Primus hos inter fuit Adolphi frater, Antonius Schawenburgicus. In hunc Cleri Primates tanto propensius sua vota contulerunt, quanto recentius adhuc apud eosdem vigebat desiderium Adolphi, quem nuper amiserant, quemque in fratre superstite spiraturum, recturumque opinabantur, cum illi par fere inesse cernerent ingenium, indolemque. Nec fortasse spes ipsos sua fefellisset; si Antonio suppetiisset aut ætas vegetior, aut vita diuturnior. Verum non diu gaudere eo Præsule Coloniensibus concessum fuit: Nam cum anno 1558. Francofurtensibus e Comitiis, in quibus una cum aliis VII. viris Majestatem Imperii in Ferdinandum Regem transtulit, ad suos rediisset, solennemque pro more in Urbem Coloniensem ingressum pararet: in gravissimum morbum incidit, quo Medicorum artem atque industriam omnem superante, die 18. Junii in arce Godesbergensi, præpropero fato diem extremum clausit: (P. Mich. Mörckens Carthusian. apoplexia extinctum scribit) cum Ecclesiæ præfuisset anno uno, & mensibus circiter novem.

Huic eodem anno 1558. VII. Kal. Augusti subrogatus est Joannes Gebhardus e Comitibus de Mansfeldt, Trajecti ad S. Servatium, & Coloniæ ad S. Georgium Præpositus, idemque binis Antecessoribus affinitate conjunctus. Præter claritudinem generis egregios mores atque indolem ad oblatum sibi Principatum attulit, naturam nactus, modestiæ, pacis ac tranquillitatis, insitaque clementiæ dotibus egregie exornatam. Et quanquam Gentilitiæ domui labes non modica ab hæresi Lutherana adhæreret, ipse tamen in fide Orthodoxa, quoad vixit, constantissime perstitit: Vir, ut a Cleinsorgio, Mersæo, aliisque prædicatur, splendidus, magnificus & liberalis. Brevitas imperii, uti Antecessorem, ita & ipsum a rebus magnis gerendis impediit: nam annis tantum quatuor, ac tribus mensibus tenuit Episcopatum, incommoda diu valetudine usus, inclinante in hydropisin corpore, quo ex morbo demum Brulæ occubuit anno 1562. IV. Nonas Novembris, eidem sepulchro illatus, quod non ita pridem Antecessoribus suis & Affinibus Schawenburgicis Metropolitano in Templo erigi, magnificeque exornari curaverat.

Extat gravissimum ejus edictum, adversus Sectam Anabaptistarum, anno 1560. promulgatum Kempenæ, *in Wilmii Chron. MS.*

Decimo post Joannis Gebhardi sepulturam die, maturatis Cleri Comitiis, Successor illi datus est Fridericus, e Wedanorum Comitum stirpe ortus. Parentes habuerat Joannem Wedæ Comitem, Runckelii Dynastam, & Elisabetham, Joannis Nassovici, Vianæ & Diezii Comitis filiam. Nepos erat infelicis Hermanni Wedani, Coloniensium pariter Archi-Episcopi, cujus e Sede sua propter hæresim dejecti supra meminimus. Unde mirum videri merito potest, quod Ecclesiæ Coloniensis Primates, Apostasiæ tam recentis immemores, ex eadem familia, Lutheri dogmati-

bus addicta, Antistitem sibi deligere non dubitaverint. Sed fuerint forte superstites in Clero, qui ejusdem Hermanni partibus olim adhærentes, iisdemque cum illo opinionibus imbuti, novum in Friderico Hermannum optaverint. Utut sit, non ipsimet Friderico ista sui electio magnopere placuit, invitusque ad oblatam sibi Provinciam administrandam accessit. Erat enim jamtum senecta invalidus, languido corpore, animoque, & auditu prope destitutus. Quare ejus etiam regimen nulla pene a rebus præclare gestis laude nobilitatum, & nec utile subjectis, nec ipsi gloriosum fuit.

Ad fidem ejus quod attinet, sunt, qui in Catholica constanter perstitisse contendant: sunt alii, qui in suspicionem illum adducant, tanquam si propenso nimium erga Protestantes fuerit animo, iisdemque faverit. Illud certum, quod eo permoveri potuerit nunquam, ut præceptam a Tridentino Concilio, & a Pio IV. Papa præscriptam Catholicæ Fidei Professionem emitteret: malueritque demum amplissimæ Archi-Episcopali, Electoralique dignitati renuntiare; quam Catholicum se ex ea, quam dixi, formula, juramenti religione interposita, profiteri. Multum in eo, ab ista animi fluctuatione avocando S. Pius V. Pontifex Max laboravit. Literas ad eum dedit plenas amoris & benevolentiæ: Rationes, quibus isto juratæ Professionis edendæ præcepto, non teneri se existimaverat, evertit: Cardinali Commendono, Apostolico Augustana ad Comitia Legato, istud singulari cura in mandatis dedit, ut omni meliore, quo posset, modo Friderici animum expugnaret, atque ad præstandam Rom. Pontifici ea in re obedientiam inflecteret: Immo & ipsius Imperatoris imploravit operam, ut Suæ Majestatis authoritate eundem ad saniora sequenda consilia adducere non gravaretur: ut ipsa, quæ mox afferemus, literarum monumenta ostendent. Sed irriti fuere conatus. Nihil precibus, nihil monitis, nihil minis profectum. Tandem cum Fridericus Romanum Pontificem ab exigenda ea Fidei Professione nunquam destiturum: nec alia via se, factæ in sui favorem electionis confirmationem ab eodem impetraturum, jamque de altero sibi in Sede Coloniensi substituendo agi adverteret; ut istam a se amoliretur infamiam, seu sponte sua motus, seu inductus ab aliis, anno 1567. VIII. Kal. Januarii oblato sibi Pontificatu ultro se abdicavit, facta Metropolitanæ Ecclesiæ Canonicis potestate, alium, quem vellent, eligendi. Abdicationem hanc Patres, volentes, lubentesque accepere, privatoque deinceps victuro, trium millium aureorum florenorum pensionem annuam adstipulati sunt: cui tamen summæ intercessit Successor. Litem mors diremit. Nam anno postero exeunte, X. Kal. Januarii, cum totus sacris voluminibus lectitandis vacaret, tenuique cum familia frugalem prorsus vitam instituisset, subito extinctus est. Administravit Ecclesiam Coloniensem Annis IV. Menses XI. dies duodeviginti.

Literas nunc subjiciam, quarum antea memini.

EPISTOLA FRIDERICI a WEDA, COLONIENSIS ARCHI-Episcopi electi, ad S. PIUM V. Pontificem Maximum, qua causas exponit, cur Fidei Professione supersedendum censeat.

BEATISSIME PATER, AC DOMINE CLEMENTISSIME!

POst beatorum pedum oscula, & debitam promptissimamque erga Sanctam Sedem Apostolicam reverentiam, & observantiam. Quandoquidem Omnipotens, & misericors Deus post obitum felicis recordationis PII IV. Pontificis Maximi, Sanctitatem Vestram, ut excellenti doctrina præditam, & vitæ innocentia insigniter ornatam, ita Summo Pontificatu maxime dignam, ad regimen Ecclesiæ suæ vocavit, non possum nisi & Divinæ ejus Majestati, ac bonitati ex animo gratias agere, & Sanctitati Vestræ eo nomine reverenter & humiliter gratulari, faustaque & felicia omnia illi precari. Quamvis autem maturius aliquanto hoc ipsum facere, & pro impetranda confirmatione devote, humiliter & diligenter instare constitueram: cum tamen intelligerem, Sanctitatis Vestræ, Sanctæque Sedis Apostolicæ Legatum hisce Augustanis Comitiis interfuturum, non inconveniens existimavi, hanc rem in hæc Comitia rejici, humiliterque hinc petere, ut Sanctitas Vestra illud, quidquid est moræ, atque dilationis, patienter ferat, mihique pie ignoscat.

Porro

Porro Sanctitatis Vestræ clementissimas literas, per ejusdem Legatum, Reverendissimum, & Illustrissimum Dominum Joannem Franciscum Cardinalem Commendonum, in hisce Comitiis mihi præsentatas, ea, qua decet, reverentia & humilitate accepi. Ex quibus Sanctitatis Vestræ Summo Pontifice dignam curam, solicitudinem, & vere paternum affectum erga gregem sibi commissum, & me (cui & filii nomen clementer tribuit, & paternis adhortationibus ad præstandum id, quod officii suscepti ratio exigit, non leve calcar addidit, & promptissimum animum suum gratiosissime significavit) facile intellexi. Quo nomine Sanctitati Vestræ summas merito gratias ago, humiliterque, ac reverenter polliceor, me & hisce tam salutaribus, piis ac paternis adhortationibus, quantum in me erit, ea, qua decet, obedientia pariturum, & Deo volente, usque ad extremum vitæ spiritum in obedientia Sanctæ Romanæ, & Catholicæ Ecclesiæ, Sedisque Apostolicæ constanter permansurum, & nihil, quod ad ejus authoritatem, ac dignitatem conservandam, & gregis mihi concrediti salutem, Ecclesiæque commissæ utilitatem pertinebit, & in mea potestate erit, intermissurum.

Cæterum cum ad has tantas res, quas officium meum postulat, rite peragendas, Electionis meæ confirmatione summopere opus habeam, non potui non cum præfato Reverendissimo Domino Legato de hujusmodi confirmationis negotio diligenter conferre, illique omnes difficultates, quæ hactenus circa idem negotium interciderunt, & causas, propter quas nihil insoliti, & inusitati a me exigendum existimem, plene & confidenter recensere. Quamvis autem idem Reverendissimus Dominus Legatus, Vir integerrimus, ad hanc rem promovendam sese perquam benigne, amanter, ac fraterne obtulerit; ne tamen mandati sui fines excedere videretur, ad Sanctitatem Vestram me remisit, promisitque, se in hac re facturum, quæ posset, omnia. Cum igitur, Sanctissime Pater, omnibus aliis difficultatibus superatis, hæc sola supersit, quod non tantum vetus juramentum, ad quod præstandum me semper obtuli, nec ea tantum obedientia, quam Prædecessores mei hactenus præstare consueverunt (cujus in Brevi Sanctitatis Vestræ fit mentio) sed præterea insolita quidem, atque jurata Fidei Professio a me exigitur; ea autem vel hanc ob causam, quod electio de me facta, & negotii confirmationis plena instructio, ab ejusdem impetratione (quam nihil, quod in mea potestate fuit, impedivit) benigna juris interpretatione non differens, & existimationis, ac fidei meæ sufficiens defensio, & professio, Summi etiam Pontificis calculo approbata, dudum ipsius Concilii Tridentini conclusionem, & confirmationem præcesserit, in hoc casu nec necessaria sit, nec infelici ac turbulento hoc tempore sine summo Catholicæ Religionis & Ecclesiæ afflictissimæ, mihi commissæ detrimento a me præstari possit: ut hæc omnia prædictus Dominus Legatus ex me, meisque plenius intellexit, & Sanctitati Vestræ procul dubio fideliter relaturus est. Idcirco, quanta possum, & debeo, humilitate & reverentia peto, ut tandem Sanctitas Vestra solito juramento a Procuratore meo, Romæ excolente, (*) recepto, omnique difficultate, & mora submota, confirmationem tantopere desideratam, & periculosissimis hisce temporibus Ecclesiæ Coloniensi adeo necessariam, gratiose mihi concedere, & benigna legis sequacitis interpretatione, totque relevantium causarum ratione habita, hac vice insoliti, & inusitati juramenti præstitionem clementer remittere dignetur. Quod si, ut spero, fiat, non poterunt illi, qui posthac eligendi, & confirmandi sunt, quorum par similisque causa non erit, hoc ipsum in exemplum trahere. Ego certe non eo minus Catholicæ Fidei, & Religionis, quam toties & verbis & scriptis, & re ipsa professus sum, sectator, & propugnator ero, & ab eo, Deo me favore suo prosequente, nunquam recedam. Spiritus Domini nostri JESU CHRISTI animam, & omnes conatus Sanctitatis Vestræ ad DEI gloriam, & salutem Christiani Orbis dirigere, & Sanctitatem Vestram diu nobis incolumem servare dignetur.

Datum Augustæ Vindelicorum VI. April. MDLXVI.

Sanctitatis Vestræ

Devotissimus Filius
FRIDERICUS, Electus Coloniensis.

RESPON-

(*) *forte:* Romam incolente.

RESPONSORIA S. PII V. PAPÆ ad FRIDERICUM a WEDA, electum Coloniensis Ecclesiæ Archi-Episcopum.

DILECTO FILIO FRIDERICO, ELECTO COLONIENSI, SACRI ROMANI IMPERII PRINCIPI, ELECTORI.

PIUS PAPA V.

Dilecte Fili! &c. Cuperemus admodum, Te Fratris nomine posse honorare, sicut mos est Romanorum Pontificum, eos, qui consecrationis munus jam susceperunt, Archi Episcopos, & Episcopos appellare. Sed Te, donec id suscipias, filium ad Paternæ nostræ erga Te benevolentiæ indicium appellamus, confisi, fore, ut utrumque erga Te & Patris, & Fratris affectum conservantes usitatiore Te nomine appellemus. Accepimus Literas tuas, quibus primum nobis gratularis, quod ad Apostolatus officium assumpti fuerimus. Gratum fuit nobis, perinde ac debuit, illud tuæ erga nos pietatis indicium. Hoc autem Dei de nobis judicio ita demum nos quoque lætabimur, si quid dignum hoc loco, in quo sine meritis nostris constituti fuimus, ad Divinæ Majestatis honorem, & Ecclesiæ Catholicæ utilitatem agere, Divina gratia favente, ac Te, ac cæteris, qui nobis adesse debent, juvantibus, poterimus, omnes labores, ac molestias, quas tecum (*) tantæ servitutis officium offert (**), patientissimo, ac libentissimo animo excepturi. Cum Dilectionem Tuam de assumptione nostra certiorem per literas fecissemus, grato quoque animo acceptam abs Te fuisse hortationem nostram libenter cognovimus. Cui cohortationi nostræ quod ea, qua decet, obedientia obtemperaturum Te esse polliceris, laudamus admodum in Domino istud pium propositum tuum, & magnam in spem venimus, ut nostris salutaribus monitis acquiescas. De Professione Fidei, secundum Tridentini Concilii Decretum facienda, intelleximus, quæ Tu excusandi Tui causa attulisti: sed in ea exigenda perseverare compellit nos commissum nobis officium. Etenim curare debemus, ut, cum omnia, quæ tam salubriter, & sapienter, non sine Spiritus Sancti instinctu, in eo fuerunt Concilio statuta, atque decreta, ab omnibus, & ubique suscipiantur, tum ea maxime, quæ ad fidem pertinent, inviolata serventur, nec quicquam in eis gratiæ concedatur. Nec ullam Tibi in eo injuriam facimus. Etsi enim electio Tua istud Concilii Decretum præcessit, tamen, cum non fueris adhuc confirmatus, non tempus, quo electus fuisti, sed quo confirmandus es, spectari debet. Neque est, quod verearis, ne fides tua ob eam causam in dubium vocari videatur. Non enim lædetur fama tua, non æstimatio violabitur. Læderes eam Tu ipse potius, & quadam nomen tuum labe commaculares, si, quod omnibus electis in universum perscriptum est, ipse exsequi pertinacius recusares. A nobis quidem si quis nostræ Fidei Professionem exigeret, eam, juxta Apostoli præceptum, reddere sine mora, & cunctatione ulla parati essemus. Quocirca Te etiam atque etiam hortamur, & admonemus, ut hac in re nos audias, qui Te sincere in Domino diligimus, & id tibi suademus, quod si feceris, ut speramus, omnes recte, pie, sapienterque abs Te factum judicaturi sunt. Consules honori tuo, consules conscientiæ, consules Ecclesiæ tam nobili, cui officium Pontificale præstare non potes, sicut a Prædecessore nostro monitus fueras, nisi confirmationem obtinueris, ut consecrationis munus postea suscipere, atque ita Ecclesiam, sicut decet, administrare possis. Sed de hac re Tecum pluribus aget Legatus noster, cujus orationi fidem habebis. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XIII. Junii 1566. Pontificatus nostri anno primo.

EPISTOLA Ejusdem PII V. P. M. ad MAXIMILIANUM II. Imper., qua rogat, ut conetur Confessionem Fidei ex Friderico Wedano exprimere.

CHARISSIME IN CHRISTO FILI NOSTER SALUTEM!

Quanti momenti sit negotium, de quo ad Majestatem Tuam scribendum esse duximus, & quantæ curæ Nobis esse debeat, Majestas Tua pro sua sapientia facile intelliget. Coloniensis Electus abhinc triennium, & eo amplius, cum ad eam Ecclesiam electus fuit, etsi initio

(*) *forte:* secum. (**) *forte:* affert.

initio confirmationem suam ab Apostolica Sede, Prædecessorum suorum, & aliorum Catholicorum more, petiit; tamen quo minus eam ob tineret, duo impedimenta, ac difficultates ipsemet objecit: quarum altera, quæ ad jura Cardinalium, & aliorum Curiæ Romanæ Officialium pertinet (quæ levior fuit) fel. record. PII Papæ IV. Prædecessoris nostri hortatu, & ipsorum Cardinalium æquitate ac benignitate nimui facile potuisset, sicut ipsi significatum fuit. Altera ejusmodi fuit, ut eam nemo Catholicus, nedum Prælatus objicere debuerit. Cum enim deberet juxta S. Tridentini Concilii Decretum Sanctissimum, & his temporibus maxime necessarium Fidei suæ Confessionem facere, priusquam confirmaretur, & de ea facienda non semel admonitus fuisset, eam facere recusavit; tametsi ea suscepta, & usu recepta fuerit juxta formam ab ipso Prædecessore nostro approbatam, non in Italiæ solum, & Franciæ, Hispaniæ, ac Poloniæ Regnis, sed in ipsa etiam Germania. Quæ in re ejus recusatio, & tam diuturna contumacia fidem ejus non parvam in suspicionem adduxit, & maximam Coloniensibus, & omnibus Catholicis scandalum peperit: quod Nos scandalum pro Pastoralis officii munere removere compellimur. Sed, quia inviti ad acriora remedia essemus descensuri, testandum prius duximus, sicut hujus S. Sedis, ac nostra mansuetudo, ac moderatio postulat, si ipsum lenibus remediis adducere possimus, ut errorem suum agnoscat, ac Catholici viri ac Prælati officio fungatur. Quocirca Majestatem Tuam, cujus authoritate magnopere eum commotum iri speramus, hortandam in Domino duximus, & rogandam, ut eum benevole officii sui admoneat, & ad hujusmodi confessionem faciendam, ac parendum Apostolicæ Sedis tam æquis, & salutaribus monitis adhortetur, & illis eum rationibus, quas Majestati Tuæ sua sapientia suggesserit, inducat: ac, si de hac re in Comitiis agere tentarit alicujus Principis favore nixus, sicuti eum in animo habere certiores facti sumus, ab hac eum temeritate deterreat. Erit hoc pietatis Majestatis Tuæ dignum officium, & illi gratissimum esse debebit, nobis certe erit, qui nollemus ullam necessitatem nobis imponi, cum eo severius agendi, ac parati sumus, si ille officio, quo debet, functus fuerit, & debitam huic S. Sedi obedientiam præstiterit, paterna illum charitate complecti. Sed, si in contumacia perseveraverit, nec Apostolica monita, nec Cæsareæ Tuæ Majestatis authoritas satis apud eum valuerit, non poterimus officium ejus prætermittere, & juxta Canonicas Sanctiones necessitati tam nobilis Ecclesiæ, quæ tamdiu Pastore caret (tametsi is se pro Archi Episcopo gerere minime vereatur) providere, & ne id malum propter exemplum latius serpat, occurrere, Deo juvante, curabimus: Majestatis Tuæ, & omnium Catholicorum favorem Nobis juste, quod justum fuerit, facientibus, ipsiusque imprimis Omnipotentis auxilium non defuturum esse confisi. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23. Mart. MDLXVI. Pontificatus nostri anno Primo.

Porro, ut elucescat magis, quanta fuerit hujus Pontificis pro Ecclesia Coloniensi sollicitudo; binas adhuc alias Literas adjiciam, quibus idem Ssmus, postquam illi de ultronea Friderici Wedani abdicatione renuntiatum fuit, tum Cleri primores, tum ipsum quoque Imperatorem Maximilianum II. adhortatur ad omnem operam adhibendam, ut proxima in electione de digno idoneoque Præsule, in Friderici locum substituendo, Ecclesiæ illi Metropolitanæ provideatur.

DILECTIS FILIIS DECANO, ET CAPITULO ECCLESIÆ COLONIENSIS.

DILECTI FILII, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

NOn parva animi molestia, ac solicitudine liberati fuimus, postquam ex literis Nuncii nostri, apud Cæsaream Majestatem residentis, cognoverimus, eum, qui a vobis electus Archi Episcopus fuerat, suo tandem jure cessisse. Gaudemus admodum, & Deo gratias agimus, quod jam de integro potestas ad vos delata sit, novum Archi Episcopum eligendi. Hortamur autem in Domino, & omni studio vos admonemus, ut officii vestri memores, matura deliberatione adhibita, & eo, quo decet, consensu, ejusmodi personam eligatis, ut electionis Vestræ & Deo & hominibus rationem reddere possitis. Agitur, ut videtis, honor Dei, agitur animarum salus, agitur officium & existimatio vestra. Cogitate, quam hæc turbulenta sint tempora: Mementote, quanto in periculo alias ista Ecclesia versata sit: quan-

quanta damna & detrimenta acceperit quorundam Præsulum culpa. Si unquam Capitulum istud in eligendo Archi Episcopo curam & diligentiam adhibuit; nunc multo majorem, quam antea, adhibeat, necesse est. Proinde Dei tantum obsequium, & animarum salutem, atque utilitatem Ecclesiæ, pr. positam ante oculos habete, & eligite, seu postulate virum, cujus exploratum & plane compertum habeatis Catholicæ fidei zelum: qui præterea vita. & moribus, & rerum usu, atque prudentia, ad tantæ Ecclesiæ regimen, non solum in Spiritualibus, sed etiam in temporalibus, quam maxime aptus, atque idoneus sit. Talem si, ut speramus, vestra fide. probitate, prudentiaque confisi, elegeritis; Electio vestra Deo grata, Ecclesiæ salutaris erit. Vos autem Judicii Vestri non solum a Nobis, & ab omnibus aliis, magnam laudem, sed a Deo etiam præmium consequemini.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 29. *Novembr.* 1567. *Pontificatus nostri anno secundo.*

AD MAXIMILIANUM IMP.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO NOSTRO, MAXIMILIANO, UNGARIÆ ET BOHEMIÆ REGI ILLUSTRI, IN ROMANORUM IMPERATOREM ELECTO.

PIUS PAPA V.

CHARISSIME &c.

GRavi admodum cura levati sumus, post quam certiores facti sumus, Electum a Capitulo Coloniensi, electionis suæ jura cessisse. Qua in re, sicut M. j. Tuam persuasum habemus functam esse officio, quod ipsius sapientia ac pietate dignum erat; ita confidimus, curæ ei quoque futurum esse, ut ad Ecclesiæ tantæ regimen ejusmodi persona a Capitulo eligatur, cujus integritas Fidei, ac Religionis orthodoxæ zelus, cum vita & morum honestate conjunctus sit, quæque præterea ætate, ac rerum usu apta sit ad tantum onus subeundum. Etenim si unquam adhibita in eligendo cura fuit, hoc maxime tempore curandum & providendum est, ut quam optimo Præsuli, ac Pastori ea Ecclesia committatur: ad quod Nos quidem pro eo ac debemus, ipsum Capitulum hortati sumus: sed speramus, ut diximus, Majestatem Tuam quoque studiose curaturam, ut hac in re DEI Omnipotentis honori, & animarum saluti, quam optime consulatur. Quod cum facies, gratissimum DEI obsequium præbebis, & maximam ab hominibus laudem merebitur.

Datum Romæ apud S. Petrum. sub annulo Piscatoris die VI. Decembris 1567. *Pontificatus nostri anno secundo.*

Eodem die, quo se imperio exuerat Fridericus, vel, ut alii volunt, tertio post, concordibus primarii Cleri votis, Archi-Episcopus renuntiatus est Salentinus, Comes Isenburgicus, Metropolitanæ Ecclesiæ Coloniensis, ac simul Moguntinæ Canonicus, idemque ad S. Gereonem Coloniæ Decanus, & in Argentinensi Cathedrali Ecclesiastici thesauri Custos. Magna omnium gratulatione ejus excepta fuit electio: Nam præter nobilissimæ stirpis claritatem & formam Imperio dignam, multis fuerat egregiis virtutibus Divinitus ornatus, cujus heroica decora & res, tum apud Colonienses intra decennium, tum etiam aliquamdiu apud Paderbornenses egregie gestas, coram spectasse se gloriatur celebris ejus temporis Scriptor, Gerardus Cleinsorgius, qui illi a consiliis fuit.

A reformatione Cleri regimen exorsus, viros probos, sapientesque & eruditos constituit, qui Ordinem Ecclesiasticum ad præscriptam a Tridentino Concilio normam revocarent. Selecta etiam ex eodem Sacro Concilio Decreta anno 1569. promulgavit, eademque in ordinem digesta ad Ecclesiarum Præsides transmisit, ut inducenda in usum, constanterque observanda curarent. Idem Ecclesiam Kempeosem suæ Diœcesis, a Bucero, qui novi Evangelii præconem ibidem egerat, prava doctrina infectam ac depravatam, opera Joannis Geyer Coloniæ ad Ss. Apostolos Decani, & ad S. Albanum Pastoris, ad Catholicæ Fidei integritatem revocavit, Teste Wilmio, Patria Kempensi, ac dein in Cæsaris Insula Decano in MS. Chronico rerum Coloniensium L. II.

Nec

Nec minor illi de jurisdictione temporali, possessionibusque suæ Ecclesiæ vel tuendis, vel recuperandis cura fuit. Acceperat Archi-Diœcesin, multis prædiis, villis, oppidis, ditionibusque accisam & mutilam: quæ ille paucorum spatio annorum, prudenti, minime tamen sordida, œconomia usus, reddita creditoribus pecunia redemit, suæque Ecclesiæ iterum adjuuxit. Commemorandum hæc inter præcipue venit Horneburgum arx cum tota Vesta Recklinghusana. Hanc ab annis fere centum & quinquaginta possidebant Comites Schawenburgici, quibus ea ditio quondam sub Theodorico de Mœrsa Archi-Episcopo Coloniensi pignori tradita fuerat pro septendecim florenorum aureorum millibus, ac præterea quingentis & quinquaginta: neque ullus Theodorici Successorum fuit, qui debitum illud conaretur expungere: indignum illud, imo & probrosum Salentino visum. Quare magnis animis rem aggressus, anno 1576. totam eam Summam Comitibus Schawenburgicis, multum quidem reluctantibus, Cæsaris tandem auctoritate ad eam recipiendam coactis, reddidit, sicque nobilem hanc Archi-Episcopalis jurisdictionis portionem Ecclesiæ suæ possidendam restituit. Pari ratione Urdingam oppidum una cum Castro, Præfecturam & arcem Erpradiensem haud procul Novesio, Wichternichium io Præfectura Legionacensi, aliaque, ære alieno liberata Coloniensi Cathedræ rursum vindicavit.

Septennio circiter Ecclesiæ Coloniensi jam præfuerat Salentinus tanta laode sui nominis, ut inter optimos ejus temporis Præsules censeri mereretur. Qua fama excitati Paderbornensis Ecclesiæ Primates, quibus avitæ vigor Religionis cordi erat, Joanni ab Hoja, Osnabrugensi Episcopo, Paderbornensi simul ac Monasteriensi Administratori, anno 1574. vita functo Successorem, qui votis suis responderet, daturi, Salentinum una omnes voce postulavere. Non displicuit Rom. Pontifici Gregorio XIII. ista postulatio: etsi enim is Salentinum sciret ab Ordinibus sacris eo usque abstinuisse, ut Familiam Isenburgicam, quæ in ipso, ceu ultimo, unicoque nobilissimo Stemmatis surculo nitebatur, ab interitu vindicaret; facile tamen & postulantium subscripsit sententiæ, & Salentino pro auctoritate sua Apostolica, curaret Ordinis Episcopalis munia per Episcopum Suffraganeum exerceri, potestatem fecit, datis, quas hic subnectimus, ad eundem literis.

Venerabili Fratri SALENTINO, Archi-Episcopo Coloniensi,

GREGORIUS PAPA XIII.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

CUm, sicut accepimus, nuper Dilecti Filii Decanus & Capitulum Ecclesiæ Paderbornensis, Ecclesia ipsa tunc per obitum b. m. Joannis olim Episcopi Monasteriensis, qui, dum viveret, ex concessione Apostolica eandem Ecclesiam Paderbornensem in administrationem obtinebat, extra Romanam Curiam defuncti, Pastoris solatio destituta, Te, qui Ecclesiæ Coloniensi ex simili concessione Apostolica praees, etiam in Episcopum Paderbornensem postulaverint: Nos, qui nostri universalis Pastoris officii sollicitudine utilitati Ecclesiarum omnium, præsertim Cathedralium, quantum cum Deo possumus, his potissimum turbulentis & periculosis temporibus, ne illæ longæ vacationis exponantur incommodis, neve propterea in spiritualibus aut temporalibus detrimenta patiantur, diligenter providere studemus, sperantes, quod, dirigente Domino actus tuos, præfata Ecclesia Paderbornensis sub tuo felici regimine utiliter regetur, & prospere dirigetur: Te dictæ Ecclesiæ Paderbornensis in eisdem spiritualibus & temporalibus Administratorem auctoritate Apostolica tenore præsentium ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum facimus, constituimus, & deputamus: Tibique possessionem ipsius Ecclesiæ Paderbornensis & illius bonorum, seu quasi, vigore præsentium per Te vel alium, quem ad hoc duxeris deputandum, capiendi & retinendi, nec non illius mensæ Episcopalis fructus, redditus & proventus petendi, exigendi, & percipiendi, ac debitis consuetis ipsius Ecclesiæ Paderbornensis supportatis oneribus, quod supererit, in tuos licitos & honestos usus convertendi, ac Pontificalia officia, quo ad ea, quæ sunt Ordinis, durante tua administratione hujusmodi, per Suffraganeum a Te deputatum in Civitate & Diœcesi Paderbornensi exerceri faciendi, cæteraque in præmissis & circa ea necessa-

necessaria seu quomodolibet opportuna gerendi, mandandi & exequendi, plenam & liberam facultatem & potestatem concedimus.

Mandantes Dilectis Filiis Capitulo & Vasallis dictæ Ecclesiæ Paderbornensis, ac Clero & Populo Civitatis & Diœcesis Paderborn., ut juxta præsentium tenorem Tibi, tanquam Ecclesiæ hujusmodi Administratori, ac Patri & Pastori animarum suarum, humiliter intendentes, exhibeant Tibi obedientiam ac reverentiam debitas ac devotas: Vasalli vero & subditi consueta servitia & jura Tibi ab eis debita integre exhibere procurent. Non obstantibus Apostolicis, in Provincialibusque & Synodalibus ac Generalibus Conciliis, editis specialibus vel generalibus Constitutionibus & Ordinationibus, & Ecclesiæ Paderbornensis prædictæ etiam juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis illi concessis & confirmatis, . . . cæterisque contrariis quibuscunque. Hortamur igitur Te plurimum in Domino, ut hoc munus regendæ & administrandæ Ecclesiæ Paderbornensis, tuis per Nos impositum humeris, sic exercere studeas sollicite, fideliter ac prudenter, quod illa, sicut speramus, provido & fructuoso Administratori gaudeat se commissam; Tuque in nostro & ejusdem Sedis conspectu Te semper meritorum præmiis digniorem constituas, Nosque proinde ad uberiores gratias Tibi faciendas per amplius invitemur.

Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die IV. Septembris 1574. *Pontificatus nostri anno Tertio.*

Literæ hæ ex Urbe vix advenerant, cum Salentinus, egregio mille equitum comitante agmine, non Episcopali in habitu (nullis enimvero adhuc erat Ordinibus Sacris insignitus) sed in sago, loricam indutus ferream, Paderbornam ingreditur, vel suo hoc declarans apparatu, quam strenue sit, & constanter pro Diœcesis sibi commissæ & Fidei Orthodoxæ juribus atque incolumitate pugnaturus. Hærebant insolito perstricti lumine Acatholici, effusis in lætitiam Catholicis, & in spem erectis amplissimam, fore, ut sua propediem veræ Religioni integritas sub tanto Principe rediret, ac Patria universa omni felicitate cumularetur. Nec falsi spe sua fuissent Paderaoi, si diutius sedere ad clavum imperii Salentino libuisset. Profecto inter cætera, quæ in Reipublicæ emolumentum, & Religionis utilitatem gessit, præstantissimum illud, grataque & iotermoritura nunquam apud posteros memoria celebrandum, quod novum Paderbornæ Gymnasium, nuncupatum Illustri deinceps ab Auctore *Salentinianum*, invalescenti quot diebus ac late grassanti hæresi objiciendum erexerit pro meliori juventutis instructione, opulentaque etiam, datis ea de re A. 1577. sexta Febr. literis, quas videre est *apud Strunck Annal. Paderb. P. 3. Lib. XXII. pag.* 438., dote ac proventibus sapientissimus Princeps instruxerit, primo ejusdem Rectore designato Hermanno Kersenbrochio, viro inter Westphalos eximio, de totaque fere Westphalia cum ob Anabaptistarum confectam a se historiam, tum ob editum Episcoporum Monasteriensium, Paderbornensiumque Catalogum Scriptore merito, cui & alios Scholarum Magistros, laborum periculosissimis istis temporibus necessariorum socios adjunxit. Anno tandem 1577. die 5. Sept. remisso Paderbornensi Ecclesiæ, cui annos tres, menses quatuor, dies quindecim summa laude præfuerat Episcopus ordine secundus & quadragesimus, nuncio, coovocatisque Coloniam totius Archi-Diœcesis Ordinibus, in splendidissimo Procerum consessu VIIvirarum, quem maxima sui commendatione ac Patriæ totius utilitate annos decem, mensibus tribus & diebus duodecim demptis, gesserat, Brulæ abdicavit, ducta Bonnæ, ut emorieoti familiæ succurreret, Antonia Wilhelmina, Joannis Arembergæ Comitis filia.

Doluere boni omnes, scribit *in Chron. MS. Colon. Wilmius*, tanti Viri abscessum usque adeo, ut vel uxurato obtulerint (Paderbornenses) Provinciæ administrationem: id cum obtinere non possent, quem ante triennium venientem maximo applausu exceperant, recedeotem ingenti luctu ac mœrore sunt prosecuti. Non modo sibi, sed & utrique Episcopatui a se dimisso, odiosa hac reountiatione Salentinum vehementer nocuisse, testatur *Strunck cit.* " Sibi quidem, quia e tanta dignitate ad
" exigui Comitatus angustias devenit; & Familia Isenburgica, quam ab interitu
" vindicare voluit, postca tamen in Ernesto ipsius filio prorsus intercidit: suis
" vero Episcopatibus, quia tam Coloniæ, quam Paderbornæ, infelicissima Capi-
" tularium electione tales (pro dolor!) Successores habuit, qui suis Diœcesibus
" extremam fere perniciem adtulere." *Ita ille.*

Quam

Quam gravis porro Diœcesim Paderbornensem, subrogato in Salentini locum Henrico e Ducibus Saxoniæ Lauenburgicis orto, Bremensi Archi-Episcopo, fortuna concusserit, quisquis inspicere propius & explorare voluerit, eundem ad *cit. Strunckii Annales Paderbornenses*, variis ex Scriptoribus, ac monumentis MS. confectos remitto, Lectoribus interim meis, quis rerum sub illa tempora Coloniensi in Ecclesia status fuerit, ob oculos, quantum hic loci opus est, positurus.

Successit Isenburgico Gebhardus Truchsesius ex Illustrissima Waldburgensium Equitum familia in Suevia natus, & Ottonis Truchsesii, Magni illius Principis (*de quo vid. Tom. VII præc. pag.* 213.) ex fratre nepos, Augustani tum Collegii Præpositus, Argentinensis Decanus, Metropolitanæ Coloniensis Ecclesiæ Canonicus; qui nonnisi uno Serenissimum Ernestum, Bavariæ Ducem, cujus postea dotes, meritaque recensebo, suffragio antecesserat: quod quidem tum opera Hermanni Nuenarii Comitis, & sibi & Protestantibus suis a Bavaro, Religionis Catholicæ studiosissimo male metuentis, tum facundia ejusdem, subdolisque machinationibus facile effectum.

Novi Præsulis optima sese prodebant initia. Certe Gregorius XIII. P. M. perinde ac Rudolphus II. Rom. Imp. eam de prudentia ipsius, de morum integritate, de pietate & religione existimationem conceperant; ut quidem Gregorius anno 1578. suis in literis testaretur, aut *Religionis Orthodoxæ studiosiorem*, aut *Ecclesiasticæ disciplinæ observantiorem*, Gebhardo, fore neminem: Rudolphus vero illum, cui gravissimam Belgicos tumultus componendi Provinciam, vicesque suas gerendi, anno insequente committeret, inter Imperii Proceres dignissimum arbitraretur.

Locus, revocandæ Philippum inter Hispaniarum Regem & Belgicos Ordines paci, designatus Augusta Agrippinensium erat. Convenere illuc viri ex utraque Germania illustrissimi, qui ut tanti momenti negotium, Cœlo favente, auspicarentur, feliciique coronarent exitu, supplicationem, Gebhardo authore ac socio, pridie Cal. Majas adornarunt & ab hominum multitudine frequentissimam, & a delectu Virorum splendidissimam. Processum ab hac ad consultationem labore maximo, fructu nullo. Mirum est, quod, dum ista agitabantur, præ se Gebhardus tulit Fidei Orthodoxæ Belgas inter stabiliendæ desiderium ac studium. Palam asseverasse fertur: *Malle se in furcam ac crucem agi, quam a Fide Catholica vel latum unguem desciscere, aut libertatem Religionis, pro qua tam acriter Belgæ pugnarent, ullo pacto permittere.*

Susceptis jamtum antea Sacris Ordinibus, ipsoque etiam Sacerdotio initiatus, Rudæ, Ducatus Westphalici oppido, ne quis, nisi probe Catholicus, Senatorum adscriberetur Ordini, edicto cavit; author fuit Werlensibus, ut, quo demum studio possent, fidem orthodoxam colerent ac propugnarent; Susatensibus, ut Novatorum amicitiam, doctrinamque fugerent. Ad hæc Visitationem, per Westphaliæ Parœcias instituendam, (*Mich. ab Isselt de bello Colon. L. IV. pag.* 490.) sanam adeo conceperat & integram, ut, quod ab Ecclesiæ Romanæ sensis alienum esset, penitus nihil contineret. Plura sunt, quæ edidit propensi in Religionem animi specimina. Quid igitur hisce initiis, ni dolos Gebhardus dolis consuerit, præclarius? quid optabilius?

Verum didicit mox ipse infelix Princeps, & luctuosissimo suo alios exemplo docuit, quo male cautum, suique negligentem familiaritas cum Acatholicis nimia, atque epularum assidua luxuries, tum vel maxime amoris impuri vis abripere tandem aliquando valeant. Summa Truchsesio cum Solmensi, Nuenario, Saynio, Wittgensteinio, & aliis Novatorum Patronis intercedebat consuetudo, cum iisque immanibus non raro poculis certabatur. Baccho se facile dat comitem Venus. Conjecerat inter illa Gebhardus oculos in Agnetem Mansfeldiam, Joannis Georgii Comitis filiam, Gerresheimiano prope Dusseldorpium Monasterio adscriptam sub id temporis virginem, quæ visendæ sororis causa Coloniam venerat. Obtutus ei, ut quondam pluribus, fatalis fuit: ita enimvero illam deperire puellam cœpit, ita inescari elegantis formæ amoribus, ut, superante rationem libidine, contractas clam anno 1582. nuptias, altero statim anno celebrarit, ab avita defecerit Religione, & hujus destitutus luce, ex alio aliud in scelus proruerit, nec Pontificiis expugnatus literis, nec Legationibus Cæsareis ad saniora reductus. Crescebat cum fama horrendum ubivis scandalum; cui ut iretur obviam, Apostolico fulmine utendum erat. Utitur illo Romæ Cal. April. A. 1583. Gregorius, & Archi-Episcopali Gebhardum Sede movet, absolutam ab ejus fide & obedientia patriam declarat, deni-

que Collegio Canonicorum, alium, præcisa mora, Antistitem ejus in locum designent, imperat. Sententiam hanc Supremi Pontificis, quam Rudolphus Imp., uti decuit religiosissimum Ecclesiæ Catholicæ Advocatum, querulo licet Novatore contra fremente, ratam habuit, ad Ubios pertulit Joannes Franciscus Bonhomius, Vercellensis Episcopus, (cujus elogium extat *T. CC. Germ. VII. pag* 995.) Metropolitanique mox Collegii Clerum primarium admonuit, ut Comitia pro novo eligendo Archi-Episcopo maturaret; Hanc esse Pontificis voluntatem, hoc Imperium. Obtemperat Capitularium Senatus eo promptius, quo diutius Pastorem alium optaverat, & quo jam ante generosius causam Gebhardo abjudicarat, nobili hac Antonii Comitis Schawenburgici, Decani, oratione animatus:

" *Nemini vestrum, ut opinor, ambiguum esse potest, quin modernæ machinationes* " *Archi-Episcopi nostri directe pugnent cum antiquis Provinciarum nostrarum statibus* " *& conventionibus, quas vulgo STATUUM UNIONEM* (vid. Erklärte Land-" vereinigung de anno 1550. apud Cleinsorg. cit.) *vocant. Ab hac autem unione* " *ut recedatur, & pro antiqua, Sanctissimaque Religione Catholica jam nobis perperam* " *obtrudatur novitia quædam fides Confessionis Augustanæ: id enimvero nec ego,* " *quantum in me est, permittit patiar; neque vos pariter, si viri esse vultis, per sa-* " *lutem animæ vestræ concedere poteritis aut consentire. State igitur in hac Unione* " *tam sancta & antiqua! Id enim Comites, id viros Nobiles & Generosos, id fidelem* " *Reipublicæ Magistratum decet.*"

Obtemperat, inquam, Capitularium Senatus, & mirabili consensu, omniumque suffragiis Ernestum Bavariæ Ducem, Eburonum ac Frisingensium Episcopum, Hildesheimensium Administratorem, Principem optimum Truchsesio, inter Urbis totius atque Ordinum gratulantium voces ac plausus, sufficit X. Kal. Junii.

Nova hæc Cleri Metropolitani electio, auctoritate Pontificis, consensu Imperatoris, Patriæque Ordinum adstipulatione fulta, certi etiam manifestique juris confirmata adminiculo, tantum abfuit, ut Gebhardo & ejus fautoribus probaretur; ut belli etiam non diuturni quidem, sed peracris tamen ac funesti, postmodum ab ipsis excitati, esset origo. Quod cum ab ovo integrum ex Isseltio, scriptore Synchrono, repetere quivis possit, explanare hic loci supersedeo.

Adspirante interim Ernestinis armis Divino Numine, coactus Provinciam deserere Truchsesius, ne cum Principatu vitam amitteret, Delphos ad Arausicanum se recepit; qui victum exuli ac hospitium tantisper præbuit; causam tueri armis nunquam voluit. Spem deinde, votaque in Angliam transmisit infelix, ab Elisabetha Regina ut susciperetur. Verum & istic repulsam passus, nihilque præter duo Imperialium millia ac plenas aculeorum literas, in quibus misero objiciebatur, *fieri haud posse, ut, quæ cæca animi perturbatione & impetu nituntur, feliciter eveniant,* adeptus, Argentinam suum ad Decanatum secessit: ubi (*) mœrore primum, post calculi & cholicæ doloribus confectus, vitam in squalida 17. annorum quasi caligine actam, inglorius posuit XII. Kal. Junii anno 1601., Ecclesiæ Coloniensis per septennium Archi-Episcopus: cum Carolum octennio ante & Ferdinandum anno 1585. Germanos, & Joannem Casimirum, Palatinum Comitem, unicum pene in causa sua fulcrum, 1592. acerbis fatis amisisset, expertus damno suo gravissimo & alios erudiens, in quale, quamque truculentum possit monstrum libido adolescere, nisi in ipso statim ortu suffocetur. *Maimb. Hist. Lutheran. T. II. L. VI. pag.* 356. Adde cit. AA. *Wilmii* Chron. MS. *Turckii* Hist. MS. *Eyzingeri* Hist. Truchses. *Kobleri* Differt. de fatis Gebh. *Thuan. Struv. Flor. Ram.* & alios.

Pontificias jam pro more meo adjungam literas.

EPIS-

(*) *Cum Maimburgio errat Hist. Eccles. Germaniæ,* 1724. *Bruxellis gallice edita apud Franc. Foppens, dum scripsit Truchsesium in Hollandia extinctum.*

EPISTOLA GREGORII XIII. P. M. ad GEBHARDUM TRUCHSESIUM, Coloniensem Archi-Episcop. qua eundem a Schismate dehortatur.

GREGORIUS PAPA XIII.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Truchsesiorum domum, non minus generis nobilitate, quam fidei Catholicæ studio & constantia antehac floruisse, testis est insignium Virorum, qui ex ea prodierunt, tum antiqua, tum recens memoria, præcipue vero Cardinalis Augustani, qui Principem in ea locum obtinuit, apud quem Tu pie & religiose, & quasi in conspectu ac gremio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ educatus, non parvam olim præbuisti spem, fore, ut dignus tali genere, ac disciplina evaderes: Hinc nostra erga Te propensio, nosterque Paternus amor initium habuit, qui postea, ex gravium virorum testimonio, non solum confirmatus, sed etiam auctus fuit, ut de Te Nobis vicissim optima & rectissima quæque polliceremur.

Successit tempus illud, cum electus fuisti a Capitulo Coloniensi in Archi-Episcopum illius Ecclesiæ, quæ electio, cum maximis implicaretur difficultatibus, & vehementissime oppugnaretur; tamen ea erga Te usi sumus benignitate, ut, sublatis omnibus impedimentis, Capituli judicium, & electionem de Te factam, approbaremus, confirmationisque Apostolicæ robur adjiceremus. Ex his putabamus neminem Te aut Religionis orthodoxæ, aut S. hujus Sedis, aut etiam disciplinæ Ecclesiasticæ studiosiorem, vel observantiorem fore.

Sed dolemus, & quidem graviter dolemus, nostram sane exspectationem ex his, quæ de Te multorum literis, sermonibus, & fama ipsa quotidie ad Nos perferuntur, non solum labefactatam & imminutam, sed pene deletam, ac illa, quæ circumferuntur, talia esse, & loco munereque tuo adeo indigna, ut sine magno pudore exprimi non possint.

Sustinuimus Nos certe, quoad potuimus, ne quicquam, quod de Te indignum esset, crederemus. Sed cum rumor quotidie magis ingravesceret, coacti sumus suspenso ac solicito de Te animo esse, nec diutius dissimulare voluimus.

Monemus igitur Te, ut famæ ac saluti tuæ, in tempore consulas, &, si fortasse longius, quam oportuit, progressus es, Te revoces: sin vero falsa sunt, quæ objiciuntur, quod potius vellemus, animum ac sensum tuum apertas & declares, nec patiaris ex malevolorum sermonibus perpetuam notam ac ignominiam Tibi, tuæque agnationi, & Ordini Ecclesiastico inuri. Cogitesque, quid Deo, qui Te ad istum sublimem gradum evexit, quid Sedi Apostolicæ, quæ Te singulari quodam amore, & gratia complexa est, quid Patriæ, quid generi, quid Christiano nomini, quid publicæ utilitati, quid denique Tibi ipsi debeas. Qui, cum honorificentissimum locum teneas, non alii magis, quam Tibi ipsi inimicus fueris, si ita Te gesseris, ut merito inde exturbandus sis: cum tamen nullo negotio eum Tibi conservare & magnus in Ecclesia Dei, & summa cum auctoritate inter Imperii Principes esse possis.

Memineris, quam difficiles & periculosi sint novarum rerum exitus, & quantopere cavendum sit prudenti & pio viro, ne temere famam, rem, statum, dignitatem, animamque denique ipsam, in extremum discrimen adducat, cujus rei non desunt nostra ætate exempla, quibus doceri possis.

At si longius fortassis progressi sumus; amori nostro, dignitatisque ac salutis tuæ desiderio id assignabis. Non enim dubitamus, quin Paterna hæc monita nostra, id apud Te pondus habitura sint, quod omnibus nominibus & justissimis de causis debent, atque reipsa, eam pietatem & reverentiam erga Sacram hanc Sedem sis ostensurus, qua Nos recreari, Te in dilectissimi filii loco, sicut antea, ita & post hac habere; & ea re lætari magnopere possimus.

Sed hoc literarum officio non contenti, mandavimus Venerabili Fratri nostro Archi-Episcopo Trevirensi, ut ad Te proficiscatur, Tecum fusius, eadem de re, quam diligentissime agat, ac consilium, deliberationemque nostram clarius patefaciat. Cui plenam fidem Te habiturum non dubitamus.

Data Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 17. *Dec. MDCXXXII. Pontificatus nostri anno undecimo.*

JOH. BAPT. CANOBIUS.

Pro Responsoria Gebhardi ad Pontificem data, quæ valde prolixa & indignis scripta modis, extare T. I. operis, inscripti: *Litteræ Procerum Europæ.* Lipf. ed. 1712. pag. 27. a Reiffenbergio *Hist. Soc. JESU ad Rhenum Infer. T. I.* in Mant. Diplom. dicitur, si præcipua Legationum Cæsarearum capita Lectoribus meis adtulero; rem ipsis gratam facturus mihi videor.

Rudolphus II. Imp. postquam intellexerat, quo cruda spectarent & impia Truchsesii molimina, Legatum ad eundem misit Andream Gailium, Agrippinatem, Virum Clarissimum, per eumque moneri serio voluit, perpenderet gnaviter, quam turpe, quam omni juri, consuetudinibus, Sacris Canonibus, Imperii Constitutionibus, & communis Patriæ pacis conditionibus esset contrarium, quod tam constanti de ipso fama divulgabatur: quæ pericula & damna, quod probrum, quas calamitates non ipse tantum, sed antiquissima etiam nobilissimaque ejus familia, sed totus pariter Archi-Episcopatus Coloniensis incurrerent, si ab illo, quod animo volvebat, proposito non recederet. Quantis denique & corpus & animam objectaret periculis.

Alter, quem Cæsar ablegavit, erat Jacobus Curtius, vir integerrimus; cui hæc perferenda ad Archi-Episcopum mandata: Non tantum confirmari novis rumoribus prima; quæ de Electore ad se venerant; sed alia multo graviora adjici: ipsum videlicet, excusso turpiter statu Ecclesiastico, ad profanum rediisse; versare nunc secum dies noctesque, & omnem movere lapidem, ut idem penes se Imperium, eadem authoritas maneat: quosdam eo fine Capitulares suam in sententiam pellicere; cogere ad hæc, ubicunque posset, militem, quo voti sui compos ex integro fiat. Res veteri Truchsesiorum nomine tam indignas, ut credat Sua Majestas, induci vix posse. At vero, pro officii sui ratione vigilandum sibi, ne, si ita se habeant, ingens ex iis periculosi belli tempestas oboriatur. Quare se totum aperiat Elector, &, quæ vera sint, quæ falsa, planissime explicet.

Legationis tertiæ ad eundem, jussu Imperatoris, ab Joanne Preinero, viro nobili, Hubingæ, Fladnizii, & Rabensteinii Domino susceptæ, hæc summa erat: De Religionis mutandæ, & ineundi Matrimonii proposito nihil ad se. Revocare interim in memoriam non posse pervetustam, celeberrimamque illam utroque in foro Truchsesiorum, Comitum Waldburgensium Familiam, non animo repetere, quid in ipso aditi Regiminis vestibulo primum Capitulo, inde Diœcesi, post Electoratus Collegio, præprimis vero Pontifici, jurejurando solenni interposito, spoponderit, atque a se indultum administrationis politicæ obtinuerit, non, inquam, ista animo repetere posse, quin præcipitem illam atque in domo Truchsesia inauditam voluntatis mutationem summopere admiretur. Cæterum non disputare ea de re Cæsarem. Sed enim quod, ejurata Fide Catholica, retinere Archi-Episcopatus, VIIviratusque dignitatem velit, & decernat qua opibus, qua sanguine propugnare, id Cæsari non ferendum. Reclamat approbata, totiesque repetita, & confirmata toties concordia Religionis; ipsiusmet repugnant Archi-Episcopi promissiones & juramenta, Statuta Ecclesiæ, Aurea Bulla, Electorum unio; Jura denique tam politica, quam Ecclesiastica reluctantur. Ad hæc nonne causam Gebhardi decidit vel solus ille, in quem juravit, pacis articulus Religionis: "Si quis Archi-
" Episcopus, Episcopus, Antistes, aut alius Ordinis Ecclesiastici a Religione ve-
" teri deficiat, is continuo discedat ab Episcopatu suo, Præfectura, beneficio. . .
" Et Collegio, sive iis, ad quos ea res jure vel consuetudine pertinet, liceat in
" ejus locum eligere seu constituere alium, qui sit veteris Religionis?"

Cedat igitur Diœcesis administrationi, Patriam Sacramento liberet, S.R.I. feuda atque Regalia deferat, armaque deponat.

Monita hæc Imperatoris, sana quantumvis & amorem potius, quam severitatem spirantia, quod in Truchsesii animo ne tantillum quidem evicerint, res est Orbi notissima, quam ignorare nemo potest.

Ex iis porro, quæ de Adolphi Schawenburgici Successoribus obiter tantum attigimus, pronum Lectoribus erit, causam, cur optimo cum Principe mos ille Synodos celebrandi, Ecclesiæ Coloniensi tam honorificus, tam utilis Reipublicæ ac pene necessarius, tantum non prorsus occubuerit; ab anno certe 1551. ad 1598. interciderit, genuinam perspicere.

Ad Ernestum nunc redeo. Erat is Monachii Anno 1554. XVI. Cal. Januar. Clarissimis in Imperio ortus e Boica Domo natalibus. Patrem habuit Albertum V. Bavariæ Ducem, Matrem Annam Austriacam, Ferdinandi I. Imp. filiam. A teneriori

jam

jam ætate ad Infulas, resque pro Ecclesiæ bono gravissimas aliquando conficiendas Divina Ipsum providentia designasse videtur. Annus enim duodecim natus, Frisingensis creabatur Episcopus; octennio post, anno videlicet 1573. Hildesheimensis; tum Leodiensis pridie Cal. Februar. A. 1581.; & pridie Idus Febr. ejusd. anni Administrator Stabulensis. Denique A. 1583. Gebhardi, ut supra meminimus, substitutus in locum, Provinciam suscepit, non una ex parte difficilem. Arma opponenda armis erant; revocandæ ab erroribus oviculæ; expellenda variis ex locis hæresis, Fides orthodoxa velut ab exilio reducenda. Vicit, quidquid difficultatem sese objiciebat, Religiosus Princeps, DEI O. M., cujus res agebatur, auxilio confisus. Eundem sibi, publicis per Diœcesin supplicationibus, orationibus, jejuniis, aliisque piis exercitationibus conciliare ac facilem in vota sua efficere adlaboraverat. Nec incassum: Urbes enim & oppida vel a Friderico Saxone, Colonienfi Chorepiscopo Truchsesianis erepta, ad obsequium redigebantur, vel a Salentino Isenburgico, olim Archi-Episcopo, in fide novi Principis conservabantur. Totus Westphaliæ Ducatus sine ullo armorum strepitu in illius potestatem venit: revocati Mystæ Catholici, a Truchsesio proscripti; redditi suis officiis Proceres; reducti variarum urbium Consules ac Judices, ob antiquam fidem exulare jussi; renovatum Catholicæ Religionis exercitium, diu pulsum; subditi ad veræ Religionis cultum, ad pristinam pietatem, eliminata, quam novella quorundam annorum fides permiserat, noxia libertate, ductu præstantium, quos inter Joannes Nopelius, Lippia, non ignobili Westphaliæ Civitate ortus, Coloniæ Trajanæ, seu in Cæsaris Insula Decanus, eminebat, virorum & opera redierunt.

Rebus jam feliciter compositis, Leodium repetiit Ernestus, dictoque ex Canonum Sanctionibus juramento, a Joanne Schœnenbergio, Trevirensi Electore, VIIviratum obtinuit anno 1584. IX. Cal. Sept. Ad Monasteriensem quoque Infulam altero mox anno XV. Cal. Jun. evocatus, fidumque expertus in frangenda Martini Schenkii, hominis levissimi, acerrimi tamen Truchsesianarum partium defensoris arrogantia, Farnesium Parmensem, Novesium anno 1586.; deinde Bonnam a Carolo Croyo, Chimacensi Principe, quem & ipsi sui loco Parmensis submiserat, ad deditionem X. Cal. Oct. 1587. compulsam recuperavit.

Accusarant interea, nescio, qui, Ernestum apud Sixtum V. Pontificem tum ambitionis nimiæ, tum cupiditatis. Vocatus idcirco in Urbem, comparere tum quidem haud potuit, gravissimis ipsum curis alio avocantibus. Anno nihilominus 1593. ineunte, per Hartgerum Henothum J. U. D. ac Metropolitanæ Coloniensis Canonicum, Romam a se ablegatum, Clementi VIII. de utroque accusationis capite se totum purgavit, tamque cumulate satis fecit, ut non modo is collatas tot uni Præsuli dignitates non improbaret, sed suum etiam ipse calculum adjiceret.

Ejusdem Pontificis literas, quibus singularem Ernesti tum in Imperii juribus, tum in Fidei Catholicæ integritate defendenda prudentiam ac fortitudinem sub Comitia Ratisbonensia Orbi manifestatam, egregie commendabat, ex *Wilmii Chronico MS.* huc transcribimus.

LITERÆ CLEMENTIS VIII. P. M. ad ERNESTUM, Archi-Episcopum Coloniensem, S. R. I. Electorem, quibus res ab ipso in Comitiis Ratisbonensibus contra Protestantes & prudenter & fortiter gestas, mirifice illustrat.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Decebat sane animi tui magnitudinem, & quam præ Te semper tulisti in Catholica Religione constantiam, ut talem Te præberes in Ratisbonensi Conventu, qualem Te multa tua cum laude præstitisti. Accepimus enim crebris literis & honorifica admodum de Te testificatione, non solum a dilecto filio nostro Ludovico Cardinale Madrutio, nostræ Apostolicæ Sedis de latere Legato, sed etiam a Venerabili fratre Cæsare, Episcopo Cremonensi, cæterisque Apostolicis Nunciis, qui in eodem Conventu interfuerunt, quanto studio, quanto animi

ammi ardore & zelo Catholicæ Religionis cau fam defendendam fusceperis, Tuaque authoritate & gratia procuraveris, ut Catholicorum Principum falutaris concordia & confenfio confervaretur: qua nimirum, Deo juvante, factum eft, ut impii Sathanæ conatus eluderentur, & injuftitia contra juftitiam non prævaleret, & Ecclefiaftici Ordinis jus & dignitas retineretur. Sed & in graviffimo negotio, quod cordi noftro penitus infixum eft, de bello nimirum contra teterrimos Turcas gerendo, quam præclaram operam navaveris, non ignoramus. Utinam vere Germani Principes intelligant, quanta occafio Divinitus oblata immortalis gloriæ cum fumma utilitate confequendæ! quod nos omni loco conteftari non ceffamus. De Te vero, Frater, plane Nobis perfuademus, quod caufæ Dei, Patriæ, & totius Chriftianæ Reipublicæ nullo loco deeris, curabisque omni diligentia pro tua virili parte, ut Catholicorum Germaniæ Principum confenfus atque unio & confervetur & augeatur.

Tibi interea pro noftra perpetua erga Fraternitatem tuam, totamque inclytam Domum veftram paterna charitate gratulamur, quod merita tua erga Catholicam Ecclefiam quotidie adaugeas; quibus etiam majora ad publicum bonum & ad peculiarem infignis Ecclefiæ tuæ Colonienfis utilitatem, quæ Nobis merito chariffima eft, a tua virtute & pietate expectamus.

Datum Romæ apud S. Marcum fub annulo Pifcatoris, die fecunda Septembris M.D. XCIV. Pontificatus noftri anno tertio.

Alias ejusdem argumenti literas, amoris, obfervantiæ ac gaudii pleniffimas ad Erneftum exaravit Alanus Cardinalis Anglus. Vide *Chapeavill. Hift. Leod. Pontif. Tom. III. in Erneft. C. 22. pag. 588.* Meminit earundem etiam *Mörckens in Indic. Chronol. apodict.*

Plura de Ernefto Bavaro, Principe fapientiffimo ac religiofiffimo, apud *Adlzreiterum* P. II. Annal. Boic. Lib. 12., *Stradam* de bello Belg., *Haræum* in Annal. Brab., *Fullonium* Hift. Leod. Tom. II. in Erneft. Lib. 8.

Pro coronide juvat hic in rem noftram adjicere, immortali Erneftum laude & gloriofa apud pofteros memoria effe digniffimum, propterea quod authoritate illius, & folertia ftudioque factum, ut jacentem tot annis ac pene emortuam, Synodos cogendi confuetudinem erigere fefe & ad Patriæ univerfæ felicitatem revirefcere Colonienfis Ecclefia viderit.

CONCILIA GERMANIÆ SÆCULI XVII.

SYNODUS BRIXINENSIS
Anno Chrifti MDCIII. Clementis VIII. Papæ XII. Rudolphi II. Imp. XXVII.

SUB CHRISTOPHORO (*) ANDREA, BRIXINENSI EPISCOPO, MENSE SEPTEMBRI CELEBRATA.

LITERÆ CLEMENTIS VIII. PAPÆ AD CHRISTOPHORUM ANDREAM, Epifcopum, & Clerum Brixinenfem.

CLEMENS PAPA VIII.

VENERABILIS FRATER, ET DILECTI FILII, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Nihil ardentius pro noftra omnium Ecclefiarum cura, & folicitudine expetimus, & optamus, quam ut Fratres noftri Epifcopi, & Filii noftri Canonici, tum Prælati, & Clerici omnes in fortem Domini vocati, ex fuo quisque loco & munere, pro DEI honore, & animarum falute, ftrenue atque unanimes collaborent. Bonum eft enim, & jucundum habitare fratres in unum, & in domo Dei ambulare cum confenfu, & frater, qui adjuvatur a fratre, quafi civitas fortis, quæ diaboli machinis, & oppugnationibus facile refiftit. Propterea ex antiquiffima Ecclefiæ confuetudine, & Sacrorum Conciliorum & Canonum Decretis inftitutæ funt Provinciales, & Diœcefanæ Synodi, ut multi in nomine Domini congregati, Spiritus Sancti gratia invocata, tanto facilius, tantoque fructuofius Dei gloriam, & fidelis populi utilitatem procurent. Cum igitur, Frater Epifcope, allatum ad Nos effet, velle Te ex tuo Paftorali officio, & ad Sacri Tridentini Concilii præfcriptum, Synodum Diœcefanam celebrare, non mediocrem cepimus voluptatem: Nam cum Fraternitatis Tuæ prudentiam, pietatem, zelumque perfpectum habeamus, plane in Domino confidimus fore, ut, Deo juvante, uberes fructus ex ea falutari actione exiftant: Tuis nimirum etiam Canonicis, Prælatis, Parochis, cæterisque omnibus Tecum pariter, ut Nobis certo perfuademus, ad eundem Divini honoris & Religionis fcopum collineantibus. Quare ex noftra paterna erga Te, atque illos charitate, has Literas voluntatis noftræ teftes placuit jam nunc dare, quæ tunc, cum omnes fimul in loco benedictionis, & pacis confidebitis, attentius

(*) Vide fub finem Synodi.

 Yyy

tius perlegantur. Te igitur, Venerabilis Frater Episcope, Vosque cæteri Dilecti Filii, etiam, atque etiam hortamur, ut ad animum vestrum revocetis, Vos in hoc loco insigni in Ecclesia positos esse, tanquam signum ad sagittam, ac Vos sal, & lucem esse, qui omni vitæ integritate, & bonorum operum luce fidelem populum quasi condire, eique prælucere debetis. Attendite igitur diligenter vobis, & gregi, atque ovibus Christi, quæ fidei vestræ sunt creditæ, pascite illas exemplo, pascite verbo, & doctrina, pascite pabulo, & alimonia cœlesti Divinorum Sacramentorum. Ea vero cura sit Vobis antiquissima, quæ est de Catholica Fide conservanda, & propaganda: Nostis enim astutias Sathanæ, & quibus assidue machinationibus conetur eam in Provinciis istis oppugnare, & animas Christi Sanguine redemptas devorare. Cui pro virili vestra resistite fortes in Fide, præclaram Majorum vestrorum hæreditatem, unitatem, & obedientiam erga Sanctam, Catholicam, Romanam Ecclesiam, Matrem vestram omni constantia conservantes. DEI autem cultus ut augeatur, & ubique eniteat, Divinorumque officiorum frequentia & dignitate, præsertim in Sacrosancto & Augusto Missæ Sacrificio, ut Ecclesiæ DEI colluceant, diligenter curate; denique diligite decorem Domus DEI: Quod si Templa manufacta DEO dicata munda, & ornata esse decet, quanto magis Vos; qui viva DEI templa estis, qui peculiari Clericalis vitæ professione DEO Altissimo mancipati, & consecrati estis? Ecclesiastica igitur disciplina restituenda, mores conformandi, cæteraque ad Sacri Tridentini Concilii normam dirigenda, ut vere luceatis, sicut lucernæ ardentes in Domo Dei, & sitis bonus Christi odor, qui ad salutarem virtutis, & pietatis imitationem, fidelem populum mirabiliter excitetis, ut glorificetur DEUS & Pater Domini nostri JESU CHRISTI. Hæc, & alia complura a Tua, Frater Episcope, Pastorali vigilantia, a vestra, Filii, opera, & diligentia, a vestra omnium concordia, & charitate, Divina adjutrice gratia, expectamus. Estote igitur concordes, & pacem, & charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis, & Deus pacis erit Vobiscum, ut omnia rite, pie & fructuose a Vobis fiant, ut maxime optamus, & speramus. Et Nos, qui Vos omnes paterne amamus in visceribus Christi, corpore quidem absentes, sed spiritu Vobiscum præsentes, Vos nostra Apostolica benedictione in nomine Sacrosanctæ & Individuæ Trinitatis benigne benedicimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 22. Maji MDCIII. Pontificatus nostri anno duodecimo.

SILVIUS ANTONIANUS Card.

Venerabili Fratri CHRISTOPHORO, Episcopo Brixinensi, & Dilectis Filiis Canonicis, & Capitulo ejusdem Ecclesiæ, nec non Prælatis exemptis, & non exemptis, cæterisque omnibus in Diœcesana Synodo ibidem congregatis.

Perillustris ac Reverendissime Domine, Vosque Venerabiles, ac Reverendi Domini.

Etsi Sanctissimus D. N. confidit, Vos ad celebrandam Diœcesanam Synodum sic animatos convenisse, ut suas quisque partes, qua decet, fide præstiturus sit; tamen pia sedulitati vestræ stimulos paternæ cohortationis suæ admovendos existimavit; ut videlicet, quæ auspice Christo a vobis instituta sunt, hortatore ejusdem Christi in terris Vicario, feliciter procedant & perficiantur. Mitto igitur Sanctitatis Suæ ad Vos ea de re Literas vere Apostolicas, & ardentis in Vos charitatis refertissimas. His, quid ego addiderim, præter vota Sanctitatis Suæ menti, vestræque pietati consentanea? Ego hæc lubens addo, DEUM Opt. Max. precatus, ut omnia consilia, omnesque actiones vestras ad eum exitum perducat, qui sibi acceptissimus sit, vobisque maxime salutaris. Romæ, die 21. Maji an. 1603.

Perillustris ac Rmæ Dtionis Vestræ, Vestrarumque Venerabilium ac Rdissimarum DDnum

Uti Frater studiosissimus

CINTHIUS Cardinalis Sancti Georgii.

Perillustri ac Reverendissimo Domino Episcopo Brixinensi, & Reverendis Dominis Canonicis, & Capitulo ejusdem Ecclesiæ, nec non Prælatis exemptis, & non exemptis, cæterisque omnibus in Diœcesana Synodo ibidem congregatis, &c.

CHRIS-

CHRISTOPHORUS ANDREAS, DEI ET SEDIS APOSTOLICÆ gratia Episcopus Brixinensis, & S. D. N. CLEMENTIS, Providentia Divina Papæ VIII. Assistens.

Ad Religiosos, & Clerum Diœcesanum.

QUandoquidem nulla Respublica sine Legibus bene subsistit; idcirco Nos in Synodo Diœcesana, mense Septembri proxime elapso, Brixinæ juxta Sacros Canones legitime & solenniter celebrata, Leges aliquas certas, quibus Diœcesis nostra inposterum gubernaretur: quasque Clerus universus in docendo populo, in Sacramentis ministrandis, in officiis Divinis peragendis, in regendis Ecclesiis, in piis locis administrandis, in Monasteriis dirigendis, in contractibus hominum dijudicandis, in salute animarum procuranda, denique in suis, ac subditorum suorum moribus conformandis, uniformiter ubique sequeretur; de unanimi omnium Patrum ibidem congregatorum, ac plane Synodali consensu sancivimus, promulgavimus, ac Ordinaria quoque auctoritate nostra confirmavimus. Has nunc typis expressas ad vos mittimus, qui eas in Synodo præsentes, non semel, sed sæpius Synodaliter approbastis, collaudastis, ac pro viribus observare sancte promisistis, ut ad eas, absentes vestram, omniumque aliorum, quos curæ vestræ commisimus, vitam instituentes, Ecclesiasticam disciplinam exemplo & zelo vestro adversus Ecclesiæ hostes & alios obtrectatores, si minus in integrum, aliquando tandem in statum meliorem vindicetis. Accipite, legite, facite.

Datum Brixinæ ex arce nostra Episcopali die V. Octobris, anno reparatæ salutis M.DC.III. Pontificatus vero S. D. N. Clementis VIII. anno duodecimo.

CONSTITUTIONES SYNODI BRIXINENSIS, Anno Domini M.DC.III. Die 23. 24. 25. & 26. Septembris celebratæ.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI, AMEN.

De Religione Catholica.

FIdes & vera DEI Religio mandatum illud est & depositum Apostolicum, de quo ad Timotheum Apostolus: Præcipio tibi, inquit, coram DEO & CHRISTO JESU, ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri JESU CHRISTI. O Timothee depositum custodi. Ut igitur Religio Catholica, quam ab Apostolis accepimus, illibata & incorrupta in Ecclesiis nostris conservetur; ut nihil irrepat, quod ejus Sanctitatem & Majestatem quoque modo deformare queat; & si quid vel culpa hominum, vel negligentia invexisset, id salutari remedio citius emendetur: sed ut ad posteros quoque nostros, qualis a Majoribus Nobis commendata & tradita fuit, sarta tecta propagetur: Nos in hac Synodo Diœcesana legitime congregati, ita decernimus, statuimus, & definimus.

I. Fidei Catholicæ Professionem, antequam officiis suis fungi cœperint, ex formula PII IV. jurati faciant omnes Parochi, Curati, Sacerdotes, Concionatores, Confessarii, Magistri Scholarum quarumcunque, Typographi, Bibliopolæ, Medici, & Chirurgi. Clerici quidem seculares in manibus nostris, aut Vicarii nostri Generalis; Regulares in manibus suorum Superiorum: Laici coram suo Parocho, aut Decano rurali. De omnibus autem semper ad Nos referri volumus, ut sciamus, quibus neglecti officii pœna sit infligenda.

II. Libros hæreticos nullis legere, aut retinere apud se, vel alios liceat, nisi facultatem ad id, a Sede Apostolica impetratam in scripto Nobis exhibuerint. Qui vero ejusmodi libros de facto habent, nisi eos Decano, vel Sacerdoti Parochiæ suæ, aut Vicario nostro (qui

(qui Nos deinde certiores facient) intra menses duos ab hujus Synodi publicatione tradiderint, illos pro excommunicatis præsenti Decreto nominamus, ac publicamus. Apud quem vero post mortem reperti fuerint, (nisi vel animo simplici, vel ignorantia, quæ peccatum excuset, retinuisse probari possit) ejus cadaver more Christiano in loco sacro ne sepeliatur, sed asini sepultura condatur. In conscios autem omnes, nisi detexerint, præsertim vero in illos, qui in defunctorum inventaria ejusmodi libros scienter inscribentes, vel in supellectili reperientes, rem ad Parochum loci, aut Decanum non retulerint, tanquam in suspectos de fide, agatur.

III. Qui libros, impuros, amatorios, inhonestos, famosos, superstitionem, artem magicam, divinationem, & his similia docentes, vel quavis de causa alia prohibitos, legerint, vel habuerint: Item qui petulantes, & obscœnas imagines, vel ad ludibrium Religionis, aut ad Ecclesiasticorum hominum infamiam effigiatas, vendiderint, emerint, vel apud se retinuerint, in eos severissime animadvertatur. Sed Parochi & Decani, qui ista nesciverint, vel scientes dissimulaverint, Nos multo severiores experientur.

IV. Nulli libri uspiam venales exponantur, quos Parochi, Decani, vel alii Censores a Nobis designandi, non approbaverint. Qui secus fecerit, librorum omnium amissione, & pœnis aliis pro arbitrio nostro plectetur. Censores vero, si vel scienter approbaverint, quos non oportebat; vel in expositos libros non inquisiverint; neglecti officii Nobis rationem reddent.

V. Nemo temere de fide, præsertim inter pocula disputet, aliosve sermones misceat. Nemo Sacræ Scripturæ sententiis, aut verbis Sacris ad jocos, profana atque aliena proverbia abutatur.

VI. Peregrini, artifices, mercatores, & id genus alii, qui ex suspectis locis adveniunt, vel in Diœcesi nostra morantur, si quid adversus Religionem Catholicam moliri, vel palam agere compertum fuerit, pœnis gravissimis coërceantur. Qui tales in domum receperit, foverit, defenderit, contra eum, tanquam in hæreticum, aut de hæresi suspectum procedatur.

VII. Ne parentes filios suos ad Hæreticorum scholas, vel alia quavis de causa ad hæreticos habitatum ablegent. Quod si missionem ejusmodi necessitas exegerit, id non fiat, nisi de consilio Parochi proprii ac Confessarii: a quibus deinde domum reversos diligentissime rursum examinari volumus; ac si qua opinione hæretica, aliove errore imbutos compererint, eos, ut Nobis, aut Vicario nostro quamprimum denuntient, districte mandamus.

VIII. Hospites, tabernarios, cauponas in Domino obligamus, & pro authoritate nostra quoque mandamus, ne peregrinis, qui quavis de causa ad eos diverterint, aut de fide disputare, aut libros de hæresi, vel alias suspectos aliis vendere, donare, legere patiantur: Neve eis cibos vetitos coquant, vel aliud quidpiam superstitiose faciant, ne alieni sceleris participes fiant. Quare principio tales amice monebunt, in Ecclesia Dei non esse talem consuetudinem. Si quos vero pertinaciores nacti fuerint, eos si hospitiis suis excludere commode non poterunt, ut etiam opera secularis Magistratus reprimantur, ad Parochos suos recta deferant. Parochorum autem & Magistratuum aliorum fidem imploramus, præstentse viros, & fidem, quam DEO & Ecclesiæ suæ obligarunt, Divini judicii memores, nefarie ne prodant, obtestamur.

IX. Populus sæpe pro concione moneatur, magni sceleris reos esse, qui aliena crimina, in certam Reipublicæ perniciem vergentia, ut sunt hæreses, superstitiones, maleficia, & his similia, non patefaciunt. Parochi autem ipsi sub pœna privationis, & aliis arbitrariis, de hujusmodi criminibus, aut malis artibus constanter diffamatos, quamprimum per Vicarium, aut Decanos suos Ordinario denuncient, ut quod ipsi a suis ovibus malum arcere non possunt, nostra authoritate efficacius removeatur.

X. Ec-

X. Ecclesia DEI usque ab origine sua ciborum delectum instituit, & sancte semper observavit; Festos dies magna religione coluit. Quibus duabus in rebus, quantum a Majoribus nostris plerique recesserint, magno cum dolore nostro videmus. Diebus jejuniorum, præsertim autem Sabathinis, esus carnium apud quosdam æquo licentior est: diebus Festis cultus Divinus passim negligitur: ad sacras Conciones, ad Divina Officia, ad Missas rari concurrunt: qui Ecclesias frequentant, vel ad initium rei Divinæ non adsunt, vel ante finem excurrunt: Catecheses Christianæ nihil penduntur: Nundinationes impune celebrantur; sub Officiis Divinis officinæ mercatorum aperiuntur: hilariter vivitur in hospitiis publicis, choreæ & saltationes agitantur, & alia plurima, quæ referenda non sunt, & ad Divinam offensionem, & ad certam animarum perniciem, in quibusdam locis publice fiunt. Quocirca omnibus & singulis animarum pastoribus, & Ecclesiarum Rectoribus, sub interminatione Divini judicii præcipimus, ut se se pro gloria & Ecclesia Dei fortiter opponant: non sint canes muti, sed latrantes: Ciborum vetitorum usum, Festorum irreverentiam, contaminationem, abusum, opportune, importune redarguant; populum docentes, debere unumquemque eo tempore in Divinis Officiis & Concionibus audiendis frequentem esse, ac in precibus, recolendisque Dei beneficiis assidue versari. Contumaces & refractarios debitis pœnis coerceant, ac demum incorrigibiles denuncient, ut pro officii nostri ratione, quid de illis statuendum sit, mature dispiciamus. Magistratus autem civiles, ac Principes enixe in Domino rogamus, ut si quid illorum authoritate, vel ad Fidem Catholicam tuendam, vel ad disciplinam Ecclesiasticam conservandam, aut restituendam opus fuerit, pie, prompte & alacriter opem ferant, ut communibus studiis & laboribus, honor Dei & animarum salus, quas Deus sanguine suo redemit, efficacius ac certius procuretur; cogitantes, se hac in re Deo rem gratissimam, & subditis suis utilissimam facturos, ac navatæ tam piæ operæ mercedem uberrimam aliquando se a Domino Deo, qui nihil omnino irremuneratum relinquit, accepturos.

De Sacramentis Ecclesiæ.

DEcebat quidem Sanctissime tractare, quæ Deus ad hominum sanctificationem & salutem in Ecclesia sua Sanctissima Sacramenta reliquerat, vel eo nomine, quod ea tanto uberiores & efficaciores fructus in hominibus producant, quanto purius & religiosius administrantur & usurpantur. Sed vel hominum culpa, vel negligentia, secus hoc tempore evenisse palam est; quando maximas rerum Divinissimarum profanationes intueri necesse est. Quare ut rebus Sacris sua reverentia constet, & rectus earum usus, sublatis abusibus, sicubi irrepserunt, in Ecclesiis nostris confirmetur & stabiliatur; omnibus & singulis, qui ea tractare vel usurpare debent, certas quasdam regulas præscribere placuit.

I. Sacramenta Divina omnibus Christi fidelibus ex æquo, juxta Ecclesiæ Catholicæ institutum bene dispositis sine dilatione, pro loco, tempore, necessitate, pie & prompte ministrentur. Nullis quavis de causa negentur, qui ad ea suscipienda digni fuerint.

II. Ante cujusque vero Sacramenti administrationem, ubi rudes sunt, lingua vernacula ad captum suscipientium, breviter & dilucide vis ac usus exponatur, ut norint, quid suscipiant, aut quantum fructum inde referant, & quomodo ad ejus usum sese digne præparent.

III. Inferiores Ecclesiæ, quæcumque illæ sint, ritus & cæremonias Ecclesiæ Cathedralis sequantur, nec unguem latum ab ejus præscripto ullatenus discedant: Ecclesia autem Cathedralis ritus Sacramentorum ex more Romanæ Ecclesiæ adhibeat, prout in libro Agendorum, seu Sacerdotali Brixinensi recuso, traduntur.

IV. Omnia Sacramenta, stola & superpellicio induti, Sacerdotes reverenter, summaque cum honestate administrent, mortali peccato, quoad ejus fieri possit, vacui. Sint mundi, qui por-

portant vasa Domini, vasa gratiæ, vasa benignitatis cœlestis, ex quibus hauritur peccatorum venia, & confertur vita æterna.

V. Cum exorcizant, vel catechizant infantes: cum liniunt, cum abluunt, cum Sacris operantur, vel alias sacras functiones obeunt; curent, ut omnia & singula, quæ ad rem præsentem pertinent, non obiter, non præcipitanter, sed graviter & reverenter faciant: ab omnibus gesticulationibus, seu gestibus Clericos dedecentibus abstineant, ut populus eos religiose agere videns, tangatur & ipse Religione, magisque in Sacramentorum amorem rapiatur.

VI. Sanctissimum Domini nostri JESU CHRISTI Corpus, aqua Baptismi, Sanctum Chrisma, Olea Sacra, cæteraque ad res Sacras pertinentia, sub diligenti, fortique custodia semper habeantur. Claves sint penes Pastorem, magnaque fide custodiantur, ut ne ulla vel injuria, vel profanatio tremendis Christi mysteriis, rebusque Sacris irrogetur.

VII. Chrisma Sanctum, Oleaque Sacra, quorum in Sacramentis usus est, quotannis renoventur; ac alia nova, (veteribus exustis) ab Ecclesia matrice repetantur. Caveant vero omnes, ne alibi, quam in Ecclesia, & (si alius locus honestus non fuerit) in tabernaculo una cum Venerabili Sacramento, in mundis, ac distinctis tamen vasculis, & loco etiam inferiore, quo decet honore, reserventur.

VIII. Vasa, loca, vestes, totaque supellex sacra, semper munda, ac nitida sit. Quod domi tuæ non ferres, in domo Dei tolerabis? Nec ullis prophanis, sed Sacris solum usibus accommodentur. Immemores officii sui, puniantur.

IX. Mappæ, pallæ, & aliæ vestes lineæ laventur quater ad minimum in anno: Corporalia & purificatoria sæpius. Calices, patenæ bis terve: urceoli, quoties in eis vinum, vel aqua ad Sacrificium apponetur, accurate eluantur. Candelabra, cruces, tapetia, & alia, sive vasa, sive ornamenta, tam sæpe laventur, purgentur, excutiantur, & mundentur, ut nunquam sordida, immundave in domo Dei appareant. Corporalia, Purificatoria, Calices, Patenæ, &c. primum per Sacerdotem, vel Subdiaconum abluantur; deinde per alias honestas personas ablutio absolvatur: alia lavent, seu purgent alii.

X. Ut autem vasa ministerii sacri non una materia constant, ita non eadem est omnium lavandi ratio. Nam quæ ex ære, cupro, vel simili metallo fiunt, fere creta, latere, lixivio, vel similibus rebus purgantur: quæ vero aurum, vel argentum habent, ne detrimentum res tam pretiosæ patiantur, alio modo sunt tractanda. Calices igitur 1. bis, terve in tepidam aquam immergantur. 2. Sapone cum lixivio peracri in pultes decocto, obliti, & bene inuncti per noctem integram, vel saltem, horas aliquot extra aquam relinquantur. 3. Ter, quaterve, aut sæpius aqua calida abluantur. Quo aqua & manus pertingere non poterunt, scopulæ setaceæ, quales aurifabris in usu, serviant. 4. Sic loti in aquam rursum frigidissimam, quæ haberi possit, reponantur. 5. Denique ex frigida extracti, sole, cum aër serenus est; alias in loco calido siccentur. Eodem modo patenæ, & alia aurea, vel argentea, cum immunda fuerint, repurganda sunt.

XI. Sed hoc loco illud quam diligentissime observari volumus, ut semper lotio prima vestium, & vasorum, quæ Corpus & Sanguinem Christi Domini, vel alia Sacramenta contingunt, aut continent, in Sacrarium, vel piscinam sacram (quæ, ut in quavis Ecclesia sit, serio mandamus) effundatur. Piscina autem locus sit sub terra fornice tectus, in quem juxta Sacros Canones, aquæ, cineres, & id genus Sacra, ut terra hauriantur, demitti debent.: qui fere in Sacristia, vel pone Altare, vel in alio Ecclesiæ angulo, vel etiam in Cœmiterio, pro loci cujusque conditione, constitui solet. Clavem, qua referatur, semper habeat Parochus.

XII. Materiæ, formæ, cæremoniæ Sacramentorum, quales in Rituali nostro, aut Missali Romano describuntur,

buntur, ab omnibus & singulis quam diligentissime adhibeantur. Nulloque modo ferendi sunt, qui vel alterius Dioeceseos, unde in nostram venerunt, ritibus utuntur; vel novas & peregrinas cæremonias sibi pro arbitrio suo fingunt; sed quotquot in Ecclesiis nostris serviunt, juxta earum duntaxat ritus, Sacramenta ministrare, & Divina Officia peragere, omnes uniformiter volumus: ut sicut omnium est una professio, ita quoque apud omnes una eademque sit cultus Divini ratio.

XIII. Sacramenta Divina ante meridiem potius, quam post epulas, & prandia (nisi aliud postulet necessitas, vel approbata loci consuetudo) & a valde sobriis administrentur. Pertinet hoc inprimis ad reverentiam rerum Divinarum: tum ad securitatem conscientiarum: denique etiam ad communem hominum ædificationem. Quod si quis plus æquo potus (quod Deus clementissime avertat) vel Baptismum, vel aliud Sacramentum ministrasse, vel confessiones excepisse deprehensus fuerit, is carcere in pane & aqua per decem dies puniatur.

XIV. Consuetudo pervulgata est, pro Sacramentis, & aliis Ecclesiæ ministeriis pecuniam dare, & accipere; quæ ex pietate primam suam originem traxit; postea vero in varios abusus degeneravit. Ut Nos pias, & laudabiles consuetudines neutiquam improbamus, ita pravas, & iniquas minime laudare possumus. Statuimus ergo, & ordinamus: sponte oblata semper accipere liceat; de re nulla pacisci. Quæ jura usus jam recepit, & debentur ei, qui altari servit, non abrogamus, sed nimias duntaxat exactiones vetamus: & ut post administrationem primum exigantur, declaramus. Inter divites quoque & pauperes, sive Sacerdotes ii sint, sive laici, discrimen statui volumus. Nam divites facilius, quæ dant, donare præsumuntur: Et Sacerdotes egentiores majus jus ad exigendum habent, quam locupletiores; cum stolæ (ut vocant) jura Sacerdotibus haud alio, quam gratitudinis, vel necessarii victus nomine debeantur. Ubi enim de re agitur, quæ pretio non æstimatur, nisi hisce duobus nominibus subnixa fuerit, consuetudo non magis pia, quam impia censeri solet. Quod si quis operas suas, ad quas ex officio suo alioquin non obligatur, extraordinarie alteri velit locare, quin ita faciat, non prohibemus, modo juste, & citra scandalum id fiat, & quidquid accipitur, non pro re spirituali, sed vere pro labore temporali recipiatur. Qui huic nostræ ordinationi contravenerint, gravissimis pœnis se puniturn iri minime ambigant.

De Baptismo.

I. Singulæ Parochiales Ecclesiæ, vel alias Curatæ, singulos fontes habeant lapideos, in quibus aqua Baptismatis toto anno, & non in aliis vasis aut locis, summa diligentia, & munditia servetur. Abusus contrarii, si qui irrepserunt, penitus tollantur.

II. Fontes bene clausi & muniti sint, ne ad illos aditus profanis pateat; ne qua ex eis ad profanum, vel superstitiosum usum afferatur; ne quæ sordes aquam immundent; vel aliquid sit, quod astantium oculos offendat. Quod si quid casu in fontes inciderit, ut ii a solo Sacerdote quantocius expurgentur, jubemus.

III. Aqua vero bis in anno, Paschæ videlicet, & Pentecostes Sabbatis (veteri in piscinam effusa, & fontibus bene purgatis) renovetur, ac solemni benedictione & Sacri Chrismatis unctione, a Parochis ex Canonum præscripto consecretur. Nec in alia aqua extra casum extremæ necessitatis baptizare quemquam liceat.

IV. Infantes recens nati, quam citissime fieri potest, baptizentur; nec cujusquam Baptismus, nisi de expressa licentia Parochi, ultra octiduum differatur: quæ tamen licentia brevis esse debebit, & non nisi ob rationabilem causam, & ubi periculum nullum timetur, concessa. Dum autem baptizatur, infantem manu sua Patrinus, non Sacerdos sustineat.

V. Extra Ecclesiam baptismalem baptizare non liceat. Excipimus casum necessitatis; ut cum hyems riget, vel

vel mortis periculum urget: & Principum ac Illustrium personarum liberos, quos in privatis Oratoriis; a proprio tamen Parocho, vel ejus Vicario baptizari permittimus.

VI. Quocunque tempore infans ad Baptismum defertur, sine mora, & tergiversatione ulla baptizetur. Si per negligentiam cujusquam, vel avaritiam, sine Baptismo quispiam mortuus fuerit, is a Divinis perpetuo suspendatur, & beneficio suo privetur. Idem de aliis quoque Sacramentis intelligatur.

VII. Quando periculum urget, ubivis, & cuivis baptizare liberum sit, ita tamen, ut præsente Sacerdote, ne mo alius id præsumat: si vero absit omnis Sacerdos, primum Clericus, deinde mas, demum fœmina, qui, vel quæ veram Baptismi formam recte noverit, baptizare possit. Quod si ita baptizatus, postea supervixerit, is quamprimum in Ecclesia sistatur, ut in eo ceremoniæ ob necessitatem omissæ, rite suppleantur. Nunquam autem, ne quidem sub conditione, ullus iterato baptizetur, quem semel rite baptizatum fuisse constiterit: Examinentur proinde ii, qui in necessitate Sacramentum ministrarunt, an, & quomodo id fecerint, & si dubium probabile subsit, sub recepta conditione Baptismus repetatur.

VIII. Qui parentes infantem infra primum ætatis annum, sine cunis lecto suo noctu exceperint, ii pro rei gravitate puniantur.

IX. Obstetrices a Magistratu sæculari delectæ, ad obstetricandum non admittantur, nisi a Curione loci de fide, & moribus examinatæ, formam Baptismi veram didicerint: & præterea juraverint, se mensibus singulis cujusque loci Pastori puerperas, quibus adfuerint, cum numero prolium susceptarum denunciaturas.

X. Puerperæ vero certo post partum die ad Missæ Sacrificium, & benedictionem a Sacerdote in Ecclesia suscipiendam pro more veniant. Ut autem mos antiquissimus, & Ecclesiæ Catholicæ probatissimus conformiter ab omnibus ubique servetur, Parochi invigilent. Nihil vero pro hujusmodi benedictione accipere liceat, nisi quod sponte, & mere liberaliter oblatum fuerit.

XI. Unus tantum sive vir, sive fœmina, vel ad summum duo, vir scilicet & mulier, in Baptismo, aut Confirmatione susceptores sint. Neque ab eodem plures vel ex Baptismo levari, vel Episcopo ad Confirmationem offerri conveniat; ne spiritualis cognatio forte subsequenti Matrimonio impedimentum afferat.

XII. Patrini autem sint homines pii, & Catholici, ætatis provectæ, bonæ vitæ & famæ, in fide bene instructi, & ab Ecclesia non absteni, nec Monachi, vel Monachæ, vel alii ab officii hujus functione, jure prohibiti; demum tales, qui non solum ore, sed & mente, ac serio ad interrogata respondere, suum munus intelligere, & magis filios suos spirituales fide, & moribus bonis imbuere, quam donis cumulare queant, ac velint. Cujus officii eos a Parochis sæpius etiam admoneri serio cupimus.

De Sacra Confessione, & Communione.

I. PAschalis Communio quotannis in Curata, seu Parochiali Ecclesia fiat: Nec confessio fiat alibi, sine expressa licentia Parochi proprii. Quo tamen Canone nihil omnino iis, qui peculiaria privilegia, sive ab Episcopo, sive a Sede Apostolica habent, adimere intendimus. Hoc solum requirimus, ut Parochi & Curati de suorum obedientia certi esse queant.

II. Nemo Paschalem Communionem, & Confessionem intermittat, aut differat, sine proprii Parochi approbatione.

III. Tempus autem Paschale, intra quod ex præcepto Ecclesiæ communicare, & confiteri fideles omnes oporteat, septem hebdomadis integris definimus, a Dominica *Invocavit* videlicet usque ad Dominicam *in Albis*. Qui intra hoc tempus sine justa causa, a Parocho, vel a Nobis comprobanda, ad Communionem non accesserit, & vel generatim solum monitus ad officium

non

non redierit, is ad nullum Sacramentum, etiam Matrimonii, donec resipiscat, admittatur, & vivus ab ingressu Ecclesiæ arceatur, post mortem autem sepultura sacra careat.

IV. Ut autem certe constet, qui eo tempore communicaverint, statuimus, & ordinamus, ut si quis Confessionem, & Communionem extra Parochiam suam obierit, Parocho suo de eis fidem faciat. Qui vero intra Parochiam id fecerint, certum aliquod signum afferant, vel accipiant, quod Parochus præscripserit, ac pro concione promulgaverit. Parochi autem sexto die post octavam Paschæ, eos, qui officium hominis Christiani tunc neglexerint, ad Decanos suos in scripto deferant, qui deinde Nos certiores facient; alioquin pœnas dabunt unius floreni toties, quoties neglexerint.

V. Hortamur autem in Christo Domino omnes fideles, ut qui per ætatem possunt (nisi eodem anno sæpius id facere malint) per Quadragesimam bis confiteantur; semel in illius principio, & iterum in fine, cum ad Sacram Synaxin accedent. Interjectum tempus expiandis per pœnitentiam vitiis deputetur, ut ita demum puriores facti, Sacra Eucharistia majori cum fructu potiantur.

VI. Ægroti, Puerperæ, & alii in probabile vitæ periculum deducti, adversus ingravescentia mala sese tam salutaribus remediis muniant, nec in ultimum diem differant, ne iis præoccupati, una cum corpore, animæ quoque jacturam faciant. Hoc Parochi imprimis urgeant, & morem tam antiquum, imo & necessarium, revocent, aut, ne penitus aboleatur, attendant; ipsi alioquin eorum, qui negligenter perierint, rationem Deo reddituri.

VII. Magnus abusus & grande piaculum est, peccata sua Sacerdoti solum in genere exponere, & nihil in specie velle fateri. Quem Nos eliminare cupientes, eos, qui aliter non confitentur, a Sacra Communione tanquam indignos rejiciendos decernimus. Parochis autem, & Concionatoribus, ut hoc nostrum Decretum populo sæpius inculcent, & de modo specialis confessionis eundem magna cum diligentia instituant, præcipimus. Confessariis denique injungimus, ut rudes in re tam necessaria pro viribus suis adjuvent, peccatorum species, numerum, & circumstantias necessarias ab eis diligenter, & solicite exquirentes. Negligentes moniti ab officio removeantur.

VIII. Pueri, cum primum accedere voluerint ad Sacram Communionem, nisi bene prius examinati, & de vi, ac ratione Sacramenti diligenter instructi, ne admittantur. Infames, concubinarii, fœneratores, & similes peccatores notorii, antequam publice de eorum pœnitentia constet, publice etiam rejiciantur. Qui raro sumunt, ii diligenter ex suggestu, vel in confessione moneantur, quanta reverentia, & humilitate ad tremendum illud Sacramentum venire debeant, quantaque supplicia, juxta Apostoli sententiam, illos maneant, qui indigne suscipiunt.

IX. Piam Sacramentorum frequentiam in Ecclesias nostras introduci cupientes, omnibus & singulis Curatis, & Concionatoribus mandamus, ut suos quisque verbo, & exemplo ad crebrum eorum usum, præsertim vero in solennioribus anni Festis privatim, & publice invitet, ac incitet.

X. Nemo est, qui cibum, aut medicinam, ad corporis salutem aut conservandam, aut recuperandam non cupidissime, & sæpissime usurpet. Animas fidelium pascit Corpus & Sanguis Domini nostri Jesu Christi, ac in vitam æternam custodit: Salutaris pœnitentia omnium morborum animi præsentissima est medicina. Hæc, & alia commoda, quæ Eucharistiæ, & Pœnitentiæ dignus usus secum affert, sæpe proponant Parochi, ut populus ad frequentiorem eorum usum accendatur.

XI. Cæterum, quando fideles ad Sacram Communionem accedunt, ut omnia summa cum reverentia, & honestate peragantur, curandum est. Candelæ ab Elevatione ad finem Communionis ardeant: Communio laicorum Sacerdotis Communionem sequa-

tur: Communicantes ad cancellos ligneos (qui, ut in omnibus Ecclesiis fiant, serio mandamus) genibus nitentes, Venerabile Sacramentum ex manu Sacerdotis reverenter accipiant: Cancellis mappæ mundæ supersternantur, vel donec cancelli parentur, ab innocentibus pueris utrinque inter Sacerdotem & communicantes, expansæ sustineantur, ut si quæ hostia casu excideret, eam mappæ exciperent. Postquam Venerabile Sacramentum ex ore sumentis descenderit, ordine singuli ad locum ablutionis accedant, ubi stantes (non est enim Sacramentum, quod tunc sumunt) quod porrigetur, bibant. Post Communionem vero non solum in Ecclesia, sed etiam toto die piis precibus & operibus vacare, itaque deinceps vivere studeant, ut ne Christum Dominum, quem pie susceperunt, ex suo hospitio impie rejiciant.

XII. Et hæc quidem communicantes. Sacerdos autem principio populum, maxime aggrestem & rudem jam ante aram procumbentem, brevi aliqua exhortatione, ad dignam Communionem præparabit: Deinde generali confessione germanice, pie & clare pronunciata, dataque generali absolutione, & ter verbis Centurionis pro more pie repetitis, in ora singulorum cum summa reverentia, & modestia Sacram Eucharistiam immittat. Caveat autem, ne iis digitis, quibus Venerabile Sacramentum attigit, antequam vino, more jam recepto, abluantur, quicquam aliud contingat. Quare ciborium, ex quo Venerabile Sacramentum dispensat, vel indice, & pollice sinistræ manus non disjunctis sustineat; vel iis in calicem ablutis, toto pugno, quamdiu communicat, apprehendat: Sed & ciborium ita circumferre studeat, ne communicantium halitu, vel suspirio, aliqua ex Sacris Hostiis ejiciatur. Finita denique Communione, micis etiam minutissimis, quas summa cura colliget, reverenter absumptis, primum ablutionem (nisi enim aliud necessitas, vel paucitas, vel multitudo communicantium requiret, non nisi hoc modo Communio erit peragenda) suam bibat, ac Sacrificium Missæ absolvat.

XIII. Vinum post Communionem Sacram vulgo non in calice, nec a Sacerdote, sed ab alio honesto viro ex alterius formæ poculo porrigatur, ne se Christi Domini sanguinem bibere putet. Poculum autem illud sit argenteum, vel saltem deargentatum: vinum album, non rubeum, ne forte vulgus imperitum colore decipiatur.

XIV. Tot Hostiæ Sacræ pro morientium viatico, vel alios in usus semper reserventur, quot præsenti necessitati sufficere videbuntur: sed non asserventur ultra diem decimum quintum, quin prioribus reverenter consumptis, recentes substituantur, ut nunquam desit, quod vel ex hac vita abituris præbeatur, vel communicaturis porrigatur, vel adoraturis proponatur.

XV. Ut recentium Hostiarum consecratio, ita quoque veterum consumptio fit a solo Sacerdote celebrante. Consecratio quidem hoc modo: Hostiæ laicæ, & Sacerdotales unica, eademque oblatione, & consecratione offeruntur, & consecrantur, extensa nimirum intentione ad totam materiam propositam. Solæ Sacerdotales elevantur, & simul a Sacerdote celebrante absumuntur, nisi vel una, vel plures quandoque in alios usus consecrentur; ut fit in festo Corporis Christi, & in Cœna Domini. Laicæ, quando plurimæ sunt consecrandæ (nam quando una consecratur, vel paucæ, semper ponuntur juxta Sacerdotalem) in vase peculiari Sacerdoti celebranti apponuntur; Vas extra corporale in altari consistit, usque ad tempus consecrationis; postea semper in corporali: In Consecratione juxta calicem: postea vero pone, ne Sacerdotem celebrantem impediat. Ubi vas peculiare non est, Calix vel Patena adhibeatur. Consumptio vero hoc modo: Post Communionem suam Sacerdos, omnes Hostias in pyxide reliquas, quantumvis recentes videantur, reverenter sumit una cum micis sacris: Deinde pyxidi purgatæ recentibus impositis, primum manus suas abluit, ablutionemque suam bibit; demum Sacro absoluto, pyxidem in suum locum reverenter reponit.

XVI.

XVI. Quod si ex negligentia crassa Sacerdotis Hostiæ omnes, vel saltem aliquæ (quod ne fiat, severissime prohibemus, & cum factum fuerit, gravissimis pœnis vindicabimus) computruissent, vermes, si qui nati fuissent, comburantur, cineribus in piscinam abjectis: Hostiæ vero integræ, vel earum partes reverenter a Sacerdote absumantur, nisi sine horrore, & stomacho sumi nequeant. Tunc enim in vase aliquo peculiari, donec omnino corrumpantur, in tabernaculo Venerabilis Sacramenti cum reverentia reponi volumus.

XVII. Quæ Hostiæ per angariam unam, vel alteram in Sacristia remanserunt, ad consecrationem a Sacerdotibus adhiberi nullo modo volumus; quæ unius, vel alterius mensis fuerint, eas solum consecrandas esse statuentes. Ut autem recentes semper in promptu habeantur, ordinavimus, ut in Diœcesi nostra sex ad minimum deligantur, qui eas coquere norint; duo in valle Oeni inferiori: duo in superiori: & duo in Pustrissa. Qui si ex Religiosis non fuerint, ii sint saltem Pistores, vel tandem Æditui jurati, de quorum fide dubitare non liceat: a quibus omnes, & singuli Sacerdotes secundo quoque mense competenti pretio, tot Hostias emere teneantur, quot communibus duorum mensium necessitatibus sufficere posse judicabuntur.

XVIII. Quoties viaticum ad ægrotos defertur, comitetur populus Sacerdotem, campanæ alicujus sonitu præmonitus. Candelæ, vel lampas accensa præferatur; alius æris pulsu det signum præsentiæ Sacramenti Venerabilis, ut omnes ei honorem exhibeant. Cum Sacro ferculo Sacerdos stola & superpellicio indutus sequatur. Idem servetur in reditu. Quare duæ semper ad minimum Hostiæ ferendæ erunt, aut sine solemni apparatu revertendum. Quod tamen fieri non debet, nisi loci distantia, itineris, temporisque difficultas aliud postulet.

XIX. Lumen ante Sacramentum semper ardeat: ubi id fieri non potest, fiat, quod Ecclesiæ facultates ferunt. Id vero Archi-Decanus, Decanus, & Parochus arbitrentur.

De Missæ Sacrificio.

I. Missa Deo Sacrificium est gratissimum, in quo Filius Deo Patri incruente immolatur; ad quod, quoties accedunt Sacerdotes, pro hominibus apud Deum legatione funguntur. Quare summa, qua possunt mentis puritate, & externa quoque reverentia Sacrosanctum hoc munus absolvant, ut &, quæ volunt, a cœlesti Patre obtineant, & populum amore tanti Sacrificii inflamment.

II. Missæ in solis Ecclesiis, vel Oratoriis dedicatis fiant: & hora stata, præsertim die festo, quæ toti communitati ad conveniendum sit commoda; nec ad instantiam ullius, unquam suo Sacro totus populus defraudetur.

III. Ab Altaribus procul arceantur fœminæ. Qui ministrat, Celebranti simul respondeat; locum enim idiotæ supplet: quod in Civitatibus, oppidis, Collegiis, Monasteriis, & aliis locis celebrioribus, ut fiat, omnino præcipimus. Neque id sane difficile erit, si vel nullus ad Sacristiæ munus in posterum admittatur, qui latine legere nescit: vel Scholæ Parochiales quantocyus restaurentur. Ubi vero minister respondens haberi nullo modo potest, singuli Parochi, & Curati suos Æedituos ita instituant, ut saltem apte, opportune, ac devote Celebranti inserviant. Curent Decani, ut Canon iste in usum veniat, contumaces etiam debitis pœnis coercentes.

IV. Duæ ad minimum candelæ ex pura cera, neque nimium exiles ad singulas Missas accensæ sint, quæ ab initio ad finem usque Evangelii S. Joannis, ardeant.

V. Quoties genu in Missa flectendum est (quod circa Consecrationem Hostiæ & Calicis: item quotiescunque Sacra Hostia tractanda est, ante & post fieri debet) Sacerdos genu dextro, cum decoro corporis motu, manibus altari innixus, quasi terram attingat.

VI. Symbolum Fidei & Oratio Dominica semper integre pronuncientur. Qui inter legendum, aut cantandum aliquid scienter omiserit, vel abruperit, severe castigetur.

VII. Circa Elevationem Sacræ Hostiæ, antiphonæ, vel alia carmina intempestiva ne intercinantur. Altum silentium, quod præsentibus mysteriis tunc debetur, paulisper ab omnibus servetur; Sed elevato Calice, si musice cantandum fuerit, id devote & submissa voce fiat.

VIII. Canon uterque tacite recitetur, reliqua voce clariore: Omnia vero tractim, integre, distincte, graviter, religiose, atque ex instituto Cathedralis Ecclesiæ, juxta rubricas Missalis Romani, peragantur.

IX. Ut uniformes ubique Cæremoniæ sint, in Ecclesia Cathedrali, & Collegiis semper deligatur unus, qui sit Cæremoniarum Magister: cujus officium erit, instruere eos, qui de novo ad Sacerdotium accedunt; alios minus perite Celebrantes monere; ut omnia recte, decenter, ordinarie fiant, attendere: quando sedere, stare, genu flectere in Choro oporteat, docere; Cui omnes alii obedire teneantur. In aliis Ecclesiis idem officium gerant Decani rurales, vel alii ab eis delecti.

X. Nemo Missam primam inconsulto, vel non approbante Vicario nostro Generali per totam Diœcesin nostram faciat. In Missis autem novis, sive (ut vocant) Primitiis, omnes comessationes, ebrietates, saltationes, omnem denique luxum interdicimus. Nefas enim est eo die, quo primum tremendi Sacrificii auspicium faciunt, Sacerdotes rebus prophanis seque indignis operam dare. Qui contravenerit, decem aureis, & aliis pœnis arbitrariis mulctetur.

XI. Nemo celebret in ara portatili, vel in ædibus privatis, sine libro Missali, mundo & sacro vestitu, lumine ceræ, cæremoniis in Missali Romano, aut Brixinensi novo Sacerdotali expressis.

XII. Hostiæ sint azymæ, hoc est, fermenti expertes, ex sola aqua naturali, & farina triticea coagulatæ: non atræ, non mucidæ, non putres, non maculis asperfæ, non rimis fissæ, quæ vel aspectum astantium offendant, vel sumentis stomachum moveant. Si quid peccatum a quoquam fuerit, carcere vindicetur.

XIII. Vinum autem sit de vite, clarum, album, vel aliud; optimum tamen, quod haberi possit. Optimum namq; ad optimum Sacrificium adhiberi convenit. Quandoquidem autem non expedit vinum ex publicis cauponis afferri, statuimus & ordinamus, ut unaquæque Ecclesia suum proprium vinum habeat: Aut si hoc fieri non possit, ex hospitio non accipiatur, nisi quod Æditiuus ipse in cellam vinariam descendens, ex dolio quotidie haustum esse oculis suis viderit.

XIV. In posterum nemo plures Missas suscipiat, quam commode celebrare possit. Qui secus fecerit, a Divinis suspendatur.

XV. Sicubi numerus Missarum ita magnus est, ut dici juxta fundatoris dispositionem non possint; aut eleemosynæ ita tenues, ut oneri ferendo non sufficiant, ad Nos clare in specie & numero referri volumus, ut, quid ad gloriam Dei fieri deceat, mature statuamus. Interim vero a Fundatorum pia voluntate ne latum unguem discedatur.

De Extrema Unctione.

I. PEr Sacramentum exeuntium (ita veteres appellant) gratia Dei confertur, quæ peccata præsertim leviora remittit, & animam a languore ex peccatis innato liberat, & in supremo mortis agone certantem animat: nec solum animæ, sed sæpenumero etiam corpori salutem affert. Hæc fidelibus diligenter explicanda sunt, ut quod hactenus, vel ex falsa persuasione, vel ignorantia neglexerunt, edocti ardentius expetant.

II. Curent Pastores, ne quis sine Viatico, vel Extrema unctione ex hac vita abeat. Si quis dare petenti neglexerit, is beneficio suo: si vero quis monitus suscipere contempserit, is sepultura sacra privetur.

III. Cæterum Sacro unctionis Oleo ne ungantur pueri, amentes, furiosi impœnitentes, & desperati homines, qui nullum pœnitentiæ signum dederint; sed

sed ii solum, qui illud petiverint, & in præsenti mortis periculo versantur, dum integris adhuc sunt sensibus, & postquam jam Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta præceperunt, inunguntur.

IV. Inter ungendum ægrotum nihil præpostere, nihilve inordinate fiat, sed uti Agenda præscribunt, ritus omnes religiose & decenter, ac in locis corporis debitis adhibeantur. Post unctionem absolutam, ægrotus ad extremum illud certamen paucis animetur, & instruatur; astantes vero infirmitatis humanæ admoneantur, & ut pro laborante in extremis ferventius orare studeant, rogentur.

V. Vasculum olei Extremæ Unctionis sit argenteum. Si cum Eucharistia simul efferatur, servetur, quod supra de Viatico efferendo statuimus. Sin autem separatim deportatur, omittatur campanulæ sonus, & minister linteatus sine lumine, cum sola aqua benedicta Sacerdotem sequatur, ne populus genibus flexis adoret. Ut enim alia quædam Sacramenta, ita & hoc, sola capitis apertione honorare sufficit. Semper autem efferatur vel in bursa serica, funiculo serico ad collum appensa, vel in pyxide grandiore, pro loci cujusque consuetudine, magna cum reverentia.

De Sponsalibus & Matrimonio.

I. Noverint fideles, Sponsalia non esse Matrimonium, sed Matrimonii futuri duntaxat mutuam promissionem: Ideo Sponsorum cohabitatio in Ecclesia Dei minime toleratur. Qui enim revera conjuges non sunt, jure Matrimonii nullo modo gaudere possunt. Hoc vero ad Parochos, Decanos, & Magistratus civiles pertinet, ut hujus generis scandala quovis modo e medio tollere curent. Nos certe præsentium tenore omnibus Pastoribus sub pœna suspensionis injungimus, ut quos ante nuptiarum solennitatem cohabitare cognoverint, si vel semel moniti se non disjunxerint, eos a Matrimonii conjunctione etiam publice repellant.

II. Si Sponsos liberos procreasse, aut turpem aliquam consuetudinem habuisse, publicum fuerit, ii sine publica pœnitentia nec ad Matrimonium, nec ad Ecclesiam recipiantur: & præterea pro gravitate criminis ad arbitrium Judicum Curiæ nostræ mulctentur. Quod Decretum nostrum in singulis Parochiis, quoties nuptiæ denuo aperiuntur, pro concione proponi, ac exponi populo volumus.

III. Si sponsalibus Sacerdos proprius intersit, eum non ut Parochum, sed veluti testem (quo nomine etiam alii quidam accersuntur) duntaxat adesse præcipimus. Quare nec stola, nec superpelliceo tunc utetur, nec sponsos ullo modo per verba de præsenti conjunget, diserte protestatus, illum actum Sponsalia, non Matrimonium esse, neque conjunctione, neque benedictione Sacerdotali indigere.

IV. Futuri conjuges semper de libero consensu, aliisque impedimentis a proprio Parocho privatim examinentur, antequam ad proclamationes procedatur. Nulli autem in Ecclesia proclamentur, quos verisimile est, aliquo legitimo impedimento a nuptiis prohiberi. Alii quidem proclamentur, sed si postea impedimentum aliquod deprehensum fuerit, tales inconsulto Ordinario, aut Vicario ejus, non copulentur. Sed neque facile credatur cuiquam dispensationem jactanti, nisi literas Judicis fide dignas exhibuerit.

V. Trinæ autem proclamationes fiant ante nuptias; tribus festis continuis, a Parocho, vel Concionatore in publica Ecclesia, & concione frequentissima; nulla ipso die nuptiarum. Ab hac lege nulli omnino excipiantur sine speciali mandato nostro, sub pœna suspensionis ab officio. Qui vere Christiani sunt, legi tam necessariæ, ac utili facile parituros speramus, scientes tales magis Dei, quam hominum gloriam amare, & Christianam obedientiam etiam Sacrificio præferre.

VI. Si contrahentes diversarum Parochiarum fuerint, in utraque publicationes fiant, nec ulterius procedatur, nisi ex mutuis Parochorum illorum literis, & publicationes rite factas, & nullum subesse Matrimonii impedimentum, certo constiterit.

VII. Matrimonium clandestinum, quod sine proprii Parochi, vel alterius Sacerdotis de ejus, vel Ordinarii licentia, ac duorum, vel trium testium præsentia contrahitur, non solum est peccatum mortale, sed etiam coram Deo, & Ecclesia Dei irritum, ac in utroque foro nullum.

VIII. Hortamur Sponsos, ne ipso nuptiarum die, sed triduo ad minimum ante expiatis per Sacramentalem Confessionem rite peccatis, ad Sacramentum Corporis Domini nostri JESU CHRISTI reverenter accedant, ut rem tanti momenti cum Deo incipiant; & per gratiam Dei, quæ illis dabitur, grave jugum Matrimonii suavius efficiatur. Et nisi certam fidem Confessionis, & Communionis, saltem ante nuptiarum solemnia factarum, fecerint Parocho, non admittantur ad Matrimonii solennitatem.

IX. Nuptiæ a proprio Parocho, vel ab alio Sacerdote, de ejus, vel Ordinarii consensu, benedicantur. Benedictio autem fiat in Missa, cui contrahentes ab initio ad finem usque interesse oportebit.

X. Cum per Diœcesin universam, maxime inter locupletiores, Matrimonia in facie Ecclesiæ fere fiant vesperi præcedenti, & benedictiones nuptiales primum mane sequenti in Ecclesia suscipiuntur, quod tamen ægre, & sine licentia speciali Ordinarii, vel ejus Vicarii Generalis, omnino non permittendum est, hortatur, ac serio monet Synodus Diœcesana, authoritatem Concilii Tridentini secuta, ut conjuges ante Benedictionem, mane in templo suscipiendam, non consumment Matrimonium; speratque, fideles tam sacra monita facile admissuros.

XI. Nuptiæ die festo, vel non celebrentur, vel ea hora ad Ecclesiam ducantur, quando etiam totus populus Sacrum, & concionem audire commode potest. Volumus insuper, & ordinamus, ne unquam nuptiæ die festo ultra horam nonam: die vero profesto ultra decimam, a Sacerdotibus expectentur. Quæ serius venerint, non copulentur sub pœna suspensionis; nisi alius Sacerdos, qui nuptiale Sacrum faciat, in promptu sit, ad id ab ipsis conjugibus antea specialiter rogatus, atque a Parocho proprio, vel Ordinario deputatus.

XII. Qui coactas nuptias conjungere præsumpserit, pœnam suspensionis ab officio, & beneficio incurrat: qui autem liberos suos, aut alios subditos, nuptias, ubi & quomodo nolebant, contrahere coëgerint, sive privati, sive Magistratus fuerint, anathematis pœna coërceantur.

XIII. Caveant Parochi omnes, ne ullos, cujuscunque etiam dignitatis existant, in privatis ædibus per verba de præsenti matrimonialiter conjungant, sed neque in Ecclesia, quæ propria non sit, vel tempore interdicti sine expresso nostro consensu. Qui secus fecerit, per Diœcesin nostram ad omne officium, vel beneficium ad arbitrium nostrum sit inhabilis.

XIV. Ignotos, vel ex alia Parochia, aut regione venientes, Matrimonio nemo facile jungat: multo minus vagos, & eos, qui nullam certam habent sedem, nisi post diligentem inquisitionem, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi impetraverit.

XV. Nemo conjungat eos, inter quos impedimentum esse, certo noverit, sub pœna privationis beneficii: qui autem eos ad rem tam nefariam coëgerint, cujuscunque status, dignitatis, & conditionis sint, ii anathemate irretiti, donec Ecclesiæ reconcilientur, ab omnium Sacramentorum usu excludantur.

XVI. Ut ii, quos semel legitime conjunctos publice fuisse constat, separatim vivere non debent, nisi a Magistratu Ecclesiastico legitime, & justam ob causam separati fuerint: cujus facere fidem indubitatam debebunt literis authenticis, in quibus & causæ justæ, & separationis concessæ expressa mentio fiat: Ita, qui prohibitas nuptias contraxerint, simul cohabitare nullatenus sunt permittendi. Tales ergo Parochi, si quos noverint, Nobis recta denunciabunt, ut contra eos, quæ juris sunt, persequamur.

XVII.

XVII. Conjunx unius non poteſt cum altero contrahere, niſi certus de morte prioris conjugis fuerit. Non igitur quinquennium, aut ſeptennium abſentem expectare ſufficit, ſed certitudo juxta leges Civiles æque, ac Canonicas requiritur, ut ad alias nuptias convolare poſſit: quam Judex æquus arbitrabitur.

XVIII. Cauſæ matrimoniales, & ab eis dependentes, ad ſolius Epiſcopi cognitionem pertinere dignoſcuntur. Idcirco nullus ſive Eccleſiaſticus, ſive ſæcularis, ſine peculiari commiſſione ipſis facta, de impedimentis, divortiis, & aliis ejus generis, quæ jus, & vinculum Matrimonii contingunt, ſub pœna excommunicationis, cognoſcere, aut judicare præſumat.

XIX. Matrimonia non alibi, quam in Curatis Eccleſiis, niſi quid impedierit, celebrentur. Impedimenti autem cognitionem Nobis, & Vicario noſtro reſervamus.

XX. Probare nullo modo poſſumus tam varias, & pernicioſas corruptelas, quæ paſſim in nuptiis licenter, & improbe committuntur, ſed eas deteſtamur, & corrigi vehementer optamus. Non decet enim filios Sanctorum Matrimonia ſua auſpicari, ſicut gentes, quæ ignorant Deum. Quare aut penitus tollantur, aut ſaltem temperentur illa levitatis, vanitatis, prodigalitatis, & laſciviæ ſtudia, quæ tam in Eccleſia, quam domi, ſub prætextu nuptialis hilaritatis fiunt, dum plerique abjecto Dei timore, voluptatibus, & aliis carnis operibus indulgentiſſime, & ſtultiſſime vacant.

De Miniſtris Eccleſiæ, eorumque officiis.

Eccleſiæ incolumitatem, totamque ſalutem Chriſtiani populi a Miniſtrorum qualitate, maxima ex parte pendere, quis inficietur? Ut ſi boni, & idonei præſint, Religio incolumis perſiſtat, & Chriſtiani populi ſalus in tuto permaneat: Si mali, & negligentes, mox univerſa morum corruptela populos occupet, &, malis agminatim irruentibus, Eccleſiæ ſalvæ eſſe nequeant. Quapropter Nos pro Paſtorali cura Eccleſiis noſtris recte conſulere volentes, de iis, qui Eccleſias gubernaturi, Divinaque myſteria diſpenſaturi ſunt, ut ſequitur, ſtatuimus & ordinamus.

I. Nullus ad Ordines deinceps admittatur ſine teſtimonio legitimæ ætatis, probitatis, & literaturæ a proprio Parocho, & Magiſtro Scholæ, in qua ſtuduit. Huic legi ſatisfacient Religioſi, ubi legitima Superiorum ſuorum teſtimonia Nobis exhibuerint.

II. Nullus ordinetur poſthac ſine Beneficio, aut Patrimonio, aut penſione, unde annuatim ad minimum triginta Coronati ad ipſum redeant: aut denique ſine titulo menſæ, eoque perpetuo. Abuſus enim pernicioſus irrepſit, titulos temporales, & mere fictitios offerendi, quem Nos, Sacerdotali dignitati conſulere cupientes, ex tota noſtra Diœceſi penitus exterminatum eſſe volumus.

III. Ad miniſteria Eccleſiæ ſoli digni, & idonei recipiantur, tantoque major delectus habeatur, quanto digniora officia eis injunguntur. Nihil hic examinatores carni, & ſanguini, nihil amicitiæ, odio, vel gratiæ tribuant: In quo eorum conſcientias quam maxime obſtrictas eſſe volumus.

IV. Nullus ad curam animarum, vel Confeſſiones audiendas, vel prædicandum Verbum Dei (quantum fieri poteſt) aſſumatur, qui unum annum integrum in Theologia, ſaltem morali, perdiſcenda non expleverit.

V. Apoſtatas, fugitivos, & vagabundos Monachos in noſtra Diœceſi nullatenus eſſe ferendos, decernimus. Deprehenſi ſeveriſſime caſtigentur, & ad ſua loca relegentur.

VI. Nullus in Diœceſi noſtra Eccleſiis, Beneficiis, vel officiis ullis Eccleſiaſticis deſervire ultra octiduum permittatur, qui admiſſionem a Vicario noſtro Generali, vel ejus Delegato, in ſcripto obtentam non oſtenderit. De repentinis neceſſitatibus, & quando Vicarius, vel Delegatus ejus, adiri commode non poterit, ſtatuant Decani.

VII.

VII. Qui ad certam Ecclesiam, Beneficium, aut officium a Vicario nostro semel admissus fuerit, is ad aliam Ecclesiam, officium, vel beneficium, sine nova ejusdem admissione, commissione, aut investitura, & præterea testimonio, ex quo liquido constet, quomodo priorem Ecclesiam administraverit, & reliquerit, per totam Diœcesin nostram non recipiatur.

VIII. Nullus Parochorum ex nostra Diœcesi, cui semel adscriptus fuerit, in aliam sine nostro, sive Vicarii nostri Generalis consensu expresso, migrare præsumat. Quod si fecerit, ipso facto suspensus sit. Idem de Curatis, & Cooperatoribus, qui vel in nostra Diœcesi nati, vel alias eidem obligati existunt, decernimus.

IX. Qui Beneficia habent, in quibus vel de jure, vel consuetudine residere debent, ut in Ecclesiis eorum personaliter munera obeant, necessarium est. Nam qui otiose resident, abesse potius, quam adesse censemus.

X. Nullus Clericorum Magistratui civili, Patronis, aut Dominis temporalibus plus æquo se subjiciat, adulетur, vel ne Nos in illum authoritatem nostram exerceamus, adhæreat, aut ab iis contra Nos patrocinium quærat. Qui secus fecerint, ut & ii, qui tales receperint, foverint, defenderint, se in excommunicationem latæ sententiæ incurrisse noverint.

XI. Nullus Ecclesiam suam sine facultate nostra relinquat: nullus beneficium, aut officium Ecclesiasticum resignet, nisi in manus ejus, ad quem institutio de jure pertinet. Alias ipso facto ad omnia officia, & beneficia per totam Diœcesim nostram omnino inhabilis censeatur.

XII. Horas Canonicas attente, & devote quotidie recitent, nec sine justa causa ullus intermittat. Qui post monitionem negligentes, aut contumaces reperti fuerint, præter juris pœnas, beneficio priventur.

XIII. Beneficia inter se nulli permutent sine consensu legitimi Superioris.

XIV. Qui plura beneficia in posterum habebunt, præsertim incompatibilia, sive in eadem Diœcesi, sive in diversis, iis, ut dispensationes suas Nobis examinandas intra semestre exhibeant, sub pœna in Constitutione Gregorii Decimi expressa, præcipimus.

XV. Bona Ecclesiæ immobilia, vel mobilia: item fundationes, jura, aut privilegia ne pignori dentur, vel accipiantur, neve ea commutentur, donentur, vendantur, aut quocunque modo obligentur.

XVI. Beneficia sua ære alieno non gravent, aut majori debito onerent, quam ex perceptione fructuum, vel ex lege, vel consuetudine ad ipsos spectet.

De Sacerdotibus.

I. Sacerdotes simplices diebus Dominicis, & Festis anni solennioribus Missas celebrent: qui curam animarum, beneficium, vel officium habent, toties, ut satisfaciant: Cæteri autem Clerici, quater ad minimum in anno publice communicent.

II. Omnes, & singuli ordinarie singulis mensibus Sacramentaliter confiteantur: extraordinarie quoties in peccato mortali celebraturi essent. Ordinariæ Confessionis testimonium scriptum semper exhibeant in Capitulis, vel quoties ab ipsis requiretur, sub pœna quatuor librarum ad pias causas: Si qui semel in anno, aut nunquam confitentur, non sunt ferendi.

III. Cooperatores suis Parochis ad nutum obediant: Nihil certi sibi vendicent; sed quidquid a Parochis injungetur, id prompte faciant. Si quis propterea discesserit, quod pro arbitrio suo omnia agere non permittitur, is a Vicario nostro severe puniatur.

IV. Diebus Festis nullus Ecclesiam suam deserat, ut alienam honoret, nisi populus tunc ad vicinam venire soleat.

De Parochis & Curatis.

I. Nullum Cooperatorem, Capellanum, vel Sacerdotem alium, quocumque nomine censeatur, recipiant, foveant, retineant, inscio, aut invito nostro Vicario Generali; sed eos tantum, quos ei corporaliter stiterint;

al-

ab eisque, ut illis in cura animarum, vel aliis Ecclesiasticis officiis adjutores essent, expresse, & in scripto approbati fuerint.

II. Tot Sacerdotes quilibet alat, quot & ad Sacramenta Parochianis propriis administranda, & ad curam animarum exercendam satis esse possunt. Victus autem eis honestus, & necessarius præbeatur, & præterea stipendium liberale, (juxta taxam videlicet, a Vicario nostro præscribendam) ne, dum sordide eos habent, Sacerdotes idoneos, & quos oporteret, habere minime queant. Attendant Decani, & peculiare examen in quovis Capitulo instituant; in quo, qui rei inventi fuerint, vacantis officii pecunia non illis, sed vel domus Canonicæ, vel Ecclesiæ fabricæ accrescat.

III. Omnia, & singula officia, quæ vel ex fundatione, vel laudabili consuetudine obire debent, statis diebus & horis studiose exequantur, ut tam Deo, quam Decanis, & Vicario nostro, quoties opus fuerit, justam sui rationem reddere possint.

IV. Scholæ in singulis Parochiis sint: ubi collapsæ sunt, restituantur: ubi conservatæ, colantur, & augeantur. Ab institutione enim inchoanda est disciplina, ut juventus a teneris annis assuescat Religionis initiis, ac ignorantia, omnium malorum origo, exterminetur.

V. In pagis, vallibus, & montibus, ut Scholæ ejusmodi, saltem per hyemem habeantur a Parochis, & Curatis, vehementer optamus: ut habeant ipsi, unde commodius vivant; & quomodo otium, & quæ ipsum comitantur, prudenter caveant. Sed & juventus agrestis, dum legere, & scribere discet, etiam in Fidei articulis, orandi modis, & aliis pietatis Christianæ exercitiis, ac hominis Christiani officiis instituetur; & ad cultum civiliorem, & vitam Christiano homine dignam, multo facilius assuescet. Quos amore agere omnia decet, ii timore non sunt trahendi.

VI. Quoniam vero in Diœcesi nostra plures Ecclesiæ unicum habent Sacerdotem, qui in omnibus simul adesse non possit: & subditi sæpenumero nolunt ad vicinas Ecclesias diebus Festis se conferre: unde fit, ut Sacerdos unus binas conciones habere cogatur, unam in una Ecclesia cum Missa, alteram in alia sine Missa; vel in altera Missam; in altera Benedictionem aquæ cum processione: & plurimus populus sine cultu Divino dies Festos transigat. Quam consuetudinem, vel rectius corruptelam, Nos abolere cupientes, statuimus, & ordinamus: ubi plures Ecclesiæ sunt, quæ singulæ singulos Sacerdotes alere vel non possunt, vel nolunt, diebus Festis in earum singulis cultus Divinus per vices agatur: & populus semper ad eam convenire cogatur, in qua Missam & concionem simul audire possit; non obstante quacumque consuetudine. Non est enim æquum, Sacerdotem discurrendo, & concionando in pluribus locis eadem die plus æquo defatigari: & populus præceptum Ecclesiæ Dei prævaricando, Deum tam graviter offendere desinet. Ubi vero plures Ecclesiæ sunt, quæ singulos Sacerdotes commode alere possunt, ut quæque suum Sacerdotem proprium habeat, volumus. Neque dubitamus, quin apud fidelem populum tam paterna ordinatio locum habitura sit, ne, quos ut filios amare debemus, in eos tanquam in servos animadvertere cogamur.

VII. Ægrotos Parochiæ suæ quisque solicite inquirat, & non vocatus etiam sæpius invisat. Neque putent se Parochi satis officio suo functos fuisse, si infirmis Confessionis, Communionis, & Extremæ Unctionis Sacramenta impertiverint; sed adsint præterea morientibus, ea omnia præstantes, quæ ad animæ salutem tali tempore requiruntur.

VIII. Caveant vero Parochi, ne oves suas periculo morbi alicujus, aut mortis metu unquam deserant. Bonus Pastor animam suam ponit pro ovibus suis, mercenarius autem fugit. Unde etiam ex officii sui obligatione peste laborantibus opem ferre tenentur. Quod nisi fecerint, Deo, & Nobis deserti officii pœnas gravissimas dabunt.

IX. Dies Dominicos, & alios Festos in solis defunctorum exequiis, ne in

in pagis quidem impendi volumus. In parentaliis vero, & aliarum exequiarum conviviis comessationes, ebrietates, & alias nugas, quibus aliqui stultissime indulgent, omnino interdicimus. Illud enim ad Festorum: ista etiam ad mortuorum injuriam pertinent. Curent ergo Parochi, ut mortuis justa sua aliquo die profesto, etiam in pagis solvantur: & ut funebria convivia, vel omnino tollantur, vel, si illud fieri non possit, saltem ea sobrietate, & modestia, quæ Christianos decet, habeantur.

X. Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii per se, & Cooperatores suos propriis duntaxat subditis administrent, non alienis: neminem iis quavis de causa defraudent, vel ex negligentia, vel culpa sua privari patiantur: ne & Nos pro tanti sceleris gravitate in eos animadvertamus.

XI. Ex Cancellis, aut pro Concione, vel in Cœmiteriis, vel aliis locis sacris, forensia, & profana nec ipsi promulgent, nec alios publicare permittant; sed ea tantum, quæ sacra & pia sunt, ac ad cultum Dei, & pietatis opera pertinent. Ubi vis infertur, ad Ordinarium confugiant.

XII. Bona, & jura Ecclesiæ suæ quisque pro viribus propugnet, potius vitam suam amitti, quam CHRISTI JESU patrimonium patiantur. Deperdita inquirere, & recuperare satagant. Quam ad rem Nos illis fidam operam pollicemur.

XIII. Ut pœnitentiæ publicæ in usum, ad malorum terrorem revocentur, omnibus modis studeant. Nec peccata, ac scandala ulla dissimulent, sed Magistratus etiam civilis opera severissime vindicent. Verum pœnitentiam publicam nulli injungent inconsulto Vicario Generali, hoc ad solius Episcopi officium pertinere humiliter recognoscentes.

XIV. Pauperum, Viduarum, & aliarum miserabilium personarum curam peculiarem suscipiant, scientes se pauperum parentes a piis Fundatoribus esse relictos.

XV. Decimas, census, atque proventus alterius nemo intercipiat. Et quia non desunt, qui fructus Ecclesiarum filialium (ut vocant) totos sibi vendicent, onere toto in alios derivato, ordinamus, & mandamus, ut infra semestre a Synodi hujus publicatione, sua cuique Ecclesiæ citra moram restituantur. Quid autem in recognitionem Pastoribus, ab ejusmodi Ecclesiis reddendum sit, nostræ cognitioni reservamus.

XVI. Ab Ecclesia sua nemo discedat sine licentia Canonice obtenta. Si necessitas abesse ad unam hebdomadam cogat licentiam in scripto dabit Decanus: sin ad longius tempus, Vicarius Generalis. Absentia vero nulli permittatur diebus solennioribus anni, nec sine cognitione causæ, nec sine Vicarii idonei, & a Nobis approbati, vel approbandi deputatione. Si quis contra facere attentaverit, sacrorum Canonum pœnas experietur.

XVII. Ecclesias sibi subjectas ad minimum bis in anno quisque visitet: quæ emendatione indigere perspexerint, ad Visitationis, & Synodi hujus Statuta quantocyus reforment; quæ recte se habere viderint, conservare studeant. Idem de beneficiis, ædibus, bonis, ac juribus eorum statuimus.

XVIII. Domus Parochiales ordine, ac disciplina sint reliquis exemplum. Non adsciscantur in eas quavis de causa infantes, suspecti, blasphemi, scelerosi. Fœminæ omnes penitus excludantur, quas Decani non probaverint.

XIX. Urbarium authenticum quisque conffici curet, in quo Prædia, decimæ, census, agri, eorumque fines, ac termini, jura, privilegia, obligationes perspicue inscripta legantur, unde distincte cognosci queat, quos proventus & onera quælibet Ecclesia habeat. Cujus exemplum alterum apud Ecclesiam maneat; alterum ad Archivium Diœcesis mittatur.

XX. Illiteratos ineptos, ac inutiles, si qui forte superioribus temporibus irrepserunt, modo bonæ vitæ sint, & Vicarios idoneos, aut Coadjutores a Nobis approbandos, sibi adsciscant, toleramus: Alios in damnum Ecclesiarum, & animarum perniciem ferre non possumus.

XXI.

XXI. Cum primum possessionem adierint, in præsentia testium rerum omnium Ecclesiæ Inventarium conficiatur.

XXII. Familiæ suæ mercedem annuam semper integre solvant, nec eam in tempus longius protrahant.

XXIII. Ecclesias, aut earum bona pignori non supponant: nec debitis onerent: nec decimas, aliosque proventus in damnum successorum vendant. Hæc enim omnia irrita decernimus: ne autem fiant, Decani in Capitulis diligentissime dispiciant.

XXIV. Nemo ad curam animarum posthac admittatur, nisi post accuratum examen idoneus repertus, fidem suam Ecclesiæ Catholicæ & Nobis probaverit; ac in iis, quæ ad officium suum, & jura Ecclesiastica pertinent, se fidelem fore, ac vitam Sacerdote & Pastore dignam se acturum, solenniter juraverit.

De Prædicatione Verbi Dei.

I. AD Prædicationis Divinæ Officium nemo absque diligenti probatione, benedictione nostra, & testimonio literis consignato, in posterum recipiatur. Et tales sint, quos & pietas, & vitæ honestas, & doctrinæ puritas commendet: & qui populum tam lingua, quam exemplo ædificent. Pulchrum enim est, cum de Concionatore illud dicitur, quod olim de quodam ex veteribus dictum legimus: Hic est, qui quale habet verbum, talem habet & vitam.

II. Conciones singulis diebus Dominicis, & Festis, in omnibus Parochialibus, & Curatis Ecclesiis (quæ Sacerdotem proprium habent) habeantur. In urbibus, & oppidis etiam in Adventu Domini, & Quadragesima trinæ, aut binæ per hebdomadam, ubi in usu fuere, retineantur; ubi fieri non consueverunt, juxta Tridentinum Concilium, si ullo modo fieri possit, instituantur.

III. Parochi, & Curati munus concionandi per se obeant: absque nostra facultate, ne Cooperatoribus quidem ordinarie committant. De repentinis necessitatibus præcipimus, ne quisquam infra Sacerdotem; vel cujus vita, & doctrina non sit explorata, in suggestum admittatur.

IV. Ubi Parochi, & Concionatoris officia diversis committi solent, Parocho Concionatorem subjicimus: neve plures (*m*) partes scindatur Ecclesia, ejus judicio, in rebus controversis hunc omnino acquiescere volumus.

V. A prædicandi munere neminem omnino idoneum, & alias approbatum excludi volumus; Statuta omnia, & privilegia in contrarium abrogantes, & irrita declarantes.

VI. Fideles pro Concione de fide, & moribus diligenter instituantur; & semper aliquid ex Catechismo Romano, præsertim extra civitates, agresti populo proponatur, ac ad rudium captum explicetur, ut, quæ scire omnium interest ad salutem, omnes addiscant.

VII. In reprehendendis vitiis ita se gerant, ut pietatis, & charitatis studio adducti, non hominum, sed peccatorum odio, id facere videantur. Ea vero vitia præ cæteris exagitent, quæ populus frequentat, aut in quæ prokliviorem esse vident; ut populus eorum gravitatem intelligens, ab iis avocetur. Neminem nominatim perstringant, aut quasi digito demonstrent: ab Episcopis & Magistratibus abstineant. Quin tamen omnes sui officii commonefaciant, ejusque obligationem, suo loco & tempore, omnibus & singulis graviter, & serio inculcent, non interdicimus.

VIII. Nemo causam suam, sed solius Dei, & animarum ex suggestu tractet: ad captum auditorum se quisque accommodet: omnibus omnia, exemplo Pauli, facti, omnes Christo lucrifaciant: ab omni fuco, & orationis pigmentis abstineant, sed potenter, & prudenter officio suo fungantur, nihil aliud quærentes, quam auditorum suorum utilitatem, & animarum salutem.

IX. Fabulæ aniles, sales, scommata procul a concionibus absint; immodestas invectivas, historias suspectas, incer-

incertas, orationem nimis aculeatam omnino prohibemus. Omnis concio ut charitate, & prudentia condita, ac doctrina referta sit, præcipimus. Qui secus fecerint, in eos, juxta Concilii Tridentini Sanctionem, animadvertemus.

X. Fideles autem omnes, & singulos, qui per ætatem, & negotia necessaria possunt, non solum diebus Dominicis, sed omnibus etiam Festis, ad rem Divinam, & conciones frequentes concurrere, & ab initio ad finem usque cum summa modestia, attentione, ac devotione adesse volumus.

XI. Quoniam autem intelleximus, populum rudem, & simplicem (ut supra quoque monuimus) præter dies Dominicos alia festa nihili pendere; nec iis ad Ecclesias suas venire, aut si veniant, pro libitu excurrere, in cœmiteriis circumambulare, fabulari, prophana tractare; in Ecclesia dormire; altaribus instar trunci incumbere; nihil orare, nullas prope actiones in Missæ Sacrificio observare; conciones oscitanter auscultare: e salute fore populi fidelis existimavimus, si hoc vitium gladio spiritus exscinderetur. Idcirco Pastoribus ac Concionatoribus omnibus injungimus, ut ubi iste tam irreligiosus abusus irrepsit, frequenter eundem pro concione redarguant, populum de tremendis Missæ mysteriis, de modo orandi, Festa colendi, Sacrum & conciones audiendi instituentes: & quod Christianorum sit, quolibet die Festo, integro Sacro interesse, quo participes fiant ejus oblationis, quam Sacerdos pro tota plebe facit, & omnium orationum, ac benedictionis, qua eos dimittit, accurate docentes, ac identidem inculcantes. Et si quidem ea in re tota communitas rustica peccat, censemus Magistratum, sive Præfectum loci requirendum, ut abusum tantum prohibeat, ac coerceat: qui si forte recusaverit, ne quis eum absolvat, donec se regulis istis pariturum, certa fide polliceatur, præcipimus. Quod si vero paucorum istud vitium est, nisi moniti emendentur, cera, vel rebus aliis in usum Ecclesiæ, aut pauperum, pro arbitrio Parochorum, & Decanorum mulctentur: incorrigibiles ad Nos deferantur.

De Catechismo.

I. Ut tenera ætas, pene cum lacte materno, Religionem Christianam imbibat; Catechismum & in Scholis privatim, & publice in Ecclesia omnibus diebus Dominicis, in singulis Parochiis si non totius anni, saltem Adventus, & Quadragesimæ ordine, quo decet, exerceri, & doceri mandamus; neque in oppidis, & civitatibus solum, sed etiam in villis & pagis.

II. A prandio igitur signo campanæ Curati pueros in Eccles. convocent; ubi convenerint, Catechista 1. Clara voce & lenta prolatione recitet Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, pueri præeuntem sequantur. 2. Recitationes, & pia æmulandi studia disponat. 3. Facilem, & qualem illa ætas admittit, explicationem subjungat, ad gustum aliquem intelligentiæ, ut omnes rebus sacris debitam reverentiam ab initiis primæ ætatis tribuere condiscant. 4. Lectionem juventuti præscribat, ab ea sequenti conventu memoriter exigendam. 5. Denique Orationem Dominicam cum decem Præceptis, vel alia quadam Catechismi particula, ipso præeunte, pueri ubi clare & pie pronunciaverint, Scholæ dimittantur.

III. Curet autem Catechista, ut parvum Petri Canisii Catechismum juventus ab initio ad calcem usque memoriter discat, ac quantum capere potest, intelligat. Non vagetur ad alia, nisi admodum raro, cum adultiores intervenerint; sed intra fines suos sese contineat.

IV. Ut autem Scholæ hujusmodi non frustra institutæ videantur, sed cum fructu frequententur; 1. Pastores tam in concione, quam privatim, parentes admoneant frequenter, ut ad Catecheses proles suas, & familiam ipsi adducant, vel saltem mittant. 2. Publicent frequenter, nec ad Eucharistiæ, nec ad Matrimonii Sacramenta admittendos, qui in primis fidei rudimentis sufficienter instructi non fuerint. 3. Ostiatim describant parentes, & proles eo-

eorum, ut deprehendi possint, qui negligentiores fuerint. 4. Diligentia summa, qua poterunt, officium suum hac in re præstent, ut exemplo suo alios ad imitationem invitent. Munusculis, aliisque variis modis, pro temporum ratione, juventutis studia excitare nitantur.

V. Has easdem exercitationes juventutis, pluribus quoque modis Magistratus sæcularis excitare, & provehere poterit. 1. Si mandet parentibus, ut liberos suos ad has Scholas diligenter venire curent, idque sub certa mulcta, si moniti, officium suum negligant, ab eis exigenda. 2. Si in omnibus Ecclesiis, eo tempore, quo juventus instituitur, sub pœnis eorum arbitrio imponendis, a tripudiis, & aliis insolentiis abstineri præcipiant. 3. Si sumptus, qui necessarii erunt, ut honorariis donentur, qui labores subeunt (si forte non inveniantur, qui pietatis intuitu, gratis facere velint) ex publico ærario, (ut in aliis quibusdam locis fit) subministrent: cum nihil in meliores usus collocari possit, quam quod ad recte instituendam juventutem, & a teneris annis ad pietatem imbuendam, impenditur. Neque dubitare possumus, quin Magistratus Catholicus, in re tanti momenti, quod ab eo requiretur, pie ac prompte sit exhibiturus.

VI. Denique Pastores hoc munus per se exerceant, vel alios substituant ad juventutem instituendam aptos: qui more parentum, blande, & humaniter pueros tractent, ad discendum alliciant. Qui negligentes erunt, pro singulis lectionibus singulis libris mulctentur: Quam pecuniam Syndici Ecclesiarum ab iis, quorum negligentia per Decanos damnata fuerit, exigant, ac in munuscula, quibus juventus allicitur, vel ad alia, ad hanc rem necessaria, expendatur.

De Confessariis.

I. Qui audiendis confessionibus præficiuntur, sint viri integri, eruditi, prudentes, zelum Dei, & animarum habentes, amore flagrantes, silentii tenaces, non ad quæstum intenti, sed ad profectum animarum: In explorando non plus æquo curiosi, non leves, non ebriosi, vel quovis alio vitio notabiles.

II. Confessarius Patris, Judicis, & Medici personam sustinet: quare gravitatem benignitate temperatam habeat; nec eorum rudis sit, quæ ad judicium faciendum, & ad morbos curandos pertinent; ut inter lepram, & non lepram; inter veniale & mortale, inter omissum, & commissum discrimen faciat: ut sic ægro condoleat, quod possit magis indulgens Pater, quam severus Judex videri.

III. Nemo, sive Regularis, sive Sæcularis sit, ad confessiones audiendas accedat, nisi Sacerdos rite ordinatus, & Canonice non impeditus, ac beneficium Parochiale habeat; vel alias Canonice approbatus sit.

IV. Ordinarii igitur Confessarii sunt Parochi; delegati, alii, qui vel a Parochis, vel ab Episcopis, vel ab Apostolico, privilegium habent: Qui eos solum, in quos potestatem acceperint, audire poterunt, non alios. Cæterum Parochi suam potestatem non possunt amplius delegare, nisi ab Episcopo suo approbatis, & ad id per examen admissis.

V. Nemo in mortali peccato constitutus confessiones audiat, ne & ipse peccet mortaliter.

VI. Confessiones in sola Ecclesia (exceptis casibus necessitatis) & in aperto loco, & conspectu fidelium audiantur; non in Sacristia, vel obscuris Ecclesiæ angulis. Quod si alius commodus locus haberi nequeat, confessionale saltem idoneum, in quo pro Confessario sedile, pro pœnitente vero scabellum, ubi genua flectat, & tabula intermedia rite accommodata sint, in Sacristia ita collocetur, ut aperta Sacrarii janua Confessarius, & pœnitens ab aliis in Ecclesia expectantibus, commode videri possint. Si quis aliter mulierum confessiones audire præsumpserit, ipso jure, & de facto ab audiendis confessionibus, & ab omnibus Divinis sit suspensus.

VII. In audiendis confessionibus eam adhibeant gravitatem, quæ Divi-

num hoc tribunal decet: Vultum humilem, & oculos in terram defixos gerant, nec faciem confitentis indiscrete inspiciant: omnes patienter, & in spiritu lenitatis audiant.

VIII. In casibus gravioribus, vel ipsi peritiores consulant, vel pœnitentes ad eos dirigant; quorum sententia, qui se staturos promittunt, absolvi poterunt; nisi quid aliunde impediat: alii absolvi non debent.

IX. Animas quærant, non pecunias: unum, duos, quinque cruciferos, imo vel unicum teruntium pro confessione audienda exigere, turpe lucrum est, & Simoniacum, nec ulla ratione ferendum. Quod sponte, & liberaliter datur, nec signo, aut verbo petitur, quin accipiatur, non prohibemus; cum hoc a consuetudine, & pia fidelium devotione non abhorreat.

X. Semper prius excommunicatio tollenda, quam absolutio a peccatis impenditur.

XI. Semper confitenti potius, quam aliis credatur.

XII. Non omnes sunt examinandi, sed illi soli, quos vel ex ipsorum confessione, vel aliunde constat non integre confiteri, vel omnia habere, quæ oporteret. Absit curiositas; modus debitus servetur; ne pœnitentem doceat, & se ipsum Confessarius in periculum conjiciat: sequi debet pœnitentem, non præire: a communissimis, & notissimis ad minus obvia prudenter descendat.

XIII. Verbis semper honestissimis utatur, quantum fieri potest, & uti decet.

XIV. Nullo signo, aut verbo, vel ulla alia ratione, quæ vel ad peccatum, vel infamiam pœnitentis faciunt, sine expresso ejus consensu, manifestare licet. Pœna manifestantis, præter peccatum mortale, est depositio, & pœnitentia perpetua in Monasterio.

XV. Qui casus Sedi Apostolicæ reservatos afferunt, ad Apostolicum, vel qui ab eo habent absolvendi potestatem, remittendi sunt. Habet etiam Episcopus quilibet, quos ipse in Diœcesi sua absolvit. Ne errent igitur Confessarii, & casus Summo Pontifici, & Episcopo suo reservatos, apud se scriptos habeant.

XVI. Casus autem Episcopo in nostra Diœcesi reservati, sunt numero decem. 1. Hæresis. 2. Librorum hæreticorum lectio, aut retentio voluntaria. 3. Homicidium, facto, præcepto, consilio, consensu, vel quovis alio illicito modo commissum, etiam casuale voluntarium, sive in actu, sive in causa tantum. 4. Incestus primi, & secundi gradus. 5. Procuratio abortivi, aut sterilitatis, quovis tandem medio ad alterutram instituto, sive effectus subsequatur, sive non. 6. Falsum testimonium, aut perjurium in judicio. 7. Decimarum, aliorumque jurium Ecclesiæ notabilis defraudatio. 8. Adulterium notorium, eoque majora delicta, ut concubinatus, Simonia, usura, Sodomia, cum similiter publica, & notoria fuerint. 9. Omnis excommunicatio major, quæ nimirum S. Pontifici non reservata, nec a Judice lata est. 10. Contractus mutui, in quo sine legitimo titulo supra sortem aliquid exigitur.

XVII. Noverint autem Confessarii, 1. In extremo mortis periculo nullam esse casuum reservationem. 2. Casum primum, secundum, quintum, nonum, & decimum soli Episcopo Brixinensi reservari, & quorum absolutioni ipse eos specialiter commiserit. 3. Absolutionem aliorum omnium, qui hic reservantur, relinqui Decanis ruralibus, & Confessariis Capitularibus, iis nimirum, qui Capituli sui Clerum de peccatis confitentem, præsertim tempore Congregationis audient. 4. Omnes alios casus, qui alias de jure, vel consuetudine ad Ordinarium (*) Episcopi absolutionem pertinent, omnibus omnino Confessariis usque ad nostram revocationem, vel aliam dispositionem plenarie committimus. 5. Si quis sine infamia, vel ob aliud legitimum impedimentum, ad Nos, vel alios, propter dictos casus mitti non possit, si se Ordinarium suum, sublato impedimento, auditurum promittit, a suo Confessario absolvi posse decernimus; sed si prima vice, aut tertia fefellerit, ei non facile amplius fides habeatur. 6. Quod si quis ad

(*) *Legendum arbitror:* ad Ordinarium, vel Episcopi absolutionem pertinent.

ad Superiorem suum ire recusaverit, rem ad Nos, vel ad eum, qui facultatem absolvendi habet, absque notificatione personæ, Confessarii perscribant, ut illis eo etiam casu, vel vices nostras committere, vel id statuere possimus, quod magis expedire videbitur. 7. Mulieres quoque ad Nos, vel alium mitti non debent, nisi casus earum fuerit peccatum publicum. 8. Qui absolverit scienter a casu, Episcopo Brixinensi, vel Summo Pontifici reservato, incidet in excommunicationem latæ sententiæ; a qua solus Episcopus, vel Papa possit absolvere; ejusque absolutio nulla erit.

XVIII. Nullus, qui in statu sit peccati mortalis, absolvi potest, nisi & peccatum, & statum peccati relinquat. Tales sunt meretrices publicæ, concubinarii & concubinæ, apostatæ, usurarii, aleatores, ebriosi: breviter, quicunque in peccato mortali publice ita vivunt, ut consuetudo peccandi, & peccantium impudentia statum videantur facere peccati.

XIX. Qui sunt gravati ære alieno, vel aliis debitis, & possunt restituere, ne absolvantur, donec restitutionem, quam primum fuerit possibile, faciendam serio promiserint: deinceps non absolvendi, si hujusmodi promissione culpabiliter non steterint: Si restituere non possint (hoc est, non habent, nisi unde vivant ipsi, & quos tenentur alere) promittant se daturos operam seriam, ut possint restituere, aut solvere: qua promissione habita, poterunt absolvi.

XX. Clerici in Sacris, vel Beneficiati, qui Horas Canonicas non recitant, aut recitare nolunt, non sunt absolvendi, donec facere velint, quod debent. Idem intelligatur de iis, qui obtinent plura beneficia absque legitima dispensatione, vel non debite serviunt beneficio, quod legitime habent.

XXI. Qui habet aliquod beneficium, vel officium, & tamen nescit facere, ad quæ ex illo obligatur, non potest absolvi, nisi polliceatur, se cessaturum ab officii, vel beneficii sui exercitio, donec didicerit, quæ necessaria sunt, ut rite ministret; ac interim provideat, per quem suppleatur, quod ipse non facit.

XXII. Clerici habitum Clericalem non ferentes, vel tonsuram congruentem Ordini, ne absolvantur, donec honestatem Clericorum præ se ferant.

XXIII. Qui proximam peccandi occasionem relinquere nolunt, absolutione sunt indigni, amantes periculum, in quo peribunt.

XXIV. Pœnitentiæ, quæ injunguntur, pœnæ sunt, & medicinæ: Puniunt enim peccatum; sanant infirmitatem animæ; & a recidivo præservant: Ideo contrariæ esse debent, & æquales peccato, ac convenientes peccatori. Quod si hoc ignoretur, ut plerumque, fiat, quod peccator possit, aut facere velit.

XXV. Non una, eademque satisfactio est omnibus injungenda, sed diversis diversæ pro qualitate peccatorum, & pœnitentium: Gravia gravem pœnitentiam, publica publicam requirunt, (quanquam publica injungi cuiquam non debet, nisi ab Episcopo; vel sine ejus consensu) semper tamen videatur, quid, & quantum peccator exequi possit.

XXVI. Confitentes non admittantur catervatim, tantumque a confitente absistant cæteri, ut, quæ dicuntur utrinque, non audiantur. Moneatur quoque populus sæpius, ut tempestive ad confessionem se conferat, nec ad ultimum diem, vel horam differat.

XXVII. Denique omnibus, & singulis Medicis, & Chirurgis nostræ Diœcesis mandamus, ut ægrotos suos de Confessione facienda juxta Sacros Canones tempestive admoneant, nec amplius visitent, qui moniti, ultra quartum diem Confessionem & Communionem distulerint.

De Gubernatione Diœceseos.

UT Clerus, qui rure degit, commodius regi, & in officio contineri possit, universum in plura Capitula descripsimus, unicuique tot Parochias cum omnibus annexis Ecclesiis, officiis, & beneficiis attribuentes, quot commode regi poterunt, Capitulorum autem

autem nomina hæc sunt: Clusinense, Livinalis longi, Toblacense, Bruneggianum, Sterzingense, Matranense, Oenipontanum, Schwazense, Telfense, & Imbstense. Singulis Capitulis singulos Decanos præfecimus: Decanis singulis singulos Assistentes, Camerarios, & Confessarios adjunximus. Decani vitam, mores, & singulorum officia curabunt: Camerarii mulctas, debita, collectas, fabricam, bona, & jura Ecclesiarum: Assistentes consilio, & auxilio Decanos juvabunt: Confessarius Capituli sui Clerum de peccatis confitentem, præsertim tempore congregationis audiet. His omnibus, sicut & toti Clero Vicarius noster Generalis nostro loco, & nomine præsidebit: Hic mandata nostra ad Decanos deferet: Decani ad Clerum: & viceversa, quæ Clerus Nobiscum, aut Vicario nostro tractare volet, id per Decanos suos faciet: ita tamen, ut si cum Decanis suis ille convenire non possit, vel alias suum illi officium non fecerint, unicuique liberum sit, ad nostrum tribunal appellare. Præter hos reservamus Nobis etiam Archidiaconos, etiam pro locorum, & temporum ratione creari Archidecanos, qui pluribus regionibus cum potestate pleniore præsint. Et Decani quidem, Archidecani, ac Confessarii Capitulorum pro nostro arbitrio constituentur, ac destituentur: Reliqui Officiales communibus suffragiis in pleno Capitulo delecti, a Nobis solum confirmationem accipient. Porro quam potestatem Capitula, eorumque Præfecti habeant, & quid ab unoquoque requiratur, id ex legibus, quas subjungimus, planum erit.

De Capitulis Ruralibus.

I. AD Capitula universus Clerus conveniat; iis solum exceptis, quos impedimentum Canonicum, aut præsens Ecclesiæ necessitas (de quibus cognoscet Capitulum) venire non permittet: quare tales loco suo excusatores, aut literas mittere oportebit. Pœna negligentium pro prima vice erit una libra, pro secunda tres, & sic crescente negligentia, & contumacia, semper crescet & mulcta.

II. Capitula ruralia singulis semestribus celebrentur, die aliquo profesto, qui ad conveniendum sine detrimento Ecclesiarum, omnibus commodus judicabitur; nempe feria quarta post Dominicam in Albis; Et iterum, quando alias ad Sacra anniversaria Serenissimæ Domus Austriacæ, omnes convenire oportet; vel alio denique tempore magis opportuno, quod Decanus tempestive nominabit.

III. Non fiant in hospitiis, aut cauponis publicis congregationes, sed vel in Ecclesia Parochiali, vel in domo Canonica: Nec semper in uno, eodemque in loco, sed in diversis, nempe apud singulas Parochias per orbem; vel ubi magis commodum videbitur. Sumptus convivii faciet Parochus, apud quem conventus agetur; aut pro se quisque solvet. Moderatum vero, & honestum prandium esse oportebit, a quo omnis ebrietas, levitas, rixa, immodestia procul exulet. Qui contra fecerint, pro arbitrio nostro punientur; maxime vero Decani, & Parochi, apud quos alii deliquerint.

IV. Pridie Capituli omnes Confessario Capitulari, vel alteri, Sacramentalem Confessionem faciant: & sequenti die pro fratribus defunctis, & simul benefactoribus, Sacrum Missæ Officium offerant. Unus, vel alter deligatur, qui Celebrantium ritus observet, ac postea de defectibus singulos moneat, ac instruat.

V. Missa quoque conventualis pro mortuis, vel de Spiritu Sancto solenniter cantetur: qua finita circa horam octavam, omnes & singuli superpelliciis induti, ex Templo processionaliter locum Capituli ingressi, in suo quisque loco (quem singulis in primo post hanc Synodum conventu, secundum antiquitatem officii sui, ita tamen, ut Parochi Curatos; hi semper alios Sacerdotes, & Sacerdotes alios, qui tales non sunt, antecedant, Capitulum assignabit) consideat: tum ad omnes Decanus, vel alius ab eo mature constitutus, brevem sermonem habeat, de officiis, & virtutibus Sacerdotum, de cura, & zelo animarum, vel aliis, quæ tempori magis convenire videbuntur.

VI.

VI. His peractis. 1. Legentur Statuta nostra Synodalia, vel omnia, vel media eorum pars. 2. An, & quomodo illa, vel alia Visitatorum, & nostra mandata serventur, omnes & singulos Præsidentes Decani per ordinem interrogabunt. 3. De Horis Canonicis, an, & quomodo recitentur, quas ob causas omittantur. 4. De Sacramentorum administratione. 5. An Fundatorum voluntatibus singuli satisfaciant. 6. An Parochi tot, ac tales Sacerdotes alant, quot, & quales debent. 7. An singuli confiteantur Sacramentaliter, quoties deberent, ejusque testimonia petantur. 8. An Catechismum doceant, & quomodo. 9. Quam familiam quisque habeat, & præsertim de fœminis. 10. De vita, habitu, & honestate Cleri, ac populi, de litibus, gravaminibus, injuriis, scandalis, & his similibus tractandum erit. 11. Negligentes denique, & defectuosi pro qualitate criminis mulctentur.

VII. Ante omnia vero hoc diligentissime observetur, ut ab oratione quæque congregatio inchoetur, & simul terminetur. Omne namque bonum a Patre luminum descendit. Quare ubi ad locum convenerint, omnes alternatim & flexis genibus Hymnum: Veni Creator Spiritus, recitabunt. Collectam de Spiritu Sancto subjunget Decanus. Omnibus finitis, similiter quisque semel Pater, & Ave, secum devote dicet: Decanus denique clara voce orationem de tempore subjiciat.

VIII. Decani interdum uno mense ante congregationem, Clero suo exhibeant duos vel tres casus conscientiæ, in congregatione excutiendos & decidendos.

IX. Capitula ruralia potestatem definiendi non habent, sed tantum inquirendi, referendi, exequendi, quæ illis mandata fuerint, ac puniendi. Nihilque omnino facient, quod eis, vel eorum Decanis, in his Synodalibus Decretis, vel alias expresse permissum non fuerit.

X. Sigillum proprium singula habeant, & carcerem: sed carcere non utantur ipsi, vel ipsorum Decani, nisi in quatuor casibus. 1. Cum scandalum ebrietate, fornicatione, blasphemia, vel aliis peccatis publicis, a Clero populo dabitur. 2. Quando officium suum non faciunt Clerici, & quæ his statutis cuique præscripta fuere, publice negliguntur; & alia pœna non fuit opposita. 3. In causis rixarum, pugnarum, æris alieni, debitorum. 4. Cum eis a Generali Vicario nostro injunctum fuerit.

XI. Matricula habeatur, in qua omnium Sacerdotum nomina inscribantur, officia, Patria, Diœcesis, mors & tempus ingressus in Capitulum, vel in hanc Diœcesin. Ex hac mortui vivis commendentur tempore congregationis.

XII. Acta Capitulorum singulorum præsertim majoris momenti in librum peculiarem referantur, cum querelis & difficultatibus propositis, ut Vicario nostro facile, quid actum fuerit, constet.

XIII. Præter ruralia Capitula & particularia, generale semel quoque in anno in Urbe nostra Brixinensi, vel ubi Nobis commodius videbitur, cogatur; semper a Dominica post octavam Corporis Christi feria tertia: ad quod soli Archidecani, & Decani cum singulis sociis (si quos eis Capitula adjungere voluerint) convenient. Omnibus præsidebit Vicarius Generalis. Si tamen casus incideret, qui præsentiam tantæ congregationis exposceret, non ægre ferent, si a Vicario nostro sæpius convocati fuerint.

XIV. In his congregationibus generalibus singuli referent statum suæ regionis, necessitates, difficultates, lites. Deinde plurium suffragiis (quæ decisiva esse volumus, non solum consultiva) quæ ad bonum Diœcesis statum pertinent, definiantur: Quorum definitionibus, modo ab Ordinario approbatæ fuerint, reliqui omnes parere tenebuntur.

De Decanis ruralibus.

I. HOs viros prudentes, magnæ doctrinæ, & vitæ probatæ, ac multæ experientiæ esse oportet: sunt enim Pastores Pastorum quodammodo

& ipsi: & alios exemplo, consilio, verbo, ope juvare debent.

II. Ut alii Pastores in suis Ecclesiis, ita Decani in sua regione, ad personalem residentiam compellantur.

III. Chrisma Sacrum, aliaque Olea Sacra, quibus utitur Ecclesia, quotannis ex Ecclesia Cathedrali accipiant: ex eo tradat deinceps quisque suis Curatis, quantum satis erit: pro traditione nihil omnino accipiant, præter sumptus ejus causa necessario factos.

IV. Semel ad minimum quotannis omnes Ecclesias suæ regionis obeant, una cum Camerariis: non omnes quidem simul, sed modo hanc, modo illam, prout occasio se obtulerit. Victum frugalem præbebunt Parochi. Idem fiat, cum alias, officii tamen sui causa, per regiones suas excurrent. Tum enim præter victum a Parochis vel Ecclesiis, ne sponte quidem oblatum, quicquam accipere licebit.

V. Ecclesias, Sacristias, Vasa, Vestes, Ornamenta, Cœmiteria, Sepulturas, Prædia, totamque familiam Parochi, & aliorum Clericorum, cum omni diligentia inspiciant; quid in eis desit vel desideretur, accurate considerent. Dispiciant etiam Decani in visitatione sua, an Clerus officium suum faciat; an vera sint, quæ quisque in Capitulo de observatione Decretorum nostrorum, & aliis, de se ipso deposuit, oculis inspiciant: in singulis Parochiis, a viris ætate, usu, & probitate commendatis de omnibus subtiliter inquirant, quæ eos pro officii sui munere scire oportebit: videant, an in populo sint hæretici, concubinarii, alii flagitiosi, qui Quadragesimam, aliaque jejunia, Festos dies non servent, & his similia. Quæ ipsi poterunt, statim corrigant: cætera ad Nos referant.

VI. Mandata nostra, & Vicarii nostri Generalis cum debita reverentia excipiant: ad eorum notitiam, quorum intererit, deducant. Quæ ipsis Superiores mandaverint, debite exequantur: Quæ vero ipsi suo, vel Superiorum nomine jusserint, an & quomodo executioni mandentur, sæpe videant.

VII. Vitam, mores, habitum, conversationem, suspiciones rationabiles de Clericis intra fines suos inspiciant; extrajudicialiter cognoscant, emendare contendant: Majora ad nostram cognitionem referant. Quæ autem in hoc genere fecerint, & curarint, ea scripto comprehendant, ut suo tempore rationem reddere administrationis suæ valeant.

VIII. Cum aliquis ex Curatis suæ regionis ægrotare cœperit, eum invisant: si gravius habuerit, curent diligentius, ut necessaria tam spiritualia, quam temporalia illi suppeditentur. Si obierit, rerum relictarum Inventarium conficiant, & omnium quæcunque in vita possederat, curam diligentem habeant. Ne autem cura animarum detrimentum patiatur, Vicarium idoneum interea substituant, qui etiam post mortem vices defuncti gerat, donec de alio provisum fuerit. Semper autem de Substituto, ejusque qualitatibus informetur Vicarius Generalis. Idem de aliis Sacerdotibus suo modo intelligatur.

IX. Nullos Sacerdotes in suo districtu ministrare permittant, qui ipsis a Parochis præsentati non fuerint, & literas admissionis a Vicario nostro; & simul dimissionis a Parocho, aut Episcopo, ex cujus Diœcesi discesserunt, non ostenderint. A Religiosis, quas a Superioribus suis attulerint, literæ requirantur.

X. Singulis annis Nobis, aut Vicario nostro de illis, quæ in cujusque Decanatu gesta sunt, rationem reddant, cum videlicet ad generale Capitulum convenerint.

XI. Sacerdotes omnes, reliquique ex Clero, Decanis suis morem gerant: ad Capitulum vocati, conveniant: si legitime impediantur, excusatores mittant: visitantibus Decanis operam suam præstent: ad interrogata bona fide respondeant; alias pœnam arbitrariam subibunt: correptiones, admonitiones, & mandata eorum reverenter excipiant: ab iisdem, vel a Camerariis moniti æs alienum dissolvant. Inobedientes, si qui fuerint, graviter a Nobis puniantur.

XII.

XII. Decanus quilibet, antequam officio suo fungi cœperit, Professionem Fidei coram Notario & testibus, juxta formulam PII Quarti, in manibus Vicarii nostri Generalis faciat. Et deinde fidelitatem stipulata manu, aut juramento promittat.

De Camerariis.

I. CAmerarii ærario Capitulari Præfecti, & jurium Ecclesiasticorum præcipui Custodes, ac Patroni, suæ administrationis singulis semestribus toti Capitulo rationem reddant.

II. Mulctas, quæ quavis ratione debentur, suis temporibus exigant. Idem de collectis ordinariis, vel extraordinariis statuimus.

III. Ut res & jura Ecclesiastica serventur, vel amissa recuperentur, solicite Parochos, aliosve Beneficiarios urgeant, ne quid vel negligentia pereat, vel aliorum vi usurpetur. Si quid insolentius alicubi fiat, id statim Episcopo significent.

IV. Cum Parochi, elocationi prædiorum & pecuniarum Ecclesiæ cujusque adsint: curent etiam ea tolli, quæ vel impedimentum afferunt, vel damnum inferunt.

V. Confinia terrarum & bonorum Ecclesiæ præcipiant Beneficiatorum diligentia perfici, negligentes excitent.

VI. Ædes Canonicas sæpius inspiciant, & si qua reparatione indigent, eas refici opportune procurent.

VII. Quid quisque in ædium suarum reparationem, aut conservationem quotannis impenderit, attendant.

VIII. Ne Ecclesiæ, vel beneficia debitis onerentur, neve fructus in damnum Successoris ab Antecessore vendantur, aut prædia elocentur, aut male tractentur, invigilent.

IX. Eos potissimum fructus, per Camerarios exigi volumus, quos Sacerdotes & Beneficiarii, propter iniquam Horarum Canonicarum, vel aliorum officiorum omissionem in conscientia retinere non possunt: Item quas pecunias Parochi, cum sua culpa Collaboratores non habent, restituere debent. In quos etiam singulis Capitulis summa cum diligentia inquiri, nec nulli pœnam Canonis remitti præcipimus.

X. Inconsulto Decano nihil statuant, faciantve.

XI. Idem, quod Decani, juramentum fidelitatis, aut promissionem faciant, fidem prius solenniter professi.

De Archi-Decanis, si aliquos aliquando constituerimus.

I. UT Parochis, & Clero inferiori, Decani; ita Archidecani, Decanis præerunt. Nihil ergo cum inferiori Clero ex officio agent, nisi aliter a Vicario Generali specialiter fuerit mandatum; aut in mora fuerit periculum; aut Decani moniti, nihilominus officium suum non fecerint.

II. Horum officium erit, Capitulis generalibus interesse, referre, & exponere illic suæ regionis statum: Capitula particularia dirigere, modo huic, modo illi præsidendo: Synodalia, vel Capitularia Decreta, placita quoque Episcoporum, Visitatorum, Vicariorum, suæ curæ commissis publicare & exequi: Decanos visitare, admonere, corrigere, reformare: contra publicos peccatores, hæreticos, usurarios, superstitiosos, & omnium criminum reos in causis ad forum nostrum pertinentibus, processus conficere, confectosque ad Nos mittere: expedire quæcumque eis specialiter ab Episcopo, aut ejus Vicario commissa fuerint. Denique omnia & singula, quæ ad Ecclesiæ gubernationem in sua regione pertinent, inspicere, considerare ac deferre.

III. Penes eosdem liber quoque erit, in quo privilegia Cleri Diœcesani descripta sint. Item Statuta & Leges Capitulorum singulorum, ad suam jurisdictionem pertinentium.

IV. Tres autem Archidiaconi esse poterunt. 1. Oeno inferiori. 2. Oeno superiori. 3. Pustrissæ, & locis adjacentibus, cum potestate præsidebit.

De Ecclesiis & aliis piis locis.

UT re ipsa appareat, quod jam per doctrinam omnes norunt, Ecclesiam Domum Dei, & orationis esse, non negotiationis; & ut loca alia pia abusibus, si qui irrepserunt, e medio sublatis, ad legitimum & pristinum suum usum reformentur, de illis statuimus, & ordinamus, ut sequitur.

I. Ecclesiæ novæ sine nostro consensu & dote sufficienti nullæ fiant: vetustate, vel alias collapsæ restaurentur, vel juxta Sacros Canones alio transferantur.

II. Omnia loca pia summa munditia semper excellant. Sæpe igitur scopis mundentur, pulveres a sedibus, parietibus, fenestris, altaribus, imaginibus, picturis, vulpium caudis, aut panno aliquo, vel scopis accommodatis abstergantur, aranearum telæ undique studiose tollantur. Hæc cura ad Oeconomos & æditios potissimum pertinet; qui, si negligentes fuerint, ut octavo quoque die ad minimum verri expurgarique non curaverint, iis ex salario pro rata, sine remissione detrahatur.

III. Deambulationes, prophana colloquia, acta judicialia, tractatus sæculares, repositiones mercium, vel aliarum rerum nundinationes, pauperum concursationes, mendicationes civiles, & id genus alia in Ecclesiis ne fiant.

IV. Solum semper bene stratum sit: fornix & parietes purgati; & vel dealbati niteant: vel sacris historiis depicti, oculos hominum simul & animos pascant.

V. Fenestræ reticulis ferreis muniantur, ne cujusvis injuriæ vitra pateant; neve aviculæ in Ecclesias involare queant. Altius a terra tollantur, quam ut quis per eas introspiciat: & ita constitutæ, ut semper aliquæ commode claudantur, vel aperiantur: quarum beneficio humiditates, vapores, fumi, pulveres, & his similia exhalent facilius: nec ita apertæ, vel Sacerdoti sacrificanti, vel rebus Divinis ventus, vel vis quævis alia injuriam faciat.

VI. Januæ Ecclesiarum clausæ sint, quamdiu in iis cultus Divinus non agitur. Non procul a januis sit aqua benedicta, qua se, qui ingrediuntur, vel egrediuntur, pie conspergant: vel ea etiam ad usum aliquem pium domum secum auferant. Vas singulis hebdomadis expurget diligenter Æditus, & aqua recenti, quæ die Dominico semper consecrabitur, repleat.

VII. Tectum reliquarum partium Ecclesiæ præcipuum munimentum, sæpe a Syndicis inspiciatur, ne ex ejus neglectu in totum ædificium vitium promanet. Si negligentes fuerint, pœnas luant promeritas.

VIII. Inter Chorum & Ædem sacram ubique Crucifixi imago locetur, quæ prima in oculos ingredientium incurrat, & precantem populum continua intuens, ejus quam Christus nobis in Cruce salutem peperit, commonefaciat; & quis Ecclesiæ Dominus, cum quo illic agendum & tractandum sit, rudiores etiam sine voce doceat.

IX. Altaria mappis lineis iisque ternis (quarum intimam semper ceratam esse volumus) strata sint: nec tempore celebrationis asseribus cooperta, sed nuda ad linea usque, Cancelli lignei non nimis alti, nec nimium altaribus vicini, ut Sacerdotem celebrantem impediant. Quibusdam in Ecclesiis ab altero latere sistenda candelabra ferrea, ne matronæ candelulas suas ipsi altari, sed dictis candelabris sine periculo incendii, affigant.

X. Crux ex ligno, lapide, vel alia materia affabre facta in omni omnino altari collocata perpetuo cernatur, eo duntaxat excepto, in quo alias efficta, vel picta fuit.

XI. Tabernaculum Venerabilis Sacramenti clatris ferreis, iisque valde angustis constet, ne mures, vel alia sese ad injuriam inferant; intus panno serico rubei coloris vestiatur: vel saltem colore cæruleo ac stellis aureis ornetur; ac valde mundum sit extrinsecus velis adversus pulveres muniatur: locus sit amplus & altus, ut in eo, (ubi alius commodior non est) infra octa-

octavam Corporis Christi, Venerabilis Sacramenti Monstrantia, post Divina officia recondi queat: solum tabula quadrata populea (nucea enim & querna contra humiditates vim nullam habent) serico panno vestita sternatur, tabulæ corporale mundum (sine quo nunquam & nusquam Venerabile Sacramentum, aut vasculum illud continens, deponi vel collocari debet) supponatur: in supposito corporali pyxis locetur, in pyxide Sacramenti Hostiæ resideant. Hoc vero vel ad cornu Evangelii in pariete more Germanico; vel (quod mallemus) semper in summo Altari, more Romano constituendum erit.

XII. Sacræ Campanæ sacris, & non prophanis (quoad id fieri potest) significationibus deserviant. Nec ullæ ad Divina officia pulsentur, quam ab Episcopo benedictæ fuerint.

XIII. Ter in die, mane, meridie, & vesperi signo campanæ populus ad orationem moneatur, ut meminerit, si non sæpius, saltem his tribus temporibus esse orandum.

XIV. Reliquiæ novæ sine nostro consensu ne proponantur, veteres in loco sacro decenter & cum honore convenienti retineantur, & populo devoto ad minimum semel in anno, præscripto aliquo die solenniori ex ordine & nomine demonstrentur, facibus accensis, vel candelis; Sæpius autem, in solemnioribus nempe Festivitatibus omnes, vel aliquæ earum ad venerationem in altaribus exponantur.

XV. Imagines laceræ, indecoræ, procaces, obscœnæ, ignotæ, novæ, superstitiosæ, aliaque omnia, quæ fidelium mentes distrahunt aut offendunt, ex omnibus locis sacris ejiciantur.

XVI. Albæ, & cæteræ vestes sacræ, non laceræ, non sordidæ, non indecentes sint, sed pro facultate cujusque loci honestissimæ. Ex albis & humeralibus scutula auferantur: crux acu picta, amictui, stolæ, manipulo inferatur.

XVII. Colores Ecclesiastici sunt, albus, niger, rubeus, viridis & violaceus. Hi in casulis, stolis, manipulis, velis, ornamentisque aliis apparere debent, & pro temporum ac solennitatum varietate adhiberi. Quot autem colores sunt, tot genera vestium, aliorumque paramentorum in singulis Ecclesiis esse præcipimus.

XVIII. Tot, & tam pretiosos calices quæque Ecclesia habeat, quot, & quales cultus illius Divinus, Missarum frequentia, & redituum amplitudo requirit. Unusquisque calix habeat ad minus tria corporalia: totidem pallas, & octo purificatoria. Reliqua suppellex pro facultate cujusque loci paretur.

XIX. Corporalia fiant ex tela candida & tenuissima; longa duabus spithamis & semisse: paulo latiora: simplicia omnia, nulla duplicata; amylo post lotionem leniter roborata, ne intractabilia evadant. Aurum, sericum, vel ullum aliud ornamenti genus, non nisi in eorum fimbriis toleretur. Quæ rimas habent aut foramina, maxime circa medium, ab altaris ministerio penitus removeantur. Alternis semper mensibus mutentur: summa semper munditiès niteat. Et quoniam quorundam crassa & pudenda hac in re est negligentia, districte & sub pœnis arbitrio nostro infligendis præcipimus, ut, quæ de his statuimus, in continenti executioni mandentur, ac inviolate serventur. Quod si qui segniores reperti fuerint, pecuniarias & corporales pœnas, omni excusatione seclusa, irremissibiliter experientur.

XX. Pallæ sint ea magnitudine, ut calicem ubique contegant: ex eadem tela constent, qua corporalia, seu duplicata, & amylo uberius fortificentur, ut firmius extensa permaneant: formæ quadratæ.

XXI. Purificatoria, quibus calix extergitur, ex pura & candida tela, ut non nimis crassa, ita nec omnino tenui confici volumus longa duabus spithamis, una & semisse lata: in cujusque medio, & simul in quatuor initiis, sive angulis crux serica, vel ex simplici filo acu pingatur, ut ab aliis panniculis discerni queant. Ubi plures eadem die, ex eodem calice sacrificant, purificatoria singulis septimanis mutentur, alias alternis hebdomadis, vel singulis mensibus

ſibus, prout uſus eorum frequentior aut rarior fuerit, renovari ſatis erit. Denique quæ de corporalium munditie paulo ſuperius ordinavimus, eadem de purificatoriis,& aliis veſtibus, ac ſacri miniſterii vaſis omnino intelligi volumus. Turpiſſimum nempe eſt,menſas prophanas elegantius ac nitidius inſtructas videre, quam Divinam, in qua ſacrum illud convivium, in quo Chriſtus ſumitur, mens impletur gratia, & pignus futuræ gloriæ datur,ſpectante Deo ac Angelis, peragitur.

XXII. Urceoli tot ſint in quaque Eccleſia, quot Miſſarum & Sacerdotum frequentia requiret; literis A & V in ſummo operculo inſcripti, ut qui vino, quive aquæ fundendæ ſerviant, primo aſpectu diſcerni poſſit. Ex ſtanno fiant vel argento: aqua vinumve per noctem, vel etiam magnam diei partem in iis ne relinquatur, ſed illico poſt Miſſarum finem quotidie magna cura ablui, abſtergi, ac in locis ſuis reponi debent, ut in ſuo ſemper nitore, quantum fieri poterit, perſeverent.

XXIII. Ampullæ Chriſmales ſint tres digitos transverſos alte, tam vero amplæ, ut pollicem Sacerdos inferre & referre commode poſſit. His Olea Sacra bombyci, ne affluant, ſuperinfuſa, conſerventur. Tres autem eſſe debent; in quarum prima S.C. in ſecunda O.C. in tertia O.I. majuſculis literis inciſa legantur; ut quæ Sacrum Chriſma; quæ oleum Catechumenorum; denique quæ oleum Infirmorum contineat, ſtatim dignoſci queat. Quas ampullas bene mundatas mittent Parochi & Curati ad Decanos ſuos quotannis in hebdomada ſancta, ad olea recens conſecrata ab eis auferenda: mittent autem in capſella lignea incluſas: capſella in tres partes diſtincta ſit, quarum quælibet ampullam unam capiat: & intus quidem ſerico rubeo circumamicta, foris autem corio decenter contecta, ſeraque ac clave munita ſit. Ne autem fraudis, alteriusve injuriæ ſuſpicioni locus aperiatur, capſulæ apertæ (clavi domi retenta) a Parochis mittantur; clauſæ vero remittantur a Decanis.

XXIV. Quæ vaſa, vel veſtes benedici vel conſecrari, juxta Eccleſiæ præſcriptum debent, prius ne ad uſum ſacrum adhibeantur. Calices, patenæ, & alia, quæ Chriſmate liniuntur, a ſolo Epiſcopo conſecrantur: nullis aliis conſuetudo etiam longiſſimi temporis ſuffragetur. Alia ab iis benedici poterunt, quibus hanc facultatem ex antiquiſſima & immemorabili conſuetudine facultatem dederimus, vel qui privilegia habent, de quibus Nobis fidem fecerint.

XXV. Cœmiteria ſepta ſint & ſemper clauſa, ne pecudes illic paſcantur: omnibus ſordibus & arboribus prorſus vacua: nihilque in eis prophanum fieri permittatur.

XXVI. Intra Cœmiteria ſit 1. locus aliquis, in quo mortuorum oſſa Majorum more, tum ad expurganda ſepulchra: tum ad fidelium mentes movendas apto ordine componantur. 2. Locus alius, ubi feretrum & alia inſtrumenta funeralia recondantur. 3. Vas unum (vel plura majuscula) pro aqua benedicta cum aſperſorio, quod auferri nequeat. 4. Si non Capella, vel Eccleſia, certe Chriſti Salvatoris crucifixi imago ex lapide lignove pro loci magnitudine erigatur. 5. Sepulchris ſingulis ſingulæ Cruces, Catholicæ fidei, ſpei & charitatis monumenta, impoſitæ conſpiciantur.

XXVII. In Cœmiteriis, aliisve locis ſacris, infideles, hæretici, ſchismatici, publice excommunicati, nominatim interdicti, blaſphemi, omnesque alii abſque ullo pœnitentiæ ſigno vita perfuncti, humari nullo modo debent: ſed Catholici duntaxat, quos probabile eſt ex hac vita ad beatam illam abiiſſe. Quod ſi quis ſcienter contrarium fecerit, is hoc ipſo ab officio & beneficio ſuſpenſus ſit.

XXVIII. Infantes Chriſtianorum ante Baptiſmum decedentes non in communi fidelium Cœmiterio, ſed in loco ſeparato, neque tamen conſecrato ſepeliantur. Hunc autem locum muris ſeptum, extra vel etiam intra conſecrata Cœmiteria, ubi nondum eſt, primo quoque tempore ubique parari, nec interea ea in ſacrum locum ullum talem infantem inferri ſub pœna privationis, & aliis arbitrio noſtro repetendis, ſerio mandamus.

XXIX.

XXIX. Denique, si quæ Cœmiteria sunt ab Episcopis nondum consecrata, vel post consecrationem quovis modo prophanata, de iis ad Nos, Pastores quamprimum referre volumus: Interim vero dum consecrentur, aut reconcilientur, in iis fidelium nullus sepeliatur.

De Festis Ecclesiæ.

I. QUia dies Festi in qualibet Diœcesi, juxta Sacros Canones, uniformiter observandi sunt, ne confusio accidat, Nos præter Dominicos dies, ab omnibus per Diœcesin nostram observandas decernimus, septem Solennitates Christi: videlicet Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Ascensionis, Sacramenti Corporis ac Sanguinis ejusdem: Resurrectionis, & Pentecostes cum duabus diebus immediate sequentibus. Quatuor Festivitates B. Mariæ Virginis, nempe Annunciationis, Purificationis, Nativitatis & Assumptionis: omnia Natalitia Apostolorum: Conversionem S. Pauli: Nativitatem S. Joannis Baptistæ: Festum S. Stephani Protomartyris: Sanctorum Innocentium, S. Georgii, S. Viti, S. Mariæ Magdalenæ, S. Laurentii, S. Michaëlis, S. Martini, S. Catharinæ, S. Nicolai, & Festum Omnium Sanctorum.

II. Præter hos sunt quidam alii dies, qui locorum particularium devotione aut voto coluntur, hos iis in locis, ubi ab antiquo recepti fuerunt, totos ad instar aliorum celebrari ab omnibus uniformiter tam in Choro, quam in foro præcipimus.

III. Quoniam autem Sanctus Cassianus, Ingenuinus, & Albuinus Patroni sunt præcipui Ecclesiæ Brixinensis, per quos Evangelium ad nos præcipue pervenit: ideoque eos merito veneramur, ordinamus & statuimus, ut per totam Diœcesin nostram, Festum S. Cassiani 13. SS. Augusti, Ingenuini & Albuini 5. Februarii tanquam duplex in Choro, & simul in foro, solenniter celebretur.

IV. In prædictis vero Festis interdicimus omnibus & singulis omnia opera servilia, aliaque omnia illicita, ut comessationes, ebrietates: Contra vero ut quisque rei Divinæ, orationi, & pietati vacet, Concionem, Missæque Sacrificium integrum audiat, edicimus.

V. Prohibemus etiam omnibus Magistratibus, & Judicibus sæcularibus, ne cuiquam ex prædictis Festis violandi, seu prophanandi licentiam concedant, sed eos, qui ab ipsis licentiam, hujusmodi requirunt, ad Episcopum, ejusve Vicarium, vel Pastorem loci, ad quorum cognitionem Festa pertinere dignoscuntur, remittant.

VI. Festum Annunciationis B. MARIÆ Virginis, si quando in hebdomadam Sanctam ante Pascha inciderit, Sabbato, aut feria sexta (si Sabbato illo Festum novem Lectionum occurrat) ante Dominicam Palmarum, tam a populo, quam a Clerico in utroque foro celebretur.

VII. Festum S. Gregorii more jam recepto, 24. Aprilis die, ab omnibus conformiter celebretur. In Festorum concursu & translatione Rubricæ Romanæ serventur.

De Jejuniis Ecclesiæ.

I. OMni feria sexta & Sabbato (excipe festum Nativitatis Domini, quando in eos dies incurrit) cujusvis septimanæ; & diebus Dominicis Quadragesimæ per totum diem solum est abstinentia a carnibus. Supra quam omnia reliqua jejunia (delectus enim ciborum istis in locis servari commode non potest) unicam præterea refocillationem corporis circa meridiem duntaxat admittunt. Quæ ab universis ætatem habentibus, nec legitime excusatis sub periculo peccati mortalis observanda sunt.

II. Jejunia vero ex præcepto Ecclesiæ servanda, (præter Quadragesimam & quatuor anni tempora) sunt Vigiliæ Pentecostes, Nativitatis Domini, Nativitatis Joannis Baptistæ, Apostolorum omnium (exceptis Philippi & Jacobi, ac Joannis Evangelistæ) Assumptionis B. Mariæ Virginis, S. Laurentii Martyris, & omnium Sanctorum. Hæc mature pro concione denunciabunt Parochi & Concionatores, ne quis forte cum non jejunat, ullum ignorantiæ

rantiæ & inobedientiæ ſuæ prætextum obtendere poſſit.

III. Si feria ſecunda Feſtum occurrerit celebrandum, quod habet Vigiliam, Sabbato præcedenti jejunetur, nec ulterius trahatur vigilia, quamvis in Sabbatum aliud jejunium incidat.

IV. Caveant fideles, ne dum a cibis ſeſe abſtinent, aliarum rerum delicias conſectentur, genioque ſuo indulgentes in ebrietates & alia peccata prolabantur, ſed in jejunio id præcipue ſtudeant, ut dum corpus ab alimentis abſtinet, mens pariter a culpa jejunet. Parum enim prodeſt homini corporis abſtinentia, ſi animus peccatis indulgeat: &, hoc eſt jejunium, quod Dominus apud Eſaiam delegit; bonis operibus ſtudere.

V. Si qui (quod Deus avertat) ita ſe immorigeros exhiberent, ut non ſolum jejunia ab Eccleſia præſcripta ſuſque deque haberent, ſed etiam diebus prohibitis carnis uſum ſibi nefarie permitterent, eos ſi publice deprehenſi, aut diffamati ſunt, ſine publica pœnitentia in Eccleſiam non eſſe recipiendos; & quamdiu eam non obierint, neque poſt mortem ad ſacram ſepulturam admittendos eſſe decernimus.

De Jure Patronatus.

I. PAtroni Eccleſiarum, aut beneficiorum quorumlibet Eccleſiaſticorum, ſive Eccleſiaſtici, ſive ſæculares, ſolum jus habent nominandi & præſentandi Beneficiarium Epiſcopo loci: alia omnia jura beneficiorum de jure ad Epiſcopum pertinent.

II. Literæ, ſeu jura Patronatuum, juxta Concilium Tridentinum recognoſci volumus; quare omnes & ſinguli eas Viſitatoribus noſtris in viſitatione proxima exhibeant, vel ipſo facto jus ſuum amittant.

III. Mandamus etiam omnibus Eccleſiaſticis Patronis, ut intra ſex menſes; Laicis vero, ut intra quatuor menſes a die vacationis cujuslibet beneficii idoneam perſonam Nobis præſentent, quam Canonice examinatam vel admittamus, vel repellamus: quod ſi ipſi neglexerint, Nos eorum negligentiam authoritate noſtra ſupplebimus.

IV. Semel præſentatos, & per Nos legitime admiſſos, vel inveſtitos, nemo audeat amovere, vel in officio ſuo impedire, vel ullo modo, ſive publice, ſive occulte, per ſe, vel alios divexare, vel ad reſignationem cogere; vel alios authoritate propria aſſumere ſine noſtro conſenſu, ſub pœna excommunicationis & amiſſionis Patronatus. Contra intruſos vero, pœnis ſuſpenſionis & aliis arbitrariis procedi volumus.

V. Neque Clerici beneficia ſua Patronis reſignare, neque Patroni ejusmodi reſignationes acceptare præſumant: ſed nec poſt reſignationes Ordinario loci factas, prius alium offerant, quam Nos eas, earum cauſis examinatis, approbaverimus.

VI. Nemo juramenta aut promiſſiones Simoniacas, vel alias illicitas a Præſentandis extorqueat, vel etiam ſponte oblatas acceptet: Nemo penſionem præſentatis imponat ſine noſtra, aut Sedis Apoſtolicæ authoritate: nemo de bonis Eccleſiæ quidquam quovis prætextu ſibi uſurpet, ſed omnia Sacerdoti legitime inſtituto integre relinquantur. Si qui ſecus fecerint, contra eos debitis pœnis progrediemur.

De Vicariis & incorporatis Eccleſiis.

VIcarii perpetui vel temporales ſine noſtro, aut Vicarii noſtri, vel Archidiaconorum, ſi qui fuerint, quibus id ſpecialiter concedetur, expreſſo conſenſu, nec aſſumantur, nec amoveantur. Tantam autem illis proventuum portionem aſſignare convenit, quanta ad jura Epiſcopalia ſolvenda, & vitæ ſuſtentationem commodam ſufficiat. Quod niſi fiat, Nos ex officio noſtro, ut Eccleſiæ debitis officiis non fraudentur, juxta S. Concilium Tridentinum primo quoque tempore ei rei modum ſtatuemus.

De Immunitate Eccleſiæ.

UT Eccleſiæ ipſæ, ita & bona ac perſonæ ejus, juxta Leges Canonicas & Civiles, ad ſolum forum Eccleſiaſticum pertinent; pœnæque graviſſimæ in eos decretæ ſunt, qui alio trahunt: quas Nos hic omnes expreſſo reno-

renovamus, & ftatuimus, quæ fequuntur.

I. Ne Clerici fe mutuo ad fæcularia judicia trahant: aut fi ab aliquo ifthue citentur, ne compareant, neve refpondeant, fed ad Nos id deferant.

II. Ne quis Clericum ad fæculare tribunal trahere præfumat; neve Clericus ad Judicem civilem confugiat, vel appellet: fi quis attentaverit, eo ipfo caufa cadat.

III. Ne quis Clericum in vincula, contra noftram voluntatem, & Canonicas Sanctiones, conjiciat, aut injuriofe percutiat, tractetve: nemo Clericos ad munera vel officia civilia, præfertim fordida, aut prophana, ludicra, eoque ftatu indigna cogat; nec ad ea Clerici fe demittant.

IV. Si quem delinquere contingat, is ad Nos, aut Vicarium noftrum deferatur, ut eum vel fimpliciter citari, vel perfonaliter apprehendi curemus: Quod fi in mora periculum fit, etiam Magiftratui civili fas fit, talem vinctum ad Nos transmittere.

V. De iis, qui ad Ecclefias, vel alia loca facra confugerint, Vicarium noftrum quam primum certiorem fieri volumus; ut, quid fieri debeat, decernamus. Non poffit autem civilis Magiftratus (extra cafus a jure permiffos) citra noftram expreffam licentiam, quemquam inde extrahere.

VI. Decimæ integre & fine fraude folvantur. Hoc Confeffarii & Prædicatores urgeant. Speramus etiam Judices civiles in caufa tam pia & jufta Ecclefiæ non defuturos. Defraudatores a Nobis excommunicabuntur, eorumque abfolutio ad Nos, vel quibus Nos eandem commiferimus, pertineat.

VII. Qui bona Ecclefiarum fcienter occupant, aut injufte detinent, nifi infra annum a Synodi hujus publicatione reftituerint, eos excommunicationis pœnam eo ipfo incurriffe declaramus. Eidem pœnæ fubjicimus, qui fcienter ejusmodi bonorum occupatores, vel detentores non manifeftaverint. Hoc vero Decretum, femel ad minimum in anno in fingulis Parochiis publicetur.

VIII. Quod Magiftratus civilis in ædibus Canonicis ex officio difponat, agatve, nihil omnino eft: cum hujusmodi domus non minus, quam Ecclefiæ ipfæ immunitatis jure gaudeant. Si quis prophanus in Sacra involare præfumpferit, gladio fpirituali arceatur.

De bonis & juribus Ecclefiæ.

I. NE jura Ecclefiarum minuantur, pereantve, fed integra conferventur, fummopere cavendum eft. Quod Nos omnibus & fingulis Prælatis, Decanis, Capitulis, Beneficiariis in virtute obedientiæ injungimus.

II. In fingulis Ecclefiis, Monafteriis, aliisque locis piis liber fit, in quo bona, redditus, cenfus, domus, terræ, prædia, decimæ, aliaque jura quæcunque clare, & diftincte confcribantur, ne quid cedente, vel decedente Beneficiario, ad Ecclefiam damni redundet.

III. Bona Ecclefiæ hypothecæ ne fubjiciantur, nifi graviffima neceffitas, eaque Nobis propofita & approbata urgeat; & utilitas evidens Ecclefiæ fuadeat. Obligationes, quæ alio quocunque modo fiunt, irritamus, & nullas effe declaramus.

IV. Literæ originales, Regiftra, & alia quæcunque munimenta, quæ vetuftate facile confumuntur, & quæ jam quafi confumpta funt, infra femeftre, poft Synodi hujus publicationem in authenticam formam tranfumpta, ac Prælati figno obfignata, in qualibet Ecclefia, vel loco, cujus propria funt, fub tuta & fideli cuftodia trium clavium, (quarum unam Prælatus vel Parochus, alteram Oeconomus, tertiam Decanus habeat) cum aliis munimentis conferventur.

V. Literæ beneficiorum non apud Beneficiarios, fed in Ecclefiæ cujusque Archivio afferventur: ad quam cuftodiam, ut intra fex menfes omnes & finguli fuas literas authenticas deferant, fub pœna arbitrio noftro eis infligenda mandamus. Quas Decani in domibus mortuorum forte invenerint, in eandem recludi curent: & neque illas, neque alias inde fine fpeciali Vicarii Genera-

neralis, aut Archidecani sui mandato, unquam efferri patiantur. Negligentes, si quid interim perierit, omne damnum resarciant, & graviter puniantur.

VI. Oeconomi, Syndici, Administratores officio suo ne desint, bona Ecclesiarum justis modis augeant: non in usum suum, vel alterius, sed in Ecclesiæ & cultus Divini convertant: singulis annis accepti, & expensi rationem coram deputatis faciant.

VII. Abusum autem illum grandem, quo post rationes abusus ratiociniorum, &c. etiam profusa convivia, aut compotationes, Ecclesiæ sumptibus fiunt, omnino sublatum volumus. Indignissimum quippe est, eleemosynas piorum toto anno congestas, uno die tam indigne, quam in quibusdam locis fieri accepimus, abliguriri. Quod si Christiana charitas ita refrixit, ut Ecclesiæ suæ nemo sine mercede, ac superfluis sumptibus servire velit, servetur, quod hac de re etiam lege municipali statutum est.

VIII. Ultra triennium uni eidemque homini administratio citra nostrum consensum ne committatur, aut relinquatur. Qui debita non solidaruot in singulos annos: vel reliqua non integre persolverunt; tam ipsos, quam hæredes ipsorum ad illius Ecclesiæ administrationem, cui aliquid debent, donec integre debitum persolverint, omnino inhabiles esse declaramus.

IX. In Villis, & Pagis, ubi, qui legere, & scribere norint, pauci sunt, Oeconomis electis Curatus loci semper adjunctus esse intelligatur; qui unam ex clavibus gazophylacii, seu trunci, & capsæ pecuniarum habeat, accepta, & impensa omnia, & singula clare, distincte conscribat, ut rationum tempore omnia inspici queant.

De Monasteriis.

QUod arces bene munitæ sunt in Regno, id faciunt Monasteria bene instituta in Ecclesia Dei; ac proinde totius etiam populi Christiani interest, de Monachorum, aliorumque Religiosorum reformatione, serio cogitare; ac quæ ea de re jam sancte constituta sunt, executioni mandare. Quod, ut citra dilationem fiat, districte præcipimus, quæ sequuntur.

I. Vota substantialia in omnibus Cœnobiis tam virorum, quam mulierum, veraciter observentur.

II. Regularis vitæ pestis perniciosissima, est proprietas: hujus nomen ne quidem ferendum censemus: & quæ ei occasionem, & fomenta subministrant, ex omnibus Monasteriis penitus auferenda decernimus.

III. Victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia singulis ex communi pro necessitate indigentiæ, & Monasteril facultatibus, prompte, hilariter, non sordide, nec in pecuniis, sed in specie rerum præbeantur.

IV. Pensiones vitales, aut reditus perpetuos nullus quovis prætextu recipere, neque ratione officiorum, vel ministeriorum pecuniam corradere, aut conservare permittatur, sed omnia in communem usum convertantur.

V. Nemo pecuniam, vel aliud quidpiam proprium apud se, vel alium habeat: imo ne quidem apud Priorem suum, vel alterius nominis Superiorem; ut vere dicere possit: hoc est meum, & non commune, ac pro sua voluntate uti queat: nec bona immobilia ad usumfructum, vel administrationem possideant.

VI. Ut viri a mulierum, ita mulieres a virorum Cœnobiis penitus excludantur, nec intra claustrum eis ullus pateat aditus, nisi de Superioris, vel Episcopi licentia in scripto obtenta, & in causis plane necessariis.

VII. Hospites in virorum Monasteriis, juxta Regulam excipiantur in mensa Superioris, vel alio honesto loco: sit tamen mensa frugalis; absit ebrietas, & potatio ad æquales haustus, & alia omnia Religiosis indigna: sed nec nimium protrahatur refectio; nec desit sacra lectio. In Monasteriis vero Monialium nulli omnino recipiantur hospites, per noctem illic mansuri.

VIII. Ad Divinum Officium omnes simul in Ecclesia conveniant: in eodem refectorio omnes comedant: & in eodem dormitorio cubent: nisi quos

ætas,

ætas, aut infirmitas, vel aliud legitimum impedimentum excuset. Ad dormitorium autem se recipiant mox post Completorium, & sic claudatur, ut nemo inde exire possit, sine Superioris consensu. Omnia juxta Regulam cujusque Ordinis, & Monasterii fundationes, & laudabiles consuetudines intelligendo.

IX. Bibliothecæ ubique bonis libris instruantur; a prohibitis repurgentur.

X. Officia Monasterii pro cujusque dignitate: non ex gratia, vel alia quavis de causa distribuantur.

XI. Qui bona temporalia curant, ut Cellerarii, Bursarii, aliique quotannis coram Superiore, & Senioribus accepti, & expensi rationem reddant. Prælatus autem eandem qnotannis Conventui suo faciat: & deinde a Conventu subscriptam ad Episcopum mittat; vel quando Episcopus requisiverit, eidem reddere paratus sit.

XII. Monachi, aliique Religiosi non in Ecclesiis incorporatis, sed omnes in Monasteriis vitam communem agant, nisi aliud Regula permiserit, & Superinr cum Capitulo suo expresse consenserit, ac Nos eorum sententiam approbaverimus. Quin tamen curam animarum in iis exerceant, non prohibemus, modo alias apti sint, & a Nobis approbati. Qui vero alia de causa extra Monasteria sua degunt in nostra Diœcesi, ut intra tres menses se Superiorum suorum obedientiæ subjiciant, sub pœna carceris, & relegationis imperamus.

XIII. Vagabundi Monachi in habitu Sacerdotum inquirantur, & ad Monasteria sua omnibus modis revocentur, ac mittantur. Apostatæ, & fugitivi juxta cujusque Ordinis disciplinam, Regulam, & probatum morem, pœnitentes benigne recipiantur, nec pro excessibus graviores eis pœnæ, quam in Canonibus Sacris, & Regulis expressæ sunt, imponantur.

XIV. Quæ Monasteria Parochias incorporatas habent, ut idoneos Parochos habere queant, duos ad minimum juvenes in celebri aliquo Gymnasio alere teneantur: alioqui Nos illis Ecclesiis pro authoritate nostra providebimus.

XV. Virtus, & doctrina præcipua sunt Monasteriorum ornamenta: virtutem docent Regulæ cujusque Ordinis, quas Nos ab omnibus exactissime servari volumus. Ut docti autem viri parentur, semper duo ex junioribus Professis, vel si id nulla ratione fieri possit, saltem unus ex omnibus & singulis Cœnobiis in Studiis usque ad secundum Theologiæ annum alantur. Quod ut faciant Prælati, id omnibus & singulis in virtute obedientiæ injungimus, ac sub pœnis arbitrariis etiam districte præcipimus.

XVI. Capitulares congregationes ad disciplinæ monasticæ conservationem singulis septimanis ad minimum bis, vel juxta cujusvis Ordinis Regulas etiam sæpius habeantur; in quibus, quæ contra honestatem, vel Ordinis Regulam admissa fuere, puniantur. His etiam ipsos Prælatos interesse, volumus.

XVII. Nullos Prælatorum mutuum sumere, vel æs alienum contrahere supra centum Rhenenses, sine nostro speciali consensu præsumat.

XVIII. Intelligant Religiosi, se nihil possidere proprium, usum habere in vita, post mortem nullum testandi, aut disponendi actum habere, aut habere posse, etiam consentiente Superiore. Quin nec inter vivos sine licentia Superioris suis quidquam donare valent, omni rerum proprietate per professionem exuti.

XIX. In mensa communi (cui etiam Superior intererit, quoties per alia licebit) ne desit spiritualis lectio, qua corporales cibi suaviter condiantur. Liber autem nullus legatur, quem Superior, & Confessarius ordinarius non approbaverit.

XX. Silentium, Obedientia, Charitas, Humilitas, ac reliquæ Christianæ virtutes Religionum gemmæ sunt: quibus Religiosos inprimis exornatos esse desideramus.

XXI. Regula Ordinis omnibus, & singulis intra mensem prælegatur, ita ut singuli singulis mensibus eam vel legendo, vel audiendo absolvant: id, quod

quod in Triclinio, vel Capitulo, ubi omnes convenire solent, fieri commode poterit.

XXII. Qui Sacerdotes non sunt (nisi sæpius ex Regula sua obligentur) saltem semel quot mensibus Sacramentalem peccatorum suorum confessionem faciant, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant. Sacerdotes autem ter ad minimum per hebdomadam celebrent; & Sacramentaliter confiteantur, quoties peccati mortalis conscientia eos urgebit, sed ita tamen, ut confessionem ejusmodi ultra decimum quartum diem nunquam differant. His attribuatur Confessarius prudentia maturus, vita, & doctrina probatus. Ut sæcularibus Sacerdotibus, vel quilibet cuilibet confiteatur, non est ferendum. Si domi aptus non sit, asciscatur communi consensu aliunde, præsertim vero ex Religione aliqua, cui omnes simul confiteantur.

XXIII. In singulis Monasteriis sit locus aliquis separatus, in quo Novitii instituantur; in quo omnes quamdiu in probatione erunt; hoc est, per annum integrum morentur. Quin ad publicos tamen Conventus, ut & alii omnes, qualis est Capitulum, Chorus, Refectorium, exeant, non impedimus.

XXIV. Novitiis assignetur vir pius, prudens, ac doctus, qui eis Regulam explicet; ad vitam Regularem verbo, & exemplo instituat; ad pietatem informet; ad virtutis amorem inflammet; & in iis, quæ Ordinis sunt, & Regularum, exerceat; ut quid professuri sunt, non tantum sciant, sed etiam usu & experientia didicerint.

XXV. Novitiatum singulis mensibus Abbas, vel Superior cum uno ex Senioribus visitet; & statum illius, & Novitiorum disciplinam, & Magistri eorundem diligentiam ad minimum bis in anno Episcopo significet.

XXVI. Curent Abbates, Præpositi, aliique Regularium Superiores habere Ludimagistrum aliquem eruditum, & bonæ famæ, qui juniores statim a Professione, imo, & Novitios (si expedire videbitur) saltem in Grammaticis instituat, atque ad Scholas, ad quas mitti debebunt, altiores disponat. Habeant præterea Theologum, qui Sacerdotes, aliosque in iis, quæ Regulam, conciones, casus conscientiæ, & id genus alia respiciunt, omni, qua potest, diligentia, juxta S. Tridentini Concilii dispositionem instruat.

XXVII. Nemo Professionem Religionis faciat ante decimum sextum annum ætatis expletum, & qui per annum integrum post habitus susceptionem in probatione non steterit. Professio autem antea facta sit nulla. Ita Sacra Tridentina Synodus sanxit, & multa alia eodem pertinentia, quæ omnia Nos inviolabiliter servari præcipimus.

XXVIII. Nemo, cujuscunque dignitatis, vi, metuve aliquem cogat, vel dolo malo ad Religionis professionem inducat; maxime vero id in virginibus, viduis, & quibuscunque mulieribus caveri volumus; cum Tridentinum Concilium eos, qui id fecerint, excommunicationis vinculo constringat.

XXIX. Nihil a Regularibus in ingressu Monasterii præter honorem Dei, & salutem animarum quæratur: sed nec ipsa Monasteria, vel eorum Præfecti, aut Præfectæ, vel aliquis eorum nomine, ab illis, qui professionem faciunt, professionis nomine pecuniam aliquam, aut quævis bona Novitii, aut Novitiæ, neque convivia cujusque consuetudinis prætextu exigant. Nihil etiam ex Novitii, Novitiæve bonis ante illorum professionem, etiamsi sponte offeratur (excepto victu, & amictu illius temporis, quo in probatione sunt) accipiant.

XXX. Caveant Prælati, ne ex bonis, aut fructibus Monasterii sui, ditent suos amicos, vel propinquos, neve quidquam ut proprium ipsi possideant, vel aliis possidendum, aut donandum relinquant.

XXXI. Regulares, ad quos cura animarum quovis jure pertinet, ut munera Parochiæ, sicut & sæculares Curiones, cum omni diligentia exerceant, authoritate Concilii Tridentini præcipimus: Ad congregationes Capitulares cum aliis Parochis conveniant, & in Ecclesiis suis dictos Conventus habeant; prandium etiam, cum opus fuerit, præbeant.

XXXII.

XXXII. Si qui vero (quod absit) audiendarum confessionum, aut concionandi officium non ita sincere, & cum ædificatione gererent, aut imperitiores essent, eos quamprimum ab officio suspendi, vel omnino removeri volumus.

XXXIII. Habitu & vestitu utantur omnes decenti juxta Regulæ præscriptum & consuetudinem laudabilem; neque tam vestibus, & corporis cultu ac munditie, quam vitæ innocentia, ac morum integritate & simplicitate hominibus placere studeant. Unius autem, & ejusdem Ordinis ac Regulæ uniformis sit habitus; quem Sacri Canones sine legitima causa absque periculo censurarum, ne ad breve quidem tempus deponi permittunt. Idcirco ordinamus, & mandamus, ut habitus domi, & foris ab omnibus, & singulis, tam Superioribus, quam inferioribus conformiter gestetur, nec ita deponatur, vel deformetur, vel transformetur, vel occultetur unquam, ut certum, & notorium indicium Ordinis non sit.

XXXIV. Magna cura habeatur ægrotantium, & debilium: iis Religionis præscripta relaxentur, potus, victus, locus, & omnia alia, quæ sanitas exigere videbitur, prompte, hilariter, & magna cum charitate subministrentur: atque id fiat de Medici consilio, ne morbus incrudescat, & radices agat. Ordinentur quoque ad eorum curam personæ idoneæ, ex eodem Ordine, vel aliunde (non tamen fœminæ viris, aut fœminis viri) quæ non sint morosæ, nec difficiles, sed in omni mansuetudine & lenitate iis inserviant, ac necessaria ministrent.

XXXV. Religiosi singuli singulas suas cellas, & lectos habeant: duo in eadem cella simul, multo minus in eodem lecto ne dormiant: Examen conscientiæ ad minimum semel in die faciant: colloquia vana, inutilia, turpia, petulantes sermones, jocos obscœnos, &c. abominentur, sanctum silentium juxta Regulam sancte colentes: a chartarum, aliisve inhonestis, vel illicitis ludis penitus abstineant: otium tanquam pestem fugiant, honestis exercitiis (exceptis horis, quæ cultui Divino, studio literarum, lectioni librorum, præsertim spiritualium, honestæ post cibum recreationi, ac propriorum officiorum functinnibus dantur) sese occupantes. Nihil in Templo, Choro, vel Monasterio agant, quod illic expedire non conveniat, vel indecorum, aut turpe sit: sint omnes unanimes, ita ut plures cor unum, & animam in Domino habeant: absint procul lites, jurgia, odia, invidiæ, & similes Religionum pestes, sed omnes se mutua charitate & dilectione in Domino complectantur.

XXXVI. Abbates, Præpositi, aliique Religionum Præfecti nusquam a suis Monasteriis abeant, nisi prius causa per Episcopum cognita & probata discedendi licentiam Canonice obtinuerint: quæ Nos superius de Ministrorum Ecclesiæ residentia ex Sacris Canonibus sancivimus, ad se imprimis pertinere intelligentes.

De Monialibus.

QUæ de viris ordinavimus, eadem & de mulierum Cœnobiis suo modo intelligi volumus. Et quæ in S. Tridentina Synodo de utrisque sancte statuta sunt, eadem ab utrisque sancte servari cupimus. Propria autem Sanctimonialium sunt, quæ sequuntur.

I. Præter ordinarium Confessarium, cui singulis mensibus omnes simul confiteantur, ut eis ter, aut quater in anno Extraordinarius offeratur, qui similiter omnium confessiones excipiat, Vicarius noster Generalis diligentissime curet.

II. Clausuram Conventus mulieres æque, ac viri strictissime servent, nullum virum, puerum, nuncios, literas, munera, fœminas sine expressa Abbatissæ, Matris, aut Præfectæ licentia, & in causis extreme necessariis admittentes: nunquam exeant (quæ alioquin omnino clausæ non sunt) nisi vel omnes simul, vel major earum pars cum legitima facultate, vel Religionis, vel sanitatis causa ad hortum, vel Ecclesiam aliquam ire voluerint.

III. Ubi perfecta clausura in usu est, ea integre juxta Tridentini Concilii dispositionem servetur; ubi vero non est, quandoquidem Sacri Canones omnia mulierum Monasteria claudere strictissime jubent, Nos præsentium tenore omnibus & singulis denunciamus; si sponte non suscipitur, cum primum gravius quid contra disciplinam Regularem hac in parte (quod Deus avertat) admissum fuerit, omnimoda clausura, etiam invitis (nulla alia monitione præmissa) imponetur.

IV. Nulla Monialis puellam ullam, sive ex consanguineis, sive ex alienis apud se educare, & usque ad professionem in Monastica disciplina in propria cella exercere præsumat, sed omnes ad Novitiatum, uti de viris præcepimus, remittantur.

V. In Novitiatum autem nulla recipiatur sine habitu Regulari; ad habitum nulla, nisi duodecim annis major admittatur; ad Professionem vero duntaxat post annum probationis absolutum, & decimum sextum ætatis expletum, quæ Episcopo, vel ejus Vicario de libero suo consensu, & voluntate pia certam fidem fecerint, recipiantur. Professio autem fiat solenniter, & verbo expresso.

VI. Puellæ, quæ educationis, prout moris, & disciplinæ causa in Cœnobiis degunt (quod non improbamus) in aliqua Monasterii parte a Monialium habitatione, separate degant, & ibidem erudiantur. Magistra omnium sit una, quæ doctrinam Christianam, modos orandi Ecclesiæ probatos, Litanias, Rosarium, Officium B. Mariæ Virginis, Psalmos pœnitentiales, &c. recitare doceat: Item acu pingere, & alia, quæ locum, & sexum illum deceant. Salarium pro qualibet assignatum totum Abbatissæ solvatur, unde victus puellis; & Magistræ præterea laboris stipendium congruum suppeditetur. Alium educandarum puellarum omnem modum abrogamus, ac tollimus.

VII. Moniales solæ foras ne egrediantur: ad convivia, & nuptias sæculares ne exeant. Extra Monasterium ne pernoctent. Pecunias mutuo sumere, æs conflare, proprias pecunias habere, nugigerulas alere, per internuncios sæcularia tractare, & id genus alia, non Religionis, sed mundi sunt opera: Quæ Nos omnia, & singula sub pœna excommunicationis prohibemus.

VIII. In ministerio Abbatissæ, vel alterius Præfectæ viri, pueri ve nulli sint.

De Hospitalibus.

I. Prima cura piis in locis sit de animarum salute. Habeant ergo singula proprios Sacerdotes, vel si habere non possunt, a Parochis, in quorum jurisdictione sunt, qualibet hebdomada semel saltem, & frequentius etiam, si opus fuerit, invisantur, qui infirmos verbo Dei, Divinorum Sacramentorum administratione, aliisque modis consolentur.

II. Omnes, qui locorum piorum sumptibus aluntur, Festis anni solennioribus confessi, Sacram Eucharistiam reverenter sumant; stata vero hora quotidie in Ecclesia congregati, pro Benefactoribus pias ad Deum preces effundant.

III. Bona ad alium usum, quam instituta sunt, ne avertantur; ad primam institutionem omnia citra moram revocentur; quæ viduis designata, iis viduæ solum alantur; quæ aliis deputata fuere, ex iis illi, non alii vivant. Neque inposterum ulla mutatio circa res pias ejusmodi fiat, nisi Nos ex causa legitima eam faciendam decreverimus.

IV. Hospitalarius, seu Paterfamilias vir sit, cujus fides, pietas, innocentia, sedulitas, charitas, gravium virorum testimonio commendata sit: Matres vere sint, quod appellantur, id est, pietate, & charitate flagrantes.

V. Mendicantes robusti, indiscussa causa ne recipiantur: personæ suspectæ, vel inhonestæ penitus excludantur; miserabiles solum admittantur. Nihil ab advenientibus, vel adeuntibus peregrinis accipiatur, nec ullæ turpes pactiones cum mendicis ineantur.

VI. Curent Hospitalarii, ne quid peregrini, advenæ, pauperes hospitio ex-

excepti contra Christianam pietatem, bonosque mores admittant. Quos possunt, corrigant, alios Nobis, aut locorum Curionibus denuncient, ut sæcularis brachii opera coerceantur.

De disciplina Cleri.

CLerici lux mundi, sal terræ, exemplum fidelium, & alia passim summa cum laude audiunt: quæ nomina ut re ipsa tueantur, vehementer optamus; & ut facere velint, in Domino rogamus: neque impune ferent, qui tam paterna monita non audierint.

I. Nemo mystacem alat; nemo barbam indecoram, vel quovis modo Ordine suo indignam nutriat: labra præcisis pilis paululum aperiantur, ne qua inter sacrificandum Sacramento injuria fiat.

II. Collaria plana sint, quæ commode, & apte super veste reflecti possint: crispata, lactucata, nimiumque elaborata, quæ militem, vel aulicum ornent, in Clericis omnino detestamur.

III. Colorem nigrum solum permittimus, alios quoscunque prohibemus.

IV. Habitus sit honestus, & simplex, non limbis, aut scissuris comptus; mundus tamen. In oppidis, & locis celebrioribus vestem talarem requirimus; in nullis paulo breviorem: sine qua nec domi se conspici, ab aliis patiantur. In itinere vestis genua stantis saltem operiat: & brevem ensem, qui pallio tegatur; non alia arma permittimus: domi omnia, quæ gestent ipsi, omnibus prohibemus. Arma namque Clericorum lachrymæ sunt, & orationes.

V. Omnes coronam in vertice conspicuam, & Sacerdotes quidem Hostia magna, qua sacrificantes utuntur, majorem; reliqui sensim minorem; quisque videlicet pro gradu Ordinis sui, perpetuo gerant: quam alternis semper hebdomadis renovari curent.

VI. Mensa sit frugalis. Exquisitas delicias, longiores accubitus, comessationes, ebrietates, compotationes ad æquales haustus provocationes, in omni Christiano, quanto magis in Clerico damnamus, atque detestamur.

VII. Qui choreas duxerit, aut larvatus per plateas, vel domos nocte, vel interdiu incesserit, fructibus beneficii, vel officii sui per unum mensem privetur, & crescente contumacia, crescant similiter & pœnæ.

VIII. Si ad nuptias invitati fuerint, vel alia convivia publica, quæ propinquitatis, vel alia honesta de causa declinare non poterunt, possint quidem accedere; memores tamen Ecclesiastici decoris, a choreis, & rixis abstineant; nec ullos alios, nisi Clericali honestate dignos gestus præseferant; verbo, & exemplo se ipsos exhibeant, sicut Dei Ministros, nemini dantes ullam offensionem, sed modestia & sobrietate omnes in Domino ædificent.

IX. Extra causam itineris necessariam, vel casus alios extreme necessarios in Tabernis, seu Cauponis publicis potitantes, seu comessantes, pro prima vice, qua fuerint deprehensi, damnamus in uno floreno ab eis irremissibiliter auferendo: pro secunda vice ad carcerem per quinque dies: pro tertia vice ad carcerem per decem dies: quarto denique, tanquam incorrigibiles, omni officio & beneficio privamus. In eos vero, qui publice ebrii fuerint, vel post ebrietatem sine prævia confessione, & pœnitentia Sacramentali tremendum Missæ Sacrificium offerre non verentur, easdem omnino pœnas decernimus, volentes ut 1. Pœna pecuniaria. 2. & 3. Carcere puniantur. 4. Denique omni officio, & beneficio priventur, uti & de iis, qui in tabernis publicis comessantur, statuimus.

X. Præterea paci, & tranquillitati publicæ consulere cupientes, ordinamus, ac decernimus: si Clericus Clericum, vel Laicum probris, vel maledictis, aut conviciis incesserit, sub duorum aut trium testimonio, ab omni proventuum Ecclesiasticorum perceptione per unum mensem suspendatur: si manus violentas, citra vulnus tamen, intulerit, jam dictam pœnam sustineat duplicatam: si vulnus inflixerit, ultra pœnam excommunicationis, quam ipso

ſo facto incurrit, ad quatuor menſes fructuum privatione mulctetur: ſi membrum mutilaverit, vel inutile reddiderit, omni beneficio Eccleſiaſtico ſit ipſo facto privatus. Et nihilominus in omnibus illis caſibus, juxta Conſiſtorii noſtri arbitrium læſo ſatisfacere, pro injuria illata ſemper cogatur; & pro delicti qualitate a Vicario noſtro, ſi videbitur, etiam gravius puniatur. Quod ſi linguam petulantem, aut manus violentas in Prælatum aliquem intorſerit, in omnibus caſibus proxime memoratis pœnæ geminentur. Denique rixarum, pugnarum, tumultuum authores, carceris pœnam ſubeant. Qui contra alios jurgiis, vel armis contenderint, per Prælatos ſuos pro exceſſuum gravitate plectantur. Salvo ſemper jure, quod vim vi repellere permittit: ſalvis item Religionum privilegiis, Regulis, ac Statutis, quibus hac in re nihil omnino derogatum volumus.

XI. Negotiationes, mercaturas, alienæ rei procurationes, tutelas, advocationes, actiones cauſarum apud Judicem ſæcularem, Notariatus, & Tabellionatus officia prophana, artem medendi, & cauponandi, & his ſimilia, a Clericorum profeſſione declaramus eſſe aliena, minimeque ferenda.

XII. Simonia, ambitio, turpiloquium, ſcurrilitas, inter Clericos ne quidem nominentur.

XIII. Clerici Ordinis ſui memores, homines leves, viles, in quibus nihil ſingularis pietatis, Chriſtianæ virtutis elucet, quo poſſunt ſtudio fugere debent: Ad eorum convivia, compotationes, ludos, ne accedant: a nimia familiaritate omnino abſtineant. Haud enim aliunde Clericalis Ordinis gravitas magis offenſa fuit. Cum piis, & honeſtis, & cum ſui Ordinis hominibus eorum converſationem præcipuam eſſe volumus.

XIV. Erga populum gravitatem, manſuetudine temperatam ſervent, & conſervent: ſe ipſos propter temporalia odioſos ne reddant. Si quid fieri debeat in hoc genere, per tertium potius faciant. Scandala evitent, morum integritate, & vitæ exemplo omnibus præluceant, ita ut eos populus amare, vereri, & revereri merito poſſit. Quomodo enim ei conſcientiam meam aperuero, cui propter avaritiam, aut morum corruptelam oſtium domus merito clauſero?

XV. Adverſus concubinarios juxta Canonem S. Tridentini Concilii citra remiſſionem procedemus, ut tam fœdum ſcandalum e medio tollamus. Itaque prima vice, qua deprehenſi fuerint, ejecta concubina, tertiam partem omnium fructuum ſuorum amittent: ſi facinus repetiverint, ſuſpenſionem ab officio, & beneficio incurrent: ubi vero apparuerint incorrigibiles, nec pœnis abarceri a ſcelere, tertio denique omnibus beneficiis ſuis privatos ad omnes omnino honores, officia, & beneficia Eccleſiaſtica perpetuo inhabiles eſſe decernimus. Pari modo in eos, qui fornicationis, aut ſuſpectæ familiaritatis convicti fuerint, procedetur.

XVI. Si Decani, vel Archidecani unum, vel plures Clericos in ſuis regionibus concubinarios, aut fornicarios degere noverint, neque Nobis eum, vel eos manifeſtaverint, ii ad Nos delati, ac convicti, ſi non eandem pœnam, quam concubinarii, quos celarunt, experientur, ſaltem ad arbitrium noſtrum graviſſime, & irremiſſibiliter plectentur. Quod ipſum etiam de quocumque alio Sacerdote, ſui vicini amicam, vel concubinam Nobis, vel ſaltem Decano, vel Archidecano non revelante, intelligi omnino volumus.

XVII. Sed & concubinas, quæ poſthac cum Clericis cohabitaverint, per excommunicationem ab Eccleſia expellimus. Si vero nihil iſtis proficimus, ut ejuſmodi mulieres denique pœnis temporalibus ſubjiciantur, decernimus. Quam ad rem, uti ſperamus, Nobis Magiſtratus civiles ſedulam operam præſtabunt. Quod ut facere velint, cum id ab eis requiretur, etiam atque etiam in Domino omnes exhortamur, & obſecramus.

XVIII. Ludum aleæ, talorum, taxillorum, teſſerarum Diœceſis noſtræ Clero penitus inhibemus. Honeſtis tamen recreationibus, quas jura permittunt, quo minus utantur, non impedimus.

XIX.

XIX. Denique quæ a Summis Pontificibus, & Sacris Synodis, maxime vero a Synodo Tridentina de Clericorum honestate, ac modestia retinenda, & simul de luxu, & quibuscumque criminibus vitandis copiose, & salubriter sancita sunt, eadem sub iisdem, aut etiam majoribus pœnis, tanquam hic verbatim repetita & inserta, integre servari præcipimus.

XX. Quod si qui in Clero, vel etiam populo sint, qui (quod non expectamus) reformari detrectent, Principes, & Magistratus civiles monemus, & obsecramus, ne eis patrocinentur, sed Episcopo, Vicario ejus, Decanis, ac aliis Prælatis sint auxilio, eorumque Decreta fideliter exequi mandent, & ordinem præscriptum cogant servare. Neque dubitare possumus, quin Magistratus Catholici, a quibus omne genus officii erga Matrem Ecclesiam merito expectatur, pro sua pietate, & zelo, quod Nos enixe hortamur, ac petimus, prompte & alacriter efficiendum suscepturi sint.

De Testamentis Clericorum.

I. Clerici, uti hactenus per Diœcesin nostram liberam testandi facultatem habeant; Volumus tamen, & ordinamus, ne de bonis Ecclesiæ nomine acquisitis testentur, nisi quatenus Sacri Canones, & legitima ipsorum privilegia id permittunt.

II. Quicunque Sacerdos, vel Clericus primum de morbo, aut morte Clerici alterius cognoverit, de eo Archidecanum, Decanum, vel Camerarium suum quamprimum certiorem faciat. Quod si casus tam cito ad eos deferri nequeat, præsertim si nullum testamentum sit factum, aut testamentarii non sint præsentes, vel ignorentur, ipsi Sacerdotes proximi, & primi ejus obitus scientiam habentes, nomine Ordinarii universa obsignent, remque statim ad Consistorium nostrum referant.

III. Concubinarum, vel aliarum turpium personarum in testamentis Clericorum ne mentio qu dem fiat. Quod si quis quacunque de causa, vel modo concubinæ suæ, sive anc llæ, sive alio quovis ficto nomine quid legaverit, id non concubinæ reddatur, sed in pios usus convertatur.

IV. Executores testamentorum hujusmodi, intra annum de omnibus, & singulis, quæ invenerint (quorum omnium Inventarium authenticum extare volumus) an, quibus, & quomodo ea distribuerint, testamentumque executioni mandarint, Nobis, aut Vicario nostro, rationem reddant. Negligentiæ pœna quinque Marcæ.

V. Quocumque anni tempore Clericus quispiam mortuus fuerit, ex fructibus defuncti semper congrua portio relinquatur Successori usque ad novi anni initium. Si inter Successorem, & Executores non conveniret, litem dirimat Vicarius Generalis. Annus autem quoad fructuum perceptionem in Civitate nostra Brixinensi a die S. Helenæ; sed per vallem Isaci, & Pustrissæ a S. Georgii; per valles Oeni a die Purificationis B. Virginis principium habere censeatur. Quantum vero Successori relinquendum sit, id ex loco, tempore, & oneribus colligatur. Qui huic nostræ ordinationi contravenerint, triginta libras pœnæ nomine solvent.

VI. Ne quis bona Clerici vivi, vel defuncti invadat, aut quoquo modo subtrahat: si quis attentaverit, eum in pœnas Canonis incidisse, præsenti Canone declaramus.

De Libris Clericorum.

Ut Parochi, & alii Clerici has nostras Constitutiones, & ea, quæ officii sui sunt, rectius obire, & exequi possint, ac simul literarum studio incumbere assuescant, ordinamus, ac volumus, ut inter alios libros, quos quisque sibi arbitratu suo comparare voluerint, etiam istos, quos subjungimus, habeant, ac sedulo legant:

Biblia Sacra.

Breviarium Romanum, vel ex quo Horas recitare debent.

Catechismum Romanum authoritate Concilii Tridentini editum, latine & germanice, cum indice, & distributione omnium materiarum pro omnibus Dominicis, & præcipuis Festis

per Concionem explicandarum: vel cum dilucidatione ejusdem, authore Joanne Chapeaville: vel cum explicatione Sebastiani Catanei.
Catechismum Trevirensis Archiepiscopi cum praxi Catechistica.
Catechismum Petri Canisii saltem minorem.
Epistolam Antonii Possevini de Catechismo docendo.
Concilium Tridentinum.
Constitutiones Metropoliticas Salisburgenses.
Constitutiones nostras Diœcesanas, quæ deinceps apud Ecclesiam maneant, cujus sumptibus coëmptæ sunt.
Manuale Parochorum Feliciani Episcopi Scalensis.
Agenda Brixinensia a Nobis recusa.
Directorium Joannis Polanci, & librum ejusdem de juvandis moribus.
Methodum Confessionis.
Rationale Officiorum Divinorum.
Institutiones Sacerdotum Francisci Toleti Cardinalis: vel Petri de Soto.
Theologiam Pastoralem Petri Binsfeldii.
Manuale Navarri, vel aliquem alium ex iis, qui de casibus conscientiæ scripserunt; quo in genere plures excellunt.
Scutulum Fidei Laurentii Hermanutii germanice.
Controversias Francisci Costeri germanice, vel latine.
Pro Concionibus unum, vel plures probatos Authores, ut Homilias Joannis Ecki de Tempore, & Sanctis, ac Sacramentis.
Postillam Petri Canisii germanicam, Friburgi Brisgoviæ impress. 1602. Post illam Georgii Schereri germanicam.
Epitomen Friderici Nauseæ, & id genus alios.

Item pro excitanda mente in Dei amorem, opuscula Granatæ, latine vel germanice. Institutiones, Meditationes Francisci Costeri. Libellum Thomæ de Kempis de Imitatione Christi, & alia ejusdem opuscula; & his similes libellos spirituales sedulo lectitari a Clericis cupimus.

Omnes præterea Parochi, & Curati sub pœnis gravibus pro arbitrio nostro infligendis, intra duos menses post hujus Decreti publicationem, duos sequentes libros sumptibus Ecclesiæ compingi, vel emi curabunt, qui deinde penes illam Ecclesiam semper maneant. Primus est, in quo Baptizatorum nomina in hunc, qui sequitur modum, describantur. Die 24. Augusti anni 1603. Ego N. Parochus, Curatus, vel Cooperator Parochialis Ecclesiæ Sancti N. in Velthurns, baptizavi filium N. & N. conjugum; natum die 23. Augusti ejusdem anni: eique fuit Pauli nomen impositum. Patrini autem fuere Joan. N. filius N., & Anna uxor N. & filia N. Quod si filius non fuerit legitimus, nomen solius matris, si quidem de ea constiterit, inscribatur. Quod si expositus, & ideo, vel alia quavis de causa sub conditione iterato baptizatus; vel in quo ceremoniæ ob necessitatem omissæ, supplendæ erunt; hæc omnia erunt in eodem libro exprimenda: nempe; Inventus fuit de sexto Julii, & quia nesciebatur esse baptizatus, sub conditione eum baptizavi; vel baptizatus fuit ab obstetrice N.N. die nono Januarii, & postea omissa supplevi, die quarto Augusti anni 1603. In alterum librum deferenda sunt nomina, qui Matrimonia legitime contraxerint: modus autem iste servari poterit. Die nono Septembris anni 1603. Jacobus filius N. contraxit Matrimonium de præsenti cum Anna filia N. in Ecclesia Parochiali Sancti N. (vel in ædibus privatis, vel in alia Ecclesia de licentia Ordinarii) in Albis præsente me N. Rectore (vel Sacerdote N. de mea, vel Ordinaria licentia) prædictæ Parochiæ, & N. atque N. testibus præsentibus, & aliis multis de populo, qui ad Ecclesiam convenerant: præmissis jam tribus (aut duabus, aut una, concessu Ordinarii) solitis inter Missarum solennia denunciationibus, quarum prior facta est die Dominico 23. Augusti proxime præterito: altera die festo N. & nullo prorsus inter eos detecto impedimento, quo minus libere contrahere possent.

De

De usuris, & aliis contractibus illicitis, & licitis.

USuræ vitium in utroque Ordine, Ecclesiasticorum & Laicorum latissime patet; estque adeo pervulgatum, ut jam prope omnem vitii naturam, eorum judicio exuisse videatur. Contra vero non desunt, qui usuram esse, sentiant, quidquid præter sortem provenit: utrique in errore, tametsi non pari cum periculo, versantur. Quocirca Nos pro Pastorali cura nostra ad subditorum nostrorum mentes tranquillandas, matura ac diuturna deliberatione cum viris eruditis habita, de hac re Canones sequentes edidimus; & singulis nostræ Diœcesis fidelibus, fideliter & integre servari præcipimus.

I. Nullus contractus, in quo sex, vel septem, vel amplius pro centum quot annis exiguntur, in posterum ineundus, toleretur. De præteritis judicent conscientiarum Judices.

II. Qui pecunias suas sine ullo delectu personarum, solius lucri intentione, cuilibet mutuo dant, qui pro centum quot annis quinque salvo semper capitali & lucro quinario stipuletur, ac solvere paratus sit, eos proprie usurarios esse, & in æternæ damnationis periculo versari declaramus.

III. Ne frumentum, vinum, vel aliud quippiam mutuum detur, ut eo, quod datum est, ex obligatione solius mutui aliquid amplius reddatur, sive ejusdem, sive diversi generis, etiamsi sint operæ, vel onera, quæ pretio æstimentur. Usura enim est (inquit Agathense Concilium) ubi amplius (vi mutui) requiritur, quam datur.

IV. Ne cui cum altero ita contrahere liceat: do tibi mutuo centum vel mille, ut justa mercede mihi servias; in meo prædio labores; ut justo pretio tuum frumentum mihi vendas, vel meum emas; ut mihi cum indiguero, vicissim mutues; ut mihi beneficium, vel officium, sive sæculare, sive Ecclesiasticum conferas, vel impetres: hæc enim & similia pacta in mutuo sunt usuraria.

V. Qui frumentum, vinum, ligna, vel alia quævis ob solam expectationem solutionis, justo pretio carius vendunt, usurarii sint.

VI. Qui præcise ob anticipatam solutionem minoris justo pretio emerint, vel minus solverint, quam debebant, usurarii censeantur.

VII. Pecuniam præsentem quærenti, ne quid carius credito vendatur, ut statim præsenti pecunia a venditore per se, vel per interpositam personam vilius ematur.

VIII. Non liceat vendere dilata in tempus solutione, ita ut precium, quod interim merci accreverit, solvatur venditori: nisi precii diminutio, quæ æque timeatur, ejusdem quoque periculo fiat.

IX. Omnia monopolia, quæ authoritate privata fiunt, aut in manifestum damnum Reipublicæ conceduntur, rejicimus & damnamus.

X. Ne mercatores inter se conspirent de non vendenda merce aliqua infra certum precium, aut non emenda ultra precium certum.

XI. Ne artifices inter se conveniant, opus ab uno eorum inceptum, ab alio non continuari vel absolvi; aut non laborare infra certam mercedem: & ne similia pacta fiant, quæ constat esse iniqua.

XII. Qui vina, frumenta, vel alia præsertim vitæ humanæ necessaria, cum eorum magna copia est, coemunt, ut penuriæ tempore pro sua voluntate & avaritia divendant, in Republ. nullo modo sunt ferendi.

XIII. Nullus post hac contractus in nostra Diœcesi feratur, qui non possit ad eas formulas revocari, ad quas omnes contractus, ut justi sint, reduci debent: quas apud omnes & singulos Decanos, Archidecanos, Parochos, & Ecclesias Curatas perpetuo extare volumus, ut sciant, quos contractus probare, vel improbare debeant. Quod si, qui aliter contraxisse deprehensi fuerint, eos absolvi prohibemus; volentes non solum contrahentes ipsos, sed etiam testes, subscribentes, obsignantes literas, & quomodolibet coadjuvantes, vel approbantes, ad Nos, vel eos, quibus absolutionem eorum ex-

expresse commiserimus, remitti. Ad Regulas autem prædictas revocentur contractus, quos subjungimus, vel injusti erunt.

XIV. Census ex agris, pratis, prædiis, aliisque rebus fructiferis emere & vendere per se non est illicitum: sed horum plures sunt differentiæ.

XV. Census perpetui, vel a venditore solum redimibiles, citra controversiam justis lucrandi modis accensentur.

XVI. Census utrimque redimibilis, non est contra jus naturæ, vel Divinum: & ideo, ubi leges humanæ, quibus prohibetur, non sunt in viridi observantia: ac requisitæ conditiones adhibentur, præsertim in Regionibus istis; satius est isto, quam aliis aperte usurariis modis, rem suam facere.

XVII. Emere certa pecuniæ summa censum ad vitam suam aut venditoris, ex se quidem non est illicitum.

XVIII. Porro censuum fundamentum, cui eorum justitia præcipue innititur, est res fructifera, sive certa, sive incerta, ut domus, aut omnia generatim bona alicujus: quam vere habet, qui censum vendit; & quæ vere fructus illos reddat, in quos jus ab altero emitur. Nam si venditor vel rem vere non habeat; vel annuus census, ad cujus solutionem res obligatur, superet æstimationem fructuum, quos ex ipsa re Dominus solet aut potest percipere, fictus ille contractus erit, & minime justus.

XIX. Non improbamus contractum societatis cum duplici assecuratione, sortis nempe & lucri certi, quando cum mercatoribus, vel artificibus, vel agricolis, vel aliis id genus notabilem industriam ad lucrandum habentibus celebratur: nec altera pars præter æquum gravatur.

XX. Contractus damni emergentis, & lucri cessantis, quando prior contractus est vere causa damni sequentis, neque id contrahentes tempore contractus ignoraverunt; adeo non sunt improbandi, ut etiam eorum ratione ex mutuo liceat lucrum quærere.

XXI. Si pecunia mutuo accepta tempore præfixo non redditur, teneatur debitor ad omnia damna, quæ ex tali mora in creditorem sequuta fuerunt; si quis vero oblatas re ipsa, loco & tempore, etiam dotales pecunias sibi debitas accipere recusaverit, præter sortem nihil accipere juste possit, etiam si revera illi ex eo, quod pecunia sua careat, aliquod lucrum cesset, damnumve emergat.

XXII. Si quis de damno tempore contractus expresse pactus sit (ut sane tuta conscientia potest,) qui mutuum recepit, ad æstimationem damni tenebitur, etiam quod creditor ante moram incurrit; alias non tenebitur.

XXIII. Neque damnandi sunt, qui hoc modo inter se contrahunt: do tibi centum, ut quotannis des mihi quinque, meliori modo, quod id fieri juste poterit; quando rerum quidem & personarum circumstantiæ omnes fuerint ejusmodi, ut saltem a doctioribus contractus eorum ad aliquem lucrandi modum justum revocari possit, tametsi ipsi contrahentes id bona fide ignorent. Nam talis contractus re minime est diversus ab iis, ad quos revocabitur.

XXIV. Quantum autem istis, vel aliis similibus modis lucrari quotannis liceat, id certo non constat. Nos omnibus consideratis, quæ hic attendi necessario debent, salvo semper capitali & lucro, amplius quinque ex centum tuto quæri non posse, per Diœcesin nostram definimus: Imo nec semper quinque, nisi rerum & personarum circumstantiæ aliud permittant.

XXV. Tenentur quidem Tutores & Curatores pupillorum, locorum piorum, aut Ecclesiarum bona augere, sed honestis, & justis modis, quos jura permittunt: ad usuram modo pervulgato exponere, quia nullo jure licet, sub interminatione æternæ damnationis & pœnis aliis districtissime prohibemus.

XXVI. Omnes Ecclesiasticos, sive pauperes, sive divites, ab omni lucro sordido inprimis abstinere convenit; ut eorum exemplo Laici provocati, hoc malum tanto libentius fugiant, & detestentur. Ne igitur pecunias suas ad usuram, vel aliquo alio contractu illicito,

cito, mutuo dare præsumant, sub pœna amissionis pecuniarum, & privationis omnium dignitatum & beneficiorum prohibemus.

XXVII. Denique Principes & Magistratus in Domino hortamur, & obtestamur, ut & ipsi huic pesti, quæ non minus conscientias hominum, quam bona depopulatur, quibus tandem poterunt modis, sese opponere velint.

De Constitutionibus Synodalibus.

HAs Constitutiones in Synodo Diœcesana sancitas, & publicatas, ab omnibus & singulis, cujuscunque Ordinis sint, Religiosis & Clericis exactissime observari mandamus, ac juxta eas totam Diœcesin nostram administrari & gubernari volumus. Obligandi autem vim habebunt, statim post secundum a die promulgationis mensem, ita ut post illud tempus omnes & singuli pœnis in eis expressis, vel aliis arbitrariis teneantur; ac contra quemlibet illorum, tanquam inobedientem, inquiri & procedi possit. Quæ his Decretis comprehensa non sunt, juris communis dispositioni subjacere declaramus. Si quæ vero declaratione, moderatione, interpretatione, dispensatione indigebunt, ea omnia Nobis solis, & Successoribus nostris reservamus. Quod si quid his nostris legibus defuerit (neque enim simul omnia statui possunt) de iis postea deliberatione suscepta viderimus. Denique omnibus & singulis Regularibus & sæcularibus Clericis, cujuscunque gradus & dignitatis sint, ut hunc Synodalem libellum omnes habeant sub pœna duorum florenorum in pios usus, injungimus: illum legant, ad illum vitam suam, studia docendi populi, Sacramentorumque ministrandorum rationem instituant, nec ab ejus præscripto uspiam discedant.

Datum in Synodo nostra Diœcesana Brixinæ, die 26. Septembris, anno 1603. Pontificatus S. D. N. Clementis VIII. anno duodecimo.

NOTA. Recusa & emendata sunt hæc Decreta Brixinæ, ex mandato Celsissimi & Reverendissimi Domini, Domini PAULINI, *Episcopi & Principis Brixinensis, die* 29. *Junii anno* 1679.

CHRISTOPHORUS ANDREAS, ex Illustri Familia Baronum de Spaur & (*Valör*), Gurcensis antea Episcopus, indeque aono 1601. ad Brixinensem postulatus, utramque Ecclesiam ea laude administravit; ut in Serie Episcoporum Brixinensium, quæ anno 1721. in Cancellaria Episcopali Brixinensi digesta, ac dein Typis publicis missa fuit, breve hoc illi, maximum tamen adscribi potuerit elogium, quod fuerit Pater pauperum, & viva virtutum imago. Anno 1603. Synodum hanc Clemente VIII. Papa probante, celebravit, in eaque multa admodum, saluberrima Decreta, & ad corrigendos Diœcesis suæ mores utilissima edidit & promulgavit. Præter Monasterium RR. PP. Capucinorum, quod Brixinæ fundavit, Seminarium etiam Clericale ibidem erexit, dotavitque, in quo adolescentes, ad Ecclesiasticæ vitæ statum aspirantes, enutrirentur, atque omni genere Sacrarum disciplinarum ad Sacerdotalia munia digne, sanctèque obeunda formarentur. Vitam laudatissime transactam, felici beataque morte finivit anno 1613.

SYNODUS DIOECESANA CAMERACENSIS

Per Illustrissimum & Reverendissimum Dominum D. GUILIELMUM DE BERGES, DEI & Apostolicæ Sedis gratia Archi-Episcopum & Ducem Cameracensem, Sacri Imperii Principem, Comitem Cameracesii &c. celebrata mense Octobri.

Anno Christi MDCIV. Clementis VIII. Papæ XIII. Rudolphi II. Imp. XXIX.

ORATIO

Habita ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino D. ARCHI-EPISCOPO, in apertione Synodi.

CUm Clarissimus ille architectus Dinocrates Macedo polliceretur Alexandro Magno, se montem Athon in statuam virilem formaturum, cujus læva amplissimæ Urbis mœnia sustineret, dextera autem pateram, quæ montis flumina exciperet, ac in mare profunderet; delectatus Alexander ratione formæ, quæsivit, essentne agri, qui re frumentaria Civitatem illam alerent? Cumque respondisset Dinocrates subventionibus transmarinis opus esse; Rex ait, Judicium illud non esse probum. Nam ut natus puer nec vivere, nec crescere sine nutricis lacte potest, ita nec Civitas sine agrorum fructibus. Digna tanto Principe sententia. Sciebat profecto Alexander, parva esse Urbis præsidia, parum admodum Leges, Sanctionesque & bonum ordinem Civitatis prodesse, si populus esuriret; nil esse populo famelico periculosius, quem non arma, non Magistratus, non Jura Divina vel humana, non leges vel pudor aliquis coercere possunt. Nescit enim (ut quidam Poeta [a]) plebs jejuna timere. Cui Alexandri sententiæ non est absimile consilium magni illius Patriarchæ Joseph,(b) qui cum prævidisset post septem fertilitatis annos, Ægyptum totidem annis gravissima fame affligendam; constitutus a Pharaone de consilio ministrorum suorum, totius Ægypti Præfectus, per cunctas Regiones præpositos ordinavit: qui quintam partem fructuum, per septem fertilitatis annos in horrea congregarent: ita ut omne frumentum sub Pharaonis potestate conderetur & servaretur in urbibus, ad obviandum & succurrendum futuræ fami & sterilitati. Hoc Alexandri dictum & memorabile illius Patriarchæ factum (quo Ægypti Salvator esse, & appellari meruit) imitari omnino nos convenit, ut quam illi pro bono publico rei frumentariæ curam gesserunt, eandem & nos in procuranda animabus nobis commissis spirituali annona, omni conatu & studio, adhibeamus. Quem ob finem maxime hanc Synodum de consilio Venerabilium Confratrum nostrorum, Præpositi, Decani, & Capituli Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ, jussimus convocari, ut in ea tractemus non de nova aliqua Civitate ædificanda, cujus mœnia statua aliqua sustineat, sed ut huic Diœcesi & Ecclesiæ ante tot sæcula fundatæ, ac meritis Patronorum tutelarium, & inprimis potentissima Gloriosissimæ Virginis protectione, hactenus in Fide Catholica, Apostolica, Romana conservatæ, sufficiens ad nutriendas & reficiendas animas procuretur & subministretur annona; flumina etiam Babylonis ab hac eadem Diœcesi avertantur, & in ea erigatur fons aquæ salientis in vitam æternam. Ad hunc scopum vos omnes, qui huc in Spiritu Sancto tanquam præpositi spiritualis annonæ convenistis, collimare, & actiones vestras dirigere debetis; reddentes nunc de cura vobis imposita rationem; & si quid ad procurandam aut conservandam annonam, ejusque utilitatem judicaveritis pertinere, idipsum nobis libere in hac Synodo significate, prout in foro fori & conscientiæ obligati estis. Si enim inter Servum & Dominum constituitur Legis Juliæ de annona judicium, servo asserentem Dominum annonam publicam fraudasse, imo & mulieres, quæ alias accusare non possunt, ad hoc genus denuntiatio-

(a) *Lucanus.* (b) *Gen.* 41.

tiatioois admittantur, uti Impp. Verus & Antonius rescripserunt, qua nos actione non conveniendi, aut a quibus non accusandi, quorum plerique aut curam animarum habemus, aut peccata populi comedimus, si annonam spiritualem defraudasse, aut subditis curæ nostræ commissis non tempestive eandem procurasse, convicti fuerimus? Periculosior siquidem in Ecclesia defectus annonæ quam in Civitate. Nec enim novit plebs Christiana jejuna Deum timere, Leges Evangelicas, & Ecclesiasticas Constitutiones observare, & Superioribus debitam reverentiam exhibere.

Quæ cum ita sint, nos qui (licet immeriti) locum Patriarchæ Joseph in hac Diœcesi obtinemus, aliquot selectiores cibos, quibus Christi fideles nutriri & refici oporteat, in medium proferemus. Cum enim vel ipsa experientia sit manifestum, cibis valde juvari, vel corrumpi spiritus animales, & interiorum sensuum organa, quorum bona constitutio ad bonitatem actuum mentis mirifice confert; sintque cibi, qui valde prosint, sintque, qui ingenio & memoriæ valde noceant, ac ut brevibus dicam, aperte constet, pro varietate alimentorum variari ingenia hominum & mores; & quod id ipsum cibi spirituales in anima præstent, & operentur. Certe in hac Synodo, in qua de reformatione morum præcipue agetur, omnis opera adhibenda in cibis spiritualibus apparandis, condiendis, & apponendis; ut nobis ipsis primum, deinde ovibus curæ nostræ commissis, veri cibi spiritualis desiderium & gustum procuremus.

Dicemus igitur primum de qualitate & varietate annonæ spiritualis, qua Pastores suum gregem nutrire & pascere tenentur. Secundo, causas in medium proferemus, ob quas hanc spiritualem escam tot Christi fideles tam parum appetant, aut illa animas suas non reficiant; seque in tanta rerum spiritualium abundantia, fame ac siti perire sinant.

Idque, ut cum fructu & utilitate fiat, imploremus supplices opem Gloriosissimæ semper Virginis, Matris magni illius Salvatoris, quem Patriarcha Joseph præfiguravit, dicentes: AVE MARIA &c.

Quem primum in Ecclesia Dei cibum spiritualem invenio, is est, de quo Ecclesiasticus: Cibabit illum (c) pane vitæ & intellectus: de quo & Salvator noster (d): Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Merito cibus Verbi Divini primum locum obtinet. Fides siquidem est spiritualis vitæ principium; Justus enim ex fide vivit, illamque aliter consequi non possumus, quam per internam Dei revelationem, vel Angelorum ministerium hominibus Divina revelantium, aut per externam Verbi Dei prædicationem, quæ fidem dispositive inducit: Fides enim ex auditu, (e) auditus autem per Verbum Dei. Neque vero ob id tantummodo cibus animarum nostrarum est Verbum Dei, sed etiam quia animas per fidem vivificatas reficit, nutrit, fovet, impinguat & delectat. Hoc cibo jubet Petrus (f) Apostolus pasci gregem Dei. Hoc cibo erat enutritus Timotheus, ad quem scribit Paulus: Enutritus verbis fidei & doctrinæ, quam assequutus es. Hunc cibum vocat idem Paulus, Verbum vitæ. De hoc & Psalmista (g): Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo: dulciora super mel & favum. Hujus cibi defectum querulis vocibus lamentatur Hieremias (h): Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Hoc cibo populum privare maximam esse pœnam, asserit Amos Propheta: Immittam famem in terram, non famem panis aut sitim aquæ, sed famem audiendi Verbum Dei. Hunc cibum omnibus ita distribuerunt Apostoli: & eorum Successores, quod totius Orbis nationes, eum aliquando gustasse, & jam gustare videamus: dum nostro Sæculo in maxime dissitas Regiones, & veteribus prorsus incognitas, per Viros Apostolicos esse illatus, & subministratur (Laus Deo) hisce in partibus satis copiose, sed, proh dolor! a paucis gustatur, masticatur, ruminatur, & digeritur. Gustaretur autem, si cum suavitate spiritus exciperetur: masticaretur, si quid faciendum, aut quid fugiendum sit, ex eo disceretur: ruminaretur, si mente versaretur, & teneretur: digereretur autem & concoqueretur, si per fervorem charitatis conceptum boni desiderium executioni mandaretur. Nec enim docuisse, excepisse, mente retinuisse sat est, nisi opere ipso impleatur.

Hinc elicitur alius Christi fidelium cibus in Ecclesia relictus, a curam animarum habentibus sæpe proponendus, cibus nempe meritoriæ operationis, de quo Psal. 12. Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus, labores manuum tuarum quia manducabis. Sane cibus in stomachum trajectus, hominem operationi aptum non efficit, si superfluis humoribus cibi efficacia impediatur: idem evenit, si quis stomachum mentis pravis humoribus, hoc est, vitiis & peccatis habeat gravatum; is ad bene operandum est ineptus, ideoque hujusmodi humores quantocius per veram compunctionem & confessionem purgandi, quo sic Deo reconciliati per gratiam ipsius ambulemus in viis ejus, & exemplum simus fidelium, non in verbo solum, sed & in pia conversatione, in charitate, in fide & castitate, in omnibus præbentes nosmetipsos exemplum bono-

(c) Eccli. 15. (d) Matth. 4. (e) Rom. 10. (f) 1. Petr. 5. (g) Psal. 118. (h) Thren. 4.

bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Ita enim labores manuum nostrarum manducabimus, beati erimus, & bene nobis erit. Ad hunc cibum meritoriæ operationis invitat nos Salvator: Operamini, inquit, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Similiter & Ecclesiasticus: Operare justitiam ante obitum, quia non est apud inferos invenire cibum, id est, opera justitiæ, quibus anima mereri aut refici possit.

Ut præfati cibi facilius in animabus nostris operentur, humectandi sunt. Quid enim prodesset cibus siccus in stomacho, nisi aliquando humectaretur? Accipite igitur cibum lachrymarum, non internæ solum, sed extrinsecus erumpentis compunctionis, de quo David: Fuerunt mihi lachrymæ panes die ac nocte; quando, nimirum, a Nathan Propheta ob adulterium & homicidium reprehensus, dixit: Peccavi Domine. & alibi: Cibabis nos pane lachrymarum, potum nobis dabis in lachrymis in mensura. Hunc cibum mirifice gustavit post trinam illam negationem D. Petrus Apostolus. Quin & eumdem Judæis statim apposuit, quando exposita gravitate delicti in Christum Crucifixum admissi, ipsos eo adduxit, ut dicerent: Quid faciemus Viri Fratres? Et in hoc incumbere debent omnes Pastores, & Verbi Dei Prædicatores, ut in suis subditis & auditoribus lachrymas excitent; ac inprimis semetipsos cibo lachrymarum pascant; exemplo Christi, qui videns Hierusalem, flevit super eam. Hoc ipsum frequenter Hieremias præstitit: Quis dabit, inquit, capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? Neque hoc ei satis, sed ad id alios incitat, dicens eodem capite: Deducant oculi nostri lachrymas & palpebræ nostræ defluant aquis. Nonne Sacerdotes plorabant, dicentes: Parce, Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in perditionem. Per triennium non cessavit D. Paulus nocte ac die cum lachrymis, monens unumquemque; & alibi: Flens commemorat inimicos Crucis Christi. Cum multis etiam lachrymis scribit Corinthijs, ob fornicationem illam admissam. Plenæ sunt Sacræ Scripturæ ejusmodi exemplis.

Dicite mihi, Fratres Charissimi, annon regnant hoc tempore peccata gravissima, quæ lugeamus? Annon Ecclesiæ eadem, & major calamitas imminet, quam olim Hierosolymis? An populus noster non est flagellis & peccatis attritus, uti Judæi tempore Hieremiæ? Nonne filii & fratres nostri in perditionem ruunt præcipites? Nullinc inimici Crucis Christi, nulli fornicarii, adulteri, incestuosi, blasphemi, Simoniaci, qui aliunde, quam per ostium, ovile Christi ingressi, miseras oves excoriant, deglubunt & occidunt? Quid dicam? nunquid plures de Clero, qui piis vitæ exemplis, doctrina, orationibus Ecclesiam, tamquam firmæ columnæ sustinere, & iram Divinam ab ea avertere deberent, conjurasse videntur in in ipsius Ecclesiæ ruinam? Et ubi lacrymæ? ubi tristitia? ubi dolor? ubi gemitus, lamentatio & planctus? Non secus nos gerimus, ac si contritio populi Dei ad nos non pertineret, aut nos minime tangeret. Sentiemus tamen (uti metuo) citius, quam existimamus. Res enim nostra tunc agitur, paries cum proximus ardet. Hæc itaque flamma fonte lacrymarum est extinguenda, si velimus periculum imminentis ignis evadere, & illum a nobis arcere. Pascamur igitur, & alios pascamus isto pane lacrymarum, ut sic causæ, quæ Deum ad iracundiam provocant, tollantur, & disponamur cum subditis nostris ad gustandum panem adhuc longe præstantiorem.

Est autem cibus ille præstantior, quem Ecclesia vocat cibum viatorum; Panis, inquam, qui de cœlo descendit, qui datus est pro mundi vita, & dat vitam mundo, quem Christus in ultima cœna pinsuit & igne ardentissimæ charitatis excoxit, & nobis pro viatico reliquit; ut illo refecti (sicut Helias cibo ab Angelo allato corroboratus, ad montem Oreb pervenit) ita possimus & nos ad montem Sion, ad cœlestem illam Hierusalem pervenire. Dedit se ipsum nobis Christus in pabulum, ut qui per cibum vetitum homo in mortem corruerat, per panem, qui de cœlo descendit, relevaretur ad vitam. Cecidit enim homo per cibum ligni mortiferum, relevatus est per cibum ligni vitalem. In illo pependit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentum: illius esus meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciavit, gustus sanavit. De illo gustu dicitur: In quacumque die comederis ex eo, morte morieris. De isto legitur: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Hic est cibus, qui plene reficit, vere nutrit, summeque impinguat, non corpus, sed cor, non carnem, sed animam, non ventrem, sed mentem.

Si quis hoc Viatico Sacramentaliter, vel spiritualiter sumpto, ex hac vita decesserit, pane Beatorum & regnantium in cœlis, in æternum reficietur, & sic ab uno pane ad alium perveniet. Cibus, cibum quodammodo pariet: Cibus nempe viatorum pariet cibum Angelorum, quo nunc in æterna illa beatitudine Sancti fruuntur; qui præstantissimus est inter omnes jam dictos cibos. Licet enim in hac vita nihil beatius nobis contingere queat, quam Sacrosanctà Corporis Christi perceptio, per quam spiritualis

tualis dulcedo in suo fonte gustatur; longe tamen beatior, beatæ illius gloriæ fruitio, ac Supremæ Majestatis contemplatio, quæ beatas illas animas & spiritus cœlestes dulcissime reficit, & in continuo vigore ac indeficiente vita conservat. Hunc cibum nobis præparat, qui dicit: *(i)* Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Beatus autem, Fratres, qui manducabit panem in Regno Dei. Non enim erimus ibi, uti ait Augustinus *(k)*, sine esca & potu. Ipse erit cibus noster Deus & potus noster, solus ille cibus reficit, nec deficit.

Et hæc quidem de qualitate & varietate ciborum spiritualium sufficiant. Nunc investigemus, cur tam pauci illos appetant & gustent, aut nullum fructum spiritualem sive gratiæ augmentum, ex hujusmodi alimentis consequantur. Id evenire puto aut culpa sumentium; aut apparantium cibos spirituales, Pastorum videlicet, & aliorum Ministrorum Ecclesiæ, ad quos cura pascendi pertinet.

Et culpam quidem sumentium, quis melius describat, quam Salvator noster, Lucæ 8. ubi ait de semine, quod cecidit secus viam, supra petram & inter spinas; ideoque huic parabolæ non immorabor, tantum referam, quod desuper scribit Gregorius Magnus *(l)*: Sunt, inquit, nonnulli, qui præcepta Dei nec aure corporis percipere dignantur, quos egregie suis coloribus depingit Apostolus *(m)*: Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros (ipsi) prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Et sunt nonnulli, qui hæc quidem aure corporis percipiunt, sed ea nullo mentis desiderio complectuntur; illi semini similes, quod secus viam cum cecidisset, terra non excepit, nec sinu fovit, sed conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud: Non enim audiunt Verbum Dei, ut vitia deponant, aut aliquam vitæ legem accipiant, ad quam mores suos componant, aut animas suas reficiant; sed propter aliquem humanum respectum, aut ut oblectamento aurium perfruantur. Sunt etiam nonnulli, qui libenter Verbum Dei suscipiunt, ita, ut etiam fletibus compungantur, sed post tempus lacrymarum ad iniquitatem redeunt. Hi nimirum cum gaudio suscipiunt Verbum, sed quia radices non habent, ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Et quamvis fructus aliquis exiguus subsequatur, a solicitudinibus, divitiis & voluptatibus vitæ præsentis suffocatur; quia interna mentis cogitatio, externorum solicitudine interpellatur; uti pulchre Gregorius Nazianzenus ait: Recte proinde quidam monebat mel summo digito, non cava manu gustandum; ne nimia voluptatis illecebra rerum magis utilium sensum auferat.

Sed ad Pastorum culpam, uti magis huic loco propriam, veniamus, qua sæpe contingere solet, ut cibi spirituales Christi fidelibus non sapiant. Id ex tribus causis potissimum oritur; vel quia Pastores sunt ignorantes; vel quia gregem lucri causa pascunt; vel quia cibos præbent & apponunt, quos ipsimet non prægustant aut præmandunt. Ignorantia autem Pastorum in eo maxime consistit, quod naturam, vim & qualitates ciborum spiritualium ignorent. Tales sunt, qui cum Deo militare deberent, ita se implicant negotiis sæcularibus, ut legis Dei obliviscantur, & sic propter ignorantiam, tanquam canes muti, non valeant latrare, & tanquam idola, nec linguam moveant, neque os aperiant, multo minus manus, nisi ad malum. Qui si aliquando moneantur, ut subditos suos Catechesi aut verbo doceant, metuendum, ne ex ignorantia pro lacte venenum propinent, uti puer ille Elisei, qui jussus pulmentum filiis Prophetarum coquere, collegit in agris ex vite Silvestri Colocynthidas, quas conscissas misit in ollam: nesciens (uti refert Sacra Scriptura *[n]*) quid esset, cumque gustassent filii Prophetarum de pulmenti coctione, & sensissent illius amaritudinem, clamaverunt: Mors in olla: quæ quidem amaritudo per invectionem farinæ in ollam, statim fuit sublata. Metuendum, proh dolor, ne Pastores, qui alioquin dum ad Sacerdotium & curam animarum admittebantur, fuerunt idonei reperti, postea lege Dei derelicta, idolis servientes, maxime impudicitiæ, gulæ, mammonæ, & ob id ignavi, ignari, desides, & mancipia tabernarum facti; Metuendum, inquam, ne tales Pastores pro pabulo salutari, herbas mortiferas propinant suis subditis gustandas, ideoque consultum erit, si Parochi & Concionatores scripto annotent, quibus cibis oves suas pascant; quo tempore & loco constare possit, de ipsorum diligenti cura & doctrina; ut si quid hæc amarum aut mortiferum contineat, id ipsum juxta verum Sacræ Scripturæ sensum (quæ per farinam ollæ injectam designatur) tempestive sanet, corrigat, & emendet is, qui in suo districtu Elisei officio fungitur.

Quantum ad illos, qui boni Pastoris nomine gaudere volunt, interea re ipsa contrarium præstant: non est mirum, si oves talibus commissæ fame pereant: licet enim plurimi ex ipsis naturam & vim ciborum spiritualium norint, & latrare valeant, muneris

(i) *Luc.* 22. (k) *Super Psal.* 50. (l) *Lib.* 1. *Homil.* 18. *in Evang.* (m) 2. *Tim.* 4. (n) 4. *Reg.* 4.

ris tamen ſui obliti, gregem Domini non paſcunt, quia Mercenarii ſunt, & non pertinet ad eos de ovibus, lac comedunt, lanis operiuntur; & ſufficit ipſis, ſi ita Præpoſiti ſint, & dignitate gaudeant, auram popularem captent, honorem ſuum & conſanguineorum quærant, lucrum & commoda ſua ſolum reſpiciant, ſe paſcant, & non oves; quia ut ait D. Gregorius, Plus terrenam ſubſtantiam, quam oves diligunt. Audite, quid D. Auguſtinus (*o*) de his ſcribat ad Valerium Epiſcopum: Ante omnia peto, cogitet religioſa prudentia tua, nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſi perfunctorie & adulatorie agatur, ſed apud Deum nihil miſerius, triſtius & damnabilius: econtra autem, nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laborioſius & periculoſius, Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſed apud Deum nihil beatius; ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator jubet. Hunc Imperatorem imitatur D. Paulus, & ut eundem imitemur, nos invitat, dicens (*p*): Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Quod an præſtemus, an bonum certamen cum eodem certemus; an fortiter Deo militemus, & non potius transfugæ ſimus, unusquisque ſecretum conſcientiæ ſuæ ingrediatur, reperiet, proh dolor! plurima nimis perfunctorie & adulatorie agi, maxime diſſimulando cum reis criminum; inveniet pleroſque noſtrum non belligerantes, ſed cauponantes prælia Domini, hoc lucri cauſa, & ad oculum tantum militantes, & Deo ſervientes: ſed is falli non poteſt: ipſi enim cognita ſunt opera noſtra, & verendum, ne nos evomere incipiat, eo quod nec calidi, nec frigidi, ſed tepidi ſimus.

Tertio culpa Paſtorum inde oritur, quod licet paſcant gregem ſalutaribus verbis, & Chriſtianæ doctrinæ rudimenta recte doceant, cibum tamen, quem ad reficiendum animas apponunt, pauci præmandunt, aut prægustant: hoc eſt, quod non omnes, qui alios docent, ſe ipſos prius doceant; quod qui prædicant non furandum, furentur; qui dicunt non mœchandum, mœchentur; qui abominantur idola, ſacrilegium faciant, & qui in lege gloriantur, per prævaricationem legis Deum inhonorent; id eſt, quod aliter vivant, quam doceant.

Eheu! quam magnum ejusmodi Prædicatorum & Paſtorum numerum eſſe dolens audio, de quo hominum genere quam graviter conqueratur Deus per Ezechielem [*q*] audite: Nonne, inquit, ſatis vobis erat, paſcua bona depaſci? Inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum pedibus conculcaſtis, & cum puriſſimam aquam biberitis, reliquam pedibus veſtris turbabatis. Et miramur, ſi tam pauci in pietate proficiant, cum optimum pabulum animarum condimento, ſeu potius toxico malorum morum, & ſcandaloſæ vitæ corrumpant ii, qui ſubditos ſuos tenentur paſcere & nutrire? Quanto rectius faciunt matres & nutrices, quæ puerulis ſuis adhuc tenellis cibum præmandunt, & præmanſum in os ingerunt, imo & tanto amore proles ſuas proſequuntur, ut ſi quando videant eas morbo laborare, qui ſine medicinæ ſumptione curari nequeat, ipſæmet matres, ſive nutrices illam ſumant, quo ſic curentur proles infirmæ, ſugentes cum lacte medicinam ſalubrem. Utinam nos id ipſum præſtaremus! utinam nihil unquam verbo doceremus, quod prius vita & moribus non expreſſiſſemus! utinam dignos fructus pœnitentiæ (quæ animæ eſt medicina) pro peccatis populi nobis commiſſi, ſæpius faceremus! Longe aliam Eccleſiæ faciem cerneremus; longe alios in Chriſtiano populo mores. Prius igitur Paſtores debent comedere, & poſtea alios paſcere, prius ſaturari, & poſtea eructare. Hunc ordinem D. Paulus præſcribit Timotheo (*r*): Attende tibi & doctrinæ: hoc eſt, attende tibi, ut comedas, & doctrinæ, ut poſtea alios erudias.

Noſtro ergo vitio evenit, quod greges nobis commiſſi non melius paſcantur; aut quod tam multi, in tanta annonæ ſpiritualis abundantia, ſiti & fame (adinſtar Tantali) miſere pereant; verendum, verendum certe, ne ſceleris arguamur. Quarti Regum ſeptimo legimus, Rege Syriæ, qui Samariam obſidebat, in fugam converſo, leproſos illos transfugas, expleta qua premebantur fame, ſublatis auro & argento, & aliis ſpoliis in caſtris repertis, exiſtimaſſe ſe ſceleris arguendos; niſi Regem Samariæ obſeſſum, & populum extrema fame laborantem, de hoſtium fuga, & abundantia in caſtris reperta, redderent certiorem. Certe cum mecum perpendo deplorandum hujus Diœceſis & Civitatis ſtatum, non ita dudum ab extraneis occupatum, nunc autem Glorioſiſſimæ Virginis MARIÆ, & Patronorum Tutelarium patrocinio, nec non Regis Hiſpaniarum Philippi II. potenti manu liberatum, non poſſum non animo exultare. Verum cum ex altera parte diligentius oculis meis intueor hinc maximam animarum famem, & ab hoſtibus inviſibilibus obſeſſionem, quam plerique ſubditorum noſtrorum patiuntur: inde magnam omnium rerum, quæ ad refocillandas, nutriendas & liberandas animas ſunt neceſſariæ, abundantiam in Eccleſia relictam, eſt, quod maxime doleam noſtram negligentiam, & me graviſſimæ culpæ reum exiſtimem, ſi vobis non annuntiavero hujusmodi obſeſſionis ſolutionem, nec non a fame

(*o*) *Epiſt.* 148. (*p*) 1. *Cor.* 11. (*q*) *Ezech.* 34. (*r*) 1. *Tim.* 4.

fame spirituali liberationem, jam in nostra esse potestate: dummodo obsessi cupiant liberari, spiritualiter refici; & qui curam animarum habent, Pastorali strenue fungantur officio. Mihi itaque hanc annonæ abundantiam publicanti credite, eamque opportune distribuite, ne cum Duce illo, qui Eliseo copiam hordei & similæ in crastinum prædicenti, credere nolebat, mala morte puniamini. Vestrum igitur erit, qui per regiones vobis commissas, spiritualis annonæ Præpositi constituti, & cooperatores assumpti estis, si quos subditorum vestrorum obsessos, hoc est, vinculis peccatorum ligatos esse cognoveritis, eosdem quam citissime fieri poterit, liberare, & cibis spiritualibus reficere: interim colligentes etiam in horrea, quæ ad pascendum gregem vobis commissum erunt necessaria, & opportuna, ut tanquam fideles servi pollitis dare in tempore tritici mensuram.

Curate, ne cibus Verbi Dei unquam desit, & quod ore docetis, exemplo vitæ integræ exprimite; cibum a vobis præmansum, subditis, & maxime adhuc infantibus, gustandum præbete; & panem lacrymarum frequenter sumite, animas vestras & subditorum, Divini Corporis Christi viatico sæpius reficite, & ad illum cibum supernum, ad beatificam illam visionem totis animi conatibus & viribus aspirate; & alios, ut ad eandem aspirent, docete & exhortamini. Quod si præstiteritis, non deerunt in hac Diœcesi, qui parvulis panem frangant: non erit plebs Christiana famelica; timebit Deum & mandata ejus, non timore servili, sed filiali; hoc est, sponte & non coacte observabit; Pastores & Superiores suos tanto subsequetur honore & amore, quod nullo modo ab ipsis volet avelli, aut alium, quam ab eisdem præparatum spiritualem cibum accipere. Quemadmodum enim nihil Reges aut Principes populo magis amabiles reddit, & gratos efficit, quam si procurent abundantiam annonæ; uti & turbæ testantur, quæ, post multiplicationem panum, Christum secutæ; voluerunt illum Regem constituere; sic etiam nihil Episcopos ac Ministros Ecclesiæ gratiores reddit suis subditis, quam si eis copiam spiritualis annonæ sedulo subministrent. Credite mihi, oculos suos eruerent Christi fideles, & suis Pastoribus darent etiam nunc, si tales haberent, qui verbo & exemplo ipsos pascerent, prout olim habuerunt, & adhuc Dei beneficio habentur, sed pauci.

Scribit D. Augustinus(s): Si Poetæ dicere licuit, trahit sua quemque voluptas, non necessitas, non obligatio, sed delectatio, quanto magis nos dicere debemus, trahi homines ad Christum, qui delectantur virtute, delectantur justitia, delectantur beatitudine, delectantur æterna vita; quod totum Christus est, & cibus spiritualis. Et post pauca adjicit: Ramum ostendis ovi, & trahit illam, nuces puero demonstrantur, & trahitur. Hanc trahendi rationem ad Christum panem vivum, qui dat vitam mundo, hanc rationem inescandi Christi fideles, si, qui curam habent, diligenter & exacte observarent, felicissima foret Christiana Respublica, & multo felicior, quam si Legibus aut Statutis in suo continerentur homines officio; quorum quidem Statutorum & Legum multitudinem dicebat Plato: Signum esse mali status Reipublicæ: ideoque ad officium prudentis Magistratus pertinere, non porticus implere Legibus aut Statutis; sed ad hoc adniti; ut subditi insitum justitiæ studium habeant, eo quod homines male instituti Leges etiam exquisitissimas audeant contemnere. Hoc igitur sedulo agamus, ut primum in nobis ipsis, dein in subditis curæ nostræ commissis, sanctitatis & justitiæ, nec non æternæ beatitudinis studium inferatur, ut ipsi eandem esuriant & sitiant, & nos illam abundanter subditorum animis inseramus & instillemus.

Ad hoc cum pia juventutis institutio & educatio maxime Catechismi doctrina plurimum prosit, eamdem vobis, quantum in me est, commendo, & ut sedulam ad id operam impendatis, mando & præcipio. Quod si hanc pascendi populum nobis commissum rationem servaverimus, certe is voluptate & delectatione trahetur ad Christum, illum tanquam Imperatorem sequetur, & imitabitur: Pastoris sui vocem audiet, in pascuis ejus manebit, & se felicissimo illius Regimini (sub quo nihil deesse potest) sponte subjiciet.

Licet autem hæc via facillima sit ad nutriendas animas, & illas in suo spirituali vigore conservandas, nec non ad vitam & mores hominum reformandos, quia tamen pauci, proh dolor! hoc tempore inveniuntur, qui sua sponte cibos spirituales & salutem animarum appetunt, aut reformationem vitæ & morum desiderant, periculum autem sit, ne tales bonorum Pastorum conatus evertant, & disciplinam Ecclesiasticam pessumdent; idcirco quædam statuenda duximus, quibus ii, qui voluptate & ciborum spiritualium suavitate ad pascua Domini non trahuntur, eadem ingredi, ac inibi salubri animarum pabulo se se reficere cogantur & compellantur; aut tanquam cadavera fœtida (ne sua contagione gregem inficiant) ab ejusdem communione arceantur, & separentur: ut sic juxta Psalmistæ votum & desiderium

(s) Ad cap. Joan. 6.

rium (utinam & omnium nostrum, quorum est Jurisdictionem Ecclesiasticam promovere) in chamo & freno maxillæ eorum constringantur, qui sponte appropinquare nolunt ad Dominum, aut Divinæ voluntati & Ecclesiæ mandatis obedire recusant. In quo unusquisque nostrum officio suo satisfaciat, ne si contingat oves nobis commissas, culpa nostra perire, sanguis earum de manibus nostris requiratur, & pars nostra sit cum hypocritis in stagno ardenti, igne & sulphure, quæ est mors secunda, a qua Deus per suam infinitam misericordiam nos liberet. Sed spero jam nos omnes firmum concepisse propositum emendandi culpam, vel negligentiam in officio nostro Pastorali, aut ministerio Ecclesiastico, hactenus commissam, Nosque Ordinationes & Statuta per Prædecessores nostros edita, & alia per Nos in hac Synodo promulganda, exacte observaturos: Pascendo maxime juxta doctrinam D. Petri [t] gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntaria; neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo.

Sic pœnam horrendam Pastoribus negligentibus statutam evitabimus, & cum apparuerit Princeps Pastorum, percipiemus immarcessibilem gloriæ coronam, quam nobis tribuere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

(t) 1. Petr. 5.

DECRETA
SYNODI DIOECESANÆ CAMERACENSIS. ANNI MDCIV.

INDEX TITULORUM.

TITULUS PRIMUS.
De Fide & ejus integritate conservanda.

CAPUT PRIMUM.

Quæ posteriori Synodo Provinciali (a) Cameracensi constituta, & ad Fidei integritatem tuendam & conservandam ordinata sunt; ea ab omnibus inviolabiliter observari volumus & mandamus, sub pœnis inibi decretis. Et quia plures ejusdem & præcedentium Synodorum Decreta, licet salubriter condita, hominum & temporum injuria & malitia, vel nondum suum sortita sunt effectum, vel observari desierunt: idcirco hæc, quæ sequuntur, statuenda & renovanda duximus, prout præsenti Synodo statuimus & renovamus.

CAPUT II.

Cum non minus nocumenti adferant damnatorum Authorum Libri, quam vox viva; observetur quam exactissi-

(a) Habita Montibus anno 1586. sub Ludovico de Berlaymont, Archi-Episcopo & Duce Cameracensi. *Vide illam Tomo VII. præcedente pag.* 991.

actissime Decretum dictæ posterioris Synodi Cameracensis Tit. I. Cap. 3. quo Decreto etiam teneantur circumforanei & vagi librorum venditores. Habeantque præterea penes se omnes Typographi, Bibliopolæ & Librarii Catalogum librorum prohibitorum, aliumque omnium omnino, quos in sua officina venales habent: neque de cætero Catalogos librorum noviter impressorum absque licentia nostra, aut Censorum nostrorum exponant.

CAPUT III.

Eisdem prohibemus, ne deinceps Biblia vernacula, aut eorum partem aliquam vendant, nisi emptores ea legendi potestatem sibi a Nobis, aut Vicariis nostris datam in scriptis exhibeant.

CAPUT IV.

Moneant autem sæpe Parochi, Concionatores suos Parochianos, auditores & pœnitentes, maxime circa initium Adventus & Quadragesimæ, ne qui apud se libros prohibitos, aut pravis opinionibus respersos habeant, vel legant; propter periculum excommunicationis, ut si quos habent vernaculos de Sacra Scriptura & vitæ Christianæ institutis tractantes, de quibus certo non constat, an sint approbati, eos Parocho suo, aut Censoribus a Nobis deputatis ostendant examinandos.

CAPUT V.

Executores testamentorum libros defunctorum non distribuant, aut venales exponant, nisi Censoribus a Nobis deputatis eorundem Catalogum, ac etiam, si opus sit, ipsos libros ostenderint. Neque deinceps sine Censorum licentia, ulla scripta, documenta, tabulæ, regulæ, exhortationes, & alia ejusmodi, quocumque nomine censeantur, non in forma libri tantum, sed nec in extenso chartæ folio impressa vendantur. Imagines autem, quæ falsitatem aliquam, adversus sanam fidem & probatas Sanctorum historias, continent, nullo modo exponantur, aut vendantur.

CAPUT VI.

Figuræ lascivæ, & quæ intuentium mentibus, obscœni aliquid ingerere possent, sive ob pudendam nuditatem, seu alias, in processionibus & supplicationibus publicis, non exponantur. Si quæ vero tales in templis reperiantur, Nobis denuntient Parochi, ut eæ aut omnino tollantur, vel saltem reformentur: neque novæ ullæ in loca sacra figuræ inferantur, nisi approbatæ.

CAPUT VII.

Dissimulari non debet a Nobis insignis illorum temeritas, qui magno sui nominis, maximo vero salutis filiorum suorum periculo, ipsos ad loca hæresi infecta, qualibet occasione transmittant: proinde parentes omnes hortamur, ut filios suos mercaturæ, aut opificii exercendi, aliave causa ad loca hujusmodi proficisci non patiantur omnino, & certe, nisi de eorum fidei soliditate constet.

CAPUT VIII.

Excommunicatos a Canone pro suggestu denuntiari volumus (ita tamen, ut nominatim id non fiat absque speciali nostro mandato) omnes & singulos, qui Magos, Divinatores, Sagas, Ægyptios (ut vulgus vocat) aliosve similes, super futuris eventibus, qui a libera pendent hominum voluntate, super furto ablatis, absconditis thesauris, rebus deperditis, aliisque occultis consulunt, aut consuli mandant: quique rerum occultarum cognitionem, per cribri, annuli, vel alterius rei agitationem explorant, & illos, qui ligaturis, signis, maleficiis, aliisve modis Matrimonii actum impediunt, etiamsi animo illa dissolvendi, aut cito tollendi id fecerint.

CAPUT IX.

Ea omnia, quæ certas personarum, temporum, numerorum, locorum, & similium rerum observationes, corporisque compositionem, ac certorum esculentorum & poculentorum sumptionem ita requirunt, ut qui ea prætermiserit, expectato fraudetur effectu; tanquam vana & superstitiosa, vel de superstitione admodum suspecta, de medio tollantur, nisi arte medica, Ecclesiæ constitutione, aut consuetu-

 dine

dine per eandem approbata, præscribantur.

CAPUT X.

Cum autem adversus mala per maleficos & sortilegos hujusmodi illata, remediis Ecclesiasticis uti oporteat: caveant ii, quibus exorcizandi licentia concessa est, seu deinceps a Nobis concedetur, ne superstitiosis precationibus, aut exorcismis non approbatis, utantur.

TITULUS II.

De Doctrina & prædicatione Verbi Dei.

CAPUT I.

AD prædicationem Verbi DEI, & Christi fidelium confessiones excipiendas, non admittantur per Parochos Terminarii, aut alii Concionatores & Confessarii, nisi de admissione fidem fecerint: Sæculares quidem per literas nostras, Regulares vero per similes, aut earum copiam sigillo Conventus sui munitam, & Superiorum suorum manu subscriptam.

CAPUT II.

Quod si ex admissis hujusmodi plures simul ad prædicandum concurrant: ut omnis dissensio & scandalum tollatur, Terminarius, qui ordinariam ex consuetudine stationem tunc obtinet, præferatur, sive pro illo, sive pro sequentibus ejusdem stationis diebus; alioquin is, qui a Parocho fuerit requisitus: & extra hos casus, qui primus in Ecclesiam venerit.

TITULUS III.

De Officio Divino.

CAPUT I.

INstruatur diligenter populus a Parochis & Concionatoribus, quomodo, quam reverenter & devote Missam audire debeat: & severe pro concione reprehendantur omnes, qui vix consumpta a Celebrante specie panis, ante calicis sumptionem surgunt, vel discedunt, nec usque ad finem Missæ permanent.

CAPUT II.

Doceant iidem Parochi & Concionatores populum, maxime decere, ut Missæ privatæ genibus flexis audiantur ab omnibus.

CAPUT III.

Doceant præterea, quantæ sit utilitatis Ecclesiam Parochialem frequentare; tum ut populus monitioni Concilii Tridentini (*b*) satisfaciat, & inter Missarum solemnia Evangelicam doctrinam hauriat, tum etiam ut quisque intelligat, quomodo tota septimana in sua familia sese gerere debeat, ex iis, quæ Parochus in sua concione annunciaverit; videlicet, quæ jejunia, quæ festa, quæ publicæ supplicationes, quæ Missæ votivæ, & quæ alia pietatis & charitatis Christianæ officia sint agenda: ut audiant publicationes bannorum, tam eorum, qui Sacris Ordinibus sunt initiandi, quam qui Matrimonio sunt conjungendi; ut impedimenta, si quæ sint, denuntientur: denique ut Christi fideles de pluribus aliis instruantur, quæ ad suam & proximorum salutem, & bonum publicum pertinent.

CAPUT IV.

Deambulationes in templis, etiam extra Divinum Officium sub pœna excommunicationis prohibemus: curent proinde Ecclesiarum Superiores, etiam pœnis pecuniariis appositis, ejusmodi abusum penitus aboleri.

CAPUT V.

Saluberrimam Catechismi doctrinam nunquam intermittant Parochi, etiamsi paucissimi forent auditores: sed singulis diebus Dominicis ante & post Vesperas diligenter eo munere fungantur, magnam a Domino mercedem tam pii operis recepturi.

CAPUT VI.

Ballivos, & alios locorum Magistratus rogamus & hortamur, ut juxta Regium Edictum, in re tam pia operam suam Parochis impendant, puniantque graviter illos parentes, heros & heras, qui

(*b*) Sess. XXII. in Decreto, de observ. & evitandis in celebrat. Missæ.

qui filios, famulos, famulas, ad Catechiſmum non miſerint.

CAPUT VII.

Omnes obituum Anniverſariorum, Miſſarum & Capellaniarum, aliasque fundationes ad Nos quamprimum referri fideliter volumus, ut authoritate Nobis per Concil. Trid. (c) conceſſa ſtatuamus, quod magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderimus expedire: nemini ſuffragari declarantes quamlibet reductionem ſine noſtra, aut Prædeceſſorum noſtrorum, vel Vicariorum auctoritate factam.

CAPUT VIII.

Dum Miſſæ Sacrificium celebratur, non minus, quam duo cerei ſint accenſi: ſintque cætera altarium ornamenta munda & decentia, juxta præcedentium Synodorum Conſtitutiones.

CAPUT IX.

Curent Parochi, ut in locis, in quibus unica Miſſa diebus Dominicis & Feſtis celebratur, famuli, famulæ, & alii legitime impediti, alernis ſaltem vicibus Miſſam audiant, alternisque diebus Dominicis, vel Feſtis, etiam Catechiſmi lectioni interſint.

CAPUT X.

Statuta Synodalia, tam Provincialia, quam Diœceſana, de Horis in hieme & æſtate ſervandis in Miſſarum Parochialium celebratione, & Veſperarum decantatione, ſub pœna ſuſpenſionis, & alia, arbitrio noſtro imponenda, obſervari mandamus.

CAPUT XI.

Raro, & non niſi gravibus de cauſis extra Eccleſias proceſſionaliter efferatur Venerabile Sacramentum, curentque Parochi, & Eccleſiarum Æditui, ut cum ſufficienti tædarum aut cereorum lumine id fiat.

CAPUT XII.

In ſupplicationibus laici ſuum ordinem ſervent, Clerumque & Magiſtratum ſequantur, nec ulli inter Eccleſiaſticos ſe ſe ingerant.

CAPUT XIII.

In iisdem ſupplicationibus nulla exhibeantur ſpectacula, quæ a cultu Venerabili Sacramento, Sanctorumque Reliquiis debito, Chriſti fidelium animos avertant.

TITULUS IV.

De dierum Feſtorum cultu, & jejuniis.

CAPUT I.

Ut abuſus ille, Divino & Eccleſiaſtico præcepto contrarius, ſemel tandem penitus aboleatur, quo ſe plerique exiſtimant probe ſuo functos officio; ſi Miſſa, etiam privata tantummodo, diebus Dominicis & Feſtis audita, reliquum diem profectioni, negotiationi, luſibus, choreis, potitationibus, & aliis ſæcularibus, vel etiam illicitis actionibus impendant: Parochi ſuis ſubditis frequenter inculcent ea, quæ in Catechiſmo Romano ad tertium præceptum Decalogi, & aliis authoribus, de recta dierum Feſtorum obſervatione traduntur.

CAPUT II.

Si quando ob cœli inconſtantiam & imminentes tempeſtates, maturas fruges ex agris aſportari diebus Sacris fuerit neceſſarium, id non ſine expreſſa Parochorum licentia fiat.

CAPUT III.

Ebrietatis vitium adeo enorme, ut S. Paulo teſte, a Regno ſæculorum homines excludat, multo majori reprehenſione dignum eſt, ſi diebus cultui Divino, & animarum ſaluti deputatis, committatur: propterea Parochis & Concionatoribus mandamus, ut tam grave peccatum diligenter pro concione exaggerent, & illius deformitatem, pericula, ac incommoda oſtendant.

CAPUT IV.

Feſta tam majora, quam minora in Diœceſi Cameracenſi hactenus celebrari conſueta, ea, qua decet, reverentia coli, & indicta jejunia obſervari volumus & mandamus.

CAPUT

(c) Conc. Trid. Seſſ. XXV. C. 4. de Reform.

CAPUT V.

Festa autem Majora, præter Dominicas, sunt hæc: Festum Circumcisionis Domini, Epiphaniæ, Purificationis B. Mariæ, Annunciationis ejusdem, Paschæ cum feria secunda sequente, Ascensionis Domini, Pentecostes cum feria secunda sequente, Ss. Trinitatis, Sanctorum Philippi & Jacobi Apostolorum, Inventionis Sanctæ Crucis, Venerabilis Sacramenti, Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ, Petri & Pauli Apostolorum, Visitationis B. Mariæ Virginis, B. Mariæ Magdalenæ, Jacobi Apostoli, Laurentii, Assumptionis B. Mariæ, Bartholomæi Apostoli, Nativitatis B. Mariæ, Exaltationis Sanctæ Crucis, Matthæi Apostoli, Michaelis Archangeli, Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, Martini Hyemalis, Catharinæ, Andreæ Apostoli, Nicolai Hyemalis, Conceptionis B. Mariæ, Thomæ Apostoli, Nativitatis Domini, Stephani Protomartyris, Joannis Evangelistæ, Patroni & Dedicationis cujusque Ecclesiæ semel in anno. In Civitate autem nostra Cameracensi, inter majora etiam observari præcipimus, Festum Processionis postridie Ss. Trinitatis, Sancti Gaugerici undecima Augusti, & Sancti Auberti decima tertia Decembris.

CAPUT VI.

Minora vero Festa sunt, Conversionis Sancti Pauli, Cathedræ Petri die vigesima secunda Februarii, Matthiæ Apostoli, Marci Evangelistæ, feria tertia & quarta Paschæ & Pentecostes, Petri ad Vincula, Decollationis Sancti Joannis Baptistæ, Lucæ Evangelistæ, & Sanctorum Innocentium: quibus diebus Christi fideles Missam audire tenentur.

CAPUT VII.

Si Festum Purificationis B. Mariæ Virginis inciderit in Dominicam Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ, non transferatur, sed celebretur cum commemoratione Dominicæ. Si autem Festum Annunciationis ejusdem B. Virginis inciderit in aliquam Dominicam Quadragesimæ, transferatur in feriam secundam proxime sequentem, & a populo ferietur. Si vero inter Dominicam Palmarum & Dominicam *Quasimodo* inclusive evenerit, feria secunda post *Quasimodo* celebretur, & a populo ferietur.

CAPUT VIII.

Si Festum S. Marci in die Paschæ, vel ejus octavis evenerit, celebretur cum jejunio, Litaniis & Processione in proxima feria post *Quasimodo* non impedita Festo Ss. Philippi & Jacobi, vel Exaltationis S. Crucis. Si autem in aliquam Dominicam post Pascha inciderit, eadem die celebretur: sed jejunium, ac Processio & Litaniæ in proximam sequentem feriam alterutro dictorum festorum non impeditam transferantur. Sed si alterutrum ex dictis Festis Ss. Philippi & Jacobi, & Exaltationis S. Crucis inciderit in diem Ascensionis Domini, eorundem officium fiat feria sexta sequente, sed a populo non ferietur. Dedicatio vero nostræ Ecclesiæ Metropolitanæ Cameracensis, & omnium simul totius Diœceseos Ecclesiarum, celebretur Dominica proxime sequente diem tertium mensis Julii.

CAPUT IX.

Grave nimis & intolerabile scandalum præbent plerique Catholici, qui diebus Quadragesimæ & Jejuniorum, etiam publice comessari, inebriari, vel saltem jejunia ab Ecclesia præscripta violare non verentur, in animarum suarum manifestum periculum, aliorum offensionem, & Ecclesiastici præcepti contemptum maximum. Idcirco omnibus Parochis & Concionatoribus serio præcipimus, ut populo frequenter exponant & doceant, eos, qui morbo, ætate, aliave legitima a Parochis vel Confessariis probata causa non impediti, dictum jejunandi præceptum scienter transgrediuntur, toties graviter peccare: volentes insuper, ut publici hujusmodi jejunii violatores, per Parochos & Decanos ad Nos, aut Officialem nostrum, sine ulla dissimulatione deferantur, pro modo culpæ puniendi: hortantes locorum Magistratus, ut in tam pia causa suam etiam civilem auctoritatem interponant, & contemptores puniant.

CA-

CAPUT X.

Indicta autem jejunia præter Quadragesimam & quatuor tempora, hæc sunt: Vigiliæ Pentecostes, Nativitatis B. Joannis Baptistæ, Petri & Pauli Apostolorum, Laurentii Martyris, Assumptionis B. Mariæ Virginis, Matthæi Apostoli, Simonis & Judæ Apostolorum, Omnium Sanctorum, Andreæ Apostoli, & Nativitatis Domini. Si quæ ex his Vigiliæ in Dominicam inciderint, Sabbato præcedenti jejunetur. In Festo autem S. Marci, & tribus diebus Rogationum abstineatur ab esu carnium per totam diem, & jejunetur usque ad prandium.

TITULUS V.

De Sacramentorum administratione.

CAPUT I.

NUllus Parochus, aut Presbyter extra casum necessitatis alienis Parochianis Sacramenta administret, sine Parochi ipsorum, aut nostra licentia: si quis autem in extrema necessitate constitutis, etiam non subditis, hanc operam Christianam negaverit, præter peccatum gravissimum quod committit, ab iis, qui conscii fuerint, ad Decanos & Promotores deferri jubemus.

CAPUT II.

Parochi, eorumque Vicarii ad Sacramentorum administrationem a subditis in eorum necessitate vocati, illam nullo prætextu differant: alioqui pro modo culpæ graviter puniantur.

CAPUT III.

Publicæ meretrices, usurarii, & alii quilibet peccatores notorii, etiam sanctissime confessi, ad publicam Sacramentorum perceptionem non admittantur, nisi publice pœnitentiam egerint, aut ex ipsorum bona conversatione, aliove legitimo modo, de vitæ ipsorum emendatione publice constet. Occulti autem peccatores ne publice a Sacramentis arceantur.

TITULUS VI.

De Baptismo.

CAPUT I.

AD proles de fonte baptismatis suscipiendas non recipiant Parochi eos in patrinos & matrinas, quos Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, & Præcepta Decalogi & Ecclesiæ ignorare, aut in postremo Paschate ex præcepto Ecclesiæ peccata sua confessos non fuisse, & Sacram Eucharistiam (si in ætate competenti existant) non sumpsisse, aut excommunicatos, publice denuntiatos, esse constiterit.

CAPUT II.

Ad obstetricis officium nulla inposterum admittatur, quæ etiam coram Parocho suæ residentiæ, juramentum secundum formam, a Nobis in Manuali nostro præscriptam, non præstiterit.

CAPUT III.

Nulla deinceps obstetrix, aliave mulier, puerperam ullam, ad Templum purificandam, inconsulto Parocho audeat adducere: alioqui taliter adducta ad purificationem non admittatur.

CAPUT IV.

Non liceat ullis Sacerdotibus præter Parochos, aut eorum Vicarios Sacellanos (nisi de ipsorum consensu) mulieres a puerperio purificare.

TITULUS VII.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT UNICUM.

QUæ ad dispositionem hoc Sacramentum suscipientium, & alia huc spectantia pertinent, petantur ex Synodis præcedentibus, & nostro Manuali.

TITULUS VIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

NE multitudine Casuum reservatorum infirmi, & nimis verecundi, a salutari Pœnitentiæ Sacramento retrahantur, reservamus Nobis, Vicariis nostris,

nostris, & Pœnitentiario, ea tantummodo peccata, quæ sequuntur. (*d*)

1. Hæresim. 2. Apostasiam. 3. Publicam & enormem in Deum & Sanctos blasphemiam. 4. Homicidium voluntarium. 5. Incendium etiam voluntarium. 5. Incestum cum patre, matre, filio, filia, fratre, sorore, & cum mulieribus religiosis professis. 7. Maleficia. 8. Voluntarias parvulorum oppressiones. 9. Simoniam realem. 10. Sodomiam, & ejusdem generis graviora.

Similiter reservamus peccata mandantium, consulentium, auxilium & favorem præstantium in hæresi, homicidio, incendio, maleficiis, & oppressione parvulorum supradictis.

CAPUT II.

Permittimus nihilominus, ut in unoquoque Decanorum Christianitatis districtu quatuor Parochi prudentiores, locis opportunis residentes, in eorum congregatione Capitulari eligantur, & electorum nomina ad Nos referantur, qui accepta a Nobis licentia, sicut & ipsi Decani a supradictis casibus, suorum respective districtuum Christi fideles, in foro conscientiæ tantum, absolvere possint ac valeant.

CAPUT III.

Nemo tamen prædictorum Confessariorum, virtute ejusmodi concessionis, permissionis ac facultatis nostræ, quemquam præsumat ab hæresi absolvere, nisi specialem licentiam id faciendi in scriptis obtinuerit.

CAPUT IV.

Quamquam Prædecessores nostri excommunicationes omnes, suspensiones, & interdicta Synodalia sibi & Successoribus suis reservaverint: Nos tamen humanæ fragilitati consulere cupientes, ea tantummodo reservamus inposterum, quæ in antiquis eorundem Prædecessorum nostrorum Decretis propediem recudendis, reservata declarantur: a cæteris absolvere poterunt omnes Sacerdotes a Nobis ad confessiones audiendas admissi, & deinceps admittendi, idque in foro conscientiæ tantum. (*e*)

CAPUT V.

Parochianos suos ad frequentem confessionem sæpe hortentur Parochi, modumque & necessitatem confitendi eos publice doceant, imminente potissimum Adventu Domini & Quadragesima.

CAPUT VI.

Confiteri volentes in aliud tempus non rejiciant, nisi ob ministerium publicum in Ecclesia exercendum, aut aliquod Sacramentum necessario administrandum, sed faciles & benignos omnibus se præbeant, sciantque, se medicos esse animarum Christi Sanguine redemptarum.

CAPUT VII.

Confessarii sedulo pœnitentes interrogent (nisi aliunde constet) num Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Dei & Ecclesiæ exacte norint; & ignorantibus præcipiant, ut quamprimum omnia supradicta diligenter addiscant: se alioqui negligentibus beneficium absolutionis denegaturos.

CAPUT VIII.

Prohibemus omnibus Confessariis, etiam Regularibus, ne unquam de peccatis in confessione exauditis, inter se conferant. Si tamen interdum necessitas id postulaverit, tam discrete faciant, ut in personarum cognitionem, ne per suspicionem quidem, veniri possit.

CAPUT IX.

Nulli Confessario liceat eorum, quibus ipse in delicto præsertim graviore socius fuit, confessiones audire.

CAPUT X.

Prætextu confessionum excipiendarum nullo modo prætereant Parochi horam celebrandi Missam parochialem diebus Dominicis & Festis.

CAPUT XI.

Mulierum confessiones nemo audiat, nisi in loco omnibus conspicuo, & adhibito lumine, si tenebræ fuerint, uti nec in ædibus privatis extra casum infirmitatis.

CA-

(*d*) Vid. Rituale Cameracense novissimum.

(*e*) Vide ibid.

CAPUT XII.

Dum pœnitentium etiam Sacerdotum confessiones audiunt Confessarii, tanquam Judices sedeant.

CAPUT XIII.

Hortamur Sacerdotes omnes, ut saltem semel in hebdomada confiteantur.

CAPUT XIV.

Studiosi, famuli & famulæ in Paschate confiteantur, & communicent in loco residentiæ suæ. Quod si in loco Nativitatis, vel alio, quo fortassis tunc diverterint, confessi fuerint, ac communicaverint, testimonium Parocho dictæ suæ residentiæ referant.

CAPUT XV.

In Ecclesiis, in quibus magnus est Sacerdotum numerus, si Collegiatæ fuerint, Decani & Capitula; si Parochiales, ipsi Parochi præsentent Nobis doctiores & prudentiores aliquot ex iis, quibus (si idonei reperti fuerint) confessiones audiendi facultatem committamus.

CAPUT XVI.

Initio cujusque Quadragesimæ publice moneantur omnes, qui a postremo Paschate non sunt confessi, ut in hebdomadam majorem, illiusque ultimos dies confessionem non differant: alioqui in dies sequentes expectare cogantur, quo eorum saluti melius consulere, & eorum conscientiam discutere valeant Confessarii.

CAPUT XVII.

Optamus omnes Religiosos, etiam exemptos, observare Antecessorum nostrorum Decreta, de describendis in Quadragesima confitentium nominibus.

CAPUT XVIII.

Confessarii, etiam Regulares, non utantur alia forma absolutionis, quam ea, quæ in Manuali nostro præscripta est.

TITULUS IX.

De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

CAPUT I.

Parochi omnes, aliique locorum Superiores, semel saltem in mense Hostias consecratas, quæ ad usum infirmorum asservantur, consumant, & novas consecrent: ubi vero loca sunt humidiora, sæpius id fiat.

CAPUT II.

Ad frequentem & ferventem Communionem populum sæpe hortentur Parochi & Concionatores.

CAPUT III.

Qui, vel quæ ex consuetudine potius, & ad aliorum imitationem, quam ex devotione frequenter, aut quotidie communicare advertuntur, ad tam frequentem Communionem non facile admittantur.

CAPUT IV.

Doceant Parochi populum in ablutione, quæ datur post Sacram Communionem, non esse nisi purum vinum: & proinde, quantum fieri poterit, non ex calice sacrato, sed alio vasculo porrigatur.

CAPUT V.

In patenis calicum nullæ deinceps fiant sculpturæ, vel cœlaturæ: ipsæ autem patenæ, quantum fieri potest, sint inauratæ.

CAPUT VI.

Ubi magnus esse solet in Paschate, Natali Domini, & alias communicantium numerus, constituatur in loco ad hoc commodo Sacerdos aliquis, qui qualibet hora, etiam extra tempus Missæ, omnibus advenientibus Sacram Eucharistiam administret.

CAPUT VII.

Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, comitantibus Venerabile Corpus Christi, quando ad infirmos defertur, eundo decem, & redeundo etiam decem dies; iis vero, qui de nocte comitati fuerint, vel de die cum tædis aut candelis accensis, viginti dies Indulgentiarum eundo, & totidem redeundo, concedimus.

CAPUT VIII.

Adolescentes, qui prima vice Eucharistiam sumere voluerint, ad eam non admittantur, nisi eos Parochus, Confessarius, vel Catechista, aliquot ante die-

bus examinaverit, & de vi & ratione Sacramenti diligenter instruxerit. Ut autem hoc observent fideles, Statutum illud frequenter pro suggestu inculcent Parochi.

CAPUT IX.

Confraternitates Corporis Christi in omnibus locis, saltem celebrioribus, erigi optamus.

TITULUS X.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

Ordines suscepturi accedant cum tonsura & habitu decenti, Ordinique suscipiendo convenienti.

CAPUT II.

Parochi, & alii, ad quos spectat, nomina & desiderium eorum, qui ad singulos majores Ordines volent promoveri, publice in Ecclesia intra Missarum solemnia proponant: & de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita a fide dignis diligenter inquirant: ac literas testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes, Parochi quidem ad Decanum Christianitatis clausas & subsignatas, ipsius Decani testimonio roborandas, alii ad Nos etiam subsignatas; Decani vero easdem suo testimonio roboratas & clausas, per ordinandos ad Nos transmittant. Quod si ordinandi extra locum Nativitatis habitent, a Parocho, vel alio Superiore loci residentiæ suæ, morum & vitæ testimonium similiter clausum adferre teneantur.

CAPUT III.

Qui ad Subdiaconatus Ordinem erunt promovendi, præter testimonia jam dicta habeant etiam Titulum Beneficii Ecclesiastici, vel Patrimonii: & si quidem titulus Beneficium fuerit, ejus valorem examinabunt Decani, suaque subscriptione illius veritatem testabuntur, aut literis clausis defectum, quem adverterint, Officiali nostro significabunt; omnino autem insufficientem rejicient. Si vero Patrimonium fuerit, literas authenticas adferent in pergameno a Scriba Magistratus subsignatas, vel alias, pro consuetudine loci validas, quæ contineant hypothecam Tituli, ejusque valorem, ac patris, matris, vel alterius donatoris ex præscripto legum municipalium realem cessionem, vel successionem, cum simili subscriptione Decani.

CAPUT IV.

Qui autem ad Diaconatus, vel Presbyteratus Ordines erunt assumendi, etiam ministrationis in Ordine suscepto, testimonium a Parocho, vel alio fide digno subscriptum adferre teneantur.

CAPUT V.

Sacro Presbyteratus Ordine initiati, primam suam Missam intra quadraginta dies ab ordinatione celebrent: neque diutius sine nostra licentia differant: ac in hujusmodi celebritate ab omni insolentia, excessu & choreis abstineatur.

TITULUS XI.

De Sponsalibus, & Sacramento Matrimonii.

CAPUT I.

Ad Sponsalia contrahenda nulli in posterum admittantur, nisi in manibus Parochorum affirment, se vere existimare nullum inter ipsos Canonicum impedimentum intercedere, ratione cujus Matrimonium contrahere non possent.

CAPUT II.

Si quis in extrema ægritudine constitutus, in favorem legitimandæ prolis Matrimonium contrahere cupiat, & non possit ad Nos ejus desiderium commode referri; permittimus, ut omissis tribus proclamationibus, præsente Parocho, & duobus vel tribus testibus, etiam in privatis ædibus (nisi Canonicum illud obstet impedimentum) Matrimonio conjungi possit.

CAPUT III.

Quod alias constitutum est, & quibusdam in locis minus exacte observatum, innovantes, omnibus Parochis prohibemus, ne quos ad Matrimonium contrahendum admittant, nisi Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum, præ-

præcepta Decalogi & Ecclesiæ sciant, & pro suo captu intelligant.

CAPUT IV.

Si contrahentes diversarum Parochiarum, Decanatuum, & Episcopatuum existant, sine literis alterius Parochi, Decani vel Episcopi, eorum sigillo munitis, ad Matrimonium non admittantur; ita quod Parochus Parocho, Decanus Decano, & Episcopus Episcopo literas suas dirigant. Parochus vero, qui sine hujusmodi literis eos Matrimonio conjungere, aut benedicere præsumpserit, a Divinis uno mense suspendatur, aut alias arbitrio nostro, seu Officialis nostri puniatur. Contineant porro dictæ literæ præter testimonium vitæ, etiam quamdiu personæ desponsæ, aut earum altera, in parochia, Decanatu, Episcopatu habitaverint.

CAPUT V.

Omnibus Parochis præcipimus, ut bis saltem in anno pro suggestu populo impedimenta, quæ Matrimonium impediunt, vel dirimunt (ut in Manuali nostro recensentur) diligenter exponant: in quo, si negligentes deprehensi fuerint, severe ab Officiali nostro eos puniri mandamus.

CAPUT VI.

Antequam ad Matrimonium admittant affidatos, diligenter etiam secreto ab iis (& præsertim puellis) inquirant Parochi, an libere, an vero coacte, contrahant: & si quomodolibet coactos deprehenderint, aut minus liberos, vel Matrimonium differant, vel omnino illud non celebrent. Et si ipsi Parochi (quod absit) illius coactionis complices, socii aut conscii fuerint, & nihilominus ad Matrimonii contractum processerint; præter excommunicationem, quam ipsi de jure ipso facto incurrunt, volumus, ut ab Officiali nostro graviter puniantur. Excommunicationem etiam incurrunt omnes illi, qui quovis modo, directe vel indirecte subditos suos, vel quoscunque alios cogunt, quominus libere Matrimonia contrahant. (f)

CAPUT VII.

Parochi sæpe hortentur patres & matres, ne ullo modo liberos ad Matrimonium cum certis personis cogant, sed obtemperare nolentes rationibus ad consensum inducant. Filios autem & filias vicissim admoneant, doceantque non esse contemnenda in re tanti momenti & parentum & seniorum sana consilia.

CAPUT VIII.

Matrimonium, libertati consulere volentes, pœnas pecuniarias in contractu antenuptiali, quarum metu contrahentes ad Matrimonium inviti, aut minus liberi compellantur, improbamus: ideoque tam contrahentes, quam hujusmodi contractibus assistentes, & Notarios monemus, ut a tali pœnarum appositione & stipulatione penitus abstineant.

CAPUT IX.

Sponsalia contracta non dirimant Parochi, sed rei cognitionem ad Officialem nostrum remittant.

CAPUT X.

Eos, qui fœminam quamcunque uxoris loco publice fovent, si liberi sunt, ad Matrimonium contrahendum hortentur Parochi: parere nolentes, ad Promotores, aut Officialem deferant.

TITULUS XII.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT I.

Sacramentum istud quamquam non sit de necessitate salutis absoluta, diligenter administrent Parochi: &, quatenus fieri potest, per se, raro autem per Substitutos morientibus adsint: cum in extremo hujusmodi conflictu, Pastorum opera maxime indigeant fideles.

CAPUT II.

Frequenter moneant subditos suos, & ostendant non esse differendum tam salutare Sacramentum ad extremam ægritudinem, falsamque illorum opinionem convellant, qui arbitrantur iis

 ex

(f) Conc. Trid. Sess. XXIV, C. 9. de Reform. Matr.

ex hac vita necessario migrandum esse, qui hoc Sacramento sunt muniti: cum nimis impium sit existimare, Sacramenta ad animarum salutem instituta, corporibus mortem adferre, aut accelerare.

CAPUT III.

Doceantur autem omnes, hujus Sacramenti susceptione neminem impediri a condendo testamento, seu alia bonorum temporalium dispositione.

CAPUT IV.

Omnibus nostræ Diœcesis Christi fidelibus, qui Sacrum infirmorum Oleum, quando ad ægrotos inungendos defertur, comitati fuerint, eundo decem, & redeundo etiam decem dies Indulgentiarum in Domino conferimus: iis vero, qui id de nocte præstiterint, viginti dierum Indulgentiarum eundo, & totidem redeundo, impartimur.

CAPUT V.

Piam & olim usitatam consuetudinem aliquid ex testamento legandi Ecclesiæ Cameracensi ut matri, in usum revocari curent Parochi, & Notarii testamentorum Scriptores; idque ad conservandam Ecclesiæ matrici debitam reverentiam.

TITULUS XIII.

De Funeribus, Sepulturis & Exequiis.

CAPUT I.

In sepeliendis corporibus defunctorum, etiam infantium, serventur formulæ in nostro Manuali præscriptæ.

CAPUT II.

Brevem semper exhortationem habeant Parochi in sepultura & exequiis defunctorum, antequam populum a loco sepulturæ dimittant; in eaque ad seriam mortis cogitationem, & præparationem, atque ad orandum pro defunctis omnes hortentur.

CAPUT III.

In orationibus funebribus ita discrete se gerant Concionatores, ut assentationem omnem fugiant, & non nisi ob veras & compertas virtutes defunctos laudent.

TITULUS XIV.

De Oblationibus, Decimis, & portione Canonica.

CAPUT I.

Nova gazophylacia, seu truncos (ut vocant) in Ecclesiis sine nostra licentia poni vetamus.

CAPUT II.

Antiquo Diœcesis nostræ Decreto & dudum receptæ consuetudini inhærentes, excommunicatos a Canone declaramus, & excommunicatos generaliter denunciari mandamus, quotquot fraudem & dolum in decimis lanarum, vellerum, agnorum, & aliarum rerum committunt.

CAPUT III.

Quæ de portione Canonica salubriter sunt constituta, ea observentur, & debitæ executioni mandentur.

TITULUS XV.

De recta Bonorum Ecclesiasticorum administratione.

CAPUT UNICUM.

Ecclesiarum bona a fidelibus in animarum suarum refrigerium, atque ad Catholicæ Religionis, Divinique cultus perpetuationem relicta, & a Prædecessoribus diligenter conservata & aucta, qua par est diligentia etiam Nos conservari cupientes; mandamus, ut quæcumque ab iisdem sunt constituta, exacte observentur: & insuper Decanis Christianitatis præcipimus, ut eos, qui hac in re negligentes deprehensi fuerint, ad Nos deferant, pro modo culpæ arbitrio nostro puniendos.

TITULUS XVI.

De Clericis in genere.

CAPUT I.

Qui in Sacris sunt constituti, habitu Ordini suo conveniente utantur, ac non nisi cum pileo, seu bireto, Clericali in populum prodeant, & ad Ecclesias accedant.

CAPUT II.

Cum indecorum sit Ecclesiasticos se se negotiis sæcularibus immiscere, multo

multo minus decet eos alienas decimas colligendas, terras aut prædia excolenda accipere: a qua negotiatione & rebus fæcularium tractandis ut in posterum abstineant, districte mandamus.

CAPUT III.

Ad officium Clericaturæ, Matricularii, seu Custodis, non admittantur, nisi prima tonsura insigniti: neque vilem aliquam artem exerceant.

TITULUS XVII.

De Episcopis.

CAPUT UNICUM.

Quæ de officio Episcopali in Generali Tridentina Synodo, & Provincialibus Cameracensibus, sancte fuerunt constituta, quantum cum Divinæ gratiæ adjutorio in Nobis erit, operam dabimus, ut ea exacte observentur: in Domino confidentes, Clerum nostrum, & maxime Prælatos, ac alios in Ecclesiastica dignitate constitutos, ad eorum executionem Nobis futuros fideles & voluntarios Cooperatores.

TITULUS XVIII.

De Capitulis & Canonicis.

CAPUT I.

Omnes Divina per se, & non per Substitutos compellantur obire officia.

CAPUT II.

Curent Ecclesiarum Superiores exacte observari Decreta postremæ Synodi provincialis, tum alia hujus Tituli, (g) tum ea, quæ sunt C. 15. & 17.

CAPUT III.

Fidei professionem ab omnibus Canonicis in prima eorum receptione, juxta formam a PIO IV. præscriptam, integre fieri mandamus.

CAPUT IV.

Distributiones, quæ in Ecclesiis fieri solent, vel debent, in posterum non fiant; in Matutino quidem Officio, ante *Benedictus*, & in Vespertino, ante *Magnificat*; in Missa vero ante Communionem Sacerdotis: nec earum participes esse censeantur, qui ab initio cujusque Officii, ad finem usque (legitimo cessante impedimento) Choro non interfuerint.

CAPUT V.

Singulæ Ecclesiæ Collegiatæ habeant Synodalia Decreta, compacta, & in Capitulo asservata.

TITULUS XIX.

De Pastoribus.

CAPUT I.

Antecessorum nostrorum Decreta tam antiqua, quam nova, ac etiam Concilii Tridentini, quæ nostræ Diœcesis parochos concernunt, in singulis Decanorum Capitulis, successive per partes saltem legantur: fintque congregationes feriæ; refectio autem brevis & sobria.

CAPUT II.

Habeant omnes Parochi ut minimum Biblia Sacra, Catechismum Romanum ad parochos, & parvum Catechismum vernaculum, Concilium Tridentinum, Directorium Polanci, & alium Summistam, ac Homiliasten aliquem probatum in totius anni Evangelia.

CAPUT III.

Nunquam intermittant Parochi, quin per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, saltem Dominicis & Festis solemnioribus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis.

CAPUT IV.

Conciones autem eorum sint breves, nervosæ, & horæ unius spatium non excedant, etiam inclusis monitionibus Dominicalibus, seu mandatis, quæ juxta instructionem in Manuali nostro præscriptam, & laudabilem ac antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem, fieri præcipimus.

CAPUT V.

Doceant, quæ scire omnibus necessarium est, annuntiando eis cum brevitate & facilitate sermonis salutarem fidei doctrinam, vitia, quæ declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.

CAPUT

(g) Syn. Prov. 1586. Tit. 18.

CAPUT VI.

Populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem & pacem, innocentiamque accendant, diffidentes ad concordiam revocare ſtudeant: ſint proinde ipſi vel maxime religionis, vel veræ pietatis inſignes cultores, pacis ſtudioſi, innocentiæ & puritatis nomine commendabiles: a diſſidiis vero & odiis ita prorſus abhorreant, ut ſe ſe veros animarum Curatores, non autem in Clero dominantes exhibeant: Qui in his deliquerint, ſine ulla diſſimulatione aut privata affectione a Decanis ad Nos deferantur.

CAPUT VII.

Nemo de cætero virtute ſolius admiſſionis, vel etiam collationis alicujus beneficii curam animarum annexam habentis, in Eccleſia ipſius beneficii adminiſtrare præſumat, niſi prius inſtitutionem Canonicam, poſſeſſionem, & curam animarum acceperit: alioqui fructibus illius anni privatus exiſtat eo ipſo.

CAPUT VIII.

Decani Chriſtianitatis ſingulis annis ſuos Diſtrictus viſitent, & ſuarum viſitationum articulos in ſcriptis (eorum copia ſibi retenta) ad Nos ante Kalend. Septemb. tranſmittant.

CAPUT IX.

Prohibemus Parochis, ne paſtoralibus domibus, quæ exſtant, relictis, alias inhabitent: & ubi eſt fundus paſtoralis, in alio non ædificent. Si ſecus fecerint, arbitrio noſtro mulcta indicta puniantur.

CAPUT X.

Si quando Presbyteri curam animarum habentes, ex cauſa legitima a ſuis Eccleſiis ad breve tempus abeſſe debebunt, alium Sacerdotem idoneum, & a Nobis ad Sacras Confeſſiones audiendas, & Sacramentorum adminiſtrationem admiſſum, ſubſtituant: vel vicino Presbytero curato ſuas vices committant.

TITULUS XX.

De Regularibus & Monialibus.

CAPUT I.

NOn patiantur Sanctimonialium Præfecti & Præfectæ quemquam, etiam ejusdem ſexus, ad loca regularia admitti, quovis prætextu vel colore etiam veſtitionis aut profeſſionis, ſub pœna excommunicationis, tam in admittentes, quam in ingredientes: curentque dicti Superiores Decretum iſtud publicari, quotiescunque ejusmodi ſolemnitates occurrunt, & ejus copiam valvis clauſuræ affigi.

CAPUT II.

Religioſorum Superiores nonniſi graves, pios, maturos, & obſervationum Regularium ſtudioſos viros, Noviciis formandis præficiant, qui eos in mortificatione, humilitate, charitate, cæterisque virtutibus, probe inſtituant; tales quoque Magiſtras ſuis Noviciis præbeant Sanctimonialium Præfectæ.

TITULUS XXI.

De Scholis.

CAPUT I.

SCholis etiam, in quibus prima literarum rudimenta docentur, nonniſi matura ætate viri præficiantur, ſi poſſint haberi.

CAPUT II.

Easdem Scholas in oppidis præſertim, & aliis locis celebrioribus ſimul non frequentent pueri & puellæ: ſed viri maſculis, fœminæ puellis, quantum fieri poteſt, inſtruendis præſint.

CAPUT III.

Curent ejusmodi Scholarum Præfecti & Præfectæ ſingulis diebus Feſtis ex Catechiſmo vernaculo aliquid a ſingulis recitari; diligentemque navent operam, ut quamprimum ſciant omnes memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolorum, & Præcepta Dei & Eccleſiæ: diebus vero Dominicis, & aliis, quando lectio Catechiſtica habetur, diſcipulos ſuos ad eam deducant.

TITULUS XXII.

De Foro, Jurisdictione, & Immunitate Eccleſiaſtica.

CAPUT UNICUM.

DEcreto S. Concilii Tridentini inhærentes, quo ſtatuimus, ut in ſingu-

singulis Conciliis Provincialibus aut Diœcesanis, aliquot personæ, quæ qualitates habeant, juxta Constitutionem BONIFACII VIII. quæ incipit: *Statutum*, & alioquin ad id aptæ designentur, ut præter Ordinarios locorum, iis etiam causæ Ecclesiasticæ & spirituales, atque ad forum Ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandæ committantur: nominamus infra scriptos, videlicet Venerabiles Viros & Dominos, *Robertum de la Hamaide*, Præpositum: *Carolum du Cornet*, Archi-Diaconum Cameracesii, J. U. Licentiatos: *Valerianum du Flos*, Archi-Diaconum Brabantiæ, Decretorum & Legum Doctorem: *Valentinum Collart*, Archi-Diaconum Hannoniæ: *Nicolaum Goubille*, Decanum: *Petrum Preud'Homme*, *Amandum Marlart*, *Adolphum Blyleven*, & *Gabrielem Broude*, etiam J. U. Licentiatos, & Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ Canonicos.

TITULUS XXIII.

De Usuris.

CAPUT UNICUM.

UT, qua possumus ratione, occurramus usuris, quæ hoc calamitoso tempore in mutuo, venditione, & aliis contractibus palliatis & simulatis invaluerunt: omnes illos & singulos, qui hujusmodi contractus inierint, ac Notarios & testes, qui doli ac fraudis conscii interfuerint, excommunicationem ipso facto incurrere declaramus.

TITULUS XXIV.

De Synodo.

CAPUT I.

CUm ex antiqua & laudabili consuetudine Synodus, & Congregatio Decanorum Christianitatis nostræ Diœcesis ad diem S. Remigii in capite Octobris quotannis haberi soleat: declaramus eam Synodum fore apertam non solum ipsis Decanis, sed etiam aliis omnibus, quos ad præsentem Synodum convocavimus, eosque ex nunc, prout ex tunc convocamus, ut personaliter, vel per Procuratores legitimos, singulis annis compareant, aut si quid exponendum habeant, id tempestive rescribant, ut desuper in ea Congregatione, quod æquum fuerit, statuere valeamus.

CAPUT II.

Et quia frustra conduntur Leges, nisi etiam observentur: omnibus Prælatis, Decanis, Parochis, Concionatoribus, aut aliis Presbyteris & Beneficiatis Nobis subditis, mandamus, & exemptos in Domino hortamur; ut præter duas Provinciales Synodos, etiam hujus Decreta intra duos menses a tempore editionis eorumdem, sibi comparent, & quæ populum concernunt, in suis concionibus exponant; eaque omnia (sicut & antiqua quatenus eis derogatum non sit) ipsi diligenter perlegant & observent, & a suis subditis observari curent, sub pœnis in iisdem contentis.

LEcta & publicata fuere hæc Decreta, de mandato Illustrissimi & Reverendissimi Domini, Domini GUILIELMI DE BERGES, (*) Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archi-Episcopi & Ducis Cameracen. &c. in Aula Synodali Palatii Archi-Episcopalis, per Nos *Adolphum de Blyleven*, & *Jacobum Franco*, Ecclesiæ Metropolitanæ B. MARIÆ Cameracen. Canonicos, dictæ Synodi Secretarios, anno Domini M.DC.IV. mensis Octobris die sexta.

ADOLPH. DE BLYLEVEN.
JAC. FRANCO.

(*) GUILIELMUS DE BERGES, quem avito Baronum Grimbergensium atque Illustri ortum Stemmate, Brabantia vidit, Generis sui splendorem miris, queis & animos in se omnium & amores convertebat, virtutibus, variisque, ad quas non uno evectus Belgii loco fuit, dignitatibus haud parum auxit. Leodii in Cathedrali S. Lamberti Decanum agens, Antverpiam evocatur, Pedo ibidem Episcopali ac Mitra exornandus. Inde Archi-Episcopali huic præfectus Sedi, dignissimum se se tanto officio Virum, Pastorem, Patremque exhibuit. Pietatem in eo singularem, & assiduum Sanctimoniæ studium non Domestici solum, sed & exteri mirabantur. Gregem curæ suæ creditum dum piis pascebat, recreabatque monitis (quod quidem pro muneris sui conditione agebat frequentissime) eadem, quo saperent me-

lius, ac felicius prodessent, orationis suavitate, comitate morum & modestia, pulcherrimo demum insontis vitæ exemplo, ceu totidem lectissimis condire aromatibus prius ipse adlaborabat. Sensere Præsulis optimi munificentiam Ecclesiæ Leodiensis, Antverpiensis, & Cameracensis, quas pretiosis, & excitandæ Christiani Gregis religioni aptis ornamentis instruxit. Palatio Episcopali non ita sibi, quam Successoribus suis ampliato, obiit quinto post Synodum hanc Provincialem, cujus ipse Autor Caputque fuit, anno, 25. Aprilis 1609., ætatis supra qninquagesimum octavo, Antistes vita longiore dignus.

Vide Moreri Dict. Castil. Sac. Belgii Chronol. Foppens Biblioth. Belgicam.

SYNODUS NAMURCENSIS

Eodem anno MDCIV. 17. Octobris

IN ECCLESIA CATHEDRALI CELEBRATA,

Præsidente Reverendissimo in Christo Patre & Domino, D. FRANCISCO BUISSERET, Episcopo Namurcensi.

FRANCISCUS BUISSERET, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS NAMURCENSIS, UNIVERSO CLERO AC POPULO SUÆ DIŒCESIS.

QUemadmodum sapientes olim viri dixerunt, Leges esse animam Civitatis, & fœlicem aut infœlicem esse ejus statum, prout bonis aut malis Legibus gubernatur: ita non minus vere dici potest, ipsarum Legum animam esse promptam ac voluntariam earundem observationem. Nam & Civitas muris cincta, sed omni Legum ac civilis politiæ præsidio destituta, in qua proinde suo quisque vivit arbitrio, Civitatis quidem nomen retinet, sed re ipsa Civitas non est, & Leges etiam pulcherrimis verbis conceptæ, & gratissimo ordine dispositæ, quamdiu chartis aut libris clauduntur, nec ipsa praxi in publicum prodeunt, ultimam suam formam seu perfectionem non habent, ideoque Sapientum judicio, honorificam illam Legum appellationem non merentur. Quæ causa fuit, cur omnis sapientiæ fons & auctor Deus, tanto studio olim Legum suarum ac cœlestium præceptorum observationem, etiam amplissima mercede proposita, & populo suo promissa, passim in Scripturis Sanctis, & maxime per os sapientissimi Salomonis commendarit. Sic enim ille suavissimis verbis, & miro certe affectu: (*a*) *Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat; longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi; misericordia & veritas te non deserant, circumda eas gutturi tuo, & rescribe in tabulis cordis tui, & invenies gratiam & disciplinam bonam coram Deo & hominibus.* Et iterum: (*b*) *Conserva, fili mi, præcepta Patris tui, & ne dimittas legem Matris tuæ, liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo. Cum ambulaveris, gradiantur tecum, cum dormieris, custodiant te, & evigilans, loquere cum eis: quia mandatum lucerna est, & Lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ.* Quo admirabili loquendi genere non aliud insinuat, quam summa cura ac diligentia, & assiduo studio, mandata Dei, qui primus ac præcipuus nobis Pater, & præcepta Ecclesiæ, quæ charissima Mater nostra est, servanda esse, sicut pretiosissimæ gemmæ & aurea monilia, quæ collo appendi & circumdari, ac die ac nocte diligentissime asservari solent. Causam autem elegantem subdit Rex prudentissimus, ob quam hoc tanto studio urgeat & commendet, quia mandata Divina sunt nobis loco lucernæ, & cœlestes illæ Leges loco lucis, quæ depulsis ignorantiæ tenebris viam nobis ostendunt, qua incedendum, ut secure aliquando perveniamus ad vitam æter-

(*a*) Prov. 3. (*b*) Prov. 6.

æternam ; quod thesauri omnes, ac gemmæ etiam pretiosissimæ, in quibus custodiendis tantopere laboratur, præstare non valent. Inter cætera autem Sanctæ Matris Ecclesiæ præcepta semper habita fuerunt, quæ Summi Pontifices, atque inferiores Episcopi, aliique Prælati Ecclesiam regentes & repræsentantes, in suis Conciliis Generalibus aut particularibus legitime congregatis suis subditis tradiderunt, de quorum numero hæc sunt, quæ nuper in prima nostra Synodo Diœcesana de consilio atque unanimi consensu Patrum, qui eidem interfuerunt, ad majorem Dei gloriam, & Sanctæ Ecclesiæ decus atque ornamentum, nec non communem vestram omnium salutem decrevimus, atque edidimus. Sed quis erit fructus laborum nostrorum, si Leges tantum mortuas, ac prorsus inanimes condiderimus, si Statuta, quæ fecimus, nullum spirent virtutis odorem, nullum edant motum seu mutationem vitæ in melius, nec ullo alio signo testentur sibi infusum spiraculum vitæ ? Non alius certe, quam fructus abortivus, quem non sine dolore propria intuetur Mater, nec nos intueri unquam poterimus. Superest ergo, ut quod nos (materiam his Legibus aut Statutis subministrasse contenti) vobis relinquimus, illis infundatis animam : hic vester honos, hæc vestra gloria, quam non tantum non invidemus vobis, sed etiam ardentibus votis optamus, speramusque aliquando fore, ut & nos votorum compotes, & vos tanti honoris participes effecti Sanctissimæ Trinitati, in cujus nomine fuimus congregati, gratias simul omnes referamus, quod his Legibus pœna constituta, sed secuta non fuerit, quod iis magis virtutis amore, quam formidine pœnæ obtemperaveritis, quod antequam plenum ac consummatum Ecclesiam DEI opprimat naufragium, prout tam diuturna tempestas huic afflictissimo Belgio incumbens jam dudum minatur, vos una mecum hanc exiguam ratem mihi commissam velis ac remis in portum tranquillum ac securum deduxeritis, gaudium meum & corona mea, valete in Domino, & eundem pro me orate, Amen.

ORATIO

Habita a Reverendissimo Domino EPISCOPO NAMURCENSI *prima die Synodi, quæ fuit 17. Octob. anno 1604.*

Optarem, Reverendi Patres, & in Christo carissimi Fratres ac Filii mei, talem esse totius hujus meæ Diœcesis statum, quod nulla penitus reformatione, nulla ad reformandum consultatione, nullo denique ad consultandum labore indigeret: sed quando in hæc tam infœlicia Sæcula incidimus, ut, si unquam alias, certe nunc passim bono semini, quod optimus Pater familias in agro Ecclesiæ seminavit, inimicus homo superseminarit zizania ; vos in hunc finem huc alacres convenisse gaudeo, ut conjunctis animis atque consiliis, qua meliore ratione ista extirpari, & fructus optimus ex bono illo semine expectari, & aliquando a nobis omnibus & subditis nostris cum exultatione plenis manipulis colligi possit, serio dispiciamus. Hæc enim semper fuit via, a Majoribus nostris sapientia & sanctitate admirabili præditis viris, probata & electa, ut in summis Ecclesiæ periculis, modo ad Generalia ex toto orbe Christiano a Summis Pontificibus, modo ad Provincialia ab Archi-Episcopis convocata Concilia, modo etiam ad particulares ab Episcopis in suis Diœcesibus coactas Synodos libenter & frequenter convenirent: multis quidem, sed tribus potissimum de causis. Primum ad condemnandas, & extinguendas nascentes hæreses: deinde ad sopiendas Catholicorum inter se dissensiones & controversias: postremo ad extirpandas spinas vitiorum, inferendaque animis mortalium nova semina cælestium, Divinarumque virtutum. Non quod Summus Pontifex non possit solus aut hæreses condamnare, aut controversias componere, aut toti Ecclesiæ utiles Leges præscribere, & quivis Episcopus Clero & populo suo, salutaria Decreta condere & promulgare, sed quod, ut in morbis & vulneribus corporalibus, ita & in spiritualibus frequenter eveniat, ut qui illis sanandis adhibetur, non sibi soli fidere ausit, sed cum aliis peritis communicato consilio, sibi persuadeat, majori securitate ægrotis suis etiam alias sibi cognita applicare se posse remedia. Unde Sancta Dei Ecclesia tanti semper fecit periculum novarum hæresum, ut non putaverit eis aliter

aliter posse resisti, quam si omnes, aut certe permulti Principes Ecclesiæ, conjunctis viribus & quasi agmine facto irruerent in hostes fidei. Hinc legimus septem prima Concilia Generalia congregata fuisse, ut ejusmodi hæreses novas condemnarent. Nec minus cordi habuerunt prisci illi Patres sanctam morum reformationem, de qua omnia fere Concilia pulcherrimos & maxime salutares Canones ediderunt, adversus corruptelas & abusus suorum temporum. Quod si Summus ille Christi in terris Vicarius, cui soli in persona Petri dictum est: (c) *Pasce oves meas*, cui ipse Christus suum nempe solidæ & immobilis Petræ nomen imposuit, adversus quam *Portæ inferi non prævalebunt*, (d) qui solus Judex est omnium controversiarum, & cui (ut D. Cyprianus loquitur [e]) obtemperare debet fraternitas universa, in rebus tamen magni momenti soli suo judicio non fidit, sed adhibet in consilium Sacrum Cardinalium Senatum, convocat Episcopos, & alios Ecclesiæ Prælatos, & ex eorum suffragiis suas leges condit, & judicia decernit; quid nos facere par est, qui quanto inferiores & infirmiores sumus, tanto pluribus auxiliis indigemus? Hoc certe olim etiam Sanctissimi & Sapientissimi Episcopi non solum ingenue fassi sunt; sed etiam re ipsa comprobarunt. Nam idem Clarissimus Martyr Cyprianus [f] ad Stephanum de se ipso & contemporaneis Episcopis scribit: *Necesse habuimus, convenientibus in unum pluribus Sacerdotibus, cogere & celebrare Concilium.* Sed quid opus est aut Episcopos, aut Summos Pontifices proferre in medium, cum salutaris hujus instituti ooois Christum ipsum Dominum nostrum authorem habeamus? Ut apertissime colligitur ex ejus doctrina, qua correptionis fraternæ & modum & ordinem præscribit: (g) *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ.* Quod idem est, ac si ipse, ut futurorum omnium præscius, nos instruens aperte diceret: cum posthac, aucto discipulorum meorum numero, multa contingent, quæ singuli per vos haud facile poteritis componere aut definire, recurrendum vobis erit ad communem Prælatorum conventum. Sic enim intelligenda esse verba illa: *dic Ecclesiæ*, ipsemet paulo post insinuat, cum subjungit: Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et Apostoli sic interpretandum esse locum, suo exemplo docuerunt: quia cum possent etiam seorsim definire controversias, quæ in ipsis nascentis Ecclesiæ initiis oriebantur; tamen ne viderentur negligere medium ordinarium ipsis a Christo demonstratum, controversiam de Legalibus Antiochiæ exortam, non sine Concilio definire voluerunt, sed eam ad congregationem Apostolorum & Seniorum, quæ Hierosolymis erat, retulerunt, quo & Paulus & Barnabas cum quibusdam aliis profecti sunt: ut patet ex Actis Apostolorum Cap 15. ubi etiam & pluribus aliis locis ejusmodi congregationes, ab Apostolis factæ, Ecclesiæ appellantur.

Quamdiu autem laudabilis illa consuetudo ab Apostolorum Successoribus observata est, tamdiu Ecclesiastica disciplina in suo vigore permansit: at cum dormire, hoc est, ut Augustinus interpretatur, negligentius agere cœperunt Præfecti Ecclesiæ, suo forsan judicio plus æquo fidentes, nec magnopere soliciti de aliis viris sapientibus & prudentibus in consilium adhibendis, facile fuit inimico homini bono semini superseminare zizania pravarum opinionum, ac spinas & tribulos omnis generis vitiorum. Non alium producam hujus rei testem, quam Augustissimum Imperatorem Justinianum, testem sane irrefragabilem, &, ut dici solet, omni exceptione majorem: is enim novella sua constitutione 123. peccata, in quæ multi inciderant, in hanc unam causam rejicit, quod Synodi Religiosissimorum Sacerdotum, secundum ea, quæ a Sanctis Apostolis & Sanctis Patribus dicta sunt, non celebrarentur. Unde non mirum, si Sacrosancta Synodus Tridentina Metropolitanos moneat, ut pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque a Sacris Canonibus permissis, quolibet triennio Synodum in sua Provincia cogere non prætermittant, quo Episcopi omnes, & alii, qui de jure vel consuetudine interesse debent, convenire omnino teneantur: Synodos vero Diœcesanas quotannis celebrari jubeat, & tam Metropolitanos, quam Episcopos, & alios hac in parte negligentes, pœnas Sacris Canonibus sancitas incurrere declaret. Quod si ullis unquam sæculis necessarium fuit, ut Archi-Episcopi, & Episcopi, aliique Prælati in hanc curam moderandi mores & corrigendi excessus suorum subditorum incumberent, hoc certe tempore, quo orbem Christianum ante oculos nostros ruentem quotidie videmus, hoc onus omnibus incumbit, nisi velint perire cum pereuntibus, & tanto majora aliis sustinere tormenta, quanto ipsi eos honore ac dignitate ante-

(c) Joan. 21. (d) Marc. 16. (e) Epist. 3. Lib. 1. (f) Epist. 1. Lib. 2.
(g) Matth. 18.

antecellunt. Sed & Canonicis, Decanis ac Pastoribus, & Clericis omnibus hæc reformationis materia non minus cordi esse debet, si proprio suo honori ac saluti probe consultum esse velint, & Christi Sponsam Matrem suam Sanctam Ecclesiam aliquando videre optent suo honori & pristinæ tranquillitati restitutam. Quod certe nunquam sperare debent, quamdiu ipsi Episcopis, aliisque suis Prælatis, quantum in eis est, non cooperantur, nec præluceat populo sanæ doctrinæ radio, & sanctæ conversationis exemplo; ad quod etiam ipso jure naturæ obligantur: una enim est omnibus filiis obligatio communem Matrem fovendi, ejus honorem tuendi, ejus salutem procurandi. Certe Sancta Ecclesia nos omnes in utero suo cum labore portavit, & quamvis sine dolore peperit, ut quæ non tenetur sententia ob inobedientiam primæ Matris in alias omnes prolata, tamen non absque magnis impensis & solicitudinibus nos hactenus educavit, & in hanc usque ætatem provexit, ab omnibus etiam jure suo reposcit in senectute sua piam illam antipelargiam, qua vicissim portetur, & quotidie generetur, nutriatur & protegatur a nobis: quod cum noverit a singulis præstari non posse, hoc expectat ab omnibus. Quis enim est, qui tanto oneri ferendo se parem agnoscat? Quis montem magnum, qualis Ecclesia Mater nostra est, suis humeris solus gestare possit? Certe sicut non simplex Clericus, non Sacerdos, non Religiosus, ita nec Pastor, nec Abbas, nec Episcopus. Quemadmodum enim generosus & fortis equus, quamvis omnes suï corporis nervos intendat, ut currum trahat per vias rectas, parum promovet, si alii plures etiam minores equi in contrariam partem nitantur: ita parum proficiet Episcopus, Abbas, aut Pastor, etiamsi toti in hoc incumbant, ut salutaribus monitis & aliis curæ Pastoralis officiis dirigant pedes subditorum suorum in viam pacis ac salutis, ni & alii inferioris ordinis Sacerdotes, eundem cursum teneant, & ad eandem metam ardentibus & continuis votis aspirent. Quod ne cui mirum fortasse videatur, rationem subjungam ex magno illo Gregorio, qui ab insigni rerum Divinarum scientia Theologi nomen accepit: is enim oratione funebri in Divum Basilium, & in suo Apologetico notat malitiam fæcunditate excellere probitatem. Ideoque facilius esse exemplis malorum bonos inquinari, quam bonorum stimulis malos ad virtutem impelli. Ergo necesse est, ut quotquot ab Ecclesia nomen habemus, simul eundem Ecclesiæ currum trahamus, idem Christi jugum portemus, eandem viam, quam ipse nobis & verbo & exemplo monstrare dignatus est, simul omnes sequamur, ut aliquando ad eandem, quæ nobis omnibus communis est, cœlestem Patriam simul omnes pervenire valeamus. Quod si impedimenta nonnunquam occurrant in via, non ideo desperemus, non Principes, non Pastores nostros, tanquam malos viæ ductores, aut culpemus, aut calumniemur, quin potius unusquisque nostrum sibi attribuere & imputare debet, quod in via Domini non progrediatur, quod adverso plerumque flumine naviget, quod etiam publica negotia fœlices non sortiantur successus, quod Ecclesia ipsa diuturniorem persecutionem patitur, quod hostes ejusdem frequentibus victoriis insultant, quod Templa Deo ac Divis ejus dicata ab illis profanantur, vastantur, concremantur, quod imagines Sanctorum confringuntur, quod etiam in ipsum Christum impie sævitur, quod Divina & humana jura violantur, denique quod populus fidelis misere affligitur, & quodammodo opprimitur. Hæc omnia, & si quæ sunt graviora mala, sibi merito attribuent etiam viri Ecclesiastici, quoties omni proprio affectu deposito, attente meminisse volent officii sui. Quod enim est Ecclesiasticorum omnium proprium munus, etiam illorum, quibus animarum cura commissa non est? Nonne pro populo orare? pro ejus salute Deo Sacrificia offerre, ipsius iram placare, & pro avertendis a Republica Christiana ejus flagellis, eum assidue deprecari? Et quare preces eorum non exaudiuntur? quare tot Sacrificia, summæ alioquin virtutis & efficaciæ, suos, ut olim, hac in parte effectus non operantur? quare post tot supplicationes publicas & privatas, Dei flagella, quæ cessare debuerant, potius in dies augentur & multiplicantur? & adhuc manus ejus extensa, gladiusque evaginatus ex utraque parte acutus, & arcus ejus continuo tensus, ac in eo aptatæ sagittæ non communes, sed quas ipse carbonibus ardentibus effecit, quæ proinde totæ ignitæ sunt, & vera vasa, seu jacula, aut instrumenta mortis? Nonne ideo quia victimæ impiorum abominabiles Deo sunt, & cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur? Nemo ergo jam mihi dicat: ego his malis principium non dedi, nullius hæreseos auctor fui, sed nec hæreticos aut alios impios homines ad sacrilegia illa, cæterosque excessus incitavi. Nam tu qui Prælatus, aut Pastor es, agrum Domini colendum suscepisti, nascentes proinde in animis subditorum tuorum vepres & spinas pravarum opinionum, perversarum affectionum, & quorumcunque vitiorum salutaribus tuis monitionibus, ac bonæ vitæ exemplis, illico extirpare debuisti: excute ergo primo te ipsum, antequam excuses, interroga

roga conſcientiam tuam, quomodo in illo agro Domini excolendo, quomodo in illis vepribus, & ſpinis extirpandis, quomodo in ſeminandis bonis ſeminibus, te geſſeris. Invenies fortaſſis te malis illis herbis non minus principium dediſſe, quam ſi illas ſeminaſſes, aut plantaſſes, & tunc colligere poteris, an non aliqua graſſantium jam paſſim hæreſum culpa ad te pertineat. Tu vero, qui Sacerdos es, nullam animarum curam gerens, vel etiam ſimplex Clericus, bonis tamen Eccleſiaſticis gaudens, ut minimum ingruente, aut jam præſente perſecutione, iram Dei adverſus populum ſuum conceptam, tuis orationibus & Sacrificiis, jejuniis, ac aliis operibus bonis placare debuiſti. Attende igitur, an in eum finem cum Daniele Propheta (*b*) poſueris unquam faciem tuam ad Dominum Deum tuum, ut eum rogares & deprecareris, in jejuniis, facco & cinere: Peccavimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem juſtitiam tuam, avertatur, obſecro, ira tua & furor tuus a civitate tua Hieruſalem, & a monte ſancto tuo: propter peccata enim noſtra, & iniquitates Patrum noſtrorum, Hieruſalem & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum: nunc ergo exaudi Deus noſter orationem ſervi tui, & preces ejus, & oſtende faciem tuam ſuper Sanctuarium tuum, quod deſertum eſt, propter temetipſum inclina Deus aurem tuam, & audi, aperi oculos tuos,& vide deſolationem noſtram. Attende etiam diligenter, an priusquam orares, aut Sacrificia tua offerres, audieris Dominum per Iſaiam tibi, cæteriſque Eccleſiæ ſuæ Miniſtris dicentem: (*i*) *Lavamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere, alioqui cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Recogita, an Beatiſſimi Apoſtoli conſilium ſecutus adieris cum fiducia ad thronum gratiæ Dei, ut miſericordiam conſequereris, & gratiam invenires in auxilio opportuno: & an juxta Beati Jacobi doctrinam poſtulaveris in fide nihil hæſitans, alioqui non mirum, ſi nihil acceperis a Deo, quia, ut D. Bernardus ait, *indignus cœleſti benedictione eſſe convincitur, qui Deum dubio quærit affectu.* Poſtremo expende, an ipſius Chriſti exemplum ſecutus fueris, qui pernoctabat in oratione Dei, & an viduam ſeverum Judicem interpellantem, & hominem ad amicum ſuum media nocte venientem, ac commodato tres panes petentem & obtinentem; denique an Chananæam mulierem poſt duram Apoſtolorum repulſam ad ipſum Chriſtum pro filiæ ſanitate clamantem, imitatus fueris, hoc eſt, an cum perſeverantia oraveris, quæ ſola impetrat, & ſola virtutum coronatur. Quod ſi aliter ad orandum, & Sacrificia tua Domino offerendum acceſſeris, non eſt, quod tibi blandiaris, quaſi tu in culpa non ſis, quod bellum,& peſtis, & caritas rerum omnium, cæteraque Dei flagella tamdiu perſeverent, & populus gemat ſub pondere miſeriarum omnium: tuum enim erat, non Epiſcoporum aut Paſtorum tantum, his malis occurrere, ac Dei iram prævenire, aut ſaltem eundem jam iratum placare. Si vero non tantum hæc neglexeris, ſed etiam tuis propriis peccatis eundem ad majorem iracundiam provocaveris, vel ſero tandem te tantorum malorum cauſam agnoſce, & oblata tibi a ſummo Medico efficaciſſima adverſus hos morbos remedia, obviis ulnis amplectere. Sic ſane olim Sanctiſſimus & Clariſſimus Martyr & EpiſcopusCyprianus Africæ calamitatem & devaſtationem Presbyteris & Diaconibus ſuis adſcribebat, & imputabat, ut eos ad remedia opportuna quærenda compelleret. Eos enim ſic alloquitur: (*k*) *Intelligendum eſt & confitendum preſſuræ iſtius tam turbidam vaſtitatem, quæ gregem noſtrum maxima ex parte populata eſt, & adhuc uſque populatur, ſecundum peccata noſtra veniſſe, dum viam Domini non tenemus, nec data nobis ad ſalutem cœleſtia mandata ſervamus: fecit Dominus noſter voluntatem Patris, & nos non facimus Domini voluntatem, patrimonia & lucra ſtudentes, ſuperbiam ſectantes, æmulationi ac diſſenſioni vacantes, ſimplicitatis & fidei negligentes, ſæculo verbis ſolis & non factis renuntiantes, unusquisque ſibi placentes, & omnibus diſplicentes. Vapulamus itaque. ut meremur, cum ſcriptum ſit: Servus qui cognoſcit voluntatem Domini ſui, & non paruerit voluntati ejus, vapulabit multis. Quas autem plagas, quæ verbera non meremur, quando nec Confeſſores, qui exemplo cæteris ad bonos mores eſſe debuerant, teneant diſciplinam? Itaque dum quordam inſolenter extollit confeſſionis ſuæ tumida & inverecunda jactatio, tormenta venerunt, & tormenta ſine fine tortoris, ſine exitu damnationis, ſine ſolatio mortis, tormenta quæ ad coronam non facile dimittant, ſed tamdiu torqueant, quamdiu dejiciant, niſi ſi aliquis Divina dignatione ſubtractus, inter ipſa cruciamenta profecerit, adeptus gloriam non termino ſupplicii, ſed celeritate moriendi. Hæc patimur delicto & merito noſtro, ſicut præmonuit Divina cenſura dicens: Si dereliquerint legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint, ſi juſtificationes meas profanaverint, & præcepta mea non obſervaverint, viſitabo in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum. Virgas igitur & flagella ſenti-*

(*b*) Dan. 9. (*i*) Iſaiæ 1. (*k*) Epiſt. 4. Lib. 4.

sentimus, qui Deo nec bonis factis placemus, nec pro peccatis satisfacimus. Hæc S. ille Episcopus de sui temporis persecutione, in qua multi vi ac diuturnitate tormentorum deficiebant a fide, & ideo suis privabantur coronis. Nos vero in hunc usque diem per Dei gratiam, tormenta non superant, sed a nostris vitiis omni tortore crudelioribus turpiter superamur; tormenta quidem vicinorum nostrorum frequenter audimus, & eadem nostris cervicibus impendere non ignoramus, & tamen nec aliorum exemplis erudimur, nec nostris periculis emendamur, sed tales nos exhibemus, quales D. Gregorius (*l*) Sacerdotes sui temporis describit his verbis: *Nullum puto, Fratres charissimi, ab aliis majus præjudicium, quam a Sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit, quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus, nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus, terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus, & quia eo ipso, quo cæteris prælati sumus, ad agenda quælibet, majorem licentiam habemus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum; Dei causas relinquimus, ad terrena negotia vacamus, locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur.* Si Sanctissimus ille Pontifex ante annos mille hæc dixit, & vere dixit de Sacerdotibus sui temporis, quid dicturus esset de nobis, qui plura fortassis & pejora committimus, quæ hujusmodi acrem reprehensionem justius mereantur? Quis ergo jam miretur diuturnam Ecclesiæ persecutionem? quis obmurmuret de fœlici hæreticorum contra Catholicos successu? quis non potius cum B. Hieronymo omnem rei veritatem ingenue fateatur, & dicat: *Nostris peccatis Barbari & Hæretici fortes fiunt, nostris vitiis Catholicus superatur exercitus; infælices nos, qui tantum displicemus Deo, ut per rabiem barbarorum & hæreticorum illius in nos ira desæviat.* Alioqui nunquid abbreviata est manus Domini, ut salvare nequeat, aut aggravata est auris ejus, ut non exaudiat? Sed iniquitates nostræ diviserunt inter nos & Deum nostrum, & peccata nostra absconderunt faciem ejus a nobis. Illud unum nobis reliquum est, ut si Deum metuere in tranquillitate noluimus, eum saltem vel percussionibus attriti timeamus. Quod si & hoc facere renuimus, procul dubio erunt novissima nostra pejora prioribus: plus nempe exacerbatur Deus, ut idem Cyprianus ait: quando nihil talia & tanta proficiunt: nam de eo graviter apud Jeremiam conqueritur: *Sine causa percussi filios vestros, disciplinam non receperunt.* At nos Reverendi Patres, Charissimi Fratres & Filii, si pœnas illas tam acriter ab ipso comminatas evadere volumus, disciplinam de paterna ejus manu libenter & alacriter recipiamus, agnoscentes nos mereri, quod patimur, & plura mereri, quam patimur; humiliemus ei, non tam corpora, quam animas nostras, hoc signo significantes, nos ab eo expectare remedium, qui intulit damnum. Denique tanquam veræ obedientiæ filii, obviis ulnis amplectamur omnium supradictorum malorum nostrorum remedia, quæ ipsemet per Spiritum suum Sanctum nobis exhibere dignatus est; pulcherrima videlicet & maxime salutaria Generalis Concilii Tridentini Decreta, eadem non tam memoriæ nostræ imprimamus, quam moribus nostris exprimamus, ad eorum normam totius vitæ nostræ cursum componamus, & alios, ut hoc ipsum præstent, serio & frequenter exhortemur: habemus in illis optima & sufficientia ad bene beateque vivendum Divinitus nobis tradita præcepta; non enim sine singulari Dei providentia factum est, ut celeberrimum illud Concilium tanto zelo a Paulo III. Summo Pontifice inchoatum, & injuria temporum toties intermissum, tandem aliquando, & quidem in diebus nostris a Pio IV. fœlicissime fuerit absolutum & confirmatum, ac ejus jussu per totum orbem Christianum publicatum. Quod summi beneficii loco omnes accipere, & pro eo summas quoque Deo Opt. Max. gratias agere debemus. Hic ergo sit præcipuus noster scopus in hac solemni Congregatione, ut Decreta illius, quæ hactenus in hac Diœcesi per Dei gratiam observata fuerunt, imposterum adhuc exactius ab omnibus observentur; quæ vero variis ex causis in hunc usque diem executioni demandata non sunt, conjunctis animis & viribus procuremus, ut quanto citius fieri poterit, debitæ executioni demandentur. Si quæ etiam alia sint, quæ pro fœlici directione hujus Diœcesis digna sunt hoc consessu, convenienti ordine proponentur, & super omnibus ac singulis omnium vota ac suffragia exquirentur. Vestrum erit, Reverendi Patres, & Filii Charissimi, qui pro salute universæ Ecclesiæ, & maxime particularis istius, quæ mihi commissa, & vobis tanquam in partem solicitudinis meæ vocatis, commendata est, huc convenistis, toto hoc tempore, quo in hanc curam maximi sane momenti, simul incumbemus, purgatis primum ab omni sorde peccati vestris mentibus, modestiæ, sobrietatis, castitatis, & pacis, seu mutuæ concordiæ exemplis, omnibus prælucere, nec non assiduis, & ab humili ac contrito corde profectis precibus Spiri-

(*l*) Homil. 17. in Luc.

Spiritum Sanctum invocare, ut huic congregationi præsideat, ut nos in omnibus propositionibus, consiliis ac resolutionibus nostris ad majorem Sanctissimæ Trinitatis gloriam, & veram Ecclesiæ utilitatem dirigat; denique ut lucem suam cordibus nostris infundat, qua ea, quæ agenda sunt, sine ullo errore videamus, & ad implenda, quæ viderimus, fortes & alacres, ejus quoque dono efficiamur. Quod nobis concedat, & vos benedicat, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

INDEX TITULORUM
SUBSEQUENTIS SYNODI.

DECRETA
SYNODI DIOECESANÆ NAMURCENSIS,
ANNO DOMINI M.DC.IV. IN ECCLESIA CATHEDRALI CELEBRATÆ,

Præsidente Reverendissimo in Christo Patre ac Domino, D. FRANCISCO BUISSERET, Episcopo Namurcensi.

TITULUS PRIMUS.
De Professione Fidei, & eam conservandi studio.

CAPUT PRIMUM.

PRæmissa per Nos & universam hanc Synodum in nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis congregatam, publica Fidei Catholicæ & Apostolicæ Professione, juxta formam Constitutionis fœlicis recordationis PII Papæ Quarti, ut eadem fides, quæ hactenus per Dei gratiam in hac nostra Diœcesi pura & illibata permansit, nostris etiam & futuris temporibus ab omni hæresum infectione præservetur: insequendo saluberrimum Generalis Concilii Tridentini Decretum, statuimus & ordinamus, ut similis Fidei professio fiat ab omnibus, quibus deinceps in hac nostra Diœcesi de Dignitatibus, sive Regularibus, sive Sæcularibus, Canonicatibus, & aliis quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis curam animarum habentibus providebitur, idque in manibus nostris, vel coram Generali nostro Vicario, seu Officiali, alioquin fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.

CAPUT II.

Eandem Fidei professionem facient, quicunque ad Sacros Ordines promovebuntur, & omnes, qui posthac ad Synodum Diœcesanam convenient, & præcedenti non interfuerint, & qui in hæresim lapsi ad Ecclesiæ gremium revertentur.

CAPUT III.

Concionatores vero & Confessarii, cum ad prædicandum Verbum Dei, vel confessiones audiendas admittentur, Ludimagistri, Typographi & Bibliopolæ, fidem suam profiteri poterunt sub hac breviori forma. Ego N. omnia & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, & quæ a Sacris Canonibus, & Generalibus Conciliis, & præcipue a Sacro-

crosancta Tridentina Synodo tradita, definita & declarata fuerunt, indubitanter recipio atque profiteor, nec non Romano Pontifici Summo in terris JESU Christi Vicario verám obedientiam spondeo ac juro, simulque hæreses omnes ab Ecclesia damnatas & rejectas ego pariter damno & rejicio. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

CAPUT IV.

Scabini autem, seu Senatores tam pagorum, quam urbium, aliæque publicæ personæ in Edicto piæ memoriæ PHILIPPI Secundi, Hispaniarum Regis, specificatæ, profiteantur fidem suam juxta similem formulam ibidem ad instantiam novissimi Concilii Provincialis Cameracensis insertam.

CAPUT V.

Quia vero parum prodesset Superiores ac Præfectos fidem Catholicam profiteri, ni & populus universus a teneris annis eam imbibat, & ipsorum Superiorum vigilantia in eadem sincere & sedulo perseveret, monemus Prælatos omnes ac Pastores, ut per se ipsos, aut alios viros doctos, Articulos fidei, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Præcepta Decalogi, & Sanctæ Matris Ecclesiæ, & omnium Sacramentorum doctrinam populis sibi commissis frequenter explicent, & diligenter advigilent, ne ullus lupus inter oves versetur aut latitet, quod nulla meliori ratione deprehendent, quam si studeant cognoscere vultum pecoris sui, frequentiusque visitent domos & familias suorum subditorum, nec non singulis annis universos suæ curæ commissos doli capaces describant, & in Paschate Eucharistiæ Sacramentum non aliis, quam sibi confessis, aut alicui ex Confessoribus approbatis, administrent, & de ipsa confessione aliis facta fidem scriptam exigant, quam ipsi Confessores dare tenentur. Quod si qui tempore Paschatis absfuerint, quousque in propria Parochia Eucharistiam sumant, nisi fidem authenticam adferant, quod alibi eam sumpserint, cum iis, qui non sumpserunt, ab Ecclesia arceantur vivi, & morientes careant Ecclesiastica sepultura, juxta Cap. *Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & Remiss.*

CAPUT VI.

Cum autem periculosius sit venenum, quod auribus, quam quod ore hauritur, non sufficit, quod populus sana doctrina instruatur, nisi etiam librorum, quorum lectio ei conceditur, diligens ratio habeatur: quocirca præcipimus Decanis & Pastoribus, ut sedulo intendant Librariis & Bibliopolis, ne ullos libros in suos districtus inferant, aut venales exponant, antequam eorum Catalogus sit a Nobis, aut nostris Vicariis approbatus. Ipsi vero Librarii & Bibliopolæ, præter supradictam Fidei professionem, juramentum præstent de non invehendis, nec secreto distribuendis libris prohibitis.

CAPUT VII.

Et quoniam pestiferi quoque sunt libri, qui continent magicas præstigias, diabolicas artes, & varias superstitiones, prohibemus etiam eos versari in manibus nostrorum Diœcesanorum, eosque frequenter doceri volumus a Prædicatoribus & Pastoribus, quam grave peccatum sit lectione ejusmodi librorum, ac multo magis praxi eorum, quæ continent, Christianum hominem occupari. Quod si nihilominus aliquos deprehenderint, qui hoc parvi pendentes, ejusmodi libros penes se habeant; & semel moniti eos dimittere nolint, Nobis significent, prout & eos, qui Sacra Biblia vulgari lingua penes se habent, absque nostra, aut Deputatorum a Nobis in scriptis obtenta facultate.

CAPUT VIII.

Eos vero, qui morbos aut vulnera tam hominum, quam brutorum animalium superstitiosis remediis, quæ expressum vel implicitum pactum cum dœmonibus continent, curare præsumunt, vel ut in rerum deperditarum notitiam deveniant, divinatores consulunt, seu alias superstitionibus utuntur, juxta Sacros Canones & Decretum prædicti Concilii provincialis Cameracensis excommunicatos in suis concionibus, publice denuntient, & gravitatem hujus delicti, quia hodie frequens est, frequenter suis subditis & auditoribus exponant, & si quos hoc vitio notatos norint, eosdem privatim moneant,

neant, in quam periculoso salutis suæ statu versentur, & ad confitendum peccata sua, petendumque beneficium absolutionis a dicta excommunicatione eos hortentur. Quod si hujusmodi salutarem monitionem contemnant, Nobis deferantur.

TITULUS II.

De Scholis Parochialibus & Dominicalibus.

CAPUT I.

Plurimum interest ad Catholicam Fidem conservandam & propagandam, ut recte instituatur juventus, quæ, ut eleganter dixerunt Patres Generalis Concilii Tridentini, nisi a teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfecte ac sine maximo & singulari propemodum Dei Omnipotentis auxilio, in disciplina Ecclesiastica perseverat: proinde optamus in omnibus Diœcesis nostræ urbibus ac pagis, Scholas Parochiales, quæ injuria temporum collapsæ sunt, quaotocyus fieri poterit, restitui. Quod ut fiat, Pastores, Magistratus, & notabiliores singularum parochiarum personæ moneantur a Decanis, in proxima sua visitatione, ut conjunctis animis & viribus serio inter se agant, de inveniendo & præceptoribus assignando justo stipendio, quo mediante si fieri potest, doceantur gratis, sic enim fiet, ut a parentibus pueri lubentius ad Scholas mittantur, eos etiam hortentur, ut in eum finem confraternitates erigant, quas Nos libenter & approbabimus, & Sacris Indulgentiis donabimus.

CAPUT II.

Præceptores autem non alii assumantur, quam qui probatæ sint fidei, vitæ & doctrinæ, qui prævio sui Pastoris testimonio a Nobis, aut Decano Concilii sui ad hoc munus admittantur, ac juxta formam præscriptam ipsius, fidei sui professionem præstent, nec aliter, quam servatis præmissis omnibus, in Diœcesi nostra quisquam docere permittatur.

CAPUT III.

Hunc servabunt ordinem in docendo. Primum assuefacient pueros discere & perfecte recitare Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum fidei, decem præcepta Dei, & quinque Ecclesiæ, septem Sacramenta, & septem peccata mortalia: & si eos capaces invenerint, ulterius pergent ad reliqua capita doctrinæ Christianæ.

CAPUT IV.

Deinde docebunt eos formulam peccata sua confitendi, ac mane ac vesperi orandi, nec non modum respondendi Sacerdoti, & eidem inserviendi Sacrosanctum Missæ Sacrificium peragenti. Quæ dum pueri exacte norint, poterunt eosdem docere artem legendi & scribendi. Quod si aliqui dictorum præceptorum aliter fecisse, vel vitæ scandalosæ esse deprehendantur, si primum a Pastore moniti non resipuerint, docendi facultate priventur.

CAPUT V.

Dictæ Scholæ sæpius visitentur in urbibus a Scholasticis Ecclesiæ nostræ Cathedralis, & Collegiatarum Ecclesiarum, & in pagis a Decanis Conciliorum ruralium, qui de præmissis omnibus, an observentur, diligenter inquirant, libros, qui docentur, visitent, pueros examinent, & si quos defectus aut excessus deprehendant, ad Nos referant. Curent iidem cum Pastoribus locorum, ut, quantum fieri poterit, separatim a pueris puellæ instituantur per honestas matronas, quæ teneantur etiam fidem suam profiteri, & reliqua observare, quæ Ludimagistri.

CAPUT VI.

Porro cum habenda sit non minor ratio salutis pauperum, quam divitum, in illorum gratiam juxta Decretum dicti Concilii Provincialis erigi volumus & mandamus Scholas Dominicales; ut minimum in hac Civitate, & omnibus oppidis ac celebrioribus pagis, ad quas venire compellantur omnes pueri, qui diebus ferialibus Parochiales illas Scholas non frequentant, doceanturque prædicta omnia doctrinæ Christianæ

næ capita, ad salutem unicuique necessaria. Quæ Scholæ Dominicales ut magis frequententur, non solum ab ipsa juventute, sed etiam a præcipuis viris & matronis, qui eas sua authoritate sustentare, ac suis divitiis dotare possint, erigantur Sodalitates doctrinæ Christianæ, quibus adscripti Sacris Indulgentiis a variis Pontificibus concessis, & a Nobis quoque authoritate nostra ordinaria concedendis, frui & gaudere possint.

CAPUT VII.

Ne qui vero sint, sive parentum, sive puerorum, qui tam salutare opus negligant aut contemnant, visitentur familiæ singulorum a Præfectis ejusmodi Sodalitatum, ubi illæ erectæ fuerint, alias a Pastore, aut Ludimagistro cujusque loci, adjuncto uno ex Magistratu: & Catalogus conficiatur puerorum & puellarum cujusque familiæ, quo absentes facile cognosci & puniri possint, etiam subtractione eleemosynarum, quæ in singulis locis pauperibus assignari & distribui solent.

CAPUT VIII.

Ubi commoditas non erit erigendi ejusmodi Sodalitates, Pastor loci, una cum Capellanis suis & vicinorum locorum, ac Ludimagistris, hanc provinciam subeat, & si quis (quod absit) Pastor legitime non impeditus, tam præclarum pietatis & veræ charitatis opus facere neglexerit, unius floreni mulctam ad opus fabricæ Ecclesiæ suæ, toties, quoties a Decano in sua visitatione irremissibiliter exigendam, incurrat. Capellani vero, quibus hoc ipsum in virtute sanctæ obedientiæ, quam Nobis in sua ordinatione præstiterunt, injungimus, si hac in parte fuerint refractarii aut negligentes, arbitrio nostri Officialis puniantur.

CAPUT IX.

Quo tempore fiet hæc puerorum institutio, abstineatur in plateis a tripudiis, & a lusibus, quibus avocari possent pueri ab hac utilissima lectione doctrinæ Christianæ, & imploretur ad hoc auxilium brachii sæcularis.

TITULUS III.

De Seminario Clericorum.

CAPUT I.

MAximum quoque præsidium conservandæ Catholicæ Religionis, & restituendæ Ecclesiasticæ disciplinæ dicti Patres Concilii Tridentini in Clericorum Seminario collocarunt, quod tanto studio omnibus Episcopis, Archi-Episcopis, & his Majoribus commendarunt, ut si negligentes hac in parte fuerint, Episcopos ab Archi-Episcopis, Archi-Episcopos ac Superiores a Synodo Provinciali acriter corripi, & ad omnia, quæ ea de re præscribunt adimplenda cogi velint. Ne Nos itaque in re tanti momenti, & quæ usque adeo cordi fuit sanctæ illi congregationi, quæque Diœcesi nostræ est pernecessaria, officio nostro defuisse videamur, de consensu hujus Synodi declaramus, hujusmodi Seminarium in loco convenienti a Nobis eligendo, quanto citius fieri poterit, erigendum, nec non ad ejusdem fabricam instituendam, & ad mercedem Præceptoribus & Ministris solvendam, & ad alendam juventutem, & ad alios sumptus juxta præscriptum ejusdem Concilii ex fructibus mensæ nostræ Episcopalis, & Capituli Ecclesiæ nostræ Cathedralis, & quarumcumque dignitatum, personatuum, officiorum, præbendarum, portionum, Abbatiarum & Prioratuum, & Hospitalium, quæ dantur in titulum vel administrationem, & quorumcunque Beneficiorum, nostræ aut nullius Diœcesis, cum consilio duorum de Capitulo Ecclesiæ nostræ Cathedralis, & duorum de Clero, sexagesimam partem vel portionem detrahendam, & huic Seminario applicandam & incorporandam: quæ tamen in totum vel in parte remittetur aut diminuetur, cum Seminarium ipsum per viam unionis simplicium beneficiorum, vel aliter in totum vel in parte dotatum fuerit.

CAPUT II.

Dicto Seminario non alius præficietur, quam qui sit Sacerdos, &, si commode reperiri possit, Sacræ Theologiæ, aut Juris Canonici Doctor aut Licentiatus, qui Catechismum aut casus con-

conſcientiæ juventutem docere poſſit, promittatque in ſua receptione ſe ſingulis annis coram Nobis, aut Vicario noſtro, & Cleri & Capituli deputatis, totius ſuæ adminiſtrationis rationes fideliter redditurum. Cui ultra victum ſuum cum burſariis communem, in ſingulos annos competens honorarium aſſignabimus: Profeſſoribus quoque certum ſtipendium annum concedetur, ut juventus gratis & abſque ullo parentum ſumptu docere poſſit.

CAPUT III.

Burſariorum, qui ibidem alentur, numerus conſtituetur, pro modo facultatum ipſius Seminarii, nonnullis aliis in diminutionem ſuarum expenſarum erogabuntur triginta aut quadraginta floreni communi ſuffragio omnium deputatorum; ita tamen, ut pauperum filii juxta ordinationem dicti Concilii Tridentini, cæteris paribus, aliis præferantur.

CAPUT IV.

Dicti Burſarii ſint ſexdecim ad minus annorum, & de legitimo Matrimonio procreati, ex noſtra Diœceſi oriundi, Clericali tonſura inſigniti, & ut Sacrorum Ordinum capaces eſſe poſſint, nullum in manibus, aut alia corporis parte notabilem defectum habentes, qui præter ſtudia literarum, doceantur cantum Gregorianum, computum Eccleſiaſticum, homilias Sanctorum, ritum & formam tradendorum Sacramentorum, cæteraſque cæremonias Eccleſiaſticas, habita tamen diligenti ratione capacitatis eorumdem, ne ingenia lectionum multitudine obruantur; ſingulis diebus interſint Miſſæ Sacrificio, & ſingulis, ut minimum, menſibus peccata ſua confiteantur, & juxta Confeſſoris judicium Corpus Domini noſtri Jesu Christi ſumant, & Sacerdotibus Miſſæ Sacrificium celebrantibus cum ſuperpelliceo diebus feſtis inſerviant.

CAPUT V.

In dicto autem Seminario remanebunt, donec ſtudia bonarum literarum abſolverint, poſtea ad Univerſitatem Studii generalis ſumptibus ejuſdem Seminarii mittentur illi, de quibus ſpes ſit, quod in Philoſophiæ ac Sacræ Theologiæ ſtudiis inſignem fructum facient, quo Eccleſiæ Dei utiliores eſſe poſſint: reliqui ſimul atque ætatem a Sacro Concilio Tridentino præſcriptam attigerint, ad Sacros Ordines ſuſcipiendos mittentur, & ea munia Eccleſiaſtica ſine ulla contradictione amplectentur, ad quæ obeunda noſtro, aut Succeſſorum noſtrorum judicio idonei judicabuntur, quod ſe facturos ſub pœna refuſionis expenſarum, quas in ipſo Seminario fecerint, in ſua ad burſam admiſſione promittent.

TITULUS IV.

De Officio Divino.

CAPUT I.

Cum jamdiu Eccleſia noſtra Cathedralis Romani Officii uſum receperit, & ſecutæ fuerint plures Collegiatæ: mandamus, ut juxta Decretum Concilii provincialis Cameracenſis reliquæ Collegiatæ, & omnes Eccleſiæ parochiales eundem uſum ſuſcipiant, & ſequantur. Quod ut minore ſumptu fieri poſſit, de conſenſu totius hujus Synodi, typis excudatur Summarium Antiphonarii, & Gradualis Romani cum ſuis notis, quod omnia, quæ Paſtoribus neceſſaria ſunt, pro utriſque Veſperis & ſumma Miſſa Dominicorum & Feſtorum dierum complectatur, quod ſimulatque excuſum fuerit, interdicimus omnibus Rectoribus Eccleſiarum parochialium Diœceſis noſtræ, tam Regularibus, quam ſæcularibus, ne alio Officio utantur, ſub pœna unius ſcuti aurei, in manus Decanorum, quoties ſuas viſitationes facient, conſignandi, & arbitrio noſtro piis uſibus applicandi. Dicta vero Summaria ſumptibus eorum, qui ad libros præſtandos ex conſuetudine locorum tenentur, pro ſingulis Eccleſiis comparentur.

CAPUT II.

Quo pacto autem ſit perſolvendum Divinum Officium, ipſum nomen ſatis indicat, ſignificans, quod eo tempore negotium nobis ſit cum Deo ipſo, quem in cœlis laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates.

Unde

Unde cum procul abesse debeant a Christianis hominibus, dum in Dei laudibus occupantur, omnes irreverentiæ, risus, confabulationes, deambulationes, cæteraque ejus generis, non solum ordine Ecclesiastico, sed etiam Christiano nomine indigna, præcipimus, ut in parochialibus Pastor severe prohibeat ejusmodi abusus, etiam sub pœna pecuniaria fabricæ Ecclesiæ applicanda, cujus executionem, si Pastor ipse eam exequi non possit, Officiali nostro committimus. In Cathedrali vero & Collegiatis Ecclesiis, præter Decanum, aut eum, qui de jure aut consuetudine oculus Chori esse solet, duo Canonici vicissim designentur, qui omnibus diei Horis intersint, defectus observent, insolentias compescant, & delinquentes signo aliquo officii sui admoneant, & monitionem contemnentes ad Capitulum deferant, qui statim ad capitularem congregationem evocentur, & arbitraria pœna castigentur. Quod si Canonici ad hoc deputati a Choro simul abesse cogantur, aliis idoneis vices suas mandent, alioquin & ipsi moneantur, & si monitionem quoque contemnant, tota hebdomada suis distributionibus priventur.

CAPUT III.

Potissimum autem, dum Sacrosanctum Missæ Sacrificium peragitur, tam a Clericis, quam a Laicis summam reverentiam, silentium, devotionem, & humilitatem requirimus; optaremusque omnes eidem assistere genibus flexis a principio usque ad finem, saltem in Missis privatis, excepto dum ad Evangelium assurgitur; sed si hoc populo persuaderi non potest, moneatur tamen sæpius a Pastoribus & Prædicatoribus non probari a nobis eam consuetudinem, qua plerique ante consecrationem in genua procumbentes paulo post assurgunt, & reliqua Sacrificii parte etiam sedere præsumunt, quod admodum indecorum est, præsertim quamdiu immaculata illa Hostia permanet in altari, seque ipsam offert Deo Patri in remissionem peccatorum nostrorum. Quapropter ut dicta corruptela penitus aboleatur, jubemus statim post præfationem, dum Sacerdos dicit: *Sanctus, Sanctus* &c, sono campanulæ admoneri populum, procumbendum esse in genua, nec assurgendum, donec Christi Sanguinem sumpserit, nec etiam prius extinguantur tædæ, quæ in plerisque locis ex laudabili consuetudine ad elevationem Sacræ Hostiæ accenduntur. Quod ut facilius usu recipiatur, concedimus omnibus toto illo tempore genibus flexis orantibus, decem dies Indulgentiarum.

CAPUT IV.

Non est ferendus abusus, quo pauperes per Ecclesias mendicare permittuntur, quod dum faciunt, & ipsi in locis sacris irreverentia peccant, & aliorum devotionem frequenter interturbant: quapropter omnibus Ecclesiarum Superioribus præcipimus, ut aliquem constituant, qui particularem curam suscipiat dictos pauperes ab Ecclesia repellendi; etiam ipsi assignato, si opus fuerit, certo stipendio ex mensis pauperum, aut bonis fabricæ. Quod ut eo promptius exequantur, quo intelligent rem Deo gratam se facturos, hic adjiciendum duximus extractum Bullæ Summi in terris Christi Vicarii, & Sanctissimi Pontificis PII V. datæ Romæ Kalendis Aprilis anno 1566. qua idem districte præcipit hujusmodi sub tenore: *Mandamus præterea omnibus & singulis Cathedralium, Collegiatarum & Parochialium Ecclesiarum Capitulis, Rectoribus, Vicariis, Sacristis, Ostiariis, & aliis ipsarum Custodibus, quatenus præfatos omnes in Ecclesiis delinquentes admoneant, & ut in eis vetita fieri non permittant, vel saltem ipsis Ordinariis, vel Officialibus nostris puniendos deferant, quod si facere neglexerint, pœnam duorum aureorum vice qualibet incurrant. Pauperes quoque mendicantes, seu eleemosynas petentes, per Ecclesias tempore Missarum prædicationum, aliorumque Divinorum Officiorum ire non sinant, sed eos ad valvas Ecclesiarum stare faciant, sub pœna duorum aureorum Capitulis infligenda pro qualibet vice, nisi eos ejici curaverint, & Parochis dimidii aurei: Religiosis vero claustralibus, sive Regularibus præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ, ut in Ecclesiis suis deputent aliquem, qui tales ejiciat, & si negligentes fuerint, gravissime ab Ordinario corripiantur, quod si illi parere recusaverint, gravissimas pœnas incurrent, &*

pro qualitate personarum etiam corporaliter puniantur arbitrio nostro, sive Superiorum suorum.

CAPUT V.

Sacerdos vero dum ad illud Augustissimum Missæ Sacrificium Deo offerendum accedit, neque in sua præparatione ac vestitione, & calicis, corporalis ac Missalis dispositione, neque in verborum pronuntiatione, ulla unquam præcipitatione utatur, sed eam semper præ se ferat in vultu maturitatem, in gestibus reverentiam & gravitatem, in loquela aut cantu modestiam & attentionem, quæ illum decet, qui Christi personam non solum coram hominibus, sed maxime coram Deo & Angelis ejus repræsentat.

CAPUT VI.

Nullus Sacerdos Missam celebrare præsumat, nisi eam ante præviderit, sintque hæc omnia ante præparata, candelæ, si facultates Ecclesiæ ferant, ad minimum duæ accensæ super altare, corporale mundum cum simili purificatorio, calix si non aureus semper aut argenteus, propter quotidiana variis in locis hostium aut latronum pericula, certe stanneus, sed mundus integer & rectus, mantile aut linteolum pariter mundum ad detergendas manus, panis integer & incorruptus, vinum recens, & aqua pura disposita in urceolis. Quod si quis his non præparatis Missam inchoare præsumpserit, aut eandem cum calice seu patena aliqua ex parte ruptis, vel corporali aut purificatorio immundis celebraverit, denique ad mappam altaris manus suas deterserit, aut mantili sordido usus fuerit (cum etiam minimi defectus graves sint in re maximi momenti) ab Officiali nostro graviter puniatur. Et quia res est plena periculi, si quis vino, quod facile acescit, ad multos dies extra vas servato utatur; expedit, ut Pastores pagorum, quibus non est vinum recens ad manum, conveniant cum declmatoribus, qui ad illud ministrandum tenentur, in singulos menses, aut pro integro vel medio anno, & sibi ipsi comparent vinum optimum, si fieri potest, Hispanicum, quod recondant & asservent in vasculis convenientibus, aut lagenulis bene obseratis, seu alio convenienti modo provideant, ne vino acetoso uti unquam cogantur. Quod si faciant, graviter eos peccare declaramus, & si resciri possit, condignis pœnis puniri ordinamus.

CAPUT VII.

Duas vero in die Missas celebrare nemo audeat, nisi licentia in scriptis obtenta, ne quidem prætextu supplendi defectum Parochi vicini, absentis, aut ægroti, ejusdem, vel alterius Diœcesis: sed hoc casu parochiani ad vicinam Ecclesiam Missæ audiendæ gratia accedant, aut Pastor ægrotus vel absens tempestive provideat de alio Sacerdote, vel si nullo modo reperiatur, dictam licentiam a Nobis, aut Vicario nostro impetret cum causæ cognitione.

CAPUT VIII.

Non sine causa Episcopus Sacerdotes omnes recenter a se ordinatos diligenter admonet, ut honeste totius Missæ ordinem, & Hostiæ consecrationem & fractionem ab aliis jam doctis Sacerdotibus discant, priusquam ad celebrandam Missam accedant. Quia tamen experientia cognovimus, sæpe eos deligi Sacerdotes, qui magis egerent doceri, quam docere, cum ipsimet in cæremoniis ac ritibus, præsertim Romanæ Ecclesiæ, parum sint exercitati, scimusque difficillimum esse ab iis, quibus primum quis assuevit, se se revocare; decernimus omnes, qui deinceps in hac Diœcesi ordinabuntur Sacerdotes sæculares, assumere debere unum ex Deputatis a Nobis in unoquoque Decanatu, a quo instructionem & perfectam intelligentiam hauriant omnium cæremoniarum, & aliarum observationum, quæ a nullo Sacerdote ignorari debent. Cæteris Sacerdotibus interdicimus, ne huic muneri se immisceant, ut aliquando omnes iisdem plane ritibus & cæremoniis in re tanti momenti utantur, quod hac ratione, & non alias brevi futurum speramus.

CAPUT IX.

Quemadmodum indecorum est, Sacerdotem usque adeo alta voce Missam legere, ut alios in eadem Ecclesia celebran-

lebrantes conturbet: ita indecens est, ipsum tam submissa voce loqui, ut a nemine circumstantium intelligatur. Servanda ergo in his mediocritas, & quidem vox ita temperanda, ut cum Sacerdos ad ea, quæ secreto dici debent, pervenerit, ea sic pronuntiet, ut distinctum quidem verborum sonum ipse percipiat, at nulla ratione ab aliis intelligatur: Canonem vero maxima cum modestia, & attentione pronuntiet, ac præsertim Sacrosancta illa verba, quibus Corpus & Sanguis Christi conficitur, quæ nullus unquam memoriter recitare præsumat, sed vel ex ipso Missali, vel ex tabella, quæ in multis altaribus non inutiliter oculis Sacerdotis opponi solet, quod ex gravibus causis animum nostrum moventibus, omnibus tam Regularibus, quam sæcularibus Sacerdotibus, in virtute sanctæ obedientiæ, quam Nobis in sua ordinatione promiserunt, & sub pœna arbitraria præcipiendum duximus.

CAPUT X.

Insequentes ordinationem Concilii Tridentini interdicimus, ne quis vagus & ignotus Sacerdos in hac nostra Diœcesi ullo modo Missam celebrare permittatur, nisi exhibitis sui Ordinarii dimissoriis literis, & si a propria Diœcesi diu absens, & in alia commoratus fuerit, etiam Ordinarii illius literas testimonium suæ honestæ conversationis continentes, exhibere teneatur. Qui ejusmodi vagum & ignotum Sacerdotem, non visis prædictis, aut nostris literis, admiserit, unius floreni mulctam fabricæ Ecclesiæ applicandam incurrat.

CAPUT XI.

Si quis Sacerdotum (quod absit) impuro concubinatu infamis, aut cum pridie temulentus notabile scandalum dederit, Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare præsumpserit, ad integrum mensem ab ejusdem Sacrificii celebratione suspendatur. Qui enim Sacra illa Mysteria sic tractat, Deum, quem tanto Sacrificio debuerat sibi & populo reddere placatum, ad iram magis provocat, & ipse reus efficitur Corporis & Sanguinis Domini.

CAPUT XII.

Verum quia plerumque accidit, ut ejusmodi scandala ac crimina, neque ad nostram, neque Vicariorum nostrorum notitiam deveniant, districte præcipimus talium Sacerdotum Confessariis, ut pro meritis eos graviter increpent, & satisfactionem illis tanta irreverentia dignam injungant. Quod si in tali præsumptione perseverent, denegent eis tanquam impœnitentibus beneficium absolutionis, donec ex animo resipuerint.

CAPUT XIII.

Missæ Parochiales a Festo Paschæ usque ad Festum Sancti Remigii circa horam octavam ubique celebrentur: a Festo vero Sancti Remigii usque ad Pascha circa horam nonam, sub pœna suspensionis a Divinis, Pastoribus contravenientibus, juxta Decretum prætacti Concilii Provincialis Cameracensis, infligenda. Vesperas quoque, ob causas animum nostrum moventes, in omnibus Ecclesiis parochialibus quovis tempore eadem hora, nempe secunda pomeridiana decantari ordinamus. Nec ullum Pastorem ab illis decantandis excusari hoc prætextu, quod medias, ut vocant, Ecclesias, aut quartas Capellas duntaxat possideant. Diebus enim Dominicis & Festivis omnes ad hoc obligari declaramus, & sic a nostris Officialibus judicari præcipimus.

CAPUT XIV.

Qui contra laudabilem hujus Diœcesis consuetudinem, in præcipuis anni Festivitatibus Ecclesiam suam Parochialem non frequentant, aut tribus continuis Dominicis diebus a Missa Parochiali absunt, admoneantur primum a suis Pastoribus, & si monitionem contemnant, citentur coram Officialibus nostris, & in aliquam emendam, fabricæ Ecclesiæ ejusdem applicandam, eorundem arbitrio condemnentur, nisi ob causam rationabilem excusentur.

CAPUT XV.

De his omnibus, an exacte per totam Diœcesim observentur, Reverendus Dominus Archi-Diaconus, & Decani Conciliorum in suis visitationibus

bus se diligenter informent, & ad Nos deferant, quos invenerint defectus aut excessus, ut coram Nobis, aut Vicario nostro delinquentes evocati, rationem reddant suæ negligentiæ aut contemptus.

TITULUS V.

De diebus Festis & Jejuniis.

CAPUT I.

Summopere dolendum est, iis diebus, qui ad Divinas laudes decantandas, & ad peccatorum veniam impetrandam instituti sunt, fideles Christi ad graviora scelera committenda, Divinamque iram magis incitandam nefarie abuti: ideoque sæpe & graviter reprehendant Pastores & Prædicatores abusum illum, quo plerique a servili quidem opere Festis diebus abstinent, sed majorem illorum partem deambulationibus, lusibus, comessationibus, & choreis impendunt, cum econtra ideo cessandum sit ab omni opere servili, ut universus populus absque ulla distractione orationi vacet, & Missæ Sacrificio, ac cæteris Divinis Officiis, nec non Sacris Concionibus diligenter intersit.

CAPUT II.

Quare ut supradicta impediantur, & avaritia quoque eorum mercatorum, qui iis diebus merces suas vendere præsumunt, nec non agricolarum, aurigarum, nautarum, molitorum, pistorum, piscatorum, & aliorum ejus generis hominum, qui absque notabili necessitate & licentia suas operas exercent, coerceatur; præcipimus Promotoribus nostris, ut diligenter advigilent, quo in prædictorum abusuum notitiam devenire possint, authores coram Officialibus nostris citari curent, qui eos pecuniariis pœnis, piis usibus applicandis, puniant. Magistratus autem urbium, & Ballivos, Majores, aliosque in pagis justitiæ Præfectos, paterno affectu rogamus, ut juxta Edictum Regium his etiam malis sua authoritate mederi omnibus modis annitantur: ac præsertim tempore summæ Missæ & Vesperarum, deambulationes in foro, aut aliis locis publicis, potationes in tabernis, lusus in sphæristeriis, venditiones carnium in macellis, non permittant, majores urbium portas clausas teneant, nec currus oneratos mercibus ullo pacto diebus Dominicis ac Festis egredi, multo minus iis diebus a rusticis grana ad publicum forum adduci, & ea divendi patiantur: sed si in consuetum ac ejusmodi publicæ venditioni præfixum diem, Festum aliquod inciderit, uti & nundinæ similiter incidentes, in sequentes dies, juxta præfatum Edictum Regium transferantur. Gratuitæ veto operæ Dominis a colonis suis præstari solitæ, quas vulgo *Corvées* vocant, iis quoque diebus, nisi in casu necessitatis, & habita Superiorum licentia, non præstentur.

CAPUT III.

Festi autem dies ultra Dominicos per universam hanc Diœcesim nostram solemniter observandi hi sunt: Dies Nativitatis Domini nostri Jesu Christi. S. Stephani Protomartyris. S. Joannis Evangelistæ. Sanctorum Innocentium. Circumcisionis Domini. Epiphaniæ. Purificationis Beatæ Mariæ Virginis. Sancti Matthiæ Apostoli. Annuntiationis ejusdem Beatæ Mariæ. Paschæ, & Pentecostes cum feria secunda & tertia sequentibus. Ascensionis Domini. Sanctissimæ Trinitatis, & Venerabilis Sacramenti. Sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi. Inventionis Sanctæ Crucis. S. Albani Martyris, Patroni Ecclesiæ nostræ Cathedralis, cujus festum celebratur vigesima prima Junii. Nativitatis S. Joannis Baptistæ. Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. Visitationis B. Mariæ Virginis. S. Mariæ Magdalenæ. S. Jacobi Apostoli. S. Laurentii Martyris. Assumptionis B. Mariæ Virginis. S. Bartholomæi Apostoli. Nativitatis B. Mariæ Virginis. S. Lamberti Episcopi & Martyris. S. Matthæi Apostoli & Evangelistæ. S. Michaelis Archangeli. Sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ. Omnium Sanctorum. S. Martini. S. Catharinæ. S. Andreæ Apostoli. S. Nicolai. Conceptionis B. Mariæ Virginis, & S. Thomæ Apostoli. Quos dies Festos juxta Concilii Tridentini Decretum ab omnibus etiam exemptis

emptis & Regularibus servari mandamus.

CAPUT IV.

Si prædictum Festum Annuntiationis B. MARIÆ Virginis inter Dominicam *Palmarum* & *Quasimodo* inciderit, juxta Decretum Concilii Provincialis Cameracensis, feria secunda post dictam Dominicam *Quasimodo*, etiam a populo celebretur.

CAPUT V.

Jejunia in hac Diœcesi servanda, præter Sacrum Quadragesimæ & quatuor anni temporum jejunium, sunt: Vigiliæ Nativitatis Domini. Sancti Joannis Baptistæ. Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. S. Laurentii Martyris. Assumptionis B. MARIÆ Virginis. Sancti Matthæi Apostoli & Evangelistæ. Sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ. Omnium Sanctorum, & Sancti Andreæ Apostoli. In festo Beati Marci Evangelistæ, & tribus diebus Rogationum, juxta laudabilem Ecclesiæ consuetudinem usque ad meridianum tempus jejunetur, & tota die ab esu carnium abstineatur. Quod si dictum festum S. Marci in hebdomada Paschæ evenerit, ad feriam secundam post Dominicam *Quasimodo* transferatur, & ea die supplicationes fiant, & dicta a carnibus abstinentia observetur.

CAPUT VI.

Cum autem multum hodie se remiserit antiquus Christianorum in jejuniis exacte servandis fervor & devotio, præcipimus Pastoribus & Prædicatoribus Verbi Dei, ut sæpius populo inculcent teneri omnes sub pœna peccati mortalis jejunare prædictis diebus, nisi ob impotentiam, necessitatem aut majus bonum excusentur, & graviter peccare caupones & hospites, qui aliis, quam peregrinis, iis diebus cibos ministrant, nulla consideratione habita, an habeant justam causam non jejunandi: multo vero magis, si cibos vetitos (quod absit) etiam petentibus in diebus jejuniorum ministrent, non visa legitima dispensatione. Quod si hoc quocunque Diœcesis nostræ loco fieri contingeret, Pastorum erit Nos illico ejus rei reddere certiores.

CAPUT VII.

Ut aliquod vestigium antiquæ pietatis in hac Diœcesi observari solitæ imposterum remaneat, laudabilem consuetudinem feria quarta Cinerum, & feria sexta Parasceves ab omnibus lacticiniis abstinendi, retineri, & ubique servari, & de illa per Pastores aut Prædicatores tempestive populum moneri volumus, nisi per Nos fuerit super hoc dispensatum. Aliis Quadragesimæ diebus lacticiniorum usum toleramus, dummodo ii, qui illis utentur, alia pietatis opera faciant, in quæ jamdiu obligatio juris communis strictius jejunandi noscitur esse commutata, doceanturque non aliter satisfacere præcepto Ecclesiæ de Jejunio Quadragesimæ.

TITULUS VI.

De Sacramentorum administratione.

CAPUT I.

QUæ ad Sacramentorum administrationem pertinent, tam exacte & dilucide in Sacrosancta Tridentina Synodo, Catechismo ad Parochos, & Concilio Provinciali Cameracensi explicantur, ut Parochos nostros, & alios, quibus hæc cura commissa est, ad illa remittere, quam eadem inculcare satius existimemus: pauca tamen variis de causis utiliter ipsis præscribi posse censemus.

CAPUT II.

Imprimis, ut nullus eorum, neque aliorum Sacerdotum ullum Sacramentum unquam administret, nisi alba, aut mundo superpelliceo & stola indutus, ut meminerit se intus candida innocentiæ stola exornatum esse debere.

CAPUT III.

Deinde ut, quamdiu hæc Diœcesis proprium Manuale non habet, in administratione Sacramentorum, Manuali Ecclesiæ Metropolitanæ Cameracensis juxta Decretum dicti Concilii Provincialis omnes utantur.

CAPUT IV.

Ut diligentissime præcaveant, ne alienis Parochianis absque proprii illorum

rum Parochi, aut nostra licentia Sacramenta administrent, præsertim Pœnitentiæ & Matrimonii; scire enim debent invalidas, imo de jure nullas esse alienorum parochianorum extra casum necessitatis absolutiones, & quod ii Sacerdotes, qui ipsos Matrimonio sic conjungunt, ipso jure sint suspensi, quamdiu ab Ordinario ejus parochi, qui Matrimonio interesse debebat, absolvantur.

CAPUT V.

Summo quoque studio invigilent, ne quisquam parochianorum suorum, per ipsorum negligentiam absque Sacramentorum perceptione decedat e vita, & si alicujus Parochi culpa aliquis infans sine Baptismo, aut adultus sine confessione, aut Extrema unctione decesserit, ab administratione Sacramentorum ad mensem suspendatur, aut alias arbitrio Judicis puniatur.

CAPUT VI.

Hæreticos, quamdiu non abjuraverint hæresim, usurarios manifestos, quamdiu pro usuris non satisfecerint, aut de restituendis bonis per usuras injuste acquisitis, sufficientem non dederint cautionem, & excommunicatos a Judice, quamdiu de absolutione, ab eodem, aut ejus Superiore obtenta non docuerint, ad Sacramentorum perceptionem & Ecclesiasticam sepulturam non admittant, excepto mortis articulo, quo casu usurarii, quibus facultas non suppetit prædictam cautionem dandi, admitti possunt, mediante promissione, quod si convaluerint, ab usuris prorsus abstinebunt, & lucra ex eis acquisita restituent, quamprimum hoc eorum facultates ferent; excommunicati vero præstita prius per ipsos obligatione, & quatenus possint, etiam cautione, quod si periculum mortis evadant, statim se a censuris absolvi curabunt.

CAPUT VII.

Eosdem usurarios, manifestos hæreticos & excommunicatos, a susceptione Baptizandorum, & a præsentatione Confirmandorum prorsus repellant.

CAPUT VIII.

Diligenter instruant mulieres, quæ obstetricis officio funguntur, quibus casibus illis baptizare liceat, & qua verborum forma, ac materia uti oporteat, nec ullas admittant, imo ab ingressu Ecclesiæ, cum infantem baptizandum deferunt, prohibeant, nisi prius sic fuerint instructæ, & exhibuerint testimonium suæ fidei, ac juxta Edictum Regium in manibus Magistratus juraverint, se ante diem tertium fideliter denunciaturas Pastoribus infantes, quos in eorum parochiis scient esse baptizandos.

CAPUT IX.

Sedulo admoneant parentes ac nutrices, ne infantes anno juniores secum in cubili excipiant, ne forte, quod nimis frequenter accidere compertum habemus, incaute illos suffocantes, gravissimum peccatum admittant, cujus absolutionem, si in hac nostra Diœcesi contingat, Nobis reservamus.

CAPUT X.

Antequam pueros parochiarum suarum ad Nos mittant pro Sacramento Confirmationis suscipiendo, diligenter præmoneant populum suum de iis, quæ dictum Concilium provinciale sigillatim præscripsit, addantque ob defectum illorum, quæ ex parte parentum aut puerorum requiruntur, ipsos pueros pro ea vice a tanti Sacramenti susceptione repellendos.

CAPUT XI.

In privatis ædibus, nisi ob ægritudinem, confessiones nunquam audiant; cum Ecclesia sit proprius Sacramenta administrandi locus, nec in quolibet Ecclesiæ loco, sed in aperto & claro, & quidem in sedilibus ad hoc specialiter destinatis, quæ in omnibus Ecclesiis, quarum facultates hoc ferre possunt, fieri optamus.

CAPUT XII.

Omnes eadem forma absolutionis utantur, quam idcirco hic inferendam duximus, scilicet his verbis: *Dominus noster JESUS CHRISTUS, qui est Summus Pontifex, te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo imprimis ab omni vinculo excom-*

communicationis, in quantum possum, & indiges, deinde eadem auctoritate absolvo te ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Quod si quis sit etiam absolvendus ab aliis censuris, dicat hoc modo: *Dominus noster &c. ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis & interdicti &c.*

CAPUT XIII.

Non præsumant absolvere a casibus Summo Pontifici, aut Nobis reservatis. Hos autem casus Nobis reservamus. Imprimis omnem casum, cui annexa est excommunicatio major, Nobis de jure aut ex Decreto Concilii Tridentini reservata, hæresim, apostasiam, homicidium, incendium voluntate deliberata procuratum, concubitum contra naturam, raptum virginum, incestum cum Sanctimonialibus, vel consanguineis, aut affinibus in primo aut secundo gradu, adulterium manifestum, injectionem manuum violentam in parentes, veneficium, ligaturam & omne maleficium, quo impeditur actus matrimonialis in conjugibus, & oppressionem prolis etiam ignoranter a parentibus factam.

CAPUT XIV.

Quoties deferunt ægrotis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, aut Extremæ Unctionis, eorundem vicinos ad comitandum exhortentur, sed & hoc populo pulsu campanæ paulo ante significent, ut ex pio charitatis affectu plures comitentur, aut certe in domibus suis pro salute corporali & spirituali ipsius ægroti Dominum deprecentur, & ipsi Indulgentias hoc facientibus a Summis Pontificibus concessas, lucrari mereantur. Nos quoque iis, qui comitabuntur, quadraginta, iis vero, qui suis præpediti negotiis, ut supra, orabunt, viginti dies Indulgentiarum impartimur.

CAPUT XV.

In Paschate a matutino tempore usque ad meridiem dictum Eucharistiæ Sacramentum per se, aut suos Capellanos administrent, nec ullo modo expectent finem concionis aut Missæ solemnis, quod sine gravi Parochianorum, adeoque ipsius Parochi incommodo fieri non potest, & Nos sub pœna unius scuti aurei fabricæ ejusdem Ecclesiæ applicandi, fieri prohibemus.

CAPUT XVI.

Dictum Eucharistiæ Sacramentum non deferant in iis processionibus, quæ per agros ad magnum spatium se extendunt, nisi hoc cum omni modestia ac reverentia fiat, præcedente semper lumine ac campanula sonante, & populo sequente, sicut in civitatibus fieri solet & debet.

CAPUT XVII.

Eos, qui necdum sunt confirmati, vel adeo rudes sunt, ut ignorent Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, præcepta Dei & Ecclesiæ, latina aut vulgari lingua, nec ad Eucharistiæ, nec ad Matrimonii Sacramentum admittant, sed eos prius de prædictis omnibus instruant, vel per aliquem alium instrui curent, & instructos pro Sacramento Confirmationis ad Nos remittant, extraneos autem in eorum Parochiis commorantes, non nisi visis Ordinariorum, aut Parochorum suorum literis, quod soluti & liberi sint, fidem facientibus, Matrimonio conjungant. Quod si eas ob nimiam distantiam habere non possint, ab eis solemne juramentum exigent, quod nullum norint impedimentum, quominus inter se Matrimonium contrahere possint.

CAPUT XVIII.

Proclamationes bannorum matrimonialium nunquam omittant, nisi visis literis dispensationis, quas, qui obtinere voluerint, adferent testimonium a suis Parochis, quod nullum sciant Canonicum impedimentum.

CAPUT XIX.

Omnes Parochi exacte sciant impedimenta Matrimonii, saltem quæ usitatius eveniunt, qualia sunt, consanguinitas usque ad quartum gradum inclusive; affinitas orta ex legitimo Matrimonio usque ad similem gradum etiam inclusive: si vero orta sit ex fornicatione duntaxat, usque ad secundum inclusive, cognatio spiritualis, sive per Baptismi, sive per Confirmationis Sacramen-

mentum contracta, Ordo Sacer, omne votum castitatis, impotentia, validæ promissiones priores matrimoniales, justitia publicæ honestatis ex validis Sponsalibus proveniens quoad primum gradum tantum. Quod si aliqui Parochorum hæc impedimenta discernere non norint, peritiores consulant, alioquin si scienter aliquos sic impeditos conjunxerint, juxta Decretum Concilii Provincialis Cameracensis, ad annum ab officio Pastorali suspendantur, aut alia arbitraria pœna puniantur.

CAPUT XX.

Si vero contingat impedimentorum istorum aliquod denunciari, aut Matrimonio desponsorum oppositionem aliquam fieri, vel rumor sit publicus impedimentum aliquod subesse, etiamsi nulla sit oppositio, non prius a Parochis ad ulteriores proclamationes aut Matrimonii solemnizationem procedatur, quam re ad Nos, aut Officialem nostrum delata, ut, quid sit agendum, decernatur: non enim permittimus, ut de causis ejusmodi Parochi cognoscant, sed omnem decisionem nostro, aut dicti Officialis judicio reservamus.

CAPUT XXI.

Ad exterminandum gravissimum abusum, qui temporibus nostris passim irrepsit, singulis diebus Dominicis denuntient, excommunicatos esse eos, qui ligaturis aut quibuscunque maleficiis actum Matrimonii inter conjuges impedire conantur, quos etiam Nos ex nunc, prout ex tunc excommunicamus, & tam peccati ipsorum, quam excommunicationis nostræ absolutionem Nobis reservamus.

CAPUT XXII.

Sed & alium abusum dissimulare non possumus, quo nova nupta postridie suarum nuptiarum e templo (ubi Sacrosanctum Missæ Sacrificium audivit) egrediens, excipitur a mimis & larvatis, seu aliis petulantibus hominibus, & cum multis irreverentiis & insolentiis abducitur, donec a suo conjuge redimatur; quæ omnia tanquam Matrimonii Sacramento, imo Christiano nomine indigna, deinceps sub eadem pœna excommunicationis fieri prohibemus, & ne eam in authores fulminare cogamur, Judicum sæcularium, ut aliis convenientibus modis has insolentias reprimant, auxilium imploramus.

CAPUT XXIII.

Postremo statuimus, ut dicti Parochi quatuor libellos conficiant, in quorum primo, nomina omnium ab eis baptizatorum & parentum & patrinorum eorundem describant, diemque Baptismi & nativitatis annotent. In secundo, nomina omnium tempore sui regiminis confirmatorum, cum nominibus parentum & patrinorum, ac Episcopi confirmantis, & loci, ubi hoc Sacramentum ipsis contulit. In tertio, nomina omnium, qui Matrimonium coram ipsis contraxerunt, & testium, qui contractui interfuerunt, diemque & locum contractus Matrimonii. In quarto, nomina omnium, quorum ipsi corpora sepelierunt in suis Ecclesiis aut Cœmiteriis, cum die mortis seu obitus eorumdem: quæ descriptio exigui erit laboris, & minoris impensæ, magni autem fructus, & maxime interdum iis, quorum interest consolationis. Quos libros dicti Parochi Nobis, aut Deputatis nostris cum occasio se offeret, nec non Decanis in suis visitationibus, exhibere tenebuntur.

TITULUS VII.

De prima Tonsura, minoribus ac Sacris Ordinibus.

CAPUT I.

Ad primam Tonsuram nemo se præsentet, qui non sit confirmatus, & linguæ latinæ jactis fundamentis; coram Nobis testari sit paratus, se non judicii sæcularis fugiendi causa, sed Deo liberius serviendi, hoc primo Clericorum charactere insignire velle, & testimonium habeat a proprio Parocho, quod sit de legitimo matrimonio natus, & ratione originis aut domicilii noster Diœcesanus: alioquin sciat se a tonsuræ susceptione arcendum, quemadmodum & eos, qui ad illam suscipiendam sine superpelliceo & cereo comparebunt.

CA-

CAPUT II.

Promovendi ad minores Ordines compareant ad minus summo mane illius diei, qui sacras ordinationes præcedit, & quidem cum literis suæ tonsuræ, ac bonæ & honestæ conversationis; nec ullus se præsentet ad plures Ordines minores simul suscipiendos, nisi Ecclesiæ necessitas aut utilitas hoc postulaverit, cum extra hunc casum, Sacrum Concilium Tridentinum in minoribus non minus, quam in majoribus Ordinibus interstitia servari voluerit.

CAPUT III.

Quod si quis illegitimus a bona indole & vitæ honestate commendetur, ut primam Tonsuram ac minores Ordines suscipere, & simplex beneficium possidere possit, dispensationem super defectu natalium in scriptis habeat, priusquam ad Tonsuram se præsentet, alioquin ab illa repellendus.

CAPUT IV.

Qui vero ad Sacros Ordines se præsentare voluerint, multo magis intelligant in re tanti momenti non esse festinandum, ideoque interstitia inter singulos Ordines exactissime a Nobis esse servanda. Adferant ergo ultra literas susceptionis Ordinum, competens testimonium, quod a novissimo Ordine suscepto, sæpius Sacram Eucharistiam sumpserint, & novas proclamationes fieri curaverint, & interim honeste & laudabiliter vixerint, denique testimoniales literas habeant ætatis suæ, per suos Superiores, Decanos aut Parochos, auditis parentum vel susceptorum, vel iis deficientibus, aliorum fide dignorum testium depositionibus, aut inspecto libro baptismali, fideliter expeditas.

CAPUT V.

Qui ad Ordinem Subdiaconatus se præsentare voluerint, r.iturre prius examinata illius muneris, ad quod aspirant, dignitate, & si onus, quod ultro appetunt (nempe perpetuam castitatem servandi, & Dei servitio, atque Ecclesiæ ministerio se totos mancipandi) vires eorum non excedat, compareant aliquot diebus ante ipsam ordinationem coram Officiali nostro, cum attestationibus valoris sui beneficii aut patrimonii, ad cujus titulum promoveri intendunt: quas si sufficientes judicaverit, hoc suo Decreto testabitur, ne cum ad examen vitæ & doctrinæ venietur, hæc inquisitio, Nos, seu Examinatores ad hoc deputatos, diutius remoretur.

CAPUT VI.

Sufficientiam autem Tituli æstimabit dictus Officialis, juxta Decretum dicti Concilii Provincialis, prout & juramentum exiget ab iis, qui promoveri intendunt sub titulo patrimonii, juxta formam ibidem præscriptam, & de illo præstito, fidem faciet.

CAPUT VII.

Ad Ordinem Diaconatus promovendi, diligenter secum perpendant, ad quantum gradum Ecclesiæ ascendant; nam ut olim Levitæ arcam fœderis, ita nunc ipsi Ecclesiam Dei portare & munire debent, ornatu sancto, prædicatu Divino, exemplo perfecto; ut vere testentur se esse Levitas, hoc est, assumptos a carnalibus desideriis, & a terrenis concupiscentiis, quæ militant adversus animam, ut hæreditas & tribus amabilis Domini esse mereantur, & tanquam Ministri & Cooperatores Corporis & Sanguinis Domini, sint ab omni illecebra carnis alieni, & quibus Evangelium ore annuntiant, vivis operibus exponant, habeantque pedes suos calceatos Sanctorum exemplis, in præparationem Evangelii pacis.

CAPUT VIII.

Qui vero ad Sacrum Presbyteratus Ordinem se præsentare intendunt, meminerint, quod cum magno timore ad tantum gradum ascendendum est, atque providendum, ut cœlestis sapientia, probi mores, & diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent, & advocati in adjutorum Episcoporum cognoscant quod agunt, imitentur quod tractant, quatenus mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra sua a vitiis & concupiscentiis suis omnibus procurent, sitque doctrina eorum spiritualis medicina populo Dei, sit odor vitæ eorum dele-

ſtamentum Eccleſiæ Chriſti, ut prædicatione atque exemplo ædificent domum, id eſt, familiam Dei, eluceat in eis totius forma juſtitiæ, ut bonam rationem diſpenſationis ſibi creditæ redditori, æternæ beatitudinis præmia conſequantur.

CAPUT IX.

Nullus autem ſperet ſe ordinandum a Nobis, niſi alicui Eccleſiæ aſcribatur, hoc eſt, ni Eccleſiam deligat, in qua ſe miniſtraturum ſpondeat Ordine ſuſcepto, doceatque ſe hoc feciſſe, priuſquam ad altiorem gradum promoveatur, ne dictam Eccleſiam deſerere poſſit nobis inconſultis ſub pœna interdictionis exercitii Sacrorum Ordinum, a Sacroſancta Tridentina Synodo præſcripta.

TITULUS VIII.

De vita & honeſtate Clericorum.

CAPUT I.

Quamvis habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos, veſtes proprio convenientes Ordini, ſemper deferre, ut per decentiam habitus extrinſeci, morum honeſtatem intrinſecam oſtendant. Quapropter ad praxim pulcherrimi Decreti Generalis Concilii Tridentini, & CLEMENTIS V. in Concilio Viennenſi procedentes, monemus eos, qui Sacris inſigniti ſunt, vel Beneficium Eccleſiaſticum poſſident, & in Civitate aut oppidis degunt, ut veſtibus talaribus cum bireto Clericali ad crucis ſimilitudinem confecto, quod eſt Eccleſiaſticorum hominum proprium, vel chlamydibus uſque ad talos, aut circiter, & veſte interiori, ut minimum ultra genua propendente, ſemper utantur, ſub pœna ſuſpenſionis a ſuis Ordinibus, officiis, beneficiis, fructibus, reditibus, & proventibus ipſorum beneficiorum, nec non, ſi ſemel correpti denuo in hoc deliquerint, ſub pœna privationis officiorum & beneficiorum hujuſmodi ab eodem Concilio Tridentino præſcriptis. Cum autem extra Civitatem, aut oppida proficiſcentur, prout & ii, qui ruri vitam agunt, brevioribus chlamydibus uti poterunt, ita tamen, ut interiorem ſemper habeant veſtem, quæ thoracem & caligas contegat.

CAPUT II.

Prædictas pœnas multo magis incurrant, qui diſſectas veſtes, aut variis coloribus diſtinctas (quod abſit) deferre auſi fuerint.

CAPUT III.

Tonſuram quoque Clericalem pro uniuſcujuſque Ordinis ratione latam & patentem, omnes ſemper gerant, & ut minimum, in ſingulos menſes, & omnibus præcipuis anni feſtivitatibus renovent, ut hoc antiquiſſimo Eccleſiæ ritu ſignificent, ſe ſuperflua omnia, curaſque omnes ſæculares ac terrenas ſollicitudines abjeciſſe, & ea, quæ ſurſum ſunt, quærere & ſapere. Barbam etiam non aliam nutriant, quam ſuo Ordini congruentem, eamque ſingulis etiam menſibus, ſi non radere, ſaltem concinnare & honeſte præſcindere teneantur.

CAPUT IV.

Clericorum arma eſſe debent orationes & jejunia, quibus recte communiti ſecuriores erunt adverſus omnes hoſtes, quam clypeis, gladiis aut ſclopetis armati; quare omnibus uſum armorum interdicimus, niſi ob itinerum pericula expreſſam ad illa gerenda, a Nobis, aut Vicario noſtro in ſcriptis obtinuerint licentiam, cujus tamen prætextu, nullus Clericus templum ipſum cum armis ingrediatur. Huic Decreto contravenientes pro prima vice pœnis pecuniariis mulctentur.

CAPUT V.

Tabernas vero, tanquam malorum omnium fontes, non ſolum prohibemus, ſed etiam ſerio injungimus Promotoribus noſtris, ut ſi quos reſciverint Clericos noſtræ Diœceſis, qui eas frequentent, excepta ſola itineris neceſſarii cauſa, eos ſtatim hoc nomine coram Officialibus noſtris evocari curent, quibus præcipimus, ut eos pœnis primum pecuniariis, deinde etiam, ſi abſtinere noluerint, carceribus ad meliora compellant.

CA-

CAPUT VI.

Quia vero incontinentiæ crimen maximum dedecus parit Ordini Ecclesiastico, ita ut sola illius suspicio Laicos homines graviter offendat; prohibemus, ne quis Clericorum cujuscunque ordinis fuerit aut dignitatis, mulierem in suam familiam quocunque servitii prætextu assumere audeat, quæ antea fuerit vel convicta, vel etiam de incontinentia suspecta, sub pœna suspensionis ab exercitio suorum Ordinum, aut a suis officiis & beneficiis, si primum amicabiliter monitus, eam non dimiserit, & ne deinceps eo nomine vituperetur ministerium nostrum, præcipimus, ut nullus habeat ancillam quadraginta aut circiter annis juniorem, etiam ab omni incontinentiæ suspicione alienam, nisi sit ipsi consanguinea in primo aut secundo gradu consanguinitatis: qui secus fecerit, primum moneatur, ut ejusmodi ancillam juniorem dimittat, deinde, si non paruerit, arbitrio sui Superioris graviter puniatur; contra concubinarios vero secundum formam a Sacrosancta Tridentina Synodo præscriptam (a), sine ulla dissimulatione procedatur.

CAPUT VII.

Non solum contra Apostolicum præceptum faciunt Clerici, qui negotiationibus operam dant, & quæstum captant, sed etiam qui alienos agros, aut decimas conducunt, & illis colendis, his vero colligendis maximam sui temporis partem, quam orationi & sacris studiis impendere deberent, inutiliter impendunt; nec non ii, qui Dominorum temporalium obsequiis se tradunt, & in eorum negotiis curandis toti occupantur. Proinde omnes Clericos monemus, ut deinceps ab iis abstineant. Parochis tamen ruralibus, qui partem decimarum suæ parochiæ, ratione sui pastoratus possident, permittimus, ut reliquam partem ab iis, ad quos pertinet, conducere possint, quo minori impensa suas decimas colligant, & ipsi commodius sustententur.

TITULUS IX.

De Canonicis, Decanis ruralibus, Pastoribus, & Matricularis.

CAPUT I.

Omnia, quæ dictum Concilium Provinciale præscripsit Capitulis & Canonicis, observari volumus & mandamus in nostra Ecclesia Cathedrali, & omnibus Ecclesiis Collegiatis nostræ Diœcesis, quibus hoc solum adjicimus, Canonicos semper meminisse debere beneficium dari propter officium, nec sufficere, si per Vicarios Horas Canonicas decantari, & Missas celebrari curent, sed omnes teneri ad Divina per se, & non per substitutos officia obeunda, atque in Choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudandum. Quod etsi semper rationi & juri, atque antiquorum observationi consentaneum fuit, non frustra tamen a Patribus Sacrosancti Concilii Tridentini expresse & in particulari Canonicis est præscriptum (b); ut omnes intelligant, sed ad prædicta præcise obligari, nullusque eorum, quocunque prætextu se a Divinis Officiis per se obeundis, excusare possit.

CAPUT II.

Sed & in reliquis suis actionibus ita se habere debent, ut respondeant suæ dignitati & institutioni, de qua pulchre olim & graviter Patres Concilii Aquisgranensis sub Ludovico Pio sic scriptum reliquerunt. (c) " Quia evidenti authoritate liquet, Canonicam institutionem "præstare cæteris institutionibus debere, necesse est, qui hujus professionis "censentur nomine, procurare, qualiter "in semetipsis eandem institutionem vita & moribus exornent potius, quam "dehonestent." Quod quamvis ad omnes Canonicos pertineat, præcipue tamen ad eos, qui prærogativis Ecclesiæ Cathedralis honorantur, qui cum unum corpus cum Episcopo conficiant, ipseque Episcopus in statu perfectionis sit positus, præ cæteris ad ejusdem perfectionis gradum aspirare, & quantum in eis est, continue ascendere tenentur, ut non

(a) Sess. 25. C. 14. (b) Sess. 24. de Reform. C. 12. (c) Cap. 115.

non tantum populo, sed etiam Collegiatarum, & totius Civitatis ac Diœcesis Clero, vitæ sanctitate & zelo Divini honoris præluceant, suique nominis dignitatem, virtutum splendore tueantur, ne si ab Antecessorum suorum magnanimitate degenerarint, aliquando contingat eos, qui in Ecclesia militante post Episcopos primum obtinent, in triumphante cum rubore novissimum locum tenere, aut etiam (quod absit) in æternum omni honoris gradu & Sanctorum societate privari.

CAPUT III.

Quæcunque in prædicto Concilio Provinciali Cameracensi de Decanis ruralibus & Pastoribus habentur, Decani & Pastores nostræ Diœcesis diligenter observent; quibus adjicienda duximus, quæ sequuntur. Imprimis, ut ipsi Decani in prima congregatione Capitulari Pastorum sui districtus, curent omnes, qui huic Synodo non interfuerunt, publicam fidei suæ facere professionem, juxta formam a fœlicis recordationis Pio Papa Quarto præscriptam: deinde legi & publicari hujus Synodi Decreta, & serio tractari de eorundem executione, quatenus eos & populum eis commissum tangunt, aut concernunt.

CAPUT IV.

Et cum dicti Decani constituti sint a Nobis tanquam Pastores dictorum Pastorum, solicitos se exhibeant de eorum salute & spirituali profectu. Ideo singulis annis, dum suas visitationes faciunt, non solum ad præcavendum & fugiendum crimina omnia, & occasiones eorumdem, sed etiam ad fortiter pugnandum prælia Domini, & viriliter in ejus vinea laborandum, paterno eos affectu cohortentur. Ut tanquam boni milites victoriam reportare, ac triumphum agere, & tanquam boni agricolæ suavissimum aliquando laborum suorum fructum percipere mereantur. Econtra mandamus Pastoribus, ut Decanos suos pro suis Pastoribus agnoscant, eos ut tales honorent & ament, ipsisque aliquoties in anno, ut minimum semel, peccata sua confiteantur.

CAPUT V.

At præter supradicta, etiam ad officium Decani pertinent, quæ sequuntur: campanas novas benedicere, beneficiorum omnium sui Decanatus curam habere, eadem singulis annis visitare, & de eorum statu, an videlicet satisfiat fundationibus & oneribus, & an Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & Sacrum Chrisma, atque Oleum catechumenorum, & infirmorum honorifice asserventur, & quidem hæc tria separatim ab ipso Sanctissimo Sacramento: An Ecclesiæ ipsæ debite reparentur, altaria decenter ornentur, cœmiteria sufficienter claudantur, aliaque ejusmodi, quæ ad decorem Domus Domini pertinent, nec non de ipsorum Pastorum, Capellanorum, Matriculariorum, imo & Parochianorum vita & moribus diligenter inquirere, defectusque omnes, quos deprehenderint, ad Nos referre, eos, quibus de Ecclesia Parochiali, aut alio Beneficio sui Decanatus recenter provisum est, visis literis institutionis debite expeditis, in possessionem mittere; hoc enim ad evitandas multas fraudes, ipsis Decanis reservamus, aliisque Presbyteris, etiamsi literæ expediantur in forma *Universis*, ne se huic missioni in possessionem, nisi de ipsorum Decanorum consensu immisceant, expresse prohibemus.

CAPUT VI.

Decani quoque est, Pastorum sibi subditorum, nec non aliorum Sacerdotum, vel in aliis Sacris Ordinibus constitutorum, Nobilium & leprosorum exequias celebrare, & munimenta bonorum ad Pastoratus ipsos spectantium, nec non & registra Baptizatorum, Confirmatorum, Matrimonio conjunctorum, & sepultorum, ne ab ipsorum Pastorum hæredibus, aut aliter distrahantur, & si quæ alia sint, quæ Ecclesias ipsas concernunt, sub inventario, Successori, cum institutus fuerit, tradenda, aut in Archivum nostrum referenda, conservare. Insuper omnia defuncti mobilia describere & sequestrare, ac sequestrum statim Promotori nostro denuntiare, ut jura nostra, si quæ sint, tueatur, &

& Pastorales domos debite reparari curet, donec omne æs alienum persolutum fuerit, aut pro his omnibus ab hæredibus præstita fuerit sufficiens cautio. Nos autem labores eorundem Decanorum, prout juris & rationis fuerit, taxabimus, & eisdem persolvi curabimus.

CAPUT VII.

Acceptum a Nobis in die Cœnæ Domini Sacrum Chrisma, & alia Sacra Olea, non alibi, quam in templo loci Decanalis distribuant, & quidem in capsulis, quantum fieri potest, mundissimis, nec aliis ea deferenda tradant, quam personis Ecclesiasticis, quas monebunt, ut statim ea reverenter deferant ad propriam Ecclesiam, nec cum illis in via, maxime in tabernis hærere, & compotationibus se se dare audeant, sub gravi pœna, arbitrio nostro infligenda. Pastores autem iis acceptis, nullo pacto utantur veteribus, sed quidquid ex iis superfuerit, lampadi, quæ lucet ante Venerabile Sacramentum, infundant, aut super piscinam comburant.

CAPUT VIII.

Quoad portionem Canonicam Pastoribus nostræ Diœcesis assignandam exacte servari jubemus Decreta dicti Concilii Provincialis Cameracensis, & Officialibus nostris præcipimus, ut quanto citius fieri poterit, ejusmodi causas terminari curent, nec Procuratorum, aut aliorum quorumcunque artificiis eas protrahi patiantur.

CAPUT IX.

Magnam præbuerunt occasionem hæreticis suos errores disseminandi, & rudem populum pervertendi, qui olim Ecclesiis Parochialibus viros ignaros, & ad Pastoralis muneris functionem ineptas præfecerunt, ideoque prudentissime Concilium Tridentinum statuit, ut vacatione alicujus Ecclesiæ parochialis occurrente, etiam per edictum publicum vocentur omnes, qui ad illam obtinendam volent examinari, & peracto examine renuntientur, quotquot ab Examinatoribus idonei judicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis, ex hisque Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, aut Patronus digniorem inter illos Episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur. Cum autem hoc saluberrimum Decretum, magno cum fructu, juxta ejus tenorem jamdiu in hac nostra Diœcesi usu receptum sit, hæc Synodus, cujus judicio dictum Concilium ipsorum Examinatorum nominationem reliquit, ad hanc functionem exercendam communi nomine omnium Prælatorum, & aliorum, quibus Ecclesiarum provisio incumbit, nominavit Reverendos & discretos Viros ac Magistros, *Nicolaum Causin* Decanum, *Joannem Dauvin* Archi-Diaconum, Sacræ Theologiæ, *Lambertum Paradisum* Juris utriusque, *Ægidium Bosman* Archi-Presbyterum, Sacræ Theologiæ, & *Jacobum Cassot* Scholasticum, Juris respective Licentiatos, & Ecclesiæ nostræ Cathedralis Canonicos, qui omnes juraverunt ad Sancta Dei Evangelia, se, quacunque humana affectione postposita, fideliter hoc munus executuros.

CAPUT X.

Matricularii autem, qui cum Parochis Divinum Officium decantant aut peragunt, de numero sint Ministrorum Ecclesiæ: proinde necessarium est, ut antequam admittantur, testimoniales exhibeant literas suæ vitæ, & honestæ conversationis, subsignatas a Pastore & Magistratu suæ ultimæ residentiæ, & quod sint tonsurati, nec non semper conspicuam tonsuram gerant cum habitu decenti: expediret etiam eos minores Ordines suscipere: unde apparet, quam indecens sit caupones, aut alterius vilis professionis ad id muneris admitti, quod deinceps omnino prohibemus; sed nec Ballivos, Scabinos, aut Scribas Curiæ sæcularis eos esse convenit, quia tamen multis in locis, virorum ad hoc officium in Ecclesia peragendum penuria est, poterunt ejusmodi admitti, sed non sine nostra, aut Vicarii nostri licentia, quam ut obtineant, promittere debebunt se in omnibus, quæ hoc ministerium Ecclesiasticum concernent, Pastori suo fore obedientes, & ad ipsi inserviendum paratos.

CAPUT XI.

Iis in locis, ubi Matriculariis committitur cura & custodia ornamentorum, & aliorum mobilium bonorum Ecclesiæ, non admittantur ad hoc munus, nisi sufficientem, judicio Pastoris, & præcipuorum Parochianorum, de iis fideliter conservandis & restituendis, præstiterint cautionem.

CAPUT XII.

Moneantur autem diligenter & frequenter a Pastoribus, ut ornamenta ipsa, quantum fieri potest, integra & munda conservent, & quæ lacera deprehenderint, statim resarciri aut reparari, quæ sordida, protinus mutari, lavari aut mundari curent; denique ut nullas in altaribus aut parietibus, nec in ipso Templi pavimento, imo nec in cœmiteriis notabiles sordes patiantur, sed re ipsa omnibus testentur se diligere decorem domus Dei, cujus ministerio haud contemnendo sunt mancipati.

TITULUS X.

De Regularibus & Monialibus.

CAPUT I.

Abbates, cæterique Monasteriorum Superiores omnem curam & diligentiam adhibeant, ut in Monasteriis sibi subjectis, ea, quæ ad regularis vitæ substantiam pertinent, qualia sunt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, & si quæ alia sunt alicujus Regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, nullo unquam tempore relaxentur, sed exacte & fideliter observentur: si enim illa, quæ bases sunt & fundamenta totius regularis disciplinæ, non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est.

CAPUT II.

Hoc autem a suis subditis nulla alia meliori ratione ne unquam impetrabunt, quam si ipsi ex animo forma sui gregis fiant, & in se ipsis, tanquam in lucidissimo speculo, omnes illas virtutes ac perfectiones repræsentent, quas in aliorum animis imprimere conabuntur: non ergo præcipua illis sit rerum temporalium cura, sed potius hoc mente & cogitatione revolvant, hoc assidue meditentur, in hoc die ac nocte versentur, ut præsint verbo & exemplo, & ad eum finem officium Divinum frequentent, Missæ Sacrificium sæpius Deo offerant, & non minus humilitate, quam authoritate superent omnes, charitatis vero officiis a nemine superentur, castitate etiam aliis præemineant, & in mediis divitiis, si per Dei gratiam, ac propriam, & Prædecessorum industriam & parsimoniam, Monasterio suo forsitan abundent, se vero pauperes esse ac mundi, & terrenorum omnium bonorum contemptores reipsa testentur, ideoque a pretiosa supellectile omnino abstineant. Subditis quoque suis mobilium bonorum usum ita permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur. Quod si quem aliter quippiam tenere deprehendant, eundem biennio activa & passiva voce privent, atque etiam juxta suæ Regulæ & ordinationis Constitutiones, puniant, prout voluerunt, & expresse statuerunt S. Patres prætacti Concilii Tridentini.(*) Nec existimet Abbas, seu quivis alius Superior, quod super habenda proprietate cum aliquo Monacho dispensare possit, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ Monasticæ, ut INNOCENTIUS III. asserat, nec Summum Pontificem contra eam posse licentiam indulgere, & CLEMENS III. jubeat Religiosum, qui proprium, quod contra Regulam latenter habuerat, noluit resignare, & sic diem clausit extremum: non tantum Christiana sepultura privari, verum etiam, si sine maximo scandalo fieri posset, de ipsa Ecclesia projici. Unde non immerito damnanda est illa consuetudo, qua in nonnullis Monasteriis certa pecunia singulis Religiosis pro vestimentis assignatur, cum non minus vestiri, quam nutriri debeant in communi, & nequidem permitti possit, ut ullam penes se pecuniam habeant, sed si quam habent, vel a parentibus aut amicis sibi donatam, vel propria industria acquisitam, eam in manus Superioris, aut ab eo

(*) Sess. 25. Cap. 2. de Reg. & Monial.

eo deputati, consignare, aut certe ab eo licentiam impetrare teneantur, eam in usus sibi necessarios convertendi, sub pœna violationis voti paupertatis, in quo non minima pars perfectionis regularis vitæ consistit.

CAPUT III.

Expedit etiam, ut Religiosi omnes reipsa testentur se esse, quod dicuntur, nempe Monachos, seu Solitarios, hoc est solitudinis amatores, & mundi ac rerum mundanarum contemptores: ideoque, quam rarissime fieri potest, septa Monasterii egrediantur, cum non sit necesse ea videre crebrius, quorum contemptu Monachi esse cœperunt, quin potius semper contemnere debeant, quod semel contempserunt.

CAPUT IV.

Sicut pro receptione Monachi, aut Monialis, etiam paupertatis Monasterii prætextu, nihil exigi potest, ita indecorum est in die vestitionis aut professionis eorum adeo magnos sumptus fieri, ut hoc & parentibus onerosum, & apud alios sit mali exempli, quasi hac via pauperibus ad Monasteria aditus præcludatur: itaque Abbates & Abbatissæ, aliique Monasteriorum Superiores, e domibus suis hanc consuetudinem, seu potius corruptelam prorsus eliminent, parentesque etiam volentes ejusmodi facere sumptus, prohibeant, maxime in vestitionibus, ne dimissis postea, aut sponte recedentibus Novitiis, aliqua inde exprobationis aut oblocutionis materia oriatur, aut certe in præjudicium honoris eorundem Superiorum & Monasteriorum arripiatur.

CAPUT V.

In omnibus virorum Monasteriis, lectionem Sacræ Theologiæ haberi non frustra statuit Tridentina Synodus, quam cum non solum utilem, sed etiam necessariam esse huic nostræ Diœcesi compertum habeamus, omnes Abbates monemus, ut infra tres menses a die publicationis horum Decretorum, de Lectore regulari, aut sæculari sibi provideant, alioquin a Nobis, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, ad id opportunis remediis compellendi.

CAPUT VI.

Extra horam refectionis non sit liberum cuiquam Religiosorum, etiam prætextu adventus parentum, aut amicorum suorum, comessationibus aut compotationibus indulgere, sed ipsi parentes aut amici a Superiore aut ab Oeconomo excipiantur, Religiosis ad prandium aut cœnam duntaxat evocatis: qui nihilominus, quacunque occasione extra commune refectorium cœnati fuerint, ante horam nonam dormitorium repetere compellantur, quod semper clavibus obseretur, ita quod nullus Religiosus, nisi conscio & consentiente Superiore, unquam egredi possit.

CAPUT VII.

Res est plena periculi & mali exempli, quod in Monasteriis tam virorum, quam Sanctimonialium, hospitibus advenientibus vina vendantur, ideo hæc Synodus omnibus eorum Superioribus interdicit, ne hæc deinceps fieri ulla ratione patiantur, alioquin contra ipsos, tanquam principales causas abusuum, qui ex hoc consequuntur, sine ulla dissimulatione procedetur.

CAPUT VIII.

Mulieres ad loca regularia Monasteriorum virorum extra tempus supplicationum aut processionum sub pœna excommunicationis contra easdem mulieres, & suspensionis a Divinis contra Superiores eorumdem Monasteriorum, quocumque prætextu ne admittantur.

CAPUT IX.

Cum autem idem Concilium Tridentinum sub obtestatione Divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, omnibus Episcopis præcipiat, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ authoritate clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, restituant, & ubi inviolata est, observari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas quacunque appellatione proposita compescendo, invocato etiam ad hæc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis: Nos ne nostro officio hac in parte

parte defuisse inveniamur, dictamque maledictionem æternam (quod absit) incurramus, cum omnia Monasteria Sanctimonialium nostræ Diœcesis a nostra subjectione sint exempta, omnes eorundum Superiores ex intimo charitatis affectu requirimus, & sub eadem obtestatione & interminatione monemus, ut tam salutare Decretum statim post publicationem hujus Synodi summo studio exequantur, ne Nos ipsi, tanquam ejus Sanctæ Sedis delegati, ad dictas censuras, aliasque pœnas, aut ad prædicti brachii sæcularis invocationem procedere compellamur, prout tenemur, ex ordinatione dicti Concilii Tridentini, ne nostram hac in parte, & omnibus aliis, quæ dictos Regulares concernunt, negligentiam, Concilium Provinciale supplere & coercere cogatur, quod de dictorum Superiorum pietate ac religionis zelo confidimus.

CAPUT X.

Ut autem dicti Monasteriorum Superiores, tanto se promptiores & ferventiores ad dictam executionem exhibeant, quanto majus periculum ipsis & aliis ex ejus neglectu imminere cognoscent, ultra prædicti Concilii Tridentini præceptum, adjiciendam hic duximus Bullam fœlicis recordationis GREGORII Papæ XIII. continentem revocationem omnium licentiarum ingrediendi Monasteria Monialium & Virorum, & prohibitionem, ne habentes licentias ab Episcopis vel Superioribus in casibus necessariis, ingrediantur Monasteria Monialium, pro libito, nec necessitatibus urgentibus duntaxat, hujusmodi sub tenore:

GREGORIUS EPISCOPUS, SERVUS servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

UBi gratiæ & indulta ab hac Sede concessa successu temporis incommodum adferre noscuntur, expedit illa salubri præsidentis consilio submoveri. Proinde Sanctimonialium quieti & tranquillitati consulere, ac omnia, quæ illas a spiritualium rerum cogitatione, & exercitia avocant, impedimenta tollere, pericula que & scandala ab eis removere cupientes, auctoritate præsentium revocamus & abolemus omnes & quascunque licentias ac facultates ingrediendi Monasteria, domos, & loca Monialium, ac etiam virorum quorumvis Ordinum, quibusvis etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, & aliis cujuscunque status & conditionis mulieribus, ac etiam omnes & quascunque licentias ingrediendi Monasteria, domos, & loca ipsarum Sanctimonialium, quibuscunque viris, etiam ejusdem status & dignitatis, tam a Prædecessoribus nostris, quam etiam a Nobis & Sedis Apostolicæ Legatis, aut aliis, ex quibusvis, quantumcunque urgentibus causis, sub quibuscunque tenoribus, & etiam derogatoriarum derogatoriis, revocatoriarum restitutoriis, aliisque efficacioribus clausulis, irritantibusque & aliis Decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, atque ad Imperatoris, Regum, Reginarum, aliorumque Principum contemplationem vel supplicationem concessas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renovatas, cassamusque & annullamus literas desuper confectas, & processus habitos per easdem. Inhibemus eisdem, qui illas obtinuerunt, sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda, super qua, a nemine, nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo absolutionis beneficium possit impertiri, ne ipsarum licentiarum prætextu, Monasteria hujusmodi quovis modo ingredi audeant: Abbatissis vero, nec non Abbatibus, Conventibus, ac aliis Monasteriorum utriusque sexus Superioribus, & personis, quocunque nomine vocentur, districte præcipimus, sub eadem excommunicationis pœna, nec non privationis dignitatum, beneficiorum & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa & alia imposterum obtinenda, ne in Monasteria, domos, & loca sua, quemquam, prætextu hujusmodi licentiarum & facultatum ingredi faciant, vel permittant, quin etiam sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis, prohibemus atque interdicimus omnibus, & quibuscunque personis Ecclesiasticis, & sæcularibus, ac etiam Ordinum quorumcunque, etiam mendicantium Regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis vel Superioribus (quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex Decreto Concilii Tridentini tribuitur) Monasteria ipsa Monialium, pro libito, sed necessitatibus urgentibus duntaxat ingredi, neve Moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant: non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus ac Ordinationibus Apostolicis, Monasteriorumque & Ordinum prædictorum, juramento, confirmatione Apostolica, & quavis firmitate alia roboratis,

boratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis Apostolicis, illis, eorumque Superioribus prædictis, ac aliis quibuscunque, per quoscunque Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, ac Nos, & dictam Sedem, sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clausulis & Decretis concessis, confirmatis, ac etiam iteratis vicibus innovatis; quibus omnibus, eorum tenores, perinde ac si ad verbum inserrerentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Quoniam autem difficile esset præsentes ad omnia loca perferri, volumus earum exemplis, etiam impressis, manu Notarii publici, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem fidem in judicio, & extra illud ubique locorum adhiberi, quæ præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ revocationis, abolitionis, cassationis, annullationis, inhibitionis, præcepti, prohibitionis, interdicti, derogationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1575. *Idibus Junii, Pontificatus nostri anno IV.*

CAPUT. XI.

Superiores dictarum Sanctimonialium, moneant Præfectas earundem, ut non permittant puellas habitum regularem suscipere, vel professionem emittere, quin exploraverit Episcopus, vel eo absente aut impedito, ejus Vicarius, aut aliquis ab eis deputatus, virginis voluntatem, cæteraque examinaverit, quæ præscribit dictum Concilium Tridentinum, ex quo evidenter apparet, Episcopum tam de vestitione, quam de professione reddi debere certiorem, & quidem uno ante ipsam professionem mense, sub pœna suspensionis ipsius Præfectæ ab officio suo, quamdiu ipsi Episcopo videbitur.

CAPUT XII.

Illud postremo adjiciendum duximus, non convenire Regularibus, ut iis, quæ prnpria sunt muneris Pastoralis, se immisceant, proinde ipsis abstinendum ab administrando sæcularibus, tempore Paschatis Eucharistiæ Sacramento, & a purificatione mulierum post partum, quod relinquere debent proprio eorum Pastori, seu ejus vices gerenti, juxta Decretum dicti Concilii Provincialis Tit. *de Bapt. Cap.* 13. Sed nec audiant ægrotorum confessiones in domibus privatis, nisi hoc prius significaverint proprio eorum Pastori, & multo minus præsumant eis deferre secreto & sine lumine Sacrosanctam Eucharistiam, quod nequidem ipsis Pastoribus permittitur, nec solicitent ipsos ægrotos ad eligendum in ipsorum Ecclesiis sepulturam, & si sponte eam elegerint, serventur nihilominus Ecclesiæ Parochiali sua jura.

TITULUS XI.
De Bonorum Ecclesiasticorum conservatione.

CAPUT I.

Inanis futura est personarum Ecclesiasticarum, de quibus hactenus, reformatio, ni bonorum, quibus honeste sustententur, diligens ratio habeatur: itaque non minima cura Prælatorum, & aliorum quorumcunque Ecclesiastici Ordinis, circa hoc versari debet, ut quæ illis, vel antiquorum pietas donavit, vel Antecessorum industria acquisivit, summo studio ab iis conserventur: eum in finem Decani in hoc incumbant, non tantum ut Beneficiorum omnium sui districtus notitiam habeant, sed etiam eorundem qualitates, valorem videlicet & onera norint, an hæc persolvantur, & an ipsa bona, juxta verum valorem elocentur, num etiam alienationes perpetuæ, aut ad longum tempus de iis fiant: quæ omnia redigant in scriptis cum nominibus & cognominibus eorum, qui dicta Beneficia curata aut simplicia possident, & infra sex menses a die publicationis hujus Synndi, eorumdem terras, reditus, proventus, cæteraque bona omnia, per modum inventariorum aut registri, exacte & sigillatim describant, & ipsa inventaria a Majori Ballivo aut Scabinis, seu aliis publicis personis, quæ ejusmodi bonorum notitiam habent, subsignari curent,

rent, eaque suis Decanis tradant, sub pœna suspensionis a perceptione dictorum proventuum.

CAPUT II.

Decani vero ejusmodi registra in Archivum nostrum reponenda Nobis transmittant, & si qui Possessores Beneficiorum hujusmodi huic Statuto non obtemperaverint, fructus eorumdem a Decanis arrestentur & sequestrentur.

CAPUT III.

Et quia experientia cognovimus, in curia Pastorum, & aliorum, qui Beneficia simplicia obtinent, aut malitia hæredum eorumdem, qui literas originales, registra, & alia munimenta in domibus mortuariis inventa, non restituunt eorum successoribus, denique injuria bellorum dum ad varia loca transferuntur, magnam partem bonorum ad dictas Ecclesias Parochiales, aut simplicia Beneficia spectantium, perire, aut certe ignorari, & pro derelictis haberi, in grave præjudicium Collatorum, seu Decimatorum, qui postmodum pro portione Canonica Pastorum, aut reparatione Ecclesiarum seu Capellarum variis modis molestantur & vexantur, ut huic malo aliqua ratione succurramus; volumus, ut literæ originales, registra & alia munimenta eorumdem bonorum, in formam authenticam transumantur, & originales quidem in Archivum nostrum reponantur, inde retrahendæ, quoties opus fuerit, relictis eorum loco dictis transsumptis, quæ alias in manibus dictorum Pastorum & aliorum Beneficiatorum, ad quotidianos usus remanebunt, quibus tamen dicta originalia non consignabuntur, nisi scripto se illa recepisse testentur, & de illis restituendis seu referendis fidem suam præstent.

CAPUT IV.

Prælati vero & Capitula simili aliqua ratione provideant, ut omnia munimenta Ecclesiarum suarum ab hac diuturna bellorum tempestate vendicentur, & in tuto conserventur, & si quæ ob nimiam vetustatem consumptioni proxima sunt, transsumi, & in formam authenticam redigi curent, etiam implorata Principum authoritate, ut ipsis transumptis, in judicio & extra, plena & indubitata fides adhibeatur, quod & Nos (si opus fuerit) pro prætactis bonorum ad Ecclesias Parochiales & simplicia Beneficia pertinentium transumptis, fieri omnino curabimus.

CAPUT V.

Si quæ bona ad dictas Parochiales Ecclesias, aut simplicia beneficia pertinentia, non ob solutionem censuum ab ipsis Pastoribus aut Beneficiatis evincantur, aut evictione ab aliis facta, ab ipsis recuperentur, non ideo liberum sit ipsis Pastoribus, aut Beneficiatis, pignora sic evicta sibi retinere, aut ea transferre in suos hæredes, sed suis Ecclesiis reacquisita esse censeantur: si quis aliter fecisse deprehendatur, condignis pœnis afficiatur, & contra hæredes, tanquam detentores bonorum Ecclesiasticorum, procedatur.

CAPUT VI.

Porro cum non sufficiat præcavisse, ne bona Ecclesiastica deperdantur, sed æque nostrum sit providere, ne a possessoribus, in præjudicium successorum notabiliter imminuantur; declaramus exacte observanda per universam Diœcesim nostram, quæ Concilium Provinciale Cameracense, Tit. *De recta Bonorum Ecclesiasticorum administratione*, prudenter sanxit de alienationibus & locationibus bonorum Ecclesiasticorum, quæ etiam piissimæ memoriæ PHILIPPUS II. Hispaniarum Rex suo edicto stabilivit, sub pœna nullitatis contractuum aliter factorum absque Superiorum Decreto, cum causæ cognitione interposito. Quæ omnia hæc etiam Synodus probat, & tam a Prælatis & Capitulis, quam ab aliis inferioribus & singularibus personis Ecclesiasticis, imo & Administratoribus bonorum, quæ fabricæ Ecclesiarum, vel pauperibus relicta sunt, terminos locationi domorum & terrarum arabilium, pratorum & decimarum ibidem præscriptos, deinceps inviolate observanda fore declarat.

CAPUT VII.

Dicti vero Prælati & Capitula, curent in singulos annos reddi computus suo-

suorum bonorum, in quibus de novennio in novennium specificentur quantitas & limites terrarum arabilium, & pratorum, nec non limites decimarum & fundi, super quibus hypothecati sunt census & reditus eorum Ecclesiis debiti.

CAPUT VIII.

Hoc ipsum facere teneantur omnes Administratores bonorum fabricis Ecclesiarum, mensis pauperum, aut piis locis relictorum, & computibus eorum intersint Decani aut Pastores cujusvis Ecclesiæ, & si bona ipsa secundum verum valorem, & factis proclamationibus, non elocari, aut in alios, quam debent usus converti, vel expensas inutiles in præjudicium piarum fundationum fieri, aut pecunias ex redemptione censuum seu redituum provenientes, in emptionem aliorum redituum aut bonorum immobilium non converti animadverterint, Nos de prædictis diligenter informent, ut quantum in Nobis est, his abusibus prospiciamus, prout de jure tenemur, & ex Decreto Concilii Tridentini.

CAPUT IX.

Ut autem dicta bona rectius administrentur, eorum administratio viris bonis & timoratis de consilio Pastorum & præcipuorum Parochianorum semper committatur, qui jurent in sua admissione, se eandem diligentiam adhibituras in dictis bonis curandis, recuperandis & conservandis, quam in propriis adhiberent, seque de illis in singulos annos integrum & fidelem computum reddituros.

CAPUT X.

Domorum quoque Pastoralium, quarum ruinæ non solum Pastoribus, sed & Parochianis omnibus præjudicium adferunt, diligentissima cura habenda est, proinde dictis Pastoribus serio præcipimus, ut eas integras conservent: Decanis vero, ut dum Ecclesias visitant, dictas quoque domos visitare non omittant, & si quid collapsum aut ruinosum deprehenderint, statim per Pastores reparari curent, alioquin hoc in relationibus suarum visitationum sigillatim annotent, ut Pastores ad eas reparandas, prout juris fuerit & rationis, compelli, & ob præteritam negligentiam, arbitraria pœna puniri possint. Quod si aliqui sint, qui Pastorales domos non habeant, vel temporum injuria funditus eversæ sint, provideant cum suis Parochianis, & aliis, qui de jure aut consuetudine in hoc pium opus contribuere tenentur, ut quanto citius fieri potest; in fundo Pastorali aut alio commodiori loco Ecclesiis ipsis proximo ædificentur. Quæ vero ante obitum Pastoris debite non fuerint reparatæ, sumptibus domus mortuariæ eorundem reparentur. Arrestatis & sequestratis per Promotores nostros ad cum finem fructibus & emolumentis, ad ipsam spectantibus, implorato etiam, si opus fuerit, ob commune & publicum bonum, brachio sæculari.

CAPUT XI.

Si qui vero Ecclesiarum & quorumcunque Beneficiorum, aut piorum locorum jurisdictiones, bona, census, ac jura in proprios usus convertere, illaque usurpare præsumpserint, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, sciant se anathemati tamdiu subjacere, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus & reditus, quos occuparunt, Ecclesiæ ejusdem Administratoribus, sive Beneficiato integre non restituerint, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerint, & si Clericus sit, ultra dictas pœnas, etiam quibuscunque Beneficiis se privatum, & ad quæcunque alia Beneficia inhabilem effectum esse cognoscat, per expressam ordinationem Concilii Tridentini (*), & ita a Prædicatoribus Verbi Dei doceri, & sæpius inculcari, nec non a Confessoribus sic pœnitentes moneri cupimus & mandamus.

CAPUT XII.

Porro si tanta diligentia bona Ecclesiarum temporalia conservanda sunt, quanto magis advigilandum est, ut Ecclesiæ ipsæ, & alia loca Deo sacra ab omni

(*) Sess. 22. Cap. 11.

omni periculo profanationis, exustionis, aut direptionis, & quacunque ruina & damno præserventur: ideo tam Rectoribus earundem & aliis Clericis, quam locorum incolis prohibemus, ne in illa cum suis pecoribus & aliis bestiis ac domesticis utensilibus se recipiant, sed nec in illis dormire, comedere aut bibere præsumant. Quod si absoluta necessitas ob vim aut incursus hostium, aliquos ipsorum ad hoc compellat, statim illa cessante, non solum pecora, sed & dicta utensilia, quæ magnum præstant Divinis officiis impedimentum, amoveant, Templaque ipsa diligenter mundentur, priusquam in illis Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebretur, sub pœna suspensionis a Divinis in Clericos, & excommunicationis in Laicos decernendæ.

CAPUT XIII.

Non parum quoque damni accedit Sacris Templis, quod multis in locis per totam diem aperta relinquantur, & non solum furum direptionibus, sed etiam variis profanationum periculis exponantur. Quod ne deinceps contingat, omnibus Ecclesiarum Præfectis nostræ Diœcesis, & Pastoribus & Matriculariis Parochialium Ecclesiarum præcipimus, ut extra tempus Divini officii, easdem clausas semper teneant, seu claudi curent, sub pœna unius floreni toties quoties a negligentibus exigendi, & fabricæ ipsius Ecclesiæ applicandi.

CAPUT XIV.

Cœmiteria vero, muris, fossis aut sepibus, ac de nocte etiam portis ita muniantur, ut nec contentiosis ac dissolutis hominibus, qui eadem sæpius profanant, nec feris aut fœdis animalibus ad illa pateat ingressus, sed nec in hortos redigantur, nec bestiæ in illis pasci ulla ratione permittantur, & si ibidem repertæ fuerint, comprehendantur, nec suis possessoribus restituantur, donec quinque stuferos pro singulis animalibus eidem fabricæ applicandos persolverint, in hanc enim emendam seu mulctam pecuniariam ex nunc, prout ex tunc eos condemnamus, ut hæc irreverentia erga loca ab Episcopis solemniter in sepulturam Christianorum dedicata, aliquando refrænetur: multo magis prohibemus, ne in eisdem cœmiteriis ante aut post Divinum Officium, seu alio quovis tempore, insolentiæ fiant, sed in illis prout & in ipsis Ecclesiis, cum omni reverentia ac modestia incolæ omnes sub eisdem pœnis conversentur. Ad quarum executionem, Matricularium cujusque Ecclesiæ deputamus, & pro suo salario ei quartam partem earumdem assignamus. Quod si ipsemet Matricularius, aut etiam Pastor, suas in cœmiterio bestias depasci permittat, in duplum condemnetur.

CAPUT XV.

Diligenter etiam advigilandum est, ne in dictis cœmiteriis vendantur merces cujusque generis, sed nec in vicinis locis expedit venale exponi vinum, aut cerevisiam, iis diebus, quibus Dedicatio Templi, aut solemnis processio celebratur, propter insolentias & enormia peccata, quæ ex ea re plerumque accidunt. Quare hæc Pastores fieri prohibeant, &, quatenus opus sit, invocent auxilium brachii sæcularis.

CAPUT XVI.

Cum autem immunitatis Ecclesiasticæ non minor habenda sit ratio, hæc Synodus diligenter servari optat & præcipit, quæ de eadem, & de jurisdictione Ecclesiastica, Sacri Canones & utrumque Concilium provinciale decernunt & statuunt.

CAPUT XVII.

Porro ut satisfiat Decreto Concilii Tridentini, *Sessione 25. Cap.* 10. quo jubet in singulis Conciliis provincialibus aut Diœcesanis, aliquot personas, quæ qualitates habeant, juxta Constitutionem Bonifacii Octavi, quæ incipit: *Statutum*: & alioquin ad id aptas designari, quibus causæ Ecclesiasticæ in partibus delegandæ committantur, præsens Synodus designavit & nominavit in Comitatu Namurcensi Reverendos & Venerabiles Viros, Magistrum *Nicolaum Causin*, Sacræ Theologiæ Licentiatum, Ecclesiæ Cathedralis Decanum, Magistrum *Jacobum Cassot*, Juris utriusque Licentiatum, ejusdem Ecclesiæ Canonicum

nicum & Scholasticum, Floreffiensem & Boneffiensem Abbates: & Magistrum *Joannem Sowet*, Ecclesiæ Collegiatæ Beatæ Mariæ Virginis Decanum & Canonicum. In Gallica vero Brabantia Reverendos Dominos, Gemblacensem & Villariensem Abbates, ac Magistrum *Nicolaum j' Ardeur*, Juris utriusque Licentiatum, & Ecclesiæ Collegiatæ Beatæ Gertrudis oppidi Nivellensis Decanum: quorum nomina ad Summum Pontificem, & ejus ac Sanctæ Sedis Apostolicæ in his partibus Nuntium, transmittemus, ut juxta prætactum Decretum delegationes quæcunque, aliis, quam his factæ, subreptitiæ censeantur. Interim admonemus eosdem, uti & ordinarios Judices nostræ Diœcesis, ut terminandis causis, quanta fieri potest brevitate studeant, ac litigatorum artibus, competenti aliqua ratione, ut eadem Synodus Tridentina præscripsit, occurrant.

TITULUS XII.

De Visitatione.

CAPUT I.

CUm frustra condantur Leges ac Statuta, nisi postmodum debitæ executioni demandentur, reliquum est, ut, qua via Sacrosancti Concilii Tridentini, Provincialis Cameracensis, & hujus Synodi nostræ, ac Prædecessorum nostrrorum Decreta in praxim deduci possint, provide ordinetur: nec alia melior & facilior visa est, quam ut ultra visitationes, quas Nos ipsi per DEI gratiam personaliter facere intendimus, Decani, singulis annis, Archidiaconus vero singulis triennis, suos districtus visitent, juxta formulam illis a Nobis præscribendam, Pastores, aliosque Sacerdotes, nec non Matricularios sui officii diligenter admoneant, excessus ac defectus eorum annotent, & ad Nos referant, quibus sua salaria per eos, qui tenentur, solvi mandamus.

CAPUT II.

Promotoribus etiam nostris injungimus, ut diligenter & assidue se informent, num prætacta Decreta per universam nostram Diœcesim, observentur, & si quam resciverint in Prælatis aut Capitulis negligentiam, de illa Nos reddant certiores, alios citari curent coram Officialibus nostris, quibus mandamus, ut pœnas ipsis Decretis appositas, prout jacet, exequantur, reliquis casibus punitionem excessuum aut defectuum eorumdem arbitrio relinquentes.

CAPUT III.

Ne quis autem ignorantiæ prætextu, a prædictorum Decretorum observatione se excuset, dictorum Conciliorum, quatenus opus sit, & hujus Synodi Decreta publicamus & promulgamus, & pro legitime publicatis, ab omnibus haberi, & ita per quoscunque Judices judicari volumus, ac omnibus Prælatis, Canonicis, Pastoribus, ac aliis Sacerdotibus nostræ Diœcesis præcipimus, ut eadem penes se habeant, legant & observent, nec non a suis subditis observari faciant. Nos uti prævaricatores & contemptores earum condignis pœnis coerceri mandamus, ita omnibus eadem observantibus nostram benedictionem impartimur, quam vobis concedet fons omnis benedictionis, qui est benedictus in sæcula. Amen.

LEcta & publicata fuerunt hæc Decreta in Ecclesia Cathedrali Sancti Albani Martyris, Civitatis Namurcensis, præsidentibus Synodi Patribus, de mandato Reverendissimi Domini Episcopi (*) eidem præsidentis, anno Domini Millesimo sexcentesimo quarto, die vigesima mensis Octobris.

JACOBUS FABRI, Synodi Secretarius.

LEO DE HACCURIA, dictæ Synodi Scriba.

(*) Fuit is FRANCISCUS BUSSERETUS (*de Buisseret*), quem Nobilis, eaque Patricia familia Montibus Hannoniæ Orbi dedit. Prima domesticos intra parietes hausit Latini sermonis elementa, quin & omnem humaniorum Litterarum, quibus imbui adolescentia formarique solet, cursum non fine magna ingenii sui commendatione præclarissime confecit. Annum ætatis agebat vicesimum, cum Lovanii sub

sub Liliensis Gymnasii Præceptoribus eos faceret in Philosophia progressus, ut locum inter artium Magistros bene multos vix non principem assecutus, scientiæ istius arcana palam explicandi facultatem, ex arbitrio eruditorum Virorum & calculo, facile sibi compararit. Post arduum quinquennii laborem tum Utriusque Juris Licentia, ut vocant, eadem in Urbe, tum Canonico in Metropolitana beneficio Cameraci A. 1574. potiebatur. Romam dein petiit, Bononiæque in J. U. Doctorum Ordinem solenni est ritu collocatus. Cameracum e Latio redux, a virtute magis, quam ab illa doctrinæ Laurea (cum *Morero* loquor) commendatus, ad amplissimos Senatus Ecclesiastici honores, veluti per gradus ascendit. Officialis enim primum, tum Archidiaconi A. 1583., post Decani & Vicarii Generalis A. 1586. splendida administravit munia, in iisque partes suas tam egregie sustinuit, ut, quod suspicerent in Eo omnes, atque imitarentur, desiderari nihil posset. Namurcenses certe, ad quos præcellentis fama Viri pervenerat, aptiorem Illo ac digniorem, cui Episcopalem imponerent Infulam A. 1602. seque regendos darent, reperere neminem. Quo quidem in officio ad annum 1614, *Morero* teste, perstitit. S. Concilii Tridentini sapientissima Decreta quanti cum faceret Ipse, tum ab aliis fieri percuperet, testatur satis præfixa Synodalibus hisce Statutis atque ab Eodem habita Oratio elegans, accommodata tempori, idoneis Sanctorum Patrum sententiis exornata. Fulgere vix in Archi-Episcoporum ac Ducum Cameracensium Sede virtus FRANCISCI cœperat A. 1615., & ecce, sub ipsa Pontificatus auspicia VI. Nonas Majas ejusdem anni, acerbissimo summorum imorumque luctu Valencenis occubuit, mirum apud omnes sui desiderium relinquens. In æde Metropolitana Cameracensi, ubi Præsulis optimi exuviæ quiescunt, hanc videre est tumuli inscriptionem:

EPITAPHIUM

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI
FRANCISCI BUISSERET,
QUI METROPOLITANÆ HUJUS ECCLESIÆ
MUNIIS FUNCTUS PRÆCIPUIS,
AB ANNO M. D. LXXIV. CANONICUS,
OFFICIALIS, ARCHIDIACONUS MAJOR,
DECANUS, ET SEDIS VICARIUS GENERALIS,
INDE ANNIS QUINDECIM
EPISCOPUS NAMURCENSIS;
TANDEM
ARCHIEPISCOPUS ET DUX CAMERACENSIS
ASSUMPTUS,
PRIMO PONTIFICATUS SUI ANNO OBIIT,
ÆTATIS LXVI. SALUTIS HUMANÆ
M. D. C. XV. MAJI II.
TU ANIMÆ LECTOR
BENE APPRECARE.

Cl. Foppens Biblioth. Belg. P. I. pag. 288. *Sac. Belgii Chronolog. de Castillion Part. alt. pag.* 358. Præ cæteris *Nicol. de Guise* in suo, quem A. 1616. publici juris fecit, libello: ubi vitam, virtutes, resque præclare gestas Illustrissimi hujus Archi-Episcopi compendio quidem, sed tanto tamen expressit haud dubie verius ac felicius, quanto easdem licuit propius, cum Ipsi ab secretis, imo a latere quasi assiduissime esset, intueri. Opusculum mihi hæc adnotanti deerat.

Ex Decretis & Statutis omnium Synodorum Diœcesanarum Namurcensium &c: de jussu & mandato Illmi & Rdmi Domini FERDINANDI COMITIS DE BERLO Episcopi Namurcensis &c. A. 1720. Namurci recusis.

DE-

DECRETA & CONSTITUTIONES
SYNODALES
JOANNIS V. CURIENSIS EPISCOPI,
Pro Vicariis foraneis, Decanis, Camerariis, aliisque Sacerdotibus
Anno Chriſti MDCV. Pauli V. PP. I. Rudolphi II. Imp. XXIX. *editæ.*

JOANNES, DEI & APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS CURIENSIS, Dilectis Nobis in Chriſto Vicariis foraneis, Decanis, Camerarius, cæterisque Sacerdotibus, Curatis, & non Curatis per Diœceſim noſtram Curienſem ubique conſtitutis, Salutem in Domino ſempiternam.

SApientis illud verbum: judicium duriſſimum in his, qui præſunt, fiet, quod frequentius ruminare uſu venit, Nobis & timoris & ſolicitudinis plurimum parit: Timoris quidem, nam ad hoc onus, munusque noſtrum minus ſufficientes Nos agnoſcimus: Solicitudinis vero, quia de vobis ſtrictiſſimam ſumus reddituri rationem. Hinc fit, ut ex quo tempore placuit S. P. N. CLEMENTI VIII. Pont. Max. electionem per Reverend., Nobiles, Doctiſſimosque Viros hujus Almæ & antiquiſſimæ Eccleſiæ Canonicos, ad quos ea ſpectat, in Nos factam confirmare, atque adeo Epiſcopalem nobis Cathedram & veſtrum omnium curam committere, nullam fecerimus moram, quin ad Eccleſiæ noſtræ & Paſtoralis curæ functiones obeundas feſtinaremus. Verum ea in re, multum Nos terruit, & noſtra ad tantum onus imparitas, & zizania ſuper ſeminata, præ quorum multitudine triticum vix cernitur. Qui vero Spiritum bonum dat petentibus ſe, qui confert robur infirmis, qui ſemen adminiſtrat ſeminanti Deus, ille mirum in modum Nos conſolatus eſt, cujus quippe ope freti animum ſumpſimus ad ea, quæ Nobis concredita ſunt, alacri ſtudio & animi ardore amplectenda, ſperantes per ejus gratiam declaraturos Nos, quantum de vobis ſimus ſoliciti.

Cum vero Paſtoralis officii ratio dictet, ut, qui præſunt aliis, quæ per ſemetipſos expedire nequeunt, per alios ſubſtitutos & idoneos ea curent, voluimus pro munere noſtro, ac tranquilliori conſcientiæ ſtatu, nec non Cleri, populique commodo aliquas Conſtitutiones ac Decreta præſcribere, & per Subſtitutos noſtros ſtricte exequenda mandare, cum præſertim videamus multa in noſtro Epiſcopatu reformatione ac correctione indigere, multosque Sacerdotes, quæ ad mores tum ſuos, tum aliorum reformandos, pietatem inducendam, Eccleſiæque libertatem tuendam pertinent, vel ob ignorantiam negligere, vel ob malitiam deſpicere. Quæ Decreta latius poſt totius Epiſcopatus viſitationem, & Synodi Diœceſanæ, quam, Deo dante, brevi intendimus, celebrationem, extendere ſtatuimus, ut omnes Sacerdotes gregem ſibi concreditum cuſtodiant, ſalutari pabulo, fidelique Sacramentorum adminiſtratione, ad vitam æternam alant, & nutriant: Se ipſos vero tales illis exemplo præbeant, ut qui a foris ſunt, de iis conqueri non habeant.

Quapropter optima ſpe nitimur, hæc noſtra Decreta, Deo probata, vobis, populoque noſtro ſalutaria fore, Divinam nobis deſuper, gratiam cæleſtemque benedictionem deprecantes: Curiæ 7. die Junii, Anno 1605.

JOANNES, Epiſcopus Curienſis &c. &c.

DECRETA ET CONSTITUTIONES de Sacerdotibus generatim.

QUicunque ad curam animarum, vel ad alia Beneficia Eccleſiaſtica deinceps promovebuntur, examinati, & approbati prius coram Nobis, vel Vicariis noſtris, quibus hoc munus ſpecialiter demandabitur, faciant Profeſſionem Fidei, juxta Bullam PII IV. Pont. Maximi: Ac Nobis, & Succeſſoribus noſtris debitam obedientiam ſpondeant, ac jurent.

Horas Canonicas quotidie integre, ac devote dicant, quas nec in itinere ullo modo omittent, cum iter a recitandis Horis non excuset. Iter itaque facturi Breviarium semper secum deferre meminerint: cum vero justis, & rationalibus causis intendamus Breviarium Missaleque Romanum in omnibus Diœcesis nostræ locis introducere, mandamus omnibus Sacerdotibus & Ecclesiarum Syndicis, ut illi pro se, & isti pro Ecclesiarum indigentiis Breviaria, & Missalia Romana, cæteraque ad Divinum cultum spectantia sibi coëmant, & tam in Choro, quam extra illum, illis solis utantur, contravenientes volumus debitis subjacere pœnis.

Noverint etiam febri, vel alia infirmitate leviter laborantes a dicendis Horis non excusari: suas itaque conscientias adeant, videantque, quid præstare possint, ne omittendo graviter peccent.

In Sacrosanctæ Missæ Sacrificio peragendo sint imprimis attenti, & devoti, neque faciem jam in hanc, jam in illam partem leviter convertant. Cæremonias ab Ecclesia præscriptas, & approbatas ex Romanl Missalis Rubricis discant, atque diligenter observent, quibus nihil nec addant, nec demant.

Semper celebrent adjuncto sibi Clerico, vel alio ministrante, ac ad Missam respondente, quantum ullo modo fieri potest.

Accessum altaris pro opportunitate devote dicant, recessum vero nunquam intermittant, & pusculum finita Missa in gratiarum actione persistant; nihil enim magis intuentium offendit oculos, magisque tremendo hoc Sacrificio est indignum, quam Sacrificantem necdum forte consumptis Sacramentalibus speciebus vel statim sedere, vel etiam (quod longe pejus) in prophana cum obviis quibusque colloquia effundi, quod jejunæ & incompositæ mentis non leve est argumentum.

Calices, patenæ, corporalia, purificatoria, albæ, humeralia, mappæ altarium, cæteraque ad Divinum cultum spectantia, munda sint & decora. Quapropter sæpius mundentur, ac laventur.

Ut autem puriores ad hæc tremenda Mysteria accedant, singulis mensibus deputandis a Nobis Confessariis accurate confitebuntur. Quod si vero quis se intra hoc menstruum tempus lethalis peccati stimulo urgeri senserit, ac celebrare necesse sit, is ne celebret prius, quam salutari confessione peccata expiaverit, nisi occurrens necessitas tantum ipsi temporis neget: quod si eveniat intensum saltem contritionis actum eliciat, & antequam denuo sacrificet, priores noxas confessione eluat, statimque non expectato mense eidem suo Confessario, aut si ejus copia commode haberi non possit, alii Sacerdoti (docto tamen, pio ac approbato) confiteatur, ne judicium sibi sumat, factus reus Corporis & Sanguinis Domini.

Testimonium peractæ confessionis menstruæ annuatim quisque suo Decano, vel Vicario nostro ostendat.

Toties celebrent in hebdomada, quoties suorum beneficiorum fundatio, & approbata consuetudo præscribit: Neque enim in conscientia securi esse possunt, aut suorum beneficiorum reditus, tuto & juste percipere, *de iis disponere*, nisi fundationibus satisfecerint. Prout enim volumus & præcipimus, ut secundum mentem Fundatorum omnes fructus & proventus suorum beneficiorum, nemine impediente, inquirere teneantur, eos percipere, de iis disponere, & iisdem gaudere possint, ita vicissim etiam serio mandamus, ut in executione officiorum eandem adimpleant.

In domibus, seu locis privatis extra Ecclesiam absque speciali nostra facultate ne celebrent.

Magni certe interest, qualiter ille vivat, qui Pastorale Magisterium suscepit, ita ut, cum Pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur, & cujus vita despicitur, necesse sit, quod etiam prædicatio ejus contemnetur; inter alias autem dotes, quibus Clericus ornatus esse debet, maxima reputatur castitas animæ & corporis: quam vero turpe sit Sacerdotem Dei Altissimi toties immaculatum Agnum in altari tractantem, cæteraque Sacramenta a Jesu Christo Salvatore nostro

ſtro inſtituta adminiſtrantem immunditiæ ſordibus coinquinari, res ipſa ſatis, tanto populi ſcandalo, loquitur. Quocirca ſi quem turpi concubinatus crimine irretitum deprehenderimus, contra eum juxta Sacrorum Canonum, & maxime Concilii Tridentini Decreta ſevere procedemus, utque Vicarii, & Decani noſtri contra tales de facto, citra ullum perſonarum reſpectum procedant, eis in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus atque præcipimus.

Luxurioſa res, vinum, & tumultuoſa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit ſapiens. Prov. 2. Et Auguſtinus ad Sacras Virgines: Ebrietas eſt flagitiorum omnium mater, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubverſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela, quibus nos addimus Sacerdotes propter eam deſtruere opus Dei, ſeipſos perdere, & ſalutem hominum negligere.

Quare cum in pleriſque execrabilis is vivendi modus ſit, ut publicas tabernas, aliaque loca inſueta ingrediantur, vino indulgeant, & poſt comeſſationes, & frequentata pocula, rixari, canere, inepta effutire, ſcurras agere, populo graviſſima ſcandala parere, ac ea, quæ eorum officium concernunt, vel omnino negligere, vel ineptiſſime exercere ſoleant; his opportunis remediis obviare cupientes, volumus & ſtricte mandamus, ut univerſus noſter Clerus hoſpitia publica, tabernas & omnia conventicula (neceſſitatis & honeſtatis cauſis exceptis) ebrietatemque ac comeſſationes fugiant. Si qui vero reprehenſibiles in hoc genere fuerint reperti, gravem noſtram animadverſionem experientur.

Convenientes vero Exequiarum, Capitularium, Congregationum, Confraternitatum, aut aliorum negotiorum tractandorum cauſa, volumus, ut nullibi, quam in Presbyteri domo prandium ſumant, menſam ſacra lectione condiant, & ſumpta refectione, quæ honeſta & ſobria eſſe debet, quisque ad ſuum locum ſe recipiat.

Prohibemus etiam ſerio, ne Clerici noſtri in contemptum ſuæ ſortis, exercitiis & negotiis ſæcularibus & illiberalibus dent operam. Audimus enim aliquos chirurgos, medicos, tabernarios, mercatores, laniones, venatores, conjuratores, divinatores, veridicos, pro pudor! agere. Alios autem aliena prædia conducere, pro aliis fidejubere, coram Judice ſæculari advocare, procurare &c. Quæ omnia uti a Clericali ſtatu aliena, ut omnino vitentur, ſub graviſſimis pœnis, mandato præcipimus. In ſua tamen vel Eccleſiæ ſuæ pauperum aut propinquorum cauſa, noſtra licentia prius obtenta, quin opem & patrocinium præſtent, non impedimus. Sicut etiam artes honeſtas, & ut aliquid manibus lucrentur ſuis, quo ad victum neceſſaria facilius ſibi conquirant, permittimus.

Multo minus, ut choreis, ſaltationibus, luſibus, præſertim teſſerarum & talorum, larvis, jocisque ineptis & inanibus ſpectaculis, levitatibus, & ſcurrilitatibus vacent Clerici, ferendum eſt.

Quin potius lectioni, meditationi, orationi, ſcriptioni, aliisque piis & honeſtis ſtudiis, & exercitiis ſe totos tradant. Hinc doctorum pariter, & piorum librorum bonam ſupellectilem ſibi comparent, & ſupra omnia otium ſocordiamque, omnium malorum ſcaturiginem, devitent.

Inter alios vero libros ſibi parabunt Biblia Sacra, Catechiſmum Romanum, Concilium Tridentinum, Armillam, Directorium Polanci e Societate JEſu, Rationale Divinorum Officiorum, Sacerdotale Romanum, Enchiridion controverſiarum Patris Franciſci Coſteri, Inſtitutiones Sacerdotum Franciſci Toleti S. R. E. Cardinalis, expoſitores aliquos ſuper Scripturam, aliosque libros pios, quos ſuaſu, & conſilio doctorum Virorum, præſertim Patrum Societatis JEſu, emant.

Clericorum arma, ſunt orationes, & lachrymæ. Idcirco edicimus, ne Clerici cujusvis generis arma nec offenſiva, nec defenſiva (exceptis cultellis ad

uſum

usum quotidianum necessariis) secum ferant, nisi forte extra locum, quem inhabitant, longius abeundum esset. Bombardis vero, balistis, hastis, telis, & similibus ipsis omnino interdicimus.

Habitum, eorum statui, & dignitati congruentem, semper domi forisque deferant, qui sit oblongus ad talos usque defluens. Niger autem tantum color in vestitu adhibeatur, in quo ut sordes respuimus, ita exquisitam nimis sæcularem elegantiam improbamus. Indusia ad collum & ad manus crispata & rugosa aut nimium elaborata abjiciant. Collare sit simplex, modice latum, & honeste super veste reflexum. Armillis ac monilibus ne se ornent. Annulum digitis ne inferant, nisi quibus ob officii dignitatem aut honoris gradu sit jure concessus, quem solum digito dextræ manus quarto gerant, & dum Missæ Sacrificium faciunt, deponant.

Tonsuram, & coronam convenientem gestent, curentque, ut barba a superiori labro ita rescindatur, ut pili in Sacrificio Missæ Corpus Christi, & Sanguinem sumentem non impediant.

Quisque beneficium sive curatum, sive simplex possidens, ut in ædibus beneficii sui resideat, volumus. Et cum nobis constet hujusmodi ædes Parochorum, Primissariorum, seu qualiumcunque beneficiorum multis in locis ruinam minari, ac Sacerdotes magis sibi, & suis, quam Ecclesiæ providere, ordinamus, ut omnes Parochi & Beneficiati, qui per biennium Parochiam, vel beneficium possederunt, eas ædes propriis expensis pro sua & successorum habitatione decenti restaurent, ad nostrum & Visitatorum judicium.

Promovendi vero ad beneficia, ut easdem ædes ita bene ædificatas suis expensis sartas tectas semper conservent, & necessaria ædificent: negligentiam autem Sacerdotum, vel inde discedentium, vel morientium, ex bonis eorum, aut propiis, aut relictis compensari, præcipimus.

Nullus se ullo beneficio aut Curato, seu non Curato intrudat, sed ab iis, ad quos spectat, legitime præsentetur, ac a Nobis, vel Vicario nostro, investiatur.

Quocirca omnes titulum possessionis sui beneficii, seu literas investituræ Nobis, Vicariis, seu Visitatoribus nostris quamprimum exhibeant. Si quis autem has nondum haberet, eas a Nobis dari curabunt. Si quis vero obtento beneficio statuto tempore se Nobis, seu Vicario nostro non præsentaverit, beneficio se carere, & debitis pœnis subjacere sciat. Beneficium autem suum quisque retineat, nec sine authoritate nostra permutet aut deserat.

Patronis seu Collatoribus nullus se pro præsentatione seu collatione beneficii obliget ad quicquam dandum, aut de juribus & reditibus beneficii remittendum, neque spondeat se detracta beneficio non repetiturum, aut ad Collatoris arbitritrium cessurum, nec ullam obligationem (quam vocant Reversales) nisi a Nobis jussam & approbatam tradat. Sed jura Ecclesiæ, ipsamque libertatem Ecclesiasticam, & bona sibi commissa pro viribus defendat. Reditus tamen sibi beneficii non male & scandalose, sed pie ac utiliter dispenset.

Coram Judice laico ab eo ad causam dicendam vocati, non compareant, neque sæculari ulli mulctas unquam solvant, neque pœnam infligere sibi sinant. Quodsi vis cuipiam inferetur, Ordinario significabit.

Sed si quis forte Clericorum (quod Deus avertat) in contemptum libertatis Ecclesiæ spretis debitis clavibus ad laicos confugeret, illorumque patrocinium procuraret, ipso facto a Divinis sit suspensus.

Omnes Clerici per Diœcesim Curiensem jussis & mandatis nostris obtemperent, memoria teneant juramentum per eos Ordinario præstitum, & nullo prætenso fuco ab Ordinarii obedientia se subtrahant.

Monitiones ad totum Clerum nostrum.

SEmper memores estote vocationis vestræ, qua vos dignatus est Dominus

minus noster. Cœlestem in terris vitam, tamquam Angeli Dei, moribus vestris exprimere studete. Divino cultui, cœlestium rerum meditationibus, orationi, & litterarum studiis vacate. Charitatem tanquam seminarium omnium virtutum omni studio amplectimini.

Humilitatem, patientiam, justitiam, temperantiam, & reliqua officia Christianæ pietatis colite: quæcunque sunt vera, pudica, sancta & religiosa, ea cogitate, & agite.

Ut Deus misereatur populi sui, ut fidelium animos ad concordiam sectandam, ad vitia fugienda, ad virtutes amplectendas; ut e Regum, & Principum animis evellatur, si quæ sunt, discordiæ semina; pro dilatatione fidei Catholicæ, hæresum extirpatione, pro Romani Imperii victoria contra Turcarum feritatem Deum semper & devote orate.

Otium vitare semper studete, singulis diebus Dominicis, Festis Beatæ Virginis, Apostolorum, & Sanctorum, quæ feriantur, etiam tempore Adventus & Quadragesimæ sitis populo a concionibus.

In incessu, statu, gestu, victu, doctrina, & exemplo, ita vos præbete, ut ab ordinis nomine, & ratione nullo modo discrepetis.

Nihil scurriliter, nihil jocose, nihil indecore, nihil turpiter loquamini.

Maledicta, obtrectationes, curiositas, levitas, nugæ absint a vobis.

In excipiendis hospitibus intra parsimoniæ fines vos continete.

Mutuum dantes nolite nec petere, nec accipere aliquod interesse, sub pœna amissionis & summæ & census.

Sub prætextu tenuis beneficii nihil, quod speciem avaritiæ habeat, tentate.

Erga pauperes misericordes estote, eorumque indigentiis pro posse subvenite.

Instruite subditos vestros religiose non solum in Missæ Sacrificio, verum etiam in Divinis aliis Officiis, quando versandum, quando standum genua flectenda, & assurgendum. Quod in Templis sint fugiendæ confabulationes, deambulationes, strepitus, &c.

Quam sancte & religiose in concomitatu Eucharistiæ, supplicationibus, litaniis versandum sit.

Parentes monete, ut filios, totamque familiam ad stata doctrinæ Christianæ loca ipsi conducant, & domi semper pie ac religiose instruant.

Quando dies festi colendi & sanctificandi sint, docete & monete.

Libros prohibitos de eorum manibus omnino tollite.

Ut suis creditoribus (quod & vos facite) juste satisfaciant, præcipite.

Quicquid facitis ad laudem Dei, & salutem animarum facite, non vero studio aucupandi hominum gratiam. Servus Dei enim non essem, si hominibus placerem, ait S. Apostolus.

De Parochis.

NUllus ad regimen animarum admittatur, nisi prius per Nos, vel Vicarium nostrum examinatus & approbatus fuerit. Qui vero curam gerunt, denuo stricte pro ea examinentur; minus idonei a cura amoveantur. Et si qui Parochi Coadjutores habere teneantur, eos sine mora Nobis, vel Vicariis nostris pro cura examinandos, & approbandos omnino & sub pœna arbitraria præsentent. Nullus item Sacerdotem vagantem in Ecclesia sua celebrare permittat, nisi visis prius ejus formatis, & nostra in scriptis obtenta licentia. Apostatæ, etiam Monachi nudam eorum Prælatorum demonstrantes licentiam; item Sacerdotes aliarum Diœcesium ab eorum Ordinariis non dimissi, Nobis inconsultis ad nullum admittantur beneficium.

Admonitio ad Parochos.

PArochi toti in eo erunt, ut populum sibi commissum, (*) & potissimum comessationes & ebrietates, rixas, blasphemias, perjuria, imprecationes, obscœna verba, detractiones, inimicitias, & similia, quæ Deum offendunt, animam perdunt, & proximum lædunt, fugiant.

Perplures ex ignorantia, ex malitia

(*) Subintelligendum, quod forte omissum: *sedulo curent.*

litia aliqui, & quidam ex levitate Sacræ Scripturæ verbis & sententiis ad jocum & prophanos sensus pessime abutuntur. Quæ detestabilis licentia ut prorsus tollatur, studebunt Parochi tam in concionibus, quam in confessionibus. Omnes tam Sacerdotes, quam laici ab omni usu benedictionum, quæ ab Ecclesia approbatæ non sunt, abstineant; conjurationibus ullis, sive verbo, sive scripto ne utantur: magos & maleficos, vulgo **die Beschwerer und Segner**, ligaturis, nodis, characteribus, verbis occultis, nominibus ignotis, superstitionibus & observationibus tam temporis, quam loci, mentes hominum perturbantes, morbos, & cætera adversa accidentia amovere promittentes, a societate fidelium, nisi resipiscant, ex nostro mandato amovebunt Parochi.

Nullo modo patiantur sub altarium mappis herbas, cereos, aut alia hujusmodi supponi.

In hoc desudent Parochi, ut plebem suam Legem Dei & præcepta Ecclesiæ observare, justitiam & pietatem colere doceant.

Moneant patresfamilias, (*) suos liberos, servos & ancillas diebus festis Sacrificio Missæ & concioni interesse. Si aliquos vero vel pro domus custodia, vel pro pascendis bestiis domi remanere necesse sit, ut saltem mutatis vicibus Sacrum non negligant.

Curabit Parochus, ut populus in Ecclesia pie versetur, Divinis Officiis diligenter & devote ad finem usque intersit, processiones ab Ecclesia institutas; etiam devotionis ergo susceptas non negligat, ut strepitus & confabulationes in Ecclesia vitet, eumque, quando standum, genua flectenda, & assurgendum sit, accurate doceat. Quæ omnia facile Dei ope consequentur Parochi, si prædicandi muneri diligenter invigilaverint, moresque suos ita composuerint, ut subditi eorum ab eis modestiæ, temperantiæ, castitatis, concordiæ, humilitatis, charitatis, devotionis, cæterarumque virtutum exempla petere possint.

Denique sine intermissione considerent Parochi, & universi Sacerdotes se non ad propria commoda, non ad divitias & luxum, sed ad labores & solicitudines pro Dei gloria vocatos, sibique muneris sui strictissimam coram Deo rationem aliquando reddendam, & animas sibi commissas, ac pretioso Christi Domini Sanguine redemptas, ex manibus eorum requirendas esse.

Doctrina Christiana.

Stricte mandamus, ut in Parochiis vestris doctrinam Christianam, vulgo **die Kinderlehr** introducatis, ac introductam conservetis: dici enim vix potest, ac ipsi probe experimini, quantum ea res plebi vestræ spiritualis emolumenti sit allatura, præcipue autem vobis sit in manibus Catechismus Romanus, ac D. Petri Canisii, quem sedulo populo vestro proponetis, ac declarabitis.

Ubi Horæ Canonicæ sine cantu dicuntur, volumus, ut Parochi primas & secundas Dominicas & Festorum Vesperas in Ecclesia decantent, ad quas omnes ejusdem loci Beneficiati accedere & in cantando juvare tenerantur. Sicubi vero Parochi soli essent, & magnam in cantando difficultatem paterentur, eas saltem alta voce tractim legant.

Diebus Dominicis & Festis competenti hora dato signo ad Ecclesiam se conferant, Divinum Officium decantent, vel si soli sint, legant, ac ut omnia ordine ac rite peragantur & decantentur, curabunt. Credo vel Symbolum in Sacro-Sanctæ Missæ officio ut integrum & non medium, ut in multis Ecclesiis factum deprehendimus, cantetur, stricte & sub pœna arbitraria fabricæ applicanda mandamus.

Conciones suas (quas singulis diebus Dominicis ac Festis solennibus habere debent) & rebus & verbis aptis instruent, populumque vehementi cohortatione, ac fervore ad pietatem ac religionem, vitæ puritatem, ac innocentiam, pacem & concordiam adhortabuntur, eique bonæ vitæ exempla (quod perpetuum prædicandi genus dicitur) prælucebunt, & inflammabunt.

Ut autem tanto rectius commissum sibi populum salutari doctrinæ pabulo pascant, Catholicos & præstantes Autho-

(*) Addendum: *debere eorum liberos &c.* vel: *quo curent, suos liberos &c.*

Anthores tam vernacula, quam latina lingua conſcriptos coemant, ex quibus & potiſſimum ex Catechiſmo Romano, quod maxime captui auditorum accommodatum, ac eis utile eſſe perſpexerint, decerpent, ac proponent.

Evangelia Dominicalia e ſuggeſtu ſecundum præſcriptum Miſſalis Romani in lingua vernacula populo prælegent, & explicabunt.

Parochus ultra diem a ſua Parochia non abſit: Si autem eum neceſſitate exigente diutius abeſſe, vel morbo corripi contigerit, alium ſufficientem, qui interim Parochiæ præſit, ſubſtituat.

Dum Parochus vel alius concionatur, nulli Sacerdoti liceat Miſſæ Sacrificium facere, aut Baptiſmi Sacramentum extra mortis periculum adminiſtrare.

Invigilent Parochi, an in populo ſint hæretici, vel in fide ſuſpecti, libris prohibitis utentes, uſurarii, concubinarii, blaſphemi, adulteri, matrimonio juncti non cohabitantes: item inimicitias gerentes, Feſta, Quadrageſimam, & alia ab Eccleſia inſtituta jejunia non ſervantes, maxime abſtinentiam ab eſu carnium diebus Veneris & Sabbati, ac ſimiles; quos ſi incorrigibiles extiterint, Nobis, vel Vicario noſtro quamprimum denuncient.

Inprimis vero accurate animadvertant Curati, an aliqui in eorum Parochiis inveniantur, qui annuatim non confiteantur, nec communicent, ac eos (præterquam quod tales etiam ad Magiſtratum ſæcularem deferre oporteat) Nobis omnino ſignificari volumus.

Munera & officia parochialis curæ, non per alios (niſi infirmitas, vel ſumma neceſſitas aliter exiget) ſed ipſimet Parochi obeant ac præſtent.

Capitulum rurale.

ANnuum Capitulum ad hunc finem inſtitutum eſt, ut ad laudem Dei talis actio perficiatur, & omni ſtudio ac diligentia fidelium animarum auxilia, Eccleſiarum neceſſitates, & totius Cleri ſtatus in iis facilius exquiri & proponi poſſint. Quare volumus, ut omnes Sacerdotes per Vicarium, ſeu Decanum, ad Capitulum vocati, eodem loco, die & hora, ſub pœna arbitraria piis locis applicanda, compareant, una ſecum decorem externum & munditiam internam deferentes. Peracto Miſſæ Sacrificio de Spiritu Sancto, & finita brevi concione, omnes ſuperpelliceis induti proceſſioni interſint. Finitis Litaniis cantabitur Hymnus: *Veni Creator Spiritus*, cum oratione: *Deus, qui corda fidelium.* Tunc Vicarius, ſeu Decanus, in loco eminentiori ſedens, lectis Capitulo, ſi quæ ſunt perlegenda, inſtituet primo examen vitæ, & morum tam Sacerdotum, quam populi (*) debitis mediis tollere ſtudebunt. Deinde habebit Decanus, per ſe, vel alios idoneos juratos, abſque omni humano reſpectu, examen doctrinæ juxta Sacrum Tridentinum Concilium, & Catechiſmum Romanum. Examen vero erit præſertim circa Sacramentum Pœnitentiæ. Ad quem finem inſtituta ſint Sacramenta novæ Legis? An illa tria, materia ſcilicet, forma, & Miniſter requirantur in Sacramento Pœnitentiæ?

An per Sacramentum Pœnitentiæ deleatur omnis culpa & pœna integre, aut quo modo?

De Confeſſario.

QUæ conditiones requirantur in Confeſſario?

In quo differat poteſtas Ordinis a poteſtate jurisdictionis?

Quæ ſcientia in Miniſtris pœnitentiæ requiratur?

Quæ regulæ ſint ad diſcernendum peccatum mortale a veniali?

Quæ bonitas in Confeſſore neceſſario requiratur?

An excommunicatus poſſit eſſe miniſter Sacramenti?

An debeant interrogari pœnitentes de peccatis, quando, quomodo, & quo ordine?

De Contritione.

QUæ diſpoſitio requiratur neceſſario in pœnitente?

In quo differant contritio & attritio?

Quomodo cognoſcat quis probabiliter ſe habere contritionem vel attritio-

(*) Senſus ille mancus & mutilus. Addendum videtur: *Quos irrepſiſſe abuſus deprehenderint, debitis* &c.

tritiônem, vel quibus mediis obviari possit?

An contritio sit aliquando in præcepto, & quando?

An debeat quis conteri distinctè de singulis peccatis, vel satis sit de omnibus conteri in communi, & quo tempore hoc sit faciendum?

An formale propositum cavendi a peccato in futurum sit de necessitate contritionis?

Quæ peccandi occasio a pœnitente sit necessario relinquenda?

De Confessione.

AN Confessio generalis totius vitæ sit necessaria ante mortem?

An in ea possit quis omittere aliquod peccatum alias confessum?

Quæ peccata sint confitenda de necessitate, quæ de congruitate, & cum quibus circumstantiis?

Quomodo differant circumstantiæ mutantes speciem ab his, quæ aggravant?

Quibus casibus teneatur quis statim confiteri, quibus iterare confessionem, & quæ perfecta confessio dicatur?

De Satisfactione.

QUalis & quanta pœnitentia debeat a Confessore injungi pœnitenti, & an ab ejus arbitrio pendeat, aut aliter?

Ad implendam Satisfactionem Sacramentalem quæ requirantur, & quot modis satisfacere possimus, & quid operetur hæc satisfactio?

An Confessor possit commutare, vel tollere pœnitentiam injunctam ab alio Confessore? in quo differat restitutio a Satisfactione Sacramentali?

An per opera alias debita possit fieri satisfactio?

Quid efficiant indulgentiæ ad hanc Sacramentalem Satisfactionem?

De Absolutione.

QUæ verborum forma in absolutione requiratur de essentia, & quæ de congruitate, & quis ordo servandus tam in absolutione a peccatis, quam ab excommunicatione aut irregularitate?

Qui casus reservati Papæ, qui Episcopo?

Quomodo sint absolvendi in articulo mortis, qui confiteri nequeunt, sed signa contritionis solum ostendunt?

An absolvendi, qui in idem peccatum sæpius confessum incidunt?

An aliqua cautio sit petenda a pœnitente ante absolutionem, & in quibus casibus?

De Sigillo.

QUomodo differat sigillum secreti a sigillo confessionis?

An hujusmodi sigillum sit de necessitate confessionis?

An illa, quæ sciuntur in confessione præter peccata, cadant sub sigillo confessionis?

An liceat detegere peccata in confessione audita, quæ publica sunt, aut saltem non nominando personam, sed in communi?

An peccet mortaliter revelans ea, quæ sibi dicta sunt extra confessionem sub conditione, ut teneret ea sub sigillo confessionis?

An in aliquo casu possit confessum peccatum revelari?

Quas pœnas incurrat hujusmodi sigilli fractor?

Quæ cadant sub sigillum secreti; & an omnis secreti detectio sit mortalis?

An, quod occultum est, vel secrete scitur, revelari debeat ad præceptum Judicis?

De Restitutione.

AN peccans contra charitatem debitam proximo, ut qui ei in necessitate posito non subvenit, vel ad peccatum illum inducit, teneatur ad aliquam restitutionem?

An consentiens in damno dato teneatur ex æquo restituere, an teneatur is solus, qui damnum dat?

Qui sint illi novem modi, quibus quis dicitur consentire delinquenti?

An Confessor, qui per ignorantiam, vel per negligentiam absolvit aliquem ante restitutionem, maneat obligatus ad restituendum?

An

An qui furatus est rem aliquam, & illam non habet, satis ei sit, quod restituat æquivalens?

An locans rem furatam debeat restituere pretium locationis vero Domino?

Qui pro committendo aliquo peccato pretium suscepit, an illud restituere teneatur?

Quæ causæ non restituentem a peccato excusent?

Bonorum incertorum restitutio quomodo facienda?

Infamans proximum de delicto vero, an restituere teneatur, & quomodo?

De Usura.

Quid sit Usura, & in quibus rebus consistat?

Pro re accommodata aliquid ultra sortem accipere, an sit usura?

Quod dicatur justum pretium rei venditæ?

An donare aliquid, ut reddatur duplum, si moratur ante tale tempus, sit licitum?

Quomodo in pacto retrovendendo committatur usura?

Quid sit cambium, & quæ cambia sint licita?

Societatis contractus quid, & quis licitus, & ut talis ineundus?

Quis Usurarius dicatur manifestus, & a quo absolvendus?

Vendere rem carius credito, quam numerata pecunia, an sit usura?

In quo differant lucrum cessans, & damnum emergens?

An pro pecunia dotali liceat aliquos fructus accipere?

De Simonia.

Simonia quid, & quotuplex?

An conferens beneficium indigno ob consanguinitatem, amicitiam, vel preces, sit Simoniacus?

Quomodo dignoscetur, qui inservit alicui Prælato pro beneficio obtinendo, an sit Simoniacus? & quomodo per manus a manu, a lingua, & ab obsequio committatur Simonia?

Quis Simoniacus sit ipso jure suspensus vel excommunicatus?

De Censuris.

Quot sint censuræ Ecclesiasticæ?

Quid sit excommunicatio major; quid minor?

Quot sint irregularitatis species?

An Confessarius tempore Jubilæi possit cum irregulari dispensare?

Cætera committuntur discretioni Examinatorum, qui pro temporum, locorumque varietate, & casuum necessitate Curatos stricte examinabunt.

Quibus omnibus expletis, Vicarius & Decanus genu flexus, *Te Deum laudamus* incipiet, cujus primo Vers. dicto, surgent omnes, & Hymnum prosequentur. Quo finito, dicat Vers. *Ostende nobis Domine misericordiam tuam.* Resp. *Et salutare tuum da nobis.* Oremus: *Exaudi, quæsumus Domine, supplicum preces* &c. Vers. *Recedamus cum pace.* Resp. *In nomine Christi.*

De Congregatione Casuum conscientiæ.

Cum ratio bene, riteque administrandi Sacramentum Pœnitentiæ pendeat præcipue ex casuum conscientiæ cognitione, & frequenti eorundem examine, statuimus & volumus, ut omnes Parochi & Sacerdotes singulis mensibus semel dictæ congregationi intersint, tempore & loco, ubi congregationis Præsidi placuerit.

Volumus item, ut aliquot ante congregationem diebus ab unoquoque Præside ad minus tres casus in praxi occurrentes proponantur, & ad omnes Parochos & Sacerdotes suæ congregationis mittantur, ut ab iisdem possint legi & examinari. Præsides vero tales casus singulis angariis ad Cap. Vicarium, vel Decanum una cum notula, cujuscunque Sacerdotis profectu & scientia mittent.

Stata die & hora omnes comparеant sub certa pœna ad pia loca applicanda.

Mandamus item, ut omnis Sacerdos congregationis librum habeat, in eoque propositos casus, & eorundem resolutionem a Præside approbatam diligenter scribat.

In initio, dicto Sacro de Spiritu S., de B. Virgine, vel ad libitum Præsidis preces præmittantur, & iis finitis, casus proponantur.

Interrogatus scientiam suam latine proferat.

Congregationes oratione finiantur, & refectio omnino sobria in ædibus Parochi loci, vel alterius Sacerdotis, cum sacra lectione, sumatur: qua sumpta, se quisque honeste ad propria recipiat; quod de fine Capituli, & omnium Congregationum & Confraternitatum dictum volumus.

Ubi apparuerit aliqua difficultas conveniendi, Decembri & Januario mensibus ob dierum brevitatem, & itineris difficultatem, prætermitti concedimus.

De Sacramentis in genere.

SAncta Sacramenta a Christo Domino instituta, & ad communem omnium salutem proposita, cum cœlestia munera sint, & instrumenta Divinæ gratiæ, ut administratio sancta sit, & perceptio religionis plena, omnino oportebit. Sacerdos igitur, cujus est Sacramenta administrare, meminisse debet sancta se tractare, omnique fere temporis momento paratum esse oportere ad tam sanctæ administrationis munus.

Quare cum alios per Sacramenta purget, studebit ipse, adjutrice Dei gratia, animum ab omni peccati labe purum semper habere. Qui si reum se noverit, prius Sacramentali confessione se expiare studeat. Nam etsi Sacramenta Divinam virtutem, quæ illis inest, nunquam amittunt, impure tamen ea ministrantibus æternam mortem afferunt. Parochus igitur domi, vel in Ecclesia, ut vigilantem Pastorem decet, semper sobrius expectabit, & petentibus hilari vultu occurret, ac Sancta Sacramenta, prout necessitas vel devotio exiget, prævia semper oratione pie administrabit. In omni Sacramentorum administratione semper superpelliceum, & stolam adhibebit.

Sacramenti, quod ministrabit, vim, rationem, usum, salutaresque fructus diligenter explicabit, &, ut sancte suscipiantur, populum admonebit. Ritibus, cæremoniis utetur, prout in Sacerdotali.

In via nihil loquatur, verum meditetur, & attentus sit ad rem, quam sancte acturus est. Caveat, ne aliquid exigat, sed quæ gratis accepit, gratis ministret. Curet, ut viri armis depositis, & mulieres velato capite, devote & modeste accedant.

Sacerdos cum administrat aliquod Sacramentum, ut id cum magna religione præstet, singula verba, quæ ad illius formam rationemque pertinent, omni animi attentione & pietate distincte pronunciabit, & clara voce, ut ab illis audiri possit, quibus ministratur. Sacras item prædicationes sancte, graviter, & distincte dicat.

Studebit præterea assiduis orationibus, doctrina & omni Sacerdotali industria fideles sibi commissos tales efficere, quibus digne utiliterque Sacramenta ministrari possint. Ad quæ ne debitus externus cultus omittatur, suscipientes non patietur accedere, nisi exteriori habitu, vestiumque modestia debitam illis venerationem præ se ferant.

De Sacramentis in specie, & primo quidem de Baptismo.

PArochi pro concione admoneant parentes, ut in baptizandis filiis eos potius eligant compatres, qui eorum animæ consulere, quam inopiæ subvenire possint. Quod vero patrinorum officium sit, sæpius admoneant. Levantes seu compatres non sint, qui confirmati non sunt, nec minores natu 14. annis, & qui non intelligunt a se suscepti muneris partes.

Clericis infantem de Sacro Baptismatis fonte suscipere vetitum sit, & in Confirmationis Sacramento sine licentia compatres ne sint.

Nullus Sacerdos sciens infantem vere riteque a mari, vel a fœmina baptizatum, eum baptizare præsumat, nec etiam sub conditione: *Si es baptizatus, ego te iterum non baptizo*, &c. Alias præter irregularitatem, quam incurrit, gravi

gravi etiam pœnæ subjacebit. Si vero dubium esset, sub conditione baptizetur infans, ut infra dicetur.

Sacerdos baptizare paratus (quod etiam in administratione omnium Sacramentorum requiritur) sciat suas partes esse, non solum hoc Sacramentum juxta formam Ecclesiæ, & præscriptos ritus administrare; sed ne januam cœli, quam aliis aperit, sibi ob sordes peccatorum obstruat. Quare in tam sancto, & necessario actu mentem erigat, spiritumque colligat, & quid sibi agendum sit, devote cogitet: Sacerdotes enim accedentes ad Dominum sanctificentur, ne forte percutiat eos.

Vocatus Parochus, superindutus superpelliceo & stola, ad januam Ecclesiæ quærat de nomine infantis, qui sint patrini, & an domi ob aliquem casum fuerit baptizatus.

Quantum ad nomen, ne imponatur infanti nomen incognitum seu gentilium, qui Christum Salvatorem non cognoverunt.

Numerus patrinorum amoveatur. Unus vero patrinus & una matrina ad summum admittuntur.

Admoneat levantes affinitatem seu cognationem spiritualem in illa sacra regeneratione contrahi inter patrinos, & baptizatum, ejusque Patrem & Matrem, atque idcirco Matrimonium inter ipsos omnino prohiberi.

Frequenter obstetrices circa materiam & formam hujus Sacramenti examinent, & instruant, doceantque obstetrices, & alias personas graviter peccare, si domi quempiam baptizant, nisi urgente necessitatis casu.

Obstetrices officium non præstabunt, nisi per Parochum instructæ, & idoneæ probatæ ad Sacramentum Baptismi, cum necesse erit, ministrandum.

Si instat periculum, permittitur facultas baptizandi in domibus privatis, 1. Sacerdoti, in absentia ejus sacris initiato; si is non adsit, laicis, & quidem primo mari, deinde fœminæ, qui rite noverint formam Baptismi, quæ est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Materia autem est, aqua naturalis, pura, munda, & sincera, absque mixtione alicujus materiæ, quæ solvat speciem.

Quod si baptizatus domi, postea vixerit, eum in Ecclesiam deferant, ubi si rectam formam Baptismi servatam esse constiterit, reliqua adhibeantur.

In repentino casu, & mortis periculo, si nemo alius adest, non prohibetur parentibus baptizare eorum filios, qui parentes debent, quamprimum eis licuerit, Confessario detegere.

Casus periculi mortis sunt varii, quos quilibet Sacerdos ex probatis auctoribus discet tam pro se, quam pro obstetricum necessaria informatione.

Moneant Parochi puerperas, ut, eumprimum post partum exierint, mox ad Ecclesiam Deo acturæ gratias accedant, & benedictionem suscipiant. Puerperæ domo ne egrediantur, etsi mulier ob infirmitatem Ecclesiam adire nequeat.

Moneat sub pœna excommunicationis ipso facto subeunda, ne ante annum exactum puerpera, nutrix, quævis mulier, aut vir infantem in lecto teneat.

Expositi infantes, quorum certa scientia non habetur, an sint baptizati, licet habeant scriptum collo appensum, quo baptizati significentur, si post diligentem inquisitionem adhuc dubium reperiatur, ea conditionis formula baptizentur: *Si es baptizatus, ego te iterum non baptizo, & si nondum baptizatus es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Quam formam etiam Sacerdotes coram Ecclesia servare debent, ubi Baptismi rectam formam servatam esse non constiterit.

Claves tabernaculi, fontis baptismalis, & sacrorum oleorum a solo Parocho custodiantur, & eorum januæ aperiantur.

De Baptismo Adultorum.

PArochus in iis omnibus diligens erit, ut baptizandis adultis præter doctrinæ Christianæ rudimenta, quæ necessario scire debent, admisso-

rum scelerum, & malæ actæ vitæ pœniteant, & ut in posterum a peccatis omnibus abstinere statuant.

Cum adultus Baptismum petit, primo quærantur testimonia certa ejus conditionis actæ vitæ & status, ejusque voluntas diligenter exploretur, utrum ex animo & vera pietate Baptismum petat, qui si recte pieque sit paratus, tum idoneo religiosoque viro committatur; (Si fœmina fœminæ) a quo per aliquot menses (nisi tempus aliud postulaverit) fidei doctrina & institutionibus accurate erudiatur, & congrua abstinentia exerceatur. Tum ad Ecclesiam ducatur communi vestitu, post Baptismum mox alba veste induendus.

Statæ cæremoniæ adhibeantur ex ordine Baptismi parvulorum. Ad majorem Sacramenti cultum, nisi necessitas aliud exegerit, unum ex statis temporibus Paschatis, & Pentecostes expectari poterit.

Interroganti respondeat ipse & non patrinus, assistat tamen semper patrinus, tanquam qui pro baptizando spondeat.

Qui baptizandus est, debet genuflexus fidem profiteri, & Baptismum petere. Baptizatus curæ alicujus viri probi, saltem per annum committatur, qui vitam illius piis rationibus regat, & moderetur.

Habeant Parochi librum, in quem baptizatos, & eorum parentes & patrinos scribant, cum annotatione diei, mensis, & anni, tali forma:

Ego N. Parochus, Coadjutor, Beneficiatus Ecclesiæ N., Anno, Mense, Die baptizavi N., filium N. & N. conjugum, secundum ritum & præscriptum S. Romanæ Ecclesiæ. Patrinus & Matrina fuerunt N. & N.

Ritus administrandi Sacramentum Baptismi, reperiuntur in Sacerdotali, seu Obsequiali.

De Sacramento Confirmationis.

QUisque Parochus postquam de constituto die Chrismatis administrandi ex Reverendissimi Ordinarii indictione admonitus fuerit, iis diebus, qui hujus Sacramenti administrationem præcedunt, debet populum suæ curæ commissum inter Missarum solennia diligenter edocere ea omnia, quæ ad Sacramentum hoc rite administrandum & recipiendum pertinere intelliget.

Primo, ut fideles paratiores ad hoc Sacramentum se conferre possint, illiusque sanctitatem, & necessitatem recte expendere, ex Romano Catechismo, aliisque Catholicis Authoribus eos instruat, doceatque opportune, quam necessaria sit hujus Sacramenti doctrina, declaret nomen ipsum Confirmationis, ipsiusque vim. Aperiat quid inter Baptismum & Confirmationem intersit; quæ sit ejus materia, quæ forma, quis Minister, quosque effectus pariat, ut fideles intelligentes se Christi Milites fieri ardentiori animo, totisque viribus ad dimicandum contra humani generis hostem, & contra peccata semper sint parati.

Cum per hoc Sacramentum Spiritus Sancti gratia in corda fidelium infundatur, hortatur Parochus confirmandos, ut, si idonea sint ætate, per sanctam confessionem corda purificent, ut apta Sancti Spiritus vasa, templaque efficiantur.

Ut jejuni accedant, aut saltem sobriam corporis refectionem adhibeant; moneat, ut confirmandi & patrini ad Ecclesiam devote, &, ubi fieri poterit, processionis ritu, veniant; & prius mares, deinde fœminæ ad Confirmationem recipiendam accedant.

Confirmandos moneat, cum hoc Sacramentum characterem imprimat, ipsum iterari esse nefas.

Quod si autem quis confirmatum esse ignoret, de hoc certior fieri studeat, quod si nequiverit a parentibus, amicis, vel aliis, sequatur consilium Ordinarii.

Nullus ad Confirmationem adducatur, qui annis septem minor sit natu, ut aliqua ex parte illius Sacramenti vim intelligere possit, & se illud percepisse reminiscatur.

Nullus, qui ex Episcopatu oriundus non est, accedat, nisi resciat Reverendissimus, ut possit admitti, vel dimitti.

Cura-

Curabunt Parochi, ut confirmandi secum schedam ferant, sub hac formula: N. filius N. Parochiæ N. Patrinus N. filius N. Parochiæ N.

Accedant primo mares, deinde fœminæ, quorum frontes lana gossipina seu bambacio primo, deinde mantili madido, ultimo sicco abstergantur.

Viri pueros, fœminæ puellas in hoc Sacramento suscipere debent, ad puerum unus patrinus, ad puellam unica matrina requiritur, qui confirmatos non solum in spiritualibus instruere, verum, ubi necessum fuerit, etiam temporali ope juvare tenetur.

Confirmandus coram Episcopo flectat genua, quem patrinus dextera supra humeros ejus posita teneat.

Patrinæ & Matrinæ majores natu esse debent ipsis confirmandis, ut officio suo erga eos, quos suscipiunt, melius satisfacere possint. Sint ad minus ætatis sedecim annorum, nisi necessitas aliud postulaverit.

Iisdem eodem die, duos aut tres pueros, puellasve suscipere licebit, non plures, nisi ex licentia Ordinarii.

Patrinus, seu Matrina esse non possunt, nisi sint ipsi prius confirmati. Patrini docendi sunt, eandem inter ipsos & confirmatum, & parentes confirmati, quam in Baptismo spiritualem cognationem intercedere.

Omnes Parochi habeant libros, in quibus nomina confirmatorum notent, tali forma:

Die -- Mense -- Anno -- ætatis annorum, filius N. & N. ex Parochia N. Chrismatis Sacramento fuit confirmatus a Reverendissimo Domino, Domino JOHANNE, Episcopo Curiensi. Patrinus fuit N. ex Parochia N. Administratum fuit hoc Sacramentum in Ecclesia Parochiali S. N.

Post Confirmationem acceptam, ut nemo ab Ecclesia recedat, curet Parochus, nisi urgente aliquo casu, antequam a Reverendissimi Ordinario. benedictio de more sit data.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CUm Christianus homo confiteri teneatur, & postea Eucharistiam sumere, prius de Pœnitentia pauca dicere placuit.

Confessarius, qui & Judicis & Medici personam gerit, ex variis peccatorum generibus, ut Judex, quæ gravia, quæ levia sunt, quomodo ea corrigere, & pro cujusvis hominis ordine & genere judicare. Ut Medicus autem ea remedia, quæ ad illius animam sanandam, & contra vim morbi muniendam aptiora videantur, adhibere possit, opus est, ut is scientia & prudentia præditus sit, quam primo assidua ad Deum oratione, tum authorum probatorum continua lectione sibi comparare poterit.

Quare pro majori securitate volumus & serio mandamus omnibus Vicariis, & Decanis cujuscunque Capituli, ut annuatim tempore Quadragesimali loco menstruæ congregationis, omnes Confessarios ipsi, vel per ordinarios Examinatores stricte examinent, & prout Confessarii idonei reperti fuerint, dent vel auferant facultatem audiendi confessiones.

Curati bis, tertiove ad summum, examinati, & minus idonei reperti, ut ad Nos mittantur, omnino volumus.

Parochi maxime circa Pœnitentiæ Sacramentum elaborare debent, utpote adultis inprimis necessarium ac salutare, & populum instruere, quid sit pœnitentia, quot & quæ ejus partes, & quæ ad eam recte peragendam requirantur: potissimum vero, in quo magni apparent defectus, eum ad veram & Sacramentalem, quæ in peccatorum connummeratione in specie & sigillatim coram Sacerdote facienda consistit, confessionem inducere omnino studeant: quod sæpenumero & maxime Quadragesimæ tempore, & quando hoc Sacramentum frequentandum erit, pro concione & alias faciendum est.

Nullus præsumat intra domesticos parietes (infirmis exceptis) confitentem audire, nec etiam fœminas præsertim, surdastris item demptis, in Sacristia, sed quemlibet publice in Ecclesia seorsim audiat, eumque paterne & graviter moneat, ut integre & debitis cum circumstantiis sua peccata confiteatur. Rudes autem, & in specie confi-

confiteri nescientes instruant, & per singula præcepta Decalogi (ad quæ etiam præcepta Ecclesiæ revocanda erunt) itemque circa peccata capitalia caute & prudenter examinent & interrogent, prout Catechismus Romanus, Directorium P. Joannis Polanci, Institutiones Francisci Costeri, & aliorum bonorum authorum libelli de confessionum audiendarum ratione conscripti edocent.

Confessarius superpelliceo & stola violacei coloris indutus, prius genuflexus orabit, ut tanto ministerio satisfacere possit. Regulares vero vestitum adhibeant, quem ex regulæ præscripto in choro adhibent.

In pœnitentiis imponendis adhibebit prudentiam, pietatem, & industriam, habebit rationem status, conditionis, sexus, & ætatis: talem vero confitenti pœnitentiam imponet, qualem ab eo posse præstari judicabit, & utrum possit, interrogabit.

Considerabit item animum pœnitentis, fletum, gemitum & lachrymas, intimi doloris indices. Videat, ne pro peccatis gravibus pœnitentias levissimas imponat, & e converso.

Confessarius facultatem habens in votorum commutatione, ea non commutet, nisi in alia majora pietatis opera, vel Deo gratiora, vel saltem, quæ tantidem valeant: qua in re judicanda rationem habeat sumptuum, laborum, molestiarum, & omnium incommodorum, quæ pœnitentes in persolvendo voto passuri erant.

Noverint Parochi casus Summo Pontifici, aut Nobis reservatos, & si quempiam in eos incidisse perspexerint, ne absolvant, sed eum ad Nos, vel Vicarium nostrum Generalem remittant.

Nullus, cui animarum cura non incumbit, confessionem ullius (nisi in articulo mortis) excipere audeat.

Nullus item in ulla Sacramentorum administratione in alterius Parochi agrum falcem (proprio Parocho inconsulto) sub gravi pœna imponat.

Nullus item Parochus audiendarum confessionum munus suis Cooperatoribus, Primissariis, aut Sacellanis, aut quibusvis Presbyteris imponat, nisi ii prius a Nobis, vel Vicariis nostris fuerint ad id idonei reperti & approbati.

Ut autem una eademque in hoc Sacramento absolvendi forma ab omnibus observetur, eam hic subjicere placuit.

Sedens & recto capite, posteaquam dixerit Sacerdos: *Misereatur tui Omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam, Amen*: extendat manum supra caput confitentis, & dicat: *Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego authoritate ipsius te absolvo primum a sententia excommunicationis, in quantum possum & indiges; deinde te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.*

Postea sublata manu dicat: *Passio Domini nostri Jesu Christi, & merita Beatæ Virginis & omnium Sanctorum, & quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

De Sacramento Eucharistiæ.

Eluceat pietas pariter, & industria Parochi in explananda hujusce Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti dignitate, veritate, adoratione, fructu & effectu, ac populum devote & digne ejus sumptionis modum edoceat, eumque, ut non solum semel in anno, quod præcepti est, sed, quantum fieri potest, sæpius, quod pietatis est, inducere studeat.

Communicaturus ergo populus in loco debito genua flectat, ac Minister Altaris, vel ipse Sacerdos loco populi Confessionem generalem dicat: *Confiteor Deo Omnipotenti* &c. Qua finita, Sacerdos ad populum conversus, cum Generali Absolutione absolvat, dicendo: *Misereatur vestri*, &c. *Indulgentiam & absolutionem*, &c. ac omnes sub una duntaxat specie communicent, dicatque ostendendo: *Corpus Domini nostri Jesu Christi*, &c. *Domine non sum dignus*, & præbendo Communionem, dicat: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam, Amen.*

Cum

Cum Venerabilis Eucharistia ad ægrotos defertur, honorifice ac pie id fiat fidelium prosequente comitatu, pro facultate regionis, lumine ac campanella præcedentibus, ac Sacerdote graviter incedente.

Hoc salutare viaticum in vasculo argenteo abintus deaurato, decenti & nitido asservetur, coram quo lumen diu noctuque ardeat semper.

Singulis etiam sex septimanis, & quoties necessitas postulaverit, renovetur.

Vascula item Oleorum & Chrismatis sint argentea, munda & decentia, quæ quidem Olea & Chrisma singulis annis tempore Paschatis, secundum Decretum FABIANI Papæ, mutentur.

Adolescentes, qui primo Eucharistiam sumere desideraverint, aliquot diebus ante modum & rationem recte confitendi, ac Sacram Eucharistiam digne percipiendi doceant, eosque super his examinent, & non nisi bene instructos admittant.

Reus capitis eo die, quo Eucharistiam sumpsit, supplicio non afficiatur, ob honorem tanti Sacramenti.

De Extrema Unctione.

EX pastorali cura vobis incumbente statim atque sciveritis aliquam personam ex vestris Parochianis ægrotare, cujuscunque conditionis illa sit, eam visitabitis rarius aut sæpius, prout recta dictabit conscientia. Ideoque frequenter e suggestu populum vestrum admonebitis, ne suos ægrotos subticeant, verum in tempore vobis significent, ut munus vestrum erga eos explere possitis. Cum autem hujusce visitationis finis potissimus ille sit, ut animæ ægroti consulat Parochus, eamque ad salutis portum dirigat, ante omnia cum ægroto agat de Sanctorum Sacramentorum perceptione, illumque in ea infirmitate piis colloquiis, præpositis exemplis, & aliis spiritualibus documentis juvare & solari, atque ad patientiam, firmam spem in Deum, atque sui resignationem inducere satagat, & morientium animas, secundum præscriptum Breviarii, Deo commendare studeat.

Non prætermittat etiam monere ægrotum, ut disponat domui suæ, testamentum condat, pauperesque (si alicujus facultatis sit) Ecclesias, Xenodochia, & pia loca commendata habeat.

Volumus autem, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne quis ex vobis in iis, quæ munus vestrum concernunt, aliquid sub quovis prætextu, consuetudine, via, modo, & colore, quod avaritiæ speciem habeat, exerceat.

Cum intelligamus hoc Extremæ Unctionis Sacramentum in aliquibus locis in exiguo usu esse, volumus & præcipimus, ut id omnino ad usum revocetur: quod facile fiet, si populo ejus virtutem & efficaciam frequenter exposueritis.

Ministratur hoc Sacramentum adultis periculose ægrotantibus, senio confectis, in diem morituris, peste laborantibus, licet ita infirmi non videantur.

Non ministratur iis, qui non habent usum rationis, neque peccata admittunt, nec furiosis & amentibus toto vitæ tempore, nec excommunicatis, interdictis, & impœnitentibus, neque mulieribus in partu laborantibus, nec ultimo supplicio afficiendis.

Cæcis, mutis, surdis, paralyticis, claudis, quamvis eo sensu caruerint, præbetur; peccare enim potuerunt per internas potentias, quibus ea membra respondent.

Durante eadem infirmitate semel tantum inunguntur. Si vero infirmus convaluerit, & iterum in eundem, vel alium morbum inciderit, rursus ungi debet.

Æger, si dum Sacro Oleo ungitur, moritur, Parochus ungere desistat: si vero ob vim morbi dubitetur, vivusne sit, an mortuus, ea ungatur conditione: *Si es vivus, per istam Sanctam Unctionem* &c. &c.

Curet tamen Parochus, ut hoc Sacramentum ægroto, dum integris est sensibus, administretur.

Si infirmus Catholicus præ infirmitate id petere non possit, nihilominus, amicis & vicinis pro eo petentibus,

Sacra Unctio administranda erit, dummodo pie vixerit & pœnitentiæ signa in eo apparuerint.

Hujus, & cæterorum Sanctorum Sacramentorum administrandi rationem Sacerdotale edocet.

De Sacramento Ordinis.

Cum administratio Confirmationis & Ordinis solius Episcopi sit, de illis pauca dicere voluimus, ut cum ea Episcopus solenniter administrabit, Parochi sciant suscipientes recte instruere.

Ubi primo Parochus aliquem norit sponte ad Clericalem statum adspirantem, eundem instituat, ut paulatim in Clericalis vitæ officiis, & laboribus obeundis assuefiat, & ad pietatem, vitæ innocentiam cum literarum doctrina conjunctam edoceatur.

Impediuntur autem ab Ordinum susceptione, minores natu, non confirmati, ignari, criminosi, solenniter pœnitentes, neophyti, ebrietati & gulæ dediti, impudici, lapsi post susceptum Ordinem, perjuri, usurarii, manifesti, infames, servi, corpore vitiati insigniter deformes, illegitime nati, ignoti, bigami, irregulares, suspensi, interdicti, excommunicati, amentes, morbo caduco laborantes, energumeni, non examinati, & probati.

Subdiaconatum suscepturus admoneatur a Parocho, ut purior ad tantum onus accedat, priusquam eo Sacro Ordine initietur, exercitia spiritualia consilio & auxilio alicujus viri religiosi, cui ad nutum obtemperabit, subeat. Horas Canonicas orare sciat, alias ad gradum Subdiaconatus minime promovendus.

Ordinandus, ut de vitæ suæ disciplina, moribusque testatum fiat, ferat secum literas tam a Parocho, quam a Ludimagistro; Literas item legitimationis, ætatis, & tituli mensæ, seu patrimonii.

Ex præscripto Sacrosancti Concilii Tridentini nullus, nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum, ad Sacros Ordines promoveatur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.

Ætatis annos, viginti duos, si Subdiaconatum: viginti tres, si Diaconatum: viginti quinque attigisse, si Sacerdotium quis suscepturus est, oportebit: qui omnes habita ratione, & officii & beneficii curati, seu non curati, examinandi erunt.

Omnes item in habitu Clericali accedent, alias repulsam passuri.

De Sacramento Matrimonii.

Advertent non segniter Sacerdotes, ne in gradibus prohibitis, aut aliis impedimentis Matrimonia contrahantur.

In dubiis ad nuptias non progrediantur, nisi inquisitione diligenter facta, impedimentum nullum subesse.

Quamvis Matrimonia a filiis familias absque parentum consensu ea rata vel irrita facere non possint, dummodo libero contrahentium consensu facta sint; suadendum tamen iis omnino est, ne insciis parentibus ullo modo contrahant, sed eorum voluntati ac consiliis in re tam gravi subjaceant & pareant.

Vagantium, & eorum, qui certas sedes non habent, Matrimoniis Parochus ne intersit, nisi prius diligentem de personis conjungi volentibus inquisitionem fecerit, ac a Nobis desuper licentiam id faciendi obtinuerit.

Certum & firmum esse debet, propter absentiam quantumvis diuturnam non licere alterutri conjugi cum ullo alio Matrimonio conjungi, ac proinde, nisi de morte alterius conjugis moraliter certa constiterit, ad alia vota transire nullo modo poterit.

Contrahentes in doctrina Christiana sint instructi, alias Matrimonio non jungendi.

Posteaquam Parochus cognoverit Matrimonium denunciari posse, id fiat tribus Dominicis diebus, vel Festis, quæ ab Ecclesia feriantur, inter Missarum solennia: quæ denunciationes non fiant, nisi ex petitione contrahentium. Ultima autem denunciationis die, nisi ex nostra licentia, nuptiæ non celebrentur.

Si in diversis Parochiis contrahentes

tes habitant, utriusque item Parochus hoc observet.

Denunciationibus factis, si nullum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in faciem Ecclesiæ procedatur.

Sacerdos post brevem sermonem de sanctitate hujus Sacramenti primo sponsum, deinde sponsam vulgaribus verbis interrogabit: *N. vis accipere, & jam nunc accipis: N. hic præsentem in tuam legitimam uxorem, sicut præcipit S. Mater Ecclesia?* ubi sponsus clare respondebit: *Volo*, ut ita iisdem verbis interrogabit sponsam.

Quibus consentientibus Parochus dicat: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, Et aperte dicat: *Ego authoritate S. Matris Ecclesiæ, qua fungor, conjungo vos in Matrimonium in nomine Patris † & Filii † & Spiritus Sancti † Amen.*

Cætera ut in Sacerdotali.

Habeat Parochus librum, in quo contrahentium & testium nomina, & cognomina, denique & locum contracti Matrimonii describat, & diligenter asservet.

Qui falsum impedimentum malitiose attulerit, ut Matrimonium impediat, præter alias juris pœnas, excommunicationis etiam pœna afficiatur.

Serio mandamus, ne sponsus & sponsa, antequam Matrimonium inter eos celebratum sit, una cohabitent, secus si fecerint, gravis illis a Nobis pœnitentia injungenda erit.

Volumus item, ut sponsus & sponsa ante celebrationem Matrimonii confiteantur, & nisi prævia confessione, minime intronizentur. Ut etiam communicent, illis suadeat Parochus biduo vel triduo ante nuptiarum diem.

Contra simul cohabitantes ante solennizationem Matrimonii, superiori anno edidimus mandatum, quod ut a Parochis sæpius publicetur, & stricte observetur, præcipimus.

Si qui laici, quod Deus avertat, sive soluti, sive uxorati reperirentur, contra hujusmodi juxta præscriptum Sacrosancti Concilii Tridentini *Sess.* 24. *C.* 8. procedendum statuimus. Quare præcipimus, ut prædictum C. *de Reformatione Matrimonii*, in Ecclesiis Parochialibus inter Missarum solennia sæpius publicetur.

Causæ matrimoniales ut ad forum Ecclesiasticum pertinent, ita eas ad Nos, vel Vicarios nostros (& nullo modo ad Judicem sæcularem) deferri, & per eos decidi volumus.

Præcipimus itaque omnibus Laicis, ut intra limites jurisdictionis ipsis delatæ consistentes, a rerum Ecclesiasticarum tractatione ac diffinitione, se abstineant, ne illis, quod Ozæ & Oziæ accidit, eveniat. Memoria etiam repetentes illud Sancti Concilii Tridentini *Sess.* 24. *Can.* 12. Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos, anathema sit.

Ad Sponsalia, seu promissionem de futuro Matrimonio, si Parochus tanquam testis vocatus fuerit, quin pro consuetudine regionis accedat, non prohibemus.

Nuptiæ juxta Decreta Concilii Tridentini a Dominica prima Adventus usque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive, a Sancta Synodo prohibentur. In aliis vero temporibus nuptias solenniter celebrare permittit.

De bonis Sacerdotum defunctorum.

Cum aliqui homines, inter cætera, quæ sibi contra libertatem Ecclesiasticam usurpant, etiam ad id temeritatis sæpe veniunt, ut Clerici defuncti bona relicta invadant, de iis disponant, & ad libitum sacrilege surripiant. Nos huic malo prævenire & mederi volentes, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ vetamus omnibus tam spiritualibus, quam sæcularibus personis, ne Clerici mortui, qui, dum viveret, Ecclesiasticum beneficium obtinebat, bona sua relicta quisquam temere invadat, auferat, vel dividat, sed Vicariis, Decanis, seu Substitutis nostris talem dispositionem relinquant: qui visa prius Clerici defuncti licentia testandi a Nobis obtenta, & testamento coram Nobis, seu Vicario nostro erecto de illis bonis, etiam cum interventu brachii sæcularis, si opus fuerit, bene & secundum

cundum piam testatoris mentem disponant, & ut sumptibus, in quantum fieri poterit, parcatur, serio mandamus.

Bona Fabricarum.

CUm Nobis certo constet, multis in locis bona fabricæ pessime dilapidari, ad varios usus, & comessationes, præsertim circa festum Purificationis Beatæ MARIÆ, tempore rogationum, & processionum inutiliter consumi: hujusmodi abusus tollere volentes serio mandamus, ne bona, census, proventus, oblationes piorum, aliaque ejus generis, quæ ad Ecclesiarum fabricas quavis ratione pertinent, ab earum Præfectis, seu Ministris secundum præscriptum Sancti Concilii Tridentini, ad alios usus, nisi Ecclesiæ necessarios & utiles, avertantur.

Volumus item, ut rationes fabricæ a Præfectis, seu Syndicis Ecclesiarum coram nostro Vicario, seu Decano, vel ex nostra licentia Parocho loci, etiam cum interventu Magistratus sæcularis, si id necessitas postulaverit, annuatim dentur, qui de fideli administratione Nos quamprimum admoneant. Mandamus insuper rationem hujusmodi petentibus & dantibus, ut parcant sumptibus, ne per eos sub hoc prætextu Ecclesiæ aggraventur.

Ad eleemosynas, oblationes, & paratam pecuniam Ecclesiarum habeat Parochus loci unam clavim, quam nemini committat, sed personaliter cum cæteris clavigeris archivum ingrediatur, illudque aperiat & claudat.

Nova Ecclesia ulterius non ædificetur inconsulto Ordinario, & licentia ab eo in scriptis data.

Ordo servandus circa funeralia.

PIetas illorum, qui defunctos rite sepelire consueverunt, Deo Creatori nostro accepta semper fuit.

Invigilabunt tamen Parochi, ne sub specie pietatis superstitiones, abusus & inutiles observationes a quovis homine, nec in obitu, nec post obitum defuncti introducantur.

Rationem servandam in deferendo defuncti corpore ad sepulturam in dispositionibus, vigiliis, septimis, tricesimis, & anniversariis habeatis in Sacerdotali seu Exequiali, ad quod vos remittentes, volumus, ut omnia, quæ ibidem notantur, pie ac devote, tanquam Deo rationem daturi, expediatis.

Exactiones pro funeribus omnino prohibemus. Quare mandamus universo nostro Clero, ne ab hæredibus defuncti, non obstante quacunque consuetudine Nobis, vel Vicario nostro inconsultis ad libitum nihil exigant, sed stent ordinationi per Nos declarandæ.

Volumus autem, ut Vicarii nostri, Decani & Camerarii cujusvis Capituli ruralis habentes rationem & loci, & beneficiorum, & cum interventu Magistratus sæcularis, si opus fuerit, certam eleemosynam pro funeralibus dandam, & per Nos ratificandam statuant, ne populus hujusmodi exactionibus gravetur, & Parochus suis viribus defraudetur.

In locis vero, ubi de consuetudine pro funeralibus cera seu fixa eleemosyna datur, eam interrumpere.

Tempore Pestis quid observandum.

SI unquam Parochi, Sacerdotes & Magistratus sæculares indigent forti, magno & paratissimo animo ad omnia ministeria, charitatis officia exercenda, indigent præsertim pestis tempore, ubi deficiente eorum fortitudine, constantia, solicitudine, & erga omnes diligente cura, in utriusque hominis sustentatione ut omnia ruant, oportet.

Quare Parochis & universo Clero mandamus, ubi infirmitas illa grassatur, ut publicas processiones indicant, quas, ut pœnitentes decet, profusis lachrymis, precum studio, & interno pietatis affectu, celebrare, & sæpe frequentare studeant. Universum autem populum ad confessionem, Sanctam Communionem, & salutarem pœnitentiam admoneant.

Magistratum Parochi solicitabunt, ut publica peccata, quibus Deus offenditur, funditus evellere studeat, pauperes & infirmos alat, & omni pietatis studio eis subvenire curet.

Paro-

Parochus animabus fibi in curam a Christo Domino traditis pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Sacramentis taliter fubveniat, ne quis eorum omnibus iis non munitus, moriatur: eisque afflictis ac pene proftratis consolationes, remedia, fubfidia, & alia dilectionis officia præftet, eorumque inopiam Magiftratui & ditioribus fignificet.

Peftis periculo DEI benignitate fublato, populum excitabit ad orationem, obfecrationem, & gratiarum actionem: inter alia vero bonorum operum exercitia, ut omnes confiteantur, & certa die Sacram Communionem fumant, & ne amplius peccent, ne quid gravius eis contingat, pie & frequenter admonebit.

Experientia didicimus, populum ob imminentem calamitatem, vel aliam caufam emittere vota, eaque poftmodum non obfervare. Quare Parochis mandamus, ut Nos confulant pro voti formula rite concipienda. Si vero temporis anguftia non patitur, peftis præfertim tempore, votum fententiæ & judicio Ordinarii relinquatur, ut illud Deo factum pie fervetur.

Voti inftrumentum Notarii manu confectum, Vicario vel Decano cuftodiendum, a Parocho loci tradatur.

Placuit hifce Conftitutionibus addere Tabulam dierum, Feftorum, & Vigiliarum, quæ ex præcepto S. Matris Ecclefiæ, & ex confuetudine hujus almæ Ecclefiæ Curienfis feriantur & fervantur.

Januarius.

Circumcifio Domini. Epiphania. Sancti Sebaftiani in multis locis ex voto.

Februarius.

Purificatio Gloriofiffimæ Virginis Mariæ. Sancti Matthiæ Apoftoli.

Martius.

Annunciatio Beatiffimæ Virginis Mariæ.

Aprilis.

Sancti Marci Evangeliftæ, & Sancti Georgii Martyris fimul.

Majus.

Sanctorum Jacobi & Philippi Apoftolorum. Inventio Sanctæ Crucis.

Junius.

Nativitas Sancti Joannis Baptiftæ. Sanctorum Apoftolorum Petri & Pauli.

Julius.

Sanctæ Mariæ Magdalenæ. Sancti Jacobi Apoftoli.

Auguftus.

Sancti Laurentii Martyris. Affumptio Beatæ Virginis Mariæ. Sancti Bartholomæi Apoftoli.

September.

Nativitas Beatiffimæ Virginis Mariæ. Sancti Matthæi Apoftoli & Evangeliftæ. S. Michaelis Archangeli.

October.

Sanctorum Simonis & Judæ Apoftolorum.

November.

Omnium Sanctorum. S. Martini Epifcopi. S. Florini Patroni. S. Catharinæ Virginis. S. Andreæ Apoftoli.

December.

Sancti Lucii Regis, Confefforis, Apoftoli Rhetiæ, & Sanctiffimi Patroni noftri. Conceptio Beatiffimæ Virginis Mariæ. Sancti Thomæ Apoftoli. Nativitas Domini. S. Stephani Protomartyris. Sancti Joannis Apoftoli & Evangeliftæ. Ss. Innocentum.

Fefta mobilia.

Pafcha Refurrectionis Domini, cum duobus diebus proxime fequentibus.

Afcenfio Domini noftri JESU Chrifti.

Pentecoftes, cum duobus diebus proxime fequentibus.

Solennitas Sanctiffimi Corporis Chrifti.

Omnes dies Dominici.

In unaquaque Parochia feriatur proprius Patronus.

Item Fefta folenni voto ferianda fufcepta.

De laudabili confuetudine feria fexta Parafceves, & Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum ferian-

feriantur usque post peractionem Divinorum Officiorum, ut Christi Fideles omnes eo commodius Divinis Officiis interesse possint.

In plerisque locis usurparunt superiores Laici, quod sub excommunicationis pœna inhibemus, potestatem dandi licentiam opera servilia in diebus Festis exercendi. Hanc potestatem facimus Parochis, quibus serio mandamus, ne sint faciles in danda hujusmodi licentia, nisi necessitate, aut publica utilitate id exigente, quam etiam non dabunt, nisi a prandio, & & peractis in Ecclesia omnibus Divinis Officiis.

Tabula Vigiliarum, seu Jejuniorum, quæ ex præcepto S. Matris Ecclesiæ servantur, & etiam de consuetudine Ecclesiæ Curiensis.

Vigilia Nativitatis Domini: Pentecostes: Assumptionis Beatissimæ Virginis Mariæ: Omnium Apostolorum, præter Ss. Joannis Evangelistæ, Philippi & Jacobi: Vigilia Omnium Sanctorum: Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ: S. Laurentii: Jejunium singulis diebus Quadragesimæ, exceptis Dominicis.

De Quadragesima additio.

Jejunium quadragesimale est institutum ad Christum imitandum, & ad hoc, quod fideles disponantur ad Redemptionis nostræ mysteria devote recolenda, & ad reprimendas concupiscentias, ad serenitatem, & elevationem animi, nec non ad placandum Deum & reatum pœnæ delendum. Ad quod tria requiruntur. 1.) Unica comestio. 2.) Abstinentia carnium, ovorum, & lacticiniorum. Butyrum vero & lacticinia in locis, quibus consuetudo propter defectum olei est introducta, non inhibemus. 3.) Competens hora, quæ in toto Episcopatu nostro est in meridie in undecima hora.

Jejunia item quatuor Temporum, & jejunia solenni voto suscepta.

Quatuor Tempora celebrantur IV. & VI. feria, atque Sabbato post tertiam Dominicam Adventus: post primam Dominicam Quadragesimæ: post Pentecosten: post festum Exaltationis Sanctæ Crucis.

Sequentes Vigiliæ non sunt de præcepto, quæ tamen pie possunt observari.

Vigilia Epiphaniæ, Ascensionis, Corporis Christi, Nativitatis Sanctissimæ Virginis Mariæ, Sancti Martini, Sanctorum Lucii & Florini Patronorum.

In diebus jejuniorum a Quadragesima possunt jejunantes & non jejunantes uti ovis & lacticiniis, in Quadragesima autem non, ut dictum est.

Omnes sub pœna peccati mortalis obligantur ad jejunium de præcepto, a quo tamen nonnulli excusantur. 1.) Infirmi & debiles. 2.) Ostiatim mendicantes, nisi sufficienter inveniant ad sustentationem naturæ, & alias robusti sint. 3.) Prægnantes & lactantes. 4.) Pueri usque ad 21. annum: si tamen proclives sint ad luxuriam, tenentur jejunare & præcepto juris naturæ & Divini ad domandam carnem. 5.) Senes, aliquibus videtur ab anno 70. tutius tamen standum erit judicio conscientiæ: quidam enim in 50. anno sunt debiliores, quam alii in 80. 6.) Laborantes seu operarii labores graves perficientes. 7.) Itinerantes. 8.) Omnes, qui propter jejunium impediuntur a majori bono, ut Cantores, Prædicatores, & natura debiles, Doctores in Scholis.

Singulis feriis sextis & Sabbatis (nisi festum Natalis Domini inciderit in eis) ab esu carnium abstinendum erit, per totum annum.

Cum Ecclesia sit Mater & non noverca, facimus facultatem omnibus Parochis per totam Diœcesim nostram, dandi licentiam infirmis, debilibusque personis, vescendi cibis prohibitis, ubi judicium periti & jurati Medici accesserit.

Admoneant Parochi subditos, ut omni tempore, præsertim autem Quadragesimæ, se in vestitu, cibo, potu, eleemosynæ elargitione, cæterisque Christianis exercitiis vere pœnitentes ostendant, singulis diebus Sacrificio Missæ intersint, frequenter confiteantur, orationi, & meditationi vacent, a con-

conviviis, spectaculis, & mundanis vanitatibus, & ab omni peccandi occasione, taliter abstineant, quatenus actus eorum a pœnitentiæ regulis nunquam discrepent.

Quæ hisce nostris Constitutionibus & Decretis comprehensa non sunt, juri communi subjacere declaramus, ad quod vos remittimus.

Interpretationem vero eorundem, si quæ in his difficultas orta erit, prout etiam moderationem, & dispensationem, si aliquando necessitas id postulaverit, Nobis reservamus, salvo semper Sanctæ Sedis judicio, & authoritate.

Ut autem hæc nostra Decreta tam, quam optamus, habeant executionem, vobis Vicariis, Decanis, & Officialibus nostris, tanquam eorundem a Nobis deputatis Executoribus serio mandamus, ut ea annuatim in vestro Capitulo perlegi, ac stricte observari faciatis: eorum enim transgressores nostram indignationem, ac severam animadversionem nequaquam effugient.

Ex Lunig Contin. II. Spicil. Eccles. P. I. pag. 441.

JOANNES, (hujus nominis V.) Flugiorum ab Aspermont de Familia, electus MDCI. Cal. Febr. Sedis Curiensis Episcopus, qualis, quantusque fuerit, paucis ostendit *Bucelinus* Germaniæ Sacræ Part. I. pag. 4, ubi meritissimi Illum religiosissimique appellatione Pontificis exornatum, fatis concessisse scribit 30. Aug. MDCXXVII.

De hoc porro Episcopatu & ipsa Rhetorum Metropoli Curia videri possunt *Stumpf* Hist. German. Helv. L. XIX. *Bucel.* cit. *Diction. univers.* Gall. & Lat. vulgo *Dictionar. Trevolt.* Tom. II. *Adrian. Daude* S. J. Majestas Hierarchiæ Eccles. pag. 305.

SYNODUS DIOECESANA CULMENSIS
Eodem Anno Christi MDCV.
SUB LAURENTIO GEMBICKI, CULMENSI ET POMESANIÆ EPISCOPO.

LITERÆ INDICTIONIS SYNODI.

LAURENTIUS GEMBICKI, DEI GRATIA EPISCOPUS CULMENSIS ET Pomesaniensis, universis & singulis Prælatis, Canonicis, Præpositis, Archi-Presbyteris, Presbyteris, Parochis, Commendariis, Vicariis, Altaristis, cæterisque, qui de jure vel consuetudine, nostræ Diœcesanæ Synodo interesse debent vel tenentur, per utramque Diœcesim nostram, tam Culmensem, quam Pomesaniensem Nobis in Christo Dilectis Salutem in Domino.

Cum in curam, gubernationemque nostram, Divina ita disponente providentia, Ecclesiæ Culmensis & Pomesaniensis, a Christi Domini in terris Vicario collatæ essent: omni studio in id incumbendum esse putavimus; ut eas virtute Cleri florentes, tanquam Sponsam immaculatam, sine ruga, pristinaque dignitate, ac Sanctæ Religionis integritate, Christianisque officiis conspicuas, adjuvante Domino, redderemus. Itaque quadriennio isto, quo illis non nostris meritis, sed dignatione Divina præfuimus, non prætermisimus iis, qui Duces dati sunt, vitæque Magistri populo Nobis commisso, inculcare eorum officia, eosque ad vitæ morumque innocentiam, ac sanctæ doctrinæ propagandæ studium hortari: cum intelligeremus a Sacerdotum vita & moribus, sive vitia, sive virtutes Christianas in plebem, quæ ab eorum ore pendet, eorumque facta intuetur, dimanare. Attamen per difficultatem superiorum temporum, maxime autem pestilentiam, singulis pene annis grassantem, id quod unum vel maxime opportunum a Sanctis Patribus, Matreque ipsa Ecclesia, Spiritu Sancto auctore, ad reformationem morum, ad fidei propagationem atque pietatis, ad res Ecclesiarum

clesiarum stabiliendas est institutum, generalem Cleri hujus utriusque Conventum habere minime potuimus: jam autem, Deo bene juvante, indicimus, & instituimus ad diem XXI Junii Culmsæ, quem locum & tempus communi Venerabilis Capituli, & Archi Presbyterorum nostrorum consilio adhibito delegimus. In qua quidem Synodo ea, quæ partim quorumdam Sacerdotum negligentia, partim hominum aut temporum iniquitate, sive perturbata & confusa sunt, sive ab Ecclesiis nostris alienata, collatis in commune sententiis componi, & restitui curabimus, & quæ salubriter a nostris Prædecessoribus statuta in desuetudinem, aut oblivionem abiisse videntur, in usum revocabimus, Deo bene juvante, & vobis suadentibus.

Quapropter vobis omnibus & singulis supradictis, in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, ut ad hanc futuram Synodum Culmsam, tempore præstituto mature veniatis, Sanctas Constitutiones inde, quibus unusquisque ad officium suum recte obeundum, ac ad reformationem morum, extirpationemque vitiorum, Sanctissimæque Religionis doctrinam, ad animarum salutem utiliter proponendam, & prava dogmata convellenda instruatur, accepturi. Ut autem nostri conatus, nostraque consilia feliciter ad DEI gloriam, stabiliendumque statum Ecclesiarum, prospere eveniant, ad illum ipsum, a quo omne donum perfectum, & omne datum optimum, Patrem luminum, confugiendum nobis est, ejusque implorandа per supplices preces, cælestis gratiæ auxilia. Idcirco in celebrioribus Civitatibus utpote Culmsæ, Torunii, Culmæ, Lubaviæ, Mariæburgi, ac aliis item oppidis, ubi ob frequentiam Cleri id commode peragi potest, quadraginta horarum orationes instituti ante Synodum commodis temporibus cupimus, in quibus toto corde ad DEUM Optimum Maximum conversi, summam ac infinitam ejus Bonitatem suppliciter rogabitis, ut respiciat nos indignos servulos suos, quos in opus ministerii sui vocavit, irrigationique nostræ, quam, officio exigente, commissæ nobis vineæ adhibemus, ipse benignus & misericors præstet incrementa; ac Pontificatum recens electi Pontificis Maximi fortunet; Christianos populos ab immanitate barbarorum tueatur; Principibus donet concordiæ spiritum; Regnum hoc magnis undequaque periculis circumvallatum, tutum inviolatumque conservet. Cæterum hunc nostrum processum juxta morem antiquitus receptum, volumus, ut alter alteri viciniori Parocho transmittat; ultimus vero eundem ad Cancellariam nostram, vel ad Synodum, Culmsæ proxime celebrandam, deferat. Volumus item, & authoritate nostra ordinaria decernimus & mandamus, ut præsentes ejus processus nostri literæ ad valvas Ecclesiæ Cathedralis nostræ publice affigantur, quo omnibus prædictis istic accedentibus, indictio nostræ Synodi patere possit, ne videlicet quisquam illorum ignorantiam de præmissis quoquomodo prætendere, aut se contra præmissa excusare valeat. In quorum omnium fidem præsentibus, manu Notarii nostri subscriptis, sigillum nostrum apprimi jussimus.

Datum in arce nostra Lubaviensi, die XIV. Maji Anno Domini MDCV.

Die itaque XXI. Junii, quæ fuit feria tertia post octavas Corporis Christi, Synodus feliciter inchoata fuit. Ubi celebrata Missa per Reverendissimum Dominum Episcopum, Pontificio habitu, rituque solenni, imploratoque auxilio Spiritus Sancti, habita fuit ad Clerum Concio, a R. P. MARTINO LASCIO, Societatis JESU Presbytero. Qua peracta, progressum fuit ad Supplicationes & Litanias, ac alia in Pontificali Romano in Synodo servari præscripta. Tum ipse Reverendissimus ad Clerum in hæc verba sermonem suum exorsus.

SERMO REVERENDISSIMI
DOMINI EPISCOPI.

MAgnum & difficile munus, Fratres in Domino Charissimi, mihi infirmo, peccatisque cooperto impositum est, voluntate providentiaque Divina. Posuit enim me Spiritus Sanctus Episcopum & Pastorem regere Ecclesiam, quam acquisivit Redemptor noster Sanguine suo. In quo munere attendere me oportet, non modo mihi ipsi, sed & universo gregi, qui hisce binis Diœcesibus continetur, atque adeo vobis etiam, qui Rectores ejus estis & Magistri. Quod si propriam animam custodire operosum est: quantum & quale esse putatis custodire vestras, custodire totius populi, ac non modo propria, verum etiam aliena peccata portare? Grave profecto id onus, Angelicis etiam humeris, ut pius Doctor censuit, formidandum. Ingemisco igitur sub tanto pondere, exhorresco ad illas Domini per Prophetam voces: *Speculatorem in Israel posui te, & sanguinem ipsius de manu tua requiram.* Vigilandum igitur mihi est, exploranda diligenter omnia, Fratres; providendum, ut vos,

vos, per quos populum mihi commissum condire debeo sale fidei, puræque doctrinæ & justitiæ Christianæ, ne putrefiatis & scateatis sordibus vitiorum: nam a vestra pietate & virtute salus eorum, quibus præestis, dependet. Quapropter ut primum in hanc meam Diœcesim veni, non cessavi vos in charitate & mansuetudine officii admonere, adii ipse Ecclesias plerasque, omnes quotannis per Archi-Presbyteros lustravi. Cognovi autem esse in hoc cœtu vestro Viros eruditione probitateque insignes, qui pie ac solicite in ministerio suo, animarumque cura versantur. Sed & hoc quoque dissimulare minime possum, quod angit & cruciat, esse aliquos ignaros officii, immemores dignitatis, torpentes otio, luxu diffluentes, ventri gulæque deditos; sua lucra, non animarum salutem procurantes; ut minime mirum sit, talibus Pastoribus aberrare oves a via Domini recta, dari in devorationem lupis, languescentes hæreses iterum reviviscere, vectigalia, decimas, & reditus Ecclesiarum parcius jam a fidelibus præstari. Hæc ego cum partim ipse animadvertissem, partim a Visitatoribus accepissem, jam pridem de cogenda Synodo cogitavi. Quod unum remedium, tum ad integritatem sanctæ doctrinæ Catholicæ retinendam, tum ad disciplinam Ecclesiasticam sanciendam, tum ad instauranda Christiana officia, pietatemque in populo excitandam, Spiritu Sancto auctore, est jam inde ab Apostolicis temporibus salutariter institutum. Sed variæ præteritorum temporum difficultates, maxime autem pestilentia, late annis hisce quatuor per has regiones diffusa, consilium voluntatemque meam remoratæ fuerunt. Nunc gratias ago Domino DEO JESU CHRISTO, qui nos huc incolumes congregavit, & vos laudo, qui prompte mihi evocanti paruistis. Et precor te, Supreme Pastor & Magister noster, qui promisisti, si duo vel tres in tuo nomine congregati fuerunt, in medio eorum te futurum, ut nobis indignis servulis clemens & benignus adesse digneris, nostraque consilia Divino Spiritu ad laudem & gloriam tuam, nostramque & eorum, quorum curam gerimus, salutem dirigas & moderreris. Vos autem, Fratres Charissimi, adeste animis, & supplicibus votis Divinam opem implorate, ut & videatis, quæ recta, illique placita sunt, & ad ea peragenda robur & gratiam divinitus, Christianæ Reipublicæ tranquillitatem, Regno huic salutem & pacem, Ecclesiæ Sanctæ Summum Pastorem secundum cor Domini, in hac iniquitate temporum, tantisque tempestatibus impetretis.

Tria autem nobis in hac nostra Synodo tractanda existimo. Primo ea, quæ ad curam de vobis ipsis referuntur. Secundo de cura gregis, cui præestis. Tertio de Ecclesiarum statu, rebusque temporariis ad eas pertinentibus. Ac principio quidem de nostra cura, authore Apostolo. Quid enim prodest, si universum mundum lucremur, animarum autem nostrarum detrimentum patiamur? Et quæ spes de felici successu curæ gregis, si non illi ad virtutem & honestatem nostris exemplis præibimus? Necesse sane est, ut cujus vita despicitur, ejusdem prædicatio contemnatur. Porro ita ex sententia Sanctorum Patrum ego quoque statuo, ipsam dignitatem Sacerdotalem, si eam cognoscamus & diligenter expendamus, ad nostræ salutis curam, nobis summo incitamento esse futuram. Angelum Domini exercituum Sacerdotem Malachias appellat, cujus labia custodiunt scientiam, & de cujus ore legem populi requirunt, Angelum igitur purum & immaculatum ab omni peccati contagione esse par est, nuntium Altissimi, præditum ipsius gratia, non inimico ipsius Satanæ, aut corpori, mundove servientem. Ne, dum legatione ad Deum fungitur pro populo, quod ipsius munus est, proque peccatis ipsius deprecatur, repulsam ferat, tanquam ingratus & hostis, & sibi quoque graviorem iram in die iræ Omnipotentis thesauriset. Addo, eam dignitatem esse Sacerdotum, ut eam Angeli ipsi superiorem esse sua censeant, nempe, qui eam, quæ illis data est in terris, potestatem non habeant, ipse quoque Dominus eo honore prosequatur, ut eorum contemptum suum ducat, seque sperni dicat ab iis, qui eos spernant. Tu igitur, o Sacerdos, quem Angeli, quem ipse Deus Angelorum honorat, honorem tuum prostitues? Tu Sacerdotalem dignitatem in crimen vertes? Tu impura flagitiosaque vita contaminabis? Non sic, obsecro, non sic; audi potius Doctorem gentium, & sequere: *Quamdiu sum*, inquit ille, *gentium Apostolus, honorificabo ministerium meum.* Tu quoque ita te compone, ut idem dicas animo constanti; quamdiu sum Prælatus, quamdiu Canonicus, quamdiu Parochus, quamdiu Sacerdos, honorificabo ministerium meum, id est, nunquam prætermittam; non me ab exercendo vis aut metus, non voluptatum illecebræ, non cupiditas, aut studium immoderatum rerum mundanarum, avocabunt. Hæc utinam fidenter dicere possimus, o Sacerdotes. Puritatem quidem tantam a nobis requirit D. Bernardus, ut nugas appellet in ore nostro blasphemias. Quid vero ebrietates, jurgia, multaque fœda, quæ commemorare etiam turpe & indecorum? Talem profecto oportet esse Sacerdotem, ut ad solum ipsius memoriam, fideles ad pietatem inflammantur, ut

in benedictione fit perpetua, & nomen ejus celebretur a generatione in generationem, ut inquit idem Apostolus: *Mementote Præpositorum vestrorum, qui verbum Domini vobis locuti sunt, & quorum exitum intuemini, imitamini fidem.* Atque hæc, ne plura commemorem ad vestræ salutis curam diligentem excitare posse vos videntur, nisi prorsus obtorpuistis. Jam ad ea, quæ ad curam pertinent gregis, quem pascendum accepistis.

Grex fidelium, Ecclesia Salvatoris est, Sponsa ipsius dilecta, pro qua ille non septem, ut Jacob olim Patriarcha, aut XIV. annis, sed XXXIII. summos labores in medio terræ Dominus Dominantium servilem formam indutus summa patientia & humilitate pertulit, quam denique sanguine suo mercatus est, quam a sempiterna morte, sua morte, ad sempiternam vitam revocavit, quam corpore, sanguineque pretiosissimo, per ministerium vestrum, quos dispensatores Sacramentorum suorum delegit, pascit & nutrit. Hanc discedens vestræ fidei commendavit o Sacerdotes! vobis dixit: *Curam illius habe*; vobis talenta ad eam curandam, nutriendamque reliquit, vobis promisit se cumulate redditurum, si quid supererogaveritis. Deseretis igitur Sponsam Domini vestri? Non operam dabitis, ut castam & immaculatam ab omni labe teterrimorum peccatorum, pestiferarumque opinionum exhibeatis Christo, cum ad rationes a nobis omnibus exposcendas tremendus Judex apparebit? Absit hoc a vobis, Fratres Charissimi, coronam potius & præmia sempiterna sectemini, quam tenebras illas & supplicia, in quas conjectus est servus, qui talentum Domini defodit. Et is quidem ob solam inertiam addictus est æternis pœnis. Quid illis putamus futurum, qui patrimonio Ecclesiæ ad luxum libidinesque suas abutuntur? Fovete, obsecro Charissimi! per viscera misericordiæ Dei nostri sponsam hanc Domini salutaribus Sacramentis: nutrite cibo doctrinæ cœlestis, exornate virtutum omnium monilibus, per exempla vestræ conversationis. Neque enim ulla ad docendum efficacior est via. Hoc facitis aliqui, Fratres, adjuvante Domino; sed sunt aliqui pigri, sunt flagitiis dediti, sunt, quod nollem, qui Sponsæ huic, ordinique vestro sunt dedecori, qui Sacerdotalem stolam imbuunt scelere, & dignitatem vertunt in deformitatem. Recensendi igitur estis; laudandi boni, puniendi mali. Quapropter initium harum Synodalium actionum, a cognitione, & examine visitationum peractarum sumendum existimavi, ita quidem, ut prolixis relationibus tempus extrahi nolim, sed Archipresbyteri notatos brevioribus scriptis excessus, quos corrigi authoritate nostra judicaverint oportere, nobis offerant. Adjungant etiam de injuriis, si quas Sacerdotes nostri, aut Ecclesiæ ipsorum, a quopiam patiantur. Dabitur etiam locus querelis, si quas Sacerdotes ipsi, vel contra Officiales meos, aut etiam me ipsum, qui homo sum infirmitate circumdatus, habebunt. Neque cuiquam fraudi erit, libera voce exposuisse, in quo se læsum existimabit. Vos igitur, Archi-Presbyteri! moneo, ut nihil occultetis: dissimulare enim peccata, quæ arguere debeas, est illis consentire, quod scelus esse non ignoratis. Expedit autem Christi Ecclesiæ, quæ sancta & immaculata est, ne scelera maneant impunita. Væ igitur vobis, si tacueritis. Porro etsi & ex Divinis Literis, & ex Sacris Sanctionibus, atque adeo ex Constitutionibus Synodalibus, ab Antecessore nostro, felicis recordationis Reverendissimo Petro Kostka Episcopo olim editis, suppetunt præcepta vitæ instituendæ, officiorumque peragendorum: visum tamen est mihi partim in ordinem ea sub certis titulis redigere, partim addere nonnulla ex Sacris Canonibus, quæ accommodata visa sunt stabiliendæ Ecclesiasticæ disciplinæ, quæ quidem omnia crastina die peragentur, ut vestro quoque judicio, qui in Lege Divina, Canonibusque versati estis, examinentur.

Proponentur jam etiam vobis puncta nonnulla ad res Ecclesiarum, aut firmandas aut vindicandas spectantia, de quibus per noctem hanc deliberabitis, & nobis deinde per Archi-Presbyteros vestros explicabitis, quid sentiatis.

Quoniam autem non habitat in corpore subdito peccati Spiritus sapientiæ, & consilii, expiate conscientias vestras, parate puras mentes Domino, ut crastina die intra vestra viscera Dominum salutis vestræ authorem, de manibus meis recipiatis, illique concorporei, ut Apostolus ait, effecti, in ipsius amorem inflammemini, & Spiritus Sancti & cœlestis gratiæ lumen accipiatis. Porro ita demum recte ac saluberiter consilia vestra procedent, si quod jubet Divus Paulus, mutuam charitatem habebitis, unanimes idipsum sentientes, nihil per contentionem, aut inanem gloriam, sed in humilitate, Superiores sibi invicem arbitrantes, non, quæ vestra sunt, quærentes, sed quæ aliena; supportantes alter alterum in charitate, soliciti servare unionem fidei vinculo pacis. Ego quidem libentissime omnia impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris, licet fortasse, ut ait idem Apostolus, plus vos diligens minus ipse diligar. Vos quidem estis spes mea & gaudium meum, si Sacerdotalem dignitatem non modo bene docendo, sed & bene vivendo, integram inviolatamque conservabitis, sique in eam curam sedulo incumbetis, ut plebem vobis commissam reddatis Domino populum

lum acceptabilem, sectatorem bonorum operum, scientiamque salutis illi præsteris. Quod Dominus vobis ipse concedat, qui est DEUS in sæcula benedictus.

SEQUUNTUR
CONSTITUTIONES
IN SYNODO COMMUNI OMNIUM SENTENTIA COMPROBATÆ.

De Fidei Professione.

QUoniam Fides fundamentum est humanæ salutis, recte ab ejus Professione, juxta præscriptum Sacrorum Canonum, omnia Sacerdotalia munia, functionesque curam animarum sustinentium & dispensantium Divina Mysteria, debent inchoari. Quocirca tametsi bene omnes utriusque Diœcesis nostræ Sacerdotes, præsertim curam animarum obtinentes, eam esse jam professos, existimemus: attamen ab omnibus jam hic congregatis iterandam etiam & voce unanimi declarandam, & pium & consentaneum esse indicamus. Inposterum autem nullus ad Sacerdotium sive curatum, sive sine cura admittatur, nisi prius in manibus nostris, Successorumque nostrorum, vel Vicarii in Spiritualibus sive Officialis, eam præstiterit, ac ad obedientiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ejusque Pontificis & Ordinarii se se obstrinxerit.

Hoc ipsum de Vicariis Ecclesiæ Cathedralis, aliisque omnibus Sacerdotibus & Ministris Ecclesiarum, ac etiam Scholarum Rectoribus statutum esse volumus, ut nimirum omnes a Professione Sanctæ Fidei Catholicæ sua munia auspicentur.

De Canonicis Ecclesiæ Cathedralis.

QUoniam autem Ecclesia Cathedralis caput est aliarum, & Canonici nostri, ordine dignitateque primi cooperarii in hac Domini Sabaoth vinea, æquum & conveniens est, ut omnium etiam virtutum splendore cæteris præluceant, & quam fidem, dum in Ecclesiam cooptantur, juxta Statuta sua, Canonesque Sacros, profiteri solent, eam etiam factis exprimant, integritate vitæ, pietatis studiis, zelo Divinæ gloriæ propagandæ, diligentia defendendi patrimonii Ecclesiarum, alios inferioris Ordinis Ecclesiasticos viros ad idem studium excitent.

Ideo curent, ut non modo nomine, sed reipsa sint Canonici, id est, regula & canon vitæ aliorum, secundum Sacros Canones, mores & vitam suam instituant, ac Constitutiones ex Sanctorum Patrum doctrina, ac Summorum Pontificum Decretis in Sacra Synodo sancitas, quæ ad ipsos pertinebunt, parterque Statuta Capitularia ab Ordinariis approbata sancte observent.

Cum autem munus sit Canonicorum, Episcopis suis in arduis & gravibus Ecclesiæ negotiis consilium præbere; monemus illos in Domino, ne bonas horas inaniter & sine fructu abire patiantur, sed eas in Sacræ Scripturæ, ac Sacrorum Canonum, jurisque communis lectione collocent, ut eum scientiæ thesaurum sibi comparent, ex quo ad omnia, quæ occurrunt, negotia, expedita consilia depromant. Non enim sibi persuadeant eo quod præstent dignitate cæteris Sacerdotibus, otiosis illis esse licere, sed potius secum reputent, se in editiore quodam loco esse, ex quo & lucere totius virtutis forma, & universæ Ecclesiæ prudentia authoritateque prodesse possint.

Statuta sua, tum omnia, tum præcipue ea, quæ de residentia ex Concilii Tridentini Decretis pie utiliterque sancita sunt, nequaquam labefactari permittant, curentque, ut in tam exiguo eorum numero, omnes apud Ecclesiam præsentes permaneant, quo Divinus cultus & officia omnia Ecclesiastica sine intermissione majori cum dignitate obeantur, utque possessiones Ecclesiæ, hac injuria temporum & hominum rectius administrari, fortiusque defendi possint. Quodsi aliquando aliquem neces-

necessaria aut publica aut privata negotia ab Ecclesia avocabunt, volumus, ne ultra spatium trium mensium, juxta dispositionem Statutorum Capitularium, quolibet anno ab Ecclesia absint, alias cum diutius abesse voluerint, id illis nequaquam licebit, nisi prius a Nobis, nostrisque Successoribus licentiam obtinuerint, sub pœnis per Concilium Tridentinum de ea re statutis. Itaque qui jam absunt, peracta Synodo admonendi erunt, ut & Statutis & præsenti Constitutioni obtemperent, si pœnas ab eadem sancitas, atque etiam Capitularibus Statutis jam pridem decretas, velint evitare.

Bona Ecclesiæ suæ, tam ea, quæ in communi possident, quam quæ specialiter a singulis Canonicis loco præstimoniorum tenentur, certis temporibus, per Statuta Capitularia designatis revideant, aut etiam, si fieri possit, frequentius: quibus si damnum aliquod per aliquem Canonicum illatum fuerit compertum, contra eum Capitularia Statuta sine ullo respectu extendantur.

Fundationes veteres in Ecclesia Cathedrali, ne prorsus obsolescant, aut intereant, diligenter provideant Canonici, caveantque, ne quid in eo genere contra Decretum Concilii Tridentini in *Sessione XXII.* quod incipit: *Si quem Clericorum* &c. ab ipsis peccetur.

Capitularem conventum bis ad minimum in mense, si singulis septimanis commode non poterunt, habeant, in quo de negotiis Capituli & Ecclesiæ quam diligentissime agant, juxta præscripta Statutorum suorum: jura omnia & privilegia Ecclesiæ Cathedralis primo quoque tempore revideant, & cognoscant; indicem eorum conficiant: actiones Capitulares, & deliberationes, in monumenta librumque per Notarium fidelem referant, ut habeant eorum posteri, unde depromant consilia, ac rerum gerendarum exempla.

Ad extremum aliud quoque Capitulum, præter superius jam dictum semel quolibet trimestri Canonicus senior convocabit. Qualibet feria quarta incidentium quatuor temporum post Missam matutinam, cui omnes Canonici, ac reliquus item Cathedralis Ecclesiæ Clerus cum aliis Ministris interesse omnino tenebuntur, idque pro exequutione nostrarum Constitutionum Synodalium, & conservatione disciplinæ Ecclesiasticæ: in quo quidem Capitulo spiritualia tantum tractabuntur; an videlicet Decreta Constitutionum Synodalium circa Divina Officia exequutioni demandentur: an omnes tum Sacerdotes, tum Clerici, tum Ministri alii Ecclesiæ adstricti, rite & ordine sua munia, ac ea, qua debent, diligentia exerceant. Si autem quempiam sive per negligentiam, sive aliam culpam aliquid deliquisse fuerit compertum, si is Vicarius sit, aut inferior aliquis Ecclesiæ Minister per Officialem nostrum, cui animadversionis potestas a Nobis delegatur, juxta Canonum aut Statutorum ipsorum præscriptum, vel rei exigentiam, puniatur: sin vero Canonicus fuerit, & præter Diœcesanas Constitutiones Capituli quoque Statuta adimplere neglexerit, ad Nos quoque primo tempore deferatur. Quodsi forte aliqui reperti fuerint, qui hæc a Nobis pro conservanda in Ecclesia circa Divina Officia diligentia, decreta, in usum deducere noluerint, illi omnes tanquam Canonicarum Sanctionum, disciplinæque Ecclesiasticæ violatores, Dei Omnipotentis indignationem, & nostram severam animadversionem, sentient.

De Vicario in Spiritualibus, seu Officiali Generali.

VIcarius noster in Spiritualibus, seu Officialis Generalis, qui loco nostro jus dicit, hoc maxime curabit, ut causas ad judicium nostrum spirituale spectantes audiat, & decidat, consilio & deliberatione matura adhibita, erroresque & excessus, si qui ad eum, ejusque judicium delati fuerint, juxta juris præscriptum puniat, etiam, si opus fuerit, carceris pœna, ut disciplina Ecclesiastica a Sacerdotibus nostris, ac aliis Ecclesiasticis Ministris observetur. Sicut autem nostrum Magistratum gerit, nostramque in suis judiciis personam refert, ita eum decet in summa haberi ab omnibus veneratione. Si enim quidpiam in ipsum fuerit

fuerit commissum, quo authoritas ejus lædi possit, in Nos ipsos commissum, ac nostra authoritas læsa videbitur.

Et quamvis ipsi ex injuncto officio multiplex potestas competat, cum eandem Nobiscum habere dicatur jurisdictionem, ad ea tamen, quæ specialia mandata requirunt, nisi ea a Nobis habuerit, manum non mittet. In iis namque non ordinariam jurisdictionem, sed delegatam habebit, quam a Nobis ipsum expectare convenit.

Commendas ne ultra tempus in Concilio Trident. præfixum, neve amplius, quam semel concedat. Ac instituendi quidem jus illi erit, cæterum resignationes recipiendi absque speciali nostro mandato, minime.

Vicario porro Pomesaniensi, cum illius Diœcesis ratio diversa habenda sit, specialem instructionem ad ipsius officium spectantem in scriptis dabimus.

De Archi-Presbyteris.

Archi-Presbyteri, qui alibi Decani rurales vocantur, delecti sunt ex Sacerdotum cœtu, quasi oculi nostri & cæterorum Inspectores, ut non modo Ecclesias, quas ipsi obtinent, pia solicitudine gubernent: verum etiam in Presbyteros, præcipue in Parochos, qui per minores titulos habitant intra terminos cujusvis Archipresbyteratus, assidue oculos habeant intentos, eorum vitam & mores inspiciant, & tanquam soliciti Rectorum Inspectores & Magistri, sine intermissione vigilent, ut nec in plebe, nec in Sacerdotibus sibi commissis aliquid aut indecorum aut flagitiosum appareat, utque Parochi rite & legitime officio suo persungantur, curamque animarum recte administrent.

Ac imprimis ipsis in Dei nomine injungimus & mandamus, ut ad minimum semel in anno Ecclesias, earumque Rectores visitent, & de omnibus tam ad rem Ecclesiasticam, nimirum dotationem, reditus, supellectilem, quam ad Parochorum vitam pertinentibus diligentissime inquirant, provideantque & satagant, ne qua in re Ecclesiæ illæ vel in temporalibus, vel in spiritualibus, detrimentum patiantur.

Porro perlustrata regione sibi commissa, bis in anno convocent Clerum, præmissoque Sacro de Spiritu Sancto, oratione gravi admonebunt de iis, quæ a quoquam aut negligi, aut contra officium fieri cognoverint, tum Constitutionum Synodalium, Divinæque Legis, ac Sacrorum Canonum præscripta, ipsis diligenter inculcabunt, ac hortabuntur, ut si qui in ea peccaverint, delicta corrigant, ac in viam redeant. Et idcirco confessiones eorum vel ipsi excipient Archipresbyteri, vel cuique suum assignabunt Confessarium, quem ita assignatum, non vero alium, adire tenebuntur, ipsique peccata religiose confiteri. Graviora autem delicta, & scandala, quibus ipsi sua admonitione, vel correctione & impositione pœnitentiæ pro qualitate culpæ, mederi non poterunt, ad Nos, sive Officialem nostrum, sive scripto, sive oretenus, sine mora deferent, ut in contumaces Sacerdotes juxta Canonum præscripta, gravioribus pœnis animadvertatur.

Diligenter quoque invigilabunt, ne quid in illorum districtu adversus fidem aut pietatem emergat, quin non statim Nos certiores reddant, ut si quis sub eorum cura Parochus, vel alii Sacerdotes, aut Scholæ Rector, in articulis Catholicæ Fidei aliquid peregrinum sapiat, & alienum ab Ecclesiæ Romanæ doctrina, si quis curiosius de fide disputet, & simplicibus injiciat scrupulos, ne id latius serpat, & animos simplicium in errorem inducat, mature authoritate nostra provideatur. Itaque ea diligentia, qua debent, & tenentur, Nobis ejusmodi personas manifestabunt. Moneant itidem Sacerdotes, ut si quando in disputationem aliquam cum hæreticis, aut eorum ministris ipsis descendendum sit, id caute & sobrie, locis idoneis, non in comessationibus, faciant; a jurgiis & contentionibus prorsus abstineant, sed veram doctrinam Catholicam Scripturarum, Sanctorum Patrum, Conciliorum Oecumenicorum, & venerandæ antiquitatis authoritate confirment.

Provideant etiam, ne vagi Sacerdotes sive Regulares, sive sæculares, in

Ecclesias nostras se se obtrudant, ne quis Parochorum aut Commendariorum etiam, aut quorumvis Sacerdotum ad curam animarum, administrationem Sacramentorum, prædicationis officium, ministerium altaris, admittatur, sine prævio examine, & nisi sufficienter probaverit, se legitime ordinatum esse, probatæque fidei Sacerdotem, neque ulli pro Capellanis aut Vicariis recipiantur, nisi prius Nobis, aut Officiali nostro fuerint præsentati.

Inquirent etiam diligenter, quomodo Hospitalia & Capellæ, ex quibus aliquæ eleemosynæ colliguntur, administrentur, & quam honeste vitam pauperes in ipsis ducant, dabuntque operam, ut rationes ex administratione eorum, in præsentia Parochi quotannis, ab iis, quibus commissæ sunt, etiam ipsi Visitatori reddantur. De indulgentiis etiam diligenter inqurent, &, si forte abusus aliquos in illis repererint, vel ipsi tollent, vel Nos de ipsis informabunt. Maxime autem vetabunt cotitiones & comessationes Sacerdotum, quas in Patrociniis & Dedicationibus Ecclesiarum fieri intelligimus.

Providebunt etiam, ut Parochi nunquam ab ovibus suis recedant, sed perpetuo apud ipsas resideant, & in Pastoralia munia diligenter incumbant; quapropter in omnibus suis tam visitationibus, quam congregationibus nostro nomine id ipsis denunciabunt, ne per totum annum ultra mensem quisquam ab Ecclesia sua se absentet, sine nostra, vel Officialis nostri licentia, quæ ex justis causis non gravatim concedetur, & in scriptis extradi mandabitur.

Ad Archi-Presbyterorum quoque curam ac solicitudinem pertinet, ut in Scholis Parochialibus juventus in omni pietate, ac morum integritate recte informetur & instituatur. Qualis enim illius a primis annis institutio fuerit, tales Ecclesiis Dei suppeditabuntur Ministri. Quapropter dum Parochorum curæ suæ commissorum, visitationem obibunt, simul etiam de Rectorum Scholæ vita, moribus, doctrina, ac quid juventuti, cujus erudiendæ curam gerunt, proponere soleant, diligenter inquirant. Commonefacient autem eos serio, ut ipsis Catechisticam lectionem quam sæpissime proponant, fidei articulos eosdem edoceant, & explicent.

Porro quæ de officio Archi-Presbyterorum nostrorum hic scripsimus, ita esse scripta volumus, ut ea, quæ ex Sacris Canonibus, quæque ex præscriptis informationibus visitandi, & muneris sui obeundi, tam ab Antecessoribus nostris, quam a Nobis ipsis jam ante data sunt, non excludamus.

De Parochorum officio.

OMnes Parochi nostri id curabunt, ut oves suas cibo cœlestis doctrinæ pascant, utque salutaribus reficiant Sacramentis, ac rite ordineque juxta præscriptum in libro Agendorum, ministrent: idque faciant semper prompte, dum ab aliquo requisiti fuerint, & gratis. Summo autem studio, ac omni solicitudine providebunt, ne qui in eorum Parochiis infantes sine Baptismo moriantur: quin potius Parochianis suis illud inculcabunt, ut postquam infans aliquis natus fuerit, illum statim uno vel duobus patrinis rogatis, parentes ipsius Sacerdoti præsentari curent, ac illum baptisari postulent. De iis vero, qui jam sunt adulti, & usum rationis habent, satagant, ne sine perceptione Corporis Domini & Extremæ Unctionis Sacramento ex hac vita decedant. Domos suorum Parochianorum sæpe visitabunt, attendentque, ne habeantur apud ipsos libri hæreticorum, quos, si invenerint, eos auferri curent, & illis persuadeant, ut in locum eorum Catholicos, maxime vero vitas Sanctorum Patrum, & libros aliquos piarum orationum, & exercitiorum spiritualium domi suæ teneant, & legant.

Ss. MISSÆ SACRIFICIUM ut singulis diebus Dominicis & Festis solennibus, ac præter Festa bis in septimana, præcipue vero feria quarta & sexta in Ecclesiis suis per se, vel per alium faciant, serio præcipimus. In illo autem faciendo ita versabuntur, ut Sacri Canones, & Missalis Romani ritus, ac ista istius Divini Sacrificii Majestas

jestas exposcunt: nemo peccato mortali contaminatus, nisi prius confessione integra per eum, qui ei designatus est, Sacerdotem expietur, nemo non jejunus; nemo nisi ad minus Matutinis precibus & Laudibus recitatis accedat, ac meminerit, se inspectantibus Angelis stare in conspectu Altissimi, & immaculatam Hostiam Corporis & Sanguinis Domini nostri tremendo mysterio, pro suis, populique peccatis, modo incruento offerre. Quocirca servet ea omnia in celebratione, quæ quoad ritus & cæremonias, dignitatemque actionis & venerationis, ac consecrationis, oblationisque in rubrica Missalis (quam diligenter frequenterque evolvat) sunt præscripta. Avaritiæ omnem speciem, aut illiberales exactiones eleemosynarum ejus Sacrificii nomine, & aliorum Sacramentorum administrationis, severe prohibemus. Tempora itidem nempe pomeridiana, vespertina, nocturna, præterquam in nocte Natalis Domini, cavenda esse sciant.

Porro singulis diebus Dominicis & Festis celebribus, ac per Quadragesimam etiam feria quarta & sexta, præsertim in oppidis habendæ sunt conciones ad populum, quibus is & ad ea credenda, quæ Catholica docet veritas, & ad ea agenda, quæ Christiana requirunt officia, informetur. Matetcria autem & argumentum concionum petenda erunt ex Evangelio occurrenti, cujus explicationem Parochi, vel ex approbatis ab Ecclesia Sanctis Scriptoribus, vel ex Postillis Polonico idiomate, a Theologis Societatis Jesu Jacobo Wieco, & Petro Skarga editis, vel aliis idoneis tam Germanicis, quam Polonicis (suspectis omnibus rejectis) petent, sermoneque patrio & ad captum audientium tota materia ac serie, orationeque maxime accommodata, populo proponent: ita ut meminerint, se verbi Dei fideles esse debere relatores: scommata, convicia, fabulas, jocos ineptos, inanes quæstiones, verborumque contentiones, omnemque levitatem fugiant. Unum id habeant propositum, ut rudes edoceant, doctos confirmant, errantes in viam reducant, ac omnibus ad portum salutis viam commonstrent. Quam ad rem accommodatum est, ut per certa anni tempora doctrinam dispertiantur: ita ut a die Epiphaniarum ad Quadragesimam Decalogum explicent, moresque populi instruant, & quæ cavenda sint, quibusque offendatur Divina Majestas, ita doceant, ut ea rudes quoque percipiant, Divinaque præcepta ac vitæ officia prorsus ex hujusmodi doctrina hauriant & imbibant. Per Quadragesimam de Pœnitentia, Sanctissimaque Eucharistia diligentissime tractent, tempore Paschatis de Baptismo, Confirmatione, & Extrema Unctione instruant, verbaque faciant, a Pentecostes autem diebus Orationis Dominicæ sensum interpretabuntur, post Trinitatis Festum, in duodecim Symboli Apostolici articulorum expositione versentur, hæc autem semper, Evangelio perite convenienterque explicato, in secunda Concionis parte adjungant. Cæterum vel post maturas Missas, vel pomeridiano tempore, pro hominum & temporum commoditate e Catechismo Ledesmi, vel Cardinalis Bellarmini in Polonicum idioma jam translato, rudimenta Christianæ Fidei a Scholaribus recitari curabunt, eaque ipsi, vel eorum Vicarii, juniorihus aut simplicioribus fidelibus accurate explicabunt.

Quoties item se occasio dederit, doceant populum, quid Missa sit, ad quam oves suas cum devotione audiendam excitabunt, docentes eas, quæ, & quanta mysteria contineat, quam ob rem in Ecclesia quotidie celebretur, quid fideles, dum peragitur, meditari oporteat, qui fructus ad eos redeant, qui devote assistunt, & audiunt.

CONFESSIONES accurate excipiant: animarum hanc esse medelam, se Medicos agnoscant, & artem omnium vel maximam tractandarum conscientiarum. Modum igitur recte confitendi plebem suam accurate doceant. In exquirendis peccatis cauti sint & solertes, in pœnitentiis imponendis prudentes, neque a casibus reservatis absolvendi potestatem sibi, nisi concessa a Nobis, vel Officiali nostro (excepto mortis articulo) fuerit, usurpent.

Porro

Porro utantur Directorio Polanci, ad examinandas conscientias, & ordinem eum teneant, ut si qui imperiti ad confitendum accesserint, per Decalogi seriem, vel per peccatorum capitalium ordinem, qua parte quisque doleat, quoque morbo laboret, & caute & sine offensa aut scandalo explorent, aptamque ad sanandam accommodent, pœnæ consiliique medicinam.

Caveant, ne gregatim confiteantur, sed singulatim, neve communem omnibus, quod aliquando evenisse intelligimus, absolutionem impertiant.

Curent, ut omnes eorum Parochiani ex consilio & devotione frequenter, ex præcepto, sub peccati mortalis reatu, ac excommunicationis pœna circa festum Paschatis (quod tempus habita Provinciæ istius Sacerdotumque paucitatis ratione, a Dominica Passionis incipi posse, & pro Dominica conductus Paschæ terminari declaramus) confiteantur & communicent. Quocirca eos vim execrationis Ecclesiasticæ doceant, & semel minimum in anno circa festum Paschæ, præcipua Bullæ Cœnæ Domini Capita diligentissime explicent, verbisque planis omnes, qui jurisdictionem Ecclesiasticam violant, qui decimas, & alia debita Christi Ministris stipendia; aut agros Parochorum sibi quomodolibet usurpant, qui res morte Parochorum relictas diripiunt: omnes item usurarios, incestuosos, incantatores, maleficos, sortilegos, homicidas, viduarum & virginum raptores, Sacramenta singulis annis non sumentes, excommunicationi subjacere edoceant.

FESTI DIES, quos semper in hac Diœcesi nostra pius populus summa cum reverentia celebravit, ut inviolati sint, attendant; monebuntque plebem, ut eos non in ebrietatibus, sed in pietatis officiis, Divinoque cultu traducat. Sunt autem, ut sequuntur: Circumcisio Domini. Epiphania. Purificatio B. Mariæ Virginis, cujus vigilia jejunetur. Divi Matthiæ Apostoli cum jejunio. Annuntiatio B. Mariæ Virginis. Festum Paschæ cum sequentibus duobus diebus, cujus vigilia jejunetur. D. Alberti. (Marci Evangelistæ ad meridiem) Philippi & Jacobi. Stanislai. Inventio S. Crucis. Ascensio Domini. Pentecostes, cum duobus sequentibus diebus, cujus vigilia jejunetur, jejunio Paschali in lacticiniis. Trinitatis. Corporis Christi. S. Joannis Baptistæ, cujus vigilia jejunetur. Petri & Pauli, quorum vigilia jejunetur. Visitationis Beatissimæ Virginis cum jejunio consueto. Mariæ Magdalenæ. S. Jacobi, cujus vigilia jejunetur. S. Laurentii Martyris, cujus vigilia jejunetur. Assumptio B. M. V. cujus vigilia jejunetur. S. Hyacinthi, cujus festum celebratur Dominica infra octavas Assumptionis B. M. Virginis juxta Breve Apostolicum. S. Bartholomæi Apostoli, cujus vigilia jejunetur. Nativitatis Beatæ M. V. cujus vigilia jejunetur. Exaltatio S. Crucis, in Culmensi Diœcesi ex consuetudine. Matthæi Apostoli & Evangelistæ, cujus vigilia jejunetur. Dedicatio S. Michaelis. Simonis & Judæ, quorum vigilia jejunetur. Omnium Sanctorum, quorum vigilia jejunetur. S. Martini Episcopi. S. Catharinæ. S. Andreæ, cujus vigilia jejunetur. S. Nicolai. Conceptio B. M. V. cujus vigilia jejunetur, propria consuetudine veteri. Thomæ Apostoli, cujus vigilia jejunetur. Nativitas Domini nostri Jesu Christi, cujus vigilia jejunetur. S. Stephani Protomartyris. S. Joannis Evangelistæ. Præterea Festa Patronorum in Ecclesiis ad memoriam eorum consecratis.

De Festo Annuntiationis B. M. V. celebrando, quando illud transferri contingit, serventur Rubricæ Breviarii Romani.

Habeant autem in suis Ecclesiis opportuno loco appensam tabellam, quæ hæc omnia Festa superius descripta contineat, ut in promptu Festa populo denuntianda ex ambone habeant: adnotatis ibidem Casibus Papalibus & Episcopalibus, ut sciant Sacerdotes, a quibus peccatis suos confitentes absolvere possint.

Tum etiam, ut jejunia Quatuor temporum, & feriarum sextarum religiose, secundum Provinciæ consuetudinem, observentur, Sacerdotes pro concionibus populo inculcabunt, & ipsi ea sancte observabunt.

Immi-

Imminentibus quatuor anni temporibus, quibus in Ecclesia, ex instituto Ss. Canonum, Ordinum collatio fieri solet, ex ambona denuntiabunt illis, qui animum suscipiendi Ss. Ordines habuerint, ut tempestive feria quarta ad Ecclesiam nostram Cathedralem, vel ad locum ordinationis, per literas intimationis a Nobis designandum se sistant. Admonebunt autem similiter eosdem, ut quisque a Rectore Scholæ, ac a Parocho suo testimonium conversationis, morum; a Magistratu autem civili natalium; alia itidem requisita adferat. Cætera item, quæ de ea materia in Concilio Tridentino *Sess. XXIII.* traduntur, ordinandos edocebunt.

De Domibus Parochialibus reparandis, ne collabantur, servent Statutum Reverendissimi Domini PETRI KOSTKA nostri Prædecessoris. Inventaria autem habeant omnium rerum non modo Ecclesiæ, sed etiam Parochiæ. Quæ Ecclesiis vel antiquitus adscriptæ sunt, vel legantur, ea sibi nullatenus usurpent, quin imo omnium Legatorum rationem Archi-Presbyteris reddant, salva portione Canonica Parocho.

Canonicam porro portionem istis definimus finibus, atque ita de ea statuimus, ut, si quis ratione sepulturæ alicui Ecclesiæ res aliquas reliquerit: earum rerum conjunctione, & computatione facta, pars quarta detrahi debeat, & Curato vel Rectori Ecclesiæ Parochialis concedi: si quis vero sanus & nulla ægritudine correptus, alicui Ecclesiæ quid reliquerit, cum bona sint sua, & quibuslibet etiam privatis ea conferre possit, nulla ex hoc detrahetur Canonica portio. Similiter si pro fabrica Ecclesiæ cujuspiam anniversario vel aliis piis operibus, aut ad perpetuum cultum Divinum, in infirmitate constitutus aliquid reliquerit, nihil inde percipit Parochus, nisi in fraudem Parochialis Ecclesiæ hoc factum probetur.

Et quoniam solent interdum aliunde Religiosi quidam confluere ad Diœcesis nostræ oppida & civitates, ad mercatus, & alias solennitates, ibi stipem colligere, potitare, & victum etiam Religiosis, qui in nostra Diœcesi versantur, præripere. Igitur ubi tales Parochi nostri animadverterint, exquirent ab illis testimonium Superiorum: quod si scandalose se gesserint, eos prorsus vel carceribus coerceant, vel ex oppidis extrudi curent, quemadmodum Nos quoque, authoritate nostra ordinaria, tales errones & scandalosos, ex nostræ Diœcesis locis hoc Decreto nostro proscribimus.

Volumus ad extremum, ut Sacerdotes pro concione, ex aliqua occasione, moneant graviter populum, ut se a cursitationibus, dum Sacra peraguntur, & Divina Officia celebrantur, penitus abstineant, utque pueros & canes, quos clamoribus, strepitu, latratu, continere non valent, in domibus suis relinquant, memores verborum Domini, domum suam orationi addictam esse asserentis.

De Vicariis & Choralistis Ecclesiæ Cathedralis Culmensis.

IN Ecclesia nostra Cathedrali Culmensi, quæ primaria est, & officiorum Ecclesiasticorum Magistra, omnia tanto magis ad normam Ss. Canonum fieri, Divinaque Officia cum majori diligentia & attentione peragi debent, quanto magis in eam omnes Sacerdotes, qui per minores titulos habitant, oculos intendunt, exemplumque pietatis ab ea requirunt. Quemadmodum igitur primaria ipsius membra, Canonicos, officiorum commonuimus, ita Vicarios & Choralistas hortamur, ut in ministeriis, quibus se se addixerunt, diligentes, vigilantesque sint, Horas Divinarum laudum designatas observent, & in peragendis Officiis Divinis, ac Hymnis, Psalmisque decantandis ita versentur, ut ipso etiam exteriore cultu corporis & habitu, præ se ferant, se intus animo Deum venerari, ac promptissimam mentem habere ad Divinas ipsius laudes celebrandas.

Quare adveniente hora cantandi Divini Officii, ad initium statim campanæ pulsus, quisque illorum domo sua

ſua tempeſtive egrediatur, ne pulſu finito, certatim ad Eccleſiam primo currant, & ex celeri illo curſu, anheli ad Chorum ad cantandum veniant. Porro in ipſo Eccleſiæ aditu ſuperpellicia ſumant; a fabellis & colloquutionibus abſtinentes, in Chorum recta eant, atque iſtic coram Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento aliquantiſper orent, ſe ſe ad devotionem diſponentes, tamdiu, donec ab Hebdomadario officium fuerit inchoatum. Qui ſecus fecerint, in Capitulo, quod propter retinenda officia in Cathedrali Eccleſia ſtatis temporibus ſuperius inſtitutum eſt, arbitrio Dominorum Canonicorum diurna portione ſalarii ſui mulctabuntur.

De cætero autem, poſteaquam Divinas Horas abſolverint, otioſi ne ſint, neque ebrietati dediti, nec per oppidum diſcurſent, ſed eam modeſtiam & honeſtatem ſervent, quam in cæteris Clericis noſtris exigimus, & lectioni, & aliis honeſtis occupationibus ſe dedant. Qui ſecus fecerint, in eos Officialis noſter congruis pœnis animadvertat.

De vita & honeſtate Clericorum in communi.

CUm ab honeſtate pietateque Clericorum & Sacerdotum, vita Chriſtiani populi vel maxime ad virtutem informetur, dent operam Clerici & Sacerdotes noſtri, ut luceant omnibus exemplo modeſtiæ & caſtimoniæ; crapulam & ebrietatem, vitiorum omnium vel maxime fomitem, devitent, poculis ne certent, nec æqualibus hauſtibus indulgeant; choreas ne ducere, aut quid inſolens aut ſcandaloſum agere, in comeſſationibus audeant; cantilenas turpes, jocos ſcurriles, verba procacia, omnesque nugas, quæ in ore Sacerdotis ſunt blaſphemiæ, cane pejus & angue fugiant; meminerint ſe eſſe gentem ſanctam, regale Sacerdotium, lucem mundi, ſalem populorum. Habeant animum caſtum, os purum, & ad ſolas Divinas laudes promptum, linguam continentem & modeſtam, gravitatem, modeſtiam, innocentiam, mundiciem, adjuvante Domino, in omnibus actionibus, totaque vita, ſummo ſtudio colendam ſibi eſſe cenſeant. Aleam, & omnes indignas Presbyteris (qui Senes populi ſunt & Doctores) occupationes prorſus ne attrectent. Si quando nuptiis aut conviviis ſæcularium, aut affinitatis, aut neceſſitudinis aliquo reſpectu, intereſſe eos contigerit, ubique præ oculis habeant dignitatem, qua ornati ſunt, Sacerdotalem.

Qui novas Miſſas recenter ordinati celebrant, ne ſtipem pro eo colligant, neve convivia in ipſis peragant, ſub pœna ſuſpenſionis ad arbitrium noſtrum.

Nominatim diſtricte vetamus, ne qui aliquo modo ſuſpectas mulieres in domibus ſuis foveant, nec cum iis multum converſentur, nec ad publicos mercatus, vel quoquam alio una proficiſcantur, quod quidem puniendi Archipresbyteris poteſtas eſto.

Incorrigibiles etiam privationibus beneficiorum ex Concilii Tridentini præſcriptis, vel ex Synodalibus Conſtitutionibus, tum ſequeſtrationibus fructuum, tum carceris, ac aliis gravioribus Canonicis pœnis, a Nobis, vel Officiali noſtro, plectentur.

Horas Canonicas, quas tum ob Ordines ſuſceptos, tum ratione beneficiorum Clerici recitare tenentur, caveant, ne ullo modo omittant, aut negligant.

Nullus Sacerdotum authoritate propria Nobis, vel Officiali noſtro inconſultis, ab Eccleſiæ ingreſſu quenquam prohibeat, aut execretur, neque deneget Sacramenta, niſi in caſibus a jure permiſſis. Nullus interſit ſententiæ ſanguinis, neque pro exequenda literas ſcribat: reorum ſuppliciis non aliter interſit, niſi pro conſolatione, aut exhortatione moriturorum.

Veſtitu inſuper ſtatui ſuo Sacerdotali convenienti utantur, & ejusmodi quidem, qui ſit coloris duntaxat nigri, & ad talos uſque pertingat; binas veſtes in publico portent, tunicam nimirum talarem, & pallium, vel Sacerdotalem togam; neque ſolis domeſticis veſtibus, quæ Czamaræ vocantur, toraces contecti, per oppida curſitent.

ſitent. Pileorum hyemalium pelles non nimium exponant; barbas contra Canonum Decreta ne nutriant: turpe enim eſt Sacerdoti, ab iſtis potius dignitatem aut decorem quærere, quam a virtute actionumque pulchritudine; & exterior habitus cultusque corporis indicat, quomodo intus animus ſit effectus. Igitur hanc quoque modeſtiæ partem pœna Synodali ſancimus.

De Proviſionibus & Inſtitutionibus.

INolevit a multo tempore in hac noſtra Diœceſi conſuetudo, Canonibus, ac Ss. Patrum inſtitutis inimica, quod multi Sacerdotes, magno cum animi noſtri dolore, reperiantur, qui Eccleſias nullo jure, nulla prævia inſtitutione, poſſident. Quæ cum ſit janua quædam ad obtinenda Eccleſiaſtica beneficia, & citra quam plebanalis jurisdictio, & animarum cura, legitime haberi non poſſit; ideo ſtatuimus, ut quilibet Archi-Presbyter, infra ſex ſeptimanas a publicatione præſentis Synodi, omnes Parochos curæ ſuæ Archi-Presbyterali commiſſos, de quorum titulis, inſtitutione, aut legitimis proviſionibus ſibi non conſtat, ad exhibendum infra XI. dies titulos, inſtitutiones, ſive proviſiones legitimas beneficiorum authoritate noſtra ſub pœna ſuſpenſionis, per eundem Archi-Presbyterum ferenda, compellat. Inpoſterum autem provideant, ne quis ad Eccleſias a quoquam intrudatur, vel ſponte invadat, niſi prius aut Nobis, aut Officiali noſtro, fuerit præſentatus, & inſtitutionem legitimam vel Commendam obtinuerit.

Quia autem aliquarum Parochiarum & Eccleſiarum bona certi ſæculares homines audent occupare, panemque e domo Domini Miniſtris tollere, & præripere; tales quidem in pœnas Canonic. Sacri Concilii Trident. *Seſſ. XXII.* incipien. *Si quem Clericorum* &c. incidiſſe declaramus; quem Canonem jubemus etiam pro concione, ſemel a Nobis in menſe, idiomate vernaculo populo explicari; Nos quæque Patronos beneficiorum monebimus per literas noſtras, ut, quantum id peccatum ſit, recogitent, ablataque reſtituant. Quodſi contempſerint, juridicæ eis actiones eo nomine intentandæ erunt, in quibus authoritatem, patrocinium, opem, conſiliumque noſtrum, ſive Parochis, ſive Sacerdotibus aliis, qui eas proſequentur, præſtabimus.

De Scholis.

SCholæ Catholicæ, non modo doctrinæ, verum & pietatis debent eſſe officinæ. Curent igitur Parochi diligenter, ut pro ratione locorum idonei Rectores ab illis, quorum intereſt, illis præficiantur. Profeſſionem fidei ab illis exigant, appoſita ibidem clauſula, de reverentia & obedientia Reverendiſſimo loci Ordinario, & Parocho proprio pro tempore exiſtenti exhibenda. Volumus autem omnino, ut jurisdictioni Parochorum, non autem Magiſtratus, licet ab eo ſalarium percipiat, quivis Rector una cum Collega, ſicubi eum habet, Cantoreque & juvenibus, qui eum in cantu juvant, ſubjaceat. Modum inſtituendæ & erudiendæ juventutis Parochi ipſis præſcribant, ita ut is ad Concilii Trident. Decreta conformetur. Curent etiam, ut non modo Grammaticam, humanioraque ſtudia proponant, verum etiam rudimenta Chriſtianæ doctrinæ. Prohibeant etiam, ne, quod fieri in quibusdam oppidis parum honeſte intelligimus, puellæ cum pueris, in eodem contubernio legere doceantur, unaque verſentur.

Providendum etiam eſſet, ut in Scholis honeſti, modeſtique adoleſcentes, præſertim in oppidis, Cantori & Rectori Scholæ adſint, tot, quot commode, vel ex facultatibus Eccleſiæ illius, vel ex liberalitate Parochi, vel ex benignitate, munificentiaque piorum ſuſtentari poſſint. Qui quidem Divinas laudes decantent, Miniſteriis Eccleſiaſticis & ritibus ac cæremoniis aſſueſcant. Ac deinde, poſteaquam mores ſuos probaverint, tyrociniumque iſtud exegerint, inter alumnos noſtros recipi, ad Gymnaſia ampliora pro Sacrarum Literarum ſtudio mitti, & deinceps Eccleſiaſticæ militiæ adſcribi poſſint. Hortabuntur autem Archi-Presbyteri

byteri eo nomine Magiſtratus oppidorum, & hujusmodi Conſtitutionibus noſtris obtemperent.

De Seminario.

PRopoſitum fuit ad deliberandum Sacerdotibus in Synodo congregatis, ut pium de erigendo Seminario, aut ſaltem reformandis Scholis in civitatibus amplioribus inſtitutum, jam ante a Reverendiſſimo olim piæ memoriæ PETRO KOSTKA inchoatum; tum etiam de Domo Hoſpitali pro Sacerdotibus ſenio confectis, & ad Miniſteria Eccleſiaſtica inhabilibus, pro qua jam, Authore Reverendiſſimo PETRO TILICKI (*) Anteceſſore noſtro, aliquantum pecuniæ collatum fuit, ad effectum deduceretur: & ut contributio aliqua certa pecuniaria, a Sacerdotibus utriusque Diœceſis annuatim eo nomine pendenda, communibus ſuffragiis ſanciretur. Quam contributionem cum Sacerdotes Diœceſis Culmſenſis, utpote hac injuria hominum & temporum iniquitate, graviter oppreſſi, maximo ſibi oneri fore quererentur, peterentque deliberationem iſtam cum toto ſuo effectu, in aliud commodius tempus differri: ſupplicationi hujusmodi illorum datus eſt locus & deliberatio ea de re ad futuram, Deo volente, Synodum dilata. Non derogantes quicquam Conſtitutioni ſuperius factæ, nimirum, in qua modum reformandarum Scholarum omnibus Archi-Presbyteris apud majores Eccleſias manentibus præſcripſimus. Cum autem reliqui Diœceſis Pomeſanienſis, tum paucitate Cleri laborantes, tum mole magna jurium & negotiorum Eccleſiaſticorum proſequendorum preſſi, ultro ſe ſe ad hujusmodi contributionem ſubmiſerint; idcirco ex majori quidem & minori Inſula, ubi pinguior gleba, & fertiliores agri, ex ſingulis manſis, ſingulos florenos Polonicos; in montibus autem, ubi res Parochorum anguſtiores ſunt, itidem ex ſingulis manſis unam Marcam Prutenicam annue, ſive id in unam ratam pro Feſto Sancti Martini ſummatim, ſive in ſingula quartualia per partes pendere malint, ad manus eorum, qui hujusmodi cenſus Quæſtores eligentur, repræſentare tenebuntur. Ex cujus contributionis ſumma, & ad negotia, ſive juridicas cauſas Cleri illius, & ad alimenta Sacerdotum ſenio confectorum, aut etiam inhabilium ad Officia Divina peragenda, præſertim, qui operam ſuam Eccleſiæ fideliter præſtiterunt: tum etiam in alios communes Eccleſiarum illarum uſus, ac illius Diœceſis commodum, pecunia illa, ex arbitrio Reverendiſſimi Domini Epiſcopi, præſtabitur. Idque tamdiu, quoad res communes illorum Sacerdotum eam contributionem poſtulare videbuntur, & quoad aliquid aliud de ea a Nobis, vel noſtris Succeſſoribus, non fuerit conſtitutum.

De Matrimonio.

DE Matrimonio ſervent diligenter Parochi Decretum Sacri Concilii Tridentini, *Seſſione XXIV.* Idque nemo eorum ignoret, ac ne temere quosquam, niſi præmiſſis ternis bannis, ſeparatis feſtivis diebus, teſtimoniis exquiſitis, viliores præſertim, & vagas perſonas, Matrimonio conjungant, ſub pœna arbitraria. Tempora nuptiarum ab Eccleſia prohibita diligenter obſervent.

De Teſtamentis.

DE ordinandis Teſtamentis, tum etiam de bonis eorum conſcribendis, qui inteſtati decedunt, volumus ab omnibus Statutum noſtri Prædeceſſoris Reverendiſſimi PETRI KOSTKA ſervari.

Quoniam autem in inventariis Parochiarum tam a decedentibus, quam a reſignantibus, & a novis Parochis multa peccantur, non ſine injuria & detrimento Eccleſiarum; ſtatuimus, ut novus Parochus cum Archi-Presbytero, vel alio quovis Sacerdote, qui ipſum introducit, præſentibus vitricis & primoribus Eccleſiæ, vel Parochiæ illius, vel ultimæ voluntatis Exequutoribus Anteceſſoris ejus, in primo ingreſſu ſuo, inventarium omnium pecorum, jumentorum, frumentorum, ſupellectilis, & aliarum quarumvis rerum ad Parochiam pertinentium, conficiat, easque res in poteſtatem ſuam reci-

(*) Tilickius Epiſcopatum Warmienſem anno 1599., Vladislavienſem 1604., Cracovienſem 1606. adeptus.

recipiat, & omnia in tres codicillos describat, ac a se, & ab introducente Sacerdote subscriptos. Unum quidem vitricis Ecclesiæ statim tradat; alterum vero intra XV. dies Nobis, vel in absentia nostra, Officiali nostro Generali offerat, vel transmittat; tertium vero sibi servet, ac deinceps secundum ejusmodi inventarium decedens, in Parochia illa, si non meliora, non deteriora tamen Successori suo relinquat: si autem ultra tres annos eam Parochiam obtinuerit, additamentum aliquod pro Parochiæ reditibus ipse, vel exequutores ejus, faciant: si ultra sex annos Parochus fuerit, majus aliquanto additamentum, idque non tantum introducentis, verum Officialis ipsius, vel Archi-Presbyteri illius, sub quo Sacerdos quispiam decesserit, arbitrio relinquat; quæ omnia ea & singula, quæcunque relinquuntur, justis pretiis æstimari debebunt, pretiaque in supradictos codicillos sive inventaria inscribent.

Si autem in aliquo supra memoratorum negligens compertus fuerit, dimidia parte anni gratiæ mulctabitur, quæ eidem Parochiæ cedet, & in inventarium Successori redigetur.

Hoc autem pro locupletiori Statuti, de ordinandis Testamentis infirmorum, Decessoris nostri declaratione annotamus, quod, etiamsi Sacerdotes viciniores infirmus non advocaverit, ultro etiam non vocati debent, & ea, quæ in dicto Statuto præscribuntur, peragere.

Forma absolutionis, qua Sacerdos uti debet apud infirmum in articulo mortis.

Misereatur nostri &c. *Indulgentiam* &c. ut supra. *Dominus noster JESUS Christus, qui est Summus Pontifex, te absolvat; & Ego authoritate Omnipotentis DEI, & ejusdem Domini nostri JESU Christi, qua fungor hac in parte, absolvo te ab omnibus excommunicationis majoris, suspensionis & interdicti sententiis, & censuris Ecclesiasticis, a jure vel ab homine, contra scienter vel ignoranter latis, & ab omnibus peccatis tuis, DEO per te coram me confessis & oblitis, ut sis absolutus hic, & in futuro sæculo ante tribunal ejusdem Domini nostri JESU Christi. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Commodavit Synodi hujus exemplar Illmus, Excellmus ac Rdmus Dnus Kiovienfium Episcopus, Comes de Zaluski, Abbas grati animi memoria dignissimus, & vel sub ipsa hæc, quæ labuntur, turbida Regni Polonici tempora, ab singulari Religionis orthodoxæ tuendæ studio percelebris.

Facta LAURENTII GEMBICKII, harum Constitutionum & auctoris & editoris, mentio fuit Tomo præcedente *pag.* 990. Culmensem ascendit Cathedram A. 1599. Haud multo post egregium ipsi Pro-Cancellarii munus delatum. Tum evectus ad Sedem Vladislaviensem est anno 1610. Tandem, lapso quinquennio, virtus illum cara omnibus dignum reddidit, qui Gnesnensium Archi-Episcoporum in numerum adscriberetur. Quibus tamen, licet amplis honoribus, diu uti non licuit. Suorum enim laborum, vitæque cursum anno 1624. Antistes piissimus confecit.
Vid. *Hartknockii Dissert. XIV.*

SYNODUS ARCHI-DIOECESANA
PRAGENSIS,

HABITA

AB ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO,

D. SBIGNEO BERKA,

DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA ARCHI-EPISCOPO PRAGENSI, PRINCIPE, LEGATO NATO &c.

Anno Christi eodem MDCV.

In Festo

S. WENCESLAI PRINCIPIS, MARTYRIS ac PATRONI. (*)

LITERÆ CLEMENTIS VIII. PAPÆ ad SBIGNEUM, Archi-Episcopum Pragensem.

CLEMENS PAPA VIII.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

QUo loco sint Ecclesiasticæ res hoc tempore in Regno Boëmiæ, eæ præsertim, quæ tum ad Catholicæ Fidei ibi variis modis collapsæ restitutionem, tum ad morum correctionem, & moderationem excessuum pertinent, Fraternitas Tua omnium optime novit, & ipsi nuper ex multorum relatione cognovimus. Cum autem Nos, pro Pastorali nostro officio, eam curam, & cogitationem jam diu susceperimus, ut in universis Provinciis, ac Regnis, quæ Christiano nomine censentur, quantum cum Domino possumus, hæreticæ pravitatis errores extirpemus, & corruptos mores emendemus; cumque ex Sacrorum Canonum præscripto, intelligamus, ad hæc mala sananda, illud inter cætera aptissimum esse remedium, quod plerique Ecclesiarum Præsules non sine magno emolumento adhibuerunt, Provincialis nimirum Concilii; ejus in Provincia Tua, cogendi, & Deo, ut confidimus, juvante, celebrandi Concilium (**) non modo utile, verum etiam necessarium esse arbitramur. Pestis enim hæresum tam longe lateque progressa est, & Ecclesiasticarum personarum corrupti, & depravati mores adeo ibi excreverunt, ut (quod sine magno animi mærore, nec meminisse possumus, nec referre) nulla fere Ecclesiasticæ disciplinæ vestigia supersint, nec (quod sciatur) aliquod unquam Provinciale Concilium ibi indictum & celebratum fuerit. Quantopere autem hæc Concilia referant ad tanta & tam perniciosa mala tollenda, ipsa Decreta Generalium Conciliorum declarant, quæ ubi adhuc recepta non sunt, eadem institui, ubi vero omissa fuerunt, renovari jubent; & variæ morborum hujusmodi in plerisque Provinciis curationes per hoc salutare remedium adhibitæ, & Ecclesiarum reformationes consecutæ testantur. Atque hac nos ratione ducti, maximam in spem venimus, ipsius misericordia freti, qui etiam cum hæc mala permittit, & irascitur, misericors est; fore, ut tantis hujusce Provinciæ malis eadem Concilii Provincialis ratione inita, medela salutaris adhibeatur. Nos itaque indictionem ejus duximus non esse diutius differendam. Te igitur in Domino hortamur, ut postpositis cæteris curis, nulla propriæ valetudinis, laboris, aut incommodorum ratione habita, Synodum Episcopis Comprovincialibus tuis omnibus, qui de jure, vel consuetudine illi interesse debent, in Tua Provincia primo quoque tempore indicas, & statuto tempore, pro commodo Provinciæ, in summa extirpandis hæresibus, moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliis denique ex Sacrorum Canonum dispositione muneri-

(*) Die 28. Septembris, nunc 23.
Adnotanda in hanc Synodum vide sub finem.

(**) Error typi. Lege: *consilium.*

neribus præstandis, diligenter incumbas. Neque vero est quod corporis, & virium imbecillitate, & rei novitate, aut difficultate deterrearis, bonorum siquidem omnium parens, & auctor Deus, ut speramus, vires corporis augebit, difficultates omnes de medio tollet, cœptis hisce tuis favebit sublatis omnibus impedimentis, & pro subditorum tuorum salute, pias cogitationes tandem ad optatum exitum perducet. Qua in re dedimus in Mandatis Venerabili Fratri JOANNI STEPHANO Episcopo Vercellen, nostro & Apostolicæ Sedis apud Cæsaream Majestatem Nuntio, ut qua pollet, prudentia, consilio & dexteritate, susceptam hanc deliberationem juvet; & quæ ad eam rem perficiendam necessaria fuerint officia, ea nostro nomine præstet, & diligentissime exequatur.

Datum Tusculi sub Annulo Piscatoris, die XIV. Octobris, M.DCIV. Pontificatus Nostri Anno tertio decimo.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

A tergo.

Venerabili Fratri SBIGNEO, Archi-Episcopo Pragensi.

SBIGNEUS, DEI ET S. SEDIS APOSTOLICÆ GRATIA ARCHI-EPISCOPUS PRAGENSIS, ET PRINCEPS, LEGATUS NATUS, &c.

Universo Clero nostro, in visceribus misericordiæ DEI Dilectissimo, Salutem in Domino, & omnis fœlicitatis incrementum.

Quam religiosum, quam Divino cultui addictum, quam denique Catholicæ Fidei propagandæ studiosum antiquitus fuerit Bohemiæ Regnum, cum multa alia ostendunt, tum illud inprimis perspicuo docet, quod nulla fere in toto terrarum orbe Civitas, natio, vel gens reperitur, quæ Templa Divino cultui dicata tam affabre, tam artificiose, tam magnifice, tam denique regie extruxerit, ornarit, & locupletarit. Neque vero in hoc demonstrando multum immorari necesse est; res enim ipsa loquitur, & omnium, qui varias terrarum orbis Regiones peragrarunt, testimonio comprobatur. Extant etiam luculentissimi historiarum Scriptores, qui hoc ipsum æternis literarum monumentis commendarunt, omnibusque & posteris & exteris nationibus notum esse voluerunt. Jam qui & quales fuerint eisdem temporibus ejusdem Regni Clericorum mores, vita ac disciplina, si nulla alia ex re cognosci posset, facile ostenderent, quæ apud Nos conservantur, ERNESTI primi Archi-Episcopi Constitutiones: illæ enim ita plene, atque ita cumulate omnes Clericorum muneris partes complectuntur, & sanciunt, ut necesse sit, & qui tam egregias Constitutiones composuerit, Antistitem valde egregium, & quibus ad observandum propositæ fuerint, Clericos plusquam mediocri virtute præditos fuisse. Unde autem fit, ut populus Religione, pietate, ac Divino cultu florentissimus, ab illa sua pristina consuetudine, & candore desciverit, moresque antiquissimis ejus moribus longe contrarios imbiberit, & Clerus, a quo antea sanctitatis, justitiæ, charitatis, atque omnium virtutum exempla exteræ nationes petere consueverant, tantam repente morum, ac vitæ mutationem passus sit, ut nullam ferme antiquæ religionis, & pietatis imaginem retinuerit. Id adeo clarum, & notum est, ut nulla prorsus explicatione indigeat, Nosque tantam hujusce Metropolitanæ Ecclesiæ nostræ calamitatem tacitos potius præterire, quam eam commemorando acerbiorem reddere oporteat. Illud tamen tacere nullo modo possumus, vel debemus, inter cætera, quæ tantam morum, & disciplinæ mutationem in populum, & Clerum invexerunt, illud non in postremis collocandum esse, quod cum Ecclesia hæc suis veris & legitimis Pastoribus per centum quadraginta circiter annos privata fuerit, nullus interim in hac urbe Antistes fuit, qui nascenti morbo occurreret, eique sensim irrepenti, antequam penitus invalesceret, remedium aliquod afferre curaret. Vidit hoc Sacratissimæ memoriæ FERDINANDUS I. Romanorum Imperator, Hungariæ & Bohemiæ Rex: is enim cum singulari quodam Religionis, & Fidei Catholicæ propagandæ studio arderet, omnesque sibi rationes ineundas duceret, quibus Divinus cultus in pristinum splendorem suum restitui posse videretur; eam ad id consequendum longe præcipuam, & quasi compendiariam viam judicavit, si Ecclesiæ Pastorem suum restitueret, & quæ antea Pastore carebat, eam paternæ Antistitis proprii curæ, & solicitudini concrederet. Neque vero tantum vidit, sed etiam pro ea, qua inprimis florebat, pieta-

pietate, ac Religione, summo studio, ac singulari diligentia præstitit; statim enim cum Summo Pontifice egit, ab eoque, ut certum huic Archi Episcopali Sedi Antistitem daret; qui scilicet oves suas agnosceret, easque in æternæ vitæ pascua recta conduceret, impetravit. Creatus igitur fuit ANTONIUS *Archi-Episcopus, qui cum primum Tridento rediit, quo ejusdem* FERDINANDI *Imperatoris Orator ad Sacrum Tridentinum Concilium accesserat, confestim in eam curam incubuit, ut Clerum, quam optimis moribus imbueret, eumque quantum humanis viribus consequi posset, ad pristinum illum pietatis, Religionis, & sanctitatis nitorem traduceret; illico enim universum Clerum per singulos Archi Decanatus visitavit, deinde ad Diœcesanam Synodum cogendam animum applicuit. Verum tamen inexspectata illius mors effecit, ne tam pium, tam religiosum, & tam salutare consilium ad optatum exitum perducere potuerit. Eodem prorsus desiderio, ac studio affectus fuit* MARTINUS *Prædecessor noster; verum ea tempora consecuta sunt, ut ne ipse quidem, quod omnibus votis optaverat, assequi ullo modo valuerit. Nos quoque cum ad hoc Archi-Episcopale munus, Dei & Apostolicæ Sedis gratia, assumpti fumus, nihil antiquius habuimus, quam ut omnes eas difficultates, quibus tantum, tam excellens, ac tam Divinum bonum impediebatur, superaremus. Et quamvis fel. rec.* CLEMENS *Papa VIII. tum per suas literas, quorum exemplum superius videre potestis, tum per Illustrissimum ac Reverendissimum D.D.* JOANNEM STEPHANUM FERRERIUM, *Vercellen. Episcopum, & Comitem, ac suum, & Sedis Apostolicæ ad S.C.M. cum potestate Legati, de Latere Nuncium, Nobis significasset, idemque Nobis pariter in optatis fuisset, ut Provinciale Concilium primo quoque tempore celebraremus; quia tamen multa fere quotidie emergebant, quæ desiderium nostrum longe diutius, quam volueramus, retardare videbantur; animum ad Diœcesanam Synodum congregandam convertimus, in eoque nos Summo Pontifici, si non penitus, at maxima saltem ex parte obedivisse existimamus. Porro maxime animati fuimus, quod cum primum hac de re cum* RUDOLPHO II. *Romanorum Imperatore semper Augusto, Hungariæ & Bohemiæ Rege gloriosissimo egimus, eum sicuti pro certo Nobis pollicitt fueramus, ad Synodi celebrationem adjuvandam, pro ejus eximia pietate, & Religione paratissimum invenimus. Accessit etiam, quod Sanctiss. D.N.D.* PAULUS *Divina providentia Papa V. statim ut Summus Pontifex creatus fuit, Nosque Synodi celebrationem instituisse intellexit, Nobis per eundem Illustrissimum, ac Reverendissimum Dominum Nuncium suum Apostolicum, significandum curavit, sibi gratissimum fore, si susceptum & inchoatum opus quam primum ad optatum exitum perduceremus. Maturavimus igitur, ac tandem, quo totis animi nostri viribus contendebamus, Divina adjuvante misericordia, pervenimus; Synodum Diœcesanam, videlicet, quæ per annos ferme trecentos nunquam celebrata fuit, congregavimus, in eaque breviter ac dilucide illa omnia complexi sumus, ac constituimus, quæ ad pietatem in hominum animis excitandam, Clericorum mores emendandos, ac Divinum cultum promovendum magis necessaria judicavimus. Reliquum est, ut quæ Nos non exiguo labore collegisse animadvertitis, ea vos assidue & attente cogitetis, in iisque vos ita diligenter exerceatis, ut neque industriæ, ac vigilantiæ nostræ Nos pœniteat, & ad vos ex laboribus nostris quam uberrimus fructus perveniat. Et quoniam Divino numine, factum est, ut omnia & singula, quæ a Sacrosancta Tridentina Synodo definita & statuta sunt, ea vos omnes, nullo penitus excepto, ac summa vestra voluntate, recepetitis, vos omnes in Domino hortamur, ut ejus quoque Concilii librum assidue in manibus habeatis, ejus Decreta & Constitutiones singulatim, ac diligenter examinetis, eaque ut vestrarum omnium actionum norma, & regula sint, procuretis: nunquam enim errabitis, si vitam vestram ad Sanctissimas illius Concilii Leges, & præscriptiones direxeritis. Agite igitur, Fratres Charissimi, Majorum nostrorum disciplinam, pietatem, & Religionem imitemur. Si quid in Nobis est, quod emendatione indigeat, id quamprimum emendemus: fieri enim non potest, ut reliquos ad pietatem, Religionem & Divinum cultum amplectendum traducamus, nisi Nos ipsos prius pietatis, Religionis, ac Divini cultus amatores comprobemus. Nostra nos charitas, humilitas, patientia, & benignitas omnibus commendent: Tales denique Nos in omnibus præbeamus, ut solus aspectus noster Nos veros Christi Ministros esse convincat: ita semper animo affecti simus, ut omnibus in Domino inserviamus. Hæc videlicet arma illa sunt, quibus Nos tectos esse oportet, & quibus si pie, prudenter, ac studiose usi fuerimus, quamplurimos profecto populos Christo Salvatori nostro lucrifaciemus. Gratia* DEI *cum omnibus vobis, Amen.*

STA-

STATUTA SYNODI ARCHI-DIOECESANÆ PRAGENSIS.

INDEX TITULORUM.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. AMEN.

NOS SBIGNEUS, DEI & Apostolicæ Sedis gratia Archi-Episcopus Pragensis, & Princeps, Legatus natus, Sacræ Cæsareæ Majestatis Consiliarius, & Supremus ac Generalis Magister Ordinis Crucigerorum, cum rubea Stella per Bohemiam, Moraviam, Silesiam, Poloniam &c. ad DEI Omnipotentis, Beatæque MARIÆ semper Virginis, ac Beatorum Martyrum Patronorum nostrorum Viti, Wenceslai, Adalberti, Sigismundi, Procopii, Benedicti cum fratribus, ac Ludmillæ, & omnium Sanctorum laudem, hæc pro Christianæ morum disciplinæ conformatione, qua Clerum, populumque Fidei nostræ concreditum prælucere totis in Christo visceribus expetimus, in nostra Synodo Diœcesana decernimus, statuimus, ac sancimus.

I. De Professione Fidei, & ejus tuendæ cura.

UNam, Sanctam, Fidem Catholicam, quam unigenitus Dei Filius in terris docuit, quamque Sacrosancta, Apostolica, Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum Mater, & Magistra, unice colit, ac tuetur, omnes, qui Christiano nomine censentur, uno ore profiteri debent. Quare ut ab illa, sine qua, ut ait Apostolus, impossibile est placere Deo, initium sumamus, hæc ad ejus Professionem, & conservationem pertinentia edicimus, & jubemus.

De Professione Fidei.

SI omnes, qui Abbatias, Præpositturas, Canonicatus, Dignitates, Ecclesias Parochiales, aliave Beneficia Ecclesiastica cujusvis generis obtinent, in hac Synodo Diœcesana, quive hujusmodi beneficia in posterum obtinebunt, in

in ea Synodo, quæ eorum provisionem proxime sequetur, illam Fidei Catholicæ præstent Professionem, iisque verbis conceptam, quæ a fel. record. PIO Quarto Pontifice Maximo literis, eo nomine editis, præscripta sunt, cujus quidem Professionis formula hæc est:

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum, Patrem, Omnipotentem factorem cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum JESUM CHRISTUM, &c. *Vide supra.*

Ecclesiastici omnes hujus Civitatis & Archidiœcesis, qui huic Sanctæ Synodo non intersunt, cum supradictam Fidei Professionem in ea non præstiterint, non solum eam in nostris, nostrive Officialis, seu alicujus ex Visitatoribus nostris manibus, intra sex menses proximos emittant, sed etiam in proxime sequenti Synodo Diœcesana nostra eandem profiteantur.

Qui de Beneficiis curatis, aut Canonicatibus, seu dignitatibus providebuntur; præter eam, quam in Synodo Diœcesana obire debent, Fidei Professionem, eandem etiam profiteantur in nostris, nostrive Officialis manibus, intra duorum mensium spatium a die aditæ possessionis beneficii obtenti, alioquin fructus non faciant suos. Provisi autem de Canonicatibus vel dignitatibus, ipsammet Fidei Professionem intra eundem terminum in Capitulo jurent.

Sacerdotes item sæculares, ac cujusvis Ordinis & Instituti Regulares, qui ad confessiones audiendas, seu ad Verbum Dei prædicandum admittentur, hujusmodi Fidei Professionem in manibus nostris emittant, priusquam id muneris aggrediantur.

Idem præstent ii, qui absque Titulo, aut aliorum vice, certo, aut incerto tempore ad animarum curam gerendam assumentur.

Nemo præterea ad aliquem Ordinem majorem, vel minorem promoveatur, nisi prius, si decimum quartum suæ ætatis annum expleverit, eandem fidem, modo quo supra, professus fuerit.

Regulares autem ad Sacras Confessiones audiendas, Verbive Dei prædicandi munus suscipiendum, seu ad Ordines assumendi, huic Decreto satisfacient, si testimonium Nobis exhibuerint, se in sui Superioris manibus id obivisse, alioquin coram Nobis eam præstent.

Qui Doctoratus, vel Baccalaureatus, aut alios gradus suscipere, seu ad Notariatus officium assumi voluerint, nullo modo admittantur, priusquam eandem Fidei Professionem emiserint.

Quicunque Laici, vel Clerici quovis pacto legendi, aut interpretandi, vel docendi munus exercent publice, vel privatim; Medici item omnes, & Chyrurgi; quive literarias, vel liberales artes exercent, etiamsi prima Grammatices doceant Rudimenta publice, vel privatim; quovis nomine Pædagogi, vel Ludimagistri; Bibliopolæ, & alii libros venales exponentes, & librorum Impressores legitime eorum munera exercere volentes, duorum mensium spatio vel ostendant se Fidei Professionem præstitisse, vel eam re ipsa præstent in nostris, nostrive Officialis manibus. Qui vero aliquod ex hujusmodi muneribus in posterum suscepturi sunt, non ante illud exerceant, quam fidem Catholicam eadem ratione professi fuerint.

Quorum omnium & aliorum item, qui hanc Fidei Professionem præstabunt, nomina diligenter, ordineque notata Curiæ nostræ Archi-Episcopalis Cancellarius in librum certum referet, qui in Archivio nostro perpetuo asservetur.

Qui ab emissa Fidei Professione recedet, sit officiis omnibus ac beneficiis Ecclesiasticis ipso facto privatus absque alia declaratione, nec possit ab aliquo in hac Civitate, ac Archi-Diœcesi recipi, sed statim ad Nos deferatur, ut debitis pœnis contra eum agamus.

Ludimagistri, & alii, qui docendi munus exercent, Catholici sint, & Catholicam Religionem profiteantur, atque eos tantum libros, qui sanam & Catho-

Catholicam doctrinam continent, in Scholis suis adhibeant. Librorum, qui ab Ethnicis conscripti sunt, is delectus habeatur, ut non prælegantur, neque explanentur, qui de rebus obscœnis, ac turpibus tractant. Eorum autem præcipua cura sit, ut discipuli in fidei rudimentis, & Catholicæ Religionis præceptis erudiantur, ac bonis moribus una cum literis imbuantur.

Ut autem fideles nostræ pastorali curæ concrediti in fidei Catholicæ puritate facilius conserventur, parentibus omnibus, pupillorum tutoribus, ac patribus familias interdicimus, ne filios suos, aliosve, quorum curam gerunt, ad Hæreticorum scholas, sive ad ipsorum, ut vocant, Academias accedere, vel ad eorum loca habitatum iri permittant. Pueri enim, si in tenera ætate, adolescentiave nullos fidei errores imbiberint, ad omnes pietatis, & Religionis Catholicæ fructus consequendos, toto vitæ suæ curriculo, faciles se reddent.

Cum in comœdiis, ludis scenicis, aliisque repræsentationibus aliqua interdum misceantur, proponanturve, quæ Catholicæ Religioni, morumve honestati repugnant, hoc perpetuo Decreto inhibemus, ne in hac Civitate, & Archi-Diœcesi nostra, aliquæ comœdiæ, ludi scenici, seu repræsentationes sacræ, vel profanæ, publice, vel privatim exhibeantur, nisi prius a Nobis, Officialive nostro recognitæ, & scripto comprobatæ fuerint.

Ut spiritualium damnorum, quæ ex nimia Judæorum consuetudine, nimioque commercio fidelibus afferri solent, occasionem adimamus, prohibemus, ne Christiani ad convivia, nuptias, vel dies Festos, & Synagogas Judæorum accedant, aut cum eis ludant, choreasve agant, seu in eorum famulatu sint. Neve Christianæ mulieres Judæorum nutrices in eorum domibus esse ullo pacto possint. Parentes autem, ne filios suos, filiasve mittant ad aliquam artem, sive liberalem, sive alterius generis a Judæis discendam.

Nulli Clerici, vel Laici, pecuniam apud quemvis Judæum deponant, ut ratione mutui, vel depositi aliquid, præter sortem ex convento, vel principaliter ab eo, alioque homine sperent, alioquin usuram committunt.

Perniciosorum & falsorum librorum lectionem, & usum perpetuam esse pestem animarum pretioso Christi Sanguine redemptarum, nemo est, qui nesciat. Ideo huic tanto malo remedium adhibere volentes complures Summi Romani Pontifices, ad fidei Catholicæ, doctrinæque integritatem salvam & incorruptam in Ecclesia Dei retinendam, adversus ejusdem fidei hostes se ipsos opponentes, ne illorum dolis, & insidiis, imprudentes & simpliciores homines caperentur, probatos, laudabiles, & orthodoxos libros, ab adulterinis, perniciosis & apocryphis distinxerunt. Et ut facilius omnibus innotescerent libri, & scripta, quæ improbata sunt, sive ut hæretica pravitate suspecta, sive ut pietati ac morum honestati inutilia, aut aliqua saltem correctione indigentia; confectus est eorum Index, sive Catalogus, a PIO Papa Quarto peculiari Constitutione promulgatus, & SIXTI Papæ Quinti, ac CLEMENTIS Octavi jussu auctus. Quem Indicem cum aliquot declarationibus ad hujus Metropolis & Archi-Diœcesis nostræ usum accommodatis, Typis deponi, & quæ in eo præscripta sunt, ab omnibus perpetuo observari volumus, ac mandamus.

Ut autem Parochi, Confessarii, Verbi Dei Concionatores, Ludimagistri, librorum Impressores, & alii libros venales quovis modo proponentes, in re tam seria, partes suas facilius cognoscere possint, præfatum Indicem penes se habeant, & quidquid in eo præscribitur, exequantur, atque prout uniuscujusque eorum munus requirit, ab aliis in usum deduci procurent.

Præterea cum post prædicti Indicis editionem & promulgationem, alii etiam libri, tanquam doctrinas falsas, hæreticas, erroneas, scandalosas, bonisque moribus, ac pietati Christianæ contrarias continentes, a Sancta Sede Apostolica prohibiti fuerint, ut ad omnium notitiam facilius pervenire valeant, illos ad ejusdem Indicis Romani finem notari mandamus, atque quod ad

ad eorum lectionem, & usum spectat, idem servetur, quod de aliis libris, scriptisve prohibitis præscripsimus.

Qui absque Sedis Apostolicæ facultate Nobis exhibenda hæreticorum libros, seu cujusvis authoris scripta, propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita legerit, seu penes se retinuerit, excommunicationis sententiam ipso facto incurret, Sedi Apostolicæ reservatam, præter alias pœnas a Constitutionibus Apostolicis, Sacrisve Canonibus constitutas. Qui vero libros alia de causa ab Ecclesia prohibitos legerit, habueritve, cum peccati mortalis se reum constituat, a nullo Confessario sæculari, vel regulari absolvi poterit, nisi prius illos Nobis consignaverit, seu cum effectu transmiserit.

Qui libros aliquos, seu scripta hæreticorum, aliosve quovis modo prohibitos habet, ipsos infra mensem proximum Nobis, Officialive nostro consignet, seu cum effectu transmittat; alioquin pœnas & censuras contra hujusmodi inobedientes (ut supra) inflictas, ipso facto incurrat.

Nemo Sacræ Scripturæ verbis, vel sententiis, ad jocum, assentationem, contumeliam, superstitionem, impietatem, aut ad quosvis profanos sensus abutatur, alioquin in ejus nefariam temeritatem ad Sacrorum Canonum præscriptum severe animadvertemus.

Nulli libri, scriptave cujusvis generis imprimantur, nisi a Nobis, nostrove Officiali recognita, & scripto comprobata fuerint. Librorum autem, qui imprimentur, exemplum auctoris manu signatum Nobis statim tradatur, ut in Archivo nostro Archi-Episcopali perpetuo asservetur.

Nemo opuscula, libros, commentarios, aliave id generis quovis titulo, & nomine, quæ manu scripta sunt, evulget, nisi prius a Nobis recognita sint, & nostra subscriptione approbata.

Quicumque artem librariam exercent, quive libros vendendos circumferunt, ne eos venales proponant, priusquam illos, seu eorum Indicem Nobis, vel Officiali nostro præsentent, nostra subscriptione comprobandum. Nullos autem libros hujusmodi indice non notatos vendere, seu alia ratione alicui tradere, neque venales proponere audeant.

Parochus, in cujus Parochiæ finibus venales libri exponuntur, seu circumferuntur, eos de improviso visitet, & si hujusmodi exponentes librorum indicem a Nobis subscriptum non exhibuerint, aut libros eo indice non descriptos habuerint, illos vendi, aut aliqua ratione tradi non permittant, & eorum nomina ad Nos illico deferant.

Præterea hospites, tabernarii, & cauponæ, si qui ad eos diverterint, ut de fide disputare, aut hæreticorum libros vendere, seu spargere facilius possint, illos Nobis statim denuntient.

Inter alia, quæ in subditis gubernandis attendere debent Barones, & Nobiles Catholici, unum illud est præcipuum, ut in omnibus locis eorum jurisdictioni subjectis Catholica Religio conservetur, ac propagetur; quamobrem eos omnes in Domino monemus, & per viscera Christi Domini obtestamur, ut si quos subditos hæreticos habent, eos resipiscere, & ad gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ redire, debita diligentia & singulari pietate curent.

Iidem Barones, & Nobiles Catholici, si quos habent, hæreticos sibi in domestico usu inservientes, eos omni diligentia inducant, ut Catholici fiant, & Catholice vivant.

Abbates item, & alii Ecclesiastici, sive sæculares, sive cujusvis Ordinis, & Instituti Regulares, qui in aliquibus locis, Parochiisve hujus Metropolis, & Archi-Diœcesis nostræ jurisdictionem temporalem habent, omnem operam, omneque studium exhibeant, ut subditi sui in Catholica fide & doctrina pie instituantur, & ab hæreses labe, omnique hæretica pravitate liberi, Catholicam Religionem profiteantur, & Catholice vivant. Si in hoc negligentes se ostenderint, meminerint se Christo Domino, qui vivos & mortuos est judicaturus, strictissimam rationem reddituros.

II. De

II. De Doctrinæ Christianæ initiis.

AD æternam vitam cum nati sint fideles, illud diligenti, sanctaque sollicitudine providendum fuit, ut ab ineunte usque ætate, doctrinæ Christianæ, quæ ad illam cœlestem vitam hominum mentes in terris instruit, rudimentis, atque institutis plane imbuantur. Quamobrem & Sanctorum Patrum Sanctionibus, & Generalibus Conciliis, pie & salubriter sancitum est, ut saltem Dominicis, aliisque Festis diebus Christianæ fidei initia in unaquaque Ecclesia fidelibus tradantur. Quod necessarium, salutareque institutum, ut vehementius excitaret PIUS Quintus Pontifex Maximus, Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, firmum propositum habentibus, confitendi temporibus a Sacris Canonibus statutis, qui aliquam Christianæ doctrinæ Societatem ingrediuntur, & in discendo, vel docendo articulos fidei, & Sanctæ Matris Ecclesiæ præcepta, operam suam navaverint, quoties in hoc sancto exercitio se occupaverint, quadraginta dies de sibi injunctis pœnitentiis relaxat. Ut igitur pro debito Archi-Episcopalis vigilantiæ nostræ munere, iis salutariter consulamus, quibus in Domino ministramus, Parochis omnibus, etiam Regularibus edicimus, ac jubemus, ut Dominicis, Festisque diebus, a prandio, in sua quisque Ecclesia, dato de more campanæ signo, fideles sibi commissos ad doctrinæ Christianæ Scholas convocent, & ad Petri Canisii Catechismi præscriptum, ipsis rudimenta fidei tradant, & vernacula lingua exponant.

Præterea Parochorum cura in omnibus Ecclesiis parochialibus, ubi doctrinæ Christianæ Societas erecta non est, intra duorum mensium spatium erigatur, & Adjutores, Operariique ac Officiales convenienti numero eligantur, ac regulæ, præscriptionesve observentur, quæ jussu nostro edentur. Scholæ autem puellarum distinctæ sint & separatæ, quoad fieri poterit, a Scholis puerorum.

III. De prædicatione Verbi Dei.

VErbi Dei prædicationem in Ecclesia sancta maxime utilem, & necessariam esse, non est qui dubitet, ideo quicunque parochiales, vel alias animarum curam habentes Ecclesias quocunque modo obtinent, quive certo vel incerto tempore, etiam aliorum nomine, onus habent parochialia munera obeundi, per se, vel per alios judicio nostro idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solennibus; tempore autem jejuniorum, Quadragesimæ, & Adventus Domini quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, nempe die Dominico, feria quarta & sexta, plebes sibi commissas, pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; aliquid ex iis, quæ in Missa leguntur, exponant; Sanctissimi Missæ Sacrificii Mysterium aliquod declarent, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.

Si qui autem ad id munus obeundum minus apti reperiuntur, ad peritos confugiant, quorum auxilium implorantes, vel homilias sibi præscriptas, vel latino sermone auctoris ab Ecclesia recepti, in vulgarem linguam conversos, a Nobis tamen approbatos, aut memoriter aut de scripto pronuntient.

Tam Parochi, quam alii Concionatores Catechismum Romanum Sacri Concilii Tridentini auctoritate editum, penes se habeant, & ad ejus præscriptum, quæ quilibet Christianus scire, credere, amplecti, & vitare tenetur, ut æternam salutem consequi valeat, pro temporis, loci, & personarum ratione accurate explicet.

Nemo, qui parochus non sit, concionandi munus aggrediatur, absque facultate a Nobis scriptis obtenta, medio examine.

Regulares cujuscunque Ordinis, & Instituti, nisi a Superioribus suis

de vita, moribus, & ſcientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare, ſeu Sacræ Scripturæ lectionem habere non audeant; cum qua licentia ſe coram Nobis præſentare, & benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant. In Eccleſiis vero, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, ultra licentiam ſuorum Superiorum, etiam noſtram habere teneantur, ſine qua nullo modo prædicent, neque Sacræ Scripturæ lectionem publice vel privatim habeant.

Iidem Regulares nullis in Eccleſiis, etiam in iis, quæ ſunt ſuorum Ordinum, prædicare audeant, Nobis, aut Officiali noſtro contradicentibus.

Qui concionandi officio funguntur, eam inibunt rationem, ut ne quidquam ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu, aut a conſentiente Sanctorum Patrum auctoritate, alienum proferant; neve futura ex Sacris Literis divinare, vel alicui eventui certum diem ſtatuere audeant.

Ne hiſtorias apocryphas, neve miracula minus probata narrare aſſueſcant.

Ne ridicula, aut levia, vel inanes fabulas, aliave riſum moventia recenſeant, ſed graviter, pure, ſincere, &, qua fieri poteſt, facilitate, Verbum Dei pronuntient.

Cum impia hæreticorum dogmata apud imperitam multitudinem erunt confutanda, id non prolixa diſputatione, ſed gravibus faciant ac ſolidis rationibus, & argumentis, ex Sacræ Scripturæ & Sanctorum Conciliorum, ac probatæ antiquæ conſuetudinis auctoritate, & Catholicorum Patrum conſenſu depromptis. Hæreticos autem conviciis ſeu contumeliis non afficiant, ſed eorum ſectam, prætenſamque religionem tanquam non ſanam, & Catholicæ Fidei, ac Religionis contrariam damnent, & improbent.

Ne quid obſcure, vel ambigue exponant, quod auditores incertos, aut ſuſpenſos reddere, ſeu in eis varie intelligendi occaſionem præbere poſſint.

Ne fucata oratione, aut inanibus utantur verbis, quibus ſe magis oſtentandæ eloquentiæ, vel doctrinæ, quam ſalutis animarum cauſa, id muneris obire oſtendant, ſuique ipſius eſſe potius, quam JESU Chriſti Prædicatores; ſed Evangelia & Epiſtolas, quæ in Miſſa recitantur, dilucide ac fideliter explicent, oblatisque in dicendo occaſionibus, ad Orationis Dominicæ, Apoſtolicique Symboli, & Decalogi, nec non ad ſeptem Sacramentorum Eccleſiæ, Sacrorumque rituum, & ſolennitatum explanationem frequenter divertant.

Cum de Salvatoris noſtri morte verba habere voluerint, eam ducte, graviter & pie eatenus exponant, ut pietatem, ac lachrymas commoveant auditoribus, iisque externis actibus, qui ex Sanctæ Eccleſiæ ritu probati, ad riſum, vel ad jocum nequaquam commovere animos poſſunt.

In arguendis autem vitiis, ut acriores ſe præſtare debent, ita etiam ſe pietatis & charitatis ſtudio, non hominum, ſed peccatorum odio adductos, id facere ſignificent. In ea autem vitia, in quibus populos frequentius peccare intelligunt, vehementius invehantur, & præſertim in ebrietates, quæ animas & corpora maxime lædunt; atque in ludos, ex quibus ſæpe blaſphemiæ, rixæ & homicidia proveniunt; & inter alia ſæpe declarent populo, uſuram Jure Divino naturali vetitam eſſe, ideo nihil lucri ultra ſortem in contractu mutui, vel depoſiti pacto, vel intentione principali interveniente, percipi poſſe abſque peccato mortali, & obligatione reſtituendi. Deteſtentur contractus illicitos, & præſertim eos, qui non ſolum Divino Jure, ſed etiam hujus regni Conſtitutionibus prohibentur. In emptionibus etiam & venditionibus, moneant res non poſſe carius vendi juſto pretio ob dilatam ſolutionem, neque ob anticipatam minoris emi, quam valeant.

Ne quenquam expreſſis aut tacitis verbis commonſtrantes inſectentur, ne aliquo odio potius, quam animarum ſalute ad id adduci videantur.

Ne ullos in dignitate Eccleſiaſtica, aut ſæculari conſtitutos aſperius repre-

prehendant, sed pia potius, ac miti moveant oratione, populos autem ipsos doceant, Præpositis suis, qui a Deo sunt, potius obedire, quam eorum nomini aut existimationi quidquam unquam detrahere.

In id autem præsertim, omni animi contentione, & omnibus orationis nervis intendant, ut ad solidæ Christianæ pietatis studium, animos auditorum incendant, ita, ut cum ex his assiduis cohortationum sermonibus, sui muneris partes intelligant, se quisque pro sui Ordinis, generis, & status ratione, in omnes recte, Christianoque more, vivendi partes excitent, ac tandem, Divina benignitate pie factorum præmium sempiternum consequantur.

Dei præcepta non solum servanda esse doceant; sed & modum ostendant, quo servari illa Deus voluerit.

Sæpe autem fideles ad perfectiorem vitam amplectendam efficacius hortentur, ut non mortalia tantum, sed etiam venialia peccata sibi fugienda proponant; quod ut facilius præstent, frequenter peccatorum suorum Sacerdoti approbato faciendam confessionem, & Sacrosanctam Eucharistiam sumendam commemorent, ac sæpius inculcent.

Indulgentias populo ne promulgent, priusquam a Nobis recognitæ sint, de quibus cum sermo inciderit, illarum concedendarum potestatem, in Ecclesia a Christo Domino relictam, & earum usum fidelibus maxime salutarem esse doceant.

Neminem paupertatis nomine commendent, nisi quem certo sciunt vere pauperem esse, nullamque fraudem, abusumve in hujusmodi commendatione intercedere posse.

Imprimis autem id sibi cavendum statuant; ne quod verbis ædificaverint, id moribus destruant, neve cum aliis prædicaverint, ipsi reprobi fiant.

Absoluta concione, Concionatores omnes, sive Parochi sint, sive non, ex antiquissimo hujus Sanctæ Ecclesiæ Pragensis instituto, Generalem Confessionem lingua vernacula populo indicent, ipsis alta voce illam insinuantes: & preces præscriptas super populum recitent, nempe: *Misereatur*, & *Indulgentiam* &c. subjungant: *Pax & benedictio* ✝ *DEI Omnipotentis descendat super vos, & maneat semper vobiscum.* ℟. *Amen.*

Videant autem, ne ea verba absolutionis Sacramenti Pœnitentiæ proferant, quæ tantummodo in Confessione Sacramentali adhiberi debent. Imo moneant populum, hanc confessionem generalem ad concipiendam contritionem peccatorum mortalium, & remissionem venialium fidelibus prodesse; sed non esse Sacramentalem; ideo iis, qui alicujus peccati mortalis conscientiam habent, non sufficere, quod hanc confessionem generatim & publice faciant, sed illud Pœnitentiæ Sacramento diluere teneri, prout inferius dicemus sub Titulo de hoc Sacramento.

Ut autem unusquisque sciat præcipua capita, super quibus examinabuntur ii, qui ad Verbum Dei prædicandum, vel ad Sacram Scripturam interpretandam, admittendi erunt, ea hic notari volumus.

Primo de Doctrinæ articulis, dogmatibusve Sacro Concilio Tridentino explicatis, utpote de Canone Scripturæ, de peccato originali, de justificatione, de Sacramentis, & generatim de Sacrificio Missæ, de purgatorio, de invocatione, & veneratione Sanctorum, de Sacris Reliquiis, de potestate & auctoritate Papæ, de Jejuniis, & de diebus Festis.

An præterea habeat reliquos Theologiæ notos, & tractatos locos.

Quibus in Gymnasiis, Scholisve studiis operam dederit.

Quem in Scholasticis præsertim auctorem familiarem habeat.

An sæpius Sacrorum Bibliorum volumina cum glossa, aliove commentario studiose evolverit; anque in iis ipsis ita diligenter versatus sit, ut inde locos facile, apteque promere possit, ad omne sacræ tractationis genus.

An sanctarum interpretationum usu sit literate peritus.

An ex antecedentibus & consequentibus, verum Scripturæ sensum elice-

elicere possit; an item ex Evangelistis in eodem genere versantibus.

An rursus temere pro suoque libitu Sacram Scripturam a vero sensu detorqueat.

An tropologicos, moralesve sensus, cum literali sensu non cohærentes commentetur.

An in explicandis parabolis, rectum, præcipuumque rerum sensum spectet, prætermissis explicationibus, quæ nihil ad propositum faciunt.

An traditionum Apostolicarum, Ecclesiasticarumque notitiam teneat.

An in Sanctorum Patrum scriptis atque sermonibus perite versatus sit.

Quem item e Sanctis Patribus maxime in concionando sequatur, atque imitetur.

An sacrorum temporum mysteria norit, anve sacrorum rituum significationes habeat.

An rerum in Ecclesia sancta gestarum, & Conciliorum præsertim universalium, cognitionem teneat.

An Sanctorum vitas, historiamque veram norit.

An congruam Sacrorum Canonum scientiam teneat.

An Summorum Pontificum jura, atque instituta sciat.

An casuum conscientiæ doctrina instructus sit.

An Theologiæ illius mysticæ, quæ tota in spiritualis vitæ Constitutis tradendis, quæque in purgandis affectibus; atque in reformatione interiori versatur, præcepta atque exercitationes bene intelligat.

An denique sanctarum meditationum, orationisque mentalis usum habeat.

An morum doctrinæ, Christianæque disciplinæ locos, non solum ordine collectos, sed recte notos habeat.

Quos locos teneat, quibus auditorum animi excitantur vel ad Dei amorem, vel ad cœlestis Patriæ desiderium, vel ad virtutum studium, vel ad detestationem scelerum, vel ad misericordiam, vel ad certas præterea affectiones, quæ ad Cœlum excitatæ, Christianas virtutes pariunt.

An aptus denique sit ad concionem concipiendam, & explicandam, non solum Theologiæ locorum tractatione, sed similitudinibus, quæ ab agricultura, vinea, semente, aliisque rebus ducuntur, quæ sub sensum cadunt, atque intelligentiam præsertim eorum, etiam rudium, ad quos concio habetur.

An ad concionis ingressum recta ratione utatur.

An totam concionem recte, ordineque disponat.

An dilucide, distincteque enarret.

An bene pronuntiet.

An illius verba pondus habeant, an vim item, ut non solum audientium aures attingant, sed animos intime penetrent.

An in tota concione pro cujusque rei, de qua agit, ratione, recte, apte, decore, & congruenter agat.

IV. De Sanctorum Reliquiis.

Gloriosum adeo se ostendit DEUS in Sanctis suis, ut non solum eos in cœlis gloria ejus beatissima perfruentes, in terris coli, sed illorum etiam corpora, nempe quæ viva Christi membra fuerunt, nec non pura Spiritus Sancti tabernacula, quin ossa singula, ac cineres, Reliquiasque omnes a fidelibus suis in magna veneratione, ac religione haberi voluerit. Quare ut debitus eis cultus adhibeatur, hæc statuimus.

Ut in honestioribus locis, atque in vasculis decentibus, & quo per facultates licuerit, pretiosioribus asserventur, at nunquam una cum Sanctissimo Sacramento reponantur.

Atque ut inter se distincte internoscantur, eorum nomina in membrana sigillatim descripta, ipsis arcte, recteque alligentur.

Quo vero insigniores fuerint Reliquiæ, utpote Sanctorum capita, crura, brachia, aliave membra, vel etiam corpora integra, eo diligentius in capsulis, vasis, arcisque ex ære, auratis, aut etiam argenteis recondantur, earum nomi-

nominibus distinctè in ære, vel lapide sculptis, aut exaratis.

In pariete a dextro Evangelii cornu collocentur, loco scilicet tabulis intrinsecus septo, pannoque serico obtecto, atque extrinsecus firmis valvis, sera & clave bene munito, & clauso, vel in Sacristiæ armario, & in loco eminenti, bene ac firmiter occluso, ubi nihil aliud cum eis habeatur.

Non levem ob causam, sed pietatis tantum gratia exponantur, diligenti habita dierum, & personarum, quibus ostendendæ erunt,ratione, tumque cum luminibus accensis.

Cum autem aliqua occasione in altari erunt exponendæ, vel in processionibus circumferendæ, per Clericos tantum in Sacris Ordinibus constitutos deferantur.

Nec unquam quæstus gratia, qui Christianam pietatem, ac devotionem in animis fidelium imminuat, ostendantur.

Ad tutiorem Sacrarum Reliquiarum conservationem hoc perpetuo Decreto inhibemus, ne absque nostra, nostrive Officialis facultate scripto exarata, extra nostram Archi-Diœcesim eas transferri, nec vero quæ etiam aliunde allatæ sunt, intra nostræ Archi-Diœcesis fines ab una Ecclesia, ejusque Rectore, etiam de consensu Capituli, alteri Ecclesiæ donari, minus vero cuiquam Ecclesiastico vel laico homini, earum particulam aliquam privatim concedi, tradi, donarive liceat. Idque omnes ut Regulares, etiam exempti, servent, eos in Domino monemus.

V. De Sacris Imaginibus.

SAnctorum Imagines uti mirum in modum animos fidelium ad Christianam pietatem excitare & inflammare solent, si rite, pieque pictæ ac sculptæ sint, ita studendum est, ut in iis effingendis omnis lascivia & procax venustas vitetur.

Nullæ Sacræ pingantur Imagines, quæ vel falsum aliquod dogma continere, vel periculosi erroris occasionem præbere posse rudibus videantur.

Neve quæ Sacræ Scripturæ, vel Ecclesiæ ritui, seu Traditionibus non conveniant.

Ne item quæ apocryphas historias referant, aut aliquid falsi, aut superstitiosi contineant, vel piorum oculis aliquam afferre possint offensionem.

Neve humi, sordidoque aut uliginoso loco, neque sub fenestris, unde pluvia stillare possit, effingantur, neve eo loco, ubi clavi finguntur, ne indecenter transfigantur.

Neque vero cum Imaginibus Sanctorum, jumenta, canes, aliave bruta animalia in sacro loco appingantur, nisi quæ vel historiæ veritas, vel Ecclesiæ consuetudo approbaverit.

At corona, quæ Sanctorum capiti, ex antiquo Ecclesiæ ritu, imponi solet, ne iis, qui ab Ecclesia Catholica in Sanctorum numero relati non sunt, imponatur.

Id autem præcipue caveatur, ne dum Sacra Imago Beatissimæ Virginis, aliorumve Sanctorum exprimitur, alterius hominis viventis effigiem ex industria repræsentare artifex studeat; neve quivis alius id fieri curet.

Ne in Sacra Imagine quidquam, quod turpe, quod prophanum, vel inhonestum sit, appareat.

Quod si quæ imagines jam pictæ, sculptæve ita sint, ut Sacris Literis, vel Ecclesiæ ritui, aut pietati Christianæ, honestative aliquo modo repugnent, eas statim aboleri omnino volumus, ac jubemus.

Si quæ vero fractæ, aut diminutæ, vel vetustate corrosæ, seu situ, sordibusve obductæ sint, eæ vel restaurentur, vel, si fieri id minus potest, convenienti loco custodiantur, ne vulgo appareant. Id autem imprimis per eos, quorum interest, curetur, ut illæ a situ, squalore, sordibus, carie, cæterisque id generis integræ conserventur.

Præterea pro Sacrosanctæ Crucis cultu & veneratione jubemus, ne ea humi exprimatur, neve sordidis, & aliqua labe inquinatis locis.

VI. De Blasphemia.

GRave nimis ac detestabile est scelus, quod eum, quem cœlum & terra, & omnia, quæ in eis sunt, per-

petuo venerantur, ac laudant, & ut piissimum Conditorem, ac Redemptorem cognoscunt, ingratissimi, atque impiissimi homines blasphemare, aut execrari non exhorrescunt. Quare ut hæc nefanda pestis omnino eradicetur, iis, quæ a Sacris Canonibus, & præsertim a LEONE Papa X. in Concilio Lateranensi, & novissime a PIO Papa V. Constitutione eo nomine edita, contra blasphemos constitutæ sunt, pœnis, in hujus criminis reos severissime animadvertatur.

Nemo præterea proximo maledicat, aut aliquod malum affectu injurioso imprecetur, imo penitus abstineat a solitis male imprecandi juxta patriæ morem modis, ne Deus offendatur, aut malum eveniat, vel scandalum detur proximo.

VII. De Superstitionibus.

CUm in Dominico grege speculatores constituti simus, accurate videre tenemur, ne inimicus noster sub Religionis specie falsum cultum clam, & fraudulenter inducat. Quare ad evitandas Diaboli fraudes, & eradicandos errores, ubi jam orti sint, hæc de Superstitionibus præscribenda duximus, quæ animarum curam gerentes, & Confessarii Sacerdotes sedulo ab omnibus servari curent. Eam tamen cautionem adhibeant, ne dum simplicium animos inani cultu expugnare quærunt, simul etiam veræ pietatis radices convellant.

Signa igitur vel imagines, annullive, orationes scriptæ, vel, ut vocant, brevia, characteribus aut nominibus incognitis impressa, ne ad alicujus morbi, hominis, jumentive curationem adhibeantur.

Ne veneficia, fascinationes, vel ligaturæ certa quavis observatione, aut etiam medicamentis incognitis dissolvantur.

Ne vulnera, aut plagæ ullæ certo adhibito signorum, verborum, aut precum numero, vel alia, quæ a Medicis comprobata non sint, ratione, curentur.

Ne aliquæ herbæ, aut frutices, certo aliquo die, vel nocte, ea conditione colligantur, ut alio die irrita, atque inanis futura sit cura illa, ac labor.

Et quia varia nimis, ac multiplicia superstitionum genera, hoc Decreto comprehendi facile non possunt, id summatim decernimus, ut omnia, quibus certa temporis, numeri, locive observantia, quam præfinire minime licet, tanquam a vero Religionis cultu, Sanctæque Ecclesiæ Catholicæ instituto, vel ratione naturali aliena, superstitiosa censeantur.

Omnino autem retinenda est pia, & laudabilis consuetudo benedictionum panis, vini, & aliarum rerum, etiam herbarum, quæ certis solennitatibus, & præsertim Paschæ, Nativitatis Domini, Assumptionis Beatæ Virginis, S. Joannis Evangelistæ, aliisque festivis diebus a Parochis ex sacris ritibus non sine mysterio, uberrimaque fidelium utilitate fieri solent, dummodo nihil indecens hac de causa super altari collocetur, veluti esculenta; sed quod ejusmodi est, ponatur super aliquo scamno, loco convenienti.

VIII. De Indulgentiis.

INdulgentiarum usus Christiano populo maxime salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate comprobatum esse, Catholica Ecclesia semper docuit, eosque anathemate damnat, qui illas aut inutiles asserunt, vel in eis concedendis ejus potestatem negant. Ut igitur fideles ad eas tam plenarias, etiam in forma Jubilæi concessas, quam alias consequendas, promptiores se reddant, ipsarum valorem, fructus, & utilitates Parochi, ac Concionatores sæpe declarent.

Abusus omnes, quorum occasione insigne earum nomen ab hæreticis blasphematur, tollantur, & pravi quæstus in iis percipiendis aboleantur.

Non publicentur, neque earum concessiones typis depromantur, nisi prius a Nobis, nostrove Officiali recognitæ fuerint. Quod etiam ab omnibus cujuscunque Ordinis, & Instituti Regularibus servari præcipimus.

Indulgentiæ, etiam perpetuæ, peccatorumve remissiones, quibuscunque Hospi-

Hospitalibus, Monasteriis, Ecclesiis, domibus, Militiis, Ordinibus, etiam mendicantium Ordinum Regularibus personis, tam singulariter, quam universaliter, per quoscunque Romanos Pontifices quavis occasione, vel causa concessæ, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adjutrices, & quæ facultatem quæstuandi, colligendique eleemosynas quomodolibet continent, PII Papæ Quinti Constitutione, revocatæ, cassatæ, & annullatæ fuerunt; ideo nullo modo publicentur. Hortandi tamen sunt fideles, ut Indulgentiarum occasione, Ecclesiis, piis locis, ac pauperibus largas eleemosynas erogent.

IX. *De Diebus Festis.*

EA est morum corruptela, atque ab omni Divina, & humana lege aliena, ut qui Deo dicati sunt dies, & ad ipsius & Sanctorum celebrandas laudes instituti, ii non modo sancte, pieque, ut par est, non colantur, sed servilibus etiam operibus, vilibusque officiis violentur, iisque ipsis homines ad Divinam iram & suarum animarum perniciem abutantur.

Nos igitur Sacrorum Conciliorum auctoritate, ac Summorum Pontificum Decretis innixi, Patrumque institutis adducti, hæc Christi fidelibus in Festis diebus sanctificandis proponenda censuimus; ut quæ sacris his diebus agenda, quæve fugienda sunt, unusquisque perspiciat.

Primum igitur pridie Festi, omni pietatis studio fideles se parent, atque instituant ad illius sanctificationem, & religiosum cultum, his præcipue piis exercitationibus, atque officiis inferius descriptis. Confessione, oratione crebriore, atque ardentiore, meditatione celebritatis, quæ agitur, & præcipue imitatione alicujus virtutis Sancti, aut Sanctæ, cujus dies festus colitur, jejunio, vel præcepti, vel devotionis, vel saltem aliqua abstinentia; firma, fixaque deliberatione progrediendi in vitæ sanctioris via.

Ipso vero die Festo Missæ reverenter ac religiose intersint, quod prætermitti non potest absque peccato mortali. Idque ut in Parochiali Ecclesia præstent ad Sacrorum Canonum præscriptum, vehementer in Domino monemus.

Patres autem familias filios suos, ac famulos, etiam eos, quos in pecoribus, aliisque animalibus pascendis occupant, Missæ jubeant interesse.

Oblationes pro facultatibus, Ecclesiæ Parochiali ex instituto faciant.

Sacramentaliter confessi Sacram Communionem sumant, aut summo dolore ex peccatis affecti, intimeque contriti, fide viva accensi, spiritualiter Sacram percipiant Eucharistiam.

Missæ etiam solemni, quæ collegiatim canitur, præsentes adsint, præsertim in Anniversariis majoribus Solennitatibus.

Divinis Horarum Canonicarum officiis, ac præcipue Vesperis, Christiano devotionis studio intersint. In Solennitatum majorum celebritatibus ad Matutina Officia convenire studeant.

Concionem sacram attentissime audiant, monitaque Concionantis exequantur, aliis etiam, tum filiis, cæterisque domesticis, tum externis salutariter narrando, quæ disciplinæ usui opportuna audierint.

In doctrinæ Christianæ Scholis & discendo & docendo versentur; idemque ab iis, quorum curam habent, sive filii sint, sive alii, præstari curent.

Egentibus, & præsertim iis, quos ad fores Ecclesiæ repererint, aliquid pro facultatibus in eleemosynam conferant.

Pauperes non solum, qui in publicis Hospitalibus sunt, sed etiam alibi visitabunt & adjuvabunt, re, consilio, atque consolatione.

Monasteria Religiosorum, sanctioris vitæ laude præstantium adibunt, & cum eis aliquid temporis in salutaribus collocutionibus expendent.

Abstineant autem diebus Festis ab omni opere servili, mundanoque, atque a quavis illiberalis artis exercitatione, nec non a cujuslibet rei emptione, & venditione, præter id, quod ægrotis aut illius diei victui necessarium sit.

Ea vero cautio omnino adhibeatur, ut in hujusmodi casibus officinæ nullo modo apertæ sint, sed earum ostiolum tantummodo pateat.

Præterea Parochi, ac Concionatores sæpe populum præmoneant, ne Festis diebus personati homines incedant, neve tripudia, choreas, seu saltationes exerceant, aut cujusvis generis ludis incumbant, neque tandem actiones aliquas, aut opera ulla faciant, quæ fidelium animos a Christianæ pietatis officiis abstrahere possint.

Circumforanei, circulatores, digladiatores, & alii id generis homines, ne diebus Festis præstigias suas, inaniaque spectacula agant; neque quidquam omnino vendant, ne medicamenti quidem prætextu.

Si quis autem ex aliqua gravi causa, seu necessitate hujusmodi diebus aliquod servile aut vetitum opus aggredi voluerit, idque non faciat absque facultate a Nobis, aut nostro Officiali in hac Civitate & per Archi-Diœcesim a proprio Parocho impetranda.

Ut autem uniformi ratione a Parochis dies Festi denuncientur, eos omnes, qui in hac Civitate & Archi-Diœcesi tota, præcepto, aut consuetudine, seu voto ad Rubricæ Pragensis præscriptum sanctificari, colive debent, hic notari voluimus.

Pascha cum duobus diebus proxime sequentibus.

Triduum ante Ascensionem usque ad meridiem propter processiones Litaniarum minorum.

Ascensionis Domini.

Pentecoste cum duobus diebus proxime sequentibus.

Solemnitas Sanctissimi Corporis Domini.

Præterea Mense Januario.

Circumcisio Domini die primo.
Epiphania Domini die sexto.

Mense Februario.

Purificatio Beatæ MARIÆ Virginis die 2.
S. Matthiæ Apostoli die 24.

Mense Martio.

Annuntiatio Beatæ MARIÆ Virginis die 25.

Mense Aprilis.

S. Marci Evangelistæ die 25. usque ad meridiem propter Processiones Litaniarum.

Mense Majo.

Ss. Philippi & Jacobi Apostolorum die primo.

Mense Junio.

S. Viti Martyris die 15.
Nativitas S. Joannis Baptistæ die 24.
Ss. Petri & Pauli Apostolorum die 29.

Mense Julio.

S. Margaritæ Virginis Martyris die 13.
S. Mariæ Magdalenæ die 22.
S. Jacobi Apostoli die 25.

Mense Augusto.

S. Laurentii Martyris die 10.
Assumptio Beatæ MARIÆ Virginis die 15.
S. Bartholomæi Apostoli die 24.

Mense Septembri.

Nativitas Beatæ MARIÆ Virginis die 8.
S. Matthæi Apostoli & Evangelistæ die 21.
S. Wenceslai Martyris die 28.
S. Michaelis Archangeli die 29.

Mense Octobri.

Ss. Simonis & Judæ Apostolorum die 28.

Mense Novembri.

Celebritas omnium Sanctorum die primo.
Commemoratio omnium fidelium defunctorum die 2do usque ad meridiem.

Mense Decembri.

S. Thomæ Apostoli die 21.
Nativitas Domini die 25.
S. Stephani Protomartyris die 26.
S. Joannis Apostoli & Evangelistæ die 27.

Festum Patrocinii, atque Anniversarium Consecrationis Ecclesiæ in propria Civitate, Oppido, & Parochia. Festa item, quæ in unoquoque loco ex consuetudine, aut voto celebrari consueverunt.

Nullibi tamen celebrentur dies festi in honorem eorum, qui ab Ecclesia Catholica in Sanctorum numero relati

lati non sunt; neve in Calendario, neque etiam literis manuscriptis, connotentur.

Ut autem omnis in posterum tollatur scrupulus, declaramus dies Festos incipere a media nocte antecedente usque ad mediam subsequentem. Eorum vero pietatem, qui a primis Vesperis, seu ab occasu Solis diei antecedentis ab operibus servilibus abstinere incipiunt, ut ad Festum celebrandum diligentius se præparent, summopere laudamus.

X. *De Sacris Ecclesiæ Jejuniis, aut ciborum delectu.*

OMnis Sacrorum temporum celebritas, cum ab Episcopis, animarumque Pastoribus, singularem solicitudinem; tum a populis observantiam, cultumque ei solennitati debitum plane deposcit. Atque in iis quidem unum est, quod pie, religiose, sancteque coli a fidelibus maxime oportet, totum Quadragesimale tempus, virtutum Christianorum disciplinæ, atque exercitationibus dicatum; est enim plenum Sacris Mysteriis, propter quæ magnam illam Paschæ solennitatem, qua una omnium celebritatum dignitas, ut inquit LEO Pontifex, consecrata est, proxime præcedit. Fuit porro jejunium Quadragesimale a Christo Domino constitutum, & ab Apostolicis usque temporibus in universa Ecclesia Dei religiose observatum perpetuo, atque ita quidem, ut qui in Quadragesima (quemadmodum olim Canone Toletano cautum fuit) neglexerit, aut contempserit, Quadragesimalis abstinentiæ, & jejunii disciplinam, prohibitisque cibis illam violarit, is non solum reus censeatur Resurrectionis Dominicæ, sed etiam alienus fieret a Sacra ejusdem Communione, ac præterea toto illo anno, a carnium esu abstineret. Quare ut tempus hoc Sacrum, tamque religiosum, in quo colendo sancteque observando veterum pietas mirifice eluxit, a fidelibus nostræ solicitudini commissis, majoris observantiæ studio, abstinendo, jejuniis, eleemosynarum largitionibus, oratione, continentia, carnis maceratione, omniqne salutaris pœnitentiæ disciplina colatur, hæc sancimus, atque edicimus, quæ ab animarum curam gerentibus, ac Concionatoribus quotannis die Dominico Quadragesimæ initium proxime antecedente, intra Missæ celebrationem, sacramve concionem populo præponantur.

Omnis, quem urgens necessitas, vel imbecilla ætas a quadragesimali lege non eximit, quocunque etiam gradu, ordine, potestate, vel dignitate præditus sit, carnibus, cæterisque omnibus, quæ a carne originem trahunt, upote ovis, lacte, caseo, & aliis id generis, toto Quadragesimæ tempore, videlicet a feria quarta Cinerum, usque ad Sabbatum Sanctum inclusive abstineat. Quicumque autem absque notabilis salutis corporalis detrimenti verisimili periculo, hujusmodi cibis vesci non poterit, de proprii Parochi vel Medici consilio, & non aliter ipsis utatur, facultate tamen scriptis obtenta a Nobis in hac urbe, & per Archi-Diœcesim a proprii districtus Archi-Diacono, vel a Decano, sive saltem a proprio Parocho.

Omnis præterea, quicunque sit, qui jejunii lege adstrictus est, singulis Quadragesimæ diebus (Dominicis exceptis) jejunium servet, alioquin peccati mortalis reum se constituit.

Præter Quadragesimæ institutum, jejunium etiam servare tenentur fideles, & a carnibus abstinere, statis quatuor anni temporibus, videlicet feriis quartis post primam Dominicam Quadragesimæ, celebritatem Pentecostes, Exaltationem Sanctæ Crucis, ac Festum Sanctæ Luciæ immediate occurrentibus, ac feriis sextis & Sabbatis hujusmodi ferias quartas sequentibus; in vigiliis autem Nativitatis Domini, Pentecostes, Apostolorum omnium (exceptis S. Joannis Evangelistæ, & Sanctorum Jacobi & Philippi) Nativitatis S. Joannis Baptistæ, S. Laurentii Mart., Assumptionis B. MARIÆ Virginis, & omnium Sanctorum.

Si aliquod Festum occurrat celebrandum, feria secunda cujusvis hebdomadæ; non die Dominico, sed Sabbato præcedenti, ejus vigilia ex pio

 San-

Sanctæ Matris Ecclesiæ instituto, colatur.

Quod si diebus jejunium tam Quadragesimæ, quam quatuor temporum, & vigiliarum aliquis dies festus, etiam ex solemnioribus, inciderit, jejunium nihilominus iisdem diebus, sub peccati mortalis pœna, servari debet; nisi vigilia Nativitatis S. Joannis Baptistæ in Solennitate Corporis Christi occurrerit, quo casu eam in antecedentem diem transferendam declaramus.

Feriis autem sextis, & Sabbatis totius anni (excepto die festo Nativitatis Domini) abstinere debent fideles ab esu carnium sub eadem pœna peccati mortalis. Laudabilis autem consuetudo supra hominum memoriam in hac Metropoli, & Archi-Diœcesi Pragensi, jejunandi singula quaque feria sexta per totum annum, perpetuo retineatur.

Cum autem in die jejunii unica commestio fieri debeat hora præscripta, videant fideles, ne in permissa refectiuncula vespertina, in qualitate, & quantitate cibi excedant; ideo proprium Parochum, aut Confessarium, qui scientia & pietate præditus sit, consulant, ut animæ saluti tutius satisfacere valeant. Nullo enim modo ferendum est, ut cibus coctus, pisces, seu aliud ferculum sumatur, sed panis tantummodo, fructus, herbæ, & similia leviora, in ea quantitate, quæ prudentis judicio modica censeatur.

In die Litaniarum majorum, quæ in festo S. Marci Evangelistæ celebrantur, & præterea triduo ante Ascensionem Domini, Litaniis minoribus dicato ex Sanctæ Pragensis Ecclesiæ instituto, usuque immemorabili, in hac Metropoli, & Archi-Diœcesi tota, abstinere debent fideles ab esu carnium; qui mos fere per universam Germaniam ex prisco usu observari consuevit. Omni autem cohortationis officio inducant Parochi eosdem Christi fideles, ut iis diebus processionibus intersint, Sacrasque Reliquias, ac pia loca, Litaniarum causa, religiose visitent.

Si quis salutis suæ immemor fuerit, ut Quadragesimæ tempore, aut aliis diebus ab Ecclesia statutis, publice, cum scandalo, & absque licentia nostra, seu Archi-Diaconi Diœcesani, aut saltem Parochi sui, carnibus vesci præsumpserit, a nullo Confessario absolvi poterit, absque nostra, aut nostri Officialis facultate scriptis obtenta, & alias pœnas incurret a Sacris Canonibus inflictas.

Nihil non aggrediuntur, atque omni astu semper agunt hostes fidei Catholicæ, ut impietatum suarum virus effundant, ideo Ecclesiæ Pastoribus maximo studio elaborandum est, ut omni tempore, & præsertim in Quadragesima, Verbi Dei prædicatione, tanquam pabulo vitæ, fideles nutriantur ac confirmentur. Quamobrem quod multis bene institutis civitatibus & locis, antiqui, religiosique moris est, ut dum sacra concio habetur, nullæ tabernæ aut officinæ patentes unquam sint, id in hac Metropoli, aut Archi-Diœcesi tota servari maximopere optamus, quo fideles ad prædicationem frequentissimi conveniant. Omnem igitur curam adhibeant animarum Rectores, & Concionatores, ut ab omnibus id in usum deducatur, & perpetuo observetur. Confidimus etiam Magistratum sæcularem in hoc opem omnem pro sua pietate & religione adhibiturum.

XI. *De Ecclesiarum cultu, piaque in eis versandi ratione.*

Ecclesias, quæ Domus Dei sunt, decet sanctitudo, omnisque honestas, ac cultus: quare Sacri Canones, Apostolicæ Constitutiones, Sacraque Concilia, multa Ecclesiarum cultum concernentia constituerunt Decreta, quæ ab omnibus executioni sunt demandanda. Inter alia autem hæc fidelibus nostræ Ecclesiasticæ jurisdictioni subjectis observanda proponimus, atque mandamus.

Nemo novam Ecclesiam, seu Oratorium, Capellamve atque Altare ædificare, vel construere audeat, absque nostra, nostrive Officialis facultate scriptis obtenta.

Ecclesias humiliter ac devote quilibet ingrediatur; atque in eis quiete & sancte conversetur, piisque orationibus incumbat.

Flexis

Flexis genibus Sanctissimum Sacramentum omnes venerentur, & adorent; Divinis Officiis & præsertim Sacrosancto Missæ Sacrificio, assistant, ea pietatis exterioris specie, qua se non tantum corpore, sed etiam mente, devotoque cordis affectu adesse declarent, aperto scilicet capite, & utroque genu, non altero tantum, flexo, nisi dum recitatur Evangelium, quod ad medium, quodque ad finem Missæ dici solet; Quo enim tempore Sacri Evangelii verba recitantur in Ecclesia, ex Anastasii Summi Pontificis Decreto, stare debent fideles; quod etiam servandum est, cum & in Vesperis, *Magnificat*, & in Completorio, *Nunc dimittis*, & in Matutinis, *Benedictus*, recitentur, quæ ex Evangelio excerpta sunt.

Ne mendici, eleemosynæ causa in Ecclesiis vagentur, sed ad januam consistant.

Ne quis præterea, quovis tempore in Ecclesiis deambulet, aut negotiis secularibus operam det, seu cum mulieribus colloquatur, vel ad Sanctissimum Sacramentum terga vertat, aliudve quidpiam, quo Divina impediantur aut turbentur officia, excitet, nec super altare se ponat, aut quod absurdius esset, super illo sedeat.

Neque Baptismi fontis, aquæve benedictæ vasis innitatur, vel inhæreat.

Ne in Ecclesiis, earumve ambitu, seu in cœmiteriis res aliquas venales vel proponere, seu emere cuivis liceat, neve comessationes, choreæ, seu profani quiquam ludi fiant. Permittimus tamen, ut candelæ, cereive Ecclesiæ usui, officiisque Ecclesiasticis destinandi extra Ecclesiam vendi, & emi possint.

Ne quis aliquam Ecclesiam ingrediatur cum hastis, sclopetis, balistis, aliisve hujusmodi armis, nisi Magistratuum publici ministri sint. Ne item cum venaticis, vel cujusvis generis canibus, accipitribus, ejusmodive volucribus.

Nulla sepulchra construantur sub altaribus, altariumve gradibus; sed loco ita remoto sint, ut eorum os a cujusvis altaris gradu distet saltem dimidia ulna.

Lapides autem sepulchrales solum Ecclesiæ adæquent, illudque nullo modo superent; non Sacerdotibus, aliisve per Ecclesiam incedentibus, ullo sine impedimento, aut incommodo.

Cum in Epitaphiis construendis, alicujus defuncti imago super sepulchri operculo, aliove loco sculpenda est, ea ineatur ratio, ut nullam præbeat offensionem; sed tota hujusmodi sculptura ea forma sit, ut vere fideles ad pietatem movendi vim habeat.

Quavis in Ecclesia, præsertim Parochiali, loco eminenti & congruo, Crucis, ac Christi Domini in ea affixi imago, ligno, aliove genere pie, decoreque expressa, proposita, apteque collocata perpetuo habeatur.

Ad dexteram cujusvis portæ Ecclesiæ ingressu, positum sit vas aquæ benedictæ, ad usum conspersionis fidelium, quod æneum sit, vel stanneum, seu lapideum, decenti columella suffultum. In eo habeatur continuo aspersorium decens, quo utantur fideles ad se pie conspergendos, cum in Ecclesiam ingrediuntur, & ab ea exeunt.

Vasa aquæ benedictæ intus in Ecclesia collocentur, nec vero foris ullo modo, ac singula quaque hebdomada diligenter laventur, & aqua hujusmodi ex sacrorum rituum præscripto, renovetur. Præterea tam in Metropolitana nostra Basilica, quam in Collegiatis & Parochialibus omnibus Ecclesiis, singulis diebus Dominicis, ante summæ Missæ celebrationem, aqua præscriptis precibus benedicatur, & ea altare, se, & populum conspergat Celebrans ex Sanctæ Ecclesiæ instituto. Et nullo modo intermittatur processio cum vexillis, & cruce more consueto.

Ut autem fideles magis excitentur ad fructus consequendos, qui ex aquæ benedictæ usu proveniunt, Parochi omnes eos omni cohortationis officio inducant, ut non solum in ingressu Ecclesiæ ea se devote aspergant, sed ipsam domi in cubiculis, vase decente inclusam habeant, seque ac filios suos, & familiam mane & vesperi etiam con-

sper-

spergant, atque item greges & armenta, ac fruges, ut a periculis, quæ dæmonum fraude evenire possunt, tutæ sint.

Aqua benedicta e vasis tollenda cum renovatur, in Sacrarium, vel in cœmiterium ea parte, qua defunctorum ossa reconduntur, projiciantur.

In uniuscujusque Ecclesiæ frontispicio, a superiori scilicet parte portæ majoris, extrinsecus pingatur, aut sculpatur decore, ac religiose imago Beatissimæ MARIÆ Virginis, JESUM filium in complexu habentis; a cujus latere dextro exprimatur effigies Sancti, Sanctæve, cujus nomine illa Ecclesia nuncupatur, a sinistro alia item Sancti, cui præ cæteris Parochiæ illius populus venerationem tribuit. Aut saltem, si totum id triplicis imaginis opus fieri non potest, Sancti solius figura fiat, cujus nomine ipsa Ecclesia appellatur.

Cujusvis Ecclesiæ Rector, illius tanquam Sponsæ suæ carissimæ decorem, & ornatum summopere diligere debet; quare omnem in eo curam ponat, ac diligentiam; ut tum ex Ecclesiæ redditibus, si sufficiant, tum ex piorum hominum oblationibus, tum ex ære publico, debitis temporibus provideatur, ut illa semper undequaque sarta, tectaque sit, & ab omni sorde ita expurgata, ut nihil in ea appareat, quod intuentium oculos possit offendere.

Præcipua autem cura adhibenda erit, ut a superiori parte tegulis, asseribusve decentibus bene sit tecta, ab intus vero fornice, vel tabulatis. Ejus parietes si non picti, at non rudes sint, neque inæquales, sed incrustati, & decenter calce liniti.

Clave semper & sera in foribus munita sit, ut tuto opportunis temporibus obserari possit.

Fenestræ, ex quibus a foris stantibus in Ecclesiam introspicere, & Missam videre licet, tollantur omnes, neque in posterum ædificentur; aliæ autem clathris ferreis clausæ sint, & vitreis specularibus munitæ.

Ecclesiæ omnes summa munditie semper excellant, octavo quoque die, & sæpius item scopis (*) mundetur; pulveres e sedibus, parietibus, fenestris, altaribus, ac picturis, vulpium caudis, aut panno aliquo, vel scopis ad id aptatis abstergantur, atque arenearum telæ undique studiose tollantur.

Frumenta, siligines, ligna, fœnum, & omnem prophanam supellectilem, instrumentaque cujusvis artificii, ab Ecclesiis, Oratoriis, locisve sacris, ubi illa asservata sint, quamprimum exportetur (**); neque in posterum illa ibidem recondi, custodirive a quoquam liceat.

Parochi, cæterique Ecclesiarum Præfecti ab earum cœmiteriis, atriis, vestibulis, parietibus, tectisque sordes, aliamque omnem fœdam turpitudinem per eos amoveri quamprimum curent, ad quos pro officii munere pertinet; videantque in futurum, ne sordibus inquinentur, obsordescantve; quæ loca, cum sancta sint, ab omni labe pura esse debent.

Suggestus, si elegantior non habetur, saltem ex tabulis sectilibus iisdemque firmioribus decenti opere, & forma ab Evangelii latere Altaris majoris, exstructus sit, & loco conspicuo, unde Concionator ab omnibus conspici & audiri possit, apte collocatus. Pro ejus ornatu pannus e serico, vel ex alia materia juxta facultates, decentis magnitudinis habeatur.

In singulis Ecclesiis tot desiderantur sedes confessionales, quot Confessarii in frequentiori populi concursu adhiberi solent. At in quavis Parochiali, si non duæ, ut certe expediens esset, saltem una habeatur ex tabulis sectilibus constructa, quæ a parte anteriori aperta sit.

In medio tabulæ inter Confessarium & pœnitentem interjectæ, fiat fenestella magnitudinis ab omni parte dimidiæ ulnæ; cui a parte pœnitentis affigatur lamina ferrea plena parvulorum foraminum adinstar cribri confectorum. Unicuique autem confessionali affixa sit imago Christi Domini Crucifixi versus pœnitentem.

Præter illud, quod Baptisterio junctum est Sacrarium, alterum etiam aliis usibus destinatum, quavis in Ecclesia habeatur, in Sacristia, si ampla sit, vel alio commodiori loco, non tamen in aliquo

(*) Subintelligendum forte: *pavimentum.*

(**) Melius: *exportari curet*, scil. *Rector.*

aliquo altari. Illud autem sera, clavique continuo claudatur.

Turris campanilis ostium valvas habeat, quæ pessulo, seraque continuo claudantur.

Campanæ nullo modo pulsentur ad quævis opera profana significanda, & præcipue ad ea, quas Robotas vocant; neque item ad dandum signum mortis, seu sepulturæ eorum, qui ex Sacrorum Canonum Sanctionibus Ecclesiastica sepultura carere debent.

Pulsentur autem in adventu Legati Sedis Apostolicæ, Antistitis, & Regis; & præterea cum nimbi, procellæ, turbines aut grandines impendent; sonus enim earum adhiberi solet ad tempestates repellendas, ut ex Episcopali earum benedictione apparet.

Cœmiteria omnia undique sint muro circumcincta, & qua ad ea ingressus patet, non solum valvæ ex asseribus habeantur, sed etiam supereffossa ad ulnam unam cum dimidia humo, ponatur ferrea crates, aut lignea saltem; ut in illa omni ex parte brutis animalibus impediatur accessus.

XII. *De Altaribus.*

Altaria omnia lapidea sint, vel saltem lateritia, quæ tamen si consecranda sint, tabulam lapideam & solidam habeant totum altare contegentem; eaque exstruantur ratione, ut in ipsis nihil subtus recondi, aut poni possit, nisi forte pro reponendis Sacris Reliquiis locus aptus relinquatur. Ea autem a scabelli, quam gradum vocant, solo, superficieve in altitudinem erecta, sint aliquantulum minus duabus ulnis; longe pateant ulnis tribus, lata sint sesqui ulna.

Scabellum, seu gradus altaris ex asseribus, solidove lapide, vel coctilibus lateribus confectus sit, latitudinis sesqui ulnæ; altitudinis quartæ partis ulnæ, longius præterea, quam altare ita pateat, ut unumquodque ejus latus excedat dimidia ulna, rursusque ab utroque latere, si fieri poterit, illud cingat.

Altaria singula, quæ non tota cum Sacerdote item celebrante, opere camerato, sed tecto laqueato teguntur, aut fornice ita alte exstructa, ut ea fornix commode, sæpiusque purgari non queat, umbella, quam cœlum dicunt, operiantur; idque e lapide, aut saltem e panno serico, seu ex tabulis sectilibus, vel e tela decenter depicta fieri poterit; quod e ligno aut tela integumentum cum catenis ferreis e tecto, vel e pariete pendentibus, aut alia firma structura sustineatur. Hoc autem integumentum, cujusmodi sit, undique ita late patere debet, ut altare ipsum, & Sacerdos ibi Missæ Sacrum faciens omnino contegantur, quo diligentius & ille & altare a pulvere, omnique labente sorde defendantur.

Curetur, ut, ubi fieri poterit, unum quodque altare habeat sepimentum e clathris ferreis, vel e cancellis ligneis opere tornatili decenter constructum; & in hujus sepimenti mndio sint valvæ pessulo ac sera jugiter claudendæ.

Fenestula urceolorum, ampullarumve non in altari, sed in pariete a latere, ubi Epistola legitur, ornate, politeque fiat. A solo alte exstruatur ulna una cum dimidia; ejus vero latitudo sit dimidia ulna, altitudo paulo minus una ulna, sitque distincta lapideo opere, vel saltem assere decenti transverso. Ejus autem pars inferior usui sit ad projiciendam aquam ablutionis manuum Sacerdotis Sacrum facientis; & ideo foramen habeat exiguum in medio, unde illa defluat in cisternulam suffossam. Superior vero pars usui sit ad pelviculam cum urceolis, ampullisve, dum Missæ Sacrum fit, reponendam.

Altaria omnia, quæ nondum consecrata sunt, quamprimum ad sacrorum rituum præscriptum consecrentur. Eorum autem, quæ consecrata non sunt, unumquodque petram habeat sacratam, quod altare portatile dicunt, longitudinis trium quadrantium ulnæ, latitudinis paulo amplius dimidia ulna. Ea autem tela cerata cooperta sit, atque in altaris medio justa dimensione ita inserta, ut nequeat amoveri, & aliquantulum promineat ab illius mensa, quo Celebrans certo dignoscere valeat, se super ipsa Sacramentum perficere.

Altaria singula picturam habeant decentem. Crucem item elegantem, quæ saltem ænea sit. Candelabra duo, saltem ænea, cum vasculis etiam æneis ad sustinendas candelas. Duo extinctoria e lamina ferrea tenui confecta, cum suis baculis parvulis, & decentibus. Cartulam cum secretis orationibus super tabella, quæ aliquo vel modico circumdata sit ornamento, extensam. Mappas numero convenienti, ut cum erunt abluendæ, mutari possint, quarum aliquæ longiores sint, ita ut altaris latera usque ad terram contegant. Pulvinaria congrua e serico, vel e corio inaurato, aut alia decenti materia, ad librum missalem sustinendum; eorum autem loco haberi poterunt parva pulpita, saltem lignea polite elaborata. Telam viridem, aut alterius coloris, qua semper contectæ sint altarium mensæ post celebratam Missam, ut mappæ a pulvere, sordibusve præserventur. Ubi vero altarium mensæ non ejusmodi tela, sed asseribus cooperiri solent, quo tempore in eis Missa fit, asseres ita tollantur, ut nulla ipsius mensæ pars ab illis occupata remaneat.

Antipendia omnium colorum Ecclesiæ ritui convenientium, cum elegantiora pro solennioribus, tum congrua pro ferialibus diebus. Duo candelabra decentia ad sustinendas faces, vel cereos cum duobus extinctoriis.

Unicuique altari a parte, unde Evangelium legitur, tintinnabulum parvum, parieti laterali affixum hæreat, appenso funiculo tam longo, quo Clericus Minister uti possit, cum Corpus Domini elevatur in Missa, ad illud certis distinctis ictibus pulsandum.

XIII. De Sacristia.

Sacristiam, in qua & supellex omnis Ecclesiæ servari debet, & Sacerdos celebraturus sacras vestes induit, habeat unaquæque Ecclesia, in qua Missæ Sacrum celebratur. Ea autem ab altari majori paululum distet, & ad Orientem, ac Meridiem spectet, loco non humido, non uliginoso, ne sacra indumenta corrumpantur. Pavimentum habeat ab humo aliquanto altius exstructum. Tectum vero sit fornicatum, aut saltem asseribus polite elaboratis constet. Duas saltem habeat fenestras, unde aër facile exire valeat, quæ ferreis clathris, opereque vitreo munitæ sint. Ostium valvis decentibus pessulo, seraque munitis occludatur.

In qualibet Sacristia, loco magis conspicuo, sit Sacra Imago, tum etiam altare, Cruce & candelabris munitum, & mappa contectum, ad quod Sacerdos celebraturus sacras vestes induat; vel ubi, præ situs angustia, altare construi non possit, armarium, seu vestiarium illius altaris vicem gerat. Ad Crucem, vel regione Sacerdotis se induentis posita sit tabella, orationes continens ad singula indumenta recitandas, & eas item, quæ ante & post Missam recitari debent.

Sit præterea Oratorium ab aliqua Sacristiæ parte, sive prominens, sive intus decenti loco, idque instar parvi cubiculi, quo Sacerdos Missæ Sacrum facturus se recipiat, ibique se colligens paulisper meditetur, & oret. Præterea altare parvum habeatur, in quo proposita Christi effigie, aut alia pia imagine sancte precetur, & gradus ligneus, ubi orando genua flectat. Si vero Sacristia ita exigua & angusta est, ut ejusmodi Oratorium habere nullo modo possit, ab aliquo ejus latere, quod orationi commodius sit, gradus ligneus apto loco, tela saltem vel panno obducto, collocetur, ubi Sacerdos genua flectens oret, affixa in pariete aliqua imagine Sacra, & tabella item earum orationum, quæ ante, quæve post Missam recitari solent.

Vas aquarium, quod manibus abluendis usui sit, e stanno solidove lapide fiat, cui papilla una, seu fistula, aut prout opus erit, plures infigantur. Ab inferiori parte sinus aquarius concavus ad excipiendam aquam, quæ inde affluit e lapide item solido, vel stanno sit, foramenque habeat, unde per fistulam aqua in parvulam cisternam subterraneam, vel alio derivetur. Ubi vero exiguus est redditus, superioris vasis vice adhibeatur situla, cui papilla, sive fistula instar gallinacei hæreat, unde aqua ad ablutionis usum sensim affluat, subjecto labello, sinuve aquario, vel

vel alio vafe in parietis concavitate, quæ hemicycli exigui formam præbeat, ornate exſtructo, ne Sacriſtiæ ſitum impediat.

Ad abſtergendas manus manutergium linteum prope vas aquarium ab opere, inſtrumentove tornatili pendeat; idque ſæpe mutetur, ut ſemper mundum, nitidumve habeatur. E tela congrua confectum ſit, tantæ latitudinis, quanta eſt telæ latitudo; longitudinis vero ulnarum ſex.

Armarium item ad indumenta, veſtes, & ornamenta Eccleſiæ aſſervanda, ex firmis tabulis ſit confectum, a pavimento Sacriſtiæ altitudinis ulnæ unius cum dimidio, cum capſulis ductilibus pro colorum varietate ſacras veſtes aſſervantibus. Cui armario loculi etiam adjuncti ſint, quibus Sacri Calices, patenæ, corporalia, vela, & alia id generis recondantur. Alii præterea, in quibus libri ad Chori, Eccleſiæve uſum collocentur, ubi ſcilicet, vel loci anguſtia, vel cenſus tenuitas proprium, præcipuumve librorum armarium fieri non patitur.

In Sacriſtia Parochialis Eccleſiæ habeantur, ſi fieri poteſt, paramenta integra omnium colorum, qui ex ſacrorum rituum præſcripto in Divinorum celebratione adhiberi ſolent, & ſolenniora, & ferialia item. Omnino autem caſulæ cum ſtolis & manipulis ſaltem duplices ſint omnium colorum; decentiores ſcilicet aliæ pro diebus ſolennioribus, & congruæ pro ferialibus.

Præterea tam in inſignioribus, quam in aliis Eccleſiis, neceſſaria eſt omnis ſupellex, qua Miniſtri Eccleſiaſtici, in Divinis Officiis celebrandis uti ſolent. Ut autem in hac Metropoli, & Archi-Diœceſi noſtra, uniformis ineatur ratio in hujuſmodi ſupellectile conſtruenda; hæc ſummatim præſcribenda cenſuimus, quæ ab omnibus in uſum deduci jubemus.

Amictus, quem humerale vocant, e tenui, candidaque tela conſtruatur, longitudinis ulnæ cum dimidio, latitudinis unius ulnæ, cum cruce parva in ejus medio. Habeat autem in duobus ejus angulis funiculos, qui ad crucis inſtar ſupra Sacerdotis pectus transverſi, indeque in tergum ducti, & mox revocati connectantur.

Alba e tela tenui, candidaque ſit, longe tres ulnas producta, & late tres item circumquaque pateat.

Cingulum e candido filo conficiatur longitudinis ulnarum quinque. Ejus autem capita globulis ejuſdem materiæ inſerantur, filamentorum manipulis, floccisve appenſis.

Stola extrinſecus ejuſdem materiæ & coloris ſit cum planeta, intrinſecus autem tenui ſerico veſtiatur ejuſdem coloris, longe ulnis quatuor cum dimidio producatur; late vero pateat quinta parte ulnæ. Ab utraque autem extrema parte ſenſim latiuſcule patens, laciniis ornetur congruæ longitudinis. Stolæ vero cruces tres annectantur, una in medio, reliquæ duæ in ejus partibus extremis.

Manipulus ſit ejuſdem materiæ & coloris ab utraque parte cum ſtola, longitudinis unius ulnæ cum dimidia, habeatque tres cruces annexas, unam ſcilicet in medio, & alias duas in partibus extremis, quæ ſenſim latiuſcule patentes laciniis exornentur, longitudinis decimæ partis ulnæ. In ejus medio a parte inferiori funiculi annectantur cum globulo e ſerico filamentorum manipulo, floccove appenſo; quibus funiculis, ac globulo ita Sacerdotis brachio manipulus hærebit, ut firmior reddatur.

Caſula, quam alii planetam vocant, longe pateat ſaltem ulnas duas, faſciamque habeat decentis latitudinis aſſutam, & ab anteriori & poſteriori parte uſque ad extremum dependentem, cui altera faſcia transverſalis in ſumma prope parte a fronte adjuncta, crucem exprimat.

Veſtis pluvialis, quam cappam dicunt, longitudine ulnarum duarum cum dimidio conſtet, & pro ſemicirculi ratione late pateat. A fimbriis ornatum laciniarum habeat, a parte ſolum anteriori, tota ab ſummo ad extremum uſque aperta, hinc & inde auri phrigio, ſacris etiam imaginibus intexto, decoretur; a poſteriori parte, inſigne, quod caputium ſive ſcutum vocant,

cant, brevibus admodum laciniis, ornatu vero auriphrigiato, qui anteriori respondeat: a summa parte anteriori fibula inconsuta connectatur, intrinsecus vero serico tenui, aut tela bombyce texta ejusdem coloris circumvestiatur.

Dalmaticæ, seu tunicellæ longitudinis sint duarum ulnarum, cum auriphrygiis sive quadris particulis, ejus panni & artificii, ut cum fasciis casulæ, & pluvialis omnino conveniant.

Antipendium altaris, vestimentum scilicet, quod ante altare tenditur suspensum ad ejus ornatum, paulo longe quam altare patere debet; eoque altius, ut ab una parte paululum sub coronice gradus ejusdem altaris occultetur. A superiori parte palmum a summo distante, laciniis auro, sericove elaboratis pro colorum ratione ex Ecclesiæ ritu præscripta, ornetur. Intrinsecus tela bombycina, aliave decenti vestitum sit, quæ a superioris parte palmo uno excedat, ut sub mappis reflecti possit.

Superpelliceum ex tela linea decenti esse debet ejus longitudinis, ut a terræ solo non amplius, quam quadrante ulnæ distet; cujus manicæ sint latitudinis in omnes partes amplæ duarum ulnarum, & quadrantis.

Calix ex auro, vel argento, aut saltem ex aurichalco, dummodo cupa sit argentea, ab interiori saltem parte inaurata, confectus sit. Ejus pes ample pro illius magnitudine ita pateat, ut firmissime, ubi collocatur, consistens cadere non queat. Cupa forma antiqua constet; nempe aliquantulum in fundo angusta sensim usque ad summum labrum latior fiat.

Patena ex auro, vel argento sit, aut saltem ex ære undique inaurata; labrum extremum circulare ita subtile habeat, ut eo Sacræ Hostiæ fragmenta facile colligi possint. Illam mediam tenuem concavitatem habeat, quæ amplitudinem labri calicis fere adæquet.

Sacculus calicis & patenæ e tela tenui sit, late tam patens longeque productus, ut minime arcte calicem capiat. Ita consutus erit, ut duo anguli fiant, & transversus calix in ipsum sacculum constringatur.

Theca lignea ad calicem una cum sacculo condendum comparata, opere tornatili conficiatur magnitudinis competentis cum operculo, quo compresse claudatur. Intrinsecus panno laneo, vel holoserico, extrinsecus corio circumvestiatur, & cingulum ex corio ad eam gestandam adhibeatur.

Velum calicis, quod strophiolum dicunt, ab omni parte ulna, & aliquanto amplius pateat; & ab oris undique sit opere serico, auro argentove tenuiter ornatum, etiamsi e tela tenui sit, decenter elaborata.

Corporale e tela linea pura & candida sit, ac simplex item; nihilque elaboratum, & nihil sericum intextum habeat. Ab oris autem acus opere simplici punctum solum retortum sit, longe, lateque pateat ulnam unam; ita vero complicatum, ut nulla ejus extremitas appareat.

Palla ex eadem tela constet, qua corporale, sed duplicata, longitudinis & latitudinis tertiæ partis ulnæ. Ea autem magis munda habebitur, si nulla ex parte serico elaborata sit, & semper cum corporali lavetur, atque amilo illiniatur.

Sacculus, bursave corporalium a fronte sit cruce, vel alia sacra imagine in medio intexta, a tergo etiam ex eadem materia & colore; intrinsecus vero subserico aut tela tenui candida circumvestitus; late autem undique pateat circiter dimidia ulna.

Purificatorium e tela non crassa admodum, neque tenui nimis & simplici acus opere confectum, latitudine sit ab omni parte saltem dimidiæ ulnæ. Ei autem Crux parvula in medio, vel in quatuor summitatibus, quos angulos appellant, acu pingatur.

Urceoli, ampullæve ex argento sint, vel e stanno, aut vitro ab omni parte sordibus puri; ea latitudine, ut in eos digitus immitti possit, cum lavabuntur, quo nitidiores habeantur.

Pelvicula urceolorum, ampullarumve, si aurea vel argentea non sit, e stanno sit, opere autem cælato piam spe-

ſpeciem exprimente; fundo intrinſecus conſtet lato, ac plano, non elaborato, quo firmius ampullæ impoſitæ hæreant. Permittitur etiam pelvicula ex argilla, fictilisve, ſi congrua ſit.

Miſſale opere librario bene firmiterque compactum, & conglutinatum tenuioribus tabellis ſectilibus, corio, ſericove intectis operiatur, & ad ejus ornatum folia inaurata exiſtant.

Signaculum, ſive regiſtrum Miſſalis cornu transverſale, unde cordulæ pendent, habeat e ſericis filamentis confectum, atque ita latum, ut ejusdem Miſſalis craſſitudinem adæquet; funiculos vero, cordulasve ſericas duodenas colore diverſo diſtinctas, ac longe ita ductas, ut Miſſalis longitudinem octava parte ulnæ excedant.

Pulvinar, quod Miſſali ſupponitur, plenum ſit, non pluma, pilisve animalium, ſed lana ſolida, aut bombyce, longe patens tribus quadrantibus ulnæ, late dimidia ulna.

Thuribulum, navicula, & cochleare, ſi pretioſiora haberi non poſſint, ex aurichalco ſingula ſint artificioſe cœlata, atque ornata periti artificis judicio. Quod ſane thuribulum cum quadruplici catenula ſit, & operculo ejusdem metalli; longitudo autem catenularum ſit ulnarum duarum.

Linteum, quod manibus abſtergendis in Miſſæ Sacro uſui eſt, ex lino tenui contextum, longitudine ulnæ unius cum dimidio, latitudine vero paulo amplius quam ulna, tum prætera ab uno & altero capite ornatum laciniis, & filamentis ejusdem materiæ, & ab extremitatibus lateralibus acus opere ſimplici punctum retortum ſit.

Tabella geſtatoria, quam pacificale vocant, ſi ex auro haberi non poteſt, ſaltem ſit ex aurichalco conflata, & aliquæ piæ cœlaturæ ornatu inſignis, imaginem pietatis condecenter, egregieque expreſſam exhibentis. A tergo manubrium habeat ejusdem metalli. In ea autem includi poterunt aliquæ Sacræ Reliquiæ, ad fidelium devotionem magis augendam.

Vas geſtatorium aquæ benedictæ ex argento opere cœlato, ſi fieri poteſt, habeatur, alioquin ex ære, aurichalco, vel ſtanno conflatum permittitur.

Vaſcula ſacrorum liquorum uſui Eccleſiæ Archi-Diaconalis grandia ſint, pro Eccleſiarum eidem Archi-Diaconatui ſubjectarum numero, quibus diſtribuenda ſunt. Quæ vaſcula argentea ſint, aut ſaltem e ſtanno pretioſiori; inſcriptionibus inter ſe diſtincta, quibus ſingula Sacra Olea internoſcantur.

Capſula habeatur lignea opere tornatili confecta, decenter quæ ſervandis, portandisque ſacrorum liquorum vaſculis uſui ſit, cum ad ea ab Eccleſia Metropolitana accipienda ſtato Paſchæ tempore mittetur.

Vaſcula autem Parochialis Eccleſiæ ad uſum Sacra Olea ſervandi, ubi præ inopia ex argento fieri non poſſunt, e ſtanno, tum perpolita, mundaque omnino ſint. Tria deſiderantur, forma rotunda, atque ejusmodi, quæ inter ſe nulla plane diſſimilitudine ſint, ſic quidem apte coagmentata, conjunctave, ut trianguli figuram exhibeant. Inſcriptiones aperte expreſſas habeant, quibus uniuscujusque Sacri Olei vaſculum diſtincte internoſcatur.

Habeatur vaſculum ligneum congruum opere tornatili confectum, quod Scatulam vocant. Idque a parte interiori aliquo ornamento ſerico veſtiatur. Habeatur præterea ſacculus e ſerico confectus, in quo ſcatula cum Sacrorum Oleorum vaſis includatur.

Vaſculum, quod hoſtiis aſſervandis paratur, ex operculo conſtans, forma rotunda ſit, ex argento, aut ſaltem ex polito ligno tornatili, aliave decenti materia, decoroque item ornatu, & opere confectum; intrinſecus vero ſerico panno veſtitum, late ita pateat, ut hoſtiæ inde promi commode poſſint.

Alterum item vaſculum minoribus hoſtiis aſſervandis habeatur, quod ex eadem materia, eodem opere, & ornatu conſtet, ac amplitudine majore, nempe quintæ partis ulnæ per diametrum ducta.

Vas ad uſum abſtergendi calices, & lavandi corporalia ex aurichalco, ſtannove confectum, aut æneum pa-

retur in unaquaque Ecclesia, instar pelvis binis manubriis constans, atque ab uno labro ad aliud una ulna late pateat: osque habeat eminens, per quod quasi per canalem aqua inde paulatim in Sacrarium effundi possit.

Capsulæ corporalium e specioso ligno, aut certe condecenter ornato sint, intus vero serico, aut tenui panno lineo, circumvestitæ, forma quadrata. Habeantur autem capsulæ purificatorum, quæ itidem vestitæ, atque expolitæ sint.

In singulis Sacristiis appendatur loco conspicuo tabella, in qua sigillatim descripta sint omnium Missarum, & Anniversariorum onera, quæ in illa Ecclesia ex obligatione celebrari debent, & dies itidem adnotati, quibus illa sunt persolvenda.

Habeatur præterea liber, in quo Missæ, quæ indies fient, a quolibet Sacerdote proprio chyrographo notentur; ut scire possimus, an Missarum obligationibus debite satisfiat.

XIV. De Sacramentalibus.

CHristianæ pietatis ornamentum, in quo populum fidelem gloriari oportet, altare est cœlestis holocausti, Sacrosancta illa arbor Crucis, in qua Author humanæ redemptionis pependit Christus Dominus. Quare ad Catholicæ Religionis gloriam insignis admodum fuit ea veterum pietas, ut Crucis signum non in Templis solum, sed domi, forisque in parietibus, ac vestibulis, passimque in Civitatibus, expressum appareat, tanquam & præclarum populi Christiani trophæum, & clarissimum Divinæ misericordiæ monimentum, & sempiternum denique testimonium, quo palam fieret, fideles cum inimicis Christi nihil habere commune; sed contra eos omnes libere profiteri, quem colunt, Dominum JESUM, & hunc crucifixum. Hoc igitur Majorum religioso exemplo atque instituto excitati, Parochi omnes, in suæ quisque Parochiæ cœmiterio, vel alio insigniori loco, ex ære, vel ex lapide, aut saltem ex ligno præcipuis Christi Passionis mysteriis expressum, in foris, viisque publicis, præsertim vero in biviis, & triviis, eminentiori loco, erigi curent: idque, ut a populis sibi creditis sedulo præstetur, frequenti admonitione efficient omnino

Die Sacro PURIFICATIONIS Beatissimæ MARIÆ Virginis, usus ritusque benedictionis candelarum, cereorumve, cum plenus mysteriorum est, tum salutarium utilitatum, quas non solum ex orationibus, quibus Ecclesia in ea benedictione utitur, sed ex omni Rituali libro probato, Parochus, Concionatorve, eo ipso die fidelibus studiose exponat, quo religiosius illas & gestent, & habeant: nam cum illius benedictionis precatio ad alia multa referatur, tum ad hæc in primis:

Ut candelæ valeant ad sanitatem animæ, & corporis, terra, marique.

Ut de locis, ubi accendentur, Dæmon, & quidquid Dœmonis ars molitur, depellatur.

Ut mentes, & corda fidelium igne & splendore Sancti Spiritus accendantur, illustrenturque, ac depulsis vitiorum tenebris, videant, quæ sunt Deo grata & saluti utilia.

Ut ignis caritatis cum lumine fidei in animis accendatur, quo ad lumen æternum vitæ cœlestis perducantur.

Hæc sibi omnia a Christo Domino, qui est Deus verus, & splendor lucis æternæ, concedi precantur, intercessione & sanctissimis meritis Beatæ MARIÆ Virginis, quicunque fideles in illius honorem candelas, quibus benedictionis preces eo die adhibitæ sunt, devote gestant.

Sacrorum CINERUM usus in Ecclesia Dei antiquissimus est, ac non solum ad significandam, sed etiam ad excitandam pœnitentiam introductus. Quare Parochi & Concionatores, die Dominico, qui feriam aspersionis Cinerum proxime præcedit, salutares eas utilitates populum doceant, quas in earum benedictione multis orationibus Ecclesia petit. Atque hæ quidem præter cæteras sunt:

Ut fideles, qui Sacro Cinere asperguntur, ad intimam cordis humilitatem adjuventur.

Ut in eos benedictio cœlestis descendat,

ſcendat, qua adjuti, vere intimeque toto animo peccata doleant, hoc mente ſecum reputantes, ob hominis peccatum terram maledictam fuiſſe, nosque omnes in cinerem, ac terram redituros.

Ut detur corporis valetudo ad pœnitentiam peccatorum peragendam.

Ut anima Divino auxilio protegatur.

Ut a Deo impetremus, quæ ad illius voluntatem petimus.

Ut conſtanti animo in bene agendo perſeveremus.

Hæc bona, quæ Mater Eccleſia pro Sacrorum Cinerum ritu a Divina benignitate precatur, ut fideles pie conſequantur; Parochi & Concionatores, illo ipſo die moneant, quam religioſa intimi animi pietate, quam humili contritoque corde, quam demiſſo veſtitu ad eam actionem conveniant, quamque ſerio ſecum ſtatuere debent, illos jejunii dies in amaritudine animæ ſuæ traducendos ad peccatorum ſatisfactionem.

Hoc aſperſionis Cinerum miniſterium curent Parochi, ut quilibet ſive mas, ſive fœmina pie ſuſcipiat.

Sanctiſſimi præterea & antiquiſſimi inſtituti in Eccleſia Dei eſt, die Dominico Paſcha proxime antecedente, Ramos Palmarum, & Olivarum ſolennibus precibus benedici, ac fidelibus tradi, qui eos in proceſſione geſtent, & domi religioſe, atque decenter aſſervent. Et ſicut ritus is, & inſignem illum Chriſti Domini ingreſſum ad urbem Hieroſolymam & triumphum illum commemorabilem ſignificat, quem Paſſione & morte ſua ſuperatis hoſtibus, idem Dominus reſurgens reportavit; ita aliis etiam myſteriis plenus, a Parochis & Concionatoribus explicetur, quo ardentius ad illius Religionem fideles accenſi, ſpirituales fructus capiant, quos ipſis a Deo Eccleſia precatur. Suntque hi præſertim:

Ut accipiant mentis, corporisque vim ad ſalutis opem, Deique gratiam implorandam.

Ut quemadmodum rami foliis virent, ita opera noſtra, & juſtitia, & omni virtute ſancta quam florentiſſima ſint.

Ut quocunque hi rami inferentur, ejus loci incolæ benedictionem Dei conſequantur, omnique re adverſa propulſata, virtute Altiſſimi defendantur.

Has & alias ſalutares utilitates Parochi, & Concionatores fidelibus exponant, ut qua debent pietate, religioſoque animo ſacros ramos capiendo, geſtando, & cuſtodiendo, ita Dominum precentur, ut per Paſſionem mortemque ſuam, qua Dœmonem ſuperavit, & per miſericordiam illam immenſam, qua id egit, non ſolum corpora a malis tueatur, ſed animæ gratiam ſuam cœleſtem infundat; ſicque ipſi multis virtutibus, bonisque operibus florentes, Chriſtum Dominum ſequantur, hoſtibusque omnibus devictis, ad cœleſtis Hieroſolymæ gaudia introducantur.

Sanctiſſimi item, veterisque inſtituti eſt, a Summo Pontifice Romano formas illas cereas, quas Agnus Dei a figura impreſſa vocamus, ſolenni benedictionis ritu, multisque religioſis cæremoniis, non ſolum primo, ſed ſeptimo quoque Pontificatus anno conſecrari. In quo conſecrationis munere, ſicut ille Chriſti Vicarius, (cujus oratio tanto majoris eſt momenti, quanto ejus officium in Eccleſia ſublimius, & cum eodem Chriſto Domino conjunctius) multa ſancte precatur, a Deo illis conceſſi, qui animo pio devotoque eos Agnos apud ſe habuerint, ita a fidelibus magna devotione iidem geſtandi ſunt, ad eosque uſus religioſe adhibendi, ad quos ſacræ preces ex Eccleſiæ inſtituto referentur. Quare peculiari GREGORII Papæ VIII. Conſtitutione prohibetur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ne minio, auro aut ullo colore inficiantur, neque venales proponantur.

Cum domi aſſervantur, ut piæ conſuetudinis eſt, loculo decenti recondantur, cum autem in collo appenſi geſtantur, in thecam auream, argenteam, eburneam, cryſtallinamve aut alterius generis decentis, recte incluſi ſint, ita ut tactu violari non poſſint. Nec vero ad ornatum habeat quidquam, quod profanum ſit, quodque minime deceat. Neque qui illos geſtant,

ſtant, aliquid impure, turpiterve agant, aut a Sacra hujusmodi re alienum.

Præterea nemo aliquem ex his Sacris Agnis annulo geſtet. Thecarum fabri ne aliquam particulam ſacræ illius ceræ, e qua Agni imago confecta eſt, in eis includant, quo pluris opus ſuum vendant, ſeu ab eo accipiant, qui thecam Agni cauſa faciendam locarint.

XV. De Sacramentis generatim.

Sacramenta omnia, cum a Chriſto Domino ſalutis noſtræ cauſa ſint inſtituta, atque ex illius Sanguine pretioſiſſimo vim ſumpſerint, ac virtutem; omni animi pietate, ac religione præſtare is debet, qui illa tractaturus eſt, vel miniſtraturus; ne impure miniſtrans, dum aliis ſalutem afferre procuret, æternam ſibi mortem comparet. Studeat igitur ab omni mortiferi peccati labe integrum ſervare animum, qui ad illa miniſtranda, omni fere temporis momento paratus eſſe debet.

Verum ut fidelium mentes ad ea percipienda, qua par eſt, devotione erigantur, eorum vim, ac virtutem frequenter, præſertim cum illa miniſtranda erunt, ex Catechiſmi Romani ſenſu, fidelibus explicabit.

Atque ut intus candida innocentiæ ſtola ornatus eſſe debet, ita etiam extrinſecus mundo ſuperpelliceo, ſtolaque ejus coloris, qui Sacramento miniſtrando congruat, etiam in Sacramentalibus confeſſionibus audiendis, indutus ſit ſemper.

In iis autem miniſtrandis omnem adhibeat diligentiam, ac ſolicitudinem, cum præſertim ægrotorum nomine, vel media nocte accerſetur, quo quidem tempore, neque a procellarum vi, neque rigore a gelu detineatur, quo minus, quocunque oportuerit, etiam in ultimos Parochiæ fines, eo prompte, & alacriter, nulla interpoſita mora, ſe conferat.

Sedulo quoque videbit, ne ad Sacramenta quævis aliquem admittat, niſi armis depoſitis, modeſtoque habitu, ac compoſito corporis geſtu, aliquod reverentiæ interioris indicium exteriori cultu proferat. Neque item eos, qui ſolemnes fidei noſtræ articulos, vel ſaltem ejusdem fidei quatuor præcipua capita, nempe Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolorum, & Decalogum ignoraverint, eaque ediſcere non curarint.

Caveat præterea, ne pro Sacramentorum adminiſtratione, quidquam prorſus exigat, vel extorqueat, ſeu ſignis, aut verbis, aliquid tanquam pretium, vel mercedem quovis modo petat, ſeu de iis paciſcatur: id enim non ſordidæ tantum avaritiæ, ſed etiam Simoniacæ pravitatis non caret ſuſpicione. Honoraria tamen, & quidquid eleemoſynæ nomine dari ſolitum eſt, prompte impendant homines laici, conſuetudinem pie ac religioſe introductam, ſancte obſervantes. Illud autem videant Parochi, ſi id impendere aliqui renuerint, Sacramenta eis miniſtrare non differant, neque recuſent; ſed poſt miniſterium, eorum nomina ad Nos, vel Officialem noſtrum deferant, ut eos Sacrorum Canonum jure, ad piam conſuetudinem obſervandam compellamus.

Religioſa cura in Sanctis Sacramentis miniſtrandis & percipiendis neceſſaria, cum ex ipſis myſteriis intelligi poteſt, tum perſpicitur ex precibus, & ſacris cæremoniis, quæ a Divinis, Apoſtolicisque traditionibus derivatæ, ac perpetuo Sanctæ Eccleſiæ uſu corroboratæ, ad hæc uſque tempora pie retinentur. Sacramenta enim a Chriſto JESU inſtituta, & ad communem omnium ſalutem propoſita, cum cœleſtia munera ſint, atque inſtrumenta Divinæ gratiæ, ſolemnibus cæremoniis tractantur; ut eorum tum adminiſtratio ſancta ſit, tum perceptio plena religionis.

Ut igitur in hac Metropoli & Archi-Diœceſi noſtra, uniformi ratione, miniſtrentur, librum Ritualem inſcriptum: Obſequiale, ſive benedictionale, quod Agendam appellant; Sanctæ Pragenſis Eccleſiæ, (qui poſtquam juſſu noſtro recognitus fuerit, ad Parochorum noſtrorum commodum, Typis denuo depromerur) omnes penes ſe habeant; & quidquid in eo præſcribitur, exacte obſervent, & in uſum deducant. Edito autem libro Rituali noſtro,

ſtro, ut ſupra, reformando, antiquorum uſum, ſub gravi pœna, arbitrio noſtro infligenda, omnibus plane interdicimus.

Præterea antequam Parochus, aliusve Sacerdos ad aliquod Sacramentum miniſtrandum accedat, paululum ſaltem in ſacræ functionis, quam obiturus eſt, meditatione, attente verſetur, atque genibus flexis ad altare aliquantulum orabit, & hanc orationem adhibere poterit, ubi propria adſcripta non eſt.

Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende. ℣. *Gloria Patri,* &c. ℟. *Sicut erat,* &c. & repetitur: ℣. *Veni Sancte Spiritus,* &c. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum Spiritu tuo.* Oremus. *Domine Deus omnipotens, qui me indignum propter tuam misericordiam miniſtrum feciſti Sacerdotalis officii; propitius eſto peccatori; ut digne poſſim Divinæ clementiæ Sacramenta, fidelibus ad ea confugientibus miniſtrare. Per Chriſtum Dominum noſtrum.* ℟. *Amen.*

XVI. De Baptiſmo.

Baptiſmi Sacramentum, cujus virtute e damnationis baratro, cui tanquam naturæ filii addicti, omnes naſcimur, in Dei filios adoptamur, atque in innocentiæ ſtatum reſtituimur; omne certe ſanctitate, & gravitate miniſtrandum eſt, atque omni item cum humilitate, ſanctaque modeſtia ſuſcipiendum. Quare in ſingulis Eccleſiis Parochialibus, loco convenienti, habeatur fons baptiſmalis, ſive baptiſterium, e ſtanno, ſolidove lapide conſtans, non tamen ſpongioſo, ne ex illo aqua effluat; qui forma congrua ſit, & columella ſuffultus. In eo autem toto anno habeatur aqua baptiſmalis ex ſacris ritibus conſecrata. Is præterea ſera, quæ amoveri nequeat, jugiter claudatur. Clavis autem a Parocho ſolo diligenter cuſtodiatur, neminique committatur, ne quæ temeraria manus ejusmodi aquam accipere poſſit, vel ea ſuperſtitioſe abutatur.

Panno decenti continuo tegatur, non ſolum ad ejus ornatum, ſed etiam ut aqua a pulvere, aliisque ſordibus præſervetur.

Licet omne aquæ genus, ſive maris, ſive fluvii, ſive paludis, ſive putei, ſive fontis, quæ ſine ulla adjunctione, aqua dici ſolet, etiamſi ſit lutulenta, ſit ſufficiens hujus Sacramenti materia, tamen extra caſum neceſſitatis, non alia aqua in hujusmodi miniſterio adhibenda eſt, quam ex Sanctæ Matris Eccleſiæ inſtituto, ſtatis cæremoniis, & Sacrorum Oleorum admixtione, Sabbato Sancto, & Sabbato item Pentecoſtes, ſolenni ritu, conſecrari ſolet, & in baptiſterio toto anno pure, & decore aſſervari. In caſu autem neceſſitatis curandum eſt, ut pro Sacramenti dignitate, aqua pura & munda habeatur.

Cum ſtatis Sabbatis aqua in baptiſterio renovatur, fons ipſe diligenter lavetur, & lotio in Sacrarium, quod juxta illud eſt, vel ſuper oſſa mortuorum projiciatur.

Cum autem ad aures noſtras devenerit, aliquos Parochos in eorum, qui baptizandi ſunt, exorciſmo antiquiſſimum Eccleſiæ Catholicæ inſtitutum non ſervare, inſerendi ſalem baptizandi ori, ad illa verba: *N. accipe Salem ſapientiæ*; &c. &c. decernimus, ut ad Pragenſis Ritualis præſcriptum, ab omnibus id omnino obſervetur.

Videat Parochus, ubi primum infans Baptiſmi cauſa ad ſe delatus eſt, an ſuæ Parochiæ ſit; quem ſi alienæ eſſe norit, eum, niſi inſtante neceſſitate, non baptizet, ſed ad Parochum proprium jubeat deferri.

Nemini liceat quemquam intra domeſticos parietes baptizare, ſed natum infantem ii, quorum eſt ea cura, ante novum ab ortu diem, in Eccleſiam portandum curent, ut a proprio Parocho baptizetur. Permiſſa eſt tamen, ſi infanti periculum mortis inſtet, facultas baptizandi in privatis ædibus Sacerdoti, vel ſi is abſit, alteri in Sacris Ordinibus conſtituto, ſeu ſi non adfuerit, Laicis, primo mari, & demum fœminæ, qui recte norint veram Baptiſmi formam, quæ eſt: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Quibus verbis nihil prorſus ab ipſis addendum, vel detrahendum eſſe, Parochi fideles crebro admoneant, eosque doceant, neceſſarium eſſe in hujusmodi functione, quod idem, qui baptizat, & aquam infantis capiti infundat, & eodem tem-

pore præfcripta proferat verba, & prætерea faltem intendat facere, quod intendit Ecclefia in hujus Sacramenti administratione.

Qui in cafu neceffitatis domi baptizabuntur, intra nonum ab ipfius infantis ortu diem, fi vixerint, ad Ecclefiam deferantur, ubi exorcifmi, præfcriptæque cæremoniæ a Parocho adhibeantur. Si vero intra hoc fpatium absque notabili vitæ, vel fanitatis corporalis detrimento, infans domi baptizatus ad Ecclefiam geftari non poterit; id cumprimum per valetudinem licuerit, præftetur omnino.

Antequam Parochus hoc Sacramentum miniftret, diligenter investiget, an infans baptizatus fit, & a quo, & qua materia, ac qua forma. Eum vero qui baptizavit, de forma prolata, aliisque ad Baptifmi effentiam requifitis interrogabit, ut certo fciat, an vere Baptifmi effentialia fervata fuerint.

Re autem accurate explorata, fi certo noverit Baptifmi formam fervatam fuiffe, cum hoc Sacramentum iterari non debeat, caveat, ne illum, neque etiam fub conditione: *Si non es baptizatus, ego te baptizo* &c. baptizet, alioquin facrilegium committet, & illud Impedimentum contrahet, quod Sacri Canones irregularitatem vocant.

Et fi dubium relinquatur, an Baptifmi effentialia fint fervata, nec ne, eo cafu fub illa conditione baptizetur, nempe: *Si non es baptizatus*, &c.

Infans expofitus, licet appenfum collo fcriptum habeat, quo ille baptizatus fignificetur: fi tamen re diligenter inveftigata, adhuc dubium fit, eum baptizatum effe, eadem conditionis formula baptizetur: *Si non es baptizatus*, &c.

Ex antiquiffima Catholicæ Ecclefiæ confuetudine, præter Sacerdotem, qui baptizat, alii etiam adhiberi folent, qui Patrini, & Compatres vocantur. Quare Parochi fidelibus declarent, cognationem fpiritualem in Baptifmi adminiftratione ad Sacrorum Canonum, & Generalium Conciliorum præfcriptum, contrahi inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem; nec non inter virum & mulierem, qui baptizatum de Sacro Fonte fufcipiunt, quos Compatres appellant, & ipfum baptizatum, atque illius patrem & matrem; quæ cognatio non folum impedit Matrimonium contrahendum, fed etiam dirimit contractum. Cum autem propter multitudinem prohibitionum, multoties in cafibus prohibitis contracta fint Matrimonia, in quibus vel non fine magno peccato perfeverandum eft, vel ea non fine magno fcandalo dirempta fuerunt; Compatrum pluralitatem Sacri Canones jure meritoque femper deteftati funt; ideo decernimus, ac declaramus, unum tantum, aut ad fummum unum, & unam, in Baptifmi minifterio, juxta Sacri Concilii Tridentini difpofitionem, cum baptizato, baptizatique patre & matre, cognationem fpiritualem contrahere, etiamfi plures adhibeantur, ad affociandum baptizandum, cum ad Ecclefiam Baptifmi caufa defertur. Parochus igitur, cum ad hoc Sacramentum conferendum accedit, unum tantummodo, five virum, five mulierem, vel ad fummum unum & unam, ut fuperius diximus, ad tangendum baptizatum, cum de Sacro Fonte fufcipitur, admittat, & eorum nomina in libro defcribat.

Vir autem & ejus uxor ad eundem baptizatum fufcipiendum non admittantur.

Deligant parentes in filiorum fuorum Baptifmo compatres tales, quales effe oportet, qui & vitæ exemplis, & Chriftiana, eaque Catholica difciplina eos inftruere poffint.

Ad hujusmodi munus obeundum, nullo modo admittantur infideles, hæretici, excommunicati, interdicti, publice criminofi, feu infames, pueri natu minores quatuordecim annis, nec præterea, qui fana mente non funt, nec vero Abbates, Monachi, vel Abbatiffæ, aut Moniales, neque demum qui quatuor præcipua doctrinæ Chriftianæ capita, nempe Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoftolorum & Decalogum non rite calluerint.

Meminerint Patrini, Compatresque, feu Sufceptores, fe hac potiffimum lege obftrictos effe, ut fpirituales filiolos perpetuo commendatos habeant; ad vitam Chriftianam inftituant; curent, ne in hærefin labantur: ac juxta S. Augufti-

guſtini ſententiam eos admonere non deſinant, ut caſtitatem cuſtodiant, juſtitiam diligant, charitatem teneant: & ante omnia, niſi a parentibus aut ab aliis inſtruantur, Symbolum, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Decalogum, & prima Catholicæ Religionis rudimenta illos doceant.

Parochus, Sacerdosve baptizans caveat, ne ad infantem baptizandum alio Chriſmate utatur, quam eo, quod illo ipſo anno conſecratum eſt, ut veteri Canone cavetur.

Curet idem, ut infantibus proprio nomine in Baptiſmo appellandis, ea nomina non imponantur, quæ turpia aut ridicula ſunt, quæve gentilium, atque adeo impiorum, & impurorum hominum memoriam referant, ſed illorum, qui ob veræ pietatis ac ſanctæ Religionis, virtutisque Chriſtianæ laudem, Sanctorum numero adſcripti ſunt; ut & in ipſo vitæ ingreſſu, cum ethnicis ne nomen quidem commune fideles habere velle proteſtentur, & ipſi infantes, etiam cum ætate proceſſerint, nominum ſimilitudine, ad eorum, a quibus illa accepta ſunt, imitationem excitentur, & præterea, quos imitari ſtudeant, eosdem quoque frequentius precentur, ac ſperent, eos potiſſimum ſibi ad ſalutem tum animi, tum corporis Advocatos fore.

Moneant Parochi puerperas, ut cum primum poſt partum domo exierint, mox ad Eccleſiam Parochialem, Deo acturæ gratias, accedant, ubi ex laudabili Sanctæ Eccleſiæ conſuetudine, benedictionem peculiaribus precibus a Parocho ſuſcipiant. Parochus tamen hac de cauſa puerperæ domum non ingrediatur, etiamſi mulier ob adverſam valetudinem Eccleſiam adire nequeat.

Grave atque immane facinus eſt, infantes per imprudentiam illorum ſuffocari, qui ſtatim ac nati ſunt, ſecum in cubile collocant. Ut igitur huic nefariæ immanitati occurramus, parentibus, nutricibus, aliisque quibuscunque diſtricte inhibemus, ne infantem ætatis ſuæ anno nondum expleto, in lecto ſecum retineant, nec lactent, non adhibita cautione diligenti cunularum, quæ ab hujusmodi periculo infantes præſervare ſolent.

Vix ulla alia cauſa eſſe poteſt, quamobrem plures ex iis, qui adulti Baptiſmum ſuſcipiunt, non modo ullam in Chriſtianis virtutibus progreſſionem faciant; ſed plerumque flagitiis nefariis inquinati, præcipites ad perniciem interitumque ruant, præter eam unam, quod non ita, ut par eſſet, affecti ipſi, nec vero ab aliis exculti, ad tantum Sacramentum accedant. Nemo igitur adultum quempiam in hac Metropoli & Archi Diœceſi noſtra Pragenſi baptizare audeat, niſi prius adultus ipſe coram Nobis ſe præſentaverit, & ea præſtiterit, quæ pro majori animæ ſuæ ſalute ei præſcribemus.

Antequam baptizandus admittatur, ſive Judæus ſit, ſive Paganus, ſive Turca, quærentur a Nobis, vel ab Officiali noſtro, teſtimonia certa de ejus conditione, anteacta vita, ſtatuque omni, & ejus voluntatem diligenter explorabimus, utrum ex animo, veraque pietate Baptiſmum petat. Si ita comperiatur, illum alicui pio, & religioſo viro committemus, a quo fidei & Chriſtianæ vitæ inſtitutionibus accurate erudiatur; qui tum ſic inſtructus, ad Eccleſiam ducatur communi veſtitu, ut a Nobis, ſeu ab eo, cui id muneris delegabimus, Baptiſmum ſuſcipiat: & ſtatim albam veſtem rite accipiet, ſacris cæremoniis ex Sanctæ Eccleſiæ inſtituto adhibitis.

Et quoniam dilatio Baptiſmi adulti convenit, poterit plerumque ad majorem Sacramenti cultum, unum ex ſtatis temporibus Paſchæ & Pentecoſtes exſpectari.

Interroganti Sacerdoti reſpondeat ipſe, non patrinus; qui tamen ſemper aſſiſtat, tanquam pro baptizando ſpondeat.

Quod vero, licet horribile dictu ſit, aliquando tamen eveniſſe compertum eſt, aliquem ſcilicet ad turpem quæſtum iterum Baptiſmum ſuſcepiſſe; id ne accidat, antequam aliqui baptizentur adulti, omni ſtudio curetur, ut iſti homines, vel Judæi, vel Turcæ, qui Baptiſmum ſibi conferri petierint, plane dignoſcantur, ac ſtatu omni, quantum licuerit, teſtimonium a probatis viris obſignatum, Nobis exhibeant.

Cum autem ad aures noſtras devenerit, ob obſtetricum inſcitiam plures

res committi errores, in Baptismi administratione in casu necessitatis; præcipimus omnibus obstetricibus nostræ Archi-Episcopali jurisdictioni subjectis, ne hujusmodi munus exerceant, nisi a proprio Parocho sint approbatæ. Et in primis moneantur, ut in hoc munere exercendo ab omnibus superstitionibus abstineant.

Liber conficiatur, in unaquaque Ecclesia Parochiali diligenter asservandus perpetuo, in quo notentur omnes, qui in dies baptizantur, hac ratione, latino vel vernaculo sermone:

Anno 1684. die 5. Januarii in Ecclesia Parochiali Sancti N. a me Presbytero N. ejusdem Ecclesiæ Parocho baptizatus fuit N. filius legitimus naturalis Magnif. Domini N. & Dominæ N. ejus uxoris, natus nudius tertius. Ejus Patrinus fuit Dom. N. filius D. N. Matrina autem D. N. uxor D. N. & filia D. N.

Quod si filius non fuerit de legitimo Matrimonio natus, nomen tantum matris describatur, si de ea constiterit.

XVII. De Confirmatione.

QUoniam ii, qui Baptismum susceperunt, quasimodo geniti infantes imbecilli essent ad viriliter contra spirituales hostes pugnandum, ideo Christus Dominus, ne qua in re suis militibus deesset, Chrismatis Sacramento, per quod S. Spiritus dona in animis fidelium, nisi obicem ponant, uberrime influunt, eos muniri voluit, qui crescente jam ætate, solidiore etiam cibo indigere videntur, ut adversus omnes carnis illecebras, mundique fraudes, & malorum Dæmonum vires atque insidias robustiores evadant, ad nomen Domini nostri JESU Christi non ore tantum, sed factis etiam confitendum, semperque & ubique locorum glorificandum. Quare licet hoc Sacramentum non sit necessarium ad salutem, tamen a nemine sine magno peccato negligi potest; sed potius in re tam sancta, per quam Divina munera largissime impertiuntur, maxima quisque uti debet diligentia, ut illud pie & religiose suscipiat.

Quamvis autem ad animarum Rectores non spectet hujus Sacramenti administratio, cum id Episcopis competat, tenentur tamen sedulo invigilare, an in propria Parochia aliqui sint, qui Confirmationem non susceperint, quos omni cohortationis officio inducant, ad eam, cum primum facultas dabitur, humiliter & devote suscipiendam. Atque ut ad hujusmodi Sacramentum promptiores se reddant, ejus excellentiam & virtutem, ex Catechismi Romani doctrina, atque monitiones nostras hoc Decreto comprehensas, tribus diebus Pentecostes, & alio etiam tempore, quo illud per Nos, seu per Suffraganeum nostrum ministraturi erimus, fidelibus exponant; videantque diligenter, ut omnibus innotescat cognatio spiritualis, quæ in hujus Sacramenti ministerio orta intercedit; eadem enim est, quæ in Baptismo contrahitur, nempe inter confirmantem & confirmatum, confirmatique patrem & matrem: atque inter susceptorem, & susceptum, susceptique patrem & matrem.

Septennio minores ad hoc Sacramentum non admittantur, ut facilius Confirmationis susceptæ memores esse possint, quæ sine sacrilegio iterari non potest.

Quæ ad annos discretionis pervenerint, non solum jejunio, & orationibus, sed etiam, si poterunt, Sacramentali Confessione, atque Sacræ Eucharistiæ perceptione ad illud se præparent, ut hujus Sacramenti effectus uberius consequantur. Provideatur autem, ut eo die Missæ Sacro omnes devote intersint, si fieri poterit.

Ad hoc Sacramentum accedant fideles fronte non sordida, aut capillis, ut aliquando ex nimia contigit accedentium incuria, indecenter contecta; non gladio aut pugione accincti, atque tam qui confirmantur, quam eorum susceptores ab Ecclesia ne discedant, priusquam Episcopalis benedictio data fuerit.

Nulli præterea patrini, susceptoresve adhibeantur, qui infideles, hæretici, excommunicative sint, vel interdicti, neque viri Regulares, nec Abbatissæ, Monialesve, neque item eorum, qui confirmantur, parentes, filiive, aut qui confirmandum levavit de

de Sacro Fonte ; nec qui Sacramenti Confirmationem nondum susceperunt. Permittitur tamen, ut viris Regularibus viri Regulares, & Moniales patrini, matrinæve respective esse possint.

Demum, nisi aliud necessitas postulaverit, fœminis viri, seu viri mulieres nullo modo adhibeantur.

In hujus Sacramenti susceptione fideles manus ante pectus junctas teneant; quo in statu permanebunt, quoad frons medulla panis, & aqua recte abluta, & mappa nitida absterfa erit. Nemo autem frontem Sacro Chrysmate illitam attingat, etiam signo Crucis se muniendi causa, priusquam abluta, ut supra, sit atque absterfa.

Meminerint autem recenter confirmati, ob Sacramenti reverentiam, debere eo saltem die a frontis lotione abstinere.

Qui literarum rudes sunt, ultra solitas orationes, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum, singulis septem diebus, saltem semel recitent, memores septem cœlestium donorum, illius Sacramenti virtute sibi collatorum, in quibus religiose conservandis soliciti esse debent.

Patrini omnes eorum, quos susceperunt, curam gerant, eos doctrinæ Christianæ rudimenta doceant, & cætera omnia præstent, quæ de Patrinis in Baptismo adhibitis, sancita sunt.

XVIII. De Sacra Eucharistia.

PRæstantissimum Sacræ Eucharistiæ Sacramentum, a Christo Domino ad sempiternam suæ acerbissimæ Passionis memoriam, atque ad salutem nostram cœlestibus donis & gratiis communicandam institutum, qua maxime fieri potest animi pietate, puritate, humilitate, omnique religioso cultu, sumi, ac ministrari oportet.

Cum autem hoc Sacramentum in Ecclesiis honorifice custodiri consueverit, tum ut fideles ad illud adorandum, Divinamque Salvatoris nostri, qui charismatum omnium fons vere in eo est, opem in quotidianis hujus sæculi necessitatibus implorandam, sæpe confugiant, tum ut gravi morbo laborantibus deferri possit ; generatim decernimus, ac sancimus, ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus continuo servetur.

Licet autem antiquæ sit hujus nostræ Ecclesiæ Pragensis consuetudinis, ut ad dextrum cornu Altaris majoris, loco congrue ornato, collocetur; decentius tamen est, ut, ubi fieri poterit, super majori Altari tanquam in Ecclesia loco digniori illud custodiri curent ; nisi fortasse in peculiari aliquo extra Chorum Sacello, conspicuo tamen, & insigni loco positum, consueverit decenter servari.

Tabernaculum vero, in quo reconditum est, si e laminis argenteis, aut æneis inauratis, aliave ratione elegantius haberi non potest, saltem e tabulis sectilibus, quæ humiditatem non gignant, polite elaboratis, & religiosarum imaginum sculptura ornatis, & inauratis, decenti amplitudine exstruatur; & in ejus summitate sit imago Christi gloriose resurgentis, & sacra vulnera exhibentis.

Si autem ita positum, ut super altare minime ascendere oporteat, ad extrahendam Sacram Eucharistiam; ostiolo sit aptato, ut in eo Sacramentum ipsum cum vasculo ad continendas particulas consecratas pro fidelium communione destinato, Monstrantiave reponi, aut ex eo etiam extrahi commode valeat. Quod ostiolum a parte anteriori panno serico sit adornatum.

Vacuum sit omnino a Sacris Reliquiis, atque a Sacrorum Liquorum vasis, aliisque quibusvis rebus, ut ne inane quidem vasculum, Monstrantiave in eo reponatur.

Sub vasculo, Monstrantiave extensum continuo sit candidum corporale amilo illitum, quod singulis saltem duobus mensibus mutetur, ut mundum semper habeatur.

Bene tutum & jugiter clausum sit tabernaculum ; ejusque clavis habeat cordulam decentem ad ejus ornatum, & nullo modo clavis hæc cum aliis clavibus eadem cordula colligetur, sed eam Parochus distincte asservet, neque altari unquam committat.

Vasculum autem ipsum, Monstrantiave tegumento decenti, instar pallioli, contegatur.

Monstrantia ad exponendam, vel in processionibus deferendam Hostiam magnam, si non ex auro, aut argento, saltem ex aurichalco bene aurato refulgeat, & velo vel peplo congruo ornata sit.

In unaquaque Parochiali Ecclesia unum saltem habeatur vasculum ad retinendas particulas consecratas, ad usum Communionis fidelium, etiam infirmorum. Quod si ex auro vel argento non erit, saltem cupam habeat ex argento, ab interiori parte inauratam. At pes & operculum ex aurichalco esse poterit inaurato.

Quinque saltem particulæ consecratæ, sint semper in prædicto vasculo; vel etiam plures, ubi Parochiæ frequentia, vel magnus graviter ægrotantium numerus id requirit, quæ saltem semel in mense mutentur, præsertim feria quinta, si commodum erit, in qua Christus Dominus hoc Sacramentum instituit. Idque fiat ex Hostiis non ante viginti dies confectis.

Hostia magna consecrata nunquam relinquatur, nisi cum vel populo orationis publicæ causa ad orandum exponenda fuerit, vel in processionibus deferenda.

E Regione Sanctissimi Sacramenti præluceat continuo, etiam noctis tempore, lampas munda, loco convenienti posita, vel appensa.

In Ecclesiis Parochialibus, ubi Fraternitas Corporis Christi erecta non est, erigatur infra tres menses proximos, & eas regulas, ac præscriptiones Confratres observent, quæ jussu nostro edentur.

Unicum saltem habeatur cœlum, sive baldachinum ad Sacram Eucharistiam contegendam, cum in processionibus vel ad infirmos defertur; quod si pretiosius haberi non potest, saltem e panno subserico, vel alias congruo conficiatur, habeatque hastilia saltem quatuor decenter picta.

Cum autem Sacra Eucharistia ad infirmos defertur, per vias asperas, seu glacie, vel luto lubricas, habeatur bursa e serico ornatissima, ad includendum vasculum Sacram Eucharistiam continens, quæ bursa cordulas habeat e serico, Sacerdotis collo decenter appendendas.

Velum item adhibeatur majus, quod congruum sit, & latum sicuti veli tela, atque longum ulnis quatuor, vel quinque, ut non ipsum vasculum tantum, sed ipsius etiam deferentis Parochi humeri contegantur.

Cum Sacra Eucharistia ad infirmos defertur, Clericus aliquis, seu Æditus omnes præcedat; tintinnabulum continuis ictibus pulsans, ut homines admoneantur, & invitentur ad eam pie adorandam, & associandam. Adhibeatur item Crux decens ad hunc usum destinata, in qua Christi Domini imago, decore expressa, pietatem excitet. Ea autem infirmo porrigatur a Sacerdote, ut ad sacrorum rituum præscriptum, ipsam adoret, priusquam Sacram sumat Communionem.

Præterea in singulis Parochiis duæ habeantur laternæ magnæ, vel saltem una, in hujusmodi functione adhibenda, quæ furente etiam vento, lumen accensum defendat.

Cum ad aliquem infirmum deferenda est Sacra Communio, plures particulæ consecratæ in vasculo reponantur, quarum altera infirmo exhibita, saltem una ad Ecclesiam sub baldachino cum eodem honore, & cereorum accensorum comitatu referantur, nisi cum extra urbes, oppidave, seu de pago ad pagum, & per asperas, difficilesque vias eundum est, quo casu, tot tantummodo particulæ deferantur, quot erunt infirmi communicandi.

Sacra Communio ad ægrotum non deferatur, nisi is eam vere sumpturus sit; si vero aliquando occurrat, ut dum ad illum Parochus venit, morbo ita affectum eum inveniat, ut illam tunc ei ministrare rite non possit; collocato vasculo super corporali, in mensa eo nomine apparata; paululum moretur, dum flexis genibus una cum cæteris, qui adsunt, ac potissimum cum ægroto ipso sancte oret; ac postea recessurus Eucharistia vasculo inclusa infirmo

firmo benedicat. Quod si ægrotus ipse id vehementer exoptat, Sacramentum, aperto etiam vasculo, liceat ostendere adorandum.

Parochus ad ægrotos hoc Sacramentum allaturus, diligenter præmoneat eos, ad quos infirmi cura spectat, ut ægrotantis cubiculum ab omni forde purgetur, & amota omni re profana, pio apparatu, & sacris imaginibus, ubi potest, exornetur: tum præterea mensa mappa munda constrata appareatur, in qua super corporale vasculum cum Sanctissimo Sacramento collocari possit.

Antequam ægroto Sacram præbeat Eucharistiam, illius fidem & devotionem, pro personæ & temporis ratione, gravi & brevi sermone, ad libri Ritualis Pragensis præscriptum, excitare curet. Statim ac Sacram Communionem infirmo ministraverit, digitos vino & aqua abluat, & ipsi infirmo ejusmodi ablutionem præbendam curet.

Ad saluberrimum hujus Sacramenti frequenter sumendi usum, Parochi, Concionatores, & Confessarii fideles continuo cohortentur, atque excitatis nascentis Ecclesiæ institutis, ac exemplis, & omnium Sanctorum Patrum consentiente doctrina, atque Oecumenicæ Synodi Tridentinæ sententia (quæ optaret quidem fideles in singulis Missis, non solum spirituali affectu, sed prius confessos Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicare) curabunt certe, ut præter Paschalem Communionem, quæ Sanctæ Ecclesiæ præcepto necessaria est, saltem in præcipuis Solennitatibus, veluti die Natali Domini, Epiphania, Pentecoste, Ascensione Domini, celebritate Corporis Christi, Festo omnium Sanctorum, ac præterea in Festis majoribus Deiparæ Virginis, Sacra Eucharistia se reficiant. Crebris etiam monitis illud, quod Beatissimus SILVERIUS Pontifex statuit, in consuetudinem studebunt revocare, ut qui sæpius non communicant, diebus saltem Dominicis, Quadragesimæ & Adventus, ac feria quinta Cœnæ Domini, prævia Sacramentali confessione Corpus Domini sumant. Eam quoque consuetudinem introducant, ut quoties quis iter longum, aut infestum, remque arduam ac difficilem, etiam in qua nullum mortis periculum extimescendum sit, aggreditur; qui itidem in aliqua gravi perturbatione, vel ex filiorum, conjugisve obitu, vel ex bonorum amissione, vel ex alia re adversa affligitur, Sacram Communionem confessus suscipiat; idemque faciat itinere, vel negotio difficili, quod susceperit, confecto, vel quocunque beneficio accepto, gratias Deo acturus, hujus Sacramenti sumptione, in quo præcipua quædam ratio inest, qua Omnipotenti DEO pro immensis in nos collatis beneficiis, aliquam gratiam pie referamus. Curent item, ut mulieres proxime parituræ idem præstent; ac præterea cum primum a puerperio ad Ecclesiam accedunt.

Ad Sacram Communionem non admittantur hæretici, schismatici, excommunicati, interdicti, publice criminosi, meretrices, publici concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, & alii in peccatis & statu damnationis perseverantes. Si vero ejusmodi ab eo damnationis statu resipiscentes, servatis servandis, a censuris Ecclesiasticis, & peccatis admissis legitimam obtinuerint absolutionem; ad Sacram Communionem admitti poterunt.

Pueris item & infantibus, qui propter ætatis imbecillitatem, nondum hujus Sacramenti cognitionem habent, Sacram Eucharistiam nemo audeat ministrare, sub pœna suspensionis a Divinis, ipso facto incurrenda. Ii autem cum ad annos discretionis pervenerint, qui ut plurimum duodecimi anni sunt, ad Communionem admittantur, dummodo prius a Parocho, Confessariove diligenter examinentur, atque de vi & ratione hujus Sacramenti pie instruantur, ut ad illius virtutem, & admirabiles effectus cognoscendos, piamque animi reverentiam amplectendam, excitentur.

Nemo autem ad hujus Sacramenti sumptionem accedat cum conscientia peccati mortalis, nisi prius contritus, & Sacramentaliter confessus fuerit, alioquin peccato mortali se obstringeret.

Non

Non solum monendi sunt fideles, ut jejuni (nisi ob infirmam valetudinem in periculo mortis sint constituti; iis enim, etiam si jejuni non sint, Sacra Communio per modum Viatici ministrari potest) ad Sacram Mensam accedant, ita ut saltem a media antecedentis diei nocte, usque ad illud temporis punctum, quo Eucharistiam sumunt, nihil omnino per modum cibi, potusve, aut medicinæ commederint, seu biberint, aut sumpserint; alioquin peccatum mortale admitterent; sed etiam cohortandi, ut pridie, quo illam sument, jejunium celebrent, aut saltem parcius cœnent, & partem noctis in orationibus, piisque meditationibus vigilent, aut saltem prolixius orent, quam soliti sunt. Summa reverentia, omnique humilitate, ac genibus flexis, ad eam sumendam accedant, oculis non vagis, sed in Christi Corpus pie conjectis, & gladio, pugione, aliisque armis omnino depositis.

Antequam Sacra Communio fidelibus præbeatur, fiat Confessio generalis, clara voce, lingua vernacula, precationibus illis adhibitis, quas in Titulo: *de Verbi prædicatione*, præscripsimus; in ipso autem ministerio adsint duo Clerici, seu Æditui, qui mantilia, mappasve, vasculo sacratas particulas continenti suppositas, sustentent.

Raro communicantes non ante ad Sacram Communionem Parochus admittat, nisi iis diligenter explicaverit, quam immani scelere ex Apostoli sententia obstringatur, qui indigne illam sumit: debet enim se ipsum probare, quicunque ad salutem, non autem ad judicium & condemnationem, cœlestem illum panem manducare voluerit.

Hoc institutum, quod antiquissimi ritus est, religiose servetur, ut infra Missarum solemnia, postquam scilicet Sacerdos Sanguinem sumpserit, Sacram Communionem fidelibus ad eam accedentibus ministret. Nec vero tamen eam alio tempore ministrari, cum occasio tulerit, vetitum sit.

Omnem adhibeant diligentiam Parochi, ut unusquisque in sua Parochiali Ecclesia hoc Sacramentum in Paschali celebritate sumat, quemadmodum est Sanctæ Matris Ecclesiæ præceptum; ideo in Quadragesima populo promulgabunt, atque adeo explanabunt Constitutionem illam in Concilio Lateranensi, ab Innocentio Tertio Pontifice Maximo editam, cujus initium est: *Omnis utriusque sexus.* Tempus autem Paschale Communionis est a Dominica Passionis usque ad Octavam Paschæ inclusive. Quod si festum Annuntiationis Beatissimæ Virginis ante Dominicam Passionis occurrerit; qui eo die a proprio Parocho Sacram sumpserint Eucharistiam, Ecclesiasticæ illi obligationi satisfacient.

Moneant Parochi Patres familias de cura per eos adhibenda, ut eorum filii, aliive, qui de eorum familia sunt, debito tempore peccata sua Sacramentaliter confiteantur, & Sacram sumant Eucharistiam.

Advenæ & peregrini, cujusvis status, & conditionis, qui tempore Paschali in hac urbe fuerint, ad Ecclesiam Metropolitanam ad Sacrosanctam Eucharistiam sumendam accedant, neque eis ab aliis Parochis ministretur.

Videant Parochi diligenter, an aliqui sint, qui præstituto tempore Paschali in propria Parochia non communicarint, si quos compererint, eos statim ad Nos deferant, ut ad Sacrorum Canonum præscriptum, ingressu Ecclesiæ interdicti declarentur, & si sic decesserint, careant Ecclesiastica sepultura.

Si qui testimonium Confessarii manu obsignatum Parocho attulerint, quo aliqua ex causa eis differatur terminus sumendi Sacram Paschalem Communionem, si prorogatio hujusmodi ultra quindecim dies per Octavam Paschæ duraverit, eorum nomina Parochus Nobis denuntiet, ut quidquid eorum saluti judicabimus expedire, decernere possimus.

Qui vero tempore Sacræ Communionis Paschalis, in carcere detenti fuerint, eos Parochi, intra cujus Parochiæ limites carceres consistunt, visitent, & ad illos, postquam peccata sua Sacramentaliter confessi fuerint, Sacram deferant Communionem; aut si Sacella fue-

fuerint conjuncta, ibi ad illos communicandos celebrent.

Ut igitur omnibus innotescant ii, quibus in hac urbe, hujusmodi cura in posterum incumbet, decernimus, ut iis, qui in carceribus Civitatis veteris detinebunt, Sacramenta ministret, qui a Nobis curam animarum habet in Ecclesia S. Jacobi. In Civitate parva, qui Parochialia munera exercet in Ecclesia S. Thomæ. In Raczino Parochus S. Benedicti. In Arce aliquis ex Concionatoribus Basilicæ Metropolitanæ nostræ, ab ejusdem Ecclesiæ Decano monendus. Idque statuimus, donec aliter Nobis, Officialive nostro visum fuerit.

Cum autem Itali plures, aliique nonnulli, sive Clerici, sive Laici, requirant a Parochis, aliisque Ecclesiasticis attestationes Sacræ Confessionis, & Communionis, & aliarum actionum Catholicam Religionem concernentium; caveant omnes, ne aliquam attestationem conficiant, nisi de iis, quæ certo sciunt vera esse. Atque ut in hujusmodi attestationibus, omnis fraus, aut fraudis suspicio tollatur; ne eas alicui tradant, nisi prius a Nobis, Officialive nostro recognitæ, scriptove confirmatæ fuerint.

Si qui ob infirmam valetudinem, etiamsi in Hospitalibus sint, tempore præstituto ad Ecclesiam accedere non possunt, ut Sacram sumant Eucharistiam, illam intra eundem terminum Parochus domum deferat, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciant, & fructus uberrimos, spiritualesque utilitates, ex hujus Sacramenti perceptione provenientes, non amittant. Qui tempore Paschæ a Parochia abfuerit, cum primum domum redierit, vel attestationem legitimam Parocho exhibeat, se prævia Confessione Sacramentali, Sacram Communionem sumpsisse; vel intra sex dierum spatium, confessus, a proprio Parocho illam sumat; alioquin interdicti Ecclesiastici pœnam subeat, & sic decenter careat Ecclesiastica sepultura.

Nemo ad Sacram Communionem Paschalem admittatur, nisi prius attestationem in scriptis exhibuerit, Confessarii subscriptione munitam, se peccata sua idoneo Confessario confessum fuisse, & ab eo absolutionem impetrasse.

Nemo Regularis extra Ecclesias sui Ordinis, Clericis vel Laicis, Sacramentum Eucharistiæ ministrare audeat, absque facultate nostra, aut saltem proprii Parochi; alioquin excommunicationem incurret ipso facto, Summo Pontifici reservatam.

Sacram autem Communionem Paschalem, quæ a Dominica Passionis usque ad Octavam Paschæ ab omnibus fidelibus sumi debet, neque etiam in sui Ordinis Ecclesiis, ministrent; cum id ad Parochos, non autem ad illos Sacerdotes, etiamsi Regulares sint, spectet.

Omnes utriusque sexus Christi fideles in Domino hortamur, ut feria quinta Cœnæ Domini ad nostram Metropolitanam Basilicam se conferant, & a Nobis, tanquam præcipuo totius Ecclesiæ Pragensis Pastore, Sacram sumant Eucharistiam. Qui id præstiterint, paschali obligationi satisfacient, ac si in propria parochia illam sumpsissent.

Quo autem religiosius Sanctissimi Corporis Christi Domini celebritatem colant, Parochi, die Dominico solennitatem præcedente, paterna charitate, gravique sermone illos de his præmoneant.

Ut confessi, vel in Solennitate, vel intra Octavam, Sacram Communionem sumant. Ut pro facultatibus eleemosynam dent, ut pure, casteque in orationibus frequentes, atque assidui sint, & in pietatis Christianæ exercitationibus versentur. Ut pridie Solennitatis jejunent, ut & in Solennitate, & reliquis deinceps septem diebus, ad Vespertinum & Matutinum, aliarumque Canonicarum Horarum Officium, & Missæ solennis Sacrum conveniant; atque processioni solenni, cereum accensum manibus gestantes, pie intersint.

Ut autem ad ea Christianæ pietatis officia fideles magis inflammentur, per eosdem Parochos, Indulgentiæ a Summis Pontificibus URBANO IV. CLEMENTE V. MARTINO item V. & EUGENIO IV. unicuique pœnitenti, & confesso concessæ evulgentur. Sunt autem hæ:

Jejunantibus pridie Solennitatis Indulgentia concessa annorum centum. Iis, qui primis Vesperis, quive in Solennitate Missæ solenni, Horis matutinis, ac secundis Vesperis intererunt, pro singulis hujusmodi Officiis, concessa est Indulgentia centum annorum. Qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, & Completorii Officiis aderunt, Indulgentia iis datur quadraginta annorum pro singulis Horarum Officiis. Qui intra Octavam Vespertino, Matutinoque Officio, & Missæ solennis Sacro aderunt, Indulgentia item datur annorum centum.

Ut Processio, quæ in celebritate Corporis Christi, ubique fieri solet, debita reverentia, solennique apparatu, atque omni religioso cultu, peragatur, tam in hac Urbe, quam per universam Archi-Diœcesim, viæ, per quas transire debebit, diligenter mundentur, & auleis, pannis, picturis, floribus, frondibusque virentibus, pro Civitatum, locorumve ratione, ornentur. In ea autem, & in aliis item, in quibus Sanctissimum Sacramentum defertur, Canonici singuli, & qui dignitates obtinent, tam in Metropolitana, quam in Collegiatis Ecclesiis, & cæteri item Clerici, cereas faces, candelasve forma convenienti accensas, aperto capite, ferant.

Cum vero occasione orationis quadraginta horarum, vel alia gravi de causa a Nobis, Officialive nostro approbanda, Sacra Eucharistia exponenda est; ea super altari majori collocetur, debito apparatu, & ornatu, ac convenienti cereorum accensorum numero religiose adhibito.

Tam in exponendo, quam in reponendo Sacramento processio fiat per Ecclesiam cum ipsa Sacra Eucharistia, adhibito convenienti apparatu, & debito luminum numero, ut in solennibus processionibus observari convenit.

Dum illa in altari exposita est, pro ejusdem custodia, semper unus saltem Sacerdos, Sacrisve initiatus, tanquam in statione collocatus, excubet, atque in assidua precatione, sanctaque meditatione vigilet.

XIX. De Sacrosancto Missæ Sacrificio.

Ut Sanctissimum Missæ Sacrificium, in quo idem ille Christus continetur, & in altari quotidie a Sacerdotibus, in remissionem peccatorum, incruente immolatur, qui in ara Crucis semel se ipsum cruenta morte obtulit; ea, qua decet, cordis munditia, & puritate, atque exterioris devotionis, ac pietatis specie peragatur, hæc decernimus.

Sacerdos, qui, ut ait Apostolus, inter homines in iis, quæ sunt ad Deum, electus est, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis populi, secum ipse frequenter consideret, quanti sit munus sibi commissum, victimam illam sacratissimam pro peccatis populi immolandi, & uti sæpius celebrare debet, ne tanto, tamque admirabili dono & beneficio fraudet Ecclesiam Dei; ita quoque eum eniti par est, ut omni animi pietate, ac religione Sacrosancta illa, & illibata offerat dona, ne cum alus opem imploraverit, ipse sibi exitium paret. Celebraturus igitur diligenter prius discutiat conscientiæ suæ latebras, & si peccati mortalis sibi conscius fuerit, quamvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione, ad Missam faciendam non accedat, etiamsi ex officio celebrare teneatur, modo non desit ei copia Confessoris. Quod si necessitate urgente, absque prævia confessione, celebraverit, quamprimum confiteatur. Mente præterea recogitet, ac pie meditetur, Mysterii, quod tractaturus est, altitudinem, atque excellentiam, propriamque sui ipsius miseriam, ac vilitatem, & suum in diligendo Deo torporem, totumque se in immensam illius misericordiam projiciens, interno cordis clamore se tanto Hospite indignum esse cognoscat, & coram Domino fateatur.

Tum primæ Horæ Officio, aut saltem Matutino, & Laudibus persolutis, ad Sacristiam, Oratoriumve se recipiat; & aliqua ex orationibus, quæ ante Missam recitare præscribuntur, in Missali seu tabella ibi appensa notatis, recitata; ad lavacrum manus abluat, &

sacris

sacris vestibus se induat; atque ad singula indumenta, singulas orationes dicere non omittat.

Nemo Sacerdos utatur calice e stanno, aliove, qui cupam saltem interius deauratam non habeat; neque item calice non consecrato, seu corporali non benedicto; neque præterea urceolis, ampullisve fictilibus, alioquin suspensionis a Divinis pœnam subibit.

Super Altare habeantur tres mappæ congruæ, & mundæ, sine quibus nullibi celebretur. Corporale sit mundum, & amylo illitum. Stola, & manipulus sint ejusdem materiæ & coloris, quibus constat planeta. Missale sit congruum, non lacerum, & habeat registrum sive cordulas decentes. Purificatorium item mundum & præscriptæ magnitudinis. Et breviter: paramenta omnia, & altaris ornamenta sint congrua, & ea forma confecta, quam superius præscripsimus.

Quod ad Episcopalis Ordinis observantiam, in Ecclesia institutum est, id omnino servetur, ut quo in altari nos Missam fecerimus, ne illo die in eodem alius quivis Sacerdos celebret, nisi nostro concessu. Idem observetur in altari, in quo quivis Episcopus celebrarit.

In Missæ celebratione, omnia sedate, graviter, ac districte pronuntiare studeat, nimiam quidem fugiens prolixitatem, atque inprimis properam, ac indevotam celeritatem.

Missæ initio Psalmum, qui incipit: *Judica me Deus*, atque in fine Sancti Joannis Evangelium (*In principio erat Verbum*) nunquam omittat, nisi iis diebus, quibus ex Missalis Rubricis, aliter est observandum. Ea autem ad ipsum altare, non in accessu a Sacristia ad altare, neque in recessu ab altari in Sacristiam pronunciet.

In iis autem, quæ ex Sanctæ Matris Ecclesiæ instituto, secreto dicuntur, pronuntiandis, cautionem illam adhibeat, ut distinctum quidem verborum sonum ipse percipiat, at ne ulla ratione ab iis, qui præsentes sunt, audiatur. Canonem vero, quanta maxima potest attentione, pronuntiet, ac præsertim Sacrosancta illa verba, quibus Corpus, & Sanguis Domini conficitur; quæ quidem non memoriter, sed ex tabella, ad omnia altaria adhibenda, sive ex Missali, recitari debent, ne errorem aliquem in consecratione committi contingat.

Sumpto Sanguine, primo vino tantum Sacerdos se purificet; deinde digitis vino, & aqua dilutis, ablutionem sumat.

Cum in medio Missæ manus abluerit; videat, ne altaris mappa illas abstergat, sed linteolo ejus rei causa e Sacristia allato.

Missa absoluta, in Sacristiam, eadem gravitate, redeat, & preces pro gratiarum actione recitando, sacra vestimenta exuat; iterumque ablutis manibus, ad Oratorium se recipiat, ubi aliquantulum pie meditetur.

Cum ad altare accedit, birreto Clericali quadrato caput opertum habere procuret, vel saltem parvulo birreto, quem mitram Sacerdotem vocant; neminemque alloquatur, vel cuiquam respondeat. Sacræ Cruci se profunde incline. Sanctissimo Sacramento intra tabernaculum posito, capite operto, reverentiam faciat, altero genu usque ad terram flexo. Si autem erit expositum, idem faciat capite aperto; quod etiam servandum est, cum ante altare, in quo Sacra Eucharistia asservatur, est transeundum.

Ne birretum, aut linteolum, ad nares emungendas destinatum, hostiarumve scatulam seu claves, & id generis alia, super altari ullo pacto ponat.

Cum autem ad altare accesserit celebraturus, neminem plane expectabit, neque cœptam Missam ad cujusvis instantiam iterum incipiat.

Si coram aliquo Cardinali, Legato, seu Nuntio Apostolico, aut hujus Ecclesiæ Archi-Episcopo pro tempore existenti celebret; dicto Evangelio, ad Sacrarum Cæremoniarum præscriptum, deferatur ei liber Evangeliorum, sive Plenarium deosculandum, & pariter post *Agnus Dei*, pacis tabella, quam Pacificale dicunt; & antequam in fine Missæ benedicat, faciat ipsi

ipsi Cardinali, Legato, seu Nuntio Apostolico, vel Archi-Episcopo, profundam reverentiam.

Atque ut multa paucis comprehendantur; accurate studeat, nullam ex statis cæremoniis, ac ritibus, antiquissimo hujus Sanctæ Ecclesiæ Pragensis Missali connotatis, prætermittere. Quod Missale a piis, & doctis viris jussu nostro recognitum, ad majorem hujus Metropolis, & Archi-Diœcesis nostræ utilitatem, & decorem, typis excudetur.

Genu flexiones in Missæ celebratione, aliisve functionibus Ecclesiasticis, tam a Canonicis, quam ab aliis Sacerdotibus, & Clericis quibuscunque faciendæ, semper in plana terra, nempe altero genu usque ad terram flexo, fiant, non autem sæcularium more, pedem retrahendo.

Illud præterea observandum est, ut quoties Canonici directe transeunt ante altare, ubi Sanctissimum Sacramentum non asservatur, vel ante Archi-Episcopum pro tempore existentem, caput & humeros profunde inclinent; cæteri vero Sacerdotes, & Clerici, Altari, & Archi-Episcopo distinctas reverentias faciant, altero genu ad terram flexo.

Ut autem in posterum in Sacrarum Cæremoniarum peritia debita adhibeatur diligentia; iis omnibus inhibemus, qui Sacerdotali Ordine initiabuntur, ne Missam primam, quas Primitias dicunt, celebrare audeant, nisi prius a Basilicæ nostræ Metropolitanæ Archi-Diacono, aliove, cui id curæ dederimus, in Sacris Cæremoniis obeundis approbati fuerint, & facultatem a Nobis, Officialive nostro scripto obtinuerint, quæ per verbum PLACET, exprimi solet, pœna suspensionis contraventientibus proposita, quam eo ipso subeant.

Sumptuosa autem convivia, ludos, choreas, & omne inanium oblectamentorum genus, aliosve abusus, qui novæ Missæ celebrandæ causa irrepserunt, tollimus, & abrogamus.

Præterea ut aliqua teneatur ratio, qua Sacerdotes rite ordinati, & nulla censura Ecclesiastica innodati, & nulli alii ad celebrandam Missam admittantur; statuimus, ut nemo Clericus, vel Laicus, in suis sæcularibus Ecclesiis, Capellis, vel Oratoriis, quamvis a Nobis probatis, etiamsi Juris Patronatus fuerint, quemquam Sacerdotem sæcularem, qui advena sit, vel peregrinus, celebrare patiatur, nisi ostenderit formata, literasve testimoniales, seu dimissorias Ordinarii sui, intra sex mensium spatium ad summum datas, & a Nobis, Officialive nostro recognitas, & scripto comprobatas: in qua recognitione exhibere teneantur testimonium scriptum, de eorum vita & moribus ab iis Ordinariis, in quorum Diœcesi, post literas dimissorias a suo Episcopo obtentas, aliquamdiu permanserint.

Quod autem de Sacerdotibus sæcularibus præscripsimus, illud etiam locum habere volumus in Regularibus cujusvis Ordinis, & instituti, etiam exemptis, qui absque suorum Superiorum facultate, literisque testimonialibus de eorum vita & moribus, nulla ratione admittantur ad celebrandum in Ecclesiis, Oratoriisve, seu Capellis, etiam Laicalibus, nostræ Archi-Episcopali jurisdictioni subjectis.

Sacerdotes, qui publice & notorie criminosi fuerint, a Missæ celebratione abstineant, nisi emendatæ vitæ indicia certa dederint.

Una tantum Missa celebretur in die a quolibet Sacerdote sæculari, vel regulari: excipimus tamen celebritatem Nativitatis Domini, in qua, ex Sanctæ Ecclesiæ instituto, singuli Sacerdotes tres Missas celebrare possunt. Qui extra prædictam solennitatem quavis occasione vel prætextu, pluries celebrarit, suspensionem a Divinis ipso facto incurrat.

Missæ nec ante auroram, nec post meridiem celebrentur, cum id a Sacris Canonibus abhorreat, excepta nocte Nativitatis Domini, in qua post mediam noctem, statim Missa prior fieri potest, & a quolibet Sacerdote ante auroram celebrari permittitur, quod etiam a Regularibus servetur. Neque ferendum est, quod alicubi Sabbato Sancto, seu in Vigilia Assumptionis Bea-

Beatæ Virginis, aliisve quibusvis diebus, vesperi seu omnino post meridiem, Missa fiat, neque etiam vigore cujusvis privilegii a Sede Apostolica, ante Concilium Tridentinum obtenti; hujusmodi etiam privilegia peculiari PII Papæ Quinti Constitutione abrogata sunt. Qui contraria fecerit, suspensionem a Divinis ipso facto incurrat.

Antiquissimus usus celebrandi cum cantu, per totum Adventum, summo mane, Missam de Beata Virgine, quæ *Rorate* appellatur, laudabilis est & fidelium devotioni, ac pietati apprime accommodatus; ideo in omnibus Ecclesiis hujus Metropolis, & Archi-Diœcesis nostræ perpetuo retineri poterit, & observari.

Nullus Sacerdos, etiam Regularis, in privatis ædibus, aut omnino extra Ecclesiam & Oratoria, quæ Divino tantum cultui dicata, & a Nobis approbata sint, Missam celebret.

Oratoriorum autem ædificatio, aut usus ad Missam in eis celebrandam, non facile, sed magna de causa permitti debet, in eis enim designandis, vel probandis hæc servari volumus: ne sint in interiorum ædium partibus, in quibus Domini, vel familia frequentius versentur, sed commodo & honesto loco, a cubiculis, tricliniis, & ab aula separato; atque ad templi formam, & regulam propius accedant.

In hujusmodi vero Oratoriis nemo dormiat, nihilque fiat, tractetur, aut exerceatur, quod profanum sit; nullæ cistæ profano usui destinatæ, nihilque ex domestica supellectile, nihilve aliud sacris locis alienum, in eis asservetur, alioquin eo ipso interdicta sit in illis Missæ celebratio.

Altare habeant forma præscripta constructum, cum tabula lapidea, petraque sacrata, quod altare portatile dicunt, omnibus ornamentis, & paramentis instructum, ut superius statuimus, cum de Altaribus egimus.

Videant autem ii, quibus concessa fuerit facultas hujusmodi Oratoriorum, ne passim in eis celebretur, sed tantum in casu necessitatis, præsertim infirmitatis.

Diebus autem Festivis, & præcipue solemnioribus, non in privatis Oratoriis, sed in Ecclesia Metropolitana, Collegiata, seu Parochiali, si fieri potest, Missæ Sacro intersint. Nullo autem modo in hujusmodi Oratoriis (extra diem festum Patrocinii) Missa cum cantu celebretur; nec Sanctissimum Sacramentum expositum teneatur ad adorandum, quavis occasione vel causa, neque etiam in festo Patrocinii, neve in majori hebdomada sub Dominici sepulchri nomine, & prætextu, cum Sacra Eucharistia in iis tantum Ecclesiis exponenda sit, in quibus continuo asservari consuevit, ut in Collegiatis, & Parochialibus. Sacerdotes in hoc delinquentes, noverint se a Nobis graviter puniendos.

Nulli Sacerdoti sæculari, vel regulari, etiamsi generalem celebrandi facultatem a Nobis, Officialive nostro obtinuerit, in Monialium Ecclesiis, Missæ Sacrum facere licet, præterquam cui nominatim id concessum fuerit.

In nostra Metropolitana Basilica nemo ad altaria constructa super tumbis Sanctorum Patronorum celebret, absque licentia Decani ejusdem Ecclesiæ.

Hostiæ in Missa consecrandæ, non a laicis personis, sed ab Ecclesiasticis, Monasteriisve sumantur. Eæ autem azymæ sint, non fermentatæ, atque ex sola aqua naturali, & farina confectæ, non mucidæ, non putres, non maculis aspersæ, non confractæ; sed omnino recentes. Et quæ ante mensem coctæ sint, nullo modo consecrentur.

Vinum purum adhibeatur in Missa, quod non acidum, non corruptum, non herbis, aliisve rebus conditum sit, atque ob decorem & munditiam, si fieri possit, album habeatur.

Clericus, vel alius Laicus rite instructus inserviat Celebranti; id autem munus nulla ratione obeatur a fœmina quavis, etiamsi Monialis sit.

Ante Missæ cujusque initium, etiamsi sine cantu fiat, duæ saltem candelæ accendantur, quæ e cera omnino sint, & decenti crassitudine, non autem e sevo. Eæ autem nullo modo extinguantur, priusquam ultimum Missæ Evangelium recitatum sit.

 Anti-

Antiqua & laudabilis hujus nostræ Ecclesiæ consuetudo orandi in Missarum celebratione pro Papa, Antistite, Rege, ac Regina, perpetuo servetur, ac pie retineatur.

Cum Corpus Domini nostri Jesu Christi elevandum est in Missa conventuali, parochialive, signum detur campanæ sono, cujus significatione fideles, qui in Ecclesia Missæ Sacrificio non intersunt, admoniti, ad tanti mysterii, ac beneficii recordationem animum excitantes, mente supplici religiosas preces adhibeant.

Feria V. Cœnæ Domini & Sabbato item Sancto in nostra Metropolitana, atque in unaquaque Ecclesia Collegiata, Parochialive, unica tantum Missa celebretur; unica præterea Missa fiat in Ecclesia Monialium. In aliis autem Ecclesiis, Oratoriisve, etiam laicalibus non celebretur hoc triduo.

Feria sexta in Parasceve nullibi fiat Missa cum consecratione ex sacris ritibus. Canonici autem omnes, ac reliqui item Sacerdotes, & Clerici in hac urbe degentes, in solemni ejusdem diei officio, Sacramentaliter confessi, Sacram sumant Eucharistiam, habeantque Sacerdotes in ejusmodi sumptione stolam a collo pendentem, supra superpelliceum, ad Sacrorum Canonum præscriptum.

Quo die Summus Pontifex Romanus Consecrationis, Coronationisve insignia accepit, pietatis ratio postulat, in eo precationem a Clero adhiberi, quamobrem tam in Metropolitana, quam in omnibus Collegiatis Ecclesiis, quot annis, eo die, Missa solemnis celebretur, ut in festo Cathedræ Sancti Petri, in albo apparatu, cum sola oratione, quæ solet dici pro Papa: *Deus omnium fidelium Pastor & Rector*. Et dicatur: *Gloria in excelsis*, ac *Credo*, cum Præfatione *de Apostolis*. Parochi omnes eandem Missam faciant absque cantu. Si vero hujusmodi Anniversarium in die aliquo festivo venerit, Missa de Festo celebretur, cum paramentis Festo convenientibus, & in ea pro Papa oretur stata illa oratione: *Deus omnium fidelium*. Atque ob eam quidem causam, in Anniversario hujus Ecclesiæ Calendario, Consecratio Pontificia die suo notetur, tum etiam de more denuntietur; ut universus Clerus, & populus item, excitetur ad preces pro illo adhibendas.

Præterea ex Felicis Papæ Quarti Decreto, singulis annis, in Anniversario Consecrationis Archi-Episcopi hujus Ecclesiæ Pragensis, pro tempore existentis, fiat Missa solennis, eodem modo, & apparatu, atque iisdem in Ecclesiis, ut diximus pro Coronatione Summi Pontificis, cum eadem oratione: *Deus omnium fidelium Pastor*. Sed loco nominis *Papæ*, dicatur nomen *Archi-Episcopi*, & post verba illa: *Ecclesiæ tuæ*, adjiciatur *Pragensi*; & dicatur *Præfatio de Apostolis*. Ut autem & Clerus, & populus item, invitetur ad preces eo die pro Archi-Episcopo fundendas, in hujus Ecclesiæ Calendario notetur quotannis, Consecratio Archi-Episcopi.

Capellarum oneribus, & Missarum numero, cuivis beneficio Ecclesiastico, fundatione, aliove nomine adjuncto, unusquisque, prout sui muneris partes requirunt, satisfaciat. Quibus autem in Ecclesiis, ob multa, variaque defunctorum legata, Missas usque adeo multas celebrari oportet, ut pro ratione singulorum dierum, quos testamento, aliave ultima voluntate, testatores præscripserunt, muneri, quod eorum piis voluntatibus debetur, ob Sacerdotum penuriam satisfieri non potest, aut eleemosyna eo nomine assignata adeo tenuis est, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere; unde depereunt piæ testantium voluntates, & eorum conscientias, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur; Ecclesiarum Rectores, sive Parochi, aliive, quorum interest, omnia sigillatim Nobis significent; ut re diligenter perspecta possimus in illis Ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverimus, statuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem, & cultum, atque Ecclesiarum utilitatem videbimus expedire; ita tamen ut in singulis Missis, quæ jure reductionis celebrabuntur, eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ad pios usus reliquerunt. Idque per intentionem applica-

plicationis Missarum, per preces in secundo *Memento*; & per Collectas in Missis fieri poterit.

Nemo Sacerdos sæcularis, vel Regularis, quavis occasione, vel causa, in Ecclesia, vel alibi, Missam non integram, quam Siccam vocant, absque Corporis & Sanguinis Domini nostri consecratione, & sumptione celebrare, seu recitare audeat, alioquin suspensionem a Divinis ipso facto incurrat. Qui vero hujusmodi Missis intersunt, Ecclesiæ præcepto, de Missa die festo audienda, non satisfaciunt; imo in hoc etiam, graviter delinquunt.

Quæ in Missa ex sacris ritibus recitanda non sunt, nemo pro libitu suo, absque Sanctæ Ecclesiæ auctoritate, omittere, mutareve potest, ideo edicimus, ut in Missis omnibus, etiam iis, quæ cum cantu fiunt, Epistola & Evangelium latino sermone, ut in Missali connotata sunt, omnino legantur. Ut autem fidelium utilitati & devotioni, quantum cum Deo possumus, prospiciamus, permittimus, ut in Ecclesiis, in quibus lingua vernacula legi consueverunt, illa postquam latino idiomate pronuntiata fuerint, etiam eadem lingua vernacula, clara & intelligibili voce, absque cantu proferantur, dummodo de libro, qui a Nobis scripto approbatus fuerit, & non aliunde desumantur.

Cum Summus Pontifex Romanus, universalis Ecclesiæ Pastor, & Parens, ex hac vita migrarit, nuncio certo mortis allato, in omnibus Ecclesiis, omnium campanarum sono, ut pro mortuis fit, de more pulsetur; tum in nostra Metropolitana, & in Collegiatis Ecclesiis, Missa solemnis, & Officium ex ritu pro defunctis, pro eo pie celebrentur, atque Sacerdotes singuli Missam faciant. Præterea iisdem in Ecclesiis, Missa de Spiritu Sancto cum cantu fiat, & donec de novo Successore provisum fuerit, preces ad Deum continuo offerantur, pro opportuna novi Pontificis electione impetranda, qui Ecclesiam digne ac fructuose gubernare possit.

Pro Archi-Episcopo item, qui Pater, Magister, Duxque Cleri, & populi Pragensis est, cum ex hac vita migrare contigerit, & Missa pro defunctis pariter celebretur, & preces fiant, pro optima novi Antistitis electione, atque hac de causa Missa de Spiritu Sancto in omnibus Ecclesiis cum cantu celebretur.

XX. De Pœnitentia.

INter omnes nostræ Pastoralis curæ sollicitudines, quæ innumeræ, gravissimæque sunt, nulla profecto est, quo Nos magis urgeat, quam ut oves nostræ fidei concreditæ, ab iis Confessariis gubernentur, qui & vitæ probitate, & scientia, aliisque virtutum ornamentis decorati, eas ad æternæ beatitudinis pascua feliciter perducere possint. Quanto enim studio ac diligentia Pœnitentiæ Sacramentum ministrandum sit, id unum, si recte consideretur, facile ostendere potest, quod post Baptismum in peccatum lapsis, nulla alia prorsus ratione remitti peccata, aut condonari, cœlumque aperiri, aut in Dei gratiam restitui unquam liceat, quam hujus Sacramenti virtute, atque ope, si tamen rite, susceptum, ministratumque erit. Ne igitur tantum, tamque necessarium in populo Dei Sacramentum, negligenter, & imperite ministratum, & suscipientibus inutile evadat, & ministrantibus exitium pariat, curandum est, ut ii tantum Sacramentalibus confessionibus audiendis præficiantur, qui hujusmodi munus non perite modo, sed etiam prudenter ministrare noverint, ac summopere velint, ut præter Ordinis potestatem, quam quidem, cum Sacerdotio initiati sunt, susceperunt; præter jurisdictionis auctoritatem, quam recipiunt, cum ad audiendas confessiones approbantur, doctrina etiam, prudentia & charitate præditi, atque exculti sint, ut iis virtutibus instructi, doctrina quidem recte norint, ex variis peccatorum generibus, quæ gravia, quæve levia sunt, pro cujusque hominis ordine, & genere dijudicare; prudentia tanquam sapientes Medici, singulis animi morbis opportuna, atque optima præbeant medicamenta; & charitate Dei accensi, zeloque salutis animarum

marum excitati, Christi fidelibus omnia præstent salutaria adjumenta.

Nullus igitur Sacerdos, sive sæcularis, sive cujusvis Ordinis & instituti Regularis, confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, aut Clericorum audiat, nisi vel Beneficium Parochiale, sive animarum curam legitime obtineat, vel a Nobis, Officialive nostro approbationem & facultatem in scriptis prævio examine, vel sine eo, si ita judicabimus expedire, obtinuerit; alioquin suspensionem a Divinis ipso facto incurret. Absolutio autem Sacramentalis ab illis collata, qui jurisdictionis potestatem non habent, irrita est, & invalida.

Confessionis sacræ audiendæ munus Sacerdotibus Regularibus, quamvis ad illud ob peritiam, scientiamque idoneis, nullo modo committemus, nisi a Monasterii Præfecto testatum literis fiat, eos vitæ disciplina, moribusque probatos esse, ac dignos prætterea, quibus id muneris imponatur. Quo in testimonii genere, ipse videat, ne quid testificando admittat, quod religiosæ conscientiæ suæ fraudi sit, labemve afferat.

Ut autem unusquisque sciat perpetua capita, super quibus examinabuntur ii, qui ad aliquod Beneficium Parochiale obtinendum, vel ad Confessiones audiendas præficiendi sunt, ea hic notari volumus.

Quare fuit institutum Sacramentum Pœnitentiæ. Quæ ejus materia, quæ forma, qui proprius Minister.

Quæ differentia sit inter peccatum mortale & veniale.

Qui sint effectus peccati mortalis.

Quæ sunt Regulæ cognoscendi, an peccatum sit mortale, nec ne.

Quæ circumstantiæ peccatorum sint necessario explicandæ in Confessione Sacramentali.

Quid sit occasio peccati, quotuplex, & quæ vitanda sub pœna peccati mortalis.

Quid sit cogitatio morosa, & quæ sit peccatum mortale.

Quæ sint essentialia Sacramenti Pœnitentiæ.

De differentia contritionis ab attritione.

De essentialibus Sacramenti Matrimonii, ejusque impedimentis tam dirimentibus, quam impedientibus tantum.

De furto, & quæ quantitas furti constituat peccatum mortale.

De juramento & ejus comitibus, seu conditionibus.

De superstitionibus, quæ regula tenenda sit, ut cognoscatur, quando sint peccatum mortale.

Quæ ratio ineunda sit in examinando pœnitente, cum Confessarius id faciendum necessario judicaverit.

Cætera Examinatorum judicio relinquuntur; qui aliquod cum eis experimentum facere poterunt: De Censuris, & earum effectibus; de Votis, eorumque obligatione, commutatione & irritatione; de Usuris; de conditionibus venditionis cum termino retrovendendi, & demum de restitutione tam in bonis animæ, quam famæ, corporis, & cæterarum rerum.

Non licet per literas, seu internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ut Decreto CLEMENTIS VIII. auditis votis Patrum Theologorum, ac re cum Illustriss. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus diligenter, & mature discussa, declaratum est.

Qui aliquid contra prædicti Pontificii Decreti præscriptum admiserit, pœnas, & censuras in eo inflictas ipso facto incurret.

Considerent Parochi, aliive Confessarii diligenter tenorem suæ auctoritatis, ne in propriæ, & aliorum salutis detrimentum, jurisdictionis sibi traditæ limites excedendo, falcem mittant in messem alienam.

Ut in animarum salute procuranda, in Pœnitentiæ Sacramenti ministerio, uberiores fructus in Domino reportare valeant, Confessariis omnibus, etiam Regularibus, edicimus, ac jubemus, & singulis annis feria quarta Cine-

Cinerum, qui in hac urbe ſunt, ad Nos, ſive ad Officialem noſtrum; qui vero per Archi-Diœceſim, ad proprii diſtrictus Archidiaconum Diœceſanum accedant, ut ea monita accipiant, quæ in confeſſionibus audiendis, fidelibusque ad Sacram Communionem Paſchalem admittendis, opportuna judicabimus.

Cum peccata poſt Baptiſmum commiſſa nulla alia ratione abſolvi poſſint, ut ſuperius diximus, niſi per Sacramentalem Confeſſionem, quæ fieri debet, non generatim, ac publice, ſed ſpeciatim ab unoquoque pœnitente; qui ad legitimi Sacerdotis aures, peccata ſua, eorumque numerum, & circumſtantias neceſſario explicandas, ſigillatim & ſecreto conſiteri tenetur; ut Confeſſarius, tanquam Judex, actum judicialem, ex Divina inſtitutione, in eum exercere, & ſententiam proferre valeat; nullomodo ferendum eſt, plurium confeſſiones ab eodem Sacerdote ſimul, & turmatim audiri; ideo decernimus, ne Sacerdos quisquam id ſacrilegii admittere audeat, ut plures, ſive adultos, ſive impuberes, ita turmatim in Confeſſione Sacramentali, contra Chriſti Domini inſtitutum, & morem in Eccleſia Catholica receptum, ſimul audire attentet, pœna excommunicationis propoſita, ipſo facto incurrenda.

Nemo Confeſſarius ſæcularis, vel Regularis Sacramentum Pœnitentiæ Monialibus noſtræ Archi-Epiſcopali juriſdictioni ſubjectis, miniſtrare audeat, etiamſi ad confeſſiones audiendas, in hac Civitate & Archi-Diœceſi noſtra, generatim admiſſus fuerit, niſi ſpecialem facultatem id abeundi, a Nobis, noſtrove Officiali, ſcripto exaratam obtinuerit; alioquin excommunicationem ipſo facto incurrat.

Ad populi diſciplinam maximopere ſpectat, ut atrociora quædam & graviora crimina, non a quibus Confeſſariis indifferenter abſolvantur; unde merito Pontifices Maximi cauſas aliquas criminum graviores ſuo peculiari judicio reſervare conſueverunt; quod idem Epiſcopis omnibus, in ſua cuique Diœceſi, licere certum eſt, pro illis in ſubditos tradita, ſupra reliquos inferiores Sacerdotes, auctoritate. Ut igitur infraſcriptorum delictorum atrocitas ab omnibus cognoſcatur, & eorum proclivitas diligentius reſecetur, in populi Nobis commiſſi ædificationem, ipſorum abſolutionem Nobis reſervamus; Confeſſariis Sacerdotibus quibuscunque, etiam Regularibus, inhibentes, ne quempiam iis culpis, criminibusve irretitum, absque facultate noſtra, ſcriptis obtenta, abſolvere attentent, etiam quorumcunque privilegiorum jure, tam Regularibus ipſis, quam Confratriis, Eccleſiisve quibusvis conceſſorum, prout a Sancta Sede Apoſtolica ſæpius declaratum fuit; alioquin excommunicationis pœnam ipſo facto incurrant; atque ejusmodi abſolutionem nullius roboris, ac momenti fore decernimus. Omnem autem facultatem, cuivis hactenus conceſſam, ab iis caſibus, vel ab eorum aliquo abſolvendi, penitus abrogamus.

1. Qui libros, ſeu ſcripta Hæreticorum, vel quavis alia ratione prohibita, penes ſe retinuerint, vel legerint, aut impreſſerint, ſeu imprimi fecerint, non abſolvantur, niſi prius libros, & ſcripta ejusmodi Nobis conſignaverint, vel cum effectu transmiſerint. Qui autem Hæreticorum libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, absque facultate Sedis Apoſtolicæ, legerint, aut tenuerint, impreſſerintve, ſeu quomodolibet defenderint, publice vel occulte excommunicationem incurrent ipſo facto, Sedi Apoſtolicæ reſervatam.

2. Qui nefaria conſuetudine in Deum, vel ſanctos atroces blaſphemias protulerint.

3. Exercentes Sodomiam; quive cum brutis coierint.

4. Homicidium voluntarium committentes, vel illud procurantes, ſi ſequatur effectus. Quive ſubditos ſuos, ſeu quosvis alios, absque ordinario judiciali proceſſu, ultimo ſupplicio damnaverit.

5. Qui abortum procurarint juxta Conſtitutiones Sixti V. & Gregorii XIV.

6. Qui cum aliqua Moniali luxuriæ peccatum mortale, etiam solo tactu impudico, admiserint.

7. Qui secundo vel propinquiori gradu consanguinitatis, vel affinitatis, vel cum sibi cognatione spirituali junctis, incestum admiserint.

8. Concubinarii publici, sive Sacerdotes, sive alii.

9. Qui Legatorum piorum solutionem longius biennio distulerint.

10. Venefici, & qui potiones dederint, ut quis moriatur, aut morbo tabescat, vel insaniat.

11. Qui ad magicas artes, veneficia, incantationes, ligaturas, & alia hujusmodi, Eucharistia, Sacrisve rebus usi fuerint. Si autem sit error in intellectu, excommunicationem ipso facto incurrunt, Sedi Apostolicæ reservatam.

12. Qui publice, cum scandalo, & absque facultate nostra, aut saltem Parochi proprii, Quadragesimæ tempore, aliisve diebus ab Ecclesia statutis, carnibus vesci præsumpserint.

13. Qui post Sponsalia de futuro se carnaliter cognoverint, priusquam Matrimonium inter eos legitime per verba de præsenti sit celebratum.

14. Qui parvulos suffocarint.

15. Adulterium fide data, nempe cum alter conjugum promittit ei, cum qua adulteratur, se contracturum Matrimonium cum illa, sive copula præcedat promissionem hujusmodi, sive subsequatur.

16. Clerici in Sacris constituti, qui Matrimonium de facto contraxerint; & sunt ipso facto excommunicati; quive hujusmodi Matrimoniis consilium & assensum præstiterunt.

17. Qui incendium fecerint, nempe antequam denuntientur, at post denuntiationem eorum absolutio est Summo Pontifici reservata.

Attendant præterea Confessarii, ne a censuris quovis modo Summo Pontifici, Sedive Apostolicæ reservatis, quempiam extra articulum mortis absolvant, alioquin excommunicationem ipso facto subeant, & irrita est, ac nulla hujusmodi absolutio. Quod si quem in articulo mortis ab aliqua censura reservata absolverint; illum moneant, ut si convaluerit, ad Superiorem, cui reservata est, quamprimum poterit, se præsentet; alioquin reincidet in eandem.

Canones item pœnitentiales memoriæ mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungere valeant, simulque ipsis pœnitentibus, ut promptius ac libentius Confessarii præcepta & monita exequantur, diligenter exponant, quam benigne hodie Ecclesia Sancta gravissimas antiquorum Canonum pœnas in mitiores commutandas censuerit.

Populos autem infra annum sæpe, ac præsertim Adventus, ac Quadragesimæ initio, Parochi accurate de iis instruant, quæ ad peccatorum remissionem hoc Sacramento obtinendam necessaria sunt; vera scilicet, ac profunda cordis contritio, pura atque integra oris confessio, prompta atque exacta operis satisfactio; quæ quidem ex Catechismi Romani fonte hauriri facile poterunt, ac populis prædicari.

Confessarii facultatem habentes absolvendi aliquos ab excommunicatione majori, vel ab interdicto Ecclesiastico, ne eos a peccatis absolvant, nisi prius a censuris legitime absoluti fuerint.

Cum aliquem pœnitentem auditurus est Confessarius quisque, superpelliceum decens, & stolam omnino induat, & infrascriptis precibus ad tantum ministerium se paret, ac pœnitentem ipsum Summo Deo diligenter commendet.

Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem,*
℟. *Sed libera nos a malo.*

℣. *Cor mundum crea in me Deus,*
℟. *Et Spiritum rectum innova in visceribus meis.*

℣. *Redde mihi lætitiam salutaris tui,*
℟. *Et Spiritu principali confirma me.*

℣. *Docebo iniquos vias tuas,*
℟. *Et impii ad te convertantur.*

℣. *Li-*

℣. *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ,*
℟. *Et exultabit lingua mea justitiam tuam.*
℣. *Domine exaudi orationem meam,*
℟. *Et clamor meus ad te veniat.*
℣. *Dominus vobiscum,*
℟. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS.

DOmine DEUS Omnipotens, propitius esto mihi peccatori, ut digne possim tibi gratias agere, qui me indignum, propter tuam misericordiam Ministrum fecisti officii Sacerdotalis, & me exiguum, humilemque mediatorem consti.tuisti ad orandum, & intercedendum ad Dominum nostrum JEsum Christum, Filium tuum, pro peccatoribus & ad pœnitentiam revertentibus. Dominator Domine, qui omnes homines vis salvos fieri, & ad agnitionem veritatis tuæ venire; qui non vis mortem peccatorum, sed ut magis convertantur & vivant; suscipe orationem, quam fundo pro famulis, & famulabus tuis, qui ad pœnitentiam venerunt, ut des illis Spiritum compunctionis; resipiscant a Diaboli laqueis, quibus adstricti tenentur; ut ad te per dignam satisfactionem revertantur, per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. *Amen.*

Prompte & alacriter ad hoc munus peragendum accedat Confessarius, & fideles benigne acceptet, eosque moneat, ut in Confessionis Sacramentalis actu, sint habitu demisso, & humili, depositis armis, genibus flexis, capite aperto, vultu demisso, manibus junctis ante pectus, considerantes se non coram homine peccatore, sed coram DEO Altissimo esse, ut agnoscendo, & confitendo veniam petant.

Moneant pœnitentem de obligatione examinis, discussionisve conscientiæ suæ, diligenter faciendæ, antequam ad Confessarium accedat, ut omnia peccata mortalia, quorum, post diligentem hujusmodi sui discussionem, conscientiam habet, in confessione recenseat: etiamsi occultissima illa sint, & tantum adversus duo ultima præcepta Decalogi commissa, quæ nonnunquam animum gravius sauciant, & periculosiora sunt iis, quæ in manifesto admittuntur. Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, sicuti recte & utiliter in confessionem dicuntur; ita etiam citra culpam taceri, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum cum universa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines, iræ filios, & Dei inimicos reddant; necessarium est omnium etiam veniam cum aperta & verecunda Confessione Sacramentali a Deo quærere; qui enim scienter aliqua retinent, nihil Divinæ Bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt: nam si erubescat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Circumstantiæ etiam, quæ speciem peccati mutant, sunt necessario in Confessione Sacramentali explicandæ.

Inter alia autem, quæ fidelibus ad hoc Sacramentum accedentibus uberrimam adferunt utilitatem, illud est præcipuum, ut Confessarius expectet, & excitet pœnitentem, ut peccata sua confiteatur, non expectatis Confessarii interrogationibus, quo diligentius conscientiæ suæ latebras discutiat, & admissa peccata apertius in confessione declaret. Cum vero id oportere cognoverit, interrogetur pœnitens de iis, quæ necessaria, non quæ inutilia, aut otiosa fuerint. At cum pueri, puellæve de luxuriæ culpis interrogari debebunt, ea cautio adhibeatur, ne quæ antea ignorabant, in propriæ salutis exitium fortasse a Confessario doceantur.

Peccata quædam magis usitata, & quæ maximo sunt fidelibus populis damno, studiosius persequatur, & præsertim contractus usurarios, aliosve quavis ratione injustos, crimen falsi testis, ebrietates, venereas amicitias, & ejusmodi.

Postquam pœnitentis conscientiam excusserit, illud sui muneris esse intelligat, ut remedia aliqua opportuna adversus tentationes, quibus ille maxime succumbere solitus est, sedulo doceat, atque adeo illum diligenter instituat nova aliqua spirituali vitæ ratione, quam recte ineat.

Videat diligenter, ne quem absolvat, qui vel odium inimicitiamve deponere nolit; vel restituere pro facul-

tatibus recuset alienum; seu a statu peccati mortalis paratus non sit desistere, & occasionem similis peccati vitare; qua de re doctrinas probatas studeat recte cognoscere, & secundum eas se se gerere.

Pro peccatis gravibus levissimæ pœnitentiæ non imponantur, alioquin, ut Canon ait, consuit pulvillos secundum Propheticum sermonem sub omni cubito manus, & facit cervicalia sub capite universæ ætatis, ad capiendas animas; ideo Confessarius, qui dum cum confitentibus indulgentius ait, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungit, ex Sacri Concilii Tridentini sententia, alienorum peccatorum particeps fit. Concubinariis, atque iis etiam, qui pessimum blasphemandi usum plures annos retinuerunt, atque se emendare nunquam studuerunt, & quos præterea in quævis alia graviora crimina frequenter ex prava consuetudine incidisse animadverterit, etiamsi quo ad casus reservatos facultatem absolvendi a Nobis obtinuerit; iis ad aliquot dies, atque adeo menses, prout morbi gravitas exigere videbitur, absolutionem differat; ita tamen ut illos sanare, non autem in desperationem, aut confusionem inducere, pie, prudenterque procuret.

Fidelibus ad Sacramentalem Confessionem accedentibus pœnitentiam imponat, antequam eis beneficium absolutionis impendat. In ea autem imponenda, prudentiam, discretionem, pietatem & justitiam adhibeat, neque ei, qui in aliena potestate est, eam injungat, quam ob subjectionem, aliasve rationabiles causas exequi non potest. Nihil præterea pœnitenti imponat, quo vel aliquod scandalum, aut confusio provenire, vel ipse pœnitens nimium deterreri possit, habita semper ratione status, conditionis, sexus, & ætatis pœnitentis. Imo cum expediens fuerit, illum interroget, an possit pœnitentiam illam peragere; si dubitet, eam mutabit, aut minuet.

Si pro personæ, criminis conditione satisfactionis nomine eleemosynam aliquam a pœnitente erogandam judicaverit; eam ne ipse petat, ac ne oblatam quidem acceptet.

Confessione peracta, dum absolutionem impertit, ne Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, seu alias orationes pœnitenti injungat, eo ipso tempore recitandas, imo, ut pœnitens absolutionis verba audiens, spiritualem consolationem concipere possit, distincte, ac sedate illa pronuntiet, præsertim ea, quæ Sacramenti illius formam continent, nempe: *Absolvo te*, &c.

In votis autem commutandis, cum ejus rei facultas a Summo Pontifice, vel a Nobis data fuerit, videat omnino, ut vel in majora pietatis opera, quæque Deo gratiora futura sint, vel saltem in æque pia, Deoque grata, illa commutet. Qua quidem in commutatione, laboris atque incommodi, sumptusque, quos, si persolvendum erat votum, subire, perferre, & facere oportuerat, rationem habeat quam diligentissimam.

Observet, si quod peccatum mortale in confessionibus præteritis studiose subticuit, ut eas repetere debeat.

In eo maxime cautus sit absolvendo, cui facultas adsit aliena restituendi, vel legata pia persolvendi, idque jam alias in confessione promiserit, præstare tamen neglexit.

Dum absolutionis formam profert Confessarius, manum dexteram super pœnitentis caput, quod non sine mysterio est, elevatam teneat, ita tamen, ut ipsius caput non tangat.

Atque ut omnes una utantur absolutionis formula, etiam in iis, quæ ad hujus Sacramenti essentiam non pertinent, hanc Parochis, & Confessariis servandam omnibus proponimus.

Misereatur tui Omnipotens Deus; & dimissis peccatis, perducat te ad vitam æternam, Amen.

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus, Amen.

Dominus noster JEsus Christus, qui est Summus Pontifex, te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis minoris, aut etiam majoris, in quantum possum, & indiges. Deinde absolvo te ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus Sancti, † Amen.

Passio

Passio Domini nostri JESU Christi, & merita Beatæ Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen. Vade in pace † & noli amplius peccare.

Meminerint Confessarii servare Sigillum Confessionis Sacramentalis, ita, ut neque verbo, neque nutu, aliave quavis ratione, alicui relevent directe vel indirecte, quæ in confessione cognoverunt; alioquin præter gravissimas pœnas non solum corporales, sed etiam infamiæ, a Sacris Canonibus contra hujusmodi inflictas, etiam pœnam depositionis incurrent.

Nihil a pœnitentibus quovis modo Sacræ Confessionis occasione exigant. Si quid autem eis eleemosynæ nomine ab aliquo sponte oblatum fuerit, id illos humiliter acceptare posse permittimus.

Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino illi languido, quem sanaverat: Vade, & noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat; Medici omnes ad præscriptum Decreti INNOCENTII Papæ Tertii, ac Constitutionis PII Papæ Quinti, cum ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint; ipsos ante omnia admoneant, ut peccata sua juxta ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ confiteantur; neque tertio die ulterius eos visitent (nisi longius tempus infirmo Confessarius ob rationabilem causam, super quo ejus conscientia oneratur, concesserit,) si eis non constiterit, quod infirmi, ut præmittitur, peccata sua confessi fuerint; alioquin interdicti Ecclesiastici censura innodabuntur, & alias pœnas incurrent, Pontificia Sanctione prædicta contentas.

Propinqui autem & omnes familiares, ac domestici infirmi, statim Parochum de infirmitate hujusmodi certiorem faciant; atque tam Parochus, quam conjuncti, & familiares præfati, infirmum ad Sacramentalem peccatorum confessionem accurate inducant.

Præterea cum anima sit pretiosior corpore, Medicos omnes paterne monemus, ut pro corporali salute nihil ægroto suadeant, quod in periculum animæ convertatur; alioquin excommunicationem a Sacris Canonibus inflictam subibunt.

Ad salutem cum omnibus fidelibus admodum necessarium sit Catholicæ fidei rudimenta scire, antequam confessiones audiant, diligenter videant Confessarii, an pœnitentes Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum fidei, & decem Præcepta Dei, quæ Decalogo continentur, recte norint, & cum imperitis agant, ut clara voce ipsis audientibus illa recitent. Quos vero ignaros, rudesque offenderint, hanc eorum spiritualem socordiam acriter reprehendant, ostendantque, quam gravis esse debeat illorum conscientiæ ignoratio rerum, quæ ad salutem tantopere necessaria sunt. Cum autem eos absolvent, præter alias pœnitentias & actiones satisfactorias, id etiam imponant, ut quatuor hæc potissima Doctrinæ Christianæ capita, nempe Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, & Decalogum, in posterum accurate edifcant, certo illis, pro arbitratu suo, præfinito congruo tempore, quod ob necessariam aliquam causam, semel aut pluries prorogari liceat.

At quo facilius perniciosæ hujusmodi ignorantiæ incommodo occurratur, neque aliqua excusatione suam negligentiam fideles prætexant, illud eisdem animarum Curatoribus mandamus, ut die Festo, intra Missarum celebrationem, cum frequentior fidelium multitudo in Ecclesia aderit, clara voce, ac disertis verbis, quæ ab omnibus audiantur, modo unum, aliquando plura ex iis præcipuis Doctrinæ Christianæ capitibus, prout opportunius sibi videtur, recitent; simulque eos, qui aderunt, hortentur, ut eadem verba, quibus ipsi præibunt, illi simul pronuntient, & dicant.

XXI. De Extrema Unctione.

Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis, quovis tempore, voluit de salutaribus remediis adver-

fus omnia hoſtium omnium tela eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani ſe integros, dum viverent, ab omni graviori ſpiritus incommodo conſervare poſſint; ita Extremæ Unctionis Sacramento, finem vitæ tanquam præſidio munivit. Nam etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas noſtras poſſit, nullum tamen tempus eſt, quo vehementius ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & a fiducia etiam, ſi poſſit, Divinæ miſericordiæ deturbandos; quam cum impendere nobis exitum vitæ perſpicit.

Quamobrem licet hoc Sacramentum neceſſarium non ſit ad ſalutem, a nullo tamen negligi poteſt abſque gravi peccato, ideo Parochi omnes, animarumque Rectores, ejus fructus & utilitates, ſæpe ad Catechiſmi Romani præſcriptum fidelibus explicent, doceantque hoc Sacramentum peccata, ſi quæ ſint adhuc expianda, & eorum maculas abſtergere, ægroti animum alleviare, & confirmare, magnam in eo Divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſublevatur, & morbi incommoda, ac labores melius fert, & tentationibus dœmonis calcaneo inſidiantis facilius reſiſtit, atque ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur.

Omnem diligentiam & ſolicitudinem adhibeant Parochi, ut neminem eorum, quorum curam gerunt, hoc ſalutari præſidio deſtitutum, ex hac vita migrare contingat; ideo cum periculum mortis ægroto impendet, ſupremusque vitæ dies inſtare videbitur; illud ſuperpelliceo & ſtola induti, in tempore miniſtrent, propoſito ſibi exemplo Sanctiſſ. Epiſcopi MALACHIÆ, qui cum culpæ ſuæ (licet immerito) adſcriberet, quod mulier quædam ſine hoc Sacramento deceſſiſſet; totam noctem lacrymans ſe ſe afflixit; ita ut Dei miſericordia, illa mane, quaſi e ſomno excitata, e lecto ſe erigens, hoc Sacramentum acceperit, & etiam a morbo convaluerit. Parati erunt illud die, noctuque nulla interpoſita mora, prompte miniſtrare. Demonſtrabunt quam ſalutariter infirmis expediat, ultro ſponteque hoc Sacramentum pie depoſcere. Videant, ut qui illud ſuſcepturus eſt, prius, ſi fieri poterit, Sanctiſſima Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta præcipiat, quorum virtute munitus Extremæ Unctionis effectus efficacius conſequatur. Studeant illud miniſtrare, dum æger integris eſt ſenſibus; ut intelligere, quid agitur, & fructuoſius ad ejus effectum conſequendum ſe diſponere poſſit.

Licet hoc Sacramentum nulli miniſtrandum ſit, qui illud reſpuat; cum tamen ægrotus ingraveſcentis morbi vi ſubito correptus, rationis ſenſum amiſerit, ſi illud ante petierit, vel veriſimile eſt, quod petiiſſet, niſi repentino illo caſu præoccupatus eſſet, is rite inungatur, licet.

Si aliqua morbi vi infirmus oppreſſus, dubitatur vivusne ſit, an mortuus, eadem conditione utendum eſt: *Si es vivus, per iſtam Sanctam Unctionem &c.*

Si per errorem Sacerdos aliud oleum, quam quod infirmorum eſt, ad ægrotum ungendum unquam adhibuerit; etiamſi Chryſmatis, aut Catechumenorum ſit, ut erratum emendet, Olei Sacri, quod proprium infirmorum eſt, unctionem eidem adhibeat, tumque Sacramenti formam iteret.

Miniſtrari debet adultis periculoſe ægrotantibus, propeque moribundis: & ſenio etiam confectis in diem morituris, etiamſi ægroti non ſint; peſte item laborantibus, cum derepente mors nec opinantes eos occupet; periculoſe etiam vulneratis ad mortem.

Nullo modo miniſtretur infantibus, puerisve, qui nullum adhuc rationis uſum habent, neque peccatis obnoxii ſint; nec furioſis, amentibusve toto vitæ tempore inſania vexatis; nec excommunicatis, interdictis, ſeu impœnitentibus.

Infirmis autem, qui ſana mente dum erant, illud petierunt, cum veriſimile ſit, quod petiiſſent, etiamſi poſtea in amentiam inciderint, miniſtrabitur. Si vero dum infirmus amentia, phreneſive laborat, veriſimile eſt, ut indecore, aut ſpurce, vel impure aliquid agat, quo irreverentia huic Sacramento

mento fiat; non ungatur; nisi alicujus complexu ita teneatur, ut absque alicujus irreverentiæ periculo, firmus, stabilisve hæreat.

Mulieribus proxime parituris non ministretur, nisi morbi vi ita vexentur, ut verisimile mortis periculum illis immineat, & morti propinquæ judicentur.

Cæcis, surdis, mutis, paralyticisve, quamvis eo sensus vel videndi, vel audiendi, loquendive, seu ambulandi semper caruerint, præbebitur; peccare enim potuerunt per internas potentias, quibus ea membra respondent.

Item illud ministrari debet ei, qui forte dum est in articulo mortis, fuerit baptizatus.

Si cui fortasse manus amputata, erutus oculus, naresve, aut aures præcisæ sint, seu alia corporis pars ex iis, quæ ungi solent, quavis ratione deerit, quæ pars propinquior est, inungatur.

In Sacerdote vero ungendo, manus non ab interiori parte, quæ utique in Sacerdotalis Ordinis susceptione uncta jam fuit, sed extrinsecus inungendæ sunt.

Videat Parochus, ut dum Sacramenti formam pronunciat, quæ est: *Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, parcat tibi Dominus quidquid † oculorum (sive aurium, aut narium, seu linguæ, vel oris, seu tactus, seu gressus, sive renum) vitio deliquisti.* Eodem tempore ægroti oculis, aliisve corporis membris, sigillatim unctionem adhibeat, & ad eorum singula distincte proferat, aut repetat eadem verba. Cumque oculi, nares, aures, & pedes, quæ duplicia sunt, inunguntur; caveat, ne in alterius membri unctione integra verborum forma absoluta sit.

Cum autem ad illud perficiendum renes ungere necessarium non sit, in mulieribus id omitti omnino jubemus; at in viris, si per valetudinem licuerit, ungi poterunt; sin minus, earum loco parti pectoris, quæ cordi proxima est, Sacra Unctio adhibeatur.

Licet hoc Sacramentum in diversis infirmitatibus sit iterabile, tamen quamdiu in eadem ægritudine, & in eodem mortis periculo infirmus versatur, semel tantum est Extrema Unctione liniendus. Quod si unctione suscepta convaluerit, quoties postea in vitæ discrimen inciderit, toties hoc Sacramentum ei adhibebitur. Præterea in morbis quidusdam diuturnis, puta in hydropisi, si ob mortem impendentem quis unctus fuerit, & evaserit, deinde ex eodem morbo in alium similem casum, & periculum mortis inciderit, rursus etiam ungi debebit.

In hac Sacra Unctione vasculum olei infirmorum ab ipso Parocho, aliove, qui Sacris Ordinibus initiatus sit, non a Laicis, seu Clericis minorum Ordinnm, aut a mulieribus teneatur, vel contrectetur.

In hujusmodi ministerio obeundo, non solum ægrotum ad anteactæ vitæ pœnitentiam, & ad gloriæ æternæ spem inducat Parochus; sed etiam omnes, qui aderunt, diligenter cohortetur, ut pro infirmo simul preces fundant.

Illud demum advertendum est, quod licet de essentia Sacramenti, quilibet Sacerdos rite ordinatus, possit Extremam Unctionem cuivis ministrare, ita, ut Sacramentum teneat; tamen hujusmodi munus proprie ad proprium Parochum spectat; ideo Sacerdotes, qui absque nostra, vel Parochi facultate illud ministrare temere præsumunt, peccati mortalis se reos constituunt, & si Regulares sint, excommunicationem etiam, soli Papæ reservatam, ipso facto incurrunt.

Membra infirmi mundentur, priusquam Sacro Oleo inungantur; & unctione adhibita, mica panis, & bombyce, vel stuppa, ex sacris ritibus, abstergantur a Parocho, seu ab alio, qui in Sacris Ordinibus sit constitutus.

XXII. De Ordine.

Sacramenti Ordinis dignitas, utilitas & necessitas quanta sit, ex eo perspicue manifestum est, quod alia Sacramenta ab illo ita pendeant, ut sine eo, ita partim confici, ministrarive nullo modo possint, partim solenni cæremonia, & religioso quodam ritu, ac

pio

pio cultu carere videantur; atque si summus ejus gradus spectetur, hoc est Sacerdotium, ejus præstantia, atque excellentia apparebit; Sacerdotes enim Dei Interpretes, & Mediatores quidam sunt, qui ejus nomine Divinam Legem, & vitæ præcepta homines edocent, & ipsius Dei personam in terris gerunt; atque non Angeli solum, sed Dii etiam appellantur; quod Dei immortalis vim, & nomen apud nos teneant. Potestas Corpus & Sanguinem Domini nostri conficiendi, & offerendi, peccataque remittendi, quæ illis collata est, humanam quoque rationem, atque intelligentiam ita excedit, ut Sacerdotali dignitati aliquid par, & simile in terris inveniri non queat.

Cum autem Divina res sit tanti Sacerdotii ministerium; consentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures & diversi essent Ministrorum ordines & gradus, qui Sacerdotibus ex officio deservirent; ita distributi, ut qui jam Clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascendant.

Parochi igitur, ubi primum aliquem norint, qui vel sponte se Clericali militiæ adscribi velit, vel a Parentibus adhuc infans religiosa pietate destinetur, hoc sedulo curent, ut ille quo diligentius Clericalis disciplinæ, vitæque religiosæ institutis imbuatur, Ecclesias frequentius adeat, functiones Clericales, cæteraque id generis ministeria cernat; Ecclesiasticorum hominum consuetudine utatur, atque multiplici ratione Clericalis vitæ officiis assuescat.

Ut ad Ecclesiæ ministerium complures instituantur, qui ab ineunte ætate ad pietatem, vitæque innocentiam accurate instructi, & sancte, & utiliter postea inserviant; illud valde studeant iidem Parochi, ut quamplurimos possint pueros, bona indole præditos, qui spem afferant, se cum Sacris initiati fuerint, Ecclesiæ Ministros utiles fore; ad literarum eruditionem, atque ad Ecclesiasticæ vitæ, & professionis normam accurate informent, moribusque Clericali Religioni congruentibus erudiant, atque parentes ipsos moneant, ut filios suos ad suscipiendos Ordines sancte inducant.

Cum autem sex temporibus a jure statutis per Nos, seu per Suffraganeum nostrum, Sacram habere soleamus Clericorum nostrorum ordinationem, videlicet singulis Sabbatis quatuor temporum, Sabbato item ante Dominicam Passionis, quod *Sitientes* dicitur, & Sabbato Sancto; Diebus Dominicis, qui Sacram Ordinationem immediate præcedent, Parochi omnes id populo significent intra Missæ celebrationem, & fideles omni studio inducant, ut quatuor temporum jejunia, hac de causa ab Ecclesia instituta, pie observent; & Deum exorent, ut lumen nobis præbeat in iis deligendis; atque ad Ordines assumendis, qui ope Divina adjuti, in sanctitate & justitia ei serviant.

Quanta diligentia adhiberi debeat in qualitatibus eorum, qui ad Sacros Ordines assumendi sunt, perscrutandis, ne indigni, & minus apti, ad hujusmodi gradus admittantur; Sacri Canones, Pontificiæque Sanctiones, & præcipue Concilii Tridentini Decreta aperte declarant.

Idem quoque clare patet ex Constitutionibus Ernesti, primi hujus Ecclesiæ Pragensis Archi-Episcopi, quibus cavetur, ut in Ordinibus conferendis scrutinium fiat, & inter cætera inquiratur etiam, an ordinandi pater, avus, & alii ejus ascendentes usque ad quartam lineam incurrerint aliquo modo irregularitatem, occidendo, vel mutilando, seu in carcerem trudendo aliquem Clericum, sive pro Clerico habitum. Si quis igitur aliqua culpa, impedimentove ex iis, quæ inferius connotata sunt, irretitus tenetur; ne ad Sacram Ordinationem contra Sacrorum Canonum, & Conciliorum præscriptum accedat; alioquin censuras, & pœnas Canonico jure constitutas subibit.

Impedimento irretiti, qui Ordinibus initiari non debent, sunt hi:

Minores ætate cuicunque Ordini requisita.

Rudes & ignari.

Uxo-

Uxorati.
Criminosi.
Hæresis nomine suspecti.
Ebrietati & gulæ dediti.
Impudici.
Prolapsi, sive relapsi in hæresim post Ordinem susceptum.
Usurarii manifesti.
Perjuri.
Scurræ, mimi, comœdi, histriones.
Infames quocunque modo.
Patrociniis, computisque reddendis obligati.
Profugi a suis Dominis ob aliqua crimina.
Mancipia.
Corpore vitiati.
Insigniter deformes.
Illegitime nati.
Bigami.
Homicidæ.
Ex infamibus, & inhonestis parentibus originem trahentes.
Irregulares quovis alio modo.

Quo in genere cautio sit, ut præter alia, speciatim perquiratur:

An Judicis criminalis in foro laicali officium gesserint.

An sententiam capitis tulerint.

An criminis, cujus nomine capitis quis damnatus sit, acta, sententiam, testificationesque dictarint, aut conscripserint.

An in eo Procuratoris, seu Advocati Fiscalis munus administrarint; aliaque exercuerint, unde irregularitatis maculam contraxerint.

An suspensi, an interdicti, an excommunicati.

An amentes.

An morbo caduco, chronico; contagioso, seu sordido laborantes.

An energumeni.

An ante legitimam ætatem, seu furtim, seu per saltum ordinati.

An non examinati & probati.

An alienæ Diœcesis absque dimissoriis sui Ordinarii literis.

Qui prima Tonsura, vel aliquo Ordine minori vel majori initiari intenderit, ad ædes nostras Archi-Episcopales veste decenti indutus, capillis decenter tonsis, & Tonsura Clericali, quam Coronam vocant, Ordini suo congruenti, ac birreto quadrato ornatus se conferat, a feria secunda usque ad sextam Sacræ Ordinationis Sabbatum proxime præcedentem; ut se examini subjiciat, atque ejus genus, personam, ætatem, institutionem mores, doctrinam, & fidem diligenter investigare possimus.

Antequam examinis initium fiat, semper a Nobis, seu Nobis absentibus, ab Officiali nostro recitabitur Oratio inferius descripta; quæ congregationum etiam earum initio, quæ de criminum causis gravioribus; de Parochialium Ecclesiarum cura committenda; de Confessariis, seu Concionatoribus admittendis; de sententia causæ gravioris ferenda; de rebus, quæ magnæ erunt deliberationis, habebuntur, omnino est recitanda.

ORATIO.

Adsumus, Domine Sancte Spiritus, adsumus quidem peccati immanitate detenti; sed in nomine tuo specialiter aggregati, veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris. Doce nos, quid agamus; quo gradiamur, & ostende, quid efficere debeamus: ut te auxiliante, tibi complacere in omnibus valeamus. Esto salus & suggestor, atque effector judiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre, & ejus Filio nomen possides gloriosum. Non patiaris perturbatores nos esse justitiæ, qui summam diligis æquitatem: ut in sinistrum nos ignorantia non trahat; non favor inflectat; non acceptio muneris, vel personæ corrumpat. Sed junge nos efficaciter tibi, solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo aberremus a vero: quatenus in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus (*) cum moderamine pietatis justitiam, ut & hic in nullo a te dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur præmia sempiterna. ℟. *Amen.*

Examinatores a Nobis, nostrove Officiali vocati, qui, cum de aliquo majoribus Ordinibus initiando examen conficietur, saltem tres, si fieri poterit, esse debebunt; grave munus sibi commissum considerent; in quo si negligenter, aut male se gesserint, Deo exactam rationem reddent: ideo non spe, non

(*) In exemplari, quo sum usus, legitur: *teneamur*. Sit vel: *tueamur*, vel, ut correxi: *teneamus*, oportere censeo. Alia id genus errata typographica emendabo.

non metu, non præmio, non personarum ratione, non aliquo affectu ducti, munus hoc in Domino exequantur.

Ad primam Tonsuram non admittantur, qui sæcularis judicii vitandi causa, ea initiari curant. Neve qui rixam, aut simultatem exercent. Nec qui spem minime præbent, Ecclesiæ utiles se fore. Neque qui Fidei Catholicæ rudimenta, doctrinæque Christianæ præcepta, atque instituta ignorant. Neve qui Epactæ intelligentiam non habent. Nec minores septennio completo. Neque qui defectum natalium patiuntur. Nec qui Confirmationis Sacramentum non susceperunt. Neve qui Fidei Professionem in manibus nostris non emiserunt (si decimum quartum ætatis suæ annum compleverunt) nisi prius cum effectu eam præstiterint. Neque demum qui legere, pronunciare, & scribere nesciunt, de quibus experimentum omnino fiat.

Minoribus Ordinibus non initientur, qui saltem latinam linguam non intelligunt, ut eo accuratius, quantum sit hujus disciplinæ pondus, possint edoceri. Neque ii, qui a Parocho, & a Magistro Scholæ, de vitæ suæ disciplina, & moribus, testimonium non attulerint. Nec qui, quid sit Ordo, quem suscepturi sunt, ignorarint; quæ ejus materia, quæ forma; quod munus; ac differentiam Ordinum minorum a majoribus. Neque qui Officium parvum Beatæ MARIÆ Virginis recitare nescient; nec qui in doctrinæ Christianæ Scholis operam suam non navaverint, neve qui in cantus peritia versati non fuerint; neque demum, qui Sacra Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta non frequentaverint.

Ad Ostiariatum, Lectoratum, & Exorcistatum non admittantur minores septennio completo; neque ad Acolytatum, qui tertium decimum suæ ætatis annum saltem non attigerint.

Nemo primam Tonsuram, aut Ordines minores suscipiat ab Abbatibus, etiam baculi, & mitræ jure utentibus, aliove ejusmodi privilegio, & auctoritate conferendi Ordines minores munitis absque facultate nostra speciatim concessa, nisi ejusdem Ordinis Regularis sit. Nulli autem hanc facultatem concedemus, nisi Nobis constiterit, hujusmodi Abbates Sacerdotio initiatos esse, & statis benedictionis precibus consecratos.

Minoribus Ordinibus initiati in unoquoque munere se exerceant, in Ecclesia illa, cui a Nobis adscripti fuerint, nisi forte causa studiorum absint, atque ita de gradu in gradum ascendent, ut in eis cum ætate vitæ meritum, & doctrina major accrescat, quod & bonorum morum exemplum, & assiduum in Ecclesia ministerium, atque major erga Presbyteros & superiores Ordines reverentia, ac crebrior, quam antea, Corporis Christi Communio comprobabunt.

Nemo ad Subdiaconatus Ordinem promoveatur, qui vigesimum secundum, neque ad Diaconatus, qui vigesimum tertium, neve ad Presbyteratus, qui vigesimum quintum suæ ætatis annum, saltem non attigerit. Neque omnes ii, qui in ea ætate sunt constituti, debent ad hos Ordines assumi, sed digni duntaxat, & quorum probata vita senectus sit.

Quicunque Clerici sæculares, sive Regulares absque Canonica dispensatione extra tempora a jure statuta, vel ante legitimam ætatem, seu ab alieno Episcopo absque literis dimissoriis, ad aliquem ex Sacris Ordinibus promoveri se fecerint, ab Ordinum, quos susceperint, executione ipso jure suspensi erunt. Et si hujusmodi suspensione durante, illorum Ordinum functiones obire præsumpserint, irregularitatis maculam contrahent, super qua a solo Romano Pontifice dispensari poterunt; & præterea Beneficiis Ecclesiasticis, si quæ possederint, privari poterunt, præter alias pœnas a Sacris Canonibus contra illos inflictas.

Cum non deceat eos, qui Divino Ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut aliquem sordidum quæstum exercere; nemo ad Sacros Ordines promoveatur, etiamsi alias sit idoneus moribus, scientia & ætate; nisi prius testimonium legitimum Nobis exhibuerit, se Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum hone-

honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero Beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito, quod aliunde commode vivere possit; & aliter facta nulla erit.

Ad Titulum autem Patrimonii, pensionisve ordinari poterunt ii, quos pro Ecclesiarum nostrarum necessitate vel utilitate assumendos judicabimus; eo tamen prius perspecto, Patrimonium illud, vel pensionem vere, & absque aliqua fictione ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint; atque illa deinceps sine licentia nostra alienari, aut extingui, seu remitti nullatenus possint, donec Beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, & aliunde habeant, unde vivere possint. Qui contra fecerint, pœnas a Sacris Canonibus constitutas incurrent.

Valor Patrimonii, aut pensionis, censusve, ad cujus titulum quis est promovendus, sit saltem talerorum quinquaginta annuorum.

Ii præterea, qui a Nobis, mensave Archi-Episcopali, sive a nostra Metropolitana, vel alia Ecclesia Collegiata, aut ab aliquo Monasterio, Barone, seu Nobili, vel alicujus Civitatis Senatu, titulum mensæ ad vitam habuerint, si publico testimonio scriptis exarato id Nobis constiterit, & Ecclesiis nostris utiles & necessarios judicaverimus, ad Sacros Ordines admittentur.

Cum iis, qui ad Ordines majores assumi volent, ab Examinatoribus experimentum fiat, an in cantus peritia sint versati, an vim, & naturam, mysteriaque Ordinis, quem suscepturi sunt, norint.

An sacrarum vestium, quibus induuntur, mysteria item & significata.

An functionum notitiam habeant Ordinis, quo quisque initiandus est.

An earum usum, exercitationemque recte teneant.

An in minoribus Ordinibus probati sint.

An Officium Divinum recitare sciant, cum statim ac quis Subdiaconatus Ordine initiatus est, sub pœna peccati mortalis, sacras preces horarias quotidie persolvere teneatur.

An in orationis sanctæ studio, usque versati sint.

Quibus meditationibus instructi Deum tacite orent.

Qui orationis modus.

Qui illius fructus, quæve utilitates.

Quot, quibusve partibus illa constet.

Quid sit Ordo, quem suscepturi sunt; quæ ejus materia; quæ forma; quodve munus.

Quæ differentia sit inter Sacramenta veteris Legis & novæ.

Quid sit Sacramentum novæ Legis.

Ex quibus constet unumquodque Sacramentum.

A quo fuerint instituta Sacramenta novæ Legis.

Qui & quotuplex sit hujusmodi Sacramentorum effectus.

An notitiam habeant voti continentiæ, quod Subdiaconatus Ordini conjunctum est.

An Sacramentaliter confessi, frequenter Sacram sumpserint Eucharistiam.

An in Scholis Hæreticorum, eorumve, ut vocant, Academiis, literis incubuerint.

An in Catechismi ad Parochos, vel saltem Petri Canisii lectione versati sint.

Quæratur item, an eorum nomina, & desiderium publice in Ecclesia proposita fuerint, ad Sacri Concilii Tridentini præscriptum, & de eorum qualitatibus facta sit inquisitio.

Nullus ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem promoveatur, qui per annum saltem in Acolytatu non fuerit versatus; nisi a Nobis ob Ecclesiæ necessitatem seu utilitatem super interstitiis dispensationem obtinuerit.

Diaconorum examen fiat aliquanto diligentius de Sacramentorum doctrina. Experimentum item aliquod fiat de concionibus babendis, & ratione

Concionatorum examini ſuperius præſcripta.

Diaconatu non initientur, qui in ſpectantibus ad hunc Ordinem exercendum inſtructi non ſunt; neque qui ſaltem per annum in Subdiaconatu verſati non fuerint, niſi aliud Nobis viſum fuerit.

Ab iis, qui Sacerdotio initiari volent, hæc ſigillatim ſtudioſius perquirantur.

An pie & fideliter in miniſteriis ante actis ſe geſſerint.

An ſpectata pietate ſint, caſtisque moribus.

An præclarum bonorum exemplum, præclaraque vitæ rudimenta ab eis ſpectari poſſint.

Hæc præterea quærantur:

Quid ſit Miſſæ Sacrificium, qui ejusdem effectus.

Quæ partes, & quæ myſteria in eo inſint.

Quæ ſacrarum veſtium ſignificationes.

Quæ in eo officio offerendo requirantur.

Ubi & quando illud fieri non licet.

Quæ dubia in eo aliquando accidere poſſint.

Qua explicatione opus habeant, ut illud recte fiat.

An Sacræ Confeſſionis aliquam notitiam habeant.

An ad alia item Sacramenta recte, riteque miniſtranda idonei ſint.

An in Sacræ Miſſæ celebrandæ cæremoniis ſint inſtructi.

An doctrinam item teneant, qui Verbum Dei tractare, concionemve habere poſſint.

An de re ſacra, de Chriſtianorum virtutum officiis, atque de omni re ad ſalutem neceſſaria, apte populum inſtruere, aut docere poſſint.

Regulares autem cujuscunque Ordinis & inſtituti, ad primam Tonſuram, ſeu ad Ordines minores, vel majores non admittentur, niſi omnibus & ſingulis, quæ ſuperius præſcripta ſunt, diligenter ſervatis, non ſolum quoad examen & interſtitia, ſed circa Sacramentorum frequentiam, ætatem, & Ordinum ſuſceptorum functiones, ac teſtimonium præſtitæ Profeſſionis in Religione approbata.

Ii omnes, qui prima Tonſura, aliquove Ordine minori, vel majori initientur, in ſtato ordinandorum libro, quem Matriculam vocant, notentur, qui in Archivio Archi-Epiſcopali perpetuo aſſervetur.

Paramenta autem, in Ordinis, quem quisque ſuſcepturus eſt, collatione, neceſſaria provideant, quæ lacera non ſint, neque immunda. Qui autem prima Tonſura, vel aliquo Ordine minori initiandi ſunt, ſinguli ſuperpelliceum habeant, congruum & mundum, quod dum Miſſa Epiſcopalis fiet, & Sacra Ordinatio habebitur, omnino induant.

Dum Offertorium in Miſſa canetur, ordinandi omnes ad Romani Pontificalis, ſacrorumque rituum præſcriptum candelas integras pie offerant.

Sacramentali Confeſſione ſe præparent, & præſcriptæ confeſſionis teſtificationem Confeſſarii manu obſignatam noſtræ Metropolitanæ Archidiacono exhibeant; ut in ipſo Sacræ Ordinationis die, intra Miſſæ celebrationem, a Nobis, Suffraganeove noſtro Sacram Communionem percipiant.

Qui autem ad Sacerdotium erunt aſſumendi, Miſſale habeant, quo in ipſa Sacræ Ordinationis Miſſa utantur, in recitando Sacro Canone, ad Libri Pontificalis præſcriptum. Ii autem nullo modo Miſſam primam, quas Primitias vocant, celebrare audeant; niſi prius a noſtræ Metropolitanæ Archidiacono, aliove, cui id curæ dederimus, in cæremoniis approbatus, facultatem celebrandi a Nobis, Officialive noſtro ſcriptis exarandam, quod *Placet* vocant, obtinuerint; alioquin ſuſpenſionem a Divinis ipſo facto incurrant.

Cum Clerici omnes in Altaris miniſterio, ſacrisve functionibus, Eccleſiis inſervire debeant; qui nulli Eccleſiæ, pioνe loco adſcripti fuerint, Eccleſiæ Parochiali, ſub qua degunt, inſerviant: nec quisquam Eccleſiam, locumve pium, cui adſcriptus fuerit, deſerere audeat, Nobis inconſultis; alio-

alioquin ab Ordinum, quo initiatus est, exercitio, arbitrio nostro suspendetur. Et quo facilius etiam Ordinum minorum functiones in usum deducantur, sua singulis Ordinibus officia hic præscribenda judicavimus.

Prima Tonsura initiati, cum minorum Ordinum Clerici defuerint, Missis ministrent, eorum vices exequentes.

Ostiarii, Ecclesiæ ac Sacristiæ ostia custodiant, eaque debitis temporibus reserent, & claudant. Publice & nominatim excommunicatos, infideles, & interdictos ab Ecclesiæ limine prohibeant; fores Ecclesiæ & parietes, cum opus est, ornent. Cœmiteria custodiant, ne quid in eis indecore fiat. Ecclesiam scopis verrant, atque omni sordium genere expurgent, mundamve ac nitidam servent. Campanas pulsent, librum Lectori, aut Concionatori sustineant. Altaria parent, atque indies antipendia, pro colorum ratione, singulis diebus convenientia, quoad fieri poterit, mutent, & a pulvere purgent.

Lectores, Prophetias, & Lectiones in Ecclesia legant. Antiphonas in Choro præcinant. Concionanti, cum opus est, de libro legant.

Exorcistæ curabunt, ut nunquam in statis vasis aqua benedicta deficiat, atque ut in tempore a Sacerdote renovetur, ac benedicatur. Aquæ benedictioni assistent, & ministrabunt; atque aquam ad benedicendum parabunt; vasis tamen ipsis primum bene lotis, ac diligenter abstersis. Munus autem exorcizandi Dœmones non assument, absque nostra facultate scriptis exaranda.

Acolyti Diaconum, & Subdiaconum ad ministerium altaris procedentes anteire debent, eisque, prout res exegerit, ministrare, lumina quoque in altari accendere. In Processionibus candelabra cum candelis accensis deferent. Urceolos, sive ampullas nitidas cum aqua, & vino in pelvicula pro Missæ Sacrificio præparent. Thuribulum cum igne, & naviculam cum incenso parent. Sacramentorum ministrationi præsentes adsint. Lampadis coram Sacra Eucharistia jugiter prælucentis curam habeant, eamque sæpe mundent.

Majorum Ordinum functiones, cum notæ sint, non est cur hic notemus; sed eas perpetuo, & diligenter ab iis, quorum interest, obiri mandamus; nulli enim ad superioris Ordinis patebit ascensus, nisi se in Ordine suscepto, altari ministrasse fidem fecerit, ut superius diximus.

Non liceat Capitulo Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ, Sede Episcopali vacante, intra annum a die vocationis ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu Reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris communis dispositione, quam cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: si secus fiat, Capitulum Ecclesiastico subjiciat interdicto, & sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præsertim in criminalibus gaudeant; in majoribus vero, ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Archi-Episcopi sint ipso jure suspensi.

XXIII. De Matrimonio.

CUm Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet, merito inter novæ Legis Sacramenta annumerandum, Sancti Patres nostri, Concilia, & universalis Ecclesiæ tradito semper docuerunt; ideo omni pietate, & sanctitate tractari a fidelibus debet. Ut autem innumeræ morum corruptelæ, quæ præsentium temporum calamitate, in eo contrahendo, hominum culpa, introductæ sunt, omnino tollantur; Parochi omnes sæpe populos suos docebunt, quanta veneratione ad tantum, tamque Sanctum Sacramentum fideles accedere oporteat; non quidem carnis desideria explere cupientes, sed prolis propagationem ad Dei honorem pie, sancteque meditantes. Quare Sponsos efficacibus, & repetitis hortationibus admoneant, ut ante Matrimonii celebrationem, peccatorum suorum sordes, in humili confessione lacrymarum abluant imbre salutari; mentesque, ne libidinis siti æstuantes deficiant, cœlesti Eucharistiæ cibo, tanquam rore matutino refrigerent, &

reficiant; atque ita contra spirituales nequitias, carnisque procacitatem muniti, ex eo Sacramento non sibi perniciem, atque iram Dei, ut multis evenire solet, sed gratiam, salutemque comparent.

Sacramenti hujus institutionem, vim, naturam, & sanctitatem, ex Catechismi Romani doctrina fidelibus sæpe explicabit, ut intelligant non solum præparationem, & pietatem in eo sancte contrahendo, cum res non humana, sed Divina sit, verum etiam, quomodo caste, pieque in eo versari debeant.

Plurima certe sunt damna, quæ clandestina Matrimonia fidelibus afferre consueverunt; ideo Sacri Canones, Generalia Concilia, & ERNESTI Primi Prædecessoris nostri Constitutiones, ut gravibus peccatis ex ejusmodi connubiis provenientibus occurrerent, Matrimonia publice fieri, pie & religiose sanxerunt, nec non in eis contrahendis nonnullas præscriptiones, & leges condiderunt, quæ in hac Metropoli, & Archi-Diœcesi nostra invocabiliter observari volumus, ac mandamus. Nulli igitur Matrimonium contrahere audeant, nisi in proprii Parochi, & duorum aut trium testium præsentia, & iis omnibus servatis, quæ a Sacro Tridentino Concilio peculiari Decreto sancte præscripta sunt, his verbis:

" Tametsi dubitandum non est, " clandestina Matrimonia, libero con" trahentium consensu facta, rata & " vera esse Matrimonia, quamdiu Ec" clesia irrita non fecit: & proinde jure " damnandi sunt illi, ut eos Sancta Syn" odus anathemate damnat, qui ea ve" ra ac rata esse negant; quique falso " affirmant, Matrimonia a filiisfamilias " sine consensu parentum contracta, " irrita esse, & parentes ea rata, vel " irrita facere posse; nihilominus San" cta Dei Ecclesia ex justissimis causis " illa semper detestata est, atque pro" hibuit. Verum cum Sancta Syn" odus animadvertat, prohibitiones " illas propter hominum inobedienti" am jam non prodesse; & gravia pec" cata perpendat, quæ ex eisdem clan" destinis conjugiis ortum habent; " præsertim vero eorum, qui in statu " damnationis permanent, dum prio" re uxore, cum qua clam contraxe" rant, relicta, cum alia palam con" trahunt, & cum ea in perpetuo adul" terio vivunt. Cui malo, cum ab " Ecclesia, quæ de occultis non judi" cat, succurri non possit, nisi effica" cius aliquod remedium adhibeatur; " idcirco Sacri Lateranensis Concilii, " sub INNOCENTIO III. celebrati, " vestigiis inhærendo, præcipit, ut " imposterum, antequam Matrimoni" um contrahatur, ter a proprio con" trahentium Parocho, tribus continuis " diebus Festivis in Ecclesia, inter Mis" sarum solemnia, publice denuntietur, " inter quos Matrimonium sit contra" hendum. Quibus denuntiationibus " factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebratio" nem Matrimonii in facie Ecclesiæ " procedatur, ubi Parochus viro, & " muliere interrogatis, & eorum mu" tuo consensu intellecto, vel dicat: " *Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti,* " vel aliis utatur verbis, juxta recep" tum uniuscujusque Provinciæ ritum. " Quod si aliquando probabilis fuerit " suspicio, Matrimonium malitiose im" pediri posse, si tot præcesserint de" nuntiatores, tunc vel una tantum de" nuntiatio fiat, vel saltem Parocho, " & duobus vel tribus testibus præsen" tibus Matrimonium celebretur. De" inde ante illius consummationem, de" nuntiationes In Ecclesia fiant; ut, si " aliqua subsint impedimenta, facilius " detegantur: nisi Ordinarius ipse ex" pedire judicaverit, ut prædictæ de" nuntiationes remittantur: quod il" lius prudentiæ & judicio Sancta Syn" odus relinquit. Qui aliter, quam præ" sente Parocho, vel alio Sacerdote, de " ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, " & duobus vel tribus testibus Matri" monium contrahere attentabunt; eos " Sancta Synodus ad sic contrahendum " omnino inhabiles reddit, & hujus" modi contractus irritos & nullos esse " decernit, prout eos præsenti Decre" to irritos facit, & annullat. Insuper " Parochum, vel alium Sacerdotem, " qui cum minore testium numero, & " testes, qui sine Parocho, vel Sacer" dote, hujusmodi contractui inter-

fue-

" fuerint, nec non ipsos contrahentes, " graviter arbitrio Ordinarii puniri præ- " cipit. Præterea eadem Sancta Syn- " odus hortatur, ut conjuges ante be- " nedictionem Sacerdotalem in templo " suscipiendam in eadem domo non co- " habitent: statuitque benedictionem " a proprio Parocho fieri, neque a " quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel " ab Ordinario licentiam ad prædictam " benedictionem faciendam alii Sacer- " doti concedi posse, quacunque con- " suetudine, etiam immemorabili, " quæ potius corruptela dicenda est, " vel privilegio non obstante. Quod " si quis Parochus, vel alius Sacerdos, " sive Regularis, sive sæcularis sit, et- " iamsi id sibi ex privilegio, vel im- " memorabili consuetudine licere con- " tendat, alterius Parochiæ Sponsos si- " ne illorum Parochi licentia, Matri- " monio conjungere aut benedicere " ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspen- " sus maneat, quamdiu ab Ordinario " ejus Parochi, qui Matrimonium in- " teresse debebat, seu a quo benedictio " suscipienda erat, absolvatur. Habeat " Parochus librum, in quo conjugum " & testium nomina, diemque, & lo- " cum contracti Matrimonii describat, " quem diligenter apud se custodiat. " Postremo Sancta Synodus conjuges " hortatur, ut, antequam contrahant, " vel saltem triduo ante Matrimonii " consummationem, sua peccata dili- " genter confiteantur, & ad Sanctissi- " mum Eucharistiæ Sacramentum pie " accedant. Si quæ Provinciæ aliis, " ultra prædictas, laudabilibus consue- " tudinibus, & cæremoniis hac in re " utuntur, eas omnino retineri Sancta " Synodus vehementer optat. Ne ve- " ro hæc tam salubria præcepta quem- " quam lateant, Ordinariis omnibus " præcepit, ut, cum primum potuerint, " curent hoc Decretum populo publi- " cari, ac explicari in singulis suarum " Diœcesium Parochialibus Ecclesiis; " idque in primo anno quam sæpissime " fiat, deinde vero, quoties expedire " viderint. Decernit insuper, ut hu- " jusmodi Decretum in unaquaque Pa- " rochia suum robur post triginta dies " habere incipiat, a die primæ publi- " cationis, in eadem Parochia facta, nu- " merandos."

Quo facilius autem hujusmodi Decretum ad omnium notitiam perveniat, infra mensem proximum, a singulis Parochis, tam hujus Urbis, quam Archi-Diœcesis universæ, die Dominico, infra Missæ celebrationem, ac præterea bis in anno ad triennium proximum, nempe ineunte Januario, & Augusto mensibus, de verbo ad verbum, lingua vernacula promulgetur. Atque prædictæ primæ promulgationis testificationem manu propria obsignatam, iidem Parochi infra duos menses proximos ad Nos transmittant, decem talerorum pœna, in pios usus arbitrio nostro eroganda, unicuique contravenienti sancita.

Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de nostra, Parochive licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, juxta prædicti Decreti Tridentini dispositionem contractus irritos, & nullos esse decernimus.

Declarent Parochi populo differentiam, quæ est inter Sponsalia, & Matrimonium; illa enim contrahuntur per promissionem hinc inde acceptatam, de contrahendo Matrimonio, per verbum *Promitto, vel juro, quod te accipiam in uxorem, vel maritum*; hoc autem requirit consensum, ab utroque contrahente acceptatum, per verba de præsenti, nempe: *Accipio te in meam uxorem, vel virum.*

Licet Sponsalia, quæ dicuntur de futuro, etiamsi secreto, & absque testium præsentia contrahuntur, valida sint, & observari debeant; tamen ad evitandas fraudes, quæ aliquando committi solent, decernimus, ut ea loco honesto fiant, & saltem duo, aut tres testes adhibeantur, quæ in foro exteriori, si opus fuerit, probari possint.

Ad Sponsalium validitatem, & robur non requiritur necessario præsentia Parochi, qui, si requisitus fuerit, adesse poterit tanquam testis, non autem ut Parochus, ea tamen cautione, ut superpelliceo, & stola non sit indutus, & omnibus adstantibus expresse significet, illa Sponsalia esse de futuro, non autem Matrimonium de præsenti; ideo in iis contrahendis a Sponsis sigillatim & simpliciter requiratur; an eis placeat, quod fiant denuntiationes Matrimo-

trimonii, quod inter eos tractatur, nullaque verba adhibeantur, quæ consensum de præsenti exprimere possint.

Modum autem & consuetudinem antiquam Sponsalia de futuro publice contrahendi inter Barones & Nobiles hujus nostræ Archi-Diœcesis, non improbamus; dummodo in eis nihil attentetur, quod libero Sponsorum, contrahentiumve, etiamsi filii familas sint, consensui repugnet.

Matrimonium celebraturus Parochus a Sponsis investiget diligenter; an sponte, non autem contra propriam voluntatem, hujusmodi contractui consentiant; an alii fidem adstrinxerint; an votum castitatis, seu religionis emiserint; an sciant aliquod inter eos intercedere impedimentum, quominus libere contrahere possint.

Moneantur item, Matrimonia in aliquo ex casibus etiam occultis, impendentibus & dirimentibus absque dispensatione Apostolica contracta, nulla esse; eosque excommunicationem incurrere, qui in aliquo consanguinitatis vel affinitatis prohibito gradu scienter Matrimonium contrahunt. Ii autem, qui in aliquo ex casibus impedientibus & dirimentibus scienter contrahere audent, peccato mortali se se obstringunt, ac pœnas a Sacris Canonibus inflictas incurrunt.

Ad evitandas fraudes, quæ concurrere possunt in contrahendis Matrimoniis in gradibus prohibitis cum dispensatione Apostolica, nemo Parochus, aliusve quivis audeat celebrare, vel solemnizare Matrimonium quodcunque inter eos, qui a Sede Apostolica dispensationem obtinuerint, contrahendi in gradibus prohibitis; nisi prius hujusmodi dispensationes a Nobis, Officialive nostro recognitæ sint.

Matrimonia in Ecclesia Parochiali, non autem in privatis ædibus celebrentur, moneanturque Sponsi, ne cum conscientia peccati mortalis ad hoc Sacramentum accedant, nam sacrilegium committerent, & Sacramentales effectus non consequerentur; ideo confessi, Sacram Communionem sumant, ut superius præscripsimus, & ad tantum Sacramentum humiliter se præparent, & sancte disponant.

Ante altare genibus flexis sint contrahentes, dum hoc Sacramentum ministratur, Parochus autem, si extra Missam illud celebraverit, superpelliceo, & stola indutus sit.

Si alter e Sponsis alienæ Parochiæ fuerit, in utraque Parochia denuntiationes fiant, Parochus vero, ne Matrimonium celebret, priusquam testimonium acceperit ab altero Parocho, quod in sua Ecclesia denuntiationes fecerit; & nullum sibi propositum sit impedimentum, si vero ille alienæ Diœcesis sit, testimonium illud non Parochi solum, sed etiam Episcopi sigillo sit munitum.

Quo die tertia denuntiatio fit, ne Matrimonium celebretur absque facultate nostra, scriptis obtenta, ut facilius percipi possit, an inter eos aliquod intercedat impedimentum.

Cum autem verisimilis suspicio fuerit Matrimonium aliquod posse malitiose impediri, vel alia extiterit causa accelerandi Matrimonii celebrationem; hujusmodi impedimentum Nobis significetur, ut præscriptas denuntiationes, in totum, vel in partem remittamus, prout judicabimus expedire.

Tametsi Nuptiis contrahendis, consensus parentum necessario non requiritur, illud tamen est Jure tam Divino, quam humano traditum, ut ad omnia, quæ præsertim graviora sunt, parentum consilio, & auctoritate liberi utantur. Nam cum de honore parentibus tribuendo Lex Divina præscribit, tum Civilis hoc suadet, ut præcipue Nuptiis ineundis, obsequio eisdem satisfiat: ubi enim illis aut invitis, aut plane repugnantibus, nuptiæ contrahantur, tunc sibi nolenti Avus nepotem parat, sicque e stirpe sua ortum, non modo non diligit, eumque habet, sed plerumque male odit; quo fit, ut & hoc, & alia præterea mala inde existant. Parochi igitur, antequam publice in Ecclesia nuptiarum celebrationem denuntient; si, qui nuptias contrahere volunt, parentes habent; eorum voluntatem in re tanta, & quæ magnæ deliberationis est, recte, ac plane cog-

cognoſcant, nec vero, niſi perſpecta illorum voluntate ad denuntiationes progrediantur, ſed iis interea, qui nuptias inire volunt, appoſite, graviterque demonſtrent, quam utile ſit, & cum omni ratione conveniens, in ea re, parentum, tutorumve, ſeu conſanguineorum, qui illorum curam gerunt, conſilio, auctoritateque niti, atque omnino uti. Si vero liberorum nuptiis, parentum vel tutorum conſenſus repugnat, aut plane conſentiens non eſt, ne Parochi quidquam prius ea de re conficiant, quam Nos conſuluerint.

Moneant Parochi fideles, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium inter raptorem, & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit. Quod ſi rapta a raptore ſeparata, & in loco tuto, ac libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat: & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & favorem præbentes, pœnas a Sacro Concilio Tridentino inflictas, ipſo jure incurrant.

Uberrimos fructus, & ſalutares utilitates, quæ benedictionis nuptialis inſtitutum Matrimonium contrahentibus affert, ſi debita cum humilitate, & religioſa animi pietate eam ſuſcipiant, explicent Parochi diligenter. Eam autem a proprio Parocho, non ab alio Sacerdote, abſque noſtra, propriive Parochi facultate fiat, quacunque conſuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, non obſtante.

Curent autem Parochi, ut hujusmodi Benedictio mane, non a prandio, in Eccleſia, non in ædibus privatis fiat, cum celebratione Miſſæ, quæ pro Sponſo & Sponſa, ex ſacris ritibus, dici ſolet.

Præterea ſi Benedictio nuptialis celebrabitur die Dominico, vel alias Feſtivo, Miſſa fiat de Dominica, Feſtove cum ſecunda oratione de Sponſo & Sponſa.

Si fuerint ſecundæ nuptiæ ex utraque parte, ſeu ex altera tantum, Matrimonium fiat in Eccleſia, ſed Benedictio nuptialis intermittatur. Contrahentes autem Miſſæ eo die interſint.

Si quis Parochus, vel alius Sacerdos, ſive ſæcularis, ſive Regularis ſit, etiamſi illud ſibi ex privilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ Sponſos, abſque noſtra, propriive Parochi licentia, Matrimonio conjungere, aut benedicere auſus fuerit; ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu Nobis videbitur.

Nemo Parochus, aliusve Sacerdos permittat, in ſua Eccleſia Matrimonia celebrari ab aliquo Sacerdote, qui ad munia parochialia exercenda, a Nobis, Officialive noſtro approbatus non ſit, & præcipue caveat, ne ibidem admittat Prædicantes hæreticos ad hujusmodi munus obeundum; etiamſi contrahentes hæretici ſint.

Cum maxime nefarium ſit Matrimonii libertatem violare, omnes, & ſingulos, cujuscunque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, paterne monemus, ne quovis modo directe vel indirecte ſubditos ſuos, vel quoscunque alios cogant, quo minus libere Matrimonia contrahant, alioquin cenſuras contra hujusmodi inflictas ſubeunt. Caveant etiam iidem, ne ſubditis ſuis, famulisve quovis modo inhibeant, ſeu eos impediant, ne Matrimonia contrahant; ex hujusmodi enim inhibitione plura animabus determinata, graviaque ſcandala exoriri compertum eſt.

Cum quilibet ſemper præſumatur vivus, niſi de certo nuntio mortis evidenter pateat, ideo nemo ſive mas, ſive fœmina, qui Matrimonium contraxerit, & an ejus conjunx vivus ſit, nec ne, penitus ignorat, etiamſi per ſeptennium, pluresque annos illum exſpectarit, ad ſecundas nuptias, admittatur, priusquam Nobis, Officialive noſtro legitime conſtiterit, ejusmodi conjugem mortem cum vita commutaſſe.

Multi ſunt, qui vagantur, & incertas habent ſedes; & ut improbi ſunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente, diverſis in locis ducunt: quare Parochi, antequam vagorum hominum Matrimoniis interſint, diligentem de eis inquiſitionem faciant; & ſi illos copulandos eſſe judicaverint, rem totam ad Nos, Offi-

Officialemve nostrum, si in hac urbe sint, & per Archi Diœcesim ad proprii districtus Diaconum, seu saltem ad Decanum deferant, ut, quid agendum sit, prudenter decernatur.

Magnam in eo diligentiam adhibeant Parochi, ut corruptela illa, atque adeo peccatum tollatur, atque radicitus extirpetur, quod sæpe a Sponsis committitur, qui carnaliter antea se cognoscunt, quam Matrimonium per verba de præsenti, coram Parocho & testibus, rite in Ecclesia sit confectum, & celebratum, ut autem fideles ab hujusmodi scelere se contineant, ejus absolutionem Nobis reservamus.

Et Sacro Canonum jure, & Sanctorum Conciliorum Decretis, statis certis anni temporibus, nempe a prima Dominica Adventus, usque ad Epiphaniam, & a feria quarta Cinerum ad Octavam usque Paschæ inclusive, nuptiales solemnitates ita prohibitæ sunt, ut si quis eam prohibitionem aut tyrannicam esse, aut ab Ethnicorum superstitione profectam dixerit, anathema sit. Atque in eis quidem Solemnitatibus, ut est peritorum interpretum probatissima sententia, cum ille uxoris ad materialem domum ducendæ actus, tum etiam nuptialia convivia, tripudia, saltationes, & choreæ jure quidem censentur, quippe cum non solum conjugum, sed aliorum etiam animi, istarum actionum, quæ plane voluptarie sunt, illecebris deliniti, quo tempore spiritualibus exercitiis intenti admodum esse debent, ad ea evocantur, quæ carnis sensui serviunt omnino. Cum igitur manifestum sit, hujusmodi actiones Sacris Canonibus repugnare, hoc Synodali Decreto sancimus, ne quis eis temporibus, quibus nuptiarum solemnitates agi, celebrarive interdictum est, domum uxorem sponsam ducat, neve eo nomine convivia nuptialia condicat, seu celebret, nec vero item eam ob causam saltationes, tripudiave agat.

Si vero ex causa gravi aliquod Matrimonium iis temporibus contrahendum sit, causa ipsa Nobis proponetur, nec ad celebrationem Matrimonii tempore prohibito deveniatur, absque nostra, nostrive Officialis facultate scripto exarata, ita tamen, ut eo casu Sponsi absque aliquo comitatu ad Ecclesiam Parochialem privatim accedant, pro Matrimonii celebratione, quam Copulationem vocant.

Ex antiquissimo hujus Sanctæ Pragensis Ecclesiæ instituto, laudabilique consuetudine, hujusmodi nuptiales solennitates triduo quoque ante Ascensionem Domini intermitti consueverunt, qui usus, cum fideles nostræ curæ concreditos excitare possit, ut iis diebus, processionibus, ac spiritualibus operibus, diligentius incumbant, in hac Metropoli, & Archi-Diœcesi nostra perpetuo retineatur.

Quo facilius autem ad omnium notitiam Matrimonii impedimenta deveniant, Parochi omnes ea populo sæpe explicent, & præcipue declarent inter consanguineos & affines intra quartum gradum, Matrimonia contrahi non posse. Quod si de facto absque Romani Pontificis dispensatione attentetur, irrita sunt, & nulla; ita ut qui contrarium senserit, anathema sit. Declarent etiam, affinitatem ex fornicatione provenientem non excedere secundum gradum. Justitia vero publicæ honestatis, ubi Sponsalia quacunque ratione valida non erunt, est prorsus sublata, ubi vero valida fuerint, primum gradum non excedit.

In computandis autem gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, semper remotior attendatur, ita ut, dummodo ex una parte quintus gradus extet, etiamsi ab altera secundus, vel tertius, vel quartus existat, inter eos Matrimonium, absque aliqua Summi Pontificis, vel Ordinarii dispensatione contrahi poterit.

Inter alia crimina, quæ impediunt Matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, connumeratur adulterium, fide data, nempe cum unus conjugum committit adulterium, & promittit ei, cum qua adulteratur, se contracturum cum illa post obitum conjugis, sive copula præcedat promissionem hujusmodi, sive subsequatur. Invigilent igitur Parochi, ne inter hujusmodi adulteros, absque Sanctæ Sedis

dis Apostolicæ dispensatione, Matrimonium contrahatur.

Librum habet quilibet Parochus, quem diligenter custodiat, in quo conjugum, & testium nomina, cognomina, ac patriam, itemque locum contracti Matrimonii describat hac ratione.

Anno Domini 1684. die 20. Januarii, N. contraxit Matrimonium per verba de præsenti cum N. in Ecclesia Parochiali S. N. loci N. præsente me N. Parocho, & DD. NN. N. testibus, factis tamen prius solitis tribus denuntiationibus, intra Missarum solemnia; quarum prima facta fuit in celebritate Circumcisionis Domini, de prima hujus mensis; altera die secunda, qui fuit dies Dominicus; & tertia in festo Epiphaniæ, die sexta, & nullo detecto impedimento legitimo, quominus libere contrahere possent.

Si vero alter conjugum fuerit alienæ Parochiæ, adjiciatur ut infra. Quæ denuntiationes factæ etiam fuerunt in Ecclesia Parochiali Sancti N. loci N. ut ex testimonio, ejusdem Ecclesiæ Parochi subscriptione munito, patet.

Attestationes autem hujusmodi, quæ indies ab aliis Parochis habebuntur, diligenter asserventur, ut Nobis, cum opus fuerit, exhibeantur.

Causæ matrimoniales a nemine cognoscantur, vel decidantur, nisi a Nobis, Officialive nostro ad antiquorum Canonum, & Sacrorum Conciliorum præscriptum. Archidiaconi autem, si qui ad eos recurrerint, factum intelligant, & de eo Nos illico certiores faciant, illosque, de quorum interesse agitur, ad Nos remittant.

XXIV. De Divinis Officiis.

Proprii loci Patrocinia, ac propriæ Ecclesiæ consecratæ Anniversarium Dedicationis, duplici, solennique Officio celebrentur cum octavis.

De Sancto, cujus Sacrum Corpus, vel Sacra Reliquia insignis asservatur, Natalis, ac Translationis dies, in ea Ecclesia, ubi reconduntur, duplici Officio celebretur.

Si alicubi ex consuetudine antiqua, votove, Sancti alicujus festum diem populus universus, cessatione a servilibus, vetitisque operibus, aget; de eo Sancto inibi, stata die, Officium duplex habeatur. At si solum pars ejusdem populi ex consuetudine, voto, vel devotione, alicujus Sancti diem festum colat, ac veneretur, de eo fiat Officium semiduplex.

De iis, qui Beati dicuntur, neque Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritate in Sanctorum numerum adscripti sunt, Officium ne fiat, nisi consulta eadem Sancta Sede, facultateque literis Pontificiis concessa.

De cætero tam in Metropolitana nostra Basilica, quam in omnibus Collegiatis, ac Parochialibus Ecclesiis, nostræ Archi-Episcopali jurisdictioni subjectis, publica omnis, & privata Officii Divini persolutio dirigatur, & conformetur ad hujus Sanctæ Ecclesiæ ritum, & præscriptiones, antiquissimo Breviario Pragensi contentas, quod jussu nostro a doctis, & piis viris recognoscetur, & ad majorem Clericorum & personarum Ecclesiasticarum hujus Archi-Diœcesis commoditatem denuo imprimetur.

Martyrologii usus in Ecclesia Dei antiquissimus, Patrum institutis introductus, perpetuaque Ecclesiastica consuetudine ita retentus est; ut cum in Choro publice illud legi solemne semper fuerit, tum in voluminibus Ecclesiasticis, unus liber antiquo Canone censeatur, cujus lectio nominatim Clericalis ordinis hominibus præscribitur. Quare ut in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ut in Basilica nostra Metropolitana, & in omnibus Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis, Conventibus, & locis, virorum, & mulierum, etiam exemptis, intra hujus nostræ Archi-Diœcesis limites consistentibus, Martyrologium Sanctiss. D. N. CLEMENTIS Papæ Octavi auctoritate promulgatum, in Choro ad primæ horæ Officium publice legatur: primoque loco semper fiat memoria illius Sancti, de quo sequenti die Officium celebrari debet, etiamsi ex iis Sanctis sit, qui in hac Metropoli, & Archi-Diœcesi nostra peculiari Officio celebrari consueverunt.

Ut autem sacræ preces horariæ uni-

uniformi ratione ab omnibus persolvantur, Calendarium Pragense, jussu nostro, quotannis edendum, quo certa officii ratio singulis diebus præscribitur, Ecclesiastici omnes penes se habeant, singulasque præscriptiones in eo contentas, in Officio Divino persolvendo, diligenter attendant, & accurate observent.

In Missis Divinis, Officiis, functionibusque Ecclesiasticis obeundis, paramenta omnia sint ejus coloris, qui pro Festi, dieive, ac functionis sacræ ratione, a Sancta Ecclesia præscriptus est, prout in Missali denuo jussu nostro edendo, videri poterit.

Horæ Canonicæ in Choro quotidie canantur, ubi cantari consueverunt: neque ob Conciones, aut solemnes Missas, aliamve ob causam omittantur unquam, nisi evidens necessitas aliud judicio nostro aliquando postulant; quo casu absque cantu eas in Choro recitari volumus.

Officium parvum Beatæ MARIÆ Virginis recitetur in Choro, tam in Metropolitana, quam in omnibus Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis, & locis tam virorum, quam mulierum Regularium, etiam exemptis, iis diebus, quibus ex piis fundationibus, laudabilive usu recitari solet.

Candelæ & cerei in Missa, & aliis Divinis Officiis ea exiguitate ne adhibeantur, quæ in tanto Mysterio dedeceat, & astantibus offensionem præbeat; nullo tamen modo e sevo sint.

In organis, cum vel ad Missam, vel ad Vesperas, aliaque Divina Officia, ad excitandam fidelium pietatem, pulsantur; ne quid lascivum, aut impurum admisceatur.

Quandocunque per organum figuratur aliquid cantari, seu responderi alternatim, versiculis Hymnorum, aut Canticorum, ab aliquo de Choro, intelligibili voce, pronuntietur id, quod ab organo respondendum est.

Cum in Ecclesiam ad Divina Officia diurna, vel nocturna conveniendum erit; id campanarum sono significetur, ea interposita mora, qua omnes facile convenire possint.

Signo audito, qui dignitates in Ecclesia, etiamsi Præfecti sint, Personatusve, aut Canonicatus habent, cæterique omnes, qui interesse debent, præparent se ad Divinas laudes, & mature ad Ecclesiam progrediantur. Ingressi ad Ecclesiam, factis ad Sacrosanctam Eucharistiam precibus, recta in Sacristiam se conferant. Quo loco, retenta talari veste, superpelliceum assumant, & reliquum vestitum ad sacrum munus necessarium; quod ut servos Dei decet, tacite & modeste faciant.

In ingressu Chori ad Matutinum, aliaque Divina Officia, is ordo servetur, ut paulo post ultimum campanæ signum ad rem Divinam faciendam, universis Canonicis, aliisque in Sacristia paratis, pulsetur campana parvula, qua egressus Sacerdotum ad Missas celebrandas significari solet; ut omnes, qui in Ecclesia, vel circum eam sunt, Divini Officii celebrationem instare intelligant. Postea omnes de Sacristia ordine præcedentes, bini exeant; & ubi se ad altare humiliter inclinaverint, suum quisque locum in Choro adeat. Ibi flexis genibus, & submissa voce, saltem Orationem Dominicam dicant; Deinde dato signo per Hebdomadarium, eumve, qui officium diriget, ad initium officii, omnes surgant, & officium inchoetur.

Omnes in Choro Divina Officia, ut temporis ratio postularit, alternis vocibus canant, recitent, attenteque audiant; idque non cursim, non perturbate, non perfunctorie, non oscitanter, sed leniter, distincte, & studiose faciant.

In Choro, & Processionibus, quadrato birreto, aut saltem subbirreto, quam Mitram Sacerdotalem vocant, utantur, nullo autem modo sarmaticis, aliisve alterius generis pileis.

Pro temporis & officii ratione, ex Sanctæ Ecclesiæ instituto, cæremoniarumve sacrarum præscripto, in Choro sedeant, stent, flectant genua, capute aperiant, & submittant, cæteraque ejus generis adhibeant; omnes vero æque idem faciant: facessant somnus, risus, joci, rixæ, colloquia. Ne vagentur

gentur in Choro, vel Ecclesia, neve locum mutent, ne occasione quidem genua flectendi. Ne in Choro, ubi communi officio opera datur, privatim officium dicant, neque literas, aliave scripta legant.

Dum in Missa, Divinisque Officiis orationes recitantur, nemo sedeat. In Missis autem ferialibus Adventus & Quadragesimæ, ac in vigiliis, & iis item, quæ pro Defunctis cani solent, dum orationes pronuntiantur, omnes genua flectant.

Matutinum Officium, tam in nostra Metropolitana Basilica, quam in aliis Ecclesiis quibusvis, non tardius, quam hora quarta post mediam noctem recitetur, excepta nocte Nativitatis Domini, ac celebritatibus Paschæ, & Corporis Christi, cum tota hujus Solemnitatis octava, atque triduo ante Pascha, prima autem, oriente Sole, dicatur, vel paulo post, pro laudabili uniuscujusque Ecclesiæ consuetudine.

Vesperæ in Metropolitana quotidie, ex antiquissimo usu cum cantu recitentur, non submissa voce. In cæteris autem Ecclesiis, ea servetur consuetudo, quæ ex primo singularum instituto, observari consuevit.

Summæ Missæ tam in Metropolitana, quam in Collegiatis Ecclesiis, cum sit Officium duplex, vel semiduplex, aut Octava, absoluto in Choro tertiæ horæ Officio immediate peragantur. Diebus vero jejuniorum, etiam in temporibus Pentecostes, & in feriis Adventus, peracta Nona, cæteris diebus, statim post Sextam. Pro mortuis autem, post Laudes Defunctorum, si eorum Vigiliæ mane dicendæ sint, alioquin post Primam illico.

Officium Defunctorum recitetur in Choro in unaquaque Ecclesia, iis diebus, quibus ex prisco more, recitari consuevit.

Postridie illius diei, quo omnium fidelium Defunctorum commemoratio fit, in Metropolitana, & Collegiatis Ecclesiis singulis annis, dicatur in Choro Officium integrum Defunctorum pro omnibus hujus Ecclesiæ Archi-Episcopis, vita functis, sub ritu duplici, cum sola oratione: *Deus, qui inter Apostolicos*, & pro eisdem fiant Missæ omnes. Præterea si non plures in anno, saltem semel, nempe quarto Nonas Novembris, in iisdem Ecclesiis idem fiat, pro Prædecessoribus in Beneficiis Ecclesiasticis, eorumque Fundatoribus, vita functis, cum sola oratione: *Deus veniæ largitor, & humanæ salutis*, &c.

Spirituales cantationes, quæ a pueris, adultisve, in aliquibus Ecclesiis, intra Missæ summæ, Divinorumque Officiorum celebrationem, atque ante & post Sacram Concionem, seu in Processionibus, ad fidelium devotionem excitandam, pie decantari consueverunt, permittendas duximus, dummodo prius a Nobis, Officialive nostro recognitæ sint, & scripto comprobatæ, ne aliquid contineant, quod prophanum sit, vel apocryphum, quodque sanæ & Catholicæ doctrinæ repugnet. At hujusmodi cantionum causa, nihil intermittatur ex iis, quæ in Missis, ac Divinis Officiis, ex Sacris ritibus, recitari debent.

XXV. *De vita, & honestate Clericorum.*

NIhil est, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita, & exemplum, qui se Divino ministerio dedicarint: cum enim a rebus sæcularibus in altiorem sublati locum, conspiciantur; in eos tanquam speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur. Ut igitur Clerici, in sortem Domini vocati, vitam, moresque suos componant, & habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant, delictaque etiam levia, quæ in ipsis maxima essent, effugiant. Sacri Canones, Sancta Concilia, Pontificiæque Constitutiones, certas officiorum vias, ac rationes Spiritu Sancto Duce præscripserunt, quibus intelligant se, cum in Dei militiam sint adscripti, non ad commoditates, & voluptates; sed ad labores & solicitudines vocatos esse; atque ea studia, & officia amplecti debere, quæ, si reliquorum ocu-

oculis, auribusque obſerventur, profecto efficiatur, ut ipſi glorificantes Patrem, qui in cœlis eſt, magis vitæ exemplis, ad virtutis imitationem incitentur. Quare ad Clericalem diſciplinam in Eccleſiaſticis hominibus noſtræ Archi-Epiſcopali curæ ſubjectis conſervandam, & ea parte, qua collapſa eſt, reſtituendam, has recte vivendi formulas, ab eisdem Sacris Canonibus, Generalibus Conciliis, Apoſtolicisque Conſtitutionibus ſummatim depromptas ipſis præſcribimus; quas ab omnibus diligenter attendi, & inviolabiliter obſervari mandamus.

Clerici omnes, vel in Sacris conſtituti, vel aliquod Beneficium Eccleſiaſticum cujusvis generis obtinentes, Clericalem Tonſuram, quam Coronam vocant, eamque conſpicuam gerant, ad eam formam, quam poſtulat cujuscunque ordinis ratio. Sacerdotalis autem non ſit minor forma Taleri.

Veſtes item Talares non ſolum interiores, ſed etiam exteriores, coloris tantum nigri (niſi interdum dignitatis ratio alium colorem poſtulet) ac ſimplices, continuo induant, præſertim in Civitatibus, & inſignioribus oppidis. In locis autem minus inſignibus, breviores permittimus, dummodo ſaltem uſque ad tibiæ medium producantur. In itinere vero, quæ ſupra genua ſint, omnino vetamus.

Pallio nunquam utantur, niſi pluviarum occaſione, vel cum iter faciunt.

Caligis nequaquam turgidis, neque diſſectis, calceis non inciſis, camiſiis ad collum, ſive ad manus, non criſpis, & rugoſis, aut artificio laboratis, utantur.

Birretum autem Clericale quadratum gerant, præſertim in Eccleſiis omnibus, in Choro, & Proceſſionibus. Sarmaticis pileis nullo modo utantur; ſed eos tantum geſtent, qui Clericali modeſtiæ, & gravitati conveniant, & Clericum eſſe, qui illis utitur, indicent.

Annulos ne deferant, niſi quibus ex dignitatis officio convenit.

Ac denique in veſtitu omnem novitatem fugiant, non tam nimiæ elegantiæ, quam ſordium, & negligentiæ ſuſpicionem evitantes.

Cum animarum curam gerentes peculiari indumento uti debeant, ut a reliquo Clero diſtincti, ab omnibus tanquam populi ſibi commiſſi Patres internoſcantur, ſancimus, ut Parochi omnes, etiamſi ad hujusmodi munus obeundum ad certum tantummodo tempus admiſſi ſint, veſtem exteriorem uſque ad talos demiſſam impoſterum continuo induant, & geſtent, quæ collo apte annexa laxiores etiam manicas habeat, neque ſine ea coram Nobis, Officialive noſtro unquam compareant, aut in Eccleſiis quovis tempore ſint.

Qui in habitu Clericali, & tonſura convenienti non inceſſerint, pœnas & cenſuras Conſtitutione CLEMENTIS Papæ Quinti in Concilio Viennenſi edita, quæ incipit: *Quoniam* &c. Literis Pontificiis SIXTI Papæ item Quinti contentas incurrunt.

Si barbam non radunt, ut antiquitus moris erat, ſaltem ne eam, comamve ſtudioſe nutriant, ſed capillis ſimplicem cultum adhibeant.

Presbyteri autem barbam ad ſuperius labrum ita inciſam habeant, ut ſumentibus Chriſti Sanguinem nullum afferat impedimentum, atque tam ipſi, quam cæteri omnes, ab utraque parte ne ullo pacto pilos intortos, aut a mento in acutum inciſos, productosve more nutriant militari.

Ne larvati, perſonative unquam publice, vel privatim incedant, ſeu conſpiciantur. Nec comœdiis, aut tripudiis, choreisve, ſeu aliis inanibus ſpectaculis interſint; neque iis etiam, quæ Judicum ſæcularium juſſu, populo ad terrorem proponuntur, cum vel rei torquentur, vel ultimo ſupplicio afficiuntur; niſi fortaſſe, ut eos conſolentur, ſe illis comites adjungant. Quo in pietatis officio, ſedulo videbunt, ne verbo, aut nutu, cauſam ullam carnifici, ut rei mortem acceleret, quavis, etiam pietatis ratione præbeant, ne irregularitatis maculam contrahant.

In omni inceſſu, ſtatu, geſtu, ac vultu, ordinem ſuum profiteantur, omnique Clericalis vitæ actione, religioſi animi mores exprimant, qui in Eccle-

Ecclesiastici Ordinis hominibus elucere debent.

Taxillis, aleisque, ac chartis lusoriis, tesserisque, atque omni alio ejusmodi ludi genere abstineant. Cum Rusticis, aliisve cujusvis conditionis Laicis, ne piramidibus ludant, neve item cum Clericis in Laicorum conspectu.

Nec solum ludere vetamus, sed eos ludorum spectatores esse nolumus, nec quemquam ludentem in ædibus suis permittere.

Ne sclopetis, aut bombardis, feras, seu aves venando persequantur; neve quodvis aliud aucupii, aut venationis genus exerceant, canesve, aut accipitres, seu alia venatica alant animalia.

Nullo modo certent ad metam, sive ut vocant, ad signum balista, sclopetove, sive bombardis.

Noctu ne vagentur, neque etiam domo, nisi ob causam necessariam, exeant.

Clericorum arma sunt orationes, & lacrymæ, quibus si recte se munierint, nihil in mundo est, quod timere debeant: ideo edicimus, ne Clerici hastas, sclopeta, enses, aliave arma cujusvis generis, ad offensionem, vel etiam defensionem ferant, exceptis cultellis ad domesticum vitæ usum accommodatis; ensem tamen breviorem in itinere eis permittimus. Quod si ob aliquam gravem causam aliquis Clericus aliis armis utendi a Nobis facultatem obtinuerit; ne publice ea gestet, nisi rei aut facti necessitas aliter postulet.

Mensa Clericorum, etiamsi Laici ei nulli accumbant, vel præsentes sint, frugalis sit. In numero, & pretiositate ferculorum non se ostentet. Exquisitas delitias, comessationes, ebrietates, compotationes, ad æquales haustus provocationes, in omni Christiano, & multo magis in Clerico damnamus, atque detestamur. Mensæ ne accumbant, antequam illi statis precibus benedicant; neque a mensa discedant, nisi gratiis Summo Deo religiose actis.

Ut flagitii, scandalive occasionem, quæ in cauponis, vel tabernis, seu publicis hospitiis, occurrere solent, Clericis adimamus; cauponarum, seu publicorum hospitiorum aditu, usuve eis omnino interdicimus, nisi in itinere necessitatis causa. In eos vero, qui Clericalem modestiam obliti, contra hujus nostri Decreti præscriptum, in tabernis, publicisque hospitiis, extra itineris occasionem, cibum seu potum sumpserint, mulctis & pœnis, habita culpæ & personarum ratione, severe animadvertemus. Si qui vero publice ebrii fuerint, & ii præterea, qui post ebrietatem, tremendum Missæ Sacrificium absque prævia Sacramentali Confessione celebrare non verebuntur, graviores dabunt pœnas arbitratu nostro.

Non in comessationibus, & ebrietatibus, sed ut sobrie vivamus; prædicat Apostolus; ideo Clerici publica convivia, præsertim nuptialia, quibus mulieres, mimi, histrionesve intersunt, ut veteri Canone sancitum est, evitent: haud enim aliunde Clericalis ordinis gravitas magis offensa fuit. Illud autem præcipue caveant, ne in popinis, cauponisve, aut alibi in Laicorum præsentia, cythara, fidibus, aliisve hujusmodi instrumentis musicalibus sonent.

Si qui autem a necessitudine aut propinguitate sibi junctis invitati, cum illis cibum sumere voluerint, tum debita utantur modestia, ac frugalitate, tum etiam omnino videant, ne eidem mensæ aliqua cujusvis Clerici ancilla, quæ coctrix appellatur, accumbat; cum id absque piorum offensione admitti non possit.

Ne cum hæreticis, & præsertim cum hæreticorum ministris, qui prædicantes dicuntur, frequentem consuetudnem habeant, neve cum eis cibum capiant: hujusmodi enim familiaritates Laicis præsertim rudioribus, absque scandalo esse non possunt. Præcipue autem caveant a mutua quavis consuetudine, commerciove cum iis, qui Wittembergæ, Lipsiæ, seu aliis cujusmodi locis sunt non legitime ordinati: ii enim, cum hæretici sint, hæresum venena evomere, Calvinismum introducere, & Catholicam Religionem deturbare non desinunt. Caven-

vendum igitur est, ne hujusmodi peste fideles inficiantur.

Ne cum Laicis familiaria nimis, aut ridicula interponant colloquia, dicteriave, aut mordaces sales admisceant. Neque vero digladiatorum, aliorumve improborum hominum consuetudine utantur, nisi quantum eorum officium pietatis causa expostulaverit.

Ordinis præterea Clericalis memores, homines leves, in quibus nihil singularis pietatis, & Christianæ virtutis elucet, quo possunt, studio, fugere debent; cum piis & honestis hominibus conversationem habeant. Simonia, ambitio, turpiloquium, ac scurrilitas inter Clericos nequidem nominentur.

Erga Laicos gravitatem mansuetudine temperatam servare procurent. Se ipsos propter temporalia odiosos non reddant, scandala evitent. Morum integritate, & vitæ exemplo omnibus præluceant, ut eos populus amare, ac revereri merito possit. Nullam dent occasionem laicis illos ad sæcularia tribunalia trahendi, aut evocandi.

Diligenter caveant, ne Sacræ Scripturæ verbis ad prophanos sermones abutantur, seu alios ipsis præsentibus illis abuti permittant.

Cum qui Deo militant, implicare se negotiis sæcularibus prohibeantur, ne coram Judice sæculari, Advocati, aut Procuratoris nomine causas agant, nisi ab aliis in judicium vocati, suam, vel Ecclesiæ suæ, propinquorum etiam, si necesse erit, & miserabilium hominum causas tueantur.

Ne artem medendi faciant.

Ab omni mercaturæ genere abstineant. In negotiationibus, mercaturisve se interpretes, & medios non interponant.

Negotiationem etiam cujusvis generis eis omnino inhibemus.

Neve cujusvis Patrocinium, tutelam, aut curam suscipiant, nisi cum pietatis causa, ejus rei facultatem a Nobis impetraverint.

Monialium Monasteria non ingrediantur; neve ad earum cancellos, seu ad rotam accedant, neque cum eis colloquantur, absque facultate nostra scriptis obtenta, alioquin pœnas & censuras contra hujusmodi inobedientes inflictas incurrant.

In eo officio ne se exerceant, ut Moniales, aliasve mulieres doceant legere, scribere, aut canere etiam cantum, quem vocant, figuratum, seu aliquo cujusvis generis instrumento sonare.

Quoniam ob incontinentiæ crimen, aut ejus etiam criminis suspicionem in Clericalis militiæ Professoribus, mirum in modum laici homines offendi solent, ne ob suspectarum mulierum cohabitationem, Ecclesiastici homines ullam populo dent offensionem; decernimus, ne Clerici, quicunque sint, vel in Sacris Ordinibus constituti, vel Ecclesiasticum Beneficium qualecunque obtinentes, cum mulieribus cujusvis conditionis habitent, nisi cum matribus, sororibus, amicis, fratrumque uxoribus; neque vero servas, ancillasve, quas coctrices vocant, in domestico usu inservientes, aut secum quovis modo habitantes habere possint, quadraginta annis minores, aut quæ vitæ aliqua ratione suspectæ fuerint; si secus fecerint, in eos graviter animadvertemus.

Ne apud se libros habeant, aut legant, quorum lectione bene agendi studium, morum disciplina, & timor, charitasque DEI languescere possit, quales sunt, qui res, vel jocosas, vel scurriles, ridiculasve, vel impuras continent. Libris item non utantur de Musico cantu obscœnis, vel parum pudice conscriptis.

Sacrarum autem literarum studiis diligenter omnes incumbant, ut quod ipsi Deo obsequium debent, rite præstare, & alios in viam Domini dirigere sedulo valeant. Eam ob causam hos saltem libros habere procurent, in quorum lectione frequenter versentur.

Bibliam Sacram vulgatæ editionis.

Breviarium Pragense.

Calendarium item Pragense in singulos annos edendum.

Calen-

Catechismum Romanum, auctoritate Sacri Concilii Tridentini editum, latine, vel lingua vernacula, cum indice, & distributione omnium materiarum pro singulis Dominicis, & Festis, per concionem explicandarum, vel cum dilucidatione ejusdem, auctore Joanne Chapeville, vel cum explicatione Sebastiani Catanei.

Catechismum Trevirensis Archi-Episcopi (a), cum praxi Catechistica.

Catechismum Petri Canisii, saltem minorem.

Epistolam Antonii Possenini de Catechismo docendo.

Concilium Tridentinum.

Has nostras Diœcesanas Constitutiones.

Rationale Divinorum Officiorum.

Cæremoniale Romanum.

Directorium Joannis Polanci, & librum ejusdem de juvandis morituris.

Instructionem Sacerdotum Francisci Toleti Cardinalis.

Manuale Navarri, aut Summam Sylvestrinam (b), vel Armillam. (c)

Summulam Cajetani, vel Sancti Antonini.

Scutulum fidei Laurentii Hermanurii germanice.

Controversias Francisci Costeri, germanice vel latine.

Pro Concionibus unum, vel plures probatos Auctores, ut Homilias, Joannis Eckii de tempore, & Sanctis, ac de Sacramentis.

Promptuarium Strapletonii.

Postillam Petri Canisii germanicam, Friburgi Brisgojæ impressam, 1602.

Surium de vitis Sanctorum, vel saltem ejus compendium.

Postillam Georgii Schereri germanicam.

Epitomen Friderici Nauseæ, & id genus alios.

Item pro excitanda mente in Dei amorem, opuscula Granatæ latine, vel germanice. Institutiones, vel Meditationes Francisci Costeri. Libellum Thomæ de Kempis de Imitatione Christi, aliaque ejusdem opuscula. His similes libellos spirituales sedulo lectitari a Clericis cupimus.

Atque ut in studiorum exercitatione indies magis progrediantur, congregationibus Diœcesanis proprii districtus, seu tractus semper intersint. Ad Sacræ Scripturæ lectionem convenire non prætermittant. Minorum vero Ordinum Clerici, non grammaticæ modo, sed magis Ecclesiasticæ disciplinæ studio sedulo vacent; atque ut diligentius instituantur, ubi Scholæ Præceptoris æque pii, ac periti copia est, ei studiose operam navent.

Ad Canonicas Horas recitandas se sub peccati mortalis reatu omnino adstrictos scire debent, quicunque Beneficia vel Officia Ecclesiastica cujusvis generis obtinent, & ii etiam omnes, qui in Sacris Ordinibus constituti sunt. Illi vero præter peccati mortalis culpam, quam ut supra contrahunt, ex Decreto LEONIS Papæ Decimi in Lateranensi Concilio edito, beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis officii, & temporis, suos non faciunt, sed eos tanquam injuste perceptos in fabricas ipsorum Beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare tenentur. In hujusmodi autem erogatione ea ratio ineatur; ut qui Horas omnes Canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum fructus, qui illi, vel illis diebus respponderent, si quotidie dividerentur; qui vero Matutinum, tantum, dimidiam, qui cæteras omnes Horas, aliam dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum ejusdem diei amittat.

At quicunque pensionem, fructus, aut alias res Ecclesiasticas, ut Clericus percipit, modo prædicto, ad dicendum Officium parvum Beatæ Mariæ Virginis devinctus est, & pensionem, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxius.

Ut autem in pietatis, devotionisque spiritu indies magis atque magis prof-

(a) Erat is Rdmus & Illmus Joannes a Schœnenberg, qui, *apud Ill. Hontbemium*, electus anno 1581. die 31. Jul. Obiit 1. Maji 1599.

(b) Summæ author Sylvester Mazolini & Prierate, Dominicanus, Magister S. Palatii. Obiit 1560.

(c) Bartholomæus Fumus, ejusd. Ord. scripsit circa annum 1550. *Ita Claudius La Croix in citat. Auctorum expl. Tom. I.*

proficiant, Sanctissima Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta, religiose frequentent Clerici omnes; Sacerdotes quidem singulis Dominicis, ac Festis diebus Sacramentaliter confessi Missam celebrent, nisi legitima, gravique causa detineantur, si vero Parochi sint, ter præterea in hebdomada, ac sæpius item, prout populi frequentia, & necessitas postulaverit. Diaconi, & Subdiaconi bis in mense, atque diebus solennioribus, ac aliis diebus festis, quibus in solemni Missæ Sacrificio vestibus sacris induti, altari ministraverint, peccatorum suorum Sacramentali Confessione, ac Sacræ Eucharistiæ sumptione se reficiant. Prima Tonsura vel aliquo ex minoribus Ordinibus initiati, saltem semel in mense, & diebus solennioribus id præstent.

Si antiquæ Legis Sacerdotes sancti & puri esse debebant, ut incensum Domini, & panes Dei sui digne offerrent, quanto sanctiores & puriores esse tenentur hi, qui non incensum tantum, & panes, vel animalium carnes, sed ipsummet Christi Domini Corpus, & Sanguinem offerunt, manibus tractant, & ore suscipiunt, ne de eis dicat ipsemet Deus: Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro est. Quid enim magis dedecet Sacerdotem, quam vitæ impuritas & libido? Quare si quem cujusvis Ordinis Clericum concubinam, mulieremve eo nomine suspectam habere, aut illius consuetudine, commerciove uti compertum fuerit, in eum pœnis a Sacris Canonibus inflictis, & aliis etiam arbitratu nostro irrogandis animadvertemus. Quod si monitus, speciali monitione secundo deliquerit, tertia parte fructuum, proventuumque suorum Beneficiorum, qua ipso facto privatus existet, fabricæ Ecclesiæ, vel alteri pio loco arbitrio nostro applicetur. Si autem in eodem delicto perseverans secundæ monitioni non paruerit, omnibus suorum Beneficiorum fructibus privatus, prædictis locis similiter applicandis, ab ipsorum etiam administratione arbitrio nostro suspendetur. Et si ita suspensus non resipuerit, contra eum privatione Beneficiorum, aliisque pœnis, & censuris agemus.

Hæc eadem, quæ de concubinatu, vel aliis impudicitiæ sordibus Clericorum præscripsimus, serventur etiam, si quis Clericus modo cum una, modo cum alia impudica muliere deliquisse comprehendatur.

Præterea quoniam Clerici in fornicationem prolapsi, quorum peccatum ejusmodi, notorium est per scientiam, in judicio, seu per confessionem factam in judicio, aut per facti evidentiam, quæ aliqua tergiversatione celari non potest, aliquando ante, & sæpe numero post pœnitentiam actam, Ordinis, quo initiati sunt, proprium munus obeant, nulla absolutione obtenta a suspensione, quam ex admissi delicti notorietate ipso facto subierunt; quippe cum fortasse non animadvertant neque Dei offensionem, neque censuram Ecclesiasticam, qua ob tale crimen innodati existunt; eos omnes Clericos monemus, qui manifesta concubinatus, fornicationisve labe contaminati sunt, ut vere pœniteant, & absolutionem ab incursa suspensionis censura, a Nobis, vel ab eo, cui legitimam a tali censura absolvendi facultatem dederimus, obtineant, atque a male agendi consuetudine emendati, cujuscunque vel peccati, vel offensionis publicæ occasionem cum effectu præcidant; alioquin si absolutione non obtenta, occasioneque scandali non sublata, Ordinis, quo initiati sunt, functiones obierint, irregularitatem incurrent, super qua a nullo alio, quam a Summo Pontifice Romano dispensari poterunt.

XXVI. *De Parochis.*

Ii omnes, quibus animarum cura commissa est, cum teneantur oves sibi concreditas agnoscere, pro eis Sacrificium offerre, Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in certa munia Pastoralia incumbere, meminerint gregi suo jugiter invigilare, & assistere, illumque in judicio & veritate pascere, ac gubernare. Ut autem facilius hujusmodi sui muneris partes exequantur, hæc præter ea, quæ his nostris Synodalibus Constitutionibus variis in locis illis præscripsimus, peculiari

liari titulo eisdem proponenda censuimus.

Quicumque Beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum quomodolibet habens, obtinet, quovis etiam dignitatis nomine nuncupetur, etiamsi eidem ab ipsa fundatione cura non immineat animarum, sed longo post tempore annexa sit; apud suam Ecclesiam resideat, in propria scilicet Ecclesiæ domo, si habeat, alioqui in alia, quæ tamen in propriæ Parochiæ finibus sita sit; neque ei unquam ulla ratione abesse liceat, nisi ex justa causa, a Nobis scripto approbanda. Qui secus fecerit, præter peccati culpam, pœnam etiam amissionis fructuum Ecclesiæ, cui præest, eo ipso incurret.

Qui vero contra Sacrorum Canonum, & Sacri Concilii Tridentini præscriptum plura curam animarum habentia obtinent Beneficia, vel Dignitates, aut Canonicatus, seu alia, in quibus residere oporteat, nisi a Sancta Sede Apostolica dispensationem obtinuerit, is ab eo tempore, quo posterioris Beneficii possessionem assecutus est, sciat Beneficium, quod prius obtinebat, ipso jure vacasse, tenerique ideo ad illud statim dimittendum, fructusque omnes interim mala fide perceptos, Ecclesiæ ipsi restituendos.

Quod si quis Canonicatum, una cum curato Beneficio ex dispensatione Apostolica, retinere possit; non in Canonicatu, sed in Beneficio curato resideat ad præscriptum Constitutionis PII Papæ Quinti.

Nemo ab Ecclesia sua absit absque licentia Archidiaconi propriæ Regionis, seu tractus. Si autem longior septem diebus absentia sit duratura, non ab Archidiacono, sed a Nobis, Officialive nostro facultatem scripto obtineat. Nullo tamen modo occasione absentiæ intermittatur celebratio Missæ in Ecclesia Parochiali, præsertim die Festo, & vespertinarum horarum, ac debita Sacramentorum administratio, aliaque quævis functio Parochialis.

Cum primum aliquis ejus curæ commissus in morbum incidit, tunc maxime etiam ab ægroto non vocatus, Parochus illum invisat; omnemque Parochialis charitatis diligentiam in eo ponet, ut illum in via salutis recte dirigat, & a nequissimis Dœmonis insidiis, ac conatibus tueatur, atque defendat, præsidio salutarium adjumentorum.

Quod Concilio Agathensi olim pie cautum est, idem Parochus præstari curet, ut Missa celebrata, si quos in Parochiali vicinia habet, frequenter, atque adeo quotidie, cum per alias Parochialis curæ suæ occupationes potest, visitet, eisdemque præstet, prout opus esse viderit, officium charitatis, & solicitudinis paterno muneri suo conjunctæ.

Parochiales item suos, & universe, & sigillatim sæpe numero, prout occasio feret, hoc monebit, ut se accersant, cum primum aliquis in graviorem morbum inciderit.

Et vero quoniam aliis Parochialis curæ officiis aliquando fortasse distineri potest, propterea Parochiæ suæ Sacerdotes, si quos habet, ut saltem aliquot Laicos homines, virtute & vitæ spiritualis usu præstantes, deliget, qui ægrotum adeant, recteque cohortentur, cum ad vim morbi patienter in Domino ferendam, tum ad alia Christianæ pietatis officia obeunda.

Illis maxime visitandis, & consolandis, assiduam charitatem navabit, qui rerum omnium indigentia, & morbi acerbitate miserabilem in modum afflicti, curationem difficillimam experiuntur, quorum paupertatem, pietatis zelo commotus ita sublevabit, ut & ipse, si per facultates potest, de suo aliquid eroget, & aliorum eleemosynas inquirat.

Quæcunque pietatis officia fidelibus suæ Parochiæ quavis adversa valetudine laborantibus præstare debet Parochus, eadem majori diligentia exhibere tenetur, cum ejus Parochialem viciniam, Parochialesve fines pestilentia, pestisve suspicio invadit: tunc enim proposito sibi ob oculos tam gravi gregis sibi commissi periculo, omni constantia, omnique animi firmitate munitus, illum nullo modo deserat, ne Pastoris solatio destitutus, vehementius perterrefactus, afflictione ta-

bescat; sed operam, studium, ac ministerium suum ita navare studeat, ut ad omnia charitatis, ac misericordiæ officia, & exemplo suo, & pio quodam sanctarum cohortationum ardore, quibus perpetuo, uti diligentissime debet, cæteros inflammet. Id autem præcipue curet, ne quis e grege suo absque Pœnitentiæ Sacramento ex hac vita migret.

Præter alias sacras functiones, quas quisque Parochus diebus Festis obire debet, ne vespertinæ horæ Officium in Ecclesia recitandum, quavis occasione, vel causa intermittat.

Singulis diebus Dominicis, intra Missæ Parochialis celebrationem, nempe post concionem immediate, præter Matrimoniorum denuntiationes, Parochi omnes dies Festos, ac jejunia in hebdomada sequenti occurrentia populo edicant, & evulgent; ut unusquisque, quo die ea occurrunt, intelligat, & ad alia religiose observanda excitetur, ac moneatur.

Cum Sacræ Concionis, sermonisve munus intra Missæ celebrationem præstatur, id ex antiquo hujus Ecclesiæ ritu, fiat semper, statim postquam Symbolum Apostolorum recitatum est, ante Offertorii pronunciationem.

Præpositi, Parochi, aliique Episcopi inferiores, cum in Altari in Missæ Sacrificio, quod ipsi celebrant, id munus obibunt, tunc capite aperto ad sacrorum rituum præscriptum, stare debebunt. Quo autem facilius a populo audiantur, suggestum, eos ascendere opportunius erit; tuncque casulam deponere, si maluerint, licebit, quam statim sermone habito, ad Altare reversi induant. Cum in suggestu concionem, sermonemve habent, operto sint capite; & sedeant, aut stent, prout maluerint.

Cum non is Sacerdos, qui Sacrificium Missæ facit, sed alius intra Missæ celebrationem, sermonem, concionemve habiturus est, is suggestum ascendat: interea vero Sacerdos celebrans, loco a Laicis segregato, & ab altari paululum remoto, non extra tamen Presbyterium, sacris vestibus indutus cum Diacono & Subdiacono, si illi in Missa tunc adhibiti sunt, ab utroque latere considentibus, sedebit.

Dum Sacra Concio, sermove habetur, ne eo ipso tempore, in Ecclesia eadem, Missæ Sacrificium ab ullo quovis Sacerdote fiat.

Oblationum institutum, quod Offertoria dicunt, jam pridem ab Apostolicis usque temporibus, Apostolico etiam Canone sancitum, Sanctissimorumque Pontificum, MELCHIADIS, FABIANI, & GREGORII Constitutionibus, & Conciliorum præterea Decretis communitum, quo gravius his temporibus a fidei, doctrinæque Catholicæ hostibus exagitatur, & languescente pietatis studio, quo magis a fidelibus negligitur, hoc diligentius servari, atque ad executionis usum, ubi intermissum est, revocari convenit, cum præsertim & ad Divinum cultum illud pertineat, & populis salutare sit, & ad expianda peccata utile. Quare Parochi, Concionatoresve, omni persuadendi, cohortandique officio, illud, ubi est, retineri, ac ubi negligitur, restitui studiose ad Sacrorum Canonum præscriptum ita curent, ut in Solemnitatibus scilicet Domini, diebusque Dominicis, ac Festis, item quos coli, aut præcepti, aut consuetudinis est, & præterea in Missis Defunctorum, quilibet Christianus aliquid, sive pecunia, sive cereis, sive alio eleemosynæ genere, prout sua quisque pietate, devotioneque maluerit, Deo offerre procuret, idque in Ecclesia Parochiali, cum ad Missæ Sacrificium, quod a Parocho celebratur, convenerit. Quo in Officio servetur, ut quod antiquæ est consuetudinis, primo mares, deinde fœminæ offerant.

Quo gratius autem Deo sit, quod offertur, ad id præstandum accedant fideles intima animi pietate, spirituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis testificatione. Offerentium autem, prout sanctæ institutionis est, peculiaris commemoratio in Missæ Sacrificio a Celebrante fiat.

Pro fidelibus Defunctis religiosas Deo preces, orationemque adhibere, Officium est salubre quidem, & Sanctum, Christianæque pietatis studio plane

plane dignum; ideo Parochi, ex antiquissimo hujus Ecclesiæ nostræ more, singulis diebus Dominicis, & Festis, intra Missæ summæ celebrationem, immediate post concionem, fideles moneant, ut pro animabus in purgatorio detentis, intimo cordis affectu, preces effundant.

Oratio vespertina, quam Salve vocant, in omnibus tam hujus urbis, quam universæ Archi-Diœcesis nostræ Ecclesiis, a primo Sabbato Quadragesimæ, usque ad feriam quartam post Dominicam Palmarum fieri solita, cum ex prisco & laudabili more sit introducta, & maximam afferat fidelibus utilitatem, perpetuo obeatur; & ut ad eam populi frequentissimi conveniant, illos Parochi omni cohortationis officio inducant. Caveatur autem, ne hujusmodi orationis causa, cantiones ullæ, quæ Catholicæ non sint, canantur, & Antiphonam illam ab hæreticis editam, cui initium est: *Salve JEsu Christe*, omnino prohibemus.

Nullum officii genus, quo fideles ad pietatem excitare possint, Parochi prætermittere debent. Quare in unaquaque Parochiali Ecclesia, ter in die, summo scilicet mane, meridie, & sub noctem, campanæ sono fideles excitentur ad orationem, ut meminerint, si sæpius non possint, saltem tribus his temporibus esse orandum, ut Psalmus docet: Vespere, mane, & meridie, narrabo & annuntiabo, & exaudiet vocem meam. Ut igitur ii non solum campanæ sonitu, sed etiam Parochorum cohortationibus moniti, certis illis diei potissimum intervallis, se ad brevissimum saltem temporis spatium colligant, menteque ad Deum conversi, orent; illos unusquisque Parochus religiose, frequenterque moneat, ac hortetur. Quo in cohortationis genere doceat, quam sæpius fidelibus orandum sit, ut non solum in eas singulas certas horas, sed in singula potius momenta, de innumerabilibus beneficiis, quæ Deus in illos benignissime confert, pie gratias agant. Illis vero statis intervallis maxime precandum est, Beatissimæque Virginis MARIÆ patrocinium invocandum, ut per eximia beneficia iis horis humano generi collata, quibus illa adfuit, ab unigenito ejus Filio misericordiam fidelibus impetrare dignetur. Campanæ enim sonitu matutino renovatur memoria Resurrectionis Christi Domini, qui resurgens ex mortuis statim Sanctissimæ Matri suæ apparuit. Meridianus sonus datur ad excitandam memoriam, & recordationem Passionis Christi, cui Virgo Mater interfuit. Vespertinus autem ad recolendum mente, animoque beneficium Incarnationis ejusdem Salvatoris nostri in utero Beatissimæ Virginis. At quo fideles, iis tribus temporibus, uniformi ratione orent, & indulgentias a Summis Pontificibus hac de causa concessas consequi valeant, curent Parochi, ut omnes, ter Salutationem Angelicam cum tribus versiculis, & oratione, ex prisco Ecclesiæ usu, recitari solitis, genibus flexis, pie & devote recitent, ut infra.

Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto. Ave Maria &c. *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Ave Maria* &c. *Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis. Ave Maria* &c. Oremus. *Gratiam tuam, quæsumus Domine, mentibus nostris infunde; ut qui Angelo nuntiante, Christi Filii tui Incarnationem cognovimus, per Passionem ejus & Crucem, ad Resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.*

Cœlestia arma, quibus inter cætera, dum in hoc sæculo nequam, peregrinantur Christi fideles, adversus suæ salutis hostes, in colluctatione assidue utendum eis est, preces sunt, & oratio sancta. Cujus quidem orationis studium, cum & perpetuum, & necessarium eisdem esse non solum verbis, sed & exempli sui contestatione, docuerit Christus Dominus, fideles omnes ad illud pie, & religiose amplectendum, in eoque solicite versandum, omni diligentia, ac pietate inducere debemus, præsertim hoc tempore, quo Christiani nominis hostes, bellorum incursibus, omnibusque dolis, insidiis, impiisque, & continuis machinationibus, Ungariæ Regnum, & alias finitimas ditiones vexare, eisque plurima afferre mala non cessant; quibus quidem malis ut

occurramus, quis non videt ad Divinam opem nos debere præcipue confugere? Quod sane, ut accuratius præstemus, illustre Moysis exemplum nos admonet, atque aperte docet, quo alte manus extendente, ac sustentante, hoc est, ferventibus precibus Divinam Majestatem solicitante, Israëliticus populus Amalecitas superabat, prosternebat, atque internecioni tradebat evidentius; manus autem interdum fatigatas dimittente, hostis invalescebat illico, atque in fugam Israëlitæ convertebantur. Hac igitur de causa, præter supplicationes & processiones a Nobis indictas, quas omnino fieri volumus, etiam orationem vespertinam per singulas familias hujus Metropolis & Archi-Diœcesis universæ communiter in propriis ædibus faciendam instituimus, ad opem a Deo imminenti bello implorandam, contra Turcarum, & Catholicæ Religionis hostium vim, ac conatus, ad ejusdem Ecclesiæ Catholicæ & Religionis augmentum, Regnorumque & Statuum Suæ Sacræ Cæsareæ Majestati quovis modo subjectorum conservationem & propagationem. Parochi igitur, fideles omnes, & præsertim Patresfamilias hortentur, ut hujusmodi orationi quotidie vacent, pia Lytaniarum, vel Beatæ MARIÆ Virginis Coronæ recitatione. Ut autem hoc pium institutum promptius amplectantur, iis omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, qui vere pœnitentes, cum proposito temporibus debitis confitendi, singulis diebus, vesperi, hac de causa, per horæ quadrantem, certa hora eis bene visa, oraverint, pro quacunque vice id fecerint, quadraginta dierum indulgentiam, in forma Ecclesiæ consueta, concedimus.

Tam in hac Urbe, quam in aliis Civitatibus, & locis, ubi aliqui Itali habitant, Parochi illos & publice & privatim sæpe moneant, de observanda Constitutione fel. rec. CLEMENTIS Papæ Octavi, (*) qua statuitur, ut nullus Italus, cujusvis conditionis, & status ille sit, quovis quæsito colore, audeat habitare, vel domicilium tenere, ubi aliqua Ecclesia cum Parocho, vel Pastore, seu Sacerdote Catholico non existit, in qua libere, & sine omni periculo palam & publice celebrari, & audiri possint Missæ, Officia Divina & Conciones, ac Sacramenta ministrari, mortuorum corpora sepeliri, & cætera fieri juxta Catholicum ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Abstineant Itali a Matrimoniis cum hæreticis mulieribus, & ab hæreticorum sepulturis; filios suos non sinant per hæreticos de Sacro Fonte levari; neque ipsi, hæreticorum filios, nisi a Catholico Sacerdote baptizentur, levare præsumant. Medicorum hæreticorum opera, cessante necessitate, ubi adsit Catholici Medici idonei copia, non utantur. Ex Italia ad hæreticorum loca profecturi, id significent Ordinariis suis, vel Inquisitoribus, a quibus serio admoneantur, ut Catholice, & religiose vivant, atque hæreticos & schismaticos vitent, singulis annis saltem, de eorum Sacramentali Confessione, & Sacratissimæ Eucharistiæ perceptione, per eos factam, fidem Ordinariis ipsis, vel Inquisitoribus transmittere teneantur. In eos, qui contra hæc facere præsumpserint, uti de hæresi suspectos, per locorum Ordinarios, & Inquisitores procedi poterit.

Sicut Episcopale visitandi munus necessarium est, Sacrorumque Canonum, & Generalium Conciliorum jure ad eorum, qui visitandi sunt, salutem procurandam utiliter institutum, ita, qui visitantur, ut quem debent, fructum ex eo uberem, salutaremque capiant, eos frequentes hujusmodi visitationibus adesse oportet. Quamobrem Parochi, crebro populum doceant, tum visitationum utilitates, tum eas officii partes, quas visitantibus Nobis, Visitatoribusve nostris, ab eo præstari convenit, tum vero in primis illum, dum visitatio fit, quam frequentissimum adesse, gravi cohortatione moneat. Cum autem per Nos ipsos id munus obire non poterimus, per Visitatores nostros supplebimus, ut tenemur, qui debitis temporibus ad quævis loca nostræ Archi-Diœcesis accedentes, sanam & orthodoxam doctrinam inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populos cohortationibus, & admonitionibus ad Catholicam Religionem, & ad pacem, atque innocentiam accendere, cæteraque præterea, prout locus,

(*) Die 26. Julii anno 1596. edita.

locus, tempus, & occaſio feret, ex eorum prudentia, ad fidelium fructum conſtituere, paterna charitate, Chriſtianoque zelo, procurabunt. Parochi, & alii item, qui viſitabuntur, Viſitatores ipſos benigne & honorifice, ac decenter excipiant, victualiaque ad Sacrorum Canonum præſcriptum prompte ſubminiſtrent; non enim ſecundum Apoſtolum, magnum eſt ab eis meti temporalia, per quos ſpiritualia ſeminantur.

Cum Parochiarum diſtinctio neceſſaria ſit, ut proprium Paſtorem Parochiales cognoſcere poſſint, a quibus cum opus eſt, pie gubernentur, & Sacramentis, aliiſque ſpiritualibus adjumentis paſcantur; Parochis omnibus hujus Civitatis edicimus, atque jubemus, ut infra duos menſes proximos ad Nos accedant, ut unicuique eorum certos Parochialis viciniæ limites, ædibus, aut viis perpetuo diſtinguamus, quo facilius proprias oves paſcere poſſint, & meſſem in alienam falcem non mittant.

Nemo Sacerdos ſæcularis, vel cujusvis Ordinis & Inſtituti Regularis, etiam exemptus, in hac Metropoli & Archi-Diœceſi noſtra, curam animarum quovis colore, vel prætextu, exercere audeat, niſi vel aliquod Beneficium Parochiale legitime poſſideat, vel facultatem a Nobis, Officialive noſtro hujusmodi muneris ad certum, vel incertum tempus obeundi, ſcripto exaratam obtinuerit, etiamſi, alterius Parochi Coadjutor, Cooperatorve exiſtat, aut ab aliquo Abbate, Monaſteriive cujusvis Præfecto, etiam exempto, deputatus, alioquin ſuſpenſionem a Divinis ipſo facto incurrat.

Cum ad aures noſtras devenerit, aliquas in hac Archi-Diœceſi reperiri Eccleſias Parochiales, in quibus Patrocinia non celebrantur, quia eorum titulus ignoratur, eo quod per plures annos in hæreticorum manibus extiterint; ſtatuimus, ut quamprimum hujusmodi Eccleſiarum Parochi ſinguli ad Nos accedant, ut declaremus, quo die ſingulis annis, & Patrocinia, & Anniverſarium Conſecrationis propriæ Eccleſiæ, ad Dei honorem, & animarum ſalutem perpetuo ſint inibi celebranda.

Curent Parochi, ut in unaquaque Parochia habeatur Ludimagiſter, qui Catholicus ſit, & eruditus, ac bonæ famæ. Is autem non ſolum in grammatices, & humaniorum literarum peritia, ſed etiam in fidei Chriſtianæ rudimentis, ac Catholica Religione, ad Petri Caniſii Catechiſmi præſcriptum, pueros, adoleſcentesve inſtruat, eosque bonis moribus, Chriſtiana pietate, atque ſpiritualibus exercitiis diligenter imbuat.

Diligentiam item adhibeant, ut mulieres, quæ in Parochia puellas docent legere, & ſcribere, Catholicæ ſint, & ſpectatæ vitæ, atque in eis erudiendis, libris utantur Catholicis, & a proprio Parocho approbatis.

Curent Parochi, & Confeſſarii item, ut pie teſtantium voluntates, & relicta in pios uſus, Eccleſiis, aliisque locis, & perſonis prompte perſolvantur.

Nullis in Eccleſiis, juxta Miſſæ celebrationem, concionisve ſacræ munus, ſeu alio tempore, neque item in Cœmiteriis, Eccleſiarumve atriis, veſtibulis, aut fronte, neque præterea in quibusvis locis ſacris, Parochi, Concionatores, Clerici, aliique quivis, quidquam, quod forenſe, vel profanum ſit, quodque ad rerum prophanarum, ſeu forenſium enunciationem attineat, promulgent; ſed ea tantum in locis Deo dicatis obeantur, quæ ſacra, & pia ſunt, atque ad Dei cultum & pietatis opera pertinent.

Ob frequentem aliquorum Parochorum mutationem, Eccleſiarum bona deperiri compertum eſt; ideo ad tutiorem, perpetuamque hujusmodi bonorum, quæ Patrimonium Chriſti ſunt, conſervationem, omnibus Parochis, etiam temporariis, & aliis item Beneficiariis hujus Archi-Diœceſis noſtræ præcipimus, ut infra tres menſes proximos duo inventaria authentica confici curent, in quibus omnis propriæ Eccleſiæ, propriive Beneficii ſupellex, & præterea prædia, cenſus, agri, eorumque fines, ac termini, jura, privilegia, oblationes, atque etiam bona ſe moventia, ſi quæ habet, diſtincte notata ſint, quorum alterum penes ſe reti-

retineant, alterum vero Nobis tradant, in Archivio Archi-Episcopali diligenter asservandum.

Ad hujusmodi inventaria conficienda teneantur in posterum infra tres menses, post beneficii sui adeptam possessionem, quicunque beneficium Ecclesiasticum cujusvis generis obtinuerint, meminerintque se teneri pro posse recuperare sui beneficii bona, si quæ deperdita, & usurpata repererint.

Cum autem aliquando reperiantur aliqui bonorum Ecclesiasticorum, & jurium conductores, qui ea in totum vel in partem usurpare non verentur, in propriæ salutis spiritualis exitium, & maximum Ecclesiarum detrimentum; omnibus Parochis, Beneficiariisque edicimus, & jubemus, ut locationes bonorum suorum Beneficiorum nunquam faciant Nobis insciis, & exemplar hujusmodi bonorum locationis Nobis, aut Officiali nostro statim transmittere teneantur.

Parochi omnes sæpe populis significent, eos omnes tam Clericos, quam Laicos, qui alicujus Ecclesiæ, Beneficiive, aut loci pii bona, census, jura, fructus & obventiones, per se, vel alios, quacunque arte, vel quovis quæsito colore, in proprios usus convertere, & usurpare præsumpserint, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure spectant, percipiantur, excommunicationem, & alias pœnas Sacrorum Canonum, & Generalium Conciliorum jure, contra hujusmodi inflictas, incurrere.

Sepelire mortuos opus misericordiæ est non minimum, ut Sacrarum Literarum monumenta, & perpetua Catholicæ Ecclesiæ consuetudo, Sanctorumque exempla clarissime testantur. Ad hoc sepeliendi munus Sacræ Cæremoniæ, & ritus, qui neque recentes sunt, neque mysteriorum expertes, vel ab Apostolis ipsis, vel a primis Sanctissimæ Fidei nostræ Patribus ad fidelium pietatem, defunctorumque suffragia, fuerunt salubriter instituti. Quare Parochi omnes, cum sæpe fideles ad hoc spirituale officium hortentur, ut funus prosequantur, exequiisque omni animi pietate intersint; tum ipsi, cæterique Sacerdotes, & Clerici, ea devotione; iisque religiosis precibus, & sanctis cæremoniis, illud rite ita concelebrent, ut ad rem, quam agunt, intime, pie, animoque attenti, etiam corporis compositione, habitu, atque vultu, pietatem, gravitatemque, quemadmodum Dei Ministros decet, præ se ferentes, invitent alios præsentes non modo ad orationem pro defuncto, sed & meditationem mortis, quæ in ea funeris actione obоculos unicuique proponitur.

Cum autem infidelium, nec non excommunicatorum, interdictorum, manifestorum usurariorum, impœnitentium, & aliorum ejusmodi defunctorum corpora, Ecclesiastica sepultura ad Sacrorum Canonum præscriptum carere debeant: Caveant Parochi, ne hujusmodi corporum funeribus & exequiis intersint, eave in Ecclesiis suis, seu cœmiteriis sepeliri, aut funerum, seu exequiarum ejusmodi occasione, prædictarum Ecclesiarum campanas pulsari permittant; alioquin censuras & pœnas contra hujusmodi impositas incurrent.

Magnam adhibeant diligentiam Parochi, ut, quæ de Ecclesiæ, Sacristiæ, Altarium ornamentorum, & Ecclesiasticæ supellectilis nitore, munditia, & forma superius præscripsimus, diligenter ab omnibus attendantur, & serventur, & præsertim, ut nullibi Missa celebretur, nisi in Ecclesiis, ac Oratoriis Deo dicatis, & a Nobis approbatis, & super altaribus forma præscripta constructis, & ornatis. Sedulo invigilent, ut Altarium mappæ, & alia ornamenta decentia sint, & munda. Nulla corporalia adhibeantur in Missæ Sacrificio, quæ non sint congrua, & amylo illita. In Sacra Eucharistia, aqua Baptismali, sacris liquoribus, calicibus purificatoriis, & aliis ejusmodi rebus sacratis asservandis, & in Ecclesiasticis ministeriis adhibendis, nihil incultum, situque obsordescens, pulverulentum, immundum, aut rei sanctitate indignum haberi, seu usui esse permittant. Habeant vas decens huic tantum usui destinatum, ad harum nostrarum Constitutionum præscriptum, in quo, cum

cum opus est, lavent corporalia, & purificatoria, & lavationis aqua in Sacrarium projiciatur. In eo autem laventur calices lixivio, & smigmate, saltem ter in anno, ut decentiores, & nitidiores continuo remaneant.

Unusquisque Parochus Librum habeat status animarum suæ Parochiæ quotannis renovandus; cujus exemplar ad Nos deferat, mittatve, cum de hoc requisitus fuerit. Et in eo notet nomen, & cognomen eorum, qui in sua Parochia habitant per familias distinctorum. Qui in Pascha præcedenti Sacram sumpserint Eucharistiam, notentur hoc signo: *Comm.* Qui ad Confessionem Sacramentalem admittuntur, sed per ætatem eis non permittitur Sacra Communio, notentur hac ratione: *Conf.* qui vero Sacramentum Confirmationis susceperunt, distinguantur hoc modo: *Cbr.*

XXVII. De Beneficiorum Collatione, ac Jure Patronatus.

Beneficia Ecclesiastica iis tantum conferenda sunt, qui medio examine, a Nobis approbati fuerint, exceptis iis, qui in forma, ut dicunt, gratiosa, a Sancta Sede Apostolica provisi fuerint.

Præsentati, seu electi, vel nominati a quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nuntiis, ad quævis Ecclesiastica Beneficia, non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam prætextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a Nobis examinati & idonei reperti.

Ad dignitates quascunque, aliave Beneficia, quibus animarum cura subest, nemo promoveatur; nisi qui saltem vigesimum quintum suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali ordine versatus, doctrina ad suum munus exequendum necessaria, ac morum integritate commendetur.

Ad cæteras autem dignitates vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores adsciscantur.

Nemo ad dignitatem, Canonicatum vel præbendam aliquam assumatur; nisi qui eo Ordine Sacro, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut sit initiatus, aut in tali ætate, ut infra annum initiari valeat. Quod etiam servetur in collatione Beneficiorum simplicium, seu Altarium, etiam extra Collegiatas Ecclesias, quæ Sacerdotalem ordinem ex fundatione requirunt. Cætera autem, quæ Clerici quivis, etiam prima Tonsura tantummodo initiati, obtinere possunt; ii tamen, qui decimum quartum suæ ætatis annum expleverint, conferantur.

Cum alicujus Ecclesiæ Parochialis vacatio quomodocunque contigerit, ei tantum, qui medio examine, ætate, prudentia, scientia, morum probitate, & aliis requisitis, magis idoneus repertus fuerit, ad Sacrorum Canonum, & Constitutionum Pontificiarum præscriptum, conferatur. Quod si Juris Patronatus alicujus fuerit; qui e Patrono præsentatus erit, ab Examinatoribus, coram Nobis, Officialive nostro examinetur, ut non admittatur, nisi idoneus repertus fuerit.

Examinatores munus suum nullo modo aggrediantur, antequam, vel in Synodo nostra Diœcesana, vel privatim, in manibus nostris, ad Sancta Dei Evangelia juraverint, ut infra:

Ego N. Examinator deputatus, juro, me omni humana affectione postposita, munus mihi commissum pie & fideliter executurum. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

Caveant, ne quidquam prorsus occasione examinum, nec ante, nec post, accipiant; alioquin Simoniæ vitium tam ipsi, quam alii dantes incurrent; a quo absolvi nequibunt, nisi dimissis Beneficiis, quæ quomodocunque, etiam antea obtinebant, & ad alia imposterum obtinenda inhabiles reddantur.

Sicut legitima Patronatuum jura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutionem violare æquum non est, sic etiam, ut hoc colore Beneficia Ecclesiastica in servitutem redi-

gantur, non eſt permittendum. Nullus igitur Juris Patronatus titulus admittatur, niſi ſit ex fundatione, vel dotatione etiam ab eis facta, quibus jure hæreditario Patroni ſuccedunt, & authentico documento, aliiſque jure requiſitis oſtenſum, ſive etiam ex multiplicatis præſentationibus, per antiquiſſimum temporis curſum, qui hominum memoriam excedat, aliave ſecundum juris diſpoſitionem.

Jura Patronatus nullo modo ad hæreticorum manus pervenire poſſint, etiamſi illa ſibi competere prætendant jure hæreditario, vel quovis alio prætextu.

Patroni autem Beneficiorum cujuscunque Ordinis, conditionis, & dignitatis, etiamſi Communitates, Univerſitates, Collegia quæcunque Clericorum, vel Laicorum exiſtant, in perceptione fructuum, proventuum, & obventionum quorumcunque Beneficiorum, etiamſi vere de Jure Patronatus ipſorum ex fundatione, & dotatione eſſent, nullatenus, nullave cauſa, vel occaſione ſe ingerant, ſed illos libere Rectori, ſeu Beneficiario, non obſtante etiam quacumque conſuetudine diſtribuendos dimittant.

Qui alicujus Beneficii Parochialis, vel etiam ſimplicis, Jus Patronatus habent, perſonam idoneam Nobis, intra quatuor menſes, a die vacationis, ſi Laici ſint, & intra ſex, ſi Eccleſiaſtici, præſentare debeant. Alioquin pro illa vice jus præſentandi ipſo facto amittunt, & Nobis, vel ei, ad quem hujusmodi collatio ſpectat, eo ipſo devolvitur.

Nemo autem præſentatus, vel nominatus, vel electus, ab inferioribus proviſus, a Nobis, Officialive noſtro prius admittetur, vel inſtituetur ad quodvis Beneficium, quam infra ſcriptum jusjurandum emiſerit.

Ego N. præſentatus, & electus ad Beneficium N. juro per Sacroſancta Dei Evangelia, quæ meis manibus tango, neque me beneficii obtinendi cauſa, aut ut ad id præſentarer, vel nominarer, neque quempiam alium, meo nomine, aut conſentiente, vel ſciente me, quidquam Collatori, Patrono ſeu alii cuiquam ea de cauſa promiſiſſe, aut dediſſe; ſeu compenſaſſe, aut prius datum confirmaſſe, vel apud quemquam depoſuiſſe; neque mutuo dediſſe, vel locaſſe, vel prius mutuo datum, commodatum, locatum, aut quocunque modo debitum remiſiſſe; vel relaxaſſe, nec de domibus, terris, prædiis, redditibus ejus Eccleſiæ, fructibusve, juribus, aut obventionibus ejusdem, præteritis, præſentibus & futuris, donationem, remiſſionem, locationemve feciſſe, promiſiſſe, aut iniviſſe. Ita me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Nemo admittatur ad poſſeſſionem cujusvis Beneficii Eccleſiaſtici, etiamſi juris Patronatus fuerit, priusquam in manibus noſtris Profeſſionem fidei emiſerit, & tactis ſcripturis jus jurandum, ut infra, præſtiterit, quo promptius excitetur ad præſtandam obedientiam Ordinario debitam, atque ad Bonorum ſui Beneficii conſervationem, & recuperationem.

Ego N. Titularis Beneficii N. promitto, & juro, quod obediens ero Illuſtriſſimæ celſitudini Veſtræ, & legitimis Succeſſoribus veſtris in hoc Archi-Epiſcopatu; Eccleſiæ meæ inſerviam, & omnia, quæ ratione Beneficii Eccleſiaſtici ad præſens mihi collati, præſtare teneor, prompte exequar. Ejusdem Beneficii bona tam mobilia, quam immobilia, & ſe moventia, nullo modo alienabo; immo ſi quæ alienata reperiam, pro poſſe recuperabo. Ritum Sanctæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ in miniſtrandis Sacramentis Eccleſiaſticis inviolabiliter tenebo, & obſervabo; vocatus ad Synodum Diœceſanam veniam, niſi legitimo detentus fuero impedimento. Bonorum omnium tam mobilium, quam immobilium, ac jurium quorumcunque hujus beneficii duo conficiam inventaria authentica infra tres menſes proximos; quorum alterum penes me diligenter conſervabo, & alterum Illuſtriſſimæ Celſitudini Veſtræ tradam in Archi-Epiſcopali Archivio perpetuo aſſervandum. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

XXVIII.

XXVIII. De Monasteriis Virorum.

NUlla Monasteria nova in hac Metropoli & Archidiœcesi nostra construantur, absque facultate a nobis scriptis obtenta.

Regulares omnes, quo arctiori Regula obstricti sunt, eo accuratius, & perfectius, juxta eorum institutum, Dominicum agrum excolere tenentur, in quo utique excolendo, Episcopis, & Parochis maximo debent esse adjumento, atque in cultu Dei augendo, animarumque salute procuranda omnem opem afferre. Quamobrem confidimus eos omnes universa, quæ his nostris Synodalibus Decretis continentur, prout ad eorum unumquemque spectant, & regulari disciplinæ conveniunt, prompte executuros præcipuamque adhibituros diligentiam in iis exequendis, quæ de Ecclesiarum cultu, & pia in eis versandi ratione, de prædicatione Verbi Dei, de confessionibus audiendis, de ornamentis, paramentis, ac supellectile in Missæ Sacrificio, Sacramentorum administratione, sacrisque functionibus decenter adhibendis, eorumque munditia, & nitore in hac Synodo sunt præscripta.

Caveant, ne intra suorum Monasteriorum clausuram, mulieres quovismodo recipiant, admittantve sub pœnis, & censuris, Constitutionibus Pontificiis expressis.

Quod ut facilius executioni mandari possit, curabunt Abbates, Præpositi, Prioresve, & alii Superiores, ut aliquis habeatur locus extra Claustra, ubi fœminæ in casibus necessariis audiri possint.

Nulli Monachi, Regularesve Viri, ad balnea publica accedant, cum id a Regularis status disciplina, & observantia abhorreat.

Cum non solum Clerici sæculares, sed etiam regulares, ad ea, quæ Divinum cultum respiciunt, intendere teneantur, in eorum Claustris, & Monasteriis, ne quempiam sui, aut alterius ordinis, Virum Regularem, qui vagus sit, & absque sui Superioris commendatitiis literis, admittant ultra unam, aut alteram noctem ad summum.

Ne in suis Ecclesiis aliquem Sacerdotem secularem, vel regularem, vagum, seu peregrinum, absque sui Superioris attestationibus, & commendatitiis literis, quæ omni falsitatis suspicione careant, ad celebrandam Missam admittant; ne tremendum hoc sacrificium ab apostatis, aut a non rite ordinatis, censurisve Ecclesiasticis innodatis fieri permittatur.

Peculiari CLEMENTIS Papæ VIII. Decreto pie sancitum est, Regulares omnes debere ab eo Episcopo, in cujus Diœcesi Monasterium, in quo degunt, situm est, ordines suscipere, nisi Sedes Episcopalis vacaverit, seu infirma valetudine, aliove impedimento detentus, Episcopus ille sacram non habuerit ordinationem; quo casu si extra Diœcesim ad suscipiendos ordines accedere voluerint, hujusmodi impedimenti testimonium, ab Episcopo, ejusve Officiali Generali, seu, sede vacante, ab Officiali Capitulari scripto comprobatum, ei, a quo ordinari voluerint, exhibere tenentur. Cum autem sex temporibus a jure statutis, vel a Nobis, vel a Suffraganeo nostro, Sacramentum ordinis ad nostræ Ecclesiæ utilitatem ministretur; non est, cur Monachi, aliive Regulares, ad alios Episcopos confugiant, ut ordines suscipiant. Ad Nos igitur, sive ad Suffraganeum nostrum, non autem ad alienos Episcopos pro suscipiendis ordinibus accedant; alioquin ad Sacrorum Canonum, & prædictæ Pontificiæ Sanctionis præscriptum, contra eos agemus.

Quo facilius Parochi debitam inire possint rationem in Sacra Communione Paschali fidelibus ministranda, & confessionum Sacramentalium attestationibus in animarum ædificationem accipiendis, & recognoscendis; iidem Regulares Sacram Communionem a Dominica Passionis usque ad octavam Paschæ inclusive, laicis non ministrent, ratione obligationis Paschalis; sed eos admoneant, ut ad proprium Parochum accedant; a quo juxta Sacrorum Canonum Constitutiones illam sumant.

Quicunque Regularis extra Monasterium fine Scripta facultate vagatur, a Nobis tanquam suæ Regulæ desertor punietur, etiamsi eo se nomine excuset, quod ad Superiores suos velit accedere, nisi ab iis mittatur vel evocetur; cujus rei speciatim, nominatimque in facultatem mentio fiat.

At qui habitum suæ Religionis deseruerint, nisi præcipua Sanctæ Sedis Apostolicæ facultate tuti sint, in eos, tanquam apostatas severissime agemus.

Qui vero in Monasterio degere solitus, extra Monasterium notorium aliquod crimen ita admiserit, ut populo scandalo sit; nobis instantibus, a suo Superiore, intra tempus a nobis præfigendum, severe puniatur, ac de punitione nos certiores faciat. Si Superior non punierit delinquentem, immo extra Diœcesim transmiserit, intra terminum a nobis præscribendum, ad locum, in quo deliquit, illum revocet, sub pœnis Pontificio Decreto contentis. Alioquin Ordinarius loci, ad quem delinquens transmissus fuerit, a nobis requisitus, in eum severe animadvertet.

Censuras omnes, atque interdicta, quæ a Sancta Sede Apostolica, seu a Nobis emanaverint, Regulares omnes in suis Ecclesiis evulgent, & observent.

Dies festos, qui in hac Metropoli & Archidiœcesi nostra, ex voto, seu prisco usu sanctificari consueverunt, iidem Regulares observare teneantur.

Nemo Regularis, Monialium Monasteria ingredi, seu ad eorum cancellos, rotamve accedere, vel eas alloqui audeat, sub pœnis a Sacra Congregatione Cardinalium, Episcoporum & Regularium negotiis præposita, ac peculiaribus Sanctionibus Apostolicis sancitis, & aliis etiam arbitrio nostro imponendis.

Vota substantialia in omnibus Monasteriis veraciter observentur. Cum autem regularis vitæ pestis sit perniciosissima proprietas; quæ ei occasionem, , & fomenta subministrant, tollantur omnino.

Victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia, pro eorum necessitate, & Monasterii facultatibus, ex communi, prompte, hilariter, non sordide, nec in pecuniis, sed in rerum specie præbeantur. Monachi, aliique Religiosi, non in Ecclesiis incorporatis, sed omnes in Monasteriis vitam communem agant, nisi aliud Regula permiserit, & Superior cum Capitulo suo expresse consenserit, ac nos eorum sententiam approbaverimus. Non tamen prohibemus, quin curam animarum in iis exerceant, modo alias apti sint, & a Nobis approbati.

Pensiones ad vitam, aut redditus perpetuos, nullos quovis prætextu recipere, neque ratione officiorum vel ministeriorum pecuniam, ut propriam conservare permittatur, sed omnia in communem usum convertantur.

Nemo pecuniam, vel aliud quidpiam proprium apud se, vel alium habeat, immo nequidem apud Priorem suum, vel alterius nominis Superiorem, ut vere dicere possit: hoc est meum, & non commune, ac pro sua voluntate uti queat; nec bona immobilia ad usumfructum possideat.

Considerent Abbates, Præpositi, aliique Superiores Monasteriorum Regularium, se non habere dominium Bonorum Ecclesiasticorum, qua Patrimonium Christi sunt, sed tantummodo administrationem, salvo paupertatis voto; ideo videant, ne ejusmodi bona gravent ære alieno, aliisque oneribus, onerosisque contractibus in præjudicium Monasterii sui, suorumque Successorum, ac eorum item, qui cœnobio, jurisdictionis temporalis ratione, præsunt. Ad servitia Monasterii nullos hæreticos, neque etiam per breve aliquod tempus, sub quovis prætextu admittant. Mimos, scurras, & alios id generis dyscolos, & moriones, non alant, neque eorum consuetudinem habeant.

Quæ Monasteria Parochias incorporatas habent; ut idoneos Parochos habere possint, duos ad minimum juvenes in celebri aliquo Gymnasio alere procurent.

Ut in omnibus Monasteriis docti viri haberi possint, semper duo ex juniori-

nioribus professis, vel si id nulla ratione fieri queat, ad minimum ex singulis cœnobiis, in Patrum Societatis Jesu Scholis, aliisve Gymnasiis Catholicis, usque ad secundum Theologiæ annum, alantur.

Caveant Prælati, ne ex bonis, aut fructibus Monasterii sui suos ditent amicos vel propinquos; neque quidquam ut proprium ipsi possideant, vel aliis possidendum, aut donandum relinquant.

Curent Abbates, Præpositi aliive Regularium Superiores habere Ludimagistrum aliquem eruditum, & bonæ famæ, qui vere Catholicus sit, curamque habeat, juniores statim a Professione, imo & Novitios, si expedire videbitur, saltem in Catechismo & Grammaticis instruendi, atque ad Scholas altiores, ad quas mitti debebunt, disponendi. Procurent prætera habere Theologum; qui Sacerdotes, aliosque in piis, quæ regulam, conciones, casus conscientiæ, & id genus alia respiciant, diligenter instruat.

Si qui Regulares, quod absit, audiendarum confessionum, aut concionandi munus non ita sincere, & cum ædificatione obierint; eos ab officio suspendemus, & removebimus.

Ea est quorumdam Religiosorum temeritas, ut non solum extra Claustra, absque suorum Superiorum licentia degere, & apostatare audeant, censuras Ecclesiasticas contra Apostatas impositas incurrendo, sed etiam Religionis habitum deponere, & in hujusmodi censuris insordescere; atque in hoc damnationis statu perseverantes, in aliquibus Ecclesiis Parochialibus nostræ jurisdictioni Archi-Episcopali subjectis, Missas celebrare, Sacramentaque ministrare non erubescant. Quare pro debito vigilantiæ nostræ munere, eos paterne requirimus, atque in Domino monemus, ut præteritorum criminum pœnitentes, ad nos cum omni fiducia confugiant; eos enim ad Sanctæ Matris Ecclesiæ gremium revertentes, benigne excipiemus; & eorum salutem, omni charitatis studio, totoque cordis affectu procurabimus: si vero, quod absit, ab hoc damnationis statu resipiscere non curaverint, in eos juxta Canonicas Sanctiones severe animadvertemus.

Regulares omnes utriusque sexus, etiam quovis modo exempti, si intra Archidiœcesis nostræ limites eorum Monasterium existat, sacros liquores singulis annis renovari solitos, a nostra Metropolitana sumere teneantur. Si vero aliunde eos sumpserint, pœnas dabunt a Sacris Canonibus sancitas.

XXIX. *De Monialibus.*

MAximum certe periclitanti Ecclesiæ præsidium afferre possunt assiduis orationibus, & vigiliis suis Sacræ Virgines, quæ in Religione Deo se dicarunt, si, ut virginitatis flore decoratæ, gratiores sunt Christo Jesu, Sponso suo, ita majore devotionis Zelo, sanctoque charitatis igne accensæ fuerint. Quare ut in earum Monasteriis integra conservetur vetus disciplina, & ea parte, qua depravata est, restituatur; ad eamque se ipsæ conformantes, in rerum Divinarum contemplatione liberius conquiescant; hæc ab ipsis servanda decernimus, & sancimus.

Constitutio BONIFACII Papæ Octavi, quæ incipit: *Periculoso*, servetur diligenter, ita ut nemini Sanctimonialium cujuscunque ordinis, & instituti, liceat impofterum post Professionem exire a Monasterio, etiam ad breve tempus, quocunque prætextu (nisi ex aliqua legitima causa a nobis scripto approbanda) sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda. Ingredi autem Clausuram Monasterii nemini liceat cujuscunque generis aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine licentia nostra, vel Superioris earum (quoad Monasteria Regularibus subjecta) scriptis obtenta, alioquin eandem pœnam subeant. Quæ facultas nulli concedatur, nisi urgentibus necessitatibus, aliter autem concessa nulla sit.

Facultas autem exeundi a Monasterio nullo modo concedi debet, nisi urgentibus necessitatibus; ideo nullis Abbatissis, aliisve Monialibus permit-

mittemus, quavis occasione, vel causa, ut Commatris, Susceptricisque munus præstent in Baptismi ministerio; neve ad nuptialia, aliave quæcunque convivia, sive sympofia accedant; neque ad balnea sive publica, sive privata adeant.

Cum a nobis facultatem obtinuerint ob aliquam gravem necessitatem a Monasterio exeundi; saltem duas provectioris ætatis & probatæ vitæ fœminas secum habeant, eisque perpetuo interdicimus, ne extra Monasterium quavis occasione, vel causa pernoctent.

Nullæ mulieres admittantur ad aliqua Monasteriorum servitia, nisi probatæ vitæ sint, & facultatem a Nobis scripto obtinuerint.

Moniales omnes ad regulæ, quam professæ sunt, præscriptum, vitam instituant & componant, atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, ut obedientiæ, ut obedientiæ, paupertatis, & castitatis vota, præceptaque ad trium votorum essentiam, nec non ad communis vitæ victus, & vestitus conservationem pertinent, fideliter observent: ea enim, quæ ad Regularis vitæ substantiam spectant, non sunt relaxanda, ne tota regularis disciplina corruat.

Ne ante professionem (excepto victu & vestitu Novitiæ, illius temporis, quo in probatione est) quocunque prætextu, ab ejus Parentibus, aut Curatoribus, Monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur; ne hac occasione discedere nequeat, quod totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat, nec facile si discesserint, id recuperare possit. Abeuntibus autem ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant.

Nulla acceptetur in Monasterio aliquo, educationis gratia, vel ut habitum regularem suscipiat, seu quovis alio prætextu, absque facultate a Nobis obtenta, alioquin excommunicationem subeant ipso facto non solum Moniales, quæ eam intra Monasterii clausuram introduxerint, sed illa etiam, quæ ingressa fuerit.

Nullo modo permittendum est, puellas hæreticas in aliquo Monialium Monasterio acceptari, educationis gratia, neque sub quovis alio prætextu, ne aliquod spirituale detrimentum iis, quæ in Monasterii clausura sunt, ob hoc afferatur: si vero aliqua admittenda videatur, eo quod spem præbeat conversionis, res tota ad Nos deferatur, ut, quid agendum sit, decernamus.

Si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, major duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quam nos virginis voluntatem diligenter exploratam habuerimus, an coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat: & si voluntas ejus pia, ac libere cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas, juxta Monasterii illius, & ordinis regulam, libere ei profiteri liceat. Cujus professionis tempus ne nos ignoremus, teneatur Præfecta Monasterii ante mensem nos certiores facere.

Nullis in Monasteriis professio fiat ante decimum sextum annum expletum; nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probationem steterit, ad professionem admittatur. Professio autem ante facta nulla est, nullamque inducit obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscunque effectus.

Nulla quoque renuntiatio, aut obligatio ante facta, etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Nostra, vel Officialis nostri, fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione: aliter vero facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renuntiatione, etiam jurata, est irrita, & nullius effectus.

Finito tempore Novitiatus, Præfecta Monasterii, obtenta prius a nobis facultate, Novitias, quas habiles invenerit, ad profitendum admittat, vel e Monasterio eas ejiciat.

Nulla Monialis ambiat, aut ullo quovis modo, sive directe, sive indirecte per se, aut aliam, honores, officiave cujusvis generis sui Monasterii quærat.

Sin-

Singulæ propria voluntate deposita, & ad obtemperandum paratæ, sibique Dei gloriam & communem Monasterii utilitatem tantummodo proponentes, ad honores & officia eas eligent, quas, omni remoto humanitatis affectu, Spiritus Sancti impulsu, ad id munus magis idoneas esse judicaverint.

Abbatissa, seu Priorissa, ne minor quadraginta annis eligatur, quæve in vitæ honestæ laude vixerit octo annis, postquam professa est. Quod si in eodem Monasterio non ejusmodi reperiatur, ex alio ejusdem Ordinis deligi possit. Sin autem Nos, vel Superior regularis (quoad Monasteria ei subjecta) hoc etiam incommodum judicaverimus, eligatur ex iis, quæ in eodem Monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis, post expressam professionem, laudabiliter vixerint.

In electione autem Abbatissæ, & Priorissæ, quæ tacitis suffragiis eliguntur, Monialium vota a Nobis, Officialive nostro, (seu a Superiore regulari, quo ad Monasteria ei subjecta) extra Monasterium ante cancellos, clatrosve fenestræ, collocutionis usui destinatæ, accipientur. In reliquis serventur singulorum Ordinum, vel Monasteriorum Constitutiones.

Abbatissa, sive Priorissa, tanquam communis omnium Monialium Mater, ipsarum & corporis, & animæ saluti quam diligentissime consulat, easque studiose admoneat, ut puro corde sint, vitæque integritatem servent, & ad perfectionem virtutum omnium contendant, siquidem quæ Religionem susceperunt, nisi ad summum illum gradum pervenire conentur, minus sane efficiunt, quam debent, pro vitæ, & Ordinis instituto, quod profitentur. Meminerint autem sibi reddendam rationem esse justissimo Judici, erratorum omnium, quæ Moniales, ejus negligentia, aut culpa, admiserint.

Inprimis vero curet, ut pax & concordia Sororum conservetur, sublatis, quantum in ea fieri poterit, omnibus dissidii, ac discordiæ causis, ut quemadmodum debent, unum corpus, & unus spiritus in earum Sponso, Jesu Christo, perfecto charitatis vinculo, colligentur. Invigilent etiam, ut singulæ suo munere recte fungantur, neque ulla alterius officium occupet, nisi auxilii causa, idque ipsius jussu. At si alicujus importunitas, aut re, aut verbo, Sororum pace perturbata, charitatem violarit, acerrime ab ipsa Præfecta, & si opus erit, a Nobis, Superiorcve puniatur, & ejus animi elatio edometur.

Abbatissæ autem, sive Priorissæ, Moniales omnes obedientiam, & observantiam præstent, quemadmodum earum votum postulat. Quæ vero ejus jussa neglexerit, neque pœnitentiam sibi impositam adimplere voluerit, aut superbe, & injuriose responderit, non habita ejus dignitatis ratione; aut contumaciter deferendo, vel excusando, eam impedierit, quo minus illas reprehendat, aut castiget, quæ aliquid commiserint; ad Nos deferantur, ut earum contumaciæ debitis pœnitentiis, & pœnis occurrere possimus.

Singulis etiam hebdomadis Abbatissa, Priorissave juxta propriæ Religionis institutum, Capitulum habeat corrigendi causa Moniales pro erratis, quæ ipsæ publice, vel in suorum officiorum munere admiserint; quorum veniam ipsæ sponte, atque humiliter coram omnibus petant; eisque pœnitentiam imponendi, & alia adhibendi, quæ earum institutis tradita sunt, ad ipsas in humilitate, & sui contemptione continendas, atque ad virtutes omnes studiose sectandas. Caveant autem Moniales, ne pœnitentiam sibi ab Abbatissa, Priorissave impositam, pertinaciter recusent; neve superioris temporis delicta sibi invicem objiciant.

Novitiarum curam sola Magistra electa loco a cæteris Monialibus separato habeat, alia præterea nulla. Hæc Novitias in timore, & cultu Dei, & in observatione Religionis erudiat, coneturque etiam vitæ exemplo, quæ nullam habeat ansam reprehensionis, assiduisque admonitionibus ita eas instituere in spiritualis, & sanctæ vitæ ratione, ut progredientes, Deo adjutore, perfectæ ejus ancillæ possint evadere.

Januæ

Januæ Monasterii die clausæ sint una saltem clave, quæ ab ea, cui id jure Abbatissa dederit, custodiatur, ut cum opus fuerit, aperiri possit. Ante occasum Solis quotidie claudantur duabus clavibus, diverso fabrili opere confectis, quarum altera noctis tempore asservetur ab Abbatissa; altera vero ab aliqua ex antiquioribus Monialibus, ad id ab Abbatissa deputata.

Nulli viri, quavis occasione, vel causa in Monialium Monasterio pernoctent.

Abbatissa, sive Priorissa, & Moniales bona Monasterii alienare, permutare, locare, aut de eis contrahere nullo modo possint, absque Nostra, Officialisque nostri, seu Superioris regularis, quoad Monasteria ei subjecta, præsentia, & consensu; servatis item cæteris, quæ jure servari debent. Neque item aliquid in Monasterio ædificari, instaurarique faciant, absque nostro consensu scriptis exarato.

Nulla admittatur ad habitum Monachalem, neque ad professionem, nisi prius proposita fuerit in Monialium Capitulo, in quo ferantur tacita suffragia, ut singulæ Moniales, nullo humano affectu impeditæ, libere valeant suæ conscientiæ satisfacere.

Nulla proponatur in Capitulo tam pro habitu suscipiendo, quam pro professione emittenda, absque facultate a Nobis, Officialive nostro scriptis obtenta, etiam in Monasteriis Regularibus subjectis, ut prius de puellæ moribus, vita, & ætate inquiramus, & ipsam examinemus, ad explorandam ejus voluntatem, & propositum, quod liberum esse debet.

Quoniam autem, quæ Moniales, professione emissa, velum susceperunt, sacras preces horarias quotidie persolvere tenentur; nulla ad Professionem admittatur, quæ Officium Divinum recitare nesciat.

Professionis, & diei, & anni, quo facta est, in libro ad eum usum confecto, memoria conservetur, manu Abbatissæ, sive Priorissæ notata, adhibitaque subscriptione ejus, quæ professa sit, si modo scribere sciverit, & Superioris item, qui eam admiserit.

Cum ad Sanctimoniales valde pertinet, Omnipotentem Deum assidue laudare, eidemque gratias agere, & supplicare, ut suam misericordiam omnibus hominibus ad salutem impertiat, idcirco die, noctuque chorum frequentent, Sacrisque Officiis distincte, & attente, ab ipsis, & voce, & pio animi affectu celebrandis intersint, illis solum exceptis, quarum Præfecta justi impedimenti excusationem acceperit. Soni, & cantus, qui honesti & spirituales non sint, colloquia etiam, risus, quidquid præterea indignum est Domo Dei, & ejus Divina Majestate, cum qua colloquimur in oratione, omnino amoveantur.

Sacrosancta Eucharistia ne intra Monasterii clausuram, sed in Ecclesia exteriori, loco decenti, conservetur super altari majori, ea ratione, quam superius præscripsimus, cum de hoc Sacramento tractavimus. Coram ea autem continuo præluceat lampas decens & munda, in Ecclesia exteriori, loco convenienti posita.

Quod de clausura non violanda decrevimus, ita servetur, ut nulla Monialis, neque etiam ad Ecclesiam exteriorem accedat. Ideo nullum ostium habeatur, per quod e Monasterio, locove collocutionum usui destinato in Ecclesiam pateat accessus; nisi forte permittendum sit hujusmodi ostium pro ministranda Monialibus Sacra Eucharistia, ubi non habetur fenestella huic usui destinata: quæ tamen quamprimum exstruatur ad formam inferius descriptam, ut prædictum ostium muro obturari possit; illud autem interim clave continuo claudatur, quæ ab Abbatissa, Priorissave asservetur, ne extra Sacræ Communionis tempus, quavis occasione, vel causa aperiatur.

Ut autem sacræ vestes ad Missæ sacri usum, & antipendia, aliaque ad altaris ornatum, cum opus est, exponi possint, in pariete Ecclesiæ a parte altaris majoris, quo commodior sit loco, intra Monasterii clausuram structo, in quo asservantur paramenta; fenestra fiat, rota apte constituta, quæ ejusmodi sit, ut tota pene sita inhæreat in crassitudine parietis, qui aliquo

incrustationis opere crassior propterea fiat. Muniatur valvis ab uno, & altero latere, quæ bonæ sint, una ab interiori Monialium parte, alteræ extrinsecus, & ambæ apte claudantur clavibus.

Ab altera parte Altaris in eodem pariete, loco, qui alicui Oratorio intra Monasterium construendo respondeat; fenestellula alia, sculptorio opere pie ornata exstruatur, unde Monialibus Sacra Communio ministretur. Cujus fenestellulæ planum æquale sit, & a pavimento Ecclesiæ alte exædificatum ulnis duabus. Hæc fenestellula late pateat extrinsecus ulnam unam & paulo amplius, alte exstructa ulnam unam, & tertiam partem alterius ulnæ; ita ut in primo aspectu latioris, intrinsecus autem angustioris formæ speciem præ se ferat. Tota autem in ipsa parietis crassitudine insit, quæ aliquanto minus unius ulnæ sit, ita tamen, ut intrinsecus a parte Monialium extremi parietis crassitudo ne latior sit decima parte ulnæ. Intus vero, in eo extremo pariete spatium insit trium quadrantium ulnæ; in quo spatio fenestellula altitudine & latitudine quadrantis ulnæ fiat, unde Monialibus Sacra Eucharistia præbeatur. In fenestellula a parte interiori valvulæ ferreæ, aut æneæ sint, polite confectæ, quæ pessulo, & clave obserentur; a parte exteriori valvulæ paulo majores, quibus tota fenestellula sepiatur, adjunctis sera, clave, & pessulo.

Nemo Sacerdos secularis, vel regularis audeat Missam facere in Ecclesia interiori, chorove Monialium, ubi officium ipsæ decantare solent, neque alibi intra Monasterii clausuram, alioquin suspensionis pœnam ipso facto subeat. Qui autem in Ecclesia exteriori id obire voluerint, ne inibi celebrent absque facultate nostra scriptis obtenta.

Moniales Missæ non inserviant, neve Clerici ministrantis munus præstent, neque etiam intra Monasterii claustra respondendo, & pronuntiando ea, quæ Clericus in hujusmodi Sacrificio respondere consuevit.

Diebus Festis, ut otium, a quo omnia mala oriuntur, evitetur, tempus, quod sibi a Divinis Officiis & consuetis orationibus superfuerit, in sacra aliqua lectione consumere curent, quæ ad Dei, & sui ipsius cognitionem conducat, viamque monstret perfectionis, & æternæ vitæ; hujusmodi enim lectio suavis est & fructuosa animorum oblectatio, vitia coercet, atque ad virtutes inflammat. Videant autem, ne libros inanes, profanos, & qui quovis modo mentis puritatem corrumpere possint, ullo modo legant; immo nullos libros penes se habeant, qui animæ saluti, & regularis status splendori, Confessarii sui judicio, non conveniant; præcipue vero caveant, ne libros hæreticos, seu quavis alia ratione prohibitos, apud se retineant, sive legant, alioquin censuras & pœnas superius præscriptas incurrunt. Præterea orationes ab hæreticis editas, aliasve, quæ ab eorum Confessario approbatæ non sint, nullo modo recitent.

Quod ad cibum, potum, somnum, vestitum, cæterasque res attinet; omnes communiter vivant, quemadmodum votum paupertatis postulat, ut tuum, & meum, & omnis privata rerum possessio, & re, & verbo, penitus tollatur, atque item omnis supervacaneus & inanis rerum usus; neque ulla sit, quæ quidquam possideat, aut ad usum adhibeat, ut proprium, etiamsi ad necessitatem concessum sit.

Dona, quæ singulis mittuntur, ad Abbatissam, Priorissamve adferantur, nec ulla possit illa accipere, aut ad usum adhibere, nisi sciente, aut consentiente Abbatissa, Priorissave, quæ in id omnino incumbere debet, ut ex Monasterio vitium proprietatis, tanquam multorum malorum causam evellat.

Mane & vesperi ante refectionem Abbatissa, sive Priorissa mensæ benedicat, in fine gratiæ agantur statis precibus. Ad mensam autem aliquis spiritualis liber, qui ad Religionem incendat, quotidie legatur, omnibus discumbentibus cum silentio, & attente audientibus, ut una cum corpore mens etiam recreetur.

Universæ Moniales, si fieri potest, uno loco dormiant, singulæ videlicet

in singulis lectis, & in singulis etiam cellis, si tanta sit copia cellarum, ut omnes capere possint.

De iis, quæ Domini sunt, frequenter cogitare assuescant, Divinarum rerum contemplationi vacent; fugiant colloquia vana & inutilia, sanctumque silentium, quo magna animæ spiritualium donorum fit accessio, sedulo servent. At præcipue caveant, ne vesperi, signo silentii dato aliqua in alterius cellam se recipiat, sed ex disciplinæ regularis instituto, in propriis singulæ se contineant.

Monialibus nulla quidem nimia diligentia videri debet, ad ejus thesauri custodiam, cujus causa propinquis, rei familiari, ac terrenis omnibus rebus, & curis renuntiantes, se Religionis jugo subjecerunt. Ut igitur sanctum earum propositum ea parte, qua diaboli insidiis maxime patet, communiatur, non solum corpore, sed & corde, claustrali quieti perpetuo studeant. Nulla Monialis, puellam ullam, sive ex consanguineis, sive ex alienis apud se educare audeat; aut in sua cella dormire, etiam sub prætextu exercitii in monastica disciplina, permittat; cum hujusmodi puellæ, loco separato, puellarum educationi destinato, vel in Novitiatu, qui distinctus a Monialium cellis habeatur, omnino esse debeant.

Moniales quando cum œconomis Monasterii, aliisve quibusvis exteris, etiam strictiori consanguinitatis vel affinitatis gradu sibi junctis, ex gravi causa, loqui coguntur; facultatem obtineant ab Abbatissa, sive Priorissa, & ad locum collocutionum usui destinatum, nempe ad ipsius loci fenestram accedant, non ad januam, neque in Ecclesia, aut alibi; præsentibus semper Monialibus arbitris. Brevi finem loquendi faciant; caveantque, ne tempus, quo nihil est pretiosius, inani aut inutili sermone consumant.

Fenestra autem collocutionis bene munita sit opere clathrato ferreo duplici, dimidiæ ulnæ, vel paulo minoris intervallo inter unum & alterum interjecto. Opus vero clathratum ejusmodi sit, ut spissi clathri, firmiterque infixi, inter se singuli, non amplius distent decima parte ulnæ. Instruatur præterea lamina ferrea, quæ latius paulo, quam fenestra undique patens, a parte Monasterii intus parieti infixa, firmoque bitumine agglutinata, clathrato operi interiori inhæreat. Sit vero plena foraminibus parvulis, inter se distantibus decima circiter parte ulnæ. Hæc lamina ferrea habeat fenestellulam in medio exstructam, dimidiam ulnam undique patentem, quæ sera, vecte, & clave claudatur. Obducatur item fenestra extrinsecus tela nigri coloris, affixa instrumento telari, quod aperiri queat.

Pars anterior Chori, in quo Moniales sacras preces horarias persolvunt, ea forma sit, ut ab iis, qui in Ecclesia exteriori fuerint, illæ nunquam videri possint, neque etiam per fenestram, per quam Sanctissimum Sacramentum, cum in Missa elevatur, adorant.

Omnes fenestræ, & cancelli, & quicunque locus, per quem Moniales externam Ecclesiam introspicere possunt, muro obturentur, præter fenestram, in qua collocata est rota, & fenestellam ad solum Sacræ Eucharistiæ sumendæ usum constitutam, atque illam fenestram, per quam Corpus, & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, a Sacerdote celebrante elevatum, aspicere valeant.

Ut accuratius clausura servari possit, omnem diligentiam adhibeant Abbatissæ, atque Priorissæ, ut quamprimum in Monasteriis habeantur Servæ, quas Conversas dicunt, Religionis habitum sumentes, & tria vota profitentes, quæ Monasterii servitia obeant, & famularum sæcularium vices intra claustra suppleant.

Quo quietius Abbatissæ, & Moniales spiritualibus officiis, & claustralibus exercitiis intendere possint, Oeconomos habeant, ab ipsis Deputatos cum interventu nostro, nostrive Officialis Generalis, atque Superiorum regularium, quoad Monasteria ei subjecta, qui curam habeant regendi eos, qui temporali manualium jurisdictioni subsunt.

Si qui autem ex hujusmodi subditis ad Abbatissam, Priorissamve, seu

ad

ad Moniales recursum habere voluerint, clausuram non ingrediantur; sed sive mares, sive fœminæ sint, loco præscripto, ad cancellos, fenestramve collocutionis usui destinatam, eas alloquantur.

Puellæ, quæ educationis causa, in Cœnobiis degunt, non minores septennio sint, & vigesimum quintum annum non excedant. Absque facultate nostra, ut diximus, non acceptentur. In aliqua Monasterii parte, a Monialium habitatione separata, degant. Magistra omnium una sit, quæ doctrinam Christianam, modos orandi ab Ecclesia probatos, Litanias, Rosarium, Officium Beatæ MARIÆ Virginis, Psalmos pœnitentiales, & hujusmodi eas recitare doceat. Item acu pingere, & alia, quæ locum & sexum illum decent. Pretium pro earum victu, alimentisve persolvatur Abbatissæ, seu Priorissæ, quæ eis necessaria a Monasterio subministrari curabit, non autem speciatim ab aliqua Moniali.

Cum propinquis, aliisque externis ne colloquantur, nisi eisdem servatis, quæ supra de Monialibus eo in genere decreta sunt.

Quæcunque ex illis puellis monialis fieri voluerit, ad propinquos suos mittatur, aut ad eos, qui ipsius curam habent (nisi aliter a Nobis, Officialive nostro judicatum fuerit expedire) apud quos saltem per mensem maneat, priusquam a Nobis, Officialive nostro examinetur; ut facilius, ac melius ejus libera voluntas exquiri, & explorari possit. Si vero propinqui hæretici fuerint, nullo modo ad eos puella mittatur, sed ejus voluntas in Monasterio ad cancellos, sive in Ecclesia exteriori, prout nobis videbitur, exploretur.

Puellas vero domi suæ foris viventes, neque literas, neque ullam omnino artem Monialialibus docere liceat, ne ad fenestellas quidem, aliave collocutionis loca.

Summopere optamus, ut unumquodque Monasterium habeat Concionatorem a nobis approbandum, quoad Monasteria nobis subjecta, qui ei, singulis diebus Dominicis, & Festis, ac sæpius item, Dei verbum prædicet, easque erudiat in omnibus, quæ ad Dei cultum & sempiternam salutem consequendam pertinent. Is autem nullo modo clausuram Monasterii ingrediatur, sed in exteriori Ecclesia, loco constituto, munus suum obeat.

Semel saltem singulis mensibus, & diebus item solennioribus per annum, ac sæpius præterea ad propriæ religionis constitutionum præscriptum, Moniales omnes peccata sua Confessario a nobis speciatim approbato, confiteantur, & Sacram sumant Eucharistiam.

Ter in anno unicuique Monialium Monasterio nostræ Archi-Episcopali jurisdictioni subjecto, Confessarium extraordinarium eligemus, ut animarum morbis facilior & opportunior medicina adhiberi possit. At quo liberius, hujusmodi remedio indigentes, eo uti possint, omnes Moniales extraordinario Confessario se præsentare teneantur, etiamsi Confessionem Sacramentalem differre voluerint, ut eam coram Confessario ordinario obeant.

Monasterii clausuram Confessarius nullo modo ingrediatur, nisi cum Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Monialibus, graviter & periculose ægrotantibus, ministrare, & alia spiritualia adjumenta adhibere debet. Quo tempore, dum intra clausuram commoratur, eum duæ Moniales, quæ ætate cæteris præstent, comitentur. Eæ autem omnes prosequentur, quicunque clausuram Monasterii introierint, etiam Superiores, & Visitatores, facta prius significatione sonitu minoris campanæ, ut Moniales se recipiant.

Cancelli ferrei, lamina, linea tela fenestulæ ejus loci, ubi Moniales confitentur, ita compactæ cohæreant, ut removeri non possint, & inde tantum audiri, aspici autem nullo modo valeant.

Abbatissa, Priorissave neminem ad Monasterii famulatum & procurationem admittat, cujus ætas, & mores Nobis, & earum Superiori (si Regularibus subsint) probati non sint.

Monialibus non liceat exteris quibusvis etiam earum consanguineis, aut affini-

affinibus, literas scribere, seu exarare, vel ab exteris exaratas accipere, absque facultate Abbatissæ, sive Priorissæ.

Nullis in Monasteriis admittantur Balneatores, nisi ex aliqua gravi necessitate, Medici testimonio comprobata, & facultate a nobis scripto obtenta.

Monialium corpora in sepulchris convenienti loco intra clausuram, non autem in Ecclesia exteriori constructis sepeliantur. Nullo autem modo Moniales, e clausura,funeris ducendi causa, exeant, sed processio fiat per Monasterium. Si autem intra clausuram nullum habetur sepulchrum; donec illud exstruatur, sepeliantur in Ecclesia exteriori, ita tamen, ut funus ducatur intra Monasterium, & hac de causa ingredi poterit Confessarius ordinarius Monialium cum aliquo socio, qui defunctæ corpus, usque ad sepulturam comitentur, absque eo, quod Moniales e Monasterio exeant, seu Ecclesiam exteriorem ingrediantur.

Moniales omnes intra hujus Metropolis & Archidiœcesis nostræ limites consistentes, quæ Regularium curæ subsunt, has nostras Constitutiones in his præsertim, quæ spectant ad clausuram, sive ad admissionem cujusvis puellæ, adolescentisve ad habitum, seu professionem, vel ad educationem, inviolate observent, sub iisdem pœnis, & censuris superius sancitis, & inflictis.

XXX. De Archi-Diaconis Diœcesanis.

Ut totius Archi-Diœcesis nostræ necessitates facilius cognoscere, eisque opportuna remedia acuratius adhibere possimus, illam in certos Archi-Diaconatus, tractusve distribuendam censuimus, singulis tractibus certas Civitates, oppidaque ac loca assignando. Archidiaconi igitur Diœcesani, qui hujusmodi districtibus, seu tractibus, jussu nostro, pro tempore præsidebunt, onus sibi commissum considerent, & quam in eo sibi committendo spem, fiduciamque habuimus, perpendant; tum efficiant, ut nostræ expectationi respondeant, vigiliarum suarum studiis, assiduaque solicitudine.

Omni studio ac diligentia curabunt, ut quæ ad Divini cultus augmentum, animarumque salutem procurandam, a Sacris Canonibus, Generalibus Conciliis, Apostolicis Sanctionibus, & Synodalibus Decretis, tam Ernesti Primi Prædecessoris nostri, quam his nostris, atque Visitatorum nostrorum ordinationibus, sancte præscripta sunt, in regione, tractuve sibi commisso, ab omnibus diligenter attendantur, & accurate observentur. Monita nostra prompte exequantur, & Parochis suæ regionis tractusve, omni promptitudine significent, ut illa populis notificent, & ab omnibus in usum deduci curent. Frequenter autem de iis, ac reliquis omnibus, ad officium sum spectantibus, Nos, Officialemve nostrum literis suis certiores faciant.

Præcipuum vero eorum munus erit visitandi Ecclesias omnes, & loca regionis, tractusve sibi commissi, saltem bis in anno, nempe mense Aprili, & Octobri.

In hujusmodi bina visitatione videant diligenter, an Decreta nostra, Visitatorumque nostrorum executioni demandata sint. Si autem quæ exiltat difficultas in iis exequendis, eam nobis significent.

Videant item, an Ecclesiæ tam Parochiales, quam filiales, ac domus Ecclesiasticæ aliqua egeant instauratione.

An bona Ecclesiæ, Hospitaliumve, ubi illa sunt, & piorum locorum recte administrentur.

An singulis diebus Dominicis, & Festis, doctrina Christiana in omnibus Ecclesiis parochialibus doceatur.

An Parochi in propriis Ecclesiis resideant.

An verbum Dei assidue, & præsertim diebus Dominicis & Festis prædicent.

An munera Parochialia diligenter, & religiose exequantur.

An aliqua Ecclesia parochialis careat Rectore, Parochove.

An

An bona Ecclesiæ in totum, vel in partem ab aliquo usurpentur.

An hæ nostræ Constitutiones Synodales a Parochis, Clericis, & ab aliis omnibus, ad quos spectant, observentur.

Quæcunque in visitatione Nobis referenda repererint, statim literis suis significent; ut ea adhibeamus remedia, quæ Divini cultus augmento, & animarum saluti magis expedire judicabimus.

Cum ex optimo Sacerdotalium Conventuum instituto, in Ecclesiastica disciplina non modo retinenda, sed etiam instauranda, uberrimi fructus percipi possint; iidem Archi-Diaconi Parochos omnes & Clericos sui districtus, singulis annis, saltem ter ad se convocent, & congregationes habeant, eaque præstent, quæ inferius præscribemus.

Hujusmodi autem Congregationum dies is constituatur, qui plerisque sit commodior, ea tamen habita ratione, ut hac de causa non impediantur Parochi, quominus Sacras Confessiones Sacramentales debitis temporibus audire possint. Ideo hi Conventus non habeantur hebdomada, quæ proxime antecedit Natalem Domini, neque duabus hebdomadis ante Pascha Resurrectionis, neve item diebus, quibusdam præcedentibus aliquam aliam Solemnitatem, veluti Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum.

Ad Conventum Diœcesanum cogantur Sacerdotes omnes, item qui Sacris Ordinibus sunt initiati, & qui Beneficia obtinent, etiam Canonici, iis tantummodo exceptis, qui aliquo legitimo impedimento fuerint impediti, ab Archi-Diacono approbando. Missæ intersint, quæ de Spiritu Sancto ab eo, cui id curæ dederit Archi-Diaconus, celebrabitur, habitu decenti, & talari induti, cum tonsura Clericali, quam Coronam vocant, Ordini suo congruente. Unusquisque præterea superpelliceum habeat, quod neque situ, sordeve squalleat, nec vero usu obtritum sit, sed candidum, ab omni labe purum, & decens. Qui abfuerit, causam Archi-Diacono, eo ipso congregationis die, demonstret. Quæ si ab eo approbata non fuerit, præter alias pœnas arbitrio nostro irrogandas, pecunia in pios usus, Archi-Diaconi arbitratu, convertenda, mulctetur; quæ neque minor sit dimidio taleri, neque major duorum talerorum; & in hos limites, pro culpæ modo, & personæ ratione, ab eo, qui præest, mulcta constituatur.

Pridie congregationis, omnes Sacerdotes peccata sua confiteantur, & ipso die conventus hujusmodi, pro Ecclesiasticis ac Benefactoribus vita functis, Missam celebrent.

Jejuni omnes & Missæ, & congregationi intersint, alioquin mulctam dent, ac si absque causa legitima absentes essent.

Missa celebrata, in domum Archi-Diaconi modeste, & graviter accedant, & laicis hominibus exclusis, fiat oratio, ut infra, genibus flexis.

Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson, Pater noster.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem,*

℟. *Sed libera nos a malo.*

℣. *Memento Congregationis tuæ,*

℟. *Quam possedisti ab initio.*

℣. *Domine exaudi orationem meam,*

℟. *Et clamor meus ad te veniat.*

℣. *Dominus vobiscum,*

℟. *Et cum Spiritu tuo.*

OREMUS.

Mentes nostras, quæsumus Domine, lumine tuæ claritatis illustra: ut videre possimus, quæ agenda sunt; & ea, quæ recta sunt, agere valeamus. Per Christum Dominum nostrum. ℟. *Amen.*

Deinde, suo quisque loco, non tumultuarie, raptimque, sed graviter, ordineque considéant: & sermone habito ab Archi-Diacono, in quo aliquid de Cleri disciplina tractetur, una, aut altera quæstio proponatur, prout in præcedenti congregatione, seu saltem per mensem, antequam discutiendæ sint, unusquisque ab Archi-Diacono admonitus fuerit, & earum exemplar acceserit.

Ea autem sit quæstionum materia, quam hominum mores, actionesque & negotia, quæ in ipsa regione geruntur, suppeditabunt. Ad conscientiæ difficultates explicandas, non autem ad ingenii solum, verborumque argutias exercendas. In quas item quæstiones, Archi-Diaconi cura, apte inferantur, quæ ad Divini cultus rectam rationem, Sacramentorum rectam administrationem, ac casuum Sanctæ Sedi Apostolicæ & Nobis reservatorum explicationem, spectant.

Aliquis Parochus, Sacerdosve, qui Secretarii congregationis munere fungetur, ad id ab Archi-Diacono deputatus, silentio indicto, singulas quæstiones de scripto pronuntiet. Tum Archi-Diaconus de singulis quæstionibus sententiam singulorum roget, ab iis initium faciens, qui inferiori loco sedebunt, nisi aliquando ordinem hujusmodi aliquo modo mutare expedierit; neque quisquam, nisi interrogatus, sententiam dicat.

Archi-Diaconus ad congregationes quam maxime præmeditatus veniet, studio diligenti adhibito, consultis etiam doctissimis viris, quos adire judicaverit, pro quæstionum natura.

Unusquisque sententiæ suæ rationem, & certam auctoritatem afferat. Utantur omnes sermone latino, nisi aliquando aliquis, ut explicatius sententiam suam exprimat, lingua vernacula uti maluerit.

Archi-Diaconus autem, ubi omnium sententias audierit, summatim colliget, quæ fuse dicta sunt; prætermissa commemorabit; falsa a veris, dubia a certis, singularia a communibus secernat, dissidentes inter se Doctorum opiniones conciliabit, & quæ verior doctrina sit, exponet; rem denique omnem enucleate explicabit, & ab eo, qui Secretarii congregationis munere fungetur, in libro describendam dictabit, vel ipse Archi-Diaconus scribet. Qui etiam Ecclesiasticos omnes diligenter inspiciat, an vestitu decenti induti sint, & corona Clericali ornati. An orationibus, spiritualibus exercitiis, studiis, & disciplinæ scholasticæ incumbant. An sacras preces horarias quotidie recitent. Et alia in eis scrutabitur generatim, ac breviter, quæ pro sua prudentia expedire judicaverit, prout ratio personarum, & temporis spatium tulerit.

Legantur demum aliquæ ex his nostris Constitutionibus Synodalibus, præsertim illæ, quæ ad Parochos, & rectam Sacramentorum administrationem spectant. In hoc autem Archi-Diaconus arbitrabitur; qui etiam studebit, ut aliquod temporis spatium in eo ponatur, quo inter se Parochi, aliis remotis, quæ ad boni Sacerdotis, & Pastoris officium, atque ad animarum curam bene gerendam pertinet, conferre possint, ac de suæ quisque Parochiæ incommodis, & difficultatibus, quarum explicatio aliorum consilio, operaque opus habeat, consulere.

Deinde Archi-Diaconus diem sequentis congregationis indicat, & quæstiones proponat in eadem explicandas, earumque exemplar per se, vel per eum, qui Secretarii munere fungetur, unicuique tradat. Illis autem, qui a congregatione absuerint, significetur dies sequentis conventus, & quæstionum exemplar mittatur saltem per mensem, ante statam congregationis diem.

Absoluta congregatione, antequam itineri se committant Sacerdotes, flexis genibus, preces inferius descriptas recitent.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem*,

℟. *Sed libera nos a malo.*

℣. *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*,

℟. *A Templo Sancto tuo, quod est in Jerusalem.*

℣. *Domine exaudi orationem meam*,

℟. *Et clamor meus ad te veniat.*

℣. *Dominus vobiscum*,

℟. *Et cum Spiritu tuo.*

OREMUS.

Præsta nobis, quæsumus Domine, auxilium gratiæ tuæ: ut quæ, Te auctore, facienda cognovimus, Te operante, impleamus. Per Christum Dominum nostrum. ℟. *Amen.*

Nemo

Nemo per Civitatem, seu oppidum, quo Clerus convenerit, vagetur, neque hac, aut illac concurset, neve otiose, seu curiose obambulet; nec negotia cujusvis generis cum Laicis habeat, neque ad tabernas, diversoria, seu hospitia publica ullo modo divertat. Sed precibus peractis, omnes se more Sacerdotali invicem salutantes, seque item orationi mutuæ in visceribus Jesu Christi commendantes, absque aliqua mora, in pace discedant, ad suas quisque Sacerdotales, & Clericales stationes accedentes, eo studio ex conventus celebritate accensi, ut & in Dei gloria, & in animarum salute procuranda indies magis fructus constet, quem ex eodem conventu consecuti sunt.

Archi-Diaconus, quæ in conventu acta sunt, Nobis, aut Officiali nostro quamprimum per literas suas significabit, & præsertim, quæ ut executioni in animarum ædificationem facilius demandentur, nostram auctoritatem requirunt.

Omnes animarum curam gerentes, cujuscunque dignitatis fuerint, & alii item Sacerdotes, ac Clerici, Archi-Diaconis loco cedent; atque in iis omnibus, quæ ad illorum munus pertinebunt, humiliter obtemperabunt, ipsosque debito honore prosequentur.

Singulis annis feria quinta Cœnæ Domini liquores a Nobis, Suffraganeove nostro, ex Sacrorum Canonum Sanctionibus consecrari solent, & ab omnibus Parochis nostræ Archi-Diœcesis sumi, ut veteribus combustis, novi, recentesque in Sacramentis ministrandis, Sacramentalibusve functionibus obeundis ex sacris ritibus adhibeantur. Ut igitur animarum curam gerentes majori facilitate & promptitudine, illa habere valeant, Archi-Diaconi eo ipso die feriæ quintæ post Dominicam Palmarum, aliquem ad eos Sacros Liquores, a Basilica Metropolitana, in vasis forma præscripta confectis, & nitidis, sumendos mittant; eosque statim sui districtus, tractusve Decanis, & Parochis distribuant. Curent autem, ut omnes ante Sabbatum Sanctum illos habeant, aut saltem ante Sabbatum, quod immediate præcedit Dominicam in Albis, gravi pœna negligentibus proposita, arbitratu nostro irroganda.

Est illud pervetus institutum, atque jure Canonum comprobatum, ut ob honorem, qui Basilicæ Metropolitanæ, Cathedralive tanquam matri a cæteris Ecclesiis Parochialibus tribui debet, Cathedraticum Archi-Episcopo, Episcopove singulis annis persolvatur. Cum autem hujus nostræ Archi-Diœcesis Parochi, animarumve Rectores, etiam temporarii, in magna Paschæ solemnitate, ex antiquissima & immemorabili consuetudine, certam pecuniæ portionem hujusmodi Cathedratici nomine, quod sumalia vocant, Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ persolvere consueverint, ne hac de causa ad hanc Civitatem cum non parvo eorum incommodo, atque impensa, accedere cogantur, iis omnibus edicimus, ac jubemus, ut Ecclesiæ suæ nomine, ejusmodi pecuniam in manibus Archidiaconi propriæ regionis, seu tractus, ante Dominicam Palmarum quotannis persolvisse habeant, sub pœna dupli. Archidiaconi autem, cum ad harum constitutionum nostrarum præscriptum, ad sacros liquores a nostra Metropolitana sumendos mittent, illam pecuniæ portionem, quam a Parochis exegerint, ei integre consignandam curabunt, cui id curæ dederimus.

Ut ea, quæ in universa Archidiœcesi nostra, correctione, & reformatione pro tempore indigebunt, facilius cognoscere, iisque opportuna remedia, quantum in nobis erit, adhibere valeamus, omnibus Archidiaconis Diœcesanis præcipimus, ut quotannis feria quarta, post Dominicam tertiam a Pascha, congregationi in hac Civitate, nempe in ædibus nostris Archi-Episcopalibus, coram Nobis; Officialive nostro obeundæ, omnino intersint, in qua de bono Ecclesiæ nostræ regimine tractabimus. Iidem autem Archidiaconi maximo nobis erunt adjumento, in iis cognoscendis, ac decernendis, quæ ad Cleri, populique nobis commissi disciplinam conformandam apta judicabuntur.

XXXI.

XXXI. De Decanis Ruralibus.

Cum Clericalium Conventuum institutæ ratio in omnes partes utilis sit, & salutaris; ii enim sunt Scholæ, & exercitationes non solum studiorum, sed etiam officiorum Ecclesiasticorum, in quibus & animarum Rectores, & cæteri Clericalis ordinis homines versantur; Civitates, & loca Archidiaconalibus Diœcesanis adjudicata, in certos Decanatus distinguere voluimus, singulis Decanatibus certa oppida, locave assignando. Decani igitur proprii districtus, sive tractus Archidiacono subsint, & omni promptitudine obediant, atque de ejus consilio, omnia ad eorum munus spectantia diligenter peragant.

Nostra, Officialisve nostri monita, etiam quæ ab Archidiaconis nomine nostro eis indies notificabuntur, & ea item, quæ his nostris Synodalibus Decretis præscribuntur, prompte exequantur, & ab Ecclesiasticis, Laicisque intra sui tractus limites consistentibus, prout ad eorum quemque pertinere dignoscent, executioni demandari curabunt.

Quater in anno, Parochos, aliosve Ecclesiasticos suæ regionis, vel tractus ad se convocent, & Clericales Conventus habeant ad eam rationem, quam superius præscripsimus, cum de congregationibus ter in anno ab Archidiaconis habendis tractavimus. Si qui absentes fuerint absque legitima causa, a Decano approbanda, ab eo mulctabuntur eo modo, quo, qui a congregationibus apud Archidiaconum habendis abfuerint, puniri debent. Quidquid autem in hujusmodi Conventibus agetur, ad proprii districtus Archidiaconum statim significent.

Licet Parochi omnes subsint Archidiacono proprii districtus; tamen suæ Regionis Decano debitam etiam præstabunt obedientiam in iis, quæ ad suum munus spectant; ita ut auctoritas Decani, non immediate a Nobis, sed subordinate ab Archidiacono pendeat, absque tamen aliquo præjudicio auctoritatis nostræ, Officialisque nostri Generalis, quæ semper salva remaneat, & illæsa.

XXXII. De Testamentis Clericorum.

Clerici omnes sæculares hujus Metropolis & Archidiœcesis nostræ, etiamsi Beneficia Ecclesiastica cujusvis generis obtineant, liberam quidem habeant testandi facultatem ex privilegiis antiquissimis, & immemorabili consuetudine; sed de bonis Ecclesiæ nomine acquisitis nullo modo testari seu disponere poterunt.

Concubinarum, spuriorumve, vel aliarum turpium personarum in Testamentis Clericorum ne mentio fiat. Quod si quis quacunque de causa, vel quovis prætextu, concubinæ suæ, mulierive vitæ non probatæ, seu spuriis, etiam sub ancillæ, vel servi, aliove quovis fictitio nomine, quid legaverit, hujusmodi legatum irritum sit, & nullum, illudque in pios usus arbitrio nostro convertetur.

Nullos Executores Testamento constituant, qui Catholici non sint; neque instituant bonorum suorum hæredes Pichardos, aliosve hæreticos, neque hujusmodi hominibus aliquid jure legati, vel quavis alia ratione relinquant; alioquin testamentum eo ipso irritum, inane & nullum declaramus.

Nulla Clericorum Testamenta suum sortiantur effectum, executionive demandentur; nisi prius clausa, & fide dignorum virorum sigillis obsignata, Nobis, Officialive nostro transmissa fuerint aperienda, & de more approbanda, & publicanda.

Executores Testamentorum, intra annum a die obitus Clerici defuncti, de omnibus, & singulis, quæ invenerint (quorum omnium inventarium authenticum extare volumus) & quibus, ac quomodo ea distribuerint, & qua ratione Testamentum executioni demandaverint; Nobis, aut Officiali nostro rationes reddant, alioquin pœnas dabunt arbitratu nostro.

Quocunque anni tempore Clericus quispiam obierit, ex defuncti fructibus semper congrua portio relinquatur Successori, usque ad novi anni initium.

Si

Si inter Successorem, & testamenti Executores aliqua fuerit controversia; ad Officialem nostrum recurrant, qui illam summarie definiat, ac decidat.

Quicunque Sacerdos, vel Clericus, ubi primum de morbo, aut morte alterius Clerici cognoverit, Archi-Diaconum propriæ regionis, seu tractus, quamprimum certiorem reddat. Quod si casus tam cito ad Nos deferri nequeat, præsertim si nullum testamentum sit factum, aut Testamentarii non sint præsentes, seu ignorentur, ipsi Sacerdotes proximi & primi, ejus obitus scientiam habentes nomine nostro universa obsignent, remque statim ad Nos, Officialemve nostrum deferant.

Ne quis sub quovis prætextu supellectilem, remve aliam, seu scripta ad Ecclesiam, cui ille Clericus præerat, pertinentia, neve ipsius Clerici vivi, seu defuncti bona cujusvis generis invadat, asportet, seu surripiat, sub pœnis, & censuris, a Sacris Canonibus sancitis.

Si quis Clericus decesserit ab intestato, servetur consuetudo immemorabilis hujus Metropolis, & Archi-Diœcesis nostræ, dividendo ejus bona, & hæreditatem in tres partes, portionesve æquales; quarum prima ad Ecclesiam, cui ipse, dum viveret, præerat; altera ad defuncti hæredes; tertia vero ad eum, ad quem spectat præfatæ Ecclesiæ Jus Patronatus, quam Collaturam vocant, absque aliqua contradictione perveniat.

XXIII. *De Clericorum Seminario.*

NIhil est in hac Metropoli, & Archi-Diœcesi nostra magis necessarium ad Catholicam Religionem propagandam, quam Sacerdotum, & Operariorum doctrina, pietate & morum integritate præstantium sufficiens numerus, & copia. Messis enim multa est, & paucissimi habentur operarii, ita ut multæ Ecclesiæ Rectore careant, & earum necessitati, ob Sacerdotum penuriam (quod lacrymantibus oculis fateri cogimur) succurrere nequimus. Cui gravi malo opportunum remedium nulla ratione adhibere possumus, nisi Seminarium Clericorum ad Sac. Conc. Trid. præscriptum erigatur; in quo collegiatim certus adolescentium numerus constituatur, census & redditus ad eorum sustentationem necessarios præfiniendo. Cum enim duo præcipue in Sacerdote requirantur, probitas videlicet vitæ, & doctrina; earum utraque in Seminariis omni facilitate comparatur; quæ ea potissimum de causa eriguntur, ut in iis boni, strenuique operarii ad curationem animarum instituantur; & ii quidem adolescentes (qui ob ætatem, cum tenera sit, & proclivior ad voluptates, & flexibilis etiam ad bonarum rerum impressiones admittendas, in operibus virtutum erudiri debent) eam vitæ perfectionem adipiscantur, quæ in iis, qui Doctores populorum futuri sint, elucere debet, & severioribus disciplinæ legibus coercendi. Quare ut hujusmodi Seminarium ad Catholicæ Religionis augmentum, nostræque Ecclesiæ utilitatem ad eam rationem, quæ ejusdem Sacri Concilii Tridentini Decreto præscribitur, quamprimum erigatur, omnem operam, omneque studium pro debito vigilantiæ nostræ munere adhibebimus.

Cum autem in Seminarii erectione ii desiderentur redditus, qui ad illum adolescentium numerum sustentandum sufficiant, quem Archi-Diœcesis nostræ amplitudo, & Ecclesiarum necessitas postulat, non possumus non plurimum confidere de pietate, religione, ac charitate Abbatum, & Catholicorum Baronum hujus Archi-Diœcesis. Ideo eos rogamus, & per Dei misericordiam obsecramus, ut in hac re, quæ bono hujus Ecclesiæ regimini non solum utilis, sed necessaria est, desiderium nostrum religiosa liberalitate adjuvent, quo illum fortiri possit effectum, quem, Deo adjuvante, speramus.

XXXIV. *De Pœnis, & aliis, quæ generatim ad has Constitutiones pertinent.*

QUicunque, vel universi, vel singuli, quorum interest, his nostris Constitutionibus, non paruerint,

ruerint, aut aliquid contra commiserint, admiserintve, illi mulctas & pœnas luant iis ipsis Decretis sancitas, ac alias item, ex Ecclesiasticis, Conciliorumque Sanctionibus, & Canonum jure, atque graviores præterea pro culpæ, & personarum ratione, arbitratu nostro constituendas.

Quæcunque facultas ex Decretis in hac Synodo editis a Nobis requirenda est, eam concedere poterit Officialis noster, nisi in iis, quæ proprie ad Ordinem Episcopalem pertinent, aut in quibus Vicarii a Sacris Canonibus, seu a Sacro Concilio Tridentino exclusi sunt.

Si in his Constitutionibus aliqua difficultas orta fuerit, ejus declarationem, & omnium præterea, quæ ipsis Decretis continentur, interpretationem, & explicationem Nobis, & Successoribus nostris Archi-Episcopis, legitime intrantibus, perpetuo reservamus, salva semper Sedis Apostolicæ auctoritate.

Ut eorum, quæ in hac Synodo sancita sunt, ignorantiam excusare nemini liceat, edicimus, ut post duos menses proximos hodierna die inchoandos omnes se, & his Decretis, & si contra fecerint, pœnis, quæ in eis continentur, teneri intelligant.

Clerici omnes Beneficium aliquod Ecclesiasticum, qualecunque sit, obtinentes, & qui in Sacris Ordinibus sunt constituti, has Constitutiones nostras infra mensem proximum comparent, & penes se habeant, sex talerorum in pios usus arbitrio nostro erogandorum unicuique contravenienti mulcta sancita.

Omnia & singula, quæ a Nobis in hac Synodo Diœcesana decreta, actaque sunt, qua debemus obedientia, & reverentia, auctoritati, ac judicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, omnium Ecclesiarum Matris, & Magistræ semper emendanda, & corrigenda subjicimus.

XXXV. De Sacri Concilii Tridentini acceptatione.

HOc tandem corollarii loco addimus, quod cum post præfatarum Constitutionum promulgationem Decretum de Sacrosancto Tridentino Concilio acceptando jussu nostro lectum & promulgatum fuerit, in hunc videlicet, qui sequitur modum:

REverendiss. ANTONIUS Prædecessor noster, ut primum Tridento, quo FERDINANDI I. Augustiss. mem. Imperatoris Orator ad Sacram Tridentinam Synodum perexerat, Pragam rediit; in eo totus fuit, ut quamprimum Archi-Diœcesanam Synodum cogeret, & in ea cum alia multa salubriter institueret, tum omnia & singula, quæ ab ipsa Sancta Tridentina Synodo definita, & statuta fuerant, & ipse palam reciperet, & ab omnibus, ac singulis Sacerdotibus, & Clericis suis palam recipienda curaret, quemadmodum Tridenti, suo, & hujus Archi-Episcopalis, cui tunc præerat, Ecclesiæ nomine acceptarat. Idque multa ejus scripta, quæ apud Nos conservantur, aperte ostendunt. Verum cum morte sublatus, Synodalem Conventum cogere non potuerit, & ob gravia tum Antecessoris nostri MARTINI, tum nostra impedimenta in hodiernum usque diem protractus sit, nostrum esse duximus illud ipsum exequi, quod ab omnibus Præsulibus in prima Synodo Diœcesana præstandum est. Quare præsenti Decreto supradictum Concilium, omniaque & singula in eo definita, & sancita recipimus, & approbamus, atque vobis omnibus & singulis recipienda & observanda edicimus. In cujus rei testimonium, majusque robur Nos ipsi subscribemus, & a vobis subscribi mandamus.

Cumque omnes & singuli, nemine prorsus excepto, ac summa etiam alacritate, idem Sacrosanctum Concilium Tridentinum acceptarint, seseque illud in omnibus, & per omnia observaturos esse, summa sua voluntate, ac per propriam subscriptionem promiserint, quemadmodum ex actis Synodalibus liquet; Idcirco omnes & singulas Personas Ecclesiasticas in Domino monemus, eisdemque in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut infra trium mensium spatium ejusdem Con-

Concilii Tridentini Librum, & Decreta penes se habeant, illaque diligenter meditentur, perpendant, & quemadmodum se facturos promiserunt, in omnibus, & per omnia observent.

FINIS.

Excusa primum hæc Synodus anno 1605. *Pragæ typis Nigrionis.*

Recusa ibidem per Georgium Czernoch anno 1684. *ex speciali mandato Celsissimi ac Rdmi Principis, Domini Joannis Friderici Comitis de Waldstein, Pragensis Archi-Episcopi, cum citationibus ad marginem diligenter expressis.*

Commodavit exemplar Rdissimus, Celsissimusque Dominus Joannes Mauritius Gustavus perp. gratissimæque mem. primus Operis CC. Author, & Auctor munificentissimus.

Breve *Benedicti* XII. P. M., quo Ernestum Pragensem Episcopum a Metropolitana Henrici Archi-Episcopi Moguntini jurisdictione eximit, datum Avenione X. Cal. Aug. 1341. Pontificatus VII. vide apud *Lunig Contin. I. Spicil. Eccles.* pag. 207. Nihil de eodem Apostolico Brevi (quod mirere) in vita Venerab. Arnesti, seu Ernesti primi Pragensis Archi-Episcopi *Balbinus*, ex quo diploma *Clementis* VI, factam a se A. 1343. prid. Cal. Maji in Metropolim Pragens. Ecclesiæ erectionem confirmantis A. 1344. 8. Cal. Sept., dedimus Tom. CC. IV. pag. 347.

Eod. Tom. pag. 381. exstat Synodus Pragensis Provincialis Ernesti Prag. Archi-Episcopi I.

Statuta Diœcesana sub Antonio de Muglitio exhibentur Tom. VII. a pag. 26. ad pag. 54., ubi tum Conradi Westphali luctuosam a vera fide defectionem, natamque ex ea celeberrimæ Metropolis viduitatem diuturnam adeo ac perniciosam, tum Ferdinandi I. Imp. labores pro Sede illa vigori pristino reddenda gloriosissime susceptos, aliaque adnotatu digna reperies.

Successor Antonii & Concivis Martinus, Peltenbergensis Præpositus, Magister Crucigerorum Generalis, designatus ab Roman. Imperatore Rudolpho II. Archi-Episcopus Pragensis tanta officium suum solertia ac dexteritate gessit, ut cumulate faceret Bonis omnibus satis, nec, in illo quod carperet, comes felicitatis perpetuus, livor haberet. *Ita fere opusculum Pragæ editum* 1672., *cui titulus:* Gloria Universitatis Carolo-Ferdinandeæ Pragensis &c.

Idem opusculum pauca refert eodem scribendi genere de Sbignæo Berka, XI. Prag. Archi-Episcopo, quæ fusius his plane verbis enarrat *Historiæ Soc. JESU Provinciæ Bohemiæ Part. II. P. Joannes Schmidl ejusd. Soc.*: " Quod vero hoc anno ad " memoriam celeberrimum, ad Ecclesiæ Bohemæ disciplinam utilissimum accidit, " erat Synodus Nationalis; qualis a temporibus *Arnesti I. Archi-Episcopi Prag.*, " qui ante *Ziskanas* turbas, id est, ante ducentos & complures annos hanc rexe- " rat Ecclesiam, celebrata non fuit. Hanc *Sbigneus Archi-Episcopus* ad diem 28. " Septembris, qui D. Wenceslao Bohemiæ Duci ac Martyri sacer est, edixit, ac " triduo extraxit. . . . . Scopus primarius, in quem Sacri Conventus intentio & " conatus collimabat, reformatio Cleri & integritas Romanæ Fidei urgenda occur- " rerat. . . . . . Et hoc quidem, ad cæterum *Sbignæi* in Ecclesiam suam ingen- " tium meritorum cumulum, postremum opus ac gloriosissimum accessit: nam " anno, quem abhinc auspicamur, Christi 1606. die 6. Martii e mortalibus subla- " tus est, Vir non magis vetustate nobilissimæ in Bohemia Berkarum de Duba & " Lippa Familiæ, quam eximia virtute, morum elegantia, eruditione ac sapientia " præstans, in rebus gerendis magni usus & consilii, ideoque Rudolpho Imp. & " Proceribus Regni, etiam Acatholicis, inprimis carus.

" Adolescens Olomucii in Academia nostra liberales artes & cum iis amorem erga " Societatem nostram combibit. Inde Cracoviam transgressus Philosophiam & " Theologiam perdidicit, ad Licentiam usque supremæ Laureæ provectus. . . . " Ecclesiæ Cathedraticæ sex, una etiam Metropolitana, Canonicatus suos (*Sbigneo*) " detulerunt: Præpositus Wischradi, Olomucii, Oetingæ ac Litomericii audiit: " Administrator Ratisbonensem Episcopatum annis aliquot fama maxima, virtute- " que integerrima gubernavit; donec ipsum Rudolphus Imp. Archi-Episcopum " Pragensem jussisset. Romani tres consequenter Pontifices suum esse Camera- " rium voluerunt. . . . Sedit in Pragensis Ecclesiæ solio annis 13., mensibus pro- " pe quinque. &c." *Hæc, quibusdam omissis, ex cit. Schmidlio* pagg. 419. & 420.

STATUTUM SYNODALE

ERNESTI, (*) ARCHI-EPISCOPI COLONIENSIS, De Investitione, & Professione utriusque sexus Regularium anno 1605. undecima Septembris editum, CONFIRMATUM A PAULO V. PP.

Anno Christi MDCVII. Ejusd. Pauli V. PP. III. Rudolphi II. Imp. XXXI.

PAULUS PAPA V.

VENERABILIS FRATER &c. APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Singularis Tuus Regularis disciplinæ ac Religionis conservandæ zelus promeretur, ut ea, quæ desuper a Te decreta & sancita esse cognoscimus, Apostolicæ firmitatis munimine roboremus. Cum itaque sicut Tuo nomine Nobis nuper expositum fuit, Tu ad nonnullos abusus in Religiosorum ad regularem vitam ingressu in Tua Diœcesi ingentes tollendos, & Religionis rigorem, quoad fieri potest, in virili observantia manu tenendum, Statuta ac Decreta quædam edideris hujusmodi sub tenore, videlicet:

ERNESTUS, DEI GRATIA ELECTUS ET CONFIRMATUS ARCHI EPISCOPUS COLONIENSIS, &c.

Abusus circa ingressum Religionis.

QUia variæ audiuntur querelæ, quod in primo actu, & in ipso religiosæ vitæ tyrocinio, nec non in Professionibus, in Monasteriis utriusque sexus Regularium, multæ & magnæ fiunt expensæ, tam in sumptuosorum prandiorum, quam vestimentorum & supellectilis, quo recipiendorum cellulæ adornantur, ac munerum causa, quæ Superioribus dari consueverunt, unde quam plurimis ad vitam Monasticam alioquin idoneis media frequenter præcluduntur, quo minus ad tam sanctum institutum pervenire possint. Illis quoque qui admissi sunt, si forte vitam Monasticam minus sibi convenire experiantur (quod non raro accidit) & loco cedere velint, libertas recedendi adimitur, propterea quod ob solemnitatem ejusmodi prandiorum & aliorum actorum circa investitionem habitorum, qui hominibus laicis professionis formam exhibent, sine apostasiæ & infamiæ nota id facere nequeant, tum etiam quod ob sumptus nimis magnos, qui recuperari nequaquam possunt, magnam partem Matrimonii sui & alimentorum in sequentem vitam necessariorum perdiderint.

Et circa Testamenta Professorum, & eorum solemnes Exequias.

Detestabilis etiam corruptela quædam Monasteria invasit, qua Conventuales etiam Professi seu Professæ ex hac vita decedentes testamenta condere, & Abbatibus, vel Abbatissis, seu aliis Superioribus Monasterii sui certam quandam pecuniæ summam relinquere, pro solemnioribus exequiis, sive etiam pro annuis obitus sui memoriis peculium, ex quo Conventui refectio aliqua detur, deputare & assignare tenentur, vel si id factum non fuerit, tota supellex quæ in demortui cella relicta in hunc usum vendi & distrahi debet; alioqui defuncti animæ hujusmodi charitatis officia & justa nequaquam persolvuntur; quæ quidem instituto vitæ monasticæ repugnant, ipsos Conventuales præter proprietatis vitium,

(*) De Ernesto vide notata sub finem Synodi ad Annum 1598.

tium, quod hac ratione incurrunt, per omnem vitam suam in congreganda hujusmodi pecunia solicitos ac distractos faciunt; amicos etiam, a quibus eam extorquere sæpe coguntur, valde gravant.

Qualiter abusus prædicti corrigendi.

Hinc statuimus, & ordinamus, ut in primo actu, quo qualescumque personæ Religioni alicui primum destinantur, & habitum assumunt, sive etiam ante, vel post illum actum, ante professionem nullum omnino instituatur prandium, nulla Superioribus vel aliis quibuscumque dentur, nec per ipsos recipiantur dona, aut cellarum fenestræ, imagines, vel tabulæ pictæ, statuæ, cistæ, promptuaria, armaria, Sacrarum Reliquiarum thecæ, aut capsulæ, neque aliud quiddam, quo Novitii, vel Novitiæ cella potius adornatur, quam rebus necessariis instruitur.

Forma convivii die Investitionis faciendi.

Si quæ tamen Sacræ Vestitionis & Professionis ultra communem & quotidianam portionem ex consuetudine religionis in Monasterio existentibus ab antiquo data fuerit refectio, eam quidem non intendimus per hoc Statutum adimere, sed ita moderari volumus, ut pro singulis Religiosis istius Monasterii non amplius, quam dimidius florenus Coloniensis sive duodecim albi in sumptum ejusmodi refectionis a parentibus aut amicis Monasterio numerentur.

Investiendi modus.

Sacræ Religioni investienda Virgo absque omni pompa & superbo vestitu, absque ullo comitatu parentum vel amicorum, puerorum aut puellarum ex ipsis penetralibus Monasterii, & habitu, quo in Schola Monasterii constituta, vel alias antea diebus solemnioribus consueverat ad Sacram Communionem accedere, in publicum vestienda procedat.

Nulla Virgini religiosæ habitu vestiendæ aut professionem facturæ pueruli JEsu præferatur statua, sed ejus loco exponatur in summo Altari in Venerabili Sacramento ipse Virginum omnium Sponsus Christus Dominus.

Convivium diei Professionis.

Die Sacra Professionis non alii invitentur ad convivium, quam qui vel sanguine vel summo alio necessitudinis vinculo profitentem edituro aut edituræ conjuncti sunt, qui sine aperta ingratitudinis nota & gravi offensione non invitari non possunt: hac tamen conditione, ut plures non admittantur convivæ, quam duodecim; procul hinc arceantur exquisitæ dapes, absint argentea atque aurea vasa & pocula, nulla admittatur instrumentalis, aut vocalis musica, nullæ ducantur choreæ, neque ulli conjunctis manibus in orbem ducti circuitus, sed sint frugalia omnia, sit spiritualis lætitia, & in Deo Divinisque colloquiis recreatio; atque ante Vesperas, quæ ultra horam tertiam consuetam non differantur, finienda.

Secundo autem die, multominus tertio, aut sequentibus, nullus amicorum convivandi causa fiat accessus, nec in esculentis, aut poculentis novi aliqui in Monasteriis sumptus fiant: ullave negotia aut anniversaria Professionis convivia, &c.

Prohibentur regalia & reginalia convivia.

Prohibemus etiam omnia convivia regalia, aut reginalia, nec non prandia & sumptus, qui propter similes quascumque causas fieri, & institui solent.

Plures concurrentes uno die eodem sumptu profiteantur.

Si plures in eodem Monasterio ejusdem cursus fuerint Novitii aut Novitiæ, ii non distinctis diebus, sed uno atque eodem tempore simul professionem faciant, & una atque eadem opera unoque sumptu tempus, molestia & sumptus redimantur.

Nemini liceat peculium colligere.

Nemini Religionem seu vitam Monasticam Professo aut Professæ liceat testamentum condere, peculium colligere, Superioribus, vel aliis quibuscumque certam pecuniæ summam post mortem relinquere, vel pro solemnibus exequiis, aut pro annuis obi-

tus sui memoriis, vel pro similibus causis quidquam deputare vel assignare, &c.

Pœnæ contravenientium his Statutis.

Ut vero hæc sanctissime constituta optatum sortiantur effectum, & nusquam hisce Sanctionibus, adeoque Spiritui Sancto pertinaciter resistatur, præter excommunicationem ferendæ sententiæ, quam contra delinquentes Abbates, Commissarios, Visitatores, Prælatos, Rectores, Confessarios, aliosque investitionis actum facientes, vel Professionem excipientes, similiter contra Abbatissas, Magistras, Priorissas, Matres, aliasque Sanctimonialium Rectrices, Præfectas & investitionem ejusmodi promoventes vel admittentes in his scriptis & præsentium tenore comminamur, a qua excommunicatione, non nisi a Nobis, aut nostro in Spiritualibus Vicario absolvi valeat, quando lata fuerit, præter alias ordinarias ac arbitrarias pœnas certo infligendas.

Pœna arbitrariæ certo infligendæ.

Nullus postea, eo loco, ubi contra, quam præscripsimus, actum fuerit, investiatur, aut professionem faciendam admittatur.

Morientes quoque, qui testamenta condiderint, seu aliquid præscriptorum de exequiis, aut annuis obitus sui memoriis ordinaverint, aut Superioribus vel aliis quibuscumque pecuniam, aut peculium assignaverint, Ecclesiastica priventur sepultura.

Superiores vero & alii, qui pecuniam vel peculium tali modo exegerint aut receperint, vel ordinationibus scriptis consenserint, aut admiserint, a Prælaturis & officiis suis sint suspensi, donec transgressores ad obedientiam venerint, & Nobis pro excessibus suis satisfecerint.

Prælegenda hæc Ordinatio investiendis, & Professionem edituris.

Mandamus proinde Fiscalibus omnibus, ut omnes diligentiæ & vigilantiæ nervos intendant, ne quid ab eis desideretur officii in facienda investigatione, ac delatione hujusmodi excessuum, qui ne qua per aliquam ignorantiæ rimulam denuo alibi irrepant, aut per inolitæ vitiosæ & corruptæ consuetudinis januam palam ingrediantur, volumus, ut quotiescumque aliquis investiendus aut Professionem editurus est, hæc nostra Constitutio in congregatione omnium istius Monasterii Professorum publice legatur uno mense ante investitionem, & professionem, eademque per Superiores Monasterii plenissime explicetur parentibus & amicis investiendorum, atque professionem editurorum, eosque præmoneant, ut omnibus modis huic nostræ Sanctioni obedienter acquiescant, & satisfaciant.

Præcipimus præterea Visitatoribus, & Rectoribus omnibus, ut eandem per singulos articulos in omni visitatione, & alias quotiescumque videbitur, vigilantissime inquirant, examinent, & vindicent.

Præter Ordinarium alius Extraordinarius Confessarius bis aut ter in anno Sanctimonialibus offerendus.

Insuper cum ob graves causas frequenter mandatum sit, ut Virginibus Sanctimonialibus præter ordinarium Confessarium bis aut ter in anno alius extraordinarius Confessarius offeratur, qui omnium confessiones audire debet; & necdum satis pro afflictarum conscientiarum consolatione ea res in usum ubique venerit, quin supersit justæ querelæ locus, sub pœna excommunicationis sententiæ mandamus Abbatibus, Prælatis, Rectoribus, Confessariis, Monasteriorum Præfectis, ad quos hæc cura aliquo modo pertinere dignoscitur, ut quot annis Sanctimonialibus suis bis aut ter aliquem a Nobis, aut nostro in Spiritualibus Vicario approbatum Confessarium extraordinarium, sive sæcularem, sive regularem, qui omnium confessiones audiat; nimirum in principio Quadragesimæ, ad Festum Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, circa Festum omnium Sanctorum, seu in principio Adventus Domini, aut aliis temporibus magis opportunis. Et ut Nobis constet quinam & quales isti extraordinarii Confessarii sint; & ne justa fieri possit contra personam exceptio, tenebuntur

tur singulorum Monasteriorum Prælati, Præfecti, aut Rectores, quibus incumbit hujusmodi Confessarium nominare, suorum Confessarii ordinarii, & extraordinarii nomen, Nobis aut nostro in Spiritualibus Vicario quot annis scripto exhibere ante Dominicam Quinquagesimæ. Datum Arnsburgi, anno 1605. die undecima mensis Septembris.

Præfatæ Constitutiones confirmantur authoritate Apostolica.

CUm cupias præinserta Statuta seu Decreta a Te edita, pro majore istorum firmitate, & firmiori observantia, Apostolica auctoritate confirmari, Tuo nomine Nobis fuit humiliter supplicatum, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur Te specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes & a quibusvis suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis censuris & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibusdam quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, præinserta Statuta, seu Decreta a Te edita, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis regularium Præpositorum consilio Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus & confirmamus, illisque omnibus & singulis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, supplentes omnes & singulos tam juris, quam facti defectus, si qui intervenerint in eisdem, Tibique ut Statuta & Decreta supra inserta inviolabiliter observari facere possis ac valeas, concedimus & indulgemus, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcumque Monasteriorum, Conventuum, & Ordinum etiam juramento Confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, & confirmatis, & approbatis; quibus omnibus & singulis, eorum tenores pro expressis habentes, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die sexta Junii 1607. Pontificatus nostri anno Tertio.

Cl. Chapeavillus in gestis PP. Leod. Tom. III. pag. 645. Lunig Spic. Eccl. Cont. I. P. pag. 873.

SYNODUS PROVINCIALIS MECHLINIENSIS;

Præsidente Rdmo & Illmo in Christo Patre ac Domino, D. MATTHIA HOVIO, Archi-Episcopo Mechliniensi, Præsentibusque omnibus Episcopis Comprovincialibus.

HABITA

Anno Christi MDCVII. Pauli V. PP. III. Rudolphi II. Imp. XXXI.

CONVOCATIO CONCILII PROVINCIALIS MECHLINIENSIS.

MATTHIAS, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA ARCHI-EPISCOPUS Mechliniensis, RRmis DDnis Episcopis Comprovincialibus suis, totique Clero, & universo populo Diœcesis ac Provinciæ Mechliniensis, Salutem in Domino.

DOcet nos Evangelium, dormientibus hominibus, in agro Dominico ab inimico superseminari zizania: quo fit, ut in Ecclesia Dei numquam hæreses, numquam desint scandala.

dala. Quapropter maxime necessarium est non dormire, sed semper vigilare Pastores Ecclesiæ, ut in ea, vel non superseminentur depravatæ doctrinæ, morumve zizania, vel si subnasci aliqua cœperint, tempestive opprimantur, aut evellantur: atque ideo etiam consuetudinis semper fuit, jam inde ab Apostolorum temporibus, in Ecclesia Dei Synodos & Concilia cogere; per quæ Superiorum Ecclesiasticorum communi vigilantia, consilio ac decreto, dictis malis occurreretur, & sanæ doctrinæ puritas & morum integritas illibata conservaretur; ut ex omnium sæculorum Historiis, & Conciliorum Decretis, quæ etiamnum in omnium manibus sunt, manifestissime constat. Quapropter etiam SSta Synodus Tridentina merito mandavit omnibus Metropolitanis, ut singulis trienniis convocatis omnibus Comprovincialibus suis, Provinciale Concilium celebrent; eidemque Sacro Decreto mox a dicto SSto Concilio Tridentino absoluto, anno scilicet septuagesimo, Mechliniæ obediri voluit Illustrissimus & Reverendissimus D. Cardinalis Granvellanus, piæ memoriæ, primus Archi-Episcopus Mechliniensis, quantumvis ob necessarias causas extra Provinciam suam degens: ac deinde rursum anno septuagesimo quarto Lovanii. Sed cum anno septuagesimo octavo ingravesceret bellum civile, & mox tota hæc regio ferro flammæque tradita videretur, sic ut septem Civitatum Episcopalium hujus Provinciæ duæ tantum immunes manerent ab oppressione Hæreticorum, ac proinde omnia passim Capitula dispergerentur, Monasteria exterminarentur, Parochiales Ecclesiæ devastarentur, itinera denique omnia latronibus infestarentur, totusque Clerus proscriberetur, profligareturque; necessario inter mitti debuit sanctum hoc opus cogendorum Conciliorum Provincialium, cum tamen iis alioqui maxime opus videri posset, ob effusam ubique hæresim, & morum corruptelam. Nunc autem per Dei misericordiam, & Regis ac Principum nostrorum Catholicorum non minus sumptuosam quam laboriosam solicitudinem, nonnihil mitigata calamitatis acerbitate, re communicata cum Reverendissimis Dominis Fratribus nostris Comprovincialibus, ac cum Venerabilibus Dominis in Christo Nobis plurimum dilectis Decano & Capitulo Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ, nec non cum Vicariis nostris, Synodi Provincialis convocationem existimavimus non diutius differendam; sed eam proxima hac æstate, Deo opitulante, celebrandam, idque prout etiam Serenissimæ S. Celsitudini visum est, in Civitate Mechliniensi, Ecclesiaque nostra Metropolitana. Quapropter Reverendissimos in Christo Patres, ac Fratres, Gandensem, Silvæducensem, Ruremundanum, Brugensem, Antverpiensem, & Iprensem, ipsorumque Cathedralium Ecclesiarum Capitula, ac alios quoscumque, qui de jure vel consuetudine Concilio Provinciali interesse debent, serio requirimus, hortamur, & monemus; & nihilominus pro auctoritate nostra Archi-Episcopali, eisdem, & eorum singulis, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis a jure statutis, districte præcipimus & mandamus; ut per semetipsos, aut si forte justo detineantur impedimento (de quo competentem fidem facere teneantur) saltem per Procuratores suos legitimos, ad dictam Synodum, & Concilium Provinciale in dicta Civitate Mechliniensi celebrandum die 25. Junii, postridie scilicet S. Joannis Baptistæ præsentis anni millesimi sexcentesimi septimi, conveniant ac compareant. Ipsique Reverendissimi Comprovinciales nostri, quoscumque suarum Diœcesium respective Abbates, Prælatos, Capitula & Conventus, aliosque, qui de jure vel consuetudine interesse debent ad hanc Synodum, tunc quoque comparere faciant; ad nobiscum, de modo & ratione, quibus errantes a fide ad Ecclesiæ gremium revocari, vitia, abusus, & scandala tolli, & Ecclesiastici Officii ratio in melius reformari valeat, aliisque ad hanc rem pertinentibus & necessariis, tractandum, consultandum & deliberandum, ac demum per Nos cum præfatis Reverendissimis Fratribus & Coepiscopis Suffraganeis nostris, prout opportunum videbitur, Deo aspirante, concludendum, decidendum & statuendum. Ut autem præsentes nostræ literæ, ad omnium, quorum interest, notitiam perveniant, earum exempla per Secretarium nostrum subsignata, ac contra sigillo nostro munita, valvis singularum Ecclesiarum Cathedralium nostræ Provinciæ, nec non Collegiatarum S. Petri Lovanii & S. Gudilæ Bruxellæ, affigi volumus; ac eos, quos concernunt, sic arctari, ac si ipsismet coram prælectæ & insinuatæ forent, decernimus & declaramus: cum intimatione, quod sive ad dictam diem comparuerint, sive non, nos nihilominus ad dictæ Synodi Provincialis celebrationem procedemus, & procedi faciemus, prout juris fuerit & rationis, absentium contumacia in aliquo non obstante. Datum Mechliniæ in Palatio nostro Archi-Episcopali, pridie

pridie Kalendas Martii, anno Domini Millesimo sexcentesimo septimo.

† *De Mandato Rmi & Illmi Domini Archi-Episcopi Mechliniensis.*

Jac. van Saffeghem Secret.

DECRETUM,

Quod nulli præjudicium fiat ex ordine evocationis aut Sessionis in hac Synodo:

Pronunciatum a Secretario Concilii die XXVI. Junii anni M.DC.VII.

HAbita cum nostris Confratribus Episcopis Comprovincialibus super ordine Ecclesiarum matura communicatione; de ipsorum consilio & assensu, ad evitandas quæstiones, quæ inde in principio oriri possent, declaramus omne id sine præjudicio ordinis & honoris futurum, quicquid in præsenti Provinciali Concilio accidet, ex Ecclesiarum evocatione, aut Deputatorum sessione: quodque nemo per hoc aliquid novi juris quoquo modo prætendere poterit in futurum. Ne tamen quæstiones de ordine Ecclesiarum cum alicujus injuria dissimulare velle videamur, liberum erit omnibus, suo tamen loco, rationes, si quas habeant, proponere a Patribus examinandas.

ORATIO EXHORTATORIA,

HABITA

per Rdissimum & Illmum Dominum ARCHI-EPISCOPUM MECHLINIENSEM ad universum Clerum in Concilio Provinciali jam congregatum.

REVERENDISSIMI PATRES,

REVERENDI AC VENERABILES DOMINI:

GRatias Divinæ Bonitati ago, quæ in dira hujus belli tempestate animos vepermovit, vosque in itinere sic conservavit, ut ad hunc sacrum cœtum salvi conveniretis: ubi jam mihi incumbit, vobis aperire causas hujus convocati Concilii, & ejus celebrandi modum aliquem proponere. Quod quidem non videor commodius facturus, quam ob oculos ponendo exhortationem pientissimi & zelosissimi Principis Nehemiæ, cujus hæc sunt verba: (*a*) *Vos nostis afflictionem, in qua sumus, quia Jerusalem deserta est, & portæ ejus consumptæ sunt igni. Venite, & ædificemus muros Jerusalem, & non simus ultra opprobrium.* Qua quidem exhortatione vir sanctus ac prudens alloquitur contribules suos de tribu Juda & Benjamin, jam ex Persica captivitate reduces: qui cum ipso in afflictione erant, eo quod templum invenirent conflagratum, ac nata in eo virgulta & arbusta; Sacerdotes Levitasque profligatos, clausa jam ora canentium Dominum, (*b*) defecisse Sacrificia Officiaque Divina, neglectas plane contemptasque sanctæ Legis cæremonias, muros Jerusalem devastatos, populum commixtum fuisse inter gentes, & didicisse opera eorum; (*c*) bonam denique Israelitarum partem adhuc inter Atheos detineri captivam; ac præter hæc omnia, se undique Dei suisque hostibus circumcingi: idque (quod plurimum eos angebat) propter ipsorum peccata, dicente Jeremia Propheta: (*d*) *Peccatum peccavit Jerusalem, & ideo instabilis facta est.* Quod etiam flebiliter Deo confitebantur Daniel, (*e*) Esdras, (*f*) & Nehemias. (*g*) Sed hæc illorum afflictio fuit. Nunc nostram inspiciamus, neque ei absimilem reperiemus. Quot enim nunc templa exusta? Quot Monasteria passim vastata? Quot altaria eversa, quot polluta videmus? atque utinam non multo plura viva Dei Templa præteriti temporis tempestate, non tantum in Hollandia, Zelandia, Geldria, Frisia, ac Transisulana, verum & in multis Brabantiæ locis, diabolo cessissent! Quot infaustis hisce temporibus abusus, quot scandala subnata sunt? Dei ministrorum numerus quomodo imminutus est, ut, cum in singulis pæne Parochiis plures esse soleant, qui laudes Deo personarent, cultum Divinum ac Sacrificia ad Deum populo placandum concelebrarent, nec non verbo Dei, Sanctissimisque Sacramentis populum pascerent, nunc in oppidis quidem pauci sint, in pagorum multis Ecclesiis nulli: & inter eos ipsos, quos populi necessitatibus Divina clementia reliquit, eheu! quam multi adhuc necessariis vitæ destituti? Quam multi denique morum correctione indigent? Scholæ grammaticales pleræque omnes defecere

(*a*) 2. *Esdr.* 2. (*b*) *Esth.* 13. (*c*) *Ps.* 105. (*d*) *Thren.* 1. (*e*) *Dan.* 3. (*f*) 1. *Esd.* 9. (*g*) 2. *Esd.* 1.

fecere; Catechisticæ paucæ sunt; pauca Seminaria Sacerdotum, eaque ipsa parum dotata. Et quod omnium maxime deplorandum est; quam multis in locis Officium Divinum Deum populo irritat magis quam conciliat, ob id celebrantium nauseam ac præcipitantiam, ob paramentorum sordes & contemptibilem vilitatem, atque ob veterum sanctarum augustarumque cæremoniarum neglectum & contemptum? Quantum in multorum animis, ex conversatione cum hæreticis hic multis annis passim dominantibus, pravi fermenti hæsit, imo & hæret etiamnum? Quot in populi manibus perniciosi relicti sunt libri, ceu quædam gentium idola? Et ut mala cuncta breviter recenseam; quantus denique numerus fratrum, consanguineorum, & amicorum nostrorum adhuc sub diro illorum jugo in vicinis Provinciis detinetur, cum gravissimo periculo animarum suarum? Quæ quidem omnia in vindictam peccatorum nostrorum indubie patimur, dum gratiam Dei in vacuum accepimus; (*b*) dum arida ligna mansimus, (*i*) non reddentes fructum Domino vineæ, (*k*) neque charitatem veritatis habuimus; (*l*) dum anima nostra nauseavit super manna nostro, (*m*) nimirum, verbo Dei & Sacrosanctis Sacramentis, quasi cibo levissimo; & Domus orationis, cultusque Divini, neglecta, sordibus horruit, & non nisi solis labiis in ea Deus honorari visus est. Sane, his & infinitis aliis Ecclesiæ Belgicæ malis qui non affligitur, qui non uritur, ob hæc qui non gemit, aut pie luget, nec calidus est, nec frigidus; (*n*) & nullius minus, quam Esdræ, quam Nehemiæ imitator. Quid ergo a nobis omnibus hæc Ecclesiæ Dei facies requirit, Patres Reverendissimi, & Fratres, quotquot adestis, Charissimi? Anne, ut suaviter sedentes, otiosi, spectemus ipsius collabentis miseriam, nec ascendamus ex adverso opponentes murum pro domo Israel: (*o*) nihil patientes super contritione Joseph? [*p*] & quasi per viam, [*q*] id est, obiter, & ex occasione tantum salutantes ac salvantes subditos nostros, lana honoris & lacte utilitatis [*r*] ex grege nobis commisso contenti, ac interim quod perit, non requirentes? Absit, absit inquam. Quia, teste D. Augustino, (*s*) *ut nihil est in hac vita, & maxime hoc tempore, facilius, lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie atque adulatorie res agatur; ita nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius.* Et quidem videri possemus perfunctorie egisse, quod dictis malis per Concilium occurrere non studuerimus, præsertim id serio mandante Sacro Concilio Tridentino: verum id, ob belli impedimenta, ac spem rerum tranquilliorum, ac proinde etiam majoris fructus, usque nunc differendum prudenter judicabat Illmus & Rmus Dominus Octavius Frangipani, Archi-Episcopus Tarentinus, Nuncius Apostolicus, pridem hinc digressus. Nimirum, quia posuit præteritis annis Deus tenebras, horam scilicet & potestatem tenebrarum, & facta est nox; in ipsa pertransierunt omnes bestiæ silvæ, (*t*) brutales nimirum illi itinerum infestatores, necnon etiam hæretici, ut catuli leonum rugientes, ut rapiant escam sibi, animas a Deo desertas. Sed dum nunc videtur oriri sol induciarum, & speratæ pacis, & in cubilibus collocantur hi catuli: jussi nimirum intra sua præsidia se continere, exibit homo ad opus suum: tempus scilicet est, ut pio nunc operi accingamur, nunc bona consilia ineamus ad mundanda Sancta, (*u*) & renovanda; ne diutius quiescentibus nobis exprobret per Prophetam suum Zachariam Deus: [*x*] *O Pastor & idolum derelinquens gregem.* Si scilicet cum oculos, ut idolum, habeamus, nec tamen ostendamus nos videre abusus & scandala per nos corrigenda: pedes, ut idolum, sed perambulare gregem Dominicum non lubeat; nec clamemus in gutture nostro, quantumvis lupum grassari intelligamus: nares quidem habeamus, nec tamen subodoremur, quo hæc mala tendant omnia, quid nobis, quid ovibus nostris sint allatura. Consilio igitur Nehemiæ acquiescamus, & quid porro dicat, audiamus: *Venite, & ædificemus*, inquit, *muros Jerusalem.* Qua quidem exhortationis voce (*Venite*) nullam profectionem corporalem requirebat, jam existentibus in Judæa hæc loquens; sed animorum conjunctionem in opus, quod præ manibus erat, quam & obedienter mox præstabant, dicente Scriptura: (*y*) Quod congregata sint in opus quadraginta duo millia virorum, quasi vir unus; id est, omnes in eumdem scopum collimantes, omnes idipsum concorditer agentes. Quod & nobis omnibus ad hanc congregationem convenientibus summopere observandum erit, ut simus, quasi vir unus, & nihil æque caveamus, atque contentionis studium; quo [quod absit] oboriente, nihilo amplius fecerimus, quam qui turrim Babylonicam moliebantur (*z*) jam divisis inter se linguis.

(*b*) 2. *Cor.* 6. (*i*) *Luc.* 23. (*k*) *Matth.* 21. (*l*) 2. *Thessal.* 2.
(*m*) *Num.* 21. (*n*) *Apoc.* 3. (*o*) *Ezech.* 13. (*p*) *Amos* 6.
(*q*) *Luc.* 10. (*r*) *Ezech.* 34. (*s*) *S. Aug. Epist.* 148. (*t*) *Psalm.* 103.
(*u*) 1. *Machab.* 4. (*x*) *Zachar.* 11. (*y*) 1. *Esd.* 2. (*z*) *Gen.* 11.

guis. Rogo itaque vos omnes obedire Apostolo dicenti: (*a*) *Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Proponere quidem, & suggerere cuique licebit, quod ad rem pertinere putaverit; sed ut hoc non nisi suo loco & ordine fiat, nec importuna suggestione quisquam perturbet, significabuntur omnibus capita seu tituli agendorum, & eorum ordo, quo suo loco & tempori quisque suum conceptum reservet. Interim vero sapere apud semetipsum, aut, quod hinc nasci solet, pro sententia sua, quam Christiana humilitas aliorum judicio subjicere mandat, decertare aut contendere nemo præsumat, memor dicti Apostolici: (*b*) *Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Et alte quisque recogitet admonitionem Jacobi Apostoli, qui cum initio Capitis tertii Epistolæ suæ dixisset: (*c*) *Nolite plures Magistri fieri, fratres mei, scientes quia majus judicium sumitis;* addit in fine: *Quod si zelum animarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, non est ista sapientia de sursum descendens a Patre luminum, sed terrena, animalis, diabolica.* Et porro indicans, quando quis existimare possit se vere sapere, subnectit: *Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens.* O vere aurea verba! quæ vel sola merito sufficiant ad hæreses omnes extinguendas, ad pertinaces omnes confundendos, ad discordes omnes conciliandos. Quare qui pudicam non habet sapientiam, id est, non verecunde sententiam suam profert; qui modestam sapientiam non habet, id est, non humiliter de suo judicio sentit; qui bonorum suasionibus acquiescere respuit, ideoque suadibilis non est, qui non veretur a bonis dissentire, liquido cognoscat non esse sapientiam suam de cœlo a Patre luminum, ut pro ejus defensione contendere debeat. Et magnopere præterea nobis considerandum est, quod de nascente Ecclesia refert Beatus Evangelista Lucas, (*d*) nimirum fidelibus fuisse omnibus cor unum, & animam unam: quorum hic, si unquam alias, fidos imitatores nos esse convenit. Unde & se quisque suspectum habere debet, ne sui sensus amantior impios Sanaballath & Tobiam plus referat destruentes, (*e*) quam pios Nehemiam & Esdram ædificantes. Nam, ut ait Sapiens, (*f*) *unus ædificans, & unus destruens, quid prodest illis, nisi labor?* Sed pergamus, & quid porro Nehemias moneat, videamus. Postquam enim is per verbum [*Venite*] animorum unionem indixerat, non minus, quid nobis nunc, quam quid illis tunc agendum erat, consequenter deinde expressit: *Ædificemus*, inquit, *muros Jerusalem.* Ad id nempe, quadraginta duo millia virorum convenerant, huic operi, quasi vir unus, incumbebant. Illud ipsum & nobis nunc cordi sit, huic sedulo intendamus, ad quod tanto numero convenimus: nam hæc est ratio, hic unicus scopus hujus convocati Concilii, ut videlicet, unanimi studio, & ut sapientes Architecti Ecclesiæ collapsa restauremus, (*g*) angulari lapidi pie superædificantes. At videat unusquisque, inquit Apostolus, quomodo superædificet: nam fabros spirituales esse Sacerdotes & Ecclesiæ Pastores testatur Deus, loquens Jeremiæ Prophetæ, qui erat de Sacerdotibus Anatoth: (*h*) *Ecce constitui te hodie super gentes & regna, ut evellas & destruas, ædifices & plantes.* Evellamus igitur, quæ in agro Dominico deprehenderimus succrevisse zizania, quæque in atriis Domini subnata virgulta: destruamus male fabricata per præteritorum temporum nimiam licentiam: plantemus e diverso salutarium legum, Sanctarumque Constitutionum surculos, unde piorum operum & vitæ veræ Ecclesiasticæ fructus proveniant: & dum singuli non possumus omnia, Nehemiæ sapientiam sequamur; ut, quemadmodum ille plurimos in fabricam suam conquirebat operarios, ita & nos hic soliciti simus de creandis Pastoribus, præcipuam curam in hoc Concilio gerentes circa erectionem & dotationem Seminariorum: (quod & præ cæteris voluit nobis esse cordi S. Concilium Tridentinum) ut in iisdem multi adaptentur Pastoratui; quia messis ubique multa, [*i*] sed operarii, eheu! nimis pauci. Deinde ubi Pastores assumpserimus, & hoc nobis serio curandum venit, ne ii ipsi fraudentur cibo suo, aut eorum necessitatibus quid desit in hac tanta annonæ caritate: (*k*) qui enim bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni haberi debent, ne tædio per inediam superati, stationem suam deserant. Sed & aliud factum nobis [*l*] in Nehemia imitandum occurrit: quod videlicet, sicut is, distributis oneribus, certas murorum rupturas certis familiis farciendas destinabat, donec omnes in unum consolidarentur; ita & diversis hic diversa incumbent munera, ut nimirum alii proponant, alii resolvant & decernant: alii Secretarii sint, alii negotiorum Promotores: hi quæ ad Theologiam, alii quæ ad jus perti-

(*a*) 1. *Cor.* 1. (*b*) 1. *Cor.* 11. (*c*) *Jac.* 3. (*d*) *Act.* 4.
(*e*) 2. *Esd.* 4. (*f*) *Eccli.* 34. (*g*) 1. *Cor.* 3. (*h*) *Jerem.* 1.
(*i*) *Matth.* 9. (*k*) 1. *Tim.* 5. (*l*) 1. *Esd.* 3.

pertinent, fubminiftrent: ficque gratiam quisque fibi datam in alterutrum (m) (ut loquitur Apoftolus) adminiftrabit. Omnia vero noftra in charitate fiant, (n) & unus tam pii operis confummandi fcopus nos connectat, & quafi virum unum efficiat. *Ædificemus & plantemus* a nobis ipfis inchoando; fuum videlicet quisque, ac domefticorum fuorum hortum, primum zizaniis expurget, & inde veteris hominis rudera removeat: atque ut ipfimet imprimis tamquam lapides vivi Chrifto fuperædificemur, [o] ferio finguli noftrum per veram pœnitentiam, jejunia, eleemofynas, devotas preces, piaque ac frequentia Sacrificia, ad Deum recurramus; enixe rogantes, ut nos Spiritu fuo dirigat, & recta fapere concedat, fuggeratque fervis fuis, quæ ad renovationem Ecclefiafticæ difciplinæ, quæque ad bonam ac falutarem populi fui directionem neceffaria novit: ficque benigne faciat in bona voluntate fua Siôn, [p] ut per pia, fanaque confilia, & Decreta noftra, ædificentur muri Jerufalem; atque ita noftras, omniumque nobis fubditorum, juxta dictum Apoftoli Petri, [q] caftificet animas in obedientia charitatis: id eft, omnium mentes ita purificet, omniumque oculum ac intentionem tam fimplicem faciat, ut ex imis præcordiis quisque fe oftendat diligere decorem Domus Dei, prompte obediendo in hac Sacra Congregatione decernendis; nam fine vera perfectaque obedientia, nullus Concilii fructus. Nemo igitur contra id quod verum, juftum, & fanctum eft, quod Canonibus veteribus, quod denique novo juri Sacrofancti Concilii Tridentini conforme, fui Capituli, fui Monafterii, fuæ Ecclefiæ confuetudines alleget: fed evelli obedienter patiatur, quod per incuriam confuetudinem male fuccrevit, ut meliori plantæ locus fiat: nemo hic jus acquifitum contra jus in Sacris Canonibus aut Sancto Concilio Tridentino fancitum alleget: [r] nemo altare contra altare erigat: nemo privilegia contra intentionem dantis extendat, aut abrogata obtendat: nemo denique fe a Dei Lege, aut Apoftolicæ Sedis delegatis, exemptum putet. Hortor autem vos paucis, cum Apoftolo dicente: (s) *Obedite Præpofitis veftris, & fubjacete eis; ipfi enim pervigilant tamquam rationem reddituri pro animabus veftris.* Serio confideret quisque, nullum agrum, nullum hortum tam bene excultum, qui non fubinde indigeat expurgatione & raftro: nullam quoque tam exacte ædificatam domum, quæ non aliquando reftaurationem requirat. Quocirca & mira providentia Spiritus Sanctus Ecclefiam fuam regens, per Sacrum Concilium Tridentinum mandavit, in omni Provincia Concilium fingulis trienniis, in omni Diœcefi fingulis annis cogendum. Quod totum indubie fruftraneum & illuforium erit, nifi adfit, ut ante diximus, vera obedientia: quæ ubi deeffe folet, & Conciliorum celebratio, & ipfa quoque Religio tandem perire folet. Quamobrem & fic comminatur Deus per Prophetam Ofee: (t) *Verumtamen unusquisque non judicet, & non arguatur vir; populus enim tuus ficut ii, qui contradicunt Sacerdoti. Et corrues hodie, & corruet etiam Propheta,* id eft, prophetia, *tecum.* O terribiles Dei minas! O peccatum grande & exofum nimis Divinæ Majeftati contradictio! O infelicem, o miferam, inquam, regionem illam, ubi in tantum invaluit fpiritus contradictionis erga Paftores Ecclefiæ, ut, dum nullus fequitur fructus, Deus ipfe fuadeat non judicari, id eft, puniri; non, inquam, redargui virum, quod contradici foleat Sacerdoti, aliis femper atque aliis repertis contradictionis ac inobedientiæ coloribus. Audiant ergo tales, & hanc Prophetæ fententiam ferio ruminent: *Et corrues hodie*, id eft, brevi. Cum enim per hunc fpiritum contradictionis & inobedientiæ effufa fuerit contemptio fuper Principes, (u) illorum nimirum fucceffores, de quibus dicitur: *Conftitues eos Principes fuper omnem terram;* (x) errare hujusmodi facit Deus in invio viæ latæ, cujus noviffima ducunt ad mortem, & non in via arcta & recta. Sed quid multa? Ad Efdram & Nehemiam denuo recurramus; eorum prudentiam & animi fortitudinem confideremus, affequamur, imitemur. Illi enim, ut multos patiebantur operi fuo obgannientes ac contranitentes, multos item apud Regem Perfarum calumniantes, quales erant Befellam & Tabeel, (y) qui odio, quo in piam hanc fabricam æftuabant, prætexebant gratam memoriam falis, quod in Palatio regio comederant, atque animum impatientem læfionis Regis, feu jurisdictionis illius: illi, inquam, Divinæ protectioni difficultatem omnem ferventibus precibus committentes, nec non zelo fuo fortiter infiftentes, una manu trullam ad operis provectionem, (z) altera gladium ad hoftium averfionem geftabant; unde & Dei manum bonam fuper fe fentiebant, atque opus fuum feliciter confummabant. Nos quoque juxta egregium hoc Nehemiæ & Efdræ factum, in hac fpirituali ædificatione femper quidem prudenter, fed & non minus fortiter elaboremus; nec extimefcamus tam in decernendis ac ftatuendis, quam etiam in

(m) 1. Pet. 4. (n) 1. Cor. 16. (o) 1. Pet. 2. (p) Pf. 50.
(q) 1. Pet. 1. (r) Jof. 22. (s) Hebr. 13. (t) Ofee 4.
(u) Pf. 106. (x) Pf. 44. (y) 1. Efd. 4. (z) 2. Efd. 4.

in exequendis bonis constitutionibus, vel domesticorum, vel exterorum quorumcumque sinistras machinationes; confidentes benignissimum Deum indubie causam suam judicaturum, ac fideles ministros suos directurum & protecturum: ut hac ratione cum Nehemia recte sententiam concludamus: *Non simus ultra opprobrium.* Ante enim stupendæ pulchritudinis & toto orbe celebratum fuerat templum: Civitas item Regia, & circumvicinis omnibus imperitans, Jerusalem; unde & Dominam gentium, & Principem Provinciarum eam nominat S. Jeremias, (*a*) quam nemo non suspiciebat, reverebatur. Sed ecce, hæc flammis & depopulationi tradita, nunc derisioni, sannis atque opprobriis hostium exponebatur, dicentium: (*b*) Hæccine est urbs perfecti decoris, & gaudium universæ terræ? Judæi quoque ipsi (natio tam grandis & inclyta, ut haberet Deum appropinquantem sibi, (*c*) quamque cœlum suo manna pascebat, (*d*) ac mare rubrum, (*e*) & ipse Jordanis extimescere videbatur, [*f*] quæque postmodum tanto fuit hominibus terrori, ut tria tantummodo millia Judæorum, (*g*) centum millia hominum in Antiochia trucidarint) in tantum a gentibus nunc contemnebantur & opprimebantur, atque adeo ipsis exosi facti erant, ut & impune eos occidere liceret, & mortui, Regis jussu, sepultura privarentur, ut ex Tobiæ historia patet. [*b*] Quo tamen nihil Judæis accidere potuit gravius, quam quod hoc ipsum opprobrium in Deum redundare videretur, tamquam salvare nequivisset populum suum: [*i*] dum ejusdem Dei impotentiæ hostes adscriberent, quod alioqui peccatis ipsius populi imputandum erat; quodque hoc pacto nomen Dei blasphemaretur in gentibus. Quemadmodum ergo ruina Templi, devastatio civitatis Jerusalem, ac ipsius populi immanis depressio, magno opprobrio fuere Judæis: ita & nunc non minus nobis irrisioni sunt, Templorum ac Monasteriorum eversio, Ecclesiarum depauperatio, Sacerdotii quidam contemptus, atque hinc Presbyterorum exiguus numerus: hostium denique imperium in tot Catholicas Civitates. Ob quæ & alia nihil pæne sonant hæreticæ conciones, quam improperia, & despectum Catholicæ Ecclesiæ & Religionis; in summam profecto veræ fidei nostræ injuriam, ac proinde etiam ipsius Dei blasphemiam: & præsertim dum temere in publicis literis, non ita pridem a nobis lectis, adversarii nostri jactare audent; quod Deus per eorum prosperitatem, & nostram adversitatem, testetur veritatem religionis ipsorum: quam tamen nonnisi perfidiam esse certo cognoscimus. O superbiam execrandam! o dira improperia! Hæccine diutius toleremus? Elaboremus, Patres, elaboremus, inquam, ut hanc adversariis occasionem evomendorum opprobriorum, quæ non tam ex fortitudine eorum, quam ex merito peccatorum nostrorum, exque neglectu animarum officiique nostri, atque ex quadam Divini cultus nausea, ipsis nascitur, penitus tollamus: totis viribus id, ad quod hoc Concilium coactum est, exequamur: evellamus zizania, scandala & abusus vitemus, corrigamus; male fabricata destruamus; muros Jerusalem ædificemus; templa viva extruamus; surculos piæ juventutis plantemus; hortos denique nostros novellis virtutum plantis, per seriam vitæ emendationem, morum correctionem, ac Ecclesiæ Divinique cultus restaurationem, serio exornemus: ac tum demum certo confidamus, veluti sublata causa, etiam tollendum effectum, opprobrium videlicet ipsum; simulque futurum, ut Ecclesiæ Dei, ejusque Ministris ac Filiis priscus suus honor, jurisdictio, & dignitas redeat: quodque consequenter, qui Ecclesiam velut navem rimosam, domumve ruinosam ante fugiebant, deserebant, & destruebant; nunc ad eam debite expurgatam, ac bonis legibus restauratam, revertentur, eamdemque nobiscum denuo visitabunt, ædificabunt, exornabunt.

INDEX TITULORUM TOTIUS CONCILII.

(*a*) Thr. 1. (*b*) Thr. 2. (*c*) Deut. 4. (*d*) Exod. 16. (*e*) Exod. 14. (*f*) Ps. 119. (*g*) 1. Machab. 11. (*b*) Tob. 2. (*i*) 4. Reg. 19.

DECRETA ET STATUTA
SYNODI PROVINCIALIS MECHLINIENSIS.
TITULUS PRIMUS.
De Professione Fidei, ac his, quæ ad ejusdem Fidei integritatem conservandam pertinent.

CAPUT I.

CUm a Fide, tamquam a fundamento, pendeat vita spiritualis, & Religio nostra; ab ea exordium sumendo Sacra Provincialis Synodus Mechliniensis legitime congregata statuit, & decernit, ut omnes Professores, Concionatores, Confessarii, ac etiam quicumque in hæresim lapsi ad Ecclesiæ gremium redeunt, singuli, præter abjurationem, & alia ad quæ tenentur, coram Ordinario suo, ejusve Vicario Generali, aut alio ab altero eorum ad id deputando, faciant Professionem Fidei juxta Bullam PII IV. & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros spondeant ac jurent.

CAPUT II.

Multo magis saluberrimum Decretum Concilii Tridentini, de simili Fidei Professione, in manibus Ordinarii, ejusve Vicarii Generalis facienda ab omnibus & singulis, qui de Canonicatibus, & dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus & quibuscumque Beneficiis curam animarum habentibus provisi sunt, si alicubi forte observari desierit, in usum revocetur; cum declaret idem Concilium, quod alioqui prædicti omnes non faciant fructus suos, nec illis possessio suffragetur.

CAPUT III.

Ludimagistri emittant Fidei Professionem juxta formulam a Ss. memor. PIO IV. præscriptam. Typographi vero, Bibliopolæ, ac Librarii faciant Fidei professionem juxta formulam hic subjunctam; sic tamen ut ubi excepturus juramentum forte habebit aliquam rationem de professuri fide dubitandi, eum præmoneat & examinet circa aliquos articulos hoc tempore maxime controversos. Ludimagistri ac Ludimagistræ, & quicumque eorum Hypodidascali seu cooperatores sunt, in iis locis, ubi est Scholasticus, coram eo, alibi coram Archi-presbytero hanc Fidei professionem facient: Typographi vero, Bibliopolæ, ac Librarii in manibus Ordinarii, aut ab eo ad id deputandi. Et insuper hi juramentum præstabunt de non invehendis, nec distrahendis, vel etiam compingendis libris prohibitis: illi quoque etiam oblata Fidei professione, non aliter tamen ad aperiendam Scholam admittentur, quam si Scholastico, vel ubi is non est, Archi-presbytero suo de eorum fidei integritate, morumque probitate, per fide digna testimonia sufficienter constiterit.

CAPUT IV.

Ego N. *omnia & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, & quæ a Sacris Canonibus, & Generalibus Conciliis, ac præcipue a Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata fuerunt, indubitanter recipio atque profiteor; nec non Romano Pontifici, Summo in terris JEsu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro; simulque hæreses omnes,*

omnes, ab Ecclesia damnatas & rejectas, ego pariter damno & rejicio. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

CAPUT V.

Nemo præter Typographos, Bibliopolas & Librarios juratos, ullos libros excudere, aut venales exponere præsumat. Ipsis etiam Typographis, Bibliopolis, ac Librariis non liceat vel alios libros imprimere, quam qui ab Ordinario, vel aliquo approbato Censore examinati & approbati fuerint; vel alios venales exponere, aut secreto distribuere, quam quorum Catalogus ab Ordinario, vel approbato aliquo Censore sit visus & approbatus, sub pœnis pro qualitate & circumstantiis facti infligendis.

CAPUT VI.

Libri etiam domorum mortuariarum non distrahantur, nisi ab approbato aliquo Censore, vel alio ad id ab Ordinario deputato, visitati & vendi permissi fuerint. Et visitatio ista gratis fiat.

CAPUT VII.

Moneant diligenter Parochi sibi subditos, libros hæreticos, vel ex professo lubricos, nullo modo legere vel habere licere; eisque prohibitiones, quæ habentur in Indicibus librorum prohibitorum, Sedis Apostolicæ auctoritate post Concilium editas, crebro insinuent.

CAPUT VIII.

Studeant etiam nosse vultum pecoris sui, & si quem inter subditos suos peregrinis doctrinis abductum, falsave dogmata spargentem adverterint, eum Ordinario, vel ejus Vicario Generali, aut Officiali mox denuntient; nec non & illos, quos Ecclesiam, Divina Officia, & Sacramenta debitis temporibus non frequentare, vel aliter de hæresi suspectos esse deprehenderint, nisi moniti statim se purgent, aut emendent.

CAPUT IX.

Ludi theatrales non aliter deinceps permittantur, quam si ab Ordinario, vel eo, quem ipse ad id deputaverit, permittendi videantur. Idemque sit de actionibus Mimorum & Histrionum, qui vulgo Camer-speelders vocantur; ac de cantilenis, rythmis, & quibusvis scripturis, quæ passim ab ignotis & exteris hominibus venales circumferuntur, aut etiam publice decantantur. Et ut hæc omnia exactius observentur, decernit Synodus supplicandum Serenissimis Principibus, ut in eo auctoritatem suam interponant.

TITULUS II.

De Sacramentis in genere.

CAPUT I.

IN administrandis Sacramentis, Pastorale suæ Ecclesiæ Cathedralis omnes sequantur; & eo deficiente, Ecclesiæ Metropolitanæ, nihil temere addendo, demendo, vel immutando.

CAPUT II.

Administraturi Sacramenta Baptismi, Sacræ Eucharistiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii, nec non concionaturi, stola & superpelliceo vel alba sint induti. Sacerdotes quoque sæculares, non nisi superpelliceo induti, in locis sacris sæcularium confessiones accipiant. Pastores vero, & Vice-pastores, etiam stolam superaddant.

CAPUT III.

In administratione quorumcumque Sacramentorum, vis & efficacia eorum, pro captu sumentium ac præsentium, sæpe a Pastoribus explicentur; omnesque preces Sacramentales, maxime vero ipsæ formæ Sacramentorum, tractim, distincte, & attente cum debita reverentia pronuntientur.

CAPUT IV.

Et ne, dum quis aliis est Minister ad salutem, damnationem sibi acquirat, caveat quisque diligentissime, ut qua decet munditie & puritate Sacramenta administret.

CAPUT V.

Pastores ad administranda Sacramenta vocati, officio suo fungi non tardent, graviter alioqui puniendi; gravissime vero, si quem ipsorum negligentia, sine Baptismo, Confessione, Sacro Viatico, aut Extrema Unctione, ex hac vita migrare contigerit.

CA-

CAPUT VI.

Non modo Archi-Presbyteri singulis annis ab Ordinario suo, vel Sede vacante a Vicario Generali, Sacrum Chrisma & Sacra Olea tempestive petant, & per Sacerdotem, Diaconum, vel saltem Subdiaconum, in mundis & honestis vasculis (scilicet stanneis aut argenteis, nullo modo vero cupreis, testaceis, aut vitreis) ad locum residentiæ suæ ferri curent: sed Pastores etiam singuli quotannis ab Archi-Presbytero suo, vel ex ea Ecclesia unde consueverunt, per se, aut alium Sacerdotem, non autem illo inferiorem, in similibus vasculis Sacrum Chrisma, Sanctaque Olea ferre non omittant; iisque receptis, veteribus non utantur: sed quidquid ex illis superfuerit, si liquidum, lampadi, quæ lucet ante Venerabile Sacramentum, infundatur; sin autem bombyci vel gossipio immixtum fuerit, super piscinam comburatur.

TITULUS III.

De Sacramento Baptismi.

CAPUT I.

Pastores Sacrum Fontem sub operculo & sera diligenter servent; Sacrum quoque Chrisma & Oleum, sub sera & loco honesto. Et Sabbato Sancto, ac in Vigilia Pentecostes aquas Baptismales consecraturi, ipsum fontem antea per se, vel saltem aliquem in Sacro Ordine constitutum, mundent.

CAPUT II.

Quilibet Parochus librum habeat, in quo singulorum baptizatorum, nec non parentum, & patrinorum ac matrinarum nomina & cognomina, diemque Baptismi diligenter describat, eumdemque quotannis in visitatione Archi-Presbytero exhibeat; nec umquam plures, quam unum Susceptorem, vel unam Susceptricem, vel ad summum unum & unam admittat. Et si qui alii ad tangendum infantem instar Patrinorum se ingerant, declaretur aperte ante Baptismum, nec eos, nec alios, præter descriptos seu designatos, ullam cognationem spiritualem contrahere.

CAPUT III.

Curent, quantum fieri potest, Parochi, ne gentilium aut alia prophana nomina pueris imponantur.

CAPUT IV.

De pueris expositiciis id observent Parochi, ut si inveniant certa circa infantem indicia, per quæ constet eum non esse baptizatum, utpote sal, quod mulieres apud eum deponere solent, tamquam indicium non collati Baptismi, eo casu talem infantem absque ulla hæsitatione baptizent, nulla apposita conditione: si vero nulla signa, nullumque testimonium ejus rei deprehendant, eum sub conditione baptizent.

CAPUT V.

Prohibet præterea Sancta Synodus, ne quis Pastorum Baptismi Sacramentum, alio in loco, quam in illis Ecclesiis, in quibus Sacri Fontes constituti & consecrati sunt, exceptis casibus in jure permissis, conferre audeat.

CAPUT VI.

Et quia frequens experientia docet, modernos hæreticos sæpe contra receptam Ecclesiæ consuetudinem, & antiquissimam traditionem baptizare, unn aquam fundente, alio formam ipsam pronuntiante; ab hæreticis (qui non sunt ad baptizandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est) baptizati, similiter sub conditione baptizentur.

CAPUT VII.

Hortatur hæc Synodus & requirit omnes Magistratus singulorum locorum, ne quam ad obstetricandum parturientibus admittant, nisi prius a Curato loci, ubi obstetrix moratur, testimonium sinceræ & Catholicæ fidei habeat, professionemque fidei coram Archi-Presbytero suo faciat; nec non materiam formamque Baptismi testimonio ejusdem Curati probe calleat: & ultra consuetum juramentum, juret etiam, quod infantes a se excipiendos quantocyus, vel saltem intra tres dies baptizari curabit; aut si obsistentibus parentibus vel amicis id efficere non possit, mox Pastori loci eos denuntiet.

CA-

CAPUT VIII.

Puerperæ, cum a puerperio domum exeuntes se ad Ecclesiam contulerint, a Parocho proprio juxta probatissimam Ecclesiæ consuetudinem purificentur.

CAPUT IX.

Ad abolendam pravam illam consuetudinem, qua ruri præsertim post Baptismum puerorum convivia non sine maximis incommodis & periculis tam puerperæ, quam infantis celebrari consueverunt: mandat hæc Synodus Pastoribus, ut subinde moneant & hortentur subditos suos, ut ab hujusmodi conviviis abstineant: quod ut facilius impetrent, caveant in primis ipsi, ne quantumvis invitati dictis conviviis intersint.

TITULUS IV.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT I.

DE dignitate, vi, & effectibus hujus Sacramenti, Parochi subditos suos sæpe diligenterque instruant; maxime sub id temporis, quo illud Episcopus in iis locis administraturus est.

CAPUT II.

Moneant tunc etiam Sacramentum hoc iterari non posse, & Confessionem præmittendam a confirmandis, si sint doli capaces; eosque, qui in Baptismo Patrini esse non possunt, nec hic esse posse; nec non de conferendis integris mundisque fasciis justæ magnitudinis, ut fronti & capiti circumcingi possint: item de Patrinorum obligatione, ac cognatione spirituali, quam cum confirmandis, eorumque patre & matre contrahunt, ejusdemque cognationis effectu, ac similibus.

TITULUS V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

NEmo, etiam Regularis, confessiones sæcularium, ne quidem Sacerdotum, audire præsumat extra mortis articulum, nisi aut Parochiale Beneficium obtineat, aut ab Ordinario loci idoneus judicatus aut admissus fuerit. Admissio quoque ista in scriptis habeatur.

CAPUT II.

Judicem sedentem sententias ferre oportet: ideo etiam Confessarius non nisi sedens confessiones excipiat, quacumque etiam pœnitentes dignitate fulgeant.

CAPUT III.

Ubi erecta necdum sunt confessionalia, quæ Confessarium a pœnitente asserculo cancellato, ac pœnitentem a sequentibus alio asserculo disjungant, intra tres menses a publicatione Decretorum hujus Concilii sumptibus fabricarum erigantur; & ab eo tempore nemo sine licentia Ordinarii extra ejusmodi confessionalia, fœminarum confessiones audire præsumat, nisi in casu necessitatis, sub pœna arbitraria.

CAPUT IV.

Sciat quilibet a casibus Sedi Apostolicæ aut Episcopo reservatis se absolvere non posse, præterquam in mortis articulo, nisi ad hoc specialem facultatem debite acceperit; quo etiam super irregularitatibus aut votis dispensare non præsumat, nisi aliam specialem potestatem ad hoc habuerit.

CAPUT V.

Magna oportet esse instructum scientia, qui de rebus maximis ex tempore judicare debet. Ideo Confessarii, quibus non hominis, sed Dei judicium exercendum est, & quidem de animabus pretioso JEsu Christi Sanguine redemptis, lectioni eorum librorum, unde necessariam sibi scientiam hauriant, diligentissime vacare merito debent; utpote, Directorii Polanci, Manualis Navarri, aut ejus Compendii, Summæ Toleti, Enchiridii Binsfeldii, & similium.

CAPUT VI.

Meminerit unusquisque confessionis sigillum strictissime servandum esse, etiam sub pœnna depositionis a Sacerdotali officio, & detrusionis in arctum Monasterium, ad agendam ibidem perpetuam pœnitentiam. Hoc porro sigillum ad ea se quoque extendit, quæ subinde occasione eorum, quæ in confessione

fione detecta funt, poſt datam abſolutionem a Confeſſariis interrogati pœnitentes vel repetunt, vel diffuſius enarrant; quæ perinde, ut ea quæ in ipſa dicta ſunt confeſſione, ſecreta ſunt habenda.

CAPUT VII.

Nemo aliquem ad perpetuo ſibi ſoli confitendum obliget; & ejusmodi promiſſionem etiam juratam, tamquam irrationabilem & indiſcretam, hæc Synodus irritam eſſe declarat, & quatenus opus eſt, irritat.

CAPUT VIII.

Ut autem Paſtores & Confeſſarii ſciant, cujusmodi ſatisfactiones pœnitentibus injungere debeant, mature expendant verba Tridentini Concilii *Cap.* 8. *Seſſ.* 14. quæ ſunt hæc: " Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, " pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere: " ne, ſi forte peccatis conniveant, & " indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro " graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, " ut ſatisfactio, quam imponunt, non " ſit tantum ad vitæ novæ cuſtodiam & " infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem. Nam claves Sacerdotum non ad ſolvendum " dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.

TITULUS VI.

De Indulgentiis.

INdulgentias, atque alias ſpirituales gratias, ab Ordinariis locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas eſſe Sacrum Tridentinum Concilium decernit: quod ab eis erit diligenter obſervandum, ſumma in illis Indulgentiis recognoſcendis adhibita diligentia, atque ita ad Tridentini Concilii præſcriptum, coercitis iis, qui oblata charitatis ſubſidia colligunt, hos Eccleſiæ theſauros non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri omnes intelligant.

TITULUS VII.

De Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

CAPUT I.

IN ſingulis Eccleſiis Parochialibus plures Hoſtiæ Sacræ ad uſum ægrotorum continuo aſſerventur, & quidem ſub ſera, & in loco honeſto, ac decenti vaſculo. Et ſingulis ſaltem hebdomadis, aut circiter, vel ſi humiditas loci requirat, etiam ſæpius ſpecies Sacramentales renoventur.

CAPUT II.

Ubicumque locus ab hoſtibus ac prædonibus eſt tutus, & facultates Eccleſiæ ferunt, continuo tam de nocte quam de die, ante tabernaculum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ lumen ardeat, alibi ſaltem ſub Officio Divino.

CAPUT III.

Paſtores, & quicumque alii Sacerdotes, Venerabilis Corporis Chriſti Sacramentum ad ægrotos, aut alios, nunquam perferant, niſi decenter & reverenter ornati ſtola & ſuperpelliceo, & Cuſtos ſuperpelliceo indutus lumen & campanulam ſonantem præferat; quo populus ſui moneatur officii, tum erga Sacramentum, tum erga laborantem infirmum. Idque obſervetur, etiam ſi infirmus frequentius in ægritudine ſua viaticum ſalutis ſibi deferri petat, alioqui pœna arbitraria punientur. Et quando fieri poteſt, antequam Sacra Euchariſtia ad ægrotum deferatur, præmittatur confeſſio.

CAPUT IV.

Numquam unica dumtaxat Sacra Hoſtia ad ægrotum deferatur, ne Parocho ad Eccleſiam redeunte inane vaſculum populus adoret.

CAPUT V.

Quilibet annos diſcretionis habens communicare debet ut minimum in Paſchate in Eccleſia ſua Parochiali. Incipit autem Paſcha ad hunc effectum in Dominica Palmarum, & durat uſque ad Dominicam in Albis, incluſive.

CA-

CAPUT VI.

Qui huic mandato Ecclesiæ non obedierint, vel in Paschate a Parochia absuerint, & reversi intra octo dies non docuerint se alibi in Paschate communicasse, mox Episcopo denuntientur; ut ejus judicio, nisi legitimam excusationem attulerint, & vivi ab ingressu Ecclesiæ arceantur, & mortuis Ecclesiastica denegetur sepultura. Ultimo quoque supplicio afficiendis tempestive de Sacra Eucharistia provideatur. Quod ut fieri jubeant, rogentur Serenissimæ Suæ Celsitudines.

CAPUT VII.

Concubinarii publici, antequam concubinas suas actu dimiserint, ad Sacram Communionem non admittantur: neque etiam publici Usurarii, vel palam inimicitias exercentes, nisi illi usuris renuntiaverint, & injusta lucra restituerint, aut de iis restituendis cautionem dederint; & hi reipsa pacem composuerint, vel sese ad reconciliationem debite obtulerint.

CAPUT VIII.

Sacrosancta Eucharistia pie & utiliter ad populi devotionem interdum in publicis supplicationibus defertur; potissimum vero in Festo Sacro Christi Corpori consecrato, ejusque Octava. Sed ne nimia frequentia minuat reverentiam, rarius extra prædicta tempora id fiat, & non nisi in arduis causis pacis, & publicæ necessitatis, vel utilitatis. In illis autem processionibus, ad quas populus non tam orandi, quam spectandi gratia confluere solet, abstineatur. In communibus autem supplicationibus circumgestari poterunt Sanctorum Reliquiæ.

TITULUS VIII.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT I.

Parochi ægrotos sæpe invisant, hortenturque, ne ad extremum Sacramenti hujus susceptionem differant; at potius sensibus rationisque usu adhuc integris, illud sibi administrari petant, ut ita uberiorem ejus fructum percipiant.

CAPUT II.

Falluntur, qui existimant suscepto hoc Sacramento vel testamentum condi non posse, vel spem convalescendi ob id imminui. Ideoque Pastores contrarium subinde populum doceant. Et si forte alicubi usu introductum sit, ut testamentum a susceptione hujus Sacramenti conditum non subsistat, declarat hæc Snodus ejusmodi consuetudinem pro corruptela habendam esse; utpote causam, cur tam salutaris Sacramenti susceptio ad extremum vitæ spiritum a plerisque differatur; iique interim effectus Sacramenti non percipiant, & sæpe etiam sine eo moriantur.

TITULUS IX.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

Ad minores Ordines promovendi, bonum a Parocho, & Magistro Scholæ, in qua educantur, testimonium habeant.

CAPUT II.

Majoribus Ordinibus insigniendi, si sint Religiosi, a Superiore suo, ætatis, natalium, ac vitæ morumque probitatis debita testimonia in scriptis adferant: Sæculares, si in Ecclesia Collegiata, eive subjecta, resideant, a Decano Capituli; si in Collegio, vel Pædagogio aliquo degant, ab illius Præside; alioquin a proprio Pastore similia testimonia exhibere debeant. Et non habens hujusmodi testimonia, ne ad examen quidem admittatur, nisi Episcopo aliter videatur.

CAPUT III.

Fiant insuper proclamationes promovendorum ad singulos Ordines majores juxta Decretum Concilii Tridentini; & qui de iis non docuerint, rejiciantur.

CAPUT IV.

Doceant Religiosi, etiam Ordinum Mendicantium, de Ordinibus suscepti testimonio ipsius Episcopi, per literas a Secretario Episcopi communitas, antequam altiorem Ordinem suscipiant.

CAPUT V.

Episcopi subditos suos non nisi jam probatos & examinatos ad alium Episcopum dimittant, juxta Decretum Concilii Tridentini.

CAPUT VI.

Tituli Patrimoniales, & Beneficiales, sint deinceps ad minimum quadraginta florenorum; nec ullus eorum, nisi visis literis in debita forma expeditis, admittatur.

CAPUT VII.

Nemo ad Ordines titulo beneficii quantumvis opimi promoveatur, nisi Canonicam institutionem & pacificam possessionem ejusdem antea obtinuerit.

CAPUT VIII.

Juret deinceps quilibet Ordinandus ad titulum patrimonialem, & beneficialem, quod titulum, quem pro futura sua promotione exhibet, vere & sine ulla fraude possideat; quodque illum non resignabit, vel alienabit, nisi ei de alio sufficienti titulo sit prospectum; neque tunc quidem aliter, quam cum scitu & consensu sui Episcopi, in literis ipsius resignationis aut alienationis exprimendo: item quod titulum illum, qui in locum prioris tituli successerit, absque simili consensu non resignabit, vel alienabit.

TITULUS X.

De Sponsalibus & Sacramento Matrimonii.

CAPUT I.

PArochus ante solennizationem Matrimonii tam Sponsum, quam Sponsam expresse interroget, num libere & sine ulla coactione ad Matrimonium simul contrahendum advenerint: & si alterum eorum ad id coactum esse adverterit, ad solennizationem Matrimonii non procedat, nec alteri ad hoc vices suas committat, sub pœna suspensionis ab officio & beneficio.

CAPUT II.

Proclamationes Matrimoniales tribus distinctis Dominicis vel Festivis diebus, sub Summo Sacro, vel concione, aut alioqui sub frequenti populi conventu fieri debent. Si quis sine iis, earumve remissione ab Ordinario in scriptis obtenta, Matrimonio jungere aliquos præsumat, graviter puniatur.

CAPUT III.

Quandocumque Matrimonium contrahere volentes sunt diversarum Diœcesium, Decanatuum, vel Parochiarum; Parochus unius ad Matrimonii solennizationem non procedat, nisi & omnes proclamationes in Ecclesia sua fecerit, nullumque intellexerit Canonicum impedimentum; & similiter Parochum alterius desponsorum omnes tres proclamationes fecisse, & nullum Canonicum impedimentum denuntiatum esse, ex testimonio ejusdem Pastoris certo cognoverit, vel de dispensatione Ordinarii ipsi constiterit. Et si forte signaturam illius Pastoris non noverit, & testimoniales sibi exhibitas de falso suspectas habeat, exigat testimonium saltem unius personæ fide dignæ, quod testimoniales illæ sint scriptæ vel subsignatæ manu ejus, a quo scriptæ vel subsignatæ esse dicuntur; vel si hujusmodi testimonium haberi non possit, exigat juramentum ab altero desponsorum, quem testimoniales illæ concernunt, quod eas a Parocho suo acceperit, vel ab eo scriptas esse sciat. Et si quem hic perjurum esse, aut crimen falsi committere contigerit, is gravissime puniatur.

CAPUT IV.

Impedimento aliquo denuntiato, vel Matrimonio desponsorum oppositione aliqua facta; non prius ad ulteriores proclamationes aut Matrimonii solennizationem Parochus procedat, quam re ad Ordinarium, vel Vicarium ejus, aut Officialem delata, ab eodem intellexerit, quid facere debeat.

CAPUT V.

Parochi omnes impedimenta Matrimonii exacte nosse & in memoria habere studeant, & subinde in concionibus suis ea populo declarent. Et inter cætera sciant, suosque doceant, affinitatem ortam ex copula illicita impedire Matrimonium in primo & secundo gra-

gradu tantum: & nullam omnino cognationem spiritualem contrahi inter Susceptorem & Susceptricem; nec etiam inter baptizatum, vel confirmatum & susceptum, & suscipientis conjugem.

CAPUT VI.

Meminerint Parochi sibi non licere vagorum hominum Matrimoniis interesse, nisi re ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi in scriptis obtinuerint: neque ea licentia sine causæ cognitione & matura deliberatione detur.

CAPUT VII.

Habeant quoque singuli Pastores librum, in quo describant nomina & cognomina Matrimonio junctorum, ac testium, nec non diem & locum contracti Matrimonii; eumdemque librum diligenter custodiant, & quotannis in visitatione Archi-Presbytero exhibeant. Qui quidem liber ubi jam completus fuerit, servabitur in Archivis Ecclesiæ.

CAPUT VIII.

Tempus clausum diligenter observetur: & si quando ex legitima causa aliquid ad Matrimonium tunc contrahendum per Ordinarium admittantur, abstinendum tamen erit à solennitatibus nuptialium conviviorum, choreis, Sponsarum publicis traductionibus, & similibus, quæ temporis sanctitati repugnant; à quibus similiter abstinendum erit, etsi Matrimonium antetea contractum fuerit, sub pœna arbitraria.

TITULUS XI.

De Doctrina & prædicatione verbi Dei.

CAPUT I.

Meminerint Regulares se sine licentia Superiorum suorum, ac benedictione Episcopi Diœcesis, in qua degunt, in Ecclesiis Ordinum suorum, & sine expressa licentia tam Episcopi, quam Superiorum suorum, in Ecclesiis non suorum Ordinum prædicare non posse, nec usquam omnino Episcopo contradicente.

CAPUT II.

Pari aut majori ratione, Sacerdotibus & Diaconis sæcularibus nec sine licentia Ordinarii, nec eo contradicente prædicare licet. Et Pastores neminem omnino in Ecclesiis suis concionari permittant, nisi de ejusmodi licentia Ordinarii in scriptis prædocuerit.

CAPUT III.

Abstineant Concionatores ab inanibus, ac difficilibus, captumque auditorum superantibus, & ad fidei ædificationem minus pertinentibus quæstionibus, a conviciis, a fabulosis, & narratione apocryphorum, iisque omnibus, quæ vel auditoribus risum moveant, vel eorum animos a Superioribus suis avertant: neve passim hæreticorum argumenta apud imperitam multitudinem referant; sed ea tantum doceant, quæ ad fidem veram, pietatem, obedientiam, & concordiam pertinent, quæque scire omnibus necessarium est ad salutem: annuntiando cum brevitate & facilitate sermonis, vitia quæ quemque declinare, & virtutes quas sectari oportet.

CAPUT IV.

Pastores Ecclesiarum ruralium singulis diebus Dominicis sub concione recitent lingua vernacula tractim & intelligibiliter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Fidei, & Præcepta Decalogi & Ecclesiæ.

CAPUT V.

Diversitas libellorum doctrinæ Christianæ, sive Catechismi, magnum in discendo & docendo parit difficultatem. Ideoque mandat hæc Synodus, ut Parochi, aliique omnes, ad quos spectat, a festo Nativitatis Domini proxime venturo, unum & eumdem modum in docendo & discendo doctrinam Christianam ubique teneant, tenerique faciant; eum scilicet, qui in libello, auctoritate hujus Concilii ad eum finem brevi edendo, continebitur.

CAPUT VI.

Optat denique hæc Synodus, ut Pastores singulis diebus Dominicis ac Festivis catechizandæ juventuti serio se

ſe dent, vel ubi alteri alicui id oneris incumbit, diligenter ſuperintendant.

TITULUS XII.

De Officio Divino, ac Cæremoniis.

CAPUT I.

CUm in Officio Divino negotium nobis ſit cum Deo ipſo, qui Rex Regum eſt & Dominus Dominantium, merito non modo ſtatis ſemper horis ad chorum conveniatur, ſed in eo etiam a fabulis, riſibus, & aliis inſolentiis omnino abſtineatur, ſub pœna amittendæ diſtributionis, & alias arbitraria pro modo ſcandali.

CAPUT II.

Meminerint autem omnes tam in dignitate conſtituti, quam Canonici, Capellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui Habituati, mandati Concilii Tridentini; ut omnes Divina per ſe, & non per ſubſtitutos, compellantur obire officia, atque in Choro ad pſallendum inſtituto Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, diſtinctè, devoteque laudare. Quod Decretum præſens Synodus inviolabiliter obſervari mandat.

CAPUT III.

Diſtributiones Chori diſpenſentur ſecundum præſcriptum Concilii Tridentini ad tertiam partem fructuum. Ut vero minores Horæ non negligantur, pro illis certæ diſtributiones aſſignentur, aut minores illæ Horæ majoribus adjungantur: ita ut in majoribus illis Horis nemo diſtributione gaudeat, niſi qui in minoribus quoque Horis debite interfuerit.

CAPUT IV.

Careant quoque diſtributionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Pſalmi cujusque Officii uſque ad finem eidem Officio actualiter non interſint; exceptis dumtaxat iis, qui ex cauſis expreſſis in Cap. unico *De Clericis non reſid. in 6.* & in primo Concilio Provinciali Mechlinienſi (*) hoc Tit. Cap. 4. 5 & 6. & in Bullis erectionis Epiſcopatuum hujus Provinciæ, pro præſentibus & Officio Divino intereſſentibus habendi ſunt, & ut tales diſtributionibus gaudere debent.

CAPUT V.

In Eccleſiis, quæ necdum recepto uſu Romano proprium Officium adhuc ſervant, vel recepto etiam uſu Romano propria quædam Officia Patronorum ſuorum illi admiſcent, ſi Apoſtolica auctoritate necdum ejusmodi Officia recognita, & debite ab incertis & apocryphis purgata ac correcta ſint, intra ſex proximos menſes id fiat.

CAPUT VI.

Serius ad Officium Divinum venientes, etſi diſtributione privandi ſint, libere tamen Chorum intrare permittantur. Et ſi quis eos manuum, vel pedum plauſu, aliove ſtrepitu excipiat, ipſe quoque diſtributione privetur, & inſuper pro modo ſcandali puniatur.

CAPUT VII.

Gravis tantum, & quæ pios affectus moveat muſica, Officio Divino adhibeatur; non etiam laſciva, vel ſæcularis. Similiter & organa, & quæcumque inſtrumenta muſica, tam in Proceſſionibus, quam in Eccleſiis, modulatione ſua laſcivas cantiones non imitentur; nec Præfationem aut Orationem Dominicam in Miſſa abſumant.

CAPUT VIII.

Tintinnabula quoque & campanas ad harmoniam quamdam pulſantes, ejusmodi pulſatione turpes, inhoneſtas, vel ſcandaloſas cantiones non exprimant, vel imitentur, ſed potius Hymnorum & Canticorum Eccleſiæ modulationes. Et ſicubi neceſſe fuerit, cum Magiſtratu deſuper agatur.

CAPUT IX.

Nemo in loco ſacro vel convivium inſtituat, vel convivio interſit, aut negotiationem exerceat, vel in eo etiam poſt Officium Divinum deambulet, ſub pœna arbitraria.

CAPUT X.

Proclamationes quoque forenſes, & denuntiationes quarumcumque venditionum, vel rerum venalium, etiam in

(*) Vide Tom. VII. pag. 614.

in Templo fieri solitæ, deinceps non fiant, nisi extra Templum, & Officio Divino prorsus absoluto.

CAPUT XI.

Mandat deinde hæc Synodus, ut Conventus Capitularis non fiat sub Officio Divino, nisi res, ob urgentes aut repentinas causas, moram non patiatur.

CAPUT XII.

Canon Missæ secreto pronuntietur; nihilque in eo, etiam pietatis prætextu, umquam addatur, vel mutetur. Et generaliter alios ritus, aliasve cærimonias vel preces in celebratione Missarum nemo adhibeat, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ & receptæ sunt.

CAPUT XIII.

Curent ubique Pastores, necnon alii, ad quos id pertinet, ut sacri calices, corporalia, purificatoria, albæ ac reliquæ vestes Sacerdotales, omniaque paramenta altaris semper sint integra & munda; idque sub pœna arbitraria, pro modo culpæ & negligentiæ.

CAPUT XIV.

Ubi Ecclesiarum paupertas calices argenteos emi non patitur, hortatur Synodus, ut saltem superior eorum pars seu cuppa sit argentea, maxime ubi non est periculum ab hostibus aut prædonibus: ubi vero ob ejusmodi periculum, aut extremam paupertatem, calices stannei adhuc tolerandi sunt, ut minimum singulis saltem quindecim diebus debite mundentur.

CAPUT XV.

Vago ac ignoto Sacerdoti, etiam Regulari, Missam celebrare non liceat, nisi ostensis testimonialibus, vel commendatitiis literis sui Ordinarii, nec cuiquam omnino extra Ecclesiam, & ad Divinum cultum dedicatum & ab Ordinario designatum Oratorium.

CAPUT XVI.

In omnibus pagis totius Provinciæ Missa Parochialis Dominicis & Festis diebus certa & eadem hora semper fiat, quacumque ratione in contrarium non obstante, sub pœna arbitraria.

CAPUT XVII.

Pauperes per Ecclesias tempore Missarum, Prædicationum, aliorumve Divinorum Officiorum, mendicare seu eleemosynas petere non permittantur, sed ad valvas Ecclesiæ stare jubeantur: deputenturque ubique a Superioribus vel Administratoribus Ecclesiarum, qui mendicantes ab Ecclesiis arceant & expellant; & quidem, si necesse fuerit, sub certo honorario ex bonis mensarum pauperum persolvendo.

CAPUT XVIII.

Ut uniformitas Cæremoniarum usus Romani ubique tandem inducatur; quilibet Ordinarii in singulis Decanatibus suæ Diœceseos, & insuper omnia & singula Capitula tam Collegiata, quam Cathedralia, aliquos deputant cæremoniarum & rituum Ecclesiæ Romanæ peritos, qui primitias celebraturos dictis cæremoniis ac ritibus debite instruant. Et deinceps nemo sæcularis primitias celebrare præsumat, nisi ab aliquo ex dictis deputatis easdem cæremonias & ritus se perfecte didicisse, Capitulo, vel Archi-presbytero, cui subest, testimonio Instructoris sui debite probaverit, sub pœna arbitraria.

CAPUT XIX.

Ut autem hæc uniformitas sacrorum rituum & cæremoniarum, magnopere commendans Catholicæ Religionis dignitatem & unitatem, in omnibus etiam reliquis Ecclesiasticis Officiis adhibeatur; imprimendum in hisce partibus, & ab omnibus, quos concernit, quoad fieri poterit, observandum erit Cæremoniale Episcoporum, quod magno labore & industria ad hoc componi jussit fel. rec. CLEMENS PP. VIII. & in omnes Ecclesias Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas introduci districte mandavit.

CAPUT XX.

Hoc vero cum fieri non possit sine Magistro Cæremoniarum, qui totus in eo sit, ut dictum Cæremoniale perlegat, & aliis rationem dictarum Cæremoniarum ostendat & præeat; mandat hæc Sancta Synodus, ut in singulis Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis sumptu

ptu Capituli aliquis ad hoc maxime idoneus constituatur, cui in ritibus omnes obedire teneantur.

TITULUS XIII.
De Festis & Jejuniis.

CAPUT I.

Meminerint exempti omnes, etiam Regulares, Decreti Concilii Tridentini, quo dies Festos, quos in Diœcesi sua servandos Episcopus præcepit, ipsi quoque servare jubentur.

CAPUT II.

Pastores singulis diebus Dominicis sub concione, vel Summo Sacro, dies Festos & Jejunia ea septimana occurrentia populo denunciare non omittant.

CAPUT III.

Dies Festi tam celebriores, quam minus solennes, nec non jejunia per totam Provinciam servanda, in prima Synodo Provinciali Mechliniensi plene enumerantur, ita tamen ut in locis, ubi vel plura vel strictius observata fuerint, mandet Synodus, ut pia consuetudo observetur. Quænam vero Festa in singulis Diœcesibus, singulisque Parochiis, insuper servari debeant, stetur consuetudiue cujusque loci.

CAPUT IV.

Nundinæ annuæ, & forum rerum venalium hebdomadarium, cum in diem festum incidunt, in alium transferantur. Et jejunia in diem Dominicam incidentia, pridie serventur.

CAPUT V.

Festum Annuntiationis Beatæ Mariæ, si quando inter Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis occurrerit, celebretur juxta receptam consuetudinem tam a populo, quam a Clero, feria tertia post dictam Dominicam in Albis: si vero in aliam quamlibet Dominicam Quadragesimæ præterquam Palmarum inciderit, celebretur feria secunda proxime sequenti etiam a populo.

CAPUT VI.

Festum S. Marci, si in hebdomada Paschæ, vel in Dominica *Quasi modo*, evenerit; celebretur feria quarta post *Quasi modo*, tam a Clero, quam a populo. Si vero in aliam Dominicam inciderit, festum quidem servetur ipsa die Dominica; sed processio, abstinentia a carnibus per totum diem, & jejunium usque ad prandium, serventur die sequenti. Quod si vero in feriam quintam post Dominicam *Quasi modo* translatum, cum festis Ss. Philippi & Jacobi aut S. Crucis concurrerit; celebritas quidem a populo illis ipsis diebus servabitur, sed dicta processio, abstinentia, & jejunium, sicut in diebus Rogationum, in feriam quintam transferentur.

TITULUS XIV.
De Imaginibus, & Sanctorum Reliquiis.

CAPUT I.

Ne per falsi dogmatis imagines rudibus periculosi erroris occasio præbeatur, nulla umquam in Ecclesiis etiam exemptis insolita imago ponatur, nisi ab Ordinario prius approbata fuerit. Curentque diligenter Episcopi, ut in imaginibus tam sculptis, quam pictis, loco sacro jam illatis, vel deinceps inferendis, nihil inordinatum, nihil profanum, nihil inhonestum appareat, neque in intima altarium tabula vivorum effigies depingantur.

CAPUT II.

Imagines sacras sæculariter comptas, nec in templis, nec in processionibus tolerent Episcopi, & quæ ad ornatum supplicationum proponuntur, ejusmodi sint, quæ oculos spectantium non offendant.

CAPUT III.

Nemo Ecclesiastici Ordinis lascivas, & ob nuditatem vel aliter obscœnas, & quæ pias mentes offendant imagines, in suis ædibus ac hortis ponat, vel retineat, sub pœna arbitraria. Concionatores quoque contra hujusmodi imaginum quocumque etiam profano loco positarum detestandum usum, frequenter conciones suas instituant.

CAPUT IV.

Reliquiæ Sanctorum in vasis honestis, seu capsulis obseratis, locoque honesto (non tamen in tabernaculo SSmi Sacramenti) asserventur; nec ex iis per alium, quam Ordinarium loci, aut ab eodem ad id potestatem in scriptis habentem, umquam educantur.

CAPUT V.

Numquam etiam Reliquiæ vel imagines in processionibus deferantur, nisi per Clericos Sacris initiatos, quantum fieri potest; neque tam longi itineris circuitu, ut aut populi devotio languescat, aut compotationibus, aliisque insolentiis occasio præbeatur.

TITULUS XV.

De Superstitione.

CAPUT I.

NEmo ad morbos vel vulnera hominum aut brutorum curanda superstitiosis remediis utatur: vel super rebus deperditis, aut super futuris eventibus, ac quibusvis secretis, Divinos, seu pro Divinis se venditantes, consulere præsumat. Si quis aliquid horum fecerit, & monitus non abstinuerit, mox ipsi Ordinario, vel Officiali denuntietur, juxta Bullam SIXTI V. editam contra exercentes Astrologiæ judiciariæ artem, quæ incipit: *Cæli & terræ Creator.*

CAPUT II.

Et nihilominus hæc Synodus mandat omnibus Judicibus Ecclesiasticis, ut in exilium mittant, vel mitti curent omnes, qui super futuris eventibus, aliisque secretis responsa dant; eosque, qui tales consulunt, graviter puniant, & multo gravius animadvertant in maleficos, & incantatores, & etiam omnes, qui vulgo Ægyptii vocantur.

CAPUT III.

Et quoniam rudis populus sæpe ex ignorantia superstitionibus inquinatur; Parochi subditos suos diligenter de illis doceant, & inter cætera, superstitiosum esse, expectare quemcumque effectum a quacumque re, quem res illa, nec ex sua natura, nec ex institutione Divina, nec ex ordinatione vel approbatione Ecclesiæ producere potest.

CAPUT IV.

Nullus omnino exorcizare præsumat sine licentia Ordinarii in scriptis obtenta: nemo etiam utatur aliis exorcismis, quam ab Ordinario approbatis, vel potestate exorcizandi ulla ratione abutatur, sub pœna perpetuæ privationis illius officii, & alias arbitraria.

TITULUS XVI.

De Episcopis, & eorum Officio, ac Sede vacante.

CAPUT I.

QUanto sublimior est Episcoporum dignitas, tanto etiam purior ac sanctior debet esse ipsorum vita: quare mores suos omnes ita componant, ut reliqui ab iis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ humilitatis exempla petere possint; nihilque in eorum supellectili, mensa, victu, ac reliquo vitæ genere appareat, quod non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat.

CAPUT II.

Et quia in tremendo strictissimi judicii die non pro se ipsis tantum, sed pro animabus etiam sibi commissis rationem reddituri sunt, summo studio & continua vigilantia gregem suum pascant & regant; officiumque suum in omnibus, maxime quoad executionem Decretorum Concilii Tridentini, & hujus Provincialis, cum omni diligentia & solicitudine expllcent.

CAPUT III.

Inter cætera meminerint oneris prædlcandi verbi Dei, & totius Diœceseos singulis saltem bienniis visitandæ.

CAPUT IV.

Curent etiam, ut jura & stipendia Secretariorum, & aliorum quorumcumque Ministrorum suorum, Sacris Canonibus & Decretis Concilii Tridentini in nullo contrarientur; atque insuper pro qualitate laborum & ratione sumptuum ita sint moderata, ut iis se grava-

gravari nemo jure conqueri possit: & si quis in eorum exactione excessisse deprehendatur, graviter puniatur; & relapsus, officio privetur.

CAPUT V.

Meminerint Episcopi se conformare Decreto ac Constitutioni Concilii Tridentini *Seff. 25. de Reform. Cap. 1.*

CAPUT VI.

Cum primum Sedes Episcopalis vacaverit, supplicationes ac preces publicæ privatimque habeantur, atque a Capitulo per Civitatem & Diœcesim indicantur, quibus Clerus populusque bonum a Deo Pastorem valeat impetrare.

CAPUT VII.

Vacante eadem Sede Episcopali sequentur Cathedralia Capitula in administratione dictæ Sedis Constitutionem Concilii Tridentini *Seff. 24. de Reform. Cap. 16.*

CAPUT VIII.

Facta novi Episcopi nominatione, processus super ejus natalibus, vita, ætate, doctrina, & moribus, Romam transmittendus, fiat juxta dispositionem Bullæ GREGORII XIV. quæ incipit: *Onus Apostolicæ servitutis.*

TITULUS XVII.

De Archi-Presbyteris, Pastoribus, & Custodibus, eorumque Officiis.

CAPUT I.

Adeptus Pastoratum, ultra professionem Fidei, faciet etiam subsequens Juramentum, antequam cura animarum, vel possessio Pastoratus ei detur.

CAPUT II.

Ego N. *juro & promitto obedientiam, reverentiam, & honorem Summo Pontifici Romano, ac Rmo Domino Episcopo N. eorumdemque Successoribus. Item juro & promitto Ecclesiæ meæ Parochiali de N. fideliter deservire secundum oneris illi annexi exigentiam, & in eo personaliter residere. Bona Pastoratus vel Ecclesiæ meæ non alienabo; & indebite alienata, quantum in me erit, fideliter recuperare studebo. Specificationem omnium fructuum Pastoratus mei, cum debita designatione hypothecarum, limitum & terminorum, intra annum a Festo Nativitatis S. Joannis Baptistæ proxime venturo, Archi-Presbytero tradam; fructus anni, in quo me mori aut meam Ecclesiam dimittere continget, subjicio & obligo ad laudabilem deservituram usque ad festum Nativitatis S. Joannis Baptistæ, mortem vel dimissionem meam proxime subsecuturum. Sic me Deus,* &c.

CAPUT III.

Cùm a Concilio Tridentino constituta sit certa ratio providendi Rectoribus Ecclesiarum Parochialium de competentia vivendi: mandat Synodus Provincialis Episcopis, ut iisdem juxta præscriptum dicti Concilii de portione Canonica provideant. Quam quidem, computatis certis fructibus & emolumentis, ac incertis seu accidentalibus, quæ ad certam summam communibus tribus aut quatuor annis ultimo præteritis redigi possunt, singulis Pastoribus non infra triginta quinque libras, nullis autem supra quinquaginta libras grossorum Flandriæ, iidem Episcopi constituant; nisi eorumdem judicio Parochiæ amplitudo aliquid amplius ultra 50. libras requireret. Ut vero hæc omnia perfici possint, licebit Episcopis per unionem vicinarum & minorum Ecclesiarum, aut simplicium Beneficiorum, vel per concessionem deserviturarum, & alias propter idoneorum Sacerdotum raritatem, per modum provisionis providere.

CAPUT IV.

Si vero contingat oriri aliquam difficultatem Pastoribus in assignanda judicio Episcopi dicta Canonica portione, iidem Episcopi, seu eorumdem Vicarii aut Officiales, summarie & de plano, sine strepitu & figura judicii, audita nuda petitione Parochorum, ac eorum, quorum interest, responsione, & facta desuper summaria informatione, quod ipsis Parochis deesse comperierint, ad summam superius taxatam per modum provisionis adjudicabunt; & appellatio executionem non suspendat.

CAPUT V.

Ecclesiis parochialibus vacantibus curabunt Episcopi & Archi-Diaconi, ut quam fieri poterit citissime, iisdem de idoneis Pastoribus provideatur, illique mox instituantur, & sic capta possessione, & inchoata residentia, pro rata temporis fructibus gaudeant.

CAPUT VI.

Quamdiu ob malignitatem horum temporum, & raritatem idoneorum Sacerdotum, singulis pagis de proprio Pastore provideri non potest, sed uni Parocho duorum aut trium pagorum curam committere Ordinarii coguntur; curent ejusmodi deservitores, ut onera Missarum singulis pastoratibus incumbentia fideliter expleantur.

CAPUT VII.

Archi-presbyteri & Pastores Decreta Concilii Tridentini, nec non hujus & primæ Synodi provincialis, sæpe diligenterque legant: & quæ passim in iisdem ponuntur officium ipsorum concernentia, quam diligentissime exequantur.

CAPUT VIII.

Pastores ab omnibus ad suas parochias commigrantibus, si eorum vitam & fidem aliunde cognitam non habuerint, exigant desuper literas testimoniales ultimi ipsorum Pastoris; quæ si non exhibeantur, Curiæ Episcopi intinuent, ut eas exhibere compellantur juxta edicta desuper emanata.

CAPUT IX.

Piorum legatorum diligentem curam habeant, & feriis monitionibus satagant, ut ante finem anni piis Fundatorum voluntatibus satisfiat, alioqui ii, quibus hoc onus incumbit, Ordinario denuntientur.

CAPUT X.

Archi-presbyteri singuli, ubi id juris ex consuetudine habent, Ecclesias parochiales, Capellas, & Hospitalia, aliaque pia loca districtus sui, juxta commissionem sibi ab Ordinario datam vel dandam quotannis visitent; actaque visitationis intra tempus ab Ordinario præscriptum, vel præscribendum, ad ipsum, vel Vicarium ejus Generalem transmittant.

CAPUT XI.

Inter cætera visitaturi serio inquirant, an Pastores ipsi, ac reliqui Sacerdotes, & Ministri Ecclesiæ honeste vivant; & an officio suo in prædicatione verbi Dei, celebratione Missarum, administratione Sacramentorum, ac cæteris omnibus, satisfaciant.

CAPUT XII.

Videant etiam, an Ecclesiæ & domus pastorales & Capellanorum sint sartæ tectæ.

CAPUT XIII.

Advigilent quoque, ut bona fabricarum, & pauperum, bene & fideliter administrentur.

CAPUT XIV.

Capitula Pastorum singuli Archipresbyteri quotannis celebrent, præcise illo die, quem Ordinarius illis statuet; ut ita Ordinarius, si ita expedire judicaverit, vel aliquem ad ea mittere, vel iis significanda scripto significare possit.

CAPUT XV.

Custodes quarumcumque Ecclesiarum parochialium, ac Sacellorum, præstent juramentum de obedientia, in his, quæ officii sui sunt, exhibenda Pastori & Æditui. Item requisiti dent cautionem pro his, quæ illorum curæ committuntur, ac promittant se in Officio Divino & administratione Sacramentorum superpelliceo usuros, alioqui officio privandi. Et si Custodes non resideant, teneantur providere Ecclesiæ de idoneo aliquo substituto, cum stipendio, Ordinarii arbitrio illi constituendo.

CAPUT XVI.

Sacerdotes quoque quando haberi poterunt, præ cæteris ad officia Custodum assumantur; ut hac ratione Officium Divinum honestius peragi, & Scholæ de Ludimagistro, & populo de Missa matutinali provisum esse possit.

TITULUS XVIII.

De vita & honestate Clericorum, eorumque correctione.

CAPUT I.

NEmo, etiam in Ordine Sacro constitutus, fidejubeat: sciantque omnes Clerici ipsis non licere ullo pacto fori privilegio renuntiare; & si renuntiaverint, nullam esse renuntiationem, in eosque ad Sacrorum Canonum præscriptum agi posse, ac debere.

CAPUT II.

Quilibet tonsuram habeat, suo gradui & Ordini congruam, eamque semper conspicuam.

CAPUT III.

Nemo Beneficiatus, vel in Ordine Sacro constitutus, barbam gestet alatam; & quilibet Sacerdos ita insuper superius labrum resciffum habeat, ut Sanguinem Christi sumpturo non sit impedimento.

CAPUT IV.

Etsi habitus non faciat Monachum, debent tamen Clerici in oppidis vestes gestare suo Ordini congruentes, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant; ideoque tunicas exteriores manicatas & Clericale biretum, quod est Ecclesiasticorum hominum proprium, ad Crucis formam confectum semper gerant: galerum vero non adhibeant, nisi cum ob adversam valetudinem, aut aeris intemperiem, pluviamve ingruentem, adhiberi oporteat; qui tamen sericus non sit, aut instar militarium turbinatus: quem etiam, cum primum in Ecclesiam vel in ædes publicas præcipue ingressi sunt, statim deponant. Qui vero ruri agunt, vestem interiorem, ut minimum, ad dimidium tibiarum usque promissam habere debeant. Porro Clerici viatores aut peregrinantes ita se decenter suaque professione digne gerant, ut eorum moribus, verbis, habituque modesto per omnia glorificetur Deus. Et quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis personis interdictus sit, a quo Episcopus abstinendum mandarit: & qui ab Episcopo moniti, etiam per edictum publicum honestum habitum Clericalem non gestaverint, per suspensionem ab Ordinibus, officio, & beneficio, ac fructibus, & redditibus, & proventibus ipsorum beneficiorum, nec non si semel correpti iterum in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum coerceantur.

CAPUT V.

Clerici quoque beneficiati, vel in Sacris constituti, decimas, census, prædia, aut terras alienas non conducant, quæstus faciendi gratia, neve ullam negotiationem sæcularem exerceant, sub pœna arbitraria.

CAPUT VI.

Neque edendi vel bibendi causa tabernas ingrediantur, nisi peregrinationis, vel alia necessitate compulsi, sub pœna arbitraria.

CAPUT VII.

Ebrietas quemlibet hominem valde dedecet, quod mentis inducat exilium; sed maxime personas Ecclesiasticas, quod præter peccati & scandali gravitatem, etiam libidinis fomitem subministret. Quare & tanto diligentius omnes ab ea sibi caveant, & in eam lapsi pro gravitate delicti & scandali puniantur.

CAPUT VIII.

Quoad concubinarios (si qui sint, quod Deus avertat) vel suspectam cum mulieribus consuetudinem habentes, juxta Decreta Canonum & Concilii Tridentini rigorose puniantur. Et hujusmodi mulieres, si monitæ ab Ordinario, se ab eorum consuetudine non sejunxerint, extra oppidum, vel Diœcesim, invocato etiam, si opus fuerit, brachio sæculari, ejiciantur.

CAPUT IX.

Et generaliter quæcumque a Sacris Canonibus, præsertim Concilii Tridentini, de vita, honestate, & modestia Clericorum retinenda, & simul de luxu, lusibus, & quibuscumque criminibus vitandis sancita sunt; eadem omnia sub iisdem pœnis, tamquam

hic

hic repetita, hæc Synodus servari mandat.

TITULUS XIX.

De Beneficiis & Officiis Ecclesiasticis, ac Beneficiatorum residentia.

CAPUT I.

Ex promotione inidoneorum Ministrorum Ecclesiæ plurimum mali & scandali provenire res ipsa loquitur. Quare mandat Synodus, ut non tantum Episcopi, ætate, vel moribus, vel eruditione, vel aliter quomodocumque inidoneos, a suscipiendis Ordinibus arceant; verum etiam ut quælibet beneficia & officia Ecclesiastica dignis tantum, & sine acceptione personarum conferantur, utque in conferendis Pastoratibus servetur Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 24. *Cap.* 18. *de Reform.* etiam quoad convocationem examinandorum per edictum publicum.

CAPUT II.

Cum dignitates in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam sint institutæ, ut qui eas obtinent, pietate præcellant, & aliis sint exemplo: statuit hæc Synodus omnium Ecclesiarum & Monasteriorum Abbates, Præpositos, Prælatos, Decanos, Archi-Diaconos, Archi-Presbyteros, Pœnitentiarios, Cantores, Scholasticos, Thesaurarios, & Canonicos Cathedrales, nec non possessores Capellaniarum, quas vocant, animarum, quæve ex fundatione personalem residentiam requirunt, & alios omnes beneficiorum, quibus aut cura animarum annexa est, aut onus simile incumbit, possessores, ad personalem residentiam in Ecclesiis suarum dignitatum aut beneficiorum obligari, & personaliter residere debere. Quod si id præstare neglexerint, adversus eos, ad Sacrorum Canonum, ac Sacri Concilii Tridentini præscriptum, procedetur.

CAPUT III.

Si qui autem ex prædictis, sese privilegio perpetuo aut temporali tutos & exemptos a personali residentia putent, dictum privilegium Episcopo, seu ejus Vicario, intra tres menses exhibeant, ut cognoscat, an ex veris causis concessum sit, nec ne.

CAPUT IV.

Beneficiati, neque ex fundatione, neque ex consuetudine, vel aliter ad personalem residentiam obligati, nihilominus onera Missarum beneficiis suis incumbentia, in Ecclesiis ubi ea fundata sunt, plene ac debite expleri curent; alioquin hoc ipso, etiamsi in loco privilegiato resederint, a fructibus beneficiorum suorum suspendantur, & suspensi maneant, donec debite docuerint de impleto onere Missarum, ob cujus omissionem suspensi fuerant.

CAPUT V.

Pluralitas beneficiorum, & certum continet animarum periculum, & totius Ordinis Ecclesiastici perversio est; ideoque mandat hæc Synodus exacte servari, quicquid de ea in Cap. *De multa*, x. *De Præbendis*, ac in aliis Sacris Canonibus, & præsertim in Sacro Concilio Tridentino, decretum & statutum est.

CAPUT VI.

Permutationes beneficiorum, quas vocant triangulares, & simplices resignationes beneficiorum in favorem tertii, cum clausula, non aliter, neque alias, improbat etiam hæc Synodus, easdemque deinceps fieri prohibet.

TITULUS XX.

De Scholis.

CAPUT I.

Ex bona educatione ac institutione Juventutis pendet pro magna parte salus totius Reipublicæ. Quapropter ubicumque Scholæ, tam quotidianæ, quam Dominicales adhuc requiruntur, agant Archi-Presbyteri cum Magistratibus & Præfectis locorum, ut eæ mox erigantur, simulque rationem ineant ipsis Ludimagistris de annuis stipendiis providendi.

CAPUT II.

Pauperes per subtractionem eleemosynarum mensæ pauperum, alii vero aliis pœnis liberos, aliosque domesticos suos ad Scholas Dominicales, ac lectionem Catechisticam, mittere per Magistratus & Præfectos locorum sine conniventia compellantur; eoque tempore, quo juventus in Scholis instituitur, a tripudiis & aliis insolentiis, quibus juvenes a Scholis avocentur, omnino abstineatur.

CAPUT III.

Optat hæc Synodus, ut tam in Dominicalibus, quam aliis quibuscumque Scholis, masculi a viris, & puellæ a mulieribus tantum instruantur: ubicumque tamen id obtineri non poterit, saltem locis & interstitiis masculi a puellis separentur.

CAPUT IV.

Scholæ Scholasticis Capitulorum subjectæ, ab iisdem Scholasticis, cæteræ omnes ab Archi-Presbyteris, vel aliis ad id ab Ordinario deputatis, singulis saltem semestribus serio visitentur; nec ulli omnino libri in iis prælegantur, qui turpe aut obscœnum quid contineant, quique ab Ordinario approbati non sint.

CAPUT V.

Scholas Dominicales frequentantes non tantum doceantur legere & scribere; verum etiam, & quidem præcipue, instituantur in rudimentis fidei; & ante omnia doceantur Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Fidei, Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, modumque confitendi ac Missæ Sacrificio inserviendi, & qui grandiores sunt, rationem etiam se parandi ad Communionem.

CAPUT VI.

Insuper hortatur hæc Synodus, ut in Scholis latinis doceatur Cantus Gregorianus; necnon ut Ludimagistri & Ludimagistræ Scholarum linguæ vernaculæ juventutem suam statis diebus ad lectionem Catechisticam deducant, eosque ibidem in officio contineant.

TITULUS XXI.

De Seminariis.

CAPUT I.

Ubicumque saluberrimum Decretum Concilii Tridentini de instituendis Seminariis necdum executioni mandatum est, curent Episcopi illi plene ac debite satisfieri in proxima Synodo Diœcesana, in singulis Diœcesibus, quam citissime fieri poterit, celebranda. Ut autem hoc pro præsentis temporis statu commode fiat, sexagesimus denarius, aut plus minusve, prout videbitur Episcopo, cum consilio eorum, qui ex Decreto dicti Concilii Tridentini eidem sunt adjungendi, e bonis Ecclesiasticis in qualibet Diœcesi in hunc usum applicetur.

CAPUT II.

Inter alia doceantur cantum Gregorianum, & cæremonias Ecclesiæ; & in illis ipsis, in Cathedralibus & aliis Ecclesiis exerceantur.

CAPUT III.

Rector vel Præsidens Seminarii ad minimum singulis annis administrationis suæ computum fideliter reddat.

CAPUT IV.

Quæ præterea pro pia institutione hujusmodi juventutis, & Seminariorum erectione, a Sacrosancta Tridentina Synodo decreta sunt *Sess.* 23. *Cap.* 18. *De Reform.* hic habeantur pro insertis.

TITULUS XXII.

De Elocatione & conservatione Bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT I.

Quæ in prima Synodo Provinciali Mechliniensi, de conservatione ac debita administratione Bonorum Ecclesiasticorum decreta sunt, eadem omnino amplectitur hæc Synodus: & insuper iis adjicit ea, quæ sequuntur.

CAPUT II.

Bona Ecclesiæ locare non liceat ultra tempus a jure permissum.

CAPUT

CAPUT III.

Possessores quorumcumque beneficiorum, literas fundationum eorumdem, & omnium bonorum ad beneficia spectantium, Decanis Capitulorum vel Archi-Presbyteris, quorum visitationi ipsa beneficia subsunt, intra trimestre post publicationem præsentis Synodi exhibeant, in Archivis Episcoporum vel Capitulorum asservandas, sub pœna quatuor florenorum Seminario applicandorum; vel si eas se habere negent, sub juramento se desuper expurgent.

CAPUT IV.

Ubicumque registra bonorum quorumcumque Collegiorum Ecclesiasticorum, beneficiorum, fabricarum, mensarum Sancti Spiritus, aliarumque piarum fundationum, a quindecim annis legitime renovata non fuerint, renoventur ea cum debita designatione limitum & conterminorum infra annum proximum, idque sumptibus eorum, in quorum utilitatem fiunt.

CAPUT V.

Et quia Injuria horum temporum multa interciderunt munimenta bonorum Ecclesiasticorum: ut iniquis debitoribus, quos in posterum forte solutionem denegare contingeret, obvietur; mandat hæc Synodus universis Beneficiatis hujus Provinciæ, ut singuli legitima faciant manualia, in quibus annuam solutionem ita signent, ut ex eisdem manualibus successu temporis legitima possessio probari possit. Et hæc ipsa manualia quotannis a Decanis visitentur, & Successoribus gratis relinquantur.

CAPUT VI.

In singulis Ecclesiis Parochialibus & Sacellis fiat inventarium omnium ornamentorum, & quorumcumque aliorum bonorum mobilium, ad ipsam Ecclesiam vel Sacellum pertinentium; idemque inventarium a Pastore, vel Rectore Sacelli, ac Æditui, subsignetur; atque ita subsignatum cum cæteris monumentis debite asservetur.

CAPUT VII.

Pastores, & quicumque alii Beneficiati, domos beneficiorum suorum integras conservent; ac debite reparent, nisi reparationes earumdem ab aliis fieri debere certo constet. Archi-Presbyteri, ubi ipsis id juris ex consuetudine competit, illas singulis annis serio visitent; & quando eas reparatione indigere advertent, eam mox fieri mandent; & non obedientes denuntientur Episcopo, vel ejus Vicario Generali, ut ad debitas reparationes faciendas, prout juris & rationis fuerit, compellantur, & pro præterita negligentia etiam puniantur. Si vero ad hujusmodi reparationes obligatos, iis necdum perfectis, ex hac vita migrare vel beneficia sua resignare contigerit; bona domorum mortuariarum, eorumque qui beneficia sua dimiserunt, arrestentur, & arrestata maneant, donec eæ perfectæ fuerint.

CAPUT VIII.

Rationes fabricarum, & mensarum pauperum, aliarumque piarum fundationum, singulis annis ubique reddantur; vel saltem, ubi tenuiores sunt earum proventus, singulis bienniis: & de decennio in decennium contineant plenam specificationem quantitatis, limitum, & conterminorum, silvarum, pratorum, ac terrarum arabilium; nec non expressam designationem tam fundorum & ædium, super quibus redditus vel census hypothecati sunt, quam ædium & fundorum, iisdem hypothecis adjacentium, & conterminorum.

CAPUT IX.

Certi quoque dies ad audiendas rationes ubique constituantur: & si eorum, quibus rationum redditio incumbit, culpa vel negligentia evenerit, quo minus statuto tempore redditio illa facta fuerit, singuli eorum multentur; & multa applicetur fabricæ, mensæ pauperum, vel fundationi, cujus computus reddi debuerat.

CAPUT X.

Ordinarii ipsi per se, vel saltem per Archi-Presbyteros, vel alios ad id deputandos, non tantum fabricarum & mensarum pauperum, sed etiam Hospitalium, domorum orphanorum, ac quorumcumque locorum piorum computus semper audiant, & examinatis præ-

præcedentibus computibus videant, num eorum conclusiones debite purgatæ, seu reliqua eorum plene soluta sint; utque omnia debite administrentur, diligenter advigilent.

CAPUT XI.

Hospitalia in subsidium peregrinorum erecta, histrionibus, aleatoribus, aliisque id generis hominibus non pateant: nec in iis viri cum fœminis versari permittantur, etiam si se Matrimonio junctos esse asseverent.

CAPUT XII.

Decretum Concilii Tridentini *Sess. 22. C. 11. de Reform.* contra occupatores quorumcumque bonorum & jurium Ecclesiæ subinde populo per Concionatores inculcetur, eumque in finem hæc Synodus illud de verbo ad verbum hic inserendum censuit: " Si quem Clericorum, vel Laicorum, quacunque " is dignitate etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantum malorum " omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Ecclesiæ, seu cujusvis sæcularis vel regularis beneficii, " montium pietatis, aliorumve piorum locorum jurisdictiones, bona, " census ac jura, etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, " quæ in Ministrorum & pauperum necessitates converti debent, per " se vel alios, vi vel timore incusso, " seu etiam per suppositas personas Clericorum aut Laicorum, seu quacumque arte, aut quocumque quæsito " colore, in proprios usus convertere, " illosque usurpare præsumpserit, seu " impedire, ne ab iis, ad quos jure " pertinent, percipiantur; is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque etiam ex donatione suppositæ " personæ pervenerint, Ecclesiæ, ejusque Administratori sive Beneficiato, " integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit: quod si ejusdem Ecclesiæ " Patronus fuerit, etiam jure Patronatus ultra prædictas pœnas eo ipso privatus existat. Clericus vero, qui " nefandæ fraudis & usurpationis hujusmodi fabricator seu consentiens " fuerit, eisdem pœnis subjaceat; nec " non quibuscumque beneficiis privatus sit, & ad quæcumque alia beneficia inhabilis efficiatur, & a suorum " Ordinum executione, etiam post integram satisfactionem & absolutionem, sui Ordinarii arbitrio suspendatur."

CAPUT XIII.

Denique quicumque habent Reliquias, ornamenta, munimenta, vel alia quæcumque, ad Ecclesias, Hospitalia, Monasteria, aliave loca pia diruta, vel deserta, sive Rectoribus destituta, quomodolibet spectantia, ad Archiva Episcopi deferre teneantur ibidem conservanda.

TITULUS XXIII.

De reparatione Ecclesiarum.

Cum infinitæ quotidie oriantur lites super reparatione Ecclesiarum, stante hoc civili bello destructarum, eo quod Episcopatus hujus Provinciæ sint in diversis Ducatibus & Comitatibus, & proinde non ubique eædem sint consuetudines: visum fuit huic Synodo per modum provisionis, & sine alicujus præjudicio, ex communi juris dispositione per Sacrum Concilium Tridentinum innovati, certam super hac re ineundam esse rationem, cui omnes sese conformare teneantur, postea quam super eadem cum Serenissimis suis Celsitudinibus maturius actum fuerit.

TITULUS XXIV.

De Regularibus, & Monialibus.

CAPUT I.

Meminerint Superiores Monasteriorum, & domorum, tam virorum, quam mulierum, Decreti Concilii Tridentini, quo statuitur, ut is tantum numerus constituatur, ac conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

CAPUT

CAPUT II.

Curæ sit etiam Episcopis, & aliis Superioribus, ut juxta Decretum dicti Concilii, extraordinarium Confessarium bis aut ter in anno Monasteriis Sanctimonialium offerant, qui non unius vel alterius tantum, sed omnium omnino confessiones audire debeat: & certi ad hoc dies ubique præfigantur.

CAPUT III.

Sciant similiter ipsæ Sanctimoniales, etiam exemptæ, sibi non licere post Professionem, etiam ad breve tempus, Monasterium egredi; nisi ob aliquam ex tribus causis expressis Constitutione Ssmæ memoriæ PII V. hac de re edita, quæ inviolabiliter est observanda.

CAPUT IV.

Cætera omnia de Regularibus, ac Monialibus, in Concilio Tridentino, & in prima Synodo Provinciali Mechliniensi, decreta amplectens, & innovans, hæc Synodus insuper addit ea, quæ sequuntur.

CAPUT V.

In Conventuali Religiosorum, & Monialium mensa, lectio sacra, quantum res patitur, numquam omittatur.

CAPUT VI.

Prælati Regularium eos tantum subditis suis Confessarios deputent, quos prævio examine, per se vel Lectorem suum facto, invenerint sufficienter idoneos.

CAPUT VII.

Libertati Professionis Virginum Deo dicandarum hæc Synodus prospicere volens, hoc præsenti Decreto tollit omnia Statuta & consuetudines, quæ dictæ libertati aliquo modo officere possunt. Prohibet itaque, ne quarumcumque Virginum capilli ante Professionem resecentur: mandatque, ut Episcopi, vel ab eis Deputati, earumdem virginum voluntatem, tam ante susceptionem habitus, quam ante professionem, Sacro Trid. Concilio ita jubente, diligenter explorent, non aliter tamen, quam eas solas esse certo cognoscant.

CAPUT VIII.

Valde dedecet in Monasteriis tam virorum, quam mulierum, hospitibus advenientibus vina & cerevisiam vendi; atque ideo etiam hæc Synodus id fieri districte prohibet, sub pœna arbitraria.

CAPUT IX.

Si Decreto Concilii Tridentini, de lectione Sacræ Scripturæ in Monasteriis Religiosorum habenda, negligentia prælatorum alicubi non satisfiat, Episcopi locorum, auctoritate a dicto Concilio sibi attributa, id debite procurent.

TITULUS XXV.

De Foro, Jurisdictione & Immunitate Ecclesiasticis.

CAPUT I.

Ordinarii locorum, eorumque Officiales, juxta Decretum Concilii Tridentini causas omnes, etiam beneficiales, saltem infra biennium a die motæ litis terminent; alioquin post id spatium liberum sit partibus, vel alteri illarum, Judices superiores, alias tamen competentes, adire.

CAPUT II.

Judices appellationum eas non recipiant, nisi a definitiva, vel a definitivæ vim habente, & cum gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat; prout per Concilium Tridentinum decretum est.

CAPUT III.

Ut in cæteris omnibus, ita quoque vel maxime in administranda justitia, quoad Statuta Curiarum, salaria, & stipendia Ministrorum, & practicorum earum, cæteraque hujusmodi, uniformitatem in tota Provincia servari expedit. Et ideo statuit præsens Synodus, ut uniformis & moderata ratio, desuper ejusdem Synodi auctoritate constituenda, ab omnibus, quos concernit, observetur.

CAPUT IV.

In correctionibus conforment se Episcopi Decreto Concilii Tridentini

Seff. 25. *Cap.* 3. ut nimirum rarius censuris utantur, sed aliis mediis ibidem a Concilio præscriptis.

CAPUT V.

Ut satisfiat Decreto Concilii Tridentini, quod jubet in singulis Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis, aliquot personas juxta Constitutionem BONIFACII VIII. quæ incipit, *Statutum, &c.* qualificatas, & alioquin ad id aptas designari, quibus præter Ordinarios locorum, causæ Ecclesiasticæ in partibus delegandæ, a quolibet Legato vel Nuntio, atque etiam ab ipsa Sede Apostolica committantur: præsens Synodus designat, & nominat personas infrascriptas, earumque nomina, cognomina, & qualitates, ad suam Sanctitatem transmittenda esse statuit.

In Archi-Episcopatu Mechliniensi pro idoneis nominati & designati sunt:

MECHLINIÆ,

D. Henricus Franciscus van der Burch, J. U. Licentiatus, Decanus Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis, & Vicarius Generalis Archi-Episcopatus ejusdem.

D. ac M. Petrus van den Wiele, Sacræ Theologiæ Licentiatus, ejusdem Ecclesiæ Metropolitanæ Archi-Diaconus.

D. Jacobus Boonen, J. U. Licentiatus, Canonicus & Officialis Mechliniensis.

LOVANII,

Rdus Pater D. Libertus Schaloun, Abbas Vlierbacensis.

Rdus Pater D. Joannes Drusius, S. Theologiæ Licentiatus, Abbas Parcensis.

Rdus Pater D. Ludovicus ab Eynatten, Abbas S. Gertrudis, & Conservator Privilegiorum Universitatis Lovaniensis.

BRUXELLÆ,

D. Petrus Pantinus, Decanus Insignis Ecclesiæ Collegiatæ S. Gudilæ Bruxellensis, Protonotarius Apostolicus.

D. Cæsar Clemens, S. Theol. Doctor, Decanus Ecclesiæ Collegiatæ Anderlechtensis, Protonotarius Apostolicus.

D. Cornelius Worzel, S. T. Licentiatus, Decanus Bredanus, & Plebanus Bruxellensis.

IN EPISCOPATU GANDENSI,

D. ac M. Adrianus Varræus, S. T. Licentiatus, Cathed. Eccles. S. Bavonis Præpositus.

D. ac M. Petrus Bernaerts, S. T. Licentiatus, ejusdem Ecclesiæ Decanus.

Rdus Pater D. Livinus van der Meulen, Abbas Thrunchiniensis.

D. Franciscus del Pio, U. J. Licentiatus, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis S. Bavonis, & Officialis Gandavensis.

D. ac M. Philippus Jadaert, S. T. Licentiatus, Ecclesiæ Collegiatæ S. Pharaildis Decanus.

IN EPISCOPATU BUSCODUCENSI,

D. ac M. Gisbertus Cœverincx, S. Theologiæ Licentiatus, & Ecclesiæ Cathedralis Decanus, designatus Episcopus Daventriensis.

Rdus Pater D. Arnoldus Vessemius, Abbas Monasterii Bernensis.

D. Everardus de Ravesteyn, U. J. Licentiatus, Canonicus dictæ Cathedralis Ecclesiæ, & Officialis.

IN EPISCOPATU RUREMUNDENSI,

D. ac M. Petrus Pollius, S. T. Doctor, Cathedralis Ecclesiæ Ruremundensis Decanus.

D. Fredericus Joannis, Cantor ejusdem Ecclesiæ & Canonicus.

D. Guilelmus Randeraet, J. U. Licentiatus, & ejusdem Ecclesiæ Canonicus.

IN EPISCOPATU BRUGENSI,

D. ac M. Nicolaus de Heere, Ecclesiæ Cathedralis Brugensis Decanus.

Rdus Pater D. Joannes de Bourier, Abbas Monasterii S. Andreæ.

Rdus Pater D. Joannes Montanus, Abbas Monasterii de Eeckhoudt.

D. ac M. Arnoldus a Mechlinia, S. Theologiæ Licentiatus, Ecclesiæ Cathedralis Archi-Diaconus & Canonicus.

D. Remigius Driutius, J. U. Licentiatus, Canonicus ejusdem Ecclesiæ & Officialis.

D. ac M. Dionysius Christophori, S. Theol. Licentiatus, ejusdem Ecclesiæ Canonicus & Scholasticus.

IN EPISCOPATU ANTVERPIENSI,

D. Joannes del Rio, U. J. Licentiatus, Decanus Ecclesiæ Cathedralis Antverpiensis, & Vicarius Episcopatus ejusdem, & Protonotarius Apostolicus.

Rdus Pater D. Dionysius Feyten, Abbas Monasterii S. Michaelis.

D. Cornelius de Witte, S. Theol. Licentiatus, Archi-Diaconus & Canonicus dictæ Cathedralis Ecclesiæ.

D. Joannes Gevarts, J. U. Licentiatus, ejusdem Ecclesiæ Canonicus & Officialis.

D. An-

D. Antonius Heylwigen, *J. U. Licentiatus*, *ejusdem Ecclesiæ Canonicus & Thesaurarius.*

D. ac M. Aubertus Miræus, *S. Theol. Baccalaureus*, *Canonicus & Scholasticus ejusdem Ecclesiæ.*

IN EPISCOPATU YPRENSI,

D. Judocus Veranneman, *Ecclesiæ Cathedralis Decanus.*

Rdus Pater D. Carolus de Argenteau, *Monasterii S. Winoci Abbas.*

Rdus Pater D. Vincentius du Buer, *Monasterii S. Joannis Abbas.*

D. Carolus van Houcke, *J. U. Licentiatus*, *Cathedralis Ecclesiæ Archi Diaconus & Canonicus.*

D. Ludovicus Vlaminck, *J. U. Licentiatus*, *ejusdem Eccles. Cathedralis Thesaurarius.*

D. Franciscus de Montmorency, *Ecclesiæ Collegiatæ oppidi Casletensis Præpositus.*

Si quempiam ex prænominatis ante proximam Synodum Provincialem, aut Diœcesanam, mori contigerit; Episcopus consilio Capituli alium usque ad proximam Synodum substituet, eamdemque substitutionem ad Sedem Apostolicam transmitti curabit.

TITULUS XXVI.

De Synodo Provinciali, & Diœcesena.

CAPUT I.

Concilio Provinciali, vel Diœcesano, debite convocato, omnes qui de jure vel consuetudine illi interesse debent, die & loco præfixis personaliter comparebunt, nisi legitime impediti fuerint: quo casu tempestive de causa impedimenti fidem facient: & nihilominus Procuratorem virum Ecclesiasticum mittent, non tantum ad audiendum & referendum, sed etiam ad deliberandum & agendum, quæ Principalis faceret, si personaliter interesset, nec non ad simpliciter acceptandum & recipiendum, quæcumque in ipsa Synodo statuta & decreta fuerint.

CAPUT II.

Contra absentes non legitime excusatos, vel qui Procuratorem sufficienti mandato instructum non miserint, primum ad contumaciam etiam per affixionem edicti publici ad valvas loci, in quo Concilium celebrabitur, deinde ad alias pœnas juxta Canonicas Sanctiones decernendas procedatur.

CAPUT III.

Nemo, sine licentia Præsidis Concilii, a Concilio recedere audeat; neque tunc aliter, quam sufficienti constituto Procuratore.

CAPUT IV.

Quod si Episcopi, & alii, qui interesse debent, a novissimo Concilio circa hæc aliqua observaverint, quod in futuro Concilio proponendum videatur, id uno mense ante diem præfixum ipsi Metropolitano per literas significent.

CAPUT V.

Quæcumque in hac Provinciali Synodo, ad majorem Dei gloriam & animarum salutem, statuta sunt per universam Mechliniensem Provinciam, per singulas Diœceses intra annum Diœcesanis Synodis publicanda sunt; ad quas omnes omnino, tam exempti, quam non exempti, ut publicari ea audiant, & ad ea se conforment, ex Decreto Tridentinæ Synodi *Sess.* 24. *de Reform. Cap.* 2. accedere tenebuntur.

Quæ reliqua sunt reformationem concernentia, & tempore exiguo expediri non potuerunt, Episcopi in proxima Synodo Diœcesana statuant, prout utilitatem Ecclesiæ postulare judicabunt. Mandat postremo hæc eadem Synodus Provincialis, ut quæcumque tam in Concilio Tridentino, quam in hac ipsa Synodo decreta & statuta sunt, post impressionem inviolabiliter observentur; omnia interim & singula censuræ & judicio Sedis Apostolicæ quam humillime submittens. Actum Mechliniæ Anno Domini Millesimo sexcentesimo septimo, die decima nona mensis Julii; subsignatum:

MATTHIAS (*) *Archi-Episcopus Mechliniensis.*

Petrus

(*) Matthias Hovius Mechliniæ, qua in urbe Parentes habuit, non tam opulentia, quam fama vitæ ac nominis integritate claros, annumque 1542. natalem, totis viginti qua-

Petrus Damant Episcopus Gandavensis.
Gisbertus Masius Episc. Buscoducensis.
Henricus Episcopus Ruremundensis.
Carolus Philippus de Rodoan Episcopus Brugensis.
Joannes Miræus Episcopus Antverpiensis.
Carolus Masius Episcopus Yprensis.

Ante horum Decretorum publicam lectionem, Rmus & Illmus Dominus Præsidens, re cum RRmis DDnis Coepiscopis communicata, sequentem Schedulam da scripto pronuntiavit, eamque hic ad calcem ad verbum adscribi mandavit:

Reverendi ac Venerabiles DDni: Rerum, de quibus hactenus hic actum est, multitudo & gravitas, merito tempus extensius requireret & longius, præsertim cum de plerisque etiam sint consulendæ Serenissimæ Celsitudines Suæ, quarum protectione speramus faciliorem executionem: sed cum RR. VV. sæpius nobis exposuerint, quanto cum damno ab ovibus suis absint, & quanto hic sumptu detineantur, ideoque se non ferre diuturniorem moram; visum est RRmis Patribus hujus Synodi vos cum bona venia sua dimittere, declarando, & consueto modo publicando, quod vobis auditis, & expensis rationibus vestris & suis, decernendum & observandum videtur.

Post cujus Schedulæ pronuntiationem prædicta Concilii Decreta publice lecta fuerunt, die vigesima mensis Julii anni Millesimi sexcentesimi septimi. In cujus rei fidem nos infrascripti ejusdem Concilii Secretarii propria manu subscripsimus.

Petrus Pantinus, Protonotar. Apostolicus, Decan. Eccl. S. Gudilæ Bruxellensis.

Dionysius Christophori, Cathed. Ecclesiæ Brugensis Canonicus & Scholasticus.

TESTI-

quatuor annis Archi-Episcopali muneri Antistes ex Vicario Generali tertius ita præfuit, ut, *Cl. Foppensio teste*, rudi indigestæque formam Diœcesi primus daret. Fratrem habuit *Joannem van den Hove*, pro avita Religione ac Patria V. Id. Apr. 1580. ab Sectariis trucidatum.

Lovanii in domo Standonica altiorum Studiorum initia, ac progressus in scientiis Theologicis, Michaelis Baji, Doctoris opera usus atque institutione, perquam laudabiles fecit, Collegii Pontificii Alumnus, dignus, qui S. Theologiæ Licentia palam condecoraretur. Inde domesticam sedem repetens per annos aliquot in SS. Petri & Pauli Ecclesia Concives suos Sacro verbi Divini pabulo Pastor gratiosissimus refecit, potuitque fructus laborum suorum uberes eo sibi polliceri certius, quo majore polleret dicendi suavitate, quo ampliore sermonis gratia in suorum animos auditorum sese insinuaret, Orator tempestate sua florentissimus.

Anno 1577. Metropolitanæ S. Rumoldi electus Canonicus, Max. Morillono Tornacensis ad Infulas evecto successit Archi-Diaconus anno 1582. Quo ex officii ad Vicaria Generalis primum, tum ad Archi-Episcopi dignitatem anno 1596. progressus, studia illuc omnia convertit, qua demum ratione, emendatis Cleri moribus, temeritatem Acatholicorum sub ista tempora in Belgio vix non dominantem opprimeret. Quare Synodum Provincialem anno 1607. Mechliniæ & auspicatus est feliciter, & pari fine terminavit. Statuta jam dedimus, daturi etiam, ubi ad manus pervenerint, alterius cujusdam, quam & Ipse altero anno post celebravit, Diœcesanæ Decreta, una cum Gandavensi ejusdem anni Concilio, quod Petrus Damantius Ep. habuit.

Fuit Matthias Potentissimis Alberto & Isabellæ Principibus a Consiliis status, atque inprimis carus; Archi-Episcopale fundavit Seminarium, ac multa Ecclesiæ Belgicæ perutilia graviter congesta typo dedit. Obiit, postquam Episcopos consecrasset 11., Presbyteros 2482., Diaconos 2777., Subdiaconos 2790., & in Minoribus Ordinibus 2713. in Abbatia sua Affligemiensi, anno 1620. 3. Cal. Julii, ætatis 78. Sacerdotii 54. Archi-Episcopatus 25. vel in sola Oratione paræcetica ad Clerum universum in Synodo illa Provinciali jam congregatum habita, quam admirabilem *Moretus* jure nuncupat, superstes nunquam non futurus.

Vide Cl. Castillion. Sac. Belgii Chronologiam pag. 498. Et cit. Cl. Joan. Franc. Foppens Biblioth. Belg. P. II. pag. 874. & 875.

TESTIMONIUM

Illustrissimi & Revdissimi Domini, D. Cardinalis PAMPHILII, super facta recognitione Concilii Provincialis Mechliniensis ab Illustrissimis & Rmis DD. DD. Cardinalibus Interpretibus Sacri Concilii Tridentini.

NOS HIERONYMUS Tituli S. Blasii de Annulo S. R. E. Cardinalis PAMPHILIUS, fidem facimus & attestamur, Decreta confecta in Provinciali Synodo a Reverendissimo D. Archi Episcopo Mechliniensi, eaque a R. D. Dionysio Christophori, Cathedralis Ecclesiæ Brugensis Canonico, ipsiusque Archi-Episcopi Procuratore, ad Smum D. N. perlata a Sacra Congregatione Cardinalium Concilio Tridentino interpretando præpositorum emendata, recognita, atque aptata fuisse: nec non eorumdem Decretorum exemplum apud ipsam Congregationem remansisse; cum quo hujusmodi Decreta hoc libello chartarum xxix. (quarum prima incipit: Decreta, &c. *ultima vero:* Potuerunt, &c. *& definit:* Ecclesiæ Brugensis Canonicus & Scholasticus) *descripta, & collata in omnibus, & per omnia concordant. In quorum fidem his propria manu subscripsimus, & ab infrascripto Secretario item subscribi, sigilloque nostri impressione communiri mandavimus. Datum Romæ, die III. Aprilis, Anno M. DC. VIII.*

HIER. CARD. PAMPHILIUS.

JOANNES FRANC. FAGNANUS, Sacræ Congregat. Concilii Secretarius.

BREVE

SS. D. N. PAULI PP. V.

Super Confirmatione Concilii Provincialis Mechliniensis.

VENERABILIBUS FRATRIBUS Archi-Episcopo & Episcopis Provinciæ Mechliniensis,

PAULUS PP. V.

VEnerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Acta Synodi Provincialis Mechliniensis, a Fraternitatibus vestris nuper habitæ, quæ Dilectus Filius Dionysius Christophori, Canonicus & Scholasticus Ecclesiæ Brugensis, ad Nos detulit, ut si Nobis probarentur, illa confirmaremus auctoritate nostra Apostolica; nonnullis mutatis, ut videbitis, approbavimus: recognita prius mandato nostro, a Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Interpretibus Sacri Concilii Tridentini. Laudamus valde, Fratres Venerabiles, zelum pietatis, prudentiam & vigilantiam vestram, quam in hujusmodi Decretis sanciendis agnovimus; ac Deum sapientiæ & misericordiarum Patrem precamur, ut quotidie in vobis augeat dona Divinæ suæ gratiæ, ut ministerii vestri ac laborum, quos ad ejus Sanctissimi Nominis gloriam & animarum salutem suscepistis, præmia benignus vobis retribuat, cum reddideritis rationem villicationis vestræ. Quemadmodum etiam hortamur, atque Apostolica auctoritate, quam a Dei benignitate licet immeriti accepimus, jubemus, ut ejus Synodi Decreta omnia, quæ ad Sacrorum Canonum præscriptum omnes istius Provinciæ Episcopos, omnesque eorum Diœcesanos obstringunt, ab omnibus quam diligentissime & inviolate serventur: ac vobis omnibus Apostolicam benedictionem nostram peramanter largimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, quarto Kal. Maji, M. DC. VIII. Pontificatus nostri anno Tertio.

PETRUS STROZA.

Aliud Testimonium examinati Concilii, ab Illmo & Rmo Domino, D. Cardinale PAMPHILIO, directum Rmo & Illmo Domino Archi-Episcopo Mechliniensi.

PERILLUSTRI ac Rmo DOMINO uti Fratri D. Archi-Episcopo Mechliniensi.

PErillustris ac Rme D. uti Frater: Provincialem Synodum Mechliniensem, ab Amplit. T. adhibitis Comprovincialibus Episcopis novissime celebratam, & a Rdo D. Dionysio Christophori Cathedralis Ecclesiæ Brugensis Canonico & Scholastico, Amplit. T. & ipsorum Comprovincialium Episcoporum Procuratore, exhibitam, ejusque Decreta ad mores moderandos, excessus corrigendos, abusus istic bellorum præsertim injuria atque hæreticorum artibus intro-

introductos eradicandos, pie ac sapienter confecta, Illmi Cardinales Trid. Conc. Ssmi D. N. auctoritate Interpretes, pro munere sibi injuncto diligenter recognoverunt, atque ubi oportuit, etiam emendarunt. Itaque illam ipsam Synodum ad Amplit. T. nunc remittimus, pro sui muneris debito edendam, publicandam, & sedulo in ista Provincia observandam, ut egregiæ ac pientissimæ operæ, & industriæ, saluberrimique laboris fructus, quos sibi initio proposuit, uberiores in dies, adjuvante Domino, percipiat. Quod ut cumulate & quam celerrime fiat, nos summis precibus a Divina benignitate contendimus, Amplitudinique T. salutem plurimam precamur in Domino. Romæ, die X. Aprilis, Anno M.DC.VIII.

Ampl. T. Perill. ac Rmæ

uti Frater studiosiss.
HIER. Card. PAMPHILIUS.

Secundæ Literæ prænominati Illmi & Rdissimi Domini, D. Cardinalis PAMPHILII, ad dictum Rmum & Illmum D. Archi-Episcopum Mechliniensem, testantes omnium Protestationum in examine & recognitione hujus Concilii eam habitam rationem, quam jus & ratio requirit, ideoque illud jam omnes obligare.

PERILLUSTRI ac Rmo DOMINO uti Fratri D. Archi-Episcopo Mechliniensi.

PErillustris ac Rme D. uti Frater. Synodum Provincialem Mechliniensem ab Amplitudine T. adhibitis Comprovincialibus Episcopis novissime celebratam, a Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum recognitam, ac nonnullis opportune immutatis probatam fuisse, jam aliis literis pro munere nostro attestati fuimus. Nunc ne cuipiam adversus ipsum Concilium, prudenter ac moderate unanimi Episcoporum consensu confectum, conquerendi ansa aut occasio ulla superesset; superaddere placuit, quod revera verum, Illmos Patres in ea recognitione, atque emendatione, Protestationes istic habitas, ac in ipsa Synodi calce descriptas, perlegisse, expendisseque, ac earum, quantum Sacri Canones justitiæ norma suadebant, rationem habuisse. Illam igitur ipsam Synodum, ejusque Decreta incunctanter exequatur Ampl. T. quando jam nullum legitimum obsistit impedimentum, & bene valeat in Domino, a quo diuturnam illi incolumitatem cum ejus gratiæ incremento precamur. Romæ, die XXII. Maji, M.DC.VIII.

Ampl. T. Perill. ac Rmæ

uti Frater studiosiss.
HIER. Card. PAMPHILIUS.

Sequitur Edictum Alberti & Isabellæ Claræ Eugeniæ Archi-Ducum, idiomate expressum Belgico & Articulos 30. complectens, in quibus de Ludimagistris, de Bibliopolis, ac Librariis, de Scholis Dominicalibus potissimum agitur.

Decreta hæc Synodi Provincialis Mechliniensis & Statuta typis Plantinianis edita Antverpiæ apud Joannem Moretum anno 1608. *Recusa tum Antverpiæ in Officina Plantiniana apud Viduam & Hæredes Balthasaris Moreti anno* 1680., *tum per Harduinum in CC. Collectione Regia Tom. X. Parisiis anno* 1714.

SYNO-

SYNODUS DIOECESANA
YPRENSIS,
Anno Christi MDCIX. Pauli V. PP. V. Rudolphi II. Imp. XXXIII.

CELEBRATA

DIE QUARTA MENSIS NOVEMBRIS

Sub CAROLO MASIO, (*) *Yprensi Episcopo.*

CAROLUS MASIUS, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS Yprensis, universo Clero & populo Civitatis & Diœcesis nostræ, Salutem in Domino.

CUm a postremis hujus nostræ Provinciæ bellicis tumultibus non esset in Ecclesia nostra servata Synodus Diœcesana, plurimaque interim tot annorum spatio, & injuria temporis, & hominum malitia, essent immutata, collapsa & depravata: atque ad ea emendanda & restauranda non esset opinione nostra remedium convenientius & salubrius, quam ad illud confugere, quo Ecclesia Dei in summis periculis semper esset usa; recurrendo nimirum ad Concilia Generalia, Provincialia, & Synodalia. Hinc est, quod, cum nihil magis haberemus in votis, quam muneri humeris nostris imposito, quantum in nobis esset, satisfacere, cœperimus statim a primo die Residentiæ nostræ omnes cogitationes & actiones nostras eo dirigere & collimare, ac ita omnia ad actum tam solemnem præparare, ut quam primum tempus & occasio permitteret, possemus Synodum indicere, & eam celebrare, atque ita remedio illo tam salubri non solum, sed prorsus necessario, in tanta desolatione Ecclesiæ nostræ nos juvare. Nam ubi a quarto die Consecrationis nostræ Concilio Provinciali Mechliniensi interfuissemus, & eo finito ad Residentiam nostram cum Dei gratia rediissemus, visum fuit consultum, instituere ante omnia per totam Diœcesim nostram Visitationem generalem: in qua cum propriis nostris oculis illius statum penitius perlustrassemus & inspexissemus: sane si antea, tunc magis judicavimus omnino necessarium in proposito nostro progredi, & conceptam Synodi declarationem ad effectum deducere, ut in ea etiam Provinciale Mechliniense Concilium publicare pro officio nostro possemus. Sed cum illud prius secundo anno a sua Sanctitate confirmatum prodiret in lucem, necesse fuit illam animi nostri sententiam differre in annum sequentem, tertium nimirum Residentiæ nostræ, quando tandem hanc Synodum nostram, præhabito consilio cum Capitulo Ecclesiæ nostræ Cathedralis, indiximus, eamque ad optatum finem perduximus. De quo singulari Dei beneficio, tam opportune nobis ante translationem & discessum nostrum præstito, non possumus ipsius Divinæ Majestati dignas satis agere gratias; & vobis deinde, qui præsentiam & operam vestram nobis in hac parte tam prompte

(*) Carolus Masius (vulgo Maëz) Patria Bruxellensis, Frater Engelberti Masii egregium sanctioris Concilii Præsidem olim agentis, ex Decano Antverpiensi ac Serenissimorum Archi-Ducum Alberti & Isabellæ Eleemosynario, Petro Simonis, Tiletano, quem a variis scriptis typo editis *Valerius Andreas in Bibliotheca sua Belgica pag.* 761. commendat, indefesso per annos viginti Episcopo successit, Bruxellis in Ecclesia D. Gudulæ die XXIV. Junii anno 1607. consecratus. Sub ipsa statim novæ dignitatis primordia Provinciali Mechliniensi interfuit Synodo, & hanc, quam proferimus, post biennium celebravit. Evecti anno 1610. Gandavensem ad Infulam, magnas, quibus eminebat, tum corporis, tum animi dotes nemo subditorum non suspexit, laudavitque. Annus illi M.DC.XII. mensis Maji die XXI. supremus diluxit, & sepulchrum in Ecclesia Cathedrali Gandavensi datum.

Castillion Sacra Belgii Chronolog. P. II. pag. 511. & 526. *Havensius in Comment. de erectione novorum in Belgio Episcopatuum Lib. I. pag.* 71.

prompte exhibuistis. Unde tam certam in animo nostro de vobis omnibus fiduciam concepimus, ut non dubitemus, quin eadem animi promptitudine unusquisque vestrum conabitur pro virili has nostras Ordinationes exequi & adimplere: adeo ut existimemus necesse non esse pluribus ad hoc vos hortari vel monere, cum hoc ipsum & professio nostra, salusque propria & subditorum nostrorum, atque præsens Ecclesiæ extrema necessitas, nec non & Fidei Catholicæ conservatio, jure suo a nobis expostulet, & requirat: ne, dum putamus nos omnia mala & pericula cum his inductis evasisse, in multo plura & graviora postmodum incidamus, quam hactenus perpessi sumus: quæ si Deum ab Ecclesia sua, & hac nostra Yprensi, ac a nobis avertere velimus, præstet unusquisque nostrum officium suum, & studeat quam maxime sedulo pro modulo suo hanc communem Matrem nostram juvare. Hisce valete, memores horum estote, & Omnipotentem pro nobis orate.

DECRETUM,

Quod nulli præjudicium fiat ex ordine Sessionis in hac Diœcesana Synodo, promulgatum per Reverendum Dominum Archi-Diaconum Ecclesiæ Cathedralis Yprensis.

Reverendissimus Dominus Episcopus Yprensis statuit & decernit: si quis ad hanc Synodum vocatus, & in eam admissus, suo loco non incedat, aut sedeat, aliumve actum in ea gerat; non ideo alteri cuiquam jus acquiri, aut acquisitum esse, nihilque de hujusmodi jure aut possessione detrahi, sed in eo statu & conditione omnia permanere, quo erant ante hanc Synodum Diœcesanam.

INDEX TITULORUM SYNODI.

CONSTITUTIONES & ARTICULI
SYNODI DIOECESANÆ YPRENSIS.
TITULUS I.
De Professione Fidei, ejusque integritate restituenda & conservanda.
CAPUT I.

CUm omnis cura nostra primo versari debeat in iis, quæ ad Fidem Catholicam (quam Sancta Romana Ecclesia Mater nostra colit, docet, & sine qua impossibile est placere Deo) integre violateque servandam pertinent; ideo ab eadem potissimum Synodum hanc Diœcesanam judicavimus inchoandam:

andam : ut quam ab uno eodemque Spiritu hausimus, una etiam eademque Professione fateamur : quamque infelicissimis hisce temporibus hæreticorum rabie ac studio offuscatam & implicatam vidimus, non modo pristino splendori restituere, ac explicare; verum etiam ita stabilire, ac undequaque munire conemur, ut eam posteris claram, apertam, integram, firmamque relinquamus. Quare præmissa per Nos & universam hanc Synodum in nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, congregatam, publica Catholicæ & Apostolicæ Fidei professione, juxta Bullam PII IV., inhærentesque saluberrimo Sacrosancti Concilii Tridentini Decreto, statuimus & ordinamus, ut similem Fidei professionem emittant omnes, qui deinceps in Diœcesi nostra ad Dignitates, sive Regulares, sive Sæculares, Canonicatus, & alia quæcumque Beneficia Ecclesiastica curam animarum habentia, promovebuntur & admittentur : idque in manibus nostris, vel Vicarii nostri Generalis, sive Officialis: alioqui prædicti omnes non faciant fructus suos, nec illis possessio suffragetur.

CAPUT II.

Et quia, si unquam, nunc maxime, Fidei & Religionis ratio habenda est, ita ut nihil omittendum sit, quod ad ejusdem præsidium aliquo modo facere possit; statuimus, ut in posterum eandem Fidei professionem faciant, primo singuli Canonici Collegiatarum Ecclesiarum, in Capitulo suo, antequam ad residentiam admittantur.

CAPUT III.

Secundo, quotquot deinceps ad Ordines Sacros promovendi.

Omnes insuper Concionatores, Confessarii, etiam Religiosi (juxta eamdem Bullam PII IV.) nisi de ea antea facta coram Superioribus suis Regularibus (quos ad id deputamus) abunde doceant.

Lectores etiam Sacræ Theologiæ in Monasteriis sive Claustris.

Ut & omnes, qui posthac ad alias Synodos Diœcesanas convenient, & in hac Fidei professione non interfuerint.

Item qui in hæresim lapsi, ad Ecclesiæ gremium reverti volunt.

CAPUT IV.

Præterea idem faciant omnes Baillivi, Scabini tam Civitatum, quam pagorum: eæque omnes publicæ personæ, quæ Edicto Regio de prima Junii anno M. D. LXXXVII. per gloriosæ memoriæ PHILIPPUM II. comprehenduntur; idque juxta formam in eodem præscriptam. Rogamus interim & hortamur in Domino omnes, qui jus habent creandi & constituendi Magistratus, Baillivos, aliosque Ministros justitiæ, ne ullos assumant, nisi probatæ vitæ, & fidei viros, exceptoque ab iis prædicto juramento, cum professione fidei.

CAPUT V.

Librarii vero & Bibliopolæ, præter eam professionem, adjicient & præstabunt juramentum de non invehendis, vel secreto distribuendis, libris prohibitis.

CAPUT VI.

Cumque parum prodesset, Superiores & Præfectos Fidem Catholicam profiteri, nisi & populus a teneris annis eadem imbuatur, ipsorumque vigilanti cura in ea contineatur; monemus Prælatos, & Pastores omnes, ut per seipsos, aut alios viros doctos, explicent sedulo & diligenter populis sibi commissis Articulos Fidei, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, præcepta Decalogi & Ecclesiæ, efficaciam insuper & ritus Sacramentorum; advigilentque pastores quam maxime, ne ullus lupus inter oves versetur aut lateat; procurentque, quantum humana diligentia assequi poterunt, ut agnoscant vultum pecoris sui, noverintque extraneos, si qui in parochiis suis habitaturi advenerint.

CAPUT VII.

Parochias autem suas statim a Dominica in Albis serio quotannis visitabunt per domos & familias : omniumque ad Sacram Communionem obligatorum nomina & cognomina in registrum particulare referent.

CAPUT VIII.

Observent insuper, ut ab omnibus in propria id fiat Parochia, & an huic Ecclesiæ præcepto de Communione satisfecerint; arcendi alias, ni id authentico testimonio probaverint, ab Ecclesia vivi, & mortui Ecclesiastica sepultura privandi, juxta Capitulum: *Omnis utriusque sexus*, *De Pœnitentiis & Remissionibus.*

CAPUT IX.

Volumus etiam, & expresse inhibemus sub pœna suspensionis ab officio, ne ullos venientes ex partibus suspectis permittant in Parochiis suis familiam constituere, vel habitationem eligere, nisi ipsis de Fidei Professione facta, & eorum a Nobis, aut Vicariis nostris admissione legitime constet.

CAPUT X.

Supremos autem Baillivos, Officiarios, & Magistratus, in omnibus & singulis Civitatibus, oppidis, pagis & locis Episcopatus nostri, in Domino rogamus & monemus, ne ullos similiter admittant, nisi de simili Fidei Professione coram Nobis facta, ante omnia doceant; ut & de iis omnibus, ad quæ Ecclesiæ præcepta, Principumque Edicta, similes obligant.

CAPUT XI.

Cum autem periculosius sit venenum, quod auribus, quam quod ore hauritur, non satis erit populum sana doctrina instruere, nisi etiam librorum (quorum lectio ei conceditur) accurata ratio habeatur: quare districte præcipimus & mandamus Decanis & Pastoribus, ut sedulo advigilent, ne Librarii & Bibliopolæ ullos libros in districtus suos invehant, aut venales exponant, quorum Catalogus non sit a Nobis, aut Vicariis nostris antea examinatus & approbatus.

CAPUT XII.

Et quoniam ex Statuto Concilii Provincialis, nemo præter Typographos, Bibliopolas & Librarios juratos, libros excudere, aut venales exponere possit; censendi sunt contravenire eidem Statuto, qui passim absque licentia & permissione Superiorum, quosvis libros, cantilenas, ephemerides, similiaque in vestibulis Templorum, aut aliis in locis publicis venalia habent, aut per plateas circumferunt. Rogat itaque hæc Synodus omnes Baillivos, Officiarios, Magistratus, aliosque, ejusmodi abusum impediendi facultatem & auctoritatem habentes, ea utantur per confiscationem etiam omnium librorum & cantilenarum, ut olim CAROLUS V. Imperator Augustæ memoriæ, anno M.D.L. Edicto suo caverat, confirmatum deinde a PHILIPPO II., Anno M.D.LVI.

CAPUT XIII.

Libri omnes, inventi apud quoscumque Bibliopolas, aut circumforaneos, ex professo lascivi, obsceni, necromantici, superstitiosi, hæretici; quicumque denique bonis moribus aut fidei contrarii sunt, in eorum conspectu absque dissimulatione lacerentur & auferantur.

CAPUT XIV.

Moneant etiam Pastores populum, neminem posse legere, aut penes se habere Sacra Biblia vulgari lingua sine Ordinarii licentia in scriptis: imo contrarium facientes, Sacramentaliter absolvi non posse, nisi Bibliis Ordinario prius traditis.

CAPUT XV.

Quare Bibliopolæ ejusmodi Biblia nemini communicabunt, qui prædictam facultatem non habeat, sub pœnis quarta regula Indicis librorum prohibitorum expressis.

CAPUT XVI.

Decani autem vel Pastores nequaquam præsumant eam facultatem alicui concedere.

CAPUT XVII.

Monebunt insuper subditos, abstineant a lectione omnium librorum, qui aliquo modo tractant de Magicis artibus, præstigiis diabolicis, superstitionibus, cæterisque hujusmodi; quamque graviter peccent, qui eos legunt, aut iis utuntur.

CAPUT XVIII.

Disputationes vero de rebus & mysteriis fidei a personis sæcularibus neque

que publice, neque privatim fiant: idque prohibitum esse sub pœna excommunicationis (Cap. 2. §. *Inhibemus quoque. De Hæreticis, in sexto.*) sæpe moneant Pastores; volumusque tales, si qui essent, Officiali nostro denuntiari, & in eos, tamquam de fide suspectos, inquiri.

CAPUT XIX.

Inhibemus præterea, ne quis sine nostra in scriptis obtenta licentia officium Exorcistæ exerceat: neque utatur alia forma, quam ea, quæ præscripta est in novo Manuali Ecclesiæ Yprensis: faciatque id ex mera charitate & desiderio juvandi proximum, non autem ex avaritia aut alia causa indebita.

CAPUT XX.

Exorcismi autem non temere & leviter adhiberi debent, sed in probabili & apparente maleficii indicio; tum ne ludibrio passim exponantur, tum etiam ne frustra hominibus vanus de dœmone incutiatur metus. Neque hunc actum quisquam aggrediatur, nisi re cum Decano loci communicata: aut si remotius absit, cum Pastore viciniore prudente, & in ejusmodi versato.

CAPUT XXI.

Abstinebunt similiter Exorcistæ a verbis & sermonibus indiscretis, ne quis hac ratione de aliis sinistram opinionem concipiat.

CAPUT XXII.

Pastores cum opportunitate denuntiabunt etiam excommunicatos, quotquot malis artibus & remediis superstitiosis (quæ explicitum vel implicitum pactum cum dœmone continent) morbos aut vulnera tam hominum, quam brutorum animalium curare præsumunt, quique in rebus deperditis Divinatores consulunt: non resipiscentes autem ad Nos deferent.

TITULUS II.

De Prædicatione Verbi Dei.

CAPUT I.

Ante omnia monitos illos quam maxime volumus, qui prædicandi munere, vel Christianam Doctrinam exponendi funguntur. Videant inprimis, ne quod verbo ædificant, id vita & moribus destruant; ne cum aliis prædicaverint, ipsi reprobi efficiantur.

CAPUT II.

Doceant vero & interpretentur Sacram Doctrinam eo sensu, quem Catholica Ecclesia & consentiens Sanctorum Patrum authoritas, comprobavit; nec quidquam ab iis alienum aut dissonum proferant: historias apocryphas, hæreticorum opiniones & argumenta ne referant ante imperitum vulgus.

CAPUT III.

Et si necessitas postulat eorum dogmata falsa accuratius confutari, fiat id non longa disputatione, sed gravi & clara redargutione.

CAPUT IV.

Ne ostentandi ingenii & doctrinæ causa, difficiles atque superfluas quæstiones tractent, fucumve orationis & pigmenta nimium requirant; cum ita se ipsos verius, quam JEsum Christum prædicare viderentur.

CAPUT V.

Sed præcipue in articulorum Fidei, Orationis Dominicæ, Angelicæ Salutationis, Præceptorum Decalogi, & Ecclesiæ, Sacramentorum, Missæ, Sacrorum Rituum, Evangelii & Epistolæ dilucidam & compendiosam explicationem & expositionem incumbant.

CAPUT VI.

In coarguendis vitiis ita se modeste habeant, ut non hominum, sed peccatorum & delictorum odio, ac Christianæ pietatis & charitatis desiderio adducti videantur.

CAPUT VII.

Ideo ne quempiam nominatim infectentur, aut tacite eum designent; interea non dissimulent, neque vereantur (justo tamen zelo) invehi in pravas & scandalosas consuetudines seu corruptelas, aut publica peccata; juxta illud 1. *Timoth.* 5. *Peccantes coram omnibus argue, ut & cæteri timorem habeant.*

CAPUT VIII.

Volumus autem, Paſtores omnes ex nunc ſingulis diebus Dominicis, & majoribus Solemnitatibus, conſueta & certa hora concionari, vel ad minus catechizare. Quodſi nec hoc præſtent, ſtatuimus ejusmodi in functione Paſtorali nulla ratione tolerare: componant ſe itaque omnes, ſi non ad concionem, ſaltem ad lectionem Catechiſticam.

CAPUT IX.

Ad concionandum vero nemo a Paſtoribus admittatur, niſi doceat legitime de facultate a Nobis obtenta: idque toties, quoties concionem habere voluerit: ſaltem ſingulis trimeſtribus.

CAPUT X.

Superiores etiam non emittant ſuos ad concionandum, aut ad ſervandos terminos, niſi cum ſocio; neque ulla ratione permittant illos ſolos vivere, ubi ordinarias ſtationes habent, & ſocii aſſumendi commoditatem.

CAPUT XI.

Servabunt autem exactiſſime ſolitas ſtationes, mittentque eos, quoties promiſerunt, idoneos, gratos, & qui locis ipſis ſatisfaciant.

CAPUT XII.

Neque Paſtor externos Concionatores, aut Terminarios in tabernis ad onus Eccleſiarum tractet; ſed quoniam ejus ſtationem ſervarunt, domi ſuæ honeſta portione eos excipiat.

TITULUS III.

De Scholis Parochialibus & Dominicalibus.

CAPUT I.

Cum juventus ſemen ſit Reipublicæ, multumque faciat ad conſervandam & propagandam Catholicam Fidem, ſi illa probe inſtituatur & educetur: volumus omnino, ut ubique locorum Scholæ Parochiales reſtituantur. Quare rogamus, & ſerio monemus, maxime Paſtores & Magiſtratus, & notabiles ſingularum Parochiarum, diligenter in eam curam incumbant, ut quam primum ubique eædem Scholæ erigantur aut renoventur.

CAPUT II.

Iis præficiantur Ludimagiſtri integris moribus, fide, & vitæ probitate conſpicui; quique nullos libros Flandricos aut Gallicos ediſcendos pueris proponant, niſi honeſtos, aut ſaltem moralitatem docentes, iique prius per Scholaſticum noſtrum examinentur & admittantur.

CAPUT III.

Qui tamen, antequam ludum aperiant, ſiſtent ſe Nobis, admittendi demum, ſi literis teſtimonialibus, & vitæ probitate commendati, Fidei Profeſſionem & conſuetum Juramentum præſtiterint.

CAPUT IV.

Monemus itaque Paſtorem loci, ne ullum ſua auctoritate ad Ludimagiſtri officium admittat, qui licentiam noſtram in ſcriptis non exhibeat: alias omnino rejiciendus; & Paſtor, ut contemptor mandatorum ſui Superioris, ex arbitrio puniendus.

CAPUT V.

Utque melior Scholarum ratio habeatur, ipſique Ludimagiſtri facilius in officio contineantur, mandamus Paſtoribus, Scholarum ſuarum curam gerant diligentiſſimam.

CAPUT VI.

Decanis inſuper & Scholaſticis omnibus, ut eas in diſtrictibus ſuis perſonaliter viſitent.

CAPUT VII.

Commendamus autem Ludimagiſtris, primo ſuos doceant Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Fidei, præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, Sacramenta, peccata mortalia, virtutes iis contrarias, aliaque doctrinæ Chriſtianæ capita ſenſim, pro eorum capacitate.

CAPUT VIII.

Adjunget deinde modum confitendi, mane & veſperi orandi, inſerviendi Miſſæ, legendi, ſcribendi, demum canendi Cantum Gregorianum.

CA-

CAPUT IX.

Cumque non minor ratio habenda sit pauperum, quam divitum, optamus modum aliquem inveniri, ad Scholas Dominicales in gratiam pauperum erigendas, non sine singulari fructu & commodo.

CAPUT X.

Mandamus etiam serio omnibus nostræ Diœcesis Pastoribus, ut de lectione Catechistica, in suis Ecclesiis per se, aut per alium idoneum habenda, maxime sint soliciti; idque omnibus Dominicis & Festivis diebus, signo campanæ ad eam dato.

CAPUT XI.

Caveant, ne ob exiguum catechizandorum numerum a tam pio & necessario opere cessent, sub pœna unius floreni pro qualibet omissione, ad usum Seminarii nostri applicanda.

CAPUT XII.

Ut autem majori cum fructu fiat, habeant Catalogum puerorum omnium & puellarum; absentium parentes moneant; monitos auxilio brachii sæcularis mulctent tandem pecuniaria pœna, juxta Edictum Serenissimorum Principum nostrorum.

TITULUS IV.

De Seminario Clericorum.

CAPUT I.

POrro cum de nulla re debeamus magis esse soliciti, quam ut Ecclesiæ nostræ de bonis & probis Ministris provideatur, quod ab eo pene ipsius salus dependeat; illiusque verum & unicum remedium non aliunde, quam ex bene fundato & dotato Clericorum Seminario peti debeat; hocque nostrum, etiamsi ab erecta Sede Episcopali institutum, ita tenuiter dotatum sit, ut exigua spes videatur sublevandi extremam bonorum Pastorum & Capellanorum penuriam: inhærentes Decretis Sacrosancti Concilii Tridentini, Concilii Provincialis Mechliniensis, & consuetudini, ab initio erectæ Sedis usque ad postremos tumultus hic laudabiliter servatæ; declaramus, ex fructibus mensæ nostræ Episcopalis, Capituli Ecclesiæ nostræ Cathedralis, omnium Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Præbendarum, Portionum, Abbatiarum, Prioratuum, Hospitalium (etiam si dentur in titulum vel Commendam) quorumcumque denique Beneficiorum nostræ aut ignotæ Diœceseos, cum consilio tamen duorum e Capitulo nostro, & duorum e Clero, sexagesimam partem aut portionem detrahendam, huicque Seminario nostro applicandam, quoad alia ratione eidem provisum sit, ut prædictam contributionem in totum vel ex parte remittendam esse judicemus.

CAPUT II.

In assumendis autem juvenibus, ad hoc Seminarium, & alendis ex istiusmodi contributione, delectus habebitur; & magis idonei cæteris præferentur; qui non nisi legitimi, & decimum nonum ætatis annum ingressi, assumentur.

CAPUT III.

Declarabunt iidem, se animum habere ad statum Ecclesiasticum, promittentque se id munus in Ecclesia subituros, cum idonei fuerint, quod Nos ipsis imponemus: alias expensas Seminario refundant.

CAPUT IV.

Uti etiam, se gratos fore, & memores beneficii a Seminario accepti, si quando ad meliorem fortunam evehantur.

TITULUS V.

De Officio Divino, Cæremoniis & locis sacris.

CAPUT I.

CUm jam statim ab initio erectæ Sedis, Ecclesia nostra Cathedralis assumpserit usum Romanum, æquumque sit, ut membra Capiti suo conforment: mandamus, ut omnes Ecclesiæ Collegiatæ & Parochiales, eundem usum & cæremonias observent. Pastores etiam Religiosi, quamdiu pastorali munere funguntur, proprium relinquant, Romanum assumant, tam in

Missis, Concionibus, quam in Horis Canonicis, aliisque officiis.

CAPUT II.

Libros Ecclesiæ sumptu procurent Magistri fabricæ; qui si negligentiores fuerint, à Nobis quam primum providebitur: abstineantque omnino Pastores ab usu aliorum librorum.

CAPUT III.

In ornamentorum etiam coloribus & mutatione, Rubricis Romani Missalis se conforment.

CAPUT IV.

Utenturque ornamentis mundis, decentibus & benedictis.

CAPUT V.

Venerabile Sacramentum sub fideli custodia recludatur loco honesto, ac tuto, non humili, aut humido, sed à dextro latere summi Altaris, in muro, aut in ipso Altari in capsula argentea, vel ad minus (si ex alia materia) deaurata: cujus claves penes se servet solus Pastor, & subsidiarius Sacellanus.

CAPUT VI.

Sit etiam ad manum alia decens & inaurata capsula, deferendo Sacramento ad infirmos commoda, in eaque semper sufficientes Hostiæ: quæ ne corrumpantur, & ut singulis quindenis mutentur, ferio, & de his rationem redditurus, advigilet Pastor.

CAPUT VII.

Ante Venerabile Sacramentum lampas ardeat, saltem tempore Divini Officii, ubi fundatio minus sufficiens: alias semper, ubi fabricæ abunde provisum.

CAPUT VIII.

Vascula Sacrorum Oleorum non sint ex cupro, sed ex argento vel stanno; reponanturque alio decenti loco, etiam clauso, & non cum Venerabili Sacramento.

CAPUT IX.

Virgulæ etiam, quarum in ungendis baptizandis & infirmis usus est, sint ex argento, non autem ex ligno, ut pluribus in locis cum irreverentia fieri consuevit.

CAPUT X.

Volumus præterea, ne deinceps in tremendo illo Missæ Sacrificio alius sit usus calicum, quam argenteorum, aut saltem cuppa sit argentea: interdicentes omnino Pastoribus & Sacellanis, post tres menses proximos, usum stanneorum, sub pœna arbitraria.

CAPUT XI.

Usum item Altarium portatilium vel ligneorum in nostra Diœcesi non ulterius permittimus, quam ad Festum Sancti Joannis proximum inclusive.

CAPUT XII.

Promovebunt interim Pastores suorum restaurationem altarium, utque iis lapis integer imponatur, offerentes semper operam nostram ad eorum consecrationem; quæ consecrata, serventur munda & decenter ornata.

CAPUT XIII.

Et quoniam magnam passim irreverentiam & indecentiam vidimus, sordes nimirum avium, maximeque bubonum, non in pavimentis Ecclesiarum solum, sed & in ipsis altaribus: mandamus Pastoribus omnibus & Magistris fabricæ, quamprimum earum in Ecclesiam ingressum occludant, & singula altaria asseribus superne, testudinis & fornicis instar muniant: sub gravi pœna per negligentes hujus nostræ ordinationis incurrenda, & via juris infligenda.

CAPUT XIV.

Reliquias Sacras nemo Pastorum in Ecclesiam suam admittat, nisi prius a Nobis examinatas & approbatas.

CAPUT XV.

Imagines etiam in Ecclesiis suis nullas inhonestas aut scandalosas exponant; neque deinceps ullas exponendas accipiant, nisi à Decano ejus districtus admissas: amovebunt autem eas quam primum, si quæ tales essent.

CAPUT XVI.

Imagines item vetustate consumptas, aut carie exesas, auferri curabunt,

bunt, cum nec ornatum Ecclesiis, nec populo devotionem afferant: quæ vero hæreticorum malitia & rabie mutilatæ aut læsæ sunt, ad tollendam irreverentiam decenter restaurentur.

CAPUT XVII.

Epitaphia nulla ponantur, nisi examinata & approbata; nec unquam cujuscumque demum sint, in eo loco, ubi tabernaculum Venerabilis Sacramenti poni consuevit.

CAPUT XVIII.

Sedes confessionales cum cancellis ex utroque latere fieri curent Pastores, ponanturque loco decenti, honesto, secreto, omnibus tandem conspicuo.

CAPUT XIX.

Cumque jam DEI imprimis benignitate & misericordia, Serenissimorumque Archiducum Principum nostrorum vigilantia & industria, a belli calamitatibus & miseriis liberati, seriam domus Dei restaurationem meditemur: omnes & singulos, tam Ecclesiasticos, quam sæculares, in Domino monemus, ne ulterius differant opus, Deo imprimis, Principibusque nostris gratissimum, ac populo omnino necessarium; sed serio in Ecclesiarum & Altarium restaurationem incumbant.

CAPUT XX.

Cœmeteriorum, cum sint loca benedicta, in quibus Christi fideles in spem Resurrectionis quiescunt, merito magna ratio habenda est. Volumus itaque, ea muris, fossis, aut sepibus, ita concludantur, ut equis, vaccis, porcis, aliisque similibus animalibus nullus ad ea pateat ingressus.

CAPUT XXI.

Herba, quæ in cœmeteriis crescit, divendatur, & metatur in commodum Ecclesiæ: neque in cœmeteriis, tempore Dedicationis, ullæ merces venales exponantur, aut tripudia fiant; nihilque omnino, quod sanctitati & immunitati loci repugnet.

CAPUT XXII.

In Missæ Sacrificio non minus, quam duæ candelæ cereæ & decentis formæ accendantur, etiamsi sebaceæ plures accensæ fuerint.

CAPUT XXIII.

Pro Majestate vero & reverentia tanti Mysterii, ad quod etiam Angeli contremiscunt, caveat Celebrans, ut & qui illi ministrant, ne unquam in altari pileum, biretum, chirothecas, chlamydes, claves, aliaque hujusmodi reponant, aut altari (quod multo est indecentius) toto corpore aut brachiis innitantur.

CAPUT XXIV.

Diaconus autem, & Subdiaconus durante Sacrificio, cui assistunt, minime chirothecas aut flores manibus tractent; sed Rosarium aut libellum precum.

CAPUT XXV.

Cumque in Concilio Provinciali cautum sit, ut Ordinarii in singulis Decanatibus deputent aliquot peritos cæremoniarum & rituum Ecclesiæ Romanæ, qui recenter ordinatos Sacerdotes in Missæ celebratione, aliisque ritibus instruant: volumus, ut singuli Archipresbyteri prævia communicatione nobiscum super hac re habita, quamprimum in suo districtu, & nostro nomine, duos designent, quos ad hoc judicaverint magis idoneos; & in locum defunctorum semper alios statim substituant.

CAPUT XXVI.

Proinde inhibemus omnibus Pastoribus nostris, & Superioribus Monasteriorum, ne alicui in Ecclesiis suis Primitias celebrare permittant, qui de hac instructione per unum e prædictis facta scripto non doceat.

CAPUT XXVII.

Ante Missam matutinalem, vel Laudes, quæ aliquando fiunt de Venerabili Sacramento, Pastores omnes per se, vel per suos Sacellanos benedicant aquam, juxta priora Statuta Synodalia, quod iterum serio mandamus: & tanta copia infundatur in vasa ad hoc parata, ut populo per septimanam sufficiat.

CAPUT XXVIII.

Quæ benedictio aquæ Dominicis diebus nunquam omittatur.

CA-

CAPUT XXIX.

Summa Missa, & Concio, eadem hora fiant in omnibus Ecclesiis.

CAPUT XXX.

Vesperæ canantur singulis diebus Dominicis & Festivis hora secunda pomeridiana; in Quadragesima vero, quando post Missam cantatæ fuerunt, Completorium cum laudibus consuetis eadem hora secunda cantetur.

TITULUS VI.

De Festis, Jejuniis, & Processionibus.

CAPUT I.

Cum magnus passim fit neglectus dierum Festorum, & intolerabiles sint insolentiæ, excessus & irreverentiæ, quæ his diebus committuntur, provocentque in nos Dei iram, qui Christianos iis diebus abuti videt, quos in Divinas Laudes, iram Dei avertendam, & peccatorum veniam impetrandam ab Ecclesia institutos, diligentissime impendere debuissent: volumus, quinimo huic malo occurrere cupientes, in virtute obedientiæ mandamus omnibus & singulis Pastoribus nostris, tam magnum abusum sæpe & graviter in concionibus suis reprehendant, & quantum in se est, impediant: Promotoribus vero nostris, diligenter advigilent, & hujusmodi violatores & contemptores pro meritis puniri curent. Baillivos etiam, Magistratus, cæterosque Officiarios urbium & locorum vehementer hortamur, ut juxta Edictum Serenissimorum Archi-Ducum Principum nostrorum huic etiam malo sua auctoritate mederi, omnibus modis annitantur; præsertim, ne tempore Summi Sacri, Concionis, & Vesperarum deambulationes in foro & locis publicis, compotationes in tabernis, lusus in sphæristeriis vel plateis, venditiones carnium in macellis, similesque excessus committantur.

CAPUT II.

Subhastationes & auctiones publicas fieri diebus Dominicis & Festivis, prohibemus omnino.

CAPUT III.

Pastores omnes per se singulis diebus Dominicis cum gravitate & præmeditatione denuntiabunt populo jejunia & festa, quæ in sequentem septimanam incident, monebuntque de eorum accurata observantia, & obligatione ad peccatum mortale.

CAPUT IV.

Prævidebunt autem diligenter Rubricas Missalis, Breviarii Romani, Concilium Provinciale, Synodum Diœcesanam, eaque omnia, quæ super iis per Nos, aut Prædecessores nostros, piæ memoriæ, statuta esse possent, ne quid male denuntient; prout hic & alibi aliquándo factum, cum auditorum offensione, confusione & scandalo: alias graviter puniendi in exemplum aliorum.

CAPUT V.

In processionibus cum passim magni abusus, insolentiæ & irreverentiæ committantur, monemus Pastores, iis tempestive occurrant: qui si non audiantur, quoniam de ejusmodi respondere debent, potius domum se recipiant, neque processiones servent.

CAPUT VI.

Processiones, quæ fiunt cum Venerabili Sacramento, sint modestæ: & Celebrans Sacramentum cum reverentia pedes gestet, non in curru, aut rheda.

CAPUT VII.

Et quia contingit interdum, uno in loco ex diversis Ecclesiis duas processiones institui eodem die; deinceps ad vitandam confusionem, rationem iniri volumus, ut alterutra transferatur: in quo, si dissentiant partes, auctoritatem nostram interponendam offerimus.

TITULUS VII.

De Sepulturis, Officiis Defunctorum, & Funeralibus.

CAPUT I.

Corpora fidelium Defunctorum ex domibus mortuariis per plateas in

in templum seu sepulturæ locum non deferantur, nisi Cruce præcedente, & uno ad minus Sacerdote ac Custode.

CAPUT II.

Quod pro omnibus etiam pauperibus & mendicis observari volumus: & saltem Missa legatur in refrigerium eorum animæ, cujus pitantiam solvat mensa pauperum, si vere pauperes fuerint.

CAPUT III.

Si autem in Xenodochiis mortui sint, antequam illinc efferantur, dicatur Missa in Sacello loci; deinde præcedente Capellano & Cruce, funus ad cœmeterium deferatur.

CAPUT IV.

Omnes sepulturæ commode fient ante meridiem; & si Exequiæ non celebrentur, funus semper in Ecclesiam deferatur, ut ante sepulturam, super eo Missa dicatur.

CAPUT V.

Officium Exequiarum & Anniversariorum non celebretur die Dominico & Festivo; sed in proxime sequentem feriam transferatur: sepultura tamen, si necessitas postulaverit, fiat cum Missa lecta, Exequiis in alium diem delatis.

CAPUT VI.

Ad Sepulturam nequaquam admittendi usurarii notorii, nisi per testamentum usuras restitui mandaverint, cum sufficienti cautione de executione suæ voluntatis, juxta Constitutionem GREGORII X., & sub pœnis Canonum.

CAPUT VII.

Abrogamus irreligiosam & irrationabilem consuetudinem, quibusdam in locis introductam, qua occisorum Exequiæ differuntur, donec inter homicidam & occisi hæredes transactum sit; easque, aliarum more, quamprimum persolvi mandamus.

CAPUT VIII.

Cumque præ manibus habeamus taxam certam constituendi omnium jurium Parochialium & funeralium, ut excessus omnes & abusus, qui passim committuntur, e medio tollantur, & commendabilis illa uniformitas introducatur & servetur; mandamus & volumus, eam taxam ab omnibus ad amussim observari; sin minus, ad restitutionem acceptorum cogantur, & graviter præterea puniantur.

TITULUS VIII.

De Sacramentorum administratione.

CAPUT I.

Cum omnia illa, quæ ad Sacramentorum administrationem pertinent, tam accurate, exacte, & dilucide in Sacrosancto Concilio Tridentino, Catechismo ad Parochos, Concilio Provinciali, & Statutis Synodalibus explicentur, ut supervacaneum sit eadem hic repetere vel aliqua iis adjicere; ad ea Pastores nostros, aliosque, quorum interest, remittentes, commendamus tantum eorum diligentem lectionem, ut memoriæ mandent, iisque se, etiam in minimis, semper in administratione Sacramentorum conforment.

CAPUT II.

Quod ut commodius fiat, & ne ullam eorum ignorantiam prætendant; volumus, ut deinceps omnes, quibus animarum cura commissa est, præter alios libros necessarios, habeant penes se Concilium Tridentinum, illiusque Catechismum ad Parochos, Decreta Concilii Provincialis, & nostra hæc Diœcesana, ut & ea, quæ a nostris Prædecessoribus edita sunt.

CAPUT III.

Quos omnes an habeant & legant, tenebuntur in suis visitationibus inquirere Decani.

CAPUT IV.

Ut autem in administratione Sacramentorum servetur uniformitas, utentur in posterum omnes, quibus eorum administratio credita est, novo Manuali Reverendissimi Domini PETRI SIMONIS Antecessoris nostri, piæ memoriæ.

CAPUT V.

Diligenter Pastores advigilent, ne quis suorum e vivis excedat non mu-

nitus Ecclesiæ Sacramentis; proinde nunquam ita domo absint, quin prius domesticis significaverint, & statim ad manum esse possint. Si vero diutius abesse cogantur, alium suo loco substituent: alioqui si quis eorum negligentia sine Baptismo, Sacro Viatico, aut Extremâ Unctione e vivis excesserit, ad mensem integrum a Sacramentorum administratione e suspendatur, aut arbitrio Judicis graviter puniatur.

TITULUS IX.

De Sacramento Baptismi.

CAPUT I.

Quia veremur subinde committi per aliquot Pastores tales defectus in administratione Sacramenti Baptismi, ut nonnullis forte scrupulus injici possit, num constet vere Baptismus; monemus eos serio, ut & alios omnes, qui eorum vices subeunt, etiam in minimis sequantur Manuale novum, ferventque accurate formam & ritum in eo præscriptum.

CAPUT II.

Cumque plures sint Pastores, qui negligentem curam habeant aquæ & fontis Baptismalis; registrum item baptizatorum servent incorrectum, aut suis Custodibus, sæpe rudibus, ignaris, & negligentibus committant; caveant sibi deinceps, & fontes Baptismales sub clausura nitidos & mundos habeant.

CAPUT III.

Registrum vero baptizatorum penes se servent; & si rudiores in scriptura, aliena manu & correcta utantur; alias delinquentes gravissime puniendi.

CAPUT IV.

* Si quando fons Baptismalis mundandus sit, ejus aqua in piscinam infundatur, juxta præscriptum Concilii Provincialis.

CAPUT V.

Pueri expositii, sive sal iis appositum fuerit, sive non, semper sub conditione baptizandi.

CAPUT VI.

Cum quis procuratorio nomine prolem e Sacro Fonte suscipit, non procurator, sed ipse principalis cognationem contrahit: quo casu utriusque nomen, tam procuratoris, quam mandantis, registro inscribendum est hoc modo: *N. nomine, vel, commissione N.*

CAPUT VII.

In Baptismo, qui in necessitate domi fit, cognatio contrahitur ab eo, qui cum assistit, non autem ab eo, qui cæremoniis postea in Ecclesia adhibitis: eoque casu utriusque nomen in registro scribatur: *N. Susceptor in Baptismo, & N. Susceptor in Catechismo.*

CAPUT VIII.

In Patrinos non admittantur hæretici, notorie excommunicati, usurarii publici, infames, minores duodecim annis, & qui inopes mentis nullam habent notitiam ejus fide jussionis, ad quam se obligant: quod etiam servetur in mulieribus & matrinis.

CAPUT IX.

Monachis quoque, Religiosis, etiam in dignitate Abbatiali, vel alia constitutis, per Sacros Canones prohibetur, aliquem e Sacro Fonte suscipere: quod neque per procuratorem fieri volumus.

CAPUT X.

Infantes sine Baptismo mortui, sepeliantur non in sacro loco, sed alio extra septa cœmeterii, vicino tamen & honesto: cum autem (quod funestum est) continget fœtum utero matris adhuc inclusum, simul cum ea extingui, cum eadem sepeliatur, neque ex ea eximatur: si tamen id factum fuerit, separatim loco non sacro condatur.

CAPUT XI.

Pastores diligenter instruant obstetrices, quibus in casibus, qua verborum forma, & qua materia illis baptizare liceat; nullasque admittant, nisi sic prius instructas, exhibito suæ vitæ & fidei testimonio: ac post juramentum coram Magistratu præstitum, denuntiandi (juxta Edictum Regium) quot & quæ proles in singulis Parochiis noverint baptizandas; alias rejiciantur, & cum Infantibus baptizandis ab Ecclesia arceantur.

TITU-

TITULUS X.
De Sacramento Confirmationis.
CAPUT I.

INstruant populum in omni occasione Pastores de vi & efficacia hujus Sacramenti; moneantque, nullos in posterum ad hoc admittendos, si majores sint & doli capaces, nisi prævia confessione, neque minores septennio, nisi Nobis ex causa rationabili contrarium expedire videatur.

CAPUT II.

Nemo autem præsumat hoc Sacramentum suscipere, aut assistere confirmando, nisi probe instructus in fundamentis Fidei.

CAPUT III.

Quicumque etiam non fuerit confirmatus, non admittatur, ut sit aliorum Patrinus, neque ad primam Tonsuram.

TITULUS XI.
De Sacramento Pœnitentiæ.
CAPUT I.

COnfessiones excipere in nostra Diœcesi nemo præsumat, nisi cum facultate, eaque in scriptis, sub gravi pœna.

CAPUT II.

Revocamus etiam omnes licentias absolvendi a casibus Ordinario reservatis, datas ab Antecessore nostro, bonæ memoriæ; nullusque ab iis quemquam absolvat, sine nostra facultate in scriptis obtenta.

CAPUT III.

Eam vero, si alicui concedimus, non extendimus ad absolutionem ab hæresi.

CAPUT IV.

Confessarii semper penes se habeant in scriptis omnes casus Summo Pontifici & Ordinario loci reservatos, ne per ignorantiam aut incuriam plus sibi facultatis assumant.

CAPUT V.

Reservamus autem Nobis, primo de jure, & ex Decreto Concilii Tridentini, omnes Casus, quibus annexa est excommunicatio major; Sodomiam deinde cum aliis ejusdem generis etiam gravioribus, hæresim, apostasiam, raptum virginum, homicidium voluntarium, incendium voluntate deliberata procuratum, fornicationem sacrilegam cum Sanctimonialibus, incestum cum consanguineis & affinibus in primo aut secundo gradu, adulterium publicum, injectionem violentam manuum in parentes, & sortilegium.

CAPUT VI.

Nemo confessiones excipiat in tenebris, sed cum sufficienti lumine.

TITULUS XII.
De Sacramento Eucharistiæ.
CAPUT I.

SI quando Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ad infirmos deferendum erit, Pastores monebunt vicinos, ut comitentur cum tædis, idque pulsu campanulæ populo significabunt: iis vero, qui ex pio charitatis affectu Venerabile Sacramentum comitabuntur, præter Indulgentias a Summis Pontificibus concessas, quadraginta alios dies Indulgentiarum concedimus: aliis autem, qui impediti, domi oraverint pro salute ægroti, viginti etiam dies elargimur.

CAPUT II.

Mandamus etiam Pastoribus, ne aliter, quam superpelliceo & stola induti, præeunte Custode cum superpelliceo, nola & lumine, Venerabile Sacramentum deinceps ad infirmos deferant.

CAPUT III.

Inter eundum vero & redeundum nullibi hæreant, nisi apud infirmum.

CAPUT IV.

Ad Sacramenta Eucharistiæ & Matrimonii, sine nostra venia ne admittantur, qui ita rudes, ut Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, prorsus ignorent, aut Confirmationis Sacramentum non acceperint.

TITULUS XIII.
De Sacramento Extremæ Unctionis.

CAPUT I.

OLeum infirmorum ad ægros quoties deferendum est, Pastor induatur superpelliceo & stola, præcedente Custode cum superpelliceo & lumine.

CAPUT II.

Infirmus si inter unctiones exspiret, non progrediatur Pastor.

CAPUT III.

In dubio vero an mortuus omnino, an adhuc vivus, utatur conditionali hac forma: *Si es vivus, per istam Unctionem* &c.

CAPUT IV.

Omnibus etiam Christi fidelibus, qui Sacrum Oleum, cum ad ægros defertur, comitati fuerint, eundo decem, & redeundo totidem dies Indulgentiarum in Domino concedimus & elargimur: iis vero, qui id de nocte fecerint, viginti eundo, & totidem redeundo impartimur; quibus etiam hujus Sacramenti, sicut & Eucharistiæ Ministros, gaudere declaramus.

TITULUS XIV.
De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

PRomovendi deinceps ad Ordines majores, de proclamationibus factis ad singulos Ordines doceant in scriptis, & tempori eas fieri curent: alias sciant se non admittendos.

CAPUT II.

Nemo admittatur ad Primitias celebrandas (propter fraudes, quæ committi possunt) nisi Superiori ejus Ecclesiæ suscepti Sacerdotii literas exhibeat.

CAPUT III.

Et quemadmodum sæcularis Clericus, ad Sacros Ordines promovendus, fidem facere debet, de sua provisione sufficienti, tituli nimirum Beneficialis, sive Patrimonialis; jurare etiam, se illum bona fide possidere, nec alienaturum aut resignaturum sine scitu & consensu Ordinarii, & quando de alio sufficienti sibi prospectum fuerit: ita quoque Regularis fidem faciat literis sui Superioris, se Religionis, in quam admissus est, professionem emisisse; & ulterius juramento afferat, se eandem proprio motu fecisse, eamque se modo ratam habere. Quæ omnia Registro Ordinatorum inscribantur.

TITULUS XV.
De Sponsalibus & Matrimonio.

CAPUT I.

PAstores exacte sciant communiora Matrimonii impedimenta, tam ea, quæ impediunt contrahendum, quam quæ dirimunt contractum: qualia sunt, Consanguinitas usque ad quartum gradum inclusive: affinitas orta ex legitimo Matrimonio usque ad similem gradum etiam inclusive: affinitas orta ex fornicatione usque ad secundum gradum inclusive: cognatio spiritualis per Baptismi aut Confirmationis Sacramentum contracta: Ordo Sacer: omne votum castitatis: impotentia: validæ promissiones Matrimoniales: Justitia publicæ honestatis, ex validis Sponsalibus proveniens, quoad primum gradum tantum.

CAPUT II.

Si itaque taliter impeditos conjunxerint, graviter punientur: gravius que si præsciverint impedimenta subesse.

CAPUT III.

Cum vero continget impedimentum aliquod denuntiari, aut oppositionem aliquam fieri Matrimonio, desponsorum, vel tantum sit rumor publicus, subesse aliquod impedimentum; etiamsi nulla fiat oppositio, inhibemus Pastoribus nostris, ne ad ulteriores proclamationes, multo minus ad Matrimonii solemnizationem procedant, priusquam causa ad Nos, aut Officialem nostrum delata, quid agendum sit, decernatur: cum similium casuum judicium Nobis, aut Officiali nostro reservemus.

CAPUT IV.

Quando ex causa dispensatum fuerit super una proclamatione trium ban-

bannorum: prohibemus Matrimonium solemnizari eo die, quo posterior reliquarum duarum facta sit: idemque servetur, si unica tantum facta esset, & super duabus a Nobis ex causa dispensatum fuisset.

CAPUT V.

Proclamationes ordinarie fiant in Parochia Sponsi & Sponsæ, ubi contracturi Matrimonium degunt: si tamen ad illas recenter advenerint, fiant & in iis etiam, unde venerunt, & ubi magis innotuerunt: ut sic facilius impedimenta, si quæ sint, detegantur.

CAPUT VI.

Prohibemus etiam, ne aliqua proclamatio fiat die feriali, etiam si eo tempore caneretur Missa de Venerabili Sacramento.

CAPUT VII.

Publicabunt insuper Pastores in omnibus Ecclesiis Parochialibus Decretum Sacrosancti Concilii Tridentini, quod irritat & annullat Matrimonia, quæ aliter, quam præsente Parocho proprio, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, duobus item vel tribus testibus contrahuntur.

CAPUT VIII.

Præterea Matrimonium nullum esse, etiamsi contrahatur coram Parocho loci, sed neutrius contrahentium.

CAPUT IX.

Nolumus etiam sine speciali dispensatione nostra, alio loco, quam in Ecclesia (quæ proprie Sacramentorum locus est) & infra Missarum solemnia, Matrimonia celebrari.

CAPUT X.

Qui quarto simul & quinto consanguinitatis vel affinitatis gradu juncti sunt, libere inter se sine aliqua dispensatione Matrimonium contrahant.

CAPUT XI.

Pastores denuntiabunt excommunicatos esse, qui ligaturis aut quibuscumque aliis maleficiis Matrimonii actum inter conjuges impedire conantur; eosque etiam ex nunc, prout ex tunc excommunicatos declaramus; cujus peccati, & excommunicationis nostræ, absolutionem Nobis reservamus.

CAPUT XII.

Habeant Pastores omnes Registrum, in quo omnium contrahentium & testium nomina & cognomina inscribantur, cum anno, die, & loco: quod serio & sub gravi pœna mandamus.

TITULUS XVI.

De Episcopali Sede vacante.

CAPUT I.

Vacante per mortem Episcopi Sede, Capitulum Cathedrale infra octo dies, juxta præscriptum Sacrosancti Concilii Tridentini, Vicarium Generalem constituet, qui semel a Capitulo electus, sine justa & rationabili causa destitui nequaquam potest.

CAPUT II.

Poterit tamen Capitulum eidem unum, aut alterum adjungere, quorum consilio in omnibus utatur.

CAPUT III.

Si quæstio oriatur illius occasione inter Dominos de Capitulo, & plures ad hoc officium electi fuerint, præferetur, juxta declarationem Sacræ Congregationis magis idoneus: & si dubitetur quis magis idoneus, censebitur electus, qui a majore parte Capituli electus & designatus fuerit.

CAPUT IV.

Deputentur etiam statim a Capitulo unus aut plures Oeconomi, qui similiter, ut & alii Officiarii omnes, non amoveantur sine justa & rationabili causa.

CAPUT V.

Ubi autem Vicarium, vel alios Officiarios abesse contigerit, substitutorum electio ad Vicarium Generalem, non autem ad Capitulum pertinet.

CAPUT VI.

Nulla Beneficia ad Collationem Episcopi spectantia, per Vicarium aut Capitulum conferantur; sed Successori serventur; poterunt tamen constituere idoneos, qui iis deserviant.

CAPUT VII.

Oeconomi de omnibus & fingulis fructibus & proventibus dotis mensæ Episcopalis, qui defuncto non competunt, Succeffori rationem reddere teneantur: nec quidqnam in contrarium facit Statutum Capituli, quod & numquam practicatum, & Nos, Succefforesque noftros minime obligare poteft: eoque minus, quod nec Sedis Apoftolicæ, nec Principum confirmatio accefferit.

TITULUS XVII.
De vita & honeftate Clericorum.

CAPUT I.

CUm nihil ita Sæculares ad pietatem & Dei cultum excitet, quam probitas & exemplaris vita Clericorum, ftatui & profeffioni refpondens: quippe quos fciunt ordine & dignitate alios præcellere, videant etiam moribus præcedere & prælucere: omnibus, qui in fortem Domini vocati funt, quique ejus Ecclefiæ minifterio dedicati, nihil adeo curæ fit, quam vitam moresque fuos ita componere & corrigere, ut habitu, geftu, fermone, cunctis exemplo ferviant, & ædificationem adferant.

CAPUT II.

Quæ reformatio, fi unquam alias, jam maxime neceffaria eft: proinde Clericis omnibus ferio mandamus, ut iis, quæ fuper hac re in Concilio Tridentino, Concilio Provinciali, & fuperioribus Decretis Synodalibus pie conftituta funt, fe per omnia ftudeant conformare.

CAPUT III.

Curentque inprimis omnes, ut per extrinfeci habitus & veftium decentiam, animorum honeftas intrinfeca, maturitas ac gravitas fingulorum Ordini conveniens refpondeat. Ad eos autem magis promovendos & inducendos, ipfa Sacri Concilii Tridentini verba putavimus hic inferenda, *Cap. 6. de Reform. Seff.* 14. " Quia vero etfi habitus non " facit Monachum, oportet tamen Cle" ricos veftes proprio congruentes Or" dini femper deferre, ut per decenti" am habitus extrinfeci, morum hone" ftatem intrinfecam oftendant: tanta " autem hodie aliquorum inolevit te" meritas, Religionisque contemptus, " ut propriam dignitatem & honorem " Clericalem parvipendentes, veftes " etiam deferant, publice laicales, pe" des in diverfis ponentes, unum in Di" vinis, alterum in carnalibus: propter" ea omnes Ecclefiafticæ perfonæ, quan" tumcumque exemptæ, quæ aut in " Sacris fuerint, aut Dignitates, Perfo" natus, Officia, aut Beneficia quali" cumque Ecclefiaftica obtinuerint, fi " poftquam ab Epifcopo fuo, etiam " per edictum publicum, moniti fue" rint, habitum honeftum Clericalem, " illorum Ordini, & dignitati congru" entem, & juxta ipfius Epifcopi ordina" tionem & mandatum non detulerint, " per fufpenfionem ab Ordinibus, ac " officio, & beneficio, ac fructibus, " redditibus, & proventibus ipforum " beneficiorum; nec non, fi femel cor" repti, denuo in hoc deliquerint, et" iam per privationem officiorum & " beneficiorum hujusmodi coerceri " poffint, & debeant: fecundum Con" ftitutionem CLEMENTIS V. in " Concilio Viennenfi editam, quæ in" cipit: *Quoniam innovando & ampliando.*

CAPUT IV.

Cui Conftitutioni Nos inhærentes præcipimus & ordinamus, ut omnes Sacris Ordinibus initiati, in Civitatibus fuarum refidentiarum incedant femper induti toga talari; fotana vero feu pallium interius, fi ejusdem non fit longitudinis, ad mediam ufque tibiam tamen dependeat: Quod licet itineris caufa brevius effe poffit, infra genua tamen femper defluat, & chlamyde exterius tegatur.

CAPUT V.

Tali etiam pallio, aut promiffiore, Paftores rurales femper utantur; & omnes paffim a veftibus brevioribus abftineant.

CAPUT VI.

Qui in Civitatibus commorantur, & Sacerdotes rurales, quando domi funt, ex præfcripto Concilii Provincialis, Clericale Biretum, quod eft Ecclefiafticorum hominum proprium, & ad

ad crucis formam confectum, semper in capite habeant: galerum vero non adhibeant, nisi rarissime, & ob causas ibidem expressas: sicque ejus formæ, & distinctus a Sæcularibus, qui Ecclesiasticum deceat.

CAPUT VII.

Et quoniam teste Ecclesiastico C. 33. Multam malitiam docuit otiositas, nec illa quidquam perniciosius vitæ Clericorum nominari potest: quicumque Ecclesiæ ministerio nomen dederint, serio cogitent & expendant, se non ad ignaviam, desidiam, aut iners otium, sed ad salutares Ecclesiasticæ militiæ labores subeundos esse vocatos. Quare si a penso & officio præstito, ad quod primario obligantur, aliquod temporis superfuerit, illud non otio, vaniloquio, inutilibus actionibus, lusibus, aut poculis; sed piis, sanctis, honestisque exercitiis aut studiis impendant; memores monitionis Divi Hieronymi: *Ama studia literarum, & carnis vitia non amabis.*

CAPUT VIII.

Omnes Clerici beneficiati, & qui ad Ecclesiæ ministerium se parant, Sacram Eucharistiam sæpius sumant.

CAPUT IX.

Decet etiam maxime, ut Diaconi & Subdiaconi diebus saltem Dominicis & solemnioribus, quando Altari ministrant, Sacram Communionem percipiant.

CAPUT X.

Sacerdotes vero omnibus, saltem diebus Dominicis, Festisque solemnibus, Sacrosanctum Missæ Sacrificium Deo pro suis & populi peccatis offerant; alias tanti tamque pretiosi talenti sibi crediti severissimo Judici, & magno suo malo, exactissimam rationem reddituri.

CAPUT XI.

Quod ipsum minus omittant Sacerdotes Canonici, qui etiam ex Christi patrimonio, & fidelium eleemosynis sustentantur.

CAPUT XII.

Cumque ut omni ratione scandalis occurratur, auferaturque hoc corruptissimo sæculo omnis Cleri sugillandi occasio, abstinendum non est tantum a malo, sed ab omni specie mali: quisque sibi caveat, non solum ab ipso crimine incontinentiæ, quod Ordinem Ecclesiasticum adeo vilem & contemptibilem facit; verum ab omni ejus etiam minima suspicione. Parati itaque sint omnes, si ratione suarum ancillarum, aut mulierum aliarum, apud populum oblique audiant, easdem statim ad primam nostram aut Capituli sui monitionem a se ablegare, aut earum familiaritatem vitare: alias, si primo non obedierint, graviter mulctandi; & si ulterius perseverent, arbitrali pœna pro meritis puniendi.

CAPUT XIII.

Tabernas vero, tamquam malorum multorum occasiones & fontes, non modo omnibus Clericis prohibemus; sed serio injungimus Promotoribus nostris, si quos Canonicos, Sacerdotes, Religiosos, Pastores, Sacellanos, aliosque Ecclesiæ Ministros, easdem frequentare aut ingredi (excepta sola itineris causa) deprehenderint, eos coram Officiali nostro evocari quam primum faciant; cui mandamus, primum per mulctas pecuniarias, deinde etiam per carceres ad meliora tales compellat.

CAPUT XIV.

E cellis vinariis Capituli vel Cleri, nullum lucrum quæratur: quod tamen si deductis oneribus accesserit, in pios usus convertatur.

CAPUT XV.

Eæ autem pia intentione admissæ, ne serviant pro tabernis Canonicorum aut subditorum Capituli, & minus extraneorum.

TITULUS XVIII.

De Canonicis, Archi-Presbyteris, seu Decanis ruralibus, Pastoribus, Custodibus, eorumque Officiis.

CAPUT I.

Inprimis cum dignitates in Ecclesiis, præsertim Cathedralibus, ad augendam

gendam conservandamque Ecclesiasticam disciplinam institutæ sint; quique eas obtinent, pietate cæteros præcellere, exemplo esse, & Episcopos suos omni opera & officio juvare teneantur: merito, qui ad eas vocabuntur, aut ad Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis assumentur, tales esse debent, eaque morum integritate, ut reliquis in Clero exemplo servire, & merito Ecclesiæ Senatus dici possint.

CAPUT II.

Archi-Presbyteri continue advigilent, præterquam in populum, etiam in Pastores, Sacellanos, Custodes, Ludimagistros, aliosque Ecclesiarum districtus sui Ministros.

CAPUT III.

Defectus vel excessus cum deprehendunt, eos statim Nobis, aut Officiali nostro denuntient.

CAPUT IV.

Ad Pastoratuum etiam possessionem neminem inducant aut admittant, nisi excepta prius ab iis Fidei professione, & juramento, a Concilio Provinciali hoc Titulo præscripto, idque in præsentia duorum testium, cum nota omnium in suis registris.

CAPUT V.

Nullus deinceps percipiat fructus Beneficii sui, qui non antea ab Archi-Presbytero in possessionem introductus, juraverit, ante sex menses proximos exhibere eidem exactum registrum omnium fructuum sui beneficii, cum debita specificatione hypothecarum, limitum & terminorum: ejusque notam servabit in suo registro Archi presbyter, & copiam authenticam omnium ad Nos mittet.

CAPUT VI.

Decani vero Christianitatis, qui in suo quisque districtu sub Episcopo sunt Pastores Pastorum, & Ecclesiasticarum personarum Episcopo subjectarum, nec non observatores populi, instituent singuli in districtu sive Decanatu suo, post Dominicam in Albis, visitationem, quam infra quatuor septimanas proxime sequentes non solum absolvent, sed acta etiam illius ad Nos quamprimum transmittent.

CAPUT VII.

Cumque plurima mala & scandala oriantur in Ecclesia Dei ex mala & inhonesta vita Pastorum, aliorumque Ministrorum Ecclesiæ, juxta monitionem Apostoli 2. Cor. 6. *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum*: statuimus inposterum nullos tolerare, qui ita vivunt, vel male audiunt, ut populo potius sint scandalo & offensioni, quam ædificationi.

CAPUT VIII.

Multo tamen minus ferendi sunt, qui vel ob sordidum quæstum cum hæreticis connivere, componere, transigere, vel alia ratione eosdem in sua malitia & hæresi fovere præsumpserint.

CAPUT IX.

Ut etiam, qui super subditorum excessibus component.

CAPUT X.

Approbantes, & laudantes Caput X. Tituli VII. veterum Statutorum Synodalium, quo Decanis Christianitatis decernitur, & adjudicatur optimum pignus, quod in domibus mortuariis Pastorum deprehensum fuerit; præsenti Statuto declaramus, hoc ipsum etiam ad domos mortuarias Pastorum, Religiosorum, cujuscumque demum sint Regulæ vel Ordinis, per omnia extendendum. Decani enim & viventibus & morientibus omnibus Pastoribus ex æquo invigilant.

CAPUT XI.

Mandamus insuper omnibus Pastoribus, ut secundum universalis Ecclesiæ ordinationem servent Tempus Paschale ad communicandum, a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive: neque cum ullo Parochianorum, nisi justa ex causa, dispensent.

CAPUT XII.

Pastores deinceps, sine prævio nostro aut Decani ruralis consensu, in scriptis obtento, neque Sacellanum, neque Custodem assumere, aut ad Ecclesiam suam admittere præsumant.

CA-

CAPUT XIII.

Si qui vero ita admissi jam sint, & infra sex proximas septimanas se Nobis, aut Decanis non sistant, sciant se ex nunc ab omni officio suspensos, quoad præsenti ordinationi omnino satisfecerint.

CAPUT XIV.

Custodes diligentes & assidui adsint Pastoribus, assistantque iis in omni officio Chori, & Horis Canonicis, Missa matutinali, votiva summa, Vesperis, Laudibus, omni administratione Sacramentorum, & omnibus officiis funeralibus; nec unquam se fine eorum venia absentent.

CAPUT XV.

Tabernas autem inhabitare, frequentare, in iisdem expensas facere, & minus tabernarium agere, prorsus nolumus.

CAPUT XVI.

Cui nostro Mandato post publicationem qui obedire noluerint, statim amoveantur.

CAPUT XVII.

Ludos theatrales aut comœdias neque profanas, neque sacras admittant Pastores, nisi a Nobis, aut Deputatis nostris de novo examinatas, & in scriptis admissas.

CAPUT XVIII.

Caveantque in eo dispensare, sive directe aut indirecte consensum aliquem præbere, sub pœna indignationis nostræ; sed potius pro viribus se illis opponant: tum si nihil proficiant, totum negotium ad Nos deferant.

CAPUT XIX.

Baillivos etiam, Magistratus, aliosque justitiæ Ministros & Officiarios serio monemus, ne facultatem alicui ejusmodi ludos exhibendi faciant; sed toto conatu rem adeo periculosam impediant.

CAPUT XX.

Pastores, qui augmentum dotis seu portionis canonicæ in cura sua fieri volunt, procurent inprimis, causam suam bene & clare instructam habeant, & tum Officialis, nostrumve Decretum conveniens expectent.

TITULUS XIX.

De Regularibus & Monialibus.

CAPUT I.

CUm in Ecclesia militante diversi sint & varii status hominum, omnes Domino Deo famulantium; nobiliores tamen ii sunt, & Deo gratiores, in quibus homines, præter diligentem observationem mandatorum (& quo arctius se illi conjungant, & similiores fiant) tria etiam Evangelica consilia, aliaque omnia ad majorem perfectionem tendentia media ultro amplectuntur. Ad quod sanctum vitæ Angelicæ in terris institutum (donum prorsus Divinum) promovendum, & conservandum, plurimi Sancti Summique Pontifices tum per Oecumenica, tum nationalia Concilia, aliaque opportuna remedia, plurimum semper elaborarunt. Sed ea fuit ab initio invidia adversarii nostri communis in hoc arctioris & sanctioris vitæ genus, ut illud oppugnare totis viribus & maxime hoc ultimo sæculo nunquam desierit; ut merito cum Propheta lachrymando exclamare possimus, Cap. 4. *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum?* Vere dispersi lapides, muri, structuræque integræ Monasteriorum: sed parum id esset, si non simul cum iis dispersi & fugati Monachi, Monachæque, disciplina ipsa laxata, soluta, & multis in locis collapsa foret. Hortatur quidem nos Sancta Synodus Tridentina *Sess. 25. de Reform. Regularium & Monialium*, serio in restaurationem Monasticæ disciplinæ incumbamus, Regulares, Religiosos, Moniales, omnes denique officii sui exequendi admonens: sed ea nostra est negligentia & tepiditas, ut potius toti hactenus simus in muris & structuris reparandis, quam in propriis & antiquis moribus & legibus emendandis & reformandis.

Quapropter Abbates, Præpositi, Prælati, cæterique Monasteriorum Superiores, eam deinceps seriam curam & diligentiam adhibeant, ne in essentialibus & substantialibus vitæ monasticæ (qualia inprimis tria vota, vel si quæ

quæ alia, pro loco & ordine) vel minimam relaxationem aut remiſſionem admittant: ſed potius ipſi primum forma gregis ſui facti ex animo, & tanquam lucidiſſima ſpecula omnes, quas ſuis inſtillare & infundere volunt virtutes & perfectiones, exemplo & factis ipſis exprimant & præluceant.

CAPUT II.

Temporalium itaque adminiſtrandorum non prima cura ſit; verum Divinum Officium primi ipſi frequentent; Miſſæ Sacrificium quotidie Deo offerant; humilitate cæteris emineant; charitatis officiis omnes ſuperent; caſtitate & puritate omnibus præluceant. Denique etſi divitiæ adſint aut abundent, meminerint voti paupertatis, futuræ neceſſitatis & parſimoniæ, ac deinde,ut boni diſpenſatores, modeſtæ in menſa, veſtitu, moribusque ſuis frugalitatis.

CAPUT III.

Aderunt etiam ſemper, quantum in ſe erit, in prandio & cœna Religioſis ſuis, eorumque portionibus (ut omnis obloquii & murmurationis occaſio tollatur) contenti maneant.

CAPUT IV.

Præſcindent inſuper omnem damnabilis proprietatis occaſionem, ſi Religioſis ſuis aliquem idoneum præficiant, qui totus ſit in eorum neceſſitatibus veſtium, librorum, aliarumque rerum procurandis; quique de pecunia ſingulis menſibus in eum uſum accepta, exactam ſibi & fidelem rationem reddat.

CAPUT V.

Ad habitum autem induendum, nullum deinceps admittant, niſi cum conſenſu & conſilio ſuorum, etiam abſentium, & in Curis agentium; ſaltem ſanioris partis.

CAPUT VI.

Ita admiſſi bene exerceantur in omnibus, quæ ſunt Religionis; neque probationis anno durante, foras egredi permittantur.

CAPUT VII.

Antiquum habitum Ordinis vel Monaſterii, quem multi ob turbas mutarant aut depoſuerant, quam primum omnes reſumant; quem ne in itinere quidem exiſtentes unquam dimittant. Poterunt tamen tum galerum, & ſuperius honeſtum pallium adjicere.

CAPUT VIII.

Deſcribantur etiam & deſignentur ſtatim ubique ſepta Monaſterii; (intra quæ Religioſi concludantur, nec iis egredi facile permittantur) ut cum amore & cultu ſolitudinis, Monachi nomen conſonet: nec enim decet ea, quæ animo contempſimus, oculis auribusque repetere aut reviſere.

CAPUT IX.

Quæ clauſtri Religioſi negligentia cum plurima noſtris temporibus ſcandala & mala, ex frequenti illa virorum & mulierum promiſcua conſuetudine, invexerit, prudenter Sancta Tridentina Synodus omnibus Epiſcopis, ſub obteſtatione Divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, mandat & præcipit, ut Sanctimonialium clauſuram inviolabiliter ſervari curent, & ſemel profeſſæ, ne quidem ad breve tempus, Monaſterio unquam egrediantur.

CAPUT X.

Proinde nullæ inpoſterum ad habitum admittantur, quin perfectam clauſuram, Monaſterio utcumque reſtituto & reparato, ſe ſervaturas promittant.

CAPUT XI.

Et omnes ante habitum & profeſſionem ſiſtant ſe Nobis, aut Vicario noſtro examinandas, cujuſcumque demum ſint Monaſterii, Ordinis, ſive Religionis.

CAPUT XII.

Ut autem libertati Virginum novitiarum melius provideatur, Sacrum Concilium Tridentinum,integrum probationis annum admittit; & Provinciale Mechlinienſe omnia Statuta & conſuetudines tollit, quæ aliquo modo earum libertati contraria ſunt: qualia ſunt, ſi capilli ante earum profeſſionem, reſecentur; ſi cum ſolemni pompa, propendentibus crinibus, Sponſarum inſtar ſæcularium ornatæ, per plateas, confluente populo, ad Monaſterium veſtiendæ ducantur; aliaque his ſimilia,

milia, quæ ingressum Religionis & egressum maxime divulgant.

CAPUT XIII.

Proinde volumus, ut deinceps filiæ, quæ ad Religionem admitti petent, sistant se honesto secundum statum suum habitu in Ecclesia ejus loci; nobiles nobilium, communes communium: quod jam laudabiliter multis abhinc annis Ypris & alibi observatum fuit.

CAPUT XIV.

Differantur etiam convivia (si tamen ea parentes fieri petant) in tempus professionis: quæ tum sint frugalia & honesta.

CAPUT XV.

Domos Ecclesiasticorum vel Sæcularium prandii aut cœnæ causa Religiosæ nunquam accedant; nec civitate ulla de causa egrediantur; ut etiam in suis Domibus & Monasteriis nullos unquam Sæculares nec Ecclesiasticos ad familiaritatem, minus autem ad prandium vel cœnam admittant.

CAPUT XVI.

Choreæ & tripudia, etiam si sine instrumentis musicis fiant, in vestitionibus & professionibus deinceps omnino omittantur.

TITULUS XX.

De Bonorum Ecclesiasticorum administratione & conservatione.

CAPUT I.

Oeconomiam & bonam utilemque bonorum temporalium (quæ a Majorum vel pietate, vel parsimonia multum nostris temporibus excreverunt) administrationem & dispensationem omnibus Prælatis, aliisque Ecclesiasticis Superioribus unice commendamus.

CAPUT II.

Decani etiam omnium Pastorum & Beneficiatorum nomina, cum circumstantiis suorum beneficiorum, quam primum per totum suum districtum inscribant: Beneficiati vero omnes ante sex menses finitos, a die publicationis præsentis Synodi, tradent suis Decanis in scripto beneficium cum oneribus, bonis, situ & terminis terrarum, decimarum elocationibus, redditibus &c. per Magistratum loci, aut aliam personam publicam, eorum notitiam habentem, subsignatum. Quod Decani ad Nos transmittant sub pœna suspensionis a perceptione fructuum, per negligentes incurrenda.

CAPUT III.

Nemo deinceps Beneficiatus administrationem bonorum sui beneficii, quovis prætextu, Sæcularibus, Magistratibus aut Magistris fabricæ committat; sed ipse ea administret, & munimenta sua penes se semper retineat.

CAPUT IV.

Cui malo ut occurramus, volumus præterea, tradantur Decanis omnes literæ originales, quæ aliquo modo ad beneficia, Curas, Capellanias, mensas pauperum, aliasque fundationes pias pertinere & spectare invenientur; eæque in nostro Archivio servandæ transmittantur. Ad usum vero retineant sibi Beneficiati authenticas copias: ut & ipsas originales toties (prævio de restituendis juramento) recipient, quoties earum inspectionem in judicio, aut alibi necessariam judicabimus.

CAPUT V.

Operæ pretium foret, ut omnes Prælati sæculares & regulares, Capitula etiam, omnia sua munimenta transcribi, vel in formam aliquam authenticam transumi quam primum curent; eaque in judicio fidem faciant, implorata etiam Principis authoritate. Quod ipsum in Pastoratibus, & simplicibus Parochialibus beneficiis fieri similiter curabimus.

CAPUT VI.

Et sicut postremo Concilio Provinciali cautum fuit, ut antiqua & ante quindecim annos scripta registra Collegiorum, beneficiorum, fabricarum, mensarum, cæterarumque piarum fundationum, ante proximum annum ubique renoventur: ita ubi nulla sunt omnino, aut imperfecta & mutila, quam citissime ea nova fiant aut perficiantur;

antur; ubique cum debita designatione limitum, terminorum, quantitate & situ terrarum, pratorum, sylvarum, vivariorum, hortorum, censuum, redditaum, similiumque circumstantiarum; idque sumptibus eorum, in quorum præsentem utilitatem cedunt.

CAPUT VII.

Si interim bona Ecclesiarum Parochialium, aut aliorum simplicium beneficiorum, ob neglectam solutionem censuum, ab ipsismet Pastoribus aut Beneficiatis evincantur, vel evictione ab aliis facta, ab ipsis recuperentur: non ideo liberum, ea pignora sibi, aut suis hæredibus retinere; sed Ecclesiis aut beneficiis reacquisita esse censentur.

CAPUT VIII.

Alias qui contrarium fecisse deprehendentur, puniantur ipsi; & contra hæredes Bonorum Ecclesiasticorum detentores procedatur.

CAPUT IX.

Cui insuper incommodo ut occurrant Decani, petant ab omnibus, simul cum aliis beneficiorum circumstantiis, etiam omnes census & onera adscribi; de quorum solutione facta doceant semper tempore visitationis futuræ.

CAPUT X.

Concionatores, Confessarii, & Pastores juxta Concilium Tridentinum *Sess.* 22. *Cap.* 11. in omni occasione populum doceant, omnes & quoscumque, qui jurisdictiones, bona, census, jura Ecclesiarum, beneficiorum, aut piorum locorum in proprios usus convertere, illa usurpare, aut usumfructum impedire præsumpserint, tamdiu subjacere anathemati; Clericos præterea omnibus beneficiis privari, & ad omnia alia inhabiles effectos esse, donec ea Ecclesiæ aut possessoribus legitimis integre restituerint, & a Romano Pontifice veniam & absolutionem obtinuerint.

CAPUT XI.

Pro beneficiorum vacantium bonis constituatur diligens aliquis, qui prævio juramento ea fideliter recipiat, & administret.

CAPUT XII.

Absentes a suis beneficiis, tempori doceant de legitima absentiæ causa; alias suos non faciant fructus.

CAPUT XIII.

Observentur diligenter ab omnibus Beneficiatis, quæcumque in primo & secundo Concilio Provinciali sancita sunt de alienationibus, elocationibus, computubus, manualibus faciendis, cæterisque eo spectantibus: quæ etiam Suæ Celsitudines edicto stabiliverunt, sub pœna nullitatis omnium contractuum, aliter quam superioris Decreto initorum, cum causæ cognitione interposito. Quæ omnia hæc Synodus probat, & ab omnibus Prælatis, Capitulis, aliisque particularibus, etiam Magistris pauperum, & fabricæ, deinceps inviolate observanda statuit & præscribit.

CAPUT XIV.

Arbores etiam Ecclesiarum, Pastoratuum, Capellaniarum, pauperum, vel aliarum qoarumcumque piarum fundationum, nemo deinceps quovis prætextu, aut in qualemcumque usum, sine nostra interventione & facultate in scriptis obtenta, vendere aut amputare præsumat, sub pœna nullitatis: contra quos insuper via juris procedetur.

CAPUT XV.

Patroni insuper, tam Ecclesiastici, quam sæculares, Magistratus, & Communitates, inpostcrum nequaquam disponant, aut in alios quosvis usus applicent bona Ecclesiæ vel pauperum, sine nostro consensu & licentia in scriptis obtenta.

CAPUT XVI.

Reparationes vero & restaurationes Ecclesiarum, & distributiones eleemosynarum liberæ, semper fiant conscio Pastore.

CAPUT XVII.

Qui eas non ex humano affectu, aut cum exceptione personarum, sed omnibus indifferenter vere pauperibus, & probis, honestisque, vel ipse distribuat, vel distribui curet.

CA-

CAPUT XVIII.

Si quæ indulto Principum ad reparationes Ecclesiarum concedantur, ea publice & plus offerentibus elocentur, neque ad alios usus applicentur; eorumque reddatur computus præsente Pastore singulis semestribus.

CAPUT XIX.

Multum interest, ut semper probi & fideles Magistri fabricæ, & mensæ pauperum Administratores constituantur: viderint proinde, qui alios & negligentes creant, num actionum similium iniquarum coram Deo participes esse velint.

CAPUT XX.

Munimenta & computus tam fabricæ, quam mensæ pauperum, recondantur in arca lignea, qualem curabunt fieri omnes Pastores ante sex proximas septimanas, sumptibus communibus: eamque ponant tuto loco in Sacristia, sub tribus seris, & tribus clavibus, servandis a Pastore, a Magistro fabricæ, & tertia a seniore Magistro pauperum.

CAPUT XXI.

Quod ipsum de clavibus tribus gazophylacii, seu trunci eleemosynarum, etiam observetur.

CAPUT XXII.

Qui admittuntur ad administrationem bonorum fabricæ, vel mensæ pauperum, præstent Superioribus juramentum.

CAPUT XXIII.

Pastores omnes curent interesse computibus fabricæ & mensæ pauperum, utque iidem diligenter & fideliter reddantur.

CAPUT XXIV.

Quod idem faciant Decani circa computus Hospitalium, aliarumque piarum fundationum districtus sui.

CAPUT XXV.

Monemus etiam Magistratus oppidorum, ut Nobis tempori significent, quando hujusmodi computus examinandi sunt; ut juxta Edictum suarum Celsitudinum vel interesse, vel aliquem ex nostris eo mittere possimus.

CAPUT XXVI.

Cum vero redditis computibus, & deductis deducendis, aliquid boni superest, id non relinquatur in administratorum manibus, sed statim in usus pauperum aut Ecclesiæ applicetur.

CAPUT XXVII.

Pro reductionibus fundationum tenuium faciendis, ad Nos recurrendum est.

CAPUT XXVIII.

Pastores de reparandis & reficiendis suis domibus Pastoralibus maxime sint soliciti: referantque ad Nos Decani in suis visitationibus, qui ea in re negligentes aut inobedientes fuerint.

CAPUT XXIX.

Ubi vero domus Pastorales ita sunt collapsæ, vel ubi nullæ omnino sunt, Pastores eas quam primum restaurari, vel loco commodo de novo ædificari curent: prudenter tamen id faciant, & cum bona venia & sumptibus Parochianorum.

CAPUT XXX.

Si per negligentiam Pastoris defuncti, necessariæ domus reparationes factæ non sint, recurratur ad ejusdem domum mortuariam, implorato etiam, si opus fuerit, brachio sæculari.

CAPUT XXXI.

Pastores omnes & Beneficiati, qui suis beneficiis domos annexas habent, easdem inhabitent; non autem externis elocent.

CAPUT XXXII.

Ecclesiæ ob periculum furum, aut etiam profanationis, post Officium Divinum statim claudantur.

TITULUS XXI.

De Judicibus delegatis, & Ordinariis Examinatoribus.

CAPUT I.

Judices delegati sunt ii omnes, qui nominati sunt ultimo Concilio Provinciali; quibus in hac Diœcesi adjungendus est *D. Dionysius Blommaert, J. U. Licentiatus & Officialis.*

Examinatores vero juxta Decretum Concilii Tridentini constituuntur sequentes:

D. Carolus van Houcke, J. U. Licentiatus, Archi Diaconus

D. Joannes Sylvester, S. T. Licentiatus, Pœnitentiarius.

D. Ludovicus Ulaminck, J. U. Licentiatus, Archi-Presbyter.

D. Petrus Wyts, J. U. Licentiatus, Cantor.

D. Petrus Cauwell, S. T. Licentiatus, Scholasticus.

D. Guilhelmus Zyloof, S. T. Licentiatus, Graduatus.

CAPUT II.

Qui omnes memores erunt juramenti sui, munusque suum, sepofita omni affectione, fideliter exequentur.

CAPUT III.

Ita ut ratione ejusdem examinis nihil a quoquam accipiant, sub pœna juxta Concilium Tridentinum incurrenda.

CAPUT IV.

In examine vero considerent non tam scientiam cujusque, quam etiam usum, experientiam, judicium, ingenium, solertiam; & maxime ne quis se alteri examinandum supponat; minus docti (modo noti, & probis moribus) doctioribus & ignotis semper præferantur.

TITULUS XXII.

De Synodo Provinciali & Diœcesana.

CAPUT I.

CUm omnes etiam exempti teneantur observare Statuta Concilii Provincialis & Diœcesani; monemus in Domino, iis se quam primum conforment in omnibus: utque omnem ignorantiæ prætextum auferamus, eadem nunc promulgamus, & publicamus, & pro legitime promulgatis & publicatis haberi volumus; secundum quæ per quoscumque Judices in judicio procedatur: eaque ab omnibus Prælatis, Canonicis, Pastoribus, aliisque nostræ Diœcesis Sacerdotibus legi & observari per se, suosque omnes volumus & præcipimus.

FINIS.

Impressa Ypris in 8vo anno 1609. typo Francisci Belleti; anno 1673. Antverpiæ in Officina Plantiniana Balthasaris Moreti reimpressa.

SYNODUS CONSTANTIENSIS DIOECESANA,

Anno Christi MDCIX. Pauli V. PP. V. Rudolphi II. Imp. XXXIII.

Sub JACOBO FUGGERO, (*) Episcopo Constantiensi, UNDEVICESIMO MENSIS OCTOBRIS DIE CELEBRATA.

ACTA SYNODI CONSTANTIENSIS.

QUamvis a Sacro Tridentino Concilio salubriter sancitum ac decretum sit, ut singuli Episcopi Synodum Diœcesanam quotannis convocent, & indicant; ab hujus tamen Decreti executione Rmus ac Illmus Princeps, ac Dominus, D. JACOBUS, Episcopus Constantiensis, Dominus Augiæ majoris &c. Ejusque pii Antecessores, ob longe lateque patentem suam Diœcesin, temporum difficultatem, variaque impedimenta, retardati, ac præpediti sunt. At cum evidens necessitas, nimiumque intervallum ab ultima Synodo intercedens expostceret, moram hanc diuturniorem abrumpi, malis-

(*) *Vide sub finem Synodi.*

malisque moribus, ex lapsa multis in locis Ecclesiastica disciplina, ortis, novis bonisque legibus congrueret obviari; Rma ac Illma Celsitudo Sua, nullam porro sumptuum, ac impedimentorum rationem habendam duxit, Synodumque hoc anno convocatis omnibus Diœceseos suæ Statibus Ecclesiasticis, celebrare penitus constituit. Accessit demum Bulla a Sanctissimo Domino nostro, D. PAULO Divina providentia Papa V. emanata, Rmam ac Illmam Suam Celf. in tam pio ac laudabili proposito confirmans, & Sacro Indulgentiarum Thesauro, omnes & singulos eidem Synodo præsentes, gratiose locupletaos, sub modo & tenore infra scripto.

Dilecto Fratri nostro JACOBO, Episc. Constant.

PAULUS PAPA V.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM & Apostolicam Benedictionem.

Cum sicut Nobis nuper exponi fecisti, Tu Synodum tuam Diœcesanam, & in ea Missam solemnem in Pontificalibus, Divina adspirante gratia, propediem celebrare intendas; Nos ad ea, quæ Christi fidelium animarum saluti, simulque Tuæ spirituali consolationi con ducunt, libenter Paternæ nostræ charitatis favorem dirigentes, de Omnipotentis DEI misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, auctoritate confisi. Omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui in die, qua dictam Missam in Pontificalibus, ut præfertur, in ipsa Synodo celebraveris, eidem Missæ, in totum vel in partem, & Benedictioni per Te post Missarum solemnia, super populum elargiendæ devote interfuerint, seu eadem die Ecclesiam Constantiensem, etiam devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & elargimur. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Præsentibus post dictam diem minime valituris. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXVII. April. M. DC.IX. Pontific. nostri Anno Quarto.

S. COBELLUTIUS.

Qua quidem Indulgentiarum Bulla, cum ea, qua par est, reverentiæ & gratitudinis erga præmemoratum Ssmum D. N. significatione, a Rma & Illma Cels. Sua recepta, cum ante Messem, & Autumnum proxime imminentem ob Diœceseos amplitudinem, Synodus celebrari commode non posset; placuit eidem Rmæ ac Illmæ Suæ Cels. eam ad diem Dominicam post Pentecosten decimam sextam, quæ est decima octava Meos. Octob. Anno Domini Millesi. sexcentes. nono, ad Omnipotentis Dei laudem & gloriam, vitæque ac morum Status Ecclesiastici reformationem, necnon Fidei Catholicæ in hac Diœcesi propagationem indicere ac convocare. Quapropter Literas Citationis, omnibus & singulis Statibus Ecclesiasticis, in hac Diœcesi commorantibus, tam ab ordinaria jurisdictione exemptis, quam eidem subjectis, quos de jure, vel consuetudine Synodo hujusmodi interesse oporteret, insinuandas, prælo subjici, & per fideles juratosque Nuncios, seu Pedellos emitti, præfata Illma ac Rma Sua Celsitudo decrevit, atque mandavit.

LITERÆ INDICTIONIS *seu Convocationis Synodi.*

JACOBUS, DEI ET APOSTOLICÆ Sedis Gratia Episcopus Constantiensis, Dominus Augiæ majoris & Oeningæ &c. Rmis, Rdis, Venerabilibus, Religiosis, & Honorabilibus Nobis in Christo syncere Dilectis atque Devotis, Ecclesiæ nostræ Cathedralis Constantiensis Præposito, Decano & Capitulo, universis & singulis Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Guardianis, & aliis Superioribus Ordinum quorumcunque, etiam Ordinis S. Joannis Hierosol. & B. Mariæ Virg. Teutonici Commendatoribus, nec non Rectori & Universitati Friburgensi, Ecclesi. Collegiatarum Præpositis, Decanis, Custodibus & Canonicis, Capitulorum Ruralium Decanis, Camerariis & Deputatis, Parochialium & aliarum Ecclesi. Rectoribus, Pastoribus, Plebanis, Parochis, eorum Vicariis, Capellanis, Clericis & Beneficiatis, Monasteriorum Sanctimonialium Abbatissis, Priorissis, Magistris, Matribus, aliisque Ecclesiasticis tam Regularibus utriusque sexus, quam Sæcularibus quibuscunque per Diœcesin nostram Constant. ubilibet constitutis, sive exemptis, sive nostræ ordinariæ jurisdictioni subjectis, qui de jure vel consuetudine Synodo Diœcesi. interesse debent & tenentur, Salutem in Domino sempiternam.

Episcopalis officii nostri ratio postulat, ut quanto gravioribus malis & hæresibus laborantem Dei Ecclesi. conspicimus, tanto majori

jori studio & vigilantia in eam, quam ex Alto Nobis traditam & commendatam suscepimus, functionem incumbamus, & gregi Nobis credito custodiam simul & disciplinam adhibeamus, ne si nostra fortasse incuria perire contingat, quod Christus Dominus noster in ara Crucis pretioso Sanguine suo redimendum duxit, æternæ maledictionis væ, quod apud Ezech. 34. c. Dominus Pastoribus negligentibus comminatur, certissimo judicio incurramus.

Hinc est, quod Nos ab initio statim nostræ susceptæ Pastoralis curæ de celebranda Diœcesana Synodo, in qua morum & Ecclesiasticæ disciplinæ reformatio institueretur, excessus corrigerentur, & quantum per horum temporum difficultates fieri posset, variæ hæreses, errores ac schismata extirparentur, cogitaverimus: Quam quidem cogitationem nostram hactenus variis ex causis impeditam, Smus Dominus noster, D. PAULUS Divina providentia Papa V. per Suæ Sanctitatis & Sedis Apostolicæ Nuntium cum potestate Legati de Latere, apud D. Catholicos Helvetios commorantem, Illmum & Rmum Dominum, D. LADISLAUM Comitem de Aquino, Episcopum Venafranum, ita promovit excitavitque, ut tantæ auctoritatis ac stimulo, tum etiam Sacris antiquis & novissimis Trid. Conc. Canonibus & Decretis contravenire, ab officio nostro Pastorali alienum duxerimus, sed necessarium omnino ac valde utile futurum judicaverimus, si non obstantibus etiam multis impedimentis, variisque hujus nostri temporis incommoditatibus, quam primum Diœces. Synodum indiceremus, omnesque status Ecclesiasticos Episcopatus nostri convocaremus.

Quare vos omnes & singulos, tam exemptos, quam non exemptos, ac alios quoscunque, qui de jure vel consuetudine Synodo Diœcesanæ interesse debent, auctoritate nostra ordinaria, & vigore Sacrosancti Conc. Trid. Nobis in hac parte concessa Apostolica, in Domino requirimus & hortamur, vobisque & cuilibet vestrum, sub pœnis & censuris, in dicto Conc. Trid. & alias contra contumaces in hoc casu, a jure infligi solitis & consuetis, præcipimus & mandamus, ut die Dominica, quæ est decima octava dies mensis Octobr. hujus currentis anni millesimi sexcentesimi noni in Civitate Constantiensi ad dictam Synodum Diœcesanam celebrandam, personaliter & per vos ipsos, aut juste & Canonice impediti, per legitimos vestros Procuratores cum sufficienti mandato comparеatis, (nisi diem celebrationis Synodi ex aliqua causa prorogatam fuisse, aliis nostris ad vos directis literis intellexeritis) atque sequenti die Lunæ ejusdem mensis, in Ecclesia nostra Cathedrali, in habitu & vestitu Chorali, uniuscujusque dignitati, ordini & statui congruo conveniatis, Sacræ Missæ Officio a Nobis in Pontificalibus, Deo adjuvante, celebrando, in quo omnibus & singulis sive Clericis sive Laicis præsentibus, modo Sacramentaliter confessi, communicaverint, ex speciali gratia & concessione Sanctissimi Domini nostri, D. PAULI Papæ V. prout ex concess. Bulla, quam ad valvas Ecclesiæ nostræ Cathedralis affigi curavimus, latius patet, Indulgentiam plenariam & remissionem omnium peccatorum, in Domino præsentium tenore publicamus, & ut sese tanti Thesauri participes faciant, omnes serio requirimus & hortamur, aliisque cæremoniis consuetis solenniter peractis, una Nobiscum communi consilio tractaturi & conclusuri ea, quæ ad Dei Omnipotentis laudem & gloriam, Eccles. Cathedral. Diœcesisque nostræ Constant. incrementum, atque totius Cleri & populi mores & disciplinam instituendam & promovendam, ad hæresum denique extirpationem necessaria, ac utilia videbuntur.

Ne autem ob omnium aut multorum absentiam, interea Divinus cultus & debita Sacramentorum administratio intermitti debeat, volumus ac mandamus, ut Ecclesiarum Collegiatarum sæcularium, & Decanatuum ruralium Capitula, per tres aut ad minus per duos, ex singulis Capitulis eligendos, cum pleno mandato, Abbatissæ vero, Priorissæ, Magistræ, Matres, ac aliæ Monasteriorum Sanctimonialium quorumcunque Præfectæ, per Procuratores Ecclesiasticos, sive Sæculares, sive Regulares, cum simili pleno ac sufficienti mandato compareant: Certificantes omnes & singulos, sive exempti, sive non exempti fuerint, qui a Nobis per præsens hoc edictum vocati, ad dictam Synodum venire neglexerint vel recusaverint, Nos nihilominus tam ad executionem eorum, quæ in Synodo statuentur, ipsorum absentia & contradictione minime obstante, quam ad supra comminatas pœnas & censuras irremissibiliter processuros. Volumus etiam, & ab omnibus Prælatis, Parochis & Curatis requirimus, ut quam primum hoc Edictum, quo Diœcesanæ Synodi certa dies indicta est, acceperint, singulis septimanis usque ad finem Synodi, in suis Ecclesiis, una cum processione, ubi commode fieri poterit, Sacrum Missæ Officium,

pro

pro optimo in præfata nostra Synodo tractandarum rerum eventu, celebrari faciant & procurent.

Omnes præterea Diœcesis nostræ fideles monemus, & per viscera misericordiæ Christi Domini adhortamur, ut omni studio Christianæ pietatis, & assiduis religiosisque precibus, a Deo misericordiarum & Patre totius consolationis, Nobis negotium tam salutare tractantibus, opem & auxilium implorent, quo adjuti in hac Synodali tractatione, omnia consilia, sermones & actiones nostras in finem dirigamus, nempe in Christum JEsum, cui inomni justitia & sanctitate servire debemus. In cujus rei fidem hoc Edictum confici, auctoritateque nostra imprimi, & nostro signo muniri, tum manu Notarii Vicariatus signatum, publice proponi, & legitima executioni demandari volumus & jussimus. Datum Constantiæ in Palatio nostro Episcopali, Anno a Nativitate Domini Millesimo sexcentesimo nono, septima die mensis Septembris, Indictione septima.

JOAN. ANDREAS DORNSPERGER, D. Notarius ss.

Præinsertis igitur literis Pontificiis, & Citatione ad Synodum, per Notarium in eisdem subscriptum, & a tota postmodum Synodo deputatum, decima tertia Mensis Septembris, Anno Domini Millesimo sexcentesimo nono, Pontificatu Sanctissimi Domini nostri, D. PAULI Divina providentia Papæ V. Anno ejusQuinto, per affixionem ad valvas Ecclesiarum, Cathedralis, & Collegiatarum S. Stephani Proto-Martyris, & SS. Joannis Baptistæ & Evangelistæ, in Civitate Constantiensi, rite executioni demandatis; & extra Civitatem, per totam Diœcesin Constantiensem, exceptis locis hæresum labe infectis, omnibus & singulis, quorum interest, legitime per Pedellos ac Nuntios juratos insinuatis; Exemptorum quidem Monasteriorum Abbatibus, aliisque illustrioribus Diœcesens Statibus, præter intimationem literarum Convocationis Synodi, etiam per literas a Rma ac Illma Sua Celsit. benevole vocatis, & invitatis, die & tempore præfixo, in celebri, magnoque numero Civitatem Constantiensem ingressi sunt, quorum nomina, dignitates, ac tituli, a calce horum actorum fideliter & quantum eorundem notitia haberi potuit, annotati sunt.

Reliqui partim exemptionis, ac privilegiorum suorum prætextu, partim viva voce, & in scriptis, absentiam suam purgarunt.

Interim pridie quam Synodus celebraretur, pro ejusdem felici auspicio & ingressu, hora prima pomeridiana, omnium campanarum, in Ecclesiis & Monasteriis Civitatis Constantiensis existentium, compulsatio instituta est, continuato quidem pulsu earundem, per quartam horæ partem; majoris vero campanæ usque ad horam secundam.

ACTA PRIMI DIEI SYNODI.

Die itaque decima nona Mensis Octobris, mane hora quarta, in Ecclesia Cathed. decantatæ sunt Matutinæ cum Laudibus; quas excepit Sacrum Missæ Officium de B. M. Virgine Deipara: sub quo usque ad horam sextam pulsata est campanula, Clerum ad preces Primarum pro more convocans, quo pulsu finito, omnes reliquæ Horæ Canonicæ, usque ad Nonam inclusive persolutæ sunt. Interim pulsu majoris campanæ, quadrante post sextam, tota Synodus ad Cathedralem Ecclesiam convocata est; id quod singulis subsequentibus diebus, ante Synodicum Conventum observari consuevit.

Sub pulsu ejusdem campanæ, præmemoratus Rmus ac Illmus Episcopus Constantiensis, cum Aulica sua familia, & Dominis Consistorialibus celebri numero ac ordine, ex Palatio suo prodiit, comitante ipsum Rmo ac Perillustri Capitulo Ecclesiæ Cathed. ad portam ejusdem Ecclesiæ majorem. Ubi postea quam porrecto aspergillo, astantes aqua benedicta pro more perfudit, per ipsam Ecclesiam, ad subsellium Rmæ ac Illmæ Suæ Celsitud. ante medium Altare D. Virgini sacrum, extra Chorum præparatum, processit. Ibique cum reliquis Dominis Abbatibus, paramentis rubei coloris, assistentibus hinc inde Adm. Rdo ac Nobili Domino Sigismundo a Wolffurt, Decano, & Cathedralis Ecclesiæ Aichstatensis Canonico, nec non Adm. Rdo Illri ac Generoso Domino Udalrico Baroni in Königseck & Aulendorff, Ecclesiarum Salisburgensis, Constantiensis, & Augustanæ Canonico, & Collegiatæ Ecclesiæ S. Cyriaci in oppido Weissenstaig Præposito, indutus est. Interim Domini Canonici in sedibus, ab utroque latere, juxta Dominum Episcopum collocatis, loca sua, dignitatis & senii habita ratione occuparunt; Rmo Domino Suffraganeo, paulo infra Dominum Episcopum, in Pontificalibus existente.

Porro Adm. Rdi & Clarissimi Domini, Joannes Hausman U. J. D. Rmi & Illmi Episcopi Constantiensis Vicarius & Officialis, Præpositus Colleg. Ecclesiæ S. Joannis Constantiæ: nec non Dominus Joannes Christophorus Hager Decretorum Doctor, Cathed. Ecclesiæ Constantiens. Canonicus, D. Leonhardus

hardus Hamerer, Ss. Theol. D., Parochus & Canonic. Eccles. Collegiatæ S. Stephani, D. Georgius Benzius, U. J. D. Sigillifer & Fiscalis, & Joannes Andreas Dorofsperger, U. J. D. Cannonicus dictæ Eccles. Collegiatæ S. Stephani, singuli Rmi ac Illmi Episcopi Constantiensis Consiliarii, in Promotores & Actuarium respective a Synodo deputandi, in mensa, quæ inter subsellia Dnorum Canonicorum media posita erat, consederunt.

Interim Dni Prælati Monasteriorum, baculis Pastoralibus, mitris, & reliquo Pontificali habitu instructi; Ecclesiarum vero Præpositi, Canonici, Decani, Presbyteri & Clerici, in habitu, & amictu suo Ecclesiastico, & Chorali, dum cujusque nomen, ac dignitas, ex catalogo, a Notario, qui postea in Actuarium Synodi deputatus fuit, recitaretur, in eadem Ecclesia Cathedrali præstolati sunt.

Qui cum ex loco editiori promulgaretur, Dominorum in Promotores deputandorum, alter dextrum, alter latus sinistrum tenebat, qui Dominos Abbates, eorum Procuratores, aliosque cujusque nomine, titulo ac dignitate lectos ac vocatos, in sedilia ad utrumque latus medii Templi, quod intra columnas majores, & qua in longitudinem patet, distribuerunt. Et primum quidem locum Rmi ac Illmi Dnmini Abbatis S. Galli nomine, a dextro latere occupavit, Reverendus & Religiosus Fr. Jodocus Mezler, Canonum Doctor, & ejusdem Monasterii Conventualis. Cumque nomine Rmi ac Illmi Domini Abbatis Campidonensis, nemo compareret, a latere sinistro ejusque primo loco Rmi ac Perillustris Domini Abbatis Monasterii B. M. V. loci Eremitarum Procurator, videlicet Reverendus, Religiosus ac Nobilis Dominus Joachimus a Börnldingen, Decanus ejusdem Monasterii, est collocatus; & ita successive, pro cujusque dignitate, statu & gradu, singuli per dictos Dominos Promotores, in sedes instructas, hinc inde repositi sunt: Donec ad tenuioris status Presbyteros & Clericos perventum fuit, qui circulum inferius claudebant, & in multa transversa scamna, quæ in eum usum ita inter se disposita erant, ut ambitus transitusque liber ubique pateret, locabantur.

Locis igitur cuique assignatis, Adm. Rdus & Clarissimus Dominus Joannes Hausmann U. J. D. Rmi ac Illmi Episcopi Constantiensis Vicarius in Spiritualibus generalis, Dominos Prælatos, aliosque ad Synodum convocatos, in hæc verba allocutus est:

Rmi, Rdi, Illres, Nobiles, Magnifici, Venerabiles, Religiosi, & Honorabiles Viri ac Domini. Quamvis Rmus ac Christo Pater & Illmus Princeps ac Dominus noster, D. JACOBUS, Dei & Apostolicæ Sedis gratia, hujus Almæ Ecclesiæ Constant. Episcopus, Dominus Augiæ majoris & Oeningæ, &c. Dominus noster gratiosissimus, propter solam Dei gloriam, pro Ecclesiæ, & Episcopatus sui reformatione, non ut de majoritate, aut præcedentia lites forsitan, & controversiæ suboriantur, ad hanc Synodum vos convocaverit; quia tamen Rma ac Illma Sua Celsitudo non intendit privilegiis, & prærogativis vestris circa Sessionem, in Diœcesana Synodo vobis & cuilibet vestrum competentibus, quæ sibi plane perspecta non sunt, in aliquo præjudicare; ideo hanc præsentem collocationem & ordinem sine vestro & cujuslibet vestrum præjudicio factam esse, vobisque & singulis, jus quod sibi in hoc casu de jure, vel consuetudine competere prætendit, salvum, ac integrum permanere, ex jussu & mandato speciali ejusdem Rmæ ac Illmæ Celsitud. Suæ, coram universa Synodo, & specialiter coram Notario, ad conscribenda acta hujus Synodi deputando declaramus & protestamur, atque hanc nostram declarationem, & protestationem, ad acta ejusdem Synodi conscribi petimus.

Quo peracto, ex mandato Reverendissimi Domini Episcopi, idem Dominus Vicarius, Synodum his verbis interpellavit:

Rmus in Christo Pater, & Illmus Princeps ac Dominus, D. JACOBUS, Episcopus Constantiensis, per me interrogat omnes & singulos Dominos Prælatos, & alios quoscunque ad hanc Synodum legitime convocatos, anne ad DEI Omnipotentis laudem, & gloriam, Ecclesiæ Catholicæ decorem, & Episcopatus Constantiensis incrementum, Synodus Diœcesana Constantiensis legitime indicta, convocata, & congregata, eis aperienda videatur?

Quo publice dicto, & plerisque *Placet* respondentibus, Rmus Dominus Episcopus noster, Synodum aperiendam decrevit his verbis:

CHRISTI nomine invocato, pronunciamus & decernimus, Synodum Diœcesanam Constantiensem, legitime indictam, convocatam, & congregatam, aperiendam fore & esse, prout eandem aperimus, apertamque esse declaramus, IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI.

Qua sententia promulgata, organis & musica, cum compulsatione campanarum, decantatus est Hymnus gloriosus: *Te Deum laudamus.* Interim Adm. Rdi Nobiles & Clarissimi

rissimi Domini Jacobus Raslerus, U. J. D. Proto-Notarius, Canonicus Cathedralis & Præpositus Collegiatæ S. Stephani Ecclesiarum Constantiæ, & Dominus Joannes Jacobus Blarer a Wartensee, Canonicus Cathedr. Constant. & Basilensis, nec non Collegiatæ Elwacensis Ecclesiarum, in munere Diaconatus & Subdiaconatus inservituri, ad Sacristiam se conferentes, paramentis rubeis sese induerunt, & ad Rmum Dominum Episcopum processerunt. Absoluto Hymno, præmemoratus Rmi ac Illmi Domini Episcopi Vicarius, Celsitud. ejusdem his verbis allocutus est:

Rme in Christo Pater, & Illme Princeps, Domine gratiosissime, laudabili consuetudine, in celebrandis Synodis introductum est, ut aliqui viri Ecclesiastici deputentur, qui procurent, ut omnia rite decenterque fiant, & totius Synodi acta fideliter conscribantur. Quare Illmam & Rmam Cels. Vestram pro Synodi hujus congregatæ promotione, humillime rogo & requiro, ut viros aliquot idoneos Promotores & Actuarios Synodi, publice deputare & nominare dignetur.

Cui Rmus & Illmus Dominus Episcopus Constantiensis, respondit his verbis:

Eligimus, nominamus, ac deputamus ex Capitulo Ecclesiæ nostræ Cathedralis, Dominum Joannem Christophorum Hagerum, Decretorum Doctorem, Canonicum; Ex inferiori Clero, Leonhardum Hamerer, SS. Theologiæ Doctorem, Canonicum & Plebanum Ecclesiæ Collegiatæ S. Stephani, in Promotores. In Actuarium vero, seu Notarium, Joannem Andream Dornsperger, U. J. D. Canonicum prædictæ Ecclesiæ S. Stephani. Quod si Domini Prælati, vel alii aliquid habeant, quod contra præfatos Promotores, & Actuarium opponere possint, vel velint, facultatem publice proponendi omnibus & singulis concedimus.

Cui Decreto, cum nemo ex Patribus Synodalibus contradiceret, Dominus Vicarius eosdem Dominos Promotores, & Actuarium his verbis affatus est:

Cum nemo prodeat, qui contra vos quicquam opponat, vos hic ad Sancta DEI Evangelia præstabitis Juramentum, quod quilibet vestrum Officium sibi injunctum, fideliter, rite, debite & diligenter exequi velit, omni dolo & fraude semotis.

Quo quidem Juramento, ad delationem Domini Vicarii, per eosdem Dominos Promotores, & Notarium, ad Sancta Dei Evangelia præstito, omnes genua flexerunt, & Reverend. Domino Episcopo præcinente, Antiphonam: *Veni Sancte Spiritus*, Cantoribusque eam prosequentibus, Dominus Episcopus Versiculum: *Emitte Spiritum tuum*, &c. cum oratione, cecinit.

His peractis, instituta est publica Processio circa summum Templum, in qua ut congruus ordo observaretur, Actuarius Synodi Catalogum omnium præsentium ex cancellis ejusdem Ecclesiæ denuo inverso ordine, qui sessioni cujusque conformis esset, recensuit. Et principe quidem loco, Cruce prælata, duo Ceroferarii, admodum Reverendum & Clarissimum Dominum Joanem Christophorum Hagerum, Canonum Doctorem, & Cathedr. Ecclesiæ Canonicum, pluviali aureo indutum, & Sacras Reliquias deportantem præibant. Eundem vero Scholares & Alumni S. Conradi subsecuti sunt.

Hos exceperunt Patres Capucini, Religiosi Ordinum mendicantium, videlicet Religiosi Ord. S. Francisci, nempe PP. quos vocant de Observantia, & Conventuales. Mox Religiosi Ordinum, B. Mariæ Virginis Carmelitarum, D. Augustini, & D. Dominici. Religiosi Ord. S. Pauli primi Eremitæ, & S. Wilhelmi. Deinde Capellani & Succentores Ecclesiæ Cathedr., quos antecedebant Capellani S. Pauli Constant. & Collegiatarum Ecclesiarum S. Joannis & S. Stephani ibidem. Quorum vestigiis illico Procuratores Decanatuum ruralium, prout lecti erant, insistebant; subsequentibus Legatis Monasteriorum, & Abbatiarum Sanctimonialium, nec non Canonicis, Ecclesiarum Collegiatarum Procuratoribus. Postmodum procedebant Præpositi Collegiorum sæcularium, & Ord. D. Augustini Canonicorum Regularium, Universitatis Friburgensis, & trium Principum Abbatissarum Legati. Post hos lecti sunt, singuli qui intererant Abbates, quos subsequutum est, Rmum & Perillustre Capitulum Cathedr., tum Reverendissimus Dominus Suffraganeus, & post illum Subdiaconus, & Diaconus, atque supranominati Domini Assistentes: demum Reverendissimus ac Illustrissimus Dominus Episcopus Constantiensis, cum Officialibus, Magistratu sæculari Constantiensi; Aulicis, & aliis compluribus Laicis, extremum ordinem confecit.

Finita solenni processione, Prælati, Præpositi, & Canonici, aliique Illustrium Statuum Legati, eo ordine, quo antea extra Chorum sederant, superiora Chori sedilia occuparunt. Reliquus Clerus in inferioribus sedibus, & medio Chori spatio substitit. Moxque, ut a Musicis Sacrum Missæ Officium de Spiritu Sancto inchoatum est, præeuntibus Domino Joanne Jacobo Blarer a Wartensee, Subdiacono, & Domino Jacobo Rasle-

Raslero U. J. D. Diacono, Reverendissimus ac Illustrissimus Dominus Episcopus e Sacrario, latus utrimque Adm. Reverendis Nobilibus ac Illustr. Dominis, Sigismundo a Wolfurt, Decano, nec non Domino Joanne Udalrico Barone in Königseck & Aulendorff, stipantibus, prodiit, & prædictum Missæ Officium solenni ritu, juxta Pontificalis libri præscriptum celebravit. Sub qua Missa complures ex Cathedr. Ecclesiæ Canonicis, qui in Sacerdotio constituti non erant, (Canonici namque Presbyteri per se Missas celebraverant) maximaque Cleri parte, & Reverendissimæ Suæ Cels. familiaribus, de manu ejusdem Sacram Eucharistiam, quo gratiæ & Indulgentiarum a Sanctissimo nostro, in Bulla præinserta, concessarum, compotes redderentur, ea, qua par est, reverentia, & devoto animi cultu sumpserunt.

Finito Sacrificio Missæ, Reverendissimus Dominus Episcopus deposita casula, & resumpto pluviali rubei coloris, mitratus & pedo innixus, comitantibus Dominis Assistentibus, Diacono & Subdiacono, ac subsequentibus Dominis Prælatis, Canonicis, omnibusque Synodum constituentibus membris, extra Chorum ad locum præparatum progressus est.

Quo cum perventum fuit, Reverendissima ac Illustrissima Sua Cels. in genua procubuit, depositaque mitra, quod & a Prælatis factitatum, totaque Synodo genua flectente, Antiphonam: *Exaudi nos Domine*, inchoavit, Choro cum Cantoribus, eandem ad finem usque prosequente. Et generatim omnes illæ orationes, & cæremoniæ adhibitæ fuerunt, quas Pontificale Romanum, pro hujusmodi Synodicorum conventuum felici auspicio & ingressu, exprimit usurpandas.

Finito Hymno: *Veni Creator Spiritus*, suggestum conscendit Rdus & Religiosus P. Jacobus Maier, Societatis JESU Theologus, & summi Templi Constantiensis Ecclesiastes, ac subsequenti Oratione: *De optima Synodum celebrandi ratione* Rmum ac Illmum Dominum Præsulem, totius Synodi Proceres ac Clerum cohortatus est.

TAcita quadam naturæ convenientia (Rme & Illustrissime Princeps, Rmi, Illustres, Nobiles, Amplissimi Præsules, cæteri Admodum Reverendi, virtute, eruditione ac dignitate quavis spectabiles DD. & PP.) tota propemodum antiquitas consentit, omnem Remp. duabus potissimum rebus administrari: Prudentia & Consilio. Illam Principi inesse, hoc adesse debere. Ut enim prudentia imperantis propria & unica virtus est; sic sola, nec oneri gubernationis par est, nec satis firma, nisi aliorum consilio stabiliatur. Verissime enim dictum esse ab Euripide arbitror: Σοφὸς τύραννος, τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. Princeps sapiens, sapientium commercio. Magna namque negotia, magnis adjutoribus egere quis nesciat, cum nec ab Atlante cœlestium machinarum pondera sine Hercule sustineri, fabulosa illa priscorum Poëtarum turba comminisci ausa sit? Sed mitto vana commenta, quando ipsa sacrarum historiarum auctoritas nobis fidem facit. Jethro Sacerdos Midian cum cognatum suum Moysen, nimia mole negotiorum, in populo, multitudine prope infinito, ingenio pervicaci nec satis tractabili, judicando pene oppressum vidisset, ratus tam pertinacem laborem & vires excedere imperantis, & populorum regimini non satis prospicere, eo consilio Moysen instruxit, ut curarum parte in alios translata, onus sibi levius ferendo redderet. *Non bonam*, inquit, ô Moyses [a], *rem facis. Stulto labore consumeris tu & populus iste, qui tecum est: ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia, & erit Dominus tecum. Provide de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, qui judicent populum omni tempore: si quid autem majus fuerit, ad te referant, leviusque sit tibi partito in alios onere.* Paruit Moyses; nec sic tamen satis expeditam ad omnes difficultates evolvendas sensit sibi esse gubernandi rationem: quare a Deo ipso auxilium & consilium in tam difficili negotio postulare necesse fuit. *Non possum* (clamat Moyses [b] ad DEUM) *solus sustinere hunc populum, quia gravis est mihi.* Quid ageret DEI sapientia? *Congrega*, inquit, *mihi septuaginta viros de Senibus Israël, quos tu nosti, quod Senes populi sint ac Magistri, & duces eos ad ostium Tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris.* Constitutum ergo nobis sit unius prudentia, non satis gubernari multitudinem, nisi aliorum accedant consilia. Pauca enim aliqua unus videat, unus audiat, ut jure merito ex Græciæ Sapientibus non postremus, multos regis oculos, multas aures desideret.

Quare neminem ex hac corona esse arbitror, qui non tuum Rme & Illme Princeps consilium, imo optimum factum vehementer probet ac collaudet, quo tandem post quadraginta duorum annorum intervalla, in hanc celeberrimam Civitatem Constantiensem Synodum convocare constituisti. Tale namque factum decebat prudentiam tuam, quam natura indidit, longus regimi-

(a) *Exod.* 18. (b) *Num.* 11.

giminis usus confirmavit, ut id felici eventu consequereris, quod Antecessores tui in diuturnis votis habuerunt. Recte, recte inquam, pervidisti, Diœces. hanc, quam DEI OPT. MAX. munere administras, cui amplitudine Germania non habet parem, quam variarum hæresium vicinia premit, intrinseca pariter & extrinseca mala divexant, non posse firma stabilitate regi, nisi communibus suffragationibus, quod ex Reipub. utilitate sit, statuatur. Habes igitur, Princeps optime, & oculis tuis præsentes contueris, quos diuturnis votis expetiisti, quos publicis literis evocasti, viros, si numerum spectes, plurimos; si auctoritatem, gravissimos; si virtutem, probatissimos; si eruditionem, literatissimos; si in te affectum, tui amantissimos; si singulorum erga te officium, tibi fidelissimos; si prudentiam, solertissimos; & quod in consiliis dandis Rom. Eloquentiæ parens caput esse voluit, status Reip., morum ingeniorumque hominum in Provincia, maxime gnaros: ut proinde a tot & tam multis non nisi plurima; ab optimis optima; a peritissimis, saluberrima consilia expectare debeamus. Ad quos cum mihi in hoc primo ac celeberrimo consessu sermo habendus sit, nescio, an plura se offerant, quæ animum meum terrent & avocant, quam quæ me ad libere dicendum allicere possunt. Nam *Sapientiam* (*c*) *inter perfectos loqui*, nec facundia, nec virtus mihi concessit; ille solum potuit, quem Divina Sapientia erudivit, quem tubam cœlestem, lyram spiritualem, organum Dominicum & magnum veritatis præconem Theologus ille appellavit, cui ab aurea dicendi facultate Chrysostomi cognomen est inditum, ut proinde merito formidare debeam, ne aliquis minus oculis me respiciens vetus in me dictum jaciat:

Num & Saul inter Prophetas? (*d*)

Jubent nihilominus ex altera parte formidinem mente conceptam deponere, & frontem nonnihil exporrigere, tua inprimis Rme Antistes jussio & auctoritas, quæ me hoc loco constituit, quo vel supreme temerarium ambitio nunquam perduxisset: tum etiam vestra PP. amplissimi benevolentia ac prudentia, quarum hæc errores meos facile dissimulare novit, illa etiam condonare. Quam vero dicendi materiam potissimum eligam? De optima Synodum celebrandi ratione dicere mihi constitutum est, argumento, ni fallor, & tempori opportuno, & vestræ expectationi. Dicam vero breviter, quia sic vos desiderare intelligo, & apud eos dico, quibus animi sensa insinuare, est persuadere.

Si quid rectum, si quid excellens, si quid sanctum homines in votis habere desiderant, semper ad prisca illa sæcula, ad antiquos Ecclesiæ primitiæ mores adspirant. Hinc illas voces sæpius ingeminari audimus: O quis nobis referat aurea illa sæcula, felicissimam illam ætatem, in qua prisca fides, vera pietas, syncera charitas floruit? Quod si perfectissima forma vivendi in populo primæ Ecclesiæ viguit, minime dubitandum est, optimam quoque regendi rationem in ejusdem Ecclesiæ Rectoribus constitisse; ut proinde recte facturus videar, si primam illam Apostolorum de rebus in fide ac moribus controversis Synodum Hierosolymis celebratam, vobis pro forma ac idea, ad quam præsentem vestram Synodum conformare debeatis, proposuero. Illam S. Lucas breviter, ut assolet, describit in Actibus Apostolorum. (*e*) Quidam de Pharisæorum secta ex Judæa in Syriam & Antiochiam atque Ciliciam descendentes, gentiles noviter ad fidem conversos falsis doctrinis turbare, atque eorum salutem in circumcisione & Mosaicæ Legis observatione constituere nitebantur. Cui malo ut occurreretur, Hierosolymis Apostoli & Seniores convenerunt, & cum causa in utramque partem acriter disputata fuisset, Petrus suam sententiam gravibus verbis proposuit, quam Barnabas & Paulus signis & prodigiis inter gentes factis; Jacobus Hierosolymorum Antistes Prophetarum oraculis confirmavit, reliquus Apostolorum & Seniorum Senatus ipsa sua taciturnitate comprobavit; ac tandem unanimi consensu decretum est, ne gentes Mosaicarum observationum jugo gravarentur. Habetis quasi compendio descriptam formam Concilii. In quo sive causam ejus & principium intueor, sive progressum & finem contemplor, manifeste comperio ex rectissimo rationis præscripto, immo ex ipso Spiritus Sancti instinctu ac ductu omnia peracta fuisse. Agite ergo PP. Amplissimi, admoveamus lapidem Lydium ad opus nobis propositum, & bonæ Synodi conditiones examinemus: atque inprimis quid in personas huic Synodo præsentes derivandum sit, indagemus. Præsidem Concilii agnoscere S. Petrum persuadeor, cum quia primus ipse sententiam dicit, tum quia cæteri ejus auctoritate moti, sententiæ acquiescunt. In hoc Conventu Præsidem habetis Rmum vestrum Episcopum, cui eam esse auctoritatem in hanc Synodum, quæ D. Petro fuit in Hierosolymitanam, nemo ambigit, nisi qui inter Theologos parum versatus nescit Apostolis Episcopos succedere, atque eorum quemque id sibi juris in Ecclesiam suam vendicare, quod Pontifex in universam fideli-

Mmmmm 3 um

(*c*) 1. *Corinth.* 2. (*d*) 1. *Reg.* 12. (*e*) *Actor.* 15.

um congregationem habet. Quare vestri officii erit, ejus auctoritatem in omnibus revereri, sententiam reverenter audire, justæ voluntati prompte obsequi, ac denique ejus definitionibus concordissime acquiescere. In vestris vero personis, qui Præsidi Consiliarii assideris, quid desiderem? Totam vestri muneris functionem S. Petrus duobus verbis non minus bene, quam apposite expressisse mihi videtur, quando suos Assessores his titulis compellavit: *Viri fratres, vos scitis, quoniam, &c.* Viros honorifice, fratres amice appellat, & simul nos instruit, ad Conventus Ecclesiasticos, non nisi viros, non nisi fratres adhiberi debere, viros ut prudenter, fratres ut amanter: viros ut fortiter, fratres ut concorditer agant. Itaque ab hoc nostro consessu omnis procul absesto fœmina. Nulla Reip. aut firma aut diuturna felicitas constitit, quæ mulierum consiliis fuit gubernata. Telemachus apud antiquissimum Scriptorum Homerum, omnem publici muneris curam matri Penelope, quamvis lectissimæ fœminæ, denegat, & ad colum fusumque remittit.

Ergo domum (f) mater repetas, muliebria pensa
Atque opera exercens, telasque & pendula fila
Et calathos relegas, famulasque ad lumina longis
Adhibeas pensis, operumque adiisse labores
Ipsa jube; nam sermo viris debetur & oris
Officium & ratio, &c.

Quis singulis hominibus sua munia assignavit sapientius Salomone? at ille inquirens mulierem non imbellem, sed fortem, non ociosam, sed laboriosam, non nugigerulam, sed constantem, non stolidam, sed sapientem ac providam, qoibus studiis deditam scribit? *Quæsivit*, inquit, [g] *lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum. De nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis*, & reliqua œconomiæ muliebris ministeria exercuit; inter quæ nulla gerendi Magistratus, nulla publicæ functionis fit mentio. Aliena hæc a fœmina, viri sunt propria. *Nobilis (h) in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ.* S. Paulus mulieribus in Ecclesia etiam discendi gratia loqui non permittit: ego ad docendum, ad consultandum de rebus summis, ad clavum Reipub. mulieres in hac Synodo admittam? Absit hoc a me, absit a vobis PP., nisi bonum, nisi felicitatem a nostro conventu abesse malimus. Intelligitis, opinor, me non tam muliebrem sexum, quam muliebrem animum a vestro consensu excludere velle, & contra viros eviratos pugnare. Posse enim sub virili toga muliebrem mentem latere, qui dubitat, ex Diogenis, meridiana luce, ad exiguum lucernæ lumen, in media virorum turba, virum quæritantis Philosophia responsum petat, & audiet, homines quidem esse permultos, viros autem perpaucos. Barba virum duntaxat ornat, non facit, vetus est, sed verum verbum. Ergo viros vos esse oportet PP. Synodici, hoc est, masculas virtutes pectore gerere. Viros maxime commendat prudentia, armat zelus, hoc est, Religionis ac pietatis tuendæ amor, corroborat fortitudo atque constantia. Prudentia opus habetis, ut, quæ agenda sunt, perspiciatis, zelus ad audendum impellat, robur animi ac constantia omne impedimentum amoliatur. Quæ virtutum catena quam vobis sit necessaria, ex fine, ob quem convenistis, clare intelligetis. Antiquis id semper in more positum fuisse, ex historiis didicimus, ut non nisi ob gravissimas causas magnorum ac plurium conventus agerent. Hinc quod Romani tributis aut centuriatis Comitiis non perfecerunt, ad curiata referre sunt soliti. Hebræi quoque, ut ex Josepho refert Illustriss. ac Doctissimus Cardinalis Baronius, tria Judiciorum genera exercuerunt, quorum supremum, quod ipsi Sanedrim, Græci συνέδριον appellant, tum primum cogebant, quando de maximis causis: Religione, Sacerdotio, Propheta controversia incidit. Quod si celebres conventus graves semper causas habuerunt, vos tanto numero, post aliquot annorum decades ob leves causas convocatos esse, existimabimus? Concilium Hierosolymitanum coëgit hæresis Pharisæorum judaizantium; vos non una hæresis, sed tot propemodum circumstant, quot bestia illa Babylonica in Apocalypsi monstrosa capita protulit; quas si amplius præcavere non potestis, extirpare tamen vestro studio, vestra industria, gladio spiritus, armatura Dei debetis. Apostolos Hierosolymas convocavit indiscretus legis Mosaicæ zelus, cujus jugum, quod nec ipsi Judæi, nec Patres eorum portare potuerunt, gentibus conversis imponere conabantur. Sed his calamitosis temporibus malitia hominum eousque excrescit, ut non durum legis jugum obtrudere, sed suave jugum Christi & onus leve, quod Patres nostri jam a mille sexcentis annis tanta facilitate sustinuerunt, ab humeris nostris moliantur excutere. Docent ex Cathedris omnem vivendi licentiam hæretici, Divinorum præceptorum observantiam impossibilem, piarum operationum exercitationem otiosam, immo perniciosam clamitant, Sacrosanctum Pœnitentiæ forum, quo

(f) Hom. odis. 1. (g) Prov. 31. (h) 1. Corinth. 14.

quo hucuſque omnem diſciplinam Chriſtianam, ubi adhuc viget, conſervatam, ubi intercidit, reſtauratam videmus, immanem conſcientiarum carnificinam vociferantur, Reclamant quidem huic impiæ licentiæ & licentioſæ impietati verbis Catholici, repugnant ſententiis, refutant argumentis, ſed prô dolor, eandem impietatem multi tuentur vita, profitentur factis; dum paſſim ita vivitur, ut a populo, a Clero, a maximo, a minimo, ab omni gradu & ordine Divinus cultus negligatur, operum Sanctorum uſus jaceat, & in eorum locum comeſſationibus, carnis deliciis, luxui, laſciviæ, vitiis univerſis vacetur. Quam pauci hodie mortificationem JESU in ſuo corpore circumferunt, (*i*) ut vita JESU in illis manifeſtetur? Quam multi delitias Sardanapali, luxum Sybaritarum ita moribus exprimunt, ut vita ipſa, velut teſſera, oſtendant ſe Epicuroæ potius, quam Chriſtianæ militiæ nomina dediſſe. Hæc, & his graviora vitia emendare, propulſare & extirpare tenemini, ſi veſtri muneris obligationem recte perpenditis. At quanta ad hoc opus moliendum prudentia exigitur, quanta circumſpectio, ut dum prodeſſe vultis, obeſſe non probemini? Hoc etenim tempore ea eſt perverſitas hominum, ut ex curatione vulnerentur, ex pharmaco venenum hauriant, niſi prudenter & diſcrete medicina applicetur. (*k*) Prudentiæ tres functiones ex Ariſtotele, Angelicus Doctor conſtituit, nimirum bene conſultare, ſyncere judicare, & fortiter executionem præcipere. Quam beoc omnes hujus virtutis partes expleverint Hieroſolymitani illi Patres, ex Scriptura facile innoreſcit. Primo namque de quæſtione propoſita facta eſt inquiſitio magna, rationes firmæ cum a S. Petro, tum a S. Jacobo in medium prolatæ, quæ omnia ad conſultandi munus ſpectant. Deinde ad judicium perventum eſt in hanc formam: *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria, ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum & ſanguine & ſuffocato & fornicatione; a quibus cuſtodientes vos, bene agetis.* Denique ut executioni mandarent, quod prudenter judicatum eſt, miſerunt Judam & Silam, qui cum magna conſolatione fratres confirmaverunt. Hic rurſum vos adhortor PP. Ampliſſimi, ut ſemel præfixam vobis agendi ideam, nunquam non intueamini. Ac inprimis ſeria a vobis deliberatio inſtituatur, quibus mediis, quæ ex locorum, temporum, perſonarumque circumſtantiis metienda ſunt, tantis malis obvenire poſſitis. In judicandi vero munere duo ex Apoſtolica forma in vos præcepta derivare optarem, unum ut quicquid agitis in Spiritu Sancto agatis. Spirlus ille ſit Auctor, ſit Director, ſit Promotor, mentes veſtras illuminet, pectora ſuo igne accendat, quod tunc demum conſequemini, ſi puritate mentis, rectitudine intentionis, fervore charitatis vos digna Divini illius flaminis habitacula effeceritis. Alterum eſt, ut ſicut illi, temporum & morum conditione ſic poſtulante, ſublata legis ſeveritate, ſolummodo neceſſaria onera impoſuerunt; ita vos e contrario nihil eorum ſtatuere prætermittatis, quæ ad vivendi licentiam refrenandam, ad diſciplinam Eccleſiaſticam inſtaurandam vobis neceſſaria eſſe videbuntur: & quod a veſtris ſubditis fieri poſtulatis, eo ipſos exemplo veſtro, quæ compendioſiſſima perſuadendi ratio eſt, ducatis, *Facti*, ut D. Petrus [*l*] loquitur, *forma gregis ex animo.* Denique cum recta ſtatuiſſe nihil aut parum proſit, niſi quæ imperata ſunt, fiant, magna vobis animi conſtantia agendum eſt, ut nihil eorum, quæ ſtatuta ſunt, aut pertinaciter repudietur, aut negligenter intermittatur. Itaque proderit etiam mittere Judam & Silam ad fratres tota Provincia ſeu Diœceſi diſperſos, hoc eſt, Viſitatores & Inſpectores, qui eo nomine ſint commendandi, quod tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri JESU Chriſti, quibus ea cura ac ſolicitudo ſit, ut Decreta veſtra & Senatusconſulta populis proponant, eadem ſtata, ſancta, perpetua eſſe velint. Atque his ferme functionibus integrum virorum munus, omni ex parte explebitis.

Supereſt ut quomodo in hac Synodo fratrum vobis nomen ac amorem vindicetis, paucis exponam. Sicut nihil adeo inimicum eſt bonis conſilus, quam inter conſuaſores diſſenſio, ita auſim affirmare, unicum conſultationum firmamentum eſſe concordiam. Sed quid dico ſana conſilia firmari concordia? Plus dicam. Neſcit vinci, quicquid concordi voluntatum conſenſu aliquando coaluit. Quid debili virgulto debilius? at ſocietate & conjunctione cum aliis adeo forte efficitur, ut quod ſeorſim levi conatu puer frangeret, robuſtiſſimi viri vires ac conatum omnem eludat. Notus eſt Phrygis illius fabulatoris Æſopi apologus de virgarum faſciculo, quem parens moriturus filiis ſuis frangendum propoſuit. Conati ſunt ſinguli colligatum dirumpere, ſed conati tantum, minime vero conſecuti ſunt, quod maxime cupierunt; diſſolutum vero faſcem minimus natu nullo negotio fregit, rupit. Simile refert Plutarchus de Scyluro Scytha, qui octoginta liberorum pater, cum jam moriturus eſſet, faſcem jaculorum ſingulis porrexit & frangere juſſit, quod cum nemo eorum præſtare conando poſſet, ipſe ſingu-
la

(*i*) 2. *Corinth.* 4. (*k*) 2. 2. *q.* 47. *art.* 9. (*l*) 1. *Petr.* 5.

ls exemit jacula, iisque sine negotio frangentibus omnia, quid symbolis hisce voluerit, explicavit. Si, inquit, concordes fueritis, validi invictique manebitis: Sin vero discordes, imbelles & imbecilles facilesque expugnatu futuri estis. Certum ergo fit, quod experientia etiam quotidiana nos docet: concordia res parvas crescere, discordia maximas dilabi. Nec mirum. Ut enim navis per medios fluctuum vortices; interque furibundos ventorum turbines illæsa pertransit, si vela idem ittus respiciant; ita susorna quoque ratia, ludibrium ventis debet, nisi consiliorum velis consentientibus ad unum portum dirigatur. Felicem hujus navis cursum duabus potissimum rebus impediri, gravissimi politicarum rerum Scriptores asserunt. Unum est contumacia velut remora quædam, qua aliqui propriæ persuasioni ita pertinaciter inhærent, ut cujusvis consilii quamvis egregii, quod ipsi non adferunt, sint inimici, & ex suo tantum ore sapere posse videantur. Alterum sunt affectuum inordinatorum scopuli, in quos privatæ utilitatis ventus consiliorum cymbam sæpe cum publico exitio impellit, nisi diligentissime caveantur. Quæ omnia si a vestro Senatu longissime, uti non dubito, abfuerint, & fraterna concordia eritis illustres, & ad omnes difficultates superandas fortes. *Frater enim* [*m*] *qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma, & judicium quasi vectes urbium*, ex Dei ore sapientissimus Salomon pronunciavit. Scio equidem privata studia, & rei familiaris controversias solere aliquando fraternos animos in diversas trahere sententias, & mutuis aliquando dissociare odiis; quamprimum vero ab externo inimico communia omnium fratrum bona invaduntur, quamprimum parentis aut familiæ nomen & auctoritas violatur, mox tantisper dissimulatis privatis dissidiis, in veterem amicitiam coalescere; seque pro paterna hæreditate, pro familiæ honore, tam conjunctis animis opponere, ut omnem facile difficultatem perrumpant. Videbis nonnunquam oviculas patenti campo inter sese arietare; cernes subinde gallinaceos pullos in pugnam descendere, unguibus, rostellis se mutuo dilacerare, & implacabiles inimicitias ostentare; statim vero ut hi milui, illæ accipitris præsentiam senserint, depositis odiis in unum coire; ipso naturæ instinctu edocti, etiam propriæ incolumitati magis prospectum fore, si publico hosti conjunctis viribus obsistant, quam si privata dissidia cum certo suo exitio prosequantur. Quod si vestris quoque animis Patres penitus persuasum fuerit, vos in communi causa cœlestis Patris, qui vos in Filios adoptavit, convenisse, pro paterna hæreditate, quæ est Ecclesia Dei, certare, a Christi grege communem hostem, lupum infernalem, hæreses, vitia propellere, nihil proprii commodi quærere debere, omnino confido nihil futurum, quod fraternam vestram concordiam dissolvat, sed potius omnia vestra consilia ab hac charitate vim roburque sumptura, quibus ad machinationes omnes adversariorum perfringendas fortes & invicti efficiamini.

Architecturæ vestræ conspexistis ideam, Patres integerrimi, intellexistis Concilii antiquissimi, augustissimi, sanctissimi formam; facite ergo secundum exemplar, quod vobis monstratum est in Monte Sancto Sion. Hoc commissi vobis muneris postulat obligatio, exigit ovium subditarum necessitas, expectat Christi Sanguine redempta Ecclesia, flagitat Dei amor. Cogitate vos non pro agris, sed pro aris, non pro vestris fortunis, sed pro Christi hæreditate, non pro liberis, sed pro filiis Dei tuendis convenisse: pro animabus, inquam, fidelium, quas Christus non corruptibilibus auro & argento, sed pretioso suo Sanguine emit, redemit: quas vestræ curæ ita commisit, ut sanguinem earum, immo sanguinem suum, si vel vestra negligentia, vel cooniventia pereant, & præda hostibus fiant, de manibus vestris sit exacturus. Sed mihi jam dudum vestra benevolentia abutenti, receptui; vobis, classicum canat Apostolicus Doctor, tuba cœlestis, verbis, quæ primo Philippensibus (*n*) intonuit. *Si qua consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate Superiores sibi invicem arbitrantes, non quæ sua sunt, singuli considerantes, sed quæ aliorum: ut probetis potiora*, (*o*) *ut sitis sinceri & sine offensa in diem Christi, repleti fructu justitiæ per JEsum Christum in gloriam & laudem Dei.*

HOC
NOS OMNES VOVEMUS,
VOS AGITE.
DIXI.

Qua Oratione ad finem deducta, Adm. Rdus & Clarissimus Dominus Joannes Christophorus Hager, Decretorum Doctor, Cathedral. Ecclesiæ Canonicus, primus Synodi Promotor, totum Synodicum Conventum, his, quæ sequuntur conceptis, verbis affatus est.

***Rmi, Rdi, Illustres, Nobiles, Venerabiles, Religiosi Viri ac Domini observandi, Rmus** in*

(*m*) *Proverb.* 18. (*n*) *Philip.* 2. (*o*) *Philip.* 1.

in Christo Pater ac Illmus Princeps ac Dominus, D. JACOBUS, Episcopus Constantiensis, Dominus noster Clementissimus, sub pœna excommunicationis mandat ac præcipit omnibus ac singulis in Synodo Diœcesana, hic præsentibus, & ad eandem vocatis, ne aliquis absque Rmæ ac Illmæ Cels. Suæ licentia & consensu discedat, donec Synodus hæc debite finita, & cum Benedictione dimissa fuerit. Porro eosdem hortatur, ut omnes in diversoriis, hospitiis, & aliis ubique sese modeste decenterque gerant, ut eorum bona conversatio, aliis, præsertim vero Laicis, sit in exemplum, tum ut querelas, & gravamina sua, si quæ habeant, conjunctim vel divisim deputatis Consiliariis, singulis diebus durante Synodo in Palatio Episcopali, ab hora prima pomeridiana, usque ad secundam congregatis, in scriptis offerant, ut de iisdem mature deliberare, & quantum per horum temporum difficultates fieri potest, remedium adferri valeat. Demum omnes die crastina finito pulsu majoris campanæ, in hoc loco, habitu (Pontificalibus exceptis) cujuslibet status ac ordini congruenti, de negotiis Synodalibus tractaturi conveniatis.

Quibus omnibus expeditis, data prius solenni & Episcopali benedictione, a Reverendissimo Domino Præsidente Synodicus consessus, ad prandii refectionem dimissus est.

Horæ postmodum pomeridianæ ejusdem diei, spectandæ Tragico Comediæ de S. Martyre JUSTO, in PP. Societatis JESU recens exstructo Gymnasio, celebratæ, impensæ sunt.

ACTA SECUNDI DIEI SYNODI.

POstero die ad medium septimæ, Sacrum Missæ Officium celebravit Adm. Rdus & Religiosus Dominus Martinus, Abbas Monasterii S. Blasii, de Sanctissima Trinitate, cum Collecta de Spiritu Sancto, ministrantibus eidem duobus ex Ecclesiæ Cathedr. Cooftant. Succentoribus: Missa finita, Rmus Dominus Episcopus, indutus supra Rochetum (ut vocant) amictu, stola, & pluviali rubeo, assistentibus eidem duabus Dignitatibus præmemoratis, similiter indutis rubeis ornamentis, ex Choro processit, ad locum præparatum, quem Reverendissimum Capitulum Cathedrale, Domini Prælati, & alii subsequuti sunt. Sessione competenti ab omnibus occupata, Rmus Dous Episcopus orationem: *Adsumus Domine &c.* clara voce recitavit.

Quo facto, Reverendus & Clarissimus Dominus Leonhardus Hamerer, Ss. Theologiæ D., Parochus & Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ S. Stephani, secundus Synodi Promotor, conversus erga Syoodicum conventum & universum populum, in hæc verba profatus est:

Rmus in Christo Pater ac Dominus, D. JACOBUS, Episcopus Constantiensis, sub pœna excommunicationis præcipit ac mandat, ut omnes Laici, qui non de voluntate, & consensu Rmæ ac Illmæ Suæ Cels. adsunt, hinc recedant.

Quo Edicto promulgato, Laici omoes Templum Cathedr. egressi sunt; Linguæ vero latinæ ignari, per Æditu os & Pedellos ad hoc deputatos, excedere jussi, portæque ejusdem Ecclesiæ occlusæ fuot.

Postmodum primus Synodi Promotor, Synodum hisce verbis allocutus est:

Rmi, Rdi, Venerabiles & Religiosi Domini; Quia ad præsentem Synodum universi & singuli Domini Prælati, tam Sæculares, quam Regulares, exempti & non exempti, atque etiam totus Clerus Civitatis & Diœcesis Constantiensis, & cæteri omnes, qui de jure vel consuetudine, Synodo interesse debent, per authenticas, & edictales literas legitime convocati sunt. Ideo Rme & Illme Domine Præsidens, ego hujus Synodi deputatus Promotor a Rma & Illma Celsitudine Vestra decerni postulo, ut literæ Convocationis, cum earundem Executione, per Notarium ejusdem Synodi publice perlegantur.

Cui Domini Promotoris petitioni, Reverendissimus Dominus Episcopus Constantiensis, benigne anouendo respondit: *Decernimus.* Quo Decreto audito, Actuarius seu Notarius Syodi, literas Indictionis & Convocationis ejusdem, una cum earundem executione, per eum in valvis Ecclesiarum Cathedr. & Collegiatarum S. Stephani & S. Joanois Constantiæ facta, publice perlegit. Quia vero infinitum fuisset, omnes & singulas Pedellorum & Cursorum extra Civitatem Constantiensem & per totam Diœcesin insinuationes dd. literarum legendo percurrere; Idcirco eædem Executiooes a Notario Syodi justæ & legitimæ repertæ, & in scriptis comprehensæ, toti Synodico conventui exhibitæ & monstratæ sunt, a quolibet pro arbitrio legeodæ, ac lustrandæ.

Deinde idem Dominus Promotor hæc verba subjunxit:

Audivistis Rmi & Rdi Patres & Domini, Literas Convocationis Synodi omnibus &

& singulis, qui de jure vel consuetudine Synodo Diœcesanæ interesse debent, transmissas, & legitime insinuatas fuisse. Ut igitur inobedientes & contumaces ab obedientibus discernantur; peto, ut Notarius hujus Synodi Catalogum omnium specialiter vocatorum, alta voce legat, & ubi quis se nomine vel dignitate sua nominari audiet, mox respondeat, suamque verbo: Adsum, *personalem præsentiam significet, qui vero tanquam Procuratores Collegiorum, Capitulorum, Monasteriorum, aut alias alieno nomine hic adfuerint, illi prodeant, & mandata sua Rmi ac Illmi Domini nostri Vicario in Spiritualibus exhibeant, ut ea examinare ac recognoscere, & utrum sufficientia sint nec ne, suo tempore, vel ad ipsam Synodum, vel ad Reverendissimum Dominum Episcopum, tanquam Ordinarium, referre possit. Quod si pro hujusmodi recognitione Domini Prælati, & cæteri Patres, unum vel plures, Domino Vicario adjungere velint, illud eis Rmus ac Illmus Dominus Episcopus permittit.*

Quod dicto, Notarius Synodi omnium & singulorum ad Synodum vocatorum nomina, ex Catalogo recensuit.

Proinde singuli proprio nomine comparentium, ut nomina sua exaudierunt, verbo *Adsum*, sese propalarunt; qui vero alieno nomine aderant, ad lectum Dominorum suorum Principalium nomen vel dignitatem in medium prodierunt, & mandata procuratoria, vel realiter obtulerunt, vel in manus Notarii Synodi, de propediem transmittendis, caverunt.

Porro recognitio mandatorum exhibitorum a solo Domino Vicario, & Dominis Consiliariis Ecclesiasticis facta est; eo quod Domini Prælati, cæterique Patres Synodici, nullam de eorundem integritate suspicionem moventes, neminem eisdem adjunxerint.

Quibus peractis, alter Dominorum Promotorum, Dominus D. Hamerer, citatorum & ad Synodum vocatorum, quorumcunque sive sæcularium, sive Regularium, in Catalogo a calce actorum hujusmodi expressorum, non comparentium contumaciam accusavit, atque in pœnas Juris Canonici, & S. Tridentini Concilii incidisse declarari petiit, his verbis:

Rme & Illme Princeps ac Domine, Domine Clementissime, cum ex recensito Catalogo appareat, quosdam ad hanc Diœcesanam Synodum legitime citatos, & convocatos, qui de jure vel consuetudine Synodo interesse tenentur, neque Procuratores, neque emansionis, & absentiæ suæ Excusatores misisse, sed contumaciter contra Sacrorum Canonum, & Sacri Tridentini Concilii Constitutiones emansisse. Ideo omnium & singulorum non comparentium, contumaciam accuso, atque a Rma ac Illma Celsitud. Vestra obnixe peto, ut non solum tanquam contumaces, sed etiam in pœnas Canonicas incidisse, declaret, atque nihilominus contumacia & absentia illorum minime obstante, in Synodo, ad ea procedi decernat, quæ pro honore, & gloria Dei, pro Ecclesiæ & Fidei Catholicæ incremento, & pro morum reformatione, & disciplina necessaria videbuntur.

Respondit Reverendissimus Dominus Præsidens.

Decernimus, ut non obstante contumacia, & absentia non comparentium, nihilominus in Synodo procedatur, tractetur, & determinetur, prout Nobis & Patribus præsentibus visum fuerit, pœnas vero Juris, & Concilii Tridentini in contumaces statutas, spatium desuper maturius deliberandi sumentes, pro hac vice suspendimus.

Lato hujusmodi Decreto, Prior Dominorum Promotorum, Dominus D. Hager, Synodalem consessum, hisce affatus est verbis:

Rmus in Christo Pater & Illmus Princeps ac Dominus, D. JACOBUS, Episcopus Constantiensis, quantum hujus Diœcesis Constantiensis, & ejusdem statuum, ac personarum, conditio & qualitas, horumque temporum, in quibus versamur, difficultas ferre potuit, nova Statuta Synodalia, Sacris Canonibus, & Tridentino Concilio conformia confici, & conscribi curavit, quorum lectio, nunc publice ex Cancellis alta, & intelligibili voce fiet: Quare ex mandato Rmæ & Illmæ Suæ Celsitud. vos omnes hic præsentes, & quorum interest, in Domino adhortor, ut diligenter auscultetis, & ea, quæ ulteriori deliberatione indigere putaveritis, in notam sumatis, ut eo melius super iis deliberare, sententias vestras dicere, & Rmæ ac Illmæ Celsitudini Suæ, pro excessibus corrigendis, & moribus reformandis, atque pro Ecclesiasticæ libertatis conservatione, aliisque incumbentibus negotiis, salutari vestro consilio & auxilio assistere possitis.

Interim Venerabilis Dominus Joannes Oschwaldi Præpositus Collegiatæ Ecclesiæ in Oppido Imperiali Uberlingensi, & Parochus ibi-

ibidem, suggestum ascendit, & lectionem novorum Statutorum Synodalium aggressus est.

Qua paulo post decimam durante, Rmus ac Illmus Dominus Præsidens, Synodum cum benedictione ad prandium dimisit.

Porro secundus Promotor Synodi, Dominus D. Hamerer pro continuatione lectionis Statutorum, secundam pomeridianam indixit, ac promulgavit.

Postmodum signo a majori campana, per quartam horæ partem dato, ad horam secundam præfixam convenientibus, Rmo ac Illmo Domino Præside, cum universis Prælatis, & Patribus Synodalibus, in loco solito, præfatus Reverendissimus Dominus Præsidens, Orationem: *Adsumus Domine S. Spiritus, &c.* protulit. Dein Laicis exire jussis, portisque occlusis, lectio Statutorum Synodalium, usque ad horam quintam instituta est.

Interim Rdus Dominus Vicarius, & reliqui Domini a Synodo deputati, in Sacristiam superiorem se recipientes, procuratoria mandata recognoverunt.

Demum lectione Statutorum, usque ad horam quintam continuata, rursus cum benedictione Synodus dimissa est; & medium septimæ posteri diei, pro Sacro Missæ Officio audiendo, & residua Statutorum parte legenda, per alterum Synodi Promotorem deputatum est.

ACTA TERTII DIEI SYNODI.

Tertia postmodum die, nimirum XXI. Octobris, ad pulsum majoris campanæ, convenerunt omnes Synodum constituentes Patres, Missaque de S. Ursula & Sociabus, ab Admodum Reverendo & Clarissimo Domino Joanne Christophoro Hagero, Decretorum Doctore & Cathedr. Ecclesiæ Constant. Canonico, duobus Canonicis, videlicet Rdis, Nobilibus & Clarissimis Dominis Jacobo Raslero U. J. D., & Jo. Jac. Blarer a Wartensee, in munere Diaconatus & Subdiaconatus ministrantibus celebrata est. Qua finita, Rmus & Illmus Dominus Episcopus processit extra Chorum, ad locum consuetum, quem Capitulum Cathedrale & reliqui Domini Prælati, totusque Clerus subsecutus est. Cæterum ut a Rma ac Illma Sua Celsit. oratio: *Adsumus Domine S. Spiritus, &c.* recitata est, & locum suum quisque tenuit, laicis exclusis, portisque obseratis, Lector in promulgatione Constitutionum Synodalium perrexit. Ea cum ante meridiem finiri commode non posset; Prior Dominorum Promotorum primam horam pomeridianam, pro continuatione lectionis finalium Statutorum indixit: simulque ex mandato Rmi ac Illmi Domini Præsidentis, ordines & status Ecclesiasticos in certas classes distribuit, locaque congrua, quantum fieri licuit, eisdem assignavit, subsequentibus verbis Synodum affatus:

Rmi, Rdi, Venerabiles Viri ac Patres, Rmus Dominus Episcopus ac Præsidens noster concedit vobis omnibus & singulis spatium consultandi & deliberandi, super Constitutionibus Synodalibus jam prælectis & promulgatis, & a vobis omnibus auditis, usque in crastinum. Quod ut commodius facere possitis, in certas classes vos distribui, atque loca idonea, ubi post prandium finita Statutorum Synodalium lectione conveniatis, vobis assignari, singulisque classibus, unum exemplar Statutorum dari mandavit.

Et primo quidem loco Rmum & Perillustre Capitulum Cathedrale in loco Capitulari solito convocabitur.

Secundam classem obtinebunt Domini Abbates, Præpositi Regulares & Procuratores absentium Prælatorum, nec non trium Principum Abbatissarum, & Universitatis Friburgensis Legati, in hypocausto majori Palatii Episcopalis conventuri.

Tertiæ classi nimirum Præpositis, Decanis & Canonicis, Colleg. Ecclesiarum Procuratoribus attributum est, hypocaustum Dominorum Canonicorum Cathedr. Ecclesiæ contiguum.

Quartam classem conficient omnes & singuli Ruralium Capitulorum Decani ac Procuratores, iisdemque Ecclesia Colleg. St. Joannis Baptistæ, & Evangelistæ deputata est.

Quinta demum classis consistet in conventu Provincialium, Priorum, Guardianorum, omniumque Procuratorum, vice ac nomine quorumvis Monasteriorum, utriusque sexus comparentium, iisque Ecclesia D. Dominici pro loco congruo, destinata est.

Quæ locorum assignatio, ut a prædicto Domino Procuratore Synodi promulgata est, ad binas Ecclesiæ Cathedralis valvas in scriptis quoque per Notarium Synodi publicata & affixa est.

Præinserta igitur classium deputatione tum oretenus, tum in scriptis publicata, secundus Promotor Dominus D. Leonhardus Hamerer, Synodum his verbis interpellavit:

Rmus Dominus Episcopus, & Præsidens noster, omnibus præcipit, ut a prandio finita Statutorum Synodalium lectione, omnes & singuli in loca sibi assignata concedant, & de Statutis Synodalibus prælectis, deposito omni humano affectu, solam Dei gloriam & honorem, & Ecclesiæ Catholicæ, atque Episcopatus Constantiensis, in spiritualibus incrementum præ oculis habendo, inter se tractent, & die crastina Missa solenni finita, in hoc loco, & communi congregatione Rmæ & Illmæ Celsitudini, sententias suas in scriptis offerant.

His peractis, Synodus cum benedictione ad prandium dimissa est.

Cæterum cum Rmus ac Illmus Dominus Episcopus a prandio, residuæ Statutorum Synodalium lectioni, ob certa quædam occurrentia impedimenta, præsidere non posset, ejusdem vice ac nomine, Rmus Dominus Joannes Jacobus, Episcopus Sebastienlis, & Rmæ ac Illmæ Suæ Celsitudinis in Pontificalibus Vicarius, præfuit.

ACTA QUARTÆ ET QUINTÆ DIEI SYNODI.

QUarta postmodum die, nimirum XI. Calendas Novembris, convocata de more per majorem campanam Synodo, ad medium septimæ, solenne Missæ Officium decantavit, Adm. Rdus Dominus Petrus Emberger, Præpositus Collegiatæ Ecclesiæ Beronensis, duobus ex Succentoribus Cathedr. Ecclesiæ eidem inservientibus. Quo finito, Rmus ac Illmus D. Præsidens pronuntiata primum alta, & intelligibili voce consueta oratione: *Adsumus Domine S. Spiritus*, sese in superiorem Sacristiam, cum suis Ecclesiasticis Consiliariis recepit, Statuum Synodalium sententias super prælectis Synodicis Constitutionibus auditurus.

Postmodum Rma ac Illma Sua Celsitudo locum præmemoratum ingressa est, primus Dominorum Promotorum, Synodum in Choro congregatam, hisce verbis affatus est:

Rmi, Rdi & Venerabiles Viri Patres ac Domini observandi. Non dubitat Rmus in Christo Pater ac Dominus, D. JACOBUS, Episcopus Constantiens. Dominus noster Clementissimus, Dnes Vestras die hesterna in locis sibi assignatis convenisse, & de Statutis Synodalibus mature deliberasse ac conclusisse, proinde mandat vobis, ut per Deputatos, ex qualibet classe, Reverendissimæ & Illustrissimæ Suæ Celsitud. vestras sententias & judicia offeratis.

Deinceps totus ille dies, diversorum Statuum judiciis super Constitutionibus Synodalibus, nec non variis eorundem gravaminibus, tam oretenus, quam in scriptis expositis, consumptus est.

Postera luce media ante septimam horam, Missa solennis per D. Michaelem Buchmaier, Succentorem Cathedr. Ecclesiæ decantata est. Qua finita, secundus Dominorum Promotorum Synodum his verbis allocutus est:

Rmi, Rdi & Venerabiles Viri Patres ac Domini multum observandi; Crastina die Rmus ac Illmus Dominus Episcopus ac Præsidens noster finem imponet Synodo huic Diœcesanæ Constant. Quare ex mandato Rmæ Celsit. Suæ vobis omnibus & singulis præcipio, ut mane ad pulsum majoris campanæ, quilibet in suo habitu Pontificali vel Chorali, pro cujusque statu ac dignitate, pro agendis Deo gratiis, & Synodalibus negotiis finiendis, in hoc loco compareat.

Reliquæ ejusdem diei horæ, audiendis & excipiendis Monasteriorum, Collegiorum & Capitulorum, quibus diversimode gravari se prætendunt oneribus, & sententiis de Statutis Synodalibus, viva voce & in scriptis oblatis impensæ sunt.

Ea die in æstio Rmi ac Illmi Domini Episcopi, ex Dominorum Prælatorum numero selecti ac deputati Patres, suam de Constitutionibus Synodalibus sententiam edixerunt, eandem in scriptis redactam, Rmæ ac Illmæ Suæ Celsitud. offerentes, prout a reliquis etiam Statibus factitatum.

SEXTÆ DIEI SYNODI.

ULtima demum die, quæ erat XXIV. Mensis Octobris, qua Synodus dimittenda esset, omnes, vel in Pontificali, vel Chorali habitu, pro cujusque statu & dignitate, hora præfixa, in Templo Cathed. comparuerunt. Missæ Officium celebravit Rmus Dominus, D. Joan. Jacobus, Episcopus Sebastiensis: Rmi ac Illmi Domini Episcopi Constantiensis in Pontificalibus Vicarius, d. Cathed. Ecclesiæ Canonicus & Custos; assistentibus eidem in munere Diaconatus & Subdiaconatus, Admodum Reverendis, Nobilibus & Clarissimis Dominis, Domino Jacobo Raslero, U. J. D. Proto-Notario, & Domino Joanne Jacobo Blarer a Wartensee, ambobus Cathedr. Ecclesiæ Canonicis.

Quo finito, Rmus ac Illmus Dominus Præsidens, Choro egressus, in loco præparato sese collocavit, omnibus reliquis loca & sedes sibi assignatas occupantibus, ibi Rmo ac Illmo Domino Episcopo cum tota Synodo

do in genua procumbente, Cantores Antiphonam: *Propitius esto peccatis nostris*, inceperunt, de cætero omnia prosequentes, quemadmodum in Pontificali Romano annotatum est. Hymno: *Veni Creator Spiritus*, finito, Reverendus & Clarissimus Dominus Leonhardus Hamerer, Ss. Theologiæ D., Parochus & Canonicus Collegiatæ Ecclesiæ S. Stephani, suggestum conscendit, & subsequenti latino sermone, ad Synodum accommodato peroravit.

QUod olim Lucio Crasso præstantis ingenii, summæque eloquentiæ viro; Reverendissime & Illustrissime Princeps ac Domine, Domine Clementissime, Rmi, Rdi, Perillustres, Generosi, Nobiles, Magnifici, Clarissimi, Venerabiles Viri, Fratres, & Domini multum observandi, accidisse testatur M. T. Cicero, ut in principiis dicendi exalbesceret, & tota mente, atque omnibus artubus contremisceret; idem mihi jam nunc haud paulo minoris eloquentiæ, haud etiam paulo minore de causa usu venire fateor libere: Neque vero meus iste hinc timor existit tantum, & formido, quod ego facundia impeditissima, coram vobis eloquentissimis, ingenio exiguo, vel potius nullo, coram vobis consultissimis, ætate & experientia juvenis, coram vobis judicio & discretione maturis, & ut uno verbo proloquar, ego humilis & indoctus coram totius Constantiensis Diœcesis Amplissimis, Doctissims, Selectissimisque Viris, quarumcunque censura non nisi gravis esse potest, & rigorosa, verba facere debeam, sed etiam non immerito meus inde proficiscitur metus, quod propter satis longam interruptionem, si quæ in me fuit unquam facultas orationis (quæ scio quam semper fuit exigua) eam ita sentio exaruisse, ut cum effluxisse verba, excidisse sententias, methodum oratoriam evanuisse, memoriam etiam ex parte defecisse animadverteram, vix brevem quendam, eundemque simplicem a me pertexi posse sermonem, & experiar, & ingemiscam. Attamen quia vestra mihi humanitas, & discretio singularis spem facit indubitatam, Vos hoc ipsum, quod a me suscipitur factum, non tam arrogantiæ cuidam vel præsumptioni ascripturos, quam obedientiæ, quam Rmo & Illmo Principi, Domino meo Clementissimo, cujus auctoritati in re licita & negotio pio refragari nefas esset, me debere suapte intelligitis: Idcirco dicam vobis & libere & breviter, non quomodo se quisque pro suo statu vocationeque gerere, vitamque traducere debeat, cum ex his, quæ in præsenti Episcopali Ss. Synodo hinc inde a vobis agitata, & trutinata sunt, quid cuivis sequendum, fugiendumve sit, abunde satis compertum sit: sed quidnam vos ad sedulam Statutorum observantiam allicere, commovere, stimulare possit ac debeat, paucissimis verbis demonstrabo, interim vero ut me attente & benevole audiatis, precor.

Si creatura illa rationalis, homo nuncupatus, ut a DEO OPT. MAX. est factus, ita semper rectus ac integer perstitisset, non solum facilis, sed jucundus etiam fuisset ei cursus ad immortalitatem, & æternam gloriam, propter quam conditus erat, nullo quidem alio adjumento, præter DEI gratiam, quam tamen in ipsa origine hausisset, & suis deinde meritis & cooperatione uberrime adauxisset; nunc autem cum hæc humana natura, adeo fracta, debilitata ac deformata sit, non modo ex originali culpa, quæ deinde in omnes homines pertransit, sed etiam ex propriis cujusque peccatis, cumque eidem perpetua sit colluctatio & conflictus & cum carne, quam circumfert, & adversus Principes & potestates tenebrarum harum, a quibus jugiter infensissime oppugnatur, hinc fit, ut nihil jam ei aut difficilius, aut laboriosius, aut etiam periculosius esse possit, quam ad æternam illam beatitudinem aspirare, nihil proclivius, quam ab ea excidere, & quod acerbissimum est contra, in sempiternum animæ, corporisque exitium & interitum proruere: Hanc igitur ob causam, Pientissimus ille hominum Creator & Custos, cujus Natura, Bonitas, & cujus proprium est semper misereri & parcere, nunquam destitit, neque desistit nostram hanc imbecillitatem opportunis quibusdam adjumentis fulcire, & omnibus Divina quædam quasi instrumenta proponere, quibus si velint secure, imo facile salutem suam operari possint; Hinc nimirum tot consilia, tot rationes, tamque varia, ut ita dicam, Domini ac Salvatoris nostri inventa & Sacramenta, quæ in Ecclesia Catholica videmus, ad hominem per se adeo lubricum, proclivem ac debilem vel sustinendum, ne cadat, vel sublevandum si ceciderit, & ad eum corroborandum, & in omni legis Christianæ perfectione confirmandum: Immo vero inter Divina hujusmodi media, ad vitam non modo Christiano homine, sed & Clerico & Religioso Viro dignam traducendam, ac æternam demum salutem assequendam, aptissima non minus, quam utilissima & maxime necessaria esse, sive Oecumenicas, sive Provinciales, sive etiam Diœcesanas, cujusmodi hæc est, Synodos, quis nostrum est, qui non intelligat? Enimvero quid in præsenti, & jamjam finienda Synodo aliud est pertractatum, quam de principio & fundamento salutis nostræ, fide scilicet orthodoxa, sine qua impossibile est ad

ad Deum accedere, ipsique placere? Quid rursus aliud actum est, quam de Ss. Sacramentorum, per quæ vel Dei filii, & cohæredes Christi efficimur, vel eidem pœnitentes reconciliamur, vel denique justi in gratia stabilimur, virtute & efficacia? An non etiam, quod certa quædam præscripta, & leges, secundum quas mores, vitamque quilibet suam conformare, seu potius reformare debeat, sunt sancitæ, inter Divina hujusmodi & quidem singularia remedia est recensendum? Quarum quidem Legum innovatio, quam hoc præsertim tragico, exulceratissimoque tempore & salubris & necessaria sit, vel ex olim Decretorum violatione, vel ex dissoluta, heu! nimium Clericorum vita, moribusque satis superque constat: Cujus enim culpa evenisse arbitramini, quod præterlapso sæculo tam perniciosæ variarum hæresum contagiones, totam propemodum invaserint Germaniam, quam quod Clerus, qui sal terræ esse debebat, fuerit infatuatus, nec ad eam rem, ad quam maxime opportuisset, utilis fuit? Quid insuper aliæ causæ esse suspicamini, quod præfatæ hæreses usque in hanc diem non modo non cessaverint, sed multis variisque amplificatæ accessionibus accreverint semper, & indies grandescant adhuc, quam quod Clerus jam Superior, quam Inferior, tantis Ecclesiæ ærumnis & calamitatibus non modo nihil afficiatur, sed longe magis insolescat, gulæque, crapulæ & libidini obscœnæ indulgeat, quæ sane morum turpitudo adeo imperiti, simpliciisque populi animos offendit, ut subinde magis, magisve, a Catholica nostra Religione alienior efficiatur, atque Sacerdotium una cum Sacerdotibus, doctrinam juxta ac Doctorem execretur, dirisque devoveat, ita & protinus ad quamvis sectam potius deficere sit paratus, quam qui ad veram velit Ecclesiam redire: quæ quidem eum ita sint, decuit sane Rmum nostrum Illmumque Principem, ceu Supremum hujus Amplissimæ quidem, sed eheu! nimium collapsæ Diœcesis Speculatorem & Pastorem, ejusmodi Ministrorum vitia, quæ vel ipsi Deo stomachum moverunt, & ad sumendum hoc de nobis acerbissimum supplicium provocaverunt, ab Ecclesia Christi depellere, & in ipsos malorum fontes, unde hæc scaturiunt, oculos conjicere, & ea, quæ Divinam aciem offendunt, quæ hostium nostrorum animos a nobis alienarunt, & ea, quæ tacitas etiam Catholicorum cogitationes vulnerant, e medio auferre: quod quidem partim per crebras, quas Reverendissima Celsitudo Sua per potiorem Diœcesis partem instituit Ecclesiasticæ disciplinæ visitationem & inquisitionem, partim vero per institutæ Synodi executionem fiet adhuc: nostrum autem est, ut ea, quæ hisce diebus a nobis unanimibus vobis sancte, religiose, ac pie concepta, & stabilita sunt, deinceps sedulo servanda aggrediamur, & prosequamur. Neque vero ab hujusmodi observatione mandatorum, nos vel dura necessitas absterrere, vel præceptorum multiplicatio gravis & odiosa videri debet, quippe per hanc ipsam necessitudinem illud tandem assequemur, ut cum initio necessitate hac coacti vivere inceperimus, assuetudo deinde & ipsa exercitatio, & quasi experientia quædam ejus, quæ sub virtute latet, suavitatis, eam nobis voluntariam reddet amabilemque.

Addo & aliud, quod nos ad Statutorum observantiam merito propellere debet, nempe obedientia, quam Præpositis nostris & debemus & vovimus, imo & juravimus, & cujus transgressores gravissimis semper a vindice Deo mulctati sunt pœnis, quas quidem recensere prolixum nimis foret, & odiosum. Jam vero ut tandem portum nostra prospiciat oratio velaque complicem, quid dicam de æternæ illius & immarcescibilis, quam speramus omnes, gloriæ retributione, intuitu videlicet cujus, nos cum Sanctissimo Davide Propheta cor nostrum non dicam ad hæc duntaxat facilia Statuta observanda, sed ad quasvis alias justificationes ejus, in æternum faciendas inclinare deberemus. Laboriosum equidem est agricolæ jungere boves, & aratrum ducere, sulcis arva proscindere & semina spargere, hyemes & frigora perferre, æstate vero pæne sanguinem ipsum sudare, fossis actis superfluas aquas a satis arcere, ripas amnium aggeribus præmunire, & per arva media collices facere, sed omnia ista operosa, laboriosaque levia redduntur ac facilia, dum vel sola spe concipit flaventes novalium segetes, & falces exacutas, & aream manipulis plenam, & fruges maturas magna alacritate domum comportandas. Pari etiam modo gubernator efferatas undas ac tempestatum vim furensque pelagus sæpenumero contemnit; adhæc ventorum inconstantiam, marinas jactationes, longioquas peregrinationes haud gravatim fert, dum mercium sarcinas, emporiorum opportunitatem, prædivitemque ex his comparandam copiam animo secum reputat. Nec absimiliter miles vulnera patitur, telorum plerumque nubem excipit, famem, frigus, æstus, sitim, difficiles peregrinationes, & in acie pericula & diurna & nocturna perfert, dum futuras victorias & trophæa cogitat; sed cur hæc commemoro, & quid sibi volunt hæ similitudines? Orationem nimirum his concludere lubet, ut ad labores virtutis causa alacriter & suscipiendos, & perferendos, & Synodalia Statuta magnanimiter capescenda ani-

animemini. Si enim eorum quisque quos commemoravimus, laborem levem ac facilem existimat, spe futurorum commodorum, quibus etiamsi potiri contingat, non tamen ultra præsentem vitam prorogantur, multo sane magis convenit vos percipiendæ gloriæ æternæ intuitu, & spe futuræ vitæ, cœlestisque beatitudinis, tam certamina dubia (militia quippe est vita hominis super terram) quam alios quosvis sudores impigre perferre, quandoquidem illorum spes temporaria est, & incerta, nec raro in expectatione melioris fortunæ ex hac vita sunt prærepti, spe tantum oblectati, eventu autem procul, graves licet interea labores ac pericula perpessi: Quoties enim accidit, ut post multos illos sudores agricola nonnunquam falcem jamjam in messem immissurus, rubigine in eam, aut locustarum multitudine delata, aut imbribus immodicis incidentibus, aut grandinibus ingruentibus, aut alia quapiam calamitate per aëris intemperiem oborta, redierit domum vacuis manibus, labore quidem omni exhausto, cæterum fructus spe frustratus? Annon sæpe itidem evenit, ut Gubernator lætus multitudine mercium, & magna alacritate velis expansis, multumque maris emensus, in ipso persæpe portus ingressu, aut procella repente exorta, aut navi in latens aliquod saxum impacta totum onus perdidit, & post tanta pericula amissis mercibus ægre nudus in littus evaserit? Miles denique similiter non raro postea quam toties in acie stetisset, adversosque hostes toties repulisset, ac fortiter profligasset, jamjam victoriæ immineos repentino aliquo ictu vel casu, e vita est sublatus, nullo interim periculorum ac strenuorum laborum præmio percepto. Nostræ vero res sese non ita habent: nam & spes habemus immobiles, æternas & firmas, nec cum temporaria hac vita finiendas, sed ad immortalem illam, & beatam vitam perennantes, nec solum aëris tempestatibus, maris injuriis, aut aliis quibusvis improvisis casibus, sed & morti ipsi minime obnoxias. Hæc, inquam, spes gloriæ perennis adipiscendæ indubitata, nos ad currendam mandatorum Dei viam stimulare debet, & hæc omnia scientes, juxta præscripta nostram deinceps traducamus vitam, & æquo, quidquid molestiarum nobis accidet, feramus animo, (memores quod non sunt condignæ passiones nostræ ad futuram gloriam, quæ in nobis revelabitur, & quod momentaneum hoc & leve tribulationis nostræ mire supra modum æternum pondus gloriæ operatur in nobis;) Hujusmodi nempe considerans olim electum illud organum, & Divinarum constitutionum proclamator Divus Paulus, non modo non est contristatus afflictiones, infirmitates, carceres, vincula, verbera, lapides, pericula, naufragia, famem, sitim, nuditatem & mille alia exterius, interiusque incommoda perferendo, sed & in hujusmodi infirmitatibus est gloriatus, hujus inquam Ssmi Apostoli, imo ut uno proloquar verbo, omnium nullo excepto Sanctorum vestigiis insistentes, contemnamus generose sæculi hujus voluptates & illecebras, & officii obedientiæ Rmo nostro Antistiti debitæ, vocationisque quilibet suæ memor, ita juxta saluberrime & statuta, & recepta fidei, morumque dogmata, suam traducat vitam superstitem, ut post decursum hujus sæculi finem, tanquam fidelis servus mercedem recipiat æternam. Dixi.

Præinserta oratione conclusa, Adm. Rdus & Clarissimus Dominus Vicarius, subsequentem protestationem, contra eos, qui ad Synodum legitime convocati, vel contumaciter prorsus emanserunt, vel non legitimis instructi mandatis alieno nomine interfuerunt, coram toto Synodico consessu, hisce verbis interposuit:

Quandoquidem Rmus & Illmus Dominus Episcopus, ac Præsidens superioribus diebus non præter gravem animi sui molestiam animadvertit, quorundam Ordinum Superiores & alios nonnullos, ad Synodum Constant. (qui alias de jure, vel consuetudine interesse tenentur) legitime vocatos, partim omnino non accessisse, partim vero in eadem cum protestationibus frivolis, & mandatis procuratoriis limitatis comparuisse, desuper nihilominus votata, conclusa, & definita adprobando; Ne igitur hujusmodi inobedientes & contradictores, in præsumpto eorum proposito & facto, magis obfirmentur; silentio ejus rei novitatem & prætensiones præterire non potuimus. Itaque nomine ac vice Rmæ ac Illmæ Suæ Celsitud. coram toto Synodali consessu, & nominatim coram Notario ad Acta ejusdem Synodi conscribenda deputato, solenniter protestamur, absentiam non comparentium, & protestationes quorundam præsentium nulliter factas, Diœcesanæ Synodo jam celebratæ & imposterum celebrandæ, aliisque competentibus juribus Episcopalibus, in nullo præjudicare debere; E contra Rma & Illma Sua Celsit. expresse se declarat, quod per hæc nova Statuta Synodalia, in reliquis omnibus, ipsorum exemptioni, juribus & privilegiis, quatenus sunt in usu, & Decretis Ss. Conc. Trid. non repugnant, minime derogare intendat, quorum omnium & singulorum, ut certa notitia, perpetuis futuris temporibus habeatur, petimus etiam

etiam hanc declarationem, & respective contrariam elisivam protestationem, ad Acta hujus Synodi referri & conscribi.

Hanc protestationem, excepit sententia per Dominum Lectorem hujus Synodi, publice e superiore loco lecta & promulgata, eratque subscripti tenoris:

Christi nomine invocato &c. Nos JACOBUS Dei & Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus Constantiensis, Dominus Augiæ majoris & Oeningæ, &c. Constitutionibus Synodalibus, in hac Synodo Constantiensi publice propositis, lectis, & promulgatis, omniumque Statuum Ecclesiasticorum, responsionibus auditis atque discussis, maturo consilio, & deliberatione, nec non totius Synodi, omnium & singulorum Patrum Synodalium unanimi & communi præcedente consensu, pronuntiamus, decernimus & declaramus, Synodum hanc in Dei nomine concludendam fore & esse, prout eam auctoritate nostra ordinaria concludimus, mandantes, ut omnes & singulæ Constitutiones Synodi præfatæ, quantum per horum temporum difficultates fieri potest, ab omnibus inviolabiliter, præsertim quæ Catholicæ Fidei Professionem, Sacramenta, cæremonias, & totius Cleri Sæcularis & Regularis vitam moresque concernunt, serventur; atque a Vicario, Officiali & Fiscali, nec non Ecclesiarum Prælatis & Superioribus, pro ratione cujusli bet officii, executioni demandentur. Facultatem Nobis & Successoribus nostris ea omnia & singula declarandi, quatenus opus fuerit, reservantes in his scriptis.

Quo Decreto pronuntiato, Adm. Rdus Dominus Vicarius Synodum, his verbis compellavit:

Rmi, Rdi, Illres, Nobiles, Magnifici, Venles & Religiosi Viri, Patres ac Domini observandi, Rmus ac Illmus Dominus Episcopus & Præsidens, Dominus noster Clementissimus, omnes & singulos per me interrogat, num vobis placeat, ut ad Dei Omnipotentis laudem & gloriam huic Sacræ Synodo Episcopali Constantiensi, finis imponatur.

Omnibus *Perplacet* respondentibus, Rmus ac Illmus Dominus Præsidens, alta voce recitavit orationem: *Exaudi quæsumus Domine supplicum preces, &c.* juxta normam & ritum Romani Pontificalis.

Interim portis reclusis, laici intromissi sunt, & a Musicis gloriosus Hymnus: *Te Deum laudamus, &c.* solenniter, adhibita campanarum compulsatione, decantatus est.

Quo absoluto, Adm. Rdus & Clarissimus Dominus, D. Joannes Christophorus Hagerus, prior Dominorum Promotorum, Notarium Synodi subsequentibus verbis requisivit:

Reverende Domine Notarie, ego ad hanc Synodum Diœcesanam Constantien. una cum Domino Collega meo deputatus Promotor, nomine Synodi præfatæ a te requiro, & postulo, ut omnia & singula in hac Synodo, acta, tractata, proposita, decreta & definita diligenter & fideliter conscribas, unumque vel plura Instrumentum, vel Instrumenta, ad petitionem eorundem, quorum interest, de iis omnibus conficias, & confecta tradas.

Cui quidem requisitioni, Notarius se ea, qua par est, fide ac sedulitate pariturum pollicitus est, atque testes infrascriptos ibidem præsentes, ut omnium & singulorum, quæ in hac Synodo gesta & tractata fuerint, memores existant, requisivit.

Deinde alter Dominorum Promotorum solenniter grates retulit inprimis Deo Omnipotenti, B. Mariæ V., Sanctisque tutelaribus Patronis Pelagio, & Conrado: tum nomine Rmi ac Illmi Domini Episcopi, universæ Synodo.

Demum publicatione Indulgentiarum facta, & benedictione Episcopali solenni ritu impertita, Diaconus ad Synodum conversus, alta voce cecinit; *Recedamus in pace.* Cui Chorus respondit: *In nomine Christi.*

Et quia ego Joannes Andreas Dornsperger, U. J. D. Canon. Eccles. Collegiatæ S. Stephani Constant. Sacra Apostolica auctoritate publicus, & in Archivio Curiæ Rom. immatriculatus, ac Episc. Curiæ Constantiensis in officio Vicariatus Collateralis Notarius, a supramemorato, Rmo ac Illmo Domino Præside, totaque Synodo, in Actuarium, deputatus ac juratus, omnibus & singulis præinsertis actis & actitatis interfui. Idcirco præscripta Decreta, Statuta, & Acta Synodalia, in fidem eorundem, prævia debita requisitione propria manu scripsi: Acta sunt hæc Anno a partu Virginis Millesimo sexcentesimo nono, Indict. septima, Pontificatu Sanctissimi Domini nostri, D. PAULI, Divina providentia Papæ Quinti, Anno quinto, diebus, mense & loco, quibus supra. Præsentibus Venerabilibus & Clarissimis Dominis, Alexandro Leimberger, Ss. Theolog. D. Marckdorffensi, & M. Philippo Jacopo Herber, Constantiensi, Rmi ac Illmi Domini Episcopi Constant. Capellanis Aulicis, testibus ad præmissa vocatis specialiter ac requisitis.

Joann. Andreas Dornsperger, D. Notar. sst.

CATA-

CATALOGUS PRÆLATORUM, COLLEGIORUM, DECANATUUM, omniumque utriusque sexus Monasteriorum ad Synodum Episcopalem Constantiensem, die decima nona mensis Octob. An. M. DC. IX. celebratam vocatorum, tam exemptorum, quam non exemptorum, tam eorum, qui per se, vel per alios comparuerunt, quam illorum, qui omnino emanserunt.

Reverendissimus & Illmus Dominus, D. JACOBUS Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Constant. Dominus Augiæ majoris & Oeningæ, &c. Præsidens, ac Synodum Diœcesanam convocans.

Rmus Joannes Jacobus Mirgel, Episcopus Sebastiensis, Rmi ac Illmi Domini Episcopi Constantiensis Suffraganeus, Consiliarius, Cathedr Ecclesiæ Constantiens. Canonicus & Custos.

Rmus ac Perillris D. Marcus Sitticus Comes de Altaemps, & Gallara, Præpositus & Canonicus Cathedr. Ecclesiæ Constantiens. nec non Ecclesiarum Salisburgensis & Augustanæ Canonicus.

Adm. Rdus ac Nobilis Dominus Sigismundus a Wolffurt, Decanus, & Cathedr. Ecclesf. Aichstatensis Canonicus.

Adm. Rdus ac Nobilis Dominus Jacobus Blarer a Wartensee Senior, Præpositus Colleg. Eccl. S. Pelagii, in Episcopali Cella.

Adm. Rdus Illustris & Generosus Dominus Udalricus Baro in Königseck & Aulendorff, Canonicus Cathedr. Ecclesiarum Constant. Salisburg. & Augustanæ, nec non Colleg. Ecclesf. S. Cyriaci in oppido Wyssenstaig Præpositus.

Adm. Rdus ac Nobilis Dominus Sigismundus Fridericus ab Hornstain.

Adm. Rdus & Clarissimus Dominus Andreas Wendelstein, U. J. D. Cantor.

Adm. Rdus ac Nobilis Dominus Joannes Casparus Betz, Licentiatus.

Adm. Rdus ac Nobilis Dominus Sixtus Wernerus Vogt de Summeraw, de Prasberg, Canonicus Cathedr. Ecclesiarum Constant. Augustanæ & Aichstatens.

Adm. Rdus ac Nobilis Dominus Joannes Jacobus Blarer de Wartensee, Canonicus Cathedr. Constant. Basileensis & Colleg. Elwacensis Ecclesiarum.

Adm. Rdus & Clarissimus Dominus Jacobus Raslerus U. J. D. Protonotarius Apostolicus.

Adm. Rdus & Clarissimus Dominus Christophorus Hager, Decretorum Doctor.

Abbates.

Nomine Rmi ac Illmi Principis ac Domini, D. Bernardi, Abbatis Monasterii Ord. D. Benedicti, comparuit Rdus & Religiosus Fr. Jodocus Mezler, Canonum D. & ejusdem Monasterii Conventualis.

Nomine Rmi ac Illmi Principis ac Domini, Domini Henrici, Abbatis B. M. V. Campidonensis nemo comparuit, sed literis ad Reverendissimum ac Illmum Dominum Episcopum Constantiensem datis, privilegiorum suorum, & exemptionis prætextu, ab hujusmodi Synodali comparitione sese excusati censuit, rem tamen ad Ssmum, cui immediate subjectus sit, deferri curaturum.

Nomine Rmi & Perillustris Principis ac Domini, D. Augustini, Abbatis Monasterii B. M. V. loci Eremitarum, vulgo Einsidlen Ord. S. Benedicti, comparuit legitimo cum mandato Rdus, Religiosus & Nobilis P. Joannes Joachimus a Boroldingen, Decanus ibidem.

Nomine Rmi Domini Petri, Abbatis Monasterii Salemitani, Ord. Cisterciensis, prout & reliquorum Dominorum Abbatum, ejusdem Ordinis, nominatim Monasterii Wettingen, S. Urbani, & Tennenbach, eo quod ipsis (uti scriptis ad Rmum ac Illmum Episcopum literis attestati sunt) a Rmo Ordinis Generali inhibitum sit, nemo comparuit.

Adm. Rdus D. Martinus, Abbas Monasterii S. Blasii, Ord. D. Benedicti.

Adm. Rdus Dominus Georgius, Abbas Monasterii Weingarten, Ord. ejusdem.

Adm. Rdus Dominus Urbanus, Abbas in Ochsenhausen, Ord. ejusdem.

Adm. Rdus Dominus Georgius, Abbas Monasterii Creutzlingen, Ord. Canonic. Regul. D. Augustini.

Adm. Rdus Dominus Jacobus, Abbas Monasteriorum Petridomus, & S. Georgii in oppido Stain, Ord. S. Benedicti.

Adm. Rdus Dominus Michael, Abbas Monasterii Zwifalten, Ord. S. Benedicti.

Adm. Rdus Dominus Balthasar, Abbas Monasterii Rothensis, Ord. Præmonstrat.

Adm. Rdus Dominus Jacobus, Abbas Monasterii Augiæ minoris, vulgo Weissenaw, Ord. Præmonstratensis.

Adm. Rdus Dominus Jodocus, Abbas Monasterii Muryensis, Ord. S. Benedicti.

Adm. Rdus Dominus Udalricus, Abbas Monasterii Reinaw, Ord. ejusdem.

Adm. Rdus Dominus Martinus, Abbas Monasterii Schussenriedt, Ord. Præmonst.

Nomine Adm. Rdi Domini Gebhardi, Abbatis Monasterii Augiæ majoris Brigantinæ, Ord. D. Benedicti, Fr. Joannes Maier, Conventualis ibidem comparuit, cum mandato.

Adm. Rdus Dominus Jacobus, Abbas Monasterii Marchthal, Ord. Præmonstraten.

Adm. Rdus Dominus Gottfridus, Abbas Monasterii Wiblingen, Ord. D. Benedicti.

Adm. Rdus Dominus Martinus, Abbas S. Georgii in Hercynia Sylva, Ord. D. Benedicti.

Adm. Rdus Dominus Joannes Jacobus, Abbas Monasterii S. Petri, Ord. ejusdem.

Adm. Rdus Dominus Jacobus, Abbas S. Trutperti, Ord. ejusdem.

Adm. Rdus Dominus Mathias, Abbas Monasterii Fischingen, Ord. ejusdem.

Nomine Adm. Rdi Domini Jacobi, Abbatis Monasterii Eisne, comparuit, cum mandato, Adm. Rdus Dominus Abbas Monasterii Weingarten.

Adm. Rdus Dominus Jacobus, Abbas Monasterii Montis Angelorum, Ord. ejusdem.

Nomine Adm. Rdi Domini Abbatis S. Joannis in valle Thuræ, nemo comparuit.

Johannitæ.

Rmus ac Illmus Princeps ac Dominus, D. Arbogastus, Magister Ordinis S. Joannis Hierosolymitani per Germaniam, & Commendator in Haiterschen.

Dominus Commendator in oppido Friburgensi.

Dominus Commendator in oppido Imperiali Uberlingensi.

Dnus Commendator in Tobel.

Dnus Commendator in Vilingen.

Dnus Commendator in oppido Imperiali Rottwilensi.

Dnus Commendator in Hemmendorff.

Dnus Commendator in Rordorff.

Dnus Commendator in Kisnacht.

Dnus Commendator in Bubichen.

Dnus Commendator in oppido Neoburgensi.

Dnus Commendator in Wadischweil.

Dnus Commendator in Rexingen.

Dnus Commendator in Leuggeren.

Dnus Commendator in Hohenrain.

Horum Commendatorum nullus per se, vel Procuratorem comparuit.

Teutonici.

Adm. Rdus Nobilis & strenuus Dnus Christophorus Thumb a Newenburg, Balivus per Alsatiam & Burgundiam, Commendator in Altschausen.

Dnus Commendator in Maynaw.

Dnus Commendator in Beuchen.

Dnus Commendator in oppido Imperiali Ulmensi.

Dnus Commendator in oppido Friburg.

Dnus Commendator in Hitzkirch.

Dnus Commendator in Wineden.

Horum Commendatorum pariter nullus comparuit.

Abbatissæ Principes.

Pro parte Rmæ & Perillustris Principis ac Dominæ, D. Eleonoræ, Abbatissæ, & Capituli Collegiatæ Ecclesiæ Ss. Cornelii & Cypriani in Buochaw, comparuit cum mandato, M. Sebastianus Köchlin, Parochus & Canonicus ibidem.

Nomine Rmæ & Perillustris Principis ac Dominæ, D. Barbaræ, Abbatissæ, & Capituli Collegiatæ Ecclesiæ B. M. V. in oppido Imperiali Lindaviensi, comparuerunt cum mandato M. Joannes Sorg, Decanus ruralis Capituli ibidem, & Parochus in Hergattschweil, M. Georgius Keller, Parochus in Wangen, & Dominus Michaël Troll, Parochus in Oberraitnaw, Camerarius.

Nomine Rmæ & Perillustris Principis ac Dominæ, D. Ursulæ, Abbatissæ, & Capituli Colleg. Eccles. S. Fridolini in Seckingen, D. Clemens Schubinger, Canonic. & D. Fridolinus Keller, Paroch. ibid. intererant.

Universitas Friburgensis.

Nomine Archiducalis Academiæ Friburgensis, comparuit mandato legitimo instructus M. Christophorus Pistorius, Vicarius Parochialis Ecclesiæ & Præfectiæ ibidem Rector.

Præpositi Regulares.

Rdus Dominus Michael, Præpositus Monasterii Waldsee, Ord. Canonicorum Regul. D. Augustini.

Rdus Dominus Vitus, Præpositus Monasterii Bewren, Ord. ejusdem.

Nomine Rdi Domini Joannis, Præpositi Monasterii Weogen, in Oppido Imperiali Ulmensi, comparuit cum literis absentiam suam purgantibus Adm. Rdus Dominus Gottfridus, Abbas Monasterii Wiblingen, Ord. D. Benedicti.

Rdus Dominus Udalricus, Præpositus Monasterii Omnium Sanctorum Friburgi, præfati Ord. D. Augustini.

Rdus Dominus Petrus, Præpositus Monasterii Riederen, Ord. ejusdem.

Car-

Carthusiani.

Nomine Rdorum Dominorum Priorum Carthusiarum Friburgensis & Ittingensis nemo comparuit, sed absentiæ suæ causas, nimirum certa quædam ipsis occurrentia impedimenta, in scriptis exposuerunt; cum ratificatione omnium & singulorum pro se, suisque Monasteriis, quæ in Synodo Diœcesana acta, gestaque fuerint; salvis nihilominus exemptionibus, privilegiis, ac juribus Ordini ipsorum competentibus.

Ecclesiæ Collegiatæ.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ S. Stephani Constantiæ comparuerunt sufficienti mandato instructi, Adm. Rdus ac Clarissimus Dominus Jacobus Raslerus, U. J. D. Protonot., Cathedr. Ecclesiæ Constantiensis Canonicus, & prædictæ Ecclesiæ Præpositus, nec non Rdi Clariss. ac Nobiles, Dominus Leonhardus Hamerer, Ss. Theolog. D., Parochus & Canonicus, Dominus Joannes Fridericus a Menlishofen, & Dominus Jo. Udalricus Locher, Canonici ibid.

Collegiata Ecclesia S. Joannis Constantiæ, comparuit per Rdum & Clarissimum Dominum Joannem Hausman, U. J. D. Rmi ac Illmi Episcopi Constant. Consiliarium, Vicarium & Officialem, Præpositum, & Dominum Valentinum Byrbaumer, Ss. Theol. Doctorem, Parochum & Canonicum ibidem.

Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ S. Pelagii in Oppido Episcopalis Cellæ, ablegavit Dominum Joan. Hilarium a Menlishofen, Custodem, & M. Gebhardum Keller, Parochum & Canonicum ibidem.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ Beronensis interfuit Dominus Petrus Emberger, Præpositus, & Dominus Rochus Bongartner, Canonicus, & Secretarius ejusdem Capituli.

Ex Collegiata Ecclesia S. Margarethæ, in Oppido Waldtkirch comparuit Dominus M. Matthæus Zimmermann, Præpositus.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ S. Leodegarii Lucernæ, comparuerunt Dnus Nicolaus Schall, Protonotarius Apostolicus, Præpositus, & Dnus Joannes Kaiser, Ss. Theolog. D., Canonicus ibidem.

Ex Colleg. Ecclesia S. Cyriaci in Wissenstaig, cum mandato comparuerunt Adm. Rdus Illris & Generosus Dominus Udalricus Baro in Königseck, & Aulendorff, Præpositus, & Dominus Laurentius Zoller Ss. Theol. D., Decanus, Magister Conradus Nunnenbeck, Canonicus senior, & Bursarius, nec non Dominus Jodocus Byrbaumer Ss. Theol. D., Canonicus & Custos ejusdem Ecclesiæ.

Collegiata Ecclesia S. Verenæ Zurzachii existens, misit cum mandato Dominum Paulum Schufelbühel, Præpositum, & Dominum Jacobum Molitorem, Canonicum & Custodem ibidem.

Nomine Colleg. Ecclesiæ S. Crucis in oppido Horb, comparuerunt sufficienti cum mandato, Dominus Jacobus Stainlin, Præpositus, & Georgius Zanger, Canonicus ibidem.

His sese adjunxit Dominus Sebastianus Vogler, Canonicus & Concionator ibidem.

Ex Collegiata Ecclesia S. Mauritii in Eoingen cis Nicrum, procuratorio nomine cum mandato comparuerunt Dominus Jacobus Müller, Præpositus, & Dominus Joannes Jacobus Walch, Ss. Theologiæ D., Canonicus ibidem.

Collegiata Ecclesia in Werd per neminem comparuit; verum Dominus Præpositus & Canonici ibidem, literis Domini Sculteti, & Senatus Civitatis Solodorensis, absentiæ certas quasdam causas allegarunt.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ S. Nicolai in oppido Marckdorff, mandato legitimo instructus comparuit M. Martinus Buck, Parochus & Custos ibidem.

Collegiata Ecclesia B. M. Virginis in oppido Cellæ Ratholdi, comparuit per Dominum M. Jacobum Keller, Parochum & Custodem, nec non Dominum Georgium Schlachter, Capellanum ibidem.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ B. M. V. in Bettenbrunnen, comparuerunt Dominus Melchior Hailig, & Dominus Christophorus Saurmann, Canonici ibidem.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ S. Petri in Stauffen, cum mandato adfuerunt Dominus Melchior Finckel, Parochus in Undersunthofen, & Dominus Michael Helcheberger, Parochus in Vischen.

Capitulum Coll. Ecclesiæ S. Jacobi in Hechingen, misit Dominum Ottonem Henricum de Löwen, Decanum & Parochum, & Dominum Conradum Unverdorben, Canonicum ejusdem Ecclesiæ.

Ex Collegiata Ecclesia in Wolffegg, Dominus M. Georgius Wallerus, Præpositus, comparuit.

Collegiata Ecclesia S. Nicolai Uberlingæ, comparuit per Dominum Joannem Oschwaldi, Ss. Theol. Baccalaureum, Præpositum, & Dominum Joannem Udalricum Keffering, Canonicum ibidem.

Nomine Collegiatæ Ecclesiæ in Zeill, adfuit Dominus M. Balthasarus Langst, Præpositus in Zeill.

Abbatiæ Sanctimonialium.

Dominæ Abbatissæ Monasteriorum Rottenmünster, Vallis S. Crucis, Hegbach, Gutenzell, Feldbach, Baind, Fridenweiler, Günterstal, Gnadenthal, Wunnenthal, Wurmspach, Frawenthal, Neidingen auf dem Hoff, Calcara, Maggenaw, Tenichen, Ord. Cisterciensis, neminem miserunt.

Pro parte Monasteriorum & Conventuum Rathausen & Eschenbach, prædicti Ord. Cisterciensis, comparuit Dominus Melchior Suterus, Parochus Colleg. Ecclesiæ S. Leodegarii Lucernæ, & ruralis Capituli ibidem Decanus.

Domina Abbatissa & Conventus Monasterii Münsterlingen, Ord. D. Benedicti, comparuit per Rdum Nobilem, & Religiosum P. Joannem Joachimum a Böroldingen, Decanum Monasterii B. M. V. loci Eremitarum.

Dominæ Abbatissæ & Conventus Monasteriorum S. Claræ in oppido Villingensi, in Paradiso prope Schaffhausen, in Wittichen, ejusdem Ord. comparuerunt per Rdum & Religiosum P. Beatum, FF. Minorum Conventualium Ord. D. Francisci per superiorem Germaniam Provincialem.

Nomine Dominarum Abbatissarum & Conventuum Monasteriorum S. Claræ in oppido Friburgensi, Horti Mariæ, Söfflingen, comparuit Rdus & Religiosus F. Antonius Zierer, Ord. S. Francisci de Observantia, Provinciæ Argentinæ Diffinitor, & Confessarius d. Monasterii Söfflingensis.

Monasteria, quibus Præpositæ & Magistræ præficiuntur.

Nomioe Rdæ Dominæ Præpositæ & Canonissarum Monasterii Inrzkoffen, Ord. D. Augustini, comparuit cum mandato Dnus Andreas Rainolt, Ss. Theol. D., Confessarius ejusdem Monasterii.

Rdæ Dominæ Præpositæ & Canonissarum Monasterii Riederen, Ord. præfati, sese Rdus & Religiosus Dominus Petrus Haug, ibidem Præpositus, Procuratorem constituit.

Rdæ Dominæ Magistræ Monasteriorum Urspringen, & Amtenhausen, Ord. D. Benedicti, Rdus Adm. & Religiosus Dominus Abbas S. Georgii in Hercynia Sylva Procurator cum mandato exstitit, tanquam eorundem Monasteriorum Visitator.

Nomine Rdæ Dominæ Magistræ & Conventus Monasterii Hermanschweil, Ord. D. Benedicti, præmemoratus Dominus Abbas tanquam Visitator, comparuit.

Pro parte Rdæ Præpositæ, & Conventus Monasterii Montis Angelorum Ord. D. Benedicti, comparuit Admodum Reverendus Dominus Abbas ibid.

Monasterium S. Mariæ in Monte, penes fluvium Lauchart, Ord. D. Benedicti, constituit Adm. Rdum & Religiosum Dominum Michaëlem, Abbatem Monasterii Zwifaltach, ejusdem Ordinis, tanquam Ordinarium d. Monasterii Visitatorem.

Nomine Monasteriorum Sanctimonialium in Einsidlen im Faar, in Seedorff, prope Altdorff Helvetiorum, Ord. D. Benedicti, Rmi Domini Abbatis Monasterii B. M. V. loci Eremitarum, tanquam Visitatoris eorundem Monasteriorum Procurator, comparuit.

Capitula & Decanatus Rurales.

Ex Decanatu Augiæ Majoris, comparuerunt cum mandato M. Georgius Oschwald, Parochus ad S. Georgium & Decanus, Dominus Melchior Fisel, Parochus ad S. Joannem ibidem, & Camerarius ejusdem Capituli.

Nomine Decanatus oppido Stain, adfuerunt Domious Gallus Asphalus, Parochus in Hemmenhofen, & Decanus, nec non Dominus Marcus Neidhard, Plebanus in Singen.

Decanatus oppidi Steckborn, & Frawenfeldt nunc uniti, miserunt Dominum Vitum Gäng, Parochum in Pfyn, Decanum, & Dominum Georgium Aigenmann, Parochum Frawenfeldensem.

Decanatus Newkirch Kleckoviæ, comparuit per Dominum Jacobum Islingen, Parochum Obereggingen, Decanum; & Dominum Georgium Bodmar, Parochum in Büel, Camerarium.

Ex Decanatu oppidi Stielingen, interfuit Dominus Joannes Jacobus Kraus, Parochus prædicti oppidi, & Camerarius; nec non Dominus Christophorus Lindius, Parochus in Grauenhausen.

Nomine Ruralis Capituli Waldtshut, comparuerunt Dominus Joannes Jacobus Holzer, Parochus in Lauttingen, Decanus, Dominus Gregorius Drechsler, Parochus in Waldtkirch, Camerarius, & Dominus Joannes Lang, Plebanus prædicti oppidi Waldtshut.

Ex Decanatu oppidi Engen, interfuerunt Dominus Jacobus Faber, Parochus in Fridingen, Decanus, & M. Christophorus Schley, Vicarius in oppido Tengen.

Deca-

Decanatus oppidi Stockach, comparuit per Dominum Joannem Christophorum Maus, U. J. D. Parochum in Hindelwang, Decanum, Dominum Theodoricum Herman, Ss. Theol. D. Parochum in Bodma, nec non Dnum Georgium Restlin, Parochum prædicti oppidi Stockachensis.

Rurale Capitulum Lintzgow misit Dominum M. Gallum Hummel, Parochum in Bermaringen, Decanum, Dominum Sebastianum Irmler, Parochum in Frickingen, & Dominum Bernhardum Ill. Parochum io Lewkirch.

Pro parte Decanatus oppidi Moskirch, interfuere M. Sebastianus Angelin, Decanus, & Parochus ibidem, nec non Dominus Jacobus Krenckel, Plebanus in Walmanschweiler.

Decanatus oppidi Imperialis Lindaviensis Procuratores exstiterunt, M. Joannes Sorg, Parochus in Hergattschweiler, Decanus, M. Georgius Keller, Parochus Wangensis, nec non Dominus Michael Troll, Parochus io Oberraittnaw, ejusdem Capituli Camerarius.

Decanatus Turingensis ablegavit M. Gregorium Brigler, Parochom in Cappel, Decanum, & M. Christophorum Awer, Parochum in Türingen; Camerar.

Pro Parte Decanatus oppidi S. Galli interfuerunt M. Melchor Schelling, Parochus Rorschachensis, Decanus, & Dnus Michael Reuri, Parochus in Bernang, Camer.

Ex Decanatu Wilensi, missi sunt Dominus Diethelmus Ully, Plebanus in Maslang, Decanus; Dominus M. Joannes Phæbas, Parochus Wilensis, Camerarius. Aderat etiam M. Joan. Udoartus, Præpositus in Werdbühel.

Nomine Decanatus Tigurini comparuit Dnus Petrus Brendlin, Parochus Rapperschwilensis, & Dominus Joannes Schwartzmann, Parochus in Glarus.

Ex Decanatu Regensperpensi, & Clero Badensi, interfuit Dominus Balthasar Hamerer, Parochus prædicti oppidi Badens.

Ex Decanatu Brengartensi ablegatus est Jacobus Hauser, Parochus Tugiensis, & Decanus ejusdem Capituli.

Decanatus oppidi Mellingen comparuit per M. Bernardum Stallder, Parochum Vilmergensem, Decanum, & Dominum Jacobum Walther, Plebanum in Bosweil.

Decanatus Hochdorff misit Dominum Jacobum Gampar, Parochum in Inoweil, Camerarium, & Dominum Burchardum an der Hüb, Parochum in Sintz.

Nomine Ruralis Capituli Willisaw adfuerunt Dominus Henricus am Rein, Canonicus Beronensis, Parochus in Dietweil, ejusdem Capituli Camerarius, & Dominus Adamus Hool, Parochus in Zell.

Pro parte Decanatus Lucernensis ablegati sunt, Dnus Melchior Suterus, Decanus ruralis Capituli & Parochus prædicti oppidi, & Rmi ac Illmi Episcopi Constant. in ditione Lucernensi Commissarius: nec non Dominus Leonhardus Fründt, Parochus Uraniensis, Protonotarius Apostolicus.

Ex Decanatu Sursee comparuit Dominus M. Ludovicus Schweitzer, Parochus io Ruswyl, Decanus, & Dominus Martinus Mazinger, Parochus in Sempach.

Nomine Decanatus, Cleri & Confratrum Præsentiæ Friburgensis, adfuit M. Christophorus Pistorius, Parochus & Præsentiæ Friburgensis Rector: M. Joannes Bley, Capituli Friburgensis Decanus, & ejusdem Præsentiæ Ternarius.

Decanatus Brisacensis misit M. Joannem Michaelum, Parochum in Munzingen, Decanum, M. Joannem Paulum Curtium, Parochum in Kirchofen, Camerarium, Dominum Matthiam Boucher, Parochum in Veldtkirch.

Nomine Decanatus Neoburgensis, comparuit Dominus Joannes Haut, Parochus in Bamlach, Camerarius, & Dominus Nicolaus Gunterus, Parochus Zielensis.

Decanatus Endingensis comparuit per Dominum Joannem Weiss, Parochum in Saspach, Decanum, & D. Mathiam Ferscherum, Parochum ad D. Petrum Endingæ, Camerarium.

Ex Decanatu Wiesenthal, interfuit Dominus Fridolious Keller, Parochus Seckingæ.

Decanatus oppidi Villingen, ablegavit Dominum Felicem Wiel, Parochum Eschingæ ad Danubium, Decanum, Dominum Joannem Textorem, Parochum Riedberingamum, Camerarium.

Nomine ruralis Capituli Wurmlingensis, interfuit Dominus Joannes Meiss, Parochus Hattingensis, Decanus, & Dominus Joannes Hirlinæus, Parochus oppidi Möringen, prædicti Capituli Vice-Camerarius.

Decanatus & Cleri oppidi Imperialis Rottwilensis, Procuratores exstiterunt M. Joannes Breneisen, Parochus in Deisslingeo, & M. Joannes Renner, Parochus in Dünningen, Camerarius, nec non Dnus Jacobus Luon, Parochus præmemorati oppidi Rottwilensis.

Ex Decanatu Ebingensi ablegati sunt Dominus Christophorus Faulhaber, Decanus, & Parochus in Shertzingeo, nec non Dominus Udalricus Hagg, Parochus in Harthausen, ejusdem Capituli Camerarius.

Decanatus Dornstetten, misit Domioum Joannem Offtertinger, Parochum inferioris

pagi Waldach, Decanum, & Dominum Georgium Hopp, Parochum in Saltzstetten, Camerarium.

Decanatus oppidi Haigerloch, Procuratores exstiterunt Dominus Joannes Stozius, Parochus ibidem & Decanus, nec non M. Joannes Hurm, Parochus in Binzdorff, Camerarius.

Nomine Decanatus oppidi Herrenberg, nemo comparuit.

Decanatus Tubingensis, nunc Rottenburgensis, comparuit per M. Franciscum Sartorium, Ss. Theologiæ Baccalaureum Formatum, Decanum & Parochum Rottenburgensem, Dnum Fridericum Kettenacker, Parochum in Hürlingen.

Decanatus oppidi Hechingensis, misit Dominum Ottonem Henricum Baldum de Löwen, Decanum tam ruralis Capituli, quàm Collegiatæ Ecclesiæ S. Jacobi, & Parochum ibidem, nec non Dominum Marcum Teiffelium, Parochum in Steinhoffen.

Ex Decanatu Trochtelfingensi adfuit Dominus Jacobus Munz, Parochus in Oberstetten, Decanus: & Dominus Joannes Riegger, Parochus in Gamertingen.

Nomine Decanatus Esslingen, seu Newhausen, adfuit Dominus Zacharias Schnitzer, Parochus in Newhausen.

Rurale Capitulum oppidi Geifslingen, comparuit per Dominum Joannem Schreyer, Parochum in Bemmerkirch, & Dominum Christianum Speet, Parochum in Wissgeltingen.

Decanatus oppidi Blawbeuren, misit Dominum Hermanuzium, Parochum in Ringingen, electum Decanum, & Dnum M. Joannem Geismeyer, Parochum in Deisslingen, Camerarium.

Decanatus oppidi Ehingani ad Danubium, comparuit per Dominum Claudium Aichel, Ss. Theol. Baccal. Formatum, & Vicarium Ehingensem; nec non M. Andream Hiltebrandt, Parochum in Griesingen, & Ecclesiasten prædicti oppidi.

Nomine Decanatus oppidi Riedlingensis, adfuit M. Georgius Pfeiffer, Parochus in Dürrenwaldtstetten, Decanus, & Dnus Jacobus Beck, Parochus prædicti oppidi Riedlingensis, Camerarius.

Decanatus oppidi Munderkingen Procuratores extiterunt, M. Jacobus Vischerus, Decanus, & Parochus in pago fori Zwifaltach; nec non Fr. Balthasar Dorner, Conventualis Monasterii Marchtalensis, Ord. Præmonstratensis, Parochus prædicti oppidi Munderkingensis.

Decanatus oppidi Imperialis Bibracensis, ablegavit M. Leonhardum Gentner, Parochum ibidem, & M. Matthæum Albertum, Parochum in Schömerberg.

Ex Decanatu Lauphaim, missi sunt M. Marthias Härlin, Parochus in Sulmingen, & Dnus Georgius Schick, Camerarius, & Parochus in Hürescheim.

Decanatus Dietenheimensis comparuit per Dominum Marcum Moz, Decanum, & Parochum ibidem: nec non Dominum Simonem Jäch, Parochum in Erolzheim, Camerarium.

Decanatus oppidi Wurzach constituit Procuratores, Dominum Georgium Fimpel, Parochum in Schwartzach, & Decanum: nec non F. Joachimum Gietteler, Parochum in Heisterkirch, Conventualem Monasterii Rothensis, Ord. Præmonstratensis.

Rurale Capitulum oppidi Sulgensis, misit Dominum Andream Vogel, LL. Doctorem, Parochum in Bezenweiler, Decanum: nec non Dominum Laurentium Rebmann, Canonum Doctorem, Parochum in Monte Busso.

Ex Decanatu oppidi Mengen, deputati sunt M. Joannes Stoll, Decanus, & Parochus Schærensis; nec non M. Jacobus Felber, Parochus in Bingen.

Decanatus oppidi Imperialis Ravenspurgensis, comparuit per Dominum Conradum Fabrum, Ss. Theologiæ Baccal., Parochum Altorffensem, Decanum; M. Joannem Alberti, Parochum Ecclesiæ B. Mariæ Virginis prædicti oppidi, Dominum Joannem Stehelin, Parochum in Valdtburg, nec non Dominum Matthæum Langenstain, Capellanum in Hospitali præmemorati oppidi Ravenspurgensis.

Decanatus Stivenhoven destinavit Procuratores, Dominum M. Melchiorem Finckel, Parochum in inferiori pago Sundthofen, & Dnum Michaëlem Helcheberger, Parochum in Fischen, Camerarium.

Decanatus Eisne, misit Dom. M. Georgium Ruopp, Parochum in Reichenhofen, Decanum, & M. Barth. Routhart, Ss. Theol. Baccal., Parochum in Leukirch.

Monasteria Ord. D. Dominici Prædicatorum.

Nomine Monasteriorum in Civitate Constantiensi, Friburgensi, & Rottwilensi existentium, comparuit Rdus & Religiosus P. Servatius Jüngling, Ss. Theologiæ Doctor, Fratrum Prædicatorum per superiorem Germaniam, Austriam & Saxoniam, Magister Provincialis. Cæterum cum de illius adventu dubitaretur, prædicta Monasteria in Procuratorem, Venerabilem & Religiosum P. Udalricum Gæzonium, Ss. Theologiæ Doctorem, prædicti. Cœno-

Cœnobii Constantiensis Priorem, constituerunt.

Monasteria Sanctimonialium ejusdem Ordinis, quæ per Priorissas reguntur.

Dominæ Priorissæ & Conventus Monasteriorum S. Petri & Zoffiogen Constantiæ, nec non S. Marci in Sieffen, constituerunt Procuratorem præmemoratum Dominum Priorem Monasterii Constantiensis.

Nomine Dominæ Priorissæ & Conventus Monasterii Sancti Petri, auf dem Bach, prope oppidum Svicense, præfati Ordinis, adfuit Rmi Domini Abbatis Monasterii B. M. V. Eremitarum Procurator.

Dominæ Priorissæ & Conventus Monasteriorum Vallis Sanctæ Catharinæ in Diessenhofen & Lewenthal, ejusdem Ordinis, comparuerunt, per F. Joannem Kener & F. Paulum Meyer, Ord. Prædicatorum, Confessarios ibidem.

Pro parte Priorissæ & Conventus Monasterii Habstal, comparuit Dnus Joannes Ziegler, Parochus ibidem.

Reliquæ Priorissæ & Conventus Monasteriorum ejusdem Ordinis, videlicet Kirchbergæ in Adelhausen, in Stetten, in Hedingen, Sanctæ Agnetis, Sanctæ Catharinæ, & ad Pœnitentes Friburgi, D. Agnetis, & D. Catharinæ Brisaci, comparuerunt, per præfatum Ordinis Magistrum Provincialem.

Congregationes Sororum, sive Inclusoria ejusdem Ordinis.

Domus Congregationis in Hirsstal, prædicti Ordinis, constituit Procuratores Dominum M. Joannem Sorg, Decanum Capituli Lindaviensis, Parochum in Hergatschweiler: Dnum Melchiorem Troll, ejusdem Capituli Camerarium, & Plebanum in Oberraittnaw.

Inclusorium seu Domus in Enendach, ejusdem Ordinis, comparuit per prædictum Dominum Joannem Ziegler, Parochum Habstalensem.

Reliquarum domorum seu inclusoriorum nomine in oppido Imperiali Rottwilensi, Buochorn, Pfullendorff, Marispurgi, Villingæ, in Horb, in Engen, in Waldtshuot, in Oberndorff, in Bintzdorff, in Hirlingen, in Haigerloch, in Gruolen, in Nellenberg, in Baden Ergoviæ, in Raurhacher, in oppido Wilenli Turgoviæ existentium, Procuratorem se pariter constituit præfatus ejusdem Ordinis Provincialis.

Religiosi Ord. D. Augustini, Eremitarum.

Nomine Monasteriorum hujus Ordinis utriusque sexus, videlicet Constantiensis, Friburgensis, Brisacensis, & Oberndorfensis, nec non Sanctæ Catharinæ & S. Adelhaidis, comparuit Reverendus & Religiosus P. Joannes Georgius Greiffenstain, Rheni & Sueviæ Provincialis, Prior prædicti Monasterii Oberndorffensis.

Dominus Prior & Conventus Monasterii Uttenweiler, ejusdem Ordinis, constituit Procuratorem Dominum Andream Vogel, U. J. D., Parochum in Bezenweiler.

Monasteria FF. Minorum Conventualium S. Francisci.

Nomine Monasteriorum hujus Ordinis, nimirum Constantiensis, Uberlingensis, Lucernensis, Brisacensis, Villingensis, & Neoburgensis, interfuit Reverendus & Religiosus P. Beatus Bishalm, FF. Minorum Conventualium per superiorem Germaniam Provincialis.

Idem P. Provincialis Procuratorem se constituit Monasteriorum seu Congregationum Sanctimonialium ejusdem Ordinis, videlicet S. Germani Villingæ, in Valle Kinziaca, S. Galli Uberlingæ, domus pauperum ibidem, Margrethausen, Sipplingen, Beche, Wettbach, S. Michaëlis, Ravenspurgi, Dalbach prope Brigantiam, S. Annæ ibidem, Reuthe, Mossheim, in Saulgen, in Riedlingen, in Laiz, in Görhaim, in Pfullendorff, in Grönenberg, in Hermannsberg, in Möckingen, in Newhausen, domus apud Thermas Helvetiæ, domus in Baden, Bremgarten, Tugii, in Mutterthal, Solodori, in Grimmenstain.

Religiosi Ord. S. Francisci de Observantia.

Nomine Monasteriorum Friburgensis, & S. Lucii prope oppidum Hechingen, a Reverendo & Religioso Patre Gaspare Cholero, Ord. Provinciali, ablegatus est P. Antonius Zierer, Provinciæ Argentinæ Diffinitor, & Confessarius Söflingæ.

Monasteria, Domus seu Inclusoria Sanctimonialium Ord. S. Francisci de Observantia.

Præmemoratus P. Antonius Zierer comparuit etiam nomine infrascriptorum Monasteriorum, seu domorum & inclusoriorum, quæ per Pr. de Observantia gubernari

nari consueverunt, videlicet Congregationis in oppido Brisacensi, Ehingensi prope Danubium, Munderkingensi, domus Oberclausen & Silchen prope Rottenburg, in Unlengen, in oppido Horb, Wurtzach, Waldsee, Warthausen, S. Ottberti prope Deislingen, Weiler prope Ursprungen, Kyslegg, in Seckingen, in Uberlingen, an der Wiß, Monasterii Berche, in Weingarten, & Ogelspeuren sitorum.

Religiosi Ord. Carmelitarum.

Nomine Monasteriorum Ordinis Carmelitarum in oppidis Rottenburgensi & Ravenspurgensi existentium, aderat P. Andreas Lucas, & P. Andreas Mayer, Priores ibidem.

Ordo S. Antonii.

Domini Procuratores Ordinis S. Antonii in oppido Friburgensi, Villingensi, & in Uznach, nec per se, nec per Procuratorem comparuerunt.

Wilhelmitæ.

Nomine Monasterii Oberriedt, Ord. Wilhelmitarum Friburgi, interfuit F. Joannes Gold, Subprior ibidem.

Nomine Monasterii in oppido Mengen, ejusdem Ordinis, interfuit F. Joannes Weinschenck, Prior, & Parochus Ecclesiæ S. Martini ibidem.

Dominus Prior Monasterii Syon, prædicti Ord., neminem misit ob exiguum numerum Conventualium illic tum temporis degentium.

Paulini.

Nomine Dominorum Priorum, & Conventuum Monasterii Rorhaltensis in Tanaw, in Bondorff, & Grünenwaldt, Ord. D. Pauli primi Eremitæ Procuratorem se constituit R. P. Rudolphus Biel, Prior Rorhaldensis, & Provincialis ejusdem Ordinis.

Pro parte Monasteriorum Langenaw & Argenhardt præfati Ordinis, suo & respective Procuratorio nomine interfuit F. Thomas Schroff, Prior Monasterii Langenaw.

Ex Fratribus laicis in Bernstain, Ordinis D. Francisci nemo comparuit.

Si numerus personarum, qui huic Diœcesanæ Synodo interfuerunt, ineatur, reperientur centum nonaginta circiter, exceptis iis, qui in Rmi & Illmi Domini Episcopi & Prælatorum familia extiterunt, nec non Capellanis & aliis Clericis Cathedralis & aliarum Ecclesiarum Civitatis Constantiensis.

FINIS.

Omnia ad majorem DEI gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ exaltationem.

CONSTITUTIONES & DECRETA

EJUSDEM SYNODI CONSTANTIENSIS,

ANNO SEQUENTE CAL. MART. PUBLICATA.

JACOBUS, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPUS Constantiensis, Dominus Augiæ majoris & Oeningæ, &c. Universis & singulis Cathedralis nostræ, & Collegiatarum, Parochialiumque Ecclesiarum Prælatis, Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Decanis, Rectoribus, & Curatis, cæterisque Civitatis & Diœcesis nostræ Constantiensis Clericis, & personis Ecclesiasticis, tam Regularibus, quam Sæcularibus, Salutem in Domino sempiternam.

NUlla usquam fuit vel mediocris Respublica, quæ non sit certis legibus constituta; nihil enim est tam aptum ad jus conditionemque naturæ, quam lex, sine qua nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum universum genus stare, nec rerum natura, nec ipse mundus potest. Per leges & reguntur urbes, & conservantur: quæ si abrogentur, & pro sua cuique libidine licentia permittatur, non Respublica tantum ut intereat, sed nihil etiam inter nostram & belluarum vitam intersit, necesse est. Omnia legibus & observantia legum ornantur, omnia præclara, omnia augusta legibus accepta sunt ferenda. Lex enim, ait Cicero, nihil est aliud, nisi recta & a numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibensque contraria. Hinc etiam nos inducti sumus, ut Leges & Constitutiones aliquas pro horum temporum conditione necessarias & salutares, ex Sacris Canonibus & Concilii Trid. Decretis depromptas colligeremus, atque in Diœcesana Synodo Constantiensi mense Octobri proxime elapso, celebrata vobis proponeremus, quibus tum Catholica nostra

nostra Religio conservari, ac conservata propagari, tum perturbata Cleri & populi disciplina restitui possit. Eas de unanimi omnium vestrum tunc in præfata Synodo congregatorum consensu, sancitas, approbatas & collaudatas, non tantum Ordinaria nostra auctoritate præsentium tenore confirmamus, sed etiam typis expressas ad vos mittimus. Accipite igitur, quas una Nobiscum constituistis & approbastis Leges, & eas non tantum quanto maximo potestis amore & pietate amplectimini, atque ad earum sententiam & rationem vos totos accommodate, sed etiam subditis curæ vestræ commissis, quatenus eos, eorumque salutem respiciunt, exponite, utque tum a vobis ipsis, tum ab iis diligenter & accurate observentur, curate. Datum in oppido nostro Marisburgo, 1. *Martii, Anno reparatæ salutis M. DC. X.*

INDEX TITULORUM, QUI QUATUOR HIS DECRETORUM SYNODALIUM PARTIBUS CONTINENTUR.

TITULI PRIMÆ PARTIS.

TITULI SECUNDÆ PARTIS.

TITULI TERTIÆ PARTIS.

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM
DIOECESIS CONSTANTIENSIS,
PARS PRIMA.

IN NOMINE SANCTISSIMÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI; AMEN.

TITULUS I.
De Religione & Fide Catholica.

QUia sine vera Fide impossibile est placere Deo,(a) utpote quæ sit fundamentum Religionis. Ideo nos unam Sanctam, Catholicam, Romanam Fidem a Christi Domini nostri, & Apostolorum ejus doctrina ductam, a Majoribus nostris acceptam, atque a Sacris Oecumenicis Conciliis, & universalis Ecclesiæ sensu, novissime etiam a Sacra Tridentina Synodo explicatam, traditam & definitam suscipimus, veneramur, credimus & confitemur, omniaque huic Sanctæ, Catholicæ, & Apostolicæ Fidei contraria, hæreses quascunque & schismata detestamur, rejicimus & anathematizamus. (b) Statuentes, atque omnibus Prælatis, universo Clero, ac populo Diœcesis nostræ mandantes, & in Domino exhortantes, ut in hac Fide Catholica constantes, & firmi permaneant, eandem credant, observent, ac doceant; neque ulla ratione aut persuasione a veritate hujus Sanctæ Fidei, & Ecclesiæ Catholicæ, in qua stant & salvantur omnes gentes, avelli se patiantur.

TITULUS II.
De Professione Fidei Catholicæ.

EGo N. firma fide (c) credo & profiteor omnia & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur; videlicet: Credo in unum DEUM Patrem Omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum JESUM Christum, &c.

Hanc Fidei Catholicæ Professionem, (d) antequam beneficiis, dignitatibus & officiis quibuscunque frui & fungi cœperint, faciant omnes quarumcunque Ecclesiarum, tam Sæcularium, quam Regularium Prælati, Canonici, Parochi, Vicarii, Curati, Sacerdotes, aliique Clerici, Concionatores, Confessarii, Universitatum, (e) Gymnasiorum & Scholarum Rectores, Doctores, Professores, Magistri. Item promovendi ad aliquem gradum Doctoratus, Licentiæ, aut Magisterii. Præterea Typographi, Bibliopolæ, Medici, Chirurgi. Prælati quidem Canonici, & cæteri Clerici sæculares, coram Nobis, vel Vicario nostro Generali, & in Capitulis suis.

Regulares in manibus suorum Superio-

(a) D. Paulus ad Hebr. 11. c. (b) C. Excommunicamus. 1. & 2. de Hæret.
(c) Ex Bulla Pii Papæ IV. quæ incipit: *Injunctum nobis, sub dato Romæ Anno 1564. Idib. Nov.* (d) d. Bulla Pii IV. Concil. Trident. cap. 2. de Reform. Sess. 25.
(e) Bulla Pii IV. quæ incipit: *Sacrosancta, sub dato Romæ Anno 1564. Idib. Nov.* d. cap. 2. de Reform. Sess. 25.

periorum, aut eorum, quibus hujusmodi receptio Professionis Fidei, de jure vel consuetudine competit.

Laici vero coram Parochis aut Decanis ruralibus, vel iis, ad quos receptio hujusmodi spectat.

TITULUS III.

De Libris prohibitis.

I.

Libros hæreticos, maxime illos, qui de religione falsa & hæresi ex professo tractant, atque de hæretica pravitate sunt suspecti, nemo legat, vel apud se retineat, nisi a Sede Apostolica dispensationem desuper impetraverit in scriptis, (*f*) quam Nobis, aut Vicario nostro exhibeat.

II. Neque hos solum, sed omnes pietati morumque honestati contrarios libros, qui amatoria, impura, obscœna, inhonesta, famosa, superstitiosa, & his similia continent, narrant aut docent, serio prohibemus. (*g*) In delinquentes Procurator noster Fiscalis ex officio severissime, juxta Canonicas Sanctiones animadvertat.

III. Illos etiam, qui obscœnas ac petulantes imagines & picturas, velad ludibrium nostræ Catholicæ Religionis, vel ad Ecclesiasticarum aut aliarum honestarum personarum infamiam factas vendunt, emunt, sibi fieri procurant, vel retinent, minime impunitos relinquemus.

IV. Parochi diligenter advertant, ne subditi sui parochiani, ex malitia aut simplicitate, libris Hæreticis, vel de hæresi suspectis, aut bonis moribus atque pietati Christianæ repugnantibus utantur. Quod si aliquos hujusmodi libros haberi, & legere deprehenderint, eos cum charitate & discretione primum corrigant, contumaces & rebelles ab Ecclesiæ ingressu, & Sacramentorum participatione arceant, & si incorrigibiles existant, Nobis, aut Vicario nostro referant, ut in tempore, malo, ne forte serpat ulterius, per competentia remedia subvenire valeamus.

V. Nulli libri, imagines aut picturæ uspiam in locis Catholicis Diœcesis nostræ venales exponantur, quas non prius Parochi, Decani, vel alii Censores a Nobis designati, ope etiam & auxilio Magistratus sæcularis, si opus fuerit, quem Nos in tam pia, & necessaria re Nobis minime defuturum speramus, inspexerint, examinaverint & approbaverint. (*h*)

VI. Præterea statuimus, & Typographis serio mandamus, ne libros cujuscunque generis, sive Ecclesiasticos, sive prophanos, in civitate Constantiensi, & aliis locis Catholicis nostræ Diœcesis, absque nostra, aut Vicarii nostri Generalis, aut a Nobis ad hoc specialiter Deputatorum approbatione & censura, imprimant; (*i*) Alioquin Nos contra eos juxta Canonicas Sanctiones ad Ecclesiasticas censuras, vel alias pœnas, prout Nobis oportunum videbitur, procedemus.

VII. Officinas Bibliopolarum in Civitate Constantiensi Vicarius noster, cum deputatis librorum Censoribus, in aliis locis Parochi, aut Decani rurales visitent, libros inspiciant, & examinent.

VIII. Denique rogamus & hortamur in Domino Principes, & Magistratus omnes sæculares: & Ecclesiasticos, in Diœcesi nostra existentes, ut non tantum hæreticos & de hæresi suspectos, pro sua pietate ac studio erga veram & indubitatam Sanctam, Catholicam Fidem e suis ditionibus atque oppidis, quo ad ejus fieri potest, amoveant, & expellant, (*k*) verum etiam sub gravissimis pœnis prohibeant, ne suarum ditionum homines, percipiendæ linguæ,

(*f*) Concil. Trident. de editione & usu sacr. Libr. Sess. 4. & Sess. 18. de Libr. delectu. Index Libr. prohib. a Pio Papa IV. in speciali Bulla, quæ incipit: *Dominici gregis, sub dato Romæ die 24. Martii Anno 1564. confirmatus.*
(*g*) Per d. Ind. libr. prohib. c. 1. 2. & 3. 5. q. 1. tot. tit. C. de libel. famos.
(*h*) d. Index libr. prohib. cum Regulis ei præpositis. (*i*) d. Index & Regulæ.
(*k*) c. Sicut excellentia. 23. q. 4.

guæ, mercaturæ aut alio nomine diutius & ultra unum aut duos menses in locis hæreticorum commorentur; ne liberos suos ad sectariorum scholas ablegent, aut ad loca hæretica in Matrimonium locent, neve libros hæreticos & de hæresi suspectos & alios prohibitos in ditiones & oppida sua inferri, & venales exponi patiantur.

TITULUS IV.

De Superstitionibus & Magia.

I.

FRequens est, præsertim apud mulierculas, sed grande superstitionis & magiæ piaculum, Christianæ fidei, ac vero cultui, qui DEO TER OPT. MAX. debetur, e diametro repugnans.

II. Cujus cum varia nimis & multiplicia sint genera, (l) ea hic recensere non intendimus: sed Parochos, Concionatores, Confessarios, & alios quoscunque ad summam casuum conscientiæ, Cardinalis Toleti, aliosque probatos authores remittimus. Illud summatim decernimus, ut hujusmodi, cujuscunque generis sint incantatorum, sortilegorum, magorum, divinatorum superstitiosorum artes, cum sint ex quadam pestifera societate Dœmonum atque hominum quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ (m) sive tacite, sive expresse constituta, a Parochis, Concionatoribus, Confessariis, & pio Magistratu, sub pœnis Ecclesiasticis & temporalibus severissime prohibeantur, atque ab Ecclesia Dei, & cœtu fidelium penitus eliminentur. (n)

III. Et sane Nos superstitiosos divinatores, sortilegos, & magos, nisi resipiscant, anathemate feriemus, (o) & si Clerici fuerint, a beneficiis, dignitatibus, & officiis quibuscunque perpetuo deponemus. (p)

TITULUS V.

De Sacramentis Ecclesiæ.

I.

SEptem Ecclesiæ Sacramenta divinitus instituta, (q) per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur: & quibus velut remediis Deus peccatis nostris mederi, nobisque gratiæ suæ munera impartiri voluit, ex Oecumenicorum Conciliorum & universalis Ecclesiæ præscripto, cum ea, qua decet, reverentia suscipimus. Omnibus Clericis Diœcesis nostræ, tam Sæcularibus, quam Regularibus, cujuscunque status & conditionis fuerint, districtius mandantes, ut ea omnia, & singula in timore Domini cum debita reverentia, tum per se usurpent, ac sancta sancte tractent, tum ut a laicis condigne suscipiantur, diligenter procurent.

II. Volumus autem & Ecclesiarum Ministris præcipimus, (r) ut in concionibus, in Catechismo, & ante cujusque Sacramenti administrationem, si necessitas, propter populi ruditatem & inscitiam postulaverit, breviter virtutes, fructus & debitum usum Sacramentorum, quid externa signa, quid cæremoniæ significent, ad captum tum suscipientium, tum reliquorum astantium, lingua germanica exponant, atque declarent, ut nosse possint quid suscipiant, quantum fructum inde referant, & quomodo sese ad ejus usum digne præparare debeant.

III. Et ut in uniformitate Spiritus Deo serviamus, cæremoniis & ritibus in administrandis Ecclesiæ Sacramentis utantur omnes, juxta præscriptum Sacerdotalis Ecclesiæ nostræ, donec Nos aliter statuerimus, & prædictum Sacerdotale magis ad usum & cæremonias Ecclesiæ Romanæ reduxerimus.

IV. Quod si inter Missale nostrum ad Romanum reformatum, & Sacerdotale, quoad aliquas cæremonias differentia occurrat, Missale sequendum, &

(l) Vide cap. Igitur. 26. q. 3.
(m) Cap. Illud. in fin. 26. q. 2.
(n) C. Quicunque. §. Ex præmissis. 16. q. 5.
(o) C. Si quis ariolos. & d. §. Ex præmissis. 16. q. 5.
(p) d. Passim causa. 26. q. 5. cap. Quam sit grave. De exces. Prælat.
(q) Concil. Trid. Sess. 2. de Sacramentis. c. Ad abolendam, de Hæret.
(r) Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 7.

& juxta ejusdem præscriptum cæremoniis utendum esse declaramus.

V. Pias & antiquas consuetudines circa actus & officia quædam Ecclesiastica, quæ fortasse sine offensione populi intermitti non possunt, ita probamus, ut prius Nos, aut Vicarius & Consiliarii nostri Ecclesiastici consulantur: nostrumque aut eorum responsum ac resolutio desuper expectetur & observetur.

VI. Sacerdotes, qui ex alienis Diœcesibus in nostram transmigravetint, novas vel peregrinas cæremonias secum non adferant, aut pro suo libitu sibi fingant, sed si Ecclesiis nostræ Diœcesis inserviunt, in iisque beneficia assequuntur, nostræ etiam Diœcesis ritibus ac cæremoniis, tum in Sacramentorum administratione, tum in aliis Divinis Officiis peragendis utantur. Contra inobedientes Fiscalis noster ex officio procedat.

VII. Sacramenta omnia lingua latina, sobrie ante prandium, nisi necessitas & laudabilis consuetudo aliter suaserit, sine peccato mortali, non obiter & præcipitanter, sed cum debita gravitate, reverentia ac pietate, sine gesticulationibus & cæremoniis non consuetis, cum stola & superpelliceo administrentur, ut populus, cum viderit sancta sancte ac religiose tractari, similiter ad sancte & religiose Sacramenta suscipienda moveatur.

VIII. Mandamus etiam, ut Divina Sacramenta omnibus indifferenter, divitibus, pauperibus, utriusque sexus (iis exceptis, quos ad suscipienda Sacramenta Canonicæ Sanctiones faciunt inhabiles) fine dilatione, pro ratione loci, temporis & necessitatis, pie, prompte, sine Simoniæ labe, aut ulla mercede conventa, vel exactione aliqua indebita, gratis ministrentur. (*s*)

IX. Permittimus tamen, si quid a suscipientibus Sacramenta sponte offeratur, ut illud a Curatis vel Clericis, præsertim pauperioribus, & quorum aliqua pars reddituum in hujusmodi obventionibus stolæ, ut vocant, sit, non tantum recipi, verum etiam, quantum de jure licet, pro sustentatione sufficienti aliquid peti possit. (*t*) Ubi etiam populum Christianum in Domino exhortamur, ne bovi trituranti os alligent, (*u*) sed Christianum ac dignum esse cogitent, eos de altari vivere debere, qui altari inserviunt.

X. Sanctissimum Domini nostri JESU Christi Corpus, Aqua Baptismi, Sanctum Chrisma & Olea Sacra sub diligenti & forti custodia atque clausura, quodlibet in loco suo condecenti, & in vasculis mundis conserventur & habeantur. (*x*) Claves non penes Æditus, sed Curatos, vel eorum socios in cura existant, quas non passim & coram familia relinquant; sed vel secum, vel domi suæ in certo loco occlusas habeant, ne forte (quod absit) injuria, aut prophanatio Sacris Christi mysteriis irrogari possit.

XI. Sanctum Chrisma & Olea Sacra, quorum in administrandis Sacramentis est usus, a Nobis & Ecclesia nostra Constantiensi matrice singulis annis nova petantur & renoventur, cætera vel in novo igne Sabbati Sancti, vel alio honesto loco & igne comburantur, & cineres in Sacrarium deponantur. (*y*)

XII. Quod si anno nondum absoluto Sacra Olea sibi deficere animadverterit Parochus, a Decano suo nonnihil Olei Sacri, quo indiget, petat, aut hanc a Canone præscriptam rationem ineat, ut cum Oleo Sacro non sacrum, de olivis tamen expressum, misceat. (*z*) Id vero guttatim ita confundat, ut semper, quod infunditur, minus sit oleo consecrato.

TITULUS VI.
De Baptismo.

I.

Quia Baptismus fundamentum (*a*) est nostræ salutis, per quem ex filiis iræ & diffidentiæ regenera- mur

(*s*) C. Non satis. c. Cum in Ecclesia. c. Apostolicam. de Simonia.
(*t*) Per d. c. Ad Apostolicam. de Simonia.
(*u*) Deut. 25. cap. 1, Corinth. 9.
(*x*) C. 1. de custod. Eucharist.
(*y*) C. Literis. de Consec. d. 3.
(*z*) Cap. 3. de Consecrat. d. 3.
(*a*) C. Conveniens. de Presbyt. non baptiz. c. Cum itaque, in fine. de Consecr. dist. 4.

mur in filios adoptionis filiorum Dei. Ideo infantes recenter nati fine aliqua mora, & quam citiffime fieri poteft, ad Ecclefiam Parochialem deferantur, & adhibitis prius debitis & confuetis orationibus, exorcifmis, (*b*) unctionibus (*c*) & cæremoniis in aqua baptifmali fanctificata & benedicta a Parochis baptizentur. (*d*).

II. Injungimus vero Parochis & Curatis omnibus ferio, ut ad baptizandum aliquem infantem vocati fine mora in Ecclefia compareant, & officio fuo paftorali fatisfaciant. Quod fi eorum culpa infans aliquis fine Baptifmo mortuus fuerit, Nos eos quam feveriffime puniemus, atque etiam pro qualitate culpæ ab officio fufpendemus, aut beneficio privabimus.

III. Illuftrium quoque & Nobilium Virorum infantium recens natorum Baptifmus, ultra paucos aliquot dies minime differatur, & tunc modo ubi nullum mortis periculum timetur. (*e*)

Infantes omnes publice in Ecclefia, aut faltem in Sacello five Oratorio aliquo baptizentur. (*f*) Cafum neceffitatis excipimus, quando fcilicet propter mortis periculum infans ad Ecclefiam deferri non poteft, quo cafu & domi & privatim a quolibet homine Chriftiano Baptifmus licite adminiftrari & conferri poterit, (*g*) modo debita materia, quæ eft aqua naturalis, fimplex vel fanctificata, & forma, quæ eft: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, adhibeantur. Magis tamen convenit etiam in hoc cafu a Sacerdote, vel alio Clerico, fi adfint, & eorum copia commode ac falva honeftate haberi poffit, tum a viro, denique a fœmina infantes periclitantes baptizari.

IV. Quod fi in periculo infans baptizatus fupervixerit, ad Ecclefiam nihilominus deferatur, & Baptifmo excepto, reliquæ cæremoniæ propter neceffitatem omiffæ fuppleantur. (*h*)

Examinent vero diligentiffime Parochi, aut eorum focii obftetrices, vel alios, qui infantem aliquem baptizarunt: An & quomodo, quibus verbis & forma, qua materia & aqua, & cum qua intentione baptizaverint. Quod fi debitam materiam, formam, & Ecclefiæ intentionem adfuiffe cognoverint, Baptifmum minime repetant, fi neutrum horum adfuerit, aut unum ex illis defuerit, de novo baptizent: fi probabiliter dubitent, Baptifmum cum conditione conferant, videlicet: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

V. Moneant etiam Parochi obftetrices, ut non tantum in baptizandis infantibus periclitantibus cautæ fint ac circumfpectæ, officiumque piæ & honeftæ matronæ præftent, fed etiam ut pro hujusmodi neceffitatibus fingulis annis aquam benedictam, antequam Sacrum Oleum & Chrifma fuerit infufum, in Sabbatis Pafchæ & Pentecoftes recipiant, per annum in vafe mundo confervent, & ea in baptizando utantur.

VI. Infans expofitus, licet in collo habeat appenfum teftimonium, quod baptizatus fuerit, fi tamen aliunde non conftet, baptizetur fub conditione. Quod fi in teftimonii fchedula fit infcriptum nomen, quod illi in Baptifmo impofitum effe afferatur, idem nomen ipfi imponatur, & omnia, quæ circa hæc gefta funt, in libro baptizandorum diligenter confcribantur.

VII. Prudenter Sacrum Tridentinum (*i*) Concilium propter pericula & difficultates impedimenti cognationis fpiritualis & Matrimoniorum conftituit in Sufceptores feu Patrinos baptizandorum unum tantum, vel ad fummum unum, & unam tantum, fumi debere, quam falubrem Conftitutionem hactenus in Diœcefi noftra obfervatam etiam de cætero obfervari mandamus. Neque

(*b*) C. Sive parvuli. de Confecr. dift. 4.
(*c*) C. 1. §. Quia vero. de Sacra Unctione. c. Deinde. de Confecr. dift. 4.
(*d*) C. Conftat. de Confecr. d. 4. & de Confecr. d. 4. c. Quicunque.
(*e*) C. Neque. c. Si quis per ignorantiam. 1. q. 1.
(*f*) Clem. 1. de Baptif. & ejus effectu.
(*g*) C. In neceffitate. c. Mulier. c. Sanctam. de Confecr. dift. 4.
(*h*) Facit cap. Ab antiqua. de Confecr. dift. 4. concordat. cap. Quamvis. de cognat. fpirit. in 6. c. Non plures. de Confecrat. d. 4.
(*i*) Seff. 24. de Reform. Matrim. cap. 2.

que Parochi plures sub qunvis prætextu admittant, nisi malint & nostram indignationem & condignam pœnam sustinere.

VIII. Viri nobiles, si quando plures Patrinos forte pro majori solennitate & familiæ suæ splendore adhibeant, volumus, ut Parochi ex ipsis duos designent, qui veri Susceptores sint, & cognationem spiritualem contrahant, atque in librum baptizandorum a Parochis inscribantur: Reliqui non item, quos tamen loco testium Baptismi solennitatibus interesse non vetamus.

IX. Patrini sint homines pii atque Catholici, ætatis maturæ, ut ad interrogata apte respondere valeant, bonæ vitæ & famæ, in fide Catholica & probatis moribus bene instituti, ut filios suos spirituales in iisdem instruere possint: id enim ipsorum quam pro infantibus DEO & Ecclesiæ faciunt, sponsio requirit. (k)

X. Et revera satius esse judicamus eos Patrinos deligere, qui magis infantes in fide & Christiana pietate imbuere, quam donis ac muneribus cumulare queant.

XI. Regulares cujuscunque Ordinis, Moniales item ad suscipiendum infantes ex Sacro Fonte, nec recipiantur, nec admittantur: (l) ii enim cum propriam voluntatem non habeant, sed ex Superiorum suorum nutu dependeant pro aliis spondere quomodo possunt?

Parochi quoque Patrinos officii & sponsionis suæ diligenter admoneant, omniumque baptizandorum, eorundem parentum & patrinorum nomina & cognomina cum annotatione anni, mensis & diei in librum specialiter ad hoc deputatum inscribant, (m) & vel domi suæ, vel in aliquo loco Ecclesiæ clausum custodiant, illumque singulis annis Decano suo ostendant, ut in hoc negligentes Nobis, vel Vicario nostro digna pœna plectendos denunciare possit.

XII. Puerperæ exacto puerperio domum cum exierint, mox Ecclesiam Deo acturæ gratias ad benedictionem a Parocho accipiendam, & Missæ Sacrificium audiendum accedant. Ubi mos hic laudabilis & antiquus injuria temporum in desuetudinem abiit, in usum pristinum per Parochos cum prudentia & discretione revocetur.

XIII. Habeant singulæ Ecclesiæ Parochiales & curatæ singulos fontes lapideos bene clausos & munitos, & ubi in una, & eadem Ecclesia diversæ religiones propter bonum, & pacem publicam tolerari debent, omnino distinctos, neque cum hæreticis ullo modo communes, in quibus aqua baptismalis benedicta, & Chrismatis unctione sanctificata, & singulis annis diebus Sabbati, Paschæ & Pentecostes per Parochos solenni ritu & cæremoniis renovata, summa cum diligentia & munditia servetur.

XIV. Moneant diligenter populum Christianum Parochi, ne aquam baptismalem ad aliquem prophanum & superstitiosum ullum accipiat, nec ea aliter, quam ad aspersionem (n) corporum & domorum ad depellendas diabolicas nequitias utatur.

TITULUS VII.

De Sacramento Confirmationis.

I.

Cum in Sacramento Confirmationis homo quasi adolescat & perficiatur in virum, ut fit plenus atque perfectus Christianus, & ad pugnam, quæ nobis cum Diabolo, mundo & carne perpetua est, per Spiritus Sancti gratiam confirmetur: (o) Summo studio Parochis & Curatis omnibus enitendum est, ne sibi commissorum animæ tam potenti & salutari Sancti Spiritus robore defraudentur. Itaque quotiescunque occasio fuerit, præsertim vero in Festivitatibus Pentecostes de hujus Sacramenti institutione, præstantia, sanctitate, virtutibus & effectu populum ex

(k) C. Vos autem omnia. de Consecr. d. 4.
(l) C. Non licet. c. Monachi. de Consecr. d. 4. c. Placuit 16. q. 1. c. Pervenit 18. q. 1.
(m) d. c. 2. Sess. 24. de Reform. Matrim. §. Parochus.
(n) C. In Sabbato Sanct. de Consec. d. 4.
(o) C. Spiritus S. c. Novissime. de Consec. d. 5.

ex concione instruant, simulque septem dona Spiritus Sancti, quæ in hoc Sacramento conferuntur & accipiuntur, explicent, & populum Christianum sedulo moneant ad hujus tam præstantis Sacramenti piam devotamque susceptionem.

II. Ne vero Nos in hac parte (cum solus Episcopus Confirmationis Sacramentum conferre possit)(p) officio nostro pastorali desimus, conferemus hoc Sacramentum vel ipsi, vel per nostrum Vicarium in Pontificalibus Generalem, in Civitate nostra Constantiensi in festivitate Pentecostes, & temporibus, quibus in Ecclesia nostra Cathedrali Ordines Sacri conferri solent, videlicet Feria sexta post Dominicam *Invocavit*, feria sexta post Dominicam *Lætare*, die Veneris sancto, feria sexta ante Festum Sanctissimæ Trinitatis infra octavam Pentecostes, feria sexta in angaria Crucis, & feria sexta in angariâ ante Nativitatem Domini.

III. Extra vero civitatem Constantiensem in Diœcesi nostra in omnibus visitationibus, quibus vel nos, vel noster in Pontificalibus Vicarius intererit; Item in consecrationibus & benedictionibus Ecclesiarum, Cœmiteriorum, Altarium & Prælatorum.

IV. Monebimus vero prius Curatos locorum, ubi & quando Sacramentum hoc in Diœcesi administrare velimus, ut ipsi hoc populo ex cancellis denuntiare, atque ad suscipiendum cohortari possint, populus vero sese pie & digne præparare valeat.

V. Ad Confirmationem nullus, qui ad annos discretionis pervenit, accedat, nisi prius de peccatis confessus. (q) Minores septennio ex multis causis non admittimus, (r) nisi Nobis, aut Vicario nostro in Pontificalibus specialiter cum aliquo, ex causâ dispensandum videatur.

VI. Susceptores in Sacramento Confirmationis tales sint, quales supra de Baptismo descripsimus, nec plures, quam unus. (s) Susceptores vero neque iis quos susceperunt, neque eorum parentibus largiantur aliquid tale, ex quo occasio Sacramentum hoc iterandi, quod sæpius commissum audivimus, præbeatur.

VII. Quod ut præcaveri & melius etiam de cognatione spirituali judicari queat, mandamus Parochis, ut confirmatos & eorum compatres, annum, mensem & diem collatæ Confirmationis, servatis cæteris omnibus, quæ de libro Baptizatorum præscripsimus, in speciali libro, quantum fieri potest, inscribant.

TITULUS VIII.

De Sacramento Eucharistiæ.

I.

SAcrosancto Eucharistiæ Sacramento, Corpore & Sanguine Domini ac Redemptoris nostri JESU CHRISTI, Symbolo maximæ & infinitæ charitatis DEI erga nos, Ecclesia Catholica nihil habet sublimius, nihil sanctius, nihil augustius: Illud vero cum his calamitosis temporibus ab Hæreticis passim prophanetur, oppugnetur & contemnatur, mandamus serio omnium Ecclesiarum Diœcesis nostræ Rectoribus, Concionatoribus, cæterisque Clericis sæcularibus & Regularibus quibuscunque, ut subditis suis & populo Christiano sæpius quam diligentissime explicent, & inculcent, quæ post tot clarissima Sanctorum Patrum & Oecumenicorum Conciliorum testimonia novissime Sacra Tridentina Synodus (t) de institutione & excellentia, de veritate & reali præsentia Domini nostri JESU CHRISTI in Sanctissima Eucharistia, de transsubstantiatione, de adoratione, cultu ac veneratione huic Sanctissimo Sacramento exhibenda, & de digna sumptione & oblatione hujus tanti Sacramenti definivit ac declaravit.

II.

(p) C. Quanto cons. c. Manus. de Consecr. d. 5. Conc. Trid. Sess. 7. de Confirm. can. 3.
(q) Cap. Et jejuni. de Consec. d. 5. (r) Ex Catechismo Romano.
(s) C. In Catechismo, cum seq. de Consecr. d. 4. per tot. tit. de cognatione spirit. in 6. Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 2.
(t) Sess. 13. in Decreto de Sanctissimo Eucharist. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

II. Et licet Ecclesia, refrigescente charitate ac fervore populi Christiani, semel tantum in anno circa festa Paschalia Corpus & Sanguinem Domini nostri a fidelibus, debita præparatione præmissa, sumi debere statuerit; (*u*) Quia tamen vere sit suavis Dominus sæpius gustantibus eum, omnes Christi fideles & Catholicos Diœcesanos nostros in Domino hortamur, ut hunc cœlestem Divinumque panem, immensum cœlestium divitiarum thesaurum non semel tantum, sed sæpius in anno, maxime vero in solennioribus Festivitatibus sumant. (*x*)

III. Parochi quoque ad piam & salutarem hujus Sacramenti frequentiam suos quisque verbo & exemplo publice & privatim incitent atque invitent.

IV. Paschalis Communio quotannis in Parochiali Ecclesia fiat, (*y*) quam nemo intermittat, differat, aut alibi faciat, sine nostra, aut Vicarii nostri, vel proprii Parochi sui licentia. Quod si quis ex necessitate vel alia justa causa a Nobis, vel Vicario nostro approbata extra Parochiam suam communicaverit, de eo Parocho suo sufficientem fidem faciat.

V. Si quis vero Ecclesiæ & nostrum mandatum omnino contempserit, & monitus non resipuerit, is ad nullum aliud etiam Matrimonii Sacramentum admittatur, & vivus a communione fidelium & Ecclesiæ ingressu arceatur, & mortuus sepultura Christiana privetur. (*z*) Parochi etiam talium nomina Nobis, aut Vicario nostro in scriptis deferant, ut competens remedium adhibere, & inobedientes per condignas pœnas, adhibito etiam, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio ad obedientiam & præceptorum Ecclesiæ observantiam revocare valeamus.

VI. Nullus sine prævia Sacramentali confessione & absolutione præsumat ad tremendum hoc Sacramentum accedere, (*a*) sed probet seipsum homo, & sic de pane illo edat. (*b*) Qui secus facere deprehensus fuerit, contra eum ut sacrilegum tanti mysterii prophanatorem severissime procedemus.

VII. Publici concubinarii, fœneratores, blasphemi, & alii ejusmodi facinorosi (*c*) homines semel, bis, terve sub spe emendationis ad pœnitentiam & Sacram Communionem admissi, si postea eos in eodem luto peccatorum hærere cognitum fuerit, amplius ad Communionem non admittantur, donec eos vitam & mores emendasse, Parochi perspexerint.

VIII. Eucharistiæ Sacramentum qui sumunt, cogitent se ad Dominum & Deum suum accedere, proinde pœnitentiam, animi submissionem & debitam devotionem vultu ac habitu demisso præseferant. (*d*)

IX. Ministretur Sacra Communio non promiscue maribus & fœminis simul, sed primo maribus seorsim, postea fœminis.

X. Eucharistiam vero eo modo porrigant Parochi fidelibus, qui in Ecclesia Catholica tot jam sæculis semper fuit observatus, & a Sacris Conciliis Constantiensi, (*e*) Basileensi, (*f*) & Tridentino (*g*) publico totius Ecclesiæ Decreto confirmatus, nimirum ut non modo fideles laici, verum etiam Sacerdotes non celebrantes Corpus & Sanguinem Domini, adeoque totum Christum Deum & hominem sub una panis specie sumant. Quem communicandi ritum tanto diligentius in Diœcesi nostra observari volumus, quod hoc non obscuro symbolo hodie vere Christiani & Catholici a Sectariis & Hæreticis discernantur.

XI.

(*u*) c. Omnis utriusque sexus. de Pœnit. & Remiss.
(*x*) Facit c. Omnis homo. d. & c. Et si non frequentius. de Consecr. dist. 2.
(*y*) d. c. Omnis utriusque. Concil. Lateran. sub Innoc. III. can. 21. Concil. Trid. Sess. 13. de Sacr. Euchar. can. 9. & Sess. 14. de Sacr. Pœnit. c. 5.
(*z*) d. c. Omnis utriusque.
(*a*) Concil. Trid. Sess. 13. de Sacr. Euchar. c. 7.
(*b*) 1. Corinth. 11.
(*c*) Pro dilectione. de Consecr. d. 2. Sylvester in verbo; Eucharistia. 3. n. 7.
(*d*) d. Sess. 13. c. 7.
(*e*) Sess. 13.
(*f*) Sess. 30.
(*g*) Sess. 13. de Sacram. Euchar. can. 3. & Sess. 21. c. 1. 2. & 3. de Communione sub utraq.

XI. Vinum ablutionis post sacram Communionem non in calice, nec a Sacerdote, sed vel ab alio Clerico vel honesto laico ex alterius formæ poculo argenteo, aut deargentato porrigatur, ne rudes & idiotæ, ut aliquando factum fuisse intelleximus, Christi Sanguinem in eo se sumere credant.

Adolescentibus, qui primum communicare voluerint, Eucharistia non detur, nisi Parocho constet illos in Articulis Fidei, Præceptis Ecclesiæ, Oratione Dominica, Salutatione Angelica, decem Præceptis, atque circa Sacramentorum, maxime Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ virtutes & efficaciam esse instructos: quod idem de puellis primum communicaturis intelligendum volumus.

XII. Communicantes omnes, ii præsertim, qui semel tantum in anno communicant, diligenter ex suggestu, & in confessione a Parochis & Confessar. admonendi sunt, cum quanta humilitate & reverentia ad tremendum illud Sacramentum venire debeant, (*h*) & quanta supplicia, juxta Apostoli Pauli sententiam (*i*) eos maneant, qui indigne Corpus & Sanguinem Christi Domini suscipiunt.

XIII. Ut autem populus, præsertim agrestis & rudis, cum debita reverentia & honestate Sacramentum hoc Corporis & Sanguinis Domini nostri sumat, injungimus Parochis & Curatis, ut eundem ante aram flexis genibus procumbentem brevi aliqua exhortatione ad dignam Communionem præparent & inducant, deinde confessionem generalem, clara voce germanice pronuncient, dataque generali absolutione latine, & ter verbis Centurionis etiam germanice pro more repetitis, in ora singulorum non stantium, sed in genua procumbentium, cum summa reverentia & modestia, Sacram Eucharistiam immittant.

XIV. Et ne forte ex aliqua incuria aut negligentia Sacramento fiat aliqua irreverentia, volumus, ut a duobus piis & modestis pueris inter porrigentis Sacerdotis & suscipientium pectora velum aliquod extensum teneatur.

XV. Curent etiam Parochi diligenter, ut Thesaurum hunc cœlestium divitiarum cum ea, qua decet, animi & corporis puritate, reverentia & honore dispensent, nec quidquam faciant aut intermittant, quod huic tanto Mysterio etiam minimam irreverentiam irrogare queat: itaque in tangendis Sacris Hostiis, in gerendo & circumferendo ciborio aut patena, in colligendis & sumendis micis, etiam minutissimis, in ablutione, &c. cauti sint & circumspecti. (*k*)

XVI. Denique cum boni Pastoris sit nosse & scire numerum ovium suarum, (*l*) non pauciores Hostias Parochi consecrent, quam habeant in Parochia sua communicantes, & ne ex defectu consecratarum Hostiarum aliqui rursus cum scandalo abire, & Communionem differre debeant, semper supernumerarias aliquot adjiciant & consecrent Hostias.

XVII. Consuetudo asservandi Sacrosanctam Eucharistiam pro infirmis adeo antiqua est, ut eam non tantum sæculum Nicœni Concilij, verum etiam ipsorum Apostolorum agnoverit, (*m*) & novissime Tridentinum Concilium, (*n*) tanquam rem salutarem ac maxime necessariam omnino retinendam statuerit.

XVIII. Tabernaculum, in quo asservari debet Venerabile Sacramentum, sit in loco eminenti, conspicuo, honorifico, (*o*) non humido aut sordido, sed sicco & mundo, cancellis & repagulis septo ac bene munito, vel in ipso Altari secundum morem Romanum, vel in latere sinistro Chori prope Altare, veluti plerumque ab Antecessoribus nostris Germanis non temere observatum videmus, pro cujusque loci commoditate. Asservetur autem cum

(*h*) Concil. Trid. Sess. 13. de Sacr. Euchar. c. 7. Timorem. de Consecr. d. 2.
(*i*) 1. Cor. 11. (*k*) Tribus gradibus, de Consecr. dist. 2. (*l*) Joan. 10.
(*m*) Clemens Epist. 2. ad Jacobum Fratrem Domini.
(*n*) Sess. 13. de Sacr. Euchar. cap. 6. & can. 7. c. De custod. Euchar. c. Sane. de celebr. Miss.
(*o*) C. Sane. de celebr. Miss. cap. 1. de custod. Eucharist.

cum decenti honore & ornatu, vasculum sive capsa, ubi fabricæ sunt ditiores, sit integra ex argento; ubi pauperiores, saltem deargentata vel deaurata, quæ ab extra pallio aureo, argenteo holoserico aut serico, pro cujusque loci qualitate vestiatur.

XIX. Hostiæ consecratæ pro morientium viatico & aliis necessitatibus tot reserventur, quot Parochus sufficere existimaverit. Renoventur singulis mensibus bis aut minimum semel, veteribus in Communione Missæ sumptis.

Quod si ex negligentia alicujus Sacerdotis Hostiæ omnes, aut aliquæ (quod ne fiat, severissime prohibemus, & cum a quopiam factum fuerit, gravissimis pœnis vindicabimus) computrescerent, vermes, si qui nati sunt, comburantur, & cineres in Sacrarium Ecclesiæ projiciantur; Hostiæ vero, & earum partes, quæ adhuc sunt integræ, a Sacerdote sumantur, nisi ei horrorem & stomachum moverent, tunc enim in vase aliquo peculiari, donec omnino corrumpantur, in Tabernaculo cum reverentia reponi, & postquam corruptæ fuerint, similiter comburi, & cineres in Sacrarium projici volumus.

XX. Ardeat coram Tabernaculo, in quo Venerabile Sacramentum asservatur, sumptibus fabricæ, vel alterius, qui ad id obligatur, perpetuo noctes atque dies lampas, quæ, si extinguatur, rursus accendatur & conservetur. Quod licet Æedituorum munus sit, Parochis tamen incumbit Æedituos negligentes sui officii commonere.

XXI. Sanctissima Eucharistia ad ægrotos summa cum religione a Sacerdote, superpelliceo & stola induto, cum lumine & campanula, qua fidelibus signum detur, deferatur. (p) Ubi laudabilis viget consuetudo, cum majori solennitate, videlicet cum pueris in habitu chorali vexilla & lumina portantibus atque cantantibus, cum vicinorum, & aliorum Christi fidelium comitatu, aliisque piis & devotis cæremoniis Sacrum Viaticum ad ægrotos deferri, volumus, ut consuetudo hujusmodi in illis locis, ubi est, non tantum in posterum observetur, sed etiam vehementer desideramus ad promovendum & augendum cultum tanti Sacramenti, ut talis mos etiam alibi, ubi nondum institutus est, introducatur.

XXII. Deferant autem Parochi, vel Curati ad minimum duas particulas ad infirmum, ne eis ad Ecclesiam redeuntibus populus vacuum vasculum adoret. Quod si ex negligentia vel inadvertentia (quam omnino sub gravi pœna cavendam esse mandamus) vel aliqua legitima causa, ut quod plures providendi fuerint, Parochi sine Sacra Hostia ad Ecclesiam redire debeant, fiat illud sine lumine, sine cantu, sine pulsu campanulæ, neque ciborium, uti alias fieri debet, alte portetur, sed in silentio & cum modestia ad Ecclesiam revertantur, ut cognoscere possit populus, non adesse ibi, quem debeat adorare.

XXIII. Nullus quoque Curatorum sacram Communionem, quantacunque atrocitate pestis, aut alius gravis morbus sæviat, nullaque alia de causa laico aut fœminæ ad infirmum deferendam tradat, sed per se ipsum illud oneris subeat, quemadmodum ex debito officii & muneris sui pastoralis tenetur.

XXIV. Ubi propter locorum distantiam aut viæ incommoditatem Parochi Sacrum Viaticum ad infirmos equitando portare debent, curent diligenter, ut Sacræ Hostiæ in loculo, quem ex collo bene clausum, & cum forti ligatura gestabunt, ita sint compositæ & inclusæ, ne ex agitatione equi in frusta vel concidant, vel comminuantur, aut Venerabili Sacramento aliqua alia irreverentia contingat.

XXV. Quando grandines, turbines, aliæve tempestates imminent, aut magnum aliquod incendium exsurgit, Parochi, Curati, vel alii Clerici, sive sæculares, sive Regulares ad arcendam tempestatis procellam aut incendium, Venerabile Sacramentum extra Tabernaculum non exponant, neque cum eo in Ecclesiarum portis vel cœmiteriis aut apud incendium preces aliquas & cæremonias faciant, sed relicto eo in loco

(p) C. Sane. §. Quam. de celebr. Miss.

loco suo, ante illud Litanias aut alias preces, ejus rei causa institutas, pie ac devote pronuntient.

XXVI. Morem illum, quo plerique Parochi in rure existentes ex antiqua consuetudine, quæ sine scandalo tolli non potest, agros cum Sacrosancta Eucharistia loculo inclusa, & ex collo dependente obequitare solent, non omnino quidem improbamus, volumus tamen, ut cum tali reverentia ac devotione fiat, ne per hujusmodi obequitationem potius Deus offendatur, quam placetur, & ne rustici, dum segetum incrementa sperant, propter irreverentiam Sacramento factam sterilitatem magis sentiant. Parochi vero quamprimum agros cum consuetis piis ac laudabilibus cæremoniis obequitaverunt, statim sine ulla interposita mora cum Venerabili Sacramento ad Ecclesiam revertantur, illudque decenter in locum suum reponant.

XXVII. Denique habeatur in singulis Ecclesiis parochialibus Monstrantia, ut vocant, argentea, aut deargentata pro ratione redditunm fabricæ, in qua Venerabile Corpus Christi in ejusdem solennitate annua & per octavam in majori forma ponatur, populo Christiano solenniter ad adorandum demonstretur, (q) & solennibus processionibus pro tanti Sacramenti reverentia honoretur.

XXVIII. Aliæ processiones cum Venerabili Sacramento in Monstrantia exposito extra Ecclesiam sine Nostra, aut Vicarii nostri Generalis licentia non fiant, nisi ubi antehac auctoritate Pontificia vel Ordinaria institutæ essent, quibus per hanc nostram ordinationem nihil derogatum esse volumus.

XXIX. Oratio quadraginta horarum, si quando ex gravibus causis instituatur, fiat coram Venerabili Sacramento in Monstrantia exposito, & in altari aliquo decenter ornato, collocato. In processionibus vero, quæ tunc fiunt, Sacra Eucharistia extra ambitum templi non deferatur.

TITULUS IX.

De Sacrificio Missæ, & celebratione Missarum.

I.

CHristus Dominus in ultima Cœna Sacrificium Missæ instituit, ut fideles munus aliquod haberent, quod DEO Patri pro variis beneficiis ac donis, & in remissionem peccatorum offerre possent. (r) Missa igitur est Sacrificium DEO gratissimum, in quo Filius unice dilectus Dominus ac Redemptor noster JESUS CHRISTUS, qui in ara Crucis seipsum cruente obtulit, DEO Patri suo incruente offertur & immolatur. Quare quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotione, pietate, humilitate ac reverentia Sacerdotes munus hoc Sacrosanctum, vere propitiatorium pro peccatis nostris offerant, tractent, atque absolvant. (s) Et quia passim ab hæreticis hujus nostri calamitosi sæculi tremendum hoc Sacrificium illuditur & contemnitur, nobis tanquam piis Catholicis & obedientibus Ecclesiæ filiis, e contrario summo studio enitendum est, ut non tantum ea, qua decet reverentia, Sacrificium hoc pie atque devote colamus, verum etiam quotidie Deo Patri pro peccatis nostris & totius populi Christiani hostiam placationis offeramus.

II. Præcipit Sacra Tridentina Synodus, ut quæcunque in Missæ celebrationem irrepserunt a tanti Sacrificii dignitate aliena, ea Episcopi tollere sedulo studeant. Quamobrem Nos ejusdem Concilii Decretum exequentes, ut Sanctissimum Missæ Sacrificium singulari religione ac pietate a Sacerdotibus celebretur, & a populo Christiano colatur, sequentia statuimus.

III. Missæ omnes, tam publicæ, quam privatæ, juxta ritum, cæremonias, & rubricas Missalis nostri Constantiensis ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ usum accommodati, ac reformati in Ecclesiis, Capellis, aut Oratoriis Episcopali conse- . cratio-

(q) Concil. Trid. Sess. 13. in Decreto de Sanctif. Eucharist. Sacr. cap. 5.
(r) Concil. Trid. Sess. 22. c. 2. de Sacrificio Missæ.
(s) d. Sess. 22. c. 2. & in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ.

cratione dedicatis, dicantur & legantur. (t) Sub dio in ara portatili in privatis Oratoriis aut ædibus nemo celebret sine nostra licentia speciali in scriptis obtenta. (u)

IV. Utantur Sacerdotes in Missa vestibus tempori & officio convenientibus, ejusdem non disparis coloris, ab Episcopo benedictis. (x)

V. Cooperto capite nullus celebret. Quod si legitima causa subsistat, consulatur prius Vicarius noster, & privatim fiat.

VI. Missæ nec nimis prolixe, nec nimis festinanter, neque memoriter, sed ex libro Missali legantur. Omnes peregrinos & singulares gestus, indecoros capitis, oris, manuum & reliqui corporis motus etiam ex devotione factos, in Missa prohibemus serio, (y) & ut Sacerdotes omnes se usui ac cæremoniis Romanæ & nostræ Ecclesiæ conforment, præcipimus.

VII. In peccato mortali nullus unquam celebrare præsumat, sed prius Sacramentaliter confiteatur. (z) Si quis copiam Confessarii habere non possit, & celebrare ex officio teneatur, cum contritione & proposito statim confitendi habita Confessarii copia, celebrare poterit.

VIII. Sacerdotes, qui quotidie fere ebrii ac temulenti, aut alioqui publice criminosi sunt, a Missarum celebratione a Prælatis, Decanis & Parochis arceantur, nisi emendata vita sceleris maculam eluerint, incorrigibiles vero Vicario, & Fiscali nostro deferantur.

IX. In Missa Canon uterque tacite recitetur, (a) cætera voce clariore dicantur (b) distincte, graviter & religiose Symbolum Fidei, Præfatio & Oratio Dominica, & cætera sine aliqua abruptione integre vel legantur, vel cantentur. Quando in Ecclesiis duo Officia cantantur, unum post aliud, utrumque integre absolvatur.

X. In Ecclesia nostra Cathedrali, cæterisque Ecclesiis Collegiatis, Sæcularibus & Regularibus, Parochialibus item oppidorum & pagorum habeant semper Celebrantes omnes Ministrum, qui ipsis in Missa inserviat, & respondeat, (c) qui, Sacerdote rem Divinam faciente, per Ecclesiam non vagetur, nec det confabulationibus aut aliis rebus impertinentibus operam, sed composito corpore & moribus Celebranti assistat, & apud eundem usque ad finem Sacrificii permaneat.

XI. Missæ nec ante auroram, nec post meridiem, nisi ex causa jure permissa, nec etiam sub concione celebrentur. (d)

XII. Diebus Dominicis & Festivis Missa solennis propter mortuorum exequias pro defunctis non dicatur, uti hactenus in rure passim factum fuisse intelleximus, sed in alium diem exequiæ vel differantur, vel si propter populum exequiæ celebrari debent, Missa de Dominica aut Festo cum Collecta pro anima defuncti legatur. Ubi vero plures Sacerdotes in aliquo loco sunt, propter populi commoditatem permittimus, ut excepta Missa solenni aliæ Missæ pro defunctis celebrentur. Sed & hoc casu satius esset hujusmodi exequias in alium diem differre, quem usum paulatim Parochi cum discretione introducere facile possunt.

XIII. Celebrantes pileum, chirothecas, claves aut similia in Altari non ponant, sed ea vel in Sacristia, vel penes Altare relinquant. Videant etiam (e) diligenter ipsi per se, & per Ministros, ne forte aliquid Altarium mappis, super quo deberent celebrare, ad faciendam superstitionem sit suppositum, quale si deprehenderint, quidquid sit, abjiciant, suppositores in-

 qui-

(t) d. Decreto de observ. & evitand. in celebr. Missæ. c. 1. c. Sicut. de Consecr. dist. 1.
(u) d. Decreto. c. Missarum. c. Unicuique. de Consecr. d. 1. c. Clericos. de Consec. d. 1.
(x) C. Vestimenta. de Consecr. d. 1. c. Ecclesiastica. d. 23. (y) Ex d. Decreto.
(z) Concil. Trid. Sess. 13. de Sacr. Euchar. c. 7. & can. 9.
(a) Concil. Trid. Sess. 22. c. 5. can. 9. (b) d. c. 5.
(c) C. 11. c. Illud. de Consecr. dist. 1. facit c. Hoc quoque. de Consecr. d. 1.
(d) Ex Synodo Provinc. Mogunt. Anno 1549. celebrata.
(e) d. Sess. 22. in Decreto de observ. & evitand. in celebrat. Miss.

quirant, & Nobis, vel Vicario nostro eorum nomina in scriptis deferant.

XIV. Horæ celebrandarum Missarum in singulis Decanatibus, oppidis & pagis hiberno & æstivo tempore ita instituantur, ne, uti hactenus factum est, in dies mutentur, varientur, & in alicujus Magistratus gratiam vel anticipentur, vel differantur; sicque populus nullum ad Sacra conveniendi certum tempus habeat.

XV. In Ecclesiis, ubi plures Missæ vel ex laudabili consuetudine, vel ex fundatione celebrari debent, pro commoditate populi ita disponantur, ut omnium devotioni & obligationi satisfieri possit.

XVI. Circa elevationem Sacræ Hostiæ nihil cantetur, sed præsentia Dominici Corporis & Sanguinis in altissimo silentio consideretur: elevato calice, si musice cantandum fuerit, id devote & submissa voce fiat.

XVII. Ubi hactenus usus fuit, quod ad elevationem Corporis & Sanguinis Domini nostri, majori, vel alia campana pulsetur, etiam imposterum servetur, ubi non fuit, introducatur.

XVIII. Sacerdotes sacris vestibus induti, sive in Sacristia existant, sive non, cum nemine confabulentur, sed potius orantes se colligant, & mentem in cogitatione tanti mysterii defigant. Antequam ad Altare accedant, Missam quærant, perlegant, & singulas partes ita notent, ut Celebrantes neque errent, neque hæreant.

XIX. Primæ Missæ Sacerdotum nuper ordinatorum (Primitias vocant) sine sæculari & externa pompa, sine fœminis, sine virginibus & sponsa celebrentur; (*f*) nefas enim est & indignum valde Sacerdotes Christi eo die, quo primum tremendi Sacrificii auspicium faciunt, rebus prophanis & ludicris operam dare. Viros aliquot honestos & ex fœminis matrem, sorores & in secundo gradu conjunctas, reliquis omnibus exclusis, ad Primitias & frugale convivium invitari ita permittimus, si omnis luxus, (*g*) ebrietates, comessationes & choreæ evitentur. Contra delinquentes Sacerdotes Vicarius noster, carcere, aut alia pœna procedat.

XX. Pacta & conditiones mercedum pro celebrandis Missis sub gravissimis pœnis serio interdicimus. (*h*) Si quid vel offertur vel accipitur, sine pacto fiat, nec pro re spirituali, quæ pretio æstimari nec potest, nec debet, sed pro labore, qui res temporalis est, detur & accipiatur.

XXI. Ubi numerus Missarum ita magnus est, (*i*) ut juxta Fundatoris dispositionem dici non possint, aut eleemosynæ, & reditus ita tenues sunt, ut oneri ferendo non sufficiant, Nobis, Vicario, & Consiliariis nostris Ecclesiasticis specifice cum omnibus suis circumstantiis referatur, ut, quid ad Dei gloriam fieri debeat, mature statuere ac declarare possimus.

XXII. Missæ plures posthac non recipiantur, quam quæ commode juxta Fundatoris mentem fieri possunt.

XXIII. Parochi & Concionatores sæpius populum, quid in Sacro Missæ Officio tractetur, singulas ejus partes explicando instruant, (*k*) præterea diligenter moneant Parochianos suos, ne sub reatu peccati mortalis Missam diebus Dominicis & Festivis omittant; (*l*) Et ut patres, matresque familias, liberos, famulos & ancillas suas talibus diebus ita occupent, ut tamen Missam & concionem audire possint.

TITULUS X.

De Pœnitentia.

I.

QUoniam sensus & cogitationes nostræ ad malum pronæ sunt ab adolescentia, (*m*) facile primam nostram innocentiam in Baptismo acceptam, vestem illam candidam & stolam jucun-

(*f*) Concil. Trid. Sess. 22. de Reform. c. 1. & Sess. 14. de Reform. c. 2.
(*g*) Ex Synod. Mogunt. Anno 1549. celebrata.
(*h*) Sess. 22. in Decreto de observ. & evit. l. in celebratione Missæ.
(*i*) Concil. Trid. Sess. 25. de Refor. c. 4. (*k*) Concil. Trid. Sess. 22. de Sacr. Missæ. c. 8.
(*l*) C. Missas. & c. Cum ad celebrandas. de Consecr. d. 1. (*m*) Genes. 8.

jucunditatis amittimus, ut proinde ad salutem nostram omnino necessaria fuerit Sacramenti hujus a Christo Domino institutio, (*n*) videlicet secunda post naufragium tabula, (*o*) in qua nobis peccatorum nostrorum veniam consequi & amissam gratiam recuperare liceret. Itaque doceant Parochi & Concionatores diligenter populum, quam sit necessaria pœnitentia, quæ sint ejus partes, quomodo item instituenda & facienda sit: quæ tum ex Tridentino Concilio (*p*) & Catechismo Romano, tum ex aliis probatis Catholicis Authoribus de hac re ex professo tractantibus petere possunt.

II. Cùm Concilium Tridentinum (*q*) declaret de peccatis mortalibus esse confitendum omnibus sacram Communionem sive in Sacrificio Missæ, sive extra percepturis, hoc ipsum a Sacerdotibus celebrantibus, si reatum peccati mortalis habeant, fieri præcipimus. Quod ut etiam in aliorum quorumvis Sacramentorum administratione faciant, aut saltem per formalem contritionem se in Divina gratia constituant; serio adhortamur.

III. Ut autem Sacerdotes & Clerici Diœcesis nostræ Sancta sanctius pertractent, præsentis Statuti tenore eis injungimus, ut Sacerdotes minimum singulis quatuordecim diebus, cæteri vero in majoribus & minoribus constituti Clerici singulis mensibus de peccatis suis confessionem instituant. Contravenientes gravissime puniemus.

IV. Laici licet non nisi semel in anno ex Ecclesiæ præcepto ad confessionem Sacramentalem proprio Parocho suo, aut alteri Sacerdoti potestatem habenti de sui Parochi licentia faciendam obligentur. (*r*) Quia tamen per annum sæpius & quidem aliquando gravissime in peccata labuntur, eos in Domino vehementer adhortamur, ne in tanto salutis animarum suarum discrimine versentur, sed salutare pœnitentiæ remedium statim & sæpius, præsertim vero in majoribus Ecclesiæ festivitatibus recipiant. Parochi quoque populum sibi creditum ad frequentem peccatorum suorum Exomologesin adhortentur. Ipsi vero semper parati ac prompti sint ad subditorum suorum quocunque tempore confessiones excipiendas.

V. Ubi consuetudo fuit hactenus, ut bis in Quadragesima semel post illius initium, deinde cum ad sacram Communionem erit accedendum, confessio fiat, illam uti laudabilem & maxime necessariam quoad illos, qui per totum annum confessionem suam in hoc tempus differunt, etiam imposterum observari volumus.

VI. Prægnantes, periculose ægrotantes, & alii in probabili vitæ discrimine constituti in tempore confessionem faciant, & contra peccata sua sese tam salutari ac necessario remedio muniant, ne in ultimum usque diem differant, nec præoccupati una cum corpore etiam animæ jacturam faciant. Negligentes a Parochis suis officii & salutis suæ moneantur.

VII. Admonemus etiam Medicos, (*s*) ut ad infirmos vocati, ipsos ante omnia moneant & inducant, ut prius Medicos vocent animarum, ut, posteaquam fuerit ægrotanti de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedere possint.

VIII. Nec infirmis solum, sed etiam ultore gladio morituris, & ultimo damnatis supplicio, Pœnitentiæ Sacramentum non tantum negari non debet, (*t*) sed etiam a Nobis censuris Ecclesiasticis coercendi venient ii, (*u*) qui, quo minus damnati id consequantur, adversantur. Quod ipsum & de Sacra Eucharistia intelligi volumus, dummodo ipso die supplicii propter tanti Sacramenti reverentiam non præbeatur.

IX.

(*n*) Joan. 20. & Matth. 26. c. Ut constitueretur. d. 50. (*o*) C. Secunda. de Pœnit. d. 1.
(*p*) Sess. 14. de Sacram. Pœnit. (*q*) Sess. 13. de Sacram. Euchar. cap. 7.
(*r*) C. Omnis utriusque. de Pœnit. & Remiss. Conc. Trid. Sess. 14. de Sacram. Pœnit. c. 5.
(*s*) C. Cum infirmitas. de Pœnit. & Remiss. Bulla Pii V. quæ incipit: *Supra gregem. Sub dato Romæ 8. Martii Anno* 1566.
(*t*) Clem. 1. de Pœnit. & Remiss. c. 2. de furtis. c. antepenult. 13. q. 2.
(*u*) C. Quærenti. de verb. signif.

IX. Ad Sacramentum vero Pœnitentiæ nemo sine debita præparatione & prævio diligenti examine accedat, sed in spiritu humilitatis & in amaritudine animæ suæ quilibet peccata sua non in genere, vel aliqua saltem & leviora, ut multorum magnus est & sacrilegus abusus, sed omnia & singula quantumcunque gravia & qualiacunque sint, in specie (x) cum debitis circumstantiis, non expectata Confessarii interrogatione recenseat. Ubi etiam illud nominatim admonemus, ut confitentes ad debitam peccatorum detestationem & dolorem, vitæque emendandæ verum propositum a Confessariis dirigantur.

TITULUS XI.

De Confessariis & Casibus reservatis.

I.

Quoniam natura & ratio judicii exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, nullius momenti est ea absolutio, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem: (y) nam licet Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant; nullus tamen confessiones audire potest, nisi ab Episcopo loci per examen approbatus licentiam confessiones audiendi, & sic ad potestatem Ordinis etiam potestatem Jurisdictionis acceperit. (z)

II. Itaque in Episcopatu & Diœcesi nostra nullus sive Clericus sæcularis, sive Regularis, cujuscunque Ordinis, non obstantibus privilegiis & consuetudine quacunque etiam immemoriali, confessiones sive Sæcularium & Laicorum, sive Sacerdotum & Clericorum audiat, nisi prius a Nobis, aut Vicario nostro Generali idoneus repertus & approbatus fuerit. (a) Excipimus hunc solum casum, quando quis in articulo mortis est constitutus & approbatus Confessarius haberi non potest: tunc enim quilibet Sacerdos sæcularis & Regularis ab omnibus & quibuscunque peccatis & censuris, etiam Sedi Apostolicæ & Nobis reservatis, in foro conscientiæ absolvere potest. (b) Proinde serio injungimus Parochis, eorum Sociis in Divinis, aliisque Curatis quibuscunque, ut quamprimum Beneficium aliquod Parochiale vel Curatum, sive Coadjutorium acceperint, coram Nobis, aut Vicario nostro se se ad examen curæ animarum sistant, nec prius se quoad confessiones excipiendas ingerant, quam legitime fuerint approbati.

III. Mendicantium vero & quorumvis Religiosorum privilegiatorum Superiores hortamur, ut in designandis Confessariis majoris eruditionis & prudentiæ, quam ab aliquibus hactenus factum fuit, rationem habeant, ne Nos eorum approbationem juxta mentem Sacri Tridentini Concilii nostro arbitrio subjicere cogamur.

IV. Parochi, & cæteri omnes, sive Sæculares, sive Regulares, qui confessionibus sunt præficiendi, viri sint integri, quantum fieri potest, ætate, aut saltem moribus maturi, nullo crimine publice diffamati, non ebriosi, non leves, non ad quæstum intenti, neque exploratores nimium curiosi, sed prudentes, patientes, modesti, de animarum salute soliciti, ut inter lepram & non lepram discernere sciant, ne, dum intricatas confitentium conscientias extricare ignorant, se ipsos & illos perdant, juxta illud: (c) Cæcus cæcum ducit, & ambo in foveam cadunt.

V. Confessarii Canones pœnitentiales bene noverint, & de pœnitentia, quam cuique peccato præscripserunt, confitentes admoneant, ut tanto diligentius a peccatis cavere studeant, quanto in pœnitentiis Canonum mitigandis benigniorem in se Ecclesiam experiuntur.

VI. Et ut scientiam & doctrinam sufficientem habere possint, quæ in administrando hoc Sacramento Pœnitentiæ maxime est necessaria, legant sæpius quilibet pro suo captu & ingenio Auctores doctos, pios & probatos, qui de confessione scripserunt.

VII.

(x) Conc. Trid. Sess. 14. de Sacr. Pœnit. c. 5.
(z) Idem Conc. Sess. 23. de Reform. c. 15.
(b) Conc. Trid. Sess. 14. de Sacr. Pœnit. c. 7.
(y) Conc. Trid. Sess. 14. de Sacr. Pœn. c. 7.
(a) d. Sess. & cap.
(c) Matth. 15.

VII. Sacerdotes in privatis domibus & cubiculis confessiones mulierum, nisi ægrotarum, non audiant, sed publice in Ecclesia, atque ibi non in Sacristia, sed alio loco aperto & commodo.

VIII. Caveant Confessarii, maxime vero ii, quibus audiendarum confessionum munus ex officio & cura Parochiali incumbit, ne iis temporibus, quibus confessiones frequentiores esse solent, aliis negotiis occupentur, sed in Ecclesia in sede confessionali frequentes sedeant, nec ullo modo munus audiendæ confessionis sine urgenti ac necessaria causa prætermittant, differant, aut in alios rudiores Sacerdotes rejiciant.

IX. In injungendis & imponendis pœnitentiis sint prudentes & discreti. (*d*) Injungant pœnitentias pro modo & qualitate peccatorum non nimium magnas ac graves, nec nimium parvas aut faciles, multoque melius ac pœnitentibus salutarius esse ducimus, si impositio pœnitentiæ non in multos dies aut hebdomadas, ut a multis indiscrete fieri intelleximus, protrahatur.

X. Curent omnino Confessarii omnes & singuli, ne verbo, signo, aut quovis alio modo confitentem de peccato sibi confesso, etiam minimo & veniali tantum prodant. Quod si contra hanc juris (*e*) & nostram severissimam prohibitionem quis in pœnitentiali Judicio peccatum sibi detectum temere quocunque modo revelare ausus fuerit, talem Nos non solum absque ulla gratia a Sacerdotali officio deponemus, verum etiam ad agendam pœnitentiam ad perpetuos carceres condemnabimus, vel ad triremes relegabimus.

XI. Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere Ecclesiæ semper visum fuit, ut atrociora quædam & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur, (*f*) unde merito Pontifex Maximus pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquot criminum graviorum sui peculiari judicio reservavit.

XII. Quod idem Episcopi omnes (*g*) in sua quisque Diœcesi pro tradita sibi in subditos, & Diœcesanos suos supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, in ædificationem tamen, non in destructionem facere possunt.

XIII. Quare diligenter animadvertant Confessarii, ne quem ab his criminibus & peccatis absolvendo liberare tentent, quorum absolutio aut Romano Pontifici, aut Nobis est reservata: sed hujusmodi delinquentes juxta Sacrorum Conciliorum Decreta ad superiores & legitimos Judices pro absolutionis beneficio (articulo mortis tantum excepto) remittant. (*h*)

XIV. Casus Domino Apostolico reservati apud plerosque de materia confessionis & casibus conscientiæ tractantes authores reperiuntur, ad quos Parochos & Confessarios brevitatis causa remittimus, ut inde scire, & cognoscere possint, quid ipsis absolvendum, & quid ad Superiores remittendum sit.

XV. In his tamen & cæteris omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, si occulti sint, (*i*) Nos, & Vicarius noster, ex Sacri Tridentini Concilii Constitutione absolvere possumus. Quod idem in hæresis crimine Nobis, non Vicario nostro permissum est. Quia vero hujus nostri temporis multæ sunt variæque calamitates ac hæreses, curabimus, ut a Sanctissimo Domino nostro circa hujusmodi casus Sanctæ Sedi reservatos, maxime quoad hæresis crimen, ampliores facultates impetremus.

XVI. Casus hactenus ab Antecessoribus nostris Episcopis de jure & consuetudine reservati, quos etiam præsentium tenore Nos reservamus, sunt sequentes:

Casus reservati Clericorum.

Fornicatio cum filia confessionis.

Reve-

(*d*) Concil. Trid. Sess. 14. de Sacr. Pœn. c. 8. c. Deus qui Ecclesiam. de Pœnit. & Remiss.
(*e*) C. Omnis utriusque. de Pœnit. & Rem. (*f*) Conc. Trid. Sess. 14. de Sacr. Pœn. c. 7.
(*g*) d. Sess. c. 7. & can. 11. c. Si Episcopus. de Pœnit. & Rem. in 6.
(*h*) d. c. 7. Sess. 14. (*i*) Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 6.

Revelatio confessionis.

Celebratio in Ecclesia interdicta in altari non consecrato scienter: in altari portatili sine sacris vestibus, & a Sacerdote non jejuno.

Reordinatio scienter suscepta.

Item celebratio aut ministratio non ordinati.

Diœcesanus, qui ad Sacros Ordines per alium Episcopum sine nostra licentia aut furtive, aut per saltum, vel extra statuta tempora & ante legitimam cujusque sacri Ordinis ætatem promotus est.

In censuris Ecclesiasticis Ordinem sacrum suscipiens.

Scienter sepeliens corpus excommunicati in Ecclesia vel cœmiterio, vel etiam non excommunicati tempore interdicti.

Casus reservati Laicorum.

Matrimonium conjuge adhuc vivente scienter contrahens.

Matrimonium contrahens, antequam certificaretur de morte prioris conjugis.

Matrimonium clandestine non servata forma Sacri Tridentini Concilii contrahens.

Sponsalia de futuro contrahens nec observans.

Machinatio in mortem conjugis, si mors sequatur.

Baptizatio propriæ prolis excepto casu urgentis necessitatis, vel ejusdem in Baptismo & Confirmatione susceptio.

Casus reservati Clericis & Laicis communes.

Homicidium voluntarium facto, præcepto, consilio vel consensu deliberato commissum.

Procuratio abortus vel sterilitatis.

Incendium Ecclesiarum, domorum aut segetum malitiose & ex proposito factum.

Sacrilegium seu furtum sacræ rei.

Peccatum bestialitatis cum brutis commissum.

Coitus cum infideli vel Judæo.

Commixtio carnalis cum Sanctimonialibus.

Incestus cum consanguineis & affinibus usque ad secundum gradum inclusive.

Adulterium.

Raptus.

Perjurium in judicio factum.

Pollutio Ecclesiæ vel cœmiterii sanguinis aut seminis effusione.

Immunitatis & libertatis Ecclesiasticæ violatio.

Falsificatio literarum nostrarum & Curiæ nostræ vel monetæ.

Percussio parentum enormis.

Abusus Sacramentorum & sacrarum rerum ad magicas artes, veneficia & superstitiones.

Rebaptizatio scienter collata & suscepta.

Reconfirmatio scienter collata & suscepta.

Injectio manuum violentarum in Clericos, Monachos, Moniales, vel quamcunque aliam personam religiosam aut Ecclesiasticam.

XVII. Porro ne propter casus reservatos homines a salutari confessionis remedio retrahantur, dum non facile Sacerdotem inveniunt, qui eos a reservatis absolvere possit, vel etiam famæ suæ & sumptibus timent, si Constantiam ad Nos vel Pœnitentiarum nostrum ablegentur, Nos hac in parte subditorum nostrorum saluti & commoditati consulere volentes, præsenti Decreto omnibus Ecclesiarum Parochialium Rectoribus, Plebanis, Vicariis, Curatis, aliisque Confessariis per Civitatem & Diœcesin nostram Constantiensem ubilibet constitutis, & per Nos seu Vicarium nostrum legitime approbatis concedimus, potestatemque illis auctoritate ordinaria ab Antecessoribus nostris jam antea datam confirmamus, ut deinceps quoscunque laicos utriusque sexus a quibuscunque peccatis, quantumvis gravibus & enormibus Nobis reservatis, si occulta sint, absolvere possint. Homicidas voluntarios & majori excommunicatione Judiciali innodatos excipimus. Licet enim casus hi occulti sint, tamen ut solum a Nobis, Vicario, aut Pœnitentiario nostro absolvi possint, definimus. Sicut etiam si Laici in supra speci-

ſpecificatis caſibus publice & notorie deliquiſſent, hujuſmodi publica & notoria delicta, noſtro foro pœnitentiali per expreſſum reſervamus. Clericorum in præmiſſis peccata ſive publica, ſive occulta hactenus nemo præter Nos, Vicarium & Pœnitentiarium noſtrum abſolvere potuit. Quia vero hinc Clericorum conſcientias graviter onerari ac intricari intelleximus, permittimus, & hac Conſtitutione Synodali Confeſſariis omnibus approbatis, Clericos quoſcunque a caſibus Nobis reſervatis occultis, non publicis, quos ut hactenus, ita etiam de cætero Nobis per expreſſum reſervamus, abſolvendi poteſtatem concedimus, excepto homicidio, majore excommunicatione, peccato beſtialitatis, coitu cum Sanctimoniali, revelatione confeſſionis, & ſi quis ab alterius Diœceſis Epiſcopo aut furtive per ſaltum, extra ſtatuta tempora, & ante legitimam ætatem ſine licentia & diſpenſatione ordinatus eſſet, quibus caſibus etiamſi occulti ſint, volumus, ut Clerici a nullo alio, quam a Nobis, aut Pœnitentiario noſtro abſolvi poſſint. Cæterum hoc Canone nihil omnino iis, qui peculiaria privilegia ſive a Nobis, ſive a Sede Apoſtolica habent, quoad forum conſcientiæ adimere intendimus.

TITULUS XII.

De Extrema Unctione.

I.

INſtituta eſt hæc ſacra infirmorum Unctio tanquam vere & proprie Sacramentum novæ legis a Chriſto Domino noſtro, apud Marcum (*k*) quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum fidelibus commendatum ac promulgatum. (*l*) *Infirmatur*, inquit, *quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*; ut fideles ſicut in ingreſſu in hunc mundum Sacramento initiantur & admittuntur, ita in egreſſu Sacramento juventur & dimittantur.

II. Hujus Sacramenti uſum, ſalutareſque effectus Parochi ſæpius ſubditis ſuis, & præſertim ægrotis inculcent, (*m*) ut quod hactenus in multis locis propter negligentiam Parochorum & ignorantiam populi, fere in deſuetudinem abiit, in priſtinum laudabilem piumque uſum revocetur.

III. Parochi induti ſuperpelliceo & ſtola, Sacramentum illis adminiſtrent, qui periculoſe decumbunt, quorum jam eſt quaſi deplorata valetudo, & qui in exitu vitæ conſtituti videntur, (*n*) dummodo adhuc integris ſint ſenſibus, atque religioſam ſignificationem erga hoc Sacramentum præ ſe ferant. Licet etiam agonizantibus, & iis, qui ex improviſa vi morbi ſenſibus carent, recte conferatur, modo antea bonæ & honeſtæ fuerint vitæ, & immediate præcedenti tempore Paſchali communicaverint.

IV. Quod ſi infirmi poſt ſuſceptam ſemel hanc ſacram Unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterunt, (*o*) cum in aliud ſimile vitæ diſcrimen inciderint.

V. Pueris doli incapacibus, furioſis, ſupplicio capitali multandis & impœnitentibus, Extrema Unctio non detur.

VI. Vaſculum olei Extremæ Unctionis ſit argenteum ſeu ſtanneum. Si ad ægrotum deferatur, ſonus campanulæ nullus fiat, & Miniſter veſte chorali indutus, ſine lumine cum aqua benedicta Sacerdotem ſequatur.

VII. Ut alia quædam Sacramenta, ita, & hoc ſola capitis apertione honorare ſufficit.

TITULUS XIII.

De Ordine.

I.

VAlde neceſſarium eſt Eccleſiæ idoneos Sacerdotes & Miniſtros populo

(*k*) Marci 6. (*l*) Jacobi 5. c. Presbyteros. d. 56. c. 1. §. 1. de Extrem. Unct.
(*m*) Conc. Trid. Seſſ. 24. de Reform. c. 7. (*n*) Conc. Trid. Seſſ. 14. c. 3. de Extr. Unct.
(*o*) Conc. Trid. d. loco.

pulo Christiano præficere, eo præsertim tempore, quo varie variis hæresibus Ecclesia concutitur. Cum enim præstantissimum munus sit Sacerdotium, nemini dubium esse debet, quin cura maxima in eligendis & approbandis Sacerdotibus sit adhibenda: nam accidit persæpe, ut populus ex Sacerdotum dignit[illegible], Sacramentorum etiam dignitatem metiatur. Hinc est, quod Nos ex Sacri Tridentini Concilii præscripto, & ex injuncto Nobis Pastorali officio certas quasdam leges præscripserimus, quibus Vicarius & Examinatores nostri in examinandis, approbandis & assumendis Ecclesiæ Ministris uterentur.

II. Qui Sacros Ordines suscepturi sunt, mature se illis temporibus, quibus ex Canonum præscripto (p) in Ecclesia nostra Cathedrali Constantiensi Ordines conferuntur coram Vicario, & Examinatoribus nostris deputatis, in Palatio nostro Episcopali sistant, atque se examini tum probitatis & honeste transactæ vitæ, tum eruditionis & doctrinæ, quæ in unoquoque Ordine requiritur, nullo penitus excepto, etiamsi graduatus in Jure vel Theologia existat, subjiciant.

III. Admissi & approbati ad quoscunque Sacros sive majores, sive minores Ordines coram Vicario nostro in præsentia Notarii & testium faciant Catholicæ Relig. & Fidei Professionem, (q) Nobisque & Successoribus nostris, ac eorundem Vicario & Officiali pro tempore existentibus medio jurejurando tactis S. Evangelii Scripturis reverentiam, obedientiam & fidelitatem promittant. Item quod sine Canonica institutione (r) aut approbatione nostra, vel Vicarii nostri nullum ministerium Ecclesiasticum in Civitate & Diœcesi Constantiensi in aliqua Ecclesia vel Parochia quomodocunque, excepto mortis articulo, subire velint. Quod etiam quoad Professionem fidei faciendam simpliciter, quoad reliqua vero juxta declarationem prioris Synodi (s) ad Regulares cujuscunque Ordinis extendimus.

IV. Qui Beneficia Parochialia, seu quævis alia curata adepti sunt, illis ante nostram approbationem sese non immisceant, sed quamprimum Constantiam veniant, atque per legitimum examen ad curam animarum (t) aut approbationem, aut repulsam accipiant; idque toties, quoties de nova cura provisi fuerint. Veniant autem Feria quarta vel quinta cujuslibet hebdomadæ, quas Ferias pro examine Curatorum tenore præsentium deputamus; Et ab octava ad decimam matutinam, vel ab hora secunda usque ad quartam pomeridianam, prout Vicario & Examinatoribus nostris visum ac commodum, & ipsi venire jussi fuerint, se examini & censuræ submittant. Extra hæc tempora, qui comparuerit, non audiatur, nisi in pœnam soluto uno floreno, cujus tertia pars Fisco, aliæ duæ partes Examinatoribus occupatis cedant.

V. Qui ex legitima causa Constantiam venire non possunt, Vicario nostro significent, & vel approbationem ad tempus vel commissionem, ut ab aliis examinari possint, impetrent.

VI. Examini Ordinandorum ordinarie, ac semper, admittendorum vero ad curam pro occasione Vicarius noster præsit, literas quascunque diligenter inspiciat, legat, & examinet, ac sedulo caveat, ne quacunque arte aut calliditate operarii inutiles ac desidiosi in vineam Domini conducantur.

VII. Examinatores ad præscriptum Vicarii semper tres aut ad minus duo simul examinent, (u) unus solus nunquam, eique in omnibus morem gerant. In sententia approbationis aut rejectionis, si Examinatores sint discordes, Vicarii votum accedat, & discordiam dirimat.

VIII. A promovendis ad curam ani-

(p) C. Sane super eo. c. De eo autem. de tempor. ordin. (q) Juxta Bullam Pii IV.
(r) C. Virtute. cap. ult. de Reform. Sess. 6. c. 8. 9. & 13. de Ref. Matr. Sess. 24. & c. 1. de Regular. in 6. facit. c. Sane. 16. q. 2. c. Si plures. §. Ut ergo. 16. q. 7. & c. Nullus omnino. 16. q. 7. (s) Parte I. tit. 14. c. 53.
(t) Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 18. (u) d. Sess. 24. c. 8.

animarum, si extradiœcesani sunt, aut de eorum ordinatione dubium sit, literæ testimoniales Ordinum susceptorum petantur & examinentur.

IX. Examinatores a Nobis deputati jurabunt ad Sancta Dei Evangelia se quacunque humana affectione postposita fideliter munus suum secundum Trid. Concilii Decreta (*x*) & has nostras ordinationes executuros. Caveant vero, ne prorsus quicquam occasione examinis sive ante, sive post accipiant, (*y*) sed salario, quod Nos eis constituimus, contenti existant. Propter varias etiam suspiciones & diffamationes prohibemus Examinatoribus, ne ordinandos in convictu suo habeant. Examinatores nostri, qui beneficia Ecclesiastica in Civitate Constantiensi obtinent, quotiescunque in examine sive ordinandorum, sive ad curam animarum admittendorum occupati fuerint, in Ecclesiis suis pro præsentibus habeantur.

TITULUS XIV.
De Qualitatibus Ordinandorum.

QUi primam Tonsuram & quatuor Minores suscipere voluerit, debet esse baptizatus, (*z*) Sacro Chrismate confirmatus; (*a*) ex legitimo Matrimonio procreatus, aut natalibus a Sede Apostolica restitutus. Præterea origine, decennali domicilio vel Beneficio Ecclesiastico, quod in Diœcesi nostra legitime & pacifice possidet Diœcesanus, aut a suo Episcopo dimissus. (*b*) Ætas legitima ad primam Tonsuram & tres Ordines minores sunt septem, (*c*) ad Acolytatum vero duodecim anni completi. (*d*) Corporis aut animi defectum patientes nec Tonsura, nec minoribus Ordinibus initientur. Habeant quoque sive tonsurandi, sive ad minores promovendi, doctrinæ tum prophanæ, tum Christianæ a Magistris & Præceptoribus suis testimonium. (*e*)

I. Qui ad sacros majores Ordines promoveri desiderat, primo debet esse baptizatus & confirmatus, (*f*) quæ conditio aut ex libris Parochialibus, aut assertione jurata ordinandi probanda erit.

II. Secundo debet esse tonsuratus, & in minoribus Ordinibus constitutus: quod literis testimonialibus, Tonsuræ ac Ordinum susceptorum probabitur.

III. Tertio requiritur, ut habeat legitimam ætatem, scilicet Subdiaconandus viginti duos, Diaconandus viginti tres, Presbyterandus vero viginti quinque annos ad minus inceptos, si nondum plene absolutos. (*g*) Hoc requisitum testimonio scripto Magistratus loci & Parochi ex libro baptizandorum doceri volumus.

Et quia circa hanc qualitatem hactenus multos abusus irrepsisse, & varia falsa commissa fuisse cognovimus, Vicarius noster diligenter testimonia hujus qualitatis perscrutetur, maxime in illis, qui ad Subdiaconatum aspirant. Et si vel aspectus & puerilis facies, aut reliquus habitus corporis suspicionem ætatis moveat, juramento eos adigat, quod nullam fallaciam sciant, nec probabiliter de ætatis testimonio dubitent, & sic ad Subdiaconatum admittat, postea autem non nisi per interstitia secundum Tridentinum Concilium (*h*) ad ulteriores Ordines promoveantur.

IV. Quarto, ut sit ex legitimo Matrimonio procreatus, (*i*) quod ex literis Magistratus, aut alio publico Instrumento constare debet; aut si natalium defectum patiatur, dispensationem Apostolicam in scriptis habeat & exhibeat.

V. Quinto, quia liber esse debet, qui Divinæ aggregandus est militiæ, (*k*) ut a castris Dominicis, quibus ascribitur, nomen ejus nullius necessitatis aut dominii vinculis abstrahatur, exhibeant ordinandi literas authenticas, quod sint conditionis liberæ, aut a Do-

 minis

(*x*) d. c. 18. (*y*) d. loco. (*z*) Facit c. 1. de Presbyt. non baptizat. c. fin. eod.
(*a*) Conc. Trid. Sess. 23. c. 4. (*b*) C. 1. de filiis Presbyt. in 6.
(*c*) C. fin. de temp. ord. in 6. c. 2. d. 77. (*d*) d. c. 2. d. 77. & c. 3. d. 28.
(*e*) d. Sess. 23. c. 5. (*f*) d. Sess. 23. c. 4. (*g*) d. Sess. 13. c. 12. Clem. Generalem. de ætat. & qualit. ord. (*h*) d. Sess. 23. c. 13. (*i*) d. Conc. Trid. c. 5. Sess. 23.
(*k*) C. 1. c. Consuluit. de servu. non ordin. c. Nullus. d. 54.

minis suis servitute manumissi & in libertatem asserti.

Monachi quoque ac Religiosi, nisi de suorum Superiorum fuerit voluntate, ad Sacros Ecclesiasticos Ordines promoveri non possunt. (*l*)

VI. Sexto requiritur, ut is, qui Sacris Ordinibus initiari velit, sit integer mente & corpore. Mente, ut non sit phreneticus, (*m*) infanus, lunaticus. Corpore, ut non careat aliquo membro, vel eo non sit truncatus, mutilatus, aut nimium læsus, ut non laboret morbo caduco, aut lepra, non sit obsessus (*n*) aut alium notabilem & deformem defectum patiatur.

Hæc conditio quia difficilis est probationis, nisi defectus aperte sciatur vel videatur, diligenter Vicarius & Examinatores nostri considerent, promovendorum physiognomiam, corporis ac membrorum constitutionem, & si nihil ab illis advertatur, jurejurando ordinandi confirment se hujusmodi defectibus non esse obnoxios. Mentis integritatem ex conversatione Vicarius & Examinatores nostri facile intelligent. Aliæ deformitates, quales sunt, habere curvos seu inversos pedes, aliquam superfluitatem exteriorem in aliquo membro, & si quæ sunt similes, licet simpliciter a susceptione Sacrorum Ordinum non impediant, (*o*) quia tamen hujusmodi deformitates Ecclesiastico statui contemptum, & ut plurimum apud populum scandalum generant, volumus & ordinamus, ut Vicarius noster sine nostra vel nostrorum Consiliariorum Ecclesiasticorum expresso consensu tales non admittat.

VII. Septimo, ut sit origine, decennali domicilio, aut beneficio Diœcesanus, aut a suo proprio Episcopo dimissus: jure enim constitutum est, ne quis alienæ Diœcesis virum præter proprii Superioris & Episcopi licentiam ordinare audeat. (*p*) Literæ vero dimissoriæ amplius nec concedantur, nec concessæ admittantur, nisi in quibus mores & sufficientia ab Ordinario commendatur. (*q*)

Quum autem sæpe hactenus contigerit, quod nonnulli Clerici Civitatis & Diœces. nostræ censuris Ecclesiasticis obnoxii, apostatæ, irregulares, indocti ac vitæ non satis probatæ, ac propterea susceptionis Sacrorum Ordinum indigni conscientiam nostram, & Officialium nostrorum, quibus noti sunt, subterfugientes, ad remotiores Diœceses sese conferant, & a Nobis aut Vicario nostro literas dimissoriales variis artibus extorqueant. (*r*) Quorum temeritatem reprimere volentes, Vicario nostro in Spiritualibus serio inhibemus, ne imposterum alicui sine scitu & voluntate nostra, aut legitima, gravique causa literas dimissoriales ad aliquem alium Episcopum concedat.

VIII. Octavo, ne sit vinculo Matrimonii alicui fœminæ obstrictus.

IX. Nono, ut habeat honestatis bonorum morum, vitæ & conversationis retroactæ publicum fidedignum & sufficiens testimonium in scriptis a Magistratu loci, a Superioribus Scholarum, a Parocho, vel iis, quibuscum vixit. (*s*)

Ad Diaconatum & Presbyteratum promonendi adferant etiam testimonia a Parochis, in quorum Parochiis interea manserunt, quod sæpius Ordinem ante susceptum exercuerint, (*t*) horas suas Canonicas diligenter recitaverint, frequenter confessi fuerint, atque in moribus Clerico dignam & convenientem vitam duxerint.

Mandamus autem singulis Parochis, Curatis, & aliis quibuscunque, ne ejusmodi testimonia dent, nisi dignis & pro merito, si non propter gravissimam Dei offensionem velint a Nobis severa animadversione puniri. Testimonia omnia, qualiacunque sint, quoad scripturæ formam, sigillum, & reliqua, ex quibus aliqua suspicio oriri posset, diligenter a Vicario nostro considerentur &

(*l*) C. Statuimus. 19. q. 3. c. Ad aures. de temporibus ordinat. (*m*) C. Maritum. d. 33.
(*n*) C. Clerici. d. 33. (*o*) C. 10. d. 55. (*p*) Conc. Trid. Sess. 23. c. 8.
(*q*) d. Sess. c. 3. & 8. (*r*) Ex c. 10. & 11. de Reform. Sess. 7. & c. 10. de Refor. Sess. 13. & c. 1. de Refor. Sess. 24. (*s*) Conc. Trid. Sess. 23. c. 5. & 13. c. Quando. d. 24.
(*t*) d. c. c. 14. 13. & Sess. 23.

& examinentur. Et si ab aliquo, sicuti hactenus sæpius factum fuisse cognovimus, dolum, fraudem aut falsum in testimonia aliquo commissum deprehenderit, eum carcere in pane & aqua aliquot diebus, deinde vel omnimoda exclusione, vel ad unum aut plures annos retardatione pro modo & qualitate commissi doli seu falsi sine remissione puniat.

X. Decimo, sacris majoribus initiandus, nec excommunicatus, nec suspensus, nec interdictus esse debet. (*u*)

XI. Undecimo, quia literarum scientia in promovendis ad Sacros Ordines valde necessaria est, (*x*) quomodo enim alios docere volunt, cum ipsimet nihil, aut parum sciant? ad examen pro Subdiaconatu nullus omnino admittatur, qui in aliqua publica & Catholica Universitate aut Gymnasio Rhetoricam & Dialecticam non absolvit, & casus conscientiæ per duos integros annos cum fructu non audivit. Nisi Nobis, aut Vicario nostro ex aliqua legitima causa cum aliquo dispensandum esse videatur, quod tamen si fiat, ab aliis in exemplum trahi nolumus. Et cum ad curam animarum fere omnes aspirent, & post primum Ordinem Sacrum susceptum studia ut plurimum delinquant, volumus & mandamus, ut in primo examine, quando scilicet ad Subdiaconatum promovendi sunt, quoad literarum scientiam & doctrinam, de omnibus, quæ ad Sacros Ordines, & ad curam animarum pertinent, strictissime examinentur, nec facile, nisi bene probati & versati sint, admittantur. Neque ullius, qualiscunque sit, intercessionem seu prætensam paupertatem attendi volumus, cum multo satius sit homines, quam Deum offendere, & Ecclesiæ populique Christiani, quam promovendorum commodum spectare, magisque præstet in Ecclesia Dei paucos, bonos & doctos, quam plures indoctos & imperitos habere Ministros, idque ratio nostrorum temporum maxime exigere videtur.

XII. Duodecimo, nullus sine beneficio Ecclesiastico, pacifico & sufficienti, de cujus valore Nobis aut Vicario nostro constet, & de quo sit legitime præsentatus & investitus, ad Sacros majores Ordines promoveatur. (*y*)

Patrimonia in defectum beneficii ita admittimus, si pro Ecclesiarum utilitate & necessitate Nobis commodum videatur. (*z*) Ea contineant mille, aut ad minus octingentos florenos communes Imperiales, ut videlicet in omnem eventum Clericus pro sui sustentatione quinquaginta aut quadraginta annuos florenos habere possit, ne cum dedecore Clericalis status mendicare cogatur.

Literæ Patrimoniorum sint a Magistratu, aut ab iis, qui juris sui sunt, & bonorum suorum administrationem habent, sub sigillo Magistratus confectæ. Obligatio sit cum effectu & vera, (*a*) non fictitia aut receptis reversalibus, de quo Vicario nostro fidem juratam fieri volumus. Bona Patrimonio obligata a Magistratu æstimentur non pluris, quam communiter valeant.

Monasteriorum Superiores, Hospitalium & aliorum piorum locorum Præfecti titulum mensæ, sive Patrimonium sine Conventus sui aut superiorum Præfectorum consensu non concedant.

Beneficia Ecclesiastica Titularia vel Patrimonia sine nostro, aut Vicarii nostri expresso, & in scriptis impetrato consensu a quovis ex quacunque causa nec resignentur, nec dimittantur, (*b*) se ad hoc in scriptis medio juramento obligando. (*)

XIII. Interstitia, licet juxta Sacri Tridentini Concilii Decreta (*c*) commode in Epicopatu nostro, præsertim quoad eos, quorum virtus, doctrina, & Ecclesiarum necessitas celeriorem promotionem requirunt, ex toto observari non possint, conetur tamen Vicarius noster, cujus discretioni & prudentiæ rem totam committimus, ut, quantum fieri potest, saltem ex aliqua parte observentur.

XIV.

(*u*) Sess. 25. c. 9. circ. fin. (*x*) Ex variis locis & Decretis Conc. Trid. vide d. 38. per tot.
(*y*) Conc. Trid. Sess. 21. c. 2. c. Diaconi. dist. 93. (*z*) d. Sess. 21. c. 2. & Sess. 23. c. 16.
(*a*) d. Sess. 21. c. 2. (*b*) d. Sess. 21. c. 2. cap. Cum secundum. de Præbend. cap. Si Episcopus. de Præbend. in 6. c. fin. de Rescrip. in 6. (*c*) Sess. 23. c. 13. & 14.
[*] Addendum forte: *Quod omnes spondeant*, &c.

XIV. Magnam hactenus Ordinandorum negligentiam in addiscendo cantu perspeximus, hinc passim tot confusiones, tot muti Clerici in Choro non sine gravi scandalo populi. Cui rei Nos remedium aliquod adferre volentes, serio mandamus omnibus ad Sacros Ordines aspirantibus, ut si non utrumque Choralem & figuralem, saltem Gregorianum cantum sive publice in Scholis, sive privatim discant. Majorem etiam posthac in examine ordinandorum rationem cantus, quam forte ab aliquo tempore factum fuit, a Vicario & Examinatoribus nostris haberi volumus.

XV. Denique Clericis omnibus ordinandis pro Sacris Ordinibus iter facientibus & Constantiæ commorantibus districte præcipimus, ut in hospitiis, aliisque locis se honeste, verecunde ac modeste gerant, sicuti Clericos, ac eos, qui in sortem Domini vocati sunt & electi, decet, ab omni luxu, ludo, crapula, aliisve turpibus actibus abstineant. Secus facientes, Vicarius noster ab Ordinibus jam susceptis suspendat, & ad ulteriores suscipiendos pro modo culpæ, & excessus ad annum unum, duos vel plures retardet.

TITULUS XV.

De Sponsalibus.

I.

SPonsalia sunt futuri Matrimonii mentio ac repromissio, (*d*) qua sibi invicem vir & mulier se futuros conjuges spondent. Ea per novissimum Sacri Tridentini Concilii jus sublata non sunt, sed in iis contrahendis, & dissolvendis antiquo jure utimur, quo jure etiam Judices nostros Ecclesiasticos in judicandis sponsaliorum causis uti volumus.

II. Sponsalia posthac non fiant in angulis, sed coram aliquot testibus in domo aliqua honesta per verba de futuro, præsente etiam Parocho, si commode fieri possit, qui cavere debet, ne contrahentes per verba de præsenti, sed de futuro tantum juxta præscriptum nostri Sacerdotalis conjungat.

III. Et quia Sponsalia de futuro contrahentes non conjuges, sed sponsi tantum sunt, jure Matrimonii nullo modo gaudere vel invicem cohabitare possunt: Proinde curent Parochi & Curati, ut hujusmodi scandalosas cohabitationes, invocato etiam auxilio brachii sæcularis, e medio tollant.

IV. Qui semel legitime Sponsalia contraxerunt, ad fidem sibi invicem servandam & Matrimonium contrahendum, nisi legitima causa jure definita subsit, non tantum in conscientia obligantur, verum etiam censuris Ecclesiasticis compelli possunt, (*e*) nisi Nobis, Vicario & Officiali nostro ex rationabilibus causis aliter definiendum esse visum fuerit, cum frequenter coacta Matrimonia difficiles soleant habere exitus. (*f*)

TITULUS XVI.

De Matrimonio & impedimentis Matrimonii.

I.

CUm Matrimonium a Deo in Paradiso primitus ad propagationem humani generis institutum, (*g*) in Lege Evangelica per infinita Passionis Christi merita gratiam conferat, & inter novæ Legis Sacramenta semper ab Ecclesia sit connumeratum; (*h*) maxime convenit, ut res sacra non nisi sancte suscipiatur, atque religiosa animi præparatione & cum omni honestate tractetur, (*i*) quod cum minus intelligant homines laici, mandamus Parochis, ut crebrius de recte ac pie contrahendo Matrimonio adhibitis Catechismi Romani locis & doctrina populum sibi commissum instituant.

II. Cæterum quia circa Matrimonia ad tollendos varios abusus & scandala,

(*d*) C. Nostrates. 30. q. 5. l. 1. l. 2. ff. de Sponsal.
(*e*) C. De illis. §. fin. de Desponf. impub. c. Sicut. c. Ex literis Sylv. de Sponsal.
(*f*) C. Requisitis. de Sponsal. (*g*) Genes. 2. c. Fraternitatis. 35. q. 10. c. 1. de conjug. lepros. (*h*) 1. Corinth. 6. Ad Ephes. 5. c. Sunt qui. 27. q. 2. c. De infidel. de consang. & affin. Concil. Trid. Sess. 24. de Matrim. can. 1.
(*i*) d. Conc. de Reform. Matr. c. 10.

la, quæ irrepserunt, Sacra Tridentina Synodus (*k*) multa constituit ac reformavit, Nos ea &.quædam alia pro Ecclesiæ & Diœcesis nostræ necessitate, & Curatorum meliori informatione his nostris Statutis inseri curavimus.

III. Matrimonium hodie a nemine contrahatur, nisi in præsentia proprii Parochi, vel'alterius Sacerdotis, de Parochi, aut nostra, aut Vicarii nostri licentia, atque duorum vel trium testium. Aliter contractum coram Deo & Ecclesia irritum est, & in utroque foro conscientiæ & judiciali nullum, nec obligatorium. (*l*).

IV. Licet vero clandestine contrahentes non obligentur; grave tamen & mortale peccatum committunt: quod contra Ecclesiæ prohibitionem clandestine contrahant, a quo non nisi a Nobis aut Pœnitentiario nostro absolvi poterunt.

V. Matrimonium antequam contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus Festivis in Ecclesia inter Missarum solennia, vel sub prædicatione verbi Divini ex suggestu, vel ut alias commodum fuerit, proclametur. (*m*) Quod si probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiose impediri posse, tunc vel una tantum fiat denuntiatio, vel coram Parocho & duobus vel tribus testibus, sine denuntiationibus Matrimonium contrahatur, quæ tamen denuntiationes omissæ, postea in Ecclesia ante Matrimonii consummationem fieri debent. (*n*) Atque in his denuntiationibus faciendis extra casum malitiosæ impeditionis Parochi fine nostra, vel Vicarii nostri expressa licentia non dispensent. Neque imposterum a Parochis denuntiationes fiant, nisi illis ipsis petentibus & consentientibus, de quorum Matrimonio contrahendo agitur.

VI. Quod si impedimentum aliquod ex proclamationibus deprehensum fuerit, tales a Parochis minime copulentur, sed ad nostrum Consistorium pro declaratione remittantur. Qui vero falsum aliquod impedimentum malitiose attulerit, eum præter alias juris pœnas excommunicatione feriemus.

VII. Quod si qui tempore denuntiationis præsentes fuerint, & impedimentum reticuerint, post conjunctionem in conspectu Ecclesiæ celebratam, amplius ad ejus Matrimonii accusationem minime admittendos decernimus. (*o*)

VIII. Si contrahentes sint diversarum Parochiarum, in utraque, si commode fieri possit; sin minus, in ea Parochia publicationes fiant, in qua Matrimonium contrahere & solennizare vel cohabitare volunt.

IX. Parochi hortentur conjuges, ne ante Benedictionem Sacerdotalem in eadem domo simul cohabitent, (*p*) habeantque librum, (*q*) in quo conjugum & testium nomina, diemque & locum contracti Matrimonii describant.

X. Et quia non tantum Sancta Tridentina Synodus (*qq*) conjuges hortatur, ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante Matrimonii consummationem peccata sua diligenter confiteantur, & ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accedant, verum etiam ante hæc tempora in Diœcesi nostra Constantiensi hoc ipsum faciendi laudabilis consuetudo fuit, volumus & serio mandamus, ut imposterum novi conjuges in locis Catholicis Episcopatus nostri non introducantur, nisi prius ad minus per Confessionem Sacramentalem a peccatis suis expiati fuerint.

XI. Parochi omnes in nullo alio loco, quam in Ecclesia ipsa, quæ Sacramentorum proprius locus est, Sponsos Matrimonio conjungant. (*r*) In privatis ædibus nunquam, nisi facultate a Nobis, aut Vicario nostro in scriptis concessa.

XII.

(*k*) d. Sess. 24. in Decreto: de Reform. Matrim. (*l*) d. Decreto c. 1.
(*m*) d. c. 1. c. fin. de clandest. despons. (*n*) d. c. 1.
(*o*) Argumento. c. fin. de cland. despons. c. Licet. de Probat.
(*p*) d. Sess. 24. de Reform. Matrim. c. 1. (*q*) d. loco. (*qq*) Sess. suprad. cap. 1.
(*r*) Sess. suprad. c. 1.

XII. Nuptiæ post Missarum solennia, quibus contrahentes ab initio usque ad finem interesse debent, benedicantur.

XIII. Ignoti ex alia regione venientes, vagabundi & illi, qui certam sedem & domicilium non habent, facile conjungantur, (*s*) nisi post diligentem inquisitionem, re ad Nos, vel Vicarium nostrum delata, licentia a Nobis, vel ab eo, tales conjungendi, fuerit impetrata.

XIV. Moneant Parochi Parochianos suos, ut tempestive, & hora constituta ad Ecclesiam Matrimonium contracturi veniant. Tarde venientes aut omnino non admittant, aut admissos pro modo culpæ & moræ una vel duabus aut tribus libris ceræ, fabricæ applicandis, puniant.

XV. Matrimonia a filiisfamilias sine parentum suorum consensu contracta, licet irrita non sint, cum parentum consensus in filiorum Matrimoniis de necessitate non requiratur; (*t*) Quia tamen honestum & valde decens est, filios etiam in Matrimoniis contrahendis parentes suos honorare, Parochi adolescentes & puellas sæpe moneant, ne parentibus suis, in quorum potestate existunt, insciis & invitis Matrimonia ineant, atque rem tam seriam & periculosam inchoare præsumant.

XVI. Quia etiam Matrimonia libera esse debent, (*u*) & coactæ nuptiæ plerumque miserabiles exitus sortiuntur, (*x*) sub pœna privationis beneficii & suspensionis ab officio Parochis & Curatis quibuscunque prohibemus, ne contractas nuptias conjungant. Qui autem vel liberos vel subditos suos ad nuptias aliquas quocunque modo coegerint, eos anathematis pœna coercebimus. (*y*)

XVII. Catholicos nostros Diœcesanos vehementer obtestamur, ne commodum temporale animarum saluti præferentes, cum Hæreticis Matrimonia ineant, neve parentes filios aut filias suas ad loca hæretica in Matrimonium collocent. Qua in re Catholicum Magistratum officio suo minime defuturum speramus.

XVIII. Abusus & consuetudines, superstitionem sapientes, quales sunt Sponsorum apud crines vel aures tractio, cerei accensi circa sponsos circumductio, & ab iisdem extinctio, panis in populum projectio, & alia id generis ludicra ac ridicula, ubi vel levitate populi vel negligentia Curatorum irrepserunt, de cætero amplius nec in, nec extra Ecclesiam, cum aliqui Matrimonio conjunguntur, fiant, sed a Parochis serio & sub pœna unius libræ ceræ, fabricæ applicandæ, prohibeantur.

XIX. Probare nullo modo possumus, sed corrigi, præsertim a Magistratibus locorum, vehementer optamus luxum & varia levitatis, prodigalitatis & lasciviæ studia, quæ passim in nuptiis sub prætextu nuptialis lætitiæ nimium licenter & scandalose fiunt ac committuntur. Ea aut tollantur penitus, aut ita temperentur, ne modum honestatis excedant. (*z*) Non enim decet Christianos & Sanctorum filios Matrimonia sua auspicari, sicut Gentes, quæ ignorant Deum.

Sicut qui semel legitime & publice conjuncti sunt, seipsos propria auctoritate & voluntate separare amplius non debent; ita qui prohibitas nuptias contraxerunt, simul cohabitare nullatenus sunt permittendi. Proinde si Parochi tales in sua Parochia esse noverint, Nobis aut Vicario nostro denuncient, ut contra eos secundum Canonicas Sanctiones procedere valeamus.

XX. Multorum hactenus fuit persuasio, si intra septennium de morte vel vita prioris conjugis nihil audiverint, licite se ad alia vota convolare posse. Quod cum juri contrarium sit, nec sufficiat absentem conjugem per septennium tantum expectare, sed ea certitudo juxta Leges & Canones requiratur, quam Judex æquus arbitrabitur,

(*s*) Sess. 24. de Reform. Matr. c. 7. (*t*) d. Sess. 24. c. 1. c. Causam. de Rapt. c. Per tuas. de condit. appos. c. Veniens. de Sponf. c. 1. d. jud. in 6.
(*u*) C. Cum locum. de Sponf. c. Significavit de eo, qui duxit in matr.
(*x*) C. Requisivit. de Sponf. (*y*) Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 9.
(*z*) Sess. 24. de Reform. Matr. c. 10. circa finem.

tur, (*a*) volumus, & Curatis omnibus ferio injungimus, ne deinceps hujusmodi perfonas ad alias nuptias fic tranfeuntes matrimonialiter conjungant, nifi prius caufa coram Officiali noftro cognita, & licentia contrahendi in fcriptis impetrata fuerit.

XXI. Ab Adventu Domini noftri JEfu Chrifti ufque ad Feftum Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum ufque ad octavam Pafchæ inclufive nuptiarum folennitates non celebrentur. (*b*) Reliquis temporibus, etiam diebus rogationum, per octavas Pentecoftes, & Corporis Chrifti, nec non a Fefto Affumptionis B. Mariæ Virginis ufque ad Feftum Nativitatis ejusdem, quod tempus vulgus tricefimum B. Virginis appellat, Nuptiæ cum debita modeftia & honeftate licite celebrari poterunt, nifi quis propter reverentiam & honorem prædictorum Feftorum & Beatiffimæ Virginis Mariæ fponte abftinere vellet, quod nos non improbamus.

XXII. Ne autem aliquis (*c*) five Paftorum, five etiam aliorum quorumcunque ignorantiæ caufam prætendere poffit, præcipua Canonica Matrimonii impedimenta hic exprimenda duximus. Ea funt duplicis differentiæ, quædam quæ Matrimonium contrahendum impediunt & contractum dirimunt. Quædam vero, quæ contrahendum quidem impediunt, contractum tamen non diffolvunt.

XXIII. Prioris generis funt, quæ his verfibus comprehenduntur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, difparitas, vis, ordo, ligamen, honeftas,
Diffenfus atque affinis, fi forte coire nequibis,
Hæc focianda vetant connubia, juncta retractant.

XXIV. Non omnis error, fed perfonæ tantum & conditionis obeft Matrimonio, ut fi quis exiftimet & intendat ducere Catharinam vel liberam, & accipit Margaretham vel fervam. (*d*) Error enim fortunæ & qualitatis, ut cum quis putat fe divitem, formofam aut honeftam ducere, & accipit pauperem, deformem, inhoneftam & diffamatam, Matrimonium contractum non diffolvit. (*e*)

XXV. Secundo impedit & diffolvit Matrimonium conditio honefta & poffibilis Matrimonio adjecta, nec adimpleta. (*f*) Turpes & impoffibiles conditiones in favorem Matrimonii pro non adjectis cenfentur. (*g*)

XXVI. Tertio votum folenne in Religione aliqua approbata, (*h*) & votum fimplex in Societate JEfu ab una vel altera, vel ambabus partibus emiffum.

XXVII. Cognatio duplex eft, fpiritualis & naturalis: fpiritualis ex duobus Sacramentis Baptifmi & Confirmationis oritur, (*i*) & contrahitur hodie quoad Baptifmum, tantum inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, nec non inter levantem ex Baptifmo, ac levatum, ejusque patrem ac matrem. Quoad Confirmationem vero fpiritualis cognatio confirmantem & confirmatum, illusque patrem & matrem, ac tenentem non egreditur. (*k*)

Quæ cognatio & prohibitio femper ufque ad mortem durat, unde falfum eft, quod paffim vulgo dicitur: **Wann das Kind todt, so ist die Gevatterschaft aus.**

XXVIII. Naturalis cognatio aut eft afcendentium & defcendentium, aut colla-

(*a*) C. In præfentia & ibi Panorm. de Sponfal. c. 2. de fecund. nupt.
(*b*) Conc. Trid. Seff. 24. de Reform. Matr. c. 10. c. Non oportet. cum trib. feqq. 33. q. 4. c. Capellanus. de feriis. (*c*) De impedimentis Matrimonii.
(*d*) C. 2. Ad noftrum. de conjug. fervo. cap. Si quis ingenuus. 29. q. 1.
(*e*) C. Gratianus. 29. q. 1. (*f*) C. De illis. c. Per tuas. de condit. appof. c. Super. de Sponf.
(*g*) C. fin. de condit. app. (*h*) C. 1. & 2. & per totum, qui Cleri. vel vovent. Mat. c. unico. de vot. in 6. Conc. Trid. Seff. 24. de Matrim. can. 9.
(*i*) C. fin. de cogn. fpir. in 6. (*k*) Seff. 24. de Reform. Matr. c. 2.

collateralium. (*l*) Inter aſcendentes & deſcendentes, parentes ſcilicet & liberos, perpetua eſt Matrimonii prohibitio, & in infinitum. (*m*) Inter collaterales vero, fratres ſcilicet, ſorores, patruos, amitas, avunculos, materteras, & qui ex his generantur, uſque ad quartum gradum incluſive. (*n*) Quod ſi alter contrahentium in ſecundo, tertio, vel quarto, alter vero in quinto vel remotiori gradu extiterit, eo caſu Matrimonium licite contrahitur. (*o*)

XXIX. In Epiſcopatu noſtro circa Matrimoniorum in prohibitis gradibus contractorum diſpenſationes, plurima ſuboriuntur ſcandala, quando cum quibusvis ruſticis & infimæ conditionis hominibus, etiam in ſecundo conſanguinitatis vel affinitatis gradu paſſim diſpenſatur. Nos hujusmodi ſcandalis obviare volentes, & Sacri Tridentini Concilii Conſtitutionibus (*p*) inhærentes, ſtatuimus & volumus, ut ſi quis intra gradus prohibitos ſcienter, & quos neſcire veriſimiliter nec debuit, nec potuit, Matrimonium contrahere præſumpſerit, per Judicium noſtrum Eccleſiaſticum ſeparetur, & ſpe alicujus diſpenſationis conſequendæ omnino careat. Idque in eo multo magis locum habeat, qui Matrimonium ſic contractum conſummare auſus fuerit.

Quod ſi quis ignoranter, ſine tamen debita ſolennitate contraxerit, eisdem pœnis ſubjiciatur, (*q*) cum dignus non ſit, ut Eccleſiæ benignitatem experiatur, qui ejusdem præcepta contemnit. Si vero adhibitis ſolemnitatibus vere ac probabiliter quis ignoranter contraxerit, tunc facilius cum eo & gratis diſpenſetur. (*r*) In contrahendis Matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idque ex cauſa, & gratis. In ſecundo gradu nunquam diſpenſentur, niſi inter magnos Principes & ob publicam cauſam. (*s*)

XXX. Ne autem ſimpliciores Presbyteri, quibus Apoſtolicæ diſpenſationes, commiſſiones, Literæ & Bullæ, earumque ſtylus, ſcriptura, ſigilla, ſubſcriptiones & ſigna incognita ſunt, in iis facile decipiantur, jubemus & mandamus, ut omnes Presbyteri & Clerici, Nobis ordinario jure ſubjecti, hujusmodi literas, commiſſiones ſeu diſpenſationes Apoſtolicas quorumcunque tenorum, prius non exequantur, quam Nobis aut Vicario noſtro exhibuerint, ac oſtenderint, ut quæ circa ea jure facienda ſint, mature deliberare & providere valeamus.

XXXI. Crimen impedit & dirimit Matrimonium, quando quis vivente adhuc conjuge cum alio Matrimonium vel contrahit, vel de contrahendo fidem facit, & poſtmodum ad quodlibet iſtorum ſequatur adulterium, quod impedimentum pollutionis adulterinæ vocamus. (*t*) Aut quando quis propriam vel alterius conjugem interfecit, vel in mortem illorum machinatus eſt, ut alio & illicito Matrimonio potiri queat. (*u*)

XXXII. Chriſtianus cum infideli, Judæo ſcilicet aut Pagano, Matrimonio jungi nec debet, nec poteſt. (*x*) Nihil enim aliud eſt, inquit D. Cyprianus, (*y*) jungere cum infidelibus vinculum Matrimonii, quam proſtituere cum gentilibus membra Chriſti.

XXXIII. Aliud Matrimonii impedimentum eſt vis ſive juſtus metus cadens in conſtantem virum, aut fœminam: ut cum quis ſpoliatione bonorum, honoris, patriæ, vi armata & præſentis mortis periculo ad contrahendum Matrimonium compellitur. (*z*)

Licet enim Matrimonium de facto contrahatur; illud tamen nullum eſt omnino ac irritum, niſi metus & coactio per ſubſequentem liberum conſenſum purgetur.

XXXIV.

(*l*) C. Primo gradu. 35. l. 1. cum ſeq. ff. de grad. aff. (*m*) L. Nuptiæ. 4. ff. de ritu nupt. Panorm. ad c. Non debet. de conſang. & affin. n. 8.
(*n*) C. Non debet. de conſang. & affin. (*o*) C. fin. de conſang. & affin.
(*p*) Seſſ. 24. de Refor. Mat. c. 5. (*q*) d. c. 5. (*r*) d. c. 5. (*s*) d. c. 5.
(*t*) C. 1. in fin. c. final. de eo, qui duxit ux. (*u*) C. Si quis vivente. 31. q. 1. c. 1. de converſ. infidel. (*x*) C. Cave. 28. q. 1. Concil. Tolet. 3. can. 14. & 4. can. 16.
(*y*) In ſermone de lapſis, prout refert Didac. Covar. in 4. Decret. 2. p. c. 6. §. 11.
(*z*) C. Cum dilectus. de his, quæ vi & met. cauſ. c. Abbas. eod. tit. c. 1. de reſt. ſpol. in 6.

XXXIV. In majoribus Sacris Ordinibus constituti Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi Matrimonia licite non contrahunt, nec contractum subsistit. (*a*) Quod secus est in Clericis prima tonsura vel quatuor minoribus Ordinibus initiatis. (*b*)

XXXV. Qui matrimonialiter jam alteri ligatus est, Matrimonium cum alio contrahere non potest. (*c*) Impedimentum hoc præcontractus appellant.

XXXVI. Justitiæ, publicæ honestatis impedimentum ex sponsalibus oritur. Hodie ex Sacri Tridentini Concilii Decreto (*d*) si sponsalia quacunque ratione valida non sint, publicæ honestatis impedimentum non oritur. Si valida sint, oritur quidem, primum tamen gradum non excedit.

XXXVII. Ad Matrimonium contrahendum requiritur consensus: (*e*) unde amentes, furiosi, stulti, & id generis homines ad contrahenda Matrimonia sunt inhabiles. (*f*)

XXXVIII. Affinitas primi generis usque ad quartum gradum inclusive Matrimonium contrahendum impedit, & contractum dissolvit. (*g*) Quoto enim gradu quis est cognatus viri vel uxoris, eodem gradu est affinis uxoris vel mariti. (*h*) Affinitas vero ex fornicatione aut alio illicito concubitu proveniens, hodie Matrimonia impedit & dirimit in primo & secundo tantum gradu. (*i*)

XXXIX. Denique cum ad propagationem generis humani Matrimonium sit institutum, (*k*) ad ineundum illud inhabiles sunt, qui ex impotentia, vel naturali vel accidentali perpetua Matrimonio legitime uti non valent. (*l*)

XL. Inter raptorem quoque & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manet, non potest consistere Matrimonium, nisi rapta a raptore separata ac loco tuto & libero constituta de novo consentiat. (*m*)

XLI. Impedimenta quæ Matrimonium contrahendum impediunt, contractum tamen minime dissolvunt, sunt, si quis contra Imperium Episcopi, Judicis & Parochi sui, (*n*) aut tempore a jure prohibito Matrimonium ineat, (*o*) aut si quis simplici voto castitatis, seu sponsalibus cum alia implicitus ad conjugium divertat, (*p*) aut cum hæretica contrahat. (*q*) His enim & similibus casibus licet contrahentes contra Canones delinquant, & mortaliter peccent, interim tamen Matrimonium verum contrahunt.

XLII. Quoniam vero hac tempestate nostra tantus est Sacrorum Canonum & Legum contemptus, tantaque flagitiosi incestus licentia & impunitas, ut multi suo proximo sanguini sese commiscere, & alias adversus Ecclesiæ instituta prohibita Matrimonia, contrahere non formident, & ubi proprii eorum Parochi talia Matrimonia intronisare ac benedicere nóluerint, ad alia loca ignota, aut quæ ab unitate Ecclesiæ nostræ Catholicæ digressa sunt, se conferant, ibidemque publice ea celebrent & solennizent, atque deinde putantes omnia rata esse & firma, domum redeunt in non modicum totius Ecclesiæ offendiculum. Cui malo, quantum in Nobis est, obviare cupientes, omni-

 bus

(*a*) C. 1. & 2. Qui Clerici vel vovent. Conc. Trid. Sess. 24. de Matr. can. 9.
(*b*) C. 1. c. 3. c. 5. de Cler. conjug. c. Si quis vero. c. Placuit. d. 32.
(*c*) Gen. 2. in fin. Matth. 19. c. Gaudemus. de divort. c. 1. Et passim. de Sponsal. duorum. c. Annon. 24. q. 3. Conc. Trid. d. Sess. de Matrim. can. 2.
(*d*) Sess. 24. de Reform. Matr. c. 3. (*e*) C. 2. 30. q. 2. c. 1. de desponf. impub.
(*f*) C. Neque furiosus. 37. q. 7. c. Sicut. de Regul.
(*g*) C. Non debet. §. Prohibitio. de consang. & affin. (*h*) C. Quod super. eod.
(*i*) Conc. Trid. Sess. 24. de Refor. Mat. c. 4. (*k*) Genes. 2. 1. ad Cor. 7. c. Nuptiarum. 27. q. 1. (*l*) C. Requisisti. 33. q. 1. c. 1. & 2. c. Laudabilem. de frig. & malef.
(*m*) C. fin. de Rapt. Conc. Trid. Sess. 24. de Refor. Matr. c. 6.
(*n*) Ut videre est toto tit. de Matrimonio contrah. contra interd. Eccl.
(*o*) C. Capellanus. de feriis. c. Non oportet. 33. q. 4. Conc. Trid. Sess. 24. de Ref. Mat. c. 10.
(*p*) C. Rursus. qui Clerici vel vovent. c. unico de vot. & voti red. in 6.
(*q*) C. pen. 28. q. 2. Covarr. 4. Decret. 2. parte. c. 6. §. 11. n. 4.

bus & ſingulis Parochis & Curatis noſtris mandamus, ut non obſtante tali aſſerta ſolennizatione hujusmodi prætenſos conjuges cum gravitate adhortentur, ut ab invicem diſcedant, aut intra proximam quindenam coram Nobis, aut Officiali noſtro pro declaratione accipienda compareant, & ubi noſtræ aut Officialis noſtri declarationi non paruerint, vel omnino non comparuerint, eos ab ingreſſu Eccleſiæ arceant, & ab Eccleſiaſticis Sacramentis excludant, & poſt mortem, niſi reſipuerint, Eccleſiaſtica ſepultura privent.

XLIII. Cauſæ omnes Matrimoniales, & ab eis dependentes, ad ſolam noſtram, vel Vicarii, & Officialis noſtri cognitionem & deciſionem pertinent. (r) Idcirco nullus ſive Eccleſiaſticus, ſive ſæcularis, cujuscunque conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ fuerit, de ſponſalibus, tam de futuro, quam de præſenti, de impedimentis quibuscunque, de divortiis & aliis ab iisdem dependentibus connexis & annexis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ cognoſcere, judicare & definire præſumat, ſed eæ omnes & ſingulæ ad Conſiſtorium noſtrum Eccleſiaſticum pro earundem cognitione & deciſione remittantur.

XLIV. Decani omnes, Parochi, cæterique Curati, ſi inter Parochianos ſuos ratione contracti Matrimonii differentiam, jus & actionem, ſeu impedimentum aliquod cognoverunt, partes admoneant, & ſi opus ſit, excluſione ab ingreſſu Eccleſiæ adigant, ut hujusmodi cauſas vel coram Conſiſtorio & Judicio noſtro Eccleſiaſtico, vel coram Commiſſario aliquo Forenſi proponant, & ſuper iis a Judicio noſtro Eccleſiaſtico deciſionem exſpectent.

XLV. Quod ſi quis Decanorum, Parochorum, aut aliorum Curatorum ſeu Clericorum quorumcunque ſe hujusmodi matrimonialibus cauſis controverſis immiſcuerit, aliquid definierit, aut declaraverit, prout hactenus a multis factum fuiſſe cognovimus, eum præter excommunicationis pœnam, quam incurrit ipſo facto, beneficio ſuo privabimus.

XLVI. Super Matrimonio & ejus occaſione ſub prædicta pœna nullus ſive Clericus, ſive Laicus, etiam Commiſſarii noſtri Forenſes cauſarum matrimonialium transactionem aliquam inter partes faciant. In Matrimonio enim tanquam re ſpirituali tansactio aliqua interponi non poteſt, (s) ſed in eo ſecundum Canonicam ſeveritatem eſt procedendum.

XLVII. Et quia non ſatis eſt Leges præſcribere, niſi ea, quæ præſcripta ſunt, ſtudioſe obſerventur, & executioni debitæ demandentur; univerſis & ſingulis Eccleſiarum Parochialium Rectoribus, Parochis, Plebanis, eorum Viacriis, & generaliter omnibus Presbyteris ex inſtitutione Canonica, aut alia noſtra commiſſione curam animarum exercentibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ejus fidei, qua Nobis uti Epiſcopo & Ordinario veſtro devincti ac obligati eſtis, præcipimus & mandamus, ut prædicta omnia & ſingula, quæ circa Sponſalia & Matrimonium ejusque reformationem, tum juxta nova Sacri Tridentini Concilii, tum vetera Sacrorum Canonum Decreta pro neceſſitate Epiſcopatus noſtri, & hujus temporis conditione hac noſtra Synodali Conſtitutione ſtatuimus atque ordinamus, diligenter obſerveris, & ab iis, quorum cura vobis commiſſa eſt, obſervari & fieri curetis.

XLVIII. Quod ut ad populi captum commodius fieri poſſit, ea omnia vulgari & germanica lingua prælo excuſa publicanda, & a vobis ſingulis annis bis videlicet Dominica prima poſt Feſtum Epiphaniæ, & Dominica prima poſt Feſtum Sanctiſſimæ Trinitatis publice ex Cancellis ſub pœna 20. florenorum, toties quoties a quopiam veſtrum contraventum fuerit, promulganda duximus.

TITU-

(r) Ad Epheſ. 5. c. Tenore. e. 12. de foro compet. c. fin. de Jud. in 6. c. pen. & ult. de ſecund. nupt. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ. de Conſtit. & ibi communiter omnes Canoniſtæ, teſte Andr. Gail lib. 2. obſ. 141. n. 5. Concil. Trid. Seſſ. 24. de ſacr. Mat. can. 12.
(s) C. final. de tranſact. facit. c. Conſtitutus. c. Super. c. Præterea. eod.

TITULUS XVII.

De Lectionibus Sacris.

I.

UT apud celebriora Diœcesis nostræ Monasteria & Collegia, juxta Tridentini Concilii voluntatem (t) Theologiæ saltem moralis lectio habeatur, vehementer optamus. Curent proinde Monasteriorum & Collegiorum Prælati, ut ea, quamprimum commode fieri potest, non tantum instituatur, & ubi jam instituta est, continuando conservetur, sed etiam, ne frustra habeatur, ut a Conventualibus, Canonicis, & aliis Clericis suis frequentetur. Quod Nos quoque Clero nostro rudiori in Civitate Constantiensi mandabimus, ut Lectiones Theologicas, quæ apud Ecclesiam nostram Cathedralem habentur, frequentent.

II. Studiis Theologicis Præfecti captui auditorum se accommodent, & eas materias præcipue tractent, quæ in usu sunt frequentiores, & Clericis atque futuris Parochis magis utiles ac necessariæ.

TITULUS XVIII.

De Prædicatione Verbi Dei.

I.

CHristianæ Reipublicæ non minus necessaria est Evangelii prædicatio, quam Thologica lectio. Quia vero in prædicando verbo Dei maxima pars muneris, & officii nostri Pastoralis (u) versatur, curavimus hactenus, & imposterum per Dei gratiam curabimus, ut qui verbo Dei prædicando in Ecclesia nostra Cathedrali vice ac nomine nostro fungi debent, sint tales, quos & pietas vitæ ac morum honestas & doctrinæ puritas commendent, & qui populum tam verbo, quam exemplo ædificare possint.

II. In aliis Ecclesiis parochialibus & curam animarum habentibus, Parochi, vel illi, qui ex fundatione aut alias obligati sunt, per seipsos, & si ipsi legitime impediti fuerint, per alios sufficientes & idoneos illorum expensis officio suo satisfaciant. (x)

III. Concionandi munus nemo sibimet usurpet, nisi legitime vocatus, & per Vicarium & Examinatores nostros prævio examine approbatus.

IV. Regulares vero cujuscunque Ordinis sine Superiorum suorum legitimo examine, approbatione, & licentia etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non præsumant. (y) Et si a Superioribus suis approbati & licentiam prædicandi consecuti fuerint, prius prædicare non incipiant, quam se coram Nobis præsentaverint, atque benedictionem nostram Episcopalem petierint. In Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, præter suorum Superiorum, etiam nostram licentiam habeant.

V. Illos, qui aliter, quam præmissum est, prædicationis officium usurpare præsumpserint, vigore præsentis Statuti excommunicationis vinculo innodamus, & excommunicatos publice declarari mandamus, & nisi resipuerint, aliis etiam gravioribus pœnis a Nobis vel Vicario nostro plectendos decernimus. Quandoquidem non parum refert, scire, quis qualisque sit, cui alios in Religione Christiana instituendi & docendi potestas traditur, ne peregrinis forte & hæreticis doctrinis imbuti, nec satis probati ad gravem Dominici gregis pernitiem in ovile Christi recipiantur.

VI. Concionatores omnes diligentem dent operam, ut eorum vita cum doctrina consentiat, ne, quod præceptis & hortatu ædificant, id vita & moribus pravis rursus destruant: libentius enim magisque populus ea facit, quæ a Prædicatoribus suis fieri videt, quam ea, quæ ab iisdem audit. Pulchrum valde est, cum de Concionatore illud dicitur, quod olim de quodam ex veteribus dictum, legimus :- Hic est, qui quale habet verbum, talem habet & vitam. Conciones fiant in omnibus Ecclesiis, quæ Rectorem habent, singulis diebus Dominicis & Festivis. (z) Tem-

(t) Sess. 5. de Reform. c. 1.
(u) Conc. Trid. Sess. 5. de Reform. c. 2. & Sess. 24. de Reform. c. 4. c. Episcopus. dist. 88.
(x) d. Sess. 24. (y) d. Sess. 5. c. 2. (z) d. Sess. 5. c. 2. & Sess. 24. c. 4. de Ref. Matr.

Tempore autem Quadragesimæ, in Civitate Constantiensi & insignioribus oppidis & pagis, ubi hactenus in usu fuit, bis vel ter in hebdomada, ubi vero fieri non consuevit, juxta Tridentinum Concilium, si ullo modo commode fieri possit, instituantur.

VII. Fideles pro concione de fide Catholica, de Ecclesiæ Sacramentis, de Sacrificio Missæ & observantia Mandatorum Dei & Ecclesiæ, de obedientia præstanda utrique legitimo Magistratui Ecclesiastico & sæculari, de ritibus & cæremoniis Ecclesiasticis, ut de aqua, sale, cereis, palmis, herbis & fructibus benedictis diligenter & ad captum sæpius instituantur, ut, quæ scire omnium interest, ad salutem omnes addiscant.

VIII. In producendis Scripturis Concionatores editione vulgata & probata utantur, earumque intelligentiam non ex privata præsumptione, sed eo sensu, quem Catholica Ecclesia & consentiens Sanctorum Patrum auctoritas comprobavit, interpretentur, (a) neque quicquam ab Ecclesia aut Ecclesiæ probatis Doctoribus alienum proferant.

IX. Libros Hæreticorum etiam ad eorum argumenta refellenda nullo modo legant, (b) nisi tales sint, qui eos cum discretione legere possint, & eos legendi a Sede Apostolica dispensationem in scriptis habeant.

X. A quæstionibus difficilibus & perplexis abstineant, atque in Hæreticorum opinionibus & argumentis recitandis & confutandis præsertim coram rudioribus providi sint, ac circumspecti, aut si minus instructi, omnino taceant: non enim ad ingenii & eruditionis ostentationem, sed ad ædificationem Ecclesiæ & populi, prædicare debent, multoque melius est tacere, quam de nostri sæculi controversiis inepte disputare.

XI. In reprehendendis vitiis ita se gerant, ut pietatis & charitatis studio adducti, non hominum, sed peccatorum odio id facere, auditores intelligant. Neminem aperte vel tacite perstringant, aut quasi digito commonstrent, neque in ullum Ordinem religiosum, seu statum Ecclesiasticum ab Ecclesia approbatum invehant, aut eorum privilegia labefactare præsumant. Magistratum quoque, tam Ecclesiasticum, quam sæcularem cum auditorum offensione non objurgent, sed pie potius ac modeste officii sui, quatenus opus fuerit, privatim admoneant, populumque doceant Præpositis & Superioribus suis, etiam discolis obedire. (c)

XII. Nimiam illam & licentiosam pravamq; consuetudinem blasphemandi, jurandi, Magistratui Ecclesiastico & sæculari, Clericis, Religiosis, & quibuscunque laicis detrahendi, & reliqua vitia, quæ populus frequentat, præ cæteris Concionatores exagitent. Decreta Concilii Tridentini, præsertim quæ ad mores & disciplinam Christianam restituendam pertinent, & has nostras Constitutiones Synod. populo studiosius inculcent, atque ad Sanctissimorum Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ frequentiam fideles magnopere cohortentur.

XIII. Fabulæ aniles, sales, (d) scommata, privati affectus, relatio historiarum aut miraculorum incertorum, seu suspectorum, immoderatæ invectivæ, & quicquid modestiæ, pietati, sanæ & Catholicæ doctrinæ contrarium est, a concionibus absit. Qui secus fecerint, præter alias pœnas eos a concionandi munere amovebimus.

XIV. Parochi sub finem concionis pro utroque Magistratu Ecclesiastico & Civili, atque pro omnibus Christi fidelibus vivis & defunctis Deum orent. (e) Dies Festivos (f) & solennes, Quatuor temporum jejunia, Vigilias, Quadragesimam, Adventum, solennes supplicationes, & si quæ sunt similia, non tantum populo simpliciter denuncient, verum etiam quomodo dies festi celebrandi, quomodo & a quibus jejunandum sit, populum instituant.

XV.

(a) Concil. Trid. Seff. 4. in Decreto: de editione & usu sacror. lib.
(b) Ex ind. libr. prohib. & Bulla Confirmatoria Pii IV. (c) 1. Petri 2.
(d) 1. Timot. 4. 2. Timot. 2. Ad Titum 3. (e) 1. ad Tim. 2.
(f) C. 1. de Consec. dist. 3.

XV. Et quia intelleximus, quod quidam Concionatores Diœcesis nostræ, interdum rancore & æmulatione moti, contra se invicem prædicare non verentur in populi scandalum & exemplum perniciosum; Ideo considerantes, quod, sicuti ex indiscreto silentio sæpius error post se relinquitur, ita & incauta locutio sæpius errorem inducit, præsenti Statuto serio inhibemus, ne quis Concionatorum in Ecclesiis & Monasteriis Civitatis & Diœcesis nostræ, sive Regularis, sive sæcularis exiſtat, contra alium quemcunque Concionatorem invehere, aut quid aliud ex suggestu proferre præsumat, quo is irritari, atque ad vindictam, mutua convitia, & jurgia provocari, simplex autem populus ex tali controversia offendi possit, (g) sed si quis in reputatione, fama & honore, jureque suo, aut alias qualitercunque læsus ab alio fuerit, aut si errorem, vel hæresim ex ejus concione deprehenderit, id Nobis, vel Vicario nostro referat. Secus facientes gravissime puniemus.

XVI. Denique Christi fideles omnes & singulos, qui per ætatem & negotia necessaria possunt, in Domino vehementer hortamur, (b) ut non solum diebus Dominicis & Festivis, sed etiam reliquis diebus per annum, quibus haberi concio solet, ad audiendas conciones frequentes concurrant, iisdemque ab initio usque ad finem cum summa modestia & attentione intersint.

TITULUS XIX.

De Catechismo seu Institutione Juventutis Christianæ.

I.

Cum nostra hac ætate multorum hominum tanta sit socordia, ut ea, quæ ad salutem animarum sibi maxime necessaria sunt, aut parvi faciant, aut omnino negligant: recte ac prudenter Tridentinum Concilium (i) constituit, ut in singulis Parochiis diebus Dominicis & Festivis pueri fidei rudimenta docerentur, quo tenera ætas quasi cum lacte materno Religionem Christianam imbiberet, & semel imbuta Christiana pietate, recens servaret odorem testa diu. Nos huic necessariæ & salutari Constitutioni inhærentes, omnibus Ecclesiarum Parochialium Rectoribus, Plebanis & Vicariis mandamus, serioque injungimus, ut singulis diebus Dominicis, ubi autem ex gravi aliqua & legitima causa a Visitatoribus nostris approbanda singulis Dominicis fieri non potest, ad minus semel in mense die aliqua Dominica aut Festiva, deinde per Adventum & Quadragesimam singulis diebus Dominicis & Festivis a prandio circa horam duodecimam aut primam, certo campanæ sono ad id assignato, per se, vel per alios idoneos sacræ nostræ Christianæ Fidei initia, ac rudimenta juventuti ipsorum diligenter lingua vernacula suaviter ac humaniter, adhibitis etiam munusculis tradant, & pueros quasi per ludum ad discendum alliciant.

II. Quod si in aliquibus locis tempore hyberno, vel propter distantiam Parochianorum ab Ecclesia Parochiali Catechesis commode haberi non possit, volumus & mandamus, ut Parochi semel singulis mensibus: Item omnibus Dominicis & Festivis per Adventum & Quadragesimam Christianam juventutem curæ suæ commissam, dum ex Cancellis ordinarie concionantur, loco concionis, si non integræ, saltem mediæ instituant, & in iis, quæ circa fidem Christianam Juventus scire debet, instruant. Neque existimamus adultos & ætate maturiores juste conqueri posse, cum ut plurimum & ipsi in hoc genere valde sint rudes, & æque bene ac juniores institutione indigeant.

III. Recitent vero Parochi primo clara voce ac lenta, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam & Symbolum Apostolorum, quos pueri recitando sequantur. Secundo recitationes puerorum & pia æmulandi studia disponant, tertio facilem, & qualem illa ætas admittit, explicationem subjun-

(g) Ex Conc. Trid. Sess. 5. de Reform. c. 2.
(i) Sess. 24. de Reform. c. 4.

(b) Ex Conc. Trid. Sess. 24. de Refor. c. 4.

jungant, quarto lectionem juventuti ab ea proximo conventu exigendam, & memoriter recitandam præscribant. Denique decem præcepta Ecclesiæ cum quatuor novissimis, & aliis similibus, clare prænuntient. Pueros etiam ad obedientiam erga Deum, Parentes & Magistratum sedulo cohortentur, (k) a blasphemiis vero & ab aliis vitiis, quibus juventus libenter dedita esse solet, dehortentur.

IV. Ut autem hujusmodi Catechesis cum fructu frequentetur, Parochi parentes tam publice ex Cancellis, quam privatim admoneant, ut pueros suos vel ipsi adducant, vel venire jubeant, ac mittant, cum hac protestatione, se imposterum nullum ad Eucharistiæ aut Matrimonii Sacramenta admittere velle, qui in primis fidei rudimentis sufficienter non fuerit instructus.

V. Et quia pium hoc ac necessarium institutum Magistratus sæcularis multum juvare & promovere potest, eum in Domino requirimus, ut eo tempore, quo juventus instituitur, sub pœnis eorum arbitrio imponendis a choreis, tripudiis, lusibus & aliis insolentiis abstineri præcipiant; ut sumptus, si qui necessarii sint, vel pro puerorum munusculis, vel alias pro cujuslibet loci commoditate ex ærario publico, aut ex redditibus Patroni seu Fabricæ Ecclesiarum subministrent. Nihil enim in meliores usus collocari potest, quam quod ad recte instituendam juventutem, & a teneris annis ad pietatem imbuendam impenditur.

VI. In negligentes & munere suo Parochiali in hac parte non fungentes, Decani diligenter inquirant, Fiscalique nostro ad procedendum contra eos quantocius in scriptis denuntient.

TITULUS XX.

De Cultu Divino & Cæremoniis Ecclesiasticis.

I.

Divina Officia omnia peragantur ex ordine Breviarii & Missalis nostri Constantiensis ad usum Romanæ Ecclesiæ accommodati. Itaque cæremoniis Romanis utantur omnes, nec quisquam novas excogitet, inducat, vel recipiat cæremonias; Et si quæ novæ aut suspectæ in aliquas Ecclesias irrepsissent, aut veteres nondum omnino essent sublatæ, de his Decani rurales cognoscant, & quamprimum ad Nos vel Vicarium nostrum referant.

II. Ne autem confusiones suboriantur atque uniformitas cæremoniarum commodius introduci & observari queat, volumus, ut in omnibus Ecclesiis Collegiatis & Parochialibus, ubi plures sunt Clerici, unus constituatur, qui cæremoniarum curam, & inspectionem in se recipiat, & qui curet, ut omnia suo ordine, loco & tempore debite fiant.

III. Prælati quoque & Rectores Ecclesiarum ex injuncto sibi officio diligenter attendant, ut Canonici & Clerici Officia Divina omnia & singula, ad quæ tum ex laudabili & antiquissima consuetudine, tum ex fundatione sunt obligati, peragant, in iisque peragendis consuetis ac debitis cæremoniis utantur; nec quicquam sine expressa nostra, aut Vicarii nostri licentia intermittant, aut immutent.

IV. In Cathedrali nostra, Collegiatis & Parochialibus Ecclesiis Horæ Canonicæ, quæ cantari consueverunt, præsentibus Prælatis, Canonicis, Parochis, Capellanis, Ludimoderatoribus, Scholaribus, superpelliceis & habitu convenienti indutis, in Choro alternatim devote, nec nimis præcipitanter & cursim, nec nimis lente, non clamorosis ac dissonis vocibus, sed leniter ac distincte cantentur. (l)

V. Missæ solennes cum consuetis ministeriis & cæremoniis juxta Rubricas Missalis attente & graviter celebrentur.

VI. In Choro pro temporis & officii ratione omnes simul sedeant, stent, genua flectant, caput aperiant, & cætera ejus generis faciant.

VII. Clericus cum in Ecclesiam venerit, illud meminisse debet, se esse in

(k) d. c. 4. Sess. 24. (l) C. Dolentes. de celebrat. Miss. c. Cantantes. d. 92. Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 12.

in domo Dei sancta, quæ domus sit orationis: (*m*) quare cujuscunque ordinis & dignitatis fuerit, in Ecclesia non deambulet, (*n*) non confabuletur, aut aliquid aliud eo loco indignum tractet, sed recta Chorum ingrediatur, ac imprimis reverenter ac humiliter Venerabili Sacramento Corporis Domini salutato, ad stallum & locum suum consuetum se recipiat. Quod si ab aliquo contra factum fuerit, is distributione quotidiana illius diei careat, aut alia condigna pœna plectatur.

VIII. Multi etiam laici tempore Divinorum in Ecclesiis nugantur, confabulantur, discurrunt, merces & alia onera important, & exportant: Quæ omnia Ecclesiarum Prælati, Decani, & Pastores, (*o*) adhibito etiam, si opus fuerit, consilio & auxilio Magistratus sæcularis, corrigant, & pœna aliqua constituta contra transgressores prohibeant.

IX. Ad Divina Officia ita cantus musicus & organa adhibeantur, (*p*) ne devotionem impediant, aut audientium animos potius ad tripudium excitent.

X. Beatus ALEXANDER (*q*) Pontifex Martyr, qui sextus post B. Petrum Romanum rexit Ecclesiam, aquæ benedictæ usum non tam ipse invenit, quam ab Apostolis traditum observari ab omnibus jussit; sic enim scribit: (*r*) Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, quod & omnibus Sacerdotibus faciendum esse mandamus. Sane si cinis vitulæ aspersus olim populum sanctificabat atque mundabat, quanto magis aqua, quæ sale aspersa Divinis precibus sacrata est, populum pie ac devote usurpantem sanctificat atque emundat? Hunc antiquum ritum hactenus in Ecclesia Cathol. pie observatum, quamvis Hæretici nostri temporis, ut reliquas cæremonias omnes irrideant, Parochi & Curati minime deserant, sed singulis diebus Dominicis ante Missam aquam cum sale benedicant, (*s*) eaque, ut moris est, populum Christianum aspergant.

XI. Cereorum (*t*) quoque, cinerum, (*u*) herbarum, palmarum, fructuumque benedictiones in Ecclesia Catholica antiquo more fiant, plenæ tum mysteriorum, tum salutarium utilitatum, quas Parochi ex orationibus, quibus Ecclesia in illorum benedictionibus utitur; & aliunde fidelibus studiose exponant, quo religiosius illa gestent & recipiant. Benedicatur unum quodque suo ab Ecclesia ordinato tempore ac Festo publice in Ecclesia ritu solenni, nec ullæ preces, in ejusmodi benedictionibus adhiberi consuetæ, intermittantur. Populus vero admoneatur sedulo, ne his rebus benedictis ad alios, quam Ecclesia instituit, effectus consequendos utatur.

XII. Litaniarum & Processionum publicarum usus (*x*) secundum Ecclesiæ universalis & cujusque Ecclesiæ particularis piam & laudabilem institutionem servetur, & ubi hactenus injuria temporum collapsus esset, restituatur. Fiant autem processiones de Ecclesia ad Ecclesiam, ordine decenti, modeste cum contrito corde ad Deum sine quacunque levitate, risu, confabulatione, & his similibus, quibus magis ad iram, quam ad placationem provocatur Deus: Parochi, Clerus & Scholares veste chorali induti, cruce & vexillis prægestatis præcedant, hos primum viri, postea fœminæ separatim sequantur.

XIII. Edendi ac bibendi consuetudinem, secumque esulenta deferendi aut ea vendendi & emendi, aliasque nundinationes in supplicationibus sacris habendis Parochi omnino tollere studeant.

XIV. Inter alia a sancta Dei Ecclesia pie instituta, sed temporum vitio in Civi-

(*m*) Marci 11. (*n*) Bulla Pii V. quæ incipit: *Cum primum Apostolatus. Sub dato Romæ 6. Cal. Aprilis Anno* 1566. (*o*) d. Bulla.
(*p*) Concil. Trid. in Decreto: de observ. & evitand. in celebr. Missæ. Sess. 22.
(*q*) Relatus in c. Aquam. de Consecr. d. 3. (*r*) In Epist. sua prima circa Annum Dom. 83.
(*s*) d. c. Aquam. (*t*) C. Sanc. c. fin. de celeb. Miss. (*u*) Petrus Cluniacensis lib. 2. Miracul. c. 22. (*x*) Ex Conc. Aurelian. 1. can. 23.

Civitate Constantiensi antiquata, sunt Litaniæ majores, quas Summus Pontifex & Sanctissimus Vir GREGORIUS I. sancte instituit, (y) atque in universa Christiana Republica 7. Cal. Maji, qui dies D. Marco Evangelistæ dicatus est, eas agi & celebrari voluit. Illarum pium & solennem usum cum in hac nostra Constantiensi Ecclesia ita pene intermissum videamus, ut nullum fere pristinæ institutionis vestigium appareat, nos vero ex officio Pastorali Nobis incumbenti soliciti esse debeamus, ut quod pie a Majoribus nostris institutum est, non tantum retineatur, sed etiam, quantum in Nobis est, amplificetur, Constitutione hac Synodali edicimus, & jubemus, ut præfato S. Marci Festo universus Clerus Civitatis Constantiensis, tam Regularis, quam sæcularis in superpelliceis & habitu suo congruo ad Ecclesiam nostram Cathedralem conveniat, peractoque Missæ Sacrificio ad Ecclesiam Collegiatam S. Stephani solenni ritu ac processione, sanctisque precibus procedat, atque processionis officio finito ad eam ipsam Cathedralem Ecclesiam ordine redeat. Quod idem, quoad Regulares Civitatis Constantiensis in Litaniis minoribus, quæ triduo ante Ascensionem Domini celebrantur, observari volumus & mandamus.

XV. Ad processiones vero sive generales, sive particulares in nostra Cathedrali, & Collegiatis Ecclesiis quocunque tempore habendas, Prælati, Canonici, & alii Clerici omnes, cujuscunque dignitatis sint, conveniant, & suo exemplo Laicis, quod imitentur, præbeant.

XVI. In extraordinariis processionibus pro instanti interdum necessitate instituendis, Parochi sibi a Magistratu sæculari nihil præscribi patiantur, sed pro temporis, loci ac personarum qualitate cum eo desuper mature concordent, & amice conveniant.

TITULUS XXI.

De Reliquiis, Imaginibus, cultu ac veneratione Sanctorum.

I.

UT Sanctorum Martyrum, & aliorum cum Christo viventium Sanctorum corporibus & Reliquiis, quæ viva membra fuerunt Christi, & templum Spiritus Sancti, debitus honor ac veneratio a fidelibus tribuatur, atque in locis & vasis honestis reverenter asserventur, (z) Ecclesiarum Prælati, Rectores, & Parochi solicite curent.

II. Ubi mos est eas quandoque populo demonstrare, non ab Æditibus & Laicis, sed ab ipsis Parochis aut aliis Clericis cum lumine & sine aliquo quæstu fiat. Insignes item Reliquiæ ad altaria nec ponantur, nec reponantur, nisi reverenter, & a Clericis Sanctorum reliquiæ e capsulis & vasis, quibus inclusæ sunt, facile non exponantur: singulæ singulas schedas habeant, ut sciri possit, cujus sint Sancti. Dubiæ & suspectæ a probatis & certis separentur, & in alium locum honestum reponantur.

III. Superstitiones, imposturas & abusus omnes circa Sanctorum Reliquias Ecclesiarum Superiores tollant. Quod si ad aliquas novas aut prius incognitas reliquias, vel nova miracula novus populi concursus fieret, Parochi & Decani Nobis, vel Vicario nostro quantocitius significent, (a) ut, quod super hujusmodi novis reliquiis & miraculis statuendum sit, mature consulere valeamus, ne fortasse populus superstitione aliqua illaqueetur, aut fictis miraculis illudatur.

IV. Imaginibus Christi, Deiparæ Virginis MARIÆ, & aliorum Sanctorum, sive in Templis vel Oratoriis, sive extra ea, in publicis viis aut privatim in ædibus habeantur, etiam debitus honor & veneratio impertienda est, (b) non quod credamus iis inesse aliquam Divinitatem, vel virtutem, propter quam sint

(y) Circa Annum Domini 590. (z) Ex Concil. Trid. Seff. 25. in Decreto: de Invocat. vener. & Reliquiis Sanctorum. (a) d. Decreto. Seff. 25.
(b) Conc. Nicen. 2. & Trid. d. loco c. Perlatum. de Consec. d. 3.

ſint colendæ, vel quod ab iis aliquid petere debeamus, ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, ita ut per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum ſimilitudinem gerunt, veneremur.

V. Imagines & hiſtoriæ ſacræ vel pictæ, vel ſculptæ imperitæ plebis libri ſunt, ut illarum aſpectu moniti myſteriorum Redemptionis noſtræ recordentur, pietatem in Chriſto conſervent, atque Sanctorum vitam imitari ſtudeant.

VI. Quia vero nihil tam ſanctum ac ſalutare, quod non aliquando propter abuſum taxari queat, volumus, ut de cætero in Eccleſiis imagines vel hiſtoriæ nullæ pingantur, aut ſtatuantur, quibus neque Eccleſia, neque probati Scriptores aliquam auctoritatem dederunt. Imagines omnes prototypi dignitati & ſanctitati congruæ ſint, in iis nihil inordinatum aut præpoſtere accommodatum, nihil prophanum, nihilque inhoneſtum appareat, ſed ita pingantur, ut ex earum inſpectione pietas excitetur.

VII. Quod ſi in aliquibus Eccleſiis imagines non approbatæ aut minus decenter depictæ eſſent, eas Eccleſiarum Rectores aut omnino tollant aut mutent.

VIII. Hiſtoriæ prophanæ & ſæculares effigies gentilium & brutorum animantium in Eccleſiis nec pingantur, nec ſculpantur, cum domum Dei deceat ſanctitudo. (*c*)

IX. Si quæ ſacræ tabulæ aut imagines nimia vetuſtate, carie ac ſordibus pene deletæ, & aſpectu minus decenti eſſent, eas Eccleſiarum Prælati & Rectores religioſa pictura renovent, aut a fabricæ Procuratoribus renovari procurent.

X. Sanctorum invocationem & cultum Eccleſia Catholica ſemper probavit. (*d*) Alius tamen cultus & invocatio eſt, qua Deum & Mediatorem inter Deum & homines JEſum Chriſtum Dominum noſtrum colimus & invocamus; alius quo Sanctos veneramur: Quod ex Litania, qua Eccleſia utitur, quivis facile cognoſcit: in ea enim alium Deo exhibemus; alium Sanctis deferimus cultum.

XI. Hæretici hujus temporis, quæ de Sanctorum cultu, Reliquiarum & imaginum aſſervatione & veneratione pie ac Catholice ſentimus, rident & varie oppugnare ſtudent. Quorum præſtigiis ne Chriſtianus populus facile decipiatur, ſerio mandamus omnibus Parochis, Concionatoribus, & cæteris quibuscunque, ut ea, quæ circa hæc Sacra Oecumenica Tridentina Synodus definivit, & probati Catholici Scriptores hactenus docuerunt, fidelibus Parochianis & auditoribus ſuis accurate & enucleate exponant.

TITULUS XXII.

De Indulgentiis & Purgatorio.

I.

INdulgentiarum uſus Chriſtiano populo maxime ſalutaris, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatus, ſemper etiam antiquiſſimis temporibus in Eccleſia fuit. (*e*) Illæ quam maxime nobis ſint neceſſariæ pro peccatorum noſtrorum ſatisfactione, quibus quotidie nos, noſtrasque conſcientias oneramus, Parochi doceant.

II. Quia vero indulgentiarum materia gravis eſt, in ea explicanda caute ac diſcrete verſentur, nec quicquam, quod fidei noſtræ minus conveniens aut populo ſit ſcandaloſum, proferant.

III. Indulgentiæ ignotæ aut ſuſpectæ a nemine etiam Regularibus & exemptis publicentur, niſi prius a Nobis viſitatæ & approbatæ fuerint.

IV. Catholica Eccleſia ex ſacris literis & antiqua Sanctorum Patrum traditione in omnibus Conciliis, noviſſime

(*c*) Pſalm. 92. c. Decet. de Immunit. Eccleſ. in 6.
(*d*) S. Auguſtin. contra Fauſtum lib. 20. c. 21. Concil. Trid. d. Decreto: de invoc. Sanct. Seſſ. 25. c. Venerabiles. de Conſecr. d. 3.
(*e*) Matth. 16. Joan. 20. c. Audivimus. & c. Quodcunque. 24. q. 1. c. Ut conſtitueretur. d. 50. c. Adhuc. de Pœn. & Remiſſ. in 6. Conc. Trid. Seſſ. 25. Decreto de Indulgent.

me etiam in Sacra Tridentina Synodo (*f*) docuit ac definivit, purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum acceptabili & tremendo Altaris Sacrificio juvari, unde vetustissimus usus Anniversariorum Sacrificiorum pro Defunctis, quia creditum semper fuit a Christianis, nonnunquam annos aliquot in his pœnis consumi.

V. Vivorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera, (*g*) quæ a fidelibus vivis pro aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundum Ecclesiæ instituta fiant.

VI. Pro pueris in innocentia defunctis nulla suffragia fiant, cum illis non indigeant.

VII. Missæ, orationes, eleemosynæ, & similia opera, quæ pro fidelibus defunctis ex fundatione vel alia ratione debentur ab iis, qui ea præstare tenentur, non perfunctorie aut ex parte tantum, sed diligenter ac integre persolvantur. (*h*)

TITULUS XXIII.

De Festis Diebus.

I.

FEsti dies non ad otium & ingluviem, sed ad profectum nostrum spiritualem, ad celebrandas Dei & Sanctorum Laudes ab Ecclesia sunt instituti, (*i*) ut, quia per totam fere hebdomadam negotiis & operibus sæcularibus intenti sumus, saltem his diebus mentem nostram ferventius ad Deum elevemus, & salutis animarum nostrarum aliquam rationem habeamus.

II. Celebrari autem in Episcopatu nostro Constantiensi sub præcepto volumus & mandamus dies & festa sequentia; videlicet diem Dominicam, quæ in gloriam Dominicæ Resurrectionis a primitiva Ecclesia ad nos usque maxime celebris semper est habita; Festum Nativitatis Domini, S. Stephani Protomartyris, Sancti Joannis Evangelistæ, Ss. Innocentium, Circumcisionis & Epiphaniæ Domini, Festum Paschatis, cum feria secunda & tertia, Ascensionis Domini, Festum Pentecostes cum feria secunda & tertia, Corporis Christi. Quatuor festa Beatissimæ MARIÆ Virginis: videlicet, Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Nativitatis. Festa Ss. Apostolorum, Andreæ, Thomæ, Mathiæ, Philippi & Jacobi, Petri & Pauli, Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, S. Nicolai Episcopi, S. Georgii Martyris, Joannis Baptistæ, Mariæ Magdalenæ, Laurentii Martyris, Michaelis Archangeli, omnium Sanctorum, S. Martini Episcopi, Catharinæ Virg. & Mart., S. Conradi Episcopi & Patroni nostri. Et in Civitate Constantiensi festum S. Pelagii Martyris, etiam Patroni nostri, item Dedicationis Ecclesiæ nostræ Cathedralis.

III. Denique cum Divina testentur eloquia, confirmetque veneranda antiquitas, Beatis Spiritibus, Sanctis Angelis creditam Divinitus nostri custodiam, nihil antiquius nobis esse debet, quam ut hos fidissimos Custodes naturæ nostræ fragilis, viæ ac vitæ Comites & Duces speciali quadam veneratione, his præsertim temporibus, quibus major fere Christiani orbis pars non uno, sed multis malis & calamitatibus laborat & affligitur, afficiamus, proinde exemplo multarum Provinciarum, & ipsa temporum difficultate rationabiliter inducti Synodali hac Constitutione serio mandamus ac volumus, ut inposterum per Diœcesin nostram Constantiensem Sanctis Angelis locorum, hominumque Custodibus singularis cultus, festusque dies singulis annis Dominica octavam Apostolorum Petri & Pauli immediate sequente, juxta speciale Officium, quod Constantiæ propediem imprimi curabimus, cum solenni cæremonia, utrisque Vesperis, Officio & concione, ad populum tali festo accommodata, celebretur.

IV. Quibus jam specificatis Festis & diebus interdicimus omnibus & singulis Clericis tam sæcularibus, quam Regularibus & Laicis, cujuscunque status, conditionis & præeminentiæ fuerint

(*f*) Seff. 25. in Decreto de Purgatorio. (*g*) d. Seff. & Decreto. c. Animæ defunctorum. 13. q. 2. (*h*) Ex Decr. de Invoc. Sanct. Seff. 25. & ibid. ex Decr. de cib. delect.
(*i*) Ex Decreto de Invocat. Sanctor. Seff. 25. & ibid. ex Decr. de ciborum delectu.

rint, omnia opera ſervilia, & alia illicita, ut ſunt comeſſationes, ebrietates, & ſimilia. (*k*) Econtra vero præcipimus, ut unusquisque his diebus audiendæ concioni, orationi & pietati vacet, Miſſæque Sacrificium integrum ſub reatu peccati mortalis audiat. (*l*)

V. Ut autem fideles curæ noſtræ commiſſi ſcire poſſint, qua hora feſtus dies incipiat & deſinat, pro Civitatis & Diœceſis noſtræ conſuetudine feſti diei initium a media nocte, quæ illius diei celebritatem proxime præcedit, fieri, & ſequenti itidem nocte eundem diem terminari & concludi declaramus, atque decernimus.

VI. Cæteræ Feſtivitates, quacunque ratione inſtitutæ, cuique loco liberæ ſint, ubi tamen communi conſenſu & Cleri & populi aliquæ receptæ ſunt, ibi eas ſervari volumus.

VII. Diebus Dominicis & Feſtivis curent Parochi, agantque cum Magiſtratu ſæculari, ut officinæ opificum & mercatorum ſint clauſæ, ut nihil ematur & vendatur, præter id, quod ad victum illius diei, vel ad ægrotorum curationem eſt neceſſarium; ne nundinæ fiant, ſed quæ feſto die fieri conſueverunt, in antecedentem vel ſubſequentem diem rejiciantur, ut ludicra, & ſæcularia ſpectacula, choreæ, & ſaltationes tempore Divinorum Officiorum, Concionum, Catecheſis & Veſperarum non permittantur, quo populus, præſertim vero pueri Eccleſiam & Divina Officia frequentandi majorem occaſionem habere poſſint. (*m*)

VIII. Nemo ſæcularium ex quacunque cauſa diem Feſtum publice prophanandi, & in alium diem transferendi ſibi poteſtatem aſſumat: ſed ſi quid ex evidenti aliqua neceſſitate tempore Meſſis, vel Autumni circa hoc faciendum ſit, cum noſtra, vel Vicarii noſtri, vel ſi commode propter moræ periculum fieri nequeat, cum Decani ruralis aut Parochi conſilio & aſſenſu fiat.

TITULUS XXIV.

De Jejuniis ac delectu ciborum.

I.

Jejunandi tempora jam inde ab Apoſtolorum temporibus in Græca & Latina Eccleſia a Catholicis ſemper obſervata fuerunt. Jejunium enim, quod ſalubritati corporum, & animarum expedit, in Sacris Literis, non tantum ſummopere commendatur, verum etiam expreſſam Divinæ gratiæ promiſſionem habet.

II. Jejunia vero, quæ ex præcepto Eccleſiæ ſervari debent, ſunt Quadrageſima tota, Dominicis in ea occurrentibus exceptis, incipiendo a feria quarta Cinerum, uſque ad Sabbatum Sanctum incluſive. (*n*) Quatuor anni tempora, (*o*) quorum primum eſt, circa principium Quadrageſimæ poſt Dominicam *Invocavit*, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, tertium in Septembri feria quarta poſt Exaltationis Sanctæ Crucis, & poſtremum in Decembri feria quarta poſt feſtum Luciæ. Sunt autem in ſingulis Angariis tres dies, quibus ad jejunandum obligamur, videlicet feria quarta, feria ſexta, & Sabbatum. Item Vigiliæ Nativitatis Domini, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. V. Mariæ, Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, Sancti Laurentii, omnium Sanctorum & Apoſtolorum, excepta Vigil. Ss. Philippi & Jacobi, & S. Joannis Evangeliſtæ. (*p*) Hæc mature pro concione denuncient Parochi, ne quis forte, cum non jejunat, ullum ignorantiæ & inobedientiæ ſuæ prætextum allegare poſſit.

III. Inolevit apud pleroſque hic abuſus, quod ſe jejunio ſatisfacere exiſtiment, ſi tantum a carnibus abſtineant. Proinde diligenter inſtruant Parochi populum, quomodo & a quibus jeju-

(*k*) C. Omnes. c. Conqueſtus. de Feriis. Concil. Trid. d. locis.

(*l*) C. Miſſas. c. Et hoc. de Conſecr. diſt. 1.

(*m*) C. Omnes. de Feriis. & ex Synodo Provinc. Mogunt. anno 1549. celebrata. Bulla Pii V. quæ incipit: *Cum primum Apoſtolatus officium. Sub dato Romæ 6. Cal. Aprilis Anno* 1566.

(*n*) C. Quadrageſima. de Conſecr. diſt. 5.

(*o*) C. Jejunium. cum duob. ſeqq. c. Statuimus. d. 76.

(*p*) C. Conſilium noſtrum. de obſervat. jejun.

jejunandum, & quæ sit differentia inter jejunium & abstinentiam. Jejunium enim non tantum consistit, ut abstineamus nos a cibis prohibitis, sed etiam ut unica cibi refectione in die contenti simus, neve dum a cibis abstinemus, aliarum rerum delitias consectemur, & genio nostro indulgentes in varia peccata prolabamur, parum enim prodest homini corporis abstinentia, si animus peccatis indulgeat. (q)

IV. Atque hæc jejunia ab universis ætatem habentibus Clericis atque laicis ne legitime excusatis, sub periculo & reatu peccati mortalis observanda sunt.

V. Qui evidentis morbi alteriusque justæ causæ excusationem habent, licentiam a Vicario nostro, aut propter moræ periculum a Parocho suo, in scriptis accipiant, eámque quoad morbum de Medici, ubi ejus copia haberi potest, consilio.

VI. Abstinentia est, quando corpus quidem bis aut etiam sæpius in die reficimus, a carnibus tamen & cæteris prohibitis escis abstinemus, prout sub simili peccati mortalis reatu diebus Dominicis Quadragesimæ, & omni feria sexta (r) & Sabbato (s) cujuslibet hebdomadæ per annum, festo Nativitatis Domini, quando in eos dies inciderit (t) excepto, obligati sumus.

VII. Quæ jejunandi & abstinendi ratio eo magis pro concione urgenda & declaranda est a Parochis, quo minus hac nostra ætate fere apud omnis generis & status homines valere conspicitur.

VIII. Quibus ob infirmam valetudinem aut aliam justam causam permittitur diebus ab Ecclesia vetitis carne vesci, admoneantur, ne publice & coram familia, sed separatim in aliquo privato cænaculo ejus generis cibum capiant.

IX. Si feria secunda Festum aliquod incurrat celebrandum, quod habet Vigiliam, Sabbato præcedenti jejunetur, (u) nec ulterius trahatur Vigilia, quamvis in Sabbatum aliud jejunium incidat.

X. Cum in plerisque Catholicis locis Diœcesis nostræ, feria quarta Cinerum non tantum carnes passim & publice comedantur, sed etiam varii generis stulta spectacula, lusus, tripudia, & comessationes celebrentur, & sic apud plerosque luxu potius, & ingluvie, quam cinere & cilicio Quadragesimæ fiat initium, serio injungimus & mandamus locorum Parochis, ut consuetudines hujusmodi pravas & scandalosas, auxilio Magistratus sæcularis, omnino tollant, & gravissime prohibeant.

TITULUS XXV.

De Scholis privatis.

I.

Magna diligentia adhibenda est, ut juventus recte educetur & instituatur: est enim adolescentium ætas prona, ad mundi voluptates & illecebras sequendas, (x) quæ nisi a teneris annis ad pietatem, studia & bonos mores informetur, ita vitiorum omnium habitus induit, quos postmodum ex ipsorum animis eradicare fere sit impossibile: nam illa puerorum testa nova non facile odorem exuit, quem recens imbibit. Filii tibi sunt, ait Ecclesiasticus, (y) erudi illos, & curva illos a pueritia illorum. Statuimus itaque, ut in singulis Diœcesis nostræ oppidis, Castellis, & celebrioribus pagis juxta cujusque loci necessitatem Scholæ publicæ seu Ludi literarii latini, & germanici pro utriusque sexus Christiana juventute habeantur, in quibus honesta ingenia ad pietatem imprimis erga Deum, obedientiam erga Parentes & Magistratus, tum in moribus bonis, & literis pro cujusque captu, conditione & occasione erudiantur, atque ad usum & commodum Reipublicæ Christianæ idonea reddantur. Nullum enim munus Reipublicæ adferri majus, meliusve potest, quam

(q) C. Jejunium. de Consecr. d. 5.
(r) C. De esu carnium. de Consec. dist. 3.
(s) C. Sabbato. de Consecr. dist. 3. & dist. 5. c. Quia dies.
(t) C. Explicari. de observ. jejuniorum.
(u) C. 1. de observ. jejunior.
(x) Genes. 8.
(y) Cap. 7.

quam si doceatur atque erudiatur juventus.

II. Proinde hortamur in Domino Ecclesiarum Prælatos & cujuslibet loci Magistratum, (z) ne huic tam pio ac necessario operi desint, sed ubi Scholæ hujusmodi jam institutæ sunt, eas omni diligentia conservent; ubi vero temporum injuria intercidissent, aut hactenus nondum institutæ fuissent, eas, quacunque ratione commode fieri potest, nulla sumptus habita ratione restaurent, sive de novo instituant.

III. Præceptores, Magistri & Provisures assumantur idonei Viri Catholici, pii morati & docti, (a) qui antequam munus suum incipiant, coram Parocho loci, fidei Catholicæ Professionem faciant.

IV. Magistri Scholarum, sive latine, sive germanice doceant, illud inprimis curent, ut pueros sibi commissos in rudimentis Catholicæ fidei, juxta formam Catechismi minoris Petri Canisii instruant, atque ad omnem modestiam, Christianosque & bonos mores instituant. Ad quam rem vita Magistrorum magnum adfert momentum, nimirum si talis ea fuerit, in quam nulla justa cadere possit reprehensio: nam ut infantes nutricum, sic pueri vitam & mores Præceptorum sæpe referunt. In prophanis ea prælegant, quæ puerorum ætati conveniunt. Caveant autem, ne authoribus minus probatis, suspectis, aut impudicis utantur, qui fidei & moribus puerorum officere possent.

V. In Scholis Teutonicis puellæ seorsim a pueris masculis instituantur.

VI. Scholas Ecclesiar. & Collegiorum Prælati eorundem, vel ad quos de jure vel consuetudine pertinet, visitent: Scholas vero oppidorum, castellorum & insigniorum pagorum cujuslibet loci Parochi. Ubi tamen minime prohibemus, quin Magistratus sæcularis una cum Parocho per honestos & peritos viros a se deputatos hoc officium præstare possit.

VII. Cæterum diligenter curent ac circumspiciant Scholarum Visitatores, quicunque illi fuerint, ne quid in illis, quæ ad Catholicam Religionem, pietatem & pios mores pertinent, negligatur.

TITULUS XXVI.

De Seminario.

I.

Quantum Clericorum bene instituta Seminaria utilitatis Ecclesiæ Dei adferant, neminem esse arbitramur, qui id ambigat: nam si Divino cultui mancipandi Clerici a teneris, tum in pietate bonisque moribus, tum in literarum scientia bene instituantur, facile hæreses & schismata extirpantur, Ecclesiæ pristinus nitor, nec non Sacerdotio suum decus restituitur, & per consequens efficitur, ut Ecclesia, eruditione, pietate & vitæ puritate mire floreat, & singulæ Ecclesiæ Ministros idoneos ad bene & laudabiliter obeundum munus suum habere possint. Unde non immerito Sacrosancta Tridentina Synodus (b) in singulis Diœcesibus unum vel plura hujusmodi Clericorum & Ecclesiæ Ministrorum Seminaria erigenda & instituenda decrevit. Quod Decretum licet Nos in hac nostra Diœcesana Synodo exequi vehementer desideremus: quia vero cognoscimus hoc tempore propter alias & multorum annorum contributiones, ac varia Ecclesiasticorum Statuum Diœcesis nostræ gravamina, tum etiam quod Capitulum nostrum Cathedrale jam antea viginti alumnos Clericos aluerit, ac etiamnum alat, Seminarii erectionem non nisi cum summa difficultate fieri posse, cogimur salutare hoc institutum ad proxime futuram nostræ Diœcesis Synodum, melioraque tempora differre. Omnes & singulos Diœcesis nostræ Status Ecclesiasticos tam Sæculares, quam Regulares, in Domino exhortantes, ut interea de modo ac ratione tam pii, ac saluberrimi operis instituendi cogitent, & quantum possibile fuerit, ad Dei gloriam, Fidei nostræ & Ecclesiæ Catho-

lic-

(z) Ex Conc. Trid. Sess. 5. de Reform. Matrim. c. 1.
(a) Ex d. c. 1. Sess. 5.
(b) Sess. 23. c. 18.

licæ incrementum una nobiscum executioni demandent, quod a Sacro Tridentino Concilio salubriter est constitutum.

Finis primæ Partis.

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM
PARS SECUNDA.
TITULUS I.
De vita & honestate Clericorum.

I.

CUm nihil fere sit, quod magis & efficacius ad pietatem & DEI cultum homines instruat, quam probata vita & exempla eorum, qui in sortem Domini vocati, (c) Divina munera dispensant, & Ecclesiasticis Ministeriis præficiuntur. Cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur: Econtra vero Sacerdotii majestas atque dignitas passim apud plebem, non aliam ob causam vileat, contemnatur, & propemodum concidat, quam propter multorum Ecclesiasticorum hominum levem & minus probatam vitam.

II. Quapropter Clerici nostri vitam, moresque suos omnes ita componant, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque rebus omnibus nihil, nisi grave, moderatum, pietate ac religione plenum præ se ferant. (d) Sic luceat lux vestra coram hominibus, (e) ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Et quia lux mundi, (f) sal terræ, exemplum fidelium, & aliis nominibus cum laude appellantur Clerici, vehementer optamus, ut hujusmodi nomina re ipsa tueantur: quod, ut faciant, hac nostra Synodali Constitutione præcipimus; neque impune ferent, qui paterna nostra monita non audierint.

III. Tonsuram Clericalem omnes ferant Ordini suo convenientem, (g) eamque, quoties opus fuerit, ad minus tamen singulis mensibus renovent; mystacem, indecoramque barbam nemo alat. Labra præcisis pilis paululum aperiantur, ne pili in Sacrificio Missæ Christi Domini Corpus & Sanguinem sumentem impediant, aut aliqua fortassis Venerabili Sacramento irreverentia fiat.

IV. Oblongos, Germanorum more, aut abscissos deferre capillos cuique liberum ita permittimus, ne tamen vel comæ studiosius nutriantur, vel ita abscissi sint capilli, ut corona conspici non possit.

V. Habitus sit honestus (h) & simplex uniuscujusque dignitati ac statui conveniens, in eo nihil studiosius exquisitum aut nimis abjectum sordidumque habeatur.

VI. In oppidis & locis celebrioribus veste talari, in villis paulo breviori utantur. Cum vero iter faciunt, ne ita brevis & succincta sit vestis, quin fimbria infra genua cadat. In omni vestitu, præsertim externo, color tantum niger adhibeatur. (i)

VII. Vestes, quas domi induunt Clerici, ejusmodi sint, quæ non colore, non ulla habitus specie a Clericali modestia discrepent. (k)

VIII. Collaria plana sint, quæ commode super veste reflecti possint, crispata, lactucata, nimium elaborata & acu picta, quæ militem vel aulicum potius ornant, omnino prohibemus.

IX. A turgidis & dissectis caligis abstineant, nec calceos ad elegantiam incidant. Torques, armillas & monilia respuant, nec annulum portent, nisi quibus propter officii munus aut honoris gradum sit jure concessus. (l) Eum vero, dum Missæ Sacrificium faciunt, Sacerdotes deponant.

X.

(c) C. Clericus. 12. q. 2. (d) D. Paulus ad Col. 3. & 4. ad Ephes. 5. ad Philip. 4.
(e) Matth. 5. (f) Matth. 5. (g) C. Prohibere. c. Clerici. dist. 23. c. Clerici 2. c. Clericis. de vita & hon. (h) 1. Timoth. 2. Conc. Trid. Sess. 24. de Ref. c. 12.
(i) C. penult. de vita & hon. Cler. c. 2. eod. in 6. (k) C. Clerici 2. de vita & hon. Cler.
(l) d. c. Clerici.

X. Clericorum arma sunt orationes & lachrymæ; Idcirco statuimus, ne Clerici arma cujusvis generis, sive ad offensionem, sive defensionem ullo unquam tempore deferant. (*m*) In itinere tamen ensem brevem, qui pallio tegatur, non alia arma permittimus. (*n*)

XI. Transgressores circa prædicta pœnis a Sacra Tridentina Synodo definitis coercebimus, atque ad debitam vitæ honestatem revocabimus.

XII. Mensa & supellex Clericorum sit frugalis & modesta, nihil delicatum, nihil sumptuosum, nihil quod non Dei zelum, simplicitatem, & omnium rerum inanium contemptionem testetur. (*o*) Hospitalitatem non splendidis & sumptuosis conviviis, sed largis eleemosynis exhibeant, & Patrimonium Christi non luxuriando consumant, sed in usum Ecclesiæ, & pauperum convertant.

XIII. Clerici omnes accubituri mensis benedicant, & peracto prandio Deo, cujus benignitati omnia accepta ferenda sunt, gratias agant.

XIV. Famulatum pro cujusque statu & dignitate non nisi necessarium, & bonis moribus institutum habeant. (*p*)

XV. Comessationes, & compotationes, diurnæ nocturnæ, ad æquales haustus, provocationes sive domi & privatim, sive pulice fiant, maximopere detestandæ sunt in Clerico, cum non sine magnis animi, corporis & fortunæ periculis, & incommodis fieri consueverint. Eas proinde sub gravissima pœna Clericis omnibus interdicimus. (*q*)

XVI. Et quia frequenter multi Clerici hospitia publica, & diversoria contra Sacrorum Canonum & Conciliorum prohibitionem (*r*) frequentant, cum rusticis, & aliis per integros dies & noctes potitant, ex qua turpi & indecora consuetudine, Ecclesiasticus Status plurimum vilescit, præsentium tenore statuimus, ac Vicario & Fiscali nostro serio injungimus, ut, quoties-cunque Clericum aliquem in publicis tabernis & diversoriis sic potitantem cognoverint, eum pro prima vice decem florenis, pro secunda decem dierum incarceratione puniant, pro tertia vero vice tanquam temulentum & incorrigibilem officio & beneficio privent.

XVII. In eos autem, qui alias publice ebrii fuerint, vel post ebrietatem sine confessione celebraverint, juxta modum culpæ, aut pecuniaria, aut gravioribus pœnis animadvertant.

XVIII. Casum itineris & honestatis excipimus, ut si quis ad amicum peregrinantem, ad honestas nuptias, aut alia convivia publice in publicis diversoriis haberi consueta vocetur, vel ex alia legitima causa hospitia publica honesta adeat. Quibus tamen casibus memores esse volumus decoris Ecclesiastici, ut Clericali honestate dignos gestus præferant, & verbo & exemplo seipsos exhibeant, sicut Dei Ministros, nemini dantes offensionem. (*s*)

XIX. Blasphemantes, & ad tertium quodque verbum sine ulla necessitate ac reverentia per Ecclesiæ Sacramenta, per vulnera, crucem & passionem Christi jurantes Clericos Vicarius noster juxta Canonicas (*t*) Sanctiones severissime & ita puniat, ut alii, si non amore Dei & honestatis, saltem timore gravissimæ pœnæ deterreantur.

XX. Qui choreas sive publice, sive privatim duxerint, larvati quocunque modo incesserint, aut nocturno tempore cum vel sine armis tumultuarie vaga-

(*m*) C. Clerici. 23. q. ult. c. Clerici. de vita & honest. Cler. (*n*) Facit glossa in d. c. Clerici. de vita & honest. Cler. (*o*) Conc. Trid. Sess. 22. de Refor. c. 1.
(*p*) d. c. 1. Sess. 2. (*q*) Ad Philip. 3. c. A crapula. de vita & hon. Cler. Conc. Trid. Sess. 22. de Ref. c. 1. (*r*) Can. Apostolorum 53. Conc. Laodic. 24. Conc. Carthag. 3. can. 27. Conc. Trid. Sess. 24. c. 12. de Reform. c. Clerici. d. 44. c. Clerici. 2. de vita & honest. Cler. (*s*) 2. Corinth. 6.
(*t*) Conc. Lateran. sub Leone X. Bulla Pii V. quæ incipit: *Cum primum Apostolatus officium. Sub dato Romæ 6. Cal. Aprilis Anno* 1566. Conc. Trid. Sess. 24. c. 12. de Refor.

vagati fuerint, per mensem ab officio suspendantur, & fructibus beneficii priventur.

XXI. Tanta est quorundam Clericorum levitas, ut se in conviviis, symposiis, vel similibus conventibus pro ludionibus & mimis gerant, varios jocos, dicteria & scommata effingant, & præsentes non tantum ad immoderatos cachinnos, sed etiam ad quædam alia minus honesta permoveant. Quæ cum ordini ac dignitati Clericali valde sint indigna, magnaque sit (u) abominatio, Clericum ante prandium Divina Sacramenta dispensare, a prandio scurram & joculatorem agere, sub pœna depositionis ab officio & privationis beneficii prohibemus.

XXII. Spectaculis prophanis, hastiludiis, choreis Clerici (x) sub pœna unius floreni non intersint: facile enim honestæ aures & oculi Divino cultui mancipati, hujusmodi ludicris actionibus distrahuntur.

Quando neces & cruciamenta improbis hominibus judicio & sententia Magistratus sæcularis inferuntur, Ecclesiastici ordinis viri, sub pœna quatuor florenorum nullo modo interfint, (y) iis exceptis, qui consolandi officium illis, qui ad supplicium ducuntur, ex munere vel ad id specialiter vocati, præstant.

XXIII. Sicut Clericorum luxus & Ecclesiasticorum bonorum minus honesta ac prodiga consumptio; ita avaritia ac nummorum nimia & sordida accumulatio apud populum grave generant scandalum. Itaque Clerici præsertim quæstus gratia, negotiis sæcularibus, mercaturis, alienæ rei procurationibus, prophanis advocationibus, decimarum conductionibus, & similibus minime se immisceant. (z) Et quia aliqui sunt Clerici, qui frumenta aut vina tempore utilitatis pretii eorundem coemunt, aut rusticis per annum pecunias sive frumenta ad messem & autumnum certis & illicitis pactis dare solent, ut ea postmodum tempore caristiæ (*) duplo vel triplo majore pretio vendere possint; quæ cum valde sordidum & proximo injuriosum quæstum sapiant, atque etiam in laicis detestemur, sub pœna 20. florenorum, hujusmodi contractus, & vini, frumentive emptiones, Clericis prohibemus.

XXIV. Indecorum etiam est Clericos cauponarios esse, (a) & in ædibus suis vina mensuratim divendendo, rusticos, seu alios quosvis homines bibulos ad diurnas nocturnasque compotationes pretio suscipere, cum accidere soleat, ut plerumque compotatores illi mero æstuantes, in omnem libidinem & petulantiam despument, & cum maximo scandalo clamosa vociferatione jubilent, obscœna, & nonnunquam aperte impia proferant, quandoque etiam omnis generis rixas, conflictus, & sæpe clades committant. Quamobrem serio mandamus omnibus Parochis, Sacerdotibus & Clericis, ne imposterum tabernam erigant, atque in suis ædibus Parochialibus sive Beneficialibus rusticos, & alios quoscunque advenientes, ad compotandum suscipiant. In transgressores Vicarius noster juxta delicti qualitatem pœna arbitraria animadvertat.

XXV. Non tamen prohibemus, quin illi, qui non minimam partem suorum proventuum Ecclesiasticorum in vino colligunt, & jus publice vinum sub mensura vendendi habent, eo jure uti possint, hac tamen conditione, ne per ipsos, sed alias honestas personas sæculares hujusmodi vina mensuratim sine aliquo scandalo divendant.

XXVI. Ubi Parochi, aut alii Clerici ad exhibenda quædam convivia, certis personis sive Laicis, sive Clericis, sive utrisque simul obligantur, serio mandamus, & sub pœna decem florenorum præcipimus, ne hujusmodi convivia diebus festivis aut jejuniorum fiant, sed in alios dies differantur. Magis tamen ac libentius vellemus, ut ea, si sine gravi scandalo & offensione fieri possit, omnino tollerentur, atque hujus-

(u) C. His. d. 23. (x) C. Clerici. de vita & honest. Cler.
(y) C. Sententiam. Ne Clerici vel Monachi.
(z) C. Clerici. 2. de vita & honest. Cler. c. 1. 2. c. Secundum. Ne Clerici vel Monachi.
(*) Charistia convivia erant cognatorum. *Ovid. L. 2. Fast.* & *Valer. L. 2. cap. 1.* Pro annona gravi ac difficili sumi, sed imperite, ait *L. V. Calepinus.*
(a) Ex Concil. Agath. Laodic. & Carthaginensi ultimo, & ex Conc. Viennensi.

hujusmodi profusiones pauperibus erogarentur. Ludum aleæ, talorum, taxillorum, tesserarum (*b*) venationes, aucupia (*c*) Clero Diœcesis nostræ penitus inhibemus.

XXVII. Tempus, quod a persolutione Divinorum Officiorum Clericis superest, cum levibus, suspectis & minus probatis personis non transigant, aut conversationibus vanis, & otiosis vel continuis deambulationibus per forum, vicos & plateas non impendant, sed studiis, sacris lectionibus, pietatis & charitatis officiis, aliisque honestis exercitiis consumant.

XXVIII. Recreationibus pro conservanda valetudine, necessariis & honestis, atque a jure permissis, quo minus pro ratione temporis & loci utantur Clerici, non impedimus.

XXIX. Medendi artem quovis modo, cum vel sine incisione, etiamsi gratis fiat, Clerici non exerceant, (*d*) nisi a Nobis, vel Vicario nostro condignis pœnis multari velint.

XXX. Si Clericus Clericum vel Laicum probris, maledictis aut conviciis proscideritt, armis aut pugnis percusserit, crinibus aut barba traxerit, lignis, lapidibus, cantharis aut vitris projecerit, membro aliquo mutilaverit, aut membrum inutile reddiderit, præter justam satisfactionem, læsæ parti factam, pro qualitate excessus pecunia, carcere, suspensione ab officio, aut privatione beneficii per Vicarium nostrum irremissibiliter plectatur. (*e*)

XXXI. Sanctimonialium Monasteria quæcunque, etiamsi debita clausura in iis nondum sit instituta, ingredi Clericis omnibus, serio non tantum interdicimus, (*f*) sed etiam in hoc genere delinquentes præter Canonicas censuras gravissime puniemus.

XXXII. Et quia ut plurimum Clerici ad anniversaria, aut alias exequias in Monasteriis Sanctimonialium celebrandas convocantur; volumus ac mandamus, ne tales Clerici Monasteria ipsa, quacunque ratione intrent, atque intra vel extra ea, cum Monialibus comedant, sed vel pecuniaria aliqua præsentia contenti statim discedant, aut si ipsis refectio præbeatur, eam extra Monasterium in loco aliquo honesto, & sine præsentia Monialium modeste ac sine ebrietate recipiant. Contrafacientes Vicarius noster severissime puniat.

XXXIII. Denique quæ a Summis Pontificibus, Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis, maxime vero Sancta Tridentina Synodo de Clericorum honestate ac modestia retinenda, de luxu, scandalo, & quibuscunque criminibus vitandis, copiose & salubriter constituta sunt, eadem sub inibi expressis aut etiam majoribus pœnis, nostro arbitratu, tanquam si hic de verbo ad verbum inserta essent, ab omnibus Clericis Diœcesis nostræ cujusque status, conditionis aut præeminentiæ fuerint, integre servari præcipimus.

TITULUS II.

De Prælatis & Canonicis Ecclesiæ Cathedralis & Collegiatarum.

I.

CUm Ecclesiasticæ disciplinæ retinendæ & conservandæ causa Ecclesiarum dignitates sint institutæ, curent Ecclesiæ nostræ Cathedralis Prælati, Canonici, & Collegiatarum Præpositi, Decani, seu alii Superiores, ut non tantum verbis & correctionibus, sed etiam exemplo suo, cultum Divinum promovere, Ecclesiasticam disciplinam diligenter conservare, atque nos opera & officio juvare studeant.

II. Quo autem commodius & disciplina conservari, & cultus Divinus peragi valeat, maximopere conducit, si Ecclesiarum Collegia non tantum Capituli, sed etiam Chori Statuta habeant.

(*b*) Sæped. c. Clerici. 2. de vita & honest. Cler. Concil. Trid. Sess. 24. de Refor. c. 12.
(*c*) C. 1. & 2. de Clerico venatore. (*d*) C. Sententia. Ne Clerici vel Monachi.
(*e*) C. 1. de Clerico percusso. (*f*) Conc. Trid. Sess. 25. c. 5. de Regular. Bulla Gregorii XIII. quæ incipit: *Ubi gratiæ. Sub dato Romæ Idibus Junii Anno* 1575. c. Monasteria. de vita & honest. Cler.

III. Qui dignitates in Ecclesia nostra Cathedrali vel Collegiatis obtinent, juxta Ecclesiarum statuta & consuetudines resideant, ac muneri & officio suo, si ad aliquod obligantur, satisfaciant.

IV. Ecclesiarum Superiores Chori tantum & Capituli excessus discrete puniant, reliquos Nobis, aut Vicario nostro puniendos relinquant. Si quis plus juris & superioritatis sibi assumere & usurpare conatus fuerit, quam legitime competat, eum ab hujusmodi attentatis, censuris Ecclesiasticis revocabimus.

V. Jurisdictioni, quam Decanus Ecclesiæ nostræ Cathedralis non in universum Clerum Civitatis Constantiensis, sed tantum in Clerum Ecclesiæ Cathedralis, certo modo habet, nihil derogamus, si consueti termini non excedantur.

VI. Canonicorum ordo in Ecclesia antiquus est, inde dicti, quod vel certam Regulam secuti fuerint, vel ad Horas Canonicas in Ecclesia dicendas simul convenerint. Eorum officium est Horis Canonicis nocturnis & diurnis interesse, (g) hebdomadatim celebrare vel Celebranti ministrare. Canonici in Ecclesiis Collegiatis in Choro non sint in sedibus suis otiosi ac muti, sed una cum reliquis psallant, nisi valetudine aut alia legitima causa impediantur.

VII. Canonici a Processionibus solennibus & aliis supplicationibus quibuscunque sine legitima ac necessaria causa se non absentent, sed eorum exemplo inferioribus Clericis & laicis ad eorum facta intuentibus, ad pietatem præeant.

VIII. Si quæ Præbendæ Canonicales, habent annexum ordinem Sacerdotii & onus celebrandi Missas, curent eorum possessores, ut satisfaciant, neque onus in alios rejiciant, nisi approbatis fundationibus aliter sit constitutum. (h)

IX. Ut Canonici Præpositis, Decanis, aliisve Superioribus suis obedientiam & reverentiam debitam exhibere, ita vicissim Superiores & Prælati Canonicis suis amorem, benevolentiam & condignum honorem præstare debent.

X. Distributiones quotidianæ in Ecclesiis, ubi plures Sacerdotes sunt, & parva vel nulla præsentiarum distributio est, ita instituantur, ut Tridentini Concilii Decretis, (i) quantum commode fieri potest, satisfiat.

XI. Quum gratiæ illæ, quas *Exspectativas* vocant, ad Canonicatus & Beneficia vacatura per Sacrum Concilium Tridentinum sublatæ sint; (k) ita ut amplius nemini, etiam Collegiis, Universitatibus, Senatibus & aliis singularibus personis etiam sub nomine indulti aut ad certam summam vel alio quovis colore concedi, nec hactenus concessis cuiquam uti licere, atque non solum nostra Cathedralis, sed & quædam Collegiatæ Ecclesiæ Episcopatus nostri certum expectantium hujusmodi numerum habere consueverint. Ut igitur ejusdem Concilii Decreta debite exequamur, Nos ejusmodi exspectantias omnes in Ecclesiis Collegiatis hac nostra Constitutione tollimus & volumus, ut imposterum Canonicatus vacantes non nisi adultis juxta Decreta Sanctorum Canonum, & præsertim Concilii Tridentini qualificatis conferantur. Alioquin collatio aliter facta, sit nulla & invalida. Attamen Capitulo Cathedralis Ecclesiæ nostræ nihil innovare cupientes, ob protectionem & favorem Catholici Ordinis Equestris, quibus eandem Ecclesiam nostram prosecutus est, & imposterum, ut speramus, prosequetur sub spe approbationis Sanctissimi Domini Nostri Papæ permittimus, ut eum numerum exspectantium, quem hucusque habuit, retineat ea tamen conditione, ut tales exspectantes Clerici sint, atque in aliqua Universitate aut Gymnasio Catholico studeant, bonisque literis incumbant.

XII. In quibus Ecclesiis præbendæ

(g) Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 12. (h) d. c. 12. Sess. 24.
(i) C. 3. de Reform. Sess. 22. & c. 15. de Reform. Sess. 24.
(k) Sess. 24. de Reform. c. 19. c. 2. De concess. Præbend. c. Detestando. eod. in 6.

dæ sunt Scholasticæ, ex Canonicis junioribus non dentur, nisi actu in aliquo Gymnasio, vel Studio Generali Catholico existant, suæque pietatis, morum & studiorum testimonium singulis annis Capitulis suis mittant. Quod si hujusmodi juniores Canonici mutato consilio a Statu Ecclesiastico rursus ad Sæcularem transierint, volumus, ut omnes fructus, quos ex Præbenda scholastica perceperunt, restituant, atque super restitutione facienda statim ab initio Capitulis sufficientem cautionem præstent.

XIII. Ecclesiarum Prælati & Canonici, qui Sacerdotes sunt, nec ad certas Missas obligantur, saltem singulis mensibus & præcipuis anni festivitatibus prævia confessione Missas celebrent. Cæteri confiteantur, & communicent.

XIV. Quæ supra de honestate Clericorum constituta & infra variis titulis constituuntur, ea omnia non minus Ecclesiarum nostræ Cathedralis & Collegiatarum Prælatos & Canonicos, quam inferiores Clericos concernunt. Quo enim altiori dignitatis gradu collocati sunt, eo majori vitæ puritate conspicui esse debent.

TITULUS III.

De Officio Decani Ruralis.

I.

QUoniam gravis & lata est Pastoralis officii nostri cura, recte a Majoribus nostris Decani rurales certis regiunculis sunt præfecti, qui una Nobiscum onus ferre, nostramque solicitudinem sublevare possint. Hi, quia sunt quodammodo Pastores Pastorum, (*l*) & alios exemplo, consilio, verbo & opere juvare tenentur, non nisi viri prudentes, docti, vitæ probatæ, multæque experientiæ esse debent.

II. Itaque vacante aliquo Decanatu talis a Confratribus canonice institutis in Decanum eligatur, qui a Nobis, aut Vicario nostro propter vitæ & eruditionis suæ merita facta prius inquisitione, si opus fuerit, confirmari possit.

III. Electus in Decanum Nobis quamprimum pro præstando solito fidelitatis Juramento & accipienda Confirmatione præsentetur, nec ante officio Decanatus ullo modo fungatur.

Forma Juramenti Decanorum ruralium.

EGO N. juro & promitto DEO Omnipotenti, & Beatæ Mariæ Virgini, Sanctis Pelagio & Conrado Ecclesiæ Constantiensis Patronis, quod Reverendissimo & Illustrissimo Domino Episcopo Constantiensi, & suis Successoribus canonice intrantibus, eorumque Vicario & Officiali pro tempore existentibus fidelis & obediens ero, ejusdem Reverendissimi Domini Episcopi & ejus Ecclesiæ commoda promovebo, & damna avertam, atque officium, ad quod electus sum, fideliter, & pro virili meo, absque omni dolo & fraude exercebo: SIC ME DEUS ADJUVET, ET HÆC SANCTA DEI EVANGELIA.

IV. Ad officium Decani pertinet bis aut ad minus semel in anno cum Confratribus suis Capitulum celebrare, & eis post Divina Officia rite devoteque peracta, hæc nostra Synodalia Statuta sive eorum contenta prælegere, difficultatibus, gravaminibus & incommodis Ecclesiarum consulere, Confratrum suorum vitam, mores, & doctrinam examinare, minores excessus corrigere, tum videre utrum omnes Confratres canonice sint instituti, recteque fungantur suo munere.

V. Graviores Cleri & populi excessus, quibus Ecclesia scandalizatur, item si quos sive Clericos, sive Laicos in hæresim lapsos, vel de hæresi suspectos, vel hæreticorum libros legentes cognoverint, (*m*) Decani ad Nos, vel Vicarium nostrum referant, ut mature scandalis obviare, & tanta mala, priusquam latius serpant, quantum possibile fuerit, e medio tollere valeamus.

VI. Decani semel quotannis omnes suæ regionis una cum Camerario, vel aliquo ex Deputatis obeant Ecclesias; Sacristias, vasa, vestes, ornamenta, cœmiteria, sepulturas, prædia & census beneficiorum, Parochorum, aliorumve Clericorum ædes, ac familias visitent, atque cum omni diligentia inspiciant,

(*l*) C. Singulæ plebes. de officio Archi-Presbyt.

(*m*) d. c. Ut singulæ plebes.

ſpiciant, & quid ubique locorum deſit, & deſideretur, accurate conſiderent, minora reforment, & majora ad noſtram cognitionem referant.

VII. Curent etiam, ut in Decanatibus ſuis omnia Beneficia Eccleſiaſtica intra a jure præfixum terminum canonice ſine diminutione, ſine pactis & reverſalibus conferantur. Contrafacientes ad condignam pœnam Nobis, vel Vicario noſtro in ſcriptis notificent.

VIII. Quæ autem Decani in Capitulis & viſitationibus quotannis fecerint, curaverint, cognoverint, ea omnia ſcripto comprehendant, ut a Nobis, aut Vicario noſtro quocunque tempore requiſiti, adminiſtrationis ſuæ rationem reddere poſſint. (*n*) In negligentes privatione Decanatus, aut aliis pœnis graviter animadvertemus.

IX. Quando aliquis ex Curatis, ſeu aliis Clericis ægrotaverit, eum Decani inviſant, conſolentur & curent, ut ei neceſſaria tam ſpiritualia, quam temporalia ſubminiſtrentur. Si obierit, rerum relictarum per ſe, vel Camerarium, aut unum ex Deputatis adjuncto Notario, ſi haberi poſſit: & duobus teſtibus, vel Clericis, vel Laicis Inventarium conficiant, hæreditatem totam obſignent, & arreſtent, arreſtumque ſine præſcitu Sigilliferi & Fiſcalis noſtri non aperiant.

X. Et ne cura animarum per obitum Curatorum detrimentum aliquod patiatur, Decani per menſis ſpatium a die vacationis per ſe, vel alios idoneos, & a Nobis ad curam approbatos, Eccleſiis viduatis provideant, atque interim pro rato temporis fructus beneficii percipiant.

XI. Elapſo menſe, ſi Eccleſiæ Parochiali, aut alteri Beneficio de Succeſſore nondum proſpectum eſſet, curent Decani, ut per idoneos Clericos, & qui a Nobis ſpecialem commiſſionem obtinent, Eccleſiis ſeu Beneficiis debita miniſteria impendantur.

XII. Decanatuum quorumvis Clerici ſuis Decanis reverentiam debitam exhibeant, eisque obediant, ad Capitula vocati compareant, aut ſi legitime impediantur, excuſatores mittant. Vitia & defectus, de quibus a Decanis interrogantur, bona fide indicent, ſi ab eis de aliqua re admoneantur, ſi corrigantur, ſi illis aliquid mandetur, morigeros ſe exhibeant. Inobedientes & rebelles, quos Nobis a Decanis deferri volumus, gravi pœna afficiemus.

TITULUS IV.

De Camerariis.

I.

CAmerarii ærario Capitulari præfecti, & Decanis legitime impeditis ſubſtituti ſunt, ſine quorum juſſu, conſilio & præſcitu nil faciant, nihil expediant, cenſus Capituli & mulctas, quæ quavis ratione debentur, fideliter colligant, & de eisdem Capitulo rationem reddant.

II. Jura Epiſcopalia & Archidiaconalia exigant, eaque Sigillifero noſtro & Archidiaconis mittant: Ut res & jura non tantum Capituli ſui, ſed univerſim omnium Eccleſiarum Decanatus debite conſerventur, & defendantur, amiſſaque recuperentur, ſollicite proſpiciant.

III. Ædes Parochiales, & Beneficiales quotannis inſpiciant, ne culpa Curati aut alterius Clerici inhabitantis ruinoſæ efficiantur, provideant, & quid quisque in ædium ſuarum reparationem & conſervationem impenderit, advertant.

IV. Adminiſtrationis, & officii ſui, quoties a Nobis, vel Vicario noſtro requiſiti fuerint, rationem reddant, & Juramentum ſolitum præſtent.

TITULUS V.

De Plebanis, & Eccleſiarum Parochialium Rectoribus.

I.

GRaviſſimum onus eſt animarum cura, magnamque tum eruditionem & pietatem, tum prudentiam requirit; quod ſi diligentius plerique conſiderarent, non ita paſſim quaſi expanſo

(*n*) d. c. Ut ſingulæ plebes.

panso velo ad eam suscipiendam currerent, aut certe de iis, quæ ad officium Curati pertinent, prius se melius informarent, ne fortasse, quod multis accidere veremur, una cum commisso grege in præcipitium æternæ damnationis ruant. Quare diligentissime attendere volumus Vicarium & Examinatores nostros, ne facile quempiam ad curam animarum exercendam admittant, nisi quem virtutis & vitæ merita, atque sufficiens doctrina idoneum & commendabilem reddant. (o)

II. Parochi socios in Divinis, seu cooperatores, etiam probandi tantum causa, nullos assumant, & eorum opera in Sacramentorum administratione utantur, nisi prius a Vicario nostro prævio examine legitime & in scriptis approbatos; neque alienis Parochianis, sive per se, sive per socios suos, sine licentia proprii Parochi extra casum necessitatis Sacramenta ullo modo distribuant.

III. Omnia & singula officia, quæ ex fundatione, vel laudabili consuetudine obire debent Parochi, studiose exequantur. Sacram Missam diebus Dominicis, & Festivis nunquam intermittant, (p) & Sacramenta omnia reverenter, summaque cum honestate per Confessionem Sacramentalem, si copia Confessarii haberi possit, aut saltem per veram cordis contritionem cum proposito confitendi, ab omni peccato mortali vacui, pro quorumcunque locorum & personarum necessitate administrent.

IV. Si quando propter inopiam plures Ecclesiæ unum tantum haberent Sacerdotem, concio non in una, & in altera Ecclesia Missa habeatur, sed integer Divinus cultus in earum singulis per vices agatur, populusque semper ad eam Ecclesiam convenire jubeatur, in qua Missam & concionem simul audire possit.

V. Parochi ægrotos suos non tantum Ecclesiæ Sacramentis provideant, sed etiam non vocati eosdem sæpius invisant ac consolentur.

VI. Ex Cancellis, & aliis locis sacris, dies Festos, jejunia, supplicationes, anniversaria, & his similia, non prophana & sæcularia promulgent.

VII. Bona, Jura, Privilegia, Decimas, census, agros, prædia Ecclesiæ suæ diligenter & cum discretione defendant, atque in Urbarium authenticum conscribant, ut distincte cognosci queat, quos proventus & onera quælibet Ecclesia habeat.

VIII. Ecclesiarum suarum bona & redditus non oppignorent, ac debitis gravent, neque decimas aut alios proventus in damnum Successorum vendant aut diutius locent, quam sit jure permissum. (q)

IX. Habeant omnes Ecclesiarum Parochialium Rectores quinque separatos libros, (r) in quibus baptizatorum, confirmatorum, communicantium, Matrimonia contrahentium, & defunctorum nomina, cognomina, cum annotatione diei, mensis & anni diligenter & legibiliter inscribant: hoc enim non tantum ad natalium, matrimonialium impedimentorum, ætatis & similium probationem, sed etiam & præcipue, ut Pastoribus ovium suarum ratio melius constet, conducit. Negligentes Decani inquirant, & Vicario nostro pro qualitate plectendos deferant.

X. Denique cum pleraque, quæ in variis titulis hujus nostræ Synodi definita & constituta sunt, Parochos, eorumque officium & curam concernant; Volumus, eisque severe præcipimus, ut ea omnia & singula sub inibi contentis, & aliis etiam gravioribus pœnis non tantum per se diligenter observent, sed etiam ab iis, quorum cura illis commissa fuerit, observari faciant & procurent.

TITU-

(o) Conc. Trid. Seff. 24. de Reform. c. 18. (p) Concil. Trid. Seff. 23. de Reform. c. 1. Joan. 21. Actor. 20. c. Sicut. dist. 43. c. Præcipue. 8. q. 1. c. Gloria Episcopi. 2. q. 3. (q) c. Diaconi. c. Quicquid. 12. q. 2. (r) Concil. Trid. Seff. 24. de Ref. Matr. c. 1. & 2.

TITULUS VI.

De Vicariis Ecclesiarum incorporatarum, & Canonica portione.

I.

VIcarii, sive perpetui, sive ad tempus, sine nostra approbatione & consensu non assumantur, (s) nec semel assumpti amoveantur, nisi alicui ex speciali privilegio, de quo Nobis constare volumus, legitime esset indultum.

II. Et quia Vicarii Parochorum in animarum cura administranda vices gerunt, eadem plane de illis, quæ de cæteris Ecclesiarum Parochialium Rectoribus, & Curatis hinc inde constituta sunt, definimus.

III. Prælati, Capitula, Collegia, Monasteria tam sæcularia, quam Regularia utriusque sexus, & alii quicunque, quibus Ecclesiæ Parochiales sunt incorporatæ, Vicariis suis de congrua & competenti portione ex fructibus Ecclesiæ provideant, unde decenter & pro hujus temporis conditione se sustentare, jura Episcopalia, & Archidiaconalia solvere, hospitalitatem erga pauperes, & alios debitam ac statui suo convenientem exercere, & alia onera impendentia sufferre possint. (t)

IV. Quod si non fiat, Nos ex officio nostro Pastorali hujusmodi negligentiam supplebimus, & juxta Canonicas Sanctiones Vicariis de congrua & sufficienti portione, justitia mediante, providebimus.

V. Caveant vero Vicarii, ne Prælatis, Collegiis, Capitulis, Monasteriis, aut aliis quibuscunque literas renunciationis seu reversales tradant, quibus se modica & minus sufficienti competentia contentos fore obligent. Idque si a Nobis aut Vicario nostro investiantur, vel ad curam admittantur, se non fecisse, juramento confirment.

TITULUS VII.

De Sacellanis & aliis inferioris Ordinis Clericis.

I.

SAcellani & alii Clerici, cujuscunque gradus fuerint, attendant officio suo, & ministerium suum diligenter impleant, fundationibus, piisque Ecclesiarum & Beneficiorum suorum consuetudinibus impigre satisfaciant, nec facile & sine legitima causa Ecclesiam suam, præsertim diebus Festis deserant, ut alienam honorent.

II. Qui ad Chorum & Horas Canonicas persolvendas astricti sunt, mature veniant ad Ecclesiam, inter psallendum & cantandum verba non præcipitent, sed integre ac devote pronuncient.

III. Sacellani & reliqui Sacerdotes ac Clerici ordinarie singulis mensibus confiteantur, extraordinarie, quoties in peccato mortali fuerint, & celebrare aut communicare ex officio debent, vel ex pietate volunt.

IV. Ecclesiarum Prælatis, Canonicis, & Parochis Sacellani, & cæteri Clerici debitam reverentiam exhibeant, & in omnibus licitis & honestis, præsertim cultum Divinum concernentibus, obedientiam & omnem fidelitatem bona fide promittant ac præstent, paternamque correctionem, si quando exorbitarint, modeste suscipiant. Rebelles in minoribus a Prælatis & Parochis puniantur, & in majoribus Vicario nostro plectendi deferantur.

V. Cooperatores quoque suis Parochis ad nutum obediant, neque circa exercitium curæ animarum & Sacramentorum administrationem omnia pro arbitrio suo, sed prout ipsis a Parochis injunctum fuerit, prompte faciant.

VI. Quæ de moribus passim dicta sunt, ea Sacellani & Clerici omnes ad se maxime pertinere sciant. Quamobrem domi suæ sobrie, caste, pieque vivant,

(s) Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 18. (t) C. Extirpandæ. c. Exposuisti. de Præbend. c. 1. eodem in 6. Vide Bullam Pii V. quæ incipit: *Ad exequendum. Sub dato Romæ 7. Cal. Novemb. Anno 1567.*

vivant, ebrietatem fugiant, otium tanquam fomentum omnium vitiorum devitent, & honestis se laboribus occupent. Recordentur se quotidie astare in Ecclesia vultui Dei, cingi Angelorum cohortibus, & habere populi præsentis oculos in se conjectos.

TITULUS VIII.

De Clericis peregrinis.

I.

CUm non infrequenter accidat, ut qui omnino Sacerdotes non sunt, aut si Sacerdotes vel Monachi fuerint, profugi tamen, infames, irregulares, excommunicati, aut aliquo alio Canonico impedimento irretiti sint, sese Missarum celebrationi, concionandi muneri, Sacramentorum administrationi, aliisque Divinis Officiis propria auctoritate ingerant. Idcirco omnium Ecclesiarum Prælatis, Parochis, & ruralium Capitulorum Decanis serio mandamus & præcipimus, ne quemcunque Clericum ignotum ex alia Diœcesi venientem sub quocunque prætextu in Ecclesiis & Decanatibus suis ad concionandum, Sacramenta administrandum, Missam vel alia Divina Officia celebrandum (*u*) admittant, nisi per Nos, seu Vicarium nostrum fuerit approbatus, atque de tali sua approbatione authenticas literas ostenderit.

II. Si qui contra Prælatorum, Parochorum, sive Decanorum prohibitionem sese nihilominus in ejusmodi Ecclesiastica ministeria ingesserint, vel ingerere attentaverint, ii quamprimum Fiscali nostro significentur, ut jure per Ecclesiasticas censuras & alias pœnas contra eos procedat.

III. Clerici vero peregrini transeuntes, ad Missarum celebrationem admittantur, si ex literis testimonialibus authenticis & probatis de ipsorum ordinatione, ac vitæ morumque honestate constiterit.

IV. Apostatas & fugitivos Monachos in Episcopatu nostro nullatenus esse ferendos, decernimus, ubicunque deprehensi fuerint, severissime per Nos castigabuntur, & ad sua Monasteria remittentur.

TITULUS IX.

De Residentia Clericorum.

I.

OBtinentes curam animarum quocunque modo in Ecclesiis suis resideant, populumque suæ curæ ac fidei commissum, verbo & exemplo pascant. (*x*) Quod si quis Curatorum ab Ecclesia sua abfuerit, eum præter alias pœnas adversus non residentes a Sacris Canonibus constitutas, ac peccati mortalis reatum, quem incurrit, absentiæ fructus pro rata temporis suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi retinere posse, sed fabricæ, aut pauperibus applicandos fore, decernimus.

II. Caveant Parochi & Curati, ne oves suas metu alicujus periculi, vel tempore pestis unquam deserant. Bonus Pastor, inquit Dominus (*y*), ponit animam suam pro ovibus suis, mercenarius autem fugit. Quod si fecerint, Deo & Nobis deserti officii pœnas gravissimas dabunt.

III. Ne autem diutius Ecclesiæ Parochiales proprii Pastoris præsentia & residentia destituantur, ad illas nullus assumatur, qui non sit actu Presbyter, aut in tali ætate constitutus, ut infra annum in Presbyterum ordinari possit, & qui personalem residentiam facere velit. Intra præfixum tempus non residentes, aut se ordinari non procurantes, Parochiis, cæterisque beneficiis curatis quibuscunque priventur.

IV. Parochi ab Ecclesiis suis ultra hebdomadam se non absentent sine licentia Decani, & ad longius tempus sine licentia Vicarii nostri Generalis. Absentia vero nulli concedatur diebus solennioribus & ultra bimestre, & nisi interea Vicarium idoneum & approbatum, qui ipsorum vices obeat, cum debi-

(*u*) Conc. Trid. Sess. 23. de Reform. c. 16.

(*x*) Conc. Trid. Sess. 23. de Reform. c. 1. & Sess. 7. c. 1. Bulla Pii IV. *Super residentia.* c. Conquerente, & fere per totum, de Cleric. non resid.

(*y*) Joan. 10.

debita mercedis assignatione deputaverit. (z)

V. In Cathedrali & quibusvis aliis Ecclesiis Collegiatis Civitatis & Dioecesis nostræ Dignitates, Canonicatus aut portiones obtinentibus, non liceat vigore cujuslibet Statuti aut consuetudinis ultra tres menses ad summum a suis Ecclesiis quolibet anno abesse, (a) sub pœna in expeditis Sacri Concilii Decretis comprehensa. Salvis nihilominus earum Ecclesiarum Statutis, quæ longius servitii tempus requirunt. Ubi tamen circa Ecclesiæ nostræ Cathedralis Statuta, Privilegia & laudabiles consuetudines auctoritate Apostolica aut Ordinaria roboratas, & quibus a Sede Apostolica specialiter non est derogatum, nihil innovare intendimus.

VI. Cætera beneficia qualiacunque simplicia residentiam de jure vel consuetudine exigentia obtinentes, similiter resideant, (b) neque unquam a Beneficiis & Ecclesiis suis sine legitima causa, & Superiorum præscitu & consensu sese absentent.

VII. Dispensationes perpetuæ de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis nulli juxta mentem S. Trident. Concilii (c) suffragentur: temporales vero ex rationabilibus causis concessas, ita permittimus, si prius eas viderimus, & de earum veritate cognoverimus.

VIII. Excusantur tamen a residentia, qui Romano (d) Pontifici aut proprio Episcopo (e) obsequium exhibent, qui jura & negotia Ecclesiæ seu beneficii sui prosequuntur. (f) Aut si, ut studiorum causa abesse possit, est alicui specialiter indultum, (g) & si quæ sunt aliæ similes (h) sacris Canonibus expressæ non residendi causæ. Dummodo de iis si dubitari contingeret, per causæ cognitionem coram Superiori factam, sufficienter constet.

TITULUS X.

De Horis Canonicis.

I.

IN recitandis Horis Canonicis Clerici omnes utantur Breviario Romano, aut nostro Constantiensi ad Romanum accommodato. Regulares vero aut eodem, aut approbato Ordinis sui.

II. Obligantur autem ad septem Canonicas Horas quotidie devote recitandas omnes, qui sunt in sacris majoribus Ordinibus constituti, sive Beneficium Ecclesiasticum habeant, sive non: Et omnes ii, qui qualecunque Beneficium cum vel sine cura obtinent, sub reatu peccati mortalis (i) & pœna restitutionis fructuum perceptorum. (k)

III. Sacerdotes Missam celebraturi, prius ad minimum Matutinum cum Laudibus dicant.

IV. Clerici itinerantes, aut ii, qui levi aliquo morbo corripiuntur, non æstiment se ab Horarum recitatione immunes.

V. Causas excusantes, vel non excusantes, a recitandis Horis Canonicis cuique propria conscientia, & pius ac discretus Confessarius dictabit.

VI. Quia vero magna est multorum Clericorum negligentia & malitia, qui, quas debent Horas Canonicas dicere, omittunt, ideo ex Decreto LEONIS Decimi, in Lateranensi Concilio (l) edito statuimus & mandamus, ut Clericus quicunque Beneficium habens cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis, recitationis officii & temporis, sed eos, tanquam injuste perceptos, in fabricas hujusmodi Beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur: Si vero ultra dictum tempus in simili

(z) d. Seff. 23. de Reform. c. 1.
(a) Concil. Trid. Seff. 24. de Refor. c. 12.
(b) Conc. Trid. Seff. 24. de Refor. c. 2.
(c) d. Seff. c. 2.
(d) C. Dilectus. de Cleric. non resid.
(e) C. De cætero. eod.
(f) C. Ex parte 2. eod.
(g) C. Relatum. c. Tuæ fraternitatis. eod.
(h) C. Ad audientiam. de Cleric. non resid. c. Unico. eod. in 6.
(i) D. Thomas quodlib. 6. & in 4. distinct. 15. Panor. in c. 1. de celebr. Miss. & omnes Dd.
(k) Vide Sylvest. in summa verbo: hora. n. 16.
(l) Seff. 9.

mili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio privetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere, quoad hoc ut beneficio privari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit, Deo tamen ultra præmissa de dicta omissione redditurus rationem.

VII. Parochi, & alii Clerici Constantiam vel ratione examinis ad curam, vel ob alia negotia venientes, diligenter a Vicario, Fiscali, & Examinatoribus nostris examinentur de modo ac ratione Horarum Canonicarum, & an de præsenti Breviarium secum habeant: & si quos deprehenderint, qui vel Breviarium secum non sumpserunt, vel Horas secundum Rubricas Breviarii recitare non possunt, eos severissime mulcta pecuniaria, piis locis applicanda, carcere aut privatione pro qualitate delicti puniant.

TITULUS XI.

De Libris Clericorum.

I.

Clericis, ut ea, quæ officii sui sunt, rectius obire possint, & ne otio, quod in illis vehementer detestamur, torpescant, libri maxime sunt necessarii, quos præter hæc nostra Statuta Synodalia doctioribus Clericis non præscribimus, sed cujusque voluntati liberum relinquimus, modo illos libros habeant, quos vel intuitu ordinis Clericalis, vel ratione officii etiam quilibet ex minus doctioribus Clericis, & qui tenuiorum sunt facultatum, necessario habere tenetur.

Quales sunt:

II. Biblia sacra.

Catechismus Romanus, auctoritate Concilii Tridentini editus.

Catechismus Petri Canisii.

Concilium Tridentinum.

Statuta nostra Synodalia.

Summa casuum conscientiæ Francisci Toleti Cardinalis.

Manuale Navarri.

Theologia Pastoralis Petri Binsfeldii.

Institutio confessionis Martini Fornarii.

Controversiæ, institutiones, meditationes Costeri, & Vincentii Brunii.

Opuscula Ludovici Granatensis.

Libellus Thomæ de Kempis de imitatione Christi, & alia ejuscemodi opuscula.

Pro Concionibus vero Eckius, Clitoveus, Nausea, Hoffmaisterus, Eisengrinius, Costerus. Item Postillæ Feuchtii, Petri Canisii, Schereri, & aliorum probatorum Authorum.

TITULUS XII.

De Collationibus Beneficiorum, & Jure Patronatus.

I.

Multi sunt, præsertim ex Patronis Laicis, qui quid sit Jus Patronatus, & quid Juris in beneficiorum collatione sibi competat, minus intelligunt, dum se pro libitu suo, tanquam essent Domini proprietarii beneficiorum, de beneficiis patronatis disponere posse existimant, unde postmodum multa contra Jura & Canones inconvenientia, & maxima salutis animarum dispendia suboriuntur.

II. Jus Patronatus nihil aliud est, quam potestas præsentandi Episcopo, aut alteri etiam inferiori, qui Jus instituendi habet Clericum idoneum instituendum ad beneficium vacans. (*m*) Hinc facile quis intelligit præter præsentationem Patrono nihil Juris in beneficio patronato competere. Itaque omnes Ecclesiarum & beneficiorum Patronos, sive Laicos, sive Ecclesiasticos, in Domino vehementer hortamur, ut salutis propriæ ac subditorum suorum, memores hujusmodi Jure Patronatus, quod sibi legitime vendicant, minime abutantur, sed juxta Sacrorum Canonum (*n*) & Trid. Conc. (*o*) præscriptum Ecclesiis & beneficiis suis patronatis provideant.

III. Et quidem Laici, quibus de jure in præsentationibus variare permissum est, (*p*) intra quatuor menses,

 Eccle-

(*m*) Hostiens. in summa de Jure Patronatus. (*n*) C. Piæ mentis. cum seq. 16. q. 1. c. Nobis. de Jure Patronatus. (*o*) Sess. 25. de Refor. c. 9. Sess. 14. de Refor. c. 12.
(*p*) C. Cum autem. c. Quod autem. de Jure Patron.

(q) Ecclesiastici vero Patroni, quibus variatio jure prohibita est, intra sex menses (r) personam idoneam præsentent. Quo jure etiam eum, qui jus nominandi habet, uti volumus.

IV. Quod si intra præscriptum tempus jus suum neglexerint, Nos auctoritate Ordinaria vacantibus Beneficiis ex jure devoluto pro illa vice providebimus.

V. Patroni Ecclesiarum & Beneficiorum quorumcunque semel legitime præsentatos & investitos Clericos, sub pœna excommunicationis, & amissionis Juris Patronatus propria auctoritate non amoveant, (s) vel ita tractent, ut beneficia sua vel deserere, vel resignare cogantur. Contra intrusos suspensione, excommunicatione, aliisque juris pœnis procedemus.

VI. Literas reversales, pacta illicita, juri & sacris Canonibus contraria, promissiones Simoniacas, a præsentandis Patroni non extorqueant, aut etiam sponte a Clericis oblata acceptent. (t) Quod cum ab aliquo Clerico factum fuerit, eum Vicarius noster non canonice, sed carcere investiat. Reversales autem & pacta, quæ juri & æquitati non repugnant, ita admittimus, si per Nos, vel Vicarium nostrum prius examinata & approbata fuerint.

VII. Patroni Beneficiis suis Patronatis, vel Clericis præsentatis pensiones, collectas, aut alia onera qualiacunque nova & insolita sine Sedis Apostolicæ, aut nostra auctoritate non imponant, neque decimas, agros, vineas, prata, sive in toto, sive in parte, aut aliquam aliam partem beneficii quovis prætextu sibi vindicent, ac usurpent, (u) sed omnia Sacerdoti legitime instituto, integre & sine diminutione alia relinquant. (x)

VIII. Jura Patronatus pretio non emantur, nec vendantur, (y) licet cum Universitate rerum temporalium simul transferri possint. (z)

IX. Clerici universi per Civitatem & Diœcesim nostram Constantiensem ubilibet constituti, Collatoribus seu Patronis suis omnem debitam reverentiam exhibeant, (a) & circa officii sui functionem, ad quam de jure, de fundatione, aut alia rationabili ac pia consuetudine tenentur, ita se gerant, ne Patroni justam de illis conquerendi causam habeant.

X. Quæ, si minus faciant, aut alias vitam Clerico indignam traducant, hortamur in Domino omnes & quoscunque Patronos, ut deposito omni affectu & indignatione, solam Dei gloriam & animarum salutem considerando, ea Nobis, vel Vicario nostro referant. (b) Promittimus vicissim eisdem, Nos apud Officiales nostros Ecclesiasticos curaturos tantumque effecturos, ut contra hujusmodi Clericos, justitia mediante, &, prout juris fuerit, ad Canonicas pœnas pro ratione delicti, quantocitius fieri potest, absque longiori mora procedant.

TITULUS XIII.

De Institutionibus.

I.

Nullus Beneficium, qualecunque sit, sine Canonica institutione, a Nobis, vel ab eo, cui jus instituendi competit, possideat, multo minus ministerio aut fructibus beneficii, quos absque Investitura suos non facit, sese ingerat. (c)

II. Ad Beneficia Parochialia, vel alia Curata assumpti, Sacramenta non administrent, nec quicquam faciant, quod curæ animarum sit annexum, nisi prius approbati & investiti fuerint. Quomodo enim eos ligare & absolvere possunt, in quos ipsis nulla adhuc attributa est jurisdictio & potestas?

III.

(q) C. Unico. eod. in 6. (r) d. c. Unico. (s) C. Præter ea. de Jure Patron.
(t) C. Non satis. c. Cum in Ecclesiæ. de Simon. & passim. 1. q. 1. cum 5. quæst. seqq.
(u) Concil. Trid. Sess. 25. de Refor. c. 9. (x) Tot. tit. Ut Ecclesiastica Benefic. sine diminutione conferantur. c. Præterea. de Jure Patron.
(y) C. De jure. eod. tit. de Jure Patron. (z) C. Ex literis. c. Cum sæculum. eod.
(a) C. Nobis. de Jure Patron. (b) C. Filiis. 16. q. 7.
(c) C. Ex frequentibus. c. Cum venissent. de Institut. c. Præterea. de Jure Patronatus.

III. Qui ex privilegiis, aut alia legitima causa a Nobis approbata investiri non solent, pro Investitura commissiones ad curam animarum exercendam in scriptis, & sigillatas recipiant, atque de triennio in triennium renovent.

IV. Quod si ad inferiores alicujus Curati institutio pertinet, talis nihilominus ab Examinatoribus nostris ad curam examinetur, alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit & inanis. (*d*)

V. Et quia, juxta Apostolum, nemini cito manus sunt imponendæ, (*e*) volumus, ut ad aliquod Beneficium Ecclesiasticum præsentatus non prius instituatur, antequam ex Cancellis publice proclamatus, & terminus consuetus effluxus fuerit, ut interea de vita, moribus & sufficienti doctrina instituendi cognosci possit.

VI. Faciat instituendus tum Professionem fidei Catholicæ, tum infrascriptum juramentum, aliaque præstet, quæ in his Statutis a Clericis exigimus.

VII. Decani & Camerarii rurales, quos in hac parte Executores constituimus, nullum Clericum in suo Decanatu absque legitima Investitura vel commissione beneficium possidere, (*f*) & in eo ministrare permittant; Inobedientes Vicario nostro puniendos deferant.

Juramentum Investiendorum Clericorum.

EGo N. Rmo & Illmo Domino Episcopo Constantiensi, ejusque Vicario & Officiali pro tempore existentibus fidelis ero, & mandatis eorundem obediam, ac ea reverenter exequar. A beneficio, ad quod institui peto, sine licentia & consensu Episcopi, aut ejus Vicarii non discedam. Res, decimas, bona & jura omnia Ecclesiæ & beneficii, nec non calices, libros, & alia ornamenta, si quæ ad illud spectantia habeat, non alienabo, sed conservabo & defendam, & in quantum ablata, vel alio quocunque modo alienata fuerint, summis viribus recuperare studebo. SIC ME DEUS ADJUVET, ET HÆC SANCTA DEI EVANGELIA.

TITULUS XIV.

De Resignationibus Beneficiorum.

I.

BEneficiorum Ecclesiasticorum resignationes, quæ sine legitima causa fiunt, semper fuerunt odiosæ, & Sacris Canonibus prohibitæ, præsertim quando ii, quibus animarum cura commissa est, ex levissimis causis, & spe pinguioris beneficii oves sibi concreditas deserunt, atque ad alias oves, non tam ut illas, quam ut se ipsos pascant, transeunt: cum enim inter Pastorem & Ecclesiam, quasi Matrimonium aliquod spirituale contrahatur, minime tolerari debet, ut facilis fiat inter eos separatio.

II. Itaque Resignationes Beneficiorum quorumcunque non fiant, nisi ad manus Summi Pontificis, nostras, vel Vicarii nostri, aut ejus Collatoris, qui de jure resignationes recipere potest. Et quidem quæ coram Nobis, vel aliis inferioribus fiunt, pure & simpliciter absque favore alicujus fieri debent, ne magis successiones, quam dimissiones dicantur. Factæ cum conditione aliqua Juri contraria, aut in favorem alicujus puræ censeantur. Non tamen prohibemus, quin a Resignante pro aliquo alio preces non tamen obligatoriæ interponi possint, aliter factæ resignationes nullius sint effectus.

TITULUS XV.

De pluralitate Beneficiorum.

I.

EOs, qui plura Beneficia curata, aut alias incompatibilia possident, veteres & recentes Canones constanter damnarunt. (*g*) Nos Decreto (*h*) Sacræ Tridentinæ Synodi inhærentes, illud de verbo ad verbum his nostris Statutis Synodalibus inserendum duximus,

(*d*) Concil. Trid. Sess. 25. de Reform. c. 9. (*e*) 1. ad Timoth. 5.
(*f*) C. 1. de Regul. Jur. in 6. (*g*) C. Quia in tantum. c. Ad hæc. c. Cum non ignores. de Præb. causa. 21. q. 4. per totam. Concil. Trid. Sess. 7. c. 2. & 4.
(*h*) Sess. 24. c. 7.

mus, omnibus & singulis Diœcesis nostræ Ecclesiasticis quibuscunque sæcularibus & Regularibus serio mandantes, ut hujusmodi Decretum sub pœnis in eo contentis quam diligentissime observent.

" Cum Ecclesiasticus Ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, sanctè sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi: Verum quoniam multi improbæ cupiditatis affectu se ipsos, non Deum decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul beneficia obtinere non erubescunt; Sancta Synodus debitam regendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsenti Decreto, quod in quibuscunque personis quocunque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, mandat observari; statuit, ut imposterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam omnia alia beneficia, tam sæcularia, quam Regularia quæcunque, etiam commendata pertineant, cujuscunque tituli ac qualitatis existant. Illi vero, qui in præsenti plures Parochiales Ecclesias, aut unam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino quibuscunque dispensationibus, ac unionibus ad vitam non obstantibus una tantum Parochiali, vel sola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra spatium sex mensium dimittere, alioquin tam Parochiales, quam Beneficia omnia, quæ obtinent, ipso jure vacare censeantur, ac tanquam vacantia libere aliis idoneis conferantur; Nec ipsi antea illa obtinentes, tuta conscientia fructus post dictum tempus retineant." Hactenus Concilium.

II. Dispensationes ad plura Curata sive jam acquisitas, sive imposterum acquirendas non admittimus: Ad alia Beneficia incompatibilia ita toleramus, si prius a Nobis cognitum fuerit, eas omni suspicionis, falsitatis, aut alterius cujusdam sub- & obreptionis vitio carere.

TITULUS XVI.

De Simonia.

I.

Simonia nihil aliud est, quam rei spiritualis vel spiritualibus annexæ cum aliquo temporali facta commutatio. (*i*) Committitur dupliciter pacto & mente.

II. Pacto, cum aliquid vel datum est, vel de dando tractatus intercessit, & conventio: Mente, cum nullum quidem intercedit pactum, sed sola prava dantis aut recipientis, mens & intentio concurrit. Et quidem in variis rebus varie, maxime vero in Sacramentorum & Divinorum administratione, atque in Beneficiis Ecclesiasticis conferendis, acceptandis, resignandis & permutandis. (*k*) Quæ fusius ex Navarro, Toleto, aliisque Doctoribus peti poterunt.

III. Hoc crimen, quod cæteris est detestabilius, licet a Deo in nova & veteri lege graviter vindicatum fuerit, ejusque tanta sit labes, ut ad ejus accusationem etiam servi contra Dominos & quilibet criminosi, (*l*) qui alias regulariter personam in judicio standi non habent, (*m*) admittantur, illud tamen apud multos ita commune esse, cum magno animi nostri dolore intelleximus, ut quod gravissimum & hæreticæ pravitati simillimum, multisque valde periculosis casibus obnoxium est peccatum, ipsi vel pro nullo, vel saltem pro levi aliquo errato agnoscant. Unde Vicario & Fiscali nostro districte mandamus, ut de hac tam execrabili labe, præsertim quoad Clericos, quam diligentissime inquirant, & si quos eadem irretitos deprehenderint, gravissime

(*i*) Abb. in c. Nemo. de Simonia. (*k*) C. Cum Ecclesiæ. c. Suam. de Simon. c. Si quis objecerit. 1. q. 3. Concil. Trid. Sess. 21. de Refor. c. 1. & Sess. 24. c. 14.
(*l*) C. Tanta. de Simon. c. pen. 3. q. 4. (*m*) L. Vix certis. ff. de Jud.

ſime pro modo & qualitate Simoniæ, incarceratione, privatione vel depoſitione puniant.

IV. Confeſſarii quoque, quantum poſſunt, enitantur hanc peſtem ex animis ſibi confitentium evellere.

V. Pecunias quaſcunque pro ingreſſu & ſtatutorum redemptione, item pro adipiſcenda alicujus dignitatis, Canonicatus aut alterius beneficii poſſeſſione dare & recipere ita concedimus, ſi moderate fiat, & pecunia omnis in pium uſum, atque ad Eccleſiæ & fabricæ neceſſitatem convertatur. (*n*) Dulciaria, Stophas & convivia omnino tollimus.

VI. Cæterum ſi quid ſponte, pure, ſine pacto & conventione qualibet, fuerit gratis oblatum, illud ſine ſcrupulo Simoniacæ pravitatis recipi poteſt. (*o*) Quod idem obtinet ex contrario, ſi quid non ſponte quis dederit, ſed ut indebite illatam moleſtationem ſuper quæſito jure redimat, dare coactus fuerit. (*p*) Quibus tamen caſibus ſinceram conſcientiam & diſcretum Confeſſarium requirimus.

TITULUS XVII.

De Concubinatu.

I.

Quia propter incontinentiæ crimen in Clericis non tantum mirum in modum homines laici offenduntur, verum etiam indignum valde eſt, eos, qui Divino cultui ſeſe addixerunt, & quotidie Sacroſancta illa & tremenda Sacrificii Myſteria tractant, in impudicitiæ ſordibus & immundo concubinatu verſari. Ideo Clericis omnibus, cujuscunque ſtatus & conditionis fuerint, qui in Diœceſi noſtra commorantur, ſerio præcipimus & mandamus, ut honeſtatis & propriæ ſalutis memores, non tantum a concubinis abſtineant, easque, ſi ſecum habeant, quantocius expellant, ſed etiam cæterarum mulierum quarumcunque, de quibus aliqua poſſit eſſe ſuſpicio, conſortium & familiaritatem fugiant: mulierum enim nimia conſuetudo Sacerdoti, quem caſtitas & continentia perpetuo ornare debent, non convenit. (*q*) Et licet caſtitas quamvis non ſine magna difficultate conſervari, raro tamen bonum nomen in muliebri conſortio retineri poteſt.

II. In familia ſua Clerici mulieres conſanguineas, vel alias honeſtas & ætate maturas, de quibus ſuſpicio ſiniſtra facile concipi non poſſit, habeant; (*r*) Quam ſuſpicionem vitare nequeunt, qui mulieres juvenes, cultas, procaces, otioſas, impudentes, mali nominis ac famæ, aut quas anteacta vitæ macula contaminat, vel ſecum alunt, vel frequenter ad ſe admittunt.

III. Si quis deinceps in turpiſſimo concubinatu verſari deprehenſus fuerit, contra eum Vicarius noſter juxta Canonem a Tridentino Concilio adverſus concubinarios editum (*s*) ſine ullo reſpectu perſonæ, dignitatis aut ſtatus procedat.

IV. Pari modo contra eos, qui fornicationis ſimplicis, aut ſuſpectæ familiaritatis convicti fuerint, procedi volumus.

V. Eccleſiarum Prælati & Decani rurales, ſ[illegible]num vel plures Clericos in Eccleſia vel Decanatu ſuo concubinarios & fornicarios, ſeu de concubinatu & fornicatione ſuſpectos cognoverint, eos Nobis, aut Vicario noſtro, vigore præſtiti ſui juramenti denuntient.

VI. Grave etiam peccatum eſt, homines ſolutos concubinas habere, graviſſimum vero uxoratos quoque in hoc damnationis ſtatu vivere. (*t*) Eos Parochi, ſi ab eis ter admoniti fuerint, nec concubinas ejecerint, ab ingreſſu Eccleſiæ arceant; quod ſi nec hoc modo reſipiſcant, Nobis, aut Vicario noſtro

(*n*) Concil. Trid. Seſſ. 24. de Reform. c. 14. (*o*) C. Dilectus. 2. c. Tua. 2. de Simon. c. Placuit. 1. q. 1. (*p*) C. Dilectus. c. Matthæus. de Simon.

(*q*) C. 1. & 2. De cohabit. Cler. & mulier. c. Interdixit. 32. diſt. c. Cum omnibus. c. Volumus. c. Fœminas. d. 81. Concil. Trid. Seſſ. 21. de Reform. c. 14.

(*r*) d. c. 1. De cohab. Cler. & mul. (*s*) d. Seſſ. 25. c. 14.

(*t*) C. 15. Qui. d. 34. c. Si concubinæ. de ſent. excom. c. 2. in fin. de cohab. Cler. & mulier.

ſtro manifeſtent, ut excommunicationis gladio eos ad meliorem mentem reducamus.

VII. Sed & concubinas, quæ poſthac ſive cum Clericis, ſive cum Laicis cohabitaverint, per excommunicationis latæ ſententiam ab Eccleſia expellemus. Quas etiam, ut e ſuis Juriſdictionibus temporalibus Magiſtratus ſæcularis expellat, eum in Domino requirimus & hortamur.

TITULUS XVIII.

De Uſuris & aliis Contractibus illicitis.

I.

USuram omni jure naturali, (u) Divino, (x) Canonico (y) & Civili (z) prohibitam, ad perniciem populi latius manantem pro noſtri muneris cura reprimere, cupientes, quædam hujus generis delicta ex Sacrorum Canonum, & probatorum Patrum ſententiis congeſſimus, quæ quia frequentius ab utroque Ordine Eccleſiaſticorum & Laicorum in Diœceſi noſtra committi animadvertimus, ea præcipue ac nominatim hic prohibenda duximus.

II. Ex mutuo cuicunque facto nihil præter ſortem capitalem ex conventione percipiatur: unde eos, qui paſſim cuilibet ſolius lucri intentione mutuo dant, ut pro centum quinque vel plures florenos, aut aliquid pecunia æſtimabile, ſalvo ſemper capitali, recipiant, proprie uſurarios eſſe, & in æternæ damnationis periculo verſari declaramus. (a)

III. Nec refert etiam, ſi pecuniæ ſint pupillorum, (b) & viduarum, aut locorum piorum: quamvis enim Curatores pupillorum & Eccleſiarum bona augere teneantur; illud tamen non per contractus uſurarios, ſed honeſtos ac licitos fieri debet. (c)

IV. Contractus emptionis & venditionis annuorum cenſuum de ſe liciti, in quibus clauſulæ & conditiones apponuntur, quæ ſubſtantiam & ſpeciem contractus mutant, uſurarii ſunt. Ita quoque, ſi literæ reverſales, inſtrumento emptionis legitimo confecto contrariæ conficiantur, uſura committitur.

V. Qui in hujuſmodi annuorum cenſuum contractibus de centum plures, quam quinque florenos recipit, qui pecuniam majori pretio, quam communiter accipitur, qui incerta debita vel certa, difficilis tamen & ſumptuoſæ collectionis, (d) item qui una cum pecunia vina, frumenta, aut alia quævis communi & ordinario, ſive majori pretio, quæ poſtmodum tali pretio vel ſaltem ſine damno vendi nequeunt, venditoribus obtrudit, qui de centum decem aut plures florenos honorarii titulo ſibi reſervat, vel a venditoribus extorquet, uſuram committit.

VI. Contractus damni emergentis, & lucri ceſſantis, ſi intra legitimos Juris terminos conſiſtant, adeo non ſunt improbandi, ut etiam eorum ratione & intuitu liceat lucrum ex mutuo quærere. (e) Hodie tamen his contractibus variæ & pernicioſæ uſuræ a pleriſque palliari ſolent, quas in Clericis Nos ſeveriſſime caſtigabimus; Laici vero, ſi non in præſenti, certe in futura vita hujus ſuæ doloſæ iniquitatis habebunt ultorem Deum.

VII. Qui pecunias, frumenta, & alias merces ruſticis per annum dant, ut tempore meſſis vel Autumni frumenta vel vina, pretio minori, quam ſit communis, & a Magiſtratu facta taxa, ab illis recipiant, uſuram committunt.

VIII.

(u) D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. & 2. Binsfeld. ad c. 3. de Uſuris. q. 1. concluſ. 1. ubi dicit eſſe communem opinionem Theologorum & Jurisperitorum.
(x) Levit. 25. Exod. 22. Ezech. 18. & 22. Pſ. 14. Luc. 6. c. Præſenti. c. Super eo. de Uſuris.
(y) Ext. per totum tit. de Uſur. d. 46. cauſa 14. q. 45. & 6. per totum.
(z) Conſtitutio Maximiliani I. in Comitiis Auguſtanis anno 1500. & Caroli V. an. 1548.
(a) C. Conſuluit. de Uſur. Lucæ 6. c. Mutuum date nihil inde ſperantes.
(b) C. Super eo. de Uſuris. (c) Covar. lib. 3. var. reſ. c. 2. n. 1. Ang. Sylveſt. & alii in verbo: Tutela. (d) Sylveſt. in verb. Uſura. 1. n. 6. allegans Barth. & Bald. in l. cum allegas C. de Uſur. (e) Videatur Covarr. var. reſol. lib. 3. c. 4. Card. Toletus de Sacerd. inſtruct. lib. 5. c. 32. & 33. Navar. in Manual. c. 17. n. 211.

VIII. Frumentum aut vinum corruptum, vel non adeo bonum, mutuo datum, ut postea integrum melius & carius recipiatur, usuram sapit, (*f*) etiamsi restitutio differatur in tempus debitori commodum.

IX. Monopolia, quæ auctoritate privata fiunt, aut in manifestum Reipublicæ damnum conceduntur, damnamus. (*g*)

X. Mercatorum & Opificum pacta, quibus inter se conveniunt de non vendenda aut emenda aliqua merce vel opere infra aut ultra certum pretium, illicita sunt & iniqua. (*b*)

XI. Qui vina, frumenta, vel alia ad vitæ sustentationem necessaria coëmunt, ut tempore caristiæ divendere possint, tanquam Reip. perniciosi non sunt ferendi.

XII. Clerici quicunque sive pauperes, sive divites usurarie quocunque modo ne contrahant, aut aliis injustis & illicitis contractibus sese ingerant, nisi velint & pecuniam amittere, & aliis pœnis Canonicis subjacere. (*i*) Si quid de patrimonio Christi Clericis superest, pauperibus erogando, aut in alios pios usus convertendo, Christo dent mutuo, certi, se usuram centenariam æternæ retributionis recepturos.

XIII. Laicos, ut ab hac & sibi & proximo suo valde exitiali labe desistant, & si quid hactenus minus juste perceperunt, cum Zachæo, (*k*) si non in quadruplo, saltem in simplo restituant, (*l*) in Domino vehementer obtestamur. Incorrigibiles usurarios, usurarum proxenetas, & ministros, & eos, qui usuraria instrumenta conficiunt, Communione altaris, & sepultura Christiana privabimus. (*m*)

XIV. Hactenus de hoc valde communi vitio, quod jam prope omnem vitii naturam apud plerosque exuit, Parochos & Concionatores aut nunquam, aut raro, & tunc quidem non nisi generatim verba fecisse intelleximus, forte quod & ipsorum aliqui in eodem luto hæsitaverint, vel quod propter commune vitium etiam communem populi offensam pertimuerint. Id ne amplius intermittatur, omnibus Ecclesiarum Parochis, Concionatoribus & Curatis serio præcipimus, & sub gravi pœna mandamus, quatenus se de hoc pernicioso vitio ex piis, probatisque libris & Doctoribus diligenter informent, ac pro concione ea prudentia & dexteritate populum instruant, ut, quid sibi in hujusmodi contractibus licite sit permissum, & quid sub gravissimis pœnis vetitum, quilibet facile cognoscere queat.

XV. Confessarii quoque hac in re operas suas sedulo impendant, neque usurariis, nisi manifeste se emendent, absolutionis beneficium impertiant, ut vel hac confusione ad saniorem mentem reducantur.

XVI. Denique Principes & Magistratus sæculares in Domino hortamur, ut ipsi etiam huic pesti, quibus potuerunt remediis, occurrant.

TITULUS XIX.

De Ecclesiis, Capellis, Oratoriis & Altaribus.

I.

Ecclesiæ, Capellæ & Oratoria ad Divinum cultum destinata, sine nostro consensu, nullibi ædificentur: (*n*) ubi collapsa aut ruinosa sunt, sumptibus fabricarum, aut eorum, qui ad hujusmodi restaurationem vel de jure, vel de consuetudine obligati sunt, reparentur; in defectum horum Parochiani operas, servitia & subsidia sua præstent. (*o*)

II. Si consecratæ non sint Ecclesiæ, quantocyus consecrentur, (*p*) & pol-

(*f*) C. Consuluit. de Usur. Sylvest. in verbo: Usura. 1. n. 17. circa fin.
(*g*) L. unica Cod. de Monopol. (*b*) Sylvest. in verbo: Negotiatio. n. 2. & in verbo: Emptio. n. 19. (*i*) C. 1. Ext. de Usuris. c. Præterea. eod. c. 4. c. 8. 14. b. 4.
(*k*) Matth. 19. (*l*) C. Consuluit. c. Quam perniciosum. de Usur.
(*m*) C. 3. de Usuris. (*n*) C. Nemo Ecclesiam. de Consecr. d. 1. Cum olim. 14. §. Insuper. & ibi glos. de Privileg. (*o*) Videatur Conc. Trid. Sess. 21. de Refor. c. 7.
(*p*) C. Ecclesias. 16. q. 7. c. fin. de Consecr. Eccl. vel alt. c. Missarum. de Consecr. d. 1.

pollutæ reconcilientur: (*q*) quemadmodum n. non alii, quam sacrati Deo Sacerdotes Sacramenta ministrare debent, sic non in aliis, quam Domino consecratis locis Sacrificia offerre licet. (*r*)

III. Ubi propter pacem publicam communes sunt Ecclesiæ Catholicis & Hæreticis, & humatione cadaveris, vel alio modo polluta sit Ecclesia, nec debito modo reconciliari possit, super altari portatili consecrato Sacrificium celebretur.

IV. Et quia aliquando Ecclesiæ vel Cœmiteria a quibusdam temere polluuntur, statuimus, ut quicunque deinceps Ecclesiam vel Cœmiterium violenta sanguinis aut voluntaria seminis effusione, vel Hæretici aut Excommunicati humatione (nisi in locis utriusque Religionis, quoad Hæreticorum humationem aliter fieri non possit) execraverit, ac polluerit, eum non tantum juxta Sacros Canones graviter puniemus, sed etiam in expensas omnes, quæ pro reconciliatione hujusmodi pollutæ Ecclesiæ vel Cœmiterii impendi debent, condemnabimus.

V. In omnibus Ecclesiis, ubi asservatur Venerabile Sacramentum, sit lampas perpetuo noctes atque dies ardens: magna Crucis imago in medio Ecclesiarum in sublimi collocata, ut ab omnibus introeuntibus conspici possit: Vas item pro aqua benedicta, qua se introeuntes & exeuntes, religiose & Catholico more aspergant, secumque domum adferant, non extra, sed intra Ecclesias constitutum.

VI. Nihil prophanum, nihil inordinatum, & nimia vetustate ac carie corrosum aut deletum, in Ecclesiis relinquatur; omnia sint ordine pulchro distincta, decenter ornata ac munda.

VII. Æditui, vel ii, quorum est officium, Ecclesias sæpius in anno verrant, Altarium tabulas, imagines, picturas, statuas, fenestras, parietes & fornices a pulveribus ac aranearum telis purgent, & reliqua omnia agant, ut in omni Ecclesiarum loco nitor & munditia appareat.

VIII. In Ecclesiis sint piscinæ sacræ ad ablutiones rerum sacrarum projiciendas. Piscinæ autem locus sit sub terra fornice tectus, in quem juxta Sacros Canones aqua, cineres, & id genus alia immitti debent, ut terra hauriantur. Qui locus in Sacristia vel prope Altare, vel in alio Ecclesiæ aut Cœmiterii angulo pro cujusque loci commoditate construi potest. Clavem, qua reseratur, semper habeat Parochus.

IX. Sint Ecclesiis annexæ Sacristiæ, non in humido, sed quantum fieri potest, paulo altiori & sicciori loco constructæ, in quibus Ecclesiarum sacra vasa, vestes, & cætera paramenta decenter ac ordine conserventur.

X. Suggesti eo loco constituantur, ut Concionatores ex omni parte Ecclesiarum commode audiri & intelligi possint. Confessionalia ita fiant, ne Confessarius & confitens se invicem aspicere possint.

XI. Viri & mulieres in Ecclesiis promiscue non stent, aut sedeant, sed separatim illæ in hoc, hi in altero latere pro cujusque Ecclesiæ commoditate.

XII. Mendici tempore Divinorum Officiorum in Ecclesiis hinc inde vagari, & eleemosynas petere non permittantur. (*s*)

XIII. Nundinationes, emptiones & venditiones qualiumcunq; rerum in Ecclesiis, Capellis, Cœmiteriis, deambulatoriis, vulgo Creutzgäng dictis, & similibus locis consecratis fieri, severe prohibemus. (*t*)

XIV. In Ecclesiis, cum Divina celebrantur, vel verbum Dei prædicatur, nemo Laicorum deambulet, nugetur, cum mulieribus, de quibus suspicio esse possit, vel etiam cum aliis confabuletur, aut alias irreverenter stet vel sedeat. (*u*) Parochi in hoc genere

(*q*) C. Proposuisti. c. Consuluisti. de Consecr. Eccl. vel alt. c. Tuarum. de priv. int.
(*r*) C. Tabernaculum. d. c. Missarum. & c. Sicut non alii. de Consecr. d. 1.
(*s*) Bulla Pii V. quæ incipit: *Cum primum Apostolatus officium. Sub dato Romæ 6. Cal. Aprilis Anno* 1566. (*t*) Ex d. Bulla. (*u*) d. Bulla Pii V.

nere delinquentes honestatis admoneant.

XV. In Ecclesiis Parochialibus habeantur campanæ tres, in reliquis, item in Capellis & Oratoriis una sufficit, quæ antequam in campanile sustollantur, ab Episcopo precibus & benedictionibus consecrentur, quæ non prophanis, sed sacris tantum significationibus deservire debent.

XVI. Ter in die, mane, meridie & vesperi signo campanæ populus ad orationem moneatur.

XVII. Ecclesiarum & Capellarum tecta & superiores contignationes, frumentorum acervis, lignorum strue, aut prophana aliqua supellectili non onerentur.

XVIII. Fores Ecclesiarum noctu semper, interdiu vero, ubi longius ab ædibus distant, Divinis peractis claudantur, ne sacris Mysteriis dicata Templa variis hominum iniquitatibus pateant.

XIX. Inspectio cadaverum hominum occisorum ad cognitionem cædis a Judicibus sæcularibus, Chirurgis & Medicis in Ecclesiis aut aliis locis consecratis quibuscunque fieri non debet.

XX. Altaria sint lapidea aut lateritia superius integro lapide tecta. In iis, si consecrata sint, præter Reliquias nihil asservetur. Altaria omnia, ubi commode fieri potest, cancellis ferreis aut ligneis sepiantur: iis Laici nec incumbant, nec innitantur.

XXI. Apud unumquodque Altare sit appensum tintinabulum, aut e Sacristia ad Missæ Sacrificium afferatur. Crux in medio Altari sita, & duo candelabra: item tabula secretorum Missæ, in qua scilicet major & minor Canon contineatur.

XXII. Altaria tela cerata, aut ex panno grossiori, deinde duabus lineis albis mappis tegantur, quarum superior sit oblonga, quæ usque ad primam partem altaris pertingat, & utrumque latus decenter tegat. Supra has viridis aut nigra tela, ne mappæ pulvere & sorde inquinentur, constrata sit.

XXIII. Candelæ, quæ in altaribus tempore Sacrificii & Divinorum Officiorum ardere debent, ex nulla alia materia, quam cera conficiantur.

TITULUS XX.

De Rebus Sacris & Sanctis.

I.

PRæter Ecclesias, Altaria, Sanctorum Reliquias & imagines, res Sacræ & Sanctæ sunt omnis generis vasa, vestes, ornamenta, & similia ad Divinum cultum principaliter comparata. Quæ omnia suo ritu & cæremoniis consecrata & benedicta esse debent. (*x*)

II. Ex iis ad prophanos usus nihil omnino convertatur, (*y*) sed ex antiquis paramentis pro aliis necessitatibus Ecclesiæ fiant bursæ corporalium, coopertoria Missalium vel Reliquiarum, pro altari pulvinaria, & hujus generis alia. Quod si amplius usui nec sint, nec esse possint, comburantur, & cineres in Sacrarium mittantur. (*z*)

III. Curent Parochi, & cæteri Clerici omnes, ut vestes & colores vestium sacrarum, atque sacra vasa omnia ad usum cæremoniarum Romanæ Ecclesiæ accommodentur. Colores Ecclesiastici sunt albus, niger, rubeus, viridis & violaceus, hi in casulis, stolis, manipulis, dalmaticis, tunicellis, pluvialibus, velis & antipendiis conveniant, & pro temporum ac solennitatum varietate adhibeantur. In quibus Ecclesiis horum colorum sacræ vestes non sunt, ut parentur, præcipimus.

IV. Vasa, vestes, totaque sacra supellex semper sit munda (*a*) ac nitida, illa præsertim, quæ ad tremendum Altaris Sacrificium pertinet: quod enim domi tuæ in tuis prophanis vasis ac vestibus non ferres, in Domo Dei quomodo tolerabis?

V. Corporalia fiant ex tela (*b*) candida, & tenui simplicia, non duplicata, post lotionem amylo roborentur,

(*x*) C. Vestimenta. de Consecr. d. 1. (*y*) d. c. Vestimenta. & c. Ligna Ecclesiæ. de Consecr. d. 1. c. Semel. de reg. jur. in 6. (*z*) C. Altaris palla. de Consecr. d. 1.
(*a*) C. Pulchra. dist. 86. (*b*) C. Consulto. de Consecr. dist. 1.

ac summa semper munditia niteant. Quorundam hac in re crassam & pudendam negligentiam pecunia & carcere, omni excusatione seclusa, severe vindicabimus. Pallæ ex eadem tela sint, ex qua corporalia, ejusque magnitudinis, ut calicem ubique contegant.

VI. Mappæ, & aliæ vestes lineæ laventur ter, aut ad minimum bis in anno: Corporalia, pallæ, & purificatoria sæpius, calices & patenæ bis, terve.

VII. Urceoli, in quorum summitate A. & V. inscriptum sit, ut qui vino & qui aquæ fundendæ serviant, primo aspectu cerni possit, toties eluantur, quoties in eis vinum aut aqua pro Sacrificio apponitur.

VIII. Candelabra, Cruces, tapetia, & alia sive vasa, sive ornamenta, tam sæpe laventur, purgentur, & a pulveribus excutiantur, ut nunquam sint sordida & immunda. (c)

IX. Calices, patenas, & vasa sacrorum Oleorum, soli Sacerdotes aut Clerici majorum Ordinum abluant. Corporalia & purificatoria prima ablutione Clerici, deinde aliæ personæ honestæ lavent. (d) Cætera vasa & vestes per Æditaos, Sacristas, sive alios purgentur. Ablutio a Sacerdotibus & Clericis facta in piscinam seu Sacrarium effundatur.

X. Quæ omnia, ut debito tempore, modo & ordine fiant, Ecclesiarum Prælati, Rectores, Custodes, vel ii, quibus de jure vel consuetudine competit, procurent, immemores officii sui moneant, & negligentes puniant.

TITULUS XXI.

De Bonis & Juribus Ecclesiarum conservandis & non alienandis.

I.

CUm Ecclesiarum bona non humani, sed Divini juris sint, (e) & ideo in nullius, nisi DEI OPT. MAX. bonis consistant, (f) utpote ejus Divinæ Majestati a fidelibus oblata, atque secretorum cœlestium usibus dedicata; Ecclesiarum Prælati, ac Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque legitimi possessores, quibus Ecclesia vice ac nomine Christi potestatem patrimonium suum dispensandi & administrandi commisit, non tantum fideles & prudentes dispensatores esse, sed etiam ea diligenter tueri & conservare, atque quocunque modo illicito distracta & abalienata, recuperare & vendicare debent. Quod ut fiat, Nos omnibus & singulis Prælatis, Capitulis, & Beneficiariis injungimus.

II. Ecclesiarum omnium prædia, terræ, jurisdictiones, census, domus, decimæ, & alia jura quæcunque distincte & authentice conscribantur, quæ vetustate fere consumpta sunt, in aliam formam authenticam transferantur, & ea omnia non apud Prælatos aut Beneficiarios, in eorum privatis ædibus, sed in Archivio Ecclesiarum loco tuto & congruo sub trium clavium custodia conserventur. Ubi hujusmodi Archivium non est, præsertim in Collegiatis, & in Ecclesiis, in quibus est numerosus Clerus, construatur. Claves habeant, qui eas de jure vel consuetudine Ecclesiarum, Capitulorum & locorum habere debent.

III. Defunctorum Clericorum hæredes, quicunque fuerint, Ecclesiis & Clericis in beneficio succedentibus omnia & singula scripta, registra, instrumenta ad Ecclesiam seu beneficium quocunque modo pertinentia, absque tergiversatione aliqua fideliter & gratis tradant, etiamsi defunctus Clericus in confectione hujusmodi scripturarum, registrorum vel instrumentorum aliquos fecisset sumptus & expensas.

IV. De Ecclesiarum & Beneficiorum quorumcunque bonis, prædiis ac juribus sine evidenti utilitate & necessitate, nostroque, vel Vicarii nostri cum causæ cognitione judicialiter & in scriptis dato expresso consensu nihil vendatur, permutetur, obligetur, ad longum tempus locetur, aut alias quocunque

(c) d. c. Pulchra. d. 86. (d) Facit c. Nemo per ignorantiam. d. 1.
(e) §. Sacræ res Inst. de rerum divis. L. In tantum. §. Sacræ. ff. eod. c. Nulli. 12. q. 2.
(f) Vide Conc. Trid. Sess. 25. de Reform. c. 1.

cunque modo alienetur, (*g*) aliter factas alienationes & obligationes irritamus, ac nullas esse declaramus, (*b*) contra alienatores pœnam Canonicam Nobis reservantes.

V. Et ne ex incuria vel negligentia Ecclesiis damna accidant, nostræ Cathedralis, & Collegiatarum Capitulis, aliarumque Ecclesiarum Rectoribus & Curatoribus injungimus, ut singulis annis omnia Ecclesiarum vasa sacra, vestes, ornamenta, ac res quascunque ad Ecclesias, earumque usum pertinentes, visitent, inspiciant, atque in inventarium diligenter conscribant, ut deperdita facilius deprehendi, & ab iis, quorum incuria deperdita sunt, restitutio peti, lacerata, attrita & fracta restaurari, ac reparari possint.

VI. Quia etiam ut plurimum ædes beneficiales sartæ tectæ non conservantur, unde postmodum Ecclesiis ac Beneficiis damna irreparabilia eveniunt. Cui malo occurrere volentes, Capitulis tam nostræ Cathedralis, quam Collegiatarum Ecclesiarum injungimus, ut, quamprimum fieri potest, certum aliquem modum constituant, quo tum Curiæ Canonicales, tum cæteræ ædes beneficiales restaurari & conservari queant.

VII. In aliis Ecclesiis Parochi & Beneficiarii ædes suas conservent, & si reparatione indigeant, restaurent, nisi de jure seu consuetudine ad hujusmodi conservationem ac reparationem alii teneantur: secus facientes, subtractione fructuum, restaurationi applicandorum mulctentur.

VIII. Qui Vicarii sunt Ecclesiarum incorporatarum, licet ad omnimodam ædificationem aut restaurationem ædium Parochialium non teneantur, quia tamen plerique competentias habent sufficientes ac bonas,& quandoque multis annis hujusmodi ædes vel ipsi inhabitarunt, vel aliis locarunt, disponimus, ut & ipsi aliquid de suo secundum arbitrium nostrum, vel Vicarii nostri ad ædificationem seu restaurationem contribuant, maxime si illorum, aut familiæ suæ culpa ac negligentia ædes ruinosæ factæ essent.

IX. Clerici ædes suas beneficiales ipsi inhabitent, aut non nisi personis honestis locent.

X. Instituatur singulis annis omnium ædium non tantum visitatio & inspectio, Capitularium, a deputatis Capitulis: Parochialium, a Decanis vel Camerariis ruralibus: aliarum Beneficialium a Parochis locorum; sed etiam quid in qualibet visitatione deprehensum fuerit, quod reparari debeat, Nobis, vel Vicario nostro, aut Capitulis referatur.

XI. Agri, vineæ, in debita cultura ita conserventur, ut quotannis fructus reddant. Sylvæ non excidantur, nisi ad moderatam necessitatem.

XII. Cujus culpa aut negligentia ædibus, vineis, agris, sylvis, aut aliis prædiis damnum illatum fuerit, ab eo, vel ejus hæredibus restitutio illati damni petatur, ad quam faciendam Nos eos obligamus.

XIII. Graves pœnas Tridentinum Concilium (*i*) contra Ecclesiasticorum bonorum occupatores quoscunque, sive Clericos, sive Laicos statuit & decrevit. Illas ut sciat populus, & ne per ignorantiam forte censuras incurrat, volumus, ut singulis annis semel aut bis ex cancellis publice promulgetur.

Tenor autem Concilii Tridentini talis est:

" Si quem Clericorum vel Laicorum,
" quacunque is dignitate etiam Im-
" periali aut Regali præfulgeat, in tan-
" tum malorum omnium radix cupidi-
" tas occupaverit, ut alicujus Ecclesiæ,
" seu cujusvis sæcularis vel regularis
" Beneficii, montium pietatis, aliorum-
" que piorum locorum jurisdictiones,
" bona, census, ac jura, etiam feuda-
" lia, emphyteutica, fructus, emolu-
" menta, seu quascunque obventiones,
" quæ in Ministrorum & pauperum necess-

(*g*) Tot. tit. Ext. in 6. & Clem. de reb. Eccles. non alienand. c. Prædia. c. Non liceat. cum seq. 12. q. 2. (*b*) Cap. Si quis Presbyterorum. de reb. Eccles. non alienand. c. Quod quis. 35. q. 9. Extravag. eod. c. unic. (*i*) Sess. 22. de Reform. c. 11.

" necessitates converti debent, per se, " vel per alios vi vel timore incusso, " seu etiam per suppositas personas Clericorum aut Laicorum, seu quacunque arte, aut quocunque quæsito " colore in proprios usus convertere, " illosque usurpare præsumpserit, seu " impedire, ne ab iis, ad quos jure " pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus & redditus, quos occupaverit, " vel qui ad eum quomodocunque, " etiam ex donatione suppositæ personæ pervenerint, Ecclesiæ, ejus Administratori sive Beneficiato integre " non restituerit, ac deinde a Romano " Pontifice absolutionem obtinuerit. " Quod si ejusdem Ecclesiæ Patronus " fuerit, etiam Jure Patronatus ultra " prædictas pœnas eo ipso privatus existat. Clericus vel qui nefandæ fraudis & usurpationis hujusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem " pœnis subjaceat, nec non quibuscunque beneficiis privatus sit, & ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & a suorum Ordinum executione, etiam post integram satisfactionem & absolutionem, sui Ordinarii " arbitrio suspendatur." Hactenus Concilium.

TITULUS XXII.
De Decimis & Oblationibus.

I.

ANtiquissimi Decimarum juris pro Ministrorum Ecclesiæ sustentatione solutio, hodie varie a variis aut omnino contemnitur, aut legitime non præstatur. Contra quos est Sacri Tridentini Concilii (*k*) gravissima censura: " Non sunt ferendi, inquit, qui variis " artibus decimas, Ecclesiis obvenientes subtrahere moliuntur, aut qui ab " aliis solvendas temere occupant, & " in rem suam vertunt, cum decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas " dare noluerint, aut dantes impediunt, " res alienas invadunt. Præcipit igitur Sancta Synodus omnibus cujuscunque gradus & conditionis sint, ad " quos decimarum solutio spectat, ut " eas, ad quas de jure tenentur, imposterum Cathedrali, aut quibuscunque aliis Ecclesiis vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur." Hactenus verba Concilii. Quæ de omnibus decimis tam majoribus, quam minoribus, & aliis quibuscunque intelligenda sunt.

II. Decimæ novales, quæ ex terris aut agris de novo ad culturam sive ligone, sive aratro, vel alio quocunque modo redactis, percipi solent, Ecclesiarum Parochialium Rectoribus solvi debent, non tantum tribus primis annis, ut quidam false & ex prioribus Statutis Synodalibus propter errorem Typographi, valde Sophistice & damnabiliter sunt argumentati, sed semper & in perpetuum (*l*) iis omnino exclusis, sive Laici, sive Clerici fuerint, qui veteres decimas possident, aut qui eo loci vel jus foresti, vel aliam temporalem qualemcunque jurisdictionem aut proprietatem habent. Semel enim decimæ novales semper novales jure censentur. Eas Parochi locorum contra quoscunque detentores jure vindicent, aut si vi ac metu justo impediantur, Nobis, vel Vicario nostro referant. In Ecclesiis incorporatis, ubi Vicarii sive perpetui, sive temporales constituti sunt, & congruam portionem obtinent, in decimis novalibus nullum jus habent, sed iis pertinent, quibus Ecclesia est incorporata.

III. Ut autem scire possit populus, quam grave sit piaculum, decimas qualescunque aut omnino non solvere, aut non integre præstare, injungimus Parochis & Concionatoribus, ut tum ex Sacra Tridentina Synodo, tum aliunde, de decimis rite persolvendis sæpius ex cancellis prudenter & discrete verba faciant.

IV. Magnus Majorum nostrorum in faciendis oblationibus fervor ita apud plerosque refriguit, ut plures hodie sint,

(*k*) Sess. 25. de Reform. c. 12. (*l*) C. Quoniam. c. Cum contingat. de Decim. c. Quid per. de verb. sign. C. fin. de Privil.

sint, qui Ministris Ecclesiarum ea, quæ jam ante jure ac legitime possident, potius auferre, quam aliquid offerre mallent, & fere hujus sæculi homines, ad ea sint cogendi, quæ Majores nostri sponte ac paratissimo animo fecerunt. Ideo statuimus, ut oblationes ad minus in quatuor principalioribus festis, scilicet Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis B. Mariæ Virg. ab adultis, seu communicantibus Parochianis ex antiquissima Ecclesiæ & Episcopatus nostri consuetudine Parochis solvantur. (*m*) Illud ut Parochiani faciant, a Parochis suis cum discretione interdum admoneantur. Reliquorum dierum oblationes pro cujusque loci consuetudine uniuscujusque voluntati ac devotioni liberas relinquimus.

TITULUS XXIII.

De Fabricis & Fabricarum Procuratoribus.

I.

PRocuratores Fabricarum præter cujuslibet loci Parochum, quem Nos tanquam omnium Ecclesiarum & rerum Ecclesiasticarum Civitatis & Diœcesis nostræ Constantiensis verus, legitimus & ordinarius Judex ac Superior, (*n*) nostro nomine ac loco supremum Procuratorem ordinamus, assumantur de communitate cujusque loci viri fideles Catholici duo vel tres, qui singulis annis acceptorum & expensarum rationem reddant.

II. Generales fabricarum Procuratores, quos vulgo spiritualium administratores vocant, uti hæreticorum hujus temporis inventum, quod Ecclesiasticarum rerum maximam confusionem generat, rejicimus, & ut cuilibet Ecclesiæ speciales Procuratorès deputentur, præcipimus.

III. Ubi in villis & pagis Procuratores sunt, qui legere & scribere ignorant, Parochus loci singula accepta & expensa in rationes, aliis Procuratoribus dictantibus, referat.

IV. Procuratores non tantum census annuos ad fabricam pertinentes sive in fixo, sive in accidentiis sint, diligenter, & fideliter colligant, Ecclesiæ, turris, campanarum, sacrorum vasorum & vestium, aliarumque rerum, quæ ad Ecclesiam & fabricam spectant, curam habeant; sed etiam de cereis, oleo, thure, & cæteris ad cultum Divinum juxta ritum & cæremonias Romanas necessariis provisionem faciant. Curent præterea, præsertim Parochis urgentibus; ut albæ, altarium mappæ, mantilia, corporalia, purificatoria, & cætera omnia, maxime quæ ad tremendum Sacræ Missæ Sacrificium pertinent, sint munda. Quæ sordida sunt, mundent, quæ fracta vel corrupta, reficiant.

V. Missalia, Obsequialia, Gradualia, Antiphonaria, & libros reliquos Ecclesiasticos pro cujusque Ecclesiæ necessitate sine cunctatione Procuratores coëmant. Negligentes in his, Parochi Nobis, aut Vicario nostro denuntient, ut eos Ecclèsiasticis censuris ad præstandum officium adigere valeamus.

VI. Habeatur vero ubique annuorum redditt uum ratio, & ita Ecclesiarum necessitatibus provideatur, ne interim fabricæ magnis debitis prægraventur. Proinde volumus, & mandamus, ut Parochi, vel alii quicunque non tantum non plus oneris imponant fabricis, quam ferre possint, sed etiam ut vasis, vestibus, & aliis rebus Ecclesiasticis non sordide & inadvertenter, sed munde ac ordinate utantur.

VII. Magnus est abusus in plerisque locis & Ecclesiis, ut, quando pro Ecclesia emitur oleum, & cera, cerei conficiuntur, vel annuæ rationes rerum fabricæ redduntur, profusa convivia & compotationes magnis sumptibus fabricæ fiant; suntque fabricæ Procuratores ut plurimum in subministrandis ac reparandis rebus Ecclesiæ necessariis per annum parciores, ut eo plus postea habeant, quod inutiliter consumant. Sane indignissimum est eleemosy-

(*m*) Facit c. Omnis Christianus. de Consecr. d. 1.
(*n*) Videatur Concil. Trid. de Reform. c. 9. Sess. 22. & Sess. 24. c. 3. in fine.

mosynas piorum toto anno congestas, uno die ita abliguriri: proinde sub restitutionis, & aliis gravissimis pœnis hujusmodi convivia sumptuosa, & compotationes prohibemus, consuetudine etiam immemoriali non obstante.

VIII. In locis, in quibus fabricarum redditus ex magna parte in vino consistunt, sub eadem restitutionis pœna Procuratoribus interdicimus, ne ipsi in cellis vinariis fabricarum conveniant, & potitent, aut alios qualescunque illi sint, in easdem cellas ad potandum deducant. Parochi in hac parte peccantes, præter restitutionis pœnam toties, quoties decem florenis puniantur.

IX. Ut autem Procuratores suorum laborum aliquem fructum recipiant, non impedimus, quin illis pro modo facultatum fabricæ & laborum salarium aliquod in pecunia constituatur.

X. Habeatur in singulis Ecclesiis cista, in qua literæ redditum, jura & pecunia fabricarum conserventur, sub trium clavium custodia, quarum unam Parochus, reliquas duas alii duo Procuratores habeant.

XI. Qui debita fabricarum in singulos annos non solidaverint, vel non integre persolverint, a fabricarum administratione removeantur, & ad solutionem ac solidationem jure adigantur.

TITULUS XXIV.

De Successionibus & Testamentis Clericorum.

I.

Bona, quæ a Clericis possidentur, aut sunt Patrimonialia, aut Ecclesiastica, aut ex Ecclesiasticis bonis acquisita, aut denique quasi patrimonialia. (o)

II. Patrimonialia bona ea censentur, quæ Clericis ipsorum non Ecclesiæ intuitu ex successione sive testamentaria, sive ab intestato, parentum, fratrum, cognatorum, & aliorum, item quæ ex legato, fideicommisso, opera & industria sua, honesta & licita donatione, aliove legitimo contractu obvenerunt. (p) Et hæc cum nihil distent a bonis sæcularium, consequens est, ut non tantum ea a Clericis quovis titulo in alios transferri possint, verumetiam ad legitimos eorum hæredes ab intestato, aut ex testamento institutos, recte devolvantur. (q)

III. Bonorum Ecclesiasticorum nomine eæ res continentur, (r) quæ Ecclesiæ, ejusque Ministrorum usui & sustentationi consecratæ sunt, quales sunt domus, agri, vineæ, jus decimarum, jurisdictiones, &c. quarum omnium ea est conditio, ut nulla in iis hæreditaria successio tam ab intestato, quam ex testamento jure permittatur, (s) siquidem Clericus præter procurationem, & administrationem in hujusmodi bonis Ecclesiasticis nihil juris habet. (t)

IV. Bona ex Ecclesiasticis bonis acquisita sunt, quæ Clericus ex fructibus & redditibus beneficii sui comparat. Atque in his bonis Clerici ex antiquissima consuetudine (u) Diœcesis nostræ liberam testandi facultatem habent, illisque ab intestato a proximioribus legitimis hæredibus succeditur. Cui consuetudini licet nos nihil derogare velimus, quia tamen pium rationique valde consentaneum est, ut Clerici ex hujusmodi bonis honeste tantum vivant, (x) &, quod superest, in pios usus convertant, (y) serio monemus omnes Clericos, ut circa hujusmodi bona, sive hæredes ex testamento, sive ab intestato relinquant, etiam Ecclesiarum, quibus ascripti sunt, pauperum, alia-

(o) Navarr. in Tract. de redd. benef. Eccl. & in Comment. de spoliis Clericor.

(p) C. 1. de pecul. Cleric.

(q) C. Episcopi, cum 2. c. seq. 12. q. 1. c. Quicunque. 12. q. 3. c. 1. c. Firmum. 12. q. 5. c. Quia nos. c. Relatum. de Testament. c. 1. de success. ab intest.

(r) Tit. decret. de pecul. Cleric. & de Testament.

(s) C. Cum in officiis. c. Ad hæc. cum c. seq. de Testam. c. Episcopi. c. Manifesta. c. Sint manifesta. 12. q. 1.

(t) C. Pontifices. 12. q. 3. C. Non liceat Papæ. 12. q. 2.

(u) Quam probant Panorm. ad c. Cum tibi. n. 2. de verb. sign. Covarr. ad c. Cum in officiis. n. 9. de Testam.

(x) C. Ex his. cum c. seq. c. fin. 12. q. 1. c. Cum secundum. de Præbend.

(y) C. fin. 16. q. 1. c. Quatuor. cum seqq. 12. q. 2.

aliarumque piarum causarum rationem habeant, ne, dum forte suos consanguineos ex bonis Ecclesiasticis temporaliter locupletare contendunt, ipsi æternæ salutis dispendium atque jacturam patiantur.

V. Denique bona quasi patrimonialia sunt, quæ licet Clericus ratione Ecclesiastici ministerii percipit, vi tamen & effectu inter patrimonialia annumerantur, qualia sunt, quæ Clericis separatim obveniunt ex celebratione Missarum, ex concionibus, & similibus actibus spiritualibus, (z) quæ bona a Clericis tam ex testamento, quam ab intestato recte ad hæredes transmittuntur. (a)

VI. Concubinarum, & aliarum turpium personarum in testamentis Clericorum ne mentio quidem fiat, quod si quocunque modo, directe vel indirecte ab aliquo contra factum fuerit, volumus, ut totum id, quod concubinæ, vel aliis turpibus personis relictum est, in pios usus convertatur.

VII. Qui in Clericorum testamentis Executores deputantur, sive Clerici, sive Laici fuerint, fideles sint & diligentes in exequendo, (b) & quod sibi in simili fieri vellent, id aliis faciant. Legata omnia, præsertim ad pias causas, statim persolvant, & totum testamentum intra annum executioni demandent. Nobisque tanquam supremo hujusmodi testamentorum Executori, vel Vicario nostro ad nostram, vel ejus requisitionem de omnibus & singulis rationem reddant.

VIII. Et quia intelleximus in quibusdam locis Diœcesis nostræ consuetudines & statuta esse, quod neque Clericus, neque Laicus, ultra certam & expressam summam piis locis, aut aliquibus personis pro animæ suæ remedio & salute sua magis promovenda aliqua legata ordinare possit; Quæ cum Sacris Canonibus (c) & Imperatoriis Legibus (d) sint contraria, quod extrema voluntas & ultimum hominis testamentum immobile debeat consistere, (e) nihilque sit, quod hominibus magis debeatur, quam ut supremæ voluntatis liber sit stylus. (f) Ideo hujusmodi consuetudines & statuta auctoritate hujus Statuti Synodalis reprobamus, firmiter statuentes, ut illis, quos jura a testamentorum factione non prohibent, tam in prospera, quam in adversa valetudine constitutis, de bonis sibi a Deo collatis, ad pia loca & causas, dummodo hæredes suos legitimos contra juris communis dispositionem non prætereant, legandi, ordinandi & disponendi libera sit facultas.

IX. Dolenter etiam audivimus, quod in pluribus locis, fidelium tam Clericorum, quam Laicorum testamenta & extremæ voluntates, præsertim pro animarum salute salubrius promovenda, & ad pios usus & loca legata & testata, interdum perversis hominum machinationibus multipliciter impediantur, & retardentur, cum vero suprema hominis voluntas pro lege servari debeat, (g) Nobisque ex pastorali nostro officio incumbat, hujusmodi testamenta & ultimas voluntates defendere, (h) universis nostræ Diœcesis tam Ecclesiastici, quam politici status hominibus gravissime & sub Canonicis censuris ac pœnis præcipimus & mandamus, ne fidelium Ecclesiasticarum vel civilium personarum, quas jura a testamentorum factione non repellunt, testamenta, codicillos, legata, ac alias legitimas voluntates, potissimum ad pios usus & salutis animarum promotionem sese extendentes, earumque executiones, quovis modo negligant, impediant, aut retardent.

X. Cæterum circa ea, quæ jam de Cleri-

(z) Navarr. in Apologia de redd. Eccl. q. 1. monit. 21. cum seq.
(a) Panorm. in reper. c. Cum esses. n. 261. de Testam. & in cap. Cum in officiis. n. 8. eod. Navarr. in Comment. de spoliis Cler. §. 1. n. 3. (b) C. Joannes. de Testam.
(c) Tit. de Immunit. Ecclesiastica, & aliis locis. (d) L. Cassa. c. de Sacros. Eccles.
(e) C. Marthæ. §. Cæterum. de celebr. Miss. cap. ult. 13. q. 2.
(f) L. 1. C. de Sacrosan. Eccles. Auth. de Nupt. §. Disponat. coll. 4.
(g) d. Auth. de Nupt. §. Disponat. coll. 4. (h) Cap. Si hæredes. c. Tua nobis. c. Joannes. de Testamentis. Concil. Trid. Sess. 22. de Reform. c. 8.

Clericorum testamentis & successionibus ab intestato definivimus, nihil derogatum volumus, Nobis, vel aliis, qui ex privilegio jus succedendi habent, certis quibusdam Clericis.

XI. Clerici illegitime nati nec testamentum recte faciunt, nec ab intestato alium præter Nos relinquunt hæredem, nisi a Nobis licentiam in scriptis impetraverint.

TITULUS XXV.

De Exequiis & Sepulturis.

I.

Magna religione priscis temporibus Christianorum funera curata sunt, & eorum sepulturæ non nisi in sacris & religiosis locis ideo constitutæ, (*i*) quod illorum Sanctorum commendentur patrocinio, quorum nomini Ecclesia, in qua corpora conquiescunt, est consecrata, tum etiam quod defunctorum proximi ad sacra loca venientes, sepulturamque conspicientes, suorum recordentur, & pro eis pias preces fundant. Verum ut in aliis rebus, ita & in hac non parum multis in locis a religione deflexum est, unde mandamus, ut Parochi & Curati vetus Ecclesiæ institutum mortuorum funera piis precibus & officiis religiose prosequendi ad pristinam pietatis rationem revocare studeant.

II. Sit in omnibus Ecclesiis Parochialibus sumptibus fabricæ niger pannus laneus cum alba cruce omnibus communis, quo mortuorum loculi dum ad sepulturam efferuntur, contegantur. In ditiorum arbitrio sit, vel communi, vel alio pretiosiori suis sumptibus comparando pallio uti, quod post funus statim Ecclesiæ, in qua vel cujus cœmiterio mortuus sepultus fuit, acquiratur.

III. Ubi adeo Christiana pietas & charitas refrixit, ut nulli sint, qui sine mercede mortuorum corpora efferre & sepelire velint, illis Parochi cum cujusque loci Magistratu certam taxam constituant. Miserabiles personæ, quibus mortuis, aut nihil superest, aut ita parum, ut sua impensa humari non possint, Fabricarum, Hospitalium, aut aliorum piorum locorum sumptibus sepeliantur.

IV. Pro exequiis, sepulturis & anniversariis nihil exigatur, quod Simoniacam labem aut sordidam avaritiam sapiat. (*k*) Pias tamen consuetudines pro Ecclesiarum fabricis & Ministrorum commodiori sustentatione aliquid recipiendi non improbamus.

V. Meminerint vero Parochi se debitores esse, ut statim pro suæ Parochiæ defunctis preces Deo fundant, ac Sacrosanctum Missæ Sacrificium offerant, eisque refrigeria concedi postulent: nam si unquam antea, tunc certe animæ corporibus solutæ, eorum opera maxime indigent, sibique a Deo precibus illorum & sanctis Sacrificiis misericordiam fieri cupiunt. (*l*)

VI. Concio funeralis non in recensendis mortuorum laudibus versetur, sed tota ad humanam miseriam fidelium oculis proponendam, & omnes ad vigilandum cohortandos referatur, ne, cum venerit Dominus hora, qua non putamus, inveniat nos dormientes. (*m*)

VII. In Templis sine Prælatorum, Capitulorum & Parochorum consensu nemo sepeliatur. Quod si alicui locus sepulturæ deinceps in aliqua Ecclesia dabitur, humi tantum & in tali loco detur, in quo Divinis Officiis peragendis nihil impedimenti adferat. (*n*) Mortui in Ecclesiis tam profunde sepeliantur, aut quod melius esset, aperto loculo viva calce perfundantur, ne quem fœtorem inducant.

VIII. Ut in tegumentis sepulchrorum lapideis sive in Ecclesiis, sive in cœmiteriis imposterum Crucis imago non sculpatur, Parochi prohibeant. (*o*)

IX. In sacris locis infideles, hæretici, schismatici, publice excommunicati,

(*i*) C. 3. de Sepult. c. Non adimemus. in fin. c. Cum gravia. 13. q. 2.
(*k*) C. Abolendæ. c. Questa. c. In Ecclesiasticis. 13. q. 2. c. Non satis. c. Ad Apostolicam. de Simon. (*l*) d. c. Ad Apostolicam. & gloss. ad c. Abolendæ.
(*m*) Marci 13. c. (*n*) Facit c. Præcipiendum. §. Prohibendum. 13. q. 2.
(*o*) Facit L. unic. c. Nemini licere sig.

cati, nominatim interdicti, manifesti usurarii, & qui sibi manus violentas attulerunt, aliique a jure prohibiti humari, & pro iis exequiæ celebrari non debent. (*p*)

X. Cœmiteria ad Christianorum sepulturas consecrata muro, aut alias ita sepiantur ac claudantur, ne pecoribus pateat ingressus. Curent Parochi, ut in medio cœmiteriorum magna Crucifixi imago sit erecta.

XI. Rustici, dum ad Templa eunt, in cœmiteriis non conveniant, ut confabulentur, ac nugas & similia tractent. (*q*) sed recta Ecclesias ingrediantur & orent.

XII. In cœmiteriis nihil plantetur, nihil feratur, in iis omnes arbores, fructices, vites sive fructiferæ, sive non, excidantur. Telæ & panni linei prophani in cœmiteriis non siccentur, nec fœminæ colo ibi neant, aut tam illæ, quam viri opus aliquod ibi faciant a ratione locorum sacrorum alienum. (*r*)

XIII. Denique in omnibus cœmiteriis sit locus honestus pro ossibus mortuorum, non sparsim & confuse, sed ordine reponendis, cui vas cum aqua benedicta & aspergillo semper adsit.

TITULUS XXVI.

De Immunitate Ecclesiastica.

I.

Quoniam locorum sacrorum, rerum ac personarum Ecclesiasticarum immunitates, & privilegia non solum a Summis Pontificibus, sed etiam a supremis Principibus concessa, hodie passim violantur, cum Sacri Tridentini Concilii Patribus (*s*) omnia Concilia Generalia, nec non alias Apostolicas Sanctiones in favorem Ecclesiasticæ libertatis, & contra ejus violatores præsenti hoc nostro Synodali Decreto innovamus. Quapropter omnes Magistratus sæculares, cujuscunque status aut præeminentiæ fuerint, in Domino hortamur, ut non tantum ea, quæ Ecclesiastici juris sunt, a Ministris, Officialibus, & subditis suis ullo modo lædi patiantur, atque in eos omnes, qui Ecclesiasticam immunitatem & jurisdictionem perturbant & impediunt, severe animadvertant, verum etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, atque Ecclesiarum & Ecclesiasticæ libertatis protectionem existant, imitantes anteriores optimos, religiosissimosque Principes, qui res & jura Ecclesiæ, & sua auctoritate ac magnificentia auxerunt, & ab aliorum injuria vindicarunt.

II. Nemo Sæcularium Clericum qualemcunque in vincula ob quamcunque causam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ conjiciat, aut ei mulctam vel pœnam aliquam imponere præsumat. (*t*)

III. Clerici delinquentes Nobis, aut Vicario nostro deferantur, quos juxta delicti qualitatem, & Canonicas Sanctiones puniemus.

Quod si Clericus aliquis valde enormiter deliquisset (enorme autem crimen intelligimus, quod de jure Canonico depositionem, de Civili vero pœnam capitalem meretur) & vehemens fugæ suspicio adesset, permittimus, ut a sæculari Magistratu in arresto & loco honesto interea, donec Nos, vel Vicarius noster certiores facti fuerimus, detineri, aut vinctus decenti, non infami modo ad Nos mitti possit, omni dolo & fraude remota. (*u*)

IV. Clerici deprehensi in habitu laicali, postquam cognitum fuerit illos revera Clericos esse, statim dimittantur, & ad Nos, vel Vicarium nostrum causa & excessus deferatur.

V. Falsa quorundam Laicorum hactenus fuit opinio jure se Clericos captivare, & per viginti quatuor horas in carcere detinere posse: quod, ne fiat,

(*p*) C. Ecclesiam. cum seq. de Consecr. dist. 1. c. 2. de Hæret. in 6. c. Sacris. 12. de Sepult. c. 3. de Usuris. c. Placuit. 23. q. 5. cum multis similibus jurib. Vide etiam Concil. Trid. Sess. 25. de Reform. c. 19.

(*q*) C. 2. §. Cessent varia. §. Cessent confabulationes. & §. Cessent in Ecclesiis. de Immun. Eccles. in 6.

(*r*) d. c. 2. & c. Cum Ecclesiam. de Immunit. Eccl.

(*s*) Sess. 25. de Reform. c. 20.

(*t*) C. Nullus. de foro compet.

(*u*) Facit c. Ut famæ. de sent. excomm.

fiat, ſub eadem excommunicationis pœna prohibemus. (*x*)

VI. Clerici ad ſæcularia judicia ſe invicem non trahant, aut ad Judicem civilem confugiant, vel appellent. (*y*) Contrafacientes graviſſime puniemus.

Nemo etiam Laicorum Clericum ad ſæculare Tribunal citare præſumat. (*z*) Quod ſi Clericus ab aliquo iſthuc vocetur, non compareat, nec reſpondeat, (*a*) ſed id Nobis, aut Vicario noſtro referat.

VII. Qui ad Eccleſias & loca ſacrata confugiunt, inde per Magiſtratum ſæcularem non extrahantur, (*b*) niſi publici latrones, nocturni agrorum populatores, viarum obſeſſores, aut alii fuerint, (*c*) qui ſe immunitatis Eccleſiaſticæ privilegio indignos fecerunt: Nam ſi eos, qui ad ſtatuam Principis ſe proripiunt, ab omni violentia leges ſæculares vindicant, (*d*) quanto magis convenit ad Templum Domini & loca ſacrata confugientes, loci ſancti reverentia & auctoritate defendi. Quicunque igitur inde hominem reluctantem violenter abſtraxerit, eum tam aliis pœnis pro commiſſo ſacrilegio, quod admiſit, quam Eccleſiaſtica excommunicatione, quam ipſo jure incurrit, (*e*) pro violata immunitate coërcebimus.

VIII. Clericorum domus non minus, quam Eccleſiæ ipſæ immunitatis jure gaudent. (*f*) Quare Magiſtratus ſæcularis in ædibus Canonicorum, Parochorum, & cæterorum Clericorum nihil juris & auctoritatis quærat, ac ſibi uſurpet.

Finis ſecundæ Partis.

CONSTITUTIONUM
SYNODALIUM
PARS TERTIA.

TITULUS I.
De Regularibus & Religioſis.

I.

REgularem vitam profeſſi in ſtatu perfectionis conſiſtunt, (*g*) unde eum ipſi perfecte vivere, tum alios religioſis moribus & exemplo perficere debent. Quare ſummo ſtudio contendant Regularium quorumcunque Superiores, ut in Monaſteriis ſuis ſecundum præſcriptum Regulæ, quam profeſſi ſunt, vivatur, atque inprimis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem pertinent, tria vota ſubſtantialia Religionis, videlicet obedientiæ, caſtitatis & paupertatis, quam diligentiſſime obſerventur. (*h*)

II. Regulares omnes imprimis Nobis & Succeſſoribus noſtris, tanquam totius Diœceſis Capiti, reverentiam exhibeant, atque obedientiam in iis præſtent, in quibus tum ex Sacrorum Canonum Jure, tum ex Concilii Tridentini Decretis præſtare debent: (*i*) Deinde Superioribus & Præfectis ſuis ad nutum obediant. (*k*) Rebelles importune & opportune ad obedientiam redigantur, incorrigibiles, vel ad alia Monaſteria, juxta cujuscunque Ordinis Statuta dimittantur, vel perpetuo incarcerentur.

III. Prælati, & alii Superiores Monachos ſuos ex obedientia & Monaſterio ſub quocunque prætextu absque legitima & rationabili cauſa a Nobis cogni-

(*x*) d. c. Nullus. de foro compet. (*y*) C. Si diligenti. de foro compet. c. Placuit. 11. q. 1. c. Inolita. 11. q. 3. (*z*) C. Qualiter. de Judiciis.
(*a*) Per L. fin. ff. de Jurisdict. omnium jud. c. Cum ſit. c. Si Clericus. de foro compet. c. Experientia. cum ſeq. 11. q. 1. (*b*) C. Inter. de Immun. Eccl. c. Diffinivit. c. Frater. c. Sicut. c. Conſtituimus. c. Si quis contumax. 17. q. 4.
(*c*) d. c. Inter. c. Sicut antiquitus. 17. q. 4. & c. fin. de Immun. Eccleſ. (*d*) Tot. tit. Cod. de his, qui ad ſtatu. confug. (*e*) d. c. Et jurib. (*f*) d. c. Quis quis. 17. q. 4.
(*g*) S. Thom. 2. 2. q. 134. relatus a Sylveſt. in verbo: Religio. 1. n. 3.
(*h*) Clem. Exivi. de verb. ſignific. c. Cum ad Monaſterium. de ſtatu Monach. Conc. Trid. Seſſ. 25. de Regul. c. 1. (*i*) Conc. Trid. in multis locis. fac. c. Conquerente. de offic. Jud. ord. (*k*) d. c. Cum ad Monaſterium. §. Abbas vero. c. Abbates. 18. q. 2.

cognita non dimittant. Religiosos suns vagabundos, qui vel sine, vel cum habitu extra Monasteria oberrant, diligenter inquirant, & ad sua Monasteria redire modis omnibus curent. (*l*)

IV. Regulares, sive in ipsis Monasteriis, quibus cura animarum est annexa, sive extra Monasterium Parochiis præfecti sint, Sacramenta minime administrent, nec curam animarum quocunque modo exerceant, nisi prius a Nobis, vel Vicario nostro legitime examinati, probati & admissi fuerint. (*m*) In iis etiam, quæ ad curæ animarum administrationem pertinent, Nobis, Vicario nostro, & loci Decano rurali obedientiam & subjectionem præstare debent. (*n*) Regulares in Parochiis notorie delinquentes, secundum Canones impunitos non relinquemus, (*o*) in gravioribus excessibus in Parochiis non tolerabimus, sed ad Monasteria sua remittemus.

V. Apostatas pœnitentes, & ad Monasterium revertentes, Superiores benigne recipiant, nec eis majores pœnas, quam a Sacris Canonibus aut Regula cautum sit, imponant. (*p*)

VI. Ut castitatis voto, quo se Religiosi obligarunt, commodius satisfacere queant, (*q*) fœminæ omnes excludantur a locis conventualibus. In quibus Monasteriis aditus adhuc patet mulieribus, ad ambitum, refectorium, dormitorium, & alia secretiora loca Conventus, Prælati, & Superiores infra sex menses clausuram instituant, & institutam diligentissime conservent, (*r*) atque in Religiosos suos votum castitatis violantes, gravissime animadvertant. Extra clausuram & loca conventualia in Monasteriis sic admittimus fœminas, ut ubique honestatis ratio habeatur.

VII. Regularis vitæ pestis est pernitiosissima proprietas, cujus abdicatio adeo est Regulæ Monachali annexa, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere. (*s*) Quæ proprietati occasionem & fomenta administrant, ex omnibus Monasteriis penitus auferantur. Pensiones vitales ex parentum hæreditate, aut aliunde provenientes, nullus recipiat, neque pecuniam, vel aliud quidpiam proprium apud se, vel alium retineat, quocunque modo acquisitum fuerit, sed omnia in communem usum convertantur. (*t*) Consuetudinem, ubi Monachi, vel Canonici Regulares bona quædam immobilia ad usumfructum possident, aut pro victu, potu, & vestitu certam summam vini, frumenti, panis, & aliorum esculentorum, vel pecuniam recipiunt, tanquam religioni & paupertatis voto contrariam omnino abrogamus. (*u*) Privatas Monachorum familias & mensas in Monasteriis interdicimus, & volumus, ut Religiosi in una mensa ac refectorio simul secundum cujusque Regulæ præscriptum comedant. (*x*) Mensæ adhibeatur sacra lectio, cui etiam Superior, nisi legitime impediatur, intersit. (*y*)

VIII. Subministrentur vero a Monasteriorum Prælatis & Superioribus victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia singulis ex communi pro necessitate & Monasterii facultatibus prompte & hilariter, non sordide ac tenaciter. Meminerint Superiores se Religiosorum suorum Patres, non Dominos, & Religiosos, non servos, sed filios esse.

IX. Superiores Religiosis suis ægrotantibus præter tria vota, cætera religionis præscripta relaxent, potum, cibum, locum, & omnia alia, quæ sanitas exigere videtur, de Medici consilio libenter cum paterno affectu & charitate

(*l*) C. Ne Religios. de Regularib. & trans. Clem. Ne in agro Dominico. §. Quia vero. d. c. Abbates. 18. q. 2. (*m*) Conc. Trid. Sess. 25. de Reg. c. 11.
(*n*) C. Qui Religiosi. 18. q. 2. Conc. Trid. Sess. 25. de Regular. c. 11.
(*o*) Conc. Trid. d. Sess. 25. de Reg. c. 14. (*p*) Facit c. Pœnæ. de Pœnit. d. 1. L. Interpretation. L. Respiciendum. L. Hodie. ff. de Pœnit.
(*q*) C. Quod Deo. 33. q. 5. c. Ananias. c. Sunt quidam. 17. q. 1. Num. 3. & Deut. 15. cap.
(*r*) Facit c. Pervenit. 18. q. 2. (*s*) C. Monachi. c. Cum ad Monasterium. de statu Monach. c. Joannes. de Reg. (*t*) d. c. Cum ad Monasterium. c. Non dicatis. 12. q. 1. c. Monacho. 27. q. 1. Conc. Trid. Sess. 25. de Reg. c. 2. (*u*) d. Sess. c. 2.
(*x*) Conc. Trid. d. Sess. 25. de Reg. c. 1. (*y*) d. c. Cum ad Monasterium. §. Abbas vero.

ritate ministrent. (z) Ægrotorum vero non mulieres, sed viri curam habeant.

X. Habitu & vestitu utantur omnes decenti & Regulæ convenienti, (a) nec abjecto nimis nec cultiori, sed potius vitæ innocentia ac morum integritate, quam externo cultu hominibus placere studeant.

XI. Habitum & Tonsuram Ordini congruam, sive foris, sive domi sint, semper gestent (b) aperte, occulte nunquam, nisi de Superiorum licentia, quando per loca hæretica periculosa transeundum esset.

XII. Cubent omnes in eodem dormitorio, singuli in singulis cellis & lectis.

XIII. Silentium, humilitatem, & cæteras virtutes Christianas Religiosi inprimis colant. (c) Colloquia autem vana, inutilia, turpia, sermones petulantes, jocos obscœnos, lites, jurgia, odia, invidias, otium, & similes Religiosorum pestes abominentur & fugiant, atque a chartarum, alearum, & aliis minus honestis, illicitis ac jure prohibitis ludis abstineant.

XIV. Ad Officia Divina secundum singulorum Ordinum Regulas, & Monasteriorum fundationes & laudabiles consuetudines statis horis & locis celebranda, Religiosi omnes in Choro conveniant, & quanta quisque in Monasterio dignitate vel officio major est, tanto in Divinis Ministeriis studeat esse frequentior, nec se facile subducat, nisi necessitatis vel majoris utilitatis ratio postulet. In Choro autem & Ecclesia invicem non confabulentur, non discurrant, non oculos huc illuc conjiciant, aut aliquid aliud agant, quod homine & religioso loco sit indignum. Qui ritu Romano celebrant, omnia observent, quæ supra de Missarum celebratione a Nobis constituta sunt, & quæ Missalis Romani, aut nostri ad Romanum accommodati, Rubricæ continent.

XV. Sacerdotes confessionem Sacramentalem ultra decimum quartum diem nunquam differant, reliqui singulis mensibus confiteantur, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, nisi sæpius ex Regula sua obligentur. (d) Cæterum ut quilibet Regularis cuilibet ad voluntatem suam confiteatur, non expedit: ordinentur itaque Confessarii certi a Superiore, prudentia maturi, vita & doctrina probati, vel ex Monasterio, vel si ibi apti non sint, de communi consensu aliunde, præsertim ex religione aliqua, cui omnes simul confiteantur.

XVI. Capitula culparum, ad conservationem monasticæ disciplinæ instituta, secundum cujusque Ordinis Regulam & Statuta celebrentur sæpius: In iis Regula & Constitutiones Ordinis prælegantur, (e) & quæ contra honestatem & Ordinem gravius admissa fuerunt, puniantur. Capitulis Prælati & Superiores quoque intersint.

XVII. Caveant Superiores, ne aliquem ad professionem ante decimum sextum annum ætatis completum, & qui prius per integrum annum in probatione non fuerit, admittant: aliter enim professio facta nulla est, & invalida. (f) Nemo etiam ad alicujus religionis professionem emittendam vi metuque cogatur, aut inducatur. Atque in Religiosorum susceptione non divitiæ, familiæ splendor, & similia spectentur, sed tantum purus honor Dei & animarum salus quæratur. Et quia raro terminatur fine bono, quod malo inchoatur, principio ad Monasteria & professionem mediante alicujus pecuniæ, aut muneris pacto Simoniaco, nulli omnino recipiantur. (g)

XVIII. Quando ad Ordinem aliquem recepti, habitum Novitiatus induunt, aut Professionem faciunt, vel jam professi suas Primitias offerunt, magnus apparatus & splendida ac sumptuosa convivia more Sæcularium ne fiant,

(z) Sæped. c. Cum ad Monasterium. §. Porro debiles. (a) d. Sess. 25. c. 1.
(b) Clem. Ne in agro Dominico. §. Statuimus. de statu Monachor.
(c) C. Cum ad Monaster. §. In oratorio. de statu Monach. Isidor. de summo bono. lib. 1.
(d) Clem. Ne in agro Dominico. §. Sane. de statu Monachor.
(e) d. Clem. Ne in agro Domin. §. Regula. (f) Conc. Trid. Sess. 25. de Regular. c. 15.
(g) C. Monachi. de statu Monach. c. Quoniam Simoniaca. de Simon.

fiant, ficuti in multis locis fieri intelligimus, fed omnia fint frugalia, moderata, loco, tempori & perfonis convenientia. Sane confultius & illis honeftius effet, qui ante profeffionem folennem ad fæculum redeunt, fi habitus Novitiatus privatim in Ecclefia, vel in Capitulo fine externa aliqua pompa indueretur.

XIX. In fingulis Monafteriis fit locus feparatus pro Novitiis, quibus affignetur vir pius, prudens & doctus, qui eis Regulam explicet, ad vitam regularem verbo & exemplo inftituat, ad pietatem informet, ad virtutis amorem inflammet, & in iis, quæ Ordinis funt, exerceat; ut, quid profeffuri fint, non tantum fciant, fed etiam ufu & experientia prius didicerint. (*h*) Novitios, & eorum Magiftros, Superiores fæpe vifitent, & quomodo inftituantur, cognofcant.

XX. Monafteriorum Prælati, & alii Præfecti bonorum & fructuum Monafterii, non Domini, fed tantum difpenfatores funt, nec pro arbitrio & voluntate fua, fed fecundum intentionem piorum Fundatorum & Ecclefiæ, pro utilitate & neceffitate Monafterii bona difpenfare poffunt, ac debent. Quare omnes & fingulos ferio monemus, ne fuperfluo famulatu, nimio nec neceffario equorum numero, fplendidis conviviis, fumptuofis & inutilibus ædificiis Monafteriorum redditus confumant, (*i*) interim vero vix duos aut tres Conventuales non fine fumma diminutione cultus Divini alant, vel fi plures habeant, eos ita fordide ac tenaciter in cibo, potu, ac reliquis neceffitatibus, tractent, ut ftatim ad officia fua peragenda reddantur inhabiles.

XXI. Circa rerum Monafterii adminiftrationem in gravioribus caufis Prælati nihil agant, fine præfcitu, confilio & confenfu Conventus fui. Nihil vendant, diftrahant, aut quocunque modo alienent, fine noftra, aut aliorum fuorum Superiorum licentia in fcriptis obtenta. (*k*) Amicos & propinquos fuos ex bonis & fructibus Monafterii non ditent, neve quicquam ut proprium ipfi poffideant, vel aliis poffidendum relinquant. (*l*) Licet enim aliis præfecti fint, nofse tamen debent, fe Legibus & Regula, quam profeffi funt, folutos non effe.

XXII. Monafteriorum Prælatos & Superiores, qui bona Monafterii inutiliter difpenfant, ac diffipant, fi Nobis ordinaria jurisdictione fubjecti fint, Prælaturis fuis privabimus. (*m*) Si exempti, ut a fuis Superioribus amoveantur, procurabimus.

XXIII. In fingulis Conventibus, præfertim numerofis, habeatur Religiofus aliquis eruditus, & bonæ famæ, qui juniores Monachos inftituat. (*n*) Et quia maxime intereft, Religiofos Viros doctrina ornatos effe, tum ut aliis prodeffe valeant, tum etiam, ut ipfi habeant, quo otium honefte terant, omnino neceffarium effe cenfemus, ut juniores Religiofi duo, tres, pluresve, maxime ii, qui funt bonæ indolis, pro cujusque Monafterii facultatibus in Gymnafio aliquo publico, ufque ad fecundum Theologiæ annum a Prælatis, & aliis Superioribus alantur. Quod ut faciant Prælati, ab omnibus & fingulis vehementer defideramus.

XXIV. Sine libris Religiofi docti non fiunt: quare Bibliothecæ, ubi in Monafteriis funt, non tantum conferventur, fed quotannis augeantur; ubi vero non funt, inftituantur.

XXV. Superiores officia Monafterii non ex gratia & affectu, fed dignis conferant. (*o*) Religiofi autem, quibus officia & bona temporalia adminiftranda committuntur, non tantum fingulis annis, fed fingulis menfibus, vel diebus, fi ita Superioribus vifum fuerit, rationem reddant, (*p*) & ita fe ge-

(*h*) d. Clem. Ne in agro Dominico. §. Regula. in fin. facit c. 1. 12. q. 1.
(*i*) d. Clem. Ne in agro. in princ. (*k*) Tot. tit. Ext. in 6. Clem. de Eccl. non alien.
(*l*) d. c. Cum ad Monafterium. & d. Seff. 25. c. 2. (*m*) C. Monachi. §. Priores. de ftatu Monach. (*n*) d. Clem. Ne in agro. §. Ad ampliationem. de ftatu Monach.
(*o*) C. Cum ad Monafterium. §. Tales autem. de ftatu Monach.
(*p*) d. c. Cum ad Monaft. §. Tales autem.

gerant, ut semper memores sint Religionis & votorum, quibus se DEO & Superioribus astrinxerunt.

XXVI. Hospitalitas in Monasteriis ita exerceatur, ne forte magis publicis tabernis, quam Religiosorum hominum Conventibus comparentur. Qua in re Prælatos, & alios Superiores pro modo facultatum Monasterii,& pro ratione personarum illuc divertentium prudenter ac discrete procedere volumus. (q) Cæterum serio prohibemus, ne sub prætextu hospitalitatis crapulæ, ebrietatibus, æqualibus haustibus, inhonestis collocutionibus, & his similibus ulla detur occasio. Ad curam vero hospitum deputentur viri graves, & bonæ conscientiæ.

XXVII. Censuras atque interdicta non modo, quæ a Sede Apostolica, sed etiam a Nobis emanaverint, Regulares omnes in Ecclesiis suis promulgent, observent, (r) & ab aliis sibi commissis observari procurent.

XXVIII. Religiosi privilegiis suis moderate ad ædificationem, non ad destructionem & Ecclesiasticarum rerum confusionem utantur.

XXIX. Denique, quæ in Concilio Tridentino (s) de Regularibus definita, & a Nobis supra de Sacramentis Ecclesiæ, de Ecclesiarum cultu, de Altaribus, sacris vasis, & vestibus, de sepulchris ac cœmiteriis, aliisque rebus constituta sunt, ea omnia, in quantum Monasteriorum Superiores & Regulares quoscunque concernere debent, volumus, ut ab omnibus diligenter observentur.

TITULUS II.

De Electione & Confirmatione Prælatorum.

I.

MAgni refert ad Monasteriorum regimen tales assumi, qui in spiritualibus & temporalibus cum profectu præesse possint: quantum enim detrimenti Monasteria patiantur, quorum Superiores luxui, & quibusvis animi sui desideriis intenti, spiritualia aut nihil, aut parum curant, & temporalia passim profundant, optima rerum Magistra experientia hactenus in multis locis docuit. Proinde vehementer adhortamur omnes & singulos, quibus in Superiorum electione jus competit, ut deposito omni affectu, viros assumant, & prudentia rerum agendarum, gravitateque maturos & pietate insignes. (t)

II. Concubinarii, aut de incontinentiæ vitio notorie diffamati, proprietarii, excommunicati, suspensi, interdicti, nimium simplices, & qui alios juris patiuntur defectus, Monasteriis non præficiantur.

III. Electio fiat per vota secreta, (u) ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec quorumcunque absentium suffragia admittantur. Electioni præsint duo vel tres scrutatores Prælati, sive alii in dignitate Ecclesiastica constituti, vel alias, prout juris fuerit, ab eligentibus requisiti, duo testes Clerici, vel Religiosi, & Notarius, qui, si fieri possit, sit Clericus. Ad scrutinium aut suffragia nulli Laici, etiamsi Advocati fuerint, sub quovis prætextu admittantur.

IV. Electione canonice celebrata, electus per Instrumentum publicum ab Electoribus & Notario subscriptum & subsignatum, Nobis, aut Vicario nostro, vel alii Superiori quantocyus præsentetur, præsentatus vero confirmationem a Nobis prius non obtineat, quam per legitimam inquisitionem & proclamationem de electi sufficientia, & dignitate constiterit.

V. Prælati omnes in Diœcesi nostra existentes, & Nobis ordinario jure subjecti, benedictionem suam solennem a nullo alio Episcopo, quam Nobis, vel Suffraganeo nostro recipiant. Exemptis, si extra Diœcesim nostram benedictionis suæ munus accipere voluerint, modum non præscribimus. Sed ut in Diœcesi nostra ab aliis, quam Nobis, aut Suffraganeo nostro sine no-

stra

(q) Conc. Trid. Sess. 25. de Refor. c. 8.
(r) Conc. Trid. Sess. 25. de Regular. c. 12.
(s) Sess. 25. de Regular.
(t) C. Ne pro defectu. de Elect. c. Vilissimus. 1. q. 1. c. Abbatem. 18. q. 2.
(u) Concil. Trid. Sess. 25. de Regular. c. 6.

ſtra ſpeciali & expreſſa licentia in ſcriptis obtenta, benedicantur, minime permittimus.

TITULUS III.
De Monialibus.

I.

QUæ ſupra de Religioſorum votis diſpoſuimus, eadem etiam de Monialibus intelligi volumus, quæ eodem plane modo ut viri regulares obedientiam, paupertatem & caſtitatem profitentur.

II. Obedientiam præſtent Moniales Abbatiſſis, Præfectis, & Matribus ſuis. (*x*) Quæ earum juſſa neglexerint, neque pœnitentiam ſibi impoſitam facere voluerint, aut ſuperbe & injurioſe reſponderint, contumaciter ſe defenderint aut excuſaverint, velo priventur, incarcerentur, aut aliis pœnis ad obedientiam redigantur, & ſi rebelles permanſerint, Superiori deferantur.

III. Proprii omnino nihil poſſideant, ſed quæ a Præfecta illis ad uſum conceſſa ſunt, iis modeſte, & ita utantur, ut ſemper paratæ ſint ad Superioris nutum ea relinquere.

IV. Quæ ex labore manuum, aut ex ſuorum donatione vel hæreditate, aliave quavis juſta cauſa Moniales acquirunt, ea omnia ad communem uſum & Monaſterii utilitatem conferant. (*y*) Non tamen prohibemus, quin hujusmodi pecuniis illarum neceſſitatibus conſulatur, a quibus pervenerunt.

V. Munera quæcunque, etiam minima, Moniales ſive Clericis, aut Religioſis, ſive Laicis nec dent, nec mittant, ſine præſcitu & conſenſu Præfectæ. Ut aliquando Moniales parentibus, fratribus, ſororibus, aut aliis cognatis proximioribus aliquid donare poſſint, Præfectæ permittant.

VI. Eleemoſynæ non alicujus privatæ Monialis, ſed Monaſterii tantum nomine dentur.

VII. Præfecta Monaſterii bis ſingulis annis, aut ſæpius Monialium cellas viſitet, ſuppellectilem illarum perluſtret, & ſcrutetur, an aliquid proprii, aut quam ei ad uſum ſit conceſſum, habeant. Quod ſi aliqua deprehenſa fuerit, ex Decreto Concilii Tridentini (*z*) per biennium activa & paſſiva voce privetur, & alias juxta Regulam & Ordinis Conſtitutiones puniatur.

VIII. Et quia Moniales Sponſæ ſunt Chriſti Domini, maxime decet, ut, quam fidem promiſerunt, non tantum opere, ſed etiam verbis, ac puro corde integram conſervent. (*a*) Quare fugiant diligenter colloquia vana, prava & inutilia, ſanctumque ſilentium, quo magna animæ donorum ſpiritualium ſit acceſſio, ſedulo colant. (*b*)

IX. Ut in omnibus Monaſteriis Sanctimonialium, cujuscunque Ordinis & ſtatus fuerint, quoad cibum, potum, veſtitum, cæteraque neceſſaria omnia, omnes communiter vivant, ut a Sacro Tridentino Concilio (*c*) decretum eſt, ſerio præcipimus. Certas portiones in vino, in pane, & reliquis victualibus; Cenſus vitales, proprias ancillas & familias, & ſi quæ his ſunt ſimilia, voto paupertatis, quod coram Deo & Angelis ſuis ſolenniter ſunt profeſſæ, e diametro repugnantia, ſeveriſſime prohibemus, (*d*) non obſtantibus conſuetudinibus quibuscunque.

X. Nulla ſit differentia inter Moniales, nulla alii præferatur aut poſtponatur, ſed a Magiſtris & Præfectis unicuique Monialium ſecundum neceſſitatem provideatur.

XI. Cibum capiant omnes in communi refectorio, (*e*) etiam Abbatiſſæ, Magiſtræ, Matres, aut aliæ Præfectæ, (*f*) niſi infirmitas aut alia legitima cauſa ſubſiſtat. Menſis adhibeatur benedictio, & gratiarum actio a Præfecta, cui omnes Moniales interſint; abſentes ſine cauſa, puniantur. Fiat etiam lectio alicujus ſpiritualis, & approbati libri

(*x*) C. Cum ad Monaſterium. §. Abbas vero. de ſtatu Monachor.
(*y*) d. Seſſ. 25. c. 2. (*z*) d. Seſſ. 25. c. 2. (*a*) Cauſa 27. q. 1. fere per totum.
(*b*) C. Cum ad Monaſterium. §. In oratorio. de ſtatu Monachor.
(*c*) Seſſ. 25. de Regul. c. 1. (*d*) Ex d. Seſſ. 25. c. 2. (*e*) C. Pernicioſam. 18. q. 2.
(*f*) Facit. d. c. Cum ad Monaſterium. §. Abbas vero.

libri Germanici, in prima & ſecunda menſa, ut dum carnalibus cibis corpus nutriunt, etiam ſpiritualibus eſcis paſcantur.

XII. Dormiant omnes in uno cubiculo diſtinctis lectis, aut in uno dormitorio diſtinctis cellis. (*g*) Cubiculum autem commune, ſeu dormitorium noctu ſemper ſit clauſum, clave penes Præfectam exiſtente; cellæ vero alıter non claudantur, quam ut a Præfecta aperiri poſſint.

XIII. Ægrotis Monialibus in infirmaria, aut alio loco convenienti cibus, medicamenta, aliaque neceſſaria ſecundum Monaſterii facultates benevole adminiſtrentur. (*h*) Eas Præfecta charitatis cauſa quotidie viſitet, ut & ſolatio ſit, & melius, quæ ipſis ſunt neceſſaria, cognoſcere, ac procurare queat.

XIV. Veſtitus ſit ſimplex & Ordini conveniens, nihil quod ſuperfluitatem aut mundi vanitatem ſapiat. (*i*) Annuli & armillæ in manibus, cinguli, cultri argentei, aurei, deaurati, aut alias pretioſi mulieres aulicas, non Moniales ornant, ac decent. Hujusmodi res, ſi habeant, ad communes Monaſterii uſus ac neceſſitates convertendas Præfectæ tradant.

XV. Canes, columbas, gallinas, aves, ut Moniales privatim habeant, interdicimus. Quæ ſi apud aliquam repertæ fuerint, ſtatim ex Monaſterio ejiciantur, vel communi uſui aſcribantur, & Moniales puniantur.

XVI. Quia Diaboli pulvinar eſt otium, caveant Sanctimoniales omnes, ne tempus vanis confabulationibus, & otio, ſed honeſto labore manuum pro communi Monaſterii neceſſitate ad Præfectæ præſcriptum conſumant.

XVII. Diebus Feſtivis, quibus a labore manuum abſtinent, quod reſiduum eſt temporis a cultu Divino, illud totum piis meditationibus, orationibus, & ſacrorum librorum lectionibus impendant.

Libri prophani, turpes, jocoſi & ludicri in Monaſteriis Monialium non habeantur, in illis, ſi tales ſint, aut deinceps inveniantur, ex Monaſteriis ejiciantur, vel comburantur; nam ſicuti ſacrorum & piorum librorum lectio ad Dei & ſui cognitionem ducit, viamque perfectionis, & æternæ vitæ monſtrat; ita inanium & turpium librorum lectio vitia generat, mentemque corrumpit.

XVIII. Moniales Clericorum, ſeu Regularium quorumcunque ınterulas, ſudaria, collaria, aliasque veſtes nec lavent, nec conficiant. Veſtes vero ſacras, quales ſunt alba, amictus, corporalia, purificatoria, & ſimilia, ut Moniales lavare & conficere poſſint, ita concedimus, ſi cum præſcitu & licentia Magiſtræ fiat.

XIX. Ad Sanctimoniales maxime pertinet, aſſidue laudare Deum, eidem gratias agere, & ſupplicare, ut ſuam miſericordiam omnibus hominibus ad ſalutem impertiat; idcirco diu noctuque Chorum frequentent, Horasque Canonicas diſtincte & pro pio animi affectu recitent: (*k*) Quæ publicis horis intereſſe ex juſta cauſa impediuntur, eas privatim orare ne intermittant, cum omnes Moniales, quæ Profeſſione facta velum ſuſceperunt, quotidie ſuæ Religionis Divinum Officium & conſuetas preces dicere obligentur. (*l*) Adſint autem ſingulæ ſtatim ad initium congruenti ſui Ordinis veſtitu inductæ, in ſuis propriis locis, & uſque ad finem permaneant. Soni cantus, qui honeſti & ſpirituales non ſunt, colloquia, riſus, & quicquid indignum eſt domo Dei, & ejus Divina Majeſtate, cum qua in oratione colloquimur, ab Eccleſiis & cultu Divino Monialium procul arceantur.

XX. Venerabile Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jesu Christi intra ſepta Monaſterii non aſſervetur, (*m*) ſed in exteriori Eccleſia, ita tamen, ut etiam Moniales locum, ſeu

(*g*) d. c. Pernitioſam.
(*h*) d. c. Cum ad Monaſterium. §. Porro debiles.
(*i*) d. Seſſ. 25. c. 1.
(*k*) C. Quia tua. 12. q. 1. D. Hieronym. ad Ruſticum Monachum relatus in c. Nunquam. de Conſecr. diſt. 5.
(*l*) D. Anton. 3. parte. tit. 13. cap. 4. §. 1. Turrecremat. c. 1. diſt. 91. q. 15. Navar. de orat. c. 7. num. 21. relati ab Azorio Inſtit. moral. lib. 10. c. 6.
(*m*) Concil. Trid. Seſſ. 21. de Regul. c. 10. circa fin.

ſeu tabernaculum intra ſepta commode videre poſſint, clave apud Capellanum, ſeu Confeſſarium exiſtente. In oratoriis vero Monialium Venerabile Sacramentum omnino non ſit, privilegiis, indultis, aut conſuetudinibus quibuscunque non obſtantibus. (*n*)

XXI. Sanctiſſima Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta prima Dominica ſingulorum menſium, & celebrioribus Chriſti Domini, & Beatiſſimæ Virginis Feſtivitatibus, atque aliis diebus, quibus ex præſcripto Ordinis obligantur, devote percipiant. (*o*)

XXII. Confeſſarium habeant ordinarium, ſive regularem, ſive ſæcularem Clericum, a Superioribus aſſignatum & approbatum; Extraordinarium bis aut ter in anno ad noſtram, vel alterius Superioris ordinationem. (*p*)

XXIII. Qui Monaſteriis Sanctimonialium præſunt, pios, prudentes, maturos, atque doctos Confeſſarios & Concionatores eis conſtituant, qui ad minus bis ſingulis menſibus Dei verbum prædicent, easque erudiant in omnibus, quæ ad Dei cultum & ſempiternam ſalutem conſequendam pertinent.

XXIV. Præfecta Monaſterii quocunque nomine appelletur, ex Tridentini Concilii Decreto, (*q*) minor quadraginta annis non eligatur, & quæ in vitæ honeſtate octo annis non vixerit, poſtquam profeſſa eſt. Quod ſi talis in eo Monaſterio non inveniatur, ex alio ejusdem Ordinis Monaſterio aſſumatur, niſi incommodum ei videatur, qui electioni præeſt: tunc enim ex eodem Monaſterio eligi poterit, quæ triginta annos exceſſit, & quinque annis laudabiliter poſt Profeſſionem vixit.

XXV. Nulla Monialis ambiat, aut aliquo modo ſive directe, ſive indirecte, per ſe, vel per alios honores & officia quærat, ſed ſingulæ propria voluntate depoſita, & ad obtemperandum aliis magis paratæ, Dei gloriam & communem Monaſterii utilitatem præ oculis habentes, eas eligant, quas, omni humanitatis affectu remoto, ad id munus magis idoneas judicaverint.

XXVI. Præfecta Monaſterii, tanquam communis omnium Monialium mater, ipſarum, & corporis & animæ ſaluti diligentiſſime conſulat, easque ſtudioſe admoneat, ut puro ſint corde, vitæque integritatem ſervent, & ad perfectionem omnium virtutum contendant. Meminerit autem ſibi reddendam eſſe rationem juſtiſſimo Judici erratorum omnium, quæcunque Moniales ejus culpa aut negligentia admiſerint. Imprimis vero curet, ut pax & concordia ſororum conſervetur, ſublatis ab ea, quantum fieri poterit, omnibus diſſidii, ac diſcordiæ cauſis, ut, quemadmodum debent, unum corpus & unus ſpiritus in earum Sponſo Chriſto JEſu perfecto charitatis vinculo colligentur.

XXVII. In Moniales garrulas rerum novarum & mundanarum amatrices, aliis ſive detrahentes, ſive maledicentes, quæ hodie apud pleraſque Moniales paſſim ſunt in uſu, in Capitulis, ſingulis ſeptimanis ſemel celebrandis, privatione veli, diſciplina, carcere, aut aliis pœnis pro modo culpæ Præfecta Monaſterii ſeveriſſime animadvertat.

XXVIII. Regula, & aliæ Ordinis Conſtitutiones Monialibus ſæpius prælegantur, (*r*) ut eis vocationis & profeſſionis ſuæ debitum officium in memoriam revocetur.

XXIX. In negotiis paulo gravioribus Præfecta Monaſterii ſine præſcitu & conſenſu Monialium, Officialium, aut Seniorum nihil decernat, in iis vero, quæ majorem deliberationem requirunt, totum Monialium Capitulum convocet.

XXX. Ad minora officia Moniales ætate, & prudentia maturæ aſſumantur, quæ ad nutum Superiorum ſint amovibiles. (*s*) Quæ autem aſſumptæ fuerint, quemadmodum earum obedi-

(*n*) d. loco. (*o*) Concil. Trid. Seſſ. 25. de Regul. c. 10. Clem. Ne in agro. §. Sane. de ſtatu Monach. (*p*) d. Seſſ. c. 10. (*q*) Seſſ. 25. de Regular. c. 7.
(*r*) d. Clem. Ne in agro. §. Regula. de ſtatu Monach.
(*s*) C. Cum ad Monaſterium. §. Tales autem. de ſtatu Monach.

entia postulat, officia suscipiant, & eorum munera sine recusatione humiliter exequantur.

XXXI. Novitiarum curam habeat Monialis specialiter deputata in loco separato, quæ Novitias in timore, & cultu Dei, & in observatione religionis suaviter erudiat, coneturque, & vitæ exemplo & assiduis monitionibus ita eas instituere in spiritualis vitæ ratione, ut Deo adjutore ejus perfectæ ancillæ evadere possint. (*t*) In Novitiatum nulla recipiatur sine habitu regulari, ad habitum nulla, nisi duodecim annis major, ad Professionem vero post annum probationis absolutum, & decimum sextum ætatis annum completum, (*u*) quæ prius Nobis, aut Vicario nostro de suo libero consensu, & pia voluntate fidem sufficientem non fecerit. (*x*) Plures autem nullibi assumantur, quam commode sustentari possunt. (*y*)

XXXII. Ut puellæ disciplinæ & bonorum morum causa in Monasteriis Sanctimonialium degant, ac educentur, non prohibemus. (*z*) Volumus tamen, ut separatim a Monialibus pro cujusque loci commoditate erudiantur. Puellæ tales habitu quidem sæculari, nec tamen sumptuoso & varii coloris, sed modesto ac loco religioso convenienti utantur. Sumptus vero ipsæ puellæ, sive parentes earum, non Monasterium ferat.

XXXIII. Quoniam Nobis gravissime sub obtestatione Divini Judicii & interminatione maledictionis æternæ a Sacra Tridentina Synodo (*a*) præceptum & mandatum est, ut in omnibus Monasteriis Nobis subjectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuit, restituamus, & ubi inviolata permansit, conservemus, & inobedientes atque contradictores quoscunque per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacunque appellatione postposita, compescamus. Ideo memores salutis nostræ, & ad avertendum a Nobis Divinam ultionem omnibus Monasteriorum Sanctimonialium Superioribus & Visitatoribus quibuscunque in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, ut, quantum in ipsis fuerit, atque pro horum temporum occasione & locorum commoditate fieri poterit, Monasteria Monialium sibi subjecta ad debitam clausuram & communem vitæ rationem, omni proprietate semota redigant, atque Moniales quascunque, vel alios impedientes Ecclesiasticis censuris, aliisque pœnis constringant.

XXXIV. Inclusoria, & congregationes Monialium in sylvis, aut aliis locis minus commodis existentes, ad alia loca hominum frequentia celebriora, ubi commode fieri potest, transferantur. (*b*)

XXXV. Moniales nondum clausæ extra Monasteria solæ non egrediantur: Ad convivia, ad nuptias Laicorum, sive Primitias Clericorum nullo modo accedant, extra Monasterium non pernoctent, ad Ecclesiarum Dedicationes, ad nundinas non vadant, & per plateas & vicos oppidorum non discurrant. Quæ contrafecerint, & Dei ultionem, & nostram condignam atque severam animadversionem non effugient.

XXXVI. Canonissæ sæculares, continentiæ & paupertatis studium nulla voti solennitate obstrictum sectantes commune habeant dormitorium, habitu modesto & castitatis indice utantur. Magna quoque instituti sui commoda perciperent, si communi mensa uterentur, quod, ut faciant, eas in Domino adhortamur. Abbatissæ, seu Præfectæ suæ sint obedientes, & Collegii, sive Monasterii constitutionibus in omnibus satisfaciant, quamdiu in eo manserint.

(*t*) d. Clem. Ne in agro. §. Regula. in fin.
(*u*) Sæped. Sess. 25. de Regular. c. 15.
(*x*) Ead. Sess. c. 17. concordat. 1. Paula. 20. q. 3.
(*y*) Ead. Sess. c. 3.
(*z*) Vide Azorium lib. 13. c. 8. q. 4. Instit. moral.
(*a*) Sess. 25. de Regular. c. 5. c. Periculoso. de statu Monach. in 6. Videatur Bulla Pii V. edita an. 1566. quæ incipit: *Circa Pastoralis*. Item ejusdem edita an. 1569. quæ incipit: *Decori*. Item Bulla Gregorii XIII. edita anno 1575. quæ incipit: *Ubi gratia*.
(*b*) d. Sess. 25. cap. 5. in fine.

rint. Ad psallendum & laudandum Deum in Ecclesia sint frequentes, assiduæ & devotæ: A luxu ac mundi vanitatibus, a choreis & tripudiis, & aliis omnibus a loco sacro alienis, minusque dignis abstineant. Ea enim in Collegiis Canonissarum severe prohibemus, sed potius piis honestisque moribus a juventute ita asuescant, ut, cum rursus exierint, omnes facile, eas vere in educationis honestæ domicilio versatas & instructas fuisse, cognoscant.

TITULUS IV.

De Religiosis Domibus.

I.

Domus Religiosæ sunt Hospitalia, Xenodochia, Orphanotrophia, Leprosoria, & similia, (c) quarum cura & inspectio, sive Ecclesiastici, sive Laici administrationem habeant, cum Nobis de jure, (d) & Tridentini Concilii Decreto, (e) uti Ordinario competat, omnibus hujusmodi piorum locorum Administratoribus injungimus, ut non tantum fideliter munus suum obeant, Nobisque, si petierimus, id se facturos jurent, (f) sed etiam quotannis ad nostram requisitionem administrationis suæ rationem reddant, consuetudinibus & privilegiis quibuscunque non obstantibus. (g)

II. Fructus, eleemosynas, ac bona, quæ in administrationem sibi tradita sunt, in eos tantum usus, qui a piis Fundatoribus, aut alias constituti sunt, non in alios convertant; Pauperibus cujuscunque ordinis & sexus, quemadmodum uniuscujusque inopia requirit, & ejus voluntas, a quo bona illa profecta sunt, postulat, benigne & liberaliter distribuant. Quæ viduis designata sunt, dent viduis, quæ orphanis, dent orphanis, & quæ aliis deputata, ex iis illi, non alii vivant. (b) Neque imposterum circa ejusmodi res & fundationes pias ulla fiat mutatio sine nostra, aut Vicarii nostri, prævia causæ cognitione, obtenta licentia. (i) Nihil etiam ex bonis pauperum in suum, vel suorum privatum commodum vertant Administratores, (k) neque inutiles & superfluos sumptus faciant, nihil vendant, permutent, aut alienent, nisi iis servatis, quæ de jure requiruntur. (l) Unde administrationi piorum locorum non præficiantur homines lucro & privato commodo dediti, egentes, prodigi, & qui rem suam administrare non possunt, sed pietate ac prudentia insignes, & qui moribus ac vita sint probati. (m)

III. In Hospitalibus, & aliis piis diversoriis, ubi hospitalitas exercetur, mares cum fœminis, etiam specie Matrimonii, nisi id certissime constet, non versentur. Ad ea loca circulatoribus, aleatoribus, nebulonibus, & istiusmodi hominibus nequissimis accessus non pateat.

IV. Mendici robusti, & morbum simulantes indiscussa causa non recipiantur, sed graviter admoneantur, ut se potius in aliqua honesta arte exerceant, & inde sibi vitæ subsidium comparent, quam ut ignaviæ ac desidiæ dediti ostiatim in triviis & templis miserrime mendicent.

V. Prima autem & præcipua cura sit in omnibus locis piis de salute animarum. (n) Ubi in hujusmodi locis proprii Sacerdotes sunt, iis serio mandamus, ut nihil eorum intermittant, quæ ad animarum salutem, pauperum, & infirmorum promovendam pertinent. Ubi vero non sunt, locorum Parochi, in quorum jurisdictione Parochiali hujusmodi loca existunt, eos invisant, verbo Dei, & Ecclesiæ Sacramentis pascant atque provideant, aliisque modis consolentur. (o)

VI.

(c) Toto tit. Extr. & in 6. de Religiosis domib. c. In qualibet. 23. q. 8. d. Illud. cum L. seq. Cod. de Sacrosf. Ecclesiis. (d) C. 3. & 4. de relig. domib.
(e) Sess. 7. c. 15. Sess. 22. c. 8. Sess. 25. c. 8. de Reform.
(f) Clem. Quia contingit. §. Ut autem. circa fin. de relig. domib.
(g) d. Sess. 22. c. 9. de Refor. d. Clem. Quia contingit. (b) d. Clem.
(i) d. Sess. 22. c. 6. de Reform. (k) d. Clem. Quia contingit.
(l) Tot. tit. Extra in 6. & Clem. de reb. Eccles. non alienand.
(m) d. Clem. Quia contingit. §. Ut autem. de relig. dom. (n) Sess. 22. c. 8. de Refor.
(o) Clem. Quia contingit. §. finali. de relig. domib.

VI. Omnes, qui piorum locorum ſumptibus aluntur, Feſtis ſolennioribus confiteantur, & Sacram Communionem reverenter accipiant. In Eccleſia & Sacro Miſſæ Officio ſint frequentes, & quotidie pro Fundatoribus & Benefactoribus ad Deum preces effundant. Quod ut faciant, Parochi, & piorum locorum Præfecti eos adhortentur.

VII. Curent etiam Hoſpitalium, & aliorum piorum locorum Magiſtri, ne a peregrinis, advenis, & pauperibus quibuscunque aliquid contra Catholicam fidem, Chriſtianam pietatem, & bonos mores admittatur.

TITULUS V.

De Sodalitatibus ſeu Confraternitatibus.

I.

SOdalitates ſeu Confraternitates proximi adjuvandi, aut alia pia & legitima cauſa cum auctoritate erectæ, ubi collapſæ ſunt, reſtituantur, ubi depravatæ, reformentur. Impoſterum vero novæ Confraternitates a quopiam ſive Clerico, ſive Laico, cujuscunque dignitatis fuerit, ſine Sedis Apoſtolicæ, aut noſtra approbatione non inſtituantur.

II. Olim a Majoribus noſtris in eum uſum inſtitutæ ſunt Confraternitates, ut in iis tum quisque propriam, tum proximi ſalutem quæreret, ut orationes & Sacrificia pro vivis & defunctis fierent, ut conciones, aliaque ad pietatem incitamenta haberentur, fideles Chriſtiani apud confratres viderent exempla, quæ imitarentur; hodie vero paſſim conveniтur aut ad luſus, aut ad compotationes & crapulas, quæ a primæva & pia inſtitutione maxime ſunt aliena, & quæ Nos ſub graviſſimis pœnis ſerio inhibemus.

III. Ubi ex inſtitutione aliqua, aut laudabili ac neceſſario longo uſu convivium aliquod fieri debet, in eo ſit omnis frugalitas & modeſtia.

IV. Ad Confraternitates non recipiantur hæretici, aut de hæreſi ſuſpecti, criminoſi, & peccatores publici, ſed ii tantum, qui Deum timere, pacem colere, in charitatis operibus exerceri, mites atque humiles, ac Chriſtianorum morum & diſciplinæ amantes eſſe conſueverunt.

Orationes, & alia pia opera, ad quæ ex Legibus & Statutis Apoſtolica aut ordinaria auctoritate confirmatis Confratres obligantur, non intermittant, ſed officio ac pietati ſuæ quilibet faciat ſatis.

Redditus ſive certi, ſive incerti ſint a deputatis Officialibus fideliter colligantur, & in uſus neceſſarios convertantur; de iis, ſi petierimus, ratio Nobis quotannis fiat. (p) Officiales, & alii Miniſtri non ſint perpetui, ſed de anno in annum, aut ad ſummum de biennio in biennium ſemper novi conſtituantur. (q)

Finis Partis Tertiæ.

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM

PARS QUARTA.

TITULUS I.

De Jurisdictione & Judicio Eccleſiaſtico.

I.

SIcuti in populo Chriſtiano diſtincti ſunt Status Eccleſiaſticus & Sæcularis; ita etiam duplex eſt & diſtincta Jurisdictio. (r) Hinc Eccleſiaſticarum perſonarum & rerum controverſiis ac diſſidiis componendis in unaquaque Diœceſi proprium eſt attributum forum. (s)

II. Et ſane Eccleſiaſtica Jurisdictio Divina ordinatione ita inſtituta, & Sanctorum Patrum teſtimoniis, (t) variisq; variorum Imperatorum Legibus (u) &

(p) Concil. Trid. Seſſ. 22. de Refor. c. 9.
(q) Conc. Trid. Seſſ. 25. de Refor. c. 8.
(r) C. Duo ſunt. d. 96.
(s) C. 1. de offic. Judic. ordin.
(t) Conc. Trid. Seſſ. 25. de Refor. c. 20.
(u) L. Statuimus. & tot. tit. C. de Epiſc. & Cler. privil. L. Placet. C. de Sacroſ. Eccl. L. Cum Clericis. L. Omnes. C. de Ep. & Cler. facit c. Continua. §. Item Conſtantinus. c. Sacer. 11. q. 1. c. Futuram. 12. q. 1.

& Rescriptis stabilita est, ut sæculari auctoritati ac jurisdictioni nihil deroget, sed una sine alterius præjudicio & offensione justitiam administrare possit, ut, scilicet Deo & Ecclesiæ militans, minime se sæcularibus negotiis implicet, ac vicissim ne rebus ille Divinis, & Ecclesiasticis præsideat, qui sæcularibus negotiis est implicatus. (*x*)

III. Ordinarie Judicium nostrum Ecclesiasticum Constantiæ in ambitu Ecclesiæ nostræ majoris, loco ad hoc deputato, publice celebretur, cum ea, qua decet, modestia ac gravitate. Qui locus nullo unquam tempore, sine nostro expresso consensu mutetur.

IV. Causæ Inquisitionum contra Clericos licet in Palatio nostro Episcopali tractentur, volumus tamen, ut sententiæ definitivæ non alibi, quam in loco Consistorii nostri solito pronuncientur: quod idem in omnibus causis matrimonialibus fieri mandamus. (*y*)

V. Celebretur autem Consistorium omni die semel hora nona matutina, in quo causæ Ecclesiasticæ omnes, sive novæ, sive pendentes, a Procuratoribus modeste proponantur, & a Judicibus nostris, servato juris ordine, sine longiori mora, & ad summum a die contestatæ litis intra biennium determinentur, & definiantur. (*z*) Excipimus primo omnes dies Dominicos, & Festivos, (*a*) quos sup. *Parte I. Tit. de Festis diebus*, enumeravimus. Deinde ferias Natalitias a Festo D. Thomæ Apostoli usque ad octavam Epiphaniæ Domini, tum ferias, quæ Bacchanales, & Paschales dicuntur, quarum priores sunt a Dominica *Quinquagesimæ* usque ad Dominicam primam *Quadragesimæ*. quæ *Invocavit* dicitur. Posteriores vero a Dominica *Palmarum*, usque ad Dominicam *Quasimodo geniti*. Denique messis & Autumni ferias, quarum hæ a festo S. Michaelis usque ad festum S. Galli inclusive, nisi vel citius, vel tardius Autumnus incideret, quo casu Vicarii nostri discretioni relinquimus ferias has vindemiales incipere & finire, ita tamen, ne Consistoriales nostri a Consistoriis habendis pluribus diebus vacent, quam sunt inter prædicta S. Michaelis, & S. Galli Festa: Illæ vero a Festo Divi Jacobi Apostoli usque ad Festum D. Bartholomæi Apostoli, quæ alio nomine feriæ caniculares vocantur, a Majoribus nostris institutæ sunt.

VI. Quod si partes præsentes, aut earum Procuratores feriis, quæ non in honorem Dei, sed ob utilitatem communem, vel alias causas institutæ sunt, præsertim vero in Matrimonialibus, & iis causis, quæ longiorem moram non patiuntur, renunciare vellent, permittimus, ut a Judicibus nostris audiri & expediri possint. (*b*)

VII. Alia Festa sunt, quæ Chori appellamus, quibus ante meridiem audientia judicialis non habetur. Ea sunt in *Januario* Festum S. Ivonis Patroni Consistorialium, Ss. Fabiani & Sebastiani, & Conversionis S. Pauli. In *Februario* S. Agathæ, Dorotheæ, & Cathedræ Petri. In *Martio* S. Fridolini & Gregorii. In *Aprili* S. Marci. In *Majo* Inventionis S. Crucis. In *Junio* Ss. Joannis & Pauli. In *Julio* Visitationis B. Mariæ Virginis, Udalrici, Margarethæ & S. Annæ. In *Augusto* S. Gebhardi Episcopi Constantiensis. In *Septembri* S. Verenæ, Fœlicis & Regulæ, & Exaltationis S. Crucis. In *Octobri* S. Lucæ Evangelistæ, & undecim millium Virginum. In *Novembri* omnium animarum, & Præsentationis B. Mariæ Virginis. In *Decembri* S. Barbaræ, Conceptionis B. Mariæ Virginis & Luciæ. Denique tota Octava Sanctissimi Corporis Christi. Atque his diebus, si necessitas postulaverit, & partes sint præsentes, judiciumque urgeant, a prandio hora secunda pomeridiana Consistorium celebretur. Quas Ferias ideo huc transscripsimus, ut in Parochorum, & aliorum notitiam deductæ, partes litigantes pro consequenda justitia Constantiam commodius remitti, & venire possint, ne frustra itinerando vel diutius expectando magnos & inutiles sumptus faciant.

TITU-

(*x*) C. Cum ad verum. d. 96.
(*y*) Facit c. Consuluit. de offic. Jud. deleg.
(*z*) Conc. Trid. Sess. 24. de Refor. c. 20.
(*a*) C. 1. c. Conquestus. de Feriis.
(*b*) d. c. Conquestus. in fine.

TITULUS II.

De Causis Ecclesiasticis, quæ de jure & immemoriali tempore ac consuetudine ad forum Ecclesiasticum Constantiense pertinent.

I.

Causæ Ecclesiasticæ ad forum nostrum Ecclesiasticum pertinentes, varii sunt generis. Aliæ enim sunt meræ spirituales ex sua natura; aliæ ex puræ spiritualibus dependentes; aliæ vero mixtæ, quæ scilicet temporale aliquid spirituali annexum habent.

II. Puræ spirituales sunt, quæ circa fidem Christianam, circa Sacramenta & eorum administrationem, circa Ecclesias & cæremonias Ecclesiasticas versantur. Hinc causa Hæresis, (c) blasphemiæ in Deum & Sanctos, (d) Matrimoniales, (e) & his similes ad Ecclesiasticum forum pertinent.

III. Ex spiritualibus dependentes causæ sunt, quæ ex Matrimonio contrahendo vel contracto dependent, & emergunt: ut sunt causæ divortii, sævitiæ, deflorationis, ascriptionis prolis, taxæ dotis, legitimationis, quando scilicet dubitatur, num aliquis ex legitimo thoro sit procreatus, vel non: (f) Item causæ violationis & spoliationis Templorum, aliorumque sacrorum locorum. (g) Causæ sacrilegii, usuræ, & similium criminum Ecclesiasticorum, quorum cognitio & punitio de jure ad Episcopos pertinet, sive ea ab Ecclesiasticis, sive à Laicis perpetrentur. (h)

IV. Causæ mixtæ sunt Beneficiales, Jurispatronatus, (i) fundationum, decimarum majorum, minorum & novalium, tam in possessorio, quam in petitorio: omnium quoque jurium, servitutum, reddituum & proventuum quorumcunque Ecclesiasticorum, Episcopalium, Archi-Diaconalium, Decanalium, & Parochialium Ecclesiarum, Monasteriorum, Sacellorum, Fabricarum, Xenodochiorum, Leprosoriorum, & aliorum piorum locorum. (k) Item causæ testamentorum & legatorum ad pias causas. (l) His annumerantur causæ ratione personarum, quæ in judicium veniunt, quales sunt causæ omnes, quæ contra Clericos nostræ jurisdictioni subjectos moventur, sive reales, sive personales, sive civiles, sive criminales sint, etiam si eorum hæreditates & bona derelicta concernant. (m) Item causæ injuriarum, quibus personæ Ecclesiasticæ a Laicis afficiuntur. Causæ insuper viduarum & miserabilium personarum, (n) atque eorum, quibus justitiæ administratio ab aliis denegata fuit; (o) & tandem etiam eorum Laicorum, qui in obligationibus suis foro suo sæculari legitime renunciaverunt, & nostram Ecclesiasticam jurisdictionem prorogarunt, (p) & si quæ sunt aliæ similes causæ, quas Sacri Canones nonnisi in foro Ecclesiastico ventilari & determinari constituunt. Nam licet ex accidenti circa aliquid temporale versentur; tamen omni jure accessorium sequitur naturam sui principalis, (q) magisque dignum ad se minus dignum trahit.

V. Et quamquam hoc corruptissimo sæculo, quo omnia confunduntur, atque a recta ratione & justitiæ norma declinant, multi Sæculares & Laici

(c) C. Excommunicamus. §. Adjicimus. de hæret. (d) C. 1. de offic. Jud. ordin.
(e) C. 1. in fin. de consang. & affin. c. Accedentibus. de excess. Prælat. Conc. Trid. Sess. 24. de Sacr. Mat. can. 12. (f) C. Porro. c. De illa. de divort. c. De prudentia. de donat. inter vir. & uxor. tot. tit. Qui filii sint legit.
(g) C. Cum sit generale. de foro compet. (h) C. 1. de offic. Jud. ord. c. Novit. de Judic. d. c. Cum sit generale. (i) C. Quanto. de Judic.
(k) C. Si duobus. de Appell. c. Si Clericus. de foro compet. d. c. Cum sit generale. eod. per L. Si quis. L. Placet. Cod. de Episc. & Cler. (l) Conc. Trid. Sess. 22. de Ref. c. 8.
(m) C. 1. c. Si quis. de foro compet. c. Et si Clerici. c. Clerici. de Jud. c. 1. & 2. 11. q. 1. Auth. Ut Clerici apud propr. Ep. §. pen. coll. 6. (n) C. Ex parte. de foro comp.
(o) C. Ex tenore. de foro comp. (p) C. Significasti. eod. tit.
(q) C. Accessorium. de R. I. in 6. L. Cum principalis. L. Nihil dolo. §. Cum principalis. §. eod.

Laici plurimas ejusmodi causas ad sua fora sæcularia variis modis trahere conantur: Nos tamen his Sæcularium quorumcunque turbulationibus & attentatis Ecclesiasticæ nostræ jurisdictioni nihil derogatum esse volumus, ac declaramus, desuper solennissime protestantes, omnesque actus contrarios hac nostra Synodali Constitutione & proclamatione interrumpentes, atque Vicario & Officiali nostro serio mandantes, ut si hujusmodi causæ in forum nostrum adducantur, in iis, non attentis ullis avocationibus, appellationibus, inhibitionibus, aut aliis Processibus quibuscunque, Sanctorum Patrum, Canonumque Decretis, atque immemoriali consuetudine & stylo Episcopatus & Curiæ nostræ inhærendo, procedant, easdemque uti Judices competentes determinent & decidant.

VI. Præcipimus quoque reliquis nostris Consistorialibus, ut ipsi hujusmodi causas in foro nostro ventilandas suscipiant & acceptent.

VII. Quod si quis Advocatorum vel Procuratorum Curiæ nostræ in supra nominatis causis, exceptionem fori declinatoriam, utpote meram causæ protelationem, & nostræ jurisdictionis elusionem confecerit & obtulerit, eum Vicarius noster juramenti, & fidelitatis suæ Nobis præstitæ serio admoneat, & quatuor florenis puniat.

VIII. Prædictas causas Ecclesiasticas omnes & singulas, ut Prælati, Presbyteri, Clerici, & Laici quicunque in Diœcesi nostra Constantiensi existentes, si quæ eis vel nunc competunt, vel imposterum competierint, nusquam alibi, quam coram Nobis seu Judicibus nostris Ecclesiasticis instituant & prosequantur, præsenti hac nostra Constitutione Synodali mandamus.

IX. Præterea Antecessorum nostrorum Constitutionibus (*) inhærendo (r) serio inhibemus, ne de cætero persona Ecclesiastica quæcunque auxilium, subsidium seu defensionem Laicorum contra Nos & Jurisdictionem nostram Ecclesiasticam sibi qualitercunque procuret, assumat, invocet, aut assumptam retineat: contrarium faciens, eo ipso excommunicationis sententiæ juxta Tridentinum Concilium subjaceat, (s) aliasque condignas pœnas tantæ suæ temeritatis a Nobis exspectet.

X. Cæterum pollicemur omnibus, qui foro, & judicio nostro Ecclesiastico utuntur, Nos apud Judices & Consistoriales nostros pœnis & aliis competentibus remediis effecturos, ne partes litigantes diutius detineant, sed eis absque mora, affectu & partialitate justitiam administrent. (t)

XI. Vehementer etiam in Domino adhortamur, quoscunque Magistratus sæculares, ut suæ vocationis memores falcem in alienam messem non immittant, nostramque jurisdictionem Ecclesiasticam perturbent, meminerint gravissimam esse Sacri Tridentini Concilii (u) contra Ecclesiasticæ immunitatis & jurisdictionis violatores censuram, olimque in veteri lege eos impune non tulisse, qui contra Sacerdotii dignitatem aliquid egerint. Et multa passim in historiis exempla reperiri, quod Deus & in hoc, & in futuro sæculo Ecclesiasticorum jurium perturbatores severissime punierit. Soli Episcopi & Prælati positi sunt, qui regant Ecclesiam, quos, qui spernit, non hominem, sed Deum ipsum, qui eos posuit, spernit.

XII. Sicuti autem Laici Ecclesiasticis causis se immiscere non debent; ita etiam Judicibus nostris Ecclesiasticis injungimus, ne ipsi Laicorum causas judicandas assumant. (x)

XIII. Quia vero causæ omnes in judicio nostro Ecclesiastico tractandæ & decidendæ, aut summariæ sunt, aut plenariæ, Nos in iisdem Juris Canonici & styli Curiæ nostræ formam atque processum observari volumus. Nominatim vero constituimus, ut causæ taxæ dotis & debitorum, quæ summam decem florenorum Rhenensium non excedunt, per processum summarium expediantur. TITU-

(*) Vid. T. VII. Synod. Constant. Diœcef. sub Marco Sitico pag. 419.
(r) Vide antiqua Synodalia Statuta Parte 2. Tit. 18. c. 6. (s) Seff. 25. de Ref. Matr. c. 20.
(t) Conc. Trid. Seff. 25. de Refor. c. 10 in fin. (u) Seff. 25. de Reform, c. 20.
(x) C. Clerici. c. Qualiter. de Judiciis, & passim plurib. locis.

TITULUS III.
De Personis Judicii Ecclesiastici.

I.

JUdicii nostri Ecclesiastici variæ sunt personæ, quæ nomine & auctoritate nostra Judicio præsunt & serviunt. Inter eas Vicarius & Officialis noster primas obtinent, utpote causarum Judices, & reliquarum Consistorialium personarum Superiores. Sigillifer, Fiscalis, Advocati, Notarii, Procuratores, Commissarii, Scribæ, Nuntii, & Pedelli, reliquum numerum faciunt. Hi omnes sint Catholici, nec ante ad officium aliquod in Curia nostra admittantur, quam prius Catholicæ Fidei Professionem juxta præscriptum (y) PII IV. Pont. Max. præstiterint. Præterea viri graves, pacis studiosi, & a blasphemiis, crapula, & omni levitate alieni: Statutorum nostrorum tam Synodalium, quam Consistorialium, maxime vero Juris & Judiciarii processus, quantum cujusque officium requirit, sint periti. (z)

II. Partibus litigantibus sese humanos & benignos exhibeant, & ex æquo pauperibus divitibusque diligenter ac fideliter operas suas accommodent. Easdem ultra taxam in Statutis nostris Consistorialibus præscriptam nec pecuniæ exactione, nec conviviis, nec alia quacunque ratione gravent; Causas non procrastinent, sed, ut quam citissime determinentur, procurent. Vicarium & Officialem Consistorii nostri capita, tam in, quam extra judicium revereantur, illorumque mandatis nostro loco obtemperent.

III. Et quia Vicarius & Officialis nostram personam repræsentant, volumus, ut non solum omnibus Consistorialibus vitæ honestate & diligentia præluceant, dignitatemque suam gravissime tueantur, verum etiam omnes lites & actiones sine longiori mora breviter & mature, servato juris ordine, expediant, dilationes & terminorum præfixiones pro locorum distantia, & personarum actionisque qualitate, moderentur, atque constituant. (a)

IV. Pauperum quoque, pupillorum & viduarum defensio cum maxime nostro Episcopali incumbat officio, (b) diligenter curent Vicarius & Officialis noster, ne pauperes & aliæ personæ miserabiles in Consistorio nostro relinquantur indefensæ, sed eis juris & justitiæ administrationem implorantibus, ex officio Advocatos & Procuratores gratis constituant, vel etiam invitos judiciali Decreto compellant, eisque injungant, ut in hujusmodi pauperum causis tractandis non minorem adhibeant diligentiam, quam in causis locupletiorum adhibere solent.

V. Statuta nostra Consistorialia pro nostrorum temporum ratione reformata, singulis annis bis, Consistorii nostri personis omnibus in Palatium nostrum Episcopale congregatis publicentur & prælegantur, atque ea tam Vicarius, quam Procurator Fiscalis stricte exequantur, mulctasque & pœnas transgressoribus impositas exigant, minimeque remittant.

TITULUS IV.
De Executione Processuum.

I.

CUm ab Antecessoribus nostris constitutum, & in Judicio nostro Ecclesiastico hactenus observatum fuerit, ut Citationes, Monitoria, Edicta, & alii Processus a Judicibus nostris decreti, ad evitandas majores expensas, quas partes litigantes facere deberent, si hujusmodi processus vel per Notarium publicum, vel Pedellum Curiæ nostræ juratum ipsarum sumptibus conducendum executioni demandarentur, per Decanos rurales, Parochos, & alios Cleri-

(y) In Bulla, quæ incipit: *Injunctum. Sub dato Romæ Anno 1564. Idib. Nov.*

(z) C. Qui recte. c. Non licet. 11. q. 3. c. Non sane. 14. q. 5. C. de pœnis Jud. qui male judicav. vel ejus, qui Jud. vel advers. corrump. curav. per totum. L. Quisquis. C. Si certum petatur.

(a) Sæped. Concil. Trid. Sess. 24. de Refor. c. 20.

(b) C. Causam. de Jud. c. Cum dilectus filius. de purgat. canon.

(c) Conc. Trid. Sess. 23. de Reform. c. 1.

Clericos partibus insinuentur, Nos hanc consuetudinem minime abolemus, sed ut in vigore suo permaneat, observeturque imposterum, tenore præsentium decernimus, Decanis, Parochis, cæterisque Clericis quibuscunque in vim præstiti sui juramenti præcipientes, ut literas, processus & mandata quæcunque a Nobis, Vicario & Officiali nostro emanata, reverenter, ubique recipiant, statimque partibus citatis in faciem præsentent, ac legitime exequantur, diemque, mensem & annum executionis factæ, atque nomen suum mandato & ejus copiæ diligenter & in hunc fere modum inscribant: *Executus sum boc mandatum ego N. Ecclesiæ Parochialis in N. Parochus aut Sacellanus Anno, Die, Mense, &c.*

II. Curent vero Exequentes, ut processum originalem sigillatum parti, ad cujus instantiam decretus est, restituant, copiam vero illi, contra quem processus emanavit, ostenso sibi originali præsentent.

III. Quod si Processus sit Edictum publicum, in quo trina proclamatio requiritur, ut in causis Matrimonialibus impedimentorum fieri solet, tunc ita formetur executio: *Executus sum boc Edictum ego N. Ecclesiæ Parochialis in N. Plebanus, Vicarius, Coadjutor, aut Sacellanus publice, pro concione prima vice tali die Dominica vel Festo, secunda vice tali, & tertia vice tali, mense, anno, &c.*

IV. Cæterum, quia deprehendimus, quod in gravissimam legis fraudem, justitiæ & jurisdictionis nostræ præjudicium ac vilipendium quidam Parochi suis Parochianis citationes & processus nimium tarde, aut cum alterius partis periculo insinuent, executiones falsis dierum numeris, locisque annotando; Ideo Nos tantæ malitiæ tempestive occurrere volentes, omnibus Clericis pro executione facienda requisitis serio injungimus, ut sine omni cunctatione, & periculo taliter processus exequantur, qualiter illos sibi a Judicibus nostris demandatos cognoverint. Secus si aliqui fuerint deprehensi, noverint, se malitiæ suæ gravissimam pœnam, & justitiæ partique læsæ restitutionem daturos.

V. Quo minus autem Parochi & Clerici odiosis executionibus processuum graventur, curabimus, ut, quantum fieri potest, processus per Pedellos Curiæ nostræ juratos executioni demandentur. Nisi partes ipsæ ad evitandos sumptus Parochis citationes & processus ad exequendum attulerint, aut Pedelli nostri personas, contra quas processus sunt emanati, domi non invenerint. Quibus & similibus casibus volumus, & mandamus, ut Decani, Parochi, vel alii Clerici quicunque requisiti processus hujusmodi legitime exequantur.

VI. Quia vero interdum contingit, quod Personis Illustribus & in dignitate constitutis insinuandi sint processus, & ea res non parum habeat aliquando difficultatis. Quocirca ut huic etiam rei suus sit constitutus modus, & certa exequendi ratio, decernimus, si adversus hujusmodi personas processus aliqui e foro nostro Ecclesiastico emanaverint, ut Executor, sive is Clericus, sive Notarius publicus, sive Pedellus Curiæ nostræ juratus fuerit, ad eum locum, ubi reus domicilium suum habet, accedat, & si accessus ad reum ipsi non facile concedatur, ut in faciem executionem facere possit, tunc vel ejus Consiliariis & Officialibus, vel Cancellariæ debita cum modestia ac reverentia processus tradat ac insinuet. Quod si nec ad sic faciendam executionem admittatur, nemoque sit, qui ab ipso processus accipere velit, eos vel valvis Ecclesiæ, vel portæ domus affigat, vel ante portam in publico conspectu positos jacere sinat, nec ullo modo secum reportet, Nobisque, aut Vicario & Officiali nostro, quid sibi circa hujusmodi executionem acciderit, fideliter & in scriptis referat.

VII. Quod si ad reum aliquem reique locum omnino difficilis, nec tutus esset accessus, nullusque inveniretur, qui ob metum, potentiam, vel tyrannidem rei, citationem ei in faciem, vel ad domum insinuare auderet, aut vellet, contra talem in valvis Ecclesiæ nostræ Cathedralis, & duarum vel trium aliarum ejus domicilio propinquarum Ecclesiarum Parochialium, ad quas

tutus est accessus, processus per affixionem executioni demandentur.

TITULUS V.

De Censuris Ecclesiasticis, & aliis pœnis Judicialibus.

I.

QUod multi sint hoc tempore, tam Clerici, quam Laici, qui Ecclesiæ censuras passim vel contemnunt, vel omnino non curant, inde potissimum fieri existimamus, quod censurarum Ecclesiasticarum vim, & pœnarum in eis contentarum gravitatem maximaque salutis suæ discrimina, in quibus versantur, ignorent. Quæ, ut subinde populo tum publice ex Cancellis, tum privatim intimentur, ac inculcentur, Parochis, Concionatoribus & Confessariis serio injungimus.

II. Censura est Ecclesiastica correctio gravium quorundam scelerum vindex, Ecclesiasticæ disciplinæ nervus appellata, (c) qua in Ecclesia Dei gravior pœna non reperitur. (d) Ea pro delictorum genere ac diversitate tribus modis infertur, aut excommunicatione, aut suspensione, aut interdicto. (e)

III. Excommunicatio duplex est, (f) minor & major, quæ & anathematizatio dicitur, (g) & de qua hic præcipue agimus. Cujus excommunicationis fulmine percussi homines, ab omnibus Divinis Officiis, precibusque publicis, ab ingressu Ecclesiæ, quo tempore res Divina peragitur, a Sacramentorum participatione, & a Christiana sepultura excluduntur. (h) Ab omni item Canonica electione, tam passiva, quam activa, ab omni beneficio, munere & officio cujuscunque Ordinis, ita ut si illa exerceant, irregularitatem incurrant. (i) Similiter ab omni potestate spirituali, ab actibus legitimis, (k) quibus homines inter se communicant, ab omni denique participatione bonorum operum Ecclesiæ, atque ex necessaria consecutione a regno Dei ac immortali beatitudine prohibentur, & filii Satanæ æternæque damnationis efficiuntur. (l) Omnis Christianus, inquit D. Augustinus, (m) qui a Sacerdotibus excommunicatur, Satanæ traditur. Quomodo? Quia scilicet extra Ecclesiam Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus, ac per hoc quasi Diabolo traditur, quia ab Ecclesiastica communione removetur.

IV. Excommunicatio autem incurritur aut ipso jure, aut ab homine infertur. Juris excommunicationes qui nosse voluerit, ut Parochi & Confessarii omnes nosse debent, in Corpore Juris Canonici inveniet, vel ex Summa Casuum conscientiæ Cardinalis Toleti, & Enchiridio de censuris Ecclesiasticis Feliciani Episcopi Scalensis, atque ex aliis probatis Authoribus petere poterit.

V. Excommunicatio, quæ ab homine infertur, proprie ad nostrum judicium Ecclesiasticum pertinet. Ea licet disciplinæ & jurisdictionis Ecclesiasticæ sit nervus, & ad populos in officio continendos valde salutaris, atque ad compellendos reos, ut juri se sistant, judicatisque pareant, necessarius, sobrie tamen magnaque circumspectione est exercendus, (n) ne, si temere & ex levibus causis incutiatur, magis contemnatur, quam formidetur, & perniciem potius pariat, quam salutem. Proinde Sacri Oecumenici Tridentini Concilii Decreto (o) inhærentes, Vicario & Officiali nostro, & aliis quibuscunque in Civitate & Diœcesi nostra jus excommunicandi habentibus injungimus, ut in ferenda excommunicationis sententia valde cauti sint ac circumspecti, nec facile eam inferant, nisi gravibus de causis, & in quibus casibus alia juris remedia deficiunt. (p)

VI.

(c) Panorm. in c. Cum inter. de consuetud. not. 2. (d) C. Corripiantur. 24. q. 3.
(e) C. 20. de verb. signific. (f) C. Ad mensam. §. Aliquando. & §. Est & alia. 11. q. 3.
(g) C. Si habes. 23. q. 3. (h) d. c. Ad mensam. (i) C. 7. de Cler. excomm.
(k) C. Cum non ab homine. c. Intelleximus. de Judic. (l) Vide D. Thomam. 4. d. 18. q. 2. art. 1. q. 36. (m) Relatus in c. Omnis Christianus. 11. q. 3.
(n) C. Delicto. de sentent. excomm. in 6. c. Multi. in princ. 2. q. 1. c. Corripiantur. 24. q. 3.
(o) Sess. 25. de Reform. c. 3. (p) C. Nemo Episcoporum. 11. q. 3. & d. Sess. 25. c. 3.

VI. Quod si Executio realis vel personalis in quacunque parte judicii a Judicibus propria auctoritate fieri nequeat, vel pars contumax pœna pœcuniaria, pignoris captione, personali districtione commode compelli, aut si contra Ecclesiasticas personas ad suspensionem ab officio, & beneficiorum privationem procedi non possit, his & similibus casibus, contra quoscunque sive Clericos, sive Laicos contumaces licebit Judicibus hoc spirituali gladio uti. (*q*)

VII. Ne autem excommunicatio etiam his casibus nimia frequentia vilescat, multique indignum esse afferant, ut propter causas pecuniarias tam gravis censura feratur: Decernimus, ut in causis, in quibus principaliter salus animæ non versatur, in contumaciam non comparentis, nec judicio satisfacientis rei procedatur, causaque concludatur, atque sententia definitiva terminetur, prout in Statutis tum Synodalibus prioribus, (*r*) tum Consistorialibus ab Antecessoribus nostris est constitutum.

VIII. Si vero ad executionem rei judicatæ perventum, & condemnatus in satisfaciendo sententiæ negligens fuerit, (*s*) processus executoriales sub pœna pecuniaria pro personarum & causarum qualitate pio alicui loco applicanda, privatione, vel aliis remediis juris decernantur, & si condemnatus his non moveatur, tum demum excommunicationis censura infligatur.

IX. Ut Majores nostri & humano, & Divino Jure id ipsum postulante, excommunicationis censuram sive illa ipso jure, sive a Judice illata fuerit, non tantum vehementer formidarunt, verum etiam excommunicatos in familiari conversatione vitarunt: Ita ut hoc idem nostris temporibus fieret, valde optamus: Nemo, inquit S. Chrysost., (*t*) Ecclesiæ vincula contemnat: non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit. Sane tanta excommunicationi inest contagio, ut non modo excommunicatos donis ac bonis spiritualibus omnibus privet, sed eos etiam contaminet, qui cum illis communicant. (*u*)

X. In Clericos excommunicatos Vicarius & Fiscalis noster severissime animadvertant: contra Laicos vero quoscunque, si post legitimas monitiones non resipuerint & satisfecerint, sed obdurato animo in excommunicatione insorduerint, non tantum ad invocationem brachii sæcularis, sed etiam tanquam de hæresi suspectos procedant. (*x*)

XI. Caveant autem Parochi, & ipsorum Cooperatores diligentissime, ne excommunicationem contra aliquem sibi transmissam denuncient, nisi literæ sint authenticæ & sigillo confirmatæ, in quibus explicetur justa excommunicationis causa & contumacia rei in Judicem, coram quo monitus, ac peremptorie citatus, se sistere contempserit.

XII. Suspensio est censura Ecclesiastica, qua quis ab usu ordinum officii & beneficii sui Ecclesiastici ita prohibetur, ut si durante prohibitione actum aliquem illius ordinis aut officii, a quo suspensus est, exerceat, non tantum gravissime & mortaliter peccet, sed etiam irregularis fiat. (*y*)

XIII. Hæc ut excommunicatio a jure ipso facto infligitur, aut a Judice infertur. Quæ juris sunt, aliunde petantur, suspensiones autem judiciales in personas Ecclesiasticas, in quas solas cadunt, (*z*) cum moderatione, & non nisi gravi & justa de causa tum demum pronuncientur, quando, ut supra de excommunicatione constituimus, alia ibidem recensita remedia deficiunt. Nam si ita frequentes sint Clericorum ab executione ordinum & officiorum suorum suspensiones, & cura populi commissi negligitur, & conscientiæ Clericorum non sine maximo scandalo, & Sacramentorum summa irreverentia variis cen-

(*q*) d. Seff. 25. c. 1. & c. Si quis deinceps. in fin. 17. q. 4. (*r*) Parte 2. Tit. 18. c. 16.
(*s*) Vide Concil. Trid. d. Seff. 25. c. 3. (*t*) Relatus in c. Nemo contemnat. 11. q. 3.
(*u*) C. Cum excommunicato. 11. q. 3. (*x*) d. Seff. 25. c. 3. in fine.
(*y*) C. 1. §. Caveant. de sent. excomm. in 6. c. Cum æterni. de re jud. in 6.
(*z*) C. 1. de re jud. in 6.

censuris & irregularitatibus intricantur. Quare Vicario & Officiali nostro injungimus, ut, antequam ad Clericorum suspensiones procedant, prius pecuniariis, aut aliis pœnis eos ad obedientiam & satisfactionem adigere contendant.

XIV. Temporibus anni solennioribus, quale etiam est tempus Quadragesimæ, dies Rogationum, & similes contra Clericos nec suspensiones, nec excommunicationes in judicio nostro decernantur, aut antea decretæ executioni mandentur, sed in aliud tempus differantur.

XV. Publice quoque in Consistorio, atque judicialiter a Judicibus nostris non decretæ suspensiones vel excommunicationes sub gravi pœna a nemine emittantur. (a)

XVI. Interdictum Ecclesiasticum est censura, quæ ut excommunicatio & suspensio, aut ipso jure incurritur, aut a Judice Ecclesiastico infertur, quando scilicet vel generaliter, vel specialiter aliqua Provincia, Universitas, Civitas, Ecclesia, vel persona interdicitur, ut Missæ Sacrificium, cæteraque Divina Officia celebrari non possint. (b) Quæ censura, quia rarius infligitur, neque hujus sit instituti omnia velle prosequi, quæ passim in Jure & apud Juris Doctores tam de hac, quam aliis horum Statutorum materiis traduntur, eo nos Clericos nostræ Diœcesis remittimus, & serio adhortamur, ut salutis & vocationis suæ memores, vitam, mores & officia sua Ecclesiastica ita componant, ne in has gravissimas pœnas & censuras, ipso facto & jure incurrant, vel a Judicibus Ecclesiasticis ad continendum eos in officio, eisdem innodari debeant.

TITULUS VI.

De Absolutionibus.

I.

Censuræ Ecclesiasticæ quia variæ sunt, varie etiam iisdem innodati absolvi debent. Nam quæ a jure illatæ sunt, Romano Pontifici, aut Nobis ad absolvendum sunt reservatæ. Quare qui censuram aliquam Sedi Apostolicæ immediate reservatam incurrerunt, non aliunde, quam a Romano Pontifice, vel ab iis, qui ab eodem in hujusmodi casibus absolvendi potestatem & privilegium obtinent, absolutionem impetrare debent. Qui vero censuras Nobis reservatas ipso jure inciderunt, absolutionis beneficium a Nobis, vel Pœnitentiario nostro ordinario, aut ab eo, cui a Nobis, aut Vicario nostro commissum fuerit, in foro conscientiæ petant.

II. Quod si hujusmodi censuræ judicialiter a Judice Ecclesiastico decretæ fuerint, a nullo alio, quam ab eodem Judice, si prius parti & Ecclesiæ, cujus claves & jurisdictio contumaciter contempta fuit, factum fuerit satis, ordinarie impetranda erit. Quod ut judicialiter quoque & in scriptis fiat, sive Clerici, sive Laici judicialiter excommunicati vel suspensi fuerint, omnibus, præsertim vero Vicario, & Officiali nostro injungimus.

III. Quia vero excommunicati nonnunquam se absolutos esse falso asserunt, ex quorum communione pericula eveniunt animarum, præsenti Constitutione inhibemus, ne de cætero Parochus, sive alius Sacerdos curatus, quamcunque personam suæ Parochiæ excommunicatam publice ad Divina Officia & Sacramenta Ecclesiastica admittat, vel coram ea Missam celebret, aut absolutam credat vel teneat, nisi de absolutione sua, literis authenticis & sigillatis, legitime docuerit. (c) Transgressores ultra pœnam juris, nostram quoque condignam punitionem non evadent.

TITULUS VII.

De Appellationibus.

I.

Ne appellationis remedio, quod ad innocentiæ præsidium institutum est,

(a) Facit c. Si quis Episcopus. c. Servetur. 11. q. 3. c. Legum. 2. q. 1. c. Nullius. 4. q. 4.
(b) C. Quærenti. de verb. sign. c. 5. de consuet. c. 43. de sent. excomm.
(c) Facit c. Cum pro causa. c. Si quando. de sent. excomm. Clem. fin. eod. Conc. Trid. Sess. 13. de Reform. c. 5.

est, ad iniquitatis defensionem & ad evitandas pœnas abutantur improbi, decernimus, ut in causis criminalibus Clericorum, visitationis & correctionis morum, quævis appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam a Nobis, seu nostro in Spiritualibus Vicario Generali ante definitivam sententiam ab Interlocutoria vel alio quocunque gravamine interposita, executionem eorum, quæ decreta aut judicata fuerunt, minime impediat aut suspendat, sed ea tanquam frivola omnino rejiciatur, atque in hujusmodi causis quacunque inhibitione, stylo & consuetudine contraria non obstante, ad ulteriora procedatur. (d)

II. In cæteris quoque causis, quæ coram Judicio nostro Ecclesiastico ventilantur, Judices nostri Appellationes omnes frivole sine legitima causa, & ut plurimum ad vexandum & defatigandum adversarium interpositas, rejiciant.

III. Appellationes omnes a Judicio nostro ad Metropolitanum nostrum Moguntinensem juxta hactenus observatum stylum Curiæ nostræ interponantur; ad alios Judices quoscunque præsertim sæculares interpositæ rejiciantur.

IV. Quod si quis Advocatorum, sive Procuratorum Curiæ nostræ etiamsi partes & clientes sui ita jusserint, a Consistorio nostro in causis Ecclesiasticis, quas supra recensuimus, ad Judicem sæcularem quemcunque sive in scriptis, sive viva voce, sive judicialiter, sive extrajudicialiter appellationem interposuerit, in eum Nos gravissime præter pœnam viginti florenorum, pro tanta sua temeritate Fisco nostro solvendorum animadvertemus.

TITULUS VIII.

De Visitationibus.

I.

Statuit Sacra Tridentina Synodus, (e) ut singulæ Diœceses semel in anno, vel si propter latitudinem Diœcesis fieri non possit, saltem biennio visitentur. Quæ visitatio ut in Episcopatu nostro Constantiensi amplissimo, commode institui possit, præsentium tenore Diœcesim nostram totam in quatuor partes sive plagas dividimus, in Sueviam scilicet, in Almengoviam cum adjacente Sylva Brigantina, in Brisgoiam cum vicina sylva Hercinia, & in Helvetiam, in quibus præter Decanos rurales, quorum officium est, ut supra de Decanis præscripsimus, quotannis regiunculam, sive Decanatum suum visitare, quatuor speciales Visitatores viros maturi judicii, prudentes, pios ac doctos constituemus, qui non tantum, ut Decani officio suo rite perfungantur, providere, verum etiam singulis annis partem seu plagam Diœcesis nostræ sibi assignatam visitare, & ad nostros duos generales Visitatores Constantiæ commorantes referre, atque ab iisdem quoad Visitationis officium tam ipsi, quam Decani rurales dependere debent.

II. Delegabimus autem visitandi munus generale viris gravibus, discretis, probis, scientia rerum agendarum peritis, ac boni nominis & exempli in Civitate Constantiensi Beneficiatis, &, quantum fieri pro temporum ac personarum qualitate potest, in Ecclesiastica aliqua dignitate constitutis, qui quotannis duas partes Diœcesis nostræ, & in iis non solum Parochos, & eorum Ecclesias, sed etiam Collegiatas, & Regularium Ecclesias, atque Clericos sive Sæculares, sive Regulares quoscunque Nobis subjectos, nostra, exemptos vero, Apostolica auctoritate Nobis vigore Tridentini Concilii delegata, juxta ejusdem Concilii præscriptum visitabunt, (f) curabuntque, ut omnium Ecclesiarum & Capitulorum Statuta examinentur, revideantur, & juxta Sacri Tridentini Concilii & præsentis nostræ Synodi Decreta reformentur, & universim omnia & singula, his nostris Statutis Synodalibus definita, ab iis, quos ea concernunt, studiose observentur.

III.

(d) Concil. Trid. Sess. 13. de Reform. c. 1. Sess. 22. c. 1. Sess. 24. c. 10.
(e) Sess. 24. de Reform. c. 3. (f) Sess. 6. de Reform. c. 4. Sess. 7. de Reform. c. 8. Sess. 13. de Reform. c. 1. Sess. 22. c. 1. Sess. 24. de Reform. c. 9. 10. & 11.

III. Qui quidem Visitatores generales Nobis speciali juramento obstricti, munus suum diligenter ac fideliter, omni odio, rancore, amore & affectu semotis exercere, minores excessus corrigere, emendare, & punire, majores vero, totamque visitationis suæ seriem, quamprimum ex visitatione domum reversi fuerint, Nobis, & Ecclesiasticis nostris Consiliariis in scriptis referre debent, ut, quod ad jurisdictionis & disciplinæ Ecclesiasticæ conservationem statuendum sit, mature deliberare valeamus.

IV. Visitatores nostri tam speciales, quam generales neminem sumptibus superfluis gravent, pro visitatione nihil postulent, aut extorqueant, iis exceptis, quæ ad moderatum victum & visitationis sumptus necessarios pertinent. (g) Qua in re speramus Prælatos, Parochos, & cæteros quoscunque, ad quos Visitatores nostri visitandi causa pervenerint, prompte ac libenter procurationem, ad quam de jure tenentur, (h) præstituros.

TITULUS IX.

De Celebratione Synodorum, & executione Statutorum Synodalium.

I.

MAxime necessaria est in hac tanta, qua his calamitosis temporibus versamur, Ecclesiasticarum rerum perturbatione ad conservandam unitatem fidei, & morum honestatem, atque ad salutem populi Christiani Nobis commissi promovendam, Synodorum celebratio. Quæ licet juxta Sacri Trid. Concilii Decreta (i) quotannis esse deberet, quia tamen propter varia & multiplicia impedimenta Synodus Diœcesana in hoc nostro Constantiensi Episcopatu singulis annis celebrari non potest, curabimus nihilominus, ut sæpius, quam forte hactenus, & toties, quoties Ecclesiæ & Diœcesis nostræ necessitas postulaverit, posthac celebretur. Ad quam non solum ordinariæ nostræ jurisdictioni subjecti, sed etiam exempti omnes, qui alias tum juxta Sacrum Trid. Concilium cessante exemptione, tum ex antiquissima Diœcesis nostræ consuetudine interesse debent, accedere teneantur. (k)

II. Et quia parum utilitatis adfert, etiamsi Synodus Diœcesana sæpius celebretur, atque pro temporum conditione salutares leges condantur, nisi etiam sint, qui ea, quæ salubriter constituta sunt, executioni demandent. Idcirco in Executores generales præsentium Statutorum Synodalium ordinamus & deputamus Vicarium, Officialem, Sigilliferum, Fiscalem, Visitatores nostros, & alios, quos vel Nos, vel Vicarius noster Generalis deputabimus, eisdem vigore juramenti sui Nobis præstiti præcipientes, ut supradicta omnia & singula Statuta, quantum cuilibet pro ratione officii sui incumbit, & eis de jure permissum est, debite exequantur.

III. Prælati quoque, & alii Superiores Cathedralis nostræ Collegiatarumque Ecclesiarum, nec non Monasteriorum quorumcunque, atque Decani rurales quilibet in sua Ecclesia, Monasterio & Decanatu studiose animadvertant, curentque, ut a Canonicis, Parochis, Capellanis, Clericis, & Religiosis suis omnia & singula, quæ in hac nostra Synodo sancita & definita sunt, in quantum unumquemque concernunt, fiant, eaque, quæ ipsis de jure & harum Constitutionum virtute commissa, ac demandata sunt, diligenter executioni demandent.

IV. Postremo, quæ in hac nostra Diœcesana Synodo determinata, decreta & statuta sunt, Nobis declaranda reservamus; Inprimis vero illa omnia & singula, cum ea, qua decet, obedientia & reverentia, auctoritati, judicio & censuræ Sanctissimi Domini nostri, Domini PAULI, Divina providentia Papæ hujus nominis V. & Sanctæ Sedis Apostolicæ emendanda, corrigenda, augenda, minuenda, approbanda, vel rejicienda humiliter subjicimus.

Finis Partis Quartæ.

DE-

(g) d. Sess. 24. de Reform. c. 3. (h) C. Cum instantia. c. Cum venerabilis. de Censib. juncto cap. Cum ex officii. de Præscript. (i) Sess. 24. de Reform. c. 2.
(k) d. Sess. & C.

FORMA VULGARIS ET GERMANICA

DECRETORUM MATRIMONIALIUM IN DIOECESANA *Synodo Constantiensi editorum, atque ab omnibus Parochis & Curatis bis in anno ex Cancellis publicandorum.*

ANdächtige in Christo, nachdem der Heilige Ehestandt von dem Allmächtigen GOtt erstlichen in dem Paradeiß eingesetzt, und hernach in dem Evangelischen Gesatz durch das hohe Verdienst deß bitteren Leidens und Sterbens Christi JEsu, zu einem Sacrament verordnet worden: Also will sich in allweg gebüren, daß diß heilige Sacrament auch nicht anderst, dann mit aller Andacht, Zucht und Erbarkeit angenommen werde. Dieweil aber etliche Zeit und Jahr hero, sich allerley Mißgebräuch und Ergernuß zu grossem Nachtheil der Seelen Heil und Seeligkeit zugetragen, so ist der Hochwürdige Fürst und Herr, Herr Jacob, Bischoff zu Costantz, Herr der Reichenaw und Oeningen, ꝛc. inn dem jüngstgehaltenen Constantzischen Synodo hoch verursachet worden, hierinnen ein gebürendes und nothwendiges Einsehen zu thun, Dahero dann jre Fürstl. Gnad. zu Abstellung solcher Mißbräuch und Ergernuß, etliche auß dem Heiligen allgemeinen zu Trient gehaltenem Christlichen Concilio, auch auß geschriebnen gemeinen Geistlichen Rechten gezogene heilsame Ordnungen und Satzungen auffgericht und beschlossen: Und damit dieselbige männiglich eröffnet werden, auch sich der Unwissenheit niemands zu entschuldigen habe, mir als ewerm Pfarrern, wie auch allen anderen Seelsorgern jhro F. G. Bistumbs Costantz ernstlichen aufferlegt und befohlen, euch solche vorgemeldte Satzungen zuverkünden, damit sich ein jede Person in Heuraten und anderen Ehelichen Sachen darnach wisse zu richten.

Erstlichen soll das heilige Sacrament der Ehe von niemands, was Stands der seye, anderst contrahiert und angenommen werden, dann in Gegenwertigkeit seines eigenen Pfarrherrn, oder eines anderen Priesters, mit deß Pfarrherren, deß Bischoffen, oder seiner Fürstl. G. Vicari Bewilligung, sampt zweyer oder dreyer Gezeugen. Sonsten da einer, oder eine anderer Gestalt sich verheuraten wurde, ist solche Ehe nicht allein vor GOtt und der Kirchen nichtig, unbündig und krafftloß, sondern auch machet das heilige Concilium zu Trient, diejenige Personen zu solchem vermeinten Heurat gantz unfähig und untüchtig.

Und obgleichwol das Eheliche Versprechen, wann es in Gegenwertigkeit deß Pfarrherren und zweyer oder dreyer Gezeugen, wie obgemeldt, nit volzogen, unbündich und Krafftloß: Jedoch, dieweil solches wider der Kirchen Verbott geschicht, so begangen diejenigen, welche sich also verheuren, ein grosse und schwere Todtsünd, von welcher sie niemand, dann der Bischoff, oder jhr F. G. und des Bistumbs verordneter general Beichtvatter absolvieren und entbinden kann.

Ehe und zuvor aber sich zwey mit einanderen verheuraten, so sollen sie drey nachvolgende Sonn- oder Feyrtag, durch jhren eigenen Pfarrherren, under dem Ampt der Heiligen Meß, under der Predig auff der Cantzel, oder wie es sich nach Gestaltsame und Gelegenheit der Zeit und deß Orths verrichten lasset, offentlich verkünd werden. Es were dann, daß die Ehegemächt, oder deren eins besorgten, daß jhr Ehe (welche die Kirch frey, ungezwungen und ohnverhindert haben will) von wegen sovil vorgehender Verkündung, der Ehelichen Freyheit und den Rechten zuwider, von jemands, wer der sey, boßhafftiglich verhindert werden wolte oder möchte, In welchen Fahl genug ist, daß eintweder allein ein Verkündung zuvor beschehe, oder das Eheliche Versprechen in Gegenwart deß eigenen Pfarrherren, auch zweyer oder dreyer Gezeugen ohne einige Verkündung vollzogen werde, welche Verkündungen her-

nach vor dem Beyschlaff offentlich in der Kirchen beschehen sollen.

Es sollen auch die drey obgemeldte Verkündungen, ausserhalb obgeschriebenen Fahls, darinnen ihre Fürstl. Gn. eines jeden Gewissen beschwert, und so ferr einige Gefahr gebraucht wurde, die gebürende Straff vorbehalten haben wollen, ohne des Bischoffs oder ihr Fürstl. Gnad. Vicari außtruckliche Bewilligung, keins wegs, von den Pfarrherren underlassen, oder mit einiger hoch- oder nider Standts-Person dispensiert werden, Innmassen auch die Pfarrherren kein denuntiation oder Verkündigung fürnemmen, es sey dann solche von denen selbst, so sich Ehelichen versprechen wöllen, begehrt worden.

Und wann sich begeb, daß auß den drey oder einer vorgehenden Verkündung, eine oder mehr Verhindernuß fürkommen wurden, sollen solche Personen von den Pfarrherren nicht zusammen gegeben, sondern für das Geistliche Bischöffliche Consistorium naher Costantz gewisen werden.

Welche aber boßhafftiglichen ein falsche Verhinderung durch sich selbsten, oder durch andere für- und anbringen wurden, dieselbigen wöllen jr Fürstl. Gnad. neben anderem gebührlichen rechtlichen Einsehen, mit dem Geistlichen Bann abstraffen, Auch diejenige, so ein Verhinderung wissen, und ohne erhebliche Ursachen erst nach beschehener Verkündigung und Ehelichem Zusamengeben solche anzeigen, ferrner nicht anhören, sonder ein ewig Stillschweigen auferlegen lassen.

Es wöllen auch die Pfarrherren alle und jede newe Eheleut mit allem Ernst ermahnen, daß sie nach Innhalt deß heiligen Tridentinischen Concilii, vor dem offentlichen Kirchgang, und Empfahung deß Priesterlichen Segens, in einem Hauß nicht wohnen, oder sonsten zusamen schlieffen. Und dann so befehlen ihre F. G. allen und jeden Seelsorgern, daß sie der newen angehenden Eheleuten, wie auch der Gezeugen Tauff- und Zunammen, zu sampt dem Tag, Monat, Jahr und Orth deß beschehenen Versprechens und Zusamengebens, in ein sonderbahr Buch fleissig auffschreiben und verzeichnen, dasselbige im Fahl der Nohturfft, zur Gezeugnuß verloffner Sachen haben fürzulegen.

Und demnach nicht allein das heilig Concilium zu Trient die newe Eheleut ermant, daß sie vor jrem Ehelichen Versprechen und Zusamengeben, oder auff das wenigst drey Tag vor dem Ehelichen Beyschlaff, ihre Sünd beichten, und das hochheylige Sacrament deß Altars empfahen, damit sie der Gnad deß heiligen Sacramentes der Ehe desto mehrer fähig und theilhafftig werden: Sonder auch vor dieser Zeit, ein uralter löblicher Gebrauch in dem Bistumb Costantz gewesen, und noch an etlichen Orthen ist, daß die Eheleut vor dem Kirchgang beichten: Also ist ihr F G. ernstlicher Will und Befelch, daß hinfürter an den Catholischen Orthen dero Bistumbs Costantz die newe Eheleut nit eingeführt werden, sie haben dann zuvor jhrem Pfarrherren, oder einem anderen Priester, mit jhres Pfarrherren Wissen zum wenigsten gebeichtet, und sich, wie es oben angedeutet, mit rechter wahrer Andacht, in Zucht und Erbarkeit, das heilige Sacrament der Ehe zu empfahen, gerüst und beflissen.

Ferners ist jhr F. G. Befelch, daß die Pfarrherren die newe Eheleut ohne sonderbahre jhr F. G. oder derselben Vicari schrifftliche Erlaubnuß, an keinen andern Orth als in der Kirchen, in welcher die heilige Sacramenten sonderlich außgespent werden sollen, Ehelichen zusamen geben und einsegnen, und solches erst nach vollendem Gottsdienst, und Opffer der heiligen Meß, welchem die angehende Hochzeitleut von Anfang biß zum End in allweg beywohnen sollen, derhalben die Pfarrherren jhre Pfarrkinder, und die newe angehende Eheleut mit Ernst ermahnen wöllen, sich bey guter Zeit, und zu der bestimpten Stund, zu der Kirchen und Gottesdienst zu befleissen, und zu befürderen, wann sie eintweder ohne die Zusammengebung nit gar hingewisen, oder aber umb ein, zwey oder drey Pfund Wachß, für die Fabrich der Kirchen, gestrafft werden wöllen.

Und

Und dieweilen sich offtermahlen begibt, daß die Bettler und andere Landfahrer, die kein bleibend, oder gewiß Heimwesen haben, von einem Orth zum anderen streiffen, ihre rechte Eheweiber verlassen, und bey ihrem Leben nit nur eine, sonder etwa mehr vermeinte Eheweiber an mancherley Orthen nemen: So ist hierauff an alle und jede Pfarrherren und Seelsorger ihr F. G. ebenmässiger ernstlicher Befelch, bey Vermeidung schwerer Straff, dergleichen Ehen nit zusamen zugeben, einzuführen und einzusegnen, es sey dann, daß sie zuvor ein fleissige Inquisition und Erforschung ihres Vatterlands, Thuns und Lassens, und aller Sachen Beschaffenheit gehalten, und was sie also befunden, ahn ihr F. G. oder dero Vicari gelangen lassen, und von jhnen weiteren Befelch, was hierinnen zu thun sey, empfangen haben.

Obwol die Ehen, so von den Kindern ohne jhrer Eltern Vorwissen und Bewilligen beschehen, nicht unbündig und Krafftloß, sintemal zu kräfftiger Verheurung der Kinder nothtürfftiglich, und von Rechts wegen, der Eltern Bewilligung nicht vonnöthen, und erfordert wird, Jedoch dieweil es den Kindern wol ansteht, auch in diesem Fahl ihre Eltern zu ehren: Also sollen die Pfarrherren die Kinder auff der Cantzel offtermahls leren und ermahnen, jhre Elteren inn gebührenden Ehren zu halten, jhnen zu gehorsamen, und ohne jhr Wissen und Willen sich leichtlichen nit zu verheuren, und in einem so schweren und gefährlichen Stand zu begeben.

Wann auch die Ehen frey und ungezwungen sein sollen, und ungöttlich, unbillich und wider Recht ist, die Freyheit der Ehe zu schwechen oder jemands zubenemen, so befehlen jhre F. G. allen Pfarrherren, bey Verlierung jhrer Pfrunden, und Entsetzung jhres Priesterlichen Ampts, keine dergleichen gezwüngene und jhnen bewuste Ehen, in keinerley Weiß noch Weg, zusammen zu geben: Innmassen auch alle diejenige, was Stands, Würde und Wesens die seyen, so jhre Kinder, Underthonen, oder andere zu einiger Ehe wider jhren Willen antreiben, nötigen, und zwingen, mit dem geistlichen Bann, laut mehrmals angezogenen Concilii zu Trient, ohnfehlbar gestrafft werden sollen.

Es wöllen auch alle und jede Pfarrherren sich dahin starck bearbeyten und befleissen, damit jhre Catholische Pfarrkinder sich nit mit Secktischen Ehelichen einlassen und verheuren, und also das zeitliche Haab und Guth, Ehr und Ansehen, jhrer Seelen Heil und Seeligkeit fürziehen: Und verhoffen jhre F. G. es werde hierinnen der Catholische Magistrat für sich selbsten sein gebührende Inspection haben, und dergleichen Heurat bey jhren Catholischen Underthonen abwehren.

Die Miß-abergläubische und lecherliche Gebräuch, so an vilen Orthen bey den Hochzeiten, so wol inner-als ausserhalb der Kirchen beschehen, als da sind, bey dem Haar-und Ohren ziehen, brinnende Kertzen umb die angehende Ehegemächt herumb gehen, und dieselben durch sie außblasen lassen, Brot anbeissen, und under das Volck werffen, und was dergleichen Gauckel-und Narrenwerck mehr ist, sollen die Pfarrherren und Seelsorger nicht allein mit Ernst abstellen, sondern auch die Ungehorsame umb ein Pfund Wachß, so der Fabrich und Kirchen Hailgen heimfallen soll, abstraffen. Innmassen auch jhr F. G. sich getrösten, daß aller Orthen die Obrigkeit den grossen Bracht und uberschwencklichen Unkosten, und sonsten alle unzimliche Leichtfertigkeiten bey den Hochzeiten abschaffen, und nach der Christlichen Erbarkeit, Zucht, und Bescheidenheit richten, und moderieren werden.

Und wie diejenige alle, so rechtmäßig und nach Christlicher Ordnung, offentlich zu Kirchen und Strassen gangen, und Ehelichen mit einander verpflicht, sich eygens Gewalt und Willens, von einanderen nit scheiden könden, noch sollen: Also, welche unziemliche und verbottene Heurat beschlossen, denselbigen ist in keinen Weg Ehelichen bey einandren zu wohnen zugestatten, derhalben die Pfarrherren, wann sie dergleichen Personen under jhren Pfarrkindern haben, solche nicht allein nicht gedulden, sondern auch jhr F. G. als

Ordinario, oder derselben Vicario umb gebürendes ernstliches Einsehen anzeigen wöllen.

Es ist auch bey vielen dieser Wohn, wann sie von jhrem abwesenden Manns oder Weibs Leben oder Todt in siben Jahren nichts gehört haben, daß sie sich wol in andere Weg widerumben Ehelichen versprechen und verheuraten können. Demnach aber dieser Wohn, nicht allein den Rechten zuwider, sonder auch ein solche Gewißheit deß vorigen Manns oder Weibs Todt von Rechts wegen erfordert wirdt, die der Geistliche Richter für genugsam erachten und erkennen kan, so sollen die Pfarrherren keine dergleichen Ehen ohne vorgehende Richterliche Erkandtnuß deß Officials zusamen geben.

Vom Advent unsers Herren JEsu Christi, biß auff den heiligen drey König Tag, und dann von dem Ascherigen Mittwoch, biß auff den Sonntag Quasimodo, dieselben Tag eingeschlossen, sollen keine Hochzeiten gehalten und eingeführt werden. Sonsten ist solches zu allen Zeiten im Jahr, auch in der Creutz, Pfingst, und Ablaßwochen, und in unser lieben Frawen Dreyßigst bewilliget, doch der Gestalt, daß alles mit Zucht und Erbarkeit zugehe, es wölle dann einer auß sonderbahrer Andacht und Ehrentbietung gegen dem Allmächtigen, und seiner lieben Mutter, an obgemelten Festen und Zeiten, für sich selbsten das Hochzeitliche Wesen einstellen, daß man eines jeden Gelegenheit heimbgesetzt haben will.

De Impedimentis Matrimonii.

Damit aber die rechtmäßige Verhinderung der Ehe so wol den Pfarrherren, als den Pfarrkindern, und sonsten männiglichen offenbahr werden, und sich keiner der Unwissenheit entschuldigen, sonder ein jeder im Heuraten darnach richten möge. So haben jhre Fürstl. Gnad. dieselbige hiemit auch publiciren, und seiner Fürstl. Gnad. Bistumbs Underthonen kund thun wöllen. Die synd ins gemein also beschaffen, daß sie entweder so wol die begehrte Ehe verhinderen, als die allbereit beschlossene widerumb aufflösen: Oder aber die begehrte Ehe gleichwol verhinderen, wann sie aber schon gebührender massen beschehen, nicht widerumb auffbinden, sonder inn ihren Kräfften bestehn lassen.

Was die erste Verhinderung belangen thut, werden dieselbigen in diesen Lateinischen Verßlein begriffen:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Dissensus, atque affinis, si forte coire nequibis,
Hæc socianda vetant connubia, juncta retractant.

Error.

Die erste Verhinderung ist, wann sich eins in dem Heuraten jrret und verstosset, als da einer begehrt sich mit Catharina, oder mit einer Leibs-freyen Person zu verheuraten, und nimbt unwissender Dingen, auß Verstossen und Jrrung die Margarethanı, oder eine so Leibeygen ist, dann in diesen beyden Fählen die Jrrung nicht allein die Ehe verhindert, sonder auch wann die Ehe gleich beschlossen wer, widerumb auffl öset. Zwar was andere Jrrungen der Reichtung, Schöne, Frumb- und Erbarkeit, und was dergleichen mehr ist, belangen thut, bringen dieselbigen dem Ehelichen Versprechen kein Verhinderung.

Conditio.

Zum anderen, ein ehrliche und mögliche Condition und Beding, darmit das Eheliche Versprechen beschehen, verhindert die Ehe so lang, biß dieselb Condition erfült und erstattet würd. Beyneben aber ist zu mercken, daß unziembliche unmögliche Beding nit binden, sonder darfür gehalten werden, als weren sie niemahlen angedingt worden.

Votum.

Zum dritten ist der Ehe verhinderlich, wann der Ehelichen Partheyen eins oder beyde in einem bestätten Orden die ewige Reinigkeit gelobt und Profession gethan haben: Also auch, wann eins in dem Orden der Societet Jesu, nach auß-

außgestandenen Probation Jahren die Reinigkeit verlobt hette, so bey diesem Orden allein für ein einfältig Gelübt und simplici voto gehalten wird.

Cognatio.

Die Sip- oder Blutfreundschafft ist Geistlich und fleischlich. Die Geistliche fleusset her auß beyden Sacramenten, deß Tauffs und der Firmung. Und zwar so vil den Tauff belangt, so ist die Verhinderung zwischen dem, der taufft, und getaufft wird, und deß getaufften Vatter und Mutter, wie auch zwischen denen, so auß der Tauff heben, der im Tauff gehebt wirdt, und deß gehebten Vatter und Mutter. Die Verhinderung aber, die von der Firmung herkompt, ist zwischen dem, der firmet, der gefirmet wird, und dessen Vatter und Mutter, auch dem, so bey der Firmung hebt, und diß alles nach Außweisung deß heiligen zu Trient gehaltenen Concilii. Dise geistliche Freundschafft und dero Verhinderung wehret ewig. Derhalben nicht wahr ist, was das gemein Sprichwort sagt: Wann das Kind todt, so ist die Gevatterschafft auß.

Die fleischliche Sip- oder Blutfreundschafft ist zwischen den Eltern, Kindern, Geschwisterigen, Vatter und Mutter Brüder und Schwöstern, und denen, so auß jhnen erboren werden: Zwischen den Elteren und Kinderen hat die Blutfreundtschafft kein Ziel, sonder ist ein ewige Verhinderung, zwischen den anderen aber erstreckt sich die Verhinderung der Ehe weiter nicht, dann biß in den vierten Grad, denselben eingeschlossen, Also, wann eins in dem andern, dritten, oder vierdten Grad, und das ander in dem fünfften, oder noch weiterem Grad were, daß in solchem Fahl die Ehe zulässlichen beschehen und versprochen werden köndte.

Und dieweil in dem Bistumb Costantz biß dahero allerley Ergernussen fürgeloffen, wann in den verbottenen Graden der Blutfreundtschafft und Schwagerschafft mit gemeinen schlechten Bauersleuthen ohne Underscheid dispensiret, und jhnen die in den Geistlichen Rechten verbottene Ehen zugelassen worden: Also damit die Ergernuß verhüttet, haben jhre Fürstliche Gnad. auß dem heiligen Concilio zu Trient hiemit verordnen wöllen, daß wann einer oder eine sich wissentlich inn den verbottenen Graden, die jhme ohnbewußt nicht sein könden noch sollen, verheuren wurde, der oder dieselbige soll von seinem vermeinten Ehegemahel mit deß Geistlichen Richters Urtheil widerumb abgesondert werden, und aller Hoffnung einiger Dispensation, Gnad oder Bewilligung zu erlangen, gäntzlichen beraubt sein: Und soll dasselbig nicht allein inn dem statt haben, der sich wissentlich der Verhinderung, also vermessenlich verheuren, sondern vil mehr in dem, der solchen vermeinten Heurat mit dem Beyschlaff vollstrecken darff.

Gleiche Meinung soll es haben mit dem, der gleichwol die Verhinderung nicht weißt, und sich aber nicht mit vorgehender Verkündigung, oder vor seinen Pfarrherren, in beywesen zweyer oder dreyer Gezeugen, vermög des heiligen Concilii Satzung verheuret hat, dann der, so die heilsame Gebott der Kirchen verachtet, ist nicht würdig, daß jhme der Kirchen Gnad und Gütigkeit zu Hülff und Guten kommen solle. Wann aber sich einer deß Heiligen Concilii Satzung gemeß gehalten, und hernach ein Verhinderung befunden wurde, deren er einiges glaubwürdiges wissen nit gehabt hette, so kann jhme mit einer Dispensation desto leichter und ehender vergebenlich geholffen werden.

Es sollen auch hinfüran zu den künfftigen Ehen keine Dispensationes, und Begnadungen, oder doch gar selten, und dasselbig allein auß vernünfftigen und beweglichen Ursachen, und zwar in dem andern Grad gar nit, dann grossen ansehenlichen Potentaten und Fürsten, von gemeinen Nutzes wegen, gegeben werden.

Und damit die gemeine Priester, denen die Bäpstliche Dispensationes, Brieff und Bullen, auch dero Stylus, Schrifften, Sigel, Underschreibung und Zeichen unbekant synd, leichtlichen nicht betrogen werden, Ist jhro Fürstl. Gn. ernst-

ernstlicher Will und Befelch, daß die Priester, wann jhnen dergleichen Dispensationes und Bullen, was Inhalts dieselben seyen, zugebracht werden, solche zuvor nicht vollziehen, und in das Werck richten sollen, sie seyen dann hochermeldt jhr F. G. oder deren Vicario gezeigt und fürgewisen, damit man was darunder zuthun oder zulassen, gebührende Verordnung anstellen möge.

Crimen.

Es verhindert auch die Ehe, wann ein Ehegemächt bey Lebzeiten seines Manns oder Weibs, mit einem anderen sich ehelichen verspricht, oder die Ehe in das künfftig zusagt, und beyneben mit jhme sich fleischlichen vermischet, welches ein Verhinderung pollutionis adulterinæ genennt wirdt: Oder wann eines sein oder deß anderen Ehegemächt zu dem End umbgebracht, oder nach dem Leben gesetzt, damit er sich mit deß umbgebrachten verlassenen Mann oder Weib verheuren könde.

Cultus disparitas.

Die Christen sollen sich mit den ungläubigen Juden oder Heiden keines wegs ehelichen versprechen und verheuren, dann es wider die Christliche Vernunfft und alle Recht ist.

Vis.

Wann auch eines mit Gewalt, und solcher Forcht, die in einen standhafftigen Mann, oder Frawen fallen kann, als bey Verliehrung der Ehren, Haab, Guth, und deß Vatterlands, oder bey Tröwung Leibs und Lebens, sich zu verheuraten gezwungen wird, so ist solches ehelich gethon Versprechen unbündig und nicht kräfftig, es seye dann daß der vorgehende Zwang und Forcht durch einen nachvolgenden guten freyen Willen purgiert werde.

Ordo.

Die so eine oder mehr der mehreren Weyhinen von einem Bischoff empfangen haben, das ist, wann einer Epistler, Evangelier oder Priester, könden zur Ehe nicht schreiten, und da sie es gleich thäten, so ist es doch nichtig und Krafftloß, auch weder vor GOtt noch der Welt kein rechtmäßige Ehe. Welche aber allein die minderen Weyhinen haben, denselben ist das Heuraten nicht verboten.

Ligamen.

Wann der Parthenen eine oder beyd zuvor einen Ehegemahel haben, der noch im Leben ist, so ist jhnen sich anderwerts Ehelichen zu versprechen keines wegs zugelassen, wirdt die Verhinderung Præcontractus genent.

Honestas.

Die Verhinderung, so impedimentum justitiæ publicæ honestatis geheissen wirdt, fleusset her auß dem Versprechen künfftiger Ehe, die man Sponsalia de futuro nent, zwischen zweyen, so hernach solch jhr Versprechen nicht vollziehen. Nach Außweisung des Heiligen und Christenlichen Concilii zu Trient, wann das Versprechen künfftiger Ehe, auß was Ursachen es seye, nicht kräfftig, so ist zwischen denjenigen, so solche Versprechen künfftiger Ehe gethon haben, und derselben beyderseits Verwandten keine Verhinderung: Wan aber das Versprechen künfftiger Ehe gültig und kräfftig, so ist die Verhinderung allein im ersten Grad, und nicht weiter.

Dissensus.

Es wirdt auch zu eines jeden Ehe nothwendig ein vernünfftiger Will und Consens erfordert, dahero die Ungesundten, Tauben, Narren, und dergleichen Leut zu dem ehelichen Versprechen untaugenlich.

Atque Affinit.

Die Schwagerschafft primi generis, hindert so wol den beschlossenen, als den künfftigen ehelichen Contract, biß inn den vierdten Grad, denselben eingeschlossen: Dann in welchem Grad eins deß Manns oder Weibs Blut-Freundt ist, inn deinselbigen Grad ist er auch deß Manns oder der Frawen Schwager.

Andere Schwagerschafften, so man nennt secundi generis, das ist, Schwagers Schwagerschafft bringen keine Verhinderung, weder den beschlossenen noch künfftigen Ehen.

Was

Was aber die Schwagerschafft anbelangen thut, die auß verbottenem und unzimlichen Beyschlaff herkömpt, hat das heilige Tridentinische Concilium verordnet, daß solche Schwagerschafften weiters nicht verhindern soll, dann allein in dem ersten und anderen Grad.

Si forte coire nequibis.

Und dann dieweil zu Erhaltung deß Menschlichen Geschlechts der Ehestandt eingesetzt, so können diejenige, die zu den Ehelichen Pflichten untaugenlich sind, sich nicht verheuren.

Raptus.

Es mag auch, wann einer ein Tochter ihren Eltern raubt, und entführt, ohne ihren Willen zwischen demselbigen Rauber und der Tochter keine Ehe bestehen, so lang die Tochter in deß Raubers Gewalt ist, es seye dann, daß die Tochter von dem Rauber abgesondert, und an einen sichern Orth, auff freyen Fuß gestelt, und widerumb von newen den Raubern zuhaben einwilligen wurde.

Die Verhinderung, welche zwar die allbereit beschlossene Heurath nit aufflösen, aber doch die zukünfftige Ehen verhindern, synd, wann sich eins wider das Verbott seines Bischoffen, des Geistlichen Richters, oder seines Pfarrherren, zu verbottener Zeit, mit einem der mit einem einfachen Gelübt der Keuschheit, Votum simplex genant, behafft were, oder in dem Glauben mit der Catholischen Römischen und Bäpstischen Kirchen nicht ubereinstimpte, oder einen anderen die Ehe in das künfftig per Sponsalia de futuro versprochen hette, sich ehelichen einlassen wolte, In welchen und der gleichen Fählen, obwol die beschlossene Ehe bestehet, so begehen doch diejenige ein Tödtliche und schwere Sünd, die sich also wider die Geistliche Recht und Gebott verheuren.

Dieweil auch bey diesen unseren Zeiten die geistliche und weltliche Rechten bey vilen dermaßen in veracht gerahten, und ein solche grosse Vermessenheit ist, daß sie mit nahen Bludtfreunden, und sonsten wider die Rechten und Gesatz der Christlichen Kirchen, verbottene Ehen zu machen, und wann die Pfarrherren solche Ehen (immassen sie dann Ampts und Pflichten halben schuldig) nicht einführen wöllen, an Secktische oder andere unbekandte Orth zu ziehen, und solche ihre verbottene Ehen bestättigen zu lassen, sich weder schewen, noch schämen, zu nicht geringer Ergernuß deß gehorsamen Christlichen Volcks. Welchem Ubel und Ergernuß, so vil möglich, vorzukommen, ist offt hochermeldt ihr F. G. deß Herren Bischoffen und Ordinarii, an alle und jede Pfarrherren und Seelsorger ernstlicher Befelch, daß sie dergleichen vermeinte Eheleut, wann sie sich widerumb in ihre Pfarren begeben werden, mit allem Ernst anmahnen sollen, von solcher ihrer vermeinten Ehe alsobald abzustehen, oder innerhalb vierzehen Tagen bey dem Geistlichen Richter zu Costantz deßhalben ein Erleuterung und Declaration zu begehren, und derselben zu geleben. Auff den Fahl aber solche vermeinte Eheleut, eintweder bey dem Geistlichen Richter gar nicht erscheinen, oder demjenigen, was von ihme declariert und erkent, nit nachkommen wurden, so sollen sie von ihren Pfarrherren auß der Christlichen Kirchen und Gemeind, mit Entziehung der heiligen Sacramenten, und Versagung Christlicher Begräbnuß, so lang außgeschlossen werden, biß sie umb ihre begangene Mißhandlung Penitentz und Buß würcken, und der Christlichen Kirchen schuldige Gehorsame leisten.

Alle und jede Ehesachen, und was denselben anhängig ist, die gehören, vermög der Rechten, allein zu ihr F. Gnad. des Herren Bischoffen, oder derselben Vicari und Officials Erkandtnuß. Derhalben sollen weder Geistlich noch Weltlich, was Würden, Stands, und Präeminentz die seyen, bey Straff des Banns, dergleichen Ehesachen, sie seyen beschlossene oder künfftige Ehen, derselben Verhinderungen, Aufflösung und Scheidungen, und alles, was dergleichen Sachen anhängig ist, für ihre Gericht-Zwang ziehen, dieselben erkennen, urtheilen, sonder da sich hierinnen was Irrung und Gespänn zutragen wurden, für das ordentliche Bischöffliche Geistliche Gericht und Consistorium naher Costantz weisen.

Nicht weniger wann die Rural Dechant, Pfarrherren, und andere Seelsorger, under jhren anbefohlnen Decanats, Pfarr und Seelsorg Underthonen, eheliche Gespänn und Irrungen, wie die Namen haben möchten, erfahren werden, sollen sie dieselbigen jhre Underthonen ermahnen, und da es vonnöthen, mit Außschliessung auß der Christlichen Kirchen und Gemein, und Entziehung der Heiligen Sacramenten, dahin halten, daß sie solche jhre Gespänn vor dem Geistlichen Gericht zu Costantz anbringen, allda einer rechtlichen, schleinigen Erkandtnuß und Außspruchs erwarten, und demselbigen hernach geleben und statt thun wöllen.

Es sollen auch gemeldte Dechant, Pfarrherren und andere Geistliche, und insonderheit die Bischöffliche Commissarii der Ehesachen, wie bißhero von vilen beschehen ist, sich nicht allein inn die gespännige Ehesachen nicht einmischen, und darinnen etwas Erleuterung und Extrajudicial Erkandtnuß geben, sonder auch dergleichen Matrimonial und Ehesachen zuvertragen sich keines wegs understehen und gelusten lassen, sentemahl die Ehesachen nicht vertragen, sonder nach Außweisung der Geistlichen Rechten entschieden und definiert werden müssen, dann da in das künfftig, von dem einen oder anderen hierinnen weiters beschehen solte, wurde man neben der Straff deß Geistlichen Banns, mit Entsetzung der Pfründ oder deß Commissariat-Ampts, wider einen solchen der Gebür nach zu verfahren nicht underlassen.

Wann es aber nicht genug, gute und heilsame Ordnungen zu machen, sonder vonnöthen, daß dieselbig fleissig gehalten und vollzogen werden, so ist mehr hochermeldt jhr Fürstl. Gnad. an alle und jede Dechant, Pfarrherren, und Seelsorgern, bey der Gehorsame, und den Pflichten, mit welchen sie jhr Fürstl. Gnad. als jhrem Bischoffen und Ordinario verbunden sind, ernstlicher Will und Befelch nicht allein diß alles, wie obsteht, für sich selbsten, fleissig, und jhres besten und höchsten Vermögens zu halten, und zusehen, damit solches von denjenigen, so jnen zu versprechen stond, gehalten werde, sonder auch alle und jede Jahr zweymahl, nämblichen am Sontag nach der heiligen drey König Tag, und am Sonntag nach der heiligen Dreyfaltigkeit Tag, bey Straff zwantzig Gulden, inmassen hierinnen von Wort zu Wort begriffen ist, offentlich auff der Cantzel, jhrem Christlichen Völcklein und Pfarrkinderen abzulesen und zuverkünden, damit sich männiglich darnach richten, und keiner der Unwissenheit entschuldigen könde.

Ex Mandato Illustrissimi & Reverendissimi D. D. Jacobi(*) Episcopi Constantiensis.

J. ANDR. DORNSPERGER, D. Notarius subscr.

Teutsche Formb deß wahren und Catholischen Glaubens-Bekandtnuß.

Ich N. glaube und bekenne mit steiffem Glauben sampdtlich und sonderlich alles, was in dem heiligen Glauben, den die heilige Römische Kirch braucht, begriffen ist, nämblich: Ich glaub in einen GOtt Vatter, ꝛc.

Formula Germanica Patrimonii, in scriptis dandi, pro Ordinandis mutatis mutandis.

Wir Abbt und Convent des Gottshauß N. ꝛc.

Cl. Lünig Spicil. Eccles. Cont. II. a pag. 587. *ad* 684. *Synodi hujus epitome apud Jos. Biner in Appar. Eruditionis P. VIII. Lib. I. C. I. art. IX.*

(*) Joanni Georgio de Halweil, Viro eruditionis, prudentiæ, vitæque sanctitatis fama percelebri, quem appellare Episcoporum postremæ ætatis speculum *Bucelinus* non dubitat, successit A. 1604. die 26. Januarii Jacobus ex Illustrissima Fuggerorum de Kirchberg & Weissenhorn Comitum familia, Patre Joanne magnifico, Matre Elisabetha Nothaftin a Dodensteyn Sebastiani filia procreatus, magnorum Baronum Marci & Christophori frater, summi apud Constantienses templi Præpositus, florenti,

renti, ut Cl. *Jacobus Mantius in Chron. suo Constant.* ait, vir aetate, & magnae expectationis, quem, teste *P. Ignatio Agricola Provinciae German. Superior. Historiographo* ad cit. A. n. 350., dudum ad illud culmen honoris destinaverant populi vota, ob integerrimos mores, & conjunctam cum spectata virtute prudentiam, qui anno praecedente, ad totius Constantiae, sacris tum Missionis Apostolicae laboribus excoli coeptae, religionem, oblata liberaliter ad coemendos saccos, poenitudinis Christianae indices, pecunia, atratus ipse, Canonicis comitantibus, incesserat.

Haec, aliaque Jacobi elogia alium nobis eundem depingant, atque is apud M. Georgium Conradum Pregizerum, ex Hübnero scribentem, in Serie Episcoporum Constantiensium notatur. Societas profecto nostra Mecoenatem in illo amplissimum veneretur, grataque praedicet, oportet: enimvero inter Imperii Principes, quorum perpetuum in res Societatis studium enituit, (*inquit cit. Agricola Dec. VII. n. 946.*) ne ullo anno de se, nisi ingratis, tacere liceret, Jacobus maxime Fuggerus Constantiensis Praesul continuatis favoribus effecit. In omnia nascentis iotra Constantiae muros Collegii commoda vigil, cum absoluta quamprimum, instructaque Collegii, Templi, ac Scholarum aedificia cuperet, ad universum Dioecesos suae Clerum Literas encyclicas dedit, gravissimis, nostroque Ordini perhonorificis argumentis refertas; queis omnes hortabatur, ut ad Gymnasium praesertim, quod in Pastores idoneos juventutem formaret, mox perficiendum & ipsi eleemosynam, sacrae ac profanae Reipublicae profuturam, conferrent. Optimus hortationi praeclarissimae respondit fructus.

Adde, quod in maxima hac, celeberrimaque Synodo, cujus Statuta jam dedimus, quamque praeter duodeviginti mitratos Antistites, ingenti Clerus uterque frequentia illustrem fecit, singulare suum disciplinae Ecclesiasticae restaurandae studium, & verae amorem, atque aestimationem Religionis non uno & coaevis & posteris monumento Jacobus prodiderit.

Obiit post gloriosum duorum ac viginti annorum Regimen anno MDCXXVI. pridie Nonas Martias Princeps praestantissimus, avitae fidei tam tenax, & cultor pietatis adeo eximius, ut facientis ad aram oculi suavibus prae animi teneritudine lacrymis passim manarent, amplissimique facultates patrimonii, cum vectigalibus annuis, pios in usus ab ipso converterentur.

Porro de Jacobo isthaec meminisse tanto mihi est jucundius, quanto existimem aequius esse, ut bina, quae Metropolitico hujate in Senatu sub haec etiamnum tempora resplendent, inclutissimae ejusdem prosapiae lumina gratus vel eo duntaxat ex capite reverear, quod ejusmodi noverim semper fuisse Fuggerorum ingenium, Societatis nostrae homines ut in amore, institutum in pretio haberent.

Vide praeter cit. AA., Jac. Wilhelm. Imhofii notitiam S. R. I. Procerum Lib. VII. Cap. III. P. Franc. Xav. Kropf in Hist. Prov. Germ. Sup. Dec. IX. n. 638.

SYNODUS DIOECESANA
METENSIS *Prima*,
Anno Christi MDCX. Pauli V. Papae VI. Rudolphi II. Imp. XXXIV.
Ab ANNA DESCARS, (a) S. R. E. Presbyt. Cardinali, & Episcopo Metensi celebrata.

Statuta CAROLI a LOTHARINGIA, Cardinalis & primi apud Nancejanos Primatis, de quibus mox fiet mentio, hucusque desiderantur.

ANNAS DESCARS, DEI ET SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE GRATIA Tituli Sanctae Susannae S. R. E. Presbyt. Cardinalis de Givry nuncupatus, Episcopus Metensis, Sacri Romani Imperii Princeps. Universo Clero, ac Populo Civitatis, ac Dioecesis Metensis, Salutem in Domino Sempiternam.

PAstoralis officii cura Nos admonet, & Sacrorum Canonum Decreta a Nobis exigunt, ut ovium Nobis commissarum saluti invigilantes, omnes animi nervos in id inten-

damus, ut Catholicæ fidei veritas nimium multis in locis hujus nostræ Diœcesis labefactata pristinum splendorem recipiat, & corrupti mores tam Cleri, quam populi nostri, quoad fieri potest, in melius commutentur. Cum autem nulla ad eum finem rectior sit via, quam frequens Synodi Diœcesanæ congregatio, ubi multis Sacerdotibus in unum coactis, & unanimiter orantibus haud dubium est, quin Pater misericordiarum faciliores præbeat aures, & multorum piorum ac eruditorum Virorum consilio, quidnam aut correctione, aut moderatione indigeat, quidve agendum, fugiendumque sit, melius, ac sanius judicatur: Quamprimum per innumeras, easque gravissimas occupationes Nobis licuit, hanc ipsam viam ineundam, primamque hanc Synodum nostram Diœcesanam convocandam, ac celebran-

(a) Ortum habuit III. Cal. Apr. anno 1546. Lutetiæ Annas Descars, Jacobi huj. nom. & Franciscæ Longovicæ de Giury filius, Caroli Lingonensis Episcopi frater. Multa sunt, quæ virum commendent. D. Benedicti ingressus Ordinem, prima jecit religiosæ vitæ fundamenta in Divionensi, quod a S. Benigno nomen habet, pervetusto Monasterio, cujus postea Abbatem dignissimum egit, Molismo deinde, Cœnobio olim florentissimo, aliisque locis Archimandrita suffectus. Calendis Martii A. 1585. deferebatur ipsi Ecclesiæ Lixoviensis regimen, cujus tamen fructibus officii, bellicos ob tumultus ac temporum illorum injurias carendum diutius fuit. Romanam ad Purpuram ut a Clemente VIII. anno 1599. eveheretur, strenui, quos pro tuenda apud Gallos Apostolicæ Sedis auctoritate suscepit, tulitque, labores effecere. Illum ætate maturum, moribus spectabilem, doctrina ac pietate præcellentem Sedi Metensi præesse voluit Summus Pontifex Paulus V., eumque præ Henrico Borbonio septem duotaxat annorum Marchione, novis Canonicorum comitiis electum, authoritate Apostolica A. 1608. confirmavit.

Auctus sacra hac dignitate Annas, in domestico, quod singulis hebdomadis semel iterumve habebat, concilio multa sapienter, ac præclare decrevit, & Judæis Metensibus ad fidem Christianam invitandis, & coercendis a Catholicorum sepultura Sectariis, & Familiis Religiosis omni, qua fieri poterat, moderatione purgandis, poliendisque idonea. Parum etiam aliquando abfuit, ut ad universæ Christi in terris Ecclesiæ capessenda gubernacula, voce populi (quæ Dei vox non raro fuit) eundem, modo Pontificem per Urbem designante, evocaretur. Ferunt, hanc de eo quam honorificam, tam veram Henricum Magnum pronunciasse sententiam: *Incassum agitur cum Cardinale de Giury, si aliquid a ratione & recto tramite devium ab eo postuletur.*

Obiit anno 1612., ætatis non 74., sed 66. vel 67., Vici, peramœno in Germaniæ confinibus oppido plenus meritorum Antistes, cui elegans Metis inscripsere Epitaphium, æqui rerum arbitri, his verbis expressum:

D. O. M.

Piis manibus æternæ memoriæ plorabili busto Antistitis desideratissimi omni ævo retro dolendi.

ANNÆ D'ESCARS TITULI SANCTÆ SUSANNÆ SANCTÆ ROmanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis de Giury nuncupati, qui paterna sobole, clara familia d'Escars: materna prosapia primæ Longovicorum nobilitatis, egregia Principum Aurelianensium consanguinitate infœlicissimo Sæculo feliciter Ecclesiæ datus, Parisiis editus, Divinione in antiquissimo Divi Benigni Cœnobio Sancti Benedicti disciplina institutus, professusque indidem Abbas, tum Lexoviorum Antistes electus, tota Gallia præclarus, Romæ perquam illustris, Metis amabilis, ubique stupenda lenitate, spectabili senio, rara pietate, innata gravitate mirabilis ac venerandus, Regi percharus, Pontifici Maximo jucundissimus, omnibus æternum lamentabilis, Ecclesiæ Metensis Pontificatu simul & castissima vita perfunctus, vitam immortali gloria depro-peratam oppetiit decimo tertio Calendas Majas, anno ætatis sexagesimo septimo, Sæculi vero Christianissimi M.DC.XII.

Vide Hist. Eccles. Germaniæ, anno 1724. Bruxellis gallice editam apud Franciscum Foppens, & Cl. Petri Frizon Galliam Purpuratam, apud Simonem le Moine Lutetiæ Parisiorum anno 1638., latine conscriptam Lib. IV. pag. 676., unde hæc depromψsimus.

brandam duximus. Ac primum quidem Statuta olim in Synodis hujus nostræ Diœcesis edita, maxime vero a fel. rec. CAROLO Cardinale a Lotharingia Prædecessore nostro promulgata, conquiri jussimus. Cum ut ea, quantum fas esset, observari curaremus. Tum etiam ut, si quid addendum, minuendum, mutandumve esset, adderemus, minueremus, aut mutaremus. Conquisita, & reperta cum quibusdam ex Dilectis Fratribus nostris Ecclesiæ nostræ Cathedralis Primoribus, aliisque doctis, ac piis viris examinavimus. Quo quidem examine nonnulla in iis mutatione indigere, quædam redundare, plurima vero omnino desiderari animadvertimus. Quare ex iis, quæ usui fore credidimus, ea intacta servavimus, quæ minus utilia, aut hisce temporibus minus accommoda reperimus, illis sublatis alia utiliora, atque aptiora subrogavimus: Plurima vero tam ex Concilio Tridentino, quam ex Sacris Canonibus, atque Conciliis, & vicinarum Diœcesum Synodis addidimus. Ex iisque omnibus Statuta, quæ sequuntur, compilanda, atque in hac nostra Synodo Diœcesana prima proponenda: & promulganda duximus, vobisque omnibus, quatenus vestrum unumquemque tangunt, servanda, & adimplenda proponimus.

STATUTA SYNODI DIOECESANÆ METENSIS PRIMÆ,

Ab Illustrissimo ac Reverendissimo D. D. ANNA DESCARS, Tituli S. Susannæ S. R. E. Presbyt. Cardinale de Giury nuncupato, Episcopo Metensi, S. R. I. P. Metis habitæ die 21. Aprilis, Anno Domini 1610.

INDEX TITULORUM HUJUS SYNODI.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. AMEN.

I. De Fidei Christianæ Professione, & Doctrina.

CUm Fides omnium Christianarum virtutum sit fundamentum, verumque Symbolum, quo Christi oves ab hœdis discernuntur, ideo ab ea potissi-

tissimum Synodi hujus Diœcesanæ exordium sumendum duximus: quam integram, atque inviolatam ab omnibus non modo mente retineri, sed etiam verbo prædicari peroptamus.

II.

Sacri igitur Tridentini Concilii, ac PII IV. Pontificis Maximi vestigiis inhærentes statuimus, & mandamus, ut omnes beneficia Ecclesiastica nunc obtinentes, & in posterum obtenturi, Fidei Professionem emittant ex formula ab eodem PIO IV. præscripta, nisi eam se jam emisisse docuerint. Cujus formulæ tenor sequitur:

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, &c.

III.

Quicunque publice, aut privatim domi suæ, vel alienæ pueros cujuscunque ætatis, & sexus, quascunque artes literarias, vel alias liberales, legendo, interpretando, repetendo, vel alia ratione etiam gratis docent, & docebunt, eandem Fidei Professionem, si in Civitate sint, coram Nobis, aut Vicario nostro; In aliis vero locis coram Archi-Presbytero, vel Parocho, & duobus testibus emittere omnino teneantur, ejusque Professionis actum manu propria subscribere.

IV.

Ad cujus rei salutarem executionem studiose inquirant Parochi, quinam in suis Parochiis docendi munere fungantur: eorumque nomina, ætatem, vivendi modum, una cum testimonio de Fidei Professione ab eis emissa Archi-Presbyteris, ipsique Archi-Presbyteri Nobis, aut Vicario nostro infra duos menses consignanda deferri curent.

V.

Nullus vero in posterum ad docendi munus admittatur, qui testimonio sui Parochi, & duorum, vel trium fide dignorum non manifestet se in Ecclesia Catholica semper perseverasse: quique secum non habeat testimonium ab iisdem vitæ honeste, pieque actæ. Mandamusque Parochis omnibus, & aliis curam animarum gerentibus, ut hæc nostra Constitutio diligenter observetur, Nosque quamprimum certiores faciant, si ab his, quorum est Ludimagistrorum institutio, vel approbatio, aliter (quod absit) attentari contingat. Archi Presbyteri vero solicite curent, ne Parochi hac in parte suo officio desint, eosque, qui contra fecerint, ad Nos deferant.

VI.

Insuper diebus Dominicis finita concione, quam in Missa ad populum habere debent, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Fidei Symbolum, Decalogum, & Ecclesiæ præcepta, per se, aut per puerum aliquem clare, aperte, & distincte proferant, ac recitent, ut hoc saltem modo rudiores ea sic repetita discere valeant.

VII.

Prohibeant ipsi Parochi auctoritate nostra universis, & singulis suis Parochianis, ne quibusvis superstitionibus utantur. Inobedientes ab ingressu Ecclesiæ, & Sacramentorum usu arceant. Aboleant profana tonitrualia festa, cum paganismum redoleant: cæterasque vanas observationes, quas pro curandis, & conservandis pecoribus hactenus a plerisque adhibitas accepimus. Inobedientes, ab Ecclesia, & Sacramentis arceant. Prohibeant quoque Parochianis suis eadem auctoritate nostra ne superstitiose cessent ab operibus servilibus Sabbato post meridiem certis anni temporibus: cum id perperam, & sine Ecclesiæ auctoritate introductum nimis apertam redoleat superstitionem. Illis, qui non paruerint, Ecclesiæ ingressu, & participatione Sacramentorum interdicatur, & morientes Ecclesiastica careant sepultura.

VIII.

Cum sicut a viris probis ac fide dignis accepimus, in variis Diœcesis nostræ locis hæretici prætextu charitatis & consolationis Catholicos utriusque sexus ægritudine laborantes, & in extremis agentes invisant, & Parochis absentibus errorum suorum virus effundere conentur in certum animarum periculum. Nos huic malo, quantum in nobis est, occurrere cupientes. Omni-

Omnibus, & singulis utriusque sexus fidelibus severissime inhibemus, ne ullius sectæ hæreticos quocunque prætextu in ædes suas admittant ad ægros invisendos, vel etiam consolandos, multo minus eos ullo modo dogmatizare permittant. Alioqui censuris, & pœnis canonicis subjaceant. Mandamusque omnibus & singulis Parochis, aliisque curam animarum exercentibus, ut tribus continuis diebus Dominicis hanc nostram Constitutionem publicent, in illis maxime Parochiis, ubi aliqui hæretici habitant, ac publicationum ipsarum exemplar ad Nos, aut Vicarium nostrum quamprimum deferri curent.

II. De Prædicatione Verbi Dei.

ART. I.

Statuimus, ne quis etiam Regularis, nisi a Nobis, aut Vicario nostro facultatem in scriptis obtinuerit, se se ad prædicandum Dei verbum ingerere audeat. Parochis vero inhibemus, ne ullum ad prædicandum in Ecclesiis suis admittant, nisi de facultate ipsa prius docuerit. Qui vero ad hoc ministerium admissi fuerint, videant, ne verbum veritatis contra Ecclesiæ receptum sensum, & Apostolicas traditiones privatis suis judiciis servire compellant.

II.

Laicis omnibus, imo & Clericis in sacris Ordinibus non constitutis, prædicandi officium interdicimus: neve ulla in Diœcesi nostra conventicula faciant, in quibus de Religione tractetur. Quod si contra fecerint, excommunicationis vinculo innodatos, &, nisi resipiscant, graviori etiam pœna plectendos declaramus.

III.

Singulis diebus Dominicis Parochi aliquam ex ordine particulam Rudimentorum nostræ fidei populum doceant, idque præsertim ex Catechismo Tridentino, quem, ut assidua manu versent, hortamur. Hinc enim Sacramentorum efficaciam, ac legitimam administrationem docebuntur, intelligentque quibus potissimum armis expugnanda sit hæresis. Et quanta cautione, ac prudentia uti debeant in dijudicandis conscientiæ casibus, audiendisque pœnitentium confessionibus.

IV.

Et quoniam vix ac ne vix quidem fieri potest, ut absque librorum ope Parochi prædicationibus, aliisque muneribus, ad quæ tenentur, rite satisfaciant, volumus, ut præter Breviarium, Missale, & Agenda, Biblia etiam sacra, Catechismum Tridentinum, Concilium Tridentinum, Binsfeldium, & Statuta hæc Synodalia penes se singuli habeant.

III. De Sacramento Baptismi.

ART. I.

Quilibet Parochus librum habeat, in quo baptizatorum simul, & parentum, ac suscipientium nomina, cognomina, statum, & domicilium, nec non Baptismi diem, & annum designet, & annotet; isque ita servetur, ut ad successoris manus integer deveniat.

II.

Unctiones ne faciat intincto pollice, sed stylis, seu bacillis ex stanno, vel argento in eum usum comparatis, qui singuli in singulis unctionem sacrarum vasculis recondantur.

III.

In Baptismi administratione caveant omnino, ne pro pueris illegitimis plus exigant, quam pro aliis, sub pœna quadrupli restituendi.

IV.

Sacerdos baptizaturus urceolo deinceps, seu cochleari, non nuda manu aquam ex pelui baptismali hauriat. Infantem autem baptizandum Patrini teneant supposito disco, ne quo forte casu, aut infantis infirmitate inquinentur fontes.

V.

Ubi Parochus alicujus pueri parentes diutius distulisse Baptismum animadverterit, graviter eos increpet. Et, si adhuc neglexerint, significet Nobis, aut Vicario nostro, ut huic malo remedium afferre possimus.

VI.

Ad suscipiendum ne admittantur, qui rationis usum nondum habent, multo

multo minus ad hoc munus obeundum admittantur hæretici, vel de hæresi suspecti.

VII.

Parochus in sua Parochia, & sacris Ordinibus initiatus in suæ residentiæ, vel beneficii loco pueros de sacro fonte ne suscipiant, nunquam vero Monachus, vel Monialis ad hoc suscipiendi munus admittantur.

VIII.

Paganorum nomina in Baptismo pueris ne imponantur.

IX.

In Baptismo compater nemo sit, qui sacro Chrismate confirmatus non fuerit. Proinde Parochi studiose de hoc inquirere non omittant.

IV. De Sacramento Confirmationis.

ART. I.

AD Sacramentum Confirmationis suscipiendum nemn adducatur, qui septem annos non exegerit, & Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolumque fidei, memoria teneat. Sit etiam jejunus, atque confessus, si fieri potest, quisquis ad hoc ipsum Sacramentum accesserit.

II.

Qui supra suscipere in Baptismo prohibentur, eos pariter in Confirmatione suscipere prohibemus.

V. De Sacramento Eucharistiæ, & Sacrosancto Missæ Sacrificio.

ART. I.

PRæcipimus omnibus Parochis, & Sacerdotibus in nostra Diœcesi Metensi constitutis, quatenus Æditum, aut Ludimagistrum habeant, puerumve aliquem doceant ministrare, & respondere Sacerdoti Missam celebranti, statuimusque, ut qui celebrare sine Ministro respondente inventus fuerit, mulctam duorum francorum irremissibiliter solvat pro qualibet vice. Idque ut facilius executioni mandetur, Missis celebrandis certum tempus, & stata hora præfigatur: ita ut plures simul Missæ in eadem Ecclesia non celebrentur: maxime ubi desunt Ministri, qui Sacerdotibus celebrantibus deserviant.

II.

Nusquam mulieres, etiam Moniales in Monasteriis, Sacerdoti celebranti in altari deserviant, sed Clericus superpellicio indutus, si fieri possit.

III.

Parochi omnes, qui ratione sui muneris diebus Festis, aut Dominicis bis celebrant, caveant, ne in prima Missa purificationem sumant: alias enim postea celebrarent non jejuni contra præceptum Ecclesiæ.

IV.

Singulis saltem mensibus, nisi sæpius pro ratione loci necesse fuerit, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum renovetur: ac, novarum Hostiarum consecratione peracta, veteres, & earum fragmenta a Sacerdote reverenter sumantur.

V.

Substernatur in Ciborio Sanctissimo Sacramento pars aliqua corporalis mundi, neque unquam sordibus aspersum relinquatur.

VI.

In Monstrantiæ, ut vocant, Sanctissimi Sacramenti lunula substernatur pars aliqua corporalis, quam extracto Sanctissimo Sacramento statim etiam extrahat Sacerdos, excutiatque diligenter in calicem, ne adhærentes ei particulæ deperdantur.

VII.

Atque ad calicem ipsum, post sumptum Sacramentum & vinum ablutionis, decenter abstergendum parentur sudariola, seu purificatoria ex albo linteo firmo comburanturque, quæ jam præ vetustate sunt olida, aut putrida, & cineres, vel in piscinam altari vicinam, (si capax sit) effundantur, vel in scrobe Ecclesiæ, vel Cœmiterii recondantur.

VIII.

Non liceat uti Purificatoriis ex serico in posterum.

IX.

IX.

Observetur diligenter, ut ad tremendum Missæ Sacrificium nonnisi recens haustum vinum adhibeatur, recentes quoque panes singulis saltem mensibus provideantur. Maxime vero, quando renovandæ sunt Hostiæ, & in Ciborio conservandæ.

X.

Stet in altari Sacerdos erecto corpore, non cubitis innixus, nisi dum actu versatur in consecratione tam Hostiæ, quam Calicis. Nullæ externæ aut inusitatæ cæremoniæ invehantur.

XI.

In unoquoque Archi-Presbyteratu designetur aliquis Cæremoniarum Magister, qui novos Sacerdotes Sacras Missæ cæremonias doceat. Is vero eligatur, qui, & eas perfecte calleat, sitque probatæ vitæ, & famæ, nullusque sub gravi pœna præsumat primum Sacrum facere In hac Diœcesi, nisi Syngrapha præfati Magistri cæremoniarum doceat, se in his ritibus, cæremoniisque satis esse instructum. Ejus autem Magistri cæremoniarum nomen ad Vicarium nostrum deferat Archi-Presbyter.

XII.

Albas ne ex crassa nimium tela, sed subtiliore, & decenti, easque rugatas circa collum, neque nimium laxas, aut strictas, manicis non ita amplis, sed oblongis fieri curent Parochi.

XIII.

Armariola, seu Tabernacula, in quibus asservatur Sanctissimum Sacramentum, quæ cancellis ferreis, aut cratibus ut plurimum septa reperiuntur, tabulis seu asserculis ligneis intrinsecus circumsepiantur, ne pulveri, muscis, & araneis in ea pateat aditus, neve ita facile injuria quævis Sanctissimo Sacramento inferri possit.

XIV.

Vascula sacrarum Unctionum, cæteraque omnia, quæ in tabernaculo, seu repositorio Sanctissimi Sacramenti pluribus in locis reposita inveniuntur, honesto alio loco, ubi commode fieri poterit, recondantur.

XV.

Pastores, eorumque Vicarios hortamur, ut aliquoties in hebdomade, etiamsi non occurrat dies festus, Sacrum faciant, ad conservandam, & augendam populi devotionem.

XVI.

Sacerdotes omnes, etsi iis animarum cura non incumbat, neque teneantur ratione beneficii, certo tempore celebrare, juxta Sacrosancti Concilii Tridentini Decreta celebrent præcipuis saltem anni Festivitatibus, omni excusatione semota, sub pœna arbitratu nostro, vel Officialium nostrorum imponenda: Nullus tamen mortalis peccati sibi conscius, quantumlibet sibi contritus videatur, absque prævia confessione celebret, licet ei ex officio celebrare incumbat, si modo adsit copia Confessoris. Ubi vero quis necessitate urgente, non confessus celebraverit, quamprimum postea confiteatur.

XVII.

Moneant diligenter, & sæpe Pastores suos Parochianos, ut statim initio Missæ adsint, neque ex Ecclesia ante ejus finem discedant; Inobedientes primo secrete corripiant, secundo coram Scabinis iterum arguant, eosque, nisi resipuerint, ad Officiales nostros deferant puniendos.

XVIII.

Communicanti populo purificationis vinum, non ex calice, sed ex scypho, vel cratere inposterum, quacunque consuetudine non obstante, præbeatur.

XIX.

In posterum inter Missarum solemnia, vel alias, in Templo, aut Cœmeterio promulgationes locationum, & cæterorum hujusmodi prophanorum nec faciant Parochi, nec ab aliis fieri patiantur. Sed ea, absoluto Officio Divino, per designatum a Magistratu loco publico fiant.

XX.

Ad celebrandum Missæ Sacrum Parochi neminem admittant, nisi sit probe notus, aut a proprio Episcopo testimoniales habeat, & exhibeat. Dum concio

concio habetur, vel ſupplicationes fiunt in Eccleſia, nemo in quocunque ejus altari Miſſam celebret.

XXI.

Diſtrictè præcipimus omnium Ordinum Religioſis curam animarum non habentibus, ne ulli Sacram Euchariſtiam die Sancto Paſchæ adminiſtrare præſumant, niſi de expreſſa noſtra, aut proprii Paſtoris licentia pro legitimis cauſis concedenda.

XXII.

In qualibet Eccleſia, ubi plures Miſſæ celebrandæ ſunt, illæ per æqualia temporis interſtitia celebrentur. Ita tamen, ut nec ante diluculum, nec poſt meridiem ulla dicatur, niſi forte ubi ex fundatione matutinales Miſſæ ante diluculum dici conſueverunt: quo caſu etiam eas tantum, non alias ante diluculum celebrari permittimus. Vetamus quoque in eadem Eccleſia plures Miſſas ſimul celebrari, niſi tantus ſit Sacerdotum numerus, ut hoc Decretum commode ſervari nequeat. Mandamus prætereà univerſis quarumcunque Eccleſiarum hujuſmodi Capitulis, Præpoſitis, & Rectoribus, ut tabellam in Sacriſtiæ loco conſpicuo fixam teneant, diem, & altare, in quibus ſingulæ Miſſæ celebrari debeant continentem, una cum aſſignatione ordinis, & horæ competentis; ejuſque tabellæ exemplar ad Nos infra duos menſes mitti curent.

XXIII.

Ad Miſſarum autem celebrationem altarium ornamenta, ſacræque veſtes eo colore, quo pro temporis, & officii ratione uti conſuevit Sancta Mater Eccleſia, ac, prout in Rubricis Miſſalis Romani traditum eſt, præparentur, quatenus id per Eccleſiæ facultates licuerit.

XXIV.

Sacerdotes, qui publice, & notorie criminoſi fuerint, a Miſſæ celebratione arceantur.

XXV.

Nullus Sacerdos in privatis ædibus, ſed in Eccleſia tantum, & Oratoriis cultui Divino dicatis, & a Nobis deſignatis, & viſitatis Miſſam celebrare audeat.

XXVI.

Ne plures tribus, vel ad ſummum quinque Orationes, ſeu Collectæ in Miſſa dicantur, niſi ubi Eccleſiæ inſtitutum aliud poſtulaverit.

XXVII.

In novis Miſſis ceſſent ſumptuoſa convivia, ludi, choreæ, cæterique omnes abuſus, qui hactenus aut populi temeritate, aut Sacerdotum avaritia irrepſerunt.

XXVIII.

Sacerdotes celebraturi, non in Altari, ſed in Sacriſtia veſtiantur, & poſtquam induti fuerint, cum nemine colloquantur.

XXIX.

In Parochialibus Eccleſiis ſtatis horis Miſſæ celebrentur, nemine quavis de cauſa expectato.

XXX.

In Eccleſia, etiam cum aliquid offertur, nec tympana, nec cytharæ, aut alia ejus generis inſtrumenta audiantur, neve illa gerentes etiam taciti Eccleſiam ingrediantur.

XXXI.

Gradibus altaris nemo hæreat, aut prope altare ſit, dum Sacrum fit; neve pueri, vel alii illis inſideant dorſo ad altare verſo. Mulieres etiam ad altaris latera ita ne maneant, ut a Celebrante ad altare converſo videri poſſint.

XXXII.

Parochi omnes, & ſinguli libellum habeant, in quo communicantium in Paſchate nomina, & cognomina per familias deſcribant; ſeparatim vero notam fideliter faciant eorum, qui non communicaverint; ac utriuſque exemplar Nobis, aut Vicario noſtro ſtatim poſt Paſcha conſignari curent.

VI. *De Sacramento Pœnitentiæ.*

ART. I.

Singulis ſaltem menſibus confiteantur omnes, & ſinguli Parochi, & requiſiti fidem facere teneantur Archi-Presbytero ſuo, ſub pœna duorum francorum pro prima vice, trium, pro ſecun-

secunda, quatuor pro tertia, graviorisque pœnæ, etiam carceris, pro quarta. Contumaces Archi-Presbyter ipse ad Officiales nostros deferre teneatur, alias ipsemet arbitrio nostro puniatur.

II.

Intolerabilis abusus irrepsit in hanc Diœcesim auctore Diabolo, audiendi simul confessiones plurium puerorum, quem ex toto eliminare cupientes, prohibemus universis, & singulis Parochis, & Sacerdotibus ad confessiones audiendas deputatis, ne, sub pœna suspensionis ab Ordine, ullo unquam tempore, quovis quæsito prætextu, plures pueros, puellasve etiam septennio minores in confessione simul, sed seorsim singulos audiant: hortamurque in Domino, ut, quoniam omnium animarum sibi creditarum rationem in districto judicio sunt reddituri, eas ne negligant; neve sinant item pueros majores septennio sine sacra confessione decedere: moneantque sedulo parentes, ut, quando contigerit aliquem ex suis decumbere, mature Parochum advocent ejus confessionem auditurum. Relinquimus autem discretioni, prudentiæ & conscientiæ Parochorum curam advertendi ex probabilibus conjecturis, aliquisne ex sibi commissis pueris ante septennium discretionis usum habeat. Quod si adverterint, ita se gerant cum eo, quemadmodum cum iis, qui essent majores septennio.

III.

Caveant Parochi diligenter, ne pueros ad confessionem, aut benedictionem Sacerdotalem recipiendam venientes, minis, verberibus, aut virgis terreant, scientes pro certo se, nisi in posterum ab ejusmodi abstinuerint, severe castigandos.

IV.

In singulis saltem Parochiis unum fiat Confessionale, ut, & hujus Sacramenti reverentiæ, & Sacerdotis simul, & confitentium commoditati consulatur, omniaque fiant cum ordine, & decenter. Nec noctu, nisi accensa lucerna, seu candela, confessiones, etiam in Ecclesia audiantur.

V.

Non sint difficiles Parochi in concedenda suis subditis facultate alteri Sacerdoti a Nobis approbato confitendi, sive in Paschate, sive alio tempore. Qui tamen in Paschate alteri confessus fuerit, confessionis testimonium in scriptis Parocho suo exhibere teneatur: alioquin contra eum, tanquam non confessum, procedatur.

VI.

In hac Diœcesi nullus Sacerdos sive sæcularis, sive Regularis: etiam alibi approbatus absque nostra, vel Vicarii nostri approbatione in scriptis obtenta, immiscere se audeat confessionibus audiendis, etiam puerorum, etiam in necessitate, quamdiu copia proprii Sacerdotis haberi poterit, aut alterius approbati, etiam de consensu proprii Parochi, vel Archi-Presbyteri, nisi habeant ad hoc speciale mandatum. Quod si qui forte mendicantes, aut alii se hoc Decreto non astringendos prætendant, de privilegiis suis Nobis quamprimum fidem faciant, nostramque super hac re declarationem expectent.

VII.

Qui approbati fuerint ad confessiones audiendas, formam mandati, seu licentiæ ne excedant, si fuerit limitata certo loco, tempore, casibus, vel personis.

VIII.

Habentes facultatem a censuris, ac casibus reservatis absolvendi, si quid gravius, aut difficilius occurrerit, ad Nos, aut Pœnitentiarium nostrum majorem referant.

IX.

Superiores omnes regulares quamprimum dent Catalogum Confessorum sui Conventus approbatorum, nomen, & cognomen uniuscujusque continentem: idque semel quolibet anno in capite Quadragesimæ repetant.

X.

Ad januam Sacristiæ Ecclesiarum Collegiatarum, aut Conventualium teneatur Catalogus Confessorum inibi approbatorum, si plures fuerint approbati.

XI.

Regularium Superiores, quando aliquem approbandum ad confessiones præsentabunt, eum bonis moribus præditum esse testentur: alias eum non approbandum sciant.

XII.

Nemo, vel verbo, vel signo aliquid petat pro confessionibus audiendis. Si quid tamen sponte oblatum fuerit, id recipere liceat.

XIII.

Sint Confessores tam sæculares, quam Regulares parati audire confessiones, maxime a Dominica Passionis, usque ad Octavam Paschæ, & aliquot diebus ante festa Nativitatis Domini, Pentecostes, Assumptionis Beatæ Virginis, & Omnium Sanctorum, aliaque Festa solennia, ac præterea quando contigerit Jubileum.

XIV.

Vocati ad infirmos audiendos moneant proprium Parochum, ut de statu infirmi melius cognoscant.

XV.

In domibus privatis non audiant confessiones, nisi infirmorum, &, si mulieres fuerint, ostio cubiculi aperto.

XVI.

Eos, qui sæpe mutant Confessores, graviter redarguant.

XVII.

Concubinariis, & usurariis publicis semel admissis, nisi destiterint, non amplius communicare permittant.

XVIII.

Diligenter examinent pœnitentes, an contractus usurarios, aut alios illicitos fecerint, & eo casu ante satisfactionem ne absolvant. Ubi audierint peccatum restitutioni obnoxium, ne expectent finem confessionis, ad eam injungendam, ne forte interim obliviscantur.

XIX.

Tempore Paschatis tarde venientes exhortentur, ne amplius hebdomadam sanctam expectent ad confitendum, maxime si raro confiteri consueverint.

XX.

Non admittant usurarios, nisi resciderint contractus fœneratitios. Obligatos ad restitutionem, & restituere valentes, si prius moniti, vel a se, vel ab alio Confessore, non satisfecerint, non absolvant. Idem de iis, qui legata pia non impleverint. Quod si excusationem aliquam prætenderint, eos ad Nos, vel Pœnitentiarium nostrum majorem remittant. Nec absolvant eos, qui moniti res amissas, aut furto ablatas scientes non revelaverint: nec eos, qui per decretum aut sententiam Curiæ nostræ excommunicati fuerint, sine excommunicatoris licentia, expressaque auctoritate. Nec facile admittant ab alio Confessore (*) forte destruant, quod alii ædificare procuraverint.

XXI.

Sæpe legant, vel etiam affixam habeant in Confessionali Bullam Cœnæ Domini, & Casus Nobis reservatos. Et, si quos his ligatos invenerint, ad eos, ad quos spectat, remittant, priusquam eos, aut ulterius audiant, aut absolvant ab aliis peccatis.

XXII.

Noverint etiam, & apud se habeant Canones Pœnitentiales, eosque, quando videbitur, pœnitentibus explicent. Ut cognoscant, quanta benignitate cum eis nunc utatur Ecclesia.

XXIII.

Ubi pœnitentia publica opus esse judicaverint, ob scandalum peccando excitatum, ad Nos recurrant. Ut, si expedire viderimus, pœnitentiam illam publicam in aliud pœnitentiæ genus commutemus.

XXIV.

Ubi pro pœnitentia injunxerint eleemosynas, Missas, aut aliud simile, vel ubi agetur de restitutione incertorum, vel commutatione votorum, nihil sibi, vel Ecclesiæ suæ applicent.

XXV.

Non admittant prima vice ad Communionem, nisi quos prius de ejus fructu & Sanctissimi Sacramenti virtute, ac dignitate instruxerint.

XXVI.

(*) Forte omissum: *non absolutos; ne*

XXVI.

Frequenter moneant Parochi populum, ut ad Pœnitentiæ Sacramentum, tanquam ad tutiſſimam ſalutis ancoram, quam ſæpiſſime confugiant.

XXVII.

Nec ad Communionem Paſchatis admittant alteri, quam ſibi confeſſos, niſi fidem fecerint in ſcriptis confeſſionis de noſtra, aut eorum licentia alteri a Nobis approbato factæ. Quod etiam Parochi ipſi per dies Dominicos Quadrageſimæ publice moneant ſe obſervaturos. Frequenter etiam Parochi populum moneant, ut, quoties aliquis ægrotaverit, Parochum ſuum advocet ad infirmum inviſendum, quo tempeſtive Sacramenta neceſſaria ei adminiſtrare poſſit.

XXVIII.

Habeant Parochi deſcripta nomina, & cognomina Parochianorum: & puncto aliquo notent ſibi confeſſos ſtatim ab ipſa confeſſione: vel ſaltem libellum habeant, in quo ſtatim a confeſſione uniuscujusque, ejus nomen, cognomen, & cujus ſit familiæ, deſcribant.

VII. De Sacramento Extremæ Unctionis.

ART. I.

Dolentes audivimus, Sacrum Extremæ Unctionis Sacramentum ægrotis, quo ex hac vita pie diſcedant, maxime neceſſarium, in pluribus locis negligi: dent ergo operam Parochi, ut ſæpe populum hujus Sacramenti efficaciam doceant, exhortenturque ſerio, ut quando ex ſuis aliqui decumbent, mature juxta morem Chriſtianorum Parochum advocent, qui hoc Sacramentum miniſtret, & ex ſuggeſtu tribus diebus Dominicis continuis publice ſignificent, ſe ex mandato noſtro nullum ad Eccleſiaſticam ſepulturam admiſſuros, qui hoc Sacramentum non perceperit, niſi ab eo percipiendo repentino aliquo caſu impeditus fuerit.

II.

Vaſculis ſaltem ſtanneis ſacras Unctiones conſervent, non vero æneis, quæ rubiginem facile, aut nidorem contrahunt.

III.

In vaſcula Sacrarum Unctionum ter aut quater in anno Paſtores inſtillent unam aut alteram guttam olei Olivarum, non autem alterius cujuscunque, ne frequenti uſu exhauriantur.

IV.

Sacratis Olei Unctionum in ſingulis earum locellis Parochi omnes inpoſterum pro recepto more Diœceſis noſtræ Metenſis goſſipium ſubſternant, non vero canabem, ſtuppam, aut aliud quidpiam.

V.

Sacerdos Extremam Unctionem mulieribus miniſtraturus, renes illis ne ungat.

VIII. De Sacramento Ordinis.

ART. I.

Sciant omnes, nos ea, quæ a Sacro Concilio Tridentino de ætate, & qualitate Ordinandorum, decreta ſunt, exacte obſervaturos.

II.

Nemo ex Diœceſanis noſtris ad Ordines ſuſcipiendos vel Dimiſſorias obtinendas accedat, niſi Parochi ſui ſaltem teſtimonium in ſcriptis habeat de natalibus, ætate, vita, & moribus. Et ſi Sacris initiandus fuerit, etiam de beneficio, penſione, vel patrimonio, & eorum valore ab ipſo Parocho, & Archi-Presbytero. Teſtimonia autem illa literis rite obſignatis contineantur. Ipſi vero ſacris ordinandi juramento firmabunt, ſe nullam pactionem, vel promiſſionem feciſſe de retrocedendis beneficiis, penſionibus, ſeu aliis bnnis pro titulo Patrimonii ſibi aſſignatis. Neve fraus ulla circa hujusmodi penſionum, aut Patrimonii aſſignationem committi poſſit, literæ ipſius aſſignationis ante ordinationem in Eccleſia Parochiali, in cujus territorio bona ipſa ſita ſunt, die Dominico inter Miſſarum ſolennia publicentur a Parocho, qui publicationis ipſius fidem in ſcriptis faciat, quam ordinandus ipſe Nobis exhibere teneatur.

III.

Sacros Ordines suscepturi, quoniam in Missa ordinationis Eucharistiam sumpturi sunt, prius confiteri debebunt. Clericali vero tonsura, ac Minoribus Ordinibus initiandos, ut idem præstent, & optamus, & hortamur.

IV.

Literæ dimissoriæ ad Ordines nemini, etiam Regulari, concedantur, nisi debite examinatus, & pro Ordinum, ad quos dimittendus fuerit, qualitate idoneus reperiatur.

V.

Qui sub titulo alicujus Beneficii, aut Patrimonii ad Sacros Ordines promotus fuerit, hujusmodi Beneficio, aut Patrimonio nullo modo cedere queat, nisi facta mentione, quod ad illius Beneficii, vel Patrimonii titulum sit promotus: neque ea resignatio, aut cessio admittatur, nisi prius constet, quod aliunde habeat, unde commode vivere possit. Alias resignatio, sive cessio nulla censeatur.

IX. *De Sacramento Matrimonii.*

Art. I.

Sacrosancti Concilii Tridentini Decretum *Sessione XXIV. Cap. I. de Reform. Matrimonii*, in qualibet nostræ Diœcesis Parochia tribus continuis diebus Dominicis a Parochis publicetur, ac de verbo ad verbum intelligibiliter recitetur. Cujus Decreti tenor sequitur:

II.

" Tametsi dubitandum non est, " clandestina Matrimonia, libero con- " trahentium consensu facta, rata, & " vera esse Matrimonia, quamdiu Ec- " clesia ea irrita non fecit, & proinde " jure damnandi sint illi, ut eos Sancta " Synodus anathemate damnat, qui " ea vera, ac rata esse negant, quique " falso affirmant Matrimonia a filiisfa- " milias sine consensu parentum con- " tracta, irrita esse, & parentes ea ra- " ta, vel irrita facere posse: nihilomi- " nus Sancta Dei Ecclesia ex justissimis " causis illa semper detestata est, atque " prohibuit. Verum cum Sancta Syn- " odus animadvertat, prohibitiones " illas propter hominum inobedien- " tiam jam non prodesse, & gravia " peccata perpendat, quæ ex eisdem " clandestinis conjugiis ortum habent: " præsertim vero eorum, qui in statu " damnationis permanent, dum, priore " uxore, cum qua clam contraxerant, " relicta, cum alia palam contrahunt, " & cum ea in perpetuo adulterio vi- " vunt. Cui malo cum ab Ecclesia, " quæ de occultis non judicat, succurri " non possit, nisi efficacius aliquod " remedium adhibeatur: Idcirco Sacri " Lateranensis Concilii, sub Innocen- " tio III. celebrati, vestigiis inhæren- " do præcipit, ut in posterum, ante- " quam Matrimonium contrahatur: ter " a proprio contrahentium Parocho " tribus continuis diebus festivis in Ec- " clesia inter Missarum solennia publi- " ce denuncietur, inter quos Matrimo- " nium sit contrahendum: quibus de- " nunciationibus factis, si nullum le- " gitimum opponatur impedimentum, " ad celebrationem Matrimonii in facie " Ecclesiæ procedatur, ubi Parochus " viro, & muliere interrogatis, & eo- " rum mutuo consensu intellecto, vel " dicat: *Ego vos in Matrimonium conjungo, in Nomine Patris, † & Filii, & Spiritus Sancti:* vel aliis utatur verbis jux- " ta receptum uniuscujusque Provin- " ciæ ritum. Quod si aliquando pro- " babilis fuerit suspicio, Matrimonium " malitiose impediri posse, si tot præ- " cesserint denuntiationes, tunc, vel " una tantum denunciatio fiat, vel sal- " tem Parocho, & duobus, vel tribus " testibus præsentibus Matrimonium " celebretur: deinde ante illius con- " summationem denunciationes in Ec- " clesia fiant, ut, si aliqua subsint im- " pedimenta, facilius detegantur: nisi " Ordinarius ipse expedire judicaverit, " ut prædictæ denunciationes remit- " tantur, quod illius prudentiæ, & ju- " dicio Sancta Synodus relinquit. Qui " aliter, quam præsente Parocho, vel " alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu " Ordinarii licentia, & duobus, vel " tribus testibus Matrimonium contra- " here attentabunt: eos Sancta Syno- " dus ad sic contrahendum omnino in- " habiles reddit: & hujusmodi con- " tractus irritos, & nullos esse decer- nit,

" nit, prout eos præsenti Decreto irritos facit, & annullat. Insuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui fine Parocho, vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. Præterea eadem Sancta Synodus hortatur, ut conjuges ante Benedictionem Sacerdotalem, in Templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent: statuitque benedictionem a proprio Parocho fieri: neque a quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam, alii Sacerdoti concedi posse: quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel privilegio, non obstante. Quod si quis Parochus, vel alius Sacerdos, sive Regularis, sive sæcularis sit: etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiæ Sponsos sine illorum Parochi licentia Matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit: ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Habeat Parochus librum, in quo conjugum, & testium nomina, diemque & locum contracti Matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat. Postremo Sancta Synodus conjuges hortatur, ut, antequam contrahant, vel saltem triduo ante Matrimonii consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pie accedant. Si quæ Provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus, & cæremoniis hac in re utuntur, eas omnino retinere Sancta Synodus vehementer optat. Ne vero hæc tam salubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit, ut, cum primum poterunt, curent hoc Decretum populo publicari, ac explicari in singulis suarum Diœcesum Parochialibus Ecclesiis, idque in primo anno quam sæpissime fiat, deinde vero quoties expedire viderint. Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos."

III.

Hoc ergo Sacrosancti Concilii Decretum exacte servetur, ac post triginta dies a prima publicatione sic, ut præfertur, facienda per Officiales nostros secundum illud omnino judicetur.

IV.

Publicationum autem ut supra faciendarum, statim atque factæ fuerint, Parochi Archi-Presbyteris, Archi-Presbyteri vero Nobis infra duos menses testimonium in scriptis omnino consignare teneantur, sub pœna arbitratu nostro negligentibus infligenda.

V.

Cognationis spiritualis impedimentum inter suscipientem, ac susceptum, susceptique Patrem, & Matrem: rursusque inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem, tantummodo, & non ulterius locum habeat.

VI.

Affinitas per fornicationem contracta ultra secundum gradum Matrimonium postea contractum deinceps non dirimat.

VII.

Publicæ vero honestatis impedimentum jam nullum exstet, si Sponsalia invalida præcesserint, ubi vero valida fuerint, primum gradum non excedat.

VIII.

Parochi de impedimentis istis per Sacrosanctum Concilium Tridentinum, ut supra, limitatis populum quamprimum moneant, ac deinceps quoties opus esse viderint.

IX.

Prohibitum est omnibus, & singulis Parochis, ne ullos ad Sacramentum Matrimonii admittant, qui non sciant Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum,

Præ-

Præcepta Dei, & Sanctæ Matris Ecclesiæ, numerumque Sacramentorum, sub pœna viginti francorum solvendorum, per dictos Parochos, qui huic Constitutioni contravenerint.

X.

Matrimonio jungendos Parochi sedulo admoneant, ne post Sponsalia de futuro ullo modo in iisdem ædibus degere incipiant ante Matrimonium contractum. Neve ita se gerere audeant, ac si per verba de præsenti contraxissent: si secus a quopiam factum fuerit, prohibetur Parochus eorum Matrimoniis adesse, ante pœnitentiam peractam.

XI.

Habeant iidem Parochi librum penes se, quem & ad Successorem transmittant, in quo contrahentium, Parentum quoque, ac testium nomina, cognomina, statum, ac domicilium, diemque, ac locum annotent, & an præmissæ sint tres denunciationes, an vero omissæ ex nostra, vel Vicarii nostri dispensatione.

XII.

Item sintne in aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis cujuscunque, & ex cujus dispensatione contraxerint. Ejusque notæ transsumptum singulis annis deferant ad Synodum Diœcesanam, tradantque Vicario nostro Generali, vel ejus vices gerenti.

XIII.

Postridie nuptiarum nihil indecens fiat: nulli, sub pœna unius marcæ argenti, in Ecclesiam larvati ingrediantur, aut nuptas in Ecclesiam deducant. Nihil futile, nihil leve in Ecclesia fiat, sub pœna unius libræ ceræ, in usum Ecclesiæ solvendæ a contraveniente.

XIV.

Caveant Parochi, ne vagos Matrimonio jungant, nisi forte de mandato nostro expresso, & scriptis edito.

XV.

Caveant item, ne alienæ Parochiæ Sponsum, Sponsamve Matrimonio jungant, antequam ab illius, qui intra Parochiæ suæ fines non habitat, Parocho scriptum acceperint, fidem faciens denunciationum, aut factarum, aut Ordinarii voluntate remissarum, nullumque legitimum impedimentum fuisse significatum, quominus Matrimonium rite contrahi liceat.

XVI.

Denunciationes a Parochis ne fiant, nisi de expressa eorum, qui contracturi sunt, voluntate.

XVII.

Ne Archi-Presbyteri, aut Parochi literas deliberatorias Extradiœcesanis pro Matrimonio contrahendo dare præsumant, sed eos ad Nos, ut moris est, remittant. Neve super denunciationibus bannorum, aut aliqua earum dispensent quocunque prætextu, sub pœna unius marcæ argenti arbitrio nostro applicandæ.

XVIII.

Matrimonio copulandi, si fieri potest, sint confirmati.

XIX.

Neutri conjugum liceat ab altero, etiam quoad thorum, discedere, nisi ex causa legitima prius a Nobis, vel ab Officialibus nostris approbata. Quod si eos quoad thorum, vel etiam cohabitationem separari contigerit, sciant nihilominus neutri eorum licere ad novum Matrimonium convolare. Si autem concubinam vir alere comperiatur, vel uxor adulterum, nisi ter moniti resipuerint, excommunicentur. Et si nihilominus perseveraverint, pœnis severissimis coerceantur.

X. *De Officiis Divinis rite persolvendis.*

Art. I.

Parochi, quorum officium est Christi gregem pascere verbo, & exemplo, caveant, ne quem ex suis Parochianis prætermittant, neque contenti sint in solis Ecclesiis matricibus Catechismum docere, sed eandem etiam operam navent in annexis, ut vocant, seu capellis sibi subditis bis saltem singulis mensibus, etiamsi hactenus non sit factum.

II.

Singuli Parochi Vesperas decantent hora solita omnibus diebus Dominicis,

nicis, & Festis: itemque diebus Sabbati, & saltem in Vigiliis majorum festorum. Qui secus fecerit, ab Archi-Presbytero deferatur, & pœna pro modo negligentiæ debita cnerceatur.

III.

Omnes Parochialium Ecclesiarum Rectores suos Parochianos singulis diebus Dominicis a Vesperis per horam Catechismum Canisii doceant familiariter. Pueros item formare signum Crucis; curentque, ut singuli ex sibi creditis sciant ea omnia, quæ Christianos scire necesse est, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Dei, & Ecclesiæ, Sacramenta, eorumque numerum, præcipuaque mysteria Religionis Christianæ. Quod eo diligentius in iis locis, ubi degunt hæretici, erit exequendum, quo majore in periculo versantur ii, quorum rationem exactam coram Summo Judice reddere debent, propter continuam pene cum ipsis hæreticis conversationem, quorum sermo, teste Apostolo, serpit, ut cancer.

IV.

In Ecclesiis, ut omnia cum ordine fiant, & sine confusione viri separati loco, & sedibus a mulieribus sedeant. Nullæ mulieres in Cancellos, aut Chorum irrepant, vel designata viris loca occupent, vel contra.

V.

Ubi organorum, vel aliorum instrumentorum est usus, eæ officii partes, quæ organis, aliisve instrumentis canuntur, in Choro distincte ab aliquo ad id deputato pronuncientur.

VI.

Divina Officia non cursim, non perturbate, nec oscitanter, sed leniter, distincte, ac studiose pronuncientur.

VII.

Omnes Canonici, Nobis subditi Parochi, & alii Beneficiati ad residentiam obligati in Canonicatibus, Ecclesiis, Parochiis & Beneficiis suis omnino resideant, Officiisque Divinis sedulo intersint: alioqui pœnas a Sacrosancto Tridentino Concilio sancitas se noverint incursuros.

VIII.

Curent Parochi, ut Missæ omnes, aliaque Divina Officia tam ab ipsis, quam ab aliis intra Parochiarum suarum fines debita, & consueta celebrentur. In quo, si quem negligentem repererint, eum ad Archi-Presbyterum suum, Archi-Presbyter vero ad Nos infra duos menses, ac deinceps singulis annis omnino deferant.

IX.

Omnes Canonicos, Parochos, & Clericos, omnes item cujusvis Ordinis Regulares hortamur, ut Officium Romanum in Ecclesiis suis, ad instar Ecclesiæ nostræ Cathedralis admittant, & amplectantur.

X.

Nemini unquam, sed maxime, quando Divina peraguntur Officia, in Ecclesiis deambulare, vel ociosis fabulis vacare contiogat, sub pœna Officialium nostrorum arbitrio infligenda.

XI. *De vita, & honestate Clericorum.*

ART. I.

Cum ii, qui Beneficia Ecclesiastica sine Canonica institutione occupant, sibi damnationem consciscant, eam statim a Nobis, vel a Vicario nostro Generali impetrare satagant: certi alioquin se istiusmodi beneficio, & ejus obtinendi spe non solum carituros, sed & ad quævis beneficia in hac Diœcesi obtinenda inhabiles futuros.

II.

Deferant omnes Clerici beneficiati, vel in Sacris constituti habitum Clericalem, & nunquam domo exeant sine tunica, sub pœna unius aurei. Deferant item omnes tonsuram Clericalem, quam Coronam vocant, sub simili pœna.

III.

Nemo Sacrum dicat, quin sub alba, hujusmodi tunicam deferat, sub pœna decem francorum irremissibiliter solvendorum.

IV.

In vestibus nihil indecorum, nihil inusitatum, nullus color contra recep-

tum Ecclesiæ usum, nihil leve, aut vanum appareat. Collaria non rugata, seu crispa, nec valde lata, aut distenta, sed simplicia, & modice lata, & ad collum honeste reclinata.

V.

Quemadmodum non decet eos, qui in sortem Domini allecti sunt, vanitates vestimentorum, & novitates sectari: ita etiam convenit eosdem honeste vestiri: ne, quod inde facile evenire solet, in causa sint, ut a populis vituperetur eorum ministerium. Si quem ergo ex Parochis, cæterisve Sacerdotibus, aut Clericis viderint Archi-Presbyteri sordidius vestitum, eum primo arguant, & increpent: Non obedientem vero deferant ad Officiales nostros castigandum.

VI.

Tabernas, & cauponas, nisi in itinere constituti, ne ingrediantur, sub pœna arbitrio nostro, vel Officialium nostrorum imponenda.

VII.

Omnes Clerici tam sæculares, quam Regulares, maxime vero Parochi bonorum Authorum lectioni diligenter incumbant, ac libros de casibus conscientiæ sibi comparent, sciantque Visitatores diligenter inposterum investigaturos, utrum ex præscriptis studiis profecerint. Et contra incapaces ex Sacrosancti Tridentini Concilii præscripto processuros.

VIII.

Choreas neque publicas, neque privatas agant Clerici, nec spectent: neque unquam larvati incedant. Fabulis, comœdiis, aliisque prophanis spectaculis ne intersint: multo vero minus ea in Ecclesiis, aliisve locis sacris fieri sinant. Minus honestis conviviis ne intersint, neve turpes personas ad convivandum apud se convocent. Ebrietatem omnino effugiant, neque alios ad immoderate bibendum provocent.

IX.

Quia aliqui ex Ecclesiasticis status sui, & decoris obliti cum scandalo, & summa offensione populi Christiani ancillas suas secum ad nundinas, convivia, nuptias, cauponasque frequenter ducunt, id, ne de cætero fiat, severe prohibemus: Statuimusque, ut, si quis eo impudentiæ devenerit, ut mulierculam sibi inservientem ad nundinas, convivia, nuptias, cauponasque, vel alia quævis loca publica duxerit, vel in suis ipsius ædibus cum aliis fecerit mensæ assidere, mulctetur irremissibiliter pœna viginti francorum pro prima vice, pro secunda triginta, pro tertia graviore, etiam carceris. Præcipimusque Archi-Presbyteris, ut, quamprimum ad eorum notitiam pervenerit aliquem ex Presbyteris suis huic mandato contravenisse, eum statim ad Promotores nostros deferant: alioqui iisdem pœnis ipsi, tanquam culpæ fautores, subjaceant.

X.

Quoniam autem aliquos ex Clero ut jumenta in stercore fœdi concubinatus putrescere compertum est, quod a Nobis, Officialibusque nostris longius absint, teneantur Archi-Presbyteri omnes, & singulos hujusmodi concubinarios monere super concubinatu, cæterisque omnibus excessibus, ipsasque monitiones rite subsignatas deferre ad Fiscales nostros: quibus mandamus, ut quam diligentissime monitos ipsos pro modo reatus, ex Sacrosancti Concilii Tridentini Decretis puniendos curent.

XI.

Aliquos etiam ex Ecclesiasticis eo impudentiæ devenisse compertum est, ut mentiti sint suas, aut sorores, aut neptes esse mulierculas impudicas, quas fovebant, cui malo occurrere cupientes, statuimus, ut, si quis ea unquam abusus deprehendatur, quam falso asseruerit suam, seu sororem, seu neptem, aut cognatam in quocunque gradu, pœnis contra incestuosos ex rigore Canonum statutis plectatur.

XII.

Multis rationibus moti, iisque piis, & justissimis prohibemus omnibus, & singulis Ecclesiasticis sive Sæcularibus, sive Regularibus, ne unquam in suas ædes admittant, aut recipiant ullas cujusvis Ordinis Moniales, seu Religiosas sub pœna triginti francorum irremissibiliter a contravenientibus solvendo-

veudorum: Præcipimusque Fiscalibus nostris, & omnibus Archi-Presbyteris, quatenus sedulo, & studiose curent hanc nostram Constitutionem per Officiales nostros executioni mandari, ne, quam in alios exercere noluerint, justam a Nobis vindictam suo merito sentiant.

XIII.

Immo vero, quoniam eos, qui in sortem Domini vocati sunt, & Sancta tractare debent, non solum crimine incontinentiæ, sed ejus etiam suspicione carere oportet, re multum discussa, & mature deliberata, universis, & singulis Clericis beneficiatis, vel in Sacris Ordinibus constitutis, districte præcipiendo interdicimus, ne prætextu servitii mulierculas ullas ætate, aut forma suspectas teneant: sed, si quas ancillas habere voluerint, sint illæ saltem quinquagenariæ, nec ullo modo de incontinentia, aut lenocinio suspectæ. Quod si qui forte juniores, aut suspectas jam habeant, eas protinus abjiciant: alias pœnis a Sacrosancto Concilio Tridentino contra concubinarios latis omnino subjaceant. Ad cujus Decreti severam executionem omnibus, & singulis Archi-Presbyteris mandamus, ut studiose ac serio invigilent, &, si quos ex districtus sui Ecclesiasticis contravenientes rescriverint, eos protinus ad Fiscales nostros deferant: quibus etiam præcipimus, ut serio, & absque ulla personarum acceptione inobedientes præfatis pœnis plecti curent. Quod si in hoc Archi-Presbyteri negligentes fuerint, ipsimet tanquam peccantium fautores arbitraria pœna mulctentur. Eo ipso vero hac in parte negligentes fuisse, & esse censeantur, si quis ex sui Archi-Presbyteratus Ecclesiasticis ab alio, priusquam ab ipsis, delatus fuerit.

XIV.

Parochi populum sibi commissum ad leges Ecclesiasticas accurate, & pie observandas sæpe hortentur; at novas ne adinveniant, neve ad illas populum obligare præsumant.

XV.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, (inquit Apostolus) quod tamen minus observatum a plerisque Sacerdotibus audivimus, qui familias amplas, servos, ancillas detinent, & multa, nescio quo prætextu, pecora pascunt. Id, ne de cætero fiat ab Ecclesiasticis hominibus, neve negotiari ullus eorum audeat sub pœnis gravibus arbitratu nostro, vel Officialium nostrorum imponendis, severe prohibemus; volumusque, ut singuli Archi-Presbyteri non obedientes, statim ad eosdem Officiales nostros deferant.

XVI.

Si quis in Sacris Ordinibus constitutus, aut Beneficiatus compertus fuerit usuram exercuisse, sive nomine proprio, sive alieno, juxta Niceni Concilii sententiam a Clero dejiciatur, & ab Ecclesiastico gradu alienus habeatur, aliisque pœnis arbitrariis nihilominus plectatur.

XVII.

Clerici, maxime Beneficiati, & in Sacris Ordinibus constituti, nec Medicinam, nec Chirurgiam exerceant. Aliena prædia lucri causa ne conducant. Neve aliorum tutelam, aut curam sine expressa nostra licentia suscipiant, nec pro aliis fidejubeant, nec Laicorum quacunque dignitate fulgentium Procuratores, aut Oeconomi existant, neve illis inserviant.

XVIII.

Confraternitates absque confirmatione Sanctæ Sedis, vel nostra, de novo erigi prohibemus. Ubi erectæ, & nondum confirmatæ visuntur, ex iis designetur aliquis confirmationem earum a Nobis, vel Vicario nostro petiturus: in iisque omnino teneantur uti iis regulis, quas in eum finem fieri curabimus. Nisi tamen aliis a Sancta Sede confirmatis utantur.

XIX.

Interdicimus sub pœna quadraginta francorum omnibus, & singulis Parochis, Sacerdotibus, Clericis, Religiosis, & Monachis, ne unquam se obligent sub sigillis Tabellionatuum quorumcunque Principum: præcipimusque omnibus Archi-Presbyteris, ut sedulo advertant, ne quis huic Constitutioni

tutioni contraveniat, quosque deprehenderint contravenisse, deferant ad Fiscales nostros.

XX.

Prohibemus omnibus Presbyteris, & Clericis, ne, sub pœna viginti francorum pro prima vice, officium Notariatus sæcularis exerceant.

XXI.

Prohibemus, ne quis ex Sacerdotibus, vel Clericis Sclopetos, vel catapultas unquam deferat, vel cum iis venationi vacet. Archi-Presbyteri autem deferant non obedientes ad Fiscales nostros, ut omni excusatione remota castigentur.

XXII.

Qui contra hæc de vita, & honestate Clericorum decreta, aut aliquod eorum deliquerint, non modo pœnis præfatis, sed etiam aliis pro arbitrio nostro imponendis subjaceant.

XII. *De observatione Festorum.*

Art. I.

Nemini die Festo liceat cujuscunque generis ludis vacare, vel in cauponis, aut alibi compotationibus indulgere, dum Sacrum Missæ Officium peragitur, vel decantantur Vesperæ, sub pœna unius libræ ceræ, Ecclesiæ applicandæ.

II.

Nundinæ ne uspiam sub quocunque prætextu fiant die Parasceves ante meridiem, neque ad eas ullus convenire audeat sub pœna unius libræ ceræ, in usum Ecclesiæ applicandæ.

III.

Qui diebus Festis ab Ecclesia præceptis absque licentiâ Officialium nostrorum, vel Parochorum laboraverit, libra ceræ, prout ab antiquo assolet, in usum Ecclesiæ applicanda mulctetur.

IV.

Ipso die Sanctissimi Sacramenti bonorum Ecclesiæ fieri ratiocinium quibusdam in locis audivimus. Id, ne in posterum fiat, præcipimus Archi-Presbyteris & Parochis.

V.

Quando in diem, quo fieri solent nundinæ, vel mercatus, incidet Festum aliquod ex præcepto servandum, in diem alium, qui festus non sit, transferatur. Cui rei ad praxim adducendæ Magistratus Laici operam, & authoritatem Sacerdos loci, in quo haberi solet, junctus Archi-Presbytero, si opus fuerit, implorabit.

VI.

Viderint Parochi, ne quid inter sacras Ecclesiæ cæremonias irrepat superstitionis, vel irreverentiæ: caveantque diligenter, ne quocunque tempore, maxime vero ipso Dominicæ Ascensionis die, aliquid indecenter fiat in Ecclesia, neve ut solet aliquibus in locis, e fornicibus Templi dejiciatur aqua, vel quidvis aliud in adstantes, sciantque se, nisi id genus irreverentiæ impedierint, ab Officialibus nostris graviter puniendos.

VII.

In Supplicationibus, Litaniis, & Processionibus, quæ ex solenni Ecclesiæ ritu fiunt, videant Parochi, ne quidpiam indecenter fiat, vel cantilenæ aliquæ a mulierculis nugarum plenæ cantentur. Inobedientes unius libræ ceræ mulcta in usum Ecclesiæ coerceant. Eidem quoque pœnæ subjaceant chorizantes, aut ludis vacantes tempore Divini Officii.

VIII.

Diebus Festis, & Dominicis molitores ne molant, nisi id necessitas exigat, quæ dum incidet, id etiam ne faciant, dum cantatur Missa Parochialis. Idem omnino servetur a mercatoribus, nec merces ullas, etiam rerum ad victum necessariarum, præsertim tempore Divini Officii, aut sacræ Concionis, exponere vænum tolerentur.

IX.

Patresfamilias, qui suorum, & maxime domesticorum curam gerere tenentur, moneantur a Parochis, ut, Missam audiendi & verbum Dei, suis servis, & ancillis tempus concedant, etiam iis, qui in pascendis animalibus occupantur. Quod etiam de cæteris communitatum opilionibus, aut bubulcis cura-

curabunt communitatum ipſarum Præfecti.

X.

Curabunt quoque Archi-Presbyteri, & Parochi, ut ter in die, mane ſcilicet, meridie, & veſperi detur ſignum ad Salutationem Angelicam.

XI.

Imagines novæ, aut extra morem ornatæ, aut quicquam falſum repræſentantes nullo modo inducantur.

XIII. De Beneficiariis.

Art. I.

OMnes Canonici Nobis ſubditi, Parochi, & alii cujuscunque nominis Beneficiati ad reſidentiam obligati, ſive Sæculares ſint, ſive Regulares, in Canonicatibus, Eccleſiis, & Beneficiis ſuis per ſe omnino reſideant. Alioquin pœnas, a Sacroſancto Tridentino Concilio contra non reſidentes ſancitas, ſe noverint incurſuros. Ut autem hoc Decretum debitæ facilius executioni mandetur, ſtatuimus, ut in Collegiatis hujus noſtræ Diœceſis Eccleſiis ab earum Capitulis ſingulis ſex menſibus abſentium nomina, & cognomina, & beneficiorum ab iis obtentorum qualitates Nobis ſcripto intimentur. Archi-Presbyteri vero idem faciant de Parochis, & aliis Beneficiatis intra diſtrictus ſuos ad reſidentiam obligatis. Ac ne quis per Vicarium deſerviendo hoc Decretum eludere poſſit, omnes, & ſingulas per mercenarios Presbyteros deſerviendi licentias hactenus quomodolibet obtentas revocamus, & revocatas eſſe declaramus. Neve fraus ulla huic ipſi Decreto fiat, Archi-presbyteri nomina illorum, qui ita deſerviunt, infra menſem ad Nos deferri curent, quo Eccleſiarum neceſſitatibus providere poſſimus.

II.

Nemini Beneficiato, etiam ſtudiorum cauſa, niſi de licentia noſtra, a beneficio reſidentiam requirente abeſſe liceat.

III.

Inhibemus, ne aliquam Religionem profeſſus Parochialis Eccleſiæ regimen recipiat, niſi de noſtra, aut Vicarii noſtri licentia in ſcriptis habita. Quod ſi quis privilegio ſe fultum prætenderit, de eo Nobis fidem faciat, noſtramque ſuper hac re declarationem expectet.

IV.

Beneficiati omnes intra proximam Synodum Titulos, & literas Ordinum, & beneficiorum ſuorum Nobis, aut Vicario noſtro exhibeant.

XIV. De Immunitate & Jurisdictione Eccleſiaſtica.

Art. I.

JUdices ſæculares monitos eſſe volumus, & hortamur, ut cauſas coram ſemotas ad Eccleſiæ jurisdictionem pertinentes, ad Eccleſiaſticum Judicem relegent, nec mittant falcem in meſſem alienam.

II.

Ne Promotores, vel Officiales noſtri ulla a partibus munera capiant, alioqui pœnæ arbitrariæ ſubjaceant.

III.

Inhibemus, ne quis perſonam Eccleſiaſticam ad judicium ſæculare contra Eccleſiaſticam libertatem, & Ordinis ejusdem privilegia vocare præſumat. Quod ſi Laicus actor fuerit a ſuo jure cadat, & judicatum non teneat, Judexque ex tunc poteſtate ita judicandi ipſo facto ſit privatus. Clericus vero, qui alium Clericum ad tale judicium traxerit, ſeu ſi Judex laicus Clericum coram ſe litigare, aut reſpondere coegerit, ſententiam excommunicationis incurriſſe declarabitur.

XV. De legitima bonorum, & redituum Eccleſiaſticorum adminiſtratione.

Art. I.

ECcleſiarum, & locorum piorum indemnitatibus providere cupientes, ſtatuimus, ut omnes, & quicunque Canonici, Nobis ſubditi Parochi, Capellani, & quocunque alio nomine cenſeantur tam ſæculares, quam regulares Beneficiati, etiam in dignitatibus conſtituti, omnes item Eccleſiarum Scabini, Hoſpitalium, Fratriarum, & alio-

aliorum locorum piorum Administratores, seu Gubernatores, omnium, & singulorum bonorum, tam mobilium, quam immobilium, jurium, redditcuum, ædificiorum, nominum quoque debitorum, & aliorum quorumcunque ad eorum Capitula, Dignitates, Canonicatus, Ecclesias Parochiales, Capellanias, Hospitalia, Fraternitates, & alia quocunque nomine nuncupentur beneficia, & pia loca pertinentium declarationes autenticas faciant intra tres menses: easque Nobis, aut Archi-Presbyteris tradant, qui eas ad Nos, aut Vicarium nostrum deferant in Camera Episcopali servandas, ad futuras necessitates. Earum autem declarationum copiam, seu exemplar, ipsi singuli Beneficiarii, & Officiarii penes se asservent: ut in singulis visitationibus conferantur: ne quid, quod in eis descriptum fuerit, desit, &, si quid forte deerit, Ecclesiæ restitui curetur: si quid accessionis, vel mutationis, præsertim circa mobilia contigerit, id quotannis annotetur: &, cum opus fuerit, declarationes ipsæ, maxime quoad mobilia, renoventur.

II.

Turpe est eos, qui bonorum Ecclesiæ fideles debent esse Administratores, ea, vel bonam eorum partem, in convivia, & compotationes impendere. Id ergo ne fiat in posterum sub pœna dupli ejus, quod hoc pacto consumptum fuerit, restituendi, graviorisque pœnæ pro ratione contumaciæ severe præcipimus. Ergo in locatione bonorum Ecclesiæ is modus servetur. Quando aliquid Ecclesiæ locandum erit, illud indicet Parochus populo, & omnia plus offerenti pro more locentur, neque liceat vina, ut, vocant, addere, vel quidpiam aliud quocunque prætextu, quod in compotationes vertatur. Neque vero fiant eæ locationes ultra novem ad summum annos: quæ autem ad plures fient, eæ omnes sint irritæ, & inanes. Quæ hactenus factæ sunt, revocentur, & annullentur juxta Sacras Constitutiones.

III.

Scabini, & alii Administratores bonorum Ecclesiæ singulis annis coram Parocho acceptorum, & expensorum rationem reddant, prout alias a Nobis statutum est, sub pœna arbitrio nostro imponenda.

IV.

In redditione rationum per Scabinos, & alios bonorum Ecclesiæ Administratores, nullæ fiant expensæ, nulla convivia instruantur. Parochi exemplo sint aliis, neque conviviis hujusmodi intersint, caveantque, ne hujusmodi conviviorum expensas concedant Administratoribus bonorum Ecclesiæ.

V.

Prohibemus omnibus, & singulis Ecclesiasticis tam Sæcularibus, quam Regularibus, ne sub pœna mediæ partis fructuum beneficiorum, locationes bonorum faciant hæreticis.

VI.

Scabini, & Administratores omnes redditcuum Ecclesiarum, eos primo in comparandam necessariam Ecclesiæ supellectilem impendant, tum demum, si quid supersit, illud in sacra quatuor temporibus celebranda convertant, ubi ea hactenus consuetudo viguit, caveantque, ne tunc convivium ullum instruant, sed celebrantibus Sacerdotibus stipendium honestum, & Æditluo, sibique solvant pro ratione occupationis, & laboris juxta taxam a Nobis imponendam, & ab Archi-Presbyteris deinceps declarandam.

VII.

Providere cupientes, ne beneficiis vacantibus non inveniatur, unde merces deservientibus persolvi queat, interim dum novi fructus expectantur: Sancimus, ne Ecclesiastica beneficia, vel officia quomodolibet obtinentes, sine licentia nostra in scriptis obtinenda pendentes beneficiorum, vel officiorum suorum fructus quovis prætextu, vel causa alienent, nisi dilata solutione in id tempus, quo fructus erunt a solo separati: si secus factum fuerit, contractus sit irritus, nec possit emptor illius vigore fructus ipsos sibi vendicare, & si de facto illos abstulerit, eorum pretium Successori iterum solvere teneatur.

VIII.

Statuimus insuper, ut quisquis amodo ex Diœcesis nostræ Parochis ante diem

diem festum S. Joannis Baptistæ decesserit, in fructibus tunc pendentibus, & a solo nondum separatis, vel eorum decimis nihil percipiat: sed omnes illi fructus ad Successorem pertineant. Qui vero post diem ipsum, vel etiam die ipso S. Joannis Baptistæ decesserit, omnes illos fructus, eorumque decimas lucratus erit: ita tamen, ut fructus ipsi, immo & universa defuncti hæreditas ad portionem congruam Successori, vel alteri Sacerdoti a Nobis approbando persolvendam pro deserviendo ipsi beneficio usque ad diem S. Joannis Baptistæ proxime sequentem remaneant obligata.

IX.

Si quis Clericus, aut Sacerdos cujusvis generis scripta ad Ecclesiæ rationem pertinentia occultarit, vel easdem suppresserit, iisdem, quibus bonorum Ecclesiasticorum alienatores, subjiciatur pœnis.

XVI. *De Regularibus.*

ART. I.

Regulares, etiam exempti, cujuscunque sint Ordinis, non aliunde, nisi ab Ecclesia nostra Cathedrali Sacra Olea sumant: & si curam animarum exerceant, etiam Synodo nostræ Diœcesanæ intersint.

II.

Monachi, Monialesque omnes, cujuscunque Ordinis existant, tempore probationis exacto, si legitimæ fuerint ætatis, Regulæ suæ professionem expressam in Superiorum manibus quamprimum emittere teneantur. Alioqui e Monasteriis excludi, beneficiisque ac officiis, & portionibus Monachalibus privari possint, ac debeant.

XVII. *De Religiosis Domibus.*

ART. I.

Quibus in Ecclesiis instauratione, vel reparatione opus est, eæ omnino ab iis, ad quos spectat, instaurentur, & reparentur. Similiter & sacris vestibus, ornamentis, supellectilique Ecclesiastica ad cultum Divinum necessaria instruantur, & instructæ conserventur.

II.

Bona, & proventus ad Ecclesiarum fabricas pertinentia, ab earum Administratoribus ne ad alios, quam ipsarum Ecclesiarum usus, convertantur: ac de iis, coram quibus oportet singulis annis rationes reddant: Nobis tamen prius monitis, ut, si opus esse viderimus, iis audiendis certos aliquos viros probos, ac peritos deputemus.

III.

Ubi, vel fundationis jure, vel alio probato instituto Hospitalia, vel alia loca ad pauperes peregrinos, aut senes, aut ægros, aliosve hospites excipiendos erecta extant, & fundationes, & instituta omnino serventur, quatenus per loci facultates licebit. In excipiendis autem, & alendis hujusmodi hospitibus, & distribuendis eleemosynis syncere omnino, & extra omnem favoris speciem se gerant Administratores. Neque id, quod ad unum aliquem pium usum destinatum est, ullo modo in alium, etiam pium, usum absque licentia nostra in scriptis obtenta convertant. Alias expensarum contra hæc factarum ratio nulla habeatur.

XVIII. *De Testamentis.*

ART. I.

Curent Parochi, & Archi-Presbyteri, ut, si qua ad pias causas facta fuerint, legata, ea omnino impleantur. Negligentes vero implere ad Nos deferant.

II.

Notarii, qui Testamentis hujusmodi pia legata continentibus interfuerint, vel ea receperint, nisi ea intra tres menses a die notitiæ obitus testatorum revelaverint, excommunicationis pœnam incurrant.

III.

Omnes Archi-Presbyteri, & eorum singuli quamprimum suorum Curatorum, aut Vicariorum aliquem e vivis excedere contigerit, statim, & infra spatium viginti quatuor horarum diligentissime curent, certos, & indubitatos Nuntios ad Sigilliferum nostrum, vel Promotorem destinare, qui illius obitum ipsis notificet, ne quid in præjudicium Ecclesiæ, aut nostrum fieri, aut attentari queat.

XIX. De Sepulturis.

ART. I.

ANte Solis ortum, & post ejus occasum mortuos efferri, & ad sepulturam recipi absque nostra, vel Vicarii nostri licentia prohibemus.

II.

Ne diebus Dominicis, aut Festis agantur anniversaria pro defunctis, licet defuncti ipsi id præscripserint, sed proximo præcedente die, quo pro ratione officii licuerit, celebrentur.

III.

In unaquaque Ecclesia singulis Dominicis anniversaria, quæ per hebdomadem proxime sequentem celebranda erunt, fidelibus denuncientur. Idem de septimo, trigesimo, & alio ejusmodi officio fiat.

IV.

Ne cuiquam, nisi Parocho proprio, liceat locum sepulturæ assignare, aut in ejus absentia Parocho viciniori.

V.

Omnes Christiani, præsertim Laici in Cœmeteriis, non autem in Ecclesiis sepeliantur, nisi de consensu Superiorum.

VI.

Humata semel corpora fidelium exhumari, & in alia quantumvis pia, & religiosa loca transferri sine licentia nostra prohibemus.

VII.

Qui autem sunt publici Simoniaci, fiduciarii, hæretici, schismatici, venefici, sortilegi, usurarii, & qui sibi manus violentas attulerunt, aut in duello suscepto mortui sunt, & qui subita morte præventi Paschali tempore nec confessi sunt, nec Eucharistiæ Communionem susceperunt, omnes denique infideles, & excommunicati Christianæ sepulturæ honore, locoque priventur. Qui autem eos sepeliendos quacunque ratione procuraverint, excommunicatione feriantur.

VIII.

Pueri morientes ante Baptismum, ne omnino in cœmeteriis Ecclesiasticis sepeliantur, sed in loco aliquo separato, & eum in usum assignato. Ubi vero in aliqua cœmeterii parte, vel angulo sepeliri consueverunt, illa pars, vel angulus a reliquo cœmeterio muro atque quamprimum secernatur, alioqui nec ibi sepeliantur.

IX.

Parochi ne patiantur ullum ex suis inhumari in cœmeteriis Ecclesiasticis sine statis & solitis cæremoniis Christianorum, neque ipsi suo officio desint: sed pro ea, qua pollere debent, charitate in oves sibi commissas, quas charos habuere viventes, mortuos ne deserant, neve lucelli, ac pecuniolæ alicujus gratia officio suo desint in pauperes, sed eis, & sepulturam, & alia extrema, prout moris est, inter Christianos, gratis persolvant.

X.

Ubi in circuitu Ecclesiarum incastellatarum sunt cœmeteria, quæ instar viarum publicarum patent, curribus, & pecoribus non sine eorum profanatione, detur diligenter opera, ut, vel pars cœmeterii aliquo muro sepiatur, in eaque in posterum sola mortui inhumentur, vel, si id præ loci angustia fieri minime possit, locus alius in eum finem eligatur, & benedicatur; ut non deinceps in loco prophanis usibus obnoxio mortui sepeliantur.

XX. De Officio Parochi.

ART. I.

PArochi eos omnes, qui libros prohibitos tenent, ad Nos omnino deferant.

II.

Sedulo etiam curent, ut Bibliopolæ librorum, quos proponent, Inventarium illis exhibeant: caveantque, ne quos exponant, in quibus, vel contra bonos mores, & honestatem, vel contra orthodoxam fidem aliquid contineatur. Quod idem, ne ipsi Bibliopolæ facere audeant, sub pœna confiscationis omnium librorum suorum prohibemus.

III.

Ægrotos, etiam non vocati, invisant: ut eos ad Sacramentorum susceptionem mature inducant.

IV.

Crebris cohortationibus in id maxime incumbant, ut populus sibi commissus

missus ad Confessionem, & Communionem frequenter accedat.

V.

Parochus librum habeat, in quo omnium, qui in ejus Parochia sunt, nomina, & cognomina, & qualitates, & ætatem describat; in eoque deinceps annotet recenter natos, & mortuos: tum etiam in Parochiam habitatum venientes, & inde emigrantes. Quem librum Nobis, quoties petierimus, vel inspiciendum, vel describendum dabit.

VI.

Quoties Parochum ad aliam Ecclesiam transire contigerit, antequam a priore migret, libros tradat, in quibus eorum, qui baptizati, confirmati, Matrimonio juncti, & sepulti fuerint, nomina describi solent.

VII.

Advertant Parochi in Ecclesiis suis, ac etiam inter visitandum Archi-Presbyteri, an, qui Capellanias seu fundata altaria obtinent, fundationum oneribus satisfaciant: si quos negligentes comperérint, ea de re Officiales nostros certiores reddant.

VIII.

Parochus quisque omnium Beneficiorum, Capellaniarum, & Altarium in Parochia sua sitorum, & fundatorum notam faciat exactam: eamque intra sex menses ad Nos deferri curet.

XXI. De Officio Archi-Presbyterorum.

Art. I.

Penes se habeant Archi-Presbyteri librum, in quo Parochorum, Capellanorum, omniumque Sacerdotum, in suo Archi-Presbyteratu consistentium nomina descripta sint. Annotentque, quibus Ecclesiis, & beneficiis præsint, vel inserviant, a quibus ea obtineant, vel approbati sint, ad iis inserviendum, aut confessiones audiendum, neque liceat cuiquam quocunque prætextu beneficiis ullis inservire, quoquo modo, priusquam nomen suum Archi-Presbytero dederit, inscriptusque fuerit in ejus catalogo.

II.

Visitent singulis annis, & lustrent sibi subditas Parochias Archi-Presbyteri, comitante Procuratore Capituli, vel alio, quem elegerint, idoneo, & perito Sacerdote: inquirantque diligenter de vita, & moribus subditorum: Et advertant sedulo, num aliquid desit Ecclesiis, & illud statim suppleri curent. Eos tamen charitative excipiant Parochi, qui ne nimiis & superfluis sumptibus graventur, curent Archi-Presbyteri. Dividantur vero sumptus ex æquo in visitatos: refundantque singuli ei, qui visitantes hospitio exceperit, quod per schedulam Archi-Presbyteri manu signatam jubebuntur: eamque penes se reservent Visitatoribus generalibus tradendam.

III.

Agant Archi-Presbyteri serio tam cum Parochis ipsis, quam cum Scabinis, atque aliis piis viris cujusque loci, ut fractæ, quæ passim occurrunt, Cruces restituantur, & in locis celebrioribus novæ designentur.

IV.

Teneantur omnes Parochi infra mensem a publicatione præsentis Statuti residére personaliter in suis Parochiis: non obstantibus quibuscunque licentiis, quas omnes revocamus, & revocatas declaramus, sub pœnis statutis contra non residentes in beneficiis curatis. Attendant vero diligenter Archi-Presbyteri, num quis forte huic Decreto non pareat, Nosque, vel Vicarium nostrum Generalem certiorem quamprimum reddant.

V.

Archi-Presbyteri in bannis, seu proclamationibus Matrimonialibus sub pœna decem francorum, ne dispensent quocunque prætextu; multo vero minus cæteri Parochi.

VI.

Inquirant Archi-Presbyteri sedulo, an fabricarum hospitalium, & locorum piorum redditus in alios usus, quam debeant, convertantur: si quem abusum repererint, ad Officiales nostros deferant, qui reliquam pecuniam in locorum reparationes, vel ornamenta converti curent.

VII.

Si qua sacra loca belli, vel temporis injuria diruta reperiantur, curent Archi-

Archi-Presbyteri eorum statum, situm, nuncupationes, bona, redditus, & onera notare: Nobisque quamprimum, saltem intra sex menses, significare: ut de translatione beneficiorum simplicium in iis locis existentium decernamus, & contra illicitos bonorum Ecclesiasticorum detentores procedamus.

VIII.

Omnibus Archi-Presbyteris, & eorum cuilibet præcipimus, quatenus nomina, & cognomina omnium Parochorum, & Vicariorum suorum ad Sacerdotium non promotorum, non residentium, nec non excommunicatorum, & publicorum concubinariorum, usurariorum, & aliorum id generis damnatæ conversationis, si qui forsitan sint, a domo Dei dejiciendorum, ad Fiscales nostros, omni excusatione semota, infra duos menses deferant.

IX.

Sciant Archi-Presbyteri se ideo aliis Presbyteris esse Prælatos, ut eorum saluti Nobiscum invigilent: utque eorum mores, actiones, verba, immo & omissiones, quo viciniores illis sunt, diligentius observent, ac delinquentes ad Nos, aut Officiales nostros deferant. Idcirco officii sui memores caveant, ne delinquentibus ipsis ullo pacto, ullove prætextu conniveant. Sed, si quis ex Parochis, aliisque subditis suis adversus Decreta hæc nostra, vel eorum aliquod, aut egerit, aut agere omiserit, eum omnino deferant. Alias negligentiæ pœnas arbitrarias luant. Cujus negligentiæ, immo potius connivcntiæ toties rei habeantur, quoties ab alio aliquo, priusquam ab ipsis, criminosos deferri, & crimina probari contigerit.

XXII. *De ordine servando convocatis in Capitulo rurali Archi-Presbytero, & Parochis, eorumque Vicariis.*

Art. I.

Singulis annis fiat Capitulum rurale, a quo nemo absit sine causa legitima, eaque Archi-Presbytero probata.

II.

Convocatis omnibus deferat unusquisque suas difficultates in scriptis ad Archi-Presbyterum: isque, quæ erunt gravioris momenti, ad Nos, aut Vicarium nostrum deferat.

III.

In Ecclesia suo quisque loco sedeat cum gravitate, & modestia superpellicio indutus decenter cum pileo quadrato, & tonsura Clericali, quam Coronam vocant. Nemo ex Ecclesia discedat absque Archi-Presbyteri licentia, &, ut omnes bini, & bini in Ecclesiam convenire debuerunt sequente Archi-Presbytero, ita & egrediantur eodem ordine, subsequente etiam Archi-Presbytero, qui solus stolam deferet.

IV.

Assidente mensæ Archi Presbytero, omnes assideant, surgente, surgant: nemo ad æquales haustus provocet socium, vel importunis sermonibus lectorem impediat, aut adstantes.

V.

In Missa cantent omnes modeste, præeuntibus Cantoribus: nemo nimium festinet; in celebranda item Missa, quam omnes, ubi commode fieri poterit, celebrabunt, is ordo servetur, quem designaverit Archi-Presbyter ex scripto affixo, loco conspicuo Ecclesiæ.

VI.

Liceat unicuique servata modestia, si quid habeat, quod correctione, vel mutatione egeat, illud proponere, neque ullam inde timeat sibi conflandam invidiam.

VII.

Quod propositum erit: si tale sit, quod expediri possit, extemplo illud ex consilio Capituli, vel peritorum expediatur; si vero res maturiori examine egeat, ad Nos, aut Vicarium nostrum referatur.

VIII.

Librum habeat Archi-Presbyter, in quo statim describi curet, & resolutiones, monitionesque factas, ut supra dictum est, suoque signo, & Procuratoris sui, item & Secretarii, quem elegerit, totum roboret, & confirmet.

IX.

Caveant diligenter Parochi, ne, quo tempore ipsi in unum convenientes debent efficacius ad virtutem populis præbere exemplum, majorem ruinæ ansam præbeant. Longe vero absint omnes crapulæ, & ebrietates, discordiæ, contentiones; inter convivandum sit unus

unus semper Lector, qui toto prandio selecta aliquot ex Sacris Literis capita, alta, & intelligibili voce legat, quem nemo interturbet.

X.

Omnibus exacte consideratis, absolutisque omnibus, dimittat omnes Parochos in pace Archi-Presbyter: neque cuiquam ante dimissionem exire liceat. Data, & accepta exeundi licentia, recedant unusquisque in suas Parochias: cauponas ne intrent, neve in iis compotationibus vacent.

XI.

Si quis autem adeo sui sit immemor, & negligens, ut inebrietur, statim mulcta decem francorum emendetur ab Archi-Presbytero pro una vice, vel ulteriore etiam pœna pro ratione scandali; cedat vero ea mulcta Archi-Presbytero pro tertia parte, & Procuratori pro reliquis, in usum Ecclesiæ Capitularis.

XII.

Novos Parochos ne sumptibus gravent: neve ab iis in ingressu aliquid ultra decem francos exigant Capitulares, ubi hactenus consuevit aliquid exigi: Ubi tamen ea consuetudo non fuit, nihil omnino exigatur.

XIII.

Quas ex antiqua consuetudine solvent in ingressu Parochi pecunias, in communem usum recipiat Procurator Capituli: earumque rationem coram omnibus, qui interesse voluerint, reddat: videritque Archi-Presbyteri, ne superfluis sumptibus consumant, quod pro necessitatibus reservatum oportuit.

XIV.

In Ecclesiis, ad quas ex antiquo convenire solent Parochi celebraturi suum Capitulum rurale, a Collatoribus, Scabinis, vel Parochianis tot altaria decenter instruantur, totque sacræ vestes, & ornamenta Missæ necessaria parentur, ut singuli Parochi Missam dicere possint: hoc, nisi factum fuerit, liberum sit Archi-Presbytero, & Parochis aliam Ecclesiam sibi bene visam commodam eligere, & ad eam convenire.

XXIII. De eligendo Archi-Presbytero.

ART. I.

PRæmissa Missa de Spiritu Sancto, Dei timorem præ oculis habentes ex Parochis eum eligant in Archi-Presbyterum, qui, & vitæ probitate, & scientia cæteris prælucere possit, quique morum gravitate, sermone, & exhortationibus cæteros in officio continere possit. Illud autem maxime caveant, ne quem impudicitiæ suspectum assumant.

II.

Electionem factam Archi-Diaconis, ut moris est, repræsentent, & personam; quo ab iis juxta Sacras Constitutiones discussio diligens, & exacta super moribus, & doctrina electi, fieri possit.

III.

Archi-Presbytero confirmato, ut par est, Parochi obedient: alias castigandi pro meritis ab Officialibus nostris.

XXIV. De Procuratoribus Capituli ruralis.

ART. I.

PRocuratores Archi-Presbytero adsint industria, opera, diligentia, &, si quid advertant mutandum, aut corrigendum, illud statim referant Archi-Presbytero. Concubinarios, ebriosos, &c. deferant, ut mature scandalis occurratur.

II.

Si quid pecuniæ in commune conferatur, & ipsi administrent, id fideliter faciant, singulis annis in Capitulo rationem reddant coram Archi-Presbytero, & Parochis adstantibus.

III.

Is eligatur, qui & scientia, & vitæ probitate polleat, prudentiaque in negotiis administrandis valeat.

XXV. De Ludimagistris.

ART. I.

IN singulis Parochiis sit Ludimagister, qui, & Æditui officium agat, stipendioque assignato pro Ædituo fruatur; nisi pro utroque stipendium sufficiens assignatum sit. Parochi nemi-

nem ad hoc munus obeundum admittant, qui probatæ vitæ non ſit, & integræ famæ, habeatque in ſcriptis a Parochis, in quorum Parochiis habitavit, de vita, & moribus teſtimonium, ab eoque profeſſionem fidei Catholicæ omnino Parochus exigat, ante quam Scholas aperire ſinatur.

II.

Ludimagiſtri ſingulis diebus matutino tempore, congregatis diſcipulis, curent recitari per unum, aut plures ex pueris alta, & intelligibili voce Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolorum, Præcepta Dei, & Eccleſiæ. Item antequam lectiones pomeridianas auſpicentur, brevi aliqua oratiuncula implorabunt Dei opem, Scholasque alia etiam oratiuncula terminabunt, ad gratias DEO Optimo Maximo agendas.

III.

Singulis feriis ſextis, aut Sabbatis matutina lectio erit ex Catechiſmo, quem curabunt diligenter mandari memoriæ a diſcipulis, crebroque repeti: & ſuper eo, diſputationibus frequentibus eosdem exercebunt Ludimagiſtri.

IV.

Teneatur Ludimagiſter per ſe, vel per honeſtum aliquem adoleſcentem deferre in ædes Parochianorum aquam benedictam pro more Chriſtianorum diebus Dominicis. Parochiani vero ejus laborem compenſabunt, & remunerabuntur, prout ſolet fieri ut plurimum in Diœceſi Metenſi.

V.

Teneantur omnes ſuos pueros mittere ad Scholas. Itaque a publico ſtipendium Ludimagiſtro ſolvatur, ut vere pauperes ab eo gratis, & ſine ſtipendio doceri poſſint. Prudentiæ autem Superiorum erit curare, ne ſub prætextu paupertatis ſinant a quoquam fraudari Ludimagiſtros ſuo minervali.

VI.

Parochiani (quod jam alias ſub pœna gravi ſtatutum fuit a Nobis) convivium ne extorqueant, ſub pœna arbitraria, ab Æditluis, aut Cuſtodibus Eccleſiæ: ſed ii gaudeant integro ſtipendio ſibi aſſignato: ſalvo tamen, quod ſupra dictum eſt, de hoc officio committendo Ludimagiſtris.

VII.

Ludimagiſtros, qui hoc muneris rite exercent, ad bonum publicum non mediocriter conducere nemo neget. Eos ergo, ut in hanc rem diligentius incumbant, immunes eſſe decet, & expedit, ab omnibus vectigalibus, & tributis.

VIII.

Conqueruntur multi ſe ob paupertatem Ludimagiſtros habere non poſſe. Ergo dum (quod nos brevi facturos ſperamus) aliter providebitur, ex reditibus Fraternitatum, mulctis non obſervantium dies feſtos, exque pane, & vino, quod plerisque locis in ſingulas familias circa Paſcha diſtribui ſolet, aliisque ejusmodi incertis, aliquid in poſterum, in eorum ſtipendium aſſignetur.

XXVI. De Obſtetricibus.

Art. I.

IN ſingulis pagis, & urbibus ſit una ſaltem obſtetrix bonæ, & illibatæ famæ. Ea, priusquam officio fungatur, juramentum præſtet ſolitum in manibus Paſtoris loci, doceaturque miniſtrare Sacramentum Baptiſmi, & cætera, quæ ei incumbunt aliquando, munia rite præſtare. Quod idem fiet in iis locis, in quibus plures conſtitui ſolent. Atque eæ in poſterum in obſtetrices ſolæ eligantur, quæ Catholicæ ſint, & integris moribus. Quod ubi non fiet, electam ne admittant Parochi.

II.

In nonnullis hujus noſtræ Diœceſis locis audimus obſtetrices Catholicas non absque fidelium ſcandalo, ac evidenti animarum ſuarum periculo, poſtquam hæreticis mulieribus parturientibus operam ſuam navarunt, infantes etiam ad hæreticorum baptiſmum deferre, eaque occaſione ipſorum ritibus, ac Miniſtrorum prædicationibus intereſſe. Cujus mali anſam præcidere cupientes, omnibus & ſingulis obſtetricibus diſtrictiſſime prohibemus, ne quorumcunque hæreticorum infantes ad eorum baptiſmum amplius deferant, neve eorum prædicationibus interſint. Prohibere tamen non intendimus, quominus mulieribus ipſis hæreticis parturientibus operam ſuam præſtent. Man-

Mandamusque omnibus, & singulis Parochis, aliisque curam animarum gerentibus, ut hanc Constitutionem nostram in Parochiis suis, ubi hæretici quivis habitant, publicent: ac publicationis notam Nobis, aut Vicario nostro quamprimum præbeant.

XXVII. De Portione congrua.

Cum teneatur nemo suis stipendiis militare, & dignus sit operarius cibo suo, dolemus Parochiarum in hac Diœcesi ut plurimum tam parvos esse reditus, ut Parochis alendis, oneribusque eorum sustinendis non sufficiant. Cui malo pro virili occurrere cupientes, portionibus, ut vocant, congruis assignandis viros aliquot spectatæ prudentiæ deputabimus, qui in eam curam diligenter æque, ac fine cujusquam injuria incumbent. Eos ergo Parochis, quibus ea convenienter hactenus assignata non est, adire licebit.

XXVIII. De Decimis.

Pervenit ad Nos in hac nostra Metensi Diœcesi de jure percipiendi Decimas Novalium multas prodiisse querelas: quæ quidem undenam irrepserint, non liquet; cum Jure Canonico satis constet. Ergo in posterum, ubi hac de re difficultas extiterit, eam ex præscripto Sacrorum Canonum terminabunt Officiales nostri; salvo tamen per omnia jure eorum, quibus privilegiis Apostolicis, & indultis, jus eas percipiendi concessum est.

XXIX. De Judæis.

Art. I.

Judæi, qui in hac Diœcesi versantur, nota, & habitu a Christianis distinguantur, prout in Civitate fieri solet: quod, nisi fecerint infra mensem, prohibeant Parochi suis Parochianis, prout Nos præsenti Constitutione prohibemus, ne cum eisdem Judæis omnino agere, aut aliquid commercii habere audeant sub pœna arbitraria.

II.

Prohibeant iidem Parochi, & advertant, ne obstetrices Christianæ Judæis mulieribus in partu adsint. Item ne Christiani Sabbato Judæorum ædes ingrediantur eorum rem domesticam curaturi, neve sub pœna excommunicationis & privationis sepulturæ Ecclesiasticæ, & Sacramentorum, ulli ex Christianis eosdem Judæos lectionem librorum ab iis audituri adire ulla ratione audeant.

XXX. De Casibus reservatis.

Accepimus a plerisque timoratæ conscientiæ Pastoribus, & Confessariis hactenus dubitatum de numero Casuum Nobis per Constitutiones nostras, & Prædecessorum nostrorum reservatorum, & efflagitatum, ut quinam ii essent, declararemus. Hoc ergo facturi ac tam Confessariorum, quam pœnitentium tranquillitati consulere volentes, matura deliberatione præhabita sequentes infrascriptos excessus solos ex quamplurimis, Nobis reservandos, censuimus, præter eos tamen, qui de jure communi Episcopis sunt reservati, quique peti poterunt ab Authoribus, qui de Casibus conscientiæ conscripserunt.

XXXI. Casus Episcopo reservati.

1. Si quis Sacrosanctam Eucharistiam, venerandas Sanctorum Reliquias & Imagines malitiose pedibus conculcaverit, vel alia insigni contumelia affecerit, aut Chrismate, Sacra Hostia, vel alia re sacrata abusus fuerit ad magicas artes, veneficia, superstitiones.
2. Si quis Patrem, vel Matrem sponte & de industria percusserit.
3. Si quis homicidium voluntarium perpetrarit.
4. Qui prolem suam studiose ante partum, vel post, perimunt, vel opprimunt, illamque projiciunt vel exponunt Hospitalibus, vel alio loco.
5. Qui abortum procurant, vel aliquid dant mulieribus, ne concipiant.
6. Si quis Virgini vim intulerit.
7. Si quis incestum in primo, & secundo gradu, vel Sodomiam commiserit, vel cum Judæa commisceri præsumpserit.
8. Si quis Matrimonium cum alia muliere, post sponsalia jurejurando firmata, contraxerit.

9. Usurarii manifesti, & notorii, sive in judicio convicti, sive ita publice ad usuram dantes, ut nulla tergiversatione celari possit.
10. Perjuri de perjurio judicialiter convicti & condemnati.
11. Cogentes virgines, vel viduas invitas ingredi Religionem.
12. Bona Ecclesiastica alienantes, vel alienata recipientes, sine eorum, ad quos pertinet dispositio, licentia.
13. Falsarii literarum Episcopalium, vel Officialium, seu publicorum instrumentorum.

Pro Sacerdotibus & Clericis.

14. Omnes confessionum proditores peccatum in confessione auditum verbo, vel signo detegentes ex industria.
15. Concubinarii publici, & manifesti.
16. Qui mulierem aliquam cognoscit carnaliter, cujus prolem baptizavit, vel ejus confessionem excepit.

XXXII. *Statutum circa Divina, seu Ecclesiastica Officia servandum, pro quibus de jure retributio Parochis & Sacerdotibus a suis Parochianis competit.*

NE, quod ab insigni populi Christiani liberalitate, & devotione jam a sæculis sumpsit initium, & longa jam annorum serie invaluit, in ejusdem populi detrimentum recidat; neve Parochi refrigescente charitate multorum, quo jam inde a multis sæculis jure potiti sunt, priventur : matura deliberatione prævia, & iis perpensis, quæ in diversis nostræ Diœcesis partibus observata sunt, in ejusmodi Parochorum juribus exigendis, & solvendis, multorumque precibus inclinati confusionem, & scandala, quæ hac in parte frequenter oborta deprehenduntur, tollere cupientes, præsenti Constitutione præcipimus, ne ullus ex Parochis sub specie prætensorum ab iis jurium exigat ultra sequentia a Parochianis, quæ ab omnibus nostræ Diœcesis Pastoribus, Vicariis, Scabinis, Ludimagistris, Æditius, & Parochianis inviolabiliter in posterum observari volumus, & præcipimus.

Ubi mos invaluit aliquid pro Baptismo infantum tribuere Sacerdoti, eidem pro Baptismo cujusque, qui primus post fontium Baptismalium benedictionem in Paschate, & Pentecoste fieri solitam baptizandus affertur, dentur tres grossi.

Eidem a puerpera, cum post puerperium in Templum benedictionem acceptura venit, duo albi.

Eidem in Sponsalium solennitate, quinque grossi.

Parocho item eidem ab eo ex suis Parochianis, qui in alia Parochia Matrimonium contrahit, pro Dimissorialibus, & Bannorum (ut vocant) proclamatione, duo franci tribuantur.

Parocho, in cujus Parochia contrahunt conjugandi, pro omni eo jure, quod competit, par Chirothecarum valentium quinque grossos, & præterea duo franci.

Ubi Scabinis, aut Synodalibus, jus aliquod ex consuetudine competit recipiendi vinum, sestertius, seu cacabus, aut lebes (poculo tribus grossis æstimato) censetur ac taxatur in præsentia valore unius franci. Itaque vel hæc summa prædictis Scabinis, vel tanti æstimatum vinum a solvere debentibus tribuatur, debitoribus optione alterutrius solvendi relicta.

Item Parocho ob funeralia & sepulturam defuncti sex grossi.

Scholæ Magistro, seu Æditio, qui in ejusmodi officio assistit Sacerdoti, duo solidi.

Singulis Sacerdotibus assistentibus prædictæ sepulturæ, tres grossi.

Pro quolibet Officio Sacro, quod sive in fine mensis, aut trigesimo die, seu Anniversario, in quo tres Missæ solenniter cantantur, cum officio Defunctorum in pervigilio, item cum Commendatione, ut vocant, animarum; Sacerdoti dentur de jure tres franci.

Ad eundem Parochum etiam pertinebit, quod reliquum est cereorum, seu luminarium, nisi forte antiquo, ac præscripto jure Ecclesiæ ipsi competeret.

Unicuique item Sacerdoti pro Missa solenni dabuntur novem grossi.

Pro sepulchri effossione in terra sancta nihil.

Pro

Pro sepultura tamen in Choro Ecclesiæ, si obtineatur nomine Defuncti seu viri, seu pueri, dabuntur decem franci, pro sepultura autem in Navi ejusdem, dabuntur quinque franci: Atque utraque summa partim in Parochi, partim in fabricæ usum conferetur: a quarum tamen solutione excipiendi erunt ii, quorum liberalitate, vel parentum prædefunctorum annui reditus Ecclesiæ eidem sunt concessi, valoris decem francorum, aut dotatum Sacellum, aut ædificatum certe, aut sartum tectum extat, quo casu pro jure sepulturæ in dictis locis Sacerdoti tribuatur unus francus.

Non licebit terram sanctam sepulturæ gratia aperire, nisi ex prævia Parochi licentia.

Quicquid oblationis nomine tempore Divini Officii hujusmodi prodibit, ad Parochum pertinebit.

Omnes tumbæ, seu lapides sepulchrales, qui cujusnam sint, ignorantur, ad Ecclesiam pertinebunt, nec eos in usum prophanum convertere cuiquam licebit.

Sodales Confraternitatum, qui Missam solennem cantari cum Vesperis, tam in Festo, quam pridie Festi curabunt; tribuent Parocho octodecim grossos.

Defuncto cuique, qui Pater-aut Materfamilias est, aut caput domus extitit, in Ecclesia Parochiali, providendum Ecclesiastici funeris subsidium cum Officio Vigiliarum, ut vocant, & Missa, & Commendationibus solitis: eoque nomine Parocho, vel ejus Vicario tribuentur triginta grossi. Quo quidem Officio procurando, si negligentes hæredes, vel Executores testamenti viderit Parochus, eos officii commonefaciet, ac prædictis justis persolutis, jus prætaxatum ab eis reposcet.

XXXIII. Statutum servandum circa debitam Ludimagistro, seu Æditue retributionem pro obsequio, vel comitatu, seu assistentia, quam in prædictis Parocho exhibet.

PRo officio trium Missarum solennium, & Vigiliarum cum animæ commendatione, unus francus tribuatur.

Pulsatoribus singulis ad pulsationem campanarum unius circiter horæ intervallo durantem necessariis, tres grossi.

Idem præmium Æditue, si Pulsatoris partes obiverit, debebitur, scilicet tres grossi.

Insuper ejus labor & solicitudo in explicandis & reponendis Ecclesiæ ornamentis, & pia assistentia in prædictis compensabitur tribus grossis.

XXXIV. Temporale Festorum, & Jejuniorum, observandorum per universam Diœcesim Metensem. De præcepto Ecclesiæ, & nostro.

JANUARII.

1. DIe 1. Festum Circumcisionis Domini.
6. Epiphaniæ Domini.

FEBRUARII.

2. Festum Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.
23. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
24. Sancti Matthiæ Apostoli.

Hoc festum annis Bissextilibus 25. die celebretur, ejus vero Vigilia die 24. servetur.

Si festum ipsum feria 4. Cinerum acciderit, in sequentem diem transferatur, ejus vero Vigilia, & Jejunium ipsa feria 4. Cinerum observetur.

MARTII.

25. Festum Annunciationis B. Mariæ Virginis.

APRILIS.

25. Festum Sancti Marci Evangelistæ, & abstinentia a carnibus.

Si contigerit in Dominica, festum ipsum eodem die celebretur: Abstinentia vero, Litaniæ, & Processiones transferantur in sequentem diem, & tuncusque ad Processionis finem ab operibus servilibus cesset ur.

MAJI.

1. Festum Sanctorum Philippi & Jacobi Apostolorum.
3. Inventio Sanctæ Crucis.

JUNII.

23. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
24. Festum Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ.
28. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
29. SS. Petri, & Pauli Apostolorum.

JU-

JULII.

22. Festum Beatæ Mariæ Magdalenæ.
24. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
25. Sancti Jacobi Apostoli.

AUGUSTI.

3. Festum Inventionis S. Stephani Protomart. Patroni Diœcesis hujus.
9. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
10. Sancti Laurentii Martyris.
14. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
15. Assumptionis B. Mariæ Virginis.
23. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
24. Sancti Bartholomæi Apostoli.

SEPTEMBRIS.

8. Festum Nativitatis B. Mariæ Virg.
20. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
21. Sancti Matthæi Apost. & Evangel.
29. Sancti Michaëlis Archangeli.

OCTOBRIS.

18. Festum Sancti Lucæ Evangelistæ.
27. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
28. Sanctorum Simonis & Judæ Apostolorum.
31. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*

NOVEMBRIS.

1. Festum omnium Sanctorum.
2. Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum, servatur non ultra meridiem.

Quando hoc festum die Dominica inciderit, in sequentem diem transferatur.

11. Sancti Martini Episcopi.
23. Sancti Clementis Episcopi Meten.
25. Sanctæ Catharinæ Virginis & Martyris.
29. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
30. Sancti Andreæ Apostoli.

DECEMBRIS.

4. Ad festum S. Barbaræ Virginis, & Martyris celebrandum hortari populum, minime autem obligare Parochis licebit. Hortabuntur autem ii maxime, qui vel in Civitate, vel prope Civitatem habitant, vel circa pagum ab eadem Diva Barbara nuncupatum.
6. Festum Sancti Nicolai Episcopi.
8. Conceptionis B. Mariæ Virginis.
20. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
21. Sancti Thomæ Apostoli.
24. *Vigilia, & Jejunium de præcepto.*
25. Nativitatis Domini nostri JESU Christi.
26. Sancti Stephani Protomart.
27. S. Joannis Apostoli & Evangelistæ.

Festa mobilia.

Dies Veneris Septimanæ sanctæ usque ad meridiem.
Dies Paschæ, cum duobus sequentibus.
Dies Ascensionis Domini nostri Jesu Christi.
Dies Pentecostes, cum duobus sequentibus.
Festum Sanctissimi Corporis Christi.
Festum cujusque Ecclesiæ Patroni.
Festum item Dedicationis cujusque Ecclesiæ.

Jejunia servanda præter supradicta Vigiliarum.

1. Quadragesimæ.
2. Quatuor temporum, quæ semper incipiunt: Prima, quarta feria immediate post Dominicam primam Quadragesimæ: Secunda, post festum Pentecostes: Tertia, post festum Exaltationis Sanctæ Crucis: Quarta, post festum S. Luciæ Virginis & Martyris.
3. Vigilia Pentecostes.

In Rogationibus, id est, tribus diebus ante festum Ascensionis Domini a carnibus abstinendum.

Metis, ex Typographia Abr. Fabert. Exemplar commodavit Trevirensi Collegium.

FINIS.

SYNODUS DIOECESANA
ANTVERPIENSIS,
Eodem Anno Christi MDCX.
MENSE MAJO CELEBRATA,

Præsidente in ea Rmo in Christo Patre, & Domino, D. JOANNE MIRÆO, (*) Episcopo Antverpiensi.

INDICTIO SYNODI DIOECESANÆ ANTVERPIENSIS.

JOANNES MIRÆUS, DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA Episcopus Antverpiensis, universo Clero, & populo Civitatis & Diœcesis nostræ, Salutem in Domino.

CUm ex Sacrorum Canonum, & Concil. Trid. instituto, quotannis Synodum Diœcesanam, ad moderandos mores, corrigendos excessus, aliaque ab iisdem Canonibus præscripta rite peragenda, celebrari oporteat, idque vel tum maxime non negligi deceat, cum Concilii Provincialis ante habiti Decreta publicationem executionemque desiderant: pro Episcopalis nostri officii munere, de consilio Capituli nostri Cathedralis, Synodi Diœcesanæ Indictionem, quam hactenus, & temporum injuria, & inconstans rerum publicarum status, aliæque causæ remoratæ sunt, ulterius differendam non esse arbitrati sumus.

Decernimus itaque Concilium Diœcesanum celebrandum esse Feria tertia post Dominicam quartam post Pascha, quæ erit dies undecima mensis Maji anni præsentis: dictumque Capitulum nostrum Cathedrale, RR. DD. Abbates, Abbatissas, Præpositos, Capitula Ecclesiarum Collegiatarum, Archi-Presbyteros rurales, Priores, Priorissas, Pastores, Pastoratuumque Deservitores, cæterosque omnes, qui Canonum jure, Ecclesiasticis Sanctionibus, Trident. Concil. Decreto vel consuetudine, aliave ratione Synodo prædictæ interesse debent, monemus, & in virtute S. Obedientiæ, ac sub pœnis a sacris Canonibus statutis, districte jubemus, ut statuta die, hora septima matutina ad Synodum in Ecclesia Cathedrali celebrandam in habitu decenti conveniant, audituri legitimam Publicationem Decretorum Concilii Provincialis Mechliniensis anno Millesimo sexcentesimo septimo habiti, Decisionemque eorum, quæ insuper ad animarum salutem, Cleri disciplinam, totiusque nostræ Diœcesis reformationem statuenda existimabimus. Intimantes eisdem, quod sive absentes, sive præsentes fuerint, die horaque præscriptis, Nos nihilominus ad Synodi celebrationem procedemus, eorum absentia non obstante; quam juris pœnis prosequemur, emendarique curabimus. Declarantes insuper, absentes ad Decretorum hujusmodi observationem, perinde atque præsentes, fore obligatos. Quo autem facilius hæ nostræ literæ ad omnium, ad quos ea res spectat, notitiam perveniant, earum exempla sigillo nostro munita, & a Secretario nostro subscripta, valvis Ecclesiæ nostræ Cathedralis, nec non Collegiatarum Sancti Gummari Liræ, Sancti Petri Turnauti, & Sanctæ Catharinæ Hooghstrati, affigi volumus; ac eos, quos concernunt, sic arctari declaramus, ac si ipsismet coram lectæ forent hæ litteræ, ac insinuatæ. Datum Antverpiæ in Aula nostra Episcopali, Anno Domini Millesimo sexcentesimo decimo, mensis Martii die vigesima nona.

De mandato Rmi Domini Episcopi Antverpiensis.

F. VAN DEN ZYPE, Secret.

JOAN-

(*) *Vide sub finem Synodi.*

JOANNIS MIRÆI, Episcopi Antverpiensis,

ORATIO

Ad Clerum habita in Synodo Diœcesana Antverpiæ, M.DC.X.

QUerebatur olim D. Gregorius (a) Pontifex vere magnus, se, Clerumque suum *annos septem & viginti inter Longobardorum* Arianorum *gladios vitam trahere, multaque, ut inter illos vivere possint, ab Ecclesia quotidianis diebus erogari.* Hinc & illæ ad Mauritium Augustum (b) voces: *O tempora, o mores! ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum juri sunt tradita, destructæ urbes, eversa castra, depopulatæ Provinciæ: nullus terram cultor inhabitat; sæviunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum.* Quam calamitatum causam scrutatus, Sacerdotum gravioribus delictis adscribendum esse his verbis testatur: *Quis,* inquit, *ferocissimæ gentis gladius in necem fidelium tanta crudelitate grassaretur, nisi vita nostra, qui Sacerdotes nominamur & non sumus, a pravissimis gravaretur operibus? Sed dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata nostra barbaricis vitiis sociamus, & culpa nostra hostium gladios exacuit.* Demum, tanto Doctore (c) dignam pronuntiat sententiam: *Flens dico, & gemens denuntio; Cum Sacerdotalis Ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non potest.*

Si meminisse lubet eorum, quæ potissimum ab anno superioris Sæculi septuagesimo nono, ad hoc fere usque tempus, in nostra Diœcesi vidimus & sensimus; non inferiori numero, nec crudelitatum genere minori, ab Iconomachis & Calvinistis sævitum in nos reperiemus. Causam volumus? Quam vereor, ne hæreticorum in nos gladios vita, moresque nostri (utar D. Gregorii verbis) exacuerint; & peccata nostra, inimicis Ecclesiæ robur addiderint. Ea etenim justitiæ Divinæ semper observata ratio, ut quandocumque Sacrati Deo, vocationis immemores, ad scelera delapsi, salutaribus monitis aures, pectoraque clausissent, atrocissimis hostibus, tamquam indignantis & sævientis Dei Ministris, Regna, Templa, & Sacerdotes miserrime castigandi traderentur. Testes decem Tribus Israël a Salmanasare oppressæ. Audite Michæam: (d) *Causa vestri* (de Sacerdotibus loquitur) *Sion quasi ager arabitur; & Jerusalem quasi acervus lapidum, & mons Templi in excelsa silvarum.* Neque in his stetit indignatio Divina: secutæ reliquæ Tribus duæ peccata priorum decem, senserunt eamdem vindicem Dei manum per Nabuchodonosorem, in durissima Babylonica captivitate. Causam Jeremias (e) tradit: *Quia stulte egerunt Pastores, & Dominum non quæsierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis, ut ponat civitates Juda solitudinem & habitaculum draconum.* Sed & Judas Machabæus (f) dum deplorat, quod *Sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto Templo & Sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palestræ,* satis superque denuntiat, non nisi ob rerum Divinarum neglectum ædem Salomonis corruisse; & in improbissimi Antiochi efferatam tyrannidem Israëlem incidisse. Cæterum inter Sacerdotum vitia, quæ ad indignationem & vindictam Deum solent provocare, tria potissimum in Sacris Paginis recensentur: Ignorantia videlicet, Divini cultus neglectus, vitiosique Clericorum mores. De ignorantia disertum dat testimonium ipse Dominus per Oseam: (g) *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* De Divini cultus neglectu exclamat Ezechiel: (h) *Sacerdotes contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea, inter sanctum & profanum non habuerunt distantiam, & a Sabbatis meis averterunt oculos suos: & quæsivi de eis virum, qui anteponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissipem; & non inveni.* Quis vero dubitare potest, irreligiosam Clericorum vitam Dei iracundiam accendere? cum id palam demonstret Jeremias: (i) *Non crediderunt habitatores urbis, quoniam ingreditur hostis propter peccata Prophetarum, & iniquitates Sacerdotum ejus.* Et Malachias: (k) *Ad vos mandatum hoc o Sacerdotes: Si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam Nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris. Vos recessistis de via, & scandalizastis plurimos de lege: propter quod & ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis.* Vos ego nunc appello, qui ad cœtum hunc convenistis, qui vel coram Belgicorum tumul-

(a) *Gregor. Lib.* 4. *epist.* 34. (b) *Lib.* 4. *epist.* 32. (c) *Lib.* 4. *ep.* 55. & *Lib.* 5. *ep.* 7.
(d) *Mich.* 3. (e) *Jerem.* 10. (f) 2. *Machab.* 4. (g) *Ose.* 4.
(h) *Ezech.* 22. (i) *Jerem.* 4. (k) *Malach.* 2.

multuum initia conſpexiſtis, vel a Majoribus ſacrilegam hæreticorum audaciam didiciſtis; non intuemini inſciitiam, & deſpectam in Officiis Divinis reverentiam, & collapſam in Clero ſanctioris vitæ integritatem, miſeriarum omnium Iliadem nobis peperiſſe? Quid? an non uberius calamitatum Oceanus exundavit, & cœleſtes minæ in Patriam noſtram conſpirarunt, quando Antiſtitum ſuorum ſaluberrima Decreta, & ſanioris conſilii monita Clerus non admiſit?

Dum Majorum & Prædeceſſorum meorum geſta memoria recolo, ſerioque diſcutio, illud inter cætera obſervo; inſignem plerumque calamitatem mox ſubſecutam fuiſſe, quando vitæ, morumque Cleri reformatio a Superioribus propoſita, neglecta extitit, aut contempta. Annales, ſi placet, evolvite. Quinto & ſexageſimo elapſi Sæculi anno Sacroſanctæ Tridentinæ Synodi Decreta ſunt promulgata; in quibus dum Eccleſiaſticæ vitæ profeſſoribus diſplicent plurima, nec æquis animis paterentur licentiam ſuam tam piis conſtitutionibus coerceri, ac proinde flocci penderent, quod Eccleſiæ Orthodoxæ & orbis ſenatus ſummo judicio & auctoritate ſtatuiſſet, juſtus mox ultor adfuit Deus. Anno enim proxime inſequenti, perpauci, atque ii obſcuriſſimi viliſſimique nebulones, auguſtiſſimum hoc noſtrum Deiparæ Templum, aliaque hujus & aliarum urbium loca ſacra, confractis Divorum imaginibus, everſiſque altaribus, inſolentiſſime diripuerunt ac profanarunt.

Anno CIↃ.IↃ.LXVII. in hanc urbem venit Illuſtriſſimus D. Maximilianus a Bergis, Archi-Epiſcopus Cameracenſis: qui cum in Presbyterorum cœtu, gravi oratione ſuperioris anni ruinas, Templorumque clades, oſtendiſſet ob Divini cultus neglectum a Deo permiſſas, novis Statutis veteres, corruptosque mores corrigere aggreditur, ſed dum pii Parentis conatus retardantur, eodem ipſo anno Martius furor in pacatiſſimam Brabantiam erupit: quin & in agro noſtro ſuburbano intonuit, Scaldis fluvii aggeribus a Toloſio hæreticorum antecſignano ad Auſterwelium occupatis. Subſecuta ſtatim nox illa temporum (horret meminiſſe) cum XV. fere millia Calviniſtarum pontem Merium occuparunt, & grandioribus tormentis bellicis omnes illius aditus munierunt; armatique per Templa ac Monaſteria poſtmodum diſcurrentes, Sacerdotes ac Monachos ædibus ſuis depulerunt ac profligarunt.

Quis a lacrymis ſibi temperet, qui Rmi Sonnii tempora (*l*) intuebitur? Primus hic Antverpienſium Præſul, cum Provinciali Concilio Mechliniæ interfuiſſet, & in urbe inſuper ſua Diœceſanum celebraſſet, præclara multa utriusque Synodi ſtabilita ſuffragiis promulgavit; quæ dum negliguntur aut ſeponuntur, paucis poſt obitum ejus menſibus, alia rerum turbatio exoritur: & ne quid ad miſeriarum cumulum deeſſet, ab ipſis etiam præſidiariis militibus (*m*) idem Clerus bonis ſpoliatur, anno nimirum decimo ab eo, quem Iconoclaſticum omnis poſteritas nominabit & deteſtabitur.

Exorta deinde tempeſtas omnium graviſſima, qua omnis Eccleſiaſticus ordo ipſo Dominicæ Aſcenſionis die (*n*) a Calviniſtis captus, atque in exilium ab hac urbe pulſus eſt. Exinde ſtatim tantus hæreticorum paſſim in Deum, Sanctos, Templa, Altaria, Sacerdotes, Monachos, eorumque facultates, ſubſecutus eſt furor & rabies vere diabolica, ut vix unum ſciam Templum in hac Diœceſi, quod impie barbareque non fuerit violatum. Quid perinde Chriſtiano ſanguine exundantes agros referam? in ferarum ſpeluncas, Divorum, & bonorum domicilia commutata? vaſtitatem & ſolitudinem fecundiſſimæ regioni plurium annorum invectam? tot antiquitatis monumenta diruta? Quod denique miſeriarum & calamitatum genus, quo florentiſſimum hoc quondam Belgium non fuerit exagitatum? Quot, quantique caſus capitibus noſtris imminent, dum religioſe inſtituta negligimus aut violamus? Juſto enim judicio Deum ſentit per ſuos hoſtes vindicantem, qui benignam Matrem Eccleſiam per ſuos Superiores non audit monentem. Fuere tamen (ut ſcio) in tantis tribulationum fluctibus non pauci melioris vitæ Sacerdotes, & inter populorum ſuorum cadavera ſtantes Danieles, (*o*) & clamantes: *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & receſſimus, & declinavimus a mandatis tuis ac judiciis: non obedivimus ſervis tuis Prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo. Tibi, Domine, juſtitia; nobis autem confuſio faciei.* Et certe niſi piorum precibus & lacrymis benignas aures Dominus commodaſſet, forte ut Sodoma & Gomorra periiſſemus. Verum iis placatus, ſuſtulit a nobis jugum inimicorum noſtrorum. Inſultantem enim orthodoxæ veritati Calvinianam perfidiam repreſſit, & cum Farneſiana ſigna glorioſus miles in urbem retuliſſet, ipſa etiam Religionis trophæa erexit.

Sed utinam juſte flagellati, vere etiam fuiſſemus emendati! At vero dum magnus ille Lævinus Torrentius, ſecundus hujus urbis Epiſcopus, magno religionis zelo equi-

(*l*) *A.* 1570. (*m*) 1576. (*n*) 1579. (*o*) *Daniel.* 9.

equitur, quæ sui sunt muneris, repereritque adversantes eos, quos in laboribus socios, & in agro Dominico fecundando debuerat habere concolonos; eodem ipso tempore (*p*) oppidum Bredanum ab hoste intercipitur, qui ad præcedentem usque annum totam hanc Diœcesim fecit tributariam, omnesque Clericorum tam foris, quam in oppidis residentium facultates dirissimis exactionibus reddidit obnoxias. Quisquamne vestrum tacite hæc secum examinans, ac tempora temporibus conferendo serio expendens, alterum (ut dixi) alterius causam extitisse non animadvertat? nec populum Clero paruisse, quod is nec suis obtemperasset majoribus? sorduisse agros tribulis, & in campis fertilissimis zizaniorum manipulos agricolam messuisse, quia sacrarum ædium viluerat cultura, & fecundior ibi vitiorum seges inveniebatur, ubi virtutum proventus uberior enasci debuisset?

Respirare nunc aliquantulum, & a nuperis induciis solatium aliquod impetrasse videmur; patent enim liberi in finitimos agros egressus: quæque a narrantibus tantum discere cogebamur, coram licet intueri, ut collapsa instaurare, integra exornare, ac labefactatam disciplinam curare, melius tutiusque valeamus. Verum etsi spes aliqua affulgeat, quæ meliora omnia, securiora, & tranquilliora polliceatur; ne tamen in utramque aurem dormiamus, tranquillitatem hanc Divina Bonitas ita temperavit, ut una manu olivam, altera gladium ostentare videatur. (*q*) Olivam, si imitatores Apostolorum, Ecclesiam Dei, dum pacem habet, in timore Domini ædificemus. Gladium vero, dum nos exteris domesticisque hostibus cinctos relinquit, ut habeamus perpetuo, quod metuamus; virga furoris, qua suos castigare solet, velut ad terrorem nobis ante oculos posita. Si quæ nos quotidie circumstant, inspiciamus; est sane quod cum timore cautius vigilemus. Nam ut vulgatissima præteream, & antiqui vulneris cicatrices nova recordatione non exulcerem; quis Pater lacrymarum imbre non madeat, & recentibus semper doloribus lancinetur, dum e gremio suo ereptas proles meretricio sinu videt conforveri, & adulterino lacte pasci filios electionis in vicinis urbibus, Breda, Berghizoma, Guilielmopoli, & Steenberga, eosque sub Calvinianæ perfidiæ jugo audit gemere? libereque per totam istorum oppidorum viciniam hæreseos venena incautis animis cernit instillari? An non adsunt indies in urbis nostræ visceribus, qui variis libellis, verborumque de veritate digladiationibus, falsæ doctrinæ virus passim diffundunt? qui curiosis obtutibus actus moresque observent, ut si vel nævum in Sacerdote conspexerint, de paricidio accusent? Sudant sub illorum prælis chartæ, blasphemiarum testes & impietatis nutrimenta; nihil denique omittunt, quo hæresim propagent, Religionem orthodoxam exosam faciant, & ejusdem propugnatores infament.

Magna profecto ex his omnibus videmus nobis imminere pericula: contra quæ, & alios omnes nefarios hostium Ecclesiæ conatus, ut muniti & stabiles persistamus; imitemur veteris Testamenti Sacerdotum vestigia, qui dum sese ob inscitiam, rerum Divinarum neglectum, pravosque mores, sedibus suis cernunt ejectos, pacem nacti oppositis virtutibus Divini numinis iram placare, suumque regnum stabilire laborarunt. Impius Rex Achab ita omnem cultum Divinum prostraverat, ut Helias (*r*) *zelo zelatus pro Domino Deo exercituum animæ suæ peteret mori:* sed impetrata pace successor Regni Ezechias (*s*) *mandat populo habitanti Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus & Levitis, ut vacarent legi* Dei: in qua instructi populum erudirent. Judæi a captivitate Babylonica reducti, (*t*) *noluerunt manducare de Sanctis Sanctorum, donec staret Sacerdos doctus & eruditus.* Quid mirum cum Sacerdotis sit officium (teste Domino per Malachiam (*u*)) alios docere: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus.* Quod quidem ad novæ legis Pastores maxime pertinere, ipsi Apostoli (*x*) in unum congregati definierunt. *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis; nos vero ministerio verbi instantes erimus.*

O quam latus sese campus aperit, in quem uniuscujusque industria potest excurrere, & amplissimos referre manipulos animarum; ut prædicatione verbi Dei reparari valeat, quod libertas & inscitia devastarunt. An non contemplamini, quam multi passim sint extra urbis pomeria, qui sitiunt atque esuriunt verbum Dei? præsertim qui Parochorum hactenus solatiis destituti, de Religionis nostræ mysteriis vix umquam inaudierunt, aut qui temporum potius injuria, quam suo vitio in hæresim inciderunt? aut qui ex variis disceptationibus, quibus aures inter hæreticos conversantium quotidie obtunduntur, in vera Religione vacillant? aut qui sugillant, quod ignorant, agnitamque etiam veritatem pertinaci studio impugnant? O quantum, Fratres, in hujusmodi animarum

(*p*) *A.* 1591. (*q*) *Act.* 9. (*r*) 3. *Reg.* 19. (*s*) 2. *Paralip.* 31.
(*t*) 2. *Esdr.* 7. (*u*) *Malach.* 2. (*x*) *Act.* 6.

bus lucrifaciendis potest solida eruditi Concionatoris prædicatio!

Expergiscimini, si qui forte negligentiæ somno hactenus torpuistis, Sacrarum Literarum cognitionem comparate. Nihil indocto Sacerdote contemptibilius, nihilque tam ipsi, quam Ecclesiæ magis noxium. Indoctus namque Pastor, cum alios docere non possit, quod ipse non didicit, ignorantiæ tenebris obcæcatos suos relinquens subditos, cum ipsis tenebrosis mancipatur carceribus. Ignorans enim ipse ignorabitur. Unde in eos invectus merito exclamat Isaias: (*y*) *Speculatores ejus nescierunt universi, canes muti non valentes latrare.* Ideoque prudenter statutum ab ipsis Apostolis: (*z*) *Presbyter, qui pietatem non docet, segregabitur; & si in socordia perseveret, deponatur.* Si vero temeritate quadam præsumant imperiti alios docere, animas audientium occidunt; similes puero Elisæi, (*a*) qui parans pulmentum filiis Prophetarum, & vim herbarum ignoraos, colocyntidas agri collegit, ollæque imponens, omnes veneno sustulisset (unde & clamabant: *Mors in olla*) nisi singulari ipsius Elisæi virtute fuissent præservati.

Enimvero, si umquam, nunc vel maxime in omni scientia exercitatos Pastores Ecclesia nostra sibi vendicat, quam sciolorum quotidie curiosis quæstionum argumentis audacia vellicat; & cum Scripturas tantum crepent, vicisse se jactitant, si ab imperitioribus orthodoxa responsa non impetrant. Familiare hoc omnibus hæreticis fraudes suas verbo Dei palliare: ut D. Hilarius, Irenæus, aliique Sanctissimi Patres observarunt, & posteritatis bono scriptis consignarunt. *Memento* (inquit D. Hilarius (*b*)) *neminem hæreticorum esse, qui se non secundum Scripturas prædicare, ea, quibus blasphemat, mentiatur: omnes Scripturas sine sensu loquitur.* Et contra hos si obmutescat Pastor, quanta ovibus calamitas imminet? cecidisse ductores suos credunt, si referire adversarios non possint. Non minus docte, quam vere sensit hoc Innocentius Pontifex, (*c*) cum ait: *Error, cui non resistitur, approbatur; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto crimini desinit obviare.* Quid Hieronymus? (*d*) *Sancta* (inquit) *rusticitas sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat.* An non magnus ille Gentium Apostolus (*e*) Titum voluit *amplecti fidelem, qui secundum doctrinam est sermonem, ut potens esset eos, qui contradicunt, arguere?* Et si Petrus (*f*) exoptavit Christianos *semper esse paratos ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quæ in ipsis est fide & spe;* multo magis id exigitur a Sacerdote, cujus est in lege Domini die ac nocte meditari. An non est risui, & merito explodi solet, quisquis artis aut scientiæ alicujus Magistrum se profitetur, cujus principia aut præcepta ignorat? Raro fidei est ornamento, subjectis utilis, quem sacrarum rerum imperitia despicabilem facit. *Attendite* igitur vos Dei Ministri (Paulo (*g*) monente) *lectioni, exhortationi & doctrinæ.* Amate scientiam Scripturarum, & vitia carnis (teste Hieronymo) non amabitis.

Sed nec minor nobis Divini cultus atque officii Ecclesiastici cura esse debet, ne iterum e domo orationis, tamquam ea indigni, ab irato Numine depellamur. Scimus in veteri lege ex duodecim unam tribum Levi delectam, quæ speciali cultu tabernaculo Dei, aliisque sacrificiis ritu perpetuo deserviret. Atque id Sacerdotibus per Joëlem (*h*) injunxit Deus, *ut plorent inter vestibulum & altare, dicentes: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, & dominentur eis nationes.* Hoc suum esse munus ipsi Discipuli agnoverunt, cum dicerent: (*i*) *Nos vero orationi instantes erimus.* Hoc ipsum in Lateranensi (*k*) & Tridentino (*l*) Conciliis Generalibus præceptum Clericis, *ut per se distincte, reverenter, & devote Officium Divinum adimpleant.* Quod dum facimus, Deo placemus, Angelos lætificamus, nos ipsi pietatis fructus ferimus, audientibus spiritum devotionis ingerimus; & si quis infidelis, hæreticus, aut idiota templum intret, fateri cogitur, Deum esse in medio talium Ecclesiæ Ministrorum. Habent enim reverenter celebrata Ecclesiæ Cantica vim istam & energiam, ut, nescio, quo pietatis sensu præsentium animos mulceant, & salutarem eliciant imbrem lacrymarum. Augustinum (*m*) audite: *Flebam* (inquit) *uberius, in Hymnis & Canticis suave sonantibus Ecclesiæ vehementer affectus; voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & fluebant lacrymæ, & mihi bene erat cum eis.* Dabitis mihi veniam, si & hic iterum vel in admiratione sim vehementior, vel in increpando acerbior. Pervadit enim doloris gladius animum meum, dum Officium Divinum resque sacras tam negligenter & irreligiose quibusdam in locis video

Hhh hhh 3

(*y*) *Isa.* 56. (*z*) *Can.* 58. (*a*) 4. *Reg.* 4. (*b*) *Hilarius contra Constant. August. Irenæus lib.* 1. *contra hæret. c.* 1. (*c*) *Dist.* 83. *cap. eodem.* (*d*) *Hieron. ad Paulinum Presbyterum.* (*e*) *Tit.* 1. (*f*) 1. *Pet.* 3. (*g*) 1. *Tim.* 4. (*h*) *Joel.* 2. (*i*) *Act.* 6. (*k*) *Cap.* 17. (*l*) *Sess.* 14. *de Reform. c.* 12. (*m*) *August. lib.* 9. *Confess. c.* 6.

video peragi atque tractari. Ad altare Dei stantes videbis subinde Sacerdotes sine ullo pietatis sensu; sordent situ aræ, & vilissimus Sacerdotalis amictus nauseabundum sæpe facit spectatorem. Audies nonnumquam quosdam tamquam scutica diabolica agitatos preces Canonicas percurrere. Quantis existimatis cachinnis, opprobriisque statum nostrum exponi, dum hæc aliter sentientium mordax temeritas calumniatur? quanto gemitu deplorari, dum ista Catholicorum huc commeantium pietas spectat? quibus id fere accidere solet, ut dum sacras nostras ædes accedunt, fructum ibi aliquem ac devotionis gustum, ut putabant, percepturi, e contra indignabundi recedant. Dicam, quod sentio: Deo & Ecclesiæ quodammodo videmur contumeliosi, Sanctis Angelis tristitiam parimus, hæreticis exsultationem, Catholicis verecundiam, malignis spiritibus gaudium, dum Ecclesiastica ministeria tam parum devoti administramus. Videte, seduloque perpendite; quam multa, nec levia in uno opere peccata reperiuntur. Socordiæ reos nos facimus, testante Propheta: (n) *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.* De injustitia accusabimur, qui beneficium propter officium collatum non ignoramus. Barnardum (o) audite: *Sumptus Ecclesiasticos gratis te habere reputas? bonum erat magis fodere aut mendicare. Peccata enim populi comedis: solicitus esto, tamquam rationem redditurus pro eis. Alioqui tibi noveris ea imputanda, quæ modo inter delicias comedis, & parvipendis, & dissimulas tamquam nihil attinentia tibi.* Est & hic Canonum Ecclesiasticorum transgressio & inobedientia, toties de Officio Divino & Sacramentorum administratione rite ac debite peragendo repetitorum. Denique probis ac improbis in hoc certissimum præbetur scandalnm. (p) *Væ autem homini, per quem scandalum venit: expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & mergatur in profundo maris.* Scitis jam pridem a nascentis Ecclesiæ exordiis Apostolum (q) monuisse: *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum.* Imitemur itaque veteris Synagogæ pietatem & Sacerdotes; qui cum probe cognovissent, irreligiositatem vastitati & incendio templum Jerosolymitanum exposuisse, (r) ubi a captivitate Babylonica domum reverterant, delicta pristina, Religione debita correxerunt.

Adnitendum vero maximopere, ut cæteris sanctitate vitæ præluceamus. *Vos enim estis lux mundi: Lucerna super candelabrum posita.* Unusquisque sibi ab Apostolo (s) dictum arbitretur: *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens mali dicere de nobis.* Exegit olim a Comministris suis Princeps Apostolorum, (t) *ut forma sui gregis fierent.* Circumeunt enim hostes nostri non secus ac curiosi speculatores; *& quid aliud captant*, ut cum B. Augustino (u) loquar, *nisi ut quisquis Episcopus, vel Clericus, vel Monachus, vel Sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed non omnes posse manifestari. Et cum de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis vel falsi insonuerit, vel veri patuerit, instant, satagunt, ambiunt, ut de omnibus credatur.* Idem de Apostatis nostris & fidei desertoribus judicate. Cum namque ævi hujus calamitosi sectæ, Monachis ac Sacerdotibus apostatis initia atque incrementa sua debeant, quos metu correctionis ob varia commissa flagitia ab Orthodoxæ Ecclesiæ castris defecisse constat, eosque tamen velut Apostolos atque antesignanos suos sectarii nostri suspiciant ac venerentur; quid miramur, si vel minimum Cleri nævum observent atque exaggerent, ut suas sic turpitudines tegant, transfugii causas pallient, suamque hæresim stabiliant? Quæ haud dubie magna ex parte corruet, si nos, qui Pastores & Sacerdotes nominamur, (x) *sine reprehensione in medio nationis pravæ*, bonis operibus *sicut luminaria in mundo luceamus*: si quod monet Petrus, (y) *bene facientes imprudentium hominum ignorantiam obmutescere faciamus*: si cum Juda Machabæo, (z) pace potito, eligamus tantum *Sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei.*

Cum itaque post cruentissima tot annorum bella, aliquali nunc pace & tranquillitate perfruamur; adlaboremus, ut & ipsa ad finem a Deo destinatum utamur. Finis autem pacis est, ut in sanctitate & justitia Deo serviamus: *Justitia* enim *& pax osculatæ sunt.* Id suo exemplo nos docuerunt Apostoli, Actorum (a) testante historia: *Ecclesia quidem per totam Judæam & Galilæam & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione Sancti Spiritus replebatur.* Monet Paulus: (b) *obsecrationes, orationes, postulationes fieri pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.* Quare magnis aoimis ad meliora omnia mentes vestras erigite, state in Christiano pulvere contra inimicam manum pro Sacro-

sancti

(n) *Jerem.* 49. (o) *Bernard. ad verba*: Ecce nos reliquimus. (p) *Lucæ* 17.
(q) 2. *Cor.* 6. (r) 2. *Esdr.* 10. (s) *Tit.* 2. (t) 1. *Pet.* 5.
(u) *August. epist.* 137. (x) *Philip.* 2. (y) 1. *Pet.* 2. (z) 1. *Machab.* 4.
(a) *Act.* 9. (b) 1. *Tim.* 2.

sancti Tridentini Concilii Decretis. Nuperæ Provincialis Synodi Statuta amplectimini: & quidquid Diœcesana hac Congregatione firmabitur, ratum gratumque habetote. Si vero salutaria hæc reformationum Decreta, tergiversando prompte exequi neglexerimus, Deumque per Ecclesiæ Præfectos monentem contempserimus; Divinæ vindictæ flagella, juratos inquam Religionis nostræ hostes, cervicibus nostris circumquaque imminentes atque insultantes, non effugiemus. (c) *Ecce enim oculi Domini super regnum peccans, ut conterat illud a facie terræ.* Eritque posterior vindicta priore gravior & acerbior. Viderat Jeremias (d) *primo virgam vigilantem, post ollam succensam.* Virgam hactenus quasi vigilantem sensimus, qua nos a veterno negligentiæ voluit Dei benignitas excitare: si somno ignorantiæ & impietatis manemus immersi, olla imminet succensa furore Domini, qui consummet & eradat nomina nostra de terra viventium. Si vero ad meliora properando, salutaria hæc monita cum omni alacritate complectimur; Religionem Orthodoxam, statumque Ecclesiæ hic conservandum, propagandum, firmiterque stabiliendum confidimus in Domino, qui per Prophetam (e) promisit: *Si gens egerit pœnitentiam a malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem; & subito loquar de gente & regno, ut ædificem & plantem illud.* In quo regnum Dei hic plantando atque ædificando, si nos, qui ad operandum in vinea Domini vocati sumus, sedulo cooperemur; si ut boni milites Christi, vallati muro sanctitatis, instructi armis scientiæ, & virtutum omnium exercitu stipati, contra hostes Ecclesiæ fortiter dimicemus; amplissimos Divinæ benedictionis ac repromissionis cum in hac, tum in futura vita manipulos referemus. Denique ut cum D. Gregorio, sicut exorsus sum, ita & finiam; id a DEO Opt. Max. impetrabimus, ut Sacerdotalis Ordo, qui dum intus cecidit, foris diu stare non potest, ita dum intus restituetur, foris quoque firmiter atque æternum stabiliatur.

DECRETA
SYNODI DIOECESANÆ ANTVERPIENSIS,
Præsidente Reverendissimo in Christo Patre, ac Domino, D. JOANNE MIRÆO, Episcopo Antverpiensi, habitæ.

INDEX TITULORUM.

TITU-

(c) *Amos* 6. (d) *Jerem.* 1. (e) *Jerem.* 18.

TITULUS PRIMUS.

De Fidei restituendæ, conservandæ ac propagandæ studio.

CAPUT PRIMUM.

CUm triginta jam fere annis, Episcopatus Antverpiensis variis tempestatum fluctibus fuerit agitatus; quippe qui aliquo tempore totus sub hæreticorum jugo gemuerit, multis in locis ab habitatoribus desertus, majori ex parte Pastorum solatio destitutus fuerit, atque nunc hæreticis partim cinctus sit, partim immistus; dubitari non potest, quin Religio Catholica, & disciplina Ecclesiastica multum passim in eo sit labefactata. Quare ad eam restituendam, conservandam & propagandam, summa solicitudo atque omne studium sunt adhibenda.

CAPUT II.

Fides cum sit ex auditu, Pastores numquam omittant per se, aut impediti legitime per alium, diebus Dominicis & Festivitatibus solemnioribus populo suo prædicare verbum Dei.

CAPUT III.

In omnibus Scholis, post librum alphabeticum, Catechismus Episcopatus Antverpiensis vernaculus minor doceatur, aut Provincialis. In Latinis vero, ubi pueri latine intelligunt, semel in hebdomade Catechismus Canisii: quem ab ineunte ætate discipuli memoriter discant. Et post ultimam lectionem cujusque diei, Ludimagister, aut discipulus maxime idoneus, elata voce per particulas seu periodos rudimenta fidei prælegat, & discipuli omnes quemlibet articulum aut periodum distincte pronuntiando repetant.

CAPUT IV.

Ut sine ulla dilatione in omnibus Parochiis, aut Capellis sub illis sitis, instituatur catechizatio sive institutio in doctrina Christiana; ultra media a Concilio Provinciali, & super illo edito edicto Serenissimorum Principum præscripta, addantur & hæc: Imprimis, ut quilibet Parochus per se (ubi id per alium Ecclesiasticum non fit) singulis diebus Dominicis hora prima pomeridiana, dato pulsu campanæ, catechizet; ubi id per alium fit, ipse, cum potest catechizationi intersit, eamque dirigat; & inducat Rectores fabricæ & mensæ Sancti Spiritus, aliosque viros probos, & honestas matronas, ad charitatis officia præstanda promptos, ut sua præsentia & opera tam sanctum opus modis omnibus, quibus possunt, promoveant: petatque Pastor a quolibet Magistratu unum alterumve virum pium, honestum, & talium rerum amantem, qui una cum ipso catechesios continuationi, & bono ordini superintendant.

CAPUT V.

Ad hunc Catechismum teneantur Ludimagistri & Ludimagistræ ducere suos discipulos: pueri vero a sexto ætatis anno usque ad decimum quintum qui Scholas quotidianas non visitant ob paupertatem, describantur a committendis a Magistratu loci, qui & eo compellantur, venire sub pœna, qua parentes, aut ii, quibuscum habitant, mulctentur: in quem finem suspendatur catalogus in Scholis, qui singulis vicibus legatur, & absentes requirantur; quos si contigat sæpius sine causa legitima abesse, deferantur ad superintendentes castigandi; & Rectores mensæ pauperum eleemosynas, dari solitas parentibus, qui suas proles non mittunt ad hunc Catechismum, suspendant. Si vero animadvertatur, quod catechizatio fieri commode non possit hora prima, fiat aut mane post Missam matutinalem, aut summam Missam: ita tamen ut semper sit certa hora; & quantumcumque pauci conveniant, non ideo omittatur.

CAPUT VI.

Hortamur etiam in Domino omnes Parochos, ut confraternitatem doctrinæ Christianæ in sua Parochia erigant, suisque Parochianis opus hoc charitatis instituendi proximum, sedulo commendent, & Indulgentias a variis Pontificibus ad id promovendum concessas promulgent; easque in tabulis descriptas, in sua Ecclesia suspendant.

CA-

CAPUT VII.

In promulgatione istarum Indulgentiarum singulis annis promerendarum in Dominica infra octavam Epiphaniæ, qua Evangelium proponitur de Christo invento in templo in medio Doctorum, captent Concionatores & Confessarii occasionem commendandi suis auditoribus, ut salubre hoc negotium modis omnibus, quibus possunt, promoveant.

CAPUT VIII.

Ut etiam pauperiores ea, quæ salutis sunt, discere possint, emantur sumptibus mensarum pauperum vel communitatum libelli Catechismi, & præmia ad pueros excitandos.

CAPUT IX.

Ne hæresis, malorum omnium maximum, gregem Dominicum inficiat: advigilent Pastores, & in concionibus suis sæpe moneant, nullo modo vere Catholicis licitum esse hæreticas conciones visitare, ab iis Sacramenta suscipere, eorumque sectæ ullis exercitiis interesse; libros quoscumque contra Ecclesiam, Religionemque Catholicam, ad Ecclesiasticorum ordinum ac graduum contemptum conscriptos, aut aliquo alio modo scandalosos vel suspectos legere, vel apud se retinere, aut ullis actibus externis (licet corde aliter credant) hæresim profiteri, aut probare vel simulare. Exponantque gravitatem hujus peccati, pœnas, censurasque Ecclesiasticas contra tales constitutas, easque suis auditoribus in concione quotannis prima Dominica Quadragesimæ, & Dominica in Septembri, qua indicendum est jejunium Quatuor Temporum, notificent.

CAPUT X.

Quamvis propter præsentem Reipubl. statum saluberrimas verbi Dei monitiones, & Sanctissima Ecclesiæ de vitandis hæreticis Statuta exacte observari vix possint; frequenter tamen Pastores inculcent, quanto studio eos vitandos docuerint Christus Dominus, Apostoli, Sanctique Patres, ob certum cum eis conversantibus imminens periculum: ideoque saltem, quantum per rerum ac necessitatum cujusque rationem licebit, a familiaritate, imo consortio eorum abstinere unumquemque sedulo oportere.

CAPUT XI.

Si animadvertat Pastor aliquem pravæ religionis seu incolam, seu advenam in suo grege hæresim disseminare, libellos distribuere, de fide disputare, præcepta Ecclesiæ violare, aut scandala aliqua facere, statim eum conveniat, & cum omni modestia moneat, eique duo Serenissimorum Principum hac de re Edicta promulgata (quæ omnes Pastores habere volumus) legenda exhibeat: si incorrigibilem animadvertat, ad Nos, Officialem nostrum, aut loci Officiarium, corrigendum deferat. Ac ut Pastor, quantum in se est, impediat, ne cancer ille inter suos serpat, observet inter cætera ea, quæ in titulo de Archi-Presbyteris & Pastoribus constituta sunt, in prima Synodo Provinciali Capite decimo, in postrema Cap. 8. & in hac Diœcesana C. 8. 9. 11. 12. 13. 14. 16. 17. & 18.

CAPUT XII.

Monendi frequenter a suis Parochis Catholici, qui vitare non possunt, quin cum hæreticis subinde conversentur, ne cum iis de fide disputent: id enim Laicis non licere tum res ipsa loquitur, tum Constitutio Pontificia (*a*) ac Serenissimorum Principum nostrorum Edictum prohibet: si vero disputare velint, respondeant sui officii non esse cum iis disputare, (hoc enim ad Pastores & Doctores pertinet) sed pro ipsorum salute orare juxta D. Augustini (*b*) salubre consilium, sive præceptum. Et Apostolum docuisse Timotheum, dicentem: Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Ac Constantinum Magnum (*c*) monuisse sui temporis Catholicos, de dogmatibus hæreticorum nec omnino rogandum, nec

(*a*) C. Quicunque. de vitand. hæreticis. & de natura & gratia. c. 25.

(*b*) Lib. De dono perseverantiæ. cap. ult.

(*c*) Eufeb. Lib. 2. de vita Constant. c. 67.

nec ad rogata respondendum. Et Basilium Magnum (*d*) respondisse Demostheni laico secum disputari volenti: Tuum est de coquina loqui. Si autem in mensis aut alias loco importuno disputationes moventur, vel argumenta hæreticorum in medium proferuntur, præsentibus Pastoribus, vel Sacerdotibus, moneant illi eos, ut ad se soli veniant seorsim instituendi, & audituri solutionem argumentorum, quæ eis scrupulum faciunt; & tunc eorum conversationi ita solidis rationibus incumbant, & in spiritu lenitatis cum illis agant, ut ex compassione & sincera charitate ipsorum salutem vere quæri intelligant.

CAPUT XIII.

Qui ab hæresi ad Religionem Catholicam convertuntur, antequam Ecclesiæ reconcilientur, facient Professionem Fidei juxta formam a PIO Quarto præscriptam; & libros omnes hæreticos, quos apud se habent, tradent suis Confessariis. Et ad fidem conversi, moneantur stabilire cor suum per Sacri Chrismatis susceptionem, & Sacramentorum Pœnitentiæ atque Eucharistiæ frequentationem, nec non conciones & monitiones sæpe audiendo, piosque libros legendo.

CAPUT XIV.

In prima visitatione Ecclesiarum Collegiatarum facient Professionem fidei omnes Canonici & Capellani, ut & in prima visitatione Decanorum Christianitatis omnes Pastores, Vice-Pastores, Ecclesiarumque Parochialium Capellani, Ludimagistri, & Ludimagistræ, & Obstetrices, nec tantum summariam, sed integram juxta dictam PII IV. formam; quam singulis annis Ludimagistri coram Scholastico, & Obstetrices coram Nobis, aut Vicario nostro Generali repetent postridie Circumcisionis Domini in Civitate: alibi vero coram Decanis Ecclesiarum Collegiatarum, ubi sunt; alias Ruralibus in visitatione. Idemque juramentum Pastores & Beneficiati omnes, antequam admittentur imposterum ad possessionem suorum beneficiorum, in manibus Decani ruralis emittent.

CAPUT XV.

Quoniam in Civitate Antverpiensi plurimæ sunt Typographiæ & Bibliopolia, eoque ex omnibus orbis partibus varii deferuntur libri, advigilent librorum Censores, aliique, qui a Nobis ad hoc deputantur, ut omnes Typographi & Bibliopolæ exacte observent, quæ in Synodo Provinciali Edicto Serenissimorum Principum desuper edito, aliisque illorum ordinationibus sancita sunt, & singulis annis 2. Januarii coram Nobis, aut Vicario nostro Generali iidem renovent Professionem fidei juxta formam a PIO Quarto propositam, promittantque se omnia & singula Constitutionibus, Edicto, & ordinationibus antedictis Decreta observaturos, exemplaque istorum omnium habeant penes se, servent, ac sæpe relegant.

CAPUT XVI.

Quando librorum sarcinæ Antverpiam advehentur, teneantur, antequam illas aperiant, advocare duos Deputatos, qui omnes libros diligenter inspiciant, neque ullos vendi permittant, qui suspecti sunt, sed eos statim auferant. Quia vero hominum nequitia adinvenit indies dolos, dum inter cætera venenum propinatur ementito loco impressionis, aut specioso libri titulo commendantur; requirimus & hortamur, ut singulis annis a Typographis duo nominentur, qui simul cum dictis Deputatis apertioni sarcinarum & visitationi Officinarum intersint, fraudesque, quæ in rebus hujusmodi committi solent, detegant, & cum iisdem in omnibus advigilent.

CAPUT XVII.

Sciantque non tantum prohiberi libros in Catalogo librorum prohibitorum nominatim insertos, sed & alios omnes, qui etsi ex professo de hæresi non tractent, tamen sub alio argumento indifferenti immiscent hæretica dogmata contra Catholicam fidem, scandala, scommata, abusus Scripturæ Sacræ, aliaque similia. Et quicumque tales libros inferre, legere, aut aliis legendos tradere, aut apud se detinere de-pre-

(*d*) Theod. L. 4. c. 17.

prehenſus fuerit, noſtro Officiali denuntietur graviter coërcendus.

CAPUT XVIII.

Ut Sanctio Sereniſſimorum Principum noſtrorum, qua vetuerunt ab aliis, quam juratis Bibliopolis libros vendi, ſervetur, mandamus Cenſoribus, ut jure contra eos coram Officiali noſtro agant, qui Antverpiæ in Periſtylio, ſeu Burſa, ut vocant, aliisque locis libros venales exponunt; cum jurati Bibliopolæ non ſint. Idemque contra veteramentarios veſtium venditores, & alios quoſcumque, qui ſimile attentaverint, ſtricte ſervetur. Invigiletur etiam, ne in ſarcinis ſub aliis mercibus importentur libri pernicioſi ad quoſcumque tandem.

TITULUS II.

De Sacramentis in genere.

CAPUT I.

IN adminiſtratione Sacramentorum proponant ſibi Sacerdotes, ut tamquam Miniſtri Domino ſuo placeant conſcientiæ puritate & vitæ innocentia, ideoque præcaveant, ne Sacramenta adminiſtrent, dum ſe culpæ graviori ſentiant obnoxios, ſed ſtatim ſe confeſſione expurgent. Quare ut parati ſemper eſſe poſſint, hortamur & requirimus, ne umquam ultra hebdomadam peccatorum ſuorum confeſſionem differant.

CAPUT II.

Si quis (quod abſit) potus, vel aliter indiſpoſitus atque inidoneus ad miniſtrandum Sacramentum acceſſerit, ſive is Paſtor, aliusve Sacerdos, ſive Matricularius fuerit, juxta irreverentiæ enormitatem graviter punietur.

CAPUT III.

Paſtor requiſitus ad miniſtrandum Sacramentum, ſtatim ſit paratus ac facilis, nec ſeſe prætextu horæ importunæ, temporis incommodi, alteriusve occupationis, multo minus convivii, excuſet, aut durioribus verbis petentes Sacramenta excipiat, & per ſe adminiſtret, quando id ſine magno incommodo fieri poteſt: ac ubi populus eſt numeroſior, bis in die, mane circa horam ſeptimam, & veſperi ſub Laudibus, in Templo ſeſe præſentem exhibeat omnibus opera illius uti volentibus.

CAPUT IV.

Paſtor domo diſcedens Cuſtodi ſignificet, ubi inveniri poſſit: ſi vero a petentibus Sacramentorum adminiſtrationem diligenter quæſitus non facile reperiatur, & ob abſentiam aut moram Paſtoris ſuboriatur a præſentibus murmuratio aut ſcandalum, aut ſit in mora periculum, poterit tunc alius ejusdem Eccleſiæ Paſtor (ſi plures ſint) aut Vice-Paſtor, & in caſu neceſſitatis Cappellanus (alias idoneus) adminiſtrare Sacramentum, Matrimonio dumtaxat excepto.

CAPUT V.

Quoniam cum omni diligentia circa Eccleſiæ Sacramenta verſari oportet Paſtores, ſemper penes ſe reſervent claves repoſitorii Venerabilis Sacramenti, Baptiſmatis, & ſacrorum vaſorum: ex neceſſitate abſentes, viris probatis cuſtodiendas committant: graviter puniendus, qui iſta neglexerit.

CAPUT VI.

Sacra Olea quotannis Archi-Presbyteri rurales a Nobis, ab Archi-Presbyteris Paſtores in loco ſacro diſtribuenda omnes per ſe ipſos, aut alium Sacerdotem, aut alium in aliquo Ordine ſacro conſtitutum petant & ferant; eaque in vaſis honeſtis & mundis (vaſe in quo oleum infirmorum conſervabitur, ab aliis ſejuncto) decenter cuſtodiant, ac ſtatim ad Eccleſiam ſuam deferant.

TITULUS III.

De Sacramento Baptiſmi.

CAPUT I.

UBicumque in Eccleſiis Parochialibus dirutus eſt fons Baptiſmalis, reſtituatur ex lapide ſolido, ne ex eo aqua effluat, ſitque figuræ rotundæ; & latitudinis circiter duorum pedum, fixusque loco commodo conſtituatur a latere ſiniſtro portæ Occidentalis, juxta antiquam Eccleſiæ obſervationem, ſemperque ſub ſera clauſus, cujus clavem ſervet Paſtor.

CAPUT II.

Extra Fontem sacrum nemo baptizetur, nisi forte quem periculum ad Ecclesiam deferri non permittit. Quod ubi contingit, in hujusmodi Baptismo, qui domi fiet, adhibeatur quidem Baptismi forma, sed postmodum proles ad Ecclesiam deferatur, ibique cæremoniæ præscriptæ suppleantur. Si quis secus fecerit, pœna arbitraria puniatur.

CAPUT III.

Sciant Catholici non licere sibi suscipere infantem, qui a Ministro hæretico baptizatur, cum susceptor sit apud Deum fidejussor de adhibenda cura prolis susceptæ in vera fide instituendæ: quinimo tenentur Patrini laborare, ut ad fidem Catholicam convertantur ii, quos in Ecclesia Catholica susceperunt, si in hæresin fuerint prolapsi.

CAPUT IV.

Pastores non admittant ad suscipiendas proles eos, qui ebrii sunt, aut hæretici, aut de hæresi suspecti, aut alias scandalosæ vitæ, & juniores, qui nesciunt rudimenta fidei.

CAPUT V.

Cum variæ quotidie audiantur querelæ de abusu pluralitatis Patrinorum, & conviviorum in puerperiis, præsertim in pagis, statuimus, ut Pastores, quotiescumque infantem baptizaturi sunt, ante inchoatum exorcismum clara voce denuntient tantum unum, aut ad summum unum & unam posse esse Susceptorem seu Susceptricem, eorumque nomina describat: qui in hac re negligentes fuerint, nostro arbitrio corrigentur, sæpiusque moneat Pastor suos parochianos de abusu conviviorum in puerperiis instituendorum vitando.

CAPUT VI.

Mulier, quæ Antverpiæ ad obstetricandum admissa fuerit, antequam officium suum exerceat, tenebitur sese præsentare Vicario nostro Generali, alibi vero Decano Christianitatis, aut saltem Pastori loci, ut ab eo examinetur, an sciat substantialia Sacramenti Baptismi, & faciat Professionem fidei integram, promittatque se denuntiaturam Pastori parochiæ eos, qui ultra tertium diem Baptismum infantium differunt, & eos, qui ab hæreticis infantes baptizari curant, aut permittunt. Si qua vero aliquid horum præstari noluerit, aut monita neglexerit, aut hæresi infecta fuerit, ab officio suo suspendatur, aut amoveatur. Tenebuntur Pastores hujusmodi obstetrices, & parentes infantium ultra tertium a nativitate diem Baptismum differentes, aut apud hæreticos proles suas baptizari curantes, aut permittentes, Nobis, aut Officiali nostro denuntiare.

CAPUT VII.

Ab hæresi conversi si baptizandi, aut iis cærimoniæ Ecclesiæ sint adhibendæ: priusquam id fiet, hæresin abjurent.

CAPUT VIII.

Infantes ex illegitima copula nati non deferantur ad Ecclesiam cum aliqua solemnitate, neque illorum matres a puerperio surgentes purificentur, neque signa, honestis matronis dumtaxat debita, illis exhibeantur; quale est ostii annulum fascia linea obligare, &c.

CAPUT IX.

Habeatur diligens ratio de expositiis, ut diligenter inquirant Pastores, an baptizati sint, nec ne: si dubitent post inquisitionem diligentem, sub conditione baptizentur.

TITULUS IV.

De Sacramento Confirmationis.

CAPUT I.

POstquam Parochus de constituto die Chrismatis administrandi fuerit admonitus, perquirat diligenter, qui confirmandi sunt, in Parochia etiam per singulorum domos circumeundo, si id commode fieri potest, & die Dominico aut Festo præcedente ex professo doceat populum suæ curæ & custodiæ commissum, ea omnia, quæ ad Sacramentum debite recipiendum pertinere intelliget; & ut paratiores fideles ad hoc accedant, illius sanctitatem, utilitatem, & hoc rerum statu necessitatem exponat, & nomen Confirmationis explicet, quod idiomate nostro

Form-

Vormsel, seu Vroomsel, id est, robur, significat. Et doceantur, a Christo Domino institutum ad spiritale robur, virtutem & fortitudinem animi ad fidem profitendum dandam. Declaret insuper materiam, formam, effectus, ejusque cærimonias & qualitates in suscipientibus requisitas, Patrinorum officium; aliaque omnia, quæ eo spectant, ex probatis Auctoribus aperiat: ut intelligentes se hujus Sacramenti beneficio contra diaboli, carnis, mundi, hæreseosque insidias spiritu principali confirmari, atque muniri, Christique milites fieri, ardentiori animo, totisque viribus ad dimicandum toto vitæ suæ tempore, & coronam victoribus paratam apprehendendam, sese comparent.

TITULUS V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.

CUm in confessionum auditione sit positum incredibile momentum ad seriam emendationem vitæ ipsius populi; studiose in hoc incumbant Confessarii, ut in confessionibus audiendis magnum fructum faciant, pœnitentibus salutares pœnitentias injungant, & salubria consilia ad peccata vitanda & serio vitam corrigendam suggerant; quale est in primis, ut frequenter confiteantur & communicent, saltem singulis quinque aut quatuor majoribus Solemnitatibus.

CAPUT II.

Confessarii, ubi rudiores esse perspicient, suos pœnitentes, diligenter examinent, an sciant necessaria ad salutem: &, ut in iis instrui se curent, sedulo & serio admoneant.

CAPUT III.

In singulis Diœcesis nostræ Parochiis quotannis in Dominica Passionis publicetur *C. Omnis utriusque sexus*, ẋ. de Pœnit. & Remiss., inculcentque severe illud esse observandum: & post Dominicam in Albis animadvertant quinam defuerint, quos monebunt, officii sui, alioquin extra Ecclesiam ejiciendos, & ad sepulturam Ecclesiasticam non admittendos, & ad Nos, vel Officialem nostrum deferendos.

CAPUT IV.

In pagis, qui se allegabunt in Paschate alibi confessos esse, testimonio Confessarii id doceant.

CAPUT V.

Pauperes, qui a mensa S. Spiritus subsidium habere solent, si non docuerint de annua confessione, ab eleemosynis suscipiendis suspendantur, donec debito officio satisfecerint.

CAPUT VI.

Casus Episcopo reservati sunt ii, qui in prima Synodo Provinciali Mechliniensi, (*) *Tit. De Sacramentis, C.* 6. & in Pastorali expressi sunt.

CAPUT VII.

Propter præsentem tamen hujus temporis statum concedimus facultatem absolvendi a casibus Nobis reservatis, quando crimina publica & notoria non sunt, omnibus Pastoribus & Superioribus Ordinum, qui externorum confessiones audire solent.

CAPUT VIII.

Hortamur in Domino omnes Medicos, ut tamquam viri boni & Catholici in visitatione infirmorum Bullæ PII V. quæ incipit: *Supra gregem*, sese conforment; qua sancitur, ut infirmos in lecto jacentes ante omnia moneant, ut idoneo Confessori omnia peccata sua confiteantur, neque tertio die ulterius eos visitent, nisi longius tempus infirmo Confessor ob aliquam rationabilem causam concesserit, & eis per fidem a Confessore in scriptis factam constiterit, quod infirmi peccata sua confessi fuerint: eosdemque rogamus, ut, si quos forte fidei Catholicæ non satis addictos tergiversari animadverterint, Pastori ex charitate statim velint denuntiare.

CAPUT IX.

Qui infirmorum confessiones excipient, si Pastores non sint, scripto in domo decumbentium relicto, aut aliter de excepta confessione Pastori fidem faciant.

CAPUT X.

Pastores numquam different excipere infirmorum confessiones in tempus, quo simul deferant Venerabile

 Sacra-

(*) Sub Illmo & Revmo Domino D. Antonio Perrenot Tom. nostro CC. VII. pag. 608.

Sacramentum, excepto casu necessitatis, aut talis reconciliationis infirmi, quæ brevissimo tempore queat peragi; alioqui se puniendos a Nobis pro ea culpa intelligant.

CAPUT XI.

Sedes confessionales fiant loco conspicuo: neque temere Confessarii de uno loco ad alterum, potissimum in majoribus Festivitatibus, excurrant, cum id sæpe magnæ murmurationis causam multis præbeat.

CAPUT XII.

Quoniam usuræ hoc tempore variis quæsitis coloribus sub specie recti, & titulis mutui dati ad interesse, in deposito Cambii, aliisque nominibus diversimode pallientur, studiose perquirant & examinent Confessarii suos pœnitentes, an tituli illi, quibus sese pecuniam cum assecuratione sortis & certo lucro mutuam dedisse dicunt, sint veri, an vero tantum imaginarii & usuræ pallia: & si solido fundamento contractus usurarios esse deprehenderint, non prius illos absolvant, quam usuris restitutis, aut saltem pro prima vice firmiter restitutione promissa: si secundo redierint, non absolvantur, nisi reipsa restituerint. In quem finem diligenter legant Bullam SIXTI V. *Exsecrabilis avaritiæ*, contra hujusmodi usuras palliatas editam, ex auctoritate PAULI V. per Illustrissimum Dominum D. GUIDONEM BENTIVOLIUM, Archi-Episcopum Rhodiensem, Nuntium Apostolicum recipi mandatam in Belgio.

TITULUS VI.

De Indulgentiis.

CAPUT I.

NEmo Indulgentias publicet, nisi a Nobis prius examinatas & probatas: & qui in Ecclesiis suis aliquas se habere prætendunt Indulgentias novas aut antiquas, aut forte aliquando a Prædecessoribus nostris aut Nobis approbatas, eas iterum exhibere ante trimestre, aut saltem antequam de novo eas publicent, teneantur.

CAPUT II.

Quando in aliquo Festo concessæ sunt Indulgentiæ, illudque juxta Rubricas transfertur, promulgentur Indulgentiæ promerendæ eo die, quo illud Festum a populo celebrabitur.

TITULUS VII.

De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

CAPUT I.

UBi numerosior est populus, singulis diebus Dominicis, certa hora exponatur Venerabile Sacramentum in altari alicujus Capellæ, debite luminaribus, aliisque ornamentis instructo, ut ad Communionem accedere volentibus paratum esse possit; illudque cum maxima & debita reverentia semper administretur. Ablutio autem non detur ex calice. Et solemnioribus Festivitatibus in Parochia numerosiori semper sit aliquis Sacerdos ad altare a mane usque ad meridiem, petentibus Sacramentum administrare paratus.

CAPUT II.

Quando hostiæ pro communicaturis parantur, prius a Pastore gustentur, an sint, quales esse debent.

CAPUT III.

In Parochia quemque sua in Paschate ad Sacram Synaxin accedere cum oporteat, non satisfaciunt communicantes in aliis Ecclesiis quorumcumque etiam Ordinum privilegiatorum: quod in Dominica Passionis in Parochiis publicent Pastores, una cum Decreto Concilii Lateranensis de Communione in Paschate facienda: ut in *C. Omnis utriusque sexus. Ext. De pœnitentiis & remiss.* & in Pastorali Mechl.

CAPUT IV.

Quoniam compertum est iis locis, ubi in publicis oneribus imponendis ratio ac tempus taxandi desumitur ex sumptione Ven. Sacramenti (ut scilicet censeantur juniores, eoque nomine ab hujusmodi oneribus immunes, qui nondum ad mensam Domini accesserint) fieri, ut adolescentes & juvenes a Sacra Communione retardentur, eamque in decimum octavum vel ulteriorem annum multi differant; inhibemus hujusmodi Collectoribus, vel quocumque nomi-

nomine censeantur, ne in onerum publicorum partitionibus, in posterum hanc rationem ineant, sed certam potius ætatem taxandis designent.

CAPUT V.

Tabernaculum Ven. Sacramenti plerisque in locis eversum, solicitus sit Pastor, ut id restituatur: quod fiat vel in medio altaris, vel in pariete a Septemtrione juxta altare, extrinsecus decore depictum; ejusque ostiolum aliqua cortinula sit tectum, intrinsecus autem panno colorato tabernaculum sit circumvestitum, ac circumquaque firmum ac tuto clausum. Tabernaculum vero sub ipso dumtaxat Ven. Sacramenti vase, candido semper corporali sit stratum.

CAPUT VI.

In qualibet Parochia ut minimum duo sint vascula, in quibus Sacræ Hostiæ conserventur. Unum, quod veteri vocabulo Ecclesiastico Ciborium vocamus, in quo reponantur Sacræ Hostiæ communicantibus distribuendæ, quo etiam uti licebit, dum Venerabile Sacramentum ad infirmos defertur. Alterum vero vasculum sit hierotheca pellucida, quam vulgo Monstrantiam appellant: cujus usus sit Venerabili Sacramento deferendo in publicis processionibus, vel cultus & adorationis causa proponendo super altare; quæ hierotheca idcirco intra columnellas ita crystallo transparenti circumdetur, ut Sacra Hostia perspici possit.

CAPUT VII.

Abusus, qui in Civitate Antverpiensi frequens est, ut ad ægros deferatur Ven. Sacramentum sub tempus vespertinum, paulatim tollatur: moneaturque populus, ut ægri, quantum potest fieri, jejuni tantum hoc Viaticum percipiant, adeoque tempestive sibi illud administrari postulent, non expectantes tempus ultimæ necessitatis. Numquam tamen Pastor tempore nocturno, aut alias quantumvis importuno vocatus, cum id infirmi status postulat, ab officio faciendo sese excuset; gravissime puniendus, cujus culpa infirmus non munitus Sacramentis ex vita decesserit. Monebunt Pastores suos Parochianos, quando tempore nocturno aut cum tenebræ sunt, sibi volunt infirmi administrari Sacramentum, deducant secum unum atque alterum virum probum Pastori notum.

CAPUT VIII.

Quoniam in Processionibus, quas vocant Dedicationum, contingit multas insolentias plerumque committi, & quædam inepta & lasciva immisceri, (quæ tamen non esse toleranda decernimus) omnino prohibemus in illis Ven. Sacramentum circumferri: Pastor, qui secus fecerit, in mulctam decem florenorum, aut majorem nostro arbitrio incidat.

TITULUS VIII.

De Sacramento Extremæ Unctionis, Testamentis, & Sepulturis.

CAPUT I.

Quando Pastor ex suis subditis infirmum esse sciet, de quo veretur, ne negligentia aut malignitate domesticorum seu propinquorum non munitus Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis moriatur, adibit ædes infirmi etiam non vocatus, dicetque se ex charitate & nomine sui officii tamquam bonum Pastorem oviculam suam invisere; monebitque infirmum de habenda cura suæ salutis, & susceptione Sacramentorum, frequenterque eum visitabit, potissimum si videat morbum augeri, habeatque libellos, qui modum adjuvandi infirmos describant, aliosve: & invigilet, ne ad eos irrepant novatores illi, qui sese falso vocant Sieken-troosters. Ubi vero per occupationes Pastori non licet, submittat ipse, aut moneat infirmum, ut advocetur alius Sacerdos & vir Religiosus, qui morti proximum, in lucta contra serpentem calcaneo hominis insidiantem, adjuvet: ac sciant Pastores ab hujusmodi charitatis officiis, præter meritum apud Deum, multum sibi subditorum conciliari animos.

CAPUT II.

Numquam patiantur Pastores corpus alicujus quantumvis pauperis ad sepul-

ſepulturam deferri ſine præſentia Sacerdotis, ac multo minus ſepeliri ſine debitis cæremonis in Paſtorali præſcriptis. Celebretur porro pro pauperibus una Miſſa ſumptibus Eleemoſynariorum aut menſæ Sancti Spiritus, ſi aliunde media non ſuppetant.

CAPUT III.

Nulli liceat jura funeralia auctoritate noſtra ſtabilita, & antiquiſſima conſuetudine probata, propria præſumptione augere: nec Cuſtodi aut Miniſtris Eccleſiæ permiſſum ſit aliqua jura exigere, niſi a Paſtore loci in Parochiis, aut in aliis Eccleſiis ab aliquo ad hoc deputato aut deputando deſcripta; qui omnia jura funeralia, quæ aliquo modo ratione funeris debentur, bene examinata ſubſignabit.

CAPUT IV.

Poſt mortem alicujus Parochiani inquirat Paſtor, an defunctus pia aliqua legata reliquerit, advigiletque, ut executioni mandentur, eademque indicentur Sigillifero aut Archi-Presbytero rurali illius Diſtrictus. Monemus autem ſerio hæredes & teſtamentorum Executores, ut ſi quæ per defunctos fundationes piæ inſtitutæ erunt, eas denuntient, ut acturum regiſtrentur, atque in Archivis noſtris ſervanda reponantur.

TITULUS IX.

De Ordine.

CAPUT I.

INſigniendi tonſura Clericali aut minoribus Ordinibus, Nobis ſe ſiſtant Feria quinta ſeptimanæ ejus, qua conferendi ſunt Sacri Ordines, natalium & probitatis teſtimoniis inſtructi: admiſſi vero nomina ſua a Secretario noſtro deſcribi curent, redeantque Feria VI. ſub horam IX. cum ſuperpelliceo & cereo, tonſuram, aliosque minores Ordines ſuſcepturi.

CAPUT II.

Promovendi vero ad Sacros Ordines majores, compareant examinandi Feria VI. poſt II. pomeridianam, exhibeantque teſtimonia laudabilis vitæ ante actæ, proclamationum factarum, ætatis, Ordinum præcedentium ſuſceptorum literas, eorumdemque facti exercitii, titulique ſufficientis documenta. Idonei per examen reperti & admiſſi, poſtridie poſt octavam per Confeſſionem Sacramentalem ad Sacram Communionem parati, in habitu ac tonſura Ordini ſuo conveniente, cum ornamentis neceſſariis ad ædes Epiſcopales revertantur, inde ad Eccleſiam, ubi Ordines conferentur, Nobiſcum acceſſuri.

CAPUT III.

Ad Ordines majores provecti meminerint ſe obligatos ad legendum quotidie, ſub pœna peccati mortalis & amiſſione fructuum illius diei, integrum officium Horarum Canonicarum. In Ordine ſuſcepto ſeſe exerceant a ſuſceptione cujusque Ordinis, & Sacerdotes intra quadraginta dies Primitias celebrent.

CAPUT IV.

Primitias celebraturus Sacerdos ſæcularis in Civitate Antverpienſi, aut locis, ubi Eccleſiæ Collegiatæ ſunt, ſiſtet ſe cum ſuo inſtructore Decano & Capitulo, etiamſi ipſis ſubditus non ſit. In pagis vero Decano Chriſtianitatis exhibebit literas Sacerdotii ſuſcepti, & Inſtructor ejus fidem faciet de ſufficienti in cæremoniis Miſſæ inſtitutione.

CAPUT V.

Examinatores tam ordinandorum, quam ad Paſtoratus promovendorum nominamus Venerabiles Viros, Dominum *Joannem Del Rio*, J. U. Licent. Protonotarium Apoſtolicum, Decanum Eccleſiæ noſtræ Cathedralis, ac Vicarium noſtrum Generalem, D. *Cornelium de Witte*, S. Theol. Licent. Archi-Diaconum, D. *Petrum Santfort*, S. Theol. Licent. Pœnitentiarium, D. *Egbertum Spitholdium*, S. Theol. Licent. Plebanum, D. *Aubertum Miræum*, S. Theol. Baccal. Sigilliferum noſtræ Curiæ, D. *Maximilianum Eynatten*, S. Theol. Licent. Scholaſticum, D. *Laurentium Beyerlinck*, S. Theol. Licent. dictæ Eccleſiæ Canonicum: quibus alii Canonici præbendas graduatis affectas in Eccleſia noſtra Cathedrali obtinentes, jungere ſe poſſunt.

TITU-

TITULUS X.
De Sponsalibus, & Matrimonio.

CAPUT I.

Sponsalia de futuro tametsi valida sint, (e) quamvis coram proprio Parocho contracta non fuerint, nihilominus tamen ad evitandas multas difficultates ea præsente Parocho proprio fieri præcipimus.

CAPUT II.

Quoniam animadversum est, pœna a Concilio Tridentino constituta in eos, qui non suos Parochianos Matrimonio conjunxerint, quosdam non moveri; decernimus, Pastores & Sacerdotes quoscumque nostræ Diœcesis, qui id facere præsumpserint, insuper pœna pecuniaria viginti florenorum corrigendos esse.

CAPUT III.

Ebriis & intempestiva nocte, aut in tabernis contrahere Sponsalia volentibus operam suam Pastor non impendat, sub pœna arbitraria.

CAPUT IV.

Solemnizationem Matrimonii, in qua aliqua concurrit dispensatio, volumus fieri per Pastores, non autem Vice-Pastores. Nemo autem alias, nisi præviis omnibus proclamationibus, Matrimonium solemnizet.

CAPUT V.

Sponsi infra dies quadraginta ad Matrimonium procedant; alioqui Nobis, aut Officiali nostro per Pastorem indicentur.

CAPUT VI.

Indecentes in quibusdam pagis excessus committi intelligimus a juvenibus, qui a novis Sponsis pecuniam extorquent, aut alioquin domos infringunt: & in nonnullis locis Sponso statim a contracto in facie Ecclesiæ, quidam etiam in ipso Templo, summa vi palmas & pugnos in dorsum impingunt: quæ cum non solum sint violenta & injuriosa, sed etiam spectent ad irreverentiam Sacramenti, in posterum ne id fiat, prohibemus.

CAPUT VII.

Propter evidens periculum salutis animarum, Pastores subinde in concione significent, præter legem naturalem & Divinam, esse etiam Ecclesiæ prohibitionem, (f) ne fideles cum hæreticis Matrimonia contrahant; ejusque impedimenti, ut & aliorum, in proclamationibus habeant rationem singularem.

CAPUT VIII.

Inquirant diligenter Pastores, an contrahentes Sponsalia sciant necessaria ad salutem. Ignaros vero, donec edocti fuerint, & Sacramento Confirmationis non roboratos ad Matrimonium non facile admittant. Diligenter de impedimentis inquirant: si dubitent, peritiores consulant. Si vero Matrimonium personarum, inter quas impedimentum aliquod dirimens existit, aut non servata Concilii Trident. forma, Matrimonium solemnizare scienter præsumpserint, pœnam incurrant quinquaginta florenorum, & alias arbitrariam.

CAPUT IX.

Laudabilem (g) & antiquam consuetudinem solemnizandi matrimonium inter Missarum solemnia, potissimum diebus Dominicis & Festis, studiose servari volumus. Nullus autem Pastor sub gravi pœna post meridiem Matrimonium solemnizare præsumat.

TITULUS XI.
De Prædicatione verbi Dei.

CAPUT I.

Quoniam latissimus apertus est campus ad animas Deo lucrandas per Divini verbi prædicationem, (est enim virtus Dei in salutem omni credenti) dabunt operam omnes, quibus munus Sacras Conciones habendi incumbit, ut eas habeant utiles, captui auditorum accommodatas, solidas atque elaboratas; easque teneantur describere, descriptasque requisiti Nobis, aut

(e) Sacra Congreg. Concil. Trident. Interp. ad C. 1. Sess. 24. de Reformat. Matrim.
(f) C. Caut. 28. q. 1. (g) Conc. Trid. Sess. 24. de Ref. Matr. c. 1. in fine.

aut Decano rurali visitanti, seu alii, cui mandaverimus, exhibere.

CAPUT II.

Conciones fere ita disponantur in locis, ubi grassatur hæresis, ut pars una pertineat ad mores formandos, pars vero altera confirmet duobus aut tribus argumentis solidis aliquod dogma Catholicum, & uni aut alteri argumento, quo hæretici præcipue simplices homines seducunt, solide & perspicue respondeat: solide inquam, nam alioqui præstat illa non attingere. Potissimum autem, pro veritate inculcent ea argumenta generalia Catholicorum contra hæreticos, quæ sunt veluti principia quædam, utpote de unitate, auctoritate & notis Ecclesiæ.

CAPUT III.

Consultum omnino fuerit, adeoque id requirimus, Concionem Pastoralem perpetuo esse divisam in duas partes, quarum prior sit doctrinalis ordine prosequens materias Catechismi; posterior agat de Evangelio, de Epistola, vel de solemnitate diei.

CAPUT IV.

Quæ omnia, ut debite præstari possint, quilibet Pastor solicite & curiose curet, ut Bibliothecam instructam habeat: in qua ut minimum sint Biblia sacra, Catechismus Romanus, Summa doctrinæ Christianæ per Canisium, Concilium Tridentinum, Synodus Provincialis Mechliniensis, utraque Antverpiensis, sub piæ mem. Rmo Francisco Sonnio (*) celebrata, atque hæc nostra, Homiliastæ aliqui, Promptuarium Morale, item Catholicum Stapletoni, Sermones Costeri, ejusque libellus Sodalitatis, & de controversiis horum temporum, Lessii Consultatio nupera, quæ Religio sit capessenda, Directorium Polanci, ejusque libellus de frequenti Communione & modo juvandi morientes, aliique similes pro singulorum capacitate & facultatibus. Rudiores vero & minus instructi in Theologia (quos hactenus ob Sacerdotum raritatem & inopiam tolerare cogimur) numquam aliquid dicant pro concione, quod ex probato auctore aliquo demonstrare non possint.

CAPUT V.

Pastores non dicant pro concione ea, ex quibus colligi possit particularis aliqua contra privatos animi exacerbatio; multoque minus nominatim aliquem designent.

CAPUT VI.

Ut autem in omnibus Ecclesiis nostræ Diœcesis sit conformitas in recitandis Evangeliis, servetur ordo Missalis Romani.

CAPUT VII.

Pastoribus per se munus prædicationis obire volentibus, meminerint omnes quomodocumque privilegiati, se juxta Decretum Concilii Trid. (*b*) cedere debere. Convenit autem Pastores in oppidis & municipiis per se habere concionem matutinam seu antemeridianam, & potissimum in Dominicis Quadragesimæ & Adventus, majoribusque Solemnitatibus: si alii ibidem iis temporibus stationes habent, eas post meridiem servent.

CAPUT VIII.

Cum etiam juxta Concilii Tridentini (*i*) Decretum ad audiendum verbum Dei quisque suæ Parochiæ interesse teneatur; nemo in Civitate nostra & oppidis, Dominicis & Festis diebus ante meridiem extra Ecclesiam Parochialem lingua vernacula concionetur, ne quidem sub prætextu Indulgentiarum, aut Confraternitatum: lingua vero externa non fiat concio ante horam decimam.

CAPUT IX.

Concionatores non sint in concionibus suis prolixiores, (*k*) & unius horæ spatium non excedant.

CAPUT X.

In omnibus Ecclesiis suggestus fabricentur, ex quibus populo Pastor, bireto & superpelliceo, vel alba cum stola indutus, verbum Dei prædicet.

CAPUT XI.

Advigilet Pastor, ut tam publice, quam privatim populum sibi commis- sum

(*) Vid. Tom. VII. pag. 811. sqq.

(*b*) Sess. 5. de Reform. cap. 2.

(*i*) Sess. 24. de Reform. cap. 4.

(*k*) Concil. Trid. Sess. 5. de Reform. c. 5.

sum instruat, potissimum in his, quæ necessaria sunt ad salutem, ea de causa inculcet frequenter illud Prophetæ: (*l*) *Propterea populus meus ductus est captivus, quia non habuit scientiam.*

CAPUT XII.

Quo in opere tam salutari non tantum Pastor, sed etiam quilibet Ecclesiasticus (labia enim Sacerdotis custodiunt scientiam) deberet quærere in tanta populi ignorantia occasiones de salute animarum bene merendi. Et ut quilibet in hac Civitate sese reddat ad hoc opus capaciorem, hortamur omnes Sacerdotes, ut lectiones Theologicas, quæ in hac Civitate quotidie satis frequenter habentur, visitent, quando id sine detrimento Officii Divini, aliarumque functionum, quibus ratione suorum beneficiorum obligantur, licebit. Nec desinant privatim libros pios & doctos huc facientes diligenter evolvere, cum nulla alia occupatione utilius aut decentius bonas horas queat Sacerdos transigere.

TITULUS XII.

De Officio Divino.

CAPUT I.

UT, quæ de Officio Divino in Synodo Provinciali statuta sunt, ad exactam observationem & commodiorem executionem perduci possint; statuenda, quæ sequuntur, duximus.

CAPUT II.

Ut districtius servetur Decretum Concilii Tridentini, (*m*) quo omnes jubentur Divinum Officium per se facere, atque in Choro ad psallendum instituto Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare: idcirco mandamus omnibus Beneficiatis, cujuscumque dignitatis fuerint & ordinis, ut Decretum illud observent; meminerintque in eo proprium Ecclesiasticorum officium versari, & nostram omnium quam expectamus beatitudinem, futuram esse, Dei laudibus cum universo Sanctorum cœtu celebrandis æternum occupari.

CAPUT III.

Decantationes Vesperarum passim in pagis intermissæ, paulatim restituantur, una cum Laudibus, quarum initium *Salve Regina*, aut alia pro temporis conditione Antiphona de Deipara: quæ Laudes concludantur trina repetitione Salutationis Angelicæ: *Ave Maria.* In solemnibus vero Festis congruum est, ut Laudes de Ven. Sacramento addantur. In Ecclesiis, ubi decantatur Prima, legatur quotidie Martyrologium pro die sequenti. Et post Primam dies denuntietur, quo Anniversarium aliquod celebrandum erit, simul recitando eorum nomina, quorum recurrent Anniversaria. In pagis vero die Dominico post concionem denuntientur eorum nomina, quorum Anniversaria illa hebdomada occurrent celebranda.

CAPUT IV.

In omnibus Ecclesiis Collegiatis & Parochialibus semper certa hora diebus Dominicis & Festis Concio & summa Missa celebretur. Quæ Missa in pagis æstate fiet hora octava, hyeme vero hora nona; nec prætextu solemnizandi Matrimonii aut expectationis alicujus notabilis personæ, aliove colore differatur, eo quod magna incommoda ex dilatione oriantur. Si qui vero propter Sacerdotum raritatem duobus locis Officium Parochiale facere debent, in una Ecclesia Officium incipiant hora septima, in altera sub decimam. Si quis hoc tempus notabiliter sive præveniendo, sive subsequendo fuerit transgressus, mulctabitur tribus florenis; si sæpius, graviori pœna arbitraria.

CAPUT V.

Comparentur aut describantur in omnibus pagis libri ad cantandum Officium, quod ibidem fieri consuevit, aut debet, necessarii: sitque ubique in cantu & cæremoniis celebrationis Missarum conformitas juxta præscriptum Missalis Romani; quod etiam Regulares, Parochiale Officium facientes, sequi teneantur.

CAPUT

(*l*) Isaiæ 5. (*m*) Sess. 24. de Reform. cap. 12. sub fin.

CAPUT VI.

Quoniam in omnibus Ecclesiis nostræ Diœcesis (Cathedrali dumtaxat excepta) rarior est Clerus, quam ut omnes Divini Officii ritus juxta præscriptum Cæremonialis jussu CLEMENTIS Octavi editi, servari possint: volentes tamen, ut ea serventur, quæ possunt, & ubique sit conformitas, subsequentia exacte observari præcipimus. In Ecclesiis Collegiatis & Parochialibus hujus Civitatis & locis celebrioribus summa Missa Dominicis & Festis cum omnibus cæremoniis & thurificationibus in Missali Rom. de Missa solemni præscriptis celebretur; assistentibus Diacono & Subdiacono, qui cum omni reverentia, sine ullo discursu aut confabulatione, Celebranti juxta cæremonias in eodem Missali præscriptas operam suam præstent. Numquam vero tam in istis, quam aliis Missis etiam votivis aliquid eorum, quæ decantari debent, omittatur, aut per Cantores aut organa syncopetur, multo minus circa legenda aut decantanda in Missali præscripta aliquid immutetur.

CAPUT VII.

Ei, qui tamquam Presbyter Divinum Officium celebrat, habitu convenienti induto, detur semper in Processionibus locus dignior: in Laudibus porro ad *Benedictus*, & in Vesperis ad *Magnificat*, hic idem pluviali indutus thurificationem faciat. Sit autem tam in hac re, quam in Laudibus vespertinis per omnes Parochias conformitas, neque Pastor, aliusve quispiam propria auctoritate præsumat aliquid immutare. Eamdem uniformitatem etiam in administratione Sacramentorum, purificatione puerperarum, Sacramentorum delatione, & sepultura defunctorum, servari mandamus.

CAPUT VIII.

In omnibus Parochiis diebus Dominicis ac Festivis celebretur summa Missa in summo altari de Tempore; neque Missæ votivæ, aut Missæ pro defunctis loco summæ Missæ, umquam, saltem in Civitate, peragantur: ideoque Officium Defunctorum non fiet in die Dominico aut Festo, nisi alius adsit Sacerdos, qui debita hora celebret summam Missam de Tempore aut Festo. Maxime autem soliciti sint, quibus ea cura incumbit, ut totum Officium Divinum fiat reverenter, devote, ordinate, & cum debita solemnitate, semper quidem, sed præcipue Dominicis & Festis, ut populus ad devotionem & Parochiæ suæ assiduam frequentationem incitetur.

CAPUT IX.

Ubi in Ecclesia aliqua plures sunt Sacerdotes, ut populi commoditati consulatur, potissimum Dominicis & Festis, non plures simul celebrent, sed horas dividant, quæ a singulis indubitate serventur. Tempus, quo Missæ a Fundatoribus certa aliqua hora celebrari jubentur, sub pœna amittendi alterum tantum, quanta est eleemosyna cuique Sacro attributa, numquam mutetur aut prætermittatur.

CAPUT X.

Appendatur catalogus in Vestiario Ecclesiæ, in quo descripta sint nomina omnium Beneficiatorum & Officiatorum Ecclesiæ ejusdem: & singulis nominibus adscribantur Missæ ab unoquoque celebrandæ ex fundatione beneficiorum vel officio proprio, simul dies & hora, quam servare infallibiliter teneantur.

CAPUT XI.

Quando in aliquo altari est fundata Capellania ad alicujus Sancti honorem, in Festo ejusdem Sancti occurrente hoc agatur, ut solemnis aliqua Missa in eodem celebretur.

CAPUT XII.

Si quæ sint Capellæ aut Altaria diruta, in quibus fundationes aliquæ sunt institutæ, Nobis indicentur, ut juxta Decretum Sacrosancti Concilii Tridentini (*n*) a Nobis ad alias Capellas aut altaria (donec propria restituta sint) transferantur.

CAPUT XIII.

Altare tegatur cum mappis debite juxta Rubricas Missalis, atque honeste, & frontispicio ejus toti præpendeat decens

(*n*) Seff. 21. cap. 7.

decens aliquod aulæum, quod *Antipendium* vulgo dicitur. Sit Crux in altari & tabula aliqua picta, aut ipsemet paries contiguus altari, depictus: maxime autem curetur, ut tam in altari, quam vestibus Sacerdotalibus perpetua sit munditics linteorum, & aliorum, quæ ad rem Divinam pertinent. Graviter puniendus hujus Statuti transgressor.

CAPUT XIV.

Pastores & Capellani cantantes Collectam in Laudibus vespertinis, aut assistentes Officio Ven. Sacramenti, teneantur circa altare superpelliceo induti subsistere a principio usque ad finem Laudum: quibus finitis, aqua benedicta populum etiam non aspergant, nisi induti superpelliceo.

CAPUT XV.

Similiter quandocumque Officium Divinum Pastor, Capellani, Cantores, Custodes decantant, aut in Processione procedunt, semper induti sint superpelliceo, habeantque sub eo vestem talarem nigram, aut subnigram, ac collaria simpliciora, sub pœna distributionis amittendæ.

CAPUT XVI.

Canonici insuper in Cathedrali & in Ecclesiis Collegiatis omnibus a die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum usque ad feriam sextam Parasceves inclusive choralibus cappis sub eadem pœna utantur: & primo quoque tempore in Cathedrali & Collegiatis Capellani æstate superpelliceo cum almutio, hyeme vero cappis suo Ordini congruentibus induantur.

CAPUT XVII.

Ubi Horæ Canonicæ ante has turbas decantari solitæ interruptæ sunt, ante proximum trimestre curet Pastor deferri ad Nos descriptionem fructuum ad decantationem hujusmodi Horarum relictorum, ut juxta illorum rationem decernatur, quæ Horæ in posterum cantari debeant.

TITULUS XIII.

De Festis, & Jejuniis.

CAPUT I.

Maximam in servandis Dominicis & Festis diebus negligentiam ut populus corrigat, Concionatores sæpe moneant, explicantes, ad quæ istis diebus agenda, omittendaque obligentur, gravitatemque transgressionis exponentes: & singulis Ecclesiis tabula ordinationis de Festorum observatione sit appensa.

CAPUT II.

Et quia non omnes monitionibus flectuntur; volumus contra illos transgressores sine dissimulatione procedi juxta Ecclesiæ præcepta, Serenissimorum Principum nostrorum edicta, Prædecessorumque nostrorum ordinationes. Idemque, ut faciant, hortamur in Domino, & serio requirimus omnes Magistratus, Officiariosve sæculares, duas tertias mulctarum, in quas incursuri sint, transgressores applicando fabricæ Ecclesiæ illius Parochiæ, in qua istiusmodi transgressio committetur. Potissimum autem diligenter observetur, ne Dominicis & Festis diebus, eo tempore, quo Divinum Officium fit, aut verbum Dei prædicatur, tabernæ vel hospitia ulla aliis, quam viatoribus pateant. Si vero ipsi Officiarii caupones sint, & hac occasione lucri cupiditate hanc justissimam legem ipsi violent, aut alias fuerint negligentes, mandamus Pastoribus, & aliis in Parochia Sacerdotibus, nec non & Custodibus, ut tales ad Officialem nostrum deferant: eidem Officiali nihilominus injungentes, ut in tales inquirat, etiam non monitus a Pastore.

CAPUT III.

Festa celebranda in Diœcesi Antverpiensi exprimuntur in primo Synodo Provinciali Mechl. & Pastorali Mechliniensi: occurrentia vero illis diebus, ex quibus secundum Breviarii Rubricas debent transferri, celebrentur illis diebus, in quos incidunt; a Clero vero serventur Rubricæ, exceptis dumtaxat Festo Annuntiationis B. Mariæ, & Festo S. Marci, in quorum celebratione Statutum Synodi Provincialis servetur.

CAPUT IV.

Dominica Quinquagesimæ Pastor publicet jejunium Quadragesimale, ejusque observationis obligationem, prout in Pastorali Mechliniensi: & eadem occa-

occaſione moneat populum, ut tempeſtive ante Paſcha iſto ſacro tempore paret ſe ad Confeſſionem, & in pagis deſignet aliquos in Quadrageſima dies, in quibus inſtructurus eſt juniores & rudiores ad Confeſſionem bene faciendam, & Communionem Sacram rite ſumendam.

CAPUT V.

Quicumque deprehendetur ova aut carnem in Quadrageſima, aut aliis diebus, quibus per Eccleſiæ legem id non licet, ſine legitima diſpenſatione comediſſe, ad Officialem noſtrum ſine diſſimulatione deferatur, atque pro ſcandali vel contemptus qualitate puniatur. Nulli vero diſpenſatio hujusmodi a quocumque obtenta ſuffragetur, niſi fuerit a Nobis, aut certe Vicario noſtro Generali examinata & approbata. Is autem, cui ex legitimis cauſis eſus carnis, vel illius venditio permittitur, ea venia diſcrete & ſine ullo ſcandalo utatur, tam hic, quam illic: alioqui is, qui hoc ſcandalum dederit, pater etiam familias, qui ne daretur, non impedivit, perinde atque ſi ſibi nulla facultas conceſſa foret, corrigetur.

CAPUT VI.

In Quadrageſima ante feriam quartam hebdomadæ ſanctæ publice ova vendi inhibemus.

CAPUT VII.

Quoniam propter annonæ caritatem, plurimorum inopiam, & multorum infirmitatem, uſum lacticiniorum in Quadrageſima, die Cinerum, Feria quarta & ſexta, & Sabbato hebdomadæ ſanctæ exceptis, in hac Diœceſi permittere hactenus viſum eſt; Nos etiam in poſterum idem permittendum exiſtimavimus, donec aliter ſtatuerimus: ita tamen ut ſinguli ad jejunium obligati, ea gratia uti volentes, quotidie recitent ſemel Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, vel intra Quadrageſimam eleemoſynam unius ſtuferi inferant in Gazophylacium ad hoc in ſingulis Parochialibus Eccleſiis conſtituendum, pro medietate in uſum fabricæ cujusque Eccleſiæ, & altera Seminarii uſibus applicandam.

CAPUT VIII.

Hiſtriones, Comœdi, & ſimiles non admittantur ad agendum ſeu exhibendum, niſi eorum comediæ a Cenſoribus ſint perluſtratæ & probatæ, ac ne ſic quidem in Quadrageſima vel Adventu.

TITULUS XIV.

De Imaginibus.

CAPUT I.

Imagines cum omni decentia & ſervato decore depingi oportet: qua in re, quia ſæpius peccatur, volumus, ut in poſterum, quandocumque imago aliqua nova & inſolita depingetur in Eccleſia collocanda, ipſum prototypon vel prima delineatio in Civitate Nobis, aut Vicario noſtro Generali, una cum Capitulo, ruri Decano Chriſtianitatis exhibeatur; ut quod contra veritatem aut decorum forte depingendum fuerat, emendetur. In depictione autem & admiſſione imaginum habeatur ratio eorum, quæ ſcripſit in opuſculo quatuor librorum de Sacris Imaginibus Venerabilis Theologus Joannes Molanus.

CAPUT II.

Graviſſime illos puniendos declaramus, qui imagines falſum quippiam ſignificantes, aut ludibrii cauſa excogitatas contra veritatem, Eccleſiam, Eccleſiaſticasve perſonas, aut in ignominiam alicujus Ordinis vel ſtatus pinxerint, ſculpſerint, aut impreſſerint.

CAPUT III.

Inter quos cenſeri debebunt ii, qui Cœnam Domini depingent inſtar cœnæ Calviniſticæ, videlicet poſitis in lance panis fruſtis oblongis, aut offis rubro vino tinctis. Quales imagines, ubicumque reperientur, ſtatim emendentur, aut omnino tollantur.

CAPUT IV.

Imagines ab Iconomachis ruptæ, aut mutilatæ, aut carie conſumptæ, ſi decenter reparari nequeant, ab Eccleſiis tollantur: quæ autem reſtaurari queunt, interim dum id fit, extra populi conſpectum ponantur; cujus rei diligentem habeant rationem in facienda

da qualibet visitatione Archi-Presbyteri rurales.

CAPUT V.

Imagines Christi crucifixi sanguinolentæ & vibicibus lividæ, ut Redemptionis nostræ pretium uberius exprimant, depingantur.

CAPUT VI.

Si in pede altaris personæ vivæ, aut alioqui viventibus notæ, vel si profana ibi depicta sint, illa deleri; aut dum in altari Sacrificium Missæ celebratur, cortinula tegi volumus: atque ne in posterum ibi pingantur, vetamus.

CAPUT VII.

Insignia aut effigies personarum ob crimina commissa infamium, ab Ecclesiis penitus eliminentur.

CAPUT VIII.

Quæ de pictoribus dicta sunt, eadem de sculptoribus & incisoribus, impressoribusque intelligantur; quos etiam novas & insolitas aliquas imagines sculpere, incidere, imprimereve vetamus, nisi prius illarum exemplar aut delineatio visitata a Censore & probata fuerit. Si quis vero imagines aliquas, etiam antiquas, aut alibi impressas, continentes aliquam falsitatem, scommata, scandala, aut obscœnitatem pinxerit, impresserit, aut vendiderit, subjaceat pœnis contra Typographos & Bibliopolas in similibus peccantes latis.

TITULUS XV.

De Superstitione.

CAPUT I.

Grave peccatum, Deo valde injurium, & Reipubl. in primis noxium, est Superstitio: ad quam reprimendam & extirpandam serventur ea, quæ SIXTUS V. in Bulla: *Cœli & terræ*, & Serenissimi Archi-Duces tam in suis literis huic Synodo in calce adjectis, quam in edicto Concilio Provinciali Mechliniensi addito, statuerunt.

TITULUS XVI.

De Archi-Presbyteris, Pastoribus, Capellanis & Custodibus.

CAPUT I.

Archi-Presbyteri, seu Decani rurales in visitatione inquirant, an observentur ea, quæ in Synodo Provinciali & hac Diœcesana statuta sunt, potissimum quæ sub Titulis: De Officio Divino, Catechizatione, Templis, Pastoribus, Scholis, administratione bonorum Ecclesiasticorum ordinantur, cæteraque omnia, quæ in particulari instructione a Nobis subsignata habent, cui fidem haberi volumus tamquam hujus Synodi Decretis: visitabit autem quilibet suum Districtum statim post Dominicam in Albis: suæque visitationis acta nitide descripta post festum Visitationis B. Mariæ Feria secunda septimanæ personaliter deferant, simulque Feria tertia subsequenti in ædibus nostris conveniant. Ipsi vero suo ordine Congregationem Pastorum habeant, Feriis tertiis hebdomadarum dictam septimanam subsequentium. Hortamur tamen omnes, ut licet mox post Pascha instituerint, absolverintque visitationem suam, data tamen occasione Parochias sibi commissas sæpius invisant.

CAPUT II.

In congregatione Pastorum tractabitur præcipue de executione Decretorum hujus Synodi: & singuli Pastores libere pandent, si in suis aut vicinis Ecclesiis aliquos defectus aut transgressiones animadverterint. Decanus autem indicabit Nobis defectus, quos in observandis Decretis visitando vel quomodolibet aliter deprehenderit.

CAPUT III.

Archi-Presbyteri seu Decani rurales, cum sint Parochorum aut Sacerdotum sui Districtus Pastores, soliciti sint de eorum salute & profectu spirituali, & singularem habeant inspectionem & curam de ipsorum doctrina, vita & moribus. Et vicissim mandamus Parochis & Sacerdotibus, ut Decanos uti Superiores suos agnoscant, revereantur, & ament.

CAPUT IV.

Ubi autem intelligent aliquem e sui Districtus Pastoribus aut Sacerdotibus periculose laborare, statim ad eum excurrant, moneantque, ut saluti suæ consulat, eique, si opus est, Sacramenta administrent: quod si eum ex ea ægritudine decedere contigerit, etiamsi Regu-

Regularis alicujus instituti sit, statim curabunt fieri inventarium omnium bonorum relictorum, ut piis legatis, aliisque creditoribus de solutione debitorum cautum sit: atque omnia munimenta fabricæ Ecclesiæ vel mensæ pauperum apud eum reperta, fabricæ eidem vel mensæ pauperum respective curent restitui. Quæ vero ad Pastoratum aut fundata ibi beneficia spectabunt, ac speciatim defuncti Enchiridion seu Manuale, in quo redituum a se receptorum rationes descripsit, secum deferent; neque ulla hujusmodi monumenta relinquent in manibus aliorum, etiam sub prætextu, quod iis forte indigeant ad executionem testamenti. Si tamen aliquo revera opus sit, dabunt exemplum seu copiam istiusmodi documenti, quo se indigere asserent. Mortuis justa persolvent, curamque gerent, ut infra annum in Curia nostra Ecclesiastica domus mortuariæ (si Sacerdotes sæculares fuerint) computus & rationes exhibeantur, & peragantur. Habebunt autem Decani sua jura tam a sæcularibus Sacerdotibus, quam Regularibus in sua instructione descripta.

CAPUT V.

In administratione Sacramentorum & funeralium, Beneficiatus aut Habituatus in Ecclesia Cathedrali, Collegiata, eisdemve subalterna, suberit Decano istius Collegii. Qui vero in iisdem Beneficiatus aut Habituatus non est in Civitate, suberit Archi-Presbytero civitatensi, alibi Archi-Presbytero rurali: cujus officium est, omnibus Ecclesiasticis tam Sæcularibus, quam Regularibus extra Monasterium degentibus, in suo Districtu morientibus, Sacramenta administrare, & officium funebre facere. Urgente tamen necessitate Pastor loci aut vicinus vices suppleat.

CAPUT VI.

Si vero contingat aliquem mori, qui sit Beneficiatus aut Habituatus in Ecclesia Cathedrali, Collegiata, aut subalterna, & simul alibi in Diœcesi nostra, administrabit ei Sacramenta Decanus loci, in quo infirmatur. Officium autem funebre fiet utroque loco beneficii a quolibet illius Decano.

CAPUT VII.

Pastores noverint finem officii sui esse salutem ovium, ad quem proinde scopum Pastorales actiones suas omnes dirigere & referre se debere intelligant, meminerintque illius, quod a primis Ecclesiæ Pastoribus fuit dictum: (o) *Nos autem orationi & ministerio verbi instantes erimus.* Quo significatum est, hæc duo præcipue spectare ad Pastorum officium: alterum, ut pro salute gregis sui quotidie Deo Sacrificium offerre, atque etiam extra Sacrificium pias ad Deum preces fundere numquam desistant; alterum, ut prædicationi verbi Dei assidue insistant: sub quibus & tertium comprehenditur, administratio Sacramentorum, quæ reverenter & devote cum astantium ædificatione fiat. Denique pie, sobrie, & juste vivendo sint forma sui gregis.

CAPUT VIII.

Cum non excusetur, sed magnopere culpandus sit Pastor, si lupus oves devorat, & Pastor id nescit: diligentissime advigilent Parochi, ne quis extraneus aut incola oves sibi commissas hæresi inficiat, & proinde diligenter exequantur Articulum octavum hoc Titulo Synodi Provincialis, ut ab iis, qui ad ipsorum Parochiam recens commigrarint, exigant vitæ testimonium, ab illo Pastore, sub cujus Parochia ultimum domicilium habuerunt, subsignatum: aut si veniant ex Provinciis, ubi Pastores non sunt, adferant alias fide dignum testimonium, eademque in re Magistratus locorum requirimus, ut Decretum Serenissimarum suarum Celsit. ad juvandum executionem dicti Concilii Provincialis promulgatum Articulo 17. & 18., ejusque voluntatem sæpius declaratam fideliter ac sedulo observent.

CAPUT IX.

Ut quod a Sacrosancto Concilio Trident. & primo Provinciali Mechliniensi salubriter, quo Pastores facilius agnoscerent vultum pecoris sui, statutum est, ut, ubi in una Ecclesia plures pasto-

(o) Act. 6.

Pastores toti populo pro indiviso præsunt, certæ singulis assignentur Parochiarum regiones, executioni mandetur; præcipimus, ut ante trimestre proximum, ubi Parochiæ indivisæ sunt, per deputandos a Nobis hujusmodi partitio fiat, ac Nobis approbandi causa exhibeatur.

CAPUT X.

Intelligant Pastores non satis esse, si generaliter in suis concionibus peccata arguant, sed etiam privatim se debere monere eos, quos in statu damnationis versari vident: quos si obstinatiores animadvertant, suisque monitionibus non moveri, obligatos se ad eos Nobis, Officialive nostro indicandos. Quod si in alicujus Parochia notorii peccatores inveniantur, quorum Pastores habeant, aut facile habere notitiam potuerunt; eosque non denuntiaverunt, ob gravem ejusmodi negligentiam, Dei in primis, deinde & Episcopi sui indignationem sciant sese incursuros.

CAPUT XI.

Hortamur Pastores, ut habeant singularem ac paternam curam eorum, qui vere pauperes sunt, & aliena ope indigent, sive de suo si possint eos adjuvando, sive ditionibus Parochiæ suæ eos commendando, sive quacumque alia ratione eorum inopiam sublevando. Et ab iis in administratione Sacramentorum nihil accipiant.

CAPUT XII.

Duobus registris, quorum in Synodo Provinciali fit mentio, addant Pastores tertium, in quo describant nomina in sua Parochia morientium, sive in Ecclesia parochiali, sive in alia sepeliantur.

CAPUT XIII.

Si vero contingat in posterum, aliquem ex facultate sibi legitime facta, administrare Baptismi aut Matrimonii Sacramenta non suis subditis; teneatur ipsorum nomina ad Archi-Diaconum nostrum, & proprios Pastores, si habeant, transmittere. Similiter & ea registra, in quibus descripta sunt nomina baptizatorum, & Matrimonio junctorum, ab & coram non propriis Parochis, sed aliis, quibus ob turbatam temporum rationem illa cura commissa fuerit, per eosdem ad illos transmittantur.

CAPUT XIV.

Ad evitanda multa incommoda, quæ proveniunt, dum Patroni Ecclesiarum Parochialium incorporatarum debitam non contribuunt portionem; hortamur omnes Patronos in Domino, ut ante festum S. Remigii proximum competentiam Pastori certam & juxta taxam Provincialis Synodi sufficientem assignent. Id, ubi omissum fuerit, Pastor, & ubi Ecclesiæ provisum non erit de Pastore, Communitas ipsa, curante seu monente Decano Christianitatis, Nobis, Officialive nostro offerat libellum; eique adjungat specificationem fructuum bona fide declaratorum, conscriptam, ut ad assignandam competentiam procedatur juxta Cap. 4. hoc Tit. Synodi Provincialis.

CAPUT XV.

Pastor apud suos Parochianos resideat, nec ab iis sine licentia Decani ruralis, ac nisi alteri idnneo cura suorum commissa, ultra octiduum absit: habitetque non solum intra limites suæ Parochiæ, sed etiam non procul ab Ecclesia; nullo autem modo in diversorio quopiam seu taberna, aut in domo quapiam malæ famæ.

CAPUT XVI.

Ideoque ubi Presbyteria, seu Domus Pastorales non sunt, provideat Pastor cum suis Parochianis, ut quanto citius fieri potest, aliqua domus ipsi Ecclesiæ propinqua, in fundo ipsius Pastoratus, si quis sit, ædificetur. Quam, ubi exstructa fuerit, deinceps Pastor sartam tectam servare teneatur.

CAPUT XVII.

Pastores, qui propter raritatem Sacerdotum duabus serviunt Ecclesiis, alternatim in alterutra plene faciant Officium, & in alia solum Sacrum celebrare teneantur.

CAPUT XVIII.

Capellani residentes in pagis, in Capellis subalternis, ita celebrent Officium suum in iis, ut in Parochia sum-

mæ Missæ populus atque ipsi interesse possint.

CAPUT XIX.

Custos assumatur, qui boni sit nominis & famæ, & honestæ conversationis, peritus cantus: qui, si alius Ludimagister non sit, etiam Scholam aperiat; si id facere nolit, ne admittatur (nisi forte provisionaliter, donec alius idoneus inveniatur ad custodiam) quod si semel susceptam, sine causa, per Decanum ruralem approbanda, Scholam deseruerit, etiam custodia privari possit.

CAPUT XX.

Assumptus Custos Decano rurali præsentabitur, ab eo de qualitatibus requisitis examinandus & admittendus; & si ejusmodi matricularia beneficium sit, ab Archi-Diacono institutionem postulabit.

CAPUT XXI.

In admissione ad matriculariam deinceps præter fidei professionem & promissionem de observandis iis, quæ in Synodo Provinciali & hac Diœcesana de officio Custodis decreta sunt, promittat etiam, quod personaliter residebit, & officium per se faciet. Qui vero ante hanc Synodum admissi sunt, si per se officium suum ostendant facere non teneri, aut non possint, debeant substituere debite qualificatum, a Decano rurali & Pastore loci examinandum, ac cum assignatione honestæ competentiæ admittendum.

CAPUT XXII.

Pastoribus, aliisque Sacerdotibus Officium Divinum aut Pastorale munus in pagis obeuntibus, aut Missam celebrantibus, Custodes non tantum Dominicis & Festis, sed etiam ferialibus diebus, per se, vel alium operam suam in habitu decenti exhibeant. Ter aut bis, id est, mane & vesperi, atque ingruente tempestate, ad populum ad precationem excitandum campanam pulsent; & quid pulsus iste sibi velit, Pastores aliquando suis explicent.

CAPUT XXIII.

Qui Ballivi, Prætoris, Procuratoris, aut simili funguntur officio, aut cauponam aperiunt, cum hujusmodi officiis distracti debite officium Custodis facere non soleant, in posterum ad hoc officium non admittantur. Admissus vero ad custodiam, si deinceps hujusmodi incompatibile officium cum custodia suscipere præsumat, censeatur ipso facto privatus, posiitque statim alteri de officio Custodis provideri.

TITULUS XVII.

De vita & honestate Clericorum.

CAPUT I.

CUm Clerus in hac nostra Diœcesi in medio quotidie versetur hæreticorum, quos scribit D. Augustinus (p) accurate Sacerdotum, Clericorum, & Monachorum observare actiones, ac ex minimis etiam nævis maximam accipere totum ordinem calumniandi occasionem; ita studeant vivere, ut obmutescere faciant adversarios, & ut in medio nationis pravæ luceant tamquam luminaria, in omni bonitate, justitia, & veritate. Et ad promovendam Dei gloriam ac proximorum salutem, quotidianis pro Christi ovibus Sacrificiis, assiduis orationibus, instructione ignorantium, aliisque charitatis Christianæ officiis, in tanta inopia Sacerdotum, & animarum periclitantium multitudine, totum se impendat unusquisque pro sui talenti ratione.

CAPUT II.

Quilibet Sacerdos ante festum D. Joannis proximum habeat vestem suo Ordini congruentem, Sæculares juxta præscriptum Synodi Mechliniensis, vel saltem utramque vestem interiorem & exteriorem talarem: Regulares vero juxta suæ professionis statuta, sub pœnis & censuris a jure communi & ordine latis; nec ullus Regularis sine ea in publicum prodeat absque speciali nostra licentia, non nisi ob singulares rationes a Nobis concedenda.

CAPUT III.

Quamquam laudabilis consuetudo in Belgio certa forma tondendi capillitium & barbam (quo vetustissimo Ecclesiæ ritu Clerici significabant se superflua omnia ac terrenas solicitudines abje-

(p) Epist. 137.

abjecisse, ea, quæ sursum sunt, quærere & sapere, quo & a Laicis secernebantur, & a multis levitatibus mundanis coërcebantur) turbulento hoc tempore apud multos intermissa sit: volumus tamen omnes Beneficiatos, & in Sacris Ordinibus constitutos, semper gestare tonsuram Clericalem conspicuam, gradui suo convenientem, & crines non habere setarum instar (quæ juvenilis est vanitas Laicorum) erectos supra frontem, neque barbam studiose comptam, aut ab utroque oris latere militum more allatam, vel quovis modo ita labro superiori incumbentem, ut Sacrum Christi *Sanguinem sumpturo creet aliquod impedimentum aut irreverentiæ periculum.

CAPUT IV.

Ut tollantur scandala, pericula Ordinis Ecclesiastici contemptus, aliaque mala, quæ ex tabernarum visitatione necessario consequi solent, districte observari volumus Statutum Prædecessoris nostri Reverendissimi Domini SONNII, ut quicumque Ecclesiasticus (nisi peregrinationis, aut alia necessitatis causa compulsus) tabernam bibendi causa visitaverit, incurrat pœnam trium florenorum prima vice, secunda dupli, tertia quadrupli: quam pœnam inexcusabiliter incurrere, decernimus omnes & singulos, qui id fecerint.

CAPUT V.

Quod si vero aliquis Clericalis suæ dignitatis, officiique immemor, potui nimis indulgens, in ebrietatem, quod absit, inciderit; & scandalum aliquod seu in loco convivii, seu egressus inde in plateis, aut ubicumque demum dederit; pro scandali gravitate severissime puniatur: quæ pœna ut minimum sit pro prima vice duodecim florenorum, secunda dupli, si sæpius, arbitraria & gravis.

CAPUT VI.

Quia vero incontinentiæ crimen maximum dedecus parit Ordini Ecclesiastico, ita ut sola illius suspicio populum graviter offendat; districte prohibemus, ne quis Clericorum habeat ancillam, per quam incontinentiæ periculum, opinionem, vel suspicionem possit incurrere; neque cum ancilla umquam ad convivia, multo minus ad tabernas accedat: teneaturque unusquisque suam ancillam sine judicii strepitu dimittere, quamcumque Nos in Vicariatu nostro, aut Decanus & Capitulum quoad sibi subditos, dimittendam judicaverimus.

CAPUT VII.

Nullus Ecclesiasticus per se, vel alium negotiationem, vel aliud officium Clerico indignum exerceat; nec decimas, aut agros, vel silvas cæduas ad lignorum venditionem conducto accipiat: neque alicujus testamentum conscribat extra causam necessitatis, aut nisi ad hoc specialiter sit admissus.

CAPUT VIII.

Abstineant Clerici a convictu & familiaritate omnium hominum, qui publice habentur potatores, ebriosi, aleatores, scortatores, usurarii, hæretici, aut alio quovis crimine infames.

CAPUT IX.

Choreas non agitent, aleis ne ludant, aut pila palmaria in platea, locove alio publico diebus Dominicis & Festis: neque arcubus, balistis, aut bombardis instructi incedant.

CAPUT X.

Ut Statuta singulorum Capitulorum, & juramenta ab admittendis ad Beneficia præstari solita, Decretis Concilii Trident. consentiant; exhibebuntur Nobis omnia antiqua Statuta & juramenta examinanda, ut si quæ in iis forte reperiantur supradicti Concilii Tridentini Decretis repugnantia, emendentur.

CAPUT XI.

Hortamur autem in Domino omnes, quos ea res concernit, ut revideant atque perpendant juramenta antiqua, quæ ab admittendis ad officia, opificia, aliaque munia præstari solent; eo fine, ut quæ in usum deduci non possunt, omittantur, & ejusmodi juramento admittendorum addatur clausula de fide Catholica servanda.

TITU-

TITULUS XVIII.

De Beneficiis & Officiis Ecclesiasticis, Beneficiatorum residentia, oneribusque Beneficiorum & Fundationum adimplendis.

CAPUT I.

NEmo ad officium Pastoris, aut Vice-Pastoris, aut ad functiones Pastorales exercendas admittatur, qui ad hunc effectum Nobis & Examinatoribus non fuerit specialiter examinatus & idoneus repertus: alioquin actus per eos gestos nullos esse declaramus, & insuper competenti pœna ipsos fore plectendos.

CAPUT II.

Admittendus ad possessionem cujuscumque Beneficii, post fidei professionem, præstet juramentum, ab habente jus Institutionis, aut Decano rurali proponendum.

CAPUT III.

Fructus autem fabricæ debiti, re ipsa omnes, distributionibus exceptis, fabricæ applicentur. Quod etiam observandum erit, quando ab admissis ad possessionem alicujus Canonicatus, aut alterius Beneficii datur aliqua summa pecuniæ in augmentum distributionis panis, aut bursæ infirmorum, aut bonorum communium; quæ summa tota de facto in illum usum solum debet applicari: qui vero hujusmodi pecuniam in admissione alicujus Canonicatus aut Beneficii datam in suos usus converterit, sciat se in conscientia teneri ad restitutionem, præter peccatum, quod admisit.

CAPUT IV.

Ad qualem restitutionem etiam obligati sunt, quicumque fructus Beneficiorum, fundationumque quarumcumque in suos usus converterint, oneribus illarum non expletis. Quamvis ubi ob malignitatem temporum, aliasve causas onera ejusmodi expleta non fuerint, non ideo ipsi debitores a solutione excusentur; cum onera istiusmodi adhuc adimpleri, aut saltem ipsi fructus debiti ad fabricas Ecclesiarum, aliosve pios arbitrio nostro similes usus, possint & debeant applicari.

CAPUT V.

Meminerint omnes Patroni, & alii quicumque, qui hujusmodi Beneficiorum, fundationumque quarumcumque & nominatim vacantium & absentium, vel ad eos, qui abessent, pertinentium fructus aut emolumenta, cum ad alios jure spectarent, perceperunt, & iis, quibus debentur, non restituunt, sese incidisse in pœnas a Concilio Trident. (q) statutas.

CAPUT VI.

Jura Officiariorum, quæ in adoptione Beneficii evolventur, non exigantur ultra taxam pro singulis Capitulis aut Ecclesiis determinatam, aut a Nobis cum iis, quorum interest, determinandam.

CAPUT VII.

Capitula Ecclesiarum Collegiatarum, quæ certas aut sufficientes distributiones non habent, cogitent de modo, quo eæ singulis Horis assignari possint; eumque Nobis prima quaque opportunitate suggerant, ut communicato consilio ordinationi Concilii Trident. (r) satisfieri possit.

CAPUT VIII.

Ut etiam distributiones Capellaniarum in Ecclesia nostra Cathedrali & aliis Ecclesiis augeri possint, ordinamus, ut omnia ea, quæ pro distributionibus relicta sunt, interessentibus in Choro juxta præscriptum Synodi (s) reipsa distribuantur.

CAPUT IX.

Quoniam pia Fundatorum fraudatur intentio, Ecclesia suis Ministris, & populus Divino Officio, aliaque plurima sequuntur incommoda, quando obtinentes Capellanias non resident in Ecclesiis suarum Capellaniarum; iis detrimentis & incommodis, ut ex officio nostro prospiciamus, declaramus ad residentiam teneri obtinentes Capellaniam, quam vocant animarum, ita funda-

(q) Sess. 22. cap. 11. de Reform.
(r) Sess. 21. cap. 3. Sess. 22. cap. 3. Sess. 24. cap. 15.
(s) Mechl. tit. 12. c. 3. 4.

fundatam, ut qui eam obtinet, Pastori in sua functione sit adjutor: Possessorem etiam Capellaniæ, cujus fundatio exprimit Capellanum debere residere. Contra quos, si non resideant, personaliter procedi volumus, pœnis contra non residentes a jure (*t*) constitutis.

CAPUT X.

Decretum Concilii Tridentini (*u*) de revidendis unionibus, quod hactenus a Prædecessoribus nostris injuria temporum prohibitis executioni mandatum non est, exequi volentes, omnino requirimus ante semestre proximum ad manus nostras omnium omnino unionum quorumcumque Beneficiorum, quibuscumque mensis, Capitularibus, Abbatiis, piis locis, Pastoratibus quacumque auctoritate unitorum exemplaria manu Notarii publici descripta deferant; quo eas revidendo dispiciamus, an conditionibus in unione præscriptis satisfiat.

CAPUT XI.

Et quoniam compertum, plures se in possessionem Beneficiorum superiorum turbarum tempore sine ullo justo titulo intrusisse; statuimus, ut quorumcumque Beneficiorum aut Officiorum Ecclesiasticorum nostræ Diœcesis extra Cathedralem & Collegiatas Ecclesias, eisdemque subjectas, possessores in prima visitatione per Decanum ruralem facienda titulos suos collationis, institutionis, & possessionis exhibeant: qui vero quacumque ex causa absunt, infra proximum a tempore publicationis hujus Synodi trimestre, ad Archi-Diaconum teneantur literas originales, vel si ita illis visum fuerit, saltem copiam illarum authenticam transmittere, sub pœna suspensionis a fructibus eorumdem Beneficiorum vel Officiorum.

CAPUT XII.

Missæ per Beneficium quodcumque fundatæ, (*x*) quæ debent celebrari in quibusdam certis altaribus, certis diebus vel horis, cantu, aliisque modificationibus, secundum omnes suas clausulas, fundationes requisitas, celebrentur. Ubi vero Ecclesiæ, aut altaria diruta sunt, aut fructus hujusmodi oneribus non sufficiunt; auctoritate Nobis a Concilio Tridentino (*y*) attributa, ad certa loca ea Beneficia transferantur, aut onera ad certam quantitatem reducantur: quod nemo, ne Patronus quidem, auctoritate privata præsumat facere, aut, ut hoc fiat, consentire.

CAPUT XIII.

Beneficiati omnes infra trimestre Decano rurali sui Districtus tradant, seu transmittant syllabum seu descriptionem exactissimam omnium, quæ possident titulo Beneficii, omniumque proventuum, cum annotatione nominum, possessorum, hypothecarum, & limitum vicinorum fundorum; eamque descriptionem & annotationem authenticam; sub pœna decem florenorum pro primo trimestri, pro secundo viginti florenorum: & Decani infra mensem, deinde subsequentem tradent, vel tuto mittent hæc eadem ad Archi-Diaconum, ut in Archivis nostris ponantur.

CAPUT XIV.

Ubi vero Beneficium vacat, aut Possessor illud deserit, Decanus ruralis cum interventu Pastoris, loci inventarium supra nominatum procurabit.

CAPUT XV.

Dum quis onus Missæ Beneficio aut Officio suo annexum per se explet, aut annexum Beneficio vacanti, vel ei quod a quopiam non residente possidetur, quæ Missa celebrari debeat certa hora, aut Dominicis, aut Festis diebus; in cujusque Missæ officium sex stuferorum eleemosynam assignamus: si autem celebretur cum cantu, septem; alias quinque tantum. Ad quam taxam celebrationem Missarum, pro rata fructuum recipiendorum hoc præsenti rerum statu, usque dum aliter ea de re disponemus, auctoritate Nobis a Sacrosancto Concilio Tridentino (*z*) tributa reducimus.

(*t*) x. de Cler. non resid. cap. 4. 6. 8. &c.
(*u*) Seff. 7. cap. 6. Seff. 24. cap. 13.
(*x*) Concil. Trident. Seff. 25. cap. 5.
(*y*) Seff. 21. cap. 7. Seff. 25. cap. 4.
(*z*) Dicta Seff. 25. cap. 4.

CAPUT XVI.

Pari ratione, ne ob tenuitatem fundationum defunctorum anniversaria negligantur, plura anniversaria simul jungi permittimus, secundum taxam a Nobis in unaquaque Ecclesia pro numero Ecclesiasticorum residentium faciendam. In pagis vero, ubi tantum est unus Pastor & Custos, distribuatur pro decantatione Vigiliarum trium Lectionum & Missa unicus florenus; cujus duæ tertiæ cedant Pastori, & restans tertia Custodi, nisi aliter in fundatione distributio ordinata est.

CAPUT XVII.

In quolibet Capitulo deputetur unus vel alter, qui visitet & legat omnia munimenta Beneficiorum, & quarumcumque piarum fundationum in Ecclesiis suis, Capellisque subjectis constitutarum, describatque singulis incumbentia onera Missarum, & quæcumque sunt alia. Iisque ut exacte satisfiat, procuret Decanus, aut qui ad hoc specialiter deputabitur.

CAPUT XVIII.

Pastor etiam quilibet a Rectoribus fabricæ suæ Ecclesiæ; Capellarumque inde dependentium, & Curatoribus mensæ Sancti Spiritus, Hospitalium & Confraternitatum, curet sibi dari ex fabricæ, mensæ Sancti Spiritus, Hospitalis, Confraternitatisque respective registris extractum authenticum omnium Missarum, Anniversariorum, aliarumque ejusmodi fundationum, ad faciendum speciale aliquod officium relictarum, ut Fundatorum intentioni omnino satisfieri possit. Extractum vero hujusmodi, illiusque copiam authenticam, altera sibi servata, Decano visitanti exhibeat; qui illam Archivis Episcopalibus, peracta visitatione, inferat.

CAPUT XIX.

Ut exactius Missarum fundationes serventur, Decanus ruralis & Pastor cujusque Ecclesiæ junctim disponent & curabunt Missas Beneficiorum & Officiorum vacantium, item detentorum ab his, qui non resident, fieri per Beneficiatos residentes in loco fundationis; ita videlicet ut habeatur ratio ejus, qui maxime ex residentibus vitæ probitate meruerit, & indiguerit. Hujusmodi autem Missæ maxime diebus Dominicis & Festis fieri curentur, ut populi commoditati consulatur. Plane id exigit justitia, ut ex talium Beneficiorum fructibus primo satisfiat oneri Missarum, antequam de iis Possessor absens quippiam recipere possit.

CAPUT XX.

Nemo sub obligatione restitutionis, & pœna unius floreni, præsumat una & eadem Missa satisfacere pluribus fundationibus, aut Sacris votivis: si monitus non desistat, severe puniatur.

CAPUT XXI.

Beneficium simplex obtinens, habitum Clericalem gestet, Horas Canonicas legat, oneribus Missarum, & aliis, si quæ incumbunt, satisfaciat; eorumque omnium legitimum testimonium ante festum Beatæ Mariæ Magdalenæ Archi-Diacono, vel Decano rurali exhibeat, ut & studii literas aut concessæ absentiæ, si quas alicui ob rationabiles causas concesserimus: alioquin fructus non faciat suos.

CAPUT XXII.

Fructus Pastoratus aut Beneficii vacantis per decessum vel cessum debentur domui mortuariæ, pro rata temporis, quo Possessor resedit post festum D. Joannis Baptistæ. Ulteriores vero administrabit Sigillifer, & debitis oneribus curabit satisfieri. In Ecclesiis vero Cathedrali & Collegiatis, observentur illarum Statuta.

TITULUS XIX.

De Scholis.

CAPUT I.

Scholæ in pagis (ubi non sunt) statim instituantur: sintque in loco aliquo commodo juxta Templum, ut tam Præceptores, quam discipuli frequentissime a Pastoribus, aliisque visitari, observari, & in Religionis nostræ initiis commodius exerceri possint.

CAPUT II.

Ludimagister constituatur a Pastore, Magistratu, & primariis Parochiæ inco-

incolis (qui curabunt de necessario stipendio ei provideri) cum consensu Decani ruralis, in cujus manibus faciet Professionem fidei, jurabitque se non doctorum aut permissurum ab hypodidascalo vel discipulis in Schola sua haberi libros hæreticos, aut de hæresi suspectos, aut quacumque ratione in honestatem peccantes, aliasve prohibitos; promitterque se observaturum ea, quæ de Ludimagistris tam in Synodo Provinciali, quam Diœcesana constituta sunt.

CAPUT III.

Habeant autem rationem Ludimagistri, ut tenera ætas in pietate & morum modestia instituatur; ideoque ad catechizationem discipulos suos deducant, eosque ibi existentes in disciplina contineant; & ipsimet Præceptores pro captu discipulorum suorum diebus Sabbati post meridiem fidei nostræ rudimenta explicent. Diebus Dominicis & Festis ad Missam Parochialem, atque ut minimum quater in anno simul ad Confessionem Sacramentalem deducant; ipsique Magistri bono vitæ suæ exemplo discipulos ad virtutem provocent, & ab omni tabernarum frequentatione, aliisque levitatibus abstineant. Ubi autem consuetudo Laudes B. Mariæ quotidie, vel saltem Sabbato decantandi a Scholaribus intermissa est, quamprimum restituatur.

CAPUT IV.

Pro pueris, quorum parentes sustentantur ex eleemosynis mensæ Sancti Spiritus, solvent Rectores ejusdem mensæ dimidium didactri ejus, quod ditiores pendunt, & suppeditabunt eis libros ad discendum necessarios; curabuntque, ne umquam desint ipsis Catechismi, & præmiola in catechizatione pauperioribus distribuenda.

CAPUT V.

Quoniam ex raritate eorum, qui cantus sunt periti, multis in locis Officium Divinum non recte peragi videmus, & difficilius in ætate grandiori cantus addiscitur; in omnibus Scholis, potissimum Latinis, designetur bis terve in hebdomada una hora, aut saltem pars temporis pomeridiani Sabbatis & Profestis, quando discere cantum idonei doceantur, idemque ut in Religiosorum, qui juventutem docent Scholis, observetur, in Domino hortamur, & requirimus.

CAPUT VI.

Ut profectui eorum, quos rei familiaris angustia depressos tenet, quo minus cum inferiores Scholas percurrerunt, ad altiores disciplinas procedant, quoad ejus fieri potest, consulatur; inquirant omnes Pastores sedulo, an in sua Parochia natis, aut ex ea oriundis alicubi institutæ sint aliquæ bursæ, aliave ad Studiosos alendos subsidia, atque ad Nos deferant, aut Decano visitanti denuntient: ut si qua forte temporum injuria obscurata, aut etiam deperdita fuerint, in statum observationemque pristinam restituantur.

TITULUS XX.

De Seminariis.

CAPUT I.

INstitutum Seminarii a Nobis ante annos quinque erecti ipsa rei evidentia abunde commendat; ac probat omnibus, qui fructum ex eo provenientem in hac tanta Sacerdotum raritate, ipsoque afflictissimo Ecclesiæ nostræ statu, cognoverint. Formantur enim in eo provectiores bonæ spei juvenes, qui in humanioribus literis, studiisque Philosophicis versati, idonei sunt ad Theologiæ studium capessendum; in quo per tres quotidianas lectiones, quarum duæ in Theologia morali, tertia in Controversiis, per frequentes disputationes, item per conferentias in casibus conscientiæ, conciones domesticas, privatasque examinationes, exercitia in cantu, cæremoniis Ecclesiasticis, similibusque aliis, brevissimo tempore redduntur capaces Dei singulari beneficio ad operam suam in vinea Domini præstandam.

CAPUT II.

Enimvero cum omnia alias sapientissime instituta subsistere nequeant, nisi rei domesticæ subsidiis fulciantur, Seminarioque de necessariis proventibus congrue provisum nondum sit; ne tam sancti operis, adeo fœliciter cœpti, pro-

progressum sisti aliquando contingat, rogamus omnes personas Ecclesiasticas nostræ Diœcesis, quibus vel in primis congruit de superfluis suis eleemosynas largiri, ut Seminarii ante omnia in piis largitionibus meminisse velint, præsertim in confectione testamentorum suorum, & una cum consanguineis, aliisve hæredibus Christum cohæredem in membris suis Seminarii alumnis scribant.

CAPUT III.

Tametsi autem hactenus media a Concilio Tridentino in Seminarii subsidium præscripta eo applicare non potuerimus, quod per tumultuum præteritorum tempestates, bonorum proscriptiones, variasque exactiones, ita Beneficiorum reditus fuerint accisi, ut ipsis Beneficiatis alendis vix suffecerint, rebus nunc pacatioribus æquitas certe postulat, ut pro facultatum suarum ratione, & præsenti rerum statu, unusquisque onus ab eadem Sancta Synodo impositum, per Nos, & ad hoc deputatos determinandum, suscipiat alacriter ac ferat.

CAPUT IV.

Cum ob horum temporum malitiam, Templorum, pagorumque vastationem, non dubium sit plures fructus bonorum Ecclesiasticorum receptos esse, ad quorum proportionem nullum officium fuerit factum, aut ab iis, quibus non debebantur; hortamur eosdem in Domino, & alios, qui quacumque ex causa ad restitutionem similium tenentur, ut ea Seminario applicent, quando expeditior restituendi via non occurrit.

TITULUS XXI.

De conservatione, recuperatione, & recta administratione bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT I.

Cum per bellicos tot annorum tumultus, ædium sacrarum incendia, oppidorum direptiones, locorumque omnium devastationes, plurima passim Ecclesiarum, fundationumque sacrarum munimenta, registra, computus, similiaque documenta deperdita sint, aut uspiam suppressa; ad eorum recuperationem omnes, ad quos ea sollicitudo quoquomodo spectat, omnes nervos intendant: in quam rem vias ac modos, qui Nobis occurrerunt, hoc loco suggerendos esse putamus.

CAPUT II.

Pastores in concionibus suis efficaciter ostendant populo gravitatem sacrilegii, quod illi committunt, qui aliqua bona Ecclesiastica detinent, reditus, quos ipsi debent, eos obscurandi causa non solvunt, munimentaque, per quæ Ecclesiæ ad recuperationem bonorum suorum possent pervenire, non restituunt; in eumque finem pro suggestu promulgent Decretum Concilii Tridentini, insertum ultimo Concilio Provinciali Mechliniensi sub hoc Titulo & Cap. 12. cum edicto Serenissimorum Principum Art. 21. & 22. Declarabuntque non eos tantum peccare, qui detinent, sed & eos, qui cum sciant; non tamen indicant detentores.

CAPUT III.

Ut & Magistratus civilis, quod sui muneris est, ad recuperandas pias fundationes, faciat; expediet eum publico edicto suis subditis mandare, ut qui sciunt bona ad pias fundationes spectantia, uspiam per quemcumque suppressa seu detenta, ante trimestre proximum manifestent.

CAPUT IV.

Pastores, Æditui, aliique bonorum Ecclesiasticorum Administri, requirant, ut & Nos requirimus, hortamurque in Domino omnes receptores antiquorum censuum & jurium Dominicalium, ut quando in suis registris inveniunt aliqua hypothecata super fundis piarum fundationum, hujusmodi fundos denuntient: similiter agant cum Secretariis, Graphiariis, & Notariis, ut cum in instrumentis, quæ conficiunt, præsertim in investitionibus, inhæredationibus, inventariis bonorum, munimentorumque in domibus mortuariis repertorum, hæreditatum, familiarumque divisionibus, mentio erit aliqua reditus alicujus loco alicui pio debiti, eos, ad quos ea res spectat, reddant certiores, suaque registra inspicienda exhibeant. Et si ipsi ea percurrentes,

rentes, aut alias aliquos hujusmodi reditus deprehenderit, obscuratosque indicaverint, digno aliquo honorario compensentur.

CAPUT V.

Administratores Capitulorum, Monasteriorum, aliorumque piorum locorum, exhibeant Nobis tam pro se, quam Beneficiatis sibi subditis, statum omnium bonorum a quadraginta annis alienatorum, & redituum redemptorum: & si cum debitis solemnitatibus alienationes non processerint, necessitasque aut utilitas ita postulet, ut approbentur, adhibeantur; si adhibitæ fuerint, videatur, an conditiones in alienationibus præscriptæ sint adimpletæ, & an recepti numini capitales in similium redituum emptiones rite collocati sint: si id minus factum fuerit, statim omnino fiat, & ante trimestre proximum de applicatione facta iidem apud Nos doceant.

CAPUT VI.

Pecunia ex redemptione redituum aut aliunde proveniens, ad pia loca pertinens, quæ quibusdam in locis data est communitatibus, aut privatis personis sub interusurio aut interesse, statim super certis fundis ab illis hypothecetur, accepta natura justi reditus, aut repetatur aliis in reditum danda.

CAPUT VII.

Si quæ bona spectantia ad Parochiales Ecclesias aut Beneficia simplicia, ob non solutos census per Pastores, aut Beneficiatos, Curatos fabricarum, mensarum Sancti Spiritus, cæterorumque piorum locorum Administratores, evincantur, seu evicta nunc sint; non ideo eis liberum sit, pignora sic evicta sibi retinere, aut ea transferre in suos hæredes, sed ipsis Ecclesiis, locisque vel officiis piis, quibus census debebantur, reacquisiti censeantur; ita tamen ut ratio habeatur sumptuum ab ipsis factorum, & Canonum antecessorum.

CAPUT VIII.

Rogamus etiam, vehementerque hortamur Dominos temporales, & alios quoscumque, qui ob debita Domini-calia non præstita census aut reditus per temporum injuriam vel incuriam & negligentiam Rectorum, Possessorum, vel Administratorum (quæ causis piis damno esse non debet) non solutos, aut ob pecuniam ad aggeres muniendos aut reparandos non exhibitam, bona aliqua ad pias fundationes relicta evicerunt, ut eadem illis restituant, salvo dumtaxat suo censu, ejusque annuo reditu & refusione eorum, quæ in aggeres sunt impensa.

CAPUT IX.

Et ut in posterum ejusmodi incommoda evitentur, mandamus, ut omnes eo tempore, quo specificationes bonorum ad Beneficia sua spectantium, Archi-Diacono vel Archi-Presbytero tradere debent, simul etiam tradant specificationem censuum, redituum, & aliorum quorumcumque onerum, quibus illa subjecta sunt; & insuper illa onera persoluta esse tempore visitationis, alternis saltem annis, per apochas vel alias sufficienter doceant sub pœna arbitraria.

CAPUT X.

Ut Decimæ, quæ sunt Deo debita tributa, integre Ecclesiis & Sacerdotibus persolvantur, quas sibi Dominus ad universalis Dominii signum & agnitionem reservavit, promulgent Pastores circa tempus messis Decretum Concilii Trident. (*a*) quo statuit non esse ferendos, sed excommunicandos eos, qui variis artibus decimas Ecclesiæ obvenientes subtrahere nituntur: si autem sint, quos tantæ æquitatis aut conscientiæ dictamen non permoveat, eos Edicto Philippi Secundi Regis in calce addito coërceant.

CAPUT XI.

Census & reditus quorumcumque granorum & leguminum, nec non vini, olei, halecum, ceræ, & similes, Collegiis Ecclesiasticis, Beneficiis, fabricis, mensis Sancti Spiritus, & quibuscumque locis piis debiti, in specie quotannis persolvantur, aut saltem non in certa semper & eadem quantitate pecuniæ solvi permittantur: nisi ob legitimam præscriptionem censuum, constitu-

(*a*) Seff. 25. de Reformat. cap. 12.

ftitutionem seu creationem, aliter fieri debeat. Redimi vero atque extingui sine auctoritatis nostræ interventu reditus in speciebus istiusmodi consistentes, atque originaliter ad usus pios relicti, numquam permittantur, sed nec si originarie eos pecunia emptos docuerint debitores: (quibus, si se onere illo exolvere prætendant, id demonstrare incumbit ex Edicto Regiæ Majestatis anno 1571. super reductione & redemptione redituum promulgato; ac sententia & declaratione facta in Concilio privato, habita aliorum Conciliorum deliberatione inter statu Ecclesiasticum & sæcularem Namurcensem 26. Octobris, 1573.) sine scitu tamen nostro atque auctoritate, Beneficiati, aut Administratores, pecunias capitales recipere non possint; cum in redemptione similium redituum, præsertim antiquorum, multa ad emolumentum aut jacturam piæ causæ spectantia attente & industrie perpendi debeant.

CAPUT XII.

Ubi autem necessario redemptionem hujusmodi pati oportuerit, sors pecuniæ capitalis, si utiliter & secure statim impendi non possit, penes ipsum tamen Beneficiatum ne relinquatur, sed Archi-Diacono nostro aut Capitulo (si ei immediate subsit) consignetur in Archivis servanda, donec opportunitas fructuose ac tuto eam collocandi obvenerit.

CAPUT XIII.

Officiarios vero locorum, Magistratus, & Collectores monemus, ut sint memores Constitutionis BONIFACII VIII. quæ incipit: *Clericis laicos*, quæ habetur sub Tit. *De Immunitate Ecclesiarum in* 6. ubi constituitur, ne indebite Ecclesias, Ecclesiasticasque personas aut bona gravent.

CAPUT XIV.

Non præsumant etiam Patroni, aut alii Superintendentes, piarum fundationum bona ad certa officia, certosve usus relicta, ad alios etiam pios usus applicare; sed ubi hoc legitime rationes fieri exegerint, ordinaria id auctoritate fiat.

CAPUT XV.

Omnes elocationes bonorum spectantium ad Beneficia aut Officia Ecclesiastica, fiant cum cognitione & approbatione Decani & Capituli, quibus subsunt; alibi vero cum Archi-Presbyteri consensu, qui in Actis visitationis suæ hujusmodi elocationes annotabit, alioquin Successores non obligent.

CAPUT XVI.

Bona illa, quæ spectant ad Beneficia vacantia, nec non quæ ad Beneficia illorum absentium, qui absentiæ *Placetum* non habent, elocabit in suo districtu Archi-Presbyter ruralis publice plus offerenti.

CAPUT XVII.

Elocationes bonorum cujuscumque Beneficii aut Officii, non fiant anticipatis solutionibus, sub pœna duplum restituendi ejus, quod acceptum erit.

CAPUT XVIII.

Rectores bonorum fabricæ, mensarum Sancti Spiritus, Capellarum, Hospitalium, aliorumque piorum locorum, similiter elocent bona ad administrationem suam spectantia plus offerenti, cum interventu Pastoris & Officiarii loci; nec elocent domos suæ curæ concreditas, juxta Templum sitas, iis, qui aperiunt Scholas tripudiatorias vel tabernas, aut aliquod exercent opificium, cujus exercitio magnus strepitus editur, multo minus hominibus malæ vitæ aut famæ.

CAPUT XIX.

Ut bona hactenus conservata, aut nunc recuperata, aut recuperanda, in posterum conserventur, statuimus, ut omnes literæ & munimenta originalia quorumcumque Beneficiorum Ecclesiasticorum concordatorum privilegiorum, fundationum Missarum, Officiorumque Ecclesiasticorum, Bursarum, antiqua registra, manualia, testamenta Ecclesiasticorum spectantia ad Ecclesiam Cathedralem, aut Collegiatas, eorumve Ecclesias subalternas, aut Capellas ipsis subditas, deferantur ad Archiva suorum Capitulorum; quæ vero ad alias Ecclesias pertinent, ad Archiva Episcopatus. Beneficiati vero habeant manualia sua, munimentorumque transsumpta, seu eorum copias authenticas.

Ea

Ea vero, quæ ad fabricas & mensas Sancti Spiritus, aliaque pia loca spectant originalia & principalia, ponantur in cista in Sacristia collocanda, tribus clavibus obserata; quarum una sit penes Pastorem, altera penes seniorem Æedituum, & tertia penes seniorem Rectorem mensæ Sancti Spiritus. Transsumpta vero authentica mittantur ad Archiva Episcopatus, una cum Registro accurate de hujusmodi bonis confecto, etiam duobus videlicet antiquo & novo computibus.

CAPUT XX.

In qualibet Ecclesia fiat Registrum (si id a decennio factum non est) in quo accurate, distincte, ac separatim describantur omnia bona ad Pastoratum, Beneficia, Officia, fabricam, mensam Sancti Spiritus, Hospitalia, aliasque pias fundationes spectantia, cum plena specificatione, qua exprimatur quantitas, limites, ac termini silvarum, pratorum, & terrarum arabilium, nec non cum expressa designatione fundorum ipsis bonis ad prædictas personas vel causas pertinentibus adjacentium, adscriptis illorum nominibus & cognominibus, qui hujusmodi hypothecas aut fundos limitaneos impræsentiarum possident.

CAPUT XXI.

Ut conservationi munimentorum, Registrorumque ad Beneficia spectantium cautius prospectum sit, mandamus omnibus Ecclesiasticis, ut dum testantur, semper aliquam personam Ecclesiasticam Executorem sui testamenti nominent; aut alioqui per Ordinarium vel Capitulum, cui immediate subsunt, Ecclesiasticus Executor adjungetur, sub pœna privationis fructuum Beneficii nondum perceptorum, si eumdem non admiserint.

CAPUT XXII.

Literæ quoque originales, Registra, munimenta, quæ vetustate consumuntur, in authenticam formam transsumpta renoventur. Fiat insuper quamprimum exactum omnium ornamentorum, & quorumcumque utensilium cujusque Ecclesiæ inventarium.

CAPUT XXIII.

In locis, in quibus administratio bonorum hactenus non bene directa fuit, ac munimenta obscura sunt, computusque intricati, & Rectores in hujusmodi parum versati, omnino expedit, ut consilio Pastoris, eorumdemque Rectorum, & notabiliorum (quos dicunt) ipsius loci, aliquis peritus & industrius constituatur cum moderato stipendio, qui bona & registra & computus in ordinem debitum a Decano rurali præscribendum redigat, quem ordinem ac modum in reddendis rationibus deinceps sequi oporteat.

CAPUT XXIV.

Dum autem rationes redduntur Ecclesiæ Parochialis, simul etiam reddantur ea, quæ ad Capellas sub illius districtu sitas pertinent.

CAPUT XXV.

Rectores fabricarum & mensarum Sancti Spiritus nullas lites assumant, nisi causa prius a Nobis, nostrove Vicariatu examinata, ne alicui inconsulta temeritate per injuriam molesti sint, atque non necessariis sumptibus, salariis, vacationibusque fabricas aut mensas pauperum gravent. Quod si etiam causa gravioris momenti sit, committetur alicui ex Vicariatu aut Decano Christianitatis, ut antequam lites instituantur, cum adversariis seria ratione agant; ut, si fieri possit, res sine strepitu judicii terminetur, assumptis potius, si dubium jus fuerit, utrimque Jurisconsultis, quibus decisio negotii committatur: si quis secus fecerit, nullo modo expensas in fabricæ aut mensæ Sancti Spiritus rationes referat, nec auditores rationum inferri patiantur, in quas forte condemnatus erit, aut quas ab adversario recuperare nequiverit, sed eas ipse in pœnam temeritatis suæ luat.

CAPUT XXVI.

Decimæ ad Capitula, Monasteria, aliaque pia loca, vel Beneficia spectantes, ultra triennium non elocentur; prata quoque quando separatim elocabuntur; ut & domus, non ultra sexennium, terræ vero arabiles non ultra novem annos; nec contractus ejusmodi elocationum renoventur, nisi finito biennio prio-

prioris contractus quoad decimas, quadriennio quoad domos & prata, & sexennio quoad terras arabiles: nec quis umquam prædictos terminos excedat, nisi observatis solemnitatibus, quæ ad alienationem rei Ecclesiasticæ de jure requiruntur, sub pœna nullitatis ipsorum contractuum, & alias arbitraria.

CAPUT XXVII.

Quod attinet ad auditionem computuum, ea, quæ in Synodo Provinciali, atque Serenissimorum Principum edicto desuper prudentissime ordinata sunt, exactissime serventur.

TITULUS XXII.

De Templis.

CAPUT I.

Templa & Altaria Dei passim ab Iconomachis profanata, conculcata, & eversa, omni studio statim instauranda sunt: eaque reparatio, quantum populi necessitati sufficit, tergiversando, dum alius in alium hoc onus rejicit, diutius nullo modo differatur; ne incurramus indignationem Dei Omnipotentis, severissime comminantis per Prophetam Aggæum iis, qui domum Dei negligunt, & ad suas reparandas festinant: sed potius communi manu & liberalitate ad locum habitationis ejus condecorandum omnes concurrant, ad imitationem populi Judaici, qui augustissimum Jerosolymitanum a Nabuchodonosor spoliatum atque eversum, (b) brevissimo tempore splendidissime instaurarunt: ac liberaliter omnes Levitæ quidem decimam partem decimæ suæ, reliqui vero tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei offerebant.

CAPUT II.

Moneatur autem populus, qui aut ipse furore hæretico concitatus Templa sua devastavit, aut Ecclesiis suis pro fortalitiis, domiciliis, stabulis, abusus est, aut militibus necessaria denegando, contributiones suas non solvendo, conflagrationis aut devastationis Templorum suorum occasionem efficacem dedit, ut in restituendo damno, cui dedit causam, sese liberalem præbeat, & qui hactenus ingentem summam pecuniæ singulis mensibus armorum metu extortam solvit, ut nunc pacatiori statu aliquod subsidium voluntarium præstet pro reparatione domus Dei, in qua pabulo verbi Divini ac Sacramentorum Christi susceptione ipsorum mentes pascantur, cum summæ remunerationis sive temporalis, sive spiritualis certissima promissione.

CAPUT III.

Ne autem ulla prætermittatur occasio in usum Templi colligendi eleemosynas, omnibus diebus Dominicis & Festis circumeant Æditui, tam sub concione, quam Summo Sacro, collecturi eleemosynas a devotis Christi fidelibus offerendas, & oblatorum summam statim annotent, de iis suo tempore reddituri rationem: & in omnibus Ecclesiis statuatur Gazophylacium, seu truncus cavatus, qui claudatur duabus clavibus, quarum una sit penes Pastorem, altera penes Ædituum seniorem.

CAPUT IV.

In omnibus Ecclesiis ad minus summum Altare adaptetur, idque sic, ut lapis unus solidus tegat superne totum altare: ubi autem tam amplus haberi commode non potest, adaptetur (ut & in aliis altaribus) lapis ut minimum bipedalis in quadro, qui medium altaris, supra eum locum, in quo Reliquiæ Sanctorum reconduntur, tegat; ponaturque semper imago Christi crucifixi in altaris medio, sitque super illud tabula aliqua sacra pie depicta.

CAPUT V.

Non extruantur plura altaria, quam commode adornari possint: & durante hac Sacerdotum penuria non plura, quam tria in quolibet Parochiali rurali Templo sine nostra auctoritate ædificentur, etiamsi Capellaniæ plures ibi fundatæ existant.

CAPUT VI.

Ubi Templa adhuc integra sunt, ante mensem ab iis auferatur omnis laica supellex, & omnia similia impedimenta, sub pœna trium florenorum, singulis hebdomadis post dicti mensis finem ab iis, quorum supellex ablata non

(b) 2. Esdr. 10.

non fuerit, ad usum fabricæ solvendorum.

CAPUT VII.

Templa, quæ habent adhuc integros suos parietes, extructo ostio concludantur & mundentur.

CAPUT VIII.

In locis Ecclesiarum dirutarum, aut cœmeteriorum in usus profanos, non sordidos tamen conversorum, juxta Concilii Tridentini (c) Decretum crux erigatur. Et dum hujusmodi loca profanis usibus applicantur (quod sine nostra auctoritate fieri vetamus) Fidelium defunctorum ossa ad sacra loca vicina transferantur; ac Beneficia, bonaque ad aliam Ecclesiam nostra auctoritate (vocatis iis, quorum interest) transferenda sint, donec illa reædificentur; committendaque administratio bonorum hujusmodi Ecclesiarum ac locorum viris probatis, qui de illa rationem reddent coram Nobis, nostrisve Deputatis, aliisque, quorum interest, ut ad usus, ad quos relicta sunt, impendantur.

CAPUT IX.

Nemo etiam in Ecclesiis obambulet, nulla ibi convivia fiant. Sedilia fœminarum, quæ sera claudantur, in Templis fieri non facile permittantur. Clerus profana colloquia, etiam in Sacristia, non habeat, sub pœna sex stuferorum, toties, quoties; multo minus ulla irreverentia a quibuscumque fieri in sacris locis toleretur.

CAPUT X.

Non parum irreverentiæ sacris locis ex eo accidere potest, quod alicubi per totum diem aperta relinquantur, & hoc pacto non solum furum direptionibus, sed etiam variis profanationum periculis exponantur: quod ne deinceps contingat, Pastoribus ac Matriculariis Ecclesiarum in pagis constitutarum præcipimus, ut extra tempus Divini Officii easdem clausas teneant, sub pœna unius floreni, toties, quoties a negligentibus exigendi, & fabricæ ipsius Ecclesiæ applicandi.

CAPUT XI.

Cœmeteria omnia, quæ in multis locis aggeribus & fossis adinstar fortalitiorum munita sunt, statim complanentur, & a ruderibus, vepribus, aliisque impedimentis purgentur, ut commode a Nobis, in eorumdem reconciliatione, & in processionibus, & ab his, qui pro defunctis oraturi eo veniunt, circumiri possint: ac statim muro, asseribus vel sepe concludantur, ut pecoribus ad ea aditus non pateat: nec in eis fiant strues lignorum, fœni, aut domus, nisi forte pro Schola ædificentur; multoque minus permittantur in iis lusus aut insolentiæ puerorum, aut aliorum quorumcumque.

CAPUT XII.

Si qua sacrorum locorum ornamenta, calices, campanæ, materialia ex Templorum ruinis ablata, dignoscantur alibi extare, ea vendicentur. Quod si in usus ædificiorum profanorum materialia ejusmodi applicata sint; justo pretio per Decanum ruralem, Pastorem, & primarios de pago æstimata redimantur.

CAPUT XIII.

Ad evitandas multas difficultates, quæ sæpe contingunt circa immunitatem præstandam confugientibus ad Ecclesiam, servetur Constitutio GREGORII XIV. quæ incipit: *Cum alias nonnulli.*

TITULUS XXIII.

De Regularibus.

CAPUT I.

Regulares, ab Ordine abscissos, ad Beneficia aut Officiis Ecclesiasticis in nostra Diœcesi deserviendum admitti plane nolumus; & admissos ad Beneficia, ea deserere ante festum D. Joannis proximum jubemus.

CAPUT II.

Meminerint Ordinum Superiores non esse sibi licitum, Monachos quamvis in gravium criminum aut incorrigibilitatis causa ab Ordine abscindere & dimittere, sed debere fugitivos & ejectos requirere & recipere in Monasterium; aut si id Regularis Ordo non patitur, apud Monasteria sua in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri possit, alioquin in aliis reli-

(c) Seff. 21. cap. 7.

giosis domibus ejusdem Ordinis ad agendum ibi pœnitentiam, eisque vitæ necessaria ministrare, juxta dispositionem C. *Ne Religiosi.* x. *De Regular.* quam Constitutionem per literas ad Illustrissimum Archi-Episcopum Rhodiensem, Nuntium Apostolicum, datas Sua Sanctitas servari jussit.

CAPUT III.

Contingit nonnumquam homines sæculares, ementito habitu Monachali aut Eremitico, gravem infamiam inferre Ordini, cujus habitum gerunt. Contingit etiam Monachos sine Superiorum licentia vagantes, eleemosynas passim petendo, aut per plateas discurrendo, scandalizare totum Ordinem Ecclesiasticum. Quare mandamus Apparitoribus Curiæ nostræ, ut istiusmodi fictitios vel vagabundos deprehendere satagant, & ad Nos, cum modestia tamen & sine scandalo, deducant; ut de eorum statu informati, quod rationi congruum erit, statuamus.

CAPUT IV.

Conqueri solet populus se gravari collectis eleemosynarum ab aliis Religiosis, qui, vel quæ ex Ordine Mendicantium non sunt, nec ab antiquo similes eleemosynas petere solebant: proinde omnes, qui Mendicantes non sunt, ex sua professione Nobis demonstrent, quo fundamento, aut a quo tempore soleant hujusmodi circuitiones & collectas facere; alioqui eis id sit in posterum interdictum.

CAPUT V.

Ut, quod de Confessario extraordinario Monialibus dando (*d*) sancitum est, exactius servetur, declaramus Nos istiusmodi Confessarios delegaturos in Adventu, Quadragesima, & mense Julio, nisi ratio aliqua secus fieri suadeat.

CAPUT VI.

Quæ de clausura Monialium in Concilio Trid. (*e*) & Provinciali Mechliniensi (*f*) decreta sunt, solicite observentur. Quando vero necessitas aliqua urgebit, ut aut Confessarius moribundarum confessiones excipiendi, aut Medicus, aut Chirurgus visitandi causa, aut alius quispiam operarius ingredi clausuram Monasterii debet; illos tunc ingredientes, & intra septa Monasterii versantes, & egredientes, duæ Moniales ex senioribus semper comitentur.

CAPUT VII.

In Monasteriis Sororum, quæ in charitatis circa infirmos officiis versantur, in quibus ratione suæ vocationis arcta illa clausura servari non potest, volumus ea omnia servari, quæ sine impedimento suæ vocationis servari possunt: ac in singulis talibus Monasteriis, pro loci constitutione, sedulo tollatur omnis occasio, qua Sorores cum viris familiaritatem aut colloquia non necessaria habent: ipsæ Monasterium suum non egrediantur, nisi cum necessitas aut officii sui ratio postulat; non ad Dedicationes, convivia, nuptias eant, aut rebus sæcularibus, & quæ ad vocationem suam non pertinent, sese immisceant; diebus autem, quibus communicant, confabulationes cum externis nullas admittant.

CAPUT VIII.

Quoniam vero tales Sorores profitentur Regulam Sancti Augustini, exacte eam observent, ac nominatim, ne extra horam refectionis aliquod esculentum aut poculentum sumant.

CAPUT IX.

In refectorio ad mensam communem numquam aliquem externum admittant, ne quidem Confessarium, aut commensales; quas volumus a refectorio tempore refectionis, quo pium aliquid legendum est, exclusas. Observeturque, ut semper certa hora omnes simul in eodem refectorio comedant, ad dormitorium una omnes sese recipiant, illudque sera diligenter claudatur, nec alicui egressus de nocte sine Superioris licentia pateat.

TITULUS XXIV.

De Visitatione.

CAPUT I.

CUm a triginta quinque annis nullus Episcopus in pagis nostræ Diœcesis Ecclesias visitaverit, quod in eis functiones suas libere & personaliter exhibere non potuerit, & vix ulla in ea,

(*d*) Conc. Trid. Sess. 25. de Regul. c. 10. (*e*) Sess. 25. de Reg. c. 5. (*f*) Mechl. hoc tit.

ea, proh dolor! sint Templa, Altaria, aut cœmeteria, non destructa, eversa, aut saltem profanata: decrevimus, Deo dante, primo quoquo tempore singulas Ecclesias visitare, eorumque altaria & cœmeteria consecrare, seu reconciliare. Quapropter injungimus Pastoribus omnibus & Ecclesiasticis personis, ut tempestive omnia præparent necessaria; & dum Nos adventuros sciunt, tempore admoneant suos Parochianos, ut Rectores fabricæ, mensæ Sancti Spiritus, & Primarii aliquot de Magistratu præsentes se Nobis in Ecclesia exhibeant, ut de iis, quæ a Nobis interrogabuntur, spectantibus ad regimen Ecclesiæ, in spiritualibus & temporalibus respondeant. Et si quæ iis in rebus ac negotiis reformanda existiment, libere Nobis aperiant: computus quoque suos fabricæ, & mensæ Sancti Spiritus paratos habeant Nobis ostendendos; & difficultates circa illos, & alia, si quæ sint, candide ac fideliter indicent, Nobisque saltem summarium Ecclesiæ & mensæ pauperum statum exponant.

CAPUT II.

Decanus ruralis præmonitus a Nobis, suos Pastores moneat, ut Episcopo visitaturo omnia, quæ ad visitationem spectant, præparent; eisque in eam rem mittat instructionem a Nobis præscriptam. Pastor, qui in his præparandis negligens fuerit, arbitrio nostro punietur.

CAPUT III.

Visitantibus vero Decanis ruralibus, tamquam a Nobis missis, omnem debitam reverentiam & assistentiam ad exequendam commissionem a Nobis injunctam exhibeant; & si aliqua ad reformationem aut bonum Ecclesiæ facientia sciant, benevole suggerant; communiq; consilio dies audiendorum computuum quotannis statuatur.

TITULUS XXV.

De Foro & Jurisdictione Ecclesiastica.

CAPUT I.

Ut Decreta hujus Synodi executioni mandentur, eorumque transgressores, aliique criminosi corrigantur & coërceantur; singulis septimanis feria sexta post meridiem in ædibus nostris, aut Vicarii nostri Generalis Nobis absentibus, fiat congregatio Vicariatus, in qua de commodiori ratione executionis Decretorum Concilii Tridentini, Provincialis Mechliniensis, & hujus Diœcesani, aliisque, quæ ad rectam directionem totius Episcopatus spectant, tractetur; & excessus & difficultates, quæ possunt, sine strepitu judicii puniantur & componantur. Proinde quando Decani in suo Districtu, Pastores in sua Parochia, norunt aliqua corrigenda, reformanda, aut emendanda, ea Nobis in Vicariatu determinanda scripto vel verbo indicent.

CAPUT II.

Officialis, qui hujusmodi Congregationis membrum est, habeat penes se syllabum seu catalogum omnium causarum criminalium, quæ coram eo vertuntur.

CAPUT III.

Promotores Curiæ nostræ & Apparitores, durante congregatione hujusmodi, adsint in ædibus nostris, aut Vicarii Generalis præsentes, ut sint parati, quando opera eorum requiretur: & antequam causam aliquam contra Ecclesiasticas aut honesti nominis personas in judicio contradictorio tractandam exhibeant, eam prius in Vicariatu denuntient, ut tentetur via aliter eam terminandi.

CAPUT IV.

Quæ via amicabili definiri non possunt, & in judicio contradictorio terminanda sunt, curet Officialis, ut ea quam brevissime absolvantur; potissimum causæ miserabilium personarum, alimentationis, divortii, & incarcerationis, in quibus de triduo in triduum procedatur.

CAPUT V.

Advigilet Officialis, ut Statuta Curiæ nostræ, & quæ unicuique in ipsius ad officium admissione injuncta sunt, exactissime observentur.

CAPUT VI.

Immunitate Ecclesiastica indignus est, quisquis ad eam oppugnandam operam suam præstat.

CAPUT VII.

Fiscalium causarum Curiæ nostræ Procuratores, aliique Officiarii, caveant,

ne

ne importune aut indiscrete subditos nostros exagitent, aut scandalose exactiones faciant, defectusque propalent; sed cum omni modestia, integritate & humanitate, officium suum exerceant. Si quos delinquentes sciant, cum quibus connivent, & ad Nos non defe- runt; tamquam consentientes, vel saltem negligentes, arbitrarie punian- tur.

Sequitur Edictum Regium, ut Ecclesiastici & saeculares Judices omni modo adnitantur extirpare superstitiones & magias, gallice expressum. &c.

Excusa Antverpiae in 8. *Anno* 1610. *recusa* 1680. *typis Plantinianis Moreti.*

Respirante nonnihil a gravissimis belli pertinacis & luctuosi tumultibus Belgio, Episcopales ad Infulas evectus est anno 1610. JOANNES MIRÆUS, (*le Mire*) dignissimus Guilielmi de Berges, Antverpiensi e Sede Cameracum evocati Successor.

Antiqua erat Cameracensis inter cives familia, unde ortum Bruxellis habuit anno 1560. VIII. Idus Januarii. Grandior jam atque ætate paulo adultior, Philosophicas Stagiritæ disciplinas Lovanii primum Castrensi in Gymnasio coluit. Verum, turbaris ibidem assiduo bellorum strepitu Musis ac pene inter arma silentibus, Duacum recepit sese, cœptaque Lovanii studia in palæstra Regia tanto confecit ardore & fructu, ut, cum sacras modo scientias hausisset, dignus, qui docendi tum græcas literas, tum Rhetoricam ea in urbe anno 1587. præficeretur muneri, Sacræque Theologiæ laurea anno post IV. Non. Augusti insigniretur, habitus fuerit.

Honores fugitabat, splendidaque officia: nam Decanatum Rothnacensem, a Joanne Hauchino, Mechliniensium Antistite sibi oblatum recusavit, ac Namurcensem Canonicatum sponte alteri cessit. Impedire tamen haud potuit, quin ipsis quasi medius in laboribus, curisque sacris, in quas pro oviculis Pastori sibi Bruxellæ ad D. Jacobi in Monte frigido, commissis toto semper pectore incumbebat, Canonicorum S. Gudulæ Collegio adjungeretur, diplomate anno 1592. V. Cal. Septembris dato, ac tandem, opitulante fama virtutum, & Matthiæ Hovii, Mechlin. Archi-Episcopi commendatione, quartus Ecclesiæ Antverpiensis Præsul anno 1604. III. Cal. Junii inauguraretur.

Hac dignitate, qua carere maluisset, ornatus, novo Patrum, S. Augustini Regulam profitentium Cœnobio ac Lycæo, novoque cognominatarum ab Annunciatione B. M. Virginum Monasterio Antverpiam auxit. Adivit Prædecessorum suorum ipse primus, dum per inducias inter Sereniss. Archi-Duces, & Batavorum Ordines pactas licebat, maximam Diœcesis suæ partem, Bredam versus ac Bergizomium, plura capitum millia Chrismatis Sacramento roboravit, Hooghstratanam lustravit expiavitque Ecclesiam; Catholicos a variis, iisque peracerbis heterodoxorum injuriis ac molestiis, singulari, quo apud Principes pollebat, favore nixus liberavit. Fundationem sex Bursarum, ut vocant, sat amplam Duaci reliquit, alia & Antverpiæ relicturus pietatis ac liberalitatis monumenta, si longior illi vita fuisset; quam posuit pridie Id. Januarii anno 1611., intercluso per catarrhum spiritu extinctus. Quæ edidit, præter Statuta hæc Synodalia & Orationem elegantissimam iis præmissam, fuere *beneficia ac miracula B. M. Virginis in Afsricolle*, a se accurate cognita, diligenterque explorata: unde sua postmodum & *Lipsius* & *Philippus Numannus* deprompserunt.

Duplicem Antverpiæ videre licet inscriptionem, Miræi Præsulis optimi laudes breviter complectentem: Alteram in tumba marmorea; in Seminario sub ejus effigie alteram.

Vid. Histor. Episcopat. Antverpiens. editam Bruxell. apud Franc. Foppens 1717. *Biblioth. Belgic. Tom. II. & Sacr. Belg. Chronol. Part. II. Joan. Bapt. de Castillion.*

* * *

Ad Chartam Chorographicam modernæ Germanicarum Ecclesiarum Hierarchiæ explanatio Historica de Episcopatibus in Germania a Sæculo XVI. suppressis, novisque dein erectis dabitur, auspice Deo, alias.

FINIS TOMI VIII. CONCIL. GERMAN.